

Holy Bible

Aionian Edition®

Muqeddes Kalam (latin yéziq)
Uyghur Bible (latin script)

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as “ The Purple Bible ”

Holy Bible Aionian Edition ®

Muqeddes Kalam (latin yéziq)
Uyghur Bible (latin script)

CC Attribution ShareAlike 4.0, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 2/21/2024

Source copyright: CC Attribution ShareAlike 4.0

Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee, 2010

Formatted by Speedata Publisher 4.19.2 (Pro) on 5/7/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern public domain translation in every language

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Uyghur tili at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Yaritilish	11
Misirdin chiqish	40
Lawiyalar	65
Chöl-bayawandiki seper	84
Qanun sherhi	109
Yeshua	131
Batur Hakimlar	146
Rut	161
Samuil 1	163
Samuil 2	181
Padishahlar 1	197
Padishahlar 2	216
Tarix-tezkire 1	234
Tarix-tezkire 2	251
Ezra	272
Nehemiya	278
Ester	287
Ayup	292
Zebur	308
Pend-nesihetler	346
Hékmet toplighuchi	359
Küylarning küyi	364
Yeshaya	367
Yeremiya	398
Yeremiyaning yigha-zarliri	433
Ezakiyal	436
Daniyal	466
Hoshiya	476
Yoél	481
Amos	483
Obadiya	487
Yunus	488
Mikah	490
Nahum	493
Habakkuk	495
Zefaniya	497
Hagay	499
Zekeriya	500
Malaki	506

NEW TESTAMENT

Matta	511
Markus	531
Luqa	544
Yuhanna	565
Rosullarning paaliyetliri	581
Rimliqlargha	602
Korintliqlargha 1	612
Korintliqlargha 2	621
Galatiyaliglariga	627
Efesusluqlargha	631
Filippiliqlargha	634
Kolossiliklerge	637
Tésalonikaliqlargha 1	639
Tésalonikaliqlargha 2	641
Timotiygha 1	643
Timotiygha 2	646
Titusqa	648
Filémongha	649
Ibraniylargha	650
Yaqup	657
Pétrus 1	660
Pétrus 2	663
Yuhanna 1	665
Yuhanna 2	668
Yuhanna 3	669
Yehuda	670
Wehiy	671

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

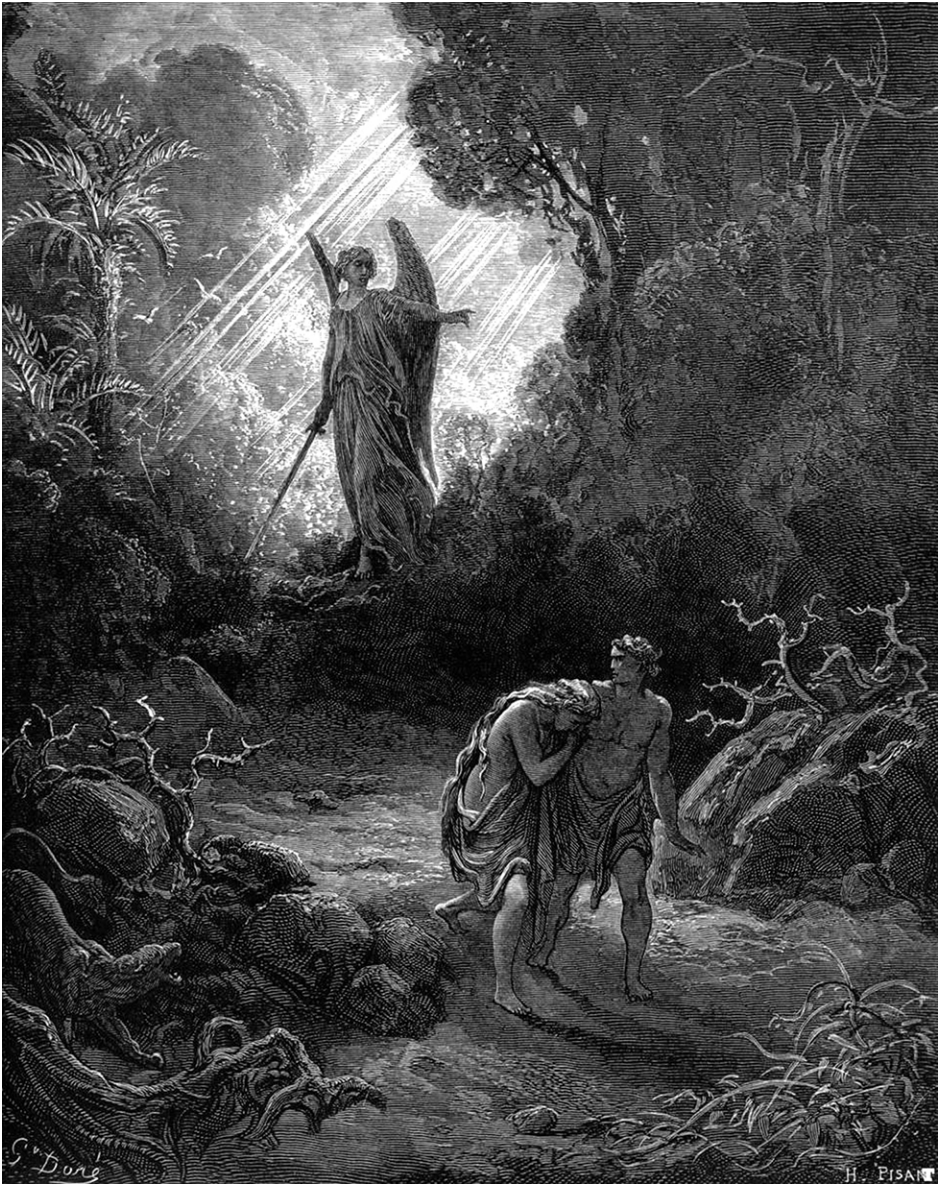
Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

*Ademni qoghliwétip, hayatliq derixige baridighan yolni muhapizet qilish üçün, u Érem béghining meshriq teripige kérublarni we töt terepke pirqiraydighan yalqunluq bir shemsherni qoyup qoydi.
Yaritilish 3:24*

Yaritilish

1 Muqaddemde Xuda asmanlar bilan zéminni yaratti. **2** U chaghada yer bolsa shekilsiz we ququruq halette boldi; qaranghuluq chongqur sularning yuzini qaplidi; Xudaning Rohi chongqur sular üstide lerzan perwaz qilatti. **3** Xuda: «Yoruqluq bolsun!» déwidi, yoruqluq peyda boldi. **4** Xuda yoruqluqning yaxshi ikenlikini kórdi; Xuda yoruqluq bilan qaranghuluqni ayridi. **5** Xuda yoruqluqni «kündüz», qaranghuluqni «kéche» dep atidi. Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu tunji kün boldi. **6** Andin Xuda: — Sularning ariliqida bir boshluq bolsun we sular [yuqiri-töwen] ikkige ayrilip tursun, dédi. **7** Shuning bilan Xuda bir boshluq hasil qilip, sularni boshluqning astigha we boshluqning üstige ayriwetti; ish ene shundaq boldi. **8** Xuda bu boshluqni «asman» dep atidi. Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu ikkinchi kün boldi. **9** Andin Xuda: «Asmaning astidiki sular bir yerge yigilsun, quruq tupraq körünsun!» déwidi, del shundaq boldi. **10** Xuda quruq tupraqni «yer», yigilghan sularni bolsa «déngizlar» dep atidi. Xuda bularning yaxshi bolghanliqini kórdi. **11** Andin Xuda yene: «Yer herxil ösümlüklerni, uruqluq otyashlarni, méwe bérédighan derexlerni türliri boyiche özide ündürsun! Méwilerning ichide uruqliri bolsun!» déwidi, del shundaq boldi; **12** yerdiki ösümlüklerni, yeni uruq chiqidighan otyashlarni öz türliri boyiche, méwe bérédighan, yeni méwilirining ichide uruqliri bolghan derexlerni öz türliri boyiche ündürdi. Xuda bularning yaxshi bolghanliqini kórdi. **13** Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu üçinchi kün boldi. **14** Xuda yene: «Kündüz bilen kéchini ayrip bérish üçün asmanlarda yoruqluq jisimlar bolsun. Ular küner, pesillar we yillarni ayrip turushqa belge bolsun; **15** ular asmanlarda turup nur chiqarghuchi bolup, yer yüzige yoruqluq bersun!» déwidi, del shundaq boldi. **16** Xuda ikki chong nur chiqarghuchi jisimni yaratti; chong nur chiqarghuchini kündüzni bashquridighan, kichik nur chiqarghuchini kéchini bashquridighan qildi. Hemde yene yultuzlarnimu yaratti. **17** Xuda bularni yerge yoruqluq béríp, kündüz bilen kéchini bashqurup, yoruqluq bilan qaranghuluqni ayrisun dep asmanlarning gümbüzige orunlashturdi. Xuda buning yaxshi bolghanliqini kórdi. **18** Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu tötinchi kün boldi. **20** Xuda yene: «Sularda migh-migh janiwarlar bolsun, uchar-qanatlar yerning üstide, asman boshluqida uchsun» dédi. **21** Shundaq qilip Xuda sudiki chong-chong mexluqlarni, shundaqla sularda migh-migh janiwarlarni öz türliri boyiche we herxil uchar-qanatlarni öz türliri boyiche yaratti. Xuda buning yaxshi bolghanliqini kórdi. **22** Xuda bu janliqlargha bext-beriket ata qilip: «Nesillinip, köpiyip, déngiz sulirini toldurunglar, uchar-qanatlaruq yer yüzide awusun» dédi. **23** Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu beshinchi kün boldi. **24** Xuda yene: «Yer janiwarlarni öz türliri boyiche chiqarsun — mal-charwilarni, ömüligüchi janiwarlarni we yawayi haywanlarni öz türliri boyiche apiride qilsun» — déwidi, del shundaq boldi. **25** Shundaq qilip Xuda yerdiki yawayi haywanlarni öz türliri boyiche, mal-charwilarni öz türliri boyiche we yer yüzide ömüligüchi barliq janiwarlarni öz türliri boyiche yaratti. Xuda buning yaxshi bolghanliqini kórdi. **26** Andin Xuda: «Öz süret-obrazimizda, Bizge oxshaydighan qilip insanni yaritayli. Ular déngizdiki béliqlargha, asmandiki uchar-qanatlarga, barliq mal-charwilargha, pütkül yer yüzige we yer yüzidiki barliq ömüligüchi janiwarlarga igidarchiliq qilsun» dédi. **27** Shundaq qilip, Xuda insanni Öz süret-obrazida yaratti; Uni Özining süritide yaratti; Ularni erkech-chishi qilip yaratti. **28** Xuda

ulargha bext-beriket ata qilip: «Siler nesillinip, köpiyip, yer yüzini toldurup boysundurunglar; déngizdiki béliqlar, asmandiki uchar-qanatlarga, shuningdek yer yüzide yuridighan herbir haywanlarga igidarchiliq qilinglar» dédi. **29** Andin Xuda yene: «Mana, Men pütkül yer yüzidiki uruqluq otyashlar bilen uruqluq méwe bérédighan herbir derexlerni silerge ozuqluq bolsun dep berdim; **30** shundaqla yerdiki barliq janiwarlar bilen asmandiki barliq uchar-qanatlar we yer yüzide barliq ömüligüchilerge, yeni barliq jan-janiwarlarga ozuqluq bolsun dep barliq gül-giyahlarni berdim» déwidi, del shundaq boldi. **31** Xuda yaratqanlirining hemmisige sepsélip qilidi, we mana bularning hemmisi nahayiti yaxshi bolghanidi. Shu teriqide kech bilen seher ötti, bu altinchi kün boldi.

2 Shundaq qilip asman bilan zémin, pütkül mewjudatliri bilen qoshulup yaritilip boldi. **2** Xuda yettinchi künigiche qilidighan ishini tamamlidi. U yettinchi küni barliq yaritish ishini toxtitip aram aldi. **3** Yettinchi küni Xuda barliq yaritish ishleridin aram alghan küñ bolghanliq üçün, shu künni bextlik kün qilip, uni «muqaddes küñ» dep békitti. **4** Perwerdigar Xuda zémin bilen asmanni yaratqan küñide, asman-zéminning yaritilish jeryanining tarixliri mundaq: — **5** Zéminda téxi héch gül-giyah, yerde héch otyash ünmigenidi; chunki Perwerdigar Xuda yer yüzige hól-yéghin yaghdurmighanidi, shundaqla yer tériydighan ademmu yoq idi. **6** Lékin yerdin bulaq süyi chiqip, tamam yer yüzini sughardi. **7** Andin Perwerdigar Xuda ademni yerning topisidin yasap, hayatliq nepesini uning burnigha pülwidi; shuning bilen adem tirik bir jan boldi. **8** Andin kéyin Perwerdigar Xuda meshriq terepte Érem dégen joyda bir bagh bina qilip, yasighan ademni shu yerge orunlashturdi. **9** Perwerdigar Xuda yerdin közni qamlashturidighan chirayliq, [méwiliri] yéyishlik herxil derexni ündürdi; u yene baghning otturisida «hayatliq derexi» we «yaxshi bilen yamanni bilgüzgüchi derex»ni ündürdi. **10** Baghni sugharilgha Éremdin bir derya éqip chiqti; andin bölünüp, töt éqin boldi. **11** Birinchi éqinning nami Pishon bolup, altun chiqidighan pütkül Hawilah zéminini aylinip ötidu. **12** Bu yurtning altuni nahayiti ésil idi; shu yerde puraqliq déwirqay bilen aq héqiqmu chiqidu. **13** Ikkinchi deryaning nami Gihon bolup, pütkül Kush zéminini aylinip ötidu. **14** Üchinchi deryaning nami Dijle bolup, Ashurning sherqidin éqip ötidu, tötinchi deryaning nami Efrat idi. **15** Perwerdigar Xuda ademni élip Érem béghigha ishlep, perwish qilsun dep uni shu yerge qoyup qoydi. **16** Perwerdigar Xuda ademge emr qilip: baghdiki herbir derex méwiliridin xalghiningche ye; **17** emma «yaxshi bilen yamanni bilgüzgüchi derex»ning méwisidin yémigin; chunki uningdin yégen küñüñde jezman ölesen, — dédi. **18** Andin Perwerdigar Xuda yene söz qilip: — Ademning yalghuz turushi yaxshi emes; Men uningha mas kélidighan bir yaremchi hemrahni yasap bérey, — dédi. **19** Perwerdigar Xuda tupraqtin daladiki barliq janiwarlar bilen asmandiki hemme uchar-qanatlarni yasighanidi; ulargha ademning néme dep at qoyidighanliqini bilish üçün, U ularni ademning aldigha keltürdi. Adem herbir janiwargha néme dep at qoyghan bolsa, uning éti shu bolup qaldi. **20** Bu teriqide adem hemme mal-charwilargha, asmandiki uchar-qanatlarga we daladiki herbir janiwarlarga at qoydi; wehalenki, adem özige mas kélidighan héchbir yaremchi hemrah uchratmadi. **21** Shuning bilen Perwerdigar Xuda ademge bir qattiq uyqu saldi; u uxlap qaldi. U uxlawatqanda, U uning biqinidin bir az élip, andin uning ormini et-gösh bilen étip qoydi. **22** Shuning bilen Perwerdigar Xuda ademning biqinidin alghan shu qismidin bir ayalni yasap, uni ademning qéshigha ekeldi. **23** Adem'ata xushal bolup: — Mana

bu söngelirimdiki söngək, étimdiki et bolghach, «ayal» dep atalsun; chüinki u erdin élin'ghandur, — dédi. **24** Shuning üçün er kishi ata-anisidin ayrilip, öz ayaligha baghlinip bir bolup, ikkisi bir ten bolidu. **25** Adem'ata bilen ayali her ikkisi yalingach bolsimu, héch uyalmaytti.

3 Yer yüzide yilan Reb Perwerdigar yaratqan daladiki haywanlarning hemmisidin hiyliger idi. U ayaldin: — Xuda rasttinla baghdiki derexlarning héchqaysining méwisidin yémenglar, dédimu? — dep soridi. **2** Ayal yilan'gha jawab bérip: — Baghdiki derexlarning méwilirini yések bolidu. **3** Emma baghning otturisidiki derexning méwisi toghrisida Xuda: «Buningdin yémenglar, qolmu tegküzmenglar, bolmisa ólisiler» dégen, dédi. **4** Yilan ayalgha: — Undaq emes! Hergiz ólmeysiler! **5** Belki siler uni yégen kününglarda, Xuda közünglarning échilip, Xudagha oxshash yaxshi bilen yamanni bilidighan bolup qalidighanliqlarini bilidu, — dédi. **6** Ayal derexning [méwisining] yémeklik üçün yaxshiliqini, uning közi qamlashturidighanliqini körüp, hemde derexning emni eqliq qilidighan jelpkarliqini körüp, méwidin yédi we uningdin yénida turghan érigimu berdi; umu yédi. **7** Yéyishi bilenla her ikkisining közliri échilip, özlirining yalingach ikenlikini bilip, enjür yopurmaqlirini élip bir-birige ulap tikip, özlirige yaxud qilip tartti. **8** Kün salqinlighanda, ular Perwerdigar Xudaning baghda mangghan shepisini anglap qélip, adem ayali bilen Perwerdigar Xudaning hazir bolghininin qéchip baghdiki derexlarning arisigha yoshurunuwaldi. **9** Lékin Perwerdigar Xuda towlap ademni chaqirip uningha: Sen nede? — dédi. **10** Adem'ata jawab bérip: — Men baghda shepengni anglap, yalingach turghinim üçün qorqup kétip, yoshurunuwaldim, — dédi. **11** [Xuda] uninggha: — Yalingach ikenlikingni sanga kim éytti? Men sanga yéme, dep emr qilghan derexning méwisidin yédingmu-ya? — dédi. **12** Adem jawab bérip: — Sen manga hemrah bolushqa bergen ayal derexning méwisidin manga bergenidi, men yédim, — dédi. **13** Perwerdigar Xuda ayalgha: — Bu néme qilghining? — dédi. Ayal jawab bérip: — Yilan méni aldap aghdursa, men yep saptimen, — dédi. **14** Perwerdigar Xuda yilan'gha mundaq dédi: — «Bu qilghining üçün, Sen hemme mal-charwilardin, Daladiki barliq haywanatlardin bekrek lenetke qalisen; Qorsiqing bilen béghirlap méngip, Ömrüngning barliq künliride topa yeysen. **15** We men sen bilen ayalning arisigha, Séning nesling bilen ayalning nesling arisigha öchmenlik salimen; U séning béshingni dessep zeximlendüridu, Sen qopup uning tapinini [chéqip] zeximlendürisen». **16** Andin Xuda ayalgha: — «Séning hamilidarliqingning japa-musheqqetlirini köpeytimen; Sen qattiq tolghaq ichide boshinisen; Sen éringdin üstün turushqa hewes qilsangmu, U üstüngdin xojilic qilidu» — dédi. **17** Andin U Adem atigha: — «Sen ayalningiz sözige qulaq sélip, Men sanga yéme, dep emr qilghan derexin yégingin tüpeylidin, Séning tüpeylingdin yer-tupraq lenitimge uchraydu; Ömrüngning barliq künliride peqet japalig ishlep, andin uningdin ozuqlinisen. **18** Yer sanga tiken bilen qamghaq ündüridu; Shundaqtimu sen yerdiki ziraet-otyashlarni yeysen. **19** Taki sen tupraqqa qaytquche yüz-közüng terge chümgende, andin nan yéveleysen; Chüinki sen esli tupraqtin élin'ghansen; Sen eslide topa bolghach, Yene topigha qaytisen» — dédi. **20** Uning ayali barliq jan igilirining anisi bolidighini üçün adem uninggha «Hawa» dep at qoydi. **21** Perwerdigar Xuda Adem'ata bilen uning ayaligha haywan tériliridin kiyim qilip kiydürüp qoydi. **22** Perwerdigar Xuda söz qilip: — Mana, adem Bizlerdin birige oxshap qaldi, yaxshi bilen yamanni bildi. Emdi qolini uzitip hayatliq derixidin élip yewélip, ta

ebedigiche yashawermesliki üçün [uni tosushimiz kérek], dédi. **23** Shuning bilen Perwerdigar Xuda uni Érem baghdin qoghlap chiqiriwetti; shundaq qilip uni yerge ishleydighan, yeni özi esli apiride qilin'ghan tupraqqa ishleydighan qilip qoydi. **24** Ademni qoghliwétip, hayatliq derixige baridighan yolni muhapizet qilish üçün, u Érem béghining meshriq teripige kérublarni we töt terepke pirqiraydighan yalqunluq bir shemsherni qoyup qoydi.

4 Adem'ata ayali Hawa bilen bille boldi; Hawa hamilidar bolup Qabilni tughup: «Men bir ademge ige boldum — U Perwerdigardur!» — dédi. **2** Andin u yene Qabilning inisi Habilni tughdi. Habil padichi boldi, Qabil bolsa tériqchi boldi. **3** Békitilgen shundaq bir waqit-saette shundaq bir ish boldiki, Qabil tupraqning hosulidin Perwerdigargha hediye keltürdi. **4** Habilmu padisidin qoylirining tunjiliridin, yeni ularning yéghidin hediye sundi. Perwerdigar Habilni we uning sun'ghan hediyesini qobul qildi. **5** Lékin Qabil we uning sun'ghinigha qarimidi. Shu wejedin Qabilning tolumu achchiq kélip, chirayi tutuldi. **6** Shuning bilen Perwerdigar Qabilgha: Némishqa achchiqlinisen? Néme üçün chiraying tutulup kétidu? **7** Eger durus ish qilsang, sen kötürülmemsen? Lékin durus ish qilmisang, mana gunah ishik aldida [séni paylap] béghirlap yatidu, u séni öz ilkige almaqchi bolidu; lékin sen uningdin ghalip kélishing kérek, dédi. **8** Qabil inisi Habilgha: «Daligha chiqip kéyleyli!» dédi. Dalada shu weqe boldiki, Qabil inisi Habilgha qol sélip, uni öltürdi. **9** Perwerdigar Qabilgha: Ining Habil nede? — dep soridi. U jawab bérip: Bilmeymen, men ininning baqquchisimu? — dédi. **10** Xuda uninggha: — Sen néme qilding? Mana, iningning qéni yerdin manga peryard kötürüwatidu! **11** Emdi iningning qolungda tökülgen qénini qobul qilishqa aghzini achqan yerdin qoghlinip, lenetke uchraysen. **12** Sen yerge ishligengmu u buningdin kéyin sanga quwwitini bermeydu; sen yer yüzide sersan bolup, sergerdan bolisen, — dédi. **13** Buni anglap Qabil Perwerdigargha jawab qilip: — Méning bu jazayimni adem kötürelmigüdek! **14** Mana, Sen bugün méni yer yuzidin qoghliqing, men emdi Séning yüzüngdin yoshurunup yürimen; yer yüzide sersen bolup sergerdanliqta yürimen; shundaq boliduki, kimla méni tépiwalsa, öltürüwétidu! — dédi. **15** Lékin Perwerdigar uninggha jawab bérip: — Shundaq boliduki, kimki Qabilni öltürse, uningdin yette hesse intiqam élinidu, — dédi. Shularni dep Perwerdigar Qabilgha uchrighan birsi uni öltürüwemtisun dep uninggha bir belge qoyup qoydi. **16** Shuning bilen Qabil Perwerdigarning huzuridin chiqip, Éremning meshriq teripidiki Nod dégen yurtta olturaqliship qaldi. **17** Qabil ayali bilen bille bolup, ayali hamilidar bolup Hanoxni tughdi. U waqitta Qabil bir sheher bina qiliwatatti; u sheherning namini oghlining ismi bilen Hanox dep atidi. **18** Hanoxtin irad töreldi, iradtin Mehuyail töreldi, Mehuyaildin Metushail töreldi, Metushaildin Lemex töreldi. **19** Lemex özige ikki xotun aldi. Birining ismi Adah, yene birining ismi Zillah idi. **20** Adah Yabalni tughdi. U chédirda olturidighan köchmen malchilarning bowisi idi, **21** uning inising ismi Yubal idi. Bu chiltar bilen ney chalguchilarning bowisi idi. **22** Zillah yene Tubal-qayin dégen bir oghulni tughdi. U mis-tömür eswablarni soqquchi idi. Tubal-qayinning Naamah isimlik bir singlisi bar idi. **23** Lemex bolsa ayallirigha söz qilip: — «Ey Adah bilen Zillah, sözümnü anglanglar! Ey Lemexning ayalliri, gépimge qulaq sélinglar! Méni zeximlendürgini üçün men adem öltürdüm, Ténimni zéde qilghanliq üçün bir yigitni öltürdüm. **24** Eger Qabil üçün yette hesse intiqam élnisa, Lemex üçün yetmiş yette hesse intiqam élinidu!» — dédi. **25** Adem'ata yene ayali bilen bille boldi. Ayali bir oghul tughup, uningha Shét dep at

qoyup: Qabil Habilni öltürüwetkini üçhün Xuda uning ornigha manga bashqa bir ewlad tiklep berdi, dédi. **26** Shétinmu bir oghul tuguldi; u uninggha Énosh dep at qoydi. Shu waqittin tartip ademler Perwerdigarning namigha nida qilishqa bashlidi.

5 Bu Adem'atining ewladlirining nesebnamisidur: — Xuda insanni yaratqan künide, uni Özige oxshash qilip yaratti. **2** U ularni er jinis we ayal jinis qilip yaritip, ulargha bext-beriket ata qilip, yaritilghan künide ularning namini «adem» dep atidi. **3** Adem'ata bir yüz ottuz yashqa kirgende uningdin özige oxshaydighan, öz süret-obrazidek bir oghul töreldi; u uninggha Shét dep at qoydi. **4** Shét tugulghandin keyin Adem'ata sekkiz yüz yil ömür körüp, uningdin [yene] oghul-qizlar töreldi. **5** Adem'atimiz jemiyy toqquz yüz ottuz yil kün körüp, alemdin ötti. **6** Shét bir yüz besh yashqa kirgende uningdin Énosh töreldi. **7** Énosh tugulghandin keyin Shét sekkiz yüz yette yil ömür körüp, uningdin [yene] oghul-qizlar töreldi. **8** Shét jemiyy toqquz yüz on ikki yil kün körüp, alemdin ötti. **9** Énosh toqsan yashqa kirgende uningdin Kénan töreldi. **10** Kénan tugulghandin keyin, Énosh sekkiz yüz on besh yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar töreldi. **11** Énosh jemiyy toqquz yüz besh yil kün körüp, alemdin ötti. **12** Kénan yetmiş yashqa kirgende uningdin Mahalalél töreldi. **13** Mahalalél tugulghandin keyin Kénan sekkiz yüz qiriq yil ömür körüp, uningdin [yene] oghul-qizlar töreldi. **14** Kénan jemiyy toqquz yüz on yil kün körüp, alemdin ötti. **15** Mahalalél atmish besh yashqa kirgende uningdin Yared töreldi. **16** Yared tugulghandin keyin Mahalalél sekkiz yüz ottuz yil ömür körüp, uningdin [yene] oghul-qizlar töreldi. **17** Mahalalél jemiyy sekkiz yüz toqsan besh yil kün körüp, alemdin ötti. **18** Yared bir yüz atmish ikki yashqa kirgende uningdin Hanox töreldi. **19** Hanox tugulghandin keyin Yared sekkiz yüz yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar töreldi. **20** Yared jemiyy toqquz yüz atmish ikki yil kün körüp, alemdin ötti. **21** Hanox atmish besh yashqa kirgende uningdin Metushelah töreldi. **22** Metushelah tugulghandin keyin Hanox üç yüz yilgiche Xuda bilen bir yolda méngip, yene oghul-qizlarni tapti. **23** Hanoxning [yer yüzide] barliq körgen künliri üç yüz atmish besh yil boldi; **24** U Xuda bilen bir yolda méngip yashaytti; u [tuyuqsiz közdin] ghayib boldi; chünki Xuda uni Öz yénigha élip ketkenidi. **25** Metushelah bir yüz seksen yette yashqa kirgende uningdin Lemex töreldi. **26** Lemex tugulghandin keyin Metushelah yette yüz seksen ikki yil ömür körüp, uningdin oghul-qizlar töreldi. **27** Metushelah jemiyy toqquz yüz atmish toqquz yil kün körüp, alemdin ötti. **28** Lemex bir yüz seksen ikki yashqa kirgende bir oghul tépip, uning ismini Nuh atap: — Perwerdigar tupraqqa lenet qildi; shunga biz [yerge] ishliginimizde hemde qollirimizning jalapliq emgikide bu bala bizge teselli béridu, — dédi. **30** Nuh tugulghandin keyin Lemex besh yüz toqsan besh yil ömür körüp, uningdin yene oghul-qizlar töreldi. **31** Lemex jemiyy yette yüz yetmiş yette yil kün körüp, alemdin ötti. **32** Nuh besh yüz yashqa kirgendin keyin, uningdin Shem, Ham we Yafet töreldi.

6 We shundaq boldiki, insanlar yer yüzide köpiyishke bashlighanda, shundaqla qizlarnu köplep tugulghanda, **2** Xudaning oghulliri insanlarning qizlirining chirayliqligini körüp, xalighanche tallap, özlirige xotun qilishqa bashlidi. **3** U waqitta Perwerdigar söz qilip: — Méning Rohim insanlar bilen menggü küresh qiliwermeydu; chünki insan ettur, xalas. Kelgüside ularning ömri peqet bir yüz yigirme yastin ashmisun! — dédi. **4** Shu künlirde (we shundaqla keyinki künlirdimu), Xudaning oghulliri insanlarning qizlirining yénigha bérüp,

ular din balilarni tapqinida, gigantlar yer yüzide peyda boldi. Bular bolsa qedimki zamanlardiki dangliq palwan-baturlar idi. **5** Perwerdigar insanning ötküzüwatqan rezilliki yer yüzide köpiyip ketkenlikini, ularning könglidiki niyetlirining herqachan yaman boluwatqinini kördi. **6** Shuning bilen Perwerdigar yer yüzide ademni apiride qilghinigha pushayman qilip, könglide azabladi. **7** Buning bilen Perwerdigar: — Özüm yaratqan insanni yer yüzidin yoqitimen — insandin tartip mal-charwilarghiche, ömiligüchi haywanlardin asmandiki qushlarghiche, hemmisini yoq qilimen; chünki Men ularni yaratqinimgha pushaymen qildim, — dédi. **8** Lékin Nuh bolsa Perwerdigarning neziride shepqet tapqanidi. **9** Nuh we uning ish-izliri töwendikiche: — Nuh heqqaniy, öz dewridikiler arisida eyibsiz adem idi; Nuh Xuda bilen bir yolda méngip yashaytti. **10** Nuhtin Shem, Ham, Yafet dégen üç oghul töreldi. **11** Pütkül jahan Xudaning aldida rezilliship, hemme yer zorawanliqqa tolup ketkenidi. **12** Xuda yer yüzige nezer séliwidi, mana, jahan rezilleshkenidi; chünki barliq et igilirining yer yüzide qiliwatqini yuzuqchiliq idi. **13** Shuning bilen Xuda Nuhqa: — Mana, aldimga barliq et igilirining zawalliq yétip keldi; chünki pütkül yer-jahanni ularning sewebidin zorawanliq qapladı. Mana, Men ularni yer bilen qoshup halak qilimen. **14** Emdi sen özüngge gofer yaghichidin bir kéme yasap, kémining ichide bölme-xanilarni qilip, ichi-téshini qarimay bilen suwa. **15** Sen uni shundaq yasighin: — Uzunluqi üç yüz gez, kengliki ellik gez we égzilikli ottuz gez bolsun. **16** Kémining péshaywini astigha bir ochuqchiliq yasa, uning égzilikli bir gez bolsun; ishikini kémining yénifa orunlashtur; kémini asti, ottura we üsti qilip üç qewet yasa. **17** Chünki mana, Men Özüm asmanning astidiki hayatliq tiniqi barliq herbir et igisini halak qilidighan su topanni yer yüzige keltürimen; buning bilen yer yüzidiki barliq mexluqlar tiniqidin toxtaydu. **18** Lékin sen bilen ehdimni tüzimen. Sen özüng, oghullirining, ayaling we kélinliriningni élip birlikte kéminge kiringlar. **19** Özüng bilen teng tirik saqlap qélisish üçhün, barliq jandarlardin herqaysisidin bir jüp, yeni erkikidin birini, chishidin birini kéminge élip kirgin; **20** Tirik qélisish üçhün qushlarning herbir türiliridin, mal-charwilarning herbir türiliridin we yerde ömiligüchi janiwarlarning herbir türiliridin bir jüpi qéshinggha kiridu. **21** Özüng we ularning ozuqluqi üçhün herxil yémekliklerdin élip, yéninggha ghemligin, — dédi. **22** Nuh shundaq qildi; Xuda özige buyrughan hemme ishni u beja keltürdi.

7 Perwerdigar Nuhqa mundaq dédi: — «Sen pütün öydikiliring bilen kéminge kirgin; chünki bu dewrde aldimda séni heqqaniy dep kördüm. **2** Hemme halal haywanlarning erkek-chishisidin yette jüptin, haram haywanlarning erkek-chishisidin bir jüptin élip, shuningdek asmandiki uchar-qanatlarningmu erkek-chishisidin yette jüptin élip, ularning neslini pütkül yer yüzide tirik saqlash üçhün özüng bilen bille ekir. **4** Chünki yette künden keyin uda qiriq kéche-kündüz yer yüzige yamghur yaghdurimen; Özüm yasighan hemme janiwarlarni yer yüzidin yoqitimen». **5** Shuning bilen Nuh Perwerdigar uninggha buyrughinining hemmisige emel qildi. **6** Yer yüzini topan basqanda Nuh alte yüz yashta idi. **7** Topandin [qutulup qélisish] üçhün Nuh bilen oghulliri, ayali we kélinliri bille kéminge kirdi. **8** Halal haywanlar bolsun, haram haywanlar bolsun, qushlar bilen yerde ömiligüchi janiwarlar bolsun, [herbir türdin] bir jüp-bir jüptin erkek-chishi bolup, Xuda Nuhqa buyrughandek kéminge, Nuhning qéshigha kirdi. **10** We shundaq boldiki, yette künden keyin, yer yüzini topan bésishqa bashlidi. **11** Nuhning ömrining alte yüzinchi yili, ikkinchi éyining on yettinchi künide chongqur déngizlarning tegliridiki barliq bulaqlar yérilip,

asmanning penjiriliri échilip ketti. **12** Yamghur uda qiriq kéche-kündüz yer yüzige toxtimay yaghdı. **13** Del yamghur bashlan'ghan küni, Nuh, Nuhning Shem, Ham, Yafet dégen oghulliri, Nuhning ayali bilen üç kélini kémige kirdi. **14** Ular bilen bille herxil yawa haywanlar tür-türi boyiche, herxil mal-charwilar tür-türi boyiche, yerde ömiligüchi herxil janiwarlar tür-türi boyiche we herxil uchar-qanatlar, yeni herxil qanatlıq janiwarlar tür-türi boyiche kémige kirdi. **15** Et igiliridin, yeni barlıq hayatlıq tınıqi bolghan herxil jandarlardın, bir jüp-bir jüp bolup, kémige nuhning qéshigha kirdi. **16** Kirgenler Xudaning nuhqa buyrughinidek et igilirining hertürining erkek-chishisi idi. Andın Perwerdigar ishikni étiwetti. **17** Topan yer yüzini uda qiriq kün bésip, sular ulghiyip ketti. Kéme yer üstidin kötürülüp leylep qaldı. **18** Su ulghiyip, yer üstide téximu égzilep ketti; kéme su üstide dawalghup turatti. **19** Sular yer yüzide tolimu ulghiyip, pütkül asmanning astidiki barlıq égez taghlarnimu bésip ketti. **20** Sular [taghlardıń] yene on besh gez örlap, tagh choqqilirimu su astida qaldı. **21** Buning bilen yer yüzide yürgüchi hemme et igiliri, uchar-qushlar, mal-charwilar, yawayi haywanlar, yerde ömiligüchi hemme janiwarlar, jümlidin pütkül ademler hemmisi öldi; **22** quruqluqta yashighuchi, burnida hayatlıq tınıqi bar bolghanlarning hemmisi öldi. **23** Yer yüzidiki jéni barlarning hemmisi, insan bolsun, mal-charwilar bolsun, ömiligüchi haywanlar bolsun, asmandiki qushlar bolsun, hemmisi halak bolup yer yüzidin yoq qilindi; peqet Nuh we kémide uning bilen bille turghanlar qutulup qaldı. **24** Bir yüz ellik kün'giche yer yüzini su bésip turdı.

8 Xuda Nuhni, shundaqla kémide uning bilen bille bolghan barlıq yawayi haywanlar bilen barlıq mal-charwilarnı eslidi. Shuning bilen Xuda bir shamal chiqirip yer yüzini yelpütti we sular yénishqa bashlıdı. **2** Chongqur déngizlarning tegliridiki bulaqlar we asmanning penjiriliri étilip, asmandın tökülgen yamghur toxtıdı. **3** Sular barghanséri yer yüzidin yandı; bir yüz ellik kün ötkendın kéyin xéli azlıdı. **4** Yettinchi aynıng on yettinchi küni, kéme Ararat tagh tizmiliridiki birining üstide toxtap qaldı. **5** Sular oninchi aygiche barghanséri aziyip, oninchi aynıng birinchi küni tagh choqqilrı körünüşke bashlıdı. **6** Qiriq kúndın kéyin Nuh kémige ózi ornataq derizini échip, **7** bir quzghunni sirtqa chiqardı. U yer yüzidiki sular tartılıp bolghuche uyan-buyan uchup yürdi. **8** Uningdin kéyin Nuh sularning yer yüzidin tartılghan-tartilghanlıqını bilish üçün, bir kepterni chiqardı. **9** Lékin sular téxiche pütkül yer yüzini qaplap turghachqa, kepter putini qoyghudek jay tapalmay, Nuhning qéshigha kémige yénip keldi. Shuning bilen Nuh qolini sunup uni tutup, kémige ekiriwaldı. **10** U yette kün saqlap, bu kepterni kémidin yene sirtqa chiqardı. **11** Kepter kechte uning qéshigha yénip keldi; mana, uning tumshuqida yéngi üzüwalghan zeytun yopurmiqi bar idi. Buni körüp Nuh sularning yer yüzidin tartılghını bildi. **12** U yene yette kün saqlap, kepterni yene sirtqa chiqardı, emma bu qétim kepter uning yénigha qaytıp kelmidi. **13** Nuh alte yüz bir yashqa kirgen yili, birinchi aynıng birinchi künide su yer yüzidin qurughanıdı. Nuh kémining qapqıqını échip qariwıdı, yerning qurughını kördi. **14** İkkinchi aynıng yigirme yettinchi küni, yer yüzü pütünley qurup boldı. **15** U waqıtta Xuda Nuhqa söz qılıp: — Sen özing, ayaling, oghullıng we kélinliring kémidin chiqınglar. **17** Özüng bilen bille bolghan barlıq et igiliridin herbir türdiki janiwarlarnı, yeni uchar-qanatlarnı hem mal-charwilarnı, yerde ömiligüchi haywanlarning hemmisini özüng bilen qoshup kémidin élip chiqıng; shuning bilen ular yer yüzide tarılıp-tarqılıp, nesillinip zémında köpeysun, — dédi. **18** Shuning bilen Nuh, ayali, oghulliri we kélinliri bilen bille sirtqa chiqtı.

19 Janiwarlarning hemmisi, barlıq ömiligüchi haywanlar, barlıq uchar-qanatlar, yerde midirlap yüridighanlarning herqaysisi öz türliri boyiche kémidin chiqıştı. **20** Shu chaghda Nuh Perwerdigargha atap bir qurban'gahnı yasıdı; u halal janiwarlar bilen halal qushlarning her türidin élip kélip, qurban'gahnıng üstide «köydürme qurbanlıq» ötküzdı. **21** Shundaq qılıp Perwerdigar xushbuyp purap [memnun boldı]; Perwerdigar könglıde: — «İnsanning köngül-niyiti yashlıqıdın tartıp rezil bolsımu, Men insan tüpeylidin yerge yene lenet oqumaymen we emdi bu qétimqidek hemme jandarlarnı urup yoqıtıwetmeymen. **22** Bundın kéyin, yer mewjut künliride, Téris bilen orma, Soghuq bilen ıssıq, Yaz bilen qish, Kündüz bilen kéche üzülmey ayılınıp turıdu» — dédi.

9 Xuda Nuh bilen uning oghullirigha bext-beriket ata qılıp, ulargha mundaq dédi: — «Siler jüpliship köpiyip, yer yüzini toldurunglar. **2** Yer yüzidiki barlıq janiwarlar, asmandiki barlıq qushlar, barlıq yer yüzide midirlap yürgüchiler we déngizdiki barlıq béliqlarning hemmisi silerdin qorqup wehimide bolsun; bular qolunglargha tapshurulghandur. **3** Midirlap yüridighan herqandaq janiwarlar silerge ozuq bolıdu; Men silerge kök otyashlarnı bergendeck, bularning hemmisini emdi silerge berdim. **4** Lékin siler göshni ichidiki jéni, yeni qéni bilen qoshup yemesliklaring kérek. **5** Qéninglar, yeni jéninglardıckı qan tökülsé, Men berheq uning héسابını alımen; herqandaq haywanning ilkindé qéninglar bar bolsa Men uninggha töletküzimen; insanning qolıda bar bolsa, yeni birsining qolıda öz qérindishining qéni bar bolsa, Men uninggha shu qannı töletküzimen. **6** Kimki insanning qénini tökse, Uning qénimu insan teripidin tökülıdu; Chünki Xuda insannı Öz süret-obrazıda yaratqandur. **7** Emdi siler, jüpliship köpiyip, yer yüzide tarılıp-tarqılıp köpiyinglar». **8** Andın Xuda Nuh bilen uning oghullirigha söz qılıp mundaq dédi: — «Mana Özüm siler bilen we silerdin kéyin kélidighan ewladliringlar bilen, shundaqla siler bilen bille turghan herbir jan igisi, ucharqanatlar, mal-charwilar, siler bilen bille turghan yer yüzidiki herbir yawayi haywanlar, kémidin chiqqanlarning hemmisi bilen — yer yüzidiki héchbir haywannı qaldurmay, ular bilen Öz ehdmenni tüzimen. **11** Men siler bilish shundaq ehde tüzimken, ne barlıq et igiliri topan siben yoqıtılmas, ne yerni weyran qıldighan héchbir topan yene kelmes». **12** Xuda yene: — «Men Özüm siler bilen we qéshinglardiki hemme jan igiliri bilen menggülık, yeni pütkül ewladliringlarghiche békitken mushu ehdmning belgisi shuki: — Mana, Men Özüm bilen yerning otturısında bolghan ehdmning belgisi bolsun dep hesen-hüsinimni bulutlar ichige qoyımen; **14** we shundaq bolıduki, Men yerning üstige bulutlarnı chiqarghinimda, shundaqla hesen-hüsen bulutlar ichide ayan bolghinida, Men siler bilen et igiliri bolghan barlıq janiwarlar bilen tüzgen ehdmenni yad étimen; buningdin kéyin sular hergiz hemme jandarlarnı halak qilghuchi topan bolmas. **16** Hesén-hüsen bulutlar arısında peyda bolıdu; Men uninggha qaraymen we shuning bilen Menki Xuda yer yüzidiki et igiliri bolghan barlıq janiwarlar bilen otturimizda békitken ehdmenni yad étimen», — dédi. **17** Xuda Nuhqa yene: — «Mana bu Men Özüm bilen yer yüzidiki barlıq et igiliri otturısında békitken ehdmning nishan-belgisidur», — dédi. **18** Nuhning kémidin chiqqan oghulliri Shem, Ham we Yafet idi. Ham Qanaanning atisi boldı. **19** Bu üçü Nuhning oghulliri bolup, pütkül yer yüzige taralghan ahale shularning nesil-ewladlıridur. **20** Nuh tériqchilik qilishqa bashlap, bir üzümzarlıq berpa qıldı. **21** U uning sharabidin ichip, mest bolup qélip, öz chédiri ichide kiyim-kéçeklirini séliwétip, yalingach yétip qaldı. **22** Qanaanning atisi Ham kélip, atisining

ewritini körüp, sirtqa chiqip ikki qérindishigha éytti. **23** Shem bilen Yafet qopup yépinjini élip, mürisige artip, keynische méngip kirip, atisining yalingach bedinini yépip qoydi. Ular yüzini aldi terepke qilib, atisining yalingach téninge qarimidi. **24** Nuh sharabning keypidin oyghinip, kenji oghlining özige néme qilghinini bilip: — **25** Qanaan'gha lenet bolghay! U qérindashlirining qulining quli bolsun, — dep qarghidi. **26** U yene: — Shemning Xudasi bolghan Perwerdigargha teshekkür-medhiye keltürülgey! Qanaan Shemning quli bolsun. **27** Xuda Yafetni awutqay! U Shemning chédirlirida turghay, Qanaan bolsa uning quli bolghay! — dédi. **28** Nuh topandin kéyin üç yüz ellik yil ömür kördi. **29** Bu teriqide Nuh jemiy toqquz yüz ellik yil kün körüp, alemdin ötti.

10 Töwendikiler Nuhning oghullirining ewladliridir: — uning oghulliri Shem, Ham we Yafet bolup, topandin kéyin ulardin oghullar törelgen: — **2** Yafetning oghulliri bolsa, Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Meshek we Tiras idi. **3** Gomerning ewladliri: Ashkinaz, Rifat we Torgamah idi. **4** Yawanning ewladliri: Élishah, Tarshish, Kittiylar we Dodaniylar idi. **5** Bularning ewladliri déngiz boylirida we arallarda ayrim-ayrim yashighan xelqler bolup, herqaysisi öz tili, öz aile-qebililiri boyiche öz zéminlirida tarqilip olturaqlashqan. **6** Hamning oghulliri Kush, Misir, Put we Qanaanlar idi. **7** Kushning oghulliri Séba, Hawilah, Sabtah, Raamah we Sabtika idi. Raamahning oghulliri Shéba we Dédan idi. **8** Kushtin yene Nimrod törelgen; u yer yüzide nahayiti küchtünggür adem bolup chiqti. **9** U Perwerdigarning aldida küchtünggür owchi boldi; shu sewebtin «palanchi bolsa Nimrodtek, Perwerdigarning aldida küchtünggür owchi iken» dégen gep tarqalghan. **10** Uning padishahliqi Shinar zéminidiki Babil, Ere, Akkad we Kalneh dégen sheherlerde bashlan'ghanidi. **11** U bu zémindin Ashur zéminigha chiqip Ninewe, Rehobot-Ir, Kalah we Ninewe bilen Kalahning otturisidiki Resen dégen sheherlernimu bina qildi (bular qoshulup «Katta Sheher» boldi). **13** Misirning ewladliri Ludiylar, Anamiylar, Lehabiylar, Naftuhiylar, **14** Patrosiylar, Kasluhiylar (Filistiylar Kasluhiylardin chiqqan) we Kaftoriylar idi. **15** Qanaandin tunji oghul Zidon törilip, kéyin yene Het törelgen. **16** uning ewladliri bolsa Yebusiylar, Amoriylar, Girgashiylar, **17** Hiwiylar, Arkiylar, Siniylar, **18** Arwadiylar, Zemariylar we Hamatiylar idi. Shuningdin kéyin, Qanaaniylarning qebililiri her terepke tarqilip ketti. **19** Qanaaniylarning yurt chégrisi bolsa Zidondin tartip, Gerar teripige zozulup, Gazagha chiqip, andin Sodom, Gomorra, Admah bilen Zeboim teripige tutiship, Léshaghiche yétip baratti. **20** Yuqiriqlar bolsa hamning oghulliri bolup, öz qebilisi we tilliri boyiche qowm bolup öz zéminlirida olturaqlashqanidi. **21** Shemmu oghul perzentlik boldi; Shem bolsa Yafetning akisi, Éberlerning ata-bowisi boldi. **22** Shemning oghulliri Élam, Ashur, Arfakshad, Lud, Aram; **23** Aranning oghulliri Uz, Hul, Geter, Mash idi. **24** Arfakshadtin Shélah törelidi, Shélahdin Éber törelidi. **25** Éberdin ikki oghul törelgen bolup, birining ismi Peleg idi, chunki u yashighan dewrde yer yüzide bölünishi boldi; Pelegning imisining ismi Yoqtan idi. **26** Yoqtandin Almodad, Shelef, Xazarmawet, Yérah, **27** Hadoram, Uzal, Diklah, **28** Obal, Abimael, Shéba, **29** Ofir, Hawilah we Yobab törelidi. Bularning hemmisi Yoqtanning oghulliri idi. **30** Ularining olturghan jayliri bolsa Méshadin tartip, Seffar dégen rayonning sherq teripidiki taghçhiche zozulatti. **31** Yuqiriqlar bolsa Shemning oghulliri bolup, öz qebilisi we tilliri boyiche qowm bolup öz zéminlirida olturaqlashqanidi. **32** Yuqiridikiler Nuhning ewladliri bolup, ular öz nesebliri we qowmliri boyiche

xatirilen'gen. Topandin kéyinki yer yüzidiki barliq qowmlar ularning ichidin tarqalghan.

11 U zamanda pütkül yer yüzidiki til hem söz birxil idi. **2** Lékin shundaq boldiki, ademler meshriq terepke seper qilib, Shinar yurtida bir tüzenglikni uchritip, shu yerde olturaqlashti. **3** Ular bir-birige: — Kélinglar, biz xish quyup, otta pishurayli! — déyishti. Shundaq qilib, ular qurulushta tashning ornigha xish, layning ornigha qarimay ishletti. **4** Ular yene: — Kélinglar, emdi özimizge bir sheher bina qilib, sheherde uchi asmanlarga taqashqudek bir minar yasayli! Shundaq qilib özimizge bir nam tikliyeleymiz. Bolmisa, pütkül yer yüzige tarilip kétimiz, — déyishti. **5** U waqıtta Perwerdigar adem baliliri bina qiliwatqan sheher bilen munarni körgili chüshiti. **6** Perwerdigar: — «Mana, bularning hemmisi bir qowmdur, ularning hemmisining tilimu birdur; bu ularning ishining bashlinishidir! Bundin kéyin ularning niyet qilghan herqandaq ishini héch tosuwalghili bolmaydu. **7** Shunga Biz töwen'ge chüshüp ularning bir-birining geplirini uqalmasliqi üçün ularning tilini [bashqa-bashqa qilib] qalaymiqanlashturuwéteyli» — dédi. **8** Shundaq qilib Perwerdigar ularni u jaydin pütkül yer yüzige taritiwetti. Shuning bilen ular sheherni yasantin toxtap qaldi. **9** Shunga bu sheherning nami «Babil» dep ataldi; chunki u yerde Perwerdigar pütkül yer yüzidikilerning tilini qalaymiqanlashturuwetti. Shundaq qilib Perwerdigar ularni u jaydin pütkül yer yüzige taritiwetti. **10** Töwendikiler Shemning ewladliridir: — topan ötüp ikki yildin kéyin, Shem yüz yéshida, uningdin Arfakshad törelidi. **11** Arfakshad tughulghandin kéyin Shem besh yüz yil ömür körip, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **12** Arfakshad öttüz besh yashqa kirgende uningdin Shélah törelidi. **13** Shélah tughulghandin kéyin Arfakshad töt yüz üç yil ömür körip, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **14** Shélah ottuz yashqa kirgende uningdin Éber törelidi. **15** Éber tughulghandin kéyin Shélah töt yüz üç yil ömür körip, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **16** Éber ottuz töt yashqa kirgende uningdin Peleg törelidi. **17** Peleg tughulghandin kéyin Éber töt yüz ottuz yil ömür körip, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **18** Peleg ottuz yashqa kirgende uningdin Reu törelidi. **19** Reu tughulghandin kéyin Peleg ikki yüz toqquz yil ömür körip, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **20** Reu ottuz ikki yashqa kirgende uningdin Sérug törelidi. **21** Sérug tughulghandin kéyin Reu ikki yüz yette yil ömür körip, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **22** Sérug ottuz yashqa kirgende uningdin Nahor törelidi. **23** Nahor tughulghandin kéyin Sérug ikki yüz yil ömür körip, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **24** Nahor yigirme toqquz yashqa kirgende uningdin Terah törelidi. **25** Terah tughulghandin kéyin Nahor bir yüz on toqquz yil ömür körip, uningdin yene oghul-qizlar törelidi. **26** Terah yetmiş yashqa kirgende uningdin Abram, Nahor we Haran törelidi. **27** Terahning ewladliri töwendikiche: — Terahtin Abram, Nahor we Haran törelidi; Harandin Lut törelidi. **28** Lékin Haran tughulghan yurti bolghan, kaldiylerning Ur shehiride atisi Terahning aldida, Terahtin ilgiri öldi. **29** Abram bilen Nahor ikkisi öylendi. Abramning ayalining ismi Saray, Nahorning ayalining ismi Milkah idi; Milkah Haranning qizi idi; Haran bolsa Milkah we Iskanning atisi idi. **30** Lékin Saray tughmas bolghachqa, uning balisi yoq idi. **31** Terah bolsa oghli Abramni, newrisi Lut (Haranning oghli)ni we kélini, yeni Abramning ayali Sarayni élip, Qanaan zéminigha bérish üçün kaldiylerning Ur shehiridin yolgha chiqti; biraq ular Haran dégen jaygha yétip kelgende, shu yerde olturaqlaship qaldi. **32** Terahning körgen künliri ikki yüz besh yil bolup, Haranda alemdin ötti.

12 Perwerdigar [eslide] Abramgha mundaq dégenidi: — Sen öz yurtungdin, öz uruq-tughqanliringdin we öz ata jemetingdin ayrilip, Men sanga körsitidighan zémin'gha barghin. **2** Shundaq qilsang Men séni ulugh bir xelq qilip, sanga bext-beriket ata qilip, namingni ulugh qilimen; shuning bilen sen özüng bashqilargha bext-beriket bolisen; **3** kimler sanga bext-beriket tilise Men ularni beriketleymen, kimki séni xorlisa, Men choqum uni lenetke qaldurimen; sen arqliq yer yüzidiki barliq aile-qebililerge bext-beriket ata qilindul — dédi. **4** Abram Perwerdigar uninggha éytqini boyiche [Harandin] ayridi; Lutmu uning bilen bille mangdi. Abram Harandin chiqqinida yetmiş besh yashta idi. **5** Abram ayali Saray bilen inisining oggli Lutni élip, ularning yighqan barliq mal-mülükini qoshup, Haranda igidarchiliq qilghan ademlerni bille qétip, Qanaan zéminigha bérish üçün yolgha chiqti; shundaq qilip ular Qanaan zéminigha yétip keldi. **6** Abram zéminni kézip, Shekem dégen jaydiki «Morehning dub derixi»ning yénigha keldi (u chaghda u zéminda Qanaaniylar turatti). **7** Perwerdigar Abramgha körünüp, uninggha: — Men bu zéminni séning neslingge ata qilimen, — dédi. Shuning bilen u shu yerde öziye körün'gen Perwerdigargha atap bir qurban'gah saldi. **8** Andin u bu yerdin yötakilip, Beyt-Elning sherqidiki taghqa bard; gherb teripide Beyt-El, sherq teripide Ayi dégen jay bar idi; u shu yerde chédir tikti. U shu yerde Perwerdigargha atap bir qurban'gah yasap, Perwerdigarning namini chaqirip ibadet qildi. **9** Andin kéyin Abram tedrijiy köchüp, jenubidiki Negew rayonigha qarap yötékeldi. **10** Zéminda acharchiliq bolghanidi; Abram Misirgha chüshiti; u shu yerde waqtinche turmaqchi bolghanidi, chunki zéminda acharchiliq bek éghir idi. **11** Emma shundaq boldiki, u Misirgha yéqinlashqanda, ayali Saraygha: — Mana, men séning hösün-jamalingning güzelligini bilimen. **12** Shundaq boliduki, misirliqlar séni körse, «Bu uning ayali iken» dep, méni öltürwétip, séni tirik qalduridu. **13** Shuning üçün séning: «Men uning singlisi» déyishingni ötinimen. Shundaq qilsang, men séningdin yaxshiliq tézip, sen arqliq tirik qalimen, — dédi. **14** Abram Misirgha kirgende shundaq boldiki, misirliqlar derweqe ayalning güzel ikenlikini kördi. **15** Pirewnning emirlirimu uni körtüp, Pirewn'ge uning teripini qildi; shuning bilen ayal Pirewnning ordisigha élip kirildi. **16** Pirewn Sarayning sewebidin Abramgha yaxshi muamile qildi; shuning bilen u qoy, kala, hangga éshekler, qul-dédekler, mada éshekler we tögilerge érishti. **17** Emma Perwerdigar Pirewn we öyidikilirini Abramning ayali Sarayning sewebidin tolimu éghir wabalargha muptila qildi. **18** Shuning üçün Pirewn Abramni chaqirip uninggha: — «Bu zadi séning manga néme qilghining? Némishqa uning öz ayaling ikenlikini manga éytmiding? **19** Némishqa uni «singlim» dep méning uni xotunluqqa élishimgha sewebkar bolghili tas qalisen! Mana bu ayaling! Uni élip ketkin! — dédi. **20** Pirewn öz ademlirige Abram toghrisida emr qildi; ular uni, ayalini we uning barliqini qoshup yolgha séliwetti.

13 Shuning bilen Abram ayali we uning barliq nersilirini hemde Lutni élip Misirdin chiqip, Qanaanning jenubidiki Negew yurtigha mangdi. **2** U chaghda Abramning mal-waran we altun-kümüshliri köp bolup, xélila bay idi. **3** U köchüp yürüp, jenubtiki Negewdin Beyt-Elge, yeni Beyt-El bilen Ayining otturidiki eslide chédir tikken jaygha, **4** qurban'gah yasighan jaygha qaytip keldi. Abram shu yerde Perwerdigarning namini chaqirip ibadet qildi. **5** Abram bilen bille mangghan Lutningmu qoy-kala padiliri we chédirliri bar idi. **6** Emdi ular bille tursa, zémin ularni qamdialmaytti; **7** bu sewebtin Abramning padichiliri bilen Lutning padichilirining arisida jédel chiqti (u

waqitta Qanaaniylar bilen Perizziylar shu zéminda turatti). **8** Shunga Abram Lutqa: — «Biz bolsaq qérindashlarmiz, sen bilen méning aramda, méning padichilirim bilen séning padichiliring arisida talash-tartish peyda bolmisun. **9** Mana, aldingda pütkül zémin turmamdu? Emdi sen mendin ayrilghin; eger sen sol terepke barsang, men ong terepke baray; eger sen ong terepke barsang, men sol terepke baray», — dédi. **10** U waqitta Lut nezer sélip kördiki, Iordan wadisidiki barliq tüzlenglikning Zoar shehirigiche hemmila yerning siyi intayin mol idi; Perwerdigar Sodom bilen Gomoranni weyran qilishtin ilgiri bu yer beeyni Perwerdigarning béghi, Misir zéminidek idi. **11** Shuning bilen Lut öziye Iordan wadisidiki pütkül tüzlenglikni talliwaldi; andin Lut meshriq terepke köchüp bard. Shundaq qilip ikkiylen ayridi. **12** Abram Qanaan zéminida olturaqlashti; Lut bolsa tüzlenglikteki sheherlarning arisida turdi; u barabar chédirlirini Sodom shehiri terepke yötékdi. **13** Sodom xelqi rezil ademler bolup, Perwerdigarning neziride tolimu éghir gunahkarlar idi. **14** Lut Abramdin ayrilip ketkenden kéyin, Perwerdigar Abramgha: — Sen emdi béshingni kötürüp, özüng turghan jaydin shimal we jenubqa, meshriq we meghrip terepke qarighin; **15** chunki sen hazir köriwatqan bu barliq zéminni sanga we neslingge menggülük bérimen. **16** Séning neslingni yerdiki topidek köp qilimen; shundaqki, eger birsi yerdiki topini sanap chiqalisa, séning neslingnimu sanap chiqalishi mumkin bolidu. **17** Ornungdin tur, bu zéminni uzunluqi we kengligi boyiche aylinip chiqqin; chunki Men uni sanga ata qilimen, — dédi. **18** Shunga Abram chédirlirini yötkep, Hébron shehirige yéqin Mamrediki dubzarliqning yénigha bérup olturaqlashti; u shu yerde Perwerdigargha atap bir qurban'gah yasidi.

14 Shinarning padishahi Amrafel, Ellasarning padishahi Arioq, Élamning padishahi Kédorlayomer we Goyimning padishahi Tidalning kilniride shu weqe boldiki, **2** ular birlisip Sodomning padishahi Béra, Gomorraning padishahi Birsha, Admahning padishahi Shinab, Zeboimning padishahi Shem'éber we Béla (yeni Zoar)ning padishahigha qarshi hujumgha atlandi. **3** Bu [beshining] hemmisi kélisip Siddim wadisigha, yeni «Shor Déngizi» wadisigha yighildi. **4** Ular on ikki yil Kédorlayomerge béqindi boldi, on üçinchi yilgha kelgende, Kédorlayomerge qarshi isyan kötürdi. **5** On tötinchi yili Kédorlayomer we uninggha ittapaqdash bolghan padishahlar hemmisi yighilip, Ashtarot-Karnaim dégen yerde Refayiylargha, shundaqla Ham dégen yerde Zuziylargha, Shaweh-Kiriatayimda Émiylargha hujum qilip ularni yengdi; **6** andin ular Horiylarni ularning Séir téghida meghlup qilip, chölning yénidiki El-Paran'ghiche sürüp-toqay qildi. **7** Arqidinla, ular En-Mishpatqa (yeni Qadeshke) yénip kélip, Amaleklerning pütkül yurtini bulang-talang qildi; Hazazon-Tamarda olturusluq Amoriylarnimu hujum qilip meghlup qildi. **8** Shuning bilen Sodomning padishahi, Gomorraning padishahi, Admahning padishahi, Zeboimning padishahi we Bélaning (yeni Zoarning) padishahi chiqip, Siddim wadisida ulargha qarshi jeng qilishqa sep tizdi; **9** mushu [besheylen] Élamning padishahi Kédorlayomer, Goyimning padishahi Tidal, Shinarning padishahi Amrafel, Ellasarning padishahi Arioq qatarliqlar bilen soqushti; yeni töt padishah bilen besh padishah özara soqushti. **10** Siddim wadisidiki hemmila yerde qarimay [orekliri] bar idi. Sodom we Gomorraning padishahliri qéchip, oreklerge chüshüp ketti. Emma qalghanlar bolsa taghqa qéchip ketti. **11** [Ghalib kelgen töt padishah bolsa] Sodom bilen Gomorraning hemme mal-mülükini we barliq ozuq-tülükini élip ketti. **12** Ular yene Abramning jiyeni Lutnimu malliri bilen qoshup élip ketti; chunki u Sodomda olturaqlashqanidi. **13** Halbuki,

tutulup qalghan birsi béríp bu ishlarni ibraniy Abramgha éytti. Shu chaghda u Amoriy Mamrening dubzarliqining yénida turatti. Mamre bolsa Eshkol we Anerning akisi idi; bu üçheylen Abram bilen ittapaqdash idi. **14** Abram qérindishining esir bolup qalghanliqini anglap, óz óyide tughulghan, alahide terbiyilen'gen üç yüz on sekkiz ademni bashlap chiqip, [tót padishahni] qoghlap dan'ghiche bardí. **15** Kéchisi u ademlerini guruppilargha bölüp, ular bilen birlikte hujum qilip ularni meghlup qilip, ularni Demeshqning shimal teripidiki Hobah dégen joyghiche qoghlap béríp, **16** pütkül [olja alghan] malmülükni qayturuwaldi; óz qérindishi Lutni, uning mal-mülki we xotun-qizlirini, shundaqla [barliq qalghan] ademlerni yandurup keldi. **17** Abram Kédorlayomer we uning bilen ittapaqdash padishahlarni meghlup qilip, qaytip kelgende, Sodomning padishahi Shaweh wadisi (yeni Xan wadisi)gha uning aldigha chiqti. **18** Salémning padishahi Melkizedekmu nan bilen sharab élip aldigha chiqti. U zat bolsa, Hemmidin Aliy Tengrining kahini idi; **19** u [Abramni] bext-beriketlep: — «Abram asman bilen zémanning Igisi bolghan Hemmidin Aliy Tengri teripidin beriketlensun! **20** Shundaqla düshmenliringni óz qolunggha tapshurghan Hemmidin Aliy Tengrige Hemdusana oqulghay!» — dédi. Abram bolsa gheniyet alghan nersilerning ondin birini uninggha berdi. **21** Andin Sodomning padishahi Abramgha: — Ademlerni manga bergeyla, gheniyetlerni ózligirige alghayla, — dédi. **22** Lékin Abram Sodomning padishahigha jawab béríp: — Men bolsam asman bilen zémanning Igisi bolghan Hemmidin Aliy Tengri Perwerdigargha qol kötürüp qesem qilghanmenki, **23** men sendin hetta bir tal yip ne bir tal boghuchiniimu ne séning bashqa herqandaq nersening almaymen; bolmisa, sen kéyin: «men Abramni yay qilip qoydum» déyishim mumkin. **24** Shunga yigitlirimning yégen-ichkini, shundaqla manga hemrah bolghanlar, yeni Aner, Eshkol we Mamrelerge tégishlik ülüshdin bashqa, men [gheniyettin] héchnerse almaymen; shular ózligirige tégishlik ülüshini alsun, — dédi.

15 Bu ishlardin kéyin Perwerdigarning söz-kalami Abramgha alamet körünüshte kélip: «Ey Abram, qorqmighin; Men Özüm qalqining we zor in'amingdurmen» — dédi. **2** Lékin Abram: — Ey Reb Perwerdigar, manga néme bérisen? Mana, men balisiz tursam, öy-bisatlirimgha warisliq qilghuchi mushu Demeshqlik Eliézerla bardur, — dédi. **3** Abram yene: Mana, Sen manga héch nesil bermiding, mana öyümde turuwatqanlardin biri manga waris bolidu, dédi. **4** Shu haman Perwerdigarning söz-kalami uninggha kélip: «Bu kishi sanga waris bolmaydu, belki óz pushtungdin bolidighan kishi sanga waris bolidu», — dédi. **5** Shuning bilen Perwerdigar uni tashqirigha élip chiqip: — Emdi asman'gha qarap yultuzlarni sana — Qéni, ularni saniyalamsenkin?! — dédi. Andin uninggha: — Séning neslingmu shundaq bolidu, — dédi. **6** Abram Perwerdigargha ishendi; Perwerdigar uningdiki bu [ishenchni] uning heqqaniyliqi dep hésabliidi. **7** Yene uninggha: Men bu zémin'gha ige qilishqa séni Kaldiyediki Ur shehiridin élip chiqqan Perwerdigardurmen, — dédi. **8** Lékin [Abram]: — I Reb Perwerdigar, men uninggha jezmen ige bolidighinimni qandaq bilimen? — dep soridi. **9** [Perwerdigar] uninggha: — Men üçtün üç yashliq bir inek, üç yashliq bir chishi óchke, üç yashliq bir qochqar bilen bir kepter we bir bajka élip kelgin, — dédi. **10** Shunga u bularning hemmisini élip, ularning herbirsini yérimdin ikki parche qilip, yérimini yene bir yérimigha udulmu'udul qilip qoyup qoydi; emma qushlarni parchilimidi. **11** Qagha-quzghunlar taplarning üstige chüshkende, Abram ularni ürkütüp heydiwetti. **12** Lékin kün patay dégende, Abramni éghir bir uyqu basti we mana,

uning üstige dehshtlik bir wehime, tom qaranghuluq chüshiti. **13** Andin Perwerdigar Abramgha: — Jezmen bilishing kérekki, séning nesling ózligirining bolmighan bir zéminda musapir bolup, shu yerdiki xelqning qulluqida bolidu we shundaqla, bu xelq ulargha töt yüz yilghiche jebir-zulum salidu. **14** Lékin Men ularni qulluqqa salghuchi shu taipning üstidin höküm chiqirimem. Kéyin ular nurghun bayliqlarni élip shu yerdin chiqidu. **15** Emma sen bolsang, aman-xatirjemlik ichide ata-bowiliringgha qoshulisen; uzun ömür körip andin depne qilinisen. **16** Lékin shu yerde töt ewlad ötip, [nesling] bu yerge yéniq kélidu; çünkü Amoriylarning qebihlikining zixi téxi toshmidi, dédi. **17** Shundaq boldiki, kün pétip qarangghu bolghanda, mana, göshlerning otturididin ötip kétiwatqan, is-tütek chiqip turghan bir otdan bilen yalqunluq bir mesh'el köründi. **18** Del shu küni Perwerdigar Abram bilen ehde tüzip uninggha: — «Men séning neslingge bu zéminni Misirning éqinidin tartip Ulugh derya, yeni Efrat deryasighiche bérimen; yeni Kéniyler, Kenizziylar, Kadmoniylar, **20** Hittiylar, Perizziylar, Refayiylar, **21** Amoriylar, Qanaaniylar, Girgashiylar we Yebusiylarning yurtini ularningki qilimen» dédi.

16 Emma Abramning ayali Saray uninggha héch bala tughup bermidi; lékin uning Hejer isimlik misirliq bir dédiki bar idi; **2** Saray Abramgha: — Mana, Perwerdigar méni tughushtin tosti. Emdi sen méning dédikimning qéshigha kirgin; belkim u arqliq ana bolup tiklinishim mumkin, — dédi. Abram bolsa Sarayning sözini qobul kördi. **3** Shuning bilen Abramning ayali Saray dédiki misirliq Hejerni óz éri Abramgha toqalliqqa apirip berdi (u waqitta Abram Qanaan zéminda on yil olturghanidi). **4** Abram Hejerning qéshigha kirdi we u hamilidar boldi. Emma u ózining hamilidar bolghinini bilginide, u ayal xojayinini közge ilmas bolup qaldi. **5** Saray Abramgha qéyidap: — Manga chüshken bu xorluq séning béshinggha chüshsun! Men óz dédikimi quchiqinggha sélip berdim; emdi u ózining hamilidar bolghinini körgende men uning neziride közge ilinmidim. Xeyr, Perwerdigar sen bilen méning otturimizda höküm chiqarsun! — dédi. **6** Abram Saraygha: — Mana, dédiking óz qolungdidur; sanga néme layiq körünse uninggha shuni qilghin, — dédi. Buning bilen Saray uninggha qattiqliq qilishqa bashlidi; buning bilen u uning aldinin qéchip ketti. **7** Emma Perwerdigarning Perishtisi uni chöldiki bir bulaqning yénida, yeni Shur yolining boyidiki bulaqning yénidin tépip, uninggha: **8** Ey Sarayning dédiki Hejer, nedin kelding, nege barisen? — dep soridi. U jawab béríp: — Men xojayinim Sarayning aldinin qéchip chiqtim, — dédi. **9** Perwerdigarning Perishtisi uninggha: — Ayal xojayiningning qéshigha qaytip béríp, uning qol astida bol, — dédi. **10** Perwerdigarning Perishtisi uninggha yene: — Séning neslingni shundaq awutiminki, köplükidin uni sanap bolghili bolmaydu, — dédi. **11** Andin Perwerdigarning Perishtisi uninggha: Mana, sen hamilidarsen; sen bir oghul tughup, uninggha Ismail dep at qoyghin; çünkü Perwerdigar séning jebir-japayingni anglidi. **12** U yawa éshek kebi bir adem bolidu; uning qoli her ademge qarshi uzitilidu, shuningdek her ademning qoli uninggha qarshi uzitilidu; u qérindashlirining udulida ayrim turidu, dédi. **13** Hejer öz-özige: «Men mushu yerde méni Körgüchini arqisidin kördüm» dep, öziye söz qilghan Perwerdigarni: «Sen méni körgüchi Tengridursen» dep atidi. **14** Shuning bilen u quduq: «Beer-lahay-roy» dep ataldi. U Qadesh bilen Bered shehirining ariliqididur. **15** Hejer Abramgha bir oghul tughup berdi. Abram Hejer uninggha tughup bergen oghligha Ismail dep at qoydi. **16** Hejer Abramgha Ismailni tughup bergende Abram seksen alte yashta idi.

17 Abram toqsan toqquz yashqa kirgenda, Perwerdigar Abramga körünüp uninggha: — Men Qadir Tengridurmen. Sen Méning aldimda méngip, kamil bolghin. **2** Men Özüm bilen séning arangda ehdemni békitip, séni intayin zor köpéyimen, — dédi. **3** Abram özini tashlap yüzini yerge yéqip yatti; Xuda uning bilen yene sözlisip mundaq dédi: — **4** Özümge kelsem, mana, Méning ehdem sen bilen tüzülgendur: — Sen nurghun el-milletlarning atisi bolisen. **5** Shuning üçün séning isming buningdin kéyin Abram atalmaydu, belki isming Ibrahim bolidu; chunki Men seni nurghun el-milletlerning atisi qildim. **6** Men séni intayin zor köpéyimen; shuning bilen sendin köp el-qowmlarni peyda qilimen, pushtungdin padishahlar chiqidu. **7** Men sen we sendin kéyinki neslingning Xudasi bolush üçün Özüm sen we sendin kéyinki neslingning arisida ebediy ehde süpitide bu ehdemni tikleymen; **8** Men sanga we sendin kéyinki neslingge sen hazir musafir bolup turghan bu zéminni, yeni pütkül Qanaan zémimini ebediy bir mülük süpitide ata qilimen; we Men ularning Xudasi bolimen, — dédi. **9** Andin Xuda Ibrahimgha yene: — Sen özüng Méning ehdemni tutqin, özüng we sendin kéyinki neslingmu ewladtin-ewladqa buni tutushi kérek. **10** Men sen bilen we sendin kéyinki nesling bilen tüzgen, silerning tutushunglar kérek bolghan ehdem shuki, aranglardiki herbir erke xetne qilinsun. **11** Shuning bilen siler xetniliklarni késiwétishinglar kérek; bu Men bilen silerning aranglardiki ehdinging belgisi bolidu. **12** Barliq ewladliringlar, nesilidin-nesilge aranglarda, meyli öyde tughulghanlar bolsun, yaki ewladlarning bolmay yatlaridin pulgha sétiwélin'ghanlar bolsun, hemme erke sekkiz künlük bolghanda xetne qilinsun. **13** Öyüngde tughulghanlar bilen pulunggha sétiwalghanlarning hemmisi xetne qilinishi kérek. Shundaq qilghanda, Méning ehdem tenliringlarda erkeq, ebediy bir ehde bolidu. **14** Lékin xetniliki turup, téxi xetne qilinmighan herbir erke Méning ehdemni buzghan hésablinip, üzüp tashlinidu, — dédi. **15** Xuda Ibrahimgha yene söz qilip: — Ayalng Sarayni emdi Saray dep atimighin, belki ismi Sarah bolsun. **16** Men uninggha bext-beriket bérip, uningdinmu sanga bir oghul bérimen. Men derweqe uni beriketleymen; shuning bilen u el-milletlerning anisi bolidu; xelqning padishahlirimu uningdin chiqidu, — dédi. **17** Ibrahim [yene] özini yerge étip düm yétip külip ketti we könglide: «Yüz yashqa kirgen ademmu baliliq bolalarimu? Toqsan yashqa kirgen Sarahmu bala tugharmu?!», — dédi. **18** Ibrahim Xudagha: — Ah, Ismail aldingda yashisa idi! dédi. **19** Xuda uninggha: — Yaq, ayalng Sarah jezmen sanga bir oghul tughup béridu. Sen uninggha «Ishaq» dep at qoyghin. Men uning bilen öz ehdemni tüzimen; bu uningdin kéyin kélidighan nesli bilen baghligan ebediy bir ehde süpitide bolidu. **20** Ismailgha kelsek, uning toghrisidiki duayingni anglidim. Mana, Men uni beriketlep, neslini köpéytip, intayin zor awutimen. Uning pushtidin on ikki emir chiqidu; Men uni ulugh bir xelq qilimen. **21** Biraq ehdemni bolsa Men kéler yili del mushu waqitta Sarah sanga tughup béridighan oghul — Ishaq bilen tüzimen, — dédi. **22** Xuda Ibrahim bilen sözlisip bolup, uning yénidin yuqirigha chiqip ketti. **23** Shuning bilen shu künila Ibrahim öz oghli Ismailni, öz öyide tughulghanlar we pulgha sétiwalghanlarning hemmisini, yeni uning öyidiki barliq erkeklerni élip, Xuda uninggha éytqandek ularning xetnilikini késip xetne qildi. **24** Ibrahimning xetniliki késlip, xetne qilin'ghanda, toqsan toqquz yashqa kirgenidi. **25** Uning oghli Ismailning xetniliki késlip, xetne qilin'ghanda, on üç yashata idi. **26** Ibrahim bilen uning oghli Ismail del shu küninging özide xetne qilindi we shundaqla uning öyidiki hemme er kishiler, meyli öyide tughulghan bolsun

yaki yattin pulgha sétiwélin'ghanlar bolsun, hemmisi uning bilen bille xetne qilindi.

18 Perwerdigar Mamrediki dubzarliqning yénida Ibrahimgha körüdi; bu kün ege issighan waqit bolup, u öz chédirining ishikide olturatti. **2** U béshini kötürüp nezer séliwidi, mana uning udulida üç kishi öre turatti. Ularni körtüp u chédirining ishikidin qopup, ularning aldigha yügürüp bérip, yerge tegküdek tezim qilip: **3** — i Rebbim, ege péqir nezerliride iltipap tapqan bolsam, ötünikim, qullirining yénidin ötüp ketmigeyle; **4** azghina su keltürülsün, siler putliringlarni yuyup derexning tégide aram éliwélinglar. **5** Siler öz qulunglarning yénidin ötkenikensiler, men bir chishlem nan élip chiqay, siler harduqunglarni chiqirip, andin ötüp ketkeysiler, dédi. Ular jawab bérip: — Éytqandingdek qilghin, déwidi, **6** Ibrahim chédirigha Sarahning qéshigha yügürüp kirip, uninggha: — Üch das ésil undin téz xémir yughurup toqach etkin, — dédi. **7** Andin Ibrahim kala padisigha yügürüp bérip, yumran obdan bir mozayni tallap, chakirigha tashpardi; u buni tézla teyyar qildi. **8** Andin Ibrahim sériq may, süt we teyyarlatqan mozayni élip kélip, ularning aldigha tutup, özi derexning tégide ularning aldida öre turdi; ular ulardin yédi. Ular uningdin: ayalng Sarah nede, dep soriwidi, u jawab bérip: — Mana, chédirda, dédi. **10** Birs: — Men kéler yili mushu waqitta qéshinggha jezmen qaytip kélimen, we mana u waqitta ayalng Sarahning bir oghli bolidu, — dédi. Sarah bolsa uning keynidiki chédirning ishikide turup, bularni anglawatatti. **11** Ibrahim bilen Sarah ikkisi yashinip, qérip qalghanidi; Sarahta ayal kishilerde bolidighan adet körtish toxtap qalghanidi. **12** Shunga Sarah öz ichide külip: — Men shunche qérip ketken tursam, rasttinla lezzet körelermenmu? Érimmu qérip ketken tursa? — dep xiyal qildi. **13** Perwerdigar Ibrahimgha: — Sarahning: «Men qérip ketken tursam, rasttinla bala tugharmenmu?» dep külgini némissi? **14** Perwerdigargha mumkin bolmaydighan tilsimat ish barmu? Békitken waqitta, yeni kéler yili del bu chaghada qaytip kélimen we u waqitta Sarahning bir oghli bolidu, — dédi. **15** Emma Sarah qorqup kétip: — Külmidim, dep inkar qildi. Lékin U: — Yaq, sen küldüng, — dédi. **16** Andin bu zatlar u yerdin qopup, Sodom tepereke nezirini aghdardi. Ibrahimmu ularni uzitip, ular bilen bille magdi. **17** Perwerdigar: — Men qilidighan ishinni Ibrahimdin yoshursam bolamdu? **18** Chunki Ibrahimdin ulugh we küchlük bir el chiqidu we shuningdek yer yüzidiki barliq el-milletler u arqiliq bext-beriketke muyesser bolidighan tursa? **19** Chunki Men uni bilip tallighanmen; u choqum öz balilirini we uning öyidikilerni özige egeshtürüp, ulargha Perwerdigarning yolini tutup, heqqaniyliqni we adaletni yürgüzüshni ögitidu. Buning bilen Menki Perwerdigar Ibrahim toghruluq qilghan wedemni emelge ashurimen, — dédi. **20** Andin Perwerdigar mundaq dédi: — «Sodom we Gomorra toghruluq kötürilgen daderiyad nahayiti küchlük, ularning gunahi intayin éghir bolghini üçün, **21** Men hazirla chüshimen, qilmishliri rasttinla shu daderiyadlardin Manga melum bolghandek shunche rezilmu, bilip baqay; unche rezil bolmighandimu, Men uni bilishim kérek». **22** Shuning bilen bu kishiler u yerdin qozghilip, Sodom tepereke yol aldı. Lékin Ibrahim yenila Perwerdigarning aldida öre turatti. **23** Ibrahim yéqin bérip: — Sen rasttinla heqqaniylarni reziller bilen qoshup halak qilamsen? **24** Sheherde ellik heqqaniy kishi bar bolushi mumkin; Sen rasttinla shu jayni halak qilamsen, ellik heqqaniy kishi üçün u jayni kechürüm qilamsen? **25** Yaq, yaq. Bu ish Sendin néri bolghay! Heqqaniylarni rezillerge qoshup öltürüp, heqqaniylargha rezillerge oxshash muamile qilish Sendin néri bolghay! Pütkül jahanning soraqchisi adalet yürgüzmemdu? — dédi. **26** Perwerdigar jawab bérip: — Eger

Men Sodom shehiride ellik heqqaniyni tapsam, ular üçhün pütkül jayni ayap qalimen, — dédi. **27** Andin Ibrahim jawab béríp: — Mana men peqet topa bilen küldin ibaret bolsammu, men Igem bilen sözlëshkili yene pétinalidim. **28** Mubada shu ellik heqqaniyidin besh kishi kem bolsa, Sen bu besh kishining kem bolghini üçhün pütkül shehəri yoqitamsen? — dédi. U: — Eger Men shu yerde qiriq beshni tapsammu, uni yoqatmaymen, dédi. **29** Ibrahim Uninggha sözini dawam qilip: — Shu yerde qiriq kishila tépilishi mumkin, déwidi, [Perwerdigar]: — Bu qiriq üçhün uni yoqatmaymen, — dédi. **30** U yene söz qilip: I Igem, xapa bolmighaysen, men yene söz qilay. Shu yerde ottuzi tépilishi mumkin? — dédi. U: — Eger Men u yerde ottuzni tapsammu, yoqatmaymen, — dédi. **31** U yene söz qilip: — Mana emdi men Igem bilen sözlëshkili jür'et qildim; shu yerde yigirmisi tépilishi mumkin, — dédi. Perwerdigar söz qilip: bu yigirmisi üçhün u yerni yoqatmaymen, — dédi. **32** U sözlep: — I Igem, xapa bolmighay, men peqet mushu bir qétimla söz qilay! Shu yerde oni tépilishi mumkin, déwidi, u jawab béríp: — Men oni üçhün uni yoqatmaymen, — dédi. **33** Perwerdigar Ibrahim bilen sözlëship bolghandin kéyin ketti; Ibrahimmu öz jayigha qaytip ketti.

19 Ikki perishte kechte Sodomgha yétip keldi; shu chaghda Lut Sodomning derwazisida olturatti. Lut ularni körüpa ornidin turup, aldigha chiqip yüzi yerge tegküdek tezim qilip: **2** — Mana, ey xojilirim, keminilirining öyige chüshüp putliringlarni yuyup qonup qalghaysiler; andin ete seher qopup yolgha chiqsanglarmu bolidu, déwidi, bular jawaben: — Yaq, biz sheher meydanida kechleymiz, — dédi. **3** Emma u ularni ching tutuwidi, axir ular uning bilen béríp öyige kirdi. U ulargha dastixan sélip, pétir toqachlarni pishurup berdi, ular ghizalandi. **4** Ular téxi yatmighanidi, sheherdikiler, yene Sodomning erkekliri, yash, qéri hemmisi herqaysi mehelleridin kélip öyni qorshiwaldi; **5** ular Lutni chaqirip uninggha: — Bügün kechte séningkige kirgen ademler qéni? Ularni bizge chiqirip ber, biz ular bilen yéqinchilik qilimiz, — dédi. **6** Lut derwazining aldigha, ularning qéshigha chiqip, ishikni yépiwétip, 7 ulargha: — Ey buraderlirim, mundaq rezillikni qilmanglar! **8** Mana, téxi héch er bilen bille bolmighan ikki qizim bar; ularni silerge chiqirip bérey. Ular bilen xalighininglarni qilinglar. Emma bu ademler ögzemning sayisi astigha kirgeniken, siler ularni héchnéme qilmanglar! — dédi. **9** Lékin ular jawab béríp: «Néri tur!» déginiche, yene: — Bu yerde turushqa kelgen bu musapir hakim bolmaqchimiken? Emdi sanga ulargha qilghandinmu better yamanliq qilimiz! — dep Lutni qistap, ishikni chéqishqa basturup keldi. **10** Emma u ikki kishi qollirini uzitip Lutni öyge öz qéshigha tartip ekiriwélip, ishikni taqiwaldi **11** we öyning derwazisining aldidiki ademlerni kichikidin tartip chonghiche korluqqa muptila qildi; shuning bilen ular derwazini izdep, halidin ketti. **12** Andin ikkeylen Lutqa: — Mushu yerde yene birer kiming barmu? Küy'oghul, oghul yaki qizliring we yaki sheherde bashqa ademliring bolsa ularni bu yerdin élip ketkin! **13** Chünki biz bu yerni yoqitimiz; chünki ular toghruluq kötürilgen dad-peryad Perwerdigarning aldidiki intayin küchlük bolghach, Perwerdigar bizni uni yoqitishqa ewetti, — dédi. **14** Shuning bilen Lut tashqirigha chiqip, qizlirini alidighan [bolghusi] küy'oghullirining qéshigha béríp: «Emdi qopup bu yerdin chiqip kétinglar; chünki Perwerdigar sheherni yoqitidu» — dédi. Emma u [bolghusi] küy'oghullirining nezirige chaqchaq qilghandek köründi. **15** Tang atqanda, perishtiler Lutni aldiritip: — Emdi qopup ayalning bilen qéshingdiki ikki qizingni alghin; bolmisa sheherning qebihlikige chétitilip qélip, halak bolisen, — dédi. **16** Emma u téxiche arisaldi bolup

turghanda, Perwerdigar uninggha rehim qilghanliqi üçhün, u ikkiylen Lutning qolini, ayalining qolini we ikki qizingni qollirini tutup, ularni sheherning sirtigha echiqip, orunlashturup qoydi. **17** Ularni chiqarghandin kéyin shu ish boldiki, ularidin biri uninggha: — Jénimni élip qach, halak bolmasliqning üçhün keyningge qarimay, tüzlenglikteki héch yerde toxtimay, taghqa qachqin! — dédi. **18** Lékin Lut ulargha: — Undaq bolmighay, ey xojam, ötüniüp qalay! **19** Mana, kemineng közüngde iltipat tapti, jénimni qutquzdung, manga zor merhemet körsetting; emma men taghqa qachalmaymen; undaq qilsam, manga birer apet chüshüp, élip kétermenmikim. **20** Qara, awu sheherge qéchip barsa bolghudek nahayiti yéqin iken, shundaqla kichik sheher iken! Ötüniüp qalay, méning shu yerge qéchishimgha yol qoyghaysen! U kichik [sheher] emesmu?! Jénim shu yerde aman qalidu! — dédi. **21** Perishte uninggha jawab béríp: — Xeyr, bu ishtimu sanga maqul bolay, sen éytqan shu sheherni weyran qilmay. **22** Emdi u yerge tézdin qéchip barghin; chünki sen shu yerde yétip barmighuche héch ish qilalmassen, — dédi. Shunga u sheherning ismi «Zoar» dep atalghan. **23** Lut Zoargha yétip barghanda kün nuri yer yüzige chéchalghanidi. **24** Shu chaghda Perwerdigar ershtin, öz yénidin Sodom bilen Gomorraning üstige günggürt we ot yaghdurup, **25** shu sheherlerni, pütkül tüzlenglikni hemde sheherlerdiki barliq ahaliiler we yerdin ün'genlerni qoshup berbat qildi. **26** Lékin Lutning arqisidin manghan ayali keynige qariwidi, tuz tüwrükke aylinip qaldi. **27** Etisi tang seherde, Ibrahim qopup ilgiri Perwerdigarning aldidiki turghan jaygha chiqip, **28** Sodom bilen Gomorra terepke, shundaqla tüzlenglikning hemme yérige nezer séliwidi, mana, yer yüzidin xumdaning tütünikdek tütün örlewatqinini kördi. **29** Emma shundaq boldiki, Xuda u tüzlenglikteki sheherlerni weyran qilghanda, U Ibrahimni ésigé élip, Lut turghan sheherlerni berbat qilghanda uni balayi'apetning ichidin chiqirip qutquzdi. **30** Emma Lut Zoar shehiride turushtin qorqachqa, Zoardin kétip, taghqa chiqip, ikki qizi bilen shu yerde makanlashti. U ikki qizi bilen bir öngkürde turdi. **31** Emdi chong qiz kichikige: — Atimiz bolsa qérip ketti; dunyaning qaide-yosuni boyiche bu yurtta bizge yéqinchilik qilidighan héch er kishi qalmidi. **32** Qéni, atimizni sharab bilen mest qilip qoyup, uning bilen bille yatayli; shundaq qilsaq, biz perzent körüp atimizning uruqini qalduralaymiz, — dédi. **33** Shuning bilen ular u kéchisi atisigha sharab ichküzüp [mest qilip] qoyup, chong qizi kirip atisi bilen yatti. Lékin Lut uning kirip yatqinini, qopup ketkinini héch sezmedi. **34** Etisi shundaq boldiki, chongi kichikige: — Mana, men axsham atam bilen yattim; bügün kechtimu uninggha yene sharab ichküzüyli; shuning bilen sen kirip uning bilen yatqin; shundaq qilip, her ikkimiz perzent körüp atimizning neslini qalduralaymiz, — dédi. **35** Shuning bilen ular u kéchisi atisigha sharab ichküzüp [mest qilip] qoyup, kichik qizi ornidin turup uning bilen bille yatti. Emma Lut uning kirip yatqinini, qopup ketkinini héch sezmedi. **36** Shundaq qilip, Lutning ikkila qizi öz atisidin hamilidar bolup qaldi. **37** Chongi bolsa oghul tughup, uning étini Moab qoydi; u bügünki Moabylarning atisidur. **38** Kichikimu oghul tughup, uning étini Ben-Ammi qoydi. U bügünki Ammoniylarning atisidur.

20 Ibrahim u yerdin chiqip, jenub tereptiki Negewge köchüp kélip, Qadesh bilen Shurning ariliqida turup qaldi; bir mezgildin kéyin Gerarda olturaqlashti. **2** Shu yerde Ibrahim ayali Sarah toghrisida: «U méning singlimdur», dégenidi. Shuning bilen Gerarning padishahi Abimelek adem ewetip, Sarahni [özige] xotun bolushqa éliwaldi. **3** Lékin [bir küni] kéchisi chüshide Xuda Abimelekké kélip uninggha: — Mana, sen özüngge éliwalghan ayal sewebidin emdi ölgen ademdersen;

chünki u boshqa birsining ayalidur — dédi. **4** Emma Abimelek uninggha téxi yéqinchilik qilmighanidi. U Xudagha: — I Reb, heqqaniy bir xelqnimu halak qilamsen? **5** U özimu manga: «U méning singlim» dep éytmidimu? Yene kélip, bu ayalmu «U méning akam», dep éytqanidi. Men bolsam sap könglüm we durus niyitim bilen bu ishni qildim, — dédi. **6** Xuda chüshide uninggha yene: — Bu ishni sap köngül bilen qilghiningni bilimen; shu sewebtin Men séni aldında gunah qilishtin tosup, uninggha tégishinge qoymidim. **7** Emdi u kishining ayalini özi qayturup ber; chünki u Peyghember, u séning heqqingde dua qilidu we sen tirik qalisen. Eger uni yandurup bermiseng shuni bilip qoyghinki, sen we hemme ademliring qoshulup jezmen ölisiler, — dédi. **8** Abimelek etigen tang seherde qopup, hemme xizmetkarlarini chaqirip, bu sözlerning hemmisini ularning qulaqlirigha saldi; bu ademler nahayiti qorqushup ketti. **9** Andin Abimelek Ibrahimni chaqirip uninggha: — Bu bizge néme qilghining? Men sanga zadi néme gunah qildim, sen men we padishahliqimgha éghir bir gunahni yüklep qoydung? Manga qilmaydighan ishlarni qilding! — dédi. **10** Abimelek Ibrahimgha yene: — Sen zadi bizning néme ishimizni körgining üçtün mushu ishni qilding? — dédi. **11** Ibrahim jawab bérip: — «Bu yerde shübhisizki héchkim Xudadin qorqmaydiken, ular méni ayalim tüpeylidin öltürwétidu», dep oylichanidim. **12** Emeliyette, uning méning singlim ikenliki rast, lékin u méning ata bir, ana bölek singlim; kéyin u méning ayalim boldi. **13** Lékin Xuda méni atamning öyidin chiqirip sergerdanliqqa yürgüzginide, men ayalimgha: — Biz qeyergila barsaq, sen manga shundaq shapaet körssetkeysenki, méning toghramda: «Bu méning akam bolidu», dégin, — dep éytqanidim — dédi. **14** Andin Abimelek qoy-kalilar, qullar we dédekleri élip ularni Ibrahimgha berdi we ayali Sarahnimu uninggha qayturup berdi. **15** Abimelek: — Mana méning zéminim bolsa aldingda turuptu; közüngge qaysi yer yaqsa shu yerde turghin, — dédi. **16** U Sarahqa: «Mana, men akanggha ming kümüsh tengge berdim; mana bular öz yéningdikiler, shundaqla hemme ademlerning köz aldida uyatni yapquchi bolidu; shuning bilen sen herqandaq dagh-eyibtin xalas bolisen». **17** Ibrahim Xudagha dua qildi, Xuda Abimelek, ayali we kénizeklerini saqaytti; andin ular [yene] bala tughalaydighan boldi; chünki Perwerdigar Ibrahimning ayali Sarah tüpeylidin Abimeleknig öyidiki hemme xotunlarning baliyatqulirini étip qoyghanidi.

21 Emdi Perwerdigar wede qilghinidek Sarahni yoqlidi; Perwerdigar Sarahqa déginidek qildi. **2** Sarah hamilidar bolup, Ibrahim qérighanda Xuda uninggha békitken waqitta bir oghul tughup berdi. **3** Ibrahim özi tórelegen oghli, yeni Sarah uninggha tughup bergen oghlining ismini Ishaq qoydi. **4** Andin Ibrahim Xuda uninggha buyrughinidek öz oghli Ishaq tughulup sekkizinchii küni xetne qildi. **5** Oghli Ishaq tughulghan chaghda, Ibrahim yüz yashta idi. **6** Sarah: «Xuda méni küldürüwetti; herkim bu ishni anglisa, men bilen teng külishidu», dédi. **7** U yene: — Kimmu Ibrahimgha: «Sarah bala émitidighan bolidu!» dep éytalaytti? Chünki u qérighanda uninggha bir oghul tughup berdim! — dédi. **8** Bala chong bolup, emchektin ayrildi. Ishaq emchektin ayrilghan küni Ibrahim chong ziyapat ötküzüp berdi. **9** Emma Sarah misirliq Hejerning Ibrahimgha tughup bergen oghlungning [Ishaqni] mesxire qiliwatqinini körüp qaldi. **10** Shuning bilen u Ibrahimgha: — Bu dédek bilen oghlini heydiwet! Chünki bu dédekning oghli méning oghlum Ishaq bilen teng waris bolsa bolmaydul, — dédi. **11** [Sarahning] bu sözi Ibrahimgha tolimu éghir keldi; chünki [Ismailmu] uning oghlide! **12** Lékin Xuda Ibrahimgha: — Balang we dédiking wejedin bu

söz sanga éghir kelmisun, belki Sarahning sanga dégenlirining hemmisige qulqaq salghin; chünki Ishaqtin bolghini séning nesling hésablinidu. **13** Lékin dédekning oghlidinmu bir xelq-millet peyda qilimen, chünki unu séning nesling, — dédi. **14** Etisi tang seherde Ibrahim qopup, nan bilen bir tulum suni élip Hejerge bérip, öshnisige yüdküzüp, balini uninggha tapshurup, ikkisini yolgha sélip qoydi. Hejer kétip, Beer-Shébaning chölide kézip yürdi. **15** Emdi tulumdiki su tügep ketkenidi; Hejer balini bir chatqalning tüwige tashlap qoyup, öz-özige: «Balining ölip kétishige qarap chidimaymen» dep, bir oq étimche yiraqqa bérip, udulida olturdi. U udulida olturup, peryad kötürüp yighliidi. **17** Xuda oghlungning yigha awazini anglidi; shuning bilen Xudaning Perishtisi asmandin Hejerni chaqirip uninggha: — Ey Hejer, sanga néme boldi? Qorqmighin; chünki Xuda oghlungning [yigha] awazini yatqan yéridin anglidi. **18** Emdi qopup, qolung bilen balini yölep turghuz; chünki Men uni ulugh bir el-millet qilimen, — dédi. **19** Shuan Xuda [Hejerning] közlerini achi, u bir quduqni kördi. U bérip tulumgha su toldurup, oghulgha ichküzdi. **20** Xuda u bala bilen bille boldi; u östip chong boldi. U chölide yashap, mergen bolup yétishti. **21** U Paran chölide turdi; shu waqitlarda anisi uninggha Misir zéminidin bir qizni xotunluqqa élip berdi. **22** U waqitlarda shundaq boldiki, Abimelek we uning leshkerbéshi Fikol kélip Ibrahimgha: — Qilghan hemme ishliringda, Xuda séning bilen billidur. **23** Emdi sen del mushu yerde manga, oghlunggha we newremge xiyayet qilmasliqqa Xudaning namida qesem qilip bergeysen; men sanga körsitip kelgen méhribanliqimdek, senmu manga we sen hazir turuwatqan yurtqa méhribanliq qilghaysen, — dédi. **24** Ibrahim: Qesem qilip bérey, dédi. **25** Andin Ibrahim Abimeleknig chakarleri tartiwalgan bir quduq toghrisida Abimeleknii eyiblidu. **26** Abimelek: — Bu ishni qilghan kishini bilmeymen; sen bu ishni mangimu éytmapsen; men bu ishni peqet bügünla anglishim, — dédi. **27** Ibrahim qoy-kala élip Abimeleke teqdim qildi; andin ular ikkilisi ehde qilishti. **28** Ibrahim yene padidin yette chishi qozini bir terepke ayrip qoydi. **29** Abimelek Ibrahimdin: — Sen bir terepke ayrip qoyghan bu yette chishi qozining néme menisi bar? — dep soriwidi, **30** u: — Méning bu quduqni kolighinimni étirap qilghininggha guwahliq süpitide bu yette chishi qozini qolumdin qobul qilghaysen, — dep jawab berdi. **31** Bu ikkisi shu yerde qesem qilishlanliqi üçtün, u shu jayni «Beer-Shéba» dep atidi. **32** Shu teriqide ular Beer-Shébada ehde qilishti. Andin Abimelek we uning leshkerbéshi Fikol qozghilip, Filistiyerning zéminigha yénip ketti. **33** Ibrahim Beer-Shébada bir tüp yulghunni tikip, u yerde Ebediy Tengri bolghan Perwerdigarning namigha nida qilip ibadet qildi. **34** Ibrahim Filistiyerning zéminida uzun waqitqiche turup qaldi.

22 Bu ishlardin kéyin shundaq boldiki, Xuda Ibrahimni sinap uninggha: — Ey Ibrahim! dédi. U: mana men! — dep jawab berdi. **2** U: — Sen oghlungni, yeni sen söyidighan yalghuz oghlung Ishaqni élip, Moriya yurtigha bérip, shu yerde, Men sanga éytidighan taghlarning birining üstide uni köydürme qurbanliq süpitide sun'ghin, — dédi. **3** Etisi Ibrahim seher qopup, éshikini toqup, yigitliridin ikkiylen bilen Ishaqni bille élip, köydürme qurbanliq üçtün otun yérip, Xuda uninggha éytqan yerge qarap mandgi. **4** Üchinchii küni Ibrahim béshini kötürüp qarap, yiraqtin u yerni kördi. **5** Ibrahim yigitlirige: — Siler éshék bilen mushu yerde turup turunglar. Men balam bilen u yerge bérip, sejde qilip, andin qéshinglarga yénip kélimiz, — dédi. **6** Shuning bilen Ibrahim köydürme qurbanliqqa kéreklik otunni élip, oghli Ishaqqa yüdküzüp, özi qoligha pichaq bilen

otni élip, ikkisi bille yürüp ketti. **7** Ishaq atisi Ibrahimg'ha: — Ey ata! déwidi, u uninggha jawab bérip: — Mana men, oghlum, dédi. U uningdin: — Mana ot bilen otun'ghu bar, emma köydürme qurbanliq bolidighan qoza qéni? — dep soriwidi, **8** Ibrahimg'ha jawab bérip: — Ey oghlum, Xuda Ózi Ózige köydürme qurbanliq bolip teminleydu, — dédi. Andin ikkisi birge yolini dawamlashturdi. **9** Axirida ular Xuda Ibrahimg'ha éytqan jaygha yétip keldi. Ibrahim u yerde qurban'gha yasap, üstige otunni tizip qoydi. Andin u oghli Ishaqni baghlap, uni qurban'gahdiki otunung üstide yatquzdi. **10** Andin Ibrahim qolini uzitip, oghlini boghuzlighili pichaqni aldi. **11** Shuan Perwerdigarning Perishtisi asmandin uni chaqirip uninggha: — Ibrahim, Ibrahim! — dep warqiridi. U: — Mana men, — dédi. **12** U uninggha: — Sen baligha qolungni tegküzimgin, uni héchnéme qilmighin; chunki Men séning Xudadin qorqqanliqningni bildim; chunki séning oghlungni, yeni yalghuz oghlungni Mendin ayimiding, — dédi. **13** Ibrahim bëshini kötürüp qariwidi, mana, arqisida müngüziliri chatqalgha chirmiship qalghan bir qochqarni kördi. Ibrahim bérip qochqarni élip, uni oghlining ornida köydürme qurbanliq qilip sundi. **14** Shuning bilen Ibrahim shu jaygha «Yahweh-Yireh» dep at qoydi. Shunga kishiler: «Perwerdigarning téghida teminlinidu» dégen bu söz bügün'ge qeder éytilip kéliwatidu. **15** Perwerdigarning Perishtisi asmandin Ibrahimni ikkinchi qétim chaqirip uninggha: — **16** Sen öz oghlungni, yeni yalghuz oghlungni ayimay bu ishni qilghining üçhün Men Özüm bilen qesem qilimenki, deydu Perwerdigar, **17** — Men séni zor beriketlep, neslingni asmandiki yultuzlardek nurghun köpeytip, déngiz sahilidiki qumdek gholditimen; nesling bolsa dühmenlirining derwazilirigha ige bolidu. **18** Sen Méning awazimg'ha qulaq salghining üçhün yer yüzidiki barliq el-yurtlar neslingning nami bilen özliri üçhün bext-beriket tileydu, — dédi. **19** Andin Ibrahim yigitlirining qéshigha yénip bardu. Ular hemmisi ornidin turushup Beer-Shébag'ha yol aldi. Ibrahim Beer-Shébadatu turup qaldu. **20** Bu ishlardin kéyin Ibrahimg'ha: «Mana Milkahmu ining Nahorgha birqanché oghul tughup bériptu», dégen xewer yetti. **21** Ular bolsa tunji oghli uz, uning inisi Buz we Aramning atisi bolghan Kemuel, **22** andin Kesed, Zazo, Pildash, Yidlaf we Bétuel dégen oghullar idi. **23** (Bétueldin Riwhak töreldi). Bu sekkizini Milkah Ibrahimg'ha inisi Nahorgha tughup berdi. **24** Shuningdek uning kéniziki Reumahmu Tébah, Gaham, Taxash we Maakah dégenlerni tughup berdi.

23 Sarah bir yüz yigirme yette yashqiche ömür kördi. Bu Sarahning ömrining yilliri idi. **2** Sarah Qanaan zéminidiki Kiriati-Arba, yeni Hébronda wapat boldi. Ibrahim bérip Sarah üçhün matem tutup yig'ha-zar qildi. **3** Ibrahim öz merhumesining yénidin qopup, Hittiyarlgha söz qilip: **4** — Men bolsam aranglarda musapir méhman, xalas; siler emdi aranglardin manga bir yerlik béringlar; shuning bilen men bu merhumemni aldimda körtütüp turmisun üçhün élip bérip depne qilay, — dédi. **5** Hittiyarlar Ibrahimg'ha jawab bérip: — I xojam, bizge qulaq salghayla! Sili arimizda Xudaning bir shahzadisi hésablinila! Arimizdiki eng ésil yerlikni tallap, shu yerde merhumelirini depne qilghayla! Merhumelirini depne qilishqa héchqaysimiz öz yerlikini silidin ayimaydu, — dédi. **7** Ibrahim ornidin turup, u zéminidiki xelqge, yeni hittiyarlgha tezim qilip, **8** ularg'ha: — Eger merhumemning köz aldimda turivermesliki üçhün, uni élip bérip, depne qilishimni rawa körsenglar, undaqta sözüمنى anglap méning üçhün Zoharning oghli Efron'gha söz qilip, **9** uning étizining ayighida öziningki bolghan Makpélahning gharini manga bérishini iltimas qilinglar.

U manga buni silerning aranglarda göristan bolushqa toluq naxide bersun, — dédi. **10** Shu chaghda Efron Hittiyarlar arisida olturatti. Shuning bilen hittiyliq Efron hittiyarlarning aldida, yeni shehirining derwazisidin kirgüchilerning hemmisining aldida Ibrahimg'ha jawab bérip: — **11** Yoqsu, ey xojam, manga qulaq salghayla. Bu étizliqni, shundaqda uningdiki gharni silige bérey; uni öz xelqim bolghan ademlerning aldida silige berdim; öz méyitlirini depne qilghayla, — dédi. **12** Andin Ibrahim yene zémin xelqi aldida tezim qilip, **13** Shu zéminidiki xelqning qulaqliri aldida Efron'gha: — Iltimasimg'ha qulaq salghayla; men bu étizliqning nerxi boyiche pul bérey, uni mendin qobul qilghayla, andin men méyitimni shu yerde depne qilay, — dédi. **14** Efron Ibrahimg'ha jawab bérip uninggha: **15** Ey xojam, manga qulaq salghayla; töt yüz shekel kümüşke yaraydighan bir étizliq, sili bilen méning aramda néme idi? Sili méyitlirini depne qilghayla — dédi. **16** Ibrahim Efronning sözige qoshuldi; andin Efron Hittiyarlar aldida éytqan bahani, yeni shu chaghdiki soda ölçimi boyiche töt yüz shekel kümüşni tarazida tartip berdi. **17** Shundaq qilip Mamrening udulidiki Makpélahqa jaylashqan Efronning étizliqi, yeni étizliqning özi, uningdiki ghar, shundaq étizliqning ichi we etrapidiki barliq derexlerning hemmisi **18** Hittiyarlarning köz aldida Ibrahimg'ha tapshurulup, [yeni Efronning] shehirining derwazisidin barliq kirgüchilerning aldida uning mülki qilip békittildi. **19** Shuningdin kéyin Ibrahim ayali Sarahni Qanaan zéminidiki Mamre (yeni, Hébron)ning udulidiki Makpélahning étizliqning gharida depne qildi. **20** Shu teriqide u étizliq we uningdiki ghar hittiyarlar teripidin Ibrahimg'ha göristan bolushqa tayin qilindi.

24 Ibrahim qérip, yéshi bir yerge bérip qalghanidi; Perwerdigar Ibrahimg'ha her terepte bext-beriket ata qilghanidi. **2** Ibrahim öyidiki eng mötiwer xizmetkari, özining pütün mal-mülkini bashquridighan ghoidarg'ha: — Qolungni yotamning astigha qoyghin; **3** Men séni asmanlarning Xudasi shundaqda yerning Xudasi bolghan Perwerdigarning nami bilen qesem qildurimenki, sen men hazir turuwatqan bu Qanaaniylarning arisidin oghlumgha qiz élip bermey, **4** Belki öz yurtumgha, shundaqda öz uruq-tughqanlirimning qéshigha bérip, oghlum Ishaqqa xotun élip bergeysen, — dédi. **5** Xizmetkari uninggha: — Mubada u qiz men bilen bu yurtqa kelgili unimisa, undaqta özliri chiqqan shu yurtqa oghullirini yandurup apiramdimen? — dédi. **6** Ibrahim uninggha jawab bérip: — Hézi bol, oghlumni hergiz shu yerge yandurup barmighin! **7** Méni atamning öyi bilen tughulghan yurtumdin yéteklep élip kelgüchi, yeni manga söz qilip: — «Séning neslingge bu yurtni bérimen», dep manga qesem qilghan, asmaning Xudasi bolghan Perwerdigar Öz Perishtisini aldinggha ewetidu; shuning bilen sen u yerdin oghlumgha qiz élip kéleleysen. **8** Shundaqtimu, eger qiz sen bilen bu yerge kelgili unimisa, men sanga qilduridighan qesemdin xalas bolisen; emma oghlumni u yerge hergiz yandurup barmighin, — dédi. **9** Shuning bilen xizmetkar qolini xojasi Ibrahimg'ha yotisini astigha qoyup turup, bu toghrida uninggha qesem qildi. **10** Andin xizmetkar bu toghrida xojisining tögiliridin onni, shundaqda xojisining herxil ésil nersilirini élip yolgha chiqti; u Aram-Naharaim rayonigha seper qilip, Nahorning shehirige yétip keldi. **11** U sheharning sirtidiki bir quduqning yénida tögilirini chökündurdi; bu kechqurun, qiz-ayallarning nu tartqili chiqidighan chéghi idi. **12** U dua qilip: — Ey xojam Ibrahimg'ha Xudasi bolghan Perwerdigar, ötüminenki, bügün méning ishimni onggha tartqaysen, xojam Ibrahimg'ha shapaet körsetekaysen. **13** Mana men bu yerde quduqning béshida turuwatimen we sheher xelqining qizliri bu yerge nu tartqili kéliwatidu. **14** Emdi shundaq

bolsunki, men qaysi qizgha: «Komzikingni chüshürseng, men su ichiwalsam boptiken!» désem, u jawab béríp: «Mana ichkin, men tögiliringnimu sughirip qoyay», dése, u qiz sen qulung Ishaqqa békitkiningning özi bolsun. Buningdin séning xojam Ibrahimgha shapaet qilghiningni bileylemen, — dédi. **15** U téxi sözini tügetmeyla, mana Riwkah kozini müriside kötürüp chiqip keldi; u bolsa Ibrahimning inisi Nahorning ayali Milkahtin tughulghan oghli Bétuelning qizi idi; **16** Qiz intayin chirayliq bolup, héch er kishi tegmigen pak qiz idi. U quduqning boyigha chüshüp, komzikini toldurup andin chiqti. **17** Xizmetkar uning aldigha yügürüp béríp: — Ötünüp qalay, komzikingtin azghina su otlialay, dédi. **18** U jawab béríp: — Ichkeyla, ey xojam! depla, komzekni derhal qoligha élip, uning su ichishi üçhün sundi. **19** U süyidin uninggha qan'ghuche ichküzgendin kéyin: — Tögilirigimu qan'ghuche su ichküzüp qoyay, — dédi. **20** Shuning bilen u derhal komzekniki suni olaqqa töküwétip, yene quduqqa su tartqili yügürüp bardı; u uning hemme tögilirige su tartip berdi. **21** U kishi uninggha közini tikkiniche jimjit turup, Perwerdigarning yolini ong qilghan, qilmighanliqini bilish üçhün köttüwatatti. **22** Tögiler su ichip qan'ghanda, shundaq boldiki, héliqi kishi yérin shekellik bir altun burun halqisi bilen ikki qoligha un shekellik altun bilezüknü chiqirip qizgha béríp uninggha: **23** Sen kimning qizi bolisen? Manga dep berseng! Atangning öyide bizge qon'ghudek jay barmu? — dep soridi. **24** Qiz uninggha: — Men Milkahning Nahorgha tughup bergen oghli Bétuelning qizi bolimen, — dédi, **25** yene uninggha: — Bizningkide saman bilen boghuz kengri, [silerge] qon'ghili jaymu bar, — dédi. **26** Shuan bu adem éngiship Perwerdigarning aldida sejde qilip: **27** Öz shapaiti bilen hojamdin wapadarliqini ayimighan, xojam Ibrahimning Xudasi bolghan Perwerdigargha Hemdusana oqulghay! Perwerdigar bu sepirimde méni xojamning qérindashliri turghan öyge bashlap keldi! — dédi. **28** Qiz yügürüp béríp, bularning hemmisini anisining öydikilerge éytip berdi. **29** Emdi Riwkahning Laban dégen bir akisi bar idi. Laban quduqning béshigha, u ademning qéshigha yügürüp chiqti. **30** Chünki u singlisining burun halqisini we qolliridiki bilezüklerni körip, hemde singlisining: u adem manga mundaq-mundaq dédi, déginini anglap, u ademning qéshigha bardi. Mana, u kishi quduqning yénida tögilerning qéshida turatti. **31** Laban uninggha: — Ey Perwerdigarning bext-berikiti ata qilin'ghuchi, kirgeyla! Néme üçhün tashqirida turdila? Men öyni teyyarlap qoydum, tögilergimu jay raslidim, — dédi. **32** U adem öyge kirdi; Laban töglerdin yüknü chüshürüp, tögilerge saman bilen boghuz béríp, u kishining hem uning hemrahlirining putlirini yughili su élip keldi; **33** andin u kishining aldigha taam qoyuldi; lékin u: — Men gépimni démey turup taam yémeymen, — dédi. Laban jawab béríp: — Éytqayla, dédi. **34** U: — Men bolsam Ibrahimning xizmetkarimen; **35** Perwerdigar xojamgha köp bext-beriket ata qilghachqa, u ulugh bir kishi boldi. U uninggha qoy bilen kala, kümüş bilen altun, qul bilen dédeklerni, töge bilen ésheklerni berdi. **36** Xojamning ayali Sarah qérighanda xojamgha bir oghul tughup bergendiki. Xojam [oghligha] özining barliqini atidi. **37** Xojam méni qesem qildurup: «Sen men turuwatqan zémindiki Qanaaniylarning qilirlidin oghlumgha xotun élip berme, **38** belki jezmen atamning öyige, öz tughqanlirimning qéshigha béríp, oghlumgha xotun élip bergeysen», — dédi. **39** U waqıtta men xojamgha: «U qiz men bilen kelgili unimisichu?» — désem, **40** u manga jawab béríp: «Tutqan yollirim uninggha ochuq bolghan Perwerdigarim Öz Perishtisini séning bilen ewetip, yolungni ong qilidu. Bu तरीقىде sen méning ailidikilirim arisidin, atamning jemeti ichidin oghlumgha xotun élip bérisen. **41**

Shundaq qilip ailemdikilerning qéshigha yétip barghiningda, sen men qildurghan qesemdin xalas bolisen; ular sanga qizni bermisimu oxshashla qesemdin xalas bolisen», — dégenidi. **42** Shunga men bügün bu quduqning qéshigha kelip: — Ey, xojam Ibrahimning Xudasi bolghan Perwerdigar, eger sen bu sepirimni ong qilsang: — **43** mana men su quduqning yénida turuwatimen; we shundaq bolsunki, su tartqili kelgen qizgha: «Komzikingdin manga bir otlam su bergen bolsang», désem, **44** u manga: «Sen ichkin, tögiliringgimu su tartip bérey», dep jawab berse, undaqa bu qiz del Perwerdigar Öz xojamning oghli üçhün békitken qiz bolsun, dep dua qilghanidim. **45** Könglümde téxi sözüim tügimeyla, mana, Riwkah komzekni müriside kötürüp chiqip, quduqning boyigha chüshüp su tartti; men uninggha: — Iltipat qilip, manga su ichkili qoysang, déwidim, **46** u derhal komzikini mürisidin chüshürüp: «Ichkeyla, tögilirininimu sughirip qoyay», dédi. Shuning bilen men ichtim; u tögilirininimu sughirip qoydi. **47** Andin men uningdin: — Kimning qizi bolisen, dep sorisam, u jawab béríp: — Men Nahorning Milkahdin tughulghan oghli Bétuelning qizi bolimen, — dédi. Shu chaghda men uning burnigha halqa, qollirigha bilezüklerni sélip qoydum; **48** andin éngiship Perwerdigargha sejde qildim; xojamning qérindashining qizini uning oghli üçhün élip kétishke méning yolumni ong qilghini üçhün, xojamning Xudasi bolghan Perwerdigargha hemdusana éyttim. **49** Emdi siler xojamgha ixlas qilip shapaet körsiteyli déngsalar, bunı manga denglar. Eger xalimisanglar, unimu manga éytinglar, men ong terepke yaki sol terepke barimen, — dédi. **50** Emdi Laban bilen Bétuel jawab béríp: — Bu ish Perwerdigardin bolghach, silige ya undaq ya bundaq déyelmeymiz. **51** Mana, Riwkah aldilirida turidu; uni élip ketkeyla. U Perwerdigarning déginidek öz xojilirining oghligha xotun bolsun, — dédi. **52** Ibrahimning xizmetkari ularning sözlirini anglap, yerge éngiship, Perwerdigargha sejde qildi. **53** Andin, xizmetkar kümüş buyumlarnı, altun buyumlarnı we kiyim-kécheklerni chiqirip, bularnı Riwkahqa berdi; u yene qizning akisi we anisighimu qimmetli hediyelemi sundi. **54** Andin u we hemrahliri bilen bille yep-ichip, shu yerde qonup qaldi. Etisi seherde qopup, u ulargha: méni xojamning qéshigha yolgha sélip qoyunglar, déwidı, **55** Qizning akisi bilen anisi uninggha: — Qiz birqanche kün yaki on kün yénimizda tursun; andin barsun, — dédi. **56** Emma u ulargha: — Perwerdigar méning sepirimni ong qilghaniken, méni tosmanglar; xojamning qéshigha bérishim üçhün méni yolgha sélip qoyunglar, — dédi. **57** Ular uninggha: — Qizni chaqirıp, uning aghzidin anglap baqaylı, dep **58** Riwkahni chaqirıp uningdin: — Bu adem bilen baramsen? dep soriwidi, u: — Baray, dep jawab berdi. **59** Shuning bilen ular singlisi Riwkahni, uning inik'anisi, Ibrahimning xizmetkari we ademleri bilen qoshup yolgha sélip qoydi. **60** U waqıtta ular Riwkahqa bext tilep: — Ey singlimiz, minglighan on minglighan ademlerning anisi bolghaysen! Nesling düshmenlirining derwazilirigha ige bolghay! — dédi. **61** Shuning bilen Riwkah bilen uning dédekliri ormidin turup, tögilerge minip, u kishige egiship mangdi. Shundaq qilip xizmetkar Riwkahni élip yolgha chiqti. **62** Ishaq Beer-lahay-roy dégen jaydin bayila qaytip kelgenidi; chünki u jenubteki Negewde turatti; **63** Ishaq kechqurun istiqametke dalagha chiqqanidi; u béshini kötürüp qarisa, mana tögiler kéliwatatti. **64** Riwkah béshini kötürüp, Ishaqni kördi; u derhal tögidin chüshüp, xizmetkardin: — Sahrada bizning aldimizgha chiqiwatqan bu kishi kim bolidu? — dep soridi. Xizmetkar: — Bu xojamdur! dédi. Riwkah derhal chümbilini tartip yüzini yépiwaldi. **66** Xizmetkar emdi qilghan hemme ishlerini Ishaqqa éytip berdi. **67** Ishaq qizni anisi Sarahning chédirigha bashlap kirdi; u Riwkahni öz

emrigealdi; u uning xotuni boldi. U uni yaxshi körüp qaldi; bu teriqide Ishaq anisining wapatidin keyin teselli tapti.

25 Ibrahim Keturah isimlik yene bir ayalni alghanidi. **2** U Ibrahimgha Zimran, Yoqshan, Médan, Midiyan, Ishbak we Shuahni tugup berdi. **3** Yoqshandin Sheba bilen Dédan törelidi; Dédaning ewladliri Ashuriylar, Létushiylar we Léummiylar idi. **4** Midiyaning oghulliri Efah, Éfer, Hanox, Abida we Eldaah idi. Bular hemmisi Keturahning ewladliri idi. **5** Ibrahim barliqini Ishaqqa atiwetkenidi; **6** Ibrahim téxi Hayat waqtida kichik xotunliridin bolghan oghullirigha hediyelemini bérip, andin bularni oghli Ishaqning yiraq tursun dep, kün chiqish terepke, sherqiy zémin'gha ewetiwetkenidi. **7** Ibrahimning ömrining künliri bir yüz yetmiş yil boldi; u tolimu qérip, künliri toshup, nepesdin toxtap wapat boldi; u öz qowmining qéshigha bérip qoshuldi. **9** Uning oghulliri Ishaq we Ismail uni Mamrening uduligha jaylashqan, hittiy Zoharning oghli Efronning étizliqidiki Makpélahning gharida depne qildi. **10** Bu étizliqini Ibrahim hittiyarlardin sétiwalghanidi; mana bu yerlikke Ibrahim depne qildi, ayali Sarahum mushu yerge depne qilin'ghanidi. **11** Ibrahim wapat bolghandin keyin shundaq boldiki, Perwerdigar uning oghli Ishaqni beriketlidi. Ishaq Beer-Lahay-Royning yénida turatti. **12** Töwendikiler Sarahning misirliq dédiki Hejerdin tughulghan, Ibrahimning oghli bolghan Ismailning ewladliri: — **13** Ismailning oghullirining, ularning nesebnamiliiri we qebililiri boyiche ismi töwendikiche: — Ismailning tunji oghli Nébayot; andin Kédar, Adbeel, Mibsam, **14** Mishma, Dumah, Massa, **15** Hadaa bilen Téma, Yetur bilen Nafish we Qedemah idi. **16** Bular bolsa Ismailning oghulliri bolup, ularning kent we chédirgahliri ularning nami bilen atalgan bolup, ular on ikki qébilige emir bolghanidi. **17** Ismailning ömrining yilliri bir yüz ottuz yette yil boldi; u axirqi nepsini tartip wapat bolup, öz qowmining qéshigha bérip qoshuldi. **18** [Uning ewladliri] Hawilah rayonidin tartip shurghiche olturaqlashti [Shur bolsa Misirning utturisida bolup, Ashurgha baridighan yolda idi]. Ismail özining barliq qérindashlirining udulida olturaqlashti. **19** Ibrahimning oghli Ishaqning neslining bayani mundaqtur: — Ibrahimdin Ishaq törelidi. **20** Ishaq Padan-Aramda olturushluq aramiy Bétuelning qizi, aramiy Labanning singlisi bolghan Riwkahni xotunluqqa alghanda qiriq yashqa kirgenidi. **21** Emma Riwkah bolsa tughmas bolghachqa, Ishaq xotuni üçün Perwerdigargha dua-tilawet qildi; Perwerdigar uning duasini ijabet qildi; shuning bilen ayali Riwkah hamilidar boldi. **22** Emma uning qorsiqidiki ikki bala bir-biri bilen soqushqili turdi. Shuning bilen Riwkah: — Eger bundaqligini bilsem, [hamilidar] bolup néme qilattim? — dep Perwerdigardin sewebini sorighili bardi. **23** Perwerdigar uninggha: — «Séning qorsiqingda ikki el bardur, Ichingdin ikki xelq chiqip bir-biridin ayrilidu. Bir xelq yene bir xelqтин ghalib kélidu, Chongi kichikining xizmitini qilidu» — dédi. **24** Uning ay-küni toshqanda, mana uning qorsiqida derweqe bir jüp qoshkézek bar idi. **25** Awwal tughulghini qizghuch bolup, pütün bedini juwidek tüklük idi. Ular uning ismini Esaw dep qoydi. **26** Andin inisi qoli bilen Esawning tapinini tutqan halda chiqti. Bu sewebtin uning ismi Yaqup dep qoyuldi. Ular tughulghanda Ishaq atmish yashta idi. **27** Balilar ösüp chong boldi; Esaw mahir owchi bolup, dala-janggaldada yürüdighan adem boldi. Yaqup bolsa durus adem bolup, chédirlarda turatti. **28** Ishaq Esawning owlap kelgen göshidin da'im yep turgachqa, uninggha amraq idi. Lékin Riwkah Yaqupqa amraq idi. **29** Bir küni Yaqup [purchaq] shorpisi qaynitawatatti; Esaw daladin hérip-échip qaytip keldi. **30** Esaw Yaqupqa: — Men halimdin kettim! Ötünüp qalay, awu qizildin berseng! — Awu qizil nersidin méni ozuqlandursangchul

Men halimdin kettim, — dédi (shu sewebtin uning éti «Édom» depmu ataldi). **31** Yaqup uninggha: — Undaq bolsa, tunjiliq hoququngni manga sétip bergin, — dédi. **32** Esaw: — Men öley dewatimen, bu tunjiliq hoquqining manga néme paydisi? — dédi. **33** Yaqup: — Emise hazir manga qesem qilghin, déwidi, u uninggha qesem qilip, tunjiliq hoquqini Yaqupqa sétip berdi. **34** Shuning bilen Yaqup Esawgha nan bilen qizil purchaq shorpisini berdi. U yep-ichip ornidin turup ketti. Shundaq qilip Esaw tunjiliq hoquqigha shunche étibarsiz qarighanidi.

26 [Qanaan] zéminida Ibrahimning waqtidiki acharchiliqtin bashqa yene bir qétimliq acharchiliq yüz behi. Shuning bilen Ishaq Gerar shehirige, Filistiylarning padishahi Abimeleknig qéshigha bardi. **2** Perwerdigar uninggha körünüp mundaq dédi: — Sen Misirgha chüshmey, belki Men sanga körsitip béridighan yurtta turghin. **3** Moshu zémindin chiqmay musapir bolup turghin; shuning bilen Men sen bilen bille bolup, sanga bext-beriket ata qilimen; chünki Men sen we neslingge bu zéminalarning hemmisini bérip, atang Ibrahimgha bergen qesimimni ada qilimen; **4** neslingni asmandiki yultuzlardek awutimen we neslingge bu zéminalarning hemmisini bérimen; yer yüzidiki barliq el-yurtlar neslingning [nami] bilen özlirige bext-beriket tileydu; **5** Chünki Ibrahim Méning awazigha qalax sélip, tapilighinin, emlirim, belgilimilirim we qanunlirimni beja keltürdi, — dédi. **6** Shuning bilen Ishaq Gerarda turup qaldi. **7** Emma u yerlik kishiler uning ayali toghrisida sorisa u: — Bu méning singlim bolidu, — dédi; chünki Riwkah intayin chirayliq bolghachqa, Ishaq öz-özige: «Bu méning ayalim bolidu», désem, bu yerlik ademler Riwkahning sewebidin méni öltürüwétermikin, — dep qorqti. **8** Lékin u shu yerde uzaq waqit turghandin keyin shundaq boldiki, Filistiylarning padishahi Abimelek derizidin qariwidi, mana Ishaq we ayali Riwkah bir-birige erkiliship turatti. **9** Andin Abimelek Ishaqni chaqirip: — Mana, u jezmen séning ayaling iken! Sen néme dep: «U méning singlim», déding? — déwidi, Ishaq uninggha: — Chünki men eslide uning sewebidin birsi méni öltürüwétermikin, dep nesirigenidim, — dédi. **10** Abimelek uninggha: Bu bizge néme qilghining? Tas qaptu xelq arisidin birersi ayaling bilen birge bolghili?! Undaq bolghan bolsa sen bizni gunahqa patquzghan bolattig! — dédi. **11** Andin Abimelek hemme xelqge buyrup: — Kimki bu kishige we yaki xotunigha qul tegküzse jezmen öltürülmey qalmaydu, — dep yarliq chüshürdi. **12** Ishaq u zéminda tériqchilik qildi: u shu yili yerdin yüz hesse hosul aldı; Perwerdigar uni beriketligenidi. **13** Bu kishi bash kötürüp, barghanséri rawaj tépip, tolimu katta kishilerdin bolup qaldi. **14** Uning qoy-kala padiliri we öyidiki qulliri intayin köpeydi; Filistiylar uninggha heset qilghili turdi. **15** Bu sewebtin uning atisi Ibrahimning künliride atisingning qulliri kolighan quduqlarning hemmisini Filistiylar étip, topa bilen tinduruwetti. **16** Abimelek Ishaqqa: — Sen bizdin ziyade küchiyip kettig, emdi arimizdin chiqip ketkin, — dédi. **17** Ishaq u yerdin kétép, Gerar wadisigha chédir tikip, shu yerde turup qaldi. **18** Ibrahim hayat waqtida [qulliri] birmunche quduqlarni qazghanidi; biraq Ibrahim ölgendin keyin, Filistiylar bularni topa bilen tinduruwetkenidi. Ishaq bu quduqlarni qaytidin kolitip, ulargha atisi ilgiri yogghan isimlarni yene qoydi. **19** Ishaqning qulliri wadida quduq kolawatqanda suliri urghup chiqip aqidighan bir quduqni tépiwaldi. **20** Lékin Gerardiki padichilar Ishaqning padichiliridin uni taliship: — Bu su bizningkidur, — dédi. Ular Ishaq bilen jeddelleshecke, u bu quduqni «Ések» dep atidi. **21** Ular yene bashqa bir quduqni kolidi, ular yene bu quduq toghrisida jeddelleshti. Shuning bilen Ishaq buning ismini «Sitnah» dep atidi. **22** Andin u u yerdin kétép, bashqa yerge

bérip, shu yerdimu yene bir quduq kolidi; emdi Gerardikiler bu quduqni talashmidi. Bu sewebtin u uning étini «Rehobot» qoyup: «Emdi Perwerdigar biz üçhün jay bergeniken, bu zéminda méwilik bolimiz», — dédi. **23** Andin u u yerdin chiqip Beer-Shébagha bard. **24** Perwerdigar shu kéchisi uninggha körünüp: — Men bolsam atang Ibrahimning Xudasidurmen; qorqmighin, chünki Men sen bilen billimen, séni bext-beriketlep, neslingni qulum Ibrahimning sewebidin awutimen, — dédi. **25** U shu yerde bir qurban'gah yasap, Perwerdigarning namigha nida qilib ibadet qildi. U shu yerde chédirini tikti, Ishaqning qulliri shu yerde bir quduq kolidi. **26** Emdi Abimelek, aghinisi Ahuzzat bilen leshkerbéshi Fikol birge Gerardin chiqip, uning qéshigha bard. **27** Ishaq ulargha: — Manga öchmenlik qilib, méni aranglardin qoghliwetkendin kéyin, néme üçhün méning qéshimgha keldingar? — dédi. **28** Ular jawaben: — Biz Perwerdigarning sen bilen bille bolghinini roshen bayqiduq, shuning bilen biz séning toghrangda: «Otturimizda bir kélisim bolsun, yeni bizler bilen sen bir-birimizge qesem bérip ehde qilishayli» déduq; shu wejedin sen bizge héchqandaq ziyán-zexmet yetküzmigeysen; biz sanga héch tégmiginimizdek, shundaqla sanga yaxshiliqtin bashqa héchbir néme qilmighinimizdek (belki séni aman-ésenlik ichide yolunggha ewetkeniduq) senmu shundaq qilghaysen. Mana hazir sen Perwerdigar teripidin bext-beriket körüwatisen! — déyishti. **30** Shuning bilen u ulargha bir ziyapat qilib berdi. Ular bolsa yep-ichti. **31** Etisi tang seherde ular qopup bir-birige qesem qilishti; andin Ishaq ularni yolgha sélip qoydi; ular uning qéshidin aman-ésen ketti. **32** U küni shundaq boldiki, Ishaqning qulliri kélip, uninggha özi kolighan quduq toghrisida xewer bérip: «Biz su taptuq!» dédi. **33** U uning namini «Shibah» qoydi. Bu sewebtin bu sheharning ismi bügün'giche «Beer-Shéba» dep atilip kelmekte. **34** Esaw qiriq yashqa kirgende, hittiyarlardin bolghan Beerining qizi Yehudit bilen hittiyarlardin bolghan Elonning qizi Basimatni xotunluqqa aldi. **35** Emma bular Ishaq bilen Riwkahning könglige azab élip keldi.

27 Ishaq qérip, közliri torliship, közi ghuwa köridighan bolup qalghanda shundaq boldiki, u chong oggli Esawni chaqirip uninggha: — Oghlum! — dédi. U: — Mana men! — dep jawab berdi. **2** U uninggha: — Mana men emdi qérip kettim, qanchilik kün köridighinimnimu bilmeymen. **3** Shunga sendin ötünimen, qoralliring, yeni sadaq we oqyayingni élip janggalgha chiqip, men üçhün bir ow owlap kel; **4** men yaxshi köridighan mezzilik tamaqtin birni étip, manga keltürgin. Men uni yep, ölüshтин ilgiri könglümdin sanga bext-beriket tilep dua qilay, — dédi. **5** Ishaq oggli Esawgha söz qilghanda Riwkahmu anglidi. Esaw ow owlap kelgili janggalgha chiqip ketkende, **6** Riwkah oggli Yaqupqa: — Mana men atangning akang Esawgha: «Sen ow owlap kélip, manga mezzilik bir taamni etkin; men uni yep ölüp kétishtin burun Perwerdigar aldida sanga bext-beriket tilep dua qilay», — dep éytqinini anglap qaldim. **8** Emdi, i oghlum, sözümgé qulaq sélip buyrughinimni qilghin. **9** Sen derhal padigha bérip, öchkilerning ichidin ésil ikki oghlaqni élip kelgin; men ularidin atang üçhün u yaxshi köridighan mezzilik bir taam teyyar qilay. **10** Sen uni atangning aldigha élip kirgin. Shuning bilen u yep, ölüp kétishtin burun sanga bext-beriket tilep dua qilidu, — dédi. **11** Lékin Yaqup anisi Riwkahgha: — Mana akam Esaw bolsa tüklük kishi, men bolsam tüksiz siliq tenlik ademmen. **12** Mubada atam méni silap qalsa, undaqa men uning neziride uni mazaq qilghuchi adem bolup qélip, béshimgha beriket emes, belki lenet taparmenmikin, dédi. **13** Anisi uninggha: — Ey oghlum, sanga chüshidighan lenet manga chüshsun; emma sen peqet sözümgé qulaq sélip, bérip

[oghlaqlarni] élip kel, — dédi. **14** U bérip ularni élip kélip, anisigha berdi. Anisi uning atisi yaxshi köridighan mezzilik bir taamni teyyar qildi. **15** Andin Riwkah tunji oggli Esawning öyde öz yénida saqlaqliq eng ésil kéyimlirini élip kichik oggli Yaqupqa kiydürüp, **16** oghlaqlarning térisini ikki qoli bilen boynining tüksiz jayigha yögep, **17** andin özi etken mezzilik taamlar bilen nanlarni oggli Yaqupning qoligha tutquzdi. **18** Yaqup atisining qéshigha kirip: — Ey ata! — dédi. U: — Mana men! Oghlum, sen kim bolisen? — déwidi, **19** Yaqup atisigha jawab bérip: — Men chong oghulliri Esawmen, manga éytqanliridek qildim; emdi orunliridin turup, olturup qilghan owumning göshige éghiz tégip, andin köngülliridin manga bext-beriket tilep dua qilghayla, — dédi. **20** Ishaq oghligha: — Ey oghlum, qandaqmu uni shunche téz térip kelding? — déwidi, u jawab bérip: — Chünki Perwerdigar Xudaliri uni del yolunggha yelurturdi, — dédi. **21** Ishaq Yaqupqa: — Ey oghlum, yéqinraq kel, sen rast oghlum Esawmu, emesmu, silap baqay, — dédi. **22** Shuning bilen Yaqup atisi Ishaqning qéshigha yéqin bard; u uni silap turup: — Awaz Yaqupning awazi, lékin qol bolsa Esawning qolidir, — dédi. **23** Uning qulliri bolsa akisi Esawning qolliridek tüklük bolghini üçhün uni toniyalmay, uninggha bext-beriket tilep dua qildi. **24** Andin u yene: — Sen rast oghlum Esawmusen? dep soriwidi, u jawab bérip: — Del men, — dédi. **25** Ishaq uninggha: — Taamni élip kelgin, men oghlumning ow göshidin yep, könglümdin sanga bext-beriket tilep dua qilay, — dédi. [Yaqup] uni uning aldigha qoydi; u yédi. U sharab keltürüwidi, unimu ichti. **26** Andin atisi Ishaq uninggha: — Ey oghlum, emdi yéqin kélip méni söygin, — dédi. **27** U uning qéshigha bérip uni söydi. Atisi uning kiyimining puriqini purap uninggha bext-beriket tilep dua qilip: — «Mana, oghlumning ténidiki puraq Perwerdigar beriketligen köklezmarning xush puriqigha oxshaydiken! **28** Xuda sanga asmanning shebnimi, Yerning munbet küchini ata qilib, Ashliq-tülük bilen sharabnimu köp bergey. **29** Xelqler séning qulluqunda bolghay, El-milletler aldinda tizlan'ghay; Qérindashliringgha xoja bolghaysen. Anangning oghulliri sanga tizlan'ghay; Sanga lenet qilghanlar lenetke qalghay; Sanga bext tiligenler bext tapqay!» — dédi. **30** Shundaq boldiki, Ishaq Yaqupqa dua qilib bolup, Yaqup atisi Ishaqning qéshidin chiqip bolushigha, akisi Esaw owdin qaytip keldi. **31** Umu mezzilik taamlarni étip, atisining qéshigha élip kirip, atisigha: — Ata qopqayla, oghullirining ow göshidin yep, köngülliridin manga bext-beriket tilep dua qilghayla, — dédi. **32** Atisi Ishaq uninggha: — Sen kimsen? — dédi. U jawab bérip: — Men oghulliri, chong oghulliri Esawmen! — dédi. **33** Buni anglap Ishaq alaqadilikke chüshüp, pütün bedini jalaqlap titrep: — Undaqa bayatin ow owlap élip kelgini kim? Sen kélishtin burun uning hemme nersisidin yep, uninggha bext-beriket tilep dua qildim; we berheq, u bext-beriket köridü! — dédi. **34** Esaw atisining sözlirini anglapla intayin échinarliq halda ün sélip achchiq peryad köttürüp atisigha: — Ménimu, i ata, ménimu bext-beriketligeyle! — dédi. **35** U jawab bérip: — Séning ining hiyle bilen kirip, sanga tégishlik bext-beriketni élip kétéptü, dédi. **36** Esaw: — Rast uning éti Yaqup emesmu?! Chünki u ikki qétim méni putlap, ornumni tartiwaldi. Amwal tunjiliq hoququmni tartiwaldi we mana hazir u manga tégidighan bext-beriketni élip ketti, — dédi, Andin yene: — Méning üçhün birer bext-beriket qaldurmidilimu? — dédi. **37** Ishaq Esawgha jawab bérip: — Mana, men uni üstümgé xoja qildim; hemme qérindashlirini uning qulluqida bolidighan qildim; ashliq we yéngi sharab bilen uni quwwetlidim; ey oghlum, emdi sanga yene némimu qilib béreleymen? — dédi. **38** Esaw atisigha yene: — Ey ata, silide peqet shu birla bext-beriket bar idimu? Manga, ey ata, mangimu bext-beriket tilep

dua qilghayla! dédi. Andin u ün sélip yig'hap ketti. **39** Atisi Ishaq uninggha jawab bérip: — «Mana, turalghu jaying yerning munbet küchidin néri, Égiz asmanning shebnimidin yiraq bolur; **40** Sen qilichinggha tayinip jan baqisen. Iningning xizmitide bolisen; Lékin chégridin chiqip kezgingende, Sen boynungdin uning boyunturuqini chiqirip sunduruwétisen» — dédi. **41** Shunga Esaw atisi uninggha tiligen bext-beriket sewebidin Yaqupqa öchmenlik saqlap yürdi. Esaw könglide: — Atamning matem künliri yéqinliship qaldi; shu chaghda inim Yaqupni öltürüwétimen, dep xiyal qildi. **42** Lékin Riwalk chong og'li Esawning bu sözliridin xewer tapti. U kichik og'li Yaqupni chaqirip uninggha: — Mana akang Esaw séni öltürüwétimen dep öz-özidin teselli tépiwétiptu; **43** emdi ey oghlum, sözümgé qulaq sélip, qopup Haran'gha, akam Labanning qéshigha qéchip ketkin; **44** akangning qehri yan'ghuche, uning qéshida birnechche waqit turghin. **45** Akang achchiqidin yénip, séning uninggha qilghiningni untup ketküche shu yerde turup turghin; andin men adem ewetip, séni u yerdin aldurup kélimen. Néme üçün bir kündila her ikkinglardin mehrum bolup qalay? — dédi. **46** Emma Riwalk Ishaqqa: — Men mushu hittiy qizlar wejidin jénimdin jaq toydum. Eger Yaqupmu bu yurttiki qizlardin, mushundaq hittiy qizni xotunluqqa alsa yashighinimning manga néme paydisi? — dédi.

28 Shuning bilen Ishaq Yaqupni chaqirip, uninggha bext-beriket tilep, uninggha jékilep: — Sen Qanaaniylarning qizliridin xotun alma; **2** belki qopup, Padan-Aramgha, anangning atisi Bétuelning öyige bérip, u yerdin anangning akisi Labanning qizliridin xotun alghin. **3** Hemmige Qadir Tengri séni bext-beriketlep, awutup, sendin köp xelqlerni chiqirip köpeytkey, **4** Shundaqla Ibrahimning bext-berikitini sanga we séning bilen neslingge bergey; shundaq qilip sen hazir Musapir bolup turuwatqan yerni, yeni eslide Xuda Ibrahimgha bergen zéminni igileysen! — dédi. **5** Shuning bilen Ishaq Yaqupni yolgha saldi. U Padan-Aramgha, aramiy Bétuelning og'li, Yaqup bilen Esawning anisi Riwalkning akisi Labanning qéshigha qarap mandı. **6** Esaw Ishaqning Yaqupqa bext-beriket tilep, uni Padan-Aramgha shu yerdin xotun élishqa ewetkenlikini, shundaqla uninggha bext-beriket tilep, uningga jékilep: Sen Qanaaniylarning qizliridin xotun almighin, dégenlirini uqup, Yaqupningmu öz ata-anisigha itaet qilip, Padan-Aramgha ketkinini körginide, **8** Esaw: — qanaaniylarning qizliri atam Ishaqning neziride yaman körünidiken, dep bilip yetti. **9** U Ismailning qéshigha bérip, hazirqi xotunlirining üstige Ibrahimning og'li Ismailning qizi, Nébayotning singlisi Mahalatni xotunluqqa aldi. **10** Yaqup bolsa Beer-Shébadin chiqip, Haran terepke méngip, **11** bir yerge yétip kelgende, kün olturup ketkechke shu yerde qonmaqchi boldi. U shu yerdiki tashlardin birini élip, béshigha yastuq qilip qoyup, uxlighili yatti. **12** U bir chüsh kördi: — Mana, uchi asmanlarga taqishidighan bir pelempey yerde tikleklik turatti; Xudaning perishtiliri uningda chiqip-chüshüp turushatti. **13** Mana, Perwerdigar uning üstide turatti. U: — Men bolsam atang Ibrahimning Xudasi we Ishaqning Xudasi bolghan Perwerdigardurmen; Men sen yatqan bu zéminni séning bilen neslingge bérimen. **14** Nesling bolsa yerning topisidek köp bolup, sen meghrip bilen meshriqqe, shimal bilen jenubqa yéylisen; sen we neslingning wasitisi bilen yer yüzidiki barliq aile-qebililer bext-beriket tapidu. **15** Mana, Men sen bilen billidurmen, qeyerge barsang séni aman-ésen saqlap, bu zémin'gha séni qayturup kélimen; chünki sanga éytqan sözümnü ada qilmay turup, séni tashlimaymen» — dédi. **16** Andin Yaqup oyghinip: — Berheq, Perwerdigar bu yerdidur,

lékin men uni bilmeptimen, — dédi. **17** U qorqup kétip: Bu jay alamet dehshetlik bir jay iken! Bu Xudaning öyi bilen asmanning derwazisidin bashqa héch jay emestur, — dédi. **18** Yaqup etisi seher qopup, béshining astigha qoyghan tashni élip, [xatire] tüwrük süpitide tiklep, üstige zeytun méyi quyup qoydi. **19** U jayning ismini Beyt-El dep atidi; emma ilgiri u jayning idi Luz idi. **20** Andin Yaqup qesem bilen wede qilip: — Eger Xuda méning bilen bille bolup, bu sepirimde méni saqlap, yégili nan, kiygili kiyim bérip, **21** Men atamning öyige aman-ésen yénip barsam, undaqtq Perwerdigar méning Xudayim bolidu; **22** Shuningdek men xatire tüwrük süpitide tiklep qoyghan bu tash Xudaning öyi bolidu; hem shundaqla sen manga bérédighan barliq nersilerning ondin bir ülüşini sanga teqdim qilmay qalmaymen, — dédi.

29 Andin Yaqup sepirini dawamlashturup, meshriqtiki qowmlarning zéminigha yétip keldi. **2** U qariwidi, mana, yaylaqta bir quduq turatti, uning yénida üç top qoy padisi turatti; chünki xelq bu quduqning padilarni sughiratti. Quduqning aghzigha yoghan bir tash qoyuqluq idi. **3** Qachaniki padilarning hemmisi u yerge yighilsa, padichilar birlikte quduqning aghzidiki tashni yumilitiwétip, qoylarni sughirip, andin tashni yene quduqning aghzigha öz ornigha qoyup qoyatti. **4** Yaqup [padichilardin]: Ey buraderler, siler qeyerlik? — dep soridi. Ular: — Biz haranliqimiz, dédi. **5** U ulardin: — Siler Nahorning og'li Labanni tonumsiler? — dep soridi. Ular: — Tonuymiz, dédi. **6** U ulardin: — U salametmu, dep soriwidi, qizlari jawab bérip: — U salamet turuwatidu. Mana ene uning qizlari Rahile qoyliri bilen kéliwatidu, dédi. **7** U: — Mana, kün téxi égiz tursa, hazir téxi malning yighilidighan waqti bolmidi; némishqa qoylarni sughirip, andin yene bérip otlatmaysiler? — dédi. **8** Ular jawab bérip: — Yaq, mundaq qilalmaymiz. Awwal padilarning hemmisi yighilip, padichilar tashni quduqning aghzidin yumilitiwetkenden keyin, andin qoylarni sughirimiz, dédi. **9** U ular bilen gepliship turghinida, Rahile atisining qoyliri bilen yétip keldi; chünki u qoy baqquchi idi. **10** Shundaq boldiki, Yaqup anisining akisi Labanning qizi Rahile bilen anisining akisi Labanning qoylirini körgende, u qopup bérip, quduqning aghzidin tashni yumilitiwétip, anisining akisi Labanning qoylirini sughardi. **11** Andin Yaqup Rahileni söyüp, yuqiri awaz bilen yig'hap tashli di we Rahilege: — Men séning atangning tughqini, Riwalkning og'li bolimen, déwidi, u yögürüp bérip atisigha xewer berdi. **13** Shundaq boldiki, Laban öz singlisining og'li Yaqupning xewirini anglighanda, uning aldigha yügürüp bérip, uni quchaqlap söyüp, öyige bashlap keldi. Andin Yaqup Laban'gha [kechürmishlirining] hemmisini dep berdi. **14** Laban uninggha: — Sen derweqe méning söngék bilen göshümdursen! — dédi. Buning bilen u uning qéshida bir ayché turup qaldi. **15** Andin Laban Yaqupqa: — Sen méning tughqinim bolghach, manga bikargha xizmet qilamsen? Éytqina, heqqingge néme alisen? — dédi. **16** Labanning ikki qizi bar idi; chongining éti Léyah, kichikining éti Rahile idi. **17** Léyahning közliri yéqinliq idi; emma Rahilening bolsa teqi-turqi kélishken, hösnü-jamali chirayliq qiz idi. **18** Yaqupning köngli Rahilege chüshken bolup Laban'gha: — Men séning kichik qizing Rahile üçün sanga yette yil xizmet qilay, dédi. **19** Laban jawab bérip: — Uni bashqa kishige berginimdin sanga berginim yaxshi. Emdiméningkide turghin, dédi. **20** Yaqup Rahileni élish üçün yette yil xizmet qildi. Emma u uni intayin yaxshi körgechke, bu yillar uninggha peqet birnechche kündecla bilindi. **21** Waqit toshqanda Yaqup Laban'gha: — Mana méning künlirim toshiti. Emdiméningkide manga bergin, men uning qéshigha kirey, dédi.

22 Laban shu yerdiki hemme kishilerni yighip, ziyapet qilib berdi. 23 Lékin shundaq boldiki, kech kirgende, u chong qizi Léyahni Yaqupning yénigha élip keldi; Yaqup uning qéshigha kirip bille boldi. 24 Laban öz dédiki Zilpahni qizi Léyahgha dédek qilib berdi. 25 Etisi shundaq boldiki, mana aldidá Léyah turatti! U Laban'gha: — Bu zadi manga néme qilghining? Ejeba, men Rahile üçhün sanga xizmet qilmidimmu? Méni némishqa shundaq aldiding?! — dédi. 26 Laban: Bizning yurtimizda kichikini chongidin ilgiri yatliq qilidighan resim-qaide yoq. 27 Emdi sen chongining yette künlük toy murasimini ötküzüp bolghin; andin yene ikkinchisini sanga béreyli; u séning manga yene yette yil qilidighan xizmitingning heqqi bolidu, — dédi. 28 Yaqup maqul bolup, Léyahning yette künlük toy murasimini ötküzüp bolghanda, Laban qizi Rahilenimu uninggha xotunluqqa berdi. 29 Laban dédiki Bilhahni qizi Rahilege dédek qilib berdi. 30 Bu teriqide Yaqup Rahileningmu qéshigha kirdi; u Rahileni Léyahdin ziyade yaxshi kördi. Andin keyin u yene yette yil Laban'gha xizmet qildi. 31 Emma Perwerdigar Léyahning etiwarlanmighanliqini körgende, uninggha tughushni nésip qildi. Lékin Rahile tughmas idi. 32 Léyah hamilidar bolup bir oghul tughup: — «Perwerdigar xarlan'ghinimni kördi; emdi érim méni yaxshi köridu» dep uning ismini «Ruben» qoydi. 33 U yene hamilidar bolup, bir oghul tughup: — «Perwerdigar etiwarlanmighanliqini anglap, buni hem manga berdi» dep, uning ismini Shiméon qoydi. 34 U yene hamilidar bolup, bir oghul tughup: — «Emdi bu qétim érim manga baghlinidu; chünki men uninggha üç oghul tughup berdim» dep uning ismini Lawiy qoydi. 35 U yene hamilidar bolup, bir oghul tughup: — «Emdi bu qétim men Perwerdigargha hemdusana oquy!» dep uning ismini Yehuda qoydi. Andin u tughuttin toxtap qaldi.

30 Emma Rahile özining Yaqupqa bala tughup bérelmegini körgende, achisigha heset qilib Yaqupqa: — Manga bala bergin; bolmisa ólimen, — dédi. 2 Shuning bilen Yaqupning Rahilege ghezipi kélip: — Men baliyatquning méwisini sendin ayighan Xudaning ornidimu?! — dédi. 3 — Mana, dédikim Bilhah bu yerde turidu; sen uning qéshigha kirgin, u méning quchiqimgha tughsun; men u arqliq baliliq bolay, — dédi Rahile. 4 Shuning bilen u dédiki Bilhahni uninggha xotun qilib berdi; Yaqup uning qéshigha kirdi. 5 Bilhah hamilidar bolup, Yaqupqa bir oghul tughup berdi. 6 Rahile: — «Xuda men üçhün adalet yürüzüp peryadimni anglap, manga bir oghul berdi», dep uning ismini Dan qoydi. 7 Rahilening dédiki Bilhah yene hamilidar bolup, Yaqupqa ikkinchi oghlini tughup berdi. 8 Rahile: — «Men acham bilen besliship qattiq tutushup, yengdim» dep uning ismini Naftali qoydi. 9 Léyah özining tughuttin toxtap qalghanini körip, dédiki Zilpahni Yaqupqa xotun qilib berdi. 10 Léyahning dédiki Zilpah Yaqupqa bir oghul tughup berdi. 11 Léyah: — «Némidégen teylelik-he!» dep uning ismini Gad qoydi. 12 Léyahning dédiki Zilpah Yaqupqa ikkinchi oghlini tughup berdi. 13 Léyah: «Men bextlikturmen! Chünki xotun-qizlar méni bextlik déyishidu!» dep uning ismini Ashir qoydi. 14 Bughday ormisi künliride Ruben chiqip étizliqqa bardu we étizdin birqanche muhebbetgülini térip, bularni anisi Léyahning qéshigha ekeldi. Emdi Rahile Léyahqa: — Ötünüp qalay, oghlungning muhebbetgülidin birnechchini manga bergin! — dédi. 15 [Léyah] uninggha jawaben: — Érimni tartiwalghining yetmemdu? Emdi oghlungning muhebbetgülini mu tartiwalmaqqimusen? — dédi. Rahile jawab bérip: — Undaq bolsa u oghlungning muhebbetgülliri üçhün bügün kéche sen bilen yatsun, — dédi. 16 Yaqup kechqurun étizdin qaytip kelginide, Léyah uning aldigha chiqip: — Méning qéshimgha kirishing kérek; chünki

men oghlungning muhebbetgülliri bilen séni ijarige aldim, — dédi. Shundaq déwidi, u bu kéche uning bilen yatti. 17 Xuda Léyahning duasini anglidi; u hamilidar bolup, Yaqupqa beshinchi oghlini tughup berdi. 18 Shuning bilen Léyah: «Dédikimni érimge berginimge Xuda emdi manga «ijare heqqim»ni ata qildi» dep uning ismini Issakar qoydi. 19 Léyah yene hamilidar bolup, Yaqupqa altinchi oghlini tughup berdi. 20 Léyah: — «Xuda manga yaxshi toyluq ata qildi; emdi érim méning bilen bille turidighan boldi; chünki men uninggha alte oghul tughup berdim» dep uning ismini Zebulun qoydi. 21 Shuningdin Keyin, u bir qiz tughup, uning ismini Dinah qoydi. 22 Emma Xuda Rahileni yad qilib, duasini anglap uni tughidighan qildi, 23 U hamilidar bolup, bir oghul tughdi. U: — «Xuda méni nomustin xalas qildi», dédi. 24 U: — «Perwerdigar manga yene bir bala berse» dep, uning ismini Yüsüp qoydi. 25 Rahile Yüsüpnü tughqandin Keyin Yaqup Laban'gha: — Méni öz yurtumgha, öz wetinimge ketkili qoyghin. 26 Méning sanga ishlep érishken ish heqqim bolghan ayallirim bilen balilirimni manga bergin; men kétey; chünki méning sanga ishlgan japaliq xizmitim özüngge ayan, — dédi. 27 Laban uninggha jawaben: Neziriding iltipat tapqan bolsam, ötünüp qalay, [yénimdin ketme]. Chünki men Perwerdigarning séning sewebingdin manga beriket berginini tonup yettim, déwidi, [Yaqup] yene: — 28 Manga alidighan heqqingni toxtatqin; men sanga shuni bérey, dédi. 29 [Yaqup] uninggha jawab bérip: — Men sanga qandaq xizmet qilib kelginim, méning qolumda mallirningning qandaq bolghini özüngge ayan. 30 Chünki men kelmeste méling az idi; emdi nahayiti zor bir top boldi. Méning qedimim qeyerge yetse, Perwerdigar sanga beriket ata qildi. 31 Shuning bilen Laban: — Men sanga néme bérey, déwidi, Yaqup: — Sen manga héchnéme bermigin; peqet méning shu ishimgha qoshulsangla, men yene padangni béqip, ulardin xewer alimen. 32 Men bügün pütkül padangni arilap, ala-chipar qoylarni, qara-qongur paxlanlarni, shundaqla öchkilening ichidinmu ala-chiparlirini ayrip chiqimen. Bular méning ish heqqim bolsun. 33 Keyin, méning heqqimni tekshürüp kelgen waqtingda, heqqaniy bolghinim köz aldingda ispatlinidu; öchkiler arisida ala-chipar bolmighanlirining hemmisi, paxlanlar arisida qara-qongur bolmighanlirining hemmisi oghrilap kélin'gen hésablangsun, — dédi. 34 u waqitta Laban: — Maqul, déginingdek bolsun, — dédi. 35 Shu küni [Laban] taghil we ala-chipar tékilerni, ala-chipar chishi öchkilerni, shundaqla az-paz aq chikimi bolghan barliq öchkilerni, barliq qara-qongur qozilarni ayrip, öz oghullirining qoligha tapshurup, 36 özi bilen Yaqupning otturisida üç künlük ariliqni qoydi. Yaqup bolsa Labanning padilirining qalghinini baqti. 37 Lékin Yaqup térek, badam we chinar derexliridin yumran chiwiqlarni élip, qowziqini yolluq qilib shilip, aq siziqlarni chiqardi. 38 Andin mal küyligen waqitlirida su ichkili kelgende, u mushu shilghan chiwiqlarni padilar su ichidighan yerlerdiki uqlarigha malning aldigha tiklep qoyatti. Mal bu [taghil] chiwiqlarning aldidá jüpleshkenden keyin ular taghil we ala-chipar qozilarni tughdi. 40 Andin Yaqup bu qozilarni Labanning padisidin ayrip chiqardi; andin u Labanning padisining yúzilirini taghil we qongur qoylirigha qaritip jüpleshtürdi; shundaq qilib, u öz mélini Labanning méligha qoshmay bölek qoyup, özi üçhün ayrim badilarni qildi. 41 Saghlam küchlük mal jüpleshkinide, Yaqup chiwiqlarni padining köz aldigha uqlarlarda qoyatti; mallar shu chiwiqlarning yénida jüplishetti. 42 Lékin jüplishwatqan mal ajiz bolsa, u chiwiqlarni qoymaytti. Bu teriqide ajizliri Laban'gha, küchlükliri Yaqupqa tewe boldi. 43 Shundaq qilib, bu kishi nahayiti bay

bolup, malliri, dédekleri, qulliri, tögiliri we éshekliri xéli köp boldi.

31 Emma Yaqub Labanning oghullirining: — Yaqub atimizning pütün mal-mülkini élip ketti; uning érishken bu döliti atimizning teulluqatidin kelgen, déginini anglap qaldi. **2** Yaqub Labanning chirayigha qariwidi, mana, u ózige burunqidek xush péil bolmide. **3** Bu chaghda, Perwerdigar Yaqupqa: — Sen ata-bowiliringning zéminigha, óz uruq-tughqanliringning qéshigha qaytip ketkin. Men séning bilen bille bolimen, — dédi. **4** Shuning üçün Yaqub adem ewetip, Rahile we Léyahni óz padisi turghan köklemge chaqirip kélip **5** ulargha mundaq dédi: — Men atanglarning chirayigha qarislam manga burunqidek xush péil bolmide; emma atamning Xudasi men bilen bille bolup keldi. **6** Kúchümnig yétishiche atanglarga ishlep berginim silerge ayan; **7** halbuki, atanglar méni exmeq qilip, heqqimni on qétim ózgettí; lékin Xuda uning manga ziyani yetküzüshige yol qoymidi. **8** Eger u: «Ala-chipar qozilar heqqing bolidu», dése, barliq padilar ala-chipar qozilighili turdi. U: «Taghil qozilar heqqing bolsun», dése, barliq padilar taghil qozilighili turdi. **9** Bu तरीqide Xuda atanglarning mallirini tartiwélip, manga berdi. **10** Padilar küyligen waqitta men bir qétim chüshümde béshimni kótürüp shuni kördümki, mana, mallarning üstige jüplishishke étilghan qochqar-tékilerning hemmisi taghil yaki ala-chipar idi. **11** Andin Xudaning Perishtisi chüshümde manga: «Ey Yaqub», déwidi, men jawab béríp: «Mana men», dédim. **12** U manga: — «Emdi béshingni kótürüp qarighin; mana mallarning üstige jüplishishke étilghan qochqar-tékilerning hemmisi taghil we ala-chipar idi; çünkü Men Labanning sanga qilghinining hemmisi kördüm. **13** Men Beyt-Elde [sanga körün'gen] Tengridurmen. Sen shu yerde tüwrükni mesihlep, Manga qesem ichting. Emdi sen orningdin turup, bu zémindin chiqip, uruq-tughqanliringning zéminigha yan'ghin» dédi. **14** Rahile we Léyah uninggha jawab béríp: — Atimizning öyide bizge téghishlik nésiwe yaki miras qalmighanmu? **15** Biz derweqe uninggha yat adem hésablinip qalghanmu?! U bizni sétiwetti, toyluqimiznimu pütünley yep ketti! **16** Shundaq bolghandin kéyin, Xuda Atimizdin sanga élip bergen barliq dölet biz bilen balilirimizningkidur. Emdi Xuda sanga néme dégen bolsa, shuni qilghin, — dédi. **17** Shuning bilen Yaqub ornidin turup, baliliri we ayallirini tögilerge mindurup, érishken barliq malliri we barliq teulluqatini, yeni Padan-Aramda tapqan teulluqatirini élip, atisi Ishaqning yénigha bérishqa Qanaan zéminigha qarap yol aldi. **19** Laban bolsa qoylirini qirqighili ketkenidi; Rahile óz atisigha tewe «öy butliri»ni oghrilap éliwaldi. **20** Yaqub aramiy Laban'gha óz qéshidin oghriliqche qéchip kétédighanliqini uqurtmam uni aldap qoyghanidi. **21** U bar-yoqini élip qéchip ketti; u deryadin ötip Giléad téghi terepke qarap yol aldi. **22** Üchinchü küni, Laban'gha Yaqubning qachqini toghrisida xewer yetti. **23** U óz tughqanlirini élip, yette künlük yolghiche keynidin qoghlap béríp, Giléad téghida uninggha yétishti. **24** Lékin kéchisi Xuda aramiy Labanning chüshige kirip uninggha: «Sen hézi bol, Yaqupqa ya aq ya kök déme!» dédi. **25** Laban Yaqupqa yétiship barghanda, Yaqub chédirini taghning üstige tikgenidi. Labanmu tughqanliri bilen Giléad téghining üstide chédir tiktü. **26** Laban Yaqupqa: — Bu néme qilghining? Sen méni aldap, qizlirimni urusha alghan oljidek élip ketting? **27** Némishqa yoshurun qachisen, manga xewer bermey mendin oghriliqche ketting? Manga dégen bolsang men xushal-xuramliq bilen ghezel oqup, dap we chang chélip, séni uzitip qoymamtim? **28** Shundaq qilip sen manga óz oghullirim we qizlirimni sóyüp uzitip qoyush pursitininu bermiding. Bu

ishta exmeqliq qilding. **29** Silerge ziyani-zexmet yetküzüsh qolumdin kéletti; lékin tünügün kéche atangning Xudasi manga söz qilip: «Hézi bol, Yaqupqa ya aq ya kök déme» dédi. **30** Xosh, sen atangning öyini tolimu séghin'ghining üçün ketmey qoymaysen; lékin némishqa yene méning butlirimni oghrilingidur? — dédi. **31** Yaqub Laban'gha jawab béríp: — Men qorqup qachtim; çünkü séni qizlirini mendin mejburiy tartiwalamdikin, dédim. **32** Emdi butliringgha kelsek, ular kimdin chiqsa shu tirik qalmaydu! Qérindashlirimiz aldida mendin qandaqla némengni tonuwaslang, uni élip ket, — dédi. Halbuki, Yaqubning Rahilening butlirni oghrilap kelginidin xewiri yoq idi. **33** Laban aldi bilen Yaqubning chédirigha kirip, andin Léyahning chédirini hem ikki dédekning chédirilirigha kirip axturup héchnéme tapalmide. Léyahning chédiridin chiqip, Rahilening chédirigha kirdi. **34** Rahile bolsa öy butlirini élip, bularni tögingim choming ichige tiqip qoyup, üstide olturuwalghanidi. Laban pütüklü chédirini axturup, héchnéme tapalmide. **35** Rahile atisigha: — Ey xojam, aldingda turalmighinim üçün xapa bolmighin; çünkü men hazir ayallarning adet mezgilide turuwatimen, — dédi. Shundaq qilip, Laban hemme yerni qoymay axturupmu, öy butlirini tapalmide. **36** Shuning bilen Yaqub achchiqlap Laban bilen jédelliship ketti. Yaqub Laban'gha: — Sen méni keynimdin munche aldirap-ténep qoghlap kelgüdek mende néme sewenlik, néme gunah bar? **37** Sen hemme yük-taqilirimni axturup chiqting, öyüngning nersiliridin birer néme tapalidingmu? Birnéme tapqan bolsang, méning qérindashlirim bilen séning qérindashliringning aldida uni qoyghin, ular biz ikkimizning arisida höküim qilsun. **38** Men mushu yigirme yil qéshingda turdum; héchqachan saghliqige we chishi óchkiliring bala tashliwetmide; padiliringdin qochqarlingning yéginim yoq. **39** Boghuwétilgenlirini qéshinggha élip kelmei, bu ziyanni özüm toldurdum; kéchisi oghrilan'ghan yaki kündüzi oghrilan'ghan bolsun sen uni mendin tölitip alding. **40** Méning künlirim shundaq öttiki, kündüzi issiqting, kéchisi sohuqting qiynilip, uyqu közümdin qachatti. **41** Méning künlirim mushu yigirme yilda öyüngde turup shundaq boldi; on töt yil ikki qizing üçün sanga xizmet qildim, alte yil padang üçün xizmet qildim; uning üstige sen ish heqqimni on qétim ózgettig. **42** Eger atamning Xudasi, yeni Ibrahimning Xudasi, yeni Ishaqning Qorqunchisi Bolghanning özi men bilen bille bolmisa idi, sen jezmen méni quruq qol qilip qayturuwétetting. Lékin Xuda méning tartqan jebir-japalirimni, qollirimning musheqqitini körüp tünügün kéche sanga tenbih berdi, — dédi. **43** Laban Yaqupqa jawab béríp: — Bu qizlar méning qizlirim, bu oghullar méning oghullirim, bu pada bolsa méning padam bolidu; shundaqla köz aldingdiki hemme nerse mingkidur; emma men bügün bu qizlirimni we ularning tughqan oghullirini néme qilay? **44** Qéni kel, sen bilen ikkimiz bir ehde tüzüsheyli, bu men bilen séning otturimizda guwah bolsun, — dédi. **45** Shuning bilen Yaqub bir tashni élip öwe tiklep tüwrük qilip qoydi. **46** Andin Yaqub qérindashlirigha: — Tash yighinglar, — déwidi, tashlarni élip kélip döwilidi, shu yerde tash döwisining yénida ghizalinishti. **47** Laban bu döwini «Yegar-Sahaduta» dep atidi, Yaqub uninggha «Galéed» dep at qoydi. **48** Laban: — Bu döwe bügün sen bilen méning otturamda guwah bolsun, — dédi. Shunga bu sewebtin döwining nami «Galéed» ataldi. **49** U jay yene «Mizpah», depmu ataldi; çünkü Laban yene: — Ikkiniz bir-birimiz bilen körüshmigen waqitlarda, Perwerdigar sen bilen méning otturamda qarawul bolup közitip tursun. **50** Eger sen qizlirimni bozek qilsang, yaki qizlirimning üstige bashqa xotunlarni alsang, bashqa héch kishi qéshimizda hazir bolmighan teqdirdimu, mana, Xuda men bilen séning arangda guwahchidur! **51** Laban Yaqupqa yene: —

Mana, bu döwige qara, men bilen sen ikkimizning otturida men tiklep qoyghan bu tüwrükümü qara; **52** kelgüsida bu döwe we bu tüwrükümü men yaman niyet bilen bu döwidin séning teripingge ötmelikim üçün, séningmu niyetingni yaman qilip bu döwe we bu tüwrükün ötüp méning teripingge kelmesliking üçün gwahchi bolsun. **53** Ibrahimning ilahi, Nahorning ilahi we bu ikkisining atisining ilahliri arimizda höküm chiqarsun, — dédi. Yaqup bolsa atisi Ishaqning Qorqunchisi Bolghuchi bilen qesem qildi. **54** Andin Yaqup tagh üstide bir qurbanliq sunup, qérindashlirini özi bilen tamaqlinshqa tekliq qildi. Ular hemdastixan olturde we kéchisi taghda qondi. **55** Etisi tang seherde Laban ornidin turup, newriliri bilen qizlirini söyüp, ulargha bext-beriket tilep, öz öyige rawan boldi.

32 Yaqup öz yoligha kétip baratti; yolda Xudaning perishtiliri uninggha uchrildi. **2** Yaqup ularni körüp: — Bu jay Xudaning bargahi iken! — dep, bu jayning namini «Mahanaim» dep qoydi. **3** Andin Yaqup Séir zémindiki «Édom yayliq»gha, akisi Esawning qéshigha aldın xewerchilerni ewetip, **4** ulargha jékilep: — Siler xojamgha, yeni Esawgha: «Keminiliri Yaqup mundaq dédi: — Men Labanning qéshida musapir bolup, ta mushu waqitqiche turdum. **5** Emdı mende kala, éshék we qoylar, qul-dédeklermu bar; men özlirining neziride iltipat taparmenmikin dep xojamgha xewer yetküzüşni layiq kördüm», denglar, — dédi. **6** Xewerchiler Yaqupning yénigha yénip kélip: — Biz akiliri Esawning qéshigha barduq; u töt yüz kishini élip, silining aldirigha kéliwatidu, — dédi. **7** Yaqup nahayiti qorqup, ghem-ghussige chüshüp ademirini qoy, kala we tögilirige qoshup, ikki topqa ayridi. **8** U: — «Eger Esaw kélip bir topimizgha hujum qilsa, yene bir top qéchip qutulup qalar» — dep oyldi. **9** Andin Yaqup mundaq dua qildi: — I atam Ibrahimning Xudasi we atam Ishaqning Xudasi! Manga: «Öz zémining we uruq-tughqanliringning qéshigha yénip ketkin, sanga yaxshiliq qilimen» dep wede qilghan Perwerdigar! **10** — Men yézim Öz qulunggha körsetken özgermes barliq méhribanliqning we barliq wapadarliqning aldida héchnéme emesmen; chünki men bu Jordan deryasidin ötkinimde yalghuz bir hasam bar idi. Emdı men ikki top adem bolup qaytiwatim. **11** Ötünüp qalay, méni akam Esawning qolidin qutquzghaysen; chünki u kélip men bilen xotun-balilirimni öltürüwétemdikin, dep qorqimen. **12** Sen: «Men jezmen sanga zor yaxshiliq qilip, séning neslingni déngizdiki qumdek heddi-hésabsiz köp qilimen», dégeniding, — dédi. **13** U shu kéchisi shu yerde qonup qaldi; andin u qol ilkidiki mallardin élip, akisi Esawgha ikki yüz öchke, yigirme téke, ikki yüz saghliq, yigirme qochqar, ottuz chishi tögini taylaqliri bilen, qiriq inek, on buqa, yigirme mada éshék, on hangga éshékni sowghat qilip teyyarlap, **16** Bularni ayrim-ayrim top qilip xizmetkarlirining qoligha tapshurup, ulargha jékilep: — Siler mendin burun méngip, her topning arisida ariliq qoyup heydep ménginglar, — dédi. **17** U eng aldidiki top bilen mangghan kishike emr qilip: — Akam Esaw sanga uchrighanda, eger u sendin: «Kimming adimisen? Qeyerge barisen? Aldingdiki janibarlar kimning?» — dep sorisa, **18** Undaqa sen jawab béríp: «Bular keminiliri Yaqupning bolup, xojam Esawgha ewetken sowghattur. Mana, u özimu keynimizdin kéliwatidu» — dégin, dédi. **19** Shu तरीeqde u ikkinchi, üçinchi we uların keyyniki padilarni heydep mangghuchi kishilergimu oxshash emr qilip: — Esaw sizlerge uchrighanda, silermu uninggha shundaq denglar, andin: — Mana, keminiliri Yaqup özimu arqimizdin kéliwatidu, — denglar, dédi; chünki u: — Men aldimda barghan sowghat bilen uni méni kechürüm qildurup, andin yüzini körsem, méni qobul qilarmikin, — dep oylihanidi. **21** Shundaq qilip sowghat aldın

ewetilidi; u shu kéchisi bargahda qonup qaldi. **22** U shu kéchide qopup, ikki ayali we ikki dédiki we on bir oghlini élip, Yabbok kéchikidin ötüp ketti. **23** U ularni éqindin ötküzdi, shundaqla hemme teulluqinimu u qarshi terepke ötküzdi. **24** Yaqup bolsa bu qatta yalghuz qaldi; bir zat kélip shu yerde uning bilen tang atuche chélishti. **25** Lékin bu zat uni téngülmeydighanliqini körtüp, uning yotisining yiriqigha qolini tengküzüp qoydi; shuning bilen ular chélisshiwatqanda Yaqupning yotisi qazandin chiqip ketti. **26** U zat: — Méni qoyup bergin, chünki tang atay dep qaldi, dédi. — Sen méni beriketlimigüche, séni qoyup bermeymen, dédi Yaqup. **27** U uningdin: — Éting néme? dep soridi. U: étim Yaqup, — dédi. **28** U uninggha: — Séning éting buningdin keyin Yaqup bolmay, belki Israil bolidu; chünki sen Xuda bilenmu, insan bilenmu éliship ghalib kelding, — dédi. **29** Andin Yaqup uningdin: — Namingni manga dep bergin, déwidi, u: — Némishqa méning namimni soraysen? — dédi we shu yerde uninggha bext-beriket ata qildi. **30** Shuning bilen Yaqup: — Xudani yüzmu-yüz köriüp, jénim qutulup qaldi, dep u jayning namini «Peniel» dep atidi. **31** U Penieldin ötüp mangghanda, kün uning üstibéshini yorutti; emma u yotisi tüpeyildin aqsaq mangatti. **32** Bu sewebtin Israilar bügün'giche yotining ügisidiki peyni yémeydu; chünki shu Zat Yaqupning yotisining yiriqigha, yeni uning péyige qolini tegküzüp qoyghanidi.

33 Yaqup béshini kötürüp qariwidi, mana Esaw töt yüz kishi bilen kéliwatatti. Shuning bilen u balilirini ayrip, Léyah, Rahile we ikki dédekke tapshurdi; **2** u ikki dédek we ularning balilirini hemmingin aldida mangdurdi, andin Léyah bilen uning balilirini, eng axirida Rahile bilen Yüspüni mangdurdi. **3** Özi bolsa ularning aldigha ötüp mangdi, u akisining aldigha yétip barghuche yette qétim yerge bash urup tezim qildi. **4** Esaw uning aldigha yügürtüp kélip, uni quchaqlap, boynigha gire sélip, uni söydi; her ikkisi yigliship ketti. **5** Andin Esaw béshini kötürüp qarap, ayallar we balilarni köriüp: — Bu sen bilen bille kelgenler kimler? — dep soridi. Yaqup: — Bular Xuda shapaet qilip keminilirige bergin balilardur, — dédi. **6** Andin ikki dédek we ularning baliliri aldigha béríp, uninggha tezim qildi; **7** Andin Léyahmu uning baliliri bilen aldigha béríp, tezim qildi, axirida Yüshü bilin Rahile aldigha béríp, tezim qildi. **8** Esaw: — Manga yolda uchrighan ashu topliringda néme meqsiting bar? — déwidi, Yaqup jawab béríp: — Bu xojamning aldida iltipat tépishim üçündür, dédi. **9** Lékin Esaw: — Ey qérindishim, mende yétip ashqudek bar. Séning öz nersiliring özingge qalsun, dédi. **10** Emma Yaqup: — Undaq qilmighin; eger men nezerliride iltipat tapqan bolsam, sowghitimni qolumdin qobul qilghayla; chünki silining méni xushalliq bilen qobul qilghanlirini köriüp, didarlirini körginimde Xudaning didarini körgendek boldum! **11** Emdı sanga keltürülen, [Xudadin körgen] bu beriketlirimni qobul qilghayla; chünki Xuda manga shapaet körsetti, hemme nersilirim bar boldi, — dep uningdin qayta-qayta ötüniwidu, u qobul qildi. **12** Andin Esaw: — Emdı biz qozghilip sepimizni dawamlashturayli, men séning aldında mangay, dédi. **13** U uninggha jawabben: — Xojam kördile, balilar kichik, qéshimda émidighan qoza we mozaylar bar; eger men bularni bir künlä aldirtip qoghlap mangdursam, pütkül pada ölüp kétidu. **14** Shunga ötünimenki, xojam keminiliridin aldida mangghach tursun; men aldimdiki mal-charwilarning méngishigha, shundaqla balilarning méngishigha qarap asta méngip, xojamning qéshigha Séirgha udul baray, dédi. **15** U waqıtta Esaw: — Undaq bolsa, men özüm bilen kelgen kishilerdin birnechchini qéshingda qoyup kétey, dédi. Lékin u jawab béríp: — Buning néme hajiti? Peqet xojamning neziride iltipat tapsamla

shu kupaye, dédi. **16** Esau u küni yolgha chiqip Séirgha yénip ketti. **17** Yaqup seper qilib, Sukkot dégen jaygha kelgende, u yerge bir öy sélip, mallirigha lapaslarni yasidi. Shunga bu yer «Sukkot» dep ataldi. **18** Shu teriqide Yaqup Padan-Aramdin qaytip, Qanaan zéminidiki Shekem shehirige aman-ésen keldi. U sheharning aldida chédir tikti. **19** Andin u chédir tikken yerning bir qisimini Shekemning atisi bolghan Hamorning oghulliridin bir yüz qesitige sétivélip, **20** Shu yerde bir qurban'gah sélip, namini «El-Elohe-Israil» dep atidi.

34 Bir küni, Léyahning Yaqupqa tughup bergén qizi Dinah yurtning qizliri bilen körüshkili chiqti. **2** Shu yurtning emiri hiwi Hamorning ogli Shekem uni körüp qélip, uni tutuvélip, zorlap nomusigha tegdi. **3** Emma uning köngli Yaqupning qizi Dinahqa chüshüp, uni yaxshi körüp qaldi we uninggha muhebbiti bilen köngül soridi. **4** Shuning bilen Shekem atisi Hamordin: — Bu qizni manga xotunluqqa élip bergin, dep telep qildi. **5** Yaqup [Shekemning] qizi Dinahning ippitige tegkenlikini anglap qaldi. Uning oghulliri malliri bilen dalalarda idi; shunga Yaqup ular kelgüche jim turup turdi. **6** Shekemning atisi Hamor Yaqupning aldigha uning bilen sözleshkili chiqti; **7** Yaqupning oghulliri xewerini anglapla dalalardin qaytip kelgenidi. Bular [Shekemning] qilmaydighan ishini qilib, Yaqupning qizining nomusigha tégip Israil qebiliside shermendilik qilghini üçün azablanip, intayin qattiq ghezpeledi. **8** Hamor ulargha söz qilib: — Oghlum Shekemning köngli qizlinglarha chüshüp qaptu. Iltipat qilib uni oghlumgha xotunluqqa bersenglar! **9** Biz bilen quda-baja bolup, qizlirini bizge béringlar, bizning qizlirimiznimu siler élinglar; **10** Biz bilen bille turunglar. Mana, yer aldinglarda turuptu; bu yerni makan qilib, soda qilib, özünglar üçün öymülük élinglar, — dédi. **11** Shekem qizning atisi bilen akukilirigha: — Neziringlarda iltipat tapsam deymen; siler néme désenglar, shuni bérey. **12** Mendin qanchilik toyluq yaki sowghat telep qilsanglar, manga éytqininglarche bérey; peqet bu qizni manga xotunluqqa bersenglarla bolidu, dédi. **13** Yaqupning oghulliri bolsa Shekem we atisi Hamorgha hiyle-mikir bilen jawab berdi, chünki u singlisi Dinahning ippitige tegkenidi; **14** ulargha: — Biz bundaq qilalmaymiz, singlimizni xetnisiz birsige bérishe maqul déyelmeymiz; chünki bu bizge nomus bolidu. **15** Peqet bir shertimizge könsenglarla silerge maqul bolimiz; silerning barliq erkekliringerla xetne qilinip bizdek bolsa, **16** Qizlirimizni silerge bérip, silerning qizlirini biz élip aranglarda olturup, bir qowm bolup qalimiz. **17** Emma bizge qulaq salmay xetne qilinishqa unimisanglar, undaqta biz qizimizni élip kétimiz, — dédi. **18** Ularning sözliri Hamor we ogli Shekemning nezirige yaqti. **19** Yigit bu ishni keynige sozmidi, chünki u Yaqupning qizigha éjil bolup qalghanidi; u atisining öyide hemmidin etiwarliq idi. **20** Shuning bilen Hamor ogli Shekem bilen sheharning derwazisigha bérip, sheharning ademlirige söz qilib: — **21** Bu ademlarning biz bilen inaq ötküsi bar. Shunga ular mushu yurtta turup soda-sétiq qilsun; mana, bu jayning ikki teripi ulargha yetküdek kengridur. Biz ularning qizlirini xotunluqqa élip, öz qizlirimizni ulargha bérimiz. **22** Lékin peqet arimizdiki hemme erke ular xetne qilin'ghandek xetne qilinsa, u ademler arimizda turup biz bilen bir xelq bolushqa maqul deydu. **23** Shu teriqide ularning mal-teelluqati, hemme charpayliri bizningki bolmamdu? Biz peqet ulargha maqul désekla, ular arimizda turidu, — dédi. **24** Shuning bilen sheharning derwazisidin kirip-chiqidighanlarning hemmisi Hamor bilen ogli Shekemning sözige qulaq saldi. Sheharning derwazisidin kirip-chiqidighanlarning hemmisi xetne qilindi. **25** Emma üçinchi küni, ular téxiche aghriq yatqinida shundaq

boldiki, Yaqupning ikki ogli, yeni Dinahning akiliri Shiméon bilen Lawiy herqaysisi öz qilichini élip, sheher xatirjemlik ichide turghinida bésip kirip, hemme erkeknii öltürüwetti; **26** Ular Hamor bilen ogli Shekemnimu qilichlap, Dinahni Shekemning öyidin élip ketti. **27** Andin Yaqupning [barliq] oghulliri: «Ular singlimizning nomusigha tegdi» dep, öltürülgenler jaygha kélip, sheherni bulap-talang qildi. **28** Ularning qoy-kala, ésheklirini, sheherdiki hemmini, étizliqlardiki hemmini élip ketti, **29** Shundaqla ularning barliq mal-mülkini bulap-talap, barliq xotun-balilarni esir qilib, öy ichidiki barliq nersilernimu qoshup élip ketti. **30** Yaqup Shiméon we Lawiyeni eyblep: — Siler méni balagha tiqip, zémindikiler — Qanaaniylar bilen Perizziylerning aldida sésittinglar. Bizning adimimiz az bir xelqturmiz; ular manga qarshi chiqip yigihlip hujum qilidu; shuning bilen men we jemetim weyran bolimiz, — dédi. **31** Emma ular jawab bérip: — Ejeba, singlimizgha bir pahishe ayalgha qilghandek muamile qilsa bolamdu? — dédi.

35 Andin Xuda Yaqupqa: — Sen hazir Beyt-Elge chiqip, shu yerni makan qil, özüng akang Esawdin qéchip mangghiningda sanga körün'gen [Men] Tengriге bir qurban'gah yasighin, — dédi. **2** Shuning bilen Yaqup öydikiler we özi bilen bille bolghanlarning hemmisiге mundaq dédi: — Aranglardiki yat ilah butlirini tashliwétip, özünglarni paklap éginliringerlarni yenggüshlenglar. **3** Andin qopup Beyt-Elge chiqimiz. Men shu yerde qiyinchiliqta qalghanda duayimni ijabet qilib, yürgen yolumda méning bilen bille bolup kelgen Tengriге qurban'gah salay, — dédi. **4** Shuning bilen öz qolliridiki hemme yat ilah butlirini, shundaqla qulaqliridiki zirilerni chiqirip Yaqupqa berdi. Yaqup bularni Shekemdiki dub derixining tüwige kömüp qoydi. **5** Andin ular seperge atlandi; emma etrapidiki sheherlerni Xudadin bolghan bir wehime basqachqa, ular Yaqupning oghullirini qoghlimidi. **6** Bu teriqide Yaqup we uning bilen bille bolghanlarning hemmisi Qanaan zéminidiki Luz, yeni Beyt-Elge yétip keldi. **7** U shu yerde bir qurban'gah yasidi; akisidin qéchip mangghinida shu yerde Xuda uninggha körün'gini üçün bu jayning ismini «El-Beyt-El» dep atidi. **8** Riwkahning inik'anisi Deborah bolsa shu yerde alemdin ötti. U Beyt-Elning ayghidiki dub derixining tüwige depne qilindi. Bu sewebtin shu derex «Yigha-Zarning dub derixi» dep ataldi. **9** Yaqup [shu yol bilen] Padan-Aramdin yénip kelgendin kéyin, Xuda uninggha yene bir qétim körünüp, uninggha bext-beriket ata qildi. **10** Andin Xuda uninggha: — Séning isming Yaquptur; emma mundin kéyin sen Yaqup atalmay, belki naming Israil bolidu, dep uning ismini Israil qoyup qoydi. **11** Andin Xuda yene uninggha: — Men Özüm Hemmige Qadir Tengridurmen; sen nesillinip, köpeygın; bir el, shundaqla bir türkümler sendin peyda bolidu; padishahlarmu séning püshungdin chiqidu. **12** Men Ibrahim we Ishaqqa bergén zéminni sanga bérimen, shundaqla sendin kéyinki neslinggimu shu zéminni bérimen, — dédi. **13** Andin Xuda uning bilen sözleshken jaydin, uning yénidin yuqirigha kötürüldi. **14** Yaqup Xuda özi bilen sözleshken jayda bir tash töwükni tiklep, üstige bir sharab hediyesini tökti we zeytun méyi qıyup qoydi. **15** Yaqup Xuda özi bilen sözleshken shu jayning namini «Beyt-El» dep atidi. **16** Andin ular Beyt-Eldin méngip, Efratqa azghina yol qalghanda, Rahileni tolghaq tutup kétip, qattiq tughut azabida qaldi. **17** Emma tolghiqi qattiq éghirlashqanda, tughut anisi uninggha: — Qorqmighin, bu qétim yene bir oghlung bolidighan boldi — dédi. **18** Shundaq boldiki, Rahile jéni chiqish aldida, axirqi nepisi bilen oghligha «Ben-Oni» dep isim qoydi; emma uning atisi uni «Ben-Yamin» dep atidi. **19** Rahile wapat boldi we Beyt-Lehem dep atilidighan Efratning yolining boyigha

depne qilindi. **20** Yaqup uning qebrisining üstige bir xatire téshti tiklep qoydi. Bugün'ge qeder «Rahilening Qebre Téshti» shu yerde turmaqta. **21** Andin Israil seperni dawamlashturup Migdal-Édirning u teripide óz chédirini tikti. **22** Israil u zéminda turghan waqtida, Ruben béríp óz atisining kézikizi Bilhah bilen bir orunda yatti; Israil buni anglap qaldi. Yaqupning on ikki ogli bar idi: — **23** Léyahdin tughulghan oghulliri: — Yaqupning tunji ogli Ruben we Shiméon, Lawiy, Yehuda, Issakar hem Zebulun idi. **24** Rahile din tughulghan oghulliri: — Yúsüp we Binyamin idi. **25** Rahilening dédikizi Bilhahdin tughulghan oghulliri: — Dan we Naftali idi. **26** Léyahning dédikizi Zilpahdin tughulghan oghulliri: — Gad bilen Ashir idi. Bular bolsa Yaqupqa Padan-Aramda tughulghan oghulliri idi. **27** Emdi Yaqup atisi Ishaqning qéshigha, Ibrahim we Ishaq Musapir bolup turghan Kiriát-Arba, yeni Hébronning yénidiki Mamrege keldi. **28** Ishaqning körgen künliri bir yüz seksen yil boldi. **29** Ishaq tolimu qérip, künliri toshup, nepestin toxtap wapat boldi we óz qowmining qéshigha béríp qoshuldi. Uning oghulliri Esaw bilen Yaqup uni depne qildi.

36 Töwendikiler Esawning ewladliridir (Esaw yene Édom depmu atilidu): — **2** Esaw ayallirini Qanaaniylarning qizliridin aldi, yeni hittiyarlardin bolghan Élonning qizi Adah bilen hiwiyarlardin bolghan Zibéonning newrisi, Anahning qizi Oholibamahni aldi; **3** uningdin bashqa Ismailning qizi, Nébayotning singlisi Basimatnimu alghanidi. **4** Adah Esawgha Élifazni tugup berdi; Basimat bolsa Réuelni tughdi. **5** Oholibamah Yeush, Yaalam we Korahni tughdi; bular Qanaan zéminda Esawgha tughulghan oghullar idi. **6** Esaw ayalliri, oghul-qizliri, öyidiki hemme kishilirini we charpaylirini, barliq ulaghlirini, shundaqla Qanaan zéminda tapqan barliq teulluqatlrini élip, inisi Yaqup tin ayrilip, bashqa bir yurtqa köchüp ketti. **7** Chünki her ikkisining teulluqatlrini intayin köp bolghachqa, bir yerde bille turalmaytti; musapir bolup turghan zémin ularning mal-charwilirining köplükidin ularni baqalmaytti. **8** Buning bilen Esaw (Esaw Édom depmu atilidu) Séir téghigha béríp, olturaqlaship qaldi. **9** Töwendikiler taghlik rayon Séirdiki Édomiylarning ata-bowisi Esawning ewladliridir: — **10** Esawning oghulliri: — Esawning ayali adahning ogli Élifaz; Esawning ayali Basimatning ogli Réuel. Élifazning oghulliri: — Téman, Omar, Zefo, Gatam we Kenaz idi. Esawning ogli Élifazning kichik xotuni Timna idi; u Élifazgha Amalekni tugup berdi. Yuqirilar bolsa Esawning ayali adahning ewladliri idi. Réuelning oghulliri: — Nahat, Zerah, Shammah we Mizzah idi; bular Esawning ayali Basimatning ewladliri idi. **14** Esawning ayali, yeni Zibéonning chong qizi, Anahning qizi bolghan Oholibamahning oghulliri: u Esawgha Yeush, Yaalam we Korahni tugup berdi. **15** Esawning ewladlirining ichidin töwendiki emirler chiqqan: — Esawning tunji ogli Élifazning oghulliridin: — emir Téman, emir Omar, emir Zefo, emir Kénaz, **16** emir Korah, emir Gatam we emir Amalek chiqqan. Bular Édom zéminda Élifazning neslidin chiqqan emirler bolup, Adahning ewladliri idi. **17** Esawning ogli Réuelning oghulliridin emir Nahat, emir Zerah, emir Shammah we emir Mizzahlar chiqqan; bular Édom zéminda Réuelning neslidin chiqqan emirlerdur; bularning hemmisi Esawning ayali Basimatning ewladliri idi. **18** Esawning ayali Oholibamahning oghulliridin emir Yeush, emir Yaalam we emir Korahlar chiqqan. Bular Anahning qizi, Esawning ayali Oholibamahning neslidin chiqqan emirler idi. **19** Bular Esawning, yeni Édomning ewladliri bolup, [Édomiylarning] emirliri idi. **20** Horiylardin bolghan Séirning [Édom] zéminda olturghan ewladliri: — Lotan, Shobal, Zibéon, Anah, Dishon, Ézer we Dishan idi. Bular Séirning ewladliri bolup, Édom zéminda Horiylarning

emirliri idi. **22** Lotanning oghulliri Hori bilen Héman idi; Lotanning singlisi Timna idi. **23** Shobalning oghulliri: Alwan, Manahat, Ébal, Shéfo we Onam idi. **24** Zibéonning oghulliri: — Ayah we Anah idi. Bu Anah chólde atisi Zibéonning ésheklirini béqiwétip, arshanglarni tépiwalghan Anahning del ózi shu idi. **25** Anahning perzentliri: ogli Dishon; Anahning qizi Oholibamah idi. **26** Dishonning oghulliri: Hemdan, Eshban, Itran we Kéran idi. **27** Ézerning oghulliri: Bilhan, Zaawan we Akan idi. **28** Dishanning oghulliri: Uz we Aran idi. **29** Horiylarning ózlirining emirliri: emir Lotan, emir Shobal, emir Zibéon, emir Anah, emir Dishon, emir Ézer we emir Dishan idi. Bular bolsa Horiylarning Séir zéminda óz namliri boyiche atalghan qebililerning emirliri idi. **31** Israillarning üstige héch padishah téxi seltenet qilmasta Édom zéminda seltenet qilghan padishahlar töwendikidek: — **32** Béorning ogli Béla Édomda seltenet qildi; uning shehirining ismi Dinhabah idi. **33** Béla ölgendin kéyin, bozrahliq Zerahning ogli Yobab uning ornida seltenet qildi. **34** Yobab ölgendin kéyin, témaniylarning zémindin kelgen Husham uning ornida seltenet qildi. **35** Husham ölgendin kéyin, Bédadning ogli Hadad uning ornida seltenet qildi. U Moabning yaylaqlirida midiyaniylargha hujum qilib yenggenidi. Uning shehirining ismi Awit idi. **36** Hadad ölgendin kéyin, masrekahliq Samlah uning ornida seltenet qildi. **37** Samlah ölgendin kéyin, «Deryaning boyidiki Rehobot» tin kelgen Saul uning ornida seltenet qildi. **38** Saul ölgendin kéyin, Akborning ogli Baal-hanan uning ornida seltenet qildi. **39** Akborning ogli Baal-hanan ölgendin kéyin, Hadar uning ornida seltenet qildi. Uning shehirining ismi Pau idi. Uning ayalining ismi Mehétabel bolup, u Mey-Zahabning qizi bolghan Matredning qizi idi. **40** Esawning neslidin bolghan emirler ularning at-isimliri, jemetliri, nesebnamliri we turghan jayliri boyiche: emir Timna, emir Alwah, emir Yehet, emir Oholibamah, emir Élah, emir Pinon, emir Kénaz, emir Téman we emir Mibzar, emir Magdiyel we emir Iramlar idi. Bular Édomiylarning emirliri bolup, ózliri gilep olturaqlashqan jaylar óz namliri bilen atalghanidi. Mana shu teriqide Esaw Édomiylarning ata-bowisi boldi.

37 Yaqup bolsa atisi musapir bolup turghan yerde, yeni Qanaan zéminda olturaqlashti. **2** Töwendikiler Yaqup ewladlirining ish-izliridir. Yúsüp yigit bolup on yette yashqa kirgen chaghlirida, akiliri bilen bille qoylarni baqatti; u atisining kichik xotunliri Bilhah we Zilpahning oghulliri bilen bille ishleytti. Yúsüp atisigha ularning nachar qiliqlirini éytip qoyatti. **3** Yúsüp Israilning qérighan waqtida tapqan balisi bolghachqa, uni bashqa oghulliridin bekrek yaxshi köretti. Shunga u Yúsüpke uzun yenglik ton tiktiwür berdi. **4** Emma akiliri atisining uni ózliridin yaxshi köridighinini körüp, uninggha óch bolup qalghanidi we uninggha chirayliq gep qilmatti. **5** Uning üstige Yúsüp bir chüsh körgen bolup, uni akilirigha dep bériwidu, ular uninggha téximu óch bolup ketti. **6** Yúsüp ulargha mundaq dédi: — Méning körgen shu chüshümnü anglap béqinglar. **7** Mana, biz hemmimiz étizlarda ashliqlarni baghlawatqudekmiz. Qarisam méning ónchem öre turuptidek; silerning ónchenglar bolsa méning ónchemning chörisisige oliship tezim qilib turghudek! — dédi. **8** Akiliri uningdin: — Ejeba, sen bizge padishah bolarsen? Üstimizge hökümranlıq qilarsen? — dep soridi. Uning körgen chüshliri we gépidin akiliri uni téximu yaman kördi. **9** Kéyin u yene bir chüsh kördi we chüshini akilirigha dep: — Mana, men yene bir chüsh kördüm. Qarisam, quyash bilen ay we on bir yultuz manga tezim qilib turghudek! — dédi. **10** U bu chüshni atisi we akilirigha dep berdi. Atisi uninggha tenbih béríp: — Bu körgening zadi qandaq chüsh? Ejeba, men, anang we aka-ukiliring aldinggha béríp, sanga yerge bash urup tezim

qilimizmu? — dédi. **11** Shuning bilan akiliri uninggha heset qilghili turdi. Emma atisi shu gepni könglige püküp qoydi. **12** Emdi Yüsüpning qérindashliri atisining qoylirini baqqili Shekemge ketkenidi. **13** Israil Yüsüpké: — Akiliring Shekemde pada béqiwatidighu? Kel, men séni ularning qéshigha ewetey, déwidi, Yüsüp: — Mana men, dédi. **14** U uninggha: — Emdi bérip akiliring aman-ésenmu-emesmu, qoylar aman-ésenmu-emesmu, manga xewirini élip kelgin, dep uni Hébron jilghisidin yolgha saldi; u Shekemge bardı. **15** Shu yerde birsi uning dalada ténep yüriginini körüp uningdin: — Néme izdewatisen, dep soridi. **16** U: — Men akilirimni izdewatimen. Ularining padilirini qeyerde béqiwatqanliqini éytip bersingiz, dédi. **17** U adem jawab bérip: — Ular bu yerdin kétip qaldi, chünki men ularning: «Yürünglar, Dotan'gha baraylı» déginini anglidim, dédi. Shuning bilen Yüsüp akilirining arqisidin bérip, ularni Dotandin taptı. **18** Ular uni yıraqtın körüp, u téxi ularning qéshigha kelmeyle, uni óltürüwétishni meslihetleshti. **19** Ular bir-birige: — Mana héliqi chüsh körgüchi kéliwatıdu. **20** Kélinglar, uni óltürtüp mushu yerdiki oreklerden birige tashliwétyli, andin: — Wehshiy bir haywan uni yep kétipu, deyli. Shunda, biz uning chüshlirining néme bolidighinini körimiz! — dédi. **21** Emma Ruben buni anglap uni ularning qolliridin qutquzmaqchi bolup: — Uni óltürmeyle, dédi. **22** Ruben ulargha yene: — Qan tökmenglar! Belki uni chöldiki mushu orekke tashliwétınglar; lékin uninggha qol tegküzmeengler, dédi (emeliyette, u uni ularning qolidin qutquzup, atisining qéshigha qayturuwetmekchi idi). **23** Yüsüp akilirining qéshigha yétip kelgende ular uni tutup, uning alakide tonini, yeni kiyiklik uzun yenglik tonini salduruwélip, orekke tashliwetti. Lékin orek quruq bolup, ichide shu yoq idi. **25** Andin ular tamaq yéglı olurtıdu. Ular béshini köttürüp qariwıdi, mana Ismaillarning bir karwini Giléad tereptin kéliwatattı. Tögilirige dora-dermek, tutiya we murmekkiler artılghan bolup, Misir terepke kétiwatattı. **26** Yehuda qérindashlirigha: — Bizning bir tughqan qérindishimizni óltürtüp, qénini yoshurghinimizning néme paydisı bar? **27** Kélinglar, uni Ismaillargha sétiwétyli; qandaqla bolmisun u bizning inimiz, bir tughqan qérindishimiz; shunga uninggha qol salmaylı, déwidi, qérindashliri buninggha qulaq saldı. **28** Midiyanlıq Sodigerler shu yerdin ótüp kétiwatqanda, ular Yüsüpnı orektin tartıp chiqirip, ulargha yigirme kümüş tenggige sétiwetti. Bular bolsa Yüsüpnı Misirgha élip ketti. **29** Ruben orekning yénigha qaytıp kélip, Yüsüpning orekte yoqluqini körtüp, kiyimlirini yirtip, **30** inilirining qéshigha bérip: — Bala yoq turıdu! Emdi men nege baraylı? — dédi. **31** Emma ular Yüsüpning tonini élip, bir tékini boghuzlap tonni uning qénigha milep, **32** Andin uzun yenglik tonni atisining qéshigha ewetip, uninggha: — Buni biz tépiwaldıq; bu oghlungning tonimu-emesmu, özüing körtüp baqqın, dédi. **33** U uni tonup: — Bu derweqe méning oghlungning toni iken; bir wehshiy haywan uni yep ketken oxshaydu; shübhisizki, Yüsüp titma-titma qiliwétılıptı! — dédi. **34** Shuning bilen Yaqup kiyimlirini yirtip, bélige böz baghlap, nurghun künlergiche oggli üçün matem tuttı. **35** Uning hemme ogghul-qizliri yénigha kélip uninggha teselli bersimu, u tesellini qobul qilmay: «Men tehtisaragha chüshüp oghlungning qéshigha barghuche shundaq matem tutimen!» dédi. Yüsüpning atisi shu péti uninggha ahzar köttürüp matem tuttı. (Sheol h7595) **36** Emdi midiyanıylar [Yüsüpnı] Misirgha élip bérip, Pirewning bir ghojidari, pisaban béshi Potifargha sattı.

38 U waqıtlarda shundaq boldiki, Yehuda aka-ukilirining qéshidin kétip, Hirah isimlik Adullamlıq bir kishiningkige

chüshiti. **2** Shu yerde Yehuda Shua isimlik bir Qanaaniyning qizini kördi; u uni xotunluqqa élip qéshigha kirip yatti. **3** U hamilidar bolup bir ogghul tughdı; Yehuda uninggha «Er» dep at qoydı. **4** U yene hamilidar bolup, bir ogghul tughdı we uninggha Onan dep at qoydı. **5** Andin yene hamilidar bolup bir ogghul tughdı we uninggha Shelah dep at qoydı. U tughulghanda Yehuda Kézibda idi. **6** Yehuda tunji oggli Erge Tamar isimlik bir qizni élip berdi. **7** Lékin Yehudaning tunji oggli Er Perwerdigarning neziride rezil bolghachqa, Perwerdigar uni óltürdi. **8** Bu chaghda Yehuda Onan'gha: — Akangning ayalining qéshigha kirip, uni xotunluqqa élip qérindashlıq burchini Ada qilip, akang üçün nesil qaldurghin, dédi. **9** Emma Onan bu nesilning özige tewe bolmaydighanliqini bilip, akisigha nesil qaldurmaslıq üçün her qétim akisining ayali bilen bille bolghanda meniyisni yerge aqturuwétetti. **10** Uning bu qilmishi Perwerdigarning neziride rezil körün'gechke, unimu óltürüwetti. **11** Yehuda emdi kélini Tamargha: — Ogghum Shelah chong bolghuche atangning öyide tul olturup turghin, dédi. Chünki u ichide: — Bumu akilirigha oxshash ölüp kétermikin, dep qorqti. Shuning bilen Tamar bérip atisining öyide turup qaldi. **12** Emdi köp künlér ótüp, Shuaning qizi, Yehudagha tegken ayal öldi. Yehuda teselli tapqandin kéyin adullamlıq dosti Hirah bilen bille özining qoy qirgıghuchilirining ehwalini bilishke Timnahqa chiqtı. **13** Tamargha: — Qéynatang qoylirini qirgıghili Timnahqa yol aldı, dégen xewer yetti. **14** Shuning bilen Tamar Shelah chong bolghan bolsimu, unı uninggha xotunluqqa élip bérimdim, dep qarap, tulluq kiyimini séliwétip, chümbel tartıp bedinini orap, Timnah yolining üstide Enaimgha kirish éghizigha bérip olurtıdu. **15** Emdi Yehuda uni yüzi yépiqlik halda körgende: — Bu bir pahishe ayal oxshaydu, dep öyildi. **16** U yoldin burulup uning yénigha bérip, öz kélini ikenlikini bilmey: — Kel, men sen bilen bille bolay, dédi. U jawab bérip: — Men bilen bille bolsang, manga néme bérisen? dep soridi. **17** U uninggha: — Padamning ichidin bir ogghlaqni sanga ewetip bérey, dédi. Ayal: — Sen uni ekélip bergüchke, manga renige birer nese béremsen? dep sorıwıdi, **18** U: — Sanga némini renige bérey? — dédi. U: — Öz möhürüing bilen uning shoynisini we qolungdiki hasangni renige bergin, déwidi, u bularnı bérip, uning bilen birge boldı. Shuning bilen u uningdin hamilidar bolup qaldi. **19** Andin Tamar ornidin turup mangdı; u perenjini séliwétip, tulluq kiyimini kiyıwıdı. **20** Yehuda: — U xotunning qolidiki renini yandurup kelsun dep adullamlıq dostining qoli arqılıq ogghlaqni ewetti, emma u uni tapalmıdı. **21** U shu jaydikı ademlerdin: — Enaimdiki yolning boyıda olturghan butperes pahishe qéni, dep sorısa, ular: — Bu yerde héchbir butperes pahishe bolghan emes, dep jawab berdi. **22** Buning bilen u Yehudaning qéshigha yénip bérip: — Men uni tapalmıdim; üning üstige u jaydikı ademlermu: «Bu yerde héchbir butperes pahishe ayal bolghan emes» déyishti, dédi. **23** Yehuda: — Boptu, u nersilerni u élip ketse ketsun; bolmısa, bashqılarning mesxirisige qalimiz. Némıla bolmisun, men uninggha ogghlaq ewettim, lékin sen u xotunni tapalmıding, dédi. **24** Üch ayche ótkendin kéyin birsi Yehudagha: — Séning kélingin Tamar buzuqchılıq qıldı, uning üstige zinadin hamilidar bolup qaldi, dégen xewerni yetküzdi. Yehuda jawaben: — Uni élip chiqınglar, köydürüwétılsun! — dédi. **25** Lékin u élip chiqılghanda qéynatisigha xewer ewetip: — Bu nersilerning igisi bolghan ademdin hamilidar boldum! Emdi sen körtüp baq, bu möhür, shoynisi we hasining kimning ikenlikini étirap qilghin, dédi. **26** Yehuda bu nersilerni étirap qilip: — U manga nisbeten heqliqtur; derweqe men uni ogghum Shelahqa élip berdim, dédi. Bu ishtin kéyin Yehuda uninggha yene yéqinchılıq qılmıdı. **27** Uning tughut waqti yéqinlashti,

mana qorsiqida qoshkézek bar idi. **28** U tughqan waqtda balilardin birsi qolini chiqirividi, tughut anisi derhal bir qizil yipni élip: «Bu awal chiqti» dep uning qoligha chigip qoydi. **29** Lékin u qolini yene ichige tiqiwaldi, mana uning inisi chiqti. Shuning bilen tughut anisi: «Sen qandaq qilib bösüp chiqting!» dédi; shuning bilen uninggha «Perez» dégen at qoyuldi. **30** Andin qoligha qizil yip chigilgen akisi tughuldi. Uning ismi Zerah dep ataldi.

39 Yüsüp bolsa Misirgha élip kélindi; uni Pirewnning ghojidari, pasiban béshi Potifar shu yerge élip kelgen Ismaillarning qolidin sétiwaldi. **2** Lékin Perwerdigar Yüsüp bilen bille bolghachqa, uning ishliri onghga tartti; u misirliq xojisining öyide turup qaldi. **3** Uning xojisi Perwerdigarning uning bilen bille ikenlikini, shundaqla u néme ish qilsa, Perwerdigarning uning qolida ronaq tapquzghanliqini bayqidi. **4** Shuning bilen Yüsüp uning neziride iltipat tépip, uning xas xizmetchisi boldi. Xojisi uni öyini bashqurushqa qoydi we barliq teelluqatini uning qoligha tapshurdi. **5** We shundaq boldiki, u uni öyi we barliq teelluqatini bashqurushqa qoyghandin tartip, Perwerdigar bu misirliqning öyini Yüsüpning sewebidin beriketlidi; Perwerdigarning berikiti uning pütün ailisi we barliq tériqchiliqigha keldi. **6** Shuning bilen [Potifar] barliq ishlirini Yüsüpning qoligha tapshurup, öz tamiqini yéyishtin bashqa héchqandaq ish bilen kari bolmide. Yüsüp bolsa qamiti kélishken, xushchiray yigit idi. **7** Birnechche waqit ötkendin kéyin shundaq boldiki, uning xojisining ayalining Yüsüpke közi chüshüp qélip: — Men bilen yatqin! — dédi. **8** Emma u unimay xojisining ayaligha mundaq dédi: — Mana xojam öydiki ishlarni, shundaqla barliq teelluqatini qolumgha tapshurdi, manga tolimu ishinip ishlirim bilen kari bolmaydu. **9** Bu öyde mendin chong adem yoq. Sendin bashqa u héchbir nersini mendin ayimidi — chünki sen uning ayalidursen! Shundaq turuqluq men qandaqmu bundaq rezillikni qilib Xuda aldida gunahkar bolay? — dédi. **10** Gerche her küni Yüsüpke shundaq désimu, shundaqla u uning bilen yétip uninggha yéqinchilik qilishni yaki uning bilen birge turushni ret qilghan bolsimu, **11** shundaq bir weqe boldiki, bir küni u öz ishi bilen öy ichige kirgenidi, öydikilerdin héchqaysisi öyning ichide emes idi; **12** bu ayal uning tonini tutuwélip: — Men bilen yatqin! dédi. U tonini uning qoligha tashlap qoyup, yügürgen péti qéchip tashqirigha chiqip ketti. **13** Ayal Yüsüpning tonini öz qoligha tashlap qéchip chiqip ketkinini körüp, **14** öydiki xizmetchilirini chaqirip ulargha: — Qaranglar, érim bizge haqaret keltürsun dep bir ibraniy ademni élip keptu! Bu adem yéningha kirip: «Sen bilen yatay» déwidi, qattiq warqiridim! **15** U méning qattiq warqirighinimni anglap, tonini yéningha tashlap, tashqirigha qéchip ketti, dédi. **16** Shuning bilen xojisi öyige yéyip kelgüche u Yüsüpning tonini yénida saqlap qoydi. **17** Andin u érigimu shu gepni qilib: — Sen élip kelgen héliq ibraniy qul manga haqaret qilishqa qéshimgha kirdi. **18** Lékin men qattiq warqirap-jarqirdim, u tonini qéshimda tashlap, tashqirigha qéchip ketti, — dédi. **19** Uning xojisi ayalining: — Séning qulung méni undaq-mundaq qildi, dégen geplirini anglap ghezipi ottek tutashti. **20** Shuning bilen Yüsüpning xojisi uni tutup orda munarliq zindan'gha qamap qoydi. Shu yerge peqet padishahning mehbusliri solinatti. Buning bilen u shu yerde solaqta yétip qaldi. **21** Lékin Perwerdigar Yüsüp bilen bille bolup, uninggha shapaet körsitip, uni zindan bégining neziride iltipat tapturdi. **22** Shuning bilen zindan bégi gundixanida yatqan hemme mehbuslarni Yüsüpning qoligha tapshurdi. Shu yerde qilinidighan herqandaq ish uning qoli bilen bolatti. **23** Zindan bégi Yüsüpning qolidiki héchqandaq ishtin ghem

qilmatti; chünki Perwerdigar uning bilen bille bolup, u hernéme qilsa Perwerdigar uni ongushluq qilatti.

40 Bu ishlardin kéyin Misir padishahining saqiysi we bash nawiyyi Misir padishahining zitigha tégip gunahkar bolup qaldi. **2** Shuning bilen Pirewn uning bu ikki menseparigha, yeni bash saqiyye we bash nawaygha ghezeplini, **3** ularni pasiban béshining sariyigha, Yüsüp solaqliq munarliq zindan'gha solap qoydi. **4** Pasiban béshi Yüsüpni ularning xizmitide bolup ularni kütüshke teyinlidi. Ular solaqta birnechche kün yétip qaldi. **5** Ular ikkisi — Misir padishahining saqiysi we nawiyyi gundixanida solaqliq turghan bir kéchide chüsh kördi. Herbirining chüshining özi xas teberi bar idi. **6** Etisi etigende, Yüsüp ularning qéshigha kirividi, ularning ghemkin olturghinini kördi; **7** shunga u özi bilen bille xojisining sariyigha solaqliq yatqan Pirewnning bu ikki menseparidini: — Némishqa chirayinglar bügün shunche solghun? — dep soridi. **8** Ular uninggha jawab bérip: — Ikkimiz bir chüsh kördük; emma chüshimizning teberini yéship bérighan kishi yoq, dédi. Yüsüp ulargha: — Chüshke teber béris Xudadin bolidu emesmu? Chüshünglarni manga éytip béringlar, — dédi. **9** Buning bilen bash saqiyye Yüsüpke chüshini éytip: — Chüshümde aldima bir üzüm téli turghudek; **10** bu üzüm télining üç shéxi bar iken. U bix urup chécheklep, saplirida uzum piship kétiptudek; **11** Pirewnning qedehi qolumda iken; men üzümlerni élip Pirewnning qedehege siqip, qedehe uning qoligha sunuptimen, dédi. **12** Yüsüp uninggha jawaben: Chüshning teberi shudurki, bu üç shax üç künni körsitidu. **13** Üch kün ichide Pirewn qeddingni ruslitip, séni mensipingge qaytidin teyinleydu. Buning bilen sen burun uninggha saqiyy bolghandek Pirewnning qedehe uning qoligha sunidighan bolisen. **14** Lékin ishliring ongushluq bolghanda méni yadinggha yetküzüp, manga shapaet körsitip Pirewnning aldida méning toghramda gep qilib, méni bu öyidin chiqartqaysen. **15** Chünki men heqiqeten ibraniylarning zéminidin naheq tutup élip kélindim; bu yerdimu méni zindan'gha salghudek bir ish qilmidim, — dédi. **16** Bash naway Yüsüpning shundaq yaxshi teber berginini körüp uninggha mundaq dédi: — Memnu özümni chüshümde kördüm; mana, béshimda aq nan bar üç séwet bar iken. **17** Eng üstünki séwette nawaylar Pirewn'ge pishurghan herxil nazunémetler bar iken; lékin qushlar béshimdiki u séwettiki nersilerni yep kétiptudek, — dédi. **18** Yüsüp jawaben: — Chüshning teberi shudurki: — Bu üç séwet üç künni körsitidu. **19** Üch kün ichide Pirewn séning béshingni késip, jesitingni derexke asidiken. Shuning bilen ucharqanlar kélip göshüngni yeydiken, — dédi. **20** Üchünchi küni shundaq boldiki, Pirewnning tughulghan küni bolghachqa, u hemme xizmetkarliri üçün bir ziyapet qilib berdi, shundaqla derweqe xizmetkarlirining arisida bash saqiyyning béshini kötürdi we bash nawayning béshini aldi; **21** u bash saqiyni qaytidin öz mensipige teyinlidi; shuning bilen u Pirewnning qedehe uning qoligha qaytidin sunidighan boldi. **22** Lékin bash nawayni bolsa Yüsüp ulargha teber bergendek ésiwetti. **23** Emma bash saqiyye Yüsüpni héch eslimey, eksiche uni untup qaldi.

41 Toptoghra ikki yil ötüp, Pirewn bir chüsh kördi. Chüshide u [Nil] deryasining boyida turghudek. **2** Hem chirayliq hem sémiz yette tuyaq inek deryadin chiqip, qumushluqta otlapludek. **3** Andin yene yette tuyaq inek deryadin chiqiptu; ular set hem oruq bolup, aldinqi ineklerning yénida, deryaning boyida turuptu. **4** Bu set hem oruq inekler u yette chirayliq hem sémiz ineklerni yewétiptu. Shu waqitta Pirewn oyghinip kétiptu. **5** U yene uxlap, ikkinchi qétim chüsh kördi: — Mana, bir tüp bughday shéxidin toq we chirayliq yette bashaq chiqiptu. **6** Ulardin kéyin

yene yette bashaq chiqiptu; ular hem oruq we puchek bolup, sherq shamilida soliship qalghanidi. **7** Bu oruq bashaqlar u yette séviz, toq bashaqni yutup kétiptu. Andin Pirewn oyghinip kétiptu, bu uning chüshi iken. **8** Etisi uning kóngli nahayiti biaram bolup, Misirdiki hemme palchi-jadugەرler bilen barliq danishmenlerni chaqirtip keldi. Pirewn öz chüshini ulargha éytip berdi; lékin héchkim Pirewn'ge chüshlerning tebirini dep bérelmide. **9** U chaghda bash saqiy Pirewn'ge: — Bügün méning ötküzgen xataliqirim ésimge keldi. **10** Burun Pirewn janabliri qullirigha, yeni péqir we bash nawaygha achchiqlinip, bizni pasiban béshining sariyida solaqqa tashlighanidila; **11** Shu chaghlarda herbirimiz bir kéchide birdin chüsh kördüq; her qaysimiz körgen chüshning tebiri bashqa-bashqa idi. **12** Shu yerde biz bilen bille pasiban béshining quli bolghan bir ibraniy yigit bar idi. Uninggha chüshlirimizni éytwiduq, u bizge chüshlirimizning tebirini bayan qildi; u herbirimizning körgen chüshige qarap tebir bergenidi. **13** Shundaq boldiki, ishlar del uning bergen tebiride déyilgendek yüz berdi; janabliri péqirni öz mensipimge qaytidin teyinlidile, bash nawayni dargha astila, — dédi. **14** Shuning bilen Pirewn adem ewetip, Yüsüpni chaqirdi; ular derhal uni zindandin chiqardi. Yüsüp burut-saqilini chüshürüp, kiyimlirini yenggüshlep, Pirewnning aldigha kirdi. **15** Pirewn Yüsüpke: — Men bir chüsh kördüm, emma uning tebirini éytip béreleydighan héchkim chiqmide. Anglasa, sen chüshke tebir béreleydikensen, — dédi. **16** Yüsüp Pirewn'ge jawab bérıp: — Tebir bérish özümdin emes; lékin Xuda Pirewn'ge xatirjemlik béridighan bir jawab béridu, — dédi. **17** Pirewn Yüsüpke: — Chüshümde men deryaning qirghiqida turuptimen. **18** Qarisam, deryadın hem séviz hem chirayliq yette tuyaq inek chiqip qumushluqta otlaptu. **19** Andin ulardin kéyin ajiz, tolimu set hem oruq yette tuyaq inek chiqiptu. Men Misir zéminida shundaq set ineklerni körgen emesmen. **20** Bu oruq, eski inekler bolsa awwalqı yette séviz inekni yewétiptu. **21** Ularnı yewetken bolsimu, qorsiqigha bir némining kirgenlik héch ayan bolmaptu, ularning körünüshi belki burunqıdek set imish. Andin men oyghinip kettim. **22** Andin yene bir chüsh kördüm, mana bir shaxtin yette hem toq hem chirayliq bashaq chiqiptu. **23** Andin yene yette puchek, oruq bashaq chiqiptu; ular sherq shamili bilen soliship qurup kétiptu. **24** Bu oruq bashaqlar yette chirayliq bashaqni yep kétiptu. Men bu ishni palchi-jadugەرlerge dep bersem, manga tebirini éytip béridighan héch kishi chiqmide, dédi. **25** Yüsüp Pirewn'ge: — [Janabliri] Pirewnning chüshliri bir menididur. Xuda özi qilmaqchi bolghan ishliniri Pirewn'ge aldın bildürdi. **26** Bu yette yaxshi inek yette yilni körsitidu; yette yaxshi bashaqmu yette yilni körsitidu. Bu chüshler oxshash bir chüshdur. **27** Ulardin kéyin chiqqan yette oruq, yaman set inek yette yilni körsitidu; sherq shamili bilen soliship qalghan yette quruq bashaqmu shundaq bolup, acharchiliq bolidighan yette yildur. **28** Men Pirewn'ge deydighan sözüim shuki, Xuda yéqında qilmaqchi bolghan ishni Pirewn'ge ayan qildi. **29** Mana, pütkül Misir zéminida yette yilghiche memurchiliq bolidu; **30** andin yette yilghiche acharchiliq bolidu; shuning bilen Misir zéminida pütkül memurchiliqni unutquzdighan acharchiliq zéminni weyran qilidu. **31** Kélidighan acharchiliqning sewebidin zéminde bolghan memurchiliq kishilerning ésidin kötürülüp kétidu; chünki acharchiliq tolimu éghir bolidu. **32** Lékin chüshning yandurulup, Pirewn'ge ikki qétim körün'ginining ehmiyiti shuki, bu ish Xuda teripidin békitilgen bolup, Xuda uni pat arida emelge ashuridu. **33** Emdi Pirewn özi üçün pem-parasetlik hem dana bir kishini tépip, Misir zéminigha qoysun. **34** Pirewn shundaq qilsunki, memurchiliq bolghan yette yilda Misir zéminidin

chiqqan ashliqning beshtin birini toplanglar dep zémin'gha nazaretchilerni teyinlisun. **35** Bular shu kélidighan toqchiliq yillirida barliq ashliqni toplap, sheher-sheherlerde yémeklik bolsun dep bughday-qonaqlarni Pirewnning qol astigha jem qilip saqlitip qoysun. **36** [Yighilghan] shu ashliqlar Misir zéminida bolidighan yette yilliq acharchiliqqa taqabil turush üçün saqlansun; shu teriqide zémin acharchiliqtin halak bolmaydu, — dédi. **37** Bu söz Pirewn we uning xizmetkarlirining nezirige taza yaqti. **38** Shuning bilen Pirewn xizmetkarlirigha: — Bu kishidek, ichide Xudaning rohi bar yene birsini tapalmduq?! — dédi. **39** Pirewn Yüsüpke: — Xuda sanga buning hemmisini ayan qilghaniken, sendek pemlik hem dana héchkim chiqmaydu. **40** Sen emdi méning öyümni bashqurushqa békitilding, barliq xelqim séning aghzinggha qarap özlirini tertipke tizsün. Peqet textila men sendin üstün turimen, — dédi. **41** Axirida Pirewn Yüsüpke: — Mana, men séni pütkül Misir zéminining üstige teyinlidim, — dédi. **42** Buning bilen, Pirewn öz qolidin möhür üzükiini chiqirip, Yüsüpning qoligha saldi; uninggha nepis kanap rexttin tikilgen libasni kiygüzüp, boynigha bir altun zenjir ésip qoydi. **43** Uni özining ikkinchi shahane harwisigha olturghuzup, uning aldida: «Tiz pütünglar!» — dep jar saldurdi. Shundaq qilip, Pirewn uni pütkül Misir zéminigha tiklep qoydi. **44** Andin Pirewn Yüsüpke yene: — Men dégen Pirewndurmen; pütkül Misir zéminida sensiz héchkim qol-putini midirlatmisun! — dédi. **45** Pirewn Yüsüpke Zafinat-Paanayah dégen namni berdi we on shehirdiki kahin Potifirahning qizi Asinatni uninggha xotunluqqa élip berdi. Shundaq qilip Yüsüp pütkül Misir zéminini bashqurush üçün chörgileshke chiqti. Yüsüp Misir padishahi Pirewnning xizmitide bolushqa békitilgende ottuz yashta idi; u Pirewnning aldidin chiqip, Misir zéminining herqaysi jaylirini közdin kechürdi. **47** Memurchiliq bolghan yette yil ichide zéminning hosuli döwe-döwe boldi. **48** Yette yilda u Misir zéminidin chiqqan ashliqni yighip, sheher-sheherge toplidi; herqaysi sheherning etrapidiki étzilizing ashliqni u shu sheherning özige jughlap qoydi. **49** Shu teriqide Yüsüp déngizdiki qumdek nahayiti köp ashliq toplidi; ashliq heddi-hésabsiz bolghachqa, ular hésablashni toxtatti. **50** Acharchiliq yilliri yétip kélishtin burun Yüsüpke ikki oghul töreldi. Bularni Ondiki kahin Potifirahning qizi Asinat uninggha tughup berdi. **51** Yüsüp: «Xuda pütün japa-musheqqitim we atamning pütün ailsini könglümdin kötürüwetti» dep tunji oghligha Manasseh dep at qoydi; **52** andin: «Men azab-oqubet chekken yurtta Xuda méni méwilik qildi» dep ikkinchisige Efraim dep at qoydi. **53** Misir zéminida memurchiliq bolghan yette yil ayaghlashti. **54** Andin Yüsüpning éytqinidek acharchiliqning yette yili bashlandi. U chaghlarda bashqa barliq yurtlardimu acharchiliq boldi; lékin Misir zéminidiki her yerlerde nan bar idi. **55** Acharchiliq pütkül Misir zéminni basqanda, xelq ashliq sorap Pirewn'ge peryad qildi. Pirewn misirliqlarning hemmisige: — Yüsüpning qéshigha bérıp, u silerge néme dése, shuni qilinglar, — dédi. **56** Acharchiliq pütkül yer yüzini bésip ketti. Yüsüp her yerdiki ambarlarni échip, misirliqlargha ashliq satatti; acharchiliq Misir zéminida intayin éghir bolghili turdi. **57** Acharchiliq pütkül yer yüzini basqan bolghachqa, barliq yurtlardiki xelqmu ashliq alghili Misirgha Yüsüpning qéshigha kéletti.

42 Emdi Yaqup Misirda ashliq barliqini bilginide oghullirigha: — Némishqa bir-biringlarga qariship turisiler? — dédi. **2** Andin yene: — Manga qaranglar, anglishimche Misirda ashliq bar iken. U yerge bérıp, andin shu yerdin bizge ashliq élip kélinglar; buning bilen ölüp ketmey, tirik qalimiz, — dédi. **3** Buning bilen Yüstüpnig on aksisi ashliq sétialghili Misirgha yolgha chiqti. **4** Lékin Yaqup Yüsüpning inisi Binyaminning

birer yamanliqqa uchrab qélishidin qorqup uni akiliri bilan bille ewetmide. **5** Shuningdek acharchiligi Qanaan zéminidimu yüz bergechke, Israilning oghulliri ashliq alghili kelgenler arisida bar idi. **6** Yüsüp zéminning waliysi bolup, yurtning barliq xelqige ashliq sétip bergüchi shu idi. Yüsüpnig akiliri kélip uning aldida yúzilirini yerge tegküzüp tezim qildi. **7** Yüsüp akilirini körüpla ularni tonudi; lékin u tonushluq bermey, ulargha qopal teleppuzda gep qilip: — Qeyerdin keldinglar, dep soridi. Ular jawaben: — Qanaan zéminidin ashliq alghili kelduq, — dédi. **8** Yüsüp akilirini tonughan bolsimu, lékin ular uni tonumide. **9** Yüsüp emdi ular toghrisida körgen chüshlirini ésiqe élip, ulargha: — Siler jasus, bu elning mudapiyesiz jaylirini közetkili keldinglar, — dédi. **10** Emma ular uninggha jawab béríp: — Ey xojam, undaq emes! Belki keminihiri ashliq sétiwalghili keldi! **11** Biz hemmimiz bir ademning oghulliri, semimiy ademlermiz. Keminihiri jasus emes! — dédi. **12** U ulargha yene: — Undaq emes! Belki zéminning mudapiyesiz jaylirini körgili keldinglar, — dédi. **13** Ular jawab béríp: — Keminihiri eslide on ikki qérindash iduq; biz hemmimiz Qanaan zéminidiki bir ademning oghulliridurmiz; lékin kenji qimazning qéshida qélip qaldi; yene bir inimiz yoqap ketti, — dédi. **14** Emma Yüsüp ulargha yene: — Mana men del silerge éytqinimdek, jasus ikensiler! **15** Pirewnning hayati bilan qesem qilimenki, kichik ininglar bu yerge kelmigüche siler bu yerdin chiqip kételmeysiler; siler shuning bilen sinilisiler. **16** Ininglarni élip kelgili biringlarni ewetinglar, qalghaninglar bolsa solap qoyulisiler. Buning bilen éytqiniglarning rast-yalghanliqi ispatlinidu; bolmisa, Pirewnning hayati bilan qesem qilimenki, siler jezmen jasus! — dédi. **17** Shuning bilen u ularni üç kün'giche solap qoydi. **18** Üchinchi küni Yüsüp ulargha mundaq dédi: — Men Xudadin qorqidighan adammen; tirik qélishinglar üçhün mushu ishni qilinglar: — **19** Eger semimiy ademler bolsanglar, qérindashliringlardin biri siler solan'ghan gundixanida solaqliq turiwersun, qalghininglar acharchiliqta qalghan ailenglar üçhün ashliq élip kétinglar; **20** Andin kichik ininglarni qéshimgha élip kélinglar. Shuning bilen sözliringlar ispatlansa, ölmeysiler!, — dédi. Ular shundaq qilidighan boldi. **21** Andin ular özara: — Berheq, biz inimizgha qilghan ishimiz bilen gunahkar bolup qalduq; u bizge yalwursimu uning azabini körüp turup uninggha qalq salmudu. Shuning üçhün bu azab-oqubet béshimizgha chüшти, — déyishti. **22** Ruben ulargha jawaben: — Men silerge: baligha zulum qilmanglar, dégen emesmidim? Lékin unimidinglar. Mana emdi uning qan qerzi bizdin soriliwatidu, — dédi. **23** Emma Yüsüp ular bilen terjiman arqliq sözleshkechke, ular Yüsüpnig öz geplirini uqup turuwatqinini bildimide. **24** U ulardin özini chetke élip, yighlap ketti. Andin ularning qéshigha yénip kélip, ulargha yene söz qilip, ularning arisidin Shiméonni tutup, ularning kóz aldida baghlidi. **25** Andin Yüsüp emr chüshürüp, ularning tagharlirigha ashliq toldurup, her birsining pulini qayturup taghirigha sélip qoyup, seper hazirliqlirimu bérilsun dep buyruwidu, ulargha shundaq qilindi. **26** Shuning bilen akiliri ésheklirige ashliqlirini artip, shu yerdin ketti. **27** Emma ötengge kelgende ulardin biri éshikige yem bergili taghirini échiwidu, mana, öz puli tagharning aghzida turatti. **28** U qérindashlirigha: — Méning pulumni qayturuwéiptu. Mana u taghirimda turidu, dédi. Buni anglap ularning yürüki shu bolup, titriship bir-birige: — Bu Xudaning bizge zadi néme qilghinidu? — déyishti. **29** Ular Qanaan zéminigha, atisi Yaqupning qéshigha kélip, béshidin ötken hemme weqelerni uninggha qélep béríp: **30** — héliqi kishi, yeni shu zéminning xojisi bizge qopal gep qildi, bizge zéminni paylighuchi jasustek muamile qildi; **31** emdi biz uninggha: «Biz bolsaq semimiy ademlermiz, jasus emesimiz. **32** Biz bir atidin bolghan oghullar bolup, on ikki aka-uka iduq;

biri yoqap ketti, kichik inimiz hazir Qanaan zéminida atimizning yénida qaldi» dések, **33** Héliqi kishi, yeni shu zéminning xojisi bizge mundaq dédi: «Méning silerning semimiy ikenlikinglarni bilishim üçhün, qérindashliringlarning birini méning yénimda qaldurup qoyup, ach qalghan ailenglar üçhün ashliq élip kétinglar; **34** andin kichik ininglarni qéshimgha élip kélinglar; shundaq qilsanglar, silerning jasus emes, belki semimiy ademler ikenlikinglarni bileleymen. Andin qérindashinglarni silerge qayturup bérimen we siler zéminda soda-sétiq qilsanglar bolidu» — dédi. **35** Emma shundaq boldiki, ular tagharlirini tökkende, mana herbirining puldini öz tagharlirida turatti! Ular we atisi özlirining chigiklik pullirini körgende, qorqup qélishiti. **36** Atisi Yaqup ulargha: — Méni oghlumdin juda qildinglar! Yüsüp yoq boldi, Shiméonmu yoq, emdi Binyaminnimu élip ketmekchi boluwatisiler! Mana bu ishlarining hemmisi méning béshimghila keldi! — dédi. **37** Ruben atisigha: — Eger men Binyaminni qéshinggha qayturup élip kelmisem, méning ikki oghlumni öltürüwetkin; uni méning qolumgha tapshurghin; men uni qéshinggha yandurup élip kélimen, — dédi. **38** Lékin Yaqup jawab béríp: — Oghlum siler bilen bille u yerge chüshmeydu; chüнки uning akisi ölip kétép, u özi yalghuz qaldi. Mubada yolda kétéwatqanda uninggha birer kélishmeslik kelse, siler mendek bir aq chachliq ademni derd-elem bilen textisaragha chüshüriwétsiler, — dédi. (Sheol h7585)

43 Acharchiligi zéminni intayin éghir basqanidi. **2** Bu sewebtin ular Misirdin élip kelgen ashliqni yep tügetkende, atisi ulargha: — Yene béríp bizge azghina ashliq élip kélinglar, — dédi. **3** Lékin Yehuda uninggha jawaben: — Héliqi kishi bizni qattiq agahlundurup: «Ininglar siler bilen bille kelmise, yüzümni körimen dep xiyal qilmanglar» dégen. **4** Eger inimizni biz bilen bille ewetseng, biz béríp sanga ashliq élip kélimiz. **5** Emma ewetishke unimisang, biz barmaymiz; chüнки héliqi kishi bizge: «Ininglar siler bilen bille kelmise, yüzümni körimen dep xiyal qilmanglar» dégen, — dédi. **6** Israil ulargha: — Siler némishqa manga shunche yamanliq qilip u kishige: «Yene bir inimizmu bar» dédinglar, — dédi. **7** Ular jawaben: — U kishi bizning we ailimizning ehwalini sürüshürüp kochilap: «Atanglar téxi Hayatmu? Yene bir ininglar barmu?» — dep soridi. Biz uning shu soaligha yarisha jawab berduq. Uning bizge: «Ininglarni élip kélinglar» deyidighinini nedin bileyli? — dédi. **8** Yehuda atisi Israilgha: — Balini men bilen ewetkin, biz derhal qozghilip yolgha chiqayli; shundaqta biz we sen, bizler hem balilirimiz ölmey, tirik qalimiz. **9** Men uninggha képil bolimen; sen uning üçhün méning méningdin hésab alisen; eger men uni séning qéshinggha aman-ésün yandurup kélip, yüzüning aldida turghuzmisam, pütkül ömrümede aldingda gunahkar bolay. **10** Chüнки hayal bolmighan bolsaq, bu chaghqiche ikki qétim béríp kélettuq, — dédi. **11** Ularning atisi Israil ulargha: — Undaq bolsa, mundaq qilinglar: — U kishige qacha-quchanglarga zémindiki eng ésil méwilerdin sowghat alghach béringlar: yene azghina tutiya, azraq hesel, dora-dermanlar, murmekki, piste we badamlarni alghach béringlar. **12** Qolunglarda ikki hesse pul élip, tagharliringlarning aghzidiki özünglarga yandurulghan pulnimu alghach béringlar. Éhtimal, bu ishta sewenlik körülgen bolushi mumkin. **13** Ininglarnimu bille élip, qozghilip u kishining yénigha yene béringlar. **14** Hemmige Qadir Tengri Özi silerni u kishining aldida rehimege érishtürgey. Buning bilen u silerning shu yerdiki qérindashinglarni we Binyaminni qoyup béríp, silerge qoshup qoyarmikin; özüm nawada balilirimdin juda bolsam bolay! — dédi. **15** Shuning bilen bu ademler shu sowghatni élip, qollirigha ikki hesse pulni tutup, Binyaminni élip

qozgʻhilip, Misirgha béríp Yüsüpnig aldida hazir boldi. **16** Yüsüp Binyaminni ular bilen bille körginide, öz öyini bashquridighan ghojidarigha buyrup: — Bu ademlerni öyümge bashlap kirip, mal soyup taam teyyar qilghin; chünki bu kishiler chüshlük ghizani men bilen yeydu, — dédi. **17** U kishi Yüsüpnig buyrugʻinidek qilip, ademlerni Yüsüpnig öyige bashlap kirdi. **18** Ular bolsa Yüsüpnig öyige bashlap kélín'ginidin qorqushup: — Aldinqi qétim tagharlirimizgha yandurulghan pulning sewebidin biz uning öyige élip kélindug; uning meqsiti bizge hujum qilip, üstimizdin bésip qul qilip, ésheklirimizni tartiwélish oxshaydu, — déyishti. **19** Ular Yüsüpnig öyini bashquridighan ghojidarning yénigha kélip, öyning ishiqining tüwide uninggha: — **20** Ey xojam, biz heqiqeten eslide mushu yerge ashliq alghili kelgenidug; **21** Shundaq boldiki, biz ötengege kélip öz tagharlirimizni achsaq, mana herbirimizning puli, eyni éghirliq boyiche tagharlirimizning aghzida turuptu; shunga biz buni yandurup qolimizda alghach keldug. **22** Ashliq alghili qolimizda bashqa pulmu élip keldug; emma tagharlirimizgha pulni kimning sélip qoyghanliqini bilmidug, — dédi. **23** U ulargha: — Xatirjem bolunglar, qorqamnglar. Silerning Xudayinglar, atanglarning Xudasi tagharliriglarda silerge bayliq ata qilghan oxshaydu; silerning pulunglarni alliqachan tapshurup aldim, — dédi. Andin u Shiméonni ularning qéshigha élip chiqti. **24** U kishi ularni Yüsüpnig öyige bashlap kirip, ularning putlirini yuyushigha su ekirip béríp, andin ésheklirige yem berdi. **25** Ular Yüsüpnig chüshite kélishege ülgürtüp sowghatni teyyarlap qoydi; chünki ular özlirining shu yerde ghiza yeydighinini anglighanidi. **26** Yüsüp öyge kelgende ular qolliridiki sowghatni öyge uning aldigha élip kirip, béshini yerge tegküzüp uninggha tezim qildi. **27** U ulardin hal sorap, andin: — Siler gépini qilghan qéri atanglar salametmu? U hayatmu? — dédi. **28** Ular jawab béríp: — Silining qulliri bizning atimiz salamet turuwatidu, u téxi hayattur, — dep uning aldida églip tezim qildi. **29** Yüsüp béshini kótürüp, öz inisi Binyaminni kótürp: — Siler manga gépini qilghan kichik ininglar shumu? — dep sorap: — Ey oghlum, Xuda sanga shapaet kórsetkey! — dédi. **30** Yüsüpnig öz inisigha bolghan séghinish oti qattiq küchiyip, yighliwalghudek xaliy jay izdep, aldirap ichkiriki öyge kirip taza bir yighliwaldi. **31** Andin yüzini yuyup chiqip, özini bésiwélip: — Taamlarni qoyunglar, — dep buyrudi. **32** Xizmetkarlar Yüsüpké ayrim, ulargha ayrim we Yüsüp bilen bille tamaqqa kelgen misirliqlarghimu ayrim tamaq qoydi; chünki misirliqlar ibraniylar bilen bir dastixanda tamaq yéyishni yirginchlik dep qarap, ular bilen bille tamaq yémeytti. **33** Yüsüpnig qérindashliri uning udulida, herbiri chong-kichik tertipi boyiche olturghuzuldi; chongi chongluqigha yarisha, kichiki kichiklikige yarisha olturghuzuldi; ular bir-birige qarap heyran qélishti. **34** Yüsüp aldiddiki dastixandiki tamaqlardin ulargha bölüp berdi. Emma Binyamin'gha bergini bashqilarningkige qarighanda besh hesse köp idi. Ular sharab ichip, uning bilen xush keep qilishti.

44 Andin u öz öyini bashquridighan ghojidarigha buyrup: — Bu kishilerning tagharlirini élip kótüreligüdek ashliq qachilap, herbiringning pulini taghiringning aghzigha sélip qoyghin; **2** andin méning jamimni, yeni kümüsh jamni ashliqning puli bilen bille eng kichikining taghiringning aghzigha sélip qoyghin, — dédi. U adem Yüsüpnig déginidek qildi. **3** Etisi tang yorighanda, ular éshekliri bilen bille yolgha sélip qoyuldi. **4** Lékin ular sheherdin chiqip anche uzun mangmayla, Yüsüp ghojidarigha: — Ornungdin tur, bu ademlerning keynidin qoghlighin; ulargha yétishkingde ulargha: «Némishqa yaxshiliqqa yamanliq qayturdunglar? **5** Xojam shu [jamda]

sharab ichidu hemde uningda pal achidu emesmu?! Mundaq qilghininglar rezillik qilghininglar bolmamdu!» dégin, — dédi. **6** Bu adem ularning keynidin yétiship béríp, ulargha bu sözlerni qildi. **7** Ular uninggha jawaben: — Xojimiz némishqa mundaq gep qilidu? Mundaq ishni qilish keminiliridin néri bolsun! **8** Biz eslide tagharlirimizning aghzidin tapqan pulnimu Qanaan zéminidin silining qashlirigha qayturup bérishke ekelgenidug. Shundaq turuqluq qandaqmu xojilirining öyidin altun-kümüshni oghrilayli? **9** Keminiliringning arisida kimdin bu [jam] tépilsa, shu ölümge mehkum bolsun, bizmu xojimizning qulliri bolayli, — dédi. **10** Ghojidar jawaben: — Éytqan sözliringlardek bolsun; jam kimning yénidin tépilsa, shu kishi qulum bolup qélip qalsun, qalghanliringlar bigunah bolisiler, — dédi. **11** Shuning bilen ular aldirap-ténep, tagharlirini yerge chüshürtüp, herbiri öz taghiringni échip berdi. **12** Ghojidar chonginingkidin bashlap kichikiningkigiche axturdi, jam Binyamining taghiringdin tépildi. **13** Buni kórüp ular kiyimlirini yirtiship, herbiri éshikige qaytidin yüknü artip, sheherge qaytti. **14** Shundaq qilip Yehuda we qérindashliri Yüsüpnig öyige keldi; u téxi shu yerde idi. Ular uning aldigha kéli özlirini yerge étshti. **15** Yüsüp ulargha: — Bu silerning zadi néme qilghininglar? Méningdek ademning choqum pal achalaydighanliqini bilmemtinglar? — dédi. **16** Yehuda jawaben: — Biz xojimizgha némimu déyeylimiz? Néme gep qilalaymiz, qandaq qilip özimizni aqilalaymiz? Xuda keminiliringning qebihlikini ashkara qildi. Mana, biz we qolidin jamliri tépilghan kishi hemmimiz xojimizgha qul bolidighan boldug, — dédi. **17** Lékin Yüsüp: — Mundaq qilish mendin néri bolsun! Belki jam kimning qolidin tépilghan bolsa peqet shu kishi méning qulum bolidu. Lékin qalghanliringlar aman-ésen atanglarning qéshigha kétinglar, — dédi. **18** Andin Yehuda uninggha yéqin béríp mundaq dédi: — Ey xojam, keminilirige qulaq sélip xojamning quliyigha bir éghiz gep qilishqa ijazet bergeyla. Ghezpliri keminilirige tutashmighay; chünki özliri Pirewn'ge oxshash ikena. **19** Eslide xojam keminiliridin: «Atanglar ya ininglar barmu?» dep soriwidila, **20** biz xojimizgha jawaben: «Bizning bir qéri atimiz bar we u qérighanda tapqan, yash bir balisimu bar. Bu balining bir anisidin bolghan akisi ölüp kétip, u özi yalghuz qaldi; uning atisi uni intayin sóyidu» dések, **21** Sili keminilirige: «Uning özini qéshimgha élip kélinglar, men uni öz közim bilén körey» dédile. **22** Biz xojimizgha jawab béríp: «Yigit atisidin ayrilamaydu; eger atisidin ayrilsa, atisi ölüp kétidu» dések, **23** Sili yenila keminilirige: «Eger kichik ininglar siler bilen bille kelmise, yüzümni yene körimiz dep xiyal qilmanglar» dégenidila. **24** Shuning bilen biz keminiliri atimizning qéshigha barghanda xojamning sözlirini uninggha éyttug; **25** andin atimiz yene: «Yene béríp, bizge azraq ashliq élip kélinglar» déwidila, **26** Biz jawaben: «Biz shu yerge qaytidin chüshelmeymiz; eger kichik inimiz biz bilen bille bolsa, undaqa barimiz; chünki kichik inimiz biz bilen bille bolmisa, u zatning yüzi aldida turalmaymiz», déduq. **27** Silining qulliri bizning atimiz bizge yene: «silerge melumki, ayalim manga ikki oghul tughup bergeni. **28** Biri méning yénimdin chiqip, yoq bolup ketti; men: u jezmen titma-titma qiliwétiliptu, dep oyldim, shundaqla uni bugün'giche körmidim. **29** Emdi siler bünümü méning qéshimdin élip kétép, uninggha bir kélissheslik kélip qalsa, siler mendek bir aq chachliq ademni derd-elem bilen textsaragha chüshürwétisiler», dégenidi. **(Sheol h7585)** **30** Emdi men silining qulliri méning atamning qéshigha barghanda, shu bala biz bilen bolmisa uning jeni balining jénigha baghlan'ghan bolghachqa, **31** shundaq boliduki, u balining yoqluqini kórse, jezmen ölüp kétidu; shuning bilen silining qulliri bizning atimiz bolghan bu aq chachni derd-elem ichide tehtisaragha

chüshürüwetken bolimiz. (Sheol h7585) 32 Chünki menki keminiliri atamgha bu yigit üçün képil bolup: «Eger men uni qéshinggha qayturup kelmisem pütkül ömrümde atamning aldida gunahkar bolay» dégenidim. 33 Shunga hazir ötüntüp qalay, menki keminiliri u yigitning ornida xojamning qéshida qul bolup tursam, u yigit qérindashliri bilen bille qaytip ketsel! 34 Chünki yigit men bilen bolmisa, men qandaqmu atamning qéshigha baralaymen? Atamgha shundaq azab-oqubetning chüshüshini közümgüchü bolmisun! — dédi.

45 Yüsüp öz yénida turghanlarning aldida özini tutalmay: — Hemme adem aldindin chiqiriwétisun! dep warqiridi. Shuning bilen Yüsüp özini qérindashligha ashkara qilghanda uning qéshida héchkim bolmıdı. U qattiq yiglap ketti; misirlilqlar uni anglıdı, Pirewnning ordiskilermu buningdin [tézla] xewer taptı. 3 Yüsüp qérindashligha: — Men Yüsüp bolimen! Atam hazir hayatmu?! — dep sorıdı. Emma qérindashliri uninggha qarap hoduqup kétip, héch jawab bérelmey qaldı. 4 Lékin Yüsüp ularni: — Qéni, manga yéqin kélinglar, dep chaqirıdı. Ular yéqin keldi, u yene: — Men silerning ininglar, yeni siler Misirgha sétiwetken Yüsüp bolimen. 5 Emdi méni mushu yerge sétiwetkinlarnı üçün azablanmanglar, özünglarnı eyibke buyrumanglar; chünki Xuda ademlerning hayatini saqlap qélish üçün méni silerdin burun bu yerge ewetti. 6 Chünki hazir zémindiki acharchiliqqa ikki yil boldı; lékin téxi yene besh yilghiche héch térilghumu bolmaydu, ormımu bolmaydu. 7 Shuning üçün silerge dunyada bir qaldini saqlap qélish üçün, ulugh bir nijatlıq körsitip, silerning tirik qutulushunglar üçün Xuda méni silerdin burun bu yerge ewetti. 8 Shundaq bolghaniken, méni mushu yerge ewetküchi siler emes, belki Xudadur. U méni Pirewn'ge atining ornida qilip, uning pütkül öyige xoja qilip tiklep, pütkül zémin'gha bash wezir qilip qoydı. 9 Emdi tézdin atamning qéshigha bérıp, uninggha: — Séning oghlung Yüsüp: «Xuda méni pütkül Misirgha xoja qilip qoydı. Sen hayal qilmay, méning qéshimgha kelgin; 10 sen Goshen yurtida turisen; shuning bilen sen özüng, oghulliring, newirliring, qoyliring, kaliliring we hemme teelluqatlıring bilen manga yéqin turisiler. 11 Özıng, aileng we hemme teelluqatıngni namratlıq bésiwalmisun dep men séni shu yerde baqımen; chünki yene besh yil acharchiliq bardur», dédi, — denglar. 12 — Mana silerning közliringlar we inim Binyaminning közliri silerge gep qiliwatqan méning öz aghzim ikenlikini körüwatıdı. 13 Atamgha méning Misirdiki bu barlıq shan-sheripim hemde silerning barlıq körgininglar toghrisida éytip, atamni tézdin bu yerge élip kélinglar, — dédi. 14 Shuning bilen u özini Binyamin'gha étip uning boynigha gire sélip yiglap ketti; Binyaminmu uning boynigha yólinip yiglıdı. 15 Andin Yüsüp barlıq qérindashlirini sóytip, ularni bir-birlep quchaqlap yiglıdı. Andin qérindashliri uning bilen paranglashtı. 16 Yüsüpning qérindashliri keldi, dégen xewer Pirewnning ordisigha yetküztildi; bu Pirewn we xizmetkarlırining neziride qutluq ish boldı. 17 Pirewn Yüsüpke: — Qérindashlıringgha: — «Siler emdi mundaq qilinglar; ulaghlıringlarngha yük artıp, Qanaan zémınigha bérıp, 18 atanglar we jemetinglarnı élip méning qéshimgha kélinglar; men Misir zémınidin eng ésil yerlerni silerge bérey; siler bu zémındin chiqqan nazu-németlerdin yeysiler» — dégin. 19 Sanga bolghan emrim shuki, sen ulargha: «Baliliringlar we ayalliringlarnı élish üçün Misir zémınidin harwilarnı élip bérınglar. Shuningdek atanglarnımu bu yerge yetküztüp kélinglar. 20 Pütkül Misir zémınidin eng ésil jaylar silerningki bolghachqa, öz seremjanlıringlarngha karinglar bolmisun» dep buyruglın, — dédi. 21 Shuning bilen Israilning oghulliri shundaq qıldı; Yüsüp Pirewnning buyruqı boyiche ulargha harwilarnı bérıp,

yoli üçünmu ozuq berdi. 22 Ularning herbirige bir qur kiyim berdi; lékin Binyamin'gha bolsa u üç yüz kümüş tengege, besh qur kiyim berdi. 23 U atisighimu shu hediyelemleri, yeni Misirning ésil mehsulatlari artılghan on hangga éshek hemde ashliq, nan we atisigha yul teyyarliqi artılghan on mada éshekni ewetti. 24 Andin u qérindashlirini yolgha sélip, ulargha: — Yolda jédelleshmenglar, dep jékilidi. Ular yolgha rawan boldı. 25 Ular Misirdin chiqıp, Qanaan zémınigha atisi Yaqupning qéshigha bérıp, 26 uninggha Yüsüp özlirige éytqan geplerni yetküztüp: «Yüsüp téxi hayat iken! U pütkül Misir zémınigha bash wezir iken!» dédi. Emma u ulargha ishenmey, yürüki qétip hoshidin kétey dep qaldı. 27 Lékin ular Yüsüpning özlirige éytqan barlıq sözlirini uninggha dégende, shundaqla Yüsüpning özini élip kélishke ewetken harwilarnımu körgende, ularning atisi Yaqupning rohıgha jan kirdi. 28 Israil shuning bilen: — Emdi arminim yoq! Oghlum Yüsüp téxi hayattur! Men ölmeste bérıp uni körüwalay, — dédi.

46 Shuning bilen Israil barlıq teelluqatini élip yolgha chiqıp, Beer-Shébagha keldi. U shu yerde atisi Ishaqning Xudasigha qurbanlıqlarnı sundı. 2 Kéchisi Xuda alamet körtünishlerde Israilgha: — Yaqup, Yaqup! déwıdı, u jawab bérıp: — Mana men! — dédi. 3 U: — Atangning Tengrisi bolghan Xuda Mendurmen. Sen Misirgha bérishstin qorqmıghın, chünki Men séni shu yerde ulugh bir qowm qilimen. 4 Men séning bilen Misirgha bille barimen we Men Özüm jezmen yene séni shu yerdin yandurup kélimen. Yüsüp öz qoli bilen séning közüngni yumıdurıdı, — dédi. 5 Andin Yaqup Beer-Shébadin yolgha chiqti; Israilning oghulliri atisi Yaqup we ularning bala-chaqlirini Pirewn uni épkélish üçün ewetken harwilargha olturghuzup, 6 charpayliri bilen Qanaan zémınida tapqan teelluqatlırini élip mangdı. Bu teriqide Yaqup bilen barlıq ewladliri Misirgha keldi; oghullirini, oghul newirlirini, qizlirini, qiz newirlirini yighip, nesillirining hemmisini özi bilen bille élip Misirgha keldi. 8 Israilning oghulliri, yeni Yaqupning Misirgha kelgen ewladliri töwendikiche: — Yaqupning tunji oghli Ruben; 9 Rubenning oghulliri Hanox, Pallu, Hezron bilen Karmi. 10 Shiméonning oghulliri: — Yemuel, Yamin, Ohad, Yaqin, Zohar we Qanaaniy ayaldin bolghan Saul. 11 Lawıyning oghulliri: — Gershon, Kohat we Merari. 12 Yehudaning oghulliri: — Er, Onan, Shelah, Perez we Zerah. Emma Er we Onan Qanaanning zémınida ölüp ketkenidi. Perezning oghulliri Hezron bilen Hamullari idi. 13 Issakarning oghulliri: — Tola, Puah, Yob we Shimron. 14 Zebulunning oghulliri: — Sered, Élon we Jahliyel. 15 Bular Léyahning Yaqupqa Padan-Aramda tughup bergen oghul-ewladliri idi; u yene qizi Dinahni tughup berdi. Buning bu oghul-qiz perzentliri jemi bolup ottuz üç jan idi. 16 Gadning oghulliri: — Zifion, Haggi, Shuni, Ezbon, Éri, Arodi we Areli. 17 Ashirning oghulliri: — Yimnah, Yishwah, Yishwi we Bériyah. Ularning singlisi Sérah idi; Bériyahning oghulliri Heber we Malkiel idi. 18 Bular bolsa Laban qizi Léyahqa dédek bolushqa bergen Zilpahning Yaqupqa tughup bergen oghulliri bolup, jemi on alte jan idi. 19 Yaqupning ayali Rahilening oghulliri Yüsüp we Binyamin. 20 Yüstüpke Misir zémınida törelgen oghulliri Manasseh we Efraim; bularnı Ondiki kahin Potifirahning qizi Asinat uninggha tughup berdi. 21 Binyaminning oghulliri: — Bélah, Beker, Ashbel, Géra, Naaman, Éhi, Rosh, Muppim, Huppim we Ard. 22 Bular Rahilening Yaqupqa tughup bergen oghul-ewladliri bolup, jemi on töt jan idi. 23 Danning oghli: — Hushim. 24 Naftalining oghulliri: — Yahziel, Guni, Yezer we Shillem. 25 Bular Laban qizi Rahilege dédek bolushqa bergen Bilhanning Yaqupqa tughup bergen oghul-ewladliri bolup, jemi yette jan

idi. **26** Yaqupning kelinliridin boshqa, Yaqupning pushtidin bolghan, uning bilen birge Misirgha kelgenler jemi atmish alte jan idi. **27** Yüsüpning Misirda tughulghan oghulliri ikki idi. Yaqupning jemetidin bolup, Misirgha kelgenler jemi yetmish jan idi. **28** Yaqup Yüsüpün körsetme élip, özlirini Goshen'ge bashlap bérishqa Yehudani Yüsüpning qéshigha ewetti. Shundaq qilip ular Goshen yurtigha kélip chüshti. **29** Yüsüp özining wezirlik harwisini qatquzup, atisi Israilning aldigha Goshen'ge chiqti. U özi uning aldigha hazir qilip atisigha özi étip boynigha gire sélip chuqaqap, uzundin usun yighlidi. **30** Israil Yüsüpke: Men séning yüzüngni körüp, tirik ikenlikingni bildim; emdi ölsemu arminim yoq, — dédi. **31** Andin Yüsüp qérindashliri we atisining öydikilirige mundaq dédi: — Men hazir chiqip Pirewn'ge xewer béríp: «Qanaan zéminida olturghan qérindashlirim, shundaqla atamning öydikiler qéshingha keldi; **32** bu ademler padichilar bolup, mal béqish bilen shughullinip kelgen, qoy-kaliliri, shundaqla barliq mal-mülükilirini élip keldi» dep éytay. **33** Shundaq boliduki, Pirewn silerni chaqiridu; shu chaghda u silerdin: «Néme oqitnglar bar?» dep sorisa, **34** siler jawab béríp: — Keminiliri kichikimizdin tartip atabowilirimizgha oxshash pada béqip kelgenmiz, — denglar. Shundaq désenglar Goshen yurtida olturup qalisiler; chünki padichilarning hemmisi misirliqlar arisida közge ilinmaydu.

47 Yüsüp Pirewnning qéshigha kélip: — Atam bilen qérindashlirim qoy-kaliliri, shundaqla hemme mal-mülükilirini bille élip Qanaan zéminidin keldi. Mana, ular hazir Goshen yurtigha chüshti, dep xewer béríp, **2** qérindashlirining ichidin besheyleni élip, Pirewnning aldigha hazir qildi. **3** Pirewn uning qérindashliridin: — Néme oqitnglar bar, dep soriwidi, ular Pirewn'ge jawab béríp: — Keminiliri ata-bowilirimizgha oxshash mal baqquchilarmiz, — dédi. **4** Andin ular Pirewn'ge iltimas qilip: — Qanaan zéminida qattiq qehetchilik bolghachqa, keminilirining qoylirimizni baqdighan'gha yayaqlamu yoq; shunga bu zéminda musapir bolup turushqa kelduq; janablaridin telep qilimizki, keminilirining Goshen yurtida turushigha ijazet bergeyla, — dédi. **5** Pirewn Yüsüpke: — Atang we qérindashliring qéshingha keldi; **6** mana Misir zémini séning aldinda turuptu; atang we qérindashlirining zéminning eng ésil yéride olturghuzghin; ular Goshen yurtida makan qilsun. Shuningdek, eger sen ularning ichidiki qabil kishilerni bilseng, bularni méning charpaylirimgha nazaretchi qilghin, — dédi. **7** Kéyin, Yüsüp atisi Yaqupni élip, Pirewnning aldigha hazir qildi; Yaqup Pirewn'ge bext-beriket tilidi. **8** Andin Pirewn Yaqupün: — Ömrüngning yil-künliri nechchige yetti? — dep soridi. **9** Yaqup Pirewn'ge jawab béríp: — Musapirliq sepirimning künliri bir yüz ottuz yilgha yetti; ömrümning künliri az hem japa-musheqquetlik bolup, ata-bowilirimning musapirliq ömür sepirining künlirige téxi yetmidi, — dédi. **10** Shuning bilen Yaqup Pirewn'ge bext-beriket tilep, aldidin chiqip ketti. **11** Shuning bilen Yüsüp atisi bilen qérindashlirini Misir zéminida olturaqlashturup qoydi; Pirewnning buyrughinidek ulargha zéminning eng ésil yéridin, yeni Ramses dégen yurttin tewelik berdi. **12** Yüsüp atisi, qérindashliri, shundaqla atisining hemme öydikilirini balaqilirining sanlirigha qarap ashliq bilen teminlep baqti. **13** Emma acharchiliq qattiq éghir bolghachqa, zéminning héch yéride ozuq-tülük téplimidi; Misir zémini bilen Qanaan zémini acharchiliqtin xaraplashi ketti. **14** Yüsüp ashliq sétip Misir zémini bilen Qanaan zéminidiki barliq pulni yighiwaldi. Andin Yüsüp bu pulni Pirewnning ordisigha yetküzüp berdi. **15** Emma Misir zémini bilen Qanaan zéminidiki Pul tügep ketkende misirliqlarning hemmisi Yüsüpning aldigha kélip: — Bizge nan

bergeyla! Pul tügep ketkini üçün silining aldilirida ölümizmu? — dédi. **16** Yüsüp jawaben: — Pulunglar qalmighan bolsa, charpaylirlarni élip kélip bersenglar, men malliringerigha ozuq-tülük tégiship bérimen, — dédi. **17** Buning bilen ular charpaylirini Yüsüpning qéshigha élip kelgeli turdi; Yüsüp ularning atliri, qoy padiliri, kala padiliri we ésheklirining ornigha ozuq-tülük berdi; shu yili mallirining ornigha ulargha ozuq-tülük béríp baqti. **18** U yil ayaghlisip, ular ikkinchi yili uning qéshigha kélip uninggha: — Biz xojimizdin héchnémini yoshurmaymiz; pulimiz tügüdi, charpay mal padilirimiz bolsa xojimizning ilkide, xojimizning aldida tenlirimiz bilen yérimizdin boshqa héchnerse qalmidi. **19** Némishqa köz aldilirida biz hem yérimizmu ölüp ketsun? Emdi sili özimiz we yérimizni ozuq-tülükke tégiship éliwalghayla; özimiz we yérimiz Pirewnning bolup, uninggha qul bolayli. Biz ölüp ketmey, tirik turushimiz, yérimizmu weyran bolmasliq üçün bizge uruq-tülük bergeyla, dédi. **20** Bu teriqide Yüsüp Misirning pütkül térilghu yérini Pirewn üçün sétiwaldi; chünki acharchiliq qattiq bolghachqa, misirliqlarning herbiri öz étizini sétip berdi. Shuning bilen yérimiz Pirewnning bolup qaldi. **21** Yüsüp xelqni Misirben bu chétidin yene bir chétigiche herqaysi sheherlege köchürdi. **22** Peqet kahinlarning yérini u almidi; chünki kahinlarga Pirewn teripidin alahide teminat bérilgechke, ular Pirewn teripidin teminlen'gen ülüshini yep, öz yerlirini satmighanidi. **23** Yüsüp xelqge: — Mana, men bügün özünglar bilen yerliringerigha Pirewn üçün sétiwaldim. Mana silerge uruq! Emdi yer téringlar. **24** Emdi shundaq qilisilerki, chiqqan hosuldin beshtin birini Pirewn'ge béríp, qalghan töt qismini özünglargha élip qélinglar; u uruqluq hemde özünglargha, jümlidin öyüngdikilerge we kichik balliringerigha ozuq bolsun, — dédi. **25** Ular jawaben: — Sili jénimizni qatquzdila. Xojimizning neziride iltipat tapqan bolsaqla, Pirewnning qulliri bolup turayli, — dédi. **26** Shuning bilen Yüsüp: — «Hosulning beshtin biri Pirewn'ge bérilsun» dep bu ishni bügün'ge qeder Misir zémini üçün qanun-belgilime qildi. Peqet kahinlarning yérila buning sirtida bolup, Pirewn'ge tewe bolmide. **27** Israilar Misir zéminida, Goshen ölkiside olturaqlashti; ular shu jayda yer-zéminlik bolup, awup, tolimu köpeydi. **28** Yaqup Misir zéminida on yette yil ömür kördi; buning bilen Yaqupning ömür künliri bir yüz qiriq yette yilgha yetti. **29** Israilning künliri sekretraqa yéqinlashqanda, oggli Yüsüpni chaqirtip, uninggha: — Eger neziringde iltipat tapqan bolsam, qolungni yotamning astigha qoyup, manga shapaet we sadaqetlikni körsitip, méni Misirda depne qilma; **30** belki men ata-bowilirim bilen yatidighan waqtimda méni Misirdin élip kétip, ularning göristanigha depne qilghin, dédi. U jawab béríp: — Men éytqiningdek qilay, — dédi. **31** Yaqup uninggha: — Manga qesem qilip bergin, — dédi. U uninggha qesem qilip berdi; andin Israil karwatning bash teripide sejde qildi.

48 Bu ishlardin kéyin birsi Yüsüpke: — Mana atang késel bolup qaptu, dep xewer berdi. U ikki oggli Manasseh bilen Efraimni bille élip berdi. **2** Birsii Yaqupqa: — Mana oghlung Yüsüp qéshingha kéliwatidu, dep xewer bériwidi, Israil küchep qopup kariwatta olturdi. **3** Yaqup Yüsüpke: — Hemmige Qadir Tengri manga Qanaan zéminidiki Luz dégen jayda ayan bolup, méni beriketlep **4** manga: Mana, Men séning neslingni köpeytip, séni intayin zor awutimen, sendin bir türküm xelq chiqirimen; bu zéminni sendin kéyinki neslinge ebediy miras qilip bérimen, dep éytqanidi. **5** Emdi men Misirgha kélishtin ilgiri sanga Misir zéminida tughulghan ikki oghlung méning hésablinidu; Efraim bilen Manasseh bolsa, xuddi Ruben bilen Shiméon'gha oxshash, her ikkisi méning oghullirini bolidu. **6** Ulardin kéyin tapqan

baliliring özüngning bolidu; ular kelgüsida mirasqa érishkende akilirining nami astida bolidu. **7** Manga kelsek, Padandin kéliwatqinimda Rahile Qanaan zéminida yol üstide Efratqa az qalghanda méni tashlap ölüp ketti. Men uni shu yerde, yeni Efratqa (yeni Beyt-Leheem) baridighan yolda depne qildim, — dédi. **8** Andin Israil Yüsiupning oghullirigha qarap: — Bular kimdur, — dep soridi. **9** Yüsiup atisigha jawaben: — Bular bolsa Xuda manga bu yerde bergén oghullirimdur, — dédi. U: — Ularni aldimgha yéqin keltürgin, men ulargha bext-beriket tiley, — dédi. **10** Emdi Israilning közliri qérliligidin ghualwiship [yaxshi] körelmeytti. Shunga Yüsiup ularni uning aldigha yéqinraq keltürdi; u ularni söyüp quchaqlidi. **11** Andin Israil Yüsiupke: — Men séning yüzüngni körelymen dep héch oylimighanidim; lékin Xuda méni séning baliliringnimu körüshke nésip qildi, — dédi. **12** Yüsiup balilarni [Yaqupning] tizlirining ariligidin élip, yüzini yerge tegküzüp tezim qildi. **13** Andin Yüsiup bu ikkiylenni Israilning aldigha yéqin élip kélip, Efraimni ong qoli bilen tutup Israilning sol qoligha udullap turghuzdi; Manassehni sol qoli bilen tutup Israilning ong qoligha udullap turghuzdi. **14** Lékin Israil ong qolini uzitip, kenji balisi Efraimning béshigha qoydi, sol qolini Manassehning béshigha qoydi. Manasseh tunjisi bolsimu, u ikki qolini qaychilap tutup shundaq qoydi. **15** U Yüsiupke bext-beriket tilep: — Atilirim Ibrahim bilen Ishaq Xuda dep bilip yüzü aldida mangghan, méni pütkül ömrümde bu kün'giche padichidek yéteklep béqip kelgen Xuda, **16** Manga hemjemet bolup méni hemme bala-qazadin qutghuzghan Perishte bu ikki oghulni beriketlisun; ular méning ismim we atilirim bolghan Ibrahim we Ishaqning isimli bilén atilip, yer yüzide köp awughay! — dédi. **17** Yüsiup atisinging ong qolini Efraimning béshigha qoyghinini körüp könglide xapa boldi; shunga u atisinging qolini tutup, Efraimning béshidin élip Manassehning béshigha yökimekchi bolup, **18** atisigha: — Ey ata, bundaq qilmighin; chünki mana, tunjisi budur; ong qolungni uning béshigha qoyghin! — dédi. **19** Lékin atisi ret qilip: — Bilimen, i oghlum, bilimen; uningdinmu bir qowm chiqip, özimu ulugh bolidu, emma derheqiqet uning inisi uningdin téximu ulugh bolidu; uning neslidin nahayiti köp qowmlar peyda bolidu, — dédi. **20** Shuning bilen shu küni u bu ikkisini beriketlep: — Kelgüsida Israillar bext-beriket tiligende: «Xuda séni Efraim bilen Manassehdek ulugh qilsun!» deydighan bolidu, dédi. Bu teriqide u Efraimni Manassehtin üstün qoydi. **21** Andin Israil Yüsiupke yene: — Mana, men ölimen; lékin Xuda siler bilen bille bolup, silerni ata-bowiliringlarning zéminigha qayturup baridu. **22** Men sanga qérindashliringningkidin bir ülüsh yerni artuq berdim; shu yerni özüm qilich we oqayim bilen Amoriyning qolidin tartiwalghanidim.

49 Andin Yaqup oghullirini chaqirip ulargha mundaq dédi: — [Hemminglar] jem bolunglar, men silerge kéyinki künlérde siler yoluqidighan ishlarni éytip bérey: — **2** Yighilip kélip anglanglar, i Yaqupning oghulliri; Atanglar Israilgha qulaq sélinglar. **3** Ey Ruben, sen méning tunji oghlumsen, Küch-qudrimsen, Küchüm bar waqitning tunji méwisidursen, Salapet we qudrette aldi iding, **4** Lékin qaynap téship chüshken sudek, Emdi aldi bolalmassen; Chünki sen atangning körpisiye chiqting, Shuning bilen sen uni bulghiding! U méning körpemning üstige chiqti! **5** Shiméon bilen Lawiy qérindashlardur; Ularning qilichliri zorawanliqning qoralliridur! **6** Ah jénim, ularning meslihitige kirmigin! I izzitim, ularning jamaiti bilen chétilip qalmighay! Chünki ular achchiqida ademlerni öltürüp, Öz béshimchilik qilip buqlarning péyini kesti. **7** Ularning achchiqi éshediy bolghachqa lenetke qalsun! Ghezipimu rehimsiz bolghachqa lenetke qalsun! Men ularni

Yaqupning ichide tarqitwétimen, Israilning ichide ularni chéchiwétimen. **8** Ey Yehuda! Séni bolsa qérindashliring teripler, Qolung düshmenliringning gejisini basar. Atangning oghulliri sanga bash urar, **9** Yehuda yash bir shirdur; Ey oghlum, sen onni tutupla chiqting; U shirdek [owning yénida] chöküp soluzup yatsa, Yaki chishi shirdek yétiwalsa, Kimmu uni qozghashqa pétnar? **10** Shahane hasa Yehudadin kétép qalmaydu, Yehudaning pushtidin qanun chiqarghuchi öksümeypdu, Taki shu hoquq Igsi kelgüche kütüdi; Kelgende, jahan xelqliri uninggha itaet qilidu. **11** U texiyini üzüm téligha, Éshek balisini sortluq üzüm téligha baghlar qoyar. U libasini sharabta yuyup, Tonini üzüm sherbitide yuyar. **12** Uning közliri sharabtin qizirip kéter, Chishliri süt ichkinidin ap'aq turar. **13** Zebulun déngiz boyini makan qilar, Makani kémlerning panahgahi bolar, Yer-zémini Zidon'ghiche yétip barar. **14** Issakar bestlik berdem bir éshektur, U ikki qotan arisida yatqandur; **15** U aramgahning yaxshi ikenlikige qarap, Zéminning éssiliqini körüp, Yük kötürüshke mürisini éqip, Alwan'gha ishleydighan qul bolup qalar. **16** Dan Israil qebililiridin biri bolar, Öz xelqige höküm chiqirar. **17** Dan yol üstidiki yilan, Chighir yol üstide turghan zeherlik bir yilandur. U atning tuyuqini chéqip, At min'güchini arqigha mollaq atquzar. **18** I Perwerdigar, nijatinggha telmürüp kütüp keldim! **19** Gadqa bolsa, qaraqchilar qoshuni hujum qilar; Lékin u tapinini bésip zerbe bérer. **20** Ashirning tamiqida zeytun méyl bolar, U shahlar üçhün nazu-németlerni teminler. **21** Naftalidin chirayliq gepler chiqar, U erkin qoyuwétilgen maraldur. **22** Yüsiup méwilik derexning shéxidur, Bulaqning yénidiki köp méwilik shaxtektur; Uning shaxchiliri tamdin halqip ketkender. **23** Ya atquchilar uninggha azar qilip, Uninggha oq atti, uninggha nepretlendi. **24** Halbuki, uning oqayiy mezmur turar, Qol-bilekliri eplik turghuzular, Shu [küch] Yaquptiki qudret Igsining qolliridindur — (Israilning Qoram Téshi, yeni uning Padichisi Uningdin chiqar!) **25** [Ashu küch] atangning Tengrisidindur — (U sanga medet bérer!) [Yeni] Hemmige Qadirdindur — U séni beriketler! Yuqirida asmanning beriketliri bilen, Töwende yatqan chongqur sularning beriketliri bilen, Emchek bilen baliyatquning berikiti bilen séni beriketler! **26** Séning atangning tiligen beriketliri ata-bowilirimning tiligen beriketliridin ziyade boldi, Ular menggülik tagh-édirlarning chetlirigiche yéter, Ular Yüsiupning béshigha chüsher, Yeni öz qérindashliridin ayrim turghuchining choqqisigha téger. **27** Binyamin yirtquch böridektur; Etigende u owni yer. Kechqurun u oljisini teqsim qilar» — dédi. **28** Bularning hemmisi Israilning on ikki qebilisi bolup, mezkur sözler bolsa atisinging ulargha tiligen bext-beriket sözliridur. U shuning bilen ularning herbirige mas kélidighan bir beriket bilen ulargha bext-beriket tilidi. **29** Andin Yaqup ulargha mundaq tapilidi: — «Men emdi öz qowmimning qéshigha qoshulimen. Siler méni ata-bowilirimning yénida, hittiyarlardin bolghan Efronning étizliqidiki ghargha depne qilinglar; **30** u ghar bolsa Qanaan zéminida Mamrening udulida, Makpélahning étizliqida. Gharni Ibrahim göristan bolsun dep shu étizliq bilen qoshup hittiy Efrondin sétiwalghanidi. **31** Shu yerde Ibrahim ayali Sarah bilen depne qilin'ghan; shu yerde Ishaq ayali Riwalk bilenmu depne qilin'ghan; shu yerde menmu Léyahni depne qildim. **32** Bu étizlik hem ichidiki ghar Hetning ewladliridin sétiwélin'ghanidi». **33** Yaqup oghullirigha bu wesiyetni tapilap bolup, putlirini kariwatta tüzlep, nepes toxtap öz qowmigha qoshuldi.

50 Yüsiup atisinging yüzige özi étip, uning üstide yiglap, uni söydi. **2** Andin Yüsiup öz xizmitide bolghan téwiplargha atisini mumiya qilishni buyrudi; shuning bilen téwiplar Israilni

mumiya qildi. **3** Buni qilishqa qiriq kün ketti, chunki mumiya qilishqa shunchilik kün kettetti. Misirliqlar uningga yetmish kün matem tutti. **4** Uningga haza tutush künliri ötüp bolghanda, Yüsüp Pirewnning ordisdikilerghe: — Men neziringlarda iltipat tapqan bolsam, Pirewnning qulaqlirigha söz qilinglarki: — Atam manga qesem qildurup: «Mana men ölimen; sen méni men Qanaan zéminida özüm üçün kolap qoyghan göрге depne qilghin» dégenidi. Emdi Pirewn manga ijazet bergey, men bérip atamni depne qilip bolup yénip kelsem, — dédi. **6** Pirewn jawaben: — Sen bérip özüngge atang qesem qildurghandek uni depne qilghin, dédi. **7** Shuning bilen Yüsüp atisini depne qilghili mangdi. Pirewnning barliq xizmetkarliri, ordining aqsaqalliri hem Misir zéminidiki aqsaqallar uning bilen hemrah bolup mangdi. **8** Yüsüpning öyidiki hemmisi, qérindashliri we atisining öyidikilermu bille bard; ular peqet kichik baliliri, qoy-kala padilirini Goshen yurtida qoyup ketti. **9** Uning bilen yene jeng harwiliri we atliqlarmu bille bard; shuning bilen ular nahayiti chong bir qoshun boldi. **10** Ular Iordan deryasining u teripidiki «Atadning xamini»gha yétip kelgende, shu yerde qattiq we hesretlik yigha-zar qilip matem tutup yighlashti. Yüsüp atisi üçün yette kün matem tutti. **11** Shu yurtta olturushluq Qanaaniylar Atadning xaminida bolghan bu matemni körüp: — Bu misirliqlarning intayin qattiq tutqan hazisi boldi, déyishti. Bu sewebtin u jayning nami «Abel-Mizraim» dep ataldi; u Iordan deryasining u teripididur. **12** Yaqupning oghulliri uning özlirige tapilighinidek qildi; **13** uning oghulliri uni Qanaan zéminigha élip bérip, Mamrening udulida, Makpélahning étizliqining ichidiki gharda depne qildi. Shu gharni Ibrahim qebristanliq qilay dep Makpélahning étizliqi bilen qoshup hittiy Efrondin sétiwalghanidi. **14** Yüsüp atisini depne qilghandin kéyin, özi, qérindashliri, shundaqla atisini depne qilishqa uninggha hemrah bolup chiqqan hemme xelqler Misirgha yénip keldi. **15** Lékin Yüsüpning qérindashliri atisining ölüp ketkinini körgende: — Emdi Yüsüp bizge dühmen bolup bizning uninggha qilghan barliq yamanliqimizni üstimizge yandurarmikin, déyishti. **16** Ular Yüsüpning qéshigha adem ewetip: — Atiliri ölüshtin ilgiri bizge wesiyet qilip tapilap: — **17** «Siler Yüsüpke: — Akiliring sanga rezillik qilghanidi; emdi ularning asiyliqi hem gunahini kechürgin! — denglar» — dégenidi. Hazir silidin ötünümizki, atilirining Xudasining bendilirining asiyliqini kechürgeyla! — dédi. Yüsüp bu geplerni anglap yighlidi. **18** Andin akiliri kélip uning aldida özlirini yerge étip: — Mana, biz silining qulliridurmiz! — dédi. **19** Lékin Yüsüp ulargha jawaben: — Qorqmanglar! Men Xudaning ornida turuwatamdım? **20** Siler derweqe manga shu ishni yaman niyet bilen qildinglar; lékin Xuda бүгүнкү күндикидек nurghunlighan xelqning jénini tirik saqlap qélish üçün shu ishni yaxshiliqqa békitkenidi. **21** Shunga emdi qorqmanglar; men hem silerni hem bala-chaqiliringlarni baqimen, — dédi we ularning könglini xatirjem qilip méhirlik gep qildi. **22** Yüsüp atisining jemeti bilen bille Misirda turup qaldi. Yüsüp bir yüz on yil ömür kördi. **23** Bu teriqide Yüsüp Efraimning üçinchi ewladini kördi; Manassehning oghli Makirning balilirimu uning tizliri üstide tughuldi. **24** Yüsüp qérindashlirigha: — Men ölüp kétimen; lékin Xuda choqum silerni yoqlap silerni bu zémindin chiqirip, Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa bérishke qesem qilip wede qilghan zémin'gha yetküzidu, — dédi. **25** Andin Yüsüp yene qérindashlirigha qesem ichküzüp: «Xuda silerni choqum yoqlaydu; shu chaghda siler méning söngelirimni élip, bu yerdin chiqip kétishinglar kérek», — dédi. **26** Yüsüp bir yüz on yashqa kirgende wapat tapti. Ular uni mumiya qilip, Misirda bir méyit sanduqigha sélip qoydi.

Misirdin chiqish

1 We töwendikler Israil [bilen bille] Misirga barghan oghullirining ismirliri (ular herqaysisi öz bala-chaqilirini élip, Yaqup bilen bille Misirga barghanidi): — **2** Ruben, Shiméon, Lawiy, Yehuda, **3** Issakar, Zebulun, Binyamin, **4** Dan, Naftali, Gad we Ashir. **5** Emdi Yaqupning pushtidin bolghanlar jemiy bolup yetmish adem idi. Bu waqitta Yüsüp Misirda idi. **6** Kéyin Yüsüp, uning barliq qérindashliri hemde barliq zamandashliri ölüp tügüdi. **7** Shundaqtimu, Israillar köp tughulup, téz awup, intayin kücheydi; ular zémin'gha bir keldi. **8** U waqitlarda Yüsüpni bilmeydighan yéngi bir padishah Misirda textke chiqti. **9** U xelqige: Mana, Israillarning xelqi bizdin ziyade awup hemde bizdinmu küchlinip ketti. **10** Emdi biz ulargha nisbeten aqilane ish tutayli; bolmisa, ular téximu awup kétidu, mubada urush partlap qalsa, shundaq boliduki, ular düshmenlirimiz terepke ötüp, bizge hujum qilip, yurttin chiqip kétishi mumkin, — dédi. **11** Shuning bilen ular unarni qattiq emgekler bilen xarlash üçün ish bashlirini teyinlep nazarechilikke qoydi. Shuning bilen Israillar Pirewn üçün Pitom bilen Raamses dégen maddiy eshaya saqlaydighan sheherlerni yasap berdi. **12** Lékin unarni [qanche] ezgenséri, bular shunche köpiyip hemme yerni qapliidi; buning bilen misirliqlar Israillargha öch bolup ketti. **13** Shuning bilen misirliqlar Israillargha zulm qilip, unarni téximu qattiq ishliitip éghir ishlargha saldi. **14** Misirliqlar unarni laychilik, xish-késeek quyush we étizlarning herxil emgекlirige sélip, ishning qattiqliqi bilen unarning turmushigha qattiq éghirchilik saldi; unarni néme emgekke salmisun, intayin japaliqi idi. **15** Misir padishahi ikki ibraniy tughut anisigha söz qilip (ularning birining ismi Shifrah, yene birining ismi Puah idi): **16** — siler qachanliki ibraniy xotunlarni tughdursanglar, tughqanda obdan qaranglar; bowaq oghul bolsa, öltürüwétinglar; qiz bolsa, tirik qoyunglar, — dédi. **17** Lékin tughut aniliri Xudadin qorqup, Misirning padishahi ulargha éytqandek qilmay, belki oghul bowaqlarni tirik qoydi. **18** Shunga Misirning padishahi tughut anilirini chaqirtip ularidin: — Bu néme qilghininglar?! Oghul balilarni némishqa tirik qoydunglar? — dep soridi. **19** Tughut aniliri Pirewn'ge jawab bérip: — Ibraniy ayollar misirliq ayallargha oxshimaydu. Ular küchlük, saghlam-timen bolghini üçün tughut aniliri unarning qéshigha yétip barghuche, özliri tughup bolidu, — dédi. **20** Netijide, Xuda tughut anilirigha iltipat körsetti; Israil xelqi dawamlıq köpiyip, téximu kücheydi. **21** Shundaq boldiki, tughut aniliri Xudadin qorqidighan ixlasmen bolghanliq üçün Xuda unarni aililik bolushqa muyyesser qildi. **22** Buning bilen Pirewn barliq puxralirigha: — Israillardin yéngi tughulghan oghul balilarning hemmisini deryagha tashlanglar, lékin qiz balilarning hemmisini tirik qaldurunglar, dep emr qildi.

2 Lawiyning jemetidin bolghan bir kishi bérip, Lawiyning neslidin bolghan bir qizni xotunluqqa aldi. **2** Bu ayal hamilidar bolup, bir oghul tughdi. Ana uning chirayliq ikenlikini körüp, uni üç ay yoshurup saqlidi. **3** Uni yene yoshurushqa amalsiz qalghanda, qomushtin bir séwet yasap, uninggha yarayélim we mom suwap, balini ichige sélip, deryaning qirghiqidiki qomushluq arisigha qoyup qoydi. **4** Andin balining hedisi uninggha néme bolarkin dep yiraqtin qarap turdi. **5** U waqitta Pirewnning qizi sugha chömülgili derya terepke keldi; uning chörlirini derya boyida aylinip yürdi. Pirewnning qizi qomushluqning arisida turgan séwetni körüp, xas chörisini uni élip chiqishqa ewetti. **6** U séwetni échip qariwidi, mana, bir oghul balini kördi we u bala yighlap ketti. Melike uninggha ich

aghritip: — Bu shühbisizki ibraniylarning baliliridin biri iken, dédi. **7** U chaghda balining hedisi Pirewnning qizidin: — Men bérip, sili üçün balini émitip baqidighan bir ibraniy inik ana tépип kéleymu? — dep soridi. **8** Pirewnning qizi uninggha: — Barghin, dédi. Qiz bérip bowaqning anisini chaqirip keldi. **9** Pirewnning qizi uninggha: — Bu balini élip kétip men üçün émitip béqip ber; heqqingni bérimen, dédi. Shuning bilen ayal balini élip kétip, uni émitip baqti. **10** Bala chong bolghanda uni Pirewnning qizining qéshigha élip bardı; u uninggha oghul boldi. U: «Men uni sudin chiqiriwalghan» dep uninggha Musa dégen ismini qoydi. **11** Musa chong bolghandin kéyinki künlerde shundaq boldiki, u öz qérindashlirining yénigha bardı we ularning éghir emgekke séliniwatqanliqini öz közi bilen kördi. Arida, bir misirliqning ibraniy qérindashliridin birini uruwatqanliqini kördi. **12** U töt etrapigha qarap, adem yoqluqini körüp, héliqi misirliqni urup öltürüp, qumgha kömüp yoshurup qoydi. **13** Etisi u yene chiqip qariwidi, mana ikki ibraniy bir-biri bilen soqushuwatatti; u yolsizliq qiliwatqan kishige: — Öz qérindashingni némishqa urisen? — dédi. **14** Héliqi kishi jawab bérip: — Kim séni bizge hakim we soraqchi qilip qoydi? Héliqi misirliqni öltürginingdek néminu öltürmekchimusen? — dédi. Musa bu gepni anglap qorqup öz ichide: «Men qilghan ish jezmen ashkara bolup qaptul» dep oyliidi. **15** Pirewn hem bu ishtin xewer tépип, Musani öltürmekchi boldi; lékin Musa Pirewnning aldidin qéchip, Midiyan zéminigha bérip olturaqashtı. Bir küni, u quduqning yénigha kélip olturdi. **16** Midiyaning kahinining yette qizi bar idi; ular kélip, atisining qoylirini sughirishqa su tartip oqurlargha quyup toldurushqa bashlıdi. **17** U waqitta [yerlik] padichilar kélip, unarni heydidi, Musa qopup qizlarga yardem bérip, qoylirini sughiriship berdi. **18** Ular atisi Réuelning qéshigha yénip kelgende, ularidin: — Némishqa бүгүн shunche téz yénip keldinglar? — dep soridi. **19** Ular jawab bérip: — Bir misirliq adem bizni padichilarning qolidin qutquzdi hemde biz üçün su tartip, qoy padimizni sughiripmu berdi! — dédi. **20** U qizlirigha: — Undaqa u kishi hazir nede?! Uni némishqa sirtta tashlap keldinglar? Uni tamaqqa chaqiringlar, — dédi. **21** Musa u kishi bilen bille turushqa maqul boldi. U qizi Zipporahni uninggha xotunluqqa berdi. **22** U ayal uninggha bir oghul tughup berdi; Musa «Men yaqa yurtta musapirdurmen» dep, uning ismini Gershom dep qoydi. **23** Nurghun künlér ötüp, Misirning padishahi öldi. Israillar öz qulluq haliti tüpeylidin ah-zar urup, nale-peryad kötürdi; qulluqtin bolghan peryadi Xudaning huzurigha bérip yetti. **24** Xuda unarning ah-zarlirini anglap, Özining Ibrahim bilen, Ishaq bilen we Yaqup bilen tüzgen ehdisini ésigé aldi. **25** Shuning bilen Xuda Israillarning hal-ehwalini kördi we Xuda ulargha köngül böldi.

3 Musa bolsa qéynatisi Midiyaning kahini Yetroning qoy padisini baqatti. U qoylarni bashlap chölning eng chétige Xudaning téghi, yeni Horeb téghining baghrigha keldi. **2** Shu yerde bir azghanliqtin örlep chiqiwatqan ot yalquni ichidin Perwerdigarning Perishtisi uninggha körindi. Mana, azghanliq otta köyiwatqan bolsimu, lékin azghan özi köyüp ketmigenidi. **3** Musa: — Men bérip, bu ajayip menzirini körüp baqay; azghanliq némishqa köyüp ketmeydighandu? — dep oyliidi. **4** Perwerdigar uning buni körgili yoldin chetnep [azghanliqqa] kelginini kördi; Xuda azghanliq ichidin uni: — Musa! Musa! — dep chaqirdi. U: — Mana men! — dep jawab berdi. **5** U uninggha: — Bu yerge yéqin kelme; putliringdin keshingni salghin; chünki sen turgan bu yer muqeddes joydur. **6** Men atangning Xudasi, Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasidurmen, — dédi. Buni anglap Musa Xudagha qarashın qorqup, yüzini étiwaldi. **7** Perwerdigar uninggha mundaq dédi: — Berheq, Men

Misirda turuwtan qowmimning tartiwatqan azab-oqubetlirini kórdum, nazarethchilerning ularni [xarlawatqanliqidin] qilghan peryadini anglidim; chünki Men ularning derdlirini bilimen. **8** Shunga Men ularni misirliqlarning qolidin qutquzup, shu zémindin chiqirip, yaxshi hem keng bir zémin'gha, süt bilen hesel éqip turidighan bir zémin'gha, yeni Qanaaniy, Hittiy, Amoriy, Perizziy, Hiwiy we Yebusiylarning yurtigha élip bérishqa chüshütmü. **9** Mana emdi Israillarning nale-peryadi Manga yetti, misirliqlarning ulargha qandaq zulum qilghanliqinimu kórdüm. **10** Emdi sen kel, Men séni xelqim Israillarni Misirdin élip chiqirish üçün Pirewnning aldigha ewetimen, — dédi. **11** Lékin Musa Xudagha: — Men kim idim, Pirewnning aldigha béríp Israillarni Misirdin chiqiralighudek? — dédi. **12** U jawab béríp: — Berheq, Men sen bilen bille bolimen; sen qowmni Misirdin élip chiqqandin kéyin bu taghda Xudagha ibadet qilisiler; bu ish mana özüngge Méning séni ewetkinimning ispat-belgisi bolidu, — dédi. **13** Shuning bilen Musa Xudagha: — Men Israillarning qéshigha béríp ulargha: «Ata-bowiliringlarning Xudasi méni qéshinglarga ewetti» désem, ular mendin: «Uning nami néme?» — dep sorisa, ulargha néme dep jawab bérimen? — dédi. **14** Xuda Musagha: — Men «Ezeldin bar Bolghuchi»durmen — dédi. Andin U: — Béríp, Israillargha: ««Ezeldin bar Bolghuchi» méni qéshinglarga ewetti» dep éytqin, dédi. **15** Xuda Musagha yene: — Israillargha: — «Ata-bowiliringlarning Xudasi, Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasi bolghan «Yahweh» méni qéshinglarga ewetti; U: [Yahweh dégen] bu nam ebedigiche Méning namim bolidu, dewrdin-dewrgiche Men shu nam bilen eske élinimen, deydu» — dégin. **16** — Béríp, Israilling aqsqaqallirini yighip ulargha: — «Ata-bowiliringlarning Xudasi, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupning Xudasi bolghan Perwerdigar manga körünüp: — Men silerni yoqlap keldim, Misirda silerge qandaq muamile qiliniwatqanliqini kórdüm; **17** shuning üçün sözüim shudurki, Men silerni Misirning zulumidin chiqirip, Qanaaniylar, Hittiyar, Amoriylar, Perizziylar, Hiwiylar we Yebusiylarning zémini, yeni süt bilen hesel éqip turidighan zémin'gha élip barimen, dédi, — dégin, dédi. **18** — Shuning bilen ular séning sözüngge qulaq salidighan bolidu. U waqitta sen, özüng we Israilling aqsqaqalliri bilen birge Misir padishahining aldigha béríp, uninggha: «Ibraniylarning Xudasi Perwerdigar biz bilen körüшти. Emdi sizdin ötünimizki, bizge üç künlik yolni bésip, chölge béríp, Xudayimiz Perwerdigargha qurbanliq qilishqa ijazet bergeysiz» — denglar. **19** Lékin Misir padishahining hetta qudretlik bir qolning astida turupmu, silerni yenila qoyup bermeydighinini bilimen. **20** Shunga qolumni uzitip, misirliqlarni Men öz zémini ichide körsetmekchi bolghan herxil karamet-möjizilirim bilen urimen; andin [Pirewn] silerni qoyup béridu. **21** Bu qowmni misirliqlarning aldida iltapat tapturimen we shuning bilen shundaq boliduki, siler shu yerdin chiqqinighlarda, quruq qol chiqmaysiler. **22** Belki herbir ayal kishi öz qoshnisidin we öz öyide olturushluq yat ayaldin kümüş zinnet buyumliri, altun zinnet buyumliri we kiyim-kéçeklerni telep qilidu. Bu nersilerni oghul-qizliringlarga taqaysiler, kiydürisiler; shu तरीqide misirliqlardin olja alghan bolisiler, — dédi.

4 Musa jawab béríp: — Mana, ular manga ishenmey turup, sözüngge qulaq salmaydu, belki: «Perwerdigar sanga körünmide», déyishi mumkin, dédi. **2** Perwerdigar uninggha: — Qolungdiki bu néme? — dep soridi. U: — Bu bir hasa, dep jawab berdi. **3** U: — Uni yerge tashla, dédi. Uni yerge tashliwidi, u bir yilan'gha aylandi; Musa uning aldidin qachti. **4** Andin Perwerdigar Musagha: — Qolungni uzitip, uni quruquqdin tut, déwidi, u qolini uzitip, uni tutti. U yene uning qolida

hasigha aylandi. **5** [Perwerdigar yene]: — Buning bilen ular ata-bowiliringning Xudasi, yeni Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasi bolghan Perwerdigarning sanga körün'ginige ishinidu, — dédi. **6** Perwerdigar uninggha yene: — Qolungni qoynunggha salghin, déwidi, u qolini qoyningha sélip chiqiriwidi, mana, qoli pése-maxaw késilige griptar bolup qardek aqirip ketti. **7** Andin uninggha: — Qolungni yene qoynunggha salghin, déwidi, qolini qoyningha saldi. Uni yene qoynidin chiqiriwidi, mana, öz eksige kélip etlirining bashqa yerliridek boldi. **8** Perwerdigar yene: — Shundaq boliduki, eger ular sanga ishenmey, aldinqi möjizilik alametke köngülshimise, ular ikkinchi möjizilik alametke ishinidu. **9** Halbuki, ular bu ikki möjizige yenila ishenmise we ya sözüngge qulaq salmisa, undaqa sen [Nil] deryasining süyidin élip, quruq yerge tökkin. Shuning bilen sen deryadın alghan su quruq yer üstide qan'gha aylinidu, dédi. **10** Andin Musa Perwerdigargha: — Ey Igem, men eslidinla gepke usta emestim, sen qulunggha söz qilghandin kéyinmu yenila shundaq; chünki men aghzim kalwa we tilim éghir ademmen, — dédi. **11** Perwerdigar uninggha: — Kim insan'gha éghiz bergen? Kim ademni gacha yaki gas, kögüchi yaki kor qilghan? Shundaq qilghuchi Men Perwerdigar emesmu? **12** Emdi sen barghin, Men Özüm séning aghzing bilen bille bolimen, néme sözleydighiningni sanga ögitip turimen, — dédi. **13** Lékin u: — Ey Igem! Sendin ötüniüp qalay, Sen [bu ishq] xalighan [bashqa] birsini ewetip, shuning qoli bilen qilgin! — dédi. **14** Buni anglap Perwerdigarning ghezpi Musa'gha tutuship: — Lawiylardin bolghan akang Harun bar emesmu? Uning gepni obdan qilalaydighinini bilimen. Mana, u emdi séning aldigha chiqishqa alliqachan yolgha chiqti; u séni körse, köngli tolumu xush bolidu. **15** Emdi deydighan geplerni uninggha éyt; Men Özüm séning aghzing bilen bille we uning aghzi bilen bille bolimen, néme qilish kéreklikinglarni silerge ögitimen. **16** Harun séning ornungda xelqge sözleydu; shundaq boliduki, u sanga éghiz bolidu, sen uninggha Xudadek bolisen. **17** Bu hasini qolunggha élip, uning bilen shu möjizilik alametlerni körsitisen, — dédi. **18** Shuning bilen Musa qéynatisi Yetroning qéshigha yénip béríp, uninggha: — Manga ijazet bergeyila, Misirdiki qérindashlirimning qéshigha baray, ular hayatmu, emesmu körüp kéley, dédi. Yetro Musagha: — Aman-ésen béríp kelgin, — dédi. **19** Musa téxi Midiyandiki waqitda, Perwerdigar uninggha yene: — Misirgha yénip barghin! Chünki séning jéningni istigen kishiler ölüp ketti, — dédi. **20** Shuning bilen Musa ayali we oghullirini élip, ularni bir éshekke mindürtüp, Misir zémini'gha bérishqa yolgha chiqti. Mangghanda Musa Xudaning hasisini alghach ketti. **21** Perwerdigar Musagha: — Misirgha yénip barghiningda sen agah bol, Men qolunggha tapshurghan barliq karametlerni Pirewnning aldida körsetkin. Lékin Men uning könglini xelqni qoyup bermigüdek qattiq qilimen. **22** Sen Pirewn'ge: — «Perwerdigar unundaq deydu: — Israil Méning oghlum, Méning tunji oghlum bolidu. **23** Shuning üçün Men sanga: Oghlumni Özümge ibadet qilishqa qoyup ber, dédim. Uninggha yol qoyushni ret qilidighan bolsang, séning tunji oghlungni öltürimen» — dégin, — dédi. **24** Emma Musa seper qilib bir qonalghugha kelgende, Perwerdigar uninggha uchrup, uni öltürüwetmekchi boldi. **25** Shuning bilen Zipporah bir chaqmaq téshini élip, oghlining xetnilikini késip, uni éringin ayighigha tashlap: — Sen derweqe aldimda qan töker er ikensen! — dédi. **26** Shuning bilen Perwerdigar uni qoyup berdi (bu chaghada Zipporah uninggha: «Sen derweqe aldimda qan töker bir er ikensen!» — dédi. Bu sözini u xetne tüpeylidin éytti). **27** Perwerdigar Harun'gha: — Sen chöl-bayawan'gha béríp, Musa bilen körüşkin, déwidi, u béríp Xudaning téghida

uning bilen uchriship, uni söydi. **28** Musa özini ewetken Perwerdigarning hemme sözliri bilen qilishqa buyrug'ha barliq möjizilik alametlarni Harun'gha dep berdi. **29** Andin Musa bilen Harun bérip, Israillarning barliq aqsaqallarini yohg'di. **30** Harun Perwerdigarning Musagha éytgan hemme sözlirini bayan qildi we xelqning kóz aldida shu möjizilik alametlarni kórsetti. **31** Buni kórtup, xelq ishendí; Perwerdigarning Israillarni yoqlap, ular uchrighan xarliqlarni kórgenlikini anglighan haman, bashlirini éqip sejde qilishiti.

5 Andin Musa bilen Harun Pirewnning aldigha bérip, uninggha: — Israilning Xudasi Perwerdigar sanga: — «Ularning bérip chölde Manga ibadet qilip, héyt ótküzishige qowmimgha yol qoysun» deydu, — dédi. **2** Lékin Pirewn jawab bérip: — Uning sözige qulaq sélip, méni Israilgha yol qoyghuzidighan qandaq Perwerdigar iken u? Men u Perwerdigarni tonumaymen hem Israilghimu yol qoymaymen, dédi. **3** Ular söz qilip: — Ibraniylarning Xudasi biz bilen kórshiti. Shunga ötünimizki, bizge Perwerdigar Xudayimizgha qurbanliq sunush üçün bizge chölge bérishqa üç künlik yolgha ruxset bergeysiz. Bolmisa, U bizni waba yaki qilich bilen urushi mumkin, — dédi. **4** Lékin Misirning padishahi ulargha jawab bérip: — Ey Musa we Harun, némishqa ikkingiz xelqni ishloridin toxtitip qoymaqchi bolisiler? Bérip öz epkeshlirini kórtüringlar! — dédi. **5** Pirewn yene: — Mana, xelq yurtta ziyade awup ketti. Siler bolsanglar, ularni epkeshliridin xalas qilmaqchisiler, dédi. **6** Shu küni Pirewn nazaretchilerge we nazaretchilerning qol astidiki ish bashlirigha buyruq chüshürüp: — **7** Hazirdin bashlap xelqge ilgririkidek kések quyushqa saman bermenglar! Ular samanni ózliri yighsun. **8** Lékin ilgiri qanchilik kések quyup kelgen bolsa, hélihem kem qilmay shunchilik kések quydurunglar; chünki ular hurunliship: «Xudayimizgha qurbanliq ótküzishke bizni barghili qoy» dep ghelwe qilishiwatidu. **9** Emdi ularni óz ishigha toluq bend bolup, yalghan-yawidaq geplerge qulaq salmasliqi üçün, bu ademlerning üstige téximu éghir emgeklerni yüklenglar, — dédi. **10** Shuning bilen xelqning üstidiki nazaretchiler bilen ish bashliri chiqip xelqge: Pirewn shundaq dédiki, men emdi silerge saman bermeydighan boldum. **11** Özünglar béringlar, özünglar üçün qeyerdin saman tapalisanglar, shu yerdin élip kélinglar; lékin qilidighan ishloringlar bolsa qilchilikmu kémeytilmeydu, — dédi. **12** Buning bilen xelq pütkül Misir zéminigha tarilip, samanning ornigha paxal yighishqa bashlidi. **13** Nazaretchiler bolsa ularni qistap: Silerge saman bérligen chaghdikidek hazir mu her künlik ishni shu küni qilinglar, dédi. **14** Israillarning üstige Pirewnning nazaretchiliri teripidin qoyulghan Israilliq ish bashliri tayaq yédi we: — Tüntügün we bügün némishqa kések quyush wezipisi burunqidek toshquzup orunlimidighanlar?! — dep til ishitti. **15** Andin Israilliq ish bashliri Pirewnning aldigha bérip: Némishqa öz qullirigha mundaq muamile qilidila? **16** Öz qullirigha héch saman bérimidi. Lékin [nazaretchiler] yenila «kések quydurunglar» dep bizni buyruydu. Mana, öz qulliri tayaq yewatidu, emma eyib bolsa ózlining ademliride, dep peryard qildi. **17** Lékin u yene: — Siler hurun ikensiler! Hurun ikensiler! Shunga siler: «Bérip Perwerdigargha qurbanliq ótküzüshimizge ijazet ber dewatisiler. **18** Qaytip bérip ishingni qilish! Silerge saman bérlmeydu, biraq késeklerni belgilen'gen san boyiche [awwalqidek] toluq tapshurushisen, dédi. **19** Israilliq ish bashliri [Pirewnning]: «Siler herkünlik wezipenglarni, yeni telep qilghan késeklerni belgilen'gen sandin kémeytsenglar qet'iy bolmaydu» déginige qarap, béshigha bala-qazaning chüshidighanliqini bilishti. **20** Ular Pirewnning aldin chiqip kéliwatqinida, ular bilen kórshüshke kélip shu yerde saqlap turghan Musa we Harun bilen uchriship qaldi.

21 Ular Musa bilen Harun'gha: — Bizni Pirewnning neziride we uning emeldarlarining neziride sésitip, bizni óltürishke ularning qoligha qilich tutquzghininglar üçün, Perwerdigar silerning üstünglargha höküim qilsun! — dédi. **22** Shuning bilen Musa Perwerdigarning aldigha yénip bérip uninggha: — Ey Igem, némishqa bu xelqni balagha tiqting? Sen néme üçün méni ewetting? **23** Chünki men Pirewnning aldigha kirip Séning naming bilen söz qilghinimdin tartip, u bu xelqning üstige téximu ziyade azab qilghili turdi. Emma Sen téxiche qowmingni héch qutquzmiding, — dédi.

6 Lékin Perwerdigar Musagha: — Emdi sen Méning Pirewn'ge qilidighanlirimni kórisen; chünki u qudretlik bir qoldin mejburlinip, ularni qoyup béridu, qudretlik bir qolning sewebidin ózining zéminidin ularni qoghlap chiqiriwétidu, — dédi. **2** Andin Xuda Musagha [yene] söz qilip mundaq dédi: — Men Perwerdigardurmen. **3** Men Ibrahimgha, Ishaqqa we Yaqupqa Qadir-mutleq Tengri süpitide kóründüm; lékin «Yahweh» dégen namim bilen ulargha ashkara tonulmidim. **4** Men ular bilen: — «Siler musapir bolup olturghan zéminni, yeni Qanaan zéminini silerge bérimen» dep, ular bilen ehde baghliship wede qilghanmen. **5** Emdi Men misirliqlar qul qilip zulum salghan Israillarning ah-zarlarini anglap, qilghan shu ehdemni ésimge aldim. **6** Shunga Israillargha mundaq dégin: — «Men Perwerdigardurmen; Men Özüm silerni misirliqlarning éghir yükliri astidin chiqirip, ularning qulluqudin azad qilip, qolunni uzitip ulargha chong balayi'apetlerni chüshürüp, silerge hemjemet bolup hörlükke érishtürimen. **7** Silerni Öz qowmim bolushqa qobul qilimen we Özüm Xudayinglar bolimen; shuning bilen siler özünglarni misirliqlarning yüklirining astidin qutquzup chiqarghuchining Men Xudayinglar Perwerdigar ikenlikini bilisiler. **8** Men shuning bilen silerni qol kórtürüp Ibrahimgha, Ishaqqa we Yaqupqa bérishke qesem qilghan zémin'gha élip barimen; Men u yerni silerge miras qilip zéminliqqa bérimen; Men Perwerdigardurmen». **9** Bularning hemmisini Musa Israillargha dep berdi; lékin ular éghir qulluq azabidin pighan'gha chüshken bolup, uninggha qulaq salmidi. **10** Andin Perwerdigar Musagha yene: — **11** Bérip Misirning padishahi Pirewn'ge: «Israillarning zéminingdin kétishige yol qoy», dep éytqin, dédi. **12** Lékin Musa Perwerdigarning aldida: Mana, Israillar manga qulaq salmighan yerde, Pirewn qandaqmu mendek kalpuki xetne qilinmighan bir ademge qulaq salsun? — dédi. **13** Emma Perwerdigar Musa we Harun'gha sözlep, ularning Israillargha we Misirning padishahi Pirewn'ge Israillar toghruluq: — «Ular Misir zéminidin élip chiqirilsun» dégen emr yetküzüshini buyrudi. **14** Töwendikiler jemet bashliqliri: — Israilning tunji og'hl bolghan Rubenning oghulliri Hanuq, Pallu, Hezron we Karmi. Bular bolsa Rubenning nesilliri idi. **15** Shiméonning oghulliri: — Yemuel, Yamin, Ohad, Yaqin, Zohar we qanaanliq ayaldin bolghan Saullar idi; bular Shiméonning nesilliri idi. **16** Lawiyning oghullirining isimliri, nesebnamilirige asasen: Gershon, Kohat we Merari; Lawiyning ömrining yilliri bir yüz ottuz yette yil boldi. **17** Gershonning oghulliri aililiri boyiche: — Libni we Shimey. **18** Kohatning oghulliri: — Amram, Yizhar, Hébron bilen Uzziel. Kohat bir yüz ottuz üç yil ömür kórdi. **19** Merarining oghulliri: — Mahli we Mushi. Bular nesebnamilir boyiche Lawiyning nesilliri idi. **20** Amram öz hammisi Yokebedni xotunluqqa aldi, Yokebed uninggha Harun we Musani tughup berdi. Amram bir yüz ottuz yette yil ömür kórdi. **21** Yizharning oghulliri: — Korah, Nefeg we Zikri idi. **22** Uzzielning oghulliri: — Mishael, Elzafan we Sitri idi. **23** Harun bolsa Nahshonning singlisini, yeni Amminadabning qizi Élishébani xotunluqqa aldi. U uninggha Nadab bilen Abihuni,

we Eliazar bilen Itamarni tugʻup berdi. **24** Korahning oghulliri: — Assir, Elkanah we Abi'asaf; bular Korahlarning nesilliri idi. **25** Harunning ogʻli Eliazar Putielning qizlirining birini xotunluqqa aldi; u uninggha Finihasni tugʻup berdi; bular bolsa öz nesebi boyiche hemmisi Lawiyarning jemet bashlqliri idi. **26** Perwerdigarning: — Israillarni qoshunlardek top-topi bilan Misir zéminidin élip chiqinglar, dégen emrini taphshuriwalghuchilar del mushu Harun bilen Musa idi. **27** Israillar Misirdin chiqirilsun, dep Misirning padishahi Pirewn'ge söz qilghanlar del bu kishiler, yeni mushu Musa bilen Harun idi. **28** Perwerdigar Misirning zéminida Musagha söz qilghan waqtida **29** Musagha: «Men Perwerdigardurmen. Sanga éytqinimning hemmisini Misirning padishahi Pirewn'ge dégin», dep emr qildi. **30** Lékin Musa Perwerdigarning aldida: — Mendek kalpuki xetne qilinmighan bir kishige Pirewn qandaqmu qulaq salsun?» — dep jawab bergenide.

7 Shuning bilen Perwerdigar Musagha: — Mana, Men Pirewnning aldida séni Xudaning ornida qildim. Akang Harun bolsa séning peyghembiring bolidu. **2** Men sanga buyrugʻhinimning hemmisini [uninggha] deysen; andin akang Harun Pirewn'ge uning öz zéminidin Israillarni qoyup bérishi kérekliki toghrisida söz qilidu. **3** Lékin Men Pirewnning kónglini qattiq qilmen; buning bilen Men Misir zéminida möjizilik alametler we karametlirimni köplep körsitimen. **4** Shundaqtimu, Pirewn silerge qulaq salmaydu. Emma Men Misirning üstige höküm chiqirip qolumni uzitip, chong balayi'apetlerni chüshürüp, qoshunlirim bolghan Öz qowmim Israillarni Misir zéminidin chiqirimen. **5** Öz qolumni Misirning üstige sozghinimda, Israillarni ularning arisidin chiqarghinimda misirliqlar Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu, — dédi. **6** Musa bilen Harun shundaq qildi; Perwerdigar ulargha qandaq tapilighan bolsa, ularmu shundaq qildi. **7** Ular Pirewn'ge söz qilghan waqtida Musa seksen yashqa, Harun seksen üç yashqa kirgenidi. **8** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip: — **9** Emdi Pirewn silerge: — Özünglarni testiqlap bir möjize körsitinglar, dése, sen Harun'gha: — Hasangni élip Pirewnning aldigha tashlighin, dep éytqin. Shundaq qilishi bilenla hasa yilan'gha aylinidu, dédi. **10** Shuning bilen, Musa bilen Harun Pirewnning aldigha béríp, Perwerdigarning buyrugʻhinidek qildi; Harun hasisini Pirewn bilen uning emeldarlarining aldigha tashliwidi, u yilan'gha aylandi. **11** U waqtida Pirewn danishmenliri we séhrigerlirini chaqirtip keldi; Misirning jadugirlirimu öz jadusi bilen oxshash ishni qildi. **12** Ularning herbiri öz hasisini tashlidi; ularmu yilan'gha aylandi. Lékin Harunning hasisi ularning hasilirini yutup ketti. **13** Biraq Perwerdigar éytqandek Pirewnning kóngli qattiqq bilen Perwerdigar éytqandek ulargha qulaq salmidi. **14** Andin Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — Pirewnning kóngli qattiq; u qowmni qoyup bérishni ret qilidu. **15** Emdi sen ete seherde Pirewnning qéshigha barghin (shu waqtida u su boyigha chiqidu) — Sen uning bilen körüshüshke deryaning boyida saqlap turghin; yilan'gha aylan'ghan hasini qolunggha éliwal. **16** Sen uninggha mundaq dégin: — «Ibraniylarning Xudasi Perwerdigar méni aldinggha: «Chöilde Manga ibadet qilishi üçün qowmimni qoyup ber» déyishke ewetkenidi; lékin mana, bu waqtiche héch anglimding. **17** Shunga Perwerdigar sangar: — «Sen shu [alامت] bilen Méning Perwerdigar ikenlikimni bilisen», deydu — Mana, men qolumdiki hasa bilen deryaning süyini ursam, su qan'gha aylinidu, **18** deryaning béliqliri ölüp, deryaning süyi sésip kétidu; misirliqlar sudin seskinip, ichelmeydighan bolup qalidu». **19** Perwerdigar Musagha yene:

— Sen Harun'gha: — Hasangni élip misirliqlarning suliri qan'gha aylansun dep ularning üstige, yeni éqimliri, östengliri, kölliri we su ambarliri üstige qolungni uzatqin. Shuning bilen pütkül Misir zéminida, hetta yaghach we tash qachilardiki sularmu qan'gha aylinidu, dégin, dédi. **20** Musa bilen Harun Perwerdigarning buyrugʻhinidek qildi; Harun Pirewn we emeldarlarining kóz aldida hasini kütürüp, deryaning süyini uruwidi, pütün deryaning süyi qan'gha aylinip ketti. **21** Deryadiki béliqlar ölüp, deryaning süyi sésip ketti. Misirliqlar deryaning süyini ichelmeydighan bolup qaldi, pütkül Misir zémini qan'gha toldi. **22** Lékin Misirning jadugirlirimu öz jaduliri bilen hem shundaq qildi. Bu sewebtin Perwerdigar éytqandek Pirewnning kóngli qattiq bolup, ulargha qulaq salmidi; **23** eksiche Pirewn öyige qaytip kétip, bu ishqa héch pisent qilmidi. **24** Deryaning süyini ichelmigini üçtün barliq misirliqlar ichküdek su tépish üçün deryaning etrarlirini kolidi. **25** Perwerdigar deryani urup, yene yette kün ötlip.

8 Andin Perwerdigar Musagha: — Pirewnning aldigha béríp uninggha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Manga ibadet qilishqa Öz qowmimni qoyup ber. **2** Lékin ularni qoyup bérishni ret qilsang, mana, Men dölitningning hemme yérini paqilar bilen basturup urimen. **3** Deryada top-top paqilar peyda bolup, [deryadin] chiqip orandanggha, hujranggha, orun-körpöngge, emeldarlarining öylirige kiriwalidu, shuningdek xelqingning uchisigha, tonur we tengniliringge yamiship chiqiwalidu. **4** Paqilar özüngning üstibéshigha, xelqingning üstibéshigha we hemme emeldarlarining üstibéshigha yamiship chiqiwalidu» — dégin, — dédi. **5** Perwerdigar Musagha: — Sen Harun'gha: Paqilarning Misir zéminining üstige chiqishi üçün qolungni uzitip, hasangni éqinlar, östengler we köllerning üstige shiltighin, dégin — dédi. **6** Shuning bilen Harun qolini Misirning suliri üstige uzatti; shundaq qiliwidi, paqilar chiqip Misir zéminini qapldi. **7** Lékin jadugerlarmu öz jaduliri bilen oxshash ishni qilip, Misir zémini üstige paqilarni peyda qildi. **8** Pirewn Musa bilen Harunni chaqirtip: — Paqilarni mendin we xelqimdin néri qilish üçün Perwerdigardin ötüninglar. Shundaq bolsa, men xelqingni Perwerdigargha qurbanliq qilsun dep qoyup bérimen, dédi. **9** Musa Pirewn'ge: — Boptu, men izingning qilay, peqet deryadiki paqilarla qélip, bashqliri özüngdin we öyliringdin ayrilsun dep, sen, emeldarliring we xelqing üçün méning dua qilidighan waqtimni békitkin, dédi. **10** U jawab béríp: — Ete bolsun, dédi. Musa uninggha: — Xudayimiz Perwerdigargha oxshash héchbirining yoqluqini bilishig üçün séning déginingdek bolsun. **11** Paqilar sendin, öyliringdin, emeldarliring we xelqingdin chiqip kétidu; peqet deryadila qalidu, dédi. **12** Shuning bilen Musa we Harun Pirewnning aldidin chiqip ketti. Andin Musa Pirewnning üstige ewetilgen paqilar toghrisida Perwerdigargha nida qildi. **13** Perwerdigar Musaning tiliginidek qildi. Buning bilen öylerdiki, hoylilardiki we étizlardiki paqilar öldi. **14** Xelq ularni yighip döwe-döwe qildi, [pütkül] yurt-zémin sésiqchilikka toldi. **15** Lékin Pirewn appetin xalas bolghinini körgende, kónglini qattiq qilip, Perwerdigar éytqinidek ulargha qulaq salmidi. **16** Andin Perwerdigar Musagha: — Sen Harun'gha: — Hasangni uzitip, yerning topisini urghin. Buning bilen u pashigha aylinip, pütkül Misir zéminini qaplaydu, dégin, — dédi. **17** Ular shundaq qildi; Harun qolini uzitip hasisi bilen yerning topisini uruwidi, ademler we haywanlarning üstibéshini pasha basti; pütkül Misir zéminidiki topa-changlar pashigha aylandi. **18** Jadugerlarmu öz jaduliri bilen shundaq qilip pasha peyda qilishqa urun'ghan bolsimu, peyda qilalmidi. Pashilar bolsa hem ademlerning hem haywanlarning üstibéshini qaplap ketti. **19** Andin jadugerler

Pirewn'ge: — Bu ish Xudaning barmiqining qilghinil — déyishti. Lékin Pirewn könglini qattiq qilib, Perwerdigar éytqinidek ulargha qulaq salmidi. **20** Perwerdigar Musagha: — Ete seher qopup Pirewnning aldigha bérip turghin — (shu waqitta u su boyigha chiqidu) uninggha: «Perwerdigar mundaq deydu: — Manga ibadet qilishi üçün Öz qowmimni qoyup ber! **21** Chünki eger qowmimni qoyup bermiseng, mana Men séning we emeldarliring, xelqing üstige, öyliringge köküyünlerni ewetimen; shuning bilen misirliqlarning öyliri we hetta ular turuwatqan tupraqmu köküyünler bilen tolidu. **22** Lékin shu küniide Öz qowmim turuwatqan Goshen yurtini bashqiche qilimen; shundaq boliduki, u yerde köküyünler tépilmaydu. Shuning bilen sen Men Perwerdigarning bu zéminda bolghanliqimni bilisen. **23** Shundaq qilib Men Öz qowmimni séning xelqingdin perqlendürimen; bu möjizilik ammet ete yüz béridu», dep éytqin, dédi. **24** Perwerdigar déginini qildi. Pirewnning öylirige, emeldarliringni öylirige köküyünler top-top bolup kirdi; pütkül Misir zéminining hemme yéri köküyünler teripidin xarab bolushqa bashlidi. **25** Pirewn Musa bilen Harunni chaqirtip kélip ulargha: Bérip mushu zéminda Xudayinglarga qurbanliq ötküzünglar, — dédi. **26** Lékin Musa jawab bérip: — Bundaq qilish bizge taza muwapiq bolmaydu; chünki biz Perwerdigar Xudayimizgha sunmaqchi bolghan qurbanliq mal misirliqlargha nisbeten yirginchliktur. Emdi eger biz misirliqlarning köz aldida yaman körtin'gen nersini qurbanliq qilsaq ular bizni chalma-késeke qiliwetmemdu? **27** Biz üç künlük yolni bésip, chölde Perwerdigar Xudayimiz bizge buyrughinidek uninggha qurbanliq sunushimiz kérek, dédi. **28** Pirewn: — Silerni Perwerdigar Xudayinglarga chölde qurbanliq ötküzüshke barghili qoyimen; peqet bek yiraq kétip qalmanglar, méning üçün dua qilinglar, dédi. **29** Musa jawab bérip: — Mana, men séning aldingdin chiqip Perwerdigargha iltija qilimen we köküyünler sen Pirewandin, emeldarliringdin we xelqingdin ete chiqip kétidu; lékin Pirewn yene hiyle ishlipti, xelqni Perwerdigargha qurbanliq qilishqa bérishtin tosquchi bolmisun, dédi. **30** Musa Pirewnning aldidin chiqip, Perwerdigargha shundaq iltija qildi. **31** Perwerdigar Musa tiliginidek qildi; u köküyünlerni Pirewn, emeldarliri we xelqingdin chiqiriwetti; hetta bir tal köküyünmu qalmidi. **32** Lékin Pirewn bu qétimmu könglini qattiq qilib, qowmni qoyup bermidi.

9 Andin Perwerdigar Musagha: — Pirewnning aldigha bérip uninggha: — «Ibraniylarning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Manga ibadet qilishigha Öz qowmimni qoyup ber. **2** Eger ularni qoyup bérishtin ret qilib, yenila tutup turuwalidighan bolsang, **3** mana, Perwerdigarning qoli étizliqtiki charpayliringning üstige, at-éshekler, tögiler, we qoyaliliringning üstige chüshüp intayin éghir bir waba keltüridu. **4** Lékin Perwerdigar Israilling charpaylirini misirliqlarning charpayliridin perqlendüridu. Netijide, Israilling charpayliridin héchbiri ölmeydu» — dégin, dédi. **5** Perwerdigar waqitni békitip: — Ete Perwerdigar zéminda bu ishni qilidu, dédi. **6** Etisi Perwerdigar shundaq qildi; misirliqlarning barliq charpayliri öldi; lékin Israilling charpayliridin birimu ölmidi. **7** Pirewn adem ewetip tekshürüwidi, mana, Israillarning charpayliridin birimu ölmigenidi. Lékin Pirewnning köngli qattiq qilinip, u qowmni qoyup bermidi. **8** Andin Perwerdigar Musa we Harun'gha: — Xumdanning külidin changgilinglarni toshquzup élinglar, andin Musa uni Pirewnning köz aldida asman'gha qaritip chachsun. **9** Shundaq qilishi bilen kül pütkül Misir zéminini qaplaydighan chang-tozan bolidu we Misir zéminidiki hemme yerde ademler we haywanlarning bedinige chüshüshi bilen hürrek-hürrek chaqa chiqiridu, — dédi. **10** Shuning

bilen ular xumdandin kül élip, Pirewnning aldigha bérip turdi we Musa uni asman'gha qaritip chachti; u ademler we haywanlarning bedinige chüshüshi bilen hürrek-hürrek chaqa chiqardi. **11** Jadugerler chaqilar destidin Musaning aldida turalmay qaldi; chünki jadugerning bedininimu, bashqa barliq misirliqlarnimu oxshash chaqa bérip ketkenidi. **12** Lékin Perwerdigar Pirewnning könglini qattiq qildi; shunga Perwerdigar del Musagha éytqinidek u ulargha qulaq salmidi. **13** Andin Perwerdigar Musagha: — Ete tang seher qopup, Pirewnning aldida turup uninggha: «Ibraniylarning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Qowmimni Manga ibadet qilishqa qoyup ber; **14** chünki Men bu qétim hemme balayi'apetlirimni yürikingge, emeldarliring we puqraliringning üstige ewetimen. Buning bilen sen pütkül yer yüzide Mendek bashqa birining yoq ikenlikini bilisen. **15** Chünki Men qolunni uzitip, özüm we qowmingni waba bilen urghan bolsam'idi, bu waqitqiche sen yer yüzidin yoqilip kétetting. **16** Halbuki, Méning séni ornunggha tiklishimdiki meqsitim shu idiki, del Öz quditimni sanga körsitish, shundaqla namimning pütkül yer yüzide jakarlinishi üçün idi. **17** Sen yene qowmingha chongchilik qilib, ularni qoyup bérishtin ret qiliwéremsen? **18** Mana, ete mushu waqitlarda Misir döliiti bina bolghandin buyan héch körülüp baqmighan qattiq möldürni yaghdurimen. **19** Shuning üçün adem ewetip, haywan we étizda bar-yoqungni yighip ichkiri solighin; chünki öyge qayturulmay sirtta qalghan adem we haywanlarning hemmisi möldürning astida qélip ölüp kétidu! — dégin, dédi. **20** Buni anglap Pirewnning emeldarliringni arisidin Perwerdigarning sözidin qorqqan herbir adem öz qulliri we charpaylirini yügürtüp öylirige élip keldi. **21** Lékin Perwerdigarning sözini étibargha almighanlar öz kul we mallirini tashqirida qaldurup qoydi. **22** Perwerdigar Musagha: — Misir zéminidiki her yerde, ademler üstige, mallarning üstige, shundaqla Misir zéminidiki dalalarning hemme ot-chöplirining üstige möldür yaghsun dep, asman'gha qarap qolungni kötürgin, dédi. **23** Musa shuning bilen hasisini asman'gha qaritip kötürüwidi, Perwerdigar güldürmamini güldürlipti, möldür yaghdurdi, yer yüzide chaqmaq chéqindiliri chépip yüretti. Shundaq qilib Perwerdigar Misir zémini üstige möldür yaghdurdi. **24** Möldür yéghip, möldür bilen ot arilash chüshiti; möldür shunche éghir boldiki, Misir döliiti bina bolghandin tartip undaq qattiq möldür yéghip baqmighanidi. **25** Möldür pütkül Misir zéminining her yéride chüshüp, insan bolsun, haywan bolsun, hemmisini urdi; möldür étizdiki hemme ot-chöpni urup, yerdiki hemme del-dexerelnimu sunduruwetti. **26** Peqet Israillar olturushluq Goshen zéminidila möldür yaghdurdi. **27** Pirewn adem ewetip Musa bilen Harunni chaqirtip ulargha: — Men bu qétim gunah qildim! Perwerdigar heqqaniydu; Sewenlik bolsa men we xelqingdin ötti. **28** Yene bérip Perwerdigardin ötüñüp iltija qilinglar! Xudadin chiqqan bu qattiq güldürmamilar we möldür yétip ashti! Silerni qoyup bérey; siler emdi mushu yerde turuwersenglar bolmaydu, — dédi. **29** Musa uninggha jawab bérip: — Men sheherdin chiqqanda, Perwerdigar terepke qarap qollirimni yéyip kötürimen; güldürmamilar shu haman bésiqip möldür yene yaghdurmaydu. Yer yüzü Perwerdigarningkidur, dep bilishning üçün shundaq bolidu. **30** Lékin sen we séning emeldarliring, silerning Perwerdigar Xudadin téxiche qorqmaywatqiniglarni bilimen, dédi. **31** Shu chaghda arpa bash chiqirip, zighir ghunchilighan bolghachqa, zighir we arpa möldürdin weyran qilindi. **32** Lékin bughday bilen qara bughday keyinrek bix chiqarghachqa, weyran qilinmidi. **33** Musa Pirewnning aldidin kétip, sheherdin chiqip Perwerdigar terepke qarap qollirini

yéyip kötürdi. Shuning bilan güldürmama we möldür toxtap, yamghur yerge yene tökülmedi. **34** Emma Pirewn yamghur, möldür we güldürmamalarning toxtighini körgende, yene gunah sadir qildi; umu, emeldaririmu könglini qattiq qilishi. **35** Bu teriqide Pirewnning köngli qattiq turuwérip, Perwerdigar Musaning wasitisi bilan éytqandek, Israillarni qoyup bérishni ret qildi.

10 Andin Perwerdigar Musagha: — Pirewnning aldigha barghin; chünki ularning arisida bu möjizilik alametlerni körsitishim üçün Pirewnning könglini we emeldarilirining könglini qattiq qilib qoydum. **2** Bu ish bilan Méning misirliqlarni qandaq reswa qilghanliqim we ularning arisida körsetken möjizilik alametlirimni sen oghlungning andin newrengning qolig'ha yetküzisen. Buning bilan Méning Perwerdigar ikenlikimni bilisiler, dédi. **3** Shuning bilan Musa bilen Harun Pirewnning aldigha bérip, uninggha: — Ibraniylarning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Özünim aldında töwen tutushni qachan'ghiche ret qilisen? Manga ibadet qilish üçün qowmimni qoyup ber. **4** Chünki eger sen qowmimni qoyup bérishni ret qilsang, mana, Men ete séning yurtunggha chékette ewetimen. **5** Ular siler zémin yüzini körmigüdek qilib yépiwétidu, silerning möldürdin aman qalghan nersiliringlarnimu, dalalarda ösken hemme del-derexliringlarnimu yep kétidu. **6** Ular ordasarayliringgha, emeldarlingning sarayliri, shundaqla barliq misirliqlarning öylirige tolup kétidu; bundaq apetni atabowangliring we atabowiliringning atabowilirimu yer yüzide apiride bolghandin tartip körüp baqmighan» — dédi-de, burulup Pirewnning aldidin chiqip ketti. **7** Pirewnning emeldarliri uninggha: — Bu adem bizge qachan'ghiche tuzaq bolar? Öz Xudasi Perwerdigargha ibadet qilishqa bu ademlerni qoyup bergeylal Misirning xarab bolghinini téxiche körmeywatomdila? — dédi. **8** Shuning bilan Musa bilen Harun Pirewnning aldigha yene chaqiritip kélindi. U ulargha: — Perwerdigargha ibadet qilish üçün béringlar; lékin baridighanlar zadi kimler? — dédi. **9** Musa jawab bérip: — Yashlirimiz we qéri-chüriler bilen, oghullirimiz we qizlirimiz bilen, qoy we kala padilirimizni élip hemmimiz barimiz; chünki biz Perwerdigar üçün héyt ötküzüshimiz kérek, dédi. **10** U ulargha: — Silerni bala-chaqanglar bilen qoshup qoyup berginimde, Perwerdigar siler bilen bille bolghay! Mana, aldinglarda balay'apet turuptu! **11** Yoqsu, bundaq qilishinglarga bolmaydu! Perwerdigargha ibadet qilishqa peqet aranglardin er kishilerla barsun! Chünki silerning telipinglar del shu emesmidil! — dédi-de, ular Pirewnning aldidin qoghlap chiqirildi. **12** Andin Perwerdigar Musagha: — Misir zéminining üstige qolungni uzatqin. Shundaq qilsang, chékettekiler Misir zéminini bésip, zémindiki herxil otyashlarni, yeni möldürdin aman qalghaning hemmisini yep kétidu, dédi. **13** Musa hasisini Misir zéminining üstige uzatti; Perwerdigar shu küni we kéchisi zémin üstige sherq shamili chiqardi. Seherde, sherq shamili chékettekileri uchurup keldi. **14** Chékettekiler Misirning pütkül zéminig'ha yéyilip, Misirning pütün chégrisinimu basti. Apet intayin éghir boldi; ilgiri bundaq chékette apiti bolup baqmighan, mundin kéyinmu uningdek bolmaydu. **15** Ular pütkül zéminning yüzini qapliidi, yer qarangghuliship ketti; ular möldürdin aman qalghan zémindiki hemme otyashlarni we del-derexlerning barliq méwillirini yep ketti. Shuning bilan pütkül Misir zémini tewesidiki del-derexlerde yaki daladiki gülgiyahlarda héch yéshilliq qalmidi. **16** Andin Pirewn aldirap-ténep Musa bilen Harunni chaqiritip ulargha: — Men hem Xudayinglar Perwerdigar aldida hem silerning aldinglarda gunah qildim. **17** Emdi mushu bir qétim gunahimdin ötüp

Perwerdigar Xudayinglardin bu ölümnü mendin élip kétishini iltija qilishinglarni ötünimen, — dédi. **18** Shuning bilan Musa Pirewnning aldidin chiqip Perwerdigargha iltija qildi. **19** Shuning bilan Perwerdigar shamalni burap gherb tereptin intayin küchlük boran chiqirip, chékettekileri uchurup, Qizil Déngizg'ha gherq qildi; Misirning pütkül teweside bir talmu chékette qalmidi. **20** Lékin Perwerdigar Pirewnning könglini qattiq qilib qoyghini üçün u Israillarni qoyup bermidi. **21** Andin Perwerdigar Musagha: — Qolungni asman'gha qaritip uzatqin; shuning bilan qattiq bir qarangghuluq bolidu, hetta adem silisa qolig'ha tuyulghudek qoyuq qarangghuluq Misir zéminini qaplaydu, — dédi. **22** Andin Musa qolini asman'gha qaritip uzitiwidi, qoyuq bir qarangghuluq Misir zéminini üç kün'giche qaplap turdi. **23** Üch kün'giche biri yene birini körelmes we ya héchkim öz joyidin qozghilalmas boldi; lékin barliq Israillar olturghan joylarda yoruqluq bar idi. **24** Pirewn Musani chaqiritip uninggha: — Bérip, Perwerdigargha ibadet qilinglar. Peqet qoy we kala padiliringlar qalsun; bala-chaqiliringlarnimu élip barsanglar bolidu, dédi. **25** Musa jawaben: — Undaqta Xudayimiz Perwerdigargha qurbanliq qilishqa [inaqliq] qurbanliq we köydürme qurbanliqig'ha lazimlik charpaylarni sen bizge bérémisen? **26** Özimizning charpaylirimiz biz bilen birge kétishi kérek, bir tuyuqimu keynide qalsa bolmaydu; chünki Xudayimiz Perwerdigargha ibadet qilishqa qurbanliq qilidighinimizni bulardin tallishimiz lazim. U yerge yéyip barmighuche, Perwerdigargha qaysi qurbanliqlar bilen ibadet qilidighinimizni bilmeymiz, — dédi. **27** Lékin Perwerdigar Pirewnning könglini qattiq qildi; u ularni yenila qoyup bermidi. **28** Pirewn Musagha: — Aldimdin yoqall Hézi bol, ikkinchi manga körün'güchi bolma! Chünki yüzümni yene körgen kününg jéningdin ayrilisen, — dédi. **29** Musa uninggha: — Rast éyting! Men séning yüzüngni ikkinchi körgüchi bolmaymen, — dédi.

11 Shuning bilan Perwerdigar Musagha: — Yene bir apetni Pirewnning üstige we Misirning üstige chüshürimen. Andin u silerni bu yerdin kétishke yol qoyidu we u silerni hemme nersiliringlar bilen qoshup qoyup bérip, bu yerdin mutleq qoghlap chiqiridu. **2** Emdi sen xelqge tapilap: — Her biringlar, er kishilerning herbiri öz qoshnisidin, ayal kishilerning herbiri öz qoshnisidin kümüsh buyumlarını, altun buyumlarını sorap alsun, dégin, — dédi **3** (Perwerdigar xelqini misirliqlarning aldida iltipap tapquzdi. Shuningdek Musa dégen bu adem Misir zéminida Pirewnning emeldarilirining neziride bolsun, puqralarning neziride bolsun, nahayiti ulugh zat boldi). **4** Andin Musa yene: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Men yérim kéchide chiqip Misirni kézip chiqimen. **5** Shu waqitta textte olturuwatqan Pirewnning tunji oghlidin tartip yarghunchoq tartidighan dédekning tunji oghlighiche, shundaqla barliq charpaylarning tunjiliri, yeni Misirdiki barliq tunji jan igiliri ölüdu. **6** Bu sewebtin pütkül Misir zéminida qattiq bir peryad kötürüldü; uningdin ilgiri shundaq peryad bolup baqmighanidi, mundin kéyinmu bundaq peryad anglanmaydu. **7** Lékin Israillargha, meyli ademleri, meyli haywanatlirig'ha bolsun, hetta bir tal itmu qawap qoymaydu. Buningdin Perwerdigarning misirliqlar bilen Israilni perqlendüridighanliqini bilisiler». **8** — Shuning bilan bu emeldarlingning hemmisi aldimgha kélip, manga tezim qilip: «Sili özliri we silige egeshken barliq qowmliri chiqip kétishkeyla!» dep éytidu, andin chiqip kétimen» — dédi-de, qattiq ghezep bilen Pirewnning aldidin chiqip ketti. **9** Perwerdigar Musagha: — Misir zéminida Méning karamet möjizilirimning köplep körsitilishi üçün Pirewn silerge qulaq salmaydu, — dégenidi. **10** Musa bilen Harun bu karamet möjizilerning hemmisini Pirewnning aldida körsitip boldi; lékin

Perwerdigar Pirewning könglini qattiq qilib qo'ygini üçhün u Israillarni uning zéminidin ketkili qoymidi.

12 Perwerdigar Misir yurtida Musa we Harun'gha mundaq dédi: — Bu ay silerge aylarning ichide béshi, yilning tunji éyi bolidu. **3** Siler pütün Israil jamaatige söz qilib: — Bu ayning oninchi küni hemminglar atiliringlarning ailisi boyiche bir qozini élinglar; herbir ailige birdin qoza élinglar. **4** Eger melum bir aile bir qozini yep bolalmighudek bolsa, undaqta öy igisi yémidiki qoshnisi bilen birlirship adem sanigha qarap bir qoza élinglar; herbir kishining ishtihasiqha qarap héسابal muwapiq bir qoza hazirlanglar. **5** Herbiringlar tallaydighan qozanglar béjirim, bir yashliq erkek bolsun; qoy yaki öchke padiliridin tallansimu bolidu. **6** Qozini bu ayning on tötinchi künigiche yéninglarda turguzunglar, — dégin. — Shu küni Israilning pütkül jamaati tallighan melini gugumda soysun. **7** Andin ular uning qénidin élip gösh yéyilgen öyning ishikning bash teripige hem ikki yan késhikige sürkep qoysun. **8** Ular shu kéchisi göshini otta kawap qilib yésun; uni pétir nan we achqiq-chüchük köktat bilen qoshup yésun. **9** qet'iy xam yaki suda pishurup yémenglar, belki uni bash, put we ich-qariliri bilen otta kawap qilib yenglar. **10** Uning héchnémisini etige qaldurmanglar. Eger etige éship qalghanliri bolsa, uni otqa sélip köydürüwétinglar. **11** Siler uni mundaq halette yenglar: — Uni yéginge belliringlarni ching baghlap, ayaghliringlarga kesh kiyip, qolliringlarda hasa tutqan halda téz yenglar. U bolsa Perwerdigarning «ötüp kétish» qozisidir. **12** Chünki Men u kéchisi Misir zéminini kézip ötimen; Men Misir zéminida meyli insan bolsun, meyli haywan bolsun ularning tunji tughulghan erkikining hemmisini öltürimen; shuning bilen Men Misirning barliq but-ilahlirining üstidin höküm chiqirimen; Men Perwerdigardurmen. **13** Shu qurbanliqning qéni siler olturghan öylerde silerge [nijat] belgisi bolidu; bu qanlarni körginimde silerge ötüp turimen. Shuning bilen Misir zéminini urghinimda halaket élip kélidighan wabapet silerge tegmeydu. **14** Bu küni silerge xatire kün bolsun; uni Perwerdigarning héyti süpitide ötküzüp tebriklenglar; ebediy belgilime süpitide nesildin-nesilge menggü ötküzünglar. **15** Yette kün pétir nan yenglar; birinchi küni öyünglardin [barliq] xémirturuchlarni yoq qilinglar; chünki kimki birinchi künden tartip yettinchi kün'giche boldurulghan nan yése, shu kishi Israil qataridin üzüp tashlinidu. **16** Birinchi küni siler muqeddes ibadet soruni tüzünglar; yettinchi künimu hem shundaq bir muqeddes ibadet soruni ötküzülsun. Bu ikki kün ichide héchqandaq ish-emgek qilinmisun; peqet her kishining yeydighinini teyyarlashqa munasiwetlik ishlarnila qilsanglar bolidu. **17** Men del shu küni silerni qoshun-qoshun boyiche Misir zéminidin chiqarghinim üçhün siler pétir nan héytini ötküzünglar; shu küni nesildin-nesilge ebediy belgilime süpitide héyt küni qilib békitinglar. **18** Birinchi ayning on tötinchi küni, kechqurundin tartip shu ayning yigirme birinchi küni kechqurun'ghiche, pétir nan yenglar. **19** Yette kün ichide öyliringlarda héch xémirturuch bolmisun; chünki musapir bolsun, zéminda tughulghan bolsun, kimki boldurulghan nersilerni yése shu kishi Israil jamaatidin üzüp tashlinidu. **20** Siler héchqandaq boldurulghan nersini yémey, qeyerdila tursanglar, pétir nan yenglar. **21** Musa Israilning barliq aqsqaqallirini chaqirip ulargha: — Bérip herbiringlarning ailisi boyiche özünglarga bir qozini tartip chiqirip pasxa qozisini soyunglar. **22** Andin bir tutam zupa élip uni qachidiki qan'gha chilap, qachidiki qanni ishikning béshi we ikki késhikige sürkenglar. Silerdin etigen'giche héchkim öyining ishikidin qet'iy chiqmisun. **23** Chünki Perwerdigar misirliqlarni urup halak qilish üçhün, zéminni kézip ötidu; U

ishikning béshi we ikki késhikidiki qanni körgende, Perwerdigar halak qilghuchining öyliringlarga kirip silerni urushidin tosush üçhün [muhapizet qilib] ishikning aldigha ötüp turidu. **24** Bu resim-qaidini özünglar we baliliringlar üçhün ebediy bir belgilime süpitide tutunglar. **25** Siler Perwerdigar Öz wedisi boyiche silerge bériddighan zémín'gha kirgininglarda bu héytliq ibadetni tutunglar. **26** Baliliringlar silerdin: «bu ibaditninglarning menisi néme?» — dep sorisa, **27** siler: «Bu misirliqlarni urghinida, Misirda Israillarning öylirining aldigha ötüp turup, bizning öydikilirimizni qutquzghan Perwerdigargha bolghan «ötüp kétish» qurbanliqi bolidu» — denglar. Shuni anglighanda, xelq éngiship [Xudagha] sejde qildi. **28** Andin Israillar qaytip bérip, Perwerdigar del Musa bilen Harun'gha emr qilghandek ish kördi. **29** We shundaq boldiki, yérim kéche bolghanda, Perwerdigar Pirewning textide olturuwatqan tunjisidin tartip zindanda yétiwatqan mehbusning tunjisighiche, Misir zéminidiki tunji oghullarning hemmisini urup öltürdi, shundaqla u haywanatlarning tunji tughulghanliriningmu hemmisini öltürdi. **30** Adem ölmigen birmu öy qalmighachqa, shu kéchisi Pirewning özi, uning barliq emeldarliri we barliq misirliqlar kéchide ornidin qopti; Misir zéminida intayin qattiq peryad kötürüldi. **31** Pirewn kéchide Musa bilen Harunni chaqirtip: — Turunglar, siler we Israillar bilen bille méning xelqimning arisidin chiqip kétinglar; éytqininglardek bérip, Perwerdigargha ibadet qilinglar! **32** Silerning déginginglar boyiche qoy, öchke, kala padilirinimu élip kétinglar; men üçhünmu bext-beriket tilenglar, — dédi. **33** Misirliq puqralarmu «hemmimiz ölüp ketküdekimiz» déyiship, xelqni zémindin téz chiqiriwétiş üçhün ularni kétishke aldiratti. **34** Xelq téxi bolmighan xémirlirini élip, uni tengnilerge sélip, kiyim-kéçekliri bilen yögep, mürlirige élip kötürüp méngishti. **35** Israillar Musaning tapilighini boyiche qilib, misirliqlardin kümüş buyumlar, altun buyumlar we kiyim-kéçeklerni sorap élishi. **36** Perwerdigar xelqni misirliqlarning köz aldida iltip tapquzghini üçhün misirliqlar ularning éziridin sorighanlirini berdi; shundaq qilib Israillar misirliqlardin gheniyetlerni élip ketti. **37** Shuning bilen Israillar balilarni héسابqa almighanda alte yüz mingche erkek bolup, Ramsestin chiqip, Sukkot shehirigiche piyade mandı. **38** Ular bilen bille chong bir top shalghut xelqmu ulargha qoshulup mandı, yene nurgun charwilar, köpligen kala-qoy padiliri bilen bille chiqti. **39** Misirdin alghach chiqqan xémirdin ular pétir nan-toqachlarni etti; chünki ular Misirda birdem-yérim dem turghuzulmay heydelgini üçhün xémir bolmighanidi; ular özliri üçhün yémeklik teyyarliwélishqimu ülgürelmigenidi. **40** Israillarning Misirda turghan waqti jemiyy töt yüz ottuz yil boldi. **41** Shundaq boldiki, shu töt yüz ottuz yil toshqanda, del shu künide Perwerdigarning barliq qoshunliri Misir zéminidin chiqip ketti. **42** Shu küni kéchide ular Misir zéminidin chiqirilghini üçhün, shu kéchini ular Perwerdigarning kéchisi dep tutushi kérek; shu kéchini barliq Israillar ewladtin ewladqiche Perwerdigargha atap tutup, tünishi kérek. **43** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dégenidi: — Pasxa qozisi toghrisidiki belgilime shu bolsunki: — Héchqandaq yat élik adem uningdin yémisun. **44** Lékin herkimning pulgha sétiwalghan quli bolsa, u xetne qilinsun, andin uningdin yésun. **45** Emma öyünglarda waqitliq turuwatqan musapir yaki medikar buningdin yése bolmaydu. **46** Göshni bashqa bir öyge élip chiqmighin; birla öyde yéyilsun; qozining héchbir söngiki sundurulmisun. **47** Pütkül Israil jamaati bu héytini ötküzsun. **48** Eger séning bilen birge turghan musapir bolsa, Perwerdigargha atap pasxa héytini ötküzmekchi bolsa, undaqta aldi bilen barliq erkekliri xetne qilinsun; andin kélip héyt ötküzsun. U zéminda

tughulghan kishidek sanalsun. Lékin héchbir xetnisiz adem uningdin yémisun. **49** Zéminda tughulghan kishi hem aranglarda turghan musapir üçtün oxshash qanun-belgilime bolsun. **50** Shuning bilen Israillarning hemmisi del Perwerdigar Musa bilen Harun'gha buyrug'handek shu ishlarni ada qildi. **51** Shu kunning özide Perwerdigar Israillarni qoshun-qoshun boyiche Misir zéminidin chiqardi.

13 Perwerdigar Musagha: **2** — Israillar arisida baliyatquning barliq tunji erke méwisini, meyli u insanning yaki haywanning bolsun, Manga atap muqeddes qilghin; u Manga mensuptur, dégenidi. **3** Musa xelqke mundaq dédi: — Siler Misirdin ibaret «qulluq makani»din chiqqan bu künni yad étinglar; chunki Perwerdigar silerni ma yerdin qudretlik qoli bilen chiqardi. Buning üçtün héch boldurulghan nerse yéyilmisun. **4** Abib éyining bügünki küni yolgha chiqqan kün. **5** Emdi Perwerdigar sanga bérishke ata-bowiliringgha qesem qilghan, süt bilen hesel éqip turidighan zémin'gha, yeni Qanaaniy, Hittiy, Amoriy, Hiwiy we Yebusiyarning zéminigha séni élip barghinida mushu [Abib] éyida shu ibadetni tutqin. **6** Yette kün'giche pétir nan yenglar; yettinchi künide Perwerdigargha alahide atighan héyt ötküzilsun. **7** Yette kün ichide pétir nan yéyilsun; silerning aranglarda héchqandaq boldurulghan nan tépilmisun we ya chégriliring ichide héch xémirturuchmu körümisun. **8** Shu küni sen öz oghlunggha: «Misirdin chiqqinimda Perwerdigarning manga körsetken iltipatini yad qilip teshekkur bildürish üçtün, bu [héyt]ni ötküzimen», dep chüshendürgin. **9** Perwerdigarning qanun-telimining hemise aghzinding chüshmesliki üçtün, bu belgilimini qolunggha belge qilip séliwal, péshanengge qashqidek esletme qilip ornitiwal; chunki Perwerdigar séni qudretlik qoli bilen Misirdin chiqardi. **10** Emdi bu belgilimini yilmu-yil békitilgen waqtda tutqin. **11** Perwerdigar sen bilen ata-bowiliringgha qilghan qesimi boyiche séni Qanaaniylarning zéminigha élip bérrip, uni sanga teqdim qilghandin kéyin, shundaq qilishing kérek: — **12** barliq baliyatquning tunji méwisini Perwerdigargha atap sunisen; shundaqla charpay mélingning hemme tunji erkeklirimu Perwerdigargha mensup bolsun. **13** Emma ésheklerning hemme tunjilirining ornigha birdin qoza bergin. Eger uning ornigha birnerse bermiseng, uning boynini sunduruwetkin. Oghulliringlar arisida barliq tunjilirining ornigha hörlük bedili tölüşüng kérek. **14** Kéyinki künderde oghlung sendin: «buning menisi némidur», dep sorisa, sen uninggha jawab bérrip: «Perwerdigar qudretlik qoli bilen bizni Misirdin chiqirip, «qulluq makani»din azad qildi. **15** Shundaq boldiki, Pirewn boyni qattiqliq qilip bizni qoyup bérishni ret qilghinida, Perwerdigar Misir zéminidiki barliq tunji tughulghanlarni, insanning bolsun, malning bolsun, hemmisini urup öltürdi; buning üçtün men malning baliyatqusining tunji méwisini, yeni hemme tunji tughulghan erkeklirini Perwerdigargha atap qurbanliq qilip sunimen we oghullirimning herbir tunjiliri üçtün hörlük bedili tölöp bérimen», dep éytqin. **16** Bu belgilimini qolunggha [esletme-]belge qilip séliwal, péshanengge qashqidek esletme qilip ornitiwal, chunki Perwerdigar qudretlik qoli bilen bizni Misirdin chiqardi» — dégin. **17** Emma Pirewn xelqni kétishke qoyghandin kéyin, Filistiyerning zéminidiki yol yéqin bolsimu, Xuda ularni shu yol bilen bashlimidi; chunki u: «xelqin jengge uchrar qalsa, qorqup pushayman qilip, Misirgha yéni kétishi mumkin» dep oylighanidi. **18** Shu sewebtin Xuda xelqni aylandurup, Qizil Déngiz tereptiki chölning yoli bilen bashlap mangdi. Shundaq qilip Israillar Misirdin chiqqinida, qorallinip jengge teyyar bolup tertip bilen mangdi. **19** Musa Yüsüpnig söngelkirimu

bille éliwaldi; chunki Yüsüp eslide Israilling oghulliri bolghan [qérindashlirini]: «Xuda choqum silerni yoqlap halinglardin xewer alidu; shu chaghda siler méning söngelkirimni mushu yerdin bille élip kétinglar» dep qesem qildurghanidi. **20** Andin ular Sukkottin chiqip, chölning chétidiki Étam dégen yerde chédirlirini tikti. **21** Emdi Perwerdigar ulargha yol körsitishke kündüzi bir bulut tüwrükide, kéchisi yoruqluq bérishke ot tüwrükide bolup ularning aldida yüretti. Shuning bilen ular kéche-kündüz yol yüreleytti. **22** Bulut tüwrüki kündüzi, ot tüwrüki kéchisi xelqtin ayrilmay, aldida yüretti.

14 Perwerdigar Musagha: **2** — Sen Israillargha: «Siler burulup Migdol bilen déngizning ariliqidiki Pi-Hahirotning aldigha bérrip chédir tikinglar; Baal-Zéfonning udulidiki déngizning boyida chédir tikinglar», dégin. **3** Shuning bilen Pirewn: «Israillar zéminda ézip qaldi, chölning ichide qamiliq qaldi» dep oylaydu; **4** Israillarni qoghllisun dep Men Pirewnning könglini qattiq qilimen; shundaq qilip, Men Pirewn we uning pütkül qoshunliri arqiliq Öz ulughluqumni ayan qilimen; we misirliqlar Méning Perwerdigar ikenlikimni bilidu, — dédi. Israillar Xudaning sözi boyiche qildi. **5** «U xelq qéchip ketti» dep Misirning padishahigha xewer bériliwidi, Pirewn bilen emeldarlari xelq tóhrisidiki qararidin yéniq: «Israillarni qulluqtin qoyuwetkinimiz, bu zadi néme qilghinimiz?!» — déyishti. **6** [Pirewn] derhal jeng harwisini qoshturup, öz xelqini bashlap yolgha chiqti. **7** U yene alte yüz xillan'ghan jeng harwisi, shundaqla Misirdiki barliq jeng harwilirini yighdurup, ularning herbirige lesheker bashqlirini olturguzup élip mangdi. **8** Perwerdigar Misirning padishahi Pirewnning könglini qattiq qilghini üçtün, u Israillarni qoghlidi. Bu chaghda Israillar qollirini ézig kötürishken halda Misirdin chiqip bolghanidi. **9** Misirliqlarning [hemmisi] yéni Pirewnning barliq atliri bilen jeng harwiliri, atliq leshekerliri bilen pütkül qoshuni ularni qoghlap, Israillar déngiz boyigha chédir tikken jayda, yeni Pi-Hahirotning yénida, Baal-Zéfonning udulida ulargha yétishti. **10** Pirewn yéqinlashqanda, Israillar béshini köttürüp qariwidi, mana, misirliqlar ularning arqisidin yürüş qilip qoghlap kéliwatatti! Shuni körgende Israillar tolimu qorqushup, Perwerdigargha nida-peryad kötürdi. **11** Ular Musagha: — Misirda göristan tépilmasmidi, sen bizni chölde ölsun dep mushu yerge élip keldingghu?! Bizni Misirdin élip chiqip, bizge mundaq qilghining némissi?! **12** Misirda turghan waqtimizda biz sanga: «Bizni misirliqlarning qulluqida bolushimizgha qoyghin, biz bilen karing bolmisun» dep éytmighanmiduq? Misirliqlarning qulluqida bolghinimiz chölge kélip ölginimizdin ewzel bolatti! — dédi. **13** Buning bilen Musa xelqke: — Qorqmay, tik turunglar, Perwerdigarning bügün silerge yürügüzidighan nijatini körsiler; chunki siler bügün körgen misirliqlarni ikkinchi körmeyilers. **14** Perwerdigar siler üçtün jeng qilidu, lékin siler bolsanglar jim tursanglarla boldi, dédi. **15** Andin Perwerdigar Musagha: — Némishqa sen Manga peryad kötürisen? Israillargha: «Aldigha méninglar» dep buyrug'hin. **16** Lékin sen hasangni köttürüp qolungni déngizgha uzitip, uni ikkige bölgin; shundaqta, Israillar déngizning otturisidin quruq yer bilen ötüp kétidu. **17** Mana, Men ularni qoghllisun dep misirliqlarning köngüllirini qattiq qilimen, shuning bilen Men Pirewn we uning pütkül qoshuni, jeng harwiliri we atliqliri arqiliq Öz ulughluqumni ayan qilimen. **18** Shundaq qilip, Men Pirewn we uning jeng harwiliri we atliqliri arqiliq Öz ulughluqumni ayan qilghinimda, misirliqlar Méning Perwerdigar ikenlikimni bilidu, dédi. **19** Israilling qoshunining aldida yürüwatqan Xudaning Perishtisi emdi ularning keynige ötti; shuningdek ularning aldida mangghan bulut tüwrükimu ularning keynige yökilip, **20** misirliqlarning

chédirgahi bilen Israilling chédirgahining ariliqida toxtidi; bu bulut bir terepte qarangg'uluh chüshürüp, yene bir terepte kéchini yorutti. Buning bilen pütün bir kéche bir qoshun yene bir qoshun'gha yéqin kélelmidi. **21** Musa qolini déngizning üstige uzatti; Perwerdigar pütün kéche sherqtin küchlük bir shamal chiqirip, déngizning süyini keynige yandurdi; U suni yandurup déngizni quruq yer qildi, sular ikkige bölündi. **22** Shu teriqide Israillar déngizning otturisdiki quruq yerdin méngip, ötüp ketti; sular bolsa ularning ong we sol yénida kötürülüp tamdek turatti. **23** Emma misirliqlar ularni qoghap kétirwatatti — Pirewning barliq atliri, jeng harwiliri we atliq leshkerliri ularning keynidin déngizning otturisighiche keldi. **24** Tang atqanda shundaq boldiki, Perwerdigar ot bilen bulut tüwrükide turup misirliqlarning qoshunigha qaridi we misirliqlarning qoshunigha parakendichilik chüshürdi. **25** U ularning harwilirining chaqlirini patquzup, heydep méngishini müshkül qildi. Misirliqlar: — Yürüglar, Israilling aldidin qachayli, chünki Perwerdigar ular üçün misirliqlargha qarshi jeng qiliwatidu, — déyishti. **26** Perwerdigar Musagha: — Sular yéni misirliqlarning üstige, ularning jeng harwilirining üstige we atliqlirining üstige éqip bérp, ularni chöktürüwetsun dep qolungni déngizning üstige uzatqin, — dédi. **27** Musa qolini déngizning üstige uzitwidi, tang atqanda déngizning süyi yene esliy halitige yéniп keldi. Qéchiwatqan misirliqlar éqin'gha qarshi yügürüshiti, Perwerdigar ularni déngizning otturisida mollaq atquzdi. **28** Su eslige yéniп kélip, jeng harwiliri bilen atliqlarni, yeni Israillarning arqidin qoghap déngizgha kirgen Pirewning pütükül qoshunini gherq qiliwetti; ular din birimu saq qalmidi. **29** Lékin Israillar déngizning otturisdiki quruq yer bilen méngip ötüp ketti; sular ularning ong we sol yénida kötürülüp tamdek turatti. **30** Shu teriqide Perwerdigar u küni Israillarni misirliqlarning qolidin qutquzdi; Israillar misirliqlarning déngizning boyida ölüк yatqinini kördi. **31** Israel xelqi Perwerdigarning misirliqlargha ishletken zor qudrisini kélip, Perwerdigar qorqti; ular Perwerdigargha we uning quli Musagha ishendi.

15 Shu chaghda Musa bilen Israillar Perwerdigargha medhiye oqup munu küyni éytti: — «Men Perwerdigarni medhiyilep küy éytay, Chünki U karamet ulughluqini körsetti; U at we min'güchini déngizgha tashliwetti. **2** Méning küchüm hem méning küyüm Yah Özidir; U manga nijat boldi; U méning Tengrimdur, men Uni ulughlaymen; U méning ataming Xudasidur, men Uni aliy dep medhiyileymen. **3** Perwerdigar jengchidur, Yahweh Uning namidur. **4** Pirewning jeng harwilirini hem qoshunlirini déngizgha tashliwetti; Uning aliy leshker bashliqliri Qizil Déngizda gherq qilindi. **5** Chongqur sular ularni kömüwetti, Ular xuddi tashtek déngiz tégige chöküp ketti. **6** Séning ong qolung, ey Perwerdigar, Qudriti bilen shan-sherep tapti; Séning ong qolung, ey Perwerdigar, Düşmenni kukum-talqan qiliwetti. **7** Öz ulughluqungning heywisi bilen özünge qarshi chiqqanlarni nabut qilding, Sen otluq ghezpingni ewetting, U samanni köydürgen ottek ularni yutu wetti. **8** Dimighingning nepisi bilen sular döng bolup örlidi, Jushqunlighan dolqunlar döng kebi tik turdi, Déngizning otturisdiki chongqur sular qaturup qoyuldi. **9** Düşmen dédi: «Men ularni qoghaymen, yetishimen, olja élip üleshtürimen, Ulardin derdimni chiqirimen, Qilichimni sughurup, öz qolum bilen ularni nabut qilimen». **10** Lékin Sen nepising bilen püwlingid, Déngiz ularni kömüwetti; Ular jushqunluq sularda qoghashundek chöküp ketti. **11** Ilahlarning arisida, ey Perwerdigar, Kim Séning tengdishing bolsun? Pakmuqeddeslik ichide Öz heywitingni körsitidighan, Hemd-

medhiyiler arisida dehshtelik turidighan, Mójize-karamet yaritidighan, Sendek kim bolsun? **12** Sen ong qolungni uzitishing bilen, Yer-zémin ularni yutu wetti. **13** Lékin Özünge hemjemet qilip qutquzghan qowmni rehimdiliqning bilen bashlap chiqting; Sen ularni Öz muqeddes makaninggha qudriting bilen hidayet qilip yétekilding. **14** Yat xelqler buni anglap, titriship ketti; Filistiyede turuwatqanlarni tolghaqtek azab tutti. **15** Andin Édomning emirliri dekke-dükkige chüshti; Moabning palwanlirini bolsa, rasa titrek basti; Qanaan zéminidikilerning yürüki su bolup aqti; **16** Qorqunch we dehshtet ularni basti; Bilikingning heywiti bilen ular xuddi tashtek midirliyalmay qaldi; Xelqing ötüp ketküche, i Perwerdigar, Özünge rene tölep hör qilghan xelqing ötüp bolghuche. **17** Ular bashlap kirip, Öz mirasing bolghan taghda köchettek tikisen, Öz makaning qilghan jaygha, i Perwerdigar, Öz qolliring teyyarlighan muqeddes jaygha, i Reb, ularni élip barisen. **18** Perwerdigar ebedil'ebedgiche padishah bolup höküim süridu! **19** Chünki Pirewning atliri, Jeng harwiliri atliqliri bilen bille déngizgha kirip boldi; Perwerdigar déngizning sulirini ularning üstige yandurdi, Lékin Israillar bolsa déngizning otturisdin quruq yerdin méngip ötüp ketti». **20** Andin Harunning hedisii peyghember Meryem qoligha dapi aldi, barliq qiz-ayallarmu qoligha dap élip, ussul oyniship uninggha egeshti. **21** Meryem ulargha jawaben mundaq küyni oqudi: — «Perwerdigarni medhiyilep küy éytinglar, Chünki U zor ulughluqini körsetti; U at we min'güchini déngizgha tashliwetti!». **22** Andin Musa Israillarni Qizil Déngizdin bashlap, Shur chölige élip bardu. Ular uda üç kün chölde yürüp, su tapalmidi. **23** Andin ular Marahqa yétip keldi; lékin u yerning süyi achchiq bolup, süyini ichkili bolmaytti; shunga u jayning nami «Marah» dep qoyulghan. **24** U waqitta xalayiq: — Biz néme ichimiz? — dep Musadin aghrinip ghotuldashqili turdu. **25** U Perwerdigargha peryad kötürdi; Perwerdigar uninggha bir derexni körsetti; u derex yaghichini élip, sugha tashliwidi, su tatliq sugha aylandi. U yerde Perwerdigar ulargha höküim-belgilime békitip, ularni sinap, mundaq dédi: — **26** «Eger siler köngül qoyup Xudayinglar Perwerdigarning sözini anglap, Uning neziride durus bolghanni qilip, emrlirige qulaq sélip, barliq hökümlirini tutsanglar, undaqta, Men misirliqlarning üstige salghan késellerdin héchbirini üstüninge salmaymen; chünki Menki silerge shipaliq bergüchi Perwerdigardurmen». **27** Andin ular Élimgha yétip keldi. Shu yerde on ikki bulaq bilen yetmiş xorma derixi bar idi; ular shu yerde sularning boyida chédir tikti.

16 Andin Israillarning pütükül jamaiti Élimdin yolgha atlandi; Misir zéminidin chiqip, ikkinchi éyining on beshinchi künide Élim bilen Sinaying otturisdiki Sin chölige yétip keldi. **2** Emma Israillarning pütükül jamaiti chölde Musa bilen Harunning yaman gépini qilip ghotuldashqili turdu. **3** Israillar ulargha: — Perwerdigarning qoli bizni Misir yurtidila öltürüwetken bolsa bolmasmidi! Shu yerde biz gösh qaynawatqan qazanlarni chörädep olturup, toyghudek nan yémengmiduq? Lékin siler bu jamaetning hemmisini achliq bilen öltürmekchi bolup bizni bu chölge élip keldinglar! — déyishti. **4** Buning bilen Perwerdigar Musagha: — Mana, Men asmandin silerge nan yaghdurimen; shuning bilen xelq her küni chiqip, bir künlük lazimliqini yighiwalsun. Bu teriqide Men ularning Méning qanun-emrlirimde mangidighan-mangmaydighanliqini sinaymen. **5** Her heptening altinchi küni shundaq boliduki, ular yighiwalghanlirini teyyarlisun; u bashqa künlerde érishidighinin bir hesse köp bolidu, — dédi. **6** Andin Musa bilen Harun barliq Israillargha: — Bügün axsham silerni Misir zéminidin élip chiqquchining

Perwerdigar ikenlikini bilisiler we 7 ete siler Perwerdigarning shan-sheripini körisiler; chunki U silerning Uning yaman gépini qilib ghotuldashqininglarni anglidi; bizge kelsek, siler yaman gépimizni qilib ghotuldighudek biz kim iduq? — dédi. 8 Musa yene: Perwerdigar бүгүн axsham silerge yégili gösh béríp, ete etigende toyghudek nan bergende [buni bilisiler]; chunki Perwerdigar siler Uning yaman gépini qilib ghotuldighininglarni anglidi. Emdi biz néme iduq? Silerning ghotuldashqininglar bizlerge qaritilgan emes, belki Perwerdigargha qaritilghandur, — dédi. 9 Andin Musa Harun'gha: — Sen Israillarning pütkül jamaitige: «Perwerdigarning aldigha kélinglar; chunki U yaman gep bilen ghotuldashqininglarni anglidi», dep éytqin, — dédi. 10 Shundaq boldiki, Harun Israillarning pütkül jamaitige sözlep turghinida, ular chöl terepke qariwidi, mana, Perwerdigarning julasi bulutta ayan boldi. 11 Shuning bilen Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — 12 — Men Israillarning yaman gep qilib ghotuldashqini anglidim; emdi ulargha: «Gugumda siler gösh yeysiler we etigende nandin toyunisiler, shuning bilen siler Méning Perwerdigar Xudayinglar ikenlikimni bilip yétisiler» — dep éytqin, dédi. 13 Kechquranda shundaq boldiki, bödüniler uchup kélip, chédirgahni qaplap ketti; etisi etigende, chédirgahning etrapidiki yerlerge shebnem chüshkenidi. 14 Etrapta yatqan shebnem kötürülüp ketkendin kéyin, mana, chöllüknig yer yüzide qirawdek népiz, kichik-kichik yumilap nersiler turatti. 15 Israillar uni körgende, uning néme ikenlikini bilmigini üçün: — Bu némidu? — dep sorashti. Musa ulargha jawaben: — Bu Perwerdigar silerge ata qilghan ozuq-tülüktur. 16 Perwerdigar shu ishni emr qilib dédiki, «Herbiringlar yeydighininglarga qarap uningdin yighiwélinglar; herbiringlar ailidiki adem sanigha qarap, herbir ademege bir omer miqdarda yighinglar; her adem öz chédiridiki kishiler üçün yighinglar» — dédi. 17 Israillar shundaq qilib, bezisi köpke, bezisi azraq yighiwaldi. 18 Ular uni omer miqdari bilen ölchiwidi, köp yighqanlarningkidin éship ketmidi, az yighqanlarningmu kemlik qilmidi; herbir kishi öz yeydighinigha qarap yighqanidi. 19 Musa ulargha: — Héchqandaq adem bulardin héchnémini etige qaldurmisun, dédi. 20 Shundaq bolsimu, ular Musaning sözige qulaq salmidi; beziler uningdin bir qismini etige saqlap qoydi. Emma saqlap qoyghini qurtlap sésip ketti. Bu ish üçün Musa ulargha xapa bolup achchiqlandi. 21 Shu sewebtin ularning herbiri her etigini chiqip öz yeydighinigha qarap yighiwalatti; qalghanliri bolsa aptap chiqqanda érip kétetti. 22 Lékin altinchi küni shundaq boldiki, ular künlük ozuqning ikki hessisini yighdi; démek, herbir kishi üçün ikki omer miqdarda yighiwaldi; andin jamaet emirliri hemmisi kélip buni Musagha éytti. 23 Musa ulargha: — Mana Perwerdigarning déginini: — Ete aram küni, Perwerdigargha atalghan muqeddes shabat küni bolidu; pishuridighininglarni pishurup, qaynitidighininglarni qayinitip, éship qalghanning hemmisini etige saqlap qoyunglar, — dédi. 24 Ular Musa buyrughandek, éship qalghanni etisige saqlap qoyuwidi, ular sésip qalmidi, qurutlapmu ketmidi. 25 Musa ulargha: — Buni бүгүн yenglar; chunki бүгүн Perwerdigargha atalghan shabat küni bolghini üçün бүгүн daladin tapalmaysiler. 26 Alte kün siler yighsanglar bolidu; lékin yettinchi küni shabat bolghini üçün u künde héchnéme tépilmaydu, — dédi. 27 Halbuki, yettinchi küni xelqdin birnechchisi ozuq-tülük yighqili chiqiwidi, héchnéme tapalmidi. 28 Perwerdigar Musagha: «Siler qachan'ghiche Méning emrlirim we qanun-belgilimilirimni tutushni ret qilisiler? 29 Mana, Perwerdigar silerge shabat küni békitip berdi; shunga yettinchi küni herbiringlarni öz ornida turup, sirtlarga chiqmisun dep, altinchi küni ikki künlük

ozuq béridu», — dédi. 30 Shuning bilen xelq yettinchi küni aram aldi. 31 Israillar bu ozuqni «manna» dep atidi; uning [shekli] yumghaqsut uruqidek, renggi aq bolup, temi heselge milen'gen qoturmachqa oxshaytti. 32 Musa ulargha: — Perwerdigarning emri shuki, — Kéyinki ewladliringlarga Men silerni Misirdin élip chiqqanda, Men silerge chölede yéyishke ata qilghan nanni körsitish üçün, uningdin komzekke bir omer toshquzup, ular üçün saqlap qoyunglar, — dédi. 33 Musa Harun'gha: — Kelgüsi ewladliringlarga körsitishke saqlash üçün bir komzekni élip, uninggha bir omer miqdarda manna sélip, Perwerdigarning huzurida qoyup qoyghin, — dédi. 34 [Kéyin,] Harun Perwerdigar Musagha buyrughandek komzekni saqlash üçün uni höküm-guwahliq sanduqining aldida qoyup qoydi. 35 Shu teriqide Israillar adem olturaqlashqan bir zémin'gha yétip kelgüche qiriq yil «manna» yédi; ular Qanaan zéminining chégralirigha yéküche manna yédi. 36 Eyni chaghda bir «omer» «efah»ning ondin birige barawer idi.

17 Andin pütkül Israil jamaiti qopup, Sin chölidin chiqip, Perwerdigarning emri boyiche seper qilib, Refidim dégen yerge kélip chédirlirini tikti. Emma u yerde xelqge ichkili su yoq idi. 2 Shuning bilen xelq Musa bilen jédelliship: — Bizge ichkili su bergin! — dédi. Lékin Musa ulargha: — Némishqa méning bilen jédellishisiler? Némishqa Perwerdigarni sinaysiler? — dédi. 3 Lékin xelq changqap, su telep qilib, Musadin aghrinip ghotuldiship: — Sen némishqa bizni, balilirimizni we mélimizni usuzluq bilen óltürüshke Misirdin élip kelding? — dédi. 4 Shuning bilen Musa Perwerdigargha peryad kötürüp: — Bu xelqni qandaq qilsam bolar?! Ular héliwa méni chalma-késeq qilishi mumkin! — dédi. 5 Perwerdigar Musagha jawaben: — Sen Israilling aqsaqalliridin birnechchisini özüng bilen bille élip chiqip, [Nil] deryasining süyini urghiningda ishletken hasangni qolunggha élip xelqning aldigha barghin; 6 Mana, Men shu yerde, Horeb téghidiki qoram tashning üstide sening aldingda turimen; sen qoram tashni urghin. Buning bilen uningdin xelqge ichkili su chiqidu, — dédi. Musa Israilling aqsaqallirining köz aldida shundaq qildi. 7 Musa Israillarning jédelleshkini we ularning «Perwerdigar arimizda zadi barmu-yoqmu?» déyiship Perwerdigarni sinighini üçün, u yerni «Massah» we «Meribah» dep atidi. 8 Shu chaghda Amalekler kélip Refidimde Israilgha hujum qildi. 9 Musa Yeshuagha: Sen özimizdin Amalek bilen jeng qilishqa adem tallighin. Men ete Xudaning hasisini qolunggha élip döngning choqqisida turup turimen, dédi. 10 Yeshua Musa buyrughindek qilib, Amalekler bilen jeng qildi. Musa, Harun we Xur döngning choqqisigha chiqti. 11 Shundaq boldiki, Musa qolini kötürüp tursa, Israil ghalib kéletti, lékin u qollirini peske chüshürüp tursa, Amalek ghalib kéletti. 12 Musaning qolliri éghirlisip ketti; ular bir tashni élip kélip uning astigha qoydi; u uning üstide olturdi; andin Harun bilen Xur biri bir teripide, biri yene bir teripide uning qollirini yölep turdi; bu teriqide uning qolliri taki kün patquche mezmur turdi. 13 Shundaq qilib, Yeshua Amalek we uning xelqini qilichlap nabut qildi. 14 Perwerdigar Musagha: — Bir eslime bolsun dep bu ishlarni bir kitabqa yézip qaldurghin, shundaqla shularni Yeshuaning qulaqlirigha oqup ber; chunki Men Amalekning namini asmanlarning astidin, hetta ademlerning ésininmu yatlap öchürüwétimen, dédi. 15 Andin Musa bir qurban'ghani yasap, namini «Perwerdigar tughumdur» dep atidi 16 we Musa: — Yahning texti aldida bir qol kötürülüp: — «Perwerdigar ewladtin ewladqiche Amalekke qarshi jeng qilidu» déyilgenidi, — dédi.

18 Musaning qéynatisi, yeni Midiyaning kahini Yetro Xudaning Musa üçün hemde Öz xelqi Israil üçün

barliq qilghanlari toghruluq anglidi, yeni Perwerdigarning Israilni Misirdin chiqarghanliqidin xewer tapti. **2** Shuning bilen Musaning qéynatisi Yetro Musaning eslide öz yénigha ewetiwetken ayali Zipporah we uning ikki oghlini élip yolgha chiqti (birinchi oghlining ismi Gershom dep qoyulghanidi; chunki Musa: «men yaqa yurtta musapir bolup turuwatimen») dégenidi. **4** Yene birining ismi Eliézer dep qoyulghanidi; chunki Musa: «Atamning Xudasi manga yardemde bolup, meni Pirewnning qilichidin qutquzdi», dégenidi. **5** Shundaq qilip Musaning qéynatisi Yetro Musaning oghulliri bilen ayalini élip, Musaning chölde, Xudaning téghining yénida chédir tikgen yérite yétip keldi. **6** U eslide Musagha: — «Mana, menki qéynatang Yetro séning ayalingni we uning ikki oghlini élip yéninggha kétiwatimen» dep xewer ewetkenidi. **7** Shuning bilen Musa öz qéynatisining aldigha chiqip, tezim qilip, uni sóydi. Ular bir-biridin hal-ehwal soriship chédirgha kirdi; **8** Andin Musa qiyatisigha Israilning wejidin Perwerdigarning Pirewn we misirliqlargha qilghan hemme emellirini sözlep, ularning yol boyi béshigha chüshken jebir-japalarni bayan qilip, Perwerdigarning qandaq qilip ularni qutquzghinini éytip berdi. **9** Buni anglap Yetro Perwerdigarning Israilgha körsетен barliq yaxshiliqidin, ularni misirliqlarning qolidin qutquzghanliqidin shadlandi. **10** Yetro [shadlinip]: — Silerni misirliqlarning we Pirewnning qolidin qutquzghan Perwerdigargha teshekkurler bolghay! U bu qowmni misirliqlarning qolidin qutquzdi! **11** Men Perwerdigarning barliq ilahlardin üstün turidighanliqini emdi bildim; chunki U del ular yoghanchiliq qilghan ishta Özining ularin üstün turidighanliqini namayan qildi — dédi. **12** Andin Musaning qéynatisi Yetro Xudagha atap bir köydürme qurbanliq we birnechke [teshekkur] qurbanliqlirini élip keldi; Harun bilen Israilning herbir aqsaqili Musaning qéynatisi bilen bille Xudaning huzurida taam yéyishke keldi. **13** Etisi Musa xelqning ish-dewaliri üstidin höküm chiqirishqa olturdi; xelq etigendin tartip kechkiche Musaning chöriside turushti. **14** Musaning qéynatisi uning xelqi üçün qilghan ishlerini körgende uningdin: — Séning xelqge qiliwatqan bu ishing zadi néme ish? Némishqa sen [bu ishta] yalghuz olturisen, barliq xelq néme üçün etigendin kechkiche séning chörengde turidu? — dédi. **15** Musa qéynatisigha jawab bérup: — Xelq Xudadin yol izdeshe ke menging qéshimgha kélidu. **16** Qachani ularning bir ish-dewasi chiqsa ular yéninggha kélidu; shuning bilen men ularning otturisida höküm chiqirimen we shundaqla Xudaning qanun-belgilimilirini ulargha bildürimen, — dédi. **17** Musaning qéynatisi uninggha: — Bu qilghining yaxshi bolmaptu. **18** Sen jezmen özüngni hemde chörengde turghan xelqinimu charchitip qoyisen; chunki bu ish sanga bek éghir kélidu. Sen uni yalghuz qilip yétishelmeysen. **19** Emdi méning sözümgé qulaq salghin, men sanga bir meslihet bérey we [shundaq qilsang,] Xuda séning bilen bille bolidu: — Sen özüng Xudaning aldida xelqning wekili bolup, ularning ishlerini Xudagha melum qilghin; **20** sen xelqge qanun-belgilimilerni ögitip, mangidighan yolni körsitip, ularning qandaq burchi barliqini uqturghin. **21** Shuning bilen bir waqitta sen pütkül xelqning arisidin Xudadin qorqidighan, nepsaniyetchilikni yaman köridighan hem qabilyyetlik hem diyanetlik ademlerni tépip, ularni xelqning üstige bash qilip, bezisini mingbéshi, bezisini yüzbéshi, bezisini ellikbéshi, bezisini onbéshi qilip teyinligin. **22** Shuning bilen bular herqandaq waqitta xelqning ish-dewalirini soraydu. Eger chong bir ish-dewa chiqip qalsa, buni sanga tapshursun; lékin hemme kichik ish-dewalarni ular özliri béjirisun. Shundaq qilip, ular séning wezipengni yéniklitip, yüküngni kötürüshüp béridu. **23** Eger shundaq qilsang we Xuda sanga shundaq buyrusa, özüng

[wezipengde] put tirep turalaysen we xelqingmu xatirjemlik bilen öz jayigha qaytip kétidu, dédi. **24** Musa qéynatisining sözige qulaq sélip déginining hemmisini qildi. **25** Musa pütkül Israil arisidin qabilyyetlik ademlerni tallap, ularni xelqning üstige bash qilip, bezisini mingbéshi, bezisini yüzbéshi, bezisini ellikbéshi, bezisini onbéshi qilip qoydi. **26** Bular herqandaq waqitta xelqning ish-dewalirini sorap turdi; tesrek ish-dewalarni bolsa, Musagha yollaytti, kichik ish-dewalarni bolsa özliri soraytti. **27** Andin Musa qéynatisini yolgha sélip qoydi, u öz yurtigha qaytip ketti.

19 Israilar Misir zéminidin chiqip, del üçinchi éyning bashlan'ghan küni Sinay chölige yétip keldi. **2** Ular Refidimdin chiqip, Sinay chölige yétip kélip, chölde chédir tikti; Israil shu yerde, taghning udulida toxtap chédir tikti. **3** Musa Xudaning aldigha chiqiwidi, Perwerdigar taghdin uninggha xitab qilip mundaq dédi: — Sen Yaqupning jemetige söz qilip, Israilargha munu xewerni yetküzgin: — **4** «Méning misirliqlargha néme qilghinimni, shundaqla Men silerni xuddi bürküt balilirini qanatlirigha mindürüp élip yürgendek. Öz qéshimgha élip kelginimni özünglar kördünglar. **5** Emdi siler derheqiqet Méning sözümnü anglap, ehdemni tutsanglar, undaqa barliq ellerning arisida Manga xas bir göher bolisiler — chunki pütkül yer Méningkidur — **6** we siler Manga kahninlardin terkiib tapqan xas bir padishahliq we muqeddes bir qowm bolisiler». Mana bu sen Israilargha déyishing kérek bolghan sözlerdu, — dédi. **7** Shuning bilen Musa yéni kélip, xelqning aqsaqallirini chaqirtip, Perwerdigar uninggha buyrughan shu sözlerning hemmisini ulargha yetküzdi. **8** Xelqning hemmisi bir éghizdin: — Perwerdigar buyrughaning hemmisige choquq emel qilimiz! — dep jawab berdi. Andin Musa xelqning jawab sözlirini Perwerdigarning qéshigha bérup yetküzdi. **9** Perwerdigar Musagha: — Mana, men sanga söz qilghinimda xelq awazimni anglisun, hemishe sanga ishensun dep, yéninggha qara bulutning qarangghuluqi ichide kélimen, dep éytti. Musamu xelqning dégenilirini Perwerdigargha anglatti. **10** Perwerdigar Musagha yene: — Sen xelqning qéshigha bérup, bügün we ete ularni pak-muqeddes qilip, kiyim-kéçeklirini yudurghin. **11** Ular üçinchi künige teyyar tursun; chunki üçinchi küni barliq xelqning köz aldida Perwerdigar Sinay téghigha chüshidu. **12** Sen xelq üçün [taghning] etrapigha bir pasil qilip, ulargha: «Siler éhtiyat qilinglar, taghqa chiqmanglar yaki uning étkigige tégip ketmanglar. Kimki taghqa tegse öltürülmey qalmaydu; **13** Uninggha hetta birer qoli tégip ketsimu, chalma-késeq qilip öltürülsun yaki oq étip öltürülsun. Meyli haywan yaki insan bolsun, shundaq qilsa, tirik qaldurulmisun» — dep éytqin. Lékin Kanay uzun chélinsa, ular taghning tüwige chiqsun, dédi. **14** Musa taghdin chüshüp xelqning qéshigha bérup, xelqni Xudagha atap muqeddes qildi; ular kiyim-kéçeklirini yudi. **15** Andin Musa xelqge: — Üchinchi künige teyyar turunglar; héchkim ayali bilen yéqinchiliq qilmisun, dédi. **16** Üchinchi küni bolghanda, tang yorushi bilen shundaq boldiki, güldürmamilar güldürlep, chaqmaq chéqip, tagh üstide qoyuq bir parche bulut peyda boldi, zor qattiq chélin'ghan kanayning awazi anglandi. Buni körip chédirghadiki pütkül xelq qorqunchidin titrep ketti. **17** Musa xelqni Xudaning aldida hazir bolushqa chédirghadin élip chiqti. Ular kélip taghning tüwide öre turdi. **18** Perwerdigar Sinay téghigha otta chüshüp kelgini üçün istütek pütkül taghni qapliidi; is-tütek xumdanidin örligen istütektek üstige örlep barchi. Pütkül tagh qattiq tewrinisheq bashlidi. **19** Kanay awazi barghanséri küchiyip intayin qattiq chiqti. Musa söz qiliwidi, Xuda anglap ünlük awaz bilen jawab berdi. **20** Perwerdigar Özi Sinay téghigha, taghning choqqisigha

chüshüti; andin Perwerdigar Musani taghning choqisig'ha chaqirividi, Musa taghqa chiqti. **21** Perwerdigar Musag'ha: — Sen chüshüp xalayıqni agahlandurup: Ular «Perwerdigarni kórimiz» dep pasilidin bösüp ótmisun; undaq qilsa, ulardin kóp adem halak bolidu, dep éyrtqin. **22** Perwerdigarg'ha yéqin kéleleydighan kahinlarnu ózlrini manga atap muqaddes qilsun; bolmisa, Perwerdigar [sépilni] bökendek ularg'ha halaket yetküzidu, — dédi. **23** Musa Perwerdigarg'ha: — Xalayıqning Sinay téghigha chiqishi mumkin emes; chünki Sen Özüng bizge qattiq agahlandurdung; taghni «muqaddes» dep qarap, uning etrapigha pasillarnu békitinglar, dep emr qilding, — dédi. **24** Perwerdigar Musag'ha: — Mang, sen chüshüp ketkin. Andin sen Harunni élip, bille chiqqin; lékin kahinlar we xelq bolsa Perwerdigarning qéshigha barayli dep pasilidin bösüp ótmisun; bolmisa, [Perwerdigar sépilni] bökendek ularning üstige chüshidu, — dédi. **25** Shuning bilen Musa xelqning qéshigha chüshüp, ularg'ha bu sózni yetküzdi.

20 Xuda munu barliq sözlerni bayan qilip mundaq dédi: — **2** Men séni «qulluq makani» bolghan Misir zéminidin chiqirip kelgen Perwerdigar Xudayingdurmen. **3** Séning Mendin bashqa héchqandaq ilahing bolmaydu. **4** Sen özüng üçtün meyli yuqiridiki asmanda bolsun, meyli töwendiki zéminda bolsun, yaki yer astidiki sularda bolsun, herqandaq nersining qiyapitidiki héchqandaq oyma shekilni yasima. **5** Sen bundaq nersilerge bash urma yaki ularning qulluqigha kirme. Chünki Menki Perwerdigar Xudaying wapasizliqqa heset qilghuchi Tengridurmen. Mendin nepretlen'genlarning qebihliklrini ózlrige, oghullirigha, hetta nevre-chewrilirigiche chüshürimen, **6** Emma Méni sóyidighan we emrlirimni tutidighanlarga ming ewladighiche ózgermes méhribanliq körsitimen. **7** Perwerdigar Xudayingning namini qalaymiqan tilgha alma; chünki kimdekim namini qalaymiqan tilgha alsa, Perwerdigar uni gunahkar hásablamay qalmaydu. **8** Shabat küni muqaddes dep bilip tutqili yadingda saqlighin. **9** Alte kün ishlep barliq ishliringni tügetkin; **10** lékin yettinchi küni Perwerdigar Xudayinggha atalghan shabat künidur; sen shu küni héchqandaq ish qilmaysen; meyli sen yaki oghlung bolsun, meyli qizing, meyli qulung, meyli dédiking, meyli buqang yaki sen bilen bir yerde turuwatqan musapir bolsun, héchqandaq ish qilmisun. **11** Chünki alte kün ichide Perwerdigar asman bilen zéminni, déngiz bilen uning ichidiki barini yaratti andin yettinchi künide aram aldi. Buning üçtün Perwerdigar shabat küni bext-beriketlik kün qilip, uni muqaddes kün dep békitti. **12** Ata-anangni hörmet qil. Shundaq qilsang Perwerdigar Xudaying sanga ata qilmaqchi bolghan zéminda uzun ömür körisen. **13** Qatilliq qilma. **14** Zina qilma. **15** Oghriliq qilma. **16** Qoshnang toghruluq yalghan guwahliq bermeye. **17** Sen qoshnangning gy-imaritige köz qiringni salma, ne qoshnangning ayali, ne uning quligha, ne uning dédiki, ne uning kalisi, ne uning ishiki yaki qoshnangning herqandaq bashqa nersisige köz qiringni salma. **18** Pütkül xelq güldürmamilar, chéqin-yalqunlarni, kanayning awazi we taghdin órlep chiqqan is-tüteklerni kördi we anglidi; ular bularni körüp, titriship yiraq turushti **19** we Musag'ha: — Bizge senla söz qilghaysen, biz anglaymiz; lékin Xuda bizge Ózi söz qilmisun; chünki undaq qilsa ölüp kétimiz, dédi. **20** Musa xalayıqqa jawaben: — Qorqmanlar; chünki Xudaning bu yerge kélishi silerni sinash üçtün, yeni silerning Uning dehshetlikini köz aldinglarga keltürüp, gunah qilmasliqinglar üçtündür, — dédi. **21** Shuning bilen xalayıq nérida turdi; lékin Musa Xuda ichide turg'han qoyuq bulutning qéshigha yéqin bardı. **22** Perwerdigar Musag'ha: — Sen bérip Israilarg'ha munu sózlerni yetküzgin: «Silerge

ershtin söz qilghinimni kördinglar. **23** Siler Méning ornunda ilah dep kümtishtin butlar yasimanglar, yaki özünglar üçtün altundin butlarni yasimanglar. **24** — Sen Men üçtün tupraqtin bir qurban'gah yasap, shu yerde köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqliringni, qoy-öçke bilen kaliliringni sun'ghin. Omumen Men xelqge namimni [hörmet bilen] eslitidighan barliq jaylarda, yéninggha kélip sanga bext-beriket ata qilimen. **25** — Eger Manga atap tashlardin qurban'gah yasimaqchi bolsang, yonulghan tashlardin yasimighin; chünki tashlarga eswabingni tegküzseng, ular napak bolup qalidu. **26** Qurban'gahing'ha chiqidighan pelempey bolmısun; undaq bolghanda, pelempeydin chiqquche ewriting körünüp qélishi mumkin», — dédi.

21 — Sen ularning aldigha qoyidighan höküm-belgilimiler munulardur: — **2** Eger sen bir ibranıy qulni sétiwalghan bolsang, u alte yilgiche xizmitingde bolup, yettinchi yili tölemsiz hör qilinsun. **3** U qul qilinshqa tenha halette élip kélin'gen bolsa, tenha halette ketsun. Ayali bilen birge élip kélin'gen bolsa, ayalimu uning bilen bille ketsun. **4** Eger xojisi uninggha xotun élip bergen bolsa, shundaqla ayali uninggha oghul-qizlarni tughup bergen bolsa, ayal baliliri bilen xojisigha qélip, er yalghuz ketsun. **5** Lékin eger qul élan qilip: «Men xojam, ayalim we balilirimgha muhebbitim bolghini üçtün hör bolup ketmeymen» dese, **6** undaqta uning xojisi uni Xudaning [ibadet soruningni] aldigha élip bérip, uni ishikning aldida yaki ishikning keshikining aldida turghuzsun; andin xojisi bigiz bilen uning quligini teshsun. Shundaq qilip, u menggikke xojisining quli bolup qalidu. **7** Eger birkim qizini dédeklikke sétiwetken bolsa, u er qullar hör qilin'ghandek hör qilinmisun. **8** Eger özige xas sétiwalghan qiz xojisigha yaqmisa, undaqta u qiz terepning heq tölep uni hör qilishigha yol qoyushi kérek. Lékin xojisining uni yat xelqge sétish hoquqi bolmaydu; chünki xojisi uninggha wapasizliq qilghandur. **9** Eger u qizni oghligha xas békitten bolsa, undaqta u belgilimiler boyiche uninggha öz qizidek muamile qilsun. **10** Eger xojisi yene xotun alsa, eslide emrige alghan dédikining yémek-ichmikini, kiyim-kéchikini we er-xotunchilik burchini kémeytmisun. **11** Eger u shu üç ishni ada qilmisa, undaqta u bedel tölimey hör bolsun. **12** Kimki bir ademni urup óltürüp qoysa, umu choqum óltürülsun. **13** Lékin eger u kishi [ölgüchining] jénini paylap turup qesten óltürmigen, belki men Xuda uning qoli arqliq shu kishining ölüshige yol qoyghan bolsam, undaq ehwalda Men uninggha qachidighan bir jayni orunlashturimen. **14** Lékin eger birsi öz qoshnisini hiyle bilen óltürimen dep, uninggha qesten hujum qilsa, u gerche [panah izdep] qurban'gahing'ha qéchip kelsimu, u shu yerde tutulsun we ölümgé mehkum qilinsun. **15** Kimki öz atisi yaki anisigha qol tegküzse, choqum óltürülsun. **16** Kimki bir ademni bulap satqan bolsa yaki uning qolida barliq melum bolsa, jezmen óltürülüşhi kérek. **17** Kimki öz atisi yaki anisigha lenet qilip qarighan bolsa, jezmen óltürülüşhi kérek. **18** Eger ikki kishi urushup qélip, biri yene birini tash ya moshti bilen ursa, urulghan kishi ölmey, orun tutup yétip qalghan bolsa, **19** u kishi qopup hasigha tayinip tashqirigha chiqqudek bolsa, undaqta uni urghan kishi jazadin xalas qilinsun; peqet zeximlen'güchining yétip ishtin qalghan waqti üçtün tölem bérip, uni dawalitip sellimaza saqatsun. **20** Eger birsi quli yaki dédikini tayaqta ursa, shundaqla qul yaki dédek neq meydanda ölüp ketse, uning üçtün [igisi] choqum jazag'ha tartilsun. **21** Lékin eger tayaq yégüchi bir-ikki kün tirik tursa, undaqta qul xojayining shexsi mal-mülki bolghini üçtün, qulning jazasigha tartilmisun. **22** Eger kishiler bir-biri bilen urushup qélip, hamilidar bir ayalni urup salsa, hamilidar

ayalda balisi baldur tughulushidin bashqa zeximlinish bolmisa, ayalning éringning tólem telipi boyiche hakimlarning testiqidin ótküzülp jerimane tólisun. **23** Eger [ayal yaki bala] ziyanzexetke uchrighan bolsa, undaqa jénigha jan, **24** kózige kóz, chishigha chish, qoligha qol, putigha put, **25** köyüкке köyüк, zexime zexim, kóкке kók tólenusun. **26** Eger birsi óz qul ya dédikining kózini urup nakar qilip qoysa, kózi wejidin uni azad qilsun. **27** Shuningdek birsi óz quli ya dédikining chishini urup chiqiriwetken bolsa, chishi wejidin uni azad qilsun». **28** Eger bir kala bir er yaki ayal kishini üsüp óltürüp qoysa, shu kala choqum chalma-késeк qilinishi kérek, uning göshi yéyilmisun. Lékin kalining igisige gunah kelmisun. **29** Lékin bu uyning ilgiridin üsüsh aditi bolup, igisige bu heqte agah bérilgen bolsa, lékin yenila uni baghlimighini üçün er-ayal kishilerni üsüp óltürüp qoyghan bolsa, undaqa kala chalma-késeк qilinsun, igisimu ólümge mehkm qilinsun. **30** Lékin uningdin xun heqti telep qilinsa, óz jénining ornida uninggha qanchilik tólem qoyulghan bolsa shuni bersun. **31** Kalidin üsülgüchi oghul yaki qiz bala bolsa, kalining igisi oxshashla yuqiriqi hökümdikideк bir terep qilinsun. **32** Kala qul yaki dédeki üsken bolsa, kalining igisi üsülgüchining xojisigha ottuz shekel kümüsh bersun; andin kala chalma-késeк qilinsun. **33** Eger birsi bir orining aghzini ochuq qoyup yaki kolawatqan orining aghzini yapmay, kala yaki éshek uninggha chüshüp ketse, **34** Undaqa orining igisi mal igisining ziyinini toluq tólep bersun; ólgen mal uningki bolidu. **35** Eger birsining kalisi yene birsining kalisini üsüp óltürüp qoyghan bolsa, undaqa ular tirik qalghan kalini sétip, pulni barawer bölüshsun hem ólük kalinimu shundaq bölüshsun. **36** Lékin kalining ilgiridin üsüdighan aditi barliqi éniқ turup, igisi uni baghlimay qoyuwetken bolsa, undaqa éshiküchi kalining igisi kaligha kala tólep bersun, ólük kala uning bolsun.

22 Eger birsi bir kala yaki qoyni oghrilap, uni soysa ya sétiwetse, u bir kalining ornigha besh kala, bir qoyning ornigha töt qoy tólisun. **2** Oghri tam teshkende tutulup qélip, tayaq yep ólup qalsa, óltürgüchige xun jazasi kelmisun. **3** Lékin shu weqe bolghan peyyte kün chiqip qalghan bolsa, undaqa óltürgüchi xun jazasigha tartilsun. Oghri oghrilighini tólep ziyanni toluqlap bérishi kérek; uningda bir néme bolmisa, qulluqqa sétilip, oghrilighan nersini tólishi kérek. **4** Oghri tutulghanda oghrilighan nerse, kala bolsun, éshek bolsun, qoy bolsun uning qolida tirik halette tépilsa, u ikki hesse qimmette tólep bersun. **5** Eger birsi óz mal-charwilirini étizliqqa yaki üzümzarliqqa otlashqa qoyuwétip, bashqilarning bagh-étizliqida otlashqa yol qoysa, undaqa u ózining eng ésil mehsulatliridin yaki üzümzarliqining eng ésil méwisidin ziyanni tólep bersun. **6** Eger ot kétip, tikenlikte tutuship kétip, andin ónchilerni, bash tartip pishqan ziraetni köydürüp, pütkül étizliqni küл qiliwetse, undaqa ot qoyghuchi barliқ ziyanni tólep bersun. **7** Eger birsi qoshnisigha pul yaki mal-dunyasini amanet qilghan bolsa, bular öyidin oghrilinip ketse, shundaqla oghri keyin tutulsa, u oghrilighini ikki hesse qimmette tólep bersun. **8** Lékin oghri tépilmisa, öy igisining qoshnisining méligha qol tegküzgen ya tegküzimigenlik melum bolsun dep, hakimlarning aldigha keltürülsun. **9** Herxil xiyanet, u meyli kala, éshek, qoy, kiyim-kécheк bolsun, yittürüp qoyghan nerse bolsun, ular toghruluқ bir qoshni: «emeliyette mundaқ idi» dep talashqan bolsa, her ikkisinin dewasi hakimlarning aldigha keltürülsun; hakimlar qaysigha gunah békitse, shu qoshnisigha ikki hesse qimmette tólep bersun. **10** Eger birsi qoshnisigha éshek, kala, qoy yaki bashqa bir charpayni amanet qilsa, bu amanet méli kishi kórmey ólup ketse, yaki zeximlense, yaki heydep ekitilse, **11** undaqa

qoshnisining méligha qol tegküzgen ya tegküzimigenlik melum bolsun dep, Perwerdigarning aldida ularning otturisida bir qesem ichürülsun. Mal igisi bu qesemni qobul qilsun; qoshni uninggha tólem tólep bermisun. **12** Lékin mal oghrilan'ghan bolsa, u igisige tólep bersun. **13** Eger uni wehshiy haywan boghup qoyghan bolsa, u malning qalduqini guwahliқ üçün kórsitip, uni tólep bermisimu bolidu. **14** Eger birsi qoshnisidin bir ulaghni ótne élip, ulagh igisi yoқ yerde zeximlense yaki ólup qalsa, ótne alghuchi toluq tólep bersun. **15** Lékin igisi neq meydanda bolsa, ótne alghuchi tólep bermisun; ulagh jarige élin'ghan bolsa, alghuchi tólem tólimisun; chünki uni jare tólep ekelgen. **16** Eger bir adem téxi yatliқ bolmighan bir qizni azdurup, uning bilen bille yatsa, undaqa u uning toyluqini bérishi kérek, andin uni xotunluqqa alsun. **17** Lékin qizning atisi uni uninggha bergili unimisa, zina qilghuchi pak qizlarning toyluqigha barawer kélidighan kümüsh pulni tarazida ólchep bersun. **18** Jaduger xotunni tirik qoymighin. **19** Haywan bilen jinsiy munasiwet ótküzgen herbiri jezmen ólümge mehkm qilinsun. **20** Kimdekim birdinbir Perwerdigardin bashqa herqandaқ ilahgha qurbanliқ sunsa, haram dep mutleқ halaketke mehkm qilinsun. **21** Silermu Misirda musapir bolup turghanikensiler, musapir bolghan kishini héч xarlimanglar we yaki uninggha héч zulum qilmanglar. **22** Herqandaқ tul xotun yaki yétim balini xorlimanglar. **23** Sen ularni herqandaқ terepte xorlisan, ular manga peryad kóture, Men ularning awazini choqum anglaymen; **24** shuning bilen ghezipim tutuship, silerni qilichlap óltürimen, silerning xotunliringlar tul qilinip, baliliringlar yétim bolup qalidu. **25** Eger sen Méning xelqimning ichidin sanga qoshna bolghan kembeghelge qerz bergen bolsang, uninggha jazanaxorlardek muamile qilmighin; uningdin ósüm almanglar. **26** Eger sen qoshnangning chapinini görtüge alghan bolsang, kün olturmasta uninggha yandurup ber. **27** Chünki chapini uning birdinbir yépinchisi bolup, bedinini yapidighan kiyim shudur. U bolmisa, u némini yépinip yatidu? Bu sewebtin Manga peryad qilsa, peryadini anglaymen; chünki Men shepquetlikurmen. **28** Xudagha kupurluқ qilma, we xelqingning emirlirininimu qarghap tillima. **29** Xaminigning hosulining ashqinidin we sharabzeytun méyi kölkikingdin tashqinidin Manga hediye sunushni hayal qilmighin. Sen oghulliringning tunjisini Manga atighin. **30** Kala bilen qoyliringning tunji balilirininimu hesh shundaқ atighin; tunji bala yette kün'giche anisi bilen bille tursun; emma sekkizinchi küni uni Manga atap sun'ghin. **31** Siler Manga atalghan muqeddes kishiler bolisiler; shunga dalada yirtquch haywan teripidin boghulghan haywanning göshini yémenglar, belki uni itlarga tashlap béringlar.

23 Yalghan gepni yaymighin we ya yalghan guwahliқ béríp rezil ademge yan basmighin. **2** Topqa egiship rezil ishta bolma yaki dewa-desturlarda guwahliқ bergende topqa egiship heqiqetni burmilima. **3** Kembeghel dewa qilsa, uninggha yan basma. **4** Dúshmingning kala ya éshiki ézip kétip, sanga uchrap qalsa, uni élip kélip, igisige choqum tapshurup ber. **5** Eger sanga óch bolghanning éshiki yúкni köttürelmey yúкning astida yatqinini kórseng, uni yardemsiz tashlimay, belki uninggha yardemliship éshikini qopurushup bérishing zórir. **6** Arangdiki kembeghelning dewasida adaletni burmilima. **7** Herqandaқ saxta ishtin ózüngni néri tart; bigunah adem bilen heqqaniy ademni óltürmigigin; chünki Men rezil ademni hergiz adil dep aqlimaymen. **8** Shuningdek héчqandaқ para yéme; chünki para kózi ochuqlarni kor qilip, heqqaniylarning ózlirini burmilaydu. **9** Musapir kishilerge zulum qilma; chünki ózünglar Misir zeminida musapir bolup turghan bolghachqa, musapirning rohiy halini bilisiler. **10** Alte yil óz yéringni

térip, hosullirini al. **11** Lékin yettinchi yili yerge aram bérip uni bosh qoy; xelqingning namratliri uningdin yighip yésun, ulardin ashqinini janggaldiki haywanlar yésun; shundaqla üzümzarliqning bilan zeytunzarliqningimu shundaq qilghin. **12** Alte kün ichide öz ishingni ada qilip, yettinchi küni aram élishing zórtür. Buning bilen kala-ésheklingir aram tapidu, dédikninging oggli bilen musapir kishimu harduqini chiqiridu. **13** Men sanga éytqinimning hemmisini köngül bölüp ada qil; bashqa ilahlarning namini tilinggha alma; bular hetta aghzingghimu chiqmisun. **14** Her yilda üç qétim méning üçhün héyt ötküzgin. **15** Aldi bilen «pétir nan héyti»ni ötküz; sanga emr qilghinimdek Abib éyidiki békitilgen künlerde yette kün pétir nan yégin; chünki shu ayda sen Misirdin chiqqaniding. Shu héytta héchkishi aldimgha quruq qol kelmisun. **16** Sen ejir qilip tériqan étizdiki ziraitingning tunji hosulini orghanda «orma héyti»ni ötküz; shundaqla sen ejir singdürüp yerdin axirqi hosul-mehsulatliringni yil axirida yighqanda «hosul yighish héyti»ni ötküz. **17** Yilda üç qétim erkekliringning hemmisi Reb Perwerdigarning huzurigha hazir bolsun. **18** Sen manga atalghan qurbanliqning qénini xémirturuch sélin'ghan nan bilen sunmighin; héyt qurbanliqning yéghini bolsa kéchiche qondurup etigichige saqlima. **19** Zéminingdiki deslepki hosulning eng yaxshisini Perwerdigar Xudayingning öyige élip kel. Oghlaqni anisingning sütide qaynitip pishurma. **20** Mana, Men bir Perishtini yolda séni qoghdap, Men sanga teyyarligan yerge élip barsun dep, aldingda yürüshke ewetimen. **21** Sen uning aldida özüngge agah bol, uning awazigha qulqaq sal. Uning zitigha tegme; bolmisa, u itaetsizlikliringni kechtürmeydu; chünki Méning namim uningdidur. **22** Lékin eger sen uning awazigha qulqaq sélip, Méning barliq buyrughanlirimgha emel qilsang, Men dushmanliringge dushman, küshendiliringge küshende bolimen. **23** Chünki Méning Perishtem aldingda yürüp, séni Amoriy, Hittiy, Periziy, Qanaaniy, Hiyiy we Yebusiylarning zéminigha bashlap kiridu; Men ularni yoqitimen. **24** Sen uningning ilahlirigha bash urup ibadet qilma we yaki ular qilghandek qilma; belki ularning [butlirini] üzül-késil chéqiwet, but tüwrüklerini üzül-késil kukum-talghan qiliwet; **25** Lékin Xudayinglar Perwerdigarning ibaditide bolunglar. Shundaq qilsanglar U nan bilen süyüglarni beriketleydu; Men barliq késellikni aranghandin chiqirip tashlaymen. **26** Buning bilen zéminingda boyidin ajrap kétidighan yaki tughmas héchbir ayal yaki charpay bolmaydu; ömrüingning künlirini toluq qilimen. **27** Men séning aldingda wehimimni ewetimen, qaysi taipige yéqinlashsang shularni parakende qilimen; shuning bilen hemme dushmanliringni keynige yandurup qachurimen. **28** Hiyiyar, Qanaaniylar we hittiyarlarni aldingdin qoghlap chiqiriréwétishke sériq herilerni aldingda yürüshke ewetimen. **29** Emma zéminning Xarabilihish, dalada wehshiy haywanlar awup sanga xewp bolup qalmasliqi üçhün, shu ellerni aldingdin bir yilghiche heydiwetmeymen, **30** Belki sen awup, zéminni [pütünley] miras qilip bolghuche, az-azdin heydey turimen. **31** Séning zéminingning chéghilirini Qizil Déngizdin tartip Filistiyelarning déngizighiche, shuningdek chöldin tartip [Efrat] deryasighiche békitimen; chünki zéminde turuwatqanlarni heydiwétip yérini igilishing üçhün, ularni qolunggha tapshurimen. **32** Sen ular bilen we yaki ilahliri bilen héchqandaq bir ehde tüzme. **33** Ularning séni aldimda gunahqa patquzmasliqi üçhün ularni zéminingda qet'iy turghuzma. Chünki mubada sen ularning ilahlirining ibaditide bolsang, bu ish sanga tuzaq bolidu.

24 U Musagha yene: — «Sen bérip, özüng bilen billes Harun, Nadab, Abihuni we Israillarning aqsqaqalliri arisidin

yetmish ademni élip, Perwerdigarning huzurigha chiqip, yiraqta turup sejde qilinglar. **2** Peqet Musala Perwerdigarning aldigha yéqin kelsun; bashqilar yéqin kelmisun, xelq uning bilen billes üstige chiqmisun, — dédi. **3** Musa kélip Perwerdigarning barliq sözliri bilen hökümlirini xalayıqqa dep berdi; pütükül xalayıq bir awazda: — Perwerdigarning éytqan sözlirining hemmisige emel qilimiz! — dep jawab béréshti. **4** Andin Musa Perwerdigarning hemme sözini xatiriliwélip, etisi seher qopup taghning tüwvide bir qurban'gahni yasap, shu yerde Israilning un ikki qabilisining sani boyiche un ikki tash tüwrükni tiklidi. **5** Yene Israillarning birnechche yigitlirini ewetti, ular bérip Perwerdigargha köydürme qurbanliqlar sundi, inaqliq qurbanliqi süpitide birnechche torpaqnimu soyup sundi. **6** Andin Musa qanning yérimini qachilargha qachilidi, yene yérimini qurban'gah üstige chachti. **7** Andin u ehdinamini qoligha élip, xelqge oqup berdi. Ular jawaben: — Perwerdigarning éytqinining hemmisige qulqaq sélip, itaet qilimiz! — déyishti. **8** Shuning bilen Musa qachilardiki qanni élip, xelqge sépip: — Mana, bu Perwerdigar mushu sözlerning hemmisige asasen siler bilen baghligan ehdingning qénidur, dédi. **9** Andin keyin Musa we Harun, Nadab we Abihu Israillarning aqsqaqalliridin yetmish adem bilen billes tagh üstige chiqishti. **10** Ular shu yerde Israilning Xudasini kördi; uning ayighining astida xuddi kök yaquttin yasalghan nepis payandazdek, asman gümbüzidek süpsüzük bir jisim bar idi. **11** Lékin u Israillarning mötiwerlirige qol tegküzmid; ular Xudani körüp turdi hemde yep-ichishti. **12** Perwerdigar Musagha: — Tagh üstige, qéshimgha chiqip shu yerde turghin. Sanga ulargha ögütishke tash taxtaylarni, yeni Men yézip qoyghan qanun-emrni bérimen, dédi. **13** Shuning bilen Musa qopup, Yardemchisi Yesuhanu élip mangdi. Musa Xudaning téghigha chiqtı. **14** U awwal aqsqaqallargha: Biz yénip kelgüche mushu yerde bizni saqlap turunglar. Mana, Harun bilen xur silerning yéninglarda qalidu; eger birsining ish-dewasi chiqsa, ularning aldigha barsun, — dédi. **15** Shuning bilen Musa taghning üstige chiqtı we taghni bulut qaplıdı. **16** Perwerdigarning julasi Sinay téghining üstide toxtıdı; bulut uni alte kün'giche qaplap turdı; yettinchi küni, Perwerdigar bulut ichidin Musani chaqırdı; **17** Perwerdigarning julasining qiyapiti Israillarning köz aldida taghning choqisida hemmini yutquchi otték kördün. **18** Musa bulutning ichige kirip, taghning üstige chiqip ketti. Musa qiriq kéche-kündüz taghda turdı.

25 Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha éytqin, ular Manga bir «kötürme hediye»ni keltürsun; kimning köngli hediye sunushqa xush bolsa, uningdin Manga sunulidighan «kötürme hediye»ni tapshuruwélinglar. **3** Siler ulardin tapshuruwalidighan kötürme hediye: — Altun, kümüş, mis, **4** kök, sösun we qizil renglik yip, kanap rext, tiwit, **5** qizil boyalghan qochqarning tériliri, délfinning tériliri, akatsiye yaghichi, **6** chiragh üçhün zeytun méyi, «mesihlesh méyi» we xushbuy üçhün xushbuy dora-dermekler, **7** efod bilen «qoshén»gha ornitilidighan aq héqiq we bashqa ésil tashlar bolsun. **8** Méning özliri arisida maqan qilishim üçhün [shulardin] Manga bir muqeddés turalghuni yasisun. **9** Uni Men sanga barliq körsetmekchi bolghinimgha asasen, yeni ibadet chédirining nuxxisi we barliq eswab-saymanlirining nuxxisigha op'oxshash qilip yasanglar. **10** Ular akatsiye yaghichidin bir sanduq yasisun. Uning uzunluqi ikki yérım gez, kengliki bir yérım gez, égzilikli bir yérım gez bolsun. **11** Sen uni sap altun bilen qaplighin; ichi we sirtini altun bilen qaplap, uning üstünki qismining chörisige altundin girwek chiqar. **12** Uninggha altundin töt halqa quydurup, töt chétiqigha békitkin. Bir teripige ikki halqa, yene

bir teripige ikki halqa bolsun. **13** Sen hem akatsiye yagichidin ikki baldaq yasap, her ikkisini altun bilen qapligin; **14** andin sanduq ular arqiliq k t rilsun dep, baldaqlarni sanduqning ikki y nidiki halqiliridin ötküzüp qoyghin. **15** Baldaqlar hemishe sanduqtiki halqida tursun; ular uningdin chiqirilmisun. **16** Men sanga b ridighan h k m-guwahliqni sanduqqa qoyghin. **17** Sanduqning [yapquchi süpitide] sen altundin uzunluqi ikki y rim gez, kengliki bir y rim gez bolghan bir «kafaret texti» yasighin. **18** Ikki k rubni altundin soqup yasighin. Ularni kafaret textining ikki teripige ornataq. **19** Bir k rubni bir teripige, yene bir k rubni yene bir teripige ornataq uch n yasighin. Ikki teripidiki k rublarni kafaret texti bilen bir gewde qilinglar. **20** K rublar bir-birige y zlsun, qanatlarini kafaret textining üstige körip, qanatliiri bilen uni yapsun; k rublarning yüzi kafaret textige qarilsun. **21** Sen kafaret textini sanduqning üstige qoyup, Men sanga b ridighan h k m-guwahliqni sanduqning ichige qoyghin. **22** Men shu yerde sen bilen k r shimen; kafaret texti üstide, yeni h k m-guwahliq sanduqning üstidiki ikki k rubning otturisida turup sanga Israillargha yetküzüshke tapshuridighan barliq emrlirni toghrisida söz qilimen. **23** Hem akatsiye yagichidin uzunluqi ikki gez, kengliki bir gez,  gzliki bir y rim gez bolghan bir shire yasighin. **24** Uni sap altun bilen qaplap, uning üstünki qismining chörisige altundin girwek chiqar. **25** Sen shirening chörisige t t ilik  gzlikte bir lew yasighin; bu lewning ch risigimu altundin bir girwek chiqar. **26** Sen u shirege altundin t t halqa yasap, bu halqilarni shirening t t burjikidiki ch tiqqa ornataq. **27** Shireni kötürüshke baldaqlar ötküzülsun dep, halqilar shire l wige y qin b kitilsun. **28** Baldaqlarni akatsiye yagichidin yasap, altun bilen qapligin; shire ular arqiliq k t rilidu. **29** Shirege yandap l gen, qacha-texse, piyale we «sharab hediyliri»ni chachidighan qedehlarni yasighin; ularni sap altundin yasighin. **30** M ning huzurumda turushqa sen shirege hemishe «teqdim nan»ni qoyghin. **31** Sen hem sap altundin bir chiraghdan yasighin. U chiraghdan soqup yasalsun; chiraghdanning puti, gholi, qedehliiri, ghunche we ch chekliiri pütün bir altundin soqulsun. **32** Chiraghdanning gholining ikki y nidin alte shaxche chiqirilsun – chiraghdanning yene y nidin  ch shaxche, chiraghdanning yene bir y nidin  ch shaxche chiqirilsun; **33** bir y nidiki herbir shaxchide badam güli sheklide ghunchisi we ch chiki bolghan  ch qedeh chiqirilsun, yene bir y nidiki herbir shaxchide badam güli sheklide ghunchisi we ch chiki bolghan  ch qedeh chiqirilsun. Chiraghdan'gha chiqirilghan alte shaxchining hemmisi shundaq yasalsun. **34** Chiraghdanning [gholidin] badam güli sheklide ghunchisi we ch chiki bolghan t t qedeh chiqirilsun. **35** Bulardin bashqa [birinchi] ikki shaxchining astida bir ghunche, [ikkinchi] ikki shaxchining astida bir ghunche, [ chinchi] ikki shaxchining astida bir ghunche bolsun; chiraghdan'gha chiqirilghan alte shaxchining asti hemmisi shundaq bolsun. **36** Uning shu ghunchiliri hem shaxchiliri chiraghdan bilen bir gewde qilinsun – bir pütün sap altundin soqup yasalsun. **37** Sen chiraghdanning yette chirighini yasighin; chiraghtar udulgha yoruq ch sh relishi  ch n  sti terepke ornitilsun. **38** Uning pilik qaychiliri bilen k ldanliri sap altundin yasalsun. **39** Chiraghdan we uning barliq eswabliri bir talant sap altundin yasalsun. **40** Sanga taghda ayan qilin'ghan nusxa boyiche bularni  htiyat bilen yasighin.

26 Muqeddes ch dirni on parche yopuqtin yasatqin; yopuqlar n piz toquqlan aq kanap rextke kök, s s n we qizil yiplar arilashaturulup ishlensun; uninggha k rublarning süritini ch wer qollargha nepis qilip keshtilep chiqarghuzghin. **2**

Herbir yopuqning uzunluqi yigirme sekkiz gez, kengliki t t gez bolup, herbir yopuq oxshash chong-kichiklikte bolsun. **3** Yopuqlarning beshi bir-birige ulansun, qalghan besh yopuqmu hem bir-birige ulansun. **4** Sen ulap chiqilghan birinchi chong parchining eng ch tidiki qismigha bir teripige renggi kök izme qadighin, shuningdek ulap chiqilghan ikkinchi chong parchining eng ch tidikisining bir teripigimu hem shundaq qilghin. **5** Birinchi chong parchining eng ch tidiki qismigha ellik izme qadighin, ikkinchi chong parchining eng ch tidikisigimu ellik izme qadighin. Izmiler bir-birige udulmuudul bolsun. **6** Muqeddes ch dir bir pütün bolsun  ch n altundin ellik ilghu yasap, ikki chong parche yopuqni shu ilghular bilen bir-birige tutashaturghin. **7** Muqeddes ch dirni y pish  ch n  chke tiwitidin yopuqlarni yasighin; yopuqtin on bir parche yasighin. **8** Yopuqlarning herbirining uzunluqi ottuz gez, kengliki t t gez bolup, on bir yopuqning hemmisi oxshash chong-kichiklikte bolsun. **9** Yopuqlarning beshini ulap bir qilip, qalghan alte yopuqnimu ulap bir qilip, altinchi yopuqni ikki qat qilip, ch dirning aldi teripige sanggilitip qoyghin. **10** Sen birinchi ulap chiqilghan chong parchining eng ch tidiki qismigha ellik izme, ikkinchi ulap chiqilghan chong parchining eng ch tidiki qismigha ellik izme qadighin. **11** Sen hem mistin ellik ilghu yasap, ch dir bir pütün bolsun  ch n ularni izmilerge ötküzüp ikki chong parchini ulap qoyghin. **12** L kin yopuqning ch dirning keynidin  ship qalghan qismi, yeni  ship qalghan y rim parchisi ch dirning keyni teripide sanggilap tursun. **13** Ch dir yopuqlirining ch dirning boyidin artuq qismi, yeni u teripidin bir gez, bu teripidin bir gez, ch dirning ikki teripidin sanggilap, uni [toluq] yapsun. **14** Buningdin bashqa, ch dirgha qizil boyalghan qochqar t risidin yopuq yasap yapqin, andin uning  stidunim d lfin t risidin yasalghan yene bir yopuqni qapligin. **15** Muqeddes ch dirning tik taxtaylirini akatsiye yagichidin yasap tikligin. **16** Herbir taxtayning uzunluqi on gez, kengliki bir y rim gez bolsun. **17** Herbir taxtayning ikkin turumi bolsun, her ikki taxtay shular bilen bir-birige ch tilsun; ch dirning barliq taxtaylirini shundaq yasighin. **18** Ch dirning taxtaylirini shundaq yasighin; yigirmisini jenub terepke tikligin; **19** bu yigirme taxtayning t gige kümüshstin qiriq teglik yasighin; bir taxtayning [astidiki] ikki turumi  ch n ikkidin teglik, yene bir taxtayning ikki turumi  ch n ikkidin teglik yasighin. **20** Shuningdek ch dirning udul teripide, yeni shimal teripide yigirme taxtay bolsun; **21** bularning qiriq tegliki kümüshstin bolsun; bir taxtayning t gige ikkidin teglik, yene bir taxtayning t gige ikkidin teglik orunlashturulsun. **22** Ch dirning keyni teripige, yeni gherb terepke alte taxtay yasap tikligin. **23** Ch dirning keyni teripidiki ikki bulunggha ikki taxtay yasap ornataq. **24** Bu [bulung taxtayliri] astidin  stigiche ikki qat qilinip [taxtaylarni]  zara ch tishtursun,  sti bir halqigha b kitilsun. Her ikkisi shundaq qilinip, ikki bulunggha tiklensun. **25** Arqa terepke sekkiz taxtay bolidu, ularning kümüshstin yasalghan on alte tegliki bolidu; bir taxtayning t gide ikki teglik, yene bir taxtayning t gide ikki teglik bolidu. **26** Buningdin bashqa sen akatsiye yagichidin baldaq yasighin; ch dirning bu teripidiki taxtaylarga besh baldaqni, **27** ch dirning u teripidiki taxtaylarga besh baldaqni, ch dirning arqa teripidiki taxtaylarga, yeni gherb teripidiki taxtaylarga besh baldaqni yasighin. **28** Taxtaylarning otturisidiki ottura baldaq bu tereptin u terepke y tidighan bolsun. **29** Taxtaylarni altun bilen qaplap, baldaqlar  tk z lidighan halqilarni altundin yasap, baldaqlarni altun bilen qapligin. **30** Ch dirni sanga taghda ayan qilin'ghan nusxa boyiche yasap tikligin. **31** Sen n piz toquqlan aq kanap rextke kök, s s n we qizil yiplar arilashaturulup ishlen'gen

bir perde yasighin; uni chéwer qollar kérublarning süritini nepis qilib chüshürüp keshtilep chiqsun. **32** Uni akatsiye yaghichidin yasalghan töt xadigha ésip qoyghin. Bu xadilar altun bilen qaplanun, herbirining altun ilmiki bolsun; xadilar kümüshtin yasalghan töt teglikke ornitilsun. **33** Perde chédír yopuqidiki ilmeklerge ésilip sanggilitip qoyulsun; andin höküm-guwahliq sanduqini shu yerge keltürüp, perding ichige élip kirgin. Shuning bilen perde siler üçün muqeddes jay bilen eng muqeddes jayning otturidiki bir ayrima perde bolsun. **34** Andin sen «kafaret texti»ni eng muqeddes jaydiki höküm-guwahliq sanduqining üstige qoyghin. **35** Shire bolsa perding téshigha orunlashturulsun; chiraghdanni shirening uduligha, chédírning jenub teripige qoyghin; shireni shimal teripige qoyghin. **36** Buningdin bashqa sen chédírning kirish éghizigha népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashturulup ishlen'gen bir perde yasighin; u keshtichi teripidin keshtilensun. **37** Bu perde üçün akatsiye yaghichidin besh xada yasap, ularni altun bilen qaplighin; herbirining altun ilmiki bolsun; ularning tégige besh dane teglikni mistin quyup teyyarlatqin.

27 Sen qurban'gahni akatsiye yaghichidin yasighin. Qurban'gah töt chasa bolsun; uzunluqi besh gez, kengliki besh gez, égzikli üç gez qilinsun. **2** Uning töt burjikige qoyulidighan münggüziliri yasighin; münggüziliri qurban'gah bilen bir gewde qilinsun. Qurban'gahni mis bilen qaplighin. **3** Qurban'gahning yagh [we külini] élishqa daslarni yasighin; uninggha xas bolghan gürgjeklerni, korlarni, laxshigirlarni we otدانلارنى yasighin; uning barliq eswablirini yasashqa mis ishletkin. **4** Qurban'gah üçün mistin bir shala yasighin; shalaning töt burjikige töt mis halqa yasap békitip qoyghin. **5** Shalani qurban'gahning qap bélining astidiki girwekting töwenrek turidighan qilghin, shundaqta shala qurban'gahning del otturisida bolidu. **6** Qurban'gahqa ikki baldaq yasighin; ular akatsiye yaghichidin bolsun, ularni mis bilen qaplighin. **7** Qurban'gahni kötürgende, baldaqlar uning ikki yénida bolushi üçün, ularni halqilargha ötküzüp qoyghin. **8** Qurban'gahni taxtaylardin yasighin, ichi bosh bolsun; u taghda sanga ayan qilin'ghan nusxa boyiche [hönerwenler] teyyar qilsun. **9** Muqeddes chédírning hoylisinimu yasighin. Hoylining jenubigha, yeni jenubqa yüzlen'gen teripige népiz toqulghan aq kanap rextin perdelerni toqughin; shu teripining uzunluqi yüz gez bolsun. **10** Perdelerni éshishqa yigirme xada yasalsun; ularning tégige qoyushqa yigirme mis teglik yasalsun; xadilarning ilmiki bilen baldaqlar bolsa kümüshtin yasalsun. **11** Shuninggha oxshash shimal teripidimu uzunluqi yüz gez kélidighan perde bolsun. Perdelerni éshishqa yigirme xada yasalsun; ularning tégige qoyushqa yigirme mis teglik yasalsun; xadilarning ilmiki bilen baldaqlar bolsa kümüshtin yasalsun. **12** Hoylining gherb teripide uzunluqi ellik gez kélidighan perde bolsun; uning on xadisi we on tegliki bolsun. **13** Hoylining sherq teripi, yeni kün chiqishqa yüzlen'gen teripining kengliki ellik gez bolsun. **14** Bir teripide on besh gez kélidighan perde bolsun; uning üç xadisi bilen üç tegliki bolsun. **15** Yene bir teripide on besh gez kélidighan perde bolsun; uning üç xadisi bilen üç tegliki bolsun. **16** Hoylining kirish éghizigha yigirme gez kélidighan bir perde qoyulsun; perde népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashturulup, keshtichi teripidin keshtilensun. Uning töt xadisi bilen töt tegliki bolsun. **17** Hoylining chörisidiki hemme xadilar kümüshtin yasalghan baldaqlar bilen bir-birige chétilsun; ularning ilmekliri kümüshtin, teglikliri mistin yasalsun. **18** Hoylining uzunluqi yüz gez, kengliki her ikki teripi

ellik gez bolsun; népiz toqulghan aq kanap rextin ishlen'gen perding égzikli besh gez qilinsun; xadilarning teglikliri mistin yasalsun. **19** Muqeddes chédírning ish-xizmitide ishli tilidighan barliq eswab-saymanliri hemde barliq miq-qozuqliri, shundaqla hoylining barliq miq-qozuqliri mistin bolsun. **20** — Chiraghdning hemishe yéniq turushi üçün, chiraggha ishli tishke zeytundin soqup chiqirilghan sap mayni qéshinggha keltürishke Israillarni buyrughin. **21** Jamaet chédírining ichide, höküm-guwahliq sanduqining udulidiki perding tashqirida Harun we oghulliri her kéchisi etigen'giche Perwerdigarning aldida chiraghlarning yeni turghuzush ishida bolsun. Bu ish dewrdin-dewrgiche Israillargha ebediy bir qanun-belgilime bolsun.

28 Sen Israillarning ichidin akang Harun we uning oghullirini öz qéshinggha keltürgin; ularni, yeni Harun we oghulliri Nadab, Abihu, Eliazar we Itamarlarning Méning kahinliq xizmitimde bolushi üçün yéninggha keltürgin. **2** Akang Harun'gha hem sherep hem güzellik üçün muqeddes kiyimlarni teyyarlighin. **3** Harunning Manga muqeddes qilinip, Méning kahinliq xizmitimde bolushi üçün, Men eqil-parasetning rohi bilen qelblirini toldurghan chéwer kishilarning herbirige söz qilip, ularni alahide kiyimlarni tikishke buyrughin. **4** Ular tikidighan kiyimler munulardin ibaret: — bir qoshén, bir efod, bir ton, keshtilen'gen bir kalta könglek, bir selle we bir belwagh. Méning kahinliq xizmitimde bolushi üçün, ular akang Harun'gha we oghullirigha muqeddes kiyimlarni tiksun. **5** Uninggha altun we kök, sösün, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rext ishli tilsun; **6** efodni ular altun we kök, sösün, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rextlerni teyyarlap, chéwer qollargha nepis qilib [keshtilitip] ishletsun. **7** Efodning ikki béshini bir-birge tutashturush üçün ikki dolisida mürilik tasma bolsun. **8** Efodning üstidin baghlaydighan, keshtilen'gen belwagh efod bilen bir pütün qilinsun we uninggha oxshash sipta ishlinip, altun we kök, sösün, qizil yiplar we népiz toqulghan aq kanap rextin yasalsun. **9** Ikki aq héqiqni tépip, ularning üstige Israilling oghullirining namllirini oyduughin; **10** ularning namllirining altisi bir yaqutqa oyulsun, qalghan altisi bolsa yene bir yaqutqa oyulsun, hemmisi tughulush tertipi boyiche pütülsun. **11** Xuddi yaqut neqishchiliri ishligende, möhür oyulghandek Israilling oghullirining namllirini ikki yaqutqa oyduughin; ular altundin yasalghan közlükke békitilsun. **12** Israilling oghullirigha esletme tash bolsun üçün, ikki yaqutni efodning ikki mürilik tasmisigha qadighuzghin; shundaq bolghanda, Harun Perwerdigarning aldida ularning namllirini esletme süpitide müriliride kötürüp yüridu. **13** Buningdin bashqa, sen altundin yene ikki közlük we sap altundin shoynidek éship ételgen ikki zenjir yasatqin; andin éshilme zenjirler közlüklerge békitilsun. **15** «Höküm qoshéni»ni chéwer qollargha nepis qilib keshtilitip yasatqin; uni hem efodni ishligen usulda yasighan, altun we kök, sösün, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rextin yasighin. **16** U ikki qat, töt chasa qilinsun; uzunluqi bir ghérich, kenglikimu bir ghérich bolsun; **17** Uning üstige töt qatar qilib göherlerni ornatqin: — birinchi qatargha qizil yaqut, sériq göher we zumret ornitilsun; **18** ikkinchi qatargha kök qashtéshi, kök yaqut we almas ornitilsun; **19** üçinchi qatargha sösün yaqut, piroza we sösün kwarts ornitilsun; **20** tötinchi qatargha béril yaqut, aq héqiq we anartash ornitilsun; bularning hemmisi altun közlük ichige ornitilsun. **21** Bu göherler Israilling oghullirining namllirigha wekil qilinip, ularning sanidek on ikki bolup, möhür oyghandek her bir göherge on ikki qebilning nami birdin-birdin pütülsun. **22** Qoshén'gha shoynidek éshilgen sap altundin [ikki]

éshilme zenjir yasighin. **23** Qoshén'gha altundin ikki halqa étip, ikki halqini qoshénning [yuqiriq] ikki burjikige békitkin; **24** andin altundin éshilip yasalghan ikki zenjirni qoshénning [yuqiriq] ikki burjikidiki halqidin ótküzüp, **25** éshilgen shu zenjirlarning ikki uchini ikki közlükke békitip, [közlükleri] efodning ikki mürlük tasmasining aldi qismigha ornattin. **26** Buningdin bashqa sen altundin ikki halqa yasap, ularni qoshénning [asti teripidiki] ikki burjikige békitkin; ular efodqa tégiship turidighan qilinip ichige qadalsun. **27** Mundin bashqa sen altundin [yene] ikki halqa yasap, ularni efodning ikki mürlük tasmasining aldi töwenki qismigha, yene efodqa ulinidighan jaygha yéqin qilip, keshitilen'gen belwaghdin égizrek qilip békitkin. **28** Qoshénning efodning keshitilen'gen belwéghidin yuqiraraq turushi, qoshénning efodtin ajrap ketmesliki üçün qoshénning halqisini kök shoyna bilen efodning halqisigha chétip qoyghin. **29** Shundaq qilghanda, Harun muqeddes jaygha kirgende, höküm qoshénini taqighachqa, Israilling oghullirining namllirini esletme süpitide yürükining üstide Perwerdigarning aldida daim kötürüp yürgen bolidu. **30** Harun Perwerdigarning aldigha kirgende, urim bilen tummin uning yürüki üstide bolushi üçün, bularni höküm qoshénining ichige alghin; mushundaq qilghanda, Harun Israillargha baghliq hökümlerni hemishe Perwerdigarning huzurida öz yürüki üstide kötürüp yürgen bolidu. **31** Efodning [ichidiki] tonni pütünley kök renglik qilghin. **32** Tonning bashqa kiyilidighan töshüki del otturisida bolsun; uning yirtilip ketmesliki üçün xuddi bapkar toqughandek, sawutning yaqisigha oxshash chörisige pewaz chiqirilsun. **33** Uning étikining chörisige kök, sösun we qizil yiptin anarlarni toqap asqin hemde altun qongghuraqlarni yasap, chörisidiki anarlarning arilqigha birdin ésip qoyghin; tonning étikining pütükül chörisige bir altun qongghuraq, bir anar, yene bir altun qongghuraq, bir anar... békitilsun. **35** Harun xizmet qilghan waqtda shu tonni kiysun; buning bilen Harun Perwerdigarning aldigha barghanda, yeni muqeddes jaygha, Perwerdigarning aldigha kirip-chiqqanda uning awazi anglinip turidu-de, u ölümdin aman qalidu. **36** Andin kéyin sen sap altundin nepis bir otughatni yasap, uning üstige möhürge neqishlen'gendek: «Perwerdigargha muqeddes qilindi» dep oyghin; **37** uni kök renglik yip bilen sellisige chigkin; u sellining aldi teripige taqalsun; **38** u Harunning péshaniside tursun. Buning bilen Harun Israillarning muqeddes qilip keltürgen barliq muqeddes hediyeleirige chaplashqan gunahlarni öz üstige élip kötüridu; hediyeleirige Perwerdigarning aldida qobul qilinishi üçün otughat hemishe uning péshanisige taqaqliq tursun. **39** Buningdin bashqa aq kanap rexttin bir könglek toqughin, shuningdek kanap rexttin toqulghan bir selle teyyarlighin; keshitilen'gen bir belwagh yasighin. **40** Harunning oghullirigha xalta könglekleri tikkin; ularghimu belwaghlarni teyyarla, ulargha égiz böklernimu tikkin; bular ulargha hem sherep hem güzellik bolsun. **41** Bularning hemmisini sen akang Harun we uning oghullirigha kiydürgin; andin ularning Méning aldimda kahinliq xizmitimde bolushi üçün ularni mesihlep, Manga muqeddes qilip ayrighin. **42** Ularning ewretlirining yépiq turushi üçün ulargha kanap rexttin tambal ettürgin; u béldin yotisighiche yépiq tursun. **43** Harun we oghulliri jamaet chédirigha kirgende yaki muqeddes jayda xizmette bolush üçün qurban'gahqa yéqinlashqanda, ular gunahkar bolup ölip ketmesliki üçün [tambalni] kiyiwalsun. Bu uninggha we uningdin kéyinki nesilliri üçün ebediy bir belgilime bolsun.

29 Ularning Manga muqeddes qilinip, kahinliq xizmitimde bolushi üçün mundaq ishni ada qilishig kérek: — sen

bir yash erkek torpaq bilen ikki qochqarni talla (hemmisi béjirim bolsun) **2** hemde pétir nan, zeytun méyi ileshtürülgen pétir toqach we zeytun méyi sürülüp mesihlen'gen pétir hemek nanlarni teyyarla, bularning hemmisini bugday unidin qilghin; **3** nanlarning hemmisini bir séwetke sélip, séwetni, torpaqni we ikki qochqarni bille hediye qilip keltürgin. **4** Sen Harun we uning oghullirini jamaet chédirining kirish éghizigha yéqin élip kélip, ularni su bilen yughin; **5** andin kiyimlirini élip kélip, Harun'gha xalta könglek, efod toni we efodni kiydürgin, qoshénni taqighin; andin bélige efodning keshitilen'gen belwéghini baghliq. **6** Béshigha sellini yögep, sellige muqeddes otughatni taqap qoyghin. **7** Andin mesihlesh méyini élip, béshigha quyup uni mesihligin. **8** Andin sen uning oghullirini élip kélip, ulargha xalta könglekleri kiydürgin; **9** ulargha, yeni Harun we uning oghullirigha belwaghlarni baghlap, égiz böklerni kiydürgin. Shuning bilen ebediy belgilime boyiche, kahinliq xizmiti ularningki bolidu; shundaq qilip, sen Harun bilen uning oghullirini Xudagha muqeddes qilip ayrip teyinligin. **10** — Sen torpaqni jamaet chédirining aldigha élip kelgin; élip kelginginde Harun bilen uning oghulliri qollirini torpaqning béshigha qoysun. **11** Andin sen bu torpaqni Perwerdigarning aldida, jamaet chédirining kirish éghizining yénida boghuzlighin; **12** torpaqning qénidin élip barmiqing bilen uni qurban'gahning münggüzlirige sürüp, qalghan qanning hemmisini qurban'gahning tüwige töküp quyghin. **13** Ich qarnini yögep turghan barliq mayni, shundaqla jigerning üstidiki chawa may, ikki börek we ularning üstidiki mayni ajritip bularni qurban'gahqa köydürgin. **14** Torpaqning göshi, térisi we tézikini bolsa chédirigha sirtigha élip chiqip, otta köydürüwetkin; bu gunah qurbanliq bolidu. **15** Andin sen qochqarning birini élip kelgin; Harun bilen uning oghulliri qollirini qochqarning béshigha qoysun; **16** andin sen bu qochqarni boghuzlap, uning qénidin qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepkin. **17** Qochqarni parchilap, uning ich qarni bilen pachaqlirini yuyup, ularni gösh parchiliri we bashing üstige qoyup. **18** pütün qochqarni qurban'gahqa köydürgin. Bu Perwerdigargha atalghan köydürme qurbanliq — ot arqliq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy yetküzidighan hediye bolidu. **19** Kéyin sen ikkinchi qochqarni élip kelgin; Harun we uning oghulliri qollirini qochqarning béshigha qoysun. **20** Andin bu qochqarni boghuzlap qénidin élip, Harunning ong quliqining yumshiqigha, uning oghullirining ong quliqining yumshiqigha, ularning ong qollirining chong barmiqi bilen ong putlirining chong barmiqigha sürkep qoyghin, qalghan qanni qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepkin. **21** Andin qurban'gah üstidiki qandin we mesihlesh méyidin élip, Harunning üstige, uning kiyimlirige, shuningdek uning oghullirining üstige we ularning kiyimlirigimu sepkin. Shundaq qilip u we uning kiyimliri, uning oghulliri we ularning kiyimlirimu uning bilen teng Xudagha atap muqeddes qilin'ghan bolidu. **22** Andin sen qochqarning méyi, quyruq méyi, ich qarnini yögep turghan barliq may, jigerning üstidiki chawa may, ikki börek we ularning üstidiki mayni chiqar hemde ong arqa putini alghin — (chünki bu qochqar kahinliqqa tiklesh [qurbanliqigha atalghan] qochqardur) — **23** — buningdin bashqa sen Perwerdigarning aldida qoyulghan pétir nan séwitidin bir girdini, zeytun méyi ileshtürülgen pétir toqachtin birni we pétir hemek nandin birni élip, **24** bularning hemmisini Harunning qollirigha we uning oghullirining qollirigha qoyup, ularni «pulanglatma hediye» süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatquzghin. **25** Andin sen bularni ularning qolliridin tapshurup élip, Perwerdigarning aldida xushbuy chiqarsun dep, qurban'gahniki

köydürme qurbanliqning üstide qoyup köydürgin. Bu ot arqliq Perwerdigargha sunulghan hediye bolidu. **26** Sen Harunni kahinliqqa tiklesh qurbanliqigha atalghan qochqarning töshini élip «pulanglatma hediye» süpitide Perwerdigarning huzurida pulanglatqin; bu séning ülüşüing bolidu. **27** Shuningdek, sen kahinliqqa tiklesh qurbanliqigha atalghan qochqarning «pulanglatma hediye» süpitide pulanglitilghan töshi bilen «kötürme hediye» süpitide ézig kötürüp pulanglitilghan arqa putini, yeni Harun we uning oghullirigha béghishlan'ghan shu ülüşlerni «muqeddes» dep ayrip békitkin. **28** Shuning bilen bu nersiler ebediy belgilime boyiche Israillar teripidin Harun we oghullirigha béghishlan'ghan nésiwe bolidu; chünki u kötürme hediye. Bular Israillar teripidin sunulidighan inaqliq qurbanliqliridin ayrip chiqilip, ularning Perwerdigargha atap «ézig kötürgen hediye»si hésablinip, «kötürme hediye» bolidu. **29** Harunning muqeddes kiyimlirige kéyin oghulliri warisliq qilidu. Ular mesihlinip, kahinliqqa teyinlen'gende shu kiyimlerni kiysun. **30** Oghullirining qaysisi uning ornini bésip kahin bolsa, jamaet chédirigha kirip muqeddes jayning ichide xizmetke kirishkende, bu kiyimlerni uda yette kün kiyip yürsun. **31** Sen kahinliqqa tiklesh qurbanliqigha atalghan qochqarni élip, uning göshini muqeddes jayda pishurghin; **32** andin Harun we oghulliri qochqarning göshi bilen séwettiki nanlarni jamaet chédirining kirish éghizida yésun; **33** ular özlirining kahinliqqa teyinlinishide Xudagha atap muqeddes qilin'ghanda kafaretke ishliitilgen nersilerni yésun, lékin bular muqeddes bolghachqa, yat kishi buningdin héchnémini yémisun. **34** Eger kahinliqqa tiklesh qurbanliq göshidin yaki nandin etige azraq éship qalsa, éship qalghanni otta köydürüwet; bular muqeddes bolghachqa, héchkim uningdin yése bolmaydu. **35** Sen shu teriqide Harun we uning oghulliri toghrisida buyrughinimning hemmisini beja kötürüp, uda yette kün'giche ularni kahinliqqa tiklesh wezipisini ada qilghin. **36** Her küni kafaret qilinishqa gunah qurbanliq süpitide bir torpaqni sun'ghin. Qurban'gahning özini gunahtin pak qilishqa uning üçünmu kafaret költürgin, muqeddes qilinsun dep, uni zeytun méyi bilen mesihligin. **37** Yette kün'giche sen qurban'gah üçün kafaret költürüp, uni muqeddes qilghin. Buning bilen u «eng muqeddes nersilerning biri» hésablinidu; uninggha tegken hemme nerse muqeddes hésablinidu. **38** Mana, qurban'gahta hemishe sunidighanliring munular: — her küni bir yashliq ikki qoza qurbanliq qilinsun. **39** Birini etigende, yene birini gugumda qurbanliq qilip sun'ghin. **40** Birinchi qoza bilen birge zeytun méyidin bir hinning töttin biri ileshtürülgen bughday unidin [efahning] ondin biri we yene sharab hediyesi süpitide töttin bir hin sharab qushup sunulsun. **41** Ikkinchi qozini gugumda sun'ghin; uni etigenlik qurbanliqningkidek, xushbuy bolushi üçün ot arqliq Perwerdigargha atalghan qurbanliq süpitide ashliq hediye we sharab hediye bilen qoshup sun'ghin. **42** Shu teriqide bu köydürme qurbanliq nesildin-nesilge jamaet chédirining kirish éghizida Perwerdigarning huzurida ötküzülüp daimliq qurbanliq bolsun; Men [Perwerdigar] shu yerde siler bilen körüshüp, sen bilen sözlishimen. **43** Shuningdek Men shu yerde Israillar bilen uchrishimen, shuning bilen u jay Méning shan-sheripim bilen muqeddes qilinidu. **44** Men jamaet chédiri bilen qurban'gahni Özümgé atap muqeddes qilimen; Harun we uning oghullirininimu Özümgé kahinliq xizmette bolushqa ayrip muqeddes qilimen. **45** Shundaq qilip Men Israillarning arisida makan qilip, ularning Xudasi bolimen. **46** U waqitta ular Méning ularning arisida makan qilishim üçün ularni Misir zéminidin chiqirip kelgen Xudasi Perwerdigar ikenlikimni bilidu; Men ularning Xudasi Perwerdigardurmen.

30 Sen yene xushbuy yandurush üçün bir xushbuygahni yasatqin; uni akatsiye yaghichidin teyyarlighin. **2** U töt chasa, uzunluqi bir gez, kengliki bir gez, égzikliki ikki gez bolsun. Uning [töt burjikidiki] münggüzler uning bilen bir pütün qilip yasalsun. **3** Sen uni, yeni uning üstini, töt etrapini hem münggüzlerini sap altun bilen qaplatqin; uning üsti qismining chörisisige altundin girwek chiqarqin. **4** Uninggha altundin ikki halqa yasap, uning girwikining astigha békitkin; ularni ikki yénigha udulmu'udul békitkin. Xushbuygahni kötüridighan ikki baldaqli sélish üçün bularni xushbuygahning ikki teripige orunlashturghin. **5** Baldalirini akatsiye yaghichidin yasap, altun bilen qaplighin. **6** Xushbuygahni höküm-guwahliq sanduqining udulidiki perdining sirtigha, yeni Men sen bilen körishidighan jay bolghan höküm-guwahliq sanduqining üstidiki kafaret textining uduligha qoyghin. **7** Harun shuning üstide ésil xushbuy etirni yandursun; her küni etigenlik chiraghlarni perligili kelgende, xushbuylarni yandursun. **8** Shuningdek Harun gugumda chiraghlarni tizip yaqqanda, xushbuy yandursun. Shundaq qilip Perwerdigarning aldida nesildin-nesilge xushbuy hemishe öchürülmey yéniq bolidu. **9** Siler uning üstide ne héchqandaq gheyriy xushbuy yandurmanglar, ne köydürme qurbanliq ne ashliq hediye sunmanglar, shundaqla uning üstige héchqandaq sharab hediye tökmenglar. **10** Her yilda Harun bir qétim [xushbuygahning] münggüzlerige kafaret költürsun; her qétim kafaret költüridighan gunah qurbanliqining qéni bilen uning üçün kafaret költürsun. Nesildin-nesilge shundaq qilinglar; bu [xushbuygah] Perwerdigargha «eng muqeddes» hésablinidighan nersilerning qataridindur. **11** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **12** Sen Israillarning sanini éniqlash üçün ularni sanighingda, ularning sanilishi wejidin arisigha balayi'apet kelmesliki üçün, ularni sanighiningda herbir adem öz jéni üçün Perwerdigargha kafaret puli tapshursun. **13** Royxetke élinip, sanaqtin ötkenlerning hemmisi bérishi kérek bolghini shuki, herbiri muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche yérim shekel bersun (bir shekel yigirme gerahqa barawer kélidu). Bu yérim shekel Perwerdigargha «kötürme hediye» bolidu. **14** Royxetke élinip, sanaqtin ötkenler, yeni yigirme yash yaki uningdin chonglarning herbiri Perwerdigargha shu «kötürme hediye»ni bersun. **15** Öz jéninglarga kafaret költürish üçün Perwerdigargha kötürme hediye bergininglarda bay kishi yérim shekelin artuq bermisun, kembeghel kishimu yérim shekelin kem bermisun. **16** Sen Israillardin shu kafaret pulini tapshurup élip, jamaet chédirining xizmitige béghishlap ishletkin; u pul Israillargha Perwerdigarning huzurida esletme süpitide jéninglarga kafaret költüridighan bolidu. **17** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **18** Sen yuyunushqa ishliitishke mistin [yoghán] bir das we uninggha mistin bir teglik yasatqin; uni jamaet chédiri bilen qurban'gahning otturisigha orunlashturup, ichige su toshturup qoyghin. **19** Harun bilen uning oghulliri uningdiki su bilen put-qollirini yasun. **20** Ular jamaet chédirigha kirgende ölmesliki üçün su bilen özini yuyushi kérek; ular xizmet qilish üçün, qurban'gahqa yégin bérüp Perwerdigargha ot arqliq atilidighan qurbanliq sunmaqchi bolghinidimu, shundaq qilsun. **21** Ular ölmesliki üçün put-qollirini yusun; bu ish ulargha, yeni özi we uning nesilliri üçün ewladtin ewladqiche ebediy bir belgilime bolidu. **22** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **23** Sen hemmidin ésil xushbuy dora-dermeklerdin teyyarla, yeni murmekki suyuqluqidin besh yüz shekel, darchindin ikki yüz ellik shekel, éghirdin ikki yüz ellik shekel, **24** qowzaqdarchindin besh yüz shekel élip (bu ölchemler muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche bolsun) we zeytun méyidinmu bir hin teyyarla; **25** bu dora-

dermekler bilan mesih qilish uchün bir muqaddes may — etirchi chiqarghandek bir xushbuy may chiqarghuzghin. Bu «muqaddes mesihlesh méyi» bolidu. **26** Sen uning bilan jamaet chédirini, hóküm-guwahliq sanduqini, **27** shire we uning barliq qachachulirini, chiraghdan we uning eswablirini, xushbuygahni, **28** köydürme qurbanliq qurban'gahi we uning eswablirini, yuyunush dési we uning teglikini mesihligin; **29** sen shu terzde ularni «eng muqaddes nersiler» qatarida muqaddes qilghin. Ulargha tegken herqandaq nersimu «muqaddes» hésablinidu. **30** Harun bilan uning oghullirini bolsa Manga kahnliq xizmette bolushi üçün mesihlep muqaddes qilghin. **31** Israillargha söz qilip mundaq éytqin: — Bu may ewladtin ewladqiche Manga atalghan muqaddes mesihlesh méyi bolidu. **32** Uni ademning bedinige quysa bolmaydu; shuningdek uninggha oxshaydighan yaki terkibi oxshashidighan héchqandaq maylarni yasimanglar. U muqaddes bolghini üçün silergimu muqaddes bolushi kérek. **33** Kimki terkibi shuninggha oxshaydighan may tengshise, yaki uni élip yat birsigé sirse, u öz xelqi arisidin üzüp tashlinidu. **34** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — Sen xushbuy dora-dermekler, yeni xushbuy yélim, déngiz qululisi méyi, aq déwirqay we sap mestiki teyyarlighin. Bularning hemmisi oxshash miqdarda bolsun; **35** Xuddi etirchi may chiqarghan'gha oxshash, ularni tengshap xushbuy yasighin; u tuzlan'ghan, sap we muqaddes puraqliq etir bolidu. **36** Sen uningdin azraq élip, talqandek opana ézip, jamaet chédiridiki hóküm-guwahliq [sanduqining] uduligha, yeni Men siler bilan körüshidighan jayning aldigha qoyghin. Bu silerge Perwerdigargha atalghan «eng muqaddes nersiler» qatarida hésablansun. **37** Siler yasighan bu xushbuyning rétsépi bilen özünglarchimu oxshash bir xushbuyni yasawslanglar bolmaydu. U sanga nisbeten éytqanda Perwerdigargha xas qilin'ghan muqaddes bolidu. **38** Kimki uning puriqini purap huzurlinish üçün uninggha oxshap kétédighan herqandaq bir xushbuyni yasisa, u öz xelqi arisidin üzüp tashlansun.

31 Perwerdigar Xuda Musagha mundaq dédi: — **2** Mana, Men Özüm Yehuda qebilisidin bolghan Xurning newrisi, urining oghli Bezalehni ismini atap chaqirdim; **3** uni Xudaning Rohi bilen toldurup, uninggha danaliq, eqil-paraset, ilim-hékmet igilitip, uni hertürlük ishni qilishqa qabiliyetlik qilip, **4** türlük-türlük hünerlerni qilalaydighan, yeni altun, kümüş we mis ishliniri qilalaydighan, **5** yaqutlarni késip-oyalaydighan, ularni zinnet buyumlarigha ornitalaydighan, yaghalargha neqish chiqiralaydighan, herxil hüner ishliniri qamlashturalaydighan qildim. **6** Shuningdek mana, Men yene Dan qebilisidin Ahisamaqning oghli Oholyabni uninggha yaremchilikke teyinladim, shundaqla Men sanga buyrughan hemme nersilerni yasusun dep, barliq pem-parasetlik kishikerning könglige téximu eqil-paraset ata qildim; **7** shuning bilan ular jamaet chédirini, hóküm-guwahliq sanduqini, uning üstidiki kafaret textini, chédirining hemme eswablirini, **8** shire bilen uning qachachulirini, sap altundin yasilidighan chiraghdan bilen uning barliq eswablirini, xushbuygahni, **9** köydürme qurbanliq qurban'gahi bilen uning barliq eswablirini, yuyunush dési bilen uning teglikini yasiyalaydighan, **10** xizmet kiyimliri, yeni kahnliq xizmitide kiyilidighan, Harun kahninning muqaddes kiyimliri we uning oghullirining kahnliq kiyimlirini toquyalaydighan, **11** mesihlesh méyi we muqaddes jaygha teyyarlinidighan ésil dora-dermeklerdin xushbuyni yasiyalaydighan boldi. Men sanga emr qilghinim boyiche ular barliq ishni beja keltüridu. **12** Perwerdigar Musagha emr qilip mundaq dédi: — **13** Sen Israillargha emr qilip ulargha: — «Siler Méning shabat künlirimni choqum

tutunglar; chünki bular silerning özünglarni pak-muqaddes qilghuchining Men Perwerdigar ikenlikini bilishinglar üçün Men bilan silerning otturanglardiki bir nishane-belge bolidu. **14** Shabat küni silerge muqaddes qilip békitilgini üçün, uni tutunglar; kimki uni buza, ölüm jazasigha tartilmisa bolmaydu; berheq, kimki u küniude herqandaq ishni qilsa, öz xelqi arisidin üzüp tashlansun. **15** Alte kün ichide ish qilinsun; lékin yettinchi küni Perwerdigargha atalghan muqaddes kün bolup, aram alidighan shabat küni bolidu; kimki shabat küniude birer ish qilsa, ölüm jazasigha tartilmisa bolmaydu. **16** Israillar shabat küni tushni kérek; kul ebediy ehde süpitide uni ewladtin ewladqiche tutsun. **17** Bu Men bilan Israillarning otturusida ebediy bir nishane-belge bolidu; chünki Perwerdigar alte kün ichide asman bilen zéminni yaritip, yettinchi küniude aram élip rahet tapqanidi, — dégin. **18** Xuda Sinay téghida Musagha bu sözlerni qilip bolghandin kéyin, ikki hóküm-guwahliq taxtiyini uninggha tapshurdi. Taxtaylar tashtin bolup, [sözler] Xudaning barmiqi bilen ulargha pütülgenidi.

32 Xelq Musaning taghdin chüshmey hayal bolup qalghinini körüp, Harunning qéshigha yighilip uninggha: — Sen qopup, bizge aldımızda yul bashlap mangidighan bir ilah yasap bergin! Chünki bizni Misir zémninidin chiqirip kelgen Musa dégen héliqi kishige néme bolup ketkenlikini bilmeymiz, — déyishti. **2** Harun ulargha: — Xotunliringlar bilen oghul-qizliringlarning qulaqliridiki altun zire halqilarni chiqirip, méning qéshingha élip kélinglar, dédi. **3** Shuning bilen pütkül xelq öz qulaqliridiki altun zire halqilarni chiqirip Harunning qéshigha élip keldi. **4** U bularni ularning qolidin élip, iskiné bilen quyma bir mozayni yasatquzdi. Shuning bilan ular: — Ey Israil, séni Misir zémninidin chiqirip kelgen Xudayinglar mana budur! — déyishti. **5** Harun uni körüp uning aldida bir qurban'gahni yasitip andin: «Ete Perwerdigar üçün bir héyt ötküzüldü», dep élan qildi. **6** Etisi ular seher qopup, köydürme qurbanliqlarni sunup, inaqliq qurbanliqlirininimu keltürdi; andin xalayıq olturup yep-ichishti, qopup eysh-ishret qilishti. **7** Shu chaghda Perwerdigar Musagha: — Ornungdin tur, tézdin peske chüshkin! Chünki sen Misir zémninidin chiqirip kelgen xelqing buzuqchiliqqa bérilip ketti. **8** Men ulargha buyrughan yoldin shunche tézla chetnep, özliri üçün bir quyma mozayni yasap, uninggha choqunup qurbanliq keltürüshti hemde: «Ey Israil, séni Misir zémninidin chiqirip kelgen Xudaying mana shudur!», déyishti, — dédi. **9** Andin Perwerdigar Musagha: — Mana, bu xelqni körüp qoydum; mana, ular derweqe boyni qattiq bir xelqtur. **10** Emdi Méni tosmá, Men ghezep otumni ularning üstige chüshürüp, ularni yutuwétimen; andin séni ulugh bir el qilimen, — dédi. **11** Lékin Musa Xudasi Perwerdigardin ötünpü iltija qilip mundaq dédi: — Ey Perwerdigar, némishqa sen ghezep otungni Özüng zor qudret we küchlik qol bilen Misir zémninidin chiqirip kelgen xelqingning üstige chüshürisen? **12** Misirliqlar mazaq qilip: — Ularning béshigha bala chüshürüsh üçün, ularni taghlarning üstide öltürüp yer yüzüdin yoqitish üçün, [ularning Xudasi] ularni élip ketti, — déyishsunmu? Öz otluq ghezepingdin yéni, Öz xelqingge balayı'apet keltürüsh niyitingdin yan'ghaysen! **13** Öz qulliring Ibrahim, Ishaq we Israilni yad qilghin; Sen ulargha qesem bilen wede qilip: «Neslinglarni asmandiki yultuzlardek awutimen. Özüm uning toghrisida sözligen mushu zémninning hemmisini neslinglarga bérimen, ular uninggha mengü igidarchiliq qilidighan bolidu» dégenidingghu, — dédi. **14** Shuning bilen Perwerdigar Öz xelqingning üstige: «Balayı'apet chüshürimen» dégen niyitidin yandi. **15** Musa keynige burulup, ikki hóküm-guwahliq taxtiyini qoligha élip taghdin chüshüti. Taxtaylarning ikki teripige sözler

pütülgenedi; u yuzigimu, bu yuzigimu pütüklük idi. **16** Bu taxtaylar bolsa Xudaning Özining yasighini, pütülgenedi bolsa Xudaning Özining pütüklüki idi, u taxtaylarga oyulghanidi. **17** Yeshua xelqning kötürgen chuqan-sürenlirini, warqirashlirini anglap Musagha: — Chédirgahdin jengning xitabi chiqiwatidu, dédi. **18** Lékin u jawab bérip: — Angliniawatqan awaz ne nusret tentenisi emes, ne meghlubiyetning peryadi emes, belki naxshaküy sadasi! — dédi. **19** Musa chédirgahgha yéqin kélip, mozayni we jamaetning ussulgha chüshüp ketkenlikini körüp shundaq dergezpe boldiki, taxtaylarni qolidin tashlap taghning tüwüde chéqiwetti. **20** Andin ular yasighan mozayni otqa sélip köydürüp, uni yanjip kukum-talqan qilip, su üstige chéchip Israillarni ichishke mejburlidi. **21** Andin Musa Harun'gha: Sen ularni shunche éghir gunahqa patquzghudek, mushu xelq sangha néme qildi? — dédi. **22** Harun jawab bérip: — Xojamning ghezep-chiqchi tutashmighay! Bu xelqning qandaq ikenlikini, ularning zezillikke mayil ikenlikini obdan bilisen. **23** Ular manga: — «Bizge aldımızda yol bashlap mangidighan bir ilahni yasap bergin; chunki bizni Misir zéminidin chiqirip kelgen Musa dégen shu ademe néme bolghini bilmeymiz», dédi. **24** Men ulargha: «Kimde altun bolsa shuni chiqirip bersun» désem, ular manga tapshurup berdi; men uni otqa tashliwidim, mana, bu mozay chiqti, — dédi. **25** Musa xelqning qandaqsige tizginsiz bolup ketkenlikini kördi; chunki Harun ularni dushmanlirining alda mesxire obyékti bolushqa öz meylige qoyuwetkenidi. **26** Musa chédirgahning kirish éghizigha bérip, shu yerde turup: — Kimki Perwerdigarning teripide bolsa méning yénimgha kelsun! — dédi. Shuni déwidi, Lawiyarning hemmisi uning qéshigha yigildi. **27** U ulargha: — Israilling Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Herbir kishi öz qilichini yarpishigha ésip, chédirgahning ichige kirip, bu chétidin u chétigiche kézip yürüp, herbiri öz qérindishini, öz dost-buradirini, öz qoshnisini öltürsun!» — dédi. **28** Shuning bilen Lawiyar Musaning buyrughini boyiche ish kördi; shu küni xelqning ichidin üç ming kishi öltürüldi. **29** Andin Musa: — Herbiringlar бүгүн özünghar Perwerdigargha xas bolushqa atidinglar; chunki herbiringlar hetta öz oghlunglar hem qérindishinglarnimu ayimidinglar; shuning bilen бүгүн bext-beriketni üstünglarga chüshürdunglar, dédi. **30** Etisi Musa xelqge söz qilip: — Siler derweqe nahayiti éghir bir gunah sadir qildinglar. Emdi mana, men Perwerdigarning aldigha chiqimen; gunahinglar üçün kafaret keltüreleymenmikim, — dédi. **31** Shuning bilen Musa Perwerdigarning aldigha yénip bérip: — Hey...! Bu xelq derweqe éghir bir gunah sadir qilip, özlirige altundin ilahlarni yasaptu! **32** Lékin emdi Sen ularning gunahini epu qilishqa unighaysen..., unimisang, ismimni Özüng yazghan deptiringdin öchürüwetkin! — dédi. **33** Perwerdigar Musagha jawab bérip: — Kimki Méning aldında gunah qilghan bolsa, uning étini Öz deptirimdin öchürüwétimen. **34** Emdi sen bérip, Men sangha éytqan jaygha xelqni bashlap barghin. Mana, Méning Perishtem aldında mangidu. Lékin ulargha jaza bérédighan künüm kelgende, ulargha gunahi üçün jaza bérimen, dédi. **35** Bu sözdin kéyin Perwerdigar xelqning Harunning qoli bilen mozayni quydurup yasatqini üçün ularni waba bilen jazalidi.

33 Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — Sen ornungdin turup, özüng Misir zéminidin élip kelgen xelq bilen bille mushu yerdin kétip: «Men séning neslingde uni bérimen» dep qesem qilip Ibrahimgha, Ishaqqa we Yaqupqa wede qilghan zémin'gha barghin. **2** Shuning bilen séning aldında bir Perishte ewetip, Qanaaniy, Amoriy, Hittiy, Perizziylerni, Hiwiy bilen Yebusiylarni heydep chiqirip, **3** séni süt bilen hesel éqip turidighan zémin'gha keltürimen. Chunki siler boyni qattiq bir xelq bolghachqa, yolda silerni halak qiluwetmeslikim

üchün, Özüm silerning aranglarda bolup, shu [zémin'gha] bille chiqmaymen, — dédi. **4** Xalayıq bu qattiq sözni anglap, qayghughu chömüp héchqaysisi öz zibu-zinnetlirini taqimidi. **5** Chunki Perwerdigar Musagha söz qilip: — Sen bérip Israillargha: «[Perwerdigar]: — Siler boyni qattiq bir xelq ikensiler; eger Men Perwerdigar aranglarga chiqip bir deqquila tursam, silerni yoqitiwetken bolattim. Emdi siler özünglardiki zibu-zinnetlerni éliwétinglar; shu chaghda Men silerge néme qilidighinimni bilimen, dédi», dep éytqin, — dégenidi. **6** Shunga Israillar Horeb téghidin ayripla zibu-zinnetlirini özliridin éliwetti. **7** Shuning bilen Musa öz chédirini élip, uni chédirgahning sirtida, chédirgahdin nériraq bir jaygha tikip, uni «köriushüsh chédiri» dep atidi. Kimki Perwerdigarni izdep, yol sorimaqchi bolsa chédirgahning sirtidiki «köriushüsh chédiri»gha baratti. **8** Shundaq bolattiki, her qétim Musa chédirgha chiqsa, pütüklü xalayıq qopup, herbiri öz chédirining ishidike öre turup, Musa chédirgha kirip bolghuche uning keynidin qariship turatti. **9** Andin Musa her qétim chédirgha kirip ketse shundaq bolattiki, bulut tüwrüki chüshüp, chédirning kirish éghizida toxtaytti; shuning bilen Perwerdigar Musa bilen sözlisetti. **10** Pütüklü xalayıq bulut tüwrükining jamaet chédirining kirish éghizida toxtighinini köretti; uni körginide xelqning hemmisi qopup, herbiri öz chédirining ishidike turup sejde qilishatti. **11** Shu chaghlarda Perwerdigar Musa bilen kishiler öz dost-buradiri bilen sözleshkendek, yüzümüyöz sözlisetti. Andin Musa chédirgahgha yénip kéletti; lékin uning xizmetkari bolghan nunning ogli Yeshua dégen yash yigit chédirning ichidin chiqmaytti. **12** Musa Perwerdigargha mundaq dédi: — Mana, Sen daim manga: «Bu xelqni élip chiqqin» dep kelding; lékin Özüng manga: «Men séni ismingni bilip tonuymen», we shuningdek «Nezirim aldında iltipat taptiq» dégen bolsangmu, Sen méning bilen birge kimni ewetidighinimni manga ayan qilmiding. **13** Eger men rastinla neziringde iltipat tapqan bolsam, özümning Séni tonushum üçün, neziringde iltipat tépüwérishim üçün manga Öz yolungni ayan qilghaysen; mana, bu xelqning Öz xelqing bolghinini neziringde tutqaysen! — dédi. **14** U jawab bérip: Men Özüm [sen] bille bille bérip, sangha aram ata qilimen, — dédi. **15** Musa uninggha jawaben: — Eger Sen Özüng [biz] bilen bille mangimsang, bizni bu yerdin chiqarmighaysen; **16** chunki, men we xelqing neziringde iltipat tapqinimu némidin bilinidu? Ejeba, Özüngning biz bilen bille mangghiningdin bilinmemdu? Shu sewebtin men we xelqing yer yüzidiki herbir taipilerdin alahide perqlenmemduq?! — dédi. **17** Perwerdigar Musagha: — Mushu iltijayingnimu ijabet qilimen; chunki sen nezirimde iltipat taptiq we Men séni ismingni bilip tonuymen, dédi. **18** Shuning bilen Musa: — Öz shan-sherpingni manga körsetkeysen, — dédi. **19** [Perwerdigar]: — Özümning pütüklü méhribanliqimni séning köz aldinding ötküzimen we aldında «Yahweh» dégen namni jakarlaymen. Kimgé shapaet qilmaqchi bolsam shuninggha shapaet körsitimen, kimgé rehim-shepquet körsetmekchi bolsam, shuninggha rehim-shepquet körsitimen, dédi. **20** Perwerdigar uninggha: — Sen yüzümni körelmeysen; chunki héch ademzat Méni körse tirik qalmaydu, dédi. **21** Andin Perwerdigar: — Mana, yénimda bir jay bardur; sen shu yerdiki qoram tashning istide turghin. **22** Méning shan-sheripim ötidighan waqitta, shundaq boliduki, Men séni shu qoram tashning yériqida turghuzup, Men ötüp bolghuche séni qolum bilen yéyip turimen. **23** Andin qolumni tartiwalimen; shuning bilen sen Méning arqa teripimni körisen, lékin yüzüm körinmeydu, — dédi.

34 Perwerdigar Musagha: — Sen awwalqigha oxshash özüng üçün tashitin ikki taxtayni yonup kel; Men bu taxtaylarga sen ilgiri chéqiwetken taxtaylardiki sözlerni yézip qoyimen. **2** Sen ete etigen'giche teyyar bolup, seherde Sinay téghigha chiqip, shu yerde taghning choqisida Méning aldimda hazir bolghin. **3** Lékin héch kishi sen bilen bille chiqmisun we yaki taghning héch yéride bashqa adem körünmisun, qoy-kalilarmu taghning tüwide otlimisun, — dédi. **4** Musa awwalqigha oxshash tashitin ikki taxtayni yonup, etisi tang seher qopup, bu ikki tash taxtayni qolida élip, Perwerdigarning buyrughini boyiche Sinay téghigha chiqti. **5** Shuning bilen Perwerdigar bulutta chüshüp, shu yerde Musaning qéshida turup, «Yahweh» dégen namini jakarlidi. **6** Perwerdigar uning kóz aldidin ötüp: — «Perwerdigar, Perwerdigar, rehimdil we méhirshepétliktur, asan ghezeplenmeydighan, shapaet bilen wapas keng Tengridur, **7** minglighan-on minglighanlarga rehimsapaet körsitip, qebhlik, asiyliq we gunahni kechürgüchidur; lékin u gunahkarlarni hergiz gunahsiz dep qarimaydighan, belki atilarning qebhlikining jazasini baliliri we newlirigiche, shundaqla üçinchi we töтинчи ewladighiche yükleydighan [Tengridur]» — dep jakarlidi. **8** Shuning bilen Musa derhal yerge bash qoyup sejde qilip: — **9** — Ey Reb, eger men rasttinla neziringde iltipat tapqan bolsam, undaqa i Reb, arimizda biz bilen mangghaysen; chünki bu xelq derweqe boyni qattiq bir xelqtur; bizning qebhlikimizni we gunahimizni kechürgeysen, bizni Öz mirasing bolushqa qobul qilghaysen! — dédi. **10** Shuning bilen u Musagha: — Mana, Men bir ehde tüzimen; séning barliq xelqing alalda pütkül yer yüzining héchbir jayida yaki héchbir el arisida qilinip baqmighan möjizilerni yaritimen. Shuning bilen sen arisida bolghan xelqingning hemmisi Perwerdigarning [karamet] emelini köridu; chünki Méning silerge qilidighan emelim derweqe dehshetlik ish bolidu. **11** Men bügün sanga tapilaydighan emlirimni tutqin; mana, Men silerning aldinglardin Amoriy, Qanaaniy, Hittiy, Perizziy, Hiyiy we Yebusiyarni heydep chiqirimen. **12** Emdi hézi bolghinki, sen baridighan zéminda turuwatqanlar bilen héch ehde baghlashmighin; bolmisa, bu ish silerge tuzaq bolidu; **13** belki siler ularning qurban'ghalirini chöwüp, but tüwrüklerini sundurup, «asherah» butlirini késip tashlanglar. **14** Chünki sen héchqandaq bashqa ilahqa ibadet qilmasliqing kérek — chünki Menki Perwerdigarning nami «Wapasizliqqa Heset Qilghuchi» bolup, heset qilghuchi bir ilahdurmen. **15** Bolmisa, shu zéminda turuwatqanlar bilen ehde tüzüshüng mumkin; andin ular ilahlirining keynidin yürüp buzuqchiliq qilip, ilahlirigha qurbanliqlar ötküzginide, silerni chaqirsa ularning qurbanliqliridin yep kétishinglar mumkin; **16** sen shundaqla yene ularning qizlirini oghullirining xotunluqqa élip bérishing mumkin; u qizlar öz ilahlirining keynidin yürüp buzuqchiliq qilghinida, ular oghulliriningimu öz ilahlirining arqisidin mangghuzup, buzuqchiliq qildurushi mumkin. **17** Özüng üçün héchqandaq quyma butlarni yasatmighin. **18** Pétir nan héytini tutunglar; Méning emr qilghinimdek Abib éyida, békitilgen waqitta yette kün pétir nan yenglar. Chünki siler Abib éyida Méning chiqqansiler. **19** Baliyatquning tunji méwisi Méningki bolidu; charpay mallirining ichidin deslep tughulghan erkekler, kala bolsun, qoy bolsun ularning tunjilirining hemmisi Méningki bolsun. **20** Lékin éshaklarning tunji texeylirining ornigha qoza bilen bedel tölishing lazim bolidu. Eger ornigha [qoza] bermiseng, texeyning boynini sunduruwetkin. Tunji oghullirini bolsa, ulargha bedel tölep qayturuwal. Héchkim Méning huzurumgha quruq qol kelmisun. **21** Sen alte kün ichide ish-emelningni qilip, yettinchi kün aram

élishing zörür; yer heydesh waqti bolsun, orma waqti bolsun, aram élishing zörür. **22** Yéngi bughdayning tunji hosulini tebrikleydighan «heptiler héyti»ni ötküzünglar; yilning axirida «hosul yighish héyti»ni ötküzünglar. **23** Séning herbir erkek kishiliring yilda üç qétim Israilling Xudasi bolghan Reb Perwerdigarning aldigha hazir bolsun. **24** Chünki Men taipilerni aldingdin heydiwétip, chégralirini kéngeytmen; shuningdek sen yilda üç qétim Perwerdigar Xudayingning aldigha hazir bolushqa chiqip barsang, héchkim yéringe kóz qirini salmaydu. **25** Manga sunulidighan qurbanliqing qénini boldurulan nan bilen bille sunmighin; yaki ötüp kétish héytining qurbanliqing göshini etige qaldurma. **26** Zéminingning deslepki hosulidin tunji mehsulatlarni Perwerdigar Xudayingning öyige keltürüp ata. Oghlaqni anisining sütide qaynitip pishurma. **27** Perwerdigar Musagha: — Bu sözlerni özüng üçün yéziwalghin; chünki Men mushu sözlerni asas qilip sen bilen we Israil bilen ehde baghladim, dédi. **28** U waqitta Musa shu yerde Perwerdigarning huzurida qiriq kéche-kündüz turdi; u héchnerse yémidi, héch su ichmidi. U yerde [Perwerdigar] taxtaylarga ehdingin sözliri bolghan un emrni pütti. **29** Musa Sinay téghidin chüshkende shundaq boldiki (u taghdin chüshkende ikki hüküm-guwahliq taxtayi uning qolida idi), özining [Perwerdigar] bilen sözlëshkini üçün yüzining parqirap ketkinini bilmeytti. **30** Emdi Harun we barliq Israillar Musani kördi, mana, uning yüz térisi parqirap turatti; ular uninggha yéqin bérishin qorqushti. **31** Lékin Musa ularni chaqiriwidi, Harun we jamaetning barliq bashliri yénip, qéshigha keldi; Musa ular bilen sözlështi. **32** Shuningdin kéyin, barliq Israillar uning yénigha keldi; u waqitta Musa Perwerdigar özige Sinay téghida söz qilghinida tapshurghan barliq emrlerni ulargha tapildi. **33** Musa ulargha deydinghini dep tügetti. U [sözligende] yüzige bir chümperde tartiwalghanidi; **34** Qachanki Musa Perwerdigar bilen sözlëshishke uning huzurigha kirse, chümperdin éliwétetti, taki u yénip chiqquche shundaq bolatti; yénip chiqqanda özige néme tapilan'ghan bolsa, shuni Israillargha éytip bérretti. **35** Israillar Musaning yüz térisining parqirap turghinini köretti; shunga Musa yene taki Perwerdigar bilen sözlëshkili uning huzurigha kirgüche yüzige chümperde tartiwalatti.

35 Musa Israillarning pütkül jamaitini yighip ulargha: — Perwerdigar silerge qilishqa buyrughan emrlar munulardur: — **2** Alte kün ish-emgek küni bolsun; lékin yettinchi küni silerge nisbeten muqeddes bir kün bolup, Perwerdigargha atalghan aram alidighan shabat küni bolsun. Herkim shu künde ish-emgek qilsa ölümge mehkum qilinsun. **3** Shabat künde barliq turalghulirining hergiz ot qalimanglar, — dédi. **4** Musa Israillarning pütkül jamaitige söz qilip mundaq dédi: — «Perwerdigar buyrughan emr mana shuki: — **5** Özünglarning aranglardin Perwerdigargha bir «kötürme hediye» keltürünglar; köngli xalighanlarning herbiri Perwerdigargha bir «kötürme hediye»sini keltürsun: yeni altun, kümüş, mis, **6** kök, sösiün we qizil yip, aq kanap rext, öchke tiwiti, **7** qizil boyalghan qochqar térisi, délfín térisi, akatsiyé yaghichi, **8** chiraghdan üçün zeytun méyi, «mesihlesh méyi» bilen xushbuy üçün ishilitidighan ésil dora-dermekler, **9** efodqa hem qoshén'gha ornitilidighan héqiq we bashqa yaqutlarni keltürünglar». **10** — «Aranglardiki barliq mahir ustilar kélip Perwerdigar buyrughanning hemmisi yasap bersun: **11** — [muqeddes] chédir bilen uning ichki we tashqi yopuqlirini, ilghulirini, taxtaylirini, baldaqirini, xadilirini we bularning teglikirini, **12** ehde sanduqi we uning baldaqirini, «kafaret texti»ni, «ayrima perde-yopuq»ni, **13** shire we uning baldaqirini, uning barliq

gacha-quchilirini we «teqdim nanliri»ni, **14** yoruqluq üçhün yasalgan chiraghdan we uning eswablrini, uning chiraghliri we chiragh méyini, **15** xushbuygah we uning baldaqrlirini, «Mesihlesh méyi»ni, dora-dermeklerdin ishlen'gen xushbuyni, muqeddes chédirining kirish éghizidiki «ishik perdisi»ni, **16** köydürme qurbanliq qurban'gahi we uning mish shalasin, baldaqrlirini we barliq eswablrini, yuyunush dési we uning teglikini, **17** hoylining perdilirini, uning xadiliri we ularning tegliklrini, hoylining kirish éghizidiki perdini, **18** chédirning mix-qozuqlirini, hoylining mix-qozuqlirini, shundaqla barliq tanilirini, **19** toquldighan kiyimlari, yeni muqeddes jayning xizmitige kahinliq xizmitide kiyilidighan, Harun kahinning muqeddes kiyimlrini hem uning oghullirining kiyimlrini teyyar qilsun». **20** Shuning bilen pütkül Israil jamaati Musaning yénidin chiqip kétishti. **21** Andin köngli tartqanlarning herbiri, rohi özlirige türkte bolghanlarning herbiri kélip, jamaet chédirini yasashqa, shundaqla chédirning xizmitide ishilitilidighan barliq seremjanlarni yasashqa we muqeddes kiyimlerni tikishke Perwerdigargha atalgan «pulanglatma hediye»ni keltürgili turdi. **22** Ular erlermu, ayallarmu kélip, sunushqa köngli xush bolghanlarning herbiri hediye keltürüp, bulapka, zire-halqa, üzük, zunnar-bilezük qatarliq herxil altun buyumlarni élip keldi; altunni «kötürme hediye» qilip bérey dégenlerning herbiri uni Perwerdigargha sundi. **23** Kimde kök, sösün, qizil yip bilen aq kanap rext, öchke tiwiti, qizil boyalgan qochqar térisi we délfín térisi bolsa, shularni élip kélishti. **24** Kümüş ya mistin kötürme hediye keltürey dégenlerning herbiri shuni Perwerdigargha hediye qilip sundi. Kimde chédirning xizmitide ishilitilidighan herxil seremjanlarga yarighudek akatsiye yaghichi bolsa, uni élip keldi. **25** Qoli chéwer ayallarning herbiri öz qolliri bilen égirip, shu égirgen yip we rextlerni, yeni kök, sösün we qizil yip bilen aq kanap rextlerni keltürdi, **26** Shuningdek köngli qozghalgan ayallarning hemmisi hünirini ishilitip öchke tiwitidin yip égirishti. **27** Emirler efod we qoshén'gha ornitilidighan héqiqlar we yaqutlarni, **28** dora-dermeklerni, chiraghqa we mesihlesh méyigah ishilitilidighan zeytun méyini, xushbuygah ishilitilidighan ésil dora-dermeklerni keltürdi. **29** Shu teriqide Israillar Perwerdigar Musaning wasitisi bilen buyrugan ishlarining herqaysigah bir nase bérisheke köngli tartqan bolsa, er bolsun ayal bolsun herbiri shuni élip kélip, Perwerdigargha atap ixtiyariy hediye berdi. **30** Andin Musa Israillargha mundaq dédi: — «Mana, Perwerdigar Yehuda qebilisidin xurning newrisi, Urining oghli Bezalelni ismini atap chaqirip, **31** uni Xudaning Rohi bilen toldurup, uninggha danaliq, eqil-paraset, ilim-hékmet igilitip, uni hertürlük ishni qilishqa qabiliyetlik qilip, **32** uni türlük-türlük hünerni qilalaydighan — altun, kümüş we mis ishlini qilalaydighan, **33** yaqutlarni késip-oyalaydighan, zinet buyumlrigha ornitalaydighan, yaghalargha neqish chiqiralaydighan, herxil hünér ishlini qamlashturalaydighan qildi. **34** U yene uning könglige, shuningdek hem Dan qebilisidin bolghan Ahisamaqning oghli Oholiyabning könglige [bashqilargha] hünér ögitish niyetistikini sélip, **35** ularning köngüllirini danaliq-hékmet bilen toldurup, ularni herxil neqqashliq-oymichilik ishlinigha mahir qilip, kök, sösün we qizil yip bilen aq kanap rext bilen keshtichilik qilishqa hemde bapkarliqqa iqtidarliq qildi. Shuning bilen ular herxil hünér ishlinirining we herxil layihilesh ishlinirining höddisidin chiqalaydighan boldi.

36 Shuning bilen Bezalel we Oholiyablar, shuningdek Perwerdigar muqeddes chédir yasashning herxil ishlinigha kérek bolghan danaliq-hékmet we eqil-parasetni ata qilghan

mahir ustilarning herbiri ulargha qoshulup, shu ishni uning emr qilghini boyiche emelge ashuridu». **2** Shu waqitta Musa Bezalel we Oholiyabni, shundaqla Perwerdigar danaliq-hékmet bilen köngüllirini toldurghan, köngli özini shu ishni qilishqa qatnishishqa dalalet qilghan barliq hünérwen-kasiplarni chaqirip yighdi. **3** Ular kélip muqeddes chédirni yasashqa, shundaqla uning ish-xizmetlirige kéreklik seremjanlarni yasashqa Israillar élip keltürgen barliq «kötürme hediye»lerni Musadin tapshuruwaldi. Israil xelqi yenila öz meyli bilen her küni etigini Musagha ixtiyariy hediye keltürüp turatti. **4** Andin muqeddes chédirning ishlini qiliwatqan ustilarning hemmisi qolidiki ishini qoyup qoyup kélip, **5** Musagha: — Xelqning élip kelgini Perwerdigar bizge qilishqa buyrugan ishni pütüküzishke éhtiyar bolghinidin köp éship ketti! — déyishti. **6** Andin Musa emr qilip, pütkül chédirgah boyiche: «Mana, er bolsun, ayal bolsun, héchkim muqeddes chédirni yasash üçhün «kötürme hediye» süpitide yene héchqandaq nese teyyarlap kelmisun!» dep jakarlatti. Buning bilen köpchilik hediye keltürishtin toxtitildi. **7** Chünki ular teyyarlagan matériyallar pütkül qurulush ishigah yétetti, hetta éship qalatti. **8** Muqeddes chédirning qurulush ishini qiliwatqan ustilarning herbiri népiz toqulgan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilasturulup ishlen'gen on parche yopuq yasap, kéruqlarning süritini yopuqlargha chéwerlik bilen layihilep nepis qilip keshtilep chiqti. **9** Herbir yopuqning uzunluqi yigirmé sekkiz gez, kengliki töt gez bolup, herbir yopuq oxshash chong-kichiklikte qilindi. **10** [Bezalel] yopuqlarning beshini bir-birige ulidi, qalghan besh yopuqnu hem bir-birige ulidi. **11** U ulap chiqilghan birinchi chong parchining eng chétidiki qismining bir teripige renggi kök izmilerni qadidi, shuningdek ulap chiqilghan ikkinchi chong parchining eng chétidikisining bir teripigimu shundaq qildi. **12** Birinchi chong parchining eng chétidiki qismigha ellik izme qadidi, ikkinchi chong parchining eng chétidikisigimu ellik izme qadidi. Izmler bir-birige udulmuudul qilindi. **13** Muqeddes chédir bir pütün bolsun üçhün u altundin ellik ilgah yasap, ikki parche yopuqni shu ilgahlar bilen bir-birige tutashturdi. **14** U muqeddes chédirni yépush üçhün öchke tiwitidin yopuqlarni yasadi; yopuqtin on bir parche yasadi. **15** Yopuqlarning herbirining uzunluqi ottuz gez, kengliki töt gez bolup, on bir yopuqning hemmisi oxshash chong-kichiklikte qilindi. **16** Yopuqlarning beshini u ulap bir qilip, qalghan alte yopuqnu ulap bir qildi. **17** U birinchi ulap chiqilghan chong parchining eng chétidiki qismigha ellik izme, ikkinchi ulap chiqilghan chong parchining eng chétidiki qismigha ellik izme qadidi. **18** U chédir bir pütün bolsun üçhün hem mistin ellik ilgah yasap, ikki chong parchini ulap qoydi. **19** U buningdin bashqa chédirgah qizil boyalgan qochqar térisidin yopuq yasap yapti, andin uning üstindimu délfín térisidin yasalgan yene bir yopuqni qapildi. **20** U muqeddes chédirning tik taxtaylrini akatsiye yaghichidin yasap tiklidi. **21** Herbir taxtayning uzunluqi on gez, kengliki bir yérin gez qilindi. **22** Herbir taxtayning ikkidin turumi bar idi, her ikki taxtay shular bilen bir-birige chétildi; u chédirning barliq taxtaylrini shundaq yasadi. **23** U chédirning taxtaylrini shundaq yasadi; yigirmisi jenub terepke ornitildi; **24** u bu yigirmé taxtayning tégige kümüshdin qiriq teglik yasadi; bir taxtayning [astidiki] ikki turumi üçhün ikkidin teglik, yene bir taxtayning ikki turumi üçhün ikkidin teglikni yasadi. **25** Shuningdek u chédirning udul teripige, yeni shimal teripige yigirmé taxtay yasadi, **26** shundaqla bularning qiriq teglikni kümüshdin yasadi; bir taxtayning tégige ikkidin teglik, yene bir taxtayning tégige ikkidin teglik orunlashturuldi. **27** Chédirning keyni teripige, yeni gherb terepke alte taxtayni

yasap ornatti. **28** U chédirning keyni teripidiki ikki bulunggha ikki taxtayni yasap ornatti. **29** Bu bulung taxtayliri astidin üstigiche ikki qat qilip [taxtaylarni] ózara chétishturdi, ústi bir halqigha békittildi. U her ikkisini shundaq yasap, ikki bulunggha ornatti. **30** Shunglashqimu u teripide sekkiz taxtay boldi, ularning kümüshstin yasalghan on alte tegliki bar idi; bir taxtayning tégide ikki teglik, yene bir taxtayning tégide ikki teglik bar idi. **31** Buningdin bashqa u akatsiye yaghichidin baldaq yasidi; chédirning bu teripidiki taxtaylarga besh baldaqni, **32** chédirning u teripidiki taxtaylarga besh baldaqni, chédirning arqa teripidiki taxtaylarga, yeni gherb teripidiki taxtaylarchimu besh baldaqni yasidi. **33** U taxtaylarning otturidiki ottura baldaqni bu tereptin u terepke yetküzüp yasidi. **34** U taxtaylarni altun bilen qaplap, baldaqlar ötküzüldighan halqilarni altundin yasap, baldaqlarni altun bilen qapladı. **35** U népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashaturulup ishlen'gen bir perde yasidi; uni kérublarning süritini chéwerlik bilen layihilep nepis qilip chüshürüp, keshtilep chiqardi. **36** Uni éshshqa u akatsiye yaghichidin töt xada yasap, altun bilen qapladı. Ularning ilmekliri altundin yasaldi; xadilargha u kümüshstin töt teglikni quyup yasidi. **37** U chédirning kirish éghizigha nepis toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashaturulup ishlen'gen bir perde yasidi, uni keshtichige keshtiletti. **38** U yene bu perdingin besh xadisini ilmekliri bilen qoshup yasidi; ularning bashlirini we baldaqilirini altun bilen qapladı; ularning besh tegliki mistin yasaldi.

37 Andin Bezaleh ehde sanduqini akatsiye yaghichidin yasidi; uning uzunluqi ikki yérin gez, égziligi bir yérin gez, kengliki bir yérin gez idi. **2** U uning ichi we sirtini sap altun bilen qapladı, uning üstünki qismining chörisige altundin girwek chiqardi. **3** U uning üçün altundin töt halqa quyup, ularni uning töt chétiqigha békitti; bir teripige ikki halqa, yene bir teripige ikki halqa békitti. **4** U hem akatsiye yaghichidin ikki baldaq yasap, her ikkisini altun bilen qapladı; **5** andin sanduq ular arqiliq kötürülsün dep, baldaqlarni sanduqning ikki yénidiki halqiliridin ötküzüp qoydi. **6** U [sanduqning yapquchi süpitide] altundin uzunluqi ikki yérin gez, kengliki bir yérin gez bolghan bir «kafaret texti» yasidi. **7** U ikki kérubni altundin soqup yasidi; ularni kafaret textining ikki teripige ornatti; **8** bir kérubni bir teripige, yene bir kérubni yene bir teripige ornatti. U ikki teripidiki kérublarni kafaret texti bilen bir gewde qildi. **9** Kérublar bir-birige yüzlinip, qanatilirini kafaret textining üstige kérip, qanatiliri bilen uni yépip turatti; kérublarning yüzü kafaret textige qaritildi. **10** U hem shireni akatsiye yaghichidin yasidi; uning uzunluqi ikki gez, kengliki bir gez, égziligi bir yérin gez idi. **11** U uni sap altun bilen qaplap, uning üstünki qismining chörisige altundin girwek chiqardi. **12** U shirening chörisige töt ilik égzilikte bir lew yasidi; bu lewning chörisigimu altundin bir girwek chiqardi. **13** U shirege altundin töt halqa yasap, bu halqilarni shirening töt burjikidiki chétiqqa ornatti. **14** Shireni kötürüshke baldaqlar ötküzülsün dep, halqilar shire léwige yéqin békittildi. **15** Shire üçün u baldaqlarni akatsiye yaghichidin yasap, altun bilen qapladı; shire ular bilen kötürülettildi. **16** U shirening üstige qoyulidighan barliq buyumlarni, yeni légenlirini, qacha-qucha texsilirini, [«sharab hediylirini»] quyidighan qedeh we piyalilerning hemmisini sap altundin yasidi. **17** U hem chiraghdanni sap altundin yasidi; chiraghdanni soqup yasidi; chiraghdanning puti, gholi, qedehliri, ghunchiliri we gülliri bir pütün altundin soquldi. **18** Chiraghdanning gholingin ikki yénidin alte shaxche chiqirildi — chiraghdanning bir yénidin üç shaxche, uning

yene bir yénidin üç shaxche chiqirildi; **19** bir yénidiki herbir shaxchide badam güli sheklide ghunchisi we chéchi bolghan üç qedeh chiqirildi, yene bir yénidiki herbir shaxchide badam güli sheklide ghunchisi we chéchi bolghan üç qedeh chiqirildi. Chiraghdan'gha chiqirilghan alte shaxchingin hemmisi shundaq yasaldi. **20** Chiraghdanning [gholidin] badam güli sheklide ghunchisi we chéchi bolghan töt qedeh chiqirildi. **21** Bulardin bashqa [birinchi] ikki shaxchingin astida bir ghunche, [ikkinchi] ikki shaxchingin astida bir ghunche, [üchinchi] ikki shaxchingin astida bir ghunche yasalghanidi; chiraghdan'gha chiqirilghan alte shaxchingin astining hemmisi shundaq idi. **22** Uning shu ghunchiliri hem shaxchiliri chiraghdan bilen bir gewde qilindi — bir pütün sap altundin soqup yasaldi. **23** U chiraghdanning yette chirighini, shundaqla uning pilik qaychiliri bilen kündanlirini sap altundin yasidi. **24** U chiraghdan we uning barliq eswablirini bir talant sap altundin yasidi. **25** U yene xushbuygahni akatsiye yaghichidin yasidi. Uning uzunluqi bir gez, kengliki bir gez, égziligi ikki gez bolup, töt chasa qilip yasaldi; [töt burjikidiki] münggüzler uning bilen bir pütün qilip yasaldi. **26** U uni, yeni uning üstini, töt etrapini hem münggüzlirini sap altun bilen qapladı; uning üsti qismining chörisige altundin girwek chiqardi. **27** Uninggha altundin ikki halqa yasap, uning girwikining astigha békitti; ularni ikki yénigha udulmu'udul békitti. Xushbuygahni kötüridighan ikki baldaqni selish üçün bularni xushbuygahning ikki teripige orunlashturdi. **28** U baldaqlarni akatsiye yaghichidin yasap, altun bilen qapladı. **29** U hem muqeddes Mesihlesh méyini yasidi, andin etirchi chiqarghandek dora-dermeklerni tengshep sap xushbuyni yasidi.

38 U köydürme qurbanliq qurban'ghani akatsiye yaghichidin yasidi. Qurban'gah töt chasa bolup, uzunluqi besh gez, kengliki besh gez, égziligi üç gez qilindi. **2** U uning töt burjikige qoyulidighan münggüzlirini yasidi; münggüzliri qurban'gah bilen bir gewde qilindi. Qurban'gahni mis bilen qapladı. **3** U qurban'gahning barliq eswablirini — uninggha xas bolghan daslarni, gürjeklerni, korilarni, laxshigirlarni we otdanlarnimu yasidi; uning barliq eswablirini mistin yasidi. **4** Qurban'gah üçün mistin bir shala yasidi; shalarni qurban'gahning qap bélining astidiki girwektin töwenrek turidighan qildi; shala qurban'gahning del otturisida idi. **5** U shalarning töt burjikige baldaqlar ötküzüldighan töt mis halqini quyup yasidi. **6** U baldaqlarni akatsiye yaghichidin yasap, ularni mis bilen qapladı. **7** Andin u qurban'gahni kötürüsh üçün baldaqlarni qurban'gahning ikki yénidiki halqilargha ötküzüp qoydi. U qurban'gahni taxtaylardan, ichini bosh qilip yasidi. **8** U yene yuyunush désini mistin, uning teglikinimu mistin yasidi; u bularni «körüshush chédiri»ning kirish éghizining alda xizmette bolghan ayallarning mis eynekliridin yasidi. **9** Andin u chédirning hoylisinimu yasidi. Hoylining jenubigha, yeni jenubqa yüzlen'gen teripige népiz toqulghan aq kanap rextin perdilerni yasidi; uning uzunluqi yüz gez idi. **10** Perdilerni éshshqa yigirme xada we xadilarning yigirme teglikini u mistin yasidi. Xadilarning ilmekliri we baldaqiliri kümüshstin yasalghanidi. **11** Shuninggha oxshash shimal teripidimu uzunluqi yüz gez kélidighan perde bar idi. Perdilerni éshshqa yigirme xada we xadilarning yigirme teglikini u mistin yasidi. Xadilarning ilmekliri we baldaqiliri kümüshstin yasalghanidi. **12** Shuninggha oxshash gherb teripide uzunluqi ellik gez kélidighan perde bar idi; perdilerni éshshqa on xada we xadilarning on teglikini u mistin yasidi. Xadilarning ilmekliri we baldaqiliri kümüshstin yasaldi. **13** Hoylining sherq teripi, yeni kün chiqishqa yüzlen'gen teripining kengliki ellik gez idi. **14** Bir teripidin on besh gez kélidighan perde bolup, uning üç xadisi bilen üç tegliki

bar idi. **15** Yene bir teripidimu on besh gez kélidighan perde bolup, uning üç xadisi bilen üç tegliki bar idi. **16** Hoylining chörisidiki perdilarning hemmisi népiz toqulghan aq kanap rexttin tikilgenidi. **17** Hoylining chörisidiki hemme xadilarning tegliki mistin, ularning ilmekliri we baldaqiri kümüshtin yasaldi; xadilarning bashlirimu kümüshtin qaplan'ghanidi. Hoylining chörisidiki hemme xadilar kümüshtin yasalghan baldaqlar bilen bir-birige chétildi. **18** Hoylining kirish éghizidiki perde népiz toqulghan aq kanap rextke kök, sösün we qizil yiplar arilashturulup, keshtichiler teripidin keshtilendi; uning uzunluqi yigirme gez, égzilikli hoylidiki perdilerning égziliklige oxshash bolup besh gez idi. **19** Uning töt xadisi bilen mistin yasalghan töt tegliki bar idi; xadilarning ilmekliri kümüshtin yasaldi, ularning bashliri kümüshtin qapladi we baldaqiri kümüshtin yasaldi. **20** Muqeddes chédirning hem chörisidiki hoylining barliq miq-qozuqliri mistin yasaldi. **21** Muqeddes chédir, yeni «hökü-m-guwahliqi chédiri» üçün atalghan matéryallarning sani töwende xatirilen'gen (ular Musaning buyruqi bilen, kahin Harunning oggli Itamarning qol astidiki Lawiyar mes'ul bolup sanaqtin ötküzülüp, [Xudagha] atalghanidi): — **22** Yehuda qebilisidin bolghan Xurning newrisi, Urining oggli Bezalel Perwerdigar Musagha buyrughaning hemmisini ada qildi; **23** Dan qebilisidin bolghan Ahisamaqning oggli Oholiyab uning yardemchisi idi; u bolsa neqqashliq-oymichiliq ustisi, layihiligüchi hemde kök, sösün, qizil yiptin aq kanap rextke keshte tikeleydighan usta idi. **24** Muqeddes chédirni yasashqa ishilitilgen altun, yeni «pulanglatma hediye» süpitide keltürülgen altunning hemmisi muqeddes jaydiki shekelning ölçem birliki boyiche yigirme toqquz talant yette yüz ottuz shekel idi. **25** Jamaat arisidin sanaqtin ötküzülgen ademler teripidin keltürülgen kümüshtin yana muqeddes jaydiki shekelning ölçem birliki boyiche bir yüz talant bir ming yette yüz yetmiş besh shekel idi. **26** Bu kümüshtin nopusi royxetke élin'ghan kishilernin élin'ghanidi — démek, kimki yigirme yash ya uningdin chong, sanaqtin ötküzülgenlerning her biri bir béka, yeni muqeddes jaydiki shekelning ölçem birliki boyiche yérim shekel kümüshtin berdi. Sanaqtin ötken kishi alte yüz üç ming besh yüz ellik kishi idi. **27** Muqeddes jayning tegliklirini hem otturisidiki perdining tegliklirini quyushqa yüz talant kümüshtin ketti; yüz talant kümüshtin yüz teglik yasildi, her bir teglik üçün bir talant ishilitildi. **28** U qalghan bir ming yette yüz yetmiş besh shekel kümüshtin xadilarning ilmeklirini yasidi, ularning bashlirini qapladi, shuningdek ularni bir-birige chatidighan baldaqlarni yasidi. **29** «Pulanglatma hediye» süpitide keltürülgen mis bolsa yetmiş talant, ikki ming töt yüz shekel chiqti. **30** Buningdin u jamaet chédirining kirish éghizining tegliklirini, mis qurban'gahni, uning mis shalasi we qurban'gahning barliq eswablarini, **31** hoylining chörisidiki xada tegliklirini, hoylining kirish éghizidiki tegliklerni, chédirning barliq qozuqlirini we hoylining chörisidiki qozuqlarning hemmisini yasidi.

39 Perwerdigar Musagha buyrughinidek kök, sösün we qizil yiplar ishilitilip, muqeddes chédirning xizmitide kiyilidighan [kahinliq] kiyimler, shundaqla Harunning muqeddes kiyimliri teyyar qilindi. **2** [Bezalel] altun we kök, sösün, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rextlerdin efodni yasap teyyarildi. **3** Ular altunni soqup népiz qilib, uni késip yip qildi, andin bularni mahirliq bilen kök yiplar, sösün yiplar we qizil yiplardin aq kanap rextke lahayilen'gen nusxilar üstige toqudi. **4** Ular efodning [aldi we keyni] qismini bir-birige tutashturup turidighan ikki mürilik tasma yasidi; efodning ikki teripi bir-birige tutashturuldi. **5** Efodning üstige baghlaydighan belwagh

efod bilen bir pütün qilin'ghan bolup, uninggha oxshash sipta ishlinip, altun we kök, sösün, qizil yiplar we népiz toqulghan aq kanap rexttin yasaldi; hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **6** Ular ikki aq héqiqni ikki altun közlükke ornitip, ularning üstige xuddi möhür oyghandek Israilling oghullirining namlirini oyup yasidi. **7** Israilling oghullirigha esletme tash bolsun üçün, Perwerdigar Musagha buyrughandek ikki yaqutni efodning ikki mürilik tasmasigha békitip qoydi. **8** U qoshénni chéwer qollargha nepis qilib keshtilitip yasidi; uni efodni ishlgene usulda altun we kök, sösün, qizil yiplar bilen népiz toqulghan aq kanap rexttin yasidi. **9** Ular qoshénni ikki qat, töt chasa qilib yasidi; ikki qat qilin'ghanda uzunluqi bir ghérich, kenglikimu bir ghérich kéletti. **10** Uning üstige töt qatar qilib göherlerni ornatti: — bir qatar dikisi qizil yaqut, sériq göher we zumretler idi; bu birinchi qatar idi. **11** Ikkinchi qatargha kök qashéshi, kök yaqut we almas, **12** üçinchi qatargha sösün yaqut, piroza we sösün kwarts, **13** tötinchi qatargha béril yaqut, aq héqiq we anartash ornitildi; bularning hemmisi altun közlükke békitildi. **14** Bu göherler Israilling oghullirining namlirigha wekil qilinip, ularning sanidek on ikki bolup, möhür oyghandek her bir göherge on ikki qebilingni nami birdin-birdin pütüldi. **15** Ular qoshén'gha shoynidek éshilgen sap altundin [ikki] éshilme zenjir yasidi; **16** ular qoshén'gha altundin ikki közlük we ikki halqa étip, ikki halqini qoshénning [yuqiriqi] ikki burjikige békitti; **17** andin shu altundin éshilip yasalghan ikki zenjirni qoshénni [yuqiriqi] ikki burjikidiki halqidin ötküzüp, **18** éshilgen shu zenjirlerning ikki uchini ikki közlükke békitip, [közlüklerni] efodning ikki mürilik tasmasining aldi qismigha ornatti. **19** Buningdin bashqa ular altundin ikki halqa yasap, ularni qoshénni [asti teripidiki] ikki burjikige békitti; ular efodqa tégiship turidighan qilinip ichige qadaldi. **20** Mundin bashqa ular altundin [yene] ikki halqa yasap, ularni efodning ikki mürilik tasmasining aldi töwenki qismigha, efodqa ulinidighan jaygha yéqin, keshtilen'gen belwaghdin égzirek qilib békitti. **21** Ular qoshénni efodning belwaghidin yuqiraraq turushi, qoshénni efodtin ajrap ketmesliki üçün kök shoyna bilen qoshénni halqisini efodning halqisigha chétip qoydi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **22** [Bezalel] efodning [ichidiki] tonni pütünlek kök renglik qildi. **23** Tonning [bashqa kiyilidighan] tóshüki del otturisida, xuddi sawutning yaqisidek ishlen'genidi; yirtilip ketmesliki üçün uning chörisige pewaz ishlendi. **24** Ular tonning étikining chörisige kök, sösün we qizil yiptin anarlarni toqup ésip qoydi. **25** Ular hemde altun qongghuraqlarni yasap, qongghuraqlarni tonning étikining chörisige, anarlarning ariliqigha birdin ésip qoydi; her ikki anarning otturisigha bir qongghuraq ésip qoyuldi. **26** [Qahinliq] xizmitige ait [qongghuraqlar] tonning étikining chörisige békitildi; bir altun qongghuraq, bir anar, bir altun qongghuraq, bir anar qilib békitildi; hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **27** Ular Harun bilen uning oghullirigha népiz toqulghan aq kanap rexttin xalta könglekleri tikt; **28** sellini aq kanap rextte yasidi, shundaqla chirayliq égz böklerni aq kanap rextte, tamballarni népiz toqulghan aq kanap rextte teyyarildi; **29** buningdin bashqa ular belwaghnimu kök, sösün we qizil yip arilashturulup keshtilen'gen, népiz toqulghan aq kanap rextte teyyarildi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **30** Ular yene nepis taxtayni, yeni muqeddes otughatni sap altundin yasap, uning üstige möhür oyghandek: «Perwerdigargha muqeddes qilindi» dep oyup pütüti; **31** ular otughatga kök renglik yipni baghlap, uning bilen otughatni sellige taqidi, bular Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **32** Shu teriqide jamaatning

ibadet chédirining hemme qurulusi pütküzüldi; Israillar Perwerdigarning Musagha buyrughinining hemmisini shu boyiche qildi; shu teriqide hemmisini püttürdi. **33** Ular chédirni Musaning yénigha élip keldi — chédir yopuqlirini, uning barliq eswablirini, ilmeklirini, taxtaylirini, baldaqirini, xadiliri bilen teglikirini, **34** shuningdek qizil boyalghan qochqar térisidin yasalghan yopuq bilen délfín térisidin yasalghan yopuqni, «ayrima perde»ni, **35** ehde sanduqi we uning baldaqirini, «kafaret texti»ni, **36** shire we uning barliq eswablirini, shundaqla «teqdim nanlar»ni, **37** sap altundin yasalghan chiraghdan bilen uning chiraghlirini, yeni üstige tizilghan chiraghlarni, uning barliq eswabliri hem chiragh méyini, **38** altun xushbuygah, mesihlesh méyi, dora-dermeklerdin yasalghan xushbuyni, chédirning kirish éghizining perdisini, **39** mis qurban'gah bilen uning mis shalasinu, uning baldaqiri bilen hemme eswablirini, yuyush dési bilen uning teglikini, **40** hoylining chörisidiki perdelirni, uning xadiliri we ularning teglikirini, hoylining kirish éghizining perdisi bilen hoylining taniliri we qozuqlirini, muqeddes chédirning, yeni jamaet chédirigha ait xizmetke ishlitilidighan barliq eswablarni, **41** muqeddes jaygha ait xizmet üçün tikilgen kahinliq kiyimini, yeni Harun kahinning muqeddes kiyimliri bilen uning oghullirining kahinliq kiyimlirini bolsa, hemmisini élip keldi. **42** Bu ishlarning hemmisini Israillar Perwerdigarning Musagha barliq buyrughanliri boyiche ene shundaq ada qilghanidi. **43** Musa ishlarning hemmisige tepsilini qaradi, mana, ular Perwerdigarning buyrughini boyiche bu ishlarni pütküzenidi; buyrulghandek, del shundaq qilghanidi; Musa bularni körtüp, ulargha bext-beriket tilep dua qildi.

40 Andin Perwerdigar Musagha mundaq emr qildi: — **2** Birinchi aynning béshi, aynning birinchi küni sen jamaet chédirining muqeddesxanisini tikligin. **3** Höküm-guwahliq sanduqini uning ichige qoyup, ichki perde arqliq ehde sanduqini tosop qoyghin; **4** shireni chédirning ichige ekirip, üstige tizilidighan nersilerni tizghin; andin chiraghdanni ekirip, üstige chiraghlarni orunlashturghin. **5** Altun [bilen qaplan'ghan] xushbuy köydürgüchi qurban'gahni höküm-guwahliq sanduqining uduligha tiklep qoyghin; chédirning kirish éghizining perdisini ésip qoyghin. **6** Köydürme qurbanliq qurban'gahini muqeddesxanining, yeni jamaet chédirining kirish éghizining aldigha qoyghin; **7** andin yuyush désinu jamaet chédiri bilen qurban'gahning otturisigha orunlashturup, su toshurup qoyghin. **8** Hoylining chörisige perdelirni békitip, hoylining kirish éghizining perdisini asqin; **9** andin «mesihlesh méyi»ni élip, ibadet chédiri we uning ichidiki barliq nersilerni mesihlep, uni we barliq hemme eswablirini Xudagha atap muqeddes qilghin. Shundaq qilip [pütkül chédir] muqeddes bolidu. **10** Sen köydürme qurbanliq qurban'gahini, shundaqla uning barliq eswablirini mesihlep, uni [Xudagha atap] muqeddes qilghin; buning bilen qurban'gah «eng muqeddes nersiler» qatarida bolidu. **11** Sen yene yuyunush dési we uning teglikini mesihlep muqeddes qilghin. **12** Andin Harun bilen uning oghullirini jamaet chédirining kirish éghizigha yéqin ekilip, ularni su bilen yughin; **13** Harun'gha muqeddes kiyimlerni kiydürüp, Manga kahinliq xizmette bolushi üçün uni mesihlep, [Manga ayrip] muqeddes qilghin. **14** Andin uning oghullirini élip kirip, ulargha xalta köngleklerni kiydürüp, **15** ularning atisini mesihliginingdek Manga kahinliq xizmitide bolushi üçün ularnimu mesihligin. Shuning bilen ularning bu mesihlinishi ular üçün ewladtin ewladqiche ebediy kahinliqning [belgisi] bolidu. **16** Musa shundaq qildi; Perwerdigar uninggha néme buyrughan bolsa, u shundaq beja keltürdi. **17** Shundaq boldiki, ikkinchi yilning birinchi éyida, aynning birinchi künde

ibadet chédiri tiklendi. **18** Musa chédirni tikip, teglikirini orunlashturup, taxtaylirini tizip, ularning baldaqirini békitip, xadilirini tiklidi. **19** Muqeddes chédirning üstige [ichki] yopuqni yapti, andin uning üstige tashqi yopuqni yéyip qoydi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **20** Andin u höküm-guwahliqni élip, uni sanduq ichige qoydi; baldaqarni ehde sanduqining [halqiliridin] ötküzüp, «kafaret texti»ni sanduqning üstige orunlashturdi. **21** Ehde sanduqini muqeddes chédir ichige élip kirip, otturigha «ayrima perde»ni tartti; shundaq qilip u höküm-guwahliq sanduqini perde arqliq tosop qoydi. Hemme ish Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **22** U shireni jamaet chédirigha élip kirip, muqeddes jayning shimal teripige, [«eng muqeddes jay»diki] perdinin sirtigha qoydi. **23** «Teqdim nanlar»ni shirening üstige, Perwerdigarning aldigha tizip qoydi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **24** Andin u chiraghdanni jamaet chédirigha élip kirip, uni muqeddes jayning jenub teripige, shirening uduligha qoydi, **25** chiraghlarni Perwerdigarning aldigha orunlashturdi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **26** Andin u [xushbuyni köydürgüchi] altun qurban'gahni ichidiki perdingin aldigha tiklidi; **27** Uning üstide ésil xushbuyni köydürdi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **28** U ibadet chédirining kirish éghizigha perde tartti. **29** Andin köydürme qurbanliq qurban'gahni jamaet chédiridiki muqeddes jayning kirish éghizigha yéqin qoydi; uning üstide köydürme qurbanliq we qoshumche ashliq hediyesini ötküzdi; bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **30** Yuyunush désinu jamaet chédiri bilen qurban'gahning otturisigha qoyup, yuyushqa ishlitilidighan suni dasqa toshquzup qoydi. **31** Musa we Harun bilen uning oghulliri qachanla jamaet chédirigha kirse yaki qurban'gahqa yéqin barsa, Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qollirini shu suda yuyatti. Bular Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qilindi. **33** Andin u chédir hem qurban'gahning etrapigha hoyla perdisini tiklep, hoylining kirish éghizining perdisini tartti. Shu teriqide Musa pütkül ishni tamamlidi. **34** Shuning bilen bulut jamaet chédirini qaplap, Perwerdigarning julasi ibadet chédirini toldurdi. **35** Bulut saye chüshürüp, Perwerdigarning julasi chédirini toldurghini üçün, Musa jamaet chédirigha kirelmidi. **36** Qachanki bulut jamaet chédiridin kötürülse, Israillar seperge atlinatti. Herbir qétim seperde shundaq bolatti. **37** Bulut kötürülmise ular qozghalmay, taki kötürüldighan küngiche seperge chiqmaytti. **38** Chünki kündüzi Perwerdigarning bulutu muqeddes chédir üstide turatti, kéchisi uning üstide ot körünetti; pütkül Israil jemetining köz aldida ularning barliq qilghan seperliride shular körtünetti.

Lawiylar

1 We Perwerdigar Musani chaqirip jamaet chédiridin uninggha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha söz qilip ulargha mundaq dégin: — Eger silerdin biringlar Perwerdigarning aldigha bir qurbanliqni sunmaqchi bolsanglar, qurbanliqlarni charpaylardin, yeni kala yaki ushshaq mallardin sunushunglar kérek. **3** Eger uning sunidighini kalilardin köydürme qurbanliq bolsa, undaqt u béjirim erke haywanni keltürsun; uning Perwerdigarning aldida qobul bolushi üçün uni jamaet chédirining kirish aghzining aldida sunsun. **4** U qolini köydürme qurbanliqning béshigha qoysun; shuning bilen qurbanliq uning ornigha kafaret bolushqa qobul qilinidu. **5** Andin u Perwerdigarning huzurida buqini boghuzlisun; kahinlar bolghan Harunning oghulliri qénini keltürüp, jamaet chédirining kirish aghzidiki qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **6** Andin [qurbanliq qilghuchi] köydürme qurbanliq qilin'ghan haywanning térisini soyup, ténini parchilisun. **7** We Harun kahinning oghulliri qurban'gahta ot qalap otning üstige otunlarni tizsun. **8** Andin kahinlar bolghan Harunning oghulliri gösh parchilirini, béshi we méyi bilen qoshup, qurban'gahdiki otning üstidiki otuning üstige tertip bilen tizip qoysun. **9** Lékin uning ich-qarni bilen pachaqlirini [qurbanliq sun'ghuchi] suda yusun; andin kahin hemmisini élip kélip qurban'gahning üstide köydürsun. Bu ot arqiliq sunulidighan qurbanliq hésabida, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan köydürme qurbanliq bolidu. **10** Eger u köydürme qurbanliq qilish üçün ushshaq mallardin qoy ya óchke qurbanliq qilay dese, undaqt u béjirim bolghan bir erkikini keltürsun. **11** U uni qurban'gahning shimal teripide Perwerdigarning huzurida boghuzlisun. Andin kahinlar bolghan Harunning oghulliri qénini élip, qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **12** [qurbanliq qilghuchi] bolsa göshni parchilap, béshi bilen méyini késip ayrisun. Andin kahin bularni élip qurban'gahtiki otning üstidiki otuning üstide tertip boyiche tizip qoysun. **13** Lékin uning ich-qarni bilen pachaqlarni [qurbanliq sun'ghuchi] suda yusun; andin kahin hemmisini élip kélip qurban'gahning üstide köydürsun. Bu ot arqiliq sunulidighan qurbanliq hésabida, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan köydürme qurbanliq bolidu. **14** Eger [qurbanliq qilghuchi] Perwerdigargha atap uchar-qanatlardin köydürme qurbanliq qilay dese, undaqt u paxteklerdin yaki kepter bachkiliridin qurbanliq keltürsun. **15** Kahin uni qurban'gahning yénigha élip kélip, béshini tolghap üzüp uni qurban'gahning üstide köydürsun; uning qéni siqilip qurban'gahning témigha sürtülsun. **16** Lékin tashliqini peyliri bilen qoshup qurban'gahning sherq teripidiki küllükke tashliwetsun; **17** u qurbanliqni ikki qanitining otturisidin yarsun, biraq uni ikki parche qiliwetsun. Andin kahin buni élip qurban'gahdiki otning üstidiki otuning üstige qoyup köydürsun; bu ot arqiliq sunulidighan qurbanliq hésabida, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan köydürme qurbanliq bolidu.

2 Eger birkim Perwerdigarning huzurigha ashliq hediye sunmaqchi bolsa hediyesi ésil undin bolushi kérek; u uninggha zeytun méyi quyup andin üstige mestiki salsun. **2** U uni élip kahinlar bolghan Harunning oghullirining aldigha keltürsun; andin [kahin hediye sun'ghuchining] yadlinishi üçün zeytun méyi ileshtürülgen undin bir changgal élip, hemme mestiki bilen qoshup, bu hediyesi qurban'gahta köydürsun; bu ot arqiliq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan hediye bolidu. **3** Emma ashliq hediye qalghini bolsa, Harun

bilen uning oghullirigha tewe bolsun. Bu Perwerdigargha ot arqiliq sunulghanlarning ichide «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **4** Eger sen tonurda pishurulghan nersilerdin ashliq hediye sunay déseng, ular zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin pishurulghan toqachlar yaki zeytun méyi sürülüp mesihlen'gen pétir hemek nanlardin bolsun. **5** Eger séning keltüridighan hediye tawida pishurulghan ashliq hediye bolsa u zeytun méyi ishleshtürülüp ésil undin pétir halda étilsun. **6** Sen uni oshtup üstige zeytun méyi quyghin; u ashliq hediye bolidu. **7** Séning keltüridighan hediye qazanda pishurulghan ashliq hediye bolsa undaqt u ésil un bilen zeytun méyida étilsun. **8** Shu yollarda teyyarlan'ghan ashliq hediye Perwerdigarning huzurigha keltürgin; uni kahin'gha bergin, u uni qurban'gahqa élip baridu. **9** Kahin bolsa ashliq hediye «yadlinish ülüshi»ni élip qurban'gahning üstide köydürsun. Bu ot arqiliq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan hediye bolidu. **10** Emma ashliq hediye qalghini bolsa, Harun bilen uning oghullirigha tewe bolsun. Bu Perwerdigargha ot arqiliq sunulghanlarning ichide «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **11** Siler Perwerdigarning huzurigha sunidighan herqandaq ashliq hediyele échtuq bilen teyyarlanmisun. Chünki silerning Perwerdigargha otta sunulidighan hediyeqlarning héchqaysisida échtuq yaki heselni köydürishke bolmaydu. **12** Bularni Perwerdigarning aldigha «deslepki hosul» süpitide sunsanglar bolidu, lékin ular xushbuy süpitide qurban'gahning üstide köydürülüp sunulmisun. **13** Séning herbir ashliq hediye tuz bilen tuzlinishi kérek; ashliq hediye Xudayingning ehde tuzidin mehrum qilmay, hemme ashliq hediye qalghini tuz bilen tuzlighin. **14** Eger sen Perwerdigargha «deslepki hosul»dun ashliq hediye sunay déseng, undaqt ziraetning yéngi pishan kök béshini élip, danlarni otta qorup, ézip talqan süpitide sun'ghin; bu «deslepki hosul» hediyesi bolidu; **15** sen uninggha zeytun méyi quyup üstige mestiki salghin; bu ashliq hediye bolidu. **16** Kahin bolsa uningdin, yeni qorup ézilgen danlar bilen zeytun méyidin bir qismini élip hemme mestiki bilen qoshup, bularni «yadlinish ülüshi» süpitide köydürsun. Bu ot arqiliq Perwerdigargha sunulghan hediye bolidu.

3 Birsining sunidighini inaqliq qurbanliq bolsa, shundaqla kalilardin sunsa, u Perwerdigarning huzurigha béjirim bir erkikini yaki chishisini keltürsun. **2** U sunidighan bu haywanning béshigha qolini qoyup, andin uni jamaet chédirining kirish éghizi aldida boghuzlisun. Andin kahinlar bolghan Harunning oghulliri qénini qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **3** Sun'ghuchi kishi bu inaqliq qurbanliqidin Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye süpitide bir qismini élip béghishlisun, yeni ich qarnini yögep turghan mayni, shundaqla barliq ich méyini élip **4** ikki böreki we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini késip, élip kelsun. **5** Harunning oghulliri bolsa bularni qurban'gahning üstige keltürüp ot üstige qoyulghan otuning üstidiki köydürme qurbanliqqa qoshup köydürsun. Bu ot arqiliq sunulidighan, Perwerdigargha xushbuy chiqirilidighan qurbanliq bolidu. **6** Birsining Perwerdigargha qilidighan inaqliq qurbanliq üçün sunidighini ushshaq maldin bolsa, undaqt u béjirim bir erkikini yaki chishisini keltürsun. **7** Eger uning qurbanliq qoy bolsa uni Perwerdigarning aldigha keltürüp, **8** qurbanliq qilidighan bu haywanning béshigha qolini qoyup, andin uni jamaet chédirining kirish aghzining aldida boghuzlisun. Andin Harunning oghulliri qénini élip qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **9** Sun'ghuchi kishi bu inaqliq qurbanliqidin

Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye süpitide bir qismini, yeni uning méyini élip béghishlisun, — pütün mayliq quyruqini uning omurtqisigha yéqin yerdin ajritip élip, ich qarnini yögep turghan mayni, shundaqla barliq ich méyini élip, **10** ikki böreknî we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini késip, élip kelsun. **11** Kahin bularni qurban'gahning üstide köydürsun; bu otta sunulidighan, Perwerdigargha atalghan taam hediyesi bolidu. **12** Uning sunidighini öchke bolsa, buni Perwerdigarning huzurigha keltürsun. **13** U qolini uning béshigha qoyup, andin uni jamaet chédirining aldida boghuzlisun. Andin Harunning oghulliri qénini élip qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **14** Andin sun'ghuchi kishi bu qurbanliqtin Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye süpitide bir qismini élip béghishlisun, yeni ich qarnini yögep turghan mayni, shundaqla barliq ich méyini élip, **15** ikki böreknî we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini késip, élip kelsun. **16** Kahin bularni qurban'gahning üstide köydürsun; bu otta sunulidighan, xushbuy chiqiridighan taam hediyesi bolidu. Mayning hemmisi Perwerdigargha tewedur. **17** Bu herqandaq turar jayinglarda silerge ebediy belgilime bolidu; siler héchqandaq may yaki qan yemeslikngar kérek.

4 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Israillargha söz qilip mundaq dégin: — «Birsi bilmey ézip, Perwerdigar «qilma» dep buyrughan herqandaq emrlerdin birige xilapliq qilip sélip, gunah qilsa, [töwendikidek qilsun]: — **3** — eger mesihlen'gen kahin xelqni gunahqa putlashturidighan bir gunahni qilsa, undaқта u bu qilghan gunahi üçün bir béjirim yash torpaqni élip kélip, Perwerdigargha gunah qurbanliqi süpitide sunsun. **4** U torpaqni jamaet chédirining kirish aghzining yénigha, Perwerdigarning aldigha keltürüp, qolini uning béshigha qoyup, andin torpaqni Perwerdigarning huzurida boghuzlisun. **5** Andin mesihlen'gen kahin torpaqning qénidin azghina élip, jamaet chédiri ichige kötürüp aparsun; **6** kahin shu yerde barmiqini qan'gha chilap, qanni muqeddes jayning perdisining aldida, Perwerdigarning huzurida yette mertuwe sepsun. **7** Shundaqla kahin qandin élip, jamaet chédiri ichide Perwerdigarning aldida turghan xushbuygahning münggüzirige sürsun. Torpaqning qalghan hemme qénini bolsa, jamaet chédirining kirish aghzining aldidiki köydürme qurbanliq qurban'gahining tüwige töküp qoysun; **8** andin u gunah qurbanliqi bolghan torpaqning ichidin hemme méyini ajritip chiqarsun — yeni ich qarnini yögep turghan may bilen qalghan ich méyi, **9** ikki böreknî we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini ajratsun **10** (xuddi inaqliq qurbanliqi bolghan kalining ichidiki may ajritilghandek); andin kahin bularni köydürme qurbanliq qurban'gahining üstide köydürsun. **11** Lékin torpaqning térisi bilen hemme göshi, bash bilen pachaqliri, ich qarni bilen zhinini, **12** yeni pütkül torpaqning qalghan qisimlirini chédirgahning sirtigha élip chiqip, pak bir yerge, yeni küller töküldighan jaygha élip chiqip, otunning üstide otta köydürsun. Bular küller töküldighan jayda köydürwétilsun. **13** Eger pütkül Israil jamaiti özi bilmigen halda ézip gunah qilghan bolsa, Perwerdigarning «qilma» dep buyrughan herqandaq emrlirige xilapliq ishlarning birini qilip sélip, gunahqa chüshüp qalsa, **14** shundaqla ularning sadir qilghan gunahi aydinglashqan bolsa, undaқта jamaet gunah qurbanliqi süpitide bir yash torpaqni sunup jamaet chédirining aldigha keltürsun. **15** Jamaetning aqsqaqalliri Perwerdigarning aldida qollarini torpaqning béshigha

qoyup, andin torpaqni Perwerdigarning aldida boghuzlisun. **16** Mesihlen'gen kahin torpaqning qénidin azghina élip jamaet chédiri ichige élip kirsun; **17** shu yerde barmiqini qan'gha chilap, qanni [muqeddes jayning] perdisining aldida, Perwerdigarning huzurida yette mertuwe sepsun. **18** Shundaqla kahin qandin élip jamaet chédiri ichide Perwerdigarning aldida turghan xushbuygahning münggüzirige sürsun. Torpaqning qalghan hemme qénini bolsa, jamaet chédirining kirish aghzining aldidiki köydürme qurbanliq qurban'gahining tüwige töküp qoysun; **19** kahin [torpaqning] ichidin barliq méyini ajritip élip, qurban'gahning üstide köydürsun. **20** U gunah qurbanliqi bolghan ilgiriki torpaqni qilghinigha oxshash bu torpaqni shundaq qilsun; we del shundaq qilishi kérek; shu yol bilen kahin ular üçün kafaret keltüridu; shu gunah ulardin kechürüldü. **21** Andin u torpaqni chédirgahning tashqirigha élip chiqip, ilgiriki torpaqni köydürgendek bu torpaqni köydürsun. Bu jamaet üçün gunah qurbanliqi bolidu. **22** Eger bir emir bilmey uning Xudasi Perwerdigarning «qilma» dégen herqandaq emrlirining birige xilapliq qilip sélip, gunahqa chüshüp qalsa, **23** we qilghan gunahi özige melum qilin'ghan bolsa, undaқта u özi qurbanliq üçün béjirim bir tékini sunsun; **24** u qolini tékining béshigha qoyup, andin uni köydürme qurbanliq qilinidighan haywanlarni boghuzlaydighan jaygha élip bérip Perwerdigarning aldida boghuzlisun. Bu bir gunah qurbanliqi bolidu. **25** Kahin gunah qurbanliqning qénidin barmiqigha azghina élip, uni köydürme qurbanliq qurban'gahining münggüzirige sürip qoysun; andin qalghan qénini köydürme qurbanliq qurban'gahining tüwige töküp qoysun. **26** U inaqliq qurbanliqi qilin'ghan haywanning méyini köydürgendek, uning barliq méyini qurban'gahta köydürsun. Bu yol bilen kahin uni gunahidin paklandurush üçün kafaret keltüridu we shu gunah uningdin kechürüldü. **27** Eger puqralardin biri bilmey uning Xudasi Perwerdigarning «qilma» dégen herqandaq emrlirining birige xilapliq qilip sélip, gunahqa chüshüp qalsa, **28** we qilghan gunahi özige melum qilin'ghan bolsa, undaқта u özining, yeni u sadir qilghan gunahi üçün qurbanliq qilishqa béjirim bir chishi öchkini sunsun; **29** u qolini gunah qurbanliqning béshigha qoyup, andin uni köydürme qurbanliqlarni boghuzlaydighan jaygha élip bérip boghuzlisun. **30** Andin kahin uning qénidin barmiqigha azghina élip uni köydürme qurbanliq qurban'gahining münggüzirige sürip qoysun; qalghan barliq qénini qurban'gahning tüwige töküp qoysun. **31** Inaqliq qurbanliqi qilin'ghan haywanning méyi ichidin ajritilghandek uningmu hemme méyini ajritip chiqarsun; kahin uni Perwerdigarning aldida xushbuy keltürsun dep qurban'gahning üstide köydürsun. Shu yol bilen kahin uning üçün kafaret keltüridu; shu gunah uningdin kechürüldü. **32** Eger u kishi gunah qurbanliqi üçün qozza keltürüşni xalisa, béjirim bir chishi qozini sunsun. **33** U qolini gunah qurbanliqi [qozisining] béshigha qoyup, köydürme qurbanliqlar boghuzinidighan jaygha élip bérip, uni gunah qurbanliqi süpitide boghuzlisun. **34** Andin kahin gunah qurbanliqning qénidin barmiqigha azghina élip uni köydürme qurbanliq qurban'gahining münggüzirige sürip qoysun; uning qalghan barliq qénini u qurban'gahning tüwige töküp qoysun. **35** Inaqliq qurbanliqi qilin'ghan qozining méyi ichidin ajritilghandek, uningmu hemme méyini ajritip chiqarsun; kahin bularni Perwerdigargha atap otta sunulidighan barliq qurbanliqlargha qoshup, qurban'gahning üstide köydürsun. Shu yol bilen kahin uning sadir qilghan gunahi üçün kafaret keltüridu; shu gunah uningdin kechürüldü.

5 Eger birsi melum ishqo guwahchi bolup, shundaqla uninggha qesem buyrulghinida körgini yaki bilginidin melumat bermise, undaqla u qebhlikining jazasigha tartilidu. **2** Eger birsi özi bilmey napak bir nersige tégip ketse — meyli u napak bir haywanning jesiti bolsun, meyli napak bir charpayning jesiti bolsun, yaki napak bir ömiligüchi haywanning jesiti bolsun, mushundaq nersige tégip ketse umu napak sanilip gunahkar hésablinidu; **3** eger shuningdek birsi özi tuymay melum kishining ademni napak qilidighan herqandaq nijasitige tégip ketse, shundaqla u buni bilip yetse, undaqla u gunahkar hésablinidu. **4** Eger birsi ansa rewishte yaman yaki yaxshi bir ishni qilay dep qesem qilip salsa (kishiler hertürlik ish toghrisida ansiz rewishte qesem qilishi mumkin), shundaqla u buni tonup yetse, u bu ishlar tüpeylidin gunahkar hésablinidu. **5** Birsi yuqiriqi herqaysi ishlarda men gunahkar boldum dep bilse, u öz gunahini «men mundaq gunah qildim» dep iqrar qilsun; **6** andin özi sadir qilghan gunahning kafariti üçün Perwerdigarning aldigha «itaetsizlikni tiligüchi qurbanliq» süpitide ushshaq maldin saghliq we ya bir chishi öchkini gunah qurbanliqi qilip keltürsun; andin kahin uni gunahidin paklandurushqa uning üçün kafaret keltürsun. **7** Eger u qoylardan [qurbanliq] qilishqa qurbi yetmise, u qilghan itaetsizlikni üçün ikki paxtek yaki ikki bachkini élip kélip, birinj gunah qurbanliqi üçün, yene birini köydürme qurbanliqi üçün Perwerdigarning aldigha sunsun. **8** U bularni kahinning qéshigha keltürgende, [kahin] awwal gunah qurbanliqigha teyyarlan'ghanni qurbanliq qilip boynini üzme, béshigha yéqin jayidin tolghisun, lékin béshini boynidin üzüwetmisun; **9** andin gunah qurbanliqining qénidin azghina élip qurban'gahning témigha chachsun; qalghan qéni bolsa qurban'gahning tüwige siqip chiqirilsun. Buning özi gunah qurbanliqi bolidu. **10** Emma ikkinchisini bolsa békitilgen belgilime boyiche köydürme qurbanliq qilip sunsun. Bu yol bilen kahin uning qilghan gunahni üçün kafaret keltüridu we shu gunah uningdin kechürüldü. **11** Eger ikki paxtek yaki ikki bachkini keltürüshke qurbi yetmise, undaqla gunah qilghan kishi gunah qurbanliqi üçün ésil undin bir efahning ondin birini keltürsun; bu gunah qurbanliqi bolghachqa u uning üstige zeytun méyi quymissun yaki üstige héchqandaq mestiki salmissun; chünki u gunah qurbanliqi bolidu. **12** U uni kahinning qéshigha keltürsun we kahin buningdin [sun'ghuchining] «yadlinish ülüshi» süpitide bir changgal élip, shuni Perwerdigargha atap otta sunulghan qurbanliqlargha qoshup, qurban'gahning üstide köydürsun. Buning özi gunah qurbanliqi bolidu. **13** Bu yol bilen u shu gunahlardin qaysisini qilghan bolsa, kahin uning üçün kafaret keltüridu. Ashliq hediyeledikige oxshash qalghan qismi kahin'gha tewe bolidu. **14** Andin Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **15** Birsi bilmey Perwerdigargha atalghan muqeddes nersilerge nisbeten itaetsizlik qilip gunah ötküzse, undaqla u Perwerdigarning aldigha ushshaq maldin béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanliqi qilip keltürsun; shu itaetsizlik qurbanliqi bolghan qochqarning bahasini sen muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche kümüsh shekelge toxtatqin. **16** Andin shu kishi muqeddes nersilerge nisbeten ötküzgen xataliqidin bolghan ziyanni toldursun, shundaqla ziyanning beshtin biri boyiche qoshup kahin'gha tölem tölisun. Bu yol bilen kahin itaetsizlik qurbanliqi bolghan qochqarning wasitisi bilen uning üçün kafaret keltüridu; shu gunah uningdin kechürüldü. **17** Eger birsi bilmey Perwerdigarning «qilma» dégen herqandaq emrlirining birerisige xilapliq qilip, gunahkar bolghan bolsa u qebhlikining jazasigha tartilidu; **18** shundaq bolsa, u ushshaq maldin sen toxtatqan qimmette béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanliqi qilip sunsun. Bu yol bilen kahin

uning bilmey ötküzgen itaetsizlikni üçün kafaret keltüridu we shu itaetsizlik gunahni uningdin kechürüldü. **19** Bu itaetsizlik qurbanliqi bolidu; chünki u derheqiqet Perwerdigarning aldida itaetsizlik qilghan.

6 Andin Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Eger birsi gunah qilip Perwerdigarning aldida wapasizlik qilip, qoshnisi özige amanet yaki kapaletke bergin bir nersé yaki qoshnisidin zorawaniq bilen buluwalghan melum bir nersé toghrisida yalghan gep qilghan bolsa yaki qoshnisidin naheqliq bilen melum nersini tartiwalghan bolsa, **3** yaki yitip ketken bir nersini tépiwélip uningdin tansa yaki kishilerning gunah sadir qilghan herqandaq bir Ishi toghrisida yalghan qesem ichse, **4** U gunah qilghan ishta özi ni gunahkar dep tonup yetse, undaqla u buliwalghan yaki naheq tartiwalghan nersé yaki uninggha amanetke bérilgen nersé bolsun, yaki yitip kétép tépiwalghan nersé bolsun, **5** yaki u herqandaq nersé toghrisida yalghan qesem ichken bolsun, uning hemmisini toluq bahasi boyiche tölisun, shundaqla shu bahaning beshtin bir qismi boyiche qoshup tölisun; u itaetsizlik qurbanliqini qilghan künide tölemni igisige tapshurup bersun. **6** Andin u Perwerdigarning aldigha itaetsizlik qurbanliqi süpitide ushshaq maldin sen toxtatqan qimmet boyiche béjirim bir qochqarni itaetsizlik qurbanliqi qilip kahinning qéshigha élip kelsun. **7** Kahin bu yol bilen uning üçün Perwerdigarning aldida kafaret keltüridu we u herqaysi ishta itaetsizlik qilghan bolsimu u uningdin kechürüldü. **8** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **9** Sen Harun bilen oghullirigha köydürme qurbanliq toghrisida emr qilip mundaq dégin: — Köydürme qurbanliq toghrisidiki qaide-nizam mundaq bolidu: — Köydürme qurbanliq pütün kéche tang atuche qurban'gahtiki ochaqning üstide köyüp tursun; we qurban'gahning otini öchürme yéniq turghuzunglar. **10** Kahin kanap tonini kiyip, yalingsachliqini yéyip, saghrisighiche kanap ich tambal kiyip tursun; qurban'gahning üstidiki ot bilen köydürilgen köydürme qurbanliqning külini élip, qurban'gahning bir teripide qoysun; **11** andin kiyimlirini seliwétip bashqa kiyimlerni kiyip, külini chédirgahning sirtigha élip chiqip pakiz bir jayda qoysun. **12** Qurban'gahning otu bolsa hemishe yéyip tursun; uni héch waqit öchürüshke bolmaydu, kahin özi her küni etigende uninggha otun selip, üstige köydürme qurbanliqni tizsun we uning üstige inaqliq qurbanliqning méyini qoyup köydürsun. **13** Üzülmis bir ot qurban'gahning üstide hemishe köyüp tursun; u hergiz öchürülmisun. **14** Ashliq hediye toghrisidiki qaide-nizam mundaq: — Harunning oghulliridin biri uni Perwerdigarning aldigha, qurban'gahning aldigha keltürsun. **15** U ashliq hediye bolghan ésil un'gha qolini selip uningdin shundaqla uningdiki zeytun méyidin bir changgal élip we hediyaning üstidiki barliq mestikini qoshup, bularni qurban'gah üstide köydürsun; bu hediyaning «yadlinish ülüshi» bolup, Perwerdigarning aldida xushbuy keltürüsh üçün qilin'ghan bolidu. **16** Éship qalghanlirini bolsa Harun bilen oghulliri yésun; u éचित qalginmay pishurulup muqeddes bir jayda yétilsun; urat uni jamaet chédirining hoylisida yésun. **17** U mutleq éचितqisiz pishurulsun. Men otta Manga sunulidighan qurbanliq-hediyele ichidin shuni ularning öz ülüshi bolsun dep ulargha heq qilip berdim; u gunah we itaetsizlikni tiligüchi qurbanliqlargha oxshash «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **18** Harunning ewladidin bolghan erkeklerning hemmisi buningdin yésun; bu dewrdin-dewrge aranglarda ebediy bir belgilime bolidu; Perwerdigargha atap otta sunulghanliridin bular ularning ülüshi bolsun. Uninggha qol tegküzgüchi jezmen muqeddes

bolushi kérek. **19** Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **20** Harun Mesihlinidighan künide u we oghullirining Perwerdigarning aldigha sunidighini mundaq bolushi kérek: — Ular üzülmese ashliq hediye süpitide ésil undin bir efahning ondin birini sunushi kérek; etigini yérimini, axshimi yene yérimini sunsun. **21** U tawida zeytun méyi bilen étulsun; u zeytun méyigha chilap pishurulghandin kéyin sen uni élip kir; ashliq hediyeining pishurulghan parchilirini xushbuy süpitide Perwerdigargha atap sun'ghin. **22** Harunning oghullirining qaysisi uning ornida turushqa Mesihlen'gen bolsa umu [hediyeini] shundaq teyyarlap sunsun; bu ebediy mutleq bir belgilime bolidu. Bu hediye Perwerdigargha atap toluq köydürülsun. **23** Kahinning herbir ashliq hediyesi bolsa pütünley köydürülsun; u hergiz yéyilmsun. **24** Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **25** Harun bilen oghullirigha mundaq dégin: — Gunah qurbanliq toghrisidiki qaide-nizam mundaq: — Gunah qurbanliqimu köydürme qurbanliq boghuzlinidighan jayda, Perwerdigarning aldida boghuzlansun; bu xil qurbanliq «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **26** Gunah qurbanliqini ötküzgüchi kahin özi uni yésun; qurbanliq muqeddes bir yerde, jamaet chédirining hoylisida yéyilsun. **27** Uning göshige qol tegküzgüchi herkim muqeddes bolmisa bolmaydu, shuningdek eger uning qéni birsining kiyimige chachrap ketse, undaqa qan chéhilghan jay muqeddes bir yerde yuyulsun. **28** Qaysi sapal qazanda qurbanliq qaynitilip pishurulghan bolsa, u sundurulsun. Eger u mis qazanda qaynitilip pishurulghan bolsa, u qirip sürülsun hem su bilen yuyulsun. **29** Kahinlardin bolghan barliq er kishiler uningdin yése bolidu. Bu «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **30** Halbuki, muqeddes jayda kafaret keltürish üçün qéni jamaet chédirigha kirgüzülgen herqandaq gunah qurbanliq bolsa, hergiz yéyilmisun, belki [pütünley] köydürülsun.

7 Itaetsizlik qurbanliq toghrisidiki qaide-nizam mana mundaq: — Bu [qurbanliq] «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **2** Köydürme qurbanliq boghuzlinidighan jayda itaetsizlikni tilesh qurbanliqimu boghuzlinidu; [kahin] qénini qurban'gahning üsti qismining etrapigha sepsun. **3** [Qurbanliq qilghuchi kishi] barliq méyini sunsun; yeni mayliq quyruqi bilen ich qarnini yöge turghan mayni, **4** ikki böreknı we ularning üstidiki hemde ikki yanpishidiki mayni ajritip, jigerning börekkiche bolghan chawa méyini ajritip sunsun. **5** Kahin bularnı Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq süpitide qurban'gahta köydürsün. Bu itaetsizlik qurbanliq bolidu. **6** Kahinlardin bolghan er kishilerning hemmisi buni yésun; u muqeddes yerde yéyilsun; u «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **7** Gunah qurbanliq qandaq bolsa itaetsizlik qurbanliqimu shundaq bolidu; ular ikkisi toghrisidiki qaide-nizam oxshash; bu qurbanliq kafaret keltürishke qurbanliq ötküzgüchi kahinning özige tewe bolsun. **8** Kahin birsining sun'ghan köydürme qurbanliqini ötküzgen bolsa, köydürme qurbanliqning térisi shu kahinning bolidu. **9** Tonurda pishurulghan herbir ashliq hediye, shundaqa qazanda yaki tawida étilgen herbir ashliq hediye bolsa uni ötküzgen kahinning bolidu, yeni kahinning özige tewe bolidu. **10** Herbir ashliq hediye, meyli zeytun méyi arilashturulghan bolsun, yaki quruq keltürülgen bolsun, bular Harunning oghullirining herbirige barawer bölüp bérilidu. **11** Perwerdigargha atap keltürülgen inaqliq qurbanliq toghrisidiki qaide-nizam mundaq: — **12** Sunmaçchi bolghan kishi uni teshekkür éytish üçün sunsa, undaqa u «teshekkür qurbanliqı» bilen bille zeytun méyi ileshtürülgen pétir toqachlar, zeytun méyi sürülüp mesihlen'gen pétir hemek nanlar we ésil undin zeytun méyigha chilap pishurulghan toqachlarnımu keltürsün. **13** Shu toqachlardin

bashqa, yene teshekkür éytidighan inaqliq qurbanliqı bilen bille échitqu sélin'ghan nanlarnımu sunsun; **14** u shu sun'ghanlirining herbir türidin birni élip Perwerdigar üçün [qosh qollap] sunidighan «kötürme hediye» qilib keltürsün; bu inaqliq qurbanliqıning qénini [qurban'gahning üstige] sepken kahinning özige tegsun. **15** Teshekkür bildüridighan inaqliq qurbanliqıning göshi bolsa qurbanliq qilin'ghan shu küni yéyilishi kérek; [qurbanliqıni sun'ghuchi kishi] tang atquche uning héch némisini qaldurmısın. **16** Eger uning sun'ghan qurbanliqı qesimige xas qurbanliq yaki ixtiyariy keltürgen qurbanliq bolsa, undaqa haywanning göshi qurbanliq qilin'ghan künde yéyilsun; uningdin éship qalghinini bolsa, etisimu yéyishke bolidu; **17** lékin qurbanliqning göshidin üçinchi künigiche éship qalsa, u otta köydürülüshi kérek. **18** Inaqliq qurbanliqıning göshidin üçinchi künde yéyilse, undaqa qurbanliq bolub bolmaydu, qurbanliq sun'ghuchining hésabighimu hésablanmaydu, belki mekrük bolidu; kimdekim uningdin yése öz qebihlikining jazasigha tartilidu. **19** Shundaqa napak nersige tégip qalghan göshmu yéyilmesliki kérek, belki otta köydürülüshi kérek. Herqandaq pak adem [napak nersige tegmigen] qurbanliqning göshini yése bolidu. **20** Lékin kimki napak halette turup Perwerdigargha atalghan inaqliq qurbanliqıdin yése, undaqa u öz xelqıdin üzüp tashlinidu. **21** Kimki napak bir nersige tégip ketse (meyli napak halettiki adem bolsun, napak bir haywan bolsun yaki herqandaq napak yirinchlik nerse bolsun) we shundaqa Perwerdigargha xas atalghan inaqliq qurbanliqıning göshidin yése, undaqa u öz xelqıdin üzüp tashlinidu. **22** Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **23** Israillargha mundaq dégin: — Siler kala, qoy we öchkiqlerning méyini hergiz yémenglar. **24** Özlükidin ölgen yaki yirtquqlar boghup qoyghan haywanning jesitining méyini herqandaq ishqa ishletliki bolidu, lékin hergiz uningdin yémenglar. **25** Chünki kimki Perwerdigargha atap otta sunulidighan herqandaq haywanning méyini yése, shuni yégen kishi öz xelqıridin üzüp tashlinidu. **26** Siler herqandaq turar jaylarda héchqandaq qanni, yeni uchar-qanatlarıning bolsun yaki charpaylarıning bolsun qénini hergiz éstimal qilmanglar. **27** Kimdekim herqandaq qanni éstimal qilsa, shu kishi öz xelqıridin üzüp tashlinidu. **28** Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **29** Israillargha mundaq dégin: — Kimki Perwerdigargha atap bir inaqliq qurbanliqı sunsa, undaqa u Perwerdigargha xas bolghan hediyeini shu inaqliq qurbanliqtin ayrip keltürsün. **30** Öz qoli bilen Perwerdigargha atighan, otta sunulidighan hediyelemini, yeni may bilen töshni qoshup élip kélip, töshni «pulanglatma hediye» süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatsun. **31** Kahin méyini qurban'gah üstide köydürüwetsun. Tösh bolsa Harun bilen uning oghullirigha xas bolsun. **32** Inaqliq qurbanliqlirning onq arqa putini siler «kötürme hediye» süpitide kahin'gha béringlar. **33** Harunning oghulliridin qaysisi inaqliq qurbanliqıning qéni bilen méyini sun'ghan bolsa öz ülüshi üçün onq arqa putini ózi alsun. **34** Chünki men Israillarning inaqliq qurbanliqliridin «pulanglatma hediye» bolghan tösh bilen «kötürme hediye» bolghan arqa putini ebediy bir belgilime bilen Israillardin élip, kahin Harun we uning oghullirining heqqi bolsun dep ulargha teqdim qildim. **35** [Musa] Harun bilen oghullirini Perwerdigarning qulluqıda kahin bolushqa uning aldigha keltürgen künde, ulargha Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqlardin teqdim qilimidighan kahinliq ülüshi mana shudur. **36** [Musa] ularni Mesihlgen künde, Perwerdigar bu ülüshni Israillardin élip ulargha bérlisun dep emr qilghan. Bu [Israillargha] dewrdin dewrgiche ebediy bir belgilime bolidu. **37** Köydürme qurbanliqı bilen ashliq hediyesi, gunah qurbanliqı bilen itaetsizlik qurbanliqı, kahinliqqa

tiklesh qurbanliqi bilan inaqliq qurbanliqi toghrisidiki qaide-nizam mana shudur. **38** Perwerdigar Israilargha: «Siler bu Sinay bayawinida Perwerdigarning aldigha qurbanliqlirninglarni sununglar» dep buyrughan künide, u bularning hemmisini Sinay téghida Musagha tapshurghanidi.

8 Perwerdigar Musagha söz qilip: — **2** Harunni oghulliri bilan bille, we ularning mexsus kiyimlirini, «mesihlesh méyi»ni, gunah qurbanliqi bolidighan torpaq bilen ikki qochqarni, pétrin nan sélin'ghan séwetni élip kélip, **3** [Israilning] pütün jamaitini jamaet chédirining kirish aghzining aldigha jem qilghin, — dédi. **4** Musa Perwerdigar uninggha buyrughinidek qildi, jamaet jamaet chédirining kirish aghzining aldigha yéghildi. **5** Andin Musa jamaetke: — Perwerdigar buyrughan ish mana mundaq, — dédi. **6** Shuning bilen Musa Harun bilen uning oghullirini aldigha keltürüp ularni su bilen yuyup, **7** [Harun'gha] könglek kiydürüp, belwagh baghlap, tonni kiydürdi we üstige efodni yapiti; u efodning belwéghini baghlap, efodni uninggha taqap qoydi. **8** Andin Musa uninggha «qoshén»ni taqap, qoshénning ichige «urim bilen tummim»ni sélip, **9** Béshigha selle yögep Perwerdigar uninggha buyrughinidek sellining aldi teripige «altun taxtiliq muqeddes otughat»ni békitip qoydi. **10** Andin Musa mesihlesh méyini élip ibadet chédiri bilen ichidiki barliq nersilerning hemmisini mesihlep muqeddes qildi. **11** U maydin élip qurban'gahqa yette mertiwé chéchip, qurban'gah bilen uning barche qacha-quchilirini, yuyunush dési we teglikini Xudagha atap muqeddes qilishqa mesihlidi. **12** U yene mesihlesh méyidin azraq élip Harunning béshigha quyup uni Xudagha atap muqeddes qilishqa mesihlidi. **13** Andin Musa Harunning oghullirini aldigha keltürüp, Perwerdigar uninggha buyrughinidek ulargha könglek kiydürüp, bellirige belwagh baghlap, ulargha ézig böklernimu taqap qoydi. **14** Andin u gunah qurbanliqi qilinidighan torpaqni yétilep keldi; Harun bilen uning oghulliri gunah qurbanliqi qilinidighan torpaqning béshigha qollirini qoydi. **15** U uni boghuzlidi, andin Musa qénidin élip, öz barmiqi bilen qurban'gahning münggüzliрге, chörisige sürüp qurban'gahni gunahatin paklidi; qalghan qanni bolsa u qurban'gahning töwage töküp, muqeddes bolushqa kafaret keltürdi. **16** Andin u ich qarnini yögep turghan mayning hemmisini, jigerning üstidiki chawa mayni, ikki börek we üstidiki maylirini qoshup aldi; andin Musa bularni qurban'gahning üstide köydürdi. **17** Biraq [Musa] torpaqning térisi bilen göshi we tézikini bolsa Perwerdigar özige buyrughinidek chédirgahning tashqirida otta köydürüwetti. **18** Andin u köydürme qurbanliq qilinidighan qochqarni keltürdi; Harun bilen uning oghulliri qollirini qochqarning béshigha qoydi. **19** [Harun qochqarni] boghuzlidi; andin Musa qénini élip qurban'gahning üsti qismining etrapigha septi; **20** [Harun] qochqarni parche-parche qilip parchilidi; andin Musa béshini, parchilan'ghan göshlirini barliq méyi bilen qoshup köydürdi. **21** Üchey-qérinliri bilen pachaqlirini suda yudi. Andin Musa qochqarni pütün péti qurban'gah üstide köydürdi. Bu Perwerdigar Musagha buyrughan, «Perwerdigargha atap otta sunulidighan xushbuy chiqidighan qurbanliq» idi. **22** Andin u kahinliqqa tiklesh qurbanliqi qilinidighan qochqarni, ikkinchi qochqarni keltürdi; Harun bilen uning oghulliri qollirini qochqarning béshigha qoydi. **23** U uni boghuzlidi; we Musa uning qénidin élip Harunning ong quligining yumshiqi bilen ong qolining bash barmiqigha sürüp we ong putining chong barmiqighimu suwap qoydi. **24** Andin Musa Harunning oghullirini aldigha keltürüp, qandin élip ularning ong qulaqlirining yumshiqi bilen ong qollirining bash barmaqirigha sürdi, ularning ong putlirining

chong barmaqirighimu suwap qoydi, qalghan qanni Musa qurban'gahning chörisige septi. **25** Shundaq qilip, u méyi bilen mayliq quyruqini, ich qarnini yögep turghan barliq may bilen jigerning üstidiki chawa méyini, ikki börek we üstidiki maylirini qoshup élip ong arqa putinimu késip élip, **26** Perwerdigarning aldiki pétrin nan sélin'ghan séwetin bir pétrin toqach bilen bir zeytun may toqichi we bir dane hemek nanni élip bularni may bilen ong arqa putning üstide qoydi; **27** andin bularning hemmisini Harun bilen uning oghullirining qollirigha tutquzup, pulanglatma hediye bolsun dep Perwerdigarning aldida pulanglati. **28** Andin Musa bularni ularning qolliridin élip qurban'gahtiki köydürme qurbanliqning üstide qoyup köydürdi. Bu «kahinliqqa tiklesh qurbanliq» bolup, Perwerdigargha atap otta sunulidighan, xushbuy chiqidighan qurbanliq idi. **29** Andin Musa töshni élip pulanglatma hediye süpitide Perwerdigarning aldida pulanglati; Perwerdigarning uninggha buyrughini boyiche, «kahinliqqa tiklesh qurbanliq» bolghan qochqarning bu qismi Musaning ülüshi idi. **30** Andin Musa Mesihlesh méyidin we qurban'gahning üstidiki qandin bir'az élip, Harun bilen uning kiyimlirige we oghulliri bilen ularning kiyimlirige septi. Shundaq qilip, u Harun we kiyimlirini, oghulliri bilen ularning kiyimlirini muqeddes qildi. **31** Musa Harun bilen uning oghullirigha mundaq buyrudi: — «Bu göshni jamaet chédirining kirish aghzida qaynitip pishurup shu yerde olturup «kahinliqqa tiklesh qurbanliq»gha tewe bolghan séwettki nan bilen qoshup yenglar; bularni Harun bilen oghulliri yésun, dep buyrughinimdek uni yenglar; **32** lékin gösh bilen nandin éship qalghanlirining hemmisini otta köydürüwetinglar. **33** Siler yette kün'giche jamaet chédirining kirish aghzidin chiqmay, Xudagha atap kahinliqqa tiklesh künlirining toshuqche shu yerde turunglar; chünki silerni Xudagha atap kahinliqqa tiklesh üçün yette kün kétédu. **34** Bügün qilin'ghan ishlar Perwerdigarning buyrughini boyiche siler üçün kafaret keltürülsun dep qilindi. **35** Siler ölmeslikliger üçün Perwerdigarning emrini tutup jamaet chédirining kirish aghzining aldida kéche-kündüz yette kün turushunglar kérek; chünki manga shundaq buyruldi». **36** Harun bilen oghulliri Perwerdigarning Musaning wasitisi bilen buyrughinining hemmisini beja keltürdi.

9 Sekkizinchii kuni Musa Harun bilen uning oghulliri we Israilning aqsaqallirini chaqirip, **2** Harun'gha mundaq dédi: — «Sen gunah qurbanliqigha béjirim bir mozayni, köydürme qurbanliqqa béjirim bir qochqarni özüng üçün élip, Perwerdigarning aldigha keltürgin, **3** andin Israilargha söz qilip: — Siler gunah qurbanliqi üçün bir téke élip kélinglar, köydürme qurbanliq üçün bir mozay we bir qoza élip kélinglar, her ikkisi béjirim, bir yashqa kirgen bolsun; **4** Perwerdigarning aldida sunushqa inaqliq qurbanliqi süpitide bir torpaq bilen bir qochqarni élip, zeytun méyi ilestürülgén ashliq hediye bilen bille keltürünglar; chünki bügün Perwerdigar Özini silerge ayan qilidu, dégin». **5** Ular Musa buyrughan nersilerni jamaet chédirining aldigha élip keldi; pütkül jamaet yéqin kélip, Perwerdigarning aldida hazir bolup turdi. **6** Musa: — Mana, bu Perwerdigar buyrughan ishtur; buni qilsanglar Perwerdigarning shan-sheripi silerge ayan bolidu, dédi. **7** Shuning bilen Musa Harun'gha: — Sen qurban'gahqa yéqin bérip gunah qurbanliqingni köydürme qurbanliqingni sunup özüng we xelq üçün kafaret keltürgin; andin xelqing qurbanliqinimu sunup, Perwerdigar emr qilghandek ular heqqide kafaret keltürgin» — dédi. **8** Shuni déwidi, Harun qurban'gahqa yéqin bérip özi üçün gunah qurbanliqi bolidighan mozayni boghuzlidi. **9** Harunning oghulliri qanni uninggha

sunup berdi; u barmiqini qan'gha tegküzüp, qurban'gahning münggüzirlirge sürdi, qalghan qanni qurban'gahning tüwige quydi. **10** Gunah qurbanliqining méyi bilen ikki börek we jigerning üstidiki chawa mayni élip, Perwerdigar Musagha buyrughinidek ularni qurban'gah üstide köydürdi. **11** Gösh bilen térisini bolsa chédirgahning tashqirigha élip chiqip otta köydürdi. **12** Andin u köydürme qurbanliq qilidighan [qochqarni] boghozliidi; Harunning oghulliri uninggha qanni sunup berdi; u buni qurban'gahning üsti qismining etrapigha septi. **13** Andin ular parche-parche qilin'ghan köydürme qurbanliqni béshi bilen bille uninggha sunup berdi; u bularni qurban'gahta köydürdi. **14** U ich qarni bilen pachaqlirini yuyup, bularnimu qurban'gahning üstide, köydürme qurbanliqning üstige qoyup köydürdi. **15** Andin u xelqning qurbanliqini keltürdi; xelqning gunah qurbanliqi bolghan tékini boghuzlap, ilgiri haywanni sun'ghandek unimu gunah qurbanliqi qilip sundi. **16** U köydürme qurbanliq qilidighan malni keltürüp bunimu belgilime boyiche sundi. **17** Andin u ashliq hediyeini keltürüp uningdin bir changgal élip etigenlik köydürme qurbanliqqa qoshup qurban'gah üstide köydürdi. **18** Andin xelq bolidighan inaqliq qurbanliqi bolidighan torpaq bilen qochqarni boghuzliidi. Harunning oghulliri qénini uninggha sunup berdi; u buni qurban'gahning üsti qismining etrapigha septi. **19** Ular torpaq bilen qochqarni may qismini, yeni mayliq quyruqi, ich qarnini yöpé turghan maylirini, ikki börek we jigerning chawa méyini élip, **20** Bu may parchilirini ikki töshning üstide qoydi, [Harun] bularni qurban'gahning üstide köydürdi. **21** Axirida Harun ikki tösh bilen ong arqa putini pulanglatma hediye süpitide Musaning buyrughinidek Perwerdigarning aldida pulanglati. **22** Andin Harun qollirini xelqge qaritip kötürüp, ulargha bext tilidi; u gunah qurbanliqi, köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqini sunup, [qurban'gahnin] chüshti. **23** Musa bilen Harun jamaet chédirigha kirip, yene yéni chiqip xelqge bext tilidi; shuning bilen Perwerdigarning shan-sheripi pütkül xelqge ayan boldi; **24** Perwerdigarning aldidin ot chiqip, qurban'gah üstidiki köydürme qurbanliq bilen maylarni yutup ketti. Pütkül xelq buni körüp, towliship, düm yiqilishi.

10 Harunning oghulliri Nadab bilen Abihu ikkisi öz xushbuydenini élip uninggha ot yéqip üstige xushbuyeni sélip, Perwerdigar ulargha buyrup baqmighan gheyriy bir otni Perwerdigargha sundi; **2** shuning bilen Perwerdigarning aldidin ot chiqip ularni yewetti; shuan ular Perwerdigarning aldida öldi. **3** Musa Harun'gha: — Mana, bu Perwerdigarning: «Men Manga yéqin kelgen ademlerde Özümning muqeddes ikenlikimni kórsitimen we barliq xelqning aldida ulughlinimen» dégen sözining özidur, dédi. Shuni déwidi, Harun jim turup qaldi. **4** Musa Harunning taghisi Uzzielning oghulliri bolghan Mishael bilen Elzafanni chaqirip ulargha: — Siler yéqin kélip öz qérindashliringlarni muqeddes jayning aldidin kötürüp, chédirgahning tashqirigha élip chiqinglar» — dédi. **5** Shuning bilen ular yéqin kélip, ularni kiyiklik kónglekliri bilen kötürüp Musaning buyrughinidek chédirgahning tashqirigha élip chiqti. **6** Musa Harun we oghulliri Eliazar bilen Itamargha: — Siler bashliringlarni ochuq qoymanglar, kiyimliringlarni yirtmanglar; bolmisa özünglar ölüp, pütkül jamaetke ghezep keltürisiler; lékin qérindashliringlar bolghan pütkül Israil jemeti Perwerdigar yaqqan ot tüpeylidin matem tutup yighlisun. **7** Emma siler bolsanglar Perwerdigarning Mesihlesh méyi üstinglarga sürülgen bolghachqa, jamaet chédirining tashqirigha chiqmanglar; bolmisa ölisiler, dédi. Shuni déwidi, ular Musaning buyrughinidek qildi. **8** Perwerdigar Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **9** «Sen özüng we oghulliring

sharab we ya bashqa küchlük haraqlarni ichip, jamaet chédirigha hergiz kirmenglar; bolmisa, ölüp kétisiler. Bu siler üçtün dewrdin-dewrge ebediy bir belgilime bolidu. **10** Shundaq qilsanglar, muqeddes bilen adettikini, pak bilen napakni perq étip ajralaydighan bolisiler; **11** shundaqla Perwerdigar Musaning wasitisi bilen Israilargha tapshurghan hemme belgilimilerni ulargha ögiteysiler». **12** Musa Harun we uning tirik qalghan oghulliri Eliazar bilen Itamargha mundaq dédi: — «Siler Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq-hediyeilerdin éship qalghan ashliq hediyeini élip uni qurban'gahning yénida échtuq arilashurturmighan halda yenglar; chünki u «eng muqeddeslerning biri» hésablinidu. **13** Bu Perwerdigargha atap otta sunulidighan nersilerdin séning nésiweng we oghulliringning nésiwisi bolghachqa, uni muqeddes jayda yéyishinglar kérek; chünki manga shundaq buyrulghandur. **14** Uningdin bashqa pulanglatma hediye qilin'ghan tösh bilen kötürme hediye qilin'ghan arqa putni sen we oghul-qizliring bille pak bir jayda yenglar; chünki bular séning nésiweng bilen oghulliringning nésiwisi bolsun dep, Israilarning inaqliq qurbanliqiridin silerge bérilgen. **15** Ular kötürme hediye qilin'ghan arqa put bilen pulanglatma hediye qilin'ghan töshni otta sunulidighan mayliri bilen qoshup, Perwerdigarning aldida pulanglatma hediye süpitide pulanglitish üçtün keltürsun; Perwerdigarning buyrughini boyiche bular séning we oghulliringning nésiwisi bolidu; bu ebediy bir belgilime bolidu». **16** Andin Musa gunah qurbanliqi qilidighan tékini izdiwidi, mana u alliqachan köydürülüp bolghanidi. Bu sewebtin u Harunning tirik qalghan ikki ogli Eliazar bilen Itamargha achchiqlinip: **17** — Némishqa siler gunah qurbanliqning göshini muqeddes jayda yémidinglar? Chünki u «eng muqeddeslerning biri» hésablinatti, Perwerdigar silerni jamaetning gunahini kötürüp ular üçtün uning aldida kafaret keltürsun dep, shuni silerge teqsim qilghanidi. **18** Mana, uning qéni muqeddes jayning ichige keltürülmidi; siler eslide men buyrughandek uni muqeddes jayda yéyishinglar kérek idi, — dédi. **19** Lékin Harun Musagha: — Mana, bular бүгүн [toghra ish qilip] özlirining gunah qurbanliqi bilen köydürme qurbanliqini Perwerdigarning aldida sundi; méning béshimgha shu ishlar keldi; eger men бүгүн gunah qurbanliqning [göshini] yégen bolsam, Perwerdigarning neziride obdan bolattimu? — dédi. **20** Musa buni anglap jawabidin razi boldi.

11 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dédi: — **2** Israilargha mundaq dégin: — Yer yüzidiki barliq haywanlarning ichidin silerge yéyishke bolidighan janiwarlar shuki: — **3** Haywanlar ichide hem tuyaqliiri pütün achimaq (tuyaqliiri pütünley yériq) hem köshigüchi haywanlarning herbirini yéseglar bolidu. **4** Lékin köshigüchi yaki achimaq tuyaqliq haywanlardin töwendikilerni yémeslikinglar kérek: — Töge: chünki u köshigini bilen tuyiqi achimaq emes. Shunga u silerge haram bolidu. **5** Sughur bolsa köshigini bilen tuyiqi achimaq emes — u silerge haram bolidu. **6** Toshqan bolsa bumu köshigini bilen tuyiqi achimaq emes — u silerge haram bolidu. **7** Choshqa bolsa tuyaqliiri achimaq (tuyaqliiri pütünley yériq) bolghini bilen köshimigini üçtün silerge haram bolidu. **8** Siler shu haywanlarning göshidin yémeslikinglar kérek we ularning ölükgimiga tegmenglar. Ular bolsa silerge haram bolidu. **9** Suda yashaydighan janiwarlardin töwendikilerni yéyishke bolidu: — sudiki, yeni derya-déngizlardiki janiwarlardin qaniti we qasiraqliri bolghanlarni yéyishke bolidu; **10** lékin derya-déngizlarda yashaydighan, yeni sularda top-top üzidighan barliq janiwarlardin, qasiraqliri yaki qaniti bolmighanlirini

yémeslikinglar kérek; ular silerge yirginchlik sanalsun. **11** Mezkur janiwarlar derweqe silerge yirginchlik sanalsun; siler ularning göshidin yémeslikinglar kérek; ularning ölükini yirginchlik dep qaranglar. **12** Sudiki janiwarlarning ichidin qaniti bilen qasiriqi bolmighan janiwarlarning hemmisi silerge yirginchlik sanalsun. **13** Uchar-qanatlarin töwendikiler silerge yirginchlikdur; ular yéyilmisliki kérek we silerge yirginchlik bolsun: — yeni bürküt, qorultaz-tapqushlar, déngiz bürküti, **14** qarlighach quyruqluq sar, lachin we ularning xilliri, **15** hemme qagha-qozghunlar we ularning xilliri, **16** müshükyapilaq, tögüqush, chayka, sar we ularning xilliri, **17** huwqush, qarna, ibis, **18** aqqu, saqiyqush, béliq'alg'huch, **19** leylek, turna we uning xilliri, höpüp we shepereng qatarliqlar silerge haram sanalsun. **20** Buningdin bashqa töt putlap mangidighan, uchidighan ushshaq janiwarlarning hemmisi silerge yirginchlik bolidu. **21** Halbuki, töt putlap mangidighan, uchidighan ushshaq janiwarlardin töwendikilerni yésegnglar bolidu: — puti bilen ügülik pachiqi bolup, yer yüzide sekriyeleydighanlarni yésegnglar bolidu; **22** bularning ichidin silerge yéyishke bolidighanlari: — chékette we uning xilliri, qara chékette we uning xilliri, tomuzgha we uning xilliri, chaqchiqiz we uning xilliri. **23** Lékin töt putluq bolghan ömiligüchi hem uchidighan hemme bashqa janiwarlar silerge yirginchlik sanalsun. **24** Bu janiwarlardinmu mundaq yol bilen napak bolisiler; birkim ularning ölük ténige tegse kech kirgüche napak hésablinidu. **25** Kimdekim bularning ölükining bir qismini kötürse öz kiyimlerini yuyushi kérek, u kishi kech kirgüche napak hésablinidu. **26** Tuyaqliri achimaq, biraq pütünley bölünmigen yaki köshimeydighan haywanlarning hemmisi silerge haramdur; herkim [ularning ölükiye] tegse napak sanalsun. **27** Töt puti bilen mangidighan haywanlarning ichidin tapini bilen mangidighanlarning hemmisi silerge napak bolup, herkim ularning ölük tenlirige tegse kech kirgüche napak sanilidu. **28** Kimki ularning ölükini kötürse öz kiyimlerini yuyushi kérek, u kishi kech kirgüche napak turidu. Bu haywanlar bolsa silerge haram bolidu. **29** Yer yüzide ömiligüchi ushshaq janiwarlarning ichidin silerge haram bolghanlar munular: — qarighu zokor, chashqan, keslenchük we ularning türli, **30** salma, qizil keslenchük, tam keslenchüki, tügütük keslenchük we xaméléon qatarliqlar haram bolidu. **31** Bularning hemmisi yer yüzide ömiligüchi hemme ushshaq janiwarlarning ichide silerge haram bolidu; ularning ölükiye tegse, kech kirgüche napak sanilidu. **32** Bu janiwarlarning ölüki herqandaq némime chüshüp qalsa shu néme napak hésablinidu — herqandaq yaghach qacha-qucha bolsun, kiyim bolsun, tére bolsun, taghar bolsun, herqandaq ishqa ishilitilidighan eswab bolsun, sugha chilinishi kérek; ular kech kirgüche napak sanilip, kéyin pak bolidu. **33** Bularning biri sapaldin yasalgan herqandaq qacha ichige chüshüp qalsa, shu qacha ichidiki hemme nerse napak sanalsun we qacha özi sundurulsun. **34** Eger qachidiki sudin ash-taam üstige chachrap ketse, ash-taam napak sanalsun we shundaqla qachidiki herqandaq ichimlikmu napak sanalsun. **35** Hernémige undaq ölükning birer qismi chüshüp qalsimu, napak sanalsun. Eger tonur we ochaq bolsa, napak boldi dep chéqiwétilsun; ular silerge haram bolsun. **36** Lékin shundaq ehwalda bulaq yaki su yighilidighan kölchek yenila pak sanilidu; emma birkim ularning ölük ténige tegse napak bolidu. **37** Eger undaq ölükning birer qismi térişqa teyyarlan'ghan danlarga chüshüp qalsa, bumu yenila pak sanilidu. **38** Lékin eger danning üstige su quyulghandin kéyin shundaq bir ölükning birer qismi chüshüp qalsa, undaqta bu danlar silerge napak sanalsun. **39** Eger silerge yéyishke bolidighan haywanlardin biri ölüp qalsa, uning ölükiye tegken kishi kech kirgüche napak

sanalsun. **40** Kimki undaq ölükning göshidin yése, öz kiyimlerini yuyushi kérek we kech kirgüche napak sanalsun; shundaqla undaq bir ölüknü kötürgen kishimu kiyimlerini yuyushi kérek we u kishi kech kirgüche napak sanalsun. **41** Yer yüzide ömiligüchi hemme ushshaq janiwarlar yirginchlik sanilip, hergiz yéyilmisun. **42** Qorsiqi bilen béghirlap mangidighan janiwar bolsun, yer yüzide yürüp töt puti bilen yaki köp putliri bilen mangidighan ömiligüchi janiwarlarning hertürlikini bolsa, ularni hergiz yémenglar; chünki ular yirginchlikdur. **43** Siler bolsanglar mundaq ömiligüchi janiwarning sewebidin özünglarni yirginchlik qilmasliqinglar kérek. Özünglarni ular tüpeylidin napak qilmanglar, bolmisa ularning sewebidin bulghinip qalisiler; **44** chünki Men Xudayinglardurmen. Siler özünglarni [Özümg] atap muqeddes qilishinglar kérek; Men Özümg muqeddes bolghach silermu özünglarni muqeddes tutushunglar kérek. Siler özünglarni yer yüzide ömiligüchi ushshaq herqandaq janiwarlarning sewebidin napak qilmanglar. **45** Chünki Men öz Xudayinglar bolushqa silerni Misir zéminidin chiqirip kelgen Perwerdigardurmen; siler muqeddes bolunglar, chünki Men muqeddesturmen. **46** Shular bolsa charpay bilen uchar-qanatlar, suda yüridighan herbir janiwar bilen yer yüzide ömiligüchi herbir ushshaq janiwarlar toghrisidiki qanun-belgilimidur. **47** Bular bilen haram-halalni uqup, yéyishke bolidighan haywan bilen yéyishke bolmaydighan haywanlarni perq ételeysiler.

12 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Israillargha söz qilip mundaq dégin: — «Ayal kishi hamilidar bolup oghul tughsa, adet körüp aghriq bolghan künliridikide yette kün'giche napak sanalsun. **3** Sekkizinci küni oghli bolsa xetne qilinsun. **4** Ayal bolsa shuningdin kéyin ottuz ich kün'giche «qan paklinish»ta tursun; paklinish künliri tamam bolmighuche héchbir muqeddes nersige tegmisun, muqeddes jayghimu kirmisun. **5** Eger u qiz tughsa undaqta adet künliridikide ikki heptigiche napak turup, andin atmish alte kün'giche «qan paklinish»ta tursun. **6** Meyli oghul yaki qiz tughsun, qan paklinish künliri tamam bolghandin kéyin u ayal köydürme qurbanliq üçün bir yashqa kirgen qozini, gunah qurbanliq üçün bir bachka yaki paxteknî élip jamaet chédirining kirish aghzigha, kahinning qéshigha keltürsun. **7** Kahin uni Perwerdigarning aldida sunup, shu ayal üçün kafaret keltüridu; shuning bilen u xunidin pak bolidu. Oghul yaki qiz tughqan ayal toghrisidiki qanun-belgilime mana shudur. **8** Eger uning qozigha qurbi yetmise, u ikki paxtek yaki ikki bachka keltürsun; ularning biri köydürme qurbanliq üçün, yene biri gunah qurbanliq üçün bolidu; shu yol bilen kahin uning üçün kafaret keltüridu; u ayal pak bolidu.

13 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **2** Birsining bedinining téréside bir chiqan, yaki temretke yaki parqiray tashma chiqip, uningdin bedinining téréside pése-maxaw késiling jarahiti peyda bolghan bolsa, u kishi Harun kahinning yaki uning kahin oghulliridin birining qéshigha keltürülusun. **3** Kahin uning bedinining jarahitige qaraydu; jarahet bolghan jayning tüki aqirip ketken hemde jarahetmu etrapidiki térédin qéniqraq körünse, bu pése-maxaw késellikidur. Shunga kahin uni körgendin kéyin shu kishini «napak» dep jakarlisun. **4** Lékin eger uning bedinining térésidiki peyda bolghan ashu yaltiray chiqan aq bolup, etrapidiki térédin qéniqraq körünmisse we tükimu aqirip ketmigen bolsa, kahin bu jarahet pak kishini yette kün'giche ayrim solap qoysun. **5** Yettinchi küni kahin uninggha qarisun we eger jarahet oxshash turup, téréside kéngiyip ketmigen bolsa, kahin uni

yene yette kün'giche ayrim solap qoysun. **6** Yettinchi kuni kahin uninggha yene qarison we jarahetning renggi suslashqan we kéngiyip ketmigen bolsa, undaqta kahin uni «pak» dep jakarlisun; jarahetning peqet bir chaqa ikenliki békitilip, késel kishi öz kiyimlirini yuyup pak sanalsun. **7** Lékin eger u kahin'gha körünüp «pak» dep jakarlan'ghandin kéyin shu chaqa tériside kéngiyip ketse, undaqta u yene bir qétim kahin'gha körünsun. **8** Kahin uninggha yene qarison we eger chaqa uning tériside kéngiyip ketken bolsa, kahin uni «napak» dep jakarlisun; u jarahet pése-maxawdur. **9** Eger birkimde pése-maxaw jarahiti peyda bolup qalsa kahinning qéshigha keltürilsun. **10** Kahin uning jarahitige sepsélip qarison; we eger tériside aq bir chiqan peyda bolghan, tüki aqirip ketken bolsa we chiqan chiqqan jayda et-göshi körünüp qalghan bolsa, **11** bu uning bedinining térisige chüshken kona pése-maxaw jarahitining qaytidin qozghilishi bolup, kahin uni «napak» dep jakarlisun. U napak bolghini üçün uni solashning hajiti yoq. **12** Lékin eger pése-maxaw qozghilip, jarahiti bar kishining térisige yéyilip ketken bolsa, kahin negila qarisa shu yerde shu «pése-maxaw» bolsa, térisini béshidin putighiche qaplap ketken bolsa, **13** undaqta kahin uninggha sepsélip qarison; mana, shu pése-maxaw jarahiti pütün bedinini qaplap ketken bolsa, u jarahiti bar kishini «pak» dep jakarlisun; chünki uning pütün bedini aqirip ketken bolup, u «pak» dep sanalsun. **14** Lékin qachaniki uningda et-göshi körünüp qalsa, u kishi napak sanalsun. **15** Kahin mundaq körün'gen et-göshige qarap, u kishini «napak» dep jakarlisun; chünki shu et-gösh napak bolup, u pése-maxaw késilidur. **16** Halbuki, eger et-göshi qaytidin özgirip, aqarsa u kishi yene kahinning qéshigha kelsun. **17** Kahin uninggha sepsélip qarison; jarahet aqarghan bolsa, kahin jarahiti bar kishini «pak» dep jakarlisun; u pak sanilidu. **18** Eger birkimning bedinining térisige hürrek chiqip saqiyip, **19** hürrekning ornida aq chiqan yaki qizghuch dagh peyda bolghan bolsa, kahin'gha körsitilsun. **20** Kahin uninggha sepsélip qarison; eger dagh etrapidiki téridin qéniqraq körünse, shundaqla uningdiki tükler aqirip qalghan bolsa, undaqta kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki bu hürrektin qozghilip peyda bolghan pése-maxaw késili jarahitidur. **21** Lékin kahin uninggha sepsélip qarighanda, dagh chiqqan jayda aqirip qalghan tükler bolmisa, we daghmu etrapidiki téridin qéniqraq bolmisa, renggi sel susraq bolghan bolsa, undaqta kahin uni yette kün'giche ayrim solap qoysun. **22** Eger dagh derweqe térisige yéyilip ketken bolsa, kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki bu [pése-maxaw] jarahitidur. **23** Emma eger dagh öz jayida toxtap yéyilmighan bolsa, bu peqet hürrekning zexmi, xalas; kahin uni «pak» dep jakarlisun. **24** Eger birsining bedinining térisining melum jayi köyüp qélip, köygen jay aq-qizghuch yaki pütünley aq dagh bolup qalsa, **25** kahin uninggha sepsélip qarison; eger shu daghdiki tükler aqirip ketken, daghmu etrapidiki téridin qéniqraq bolup qalghan bolsa, undaqta bu köyüq yarisidin peyda bolghan pése-maxaw késilidur; kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki u pése-maxaw jarahitidur. **26** Lékin eger kahin sepsélip qarighanda, daghning ornida héchqandaq aqirip ketken tük bolmisa, shundaqla daghmu etrapidiki téridin qéniq bolmisa, belki renggi sus bolsa, undaqta kahin uni yette kün'giche ayrim solap qoysun. **27** Yettinchi kuni kahin uninggha yene qarison; dagh tériside kéngiyip ketken bolsa, kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki u pése-maxaw jarahitidur. **28** Emma eger dagh jayida toxtap, yéyilmighan bolsa, shundaqla renggi sus bolsa, bu peqet köyüktin bolghan chawartqu, xalas; kahin uni «pak» dep jakarlisun; chünki u köyüknung tatuqi, xalas. **29** Eger bir er yaki ayal kishining béshida yaki saqilida jarahet peyda bolsa, **30** kahin jarahetige sepsélip qarison; eger jarahet

etrapidiki téridin qéniqraq körünse, üstide shalang sériq tük bolsa, undaqta kahin uni «napak» dep jakarlisun; chünki bu jarahet qaqach bolup, bash yaki saqaldiki pése-maxawning alamitidur. **31** Eger kahin qaqach jaygha sepsélip qarighanda, u etrapidiki téridin qéniq körünmise, shundaqla uning ichide héchqandaq qara tükmü bolmisa, undaqta kahin qaqichi bar kishini yette kün'giche ayrim solap qoysun. **32** Kahin yettinchi kuni qaqachqa yene sepsélip qarison; qaqach kéngiyip ketmey, üstidimu héchqandaq sériq tük bolmisa, shundaqla qaqach etrapidiki téridin qéniq körünmise, **33** jarahiti bar kishi barliq chach-saqilini chüshürüwetsun; qaqachning özi ghirdimisun. Kahin qaqichi bar kishini yene yette kün'giche ayrim solap qoysun. **34** Yettinchi kuni kahin qaqachqa sepsélip qarison; eger qaqach téride kéngiyip ketmigen bolsa, shundaqla etrapidiki téridin qéniq körünmise, kahin uni «pak» dep jakarlisun. Andin u kiyimlirini yusun; shuning bilen u pak sanilidu. **35** Lékin eger u «pak» dep jakarlan'ghandin kéyin qaqach téride kéngiyip ketse, **36** kahin uninggha yene sepsélip qarison; eger qaqach téride kéngiyip ketken bolsa, sériq tükning bar-yoqluqini tekshürüshning hajiti yoq; chünki bu kishi napaktur. **37** Eger qaqach jayida shu péti qélip, üstidin qara tük ünüp chiqqan bolsa, qaqach saqayghan bolidu; shu kishi pak bolghachqa, kahin uni «pak» dep jakarlishi kérek. **38** Eger er yaki ayal kishining bedinining tériside dagh peyda bolup, bu daghlar parqiray hem aq bolsa **39** kahin sepsélip qarison; eger bednenning térisidiki shu daghlar susliship boz rengge yüzlen'gen bolsa, bu téridin chiqqan bir tashma, xalas; bu kishi pak sanalsun. **40** Eger birkimning béshining tükliri chüshüp ketken bolsa, u peqet bir taqir bash, xalas; u pak sanalsun. **41** Eger uning béshining tüki péshane teripidin chüshken bolsa, u peqet paynekbash, xalas; u yenila pak sanalsun. **42** Lékin eger uning taqir béshi yaki paynek béshida qizghuch aq dagh körünse, undaqta shu jarahet uning taqir béshi yaki paynek béshidiki pése-maxaw késilining bir alamitidur. **43** Kahin jarahitige sepsélip qarison; eger uning taqir béshida yaki paynek béshida ishshiq jarahet bolsa hemde pése-maxaw késilining alamitidek qizghuch aq körünse, **44** undaqta u pése-maxaw késilige giriptar bolghan adem bolup, napak hésablinidu. Uning béshigha shundaq jarahet chüshken bolghach, kahin uni mutleq «napak» dep jakarlisun. **45** Shundaq jarahiti bar pése-maxaw késili bolghan kishi kiyimliri yirtiq, chachliri chuwuq, burut-saqili yépiqliq halda: «Napak, napak!» dep towlap yürüshi kérek. **46** Shu jarahiti bolghan barliq künlérde u «napak» sanilidu; u napak bolghachqa, ayrim turushi kérek; uning turalghusi chédirgahning sirtida bolsun. **47** Eger bir kiyimde, meyli yungdin yaki kanapting tikilgen bolsun uningda pése-maxaw iz-déghe peyda bolsa, **48** yeni kanap yaki yungdin toqulghan rextte, örüsh yipida yaki arqaq yiplirida bolsun, tére-xurumda yaki téridin étilgen herqandaq nersilerde pése-maxaw iz-déghe bolsa, **49** shundaqla kiyim-kécheq yaki tére-xurumda, örüsh yip yaki arqaq yiplirida, ya tére-xurumdin étilgen nersilerde peyda bolghan iz-dagh yéshilraq yaki qizghuch bolsa bu iz-dagh «pése-maxaw iz-déghe» dep qarilip kahin'gha körsitilsun. **50** Kahin [daghqa] sepsélip qarison, andin iz-dagh peyda bolghan nersini yette kün'giche ayrim saqlisun. **51** U yettinchi kuni iz-daghgha qarap baqsun; iz-dagh chüshken kiyim-kécheq, meyli arqaq yipta yaki örüsh yipta bolsun, yaki tére-xurumda yaki tére-xurumdin étilgen nerside bolsun, u kéngiyip ketken bolsa, bu iz-dagh chiritküch pése-maxaw késili dep hésablinip, ular napak sanalsun. **52** Shuningdek kahin örüsh yip yaki arqaq yipida iz-dagh bolsa kiyim-kécheq yaki tére-xurumdin étilgen nerside shundaq iz-dagh bolsa ularnimu köydürüwetsun; chünki bu chiritküch pése-maxaw késilidur.

Mundaq nersilerning hemmisini otta köydürish kérektur. **53** Lékin kahin uninggha sepsélip qarighanda, iz-dagh kiyim-kéchéktiki örüş yipta bolsun, arqaq yipta bolsun, yaki tére-xurumdin étilgen nerside bolsun, iz-dagh kéngemigen bolsa, **54** undaqta kahin déghi bar nersini yuyulsun dep buyrup, ikkinchi qétim uni yette küñ'giche saqlisun. **55** Bu nerse yuyulghandin kéyin kahin yene daghqa sepsélip qarisun; eger uning renggi özgermigen bolsa (gerche kéngiyip ketmigen bolsimu), u yenila napaktur; sen uni otta köydürgin. Chünki meyli uning iz-déghi ich yüzide bolsun yaki tash yüzide bolsun u chiritküch iz-dagh hésablinidu. **56** Lékin eger kahin sepsélip qarighanda, mana, daghning renggi yuyulghandin kéyin susliship ketken bolsa, u shu qismini kiyim-kéchéktin, örüş yiptin yaki arqaq yiptin bolsun, yaki tére-xurumdin bolsun uni yirtip élip, tashliwetsun. **57** Eger bu iz-dagh kiyim-kéchékte, meyli arqaq yipta yaki örüş yipta bolsun, ya tére-xurumdin étilgen nerside körünsun, bu kéngiydighan birxil pése-maxaw iz-déghi dep sanalsun; sen u chaplashqan kiyim-kéchékni köydürüwetkin. **58** Lékin eger iz-dagh kiyim-kéchékte bolsun (örüş yipida yaki arqaq yipida bolsun) yaki tére-xurumdin étilgen nerside bolsun, yuyulush bilen chiqip ketse, undaqta bu égin ikkinchi qétim yuyulsun, andin pak sanalsun. **59** Pése-maxaw késiliningkidek iz-dagh peyda bolghan yung yaki kanap rexttin toqulghan kiyim-kéchék (iz-dagh örüş yipta yaki arqaq yipta bolsun) yaki tére-xurumdin étilgen nersiler toghrisidiki qanun-belgilime mana shudur; buning bilen ularni pak yaki napak jakarlashqa bolidu.

14 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Pése-maxaw bolghan kishi pak qilinidighan künide beja qilish kérek bolghan qanun-belgilime mana töwendikidektur: — U kahinning aldigha keltürülsun. **3** Kahin chédirgahning tashqirigha chiqip, pése-maxaw bolghan kishige sepsélip qarisun; eger pése-maxaw bolghan kishi késilidin saqayghan bolsa, **4** Undaqta kahin pak qilinidighan kishige pak, tirik qushtin ikkini uninggha qoshup kédir yaghichi, qizil rext we zofa keltürüshke buyrusun. **5** Andin kahin qushlarning birini éqin su qachilan'ghan sapa kozining üstide boghuzlanglar dep buyrusun; **6** andin tirik qushni bolsa, kahin uni kédir yaghichi, qizil rext we zofa bilen élip kélip, bu nersilerning hemmisini tirik qush bilen birge éqin suning üstide boghuzlan'ghan qushning qénigha chilisun, **7** andin pése-maxawdin pak qilinidighan kishige yette qétim péshini bilen uni pak dep jakarlisun; we tirik qushni dalagha qoyup bersun. **8** Pése-maxawdin pak qilinidighan kishi kiyimlirini yuyup, bedinidiki barliq tüklerni chüshürüp, suda yuyun'ghandin kéyin pak hésablinidu. Andin uninggha chédirgahqa kirishke ijazet bolidu; peqet u yette küñ'giche öz chédirining téshida turushi kérek. **9** Yettinchi küni u bedinidiki hemme tüklerni chüshürsun; bashing chach-saqqalliri we qëshini, yeni barliq tüklirini chüshürsun; u kiyimlirini yuyup öz bedinini suda yusun, andin pak bolidu. **10** Sekkizinchü küni u ikki béjirim erkeq qoza bilen bir yashqa kirgen béjirim chishi qozidin birni, shuningdek bir [efahning] ondin üchige barawer zeytun méyi ileshtürülgén ésil un «ashliq hediye»ni, bir log zeytun méyini keltürsun. **11** Uni «pak» dep jakarlaydighan bu resim-qaidini ötküzidighan kahin pak qilinidighan kishini we u nersilerni jamaet chédirining kirish aghzida, Perwerdigarning aldida hazir qilsun. **12** Andin kahin erkeq qozilarning birini élip itaetsizlik qurbanliqi qilip sunup, uning bilen bille shu bir log zeytun méyininimu keltürüp, pulanglatma hediye süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatsun. **13** Qoza bolsa muqeddes bir jayning ichide gunah qurbanliqi bilen köydürme qurbanliqlar boghuzlinidighan jayda boghuzlansun; chünki

itaetsizlik qurbanliqi bolsa gunah qurbanliqigha oxshash, kahin'gha tewe bolup «eng muqeddeslerning biri» sanilidu. **14** Kahin itaetsizlik qurbanliqining qénidin élip pak qilinidighan kishining ong quliqining yumshiqigha we ong qolining chong barmiqi bilen ong putining chong barmiqighimu sürüp qoysun. **15** Andin kahin shu bir log zeytun méyidin élip, özining sol qolining aliqinigha azghina quysun. **16** Kahin ong barmiqini sol qolidiki zeytun méyigha chilap, Perwerdigarning aldida yette qétim barmiqi bilen sepsun. **17** Andin kahin qolidiki qalghan maydin élip, pak qilinidighan kishining ong quliqining yumshiqigha, ong qolining bash barmiqigha we ong putining bash barmiqigha sürülgén itaetsizlik qurbanliqining qénining üstige sürüp qoysun. **18** Sürüp bolup, kahin qolidiki éship qalghan mayni pak qilinidighan kishining bëshigha quysun. Bu yol bilen kahin uning üçhün Perwerdigarning aldida kafaret keltüridu. **19** Andin kahin gunah qurbanliqini sunup, pak qilinidighan kishini napakliqidin pak qilishqa kafaret keltüridu; axirida u köydürme qurbanliqni boghuzlisun. **20** Kahin köydürme qurbanliq bilen ashliq hediye qurban'gahta sunsun. Bu yol bilen kahin uning üçhün kafaret keltürüp, u kishi pak bolidu. **21** Lékin u kembeghelliktin shundaq qilishqa qurbi yetmise, özige kafaret keltürüş üçhün «pulanglatma hediye» süpitide yalghuz bir erkeq qozini itaetsizlik qurbanliqi qilip keltürsun, shuningdek ashliq hediye üçhün bir efahning ondin birige barawer zeytun méyi ileshtürülgén ésil un bilen bir log zeytun méyini keltürsun **22** we öz ehwaliga yarisha ikki paxtek yaki ikki bachka élip kelsun; biri gunah qurbanliqi üçhün, yene biri köydürme qurbanliqi üçhün bolsun; **23** sekkizinchü küni bularni özining pak qilinishi üçhün jamaet chédirining kirish aghzigha élip kélip, Perwerdigarning aldida kahinning qëshigha keltürsun. **24** Kahin itaetsizlik qurbanliqi bolidighan erkeq qoza bilen shu bir log mayni élip, bularni pulanglatma hediye süpitide Perwerdigarning aldida pulanglatsun. **25** Itaetsizlik qurbanliqi qilin'ghan erkeq qozini bolsa özi boghuzlisun; andin kahin itaetsizlik qurbanliqining qénidin azghina élip, pak qilinidighan kishining ong quliqining yumshiqigha, ong qolining bash barmiqigha we ong putining bash barmiqigha sürsun. **26** Andin kahin maydin élip, sol qolining aliqinigha azghina quysun. **27** Shundaq qilip, kahin ong barmiqi bilen sol qolidiki maydin Perwerdigarning aldida yette qétim sepsun. **28** Andin kahin özi qolidiki maydin élip, pak qilinidighan kishining ong quliqining yumshiqigha we ong qolining bash barmiqi bilen ong putining bash barmiqigha itaetsizlik qurbanliqining qénining üstige sürsun. **29** Shuning bilen Perwerdigarning aldida uninggha kafaret keltürüshke kahin qolidiki mayning qalghinini pak qilinidighan kishining bëshigha quysun; **30** andin shu kishi öz qurbigha qarap paxtektin birni yaki bachkidin birni sunsun; **31** öz qurbigha qarap, birini gunah qurbanliqi, yene birini köydürme qurbanliqi qilip ashliq hediye bilen bille sunsun. Bu yolda kahin Perwerdigarning aldida pak qilinidighan kishi üçhün kafaret keltüridu. **32** Özide pése-maxaw bolghan, pak qilinishi üçhün wajip bolidighan nersilerni keltürüshke qurbi yetmeydighan kishiler toghrisidiki qanun-belgilime mana shuldur. **33** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dédi: — **34** — Siler Men özünglargha miras qilip béridighan Qanaan zéminigha kirgendin kéyin, Men siler ige bolidighan shu zémindiki bir öyge bixil pése-maxaw yarisini ewetsem, **35** öyning igisi kahinning qëshigha bérup, uninggha buni melum qilip: «Méning öyümge waba yuqqandek körünüdu», dep melum qilishi kérek. **36** Kahni bolsa: — Öydiki hemme nersiler napak bolmisun üçhün men bérup bu wabagha sepsélip qarashdin burun öyni bikarlanglar, dep buyrusun. Andin kahin kirip öyge

sepsélip qarison. **37** U shu wabagha sepsélip qarighinida, mana öyning tamlirigha waba daghliri yuqqan jaylar kawak bolsa, hem yéshilgha mayil yaki qizghuch bolup, tamning yüzidin qéniqraq bolsa, **38** kahin öyning ishikining aldigha chiqip, ishikni yette kün'giche taqap qoysun. **39** Andin kahin yettinchi künni yéyip kélip, sepsélip qarighinida, öyning tamliridiki izdagh kéngiyip ketken bolsa, **40** kahin: — Waba yuqqan tashlarni chiqirip sheherning sirtidiki napak bir jaygha tashliwétinglar, dep buyrusun. **41** Shuning bilen birge u öyning ichining töt etrapini qirdorsun we ular qirghan suwaqni bolsa sheherning téshidiki napak bir jaygha töküwetsun. **42** Andin ular bashqa tashlarni élip, ilgiriki tashlarning ornida qoysun we bashqa hak lay étip, uning bilen öyni qaytidin suwisun. **43** Eger u tashlarni chiqirip, öyni qirdurup qaytidin suwatqandin kéyin, öyde waba déghi yene peyda bolsa, **44** undaqta kahin yene kirip buninggha sepsélip qarison. Sepsélip qarighinida, mana izdagh öyde kéngiyip ketken bolsa, bu öyge yuqqini chiritkuch waba bolidu; öy napak sanilidu. **45** Bu wejedin ular öyni, yeni yaghach-tash we barliq suwiqi bilen bille chüshürüp, hemmisini kötürüp sheherning sirtidiki napak bir jaygha tashliwetsun. **46** Kimdekim öy taqalghan mezgilde uninggha kirse, u kech kirgüche napak sanilidu. **47** Eger birkim öy ichide yatqan bolsa, kiyimlirini yusun; we eger birsi öyde ghizalan'ghan bolsa, umu öz kiyimlirini yusun. **48** Lékin kahin kirip, öyge sepsélip qarighinida öy suwalghandin kéyin waba uningda kéngiyip ketmigen bolsa, undaqta kahin öyni «pak» dep jakarlisun; chünki uningdiki waba saqayghan bolidu. **49** Andin u öyning pak qilinishi üçün ikki qush, kédir yaghichi, qizil rext bilen zofa élip kélip, **50** qushlarning birini éqin su qachilan'ghan safal kozining üstide boghuzlisun; **51** andin u kédir yaghichi, zofa, qizil rext we tirik qushni bille élip kélip, bu nersilerning hemmisini boghuzlan'ghan qushning qénigha, shundaqla éqin sugha chilap, öyge yette mertiwé sepsun; **52** bu yol bilen u öyni qushning qéni, éqin su, tirik qush, kédir yaghichi, zofa we qizil rext arqliq napakliqtin paklaydu. **53** Andin u tirik qushni sheherning sirtida, dalada qoyup bersun. U shundaq qilip, öy üçün kafaret keltüridu; u öy pak sanilidu. **54** Bular bolsa herxil pése-maxaw jarahiti, qaqaq, **55** kiyim-kécheq we öyge yuqqan pése-maxaw wabasi, **56** téridiki chiqanlar, temretke we pariraq aq iz-daghlar toghrisidiki qanun-belgilimidur. **57** Shu belgilimiler bilen bir nersining qaysi ehwalda napak, qaysi ehwalda pak bolidighanliqini perq éتيشke kórsetme bérishe bolidu; mana bu pése-maxaw toghrisidiki qanun-belgilimidur.

15 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — 2 Israillargha mundaq denglar: — Herqandaq erkeknig öz ténidin aqma chiqsa shu kishi shu aqma sawebidin napak sanalsun. **3** Aqma chiqishtin bolghan napakliq toghrisidiki höküm shuki, aqmisi meyli ténidin éqip tursun yaki éqishtin toxtitilghan bolsun, shu kishi yenila napak sanalsun; **4** mundaq aqma bolghan kishi yatqan herbir orun-körpe napak sanilidu we u qaysi nersining üstide oltursa shu nersimu napak sanilidu. **5** Kimki u yatqan orun-körpige tegse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, andin kech kirgüche napak sanalsun. **6** Shuningdek kimki mundaq aqma bolghan kishi olturghan nerside oltursa öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **7** Kimki aqma bolghan kishining ténige tegse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, we kech kirgüche napak sanalsun. **8** Eger aqma bolghan kishi pak birsige tükürse, shu kishi öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, kech kirgüche napak sanalsun. **9** Qaysibir éger-toqumning üstige [aqma bolghan] kishi minse, shu nerse napak sanalsun. **10** Kimki

uning tégide qoyulghan nersilerge tegse kech kirgüche napak sanilidu; we kimki shu nersilerni kötürse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun, we kech kirgüche napak sanalsun. **11** Aqma bolghan kishi qolini yumastin birkimge tegküzse, shu kishi öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **12** Aqma bolghan kishi sapal qachini tutup salsa, shu qacha chéqiwétilsun; yaghach qacha bolsa suda yuyulsun. **13** Qachaniki aqma bar kishi aqma halitidin qutulsa, özining pak qilinishi üçün yette künni hésablap ötküzüp, andin kiyimlirini yuyup, éqin suda yuyunsun; andin pak sanilidu. **14** Sekkizinci küni ikki paxtek yaki ikki bachkini élip, jamaet chédirining kirish aghzigha, Perwerdigarning aldigha keltürüp, kahin'gha tapshursun. **15** Kahin ulardin birini gunah qurbanliqi üçün, yene birini köydürme qurbanliq üçün sunsun. Bu yol bilen kahin Perwerdigarning aldida uning aqma bolghanliqigha kafaret keltüridu. **16** Eger bir erkeknig meniysi özlükidin chiqip ketken bolsa, u pütün bedinini suda yusun, u kech kirgüche napak sanalsun. **17** Shuningdek ademning meniysi qaysi kiyimige yaki térésige yuquq qalsa, suda yuyulsun we kech kirgüche napak sanalsun. **18** Er we ayal kishi bir-birige yéqinlishishi bilen meni y chiqsa, ikkisi yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **19** Eger ayal kishiler aqma kélish halitide tursa we aqmisi xun bolsa, u yette kün'giche «ayrim» tursun; kimki uninggha tegse kech kirgüche napak sanalsun. **20** «Ayrim» turush mezgilide, qaysi nersining üstide yatsa, shu nerse napak sanilidu, shundaqla qaysi nersining üstide olturghan bolsa, shu nersimu napak sanalsun. **21** Herkim uning orun-körpisine tegse öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **22** Herkim u olturghan nersige tegse, öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **23** We eger birkim u yatqan yaki olturghan jayda qoyulghan birer nersige tegse, kech kirgüche napak sanalsun. **24** Eger bir er kishi shu halettki ayal bilen birge yatsa, shundaqla uning xun napakliqi shu erge yuquq qalsa, u yette kün'giche napak sanalsun; u yatqan herbir orun-körpimu napak sanalsun. **25** Eger ayal kishining adet waqtining sirtidimu birnechche kün'giche xuni kélip tursa, yaki xun aqmisi adet waqtidin éship ketken bolsa, undaqta bu napak qan éqip turghan künlirining hemmisi, u adet künliride turhandek sanalsun, yene napak sanalsun. **26** Qan kelgen herbir künde u qaysi orun-körpe üstide yatsa, bular u adet künliride yatqan orun-körpilerdek hésablinidu; u qaysi nersining üstide olturghan bolsa, shu nerse adet künlirining napakliqidek napak sanalsun. **27** Herkim bu nersilerge tegse napak bolidu; shu kishi kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun. **28** Ayal kishi qachan xun kélishtin saqaysa, u yette künni hésablap, ötküzüp bolghanda pak sanilidu. **29** Sekkizinci küni u ikki paxtek yaki ikki bachkini élip jamaet chédirining kirish aghzigha, kahinning qéshigha keltürsün. **30** Kahin bularning birini gunah qurbanliqi üçün, yene birini köydürme qurbanliq üçün ötküzsun; bu yol bilen kahin uning napak aqma qénidin pak bolushigha uning üçün Perwerdigarning aldida kafaret keltüridu. **31** Siler mushu yol bilen Israillarni napakliqidin üzünglar; bolmisa, ular napakliqida turwérip, ularning arisida turghan méning turalghu chédirimni bulghishi tüpeylidin napak halitide ölüp kétidu. **32** Aqma kélish halitide bolghan kishi we meni y kétish bilen napak bolghan kishi toghrisida, **33** Shuningdek xun kélish künliridiki aghriq ayal kishi toghruluq, aqma halette bolghan er we ayal toghruluq, napak halettki ayal bille yatqan er toghruluq kelgen qanun-belgilime mana shulardur.

16 Harunning ikki ogʻli Perwerdigarning aldigha yéqinlishishi bilen ölip ketti. Ular ölip ketkenden kéyin, Perwerdigar Musagha söz qildi. **2** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — «Sen öz qérindishing Harun'gha: «Sen ölip ketmeslikning üçün perdingning ichidiki muqeddes jaygha qoyulghan ehde sanduqning üstidiki «kafaret texti»ning aldigha her waqit kelme», dégin. Chünki Men «kafaret texti»ning üstidiki bulutta ayan bolimen. **3** Harun [eng] muqeddes jaygha munu yol bilen kirsun: — Gunah qurbanliq üçün bir yash torpaq, köydürme qurbanliq üçün bir choqʻarni keltürüp; **4** özi muqeddes kanap xalta könglekni kiyip, etlirini yapidighan kanap ishtannimu kiyip, bélige bir kanap belwaghni baghlap, béshigha kanap sellini yögep kelsun. Bular muqeddes kiyimlar bolghachqa, kiyishtin ilgiri bedinini suda yusun. **5** U Israillarning jamaitidin gunah qurbanliq üçün ikki téke, köydürme qurbanliq üçün bir choqʻarni tapshuruwalsun. **6** Shuning bilen Harun awwal gunah qurbanliq bolidighan torpaqni sunup, özi we öz öyidikiler üçün kafaret keltürishi kérek. **7** Andin u ikki tékini élip, ularni jamaet chédirining kirish aghzining aldigha keltürüp, Perwerdigarning aldidu turghuzsun. **8** Andin Harun bu ikki téke toghrisida chek tashlisun; chekning birini «Perwerdigar üçün», yene birini «azazel üçün» tashlisun. **9** Harun Perwerdigargha chek chüshken tékini keltürüp, gunah qurbanliq süpitide sunsun. **10** Lékin «azazel»ge chek chüshken tékini bolsa, kafaret keltürüshi üçün chölge heydilishke, shundaqla «azazel»ge ewetilishke Perwerdigarning aldidu tirik qaldurulsun. **11** Andin Harun gunah qurbanliqini, yeni özi üçün bolghan torpaqni keltürüp, özi we öz öyidikiler üçün kafaret keltürüshke özige gunah qurbanliq bolidighan bu torpaqni boghuzlusun; **12** Andin u Perwerdigarning aldidiki qurban'ghahtin élin'ghan chogh bilen tolghan bir xushbuydanni élip, ikki qollap yumshaq ézilgen ésil xushbuy etir bilen taldurup, buni perdingning ichige élip barsun; **13** andin xushbuy is-tütiki höküm-guawah sanduqning üstidiki kafaret textini qaplisun dep, xushbuyini Perwerdigarning huzuridiki otning üstige qoysun; shuning bilen u ölmeydu. **14** U torpaqning qénidin élip öz barmiqi bilen kafaret textining sherq teripige chéchip, kafaret textining aldighimu öz barmiqi bilen qandin élip, yette qétim sepsun. **15** Andin u xelq üçün gunah qurbanliq qilnidighan tékini boghuzlusun; qénini perdingning ichige keltürüp, torpaqning qénini qilghandek qilsun, yeni uning qénidin élip kafaret textige we kafaret textining aldigha chachsun. **16** U bu yol bilen muqeddes jay üçün kafaret keltürüp, uni Israillarning napakliqidin, hemme itaetsizliklerini élip baridighan gunahliridin paklaydu we shuningdek ularning napakliqi arisida turuwatqan jamaet chédiri üçünmu shundaq kafaret qilsun. **17** U kafaret keltürüsh üçün eng muqeddes jaygha kirgending tartip uningdin chiqquche héchbir adem jamaet chédiri ichide bolmisun; bu yol bilen u özi, öyidikiler we Israilling pütkül jamaiti üçün kafaret keltürüdu. **18** Andin u Perwerdigarning aldidiki qurban'ghaqa chiqip, uning üçünmu kafaret keltürüdu; shuningdek torpaqning qéni bilen tékinining qénidin élip qurban'gahning chörisidiki münggüzlerge sürsun; **19** u barmiqi bilen qandin élip qurban'gahning üstige yette qétim sepsun; shuning bilen u uni Israillarning napakliqliridin paklap [Xudagha atap] muqeddes qilidu. **20** — Muqeddes jay, jamaet chédiri we qurban'gah üçün kafaret keltürüp bolghandin kéyin, u tirik tékini keltürsün; **21** andin Harun ikki qolini tirik tékining béshigha qoyup turup, uning üstide turup, Israillarning barliq qebihlikliri we itaetsizliklerini élip baridighan gunahlirini iqrar qilib, ularni tékinining béshigha artsun; andin uni yénida teyyar turidighan bir ademning qoli

bilen chölge ewetiwsun. **22** Bu yol bilen téke ularning hemme qebihliklirini öz üstige élip, ademzatsiz chölge kétidu. Shunga u tékini chölge qoyuwetsun. **23** — Andin Harun jamaet chédirigha kirip muqeddes jaygha kirgen waqitta kiygen kanap kiyimlirini sélip shu yerde ularni qoyup qoysun. **24** U muqeddes yerde öz bedinini suda yuyup, öz kiyimlirini kiyip tashqirigha chiqip, özining köydürme qurbanliq bilen xelqing köydürme qurbanliqini sunup, shu yol bilen özi we xelq üçün kafaret keltürüdu. **25** Shundaqla u gunah qurbanliqining méyini qurban'ghaqa köydürsün. **26** «Azazel»ge békitilgen tékini élip bérip qoyuwetken kishi öz kiyimlirini yuyup, bedinini suda yuyup, andin chédirighaqa kirishke bolidu. **27** Kafaret keltürüsh üçün qéni [eng] muqeddes jaygha élip kirilip, gunah qurbanliq qilin'ghan torpaq bilen gunah qurbanliq qilin'ghan tékini birsi chédirigha tashqirigha élip chiqip, ularning térisi, göshi we tézeklirini otta köydürsün. **28** Ular köydürgen kishi öz kiyimlirini yuyup, bedinini suda yuyup, andin chédirighaqa kirishke bolidu. **29** — Mana bu silerge bir ebediy qanun-belgilime bolsun: — Her yettinchi ayning oninchi künide siler öz nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutunglar we héchqandaq ish qilmanglar; meyli yerlikler bolsun yaki aranglarda turuwatqan Yaq. yurtluqlar bolsun shundaq qilishinglar kérek. **30** Chünki shu künide silerni paklashqa siler üçün kafaret keltürüldü; Perwerdigarning aldidu siler hemme gunahlirighardin pak bolisiler. **31** Bu kün silerge pütünley aram alidighan shabat küni bolup, nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutisiler; bu ebediy bir belgilimidur. **32** Kimki atisining ornida kahinliq yürüzüsh üçün mesih qilinip, Xudagha atap tiklen'gen kahin bolsa shu yol bilen kafaret keltürüdu. U kanaptin étilgen muqeddes kiyimni kiyip turup, **33** Eng muqeddes jay üçün kafaret keltürüdu; jamaet chédiri bilen qurban'gah üçünmu kafaret keltürüdu; qalghan kahinlar bilen barliq xelqing jamaiti üçün hem kafaret keltürüdu. **34** Bu bolsa siler üçün ebediy bir belgilime bolidu; shuning bilen Israillarni barliq gunahliridin paklash üçün yilda bir qétim kafaret keltürüp béisiler». Shuning bilen [Harun] Perwerdigar Musagha buyrughinidek qildi.

17 Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **2** Harun bilen oghulliri we barliq Israillargha mundaq dégin: — Perwerdigar silerge buyrughan höküm shuki: — **3** Israilling jematliridin bolghan herqandaq kishi qurbanliq qilmaqchi bolup, kala yaki qoy yaki öchki ni jamaet chédirining kirish aghzida, Perwerdigarning turalghu chédirining aldigha, Perwerdigargha atalghan qurbanliq süpitide yétlep epkelmey, belki chédirighaning ichide yaki tashqirida boghuzlisa, uningdin aqqan qan shu kishining gedinige artilidu; bu adem «qan tökken» dep, öz xelqidinüzüpt tashlinidu. **5** Bu hökümnü meqsiti Israillarning haziridek dalada mal soyup qurbanliq qilishning ornigha, qurbanliqlirini jamaet chédirining kirish aghzida Perwerdigarning aldigha keltürüp, kahin'gha tapshurup Perwerdigargha «inaqliq qurbanliqliri» süpitide sunup boghuzlishi üçündür. **6** Kahin qanni élip jamaet chédirining kirish aghzining yénidiki Perwerdigarning qurban'gahining üstige sépip, Perwerdigargha xushbuy keltürüsh üçün mayni köydürsün. **7** Shuning bilen ular emdi burunidek buzuqluq qilib téke-jinlarning keynide yürüp, ulargha öz qurbanliqlirini ötküzüp yürmisün. Mana bu ular üçün dewrdin-dewrgiche ebediy bir belgilime bolsun. **8** Sen ulargha: — Israilling jematidin yaki ularning arisida turuwatqan qay yurtluqlardin bir köydürme qurbanliq yaki [bashqa] qurbanliq ötküzmechki bolsa, **9** uni Perwerdigargha atap sunush üçün jamaet chédirigha kirish aghzining aldigha

keltürmise, u kishi öz xelqiridin üzüp tashlansun» — dégin. **10** Eger Israilning jemetidin bolghan herqandaq adem yaki ularning arisida turuwatqan yaqa yurtluqlar qan yése, Men yüzümni qanni yégen shu kishige qarshi qilimen, uni öz xelqidin üzüp tashlaymen. **11** Chünki herbir janiwarning jéni bolsa uning qénididir; Men uni jéninglar üçhün qurban'gah üstige kafaret keltürishke bergemen. Chünki qan özidiki janning wasitisi bilen kafaret keltüridu. **12** Shunga bu sewebtin Men Israillargha: — «Silerin héchbiringlar qan yémeslikinglar kérek, aranglarda turuwatqan yaqa yurtluqlar qan yémesliki kérek» — dégenidim. **13** Eger Israillardin biri yaki ularning arisida turuwatqan yaqa yurtluqlarning biri yéyishke bolidighan bir charpay haywan yaki qushni owlap, qénini tökse, uni topa bilen yépip qoysun. **14** Chünki herbir janiwarning jéni bolsa, uning qénidin ibaretur. Uning jéni qénida bolghach men Israillargha: «Siler héchqandaq janiwarning qénini yémenglar, chünki herbir janiwarning jéni uning qénididir; kimki uni yése üzüp tashlinidu» — dédim. **15** Kimdekim ölip qalghan yaki yirtquchlar boghup titma-titma qiliwetken bir haywanni yése, meyli u yerlik yaki yaqa yurtluq bolsun öz kiyimlirini yuyup, suda yuyunsun we kech kirgüche napak sanalsun; andin u pak bolidu. **16** Lékin u yaki kiyimlirini yumisa, yaki suda bedinini yumisa, shu kishi öz qebhlikining jazasini tartidu.

18 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — «Men bolsam Xudayinglar Perwerdigardurmen. **3** Siler ilgiri turghan Misir zéminidikidek ishlarni qilmanglar we yaki Men silerni élip baridighan Qanaan zéminidikidek ishlarni qilmanglar; ularning resim-adetliride yürmenglar, **4** belki Méning hökümlirimgé emel qilip, qanun belgilimilirimni tutup shu boyiche ménginglar. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **5** Siler choqum Méning belgilimilirim bilen hökümlirimni tutushunglar kérek; insan ulargha emel qilidighan bolsa ularning sewebidin hayatta bolidu. Men Perwerdigardurmen. **6** — Héchkim özige yéqin tughqan bolghan ayalgha yéqinliq qilip ewritini achmisun. Men Perwerdigardurmen. **7** Anangning ewritige tegme, bu atangning ewritige tegking bolidu; u séning anang bolghachqa uning ewritige tegseng bolmaydu. **8** Atangning ayalining ewritigimu tegme, chünki shundaq qilsang atangning ewritige tegkendek bolidu. **9** Sen acha-singlingning, bir atidin bolghan yaki bir anidin bolghan, yaki shu öyde tughulghan yaki bashqa yerde tughulghan bolsun, uning ewritige tegme. **10** Sen öz oghlungning qizi we yaki qizining qizining ewritige tegme; chünki ularning ewriti sen özüngning ewritidur. **11** Sen atangning ayalining qizining ewritige tegme; u atangdin tughulghan, séning acha-singling, shunga uning ewritige tegme. **12** Sen atangning acha-singlisining ewritigimu tegme, chünki u atangning birtughqinidur. **13** Sen anangning acha-singlirining ewritigimu tegme, chünki u anangning birtughqinidur. **14** Atangning aka-inilirining ayalining ewritige tegme; ularning ayallirigha yéqinliq qilma; chünki ular séning hammangdur. **15** Sen kéliningning ewritige tegme; u séning oghlungning ayali bolghachqa, uning ewritige tegseng bolmaydu. **16** Sen aka-iniliringning ayalining ewritige tegme; chünki bu öz aka-iniliringning ewritige tegkendek bolidu. **17** Sen bir ayalgha we shuning bilen birge uning qizining ewritige tegme; shundaqla uning oghlining qizi we qizining qizini mu [xotunluqqa élip] ewritige tegme. Ular bir-birige yéqin tughqan bolghachqa, mundaq ish pesendiliktur. **18** Sen ayaling hayat waqtida, uning acha-singlisini xotunluqqa élip ewritige tegme. Undaq qilsang xotununggha kündeshlik azabini keltürisen. **19** Sen bir ayalning

adet körüp napak turghan waqtida yéqinliq qilip ewritige tegme. **20** Sen öz qoshnangning ayali bilen zina qilip özüngni uning bilen napak qilma. **21** Sen öz neslingdin héchbirini Molek mebudigha atap ottin ötküziseng qet'iy bolmaydu. Eger shundaq qilsang Xudayingning namini napak qilghan bolisen. Men Özüm Perwerdigardurmen. **22** Sen ayallar bilen birge bolghandek er kishi bilen birge bolma. Bu ish yirginchliktur. **23** Sen héch haywan bilen munasiwet qilip özüngni napak qilma; shuningdek ayal kishimu munasiwet qildurush üçhün bir haywanning aldigha barmisun. Bu ish nijisliktur. **24** Siler bu ishlarni qilip özünglarni napak qilmanglar, chünki men silerning aldinglardin chiqiriwatqan taipiler bolsa shundaq ishlarni qilip özlirini napak qilghan **25** we zéminimu napak bolghandur. Buning üçhün Men u zéminning qebihlikini öz béshigha chüshürimen, shuningdek u zéminmu özide turuwatqanlarni qusup chiqiriwétidu. **26** Lékin siler bolsang Méning belgilimilirim bilen hökümlirimni tutunglar; silerdin héchkim, meyli yerlik yaki aranglarda turuwatqan yaqa yurtluq bolsun bu yirginchlik ishlardin héchbirini qilmisun **27** (chünki bu barliq yirginchlik ishlarni silerdin ilgiri shu zéminda turghan xelq qilip kelgechke, zéminning özi napak bolup qaldı). **28** Shundaq qilip zéminimu napak qilsanglar, zémin özi silerdin ilgiri özide turghan ellerni qusup chiqarghandek, silernimu qusup chiqiriwétidu. **29** Chünki bu yirginchlik ishlarning herqandiqini qilghuchi, — mundaq qilmishlarni qilghan herqandaq kishi öz xelqi arisidin üzüp tashlinidu. **30** Siler Men silerge tapilighinimga emel qilishinglar zörürdur; — démek, siler özünglardin ilgiri ötkenler tutqan shu yirginchlik resim-qaidilerni tutup, özünglarni napak qilmasliqinglar kérek. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen.

19 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillarning pütkül jamaitige söz qilip ulargha mundaq dégin: — «Men Xudayinglar Perwerdigar muqeddes bolghachqa, silernu muqeddes bolushunglar kérek. **3** Siler herbiringlar ananglar bilen atanglarni izzetlenglar; Méning shabat künlirimni bolsa, ularni tutushunglar kérek. Men özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **4** Siler erzimes butlarga tayanmanglar, özünglar üçhün quyma butlarni yasamanglar. Men özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **5** Siler Perwerdigargha inaliq qurbanliqini keltürüshni xalisanglar, qobul qilin'ghudek yol bilen uni sununglar. **6** Siler uni sun'ghan küni we etisi u yéyilsun; üçinchi küninge qalghini bolsa otta köydürülsun. **7** Eger uningdin bir qismi üçinchi küni yéyilse qurbanliq haram hésablinip qobul qilinmaydu. **8** Kimki uningdin yése öz qurbanini öz üstige alidu, chünki u Perwerdigargha atap muqeddes qilin'ghan nersini napak qildi; undaq kishi öz xelqidin üzüp tashlinidu. **9** Siler zémininglardiki hosulni yighsanglar, sen étizingning bulung-pushqaqlirighiche tamam yighiwalma we hosulungdin qalghan wasangni tériwalmighin. **10** Özüm tallirining pasangdiwatma we üzüm talliridin chüshken üzümjernimu tériwalma, belki bularni kembegheller bilen musapirlargha qoyghin. Men Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **11** Siler oghriliq qilmanglar, aldanchiliq qilmanglar, bir-biringlarga yalghan sözlimgenglar. **12** Méning namim bilen yalghan qesem ichmenglar, undaq qilsang Xudayingning namini bulghaysen. Men Perwerdigardurmen. **13** Öz qoshnanggha zulum qilma, uningkini özüngning qiliwalma. Medikarning heqqini kéchiche yéningda qondurup qalma. **14** Gas kishini tillima, kor kishining alvida putlishangghu nersini qoyma; belki öz Xudayingdin qorrqin. Men Perwerdigardurmen. **15** Höküm qilghininglarda héch naheqliq qilmanglar; namratqimu yan basmay, bayghimu yüz-xatire qilmay, belki adilliq bilen öz qoshnang üstidin toghra höküm qilghin. **16** Öz xelqingning

arisida gep toshughuchi bolup yürme; qoshnangning jénig'ha héchqandaq ziyan-zexmet yetküzme. Men Perwerdigardurmen. **17** Sen könglüngde öz qérindishingdin nepretlenmigin; qoshnangda [gunah bolsa] sen uning sewebidin béshing'gha gunah kélip qalmasliq'ni üçün uning'ha tenbih-nesihat bergin. **18** Sen intiqam almighin we öz xelqingning neslige héch adawetmu saqlimighin, belki qoshnangni özünig'ni söygendek söygin. Men Perwerdigardurmen. **19** Siler Méning qanun-belgilimilirimni tutunglar. Sen öz charpayliringni bashqa nesiller bilen chéphishturma, étzing'gha ikki xil uruq salmighin, ikki xil yiptin toqolghan kiyimni kiyme. **20** Eger bir er kishi qiz-chokan bilen yétip munasiwet ötküzse, we u bashqa biri bilen wedileshken dédek bolsa, bu dédekning hörlük puli tapshurulmighan bolsa, yaki uning'ha hörlük bérlimigen bolsa, muwapiq jaza bérlsun. Lékin qiz-chokan hör qilinmighachqa, her ikkisi öltürülmisun. **21** Er kishi bolsa özining itaetsizlik qurbanliqini jamaet chédirining kirish aghzining aldigha, Perwerdigarning aldigha keltürsun; itaetsizlik qurbanliq'ni bir qochqar bolsun. **22** Kahin u itaetsizlik qurbanliq'ni üçün keltürgen qochqarni élip uning sadir qilghan gunahi üçün Perwerdigarning aldida kafaret keltüridu; uning qilghan gunahi uningdin kechürilidu. **23** Siler zémin'gha kirip herxil yeydighan méwilik derexlerni tikken bolsanglar, méwilirini «xetnisiz» dep qaranglar; üç yilghiche buni «xetnisiz» dep qarap uningdin yémenglar. **24** Tötinchi yili ularning hemme méwileri Perwerdigarg'ha medhiye süpitide muqeddes qilip béghishlansun. **25** Andin beshinchi yildin tartip siler ularning méwiliridin yéyishke bashlanglar. Shundaq qilsanglar [zémin] mehsulatirini silerge ziyade qilidu. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **26** Siler qan chiqmighan nersini yémenglar. Ne palchiliq ne judagerlik qilmanglar. **27** Siler béshinglarning chéke-chórisidiki chachni chüshürüp dügilek qiliwalmanglar, saqalning uch-yanlirini buzmanglar. **28** Siler ölgenler üçün bedinglarni zexim yetküzüp tilmanglar, özünglarga héchqandaq gül-süret chekmenglar. Men Perwerdigardurmen. **29** Sen qizigin buzuqluq-pahishilikke sélip napak qilmighin. Bolmisa, zémindikiler buzuqluq-pahishilikke bérilip, pütkül zéminni eysh-ishret qaplap kétidu. **30** Siler Méning shabat künlirinni tutunglar, Méning muqeddes jayimni hörmetlenglar. Men Perwerdigardurmen. **31** Jinkeshler bilen séhirgerlerge tayanmanglar, ularning keynidin yürüp özünglarni napak qilmanglar. Men özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **32** Aq bash kishining aldida ornungdin tur, qérlarni hörmet qilgin; Xudayingdin qorqqin. Men Perwerdigardurmen. **33** Bir musapir zéminda aranglarda turuwatqan bolsa siler uning'ha zulum qilmanglar, **34** belki aranglarda turuwatqan musapir silerge yerlik kishidek bolsun; uni özünig'ni söygendek söygin; chünki silermu Misir zéminda musapir bolghansiler. Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **35** Silerning hóküm chiqirishinglarda, uzunluq, éghirliq we hejim ölcheshte héchqandaq naheqlik bolmisun; **36** silerde adil taraza, adil taraza tashliri, adil efah kemchini bilen adil hin kemchini bolsun. Men silerni Misir zémindin chiqirip kelgen Xudayinglar Perwerdigardurmen. **37** Siler Méning barliq qanun-belgilimilirim we barliq hókümlirimni tutup, ularg'ha emel qilinglar; men Perwerdigardurmen.

20 Perwerdigar Musag'ha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillarg'ha söz qilip mundaq dégin: — Eger Israillarning biri we yaki Israil zéminda turuwatqan musapirlarning biri Molek butig'ha neslining birini béghishlisa, uning'gha ölüm jazasi bérilishi kérek; zémindikiler uni chalma-késeq qilsun. **3** We Men Öz yüzümmi bu kishige qarshi qilmen, chünki özi öz ewladlirining birini Molek butig'ha béghishlap muqeddes

jayimni paskina qilip, Méning namimni bulghighini üçün uni öz xelqidin üzüp tashlaymen. **4** Eger zéminda turuwatqanlar öz neslidin birini Molek béghishlighanda shu kishige közlirini yumup, uning bilen kari bolmisa, shundaqla uni öltürmise, **5** Men Özüm yüzümmi u kishi bilen uning ailisige qarshi qilmen, uni we uning'ha egiship buzuqchilik qilghuchilar, yeni Molekning keynidin yürüp buzuqchilik qilghuchilarning hemmisini öz xelqidin üzüp tashlaymen. **6** Jinkeshler bilen séhirgerlerge tayinip, ularning keynige kirip buzuqchilik qilip yürüchiler bolsa, Men yüzümmi shu kishilerge qarshi qilip, uni öz xelqidin üzüp tashlaymen. **7** Shunga özünglarni pak qilip muqeddes bolunglar, chünki Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **8** Qanun-belgilimilirimni tutup, ularg'ha emel qilinglar; Men bolsam silerni muqeddes qilghuchi Perwerdigardurmen. **9** Eger birkim öz atisi yaki anisini qarghisa, ularg'ha ölüm jazasi bérlimise bolmaydu; chünki u öz ata-anisini qarghighini üçün öz qéni öz béshigha chüshken bolidu. **10** Eger birkim bashqisining ayali bilen zina qilsa, yeni öz qoshnisining ayali bilen zina qilsa, zina qilghan er bilen ayal ikkisi ölüm jazasini tartmisa bolmaydu. **11** Eger birsi atising ayali bilen yatsa, öz atising ewritige tegken bolidu; ular ikkisi ölüm jazasini tartmisa bolmaydu; ularning qéni öz béshigha chüshken bolidu. **12** Birsi öz kélini bilen yatsa, ikkisi nijsizlik qilghini üçün ölüm jazasini tartmisa bolmaydu; ularning qéni öz béshigha chüshken bolidu. **13** Birsi ayal kishi bilen yatqandek er kishi bilen yatsa ikkisi yirginchlik ish qilghan bolidu; ularg'ha ölüm jazasi bérlimise bolmaydu. Öz qéni öz béshigha chüshken bolidu. **14** Eger birsi qizi bilen anisini qoshup xotunluqqa alsa pesendilik qilghan bolidu. Er bilen ikki ayal otta köydürilsun. Shuning bilen aranglarda héch pesendilik ish bolmaydu. **15** Birsi bir haywan bilen munasiwet ötküzse, u ölüm jazasini tartsun, haywannimu öltürtinglar. **16** Eger ayal kishi bir haywanning qéshigha bérip munasiwet qildursa, ayal bilen haywanning ikkisini öltürünglar; öz qéni öz béshigha chüshken bolidu. **17** Birsi acha-singlisini, yeni atisidin yaki anisidin bolghan qizni élip, ewritige tegse we bu qizimu uning ewritige tegse uyatliq ish bolidu; shuning üçün er-ayal ikkisi öz xelqingning köz aldidin üzüp tashlansun; u öz acha yaki singlisining ewritige tegkechke, öz qebhlikli öz béshigha chüshken bolidu. **18** Birsi adet körgen ag'hir waqitda bir ayal bilen birge yétip, uning ewritige tegse, undaqta u uning qan menbesige tegken, ayalmu qan menbesini échip bergin bolup, ikkisi öz xelqidin üzüp tashlinidu. **19** Sen öz anangning acha-singlisi we atangning achasinglisining ewritige tegme; chünki kimki shundaq qilsa yéqin tughqinining ewritige tegken bolidu; ular ikkilisining öz qebhlikli öz béshigha chüshken bolidu. **20** Birsi taghisining ayali bilen yatsa taghisining ewritige tegken bolidu; ikkilisi öz gunahini öz béshigha alidu; ular perzentsiz ölidu. **21** Birsi aka-inisining ayalini alsa paskina bir ish bolidu. U öz birtughqan aka-inisining ewritige tegken bolidu; ular ikkilisi perzentsiz qalidu. **22** Siler Méning barliq qanun belgilimilirim bilens barliq hókümlirimni tutup, buing'gha muwapiq emel qilinglar; bolmisa, Men silerni élip bérip turghuzidighan zémin silerni qusup chiqiriwétidu. **23** Siler Men aldinglardin heydiwétidighan ellingerning resim-qaidiliri boyiche mangsanglar bolmaydu; chünki ular bu yirginchlik ishlarning hemmisini qilip keldi, we shuning üçün ular Manga yirginchlik boldi. **24** Shuning üçün Men silerge: «Siler ularning zémimini miras qilip alisiler; Men shu süt bilen hesel aqidighan zéminni silerge bérimen», dep éytqandim; silerni bashqa xelqlerdin ayrim qilghan Xudayinglar Perwerdigardurmen. **25** Shunga siler pak we napak charpaylarni perq étip, pak we napak uchar-qanatlarini tonup, Men siler üçün ayrip, napak qilip békitip bergin janiwarlarning ichidin herqandiq, charpay

yaki uchar-qanat bolsun yaki yerde ömiligüchi janiwar bolsun, ularning héchbiri bilen özünglarni napak qilmanglar. **26** Siler Manga xas pak-muqeddes bolushunglar kérek; chünki Men Perwerdigar pak-muqeddesturmen, silerni Manga xas bolsun dep barliq ellerdin ayrim qilghanmen. **27** Jinkesh yaki séhirger bolghan herqandaq er yaki xotun kishige ölüm jazasi bérimise bolmaydu; xelq ularni chalma-késeke qilsun; ularning qéni öz béshigha chüshken bolidu.

21 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — Sen kahinlar bolghan Harunning oghullirigha mundaq dégin: — bir kahin öz xelqining arisidiki ölgenler wejedin özini napak qilmisun. **2** Peqet özining yéqin tughqanliri üçün — anisi bilen atisi, oghli bilen qizi we aka-inisining ölüki tüpeylidin özini napak qilsa bolidu; **3** shuningdek eger acha-singlisi erge tegmey pak qiz halette özi bilen bille turuwatqan bolsa, uning ölüki tüpeylidin özini napak qilsa bolidu; **4** chünki [kahin] öz xelqining arisida mötiwer bolghachqa, özini napak qilip bulghimasliqi kérek. **5** Kahinlar béshini yérim-yata qilip chüshürmesliki, saqilining uch-yanlirini hem chüshürmesliki, bedinigimu zexim yetküzüp tilmasliqi kérek, **6** belki ular öz Xudasigha muqeddes turup, Xudasining namini bulghimasliqi kérek; chünki ular Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqlarni, öz Xudasining némini sunidu; shunga ular muqeddes bolushi kérek. **7** Ular bir ayalni öz emrige alghanda pahishe ayalnimu, buzuq ayalnimu almasliqi kérek we éri qoyuwetken ayalnimu almisun. Chünki kahin bolsa öz Xudasigha xas muqeddes qilin'ghan. **8** U Xudayingning némini sun'ghini üçün u sanga nisbeten muqeddes dep sanilishi kérek; chünki silerni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özüm muqeddesturmen. **9** Eger bir kahinning qizi pahishilik qilip özini bulghighan qilsa, öz atisini bulghighan bolidu; u otta köydürülsun. **10** Béshigha mesihlesh zeytun méyi tökülgen, kahinliq kiyimlarni kiyishke tiklen'gen, öz qérindashlirining arisida bash kahin qilin'ghan kishi yalangbash bolmisun, kiyimlirininimu yirtmisun; **11** U yene héch ölükke yéqinlashmasliqi kérek, hetta atisi we yaki anising ölüklirine wejedin özi napak qilmasliqi kérek. **12** U [wezipside turuwatqanda] muqeddes jaydin hergiz ayrilmisun we shuningdek Xudasining muqeddes jayini bulghimasliqi kérek; chünki uning Xudasining uni Özige xas qilghan «mesihlesh méyi» uning béshida turidu. Men Perwerdigardurmen. **13** U xotun alsa pak qizni élishi kérek; **14** tul we yaki erdin qoyuwétilgen ayal we yaki buzuq we yaki pahishe ayal bolsa bularni almasliqi, belki öz xelqidin bolghan pak qizni xotunluqqa élishi kérek. **15** Bolmisa u öz xelqining arisida öz uruqini napak qilidu; chünki uni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Mendurmen. **16** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **17** Sen Harun'gha mundaq dégin: — «Ewladtin-ewladqiche séning neslingdin bolghan birsi méyip bolsa, Xudaning némini sunush üçün yéqin kelmisun; **18** méyip bolghan herqandaq kishi hergiz yéqin kelmisun — yaki kor bolsun, tokur bolsun, panaq bolsun yaki bir ezasi yene bir jüpidin uzun bolghan adem bolsun, **19** puti yaki qoli sunuq bolsun, **20** dok bolsun, parpa bolsun, közide aq bolsun, qichishqaq bolghan bolsun, temretke basqan bolsun yaki uruqdéni ézilgen herkim bolsun, **21** Harun kahinning neslidan bolghan undaq méyip kishilerning héchbiri Perwerdigargha atap otta sunulidighan nersilerni keltürüshke yéqin barmisun; undaq kishi méyiptur; u öz Xudasining némini sunushqa yéqin kelmisun. **22** Halbuki, u öz Xudasining némini, yene «eng muqeddes» we «muqeddes» hésablan'ghan nersilerning her ikkisisidin yésun. **23** Peqet u perdidin ötüp ichkirisige kirmesliki yaki qurban'gahqimu yéqin barmasliqi kérek; chünki u méyiptur;

bolmisa, u Méning muqeddes jaylirimni bulghighan bolidu; chünki ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümdurmen». **24** Bu sözlerning hemmisini Musa Harun bilen uning oghulliri we Israillarning hemmisige éytip berdi.

22 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Harun bilen uning oghullirigha mundaq dégin: — «Siler Israillarning Manga atighan muqeddes hediyelemini éhtiyatchanliq bilen bir terep qilinglar; bolmisa ular namimni bulghishi mumkin. Men Perwerdigardurmen». **3** Ularigha mundaq dégin: — «Siler herbir dewrlerde, barliq nesillinglardin herqaysisi Israillar Perwerdigargha atighan pak nersilerge napak halette yéqinlashsa, undaq kishi Méning aldimdin üzüp tashlinidu. Men Perwerdigardurmen. **4** Harunning neslidin biri pése-maxaw yaki aqma késili bolghan bolsa, pak bolmighuche muqeddes nersilerdin yémisun. Birkim ölüknüing sewebidin napak bolghan birkimge we yaki meniysi éqip ketken kishige tégip ketse, **5** yaki ademni napak qalidighan ömiligüchi janiwargha tegse yaki herqandaq yuqur qalidighan napakliqi bar bir ademe tégip ketse, (napakliqi némidin bolushidin qet'iynazer) **6** mundaq nersilerge tegken kishi kech kirgüche napak bolup, muqeddes nersilerdin yémisun. U bedinini suda yusun **7** andin kün olturghanda pak sanilip, muqeddes nersilerdin yéyishke bolidu; chünki bular uning ozuqidur. **8** U [özlükidin] ölgen we yaki yirtquchlar boghup qoyghan haywannı yéyish bilen özini napak qilmisun. Men Perwerdigardurmen. **9** Ular Méning bu tapilighanlirimni tutushi kérek; bolmisa, buninggha ixlassizliq qilsa, [shu ölüki] tüpeylidin gunahkar bolup ölidu; ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümdurmen. **10** Kahinlarigha yat bolghan héchqandaq kishi muqeddes nersilerdin yémisun. Kahinning yénidiki musapir-méhman we yaki medikari bolsun ularmu muqeddes nersilerdin yémisun. **11** Halbuki, kahin özi pul chiqirip sétiwalghan qul uningdin yéyishke bolidu; shuningdek uning öyide tughulghan kishimu uningdin yése bolidu. **12** Kahinning qizi yat kishige tegken bolsa umu «kötürme hediye» süpitide atalghan muqeddes nersilerdin yémisun. **13** Lékin eger kahinning qizi tul bolup qélip, yaki qoyup bérilip perzentsiz halette atising öyige yéyip kélip, yash waqtidikidek olturghan bolsa, undaqta atisingna taamidin yéyeydu; lékin héchbir yat kishi uningdin yemesliki kérek. **14** Eger birkim bilmey, muqeddes nersilerdin yep salsa, undaqta u uninggha shuning beshtin birini qoshup, muqeddes nersining özi bilen kahin'gha qayturup bersun. **15** [Kahinlar] Israillarning Perwerdigargha atighan nersilirini bulghimasliqi kérek; **16** bolmisa, xelq muqeddes hediylernin yéyishi bilen, kahinlar xelqning gedinige itaetsizlik gunahini yüklep qoyghan bolidu; chünki ularni muqeddes qilghuchi Perwerdigar Özümdurmen. **17** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **18** Sen Harun bilen uning oghulliri we Israillarning hemmisige mundaq dégin: — Eger Israil jemetidin biri we yaki Israil zéminida turuwatqan musapirlarning biri öz qesemlirige baghliq qurbanliq yaki ixtiyariy qurbanliqni sunup, Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq qilmaqchi bolsa, **19** undaqta u qobul qilinishi üçün béjirim erkeq kala, qoy yaki öchkilerdin keltürünglar. **20** Eyibi bolmighan bir janiwarnı sunushunglar kérek; chünki shundaq bolghini siler üçün qobul qilinmas. **21** Birsi kalilardin yaki ushshaq maldin öz qesemlirige baghliq qurbanliq yaki ixtiyariy qurbanliqni sunup, Perwerdigargha atap inaqliq qurbanliq qilmaqchi bolsa, sunulghan haywan qobul qilinishi üçün béjirim bolushi kérek; uning héchqandaq eyibi bolmisun. **22** Kor yaki aqsaq-cholaq, chonaq yaki yarisi yiringdap ketken, temretke basqan yaki qotur-chaqa bésip qalghan haywanlar bolsa — bularni

Perwerdigargha atap sunsanglar yaki bularni Perwerdigargha atap qurbanliq süpitide qurban'gahta otta köydürsenglar bolmaydu. **23** Torpaq yaki qoynning melum jüp ezasidin biri uzunraq ya qisqa bolsa, mundaqlarni ixtiyariy qurbanliq süpitide ötküzseng bolidu, lékin qesemge baghliq bolsa qurbanliq üçün qobul qilinmas. **24** Uruqdin zeximlen'gen, ézilip ketken, yérilghan yaki pichilghan haywanni Perwerdigargha atap qurbanliq qilmanglar. Mundaq ishni öz zémininglardimu hergiz qilmanglar. **25** Xudayinglarning néni süpitide yaqa yurtluq kishining qolidin shundaq haywanlardin héchqaysisini élip sunmanglar; chünki ular méyip bolghachqa, siler üçün qobul qilinmaydu. **26** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **27** Bir mozay, qoza yaki oghlaq tughulsa yette kün'giche anisini emsun; sekkizinci kündin bashlap Perwerdigargha atap otta sunidighan qurbanliq süpitide qobul bolushqa yaraydu. **28** Meyli kala bolsun, qoy bolsun, siler anisi bilen balisini bir künde boghuzlimanglar. **29** Siler Perwerdigargha atap bir teshekkür qurbanliqi sunmaçchi bolsanglar, qobul qilinishqa layiq bolghan yol bilen sununglar. **30** U sunulghan künide yéyilishi kérek; uningdin héchnémini etisige qaldurmasliqinglar kérek. Men Perwerdigardurmen. **31** Siler Méning emlirimni ching tutup, ulargha emel qilinglar. Men Perwerdigardurmen. **32** Méning muqeddes namimni bulghimanglar, Men emdi Israillarning arisida muqeddes dep bilinimen. Men silerni muqeddes qilghuchi Perwerdigar bolup, **33** Xudayinglar bolushqa silerni Misir zéminidin chiqirip keldim. Men Perwerdigardurmen.

23 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — Perwerdigar békitken héytlar, siler muqeddes sorunlar bolsun dep chaqirip jakarlaydighan héytlim mana munulardur: — **3** (alte kün ish-emgek qilinsun; lékin yettinchi küni «xas shabat küni», muqeddes sorunlar küni bolidu; u kün héchqandaq ish-emgek qilmanglar. Qeyerdila tursanglar bu kün Perwerdigargha atalghan shabat küni bolidu). **4** Siler békitilgen künliri muqeddes sorunlar bolsun dep chaqirip jakarlaydighan, Perwerdigarning héytleri mana munulardur: — **5** Birinchi ayning on tötinchi küni gugumda Perwerdigargha atalghan «ötüp kétish héyti» bolidu. **6** Shu ayning on beshinchi küni Perwerdigargha atalghan «pétir nan» héyti bolidu; siler yette kün'giche pétir nan yeysiler. **7** Birinchi künide siler muqeddes yighilish qilip, héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **8** Siler yette kün'giche Perwerdigargha atap otta sunidighan qurbanliqlarni sunup turunglar. Yettinchi künide muqeddes yighilish bolidu; héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **9** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **10** Sen Israillargha mundaq dégin: — Siler Men özünglargha teqdim qilidighan zémin'gha kirip, uningdin hosul yighiqninglarda, hosulunglarning deslepki pishiqindin bir baghlamni kahinning qéshigha élip béringlar. **11** Kahin siler üçün qobul bolushqa uni Perwerdigarning aldida pulanglatsun; uni pulanglatqan waqit bolsa shabatniing etisi bolidu. **12** Siler uni pulanglatqan künde siler bir yashqa kirgen béjirim bir qozini Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq süpitide sununglar; **13** shuninggha qoshup ashliq hediye süpitide zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bir efahning ondin birini Perwerdigargha xushbuy keltürsun dep otta sununglar; buninggha qoshup sharab hediye süpitide sharabtin bir hinning töttin birini sununglar. **14** Siler Xudayinglarga xas bolghan bu hediyeini sunidighan kündin ilgiri [yéngi hosuldin] héchnémini, ne nan ne qomach ne kök bash bolsun yémenglar. Bu dewrdin-dewrgiche siler üçün qeyerde tursanglar ebediy bir belgilime bolsun. **15** Andin siler shu shabat küning etisidin, yeni shu bir baghlamni pulanglatma hediye

süpitide sun'ghan küning etisidin tartip, yette hepte sananglar (ular toluq hepte bolushi kérek); **16** yettinchi shabatniing ikkinchi künigiche ellik küni sananglar; andin Perwerdigargha atap yéngi [hosuldin] bir ashliq hediye sununglar. **17** Özinglar turuwatqan yajlardin pulanglatma hediye süpitide ésil undin bir efahning ondin ikkiside étilgen ikki nanni élip keltürunglar; ular échitqu sélip étilgen bolsun; bular Perwerdigargha atalghan deslepki hosul hediye dep hésablinidu. **18** Nandin bashqa yene bir yashliq yette béjirim qoza, yash bir torpaq we ikki qochqarni köydürme qurbanliq süpitide Perwerdigargha atap sununglar; ulargha xas ashliq hediyeiliri we sharab hediyeilirini qoshup, hemmisi Perwerdigargha xushbuy keltürishke sunulsun. **19** Buningdin bashqa siler gunah qurbanliqi üçün bir tékini, inaqliq qurbanliqi üçün bir yashliq ikki qozini keltürunglar; **20** kahin bularni, yeni shu ikki qozini deslepki hosul nanlirigha qoshup pulanglatma hediye süpitide Perwerdigar aldida pulanglatsun. Bular bolsa Perwerdigargha atalghan muqeddes sanilip, kahin'gha tegsun. **21** Shu küni siler «bügin bizlerge muqeddes yighilish bolidu» dep jakarlanglar; shu küni héchqandaq ish-emgek qilmanglar. Bu siler üçün qeyerdila tursanglar ebediy bir belgilime bolidu. **22** Étizingning bulung-puchqaqlirighiche tamam yighiwalmanglar, we hosulungdin qalghan wasangni tériwalmighin, belki bularni kembegheller bilen musapirlargha qoyghin. Men Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **23** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **24** Sen Israillargha mundaq dégin: — Siler yettinchi ayning birinchi küni toluq aram élip, kanaylar chélinish bilen esletme yosunda héyt qilip, muqeddes sorunlarni tüzünglar. **25** U künde héchqandaq ish-emgek qilmanglar; Perwerdigargha atap otta sunulidighan bir qurbanliq sununglar. **26** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **27** Yettinchi ayning oninchi küni bolsa kafaret küni bolidu; u kün siler üçün muqeddes yighilish küni bolidu; shu küni nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutup, Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqni sununglar; **28** U künde héchqandaq ish-emgek qilmanglar; chünki u bir kafaret küni bolup, shu kün özünglar üçün Xudayinglar Perwerdigar aldida kafaret qilinishqa békitilgendur. **29** Herkim shu küni nepsini tartmay özi töwen tutmisa öz xelqidinüzü tashlinidu. **30** Kimdekim shu kündimu herqandaq bir ish qilsa, Men shu ademni öz xelqidinüzü tashlaymen. **31** Shu küni héchqandaq ish qilmanglar; bu dewrdin-dewrgiche siler üçün qeyerde tursanglar bir ebediy belgilime bolidu. **32** U kün siler üçün toluq aram alidighan shabat küni bolidu; nepsinglarni tartip özünglarni töwen tutunglar. Shu ayning toqqizinci küni gugumdin tartip etisi gugumgiche shabat küni riaye qilip aram élinglar. **33** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **34** Sen Israillargha mundaq dégin: — Yettinchi ayning on beshinchi kündin bashlap, yette kün'giche Perwerdigarning «kepiler héyti» bolidu. **35** Birinchi künde muqeddes yighilish bolidu; héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **36** Yette kün'giche Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq sununglar; sekkizinci künde silerge muqeddes yighilish bolidu; Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq sununglar. Bu özi tentenilik yighilish bolghach, u küni héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **37** Siler «muqeddes sorunlar bolsun» dep jakarlaydighan, yeni Perwerdigar békitken héytlar mana shulardur. Shu sorunlarda siler herqaysi kün'ge békitilgini boyiche, Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye-qurbanliq, yeni köydürme qurbanliq, ashliq hediye, bashqa herxil qurbanliqlar we sharab hediyeilerni sunisiler; **38** bulardin bashqa, Perwerdigarning shabat künlirini tutisiler we Perwerdigargha atap qalghan hediyeiliringlarni

bérip, qesem qurbanliqlirning hemmisini ada qilib, ixtiyariy qurbanliqlirning hemmisini sunisiler. **39** Siler emdi zémindin hosul-mehsulatirini yighip bolup, yettinchi ayning on beshinchi künidin boshlap yette kün Perwerdigarning héytini ötküzünglar. Birinchi küni toluq aram élish bolidu, sekkizinchi konidimu toluq aram élish bolidu. **40** Birinchi küni siler ésil derexlerdin shax-putaqlarni chatap, yeni xorma derexliri bilen qoyuq yopurmaqliq derexlarning shaxlirini késip, ériq boyidiki söget chiqiwirlirni qirqip Xudayinglar Perwerdigar aldida yette küni shundaq shad-xuram ötküzisiler. **41** Siler her yili bu yette küni Perwerdigargha atighan bir héyt süpitide ötküzünglar; dewrdin-dewrgiche bu siler üçhün ebediy bir belgilime bolidu. Siler héytini yettinchi ayda ötküzünglar. **42** Yette kün'giche kepelerde turunglar. Israilda tughullanlarning hemmisi kepile tursun. **43** Buning bilen Men Israillarni Misir zémindin chiqarghinimda, ularni kepile der turghuzghinimni ewladliringlar bilidu. Özüm Xudayinglar Perwerdigardurmen. **44** Shundaq qilib Musa Perwerdigarning békitken shu héytlirini Israillargha bayan qildi.

24 Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **2** Israillargha chiragh hemise yéniq turushi üçhün zeytundin soqup chiqirilghan sap mayni sanga élip kélishe buyrughin. **3** Harun jamaet chédiringni ichide, höküm-guwahliq sanduqining udulidiki perdingin sirtida her kéchisi etigen'giche Perwerdigarning aldida chiraghlarni shundaq perlep tursun. Bu dewrdin-dewrgiche siler üçhün ebediy bir belgilime bolidu. **4** Harun hemise Perwerdigarning aldida bu chiraghlarni pak chiraghdanning üstige tizip qoysun. **5** Sen yene ésil bughday unidin on ikki toqachni etkin. Herbir toqach bir efahning ondin ikkisige barawer bolsun. **6** Andin sen Perwerdigarning aldidiki pak shirening üstige altidin ikki qatar qilib tizghin. **7** Herbir qatarning üstige sap mestiki qoyghin; shuning bilen ular Perwerdigargha atap otta sunulidighan hediye, esletme nan bolidu. **8** Bularni u Israillargha wakaliten herbir shabat küni Perwerdigarning aldida tizsun; bu ebediy bir ehdidur. **9** Nanlar Harun bilen uning oghullirigha tewe bolidu; ular ularni muqeddes jayda yésun; chunki bu nersiler Perwerdigargha atap otta sunulghan nersiler ichide «eng muqeddeslarning biri» dep sanilip, Harun'gha tewe bolidu; bu ebediy bir belgilimidur. **10** Anisi Israيلي, atisi Misirliq bir oghul bar idi. U Israillarning arisigha bardi; u chédirgahta bir Israيلي bilen urushup qaldi. **11** Ular soqushqanda Israيلي ayalning ogghli kupurluq qilip, [Perwerdigarning] namini bulghap qarghidi. Xelq uni Musaning aldigha élip bardi. U kishining anisining ismi Shéloomit bolup, u Dan qebilisidin bolghan Dibrining qizi idi. **12** Shuning bilen ular Perwerdigarning höküm buyruqi chiqiuche u kishini solap qoydi. **13** Andin Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **14** Qarghichuchini chédirgahning tashqirigha élip chiqinglar. Uning éytqinini anglighanlarning hemmisi qollirini uning béshigha qoysun, andin pütkül jamaet bir bolup uni chalma-késeek qilsun. **15** Hemde sen Israillargha mundaq dégin: — Eger birkim öz Xudasini haqaretlep qarghisa öz gunahini tartidu. **16** Perwerdigarning namigha kupurluq qilghan herqandaq kishi ölümge mehikum qilinsun; pütkül jamaet choqum bir bolup uni chalma-késeek qilsun; meyli u musapir bolsun yaki yerlik bolsun, [muqeddes] namgha kupurluq qilsa öltürilsun. **17** Eger birsi bashqa birsini urup öltürse, u ölümge mehikum qilinsun. **18** Birsi bir charpayni öltürse, uning üçhün haywannu tölep, jan'gha-jan tölep bersun. **19** Birkim öz qoshnisini méyip qilsa, u özige qandaq qilghan bolsa, uning özigimu shundaq qilinsun. **20** Birer ezasi sunduruwétigen bolsa, uningmu sundurulsun; közige-köz, chishigha-chish nakar qilinsun; bashqa kishini

qandaq zeximlendürgen bolsa umu hem shundaq qilinsun. **21** Kimdekim bir charpayni öltürse, charpay tölep bersun; ademni urup öltürgen kishi bolsa, ölüm jazasigha mehikum qilinsun. **22** Silerde birla qanun bolsun. musapir yaki yerlik bolsun, barawer muamile qilinsun; chunki Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **23** Musa Israillargha shularni dédi; shuning bilen ular shu qarghichuchini chédirgahning tashqirigha élip chiqip, chalma-késeek qildi. Shundaq qilib, Israillar Perwerdigarning Musagha emr qilghinidek qildi.

25 Perwerdigar Sinay téghida Musagha söz qilib mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — Men silerge béridighan zémin'gha kirgininglarda u zémanning özimu Perwerdigargha atap bir shabat aramini alsun. **3** Sen alte yil étizingni térip, alte yil talliq béghingni chatap, ular din hosullarni yighip; **4** emma yettinchi yili zémanning özi üçhün bir «shabatliq aram» bolsun; u Perwerdigargha atalghan bir «shabat» hésablinidu. Shu yili sen étizingni térimaysen we talliqingni chatimaysen. **5** Özlükidin ünüp chiqqan hosulni ormaysen; we chatalmighan talliringning üzümlirini üzmeysen; chunki shu yil zémin aram alidighan yildur. **6** Halbuki, zémin shabat yilida chiqarghan hosul hemminglarga ozuq bolidu, yeni özüng üçhün, qul-dédiking üçhün, medikaring üçhün we séningkide turuwatqan musapir üçhün, shuningdek mal-waranliring üçhün. **7** We zémindingiki yawayi haywanlar üçhünmu ozuq bolidu; zémanning hemme hosuli ozuq bolidu. **8** Shuningdek sen yette qetimliq shabat yilini, yeni yette hesse yette yilni sanighin; yette shabat yil künliri qiriq toquz yil bolidu. **9** Shunchilik waqit ötüp, yettinchi ayda, ayning oninchi küni, kafaret künde burgha chélip sadasini yuqiri chiqirisiler; kafaret küningin özide siler pütkül zémininglarda burghining sadasini anghtisiler. **10** Shu ellikinchi yilini siler muqeddes dep bilip, pütkül zéminda uningda barliq turuwatqanlarning hemmisige azadliqni jakarlishinglar kérek. Shu yil silerge «azadliq yili» bolidu, herbiringlar öz yer-mülüklinglarga qaytisiler, herbiringlar öz aile-jemetinglarga qaytip barisiler. **11** Bu ellikinchi yili silerge bir azadliq yili bolsun; u yili héch néme térimaysiler, özlükidin ünüp chiqqan hosulnimu ormaysiler we chatalmighan talliringlarning üzümlirini yigheysiler. **12** Chunki bu azadliq yili bolup, silerge muqeddes hésablansun; uning hosulini bolsa, étiz-dalilardin térip [hemminglar] yeysiler. **13** Azadliq yili aranglardiki herbir adem öz yer-mülükige qaytsun. **14** Siler qoshnanglarga birnéme sétip bersenglar, yaki qoshnanglardin birnéme sétiwalsanglar, bir-biringlarni bozek qilmanglar. **15** Qoshnangdin [jerni] sétiwalsang, undaqa «azadliq yili»din kéyin ötken yillarning sanini hésablap uningdin sétiwélishing kérek; umu qalghan yillarning sanigha qarap, yerning kéyinki hosullirigha asasen sanga sétip bersun. **16** «[Azadliq yili]»giche bolghan yillar köprek bolsa, bahasini shuninggha muwapiq yuqiri kötürisen; qalghan yillar azraq bolsa, bahasini shuninggha muwapiq kémeytsun. Chunki qalghan yillarning hosulliri qanche bolsa, u shu boyiche sanga sétip béridu. **17** Siler bir-biringlarni bozek qilmanglar, belki Xudayinglardin qorqunglar; chunki Men bolsam Xudayinglar Perwerdigardurmen. **18** Siler Méning belgilimilirimni tutup, hökümlirimde turup, shulargha amel qilinglar; siler shundaq qilsanglar, zémininglarda tinch-aman turisiler. **19** Shuning bilen zémin silerge öz méwisini béridu, siler toyghudek yep, uningda tinch-aman turisiler. **20** Eger siler: — Mana, bizge térip hosulni yigheysang qizet bérimise, yettinchi yili néme yeymiz, dep sorisanglar, **21** [silerge melum bolsunki], altinchi yilida üç yilning hosulini bersun dep, Men üstinglarga berikitimni «chüsh» dep buyruymen. **22** We shundaq boliduki,

siler sekkizinchi yili tériysiler, emma toqquzinchi yilighiche éship qalghan kona hosuldin téxiche yeysiler; shu toqquzinchi yilighiche siler kona ashliqtin yeysiler. **23** Yer-zémin sétilsa, mengersilik sétilmisun, chünki zéminning özi Méningkidur, siler bolsanglar Méning yénimdiki musapir we méhman, xalas. **24** Siler ige bolidighan pütkül zéminda yer-zéminning igilirige uni «qayturuwélish hoquqi»ni yaritip bérishinglar kérek. **25** Eger qérindashliringlardin biri kembeghelliship, öz miras yérini sétiwetken bolsa, uning yéqin tughqini, yéni «hemjemet shapaetchi»si kélip öz qérindishi satqan yerni qayturup sétialsun. **26** Eger uning héch shapaetchi tughqini bolmisa, lékin u yanduruwélishqa kéreklik pulni tapalisa, **27** Undaqa satqinigha qanche yil bolghanliqini hésablap, [azadliq yilighiche] qalghan yillar üçün sétiwalghan kishige muwapiq pul bérrip, öz yérige qaytsun. **28** Lékin eger u yanduruwélishqa kéreklik pulni tapalmisa, özi sétip bergén yer azadliq yilighiche alghuchining qolida tursun; azadliq yili kelgende yer yer sétiwalghuchining qolidin chiqsun, öz igisi öz yer-mülkige qaytsun. **29** Eger birsi sépillik sheherning ichidiki bir turalghu öyni satqan bolsa, sétip bir yil ichide u yanduruwélish hoquqi bardur. Toluq bir yil tügep bolghuche, yanduruwélish hoquqi bardur. **30** Lékin pütün yil ichide yanduruwélinmisa, sépillik sheherning ichidiki bu öy nesildin-nesilge alghan kishining qolida bolup, azadliq yili kelsimu yandurulsun. **31** Lékin sépilsiz kentlerning öyliri bolsa zéminning étilziridek hésablinidu; ularni yandurup sétiwalghili bolidu; azadliq yili kelgende esli igisining qoligha yandurulidu. **32** Lékin Lawiy sheherliride bolsa, Lawiyar öz mirasi bolghan sheherlirideki öylirini xalisa herqachan qayturuwélish hoquqi bardur. **33** Lawiyarlardin biri öylirini, yéni öz mirasi bolghan sheherdiki bir öyni qayturuwélish hoquqi bar bolsimu, [lékin qayturup almighan bolsa], undaq ehwalda u azadliq yili kelgende yandurulidu; chünki Lawiy sheherlirining öyliri bolsa Lawiyarlarning Israillarning arisidiki mirasi bolidu. **34** Shundaq hem bularning sheherlirining chörisidiki étiz-yerliri bolsa, ularning ebediy mirasi bolghachqa, sétilsa bolmaydu. **35** Sanga qoshna bolghan, qérindashliringlardin biri kembeghelliship, öz jénini baqalmay qalsa, sen uni musapir yaki yaqa yurtluq méhmandek yéningda turghuzup, uningdin xewer alghin. **36** Sen uningdin ösüm we yaki payda almighin; sen Xudayingdin qorqup, qérindashingni qéshingda turushqa qoyghin. **37** Pulungni uninggha ösümge berme, ashliqingnimu payda élish meqsitide uninggha örne bermigin. **38** Xudayinglar bolushqa, Qanaan zéminini silerge bérishke silerni Misir zéminidin chiqirip kelgen Xudayinglar Perwerdigar Özümdurmen. **39** Eger sanga qoshna bolghan qérindashing kembeghelliship, özini sanga satsa, uni kuldek qulluq xizmitige salmighin; **40** belki u qéshingda medikar yaki musapirdek tursun; azadliq yilighiche séning xizmitingde bolsun; **41** andin azad bolup özi bilen baliliri qéshingdin chiqip, öz jemetige yéniq bérrip, ata-bowilirining yer-mülkige qaytsun. **42** Chünki ular Men Özüim Misir zéminidin chiqirip élip kelgen qul-bendilirim bolghachqa, ularni kuldek sétishqa yol qoymanglar. **43** Sen ulargha qattiq qolluq bilen xojiliq qilmaysen, belki Xudayingdin qorqqin. **44** Lékin özüngge qul yaki dédek almaqchi bolsang, ularni etrapniki yat ellerdin shundaq qul ya dédek sétiwalsang bolidu. **45** Bulardin bashqa, aranglarda olturaqlashqan musapirlarning perzentlirini we shularning jemetidin, yéni siler bilen bille turuwatqan, zémininglarda tughulghanlardin qullar sétiwalsanglar bolidu; shuning bilen ular silerning mülkighin bolup qalidu. **46** Siler mushularni özünglardin kéyinki balilirlinglarga miras qilip, ulargha mülük bolushqa qaldursanglar bolidu; mushularni ebedigiche qul qilsanglar bolidu; lékin öz qérindashliringlar bolghan Israillar

arisida bolsa, bir-biringlarga qattiq qolluq bilen xojiliq qilmasliqinglar kérek. **47** Eger aranglarda olturushluq bir musapir yaki yaqa yurtluq béyighan we uninggha qoshna qérindashing kembeghelliship, özini shu qoshna musapirgha we yaki shu musapirning melum bir ewladigha satsa, **48** u sétilghandin kéyin uningda pul tölep hörlükke chiqish hoquqi qalidu; uning aka-ukilirining herqaysisi uni hörlükke sétiwalsa bolidu. **49** Shuningdek uning taghisi yaki taghisining ogli we yaki jemetidin bolghan herqaysi yéqin tughqini uni hörlükke sétiwalsa bolidu; yaki özining qurbi yetse, pul bérrip öz-özini hörlükke sétiwalsa bolidu. **50** Uni sétiwalidighan kishi uning xojisi bilen gepliship sétilghan yildin tartip azadliq yilighiche qanchilik bolghanliqini hésablap, sétiwélish bahasini yillarning sanigha qarap hésablisun; [hörlük puli hésablashta qulning xojisigha] ishleshke kérek bolghan qalghan künlirining heqqi «medikarning ishligen künliri»dek hésablansun. **51** Azadliq yiligha yene xéli yillar bolsa, shuni hésablap, sétilghan pulning nisbiti boyiche hörlük pulini hésablap bersun; **52** eger azadliq yiligha az yillar qalghan bolsa, uni hésab qilip, qalghan qulluq yillirigha muwapiq pulni yandurup bersun. **53** Bolmisa, qul shu xojisining yénida yillik medikardek turushi kérek; uning xojisi séning köz aldinda uninggha qattiq qolluq bilen xojiliq qilmisun. **54** Eger qul yuqiriqi yollar bilen hörlükke chiqalmisa, azadliq yili kelgende qoyup bérlisun — u baliliri bilen qoshulup azad bolidu. **55** Chünki Israillarning özi Manga qul-bendilerdur; ular Men Özüim Misir zéminidin chiqirip kelgen qul-bendilirimdur. Xudayinglar Perwerdigar Özümdurmen.

26 Siler özünglar üçtün héchqandaq but yasimanglar yaki özünglarga héch oyma mebud yaki heykel-tüwrükni turghuzmanglar yaki ulargha bash urushqa oyulghan neqishlik tashlarni zémininglarda hergiz tiklémanglar; chünki Özüim Xudayinglar Perwerdigardurmen. **2** Méning shabat künlirimni tutup, muqeddes jayingha ixlasmen bolunglar. Men Perwerdigardurmen. **3** Eger siler méning belgilimilirimde méngip, emrlirimni tutup ulargha emel qilsanglar, **4** Men yéringlarning öz hosulini bérrip turushigha, daladiki derexlarning méwisini chiqirishigha waqtda yamghurlirunglarni yaghdurup turimen. **5** Shuning bilen xaman tépish waqti üzüim yighish pesligiche bolidu, üzüim yighish waqti térilghu waqtighiche bolidu; siler néninglarni toyun'ghuche yep, öz zémininglarda tinch-aman turisiler. **6** Men zémin'gha aram-tinchliq ata qilimen, shuning bilen héchkim silerni qorqaltmaydu, aramxuda yétip uxlaysiler; wehshiy haywanlarni zémindin yoqitimen, qilichmu zémininglardin ötmeydu; **7** siler düşmenliringlarni qoghlaysiler, ular aldindarda qilichlinip yiqilidu. **8** Silerdin besh kishi yüz kishini qoghlaydu, yüz kishi on mingni qachuridu; düşmenliringlar bolsa aldindarda qilichlinip yiqilidu. **9** Men silerge yüzümni qaritip, silerni perzent körgüzüp köpeytimen, siler bilen baghligghan ehdemni mezmüt turghuzimen. **10** Siler téxiche uzun saqlan'ghan kona ashliqni yewatqinigharda, yéngi ashliq chiqidu; yéngisi wejidin konisini chiqiriwétisiler. **11** Men Öz makanimni aranglarda turghuzimen we qelbim silerdin nepretlenmeydu. **12** Men aranglarda méngip silerning Xudayinglar bolimen we siler Méning xelqim bolisiler. **13** Men silerni Misirda ularning qulliri bolushtin hör qilishqa shu zéminidin chiqarghan Xudayinglar Perwerdigardurmen; Men boyunturuqunglarning asaretlirini sundurup, qeddinglarni tik qilip mangghuzdum. **14** Halbuki, eger siler Manga qulaq salmay, we emrlerning hemmisige emel qilmay, **15** belgilimilirimni tashlap, qelbinglardin hökümlirimni yaman körip, barliq emrlirimni tutmay, ehdemni buzsanglar, **16** Menmu béshinglarga shu ishlarni chüshürimkeni, — Men

silerge wehime sélip, közünlarni kor qilidighan, jéninglarni zeipleshtiridighan sil-waba késili, kézik késilini béshinglarga chüshürimen. Siler uruqunglarni bikar chéchip-tériysiler, chünki düshmenliringlar uni yep kétidu. **17** Men yüzümnü silerge qarshi qilimen, shuning bilen siler düshmenliringlardin urulup qachidighan bolisiler; silerni öch körgüchiler üstünglardin hökümranlıq qilidu; héchkim silerni qoghlimisimu, qachisiler. **18** Bulardin héch ibret almay, belki Manga yene qulaq salmisanglar, Men gunahliringlar tüpeylidin silerge bolghan jazani yette hesse éghirlitimen, **19** küch-heywenglardin bolghan hakawurluqlinglarni sundurimen; asmininglarni tömürdek qilip, yéringlarni mistek qiliwétimen; **20** ejir-japayinglar bikargha kétidu, yéringlar hosul bermeydu, daladiki derexlerge méwe chüshmeydu. **21** Eger yenila Men bilen qarshi mangsanglar, shundaqla Manga qulaq salmisanglar, Men gunahliringlarga layiq béshinglarga chüshidighan waba-külpetlerni yene yette hesse éghirlitimen. **22** Aranglarga silerni baliliringlardin juda qilidighan, charpayliringlarni yoqitidighan, silerni azlitidighan yawayi haywanlarni ewetimen; yol-kochiliringlar ademzatsiz chöldek bolup qalidu. **23** Siler bu ishlar arqiliq ibret-terbiye almay, belki yenila Manga qarshi mangsanglar, **24** Menmu silerge qarshi méngip, gunahinglar tüpeylidin bolghan jazani yene yette hesse éghirlitip, Men Özüm silerni urimen; **25** üstünglarga ehdemni buzghanliqning intiqamini alidighan qilich chüshürimen; shuning bilen siler sheherlerge yighiliwalisiler, Men aranglarga waba chüshürimen; shuning bilen siler düshmenlarning qoligha chüshisiler. **26** Silerge yölenchük bolghan ashliqni qurutiwétimen; on ayal bir bolup bir tonurda nan yéqip, nanlarni silerge tarazida tartip béridu, emma buni yéginginglar bilen toymaisiler. **27** Eger bulardin héch ibret almay, manga qulaq salmisanglar, belki manga qarshi mangsanglar, **28** Menmu qehr bilen silerge qarshi mangimen; Men, yeni Men Özüm gunahliringlar tüpeylidin jaza-terbiyini yene yette hesse éghirlitip chüshürimen. **29** Shuning bilen siler oghulliringlarning göshini we qizliringlarning göshini yeysiler; **30** shundaqla Men qurbanliq «yuqiri jay»liringlarni weyran qilip, «kün tüwrük»liringlarni sundurup, ölükliringlarni sunuq butliringlarning üstige tashliwétimen; Méning qelbim silerdin nepretlinidu. **31** Men sheherliringlarni weyran qilip, muqeddes jayliringlarni xarab qilip, [qurbanliqninglarning] xushbuylirini yene purimaymen; **32** zéminni halaketke élip barimen; uningda olturaqlashqan düshmenliringlar bu ehwalgha heyranuhes qalidu. **33** Silerni ellerning arisigha taritip, keyninglardin qilichni sughurup qoghlaymen; shuning bilen zéminginglar weyran bolup sheherliringlar xarab qilinidu. **34** U waqitta, siler düshmenliringlarning zéminida turuwatqininglarda, zémin weyrane bolghan barliq künlérde, zémin öz shabat künliridin söyünidu; u zamanda zémin derweqe aram élip öz shabatliridin söyünidu. **35** Özi weyrane bolup turghan barliq künliride u aram alidu, yeni siler uningda turuwatqan waqittiki shabat künliringlarda héch almighan aramni emdi alidu. **36** Aranglardin qutulup qalghanlar bolsa, ular düshmenlarning zéminlirida turghinida köngüllirige yürekzadilik salimen, shuning bilen ular chüshken bir yopurmaqning shepisini anglisa qilichtin qachqandek qachidu; héchkim qoghlimisimu yiqilip chüshidu. **37** Gerche héchkim ularni qoghlimisimu, derweqe qilichtin yiqitilghandek ular bir-birining üstige putliship yiqilidu; silerde düshmenliringlarga qarshi turghudek küch qalmaydu. **38** Ellerning arisida halak bolisiler, düshmenliringlarning zémini silerni yep kétidu. **39** Aranglardin qutulup qalghanliri bolsa öz rezilliki tüpeylidin düshmenliringlarning zéminida zeiplishidu; we ata-bowiliringning rezillikidimu yürüp, shular zeipleshkendez

ularnu zeiplishidu. **40** Halbuki, ular özi qilghan rezilliki bilen ata-bowiliringning sadir qilghan rezillikini, Manga yüz örüp asiylip qilghinini, shundaqla ularning Manga qarshi turup mangghinini boynigha alidu, **41** shuningdek Méning ulargha qarshi mangghinimgha, shuningdek ularni düshmenlirining qoligha tapshurghinimgha iqwar bolidu. Shunga eger u waqitta ularning xetnisiz köngli tören qilinip, öz qebihlikning jazasini qobul qilsa, **42** undaqa Men Yaqup bilen baghligghan ehdemni yad qilip, Ishaq bilen baghligghan ehdemnimu we Ibrahim bilen baghligghan ehdemnimu ésimge keltürimen, zéminnimu yad qilimen. **43** Chünki zémin ular din tashlinip, ularsiz bolup xarabe turghan waqitta, shabat künliridin söyünidu; ular bolsa öz qebihlikning jazasini qobul qilidu; sewebi del shuki, ular Méning hökümlirimni tashlidi, belgilimilirimni qelbidin yaman körgenidi. **44** Halbuki, shundaq bolsimu, ular öz düshmenlirining zéminida turghinida Men ularni tashlimaymen yaki ulargha öchlük qilmaymen, shuningdek ular bilen baghligghan ehdemni buzmaymen, ularni yoqatmaymen; chünki Men Özüm ularning Xudasi Perwerdigardurmen. **45** Men belki ularni dep, ularning Xudasi bolushqa ellarning közi alida Misir zéminidin chiqirip kelgen ata-bowiliri bilen baghlashqan ehdemni ésimde tutimen. Men Perwerdigardurmen. **46** Perwerdigar Musani wasite qilip, Sinay téghida özi bilen Israillarning otturisida békitken hökümler, belgilimiler we qanunlar mana shular idi.

27 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — Eger birsi pewqul'adde bir qesem qilip melum kishining jénini Perwerdigargha atighan bolsa, undaqa shu kishige sen békitken jénining qimmitining nerxi töwendikidek bolidu; **3** Yéshi yigirme bilen atmishning ariliqida bolghan er kishi bolsa, sen toxtitidighan qimmiti muqeddes jaydiki shekelning ölmüshe birliki boyiche bolsun; uning qimmiti ellik shekel kümüşke toxtitilsun. **4** Ayal kishi bolsa, aranglarda toxtitilghan qimmiti ottuz shekel bolsun. **5** Eger yéshi besh bilen yigirmening ariliqida bolsa, erkek üçün toxtitilidighan qimmiti yigirme shekel bolup, ayal kishi üçün on shekel bolsun. **6** Eger yéshi bir ay bilen besh yashning ariliqida bolsa, toxtitilidighan qimmiti oghul bala üçün besh shekel, qiz bala üçün üç shekel kümüş bolsun. **7** Eger atmish ya uningdin chongraq yashtiki kishi bolsa, toxtitilidighan qimmiti er kishi üçün on besh shekel, xotun kishi üçün on shekel bolsun. **8** Eger birsi toxtitilghan qimmitini töleshke qurbi yetmise, u özini kahinning alida teq qilsun; kahin uning qimmitini békitsun. Kahin qesem qilghuchining ehwaligha qarap uning qimmitini toxtitip bersun. **9** Eger birsi [qesem qilip] Perwerdigargha qurbanliq bolushqa layiq bolidighan bir haywanni uninggha atighan bolsa, undaqa shundaq haywanlar Perwerdigargha atap mutleq muqeddes sanalsun; **10** haywan nachar bolsa uning ornigha yaxshini yaki yaxshining ornigha nachirini tégishisheke yaki ornigha bashqisini almashturushqa hergiz bolmaydu. Mubada atighuchi u haywanning ornigha yene bir haywanni yengüshlemekchi bolsa, Awwalqisi bilen ornigha ekelginining her ikkisi muqeddes sanalsun. **11** Eger haywan Perwerdigargha atalghan qurbanliqqa layiq bolmaydighan bir «napak» haywan bolsa, undaqa u haywanni kahinning aldigha élip kelsun; **12** andin kahin özi uning yaxshi-yamanliqigha qarap qimmitini toxtatsun; kahin qimmitini qanche toxtatqan bolsa shundaq bolsun. **13** Eger igisi pul tölep haywanni qayturulmaqchi bolsa, toxtitilghan qimmitige yene uning beshtin birini qoshup bersun. **14** Eger birsi Perwerdigargha muqeddes bolsun dep öyini uninggha atap muqeddes qilsa, kahin uning yaxshi-yamanliqigha qarap qimmitini toxtatsun; kahin uning qimmitini

qanche toxtatqan bolsa, shu qimmiti inawetlik bolidu. **15** Kéyin eger öyni atighuchi kishi uni qayturuwalmaqchi bolsa, u toxtatilghan qimmitige uning beshtin birini qoshup bersun; andin öy yene uning bolidu. **16** Eger birsi öz mal-mülki bolghan étizliqning bir qismini Perwerdigargha atap muqeddes qilsa, qimmiti uninggha qanchilik uruq térlidighanliqigha qarap toxtitilsun; bir xomir arpa uruqi kétédighan yer bolsa, qimmiti ellik shekel kömüşke toxtitilsun. **17** Eger birsi «azadliq yili»din tartip öz étizliqini muqeddes qilsa, sen qanche toxtatsang shu bolsun. **18** Lékin eger birsi «azadliq yili»din kéyin öz étizliqini muqeddes qilghan bolsa, kahin kélidighan azadliq yilighiche qanchilik yillar qalghanliqini hésablap qimmitini toxtatsun. Ötüp ketken yillargha qarap toluq bahadin muwapiq pul kémeytilsun. **19** Eger birsi öz étizliqini muqeddes qilghandin kéyin pul tölep uni qayturuwalmaqchi bolsa, u sen toxtatqan qimmitige yene uning beshtin birini qoshup bersun; shuning bilen étizliq uning öz qoligha qaytidu. **20** Eger u pul bérip étizliqni qayturuwalmighan bolsa yaki bashqa birsige sétip bergén bolsa, kéyin shu étizliqni qayturuwélishqa bolmaydu, **21** Belki azadliq yili kelgende étizliq «igisige qayturulidighanda» u mutleq béghishlan'ghan yerge oxshash, Perwerdigargha atap muqeddes qilinip, miras hoquqi kahin'gha ötidu. **22** Eger birsi sétiwalghan emma öz mirasi bolmighan bir parche yer-étizni Perwerdigargha atap muqeddes qilghan bolsa, **23** kahin azadliq yilighiche qalghan yilni hésablap, qimmitini toxtatsun. Andin u küni shu kishi toxtatilghan qimmitini Perwerdigargha muqeddes qilghan nerse süpitide keltürsun. **24** Lékin azadliq yili kelgende, étizliq kimdin élin'ghan bolsa, shu kishige, yeni eslidiki igisige qayturup bérisun. **25** Sen toxtidighan barliq qimmetler bolsa hemishe muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki bochiche hésablansun; bir shekel yigirme gerahqa barawer bolidu. **26** Lékin charpayning tunji balisi tunji bala bolghanliqi sewebidin eslidinla Perwerdigargha atilidighan bolghachqa, kala bolsun, qoy-öchke bolsun héchkim uni «Xudagha atap» muqeddes qilmisun; chünki u eslide Perwerdigarning idi. **27** Eger u napak bir haywandin tughulghan bolsa, igisi sen toxtatqan qimmetke yene uning beshtin birini qoshup bérip, andin özige qayturuwalsun; lékin eger igisi uni özige qayturuwalmaymen dése, bu haywan sen toxtatqan qimmetke sétilsun. **28** Eger birsi Perwerdigargha öz mélidin, adem bolsun, haywan bolsun yaki miras yéri bolsun, Perwerdigargha mutleq atighan bolsa, undaq nerse hergiz sétilmisun yaki bedel tölesh bilenmu qayturulmisun. Perwerdigargha mutleq atalghan hernerse bolsa «eng muqeddeslerning biri» hésablinip, uninggha xas bolidu. **29** Eger bir adem Xudagha mutleq xas atalghan bolsa, undaqta uning üçün bedel bérip, qayturuwélinishqa hergiz bolmaydu; u choqum öltürülüşü kérek. **30** Yer-zémindin chiqqan hemme hosulning ondin biri bolghan öshre bolsa, yerning danliq ziraetliri bolsun yaki derexlerning méwisi bolsun, Perwerdigarningki bolidu; u Perwerdigargha muqeddes qilin'ghandur. **31** Birsi öz öshriliridin melum birnersini bedel bérip qayturuwalmaqchi bolsa, u shuninggha yene uning qimmitining beshtin birini qoshup bérip, qayturuwalsun. **32** Kala yaki qoy-öchke padisidin élinidighan öshre bolsa padichining tayiqi astidin ötküzülgen haywanlardin her oninchisi bolsun; Perwerdigargha atilip muqeddes qilin'ghini shu bolsun. **33** Héchkim uning yaxshi-yamanliqigha qarimisun we yaki uni almashturmisun; eger uni almashturimen dése, Awwalqisi bilen ornigha almashturulghan her ikkisi muqeddes sanalsun; u hergiz bedel tölöp qayturuwélinmisun. **34** Perwerdigar Sinay téghida Musagha tapilghan, Israillargha tapshurush kérek bolghan emrler mana shular idi.

Chöl-bayawandiki seper

1 We Israillar Misirdin chiqqandin kéyin ikkinchi yili ikkinchi ayning birinchi kúni Perwerdigar Sinay chólide, jamaet chédirida turup Musagha mundaq dédi: — **2** Siler pütkül Israil jamaitini qebilisi, ata jemeti boyiche sanini élip chiqinglar; ademlarning ismi asas qilinip, barliq erkeklar tizimlansun. **3** Israillar ichide omumen yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarni Harun bilen ikkinglar ularning qoshun-qismiliri boyiche sanaqtin ötküzünglar. **4** Herbir qebilidin silerge yademplishidighan birdin kishi bolsun; ularning herbiri ularning ata jemetining béshi bolidu. **5** Töwendikiler silerge yademplishidighanlarning isimliki: — Ruben qebilisidin Shidórning oghli Elizur; **6** Shiméon qebilisidin Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel; **7** Yehuda qebilisidin Amminadabning oghli Nahshon; **8** Issakar qebilisidin Zuarning oghli Netanel; **9** Zebulun qebilisidin Hélonning oghli Éliab; **10** Yüstüp ewladliri ichide Efraim qebilisidin Ammihudning oghli Elishama; Manasseh qebilisidin Pidahzurning oghli Gamalyel; **11** Binyamin qebilisidin Gidéonning oghli Abidan; **12** Dan qebilisidin Ammishaddayning oghli Ahiezer; **13** Ashir qebilisidin Okranning oghli Pagiyel; **14** Gad qebilisidin Déuelning oghli Eliasaf; **15** Naftali qebilisidin Énanning oghli Ahira». **16** Bular jamaet ichidin chaqirilghanlar, yeni ata jemet-qebililirining bashliqliri, minglghan Israillarning bash serdarliri idi. **17** Shuning bilen Musa bilen Harun ismi atalghan bu kishilerni bashlap, **18** ikkinchi ayning birinchi kúni pütkül jamaetni yigdi; ular xelqing herbirining qebile-nesebi, ata jemeti boyiche ismini asas qilip, yigirme yashtin yuqirilarning hemmisini bir-birlep tizimlidi. **19** Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, Musa Sinay chólide ularni shundaq sanaqtin ötküzdi. **20** Israilning tunji oghli Rubenning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighan erkeklerning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **21** Ruben qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yiqiriq alte ming besh yüz kishi boldi. **22** Shiméonning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighan erkeklerning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **23** Shiméon qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik toqquz ming üç yüz kishi boldi. **24** Gadning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **25** Gad qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yiqiriq besh ming alte yüz ellik kishi boldi. **26** Yehudaning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **27** Yehuda qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yetmish töt ming alte yüz kishi boldi. **28** Issakarning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **29** Issakar qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik töt ming töt yüz kishi boldi. **30** Zebulunning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **31** Zebulun qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik yette ming töt yüz kishi boldi. **32** Yüstüpnig ewladliri: — uning oghli Efraimning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **33** Efraim qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yiqiriq ming besh yüz kishi boldi. **34** [Yüstüpnig ikkinchi

oghli] Manassehning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **35** Manasseh qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yotuz ikki ming ikki yüz kishi boldi. **36** Binyaminning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **37** Binyamin qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yotuz besh ming töt yüz kishi boldi. **38** Danning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **39** Dan qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi atmish ikki ming yette yüz kishi boldi. **40** Ashirning ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **41** Ashir qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi yiqiriq bir ming besh yüz kishi boldi. **42** Naftalining ewladliri ata jemeti, ailisi boyiche, ismi asas qilinip, yigirme yashtin ashqan, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi bir-birlep tizimlandi; **43** Naftali qebilisidin sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik üç ming töt yüz kishi boldi. **44** Yuqiriqlar bolsa sanaqtin ötküzülgenler bolup, Musa bilen Harun hem Israillarning on ikki emiri (herbiri öz ata jemetige wekil boldi) ularni sanaqtin ötközgen. **45** Shundaq qilip, Israillarning hemmisi, yeni Israilda yigirme yashtin ashqanlardin, jengge chiqalaydighanlarning hemmisi ata jemetliri boyiche tizimlandi; **46** Sanaqtin ötküzülgenler jemi alte yüz üç ming besh yüz ellik kishi boldi. **47** Biraq Lawiylar ata jemet-qebilisi boyiche sanaqtin ichige kirgüzülmidi. **48** Chünki Perwerdigar Musagha söz qilip: — **49** «Sen peqet Lawiy qebilisina shu hésabga kirgüzimig, ularning umumiy saninimu Israillarning qatarigha kirgüzimig. **50** Lékin sen Lawiylarni [Xudaning] hökümguwahliq saqlaqliq chédir we uning ichidiki barliq qacha-qucha eswaplarni hem uninggha dair barliq nersilerni bashqurushqa teyinligin; ular [ibadet] chédirini we uning ichidiki barliq qacha-qucha eswaplarni kötüridu; ibadet chédirining xizmatini qilghuchilar shular bolsun, ular chédirning töt etrapida öz chédirlirini tiksun. **51** Chédirni köchüridighan chaghda uni Lawiylar söksun; chédirni tikidighan chaghda uni Lawiylar tiksun; [Lawiylargha] yat bolghan herqandaq adem uninggha yéqimlashsa ölüme mehkum qilinsun. **52** Israillar bargah qurghanda her adem öz qismida, özige xas tugh astigha chédir tiksun. **53** Biraq [Xudaning] ghezipi Israil jamaitining üstige chüshmesliki üçün, Lawiylar Xudaning hökümguwahliq saqlaqliq chédirning töt etrapigha bargah qursun; Lawiylar Xudaning hökümguwahliq saqlaqliq chédirni muhapizet qilishqa mes'ul bolidu» — dégenidi. **54** Israillar ene shundaq qildi; Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, ular shundaq qildi.

2 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha mundaq dédi: — **2** Israillar herbiri özlirining tugh astigha, özlirining ata jemetining bayriqi astida chédir tiksun; jamaet chédirining töt etrapidin sel yiraqraq bargah qursun. **3** Kün chiqish terepke, sherq terepke qaritip öz tugh astida qoshun-qismi boyiche bargah quridighini Yehuda bolsun; Yehudalarning emiri Amminadabning oghli Nahshon bolsun. **4** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi yetmish töt ming alte yüz kishi. **5** Uning yénida bargah quridighini Issakar qebilisi bolsun; Issakarlarning emiri Zuarning oghli Netanel bolsun. **6** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemi ellik töt ming töt yüz kishi. **7** Ularning yénida yene Zebulun qebilisi bolsun; Zebulunlarning emiri Hélonning oghli Éliab bolsun. **8** Uning qoshuni, yeni sanaqtin

ötküzülgenler jemiý ellik yette ming töt yüz kishi. **9** Omumen Yehuda bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshun-qisimliri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiý bir yüz seksen alte ming töt yüz kishi; ular aldi bilen yolgha chiqsun. **10** — Jenub terepte, tugh tiklep, qoshun tertipi bilen bargah quridighini Ruben qebilisi bolsun; Rubenlarning emiri Shidörmning oggli Elizur bolsun. **11** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý qiriq alte ming besh yüz kishi. **12** Uning yénida bargah quridighini Shiméon qebilisi bolsun; Shiméonlarning emiri Zuri-shaddayning oggli Shélumiyel bolsun. **13** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý ellik toqquz ming üç yüz kishi. **14** Ularning yénida Gad qebilisi bolsun; Gadlarning emiri Déuelning oggli Eliasaf bolsun. **15** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý qiriq besh ming alte yüz ellik kishi. **16** Ruben bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshuni boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiý bir yüz ellik bir ming töt yüz ellik kishi; ular ikkinchi sep bolup yolgha chiqsun. **17** Andin jamaet chédiri bilen Lawiylarning bargahi bashqa bargahlarning otturida mangsun; ular qandaq bargah qurghan bolsa, shundaq yolgha chiqsun; her qaysisi öz ornida öz tughu astida bolsun. **18** — Kün pétiş terepte, tugh tiklep, qoshun tertipi bilen bargah quridighini Efraim qebilisi bolsun; Efraimlarning emiri Ammihudning oggli Elishama bolsun. **19** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý qiriq ming besh yüz kishi. **20** Uning yénida bargah quridighini Manasseh qebilisi bolsun; Manassehlarning emiri Pidahzurning oggli Gamaliyel bolsun. **21** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý ottuz ikki ming ikki yüz kishi. **22** Ularning yénida Binyamin qebilisi bolsun; Binyaminlarning emiri Gidéonning oggli Abidan bolsun. **23** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý ottuz besh ming töt yüz kishi. **24** Omumen Efraim bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshun qisimliri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiý bir yüz sekkiz ming bir yüz kishi; ular üçinchi sep bolup yolgha chiqsun. **25** — Shimal terepte, tugh tiklep, qoshun tertipi bilen bargah quridighini Dan qebilisi bolsun. Danlarning emiri Ammishaddayning oggli Ahiezer bolsun. **26** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý atmiş ikki ming yette yüz kishi. **27** Uning yénida bargah quridighini Ashir qebilisi bolsun; Ashirlarning emiri Okranning oggli Pagiyel bolsun. **28** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý qiriq bir ming besh yüz kishi. **29** Ularning yénida Naftali qebilisi bolsun; Naftalilarning emiri Énanning oggli ahira bolsun. **30** Uning qoshuni, yeni sanaqtin ötküzülgenler jemiý ellik üç ming töt yüz kishi. **31** Dan bargahigha qaraydighanlarning hemmisi, yeni qoshun-qisimliri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiý bir yüz ellik yette ming alte yüz kishi; ular öz tughliri astida hemmining keynide yolgha chiqsun. **32** Yuqiridikiler öz ata jemeti boyiche sanaqtin ötküzülgenler Israillardur; qoshun-qisimliri boyiche bargahlarda sanaqtin ötküzülgenler jemiý alte yüz üç ming besh yüz ellik kishi boldi. **33** Biraq Lawiylarla, Perwerdigarning Musagha qilghan emri boyiche, Israillar qatarida sanaqtin ötküzülmidi. **34** Israillar Perwerdigarning Musagha qilghan barliq emri boyiche ish tutup, ózlrining tughu boyiche bargah quratti; ular öz qebilisi we ata jemeti tertipi boyiche yolgha chiqatti.

3 Perwerdigar Sinay téghida Musa bilen sözleshken künlerde, Harun bilen Musaning ewladliri töwendikilerdin ibaret idi. **2** Harunning oghullirining ismi mundaq; tunji oghlining ismi Nadab idi, uning yene Abihu, Eliazar, Itamar dégen oghulliri bar idi. **3** Harunning oghullirining ismi ene shundaq idi, ular mesihlen'gen kahinlar idi; [Musa] ularni kahinliq wezipisini öteshke Xudagha atap ayrighanidi. **4** Lékin Nadab bilen

Abihu Sinay chölide gheyriy bir otni Perwerdigarning aldigha sun'ghini tüpeylidin Perwerdigar aldida öldi we ularning héch nesli qaldurulmide; Eliazar bilen Itamar öz atisi Harun aldida kahinliq wezipisini ötdi. **5** Perwerdigar Musagha söz qiliq: — **6** Sen Lawiy qebilisini aldindigha keltürüp, ularni kahin Harunning xizmitide bolushqa uning aldigha hazir qil. **7** Ular Harunning hajiti we pütkül jamaetning hajitidin chiqip jamaet chédirining aldida wezipe ötep, ibadet chédirining xizmitini béjirsun. **8** Ular yene jamaet chédiridiki barliq qacha-qucha eswablarni bashqurush bilen Israillarning xizmitide bolup wezipe ötep, ibadet chédirining ishlerini béjirsun. **9** Sen Lawiylarni Harun bilen uning oghullirigha teqsimlep bergin; ular Israillar ichidin mexsus uninggha tallap bérilgen. **10** Harun bilen oghullirini bolsa sen özining kahinliq wezipisini öteshke békitkin; herqandaq yat kishi yéqinlashsa öltürilsun, — dédi. **11** Andin Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **12** — Qara, Men Israillar ichidin Lawiylarni tallidim, ularni Israil ichide baliyatquning barliq tunji méwisining ornigha, yeni chong oghullirining ornigha qoyimen, shunga Lawiylar Méning bolidu. **13** Chünki tunji oghullarning hemmisi Méningkidur; Men Misir zeminida tunji tughulghanlarning hemmisini qetl qilghan künide Israillarning ichidiki tunjilarning hemmisini, meyli adem bolsun yaki haywan bolsun, muqeddes héسابlap Méningki qilghanidim. Ular Méningkidur; Men Perwerdigardurmen. **14** Andin Perwerdigar Sinay chöl-bayawanida Musagha: — **15** — Sen Lawiylarni ata jemeti, ailisi boyiche sanaqtin ötküz; barliq erkeklerni, yeni bir ayliqtin ashqanlarning hemmisini sanaqtin ötküz, — dédi. **16** Shuning bilen Musa Perwerdigarning emri boyiche, özi déyilgendek Lawiylarni sanaqtin ötküzdi. **17** Lawiyning oghullirining ismi mundaq: — Gershon, Kohat, Merari. **18** Gershonning oghullirining ismi aililiri boyiche Libni we Shiméy idi. **19** Kohatning oghulliri aililiri boyiche Amram, Izhar, Hébron we Uzziel idi. **20** Merarining oghulliri aililiri boyiche Mahli we Mushi idi. Bularning hemmisi ata jemeti boyiche Lawiylarning jemeti boldi. **21** Gershondin Libnilarning jemeti bilen Shiméylarning jemeti wujudqa keldi; bular Gershonlarning jemetliri idi. **22** Barliq erlarning sanigha asasen, bir ayliqtin ashqanlirining sanaqtin ötküzülgenliri jemiý yette ming besh yüz kishi boldi. **23** Gershonning jemeti ibadet chédirining arqa teripide, yeni gherb terepte bargah qurdi; **24** Gershon jemetining emiri Laelning oggli Eliasaf idi. **25** Gershonlarning jamaet chédiridiki wezipisi ibadet chédirining özidiki astin'gi ikki yapquch-perde, uning üstidiki yopuq we jamaet chédirining ishik perdisige, **26** shundaqla hoyla etrapidiki perdiler, hoyla derwazisining perdisi (hoyla perdiliri ibadet chédiri bilen qurban'gahni chöridep turatti) we hoylida ishliitlidighan munasiwetlik barliq tanilargha qarash idi. **27** Kohattin Amramlarning jemeti, Izharlarning jemeti, Hébronlarning jemeti we Uzzielning jemeti wujudqa keldi; bu Kohatlarning jemetliri idi. **28** Barliq erkeklerning sani boyiche, bir ayliqtin ashqanlar jemiý sekkiz ming alte yüz adem bolup chiqti; ular muqeddes jaygha qarash wezipisini öteydighan boldi. **29** Kohat ewladlirining jemetliri jamaet chédirining jenub teripide bargah tikti. **30** Kohat jemetining emiri Uzzielning oggli Elizafan idi. **31** Ularning wezipisi ehde sanduqi, shire, chiraghdan, ikki qurban'gah, shuningdek muqeddes jayning ichide ishliitidighan qacha-qucha, perde we ibadet chédirining ichide ishliitidighan barliq nersilerge qarash idi. **32** Lawiylarning emirlirining emiri bolsa kahin Harunning oggli Eliazar idi; u muqeddesxanigha qarash wezipisini öteydighanlar üstidin nazaret qilidighan boldi. **33** Meraridin Mahli jemeti bilen Mushi jemeti wujudqa keldi; bular Merarining jemetliri boldi. **34** Barliq

erkekarning sanigha asasen, bir ayliqtin yuqiri bolghanlar sanaqtin ötküzilgende jemiyye alte ming ikki yüz kishi chiqti. **35** Merarining jemetining emiri Abihayilning oghli Zuriyel boldi; ular ibadet chédirining shimal teripige bargah qurdi. **36** Merari ewladlirining wezipisi ibadet chédirining taxtayliri, baldaqiliri, xadilirigha, teglikliri barliq eswab-jabduqlirigha qarash, shuningdek bulargha munasiwetlik ishilitidighan barliq nersilerge, **37** shundaqla hoylining töt etrapidiki xadilargha we ularning teglikliri, qozuq we tanilargha mes'ul bolushqa belgilenidi. **38** ibadet chédirining aldigha, sherq teripige, yeni jamaet chédirining künchiqish teripige bargah qurghanlar Musa, Harun we Harunning oghulliri idi; ular Israillarning xizmitide bolush wezipisini ötep, muqeddes jaygha qaraydighan boldi; ulargha yat bolghan herqandaq adem [muqeddes] jaygha yéqinlashsa, öltürülettii. **39** Musa bilen Harun Perwerdigarning emri boyiche, sanaqtin ötküzgen barliq Lawiylar, jemetliri boyiche, yeni bir ayliqtin yuqiri sanaqtin ötküzilgen erkekler jemiyye yigirme ikki ming chiqti. **40** Perwerdigar Musagha: — Sen Israillar ichide bir ayliqtin ashqan tunji oghullarni sanaqtin ötküzüp, isim-familisi boyiche tizimlap chiq. **41** Sen Lawiylarni Israillarning barliq tunjilirining ornida Manga xas qil (Men Perwerdigardurmen); Lawiylarning mal-charwilirininimu Israillarning barliq tunji mal-charwilirining ornida Manga xas qil, — dédi. **42** Musa Perwerdigarning emri boyiche, Israillarning tunjilirini qoymay sanaqtin ötküzdi. **43** Bir ayliqtin yuqiri tunji oghul balilirini isim-familisi bilen sanaqtin ötküzgende, ular jemiyye yigirme ikki ming ikki yüz yetmiş üç kishi chiqti. **44** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **45** Sen Lawiylarni Israillarning tunjilirining ornida Manga talla, shundaqla Lawiylarning mal-charwilirininimu Israillarning mal-charwilirining ornida Manga talla; shuning bilen Lawiylar Méningki bolidu; Men Perwerdigardurmen. **46** We Lawiylarning sanidin artuq chiqqan Israillarning tunjiliri, yeni shu ikki yüz yetmiş üçüni üçün hörlük heqqini qobul qilghin; **47** shularning herbiri üçün besh shekel kümüş al, kishi sanigha qarap bolsun; muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ulardin alghin (bir shekel yigirme gerahdur). **48** Artuq chiqqan ademlerning, yeni hörlük heqqini tölishi kérek bolghanlarning kümüşini Harun bilen uning oghullirigha ber. **49** Emdi Lawiylar teripidin «hörlükke chiqirilghan» dep hésablan'ghan tunji oghullardin artuq chiqqanlardin bolsa, Musa ulardin shu hörlük heqqini aldi; **50** u Israillarning tunjiliridin shu kümüşini, yeni muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche jemiyye bir ming üç yüz atmiş besh shekel aldi. **51** Musa Perwerdigarning emri boyiche «hörlükke chiqirilghan»larning kümüşini del Perwerdigar buyrughinidek, Harun bilen uning oghullirigha berdi.

4 Andin Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Lawiylar ichidin ata jemeti boyiche Kohat ewladlirining umumiy sanini tizimlighin, **3** ottuz yashdin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida ish-xizmet qilishqa kéleleydighanlarning hemmisini tizimlap chiq. **4** Kohat ewladlirining jamaet chédiri ichidiki wezipisi eng muqeddes buyumlarni bashqurush bolidu. **5** Bargah köchürüldighan chaghda, Harun bilen uning oghulliri kirip «[eng muqeddes jay]»diki «ayrima perde-yopuq»ni chüshürüp, uning bilen höküm-guawahlighi sanduqini yögusun; **6** andin uning üstini délfinning térisidin étilgen yopusuq bilen orap, üstige kök bir rextni yépip, andin kötüridighan baldaqlarni ötküzsun. **7** Teqdim nan [tizilghan] shirege kök bir rext sélinip, üstige légen, texse, piyale we sharab hediylirini chachidighan qedehler tizip

qoyulsun; shiredimu «daimiy nan» tizilip turwersun; **8** bu nersilerning üsti qizil rext bilen, uning üsti yene délfín tériside étilgen bir yopuq bilen yépilip, andin kötüridighan baldaqlar ötküzüp qoyulsun. **9** Ular kök rext élip, uning bilen chiraghdan bilen üstidiki chiraghlarni, pilik qisquchlarni, küldanlarni we chiraghdan'gha ishilitidighan, barliq may qachilaydighan qachilarni yépip qoyusun. **10** Ular yene chiraghdan bilen chiraghdan'gha ishilitidighan hemme qacha-qucha eswablarni délfín térisidin étilgen yopuq bilen yögep, andin epkeshe sélip qoyusun. **11** Altun xushbuyghaqa kök bir rext sélip, yene délfín tériside étilgen yopuq bilen yépip, andin kötürügüche qosh baldaqlarni ötküzüp qoyusun. **12** Muqeddes jayning ichide ishilitidighan barliq qacha-quchilarni kök bir rext bilen yögep, andin üstige délfín tériside étilgen yopuqni yépip, andin bir epkeshe sélip qoyusun. **13** Ular qurban'gahni külidin tazilap, üstige sóstin renglik bir rextni yépip qoyusun. **14** Andin yene qurban'gahta ishilitidighan eswablar — küldan, ilmek, belgürjek, chiniler, shundaqla barliq eswablarni qurban'gah üstige tizip, andin délfín tériside étilgen bir yopuq bilen yépip, andin kötüridighan baldaqlarni ötküzüp qoyusun. **15** Pütün bargahtikiler yolgha chiqidighan chaghda, Harun bilen uning oghulliri muqeddes jay we muqeddes jaydiki barliq qacha-qucha eswablarni yépip bolghandin kéyin, Kohatning ewladliri kélip kötürsun; lékin ölüp ketmeslik üçün muqeddes buyumlargha qol tegküzmisun. Jamaet chédiri ichidiki nersilerdin shularni Kohatning ewladliri kötürüshi kérek. **16** Harunning oghli Eliazarning wezipisi chiragh méyi, xushbuy etir, daimiy teqdim qilinidighan ashliq hediye bilen mesihlesh méyigha qarash, shundaqla pütkül ibadet chédiri bilen uning ichidiki barliq nersiler, muqeddes jay hem muqeddes jaydiki qacha-qucha eswablargha qarashdin ibaret. **17** Andin Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **18** Siler Kohat jemetidikilerni Lawiylar arisidin qet'iy yoqitip qoymanglar; **19** belki ularning ölmey, hayat qélishi üçün ul «eng muqeddes» buyumlargha yéqinlashqan chaghda, Harun bilen uning oghulliri kirip ularning herbirige qilidighan we kötüridighan ishlarni körsitip qoyusun; **20** ular peqet muqeddes jaygha kirgende muqeddes buyumlargha bir deqim qarimisun, undaq qilip qoysa ölüp kétidu. **21** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **22** Gershon ewladliri ichide ata jemeti we aililiri boyiche, ottuz yashdin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédiri ichide xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisini sanaqtin ötküzüp umumiy sanini al. **23** Gershon aililirining qilidighan xizmiti we ular kötüridighan nersiler töwendikiche: **25** — ular jamaet chédirining özi, yeni astidiki ichki perdiliri we sirtqi perdilirini, uning yapquchini, shundaqla üstige yapqan délfín tériside étilgen yopuqni we jamaet chédirining kirish ishikining perdisini, **26** ibadet chédiri bilen qurban'gahni chördep tartilghan hoylidiki perdililer bilen kirish derwazisining perdisini, shulargha xas tanilirini we ishilitidighan barliq qacha-qucha eswablarni kötürsun; bu eswab-üskünilerge munasiwetlik kérek bolghan ishlarni qilsun. **27** Gershon ewladlirining pütün wezipisi, yeni ular kötüridighan we béjiridighan barliq ishlar Harun we uning oghullirining körsetmiliri boyiche bolsun; ularning néme kötüridighanliqini siler belgilep béringlar. **28** Gershon ewladlirining jemetlirining jamaet chédirining ichide qilidighan xizmiti shular; ular kahin Harunning oghli Itamarning qol astida turup ishilsun. **29** Merarining ewladlirininimu, ularni ata jemeti, aililiri boyiche, sanaqtin ötküz; **30** ottuz yashdin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédiri ichide xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisini sanaqtin ötküzüp umumiy sanini al. **31** Ularning jamaet chédiri ichidiki barliq xizmiti, yeni

kötürish wezipisi mundaq: — Ular jamaet chédirining taxtayliri, baldaqiliri, xadiliri we ularning teglikliri, **32** hoylining töt etrapidikli xadilar, ularning teglikliri, qozuqliri, tanaliri, barliq eswab-üsküne hem shulargha kéreklik bolghan barliq nersilerni kötürish bolsun; ular kötüridighan eswab-üskünilerni namini atap bir-birlep her ademe körsitip béringlar. **33** Merari jemet-aillilirining jamaet chédirini ichide qilidighan barliq ishliri ene shular; ular kahin Harunning ogli Itamarning qol astida turup ishlisun. **34** Musa bilen Harun we jamaetning emirliri Kohatning ewladlirining ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish sépige kireleydighanlarning hemmisini ata jemeti, aililiri boyiche sanaqtin ötküzdi. **36** Ulardin jemeti boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiyy ikki ming yette yüz ellik kishi bolup chiqti. **37** Mushular Kohat jemetidin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jamaet chédirida ish qilidighan herbiri, yeni Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche Musa bilen Harun sanaqtin ötküzgenler idi. **38** Gershonlarning ata jemeti, aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisi sanaqtin ötküzüldi; **40** ata jemeti, aililiri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiyy ikki ming alte yüz ottuz kishi bolup chiqti. **41** Mushular Gershon jemetidin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jamaet chédirida ish qilidighan herbiri, yeni Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche Musa bilen Harun sanaqtin ötküzgenler idi. **42** Merarilarning ata jemeti, aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish sépige kireleydighan hemmisi sanaqtin ötküzüldi; **44** ata jemeti, aililiri boyiche sanaqtin ötküzülgenler jemiyy üç ming ikki yüz kishi bolup chiqti. **45** Mushular Merari jemetidin sanaqtin ötküzülgenler bolup, jamaet chédirida ish qilidighan herbiri, yeni Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boyiche Musa bilen Harun sanaqtin ötküzgenler idi. **46** Sanaqtin ötküzülgen Lawiyalar mana shular idi; Musa bilen Harun hem Israillarning emirliri ulardin ata jemeti, aililiri boyiche, ottuz yashtin ellik yashqiche bolghan, jamaet chédirida xizmet qilish we yük kötürüsh wezipisige kireleydighanlarni sanaqtin ötküzgen. **48** Ularning sani jemiyy sekkiz ming besh yüz seksen adem bolup chiqti. **49** Perwerdigarning herkim özi qilidighan Ishi we kötüridighan yükige asasen sanaqtin ötküzüldi. Bularning hemmisi Perwerdigarning Musagha emr qilghinidek boldi.

5 Perwerdigar Musagha söz qilip: — **2** Sen Israillargha emr qilip: «Siler pise-maxaw késili bilen aqma késilige griptar bolghanlarni, shundaqla ölükke tégishi bilen napak bolup qalghan hemmisini er-ayal démey bargahntin chiqiriwétinglar. Bargahlarni bulghiwetmeslikni üçün ularni bargahntin chiqiriwétinglar; chünki Men bargah otturisida makan qildim» — dégin, — dédi. **4** Israillar shundaq qilip ularni bargahntin chiqiriwetti; Perwerdigar Musagha qandaq emr qilghan bolsa, Israillar shundaq qildi. **5** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **6** Sen Israillargha éytqun: — Meyli er yaki ayal bolsun, eger u insanlarning Perwerdigargha wapasizliq qilidighan herqandaq gunahliridin birini sadir qilip, shuning bilen gunahkar dep békitilse, **7** undaqla u özi ötküzgen gunahigha iqrar qilip, itaetsizlik keltürüp chiqarghan, ziyatlan'ghuchining ziyinini toluq tölep bérishe kérek we uning sirtida u kishige yene beshntin bir ülüshni qoshup tölep bersun. **8** Ziyatlan'ghuchining mubada itaetsizlik keltürüp chiqarghan ziyan'gha béirilgen tölem pulini alghudek tughqini bolmisa, tölem puli gunahkar bolghan kishining kafaritige sunulidighan qoshqargha qoshulup, Perwerdigargha atilip, kahin'gha bérisun. **9** Shuningdek

Israillarning Xudagha atighan barliq muqeddes hediyliri, yeni kahin'gha keltürgen nersilerdin barliq «kötürme qurbanliq-hediye»ler kahin'gha hésab bolsun. **10** Herkim Xudagha atighan hediye muqeddes dep hésablansun, shundaqla kahinning bolsun; kishiler kahin'gha néme hediye qilsa, uning hemmisi kahinning bolsun. **11** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **12** Sen Israillargha söz qilip mundaq dégin: — Eger birsining xotuni öz éridin yüz örügen, sadaqetsizlik qilghan bolsa, **13** — démek, bashqa birsi bilen yéqinlashqan, shundaqla uning bulghan'ghanliq éringin közliridin yoshurun bolghan bolsa, héch guwahchi bolmighan hem gunah qilghan chéghida tutulupmu qalmighan bolsa, **14** shundaq ehwalda, éri öz xotunidin guman qilip künlise, xotuni rastla zina qilip bulghan'ghan bolsa (yaki öz xotunigha guman qilip künlisimu, xotuni zina qilmighan we bulghanmighan bolsa) **15** ehwalini ispatlash üçün bu adem xotunini kahinning yéningha ekelsun hem xotuni üçün zörür ashliq hediyesi, yeni arpa undin ondin bir efahni alghach kelsun; shu hediyeuning üstige u héch zeytun méyi quymisun yaki héch mestiki qoshup quymisun; chünki bu kündashliq hediyesi, esletme ashliq hediyesi bolup, ularning qebihlikige bolghan esletmidur. **16** Kahin u xotunini aldigha keltürüp, Perwerdigarning huzurida turghuzsun. **17** Kahin komzекке muqeddes sudin quyup, ibadet chédirining yer topisidin bir chimdim élip suzha chéchip qoysun. **18** Kahin u xotunni Perwerdigarning huzurida turghuzup, béshini échip, esletme ashliq hediyesi, yeni kündashliq hediyesini uning qoligha tutquzsun, andin kahin qoligha qarqish keltürgüchi elem süyini alsun. **19** Kahin u xotun'gha qesem ichküzüp, uninggha «Derweqe sen héchqandaq adem bille yatmighan, éringning ornida bashqa birsi bilen bille bolushqa ézip buzuqluq qilmighan bolsang, undaqla sen bu qarqish keltürgüchi elem süyidin xalas bolghaysen. **20** Lékin sen éringning ornida bashqa birsigе yéqinliship özüngni bulghighan bolsang, éringdin bashqa bir er sen bilen bille yatqan bolsa, —» désun; **21** andin kahin u xotun'gha qarqish qesimini ichküzgendin kéyin, yene uninggha: «— Perwerdigar yotangni yiglitip, qorsiqingni ishshitiwetsun, shuningdek Perwerdigar séni öz xelqing ichide qarqish we qesem ichish destikige aylansundur; bu qarqish süyi ich-qarninggha kirip, qorsiqingni ishshitiwetsun, yotangni yigilitiwetsun» dégende, u xotun: «Amin, amin» désun. **23** Shuningdek kahin bu qarqish sözlirini deperge pütüp qoysun, shundaqla yazghan sözlerni elem süyige chilisun, **24** andin u xotun'gha bu qarqish keltürgüchi elem süyini ichküzsun, bu qarqish keltürgüchi su uning ichige kirishi bilenla uninggha azab-elem bolidu. **25** Kahin u xotunning qolidin kündashliq ashliq hediyesini élip, uni Perwerdigarning huzurida pulanglitip bolghandin kéyin, qurban'ghaqla élip kelsun. **26** Kahin hediyeidin bir siqim un élip, xatire hésabida qurban'ghaqla qoyup köydürsun; andin u xotun'gha bu suni ichküzsun. **27** Kahin emdi u xotun'gha suni ichküzgendin kéyin, eger u heqiqiy bulghan'ghan bolup, öz érige sadaqetsizlik qilghan bolsa, choqum shundaq boliduki, bu qarqish süyi uning ichige kirgendin kéyin uninggha azab-elem keltüridu; uning qorsiqi ishship, yotisi yigilep kétidu; shuning bilen u xotun öz xelqi ichide qarqishqa kétidu. **28** Lékin eger u xotun bulghanmighan pak bolsa, shu ishtin xalas bolidu we eksiche hamilidar bolup perzentlik bolidu. **29** Mana bu kündashliq toghrisidiki qanundur; xotun öz éringin ornida bashqa birsi bilen bille bolushi bilen ézip bulghan'ghan bolsa **30** we yaki birsi xotunidin guman qilip künlise, undaqla u xotunini Perwerdigarning aldida turghuzsun, kahin uninggha shu qanun boyiche hemmini ijra qilsun. **31** Ene shundaq qilghanda, er gunahntin xalas bolup, xotun öz gunahini kötiridu.

6 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha éytqin: «Meyl er yaki ayal bolsun, «Özümmi Perwerdigargha atap, nazariylardin bolimen» dégen alahide bir qesemni ichken bolsa, **3** undaqta u özini haraq-sharabtin ayrim perhiz tutsun; haraq-sharab bilen ishlen'gen sirkininim ichmisun yaki herqandaq üzüm sherbitini ichmisun we hól-quruq üzümlernimu yémisun. **4** Özini Perwerdigargha atighan barliq künlérde, üzüm télidin chiqqan herqandaq nersini, meyl üzümu uruqi bolsun, posti bolsun, ularni yéyishke bolmaydu. **5** Özümni Perwerdigargha atidim dep qesem qilghan künlérde, ularning béshigha ustira tegküzishke bolmaydu; özini Perwerdigargha atighan künlér ötüp bolmighuche, u muqeddes bolushi kérek; ular chachlirini uzun qoyushi kérek. **6** U qesem ichken barliq künlérde héchqandaq ölüklérge yéqinlishishqa bolmaydu. **7** Uning öz atisi, anisi, qérindishi yaki hede-singilliri ölüp qalghan bolsa, ularni dep özini napak qilmasliqi kérek; chünki béshida Perwerdigarghila xas bolimen dep bergén wedisining belgisi bolidu. **8** Özini Xudagha atiwetken barliq künlérde u Perwerdigar aldida muqeddes bolup tursun. **9** Mubada bir kishi uning yénida tuyuqsiz ölüp qélip, özini Perwerdigargha atighanliqning belgisi bolghan béshi bulghan'ghan bolsa, u özini paklash küni we kéyinki yettinchi künimu chéchini aldursun. **10** Sekkizinchí küni u ikki paxtekni yaki ikki bachkini élip jamaet chédirining derwasizi aldida kahin'gha tapshursun. **11** Kahin birini gunah qurbanliqi, yene birini köydürme qurbanliq süpitide sunup, ölük sewebidin napak bolup qalghan gunahini tilep kafaret qilsun; nazariy shu küning özide öz béshini qaytidin muqeddes-pak qilsun, **12** u özini Perwerdigargha atighan künlérini yéngiwashdin bashlisun, shuning bilen bir yashliq bir erkeq qozini itaetsizlik qurbanliqi qilip sunsun; ilgiriki künliri bolsa inawetsiz hésablansun; chünki uning özini [Perwerdigargha] atighan haliti bulghan'ghan. **13** Nazariylardin biri özini [Perwerdigarghila] atighan künlér toshqan künide u toghruluq qanun-belgilime mundaq: — Kishiler uni jamaet chédirining derwasizi aldigha ekelsun; **14** u özi Perwerdigargha sunulidighan köydürme qurbanliq üçün bir yashliq béjirim erkeq qozini, gunah qurbanliqi üçün bir yashliq chishi béjirim bir qozini, inaqliq qurbanliqi üçün béjirim bir qoshqarni keltürsun, **15** shundaqla bir séwet pétir nan, zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin pishurulghan toqachlar hemde zeytun méyi sürülüp mesihlen'gen pétir hemek nanlar we shu qurbanliqlarning qoshumche ashliq hediyliri we sharab hediylirini keltürsun. **16** Kahin bularni Perwerdigarning huzurigha keltürüp, Nazariyning shu gunah qurbanliqi bilen köydürme qurbanliqi sunsun; **17** u Perwerdigargha atalghan inaqliq qurbanliqi süpitide qoshqarni sunsun, uninggha qoshup bir séwet pétir nanni sunsun; kahin shular bilen teng Nazariy qoshup teqdim qilghan ashliq hediye bilen sharab hediye keltürüp sunsun. **18** Nazariy jamaet chédirining derwasizi aldida özini Perwerdigargha atighanliqigha belge qilip qoyuwetken chéchini chüshürüp, chéchini élip inaqliq qurbanliqi astidiki otqa qoysun. **19** Nazariy shu teriqide özini Perwerdigarghila atighanliq chéchini chüshürüp bolghandin kéyin, kahin qaynap pishirilghan qoshqarning bir aldi qolini hem séwettin bir pétir nan bilen bir pétir hemek nanni élip kélip Nazariyning qoligha tutquzsun. **20** Kahin bularni Perwerdigarning aldida pulanglatma qurbanliq süpitide örüsün; bular pulanglatma qurbanliq süpitide sun'ghan tösh bilen kötürme hediye qilin'ghan aldi qol bilen qoshulup, muqeddes dep hésablinip kahin'gha bérisun; andin kéyin Nazariy sharab ichse bolidu. **21** Shular bolsa qesem ichken Nazariy toghrisida, özini Perwerdigargha atashta sunush zörir bolghan qurbanliq-hediye toghrisida békitilgen qanun-

belgilimidur; shuningdek uning qoli némige yetse shuni sunsimu bolidu; u ichken qesimi boyiche, yeni özini Xudagha atash wedisi toghruluq shu nizam-belgilime boyiche hemme ishni ada qilsun; wedisige emel qilsun. **22** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **23** Sen Harun bilen uning oghullirigha söz qilip mundaq dégin: — Siler Israillargha mundaq bext-beriket tilenglar: — **24** «Perwerdigar silerge bext-beriket ata qilghay, silerni Öz panahida saqlighay; **25** Perwerdigar yüzini silerning üstünglerde yorutup, silerge shapaet qilghay; **26** Perwerdigar yüzini üstünglarga qaritip kötürüp, silerge xatirjemlik bergeyl!» — dep tilenglar. **27** Ular shundaq qilip namimni Israillarning üstige qonduridu we Men ulargha bext-beriket ata qilimen.

7 Musa ibadet chédirini tikligen küni, u chédirni mesih qilip maylap muqeddes qildi, shundaqla uning ichidiki barliq eswab-jabduqlar, qurban'ghay we uning barliq qacha-qucha eswablirini mesih qilip maylap muqeddes qildi; shü küni shundaq boldiki, Israilling emirliri, yeni ularning ata jematining bashliqliri bolghan, qebile emirliri kélip hediyelemini sundi; shu qebililarning emirliri sanaqtin ötküzüsh ishigha nazaret qilghuchilar idi. **3** Ular özlirining hediylirini Perwerdigarning huzurigha hazir qilishti, keltürülgen bu hediyeleler jemi bolup alte harwa, on ikki öküzdin ibaret idi; her ikki emir birlisip birdin sayiwenlik harwa, herbir emir birdin öküz élip keldi; ular bu hediyelemini chédirining aldigha ekilishti. **4** Perwerdigar Musagha söz qilip: — **5** Jamaet chédirining ishligigha ishlitish üçün sen bu nersilerni qobul qilip, Lawiylarning herbirining béjiridighan ishleri boyiche ularning ishligigha ishlitishge bergin, — dédi. **6** Shuning bilen Musa harwa bilen öküzlerni qobul qilip Lawiylargha tapshurup berdi. **7** U Gershon ewladlirining qilidighan ishligigha asasen, ulargha ikki harwa bilen töt öküz berdi. **8** Merari ewladlirining qilidighan ishligigha asasen, ulargha töt harwa bilen sekkiz öküz berdi; ularning hemmisi kahin Harunning oghli Itamargha qaraytti; **9** lékin u Kohatning ewladlirigha héchné bermidi; chünki ular muqeddes nersilerni kötürüshke mes'ul idi; démek, ular mes'ul bolghan nersilerni öz müriside köttüretti. **10** Qurban'ghay maylinip mesihlen'gen küni, uni Xudagha béghishlash yolida emirler sunidighan hediylirini élip kélip, qurban'ghay aldigha qoyushiti. **11** Perwerdigar Musagha: — Ular qurban'ghaini béghishlash yolida hediylirini sunsun; herbir emir öz künide sunsun, — dédi. **12** Birinchi küni hediye sun'ghuchi Yehuda qebilisidin Amminadabning oghli Nahshon boldi. **13** U sun'ghan hediye éghirliq bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliq yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **14** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **15** köydürme qurbanliq üçün bir erkeq torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **16** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **17** inaqliq qurbanliqi üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Amminadabning oghli Nahshon sun'ghan hediyeleleri idi. **18** Ikinchi küni hediye sun'ghuchi Issakarning emiri Zuarning oghli Netanel boldi. **19** U sun'ghan hediye éghirliq bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliq yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **20** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **21** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **22** gunah qurbanliqi üçün bir téke; **23** inaqliq qurbanliqi

üchün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Zuarning oghli Netanel sun'ghan hediyeleler idi. **24** Üchinchi küni hediye sun'ghuchi Zebulun ewladlirining emiri Hélonning oghli Éliab boldi. **25** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **26** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **27** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **28** gunah qurbanliq üçün bir téke; **29** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Hélonning oghli Éliab sun'ghan hediyeleler idi. **30** Tötinchi küni hediye sun'ghuchi Ruben ewladlirining emiri Shidörning oghli Elizur boldi. **31** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **32** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **33** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **34** gunah qurbanliq üçün bir téke; **35** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Shidörning oghli Elizur sun'ghan hediyeleler idi. **36** Beshinchi küni hediye sun'ghuchi Shiméon ewladlirining emiri Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel boldi. **37** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **38** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **39** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **40** gunah qurbanliq üçün bir téke; **41** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Zuri-shaddayning oghli Shélumiyel sun'ghan hediyeleler idi. **42** Altinchi küni hediye sun'ghuchi Gad ewladlirining emiri Déuelning oghli Eliasaf boldi. **43** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **44** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **45** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **46** gunah qurbanliq üçün bir téke; **47** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Déuelning oghli Eliasaf sun'ghan hediyeleler idi. **48** Yettinchi küni hediye sun'ghuchi Efraim ewladlirining emiri Ammihudning oghli Elishama boldi. **49** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **50** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **51** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **52** gunah qurbanliq üçün bir téke; **53** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Ammihudning oghli Elishama sun'ghan hediyeleler idi. **54** Sekkizinchinchi küni hediye sun'ghuchi Manasseh ewladlirining emiri Pidahzurning oghli Gamaliyel boldi. **55**

U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **56** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **57** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **58** gunah qurbanliq üçün bir téke; **59** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Pidahzurning oghli Gamaliyel sun'ghan hediyeleler idi. **60** Toqquzinchi küni hediye sun'ghuchi Bényamin ewladlirining emiri Gidéonning oghli Abidan boldi. **61** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **62** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **63** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **64** gunah qurbanliq üçün bir téke; **65** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Gidéonning oghli Abidan sun'ghan hediyeleler idi. **66** Oninchi küni hediye sun'ghuchi Dan ewladlirining emiri Ammishaddayning oghli Ahiezer boldi. **67** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **68** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **69** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **70** gunah qurbanliq üçün bir téke; **71** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Ammishaddayning oghli Ahiezer sun'ghan hediyeleler idi. **72** On birinchi küni hediye sun'ghuchi Ashir ewladlirining emiri Okranning oghli Pagiyel boldi. **73** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **74** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **75** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **76** gunah qurbanliq üçün bir téke; **77** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Okranning oghli Pagiyel sun'ghan hediyeleler idi. **78** On ikkinchi küni hediye sun'ghuchi Naftali ewladlirining emiri Énanning oghli Ahira boldi. **79** U sun'ghan hediye éghirliqi bir yüz ottuz shekel kélidighan bir kümüsh légen, éghirliqi yetmiş shekel kélidighan bir kümüsh das bolup, bular muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchendi; ashliq hediye bolsun dep ikkisige zeytun méyi arilashturulghan ésil un toldurulghanidi; **80** on shekel éghirliqta, xushbuy toldurulghan bir altun piyale; **81** köydürme qurbanliq üçün bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq bir erkeq qoza; **82** gunah qurbanliq üçün bir téke; **83** inaqliq qurbanliq üçün ikki buqa, besh qochqar, besh téke, bir yashliq besh erkeq qoza; bular Énanning oghli Ahira sun'ghan hediyeleler idi. **84** Qurban'gah maylinip mesihlen'gen күнде, Israil emirliri qurban'gah'qa sun'ghan hediyeleler: — jemiy on ikki kümüsh légen, on ikki kümüsh das, on ikki altun piyale boldi, **85** herbir kümüsh légenning éghirliqi bir yüz ottuz shekel, herbir kümüsh dasning éghirliqi yetmiş shekel idi; mushu

qacha-quchigha ketken kümüsh muqaddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchen'gende, jemi y ikki ming töt yüz shekel chiqti; **86** xushbuy bilen toldurulghan altun piyale on ikki bolup, muqaddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche ölchen'gende, herbir altun piyalining éghirligi on shekel chiqti; bu altun piyalilarning altuni jemi bir yüz yigirme shekel chiqti; **87** köydürme qurbanliqlar üçün bolghan mallar: — jemi on ikki torpaq, on ikki qochqar, on ikki bir yashliq erkeq qoza idi, herbiri tégisshlik ashliq hediyeleer bilen bille sunuldi; on ikki téke gunah qurbanliqi üçün sunuldi; **88** inaqliq qurbanliqliri üçün sunulghini jemi yigirme töt buqa, atmish qochqar, atmish téke, bir yashliq atmish erkeq qoza idi. Qurban'gah maylinip mesihlinip, uni Xudagha béghishlash yolida sunulghan hediyeleer mana mushular. **89** Musa [Perwerdigar] bilen sözlëshkili jamaet chédirigha kirgen chéghida, u «höküim-guwahliq sanduqi»ning üstidiki «kafaret texti»ning ikki teripidiki kérubning ottarisidin uning öziye gep qilghan awazini anglap turdi; Perwerdigar shu yolda uninggha söz qilatti.

8 Perwerdigar Musagha söz qilip: — **2** Sen Harun'gha: «Sen chiraghlar yaqidighan chaghda yette chiraghning hemmisi chiraghdanning aldini yorutidighan bolsun» dep éytip qoy, — dédi. **3** Harun shundaq qildi; u chiraghdan üstidiki chiraghlarning hemmisini yandurup, xuddi Perwerdigarning Musagha éytqinidek, chiragh nurini chiraghdanning aldini yorutidighan qilip qoydi. **4** Chiraghdanning yasilishi mundaq: u altundin bolqa bilen soqap yasalghan, putidin güllirigiche bolqa bilen soqap chiqirilghan. Perwerdigar Musagha körsetken nusxidek, u chiraghdanni shundaq yasatti. **5** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **6** Sen Israillarning ichidin Lawiylarni tallap kafaret paklighin. **7** Ularni paklash üçün ulargha mundaq qil: «Kafaret süyi»ni ularning bedinige chachqin; andin ular özliri pütin bedinini ustura bilen chüshürsun, kiyimlirini yuyup öziye pak qilsun. **8** Andin kéyin ular bir torpaq bilen shuninggha qoshup ashliq hediyesini, yeni zeytun méyi ileshtürülgen ésil unni keltürsun; sen gunah qurbanliqi üçün yene bir torpaqni keltür. **9** Sen Lawiylarni jamaet chédirining aldigha keltür we pütin Israil jamaatini yighip kel; **10** Lawiylarni Perwerdigarning huzurigha hazir qilghin; andin Israillar kélip qollirini ularning üstige qoysun. **11** Harun Lawiylarni Israillarning «pulanglatma qurbanliq» süpitide Perwerdigarning xizmitini qilsun dep, Perwerdigargha hediye qilsun. **12** Lawiylar qollirini héliqi ikki torpaqning béshigha qoysun; sen birini gunah qurbanliqi bolsun, birini köydürme qurbanliq bolsun, Lawiylar üçün kafaret keltürsun dep Perwerdigargha sun'ghin. **13** Sen andin Lawiylarni Harun bilen uning oghullirining aldida turghuzup, ularni pulanglatma qurbanliq süpitide Perwerdigargha hediye qil. **14** Lawiylar Méningki bolsun dep, sen Lawiylarni ene shu teriqide Israillardin ayrip chiq. **15** Andin Lawiylar kirip jamaet chédirining ishlirini qilsa bolidu; sen ularni paklandur, ularni pulanglatma qurbanliq süpitide hediye qil. **16** Chünki ular Israillar ichide pütünley Manga atalghan; Méning ularni Méningki bolsun dep tallishim ularni Israillarning arisida baliyatquning tunji méwisi ornida qoyghanliqimdur. **17** Chünki Israillarning tunjisi, meyli u insan yaki haywan bolsun, pütünley Manga tewedur; Men Misir zeminida barliq tunjilarni öltürgen küni ularni Özüme muqaddes qilip éliwalghanidim. **18** Méning Lawiylarni u yol bilen tallishim ularni Israillarning ichidiki tunjilirining ornida qoyushum üçündür. **19** We jamaet chédirida Israillarning xizmitide bolsun we Israillarning [gunahini tilep] kafaret keltürsun, shuningdek Israillar muqaddes jaygha yéqinlashqanda ular arisida bala-qaza chiqmusun dep, Men Israillar ichidin Lawiylarni Harun bilen uning oghullirigha

berdim. **20** Musa, Harun we pütkül Israil jamaati Lawiylarni shundaq qildi; Perwerdigarning Lawiylar toghruluq Musagha buyrughinidek Israillar hemmisini beja keltürdi. **21** Lawiylar shundaq qilip özlirini [gunahtin] kaplap, kiyim-kéchéklarini yuyup pakizlidi; Harun ularni pulanglatma qurbanliq süpitide Perwerdigargha hediye qildi; Harun yene ularni paklashqa [gunahini tilep] kafaret qildi. **22** Andin kéyin Lawiylar kirip Harunning aldida, shundaqla uning oghullirining aldida, jamaet chédiri ichidiki ishlarni qilishqa kirishiti; Perwerdigar Lawiylar toghruluq Musagha qandaq buyrughan bolsa, Israillar uni shu boyiche beja keltürdi. **23** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **24** Lawiylarning wezipisi mundaq bolsun: — Yigirme besh yashtin yuqiriliri kirip jamaet chédiri ichidiki ishlarni qilishqa sepke kirsun; **25** ellik yashqa yetkenden kéyin septin chékinip shu xizmetni qilmisun; **26** lékin ular jamaet chédiri ichide qérindashlirigha yademliship, ularning hajatliridin chiqishqa bolidu, emma chédiridiki resmii wezipide bolmisun. Lawiylarning wezipiliri heqqide ulargha ene shundaq qil.

9 Misir zeminidin chiqqandin kéyinki ikkinchi yili birinchi ayda, Perwerdigar Sinay chölide Musagha buyrup: — **2** Israillar békitilgen waqitta ötüp kétish héytini ötküzsun; **3** yeni mushu aynon on tötünchi küni gugumda, békitilgen waqitta, barliq belgilime we qaide-tertip boyiche héytini ötküzünglar, — dédi. **4** Shuning bilen Musa Israillargha söz qilip ötüp kétish héytini ötküzüshni buyrudi. **5** Ular birinchi aynon on tötünchi küni gugumda, Sinay chölide ötüp kétish héytini ötküzdi; Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, Israillar shundaq qildi. **6** Bir nechcheylen bir ölükke téyip kétép napak bolup qalghanliqi üçün, ular shu küni ötüp kétish héytini ötküzelmidi-de, ular shu küni Musa bilen Harunning aldigha kélip Musagha: — **7** Biz ölüp qalghan ademge téyip kétép napak bolup qalghan bolsaqmu, lékin némishqa Israillarning qatarida, békitilgen waqitta Perwerdigargha sunushqa kérek bolghinini élip kélishtin ret qilinimiz? — déyishti. **8** — Toxtap turunglar, men bérip Perwerdigar siler toghranglarda néme buyruydikin, anglap baqay, — dédi Musa ulargha. **9** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **10** Sen Israillargha mundaq dégin: «Siler we silerning ewladliringlar ichide beziler ölüklerge téyip kétép napak bolup qalghan bolsa yaki uzaq seper üstide bolsa, ular yenila Perwerdigar üçün ötüp kétish héytini ötküzüshke bolidu. **11** Undaq kishiler ikkinchi aynon on tötünchi küni gugumda héytini ötküzsun; [héyt taamin] pétir nan we achchiq köktatlar bilen bille yésun; **12** ulardin etige azraqmu qaldurmisun we [qozisining] ustixanliridin birersinimu sundurghuchi bolmisun; ular héytini ötüp kétish héytining barliq belgilimiliri boyiche ötküzsun. **13** Halbuki, pak bolghan, seper üstidimu bolmighan emma ötüp kétish héytini ötküzüshke étibar bermigen kishi bolsa öz xelqidin üzüp tashlinidu; chünki békitilgen waqitta Perwerdigargha sunush kérek bolghinini sunmighanliqi üçün, u öz gunahini öz üstige alidu. **14** Eger aranglarda turuwatqan yat ellik bir musapir Perwerdigar üçün ötüp kétish héytini ötküzüshni xalisa, u ötüp kétish héyti toghrisidiki belgilime we qaide-tertip boyiche ötküzsun; yat ellik musapirlar üçün we zéminda tughulghanlar üçünmu aranglarda shu birla nizam bolsun. **15** Ibadet chédiri tiklen'gen küni, bulut ibadet chédirini, yeni höküim-guwahliq chédirini qaplap turdi; kechtin taki etigen'giche, bulut xuddi ottek ibadet chédirining üstide turdi. **16** Daim shundaq bolatti; [kündüzi] bulut ibadet chédirini qaplap turatti, kéchisi u otta oxshaytti. **17** Qachaniki bulut jamaet chédirining üstide kötürülse, Israillar yolgha chiqatti; bulut qeyerde toxtisa, Israillar shu yerde bargah tiketti. **18** Israillar Perwerdigarning

buyruqi boiye mangatti, Perwerdigarning buyruqi boiye bargah tiketti; bulut ibadet chédirining üstide qanche uzaq toxtisa, ular bargahga shunche uzaq turatti. **19** Bulut ibadet chédirining üstide xéli künlergiche toxtap tursa, Israillarmu Perwerdigarning körsitmisini tutup seperge chiqmaytti; **20** mubada bulut ibadet chédirining üstide peqet birmechke künlä toxtisa, ular Perwerdigarning buyruqi boiye shu waqitta bargah qurup yatatti, andin yene Perwerdigarning buyruqi boiye seperge atlinatti. **21** We mubada bulut yene kötürülse, ular yene yolgha chiqatti; meyli kündüzi yaki kéchisi bulut kötürülsila, ular seperge chiqatti. **22** Bulut ibadet chédirining üstide uzunraq tursa, meyli ikki kün, bir ay, bir yil tursimu, Israillar yolgha chiqmay bargahga turuwéretti; lékin bulut kötürülüp mangsila ular sepirini dawamlashturatti. **23** Perwerdigarning buyruqi bilen ular bargah quratti, Perwerdigarning buyruqi bilen ular seperni dawamlashturatti; ular Perwerdigarning Musaning wastisi bilen bergen emri boiye, Perwerdigarning körsitmisini tutatti.

10 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen özüngge ikki kanay yasatqan; ularni kümüshün soqtur. Ular jamaetni yigishsha, shundaqla jamaetni bargahlarini yigishturup yolgha chiqishqa chaqirish üçün ishilitilidi. **3** Ikki kanay chélin'ghanda pütkül jamaet séning yéninggha jamaet chédiri derwazisining aldigha yighilidighan bolsun. **4** Eger yalghuz biri chélnsa, emirliri, yeni minglighan Israillarning mingbeshiliri séning yéninggha kélip yigihlusun. **5** Siler qattiq yuqiri awaz bilen chalghanda kün chiqishi tereptiki bargahlar yolgha chiqsun. **6** Andin siler ikkinchi qétim qattiq, yuqiri awaz bilen chalghanda jenub tereptiki bargahlar yolgha chiqsun; ular yolgha chiqqan chaghda kanay qattiq, yuqiri awaz bilen chélinishi kérektur. **7** Jamaetni yigishsha chaqiridighan chaghda, kanay chélinglar, emma qattiq, yuqiri awaz bilen chalmanglar; **8** Harunning ewladliri, kahin bolghanlar kanaylarni chalsun; bular silerge ewladmu-ewlad bir ebediy belgilime bolsun. **9** Eger siler öz zémninglarda silerge zulum salghan düshmininglar bilen jeng qilishqa chiqsanglar, qattiq, yuqiri awaz bilen chélinglar. Shuning bilen özünglarning Xudasi bolghan Perwerdigarning aldida yad étilip, düshmininglardin qutulisiler. **10** Buningdin bashqa, xushal künliringlarda, békitilgen héytlinglarda we ayning birinchi künliride, siler köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqlirini sun'ghininglarda, qurbanliqlarning aldida turup kanay chélinglar; shuning bilen [kanaylar] silerni Xudayinglarga esletküchi bolidu; Men Xudayinglar Perwerdigardurmen. **11** Ikkinchi yili, ikkinchi ayning yigirminchü küni bulut höküm-guwahliq chédirining üstidin kötürüldi; **12** shuning bilen Israillar Sinay chölidin chiqip, yol élip seperlirini bashlidi; bulut Paran chölide toxtidi. **13** Bu ularning birinchi qétim Perwerdigarning Musaning wastisi bilen qilghan emri boiye yolgha chiqishi boldi. **14** Yehuda bargahi özining tughi astida qoshun-qoshun bolup aldi bilen yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Amminadabning oghli Nahshon idi. **15** Issakar qebilisi qoshunining bashliqi Zuarning oghli Netanel idi. **16** Zebulun qebilisi qoshunining bashliqi Hélonning oghli Éliab idi. **17** Andin ibadet chédiri chuwulup, Gershonning ewladliri bilen Merarining ewladliri uni kötürüp yolgha chiqti. **18** Ruben bargahi özining tughi astida qoshun-qoshun bolup yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Shidorning oghli Elizur idi. **19** Shiméon qebilisi qoshunining bashliqi Zuri-shaddayning oghli Shelümiyel idi. **20** Gad qebilisi qoshunining bashliqi Déuelning oghli Eliasaf idi. **21** Andin Kohatlar muqeddes buyumlarni kötürüp yolgha chiqti;

ular yétip kélishtin burun ibadet chédirini [kötürgüchiler] kélip uni tiklep qoyushqanidi. **22** Efrain bargahi özining tughi astida qoshun-qoshun bolup yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Ammihudning oghli Elishama idi. **23** Manasseh qebilisi qoshunining bashliqi Pidahzurning oghli Gamaliyel idi. **24** Binyamin qebilisi qoshunining bashliqi Gidéonning oghli Abidan idi. **25** Dan bargahi hemme bargahlarning arqa muhapizetchisi bolup, özining tughi astida qoshun-qoshun bolup yolgha chiqti; qoshunning bashliqi Ammishaddayning oghli Ahiezer idi. **26** Ashir qebilisi qoshunining bashliqi Okranning oghli Pagiyel idi. **27** Naftali qebilisi qoshunining bashliqi Énanning oghli Ahira idi. **28** Bular Israillar yolgha chiqqanda qoshun-qoshun bolup méngish tertipi idi; ular shu teriqide yolgha chiqti. **29** Musa özining qéynatisi, Midiyanliq Réuelning oghli Hobabqa: — Biz Perwerdigar wede qilghan yerge qarap seper qiliwatimiz, U: «Men u yerni silerge miras qilip bérimen» dégen; özlirining biz bilen bille méngishlirini ötünimen, biz silige yaxshi qaraymiz, chünki Perwerdigar Israil toghruluq bext-saadet ata qilmen dep wede bergen, — dédi. **30** Lékin Hobab Musagha: — Yaq, men öz yurtum, öz uruq-tughqanlirimgha kétkim; — dédi. **31** Musa uninggha: Bizdin ayirilip ketmisile; chünki sili chölide qandaq bargah qurishimiz kéreklikini bilila, sili bizge köz bolup bersile. **32** Shundaq boliduki, biz bilen bille barsila, kelgüsida Perwerdigar bizge qandaq yaxshiliq qilsa, bizmu silige shundaq qilimiz! — dédi. **33** Israillar Perwerdigar téghidin yolgha chiqip üç kün yol mangdi; Perwerdigarning ehde sanduqi ulargha aram alidighan yer izdep ularning aldida üç kün yol bashlap mangdi. **34** Ular chédirlirini yigishturup yolgha chiqidighan chaghlarda, Perwerdigarning buluti hamon ularning üstide bolatti. **35** Ehde sanduqi yolgha chiqidighan chaghda Musa: «Ornungdin turghaysen, i Perwerdigar; düshmenliring tiripiren bolsun; Sanga öchler yüzüngning aldidin qachsun!» — deytti. **36** Ehde sanduqi toxtighan chaghda u: «Qaytip kelgeysen, i Perwerdigar, minglighan-tümenligen Israil xelqi arisigha qaytip kelgeysen!» — deytti.

11 We shundaq boldiki, xelq ghotuldishatti, ularning ghotuldashliri Perwerdigarning quliqigha yétip intayin rezil anglandi; U bu sözlerni anglidi we Uning ghezipi qozghaldi; Perwerdigarning ot-yalquni ularning arisida tutiship, bargahning chétidiki bezilerni köydürüşke bashlidi. **2** Xelq bu chaghda Musagha yalwuriwidi, Musa Perwerdigardin tilidi; shuning bilen ot pesiyip öchti. **3** Perwerdigarning oti ularning otturisida tutashqanliq üçün u u yerge «Taberah» dep at qoydi. **4** Ularining arisidiki shalghut kishilerning nepsi taqildap ketti, Israillarmu yene yigilashqa bashlidi: «Emdi bizge kim gösh béridu? **5** Hélimu ésimizdiki, biz Misirdiki chaghlarda pul xejlimye turupmu béliq yéyleyttuq, yene terxemek, tawuz, piyaz we küde piyaz bilen samsaqmu bar idi. **6** Mana bu yerde hazir köz aldimizda mannadin bashqa héchnéme yoq, emdi bizning jénimizimu qurup kétiwatidu» déyishti. **7** Manna goya yumghaqstü uruqigha, körünüshi goya kehriwagha oxshaytti. **8** Kishiler uyan-buyan chépip uni yigip, bezide yarghunchaqa ézip, bezide hawanchida soqup, ya bezide qazanda pishurup nan qilip yeytti; temi zeytun mayliq toqachlarga oxshaytti. **9** Kéchide bargahqa shebnem chüshkende, mannamu shuning üstige chüshetti. **10** Musa xelqingn ailimu-aile herbiri öz chédirining ishiki aldida yigha-zar qilishiwatqinini anglidi; bunungha Perwerdigarning ghezipi qattiq qozghaldi, bu ish Musaning neziridimu yaman köründi. **11** Musa Perwerdigargha: — Sen bu barliq xelqingné éghir yükini manga artip qoyup, men qulungni némishqa bundaq qiynaysen; némishqa men

Séning aldingda iltipat tapmaymen? **12** Ya men bu pütün xelqge hamilidar bolup, ularni tughdummu? Sen téxi manga: «Sen ularni Men qesem ichip ularning ata-bowilirigha miras qilghan shu yerge yetküzgüche, xuddi baqqan atisi emchektiki bowaqlari baghrigha alghandek baghringgha élip kütürüp mang» dewatisen? **13** Men bu xelqge nedin gösh tépib béreleymen? Chünki ular manga yiglap: «Sen bizge yögüdek gösh tépib ber!» déyishmekte. **14** Men bu xelqni kütürüshni yalghuz üstümge élip kételmeydikennen, bu ish manga bek éghir kéliwatidu. **15** Eger Sen manga mushudaq muamile qilmaçqi bolsang, men ötünüp qalay, bu xarab halitimni manga körsetmey, iltipat qilip ménü öltürüwet! — dédi. **16** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — Israil aqsqaalliri ichidin, sen yéningha tonuydighan xelq aqsqaalliri we beglerdin yetmishni tallap yighe, ularni jamaet chédirining aldigha ekel. Ular séning bilen bille shu yerde tursun. **17** Men shu yerge chüshüp séning bilen sözlishimen; we séning üstüngde turuwatqan Rohni élip ularning üstigimu bölüp qoyimen. Shuning bilen ular sen bilen bille xelqni kütürüsh mes'uliyitini üstige alidu, andin sen uni özüng yalghuz kütürmeydighan bolsen. **18** Sen xelqge mundaq dégin: «Ete gösh yiyishke teyyarlinip özenglerni [Xudagha] atap paklanglar; chünki siler Perwerdigarning quligini aghritip yiglap: «Emdi kim bizge gösh beridu? Ah, Misirdiki halimiz bek yaxshi idi!» dégenidinglar emesmu? Perwerdigar derweqe silerge gösh béridu, siler uningdin yeysiler. **19** Siler bir kün, ikki kün emes, besh kün, on kün emes, yigirme künmu emes, **20** belki pütün bir ay yeysiler, taki burninglardin étilib chiqip hö bolghuche yeysiler; chünki siler aranglarda turuwatqan Perwerdigarni mensitmey, uning aldida yiglap turup: «Biz néme üçün Misirdin chiqtuq?» — dédinglar». **21** Musa: — Men ularning arisida turuwatqan bu xelqtni yolgha chiqalaydighan erkeklar alte yüz ming tursa, Sen téxi: «Men ularni gösh yeydighan, hetta pütün bir ay gösh yeydighan qilimen» deysen; **22** emise qo, kala padilirining hemmisi soyulsa ulargha yétemdu? Yaki déngizdiki hemme béliq ulargha tutup bérisle, ularning yiyishige yitermu? — dédi. **23** Shuning bilen Perwerdigar Musagha: — Perwerdigarning qoli qisqa bolup qaqtimu? Emdi körüp baqqine, Méning sanga dégen sözüm emelge ashurulamdu-yoq? — dédi. **24** Shuning bilen Musa chiqip Perwerdigarning sózini xelqge yetküzdi we xelq ichidiki aqsqaallardin yetmish ademni tallap yighip ularni jamaet chédirining etrapida turghuzdi. **25** Andin Perwerdigar bulut ichidin chüshüp, Musa bilen sözlishop, uningdiki Rohnin élip yetmish aqsqaalgha qoydi; Roh ularning üstige qonushi bilen ular bésharet bérisheke kirishti. Lékin shu waqittin kéyin ular undaq qilmidi. **26** Lékin u chaghdá ularidin ikki adem bargahta qaldi; birsining ismi Eldad, ikkinchisi Médad idi (ular eslide aqsqaallarning arisida tizimlan'ghanidi, lékin ibadet chédirigha chiqmay qalghanidi). Roh ularning üstidimu qondi we ular bargah ichide bésharet bérisheke bashlidi. **27** Yash bir yigit yügürüp kélip Musagha: — Eldad bilen Médad bargahta bésharet bériwatidu, — dédi. **28** Musaning xizmetkari, Musa tallighan serxil yigitliridin biri, Nunning oghli Yeshua qopup: — I xojam Musa, ularni tosupghayla, — dédi. **29** Lékin Musa uninggha: — Sen méning sewebidin heset qiliwatamsen? Perwerdigarning pütün xelqi peyghember bolup ketse idi, Perwerdigar Özining Rohini ularning üstige qoysa idi! — dédi. **30** Shuning bilen Musa bilen Israil aqsqaallirining hemmisi bargahqa qaytip kétishti. **31** Emdi Perwerdigar aldin bir shamal chiqip, u déngiz tereptin bödümlerni uchurtup kélip, bargahning etrapigha yéyiwettti; bödümler bargahning u terpidimu bir künlik yol, bu terpidimu bir künlik yol kelgüdek yer yüzini ikki gez égzilikte kelgüdek qapladi. **32** Xelq ornidin turup pütkül shu

küni, shu kéchisi we etisi pütün kün bödüne tutup yighe, eng az dégenlirimu alahazal ikki xomir yighe; ular bularni bargahning töt etrapigha özliri üçün yéyishti. **33** Ular göshni chaynap ézip bolmay, gösh téxi chishliri arisida turghanda, Perwerdigarning ghezipi ulargha qozghilip, xelqni intayin éghir bir waba bilen urdi. **34** Shunga kishiler shu yerni «Intayin-Hattawah» dep atidi; chünki ular shu yerde nepsi taqildighan kishilerni yerlikke qoyghanidi. **35** Kéyin xelq Qibrot-Hattawahnin yolgha chiqip Hazirotaq kélip, Hazirota toxtidi.

12 Meriyem bilen Harun Musaning hebeslik qizni xotunluqqa alghini üçün uninggha qarshi söz qildi (chünki u hebeslik bir qizni alghanidi). **2** Ular: — Perwerdigar peqet Musa bilenla sözlishop, biz bilen sözleshmeptimu? — déyishti. Bu gepni Perwerdigar anglidi. **3** Musa dégen bu adem intayin kemter-mömin adem bolup, bu terepte yer yüzidikiler arisida uning aldigha ötidighini yoq idi. **4** Perwerdigar Musa, Harun we Meriyemge tuyuqsiz: — Siler üçünlugh jamaet chédirigha kélinglar, — dédi. Üchilisi chiqip keldi. **5** Andin Perwerdigar [ershtin] bulut tüwrüki ichide chüshüp, jamaet chédirining aldida toxtap, Harun bilen Meryemni qichqiriwidi, ular aldigha keldi. **6** U ulargha: — Emdi siler gépimni anglanglar, eger silerning aranglarda peyghember bolsa, Men Perwerdigar alamet körtüshüste uninggha özümnü ayan qilimen, chüshide uning bilen sözlishimen. **7** Lékin qulum Musagha nisbeten undaq emes; u barliq ailem ichide tolimu sadiqtur; **8** Men uning bilen tépishmaq éytip olturmay, yüzüm yüz turup biwasite sözlishimen; u Men Perwerdigarning qiyapitini köreleydu. Emdi siler némishqa qulum Musa toghruluq yaman gep qilishtin qorqmidinglar? — dédi. **9** Perwerdigarning otluq ghezipi ulargha qozghaldi we u kétép qaldi. **10** Shuning bilen bulut jamaet chédiri üstidin ketti, we mana, Meryem xuddi ap'aq qardek pése-maxaw bolup ketti; Harun burulup Meryemge qariwidi, mana, u pése-maxaw bolup qalghanidi. **11** Harun Musagha: — Way xojam! Nadanliq qilip gunah ötküzüp qoyghanliqimiz sewebidin bu gunahni bizning üstimizge artmighaysen. **12** U tughdighan baliqdek chiqqandila bedini yérim chirik, ölüq tuughulghan baliqdek bolup qalmighay! — dédi. **13** Shuning bilen Musa Perwerdigargha: — I Tengri, uning késilini saqayitwetken bolsang, — dep nida qildi. **14** Perwerdigar Musagha: — Eger atisi uning yüzige tükürgen bolsa, u yette kün xijilchilik ichide turghan bolatti emesmu? Emdi u bargahning sirtigha yette kün qamap qoyulsun, andin u qaytip kelsun, — dédi. **15** Shuning bilen Meryem bargah sirtigha yette kün qamap qoyuldi, taki Meryem qaytip kelgüche xelq yolgha chiqmay turup turdi. **16** Andin kéyin xelq Hazirottin yolgha chiqip, Paran chölide bargah qurdi.

13 Perwerdigar Musagha söz qilip: — **2** Men Israillargha miras qilip bergén Qanaan zéminini charlap kélisheke ademlerni ewetkin; herbir ata jemetke tewe qebilidin birdin adem chiqirilsun, ular öz qebilisidiki emir bolsun, — dédi. **3** Musa Perwerdigarning emri boyiche, ularni Paran chölidin yolgha saldi; ularning hemmisi Israillarning bashliri idi. **4** Töwendikiler ularning ismliri: — Ruben qebilisidin Zakkurning oghli Shammuya, **5** Shiméon qebilisidin Xorining oghli Shafat, **6** Yehuda qebilisidin Yefunnehning oghli Kaleb, **7** Issakar qebilisidin Yüstüpnung oghli Igal, **8** Efraim qebilisidin Nunning oghli Hoshiya, **9** Binyamin qebilisidin Rafuning oghli Palti, **10** Zebulun qebilisidin Sodining oghli Gaddiyel, **11** Yüsiip qebilisidin, yeni Manasseh qebilisidin Susining oghli Gaddi, **12** Dan qebilisidin Gimallining oghli Ammiyel, **13** Ashir qebilisidin Mikailning oghli Setur, **14** Naftali qebilisidin Wofsinung oghli

Nahbi, **15** Gad qebilisidin Makining oghli Géuel. **16** Mana bular Musa charlap kélinglar dep Qanaan zéminigha ewetken ademlerning ismi. Musa Nunning oghli Hoshiyani Yehoshuya dep atidi. **17** Musa ularni charlap kélishe Qanaan'gha seperwer qilib: — Siler mushu yerdin Negew chöli terepe qarap ménginglar, andin taghliq rayon'gha chiqinglar. **18** U yerning qandaq ikenlikini, u yerdikilerning küchlik-ajzliqini, az yaki köplükini körüp béqinglar; **19** ular turuwatqan yerning qandaq ikenlikini, yaxshi-yamanliqini körünglar; ular turuwatqan sheherlerning qandaq ikenlikini, bargahliq sheher yaki sépil-qelelik sheher qandaq ikenlikini; **20** u yerning mumbet yaki mumbetsiz ikenlikini, del-dexlirining bar-yoqluqini körüp kélinglar. Yüreklikrek bolup, méwe-chiwiliridin alghach kélinglar, — dédi. Bu chagh del üzüm piship qalghan waqit idi. **21** Ular shu tereplerge chiqip, zéminni Zin chölidin tartip taki Hamat éghzining yénidiki Rehobqiche bérip charlashti. **22** Ular jenub terepte Hébron'gha bardı, u yerlerde Anaqiylarning ewladiridin Ahiman, Shishay, Talmay dégenler oturushluq idi. Eslide Hébron shehiri Misirdiki Zoon shehiridin yette yil ilgiri yasalghan idi. **23** Ular «Eshkol jilghisi»gha keldi, u yerde bir sap üzümü bar bir üzüm shéxini késip, bir baldaqqa ésip ikki ademe kötürgüzüp mangdi; ular azraq anar bilen enjürmu élip qaytip keldi. **24** Israillar shu yerde késwalghan eshu üzüm sewebidin u yer «Eshkol jilghisi» («[üzüm sapiqi jilghisi]») dep ataldi. **25** Ular qiriq kündin kéyin u yerlarni charlap tügitip, qaytip keldi. **26** Ular kélip, Paran chöllükidiki Qadeshte Musa, Harun we pütün Israil jamaiti bilen körüshti. Ular ikkiylen'ge hem pütkül Israil jamaitige melumat berdi hem zéminning méwilirini ulargha körsetti. **27** Ular Musagha melumat bérip: — Biz özliri béringlar dégen yerlerde barduq, rasttınla süt bilen hesel éqip turidighan yer iken, mana bular shu yerning méwiliri. **28** Biraq u yerdikiler bek küchtüngür iken, sheherler sépilliq bolup hem puxta-heywetlik iken. Uning üstige, biz u yerde Anaqiylarning ewladiririmu kördüq. **29** Amalekler jenub terepte turidiken; Hittiyar, Yebusiyar, Amoriylar taghlarda turidiken; Qanaaniylar déngiz boylirida we Iordan deryasi boylirida turidiken, — dédi. **30** Kaleb Musaning aldida köpchilikni tinchitip: — Biz derhal atlinip bérip u yerni igileyli! Chünki biz choqum ghalip kélimiz — dédi. **31** Lékin uning bilen bille chiqqan bashqilar bolsa: — Ular bizdin küchlik iken, shunga ulargha hujum qilsaq bolmaydu, — déyishti. **32** Andin charlighuchilar özliri charlap kelgen zéminning ehwalidin Israillargha yaman melumat bérip: — Biz kirip charlap ötken zémin bolsa öz ahalisini yeydighan zémin iken; biz u yerde körgenlerning hemmisi yoghan ademler iken. **33** Biz u yerlerde «Nefilyer» dégen [gigant] ademlerni kördüq (derweqe Anaqiylarning ewladiri Nefilyerlerin chiqqandur); biz özimizge qarisaq chéketkidek turidikenmiz, biz ularghimu shundaq körinidikenmiz, — dédi.

14 Shuning bilen barliq jamaet dad-peryad kötürüp yighlidi; ular kéchiche yigha-zar qiliship chiqti. **2** Israillar Musa bilen Harun'gha tapa-tene qilib: — Biz baldur!a Misirda ölüp ketsek boptiken! Mushu chöl-jeziride ölüp ketsek boptiken! **3** Perwerdigar némishqa bizni qilich astida ölsün, xotun bala-chaqilirimiz bulinip, [düşmenning] oljisi bolsun dep bizni bu yerge bashlap kelgendu? Uningdin köre, Misirgha qaytip ketkinimiz yaxshi emesmu? — dep ghotuldashiti. **4** Shuning bilen ular bir-birige: — Bashqidin bir bashliq tiklep Misirgha qaytip kéteyli, — déyishti. **5** Musa bilen Harun pütün Israil jamaiti aldida yiqilip düm yatti. **6** Shu yerni charlap kelgenler ichidiki Nunning oghli Yeshua bilen Yefunnehning oghli Kaleb kiyimlerini yirtip, **7** pütün Israil jamaetchilikige: — Biz charlap

kélishe ötüp barghan zémin intayin bek yaxshi zémin iken. **8** Eger Perwerdigar bizdin söyünse, bizni shu zémin'gha, yeni hesel bilen süt éqip turidighan shu zémin'gha bashlap bérip, uni bizge béridu. **9** Siler peqet Perwerdigargha asiqliq qilmanglar! U zéminidikilerdin qorqmaqnglar, chünki ular bizge nisbeten bir ghizadur; ularning panahdarliri ulardin ketti, Perwerdigar bolsa biz bilen bille; ulardin qorqmaqnglar, — dédi. **10** Halbuki, pütkül jamaet terep-terepitin: — U ikkisini chalma-késeq qilib öltürüwéteyli, déyishti. Lékin Perwerdigarning julasi jamaet chédirida Israillargha ayan boldi. **11** Perwerdigar Musagha: — Bu xelqi Méni qachan'ghiche mensitmeydu? Gerche ularning otturida shunche möjizilik alametlerni yaratqan bolsammu, lékin ular Manga qachan'ghiche ishinishmeydiken? **12** Men ularni waba bilen urup yoqitimen, shuning bilen séni ulardin téximu chong we qudretlik bir el qilimen, — dédi. **13** Musa bolsa Perwerdigargha mundaq dédi: — «Bundaq bolidighan bolsa bu ishni misirliqlar anglap qalidu, chünki Sen ulugh qudriting bilen bu xelqni ularning arisidin élip chiqqaniding; **14** we Misirliqlar bu ishni shu zémindiki xelqlerimu éytidu. U zémindiki ahalimu Sen Perwerdigarning bu xelqning arida ikenlikingni, Sen Perwerdigarning ularning aldida yüzümüyüz körün'genlikingni, Séning buluting daim ulargha saye chüshürüp kelgenlikini, shundaqla Séning kündüzi bulut tüwrükide, kéchisi ot tüwrükide ularning aldida mangghanliqingni anglianighan. **15** Emdi Sen bu xelqni xuddi bir ademni öltürgende öltürüwetseng, Séning nam-shöhritingni anglihan ularning hemmisi: **16** «Perwerdigar bu xelqni Özi ulargha bérishke qesem qilghan zémin'gha bashlap baralmaydighanliqi üçün, shunga ularni eshu chöl-jeziride öltürüwétiptu» dep qalidu. **17** Emdi ötünimenki, Rebbim qudritingni jari qildurghaysen, Özüngning: **18** «Perwerdigar asanliqche achchiqlanmaydu, Uning méhir-muhebbiti téship turidu; U gunah we itaetsizlikni kechüridu, lékin gunahkarlarni hergiz gunahsiz dep qarimaydu, atilarning qebihlikini atisidin balisighiche, hetta newre-chewirilirigiche ularning üstige yükleydu» dégingindek qilghaysen. **19** Méhriy-shepqiqtning kengirlik boyiche, Misirdiki chaghdin taki hazirghiche daim kechürüp kelgingindek, bu xelqning qebihlikini kechürgeysen!». **20** Perwerdigar: — «Boptu, sen dégendek ularni kechürdüm. **21** Lékin Öz hayatim bilen qesem qilimenki, pütkül yer yüzi Men Perwerdigarning shan-sheripi bilen tolidu. **22** Halbuki, Méning julayimni, Misirda we chöl-jeziride körsetken möjizilik alametlerimni körüp turupmu Méni mushundaq on qétimlap sinap yene awazimgha qulaq salmighanlar, **23** Men qesem ichip ularning ata-bowilirigha miras qilib bérimen dégen u zéminni hergiz körelmeydu; Méni mensitmigenlerdin birimu u yurtni körelmeydu. **24** Lékin özide bashqiche bir rohning bolghini, pütün qelbi bilen Manga egeshkini üçün qulum Kalebni u kirgen yerge bashlap kirimen; uning ewladirimu u yerge mirasxor bolidu. **25** (shu chaghda Amalekler bilen Qanaaniylar [taghliq] jilghilarda turuwatatti) — Ete siler yolunglardin burulup, Qizil Déngizgha baridighan yol bilen méngip chölge seper qilinglar» — dédi. **26** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilib mundaq dédi: **27** — Men Méning yaman gépimni qilib ghotuldishidighan bu rezil jamaetke qachan'ghiche chidishim kérek? Israillarning Méning yaman gépimni qilghanliri, shu [toxtawsiz] ghotuldashirining hemmisini anglidim. **28** Sen ulargha: — Perwerdigar mundaq deydu: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, xep, Men silerge qilqimigha kirgen sözliringlar boyiche muamile qilmaydighan bolsam! **29** Silerning ölükinglar mushu chölde yatidu; silerning ichinglarda sanaqtin ötküzülgenler, yeni yéshi yigirmidin ashqan, Méning yaman gépimni qilib ghotuldighanlarning

hemmi pütün sani boyiche **30** Silerge qol kötürüp [qesem qilip], turalghunglar qilip bérimen dégen zémín'gha héch kirelmeýdu; peqet Yefunnehning oghli Kaleb bilen Nunning oghli Yeshuala kiridu. **31** Silerning kichik baliliringlar, yeni «Bulinip, düshmenning oljisi bolup qalidu» déyilgenlarni Men bashlap kirimen, ular siler kemsitken u zémindin behrimen bolidu. **32** Biraq siler bolsanglar, siler yiqilip, ölükünglar bu chölde qalidu. **33** Silerning baliliringlar buzuqluq-wapasizliqlarning elimini tartip, ölükünglar chölde yoqalghuche, bu chölde qiriq yil sergerdan bolup yüridu. **34** Silerning shu zéminni charlighan künliringlarning sani boyiche, qiriq künning herbir künini bir yil hésablap, qebihlikliringlarni qiriq yil öz üstünglarga élip yürüsil; shu chaghda Méning özünglardin yatlashqinimning néme ikenlikini bilip yétisiler» — dégin. **35** Men Perwerdigar shundaq dégenikenmen, yigihlip Manga qarshi chiqqan bu rezil xelq jamaitige Men choqum shundaq qilimen; ular mushu chöl-jerizide yewétilidu, shu yerde ölüdu. **36** Musa u zéminni charlap kélishe ewetkenler qaytip kelgende, u zémín toghruluq yaman xewer élip kélishe bilen pütün jamaetni ghotulditip, Musaning yaman gépini qilghuzghanlar, **37** yeni u zémín toghruluq yaman xewer ekelen bu kishilarning hemmisi waba késili tégip Perwerdigarning aldida öldi. **38** Zéminni charlap kélishe barghan ademler ichidin peqet Nunning oghli Yeshua bilen Yefunnehning oghli Kalebta hayat qaldi. **39** Musa bu geplerni pütkül Israil jamaitige éytiwidi, hemmisi bek hesret chekti. **40** Ular etigen tang atqanda turup taghqa chiqip: — Mana biz kelduq! Perwerdigar éytqan yurtqa chiqip hujum qilayli; chünki biz gunah qilduq, — déyishti. **41** — Siler yene némishqa Perwerdigarning emrige xilapliq qilisiler? — dédi Musa, — Bu ish ghebilik bolmaydu! **42** Perwerdigar aranglar bolmighachqa, düshmenning qilichi astida ölüp, meghrup bolmasliqlinglar üçün hujumgha chiqmanglar. **43** Chünki Amalekler bilen Qanaaniylar u yurta, silerning aldinglarda turidu; siler qilich astida ölüp kétésiler; chünki siler Perwerdigardin ténip kettinglar, Perwerdigar siler bilen bille bolmaydu. **44** Lékin, gerche Perwerdigarning ehde sanduqi we Musa bargahtin qozghalmighan bolsimu, ular yenila öz meyliche taghqa chiqip hujumgha ötti. **45** Shuning bilen Amalekler bilen shu taghda turushluq Qanaaniylar chüshüp ularni taki Xormahghiche qorghlap, bitchit qilip qirghin qildi.

15 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — Siler makanlishishinglar üçün silerge teqdim qilip bérédighan zémín'gha kirgen chéghinglarda, **3** eger Perwerdigargha atap otta sunulidighan, uninggha xushbuy bolsun dep birer hediye-qurbanliq qilmaqchi bolsanglar, qurbanliq kala yaqoy-öchke padisidin bolsun. U köydürme qurbanliq bolsun, qesemni ada qilish qurbanliq bolsun, ixtiyariy qurbanliq yaqoy silerge békítilgen héytlardiki zörür qurbanliq bolsun, **4** qurbanliq sun'ghuchi kishi Perwerdigargha atighinigha bir ashliq hediyesini qoshup keltürsun. Köydürme qurbanliq yaqoy bashqa qurbanliq qozu bolsa, undaqaq ashliq hediyesi zeytun méyidin bir hinning töttin biri ileshtürülgen ésil undin efahning ondin biri bolsun; uninggha yene sharab hediyesi süpitide töttin bir hin sharabni qoshup sunsun. **6** Qurbanliqning qochqar bolsa, sen uninggha ashliq hediyesi süpitide üçtin bir hin zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin ikkisi bolsun **7** we sharab hediyesi süpitide töttin bir hin sharabni qoshup sunsun; bular Perwerdigargha xushbuy chiqarsun dep sunulsun. **8** Eger sen Perwerdigargha köydürme qurbanliq, yaqoy qesem ada qilish qurbanliq yaqoy inaqliq qurbanliq süpitide torpaq

atighan bolsang, **9** undaqaq torpaqqa ashliq hediye süpitide yérim hin zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin üçini, **10** sharab hediye süpitide yérim hin sharabni qoshup sun'ghin; bular Perwerdigargha atilip otta sunulup, xushbuy chiqarsun dep keltürilsun. **11** Herbir sunulghan torpaq, qochqar, qozu yaqoy oghlaqqa nisbeten mushundaq qilinsun. **12** Siler sunidighininglarning sani boyiche, herxil qurbanliqning sanigha qarap shundaq qilisiler. **13** Shu zéminda tughulghanlaning hemmisi Perwerdigargha xushbuy chiqarsun dep, otta sunulidighan qurbanliq qilmaqchi bolsa ene shundaq qilinsun. **14** Shuningdek siler bilen bille turuwatqan musapir yaqoy ewladmu-ewlad siler bilen bille turuwatqanlar bolsa, xushbuy chiqarsun dep otta sunulidighan qurbanliq qilmaqchi bolsa, siler qandaq qilghan bolsanglar, ularmu shundaq qilinsun. **15** Pütkül jamaette, meyli siler bolunglar yaqoy siler bilen bille turuwatqan musapir bolsun, hemminglar üçün oxshash bir belgilime bolidu; siler üçün dewrmu-dewr ebediy bir belgilime bolidu; Perwerdigar aldida siler qandaq bolsanglar, musapirlarmu shundaq tur. **16** Silergimu, aranglarda turuwatqan musapirlarghimu oxshash bir qanun-belgilime, oxshash bir höküm bolsun. **17** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **18** Sen Israillargha söz qilip ulargha mundaq dégin: — «Siler Men silerni ekiridighan zémín'gha yétip barghanda, **19** shu yerdin chiqqan ashliqni yeydighan chéghinglarda, Perwerdigargha bir «kötürme hediye» teqdim qilinglar. **20** Siler herbir yéngi xémirdin pishqan nanlardin birini «kötürme hediye» qilip teqdim qilinglar; siler uni teqdim qilghanda xuddi xamanning «kötürme hediye»sighe oxshash bolsun. **21** Dewrdin-dewrge siler deslepki hosuldin chiqqan xémirdin bir nanni «kötürme hediye» süpitide Perwerdigargha sununglar. **22** Eger siler özünglar bilmey ézip gunah qilip, Perwerdigarning Musagha buyrughan bu barliq emirlirige emel qilmighan bolsanglar, **23** yeni Perwerdigar buyrughan kündin étibaren barliq ewladliringlarihiche Perwerdigarning Musaning wastisi bilen silerge buyrughan barliq ishligraha emel qilmighan bolsanglar, **24** jamaet shundaq birer gunahning bilmey ötküzülgenlikidin xewersiz bolsa, undaqaq pütkül jamaet Perwerdigargha xushbuy chiqarsun dep yash bir torpaqni köydürme qurbanliq süpitide sunsun hemde qaide-nizam boyiche uninggha munasiwetlik ashliq hediye bilen sharab hediyesi qoshup sunsun, we uning üstige bir tékini gunah qurbanliq süpitide sunsun. **25** Shu yol bilen kahin pütkül Israil jamaiti üçün kafaret keltürüp, bu gunah ularidin kechürtüm qilinidu; chünki bu bilmey ötküzüp qoyghan gunah we ular özlirining bilmey ötküzüp qoyghan gunahi üçün qurbanliq, yeni Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliq we gunah qurbanliqini birlikte Perwerdigar aldigha sun'ghan. **26** Bu gunah pütkül Israil jamaiti bilen ularning arisida turuwatqan musapirlarning hemmisidin kechürtüm qilinidu, chünki bu pütkül xelq bilmey turup ötküzüp qoyghan gunah tur. **27** Eger bir kishi bilmestin gunah qilip qoyghan bolsa, u bir yashliq bir chishi oghlaqni gunah qurbanliq süpitide sunsun. **28** Kahin shu yol bilen bilmey gunah qilip qoyghan adem üçün kafaret keltüridu; uning üçün kafaret keltürse uning Perwerdigar aldida bilmey ötküzgen gunahi uningdin kechürtüm qilinidu. **29** Bilmey birer sewenlik ötküzüp qoyghan barliq kishilerge, meyli shu zéminda tughulghan Israillar bolsun yaqoy ularning arisida turuwatqan musapirlargha bolsun, — silerning hemminglarga oxshash bir qanun-belgilime tetbiqlinidu. **30** Lékin yüririkini qaptek qilip ish körgen kishi, meyli u zéminda tughulghan bolsun yaqoy musapir bolsun, Perwerdigargha haqaret keltürgen bolidu; u hamam öz xelqidin üzüp tashlinidu. **31**

U Perwerdigarning sözini mensitmigeniki, Perwerdigarning emrige xilapliq qilghaniken; shuning üçün u choqum üzüp tashlinidu; gunahi özining béshigha chüshidu. **32** Israillar chöl-jeziridiki waqitlirida, bir kishining shabat künide otun tergenliki bayqaldi. **33** Otun tériwatqanliqini bayqap qalghanlar uni Musa, Harun we pütkül jamaetning aldigha élip keldi. **34** Uni qandaq bir terep qilish kérekliki téxi körsitilmigechke, ular uni qamap qoydi. **35** Perwerdigar Musagha: — U adem öltürülmise bolmaydu; pütün jamaet uni bargahning téshigha ephiqip chalma-késeq qilip öltürsun, — dédi. **36** Andin pütün jamaet u ademni bargah sirtigha ephiqip, xuddi Perwerdigar Musagha buyrughandek, chalma-késeq qilip öltürdi. **37** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **38** Sen Israillargha mundaq dégin, ular ewladmu-ewlad kiyim-kécheklirining chörisige chuchilarni toutsun hem burjikidiki chuchilirining herbirige kök shohna tikip qoyun; **39** bu xil chuchilar silerning uni tikip turushunglar üçün bolidu; uni körgende Perwerdigarning barliq emrlirini ésinglarda tutup, ulargha emel qilishinglar üçün bu silerge bir esletme bolidu; shuningdek silerning hazirqidek özünglarning könglünglar we közünglarning keynige kirip, qatirap buzuqluq qilip ketmeslikinglar, **40** Méning barliq emrlirimni este tutushunglar hem uninggha emel qilip, Xudayinglarga atap pak-muqeddes bolushunglar üçün bolsun. **41** Men Xudayinglar bolush üçün silerni Misir zéminidin élip chiqqan Perwerdigardurmen; Men Perwerdigar Xudayinglardurmen.

16 Lawiyning ewrisi, Kohatning newrisi, Izharining ogli Korah we Rubenning ewladliridin Éliabning oghulliri Datan bilen Abiram we Peletning ogli On **2** Israillar ichidiki jamaet emirliri bolghan, jamaet ichidin saylap chiqilghan mötiwerlerdin ikki yüz ellik kishini bashlap kélip Musagha qarshi chiqti. **3** Ular yighilip Musagha qarshi hem Harun'gha qarshi chiqip: — Siler heddinglardin bek ashtinglar, pütkül jamaetning hemmisi pak-muqeddes, Perwerdigarmu ularning arisida, shundaq turughluc siler néme dep özünglerni Perwerdigarning jamaetidin üstün qoyusiler? — dédi. **4** Musa ularning gépini anglap düm yiqilip, Korah bilen uning guruhidikilerge söz qilip: — Ete etigende Perwerdigar kimlerning Özige mensup ikenlikini, kimlerning pak-muqeddes ikenlikini ayan qilidu; shu kishini Özige yéqinlashturidu; kimni tallighan bolsa, uni Özige yéqinlashturidu. **6** Siler mundaq qilinglar: — Sen Korah we séning guruhingdikiler hemmisi xushbuydanlarni epkélinglar; **7** ete Perwerdigarning aldida xushbuydanlarga ot yéqip, xushbuyini uning üstige qoyunglar; Perwerdigar kimni tallisa, shu muqeddes-pak bolghan bolsun! Ey siler Lawiyar, heddinglardin bek ashtinglar! — dédi. **8** Musa yene Korahqa: — I Lawiyar, gépimge qulaq sélinglar. **9** Israilning Xudasi Perwerdigar silerni Özining chédirining ishlerini qilsun dep hemde jamaetning aldida ularning xizmitide bolsun dep Özige yéqinlashturush üçün silerni Israil jamaetidin ayrip chiqqan — yeni Perwerdigar séni we séning hemme qérindashliring bolghan Lawiyning ewladlirini birdek Özige yéqinlashturghanliq silerche kichik ishmu? Siler yene téxi kahinliq wezipisini tama qiliwatamsiler? **11** Shu wejdin sen we séning guruhingdikiler hemmisi yighilip Perwerdigargha qarshi chiqiwétipiler-de; Harun némedi, siler uning üstidin shunchilik aghrinip ghotuldiship ketküdek? — dédi. **12** Musa Éliabning ogli Datan bilen Abiramni qichqirip kélishe adem ewetiwi, ular: — Barmaymiz! **13** Séning bizni süt bilen hesel aqidighan zémindin bashlap chiqip bu chöl-jeziride öltermekchi bolghanliqning özi kichik ishmu? Sen téxi özüngni padishah hésablap bizning

üstimizdin hökümranliq qilmaqchimu? **14** Halbuki, sen bizni süt bilen hesel aqidighan yurtqa bashlap kelmidig, étiz we üzümzarliqlarnimu bizge miras qilip bermidig. Sen bu xeqing közinimu oyuwalmagchimu? Biz barmaymiz! — dédi. **15** Buni anglap Musa qattiq ghezeplinip Perwerdigargha: — Ularining sowghat-hediyesige étibar qilmighaysen; men ularning hetta birer éshikinimu tartiwalmidim, birer adimigimu héch ziyan-zexmet yetküzmim, — dédi. **16** Musa Korahqa: — Ete sen we séning guruhingdikiler — sen, ular we Harun Perwerdigarning aldigha kélinglar. **17** Herbiringlar özünglarning xushbuydanliringlarni ekilip uning üstige xushbuyini sélinglar; herbiringlar özünglarning xushbuydanliringlarni, yeni jemiyy ikki yüz ellik xushbuydanni élip uni Perwerdigarning huzurida tutup turunglar; senmu, Harunmu herbiringlar öz xushbuydanliringlarni élip kélinglar, — dédi. **18** Shuning bilen herbir adem özining xushbuydanini élip, otni yéqip, xushbuy sélip, Musa we Harun bilen birlikte jamaet chédirining derwazisi aldida turushti. **19** Korah Musa bilen Harun'gha hujum qilghili pütün jamaetni yighip jamaet chédirining derwazisi aldigha kéliwidi, Perwerdigarning julasi pütkül jamaetke ayan boldi. **20** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip: — **21** Siler bu xelqing arisidin néri turunglar, men köz yumup achquche ularni yutuwetimen, — déwidi, **22** Musa bilen Harun düm yiqilip: — I Tengrim, barliq et igilirining rohlirining Xudasi, bir adem gunah qilsa, ghezipingni pütün jamaetke chachamsen? — dédi. **23** Perwerdigar Musagha söz qilip: — **24** Sen jamaetke: «Siler Korah, Datan we Abiramning turar jayliridin ayrilip ulardin néri kétinglar» — dep buyruq ber, — dédi. **25** Shuning bilen Musa arisidin turup Datan bilen Abiram terepke qarap mangdi; Israil aqsaqqallirini uninggha egiship mangdi. **26** Musa jamaetke: — Silerdin ötünimen, bu rezil ademlerning chédirliridin yiraq kétinglar, ularning barliq gunahliri sewebidin ular bilen bille weyran bolmasliqinglar üçün ularning héchnersisige qol tegküzmenqar, — dédi. **27** Shuning bilen jamaet Korah, Datan, Abiramning chédirlirining töt etrapidin néri ketti; Datan bilen Abiram bolsa öz ayallirini, oghul-qizlirini we bowaqlirini élip chiqip öz chédirining ishiki aldida turdi. **28** Musa: — Buningdin siler shuni bilisilerki, bu ishlarining hemmisi méning könglümdin chiqqan emes, belki Perwerdigar méni ularni ada qilishqa ewetken: **29** — eger bu ademlerning ölümi adettiki ademlerning ölümige oxshash bolidighan yaki ularning béshigha chüshidighan qismetler adettiki ademler duchar bolidighan qismetlerge oxshash bolidighan bolsa, Perwerdigar méni ewetmigen bolatti. **30** Eger Perwerdigar yéngi bir ishni qilip, yer aghzini échip ularni we ularning pütün nersisini yutup kétishi bilen, ular tirikla tehtisaragha chüshüp ketse, u chaghda siler bu ademlerning Perwerdigarni mensitmigenlikini bilip qalisiler, — dédi. **(Sheol h7585)** **31** Musaning bu gépi axirlisishi bilenla ularning puti astidiki yer yéridi. **32** Yer aghzini échip ularni barliq ailisidikiler bilen, shuningdek Korahqa tewe hemme ademlerni qoymay teulluqatliiri bilen qoshup yutup ketti. **33** Shundaq qilip, ular we ularning tewesidikilerning hemmisi tirikla tehtisaragha chüshüp ketti, yer ularning üstide yépidi. Ular shu yol bilen jamaetning arisidin yoqaldi. **(Sheol h7585)** **34** Ularining etrapida turghan Israillarning hemmisi ularning nalisini anglap: «Yer biznimu yutup kétermikin!» déyiship qéchishti. **35** Andin Perwerdigarning aldin bir ot chiqip, xushbuy sunuwatqan héliqi ikki yüz ellik ademnimu yutup ketti. **36** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **37** Sen kahin Harunning ogli Eliazargha buyrughin, u xushbuydanlarni ot arisidin tériwélip, choghilirini yiraqlargha chéchiwetsun, chünki u xushbuydanlar

Xudagha atalghandur; **38** shunga özining jénigha özi zamin bolghan gunahkarlarning xushbuydanlirini tériwalghin; ular qurban'gahni qaplash üçün soqup népiz tünike qilinsun, chünki bu xushbuydanlar eslide Perwerdigarning huzurigha sunulup uninggha atalip muqeddes qilin'ghan. Shundaq qilip ular kéyin Israillargha ibret bolidighan ishare-belge bolidu. **39** Shuning bilen kahin Eliazar otta köydürüwétilgenler sun'ghan mis xushbuydanlarni tériwaldi; ular qurban'gahni qaplitishqa népiz tünike qilip soquldi. **40** Shuning bilen [qurban'gahning bu qaplimisi] Harunning ewladlirigha yat ademlerning xuddi Korah bilen uning guruhidikilerge oxshash qismetke qalmasliqi üçün, Perwerdigarning huzurida xushbuy köydürüshke yéqinlashmasliqigha Israillar üçün bir esletme boldi. Bu Perwerdigarning Musaning wastisi bilen Eliazargha buyrughanliridu. **41** Etisi pütkül Israil jamaiti Musa bilen Harunning yaman gépini qilip: — Siler Perwerdigarning xelqini öltürdünglar, — dep ghotuldashti. **42** We shundaq boldiki, jamaet Musa bilen Harun'gha hujum qilishqa yighiliwatqanda, jamaet burulup jamaet chédirigha qariwidi, we mana, bulut chédirni qapliwaldi hem Perwerdigarning julasi ayan boldi. **43** Shuning bilen Musa bilen Harun jamaet chédirining aldigha bérip turdi. **44** Perwerdigar Musagha söz qilip: — **45** Men közni yumup achquche ularni yoqitip tashlishim üçün ikkinglar bu jamaettin chiqip néri kétinglar, — dep buyruwidi, ikkiylen yiqilip yerde düm yatti. **46** Musa Harun'gha: — Sen xushbuydanni élip uninggha qurban'gahtiki ottin sal, uninggha xushbuy qoyup, ular üçün kafaret keltürüshke tézlikte jamaetning arisigha apar; chünki qehr-ghezep Perwerdigarning aldidin chiqti, waba basqili turdi, — dédi. **47** Harun Musaning déginidek qilip, xushbuydanni élip jamaetning arisigha yügürüp kirdi; we mana, waba kishilerning arisida bashlan'ghanidi; u xushbuyni xushbuydan'gha sélip, xelq üçün kafaret keltürdi. **48** U ölüklér bilen tirikler otturisida turuwidi, waba toxtidi. **49** Korahning weqesi munasiwiti bilen ölgenlerdin bashqa, waba sewebidin ölgenler on töt ming yette yüz kishi boldi. **50** Harun jamaet chédirining derwazisi yénida turghan Musaning yénigha yéyip keldi; waba toxtidi.

17 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** «Sen Israillargha söz qilip, ulardin ata jemeti boyiche, her qebilining emiridin birdin on ikki hasa alghin; sen ularning herbirining ismini özining hasisigha yézip qoyghin. **3** Lawiy qebilisining hasisigha Harunning ismini yazghin, chünki herbir ata jemet qebile bashliqi üçün bir hasa wekil bolidu. **4** Sen bu hasilarni jamaet chédiridiki höküm-guwahliq [sanduqining] aldigha, yeni Men séning bilen körüshidighan yerge qoyghin. **5** We shundaq boliduki, Men tallghan kishining bolsa, uning hasasi bix süridu; shundaq qilip Israillarning silerge ghudurashqan geplirini toxtitip Manga anglanmaydighan qiliwétimen». **6** Shuning bilen Musa Israillargha shundaq söz qildi; ularning hemme emirliri uninggha birdin hasini, jemi bolup on ikki hasini berdi; herbir ata jemetke bir hasa wekil boldi, Harunning hasisimu shularning ichide idi. **7** Musa hasilarni höküm-guwahliq chédirigha ekirip Perwerdigarning huzurigha qoydi. **8** We shundaq boldiki, Musa etisi höküm-guwahliq chédirigha kiriwidi, mana, Lawiy jemetige wekil bolghan Harunning hasasi bix sürüp, ghunchilap, chécheklep, badam chüshkenidi. **9** Musa hasilarning hemmisini Perwerdigarning aldidin élip chiqip, Israil xelqige körsetti; ular körgendin kéyin herkim öz hasilirini élip kétishti. **10** Perwerdigar Musagha: — Shu asiyliq qilghuchi balilargha bir agah belgisi bolsun dep Harunning hasisini höküm-guwahning aldigha ekirip qoyghin. Shundaq qilsang sen ularning ghudurashqan geplirini toxtitip, Manga

anglanmaydighan qilisen; ularmu shuning bilen ölüp ketmeydu, — dédi. **11** Musa shundaq qildi; Perwerdigar özi qandaq buyrughan bolsa u shundaq qildi. **12** Israillar Musagha söz qilip: — Biz nepestin qalay dewatimiz, biz tügeshtuq, biz hemmimiz tügeshtuq! **13** Perwerdigarning ibadet chédirigha yéqinlashqanlar ölmey qalmaydu, shundaq iken, biz hemmimiz mutleq nepestin qélishimiz kérekmu? — déyishti.

18 Perwerdigar Harun'gha mundaq dédi: — Sen, oghulliring we ata jemetingdikiler séning bilen birlikte muqeddes jaygha munasiwetlik bolghan gunahni, shuningdek sen we oghulliring birlikte kahinliq wezipisige munasiwetlik bolghan gunahni üstünglerge alisiler. **2** Sen qérindashliring bolghan Lawiy qebilisidikilerni, yeni ata-bowliringning qebilisidikilerni özüng bilen birleshtür hem ularni xizmitingni qilishi üçün bashlap élip kel; biraq sen bilen oghulliring séning bilen birlikte höküm-guwahliq chédiri aldida xizmetlerni qilsun. **3** Ular séning buyruqliringgha teyyar turup, shundaqla chédiridiki barliq xizmet-wezipisini öteydu; peqet muqeddes jaydiki qacha-qucha eswablargha we qurban'gahqa yéqinlashmisun; undaq qilsa, ularmu, silermu ölüp kétisiler. **4** Ular séning bilen birlisip, jamaet chédiridiki wezipini ötep, qilidighan herbir ishini qilsun; peqetla héch yat kishiler silerge yéqinlashmisun. **5** Qehr-ghezep yeni Israillarning bëshigha chüshmisun üçün, siler muqeddes jaydiki wezipe bilen qurban'gahdiki wezipini öteshke mes'ul bolunglar. **6** Mana, Men Özüm silerning qérindashliringlar bolghan Lawiyarni Israillar ichidin tallap chiqtim; ular jamaet chédirining ishilirini qilishqa Perwerdigargha teqdim qilin'ghan bolup, silerge sowgha süpitide ata qilin'ghan. **7** Lékin sen we oghulliring séning bilen birlikte kahinliq wezipenglerde turup, qurban'gahdiki barliq ishlarni hem perde ichidiki ishlarni béjiringlar; silerning wezipengler shundaq bolsun. Kahinliq wezipisini, xizmitimde bolushunglar üçün silerge sowgha qilip berdim; yat ademler yéqinlashsa, öltürüwétilsun. **8** Perwerdigar Harun'gha mundaq dédi: — Men Manga sunulghan kötürme hediyeelni, yeni Israillar Manga muqeddes dep atighan barliq nersilerni ülüshünglar bolsun dep, mana menggülük belgilime bilen sanga we séning ewladliringgha teqdim qildim. **9** Israillar otta sunidighan, «eng muqeddes» nersilerdin silerge munular qaldurup bérilidu: — ularning Manga atap sun'ghan barliq nersiliri, yeni barliq ashliq hediyeleerdin, barliq gunah qurbanliqliridin, barliq ataetsizlik qurbanliqliridin «eng muqeddes» hésablan'ghanliri, sanga we ewladliringgha ata qilinidu. **10** Sen shu [ülüshüingni] «eng muqeddes» süpitide yégin, silerdin bolghan herbir er kishi uni yésun; u sanga «eng muqeddes» dep bilinsun. **11** Munularmu séning bolidu: — Israillarning sowghatliiri ichidin kötürme hediyeleer, barliq panglatma hediyeleer séning; Men ularni sanga, shundaqla oghulliring bilen qizliringgha menggülük belgilime bilen teqdim qildim; séning öyüngdiki herbir pak adem uningdin yése bolidu. **12** Zeytun méyidin eng ésilini, yéngi sharabtin eng ésilini, shundaqla ashliqtin eng ésilini, yeni Israillar Perwerdigargha atap sun'ghan deslepki pishqan mehsulatlarning hemmisini Men sanga teqdim qilip berdim. **13** Ular yerdin élip Perwerdigargha atap ekelgen deslepki pishqan nersilerning hemmisi séning bolsun; öyüngdiki herbir pak adem uningdin yése bolidu. **14** Israilda Xudagha mutleq atilidighan herbir nerse séning bolidu. **15** Ular Perwerdigargha atap keltüridighan barliq janiwarlarning tunjiliri, meyli insan yaki ulagh-charpay bolsun séning bolidu; halbuki, insanlarning tunjilirini bolsa ularni tölem tölep yanduruwalsun we napak haywanlarning tunjilirini tölem tölep yanduruwalsun. **16** Tölem tölesh kérek bolghanlar

üchün yéshi bir ayliqtin ashqanda tölem puli tölensun; ulargha sen toxtatqan baha boyiche, yeni muqeddes jaydiki shekelning ölchem birliki boyiche (bir shekel yigirme gerahdur) baha qoyup, besh kümüş shekel al. **17** Peqet tunji kala, tunji qoy yaki tunji oghlaqqa tölem alsang bolmaydu; ularning hemmisi muqeddestur. Sen ularning qénini qurban'gahqa chéchip, méyini Perwerdigargha atap otta sunulidighan, Uninggha xushbuy keltüridighan qurbanliq süpitide köydürgin. **18** Ularning göshi séning bolidu; xuddi «kötürme hediye» qilin'ghan tösh we ong arqa putigha oxshash, sanga tewe bolidu. **19** Israillar Perwerdigargha atap sun'ghan muqeddes nersiler ichidiki kötürme hediye-qurbanliqning hemmisini Men sanga we séning bilen bille turuwatqan oghul-qizliringgha menggülik belgilime bilen teqdim qildim. Bu Perwerdigar aldida sanga we séning bilen bille turuwatqan ewladliring üçhün menggülik tuzluq ehde bolidu. **20** Perwerdigar Harun'gha mundaq dédi: — [Israil] zéminida séning héchqandaq mirasing bolmaydu, ularning arisidimu héchqandaq nésiweng bolmaydu; Israillar arisida mana Men Özüm séning nésiweng, séning mirasingdurmen. **21** Lama Perwerdigar bolsa, ularning öteydighan xizmetliri, yeni jamaet chédiridiki xizmiti üçhün, mana Men Israilda teqdim qilin'ghan barliq «onidin bir ülush»ning hemmisini ulargha miras qilip bergenmen. **22** Buningdin keyin, gunahkar bolup ölüp ketmesliki üçhün, Israillar jamaet chédirigha yéqinlashmisun. **23** Jamaet chédiridiki xizmetni bolsa, uni ötigüchiler peqet Lawiyarla bolidu we shu ishta bolghan gunahini özliri üstige alidu, bu siler üçhün ewladmu-ewlad menggülik bir belgilime bolidu; ularning Israillarning ichide héchqandaq mirasi bolmaydu. **24** Chünki Israillarning Perwerdigargha atap kötürme hediye süpitide sun'ghan «onidin bir ülush»ni Lawiyargha miras qilip teqdim qilidighan boldum; shunga Men ular toghruluq: Israillar ichide héchqandaq mirasi bolsa bolmaydu, — dédim. **25** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **26** Sen Lawiyargha éytqin: «Siler Israillarning qolidin Men silerge miras bolsun dep teqdim qilghan «onidin bir ülush»ni alghan ikensiler, siler shu onidin bir ülushning yene onidin bir ülushini ayrip, uni Perwerdigargha atap kötürme hediye süpitide sununglar. **27** Bu yol bilen silerning shu «kötürme hediye»nglar silerge «xamandiki ashliqinglar»din hem «sharab kölkichidiki toluq tashqan sharabinglar»din atalghanlar hésablinidu. **28** Mundaq bolghanda, siler Israillarning qolidin alghan onidin bir ülushning hemmisidin Perwerdigargha atap kötürme hediye sunisiler; siler Perwerdigargha atighan shu «kötürme hediye»ni kahin Harun'gha béringlar. **29** Silerge teqdim qilin'ghan barliq nersilerdin eng ésilini élip shularni muqeddes hésablap «Perwerdigargha atalghan toluq kötürme hediye» süpitide sununglar». **30** Shunga sen Lawiyargha éytqinki, «Siler shulardn eng ésilini kötürüp sunsanglar, bu siler Lawiyarlarning xamandiki ashliqinglar we sharab kölkichidiki sharabinglarga oxshash hésablinidu. **31** Shundaq qilghandin keyin siler we öydikiliringlar shu «onidin bir ülush»lerni xalghan yerde yésenglar bolidu, chünki bu silerning jamaet chédiridiki xizmitinglarning in'ami bolidu; **32** Siler [shu ülushlerdin] eng ésilini kötürüp sunsanglar, mushu ishinglar sewebidin gunahkar bolmaysiler. Undaq qilsanglar siler Israillar atighan muqeddes nersilerni bulghimaysiler, shuning bilen ölmeysiler».

19 Perwerdigar Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **2** Men Perwerdigar emr qilghan qanun-belgilime shuki: — Sen Israillargha buyrughin, ular béjirim, nuqsansiz, boyunturuq sélinmighan qizil yash siyirdin birni séning yéningha ekelsun. **3** Sen siyirni kahin Eliazargha tapshur, u uni chédirighning sirtigha epchisun, andin birsi siyirni uning aldida boghuzlisun. **4** Kahin Eliazar barmiqini qan'gha milep,

jamaet chédirining aldigha qaritip yette mertem chachsun. **5** Andin birsi Eliazarning köz aldida pütkül siyirni köydürsun, yeni uning térisi, göshi, qéni we tézeklirini köydürsun. **6** Kahin kédir yaghichi, zofa ösümlüki we qizil rextni siyir köydürülidighan otqa tashlisun. **7** Andin kahin öz kiyimini yusun we bedinini suda yusun, andin keyin bargahqa kirishke bolidu; lékin kahin kech kirgüche napak sanalsun. **8** Siyirni köydürgen kishimu kiyimlirini su bilen yuyup, öz bedinini suda yusun, andin u kech kirgüche napak sanalsun. **9** Pak bir adem siyirning külini yighip bargahning sirtidiki pak bir yerge qoysun; u Israil jamaeti üçhün «napakliqni chiqarghuchi su»ni yasashqa shu yerde saqlansun, u bir «gunahni paklighuchi»dur. **10** Siyirning külini yighishturghan adem özining kiyimlirini yusun we kech kirgüche napak sanalsun. Bu Israillargha we ularning arisida turuwatqan musapirlargha menggülik qanun-belgilime bolidu. **11** — Ölükke, yeni herqandaq ölgen kishining jesitige tégip ketken herbir kishi yette kün napak sanilidu. **12** U adem üçinchi küni [ashu su] bilen özini paklisun, hemde yettinchi künimu paklisun, andin u pak sanilidu; eger u üçinchi küni hemde yettinchi küni özini paklimisa, pak sanalmaydu. **13** Herqandaq adem ölükke, yeni herqandaq ölgen kishining jesitige tégip ketse, hemde özini paklimisa, Perwerdigarning chédirini bulghighan bolidu; shu kishi Israil arisidin üzüp tashlinidu; chünki «napakliqni chiqarghuchi su» uninggha sépilmigechke, u napak sanilidu; uning napakliqi téxiche üstide turidu. **14** Eger birer kishi bir chédir ichide ölüp qalghan bolsa, u toghruluq qanun-belgilime mundaq bolidu: — shu chédirgha kirgen herbirsi we chédirda turup qalghanlarning herbiri yette kün napak sanilidu. **15** Herbir ochuq turghan, aghazi yépilmighan qacha-quchilarning hemmisi napak sanilidu. **16** Yuningdek dalada qilich-shemsher bilen öltürülgenlerge, yaki özi ölüp qalghaning ölükiige, yaki ademning ustixininigha yaki qebrisige tegken herbir kishi yette kün'giche napak sanilidu. **17** Kishiler bu napak kishi üçhün «paklandurghuchi qurbanliq»ning külidin azraq élip komzekke sélip, ularning üstige éqin su qoysun. **18** Andin pak bir kishi zofa ösümlükini élip shu sugha tegküzüp uni chédirgha we ichidiki barliq qacha-quchilargha hem shu yerde turghan barliq kishilerning üstige sépip qoysun, we yene uni ustixan'gha, öltürülgüchige yaki qebrige tegken kishining üstige sépip qoysun. **19** Üchinchi küni we yettinchi küni héliqi pak adem [pak bolmighan ademlerning] üstige shu suni sépip qoysun; shundaq qilghanda, yettinchi küni kelgende u kishi paklan'ghan bolidu; andin u kishi kiyimlirini yuyup, bedinini suda yusun, kech kirgende u pak sanilidu. **20** Lékin napak bolup qélip, özini paklimighan kishi Perwerdigarning muqeddes jayini bulghighini üçhün, jamaet arisidin üzüp tashlinidu; «napakliqni chiqarghuchi su» uning üstige sépilmigen, shunga u napak sanilidu. **21** Bu Israillargha menggülik belgilime bolidu, «napakliqni chiqarghuchi su»ni sepken kishi bolsa özining kiyimlirini yusun we «napakliqni chiqarghuchi su»gha tegken kishi kech kirgüche napak sanalsun. **22** Napak kishi tegken herqandaq nersimu napak sanilidu; bu nersilerge tegken kishilermu kech kirgüche napak sanalsun.

20 Birinchi ayning ichide Israillar, yeni pütkül Israil jamaeti Zin chölige yétip kélip, Qadeshte turup qaldi; Meryem shu yerde wapat boldi we shu yerde depne qilindi. **2** Jamaetke ichidighan'gha su yoq idi, ular yighilip Musa bilen Harun'gha hujum qilghili turdi. **3** Xelq Musa bilen tegiship: — Qérindashlirimiz Perwerdigarning aldida ölgen chaghda bizmu bille ölsek boptiken! **4** Siler néme üçhün biz we charpaylirimizni bu yerde ölüp ketusen dep, Perwerdigarning jamaetini bu chöl-jezirige bashlap keldinglar? **5** Siler néme üçhün bizni Misirdin

élip chiqip bundaq dehshtetik yerge ekeldinglar? Bu yerde ya tériqchilik qilgihili yer bolmisa, ya enjür, üzüm, anar bolmisa, ichidighan'gha sumu bolmisa, — déyishti. **6** Shuning bilen Musa bilen Harun jamaettin ayrilip jamaet chédirining derwazisi aldigha kélip düy qiyilwidi, Perwerdigarning julasi u ikkisige ayan boldi. **7** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **8** Hasini qolunggha al, andin sen akang Harun bilen birlikte jamaetni yighip, ularning köz aldidila qoram tashqa buyruq qil; shundaq qilsang qoram tash öz süyini chiqiridu; shu yol bilen sen ulargha su chiqirip, jamaet we charpayliri ichidighan'gha su bérisen. **9** Shuning bilen Musa Perwerdigarning emri boyiche Perwerdigarning huzuridin hasini aldi. **10** Musa bilen Harun ikkisi jamaetni qoram tashning aldigha yighdi we Musa ulargha: — Gépinge qulaq sélinglar, i asiylar! Biz silerge bu qoram tashtin su chiqirip béreylimu?! — dédi. **11** Andin Musa hasisi bilen qoram tashni ikki qétim uruwidi, nahayiti köp su éqip chiqti, sudin jamaetmu, charpaylarmu ichishti. **12** Perwerdigar Musa bilen Harun'gha: — Siler Manga ishenmey, Israillar aldida Méni muqeddes dep hörmetlamingninglar üçün, isklarninglar mu jamaetni Men ulargha teqdim qilip bergen zémin'gha bashlap kirishinglarga yol qoymaymen, — dédi. **13** Su chiqirilghan jay «Meribah suliri» dep atalghan; Israillar shu yerde Perwerdigar bilen takallashqanliqi üçün, U ularning otturida Özin muqeddes ikenlikini körsetti. **14** Musa Qadeshtin Édom padishahi bilen körüshüske elchi ewetip uninggha: «Qérindashliri Israil mundaq deydu: — Biz tartiwatqan jibr-japalarning qandaqliqi özlirige melum, **15** bizning atabowilirimiz Misirgha chüshken bolup, biz Misirda uzaq zaman turup ketkuq; misirliqlar bizgimu, bizning atabowilirimizghimu yaman muamile qildi; **16** biz Perwerdigargha yéliniwéduq, U bizning zarimizgha qulaq sélip, Perishte ewetip bizni Misirdin élip chiqti. Hazir mana, biz özlirining chégrisigha jaylashqan Qadesh dégen bir sheherde turuwatimiz. **17** Emdi bizning zéminliridin ötüshimizge ruxset qilghan bolsila, biz étiz-ériq we üzümzarliqlardin ötmeymiz, quduqliringladin sumu ichmeymiz; «Xan yoli» bilen méngip chégriliridin ötüp kettükche onsolgha burulmaymiz» — dédi. **18** Lékin Édomlar uninggha: «Silerning bizning zéminimizdin ötüshünglerge bolmaydu, ötimen désenglar qilich kötürüp silerge jengge chiqimiz» — dédi. **19** Israillar uninggha: «Biz «kötürilgen yol» bilen mangimiz, özimiz we mallirimiz süyünglarni ichsek, nerxi boyiche heqqini bérimiz; biz peqet piyade ötüp kétimiz, bashqa héch telipimiz yoq» déwidi, **20** Édom padishahi: «Yaq. Ötmeysiler!» dédi. Édom [padishahi] nahayiti köp adimini bashlap chiqip Israillargha zor heywe körsetti. **21** Shundaq qilip Édomlar Israillarning ularning tewelikidin ötüshige ene shu yosunda yol qoymidi; shuning bilen Israillar Édomlarning aldidin burulup ketti. **22** Ular Qadeshtin yolgha chiqti; pütkül Israil xelqi Hor téghigha keldi. **23** Perwerdigar Édomning chégrisidiki Hor téghida Musa bilen Harun'gha söz qilip mundaq dédi: — **24** Harun öz xelqlirige qoshulup kétidu; ikkinglar Meribah suliri dégen jayda Méning emrimge xilapliq qilghininglar üçün, uning Men Israillargha teqdim qilip bergen zémin'gha kirishige bolmaydu. **25** Sen Harun bilen oghli Eliazarni élip Hor téghigha chiqqin; **26** Harunning kiyimlirini saldurup, oghli Eliazargha kiydürüp qoy; Harun shu yerde ölüp, öz xelqlirige qoshulidu. **27** Musa Perwerdigarning déginidek qildi, üçeylen pütkül jamaetning köz aldidila Hor téghigha chiqti. **28** Musa Harunning kiyimlirini saldurup uning oghli Eliazargha kiydürüp qoydi; Harun taghning choqisida öldi. Andin Musa bilen Eliazar taghdin chüshüp keldi. **29** Pütkül jamaet Harunning ölgenlikini bildi; shuning bilen pütün Israil jemeti Harun üçün ottuz kün matem tutti.

21 Jenubta turushluq Arad memlikitining Qanaaniylardin bolghan padishahi Israillarning Atarim yoli bilen kéliwatqanliqini anglap, chiqip ular bilen soqushup, nechcheylenni tutqun qilip ketti. **2** Andin Israillar Perwerdigargha qesem ichip: «Eger bu xelqni bizning qolimizgha pütünley tapshuridighan bolsang, ularning sheherlirini weyran qilip tashlaymiz» — dédi. **3** Perwerdigar Israillarning peryadini anglap, Qanaaniylarni ularning qoligha tapshurdi, shuning bilen ular Qanaaniylarni ularning sheherliri bilen qoshup weyran qildi; shu sewebtin ular shu yerni «Xormah» dep atidi. **4** Ular Hor téghidin yolgha chiqip, Édom zéminini aylinip ötüsh üçün, Qizil déngiz boyidiki yolni boylap mangdi; xelq mushu yol sewebidin könglide tolimu taqetsiz bolup, **5** Xudagha we Musagha qarshi chiqip: — Siler néme üçün bizni chöl-jeziride ölsun dep Misir zéminidin bashlap chiqqansiler? Bu yerde ya ashliq, ya su yoq, könglimiz bu ezimes namlardin bizar boldi, déyishti. **6** Shu sewebtin Perwerdigar ularning arisigha zeherlik yilanlarni ewetti; yilanlar ularni chaqti, shu sewebtin Israillardin nurghun adem ölüp ketti. **7** Xelq Musaning aldigha kélip uninggha: — Biz aghzimizni buzup, Perwerdigargha hem sanga hujum qilip, yaman gep qilip gunah qilduq; Perwerdigargha tilawet qilsang, u bu yilanlarni arimizdin élip ketkey, — déwidi, Musa xelq üçün dua qildi. **8** Perwerdigar Musagha: — Sen bir zeherlik yilanning sheklini yasap xadigha ésip qoyghin; yilan chéqiwalgan herbiri uninggha qarisila qayta hayatqa érishidu, — dédi. **9** Musa mistin bir yilan yasitip xadigha ésip qoydi; we shundaq boldiki, yilan birkimni chéqiwalgan bolsa, u bu mis yilan'gha qarisila, ular hayat qaldi. **10** Israillar yene yolgha chiqip Obotqa kélip chédir tikti. **11** Yene Obottin yolgha chiqip, Moab zéminining udulida kün chiqish tereptiki Iye-Ibaringha kélip chédir tikti. **12** Ular yene u yerdin yolgha chiqip Zered jilghisida chédir tikti. **13** Yene u yerdin méngip Amoriylarning zéminining chétidin chiqip chöl-bayawandin ötüp, éqip turghan Arnon deryasining u qétida chédir tikti (chünki Arnon deryasi Moabiylarning chégrisi bolup, Moabiylar bilen Amoriylarning otturida idi. **14** Shunga «Perwerdigarning jengnamisi» dégen kitapta: — «Sufahdiki Waheb we derya-wadiliri, Arnon deryasi we jilghilirining yanbaghirliri, Arning turalghusighiche yétip, Moabning chégrisigha chüshidu» dep pütülgénidi). **16** [Israillar] yene u yerdin méngip Beerge keldi; «[Beer]» quduq dégen menide bolup, ilgiri Perwerdigar Musagha: «Sen xelqni yigh, Men ulargha ichidighan su bérey» dégende shu quduqni közde tutqan. **17** Shu chaghda Israillar munu naxshini éytishqan: — «Ah quduq, chiqsün süyüng bulduqlar, Naxsha éytinglar, quduqqa béghishlap; **18** Bu quduqni emirler, Xelqning kattiliri qazghan, Qanun chiqarghuchining sözi bilen, Hasiliri bilen qazghan». Israillar chöl-bayawandin yene Mattanahqa, **19** Mattanahtin Nahaliyerge, Nahaliyeldin Bamotqa, **20** Bamottin Moab dalasidiki jilghige, yene chöl-bayawan terepke qarap turghan Pisgah téghining choqisigha yétip bardu. **21** Israillar Amoriylarning padishahi Sihonning aldigha elchilerni ewetip: **22** — Bizning öz zéminliridin ötüwélisimizge ijazet bergeyila; biz silining étizliqlirigha we üzümzarliqlirigha kirmeymiz, quduqliridin sumu ichmeymiz; teweliridin ötüp kettükche «Xan yoli»din chiqmaymiz, — dédi. **23** Sihon Israillarni öz chégrisidin ötkili qoymayla qalmastin, eksiche u Israillar bilen soqushimen dep, özining barliq xelqini yighip chölge qarap atlandi. U Yahazgha kélip Israilgha hujum qildi. **24** Israillar uni qilich bilen chéqip öltürüp, uning yurtini Arnon deryasidin Yabbok deryasighiche, yeni Ammoniylarning chégrisighiche igildi; Ammoniylarning chégrisi bolsa bek musthekem idi. **25** Israillar bu yerdiki hemme sheherni igildi hem Amoriylarning

sheherliriga, yeni Heshbon'gha we uningha tewe barliq yéza-qishlaqlarhimu kirip orunlashti. **26** Chünki Heshbon eslide Amoriylarning padishahi Sihonning merkiziy shehiri idi; Sihon eslide Moabning ilgiriki padishahi bilen soqushqan, uning Arnon deryasigichke bolghan hemme zéminini tartiwalghanidi. **27** Shu sewebtin shairlar: — «Heshbon'gha kélinglar! Mana Sihonning shehiri yéngiwashtin qurulsun, Sihonning shehiri mehkem qilinsun. **28** Chünki Heshbonning özidin chiqti bir ot, Sihonning shehiridin bir yalqun yalqunlar, Yutuwettti Moabtki Ar shehirini, Arnonniki ézig jaylarning emirlirini. **29** Way sanga ey Moab! Hey Kémoshning ümmiti, tügeshtinglar! Chünki [Kémosh] öz oghullirini qachqun'gha aylandurdi, Qizlirini esirlikke béríp, Amoriylarning padishahi Sihon'gha tutup berdi! **30** Biz ularni yiqitwettuq, Heshbon taki Dibon'ghiche halak boldi; Biz hetta Nofahqiche (Nofahtin Medebagha yétidu) ularning yurtini weyran qiliwettuq!» — dep sheír yézishqanidi. **31** Shuning bilen Israillar ene shu teriqide Amoriylarning yurtigha orunlashti. **32** Musa Yaazerni charlap kélíshke charlighuchilarni ewetti; andin Israillar Yaazerning yéza-qishlaqlirini ishghal qilip, u yerlerdiki Amoriylarni yéridin qoghliwettti. **33** Shuningdin kéyin Israillar burulup, Bashanning yolini boypal mangdi; Bashanning padishahi Og we uning barliq xelqi chiqip Edreyde Israillar bilen jeng qilishqa sep tüzdi. **34** Perwerdigar Musagha: — Qorqma, Men uni, uning barliq xelqi hem zéminini qolunggha tapshurimen; sen uni ilgiri Heshbonda turushluq Amoriylarning padishahi Sihonni qilghandek qilisen, — dédi. **35** Shuning bilen ular Og bilen uning oghullirini hem barliq xelqining birini qoymay qirip tashlidi we uning zéminini igilidi.

22 Israillar yene yolgha chiqip Moab tüzlenglikliride, yeni Iordan deryasining sherq teripide, Yérixoning udulida chédir tikti. **2** Israillarning Amoriylargha qilghan ishlerining hemmisini Zipporning oghli Balaq körip turghanidi. **3** Moablar xelqtin intayin qorqushti, chünki ular bek köp idi; Moabiylar Israillarning sewebidin bek alaqqade bolup kétishti. **4** Moabiylar Midiyan aqsqaqallirigha: «Bu bir top adem etrapimizdiki hemme nersini, xuddi kala étizdiki otni yalmighandek yalmap yep kétidighan boldi» — déyishti. U chaghda Zipporning oghli Balaq Moabning padishahi idi. **5** U elchilerni Béorning oghli Balaamning aldigha, Balaamning ana yurtidiki ulugh derya boyidiki Pétor shehirige béríp, Balaamni chaqirip kélíshke ewetip: padishahimiz: — «Qarisila, ular xelq Misirdin chiqqanidi; mana, ular pütün zémin'gha yamrap ketti, mana ular bizning udulimizgha kélip chüshti. **6** Ular méningdin küchlük bolghachqa, emdi özliri kélip bu xelqni men üçün bir qarghap bergen bolsila; belkim men ularni yéngip, bu zémindin qoghlap chiqirishim mumkin; chünki özliri kimge bext tilisile shuning bext quchidighanliqini, kimni qarghisila, shuning qarghishqa qalidighanliqini bilimen» deydu, denglar, — dédi. **7** Moabning aqsqaqalliri bilen Midiyaning aqsqaqalliri qollirida pal selish in'amliarni élip mangdi; ular Balaamning aldigha kélip Balaamning geplirini yetküzdi. **8** Balaam ulargha: — Bügün axsham mushu yerde qonup qélinglar, men Perwerdigarning manga qilghan sözi boyiche silerge jawap yetküzimen, — dédi. Shuning bilen Moabning shu emirliri Balaamningkide qonup qaldi. **9** Xuda Balaamningkige kélip: — Séning bilen bille turghan bu ademler kim? — déwidi, **10** Balaam Xudagha: — Moab padishahi Zipporning oghli Balaq elchilerni ewetip manga: **11** «Qarisila, Misirdin bir xelq chiqqanidi, ular pütün zémin'gha yamrap ketti; bu yerge kélip méning üçün ularni qarghap bersile, shundaq qilsila belkim ularni yéngip, bu yerdin qoghliwételishim mumkin» — dédi, — dédi. **12** Xuda Balaamgha: Sen ular bilen bille barsang bolmaydu, u xelqni qarghisangmu

bolmaydu, chünki ulargha bext-beriket ata qilin'ghan, — dédi. **13** Balaam etigen turup Balaqning emeldarligha: — Siler öz yurtunglarga qaytip kétinglar, chünki Perwerdigar méning siler bilen bille bérishimgha ruxset qilmidi, — dédi. **14** Moabning emeldarliri qopup Balaqning yéningha kélip uninggha: — Balaam biz bilen bille kélíshke unimidi, — dédi. **15** Shuning bilen Balaq téximu köp we téximu mótiwer emeldarlarni ewetti, **16** Ular Balaamning aldigha kélip uninggha: — «Zipporning oghli Balaq mundaq deydu: — «Héchnéme silining yéningha kélíshlirini tosümighay; **17** chünki men özlirini zor shah-shöhretke ige qilimen; néme désile maqul deymen; shunga manga eshu xelqni qarghap bersilila bolidu», — dédi. **18** Balaam Balaqning xizmetkarligha jawaben: — Balaq manga özining altun-kümüşke liq tolghan öz öyini bersimu, meyli chong yaki kichik ish qilay, Xudayim Perwerdigarning manga buyrughanliridin halqip kétélemeymen. **19** Silernu bügin axsham mushu yerde qonup qélinglar, Perwerdigar yene shu ishlar toghrisida manga néme deydikin, shuni biley, — dédi. **20** Shu kéchisi Xuda Balaamningkige kélip uninggha: — U kishiler séni tekliq qilip kelgen bolsa, ular bilen bille barghin, lékin sen Méning sanga éytidighanlirim boyiche ish qilishing kérek, — dédi. **21** Balaam etigen turup éshikini toqup Moabning emirliri bilen bille mangdi. **22** Xuda Balaamning mangghanliqidin ghezeplendi; Perwerdigarning Perishtisi uni tosushqa yolda turatti. U shu chaghda éshikige minip ikki ghulami bilen bille kétéwatatti. **23** Mada éshek Perwerdigarning Perishtisining qoligha qilich alghan halda yolda turghanliqini körüp, yoldin chiqip étizliq bilen méngiwidi, Balaam éshekni yolgha chiqip méngishqa dumbalap urdi. **24** Perwerdigarning Perishtisi ikki teripi tosmatam bilen tosalghan üzümlarliqitki tar bir yolda turuwaldi. **25** Éshek Perwerdigarning Perishtisini körtüp, tamgha qistilip méngip, Balaamning putini tamgha qistap yarilandurup qoydi; Balaam éshekni yene dumbalidi. **26** Perwerdigarning Perishtisi bolsa yene aldighiraq béríp, ong ya solgha burulushqa bolmaydighan téximu tar bir yerde küttip turdi. **27** Éshek Perwerdigarning Perishtisini körtüp mangmay, Balaamning astida yétiwaldi; Balaam qattiq xapa bolup, éshekni hasisi bilen qattiq dumbalap ketti. **28** Bu chaghda Perwerdigar éshekke zuwan kirgüzüwidi, éshek Balaamgha: — Méni üç qétim dumbalaydighan'gha sanga néme yamanliq qiptimen? — déwidi, **29** Balaam éshekke: — Sen ménli setleshtürdüng, qolulda qilich bolghan bolsa idi, séni chépip öltürüwétettim! — dédi. **30** Éshek Balaamgha: — Men séningki bolghinimdin tartip minip kelgen éshiking men emesmu? Ilgiri men sanga mushundaq qilish aditim bolup baqqanmu? — déwidi, — Yaq, — dédi [Balaam]. **31** Ene shu chaghda Perwerdigar Balaamning közlirini achi, Balaam Perwerdigarning Perishtisining qilichini ghilipidin chiqirip, yolda turghanliqini kördi; u yerge béshini qoyup sejde qildi. **32** Perwerdigarning Perishtisi uninggha: — Sen éshikingni néme üçün üç qétim dumbalaysen? Qarighina, mangghan yolung Méning nezirimde tetür bolghachqa, séni tosushqa chiqquchi Men Özüim idim. **33** Éshek Méni körtip üç qétim Méning aldimdin burulup ketti; eger éshek Méning aldimdin burulup ketmigen bolsa, Men alliqachan séni öltürüp éshekni tirik qaldurghan bolattim, — dédi. **34** Balaam Perwerdigarning Perishtisige: — Men gunahkarmen, Özlirining yolda méni tosüp turghanliqlirini körmeptimen; mubada emdi méning bérishim nezerliride rezil körünse, men qaytip kétey, — dédi. **35** Perwerdigarning Perishtisi Balaamgha yene: — Boptu, bu kishiler bilen bille barghin, biraq peqet Men sanga dégen söznila dégin, — dédi. Shuning bilen Balaam Balaqning emeldarliri bilen bille mangdi. **36** Balaq Balaamni kéliwétiptu dep anglap, qarshi élish

üchün Moabning Arnon deryasining boyidiki, chégrining eng béshidiki shehirige keldi: **37** — Men silini chaqirishqa shunche jiddiy elchi ewetkenidim, néme üchün kélishe unimidila? Men silini shan-shöhretke ige qilalmaytimmu? — dédi Balaq Balaamgha. **38** — Qarisila, mana keldimghu, emdi men öz aldimga birméne déyeleytimmu? — dédi Balaam, — Xuda aghzimga néme gepni salsa, men shunila deymen. **39** Balaam Balaq bilen bille yolgha chiqip Kiriati-Xuzotqa keldi. **40** Balaq kala, qoylarni soyup qurbanliq qilip, ularning göshidin Balaam we uning bilen bille bolghan emirlerge ewetip berdi. **41** Andin Balaq etisi seherde Balaamni Baalning égiz jaylirigha élip chiqti; u shu yerdin Israil xelqinging eng chettiki bir qismini kördi.

23 Balaam Balaqqa: — Sili mushu yerge manga yette qurban'gha yasitip bersile, mushu yerge yene yette buqa bilen yette qoshqarmu hazirlap bersile, — dédi. **2** Balaq Balaamning déginidek qilip berdi; Balaq bilen Balaam ikkisi herbir qurban'gha qurbanliq qilishqa birdin buqa bilen birdin qoshqar sundi. **3** Balaam Balaqqa: — Sili öz köydürme qurbanliqlirining yénida tursila, men aldigha barimen, Perwerdigar méning bilen körüshüshke kélemdikin? U manga néme dep körsetme berse, men özlirige shuni dep bérimen, — dédi we bir döngge chiqti. **4** Xuda Balaam bilen körüshiti; Balaam Xudagha: — Men yette qurban'gha hazirlattim, herbir qurban'gha qurbanliq süpitide birdin buqa bilen birdin qoshqar sundum, — dédi. **5** Perwerdigar Balaamning aghzigha bir sözni sélip: — Balaqning yénigha qaytip bérup uninggha mundaq, mundaq dégin, — dédi. **6** Shuning bilen u Balaqning yénigha qaytip bardu. Mana, u we Moabning barliq emirliri uning köydürme qurbanliqning yénida turatti. **7** Balaam kalam sözini aghzigha élip mundaq dédi: — Balaq méni Aram dégen yurttin, Moab shahi Balaq méni meshriq taghliridin élip kélip, Mundaq dédi: — Kel, méning üchün Yaqupni qarqhighin. Kel, Israilni rasa bir söküp eyibligin. **8** Tengri Özï qarqhighan birawni men qandaq qarqhay? Perwerdigar Özï söküp eyiblimigen birawni men qandaq söküp eyibley? **9** Men qoram tashlarning choqqilirida turup uni körmektimen, Dönglerde turup uninggha nezer salmaqtimen; Mana, ular yekke yashaydighan bir qowm, Ular bashqa qowmlarning qatarida sanalayu. **10** Yaqupning topilirini kim hésablap chiqalaydu? Hetta Israilning töttin birinimu kim sanap chiqalaydu? Méning jénim heqqaniyning ölümidék ölsun, Méning axirim uningkidék bolghay! **11** Balaq Balaamgha qarap: — Sen manga néme qiliwatisen?! Men seni dushmanlirimni qarqhap bérishke chaqiritqan tursam, mana sen eksiche pütünley ulargha amet tiliding! — dédi. **12** — Perwerdigarning aghzimga salghinini yetküzüshke köngül qoymisam bolamti? — dep yawup berdi Balaam. **13** Balaq Balaamgha: — Méning bilen bille bashqa bir yerge barsila, ularni shu yerdin köreyley; biraq ularning hemmisini emes, ularning chégridiki bir qisminila köreyley; sili shu yerde turup ularni men üchün qarqhap bersile, — dédi. **14** Shuning bilen Balaq Balaamni «Zofimning dalasi»gha, Pisgah téghining choqqisigha bashlap bérup, shu yerde yette qurban'gha saldurup, herbir qurban'gha qurbanliq süpitide birdin buqa, birdin qoshqar sundi. **15** Balaam Balaqqa: — Sili mushu yerde özlirining köydürme qurbanliqlirining yénida turup tursila, men awu yaqqa bérup körüshüp kéley, — dédi. **16** Perwerdigar Balaam bilen körüshüp, uning aghzigha bir sözni sélip: — Sen Balaqning yénigha qaytip uninggha mundaq, mundaq dégin, — dédi. **17** Balaam Balaqning yénigha qaytip kelgende, mana, u we Moabning barliq emirliri uning köydürme qurbanliqning yénida turatti. — Perwerdigar néme dédi? — dep soridi Balaq. **18** Balaam

kalam sözini aghzigha élip mundaq dédi: — «Hey Balaq, sen qopup anglighin, Ah, Zipporning oghli, manga qulaq salghin. **19** Tengri insan emestur, U yalghan éytmaydu, Yaki adem balisimu emestur, U pushayman qilmaydu. U dégeniken, ishqa ashurmay qalamdu? U söz qilghaniken, wujudqa chiqarmay qalamdu? **20** Mana, manga «beriketle» dep tapshurildi, U beriketligeniken, buni men yanduralmaymen. **21** U Yaqupta héch gunah körmigen, Israilda naheqliqni uchratmighan. Xudasi Perwerdigar uning bilen bille, Padishahning tentene awazi uning arisididur. **22** Tengri uni Misirdin élip chiqqan; Uningda yawa kaliningkidék küch bardur. **23** Chünki Yaquqlargha epsun kargha kelmeydu, Israilarghimu pal kargha kelmeydu. Waqti-saiti kelgende, Yaqup bilen Israil toghrisida: — «Tengri neqeder karamet ish qilip bergen-he!» Dep jakarlanmay qalmaydu! **24** Mana, bu qowm chishi shirdek qopidu, Erkek shirdek qeddini ruslaydu; Özï owlighan owni yémigüche, Öltürgenlarning qénini ichmigüche, Hergiz yatmaydu!». **25** Balaq Balaamgha: — Boldi, sili ularni azraqmu qarqhimisila, ulargha ametmu tilimisile! — dédi. **26** Balaam Balaqqa jawab qilip: — Men silige: — «Perwerdigarning manga éytqanlirining hemmisige emel qilmisan bolmaydu» dégen emesmidin? — dédi. **27** Balaq Balaamgha: — Kelsile, men silini bashqa bir yerge apiray, Xudaning neziride sili shu yerde turup ularni qarqhashliri muwapiq téplarmikin? — dédi. **28** Shuning bilen Balaq Balaamni bashlap, chöl-bayawan'gha qaraydighan Péor téghining choqqisigha keldi. **29** Balaam Balaqqa: — Sili bu yerde manga yette qurban'gha saldurup bersile, yette buqa bilen yette qoshqarmu teyyarlap bersile, — dédi. **30** Balaq Balaamning déginidek qildi, herbir qurban'gha qurbanliq qilip birdin buqa bilen birdin qochqar sundi.

24 Balaam Perwerdigarning Israilargha bext-beriket ata qilishni muwapiq körgenlikini körüp yetip, aldinqi [ikki] qétimqidikidek séhir ishlishke barmidi, belki yüzini chöl-bayawan terepke qaratti. **2** Balaam béshini kötürüp Israilarning qebile boyiche chédirlarda olturaqlashqanliqini kördi, Xudaning Rohi uning üstige chüshti. **3** Shuning bilen u aghzigha kalam sözini élip mundaq dédi: — «Béorning oghli Balaam yetküzidighan kalam sözi, Közi échilmighan ademning éytidighan kalam sözi, **4** Yeni Tengringin sözlirini anglighuchi, Hemmige Qadirning alamet körünüsini körgüchi, Mana emdi közi échilip düm yiqilghan kishi yetküzgen kalam sözi: — **5** Ah Yaqup, chédirlirine neqeder güzel, Turalghulirine neqeder güzel, ah Israil! **6** Goya kéngeygen derya wadiliridek, Xuddi derya boyidiki baghlardek, Goya Perwerdigar tikip östürgen ud derexliridek, Derya boyidiki kédir derexliridek; **7** Sular uning soghiliridin éqip chiqidu, Ewladliri süyi mol jaylarda bolidu; Padishahi Agagdin éship kétidu, Uning padishahliqi üstün qilinip güllinidu. **8** Tengri uni Misirdin élip chiqqan, Uningda yawa buqning küchi bardur; Düşmen ellerni u yep kétidu, Ustixanlirini ézip tashlaydu, Oqya étip ularni téshep tashlaydu. **9** U baghirlap yatsa, erkek shirdek, Yatsa hem chishi shirdek, Kim uni zoqzhitishqa péminar? Kim sanga bext-beriket tilise, bext-beriket tapidu. Kim seni qarqghisa, qarqghishqa kétidu». **10** Balaam Balaamgha achchiqlinip, qolini qoligha urup ketti; Balaq Balaamgha: — Men silini dushmanimni qarqhap bérishke qichqirtqanidim we mana, sili üch qétim pütünley ulargha amet tilidile! **11** Emdit tézdin yurtlirigha qéqap ketsile; men eslide silining izzet-hömetlirini katta qilip déginim, mana Perwerdigar silini bu katta izzet-hömetke nail bolushtin tosup qoydi, — dédi. **12** Balaam Balaqqa: — Men eslide özlirining elchilirige: **13** «Balaq manga özining altun-kümüşhe liq tolghan öz öyini bersimu, Perwerdigarning buyrughinidin halqip,

öz meylimche yaxshi-yaman ish qilalmaymen; Perwerdigar manga néme dése, men shuni deymen» dégen emesmidim? **14** Emdi men öz xelqimge qaytimen; kelsile, men özlirige bu xelqning künlerning axirida silning xelqlirige qandaq muamile qildighanliqini éytip bérey, — dédi. **15** U kalam sözini aghzigha élip mundaq dédi: — Béorning oggli Balaam yetküzidighan kalam sözi, Közliri échilmighan kishi éytqan kalam sözi, **16** Tengrining sözlirini anghluchuchi, Hemmidin Aliyning wehiylirini bilgüchi, Hemmige Qadarning alamet körünüşhini körgüchi, Mana emdi közi échilgan düm yopilghan kishi yetküzidighan kalam sözi: — **17** Men Uni körimen, lékin hazir emes; Men Uninggha qaraymen, lékin yéqin yerdin emes; Yauqptin chiqar bir yultuz, Kötürüler Israildin bir shahane hasa; Chéqiwéter u Moabning chékisini, Barliq Shétlerning béshini yanjiydu. **18** Édom uninggha tewe bolidu, Yene téxi düshmini Séirlar uninggha tewe bolidu; Israil bolsa baturluq qilidu. **19** Yauqptin chiqqan biri seltenet süridu, Sheherde qalghan hemmeylenni yoqitidu». **20** Andin Balaam Amalekni körüp, mundaq kalam sözini éytti: — «Amalek idi esli eller arisida bash, Emdi halakettur teqdir-qismiti». **21** Andin Balaam Kéniylerni körüp mundaq kalam sözini éytti: — «Séning makaning mustehkem bolup, Changgang qoram tash ichide bolsimu, **22** Lékin siler Kéniyeler halak qilinip turisiler; Taki Ashur silerni tutqun qilip ketküche». **23** Balaam yene kalam sözini dawam qilip mundaq dédi: — «Ah, Tengri bu ishlarni qilghan chéghida, Kim tirik qélishqa qadir bolar? **24** Kittim terepliridin kémiler kélip, Zulum-zexmet salidu Ashurgha, Zulum-zexmet salidu Éberge; Lékin [Kittimdin kelgüchi] özimu halaketke yüzliner. **25** Shuning bilen Balaam ormidin qopup öz yurtigha qaytti; Balaqmu öz yoligha mangdi.

25 Israillar Shittimda turghan mezgilde, xelq Moab qizliri bilen buzuqluq qilishqa bérilip ketti. **2** U qizlar Israillarni öz ilahirigha atalghan qurbanliqlargha qatnashishqa chaqirdi; [Israillarnu] qurbanliqlardin yeydighan, ularning ilahirigha birlikte choqunidighan boldi. **3** Israillar Baal-Péor bilen ene shu teriqide baghlinip ketkenlik üchün, Perwerdigarning Israillargha achchiqi qozghaldi. **4** Perwerdigar Musagha: — Perwerdigarning qattiq ghezpi Israillargha chüshüsmen üchün, xelqning emirlirining hemmisini tutup, ularni Méning aldimda aptapta ésip qoyghin, — dédi. **5** Shuning bilen Musa Israilning soraqchilirigha: — Siler bérup herbiringlar özünqlarning Baal-Péor bilen baghlinip ketken ademlirini öltürüwétinglar, — dédi. **6** We Musa pütkül Israil jamaiti bilen jamaet chédirining derwazisi aldida yigha-zar qilip turuwatqanda, mana Israillardin bireylen kélip ularning köz aldida Midiyaniy bir qizni öz qérindashlirining yénigha élip mangdi. **7** Kahin Harunning newrisi, Eliazarning oggli Finihas buni körüp, jamaet ichidin chopti-de, qoligha neyze élip, **8** héliqi Israil ademning arqisidin chédirning ichkirige kirip, qiz bilen ikkisinin qarnigha neyze tiqiwetti. Israillar arisida tarqalghan waba ene shu chaghdila toxtidi. **9** Shu chaghda waba tégip ölgenler jemiyy yigirme töt ming ademe yetkenidi. **10** Andin Perwerdigar Musagha mundaq dédi: — **11** — «Kahin Harunning newrisi, Eliazarning oggli Finihas Méni dep wasapizliqqa bolghan hesitimni öz hesiti bilip, Méning Israillargha bolghan ghezipimni yandurdi. Shunga gerche Men wasapizliqqa bolghan hesitimdin ghezepnen bolsammu, Israillarni yoqitwetmidim. **12** Shunga sen: — «Mana, Men uninggha öz aman-xatirjemlik ehdimeni teqdim qilimen! **13** Bu [ehde] uninggha we uning ewladlirigha tewe bolidighan menggülük kahinliq ehdisi bolidu, chünki u öz Xudasini dep wasapizliqqa heset qilip, Israillar üchün kafaret keltürdi» — dep jakarlighin». **14** Öltürülgen yeni héliqi Midiyaniy qiz bilen bille

öltürülgen Israil ademning ismi Zimri bolup, Saluning oggli, Shiméon qebilisidiki bir jemetning emiri idi. **15** Öltürülgen Midiyaniy qizning ismi Kozbi bolup, Zurning qizi idi; Zur bolsa Midiyaniy bir qebiling bashliqi idi. **16** Perwerdigar Musagha: — **17** Sen Midiyaniylargha aram bermey zerbe bergin; **18** Chünki ular hiyle-mikir ishlipti silerge aram bermigen; Péordiki ishta, shundaqla ularning singlisi bolghan Midiyanning bir emirining qizi Kozbining ishidimu hiyle-mikir ishlipti silerni azdurghan, — dédi. Kozbi waba tarqalghan künde Péordiki ish sewebidin öltürüldi.

26 Wabadin kéyin Perwerdigar Musa bilen Harunning oggli Eliazargha söz qilip: — **2** Siler pütkül Israillarning jamaiti ichide yigirme yashtin ashqan, jenge chiqalaydighanlarni ata jemeti boyiche hésablap sanaqtin ötküzüinglar, — dédi. **3** Shuning bilen Musa bilen kahin Eliazar Moab tüzlenglikliride, yeni Yérixoning yénidiki Jordan deryasining boyida Israillar bilen sözlship ulargha: **4** «Perwerdigarning Musa we Misirdin chiqqan Israillargha buyrughini boyiche, silerdin yigirme yashtin ashqanlarning hemmisi [tizimlinip] sanaqtin ötküzülüşhi kérek» dep uqturdi. [tizimlitilghan sanlar mundaq boldi]: — **5** Israilning tunji oggli Ruben idi. Rubenning ewladliri, yeni Hanuqning neslidin bolghan Hanuq jemeti; Palluning neslidin bolghan Pallu jemeti; **6** Hezron neslidin bolghan Hezron jemeti; Karmi neslidin bolghan Karmi jemeti. **7** Bular Rubenning jemetliri bolup, ular din sanaqtin ötküzülgini jemiyy qiriq üç ming yette yüz ottuz kishi boldi. **8** Palluning oggli Éliab; **9** Éliabning oghulliri Nimuel, Datan, Abiram idi. Datan bilen Abiram eslide jamaet ichidin chaqirilghan mötiwerler bolsimu, Korah guruhidikiler Perwerdigar bilen takallashqanda, ular bilen birlship Musa we Harun bilen takallashqanidi. **10** Yer aghzini échip ularni Korah bilen birge yutup ketken; shu chaghda Korah guruhidikilerning hemmisi ölgen; bashqilargha ibret bolsun dep, ot uning ikki yüz ellik adimini yutup ketken. **11** Lékin Korahning ewladliri ölüp ketmigen. **12** Shiméonning ewladliri, jemet boyiche, Nemuelning neslidin bolghan Nemuel jemeti; Yamin neslidin bolghan Yamin jemeti; Yaqin neslidin bolghan Yaqin jemeti; **13** Zerah neslidin bolghan Zerah jemeti; Saul neslidin bolghan Saul jemeti. **14** Bular Shiméonning jemetliri bolup, jemiyy yigirme ikki ming ikki yüz adem chiqti. **15** Gad qebilisidin, jemet boyiche, Zefon neslidin bolghan Zefon jemeti; Haggi neslidin bolghan Haggi jemeti; shuni neslidin bolghan shuni jemeti; **16** Ozni neslidin bolghan Ozni jemeti; éri neslidin bolghan éri jemeti; **17** Arod neslidin bolghan Arod jemeti; Areli neslidin bolghan Areli jemeti. **18** Bular Gad ewladlirining jemetliri bolup, ular jemetliri boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiyy qiriq ming besh yüz adem chiqti. **19** Yehudaning oghulliri Ér bilen Onan idi; bu ikkisi Qanaan zéminida ölüp ketken. **20** Yehudaning ewladliri, jemeti boyiche, Shilahning neslidin bolghan Shilah jemeti; Perezning neslidin bolghan Perez jemeti; Zerahning neslidin bolghan Zerah jemeti. **21** Perezning ewladliri Hezronning neslidin bolghan Hezron jemeti; Hamulning neslidin bolghan Hamul jemeti. **22** Bular Yehudaning jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiyy yetmiş alte ming besh yüz adem chiqti. **23** Issakarning ewladliri, jemet boyiche, Tolaning neslidin bolghan Tola jemeti; Puahning neslidin bolghan Puah jemeti; **24** Yashubning neslidin bolghan Yashub jemeti; Shimronning neslidin bolghan Shimron jemeti. **25** Bular Issakarning jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ötküzülgende jemiyy atmiş töt ming üç yüz adem chiqti. **26** Zebulunning ewladliri, jemeti boyiche, Seredning neslidin bolghan Sered jemeti; Élon neslidin bolghan Élon jemeti; Jahliyelning neslidin bolghan Jahliyel jemeti. **27** Bular Zebulunning jemetliri bolup, ular jemet boyiche

sanaqtin ötküzilgunde jemiymish ming besh yüz adem chiqti. **28** Yüsupning oghulliri: — jemet boyiche, Manasseh bilen Efraim idi. **29** Manassehning ewladliri: — Makirning neslidin bolghan Makir jemeti (Makirdin Giléad törelgen), Giléadning neslidin bolghan Giléad jemeti idi. **30** Töwendikiler Giléadning ewladliri: — Yezerning neslidin bolghan Yeezer jemeti; Heleknig neslidin bolghan Helek jemeti; **31** Asriyelning neslidin bolghan Asriyel jemeti; Shekemning neslidin bolghan Shekem jemeti; **32** Shemidaning neslidin bolghan Shemida jemeti; Heferning neslidin bolghan Hefer jemeti. **33** Heferning oghli Zelifohad oghul perzent körmey qiz perzent körgen; Zelifohadning qizlirining ismi Mahlah, Noah, Hoglah, Milkah, Tirzah idi. **34** Bular Manassehning jemetliri bolup, sanaqtin ötküzilgunde jemiymish ellik ikki ming yette yüz adem chiqti. **35** Töwendikiler Efraimning ewladliri, jemeti boyiche: — Shutilahning neslidin bolghan Shutilah jemeti; Bekerning neslidin bolghan Beker jemeti; Tahanning neslidin bolghan Tahan jemeti. **36** Shutilaning ewladliri Éraning neslidin bolghan Éran jemeti. **37** Mana bular Efraim ewladlirining jemetliri bolup, herqaysi jemetler boyiche sanaqtin ötküzilgunde jemiymish ottuz ikki ming besh yüz adem chiqti. Jemetliri boyiche, ularning hemmisi Yüsupning ewladliri idi. **38** Binyaminning ewladliri, jemeti boyiche, Bélaning neslidin bolghan Béla jemeti; Ashbelning neslidin bolghan Ashbel jemeti; Ahiramning neslidin bolghan Ahiram jemeti; **39** Shefufamning neslidin bolghan Shufam jemeti; Hufamning neslidin bolghan Hufam jemeti. **40** Ard bilen Naaman Bélaning oghulliri idi; Ardning neslidin bolghan Ard jemeti; Naamanning neslidin bolghan Naaman jemeti. **41** Bular Binyaminning ewladliri bolup, jemet boyiche sanaqtin ötküzilgunde jemiymish qiriq besh ming alte yüz adem chiqti. **42** Töwendikiler Danning ewladliri bolup, jemet boyiche, Shuhanning neslidin bolghan Shuham jemeti; jemet boyiche bular Danning jemetliri idi. **43** Shuhanning hemme jemeti sanaqtin ötküzilgunde jemiymish töt ming töt yüz adem chiqti. **44** Ashirning ewladliri, jemet boyiche, Yimnahning neslidin bolghan Yimnah jemeti; Yéshwining neslidin bolghan Yéshwi jemeti; Bériyahning neslidin bolghan Bériyah jemeti. **45** Bériyahning ewladliri, jemet boyiche, Heberning neslidin bolghan Heber jemeti; Malkielning neslidin bolghan Malkiel jemeti. **46** Ashirning qizining ismi Sérah idi. **47** Bular Ashir ewladlirining jemetliri bolup, ular jemet boyiche sanaqtin ötküzilgunde jemiymish ellik üç ming töt yüz adem chiqti. **48** Naftalining ewladliri, jemet boyiche, Yahzielning neslidin bolghan Yahziel jemeti; Gunining neslidin bolghan Guni jemeti; **49** Yezerning neslidin bolghan Yezer jemeti; Shillemnig neslidin bolghan Shillem jemeti. **50** Bular Naftalining jemetliri bolup, jemet boyiche sanaqtin ötküzilgunde jemiymish qiriq besh ming töt yüz adem chiqti. **51** Yuqiriqlar Israillardin sanaqtin ötküzilgenler bolup, jemiymish alte yüz bir ming yette yüz ottuz adem chiqti. **52** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **53** Zémin mushulargha royxetke élin'ghan san boyiche miras qilip teqsim qilinsun. **54** Mirasni adem sani köp qebililerge köprek, adem sani az qebililerge azraq böl; miras royxettin ötküzilgen adem sanigha qarap her bir ademge bölüp bérlinsun. **55** Halbuki, zémin chek tashlinish yoli bilen bölünsun; ular mirasqa özlirining ata jemet-qebilisining nami boyiche warisliq qilsun. **56** Miras ulargha chek tashlash yoli bilen adem sanining az-köplükiq qarap her bir [aile-jemetke] bölüp bérlinsun. **57** Töwendikiler ata jemet boyiche sanaqtin ötküzilgen Lawiylar: — Gershonning neslidin bolghan Gershon jemeti; Kohatning neslidin bolghan Kohat jemeti; Merarining neslidin bolghan Merari jemeti. **58** Bular Lawiylarning jemetliri: — Libni jemeti, Hébron jemeti, Mahli jemeti, Mushi jemeti, Korah jemeti.

Kohattin Amram törelgen. **59** Amramning ayalining ismi Yokeybed bolup, Lawiyning Misirda tugulghan qizi idi; u Amramgha Harun, Musa we ularning achisi Meryemni tughup bergin. **60** Harundin Nadab, Abihu, Eliazar, Itamar törelgen. **61** Lékin Nadab bilen Abihu Perwerdigarning aldigha gheyriy bir otni sun'ghanda ölüp ketken. **62** Lawiylar ichide bir ayliqtin ashqan barliq erkeklek sanaqtin ötküzilgunde jemiymish yigirmi üç ming adem chiqti. Ular Israillar ichide sanaqtin ötküzilmigen, chünkü ulargha Israillar ichide héchqandaq miras [zémin] bölüp bérimigen. **63** Yuqirida éytilghan ademler Moab tüzlenglikliride, Yérixoning udulidiki Iordan deryasi boyida Musa bilen kahin Eliazar teripidin sanaqtin ötküzilgen Israillardur. **64** Biraq bu ademler ichide Musa bilen kahin Harun ilgiri Sinay chölide sanaqtin ötküzilgunde sanaqtin ötküzilgen birmu adem yoq idi. **65** Chünkü Perwerdigar ular toghrisida: «Ular chölde ölmey qalmaydu» dep éytqanidi. Shunga, Yefunehning oghli Kaleb bilen Nunning oghli Yeshuadin bashqa birimu qalmighan.

27 Yüsupning oghli Manassehning neslidin bolghan jemetler ichide Manassehning chewrisi, Makirning ewrisi, Giléadning newrisi, Heferning oghli Zelifohadning qizliri bolup, ularning ismi Mahlah, Noah, Hoglah, Milkah, we Tirzah idi. **2** Ular jamaet chédirining derwazisi aldigha kélip, Musa bilen kahin Eliazar we emirler bilen pütkül jamaetning aldidura turup: **3** — Bizning atimiz chölde ölüp ketken; u u yerde Perwerdigargha hujum qilghili yigilghanlardan emes, yeni Korah guruhidikilerdin emes; u belki öz gunahi ichide ölgen, we uning oghul perzent yoq idi. **4** Néme üçün atimizning oghli yoqluqi seweblik uning nami uning jemetidin öchürüwétildi? Özlirining bizge atimizning qérindashliri qatarida miras bölüp bérisilirini öttünimiz, — dédi. **5** Musa ularning bu ishini Perwerdigarning aldigha qoydi. **6** Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **7** Zelifohadning qizlirining éytqini durus, sen choqum ulargha atisining qérindashliri qatarida miras ber; ularning atisining mirasini ulargha ötküzüp bergin. **8** Sen Israillargha éytqin: «Bir adem ölüp ketken chaghda uning oghli bolmisa, undaqa siler uning mirasini qizigha ötküzüp béringlar. **9** Qizi bolmisa, mirasini qérindashlirigha béringlar. **10** Qérindashliri bolmisa, mirasini ata jemet taghilirigha béringlar. **11** Eger uning atisining qérindashliri bolmisa, undaqa uning mirasini uning jemetidiki eng yéqin bir tughqinigha béringlar; u adem uning mirasigha ige bolsun. Bu Perwerdigar Musagha buyrughandek, Israillargha chüshürilgen höküm, qanun-belgilime bolup qalsun». **12** Perwerdigar Musagha: — Sen mawu Abarim téghigha chiqip, Men Israillargha teqdim qilghan zémin'gha qarap baq. **13** Körip bolghandin kéyin sennu akang Harun'gha oxshash öz xelqiringge qoshulisen. **14** Chünkü Zin chölide, jamaet jédel chiqarghan chaghda, ikkinglar Méning buyruqingha asiqliq qilip, suning ishida (Zin chölide, Qadeshtiki «Meribah suliri» dégen jayda) Méni jamaetning aldidura muqeddes dep hömetlimidinglar, — dédi. **15** Musa Perwerdigargha söz qilip: **16** — I Perwerdigar, barliq et igilirining rohlirining Xudasi, Öz jamaetning padichisiz padidek bolup qélishining aldini élish üçün jamaetni idare qilidighan, ularning aldigha kirip chiqalaydighan, ularni bashlap mangalaydighan bir ademni tiklep bérisingni tileymen, — dédi. **18** Sen Nunning oghli Yeshuani tallighin, — dédi Perwerdigar Musagha, — Uningda Rohim bar, sen qolungni uning béshigha qoy, **19** uni kahin Eliazar we barliq jamaetning aldidura turghuzup wezipige qoy. **20** Sen pütkül Israil jamaeti uning gépige kirishi üçün özünigning izzet-shöhritingdin bir qismini uninggha bergin. **21** U kahin Eliazarning aldidura tursun, [Eliazar] urimning hökümünü wasite

qilip turup, Perwerdigarning huzurida uning üçün yol sorisun; Israil xelqi, yeni pitköl jamaet uning buyruqi bilen chiqidu, uning buyruqi bilen kirishi kérek. **22** Shuning bilen Musa Perwerdigarning buyruqi boyiche ish körüp, Yeshuani bashlap kélip, kahin Eliazarning we barliq jamaetning aldida turghuzdi; **23** [Eliazar] qolini uning béshigha qoyuq, uni Perwerdigarning Musaning wasitisi bilen buyrughinidek wezipige qoydi.

28 Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha buyrup: — «Manga sunulghan hediye-qurbanliqlarni, yeni Manga ozuq bolidighan, xushbuy keltüridighan otta sunulidighan hediye-qurbanliqlarni bolsa, siler herbirini békitilgen qerelide sunushqa köngül qoyunglar» — dégin. **3** Sen ulargha yene: «Silerning Perwerdigargha atap otta sunidighan köydürme qurbanliqlar mundaq bolidu: — her küni béjirim bir yashliq erkeq qozidin ikkini daimiy köydürme qurbanliq qilinglar. **4** Etigini birni, gugumda birni sununglar; **5** yene töttin bir hindin soqup chiqirilghan zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin ondin bir efahni ashliq hediye süpitide sununglar. **6** Sinay téghida belgen'gen, Perwerdigargha atap xushbuy chiqarsun dep, otta sunulidighan daimiy köydürme qurbanliq mana shudur. **7** Herbir qoza üçün uninggha qoshulidighan sharab hediyesi töttin bir hin sharab bolidu; échtima ichimlik bolghan sharab hediyesi muqeddes jayda Perwerdigargha sunup tökülsun. **8** Sen ikkinchi bir qozini gugumda sun'ghin; uni etigenkidek ashliq hediyesi we sharab hediyesi bilen qoshup sun'ghin; u xushbuy keltürish üçün Perwerdigargha atap otta sunulidighan köydürme qurbanliq bolidu. **9** — Shabat küni béjirim bir yashliq ikki erkeq qoza sunulsun; uninggha qoshup zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin ikkisi ashliq hediye süpitide sunulsun we sharab hediyesi sunulsun; **10** bu herbir shabat künide sunulidighan shabat künidiki qurbanliqtur; uning bilen daimiy köydürme qurbanliq we qoshumche sunulidighan sharab hediyesi bille sunulsun. **11** — Her aynning birinchi küni Perwerdigargha atilidighan köydürme qurbanliq sununglar; yeni ikki yash torpaq, bir qochqar, bir yashliq béjirim yette erkeq qozini sununglar. **12** Her torpaq béshigha zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin üçü ashliq hediye süpitide, qoshqargha zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin ikkisi ashliq hediye süpitide, **13** herbir qoza béshigha zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin efahning ondin biri ashliq hediye süpitide sunulsun; bu Perwerdigargha otta sunulidighan, xushbuy chiqiridighan bir köydürme qurbanliqtur. **14** Ularning sharab hediyeleiri bolsa: — herbir torpaq béshigha sharabtin yérim hin, qochqar béshigha hinning üçtin biri, herbir qoza béshigha hinning töttin biri sunulsun. Bu her ayda sunulidighan aylıq köydürme qurbanliq bolup, yilning her éyida shundaq qilinsun. **15** Bularning üstige Perwerdigargha atilidighan gunah qurbanliq süpitide bir téke sunulsun; shularning hemmisi daimiy köydürme qurbanliq we qoshumche sharab hediyesi bilen bille sunulsun. **16** Birinchi aynning on tötinchi küni Perwerdigargha atalghan «öttip kétish» [qozisi sunulsun]. **17** Shu aynning on beshinchi küni héyt bashlinidu; yette kün pétir nan yéyilsun. **18** Birinchi küni muqeddes yighilish ötküzülsun, héchqandaq ish-emgek qilmasliqlar kérek, **19** shu küni otta sunulidighan, Perwerdigargha atalghan köydürme qurbanliq süpitide yash torpaqtin ikkini, bir qochqar we yette bir yashliq erkeq qoza sununglar; ular aldinglarda béjirim körünsun; **20** shulargha qoshulidighan ashliq hediyeleiri zeytun méyi ileshtürülgen ésil un bolup, herbir torpaq béshigha efahning ondin üçü, qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, **21** shu yette

qoza béshigha efahning ondin biri sunulsun; **22** shuningdek [gunahinglar] üçün kafaret keltürüşke gunah qurbanliqi süpitide bir téke sunulsun. **23** Bularning hemmisini etigenlik köydürme qurbanliq, yeni daimiy köydürme qurbanliqtin ayrim sununglar. **24** Siler bu teriqide uda yette kün Perwerdigargha atap otta sunulidighan, xushbuy keltüridighan ashundaq hediye-qurbanliqlarni sununglar; shularning hemmisi daimiy köydürme qurbanliq we qoshup sunulidighan sharab hediyesining sirtida sunulidu. **25** Yettinchi küni muqeddes yighilish ötküzüinglar, shu küni héchqandaq ish-emgek qilishqa bolmaydu. **26** «Deslepki orma» küni, yeni «heptiler héyti»nglarda siler yéngi ashliq hediyeleiri Perwerdigargha sun'ghan chaghda muqeddes yighilish ötküzüinglar; héchqandaq ish-emgek qilmanglar. **27** Siler Perwerdigargha atalghan, xushbuy keltüridighan köydürme qurbanliq süpitide yash torpaqtin ikkini, qochqardin birni, bir yashliq erkeq qozidin yettini sununglar. **28** Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, herbir torpaq béshigha efahning ondin üçü, qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, **29** shu yette qoza béshigha efahning ondin biri sunulsun; **30** shuningdek silerning [gunahinglar üçün] kafaret keltürüşke [gunah qurbanliqi süpitide] bir téke sunulsun. **31** Shularning hemmisi daimiy köydürme qurbanliq we uning ashliq hediyesige qoshup (bularning hemmisi aldinglarda béjirim körünsun), sharab hediyeleiri bilen bille sunulsun.

29 Yettinchi aynning birinchi küni siler muqeddes yighilish ötküzüinglar; [u küni] héchqandaq ish-emgek qilmasliqlar kérek. Bu siler üçün kanayar chélimidighan küni bolidu. **2** Siler Perwerdigargha atalghan, xushbuy keltüridighan köydürme qurbanliq süpitide yash bir torpaq, bir qochqar, yette bir yashliq béjirim erkeq qozini sununglar. **3** Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, herbir torpaq béshigha efahning ondin üçü, qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, **4** shu yette qoza béshigha efahning ondin biri sunulsun; **5** shuningdek silerning [gunahinglar üçün] kafaret keltürüşke gunah qurbanliqi süpitide bir téke sunulsun. **6** Shularni aynning birinchi künidiki köydürme qurbanliq we uninggha qoshumche bolghan ashliq hediyesi, daimiy köydürme qurbanliq, uninggha qoshumche bolghan ashliq hediyesi we bulargha qoshulidighan sharab hediyeleirining sirtida sununglar; bularning hemmisi herbiri belgilime boyiche Perwerdigargha atap otta xushbuy keltürsun dep sunulsun. **7** Yettinchi aynning oninchi küni siler muqeddes yighilish ötküzüinglar; nepsinglarni tartip özüinglarni töwen tutunglar. U küni héchqandaq ish-emgek qilishqa bolmaydu. **8** Siler Perwerdigargha atalghan, xushbuy keltüridighan köydürme qurbanliq süpitide yash bir torpaq, bir qochqar, bir yashliq erkeq qozidin yettini sununglar (bularning hemmisi aldinglarda béjirim körünsun). **9** Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürülgen ésil undin bolup, herbir torpaq béshigha efahning ondin üçü, qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, **10** shu yette qoza béshigha efahning ondin birini, **11** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; ularning hemmisi kafaret künidiki gunah qurbanliqi, daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we bularning sharab hediyeleiri bille sunulsun. **12** Yettinchi aynning on beshinchi küni muqeddes yighilish ötküzüinglar; u küni héchqandaq ish-emgek qilishqa bolmaydu. Perwerdigargha atap yette kün héyt qilinglar; **13** siler Perwerdigargha atap, xushbuy keltürsun dep otta sunulidighan köydürme qurbanliq süpitide yash torpaqtin on üçüni, ikki qochqar, bir yashliq erkeq

qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun). **14** Shulargha qoshup sunulidighan ashliq hediye zeytun méyi ileshtürilgen ésil undin bolup, on üç torpaq béshigha efahning ondin üchi, ikki qochqar béshigha efahning ondin ikkisi, **15** on töt qoza béshigha efahning ondin birini, **16** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun. **17** Ikkinchi küni yash torpaqtin on ikkini, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) **18** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar. **19** Shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we shularning sharab hediylirini bille sunulsun. **20** Üchinchi küni bir yash torpaqtin on birni, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) **21** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **22** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun. **23** Tötinchi küni yash torpaqtin onni, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) **24** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **25** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun. **26** Beshinchi küni yash torpaqtin toqquzni, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) **27** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **28** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun. **29** Altinchi küni yash torpaqtin sekkizni, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) **30** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **31** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun. **32** Yettinchi küni yash torpaqtin yettini, ikki qochqar, bir yashliq erkeq qozidin on tötni sununglar (shular hemmisi béjirim bolsun) **33** we shundaqla torpaqlar, qochqarlar we erkeq qozilarning sanigha qarap belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **34** shuningdek gunah qurbanliqi süpitide bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun. **35** Sekkizinchi küni siler muqeddes yighilish ötküzünglar; u küni héchqandaq ish-emgek qilminglar. **36** Siler Perwerdigargha atap, xushbuy kéltürsün dep otta sunulidighan köydürme qurbanliq süpitide bir torpaq, bir qochqar we bir yashliq erkeq qozidin on tötni (shular hemmisi béjirim bolsun) **37** hemde torpaq, qochqar we erkeq qozilarning sanigha qarap, belgilime boyiche qoshumche sunulidighan ashliq

hediyliri bilen sharab hediylirini sununglar; **38** shuningdek gunah qurbanliqi süpitidimu bir téke sununglar; shularning üstige daimiy köydürme qurbanliq, uning qoshumche ashliq hediyesi we sharab hediyesi bille sunulsun. **39** Belgilen'gen héytliirlinglarda Perwerdigargha atap sunulidighan qurbanliq hediylere ene shuldur; silerning qesemge baghliq yaqi ixtiyaren sunidighanliringlar, köydürme qurbanliqliringlar, ashliq hediyliringlar, sharab hediyliringlar we inaqliq qurbanliqliringlar bolsa, ularning birtididir. **40** Shundaq qilip, Musa Perwerdigarning özige buyrughanlirining hemmisini qaldurmay Israillargha uqturdi.

30 Musa Israillarning qebile bashliqlirigha söz qilip mundaq dédi: — Perwerdigarning buyrughanliri mundaq: — **2** Eger biraw Perwerdigargha qesem ichken bolsa yaqi öz özi cheklemekchi bolup qesem ichken bolsa, lewzidin qaytishqa bolmaydu, haman aghzidin chiqqan hemme gep boyiche ish tutushi kérek. **3** Qiz bala yash bolup, téxi atisining öyidiki chaghda, öz-özini cheklesh toghruluq Perwerdigargha qesem bergén bolsa, **4** emma atisi qizining qesimini yaqi öz-özini cheklesh toghrisida bergén wedisini anglighan we qizining aldida ündimey shük turghan bolsa, undaqta uning barliq qesemliri we öz-özini cheklesh toghrisida qilghan hemme wedisi inawetlik bolidu. **5** Lékin qizning atisi anglighan chaghda uni tosqan bolsa, uning qilghan qesemliri yaqi öz-özini cheklesh toghrisida qilghan wediliridin héchbiri inawetlik bolmaydu; atisi uni tosqan bolghachqa, Perwerdigarmu uni kechüridu. **6** — Eger u qesem qilghan yaqi öz-özini chekleshke aghzida tenteklik bilen wede qilghan halette erge tegken bolsa, **7** éri shuni anglighan bolsa, lékin anglighan küni ündimey shük turghan bolsa, undaqta uning qilghan qesemliri yaqi öz-özini chekleshke qilghan gepliri inawetlik bolidu. **8** Eger éri anglighan küni uni tosqan bolsa, uning qilghan qesimini we öz-özini cheklesh toghruluq aghzidin chiqarghan tentek geplirini bikar qilsa, undaqta ular inawetsiz bolidu; Perwerdigar uni kechüridu. **9** Lékin tul xotun yaqi éridin ajriship ketken xotunlar qilghan qesem, yeni uning özini cheklesh toghruluq qilghan barliq wediliri bolsa inawetlik bolidu. **10** Eger u éringin öyide qesem qilghan yaqi öz-özini cheklesh toghruluq qesem-wede ichken, **11** éri anglap turuqluq shük turuwélp tosmighan bolsa, undaqta uning barliq qilghan qesemliri we öz-özini cheklesh toghruluq qilghan barliq wediliri inawetlik bolidu. **12** Lékin uning éri anglap turghan chaghda uning qesem-wedilirini éniq ret qilghan bolsa, ayal aghzidin chiqarghan wede bérish we öz-özini cheklep turush toghruluq qilghan barliq wedilirining héchqaysisi inawetlik bolmaydu; uning éri bularni ret qilghan bolghachqa, Perwerdigar uni kechüridu. **13** Ayalning bergén wedisini we uning chidap turup özümni chekleymen dep qilghan qesem-wedisini uning éri inawetlikmu qilalaydu, inawetsizmu qilalaydu. **14** Eger uning éri herküni uning aldida shük turuwélp gep qilmisa, undaqta uning bergén barliq qilghan qesemlirini we öz-özini cheklep turush toghruluq qilghan hemme wedilirini inawetlik qilghanliq hésablinidu; chunki éringin anglap turghan künide gep qilmay shük turghanliq uning ayalining qesem-wedilirini küchke ige qilghanliqidur. **15** Lékin éri ayalining qesem-wedilirini anglap nahayiti uzaq waqitlardin kéyin andin uning qesem-wedilirini inawetsiz qilsa, undaqta u ayalining gunahini öz üstige alghan bolidu. **16** Yuqiriqlar Perwerdigarning Musagha buyrughanliri, yeni éri bilen ayali, ata bilen öz öyide turuwatqan, téxi yashliqida bolghan qizi otturisidiki nizam-belgimilerdur.

31 Perwerdigar Musagha söz qilib: — **2** Sen Midiyanlarning Israillarning intiqamini al, andin öz xelqiringge qoshulisen, — dédi. **3** Musa xelqge mundaq dédi: — Aranglardin jengge chiqishqa bir türküm ademlerni qorallandurunglar; andin ular Midiyanlarning Perwerdigar üçhün intiqam élishqa atlansun. **4** Siler Israillarning herbir qebilisidin jeng qilishqa mingdin adem mangdurunglar. **5** Shuning bilen tümenligen Israil xelqining her qebilisidin mingdin, jemi on ikki ming adem jeng qilishqa qorallandurildi. **6** Musa her qebilidin mingdin ademni jeng qilishqa mangdurdi hemde Eliazarning oggli Finihasni ular bilen bille mangdurdi, Finihasning qolida muqeddes eswablar we agah kanay bar idi. **7** Ular Perwerdigarning Musagha buyrughini boyiche Midiyanlar bilen soqushqili chiqip, erkeklerning hemmisini öltürüwetti; **8** mushu öltürtüngenlerdin bashqa, yene Midiyaning Ewi, Rekek, Zur, Xur we Reba dégen besh padishahini öltürdi; yene Béorning oggli Balaamni qilich bilen chépip tashlidi. **9** Israillar Midiyanlarning xotun-qizliri we balilirini tutqun qilib ketti, yene ularning pütün charwa malliri, qoy padiliri we mal-mülüklerini olja qildi; **10** ular turuwatqan yerlerdiki barliq sheher we barliq bargahligha ot qoyuwetti; **11** ular adem bolsun mal bolsun barliq gheniyet, barliq oljini élip ketti; **12** ular tutqan esirlerni hem olja-gheniyetni Moab tüzlengliklirige, Iordan deryasi boyigha jaylashqan Yérixoning udulidiki bargahqa ekilip, Musa bilen kahin Eliazargha, shundaqla Israillarning jamaitige tapshurdi. **13** Musa, kahin Eliazar we jamaetning barliq emirliri bargahning sirtigha chiqip ularni qarshi aldi. **14** Lékin Musa jengdin qaytqan herbiy serdarlarga, yene mingbéshi, yüzbéshilargha xapa bolup: — **15** Siler ayallarning hemmisini tirik qaldurdunglarmu? **16** Qaranglar, del shular Balaamning hiyle-mesliheti bilen Péordiki ishta Israillarni Perwerdigar aldida gunahqa patquzushi bilen, Perwerdigarning jamaitige waba yaghdurulghan emesmu? **17** Emdi siler barliq ogghul balilarni öltürüwétinglar, erler bilen munasiwet ötküzgen ayallarni qoymay öltürüwétinglar. **18** Biraq yash qizlar, yene erler bilen munasiwet ötküzminglerni bolsa, özliringlarga tirik qaldurunglar. **19** Siler bargah sirtida yette kün chédír tikip turunglar; adem öltürgen we ölükke tegken herkim üçinchi küni we yettinchi küni özini paklisun; siler we siler esir qilghan kishilerning hemmisini shundaq qilsun. **20** Barliq kiyim-kechek, tére eswab üsküniler, tiwitta toqulghan barliq nersiler hem yaghach eswab-üskünilerning hemmisini paklanglar, — dédi. **21** Kahin Eliazar jengge chiqip qaytqan leshkerlerge: — Mana Perwerdigar Musagha buyrughan qanun-belgilime: **22** altun, kümüş, mis, tömür, qeley, qoghushun qatarliq **23** otqa chidamliq nersilerning hemmisini otin ötküzüinglar, shundaq qilsanglar pak hésablinidu; shundaqtimu, yenila «napakliqni chiqarghuchi su» bilen pakizlanglar; otqa chidamsiz nersilerni shu sudin ötküzüinglar. **24** Yettinchi küni kiyimliringlarni yuyunglar, andin siler pak hésablinisiler; andin keyin bargahqa kirsenglar bolidu, — dédi. **25** Perwerdigar Musagha söz qilib mundaq dédi: — **26** Sen kahin Eliazar we jamaet ichidiki qebile kattiliri bilen birlikte élin'ghan olja-gheniyetning, adem bolsun, charpay bolsun, shularning umumiy sanini hésablap chiqiq; **27** olja-gheniyetni ikkige böl, yérimini jengge chiqqanlarga ber, qalghan yérimini barliq jamaetke ber. **28** Sen yene chiqip jengge qatnashqan leshkerler alidighan adem, kala, éshek yaki qoy padiliridin besh yüzdin birini Perwerdigargha atalghan ülüsh bolsun dep ayrighin; **29** siler shuni leshkerlerge tewe bolghan yérimidin élip Perwerdigargha atalghan «kötürme hediye» süpitide kahin Eliazargha tapshurunglar. **30** Israillargha tewe bolghan yérimining adem, kala, éshek, qoy padiliri, shundaqla herxil haywanlardin elliktin birini Perwerdigarning jamaet

chédirigha qarashqa mes'ul bolghan Lawiylargha béringlar. **31** Shuning bilen Musa bilen kahin Eliazar Perwerdigarning Musagha buyrughinidek qildi. **32** Emdi olja-gheniyet, yene jengge chiqqan leshkerler éliwalghan nersilerdin qalghini qoy jemi alte yüz yetmish besh ming, **33** kala yetmish ikki ming, **34** éshek atmish bir ming, **35** erkeklar bilen munasiwet ötküzmingen qizlar ottuz ikki ming chiqti. **36** Jengge chiqqanlarning ülüshi, yene ulargha tewe yérimi, qoy jemi üç yüz ottuz yette ming besh yüz; **37** bu qoy padiliridin Perwerdigargha atalghini alte yüz yetmish besh boldi; **38** kala ottuz alte ming, buningdin Perwerdigargha atalghini yetmish ikki boldi. **39** Éshek ottuz ming besh yüz chiqti, buningdin Perwerdigargha atalghini atmish bir boldi. **40** Adem on alte ming chiqti, buningdin Perwerdigargha atalghini ottuz ikki adem boldi. **41** Musa Perwerdigar özige buyrughini boyiche Perwerdigargha sunulidighan «kötürme hediye» bolghan ülüshni kahin Eliazargha tapshurup berdi. **42** Israillargha tewe bolghan yérimi, yene Musa jengge chiqip kelgenlerdin élip bölüp bergini — **43** jamaetke tewe bolghan shu yérimi — qoy üç yüz ottuz yette ming besh yüz, **44** kala ottuz alte ming, **45** éshek ottuz ming besh yüz, **46** adem on alte ming idi. **47** Musa Perwerdigar özige buyrughini boyiche, Israillargha tewe bolghan shu yérimining, meyli adem yaki haywan bolsun, elliktin birini ayrip élip Perwerdigarning ibadet chédirigha qarashqa mes'ul bolghan Lawiylargha tapshurdi. **48** Pütkül qoshunning serdarliri, ming béshi, yüz béshiliri Musa bilen körtüshkili kélip, **49** Musagha: — Xizmetkarlirining qol astida jeng qilghan leshkerlerning umumiy sanini sanaqtin ötküzsek birimu kem chiqmide. **50** Shunga, mana Perwerdigarning huzurida özimizning gunahining kafariti üçhün herqaysimiz érishkenlerni Perwerdigargha atalghan hediye qilimiz — altun buyumlar, put-qol zenjirliri, bilezüik, möhür üzüik, zire-halqa, marjanlarning hemmisini élip kelduq, — dédi. **51** Shuning bilen Musa bilen kahin Eliazar ular ekelgen altunlarni, yene altunda yasalghan herxil buyumlarni aldi. **52** Ularning ming béshi we yüz béshiliridin alghini Perwerdigargha atalghan «kötürme hediye» süpitide sunuldi; barliq altun jemi on alte ming yette yüz ellik shekel chiqti **53** (leshkerlerning herbiri özliri üçhün mal-mülükni bulang-talang qilishqanidi). **54** Musa bilen kahin Eliazar ming béshi we yüz béshilirining qolidin altunni élip, jamaet chédirining ichige ekirip, uni Perwerdigarning huzurida Israillar üçhün yadname qildi.

32 Rubenning ewladliri bilen Gadning ewladlirining kala padiliri tolimu köpeygenidi; ularning Yaazerning zémini bilen Giléadning zéminigha közi chüshti; we mana, shu zémin charwa béqishqa mas kélidighan yer idi. **2** Shunga ular Musa, kahin Eliazar we jamaetning emirlirining aldigha kélip ulargha: — **3** Atarot, Dibon, Yaazer, Nimrah, Heshbon, Elealeh, Sebam, Nébo, Beon dégen yerler, **4** yene Israil jamaiti aldida Perwerdigar meghlup qilib bergén yerler bolup, charwa béqishqa bap yerler iken, qulliriningmu charwa méli bar, — dédi **5** we yene: — Eger silining aldirida iltipatligha érishken bolsaq, bizni Iordan deryasidin öt démey, bu yerni bizge miras qilib bersile, — dédi. **6** Musa Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladlirigha: — Qérindashliringlar jengge chiqqan waqtida siler mushu yerde turamtinglar? **7** Siler néme üçhün Israillarning [deryadin] ötüp Perwerdigar ulargha ata qilib bergén zémin'gha kirishige köngüllirini sowutisiler? **8** Ilgiri men Qadesh-Barnéadin ata-bowiliringlarni shu zéminni charlap kélisheket ewetkinimde ularmu shundaq qilishqanidi. **9** Ular Eshkol jilghisigha chiqip, u zéminni körip, Israillarning könglini Perwerdigar ata qilib bergén zémin'gha kirishtin

sowutqan. **10** Shu chaghdā Perwerdigarning achchiqi kélip qesem qilip: **11** «Misirdin chiqqan yigirme yashtin yuqirilar chin kōngludin Manga egeshmigeche, ular Men Ibrahim, Ishaq, Yaquqlargha «Silerge ata qilimen» dep qesem qilghan zéminni kōrse, [Men Perwerdigar bolmay kétey!] **12** Peqet keniziylerdin bolghan Yefunnehning oggli Kaleb bilan Nunning oggli Yeshuala Manga chin kōngludin egeshken bolghachqa, zéminni kōreydu», dégenidi. **13** Shuning bilan Perwerdigarning Israillargha achchiqi qozghalghachqa, Perwerdigarning aldida rezil bolghanni qilghan eshu bir ewlad ölip tüügüche, u ularni chōl-bayawan qiriq yil sergerdanliqta yürgüzi. **14** Emdi mana, gunahkarlarning ewladliri bolghan silermu atabowanglarning izini bésip Perwerdigarning Israillargha bolghan qattiq ghezipini téximu qozghimaqchi bopsiler-de! **15** Eger siler uninggha egishishtin burulup ketsenglar, undaqta U [Israillarni] yene chōl-bayawan'gha tashliwétidu, bu halda siler bu barliq xelqni xarab qilghan bolisiler, — dédi. **16** Ikki qebilining ademliri Musaning aldigha kélip uninggha: — Biz bu yerde mallirimizgha qotan, balirimizgha qel'e-sheher salayli. **17** Biz bolsaq qorallinip, Israillarni özige tewe jaylirigha bashlap barghuche sepnang aldida mangimiz, bu zémindiki yat xelqer seweblik, bizning kichik balirimiz mustehkem sheherlerde turushi kérek. **18** Israillar öz miraslirigha ige bolmighuche biz öyimizge hergiz qaytmaymiz. **19** Chünki biz ular bilan Iordan deryasining kün pétiş teripidiki zémín'gha yaqi uningdinmu yiraqtiki zémín'gha teng igidar bolmaymiz, chünki mirasimiz Iordan deryasining bu teripide, yeni kün chiqishtidur, — dédi. **20** Musa ulargha: — Eger shundaq qilsanglar, yeni Perwerdigarning aldida qorallinip jengge chiqip, **21** silerdin qorallan'ghanlarning hemmisi Iordan deryasidin ötüp, Perwerdigar Öz dushmanlirini ularning zémindin qoghlap chiqirip bolghanda, **22** shu zémín Perwerdigar aldida boysundurulup bolghanda andin qaytsanglar, siler Perwerdigar we Israillar aldida gunahsiz hésablinisiler; bu zéminnu Perwerdigar aldida silerge miras qilip bérididu. **23** Lékin bundaq qilmisanglar, mana, Perwerdigar aldida gunahkar bolisiler; shuni obdan bilishinglar kérekki, gunahinglar özünglarni qoghlap béshinglarga chüshidu. **24** Emdi siler aghzinglardin chiqqan gépinglar boyiche ish tutunglar, baliliringlar üçhün sheher, qoy padiliringlar üçhün qotan sélinglar, — dédi. **25** Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladliri Musagha: — Qulliri ghojam éytqinidek qilidu. **26** Xotunbala chaqilirimiz, kalilar we barliq charpaylirimiz Giléadning herqaysi sheherliride qalidu; **27** Lékin qulliri, jengge teyyarlinip qorallan'ghanlarning herbiri ghojam éytqandek [deryadin] ötüp Perwerdigarning aldida jeng qilidu, — dédi. **28** Shuning bilan Musa ular toghruluq kahin Eliazar bilan Nunning oggli Yeshuagha we Israilling barliq qebile bashliqlirigha tapilap, **29** ulargha: — Eger Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladliri qorallinip Perwerdigarning aldida jengge chiqishqa siler bilen birlikte Iordan deryasidin ötse, u zémín silerning aldinglarda boy sundurulsu, undaqta siler Giléad zémimini ulargha miras qilip béringlar. **30** Eger ular qorallinip siler bilen bille ötmeymiz dése, undaqta ularning mirasi aranglarda, yeni Qanaan zémindida bolsun, — dédi. **31** Gadning ewladliri bilen Rubenning ewladliri: — Perwerdigar qullirigha qandaq buyrughan bolsa, biz shundaq qilimiz. **32** Biz qorallinip Perwerdigarning aldida deryadin ötüp Qanaan zémínigha kirimiz, andin Iordan deryasining bu yéqidiki zémín bizge miras qilip bérididighan bolidu, — déyishti. **33** Shuning bilan Musa Amoriylarning padishahi Sihonning padishahliqi bilen Bashanning padishahi Ogning padishahliqini, zémín we tewesidiki sheherlerni, etrapidiki sheherler bilen qoshup, hemmisini Gadning ewladlirigha,

Rubenning ewladlirigha we Yüsüning oggli Manassehning yérim qebilisige berdi. **34** Gadning ewladliri Dibon, Atarot, Aroer, **35** Atrot-Shofan, Yaazer, Yogboxah, **36** Beyt-Nimrah, Beyt-Haran qatarliq mustehkem sheherlerni saldi we shundaqla qotarlarni saldi. **37** Rubenning ewladliri [yéngidin] Heshbon, Elealeh, Kiriatayim, **38** Nébo, Baal-Méon (yuqiriqi isimlar özgirtilgen) we Sibmahni saldi; hem ular salghan sheherlerge yéngidin nam berdi. **39** Manassehning oggli Makirning ewladliri Giléadqa yürüş qilip, u yerni élip, shu yerde turushluq Amoriylarni qoghliwetti. **40** Shuning bilan Musa Giléadni Manassehning oggli Makirgha bériwidi, u shu yerde turup qaldi. **41** Manassehning oggli Yair Amoriylarning yéza-qishlaqlirini hujum qilip élip, bu yéza-qishlaqlarni Hawot-Yair dep atidi. **42** Nobah Kinat we uninggha qarashliq yéza-qishlaqlarni hujum qilip élip Kinatni öz ismi bilen Nobah dep atidi.

33 Töwendikiler öz qoshunliri boyiche, Musa bilen Harunning yétekchilik astida Misir zémindin chiqqan Israillarning mangghan yolliridu; **2** Musa Perwerdigarning emri boyiche, özlirining seper qilghan yollirini pütüp qoydi, ularning seper qilghan yolliri mundaq: — **3** Birinchi aynning on beshinchi küni [Israillar] Ramses shehiridin seperge chiqti; ötüp kétésh héytining etisi ular barliq Misirliqlarning köz aldida merdanilik bilen yolgha chiqti. **4** Bu chaghdā Misirliqlar ularning arisidiki Perwerdigar teripidin öltürülgenlerni, yeni barliq tunji oghullirini depne qiliwatqanidi; Perwerdigar Misirliqlarning mebudlirining üstidin höküim chüshürdi. **5** Israillar Ramsestin yolgha chiqip Sukkotqa béríp chédir tikti. **6** Ular Sukkottin yolgha chiqip chōl-bayawanning ayighidiki Étamgha béríp chédir tikti. **7** Étamdin yolgha chiqip, ayninip Baal-Zéfonning udulidiki Pi-Xaxirotqa béríp Migdolning aldida chédir tikti. **8** Pi-xaxirottin yolgha chiqip, déngizning otturisidin ötüp, Étam chōlide üç kün yol yürüp Marahda chédir tikti. **9** Marahdin yolgha chiqip Élimge keldi; Élimde on ikki bulaq bilen yetmiş xorma derixi bar idi; ular shu yerde chédir tikti. **10** Élimdin yolgha chiqip Qizil Déngiz boyida chédir tikti. **11** Qizil Déngizdin yolgha chiqip Sin chōlide chédir tikti. **12** Sin chōlidin yolgha chiqip Dofqahqa kélip chédir tikti. **13** Dofqahdin yolgha chiqip Alushqa béríp chédir tikti. **14** Andin kéyin Alushtin yolgha chiqip Rifidimgha kélip chédir tikti, u yerde xelqge ichidighan su tépilmay qaldi. **15** Rifidimdin yolgha chiqip, Sinay chōllege béríp chédir tikti. **16** Sinay chōlidin yolgha chiqip Qibrot-Hattawahqa kélip chédir tikti. **17** Qibrot-hattawahdin yolgha chiqip Hazirotta chédir tikti. **18** Hazirottin yolgha chiqip Ritmahda chédir tikti. **19** Ritmahdin yolgha chiqip Rimmon-Perezde chédir tikti. **20** Rimmon-Perezdin yolgha chiqip Libnahda chédir tikti. **21** Libnahdin yolgha chiqip Rissahda chédir tikti. **22** Rissahdin yolgha chiqip Kehelelahda chédir tikti. **23** Kehelelahdin yolgha chiqip Shafir téghida chédir tikti. **24** Shafir téghidin yolgha chiqip Haradahta chédir tikti. **25** Haradahdin yolgha chiqip Makhilotta chédir tikti. **26** Makhilottin yolgha chiqip Tahatta chédir tikti. **27** Tahattin yolgha chiqip Terahda chédir tikti. **28** Terahdin yolgha chiqip Mitqahda chédir tikti. **29** Mitqahdin yolgha chiqip Hashmonahta chédir tikti. **30** Hashmonahtin yolgha chiqip Mosherotta chédir tikti. **31** Mosherottin yolgha chiqip Bene-Yaakanda chédir tikti. **32** Bene-Yaakandin yolgha chiqip Xor-Hagidgadqa béríp chédir tikti. **33** Xor-Hagidgadin yolgha chiqip Yotbatahqa kélip chédir tikti. **34** Yotbatahtin yolgha chiqip Abronahqa kélip chédir tikti. **35** Abronahtin yolgha chiqip Ezion-Geberge kélip chédir tikti. **36** Ezion-Geberdin yolgha chiqip Zin chōlide, yeni Qadeshte chédir tikti. **37** Qadeshtin yolgha chiqip Édom zémينining chégrisidiki Hor

téghida chédír tikti. **38** Israillar Misir zéminidin chiqqandin kéyinki qiriqinchi yili beshinchi aynning birinchi kúni, kahin Harun Perwerdigarning emri boyiche Hor téghigha chiqip shu yerde öldi. **39** Harun Hor téghida ölgen chéghida bir yúz yigirme üç yashta idi. **40** U chaghda, Qanaan zéminining jenubida turushluq Qanaaniylarning padishahi Arad Israillar kéliwéiptu dep anglighandi. **41** Israillar Hor téghidin yolgha chiqip Zalmonahda chédír tikti. **42** Zalmonahdin yolgha chiqip Punon'gha kélip chédír tikti. **43** Punonidin yolgha chiqip Obotqa kélip chédír tikti. **44** Obottin yolgha chiqip Moabning chégrisidiki Iye-Abarimgha kélip chédír tikti. **45** Iymidin yolgha chiqip Dibon-Gadqa kélip chédír tikti. **46** Dibon-Gadtin yolgha chiqip Almon-Diblatayimgha kélip chédír tikti. **47** Almon-Diblatayimdin yolgha chiqip Néboning aldidedi Abarim taghliqigha kélip chédír tikti. **48** Abarim taghliqidin yolgha chiqip Yérixoning udulida Iordan deryasining boyidiki Moab túzlemlilikliride chédír tikti. **49** Moab túzlemlilikliride Iordan deryasini boylap tikken chédirliri Beyt-Yeshimottin tartip Abel-Shittimghiche bardí. **50** Perwerdigar Moab túzlemlilikliridiki Iordan deryasi boyida Yérixoning udulida Musagha sóz qilip mundaq dédi: — **51** Sen Israillargha sóz qilip mundaq buyrughin: — «Siler Iordan deryasidin ötüp Qanaan zéminigha kelgen chéghinglarda, **52** zémindiki barliq turuwatqanlarni aldinglardin heydiwétinglar, ularning barliq oyma, quyma butlirini chéqip tashlanglar hem barliq «yuqiri jay»lirini weyran qilip tashlanglar. **53** Siler shu zéminni igilep makanlishinglar, chünki Men u zéminni silerge miras qilip bergenmen. **54** Siler jemet boyiche chek tashlap, zéminni özünglerge miras qilip élinglar; adimi köpreklerge köprek miras bölüp béringlar; adimi azraqlargha azraq miras bölüp béringlar; chek tashlan'ghanda kimlerge qeyer chiqan bolsa, shu yer uning mirasi bolsun; siler mirasqa ata qebile-jemet boyiche warisliq qilinglar. **55** Halbuki, eger u zéminda turuwatqanlarni aldinglardin heydiwetmisenglar, ular din qélip qalghanlar choqum közünglerge tiken, biqininglarga yantaq bolup sanjilidu, turghan zémininglarda silerni parakende qilidu; **56** we shundaq boliduki, Men eslide ulargha qandaq muamile qilmaqchi bolghan bolsam, silerge shundaq muamilde bolimen».

34 Perwerdigar Musagha sóz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha sóz qilip mundaq buyrughin: «Siler Qanaan zéminigha kirgen chaghda, silerge miras bolushqa teqsim qiliniyidighan zémin Qanaan zémini bolidu; zémanning békitilgen jay-chégraliri mundaq bolidu: — **3** Silerning jenub teripingler Zin chölidin bashlap Édom chégrisigha taqalsun; andin jenub tereptiki chégranglar «Shor déngizi»ning jenub teripining eng ayighigha yetsun; **4** shu yerdin chégranglar «Sériq Éshek dawini»ning jenub teripidin burulup zin'gha ótsun; uning ayighi toptoghra Qadesh-Barnéaning jenubida bolidu; andin u yerdin yene Hazar-Addargha béríp, Azmon'gha tutishidu; **5** andin chégra Azmondin burulup méngip, Misir éqinigha baridu we déngizghiche tutishidu. **6** Kün pétish terepte chégranglar «Ulugh déngiz»ning özi bolidu, yeni uning boyliri bolidu; mana bu silerning kün pétish tereptiki chégranglar bolidu. **7** Shimal tereptiki chégranglar mundaq bolidu: — «Ulugh déngiz»din bashlap hor téghighiche pasil sizilsun; **8** pasil siziqi Hor téghidin bashlap Xamat éghizigha zozulup, andin chégra Zedadgha tutashsun; **9** chégra yene Zifron'gha ötüp Hazar-Énanda axirlashsun; mana bu silerning shimaliy chégranglar bolidu. **10** Andin sherqiy chégrayinglarning pasil siziqi Hazar-Énandin Shéfamghiche sizilsun. **11** Bu chégra Shéfamdin Ayinning kün chiqish teripidiki Riblahga chüshidu; andin chégra shu yerdin chüshüp Kinneret déngizining dawinidin ötüp kün chiqish terepke tutishidu. **12** Andin chégra töwenlep

Iordan deryasini boylap chüshüp, Shor Déngizighiche yetsun. Mana bu chégralar bilen békitilgen zémininglar bolidu». **13** Musa Israillargha sóz qilip mundaq dep buyrudi: — «Mana bu Perwerdigar toqquz qebile we yérim qebilege teqdim qilinsun dep buyrughan, chek tashlinish arqiliq ózünglar warisliq qilidighan zémininglar bolidu; **14** chünki Ruben qebilisidikiler ata jemeti boyiche we Gad qebilisidikiler ata jemeti boyiche öz mirasigha alliqachan warisliq qilip uni igiligen, Manassehning yérim qebilisimu öz mirasigha warisliq qilip uni igiligen; **15** Bu ikki qebile we yérim qebile Yérixoning udulida, Iordan deryasining sherqiy qirghiqidiki kün chiqish terepte öz mirasirlirni élip bolghan». **16** Perwerdigar Musagha sóz qilip mundaq dédi: — **17** Töwendikiler zéminni silerge teqsim qilip bergüchilerning isimliki: — Kahin Eliazar we Nunning oggli Yeshua. **18** Silermu yene zémin teqsim qilishqa yardemlishish üçün her qebilidin birdin emir tallap béringlar. **19** Bularning ismi mundaq: — Yehuda qebilisidin Yefunnehning oggli Kaleb. **20** Shiméon qebilisidikilerdin Ammihudning oggli Shemuel. **21** Binyamin qebilisidin Kislonning oggli Elidad. **22** Dan qebilisidikilerdin Yoglining oggli, emir Bukki idi. **23** Yüsupning ewladliridin: — Manasseh qebilisidikilerdin Efdoning oggli emir Hanniyel **24** hem Efraim qebilisidikilerdin Shiftanning oggli emir Kemuel. **25** Zebulun qebilisidikilerdin Parnaqning oggli emir Elizafan; **26** Issakar qebilisidikilerdin Azzanning oggli emir Paltiyel; **27** Ashir qebilisidikilerdin Shélomining oggli emir Axihud; **28** Naftali qebilisidikilerdin Ammihudning oggli emir Pedahel idi. **29** Mana bular Perwerdigar emr qilip Israillargha Qanaan zéminidiki mirasirlirni teqsim qilishqa békitkenler idi.

35 Perwerdigar Yérixoning udulida, Iordan deryasining boyidiki Moab túzlemlilikliride Musagha sóz qilip mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq emir qil, ular miras qilip érishken zémindiki bez sheherlerni Lawiylarning olturushigha bersun; u sheherlarning öpçörisidiki yaylaqlarnimu Lawiylargha bersun. **3** Shundaq qilip ularning turidighan sheherliri bolidu we shu sheherlerge tewe yaylaqlargha ularning charpayliri, bashqa mal-mülükliiri hemde barliq haywanliri orunlashturulidu. **4** Siler Lawiylargha bérídighan sheherlerdiki yaylaqlar sépilidin bashlap hésablighanda ming gez bolsun. **5** Siler yene sheher sirtidin kün chiqish terepke qarap ikki ming gez, jenub terepke qarap ikki ming gez, kün pétish terepke qarap ikki ming gez, shimal terepke qarap ikki ming gez ólchenglar, sheher otturida bolsun; sheherler etrapidiki mushu yerler ular üçün yaylaqlar bolsun. **6** Siler Lawiylargha bergen sheherler ichide alte sheher «panahliq shehiri» bolsun; siler shularni adem óltürüp qoyghan kishilerning shu sheherlerge qéchip béríwélishigha bikitinglar; bulardin bashqa ulargha yene qiriq ikki sheher béringlar. **7** Siler Lawiylargha bérídighan sheherler jemiy qiriq sekkiz bolup, shu sheherler bilen ulargha tewe yaylaqlar ulargha bérilsun. **8** Siler ulargha bérídighan shu sheherler Israillar miras qilghan teweliklerdin bolsun; adimi köprek bolghanlardin köprek, adimi azraq bolghanlardin azraq élinglar; herbir qebile öziye teqsim qilin'ghan mirasqa asasen sheherlerdin bezilirini élip Lawiylargha teqsim qilip bersun. **9** Perwerdigar Musagha sóz qilip mundaq dédi: — **10** Sen Israillargha mundaq dégin: «Siler Iordan deryasidin ötüp Qanaan zéminigha kirgininglarda, **11** tasadipliqliqin adem óltürüp qoyghanlarning panahlinishi üçün qéchip béríwélishigha birnecheche sheher tallap békitinglar. **12** Shundaq qilghanda bu sheherler adem óltürgüchi taki jamaet alida soraqqa tartilghuche, qisakarning óltürüp qoyushidin panahlinidighan sheherler bolidu. **13** Siler békitken bu sheherler silerge panahlinidighan alte sheher bolidu. **14**

Panahliq shehiri üçhün Iordan deryasining kün chiqish teripide üç sheher, Qanaan zéminidimu üç sheherni ayrip qoyunglar. **15** Bu alte sheher Israillar, yat eldikiler we ularning arisida ariliship olturgan musapirlar üçhün panahliq sheherliri bolsun; tasadipiyliqtin adem öltürüp qoyghan herbir kishi shu yerlerge qéchishqa bolidu. **16** — Eger biraw tòmür eswab bilen urup adem öltürüp qoyghan bolsa, u qesten adem öltürgen qatil bolidu; qesten adem öltürgüchi jezmen öltürülüşü kérek. **17** Eger biraw qol kötürüp adem öltürgüdek tash bilen urup adem öltürüp qoyghan bolsa, u qesten adem öltürgen qatil bolidu; qesten adem öltürgüchi jezmen öltürülüşü kérek. **18** Eger biraw adem öltürgüdek kaltek bilen urup adem öltürüp qoyghan bolsa, u qesten adem öltürgen qatil bolidu; qesten adem öltürgüchi jezmen öltürülüşü kérek. **19** Qan qisas alghuchi kishi shu qatilni öltürsun; u qatilni uchratqan yéride öltürsun. **20** Eger biraw öçmenlik bilen birisini ittirip yiqitiwétip yaki möküp turup birer nerse étip öltürüp qoyghan bolsa, **21** yaki öçekiship musht bilen urup öltürüp qoyghan bolsa, adem urghuchi jezmen öltürülüşü kérek, chünki u qatil bolidu; qan qisas alghuchi kishi qatilni uchrighan yerde öltürüwetsun. **22** Lékin u ademning öchi yoq, tasadipiy ittiriwétish yaki meqsetsizla birer nerse étip, **23** yaki adem öltürgüdek herqandaq bir tashni ademni körmey étip sélip, adem öltürüp qoyghan bolsa, uning eslide uninggha héchqandaq öchi bolmisa, uninggha ziyankeshlik qilish niyitimu bolmisa; **24** bundaq ehwalda, jamaet shu qanun-hökümgerge asasen adem öltürgüchi bilen qan qisas alghuchi otturisida késim qilsun. **25** Jamaet tasadipiy adem öltürüp qoyghuchini qan qisas alghuchi kishining qolidin jezmen qutquzuwalsun; ular uni qéchip bériwalghan panahliq shehirige [aman-ésen] qayturup bersun; andin muqeddes may bilen mesihlen'gen bash kahin ölüp ketküche u shu sheherde tursun. **26** Lékin tasadipiyliqtin adem öltürüp qoyghan kishi eger qéchip bériwalghan panahliq shehirining tewesidin chiqip ketken bolsa, **27** shundaqla qan qisas alghuchi kishi uni panahliq shehirining pasillirining sirtida uchrutip qélip öltürüwetken bolsa, undaqta qan qisas alghuchi qan töküsh gunahini tartmaydu; **28** chünki tasadipiyliqtin adem öltürüp qoyghan kishi eslide bash kahin ölüp ketküche panahliq shehiride turushi kérek idi; bash kahin ölüp ketkendin kéyin öz teweliki bolghan zémin'gha qaytip barsa bolidu. **29** — Bular siler turushluq hemme yerde ewladmu-ewlad qanun-belgilmiler bolsun. **30** Bashqa birisini öltürgen qatilni bolsa, birnechche guwahchining guwahliqidin kéyin andin öltürüşke bolidu; lékin peqet birla guwahchining guwahliqi bolsa, u uni öltürüşning sewebi bolmaydu. **31** Ölümge layiq gunah ötküzgenlerge, yeni qesten adem öltürgenler üçhün siler héchqandaq tölem pulini qet'iy qobul qilmanglar; undaq kishi jezmen öltürülüşü kérek. **32** Shuningdek panahliq sheherge qéchip bériwalghan kishi üçhün bash kahin ölüp kétéshtin ilgiri öz yérigé qaytip kéliwélisigha héchqandaq tölem pulini qet'iy qobul qilmanglar. **33** Shundaq qilsanglar, özünglar turghan zéminni bulghighan bolmaysiler, chünki qan zéminni bulghaydu; zéminda tökülgen qan'gha del shu qanni tökken kishining öz qénidin bashqa héchqandaq kafaret keltürüşke bolmaydu. **34** Özünglar olturgan zéminni, yeni Men Özüm makan qilghan zéminni bulghimanglar; chünki Men Perwerdigar Israillar arisida makan tutquchidurmen.

36 Yüsüp ewladlirining jemetliridin Manassehning newrisi, Makirning oghli Giléadning ewladlirining jemet bashliqliri Musa we Israillarning kattiliri bolghan emirlerning aldigha kélip mundaq dédi: — **2** «Perwerdigar ilgiri ghojamgha chek tashlap zéminni Israil xelqige miras qilip teqsim qilip bérishni buyrughan; ghojammu Perwerdigarning qérindishimiz Zelifahadning mirasini uning qizlirigha teqsim qilip bérish

toghrisidiki buyruqinimu alghan. **3** Lékin, ular Israillarning bashqa qebilisidikilergé yatliq bolup ketse, ularning mirasimu ata-bowilirimizning mirasidin chiqip ularning erlirining qebilisining mirasigha qoshulup kétidu; undaq bolghanda biz chek tashlap érishken miras tügeydu. **4** Israillarning «azadliq yili» kelgende ularning mirasi ularning erlirining qebilisining mirasigha qoshulup kétidu; bundaq bolghanda ularning mirasi bizning ata-bowilirimizning mirasidin élip kétilidu». **5** Musa Perwerdigarning sözi boyiche Israillargha söz qilip mundaq emr qilip: — Yüsüp qebilisidikiler toghra éytidu. **6** Zelifahadning qizliri toghrisida Perwerdigarning buyrughini mundaq: «Ular özliri xalighan erge yatliq bolsa boluwéridu, lékin öz jemeti, öz ata qebilisidin bolghan birige yatliq bolushi kérek. **7** Shundaq bolghanda Israillarning mirasi bir qebilidin yene bir qebilige yötakilip ketmeydu; Israillarning herbiri öz ata-bowilirining qebilisining mirasini ching tutup qoyup bermesliki kérek. **8** Israillarning herbiri öz ata-bowilirining mirasini igilesh üçhün Israil qebililiridin mirasqa warisliq qilghan herbir qiz-ayal öz ata-bowilirining qebilisidin bolghan birsige yatliq bolushi kérek. **9** Mushundaq bolghanda, Israillarning mirasi bir qebilidin yene bir qebilige yötakilip ketmeydu; chünki Israil qebililiri öz mirasini qolidin bermesliki kérek, — dédi. **10** Perwerdigar Musagha qandaq emr qilghan bolsa, Zelifahadning qizlirimu shundaq qildi. **11** Zelifahadning qizliridin Mahlah, Tirzah, Goglah, Milkah we Noahlar öz taghilirining oghullirigha yatliq boldi. **12** Ular Yüsüpning oghli Manassehning ewladlirining jemetidikilergé yatliq boldi; ularning mirasi yenila atisining qebilisi ichide qaldi. **13** Bular Perwerdigar Yérixoning udulida, Iordan deryasining boyidiki Moab tüzlenglikliride Musaning wasitisi bilen Israillargha buyrughan emrler we hökümlerdu.

Qanun sherhi

1 Tövende xatirilen'gini Musaning lordan deryasining sherqiy teripidiki Paran bilen Tofel, Laban, Hazirot, Di-Zahabning otturida, yeni Sufning udulidiki chöl-tüzlenglikte, pütkül Israilgha éytqan sözliridur: — **2** Horeb téghidin chiqip, Séir téghining yoli bilen Qadesh-barnéağa barghuche jemiyn on bir künlik yoli idi. **3** Halbuki, Musa bu barliq sözlerni Perwerdigarning ulami dep öziğe tapilighini boyiche Israillargha éytqan waqti qiriqinchi yili, on birinchi ayning birinchi küni boldi; **4** bu waqit Musa Heshbonni paytext qilghan Amoriylarning padishahi Sihonni we Ashtarot we Edreyni paytext qilghan Bashingning padishahi Ogn megħlup qilghandin kéyinki mezigil idi. **5** Shuning bilen lordan deryasining sherqiy teripidiki Moab zéminida Musa [peyghember] bu qanun-telimni sherhleshke bashlap, mundaq dédi: — **6** «Perwerdigar Xudayimiz Horeb téghida bizge söz qilip: — «Silerning mushu tagh etrapida turghan waqtinglar yéterlik boldi; **7** emdi burulup seperge atlinip, Amoriylar turuwatqan égzilikke we uninggha yéqin bolghan barliq jaylarga, jumlidin Arabah tüzlenglikige, taghliqlargha, oymanliqqa, jenubqa, déngiz boylirigha, ulugh derya, yeni Efrat deryasighiche Qanaaniylarning zéminigha hem Liwan zéminigha béringlar. **8** Mana, Men shu zéminni silerning aldinglarga qoydum; kiringlar, Perwerdigar ata-bowiliringlarga, yeni Ibrahim, Ishaq, Yaqup we ularning ewladlirigha: «Silerge bérimen» dep qesem qilghan zéminni igilenglar» — dégenidi. **9** Shunga Men shu chaghda silerge: — «Men yüklüglarni yalghuz kötürelmeymen. **10** Perwerdigar Xudayinglar silerni köpeytti; mana, бүгүн siler asmandiki yultuzlardek nurghunsiler. **11** Ata-bowanglarning Xudasi bolghan Perwerdigar derweqe silerni hazirqidin yene ming hesse köpeytke, shundaqla wede qilghinidek silerge bext-beriket ata qilghay! **12** Lékin men özüim yalghuz qandaqmu silerning japaliringlarni, yüklüglarni we talash-tartishlarni kötürelmeymen? **13** Özünglar üçtün herqaysi qebililiringlardin danishmen, yorutulghan mötiwerlerni tallanglar, men ularni üstünglerge yobashchi qilimen» — dédim. **14** Siler bolsanglar manga: — «Séning éytqining yaxshi gep boldi», dédinglar. **15** Shuning bilen men qebililiringlardin munewwer ademlerni, yeni danishmen hem mötiwer ademlerni tallap, üstünglerge yobashchi qilip, mingbéshi, yüzbéshi, ellikbéshi we onbéshi qilip teyinlep, qebililiringlar üçtün herxil emellerni tutushqa tiklidim. **16** Shu chaghda men aranglardiki soraqchilargha: «Qérindashliringlar arisidiki erz-dewalarni soranglar, qérindash bilen qérindashning otturida we puqraying bilen qoshna olturghan yaqa yurtluqlar otturida adil höküm chiqiringlar; **17** höküm chiqarghanda héchqandaq kishining yüz-xatirisini qilmanglar; meyli kichik bolsun, chong bolsun siler hemmisiningla ishlirini soranglar. Siler insanlarning sölitidin qorqmasliqinglar kérek, chünki mushu höküm chiqirish ishi Xudagha tewe ishtur. Silerge tes chüshidighan ish bolsa, méning aldimgha élip kélinglar, men uni anglaymen» — dédim. **18** Eyni chaghda men qilishqa kérek bolghan barliq ishlar toghruluq tapilighanmen. **19** Biz Perwerdigar Xudayimiz bizge buyrugħandek Horebtin chiqip, Amoriylarning taghliqgha barduq we siler shu yoldiki bipayan, dehsheulik chölni kördunglar; biz uning hemmisidin ötüp, Qadesh-Barnéağa kelduq. **20** We men silerge: — «Siler Perwerdigar Xudayimiz bizge ata qilidighan, Amoriylarning téghigha yétip kelduq. **21** Mana, Perwerdigar Xudayinglar bu zéminni aldinglarga qoydi; ata-bowanglarning Xudasi

Perwerdigar silerge éytqandek, shu yerge chiqip uni igilenglar; qorqanglar, héch hoduqmanlar» — dédim. **22** Shuning bilen siler hemminglar yéningha kélip manga: — «Biz zémin'gha kirishtin ilgiri aldin ademlerni eweteyli; ular biz üçtün u yerni közitip, chiqishimiz kérek bolghan yol we biz uchraydighan sheherler toghruluq xewer yetküzsün» — dédinglar. **23** Bu ish nezirimge muwapiq körünüp, men aranglardin on ikki ademni, yeni herqaysi qebilidin birdin ademni tallidim. **24** Ular yolgha atlinip taghqa bérip, Eshkol jilghisigha chüshüp u yerni tekshürüp körüshiti. **25** Ular qollirigha shu zémindiki méwilerden élip bizge keltürdi we melumat bérip: «Perwerdigar Xudayimiz bizge teqdim qilghan bu zémin yaxshidur» — dédi. **26** Halbuki, siler zémin'gha chiqishqa unimidinglar, Perwerdigar Xudayinglarning emrige qarshi chiqip Uninggha asiylig qildinglar **27** we öz chédiringlarda qaqshap: «Perwerdigar bizge öch bolghanliqardin bizni Amoriylarning qoligha tapshurup halak qilish üçtün Misir zéminidin chiqarghan. **28** Emdi biz nege baramiz? Chünki qérindashlirimiz: «Shu yerdiki ademler bizdin chong hem égez bir xelq ikhen; ularning sheherliri intayin chong, sépilliri asman'gha taqshidiken; uning üstige biz shu yerde Anakiylarni bayqiduq», dep közlimizni parakende qiliwetti» — dédinglar. **29** Shunga men silerge: «Qorqanglar, ularning alalda dekke-dükkege chüshmenglar; **30** silerning aldinglarda mandidighan Perwerdigar Xudayinglar Misir zéminida köz aldinglarda barliq qilghanliridek siler üçtün jeng qildu; **31** siler yene chöl-bayawandimu barliq mangghan yolliringlarda mushu yerge yétip kelgüche insan öz oghlini quchiqida kötürginidek Perwerdigar Xudayinglarningmu silerni kötürginini kördunglar. **32** Shuningdek gerche U yene kéchide otta, kündüzde bulut ichide silerning aldinglarda méngip, bargħa tikküdek yerlerni izdep tépish üçtün yürgen bolsimu, bu ishta Perwerdigar Xudayinglarga ishenmidinglar. **34** Perwerdigar bu sözlerni qilghan awazinglarni anglap ghezepilip: **35** «Bu rezil dewrdikilerdin héchbir adem herqandaq yol bilen Men ata-bowilirigha teqdim qilishni qesem qilghan bu yaxshi zéminni körgüchi bolmaydu! **36** Peqet Yefunnehning oghli Kaleb pütün qelbi bilen Perwerdigargha egeshkechke, shula zéminni köridu we u öz puti bilen kézip chiqqan barliq yerni uninggha we uning balilirigha bérimen» — dep qesem qildi. **37** Shu chaghda Perwerdigar silerning sewebinglardin mendinmu achchiqlandi we: «Senmu shu yerge kirgüchi bolmaysen. **38** Lékin aldingda xizmette turuwatqan Nunning oghli Yeshua kireleydu. Uni küchlendürgin, chünki u Israillarni uninggha miras qildirurdi. **39** Shuningdek silerning: «Ular [düşmenlarning] oljisi bolup qalidu» dégen kichik baliliringlar, yeni бүгүнki күнде yaxshiyamanni perq ételmeydighan baliliringlar bolsa, kiridu; Men u yerni ulargha ata qilimen we ular uni igileydu. **40** Lékin siler bolsanglar, burulup Qizil Déngizgha baridighan yol bilen chöl-bayawan'gha qaytinglar» — dédi. **41** Shu chaghda siler manga jawab bérip: «Biz derweqe Perwerdigar alalda gumah sadir qilduq. Shuning üçtün biz hazir Perwerdigar Xudayimiz bizge qilghan barliq emri boyiche jeng qilghili chiqimiz» — dédinglar. Shuning bilen silerning herbiringlar öz béshimchilik qilip qoral-yaraqliringlarni ésip, taghqa chiqmaqchi boldunglar. **42** Lékin Perwerdigar manga: Ulargha: — «Chiqqanglar, jeng qilmanglar, chünki Men aranglarda emesmen; siler choqum düşmenliringlar alalda megħlup bolisiler», dégin, dédi. **43** Men silerge söz qildim, lékin siler qulaq salmidinglar, belki Perwerdigarning söziğe qarshi chiqip asiylig qilip, öz béshimchilik qilip taghqa chiqtinglar. **44** Lékin taghda turghan Amoriylar silerge qarshi atlinip, bir top herilerdek silerni taki Xormahghiche qogħlap, Séirda silerni qilichlap öltürdi. **45**

Siler qaytip kélip Perwerdigar aldida yigha-zar kótürdünglar, emma Perwerdigar peryadinglarni anglimidi, ya uninggha qulaq salmidi. **46** Shuning bilen siler Qadeshte nurghun künler turup qaldinglar — siler qanche künler shu yerde turduglar!

2 Andin biz burulup, Perwerdigar manga éytqandek Qizil déngizgha baridighan yol bilen seperge atlanduq; biz nurghun künler Séir téghni etrapida aylinip yürüduq. **2** Perwerdigar manga söz qilip: — **3** «Silerning mushu taghni aylinip turghan waqtinglar yéerlik boldi; emdi shimal terepke burulunglar. **4** Xelqce: — Siler Séirda turuwatqan qérindishinglar Esawlarning chégrisidin ötidighan bolduglar; ular silerdin qorqidu, shunga bek éhtiyat qilip, **5** ulargha jeng qozghimanglar; chünki men silerge ularning zéminidin hetta tapanchiliq yernimu bermeymen; chünki Séir téghini Esawgha miras qilip berdim. **6** Siler ulargha pul tölep ozuq-tülük sétiwélinglar, pul tölep su sétiwélinglar. **7** Chünki Perwerdigar Xudayinglar qolunglardiki barliq ejimi beriketlep kelgen; U silerning bu bipayan chöl-bayawandin méngip ötüwatqininglarda hemmini bildi; Perwerdigar Xudayinglar bu qiriq yil siler bilen bille boldi; héch nersidin kem bolmidinglar» — dédi. **8** Shuning bilen biz Séirda turuwatqan qérindashirimiz Esawlarning zéminidin we Arabah tüzlenglikidin, shundaqla Élat we Ézion-Geberdin ötip, burulup Moabdiki chöl-bayawan yoli bilen mangduq. **9** Perwerdigar manga: «Moabiyarlarni aware qilmanglar yaki ulargha jeng qozghimanglar; chünki Men ularning zéminini silerge miras qilip bermeymen; chünki Men Ar sheher-zéminini Lutning ewladlirigha miras qilip berdim» — dédi **10** (Emiyler eslide shu yerde turatti; ular Anakiylargha oxshash küchlik, sani köp, égiz boyluq bir xelq idi. **11** Ular Anakiylardek «gigantlar» dep hésablinidu; lékin Moabiyarlarni «Emiyler» dep ataydu. **12** Séirda eslide Horiylar turatti; lékin Esawlar Horiylarni zéminidin heydiwétip, ularni yoqitip ornigha olturaqlashsti — xuddi Israillar Menki Perwerdigar ulargha teqdim qilghan, ularning teweliki bolghan zémin'gha qilghinigha oxshash). **13** [Perwerdigar:] «Emdi hazir ornunglardin turup Zered éqinidin ötünglar» dédi. Buni anglap biz Zered éqinidin öttuq. **14** Qadesh-Barnéadin ayrilip Zered éqinidin ötküche bolghan künler ottuz sekkiz yil boldi; bu del xuddi Perwerdigar ulargha qesem qilghinidek, u dewardiki jengchiler bargahatin pütünley yoqitilghuche bolghan ariliqtiki waqit idi. **15** Derweqe Perwerdigarning qoli ularni bargahatin yoqitip tügetküche ularni halak qilishqa qarshi chiqqanidi. **16** We shundaq boldiki, shu jengchiler ölüp xelq arisidin pütünley tügigendin kéyin, **17** Perwerdigar manga söz qilip: — **18** «Siler бүгүн Moabning, yeni Arning chégrisidin ötisiler. **19** Shuning bilen siler Ammoniyarlargha yéqin kélisiler; emma ularni aware qilmanglar yaki ulargha jeng qozghimanglar; chünki Men Ammoniyarlarning zéminini silerge miras qilip bermeymen; chünki Men uni Lutning ewladlirigha miras qilip berdim» — dédi. **20** (bu zéminmu «gigantlarning zémini» hésablinidu; chünki ilgiri gigantlar shu yerde turghanidi; Ammoniyarlarni «Zamzuular» dep ataydu. **21** Ular Anakiylargha oxshash küchlik, sani köp, égiz boyluq bir xelq idi. Perwerdigar ularni [Ammoniyarlarning] aldida yoqitishi bilen [Ammoniyarlarni] ularni zéminidin mehrum qilip, ularning ornigha olturaqlashqanidi. **22** Perwerdigar Séirda turghan Esawlar üçünmu oxshash ish qildi, ularning aldin Horiylarni yoqatti; shuning bilen Esawlar ularni zéminidin mehrum qilip, бүгүн'ge qeder ularning ornigha olturaqlashqanidi. **23** We Gaza shehirigiche kent-qishlaqlarda olturaqlashqan awwiylarni bolsa, Kaftordin chiqqan Kaftoriylar yoqitip, ularning ornigha olturaqlashsti). **24** — «Emdi ornunglardin qozghilinglar, sepiringlarga chiqinglar; Arnon deryasidin ötünglar; mana, Men

Heshbonning padishahi Amoriy Sihonni we uning zéminini qolunglarga tapshurdum; ishni bashlanglar, zéminni igileshke, uning bilen jeng qilishqa chiqinglar; **25** Men бүгүндin bashlap silerning qorqunchuglar we wehshitinglarni pütkül asman astidiki xelqler üstige chüshürimen; ular silerning xewiringlarni anglap silerning tüpeyilinglardin titrep dekke-dükükke chüshüdu. **26** Shu chaghda men Heshbonning padishahi Sihon'gha Kedemot chölidin elchilerni ewetip, tinchliq salimi yollap: — **27** «Bizning zéminingdin ötüshimizge yol qoyghaysen; onggha, solgha burulmay, peqetla yoldin chiqmay mangimiz. **28** Sen manga ozuq-tülükni pulgha sétip bérisen, suni pulgha sétip bérisen; biz peqetla piyade méngip ötimiz, xalas. **29** Séirda turuwatqan Esawlar, Arda turuwatqan Moabiyarlarni bizge muamile qilghandek senmu biz Jordan deryasidin ötip, Perwerdigar Xudayimiz bizge teqdim qilidighan zémin'gha kirgüche shundaq muamile qilghaysen» — dédim. **30** Lékin Heshbonning padishahi Sihonning bizning u yerdin ötüshimizge yol qoyghusi yoq idi; chünki Perwerdigar Xudayinglar uni silerning qolunglarga tapshurush üçün uning roh-qelbini qattiq, könglini jahil qiliwetken (bügünki ehwal derweqe shundaq). **31** Perwerdigar manga: «Mana, Men aldindagha Sihonni we uning zéminini silerge tapshurushqa bashlidim; ishni bashlanglar, uning zéminini igilesh üçün uni ishghal qilishqa kirishinglar» — dédi. **32** Sihon derweqe özi we barliq xelqi biz bilen qarshilishish üçün jeng qilishqa Yahazgha chiqti. **33** Lékin Perwerdigar Xudayimiz uni bizning aldimizda qolimizgha tapshurdi; biz uning özini, oghullirini we barliq xelqini urup meghlup qilduq. **34** Shu chaghda biz uning barliq sheherlirini ishghal qilip ularni pütünley halak qilduq; ulardiki barliq erkek, qiz-ayal we balilarni birinimu qoymay yoqattuq; ulardin héchqaysisini tirik qoymiduq. **35** Biz peqet özlirimiz üçün charwa mallirini we ishghal qilghan sheherlerdin olja gheniyet alduq. **36** Arnon deryasi boyidiki Aroerdin we shu yerdiki jilghidiki sheherdin tartip Giléadqiche héchqandaq sheher bizge teng kélélmidi; Perwerdigar Xudayimiz bizning aldimizda hemminisi meghlubiyetke uchratti. **37** Halbuki, siler Ammoniyarlarning zéminigha, chégrisi bolghan pütkül Yabbok wadisigha, taghdiki sheherlerge yaki Perwerdigar Xudayimiz bizge men'i qilghan herqaysi yerge yéqinlashmidinglar.

3 Andin biz burulup, Bashan'gha baridighan yol bilen chiqip mangduq; Bashanning padishahi Og we barliq xelqi bizge qarshi jeng qilishqa Edreyge chiqti. **2** Perwerdigar manga: «Uningdin qorqmighin; chünki Men uni, uning xelqi we zéminini qolunggha tapshurdum; Heshbonnda turghan Amoriylarning padishahi Sihonni néme qilghan bolsa, unimu shundaq qilisem» — dédi. **3** Perwerdigar Xudayimiz derweqe Bashanning padishahi Ognı we barliq xelqini qolimizgha tapshurdi; biz uninggha hujum qilip ularnin héchkimni qaldurmay qirduq. **4** Shu waqıtta biz uning barliq sheherlirini ishghal qilduq; biz uning sheherliridin igilimigen birsimu qalmedi. Bular Bashandiki Ogning padishahliqi, yeni pütkül Argob rayoni bolup, jemiyy atnish sheher idi. **5** Bu sheherlerning hemmisi égiz sépillar we baldaqliq qowuqliri bilen mustehkem qilin'ghanidi; ulargha qarashliq yéza-kentler intayin köp idi. **6** Biz ularni Heshbonning padishahi Sihonni qilghinimizdek teltöküs yoqattuq — Barliq sheherler, erler, ayal-balilarni qoymay hemminisi teltöküs yoqattuq. **7** Biz peqet özlirimiz üçün barliq charwa-mallarni we sheherlerdin olja gheniyet alduq. **8** Shu chaghda biz Jordan deryasining sherq teripide turushluq Amoriylarning ikki padishahining qolidin zéminini, yeni Arnon deryasidin Hermon téghighiche bolghan zéminini tartiwalduq **9** (Hermon

téghini Zidoniylar «Sirion», Amoriylar «Sénir» dep ataydu); **10** Biz yene tüzlenglikti barliq sheherler, pütkül Giléad we Bashan padishahi ogning padishahliqidiki Salikah we Edrey sheherlirigiche, Bashanning barliq zéminini igiliduuq **11** (shu chaghda gigantlarning qalduqidin peqet Bashanning padishahi Og qalghanidi; uning kariwiti tömürdin yasalghanidi; mana, u Ammoniylarning Rabbah shehiride saqliniwatmamdu? Uning uzunluqi toqquz gez, kengliki töt gez. «Gez» — adettiki ademning jeyniki ölchem qilin'ghan). **12** Biz shu chaghda igiligen zémin mundaq: — Arnon deryasi yénidiki Aroer shehiridin tartip, Giléad taghliqning yérimini we uningdiki sheherlerni Ruben we Gad qebilidikilerga teqdim qildim; **13** Giléadning qalghan zémini we Og padishahning zémini bolghan pütkül Bashanni men Manassehning yérim qebilisige teqdim qildim (pütkül Argob rayoni, yeni pütkül Bashan «gigantlarning zémini» déyilidu. **14** Manassehning oggli Yair pütkül Argob rayonini, yeni Bashanni Geshuriylar we Maakatiylarning chégrisighiche igiligen we uni öz ismi bilen «Hawwot-Yair» dep atighan. Bügün'ge qeder u shundaq atalmaqta). **15** Giléadni bolsa men Makirgha teqdim qildim. **16** Rubendikiler we Gadtikilerga men Giléadtin Arnon deryasighiche (wadining otturisi chégra idi), shundaqla Ammoniylarning chégrasi bolghan Yabbok deryasighiche bolghan zéminni teqdim qildim; **17** yene Pisgah taghliqi astida yatqan Arabah tüzlengliki (taghliq tüzlenglikning sherhij teripide) we Iordan deryasining Kinneret kölidin tartip Tuz déngizgiche bolghan qismini ulargha chégra qilip berdim. **18** Men shu chaghda silerge: — Perwerdigar Xudayinglar özünglarning teelluqatinqlar bolsun dep igilishinglar üçün bu zéminni silerge ata qilghan; aranglardiki jengchiler jengge teyyarlinip qorallan'ghan halda qéridashliringlar bolghan Israailarning aldida deryadin ötünglar; **19** Peqet balaqiliringlar we mal-charwiliringlar (mal-charwiliringlarning köplikini bilimen) men silerge teqsim qilghan sheherlerde qalsun; **20** Perwerdigar qéridashliringlarga silerning aram alghininglardek aram bergiche, ular Perwerdigar Xudayinglar Iordan deryasining u teripide ulargha teqdim qilghan zéminni igiligiche ular bilen birge [jeng qilinglar]; andin siler herbiringlar men silerge teqsim qilghan öz teelluqatinqlarga qaytisiler» — dep tapilghanmen. **21** Shu chaghdimu men Yeshuagha: «Sen Perwerdigar Xudayinglarning mushu ikki padishahqa qilghanlirining hemmisini öz közüng bilen kördüng; Perwerdigar sen baridighan yerdiki padishahliqlarimu shuninggha oxshash qilidu. **22** Siler ulardin qorqmanglar; chünki Perwerdigar Xudayinglar özi siler üçün jeng qilidu» — dep tapilghanmen. **23** Shu chaghda men Perwerdigardin ötünpü: — **24** «I Reb Perwerdigar, Sen Öz qulunggha Öz ulughluquq we küchlük qolungni ayan qilishqa kirishiting; chünki meyli asmanlarda yaki zéminda bolsun Séning qilghanliringgha we küch-qudritingte teng kelgüdek shundaq ilah barmu? **25** Sendin ötünimenki, méni Iordan deryasidin ötüp, shu yerdiki yaxshi zéminni — Shu yaxshi taghliqni we Liwanni körüşke nésip qilghaysen», — dédim. **26** Lékin Perwerdigar silerning sewebinglar tüpeylidin manga ghezeplinip iltijayimga qulaq salmidi, belki manga: «Boldi, bes! Bu ishini aldimda ikkinchi tilgha alghuchi bolma. **27** Sen Pisgahning choqqisigha chiqip béshingni kötürüp, öz közüng bilen meghribke, shimalgha, jenubqa we meshriqqa tikilip qara; chünki sen mushu Iordan deryasidin ötmeysen. **28** Yeshuagha wezipini tapilghin, uni righbetlendürüp yürekliq qil; chünki u bu xelqning aldidin ötüp sen köridighan shu zémin'gha ularni ige qilghuzidu» — dédi. **29** Shuning bilen biz Beyt-Péorning udulidiki wadida turup qalduq.

4 — Emdi, i Israil, men silerge ögitedighan mushu belgilimilerga hem hökümlerge qulaq sélinglar; ulargha emel qilsanglar hayatliq tapisiler we shundaqla ata-bowiliringlarning Xudasi Perwerdigar silerge teqsim qilidighan zémin'gha kirip uni igileysiler. **2** Men silerge tapshuridighan Perwerdigar Xudayinglarning mushu emrlirige emel qilishinglar üçün, men silerge emr qilghan sözge héchnémini qoshmanglar hemde uningdin héchnémini chiqiriwemenglar. **3** Siler öz közlinglar bilen Perwerdigarning Baal-Péorning tüpeylidin qilghan ishlirini körgensiler; chünki Baal-Péorgha egeshkenlerning hemmisini Perwerdigar Xudayinglar aranglardin yoqatti; **4** Lékin Perwerdigar Xudayinglarga ching baghlan'ghanlardin herbiringlar bügün'ge qeder hayat turuwatisiler. **5** Mana, men Perwerdigar Xudayim manga emr qilghandek, kirip igileydighan zéminda turghanda ulargha emel qilsun dep silerge belgilime hem hökümlerni ögettim. **6** Siler ularni ching tutup emel qilinglar; chünki shundaq qilsanglar bu hökümlerning hemmisini anglighan xelqlerning köz aldida silerning dana we yorutulghan bir xelq ikenlikinglar ispatlinidu; ular derweqe: «Bu ulugh el derheqiqet dana hem yorutulghan bir xelq iken» — deydu. **7** Chünki Perwerdigar Xudayingning bizning Uninggha nida qilghan herbir tileklirimizde bizge yéqin turghinidek, özige yéqin turghan bir Xudasi bolghan bizge oxshash bashqa bir ulugh el barmu? **8** Men aldinglarga qoyghan mushu pütkül qanunidikidek adil belgilimler hem hökümlerge ige bolghan silerdek bashqa bir ulugh el barmu? **9** Öz közünglar bilen körgen ishlarni untumasliqinglar, hetta ömrünglarning barliq künliride qelbinglardin chiqarmasliqinglar üçün özünglarga éhtiyat qilinglar we ixlasliq bilen qelbinglarni [ézishtin] saqlanglar; shuningdek siler körginglarni baliliringlarga we baliliringlarning balilirigha yetküzünglar; **10** Siler Horeb téghida Perwerdigar Xudayinglarning aldida turghan küni Perwerdigar manga: «Xelqni Méning sözlirimni anglishi üçün yéningha yighqin; shuning bilen ular sözlirimni öginip, yer yúzidiki barliq künliride Mendin eyminidu we balilirigha ögitudu» — dégenidi. **11** Siler yéqin kelip taghning tüwide turduglar; bu taghning oti asmanlarning baghrighiche köyüp yetti, hemde qarangghuluq, bulutlar we sür taghni qaplidi; **12** Perwerdigar otning otturisidin silerge söz qildi; siler sözlerning sadasini anglidinglar, lékin héch shekilni körmidinglar; siler peqet bir awazni anglidinglar. **13** We U shu chaghda silerge emr qilghan ehdisini, yeni «on emr»ni ayan qildi we ularni ikki tash taxtay üstige pütüti. **14** We shu chaghda Perwerdigar manga emr qilip, siler deryadin ötüp igileydighan zéminda ularni ulargha emel qilishinglar üçün silerge belgilimler hem hökümlerni ögiteshni tapilidi. **15** Özünglarga nahayiti éhtiyat qilinglarki (chünki Perwerdigar Horeb téghida ot otturisidin silerge söz qilghanda héchqandaq shekilni körmigensiler), **16** özünglarni bulghap, meyli erkek yaki ayal süritide, meyli yer yúzidiki herqandaq haywan yaki asmanda uchidighan herqandaq qush bolsun, meyli yer yüzide herqandaq ömiligüchi haywan yaki yer astidiki sulardiki herqandaq béliq bolsun, ularning süritide héchqandaq shekil-qiyapettiki oyma butni özünglar üçün yasimanglar, **19** yaki shuningdek, béshinglarni kötürüp asmanlarga qarap, quyash, ay, yultuzlar, yeni pütkül samawi qoshunni körüp, könglünglar mayil bolup ulargha bash éqip qulluqigha kirmenglar; chünki Perwerdigar Xudayinglar bularni pütkül asman astidiki barliq xelqler üçün orunlashturghan. **20** Lékin silerni bolsa Perwerdigar Öz mirasi bolghan bir xelq bolushunglar üçün «tömür tawlash xumdani»din, yeni Misirdin élip chiqti. **21** Lékin Perwerdigar silerning wejenglardin manga ghezeplinip, Perwerdigar Xudayinglar silerge miras

bolush uchün ata qilidighan yaxshi zémín toghrisida: — «Sen shu yerge kirishke Iordan deryasidin ötmeysen» dep qesem qildi. **22** Shunga men mushu zéminda ölüshüm muqerrer; Iordan deryasidin ötmeymen; biraq siler bolsanglar uningdin ötüp shu yaxshi zéminni igileysiler. **23** Perwerdigar Xudayinglarning siler bilen tüzgen ehdisini untumasliqlang, shundaqla özünglar üçün Perwerdigar Xudayinglar silerge men'i qilghan oyma butni yaki herqandaq nersining shekil-qiyapitini yasimasliqlang üçün özünglargha hézi bolunglar. **24** Chünki Perwerdigar Xudayinglar hemmini yutquchi bir ot, wapazisliqqa heset qilghuchi bir Xudadur. **25** Siler perzentler, perzentinglarning perzentlerini körtüp, zéminda uzaq waqit turghandin kéyin, birxil shekil-qiyapette bolghan oyma butni yasighan, shuningdek Perwerdigar Xudayinglarni renjitip uning neziride rezil bolghanni qilip özünglarni bulghighan bolsanglar, **26** men asman-zéminni üstünglargha guwahchi bolushqa chaqirimen, siler Iordan deryasidin ötüp, igileydighan shu zémindin tézla pütünley yoq qilinilsiler; silerning uningda yashighan künliringlar uzun bolmaydu, siler belki uningdin pütünley yoq qilinilsiler. **27** Perwerdigar silerni barliq xelqler arisigha tarqitidu, Perwerdigarning silerni heydishini bilen siler shu eller arisida kichik bir qalduq bolisiler. **28** Siler shu yerlerde turup yaghachtin yaki tashtin yasalghan, ne körelmeydighan, ne angliyalmaydighan, ne yémeydighan, ne puralmaydighan, peqet insanning qolining yasighini bolghan ilahlarning qulluqida bolisiler. **29** Siler shu yerlerde Perwerdigar Xudayinglarni izdeysiler; pütün qelbinglar we pütün jéninglar bilen uni izdisenglar, uni tapisiler. **30** Siler éghir azab-oqubet tartqininglarda, bu ishlarning hemmisi béshinglargha chüshkender, siler Perwerdigar Xudayinglargha yéyip kélisiler we uning awazigha qalmaq salisiler. **31** Chünki Perwerdigar Xudayinglar rehimdil bir Xudadur; U silerni tashliwetmeydu, ne halak qilmaydu, ne ata-bowiliringlar bilen qesem ichip tüzgen ehdisini héch untumaydu. **32** Emdi, silerdin ilgiri, Xuda insanni yer yüzide yaratqan künidin tartip ötkén künler toghruluq sürüshte qilinglar, shundaqla asmanlarning bir chétidin yene bir chétigiche sürüshte qilinglarki, mushuninggha oxshash ulugh bir ish bolup baqqanmu? Uninggha oxshash bir ishni anglap baqqanmu? **33** Silerge oxshash, Xudaning ot ichidin chiqqan awazini anglap tirik qalghan bashqa bir xelq barmu? **34** Perwerdigar Xudayinglar köz aldinglarda siler üçün Misir zémínida qilghanliridek, qiyin sinaqlar bilen, möjizilik alametler bilen, karametler bilen, urush bilen, küchlük qol hem uzitilghan bilek bilen we dehshetlik wehimiler bilen silerdin bashqa bir xelqni yat bir elning arisidin chiqirip Özige xas qilish üçün kélip urunup baqqanmu? **35** Perwerdigarla Xudadur, uningdin bashqa birsi yoqtur, dep bilishinglar üçün siler bu [ulugh] ishlarni körüshke muayesser qilin'ghansiler. **36** Silerge telim berish üçün U asmanlarning silerge Öz awazini anglati; U yer yüzide Özining ulugh otini körsetti; siler shu otning otturidsidinnu uning awazini anglinglar. **37** Uning üstige, ata-bowiliringlargha baghlighan muhebbiti tüpeylidin hemde ularning kéynki ewladlirini tallighanliqi üçün, U silerni Misirdin shexsen Özi zor qudriti bilen oqtartquzup chiqardi; **38** U shuningdek silerning aldinglardin özünglardin körp we küchlük bolghan ellerni zémindin heydep, silerni uninggha kirgüzüp, uni bügünki kündikidek silerge miras qilish üçünnu shundaq qilghandur. **39** Shunga bügün shuni bilip qoyunglarki we köngülinglarni shuninggha bölünglarki, Perwerdigar yuqiridiki asmanlarda bolsun, astidiki yer-zéminda bolsun Xudadur; Uningdin bashqa héchbiri yoqtur. **40** Shuningdek silerning we kéynki balilar-ewladliringlarning ehwali yaxshi bolush

üchün, Perwerdigar Xudayinglar silerge ata qilidighan zéminda künliringlarni uzun, hetta menggülik qilish üçün men bügünki künde silerge tapilawatqan Uning belgilimiliri we emrlirini tutunglar». **41** Andin Musa Iordan deryasining sherqiy teripide üç sheherni ayrip békitti; **42** meqsiti, héchqandaq öch-adawiti bolmay, tasadiyip qoshnisini öltürüp qoysa, öltürgen kishi shu yerlerge, yeni shu sheherlerdin birige qéchip bérip aman-ésen qélishtin ibaret idi. **43** Bu sheherler bolsa: — Rubenlerning zémindin chöl-bayawandiki Bezer, Gadlarning zémindin Giléadtiki Ramot, Manassehlarning zémindin Bashihandiki Golandin ibaret idi. **44** Musa Israillarning aldigha qoyghan qanun mana töwendikidek: — **45** (bular bolsa Israillar Misirdin chiqqanda Musa [peyghember] ulargha jakarlighan agah-guwahlar, belgilimiler hem hökümlerdu; **46** Musa we Israillar Misirdin chiqqanda Amoriylarning Heshbon shehiride turushluq padishahi Sihonni öltürgenidi; Musa bu emrlerni Sihonning zémínida, Iordan deryasining sherq teripide, Beyt-Péorning udulidiki wadida Israillargha jakarlighan. **47** Shu chaghda Israillar [Sihonning] we Bashingarning padishahi Ogning zémínini, yeni Iordan deryasining kün pétish teripidiki Amoriylarning ikki padishahining zémíninimu igiligenidi; **48** ularning zémíni Arnon deryasining qirghiqidiki Aroerdin tartip Sion (yeni Hermon) téghighiche, **49** shundaqla Iordan deryasining sherq teripidiki pütkül Arabah tüzlengliki we Pisgah téghining baghrigha jaylashqan «Tüzlengliktiki déngiz»ghiche idi).

5 Shuning bilen Musa pütkül Israilni chaqirip ulargha mundaq dédi: — «I Israil, men bügün qulaqliringlargha anglitwatqan bu belgilimilerge hem hökümlerge qalmaq sélinglar, ularni ögininglar, ulargha emel qilishqa köngül bölünglar! **2** Perwerdigar Xudayingimiz biz bilen Horeb téghida ehde tüzdi. **3** Bu ehдини Perwerdigar ata-bowilirimiz bilen tüzgen emes, belki biz bilen, yeni bügünki künde tirik qalghan bizler bilen tüzdi. **4** Taghda ot ichide turup Perwerdigar siler bilen yüz turane sözleshkenidi **5** (shu chaghda silerge Perwerdigarning söz-kalamini jakarlash üçün men siler we Perwerdigarning otturida turghandur; siler otning aldida qorqup, taghqa chiqishni xalimidinglar). **6** U mundaq dédi: — «Men séni Misir zémínidin, yeni «qulluq makani»din chiqarghan Perwerdigaring Xudadurmen. **7** Séning Mendin bashqa héchqandaq ilahing bolmaydu. **8** Sen özüng üçün meyli yuqiridiki asmanda bolsun, meyli töwendiki zéminda bolsun, yaki yer astidiki sularda bolsun, herqandaq nersining qiyapitidiki héchqandaq oyma shekilni yasima; **9** Sen bundaq nersilerge bash urma yaki ularning qulluqigha kirme. Chünki Menki Perwerdigar Xudaying wapazisliqqa heset qilghuchi Xudadurmen. Mendin nepretlen'genlerning qebihliklerini özlirige, oghullirigha, hetta newre-chewrilirigiche chüshürimen. **10** Emma Méni söyidighan we emrlirimni tutidighanlarga ming ewladighiche özgermes méhribanliq körsitmen. **11** Perwerdigar Xudayingning namini qalaymiqan tilgha alma; chünki kimdekim namini qalaymiqan tilgha alsa, Perwerdigar uni gunahkar hésablamay qalmaydu. **12** Perwerdigar Xudaying sanga emr qilghandek shabat küni muqeddes dep bilip tut, uninggha emel qil. **13** Alte kün ishlep barliq ishlinglni tügetkin; **14** lékin yettinchi küni Perwerdigar Xudayinggha atalghan shabat künidur. Sen shu küni héchqandaq ish qilmaysen; meyli sen yaki oghlung bolsun, meyli qizing, meyli qulung, meyli dédiking, meyli buqang, meyli éshiking, meyli herqandaq bashqa ulighing, yaki sen bilen bir yerde turawatqan musapir bolsun, héchqandaq ish qilmisun; shuning bilen qulung we dédiking sendek aram alalaydu. **15**

Sen özüngning eslide Misir zéminida qul bolghanliqini, Perwerdigar Xudaying küchlük qoli we uzatqan biliki bilen séni shu yerdin chiqarghanliqini ésingde tut; shu sewebtin Perwerdigar Xudaying sanga shabat künini tutushni emr qilghan. **16** Perwerdigar Xudaying sanga emr qilghandek atanangni hórmet qil. Shundaq qilsang Perwerdigar Xudaying sanga ata qilmaqchi bolghan zéminda uzun ömür körisen, haling yaxshi bolidu. **17** Qatilliq qilma. **18** Hem zina qilma. **19** Hem oghriliq qilma. **20** Hem qoshnang toghruluq yalghan guwahliq berme. **21** Hem qoshnangning ayalini teme qilma we ne uning öyi, uning étizi, uning kul, ne uning dédiki, ne uning kalisi, ne uning éshikige yaki qoshnangning herqandaq bashqa nersisige kóz qiringni salma». **22** — bu sözlerni Perwerdigar taghda, ot, bulut we sürlük qarangghuluq ichidin küchlük awazi bilen silerning pütükl jamaitinglarga éytqan we ulargha héch bashqa [sözlerni] qoshmighan; u ularni ikki tash taxtaygha pütüp manga tapshurdi. **23** We shundaq boldiki, qarangghuluqtin chiqqan awazni anglighininglarda we otluq tagh köyginide siler, yeni qebile bashliqliringlar we aqsqaqalliringlar yéningha kélip: — **24** «Mana, Perwerdigar Xudayingiz öz shan-sheripi we ulughluqini ayan qildi we biz uning awazini ot otturisidin angliduq, shuning bilen biz bügünki künde Xuda insanlar bilen sözleshken bolsimu, ularning tirik qalghanliqini kördüq. **25** Emdi biz jénimizgha tewekkül qilishimizning néme hajiti? Chünki mushu dehshtelik ot bizni yutuwétidu. Eger biz Perwerdigar Xudayingimizning awazini anglawersek ölüp kétimiz. **26** Chünki et igiliridin hayat igisi Xudaning otning otturisidin sözligen awazini anglap, bizdek tirik turuwatqanlardin kim bar? **27** Sen özüng Perwerdigar Xudayingimizgha yéqinliship, uning sözligenlirining hemmisini anglighin; andin Perwerdigar Xudayingimiz sanga sözligenlirining hemmisini bizge éytip bérisen; shuning bilen biz uni anglap emel qilimiz» — dédinglar. **28** Perwerdigar silerning bu manga éytqan sözliringlarni anglap manga: «Bu xelqning sanga éytqan sözlirini anglidim; ularning barliq éytqan sözliri durustur. **29** Kashki ularda Mendin qorqup, emrlirimni izchil tudidighan bir qelb bolsidi, ularning hali we baliliringning hali menggüge yaxshi bolatti! **30** Sen béríp ulargha: «Chédiringlarga qaytinglar» — dégin. **31** Sen bolsang yénimda turghin; Men séning ulargha ógütishing kérek bolghan emrler, belgilimiler we hökümlerning hemmisini sanga éytip bérimen; shuning bilen ular Men ulargha tewelik qilip bérédighan zéminda turup bulargha emel qilidighan bolidu. **32** Emdi Perwerdigar Xudayinglar silerge emr qilghandek qilishqa köngül bölünglar; uningdin ong we solgha taymanglar! **33** Perwerdigar Xudayinglar silerge emr qilghan barliq yollirida ménginglar; shundaq qilsanglar hayatliq tépíp, halinglar yaxshi bolidu we siler igidarchiliq qilidighan zéminda turup künliringlar uzun bolidu».

6 «Mana, bular Perwerdigar manga siler [deryadin] ötüp igileydighan zéminda turghininglarda ulargha emel qilishinglar üçün silerge ógütishni tapilghan emrler, belgilimiler hem hökümlerdur: — **2** (shuning bilen siler, yeni sen özüng, oghlung we newreng barliq tirik künliringlarda Perwerdigar Xudayinglardin qorqup, men silerge tapilawatqan uning barliq belgilime we emrlirini tutisiler, shundaqla uzun künlerni körisiler. **3** Sen, i Israil, ularni anglap emel qilishqa köngül qoyunglar; shuning bilen ata-bowiliringlarning Xudasi Perwerdigar silerge déginidek, süt bilen hesel éqip turidighan munbet zéminda turup, halinglar yaxshi bolidu we saninglar intayin köpiyidu): — **4** — Anglanglar, ey Israil: — Perwerdigar Xudayingimiz, Perwerdigar bir birliktur; **5** sen Perwerdigar Xudayingni pütün qelbing bilen, pütün jéning bilen we pütün

küchüng bilen söygin. **6** Men sanga bügün tapilghan bu sözler qelbingde bolsun; **7** Sen ularni baliliringgha singdürüp óget, meyli öyde olturghanda, yolda mangghanda, ornungda yatqanda we ornungdin turuwatqanda her waqit ular toghruluq sözligin; **8** ularni qolunggha [esletme]-belge qilip téngiwal, péshanenge qashqidek simwol qilip ornitiwal; **9** Sen ularni öyüngdiki késhekliringge we derwaziliringgha pütüküzgin. **10** We Perwerdigar Xudaying séni qesem qilip ata-bowiliringgha, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa wede qilghan zéminni sanga ata qilish üçün séni uninggha bashlighanda, — özüng qurmighan ulugh we ésil sheherlerge, **11** özüng bisatliq qilmighan alliqachan ésil bisatliq qilin'ghan öylerge, özüng kolimighan, alliqachan kolan'ghan quduqlargha, özüng tikmigen üzümarlar we zeytunzarlargha muyesser qilinishing bilen sen yep toyun'ghandin kéyin, **12** — eyni chaghta séni Misir zémindin, yeni «qulluq makani»din chiqarghan Perwerdigarni untushtin hézi bol. **13** Sen Perwerdigar Xudayingdin qorqqin, ibaditide bolghin we qesem qilsang uning nami bilenla qesem ichkin. **14** Siler bashqa ilahlar, yeni etrapingdiki ellerning ilahlirini qet'y izdimenglar; **15** Chünki aranglarda turuwatqan Perwerdigar Xudaying wapasizliqqa heset qilghuchi Tengridur. [Eger shundaq qilsang] Perwerdigar Xudayingning ghezipi sanga qozghilip, U séni yer yüzidin yoqatmay qalmaydu. **16** Siler Perwerdigar Xudayinglarni Massahta sinighandek Uni sinimanglar. **17** Perwerdigar Xudayinglarning emrlirini, silerge tapilghan guwah-hökümliri we belgilimiliri köngül qoyup tutunglar. **18** Perwerdigar Xudayinglarning neziride durus we yaxshi bolghanni qilinglar; shundaq qilghanda halinglar yaxshi bolidu we Perwerdigar ata-bowiliringgha bérishke qesem qilghan zémín'gha kirip uni igileysiler, **19** shundaqla Perwerdigar wede qilghandek barliq düshmenliringlarni aldinglardin heydep chiqiriwétisiler. **20** Kelgüsüde oghlung sendin: — «Perwerdigar Xudayingimiz silerge tapilghan agah-guwah, belgilime hem hökümler néme?» dep sorisa, **21** sen oghlunggha mundaq deysen: «Biz eslide Misirda Pirewning qulliri ikenmiz; biraq Perwerdigar bizni Misirdin küchlük bir qol bilen chiqarghan. **22** Perwerdigar kóz aldimizda ulugh hem dehshtelik möjizilik alametler we karametlerni körsitip, Pirewning üstige hem uning barliq ailisidikilerning üstige chüshürdi; **23** U ata-bowilirimizgha qesem ichip wede qilghan zéminni bizge ata qilip, uninggha bizni bashlap kirishke shu yerdin yéteklep chiqarghan. **24** Perwerdigar bizge bu barliq belgilimilerni tutushni, Perwerdigar Xudayingimizdin qorqushni tapilghan; U halimizning daim yaxshi bolushi we bizning bügünkidek tirik saqlan'ghandek, Uning panahida bolushimiz üçün shundaq tapilghandur; **25** we Perwerdigar Xudayingimizning aldaida bizge tapilghandek bu barliq emrlerge emel qilishqa köngül bölsek bu biz üçün heqqaniyliq bolidu».

7 Perwerdigar Xudaying séni hazir igileshke kétiwatqan zémín'gha bashlap kirgüzgendin kéyin, aldingdin kóp yat el-milletlerni, yeni Hittiylar, Girgashiylar, Amoriylar, Qanaaniylar, Perizziylar, Hiwiylar, Yebusiylarni — sendin küchlük el-milletlerni heydiwétidu. **2** Emdi Perwerdigar Xudaying aldingda ularni qolunggha tapshurushi bilen sen ulargha hujum qilghiningda, sen ularni teltöküs yoqitishing kérek; ular bilen héch ehde tüzishingge we ulargha héch rehim qilishinggha bolmaydu. **3** Séning ular bilen nikahlishishinggha bolmaydu; sen qizingni ularning oghullirigha bérishinggimu we ularning qizini oghlunggha élip bérishinggimu bolmaydu; **4** chünki ular oghlungni Manga egishishtin éziqturidu we shuning bilen oghulliring bashqa ilahlargha choqunidu; u

chaghdá Perwerdigarning ghezipi silerge qozghilip, silerni tézla yoqitidu. **5** Sen ulargha shundaq muamile qilghinki, ularning qurban'gahlirini buzuwétinglar, but tüwrüklirini chéqiwétinglar, asherah butlirini késiwétinglar we oyma butlirini ot bilen köydürüwétinglar; **6** chünki siler Perwerdigar Xudayinglarga pak-muqédes bir xelqtursiler; Perwerdigar Xudayinglar silerni yer yüzidiki barliq bashqa xelqlerdin üstün qilip, Özige xas bir xelq bolushqa talliwalghan. **7** Perwerdigarning silerge méhir chüshüp silerni talliwalghini silerning bashqa xelqlerdin köp bolghanliqlar üçün emes, emeliyette siler barliq xelqler arisida eng az idinglar, **8** Perwerdigarning silerni söyginu sewebidin we ata-bowiliringlar aldida bergen qesimige sadiq bolghanliqi üçün Perwerdigar silerni küchlük qol bilen qutquzup, hörlük bedili tölep «qulluq makani»din, yeni Misir padishahi Pirewnning qolidin chiqarghan. **9** Shunga siler Perwerdigar Xudayinglarning berheq Xuda, wediside turghuchi Tengri ikenlikini bilishinglar kérek; U Özini söyüp, emrlirini tutqanlarga ming dewrgiche özgermes méhir körsitip ehdiside turghuchidur; **10** lékin Özige ochmenlarning ishlirini öz béshigha ochuq-ashkare chüshürüp, ularni yoqitidu; Özige ochmenlarning herbirige özi qilghan ishlirini ularning béshigha ochuq-ashkare qayturushqa hayal qilmaydu. **11** Siler Men бүгүн silerge tapilighan emr, belgilimiler hem hökümlerge emel qilish üçün ularni ching tutunglar. **12** Choqum shundaq boliduki, bu belgilimilerge qulaq sélip, köngül qoyup emel qilisanglar, Perwerdigar Xudayinglar ata-bowiliringlarga qesem bilen wede qilghan ehde we méhirni silerge körsitip turidu; **13** Séni söyüp beriketlep, ata-bowiliringgha qesem bilen sanga bérishke wede qilghan zéminda turghuzup köpeytidu; shu yerde perzentliringni, yer-tupriqindiki mehsulatlarni, bughdiyignu, yéngi sharabignu, zeytun méyignu, kaliliringning neslini we qoyliringning qozilirini beriketlep köpeytidu. **14** Sen barliq ellerdin ziyade bext-beriket körisen; arangda, er-ayal yaki mal-charwang arisida héch tughasliq bolmaydu; **15** Perwerdigar sendin barliq késellerni néri qilidu we sen özüng körgen Misirdiki dehshtelik wabalardin héchqaysisini üstüנגge salmaydu, belki sanga och bolghanlarga salidu. **16** Sen Perwerdigar sanga tapshurghan barliq xelqlerni yoqitishing kérek; sen ularni körgende, ulargha héch rehim qilmashliq kérek, sen ularning ilahlirining qulluqigha kirmeshliking kérek; eger shundaq qilsang, bu ish sanga qiltaq bolidu. **17** Eger sen könglüngde: «Bu eller mendin küchlük; men qandaq qilip ularni zémindin qoghliwéteylemen?» — déseng, **18** ular din qorqma; Perwerdigar Xudayingning Pirewn hem barliq Misirliqlarni qandaq qilghanliqini esligin, **19** — yeni Perwerdigar Xudaying séni shu yerdin chiqirish üçün wasite qilghan, öz közüng bilen körgen dehshtelik höküm-sinaqlar, möjizilik alametler we karametler, küchlük qol we sozulghan bilekni mehkem ésingde tut; Perwerdigar sen qorquwatqan barliq xelqimu shundaq qilidu. **20** Uning üstige Perwerdigar Xudaying taki ularning sendin yoshurun'ghan qalduqliri yoqitilghuche ularning arisigha sériq herilerni ewetidu; **21** Sen ular din qorqmasliqing kérek; chünki Perwerdigar Xudaying arangdidur; U ulugh we dehshtelik bir ilahdu. **22** Perwerdigar Xudaying shu ellerni aldingdin peydinghey heydeydu; sen ularni biraqla yoqitwételmeysen; biraqla yoqitweten teqdirdimu, daladiki haywanlar köpiyip, üstüנגge basturup kélishi mumkin. **23** Lékin aldinggha ilgirilep mangghiningda Perwerdigar Xudaying ularni qolunggha tapshuridu we ularni parakende qilip, yoqitilghuche dekke-dükkige salidu. **24** U ularning padishahlirini qolunggha tapshuridu, sen ularning namlirininimu asman astidin yoq qilisen; ularni yoqatquche héchbir adem aldingda turalmaydu. **25**

Siler ularning oyma butini ot bilen köydürüwétinglar; köz qiringlarni shularning üstidiki altun-kümüşhke salmanglar, ularni almanglar; bolmisa u silerge qiltaq bolidu; chünki u Perwerdigar Xudaying aldida yirginchlik bir nersidur. **26** Sen héchqandaq yirginchlik nersini öyüngge élip kelme; bolmisa sen uninggha oxshash lenetlik nerse bolup qalisen; sen uningdin qattiq yirgen, uninggha mutleq nepretlen; chünki u lenetlik bir nersidur.

8 Men silerge бүгүн tapilighan bu barliq emrlerge emel qilishqa köngül qoyunglar; shundaq qilghanda siler hayat bolisiler, köpiyisiler we Perwerdigar ata-bowiliringlarga qesem qilip wede qilghan zémín'gha kirip uni igileysiler. **2** Perwerdigar Xudaying séni töwen qilip, könglüngde néme barliqini, uning emrlirini tutidighan-tutmaydighanliqingni biley dep séni sinash üçün bu qiriq yil chöl-bayawanda yétekligen yolni esligin. **3** Derweqe u séni töwen qilip, séni ach qoyup, sen eslide bilmeydighan, shundaqla ata-bowiliring körip baqmighan «manna» bilen ozuqlandurghan; U sanga insan peqet yémeklik bilenla emes, belki Perwerdigar Xudayingning aghzidin chiqqan barliq sözliri bilenmu yashaydighanliqini bildürüş üçün shundaq qildi. **4** Bu qiriq yilda kiyim-kéchikig konirimidi, putung ishship ketmide. **5** Sen shuni bilip qoyghinki, adem öz oghlini terbiyilengde, Perwerdigar Xudaying séni terbiyileydu; **6** Shunga sen Uning yollirida méngip we Uningdin qorqup, Perwerdigar Xudayingning emrlirini tutqin. **7** Chünki Perwerdigar Xudaying séni yaxshi bir zémín'gha — ériq-éqinliri, bulaqliri we jigla-dönglerde urghup chiqidighan ulugh suliri bar bir zémín'gha — **8** bughday we arpa, üzüm talliri, enjür derexliri we anarliri bar bir zémín'gha, zeytun derexliri we hesel bar bir zémín'gha, **9** — sen héchnémidin kemlik tartmay ozuqluq yeydighan bir zémín'gha — tashliri tömür, taghliridin mis kolaydighan bir zémín'gha yéteklep kiridu; **10** sen shu yerde yep toyunisen we Perwerdigar Xudaying sanga ata qilghan shu yaxshi zémín üçün uninggha teshekkür-medhiye éytisen. **11** Men sanga бүгүн tapilighan Perwerdigar Xudayingning emrliri, belgilimiliri hem hökümlirini tutmasliqtin, Uni untup qélish tin hézi bol; **12** bolmisa, sen yep toyun'ghandin kéyin, ésil öylerni qurup ular da olturaqlashqandin kéyin, **13** kala-qoy padiliring köpiyip, altun-kümüşhüng, shundaqla séning barliqing köpeygendin kéyin, **14** könglüng meghrurlinip séni Misir zémindin, yeni «qulluq makani»din chiqirip qutquzghan Perwerdigar Xudayingni untusen; **15** (U séni bipayan we dehshtelik chöl-bayawandin, yeni zeherlik yilanlar we chayanlar qaplap ketken, susirap qaghjirap ketken bir chöl-bayawandin yéteklep chiqqan, shu yerde sanga chaqmaq téshidin su chiqirip bergen, **16** séni özi töwen tutsun dep sinap, sanga axir rahet-beriket körsitish üçün chöl-bayawanda ata-bowiliring körip baqmighan «manna» bilen ozuqlandurghan) **17** — eger uni untusang, könglüngde: «Öz küchüm, öz qolumning qudriti méni mushu döletke érishtürgen» déyishing mumkin. **18** Shunga Perwerdigar Xudayingning Özi séni döletke érishtürgüchi qudretni bergüchi ikenlikini eslep, Uni ésingde tut; shuning bilen u ata-bowiliringgha qesem qilip wede qilghan ehдини бүгünki kündikidek mehkem qilidu. **19** Eger sen Perwerdigar Xudayingni qachaniki untusang, bashqa ilahlargha egeshsang, ularning qulluqida bolup ulargha bash ursang, men silerge бүгün shu agahni béreyki, shundaq boliduki, siler teltöküs halak bolisiler. **20** Perwerdigar köz aldinglarda yoqitwátqan ellerdek silermu yoqitilisiler; chünki siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq salmighansiler.

9 Angla, i Israil! Sen bugün özingdin chong we küchlük ellerge ige bolush üçün, sépilliri asman'gha taqshidighan chong sheherlerni igilesh üçün, Anakiylarni qoghlap chiqirish üçün Jordan deryasidin ötisen (sen ularni bilisen, ular toghruluq «kim Anakiylar aldida turalisun!» dep anglighansen). **3** Sen bugünkü künde shuni bilip qoyghinki, séning aldingda mangghuchi Perwerdigar Xudayingning Özürü, U yalmaq yutquchi ottur; u mushu ellerni halak qilidu, aldingda ularni tézdin yiqitidu; sen ularning tewelikini igilep, Perwerdigar sanga éytqandek ularni tézdin yoqitisen. **4** Perwerdigar ularni aldingdin heydigende sen könglüngde: «Heqqaniyliqim sewebidin Perwerdigar méni zéminni igilesh üçün uninggha yéteklep kirdi» démigün; belki shu ellerning rezilliki tüpeylidin Perwerdigar séning aldingda ularni teulluqatidin mehrum qilidu. **5** Sen ularning zéminigha kirip uni igilishning séning heqqaniy bolghanliqingdin yaki könglüngning durusluqidin emes, belki bu ellerning rezillikidin we Perwerdigar ata-bowiliring Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa qesem qilghan sözige emel qilish üçünmu Perwerdigar Xudaying ularni séning aldingda teulluqatidin mehrum qilidu. **6** Emdi shuni bilip qoyghinki, Perwerdigar Xudaying bu yaxshi zéminni sanga miras qilghini séning heqqaniyliqingdin emes, chünki sen esli boyni qattiq bir xelqsen. **7** Emdi séning chöl-bayawanda Perwerdigar Xudayingni qandaq ghezeplendürgenlikingni ésingde tutqin — Uni urtuma. Sen Misir zémimidin chiqqan kündin béri taki bu yerge kelgüche Perwerdigargha asiqliq qilip kelding. **8** Siler Horeb téghida Perwerdigarni ghezeplendürgen we Perwerdigar silerge achchiqlinip, silerni halak qilmaqchi boldi. **9** Shu chaghda men tash taxtaylarni, yeni Perwerdigar siler bilen tüzgen ehde taxtaylirini tapshuruwélsh üçün taghqa chiqqanidim; men taghda qiriq kéche-kündüz turdum (men ne tamaq yémidim, ne su ichmidim); **10** Shuning bilen Perwerdigar manga Öz barmiqi bilen pütken ikki taxtayni tapshurdi; ularda Perwerdigar taghda ot ichide silerge sözligen chaghda, jamaet yighilghan küni éytqan barliq sözler pütülgendi. **11** We shundaq boldiki, qiriq kéche-kündüz ötip, Perwerdigar manga ikki tash taxtay, yeni ehde taxtaylirini berdi. **12** We Perwerdigar manga: «Ornungdin turghin, mushu yerdin chüshkin; chünki sen Misirdin chiqqan xelqing özlirini bulghidi; ular tézla men ulargha tapilghan yoldin chetnep özlirige quyma bir butni yasidi» dédi. **13** Perwerdigar manga söz qilip: «Men bu xelqni körtüp yettim; mana, u boyni qattiq bir xelqtur. **14** Méni tosmu, Men ularni yoqitimen, ularning namini asmaning tégidin öchürüwétimen we shundaq qilip, séni ulardin chong we ulugh bir xelq qilimen» — dédi. **15** Men burulup, taghdin chüshüm; tagh bolsa ot bilen yalqnlawatatti; ikki ehde taxtiyi ikki qolumda idi. **16** Men kördüm, mana siler Perwerdigar Xudayinglar aldida gunah qilipsiler; siler özünglar üçün quyma bir mozayni yasapsiler; siler tézla Perwerdigar silerge tapilghan yoldin chetnep kétipsiler. **17** Men ikki taxtayni ikki qolumgha élip, chörüp tashlap, ularni köz aldinglarda chéqiwettim. **18** Siler Perwerdigarni ghezeplendürüp barliq ötküzgen gunahinglar, yeni Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilghininglar üçün, yeni awwalqidek Perwerdigar aldida yiqilip, qiriq kéche-kündüz düm yattim (men héch nerse yémidim, su ichmidim) **19** chünki men Perwerdigarning silerni yoqitidighan qattiq ghezipi hem qehridin qorqtum. Perwerdigar shu chaghdimu méning tilikimni anglidi. **20** Perwerdigar Harundin ghezeplinip, unimu yoqatmaqchi boldi; men Harun üçünmu dua qildim. **21** Men silerning gunahinglarni, yeni yasighan mozayni élip uni otta köydürdüm we uni yanjip kukum-talqan qilip éziwettim; uning topisini élip taghdin chüshidighan ériq siyige chéchiwettim **22** (siler

yene Taberah, Massah, Kibrot-Hattawahdimu Perwerdigarni ghezeplendürdünglar. **23** Perwerdigar silerni Qadesh-Barnéadin [Qanaa'gha] mangdurmaqchi bolup silerge: «Chiqip, Men silerge teqdim qilghan zéminni igilenglar» — dégendimu, siler Uning sözige qarshi chiqip asiqliq qildinglar, ne Uninggha ishenmidinglar, ne awazigha héch qulaq salmidinglar. **24** Men silerni tonughan kündin tartip siler Perwerdigar Xudayinglarga asiqliq qilip keldinglar). **25** Shuning bilen men ashu chaghda Perwerdigar aldida özümni yerge étip yine qiriq kéche-kündüz düm yattim; derwege düm yattim; chünki Perwerdigar silerge qarap «ularni yoqitimen» dégenidi. **26** Shunga men Perwerdigargha dua qilip: «I Reb Perwerdigar, Sen Öz ulughluqung arqiliq Özüng üçün hörlük bedili tölep sétiwalghan, Misirdin küchlük qolung bilen chiqqanlar Öz xelqing bolghan mirasingni yoqatmighaysen; **27** Öz qulliring Ibrahim, Ishaq we Yaqupni ésingde tutqaysen; bu xelqing bashbashtaqliqigha, ularning rezilliki yaki gunahigha qarimighaysen; **28** bolmisa, sen bizni élip chiqqan shu zémindikiler: «Perwerdigar bu xelqni ulargha wede qilghan zéminni igileshke élip kirelmeydighanliqi üçün we ulargha nepretlen'gini tüpeylidin ularni chöl-bayawanda yoqitishqa [Misirdin] chiqardi» — deydu. **29** Qandaqla bolmisun, ular zor küchüng we uzartilghan biliking bilen [Misirdin] chiqqan xelqing we séning mirasingdur» — dédim.

10 Shu chaghda Perwerdigar manga: «Özüng üçün awwalqidek ikki tash taxtayni oyup chiqip, taghqa yémingha kel. Özüngge yaghachtin bir sanduq yasighin. **2** Men bu taxtaylarga sen chéqiwetken awwalqi taxtaylardiki sözlerni yazimen; sen ularni sanduqqa qoyisen» — dédi. **3** Shuning bilen men akatsiye yaghichidin bir sanduq yasidim, awwalqidek ikki tash taxtay oyup chiqtim; ikki taxtayni qolumda kötürüp taghqa chiqtim. **4** Perwerdigar eslide ot ichidin taghda jamaet yighilghan künde silerge éytqan shu on emrni awwalqi pütüktek taxtaylarga yazdi; Perwerdigar ularni manga tapshurdi. **5** Men burulup taghdin chüshüp taxtaylarni özüm yasighan sanduqqa qoydum; Perwerdigar manga tapilghinidek ular téxi uningda turmaqta. **6** Shu chaghda Israilar Beerot-Bene-Yaakandin Moserahqa yol élip mangdi; Harun shu yerde öldi we shu yerde depne qilindi; uning oghli Eliazar uning ornini bésip kahinliq qildi. **7** Israilar shu yerdin Gudgodahqa, andin Gudgodahtin Yotbatahqa seper qildi (Yotbatah ériq-éqini mol yerdur). **8** Shu chaghda Perwerdigar ehde sanduqini kötürüshke, Perwerdigarning aldida xizmitide turup uning namida bext-beriket tileshe Lawiy qebilisini özige tallap ayridi. We bugün'ge qeder shundaq boluwatidu. **9** Shunga Lawiy qebilisining [Israil] qérindashliri ichide nésiwisi yaki mirasi yoqtur; Perwerdigar uninggha éytqandek, Perwerdigar Özi uning mirasidur. **10** Men emdi awwalqi künlardikidek qiriq kéche-kündüz Perwerdigar aldida taghda turdum; Perwerdigar shu chaghdimu tilikimge qulaq saldi; u silerni yoqatmadi. **11** Perwerdigar manga: «Ornungdin tur, xelqni bashlap aldida yol alghin; shuning bilen ular Men ulargha teqdim qilishqa ata-bowilirigha qesem qilip wede qilghan zéminni igilesh üçün uninggha kirsun» — dédi. **12** Emdi, i Israil, Perwerdigar Xudaying sendin néme telep qilidu? — Haling yaxshi bolsun dep méning bugün silerge mushu tapilghanlirimdin bashqa nersini telep qilarmu? — Uning telep qilghini bolsa Perwerdigar Xudayingdin qorqup, Uning körsetken barliq yollirida méngip, Uni söyüp, pütkül qelbing we pütkül jéning bilen Perwerdigar Xudayingning xizmitide bolup, Perwerdigarning emrliri we belgilimilirini tutushtin ibaret emesmu? **14** Mana, asmanlar we

asmanlarning asmini Perwerdigar Xudayingha mensuptur; yer yūzi we uningdiki hemme nersilermu Uninggha mensuptur. **15** Halbuki, Perwerdigar peqet ata-bowiliringlardin sōyūnūp, ularni sōydi we shuning bilen būgūnkidek barliq eller arisidin ata-bowiliringlarning kēyinki neslini, yeni silerni tallidi. **16** Shunga kōnglūnglarni xetnilik qilinglar, boynunglarni yene qattiq qilmanglar. **17** Chūnki Perwerdigar Xudayinglar xudalarning Xudasi, reblerning Rebbi, ulugh Ilah, Qudretlik we Dehshetlik Bolghuchi, insanlarning yūz-xatirisini qilmighuchi, hēchqandaq parani almighuchidur; **18** U yētīm-yēsir we tul xotunlarning dewasini soraydu, musapirni sōyūp uninggha yēmek-ichmek we kiyim-kēchekni bergūchidur. **19** Shunga silermu musapirni sōyūshūnglar kērek; chūnki silermu Misir zēminida musapir idinglar. **20** Sen Perwerdigar Xudayingdīn qorqqin; sen Uning ibaditide bolghin, Uninggha baghlan'ghin we [peqet] Uning namidila qesem ichkin. **21** U sen ūchūn ōz kōzūng bilen kōrgen bu ulugh we dehshetlik ishlarni qilghan; U sen medhiyileydighan, sēning Xudayingdur; **22** ata-bowiliring jemi yētmish jan Misirgha chūshkenidi; we hazir Perwerdigar Xudaying sēni asmandiki yultuzlardek kōp qildi.

11 Emdi sen Perwerdigar Xudayingni sōygin, Uning tapilighini, belgilimilirini, hōkūmlirini hem emrlirini izchil tutqin. **2** Shu ishlarni būgūn ēsinglarda tutunglar, chūnki men Perwerdigar Xudayingning jaza-terbiyisi, ulughluqi, kūchlik qoli we uzartilghan bilikini, Misir zēminida Misir padishahi Pirewn'ge hem uning pūtkūl zēmini ūstige kōrsetken mōjizilik alametliri we qilghanlirini kōrmigen baliliringlarga sōzlimeymen. **4** (chūnki ular [Perwerdigarning] Misirning qoshuni, ularning atliri, ularning jeng harwilirigha qilghan ishliri, yeni Qizil Dēngizning suliri bilen ularni gherq qilip, ūzūl-kēsil halak qilghanliqi, **5** Uning siler mushu yerge kelgūche silerge nēme qilghanliqi, **6** Uning Rubenning ewladi, Ēlabning oghulliri Datan we Abiramgha nēme qilghanliqi, yeni pūtūn Israillar arisida yer yūzining aghzini qandaq ēchip ularni ailisidikiliri we chēdiriliri bilen qoshup barliq teelluqatliiri bilen yutuwetkenlikini kōrmigenidi); **7** [men belki silerge sōz qilimen]; chūnki silerning kōziliringlar Perwerdigar qilghan barliq ulugh ishlarni kōrdi. **8** Emdi, men silerge būgūn tapilghan barliq emrlerni tutunglar; shundaq qilsanglar kūchlinip, hazir ōtūp igilimekchi bolghan zēmin'gha kirip uni igileysiler. **9** we Perwerdigar ata-bowiliringlarga qesem qilip ulargha hem ewladlirigha bērishke wede qilghan zēminida, yeni ūz bilin hesel ēqip turidighan munbet bir zēminida turup sūn ōmūr kōrisiler. **10** Chūnki siler igileshke kiridighan shu zēmin siler chiqqan Misir zēminidek emes; u yer bolsa, siler uninggha uruq chachqandīn kēyin putunglar bilen sughiridighan kōktatliqtēk zēmin idi; **11** biraq siler igileshke ōtidighan shu zēmin bolsa tagh-jilghiliri bolghan bir zēmindur; u asmandiki yamghurdin su ichidu, **12** u Perwerdigar Xudaying Ōzi ezizleydighan bir zēmindur; chūnki Perwerdigar Xudayingning kōzliri yilning bēshidin yilning axirighiche ūzlüksiz uninggha tikilidu. **13** Shundaq boliduki, siler Perwerdigar Xudayinglarni sōyūp, pūtkūl qelbinglar we pūtkūl jēninglar bilen uning ibaditide bolush ūchūn men silerge būgūn tapilghan emrlerge kōngūl qoyup qulaq salsanglar, **14** U: «Men zēmininglarga ōz peslide yamghur, yeni deslepke we kēyinki yamghurlarni ata qilimen; shuning bilen ashliqliringlar, yēngi sharabinglar we zeytun mēyinglarni yighalaysiler; **15** Men shundaqla mal-waranliring ūchūn ot-chōp bērimen; sen yep-ichip toyunisen» — deydu. **16** Qelbinglar aldini, bashqa ilahlarning qulluqigha kirip, ulargha choqunup ketmesliklaring ūchūn ōzūnglarga

hēzi bolunglar; **17** bolmisa, Perwerdigarning ghezipi silerge qozghilip, yamghur yaghamasliqi ūchūn asmanlarni ētīwētip yamghur yaghdurmaydu, tupraq mehsulatlirini bermeydu we Perwerdigar silerge ata qilidighan munbet zēmindin yoqitilsiler. **18** Siler mēning bu sōzlimirni qelbinglarga pūkūp jēninglarda saqlanglar, qolunglarga [esletme]-belge qilip tēngiwēlinglar, pēshanenglerge qashqidek simwol qilip ornitiwēlinglar; **19** Siler ularni baliliringlarga ōgittisiler; ōyde olturghininglarda, yolda mēngiwatqininglarda, yatqininglarda we orundin qopqininglarda ular toghruluq sōzlanglar; **20** Ularni ōyūnglerdiki kēsheklerge we derwasiliringlarga pūtūp qoyunglar. **21** Shuning bilen silerning Perwerdigar ata-bowiliringlarga bērishke qesem qilip wede qilghan zēminida turidighan kūnliringlar we baliliringlarning kūnliri uzun bolidu, yer yūzidiki kūnliringlar asmanning kūnliridek bolidu. **22** Men būgūnki künde silerge tapilghan bu pūtkūl emrni ixlas bilen tutsanglar, yeni Perwerdigar Xudayinglarni sōyūp, uning barliq yollirida mēngishinglar bilen uninggha baghlansanglar, **23** undaqa Perwerdigar silerning kōz aldinglarda bu barliq ellerni zēminidin mehrum qilip heydedu we siler ōzūnglardin chong we kūchlik ellerning teelluqatini igileysiler. **24** Tapininglar dessigen herbir jay silerningki bolidu; chēgranglar chōl-bayawandin tartip, Liwan'ghiche we [Efrat] deryasidin Ottura Dēngizghiche bolidu. **25** Hēchkim aldinglarda turalmaydu; Perwerdigar Xudayinglar silerge ēytqinidek, silerdin bolghan qorqunch we dehshetni siler dessigen barliq jaylar ūstige salidu. **26** Mana, men būgūn aldinglarga bext-beriket we lenetni qoyimen; **27** Men silerge būgūn tapilghan Perwerdigar Xudayinglarning emrlirige itaet qilsanglar, bext-beriket bolidu; **28** Perwerdigar Xudayinglarning emrlirige itaet qilmisanglar, belki siler tonumighan bashqa ilahlarga egiship, men būgūn tapilghan yoldin chetnep ketsenglar, silerge lenet chūshidu. **29** Shundaq qilishinglar kērekki, Perwerdigar Xudayinglar silerni siler igileshke kiridighan zēmin'gha ēlip kirgending kēyin, bext-beriketni Gerizim tēghi ūstide we lenetni Ebal tēghi ūstide turup jakarlaysiler. **30** Bu [taghlar] Iordan deryasining qarshi teripide, Gilgalning udulidiki Arabah tūzenglikide turuwatqan Qanaaniylarning zēminida, meghrib yolining arqisida, Morehtiki dub derexlirige yēqin yerde emesmu? **31** Chūnki siler Perwerdigar Xudayinglar silerge teqdim qiliwatqan zēminni igilesh ūchūn uninggha kirishke Iordan deryasidin ōtisiler; siler derweqe uni igileysiler we uningda olturaqlisiler. **32** Siler men aldinglarga qoyghan bu barliq hōkūmler we belgilimilerge emel qilishqa kōngūl qoyunglar.

12 Ata-bowiliringlarning Xudasi bolghan Perwerdigar silerning igilishinglarga bēridighan zēminida turghanda, yer yūzidiki barliq kūnliringlarda kōngūl qoyup tutushunglar kērek bolghan belgilimiler hem hōkūmler mana munulardur: — **2** Siler heydep chiqarghan ellerning ēgiz taghlar, dōngler we herbir yēshil derex astidiki ōz ilahlirining qulluqida bolghan ibadetgahlirini teltōksiz yoqitishinglar kērek; **3** Ularning qurban'gahlirini buzunglar, bu tiwrukilirini chēqinglar we asherahlirini ot bilen kōydürūwētinglar; ilahlirining oyma mebudlirini kēsip tashlanglar; ularning isim-namliriniimu shu yerdin yoqitishinglar kērek. **4** Siler Perwerdigar Xudayinglarning xizmitide ulardek qilmanglar, **5** belki Perwerdigar Xudayinglar Ōz namini tiklesh ūchūn barliq qebililiringlarning zēminliri arisidin tallighan, Ōz turalghusi bolghan jayni izdenglar, shu yerge kēlinglar; **6** shu yerge siler kōydürme we inaqliq qatarliq qurbanliqinglarni, mehsulatliringlardin ondin biri bolghan ōshrileri, qolunglardiki kōtürme hediyelemini,

qesemge baghliq hediyelemi, ixtiyariy hediyelemi we qoy-kala padiliringlarning tunji balilirini ekilisiler; 7 Siler ailengdikiler bilan qoshulup shu yerde Perwerdigar Xudayinglarning aldida ziyapet qilinglar, siler Perwerdigar Xudayinglar silerni beriketligen qol emgikinglarning méwisidin shadlinisiler. 8 Siler biz búgün qilghinimizdek, yeni herbiringlar öz bilgininglarche qilghininglardek qilmasliqlinglar kérek; 9 Chünki Perwerdigar Xudayinglar silerge béridighan aramliq hem mirasqa téxi yétip kelmidinglar. 10 Biraq siler lordan deryasidin ótüp, Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilinip béridighan zémin'gha olturaqlashqandin kéyin, shundaqla u silerni etrapinglardiki barliq dúshmenliringlardin qutquzup aram bergendin kéyin, siler tinch-aman turghanda, 11 shu chaghda Perwerdigar Xudayinglar Öz namini qoyidighan bir jay bolidu; siler shu yerge köydürme we inaqliq qatarliq qurbanliqlinglarni, mehsulatliringlardin ondin biri bolghan óshrilerni, qolunglardiki kötürme hediyelemi we Perwerdigargha atap qesem qilghan ésil hediyelemi ekilisiler; 12 we Perwerdigar Xudayinglar aldida shadlinisiler, yeni siler, ughul-qizliringlar, qul-dédekliringlar we siler bilen bir yerde turuwatqan Lawiylar (chünki ularning aranglarda héchqandaq néswisi yaki mirasi yoqtur) hemminglar shadlinisiler. 13 Sen köydürme qurbanliqliringni udul kelgen jaylarda qilmasliq üçhün köngül qoyghin; 14 Peqet Perwerdigar hemme qebililiringning zéminliri arisidin tallighan jayda köydürme qurbanliqliringni qil we shu jayda méning sanga barliq tapilighiningha emel qil. 15 Halbuki, sen könglüng tartqiniche Perwerdigar Xudaying séni beriketligini boyiche sheher-yéziliringda halal haywanlarni soyup (xuddi jeren yaki kéyik göshidin yégen'ge oxshash), gösh yéseng bolidu; meyli pak, meyli napak kishiler bolsun ularning göshini yése bolidu. 16 Siler peqet uni qéni bilen qoshup yemesliklingar kérek; siler qénini su tökkende yerge töküwétishinglar kérek. 17 Sen ashliqtin, yéngi sharabtin, zeytun méyidin ondin biri bolghan óshriliringni yaki kala-qoy padiliringning tunji balilirini, yaki qesemge baghliq hediyliringni, ixtiyariy hediyliringni yaki qolungdiki kötürme hediyliringni sheher-yéziliringda yemesliking kérek; 18 belki bularni Perwerdigar Xudaying aldida, Perwerdigar Xudaying tallaydighan jayda yéyishing kérek, yeni sen, oghlung, qizing, qul-dédiking we sen bilen bir yerde turuwatqan Lawiylar birge yéseng bolidu; we sen Perwerdigar Xudaying aldida emgikingning barliq méwisidin shadlinisen. 19 Özüngge hézi bolghinki, sen zéminda turghan barliq künliringde Lawiylardin waz kechmesliking kérek. 20 Perwerdigar Xudaying sanga wede qilghandek chéqraliringni kéngeytkende, sen könglüng tartip: «gösh yeymen» déseng, sen könglüngning tartqiniche gösh yéseng bolidu. 21 Eger Perwerdigar Xudayinglar Öz namini qoyushqa tallaydighan jay sendin bek yiraq bolsa, sen Perwerdigar sanga teqdim qilghan kala-qoylardin élip soyisen; men sanga tapilighandek ularni soyisen we sheher-yéziliring ichide könglüng tartqiniche boghuzlap yeysen. 22 Jeren yaki kéyik yégendek ularni yeysen; meyli pak meyli napak kishiler bolsun uning göshidin yése bolidu. 23 Peqet shuningdin hézi bolghinki, ularning qénini yéme; chünki jan dégen qandidur; sen göshni jan bilen qoshup yemesliking kérek. 24 Sen qanni yemesliking kérek; belki uni suni yerge tökkende yerge töküwet. 25 Sen uni yemesliking kérek; shundaq qilsang haling we sendin kéyinki baliliringning hali yaxshi bolidu; chünki sen Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilghan bolisen. 26 Biraq sendiki Perwerdigargha atighan we qesemge baghliq nersilerni bolsa, sen ularni élip Perwerdigar tallaydighan jaygha apirisen; 27 sen [shu yerde] Perwerdigar Xudayingning qurban'gahi üstide köydürme qurbanliqliringni,

gösh bilen qénini sun'ghin; bashqa qurbanliqliringning qéninimu Perwerdigar Xudayingning qurban'gahi üstide quyghin we göshini yégin. 28 Men sanga tapilighan bu barliq sözlerge qulaq sélip köngül bölgin. Shundaq qilsang, Perwerdigar Xudayinglarning neziride yaxshi we durus bolghanni qilghan bolisen we öz haling we sendin kéyinki ewladliringning hali yaxshi bolidu. 29 Perwerdigar Xudaying sen baridighan yerdiki ellerning zéminini igilishing üçhün ularni séning aldingda yoqitidu. Shu chaghda, sen ularning zéminini igilep shu yerde turghiningda, 30 Shu eller aldingda yoqitilghandin kéyin, ularning izidin méngishqa éziqturulmasliqing üçhün özüngge hézi bol we: — «Bu eller öz ilahlirining ibaditini qandaq tutqan bolghiydi? Menmu shundaq qilib baqaychul!» dep ularning ilahlirini héch izdime. 31 Sen Perwerdigar Xudayingning xizmitide bolghiningda qet'iy ularning yoli boyiche ish tutmasliqing kérek; chünki néme ish Perwerdigargha yirginchlik bolsa, néme ish Uninggha nepretlik bolsa, ular öz ilahliri üçhün shu ishlarni qilghan; ular hetta öz oghullirini we qizlirini mu ilahlirigha atap otta köydürtip kelgen. 32 Men silerge tapilighanlik emellerge emel qilishqa köngül bölginglar; uninggha héch néme qosmanglar, uningdin héch nersini chiqiriwetmenglar.

13 Eger aranglardin peyghember yaki chüsh körgüchi chiqip, silerge melum bir möjizilik alamet yaki karametni körsitip bérey dése 2 we u silerge aldin'ala dégen möjizilik alamet yaki karamet emelge ashurulsu, emma shuning bilen munasiwetlik «bashqa ilahlargha (yeni siler tonumighan ilahlargha) egisheyli» we «ularning qulluqida bolayli» dése, 3 shu peyghember yaki chüsh körgüchining sözlirige qulaq salmanglar; chünki shu tapta Perwerdigar Xudayinglar silerning uni, yeni Perwerdigar Xudayinglarni pütün qelbinglar we pütün jeninglar bilen sóyidighan-söymeydighinglarni bilish üçhün sinawatqan bolidu. 4 Siler Perwerdigar Xudayinglarga egiship méngishinglar kérek; siler Uningdin qorqunglar, emrlirini tutunglar, Uning awazigha qulaq sélinglar; siler Uning xizmitide bolup Uninggha baghlininglar. 5 Shu peyghember yaki chüsh körgüchi bolsa ölüme mehkum qilinishi kérek; chünki u silerni Misir zéminidin qutquzup chiqarghan, yeni «qulluq makani»din hörlük bedili tölep qutquzghan Perwerdigar Xudayinglarga asiqliq qilishni qutratti, shundaqla Perwerdigar Xudayinglar séni méngishqa emr qilghan yoldin éziqturushqa urundi; siler mushundaq rezillikni aranglardin yoqitishinglar kérek. 6 Qérindishing, meyli anangning oghli yaki öz oghlung yaki qizing, jan-jigiring bolghan ayaling yaki jan dostung astirtin séni azdurmaqchi bolup: «Barayli, bashqa ilahlarning qulluqigha kireyli» dése, yeni özüng yaki ata-bowiliring héch tonumaydighan, etrapingdiki ellerning ilahliri bolsun, yéqin bolsun, yiraq bolsun, hetta yer yüzining bu chétida yaki u chétida bolsun, shularning qulluqigha kireyli dése, 8 undaqa sen uninggha qoshulma yaki uninggha qulaq salma; sen uni héch ayima, uninggha rehim qilma we uning gunahini héch yoshurma; 9 qandaqla bolmisen, uni öltürgin; uni öltürüshke tunji qol salghuchi sen bol, andin barliq xelqing qolliri egiship shundaq qilsun. 10 U séni Misir zéminidin, «qulluq makani»din qutquzup chiqarghan Perwerdigar Xudayingni tashlashqa éziqturmaqchi boldi, shunga sen uni öltürüshing, chalma-késeq qilishing kérek; 11 Shuning bilen pütükl Israil anglaydu, qorqudu, shuningdin kéyin yene shundaq rezil ishni aranglarda qilmaydu. 12 Eger Perwerdigar Xudaying olturaqlashishqa sanga teqdim qilghan melum bir sheherde: «Arimizdin bezi rezil ademler chiqip: «Barayli, bashqa ilahlarning qulluqida

bolayli» dep siler héch tonumaydighan ilahlargha egishishke öz shehiridikilerni éziqturdi» dégen xewerni anglisang, **14** shu haman tekshürüp sürüshke qil; rast bolsa, derweqe bu yirginchlik ish aranglarda yüz bergenliki ispatlan'ghan bolsa, **15** undaqda sen shu sheherdikilerni qilich bilen öltürüp, bu sheherni we uning ichidiki barliq nersilerni, jümlidin mal-waranlirini teltöküs halak qiliwet. **16** Uningdiki barliq oljini otturidiki chong meydan'gha yighip, shu sheherni barliq oljisi bilen qoshup Perwerdigar Xudayinggha atalghan köydürme qurbanliqtek ot bilen köydürüwet; u menggüge xarabilik bolidu — qaytidin qutulmasliq kérek. **17** Teltöküs halaketke békitilgen héchbir nerse qolunggha chaplashmisun; shundaq qilsang Perwerdigar ghezpidin yénip sanga rehim körsitidu; U sanga ichini aghritip, ata-bowiliringgha qesem qilghandek séni köpéytidu. **18** Sen men bügün tapilighan Perwerdigar Xudayingning barliq emrlirini tutup, uning neziride durus bolghanni qilish üçün awazigha qulag salsang, haling shundaq yaxshi bolidu.

14 Siler Perwerdigar Xudayinglarning perzentliridursiler; ölgenler üçün bedininglarni héch kesmeslikinglar kérek we yaki manglay chéchinglarni qirip taqir qilmasliqinglar kérek; **2** chünki sen Perwerdigar Xudayinggha atalghan muqeddes bir xelqtursen; Perwerdigar yer yüzidiki barliq xelqler arisidin Özining alahide göhiri bolghan bir xelq bolushi üçün séni tallighandur. **3** Sen héchqandaq yirginchlik nersini yémesliking kérek. **4** Töwendikiler siler yéyishke bolidighan haywanlar: — kala, qoy, öchke; **5** kéyik, jeren, bugha, yawa öchke, ahu, bökén, yawa qoy, **6** shundaqla haywanlar ichide tuyaqarli pütünley achimaq (tuyaqarli pütünley yériq) hem köshigüchi haywanlarning herxilini yésenglar bolidu. **7** Lékin, köshigüchi yaki achimaq tuyaqarliq haywanlardin töwendikilerni yémeslikinglar kérek: — Töge, toshqan we sughur (chünki ular köshigüchi bolghini bilen tuyuqi achimaq emestur. Shunga ular silerge haram bolidu). **8** Choshqa bolsa tuyaqarli achimaq bolghini bilen köshimigini üçün silerge haram bolidu. Shundaq haywanlarning göshini yémeslikinglar kérek we hem ölüklirige tegmeslikinglar kérek. **9** Suda yashaydighan janivarlardin töwendikilerni yéyishke bolidu: — sudiki janivarlardin qaniti we qasiraqliri bolghanlarni yéyishke bolidu, **10** lékin qaniti we qasiraqliri bolmighanlarni yémeslikinglar kérek; ular silerge nisbeten haram bolidu. **11** Barliq halal qushlarni yésenglar bolidu; **12** biraq töwendiki uchar-qanatlarni yémeslikinglar kérek: yeni bürküt, tapqush-ghéchirlar, déngiz bürküti, **13** qarlighach quyruqluq sar, lachin, qorultaz-tapqushlar we ularning xilliri, **14** hemme qagha-qozghunlar we ularning xilliri, **15** müshükyapilaq, tögüsh, chayka, sar we ularning xilliri, **16** huwqush, ibis, aq qu, **17** saqiyaqush, béliq'alghuch, qarna, **18** leylek, turna we uning xilliri, höpüp bilen shepereng dégenler silerge haram sanalsun. **19** Herbir qanatliq ömüligüchi hasharetler bolsa silerge nisbeten haram bolidu; ularni yémeslikinglar kérek. **20** Siler barliq halal qushlarni yésenglar bolidu. **21** Siler héchqandaq ölük janwarni yémeslikinglar kérek; siler undaq nersini sheher-yézanglar ichide turuwatqan musapirlargha béringlar; ular uningdin yése bolidu yaki uni yat elliklerke sétiwetsimu bolidu; chünki sen Perwerdigar Xudayinggha atalghan muqeddes bir xelqtursen. Sen oghlaqni anisning sütide qaynitip pishursang bolmaydu. **22** Sen jezmen her yili étizdikiki hemme तरीقchiliq mehsulatlingning ondin birini ayirishing kérek; **23** sen shularni, yeni ashliqing, yéngi sharabing, zeytun méyingning ondin birini Perwerdigar Xudayingning aldida, yeni U Öz namini qaldurushqa tallaydighan joyda ye, shundaqla kala-qoy padiliridin ayrilghan tunji balilirini shu yerde ye; shundaq qilsang Perwerdigar

Xudayingdin daim qorqushni öginisen. **24** We Perwerdigar Xudaying séni beriketligende, U Öz namini qaldurushqa tallighan shu jay sendin intayin yiraq bolup, mehsulatlingni shu yerde apiralminghudek bolsang, **25** sen shu chaghda uni pulgha sétip, pulni qolunggha téngip, Perwerdigar Xudaying tallighan joygha barghin we **26** we könglüng néme tartsa, meyli kala, qoy, mey-sharab, muselles bolsun, yaki shuningdek könglüng tartqan herqandaq nersini shu pulgha alsang bolidu; andin sen we öyüngdikiler shu yerde uningdin yep-ichip, Perwerdigar Xudaying aldida shad-xuram bolisler. **27** Sheher-yéziliringda turuwatqan Lawiylarni untumasliqing kérek, chünki aranglarda uning héchqandaq nésiwisi yaki mirasi yoq. **28** Her üç yilning axirida sen shu yildiki mehsulatlingingdin ondin birini öshre qilip chiqar; sen uni sheher-yéziliring ichide toplar; **29** shuning bilen Lawiylar (chünki aranglarda uning héchqandaq nésiwisi yaki mirasi yoq), musapir, yétim-yésirler we tul xotunlar kélip uningdin yep toyunsun; shundaq qilsang Perwerdigar Xudaying qolungdiki barliq méwini beriketleydu.

15 Herbir yette yilning axirida sen bir «xalas qilish»ni jakarlighin. **2** Bu «xalas qilish» mundaq bolidu: — barliq qerz igiliri qoshnisigha bergen qerzni kechürüm qilishi kérek; uni qoshnisidin yaki qérindishidin telep qilmasliq kérek; chünki Perwerdigar aldida bir «xalas qilish» jakarladi. **3** Chetelliktin bolsa telep qilishqa bolidu; lékin qérindishingda bolghan qerzni kechürüm qilishing kérek. **4** Halbuki, aranglarda hajatmenler bolmaydu; chünki Perwerdigar Xudaying silerge miras bolush üçün igilishinglarga béridighan shu zéminda turghiningda séni ziyade beriketleydu; **5** Peqet siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulag sélip, men silerge bügün tapilighan bu pütün emрге emel qilishqa köngül bölsenglar shundaq bolidu. **6** Chünki Perwerdigar Xudaying sanga wede qilghandek u séni beriketleydu; sen köp ellerge kapaletlik élip qerz bérisen, lékin ulardin qerz almaysen; sen köp eller üstige höküm sürisen, lékin ular üstügingdin höküm sürmeydu. **7** Perwerdigar Xudaying sanga béridighan zéminda sheher-yézanglar ichide turuwatqan qérindashliring arisidin kembeghel bir adem bolsa, sen uninggha könglüngni qattiq qilma yaki hajiti chüshken qérindishinggha qolungni yumuwalma; **8** sen belki séxyiliq bilen uninggha qolungni ochuq qil we uningda néme kem bolsa choqum hajitidin chiqip uninggha ötrne bérip tur. **9** Könglüngde namrat qérindishingdin aghrinip: Yettinchi yil, yeni «xalas yili» yéqinlashti, dep rezil oyda bolushtin, uninggha héch nerse bermesliktin hézi bol; shundaq bolup qalsa u séning toghrangda Perwerdigargha peryad kötürüshi bilen bu ish sanga gunah hésablinidu. **10** Sen choqum uninggha séxyiliq bilen bergin; uninggha berginingde könglüngde narazi bolma; chünki bu ish üçün Perwerdigar Xudaying séni barliq ishliringda we qolungdiki barliq emgikingde beriketleydu. **11** Chünki kembegheller zémindin yoqap ketmeydu; shunga men sanga: «Sen séxyiliq bilen zémindiki qérindishinggha, yeni séning namratliringgha we hajatmenliringge qolungni achqin» — dep tapilidim. **12** Séning qérindishing, meyli ibraney er yaki ibraney ayal bolsun sanga sétilighan bolsa, u alte yil qulluqxada bolidu, andin yettinchi yilida sen uni özügingdin xalas qilip qoyuwet. **13** Uni qoyuwetkende quruq qol qoyuwetseng bolmaydu; **14** sen choqum qoyliringdin, xamingdin we sharab kölchikingdin teqdim qilishing kérek; Perwerdigar Xudaying séni beriketligini boyiche sen uninggha ber. **15** Séning eslide Misir zéminda qul bolghanliqingni, shuningdek Perwerdigar Xudaying séni hörlük bedili tölep qutquzghanliqni yadingda tut; shunga men bügün bu ishni sanga tapilidim. **16** Halbuki, shu qulung sanga: «men sendin

ketmeymen» dése (chünki u séni we ailengdikilerni söyüdü, séning bilen hali yaxshi bolidu) **17** — shu chaghda sen bizgini élip uning quligini ishikte tesh. Shuning bilen u menggüge séning qulung bolidu. Shuningdek dédikingimni shundaq muamile qilghin. **18** [Qulungni] yéningdin qoyuwétish sanga éghir kelmisun; chünki u qulluqungda alte yil bolghachqa, qimmiti medikarningkidin ikki hesse artuq bolidu; [uni qoyuwetseng] Perwerdigar Xudaying barliq ishliringda séni beriketleydu. **19** Kalliring we qoyliring arisida tughulghan barliq tunji erkek mozay-qoziliringni Perwerdigar Xudayinggha ata; kalliringning tunjisini héchqandaq emgekke salma, qoyliringning tunjisini qirqima. **20** Sen we öyüngdikiler her yili shu mélingni Perwerdigar Xudaying aldida, Perwerdigar tallaydighan jayda yenglar. **21** Biraq [shu] haywanlarning bir yéri méyip bolsa, meyli u mejruh, kor yaki uningda herqandaq nuqsan bolsa, uni Perwerdigar Xudayinggha qurbanliq qilmasliqing kérek. **22** Belki uni sheher-yézanglar ichide yéseng bolidu; kishiler meyli pak yaki napak bolsun, uni jeren yaki kéyikni yégendek yése bolidu. **23** Peqet sen uning qénini yéme; qénini suni yerge tökkendek töküwet.

16 Abib éyini alahide ésingde tut we ötüp kétish héytini Perwerdigar Xudayinggha atap tebrikligin; chünki Perwerdigar Xudaying séni Abib éyida Misirdin kéchide chiqarghan. **2** Sen «ötüp kétish héyti»ning mélini (meyli qoy yaki kala padisidin bolsun) Perwerdigar Xudaying tallap békitidighan jayda uninggha atap qurbanliq qilghin; **3** shundaqla sen héchqandaq boldurulghan nanni yémesliking kérek; sen uning bilen yette kün pétir nan, yeni «külpet néni»ni yéyishing kérek; chünki sen Misir zéminidin aldirashliqta chiqting; shuning bilen sen ömrüingning barliq künliride Misir zéminidin chiqqan shu künni yadingda tutqaysen. **4** Yette kün chégraliring ichide, öyüngde héchqandaq échtuq tépilmisun; sen birinchi küni kéchte qilghan qurbanliq göshlerni etigen'ge qaldurmasliqing kérek. **5** Sen ötüp kétish héyti qurbanliqini Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan sheher-yéziliringning herqandiqida qilsang bolmaydu; **6** belki ötüp kétish héyti qurbanliqini sen Perwerdigar Xudaying Öz namini turghuzush üçün tallaydighan jaydila qil; uni kechqurun, küün pétitsh waqtida, yeni Misirdin chiqqandiki waqitqa oxshash waqtida qilisen. **7** Uni Perwerdigar Xudaying tallaydighan jayda pishurup yégin; andin etigende chédiriliringgha qaytsang bolidu. **8** Sen alte küün pétir nan yeysen; yettinchi küni Perwerdigar Xudaying aldida tentenilik sorun küni bolidu; sen héchqandaq ish-emgek qilmaysen. **9** Andin yette heptini sanaysen; ashliqqa orghaq salghandin bashlap yette heptini sanashqa bashlaysen; **10** andin sen «heptiler héyti»ni Perwerdigar Xudaying aldida qolungdiki ixtiyariy hediye bilen ötküzensen; Perwerdigar Xudaying sanga beriketliginige qarap uni ixtiyaren sunisen. **11** Shuning bilen sen Perwerdigar Xudaying aldida, U Öz namini turghuzushqa tallaydighan jayda shadlinisen; sen özüng, oghlung, qizing, qulung, dédiking, sen bilen bir yerde turuwatqan Lawiyalar, aranglardiki musapirlar, yétim-yésirler we tul xotunlar shadlinisiler. **12** Sen shuning bilen eslide Misirda qul bolghanliqini ésingge keltürüp, bu barliq belgilimilerni tutup emel qilghin. **13** Sen «kepiler héyti»ni yette kün ötküzensen; sen xaman we sharab kölchikingni yighqan chéghingda, oghlung, qizing, qulung, dédiking, sheher derwasizi ichide turidighan Lawiyalar, musapirlar, yétim-yésirler we tul xotunlar shu héytta shadlinisiler. **15** Perwerdigar tallaydighan jayda sen yette kün Perwerdigar Xudaying aldida héyt ötküzensen; chünki Perwerdigar Xudaying barliq mehslatliringda, qolung qilghan ishlarda séni beriketleydu we sen derweqe pütünley

shadlinisen. **16** Yilda üç qétim, pétir nan héyti, heptiler héyti we kepiler héytida séning barliq erkekliring Perwerdigar Xudaying aldida, u tallaydighan jayda hazir bolushi kérek; ular Perwerdigar aldida quruq qol hazir bolsa bolmaydu; **17** belki Perwerdigar Xudayingning sanga teqdim qilghan berikiti boyiche herbiri qolidin kélisliche sunsun. **18** Xelqing üstidin adalet yürgüzüp adil höküm chiqirish üçün, sen Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan barliq sheher-yéziliring ichide herbir qebilide soraqchi we emeldarlarni békitishing kérek. **19** Adaletni burmilisang bolmaydu; ademlerge yüz-xatire qilsang bolmaydu; para alsang bolmaydu; para bolsa aqilanilarning közlirini kor qilidu hem adillarning sözlirini burmilaydu. **20** Sen mutleq adaletni izdishing kérek; shundaq qilsang hayat körisen hemde Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan zéminni igileysen. **21** Sen özüng üçün yasaydighan Perwerdigar Xudayingning qurban'gahining etrapigha «asherah» buti qilinidighan héchqandaq derex tikmesliking kérek. **22** we özüng üçün héchqandaq but tüwrüki tiklimesliking kérek; undaq nersiler Perwerdigar Xudayinggha yirginchlikur.

17 Perwerdigar Xudayinggha herqandaq nuqsani yaki bashqa kemchiliki bolghan kala yaki qoyni qurbanliq süpitide sunmasliqing kérek; chünki undaq qilish Perwerdigar Xudayinggha yirginchlikur. **2** Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan sheher-yézang ichide er bolsun, ayal bolsun, birsining Perwerdigar Xudayingning aldida birer rezil ishni qilghanliq — Uning ehdisige xilapliq qilghanliq, bashqa ilahlargha (mesilen, Men sanga ibadet qilishqa men'i qilghan quyash, ay yaki pütkül samawi qoshun bolghan yultuzlarga), ibadet qilip ulargha bash urghanliq bayqalsa, **4** — shundaq bir ishtin xewer tapqan yaki uni anghlighan bolsang, undaqta sen estayidilliq bilen sürüshüring; bu ish ispatlinip rast chiqsa, derweqe Israilda shundaq yirginchlik ish qilin'ghan bolsa, **5** sen shu rezil ishni qilghan er yaki ayalni derwaziliringgha élip chiqip, shu er yaki ayalni ölümge mehkuim qilip chalma-késeek qilishing kérek. **6** Birsini ölümge mehkuim qilish üçün ikki-üch guwahchining sözliri bolushi kérek. Birsini birla guwahchining sözi bilen öltürüshke bolmaydu. **7** Öltürüldighanda awwal guwahchilar qol salsun, andin barliq xelq qol salsun; shundaq qilsanglar siler rezililigni aranglardin heydiwétisiler. **8** Sheher-yézanglarda höküim chiqirishqa sanga tes kélidighan bir ish chiqsa, meyli xun dewasi, heq-ting dewasi yaki zorawanliq dewasida, herqandaq talash-tartish bolsa ornunglardin turup Perwerdigar Xudaying tallaydighan jaygha béringlar. **9** Siler Lawiy kahinlarning we shu chaghda bolidighan soraqchi begning yénigha barisiler we ular din höküim soraysiler; ular siler üçün höküim chiqiridu. **10** Siler Perwerdigar tallaydighan ashu yerde turghanlarning silerge tapshuridighan höküim sözi boyiche ijra qilisiler; ularning silerge körsetkinining hemmisige emel qilip köngül bölüshüinglar kérek. **11** Siler ularning silerge körsetken qanun höküimi boyiche, chiqiridighan qarari boyiche qilisiler; ular silerge tapshuridighan söz din ong ya solgha chetnep ketmenglär. **12** We bashbashtaqliq qilip, Perwerdigar Xudayingning xizmiti üçün shu yerde turidighan kahin'gha yaki soraqchi begke qulaq salmighan kishi bolsa, shu adem ölümge mehkuim bolidu; shuning bilen siler rezililigni Israildin heydep chiqirisiler. **13** Shundaqla, barliq xelq bularni anglap qorqidu we yene bashbashtaqliq qilmaydu. **14** Sen Perwerdigar Xudaying sanga teqdim qilidighan zémin'gha kirip uni igiligende, shundaqla uningda turghanda: «Men etrapimdiki ellerningkidek özümge bir padishah tiklimekchimen» déseng, **15** shu chaghda sen özüngge peqet Perwerdigar Xudaying tallaydighanini tikleysen; üstüingge qérindash bolmighan

chetellikni békitmesliking kérek. **16** [Padishah] bolsa özi üçhün atlarını köpeytmesliki yaki atlarını köpeytimen dep xelqni Misirgha qayturmasliq kérek; chünki Perwerdigar silerge: «Siler shu yol bilen hergiz qaytmasliqinglar kérek» dégenidi. **17** Padishah köp ayallarni öz emrige almasliq kérek; bolmisa uning köngli ézip kétishi mumkin. U özi üçhün altun-kümüshni köpeytmesliki kérek. **18** Padishahliq textige olturghinida u özi üçhün Lawiy kahinlarning aldidá mushu qanunni bir depterge köchürtip pütüshi kérek. **19** Shu depter uning yénida daim bolushi we uni ömrining barliq künleride oqushi kérek; shundaq qilsa u Perwerdigar Xudasidin qorqup, mushu qanunning sözliri we belgilimilirini tutup ulargha emel qilishni öginidu. **20** Shundaqla uning köngli qérindashliri aldidá hakawurliship ketmeydu, bu emrlerdin ong ya solgha chetnep ketmeydu we shuningdek Israil arisida uning we oghullirining padishahliq künliri köp bolidu.

18 Lawiy kahinlar we shuningdek barliq Lawiyar qebilisining Israilda héchqandaq nésiwisi yaki mirasi bolmaydu; ular Perwerdigargha atap otta sunulidighan qurbanliqlardin we [Perwerdigarning] mirasidin yéyishke bolidu, **2** Biraq ularning qérindashliri arisida héchqandaq mirasi bolmaydu; Perwerdigar éytqandek, U Özi ularning mirasidur. **3** Kahinlarning qurbanliq qilidighan xelqtin alidighan ilüshi mundaq: — (meyli kala yaki qoy bolsun) qol, éngék göshi we üçey-qérini kahinlarga bérilidu. **4** Silerning ashliqinglardin, yéngi sharabinglardin we zeytun méyinglardin deslepki pishqan hosulni we qoyliringlardin deslepki qir qilghan yungni uninggha bérisiler; **5** chünki Perwerdigar Xudaying uni we uning ewladirini Öz namida xizmitide daim turushqa barliq qebilliringlar ichidin talliwalghan. **6** Eger Lawiy bolghan bir adem pütükl Israildiki herqandaq sheher-yézidin, yeni özi makanlashqan jaydin chiqip, Perwerdigar tallaydighan jaygha kelse **7** we shu yerde Perwerdigar aldidá turghuchi barliq qérindashlirigha oxshash Perwerdigar Xudasining namida xizmette turghan bolsa, **8** undaqta (meyli u atisidin qalghan mirasini sétiwetken yaki sétiwetmegen bolsun) uning yeydighan ilüshi qérindashliriningidek bolushi kérek. **9** Sen Perwerdigar Xudaying sanga béridighan zémin'gha kirgen chaghda, sen shu yerdiki ellerning yirginchlik adetlirini ögenmesliking kérek. **10** Aranglarda öz oghli yaki qizini ottin ötküzidighan, palchilik, remchilik, epsaniylik, jadugerlik **11** yaki demidichilik qilghuchi yaki jinkesh, séhirger yaki ölgenlerdin yoli sorighuchi héchqandaq kishi bolmisen; **12** chünki bundaq ishlarni qilidighan herqandaq kishi Perwerdigargha nepretlik bolidu; bu yirginchlik ishlar tüpeylidin Perwerdigar Xudaying shu ellerni aldinglardin heydep chiqiridu. **13** Sen Perwerdigar Xudaying aldidá eyibisiz mukemmel bolushung kérek; **14** chünki sen zémindin heydeydighan bu eller remchiler we palchilargha qulaq salidu; biraq Perwerdigar Xudaying séni undaq qilishqa yol qoymaydu. **15** Perwerdigar Xudaying siler üçhün aranglardin, qérindashliringlar arisidin manga oxshaydighan bir peyghember turghuzidu; siler uninggha qulaq sélinglar. **16** Bu siler Horeb téghida yighilghan künde Perwerdigar Xudayinglardin: «Perwerdigar Xudayingning awazini yene anglimayli, bu dehshtelik otni körmeyli, bolmisa ölip kétimiz» dep telep qilghininglarga pütünley mas kélidu. **17** Shu chaghda Perwerdigar manga: «Ularning manga dégen sözi yaxshi boldi. **18** Men ulargha qérindashliri arisidin sanga oxshaydighan bir peyghembarni turghuzimen, Men Öz sözlirimni uning aghzigha salimen we u Men uninggha barliq tapilighinimni ulargha sözleydu. **19** We shundaq boliduki, u Méning naminda

deydighan sözlirimge qulaq salmaydighan herqandaq kishi bolsa, Men uningdin héساب alimen. **20** Emma Méning naminda bashbashtaliq qilip Men uninggha tapilimighan birer sözni sözlise yaki bashqa ilahlarning namida söz qilidighan peyghember bolsa, shu peyghember öltürülsun. **21** Eger sen könglüngde: «Perwerdigar qilmighan sözni qandaq perq étimiz» déseng, **22** bir peyghember Perwerdigarning namida söz qilghan bolsa we u bésharet qilghan ish toghra chiqmisa yaki emelge ashurulmisa, undaqta bu söz Perwerdigardin chiqmighan; shu peyghember bashbashtaliq bilen sözligén dep, uningdin qorqma.

19 Perwerdigar Xudayinglar silerge béridighan zémindiki taipilerni silerning aldinglardin üzüp tashlighan waqtida we siler shundaqla ularning sheherliri we öyliride turghininglarda, **2** siler shu chaghda Perwerdigar Xudayinglar silerge béridighan zéminda üç sheherni ayrim qilishinglar kérek; **3** shundaqla, adem öltürgen herbir kishi shu yerlerge, shu sheherlerning birige qéchip bériwalsun dep yol hazirlap, Perwerdigar Xudayinglar miras bolushqa silerge béridighan zéminni üç rayon'gha bölisiler. **4** Tirik qélishe üçhün shu yerlerge qéchip bériwalghan, adem öltürgen kishi toghruluq belgilime mundaq: — u qoshnisini tasadipiyliqtin urup öltürüp qoyghan, shundaqla eslide uninggha öch-adawiti bolmighan bolsa, shu yerge qéchip bériwalsa bolidu. **5** Mesilen, u qoshnisi bilen otun késishke orman'gha kirgen bolup, derexni késishke paltini kötürgende palta béshi sépidin ajrap kétép qoshnisigha tégip kétép uni öltürüp qoysa, undaqta jawabkar kishi bu sheherlerning birige qéchip bériwélip hayat qalidu; **6** bolmisa, qan qisasi alghuchi ghezipi qaynighanda adem öltürgen kishini qoghlaydu we yol uzun bolghachqa, uninggha yétishiwélip öltürüwétishi mumkin; emeliyette, u kishi ölümge layiq emes, chünki uning eslide qoshnisigha héchqandaq öch-adawiti yoq idi. **7** Shunga men silerge: «Özünglar shundaq üç sheherni ayrishinglar kérek» dep emr qilimen. **8** Perwerdigar Xudayinglar ata-bowiliringlarga qesem qilghinidek chégrayinglarni kéngéyitshini, ata-bowiliringlarga wede qilghan barliq zéminni silerge teqdim qilishni xalaydu; **9** siler Perwerdigar Xudayinglarni sóyüshe we uning yollirida daim méngish üçhün men silerge бүгүн tapilighan bu emrni tutsanglarla U shundaq qilidu, undaqta silermu özünglar üçhün bu üç sheherdin bashqa yene üç sheherni qoshisiler. **10** We shundaq qilsanglar Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilip teqdim qilidighan zémin arisida naheq qan tökülmeydu we shuningdek gedinginglarga xun gunahni chüshmeydu. **11** Lékin birsi qoshnisigha öch-adawet tutqan bolsa, paylap turup uninggha hujum qilip, urup öltürüwetshe we shu sheherlerdin birige qéchip bériwalghan bolsa, **12** undaqta uning öz sheheridiki aqsaqallar adem ewetip uni shu yerdin yandurup kélishi kérek, andin uni öltürülsun dep «qan qisasi alghuchi»ning qoligha tapshurushe kérek. **13** Sen uni héch ayimighin, shundaq qilghanda Israildin tökülgen gunahsiz qanning déghini tazilighan bolisiler; andin halinglar yaxshi bolidu. **14** Perwerdigar Xudaying sanga igleshe üçhün teqdim qilidighan zéminda burunqilar miras yéringde békitken, qoshnangning pasil téshini yótkimesliking kérek. **15** Melum jinayet yaki gunah toghrisida birsigé «U gunah qilghan» dep erz-shikayet qilishata yalghuz birla guwahchi bolsa kupyaye qilmaydu, belki himme ish ikki yaki üç guwahchining sözi bilen békitilsun. **16** Birsi toghruluq «palanchi-pokunchi gunah qilghan» dep erz qilidighan qara niyetlik bir guwahchi chiqsa, **17** dewaliship qalghan ikki adem Perwerdigarning aldidá, shu künlerde bolidighan kahinlar we soraqchi begler aldidá

hazir bolsun; **18** soraqchi begler estayidilliq bilen tekshürsun; eger héliqi guwahchi yalghan guwahchi bolup, öz qérindishi toghruluq yalghan guwahliq bergén bolsa, **19** undaqa, siler del u qérindishigha qilmaqchi bolghinidek uningghimu shundaq qilinglar. Shundaq qilsanglar rezillikni aranglardin yoqitisiler. **20** Qalghan xelqmu bu ishni anglaydu we qorqudu we shundaqla aranglarda undaq rezil ishni yene qilmaydu. **21** Siler héch rehim qilmanglar; jan'gha jan, közge köz, chishqa chish, qolgha qol, putqa put élınsun.

20 Eger sen düshmenliringge jeng qilghili chiqip, at we jeng harwilirini, shundaqla özüngdin köp bolghan bir elni körseng, ulardin héch qorqma. Chunki séni Misir zémindin chiqirip kelgen Perwerdigar Xudaying Özi sen bilen billidur. **2** Siler jengge chiqish aldida kahin özi aldigha chiqip xelqge söz qilip **3** ulargha: Ey Israil, anglanglar! Siler бүgün düshmenliringlar bilen soqushush aldida turuwatisiler. Köngülliringlar jür'etsiz bolmisun; qorqamanglar, titrimenglar, ularning sewebidin dekke-dükkige chüshmenglar; **4** chunki Perwerdigar Xudaying Özi düshmenliringlar üstidin ghelibe qilishinglar üçün siler bilen bille jengge chiqidu» — dep éytsun. **5** Shu chaghda emeldarlar xelqge mundaq désun: — «Aranglarda bir yéngi öy selip, uni [Xudagha] atimighan birsi barmu? Undaqa u öz öyige yénip ketsun, bolmisa u jengde ölüp kétip, bashqa kishi kélip uni [Xudagha] atishi mumkin. **6** Tek selip üzümar berpa qilip, téxi uning méwisini yémigen birkim barmu? Bar bolsa öyige yénip ketsun, bolmisa u jengde ölüp ketse, bashqa kishi kélip uning méwisini yéyishi mumkin. **7** Bir qiz bilen wedileshken bolup, téxi uni öz emrige almighan birkim bolsa, u öyige yénip ketsun, bolmisa u jengde ölüp ketse, bashqa kishi kélip uni özige xotunluqqa élishi mumkin». **8** Andin menseparlar xelqge yene sözlep: «Qorqup ketken, jür'etsiz birkim barmu? U öyige yénip ketsun. Bolmisa qérindashlirining yürükimu uningkidek jasaretsiz bolup qélishi mumkin» dep éytsun. **9** Emeldarlar xelqge shularni éytqandin kéyin ular xelqning aldida yétekchilik qilishqa qoshunlarga serdarlarni tiklisun. **10** Siler hujum qilishqa melum bir sheherge yéqinlashqinigha awwal uninggha sülli toghrisida söz qilinglar. **11** Eger ular süllini xalaymiz, dep jawab bérip öz derwazilirini silerge achsa, undaqa uningda turuwatqan hemme xelq silerge béqinip qulluq hasharda bolidu. **12** Lékin siler bilen sülli qilishqa unimay, belki siler bilen jeng qilmaqchi bolsa siler uni qorshanglar. **13** Perwerdigar Xudayinglar uni qolunglarga tapshurghanda uningdiki herbir erkeknii qilichlap öltüringlar; **14** lékin ayallar bilen baliliri, kala bilen sheherdiki hemme nersini, yeni barliq gheniyetnii özünglarga olja qilip élinglar; Perwerdigar Xudayinglar öz düshmenliringlardin silerge élip bergén oljadin yep söyütsiler. **15** Silerdin yiraqta bolghan, [zémín'gha tewe bolmighan] ellerning sheherlirige shundaq qilinglar. **16** Lékin Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilip bérédighan zémindiki ellerning sheherlirini bolsa, ularning ichidiki tiniq bar héch nersini tirik qoymay, **17** belki Perwerdigar Xudayinglar silerge buyrughandek hittiylar bilen Amoriylar, Qanaaniylar bilen Perizziylar, Hiwiylar bilen Yebusiylarning hemmisini teltöküs yoqitishinglar kérek. **18** Bolmisa, ular öz ilahirigha choqunushtiki hemme yirginchlik ishlirini silerge ögütip, Perwerdigar Xudayinglarga gunah qilidighan bolisiler. **19** Bir sheherni igilesh üçün uzun waqit jeng qilip qorshap turushqa toghra kelse, uning etrapidiki derexlerni palta bilen késip weyran qilmanglar; chunki ularning méwisini yésenglar bolidu. Shunga ularni kesmenglar; chunki daladiki derexler qorshawlish kérek bolghan ademmidi? **20** Lékin siler méwilik derek emes dep bilgen derexlerni késip

yoqitip, siler bilen soqushqan sheherni hujum qilip ghulitishqa shu derexlardin istihkam-poteylerni yasisanglar bolidu.

21 Eger Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilip igileshke bérédighan zéminda, dalada öltürülgen bir jeset tépilsa, emma uni öltürgen adem melum bolmisa, **2** aqsqaqalliringlar bilen soraqchi begliringlar chiqip ölük tépilghan yer bilen etrapidiki sheherlerning arilqini ölçhisun; **3** öltürülgüchining jesitige eng yéqin sheherning aqsqaqalliri bolsa ishqa sélinmighan, boyuntoroqmu sélinmighan inek téyip kelsun; **4** shu sheherning aqsqaqalliri inekni süyi toxtimay aqidighan, heydilip térimighan bir jilghigha élip bérép, shu jilghining özide inekning boynini sunduruwetsun; **5** shu chaghda Lawiyning ewladliri bolghan kahinlar ularning qéshigha kelsun; chunki Perwerdigar Xudayinglar ularni Özining aldida xizmette bolup, Perwerdigarning namida bext-beriket tilshke tallighandur. Herbir dewa we herbir tayaq jazasi ularning sözi boyiche késilisun. **6** Öltürülgüchining jesitige eng yéqin sheherdiki aqsqaqallarning hemmisi shu jilghigha kélip, boyni sundurulghan inekning üstide turup, qollirini yuyup **7** guwahliq bérip: «Qollirimiz bolsa bu qanni tökmidi, közlimiz bu ishni körmidi; **8** ey Perwerdigar, Sen Özüng hörlük bedili tölep qutquzghan xelqing Israilni kechürgeysen we naheq aqqan qanning gunahini Israil xelqingge artmighaysen» — désun; shundaq qilip bu qan gunahigha kafaret keltürülgen bolidu. **9** Siler shundaq qilip Perwerdigarning neziride toghra bolghanni qilip naheq tökülgen qanning gunahini özünglardin chiqirwetken bolisiler. **10** Eger siler düshmenliringlar bilen jeng qilghili chiqqinigha Perwerdigar Xudayinglar ularni qolunglarga bergech, ulardin esir alghan bolsanglar, **11** bu esirlerning arisida chirayliq bir ayalni körüp, könglüng uninggha chüshüp, uni emringge élishni xalisang, **12** undaqa uni öyüngge élip barghin; u chéchini chüshürüp, tirnaqlirini yasap, **13** esirlikte kiygen kiyimlirini selip, öyüngde olturup tolaq bir ay ata-anisi üçün matem totsun; andin sen uning qéshigha kirip uni özüngge ayal qilip uninggha er bolsang bolidu. **14** Kéyin, egerde könglüng uningdin söyümmise, u qeyerni xalisa, barghili qoyushung kérek; uni pulgha satmighin we uninggha dédektek muamile qilighin, chunki sen uninggha yéqinliq qilip uyat qilghansen. **15** Eger birsining ikki ayali bolup ularning birige amraqliq, yene birige öchlük qilghan bolsa we amraq we öch bolghan her ikkisidin oghul tugulghan bolsa, tunjisini öch ayalidin tapqan bolsa **16** undaqa u kishi oghullirigha barini miras üçün üleshtürüp bergén künide öch ayalining oghli, yeni uning tunji oghlining ornigha amraq ayalining oghlini tunji oghulluqqa qoyushqa bolmaydu. **17** U belki öch ayalining oghlini tunji oghlum dep étirap qilsun; chunki bu uning küch-quwwiti bar waqtidiki deslepki méwisidur; tunji oghulluq hoquqi uningki bolghachqa, atisi barliq mal-mülükting uninggha ikki ülüsh miras bersun. **18** Eger birsining bashbashtaq we itaetsiz oghli bolsa, u ne atisining sözige, ne anisining sözige qulaq salmay, hetta tayaq-terbiyimu kar qilmay, ularning gépini yenila anglimisa, **19** Uning ata-anisi uni tutup, sheherning derwazisigha élip bérép, sheherning aqsqaqallirining qéshigha keltürsun; **20** ular sheherning aqsqaqallirigha erz qilip: — «Bu oghlimiz bashbashtaqliq we itaetsizlik qilip, sözimizni anglimay yürüdu; u nepsi yaman, sharabxor bolup qaldi» dep éytsun. **21** Shuning bilen sheherning hemme xelqi bir bolup uni chalmakéseq qilip öltürsun. Siler bu yol bilen özünglardin rezillikni chiqirwétisiler; pütkül Israil bu ishni anglap qorqidighan bolidu. **22** Eger birsi ölüim jazasigha layiq gunah sadir qilip, öltürülgen bolsa we jesitini bir derexke ésip qoyghan bolsanglar, **23** ölüki

kéchiche derexxe qalmisun; qandaqla bolmisun, siler derexke ésilghuchini shu künde kömwétinglar (chünki kimdekim [derekke] ésilghan bolsa, Xuda teripidin lenetke qaldurulghan kishi héسابlinidu). Shundaq qilsanglar, Perwerdigar Xudayinglar silerge miras qilip bergén zéminni bulghimighan bolisiler.

22 Sen qérindishingning kalisi ya qoyi ézip ketkinini körseng, chatiqing bolmay yürme; qandaqla bolmisun, uni qérindishingning qéshigha yetküzüp ber. **2** Egerde qérindishing sanga yéqin olurmisa we yaki igisini tonumisang, shu haywanni öz öyüngge élip kélip, qérindishing uni izdep kelgüche özüng saqlap andin uninggha tapshurup bergin. **3** Sen oxshashla uning yitken éshiki yaki kiyimlirininu shundaq qil; shundaqla qérindishingning herqandaq yitken nersisini tépiwalsang, unimu shundaq qilghin; sen özüngni bu ishtin qachurmighin. **4** Eger qérindishingning éshiki yaki kalisining yolda yiqilip chüshkinini körseng, sen bu ehwaldin özüngni qachurmighin; qérindishinggha yardemliship ulighini tartip turghuzghin. **5** Ayal kishi bolsa erlerning kiyimini kiymisun; shuninggha oxshashla er kishi ayal kishining kiyimini kiymisun; chünki kimki shundaq qilsa, Perwerdigar Xudayingning aldida yirginchlik bolidu. **6** Eger sen yolda kétiwétip, bir derexxe yaki yerde balliri yaki tuxumliri bolghan qushning uwisigha uchrising, anisi tuxum yaki balilirini bésip yatqan bolsa, ana-balilirini biraqla almighin; **7** héch bolmighanda sen anisini qoyuwétip, balilirinila alsang bolidu; shundaq qilsang sanga yaxshi bolup uzun ömür körisen. **8** Yéngi bir öy salsang, ögzengge bir tosmá tam yasighin; bolmisa birsü uningdin yiqilip chüshse, özüngge tam tökülüş gunahini keltürüshüing mumkin. **9** Öz üzümlarliqinggha ikki xil uruq chachmighin; bolmisa térhiningning hemmisi we üzümlarliqingning mehsulatliri bulghan'ghan héسابlinidu. **10** Sen kala bilen éshékni birge qoshup yer heydimighin. **11** Yung we kanaptin ibaret ikki xil yiptin toqolghan kiyimni kiyimighin. **12** Sen yépin'ghan tonungning töt burjigige pöpük qoyghin. **13** Eger biri xotun élip uninggha yéqinchilik qilghandin kéyin uninggha öch bolup, **14** Uning yaman gépini qilip, uninggha betnam chaplap, er qilip: «Men bu xotunni aldim, lékin uninggha yéqinchilik qilsam uning qiz emeslikini bildim» dése, **15** undaqa qizning ata-anisi qizning pakliq ispatini élip sheher derwazisida olturghan sheherning aqsqaqallirigha keltürsun, **16** andin qizning atisi aqsqaqallargha söz qilip: «Men qizimni bu kishige xotunluqqa berdim, lékin u uninggha öch bolup qaldi; **17** we mana, u uning yaman gépini qilip, betnam chaplap er qilip: «Qizingning qiz emeslikini bildim» deydu. Biraq mana qizimning pakliq ispatil» dep, ispat rextni aqsqaqallarning aldida yéyip qoysun. **18** U waqitta sheherning aqsqaqalliri érinu tutup uninggha tayaq-terbiye bérip, **19** Israildiki bir pak qizning yaman gépini qilip, uninggha betnam chapliding dep, yüz shekel kümüsh töletsun; andin ular pulni qizning atisigha bersun dep békitsun. Emma qiz bolsa shu kishining xotuni bolup turuwérisi kérek; er pütün ömrinde uni qoyup berse bolmaydu. **20** Lékin bu söz rast chiqip, qizning pakliq ispat bolmisa, **21** qizni atisining öyining derwazisi aldigha aparsun we atisining öyide buzuqluq qilip Israilling ichide shermendilik qilghanliq için uning shehirining ademliri shu yerde uni chalma-késekek qilip öltürsun. Shundaq qilghininglarda siler özünglardin rezillikni chiqiriwétisiler. **22** Eger birsü éri bar xotun bilen zina qilip tutulup qalsa, zina qilishqan er-xotun ikkilisi öltürülün. Shundaq qilghanda Israilling ichidin rezillikni chiqiriwétisiler. **23** Eger birsü sheherde biraw bilen wediliship qoyghan bir qizni uchrutip, uning bilen bille bolsa, **24** ikkilisini sheherning derwazisigha élip chiqip chalma-késekek

qilip öltürümlar; qiz bolsa sheherde turup warqirimighini için, er bolsa bashqisining wedilishken qizi bilen yatqini için öltürülün. Shundaq qilip, siler özünglardin rezillikni chiqiriwétisiler. **25** Eger er kishi bashqisi bilen wedilishken qizni dalada uchrutip, uni tutuwélip uning bilen yatsa, peqet qiz bilen yatqan er kishi öltürülün. **26** Qizgha bolsa, héchnéme qilmanglar; chünki qizning övide ölümgge layiq héch gunah yoq. Bu ish bolsa birsü qoshnisigha hujum qilip uni öltürwetken'ge oxshash ishtur. **27** Chünki u bashqisigha wedilishken qizni dalada tutuwalganda, qiz towlighan bolsimu uni qutquzhudek kishi tépilmighan. **28** Eger birsü birer er bilen wedilishmigen qizni tutuwélip, uning bilen yétip her ikkisi tutulsa, **29** qiz bilen yatqan adem qizgha yéqinchilik qilip xar qilghini için qizning atisigha ellik shekel kümüsh bérisi kérek; andin qizni özige xotun qilip élishi kérek; u pütkül ömrinde uni qoyup berse bolmaydu. **30** Héchkim atisining xotunini almasliqi kérek, atisining yotqinini achmasliqi kérek.

23 Kimki soqulush yaki késilish tüpeylidin axta qiliwétilgen bolsa, Perwerdigarning jamaitige kirmisun. **2** Kimki haramdin tughulghan bolsa Perwerdigarning jamaitige kirelmes; oninchi ewladighiche mundaqlardin héchkim Perwerdigarning jamaitige kirmisun. **3** Héchbir Ammoniy we ya héchbir Moabiy Perwerdigarning jamaitige kirmisun; oninchi ewladighiche ulardin héchkim Perwerdigarning jamaitige hergiz kirmisun. **4** Seweb shuki, siler Misirdin chiqiqinglarda ular aldinglarga yémeklik, su élip chiqimdi we silerge ziyankeshlik qilishqa silerni qarghisun dep, Aram-Naharaimdiki Pétorluq Béorning ogli Balaamni yallidi. **5** Lékin Perwerdigar Xudayinglar bolsa Balaamning sözini anglimay, belki siler için qarghishni beriketke aylanduruwetti; chünki Perwerdigar Xudayinglar silerge muhebbet baghlighan. **6** Siler hemme künliriglarda [Ammoniyler we Moabiy]ning aman-ésenlik we bextini hergiz istimenglar. **7** Lékin Édomiyar qérindishinglar bolghach, ulargha nepret bilen qarimanglar. Misirliqlarhimu nepret bilen qarimanglar, chünki siler ularning zéminda musapir bolup turghanidinglar. **8** Bularning üçinchi ewladidin tughulghan balilar Perwerdigarning ibadet jamaitige kirse bolidu. **9** Düşmenliringe qarshi jengge chiqip chédir tikseng, herxil napakliqtin éhtiyat qilghin. **10** Eger aranglarda kéchisi birsü chüshide Sheytan atlap napak bolghan bolsa, u chédirgahdin chiqip ketsun; chédirgahqa udulla kirmisun; **11** kechqurun kergende u sugha chüshüp, kün patqanda chédirgahgha yéyip kirsun. **12** [Hajitinglar] için chédirgahning sirtida bir jayinglar bolsun; teretke shu yerge béringlar. **13** Saymanliring ichide bir güjrek bolsun; sen sirtta teretke olursang, uning bilen örek kolap teritingni kirmisun. **14** Chünki Perwerdigar Xudaying séni qutquzushqa, düşmenliringni aldinglarga tapshurushqa chédirgahing otturisida yürüdu; shunga séning chédirgahing pak bolsun. Bolmisa U séningkide birer paskiniliq körsé sendin ayrilip kétishi mumkin. **15** Öz xojisidin géchip yéninggha kelgen künü öz xojisigha tutup bermigin. **16** U aranglarda siler bilen bille turup, qaysi sheherning derwazisi ichide qaysi yerni tallisa, shu yerde tursun. Siler uninggha zulum qilmanglar. **17** Israilling qizlirining arisida héchbir pahishe bolmisun, Israilling oghullirining arisida héchbir pahishe hezilek bolmisun. **18** Bir gesemni beja keltürmek için Perwerdigar Xudayinglarning öyige pahishining pulini yaki hezilekning pulini keltürmighin; chünki bu ikkisi Perwerdigar Xudayingning aldida yirginchliktur. **19** Siler öz qérindishinglardin ösüm almanglar; pulning ösümü bolsun, ashliqning ösümü bolsun yaki herqandaq ösüm alghudek bashqa nersining ösümini alsanglar bolmaydu. **20** Emma

chetelliktin ösüm alsanglar bolidu, lékin qérindishinglardin héch ösüm almanglar. Shundaq qilsanglar Perwerdigar Xudayinglar siler uni igileshke kiridighan zéminda, qolliringlarning barliq emgikide silerge beriket béridu. **21** Sen Perwerdigar Xudaying aldida bir nersini atashqa qesem qilghan bolsang, uninggha emel qilishqa hayal qilma. Bolmisa, Perwerdigar Xudaying uni sendin telep qilghinida gunahkar bolisen. **22** Lékin eger sen bir nersini atashqa qesem qilmisang, u sanga héch gunah bolmaydu. **23** Aghzingdin chiqqan'gha emel qilghin; Perwerdigar Xudayinggha qesem qilip atighiningni, yeni aghzingning sözi boyiche ixtiyariy hediyyengni sunushung kérek. **24** Sen qoshnangning talliqigha kirseng xalighiningche yep toyun, emma qacha-quchanggha élip mangmighin. **25** Qoshnangning pishqan ziraetlikige kirseng, qolung bilen ziraetning béshini üzüp alsang bolidu; emma qoshnangning ziraetlirige orghaq salghuchi bolma.

24 Eger birsi bir ayalni emrige alghandin kéyin uningda birer set ishni bilip, uningdin söyünmise, undaqa u talaq xétini pütüp, uning qoligha bérishe kérek; andin uni öz öyidin chiqiriwetsé bolidu. **2** Ayal uning öyidin chiqqandin kéyin bashqa erge tegse bolidu. **3** Bu ikkinchi ermu uni yaman kórip, talaq xétini yézip qoligha bérip uni öz öyidin chiqiriwetsé yaki uni alghan ikkinchi éri ölüp ketse **4** uni qoyup bergén awwalqí éri uni napak hésablap, ikkinchi qétim xotunluqqa almisun; chünki undaq qilsa, Perwerdigarning aldida yirginchilik ish bolidu. Sen Perwerdigar Xudaying sanga miras qilip béridighan zémanning üstige gunah yüklimigin. **5** Eger birkim yégingdin xotun alghan bolsa uninggha ne jengge chiqish, ne bashqa birer ishqa buyrulmisun; u belki alghan xotunini xush qilish üçün bir yilgiche erkin-azad bolup öyide oltursun. **6** Héchkim yarghunchaq yaki tügmennning üsti téshini kapaletke almisun; chünki bu ish birsining hayatini kapaletke alghandek bolidu. **7** Eger birkim Israillardin bolghan qérindishining birini bulap kélip, uni qulek ishletse we yaki uni sétiwetsé shu bulangchi öltürülsun; siler shundaq qilsanglar aranglardin rezillikni chiqiriwétisiler. **8** Pése-maxaw wabasi peyda bolsa, özünglarcha pexes bolunglar, Lawiy kahinlarning silerge barliq kórsetkisini qilinglar; men ulargha qandaq emr qilghan bolsam shuninggha köngül qoyup emel qilinglar. **9** Misirdin chiqqininglarda Perwerdigar Xudayinglarning yolda Meryemge qandaq qilghinini eske élinglar. **10** Eger sen öz burader-qoshnanggha qerz berseng, kapalet élish üçün öyige kirmigin; **11** belki tashqirida turup tur; sanga qerzdar kishi özi sanga béridighan kapaletni tashqirigha élip chiqsun. **12** Shu kishi yoqsul bolsa sen uningdin kapaletke alghan [kiyimni] yépinip uxlimighaysen; **13** Héch bolmighanda sen belki kapaletni kün patqanda uninggha qayturup bergin; shundaq qilsang u öz tonini yépinip uxlighanda, sanga bext-beriket tileydu. Shundaq qilsang bu ish sanga Perwerdigar Xudayingning aldida heqqaniylik sanilidu. **14** Ajiz, namrat medikargha naheqliq qilma, meyli u qérindashliringlardin bolsun yaki yéza-sheherliringlarda turghan musapirlardin bolsun. **15** U namratliqtin öz heqqige intizar bolghachqa, u ishligén shu küni kün pétishtin burun heqqini choqum bergin; bolmisa, u séning toghrangda Perwerdigargha peryad kótüridu, bu ish gunah bolup béshinggha chüshidu. **16** Baliliringin jinayiti üçün ata öltürülmisun, balilarmu atining jinayiti üçün öltürülmisun; belki jinayiti bar bolghan herbir kishi öz gunahini üçün ölüm jazasini tartsun. **17** Sen musapir yaki yétim toghrisidiki hökümnü burmilima; tul ayalning kiyim-kéçeklirininimu kapaletke alma, **18** belki özüngning Misirda qul bolup Perwerdigar Xudaying séni shu yerdin hör qilip qutquzup kelginini yadinggha keltürgin.

Shunga men sanga buninggha emel qilghin dep buyruymen. **19** Sen étizliqingning hosulini yighqiningda bir bagh önchini untup qalghan bolsang, uni élip kélish üçün yénip barmighin; u öñche musapir, yétim-yésir we tul xotun'gha tegsun. Shundaq qilghanda Perwerdigar Xudaying séning qolliringning barliq emgikini beriketleydu. **20** Zeytun derixingni qaqqiningdin kéyin shaxlirida qalghanlirini qayta qaqma; qalduqliri musapir, yétim-yésir we tul xotun'gha tegsun. **21** Üzümarliqingning üzümlirini yighip bolghandin kéyin washang qilmighin. Qalduqliri musapir, yétim-yésir we tul xotun'gha tegsun. **22** Özüngning Misir zéminda qul bolghiningni yadinggha keltürgin; shunga men sanga buninggha emel qilghin dep buyruymen.

25 Eger ikki kishi birmsini taliship qélip, höküim bérishe telep qilip sot aldigha kelse, undaqa soraqchilar dewagha höküim chiqirip heqdarni heq, gunahi bar ademni gunahkar dep jakarlisun. **2** Eger gunahkar adem derrige layiq bolsa, soraqchi uni özining aldida yerge yatquzup, uning qilghan gunahigha layiq sanap derrilisun. **3** Lékin peqet qiriq derrila urulsun; shuningdin ziyade urulmisun, köp urulsa shu qérindishing köz aldingda kemsitilgen bolidu. **4** Sen xaman tépiwatqan kalining aghzini boghmighin. **5** Eger bir yerde turidighan qérindash aka-inilarning biri bala yüzi kórmey ölüp ketse, ölgen kishining ayali yat bir kishige tegmisun; belki uning érinig birtughqan qérindishi uning qéshigha kirip uni xotunluqqa élip, birtughqan qérindashliq burchini ada qilsun; **6** ölgen qérindishining ismi Israildin öchürülmisliki üçün ayalning tunji balisigha uning ismi qoyulsun. **7** Lékin eger bu kishi yénggisini élishni xalimisa, yénggisi [sheher] derwazisidiki aqsqaqallarning qéshigha bérip: «Érimning birtughqan qérindishi öz qérindishining ismini Israilda qaldurushqa unimidi; u men üçün birtughqan qérindashliq burchini ada qilishqa unimidi», dep éytsun. **8** Andin uning shehiridiki aqsqaqallar uni chaqirtip uninggha nesihat qilsun; eger u: «Men uni xotunluqqa élishni xalimaymen», dep ching turuwalsa, **9** yénggisi aqsqaqallarning köz aldida uning qéshigha bérip, uning putidin keshini saldurup, yüzige tökörüp: «Bir tughqan qérindishi üçün aile qurushqa unimighan kishige shundaq qilinsun!» dep jakarlisun. **10** Shu kishining nami Israillingi ichide: «Keshi sélin'ghuchining öyi» dep atalsun. **11** Eger ikki adem bir-biri bilen urushup qilghinida birining ayali öz érige yardemliship éri urghuchining qolidin ajratmaqchi bolup, qolini uzitip urghuchining jan yérini tutuwalsa, **12** undaqa sen uninggha héch rehim qilmay qolini késiwet. **13** Séning xaltangda chong-kichik ikki xil taraza téshi bolmisun. **14** Öyüngde chong-kichik ikki xil efaq saqlima. **15** Taraza téshing toptoghra, durus bolsun; efahingmu toptoghra, durus bolsun. Shundaq qilsang Perwerdigar Xudaying sanga béridighan zéminda ömrüing uzun bolidu. **16** Chünki kimki shundaq ishlar qilsa, kimki naheq ish qilsa, Xudaying Perwerdigarning aldida yirginchilik sanilidu. **17** Misirdin chiqip kéliwatqininglarda Amaleklerning silerge néme qilghinini ésinglarda tutunglar; **18** ular Xudadin qorqam, yolda silerge uchrup, siler hérip-charchap halinglar qalmighan chaghada, keyninglarda alghan ajiz kishilerni urup yoqatmidimu? U Xudadin héch qorqmidi. **19** Shunga, Perwerdigar Xudaying mirasing bolsun dep sanga igileshke béridighan zéminda, Perwerdigar Xudaying etrapingdiki barliq düshmenliringdin amanliq berginide, Amaleklerning namini asmanning tégide eslenmigüdek derijide öchürüwet; bu ishni unutama.

26 Sen Perwerdigar Xudaying sanga miras qilip béridighan zémín'gha kirip uni özüngning qilip igilep olturaqlashqanda, **2** Perwerdigar Xudaying sanga béridighan

zémíning hosulini alghanda, sen yerning deslepki pishqan méwisini élip, séwetke sélip Perwerdigar Xudaying Öz namini qoyushqa tallaydighan jaygha élip bérishing kérek; **3** andin shu waqittiki kahinning qéshigha keltürüp, uninggha: «Perwerdigar Öz bizge bérishke ata-bowilirimizgha qesem qilghan zémín'gha kirdim, bügün men Perwerdigar Xudayingning aldida shundaq bolghinigha guwahnem», dep éytisen. **4** Kahin séwetni qolungdin élip uni Perwerdigar Xudayingning qurban'gahining aldida qoyidu; **5** andin sen Perwerdigar Xudayingning aldida söz qilip mundaq deysen: — «Méning atam esli ghérib bir aramiy idi; Misirgha chüshüp olturaqlashti; ular shu yerde sani az musapir bolsimu, barghanséri köpiyip ulugh, küchlük, chong bir xelq boldi. **6** Lékin Misirliqlar bizge qattiq qolluq qilip, zulum sélip bizni éghir emgekke saldi. **7** Emma biz ata-bowilirimizning Xudasi Perwerdigargha peryad qiliwuduq, Perwerdigar awazimni anglap biz tartiwatqan xarliq, japa we zulumgha nezirini saldi. **8** Shuning bilen Perwerdigar küchlük qol we uzartqan bilek, dehshtetler we möjizilik alametler we karametler bilen bizni Misirdin chiqirip **9** bizni bu yerge élip kélip bu zémín'gha, yeni süt bilen hesel éqip turidighan bir zémín'gha ige qildi! **10** Emdi mana, ey Perwerdigar, sen Manga bergen bu zémíning méwisining deslepki pishqinini séning qéshinggha ekeldim», deysen. Shularni dep, séwetni Perwerdigar Xudayingning huzurida qoyup, Perwerdigar Xudayingning aldida sejde qilisen; **11** shundaq qilip sen we öyüngdikiler Perwerdigar Xudayingning silerge ata qilghan hemme németliridin xush bolunglar; özüng, Lawiylar we aranglarda turidighan musapirlar qoshulup shadlininglar. **12** Sen her üçinchi yilida, yeni ondin biri bolghan öshre yilida hemme hosuluningning ondin birini öshre ayrip bolghandin kéyin, sen Lawiy bilen musapirgha, yétim-yésir, tut xotunlarga derwaziliringning ichide shulardin yep toyunsun dep bérisen; **13** we sen Perwerdigar Xudayingning aldida söz qilip shundaq deysen: «Men öyümdin [Xudagha] muqeddes qilin'ghan nersilerni ayrip élip chiqip, sen Manga tapilghan emr boyiche bularni Lawiy bilen musapirgha, yétim-yésir, tut xotunlarga berdim; men Séning emrliringning héchbirini ne buzmidim, ne héchqachan unutmudim; **14** matem tutqanlirimda shulardin héchnémini yémidim, napak halette turup buningdin birinémini almidim; ölgen kishige atap buningdin héchnéme bermidim, belki Perwerdigar Xudayingning awazini anglap her ishta Sen manga emr qilghining boyiche qildim. **15** Emdi Sen muqeddes makaning bolghan asmanlardin nezer sélip Öz xelqing Israilni, shundaqla ata-bowilirimizgha qesem bilen qilghan wedeng boyiche, hesel bilen süt aqidighan, bizge bergen bu zéminni beriketligeysen». **16** Bügün Perwerdigar Xudaying bu belgilimilerge hem hókümlerge emel qilishqa emr qildi; pütün qelbing, pütün jéning bilen ularni tutup ulargha emel qil. **17** Sen bügün Perwerdigarinni özünigning Xudaying bolushqa, shundaqla Uning yollirida méngishqa, Uning belgilimilirige, Uning emrlirige, Uning hókümlirige emel qilip Uning awazigha qulaq sélishqa qobul qilding; **18** we Perwerdigar bolsa bügün silerni Özining xas xelqi bolushqa, Uning barliq emrlirini tutushqa (U silerge wede qilghandek) silerni qobul qildi. **19** Shundaq bolsa, U silerge izzet, nam-shöhret we shan-sherep béríp, Öz yaratqan barliq ellerdin silerni üstün qilidu. Buning bilen siler Uning éytqinidek, Perwerdigar Xudayinglar üçün muqeddes bir xelq bolisiler.

27 Musa we Israilning aqsqaqalliri xelqqe buyrup mundaq dédi: — «Men bügün silerge tapilghan bu barliq emrni tutunglar. **2** Jordan deryasidin ötüp Perwerdigar Xudayinglar

silerge béridighan zémín'gha kirgen künde, siler chong-chong tashlarni tiklep ularni hak bilen aqartinglar; **3** andin ata-bowiliringlarning Xudasi Perwerdigar silerge wede qilghinidek, Perwerdigar Xudayinglar silerge béridighan, süt bilen hesel éqip turidighan zémín'gha kirishinglar üçün deryadin ötkininglerde, bu qanunning hemme sözlirini shu tashlarga pütüp qoyunglar. **4** Siler Jordan deryasidin ötüp, méning bügünki emrim boyiche shu tashlarni Ébal téghida tiklep, ularni hak bilen aqartinglar. **5** Siler shu yerde Perwerdigar Xudayinglar üçün tömür eswab tegmigen tashlardin qurban'gah yasanglar; **6** Perwerdigar Xudayinglarning bu qurban'gahi yonulmighan, pütün tashlardin yasalsun; uning üstide köydürme qurbanliqlarni Xudayinglar Perwerdigargha atap sununglar, **7** we shu yerde inaqliq qurbanliqlirininimu sununglar, ulardin yep Perwerdigar Xudayinglarning huzurida shadlininglar. **8** Siler shu tashlar üstige bu qanunning hemme sözlirini éniq pütüp qoyunglar». **9** Andin Musa bilen Lawiy kahinlar pütkül Israilgha söz qilip: «Ey Israil, shük turup anglanglar! Siler bügün Perwerdigar Xudayinglarning xelqi boldunglar. **10** Emdi Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq sélip, men bügin silerge tapilghan uning emrliri we belgilimilirige emel qilinglar» — déyishti. **11** Shu küni Musa xelqqe emr qilip mundaq dédi: — **12** Siler Jordan deryasidin ötkendin kéyin, bular, yeni Shiméon, Lawiy, Yehuda, Issakar, Yüsiüp bilen Binyaminlar Gerizim téghining üstide turup, xelqqe bext-beriket tilisun. **13** Bular, yeni Ruben, Gad, Ashir, Zebulun, Dan bilen Naftali Ébal téghining üstide lenet oqushqa tursun. **14** U waqitta Lawiylar Israilarning hemmisige yuqiri awaz bilen: — **15** «Kimki hünerwenning qoli bilen birer oyma yaki quyma mebudni yasap chiqsa (Perwerdigar aldida yirginchlik ishtur!), uni yoshuruncha tiklep qoysa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: — Amin! désun. **16** «Kimki ata-anisini közge ilmisa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: — Amin! désun. **17** «Kimki qoshnisining pasil téshini yótkise lenetke qalsun», dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: — Amin! désun. **18** «Kimki bir korni yoldin azdursa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: — Amin! désun. **19** «Kimki musapir, yétim-yésir we tut xotun toghrisidiki hókümini burmilisa, lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: — Amin! désun. **20** «Kimki atisining xotuni bilen yatsa, atisining yotqinini achqan bolghachqa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: Amin! — désun. **21** «Kimki haywan bilen munasiwet qilsa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: Amin! — désun. **22** «Kimki atisining qizi yaki anisining qizi bolghan öz hemshirisi bilen yatsa lenetke qalsun» — dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: Amin! — désun. **23** «Kimki qéynanisi bilen yatsa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: Amin! — désun. **24** «Kimki qoshnisini paylap turup yoshurun óltürse lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: — Amin! désun. **25** «Kimki gunahsiz ademni óltürüp uning qéni üçün heq alsa lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: — Amin! désun. **26** «Kimki bu qanunning sözlirige köngül bölmey, uninggha emel qilishta ching turmisa, lenetke qalsun» dep jakarlisun. Andin xelqing hemmisi jawaben: — Amin! désun.

28 Eger sen Perwerdigar Xudayingning sözini anglap, Uning men bügün sanga tapshuridighan emrlirige emel qilishqa köngül bölseng, Xudaying Perwerdigar séni yer yüzidiki hemme ellerning üstige chong qilidu; **2** Perwerdigar Xudayingning sözini

anglisang bu hemme bext-beriketler sanga egiship üstüנגge chüshidu: — 3 Sen sheherde bext-beriketlik bolisen, sehradimu bext-beriketlik bolisen. 4 Baliyatqungning méwisi bilen yéringning méwisi, charpayliringning méwisi, yeni kalangning nesilliri we qoy padiliring tughqini bolsa, bext-beriketlik bolidu. 5 Séwiting bext-beriketlik bolidu, tengnengmu bext-beriketlik bolidu. 6 Sen kirsengmu bext-beriketlik bolisen, chiqsangmu bext-beriketlik bolisen. 7 Sanga qarshi chiqqan dushmanliringni Perwerdigar aldingda meghlup qilidu; ular bir yol bilen sanga hujumgha kélip, yette yol bilen aldingdin qachidu. 8 Séning ambarliringda we qolung bilen qildighan barliq ishliringda Perwerdigar üstüנגge bext-beriket buyruydu; Perwerdigar Xudaying sanga béridighan zéminda U séni beriketleydu. 9 Eger sen Perwerdigar Xudayingning emrlirini tutup yollirida mangsang, Ózi qesem bilen sanga wede qilghandek Perwerdigar séni tiklep Ózige muqeddes bir xelq qilidu. 10 Shuning bilen yer yüzidiki hemme xelqler séning Perwerdigarning nami bilen atalghiningni kórip sendin qorqidu. 11 Perwerdigar séni yashnitidu; sanga bérishke ata-bowiliringgha qesem bilen wede qilghan zéminda séni öz bediningning méwisi bilen charpayliringning méwisi we yéringning méwisini mol we berketlik qilidu. 12 Perwerdigar séning zémininggha öz waqtida yamghur bérip qolliringning hemme ishlirini beriketlesh üçün öz xezinisi bolghan asmanni sanga achidu; özüńg héch kimdin qerz almaysen, belki kóp ellerge qerz bérisen. 13 Perwerdigar séni quyruq emes, bash qilidu; sen peqet ústi bolup, asti bolmaysen. Eger men silerge bügün tapilghan Perwerdigar Xudayingning emrlirige qulaq sélip, ularni tutup emel qilsang, 14 shundaqla men bügün silerge buyrughan hemme sözlerning héch biridin öng yaki solgha chetnep ketmiseng, bashqa ilahlargha egiship qulluqigha kirmiseng, shundaq bolidu. 15 Lékin shundaq boliduki, eger Perwerdigar Xudayingning awazigha qulaq salmay, men bügün silerge tapilghan uning barliq emrliri bilen belgilimilirini tutmisanglar hem ulargha emel qilmisanglar, bu lenetlerning hemmisi sanga egiship üstüנגge chüshidu: — 16 Sen sheherde lenetke qalisen, sehradimu lenetke qalisen. 17 Séwiting lenetke qalidu, tengnengmu lenetke qalidu. 18 Baliyatqungning méwisi, yéringning méwisi, kalangning nesilliri we qoy padiliringning tughqini lenetke qalidu. 19 Sen kirsengmu lenetke qalisen, chiqsangmu lenetke qalisen. 20 Séning Perwerdigarni tashlighan rezil qilmishliring üçün u sen yoq qilin'ghuche, tézdin halak qilin'ghuche, qolung qilghan barliq ishliringda séning üstüנגge lenet, parakendilik we deshnem chüshüridu. 21 Perwerdigar sen igileshke kiridighan zémindin séni yoqatquche sanga waba chaplasturidu. 22 Perwerdigar séni sil-waba késili, kézik késili, yallughluq késili we bezgek késilige giriptar qilip, qurghachchiliq, chawirish apiti we hal apitige muptila qilidu. Bu apetler sen yoq qilin'ghuche séni qoghlaydu. 23 Béshingning üstidiki asman mistek, ayighingning astidiki yer tömürdek bolidu. 24 Perwerdigar séning zéminingda yaghidighan yamghurni topa-chang we qum qilidu; ular taki sen halak bolghuche asmandin üstüנגge chüshidu. 25 Perwerdigar Ózi séni dushmanliringning aldida meghlup qilidu. Sen ulargha qarshi bir yol bilen bérip, ularning aldidin yette yol bilen qachisen; yer yüzidiki hemme ellerni dekke-dükkige salidighan obyekt bolup qalisiler. 26 Ölüklinglar asmandiki barliq uchar-qanatlar bilen yer yüzidiki haywanlarga yem bolidu; ularni heydwétidighan héchkim chiqmaydu. 27 Perwerdigar séni Misirdiki saqaymas yara-chaqiliri, chiqan-hürrekler, temretke, qichishqaq bilen uridu. 28 Perwerdigar séni sarangliq, korluq we parakendilik bilen uridu. 29 Sen küpkündüzde kor kishi qarangghuda temtiligendek temtilep yürisen, barliq yolliring

aqmaydu; sen kúndin-kün'ge peqet zulum bilen bulangchiliqqa uchrighuchi bolisen, séni qutquzidighan héchkim chiqmaydu. 30 Sen bir xotun bilen wedilehseng bashqa bir adem uning bilen yatidu; öyni salsang uningda olturalmaysen, tek tikken bolsang méwisini yéyelmeysen. 31 Kalang közliringning aldida soyulidu, lékin göshidin yéyelmeysen; qarap turup éshiking sendin bulap kétilidu, sanga yéyip kelmeydu. Qoyliring dushmanliringning qoligha chüshüp kétidu, ularni yandurup kélishke yardemge héchkim chiqmaydu. 32 Oghul bilen qizliring bashqa bir elning qoligha chüshüp, közliring pütün kün ulargha telmürüş bilen charchaydu; lékin qolung ularni qutquzushqa amalsiz qalidu. 33 Yéringning mehsulatliri bilen emgikingning barliq méwisini sen tonumaydighan bir el yep kétidu; sen barliq künliringde ézilip zulum tartisen; 34 Közliring körgen ishlardin sen sarang bolup kétisen. 35 Perwerdigar séni tapiningdin choqqanghiche, tizing bilen pachaq-putliringghiche saqaymas dehshtelik yara-chaqilar bilen uridu. 36 Perwerdigar séni öz üstüנגge tikligen padishahinggha qoshup özüńg we ata-bowiliring tonumighan bir elge tutup béridu. Sen shu yerde turup yaghach we tashtin yasalghan bashqa ilahlargha choqunisen. 37 Sen Perwerdigar séni élip baridighan hemme eller arisida wehime, söz-chöchek we tapa-tenining obyékti bolup qalisen. 38 Sen étizliqqa bérip kóp uruq chachisen, lékin chéketikler ularni yep kétip, uningdin az yighip kélisen. 39 Tallarni tikip perwish qilsangmu, ularni qurtlar yep kétip, ne méwisini yighalmaysen, ne sharab ichelmeysen. 40 Zéminingning her yéride zeytun baghliring bolsimu, uning méyi bilen bediningni mesihlep mayliyalmaysen; chünki derexlerdiki méwiler pishmayla chüshüp kétidu. 41 Oghul we qiz perzent körsengmu, lékin ular yéningda turmaydu; chünki ular sürgün bolup kétidu. 42 Séning herbir derixing bilen yéringning barliq mehsulatlirini chéketikler özining qilidu. 43 Aranglarda turuwatqan musapir sendin barghanséri üstün bolup, sen barghanséri töwen bolup qalisen. 44 U sanga qerz bergüchi bolidu, emma sen uninggha qerz bérelmeysen. U bash bolidu, sen quyruq bolisen. 45 Sen Perwerdigar Xudayingning awazigha qulaq salmay, U sanga tapilghan emr we belgilimilerni tutmighining üçün bu lenetlerning hemmisi sen halak qilin'ghuche séni qoghlap yétip, üstüנגge chüshidu. 46 Bu lenetler özüńg we neslingning üstige menggülik chüshidighan möjizilik alamet we karamet bolup qalidu. 47 Sen kengrichilikte shadliq we köngül xushluqi bilen Perwerdigar Xudayingning qulluqida bolmighachqa, 48 buning ornigha sen achliq we usuzluq, yalingachliq we her nersining kemchilikide bolup Perwerdigar sanga qarshi ewetidighan dushmanliringning qulluqida bolup qalisen; U séni halak qilghuche boynunggha tömür boyunturuqni salidu. 49 Perwerdigar yiraqtin, yeni yer yüzining chétidin sen tilini bilmeydighan, bürküttek shungghup kélidighan bir elni sanga qarshi ewetidu. 50 U elpazi esheddi, qénilargha yüz-xatire qilmaydighan we yashlarga méhir körsetmeydighan bir el bolidu. 51 U sen halak bolghuche, charwiliringning nesli bilen yéringning mehsulatlirini yep kétidu; chünki u séni yoqitip bolmighuche sanga ne ashliq, ne yéngi sharab, ne zeytun méyi, ne kalangning mozayliri ne qoy padiliringning qozilirini bir némini qoymaydu. 52 Sen tayan'ghan pütkül zéminingdiki hemme égiz, mehkem sépilliring örülüp chüshüküche, u pütkül zéminingdiki barliq derwaziliring aldigha kélip, séni qorshiwalidu; u Perwerdigar Xudaying sanga bergen zéminingning her yéridiki hemme derwaziliring aldigha kélip, séni qorshiwalidu. 53 Shu waqitta dushmanliringning qistap kélishliri bilen bolghan qamal-qistangning azab-oqubetliri ichide, Perwerdigar Xudaying sanga ata qilghan, öz téningning méwisi bolghan oghulliringning

gōshini we qizlirningning gōshini yeysen. **54** We shundaq boliduki, aranglardiki nazuk, intayin siliq-sipaye bir adem qérindishi, quchiqidiki ayali, shundaqla téxi tirik baliliridin qizghinip, ulargha yaman kōzi bilen qaraydu; **55** shunga, dūshmenlirningning qamal-iskenjiside sen óz derwaziliring ichide qiynalghiningda héchnéme qalmighancha, u ózi yewatqan balilirining gōshidin ularning héchqaysisigha azraqam bermeydu. **56** Aranglardiki eslide nazuk we siliq-sipaye bolghan, siliq-sipayiligi we nazukluqidin puti bilen yerge desseshnimu xalimaydighan ayal quchiqidiki éri, oghul-qiz perzentliridin qizghinip, ulargha yaman kōzi bilen qaraydu; chūnki dūshmenlirningning qamal-iskenjisi bilen sen óz derwaziliring ichide qiynalghiningda héchnerse qalmighachqa, u óz puti ariliqidin chiqqan bala hemrahi bilen ózi tughqan balilirini yoshurunche yeydu. **58** Sen bu kitabda pütülgen bu qanunning barliq sózlige emel qilishqa köngül bölmiseng, Perwerdigar Xudayingning ulugh we heywetlik namidin qorqmisang, **59** Perwerdigar séning üstüנגge chūshürüdighan wabalar hem neslingning üstige chūshürüdighan wabalarni ajayib qilidu; U dehshtelik, uzaqqa sozulidighan wabalarni we éghir, uzaqqa sozulidighan késellerni üstüנגge we neslingge chūshürüdu; **60** Perwerdigar sen qorqidighan, Misirdiki barliq késellerni üstüנגge chūshürüp, sangha chaplashturidu. **61** Shuningdek bu qanuniy kitabda pütülmigen hemme késel we hemme wabanimu Perwerdigar taki sen halak bolghuche üstüנגge chūshürüdu. **62** Shuning bilen eslide asmandiki yultuzlardek nurghun bolsanglarmu, emdilikte az bir türküm kishiler bolup qalisiler; chūnki siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq salmidinglar. **63** We shundaq boliduki, Perwerdigar ilgiri silerge yaxshiliq qilip, silerni awutqinidin söyün'gende, U emdi silerni yoqitip halak qilidighininin söyünüdu; shuning bilen siler igileshke kiridighan zémindin yulup tashlinsiler. **64** Perwerdigar silerni yer yüzining bu chétidin u chétigiche bolghan hemme ellerning arisigha tarqitidu; siler özünglar yaki ata-bowiliringlar tonumighan yaghach bilen tashthin yasalghan ilahlarning qulluqida bolisiler; **65** Siler u ellerning arisida ne aram tapalmaysiler, ne tapininglar tirep turghudek héch mezmüt jay bolmaydu; Perwerdigar belki shu yerde silerning könglünglarni ghuwalashturup titritip, közünglarni qaranghulashturup jéninglarni solashturidu. **66** Siler qarap turup jéninglar qilda ésiqliktek turidu; siler kéche-kündüz dekke-dükkide bolup jénimdin ayrilip qalarmenmu? — dep qorqisiler; **67** könglüngni basqan wehime we parakendichilik we közliring körgen körünüşhler tüpeylidin etigini: «Kashki kech bolsidil!», kechte bolsa: «Kashki etigen bolsidil!» deysen. **68** Perwerdigar silerge wede qilip: «Siler bu yolni ikkinchi yene körmeyisiler» dégen shu yol bilen silerni kémige chūshürüp Misirgha yanduridu. Siler shu yerde dūshmenlirninglarga quldédek bolushqa özünglarni satisiler, lékin silerni alghili adem chiqmaydu.

29 Töwendikiler Perwerdigar Israillar bilen ehde baghlash üçün Moab zéminda Musagha tapilghan sözlerdu. Bu ehde Perwerdigar ular bilen Horebde qilghan ehdidin bashqa bir ehde idi. **2** Musa pütkül Israilni chaqirip ulargha mundaq dédi: «Siler Perwerdigarning Misir zéminda Pirewn'ge, uning barliq xizmetkarliri we zéminning hemme yéride köz aldinglarda néme ish qilghinini kördünglar, **3** yeni shu chong apetler bilen ulugh möjizilik alamet we karametlerni óz közünglar bilen kördünglar. **4** Lékin Perwerdigar silerge бүгүн'giche chūshen'güdek köngül, körgüdek köz we anghlghudek qulaq bermidi. **5** Men qırıq yil silerni bayawanda yéteklep yürdü; shu waqitlarda üstünglardiki kiymiliringlar konirimidi, putunglardiki

keshinglarmu konirap ketmidi. **6** Xuda Özining silerning Perwerdigar Xudayinglar ikenlikini bilsun dep, silerge yéyishe nan, ichishke sharab yaki küchlük ichimlik nésip qilmidi. **7** Siler bu jaygha yétip kelgininglarda Heshbonning padishahi Sihon bilen Bashanning padishahi Og biz bilen jeng qilghili chiqti; emma biz ularni urup meghlup qilduq; **8** biz ularning zéminalirini élip Rubenler bilen Gadlar we Manassehning yérin qebilisige miras qilip berduk. **9** Emdi siler hemme ishliringlarda rawaj tépish üçün bu ehdingin sözlirini tutup, ulargha emel qilinqlar. **10** Bügün hemminglar — kebile bashliqliringlar, aqsqalliringlar, emeldarlinglar, shuningdek Israilning hemme erliri, **11** kichik baliliringlar, ayalliringlar, chédirgahinglarda turuwatqan musapirlar, shundaqla otun kesküchiliringlar we su toshughuchiliringlarmu, hemminglar Perwerdigarning aldida hazir turuwatisiler; **12** meqset shuki, Perwerdigar Xudayinglarning ehdisige, yeni Perwerdigar Xudayinglar бүгүн silerge bergen qesimi bilen baghlighan ehdigé daxil bolushunglar üçündür, **13** We shuning bilen teng U silerni бүгүн Özige xas bir xelq qilip silerge wede qilghinidek, ata-bowiliringlarga, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa qilghan qesimi boyiche ózi silerge Xuda bolushtur. **14** Lékin men bu ehde we qesemi yalghuz siler bilenla emes, **15** belki бүгүн biz bilen bu yerde Perwerdigar Xudayimizning aldida turuwatqanlar, shundaqla бүгүн bu yerde biz bilen birge bolmighan kishilerning hemmisi bilenmu tüzüshimen. **16** (chūnki siler bizning Misir zéminda qandaq turghanliqimiz we sepimizde ellerning otturisidin qandaq ötüp kelginimizni obdan bilisiler; **17** Siler ularning arisidiki yirginchlik nerslerni, ularning arisidiki yaghach, tash, altun we kümüshtin yasalghan butlarni kördünglar). **18** Ehdingin meqsiti bolsa, silerning aranglardiki herbir er, herbir ayal, herbir aile we herbir qebililiringlardin бүгүн köngli Perwerdigar Xudayimizdin yénip, shu ellerning ilahlirining qulluqigha kirip kétédighan héch kishi bolmisun, shundaqla aranglarda öt süyi we emen chiqiridighan yiltiz peyda bolup qalmisun üçündür. **19** Derweqe shundaq boliduki, shu lenet sözlirini anghlghanda óz könglide öz-özini bext-beriketlik sanap: «Men qanche bashbashtaqliq bilen mangsammu, tinch-amanliqta turiwérimen», dégiuchi shundaq bir kishi bolidu; netjide, nem yermu changqaq yerge oxshashla weyran qilinidu. **20** Perwerdigar mundaq kishini epu qilmaydu, belki Perwerdigarning ghezipi bilen otluq qehri tütündek shu kishige chūshidu; bu kitabda pütülgen hemme lenetler uning béshigha chūshidu; Perwerdigar uning ismini asmanning tégidin öchürüdu. **21** Perwerdigar bu qanun kitabida pütülgen ehdingin hemme lenetliri boyiche Israilning barliq qebililiridin uni ayrip chiqip, apetke muptila qilidu. **22** Kelgüsi dewr bolsa, yeni silerdin kéyin chiqidighan baliliringlar we shundaqla yiraq yurttin kelgen musapirlar Perwerdigar shu zémanning üstige ewetken balayi'apetler bilen késellerni köridu; **23** Perwerdigar ghezipi we qehri bilen weyran qilghan Sodom, Gomorra, Admah we Zeboimlarning weyranchiligi qidek zémanning hemme yéri günggürtliship, shorliship, köyüp ketkinini, tériqchilighu, hosulmu bolmighinini, ot-chöpmu ünminigini köridu; **24** buni körgenler, hetta hemme el-yurt: «Némishqa Perwerdigar bu zémín'gha mundaq qilghandu? Némishqa Uning ghezipi shunche qattiq, esheddiy bolghandu?» dep soraydu; **25** andin ulargha jawab bérilip: «Ular ata-bowiliringning Xudasi Perwerdigarning ularni Misir zémindin qutquzup chiqarghinida ular bilen békitken ehdi tashlap, **26** bérip Perwerdigar néwisini bolmighan, özimu tonumighan ilahlarning qulluqigha kirip, ulargha choqun'ghini üçün shundaq boldi. **27** Mana bu sewebtin Perwerdigarning ghezipi bu zémín'gha tutiship, bu kitabda pütülgen hemme lenetni uning

üstige keltürdi. **28** Shuning üçhün Perwerdigar ghezep, achchiq we zor qehr bilen ularni yurtidin yulup, bashqa bir yurtqa tashlidi» — déyilidu. **29** Herbir yoshurun sirlar bolsa Perwerdigar Xudayimizningkidur; lékin herqandaq ashkarilan'ghan wehiyler bolsa bu qanunning sözlirige emel qilishimiz üçhün ebedigiche biz we balilirimizningkidur.

30 We shundaq boliduki, bu barliq ishlar, yeni men séning aldingda qoyghan bu beriket bilen lenet béshingha chüshkinide, Perwerdigar Xudaying séni heydiwetken ellerning arisida turup bularni ésingge élip köngül bölüp, **2** özüng we baliliring Perwerdigar Xudayingning yénigha yénip Uning awazigha qulaq sélip, men бүгүн sanga emr qilghan barliq ishlarğa pütün qelbing we pütün jéning bilen itaet qilsang, **3** shu chaghdá Perwerdigar Xudaying séni sürginlikün qayturup, sanga ichini aghritip, Perwerdigar Xudaying Özi heydiwetken ellerdin yighip kélidu. **4** Gerche aranglardin hetta asmanlarning chétigichimu heydilip ketkenler bolsimu, Perwerdigar Xudaying séni shu yerdin yighip jem qilip kélidu. **5** Perwerdigar Xudaying séni ata-bowiliringning teweliki bolghan zémin'gha keltüridu we sen uni igileysen; U sanga yaxshiliq qilip ata-bowiliringning sanidin ziyade köp qilidu; **6** Perwerdigar Xudayingni pütün qelbing, pütün jéning bilen söyüshke Perwerdigar Xudaying qelbingni we nesilliringning qelbini xetne qilidu; shuning bilen siler hayat yashaysiler. **7** Shundaqla Perwerdigar Xudayinglar bu hemme lenetlerni düshmenliringlarning üstige, silerge nepretlinidighanlarning üstige, silerge ziyankeshlik qilghanlarning üstige chüshüridu. **8** Siler bolsanglar yénip kélip Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq sélip, men бүгүн silerge tapilighan hemme emrlirige emel qilisiler. **9** Shundaq qilsanglar, Perwerdigar Xudayinglar qolliringlarning hemme ishida, bedininglarning méwisini, charpaj malliringlarning méwisini we yéringning méwisinimu awutup silerni zor yashnitidu. Chünki Perwerdigar silerning ata-bowiliringlarga yaxshiliq qilishtin söyün'gendek, silerge yaxshiliq qilishtin söyünidu. **10** Siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq sélip, bu qanun kitabida pütünlük emrler bilen belgilimlerni tutup, pütün qelbinglar, pütün jéninglar bilen Perwerdigar Xudayinglarning teripige burulsanglarla, shundaq bolidu. **11** Chünki men бүгүн sanga tapilighan bu emr sen üçhün karamet ish emes yaki sendin yiraqmu emes. **12** Bu emr asmaning üstide emes, séning; «Bizning uninggha emel qilmiqimiz üçhün kim déngizdin ötüp, uni élip kélip bizge anglitidu» déyishingning hajiti bolmaydu. **13** We shuningdek bu emr déngizning u teripidimu emestur, séning; «Bizning uninggha emel qilmiqimiz üçhün kim asman'gha chiqip uni élip chüshüp bizge anglitidu?» déyishingning hajiti bolmaydu. **14** Chünki bu söz bolsa uninggha emel qilmiging üçhün sanga bek yéqin, yeni aghzingda we könglüngde bardur. **15** Mana, men бүгүн aldinglarda hayat bilen yaxshiliq, ölüm bilen yamanliqni qoydum; **16** chünki özüm sanga hüküm bérip: — Siler Perwerdigar Xudayinglarni söyüp, Uning yollirida méngip, emrliri, belgilimliri hem hükümlirige emel qilinglar, dep бүгүн silerge tapilidim; shundaq qilsanglar siler yashap awup, uni igileshke kiridighan zémin'gha barghininglarda Perwerdigar Xudayinglar silerni beriketleydu. **17** Lékin eger könglüngni tetür qilip, qulaq salmay azdurulup, bashqa ilahlarğa bash urup choqu'ghili tursang, **18** men shuni бүгүн silerge agahlاندurup éytip qoyayki, siler halak bolmay qalmaysiler; siler uni igileshke Iordan deryasidin ötüp baridighan zémin'gha kirgininglarda uzun ömür körelmeysiler. **19** Men бүгүн hayat bilen ölümni, beriket bilen lenetni aldingda qoyghinimgha asman bilen

zéminni üstüngge guwah bolushqa chaqirimen; emdi özüng we nesling yashay désenglar, hayatni talliwal; **20** Perwerdigar Xudayingni söyüp, Uning awazigha qulaq sélip, Uninggha baghlan'ghin; chünki U Özi séning hayating we ömrüningning uzunluqidur; chünki shundaq qilsang Perwerdigar ata-bowiliring bolghan Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa: «Men silerge uni bérimen» dep qesem qilip wede qilghan zéminda turisen».

31 Andin Musa béríp hemme Israilgha söz qildi; **2** u mundaq dédi: «Men бүгүн bir yüz yigirme yashqa kirdim; emdi silerge serdar yaki bashlighuchi bolalmaymen. Perwerdigar manga: Sen bu Iordan deryasidin ötmeysen, dégenidi. **3** Lékin Perwerdigar Xudayinglar Özi silerni yéktelep [deryadin] ötüp, bu ellerni aldinglarda weyran qilidu; shuning bilen ularning mal-mülkini igileysiler; Perwerdigarning éytqinidek, Yeshua silerning aldinglarda bashlap [deryadin] ötidu. **4** Perwerdigar Sihon bilen Og dégen ikki Amoriy padishahi we ularning zémimini halak qilghandek, u bu ellergimu shundaq qilidu. **5** Emma Perwerdigar ularni qolunglarğa tapshurghinida, men silerge tapilighan pütükül emr boyiche ulargha muamile qilisiler. **6** Jür'etlik we qeyser bolunglar, ularning aldidá titrimenglar, ulardin héch qorqomanglar; chünki siler bilen birge barghuchi Perwerdigar Xudayinglar Özidur; U silerdin waz kechmeydu, silerni hergiz tashliwetmeydu!». **7** Andin Musa Yeshuani chaqirip pütükül Israilning köz aldidá uninggha söz qilip: «Sen jür'etlik we qeyser bolghin; chünki bu xelq Perwerdigar ularning ata-bowiliringha qesem qilip bérishke wede qilghan zémin'gha kirgende sen ular bilen bille bérishke kérek; sen ulargha uni igilitip miras qildurisen. **8** Mana, séning aldingda mangghuchi Perwerdigar Özidur; U sen bilen bille bolup sendin waz kechmeydu, séni hergiz tashliwetmeydu! Sen qorqmighin, parakende bolma!» — dédi. **9** Musa bu qanunni yézip bolup, uni Perwerdigarning ehde sanduqini kötüridighan Lawiyaning ewladi bolghan kahinlar bilen Israilning barliq aqsqaqlirigha tapshurup berdi. **10** Musa ulargha mundaq buyrudi: — «Her yette yilning axirqi yilida, yeni azadliq yili dep békitilgen waqitta, «kepiler héyti» bashlan'ghanda, **11** Israilning hemmisi kélip Perwerdigar Xudayingning huzurida jem bolush üçhün u tallaydighan jaygha yighilghanda, uni anglisun dep pütükül Israilning aldidá bu qanunni oqup bérisen. **12** Shuning üçhün [shu chaghdá] barliq xelqni, er bolsun, ayal bolsun, bala bolsun, qowuqliringning ichide turawatqan musapir bolsun, ularning hemmisi anglap, öginip, Perwerdigar Xudayinglardin qorqup, bu qanunning barliq sözlirini tutup uninggha emel qilsun, dep ularni yighqin. **13** Shundaq bolsa, ularning bu qanunni tonumighan balilirimu uni anglap öginip, siler igileshke Iordan deryasidin ötüp baridighan zéminda yashighan barliq künliride Perwerdigar Xudayinglardin qorqidighan bolidu». **14** Andin Perwerdigar Musagha söz qilip: «Mana séning ölidighan waqting yéqinliship qaldi. Emdi Yeshuani chaqirghin, ikkinglar jamaet chédirigha béríp shu yerde hazir bolunglar. Men uninggha wezipe tapshurimen» dédi. Shuning bilen Musa bilen Yeshua ikkisi béríp, jamaet chédirida hazir boldi. **15** Perwerdigar bulut tüwrukining ichide köründi; bulut tüwruki chédirimning derwazisining üstide toxtidi. **16** Perwerdigar Musagha mundaq dédi: «Mana, sen ata-bowiliringning qéshida uxlash aldidá turisen; andin bu xelq qozghilip, baridighan zémindiki yat ilahlarğa egiship buzuqchiliq qilip, Méni tashlap, Men ular bilen baghlighan ehдини buzidu. **17** Shu waqitta Méning ghezipim ulargha tutiship, Men ularnimu tashlap, ulardin yüzümni yoshurimen. Ular yutuwétididu, köp balayi'apet we külpetler béshigha chüshidu we ular shu waqitta: «Shübhisiyki, Xudayimiz arimizda bolmighini

üchün, bu balalar béshimizgha chüshiti» — deydu. **18** Lékin Men ularning bashqa ilahlargha mayil bolup egiship, qilghan hemme rezillikliri üchün shu küni yüzümni pütünley yoshurimen. **19** Emdi siler özinglar üchün bu ghezelnı pütüp, uni Israillargha ögitinglar; bu ghezelnıg keyin Israillarning eyibige Men üchün guwahchi bolushi üchün uni ularning aghzigha salghin. **20** Chünki Men ularni Men ata-bowilirigha qesem bilen wede qilghan, süt bilen hesel éqip turidighan yurtqa kirgüzimen; andin ular yep toyup, semrigende bashqa ilahlargha egiship, ularning qulluqigha kiridu we Méni közge ilmay ehdemni buzidu. **21** Emma shundaq boliduki, köp balayi'apetler bilen külpetler ularning béshigha chüshkinide, bu ghezel ularni eyiblep guwah béridu; chünki bu ghezel ularning ewladlirining aghzida utulmaydu. Chünki Men ularni ulargha qesem bilen wede qilghan zémin'gha téxi kirgüzimla ularning néme xiyal qilwatqini obdan bilimen». **22** Shularni dep, Musa shu küni bu ghezelnı yézıp, Israillargha ögetti. **23** Andin [Perwerdigar] Nunning oghli Yeshuagha: «Jür'etlik we qeyser bolghin, chünki sen Men Israillargha qesem bilen wede qilghan zémin'gha ularni bashlap kirisen we Men sen bilen bille bolimen» dep emr qildi. **24** Musa bu qanunning sözlirini bir kitabqa pütünley yézıp bolghandin keyin **25** U Perwerdigarning ehde sanduqini kótürüp mangghan Lawiyilargha buyrup mundaq dédi: **26** — Bu qanun kitabini silerning eyibinglerge guwahchi bolup turushi üchün Perwerdigar Xudayinglarning ehde sanduqining yénigha qoyunglar. **27** Chünki men silerning asiy we boynunglar qattiq ikenlikinglarnı bilimen. Mana, men téxi aranglarda tirik tursam Perwerdigargha asiylıq qılıp keldinglar; ölüümüdin keyin siler téximu shundaq qilisiler! **28** Men ularning quqlarigha bu sözlerning hemmisini anglitishim üchün, shundaqla yer bilen asmannı ularning eyibige guwahchi bolushqa chaqirishim üchün emdi méning aldimga qebililiringlarning hemme aqsqaqliri we emeldarlırini yighinglar. **29** Chünki ölüümüdin keyin silerning tüptin buzulup, men silerge emr qilghan yoldin chetnep kétidighinglarnı bilimen. Shuning bilen künlerning axirida külpetler béshinglarga chüshidu; chünki siler Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qılıp, qolliringlarning ishliri bilen uning ghezipini qozghaysiler». **30** Andin Musa Israillarning pütükül jamaiti aldida bu ghezelnıg tékistinı bashtin-axirighe oqup berdi: —

32 «Quلاق sélinglar, ey asmanlar, men sözley; Aghzimning sözlirini angla, i yer-zémin! **2** Telimim bolsa yamghurdek yaghidu, Sözlirim shebnemdek tamidu, Yumran ot-chöp üstige chüshken sim-sim yamghurdek, Kökzarlıqning üstige chüshken xasiyetlik yamghurdek bolidu. **3** Chünki men Perwerdigarning namini yasat qılımen; Emdi Xudayimizni ulugh dep jakarlanglar! **4** U qoram bashun, Uning emelliri mukemmeldur; Uning barlıq yolliri heqqaniydur. U naheqliq yoq, wapadar bir Xuda, Adil we diyanetliktur. **5** Emma [Öz xelqi] uninggha buzuqluq qildi; Ularning qilmishliri Uning Öz baliliringnikide bolmıdı — mana bu ularning eyibidur! Ular egrı we iplas bir nesildur! **6** Ey emxeq we nadan xelq, Perwerdigarning yaxshılıqini shundaq yanduramsen? U séni bedel tölep hör qilghan atang emesmu? U séni yarıtıp, séni tikligen emesmu? **7** Ötken künlerni ésingge alghin, Dewrdin-dewrighe ötken yıllarnı oylighin; Atangdin sora, u sanga dep béridu; Aqsqaqalliringgha soal qoy, ular séni xewerlendüridu. **8** Hemmidin aly bolghuchi ellerning ülüşini ulargha üleshtürgende, Adem'atining perzentlirini bir-biridin bölginide, U xelqlerning chégrilirini Israil balilirining sanigha qarap békitken. **9** Chünki Perwerdigarning nésiwisi bolsa uninggha xas bolghan xelqidur; Yaqup xuddi chek tashlinip

chiqqandek, Uning mirasidur. **10** U uni chöl bir zémında, Shamal huwlaydighan dehshetlik bir bayawanda uni taptı; Uni orap etrapida qoghdap turdı, Uni köz qarichuqidek saqlıdı; **11** Xuddi bürküt öz changgisini tewritip, Balilirining üstide perwas qılıp, Qanatlırını yéyip ularni peylirining üstige élip kötürginidek, **12** Perwerdigarmu uninggha shundaq yalghuz yétekchilik qildi; Héchqandaq yat ilah uning bilen bille emes idi. **13** U uni yer yüzining égiz jaylırigha mindürdü, We u étizliqning mehslatidin yédi, U uninggha qiya tashtin hesel shoritip, Chaqmaq téshidin zeytun méyi shoratti; **14** Sanga kala qaymiqı bilen qoy sütni ichküzüp, Qozilarning yéghini, Bashandiki qochqarlar we tékilerning göshini yégüzüp, Ésil bughdayning ésil danlıridin yégüzdü, Sen bolsang üzüm qéni bolghan sap sharabni ichting. **15** Lékin Yeshurun semrip tepkek bolup qaldi; Berheq, sen semrip ketting, Bordirip ketting, Toyunup ketting! U özini yaratqan Tengrini tashlap, Öz nijatining Qoram Téshini közge ilmidı. **16** Ular bolsa yat ilahlargha egiship Uning wapasızlıqqa bolghan hesitini qozghıdı, Yirginchlik ishlar bilen Uning ghezipini keltürdü. **17** Ular Ige-Tengrisi emes jinlarga, Özı bilmeydighan ilahlarga, Ata-bowilirimu qorqmaydighan, Yéngi peyda bolup qalghan ilahlarga qurbanlıq qıldı. **18** Sen özüngni töreldürgen Qoram Tashni könglüngdin chiqarding, Séni apiride qilghan Tengrini untuding. **19** Perwerdigar buni körüp, Oghul-qızlırining Uning achchiqini kütürginidin, uların bızar bolup mundaq dédi: — **20** «Men uların yüzümni yoshurimen, Uların aqıwını körüp baqay; Chünki ular iplas bir nesildur, Qelbide wapadarlıqı yoq balılardur. **21** Ige-tengrisi emesler bilen hesitimni keltürdü, Erzimes mebudliri bilen qehrımnı qozghıdı; Shunga «héch xelq emes» bolghan bir xelq arqılıq ularning hesitini qozghaymen, Nadan bir el arqılıq ularning achchiqini keltürimen. **22** Chünki Méning ghezipimdin bir ot tutashtı; U tehtisaraning tégigiche köyüp barıdu, U yer bilen uning mehslatını yep kétıdu, We taghlarning ularınımı tutashtı. **(Sheol h7585)** **23** Men ularning üstige balayi'apetlerni döwileyen; Ya-oqlirimni birni qoymay ulargha atimen. **24** Ular acharchılıqtın yégilep kétıdu, Tomuz issiq we wabaning neshterlıri teripidin yep kétıladı; Ulargha qarshi yirtuqch haywanlarning chishlırını, Topıda ömiligüchilerning zehirini ewitimen. **25** Tashqırıda qilarnı müsibetke salıdu, Ichkiride wehime basıdu; U yigit bilen qızni, Emchektiki bala bilen aq chachlıqni hemmisini yoqıtıdu. **26** Men: «Ularnı chépiwétimen, İnsanlarning arısidin ularning namını öchürimen» — deyttim, **27** Bıraq düshmenning mesxire qilishidin qorqtum; Israılning reqıbliri bu ishni xata chüshinip: — Bu ish bizning qolımızning küchlüklükidin bolghan bolsa kérek, Perwerdigar buni héch qılmıdı» démisun dep, [bu ishni qılmıdı]. **28** Israil nesihettin mehrum bolghan bir el, Ularıning héch eqil-pemi yoqtur. **29** Ah, ular dana bolsıdı! Shundaq bolsa buni chüshinip, Öz aqıwıtı qandaq bolıdighınıni oylaytı! **30** Eger ularning Qoram Téshi ularni sétiwetmigen bolsa, Perwerdigar ularni [düshmenlırige] tashlap bermigen bolsa, Bir kishi qandaqmu ming kishini öz aldın heydiyeleytı? İkki kishi qandaqmu on ming kishini chachuralaytı? **31** Chünki bashqılarning qoram téshi bolsa bizning Qoram Téshimizdek emestur. Buninggha düshmenlırimız özliri guwahlıq bersun! **32** Chünki ularning üzüm téli Sodomning üzüm télidin, Gomorraning étizlıqlıridin chiqqandur; Üzümliri zehirlik üzümlelder, Ularıning herbir sapıqı achchiqtur, **33** Sharabi bolsa éjdihalarning zehirıdur, Kobralarning ejellik zehirıdur. **34** [Perwerdigar]: «Bularning [hemmisı] Méningkide saqlalıq emesmu? Öz xezinilirimde möhürle'ngen emesmu? **35** İntiqam Méningkidur, Yamanlıqni qayturushmu shundaq,

Bular ular putlishidighan waqitqiche saqlaqliq turidu, Chünki ularning balay'i'apetlik küni yéqinlashmaqta, Ularining béshigha chüshidighan ishlar bolsa téz kéliwatidu. **36** Chünki Perwerdigar ularning küchi tügep ketkenlikini, ularning [aziyip], hetta ajiz yaki méyiplerningmu qalmighinini körgende, U Öz xelqining üstige höküm chiqiridu, Öz bendilirige méhir-shepget körsitidu. **37** U waqıtta U mundaq deydu: «Qéni, ularning ilahliri? Özige tayanch qilghan qoram téshi emdi qeyerdidur? **38** Ularining ötküzgen qurbanlıqlirining yéghini yégen, Ularining sharab hediyeliridiki sharabini ichkenler qeyerge ketti? Emdi ular ornidin turup silerge yardem bérip, panahinglar bolsun! **39** Emdi Men Özüm, peqet Menla «Shu»durmen, Manga hemrah héchqandaq ilahning yoqluqini körüp bilinglar. Men öltürüp tirildürimen, Zeximlendürüp saqaytimen; We héchkim Méning qolumdin qutqazmaydu. **40** Chünki Men qolnımı asmanlarga kötürüp: — «Ebedigiche hayatturmen» dep éytıp, **41** Chaqnap turidighan qilichimni ittik qilimen, Méning qolum adaletni qoral qilip tutidu, Düşmenlirimdin intiqam alimen, Mendin nepretlen'güchilerning qilghanlirini ulargha yandurimen! **42** Men ya oqlirimni qan ichküzüp mest qilimen, Méning qilichim gösh yeydu, Men ularni öltürülgenler bilen esirlerning qénini, Düşmenning serdarlirining bashlirini yep-ichidighan qilimen». **43** Ey eller, Uning xelqi bilen bille shadlininglar, Chünki U Öz bendilirining qénining intiqamini alidu, Öz düşmenlirige qisas yanduridu, Öz zéminini bilen xelqi üçhün kechürüm-kafaret költürüp béridu». **44** Emdi Musa bilen Nunning oghli Yeshua kélip bu ghezelnig barliq sözlirini xelqning aldaida oqup berdi. **45** Andin Musa bu hemme sözlerni barliq Israil aldaida axirlashturup **46** ulargha söz qilip: «Men bigün otturanglarda silerni agahlاندurup guwahliq bergen bu barliq sözlerge köngül bölünglar; siler bularni baliliringlarga tapilap: «Bu qanunning hemme sözlirige emel qilishqa köngül qoyunglar» dep buyrushunglar kérek. **47** Chünki bu söz silerge munasiwetsiz, quruq söz emes, belki silerning hayatinglardur! Siler u zéminni igileshke Iordan deryasidin ötisiler; ötkendin kéyin u zéminda bu söz arqliq uzun ömür körisiler» — dédi. **48** Yene shu küni Perwerdigar Musagha söz qilip mundaq dédi: — **49** Sen ushbu Abarim téghiga, yeni Yérixoning utturidiki, Moabning zéminidiki Nébo téghigha chiqqin we shu yerde Men Israilargha öz tewelik bolush üçhün béridighan Qanaan zéminini körgin. **50** Andin akang Harun Hor téghida ölüp öz xelqlirige qoshulghandek, senmu chiqidighan shu taghda ölüp xelqliringge qoshulghin; **51** chünki siler Zin chölidiki Meribah-Qadeshning sulirining yénigha barghanda, ikkinglar Israilarning arisida Manga wapasizliq körsitip, Israilarning arisida Méni «muqeddes» dep hörmetlimidinglar. **52** Shunga sen Israilargha béridighan shu zéminni udulungda körisen, lékin uninggha kirelmeysen.

33 Xudaning adimi bolghan Musaning ölümidin ilgiri Israilarni beriketleshke tiligen bext-tilekliri munular: — **2** U mundaq dédi: — «Perwerdigar Özi Sinay téghidin kélip, Séirdin chiqip [Israil] üstige parhidi; Paran téghidin peyda bolup chaqnidi, U tümenlignig muqeddeslerning otturisidin chiqip keldi; Ong qolidin Israilgha atalghan otluq bir qanun chiqti. **3** Derheqiqet, U xelqni söyidu; Séning barliq muqeddes bendiliring qolungdidur; Ularining herbiri ayighing aldaida olturup, Sözlirining muayesser bolidu. **4** Musa bizge bir qanun buyrup, Buni Yaqupping jamaitige miras qilip berdi; **5** Xelqning serdarliri jem bolup, Israilning qebililiri bir yerge yighilghanda, U Yeshurunning otturisida padishahdek boldi. **6** «Ruben bolsa, ademliri ölüp ketmey, hayat tursun; Uning ademliri az bolmisun». **7** [Musa]ning

Yehuda toghrisida tiligen bexti mundaq: — «Yehudaning awazini anglighaysen, i Perwerdigar; Uni öz xelqige qobul qildurghaysen; Uning qolliri ular üçhün küresh qilsun; Emdi özini ezigüchilerge qarshi turushqa uninggha medet bolghaysen». **8** U Lawiy toghrisida mundaq dédi: — «Séning urim we tummim tashliring Séning bu muqeddes bendengge tapshurulghan; Sen uni Massahda siniding, Meribahning sulirining yénida uning bilen talashting. **9** U öz ata-anisi toghrisida: «Ulargha yüz-xatire qilmaymen», dep éytti, Öz qérindashlirining héch yüzini qilmay, Öz balilirnimu tonushni xalimay, Belki Séning sözüngge emel qilip, ehldengni ching tutti. **10** Mana, [Lawiy] Yaquppqa hökümlirini uqturidu, Ular Israilgha qanunungni ögütidu; Ular dimighinggha xushbuyni sunidu, Qurban'gahinggha pütün köydürme qurbanlıqlarni keltüridu. **11** I Perwerdigar, uning teulluqatini beriketligeysen, Uning qollirining ejri Séni xush qilghudek bolghay, Uninggha qarshi chiqqanlar we uningdin nepretlen'genler bolsa, Ular ni qopalmighudek halda bellirini sundurghaysen!» **12** U Binyamin toghrisida mundaq dédi: — «Perwerdigarning söyigini bolsa, U Uning yénida bixeter makan qilidu, Perwerdigar gaye bolup pütün kün uni saxlaydu, U uni mürisi otturisida makanlashturidu» **13** Yüsiip toghrisida u mundaq dédi: — «Uning zémini Perwerdigar teripidin beriketlik bolghay! Asmanlarning ésil németliri bilen, Shebnem bilen, Yer tégidiki németliri bilen, **14** Kündin hasil bolidighan ésil mehsulatliri bilen, Aydin hasil bolidighan ésil németliri bilen, **15** Qedimki taghlarning aliy németliri bilen, Menggülik dönglarning ésil németliri bilen, **16** Yerning ésil németliri we uninggha tolghan hemme mewjudatliri bilen, Azghanliqta turghuchi Zatning shapaiti bilen beriketlensun! Bularning hemmisi Yüsiipning béshigha, Yeni öz qérindashliridin ayrilghanning choqqisigha chüshsun. **17** Uning heywisi öz buqisining tunjisidektur; Uning münggüzliri yawa kalining münggüzliridektur, Ular bilen u el-yurtlarning hemmisini biraqqa yer yüzining chetlirigiche üsüdu. Mana Efraimning tümenlignig ademliri, Manassehning minglighan ademliri shundaq bolidu». **18** Zebulun toghrisida u mundaq dédi: — «Ey Zebulun, sen chiqqiningda shadlan'ghin; Ey sen Issakar, öz chédirlirigida xush bolghin! **19** Mana ular xelqlerni taghqa chaqiridu, Shu yerde ular heqqaniyliqning qurbanlıqlirini sunidu, Chünki ular déngizdiki mol döletlerni, Qumgha kömülgen göherlerni sümürüp ulargha muayesser bolidu». **20** Gad toghrisida u mundaq dédi: — «Gadning zéminini kéngeytküchige bext-beriket bolghay; Gad bolsa chishi shirdek olturaqlashti; U bilek hem bash térisini titma-titma qiluwétidu; **21** Shu yerde u eng ésil nésiwini talliwaldi; Chünki shu yerdimu u höküm békiküchining ülüşü bolghan jay saqlaqliqtur; U xelqning serdarliri bilen kélip, Israil bilen birge Perwerdigarning adaliti bilen hökümlirini yürügüzdü». **22** Dan toghrisida u mundaq dédi: — «Dan bolsa yash bir shirdur; U Bashedin taqlap ötidu». **23** Naftali toghrisida u mundaq dédi: — «Ey Naftali, iltapatqa toyun'ghansen, Perwerdigar teripidin kelgen bext-beriketke tolup, Meghrip bilen jenubni özüngge mülük qilip igileysen». **24** Ashir toghrisida u mundaq dédi: — «Ashir oghullar bilen beriketlinidu; U qérindashliri arisida iltapat körsun; Puti maygha chilansun. **25** Derwaza baldaqliring tömür bilen mistin bolidu; Künlirning qandaq bolsa, küchüngmu shuninggha muwapiq teng bolidu». **26** «— Ey Yeshurun, Tengringdek bashqa héchkim yoqtur; U sanga yardemge asmanlar üstige, Zor heywisi bilen bulutlarning üstige minip kélidu. **27** Üstiy Xuda séning bashpanahingdur, Astingda ebediy bilekler turidu. U séning aldingdin düşmennini heydep: — «Ularni halak qilghin!» dep [sanga] buyruydu. **28** Shuning bilen Israil ashliq bilen yéngi sharab mol bolghan bir zéminda turup,

Yalghuz aman-ésen makan tutidu, Yaqupning buliqi oxshashla aman-ésen bolidu; Uning asmanlirimu shebnem témitip turidu. **29** Bextliksen, i Israil! Sendek Perwerdigarning Ōzi qutquzghan xelqtin yene kim bar? U bolsa séning medetkar qalqining, Heywetlik qilichingdur! Séning dūshmenliring sanga zeipliship boysunidu; Sen ularning égiz jaylirida dessep mangisen».

34 Andin Musa Moabning tūzlenglikliridin chiqip Nébo téghining üstige, yeni Yérixoning utturisidiki Pisgah téghining choqqisigha chiqti. Shu yerde Perwerdigar uninggha pütkül zéminni körsetti; Giléadtin Dan'ghiche, **2** pütkül Naftali bilen Efraim we Manassehning zéminini, Yehudaning pütkül zémini bilen qoshup meghribtiki déngizghiche, **3** jenubtiki Negew zéminini, «Xorma shehiri» dep atalghan Yérixo wadisidiki tūzlenglikni Zoar shehirige qeder, hemmini uninggha körsetti. **4** Andin Perwerdigar uninggha söz qilip: «Men qesem qilip: «Bu zéminni séning neslingge bérimen» dep Ibrahim, Ishaq we Yaqupqa wede qilghan zémin mana mushudur. Emdi sanga uni öz közüng bilen körtüşke nésip qildim, lékin sen shu yerde ötüp kirelmeysen» dédi. **5** Andin Perwerdigarning éytqinidek, Perwerdigarning quli Musa shu yerde, yeni Moabning zéminida wapat boldi. **6** U uni Moabning zéminidiki tagh jilghisida, Beyt-Péorning utturisida depne qildi; uning qebrisining qeyerde ikenlikini бүгүн'giche héchkim bilmeydu. **7** Musa wapat bolghan waqitta bir yüz yigirme yashqa kirgenidi, lékin közliri héch torlashmighan we maghduridin héch ketmigenidi. **8** Israillar Musa üçün Moabdiki tūzlenglikte ottuz күn'giche matem tutti. Shuning bilen Musa üçün matem tutup yighlaydighan күnler tūtigenidi. **9** Musa qollirini uning üstige qoyghachqa, Nunning oghli Yeshua danaliq bergüchi Roh bilen tolghanidi. Shuning bilen Israillar uninggha itaet qilip, Perwerdigarning Musagha buyruhinidek qildi. **10** Musadin kéyin uningdek Perwerdigar bilen yüz turane sözleshken ikkinchi bir peyghember Israil ichide chiqmidi; **11** Perwerdigarning uni Misir zéminigha ewetishi bilen u shu yerde Pirewn'ge, uning xizmetkarliri we pütkül zéminidikiler aldida körsetken hemme möjizilik alamet we karametlerge, **12** ayan qilin'ghan shu barliq ulugh qudretke we Musaning pütkül Israilning köz aldida körsetken barliq dehshetlik heywisige teng turghudek héchqandaq adem chiqmidi.

Yeshua

1 We Perwerdigarning quli bolghan Musa wapat bolghandin keyin shundaq boldiki, Perwerdigar Musaning xizmetkari, Nunning oghli Yeshuagha söz qilib mundaq dédi: — **2** Méning qulum Musa wapat boldi. Emdi sen qozghilip, bu xelqning hemmisini bashlap Iordan deryasidin ötüp, Men ulargha, yeni Israillargha teqdim qilidighan zémin'gha kirgin. **3** Men Musagha éytqimidek, putunglarning tapini qeyerge tegken bolsa, shu jayni silerge berdim; **4** chégranglar chöl-bayawandin tartip Liwan'ghiche, Hittiyarning zéminini öz ichige élip, Efrat deryasidin kün pétištiki Ottura Déngizghiche bolidu. **5** Séning barliq hayat künliringde héchkim sanga qarshi turalmaydu. Men Özüm Musa bilen bille bolghandek séning bilen bille bolup, séni hergiz tashliwetmeymen. **6** Sen jür'etlik we qeyser bolghin; chünki sen bu xelqni Men ata-bowilirigha bérishke qesem bilen wede qilghan zémin'gha mirasxor qilib igilitisen. **7** Méning qulum Musa sanga buyrughan barliq qanun'gha emel qilishqa köngül bölüp, qet'iy jür'etlik we tolimu qeyser bolghin; sen qeyergila barsang ishliring ghelibilik bolushi üçün uningdin ya ong ya solgha chetnep ketme; **8** bu qanun kitabini öz aghzingdin néri qilmay, uning ichide pütülgenning hemmisini tutup, uni kéche-kündüz zikir kilip oyla; shundaq qilsang yolliringda ghelibilik bolup, özing ronaq tapisen. **9** Mana sanga: — Jür'etlik we qeyser bol, dep buyrughanidimghu? Shunga héch wehimige chüshme, yüreksiz bolma; chünki qeyerge barsang Perwerdigar Xudaying sen bilen birgidur. **10** Shuning bilen Yeshua xelqning bashlirigha buyrup: — **11** Siler chédirgahin ötüp xelqpe: — Özüngler üçün ozuq-tülük teyyar qilinglar, chünki üç kün toshqanda siler Iordan deryasidin ötüp Perwerdigar Xudayinglar silerge béridighan zéminni igilesh üçün kirisiler, — denglar, dédi. **12** Yeshua Rubenler bilen Gadlar we Manassehning yérim qebilisge söz qilib: — **13** Xudaning quli bolghan Musaning silerge buyrup: — Perwerdigar Xudayinglar silerge aramliq ata qilib bu zéminni silerge bergen, dep éytqinini ésinglarda tutunglar. **14** Xotun bala-chaqanglar we charpayliringlar Musa özi silerge teqsim qilghan, Iordan deryasining bu teripidiki zéminda qalsum, lékin aranglarda qanchilik batur palwan bolsanglar, siler öz qérindashliringlarning aldida septe turup ulargha yardem bérup jeng qilinglar; taki Perwerdigar Xudayinglar qérindashliringlarga silerge ata qilghinigha oxshash aram ata qilib, qérindashliringlarga u ulargha miras qilib béridighan zéminni igiletgüche shundaq qilinglar. Andin siler tewelikinglar bolghan zéminni, yeni Xudaning quli bolghan Musa silerge teqsim qilghan, Iordan deryasining kün chiqish teripidiki bu zéminni igilesh üçün qaytip beringlar, — dédi. **16** Ular Yeshuagha jawab bérup: — Sen bizge emr qilghanning hemmisige emel qilimiz, sen bizni qeyerge ewetseng, shu yerge barimiz. **17** Biz hemme ishta Musaning sözige qulaq salghinimizdek sanga qulaq salimiz; birdinbir tilikimiz, Perwerdigar Xudaying Musa bilen bille bolghandek séning bilenmu bille bolghay! **18** Kimki séning emringge itaetsizlik qilib, sen bizge buyrughan herqandaq sözliringge qulaq salmis, öltürüldi! Sen peqetla jür'etlik we qeyser bolghin, — dédi.

2 Andin keyin Nunning oghli Yeshua ikki charlighuchini Shittimdin ewetip ulargha: — Siler bérup u zéminni, bolupmu Yérixo shehirini charlap kélinglar, dédi. Shuning bilen ular u yerge bérup, Rahab atliq bir pahishingne öyige kirip qondi. **2** Lékin birsi kélip Yérixo padishahigha: — Bügün kéche Israillardin birnecheche kishi bu zéminni charlighili keptu, dep xewer yetküzdi. **3** Shuning bilen Yérixo padishahi Rahabning

qéshigha adem ewetip: — Séning qéshingha kélip, öyüngge kirgen shu kishilerni bizge tapshurup bergin, chünki ular bu zéminning her yérini paylighili keptu, — dédi. **4** Lékin u ayal u ikki kishini élip chiqip yoshurup qoyghanidi; u jawab bérup: — Derweqe bu kishiler méning qéshingha keldi, lékin men ularning nedin kelgenlikini bildim; **5** qaranghu chüshüp, qowuqni étidighan waqit kelgende shundaq boldiki, bu ademler chiqip ketti. Men ularning qeyerge ketkinini bilmeymen. Ularni tézdin qoghlasanglar, choquq yétishiwalisiler, — dédi. **6** Lékin u ayal ularni ögzige élip chiqip, ögzining üstide retlep yéyip qoyghan zighir paxallirining astigha yoshurup qoyghanidi. **7** U waqitta ularning keynidin izdep qoghlighuchilar Iordan deryasining yoli bilen chiqip derya kéchiklirighiche qoghlap bard. Ularni qoghlighuchilar sheherdin chiqishi bilenla, sheherning qowuqi taqadi. **8** Shu waqitta, u ikkiylen téxi uxlashqa yatmighanidi, Rahab ögzige chiqip ularning qéshigha bérup **9** ulargha: — Perwerdigarning bu zéminni silerge miras qilib bergenlikini, shundaqla silerdin bolghan wehimenglar bizlerge chüshüp, bu zémindikilerning hemmisi aldindlarda halidin kétye déginini bilmen; **10** chünki biz siler Misirdin chiqqinigharda Perwerdigarning aldindlarda Qizil Déngizni qorutqanliqini, shundaqla silerning Iordan deryasining u teripidiki Amoriylarning ikki padishahi Sihon bilen Ogni qandaq qilghanliqlinglarni, ularni mutleq yoqatqanliqlinglarni angliduq. **11** Buni anglap yürükimiz su bolup, silerning sewebinglardin herqaysimizning rohi chiqip ketti. Chünki Perwerdigar Xudayinglar bolsa yuqirida, asmanlarning hemde töwende yerning Xudasidur. **12** Emdi silerdin ötüminenki, men silerge körsetken himmitim üçün silermu méning atamning jemetige himmet qilishqa Perwerdigarning nami bilen manga qesem qilinglar, shundaqla ata-anamni, aka-uka, acha-singil qérindashlirimni we ulargha tewe barliqigha chéqilmasliqlinglar, jénimizni tirik qaldurup, ölümdin qatquzushunglar toghrisida manga bir kapalet belgisini beringlar, — dédi. **14** Ikkiylen uningha: — Eger sen bu ishimizni ashkarilap qoymisang, siler jéninglardin ayrihsanglar, bizmu jénimizdin ayriqlaymiz! Shuningdek shundaq boliduki, Perwerdigar bizge bu zéminni ige qilghuzghanda, biz jezmen silerge méhribanlarche we semimiy muamilide bolimiz, dédi. **15** Shuning bilen ayal ularni penjiridin bir tana bilen chüshürüp qoydi (chünki uning öyi sheherning sépilda bolup, u sépiling üstide olturatti). **16** Ayal u ikkisige: — Qoghlighuchilar silerge uchrup qalmasliqi üçün, taghqa chiqip, u yerde üç kün yoshurunup turunglar; qoghlighuchilar sheherge qaytip kelgendin keyin, andin siler öz yolunglarga mangsanglar bolidu, — dédi. **17** Ikkiisi ayalgha: — Eger sen bizning déginimizdek qilmisang, sen bizge qilghuzghan qesemdin xalas bolimiz: — **18** Mana, biz zémin'gha kirgen chaghda, sen bizni chüshürüshke ishletken bu qizil tanini penjirige baghlap qoyghin; andin ata-anangni, aka-uka qérindashliringni, shundaqla atangning barliq jemetidikilerni öyüngge, özüngge yighip jem qilghin. **19** Shundaq boliduki, öyüngning ishikliridin tashqirigha chiqqan herkimining qéni öz béshida bolidu; biz uninggha mes'ul emesimiz; lékin biraw öyüngde sen bilen bille bolghan birsinning üstige qol salsa, andaqta uning qéni bizning béshimizgha chüshkey! **20** Eger sen bu ishimizni ashkarilap qoysang, sen bizge qilghuzghan bu qesemdin xalas bolimiz, — dédi. **21** Rahab jawab bérup: — Silerning déginglerdek bolsun dep, ularni yolgha sélip qoydi. Ular ketkendin keyin, ayal penjirige u qizil tanini baghlap qoydi. **22** U ikkisi u yerdin ayrilip, taghqa chiqip, qoghlighuchilar [sheherge] qaytip ketküche u yerde üç kün turdi. Qoghlighuchilar yol boyidiki hemme yerni izdepmu ularni tapalmidi. **23** Andin bu ikkisi taghdin chüshüp,

qaytip mangdi; ular deryadin ötüp, Nunning og'li Yeshuaning qéshigha kélip, béshidin kechürgenlirining hemmisini uninggha dep berdi. **24** Ular Yeshuagha: — Perwerdigar derweqe barliq zéminni qolimizgha tapshurdi; zéminda turuwatqanlarning hemmisi bizning tüpeylimizdin rohi chiqip ketti, — dédi.

3 Yeshua etisi tang seherde turup, pütkül Israil bilen Shittimdin ayirilip Iordan deryasigha keldi; ular deryadin ötküche shu yerde bargah tikip turdi. **2** Üch kün toshup, serdarlar chédirgahin ötüp, **3** xelqge emr qilip: — Siler Perwerdigar Xudayinglarning ehde sanduqini, yeni Lawiyarlarning uni kütürüp manghinini körgen haman, turghan ornunglardin qozghilip, ehde sanduqining keynidin egiship ménginglar. **4** Lékin uning bilen silerning ariliqinglarda ikki ming gez ariliq qalsun; qaysi yol bilen mangidighinilarni bilishinglar üçhün, uninggha yéqinlashmanglar; chünki siler ilgiri mushu yol bilen méngip baqmighansiler, — dédi. **5** Yeshua xelqge: — Özünglarni pakmuqeddes qilinglar, chünki ete Perwerdigar aranglarda möjizekarametlerni körsitidu, — dédi. **6** Andin Yeshua kahinlarga: — Ehde sanduqini kütürüp xelqing aldida deryadin ötinglar, dep buyruwidi, ular ehde sanduqini élip xelqing aldida mangdi. **7** Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — Hemme Israilning Méning Musa bilen bille bolghinimdek, séning bilenmu bille bolidighanqimni bilishi üçhün bügündin étibaren senim ularning neziride chong qilimen. **8** Emdi sen ehde sanduqini kütürgen kahinlarga: — Siler Iordan deryasining süyining boyigha yétip kelgende, Iordan deryasi ichide turunglar, — dégin, — dédi. **9** Yeshua Israillarga: — Bu yaqqa kélinglar, Perwerdigar Xudayinglarning sözini anglanglar, dédi. **10** Andin Yeshua: — Mana, siler shu ish arqiliq menggülik hayat Tengrining aranglarda ikenlikini, shundaqla Uning silerning aldinglardin Hittiyar, Girgashiyar, Amoriylar, Qanaaniylar, Perizziylar, Hiwiylar, Yebusiylarni heydiwétidighanqilini bilisiler — pütkül yer-zémning igisining ehde sanduqi silerning aldinglarda Iordan deryasi ichidin ötküzüldü. **12** emdi Israilning qebililridin on ikki ademni tallanglar, herqaysi qebilidin birdin bolsun; **13** shundaq boliduki, pütkül yer-zémning Igsi bolghan Perwerdigarning ehde sanduqini kütürgen kahinlarning tapini Iordan deryasining süyige tegkende, Iordan deryasining süyi, yeni bash éqinidin éqip kelgen sular üzüp tashlinip, derya kütürülüp döng bolidu, — dédi. **14** Emdi shundaq boldiki, xelq chédirliridin chiqip Iordan deryasidin ötmekchi bolghanda, ehde sanduqini kütürgen kahinlar xelqing aldida mangdi; **15** ehde sanduqini kütürgüchiler Iordan deryasigha yétip kélip, putliri sugha tégishi bilenla (orma waqtida Iordan deryasining süyi deryaning ikki qirghiqidin téship chiqidu), **16** yuqiri éqindiki sular xéli yiraqtıla, Zaretanning yénidiki Adem shehiringin yénida toxtap, döng bolidi; Arabah tüzlenglikni boyidiki déngizgha, yeni «Shor Déngizi»gha éqip chüshüwatqan kéyinki éqimi üzülip qaldi; xelq bolsa Yérixo shehiringin udulidin [deryadin] ötüp mangdi. **17** Pütkül Israil quruq yerni dessep, barliq xelq Iordan deryasidin pütünley ötüp bolghuchilik, Perwerdigarning ehde sanduqini kütürgen kahinlar Iordan deryasining otturisida quruq yerde mezmüt turdi.

4 Pütkül xelq Iordan deryasidin tamamen ötüp bolghanda, Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — **2** Xelqing arisidin on ikki ademni tallighan, her qebilidin birdin adem bolsun, **3** ulargha: — Siler Iordan deryasining otturisidin, kahinlarning putliri mezmüt turghan jaydin on ikki tashni élip, ularni kütürüp kélip özünglar bügin kéche bargah tikidighan yerge qoyunglar, dégin, dédi. **4** Shuning bilen Yeshua her qebilidin birdin ademni, yeni Israilar arisidin tallighan on ikki kishini chaqirdi; **5**

andin Yeshua ulargha: — Siler Iordan deryasining otturisigha chüshüp Perwerdigar Xudayinglarning ehde sanduqining aldigha bérip, Israilning on ikki qebilisining sanigha mas halda birdin tashni élip mürenglerge qoyunglar. **6** Chünki bu aranglarda bir esletme-belge bolidu; kelgüsude baliliringlar: — Bu tashlarning ilgore néme ehmiyiti bar? — dep sorap qalsa, siler ulargha: — **7** Iordan deryasining suliri Perwerdigarning ehde sanduqining aldida üzüp qoyuldi; [ehde sanduqi] Iordan deryasidin ötküzülgende Iordan deryasining suliri üzüp qoyuldi; shunga bu tashlar Israillarga menggülik bir esletme-belge bolidu, — dep jawab berisiler. **8** Shuning bilen Israilar Yeshua ulargha buyrughandek qildi. Perwerdigarning Yeshuagha qilghan emri boyiche Israilning qebililirining sanigha muwapiq Iordan deryasining otturisidin on ikki tashni élip, qonidighan jaygha kütürüp bérip, shu yerde qoyup qoydi. **9** Buningdin bashqa Yeshua Iordan deryasining otturisida ehde sanduqini kütürgen kahinlarning putliri mustehkem turghan jayda on ikki tashni tiklep qoydi. Bu tashlar bolsa bügin'giche shu yerde turidu. **10** Perwerdigar Yeshuagha xelqge éytishqa tapilighan barliq ishlar orunlan'ghuchilik, yeni Musa eslide Yeshuagha buyrughanlirining hemmisi beja keltürülgüche, ehde sanduqini kütürgen kahinlar Iordan deryasining otturisida toxtap turdi. Xelq shu yerdin tézdin ötüwatatti. **11** Shundaq boldiki, barliq xelq tamamen ötüp bolghanda, Perwerdigarning [ehde] sanduqi bilen kahinlar xelqing aldidin ötti. **12** Rubenler bilen Gadlar we Manassehning yérim qebilisidikilermu Musaning ulargha buyrughinidek septe tüzüp Israilning aldida deryadin ötti. **13** Jemiy bolup qiriq mingche qorallan'ghan kishi Perwerdigarning aldidin ötüp, Yérixo tüzlengliklirige kélip, jeng qilishqa teyyar turdi. **14** U küni Perwerdigar Yeshuani pütkül Israilning neziride chong qildi; ular uning pütün ömrinde Musadin qorqqandek uningdinmu qorqti. **15** Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — **16** Höküm-guwahliq sanduqini kütürgen kahinlarga: — Iordan deryasidin chiqinglar, dep buyrughin, dédi. **17** Shunga Yeshua kahinlarga: — Iordan deryasidin chiqinglar, dep buyru. **18** Shundaq boldiki, Perwerdigarning ehde sanduqini kütürgen kahinlar Iordan deryasining otturisidin chiqip, putlirining tapini quruqluqni desshisi bilenla, Iordan deryasining süyi yene öz jayigha qaytip kélip, awalqidek ikki qirghiqichige téship éqishqa bashlidi. **19** Xelq bolsa birinchi ayning oninchi küni Iordan deryasidin ötüp, Yérixoning sherqining eng chet teripidiki Gilgalgha kélip chédirgah tikti. **20** Ular Iordan deryasidin alghach kelgen on ikki tashni bolsa, Yeshua ularni Gilgaldá tiklep qoydi; **21** andin Israillarga: — Kéyin baliliringlar öz atiliridin: — Bu tashlarning ehmiyiti néme, dep sorisa, **22** siler baliliringlarga mundaq uqturup qoyunglar: — «Israil ilgiri quruq yerni dessep Iordan deryasidin ötkenidi; **23** chünki Perwerdigar Xudayinglar biz Qizil Déngizdin ötküche aldimizda uning sulirini qurutup bergende, Perwerdigar Xudayinglar siler ötküche aldinglarda Iordan deryasining süyini qurutup berdi; **24** yer yüzidiki barliq eller Perwerdigarning qolining qanchilik küchlüklükini bilsun, shundaqla silerning Perwerdigar Xudayinglardin hemishe qorqushunglar üçhün U shundaq qildi» — dédi.

5 Shundaq boldiki, Iordan deryasining gherb teripidiki Amoriylarning hemme padishahliri bilen déngizning yénidiki Qanaaniylarning hemme padishahliri Perwerdigarning Israilar ötüp ketküche ularning aldidin Iordan sulirini qandaq qurutup berginini anglighanda, yürekli su bolup, Israilarning sewebidin ularning rohi chiqay dep qaldi. **2** U waqtta Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — Sen chaqmaq tashliridin pichaqlarni yasap, Israilarni ikkinchi qétim xetne qilghin, dédi. **3** Shuning

bilen Yeshua chaqmaq tashliridin pichaqlarni yasap, Israillarni «Xetnilik dönglükü»de xetne qildi. **4** Yeshuaning ularni xetne qilishining sewebi shu idiki, Misirdin chiqqan jengge yarighudek hemme erkekle Misirdin chiqqandin keyin chöllükning yolida ölüp tügigenidi. **5** Chünki Misirdin chiqqan barliq xelq xetne qilin'ghan bolsimu, lékin Misirdin chiqip chöllükning yolida yürgen waqitta Israil arisida tughulghanlarning hemmisi xetnisiz qalghanidi; **6** Chünki eslide Perwerdigarning awazigha qulaq salmighan, Misirdin chiqqan xelq ichidiki jengge yarighudek barliq erkekle ölüp tügüigiche Israillar qiriq yil chölede yürgenidi; Perwerdigar ulargha: — Silerni Men ata-bowiliringlarga bérishke qesem bilen wede qilghan zéminni, yeni süit bilen hesel aqidighan yurtni körgüchiler qilmaymen, dep qesem qilghanidi. **7** Lékin Perwerdigar ularning ornini basturghan ewladliri bolsa, yolda xetne qilinmighachqa, Yeshua özi ularni xetne qildi. **8** Barliq xelq xetne qilinip, saqayghuchilik chédirlirida, öz orunliridin chiqmay turdi. **9** U waqitta Perwerdigar Yeshuagha: — Bügün Men Misirning ar-nomusini üstünglardin yumilitiwettim, dédi. Shuning bilen u jaygha «Gilgal» dep nam qoyulup, taki bügün'giche shundaq atalmaqta. **10** Shuning bilen Israillar Gilgaldá chédír tikip turdi. Birinchi aynung on tötinchi küni axshimi Yérixo diyarining tüzlenglikliride «ötüp kétish héyti»ni ötküzdü. **11** «Ötüp kétish héyti»ning etisi ular shu yerning ashliq mehsulatliridin yédi, jumladin shu küni pétir nanlarni we qomachlarni yédi. **12** Ular shu zémanning ashliq mehsulatliridin yégendin keyin, etisi «manna»ning chüshüshi toxtidi. Shu waqittin tartip Israillargha héch manna bolmidu; shu yilda ular Qanaan zémнинining mehsulatliridin yédi. **13** Emma Yeshua Yérixogha yéqin kelgende, béshini kötürüp qariwidi, mana uning aldida sughurulghan qilichini tutup turghan bir adem turattí. Yeshua uning qeshigha béríp uningdin: — Sen biz tereptimu, yaki düshmenlirimiz tereptimu? — dep soridi. **14** U jawab béríp: — Yaq, undaq emes, belki Men Perwerdigarning qoshunlirining Serdari bolup keldim? — dédi. Yeshua yerge düm yiqilip sejde qilip uninggha: — Rebbimning quligha néme tapshuruqliri barkin? dep soridi. **15** Perwerdigarning qoshunining Serdari Yeshuagha: — Putungdiki keshingni salghin, chünki sen turghan yer muqeddes jaydur, déwidi, Yeshua shundaq qildi.

6 Yérixo sépilining qowuq-derwaziliri Israillarning sewebidin mehkem étilip, héchkim chiqalmaytti, héchkim kirelmeytti. **2** Perwerdigar Yeshuagha söz qilip: — Mana, Men Yérixo shehirini, padishahini hemde batur jengchilirini qolunggha tapshurdum. **3** Emdi siler, yeni barliq jengchiler sheherni bir qétim aylinip ménginglar; alte kün'giche her küni shundaq qilinglar. **4** Hemde yette kahin ehde sanduqining aldida qochqar münggüzidin ételgen yette burghini kötürüp mangsun; yettinchi küнге kelgende siler sheherni yette qétim aylinisiler; kahinlar burghilarni chalsun. **5** Shundaq boliduki, ular qochqar burghiliri bilen sozup bir awaz chiqarghinida, barliq kishiler burghining awazini anglap, qattiq tentene qilip towlisun; buning bilen sheherning sépilliri tégidin örülüp chüshidu, herbir adem aldigha qarap étilip kiridu, — dédi. **6** Shuning bilen Nunning oghli Yeshua kahinlarni chaqirip ulargha: — Siler ehde sanduqini kötürüp ménginglar; yette kahin Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yette qochqar burghisini kötürüp mangsun, dédi **7** U xelqge: — Chiqip sheherni aylininglar; qoralliq leshkerler Perwerdigarning ehde sanduqining aldida mangsun, dédi. **8** Yeshua buni xelqge buyrughandin keyin, Perwerdigarning aldida yette qochqar burghisini kötürgen yette kahin aldigha méngip burghilarni chaldi; Perwerdigarning ehde sanduqi bolsa ularning keynidin élip méngildi. **9** Qoralliq

leshkerler burgha chéliwatqan kahinlarning aldida mangdi; ehde sanduqining arqidin qoghdughuchi qoshun egiship mangdi. Kahinlar mangghach burgha chalatti. **10** Yeshua xelqge buyrup: — Men silerge: «Towlanglar» démigüiche ne towlimanglar, ne awazinglarni chiqarmanglar, ne aghzinglardin héchbir sözmu chiqmisun; lékin silerge «Towlanglar» dégen küni, shu chaghdá towanglar, — dégenidi. **11** Shu तरीqide ular Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp sheherni bir aylandi. Xalayıq chédirgahqa qaytip kélip, chédirgahda qondi. **12** Etisi Yeshua tang seherde qopti, kahinlarnu Perwerdigarning ehde sanduqini yene kötürdi; **13** Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yette qochqar burghisini kötürgen yette kahin aldigha méngip toxtimay chélip mangatti; [kahinlar] mangghach burgha chalganda, qoralliq leshkerler ularning aldida mangdi, arqidin qoghdughuchi qoshun egiship mangdi. **14** Ikkinchi künimu ular sheherning etrapini bir qétim aylinip, yene chédirgahqa yéyip keldi. Ular alte kün'giche shundaq qilip turdi. **15** Yettinchi küni ular tang seherde qopup, oxshash halette yette qétim sheherning etrapini aylandi; peqet shu künila ular sheherning etrapini yette qétim aylandi. **16** Yettinchi qétim aylinip bolup, kahinlar burgha chalganda Yeshua xelqge: — Emdi towanglar! Chünki Perwerdigar sheherni silerge tapshurup berdi! **17** Lékin sheher we uning ichidiki barliq nersiler Perwerdigargha mutleq atalghanliqi üçün [silerge] «haram»dur; peqet pahishe ayal Rahab bilen uning pütin öyidikilerla aman qalsun; chünki u biz ewetken elchilirimizni yoshurup qoyghanidi. **18** Lékin siler qandaqla bolmisun «haram» dep békitilgen nersilerdin özünglarni tartinglar; bolmisa, «haram» qilin'ghan nersilerdin élishinglar bilen özünglarni haram qilip, Israilning chédirgahinimu haram qilip uning üstige apet chüshürisiler. **19** Emma barliq altun-kümüsh, mis we tömürdin bolghan nersiler bolsa Perwerdigargha muqeddes qilinsun; ular Perwerdigarning xezinisige kirgüzilsun, — dédi. **20** Shuning bilen xelq towliship, kahinlar burgha chaldi. Shundaq boldiki, xelq burgha awazini anglighinida intayin qattiq towlisu, sépil tégidin örülüp chüshüti; xelq uning üstidin ötüp, herbiri öz aldigha atlinip kirip, sheherni ishghal qildi. **21** Ular er-ayal bolsun, qéri-yash bolsun, qoy-kala we éshekler bolsun sheher ichidiki hemmini qilichlap yoqatti. **22** Yeshua u zéminni charlap kelgen ikki ademege: — Siler u pahishe xotunning gyige kirip, uninggha bergen qesimlinglar boyiche uni we uninggha tewe bolghanlarning hemmisini élip chiqinglar, dédi. **23** Shuning bilen ikki charlighuchi yash yigit kirip, Rahabni ata-anisi bilen qérindashlirigha qoshup hemme nersiliri bilen élip chiqti; ular uning barliq uruq-tughanlirini élip kélip, ularni Israilning chédirgahining sirtigha orunlashturup qoydi. **24** Xalayıq sheherni we sheher ichidiki hemme nersilerni ot yéqip köydürüwetti. Peqet altun-kümüsh, mis we tömürdin bolghan qacha-qucha eswablarni yighip, Perwerdigarning öyining xezinisige ekirip qoydi. **25** Lékin Yeshua pahishe ayal Rahabni, ata-jemetidikilerni we uninggha tewe bolghanlirining hemmisini tirik saqlap qaldi; u bügün'giche Israil arisida turuwatidu; chünki u Yeshua Yérixoni charlashqa ewetken elchilerni yoshurup qoyghanidi. **26** U chaghdá Yeshua agah-bésharet béríp: — Bu Yérixo shehirini qaytidin yasashqa qopqan kishi Perwerdigarning aldida qarghish astida bolidu; u sheherning ulini salghanda tunji oghlidin ayrilidu, sheherning qowuqlirini orunlashturidighan chaghdá kichik oghlidinmu ayrilidu, — dédi. **27** Perwerdigar Yeshua bilen bille idi; uning nam-shöhriti pütükül zémín'gha keng tarqaldi.

7 Lékin Israil «haram» nersiler üstide itaetsizlik qildi; chünki Yehuda qebilisidin bolghan Zerahnning ewrisi, Zabdining

newrisi, Karmining oghli Aqan dégen kishi haram dep békitilgen nersilerdin alghanidi. Buning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilga qozghaldi. **2** Yeshua Yérixodin Beyt-Elning sherq teripidiki Beyt-Awenning yénida bolghan Ayi shehirige birnechke adem ewetip ulargha: — U yerge chiqip u zéminni charlap kélinglar, dep buyrudi. Shuning bilen u ademler chiqip Ayi zémimini charlap keldi. **3** Ular qaytip kélip, Yeshuagha: — Hemme xelqning u yerge bérishining hajiti yoq iken, ikki-üch mingche adem bolsila ayigha hujum qilib [uni igilyeleydu;] u yerge olturushluq kishiler az bolghachqa, pütkül xelqni aware qilib u yerge ewetmigin, — dédi. **4** Shuning bilen xelqtin üç mingche kishi u yerge chiqti; lékin bular Ayining ademliari aldidin qéchip kétishti. **5** Ayining ademliari ulardin ottuz altiche kishini urup öltürdi; qalghanlarni sépil qowuqining aldidin Shébarimghiche qoghlap bérup, u yerdiki dawanda ularni urup meghlup qildi. Andin xelqning yürüki su bolup, qattiq sarasimge chüshti. **6** Yeshua kiyimlirini yirtip, Israilning aqsqaalliri Perwerdigarning ehde sanduqining aldida yerge düm yiqilip, bashlirigha topilarni chéchip, u yerde kech kirgüche yétip qaldi. **7** Yeshua: — Ah, Reb Perwerdigar, sen bizni Amoriylarning qolgha tapshurup halak qilish üçün, bu xelqni némishqa Iordan deryasining bu teripige ötküzgensen? Biz Iordan deryasining u teripide turuwergen bolsaq boptiken! **8** Ey Rebbim! Israil öz dushmanlirining aldidin burulup qachqan yerde men némimu déyeylemen? **9** Qanaaniylar, shundaqla zéminda barliq turuwaqanlar buni anglisa bizni qapsiwélip yer yüzidin namimizni üzüp tashlaydu; shu chaghda Sen ulugh nam-shöhriting üçün némilerni qilisen?! — dédi. **10** Lékin Perwerdigar Yeshuagha jawab bérup mundaq dédi: — «Ornungdin qopi! Némishqa shundaq düm yatisen? **11** Israil gunah qildi! Ular yene Men ulargha tapilghan ehdemge xilapliq qilib, haram dep békitilgen nersilerdin élip, oghriliq qilib, aldanchiliq qilib hem haram békitilgenni öz mallirining arisigha tiqip qoydi. **12** Shunga Israillar dushmanlirining aldida tik turalmaydu; ular özlirini «haram» qilib békitip, mutleq yoqitilishqa yüzlen'gechke, dushmanlirining aldidin burulup arqisigha qachidu. Eger siler «haram» dep békitilgenni aranglardin tamamen yoq qilmisanglar, mundin kéyin men siler bilen bille bolmaymen. **13** Emdi sen turup xelqni pak-muqeddes qilib ulargha: — «Ete üçün özünglarni pak qilinglar; chünki Israilning Xudasi Perwerdigar shundaq deydu: — Ey Israil, sende «haram» dep békitilgen nerse bardur; bu haram nersini aranglardin yoq qilmighuchilik dushmanlirining aldida tik turalmaysiler. **14** Ete seherde siler qebile boyiche hazir qilinisiler; shundaq boliduki, Perwerdigar békitken qebile jemet-jemeti boyiche birdin-birdin aldigha kelsun; Perwerdigar békitken jemet aile-aile boyiche birdin-birdin hazir bolup aldigha kelsun; andin Perwerdigar békitken ailidiki erkeklar birdin-birdin aldigha kélip hazir bolsun. **15** Shundaq boliduki, haram dep békitilgen nersini öz yénida saqlighan kishi tépilghanda, Perwerdigarning ehdisige xilapliq qilghanliqi üçün hem shundaqla Israil ichide rezillik sadir qilghini üçün u we uninggha barliq tewe bolghanlar otta köydürülsun, — deydu», dep éytqin». **16** Yeshua etisi tang seherde turup Israilni aldigha yighip, qebile-qebilini hazir qiliwidi, Yehuda qebilisi békitildi; **17** u Yehudaning jemetlirini hazir qiliwidi, Zarhiylar jemeti békitildi. U Zarhiylar jemetini aile-aile boyiche aldigha keltürüwidi, Zabdi dégen kishi békitildi. **18** Zabdi öz ailisidiki erkeklerni birdin-birdin hazir qiliwidi, Yehuda qebilisidin Zerahnig ewladi, Zabdinig newrisi, Karmining oghli Aqan békitildi. **19** Shuning bilen Yeshua Aqan'gha: — Ey oghlum, Israilning Xudasi Perwerdigargha shan-sherepni qayturup bérup, [Uning hörmiti üçün] qilghanlirining

iqrar qilghin; mendin héchnémimi yoshurmay, qilghiningning hemmisini manga éytqin, dédi. **20** Aqan Yeshuagha jawab bérup: — Men derweqe Israilning Xudasi Perwerdigar aldida gunah qilib, mundaq-mundaq qildim: **21** men oljining arisidin Shinarda chiqqan chirayliq bir ton'gha, ikki yüz shekel kümüş, ellik shekel éghirliqtiki altun taxtigha közüm qizirip ularni éliwaldim. Mana, bu nersilerni chédirimning otturisidiki yerge kömüp qoydum, kümüş ularning astida, — dédi. **22** Shularni déwidi, Yeshua elchilerni ewetti, ular chédirgha yügürüp bardu we mana, nersiler derweqe chédirda yoshuruqluq bolup, kümüş bularning astida idi. **23** Ular bu nersilerni chédirdin élip chiqip Yeshuagha, shundaqla barliq Israillarning qéshigha keltürüp, Perwerdigarning aldigha qoydi. **24** Andin Yeshua bilen pütkül Israil jamaiti qopup Zerahnig oghli Aqanni, kümüş, ton we altun taxa bilen qoshup, uning oghulliri bilen qizlirini, uyiliri bilen éshekliri, qoyliri, chédiri bilen barliq teweliklirini élip Aqor jilghisigha keltürdi. **25** Yeshua Aqan'gha: — Sen béshimizgha qanchilik apét keltürding! Mana, bugün Perwerdigar séning üstüingge apét keltüridu, — dédi. Andin pütkül Israil jamaiti uni chalma-késeq qilib öltürdi. Ular ailisidikilernimu chalma-késeq qilib öltürgendin kéyin, hemmini otta köydürüwetti. **26** Andin xalayiq bir chong döwe tashni uning üstige dówilep qoydi. Bügün'ge qeder u u yerde turmaqta. Buning bilen Perwerdigarning ghezipi yandi. Shuning bilen shu yerge «Apét jilghisi» [«(Aqor jilghisi)»] dep nam qoyuldu we bu kün'giche shundaq atalmaqta.

8 Perwerdigar Yeshuagha: — Sen héch qorqma, hem hoduqmighin. Turup, barliq jengchilerni özüng bilen élip, Ayi shehirige chiqqin. Mana, Men Ayining padishahi, xelqi, shehiri we zémimini qoshup séning qolunggha tapshurdum. **2** Sen Yérixo bilen uning padishahigha qandaq qilghan bolsang Ayi shehiri bilen uning padishahighimu shundaq qilisen. Peqet siler bu qétim sheherdin olja we charpaylarni alsanglar bolidu. Emdi sen sheherning keyni teripige hujum qilishqa pistirma qoyghin, — dédi. **3** Shuning bilen, Yeshua bilen hemme jengchiler qozghilip, ayigha hujum qilishqa chiqti. Yeshua ottuz ming batur jengchini ilghap kéchide ularni mangurdurdi **4** we ulargha mundaq tapilidi: — «Siler agah bolup, sheherdin bek néri ketmey sheherning keynide mökünüp turup, hemminglar böktürme hujumgha teyyar turunglar. **5** Men özüm bilen qalghan hemme kishilerni élip sheherge yéqin barimen; shundaq boliduki, ular baldurqidek aldimizgha chiqip hujum qilghanda, biz ularning aldidin qachimiz; **6** ular jezmen bizning keynimizdin qoghlaydu; ular: «Israillar baldurqidek aldimizdin qéchip ketti» dep oylaydu, biz ularni azdurup sheherdin yiraq élip chiqimiz. Shuning üçün biz ularning aldidin qachimiz. **7** U waqitta siler böktürmidin qopup chiqip, sheherni ishghal qilinglar; chünki Perwerdigar Xudayinglar bu sheherni silerning qolunglarga tapshuridu. **8** Sheherni ishghal qilghandin kéyin Perwerdigarning tapilighini boyiche u sheherni ot yéqip köydürüwétinglar. Mana, men silerge emr berdim». **9** Yeshua ularni yolgha saldi, ular bérup Beyt-El bilen Ayining otturida, Ayining gherb teripide böktürme sélip marap olturdi. Yeshua bolsa u kéchisi xelqning arisida qondi. **10** Etisi seher Yeshua qopup, xelqni yighip tekshürdi; andin u Israilning aqsqaalliri bilen bille xelqning aldida Ayigha qarshi mangdi. **11** Uning bilge bolghan hemme jengchilermu uning bilen chiqip, sheherning aldigha yéqin jérip, Ayining shimal teripide chédir tikti. Ular chüshken jay bilen Ayining otturida bir jilgha bar idi. **12** Yeshua besh mingche ademni tallap élip bérup, Beyt-El bilen Ayining otturida, sheherning gherb teripide böktürme turghuzghani. **13** Shundaq qilib,

barliq xelq, yeni sheherning shimal teripidiki bargahntiki qoshun bilan gherb teripidiki pistirma qoshun orunlashturup bōlindi. Shu kēchisi Yeshua ōzi jilghining otturisigha chūshti. **14** Ayining padishahi shu ehwalni kōrdi we sheherdikiler aldिरap seher qopushti; padishah bilan barliq xelqi Israil bilen soqushush ūchūn belgilen'gen waqitta Arabah tūzenglikke chiqti. Lēkin padishahning sheherning keynidiki pistirma qoshundin xewiri yoq idi. **15** Yeshua bilan barliq Israil bolsa ōzlrini ulardin yēngilgen'ge sēlip, chōl terepke qachtı. **16** Sheherde bar xelqning hemmisi ularni qoghlashqqa chaqırıdı; ular kēlip Yeshuani qoghlighanda, ular azdurulup sheherdin yiraq qilindi. **17** Ayi bilen Beyt-Elning ichide Israilni qoghlashqqa chiqmighan hēchbir er kishi qalmıdı; ular sheherni ochuq qoyup, hemmisi Israilni qoghlap chiqip ketti. **18** U waqıtta Perwerdigar Yeshuagha: — Qolungdiki neyzini ayıgha qarıtıp uzatqın; chūnki Men uni sēning qolunggha tapshurdım, — dēwıdı, Yeshua qolidiki neyzini sheherge qarıtıp uzatti. **19** U qolidiki neyzini uzatqan haman pistirmida yatqanlar jayidin tēzla chiqıp, yūgürginiche sheherge étılip kirip, uni ishghal qılıp shuan ot yēqıp kōydürüwetti. **20** Ayining ademliri burulup qariwıdı, mana sheherdin asman-pelek örlewatqan tütünni kōrdı, ya u yaqqa ya u yaqqa qachaylı dēse, hēch hali qalmighanıdı; chōl terepke qachqan Israıllar burulup ōzlrini qoghlap kēliwatqanlargha hujum qıldı. **21** Yeshua bilan barliq Israil pistirma qoshunning sheherni élip bolghanlıqını, shundaqla sheherdin tütünning örlep chiqqınıni kōrüp, yēnip kēlip, Ayining ademlirini öltürgili turdı. **22** Shuning bilen bir waqıtta sheherni alghanlarmu sheherdin chiqıp ulargha hujum qıldı. Shuning bilen ular Israıllarning otturisida, beziliri bu tereptin, beziliri u tereptin qapsılıp qaldı. Israıllar ularning hēchbirini qoymay, hemmisi öltürüwetti. **23** Ular Ayining padishahını tirik tutup, Yeshuaning aldigha élip bardı. **24** Israil dalada uchrighan barliq ayılıqlarını, yeni ōzlrini chōlgiche qoghlap kelgenlerni qirıp yoqatqandin kēyin (ularning hemmisi qilichlinip yoqıtılghanıdı), barliq Israil Ayıgha yēnip kēlip, u yerdiklerni qilichlap öltürdı. **25** Shundaq boldıki, shu künide öltürülgen er-ayallar, yeni ayılıqlarning hemmisi on ikki ming adem idi. **26** Chūnki Yeshua Ayıda turuwatqan hemme adem yoqıtılmıghuche qolidiki uzutup turghan neyzisini yıghmighanıdı. **27** Halbuki, Perwerdigarning Yeshuagha buyrugħan sözi boyiche Israıllar sheherdiki charpay bilen oljını özliri üçhün aldı. **28** Andin Yeshua Ayi shehirini kōydürüp, uni ebedgiche Xarabilik dōwisige aylanduruwetti; taki bügün'giche u shundaq turmaqta. **29** Ayining padishahını bolsa, u bir derexqē asturup, u yerde kechkiche turghuzdı. Kün patqanda Yeshua emr qiliwıdı, kishiler uning ölükini derextin chūshürüp, uni sheherning qowuqıning aldigha tashlap, üstige chong bir dōwe tashını dōwiliwetti; bu tash dōwisi bügün'giche turmaqta. **30** Andin Yeshua Ébal téghida Israılnıng Xudasi Perwerdigargha qurban'gah yasıdı. **31** Perwerdigarning quli Musaning Israılgħa buyrugħını boyiche, Musagħa nazıl qılın'ghan qanun kitabıda pütülgendeq, qurban'gah hēchbir tōmür eswab tegküzülmıgen pütün tashlardın yasılghanıdı. Uning üstide xelq Perwerdigargħa atap kōydürme qurbanlıqlar we inaqlıq qurbanlıqlırı sunup turdı. **32** Shu yerde Yeshua uning tashlırınıng üstige pütkül Israılnıng aldıda Musa pütken qanunni kōchürüp pütüp qoydı. **33** Andin pütkül Israil xelqi, ularning aqsaqallırı, emeldarlırı bilen hakimlırı, meyli musapırlar bolsun yaki ularning arıside tughulghanlar bolsun, hemmisi Perwerdigarning ehde sanduqınıng ikki terıpide, ehde sanduqını kōtürgen kahınlar bolghan Lawıylarning aldıda öre turdı; Perwerdigarning quli Musaning deslepte buyrugħını boyiche, Israıllarning bext-berikıtını tıleshke xelqning yérımı

Gerizim téghi aldıda, yene bir yérımı Ébal téghi aldıda turdı. **34** Andin Yeshua qanun kitabıda pütülgenniing hemmısige muwapıq qanundiki hemme sözlerni, jümlidin bext-beriket sözliri we lenet sözlirini oqup berdı. **35** Yeshua bularını pütkül Israil jamaıtige, jümlidin ayallar, balılar we ularning arıside turuwatqan musapırlargħa oqup berdı; Musaning barliq buyrugħanlırından hēchbir sözni qaldurdı.

9 Emdi shundaq boldıki, İordan deryasınıng gherb terıpıdiki, yeni taghlıq rayondiki, Shefelah oymanlıqıdiki, Ulugh Déngiz boyıdiki, Liwanıng udulıghiche sozulghan barliq yurtlardiki padishahlar we shuningdek Hıttıylar, Amoriylar, Qanaaniylar, Perizziylar, Hiwiylar, Yebusiylarning padishahlırı bu ishtin xewer tapqanda, **2** hemmisi bir bolup Yeshua bilen Israılgħa qarshı jeng qilghili ittıpaqlashtı. **3** Emma Gibéon ahalılrı Yeshuaning Yérixo bilen Ayıgha néme qilghınıni anglıghanda, **4** ular hiyle-mikir ishıltıp, ōzlrini [uzun] seperde bolghandek kōrsitıp, ésheklerge kona tagħar-xurjun bilen kona, yirtıq-yamaq sharab tulumlirini artıp, **5** putlırigha yamaq chūshken kona keshlerni kiyıp, kona jul-jul éginlerni üstige orıghan idi; ular seperge alghan nanlarning hemmisi paxtilishıp qurup ketkenıdı. **6** Ular Gilgal chédırgahıgha bérıp Yeshuaning qéshıgha kirip uning bilen Israıllargħa: — Biz yiraq yurttıñ kelduq; biz bilen ehde tüzenglar, dēdı. **7** Lēkin Israıllar Hiwiylargħa jawab bérıp: — Siler bizning arımızda turuwatqan mushu yerlikler bolushunglar mumkin; undaqta biz siler bilen qandaqmu ehde tüzimiz? — dēdı. **8** Ular Yeshuagħa: — Biz sēning qullırlıngız, dēdı. Yeshua uların: — Siler kim, qeyerdin keldinglar? — dep sorıdı. **9** Ular unınggha jawab bérıp: — Sēning qullırlıng bolsa Perwerdigar Xudayingning namını anglıghanlıqı üçhün nahayıtı yiraq yurttıñ keldı. Chūnki biz Uning nam-shōhritını we Uning Misırda qilghan hemme ishılrını, **10** shundaqla Uning İordanning u terıpıdiki Amoriylarning ikki padishahı, yeni Heshbonning padishahı Sihon bilen Ashtarotta turuqluq Bashanning padishahı Ogqa néme qilghınıni anglıduq. **11** Shunga aqsaqallırımız bilen yurtta turghuchi hemme xelq bizge söz qılıp: — Qolunglargha seperge lazımlıq ozuq-tülüük élip, bérıp Israıllar bilen kōrışhüp ulargħa: «Biz silerning qulluqçılarda bolimiz; shunga biz bilen ehde tüzünglar», denglar, dep bizni ewetti. **12** Silerning qéshinglargha qarap yolgha chıqqan künide biz sepirimiz üçhün öyimizdin alghan nan issiq idi, mana hazır u qurup, paxtilishıp kētıptı. **13** Bu sharab tulumlırı bolsa sharab qachılighanda yēngi idi, mana emdi yirtılıp kētıptı. Biz kiyeen bu kiyimler we keshler seperning intayın unzulıqıdin konırıp ketti, — dēdı. **14** Shuning bilen Israıllar ularning ozuq-tülüükidin azraq aldı, lēkin Perwerdigardin yol sorımdı. **15** Shundaq qılıp, Yeshua ular bilen sülli tüzüp, ularını tirik qoyushqa ular bilen ehd baghlıdı; jamaet emirlirimu ulargħa qesem qılıp berdı. **16** Ular ehde baghlıship üç kündin kēyin, bu xelqning ōzlırige qoshna ikenlikini, ōzlırining arıside olturushluq ikenlikı ulargħa melum boldı. **17** Israıllar sepirini dawamlashturup üçinchi künü ularning sheherlırige yétip keldı; ularning sheherlırı Gibéon, Kefirah, Beerot bilen Kiriát-yéarım idi. **18** Jamaetning emirliri ilğiri Israılnıng Xudasi Perwerdigarning nami bilen ulargħa qesem qilghan bolghachqa, Israıllar ulargħa hujum qılmıdı. Buning bilen pütkül jamaet emirler üstidin ghotuldashqılı turdı. **19** Lēkin emirlerning hemmisi pütkül jamaetke: — Biz ulargħa Israılnıng Xudasi Perwerdigarning [nami] bilen qesem qılıp bergechke, ulargħa qol tegküzelmeymiz. **20** Biz ulargħa qilghan qesemimiz tüpeylidin, üstimizge ghezep chūshmeslikı üçhün ularını tirik qaldurushmız kérék; ulargħa shundaq qılmasaq bolmaydu, dēdı. **21** Andin emirler jamaetke yene: — Ularını tirik

qoyunglar; halbuki, ular pütkül jamaet üçün otun yarghuchi we su toshughuchilar bolidu, dédi. Bu ish emirler jamaetke dégendek boldi. **22** U waqitta Yeshua ularni chaqirip ulargha: — Siler arimizdiki yerlikler turup, némishqa biz yiraqtin kelduq, dep bizni aldinglar? **23** Buning üçün siler emdi lenetke qélip, aralarda Xudayingning öyi üçün otun yaridighan we su toshuydighan qul bolushtin birer ademmu mustesna bolmaydu, — dédi. **24** Shuning bilen ular Yeshuagha jawab bérip: — Perwerdigar Xudayingning Öz quli bolghan Musagha emr qilip, barliq zéminni sileringe bérishe, shundaqla zéminda turuwatqanlarning hemmisini aldinglardin yoqitishqa wede qilghanliqi qulliring bolghan péqirlargha éniq melum qilindi; shunga biz silerning tüpeynglardin jénimizdin jezmen ayrilip qalimiz dep wehimige chüshüp, bu ishni qilip salduq. **25** Emdi biz qolunggha chüshütuq; neziringge néme yaxshi we durus körünse shuni qilghin, — dédi. **26** Yeshua ene shundaq qilish bilen ularni Israilning qolidin qutquzdi; Israillar ularni öltürmedi. **27** Lékin shu küni Yeshua Perwerdigar tallaydighan jayda jamaet üçün we Perwerdigarning qurban'gahi üçün ularni otun yarghuchilar we su toshughuchilar dep békitti. Ular bügün'ge qeder shundaq qilip kelmekte.

10 Shundaq boldiki, Yérusalémning padishahi Adoni-zedek Yeshuaning Ayi shehirini ishghal qilip, uni mutleq yoqatqanliqini, Yérixo bilen uning padishahigha qilghinidek, Ayi bilen uning padishahighimu shundaq qilghinini, Gibéonda olturghuchilarning Israil bilen sülh tüzüp, ularning arisida turuwatqanliqini anglap, **2** u we xelqi qattiq qorqti; chunki Gibéon bolsa Ayidin chong sheher bolup, paytext sheherliridek idi; uning hemme ademliri tolimu batur palwanlar idi. **3** Shuning bilen Yérusalémning padishahi Adoni-zedek Hébronning padishahi Hoham, Yarmutning padishahi Piram, Laqishning padishahi Yafiya we Eglonning padishahi Debirge xewer ewetip: — **4** Méning yéningmga kélip Gibéonlargha hujum qilishimiz üçün manga medet béringlar; chunki ular bolsa Yeshua we Israillar bilen sülh tüzüwaldu, — dédi. **5** Shundaq qilip Amoriylarning besh padishahi, yeni Yérusalémning padishahi, Hébronning padishahi, Yarmutning padishahi, Laqishning padishahi we Eglonning padishahi — ular özliri barliq qoshunliri bilen bille chiqip, Gibéonning udulida bargah tikip, uninggha hujum qildi. **6** Buning bilen Gibéonliqlar Gilgaldiki chédirgahqa, Yeshuaning qéshigha adem ewetip: — Sen öz qulliringni tashliwetmey, derhal qéshimizgha kélip medet bérip, bizni qutquzghin; chunki taghliq rayonda olturushluq Amoriylarning barliq padishahliri birlisip bizge hujum qildi, — dédi. **7** Buni anglap Yeshua barliq jengchilerni, jümlidin hemme batur palwanlarni élip Gilgaldin yolgha chiqti. **8** Perwerdigar Yeshuagha: — Ulardin qorqmighin; chunki Men ularni séning qolunggha tapshurdum, ularning héchbiri aldingda put tirep turalmaydu, — dédi. **9** Yeshua Gilgaldin chiqip pütün kéche méngip ularning üstige tuyuqsiz chüshüti. **10** Perwerdigar ularni Israilning aldida tiripiren qildi, Yeshua ularni Gibéonda qattiq meglup qilip qirip, Beyt-Horon'gha chiqidighan dawan yolida qoghlap, Azikah bilen Makkedahqiche sürüp-toqay qildi. **11** Ular Israildin qéchip, Beyt-Horonning dawanidin chüshüwatqanda, Perwerdigar taki ular Azikahqa yetküche asmandin ularning üstige chong-chong möldür-tashlarni yaghdurdi. Ular öldi; mushu möldürler bilen öltürilgenler Israillar qilichlap öltürgenlerdin köp idi. **12** Andin Yeshua Perwerdigargha söz qildi, — yeni Perwerdigar Amoriylarni Israilning aldigha tapshurghan künde u Israilning köz aldida Perwerdigargha mundaq dédi: — «Ey quyash, Gibéon üstide

toxtap tur! Ey ay, Ayjalon jilghisi üstide toxtap tur!» **13** Shuni déwidi, xelq düshmenlerdin intiqam élip bolghuchilik quyash mangmay toxtap turdi, aymu toxtap turdi. Bu weqe Yasharning kitabida pütülgén emesmidi? Quyash texminen pütün bir kün asmanning otturisida toxtap olturushqa aldirimdi. **14** Perwerdigar bir insanning nidasigha qulaq salghan shundaq bir kün ilgiri bolup baqmighan we kéyinmu bolup baqmidi; chunki Perwerdigar Israil üçün jeng qildi. **15** Andin Yeshua bilen pütkül Israil Gilgaldiki chédirgahqa yéniq keldi. **16** Emma u besh padishah bolsa qéchip Makkedahniki ghargha yoshuruniwaldu. **17** Shuning bilen birsi Yeshuagha melum qilur: — U besh padishah tépildi; ular Makkedahniki ghargha yoshuruniwaptu, dédi. **18** Yeshua: — Undaq bolsa gharning aghzigha chong-chong tashlarni yumilitip qoyunglar, andin uning aldida ademlerni közetke qoyunglar. **19** Lékin siler toxtap qalmay düshmenliringlarni qoghlap keynide qalghanlarni qiringlar; ularni öz sheherlirige kirgüzmenglar, chunki Perwerdigar Xudayinglar ularni qolunglarga tapshurup berdi, — dédi. **20** Andin shundaq boldiki, Yeshua bilen Israillar bularni qirip qattiq meglup qilip yoqatti; lékin qéchip qutulghan bir qalduq mustehkem sheherlirige kiriwaldi. **21** Andin barliq xelq Makkedahniki chédirgahqa, Yeshuaning qéshigha tinch-salamet yéniq keldi. Héchkim Israillargha qarshi éghiz échishqa jür'et qilalmidi. **22** Yeshua: — Gharning aghzini échip, u besh padishahni ghardin chiqirip méning qéshigha élip kélinglar, — dédi. **23** Ular shundaq qilip besh padishahni, yeni Yérusalémning padishahi, Hébronning padishahi, Yarmutning padishahi, Laqishning padishahi we Eglonning padishahini ghardin chiqirip uning qéshigha élip keldi. **24** U padishahlar Yeshuaning qéshigha keltürilgende, Yeshua Israilning hemme ademlirini chaqirip, özi bilen jengge chiqqan leshker serdarlirigha: — Kélip putliringlarni bu padishahlarning gedinige qoyunglar, — dédi. Shundaq déwidi, ular kélip putlirini ularning gedenlirige qoydi. **25** Andin Yeshua ulargha: — Qorqmanglar we héch hoduqmanglar, qeyser we gheyretlik bolunglar; chunki Perwerdigar siler hujum qilghan barliq düshmenliringlarga shundaq ishni qilidu, — dédi. **26** Andin Yeshua padishahlarni qilichlap öltürüp, jesetlirini besh derexke ésip qoydi; ular derexlerning üstide kechlike ésiqliq turdi. **27** Kün patqanda Yeshuaning buyruqi bilen kishiler öliklerni derexlerdin chüshürüp, ular ilgiri yoshurun'ghan ghargha tashlap, gharning aghzigha chong-chong tashlarni qoyup qoydi. Bu tashlar taki бүкүн'ge qeder shu yerde turmaqta. **28** U küni Yeshua Makkedahni ishghal qilip, uning padishahi bilen shehiridiki hemme xelqning birinimu qoymay qilichlap mutleq yoqatti; u Yérixoning padishahigha qilghinidek Makkedahning padishahighimu shundaq qildi. **29** Andin Yeshua bilen barliq Israillar Makkedahnin chiqip, Libnahqa bérip Libnah shehirige hujum qildi. **30** Perwerdigar unimu padishahi bilen qoshup Israilning qoligha tapshurup berdi; Yeshua uni qilich bilen urup, shehiridiki hemme xelqning birinimu qoymay qilichlap öltürdi; u Yérixoning padishahigha qilghinidek uning padishahighimu shundaq qildi. **31** Andin Yeshua bilen barliq Israil Libnahdin chiqip, Laqishqa bérip, uni qamal qilip uninggha hujum qildi. **32** Perwerdigar Laqishni Israilning qoligha tapshurdi; ular ikkinchi künla uni qilich bilen élip, del Libnahqa qilghinidek, shehiridiki xelqning birinimu qoymay qilichlap öltürdi. **33** U waqitta Gezerning padishahi Horam Laqish shehirige medet bérish üçün chiqip keldi; lékin Yeshua uni barliq ademliri bilen qoshup urup, ulardin héchkimni tirik qoymay öltürdi. **34** Andin Yeshua bilen barliq Israil Laqishtin chiqip, Eglon'gha bérip uni qamal qilip, u sheherge hujum qildi. **35** Ular shu küni sheherni élip, uningdiki ademlerni qilichlidi; shu küni

Yeshua sheherdiki barliq kishilerni teltöküs yoqatti; u del Laqishqa qilghinidek, ularghimu shundaq qildi. **36** Andin Yeshua bilen Israilning hemmisi Eglondin chiqip Hébron'gha bérp, u sheherge hujum qildi. **37** Ular uni élip, del Eglonda qilghandek uning padishahini qilichlap, uninggha qarashliq hemme yéza-kentlirini élip, ularning ichide olturushluq hemme ademning héchbirini qoymay qilichlap yoqatti. Yeshua sheherni we ichidiki barliq ademlerni mutleq yoqatti. **38** Andin Yeshua bilen barliq Israillar Debirge bérp, u sheherge hujum qildi. **39** U sheherni élip we uninggha qarashliq hemme yéza-kentlirini qilich bilen urup, padishahini tutup, bulardiki barliq ademlerning héchbirini qoymay teltöküs yoqatti. Yeshua Hébron'gha qilghinidek, Libnahqa we uning padishahigha qilghinidek, Debir bilen uning padishahighimu shundaq qildi. **40** Bu teriqide Yeshua shu pütün yurtini, yeni taghliq rayonni, jenubiy Negew yurtini, Shefelah oymanliqini, dawandiki yurtlarni hujum qilip élip, hemme yurtini ishghal qilip barliq padishahliri bilen meghlup qildi. Israilning Xudasi Perwerdigar buyrughinidek, u héchkimni qoymay, belki nepesi barlarning hemmisini mutleq yoqatti. **41** Yeshua Qadesh-Barnéadin tartip Gazaghiche bolghan yurtlarni, shuningdek Goshening pütükül yurtini taki Gibéon'ghichimu hujum bilen aldı. **42** Bu qétimqi urushta Yeshua bu padishahlarni meghlup qilip, ularning zéminini igilidi. Chünki Israilning Xudasi Perwerdigar Israil terepte turup jeng qildi. **43** Andin Yeshua bilen barliq Israil Gilgaldiki chédirgahqa yénip keldi.

11 Emma Hazorning padishahi Yabin bularni anglap Madonning padishahi Yobab bilen Shimronning padishahi we Aqsafning padishahigha adem ewetti, 2 shundaqla shimaldiki taghliq rayondiki padishahlargha, Kinnerotning jenubidiki tüzlemlig, oymanliq we gherbtiki Dor égzilikidiki hemme padishahlargha elchi ewetti; **3** U yene sherq bilen gherb tereptiki Qanaaniylar, Amoriylar, Hittiylar, Perizziylar bilen taghliq rayondiki Yebusiylar we Hermon téghining étikidiki Mizpah yurtida turuwatqan Hiwiylarni chaqirdi. **4** Ular, yeni padishahliri we barliq qoshunliri chiqti; ularning sani déngiz sahilidiki qumdek köp idi, ularning nurghun at we jeng harwiliri bar idi. **5** Bu hemme padishahlar bir bolup yighilip, Israil bilen jeng qilish üçün Merom sulirining boyda chédirlarni tikti. **6** Lékin Perwerdigar Yeshuagha: — Sen ulardin héch qorqmighin; chünki Men ete mushu waqitlarda ularning hemmisini Israilning alida halaketke tapshurimen. Sen ularning atlrining peylirini késip, harwilirini otta köydürüwétisen, — dédi. **7** Buni anglap Yeshua bilen uning hemme jengchiliri Merom sulirining yénigha bérp, ularning üstige tuyuqsiz chüshüp hujum qildi. **8** Perwerdigar ularni Israilning qoligha tapshurdi; ularni urup Chong Zidon we Misrefot-Mayimghiche, shundaqla sherq tereptiki Mizpah wadisighiche sürip bérp, ulardin héchbirini qoymay qilichlap öltürdi. **9** Yeshua Perwerdigarning özige buyrughinidek qilip, ularning atlrining peylirini késip, harwilirini otta köydürüwetti. **10** Shu chaghda Yeshua qaytip bérp, Hazorni ishghal qilip, uning padishahini qilichlap öltürdi. Hazor bolsa shu dewrlerde ashu barliq ellerning béshi idi. **11** [Israillar] sheher ichide olturushluq hemmisini qilichlap öltürüp, héch nepes igisini qoymay hemmisini üzüil-késil yoqatti; Hazorni Yeshua otta köydürüwetti, **12** Shu padishahlarning barliq payxet sheherlirini élip, ularning padishahlirini meghlup qildi; Perwerdigarning quli bolghan Musa buyrughinidek, u ularni qilichlap üzüil-késil yoqatti. **13** Lékin égzilikke sélin'ghan sheherlerni bolsa, Israil köydürmedi; Yeshua ulardin peqet Hazornila köydürüwetti. **14** Israillar bu sheherlerdiki gheniyetlerni we charpaylarni özlirige olja qilip aldı, lékin

ichidiki hemme ademlerni qilichlap yoqatti; ular birmu nepes igisini tirik qoymidi. **15** Perwerdigar Öz quli bolghan Musagha néme buyrughan bolsa, Musamu Yeshuagha shuni buyrughanidi we Yeshuamu shundaq qildi. U Perwerdigarning Musagha buyrughinidin héchnémuni qaldurmay hemmini shu boyiche ada qildi. **16** Shu teriqide Yeshua shu zéminning hemmisini, yeni taghliq rayondiki zéminlarni, barliq jenubiy Negew zéminini, barliq Goshen zéminini, oymanliqtiki zéminlarni, tüzlemliktiki zéminlarni we Israilning taghliq rayonlirini we Shefelah oymanliqini, **17** Séir dawinighiche sozulghan Halak téghidin taki Hermon téghining étikidiki Liwan jilghisigha jaylashqan Baal-Gadqiche bolghan zéminni igilidi; u ularning hemme padishahlirini tutup ularni ölümgé mehkum qildi. **18** Shu teriqide Yeshua bu hemme padishahlar bilen uzun waqit jeng qildi. **19** Gibéonda olturashqan Hiwiylardin bashqa, héchbir sheher Israil bilen sulü tüzimidi. Israil ularning hemmisini jeng arqiliqla aldı. **20** Chünki ularning könglining qattiq qilinishi, Israil bilen jeng qilish niyitide bolushi Perwerdigardin idi; buning meqsiti, ularning üzüil-késil yoqitilishi; yeni, ulargha héch rehim qilinmay, eksiche Perwerdigar Musagha buyrughinidek ularning yoqitilishi üçün idi. **21** U waqitta Yeshua kélip Anakiylargha hujum qilip ularni taghliq rayondin, Hébrondin, Debirdin, Anabdin, Yehudaning hemme taghliq rayoni bilen Israilning hemme taghliq rayonidin yoqatti; Yeshua ularni sheherliri bilen qoshup üzüil-késil yoqatti. **22** Shuning bilen Israilarning zéminida Anakiylardin héchbirimu qaldurulmide; peqet Gaza, Gat we Ashdotda birnechchisila qaldı. **23** Shu teriqide Yeshua Perwerdigar Musagha wede qilghandek pütükül zéminni aldı; Yeshua uni Israilgha ularning qoshun-qebilisi boyiche miras qilip teqsim qildi. Andin zémin jengdin aram taptı.

12 Israil Jordan deryasining u teripide, yeni kün chiqish teripide [ikki] padishahni öltürdi. Ular ularning zéminini, yeni Arnon deryasidin tartip Hermon taghliqigha tutashqan zémin bilen sherq tereptiki barliq Arabah tüzlemligini igilidi. Shu [ikki] padishahlar bolsa: — **2** [birsı] Heshbonda turushluq Amoriylarning padishahi Sihon; u Aroer (Aroer Arnon deryasining boyida) we Arnon jilghisidiki sheherdin tartip, Giléadning yérimini öz ichige alghan Yabkok deryasighiche (bu Ammoniylarning chégrisi idi) bolghan yerlerde seltenet qilatti; **3** u seltenet qilghan zémin yene sherq tereptiki Kinnerot déngizidin tartip Arabah déngizighiche, yeni Shor déngizighiche sozulghan Arabah tüzlemligini, shundaqla sherq tereptiki Beyt-Yeshimotqa baridighan yolni we jenub teripide Pisgah téghining dawanlirining chétigiche sozulghan zéminni öz ichige alatti. **4** Uningdin bashqa Israil Bashan padishahi Ogning zéminini aldı; u Refayiylar [déyilidighan gigantlarning] qalduqidin biri idi (ular Ashtarot we Edreye turatti). **5** U Hermon téghidiki yurtlarga, Salkah we pütükül Bashan zéminigha, yeni Geshuriylar bilen Maakatiylarning chégrisighiche, shuningdek Giléadning yérimigha, taki Heshbonning padishahi Sihonning chégrisighiche seltenet qilatti. **6** Perwerdigarning quli bolghan Musa bilen Israillar bulargha hujum qilip meghlup qilghanidi we Perwerdigarning quli Musa shu zéminni Rubenlerge, Gadlarga we Manassehning yérim qebilisige miras qilip bergenidi. **7** Töwendikiler Yeshua bilen Israillar Jordan deryasining gherb teripide hujum qilip meghlup qilghan padishahlardur; ularning zéminliri Liwan jilghisidiki Baal-Gadtin tartip, Séirning dawanlirining yénidiki Halak téghighiche bolghan zéminlardin ibaret idi. Yeshua bu zéminlarni Israilning qoshun-qebililiri boyiche ulargha miras qilip berdi, **8** jümlidin taghliq yurtini, Shefelah oymanliqini, Arabah tüzlemligini, égzilikteki

dawanlarni, chöllükni we jenubtiki Negew zéminini, hittiylar, Amoriylar, Qanaaniylar, Perizziylar, Hiwiylar we Yebusiylarning zéminlirini bölüp berdi: — **9** Ularning padishahlirining biri Yérixoning padishahi, biri Beyt-Elning yénidiki Ayining padishahi, **10** biri Yérusalémning padishahi, biri Hébronning padishahi, **11** biri Yarmutning padishahi, biri Laqishning padishahi, **12** biri Eglonning padishahi, biri Gezerning padishahi, **13** biri Debirning padishahi, biri Gederning padishahi, **14** biri Xormahning padishahi, biri Aradning padishahi, **15** biri Libnahning padishahi, biri Adullarning padishahi, **16** biri Makkedahning padishahi, biri Beyt-Elning padishahi, **17** biri Tappuahning padishahi, biri Heferning padishahi, **18** biri Afekning padishahi, biri Lasharonning padishahi, **19** biri Madonning padishahi, biri Hazorning padishahi, **20** biri Shimron-Meronning padishahi, biri Aqsafning padishahi, **21** biri Taanaqning padishahi, biri Megiddoning padishahi, **22** biri Kedeshning padishahi, biri Karmelning yénidiki Yoknéamning padishahi, **23** biri Dor égzilikidiki Dorning padishahi, biri Goyimning padishahi, **24** biri Tirzahning padishahi bolup, jemiý ottuz bir padishah idi.

13 Emma Yeshua yashinip, yéshi xéli bir yerge bérip qalghanidi. Perwerdigar uninggha mundaq dédi: — «Sen emdi qérip qalding, yéshingmu chongiyip qaldi, lékin yene igilinishi kérek bolghan nurghun zémin bar. **2** Bu zéminlar bolsa munular: — Filistiylarning we Geshuriylarning barliq yurtliri, **3** yeni Misirning sherq teripidiki Shihor deryasidin tartip, shimal teripidiki Ekron shehiringni chéqralirighiche sozulghan yerler (shu yurt Qanaaniylarning zémini hésablanatti), jümlidin Gaza, Ashdod, Ashkélon, Gat we Ekronidiki besh Filistiy emir bashquridighan yurtlar bilen Awwiylarning jenub tereptiki yurtliri; Zidoniylargha tewe bolghan Mearahdin tartip Afek bilen Amoriylarning chégrasighiche bolghan Qanaaniylarning barliq zémini; **5** Gebaliylarning zémini we barliq Liwan zémini, yeni kün chiqish tereptiki Hermon téghining étikidiki Baalgadtin tartip, Xamat rayonigha kirish éghizighiche bolghan zéminlar; **6** Liwandin tartip Misrept-Mayinghiche sozulghan taghliqta barliq ilturuwatqanlarning, yeni Zidoniylarning zémini qaralighardin ibarettur. Bu zémindiki xelqning hemmisini Men Israil aldidin qoghliwétimen. Shunga sen choqum Méning sanga buyrughinim boyiche buni chek tashlap Israilliqargha miras qilip teqsim qilip bérishing kérek. **7** Sen emdi bu zéminlarni toqquz qebile bilen Manassehning yérim qebilisige miras qilip bölgin». **8** Rubenler bilen Gadlar bolsa, [Manassehning yérim qebilisige] bilen birlikte Jordan deryasining u qéti, yeni sherq teripide Musaning ulargha bergen mirasigha ige boldi; buni Perwerdigarning quli bolghan Musa ulargha miras qilip bergeni: — **9** Ularning zéminliri Arnon jilghisining boyidiki Aroerdin tartip, jümlidin jilghining otturisidiki sheher we Dibon'ghiche sozulghan Medeba tüzlenglikli, **10** Heshbonda seltenet qilghan, Amoriylarning padishahi Sihonning Ammoniylarning chégrisighiche bolghan hemme sheherliri; **11** Giléad bilen Geshuriylar we Maakatiylarning chet yurtliri, Hermon téghining hemmisi we Salkahghiche sozulghan barliq Bashan zémini; **12** [gigantlar bolghan] Refayiylarning qalduq neslidin bolghan Ashtarot bilen Edreyde seltenet qilghan Ogning Bashandiki pütkül padishahliq zéminidin ibaret idi; mushu zémindikilerni Musa meghlur qilip, zéminlirigha ige boldi. **13** Lékin Israillar Geshuriylar bilen Maakatiylarni öz yurtliridin qoghliwetmidi; shunga Geshuriylar bilen Maakatiylar bügün'giche Israil arisida turmaqta. **14** Lékin [Musa] Lawiy qebilisige héch miras zémini bermigen; Israilning Xudasi

Perwerdigar ulargha éytqinidek, Perwerdigargha atap otta sunulghan qurbanliqlar ularning mirasidur. **15** Musa Rubenler qebilisige, jemet-ailliri boyiche yurtlarni miras qilip berdi. **16** Ularning zémini bolsa Arnon jilghisining yénidiki Aroerdin tartip, jilghining otturisidiki sheher we Medebaning yénidiki pütkül tüzlenglikli, **17** Heshbon we uninggha qarashliq tüzlenglikli hemme sheherler, Dibon, Bamot-Baal, Beyt-Baal-Méon, **18** Yahaz, Kedemot, Mefaat, **19** Kiriatiyim, Sibmah, we «Jilgha téghi»diki Zeret-Shahar, **20** Beyt-Péor, Pisgah téghidiki dawanlar, Beyt-Yeshimot, **21** tüzlenglikli barliq sheherler we Heshbonda seltenet qilghan, Amoriylarning padishahi bolghan Sihonning pütkül seltenitining zéminini öz ichige aldi. Bu padishah we uning bilen shu yurtta olturushluq, [Sihon'gha] béqin'ghan serdarlar Ewi, Rekek, Zur, Xur we Reba qatarliq Midiyan emirliri bolsa Musa teripidin öltürülgenidi. **22** Shu waqitta Israillar öltürgenler ichide Béorning oggli palchi Balaammu bar idi; unimu ular qilichlap öltürgenidi. **23** Rubenlerning zéminining chégrasi Jordan deryasining özi idi. Rubenlerning jemet-ailliri boyiche ulargha bölün'gen mirasi mana bu sheherler bilen kent-qishlaqliri idi. **24** Musa yene Gad qebilisige, yeni Gadlarning jemet-ailliri boyiche ulargha miras bölup bergeni. **25** Ularning zéminliri bolsa Yaazer bilen Giléadning barliq sheherliri, Ammoniylarning zéminining yérimi taki Rabbah aldidiki Aroegiche, **26** Heshbondin tartip Ramat-Mizpeh we Betoninghiche, Mahanayimdin tartip Debirning chégrisighiche, **27** jilghigha yaylashqan Beyt-Haram, Beyt-Nimrah, Sukkot we Zafonlar, Heshbonning padishahi Sihonning seltenitining Jordan deryasining sherqiy qétidiki qalghan qismi, deryani yaqilap Kinneret Déngizining u bésighiche idi. **28** Gadlarning jemet-ailliri boyiche ulargha bölün'gen mirasi mana bu sheherler bilen kent-qishlaqliri idi. **29** Musa Manassehning yérim qebilisigimu miras bergeni; Manassehning yérim qebilisige jemet-ailliri boyiche bu miras bölup bérligenidi: — **30** zéminliri Mahanayimdin tartip, pütkül Bashan zémini, Bashanning padishahi Ogning pütkül seltenitining zémini we Yairning barliq yéza-kentliri (bu yéza-kentler Bashanning özige jaylashqan bolup, jemiý atmish idi), **31** Giléadning yérimi bilen Bashan padishahi Ogning seltenitidiki Ashtarot we Edrey sheherliri Manassehning oggli Makirning ewladigha tewe qilin'ghan bolup, Makirlarning yérim qismigha jemet-ailliri boyiche miras qilip bölup bérligenidi. **32** Musa Jordan deryasining sherq qétida, Yérixoning udulida, Moabning tüzlenglikliride bolghan waqtida bölup bergen miraslar mana bu zéminlar idi. **33** Lékin Musa Lawiy qebilisige héch miras zémini teqdim qilmidi; Israilning Xudasi Perwerdigar ulargha éytqinidek, U Öz ularning mirasidur.

14 Israillarning Qanaan zéminidin alghan mirasliri töwendikidek; Eliazar kahin bilen Nunning oggli Yeshua we Israil qebililirdiki jemet-aile bashliqliri mushu miraslarni ulargha bölüp bergen. **2** Perwerdigar Musaning wasitisi bilen toqquz yérim qebile toghrisida buyrughinidek, ularning herbirining ülüshi chek tashlash bilen bölüp bérildi. **3** Chünki qalghan ikki qebile bilen Manassehning yérim qebilisining mirasini bolsa Musa Jordan deryasining u teripide ulargha teqsim qilghanidi; lékin u Lawiyargha ularning arisida héch miras bermigenidi **4** (Yüstüping ewladliri Manasseh we Efraim dégen ikki qebile bölün'genidi. Lawiyargha bolsa, turushqa bolidighan sheherler békitilip, shundaqla shu sheherlerge tewe yaylaqlardin charpaylirini baqidighan we mal-mülüklerini orunlashturidighan yerlerdin bashqa ulargha héch ülüshlerni bermigenidi). **5** Perwerdigar Musagha qandaq buyrughan bolsa, Israillar shundaq qilip zémini bölüshüwaldi. **6** Yehudalar

Gilgalga, Yeshuaning qéshigha keldi, Kenizziy Yefunnehning oghli Kaleb Yeshuagha mundaq dédi: — «Perwerdigar Öz adimi bolghan Musagha men bilen séning toghrangda Qadesh-Barnéada néme dégenlikini bilisen'ghu; 7 Perwerdigarning adimi Musa méni Qadesh-Barnéadin zéminni charlap kélishe ewtkenide, men qiriq yashta idim; chin [étiquadliq] könglüm bilen uninggha xewer yetküzgenidim. 8 Emma men bilen chiqqan qérindashirim xelqning könglini su qiliwetkenidi. Lékin men bolsam pütün qelbim bilen Perwerdigar Xudayingha egeshtim. 9 U küni Musa qesem qilip: — «Sen pütün qelbing bilen Perwerdigar Xudayinggha egeshkingin üçün, séning putung dessigen zémin jezmen ebedgiche séning bilen neslingning mirasi bolidu» — dégenidi. 10 — Mana Israil chöilde sergerdan bolup yürgende, Perwerdigar Musagha shu sözlérni dégen künidin kéyinki qiriq besh yil ichide Özi éytqinidek méni tirik saqlidi. Mana men бүгүн seksen besh yashqa kirdim. 11 Men mushu kündimu Musa méni charlashqa ewetken kündikidek küchlükmen, meyli jeng qilish bolsun yaki bir yerge béríp-kélish bolsun, méning yenila baldurqidek küch-dermanim bardur. 12 Emdi Perwerdigar shu küniwede qilghan bu taghliq yurtni manga miras qilip bergin; chünki u küni sennu u yerde Anakiylar turidighanliqini, shundaqla chong hem mustehkem sheherler barliqini angildingghu. Lékin Perwerdigar men bilen bille bolsila, Perwerdigar éytqinidek men ularni qoghliwétimen». 13 Buni anglap Yeshua Yefunnehning oghli Kalebke bext-beriket tilep, Hébronni uninggha miras qilip berdi. 14 Shunga Hébron taki бүгүн'giche Kenizziy Yefunnehning oghli Kalebning mirasi bolup turmaqta; chünki u pütün qelbi bilen Israilning Xudasi Perwerdigargha egeshken 15 (ilgiri Hébron bolsa Kiriát-Seferi) dep atilatti. Arba dégen adem Anakiylar arisida eng dangqi chiqqan adam idi). Shundaq qilip zémín jengdin aram tapti.

15 Yehudalar qebilisining mirasi bolsa jemet-ailliri boyiche chek tashlinip érishken zémin bolup, jenubiy terepning uchi Édomning chégrisigha we Zin chölige tutashti; 2 jenubiy chégrisi «Shor déngizi»ning ayighidin, yeni jenubiy terepke choqchiyip chiqqan qoltuqtin bashlinip, 3 «Sériq Éshek dawini»ning jenub teripidin ötüp, Zin'gha tutashti; andin Qadesh-Barnéaning jenubini yaqalap Hezron'gha ötüp, Addargha béríp, Karkaahqa burulup, 4 Azmon'gha ötüp Misir éqini bilen chiqip, uchi déngizgha taqishatti. Bu ularning jenubiy chégrisi idi. 5 Sherqiy chégrisi bolsa Shor déngizidin lordan deryasining déngizgha quyulidighan éghizighiche idi; shimaliy chégrisi bolsa déngizning lordan deryasining déngizgha quyulidighan éghizidin bashlinip, 6 andin Beyt-Hoglahgha béríp, Beyt-Arabahning shimolidin ötüp, Rubemning oghli Bohanning téshining qéshighiche idi; 7 andin chégra Aqur jilghisidin Debirge qarap ötüp, u yerdin shimal teripige burulup, jilghining jenub teripidiki Adummingha chiqidighan dawanning udulidiki Gilgalga yétip béríp, andin En-Shemesh suliridin ötüp, En-Rogel buliqigha tutishatti; 8 u yerdin «Ben-Hinnomning jilghisi»gha chiqip, Yebusiylar églizlikidin, yeni Yérusalémning jenub teripidiki dawandin ötüp, andin Hinnom jilghisining aldigha, yeni gherb terepke, Refayiylarning jilghisining shimaliy béshidiki taghning choqqisigha chiqti; 9 chégra bu taghning choqqisidin Neftoah süyining buliqigha béríp, andin Efron téghidiki sheherlirining yéni bilen chiqip, u yerdin Baalah (yeni Kiriát-Yéarim)gha yétip béríp, 10 andin Baalatin ötüp, gherb teripige qayrilip Séir téghigha béríp, Yéarim téghi (yeni Késalon)ning shimaliy baghridin ötüp, Beyt-Shemeshke chüshüp, Timnahtin ötti; 11 andin shimalgha qarap Ekronning dawini bilen chiqip Shikron'gha ötüp, Baalah téghining yénigha tutiship,

Yabneege yétip, andin uchi déngizgha taqashqanidi. 12 Gherb teripidiki chégrisi bolsa déngiz boyliri idi. Yehudalarning jemet-ailliri boyiche ulargha toxtitilghan töt teripidiki chégra mana shu idi. 13 Yefunnehning oghli Kalebge bolsa, Perwerdigarning Yeshuagha bergen emri boyiche, uninggha Yehudalarning arisida bir ülüsh, yeni Anaking atisi Arbaning shehiri bolghan Hébron ata qilindi. 14 Kaleb shu yerdin Shéshay, Ahiman we Talmay dégen üç Anakiyni qoghliwetti; ular üçü Anaking ewladi idi. 15 Andin shu yerdin chiqip, Debirde turuwatqanlarga hujum qildi (ilgiri Debirning nami Kiriát-Seferi idi). 16 Kaleb: — Kimki Kiriát-Seferge hujum qilip uni olsa, uninggha qizim Aksahni xotunluqqa bérimen, dégenidi. 17 Kalebning ukisi Kénazning oghli Otniyel uni ishghal qildi, Kaleb uninggha qizi Aksahni xotunluqqa berdi. 18 Shundaq boldiki, qiz yatliq bolup uning qéshigha barar chaghta, érinu atisidin bir parche yer sorashqa ündidi. Aksah éshektin chüshüshige Kaleb uningdin: — Séning néme teliping bar? — dep soridi. 19 U jawab béríp: — Méni alahide bir beriketligeysen; sen manga Negewdin [qaghjiraq] yer bergenikensen, manga birnechke bulaqnimu bergeysen, — dédi. Shuni déwidu, Kaleb uninggha üstün bulaqlar némi astin bulaqlarni berdi. 20 Töwendikiler Yehuda qebilisige ularning jemet-ailliri boyiche tegken miras ülüshlerdur: — 21 Yehuda qebilisining eng jenubigha jaylashqan, Édom chégrisi tereptiki sheherler: — Kabzeel, Éder, Yagur, 22 Kinah, Dimonah, Adadah, 23 Kedesh, Hazor, Yitnan, 24 Zif, Telem, Béalot, 25 Hazor-hadattah, Kériot-Hezron (yeni Hazor), 26 Amam, Séma, Moladah, 27 Hazar-Gaddah, Heshmon, Beyt-Pelet, 28 Hazar-Shual, Beer-Shéba, Biziotiya, 29 Baalah, Ijim, Ézem, 30 Eltolad, Késil, Xormah, 31 Ziklag, Madmannah, Sansannah, 32 Libaot, Shilhim, Ayin we Rimmon qatarliqlar jemi yigirme toquz sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. 33 Shefelah oymanliqidiki sheherler bolsa Eshtaol, Zoréah, Ashnah, 34 Zanoah, En-Gannim, Tappuah, Enam, 35 Yarmut, Adullam, Sokoh, Azikah, 36 Shaarayim, Aditaim, Gederah we Gederotaim bolup, jemi on töt sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. 37 Bulardin bashqa yene Zinan, Hadashah, Migdal-Gad, 38 Diléan, Mizpah, Yoqteel, 39 Laqish, Bozkat, Eglon, 40 Kabbon, Lahmas, Qitlish, 41 Gederot, Beyt-Dagon, Naamah we Makkedah bolup, jemi on alte sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. 42 Buningdin bashqa yene Libnah, Éter, Ashan, 43 Yeffah, Ashnah, Nezib, 44 Kéilah, Aqzib we Mareshah bolup, jemi toquz sheher we yene ulargha qarashliq kent-qishlaqlarmu bar idi; 45 yene Ekron bilen uninggha qarashliq yéza-kentler, 46 shundaqla Ekronning gherb teripidin tartip Ashdodning yénidiki hemme sheherler bilen ularning kent-qishlaqliri qoshulup, 47 Ashdod we uninggha qarashliq yézilar we kent-qishlaqlar, Gaza shehiri shundaqla Misir éqimighiche we Ulugh Déngizning qirghiqighiche, uninggha qarashliq yézilar we kent-qishlaqlar bar idi. 48 Taghliq rayondiki sheherler: — Shamir, Yattir, Sokoh, 49 Dannah, Kiriát-Sannah (yeni Debir), 50 Anab, Eshtemoh, Anim, 51 Goshen, Holon we Giloh bolup, jemi on bir sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. 52 Buningdin bashqa yene Arab, Dumah, Éshan, 53 Yanim, Beyt-Tappuah, Afikah, 54 Humtah, Kiriát-Arba (yeni Hébron) we Zior bolup, jemi toquz sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar bar idi. 55 Buningdin bashqa yene Maon, Karmel, Zif, Yuttah, 56 Yizreel, Yokdéam, Zanoah, 57 Kayin, Gibéah we Timnah bolup, jemi on sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar bar idi. 58 Buningdin bashqa yene Hallul, Beyt-Zur, Gedor, 59 Maarat, Beyt-Anot we Eltekon bolup, jemi alte sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar bar idi. 60 Buningdin bashqa yene Kiriát-Baal (yeni Kiriát-Yéarim) we Rabbah dégen ikki sheher we ulargha

qarashliq kent-qishlaqlar bar idi. **61** Chöldiki sheherler bolsa: — Beyt-Arabah, Middin, Sekakah, **62** Nibshan, «Shor Shehiri» we En-Gedi, jemiyye alte sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **63** Lékin Yérusalémda olturuqluq Yebusiylarni bolsa Yehudalar qoghliwételmigen; shunga ta bugün'giche Yebusiylar Yehudalar bilen Yérusalémda bille turmaqta.

16 Yüsüpping ewladlirigha chek tashlinip chiqqan miras zémin bolsa Yérixogha tutash bolghan Iordan deryasidin tartip, Yérixoning sherq terpidiki köllergiche bolghan yurtlar we Yérixodin chiqip, chöldin ötüp Beyt-Elning taghliq rayonigha sozulghan yurtlar idi. **2** Chégrisi Beyt-Eldin tartip Luzgha, andin Arkiylarning chégrisidiki Atarotqa yétip, **3** andin gherb teripige bérp, Yafletiyerning chégrisigha tutushup, Astin Beyt-Horonning chétige chüshüp, Gezerge bérp déngizda axirlashatti. **4** Yüsüpping ewladliri, yeni Manasseh bilen Efraimlar érishken miras ülüshi mana shu idi. **5** Efraimlarning jemet-ailiri boyiche alghan zéminning chégrisi töwendikidek: — miras zéminning sherq tereptiki chégrisi Atarot-Addardin tartip üstün Beyt-Horon'ghiche yétip, **6** andin déngizgha bérp shimalgha qarap Mikmitatqa chiqti; andin yene sherq terpidiki Taanat-Shilohqa qayrilip, uningdin ötüp sherq terepke qarap Yanoahqa, **7** Yanoahdin chüshüp Atarot bilen Naaratqa yétip, Yérixogha tutushup Iordan deryasigha chiqti. **8** Chégra Tappuahdin gherb terepke chiqip Kanah éqinighiche bérp, déngizgha yétip ayaghlashatti. Efraimning qebilisige, yeni ularning jemet-aililirige tegken miras ülüshi shu idi. **9** Buningdin bashqa Efraimlar üçün Manassehning mirasining otturisida birneche sheherler ayirilghanidi; bu ayirilghan sheherlerning hemmisi qarashliq kent-qishlaqliri bilen qoshulghanidi. **10** Emma [Efraimlar] Gezerde olturushluq Qanaaniylarni qoghliwétmigenidi; shunga Qanaaniylar ta bugün'giche Efraimning arisida turup, mexsus hasharchi medikarlar bolup turmaqta.

17 Manasseh Yüsüpping tunji oghli bolghachqa, uning qebilisigimu chek tashlinip miras bérilgen. Manassehning tunji oghli Makirning [ewladliri] (Makir Giléadning atisi idi) batur palwan bolghachqa, ulargha Giléad bilen Bashan miras qilip bérildi. **2** Manassehning qalghan ewladlirimu, jümlidin Abiézerler, Helekler, Asrieller, Shekemler, Heferler bilen Shémidalar öz jemet-aililiri boyiche miras ülüshini aldi. Bular bolsa Yüsüpping oghli Manassehning er jemet aililiri idi. **3** Emdi Manassehning chewrisi, Makirning ewrisi, Giléadning newrisi, Heferning oghli Zelofihadning oghul perzentliri yoq bolup, peqet qizlirila bar idi. Uning qizlirining isimliri Mahlah, Noah, Hoggah, Milkah we Tirzah idi. **4** Ular kahin Eliazar bilen Nunning oghli Yeshua we emirlerning qéshigha bérp ulargha: — Perwerdigar Musagha biz toghruluq qérindashlirimiz qatarida miras bérishke emr qilghanidi, dédi. Shuni déwidi, [Yeshua] Perwerdigarning emri boyiche ularning atisining qérindashliri qatarida ulargha miras berdi. **5** Buning bilen Iordan deryasining u terpidiki Giléad bilen Bashan zéminliridin bashqa, Manassehke yene on ülush yer bérildi. **6** Chünki Manassehning qizliri uning oghullirining qatarida mirasqa ige bolghanidi; Giléad zémini Manassehning qalghan ewladlirigha tegkenidi. **7** Manassehning zéminning chégrisi bolsa Ashirdin tartip Shekemning utturidiki Mikmitatqa bérp, andin jenub teripige qayrilip, En-Tappuahda turghuchilarning jayighiche tutishatti. **8** Chünki Tappuahning zémini bolsa Manassehge tegkenidi; lékin Manassehning chégrisidiki Tappuah shehiri Efraimgha tewe idi. **9** Chégrisi u yerdin Kanah éqinigha chüshüp, jilghining jenub teripi bilen chiqti. U yerdiki sheherler bolsa Manassehning sheherlirining arisida bolsimu, Efraimgha tegdi.

Manassehning chégrisi jilghining shimal teripi bilen bérp déngizgha yétip axirlashatti. **10** Jilghining jenub terpidiki zémin Efraimgha, shimal terpidiki zémin Manassehke tewe idi; gherb teripining chégrisi déngiz idi. Ularining zémini shimal teripide Ashirning ülushigiche yétip, sherq teripi Issakarning ülushige tutashqanidi. **11** Manassehkimu Issakar bilen Ashirning ülushliri ichidin Beyt-Shéan we uninggha qarashliq kentler, Ibléam bilen uninggha qarashliq kentler, Dor ahalisi bilen Dorgha qarashliq kentler, En-Dor ahalisi bilen En-Dorgha qarashliq kentler, Taanaq ahalisi bilen Taanaqqa qarashliq kentler we Mégiddo ahalisi bilen Mégiddogha qarashliq kentler, yeni «Üch Égzlik» dégen yurt tegdi. **12** Lékin Manasseh bu sheherdikilerni qoghliwétmide; Qanaaniylar shu yurtlarda turuwérishke niyet baghliganidi. **13** Israillar barghanséri kücheygechke Qanaaniylarni özlirige hasharchi qilip béqindurdi, lékin ularni öz yerliridin mutleq qoghliwétmide. **14** Yüsüpler bolsa Yeshuagha: — Bizler Perwerdigar hazirghiche shundaq beriketlep kelgen, chong bir xelq tursaq, sen némishqa chek tashlash bilen bizge peqet bir ülush miras, bir parche yerla berding? — dédi. **15** Yeshua ulargha jawab bérp: — Eger siler chong bir xelq bolsanglar, Efraimning taghliq yurti silerge tar kelgen bolsa, orman'gha bérp u yerdiki Perizziylar bilen [gigant] Refayiylar yurtida derexlerni késip, özinglar üçün bir jayni chiqiriwélinglar, dédi. **16** Lékin Yüsüpler: — Taghliq yurt bizge yetmeydu; shuning bilen bir waqitta jilghida turuwatqanlar, meylri Beyt-Shéanda we uninggha qarashliq kentlerde bolsun yaki Yizreel jilghisida turuwatqan Qanaaniylar bolsun, hemmisining tömürdin jeng harwiliri bar iken, dédi. **17** Shundaq déwidi, Yeshua Yüsüp jemeti bolghan Efraim bilen Manassehge söz qilip: — Siler derweqe chong bir xelqsiler we zor küchünger bardur; shunga silerge peqet bir ülushla miras bérilse bolmaydu; **18** ashu pütkül taghliq yurtmu silerge bérilidu; gerche u ormanliq bolsimu, siler uni késip boshitisiler we uning etraplirighimu ige bolisiler; Qanaaniylarning tömür jeng harwiliri bar, shundaqla küchlük bolsimu, siler ularni heydep chiqiriwéleysiler, — dédi.

18 Pütkül Israillar jamaiti Shilohqa yigilip, u yerde ibadet chédiri tikti. Gerche zémin ularning aldidada boysundurulghan bolsimu, **2** lékin Israillar arisida öz miras ülüshi téxi teqsim qilinmighan yette qebile qalghanidi. **3** Shunga Yeshua Israillargha mundaq dédi: — «Ata-bowiliringlarning Xudasi Perwerdigar silerge bergen bu zéminni qolunglarga élishqa susluq qilip qachan'ghiche keynige sürisiler? **4** Siler özünglar üçün her qebilidin üç ademni tallanglar; men ularni qozghilip bu pütkül zéminni ayilnip chiqip, uni herbir qebile öz miras ülushige muwapiq sizip-xatirilesheke, andin qéshimgha yétip kélisheke ewetimen. **5** Ular zéminni yette ülushke bölün; lékin Yehuda qebilisi bolsa jenubtiki öz ülush zéminida turwersun, Yüsüpping jemetimu shimal tereptiki öz ülush zéminida turwersun. **6** Siler zéminni yette ülushke bölüp, pasilini xatirilep sizip yéningha kélinglar; andin men Perwerdigar Xudayimizning aldidada bu yerde siler üçün chek tashlaymen. **7** Emma Lawiylarning bolsa, aranglarda ülüshi bolmaydu, chünki Perwerdigarning kahinliqi ularning mirasidur. Gad bilen Ruben we Manasseh yérim qebilisi bolsa Iordan deryasining u qéti, sherq teripide Perwerdigarning quli bolghan Musa ulargha miras qilip bergen yerlerni alliqachan alghandur». **8** [Zéminni xatirilesheke békitten] kishiler qozghilip yolgha chiqqanda, Yeshua ulargha qattiq jékilep: — Siler bérp zéminni ayilnip, uni sizip-xatirilep méning qéshimgha yétip kélinglar; andin men mushu yerde, Shilohning özide Perwerdigarning aldidada siler üçün chek tashlaymen, dédi. **9**

Shundaq déwidi, bu ademler bérip zéminni aylinip, uni sizip-xatirlep, sheherler boyiche yette ülüşke bölüp, xatirige sizip, Shilohdiki chédirgahqa, Yeshuaning qéshigha yéniп keldi. **10** Andin Yeshua Shilohda Perwerdigarning alaida ular üçtün chek tashlidi we shu yerde qebile-jemeti boyiche zéminni Israillargha teqsim qilip berdi. **11** Binyaminlar qebilisige jemet-ailirini boyiche chek tartildi; ular chek arqiliq érishken zémin Yehudalar bilen Yüsüplarning zémini otturisdiki yurt boldi. **12** Ularning shimaliy chégrisi Iordan deryasidin bashlap, Yérixoning shimal teripidiki dawanni yandap, gherb teripige qarap taghliq yurtqa chiqip we Beyt-Awenning chölighe tutishatti; **13** andin Luzgha chiqip, luz, yeni Beyt-Elning jenub teripini yandap ötüp, astin Beyt-Horonning jenubidiki taghqa yéqin Atarot-Addargha chüshiti; **14** chégra shu yerdin ötüp gherbtin jenubqa qayrilip, Beyt-Horonning jenubidiki udulidiki taghdin Yehudalarning sheherliridin biri bolghan Kiriati-Baal (yeni Kiriati-Yéarim)gha tutashti. Bu gherb terepning chégrisi idi. **15** Jenub terepning chégrisi Kiriati-Yéarimning chétidin bashlap gherb teripige méngip, Neftoantiki su menbesige tutashti; **16** chégra andin Refayilarning jilghisining shimal teripige jaylashqan Ben-Hinnomning jilghisining udulidiki taghning béshigha chüshüp, andin Hinnomning jilghisi bilen yene chüshüp, Yebusilarning égzikliking jenub teripi bilen méngip, andin En-Rogel buliqigha yetti; **17** andin shimal teripige qayrilip En-Shemesh buliqidin ötüp, Adullam dawinining udulidiki Geliotqa bérip, Rubenning oggli Bohanning téshigha chüshüp, **18** we Arabah tüzlenglikining shimal teripidiki égziklitten ötüp, Arabah tüzlenglikige chüshiti. **19** Andin chégra shimal teripige chiqip Beyt-Hoglahning dawinigha tutiship, Iordan deryasining jenubiy éghizida, yeni Shor déngizining shimaliy qoltuqida axirlashti. Bu jenub terepning chégrisi idi. **20** Sherq chégrisi bolsa Iordan deryasining özi idi. Bu Binyaminlarning ülüshi bolup, ulargha jemet-ailirini boyiche toxtitilghan miras zémining chégrisi shu idi. **21** Binyaminlar qebilisige jemet-ailirini boyiche tegken sheherler bolsa töwendikilerdur: — Yérixo, Beyt-Hoglah, Émek-Keziz, **22** Beyt-Arabah, Zemarayim, Beyt-El, **23** Awwim, Parah, Ofrah, **24** Kefar-Haamonay, Ofni we Géba bolup, jemiю on ikki sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi; **25** Buningdin bashqa Gibéon, Ramah, Beerot, **26** Mizpah, Kefirah, Muzah, **27** Rekem, Irpeel, Taralah, **28** Zelah, Ha-Elef, Yebusi (yeni Yérusalém), Gibéah we Kiriati bolup, jemiю on töt sheher we uninggha qarashliq kent-qishlaqlarmu bar idi. Bu bolsa Binyaminlarning miras ülüshi bolup, jemet-ailirini boyiche ulargha bérilgenidi.

19 Ikkinchi chek Shiméon'gha chiqti, yeni Shiméonlar qebilisige jemet-ailirini boyiche tartildi; ularning mirasi bolsa Yehudalarning miras ülüşining arisida idi. **2** Ularning érishken mirasi ichide Beer-Shéba, Shéba, Moladah, **3** Hazar-Shual, Balah, Ézem, **4** Eltolad, Bitul, Xormah, **5** Ziklag, Beyt-Markabot, Hazar-Susah, **6** Beyt-Libaot we Sharuhen bolup, jemiю on üç sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **7** Buningdin bashqa yene Ayin, Rimmon, Éter, Ashan bolup, jemiю töt sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar **8** Hemde jenub tereptiki Baalat-Beer (yeni jenubdiki Ramah)ghiche bolghan bu [töt] sheherning etrapidiki hemme kent-qishlaqlarmu bar idi. Bular Shiméonlar qebilisining ülüshi bolup, jemet-ailirini boyiche érishken mirasi idi. **9** Shiméonlarning miras ülüshi Yehudalarning ülüşining ichidin élip béridi; chunki Yehudalarning miras ülüshi özlirige köplük qilghanidi, shunga Shiméonlarning miras ülüshi ularning miras ülüşining ichidin béridi. **10** Üchinchi chek Zebulunlar qebilisige jemet-ailirini

boyiche tartildi; ularning miras chégrisi Saridqa baratti, **11** chégrisi gherb terepte Maréalahqa bérip Dabbeshetke yétip Yoknéamning udulidiki éqin'gha tutishatti; **12** U Saridtin sherq teripige qayrilip, kün chiqishqa burulup Kislot-Tabor yurtigha tutiship, Dabiratqa ötüp, Yafiyagha bardi; **13** andin shu yerdin u sherq teripige kün chiqishqa [yene] burulup, Gat-Hefer we Et-Kazin'gha kélip Néahqa sozulghan Rimmon yurtigha yétip bardi. **14** Andin u yerdin shimal terepke qayrilip, Hannaton'gha yétip bérip, Yiftah-Elning jilghisida axirlashti. **15** Ularning ülüshi yene Kattat, Nahalal, Shimron, Yidalah we Beyt-Lehemnimu orap, jemiю on ikki sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlarnimu öz ichige alatti. **16** Bu bolsa, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar Zebulunlarning miras ülüshi bolup, jemet-ailirini boyiche ulargha bérilgenidi. **17** Tötinchi chek Issakargha chiqti, yeni Issakarlar qebilisige jemet-ailirini boyiche tartildi; **18** ulargha bérilgen yurtlar Yizreelgiche bolup, Kesullot, Shunem, **19** Hafarayim, Shion, Anaharat, **20** Rabbit, Kishion, Ébez, **21** Remet, En-Gannim, En-Haddah we Beyt-Pazzezni öz ichige aldi; **22** andin chégrisi Tabor, Shahazimah we Beyt-Shemeshke yétip, Iordan deryasida axirlashti; ularning ülüshi jemiю on alte sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **23** Bu bolsa, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar Issakarlarning miras ülüshi bolup, jemet-ailirini boyiche ulargha bérilgenidi. **24** Beshinchi chek Ashirlar qebilisige jemet-ailirini boyiche tartildi; **25** ularning zémini Helkat, Hali, Beten, Aqsaf, **26** Allammelek, Améad we Mishalni öz ichige aldi; chégrisi gherb terepte Karmel bilen Shihor-Libnatqa tutiship, **27** andin sherq terepke qayrilip Beyt-Dagon'gha bérip, Zebulun [zémini] bilen Yiftah-El jilghisining shimal teripidin ötüp, Beyt-Émek bilen Néhelge yétip bérip Kabulning shimal teripige chiqti; **28** Ébron, Rehob, Hammon we Kanahni öz ichige élip Chiqi Zidon'gha yétip bardi. **29** andin chégrisi Ramah teripige qayrilip, Tur dégen mustehkem shehirge bérip, Xosahqa qayrilip, Aqzib bilen Hebelge tutash bolghan déngizda axirlashti; **30** zémini Umamah, Afeq we Rehobnimu öz ichige alghan; jemiю yigirme ikki sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlarni öz ichige alghanidi. **31** Bu bolsa, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar Ashirlarning miras ülüshi bolup, jemet-ailirini boyiche ulargha bérilgenidi. **32** Altinchi chek Naftaligha chiqti, yeni Naftalilar qebilisige jemet-ailirini boyiche tartildi; **33** ularning chégrisi bolsa Heleftin chiqip, Zaanannimdiki dub derixidin ötüp, Adami-Nekeb we Yabneeldin chiqip, Lakkumgha yétip Iordan deryasigha bérip axirlashti. **34** Andin gherb terepke qayrilip Aznot-Taborgha bérip, shu yerdin Hukkokaqa chiqip, jeniubta Zebulunning ülüş zéminingha tutiship, shimalda Ashurning ülüş zéminingha yétip, kün chiqish teripide Iordan deryasining yénida, Yehudaning ülüş zéminingha ulashti. **35** Naftalining mustehkem sheherliri Ziddim, Zer, Hammat, Rakkat, Kinneret, **36** Adamah, Ramah, Hazor, **37** Kedesh, Edrey, En-Hazor, **38** Yiron, Migdal-El, Horem, Beyt-Anat we Beyt-Shemeshler bolup, jemiю on toqquz sheher we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar idi. **39** Bu bolsa, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar Naftalilar qebilisining miras ülüshi bolup, jemet-ailirini boyiche ulargha bérilgenidi. **40** Yettinchi chek Danlarning qebilisige chiqti; u ularning jemet-ailirini boyiche tartildi. **41** Ularning miras zémini bolsa Zoréah, Eshtaol, Ir-Shemesh, **42** Shaalabbin, Ajjalon, Yitlah, **43** Élon, Timnatah, Ekron, **44** El-tekeh, Gibbéton, Baalat, **45** Yehud, Bene-Barak, Gat-Rimmon, **46** Me-Yarkon, Rakkon we Yafoning udulidiki yurtni öz ichige aldi. **47** Lékin Danlarning zémini öz qolidin ketken bolghachqa, Danlar chiqip Leshemge hujum qilip uni ishgal qildi; ahalisini qilichlap yoqitip, u yerni özining qilip makanlashti; andin ular Leshemge

atishi Danning ismini qoyup, uni Dan dep atidi. **48** Mana bular, yeni bu sheherler we ulargha qarashliq kent-qishlaqlar Danlar qebilisige, ularning jemet-aililiri boyiche miras qilib berilgenidi. **49** Bu teriqide [Israillar] zeminini chégra-chégra boyiche bölüp boldi; andin ular Nunning oggli Yeshuagha öz arisidin miras bölüp berdi. **50** Perwerdigarning buyruqi boyiche Yeshua tiliginidek uninggha Efraim taghliq yurtidiki Timnat-Sérah dégen sheherni berdi; buning bilen u sheherni qurup chiqip, uningda turdi. **51** Mana bular Eliazar kahin bilen Nunning oggli Yeshua we Israilling qebile-jemetlirining kattabashliri bir bolup Shilohda, jamaet chédirining derwasining aldida turup, Perwerdigarning aldida chek tashlap bölüp teqsim qilghan miraslardur. Bu teriqide ular zéminning teqsimatini tügetti.

20 Perwerdigar Yeshuagha söz qilib mundaq dédi: — **2** Sen Israillargha mundaq dégin: — «Özüm Musaning wasitisi bilen silerge buyrughandek, özünglar üçün «panahliq sheherler»ni tallap békinglar; **3** bilmey, tasadipiyliqtin adem urup öltürüp qoyghan herqandaq kishi u sheherlerge qéchip ketsun. Buning bilen bu sheherler silerge qan intiqamini alghuchidin panahgah bolidu. **4** [Ademni shundaq öltürgen] kishi bu sheherlerning birige qéchip bérip, sheherning qowuqigha kélip, shu yerde sheherning aqsqaqallirigha öz ehwalini éytsun; ular uni özige qobul qilib sheherge kirgüzüp, uning özliri bilen bille turushigha uninggha jay bersun. **5** Emdi qan qisasini alghuchi uni qoghlap kelse, ular adem öltürgen kishini qisaskarning qoligha tapshurup bermisun; chünki shu kishining burundin öz qowhisigha héch och-adawiti bolmighan, belki tasadipiy urup öltürüp qoyghan. **6** [Adem öltürgen] kishi jamaet aldida soraq qilin'ghuche shu sheherde tursun; andin shu waqittiki bash kahin ölüp ketkende, u shu sheherdin ayrilip, öz shehirige, yeni qéchip chiqqan sheherdiki öyige yéni kelsun. **7** Shuning bilen ular Naftali taghliq yurtidiki Kedeshni, Efraimning taghliq yurtidiki Shekenni we Yehudaning taghliq yurtidiki Kiriati-Arba, yeni Hébronni, **8** Yérixoning sherq teripidiki, Jordan deryasining u qetidiki Ruben qebilisining zéminidin Güzlenglikning chölidiki Bezerni, Gad qebilisining zéminidin Giléadtiki Ramotni we Manasseh qebilisining zéminidin Bashandiki Golanni tallap békitti. **9** Mana bu sheherler barliq Israillar we ularning arisida turuwatqan musapirlar üçün panahgah bolushqa békitilgen sheherlerdur; kimki bilmey, tasadipiyliqtin adem öltürgen bolsa, uning jamaet aldida soraq qilinishidin burun, qan qisaskarning qolida ölmesliki üçün shu sheherlerge qéchip kétishke bu sheherler békitilgen.

21 U waqitta Lawiy jemetlirining kattiwashliri kahin Eliazar, Nunning oggli Yeshua we Israil qebilibirining kattiwashlirining qeshigha bérip, **2** Qanaan zéminidiki Shilohda ulargha: — Musaning wasitisi arqiliq Perwerdigar biz toghruluq: «Ulargha turushqa sheherlerni, malliri üçün yaylaqlarni qoshup bergin», dep éytqan, dédi. **3** Shuni déwidi, Israillar Perwerdigarning emri boyiche öz miras ülüshliridin munu sheherler bilen yaylaqlarni qoshup Lawiylargha berdi: — **4** birinchi tashlan'ghan chek Kohat jemetlirige chiqti; chek tashlinip, Lawiylar ichidiki kahin Harunning ewladlirigha Yehuda qebilisi, Shiméon qebilisi we Binyamin qebilisining zéminliridin on üç sheher békitildi; **5** Andin Kohatning qalghan ewladlirigha chek tashlinip, Efraim qebile-jemetlirining zéminidin, Dan qebilisining zéminidin we Manasseh yérim qebilisining zéminliridin on sheher békitildi. **6** Gershonning ewladlirigha chek tashlinip, Issakar qebile-jemetlirining zéminidin, Ashir qebilisining zéminidin, Naftali qebilisining

zéminidin we Manassehning yene bir yérim qebilisining zéminidin on üç sheher békitildi. **7** Merarining ewladlirigha, jemet-aililiri boyiche chek tashlinip, Ruben qebilisining zéminidin, Gad qebilisining zéminidin we Zebulun qebilisining zéminidin on ikki sheher békitildi. **8** Bu teriqide Perwerdigar Musaning wasitisi bilen buyrughinidek Israillar chek tashlap bu sheherler bilen yaylaqlirini qoshup, Lawiylargha berdi. **9** Ular Yehudaning qebilisi bilen Shiméonning qebilisining zéminidin töwende tizimlan'ghan munu sheherlerni berdi: — **10** (chek tashlan'ghanda, Lawiylarning nesli bolghan Kohatlar jemetidiki Harunning ewladlirigha birinchi chek chiqqachqa munu sheherler béridi): — **11** ulargha Yehudaning taghliq rayonidiki Kiriati-Arba (Arba Anakning atisi idi), yeni Hébron bilen etrapidiki yaylaqlarni qoshup berdi. **12** Lékin sheherge tewe étizlar bilen kent-qishlaqlarni Yefunnehning oggli Kalebke miras qilib berdi. **13** Shundaq qilip ular Harun kahinning ewladlirigha adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Hébron we yaylaqlirini, yene ulargha Libnah bilen yaylaqlirini, **14** Yattir bilen yaylaqlirini, Eshtemoa bilen yaylaqlirini, **15** Holon bilen yaylaqlirini, Debir bilen yaylaqlirini, **16** Ayin bilen yaylaqlirini, Yuttah bilen yaylaqlirini, Beyt-Shemesh bilen yaylaqlirini berdi; bu ikki qebiling zéminliridin jemi toqquz sheherni berdi. **17** Mundin bashqa ulargha Binyamin qebilisining zéminidin Gibéon bilen yaylaqlirini, Géba bilen yaylaqlirini, **18** Anatot bilen yaylaqlirini, Almon bilen yaylaqlirini qoshup jemi töt sheher berdi. **19** Bu teriqide kahinlar, yeni Harunning ewladlirigha bérilgen sheherler on üç boldi; bular etrapidiki yaylaqliri bilen béridi. **20** Ular yene Lawiylarning neslidin bolghan Kohatning qalghan jemetlirigimu sheherlerni berdi. Chek tashlash bilen ulargha békitilgen sheherler munular: — ulargha Efraim qebilisining zéminidin **21** Efraimning taghliq rayonidiki adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Shekem bilen yaylaqlirini, yene Gezer bilen yaylaqliri, **22** Kibzaim bilen yaylaqliri we Beyt-Horon bilen yaylaqliri bolup, jemi töt sheherni berdi; **23** buningdin bashqa Dan qebilisining zéminidin Eltekeh bilen yaylaqliri, Gibbéon bilen yaylaqliri, **24** Ajjalon bilen yaylaqliri we Gat-Rimmon bilen yaylaqliri bolup, jemi töt sheherni berdi. **25** Buningdin bashqa Manasseh yérim qebilisining zéminidin Taanaq bilen yaylaqliri, Gat-Rimmon bilen yaylaqliri bolup, jemi ikki sheherni berdi. **26** Bu teriqide Kohatlarning qalghan jemetlirige bérilgen sheherler on boldi; bular etrapidiki yaylaqliri bilen béridi. **27** Lawiylarning jemetliridin bolghan Gershonlarga bolsa ular Manassehning yérim qebilisining zéminidin adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Bashandiki Golan bilen yaylaqlirini, shundaqla Beeshtérah bilen yaylaqlirini, jemi ikki sheherni berdi; **28** yene Issakar qebilisining zéminidin Kishion bilen yaylaqliri, Dabirat bilen yaylaqliri, **29** Yarmut bilen yaylaqliri we En-Gannim bilen yaylaqliri bolup, jemi töt sheherni berdi; **30** buningdin bashqa Ashir qebilisining zéminidin Mishal bilen yaylaqliri, Abdon bilen yaylaqliri, **31** Helkat bilen yaylaqliri we Rehob bilen yaylaqliri bolup, jemi bolup töt sheherni berdi; **32** buningdin bashqa Naftali qebilisining zéminidin adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Galiliyediki Kedesh bilen yaylaqlirini, yene Hammat-Dor bilen yaylaqliri we Kartan bilen etrapidiki yaylaqliri bolup, jemi üç sheherni berdi. **33** Bu teriqide Gershonlarga bérilgen sheherler on üç boldi; bular etrapidiki yaylaqliri bilen béridi. **34** Qalghan Lawiylargha, yeni Merarilar jemetlirige Zebulun qebilisining zéminidin Yoknéam bilen yaylaqliri, Kartah bilen yaylaqliri, **35** Dimnah bilen yaylaqliri we Nahalal bilen yaylaqliri bolup, jemi töt sheherni berdi. **36** Buningdin bashqa

Ruben qebilisining zéminidin Bezer bilan yaylaqliri, Yahaz bilan yaylaqliri, **37** Kedemot bilan yaylaqliri we Mefaat bilan yaylaqliri bolup, jemiý töt sheherni berdi. **38** Buningdin bashqa Gad qebilisining zéminidin adem öltürgen kishiler panahlinidighan sheher Giléadtiki Ramot bilan yaylaqlirini, yene Mahanayim bilan yaylaqliri, **39** Heshbon bilan yaylaqliri we Jaazer bilan yaylaqliri bolup, jemiý töt sheherni berdi. **40** Bular bolsa qalghan Lawiylarning jemetlirige, yeni Merarilar jemetlirige bérilgen barliq sheherlerdur; ulargha chek tashlinish bilen bérilgen ülüshi on ikki sheher idi. **41** Israillarning zémini ichidin Lawiylargha békitip bérilgen sheherler jemiý qiriq sekkiz idi; bular etrapidiki yaylaqliri bilen béridi. **42** Bu sheherlerning herbirining etrapida yaylaqliri bar idi; sheherlerning hemmisi shundaq idi. **43** Perwerdigar shu teriqde Israillarning ata-bowilirlirgha bérisheke qesem bilen wede qilghan pütkül zémini ulargha berdi; ular kélip uni igilep, u yerde olturdi. **44** U waqıtta Perwerdigar ilgiri ularning ata-bowilirlirgha qesem bilen wede qilghinidek, ulargha her etrapida tinch-aramliq berdi; ularning düshmenliridin héchqandiqi ularning aldida qeddini ruslap tik turalmaytti; belki Perwerdigar hemme düshmenlirini ularning qoligha tapshurdi. **45** Perwerdigarning Israilling jemetige wede qilghan himmetliridin héchbiri qaldurulmay emelge ashuruldi.

22 U waqıtta Yeshua Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisidikilerni chaqirip ulargha: — **2** Siler bolsanglar Perwerdigarning quli Musaning silerge buyrughinining hemmisige emel qildinglar, méning silerge emr qilghan barliq sözlirimgimu qulaq saldinglar; **3** siler bu nurghun künlerde taki búgün'ge qeder qérindashliringlarni tashliwetmey, belki Perwerdigar Xudayinglar [silerge] emr qilghan wezipini tutup keldinglar; **4** emdi Perwerdigar Xudayinglar wede qilghinidek, qérindashliringlarga aramliq berdi; shunga siler Perwerdigarning quli Musa Iordan deryasining u teripide silerge bergen miras zémininglarga, öz chédirliringlarga qaytip béringlar. **5** Peqetla Perwerdigarning quli Musa silerge buyrup tapshurghan qanun-emrlerge emel qilishqa, yeni Perwerdigar Xudayinglarni söyüp, Uning barliq yolirida méngip, emrlirini tutup uninggha baghlinip, pütün qelbinglar we pütün jan-dinglar bilen Uning xizmitide bolushqa ixlas bilen köngül bölümler, — dédi. **6** Shuning bilen Yeshua ularni bext-beriket tilep, yolgha saldi; ular öz chédirlirigha qaytip kétishti. **7** Manasseh yérim qebilisige bolsa Musa ulargha Bashanni miras qilip bergenidi; yene bir yérim qebilige Yeshua Iordan deryasining bu qéti, yeni gherb teripide ularning qérindashlirining arisida miras berdi. Yeshua ularni öz chédirlirigha qaytish yoligha salghan waqıtida, u ularghimu bext-beriket tilep, **8** ulargha: — Intayin köp bayliqlar, intayin köp charpaya, shundaqla köp miqdarda kümüş, altun, mis, tömür we kiyim-kécheklerni élip, öz chédirlirigha qaytip béringlar; düshmenliringlardin alghan oljini qérindashliringlarga üleshtürtip béringlar, dédi. **9** U waqıtta Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisi Qanaan zéminidiki Shilohdin chiqip Israillardin ayrilip, Perwerdigarning Musaning wasitisi bilen qilghan emri boyiche ularning tealluqati bolghan öz miras zémini Giléad yurtigha qarap qaytip mangdi. **10** Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisi Qanaan zéminidiki Iordan deryasining boyidiki Gelilotqa yétip kelgende, u yerde Iordan deryasining boyida bir qurban'gahni yasidi; qurban'gah nahayiti chong we heywetlik yasalghanidi. **11** Israillargha: «Mana Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisi Qanaan zéminidiki Iordan deryasining u qétidiki Gelilotta, yeni Israillarning udulida bir qurban'gahni yasaptu»

dégen xewer anglandi. **12** Israillar bu xewerni anglighan haman, ularning pütkül jamaiti ular bilen urushush üçün Shilohqa toplandi. **13** U waqıtta Israillar kahin Eliazarning ogli Finihasni Giléad zéminidiki Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisige mandurdi **14** we shundaqla uning bilen on emirni, Israilling herbir qebilisidin jemet bashliq bolghan birdin emirni uninggha hemrah qilip ewetti; herbir emir herqaysi ata jemettiki minglighan Israillarning kattiwéshi idi. **15** Bular emdi Giléad zéminigha, Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisige kélip ulargha: — **16** Mana Perwerdigarning pütkül jamaiti silerge mundaq deydu: «Silerning Perwerdigargha egishishtin yéni, özünglarga qurban'gahni yasap, Israilling Xudasidin yüz örüp, Perwerdigargha asiqliq qilip ötküzgen bu rezilliklar zadi qandaq ish? **17** Péorda burun ötküzgen qebihlikimiz bizge yétip ashmasmu? Gerche Perwerdigarning jamaitining béshigha waba chüshken bolsimu, biz téxi búgün'ge qeder bu ishtin özimizni paklandurmiduq. **18** Siler búgün Perwerdigargha egishishtin yandinglar; shundaq boliduki, siler búgün Perwerdigargha asiqliq qilghan bolghachqa, u jezmen ete Israilling pütkül jamaitige ghezeplidur. **19** Halbuki, mudaba siler miras qilip alghan zémin napak bolup qalghan bolsa, Perwerdigarning teweliki bolghan zémin'gha, Uning chédiri tiklen'gen yurtqa yéni kélip, arimizda miras élinglar. Peqet Perwerdigar Xudayimizning qurban'gahidin bashqa özünglar üçün qurban'gah yasash bilen Perwerdigargha we bizlerge asiqliq qilminglar. **20** Zerahnig ogli Aqan haram békitilgen nersilerdin élip, itaetsizlik qilghan emesmu? Shu sewebtin qebihlik üçün yalghuz ular öltürülüp qalmaq, Perwerdigarning ghezipi yene pütkül Israil jamaitining üstige chüshken emesmu?». **21** Shuning bilen Rubenler, Gadlar we Manasseh yérim qebilisi minglighan Israilling kattiwashlirigha jawab bérip mundaq dédi: — **22** «Ilahlarning ilahi Perwerdigardur! Ilahlarning ilahi bolghan Perwerdigar Özi buni bilidu, Israillimu uni bilgey! Eger bu ish asiqliq bolsa yaqi Perwerdigargha itaetsizlik bolsa, emdi bizlerni búgün ölümdin ayimanglar! **23** Eger bizning özimiz üçün qurban'gahni yasishimiz Perwerdigargha egishishtin yéniş üçün bolghan bolsa, shundaqla qurban'gahning üstide köydürme qurbanliq sunush, ashliq hediylirini sunush, inaqliq qurbanliqlirini sunush üçün bolghan bolsa, undaqa Perwerdigar Özi bu ish toghruluq bizdin héساب alsun; **24** eksiche bu ishni qilishimizning sewebi heqiqeten shuki, kelgüsude silerning baliliringlar bizning balilirimizgha: «Silerning Israilling Xudasi Perwerdigar bilen qandaq munasiwitinglar bar? **25** Ey Rubenler we Gadlar, Perwerdigar biz bilen silerning otturimizda Iordan deryasini chégra qilip qoyghan emesmu? Shunga silerning Perwerdigardin héchqandaq nésiwenglar yoqtur!» déyishidin endishe qilduq. **26** Shunga biz: «Qopup bir qurban'gah yasayli; lékin bu köydürme qurbanliq üçünümü emes, bashqa xil qurbanliqlar üçünümü emes, **27** belki kelgüsude Perwerdigarning aldida köydürme qurbanliqlirimiz bilen bashqa xil qurbanliqlirimiz we inaqliq qurbanliqlirimiz bilen uning ibaditide bolushimiz üçün, siler we bizning otturimizda, shundaqla kéyinki dewlirimizde bir esletme guwahliq bolsun üçün uni yasiduq; baliliringlarning kelgüsude balilirimizgha «Perwerdigardin héchqandaq nésiwenglar yoq» démesliki üçün shundaq qilduq. **28** Eger ular kelgüsude biz bilen ewladlirimizgha shundaq dése, biz jawab bérip: «Mana, köydürme qurbanliq sunush üçün yaqi bashqa xil qurbanliqlarni sunush üçün yasalghan emes, belki siler bilen bizning otturimizda bir guwahliq bolsun dep yasalghan, bu Perwerdigarning ata-bowilirimiz yasighan qurban'gahining endizisidur!» déyeleymiz. **29** Perwerdigargha asiqliq qilip, Perwerdigargha egishishtin yéniş, Perwerdigar

Xudayimizning chédirining aldidá turghan qurban'gahtin bashqa ikkinchi bir qurban'gahni yasap, uning ústide kóydürme qurbanliq, ashliq hediyele we bashqa xil qurbanliqlarni ótküzish niyiti bizdin néri bolghay!». **30** Kahin Finihás we uning bilen bille kelgen jamaet emirliri, yeni minglighan Israillarning kattiwashliri Rubenler, Gadlar we Manassehlerning éytqan sózilirini anglihghanda ular shuningdin xush boldi. **31** Eliázarning oghli kahin Finihás Rubenler, Gadlar we Manassehlerge: — Siler Perwerdigargha bu itaetsizlikni qilmighininglar üçtün Perwerdigarning otturimizda turuwatqanliqini emdi bilduq; siler bu ish bilen Israillarni Perwerdigarning qolidin qutquzdunglar, dédi. **32** Andin Eliázar kahinning oghli Finihás bilen emirler Rubenler we Gadlarning yénidin, Giléad zémínidin chiqip Qanaan zémínigha Israillarning yénigha yénip kélip bu xewerni ulargha dep berdi. **33** Bu ish Israillarning neziride yaxshi kórtüdi; Israilli Xudagha hemdusana éytip, Rubenler bilen Gadlarga hujum qilip, ular bilen urushup ularning turuwatqan zémínini weyran qilayli, dégen gepni ikkinchi tilgha almidi. **34** Rubenler bilen Gadlar bu qurban'gahqa «Guwahliq» dep at qoydi; chünki ular: — «U arimizda Perwerdigarning Xuda ikenlikge guwahtur» dédi.

23 Perwerdigar Israilgha etrapidiki dúshmenliridin aram bérip uzun zamanlar ótüp, shundaqla Yeshua qérip, yéshimu chongiyip qalghanda, **2** Yeshua pütkül Israilni, ularning aqsaqallirini, bashliqliri, hakim-soraqchiliri bilen beg-emeldarilirini chaqirip ulargha mundaq dédi: — «Men qérip qaldim, yéshimmu chongiyip qaldi. **3** Perwerdigar Xudayinglarning siler üçtün mushu yerdiki barliq taipilerge qandaq ishlarni qilghini özünglar kórdünglar; chünki siler terepte turup jeng qilghuchi Perwerdigar Xudayinglar Ózidur. **4** Mana, men özüim yoqatqan hemme ellerning zémíniliri bilen qalghan bu taipilerning zémínilirini qoshup qebile-jemetinglar boyiche chetshap Iordan deryasidin tartip kün pétiş tereptiki Ulugh Déngizghiche, silerge miras qilip teqsim qilip berdim. **5** Perwerdigar Xudayinglar Ózi ularni aldinglardin qoghlap chiqirip, kózünglardin néri qilip, Perwerdigar Xudayinglar silerge éytqinidek siler ularning zémínigha ige bolisiler. **6** Shunga siler tolimu qeyser bolup Musaning qanun kitabida pütülgennig hemmisini tutup, ong ya solgha chetnep ketmey, uninggha emel qilishqa köngül bölünglar; **7** shundaq qilip, aranglarda qélip qalghan bu taipiler bilen bardi-keldi qilmanglar; shuningdek ularning ilahlirining namilirini tilgha almanglar yaki ularning nami bilen qesem qilmanglar; ulargha ibadet qilmanglar, ulargha bash urmanglar; **8** belki bügün'giche qilghinglardek, Perwerdigar Xudayinglarga baghlinip turunglar. **9** Chünki Perwerdigar aldinglardin chong-chong we küchlük ellerni qoghlap chiqirwetkendur; bügün'giche héchqandaq adem aldinglarda put tirep turalmidi. **10** Perwerdigar Xudayinglar silerge éytqini boyiche siler terepte turup jeng qilghini üçtün silerdin bir adiminglar ularning ming adimini tiripireni qilidu. **11** Shunga Perwerdigar Xudayinglarni süyüsh üçtün öz könglünglarga qattiq segek bolunglar! **12** Chünki eger siler Uningdin yüz örüp aranglarda qalghan bu eller bilen ariliship-baghlinip, ular bilen qoda-baja bolup, ular bilen bérish-kélish qilsanglar, **13** undaqta silerge shu ish ayan bolsunki, Perwerdigar Xudayinglar aldinglardin bu ellerni ikkinchi qoghlap chiqarmaydu, belki bular silerge qapqan we qiltaq bolup, biqininglarga qamcha bolup chüshüp, kózünglerge tiken bolup sanjilidu; axirida Perwerdigar Xudayinglar silerge bergen bu yaxshi zémindin mehrum bolup yoqlisiler. **14** Mana, men bügün barliq ademler muqerrér bésip ótidighan yolni mangimen;

silerning pütün dilinglar we wujudunglarga shu roshenki, Perwerdigar Xudayinglarning siler toghruluq qilghan mubarek wedilirining héchbiri emelge ashurulmay qalmidi; hemmisi siler üçtün beja keltürülüp, héchqaysisi yerde qalmidi. **15** Lékin siler Perwerdigar Xudayinglarning silerge emr qilip toxtatqan ehdisini buzhghanda, Perwerdigar Xudayinglar silerge wede qilghan hemme beriket üstünglerge chüshürülgendek, shundaq boliduki, Perwerdigar Xudayinglar silerni Ózi silerge bergen zémindin yoqatquche barliq agah qilghan ishni chüshürüdi; siler bérip, [uning ehdisini buzup] bashqa ilahlargha ibadet qilip bash ursanglar, Perwerdigarning ghezipi silerge tutiship, silerni Ózi silerge bergen yaxshi zémindin tézla yoq qilidu».

24 Andin Yeshua Israilning hemme qebililirini Shekemge yighip, Israilning aqsaqalliri, bashliqliri, hakim-sotchiliri bilen beg-emeldarilirini chaqirdi; ular ózilirini Xudaning huzurigha hazir qilghanda **2** Yeshua pütkül xelqge: Israilning Xudasi Perwerdigar: — «Qedimki zamanda ata-bowiliringlar, jümlidin Ibrahim bilen Nahorning atisi Terah deryaning u teripide olтурatti; ular bashqa ilahlarning qulluqida bolatti. **3** Lékin Men atanglar Ibrahimni deryaning u teripidin élip kélip, uni bashlap pütkül Qanaan zémínini aylandurup, uning neslini awutup uninggha Ishaqni berdim. **4** Andin Men Ishaqqa Yaqub bilen Esawni berdim; Esawgha Séir taghliq rayonini tewelik qilip berdim, Yaqub bilen oghulliri bolsa Misirgha chüshüp bardí. **5** Kéyinrek Men Musa bilen Harunni ewetip, Misirliqlar arisida emellirim bilen ulargha dehshetlik wabalarni chüshürdüm; andin silerni shu yerdin élip chiqtim. **6** Men bu teriqide ata-bowiliringlarni Misirdin élip chiqip, ular [Qizil] Déngizgha yétip kelginide, misirliqlar jeng harwiliri we atliq eskerliri bilen ata-bowiliringlarni qoghlap déngizghiche keldi. **7** Israillar shuan Perwerdigargha nida qiliwidi, U siler bilen Misirliqlarning arisigha tum qarangghuluq chüshürdi; andin déngizni ularning üstige basturup yapti. Siler Öz közliringlar bilen Méning Misirda néme qilghinimni kórdünglar; andin siler uzun waqitqiche chólde turdunglar. **8** Kéyinrek Men silerni Iordan deryasining u teripide turghan Amoriylarning zémínigha bashlap keldim; ular siler bilen soqushqanda men ularni qolunglarga bérip, siler ularning zémínini igilidinglar. Men ularni aldinglardin yoqitiwettim. **9** U waqitta Moabning padishahi, Zipporning oghli Balaq qopup, Israil bilen jengge chüshüti we silerni qarqhash üçtün Béorning oghli Balaamni chaqirip keldi; **10** lékin Men Balaamning sózige qulaaq salmidim; shuning bilen u silerge qayta-qayta bext-beriket tilidi we Men silerni [Balaqning] qolidin qutquzdum. **11** Kéyinrek siler Iordan deryasidin ótüp Yérixogha barghanda Yérixoning ademliiri Amoriylar, Perizziylar, Qanaaniylar, Hittiylar, Girgashiylar, Hiwiylar we Yebusiylar siler bilen urushqa qoppini bilen Men ularni qolunglarga tapshurup berdim; **12** Men aldinglarga sériq herini ewettim, sériq here Amoriylarning ikkila padishahini heydiwetkendek ularnimu heydiwetti; bu ish silerning qilichinglar yaki oqyayinglar bilen bolmidi. **13** Men silerge öz qolunglar bilen emgek singdürmigen bir zéminni, özünglar yasimighan sheherlerni berdim, we siler shularda makan qildinglar; özünglar tikmigen üzümzarliqlar bilen zeytunzarliqlardin méwilirini yewatisiler» deydu, — dédi. **14** — Shunga emdi siler Perwerdigardin qorqup ixlasmenlik we heqiqet ichide uning ibaditide bolunglar; ata-bowiliringlar deryaning u teripide we Misirda choqun'ghan ilahlarni tashlap, peqet Perwerdigarning qulluqida bolunglar. **15** Lékin eger Perwerdigarning ibaditi silerge yaman kórunse, kimgé ibadet qildighininglarni talliwélinglar — meyli ata-bowiliringlar deryaning u teripide turghanda choqun'ghan

ilahlar bolsun yaki siler turuwatqan zémindiki Amoriylarning ilahliri bolsun, ularni tallanglar; lékin men bilen öyümdikiler bolsaq Perwerdigarning ibaditide bolimiz, — dédi. **16** Xelq jawab bérip: — Perwerdigarni terk étip bashqa ilahlarning ibaditide bolush bizdin néri bolsun! **17** Chünki biz bilen atabowilirimizni «qulluq makani» bolghan Misir zémnidin chiqirip, közimizning aldida bu chong möjizilik alametlerni körsitip, qaysi yolda mangmayli, qaysi xelqning arisidin ötmeyli, bizni saqlighuchi Perwerdigar Xudayimiz Özudur! **18** Perwerdigar bu zéminda turghan barliq taipilerni, jümlidin Amoriylarni aldimizdin qoghliwetti; shunga bizmu Perwerdigarning ibaditide bolimiz; chünki U bizning Tengrimizdur! — dédi. **19** Yeshua xelqqa: — Siler Perwerdigarning ibaditide bolalmaysiler, chünki U muqeddes bir Xudadur; U wapasizliqqa heset qilghuchi bir Tengri bolghachqa, itaetsizlikliringlar bilen gunahliringlarni kechürelmeydu. **20** Eger siler Perwerdigarni tashlap, yat ilahlargha choqun'ghan bolsanglar Umu silerdin yüz örüp, silerge yaxshiliq qilip kelgenning ornida silerge bala keltürüp yoqitidu, — dédi. **21** Lékin xelq Yeshuagha jawab bérip: — Hergiz undaq bolmaydu! Biz Perwerdigarning ibaditide bolimiz, — dédi. **22** Buni anglap Yeshua xelqqa: — Özünglarning Perwerdigarni, Uning ibaditide bolushni tallighanliqinglarga öz-özünglarga guwahchi boldunglar, déwidi, ular: — Özimiz guwah! — dep jawab bérishiti. **23** U: — Undaq bolsa emdi aranglardiki yat ilahlarni chiqirip tashliwétip, könglünglarni Israilning Xudasi Perwerdigargha intilidighan qilinglar, dédi. **24** Xelq Yeshuagha jawab bérip: — Biz Perwerdigar Xudayimizning ibaditide bolup, uning awazighila qulaq salidighan bolimiz, dédi. **25** Shuning bilen Yeshua u küni xelq bilen ehde baghliship, Shekemde ular üçhün höküm-belgilimilerni toxtitip berdi. **26** Andin Yeshua bu hemme sözlerni Perwerdigarning qanun kitabigha pütüp, yoghan bir tashni élip kélip, uni Perwerdigarning muqeddes jayining yénidiki dub derixining astigha tiklep qoydi. **27** Andin Yeshua xelqqa: — Mana bu tash bolsa bizge guwah bolup turidu; chünki u Perwerdigarning bizge qilghan hemme sözlirini anglap turdi; u Perwerdigar Xudayinglardin tanmasliqinglar üçhün üstünglarda guwahchi bolup turidu, — dédi. **28** Yeshua shularni dep xelqni yolgha sélip, herbirini öz miras yérige yandurdi. **29** Bu ishlardin kéyin Nunning oghli, Perwerdigarning quli Yeshua bir yüz on yéshida wapat boldi. **30** Ular uni élip bérip, Efraim taghliq rayonida, Gaash téghining shimal teripidiki öz miras ülüshi bolghan Timnat-Sérah dégen jayda depne qildi. **31** Yeshuaning pütkül hayat künliride, shundaqla Yeshuadin kéyin qalghan, Perwerdigarning Israil üçhün qilghan hemme möjizilik emellirini obdan bilidighan aqsaqallarning pütkül hayat künliridimu Israil Perwerdigarning ibaditide bolup turdi. **32** Yüsüpning söngeklirini bolsa, Israillar ularni Misirdin élip kelgenidi. Ular bularni Shekemge élip bérip, Yaqup Shekemning atisi Hamorning oghulliridin yüz kesitah kümüşshe sétiwalghan yerde depne qildi. Shu yer Yüsüplerning miras ülüshi bolup qaldi. **33** Harunning oghli Eliazarmu wapat boldi; ular uni oghli Finihashaq miras qilip bérilgen Efraimning taghliq rayonidiki Gibéah dégen jayda depne qildi.

Batur Hakimlar

1 We Yeshua wapat bolghandin kéyin shundaq boldiki, Israillar Perwerdigardin: — Bizdin kim awwal chiqip Qanaaniylar bilan soqushun? — dep soridi. **2** Perwerdigar söz qilip: — Yehuda chiqsun; mana, Men zéminni uning qoligha tapshurdum, — dédi. **3** U waqitta Yehuda akisi Shiméon'gha: — Sen méning bilen bille Qanaaniylar bilan soqushushqa, manga chek tashlinip miras qilin'ghan zémín'gha chiqsang, menmu sanga chek tashlinip miras qilin'ghan zémín'gha sen bilen bille chiqip [soqushimen], déwidi, Shiméon uning bilen bille chiqti. **4** Yehuda u yerge chiqqanda, Perwerdigar Qanaaniylar we Perizziylerni ularning qoligha tapshurdi. Shuning bilen ular Bézek dégen jayda ularni urup qirip, on ming adimini öldürdi. **5** Ular Bézekte Adoni-Bézek dégen padishah bilen uchriship qélip, uning bilen soqushup Qanaaniylar bilan Perizziylerni urup qirdi. **6** Adoni-bézek qachti, ular qoghlap béríp, uni tutuwélip, qollirining chong barmiqi bilen putlirining chong barmiqini késiwetti. **7** Shuning bilen Adoni-Bézek: — Eyni chaghda qollirining chong barmiqi bilen putlirining chong barmiqi késiwétilgen yetmiş padishah dastixinimning tégidiki uwaqlarni térip yégenidi. Mana emdi Xuda méning qilghanirimni özümge yandurdi, dédi. Andin ular uni Yérusalémgha élip bardí, kéyin u shu yerde öldi. **8** Yehudalar Yérusalémgha hujum qilip sheherni ishghal qildi; ular u yerde olturghuchilarni qilichlap qirip, sheherge ot qoyuwetti. **9** Andin Yehudalar chüshüp, taghliq rayon, jenubdiki Negew we Shefelah oymanliqida turuwatqan Qanaaniylar bilan soqushti. **10** Andin Yehudalar Hébrondiki Qanaaniylargha hujum qilip, Shéshay, Ahiman we Talmaylarni urup qirdi (ilgiri Hébron «Kiriát-Arba» dep atilatti). **11** Andin ular u yerdin chiqip, Debirde turuwatqanlarga hujum qildi (ilgiri Debir «Kiriát-Sefer» dep atilatti). **12** Kaleb: — Kimki Kiriát-Seferge hujum qilip uni alsa, uninggha qizim Aksahni xotunluqqa bérimen, dégenidi. **13** Kalebning ukisi Kénazning oghli Otniyel uni ishghal qildi, Kaleb uninggha qizi Aksahni xotunluqqa berdi. **14** We shundaq boldiki, qiz [yatliq bolup] uning qéshigha barar chaghda, ériní atisidin bir parche yer sorashqa úndidi. Aksah éshektin chüshüshige Kaleb uningdin: — Séning néme telap bar? — dep soridi. **15** U jawab béríp: — Méni alahide bir beriketligeysen; sen manga Negewdin [qaghjiraq] yer bergenikensen, manga birnechche bulaqnimu bergeysen, dédi. Shuni déwidi, Kaleb uninggha üstün bulaqlar bilen astin bulaqlarni berdi. **16** Musaning qéynatisining ewladliri bolghan Kényiler Yehudagha qoshulup «Hormilq Sheher»din chiqip Aradning jenub teripidiki Yehuda chölige béríp, shu yerdiki xelq bilen bille turghanidi. **17** Yehuda bolsa akisi Shiméon bilen bille bérip, Zefat shehiride turuwatqan Qanaaniylarni urup qirip, sheherni mutleq weyran qildi; shuning bilen sheherning ismi «Xormah» dep atalghan. **18** Andin Yehudalar Gaza bilen uning etrapini, Ashkélon bilen uning etrapini, Ekron bilen uning etrapini igilidi. **19** Perwerdigar Yehuda bilen bille bolghach, ular taghliq yurni meghlup qilip aldi; lékin jilghidikilerni bolsa, ularning tömür jeng harwiliri bolghachqa, ularni zémínidin qoghliwételmedi. **20** Ular Musaning buyrughinidek Hébronni Kalebke berdi. Shuning bilen Kaleb Anakning üç oghlini u yerdin qoghliwetti. **21** Lékin Binyaminlar bolsa Yérusalémda olturuwatqan Yebusiylarni qoghlap chiqiriwételmedi; shunga ta бүгүн'giche Yebusiylar Binyaminlar bilen Yérusalémda bille turmaqta. **22** Yüsiüpning jemeti Beyt-Elge hujum qildi; Perwerdigar ular bilen bille idi. **23** Yüsiüpning jemeti Beyt-Elning ehwalini bilip kélishe charlighuchilarni ewetti (ilgiri sheherning nami Luz idi). **24**

Charlighuchilar sheherdin bir kishining chiqip kéliwatqinini bayqap uninggha: — Sheherge kiridighan yolni bizge körsitip qoysang, sanga shapaet körsitimiz, — dédi. **25** Shuning bilen shu kishi sheherge kiridighan yolni ulargha körsitip qoydi. Ular béríp sheherdikilerni urup qilichlidi; lékin u adem bilen ailisidikilerni aman qoydi. **26** U adem kéyin Hittiyarlarning zémínigha béríp, shu yerde bir sheher berpa qilip, namini Luz dep atidi. Ta бүгүн'giche uning nami shundaq atalmaqta. **27** Lékin Manassehler bolsa Beyt-Shéanni we uninggha qarashliq kentlerni, Taanaqni we uninggha qarashliq kentlerni ishghal qilmidi; ular Dor we uninggha qarashliq kentlerdiki xelqni, Ibléam we uninggha qarashliq kentlerdiki xelqni, Mégiddo we uninggha qarashliq kentlerdiki xelqni qoghliwétmedi, zéminni almidi; Qanaaniylar shu zéminda turuwérishke bel baghlighanidi. **28** Israil barghanséri kücheygechke Qanaaniylarni ózligrige hasharchi qilip béqindurdi, lékin ularni óz yerliridin pütünley qoghliwétmedi. **29** Efraimlarmu Gezerde turuwatqan Qanaaniylarni qoghliwétmedi; shuning bilen Qanaaniylar Gezerde ular bilen bille turiverdi. **30** Zebulun ne Qitronda turuwatqanlarni ne Nahalolda turuwatqanlarni qoghliwétmedi; shuning bilen Qanaaniylar ularning arisida oltaurqlaship, ulargha hasharchi medikar boldi. **31** Ashir bolsa ne Akkoda turuwatqanlarni ne Zidonda turuwatqanlarni qoghliwétmedi, shundaqla Ahlab, Aqzib, Helbah, Afek Rehoblarda turuwatqanlarnimu qoghliwétmedi. **32** Shuning bilen Ashirlar shu zéminda turuwatqanlarning arisida, yeni Qanaaniylarning arisida oltaurqlaship qaldi; ular Qanaaniylarni óz yeridin qoghliwétmedi. **33** Naftalilar ne Beyt-Shemeshte turuwatqanlarni ne Beyt-Anatta turuwatqanlarni qoghliwétmedi; shuning bilen ular shu zéminda turuwatqanlarning arisida, yeni Qanaaniylarning arisida oltaurqlaship qaldi; Beyt-Shemeshe we Beyt-Anattiki xelq ulargha hasharchi medikar boldi. **34** Amoriylar Danlarni taghliq rayon'gha mejburiy heydep chiqiriwétip, ularni jilgha-tüzenglikke chüshüshke yol qoymidi. **35** Amoriylar Heres téghi, Ayjalon we Shaalbmida turuwérishke niyet baghlighanidi; lékin Yüsüp jemetining qoli kücheygende, Qanaaniylar ulargha hasharchi medikar boldi. **36** Amoriylarning chégrisi bolsa «Sériq Éshek dawini»din qoram téshigha ötüp yuqiri teripige baratti.

2 Perwerdigarning Perishtisi Gilgaldin Bokimgha kélip: — Men silerni Misirdin chiqirip, ata-bowilirlargha qesem qilip bergen zémín'gha élip kélip: «Men siler bilen qilghan ehdemni ebedighe bikar qilmaymen; **2** Lékin siler bu zéminning xelqi bilen héchqandaq ehde baghlimanglar, belki ularning qurban'gahlirini buzup tashlashinglar kérek» — dégenidim; lékin siler Méning awazimgha qulaq salmidinglar. Bu silerning néme qilghininglar?! **3** Shunga Men [shu chaghda] silerge: «[Shundaq qilsanglar] ularni silerning aldindigardin qoghliwétmeymen; ular biqinglirlargha yantaq bolup sanjilidu, ularning ilahliri silerge tor-tuzaq bolidu» — dep agahlandurdum, — dédi. **4** Perwerdigarning Perishtisi barliq Israillargha bularni dégende, ular ün sélip yighlap kétishti. **5** Shuning bilen bu jayning nami «Bokim» dep qoyuldi; ular shu yerde Perwerdigargha atap qurbanliqlarni sundi. **6** Yeshua xelqni tarqitiwétiwidi, Israillar herqaysisi ózligrige miras qilin'ghan zéminni igilesh üçün qaytip kétishti. **7** Yeshuaning pütkül hayat künliride, shundaqla Yeshuadin kéyin qalghan, Perwerdigarning Israil üçün qilghan hemme karamet emellirini obdan bilgen aqsaqallarning pütkül hayat künliridimu [Israil] xelqi Perwerdigarning ibaditide bolup turdi. **8** Emdin Nunning oghli, Perwerdigarning quli Yeshua bir yüz on yéshida wapat boldi. **9** Ular uni élip béríp, Efraim taghliq rayonida, Gaash téghining shimal teripidiki óz miras ülíshí bolghan Timnat-Sérah dégen jayda depne qildi. **10** Bu dewrdikilerning hemmisi [ölüp] óz ata-bowilirligha qoshulup

ketti; ulardin keyin Perwerdigarnimu tonumaydighan, shundaqla uning Israil uchün qilghan emellirini bilmigen bir dewr peyda boldi. **11** Shuningdin tartip Israil Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip Baal-butlarning ibaditige kirishdi. **12** Ular özlirini Misir zeminidin chiqirip élip kelgen ata-bowilirining Xudasi Perwerdigarni tashlap, etrapidiki taipilerning ilahliridin bolghan yat ilahlargha egiship, ulargha bash urup, Perwerdigarning ghezipini qozghidi. **13** Ular Perwerdigarni tashlap, Baal we Asherahlarning qulluqigha kirishdi. **14** Buning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilgha tutiship, xarab qilinsun dep, u ularni talan-taraj qilghuchilarning qoligha tashlap berdi, yene etrapidiki dushmanlirining qoligha tapshurup berdi; shuning bilen ular dushmanlirining aldida bash kötürelmidi. **15** Ular qeyerge barmisun, Perwerdigarning qoli ularni apet bilen urdi, xuddi Perwerdigarning déginidek, we Perwerdigarning ulargha qesem qilghinidek, ular tolimu azabliq haletke chüshüp qaldi. **16** Andin Perwerdigar [ularning arisidin] batur hakimlarni turghuzdi, ular [Israilarni] talan-taraj qilghuchilarning qolidin qutquzup chiqti. **17** Shundaqtimu, ular öz hakimlirigha qulaq salmidi; eksihe ular yat ilahlargha egiship buzuqluq qilip, ulargha bash urup choqundi; ata-bowilirining mangghan yolidin, yeni Perwerdigarning emrlirige itaet qilish yolidin tézla chiqip ketti; ular héch itaet qilmidi. **18** Perwerdigar qachaniki ular üçtün batur hakimlarni turghuzsa, Perwerdigar haman shu batur hakim bilen bille bolatti, batur hakimning hayat künliride ularni dushmanlirining qolidin qutquzup chiqatti; chünki ularni xarlap ezgenler tüpeylidin kötürülgen ah-zarlarni anglighan Perwerdigar ulargha ichini aghritatti. **19** Lékin batur hakim ölüp kétéshi bilenla, ular arqisigha yénip, yat ilahlargha egiship, ularning qulluqigha kirip, ulargha bash urushup, özlirini ata-bowiliridimnu ziyade bulghaytti; ular ne shu qilmishliridin toxtimaytti, ne öz jahil yolidin héch yanmaytti. **20** Shuning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilgha qattiq tutashti, U: — «Bu xelq Men ularning ata-bowilirigha tapilighan ehdemni buzup, awazimgha qulaq salmighini üçtün, **21** buningdin keyin Men Yeshua ölgende bu yurta qaldurghan taipilerdin héchbirini ularning aldidin qoghliwetmeymen; **22** bununidiki meqset, Men shular arqiliq Israilning ularning ata-bowiliri tutqandek, Men Perwerdigarning yolini tutup mangidighan-mangmaydighanliqini sinaymen» — dédi. **23** Shuning bilen Perwerdigar shu taipilerni qaldurup, ularni ne derhalla zeminidin mehrum qilip qoghliwetmidi ne Yeshuaning qolighimu tapshurup bermigenidi.

3 Töwendikiler Perwerdigar Qanaaniylar bilen bolghan jengni béshidin ötküzimgen Israilning [ewladlirini] sinash üçtün qaldurup qoyghan taipiler **2** (U Israilarning ewladlirini, bolupmu jeng-urushlarni körüp baqmighanlarni peqet jengni ögünsun dep qaldurghanidi): — **3** — ular Filistiylerning besh emirliki, barliq Qanaaniylar, Zidonluqlar we Baal-Hermon téghidin tartip Xamat éghizighiche Liwan taghliqida turuwatqan Hiwiylar idi; **4** Ularni qaldurup qoyushtiki meqsiti Israilni sinash, yeni ularning Perwerdigarning Musaning wastisi bilen ata-bowilirigha buyrughan emrlirini tudidighan-tutmaydighanliqini bilish üçtün idi. **5** Shuning bilen Israilar Qanaaniylar, yeni Hittiyar, Amoriylar, Perizziylar, Hiwiylar we Yebusiylar arisida turdi; **6** Israilar ularning qizlirigha öylinip, öz qizlirini ularning oghullirigha bérip, qalirning ilahlirining qulluqigha kirdi. **7** Israilar Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip, öz Xudasi Perwerdigarni untup, Baallar we Asherahlarning qulluqigha kirdi. **8** Shuning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilgha tutiship, ularni Aram-Naharaimning padishahi Qushan-

Rishataimning qoligha tapshurdi. Bu teriqide Israilar sekkiz yilghiche Qushan-Rishataimgha béqindi boldi. **9** Israilar Perwerdigargha peryad kötürgende, Perwerdigar ular üçtün bir qutquzghuchini turghuzup, u ularni qutquzdi. U kishi Kalebning inisi Kénazning oghli Otniyel idi. **10** Perwerdigarning Rohi uning üstige chüshüp, u Israilgha hakimliq qildi; u jengge chiqiwidi, Perwerdigar Aramingning padishahi Qushan-Rishataimni uning qoligha tapshurdi; buning bilen u Qushan-Rishataimning üstidin ghalib keldi. **11** Shuningdin keyin zéminda qiriq yilghiche amanliq boldi; Kénazning oghli Otniyel alemdin ötti. **12** Andin Israilar yene Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; ular Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilghachqa, u Moabning padishahi Eglonni Israil bilen qarishilishishqa küchlendürdi. **13** U Ammoniylar we Amalekiylarni özige tartip, jengge chiqip Israilni urup qirip, «Hormiliq Sheher»ni ishghal qildi. **14** Buning bilen Israilar on sekkiz yilghiche Moabning padishahi Eglon'gha béqindi boldi. **15** Shuning bilen Israilar Perwerdigargha peryad köttürdi; Perwerdigar ular üçtün bir qutquzghuchi, yeni Binyamin qebilisidin bolghan Geraning oghli Ehadni turghuzdi; u solxay idi. Israil uning qoli bilen Moabning padishahi Eglon'gha sowghat ewetti. **16** Emdi Ehad özige bir gez uzunluqta ikki bisliq bir shemsher yasatqanidi; uni kiyimining ichige, ong yotisining üstige qisturuwaldi; **17** U shu halette sowghatni Moabning padishahi Eglonning aldigha élip keldi. Eglon tolimu séviz bir adem idi. **18** Ehad sowghatni teqdim qilip bolghandin keyin, sowghatni kötürüp kelgen kishilerni ketküzüwetti; **19** andin özi Gilgalning yénidiki tash oymilar bar jaydin yénip, padishahning qéshigha kélip: — Ey padishah, mende özlirige deydighan bir mexpiyetlik bar idi, — déwidi, padishah: — Jim tur! — dédi. Shuning bilen etrapidiki xizmetkarlarning hemmisi sirtqa chiqip ketti. **20** Andin Ehad padishahning aldigha keldi; padishah yalghuz salqin balixanida olturatti. Ehad: — Mende sili üçtün Xudadin kelgen bir söz bar, déwidi, padishah orunduqtin popup öre turdi. **21** Shuning bilen Ehad sol qolini uzutip ong yotisidin shemsherni sughurup élip, uning qorsiqigha tiqti. **22** Shundaq qilip shemsherning destisimu tighi bilen qoshulup kirip ketti, séviz éti shemsherni qisiwalghachqa, Ehad shemsherni qorsiqidin tartip chiqirwalimidi; üçhey-poqi arqidin chiqti. **23** Andin Ehad dalan'gha chiqip, balixanining ishiklirini ichidin étip quluplay qoydi. **24** U chiqip ketkende, padishahning xizmetchiliri kélip qarisa, balixanining ishikliri quluplaqliq idi. Ular: — Padishah salqin öyde chong teretke olturghan bolsa kérek, dep oyli. **25** Ular uzun saqlap kirmisek set bolarmu dep oylashti; u yenila balixanining ishiklirini achmighandin keyin, achquchni élip ishiklerni échiwidi, mana, xojsining yerde ölük yatqinini kördi. **26** Emdi ular ikkilinip qarap turghan waqtda, Ehad qéchip chiqqanidi; u tash oymilar bar jaydin ötüp, Séirahqa qéchip kelgenidi. **27** Shu yerge yetkende, u Efram taghliq rayonida kanay chéliwidi, Israilar uning bilen birge taghliq rayondin chüshdi, u aldida yol bashlap mangdi. **28** U ulargha: — Manga egiship yürünglar, chünki Perwerdigar dushmaninglar Moabiylarni qolunglargha tapshurdi, — déwidi, ular uninggha egiship chüshüp, Iordan deryasining kéchiklirini tosup, héchkimni ötküzmedi. **29** U waqtda Iordan Moabiylardan on mingche eskerni öltürdi; bularning hemmisi tembel palwanlar idi; ulardin héchbir adem qéchip qutulalmidi. **30** Shu küni Moab Israilning qolida bésiqturuldi. Zémin seksen yilghiche aman-tinchliqta turdi. **31** Ehuddin keyin Anatning oghli Shamgar hakim boldi; u alte yüz Filistiyelikni binaqla kala sanjighuch bilen öltürdi; umu Israilni qutquzdi.

4 Emdi Ehud wapat bolghandin kéyin Israillar Perwerdigarning neziride yene rezil bolghanni qilghili turdi. **2** Shuning bilen Perwerdigar ularni Qanaaniylarning padishahi Yabinning qoligha tashlap berdi. Yabin Hazor shehiride seltenet qilatti; uning qoshun serdarining ismi Siséra bolup, u Haroshet-Goyim dégen sheherde turatti. **3** Israillar Perwerdigargha nale-peryad kötürdi, chünki Yabinning toqquz yüz tömür jeng harwisi bolup, Israillargha yigirme yildin buyan tolimu zulum qilib kelgenidi. **4** U waqitta Lapidotning xotuni Deborah dégen ayal peyghember Israilga hakim idi. **5** U Efraim taghliqidiki Ramah bilen Beyt-Elning otturisidiki «Deborahning xorma derixi»ning tüwide olturatti; barliq Israillar dewaliri toghrisida höküim sorighili uning qéshigha kéletti. **6** U adem ewetip Naftali yurtidiki Kedeshta Abinoamning oggli Baraqqi chaqirtip kélip, uninggha: — Mana, Israilning Xudasi Perwerdigar [mundaq] emr qilghan emesmu?! U: — Sen béríp Naftalilar qebilisi hem Zebulun qebilisidin on ming ademni özüng bilen bille élip Tabor téghigha chiqqin; **7** shuning bilen Men Yabinning qoshun serdari Sisérani jeng harwiliri we qoshunliri bilen qoshup Kishon éqinining boyigha, séning qéshinggha barghusi niyetke sélip, uni qolunggha tapshurimen dégen, — dédi. **8** Baraq uninggha: — Eger sen men bilen bille barsang, menmu barimen. Sen men bilen barmisang, menmu barmaymen! — dédi. **9** Deborah jawaben: — Maqul, men sen bilen barsam baray; halbuki, sepiring sanga héch shan-sherep keltürmeydu; chünki Perwerdigar Sisérani bir ayal kishining qoligha tapshuridu, — dédi. Shuning bilen Deborah qopup Baraq bilen bille Kedeshke mangdi. **10** Baraq Zebulunlar we Naftalilarni Kedeshke chaqirtti; shuning bilen on ming adem uninggha egeshti; Deborahmu uning bilen chiqti **11** (shu chaghda kényilerdin bolghan Heber özini Musaning qéynatisi Hahobning neslidin bolghan kényilerdin ayrip chiqip, Kedeshning yénidiki Zaanaimning dub derixining yénida chédir tikkenidi). **12** Emdi Siséragha: — Abinoamning oggli Baraq Tabor téghigha chiqiptu, dégen xewer yetküzüldi. **13** Shuni anglap Siséra barliq jeng harwilirini, yeni toqquz yüz tömür jeng harwisini we barliq eskerlirini yighip, Haroshet-Goyimdin chiqip, Kishon éqinining yénida toplidi. **14** Deborah Baraqqa: — Qoppqin; бүгүн Perwerdigar Sisérani séning qolunggha tapshuridighan kündür. Mana, Perwerdigar aldinda yol bashlighili chiqti emesmu?! — dédi. Shuni déwidü, Baraq we on ming adem uninggha egiship Tabor téghidin chüshti. **15** Perwerdigar Sisérani, uning hemme jeng harwiliri we barliq qoshunini qoshup Baraqqning qilichi aldida tiripiren qildi; Siséra özi jeng harwisidin chüshüp, piyade qéchip ketti. **16** Baraq jeng harwilirini we qoshunni Haroshet-Goyimgiche qoghlap bardı; Siséraning barliq qoshuni qilich astida yiqildi, birimu qalmidi. **17** Lékin Siséra piyade qéchip, Kényilerdin bolghan Heberning ayali Yaelning chédirigha bardı; chünki Hazorning padishahi Yabin bilen Kényilerdin bolghan Heberning jemeti otturisida dostluq alaqisi bar idi. **18** Yael Sisérani qarshi élishqa chiqip uninggha: — Ey xojam, kirgine! Qorqma, méningkige kirgin, dédi. Shuning bilen Siséra uning chédirigha kirdi, u uning üstige yotqan yéyip qoydi. **19** U uninggha: — Men ussag kettim, manga bir otlam su bergine, déwidü, ayal béríp süt tulumini échip, uninggha ichküzüp, andin yene uni yétip qoydi. **20** Andin Siséra uninggha: — Sen chédirning ishikide saqlap turghin. Birkim kélip sendin: — Bu yerde birersi barmu, dep sorisa, yoq dep jawab bergin, — dédi. **21** Emdi Heberning ayali Shepa qopup, bir chédir qozuqini élip, qolida bolqini tutqiniche shepe chiqarmay uning qéshigha bardı; u hérip ketkechke, qattiq uxlap ketkenidi. Yael uning chékisige qozuqni shundaq qaqtiki, qozuq chékisidin ötüp yerge kirip ketti. Buning bilen u öldi. **22**

Shu chaghda, Baraq Sisérani qoghlap keldi, Yael aldigha chiqip uninggha: — Kelgin, sen izdep kelgen ademni sanga körsitey, — dédi. U uning chédirigha kirip qariwidi, mana Siséra ölük yatatti, qozuq téxiche chékisige qéqiliq turatti. **23** Shundaq qilib, Xuda shu küni Qanaan padishahi Yabinni Israillarning aldida töwen qildi. **24** Shu waqittin tartip Israillar barghanseri küchiyip, Qanaan padishahi Yabindin üstünlükni igilidi; axirda ular Qanaan padishahi Yabinni yoqatti.

5 Shu küni Deborah we Abinoamning oggli Baraq mundaq nezme oqudi: — **2** Israilda yétekchiler yol bashlighini üçün, Xelq ixtiyaren özlirini pida qilghini üçün, Perwerdigargha teshekkür-medhiye oqunglar! **3** Ey padishahlar, anglanglar, Ey emirler, qulaq sélinglar! Men, men Perwerdigargha atap nezme oquymen, Men Israilning Xudasi Perwerdigargha küy éytimen. **4** Perwerdigar, sen Séirdin chiqqiningda, Édomning yayliqidin chiqip yürüş qilghiningda, Yer titrep, asmanlardin sular tamchidi, Shundaq, bulutlar yamghurlirini yaghdurdi; **5** Taghlar Perwerdigarning aldida tewrendi, Ene Sinay téghimu tewrinip ketti, Israilning Xudasi Perwerdigarning aldida. **6** Anatning oggli Shamgarning künliride, Hem Yaelning künliride, Chong yollar tashlinip qélip, Yoluchilar egri-toqay chighir yollar bilen mangatti; **7** Israilda ezimetler yoqap ketti, Taki menki Deborah qozghilip, Israilda bir ana süpitide peyda bolghinimghiche. **8** [Israillar] yéngi ilahlarni tallidi; Urush derwazilirigha yétip keldi. Qirriq mingche Israilliqning arisida, Ya bir qalqan ya bir neyze tépilisichu?! **9** Qelbin Israilning emirlirige qayildur, Ular xelq arisida özlirini ixtiyaren pida qildi; Perwerdigargha teshekkür-medhiye oqunglar! **10** I aq ésheklerge min'genler, I nepis zilchilerning üstide olturghanlar, I yolda yürüngenler, köngül bölüngenlar! **11** Su ekilidighan jaylarda olja bölüşüwatqanlarning jushqun awazilirini anglanglar! Ular shu yerlerde Perwerdigarning heqqaniy emillirini medhiyilep, Uning Israildiki ezimetlirining heqqaniy emillirini teriplishidu. Shu waqitta Perwerdigarning xelqi chüshüp derwazilargha yétip kélip: — **12** «I Deborah, oyghan, oyghan! Oyghan, oyghan, ghezel éytqin! Ornungdin tur, i Baraq, Esirliringni yalap mang, i Abinoamning oggli!» — déyishidu. **13** Mana xelqning az bir qaldisi aliyanablargha egishish üçün chüshti, Perwerdigarning xelqi yéningha palwan kebi chüshüp keldi. **14** Mana, Efraimlardin Amalekte yiltiz tartip qalghanlar keldi; Mana, Binyaminlarmu qowmliringgha qoshulup egiship keldi; Makirdin emirler chüshüp keldi, Zebulunin serdarliq hasisini tutqanlar yétip keldi. **15** Issakarning emirliri Deborahgha qoshuldi; Baraq néme qilghan bolsa Issakarmu shundaq qilib, Uning keynidin jilghigha tap basturup étilip chüshti! Rubenning aile-jemetliridikilerning arisida shunche ulugh niyetler qelblirige pükülgenidi! **16** Sen némishqa qotanlarning ichide turup, Qoylarga chélin'ghan neyning awazini anglashni xalap qalding? Rubenning aile-jemetliridikilerning arisida shunche ulugh niyetler qelblirige pükülgenidi! **17** Giléadlar bolsa Iordan deryasining u teripide turup qaldi; Danlarmu némishqa kémilerning yénida toxtap qaldi? Ashirlar bolsa déngiz boyida [jim] olturuwaldi, Déngiz qoltuqlirida turup qaldi. **18** Zebulunlar janlirini ölümgé tewekkül qildi; Naftalilarmu jeng meydanidiki yuqiri jaylarda hem shundaq qildi! **19** Padishahlar hemmisi kélip, soqushti, Qanaaniylarning padishahlirimu urushqa chiqti; Taanaqta, Mégiddoning su boylirida urushti. Lékin bir'azmu kümüş olja alalmidi! **20** Asmanlarda yultuzlarmu jeng qildi, Orbitiliridin Siséragha qarshi jenge atlandi. **21** Kishon deryasining éqini [düşmennii] éqitip ketti; Shu qedimiy derya, u Kishon deryasidur! Ey méning jénim, pütün küchüng bilen algha basqin! **22** Ularning atlirining

tuwaqliri takirang-takirang qilmaqta, Tolparliri chapmaqta, chapmaqta. **23** Merozgha lenet oqunglar, deydu Perwerdigarning Perishtisi, U yerde olturghuchilargha lenet oqunglar, Qattiq lenet oqunglar; Chunki ular Perwerdigargha yardemge kelmidu, Zalimlarga qarshi Perwerdigargha yardemge kelmidu. **24** Ayallar ichide keniylik Heberning ayali Yael bext-beriketlensun, Chédirda turghan ayallar ichide u axti-beriket tapsun! **25** Siséra su soriwidi, u uninggha süt berdi, Ésilzadilergé layiq bir qachida qaymaq tutti; **26** U sol qolini chédir qozuqiggha, Ong qolini tömürchingin bolqisigha uzatti; Sisérani urup, Bash söngükini chéqip, Chékisidin yanjip ötküzüwetti. **27** Siséra uning ikki putining ariliqigha qiyasaydi, U yiqildi, u [ölüktek] yatti, U uning ikki putining ariliqigha qiyasaydi, u yiqildi, Qiyasayghan yerde u yiqilip, jan berdi. **28** Siséraning anisi penjiridin sirtqa sep saldi, U penjirining rujikidin towlap: — «Uning jeng harwisi némishqa shunche uzaqqiche kelmeydu? Jeng harwilirining atlrining tuyaq sadasi némishqa shunche hayal bolidu? — dédi. **29** Uning dédekliari arisida danalar jawab béridu, Shundaqla, u derweqe öz-özige jawab béridu: — **30** «Ular oljilirini yighip bölüshwatqan bolmisun yene?! Herbir erkekke [ayagh asti qilishqa] bir-ikkidin qiz tegkendu, Siséraghá rengdar kiyimler, Gül keshitlen'gen rengdar kiyimlerden olja tegkendu, Bulangchingin boynigha aldi-keyni keshitlen'gen rengdar kiyimler tegken bolsa kérekl **31** I Perwerdigar, Séning barliq dühmenliring ene shundaq yoqtulghay! Lékin Séni söygenler quyashning örlewatqandiki qudritdek küchlük bolghay!». Shuning bilen zémin qiriq yilghiche tinch-amanliq tapti.

6 Israillar Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; shuning bilen Perwerdigar ularni yette yilghiche Midiyaniylarning qoligha tapshurup berdi. **2** U waqitta Midiyaniylar Israilling üstidin ghalib kélip, Israil Midiyaniylarning sewebidin özliri üçün taghlardin, öngkürlerdin we qoram tashlardin panah jaylarni yasidi. **3** Her qétim Israillar uruq térighanda shundaq bolattiki, Midiyaniylar, Amalekiylar we meshriqtikiler kélip ulargha hujum qilatti. **4** Ulargha hujum qilishqa bargahlarni tikip, zémindiki hosulni weyran qilip, Gazaghiche Israilgha héchqandaq ashliq qaldurmay, ularning qoy, kala, ésheklirininimu élip kététti. **5** Chünki ular chéketkilerdek köp bolup, öz mal-charwiliri we chédirlirini élip kététti; ularning ademliri we tögiliri sanasnaqsiz bolup, zéminni weyran qilish üçün tajawuz qilatti. **6** Shuning bilen Israil Midiyaniylarning aldda tolimu xar haletke chüshüp qaldi; andin Israillar Perwerdigargha nale-peryad kötürdi. **7** Midiyaniylarning destidin Israil Perwerdigargha peryad kötürginide shundaq boldiki, **8** Perwerdigar Israilgha bir peyghömberni ewetti. U kélip ulargha: — Israilling Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Men silerni Misirdin chiqirip, «qulluq makani»din élip chiqqanidim; **9** silerni misirliqlarning qolidin, shundaqla silerge barliq zulum qilghuchilarning qolidin qutquzup, ularni aldinglardin qoghliwétip, ularning zéminini silerge berdim **10** we silerge: «Mana, Men Perwerdigar silerning Xudayinglardurmen; siler Amoriylarning zéminida turghininglar bilen ularning ilahliridin qorqmanlar» dégenidim. Lékin siler Méning awazingha qulaq salmidinglar», — dédi. **11** Andin Perwerdigarning Perishtisi kélip Ofrah dégen jayda Abiézer jemetidiki Yoashqa tewe bolghan dub derixining tüwide olturdi. U waqitta [Yoashning] oggli Gidéon Midiyaniylarning [bulangchiligidin] saqlinish üçün sharab kölchiki ichide bughday tépiwatatti. **12** Perwerdigarning Perishtisi uninggha körünüp: — Ey jasaretlik palwan, Perwerdigar sen bilen bilidur! — dédi. **13** Gidéon uninggha jawab bérup: — I xojam, eger Perwerdigar biz bilen bille bolghan

bolsa, bu körgülükler némishqa üstimizge keldi? Atabowilirimiz bizge sözlep bergen uning barliq möjiziliri qéni? Bular toghrisida atabowilirimiz: «Mana, Perwerdigar bizni Misirdin chiqirip kelmigenmidu?» — dédi. Lékin bügünki künde Perwerdigar bizni tashlap, Midiyanning qoligha tapshurup berdil — dédi. **14** Perwerdigar uninggha qarap: — Sen mushu küchüingge tayinip, bérup Israilni Midiyanning qolidin qutquzghin! Mana, Men séni ewetken emesmu? — dédi. **15** Gidéon Uninggha: — I Reb, men Israilni qandaq qutquzalaymen? Méning ailem bolsa Manasse qebilisi ichide eng namriti, özüm atamning jemetide eng kichikidurmen, — dédi. **16** Perwerdigar uninggha: — Men jezmen sen bilen bille bolimen; shunga sen Midiyaniylarni bir ademni urghandek urup qirisen, — dédi. **17** Gidéon Uninggha iltija qilip: — Men neziringde iltipat tapqan bolsam, men bilen sözlshkükichining heqiqeten Sen Özüng ikenlikige bir alamet körsetkeysen; **18** ötüinimen, men yénip kélip öz hediye-qurbanliqimni aldinggha qoyghuche bu yerdin ketmigeysen, — dédi. U jawab bérup: — Sen yénip kelgüche kütimen, dédi. **19** Gidéon bérup [öyge] kirip bir oghlaqni teyyarlap, bir efah ésil undin pétir nan pishurup, göshni séwetke sélip, shorpinisi korigha usup bularni uning qéshigha élip kélip, uninggha sundi (U téxiche dub derixining tüwide olturatti). **20** Andin Xudaning Perishtisi uninggha: — Bu gösh bilen pétir nanlarni élip bérup, mushu yerdiki [qoram] tashning üstige qoyup, shorpinini tökkin, — déwidi, u shundaq qildi. **21** Perwerdigarning Perishtisi qolidiki hasini uzitip uchuni gösh bilen pétir nanlarga tekküziwidi, [qoram] tashtin ot chiqip, gösh bilen pétir nanlarni yep ketti. Shu haman Perwerdigarning Perishtisimu uning közidin ghayib boldi. **22** Shuning bilen Gidéon uning Perwerdigarning Perishtisi ikenlikini bilip: — Apla, i Reb Perwerdigar! Chataq boldi, chünki men Perwerdigarning Perishtisi bilen yüzmüyüz körüshüp qaldim...! — dédi. **23** Lékin Perwerdigar uninggha: — Xatirjem bolghin! Qorqmighin, ölmeysen, — dédi. **24** Shuning bilen Gidéon Perwerdigargha atap u yerde bir qurban'gha yasap, uning isimini «Yahweh-shalom» dep atidi. Bu qurban'gha ta bügün'giche Abiézer jemetining Ofrah dégen jayida bar. **25** U kéchisi Perwerdigar uninggha: — Sen atangning [chong] buqisi we yette yashliq ikkinchi buqisini élip atanggha tewe bolghan Baal qurban'ghani örüp, uning yénidiki Asherah butini késiwetkin. **26** Andin mushu qorghanning üstige Perwerdigar Xudayinggha atalghan, belgilen'gen resim boyiche bir qurban'gha yasap, ikkinchi bir buqini élip, özüing késiwetken Asherahning parchilirini otun qilip qalap, uni köydürme qurbanliq qilghin, — dédi. **27** Shuning bilen Gidéon öz xizmetchiliridin on ademni élip bérup, Perwerdigarning özige éytqinidek qildi; lékin u atisining öyidikilerdin we sheher ademliridin qorqqini üçün, u bu ishni kündüzi qilmay, kéchisi qildi. **28** Etisi seherde sheher xelqi qopup qarisa, mana, Baal qurban'gha örüwétilgen, uning yénidiki Asherah buti késiwétilgenidi we yéngi yasalghan qurban'ghanning üstide ikkinchi buqa qurbanliq qilin'ghanidi. **29** Buni körüp tar bir-birige: — Bu ishni kim qilghandu? — déyishti. Ular sürüshürüwidi, buni Yoashning oggli Gidéonning qilghanliq melum boldi. **30** Shuning üçün sheherning ademliri Yoashqa: — Oghlungni chiqirip bergin! U Baal qurban'ghani örüp, uning yénidiki Asherahni késiwetkini üçün öltürilsun! — dédi. **31** Biraq Yoash özige qarshilishshqa turghan köpchilikke jawab bérup: — Siler Baal üçün dewalashmaqchimisiler? Siler uni qutquzmaqchimu? Kimki uning toghrisida dewalashsa etige qalmay ölümge mehkum qilinsun! Eger Baal derweqe bir xuda bolsa, undaqla uning qurban'ghani birsu örüwetkini üçün, u shu adem bilen özi dewalashsun! — dédi. **32** Bu sewebtin [atisi]

Gidéonni «Yerubbaal» dep atidi, chunki [atisi]: «U Baalning qurban'gahini örüwetkini üchün, Baal özi uning bilen dewalashsun!» dégenidi. **33** Emma Midiyan, Amalekler we meshriqtikilerning hemmisi yigihilip, [Iordan] deryasidin ötüp Yizreel jilghisida chédirilirni tikishti. **34** U waqitta Perwerdigarning Rohi Gidéonning üstige chüshsti; u kanay chéliwidi, Abiézer jemetidikiler yigihilip uning keynidin egiship mangdi. **35** Andin u elchilerni Manassehning zéminigha béríp, u yerni aylinip kélishke ewetiwidi, Manassehler yigihilip uninggha egiship keldi. U Ashirlargha, Zebulunlarga we Naftalilargha elchi ewetiwidi, ularnu uning aldigha chiqishti. **36** Gidéon Xudagha: — Eger Sen heqiqeten éytqiningdek méning qolum bilen Israilni qutquzidighan bolsang, **37** Undaqa mana, men xaman'gha bir parche qoy térisi qoyup qoyimen; eger peqet tériming üstigila shebne chüshüp, chörisidiki yerlerning hemmisi quruq tursa, men Özüng éytqiningdek méning qolum arqiliq Israilni qutquzmaqchi bolghiningni bilimen, — dédi. **38** Ish derweqe shundaq boldi. Etisi seherde Gidéon qopup, yungni siqiwidi, liq bir piyale shebne süyi chiqti. **39** Andin Gidéon Xudagha yene: Ghezippingni manga qozghimghaysen, men peqet mushu bir qétimla deymen! Sendin ötüneye, men peqet yene bu qétim bu tere bilen sinap baqay; iltija qilimenki, emdi bu qétim peqet tere quruq bolup, chörisidiki yerning hemmisige shebne chüshkey, — dédi. **40** Bu kéchisimu Xuda shundaq qildi; derweqe peqet térisla quruq bolup, chörisidiki yerning hemmisige shebne chüshkenidi.

7 Yerubbaal (yeni Gidéon) we özige qoshulghan hemme xelq etisi seher qopup, Harod dégen bulaqning yénigha béríp chédir tikti. Midiyanilarning leshkergahi bolsa uning shimal teripide, Moreh égzilkinining yénidiki jilghida idi. **2** Emdi Perwerdigar Gidéon'gha: — Sanga egeshken xelqning sani intayin köp, shunga Men Midiyanilarni ularning qoligha tapshuralmaymen. Bolmisa Israil: «Özimizni özimizning qoli qutquzdi» dep maxtinip kétishi mumkin. **3** Shuning üçün sen emdi xelqpe: «Kimler qorqup jitarlek basqan bolsa, ular Giléad téghidin yénip ketsun.» dep takarlighin — dédi. Shuning bilen xelqning arisidin yigirme ikki ming kishi qaytip kétip, peqet on mingila qélip qaldi. **4** Perwerdigar Gidéon'gha yene: — Xelqning sani yenila intayin köp; emdi sen bularni suning léwige élip kelgin. U yerde Men ularni sen üçün sinaqtin ötküzey; Men kimni körsitip: «U sen bilen barsun désem», u sen bilen barsun; lékin Men kimni körsitip: «U sen bilen barmisun» désem, u sen bilen barmisun, — dédi. **5** Shuning bilen Gidéon xelqni suning léwige élip keldi. Perwerdigar uninggha: — Kimki it su ichkendek tili bilen yalap su ichse, ularni ayrim bir terepte turghuzghin; hem kimki tizlinip turup su ichse, ularnimu ayrim bir terepte turghuzghin, — dédi. **6** Shundaq boldiki, ochumini aghzigha tegküzüp yalap su ichkenlerdin üç yüzi chiqti. Qalghanlarning hemmisi tizlinip turup su ichti. **7** Andin Perwerdigar Gidéon'gha: — Men mushu suni yalap ichken üç yüz ademning qoli bilen silerni qutquzup, Midiyanilarning qolunggha tapshurimen; lékin qalghan xelq bolsa hemmisi öz jayigha yénip ketsun, — dédi. **8** Shuning bilen bu [üch yüz adem] ozuq-tülük we kanaylirini qoligha élishti; Gidéon Israilning qalghan barliq ademlirini öz chédirigha qayturuwétip, peqet shu üç yüz ademni élip qaldi. Emdi Midiyanilarning leshkergahi bolsa ularning töwen teripidiki jilghida idi. **9** Shu kéchisi shundaq boldiki, Perwerdigar uninggha: — Sen qopup leshkergahqa chüshkin, chunki Men uni séning qolunggha tapshurdum; **10** eger sen chüshüstin qorqsang, öz xizmetkaring Purahni bille élip leshkergahqa chüshkin. **11** Sen ularning néme déyishiwatqinidi

anglaysen, andin sen leshkergahqa [hujum qilip] chüshüshke jür'et qilalaysen, dédi. Buni anglap u xizmetkari Purahni élip leshkergahning chétidiki eskerlerning yénigha bardi. **12** Mana Midiyan, Amalek we barliq meshriqtikiler chéketkilerdek köp bolup, jilghining boyigha yéyilghanidi; ularning tögiliri köplikidin déngiz sahilidiki qumdek heddi-hésabsiz idi. **13** Gidéon barghanda, mana, u yerde birsi hemrahigha körgen chüshini sözlep bériwatatti: — Mana, men bir chüsh kördüm, chüshümde mana, bir arpa toqichi Midiyaning leshkergahigha domulap chüshüptudek; u chédirigha kélip soquluptidek, shuning bilen chédir örülüp, düm kömtürülüp kétiptu — dewattati. **14** Uning hemrahi jawaben tebir béríp: — Buning menisi shuki, u toqach Yoashning oghli, Israiliik adem Gidéonning qilichidin bashqa nerse emestur; Xuda Midiyan we uning barliq qoshunini uning qoligha tapshuruptu, dédi. **15** Shundaq boldiki, Gidéon bu chüshni we uning bérilgen tebirini anglap, sejde qildi. Andin u Israilning leshkergahigha yénip kélip: — Qopunglar, Perwerdigar Midiyaning leshkergahini qolunglarga tapshurdi, — dédi. **16** Shuning bilen u bu üç yüz ademni üç guruppigha bölüp, hemmisining qoligha biridin kanay bilen birdin quruq komzekni berdi; herbir komzek ichide birdin mesh'el qoyuldi. **17** U ulargha: — Siler manga qarap, méning qilghinimdek qilinglar. Mana, men leshkergahning qéshigha barghanda, néme qilsam, silermu shuni qilinglar; **18** men we men bilen hemrah bolup mangghan barliq ademler kanay chalsaq, silermu leshkergahning chöriside turup kanay chélinglar we: «Perwerdigar üçün hem Gidéon üçün!» dep towlanglar, — dédi. **19** Kéyinki yerim kéchilik közetning bashlinishida, közetchiler yéngidin almashqanda, Gidéon we uning bilen bille bolghan yüz adem leshkergahning qéshigha keldi; andin ular kanay chélip qolliridiki komzeklerni chaqti. **20** Shu haman üç guruppidikilerning hemmisi kanay chélip, komzeklerni chéqip, sol qollirida mesh'ellerni tutup, ong qollirida kanaylarni élip: — Perwerdigargha we Gidéon'gha atalghan qilich! — dep towlashqiniche, **21** ularning herbiri leshkergahning etrapida, öz jayida turushti; yaw qoshuni terep-terepke pétirap, warqirap-jarqirighan péti qachqili turdi. **22** Bu üç yüz adem kanay chalghanda, Perwerdigar pütkül leshkergahniki yaw leshkerlirini bir-birini qilichlashqa sélip qoydi, shuning bilen yaw qoshuni Zérahahqa baridighan yoldiki Beyt-Shittah terepke qachti; ular Tabbatning yénidiki Abel-Meholahning chégrisighiche qachti. **23** Andin Naftali, Ashir we pütkül Manassehning qebilliridin Israilar chaqirip kélinidi we ular Midiyanilarni qoghliidi. **24** Shuning bilen Gidéon Efraim pütkül taghliqini arilap kélishke elchilerni ewetip Efraimlarga: — «Siler chüshüp Midiyanilargha hujum qilinglar, Beyt-Barahqiche, shundaqla Iordan deryasighiche barliq éqin kéchiklirini igilep, ularni tosuwélinglar», dédi. Shuning bilen Efraimning hemme ademliri yigihilip, Beyt-Barahqiche we Iordan deryasighiche barliq éqin kéchiklirini igildi. **25** Ular Midiyaning Oreb we Zeeb dégen ikki emirini tutuwaldi; Orebni ular «Oreb qoram téshi» üstide, Zeebni «Zeeb sharab kölchiki»de öltürdi, Midiyanilarni qoghlap béríp, Oreb we Zeebning bashlirini élip, Iordan deryasining u teripige Gidéonning qéshigha keldi.

8 (Kéyin, Efraimlar uninggha: — Sen némişqa bizge shundaq muamile qilisen, Midiyanilarning bilen soqushqa chiqqanda, bizni chaqiridighghu, dep uning bilen qattiq déyiship ketti. **2** U ulargha jawaben: — Méning qilghanlirimni qandaqmu silerning qilghininglarga tengleshtürgili bolsun? Efraimning üzümterni pasangdighini, Abiézerlerning üzüm üzginidin artuq emesmu? **3** Xuda Midiyaning emirliri Oreb bilen Zeebni qolunglarga tapshurghan yerde, méning qolumdin kelginini qandaqmu silerning qilghininglarga tengleshtürgili

bolsun? — dédi. Shundaq déwidi, ularning uninggha bolghan achchiq yandi). **4** Emdi Gidéon Iordan deryasining boyigha yétip keldi. U we öziye hemrah bolghan üç yüz adem hérip ketken bolsimu, ular yenila Midiyaniylarni qoghlap deryadin ötti. **5** Gidéon Sukkot shehiridikilerge: — Manga hemrah bolup kelgen kishilerge nan bersenglar, chünki ular hérip-charchap ketti. Biz Midiyanning ikki padishahi Zebah we Zalmunnani qoghlap kétip barimiz, — dédi. **6** Lékin Sukkotning chongliri jawab bérip: — Zebah we Zalmunna hazir séning qolunggha chüshitimu?! Biz séning mushuleshkerlingge nan béremduq?! — dédi. **7** Gidéon: — Xep! Shundaq bolghini üçün Perwerdigar Zebah we Zalmunnani méning qolunggha tapshurghanda, etliringerlarni chöldiki yantaq we shoxa bilen xamanda tépimen, — dédi. **8** Gidéon u yerdin Penuelge bérip, u yerdiki ademlergimu shundaq déwidi, Penueldiki kishilermu uninggha Sukkottikilerdek jawab berdi. **9** U Penueldikilerge: — Men ghelibe bilen yénip kelginimde, bu muninggha ölüwétimen, — dédi. **10** U chaghda Zebah we Zalmunna Karkor dégen joyda idi; ular bilen mangghan qoshunda on besh mingcheleshker bar idi. Bular bolsa meshriqlilerning pütkül qoshunidin qélip qalghanliri idi, chünki ularidin qilich tutqanliridin bir yüz yigirmé mingi öltürülgenidi. **11** Gidéon bolsa Nobah we Yogbixahning sherqidiki köchmenler yoli bilen chiqip Midiyanningleshkerghahga hujum qilip, ularni tarmar qildi; chünkileshkerghatikiler tolimu endishsiz turghanidi. **12** Zebah we Zalmunna qéchip ketti; Gidéon keynidin qoghlap bérip, Midiyanning bu ikki padishahi Zebah we Zalmunnani tutuwaldi; u pütkülleshkerghatikilerni alaqzade qilip tiripireni qiliwetti. **13** Andin Yoashning oggli Gidéon Heres dawinidin ötüp, jengdin qaytip keldi. **14** U Sukkotluq bir yash yigitni tutuwélip, uningdin sürüshte qiliwidi, yigit uninggha Sukkotning chongliri we aqsqaqallirining isimlirini yézip berdi. Ular jemi bolup yetmiş yette adem idi. **15** Andin Gidéon Sukkotning ademlirining qéshigha yétip barghanda: — Siler méni zangliq qilip: «Zebah we Zalmunna hazir séning qolunggha chüshitimu? Biz séning bilen bille mangghan mushu harghin ademliringge nan béremduq?» dégenidinglar! Mana, u Zebah we Zalmunna dégenler! — dédi. **16** Shuni dep u sheherning aqsqaqallirini tutup kélip, chöldiki yantaq bilen shoxilarni élip kélip, ular bilen Sukkotning ademlirini urup edipini berdi. **17** Andin u Penuelning munarini örüp, sheherdiki ademlerni öltürdi. **18** Gidéon Zebah we Zalmunnani soraq qilip: — Siler ikkinglar Taborda öltürgen ademler qandaq ademler idi? — dep soriwidi, ular jawab bérip: — Ular sanga intayin oxshaytti; ularning herbiri shahzadidek idi, — dédi. **19** U buni anglap: — Ular méning bir tughqanlirimdur, biz bir aning oghullirimiz. Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, siler eyni waqitta ularni tirik qoyghan bolsanglar, men silerni hergiz öltürmeyttem, — dédi; **20** shuning bilen u chong oggli Yeterge: — Sen qopup bularni öltürgin, — dédi. Lékin ogghu kichik bolghachqa qorqup, qilichini sughurmididi. **21** Shuning bilen Zebah we Zalmunna: — Sen özüng qopup bizni öltürgin; chünki adem qandaq bolsa küchimu shundaq bolidu, — dédi. Shundaq déwidi, Gidéon qopup Zebah we Zalmunnani öltürdi. U tögilirining boynidiki hilal ay shekillik bézeklerni éliwaldi. **22** Andin Israillar Gidéon'gha: — Sen bizni Midiyanning qolidin qutquzghanikensen, özüng bizge padishah bolghin; oghlung we oghlungning oghlimu bizning üstimizge hüküm sürsün, — dédi. **23** Emma Gidéon ulargha jawab bérip: — Men üstinglerge seltenet qilmaymen, oghlummu üstinglerge seltenet qilmaydu; belki Perwerdigar Özi üstinglerge seltenet qilidu, dédi. **24** Andin Gidéon ulargha yene: — Silerge peqet birla iltimasim bar: — Her biringlar öz oljanglardin halqa-zérlerni

manga béringlar, dédi (Midiyanlar Ismaillardin bolghachqa, herbiri altun zire-halqilarni taqaytti). **25** Ular jawaben: — Bérishke razimiz, dep yerge bir yépinchini sélip, herbiri uning üstige oljisinin zire-halqilarni élip tashlidi. **26** U sorap yiqhgan altun zirilerning éghirliqi bir ming yette yüz shekel altun idi, buningdin bashqa Midiyan padishahliri öziye asqan hilal ay shekillik buyumlar, zunnar, uchisigha kiygen sösin éginler we tögilerning boynigha asqan altun zenjirlermu bar idi. **27** Gidéon bu nersilerdin bir efod yasitip, öz shehiri Ofrahta qoyup qoydi. Netijide, pütkül Israil uni izdep buzuqchiliq qildi. Buning bilen bu nerse Gidéon we uning pütün ailisige bir tortuzaq boldi. **28** Midiyaniylar shu teriqide Israillarning aldida boysundurulup, ikkinchi bash kötürelmididi; zémin Gidéonning künliride qiriq yilghiche tinch-aramliq tapti. **29** Yoashning oggli Yerubbaal qaytip bérip, öz öyide olturdi. **30** Gidéonning ayalliri köp bolghachqa, uning pushtidin yetmiş ogghu töreldi. **31** Shekemde uning bir kénizikimu bar idi; u uninggha bir ogghu tughup berdi, Gidéon uning ismini «Abimelek» dep qoydi. **32** Yoashning oggli Gidéon uzun ömür körüp, qérip alemdin ötti. U Abiézerlerge tewe bolghan Ofrahta, öz atisi Yoashning qebrisige depne qilindi. **33** Gidéon élgendin keyin Israillar keynige yénip, Baal butlirigha egiship buzuqchiliq qildi we «Baal-Bérit»ni özlirining ilahi qilip békitti. **34** Shundaq qilip Israillar özlirini etrapidiki barliq düshmenlirining qolidin qutquzghan öz Xudasi Perwerdigarni untudi **35** we shuningdek Gidéonning Israilgha qilghan hemme yaxshilirlirini héch eslimey, Yerubbaal (yeni Gidéon)ning jemetige héchbir méhribanliq kórsetmedi.

9 Emdi Yerubbaalning oggli Abimelek Shekemdiki anisining aka-ukilirining qéshigha bérip, ular we anisining atisining pütkül jemetidikilerge: — **2** Siler Shekemdiki barliq ademlerning quliqigha söz qilip ulargha: «Siler üçün yetmiş kishi, yeni Yerubbaalning oghulliri üstinglerge hüküm sürgini yaxshimu yaki birla ademning üstinglerdin hüküm sürgini yaxshimu? Ésinglarda bolsunki, men silerning qan-qérindishinglarmen» — dégen gépimni yetküzünglar, — dédi. **3** Shuning bilen uning anisining aka-ukiliri u toghruluq bu geplerning hemmisini Shekemdikilerning qulaqlirigha éytti. Ularning köngli Abimelekke mayil bolup: — U bizning qérindishimiz iken'ghu, diyiship, **4** Baal-Béritning butxanisidin yetmiş shekel kümüshni élip, uninggha berdi. Bu pul bilen Abimelek birmunche bikar telep lükcheklerni yallap, ulargha bash boldi. **5** Andin u Ofrahta, atisining öyige bérip özining aka-ukiliri, yeni Yerubbaalning oghulliri bolup jemi yetmiş ademni bir tashning üstide öltürüwetti. Lékin Yerubbaalning kichik oggli Yotam yoshuruniwalghachqa, qutulup qaldi. **6** Andin pütkül Shekemdikiler we Beyt-Millodikilerning hemmisi yigiliship bérip Abimelekni Shekemdiki dub derixining tüwide padishah qilip tiklidi. **7** Bu xewer Yotamgha yetküzüldi; u bérip Gerizim téghining choqqisigha chiqip, u yerde turup yuqiri awazda köpchilikke tolaw: — Ey Shekem chongliri, méning sözümgé qulaaq sélinglar, andin Xudamu silerge qulaaq salidu. **8** Künlerdin bir küni derexler özlirining üstige hüküm süridighan bir derexni meshlep padishah tikleshke izdep chiqip, zeytun derixige: — Üstimizge padishah bolup bergin, deptiken. **9** Zeytun derixi ulargha jawab bérip: — Xudagha we insanlarga bolghan hörmetni ipadileydighan méyimni tashlap, bashqa derexlerning üstide turup pulanglashqa kétémdim? — deptu. **10** Buni anglap derexler enjür derixining qéshigha bérip: — Sen kélip üstimizge padishah bolghin, dep iltija qiliptu; **11** Enjür derixi ulargha jawab bérip: — Men öz shirnemden yaxshi méwemni tashlap, bashqa derexlerning üstide turup pulanglashqa kétémdim? — deptu. **12** Shuning bilen derexler üzümlü talliqining qéshigha

bérip: — Sen kélip bizning üstimizga padishah bolghin, deptu, **13** üzüm téli ulargha jawab bérip: — Men Xuda bilen ademlerni xush qilidighan yéngi sharabni tashlap, bashqa derexlerning üstide turup pulanglashqa kétendim? — deptu. **14** Andin derexlerning hemmisi azghanning qéshigha bérip: — Sen kélip bizning üstimizge padishah bolghin, deptu; **15** azghan ulargha jawab bérip: — Eger siler méni semimiy niyetinglar bilen üstinglerge padishah qilishni xalisanglar, kélip méning sayemning astida panahlininglar; bolmisa, azghandin bir ot chiqidu we Liwanning kédír derexlirini yep kétidu! — deptu. **16** Eger silerning Abimeleki padishah qilghininglar rast semimiy we durus niyet bilen bolghan bolsa, Yerubbaal we uning ailisidikilergé yaxshiliq qilghan, uning qilghan emelliri boyiche uninggha qayturghan bolsanglar — **17** (chünki atam siler üçün jeng qilip, öz jénini xeterge tewekkul qilip silerni Midiyanning qolidin qutquzdi! **18** Lékin siler бүгүн atamning jemetige qarshi qozghilip, uning oghullirini, jemiy yetmish ademni bir tashning üstide öltürüp, uning dédikining ogli Abimeleki tughqininglar bolghini üçün Shekem xelqining üstige padishah qilip tiklesiler!) **19** — emdi eger siler Yerubbaal we jemetige semimiy we durus muamile qilghan bolsanglar, sili Abimelektin xushalliq tapqaysiler, umu silerdin xushalliq tapqay! **20** Lékin bolmisa, Abimelektin ot chiqip, Shekemdikiler we Beyt-Milloning xelqini yep ketsun; shundaqla, Shekemdikiler we Beyt-Milloning xelqidin ot chiqip, Abimeleki yep ketsun! — dédi. **21** Yotam qérindishi Abimelektin qorqup, qéchip Beer dégen jaygha bérip, u yerde olturaqlash qaldi. **22** Abimelek Israilgha üç yil seltene qildi. **23** Xuda Abimelek bilen Shekemning ademliri otturisigha bir yaman roh ewetti; shuning bilen Shekemdikiler Abimelekke asiylip qilishqa qozghaldi. **24** Buning meqsiti, Yerubbaalning yetmish oghligha qilin'ghan zorawaniq we qan qerzni ularni öltürgen qérindishi Abimelekning boynigha chüshürüsh, shundaqla öz aka-ukilirini öltürüshke uni qollap-quwetlengen Shekemdiki kishilerning béshigha chüshürüshin ibaret idi. **25** Shekemdiki kishiler Abimeleki tutmaqchi bolup, taghlarning choqqilirigha paylaqchilarni böktürme qilip turghuzdi; ular u yerdin ötkén yoluchilarning hemmisini bulang-talang qildi. Bu ish Abimelekke yetküzüldi. **26** Ebedning ogli Gaal öz aka-ukiliri bilen Shekemge köchüp kéliwidi, Shekemdiki kishiler uninggha ishench baghlay uni öz yarıyliki qildi. **27** Shundaq qilip ular sheherdin étizliqqa chiqip, üzümzarlarning üzümilirini üzüp siqip, sharab yasap, shadliq qilip öz butining ibadexanisigha kirip, yep-ichiship Abimelekning üstidin lenet oqughili turdi. **28** Ebedning ogli Gaal: — Abimelek dégen kim idi? Shekem dégen néme idi, biz néme dep uninggha xizmet qilghudekmiz?! U Yerubbaalning ogli emesmu? Zebul uning nazatetchisi emesmu? Siler Shekemning atisi Hamorning ademlirining xizmitide bolsanglar bolidu! Biz némishqa Abimelekning xizmitide bolidikemiz? **29** Kaski bu xelq méning qol astimda bolsa idi! U chaghda men Abimeleki heydiwtettim! Men Abimelekke: — Öz qoshuningni köpeytip, jengge chiqqin! — dégen bolattim. **30** Emdi sheher bashliq Zebul Ebedning ogli Gaalning bu sözlirini anglighinida, achchiq kélip, **31** elchilerni Abimelekning qéshigha yoshurunge ewetip: «Mana, Gaalning ogli qérindashliri bilen Shekemge kéliwatidu; mana, sheherni silige qarshi chiqishqa qutritiwatidu. **32** Shunga sili ademlirini élip бүгүн kéche [sheher] etrapidikini étizliqqa bérip marap olturghayla; **33** ete kün chiqqan haman qozghilip sheherge hujum qilghayla; u we uning ademliri silige qarshi chiqqanda, sili ehwalgha qarap uninggha taqabil turghayla, — dédi. **34** Buni anglap, Abimelek hemme ademlirini élip, kéchisi chiqip, töt topqa bölünüp, yoshurunup Shekemge

hujum qilishqa marap olturdi. **35** Ebedning ogli Gaal sirtqa chiqip sheherning derwazisida öre turghanda, Abimelek öz ademliri bilen yoshurun'ghan jaydin chiqti. **36** Gaal xelqni körüp Zebulgha: — Mana tagh choqqiliridin ademler chüshüwatidu, dédi. Lékin Zebul uninggha jawaben: — Taghlarning kölenggisi sanga ademlerdek körünidu, — dédi. **37** Gaal yene söz qilip: Mana, bir top ademler dönglerdin chüshüp kéliwatidu, yene bir top ademler «Palchilarning dub derixi»ning yoli bilen kéliwatidu, — dédi. **38** Andin Zebul uninggha: — Séning: «Abimelek dégen kim idi, biz uning xizmitide bolattuqmu?» dep chong gap qilghan aghzing hazir qéni? Mana bular sen közge ilmhina xelq emesmu? Emdi chiqip ular bilen soqushup baqqin! — dédi. **39** Shuning bilen Gaal Shekemdikiler bilen chiqip Abimelek bilen soqushushqa bashlidi. **40** Lékin Abimelek uni meghlup qilip qoghli; u uning aldidin qachti, shundaqla nurghun yarılan'ghan ademler sheherning derwazisighiche yétiship ketkenidi. **41** Andin Abimelek Arumahda turup qaldi. Zebul bolsa Gaal we uning qérindashlirini qoghlap, ularning Shekemde turushigha yol qoymidi. **42** Etisi [Gaaldikiler] dalagha chiqti; bu xewer Abimelekke yetkende **43** u xelqini élip, ularni üç topqa bölüp, dalada yoshurunup marap turdi; u qarap turuwidi, Shekem xelqi sheherdin chiqti. U qopup ulargha hujum qildi. **44** Abimelek we uning bilen bolghan birinchi top atlinip sheherning derwazisining aldigha bésip bérip, u yerde turdi; qalghan ikki top étilip bérip dalada turghan ademlerge hujum qilip ularni qiriwetti. **45** Shu तरीqide Abimelek pütün bir kün sheherge hujum qilip, uni élip, uningda turuwatqan xelqni öltürüp, sheherni xaniweyran qilip üstige tuzlarni chéchiwetti. **46** Shekem munaridiki ademlerning hemmisi buni anglap, Bérit dégen butning ibadexanisidiki qorghan'gha kiriwaldi. **47** Shekem munaridiki ademler bir yerge yighiliwaptu, dégen xewer Abimelekke yetti. **48** Shuning bilen Abimelek ademlirini élip Zalmon téghigha chiqti; u qoligha paltini élip derexning bir shéxini késip élip, óshnisige qoyup, andin özi bilen bolghan xelqge: — Méning néme qilghinimni kördinglar, emdi silermu tézdin shundaq qilinglar, — dédi. **49** Buni anglap xelqning herbiri Abimelekke birdin shaxni késip élip, uninggha egiship bérip, shaxlarni qorghanning yénigha döwilep, ot qoyup qorghan we uningda bolghanlarni köydürüwetti. Buning bilen Shekemning munaridiki hemme ademler, jemiy mingche er-ayal öldi. **50** Andin Abimelek Tebezge bérip, u yerde bargah qurup Tebezke qorshap, hujum qilip uni ishghal qildi. **51** Lékin sheherning otturisida musthekem bir munar bar idi; barliq er-ayal, jümlidin sheherning hemme chongliri u yerge qéchip bérip, derwazini ichidin taqap, munarning üstige chiqiwaldi. **52** Abimelek munargha hujum qilip, uninggha ot qoyushqa munarning derwazisigha yéqinlashqanda, **53** bir ayal yarghunchaqqning üstünki téshini Abimelekning béshigha étip uning bash süngikini sunduriwetti. **54** Andin Abimelek derhal öz yarighini kötürgüchi yigitni chaqirip uninggha: — Qilichingni sughurup méni öltürüwetkin; bolmisa, xelq méning toghramda: «Bir ayal kishi uni öltürüwétiptu» déyishidu, — dédi. Buni anglap yigit uni sanjip öltürüwetti. **55** Andin Israilning ademliri Abimelekning ölginini körüp, ularning hemmisi öz jaylirigha qaytip kétishti. **56** Shundaq qilip Xuda Abimelekning ózining yetmish aka-ukisini öltürüp, atisigha qilghan zezillikini uning öz béshigha yandurdi; **57** shuningdek Xuda Shekemning ademliri qilghan barliq yamanlikirini uning béshigha yandurup chüshürdi. Buning bilen Yerubbaalning ogli Yotam éytqan lenet ularning üstige keldi.

10 Abimelektin keyin Issakar qebilisidin bolghan Dodoning newrisi, Puahning oghli Tola dégen kishi Israilni qutquzushqa turdi; u Efraimning taghliridiki Shamir dégen jayda turatti; **2** u Israilga yigirme uch yil hakim bolup alemdin otti we Shamir da depne qilindi. **3** Uningdin keyin Giléadliq Yair turdi; u Israilga yigirme ikki yil hakim boldi. **4** Uning ottuz oghli bolup, ular ottuz teyexge minip yurettili. Ular ottuz sheherge igidarchilik qilatti; bu sheherler Giléad yurtida bolup, ta bügiün'giche «Yairning kentliri» dep atalmaqta. **5** Yair wapat bolup, Kamonda depne qilindi. **6** Lékin Israillar yene Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip, Baal bilen Asherda butlirigha bash urup, shundaqla Suriyening ilahliri, Zidondikilerning ilahliri, Moabning ilahliri, Ammoniylarning ilahliri we Filistiyelarning ilahlirining ibaditige kirip, Perwerdigarni tashlap, uninggha ibadette bolmadi. **7** Shuning bilen Perwerdigarning ghezipi Israilga qozghilip, ularni Filistiyelarning we Ammoniylarning qoligha tashlap berdi. **8** Bular bolsa shu yili Israillarni qattiq bésip ezdi; andin ular Iordan deryasining meshriq teripide Amoriylarning zéminidiki Giléadta olturushluq barliq Israil xelqige on sekkiz yilghiche zulum qildi. **9** Ammoniylar yene Iordan deryasidin ötüp, Yehuda, Binyamin we Efraim jemetige qarshi hujum qildi: shuning bilen pütkül Israil qattiq azablandi. **10** Shuning bilen Israillar Perwerdigargha peryad qilip: — Biz sanga gunah qilduq, öz Xudayimizni tashlap, Baal butlirining qulluqigha kirip kettuq, dédi. **11** Perwerdigar Israillargha: — Men silerni misirliqlardin, Amoriylardin, Ammoniylardin we Filistiyelardin qutquzghan emesmidim? **12** Zidoniylar, Amalekler we Maonlar kélip silerge zulum qilghinida, Manga peryad qilghinilarda silerni ularning qolidin qutquzghan emesmidim? **13** Shundaqtimu, siler yene Méni tashlap, yat ilahlarning qulluqigha kirdinglar. Men silerni emdi qutquzmaymen! **14** Emdi bériz özünglar tallighan ilahlargha peryad qilinglar, qiyinchiligha qalghan chéghinglarda shular silerni qutquzsun, — dédi. **15** Emma Israillar Perwerdigargha yalwurup: — Biz gunah qilduq! Emdi neziringge néme yaxshi körünse bizge shundaq qilghin, bizni peqet mushu bir qétimla qutquzuwalghaysen! — dédi. **16** Shuning bilen Israil yat ilahlarni öz arisidin chiqirip tashlap, Perwerdigarning ibaditige kirishiti; [Perwerdigar] Israilning tartiwaqtan azab-oqubetlirini körüp, kongli yerim boldi. **17** Shu waqitta Ammoniylar toplinip Giléadta chédirgah tikti; Israillarmu yighilip kélip Mizpahgha chüshüp chédirgah tikti. **18** Giléadtiki xelqning chongliri özara: — Kim Ammoniylar bilen soqushushqa bashlamchi bolsa, u barliq Giléadttikilerge bash bolidu, dédi.

11 Shu chaghda Giléadliq Yeftah dégen kishi batur palwan idi. U bir pahishe ayalning oghli bolup, Giléadtin törelgenidi. **2** Lékin Giléadning öz ayali uninggha birnechche oghul bala tughup bergenidi; bu ayaldin tughulghan oghulliri chong bolghanda Yeftahni öydin qoghap: — Sen bashqa xotundin bolghan oghul bolghachqa, atimizning öyidin mirasqa ige bolmaysen, — dédi. **3** Shuning bilen Yeftah qérindashliridin qéchip, Tob dégen zéminda turup qaldi. Shu yerde birmunche bikar telepler Yeftahning etrapigha bir-birlep yighildi. Ular uning bilen kirip-chiqip yurettili. **4** Emma birnechche waqit ötkende Ammoniylar Israil bilen soqushqa chiqti. **5** Ammoniylar Israilga hujum qilghanda Giléadning aqsqaalliri Yeftahni Tob zémindin élip kelmekchi bolup uning yénigha bardu. **6** Ular bériz Yeftahqa iltija qilip: — Bizning Ammoniylar bilen urush qilishimiz üçün sen kélip bizge serdar bolup bergin, — dédi. **7** Yeftah Giléadning aqsqaallirigha jawaben: — Silerni méni och körüp atamning jemetidin heydiwetkenidinglarchu,

emdi béshinglarcha balayi'apet chüshkende qandaqsige méning qéshingha kélip qaldinglar, — dédi. **8** Giléadning aqsqaalliri Yeftahqa: — Durus, lékin séni biz bilen bille bériz Ammoniylargha qarshi jeng qilip, Giléadta hemme olturuwatqanlarcha bash bolsun dep, qéshinggha kelduq, — dédi. **9** Yeftah Giléadning aqsqaalliridin: — Eger siler méni Ammoniylar bilen soqushushqa yandurup barghininglarda, Perwerdigar ularni méning qolumgha tapshursa, men silerge bash bolamdimen? — dep soridi. **10** Giléadning aqsqaalliri Yeftahqa jawab bériz: —Éytqningdek qilmisaz, Perwerdigar Özi arimizda guwah bolup höküm chiqarsun! — dédi. **11** Buni anglap Yeftah Giléadning aqsqaalliri bilen bardu; xelq uni özlirige hem bash hem serdar qilip tiklidi. Yeftah Mizpahgha barghanda hemme sözlirini Perwerdigarning aldida bayan qildi. **12** Andin Yeftah Ammoniylarning padishahigha elchilerni ewetip, uningdin: — Méning zéminingha bésip kirip, men bilen soqushushqa mende néme heqqing bar idi? — dep soridi. **13** Ammoniylarning padishahi Yeftahning elchilirige jawab bériz: — Chünki Israillar Misirdin chiqip kelgende ular Arnon deryasidin tartip [shimaldik] Yabbok éqinighiche we [gher]bte] Iordan deryasighiche méning zémimini bulap igilwalghani. Emdi sen bu yerlerni tinchliq bilen manga yandurup ber! — dédi. **14** Yeftah elchilerni Ammoniylarning padishahining qéshigha yene ewetip **15** uninggha: — Yeftah söz qilip mundaq deydu: «Israil ne Moabning zémimini ne Amnonning zémimini igilidi, **16** belki ular Misirdin chiqip kelgende chöl-bayawanda méngip Qizil déngizdin ötüp, andin Qadesh dégen jaygha yétip kelgenidi; **17** shu chaghda Israiliqlar Édom padishahining qéshigha elchiler ewetip: «Zémindiridin késip ötüwélisheq ijazet bergeyla» dep soriwidi, Édom padishahi unimighanidi. Shuning bilen ular Moab padishahining qéshigha [iltija bilen] elchilerni ewete, umu qoshulmighanidi. Shu sewebtin Israillar Qadeshte turup qalghan; **18** andin ular chöl-bayawan bilen méngip Édom zémini bilen Moab zémimini aylinip ötüp, Moab zémining shérq teripidin kélip, axirida Arnon deryasining shu qétida chédir tikti. Ular Moabning chégrisi ichige kirmidi; chünki Arnon deryasi Moabning chégrasidur. **19** Andin Israil Amoriylarning padishahi Sihon'gha, yeni Heshbonning padishahining qéshigha elchilerni ewetip: «Bizning zémindirining ichidin ötüp öz jayimizgha bérwélisimizgha ijazet bergeyla» — dédi. **20** Lékin Sihon Israilga ishench qilalmay, yurtidin ötkili qoymidi; u belki xelqlirining hemmisini yighip, Jahzah dégen jaygha chüshüp chédirgah tikip, Israil bilen urushiti. **21** Emma Israilning Xudasi Perwerdigar Sihonni barliq xelqi bilen qoshup Israilning qoligha tapshurdi, Israillar ularni urup qirdi. Andin Israil shu yerde olturushluq Amoriylarning hemme zémimini igilidi. **22** Arnon deryasidin tartip Yabbok éqinighiche, chöl-bayawandin tartip Iordan deryasighiche Amoriylarning pütkül zémimini igilidi. **23** Israilning Xudasi Perwerdigar Amoriylarni Öz xelqi bolghan Israilning aldidin qoghap chiqardi, emdi sen shu yurtqa ige bolmaqchimusen? **24** Séning ilahing Qémosh sanga igletken yerge özüng ige boldungghu? Shuninggha oxshash Perwerdigar Xudayimiz aldimizdin heydep chiqirwetken xelqing yérige bolsa, biznu shuninggha ige bolimiz. **25** Emdi sen derweqe Moabning padishahi bolghan Zipporning oghli Balaqtinmu küchlükmu? U qachan Israil bilen tirkeshken yaki Israil bilen jeng qilishqa jür'et qilghan? **26** Yene kélip, Israil Heshbon we uninggha qarashliq yéza-qishlaqlarda, Aroer we uninggha qarashliq yéza-qishlaqlarda hemde Arnon deryasining boyidik barliq sheherlerde üç yüz yil makan tutup olturghan waqitlarda, némishqa siler shu yerlerni qayturuwalminglar? **27** Shunga men sanga gunah qilmidim,

belki manga tajawuz qilib, yamanliq qilguchini sen özingdursen. Birdinbir adalet chiqarguchini Perwerdigar Özi bügün Israillar bilan Ammoniylarning otturisida höküm chiqarsun!» — dedi. **28** Lékin Ammoniylarning padishahi Yeftahning elchi ewetip éytqan sözlirini tingshimidi. **29** Shu waqitta Perwerdigarning Röhi Yeftahning üstige chüshüp, u [shuwetlinip] Giléad bilen Manassehlarning yurtidin ötüp Giléadtiki Mizpahqa bérp, andin Giléadtiki Mizpahdin Ammoniylar terepke mangdi. **30** Shu chaghda Yeftah Perwerdigargha qesem ichip: — Eger Sen derweqe Ammoniylarni qolungha tutup berseng, **31** undaqta men Ammoniylarning qeshidin tinch-aman yéni kelginimde, öyümnig ishikidin chiqip manga tunji yoluqqini Perwerdigargha atalghan bolidu, men uni köydürme qurbanliq qilimen, — dedi. **32** Shuning bilen Yeftah chiqip Ammoniylar bilen soqushqili ular terepke ötti; Perwerdigar ularni uning qoligha tapshurdi. **33** Shuning bilen u Aroerdin tartip Minnitqiche ularni qattiq urup qirip, yigirme sheherni élip, Abel-Qéraminghichimu yétip bard. Buning bilen Ammoniylar Israilgha boysundurildi. **34** Andin Yeftah Mizpahqa qaytip öyige kelgende öz qizi dap chélip ussul oynap uning aldigha körishkili chiqti. Bu uning yalghuz qizi bolup, uningdin bashqa héch oghul-qizi yoq idi. **35** U uni körgende öz iginlirini yirtip: — Ah, ah, méning qizim! Sen méni intayin yaman halgha chüshürdüg, méni derdke chüshürgüchilerdin biri bolup qalding; chünki men Perwerdigargha aghzimni échip, éytqan gépimdin yéniwalalmaymen, — dedi. **36** Qizi uninggha: — Ey ata, Perwerdigargha aghzingni échip wede qilghan bolsang, aghzingdin chiqqini boyiche, manga shuni qilghin; chünki Perwerdigar séning düshmenliring bolghan Ammoniylardin intiqamigini élip berdi, — dedi. **37** Andin u atisigha yene: — Méning shu iltimasimni qobul körginki, manga ikki ayliq möhlet berseng; men qiz dostlirim bilen bérp taghlarda yürüp, qizliqim üçün matem tutuwalay, — dedi. **38** Atisi jawab bérp: — Barghin, dédi. Uninggha ikki ayliq möhlet bérp dalagha ewetti. U bérp, qiz dostlirini élip taghlargha chiqip, ikki ayghiche özüning qiz péti qalghinigha ah-zar kötürüp yighlap yürdi. **39** Shundaq boldiki, u ikki aydin kéyin atisining qeshigha yéni kelgende, atisi uning üstige qilghan qesimini beja keltürdi. Bu qiz bolsa héch er kishige yéqinlashmighanidi. Shuning bilen Israilda shundaq bir örp-adet peyda boldiki, **40** her yili Israilning qizliri öyidin chiqip Yeftahning qizini töt kün eslep xatirleydighan boldi.

12 Lékin Efraimiylar bolsa topliship Zafon terepke ötüp Yeftahqa soal qoyup: — Sen Ammoniylar bilen jeng qilghili barghiningda némishqa bizni bille bérishqa chaqirmaysen? Emdi biz öyüngni özüng bilen qoshup otta köydürüwétimiz, — dedi. **2** Yeftah ulargha jawab bérp: — Men bilen xelqim Ammoniylargha qarshi qattiq jeng qiliwatqanda, silerni chaqirsam, méni ularning qolidin qutquzmidinglar. **3** Silerning kélip méni qutquzmaydighanliqinglarni körüp, jénimni alqinimgha élip qoyup, Ammoniylargha hujum qilishqa atlandim, Perwerdigar ularni qolungha tapshurdi. Emdi siler némishqa bügün kélip manga hujum qilmaqchisiler? — dedi. **4** Lékin Efraimlar Giléadlarni [haqaretlep]: — Siler i Giléadlar, Efraimning arisida we Manassehning arisida turuwatqan musapirlar, Efraimda turuwatqan qachqunsiler, xalas! — dedi. Shuning bilen Yeftah barliq Giléadtiklerni yighip Efraim bilen soquшти. Ular Efraimlarni urup qirip meghlup qildi. **5** Andin Giléadtikiler Jordan deryasining kéchiklirini tosup, Efraimlarni ötküzmid. Shundaq boldiki, Efraimliq birer qachqon kéchikke kélip: — Méni ötkili qoyghin, dése Giléadtikiler uningdin: — Sen Efraimiyumu?

— dep soraytti. U kishi «yaq» dése, **6** ular uninggha: — «Shibolet» dégin! — deytti. Eger u kishi natoghra teleppuz qilib «sibolet» dep jawab bérp qalsa, ular uni tutup Jordan deryasining kéchikining yénida öltürüwétetti. Shu teriqide shu waqitta qiriq ikki mingche Efraimiy öltürüldi. **7** Yeftah alte yil Israilgha hakim boldi. Andin Giléadliq Yeftah alemdin ötüp, Giléad sheherlirining biride depne qilindi. **8** Uningdin kéyin Beyt-Lehemlik Ibzan Israilgha hakim boldi. **9** Uning ottuz oghli, ottuz qizi bolup, ottuz qizini sirtqa erge bérp, sirttin ottuz qizni oghullirigha élip berdi. U yette yilgiche Israilgha hakim boldi. **10** Andin Ibzan ölüp, Beyt-Lehemde depne qilindi. **11** Uningdin kéyin Zebulun qebilisidin bolghan Élon Israilgha hakim bolup, on yil Israilda höküm sürdi. **12** Andin Zebulun qebilisidin bolghan Élon ölüp, Zebulun zéminidiki Ayjalon dégen joyda depne qilindi. **13** Uningdin kéyin Piratonluq Hillelning oghli Abdon Israilgha hakim boldi. **14** Uning qiriq oghli we ottuz newrisi bar idi. Ular yetmiş éshekke minip mangatti. U Israilgha sekkiz yil hakim boldi. **15** Andin Piratonluq Hillelning oghli Abdon ölüp, Efraim zéminida, Amaleklerning taghliq rayonidiki Piraton dégen joyda depne qilindi.

13 Lékin Israillar Perwerdigarning neziride yene rezil bolghanni qildi; shuning bilen Perwerdigar ularni qiriq yilgiche Filistiylerning qoligha tashlap qoydi. **2** Shu chaghda Zoréah dégen joyda, Jan demetidin bolghan, Manoah isimlik bir kishi bar idi. Uning ayali tughmas bolup, héch balisi yoq idi. **3** Perwerdigarning Perishtisi bu ayalgha ayan bolup uninggha: — Mana, sen tughmas bolghining üçün bala tughmiding; lékin emdi sen hamilidar bolup bir oghul tughisen. **4** Emma sen segek bolup, sharab yaki küchlük haraq ichme, héch napak nersinimu yémigin. **5** Chünki mana, sen hamilidar bolup bir oghul tughisen. Bu bala anisining qorsiqidiki chaghdin tartip Xudagha atalghan «nazariy» bolidighini üçün, uning beshigha hergiz ustira sálinmisun. U Israilli Filistiylerning qolinda qutquzush ishini bashlaydu, — dedi. **6** Ayal érinig qeshigha bérp, uninggha: — Mana, Xudaning bir adimi yéningha keldi; uning turqi Xudaning Perishtisidek, intayin dehshtelik iken; lékin men uningdin: «Nedin kelding» dep sorimidim, umu öz nam-sheripini manga dep bermidi. **7** U manga: — «Mana, sen hamilidar bolup bir oghul tughisen; u bala anisining qorsiqidiki chaghdin tartip ölidighan küningiche Xudagha atalghan bir nazariy bolidighan bolghachqa, emdi men sharab yaki küchlük haraq ichme we héch napak nersinimu yémigin» dédi, — dedi. **8** Buni anglap Manoah Perwerdigargha dua qilip: — Ah Rebbim, Sen bu yerge ewetken Xudaning adimi bizge yene kélip, tughulidighan baligha néme qilishimiz kéreklikini ögitip qoysun, dep iltiya qildi. **9** Xuda Manoahning duasini anglidi; ayal étizliqta öltughinida, Xudaning Perishtisi yene uning qeshigha keldi. Emma uning éri Manoah uning qeshida yoq idi. **10** Andin ayal derhal yügürüp bérp, érige xewer bérp: — Mana, héliqi küni yéningha kelgen adem manga yene köründi, déwid, **11** Manoah derhal qopup ayalining keynidin méngip, u ademning qeshigha kélip: — Bu ayalgha kélip söz qilghan adem senmu? — dep soriwidi, u jawaben: — Shundaq, mendurmen, dédi. **12** Manoah uninggha: — Éytqan sözliring beja keltürülgende, bala qaysi teriqide chong qilinishi kérek, u néme ishlarni qilidu? — dep soridi. **13** Perwerdigarning Perishtisi Manoahqa jawab bérp: — Men bu ayalgha éytqan nersilerning hemmisidin u hézi bolup özini tartsun; **14** u üzümlélin chiqqan héchqandaq nersidin yémisun, sharab yaki küchlük haraq ichmisun, héch napak nersilerdin yémisun; men uninggha barliq emr qilghinimni tutsun, dédi. **15** Manoah Perwerdigarning Perishtisige: —

Iltpat qilib, ketmey tursila, özligiriga bir oghlaq teyyarlayli, dëwidi, **16** Perwerdigarning Perishtisi Manoahqa jawab bërip: — Sen Méni tutup qalsangmu, Men néningdin yémeymen; eger sen birer köydürme qurbanliq sunmaqchi bolsang, uni Perwerdigargha atap sunushung kérek, dédi (uning shundaq déyishining sewebi, Manoah uning Perwerdigarning Perishtisi ikenlikini bilmigenidi). **17** Andin Manoah Perwerdigarning Perishtisidin: — Özlirining nam-sheripi némidu? Éytip bergen bolsila, sözliri emelge ashurulghinida, silige hörmitimizni bildürettuq, — dédi. **18** Perwerdigarning Perishtisi uninggha jawaben: — Namimni sorap qaldingghu? Méning namim karamet tilsimattur, — dédi. **19** Shuning bilen Manoah oghlaq bilen ashliq hediyesini élip bërip uni qoram tashning üstide Perwerdigargha atap sundi. Perwerdigarning Perishtisi ularning köz aldida ajayip karamet bir ishni qilib kórsetti; Manoah we ayali qarap turdi. **20** Shundaq boldiki, ot yalquni qurban'gahtin asman'gha kôtürülgende, Perwerdigarning Perishtisimu qurban'gahtin chiqqan ot yalquni ichide yuqirigha chiqip ketti. Manoah bilen ayali buni kórip, özlirini yerge tashlap yüzlirini yerge yéqip düm yatti. **21** Shuningdin kéyin Perwerdigarning Perishtisi Manoahqa we uning ayaligha qayta kórünmide. Manoah shu waqitta uning Perwerdigarning Perishtisi ikenlikini bildi. **22** Andin Manoah ayaligha: — Mana, biz choqum ölimiz, chünki biz Xudani kórduq! — dédi. **23** Lékin ayali uninggha jawab bërip: — Eger Perwerdigar bizni öltürishke layiq kergen bolsa, undaqtu u köydürme qurbanliq bilen ashliq hediyni qolimizdin qobul qilmighan bolatti, bu ishni körmey bolatti we shundaqla bundaqla sözlerni bizge éytmighan bolatti, — dédi. **24** Shu ishtin kéyin ayal bir oghul tughdı, uning ismini Shimshon qoydı. Bu bala öşir, chong boldi we Perwerdigar uni beriketlidi. **25** Zorâh bilen Eshtaolning otturisidiki Mahaneh-Danda Perwerdigarning Rohi uninggha öz tesirini kórşitishke bashlıdı.

14 Bir waqıtta, Shimshon Timnahqa chüshüp, u yerde bir qizni kórdi; u Filistiy qizliridin biri idi. **2** U shu yerdin chiqip ata-anisining yénigha qaytip: — Men Timnahda Filistiy qizliridin birini kórdüm, uni manga xotunluqqa élip bëringlar, — dédi. **3** Biraq ata-anisi uninggha: — Qérindashliringning qizlirining ichide yaki bizning pütkül qowmimizning arisidin sanga bir qiz chiqmasmu? Némishqa xetnisiz bolghan Filistiylerning qéshigha bërip, ular din xotun almaqchi bolisen? — dédi; emma Shimshon atisigha: — Uni manga élip bergin, chünki u manga bek yaqti, — dédi. **4** Uning ata-anisi bu ishning Perwerdigar teripidin bolghinini bildi. Chünki Filistiyler shu chaghda Israil üstidin höküm sürüp turghan bolghachqa, U Filistiylerge taqabil turushqa purset yaratmaqchi idi. **5** Emdi Shimshon ata-anisi bilen Timnahqa chüshti; yalar Timnahdiki üzümlüklüklargha yétip kelgende, mana bir yash shir hörkirining péti uninggha étildi. **6** Shuan Perwerdigarning Rohi uning üstige chüshüp, u qolida héchnéme bolmighan halette shirni tutup, uni oghlaqni yirtqandek yirtip titma-titma qiliwetti. Lékin u bu ishni atanisigha démidi. **7** Andin u [Timnahqa] chüshüp, u qiz bilen paranglashtı, u qiz Shimshon'gha bek yarap ketti. **8** Birmezgildin kéyin u qizni élip kélish üçün qayta barghanda, shirning ölükinu kórip baqay dep yoldin burulup qariwidi, mana shirning iskilitining ichide bir top hesel heriliri bilen hesel turatti. **9** U heseldin ochumigha élip yep mangdi; ata-anisining yénigha kelgende, ularghimu berdi, ularmu yédi, lékin özining heselni shirning iskilitining ichidin élip kelginini ulargha démidi. **10** Uning atisi [uninggha hemrah bolup] chüshüp qizning öyige keldi, u yerde Shimshon bir ziyapet berdi, chünki burundinla toy qilidighan yigitler shundaq qilidighan resm-qaide bar idi. **11**

Ular Shimshonni kórip, uninggha hemrah bolushqa ottuz yigitni tépip keldi; ular uninggha hemrah boldi. **12** Shimshon ulargha: — Men silerdin bir tépishmaq soray, eger siler ziyaret qilinidighan yette kün ichide uning menisini manga dep bérelisenglar, men silerge ottuz dane kanap köyneq bilen ottuz yürüş égin bërimen; **13** eger uni yéship bérelmisenglar, siler manga ottuz dane kanap köyneq bilen ottuz yürüş égin bëringlar, — dédi. Ular uninggha: — Maqul, undaqla tépishmiqingni éytqin, qéni anglayli, — dédi. **14** U ulargha: — Yéyilidighini yégüchining ichidin chiqti; tatliq küchtügingürning ichidin chiqti, [bu néme]? — dédi. Ular üç kün'giche bu tépishmaqni tapalmide. **15** Yettinchi küni shundaq boldiki, ular Shimshonning ayalining qéshigha bërip: — Sen éringni aldap-siyap, tépishmaqning menisini bizge éytip bërishke maqul qilghin; bolmisa séni atangning öyi bilen qoshup köydürüwétimiz. Siler bizni yoqsul qilishqa bu yerge chaqirghanmu?! — dédi. **16** Shimshonning ayali uning aldida yighlap turup: — Sen manga öch, méni peqet söymeysen; sen méning qowmimning baliliridin bir tépishmaqni soriding, emma manga menisini éytip bermiding, dep yighlighili turdi. Shimshon uninggha jawaben: — Mana, men uni ata-anamghimu dep bermigen tursam, sanga dep béremdim? — dédi. **17** Ziyapet ötküzülgen yette künide u éringin aldida yighlapla yürdi. Shundaq boldiki, yettinchi küni bolghanda ayali uni qistap turuwalghachqa, uninggha tépishmaqning menisini éytip berdi. Andin ayal bërip öz xelqingin ademlirige tépishmaqning menisini dep berdi. **18** Shuning bilen yettinchi küni kün patnasta, sheherning ademliri uninggha jawab bërip: — Heseldinmu tatliq barmu? Shirdinmu küchtügingüri barmu? — dédi. U ulargha jawab bërip: — Eger siler méning inikim bilen yer aghdurmighan bolsanglar, tépishmiqingni hergiz tapalmaytinglar! — dédi. **19** U waqitta Perwerdigarning Rohi uning üstige chüshti; u Ashkélon'gha chüshüp, Ashkélondikilerdin ottuz kishini öltürüp, ular din olja élip, oljadin iginlerni élip kélip, tépishmaqning menisini yéship bergenlerge berdi. Shuningdek Shimshonning ghezipi kélip, ata-anisining öyige yéyip ketti. **20** Andin Shimshonning ayali Shimshonning hemrahliridin qoldash bolghan yigitke tewe qilindi.

15 Emma birnechche waqit ötip bughday orush mezgili kelgende shundaq boldiki, Shimshon bir oghlaqni élip öz ayalining öyige bërip: «Men xotunumning qéshigha uning hujrisigha kirimen» dédi. Lékin ayalining atisi uni ichkirige kirishige yol qoymidi. **2** Qéynatisi uninggha: — Men heqiqeten sizni uninggha mutleq öch bolup ketti, dep oyldim; shunga men uni sizning qoldishingizgha bériwetkenidim. Halbuki, uning kichik singlisi uningdin téximu chirayliqqu? Uning ornigha shuni alghan bolsingiz! — dédi. **3** Emma Shimshon ulargha: — Emdi men bu qétim Filistiylerge ziyani yetküzsem, manga gunah bolmaydu! — dédi. **4** Shuni dep Shimshon bërip üç yüz chilbörini tutup kélip, otqashlarni teyyarlap, chilbörilerni jüplep quyuqlirini bir-birige chétip, ikki quyrigining otturisigha birdin otqashni asti; **5** otqashlarga ot yéqip chilbörilerni élip bërip, Filistiylerning étizdiki ormighan ziraetlirige qoyup berdi. Shuning bilen u dówe-dówe öñchilerni, orulmighan ziraetlerni, shundaqla zeytun baghlirininimu köydürüwetti. **6** Filistiyler buni kórip: Buni kim qildi, — dep sorisa, xelq jawab bërip: — Timnahliq ademning küy'oghli Shimshon qildi; qéynatisi uning ayalini uning qoldishigha bériwetkini üçün shundaq qildi, — dédi. Shuning bilen Filistiyler chiqip, u ayal bilen atisini otta köydürüwetti. **7** Shimshon ulargha: — Siler shundaq qilghininglar üçün, men silerdin intiqam almay boldi

qilmaymen, — dédi. **8** Shuning bilan Shimshon ularni qir-chap qilib qetl qiliwetti; andin u béríp Étam qoram téshining óngkiride turdi. **9** U waqitta Filistiylar chiqip, Yehuda yurtida chédír tikip, Léhi dégen jayda yéyildi. **10** Yehudalar bolsa: — Némishqa bizge hujum qilmaqchi bolisiler? — déwidi, ular jawab béríp: — Biz Shimshonni tutup baghlap, u bizge qandaq qilghan bolsa, bizmu uninggha shundaq qilimiz, dep chiqtuq, — dédi. **11** Shuning bilan Yehuda yurtidiki üç ming kishi Étam qoram téshining óngkirige chüshüp, Shimshon'gha: — Sen Filistiylarning üstimizdin höküüm sürüwatqini bilmemsen? Shuni bilip turup, sen némishqa bizge shundaq qilding? — dédi. U ulargha: — Ular manga qilghandek, menmu ulargha qildim, dep jawab berdi. **12** Ular uninggha: — Biz séni baghlap Filistiylarning qoligha tapshurup bérish üçün kelduq, déwidi, Shimshon ulargha: — «Biz özimiz sanga hujum qilib óltürmeymiz», dep manga qesem qilinglar, dédi. **13** Ular uninggha: — Séni óltürmeymiz; peqet séni ching baghlap, ularning qoligha tapshurup bérimiz; hergiz ölümge mehkum qilmaymiz, dep jawab berdi. Shuni dep ular ikki yéngi arghamcha bilen uni baghlap, qoram tashning üstidin élip mangdi. **14** U Léhige kelgende, Filistiylar warqirashqiniche uning aldigha yügürüshüp keldi. Emma Perwerdigarning Rohi uning üstige chüshüp, qollarini baghligan arghamchilar ot tutashqan kendir yiptek üzülp, tügüchler qollaridin yéshilip ketti. **15** Andin u éshekning yéngi bir éngek söngikini körüp, qolini uzitip élip, uning bilen ming ademni urup óltürdi. **16** Shimshon: — «Éshekning bir éngek söngiki bilen ademlerni óltürüp, Ularni döwe-döwe qiliwettim, Éshekning bir éngek söngiki bilen ming ademni óltürdüm!» — dédi. **17** Bularni dep éshekning éngek söngikini tashliwetti. Shuningdek u shu jaygha «Ramot-Léhi» dep nam qoydi. **18** U intayin ussaw Perwerdigargha peryard qilip: — Sen Öz qulungning qoli bilen bunche chong nusretni barliqqa keltürdüng, emdi men hazir ussuzluqtin ölüp, xetnisizlarning qoligha chüshüp qalarmenmu? — dédi. **19** Shuning bilen Xuda Léhidiki azgalni yardi, su uningdin urghup chiqti. Shimshon ichip, rohi urghup jan kirdi. Bu sewebtin bu [bulaqqa] «En-Hakkore» dep nam qoyuldi; ta bügün'giche u Léhida bar. **20** Shimshon Filistiylarning dewride yigirme yilgiche Israilgha hakim boldi.

16 Andin Shimshon Gazagha bardi, u u yerde bir pahishe ayalni körüp, kirip uning bilen yéqinchilik qildi. **2** Lékin Gazaliqlar birsining: — Shimshon bu yerge keldi, déginini anglap, [sheherni] qorshap, kéchiche sheherning qowuqida ün chiqarmay marap turdi we: Ete tang yorughanda uni óltürimiz, — déyishti. **3** Shimshon yérin kéchigiche yatti; andin ornidin turup sheher qowuqining ikki qanitini tutup, uni ikki késhiki we baldaq-taqiqi bilen qoshup, biraqla qomurup, óshnisige artip Hébronning udulidiki taghqa élip chiqip ketti. **4** Kéyin u Sorek jilghisida olturushluq Dililah isimlik bir ayalni körüp, uninggha ashiq bolup qaldi. **5** Buni bilip Filistiylarning emirliri u ayalning qéshigha béríp uninggha: — Sen uni aldap, uning küchtünggürlükining zadi nedin bolghanliqini kolap sorap, bizning qandaq qilsaq uni yengeleydighanliqimizni, uni baghlap boysunduralaydighanliqimizni éytip berseng, biz herbirimiz sanga bir ming bir yüz kümüsh tengge bérimiz, — dédi. **6** Shuning bilen Dililah Shimshondin: — Sen küchtünggürlüküning zadi nedin bolghanliqini, shundaqla qandaq qilghanda séni baghlap boysundurghili bolidighanliqini éytip bergin! — dédi. **7** Shimshon uninggha jawaben: — Ademler méni yette tal qurutulmighan yéngi ya kirichi bilen baghlisha, men ajizlap bashqa ademlerdek bolup qalimen, — dédi. **8** Shuning bilen Filistiylarning emirliri yette tal qurutulmighan yéngi ya kirichini

élip kélip, bu ayalgha béríwidi, u bu kirichler bilen uni baghlap qoydi **9** (Dililah birnechche ademni hujrida paylap turushqa yoshurup qoyghanidi). U Shimshon'gha: — Ey Shimshon, Filistiylar séni tutqili keldi! — dédi. U qopup kirichlerni chige shoyna otta köyüp üzülp ketkendek üzüwetti. Shuning bilen uning küchtünggürlükini siri ashkarilanmadi. **10** Buni körüp Dililah Shimshon'gha: — Mana, sen méni aldap, manga yalghan éytipsen! Emdi manga séni néme bilen baghlisha bolidighanliqini éytip bergin, — dédi. **11** U jawab béríp: — Ademler méni héch ishletmigen yéngi arghamcha bilen baghlisha, men ajizlap bashqa ademlerdek bolup qalimen, — dédi. **12** Shuning bilen Dililah yéngi arghamcha élip kélip, uni baghlap: — Ey Shimshon, Filistiylar séni tutqili keldi! — dédi (eslide birnechche adem hujrida yoshurunup, uni paylap turushqanidi). Lékin Shimshon öz qolidiki arghamchilarni yipni üzgendek üzüp tashlidi. **13** Buni körüp Dililah Shimshon'gha: — Sen hazirgiche méni aldapsen, manga yalghan éytipsen; emdi manga séni néme bilen baghlisha bolidighanliqini éytip bergin, — dédi. U jawab béríp: — Sen méning bëshimidiki yette örüm chachni dukandiki örüş yip bilen qoshup örüp qoysangla bolidu, — dédi. **14** Shuning bilen [Shimshon uxliganda u uning bëshidiki yette tal chachni örüş yip bilen qoshup örüp], qozuqqa baghlap qoyup uninggha: — Ey Shimshon, Filistiylar séni tutqili keldi! — dédi. Shimshon uyqudin oyghinip, örüş yip bilen qozuqni biraqla tartip yuliwetti. **15** Andin ayal uninggha: — Manga könglüng yoq turup, qandaqsige sanga ashiq boldum, deysen? Sen méni üç qétim aldap, küchtünggürlüküning nedin bolghanliqini manga éytip bermidingghu, — dédi. **16** Uning herkünini sözliri bilen uni qistashliri we yalwushliri bilen Shimshonning ólgüdek ichi pashti we shundaq boldiki, **17** u könglidiki sirini qoymay uninggha ashkara qilip: — Men ananning qorsiqidiki chaghdin tartip Xudagha atilip nazariy bolghinim üçün, bëshimgha hergiz ustira sélinip baqmighan; eger méning chéchim chüshüréwtile, küchüm mendin kétép, men ajizlap bashqa ademlerdek bolup qalimen, — dédi. **18** Dililah uning ózige könglidiki hemme sirini dep berginini körüp, Filistiylarning emirlirini charqirip kélishe adem mandurup: — «Bu qétim siler yene bir chiqinglar, chünki Shimshon könglidiki hemme sirni manga ashkara qildi» dédi. Shuning bilen Filistiylarning emirliri qollarigha kümüshlerni élip, uning qéshigha chiqti. **19** Andin Dililah uni öz yotisigha yatquzup, uxlitip qoyup, bir ademni chaqirip kirip uning bëshidiki yette örüm chachni chüshürüwetti; shundaq qilip u Shimshonning bozek qilinishini bashlighuchi boldi. Shimshon küchidin ketkenidi. **20** U: — Ey Shimshon, Filistiylar séni tutqili keldi! — déwidi, u uyqudin oyghinip: — Men ornundin turup, ilgiriki birqanche qétimqidek, boshinip kétimen, dep oyldi. Lékin u Perwerdigarning ózidin ketkinini bilmeytti. **21** Shuning bilen, Filistiylar uni tutuwélip, közlirini oyup, Gazagha élip chüshüp, uni mis zenjirler bilen baghlap, zindanda un tartishqa saldi. **22** Lékin bëshidiki chüshüréwtelgen chéchi yene ösüşke bashlidi. **23** Kéyin, Filistiylarning emirliri öz ilahi bolghan Dagon üçün chong bir qurbanliq ötküzishe hem tebriklep shadlinishqa yigildi. Chünki ular: — Mana, ilahimiz dushmanimiz bolghan Shimshonni qolimizgha tapshurup berdi, — déyishti. **24** Xelq Shimshonni körgende, öz ilahini danglap: — Ilahimiz bolsa, yurtimizni weyran qilghuchini, ademlirimizni köp óltürgen dushmanimizni qolimizgha chüshürüp berdi! — déyishti. **25** Ular tash zad-xuramliq keypige chömüp: — Shimshon keltürülün, u bizge bir oyun körsitip bersun, déyishti; ular Shimshonni zindandin élip chiqti. U ularning aldidada oyun körsetti. Emdi ular uni ikki tüwrüning otturisida toxtitip qoyghanidi. **26** Shuning bilen Shimshon qolini tutup

turghan yigitke: — Méni qoyuwet, öyni kötürüp turghan tüwrüklerini silap, ulargha yöliniwalghili qoyghaysen, — dédi. **27** U chaghdá öy er-ayallar bilen liq tolghanidi, Filistiylarning emirlirining hemmisimu shu yerde idi; ögzidimu Shimshonning körsitiwatqan oyunini köriwatqan texminen üç mingche er-ayal bar idi. **28** Shimshon Perwerdigargha nida qilip: — Ey Reb Perwerdigar, méni yad qilip peqet mushu bir qétim manga küch ata qilghaysen; i Xuda, shuning bilen ikki közümnüing intiqamini Filistiylardin bir yolila alghuzghaysen! — dédi. **29** Shimshon shularni dep öyni kötürüp turghan otturidiki ikki tüwrükni tutuwaldi; birini ong qoli bilen, yene birini sol qoli bilen tutup, ulargha tayinip turdi. **30** Andin: «Filistiylar bilen birlikte ölüp ketsem!» dep bedinini éqip küchini yighip [ittiriwidi], öy örülüp, u yerdiki emirler bilen barliq xelqning üstige chüshiti. Buning bilen öz ölümi bilen öltürgen ademler uning tirik waqtida öltürgenliridin köp boldi. **31** Andin kéyin uning qérindashliri we atisining barliq jemeti chüshüp, uni kötürüp, Zoréah bilen Eshtaolning otturisigha élip béríp, atisi Manoahning qebreside depne qildi. U yigirme yil Israilgha hakim bolghanidi.

17 Efraimning taghlirida Mikah isimlik bir kishi bar idi. **2** U anisigha: — Séning héliqi bir ming bir yüz kümüsh tenggeng oghrilap kétélgenedi; sen tenggelirni qarghiding we buni manga dep berding. Mana, kümüsh mende, uni men alghandim, déwidí, anisi: — Ey oghlum, Perwerdigar séni beriketligeyl, — dédi. **3** Mikah bu bir ming bir yüz kümüsh tenggini anisigha yandurup berdi. Anisi: — Men eslide bu pulni sen oghlumni dep Perwerdigargha béghishlap, uning bilen oyma but we quyma but yasashqa atiwetkenidim; emdi yenila sanga bérey, dédi. **4** Lékin Mikah kümüshni anisigha qayturup berdi; anisi uningdin ikki yüz kümüsh tenggini élip bir zergerge béríp, bir oyma but bilen bir quyma but yasatti; ular Mikahning öyige qoyup qoyuldi. **5** Mikah dégen bu kishi eslide bir butxana peyda qilghan, shuningdek özige bir efod bilen birnecheche «terafim»ni yasighanidi; andin öz oghulliridin birini kahinliqqa mexsus tayinlep, uni özige kahin qildi. **6** Shu künlerde Israilda héch padishah bolmide; herkim öz neziride yaxshi körün'genni qilatti. **7** Yehuda jemetining tewesidiki Beyt-Lehemde Lawiy qebilisidin bolghan bir yigit bar idi; u shu yerde musapir bolup turup qalghanidi. **8** Bu yigit bir jay tépip turay dep, Yehudalarning yurtidiki Beyt-Lehem shehiridin chiqti. U seper qilip, Efraim taghliqgha, Mikahning öyige kélip chüshiti. **9** Mikah uningdin: — Qeyerdin kelding, dep soriwidi, u uninggha jawaben: — Men Yehudalarning yurtidiki Beyt-Lehemlik bir Lawiyim, bir jay tépip turay dep chiqtim, — dédi. **10** Mikah uninggha: — Undaq bolsa men bilen turup, manga hem ata hem kahin bolup bergin; men sanga her yili on kümüsh tengge, bir yürüsh égin we kündilik yémek-ichmikingni bérey, — dédi. Buni anglap Lawiy kishi uningkige kirdi. **11** Lawiy u kishi bilen turushqa razi boldi; yigit shu kishige öz oghulliridin biridek bolup qaldi. **12** Andin Mikah bu Lawiy kishini [kahinliqqa] mexsus tayinlidi. Shuning bilen [Lawiy] yigit uninggha kahin bolup, Mikahning öyide turup qaldi. **13** Andin Mikah: — Bir Lawiy kishi manga kahin bolghini üçün, Perwerdigarning manga yaxshiliq qilidighinini bilimen, — dédi.

18 Shu künlerde Israilda héch padishah bolmide; shundaqla shu künlerde Danlarning qebilisi özlirige olturaqlishish üçün jay izdewatqanidi, chünki shu kün'giche ular Israil qebiliri arisida chek tashlinip békitilgen miras zémin'gha érishmigenidi. **2** Shuning bilen Danlar pütkül jemetidín Zoréah we Eshtaolda olturushluq besh palwanni zéminni charlap kélishe ewetti we ulargha tapilap: — Siler béríp zéminni charlap

kélinglar, dédi. Ular seper qilip Efraim taghliq yurtigha kélip Mikahning öyige chüshüp u yerde qondi. **3** Ular Mikahning öyining yénida turghinida Lawiy yigitning awazini tonup, uning qéshigha kirip uningdin: — Séni kim bu jaygha élip keldi? Bu yerde néme ish qilisen? Bu jayda némege érishting? — dep soridi. **4** U ulargha jawaben: — Mikah manga mundaq-mundaq qilip, méni yallap özige kahin qildi, dédi. **5** Buni anglap ular uninggha: — Undaq bolsa bizning mangghan sepirimizning ongushluq bolidighan-bolmaydighanliqini bilmikimiz üçün, Xudadin sorap bergin, — dédi. **6** Kahin ulargha: — Xatirjem bérivéringlar. Mangghan yolunglar Perwerdigarning aldidur, — dédi. **7** Shuning bilen bu besh adem chiqip, Laish dégen jaygha yétip keldi. Ular u yerdiki xelqning tinch-aman yashawatqinini, turmushining Zidoniylarning örüp-adetliri boyiche ikenlikini, xatirjemlik we rahat ichide turawatqinini kórdi; shu zéminda ularni xar qilghuchi héchqandaq hoquqdar yoq idi; ular Zidoniylardin yiraqta turatti, shundaqla bashqilar bilenmu héchqandaq bardi-keldi qilishmaytti. **8** [Besh palwan] Zoréah we Eshtaolgha öz qérindashlirining qéshigha qaytip keldi. Qérindashliri ulardin: — Néme xewer élip keldinglar? — dep soridi. **9** Ular jawaben: — Biz qopup ulargha hujum qilayli! Chünki biz shu zéminni charlap kelduq, mana, u intayin yaxshi bir yurt iken. Emdi némishqa qimir qilmay jim olturisiler? Emdi derhal béríp, u yurtni élishqa ezmenglerni ezmenglar, béríp hujum qilip zéminni igilenglar. **10** U yerge barghininglarda siler tinch-aman turuwatqan bir xelqni, her etrapigha sozulghan keng-azade bir zéminni körisiler! Xuda u yerni silerning qolunglarga taphshurhandur. U yurtta yer yüzide tépildighan barliq nersilerdin héchbiri kem emes, dédi. **11** Shuning bilen Danlarning jemetinidin alte yüz adam jengge qorallinip, Zoréah we Eshtaoldin chiqip mangdi. **12** Ular Yehuda yurtidiki Kiriati-Yéarim dégen jaygha béríp, chédir tikti (shunga bu jay taki бүгүн 'giche «Danning leshkergha» dep atalmaqta; u Kiriati-Yéarimning arqa teripige jaylashqanidi). **13** Andin ular u yerdin Efraim taghliq rayonigha béríp, Mikahning öyige yétip keldi. **14** Laish yurtigha charlash üçün barghan besh kishi öz qérindashlirigha: — Bilemsiler? Bu öyde bir efod toni, birnecheche terafim butliri, bir oyma mebud we quyma mebud bardur! Emdi qandaq qilishinglar kéreklikini oylishinglar! — dédi. **15** Ular burulup Lawiy yigitning öyige (Mikahqa tewe öyge) kirip uningdin hal soridi. **16** Dan qebilisidin bolghan jeng qorallirini kötürgen alte yüz kishi derwaza aldida turup turdi. **17** U zéminni charlashqa barghan besh adem [butxanigha] kirip, oyma but, efod toni, terafim butliri we quyma butni élip chiqti. Kahin jeng qorallirini kötürgen alte yüz kishi bilen bille derwazida turatti. **18** Bu besh adem Mikahning öyige kirip oyma but, efod tonini, terafim butliri we quyma butni élip chiqqanda kahin ulardin: — Bu néme qilghininglar?! — dep soridi. **19** Ular uninggha: — Ün chiqarmay, aghzingni qolung bilen étip, biz bilen méngip, bizge hem ata hem kahin bolup bergin. Séning peqet bir ademning öyidikilerge kahin bolghining yaxshimu, yaki Israilning bir jemeti bolghan pütün bir qebilige kahin bolghining yaxshimu? — dédi. **20** Shundaq déwidí, kahinning köngli xush bolup, efod, terafim butliri we oyma mebudni élip xelqning arisigha kirip turdi. **21** Andin ular burulup, u yerdin ketti; ular baliliri we charpaylarni we yük-taqlirining hemmisini aldida mangduruwetkenidi. **22** Mikahning öyidin xéli yiraqlighanda Mikahning öyining etrapidiki xelqler yighilip, Danlarga qoghlap yétiшти. **23** Ular Danlarni towlap chaqirdi, Danlar burulup Mikahqa: — Sanga néme boldi, bunchiwila köp xelqni yighip kélip néme qilmaqchisen?! — dédi. **24** U jawab béríp: — Siler men yasatqan mebudlarni kahinim bilen qoshup

aldinglar, andin kettinglar! Manga yene néme qaldi?! Shundaq turuqluq siler téxi: «Sanga néme boldi?» — dewatisilerghul — dédi. **25** Danlar uninggha: — Ünüingni chiqarma, bolmisa achchiqi yaman kishiler séni tutuwélip, séni we ailengdikilerni janliridin jada qilmissin, yene, — dédi. **26** Bularni dep Danlar öz yoligha mangdi; Mikah ularning özidin küchlik ikenlikini körüp, yéyip öz öyige ketti. **27** Ular Mikah yasatquzghan nersiler we uning kahinini élip, Laishqa hujum qildi; u yerdiki xelq tinch-aman we xatirjem turuwatqanidi; ularni ularni qilichlap qirip, sheherni otta köydürüwetti. **28** Sheherni qutquzghudek héch adem chiqimidi; chunki bu sheher Zidondin yiraqta idi, xelqi héchkim bilen bardi-keldi qilishmaytti. Sheher Beyt-Rehobning yénidiki jilghida idi. Danlar sheherni qaytidin qurup, olturaqlashti. **29** Ular bu sheherge Israilning oghulliridin bolghan, öz atisi Danning ismini qoyup Dan dep atidi. Ilgiri u sheherning nami Laish idi. **30** Danlar shu yerde bu oyma butni özlirige tiklidi; Musaning oghli Gershomning ewladi Yonatan we uning oghulliri bolsa shu zéminning xelqi sürgün bolushqa élip kétilgen kün'giche Danlarning qebilisige kahin bolup turghanidi. **31** Xudaning öyi Shilohda turghan barliq waqitlarda, Danlar özliri üçün tikligen, Mikah yasatquzghan oyma mebud [Danda] turghuzuldi.

19 Israilda téxi padishah tiklenmigen shu künlerde, Efraim taghliq rayonining chet teripide olturushluq bir Lawiy kishi bar idi; u Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemlik bir qizni kénizelikke aldi. **2** Lékin u kénizék érige wapasizliq qilip, uning yénidin chiqip, Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemge atisining öyige bérip, töt ayche turdi. **3** U waqitta uning éri qopup kénizikige yaxshi geyplerni qilip, könglini élip yandurup kélishe kénizikining yénigha keldi. U bir xizmetkarini we ikki éshekni élip bardi. Kénizék érinu atisining öyige élip kirdi; atisi uni körüp xush bolup qarshi aldi. **4** Uning qéynatisi, yeni qizning atisi uni tutup qaldi, u y yerde üç kün'giche yep-ichip, uning bilen yétip qopti. **5** Tötinchi küni Lawiy kishi seher qopup mangghili teyyarliniwidi, kénizikining atisi küy'oghligha: — Bir toghram nan yep yürikingni quwwetlendürüp andin mangghin, — dédi. **6** Shuning bilen ular ikkisi olturup bille yep-ichip tamaqlandi. Qizning atisi u kishige: — Sendin ötünay, bu kéchimu qon'ghin, könglüng échilsun, dédi. **7** Bu kishi mangghili qopuwidi, lékin qéynatisi uni zorlap, yene élip qaldi, u yene bir kün qondi. **8** Beshinchi küni u seher qopup mangghili teyyarlandi, lékin qizning atisi uninggha: — [Awwal] yürikingni quwwetlendürgin, dédi. Shuning bilen ular ikkisi kün égilgüche olturup, bille tamaqlandi. **9** Andin bu kishi kéniziki we xizmetkarini élip mangghili teyyarliniwidi, qéynatisi, yeni qizning dadasi uninggha: — Mana, kech kirey dewatidu, sendin ötünay, bu yerde yene bir kéchini ötküzüinglar; mana, kün meghriqce égiliptu, bu yerde qon'ghin, könglüng échilsun; andin ete seherde yolgha chiqip, öyüngerle kétinglar, — dédi. **10** Lékin u kishi emdi yene bir kéche qonushqa unimay, qopup yolgha chiqip Yebusning, yeni Yerusalémning uduligha keldi. Uning bilen bille ikki toquqluq éshek we kéniziki bar idi. **11** Ular Yebusqa yéqin kelgende kün olturay dep qalghachqa, xizmetkari ghojisigha: — Yebusiylarning bu shehirige kirip, shu yerde qonayli, dédi. **12** Lékin ghojisini uninggha jawab bérip: — Biz Israillar turmaydighan, yat eller turidighan sheherge kirmeyli, belki Gibéahqa ötüp kéteyli, dédi. **13** Andin u yene xizmetkarigha: — Kelgin, biz yéqindiki jaylardin birige barayli, Gibéahda yaki Ramahda qonayli, dédi. **14** Shuning bilen ular méngip, Binyamin yurtidiki Gibéahning yénigha yétip barghanda kün olturghanidi. **15** Ular Gibéahqa kirip, u yerde qonmaqchi boldi; sheherning

chong meydanigha kirip olturushiti; lékin héchkim ularni qondurushqa öyige tekliq qilmidi. **16** Halbuki, u kéchisi qéri bir adem ishini tügitip, étizliqtin yénip kéliwatqanidi. U eslide Efraim taghliq rayonliq adem idi, u Gibéahda musapir bolup, olturaqlaship qalghanidi; lékin u yerdiki xelqer Binyaminlardin idi. **17** U béshini kótürüp qarap, bu yoluchining sheherning meydanida olturghinini körüp uningdin: — Qeyerdin kelding? Qeyerge barisen? — dep soridi. **18** U jawab bérip: — Biz Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemdin Efraim taghliqining chet yaqilirigha kétip barimiz; men esli shu jaydin bolup, Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemge barghanidim; ishlim Perwerdigarning öyige munasiwetlik idi; lékin bu yerde héch kim méni öyige tekliq qilmidi. **19** Bizning ésheklirimizge bérédighan saman we boghuzimiz bar, özüm, dédekli, shundaqla keminiliring bilen bolghan yigitkimu nan we sharablar bar, bizge héch néme kem emes, — dédi. **20** Buni anglap qéri kishi: — Tinch-aman bolghaysen; silering mohtajliringlarning hemmisi méning üstümge bolsun, emma kochida yatmanglar! — dep, **21** uni öz öyige élip bérip, ésheklirige yem berdi. Méhmanlar pushlirini yuyup, yep-ichip ghizalandi. **22** Ular könglide xush bolup turghinida, mana, sheherning ademliridin birnecheylen, yeni birqanche lükçek kélip öyni qarshiwélip, ishikni urup-qéqip, öyning igisi bolghan qéri kishige: — Séning öyüngge kelgen shu kishini bizge chiqirip bergin, uning bilen yéqinchiliq qilimiz, — dédi. **23** Buni anglap öy igisi ularning qéshigha chiqip ulargha: — Bolmaydu, ey buraderlim, silerdin ötüüp qalay, mundaq rezillikni qilmanglar; bu kishi méning öyümge méhman bolup kelgeniken, siler bundaq iplasliq qilmanglar. **24** Mana, méning pak bir qizim bar, yene u kishining kéniziki bar. Men ularni qéshinglarga chiqirip bérey, siler ularni ayagh asti qilsanglar meylli, neziringlarga néme xush yaqsa ularni shundaq qilinglar, lékin bu kishige mushundaq iplasliq ishni qilmanglar, — dédi. **25** Lékin u ademler uninggha qulqal salmadi; yoluchi kénizikini ularning aldigha sörep chiqirip berdi. Ular uning bilen bille bolup kechtin etigen'giche ayagh asti qildi; ular tang yorughanda andin uni qoyup berdi. **26** Chokan tang seherde qaytip kélip, uning ghojisini qon'ghan öyning derwazisining bosughisigha kelgende yiqilip qélip, tang atquche shu yerde yétip qaldi. **27** Etigende uning ghojisini qopup öyning ishikini échip, yolgha chiqmaqchi bolup téshigha chiqiwidi, mana, uning kéniziki bolghan chokan öyning derwazisini aldida qolliri bosughining üstige qoyuqluq halda yatatti. **28** U uninggha: — Qoppin, biz mangayli, dédi. Lékin chokan héchbir jawab bermidi. Shuning bilen u chokanni éshekke artip, qozghilip öz öyige yürüp ketti. **29** Öz öyige kelgende, pichaqni élip kénizikining jesitini söngelkiri boyiche on ikki parche qilip, pütkül Israil yurtining chet-yaqilirighiche wetti. **30** Shundaq boldiki, buni könglenirning hemmisi: «Israil Misirdin chiqqan kündin tartip bügin'giche bundaq ish bolup baqmighanidi yaki körülüp baqmighanidi. Emdi bu ishni obdan oymiship, qandaq qilish kéreklikini meslihetlisheyli» — déyishti.

20 Shuning bilen Israillarning hemmisi chiqip, jamaet Dandin tartip Beer-Shebaghiche yighilip Giléad zéminining xelqi bilen qoshulup Mizpahda, Perwerdigarning aldigha kélip bir ademdek boldi. **2** Pütkül qowmning chongliri, yeni Israilling hemme qebilisining bashliqliri Xudaning xelqining jamaiti arisida hazir boldi. Jamaet jemi bolup töt yüz ming qilich tutqan piyade esker idi **3** (Binyaminlar Israilling Mizpahda jem bolghinidin emdi xewer tapqanidi). Israillar sürüshte qilip: «Bu rezil ish qandaq yüz berdi?» — dep soridi. **4** Öltürülgen chokanning éri Lawiy kishi jawab bérip mundaq dédi: — «Men

bolsam öz kénizikimni élip, Binyaminning Gibéah shehirige qon'ghili barghanidim; **5** Gibéahning ademliri kéchide manga hujum qilmaqchi bolup, méni dep öyni qorshiwaldi. Ular méni óltürüshni qestlidi, kénizikimni bolsa ular ayagh asti qilib óltürüwetti. **6** Shuning bilen men kénizikimning jesitini parche-parche qilib, kishilergé kötürüküzüp Israilning mirasi bolghan zémning herbir yurtigha ewettim. Chünki ular Israil ichide pasliqlik we iplasliq qildi. **7** Mana, ey barliq Israillar, siler hemminglar oylinip, meslihet kórsitinglar». **8** Shuning bilen hemme xelq bir ademdek qopup: — Arimizdin ne héchkim ne héchkim óz chédirige barmisun ne héchkim ne öyige qaytmisun, **9** belki biz Gibéahqa shundaq qilayliki: — Biz chek tashlap uninggha hujum qilayli; **10** biz Israilning hemme qebilisidikilerdin yüzning ichidin onni, mingdin yüzni, on mingdin mingni tallap chiqip, ularni xelq üçün ozuq-talqan yetküzüshke teyinleyli. Shundaq qilib xelq Binyamin yurtidiki Gibéah shehirige bérip, ularning Israil ichide qilghan barliq iplasliqini ularning öz béshigha yandursun, — déyishti. **11** Shuning bilen Israilning hemme ademliri bir ademdek bolup, u sheherge hujum qilishqa toplandi. **12** Andin Israil qebililiri Binyaminning barliq jemetlirige elchi ewetip: — Aranglarda yüz bergen bu rezillik zadi néme ish? **13** Emdi Gibéahdiki bu lükcheklerni bizge tutup béringlar. Shuning bilen biz ularni ölümge mehikum qilib, Israildin rezillikni yoq qilayli, — dédi. Lékin Binyaminlar öz qérindashliri bolghan Israilarning sözini tingshimidi, **14** belki Binyaminlar Israilgha qarshi jeng qilish üçün sheher-sheherlerdin kélip Gibéahda yighildi. **15** U waqitta Binyaminlardin sheher-sheherlerdin tizimlan'ghanlar yigirme alte ming qilich tutqan erkekti. Uningdin bashqa Gibéahdin xillan'ghan yette yüz esker bar idi. **16** Bu pütkül qoshun arisida xillan'ghan yette yüz solxay esker bolup, salghughu tashni sélip nishan'gha atsa, qilchimu qéyip ketmeytti. **17** Binyamin qebilisidin bashqa, Israilning ademliri sanaqtin ótküzülüwi, qilich tutqanlar töt yüz ming erkekti; bularning hemmisi jengchiler idi. **18** Israil qopup Beyt-Elge chiqip Xudadin: — Bizning arimizdin kim awwal chiqip Binyaminlar bilen soqushsun, dep soriwidi, Perwerdigar jawab bérip: — Yehuda [awwal] chiqsun, dédi. **19** Shuning bilen Israillar etisi seher qopup Gibéahning udulida chédirigha tikti. **20** Andin Israilning ademliri Binyamin bilen urushushqa chiqip, Gibéahning yénida raslinip ulargha qarshi sep tüzdi. **21** Shu küni Binyaminlar Gibéahdin chiqip, Israildin yigirme ikki ming kishini óltürüp, yerge yeksan qiliwetti. **22** Lékin Israilning ademliri jasaretke kélip, awwalqi küni sep tüzgen jayda ikkinchi küni yene sep tüzdi. **23** [sep tüzüshtin awwalqi axshimi] Israil Perwerdigarning aldigha bérip, kech kirgüchke periyad qilib yighlap, Perwerdigardin yol sorap: — Biz öz qérindishimiz bolghan Binyamin nesilliri bilen yene urushushqa chiqsaq bolamdu, bolmamdu? — dep soriwidi, Perwerdigar jawab bérip: — Ulargha hujum qilinglar, dédi. **24** Shuning bilen Israillar ikkinchi küni Binyaminlarga yéqin kélip hujum qildi. **25** Binyaminmu ikkinchi küni Gibéahdin chiqip Israillar bilen soqushup, ularning on sekkiz ming adimini óltürüp, yerge yeksan qiliwetti; bularning hemmisi qilich tutqanlardin idi. **26** Andin Israillarning hemmisi, yeni pütün qoshun qopup Beyt-Elge chiqip yighlap, shu küni Perwerdigarning aldida kechkiche roza tutup, Perwerdigarning aldida köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliq ótküzdi. **27** Shu künlerde Xudaning ehde sanduqi shu yerde bolup, Harunning ewladi, Eliazarning ogihli Finihis uning aldida xizmet qilatti; shuning bilen Israillar Perwerdigardin yol sorap: — Biz öz qérindishimiz bolghan Binyaminning nesilliri bilen yene urushushqa chiqamduq yaki toxtap qalamduq? — dep soridi; Perwerdigar jawaben: — Chiqinglar, chünki ete Men ularni

séning qolunggha tapshurimen, dédi. **29** Buni anglap Israil xelqi Gibéahning etrapigha eskerlerni pistirma qoydi; **30** üçinchi küni Israillar ilgiriki ikki qétimqidek Binyaminlarga hujum qilishqa Gibéahning uduligha kélip sep tüzdi. **31** Binyamin [Israil] xelqige qarshi jengge chiqiwidi, xelq ularni sheherdin azdurup chiqti. Ular Beyt-Elge chiqidighan yol ne Gibéahqa baridighan yolning üstide hem dalada xelqni ilgiriki ikki qétimqidek urup qirghili turdi. Israilning ademliridin ottuzche kishini óltürdi. **32** Binyaminlar: — Ular yenila awwalqidek meghlup boldi, — déyishti. Emma Israil: — Bizler qéchip ularni sheherdin egeshtürüp chiqip, yollargha élip chiqayli, dep meslihetlishiwalghanidi. **33** Shuning bilen Israilning hemme ademliri öz jayidin qopup Baal-Tamargha bérip sep tüzdi, pistirmida turghan Israillarmu öz jayidin, yeni Gébadiki chimendin chiqip keldi. **34** Israilning arisidin serxil on ming kishi Gibéahning udulidin uninggha hujum qildi, jeng qattiq boldi. Lékin Binyaminlar ózlirining üstige bala yéqinlashqini bilmey qaldi. **35** Perwerdigar Binyaminlarni Israilning aldida meghlup qilghachqa, ular u küni Binyaminlardin yigirme besh ming bir yüz qilich tutqan ademni óltürdi. **36** Emdi Binyaminlar ózlirining meghlup bolghinini kórdi. Israilning ademliri eslide Gibéahqa qoyghan pistirmidiki kishilirige ishench qilib, Binyaminlarni aldap, aldida chékin'genidi. **37** U waqitta pistirmidikiler tézdin atlinip Gibéahqa hujum qilib bésip kirip, sheherdikilerning hemmisini qilichlap qildi. **38** Israillar eslide pistirmidikiler bilen aldin'ala nishan üçün belge békitkenidi, yeni sheherge ot quyup, qélin tütün tüwrükining asman'gha kötürülüşini belge qilishqa kélisliwalghanidi. **39** Shunga Israilning ademliri urushtin waqtinche chékin'gende, Binyaminlar Israilning ademlirini urup soqup, ottuzche kishini óltürüp: — Mana, Israil awwalqi jengdikidek aldimizda sheksiz tarmar bolidu, — déyishti. **40** Lékin sheherning ichidin tütün tüwrük örlep chiqqanda, Binyaminlar keynige burulup qariwidi, mana, pütkül sheher is-tütek bolup asmanlarga kötürülüp kétiwatatti. **41** Shu haman Israilning ademliri burulup yéyip keldi, Binyaminning ademliri bolsa: Bizge bala yéqinlashti dep, wehimige chüshti. **42** Ular Israillarning aldidin burulup chöllükke mangidighan yol bilen qéchip ketti; lékin jeng ularning keynidin iz bésip mangdi; etrapidiki herqaysi sheherlerdin ademler chiqip ularni arigha élip halak qildi. **43** Shu तरीqide ular Binyaminlarni qorshiwaldi, ularni kün chiqish teripidiki Gébaning udulighiche toxtimay qoghlap bérip, cheylep óltürdi. **44** Buning bilen Binyaminlardin on sekkiz ming kishi öldi, ularning hemmisi batur palwanlar idi. **45** Bashqiliri burulup chöl terepke qéchip, Rimmon qoram téshigha bardi; emma Israillar yollarda xuddi bashaq tergendek ular din besh ming ademni óltürdi; andin ularning keynidin Gidomghiche qoghlap bérip, yene ikki ming ademni óltürdi. **46** U küni Binyaminlardin óltürülgenler yigirme besh ming adem idi. Bularning hemmisi palwanlar bolup, qilich tutqanlar idi. **47** Halbuki, ular din peqet alte yüz adem qalghanidi, ular burulup chöl terepke qéchip, Rimmondiki tik yargha bardi. Ular Rimmondiki tik yarda töt ay turdi. **48** Israillar yene Binyaminlarning zéminigha yéyip kélip, hemme sheherlerdiki ademlerni, charpaylarni hem uchrighanlarning hemmisini qilich bilen qiriwetti, shundaqla ot quyup, udul kelgen sheherlirining hemmisini köydürüwetti.

21 Eslide Israilning ademliri Mizpahda qesem qiliship: — Bizning ichimizdin héchkim öz qizini Binyaminlarga xotunluqqa bermisun, — déyishkenidi. **2** Shuning üçün xelq Beyt-Elge kélip, u yerde kech kirgüchke Xudaning aldida periyad kötürüp qattiq yighliship: — **3** Ey Israilning Xudasi Perwerdigar,

Israilda némishqa shundaq ish yüz béridu, némishqa Israilning qebililiridin biri yoqap ketsun? — déyishti. **4** Etisi xelq seher qopup, u yerde qurban'gah yasap, köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqliri sundi. **5** Israillar özara: — Israilning herqaysi qebililiridin jamaetke qoshulup Perwerdigarning aldida hazir bolushqa kelmigen kimler bar? — dep sorashti, chünki ular kimki Mizpahqa Perwerdigarning aldida hazir bolmisa, u sheksiz ölümge mehikum qilinsun, dep qattiq qesem qilishqanidi. **6** Israil öz qérindishi bolghan Binyamin toghruluq pushayman qilip: — Mana, emdi Israil arisidin bir qebile üzüwétildi. **7** Biz Perwerdigarning namida bizning ichimizdin héchqaysimiz öz qizimizni Binyaminlarga xotunluqqa bermeymiz, — dep qesem qilghanidug; emdi qandaq qilsaq ulardin qalghanlirini xotunluq qilalaymiz — déyishti. **8** Ular yene özara: — Israil qebililiridin qaysisi Mizpahqa, Perwerdigarning aldigha chiqmidi? — dep sorashti. Mana, Yabesh-Giléadliqlardin héchqaysisi chédirgahqa, jamaetke qoshulushqa kelmigenidi. **9** Chünki xelqni sanap körgende Yabesh-Giléadning ademliridin u yerde héchkim yoq idi. **10** Shuning bilen jamaet on ikki ming palwanni u yerde ewetip, ulargha tapilap: — Yabesh-Giléadta turuwatqanlarni, jümlidin ayallar we balilarni urup-qirip qilichlap öltürüwétinglar; **11** shundaq qilinglarki, barliq erkeklerni we erler bilen bille bolghan barliq ayallarni öltürüwétinglar, dédi. **12** Ular shundaq qilip Yabesh-Giléadtiki xelqining ichide téxi erler bilen bille bolup baqmighan töt yüz qizni tépip, ularni tutup Qanaan zéminidiki Shilohqa, chédirgahga élip keldi. **13** Andin pütkül jamaet Rimmondiki tik yardiki Binyaminlarga adem ewetip, ulargha tinchliq salimini jakarlidi. **14** Shuning bilen Binyaminlar qaytip keldi; Israillar Yabesh-Giléadtiki hayat qalghan qizlarni ulargha xotunluqqa berdi, lékin bular ulargha yétishmidi. **15** We xelq Binyamin toghruluq pushayman qildi; chünki Perwerdigar Israilning qebililirining arisida kemtük peyda qilip qoyghanidi. **16** Bu waqitta jamaetning aqsaqalliri: — Binyaminning qiz-ayalliri yoqutiwétildi, emdi biz qandaq qilsaq qalghanlirini xotunluq qilalaymiz, — dédi. **17** Andin yene: — Binyaminin qéchip qutulghan qaldisigha miras saqlinishi kérekki, Israilning bir qebilisimu öchüp ketmesliki kérek. **18** Peqet bizla qizlirimizni ulargha xotunluqqa bersek bolmaydu, chünki Israillar: «Öz qizini Binyaminlarga xotunluqqa bergén kishi lenetke qalsun!» dep qesem qilishqan, — déyishti. **19** Ular yene: — Mana, Beyt-Elning shimal teripidiki, Beyt-Eldin Shekemge chiqidighan yolning sherq teripidiki, Libonahning jenub teripidiki Shilohda her yili Perwerdigarning bir héyti bolup turidu, — dédi. **20** Andin Israillar Binyaminlarga buyrup: — Siler bérip, [shu yerdiki] üzümzarliqlargha yoshuruniwélinglar. **21** Közitip turunglar, qachaniki Shilohdiki qizlarning ussul oynighili chiqqinini körsenglar, üzümzarliqlardin chiqip herbiringlar Shilohning qizliridin birini özünglarga xotunluqqa élip qéchinglar, andin Binyaminning zéminigha kétinglar. **22** Shundaq boliduki, eger ularning atiliri ya aka-ukiliri kélip bizge peryad kôtürse, biz ulargha: «Bizge yüz-xatire qilip, ulargha yol qoyunglar, chünki biz jengde ularning hemmisige xotunluqqa toluq birdin qiz alalmidug; uning üstige siler bu qétim qizliringlarni öz ixtiyarliqinglar bilen ulargha bermidinglar; ixtiyaren bergén bolsanglar, gunahqa tartilattinglar», deymiz, — dédi. **23** Binyaminlar shundaq qilip sani boyiche ussul oynaydighan qizlardin özlrige xotunluqqa élip qéchip, öz miras zéminigha qaytip bérip, sheherlerni yene yasap u yerde turdi. **24** U waqitta Israil u yerdin ayrilip, herbiri öz qebililiri we jemetige yénip bardu, andin herbiri öz miras zéminigha ketti. **25** Shu künlerde Israilda héch padishah bolmidi; herkim öz neziride yaxshi körün'genni qilatti.

Rut

1 [Batur] Hakimlar höküm surgen mezgilde shundaq boldiki, zéminda acharchiligi yüz berdi. Shu waqitta bir adem ayali we ikki oghlini élip Yehuda zéminidiki Beyt-Lehemdin chiqip, Moabning sehalirida bir mezgil turup kélishe bardi. **2** U kishining ismi Elimelek, ayalining ismi Naomi, ikki oghlining ismi Mahlon bilan Kilyon idi. Ular Beyt-Lehemde olturuqluq, Efrat jemetidin idi. Ular Moabning sehasiga kélip shu yerde olturaqlashti. **3** Kéyin Naomining éri Elimelek öldi; ayali ikki oghli bilan qaldi. **4** Ular Moab qizliridin ózlidirige xotun aldı. Birining éti Orpah, yene birining éti Rut idi. Ular shu yerde on yildek turdi. **5** Mahlon bilan Kilyon her ikkisi öldi; shuning bilan apisi éri hem oghulliridin ayrilip yalghuz qaldi. **6** Shuning bilan ayali ikki kélini bilan qopup Moabning sehasidin qaytip ketmekchi boldi; chünki u Perwerdigarning Öz xelqini yoqlap, ashliq bergenlikli toghrisidiki xewerni Moabning sehasida turup anglighanidi. **7** Shuning bilen u ikki kélini bilan bille turghan yéridin chiqip, Yehuda zéminigha qaytishqa yolgha chiqti. **8** Naomi ikki kélinige: — her ikkinglar qaytip öz ananglarning öyige béringlar. Silerning merhumlargha we manga méhribanliq kórsetkininglardek Perwerdigarmu silerge méhribanliq kórsetkey! **9** Perwerdigar siler ikkinglarni öz éringlarning öyide aram tapquzghay! — dep, ularni söyüp qoydi. Ular hörkirep yiglinessh **10** uninggha: — Yaq, biz choqum séning bilen teng öz xelqingning yénigha qaytimiz, — déyishti. **11** Lékin Naomi: — Yénip kétinglar, ey qizlirim! Némishqa méning bilen barmaqchisiler? Qorsiqinda silerge er bolghuche oghullar barmu? **12** Yénip kétinglar, ey qizlirim! Chünki men qérip ketkechke, erge tégishke yarimaymen. Derheqiqeten бүгүн kéche bir erlik bolushqa, shundaqla oghulluq bolushqa ümid bar dégendimu, **13** ular yigit bolghuche sewr qilip turattinglarmu? Ular ni dep bashaq erge tegmey saqlap turattinglarmu? Yaq, bolmaydu, qizlirim! Chünki Perwerdigarning qoli manga qarshi bolup méni azablaydighini üçhün, men tartidighan derd-elem silerningkidin téximu éghir bolidu, — dédi. **14** Ular yene hörkirep yiglinesshti. Orpah qéyananisi söyüp xoshlashti, lékin Rut uni ching quchaqlap turuwaldi. **15** Naomi uninggha: — Mana, kélin singling öz xelqi bilen ilahlirining yénigha yénip ketti! Senmu kélin singlingning keynidin yénip ketkin! — dédi. **16** Lékin Rut jawaben: — Méning séning yéningdin kétishimni we sanga egishish niyitimidin yénishni ötünmé; chünki sen nege barsang menmu shu yerge barimen; sen nede qonsang menmu shu yerde qonimen; séning xelqing méningmu xelqimdur we séning Xudaying méningmu Xudayimdur. **17** Sen nede ölseng menmu shu yerde ölimen we shu yerde yatimen; ölümdin bashqisi méni sendin ariwsete Perwerdigar méni ursun hem uningdin ashurup jazalisun! — dédi. **18** Naomi uning özige egiship bérishqa qet'iy niyet qilghinini körüp, uninggha yene éghiz achmide. **19** Ikkisi méngip Beyt-Lehemge yétip keldi. Shundaq boldiki, ular Beyt-Lehemge yétip kelginide pütkül sheherdikiler ularni körüp zilzilige keldi. Ayallar bolsa: — Bu rasttinla Naomimidu? — déyishti. **20** U ulargha jawaben: — Méni Naomi démey, belki «Mara» denglar; chünki Hemmige Qadir manga zerdab yutquzdi. **21** Toquqzum tel halette bu yerdin chiqtim; lékin Perwerdigar méni quruq qaytuqzdi. Perwerdigar méni eyiblep guwahliq berdi, Hemmige Qadir méni xarlighaniken, némishqa méni Naomi deysiler? — dédi. **22** Shundaq qilip Naomi bilen kélini Moab qizi Rut Moabning sehasidin qaytip keldi; ular ikkisi Beyt-Lehemge yétip kélishe bilen teng arpa ormissi bashlan'ghanidi.

2 Naomining érige tuhqan kélidighan Boaz isimlik bir adem bar idi. U Elimelekning jemetidin bolup, intayin bay adem idi. **2** Moab qizi Rut Naomigha: — Men étizliqqa baray, birerkinning neziride iltipat tétip, uning keynidin méngip arpa bashaqlirini tersem? — dédi. U uninggha: — Barghin, ey qizim, dédi. **3** Shuning bilen u chiqip étizliqlargha kélip, u yerde ormichilarning keynidin bashaq terdi. Bextige yarisha, del u kelgen étizliq Elimelekning jemeti bolghan Boazning étizliqliri idi. **4** Mana, u waqitta Boaz Beyt-Lehemdin chiqip kélip, ormichilar bilen salamlishi: — Perwerdigar siler bilen bille bolghay! — dédi. Ular uninggha jawaben: — Perwerdigar sanga bext-beriket ata qilghay! — dédi. **5** Boaz ormichilarning üstige nazaretke qoyulghan xizmetkaridin: — Bu yash chokan kimning qizi bolidu? — dep soridi. **6** Ormichilarning üstige qoyulghan xizmetkar jawab bérup: — Bu Naomi bilen bille Moabning sehasidin qaytip kelgen Moabiy chokan bolidu. **7** U: «Ormichilarning keynidin öñchilerning arisidiki chéçilip ketken bashaqlarni térialaymu?» dep telep qildi. Andin u kélip etigidin hazirighe ishlewatidu; u peqet kepide bir'az dem aldı, — dédi. **8** Boaz Rutqa: — Ey qizim, anglawatamsen?! Sen bashaq tergili bashaq bir kimning étizliqigha barmighin, bu yerdinmu ketme, méning dédeklirim bilen birge mushu yerde turghin. **9** Diqqet qilghin, qaysi étizda orma orghan bolsa, [dédeklerge] egiship barghin. Men yigitlerge: Uninggha chéçilmanglar, dep tapilap qoydum! Eger usap qalsang bérup, idishlardin yigitlirim [quduqtin] tartqan sudin ichkin, — dédi. **10** Rut özini yerge étip tizlinip, beshini yerge tegküzüp tezim qilip, uninggha: — Men bir bigane tursam, némishqa manga shunche ghemxorluq qilghude nezingde shunchilik iltipat tapqanmen? — dédi. **11** Boaz uninggha jawaben: — Éring ölüp ketkendin kéyin qéyananggha qilghanliringning hemmisi, shundaqla séning ata-anangni we öz wetiningdin qandaq ayrilip, sen burun tonumaydighan bir xelqing arisigha kelgingin manga pütünley ayan boldi; **12** Perwerdigar qilghininggha muwapiq sanga yandurghay, sen qanatlirining tégide panah izdigin Israilning Xudasi Perwerdigar teripidin sanga uning toluq in'ami bérilgey, dédi. **13** Rut jawaben: — Ey xojam, nezingde iltipat tapqaymen; men séning dédiking bolushqimu yarimissamtu, sen manga teselli bérup, dédikingge méhribane sözlerni qilding, — dédi. **14** Tamaq waqtida Boaz uninggha: — Qéni, buyaqaq kelgin, nandin ye, nanni sirkige tögürgin! — dédi. Rut ormichilarning yénigha kélip olturdi; Boaz qomachtin élip uninggha tutti. U uningdin toyghuche yédi we yene azraq ashurup qoydi. **15** U bashaq tergili poqqanda, Boaz yigitlirige buyrup: — Uni hetta öñchilerning arisida bashaq tergili qoyunglar, uni héç xijalette qaldurmanglar. **16** Hetta hem uning üçhün azraq bashaqlarni öñchilerdin etey ayrip, uninggha tergili chühürüp qoyunglar, uni héç eyiblimenglar, dédi. **17** Shundaq qilip u techkiche étizliqta bashaq terdi, térialwalghilirini soqqanda, texminen bir efaq arpa chiqti. **18** Andin u arpisini élip, sheherge kirdi, qéyananisi uning tergen [arpisini] kördi; u yene u yep toyun'ghandin kéyin saqlap qoyghinini chiqirip uninggha berdi. **19** Qéyananisi uninggha: — Sen бүгүн nede bashaq terding, nede ishilding? Sanga ghemxorluq qilghan shu kishige bext-beriket ata qilin'ghay! — dédi. U qéyananisi kimningkide ish qilghinini éytip: — Men бүгүн ishligen étizning igisining ismi Boaz iken, dédi. **20** Naomik kélinige: — Tirkilergimu, ölgenlergimu méhribanliq qilishtin bash tartmighan kishi Perwerdigardin bext-beriket körgey! — dédi. Andin Naomi uninggha yene: — U adem bizning yéqin tuhqinimizdur, u bizni qutquzalaydighan hemjemetlerdin biridir, — dédi. **21** Moab qizi Rut yene: — U manga yene: «Méning yigitlirim pütün hosulumni yighip

bolghuche ular bilen birge bolghin» dédi, — dédi. **22** Naomi kélini Rutqa: — Ey qizim, birsining sanga yamanliq qilmasliqi üçün bashqisining étizliqigha barmay, uning dédekliri bilen bille chiqip ishliseng yaxshidur, dédi. **23** Shuning bilen arpa we bughday hosuli yighilip bolghuche, Rut Boazning dédekliri bilen yürüp bashaq terdi. U qéyanisi bilen bille turuwerdi.

3 Shu künlerde, qéyanisi Naomi uninggha: — Ey qizim, hal-hewalingning yaxshi bolushi üçün, séning aram-bextingni izdimeymenmu? **2** Sen dédekliri bilen ishligen Boaz bizge tughqan kélidu emesmu? Mana, bugün axsham u xamanda arpa soruydu. **3** Emdi sen yuyunup-tarinip, özüngge etirlik may sürüp, [ésil] kiyimliringni kiyip, xaman'gha chüshkin; lékin u er kishi yep-ichip bolmighuche, özüngni uninggha körsetmigim. **4** U yatqanda uning uxlaydighan yérini köriwal. Andin sen kirip, ayagh teripini échip, shu yerde yétiwalghin. Andin u sanga néme qilish kéreklikini éytidu, — dédi. **5** Rut uninggha: — Sen néme déseng men shuni qilimen, — dédi. **6** U xaman'gha chüshüp, qéyanisi uninggha tapilighandek qildi. **7** Boaz yep-ichip, könglini xush qilip cheshing ayighigha bérip yatti. Andin Rut shepe chiqarmay kélip, ayagh teripini échip, shu yerde yatti. **8** Yérim kéchide Boaz chöchtüp, aldigha éngishkende, mana bir ayal ayighida yatatti! **9** Kim sen?! — dep soridi u. Rut jawaben: — Men xizmetkaring Rut bolimen. Sen méning hemjemet-nijatkarim bolghining üçün xizmetkaringning üstige tonungning étikini yéyip qoyghaysen, — dédi. **10** U jawaben: — Ey qizim, Perwerdigardin bext-beriket tapqaysen! Séning kéyin körsetken sadaqet-méhrbanliqning ilgiri körsetkingindinmu artuqtur; chünki [séni izdigen] yigitler, meyli kembeghel bolsun, bay bolsun, ularning keynidin ketmidigim. **11** I qizim, emdi qorqmighin! Déginingning hemmisini orundap bérimen; chünki pütkül shehirimizdiki mötiwerler séni pezeletlik ayal dep bilidu. **12** Durus, sanga hemjemet-nijatkar bolghinin emdi; lékin séning mendin yéqinraq yene bir hemjemeting bar. **13** Emdi kéchiche bu yerde qalghin; ete seherde eger u hemjemetlik hoquqini ishlitip séni élishni xalisa, u alsun; lékin hemjemetlik hoquqi boyiche séni almisa, Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, men sanga hemjemetlik qilip séni aly. Tang atquche bu yerde yétip turgin! — dédi. **14** U uning ayighida tang atquche yétip, kishiler bir-birini tonughudek bolushtin burun qopti. Chünki Boaz: — bir ayalning xaman'gha kelginini héchkim bilmisun, dep éytqanidi. **15** U yene [Rutqa]: — Sen kiygen yépinchini échip turgin, dédi. U uni échip turuwidi, Boaz arpidin alte kemchen kemlep bérip, uning öshnisige artip qoydi. Andin u sheherge kirdi. **16** Rut qéyanisining yénigha keldi. U: — Ey qizim, sen hazir kim?! — dep soridi. Shuning bilen u qéyanisigha u kishining qilghanlirning hemmisini dep berdi. **17** U: — U bu alte kemchen arpini manga berdi, chünki u: «qéyanangning yénigha quruq qol qaytip barmighin» dédi, — dédi. **18** Naomi: — Ey qizim, bu ishning axirining qandaq bolidighinini bilgüche mushu yerde texir qilghin; chünki u adem bugün mushu ishni pütküzmey aram almaydu, dédi.

4 Boaz sheher derwazisigha chiqip, shu yerde olturdi. Mana, u waqitta Boaz éytqan héliqi hemjemetlik hoquqigha ige kishi kéliwatatti. Boaz uninggha: — Ey burader, kélip bu yerde olturghin, déwidi, u kélip olturdi. **2** Andin Boaz sheherning aqsqaqalliridin on ademni chaqirip, ularghimu: — Bu yerde olturunglar, dédi. Ular olturghanda **3** u hemjemetlik hoquqigha ige kishige: — Moabning sehrasidin yéyip kelgen Naomi qérindishimiz Elimelekke tewe shu zéminni satmaqchi boluwatidu. **4** Shunga men mushu ishni sanga xewerlendürmekchi idim, shundaqla mushu yerde

olturghanlarning aldida we xelqimning aqsqaqallirining aldida «Buni sétiwalghin» démekchimen. Sen eger hemjemetlik hoquqigha asasen alay déseng, alghin; hemjemetlik qilmay, almaymen déseng, manga éytqin, men buni biley; chünki sendin [awwal] bashqisining hemjemetlik hoquqi bolmaydu; andin sendin kéyin méning hoququm bar, dédi. U kishi: — Hemjemetlik qilip uni alimen, dédi. **5** Boaz uninggha: — Undaqa yerni Naomining qolidin alghan künide merhumning mirasigha uning nami bilen atalghan birer ewladi qaldurulushi üçün merhumning ayali, Moab qizi Rutnimu élishing kérek, — dédi. **6** Hemjemet kishi: — Undaq bolsa hemjemetlik hoququmni ishlitip [étizni] alsam bolmighudek; alsam öz mirasimgha ziyani yetküzgüdekmen. Hemjemetlik hoquqini sen özüng ishlitip, yerni sétiwalghin; men ishliylemeymen, dédi. **7** Qedimki waqitlarda Israilda hemjemetlik hoquqigha yaqi almashturush-téghishish ishiga munasiwetlik mundaq bir resim-qaide bar idi: — ishni kesmek üçün bir terep öz keshini sélip, ikkinchi terepke béretti. Israilda soda-sétiqni békitishte mana mushundaq bir usul bar idi. **8** Shunga hemjemet hoquqigha ige kishi Boazgha: — Sen uni alghin, dep, öz keshini séliwetti. **9** Boaz aqsqaqallargha we köpchilikke: — Siler bugün méning Elimelek ke tewe bolghan hemmini, shundaqla Kilyon bilen Mahlon'gha tewe bolghan hemmini Naomining qolidin alghinimgha guwahtursiler. **10** Uning üstige merhumning nami qérindashliri arisidin we shehirning derwazisidin öchürülmelik üçün merhumning mirasigha uning nami bolghan [birer ewladi] qaldurulsun üçün Mahlonning ayali, Moab qizi Rutni xotunluqqa aldım. Siler bugün buninggha guwahtursiler, dédi. **11** Derwazida turghan hemme xelq bilen aqsqaqallar: — Biz guwahturmiz. Perwerdigar séning öyüngge kirgen ayalni Israilning jemetini berpa qilghan Rahile bilen Léyah ikkisidek qilghay; sen özüng Efratah jemeti ichide bayashat bolup, Beyt-Lehemde nam-izziting ziyade bolghay; **12** Perwerdigar sanga bu yash chokandin tapquzidighan nesling tüpeylidin séning jemeting Tamar Yehudagha tughup bergen Perezning jemetidek bolghay! — dédi. **13** Andin Boaz Rutni emrige élip, uninggha yéqinliq qildi. Perwerdigar uninggha shapaet qilip, u hamilidar bolup bir oghul tughdi. **14** Qiz-ayallar Naomigha: — Israilning arisida sanga hemjemet-nijatkar neslini üzüp qoymighan Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturulsun! Shu neslingning nami Israilda izzet-abruyluq bolghay! **15** U sanga jéningni yéngilighuchi hem qérighiningda séni ezizlighuchi bolidu; chünki séni söyidighan, sanga yette oghuldin ewzel bolghan kélining uni tughdi, — dédi. **16** Naomi balini élip, baghrigha basti we uninggha baqquchi ana boldi. **17** Uninggha qoshna bolghan ayallar «Naomigha bir bala tughuldi» dep, uninggha isim qoydi. Ular uninggha «Obed» dep at qoydi. U Yessening atisi boldi, Yesse Dawutning atisi boldi. **18** Perezning nesebnamisi töwendikidektur: — Perezdin Hezron töreldi, **19** Hezrondin Ram töreldi, Ramdin Aminadab töreldi, **20** Aminadabtin Nahshon töreldi, Nahshondin Salmon töreldi, **21** Salmondin Boaz töreldi, Boazdin Obed töreldi, **22** Obedtin Yesse töreldi we Yessedin Dawut töreldi.

Samuil 1

1 Efraim taghliqidiki Ramataim-Zofimda Elkanah isimlik bir kishi bar idi. U Efraimlik bolup, Yerohanning oghli, Yeroham Élixuning oghli, Élixu Toxuning oghli, Toxu Zufning oghli idi. **2** Uning ikki ayali bar idi. Birsining ismi Hannah, yene birsining ismi Peninnah idi. Peninnahning baliliri bar idi, lékin Hannahning balisi yoq idi. **3** Bu adem her yili öz shehiridin samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigargha sejde qilip qurbanliq sun'ghili Shilohgha baratti. U yerde Elining Xofniy we Finilhas dégen ikki oghli Perwerdigarning kahinliri bolup ishleytti. **4** Her qétim Elkanah qurbanliq qilghan künide u [qurbanliqtin] ayali Peninnah we uning herbir oghul-qizlirigha öz üllüshini béretti. **5** Emma Hannahgha bolsa u ikki hessilik üllüsh béretti; chünki u Hannahni tolimu söyetti. Lékin Perwerdigar uni tughmas qilghanidi. **6** Perwerdigarning uni tughmas qilghanliqtin uning kündesh reqibi [Peninnah Hannahni] azablash üçün uning bilen qattiq qérishatti. **7** We her yili, Hannah her qétim Perwerdigarning öyige chiqqanda, [Peninnah] uninggha azar béretti. Peninnah shundaq qilghachqa, u yiglap héch néme yémeytti. **8** Axiri uning éri Elkanah uninggha: — I Hannah, némishqa yighlaysen? Némishqa birnerse yémeysen? Némishqa könglüng azar yeydu? Men özüm sanga on oghuldin ewzel emesmu?! — dédi. **9** Ular Shilohda yep-ichkendin kéyin (Eli dégen kahin shu chaghdá Perwerdigarning ibadetxanasining ishiki yénidiki orunduqta olturatti) Hannah dastixandin turdi; **10** u qattiq azab ichide Perwerdigargha dua qilip zar-zar yighlaytti. **11** U qesem ichip: — I samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, eger dédikingning derdige yétip, méni yad étip dédikingni untumay, belki dédikingge bir oghul bala ata qilsang, uni pütün ömrining künliride Sen Perwerdigargha béghishlaymen; uning béshigha ustira héchqacham sélinmaydu, dédi. **12** U Perwerdigarning aldida duasini dawam qiliwatqanda, Eli uning aghzigha qarap turdi; **13** chünki Hannah duani ichide qilghachqa lewliiri midirlawatqini bilen awazi anglanmaytti. Shunga Eli uni mest bolup qaftu, dep oyildi. **14** Eli uninggha: — Qachan'ghiche mest yürisen? Sharabingni özüngdin néri qil, dédi. **15** Lékin Hannah jawaben: — Undaq emes, i ghojam! Köngli sunuq bir mezlummen. Men sharabnu, haraqnu ichmidim, belki jénim derdini Perwerdigarning aldida töktüm; **16** dédeklarini yaman xotun dep bilmigeyla. Chünki méning zor derdim we azablimdin bu kün'giche shundaq nida qiliwatimen, dédi. **17** Eli uninggha jawab bérup: — Tinch-aman qaytqin; Israilling Xudasi Özidin tiligen iltijayinni ijabet qilghay, dédi. **18** Hannah: — Dédekliri köz aldilirida iltipat tapqay, dédi. U shularni dep chiqip, ghiza yédi we shuningdin kéyin chirayida ilgirikidek ghemkinlik körünmide. **19** Ular etisi tang seherde ornidin turup Perwerdigarning huzurida sejde qilip bolup, Ramahdiki öyige yénip keldi. Elkanah ayali Hannahgha yéqinchilik qildi; Perwerdigar uni esligenidi. **20** Hannah hamilidar bolup, waqtisai toshup, bir oghul tughdi. U: «Men uni Perwerdigardin tilep aldım» dep, ismini Samuil qoydi. **21** Uning éri Elkanah öyidiki hemmisi bilen Perwerdigargha atidighan her yilliq qurbanliqni qilghili we qilghan qesimini ada qilish üçün Shilohgha chiqti. **22** Lékin Hannah bille barmay érige: — Bala emchektin ayrilghandila andin men uning Perwerdigarning aldida hazir bolushi üçün uni élip barimen; shuning bilen u y yerde mengü turidu, dédi. **23** Éri Elkanah uninggha: — Özüngge néme yaxshi körünse, shuni qilghin. Uni emchektin ayrighuche turup turghin. Perwerdigar Öz söz-kalamigha emel qilghay, dédi. Ayali öyde qélip balisi emchektin ayrilghuche émitti. **24**

Balisi emchektin ayrilghandin kéyin u uni élip, shundaqla üç buqa, bir efah un we bir tulum sharabni élip Perwerdigarning Shilohdiki öyige apardi. Bala bolsa téxi kichik idi. **25** Ular bir buqini soyup balini elining qéshigha élip keldi. **26** Shuning bilen Hannah [uninggha]: — I ghojam, öziliride hayat rast bolghinidek, bu yerde silining qashlirida turup Perwerdigargha nida qilghan mezlum men bolimen, dédi. **27** Men mushu oghul bala üçün dua qildim we mana, Perwerdigar méning tiligen iltijayimni ijabet qildi. **28** Emdi hazir men uni Perwerdigargha tapshurup berdim. Ömrining hemme künliride u Perwerdigargha béghishlan'ghan bolidu, dédi. Shuning bilen ular u yerde Perwerdigargha sejde qildi.

2 Hannah dua qilip mundaq dédi: — «Méning qelbim Perwerdigar bilen yayraydu, Méning münggüzüm Perwerdigar bilen égiz kötürüldi; Aghzim düshmenlirimning aldida tentenlikte échildi; Chünki Séning nijatingdin shadlinimen. **2** Perwerdigardek muqeddes bolghuchi yoqtur; Chünki Sendin bashqa héch kim yoq, Xudayimizdek héch uyuqtash yoqtur. **3** I insanlar, kibirlik sözliringlarni köpeytiwermenglar, Yoghan geplerni aghzinglardin chiqarmanglar; Chünki Perwerdigar bilim-hidayetke ige Xudatur. Insanlarning emelliri Uning teripidin tarazida tartilidu. **4** Palwanlarning oq-yaliri sundurildi; Lékin putliship yiqilghanlarning béli bolsa qudret bilen baghlandi. **5** Qorsiqi toq bolghanlar nan tépish üçün özini yallanmiliqqa berdi; Lékin ach qalghanlar hazir ach qalmidi; Hetta tughmas ayal yettini tughidu; Lékin köp baliliq bolghan soliship kétidu. **6** Perwerdigar hem öltüridu, hem hayat béridu; U ademni tehtisaragha chüshüridu, u yerdin yene turghuzidu; **(Sheol h7585)** **7** Perwerdigar ademni hem namrat qiliwétidu, hem bay qilidu; U kishini hem pes qilidu, hem égiz kötüridu. **8** U özi miskinni topidin qopuridu, Qighliqtin yoqsulni kötüridu; Ularni ésilzadiler arisida teng olturghuzidu; Ularni shan-shereplik textige miras qilduridu; Chünki yerning tüwrükliri Perwerdigarningkidur; U Özi dunyani ularning üstige salghanidi. **9** Öz muqeddes bendiliringin putlirini U mezmüt qilidu; Emma reziller bolsa, qarangghuda shük qilinidu; Chünki héchkim öz qudriti bilen nusret tapmaydu. **10** Perwerdigar bilen qarshilashqanlar pare-pare qiliwétilidu; U Özi asmanlardin ulargha qarshi güldürleydu. Perwerdigar yer yüzining chetlirigiche höküm chiqiridu; U Özi tikligen padishahqa qudret béridu, U Özi mesihligining münggüzini égiz kötüridu!». **11** Elkanah bolsa Ramahdiki öz öyige yénip bardı. Bala bolsa elining qéshida Perwerdigargha xizmet qilip qaldi. **12** Emma Elining oghulliri intayin yaman kishilerdin bolup, Perwerdigarni tonumaytti. **13** Kahinlarning xelqlerge mundaq aditi bolghan: — Birsi qurbanliq qilip, gösh qaynap pishiwatqanda kahinning xizmetkari kélip üç tilliq changgakkni qolida tutup **14** dash, qazan, dangqan yaki korining ichige sanjip, changgakqa néme élin'ghan bolsa kahin shuni özige alatti. Ularning Shilohgha [qurbanliq qilghili] kelgen hemme Israillargha shundaq aditi bolghan. **15** Shundaqla hetta yaghnı köydürmeste kahinning xizmetkari kélip qurbanliq qiliwatqan ademge: — Kahin'gha kawap üçün gösh bergin, chünki u sendin qaynap pishqan gösh qobul qilmaydu, belki xam gösh lazim, deytti. **16** Eger qurbanliq qilghuchi uninggha: — Awwal yéghi köydürülüp bolsun, andin némini xalisang shuni alghin, dése, u: — Bolmaydu, manga derhal ber! Bolmisa mejburiy alimen, deytti; **17** Shundaq qilip bu ikki yashning gunahi Perwerdigarning aldida tolimu éghir bolghanidi; chünki uning sewebidin xeq Perwerdigargha atighan qurbanliqlar közge ilinmaywatatti. **18** Emma Samuil

nareside bala bolup kanaptin toqulghan bir efodni kiyip Perwerdigarning aldida xizmet qilatti. **19** Buningdin bashqa uning anisi her yilda uninggha bir kichik ton tikip, her yilliq qurbanliqni qilghili éri bilen barghanda alghach kéletti. **20** Eli Elkanah we ayaligha bext tilep dua qilip: — «Ayalingning Perwerdigargha béghishlighininin ornigha sanga uningdin bashqa nesil bergey, dédi. Andin bu ikkisi öz öyige yandi. **21** Shuning bilen Perwerdigar Hannahnı yoqlap beriketlep, u hamilidar bolup jemiý üç oghul we ikki qiz tughdi. Kichik Samuil bolsa Perwerdigarning aldida turup ösüwatatti. **22** Eli bek qerip ketkenidi. U oghullirining pütkül Israilgha hemme qilghanlirini anglidi hem jamaet chédirining ishihide xizmet qilidighan ayallar bilen yatqininimu anglidi. **23** U ulargha: — Siler néme üçün shundaq ishlarnı qilisler? Chünki bu xelqning hemmisidin silerning yamanliqlarnı anglawatimen, dédi. **24** Bolmaydu, i oghullirimi! Men anglihan bu xewer yaxshi emes, Perwerdigarning xelqini azdurupsiler. **25** Eger bir adem yene bir ademe gunah qilsa, bashqa birsi uning üçün Xudadin rehim sorisa bolidu; lékin eger birsi Perwerdigargha gunah qilsa, kim uning gunahini tiliyeydu? — dédi. Lékin ular atisingiz sözige qulag salmidi; chünki Perwerdigar ularni öltürüşni niyet qilghanidi. **26** Emma Samuil dégen bala ösüwatatti, Perwerdigar hem ademlerning aldida iltipat tapqanidi. **27** Xudaning bir adimi Elining yénigha kélip mundaq dédi: — Perwerdigar shundaq deydu: «Misirda, Pirewningkide turghanda Özümni atangning jemetige ochuq ayan qilmidimmu? **28** Men uni kahinim bolush, Öz qurban'gahimda qurbanliq qilish, xushbuy yéqish we Méning aldimda efod tonini kéyip xizmet qilishqa Israilning hemme qebililiridin tallimighanidimmu? Shuningdek Men Israilning otta köydridighan hemme qurbanliqlirini atanggha tapshurup teqdim qilghan emesmu? **29** Némishqa Men buyrughan, turalghu jayimdiki qurbanliqim bilen ashliq hediyelemi depense qilisler? Némishqa xelqim Israillar keltürgen hemme hediyelerning ésilidin özliriglarini semritip, öz oghulliriglarining hörmitini Méningkindin üstün qilislen?» **30** Uning üçün Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Men derheqiqet séning we atangning jemetidikiler Méning aldimda xizmitimde menggü mangidu, dep éytqanidim; lékin emdi Men Perwerdigar shuni deymenki, bu ish hazir Mendin néri bolsun! Méni hömet qilghanlarnı Men hömet qilimen, lékin Méni kemsitkenler pes qarilidu. **31** Mana shundaq künler kéliduki, séning bilikini we atangning jemetining bilikini teng késiwétimen; shuning bilen jemetingde birmu qérighan adem tépilmaydu! **32** Sen turalghu jayimda derd-qayghu körisen; Israillar herqandaq huzur-bextni körgini bilen, séning jemetingde ebedgiche birmu qérighan adem tépilmaydu. **33** We Men qurban'gahimning xizmitidin üzüp tashlimighan adimning bar bolsa, u közlingning xirelishishi bilen jeningning azablinishigha seweb bolidu. Jemetingde tugulghanlarning hemmisi balaghetтин ötmey ölüdu. **34** Sanga bu ishlarnı ispatlashqa, ikki oghlung Xofniy bilen Finihasning béshigha chüshidighan mundaq bir alamet bésharet bolidu: — ularning ikkilisi bir künde ölüdu. **35** Emma Özümge Rohim we dilimdiki niyitim boyiche ish köridighan sadiq bir kahinim tikleymen; Men uninggha mezmüt bir jemet qurimen; u Méning mesih qilghinimning aldida menggü méngip xizmet qilidu. **36** Shundaq boliduki, séning jemetingdikilerdin herbir tirik qalghanlar bir ser kümüş we bir chishlem nan tileshke uning aldigha kélip uninggha tezim qilsa: «Qahinliq xizmetliridin manga bir orun bersile, yégili bir chishlem nan tapay dep éytidighan bolidu» deydu.

3 Samuil dégen bala bolsa elining aldida Perwerdigarning xizmitide bolatti. Emdi Perwerdigarning sözi u künlérde kem idi; wehiylik körünüşlermu köp emes idi. **2** We shundaq boldiki, bir küni Eli ornida yatqanidi (uning közliri torliship körmes bolup qalay dégenidi) **3** Xudaning chirighi téxi öchmigen bolup, Samuil Perwerdigarning ibadetxanasida, Xudaning ehde sanduqigha yéqinla yerde yatatti. **4** Perwerdigar Samuilni chaqirdi. U: — Mana men bu yerde, dédi. **5** U Elining qéshigha yügürüp bérıp: — Mana men, méni chaqirdingghu, dédi. Lékin u jawab bérıp: — Men chaqirmidim; qaytip bérıp yatqın, dédi. Shuning bilen u bérıp yattı. **6** Perwerdigar yene: «Samuil!» dep chaqirdi. Samuil qopup elining qéshigha bérıp: Mana men, méni chaqirdingghu, dédi. Lékin u jawab bérıp: — Men chaqirmidim i oghlum, yene bérıp yatqın, dédi. **7** Samuil Perwerdigarnı téxi tonumighanidi; Perwerdigarning sözi uninggha téxi ayan qilinmighanidi. **8** Lékin Perwerdigar yene üçinchi qétim: «Samuil!» dep chaqirdi; u qopup elining qéshigha bérıp: — Mana men; sen méni chaqirding, dédi. U waqıtta Eli Perwerdigar balini chaqiriptu, dep bilip yetti. **9** Shuning bilen Eli Samuilgha: — Bérıp yatqın. U eger séni chaqirsa, sen: — I Perwerdigar, söz qilghin, chünki qulung anglaydu, dep éytqın, déwidi, Samuil bérıp ornida yatti. **10** We Perwerdigar kélip yéqin turup ilgirikidek: — «Samuil, Samuil!» dep chaqirdi. Samuil: — Söz qilghin, chünki qulung anglaydu, dep jawab berdi. **11** Perwerdigar Samuilgha: — Mana Men anglihanlarning ikki quligini zingildatqudek bir ishni Israilning arisida qilmaqchimen. **12** Shu künide Men burun Elining jemetidikiler toghrisida éytqinimning hemmisini uning üstige chüshürimen; bashtin axirghiche ada qilimen! **13** Chünki özige ayan bolghan qebhlik tüpeylidin Men uninggha, séning jemetingdin menggülik höküm chiqarmaqchimen, dep éytqanmen; chünki u oghullirining iplasliqini bilip turup ularni tosmidi. **14** Uning üçün Elining jemetidikilerge qesem qilghanmenki, Elining jemetidikilerning qebhlik meyli qurbanliq bilen bolsun, meyli hediye bilen bolsun kafaret qilinmay, ebedgiche kechürüm qilinmaydu, dédi. **15** Samuil etisi tang atquche yétip, andin Perwerdigarning öyining ishiklirini achi. Emma Samuil wehiylik körünüşni Elige éytishtin qorqti. **16** Lékin Eli Samuilni chaqirip: — I Samuil oghlum, dédi. U: — Mana men, dep jawab berdi. **17** U: — U sanga néme söz qildi? Sendin ötüney, shuni mendin yoshurmighin. Eger Uning sanga éytqanlirining birini manga éytmay qoysang, Xuda déginini séning béshinggha chüshürsun we uningdin artuq chüshürsun! — dédi. **18** Shuning bilen Samuil uninggha héchnémini qaldurmay hemmini dep berdi. Eli: — Mana, U Perwerdigardur; U némini layiq tapsa, shuni qilsun, dédi. **19** Samuil ösüp chong boluwatatti we Perwerdigar uning bilen bille bolup, uning éytqan bésharetlik sözliridin héchqaysisini yerde qaldurmaytti. **20** Shuning bilen pütkül Israil Dandin tartip Beer-Shebaghiche Samuilning Perwerdigarning peyghembiri qilip tiklen'genlikini bilip yetti. **21** Shu waqıtta Perwerdigar Shilohda Özini yene ayan qildi. Chünki Perwerdigar Shilohda Öz söz-kalami arqiliq Samuilgha Özini ayan qildi; we Samuil Uning sözini pütkül Israilgha yetküzdi.

4 U waqıtta Israil Filistiyler bilen jeng qilghili chiqip Eben-Ezerge yéqin jayda bargah-chédirlarnı tikti. Filistiyler bolsa Afek dégen jayda bargah-chédirlarnı tikti. **2** Filistiyler Israillar bilen soqushqili sep tizip turdi. Jeng kéngeygende Israil Filistiyler aldida tarmar boldi; Filistiyler ularning jeng sepliridin töt mingche ademni öltürdi. **3** Xalayıq bargahqa yéyip kelgende, Israilning aqsqaallari: — Némishqa Perwerdigar bügen bizni Filistiyler teripidin tarmar qıldurdi? Biz Shilohdin Perwerdigarning ehde sanduqini qéshimizgha élip kéyleyli; u

arimizda bolsa, bizni dushminimizning qolidin qutquzidu, dedi. **4** Shu geptin keyin xalayiqliq Shilohgha adem mangdurur, shu yerdin kerublarining otturida olturghan samawi qoshunlarning Serdari Perwerdigarning ehde sanduqini elip koturup keldi. Shuningdek Elining ikki ogli Xofniy bilan Finihasmu Xudaning ehde sanduqi bilan bille keldi. **5** U shundaq boldiki, Perwerdigarning ehde sanduqi leshkergahqa elip kelin'gende putkul Israil yerni tewretkudek kuchluk bir chuqan koturushti. **6** Filistiylar kuchluk tentene awazini anglap: — Ibraniylarning leshkergahidin anglan'ghan bu kuchluk chuqan neme wejidin chiqqandu, dep eytishiti. Arqidinla ular Perwerdigarning ehde sanduqining ularning leshkergahigha kelturilginini bilip yetti. **7** Shuning bilan Filistiylar qorqup: — Ilahlar ularning leshkergahigha keptu, halimizgha way! Mundaq ish bu waqitqiche hech bolghan emes, deyishti. **8** Halimizgha way! Bizni bu qudretlik ilahlarning qolidin kim qutquzidu? Mana bayawanda misirliqlarni turuluk bala-wabalar bilan urghan ilahlar del shulardur! **9** I Filistiylar, ozlinglarni jesur korsitip erkektek turunglar. Bolmisa, ibraniylar bizge qul bolghandek biz ulargha qul bolimiz; erkektek bolup jeng qilinglar! — dedi. **10** Shuning bilan Filistiylar Israilar bilan jeng qildi. Israil tarmar qilinip, herbiri terep-terepke oz chedirige beder qachti. Jengde qattiq qirghinchilik bolup, Israildin ottuz ming piyade esker olturildi. **11** Perwerdigarning ehde sanduqi olja bolup ketti we Elining ikki ogli Xofniy bilan Finihasmu olturildi. **12** Shu kuni bir Binyaminliq jeng meydanidin qechip kiyim-kechekliri yirtiq, ustibeshi topa-chang halda Shilohgha yugurtup keldi. **13** U yetip kelgende, mana Eli yolning chetide oz orundugida olturup taqiti-taq bolup kutuwatatti; uning kongli Perwerdigarning ehde sanduqining ghemide perishan idi. U kishi xewerni yetkuzgili sheherge kirgende, putkul sheher peryad-chuqan koturdi. **14** Eli peryad sadasini anglap: — Bu zadi neme warang-churung? dep soridi. U kishi aldirap kelip elige xewer berdi **15** (Eli toqsan sekkiz yashqa kirgen, kozliri qetip qalghan bolup, kormeytti). **16** U kishi Elige: — Men jengdin qaytip kelgen kishimen, bugun jeng meydanidin qechip keldim, dedi. Eli: — I oghlum, neme ish yuz berdi? — dep soridi. **17** Xewerchi jawab berip: — Israil Filistiylarning aldidin beder qachti. Xelq arisida qattiq qirghinchilik boldi! Sening ikki oghlung, Xofniy bilan Finihasmu oldi hemde Xudaning ehde sanduqimu olja bolup ketti, dedi. **18** We shundaq boldiki, xewerchi Xudaning ehde sanduqini tilgha alghanda, Eli derwazining yenediki orundutqin keynige yiqilip chushup, boyni sunup oldi; chunki u qerip, bedinimu eghirlisip ketkenidi. U qiriq yil Israilning hakimi bolghanidi. **19** Uning kelini, yeni Finihasning ayali hamilidar bolup tughushqa az qalghanidi. U Xudaning ehde sanduqining olja bolup ketkenliki we qiyanatisi bilan eriningmu olgenlik xewirini anghighanda, birdinla qattiq tolghaq tutup, putkulip balini tughdi. **20** U oley dep qalghanda, choriside turghan ayallar: — Qorqmighin, sen oghul bala tughdugun, dedi. Lekin u buninggha jawabmu bermidi hem kongul bolmide. **21** U: «Shan-sherep Israildin ketti» dep baligha «Ixabod» dep isim qoydi; chunki Xudaning ehde sanduqi olja bolup ketken hem qiyanatisi bilan erimu olgenidi. **22** U yene: — Shan-sherep Israildin ketti; chunki Xudaning ehde sanduqi olja bolup ketti! — dedi.

5 Filistiylar Xudaning ehde sanduqini olja elip, uni Eben-Ezerdin elip Ashdodqa bard. **2** U yerde Filistiylar Xudaning ehde sanduqini elip Dagon butxanisigha ekirip, Dagon degen butnig yeningha qoydi. **3** Ashdoddikiler etisi seher qopup kelse, mana Dagon buti Perwerdigarning ehde sanduqining aldidin yiqilginiche dum yatatti. Shunga ular Dagon butni elip yene oz ornida turghuzup qoydi. **4** Lekin etisi seher

qopup kelse, mana, Dagon Perwerdigarning ehde sanduqining aldidin yiqilginiche dum yatatti; Dagonning beshi hem qolliri bosughida cheqilghanidi; Dagonning peqet beliqsiman tenni qalghanidi. **5** Shunga bugun'ge qeder Ashdodta ya Dagonning kahinliri bolsun ya Dagonning butxanisigha kirguchiler bolsun, Dagonning bosughisigha desimeydu. **6** Andin Perwerdigarning qoli Ashdoddikilerning ustige qattiq chushup, ularni weyran qilip, Ashdod bilan etrapidikilerni hurrek kesili bilan urdi. **7** Ashdoddikiler bularni kotup: — Israilning Xudasining ehde sanduqi bizlerde turmisun! Chunki uning qoli bizni we ilahimiz Dagonni qattiq besiwaldi, deyishti. **8** Shuning bilan ular adem mangdurup Filistiylarning hemme ghojilirini chaqirtip jem qilip ularidin: — Israilning Xudasining ehde sanduqini qandaq bir terep qilimiz? dep soridi. Ular: — Israilning Xudasining ehde sanduqi Gatqa chet yol bilen yotkelsun, dep jawab berishti. Shuning bilan ular Israilning Xudasining ehde sanduqini u yerge chet yol bilen yotkidi. **9** We shundaq boldiki, ular uni chet yol bilen yotkigendin keyin Perwerdigarning qoli u sheherge chushup kishilerni qattiq sarasimige chushurdi. U kichiklerdin tartip chonglarghiche sheherdikilerni urdi, ular hurrek kesilige griptar boldi. **10** Shuning bilan ular Xudaning ehde sanduqini Ekron'gha ewetti. Lekin Xudaning ehde sanduqi Ekron'gha yetip kelgende, Ekrondikiler peryad qilip: — Biz bilen xelqimizni olturush uchun ular Israilning Xudasining ehde sanduqini bizge yotkidi! — dedi. **11** Ular adem mangdurup Filistiylarning ghojilirini qichqartip jem qilip ulargha: — Biz bilen xelqimizni olturmesliki uchun Israilning Xudasining ehde sanduqini bu yerdin oz jayigha ketkuzunglar, dedi; chunki qattiq wehime sheherni basqandi; Xudaning qoli ularning ustige tolimu eghir chushkenidi. **12** Olmigen ademler bolsa hurrek kesili bilan urulup, sheherning peryadi asman'gha koturildi.

6 Perwerdigarning ehde sanduqi Filistiylarning yurtida yette ay turdi. **2** Filistiylar kahinlar bilan palchilarni chaqirip ulargha: — Perwerdigarning ehde sanduqini qandaq qilimiz? Uni qandaq qilip oz jayigha eweteleymiz? Yol korsitinglar, dedi. **3** Ular: — Eger Israilning Xudasining ehde sanduqini qayturup ewetsunglar, quruq ewetmenglar, hech bolmighanda uning bilen bir «itaetsizlik qurbanliq»ni birge ewetishinglar zorurdu, dedi. Shundaq qilghanda shipa tapisiler, shundaqla Uning qolining neme uchun silerdin ayrilmighanliqini bilisiler, dedi. **4** Ular: — Biz nemini itaetsizlik qurbanliqi qilip ewetimiz? — dep soridi. Ular: — Filistiylarning ghojilirining sani besh; shunga besh altun hurrek we besh altun chashqan yasap ewetinglar; chunki silerge we ghojanglarga oxshashla bala-qaza chushti. **5** Hurreklinglarning sheklini we zeminiglarini weyran qilidighan chashqanlarning sheklini neqish qilip yasap, Israilning Xudasigha shan-sherep kelturunglar. Shuning bilen u belkim silerning, ilahirimizning we zeminiglarning ustini basqan qolini yeniklitemikin: — **6** Misirliqlar bilan Pirewn oz kongullirini qattiq qilghandek silermu nemishqa oz kongullinglarni qattiq qilisiler? U misirliqlargha zor qattiq qolluq korsetkendin keyin, ular Israilarni qoyup bermidimu, ular shuning bilen qaytip kelmidimu? **7** Emdi yengi bir harwa yasap, tenni boyunturuqqa kondurilmigen mozayliq ikki inekni harwigha qoshunglar; ularidin mozaylirini ayrip, oyde elip qelinglar; **8** andin Perwerdigarning ehde sanduqini koturup harwigha selinglar; we uninggha ewetidighan itaetsizlik qurbanliqi qilidighan altun buyumlarni bir qappa selip sanduqqa yandap qoyunglar we sanduqni shu peti mangdurunglar; **9** andin qarap turunglar. Eger harwa Israil chegrisdiki yol bilen Beyt-Shemeshke mangsa, bizge kelgen shu chong bala-qazani

chühürgüchining özi Perwerdigar bolidu. Undaq bolmisa, bizni urghan Uning qoli emes, belki bizge chühshken tasadipiliq bolidu, xalas, déyishti. **10** Shuning bilen Filistiyler shundaq qildi. Ular Mozayliq ikki inekni harwigha qoshup, mozayilirini öyde solap qoyup, **11** Perwerdigarning ehde sanduqini harwigha sélip, altun chashqan we quyma hürréklar qachilan'ghan qapni uninggha yandap qoydi. **12** Inekler Beyt-Shemeshke baridighan yol bilen udul yürüp ketti. Ular kütürilgen yol bilen mangghach möreytti, ya ong terepke ya sol terepke qéyip ketmindi. Filistiylerning ghojiliri ularning arqsidin Beyt-Shemeshning chégrisighiche bardı. **13** Beyt-Shemeshdikiler jilghida bughday oruwatatti, ular bashlirini kütürüp ehde sanduqini körüp xush bolushti. **14** Harwa Beyt-Shemeshlik Yeshuaning étizliqigha kélip, u yerdiki bir chong tashning yénida toxtap qaldi. Ular harwini chéqip, ikki inekni Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq qildi. **15** Lawiyilar Perwerdigarning ehde sanduqi bilen altun buyumlar bar qapni chühürüp chong tashning üstige qoydi. Shu küni Beyt-Shemeshdikiler Perwerdigargha köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni qildi. **16** Filistiylerning besh ghojisı bularni körüp shu küni Ekron'gha qaytip ketti. **17** Filistiylerning Perwerdigargha itaetsizlik qurbanliqi qilip bergen altun hürriki: — Ashdod üçün bir, Gaza üçün bir, Ashkélon üçün bir, Gat üçün bir we Ekron üçün bir idi. **18** Altun chashqanlarning sani bolsa Filistiylerning besh ghojisigha tewe barliq sheherning sani bilen barawer idi. Bu sheherler sépilliq sheherler we ulargha qarashliq sehra-kentlerni, shundaqla ular Perwerdigarning ehde sanduqini qoyghan chong chimenzarghiche hemme jayni öz ichige alatti. Bu chimenzar hazirnu Beyt-Shemeshlik Yeshuaning étizliqida bar. **19** Emma Beyt-Shemeshdikiler öz meylliche ehde sanduqining ichige qarighini üçün Perwerdigar ulardin yetmiş ademni, jümlidin chonglardin ellikni urdi. Perwerdigar xelqni mundaq qattiq urghanliqi üçün pütün xelq matem tutti. **20** Beyt-Shemeshdikiler: — Bu muqeddes Xuda Perwerdigarning aldidä kim öre turalaydu? Ehde sanduqi bizning bu yerdin kimning qéshigha apirilishi kérek? — dédi. **21** Andin ular Kiriät-Yéarimdikilerge elchilerni ewitip: — Filistiyler Perwerdigarning ehde sanduqini qayturup berdi. Bu yerge kélip uni özünglarga élip kétinglar, dédi.

7 Shuning bilen Kiriät-Yéarimdiki ademler kélip Perwerdigarning ehde sanduqini élip chiqip, döngning üstidiki Abinadabning öyide qoydi we uning oghli Eliazarni ehde sanduqigha qarashqa Perwerdigargha atap békitti. **2** Ehde sanduqi Kiriät-Yéarimda qoyulghandin tartip uzun waqit, yeni yigirme yil ötti. Israilning pütkül jemeti Perwerdigarni séghindi. **3** We Samuil Israilning pütkül jemetige: — Eger pütün qelbinglar bilen Perwerdigarning yénigha qaytip, yatlarıning ilahliri bilen Ashtarotlarni öz araglardin yoqitip, könglünglarni Perwerdigargha baghlap, xas Uning ibaditidila bolsanglar U silerni Filistiylerning qolidin qatquzidu, dédi. **4** Shuning bilen Israil Baallar bilen Ashtarotlarni tashlap xas Perwerdigarning ibaditidila boldi. **5** Andin Samuil: — Pütkül Israilni Mizpah shehirige jem qilsanglar, men siler üçün Perwerdigarning aldidä dua qilay, dédi. **6** Emdi ular Mizpahqa jem bolup, u yerde su tartip uni Perwerdigar aldigha quydi we u küni roza tutup: — Biz Perwerdigarning aldidä gunah sadir qilduq, dédi. Shuning bilen Samuil Mizpahta Israilarning erz-dewaliri üstidin höküm chiqardi. **7** Filistiyler Israilning Mizpahda jem bolghinini anglidi; Filistiylerning ghojiliri Israil bilen jem qilghili chiqti. Israilar buni anglap Filistiylerdin qorqti. **8** Israilar Samuilgha: — Biz üçün Perwerdigar Xudayimiz bizni Filistiylerning qolidin qatquzushi üçün uninggha nida qilishtin toxtimighin, dédi. **9**

Samuil anisini émiwatqan bir qozini élip toluq bir köydürme qurbanliq qilip Perwerdigargha sundi; Samuil Israilning heqqide Perwerdigargha peryad kütürdi; Perwerdigar duasini anglidi. **10** Samuil köydürme qurbanliq qiliwatqanda Filistiyler Israil bilen soqushqili yéqinlap keldi. Lékin Perwerdigar shu küni Filistiylerning üstige qattiq güldürmama güldüriltip ularni alaqzade qiliwetti; shuning bilen ular Israil aldidä tarmar boldi. **11** Israilar Mizpahdin chiqip ularni Beyt-Karning tüwigiche qoghlap qirdi. **12** U waqitta Samuil bir tashni élip, uni Mizpah bilen shenning otturidä tiklep: — «Perwerdigar bizge hazirghiche yardem bériwatidu» — dep uni Eben-Ezer dep atidi. **13** Shuning bilen Filistiyler bésiqip Israilning zéminigha yene tajawuz qilmidi; Samuil [hakim] bolghan barliq künlérde Perwerdigarning qoli Filistiylerning üstige qarshi boldi; **14** shundaq qilip Ekrondin tartip Gatqiche Filistiyler Israildin éliwalghan sheherlerning hemmisi Israilgha yandurildi; sheherlerge tewe zéminlarnimu Israil Filistiylerning qolidin yandurup aldi. Buningdin bashqa Israil bilen Amoriylar otturidä tinchliq boldi. **15** Samuil bolsa pütün ömrinde Israilni soridi. **16** Her yili u Beyt-El, Gilgal we Mizpahlarni aylinip, mushu yerlerde Israil üstidin höküm yürügüetti. **17** Andin u Ramahqa yéyip baratti; chünki uning öyi shu yerde idi hem u u yerdimu Israil üstidin höküm yürügüetti. U u yerdimu Perwerdigargha bir qurban'gah yasighanidi.

8 Shundaq boldiki, Samuil qérighanda oghullirini Israilgha hakim qilip qoydi. **2** Uning tunjisingni ismi Yoél bolup, ikkinchisingni ismi Abiyah idi. Bular Beer-Shébada hakimliq qildi. **3** Lékin oghulliri uning yollirida yürümeytti, belki menpeetni közlep ézip, parilarni yep, heq-naheqni astin-üstün qildi. **4** U waqitta Israilning hemme aqsqaqalliri Ramahda jem bolup Samuilning qéshigha kélip **5** uninggha: — Mana sen qériding, oghullirning xuda séning yollirinda yürümeydu. Barliq elderde bolghandek üstimizge höküm süridighan bir padishah békitkin, dédi. **6** Ularning «Üstimizge höküm süridighan bir padishah békitkin» déginu Samuilning köngligige éghir keldi. Samuil Perwerdigargha dua qiliwidi, **7** Perwerdigar Samuilgha jawaben: — Xelq sanga hernéme éytssa ulargha qulaq salghin; chünki ular séni emes, belki «Üstimizge padishah bolmisun» dep Méni tashlidi. **8** Men ularni Misirdin chiqarghan kündin tartip бүgünki kü'n'giche ular shundaq ishlarni qilip, Méni tashlap bashqa ilahlargha ibadet qilip kelgen. Emdi ular sanga hem shundaq qildi. **9** Shuning üçün ularning sözige unighin. Lékin ularni tartip agahlandurup kelgüsidede özning üstide seltene qilidighan padishahning ularni qandaq bashquridighanliqini bildürgin, dédi. **10** Samuil özidin bir padishah sorighan xelqge, Perwerdigarning éytqiningni hemmisini dep berdi. **11** U: — Üstünglarda seltene qilidighan padishahning tutidighan yoli mundaq bolidu: — U oghullirningni öz ishigha qoyup, jeng harwilirini heydeshe, atliq eskerliri bolushqa salidu; ular uning harwilirining aldidä yürüridu; **12** ularni özi üçün ming béshi we ellik béshi bolushqa, yérini heydeshe, hosulini orushqa, jeng qoralliri bilen harwa eswablrini yasashqa salidu. **13** Qizliringlarni etir yasashqa, tamaq étishke we nan yéqishqa salidu. **14** Eng ésil zéminliringlar, üzümzarliringlar bilen zeytunluqliringlarni tartiwélip öz xizmetkarlirigha béridu. **15** U uruqunglardin, üzümzarliringlarning hosulidin ondin bir ülishini özining ghojidarliri we xizmetkarlirigha bölüp béridu. **16** U qulliringlar, dédekliringlar, eng kélisshen yigitliringlarni we éshekliringlarni öz ishigha salidu. **17** U qoyliringlardin ondin bir ülishini alidu; siler uning qul-xizmetkarliri bolisiler. **18** Siler u künde özünglarga tallighan padishah tüpeylidin

peryard kötürisiler; lékin Perwerdigar u künde silerge qulaq salmaydu, dédi. **19** Xelq bolsa Samuilning sözige qulaq salmay: — Yaq, belki üstimizge seltenet qilidighan bir padishah bolsun, dédi. **20** — Shundaq qilip biz bashqa herbir ellerge oxshash bolimiz; bizning padishahimiz üstimizdin höküm chiqirip, bizni bashlaydu we biz üçhün jem qilidu, dédi. **21** Samuil xelqning hemme sözlirini anglap, ularni Perwerdigargha yetküzdi. **22** Perwerdigar emdi Samuilgha: — Sen ularning sözige qulaq sélip, ulargha bir padishah békitkin, dédi. Samuil Israillargha: — Herbiringlar öz shehiringlarga qaytinglar, dédi.

9 Binyamin qebilisidin Kish atliq bir kishi bar idi. U Abielning oghli, Abiel Zérorning oghli, Zéror Bikoratning oghli, Bikorat Afiyaning oghli idi; Afiya bolsa Binyaminliq idi. U özi batur we döletmen kishi idi. **2** Kishning Saul isimlik, ésil we xushxuy bir oghli bar idi. Israillar arisida uningdin chirayliq adem yoq idi; u shundaq égziz boyluq er idiki, xelqning herqandiq uning mürisigimu kelmeytti. **3** Saulning atisi kishning éshekliri yitip ketkenidi. Buning bilen Kish oghli Saulgha: — Sen xizmetkarlardin birini özüng bilen bille élip, ésheklerni tépип kelgin, dédi. **4** Ular bérip Efram édirliqidin ötüp, Shalishah zéminini kézip, ularni izdep tapalmidi; ular Shaalim zéminidinnmu ötti, éshekler u yerdimu yoq idi. Andin Binyamin zéminini kézip ötti, ularni yene tapalmidi. **5** Ular Zuf zéminigha yetkende Saul özi bilen kelgen xizmetkarigha: — Bole, öyge yanayli; bolmisa atam ésheklerdin ensirmey, eksiche bizning ghémimizni yep kétermiki, dédi. **6** Lékin u uninggha: — Mana, bu sheherde Xudaning bir adimi bar. U möhterem bir adem, her néme dése emelge ashmay qalmaydu. Emdi u yerge barayli; u bizge baridighan yolimizni körsitip qoyarmikin, dédi. **7** Shunga Saul xizmetkarigha: — Lékin uning yénigha barsaq u kishige néme bérimiz? Chünki xurjunlirimizda nan tügep qaldi, qolimizda Xudaning adimige bergüdek sowghitimiz yoq. Yénimizda yene néme bar? — dédi. **8** Xizmetkar Saulgha jawab bérip: — Mana qolumda charek shekel kímüsh bar. Mangidighan yolimizni dep bersun, Xudaning adimige shuni bérey, dédi **9** (burun Israilda bir adem Xudadin yol sorimaqchi bolsa: — Kélinglar, aldin körgüchining qéshigha barayli, deytti. Hazir «peyghember» dégenni ötkén zamanda «aldin körgüchi» deytti). **10** Saul xizmetkarigha: — Mesliheting yaxshi boldi. Biz mangayli, dédi. Shuning bilen ular Xudaning adimi turghan sheherge bardi. **11** Ular sheherge chiqidighan yolda kétiwatqanda, su tartqili chiqqan birneche qizgha uchrirdi we ularidin: — Aldin körgüchi mushu yerdimu? — dep soridi. **12** Ular jawab bérip: — Shundaq. Mana u aldinglarda turidu; téz béringlar, chünki xalayıq бүгүн [sheherning] yuqiri jayida qurbanliq qilmaqchi, shunga u бүгүн sheherge kirdi. **13** U [qurbanliqtin] yéyishke téxi yuqiri jaygha chiqmaq turupla, siler uning bilen sheherde uchrishisiler. Xelq u kelmigüche taam yémeydu, chünki u awwal qurbanliqni beriketleydu; andin chaqirilghan méhmanlar taamgha éghiz tégidu. Hazir chiqinglar, chünki bu del uni tapqili bolidighan waqit, dédi. **14** Ular sheherge chiqip sheher merkezige kelgende, mana Samuil yuqiri jaygha chiqishqa ulargha qarap kéliwatatti. **15** Perwerdigar Saul kélishtin bir kün ilgiri Samuilgha: **16** — Ete mushu waqitlarda Men yéninggha Binyamin zéminidin bir ademni ewetimen. Sen uni Méning xelqim Israilling üstige emir bolushqa mesih qilghin. U Méning xelqimni Filistiyerning qolidin qutquzidu. Chünki Méning xelqimning peryadi Manga yetkini üçhün ulargha iltipat bilen qaridim, — dédi. **17** Samuil Saulni körgende Perwerdigar uninggha: — Mana, Men sanga söz qilghan adem mushudur. Bu adem Méning xelqimning üstige seltenet qilidu, dep izhar qildi. **18** Saul derwazida turghan Samuilning qéshigha bérip: Sidilin soray, aldin körgüchining öyi

nede, dep soridi. **19** Samuil Saulgha: — Aldin körgüchi men özüim shu. Mendin awwal yuqiri jaygha chiqqin. Bügün siler men bilen taam yeysiler; ete séni uzutup chiqqanda, könglüngdiki herbir ishlarni sanga dep bérey, — dep jawab berdi. **20** Emma üç kün burun yitip ketken ésheklerdin bolsa, endishe qilmighin; ular tépildi. Emdi Israilling hemme arzusi kime mayil? Sanga we atangning pütkül jemetige emesmu? — dédi. **21** Saul jawab bérip: — Men Israil qebililiri ichidiki eng kichik qebile bolghan Binyaminidin, jemetimmu Binyamin qebilisi ichidiki eng kichiki tursa? Néme üçhün bu sözlerni manga deyla? — dédi. **22** Samuil bolsa Saulni we xizmetkarini bashlap, méhmanxana öyige kirdi we ularni chaqirilghanlarning arisida törde olturghuzdi. Ular ottuzche adem idi. **23** Samuil ashpezge: — Men saqlap qoyghin dep, sanga tapshurghan héliqi taamni élip kelgin, dédi. **24** Shuning bilen ashez saqlap qoyghan chong ajritilghan qolni élip Saulning aldigha qoydi. Samuil: — Mana, [sanga] saqlap qoyulghini shudur! Uni aldinggha élip yégin; chünki u men xelqni chaqirghan chéghimda atayin sanga atap élip qoyghandin tartip bu békitilgen waqitqiche saqlandi, dédi. Shuning bilen u kuni Saul bilen Samuil tamaqta bille boldi. **25** Ular yuqiri jaydin chüshüp sheherge kirdi, [Samuil] ögzide Saul bilen sözleshti. **26** Etisi tang sheherde orundin turghanda Samuil Saulni ögzidindin chaqirip: — Ornungdin tur, men séni uzutup qoyay, dédi. Saul orundin turdi we ikkisi bille chiqti, — hem u Samuil bilen bille kochigha chiqti. **27** Ular sheherning ayvighigha kétiwatqanda, Samuil Saulgha: Xizmetkargha aldimizda mangghach turghin, dep buyrughin, dédi. U shundaq qildi. Andin Samuil: — Sen turup tur, Perwerdigarning söz-kalamini sanga yetküzey, dédi.

10 Samuil bir may komzikini élip uning béshigha töküp uni söyüp mundaq dédi: — «Mana bu, Perwerdigarning séni Öz mirasigha emir bolushqa mesih qilghini emesmu? **2** Sen бүгүн mendin ayrilghandin kéyin Binyamin zéminining chégrisidiki Zelzahgha yétip barghiningda Rahilening qebrisining yénida sanga ikki kishi uchraydu; ular sanga: «Sen izdep barghan éshekler tépildi, we mana, atang ésheklerdin ghem qilmay, belki siler üçhün: Oghlumni qandaq qilip taparmen, dep ensirimekte» dep éytidu. **3** Sen u yerdin méngip, Tabordiki dub derixige yetkende Perwerdigarning aldigha bérish üçhün Beyt-Elge chiqip kétiwatqan üç kishige uchraysen. Ularidin biri üç oghlaq, biri üç nan we yene biri bir tulum sharabni kötürüp kéliidu. **4** — Ular sanga salam qilip ikki nani sunidu; sen berginini qolliridin alghin. **5** Andin sen «Xudagha [atalghan] Gibéah sheherige barisen (u yerde Filistiyerning bir leshkergahi bar); sen shu sheherge kelseng chiltar, tembur, ney we lirilarni kötürüp yuqiri jaydin chüshken bir bölek peyghemberler sanga uchraydu. Ular bésharetlik sözlerni qilidu. **6** Shuning bilen Perwerdigarning Rohi séning wujuduggha chüshidu, sen ular bilen birlikte bésharetlik sözlerni qilisen we yéngi bir adem bolisen. **7** Mushu alametler sanga kelgende, qolungdin néme kelse shuni qilghin. Chünki Xuda sen bilen billidu. **8** Andin mendin ilgiri Gilgalgha chüshüp barisen. Mana, men hem yéninggha chüshüp köydürme qurbanliqlar sunush we inaq qurbanliqlar qilish üçhün kélimen. Men yéninggha bérip, néme qilishing kéreklikini uqurmighuche, méni yette kün saqlap turghin». **9** We shundaq boldiki, u burulup Samuilidin ayrilghanda Xuda uninggha yéngi bir qelb ata qildi; we bu alametlerning hemmisi ashu kuni emelde körsitildi. **10** Ular Gibéahgha yétip kelgende mana, bir bölek peyghemberler uninggha uchrirdi; Xudaning Rohi uning wujudigha chüshiti, buning bilen u ularning arisida bésharet qilishqa bashlidi. **11** Uni ilgiri tonuydighanlarning hemmisi uning peyghemberlerning arisida bésharet qilghinini körgende ular bir-birige: — Kishning oghligha néme boptu? Saulmu

peyghamberlarning biri boldimu néme? — déyisht. **12** Emma yerlik bir adem: — Bularning atiliri kimler? — dédi. Shuning bilen: «Saulmu peyghamberlarning birimidu?» deyidigan gep peyda boldi. **13** Emdi Saul bésharetlik sözlerni qilib bolup, yuqiri jaygha chiqip ketti. **14** Saulning taghisi uningdin we uning kizmetkaridin: — Nege bérp keldinglar? dep soridi. U: — Éshaklerni izdigili chiqtuq; lékin ularni tapalmay Samuilning qéshigha barduq, dédi. **15** Saulning taghisi: — Samuilning silerge néme déginini manga éytip bergine, dédi. **16** Saul taghisigha: — U jezm bilen bizge éshakler tépildi, dep xewer berdi, dédi. Lékin Samuilning padishahliq ishi toghruluq éytqan sózini uninggha dep bermidi. **17** Samuil emdi xelqni Perwerdigarning aldigha jem bolunglar dep, Mizpahqa chaqirdi. **18** U Israilgha: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Men siler Israilni Misirdin chiqirip misirliqlarning qolidin azad qilib, silerge zulm qilghan hemme padishahliqlarning qolidin qutquzdum. **19** Lékin bügünki künde silerni béshinglarga chüshken barliq balayi'apetlerdin we barliq musheqqetlerdin qutquzghuchi Xudayinglardin waz kéchip uninggha: «Yaq. Üstimizge bir padishah békutip bergeysen» — dédinglar. Emdi özünglarni qebilenglar boyiche, jemetinglar boyiche Perwerdigarning aldigha hazir qilinglar» — dédi. **20** Shuning bilen Samuil Israilning hemme qebilirlirini aldigha jem qilib, chek tashliwidi, chek Binyamin qebilisige chiqti. **21** U Binyamin qebilisini jemet-jemetliri boyiche öz aldigha keltürüp chek tashliwidi, chek Matrining jemetige chiqti. Andin keyin yene chek tashliwidi, Kishning oghli Saulgha chiqti. Ular uni izdiwidi, emma uni tapalmidi. **22** Shunga ular Perwerdigardin yene: — U kishi bu yerge kélemdu? — dep soridi. Perwerdigar jawaben: — Mana, u yük-taqlarning arisigha yoshuruniwaldi, dédi. **23** Shunga ular yügürüp bérp uni shu yerdin élip keldi. U xelqning otturısında turghanda xalayıqning boyi uning mürisigimu kelmidi. **24** Samuil barliq xelqge: — Emdi Perwerdigar tallighan kishige qaranglar! Derweqe barliq xelqning ichide uninggha yétidighan birsi yoqtur, dédi. We xelqning hemmisi: — Padishah yashisun! — dep towlashti. **25** Samuil xelqge padishahliq hoquq-qanunlirini uqturdi we uni oram yazma qilib yézip chiqip, Perwerdigarning aldigha qoydi. Andin Samuil hemme xelqni, herqaysisini öz öylirige qayturdi. **26** Saulmu hem Gibéahdiki öyige qaytti; kóngülliri Xuda teripidin tesirlendürilgen bir türküm batur kishi uning bilen bille bard. **27** Lékin birmeche rezil kishi: — Bu kishi qandaqmu bizni qutquzalisun? — dep uni kemsitip uninggha héch sowghat bermidi; emma u anglimasliqqa saldi.

11 Shu waqıtta Ammoniy Nahash chiqip Yabesh-Giléadni muhasirige aldı. Yabeshning hemme ademliri Nahashqa: — Eger biz bilen ehde tüzseng, sanga boysunimiz, dédi. **2** Lékin Ammoniy Nahash ulargha: — Pütkül Israilgha deshnem qilish üçün her biringlarning ong közini oyup andin siler bilen ehde qilay, dédi. **3** Yabeshning aqsqaqalliri uninggha: — Bizge yette kün möhlet bergin; biz Israilning pütkül yurtigha elchilerni mandurup andin keyin bizni qutquzidighan adem chiqmisa, özimiz chiqip sanga teslim bolimiz, dédi. **4** Emdi elchiler Saulning shehiri Gibéahgha kélip mushu sözlerni xelqning quliqigha yetküzdü; hemme xelq peryad kütürüp yighildi. **5** We mana, Saul étizliqidin chiqip kalilarni heydep kéliwatatti, u: — Xelq néme dep yiglaydu, dep soridi. Ular Yabeshdin kelgen kishilerning sözlirini uninggha dep berdi. **6** Saul bu sözlerni anghighanda Xudaning Rohi uning üstige kélip, uning ghezipi qattiq qozghaldi. **7** U bir jüp uyni chépip parchilap, parchilirini elchilerning qoli arqiliq pütkül Israil zéminigha tarqitip: — Her kim kélip Saul bilen Samuilgha

egeshmise, ularning uyilirimu mushuninggha oxshash qilinidu, dédi. Shuning bilen Perwerdigarning qorqunchi xelqning üstige chüshüti; shundaq boldiki, ular ittapaqlaship bir ademdek jengge chiqti. **8** Saul ularni Bézek [dégen jayda] sanighanda Israilar üç yüz ming, Yehudaning ademliri bolsa ottuz ming chiqti. **9** Ular kelgen elchilerge: — Giléadtiki Yabeshning ademlirige shundaq éytinglarki, ete kün chüsh bolghanda nijat silerge kélidu, dédi. Elchiler bérp shuni Giléadtiki Yabeshliqlargha yetküzdü; ular intayin xushal bolushti. **10** Shuning bilen Yabeshitikiler: — Ete biz qéshinglarga chiqip [teslim bolimiz], siler bizni qandaq qilishqa layiq körsenglar, shundaq qilinglar, dédi. **11** Etisi shundaq boldiki, Saul xelqni üç bölek qildi; ular kéche tötinchi jésekte leshkergha kirip Ammoniyarlarni kün chüsh bolghuche urup qirdi. Tirik qalghanlar bolsa shundaq parakende boldiki, ular din ikki ademmu bir yerge kélelmidi. **12** Xelq emdi Samuilgha: — Bizning üstimizge Saul padishah bolmisun dep éytqanlar kimler? Bu kishilerni keltürüp, ularni öltüreyli, dédi. **13** Lékin Saul: — Bügün héchkim öltürülmisun. Chünki bügün Perwerdigar Israilgha nusret berdi, dédi. **14** Samuil xelqge: — Qéni, Giléadqa bérp u yerde padishahliqni yéngibashdin tikleydi, dep éytti. **15** Shuni déwdi, hemme xelq Giléadqa bérp Giléadta Perwerdigarning aldida Saulni padishah qildi; ular u yerde Perwerdigarning aldida inaqliq qurbanliqlirini keltürdi. Saul hem shuningdek barliq Israil shu yerde zor xushalliqqa chömdi.

12 Samuil pütkül Israilgha: — Mana, men silerning barliq éytqan sözliringlarni anghap üstinglarga bir padishah qoydum; **2** Mana emdi padishah silerning aldigharda yürmekte, men bolsam qérip béshim aqardi; mana, méning oghullirimmu aranglarda turidu. Yashliqimdin tartip bu kün'giche silerning aldigharda méngip keldim. **3** Mana bu yerde turuptimen. Perwerdigarning aldida we uning mesih qilin'ghining aldida manga erzinglar bolsa dewéringlar; kimning uyini tartiwaldim? Kimning éshikini tartiwaldim? Kimning heqqini yédim? Kimge zulm qildim? Yaki men közüمنى kor qilish üçün kimdin para aldım? Shundaq bolsa denglar, we men uni silerge tölep bérimen, dédi. **4** Ular jawab bérp: — Sen bizning heqqimizni yémiding, héchkimge zulm qilmiding we héch kishining qolidin birer nersinimu éliwaldim, dédi. **5** U ulargha: — Mende héch heqqinglar qalmighanliqigha Perwerdigar silerge guwah bolup we uning mesih qilghini hem bügün guwahchi bolsun, déwdi, ular: — U guwahtur, dédi. **6** Samuil xelqge mundaq dédi: «Musa bilen Harunni tiklep ata-bowiliringlarni Misir zéminidin chiqarghuchi bolsa Perwerdigardur. **7** Emdi ornunglardin turunglar, men Perwerdigarning aldida Perwerdigarning silerge we ata-bowiliringlarga yürgüzgen heqqayni emelirlirni silerning aldighalarga qoyushqa söz qilay. **8** Yaqup Misirgha kirgendin keyin ata-bowiliringlar Perwerdigargha peryad qilghanda, Perwerdigar Musa bilen Harunni ewetti. Ular ata-bowiliringlarni Misirdin chiqirip bu yerde olturaqlashturdi. **9** Emma ular öz Xudasi Perwerdigarni utudı; shunga u ularni Hazorning qoshunidiki sardar Siséraning qoligha, Filistiyelarning qoligha hem Moabning padishahining qoligha tapshurup berdi; bular ular bilen jeng qilishti. **10** Shuning bilen ular Perwerdigargha peryad qilip: «Biz gunah qilip Perwerdigarni tashlap Baallar we Ashtarotlarning ibaditide bolduq; emma emdi bizni dushmanlirning qolidin qutquzghin, biz sanga ibadet qilimiz» dédi. **11** We Perwerdigar Yerubbaal, Bédan, Yefthah we Samuilni ewetip, etrapinglardiki dushmanlirning qolidin silerni qutquzdi, shuning bilen tinch-aman turuwatqanidighlar. **12** Lékin Xudayinglar Perwerdigar Özi padishahinglar bolsimu, Ammonning padishahi Nahashning silerge qarshi qopqinini

körginlarning siler: Yaq! Bir padishah üstimizge seltenet qilsun dep manga éytinglar. **13** Emdi siler xalap tallighan, siler tiligen padishahqa qaranglar; mana, Perwerdigar silerning üstünlargha bir padishah qoydi. **14** Eger siler Perwerdigardin qorqup, uning qulluqida bolup, Uning awazigha qulaqliringlarni selip, Uning emrige asiyliq qilmisanglar, siler hem üstünlargha seltenet qilghan padishah Xudayinglar Perwerdigargha egeshsenglar, emdi silerge yaxshi bolidu. **15** Lékin Perwerdigarning sözige qulqa salmay, belki Perwerdigarning emrige asiyliq qilsanglar, Perwerdigarning qoli ata-bowiliringlarga qarshi bolghandek silergimu qarshi bolidu. **16** Emdi turunglar, Perwerdigar közliringlarning aldida qilidighan ulugh karametni körtünglar! **17** Bügün bughday oridighan waqit emesmu? Men Perwerdigargha nida qilay, U güldürmama bilen yamghur yaghduridu. Shuning bilen silerning bir padishah tiligininglarning Perwerdigarning neziride zor rezillik ikenlikini körip yetisiler». **18** Andin Samuil Perwerdigargha nida qildi; shuning bilen Perwerdigar shu küni güldürmama bilen yamghur yaghdurdi. Xelq Perwerdigardin we Samuildin bek qorqti. **19** Xelqning hemmisi Samuilgha: — Xudaying Perwerdigargha bizni ölmisun dep keminiliring üçtün dua qilghin; chunki hemme gunahirimizning üstige yene yamanliq ashurup özimizge bir padishah tiliduq, dédi. **20** Samuil xelqge mundaq dédi: — Qorqmanglar; siler derweqe bu hemme rezillikni qilghansiler, lékin emdi Perwerdigargha egishishtin chetnimey, pütkül köngülliringlar bilen Perwerdigarning ibaditide bolunglar; **21** ademege payda yetküymeydighan yaki ademni qutquzalmaydighan bihude ishlarni izdep, yoldin ézip ketmenglar; chunki ularning tayini yoqtur. **22** Chunki Perwerdigar Öz ulugh namı üçtün Öz xelqini tashlimaydu; chunki Perwerdigar silerni Öz xelqi qilishni layiq körgendur. **23** Manga nisbeten, siler üçtün dua qilishtin toxtash bilen Perwerdigargha gunah qilish mendin néri bolsun; belki men silerge yaxshi we durus yolni ögütimen. **24** Peqet siler Perwerdigardin qorqup pütkül köngülliringlar we heqiqet bilen uning ibaditide bolunglar; chunki siler üçtün qilghan ulugh karametlerge qaranglar! **25** Lékin yamanliq qilsanglar, hem özünglar hem padishahinglar halak qilinsiler».

13 Saul [ottuz] yashta padishah bolup Israilning üstide ikki yil seltenet qilghandin kéyin **2** Özige Israildin üç ming ademni ilghap aldi. Ikki mingi Mikmashta we Beyt-El taghlirida Saulning qeshida, bir mingi Binyamin zémindiki Gibéahda Yonatanning qeshida idi. Emma u qalghan xelqning herbirini öz öylirige ketküziwetti. **3** Yonatan bolsa Filistiylerning Gébadiki leshkergahigha hujum qildi, Filistiylar buningdin xewer tapti. Saul bolsa: — Pütkül zémindiki ibraniylar anglap oyghansun dep, kanay chaldurdi. **4** Pütkül Israil Saulning Filistiylerning leshkergahigha hujum qilghanliqidin hemde Israilning Filistiylerge nepretlinidighanlikidin xewer tapti. Xelq Saulning keynidin Gilgalgha bérıp yighildi. **5** Filistiylerdin Israil bilen jeng qilghili üç ming jeng harwisi, alte ming atliq leshker we dengiz sahilidiki köp piyade leshker yighildi. Ular kélip Beyt-Awenning sherq teripidiki Mikmashta bargah tikti. **6** Israilning ademleri özlirining qattiq xiyim-xeterde qalghanliqini körip gharlarga, chatqalliqirlarga, qiya tashliqlargha, yuqiri jaylarga we azgallargha yoshuruniwélishtti; **7** [bezi] Ibraniylar Jordan deryasidin ötüp, Gad we Giléadning zémínigha géchip bardı. Lékin Saul Gilgaldı qaldı, ademlirining hemmisi uninggha titrigen halda egeshiti. **8** Emdi Saul Samuil uninggha békitken waqitqiche yette kün kötüp turdı; lékin Samuil Gilgalgha kelmidi, xelq uningdin tarilip ketkili turdı. **9** Saul: — Köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliqlirini bu yerge — yéningha élip kélinglar, dédi. Andin u özi köydürme qurbanliq ötküzdi.

10 We shundaq boldiki, u köydürme qurbanliqni tügitishi bilenla, mana Samuil keldi. Saul uninggha salam qilghili aldigha chiqti. **11** Lékin Samuil: — Néme ishlarni qilding?! — dep soridi. Saul: — Xelq mendin tarilip ketkenlikini, silining békitken waqitta kelmigenlikirini, Filistiylerning Mikmashta yighilghinini kördüm, **12** men ichimde: Emdi Filistiylar Gilgalgha chüshüp manga hujum qilmaqchi, men bolsam téxi Perwerdigargha iltija qilmidim, dédim. Shunga köydürme qurbanliq qilishqa özüمنى mejburlidim, dédi. **13** Samuil Saugha: — Sen exmeqliq qilding; sen Xudaying Perwerdigar sanga buyrughan emrni tutmiding; shundaq qilghan bolsang Perwerdigar Israilning üstidiki seltenitingni menggü mustehkem qilatti, dédi. **14** Lékin emdi selteniting mustehkem turmaydu. Perwerdigar Öz könglidikidek muwapiq bir ademni izdep tapti. Perwerdigar uni Öz xelqning bashlamchisi qildi, chunki sen Perwerdigar sanga buyrughani tutmiding, dédi. **15** Andin Samuil ornidin turup Gilgaldin kétép Binyamin zémindiki Gibéahgha bardı. Saul bolsa öz yénidiki ademlerni sanidi; ular alte yüzche chiqti. **16** Saul bilen ogli Yonatan we ularning qeshida qalghan xelq Binyamin zémindiki Gébadı qélip qaldı, Filistiylar bolsa Mikmashta bargah tikkenidi. **17** Qaraqchilar daim Filistiylerning bargahidin chiqip üç böleкке bölünetti. Bir bölek Shual zémindiki Ofrahgha baridighan yolgha atlinatti, **18** bir bölek Beyt-Horon'gha baridighan yol bilen mangatti, yene bir bölek chölning chétidiki Zebomı jilghisigha qaraydighan zémindiki yolgha mangatti. **19** Emma pütkül Israil zémında héchbir tömürchi tépilmaytti; chunki Filistiylar: — Ibraniylar özlirige qilich yaki neyze yasiyalmisun, dep oylaytti. **20** Bu sewebtin Israilar hemmisi sapan chishliri, ketmenlirini, paltirini we orghaqlirini bishash üçtün Filistiylerning qeshigha baratti. **21** Ular sapan chishliri we ketmenler üçtün üçtün ikki shekel, jotu, palta we zixlarni bishash üçtün üçtün bir shekelni töleytti. **22** Shunga urush bolghanda Saul we Yonatanning qeshidiki xelqning héchbiride qilich ya neyze yoq idi; peqet Saul bilen ogli Yonatandila bar idi. **23** U waqitta Filistiylerning bir qarawullar etriti Mikmashtiki dawan'gha chiqqanidi.

14 Bir küni Saulning ogli Yonatan yaragh kötürgüchisige: — Kelgin, udulimizdiki Filistiylerning qarawullar etritining yénigha chiqayli, dédi. Emma u atisigha héchnéme demidi. **2** Saul bolsa Gibéahning chétidiki Migrondiki anar derixning tégide qaldı. Uning qeshidiki xelq alte yüzche idi **3** (u waqitta efodni Axitubning ogli, Ixabodning akisi Axiyah kiyetti; u Shilohda turuwatqan, Perwerdigarning kahini idi. Axitub Finihansning ogli, Finihas Elining ogli idi). Xelq bolsa Yonatanning ketkinlikini bilmigenidi. **4** Yonatan Filistiylerning qarawullar etriti terepke ötmekchi bolghan dawanning ikki teripide tüwrüktek tik qiya tashlar bar idi. Birining nami Bozez, yene birining nami Seneh idi. **5** Bir qiya tash shimaliy teripide bolup, Mixmashtin qariship turatti, yene biri jebub teripide Gébaning udulida idi. **6** Yonatan yaragh kötürgüchisige: — Kel, bu xetnisizlerning qarawullar etritige chiqayli; Perwerdigar biz üçtün bir ish qilsa ejeb emes, chunki Perwerdigarning qutquzushi üçtün ademlerning köp yaki az bolushi héch tosalghu bolmaydu, dédi. **7** Uning yaragh kötürgüchisi uninggha: — Könglüngde her néme bolsa shuni qilghin; barghin, mana, könglüng némini xalisa men sen bilen bilimnen, dédi. **8** Yonatan: — Mana, biz u ademler terepke chiqip özimizni ulargha körsiteyli; **9** eger ular bizge: — Biz silerning qeshinglarga barghuche turup turunglar, dése ularning qeshigha chiqmaq öz jayimizda turup turayli; **10** lékin ular: — Bizning qeshimizgha chiqinglar, dése, chiqayli. Chunki shundaq bolsa Perwerdigar ularni qolimizgha bériptu, dep bilimiz; mushundaq ish bizge bir

bésharet bolidu, dédi. **11** Ikkiylen özini Filistiyerning qarawullar etritige körsetti. Filistiyler: — Mana, Ibraniylar özini yoshurghan azgallardin chiqiwatidu, dédi. **12** Etrettikiler Yonatan bilen yaragh kötürgüchisige: — Bizge chiqinglar, biz silerge bir nersini körsitip qoyimiz, dédi. Yonatan yaragh kötürgüchisige: — Manga egiship chiqin; chunki Perwerdigar ularni Israilning qoligha berdi, dédi. **13** Yonatan qol-pultliri bilen ömülep chiqti, yaragh kötürgüchisi keynidin uninggha egeshti. Filistiyler Yonataning aldida yiqilishiti; yaragh kötürgüchisi keynidin kélip ularni qetl qildi. **14** Shu tunji hujumda Yonatan bilen yaragh kötürgüchisi texminen yérin qoshluq yerde öltürgenler yigirmidek adem idi. **15** Andin leshkerghadikikerni, dalada turuwatqanlarni, barliq etretlerdikilerni we bulang-talang qilghuchilarni titrek basti. Ular hem titrep qorqti, yermu tewrinip ketti; chunki bu chong qorquch Xuda terpidin kelgenidi. **16** Emdi Binyamin zémindiki Gibéahda turuwatqan paylaqchilar kördiki, mana, leshker topliri tarmar bolup uyan-buyan yügürüshüp ketti. **17** Saul qéshidiki xelqçe: Ademlirimizni sanap kimning bu yerdin ketkenlikini éniqlanglar, dédi. Ular saniwidu, mana, Yonatan bilen yaragh kötürgüchisi yoq chiqti. **18** Saul Axiyahqa: — Xudaning ehde sanduqini élip kelgin, dédi. Chunki u waqitta Xudaning ehde sanduqi Israilning arisida idi. **19** Saul kahin'gha söz qiliwatqanda Filistiyerning leshkerghahida bolghan ghelwe barghanséri küchiyip ketti. Saul kahin'gha: — Qolungni yighqin, dédi. **20** Andin Saul we uning bilen bolghan hemme xelq yighilip jengge chiqti; we mana, Filistiyerning herbiri öz sepdishigha qarshi qilich kötürüp zor parakendilik boldi. **21** U waqittin ilgiri Filistiyerning arisida bolghan, ular bilen billeshkerghaning etrapigha chiqqan Ibraniylar bar idi; ularmu Saul we Yonatan bilen billeshkerghahida qoshuldu. **22** Shuningdek Efraim taghlirida özini yoshurghan Israilar Filistiyerning qachqinini anglighanda soqushqa chiqip ularni qoghlidi. **23** Shuning bilen Perwerdigar u küni Israilgha nusret berdi. Soqush Beyt-Awenning u teripige ötti. **24** Lékin Israilning ademliri u küni zor bésim astida qaldi. Chunki Saul ulargha qesem ichküzüp: — Men dushmanlirimdin intiqam almighuche kech bolushtin ilgiri taam yégen kishige lenet bolsun, dep éytqanidi. Shuning üçün xelqtin héchkim taam yémidi. **25** Emma barliq zémindiki qoshun bir ormanliqqa kirgende yer yüzide hesel bar idi. **26** Xelq ormanliqqa kirgende, mana bu hesel éqip turatti; lékin héchkim qolini aghzigha kötürmedi, chunki xelq qesemdin qorqatti. **27** Lékin Yonatan atisining xelqçe qesem ichküzenlikini anglimighanidi. Shunga u qolidiki hasini sunup uchini hesel könikige tiqip qoli bilen aghzigha saldi. Shundaq qilip közliri nurlandi. **28** Emma xelqtin biri: Séning atang xelqçe ching qesem ichküzüp: — Bügün taam yégen kishige lenet bolsun! dep éytqanidi. Shuning üçün xelq halsizlinip ketti, dédi. **29** Yonatan: — Méning taam zémin'gha azar berdi; qaranglar, bu heseldin kichikine téتيشim bilenla közlirimning shunche nurlan'ghinini körmidinglarmu? **30** Xelq bügün dushmanlardin tartiwalghan oljadin xalighinini yégen bolsa Filistiyerning arisidiki qirghinchiliq téximu zor bolmasmidi? — dédi. **31** Ashu küni ular Mikmashtin tartip Filistiyerni qoghlap Ayjalon'ghiche urup qirishiti; xelq tola hérip ketkenidi. **32** Shuning bilen xelq olja üstige étilip béríp, qoy, kala we mozaylarni tutup shu yerdila soydi. Andin xelq göshni qanni adaliwetmeyla yédi. **33** Saulgha xewer kélip: Mana, xelq qanni adaliwetmeyla göshni yep Perwerdigargha gunah qiliwatidu, dep éytildi. U: Siler Perwerdigargha asiyliq qildinglar! Emdi bu yerge yéningha chong bir tashni domilitip kélinglar, dédi. **34** Saul yene: Siler xelqning arisigha chiqip ulargha: Herbiri öz kalisini, öz qoyini qéshimgha élip kélip

bu yerde soyup yésun; lékin göshni qanni adaliwetmey yep, Perwerdigargha gunah qilmanglar, denglar, dédi. Bu kéche xelqning hemmisi herbiri öz kalisini élip kélip u yerde soydi. **35** Saul bolsa Perwerdigargha bir qurban'gha yasidi. Bu uning Perwerdigargha yasighan tunji qurban'gha idi. **36** Saul: — Bu kéchide Filistiyerning péyige chüshüp, ete tang atquche ularni talap héch birini tirik qoymayli, dédi. Xelq: — Néme sanga yaxshi körünse shuni qilghin, dep jawab berdi. Lékin kahin söz qilip: — Perwerdigarning yéningha kirip [yolyoruq sorap] chiqayli, dédi. **37** Saul Xudadin: — Ya Filistiyerning keynidin chüshüymü? Sen ularni Israilning qoligha tapshuramsen? — dep soridi. Lékin u küni U uninggha héch jawab bermidi. **38** Saul: — I xelqning hemme chongliri, bu yerge chiqinglar. Bügün kim gunah qilghanliqini éniqlap béqinglar. **39** Chunki Israilgha nusret bergen Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, bu gunah hetta oghlum Yonatananda tépilsimu u jezmen öltürülsun, dédi. Lékin pütkül xelqtin héchkim uninggha jawab bermidi. **40** Andin u pütkül Israilgha: — Siler bir terepte turunglar, men oghlum Yonatan yene bir terepte turayli, dédi. Xelq uninggha: — Néme sanga yaxshi körünse, shuni qilghin, dédi. **41** Saul Israilning Xudasi Perwerdigargha: — Bu chek bilen eyni ehwalni ashkara qilghaysen, dédi. Chek bolsa Saul bilen Yonatan körsetti, xelq qutuldi. **42** Saul: — Méning bilen oghlum Yonataning otturisigha chek tashlanglar, dédi. Shundaq qiliwidu, chek Yonatan'gha chiqti. **43** Saul Yonatan'gha: — Qilghiningni manga éytqin, dédi. Yonatan uninggha: — Qolumdiki hasa bilen kichikkine hesel élip tétip baqtim we mana, shuning üçün men ölümgé mehukum boldum! — dep jawab berdi. **44** Saul: — Sen choquq ölüshüng kérek, i Yonatan; undaq qilmisam, Xuda manga séning béshingha chüshkendinmu artuq chüshürsun! — dédi. **45** Lékin xelq Saulgha: — Israilda bu ulugh nusretni qazan'ghan Yonatan öltürülemdu? Bundaq ish bizdin néri bolghay! Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimizki, uning béshidin bir tal chach yerge chüshmeydu; chunki bügünki ishni u Xudaning yardimi bilen emelge ashurdi, dédi. Shundaq qilip xelq Yonatan ölümdin xalas qildi. **46** Andin Saul Filistiyerni qoghlashstin toxtidi; Filistiyermu öz jayigha qaytip ketti. **47** Shundaq qilip Saul Israilning seltenitini özining qildi; andin u chörisidiki dushmanlirige, yeni Moablar, Ammoniyar, Edomiyar, Zobahdiki padishahlar we Filistiyerge hujum qildi. U qaysi terepke yüzlense ghalip kéletti. **48** U zor jasaret körsitip Amaleklerni urup Israilni bulang-talang qilghuchilardin qutquzdi. **49** Saulning oghulliri Yonatan, Yishwi we Malqi-Shua idi; uning ikki qizining ismi bolsa — chongining Mérab, kichikining Miqal idi. **50** Saulning ayalining ismi Ahinoam bolup, u Aximaazning qizi idi. Saulning qoshunining serdari Abner idi; u Saulning taghisi Nerning ogli idi. **51** Saulning atisi Kish we Abnerning atisi Ner bolsa, ikkisi Abielning oghulliri idi. **52** Saul pütkül ömrude Filistiyer bilen qattiq jengde bolup turdi. Saul özi herqachan batur ya palwanlarni körse, uni öz xizmitige salatti.

15 Emdi Samuil Saulgha: — Perwerdigar séni Öz xelqi Israil üstige padishah bolush üçün mesih qilghili méni ewetkenidi; emdi Perwerdigarning sözini anglighin. **2** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Men Amaleklerning Israilgha qilghan muamilisini, yeni Israil Misirdin chiqqanda ularning yolda ulargha qandaq qarshiliq körsетенlikini könglümge pükkenmen. **3** Emdi béríp Amaleklerni urup ularning hemmisini weyran qilip ularni héch ayimayla, er bolsun, ayal bolsun, ösmür bolsun, bowaq bolsun, kala-qoy, töge we ishek hemmisini yoqatqin, dédi. **4** Saul

xelqni jem qilib ularni Telaim shehiride saniwidi, ikki yüz ming piyade esker, Yehuda qebilisidin on ming adem chiqti. **5** Saul Amaleklerning shehirige kelgende shu yerdiki wadida böktürme qoydi. **6** Andin Saul Kéniylerge: — Chiqip kétinglar, silerni ular bilen qoshup yoqatmasliqni üçün Amaleklerning arisidin chiqip kétinglar; chunki Israil Misirdin chiqqanda siler ularning hemmisige méhribanliq körsetkensiler, dédi. Shuning bilen Kéniyeler Amaleklernin chiqip ketti. **7** Emdi Saul Amaleklerni Hawilahdin tartip Misirning udulidiki Shurghiche qoghlap urdi. **8** U Amaleklerning padishahi Agagni tirik tutti, emma barliq xelqni qilich bisi bilen pütünley yoqatti. **9** Lékin Saul bilen xelq Agagni ayidi we qoy-kala, bordalghan mal we qozilardin eng éstillerning hemmisini, jümlidin néme yaxshi bolsa shuni ayap ularni halak qilishqa qoli barmidi; lékin néme yarimas we zeip bolsa shularning hemmisini ular yoqatti. **10** Shuning bilen Perwerdigarning sözi Samuilgha kélip mundaq déyildi: — **11** «Saulni padishah qilghiningha pushayman qildim, chunki u manga egishishtin yénip Méning sözüme emel qilmidi». Samuil azar chékip pütükl bir kéche Perwerdigargha peryad kötürdi. **12** Etisi Samuil Saulning aldigha chiqish üçün tang seherdila ornidin turdi. Samuilgha: — Saul Karmelge bardi we mana, u özige bir abide turghuzup andin yénip Gilgalgha chüshüptu, dégen xewer béridi. **13** Samuil Saulning qéshigha kelgende Saul uninggha: — Perwerdigar séni mubarekleyge! Perwerdigarning sözlirige emel qildim, dédi. **14** Lékin Samuil: — Undaq bolsa quliqingha anglan'ghan qoyning merishi bilen men anglawatqan kalining mörishi zadi nedin keldi? — dédi. **15** Saul jawab bérip: — Ular Amaleklernin élip kélini; chunki xelq Xudaying Perwerdigargha qurbanliq qilish üçün qoy-kalining éstillirini ayap qaldurup qoydi; qalghinini bolsa pütünley yoqattu, dédi. **16** Samuil Saulgha: — Qoy, bu gépingni! Men Perwerdigarning bu kéche manga néme déginini sanga éytip bérey, dédi. U uninggha: — Éytqin, dédi. **17** Samuil mundaq dédi: — Öz neziringde kichik héسابlan'ghan waqtingdila Perwerdigar séni Israilning üstige padishah bolsun dep, mesih qilishi bilen sen Israil qebililirining béshi bolghan emesmidig? **18** Andin Perwerdigar séni: — Sen bérip gunahkar Amaleklerni halak qilghin; ularni yoqatquche ular bilen soqushqin, dep ewetkenidi. **19** Emdi némishqa Perwerdigarning sözige qulaq salmay, belki olja üstige düm chüshüp, Perwerdigarning neziride yaman bolghanni qilding? **20** Saul Samuilgha: — Men heqiqeten Perwerdigarning sözige qulaq saldinghu! Perwerdigar méni ewetken yol bilen mangdim we Amaleklerning padishahi Agagni élip kélip Amaleklerning özini pütünley yoqattim. **21** Emma xelq bolsa oljidan qoy bilen kala, yeni yoqitishqa békitilgen nersilerdin eng ésilini élip Xudaying Perwerdigargha Gilgaldá qurbanliq qilish üçün élip keldi, dédi. **22** Samuil: — Perwerdigar köydürme qurbanliqlar bilen teshekkür qurbanliqlirini keltürishtin söyünemdü, ya Perwerdigarning sözige itaet qilishtin söyünemdü? Mana itaet qilmaqliq qurbanliq qilmaqliqtin ewzel, köngül qoyush qochqar yéghini sunushtin ewzeldur. **23** Chunki asiqliq bolsa jadugerlik gunahi bilen oxshashtur, Bashpashtaqliq qebihlik we butpereslikke barawerdur. Sen Perwerdigarning sözini tashlighining üçün, Perwerdigar séni tashlap padishahliqtin mehrum qildi, — dédi. **24** Saul Samuilgha: — Men gunah sadir qildim, chunki men Perwerdigarning emridin we séning sözüngdinmu chiqtim; chunki men xelqtin qorqup ularning sözige kirdim. **25** Emdi gunahimni epu qilghin; méning Perwerdigargha sejde qilishim üçün méning bilen qaytip barghin, dédi. **26** Samuil Saulgha: — Men séning bilen qaytip barmaymen; chunki sen Perwerdigarning sözini tashlighansen, we Perwerdigar séni tashlap padishahliqtin mehrum qildi, dédi.

27 Samuil kétishke burulghinida Saul uning tonining péshini tutuwaldi, u yirtilip ketti. **28** Samuil uninggha: — Perwerdigar bügün Israilning padishahliqini sendin yirtip élip sendin ewzel bolghan bir yéqininggha tapshurdi. **29** Israilning Janabiy Aliyisi Bolghuchi yalghan sözlimeydu yaqi niyitidin yanmaydu; chunki u adem balisidek niyitidin yan'ghuchi emestur, dédi. **30** Saul: — Men gunah sadir qildim. Lékin xelqimning aqsaqallirining we Israilning aldida manga izzet qilib méning bilen yénip barghin; shuning bilen Xudaying Perwerdigargha sejde qilalaymen, dédi. **31** Shuning bilen Samuil Saul bilen yénip bardi we Saul Perwerdigargha sejde qildi. **32** Andin Samuil: — Amaleklerning padishahi Agagni méning aldimgha élip kélinglar, dédi. Agag bolsa xushluq bilen uning qéshigha bardi. Agag könglide: — Shübhisizki, ölüm dehshiti ötüp ketti, dédi. **33** Emma Samuil: — Séning qiliching xotunlarni balisiz qilghandek séning anangmu xotunlarning arisida balisiz bolidu, déwidi, Samuil Agagni Gilgaldá Perwerdigarning aldida chanap pare-pare qildi. **34** Andin Samuil Ramahqa bardi. Saul bolsa «Saulning yurti Gibéah» dégen jaydiki öyige chiqip ketti. **35** Samuil ölgen küningiche Saul bilen qayta körüshmidi. Emma Samuil Saul üçün qayghurdi. Perwerdigar Saulni Israilning üstige padishah qilghanliqtin epsuslandi.

16 Perwerdigar Samuilgha: — Sen qachan'ghiche Saul üçün qayghurup yürisen? Men uni Israilgha seltenet qilishtin mehrum qilib tashlighan emesmu? Münggüzüingni zeytun méyi bilen toldurup barghin. Men séni Beyt-Lehemlik Yessening qéshigha ewetimen. Uning oghulliridin padishah bolushqa özüme birni békittim, dédi. **2** Samuil bolsa: — Men qandaq barimen? Saul bu ishni anglisa méni öltürüwétidu! — dédi. Perwerdigar: — Özüing bilen bir inekni alghach bérip Perwerdigargha qurbanliq qilish üçün keldim, dégin. **3** Yesseni qurbanliqqa chaqirghin, andin Men sanga qilidighingni ayan qilimen; we Men sanga dégen birsini Özüim üçün mesih qilghin, dédi. **4** Samuil Perwerdigarning déginini ada qilip Beyt-Leheme bardi. Yétip kelgende sheherning aqsaqalliri titrigen halda chiqip: — Bizge tinch-amanliq élip keldingmu? — dep soridi. **5** U: — Tinch-amanliq élip keldim; Perwerdigargha qurbanliq sunushqa keldim. Siler özüinglarni haramdin paklam men bilen bille qurbanliqqa kélinglar, dédi. Shuning bilen u Yesse bilen oghullirini halal qilip qurbanliqqa chaqirdi. **6** Ular kelgende Samuil Éliabni körip ichide: — Perwerdigarning mesih qilidighini shübhisizki Özüing aldida turidu, dédi. **7** Lékin Perwerdigar Samuilgha: — Uning teqi-turqigha yaqi boyigha qarimighin. Men uni shalliwettim, chunki Xuda insan körgendek körmeydu; insan bolsa sirtqi qiyapitige qaraydu, lékin Perwerdigar qelbge qaraydu, dédi. **8** Andin Yesse Abinadabni chaqirip Samuilning aldidin ötküzdü. Emma Samuil: — Perwerdigar buni hem tallimidi, dédi. **9** Andin Yesse Shammahni uning aldidin ötküzdü. Emma Samuil: — Perwerdigar buni hem tallimidi, dédi. **10** Shuninggha oxshash Yesse oghullirining yettisini Samuilning aldidin ötküzdü. Lékin Samuil Yessege: — Perwerdigar bularni hem tallimidi, dédi. **11** Samuil Yessedin: — Barliq yigitler mushularmu? dep soridi. U: — Hemmidin kichiki qaldi. Lékin mana, u qoy béqiwatidu, dédi. Samuil Yessege: — Uni chaqirtip élip kelgin, chunki u kelmigüche dastixanda olturmaymiz, dédi. **12** [Yesse] adem mangdurup uni keltürdi. U chirayida qan yügürüp turidighan, közliri chirayliq we kélisshen yigit idi. Perwerdigar: — Qopup uni mesih qilghin, chunki [Méning tallighinim] shudur! dédi. **13** Samuil may münggüzini élip uni qérindashlirining arisida mesih qildi. U kündin tartip Perwerdigarning Rohi Dawutning wujudigha chüshiti. Samuil

bolsa qopup Ramahga ketti. **14** Emdi Perwerdigarning Rohi Sauldin ketkenidi, we Perwerdigar teripidin bir yaman roh uni perishan qildi. **15** Saulning xizmetkarliri uninggha: — Mana Xuda teripidin bir yaman roh séni perishan qilidu. **16** Emdi ghojimiz ózliri aldirlidiki xizmetkarlirini derhal buyrughayliki, ular chiltar chélishqa usta ademni tapsun; we shundaq boliduki, Xuda teripidin yaman roh ústlirige kelse u chiltar chalsun, uning bilen halliri obdan bolidu, dédi. **17** Saul xizmetkarlirigha: — Méning üçtün chiltar chélishqa usta bir ademni tépíp qéshimgha élip kélinglar, dédi. **18** Ghulamardin biri uninggha: — Mana Beyt-Lehemlik Yessening chiltargha usta bir oghlini kördüm. U ózi batur bir jengchi, gepte hoshyar we kélshken adem iken, shundaqla Perwerdigar uning bilen bille iken, dédi. **19** Shuning bilen Saul Yessege elchilerni mandururp: — Qoy baqidighan oghlung Dawutni manga ewetkin, dep éytti. **20** Yesse bir éshেকni teyyarlap uninggha nan bilen bir tulum sharab we bir oghlaqni artip, bularni oghli Dawutning qoli bilen Saulgha ewetti. **21** Shuning bilen Dawut Saulning qéshigha kélip uning aldida turdi. Saul uninggha tolimu amraq idi; u Saulning yaragh körtürgüchisi boldi. **22** Andin Saul Yessege xewer ewetip: — Dawut méning aldima tursun; chünki u nezirimgе yaqti, dep éytti. **23** Emdi shundaq boliduki, u [yaman] roh Xuda teripidin Saulning üstige kelgende Dawut chiltarni élip qoli bilen chaldi. Buning bilen Saul aram tépíp hali obdan bolup yaman roh uningdin chiqip ketti.

17 Emma Filistiyler jeng qilish üçtün qoshunlirini yighdi. Ular Yehudagha tewe Sokohda jem bolup, Sokoh bilen Azikah otturidiki Efes-Dammimda chédirlarni tikti. **2** Saul bilen Israillarmu jem bolup Élah jilghisida chédirlirini tikip Filistiyler bilen jeng qilghilil sep tüzdi. **3** Filistiyler bir tereptiki taghda, Israillar yene bir tereptiki taghda turatti; otturisida jilgha bar idi. **4** Shu waqitta Filistiylerning leshkerghahidin Gatliq Goliat isimlik bir chémpiyon palwan chiqip keldi. Uning égzizlik alte geg bir ghérich idi. **5** Béshigha mis dubulgha, uchisigha qasiraqliq sawut kiygenidi. Uning bu mis sawuti bolsa besh ming shekel kéletti. **6** Pachaqlirigha mistin tizliq baghlighan, óshnisige mis atma neyze qisturilwalghanidi. **7** Uning neyzisining sépi bolsa bapkarning xadisidek idi; neyzisining béshi alte ming shekel kéletti; qalqan körtürgüchisi uning aldida mangatti. **8** U ornida turup Israillning qoshunlirigha mundaq towayltti: — «Siler némishqa jeng qilish üçtün sep tüzgensiler? Men Filistiy emesmu? Siler bolsanglar Saulning qullirighu? Aranglardin bir ademni tallap chiqinglar, u men bilen élishishqa chüshsun! **9** U men bilen éliship méni urup óltürese, biz silerning qulliringlar bolimiz. Lékin men uni meghlup qilip óltürsem, siler bizning qullirimiz bolup bizning xizmitimizde bolusiler». **10** Shu Filistiy yene söz qilip: — Men бүгүн Israillning qoshunigha haqaret qildimghu? Siler bir ademni chiqiringlar, biz élishayli! — dédi. **11** Saul bilen hemme Israil bu Filistiyning sözlirini anglap, alaqqade bolup bek qorqti. **12** Dawut Yehuda yurtidiki Beyt-Lehemde olturuqluq Yesse dégen Efratliq ademning oghli idi. Yessening sekkiz oghli bar idi. Saulning künliride u xéli yashinip qalghanidi. **13** Yessening üç chong oghli Saul bilen jengge chiqqanidi. Jengge chiqqan üç oghulning tunjisining ismi Éliab, ikkinchisining ismi Abinadab we üçinchisining Shammah idi. **14** Dawut hemmidin kichiki idi. Üch chong oghli Saulgha egiship chiqqanidi. **15** Bezide Dawut Saulning qéshidin öz atisining qoylirini béqish üçtün qaytip kéletti. **16** Ashu Filistiy bolsa qiriq kün'gichilik her etigen we kechte chiqip turdi. **17** Yesse oghli Dawutqa: — Bu efah qomachni we bu on nanni élip leshkerghagha téz bérip akiliringgha bergin, **18** bu on parche qurutni ularning

mingbéshigha bérip akiliringning ehwalini sorap ularning képil xétini élip kelgin, dédi. **19** Saul, shu [üch oghul] we Israillning hemme ademliri Élah jilghisida turup Filistiylerge qarshi jeng qilatti. **20** Dawut bolsa etisi seher qopup qoylarni bir baqquchining qoligha tapshurup, ashliq-tülükni élip Yesse uninggha tapilighandek, qoshun istihkamigha yetkende, jengge chiqidighan leshkerler sören köttürüwatqanidi. **21** Israil we Filistiyler bir-birige udulmu'udul turup soqushqa sep tüzdi. **22** Dawut bolsa élip kelgen nersilerni yük-taqlargha qarighuchining qoligha tapshurup sep arisigha yügürüp bérip akiliridin tinchliq soridi. **23** U ular bilen sözlship turghanda, Filistiylerdin bolghan Goliat dégen chémpion palwan Filistiylerning sépidin chiqip yene héliqi gepni qildi; Dawut uni anglidi. **24** Israillning hemme ademliri bu ademni körgende qéchip kétéshti we bek qorqti. **25** Israillning ademliri bir-birige: — Chiqiwatqan bu ademni kördünglarmu? U Israillgha haqaret qilish üçtün chiqidu. Shundaq boliduki, uni óltürgen ademge padishah köp mal-mülük in'am qilidu, öz qizini uninggha xotunluqqa béridu hem atisining jemetini Israil teweside baj-alwandin xalas qilidu, dédi. **26** Dawut öz yénida turghan ademlerdin: — Bu Filistiyni óltürüp Israillgha qilin'ghan shu haqaretni yoqatqan kishige néme qilinidu? Chünki bu xetnisiz Filistiy zadi kim? U qandaqsige menggü hayat bolghuchi Xudaning qoshunlirigha haqaret qilishqa pétinidu? — dédi. **27** Xalayıq uninggha aldinqlarning dégen sözi boyiche jawab bérip: — Uni óltürgen kishige mundaq-mundaq qilinidu, dédi. **28** Lékin uning chong akisi Éliab uning u ademler bilen sözlshkinini anglap qaldi; Éliabning Dawutqa achchiqi kélip: — Némishqa bu yerge kelding? Chöldiki u azghine qoyni kimgе tashlap qoydug? Men kibirlingni we könglüngning yamanliqini bilimen. Sen alayitin jengni körgili kelding, dédi. **29** Dawut: — Men néme qildim? Peqet bir söz qilsam bolmamdiken? — dédi. **30** Dawut burulup bashqisidin aldinqidek soridi, xelq aldida éytqandek uninggha jawab berdi. **31** Emma birsi Dawutning éytqan sözlirini anglap qélip Saulgha yetküzdi; u Dawutni chaqirtıp keldi. **32** Dawut Saulgha: — Bu kishining sewebidin héchkimning yüriki su bolmisun. Silining qulliri bu Filistiy bilen soqushqili chiqidu, dédi. **33** Saul Dawutqa: — Sen bu Filistiy bilen soqushqili barsang bolmaydu! Sen téxi yash, emma u yashliqidin tartipla jengchi idi, dédi. **34** Dawut Saulgha: — Qulliri öz atisining qoylirini béqip keldim. Bir shir yaki éyiq kélip padidin bir qozini élip ketse, **35** men uning keynidin qoghlap uni urup qozini aghzidin qutquzup alattim. Eger qopup manga hujum qilsa men uni yaylidin tutuwélip urup óltürettim. **36** Qulliri hem shir hem éyiqni óltürgen; bu xetnisiz Filistiy mu ulargha oxshash bolidu. Chünki u menggü hayat bolghuchi Xudaning qoshunigha haqaret keltürdi — dédi. **37** Dawut sözini dawam qilip: — Méni shirning changgilidin we éyiqning changgilidin qutquzghan Perwerdigar oxshashla bu Filistiyning qolidin qutquzdu, dédi. Saul Dawutqa: — Barghin, Perwerdigar séning bilen bille bolghay, dédi. **38** Andin Saul Dawutqa öz jeng kiyimlirini kiygüzüp, béshigha mis dubulghini taqap we uninggha bir jeng sawutini kiygüzdi. **39** Dawut bolsa Saulning qilichini kiyimning üstige ésip, méngip baqti; chünki u bularni kiyip baqmighanidi. Shuning bilen Dawut Saulgha: — Men bularni kiyip mangalmaydikenmen; chünki burun kiyip baqmighan, dep ularni séliwetti. **40** U qoligha hasisini élip, ériqtin besh siliq tash ilghap padichi xaltisining yanchuqigha saldi; u salghusini qoligha élip Filistiyge yéqin bardı. **41** Filistiy bolsa chiqip Dawutqa yéqinlashti, qalqan körtürgüchisimu uning aldida mangdi. **42** Filistiy Dawutqa birqur sepsélip qarap mesxire qildi. Chünki u téxi yash, bughday önglük we kélshken yigit idi. **43** Filistiy Dawutqa: — Sen hasa kötürüp aldimgha kepsen? Sen

méni it dep oylar qaldingmu? — dep öz butlirining namlirini tilgha élip Dawutni qarqhidi. **44** Filistiy Dawutqa yene: — Bu yaqqa kel, men göshüingni asmandiki uchar-qanatlarğa we dalalardiki yirtquqlarğa yem qilimen, dédi. **45** Dawut Filistiyke: — Sen qilich, neyze we atma neyzini kötürüp manga hujum qilghili kelding; lékin men sen haqaret qilghan, Israilning qoshunlirining Xudasi bolghan Perwerdigarning nami bilen aldinggha hujumgha chiqtim — dédi. **46** «Del bügün Perwerdigar séni méning qolumgha tapshuridu. Men séni öltürüp béshingni késip alimen; men leshkerghadiki Filistiyarning jetsetirininimu asmandiki uchar-qanatlarğa we dalalardiki yirtquqlarigha yem qilimen. Buning bilen pütkül jahan Israilda bir Xudaning bar ikenlikini bilidu **47** we bu pütkül jamaet Perwerdigarning nusret bérishining qilich, neyze bilen emes ikenlikini bilidu; chunki bu jeng bolsa Perwerdigarningkidur, U séni qolimizgha tapshuridu». **48** Filistiy Dawutqa hujum qilghili qopup yéqin kelgende Dawut uninggha hujum qilghili Filistiy qoshunining sépige qarap yügürdi. **49** Dawut qolini xaltisigha tiqip bir tashni chiqirip salghuğa sélip Filistiyge qaritip atti; tash Filistiyning péshanisige tegdi. Tash uning péshanisige pétip ketti, u düm chüshüp yerge yiqildi. **50** Shundaq qilip Dawut Filistiyini salghu we tash bilen meghlup qilip uni urup öltürdi; Dawutning qolida héch qilich yoq idi. **51** Dawut yügürüp bérip, Filistiyning üstide turup, qilichini qinidin tartip élip uni öltürüp, uning béshini aldı. Filistiyler öz baturining ölginini körüpa, beder qachti. **52** Israillar bilen Yehudalar bolsa ornidin qopup sóren séliship Filistiylerini jilghighiche we Ekron derwazilirighiche keynidin qoghlap keldi; öltürülgen Filistiyler Shaaraimgha baridighan yolda Gat we Ekron'ghiche yétip ketkenidi. **53** Israil Filistiylerini qoghlashtin yéniq kélip ularning leshkerahini bulang-talang qildi. **54** Dawut Filistiyning béshini Yérusalémgha élip bardı; uning yarighini bolsa öz chédirigha qoydı. **55** Saul Dawutning Filistiyning aldigha chiqqinini körgende qoshunning serdari Abnerdin: — I Abner, bu yigit kimning ogli? — dep soridi. Abner: — I padishah, hayating bilen qesem qilimenki, bilmeymen, dédi. **56** Padishah: — Bu yigit kimning ogli iken dep sorap baqqin, dédi. **57** Dawut Filistiyini qirip qaytip kelgende Abner uni padishahning qéshigha élip bardı; Filistiyning béshi téxiche uning qolida turatti. **58** Saul uningdin: — I yigit, kimning oglihsen? dep soridi. Dawut: — Men silining qulliri Beyt-Lehemlik Yessening ogli, dep jawab berdi.

18 Dawut bilen Saulning sóhbiti ayaghlashqanda, Yonataning köngli Dawutning könglige shundaq baghladiki, uni öz jénidek söydi. **2** Saul bolsa u küni uni öz yénida élip qélip, uni atsining öyige qaytqili qoymidi. **3** Yonatan Dawut bilen ehde qilishti; chunki u uni öz jénidek sóyetti. **4** Yonatan uchisidiki tonni sélip Dawutqa berdi, yene jeng kiyimlirini, jümlidin hetta qilichi, oqyası we kemirininimu uninggha berdi. **5** Saul Dawutni negila ewetse u shu yerge baratti, shundaqla ishlarnı jayida qilatti. Shuning üçhün Saul uni leshkerlerning üstige qoydı. Bu ish barliq xelqge we hem Saulning xizmetkarlirighimu yaqti. **6** Dawut Filistiyini öltürüp köpchilik bilen yan'ghanda Israilning hemme sheherliridiki qizayallar Saulni naxsha éytip ussul oynap qarshi alghili chiqti; ular xushluq ichide dap we üçtar bilen neghme chélishiti. **7** Qiz-ayallar neghme chalghanda: — Saul minglap öltürdi, we Dawut on minglap öltürdi, dep oqushatti. **8** Buni anglap Saul nahayiti xapa boldı; bu söz uning könglige tegdi. U: — Dawutqa on minglap hésablandı, emma manga peqet minglap hésablandı; emdi padishahlıqtin bashqa uninggha héchnerse kem emes, dédi. **9** Shu kündin tartip Saul Dawutni közlep yürdi. **10** Etisi

Xuda teripidin qabahetlik bir roh Saulning üstige chüshiti we u öyide qalaymiqan jöyligili turdi. Emdi Dawut bashqa waqittikidek qoli bilen chiltar chaldi; Saulning qolida neyze bar idi. **11** Saul: — Dawutni tamgha neyze bilen qadiwétimen dep, neyzini atti; lékin Dawut ikki qétim özini daldigha aldı. **12** Perwerdigarning Dawut bilenla bolup, özidin yiraqlap ketkini üçhün Saul Dawutnin qorqatti. **13** Shuning üçhün Saul Dawutni öz yénidin ayrip, uni leshkerlerge mingbéshi qilip qoydı; u leshkerlerni élip jengge chiqip turatti. **14** Dawut bolsa hemme ishlarnı pem bilen qilatti; chunki Perwerdigar uning bilen bille idi. **15** Saul uning pemlik ikenlikini körüp uningdin bek qorqatti. **16** Emma pütkül Israil bilen Yehuda xelqi Dawutni sóyetti; chunki u ularni yéteklep jengge chiqatti. **17** Saul Dawutqa: — Mana, chong qizim Mérab — men uni sanga xotunluqqa bergüm bar. Sen peqet xizmitime jan-pida bolup, Perwerdigarning jengliride küresh qilghin, dédi. Chunki Saul ichide: — U méning qolum bilen emes, belki Filistiylerning qoli bilen yoqitilsun, dep xiyal qilghanidi. **18** Emma Dawut Saulgha: — Men kim idim, méning atamning jemeti Israil arisida néme idi, men qandaqmu padishahning küy'oghli bolay? — dédi. **19** Lékin Saulning qizi Mérab Dawutqa bérididighan waqıtta, u Meholatliq Adrielge xotunluqqa béridi. **20** Emma Saulning qizi Miqalning köngli Dawutqa chüshkenidi. Bashqilar buni Saulgha éytti, bu ishtin Saul xush boldı. **21** Saul: — Qizimni Dawutqa bérey, u uninggha bir sirtmaq bolup, Filistiylerning qolida yoqitilsun, dep oyıldı. Shuning bilen Saul Dawutqa: — Bügün ikkinchi qétim küy'oghlum bolisen, dédi. **22** Saul öz ghulamlirigha: — Dawutqa astirtin: — Mana, padishah sendin söyünidu, we hemme ghulamleri sanga amraq. Shuning üçhün padishahning küy'oghli bolghin, dep éytinglar, dep tapıldı. **23** Saulning ghulamleri bu sözlerni Dawutning quliqigha yetküzdi. Lékin Dawut: — Neziringlarda padishahning küy'oghli bolush kichik ishmu? Men bolsam bir kembeghel we etiwarsiz ademmen — dédi. **24** Saulning ghulamleri Saulgha Dawutning dégenlirini öz eyni yetküzdi. **25** Saul: — Siler Dawutqa: — Padishah sanga bashqa toyluq alghuzmaydu, peqet padishah düshmenliridin intiqam élish üçhün yüz Filistiyning xetnilikini alidu, dep éytinglar, dédi (Saulning meqsiti bolsa Dawutni Filistiylerning qolida yoqitish idi). **26** Ghulamlar bu sözlerni Dawutqa yetküzdi; padishahning küy'oghli bolush Dawutqa yéqip qaldi. Emdi békitilgen möhlet toshmayla, **27** Dawut turup öz ademleri bilen chiqip ikki yüz Filistiyini öltürdi. Dawut ularning xetnilikini késip élip padishahning küy'oghli bolush üçhün bularning hemmisini padishahga tapshurdi. Saul qizi Miqalni uninggha xotunluqqa berdi. **28** Saul Perwerdigarning Dawut bilen bille ikenlikini we öz qizi Miqalning uni söyidighanliqini körüp **29** Dawutnin téximu qorqti. Shuning bilen Saul üzlüksiz Dawutqa düshmen boldı. **30** Filistiylerning emirliri dair soqusha chiqatti; emma her qétim chiqsila Dawutning ishliri Saulning hemme xizmetkarliriningkidin muweppeqiyetlik bolatti; shuning bilen uning nami [xalayıq] teripidin tolimu hörmetke sazawer bolatti.

19 Saul öz ogli Yonatan we hemme xizmetkarlirige Dawutni öltürüşke buyruq qildi. Lékin Saulning ogli Yonatan Dawutqa bek amraq idi. **2** Yonatan Dawutqa: — Atam Saul séni öltürmekchi; emdi ete etigan qattiq éhtiyat qilghin, bir mexpıy jayni téyip özingni yoshurghin; **3** men özüm chiqip sen yoshurun'ghan étizliqqa bérip atamning yénida turup atam bilen séning toghrangda sözliship baqay; ehwalni éniq bilgendin keyin sanga xewer qilay, dédi. **4** Yonatan atisi Saulgha Dawutning yaxshi gépini qilip: — Padishah öz xizmetkarigha, yeni Dawutqa

yamanliq qilmighay! Chünki u sanga gunah qilmighan; belki uning emelliri özingge köp yaxshilqlarni élip kelgen: — **5** U öz jénini alqinigha élip qopup héliqi Filistiyni öltürdi we shuning bilen Perwerdigar pütkül Israil üçhün chong nusret berdi. Shu chaghda sen özüng körüp xush bolghan emesmu? Emdilikte némishqa Dawutni sewesiz öltürüp naheq qon töküp gunahkar bolmaqchi bolisen? — dédi. **6** Saul Yonataning söziye kirdi. U: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, u ölüme mehkum qilinmaydu, dédi. **7** Andin Yonatan Dawutni chaqirip, Dawutqa bolghan ishlarning hemmisini dep berdi. Andin keyin Yonatan Dawutni Saulning qéshigha élip keldi we u ilgirikidek uning xizmitide boldi. **8** Emma yene jeng boldi; Dawut chiqip Filistiylar bilen jeng qilib, ularni qattiq qirip meglhup qildi; ular uning aldidin beder qéchisti. **9** Emd Perwerdigar teripidin qabahetlik bir roh yene Saulni basti. U öz öyide qolida neyzisini tutup olturatti; Dawut bolsa qoli bilen saz chélip turatti. **10** Saul neyze bilen Dawutni sanjip tamgha qadap qoymaqchi boliwidi, lékin Dawut özini qachuruwaldi, neyze tamgha qadilip qaldi. Dawut shu kéchisi qéchip qutuldi. **11** Saul birnechke chaparmentlarni Dawutning öyige ewetip uni paylap turup etisi tang yorughanda uni öltürishke mangurdurdi. Emma Dawutning ayali Miqal uninggha: — Eger bu kéche jénigini élip qachmisang, ete öltürülsen, dédi. **12** Shunga Miqal Dawutni penjirdin chüshürüp qoydi. Shundaq qilib u qéchip qutuldi. **13** Andin Miqal bir «terafim» butni élip kariwatqa yatquzup, béshigha öchke yungidin qilin'ghan bir yastuqni qoyup, ediyal bilen yépip qoydi. **14** Saul Dawutni tutush üçhün chaparmentlarni ewetkende Miqal: — U aghrip qaldi, dédi. **15** Saul chaparmentlarni [qaytidin] ewetip: — Uni kariwat bilen qoshup élip kélinglar, uni öltürimen, dep buyrudi. **16** Chaparmentler kirgende, mana kariwatla bu but yatatti, béshigha öchke yungidin qilin'ghan yastuq qoyulghanidi. **17** Saul Miqalgha: — Némishqa méni bundaq aldap, düshminimni qachuruwétisen? — dédi. Miqal Saulgha jawab bérrip: — U: «Méni qoyuwetkin; bolmisa séni öltürüwétimen» dédi, dédi. **18** Dawut qéchip qutulup, Ramahqa Samuilning qéshigha bérrip, Saulning uninggha qilghanlirining hemmisini dep berdi. Andin u Samuil bilen Nayotqa bérrip olturaqlashti. **19** Birs Saulgha: — Dawut Ramahdiki Nayotta bar iken, dep xewer berdi. **20** Saul Dawutni tutup kélishe chaparmentlarni mangurdurdi. Emma ular yétip barghanda peyghemberlerning bir jamaiti bésharet bériwatqanliqini we Samuilningmu ularning arisida turup ulargha nazaretchilik qiliwatqanliqini kórdi; shundaq boldiki, Xudaning Rohi Saulning chaparmentlirining wujudighimu chüshüp, ularmu hem bésharet bérishke bashlidi. **21** Bu xewer Saulgha éytildi; u yene bashqa chaparmentlarni ewetti, lékin ularmu bésharet bérishke chüshüsti. Andin Saul üçinchi qétim yene chaparmentlarni mangurdurdi. Ular mu hem bésharet bérishke chüshüsti. **22** Andin Saul özi Ramahqa bérrip, Sequdiki chong quduqqa yétip kelgende, «Samuil bilen Dawut nede?» — dep soridi. Birs: — Ular Ramahdiki Nayotta bar iken, dep jawab berdi. **23** Shunga u Ramahdiki Nayotqa yétip keldi; Xudaning Rohi uning wujudighimu chüshüsti; shuning bilen umu piyade méngip Ramahdiki Nayotqa barghuche bésharet bérrip mangdi. **24** U hetta kiyimlirini séliwétip Samuilning aldida bésharet berdi; pütün bir kéche we pütün bir kündüz u yerde yalingach yatti. Buning bilen: — «Saulmu peyghemberlerdinmu?» deydighan gep peyda boldi.

20 Dawut Ramahdiki Nayottin qéchip Yonataning qéshigha bérrip uninggha: — Men néme qiliptimen? Néme qebihlik qiliptimen? Atang aldida néme gunah qiliptimen, u méning jénimni almaqchi boluwatidu? — dédi. **2** U uninggha: — Yoqsu,

bundaq ish néri bolsun! Sen ölmeysen. Chong ish bolsun, kichik ish bolsun atam manga démey qoymaydu. Némishqa atam bu ishni mendin yoshuridikine? Hergiz undaq bolmaydu, dédi. **3** Lékin Dawut yene qesem qilib: — Atang séning neziringde iltipat tapqinimni jezmen bilidu. Shunga u könglide: — Yonatan buni bilip qalmisun; bolmisa uninggha azar bolidu, dégender. Lékin Perwerdigarning hayati bilen, jénig we hayating bilen aldinda qesem qilimenki, manga ölümnüing ariliqi bir qedemla qaldi, dédi. **4** Yonatan Dawutqa: — Könglüng némini xalisa shuni qilay, dédi. **5** Dawut Yonatan'gha mundaq dédi: — Mana ete «yéngi ay» bolidu; men adettikidek padishah bilen hemdastixan bolmisan bolmaydu. Lékin méni qoyup bergin, men üçinchi küni axshimighiche dalada mökünüwalay. **6** Atang méning sorunda yoqluqimni körip sorisa, sen uninggha: «Dawut mendin öz shehiri Beyt-Lehemge tézraq bérrip kélishe jiddiy rusxet soridi, chünki u yerde pütkül ailisi üçhün bir yilliq qurbanliq ötküzidiken», dégin, dédi. **7** Eger u: — Obdan boptu, dese, qulung tinch-aman bolidu: — Lékin u achchiqlansa, uning manga yamanliq qilishni niyet qilghanliqidin guman qilmighin. **8** Sen qulunggha iltipat körsetkin; chünki sen özüng bilen Perwerdigarning aldida qulungni ehdileshürtigensen. Lékin eger mende bir yamanliq bolsa sen özüngla méni öltürgin; méni élip bérrip atanggha tapshurushning néme hajiti? — dédi. **9** Yonatan: — Undaq xiyal sendin néri bolsun! Eger atamning sanga yamanliq qilidighan niyeti barliqini bilip qalsam, sanga deytimm emesmu? — dédi. **10** Dawut Yonatan'gha: — Eger atang sanga qattiq gep bilen jawab berse, kim manga xewer béridu? — dédi. **11** Yonatan Dawutqa: — Kelgin, dalagha chiqayli, dédi. Shuning bilen ikkisi dalagha chiqtı. **12** Yonatan Dawutqa mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigar manga [guwahki], men ete yaki ögünlikke mushu waqitta atamning niyitini bilip, sanga iltipatliq bolsa, men adem mangdurup sanga melum qilmamdim? **13** Eger atam sanga yamanliq qilmaqchi bolsa, men séni tinch-aman yolgha sélish üçhün sanga adem ewetip xewer bermisem, Perwerdigar manga séning béshinggha chüshkendimmu artuq chüshürsun; emdi Perwerdigar atam bilen bille bolghandek séning bilen bille bolsun. **14** Hayatla bolsam méni ölmisun dep Perwerdigarning méhribanliqini manga körsetkeysen. **15** Men ölüp ketken teqdirdimu, öydikilirimdin hem héch waqit méhribanliqingni izmigeysen; Perwerdigar sen Dawutning hemme düshmenlirini yer yüzidin yoqatqandin keyinmu shundaq qilghaysen». **16** Shuning bilen Yonatan Dawutning jemeti bilen ehde qiliship: — Perwerdigar Dawutning düshmenliridin hesab alsun, dédi. **17** Andin Yonatan yene özining Dawutqa bolghan muhebbiti bilen uninggha qesem qildurdi; chünki u uni öz jénidek söyetti. **18** Yonatan Dawutqa mundaq dédi: — Ete yéngi ay bolidu. Mana séning ornung bosh qalidu, kishiler séning yoqluqinggha diqqet qilidu. **19** Üchinchi küni sen chüshüp aldinqi qétim bu ishqa yoluqingningda özüngni yoshurghan jaygha bérrip «Ézel» dégen tashning yénida turup turghin. **20** Nen tashning yénidiki bir jaygha xuddi nishanni qaralighandek üç pay ya oqi atay. **21** Andin ghulamni mangdurup: — «Ya oqlirini tépip kelgin» — deymen. Eger men ghulamgha: — Ene, oqlar arqa terepte turidu, ularni élip kel, désem, sen chiqip yénimgha kelgin; shundaq bolghanda, Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, sen üçhün tinch-amanliq bolidu, héch ish bolmaydu. **22** Lékin ghulamgha: — Ene, oqlar aldinda turidu, désem, sen ketkin, chünki undaq bolsa, Perwerdigar séni ketküzüwetten bolidu. **23** Emdilikte men bilen sen sözlesken ish toghruluq, Perwerdigar sen bilen méning otturimda guwahchidur. **24** Shuning bilen Dawut dalada mökünüwaldi. Yéngi ay kelgende, padishah taam yégili dastixanda olturdi. **25** Padishah bolsa

burunqidekla öz ornida taming yénidiki törde olturdi. Yonatan ornidin turdi, Abner Saulning yénida olturdi. Lékin Dawutning orni bosh qaldi. **26** Emma Saul u küni héchnéme démidi. Chünki u: — Dawutqa bir ish boldi, u napak bolup qaldi. U jezmen napak bolup qaptu, dep oylidi. **27** Lékin Dawutning orni yéngi ayning etisimu, yeni ayning ikkinchi künümü bosh idi. Saul oggli Yonatanidin: — Némishqa Yessening oggli yaki tüniügün yaki bügiün tamaqqa kelmeydu, dep soridi. **28** Yonatan Saulgha jawab bérip: — Dawut Beyt-Lehemge barghili mendin jiddiy ruxset sorap: — **29** Méning bérishimga ruxset qilgin, ailimizning sheherde bir qurbanliq ishi bolghach akam méning bérishimni éytiptu; eger séning neziringde iltipat tapqan bolsam qérindashlirim bilen körüshüp kélishe ruxset bergin, dédi. Shunga u padishahning dastixinigha kelmidi, dédi. **30** Saulning Yonatan'gha qattiq ghezpi kélip: — I buzuq, kaj xotunning oggli, némishqa Yessening ogghini özüngge tallap, özüngni shermende qilip we anangni nomusqa qoyghiningni bilmemdimen? **31** Eger Yessening oggli yer yüzi de tirik bolsila, sen hem séning padishahliqning mustehkem bolmaydu. Shunga emdi adem ewetip uni méning qéshimga élip kelgin, chünki u ölümge mehkemdur! — dédi. **32** Yonatan atisi Saulgha jawab bérip: — U némishqa ölümge mehkum qilinishi kérek? U néme qiptu? — dédi. **33** Andin Saul Yonatan'gha sanjish üçün uninggha neyzini atti; bagher bilen Yonatan atisining Dawutni öltürmekchi bolghanliqini éniq bilip yetti. **34** Yonatan bolsa qattiq achchiqlap dastixandin qopup ketti we yéngi ayning ikkinchi küni héch taam yémidi. Chünki atisining Dawutni shundaq haqaretlishi uninggha qattiq azar bolghanidi. **35** Etisi Yonatan dalagha chiqip Dawut bilen kélishe jaygha bardı. Uning bilen bir kichik ghulam bille bardı. **36** U ghulamgha: — Sen yügür, men atqan ya oqlirini tépip kelgin, dédi. Ghulam yügürdi, u bir oqni uning aldi teripige atti. **37** Ghulam Yonatan atqan oq chüshken jaygha kelgende Yonatan ghulamni chaqirip: — Oq séning aldi teripingde turmamdu? — dédi. **38** Andin Yonatan ghulamni yene chaqirip: — Bol, ittik bol, hayal bolmighin! — dédi. Yonataning ghulami ya oqini yighip ghojisigha élip keldi. **39** Lékin ghulamning bolghan ishtin xewiri uq idi. Buni yalghuz Yonatan bilen Dawutla biletti. **40** Andin Yonatan ghulamigha yaraghlirini bérip uninggha: — Ularni sheherge élip ketkin, dédi. **41** Ghulam ketkendin keyin Dawut [tashning] jenub teripidin chiqip yerge yiqilip üç qétim tezim qildi. Ular bir-birini söyüshiti, bir-birige ésiliship yiglashtı, bolupmu Dawut qattiq yighlidi. **42** Yonatan Dawutqa: — Sepiring tinchaman bolsun; chünki biz ikkimiz: — Perwerdigar méning bilen séning otturungda we méning neslim bilen séning nesling otturısında menggüge guwah bolsun, dep Perwerdigarning nami bilen qesem ichishken, dédi. Dawut ornidin qopup mangdi, Yonatanmu sheherge kirip ketti.

21 Dawut emdi Nobqa kélip Aximelek kahinning qéshigha bardı. Lékin Aximelek Dawutni körgende titrep qorqup uninggha: — Némishqa birimu sen bilen kelmey yalghuz kelding? — dédi. **2** Dawut Aximelek kahin'gha: — Padishah manga melum bir ishni buyrup: — Men sanga buyrughan ish yaki sanga tapilghan yolyoruq toghrisidin héchkim birnéme bilmisun, dégenidi. Öz ghulamlimni bolsa melum bir jaygha bérishqa békitiy qoydum. **3** Emdi qolungda néme bar? Besh nan, yaki néme bolsa, shuni manga bergin, dédi. **4** Kahin Dawutqa jawab bérip: — Qolunda adettiki nan yoq, peqet muqeddes nan bar. Eger ghulamlar ayallargha yéqinlashmighan bolsa yése rawa bolidu, dédi. **5** Dawut kahin'gha jawab bérip: — Berheq, men bashqa waqıtlarda chiqqinimga oxshash, ayallar

bizdin yiraq bolghili üç kün boldi. Men [herqétim] chiqqanda, gerche adettiki seper bolsimu, ghulamlargning qachiliri pak bolidighan yerde, bügiün ular we qachiliri téximu pak bolmamdu, dédi. **6** Shuning bilen kahin uninggha muqeddes nandin berdi, chünki bu yerde «teqdim nan»din bashqa héchqandaq nan yoq idi. Bu nan Perwerdigarning huzurigha yéngi issiq nan qoyulghan küni almashturulghan nanlar idi **7** (lékin u küni Saulning xizmetkarliridin melum birsı u yerde Perwerdigarning huzurida qaldurulghanidi. Uning ismi Doeg bolup Saulning padichilirining chongi idi). **8** Dawut Aximelekke: — Qolungda neyze yaki qilich yoqmu? Padishah tapshurghan ish jiddiy bolghach yaki qilich yaki bashqa yaraghlirimni élip kélelmidim, dédi. **9** Kahin: — Sen Élah jilghisida öltürgen Filistiy Goliatning qilichi bu yerde bar, u efodning keynide, bir parche rextke oraqliq halda turidu. Xalisang alghin, uningdin bashqisi yoq, dédi. Dawut: — Bu tengdishi yoq qilichtur, shuni manga bergin, dédi. **10** Dawut u küni qopup Sauldin qéchip Gatning padishahi Aqishning qéshigha bardı. **11** Lékin Aqishning xizmetkarliri uninggha: — Bu zémanning padishahi Dawut emesmu? Uning toghrisida qiz-ayallar bir-birige: — Saul minglap öltürdi, We Dawut on minglap öltürdi, — dep naxsha-ghezel oqushup ussul oynighan emesmu, dédi. **12** Dawut bu sözlerni könglige püküp Gatning padishahi Aqishtin bek qorqti. **13** Shuning üçün ularning köz aldida özining yürüş-turushlirini özgertip, ularning qolida turghan waqıtida özini sarangdeke körsetti; u derwazilarning ishiklirige jijip, tükürükini saqligha aqturatti. **14** Aqish xizmetkarlirigha: — Mana bu ademning sarangliqini körmemisiler? Uni némishqa méning aldingha élip keldinglar? **15** Mende saranglar kemchilmidi? Siler bu kishini aldingha sarangliq qilghili élip keldinglarmu? Bu adem méning öyümge kirishi kérekmu? — dédi.

22 Dawut u yerdin kétép Adullamdiki ghargha qachtı. Uning qérindashliri bilen atisining pükül jemeti buni anglap uning qéshigha bardı. **2** Ézilgen, qerzdar bolghan we derdmenlarning hemmisi yighilip uning yénigha keldi we u ularning serdari boldı. Uninggha qoshulghan ademler bolsa töt yüzche idi. **3** Dawut u yerdin chiqip Moabdiki Mizpahqa bérip Moabning padishahidin: — Xudaning méni néme qilidighimini bilgüche, ata-anamning bu yerge kélip aranglarda turushigha yol qoyghayla, dep telep qildi. **4** Dawut atisi we anisini Moabning padishahining qéshigha élip keldi. Dawut qorghanda turghan pükül künlerde ata-anisi uning bilen bille turdi. **5** Emma Gad peyghember Dawutqa: — Qorghanda turmay, bu yerdin chiqip, Yehuda zémínigha barghin, dédi. Shuning bilen Dawut u yerdin ayrilip, Heret ormanliqigha bardı. **6** Saul Dawutning nede turuwatqanliqin xewer taptı. Saul bu waqıtta Ramahdiki Gibéahda ézig bir jayda yulghun derixining tüwidé olaturatti. Uning qolida neyzisi bar idi, barliq xizmetkarliri chöriside turatti. **7** Saul chöriside turghan xizmetkarlirigha: — I Binyaminliqlar, qulaq sélinglar! Yessening oggli her biringlarga étizlar bilen üzümlarmani teqsim qilip béremdu? Hemminglarni ming béshi we yüz béshi qilamdu? **8** Siler hemminglar manga qest qildinglar, öz oghlumning Yessening oggli bilen ehde qilishqini héchkim manga uqturmidi. Héch qaysinglar manga ich aghritmidinglar yaki öz oghlumning méning xizmetkarimni manga yoshurun hujum qilishqa qutratqinidin manga xewer bermidinglar, dédi. **9** Andin Saulning xizmetkarlirining ichige kirialghan Doeg: — «Men Yessening ogghining Nobqa Axitubning oggli Aximelekning qéshigha kelginini kördüm, **10** — Aximelek uning üçün Perwerdigardin yol soridi we uninggha ozuq-tülük bilen Filistiy Goliatning qilichini berdi» — dédi. **11** Padishah adem ewetip

Axitubning ogʻli kahin Aximelekn, shundaqla uning atisining pütkül jemetini, yeni Nobdiki kahinlarnimu chaqirtirp keldi. Ularning hemmisi padishahning qéshigha keldi. **12** Saul: — I Axitubning ogʻli anglighin, dédi. U: — I gʻojam, mana men, dédi. **13** Saul uninggha: — Némishqa siler, sen bilen Yessening ogʻli, manga qest qilisiler? Sen uninggha nan we qilich bérip, uning üçün Xudadin yil soridingghu? Mana emdi u bügünkidek manga hujum qilmaqchi bolup paylap yürmekte! — dédi. **14** Aximelek padishahqa jawab bérip: — Silining barliq xizmetkarlirining arisida Dawutdek sadiq kim bar? U padishahning küy'oghli, silining mexpiy meslihetlirige ishtirak qilghuchi we ordiliri ichide izzetlik emesmidi? **15** Men peqet uning üçün Xudadin yil sorashni bügünla bashlidimmu? [Asiyliq] qilish mendin néri bolsun! Padishah öz qulini we atamning pütkül jemetini eyibke buyrumighayla, chünki qullirining bu ishtin qilche xewiri yoq, dédi. **16** Lékin padishah: — I Aximelek, sen ölisen, sen we atangning pütkül jemeti choqum ölisiler, dédi. **17** Padishah öz chörisidiki chaparmenlirige: — Mang, Perwerdigarning kahinlirini öltürünglar! Chünki ular hem Dawutqa hemdem boldi hem uning qachqinini bilip turup manga xewer bermidi, dédi. Lékin padishahning qol astidiki Perwerdigarning kahinlirini öltürüşke qol kötürgili unimidi. **18** Emdi padishah Doegke: — Sen bérip kahinlarni öltürüwetkin, dédi. Édomluq Doeg bérip kahinlarni öltürdi; bu küni u kanapting toqulghan efod kiygen seksen besh ademni öltürdi. **19** Andin u kahinlarning shehiri Nobda olturghuchilarni qirdi, yeni er we ayallar, balilar we bowaqlar, kala, éshek, qoylar — hemmisini qilichlidi. **20** Emma Axitubning ogʻli Aximeleknining Abiyatar dégen bir ogʻli qutulup Dawutning qéshigha qéchip keldi. **21** Abiyatar Dawutqa Saul Perwerdigarning kahinlirini öltürdi, dep xewer berdi. **22** Dawut Abiyatargha: — U küni Doegning u yerde ikenlikini körtip, uning jezmen Saulgha xewer bérédighinini bilgenidim. Men atangning pütkül jemetining öltürülüşige zamin boldum, dédi. **23** Men bilen bille turghin, héch qorqmighin. Chünki méning jénimni almaqchi bolghanlar séning jéningimu hem almaqchi. Méning qéshimda bixeter turisen, dédi.

23 Birsi Dawutqa xewer bérip: — Mana Filistiyler Kéilahgha hujum qilip xamanlarni bulap-talimaqta, dédi. **2** Dawut Perwerdigardin: — Men bérip bu Filistiylerge zerbe bérimenmu? — dep soridi. Perwerdigar Dawutqa: — Bérip Filistiylerge zerbe bérip Kéilahni azad qilghin, dédi. **3** Lékin Dawutning ademliri uninggha: — Mana biz Yehuda zéminida turupmu qorqiwatqan yerde, Kéilahgha bérip Filistiylerning qoshunlirigha hujum qilsaq qandaq bolar? — dédi. **4** Shunga Dawut yene bir qétim Perwerdigardin soridivdi, Perwerdigar uninggha jawab bérip: — Sen ormundin turup Kéilahgha barghin; chünki Men Filistiylerni qolunggha tapshurimen, dédi. **5** Buning bilen Dawut öz ademliri bilen Kéilahgha bérip Filistiyler bilen soqushup, mallirini olja qilip, ularni qattiq qirdi. Dawut shundaq qilip Kéilahda turuwatqanlarni qutquzdi. **6** Emdi Aximeleknning ogʻli Abiyatar Kéilahgha qéchip kélip Dawutning qéshigha kelgende, uning qolida efod bar idi. **7** Birsi Saulgha, Dawut Kéilahgha keptu, dep xewer berdi. Saul: — Emdi Xuda uni méning qolunggha tashlap tapshurdi. Chünki u derwaziliri we taqaqliri bar sheherge kirgechke solunup qaldi, dédi. **8** Emdi Saul Dawut bilen ademlirini muhasirige élish üçün hemme xelqni Kéilahgha bérip jeng qilishqa chaqirdi. **9** Dawut Saulning özini qestleydighanliqini bilip, Abiyatar kahin'gha: — Efodni élip kelgin, dédi. **10** Andin Dawut: — I Israilning Xudasi Perwerdigar, menki Séning qulung Saulning bu shehəri méning sewebimdin xarab qilish üçün Kéilahgha kélisheq qestlewattiqini éniq anglidi. **11** Kéilahdikiler méni uning

qoligha tutup béermu? Saul öz bendeng anglighandek bu yerge kélermu? I Israilning Xudasi Perwerdigar, Sendin ötünimenki, öz bendengge bildürgeysen, dédi. Perwerdigar: — U bu yerge kélidu, dédi. **12** Dawut yene: — Kéilahdikiler méni we ademlirimni Saulning qoligha tutup béermu, dédi. Perwerdigar: — Ular silerni tutup déridu, dédi. **13** Emdi Dawut ademliri bilen (texminen alte yüzche) ornidin turup Kéilahdin chiqip, özliri baralaydighan terepke qarap ketti. Saulgha, Dawut Kéilahdin qéchiptu dep xewer bérilgende u uni qoghlashqa chiqmidi. **14** Dawut bolsa chöldiki qorghan-qiyalarda hemde Zif chölining taghlirida turdi. Saul uni her küni izdeytti; lékin Xuda uni uning qoligha tapshurmidi. **15** Emdi Dawut Saulning özini öltürgili chiqidighanliqini bayqap qaldi. Shu chaghda u Zif chöldiki bir ormanliqta turatti. **16** Saulning ogʻli Yonatan bolsa ormanliqqa chiqip Dawutning qéshigha bérip, uni Xuda qariliq righbetlendürüp uninggha: — **17** Qorqmighin; chünki atam Saulning qoli séni tapalmaydu. Sen belki Israilning üstide padishah bolisen, men bolsam séning weziring bolimen, buni atam Saulmu bilidu, dédi. **18** Andin ular ikkiylen Perwerdigarning aldisida ehde qilishiti; Dawut bolsa, ormanliqta turup qaldi, Yonatan öz öyige yéniq ketti. **19** Shuningdin kéyin Ziftikiler Gibéahta turuwatqan Saulning qéshigha kélip: — Mana, Dawut Xaqilahnning égzlikidiki Yeshimonning jenubi teripige jaylashqan ormanliqtiki qorghanlarda yoshuruniwaldi, bilmemdila? **20** Shunga, i padishah, qachan köngülliri tartsa shu chaghda kelsile; bizning burchimiz uni padishahning qoligha tutup bérishdur, dédi. **21** Saul: Manga ich aghritqininglar üçün Perwerdigar silerge bext ata qilghay. **22** Emdi silerdin ötünimenki, bérip zadi qaysi yerde turidighinini jezmleshtürünglar, uning iz-dérikini éniqlap; we kimning uni körgenlikini bilip kélinglar; chünki kishiler éytishiche u intayin hiyliger iken, dédi. **23** Shunga bérip, uning yoshurun'ghan barliq mexpiy jaylirini éniq körtip kélinglar, yéningha yéniq kélip manga eyinini éytinglar. Andin men siler bilen bille barimen; we shundaq boliduki, eger u zéminida bolsila, men Yehudiyalarning minglihanlarning arisidin uni izdep tapimen, dédi. **24** Ular qopup Sauldin ilgiri Zifqa bardu; lékin Dawut öz ademliri bilen Maon chöllükidiki Yeshimonning jenub teripidiki Arabah tüzenglikide turuwattu. **25** Saul ademliri bilen Dawutni izdep bardu. Kishiler bu xewerni Dawutqa éytti; shuning bilen u chüshüp, qiyagha bérip Maon chölide turdu. Saul buni anglap Dawutning keynidin qoghlap Maonning chölige chiqti. **26** Saul taghning bu teripide mangdi, emma Dawut ademliri bilen taghning u teripide mangdi. Dawut Sauldin qéchish üçün aldiriwatqandi; lékin Saul ademliri bilen Dawut we uning ademlirini tutimz dep ularni qorshighli turdu. **27** Emma bir xewerchi Saulning qéshigha kélip uninggha: — Filistiyler zéminimizning jenub teripige kirip bulang-talang qiliwatidu, tézdin qaytsila, dédi. **28** Shuning bilen Saul yéniq Dawutni qoghlashtin toxtap Filistiyler bilen soqushqili chiqti. Shunga u yer Séla-Hammahlékot dep ataldi. **29** Dawut bolsa u yerdin chiqip En-Gedining tagh-qorghanliqida turdu.

24 Saul Filistiylerni qoghlap chiqirip yan'ghanda uninggha: — Mana, Dawut En-Gedidiki chölde turuwétiptu, dégen xewer bérildi. **2** Saul emdi pütkül Israildin xillan'ghan üç ming ademni élip Dawut bilen ademlirini izdigili «Yawa tékiler» qoram tashliqigha chiqti. **3** U yolning yénidiki qoy qotanlirigha kelgende, shu yerde bir ghar bar idi. U teret qilish üçün ghargha kirdi; Dawut bilen ademliri gharning ichkiriside olturatti. **4** Dawutning ademliri uninggha: — Mana Perwerdigarning sanga: — Öz düshminingni séning qolunggha bérimen, néme sanga layiq körünse shuni qilghin, dégen küni del mushu kün iken, dédi.

Dawut qopup Saulning tonining peshini tuydurmay kesiwaldi. **5** Lékin Saulning tonining peshini keskini üçhün Dawut könglide qattiq epsuslandi. **6** U öz ademlirige: — Perwerdigar méni Perwerdigar Ōzi mesih qilghan ghojamgha bundaq qolumni uzartishtin saqlisun, chünki u Perwerdigarning mesihliginidur, dédi. **7** Shu söz bilen Dawut öz ademlirini tosup Saulgha chéqilghili qoymidi. Saul bolsa qopup ghardin chiqip öz yoligha ketti. **8** Andin Dawutmu turup ghardin chiqip Saulning keynidin: — I ghojam padishah! — dep chaqirdi. Saul keynige qarawidi, Dawut égilip yüzini yerge yaqqan halda tezim qildi. **9** Dawut Saulgha mundaq dédi: — «Mana, Dawut séni qestleshke pureset izdewatidu, deydighan kishilerning sözige némishqa qulaq salila? **10** Mana бүгүн өз közliri bilen kördiliki, Perwerdigar бүгүн gharda silini öz qolumgha bergenidi. Beziler manga uni öltürwetkin, dédi; lékin men silini ayap: — Ghojamgha qolumni uzartmaymen, chünki u Perwerdigarning mesihliginidur, dédim. **11** Qarisila, i ata, qolumdiki tonlirining peshige. Silini öltürmey tonlirining peshini keskenlikimdin shuni bilsileki, könglümde silige ya yamanliq ya asiylıq yoq, silige gunah qilghinim yoq, lékin sili jénimni alghili paylamaqtıla. **12** Perwerdigar men bilen silining otturimizda höküm qilsun, méning hésabimni silidin Perwerdigar alsun; lékin méning qolum silige kötürülmeydu. **13** Konilar: — «Rezillik rezillerdin chiqidu» dep éytqaniken, lékin öz qolum silige kötürülmeydu. **14** Israilning padishahi kimni tutqili chiqti? Kimni qoghap yürüdi? Bir ölük itni, xalas! Yalghuz bir bürgini, xalas! **15** Perwerdigar soraqchi bolup men bilen silining otturimizda höküm chiqarsun! U heq-naheqni ayrip, dewayimni sorap méni silining qolliridin xalas qilip, adalet yürürgey!» — dédi. **16** Dawut Saulgha bu sözlérni éytqanda Saul: — Yu séning awazingmu, i oghlum Dawut? — dédi. Andin Saul yuqiri awaz bilen yigilap ketti. **17** U Dawutqa: — «Sen mendin adilsen, chünki sen manga yaxshiliq qayturdung, lékin men sanga yamanliq qayturdung. **18** Sen бүгүн manga yaxshiliq qilghanliqni obdan körsitip berding; Perwerdigar méni qolunggha tapshurghan bolsimu, sen méni öltürmiding. **19** Birsı öz dühshimini tapsa, uni aman-ésen ketskili qoyamdu? Perwerdigar séning manga бүгүн qilghan yaxshiliqing üçhün sanga yaxshiliq yandurghay. **20** Emdi mana, shuni bildimki, sen jezmen padishah bolisen, Israilning padishahliqi séning qolungda tiklinidu. **21** Lékin hazir Perwerdigar bilen manga qesem qilghinki, mendin kéyin méning neslimni yoqatmay, namimni atamning jemetidin öchürmigeysen», dédi. **22** Shuning bilen Dawut Saulgha qesem qildi. Saul öz öyige yénip ketti; Dawut ademliri bilen qorghon-qiyagha chiqip shu yerde turdi.

25 Samuil öldi. Pütkül Israil yigilip uning üçhün matem tutti; ular uni uning Ramahdiki öyide depne qildi. Dawut bolsa qopup Paran chölige bardı. **2** Emdi tirikchilik Karmelde bolghan, Maonda olturuqluq bir adem bar idi. Bu kishi bek bay bolup üç ming qoy, bir ming öchkisi bar idi. U öz qoylirini Karmelde qirqiwatatti. **3** U ademning ismi Nabal bolup, ayalining ismi Abigail idi; ayali hem pem-parasetlik hem ept-turqi chirayliq, lékin éri qattiq qol we rezil idi; u Kalebning ewladidin idi. **4** Dawut chölde turup Nabalning öz qoylirini qirqiydighanliqini anglap **5** On yash yigitni u yerge mandurdurup ulargha: — Siler Karmelde chiqip Nabalning qeshigha bérıp, mendin uninggha salam éytinglar. **6** Uninggha: — «Yashighaysen; sizge tinch-amanliq bolghay, öyizingze tinch-amanliq bolghay, hemme barliqingizgha tinch-amanliq bolghay! **7** Men qirqighuchilarning sizde ish bashlighanliqini anglidim. Sizning padichiliringiz biz tereplerde turghanda ulargha héch zexme yetküzmiduq; biz Karmelde turghan waqitta ularning

héch tersisi yitip ketmidi. **8** Öz yigitliringizdin sorisingiz ular sizge dep bérıdu. Shunga biz qutluq bir künde kelduq, shunga yigitlirimiz neziringizde iltipat tapsun; öz qolingizgha néme chiqsa shuni keminiliringizge we oghlingiz Dawutqa néme chiqsa shuni bergeysiz», denglar, — dédi. **9** Dawutning yigitliri u yerge bérıp bu geplerning hemmisini Dawutning namida uninggha éytıp andin jim turup saqlidi. **10** Nabal Dawutning xizmetkarlirigha jawab bérıp: — Dawut dégen kim? Yessening ogli dégen kim? Bu künlérde öz ghoylirini tashlap kétıwatqan xizmetkarlar tola. **11** Men özümning yémek-ichmeklirimni we yung qirqughuchiliringgha sozgham göshini kelgen jayı namelum bolghan kishilerge béremdim? — dédi. **12** Dawutning yigitliri kelgen yoligha yénip ketti. Yénip kélip ular Dawutqa hemme gepni dep berdi. **13** Dawut öz ademlirige: — Her biringlar öz qilichinglarnı ésinglar, dédi. Shuning bilen herbiri öz qilichini [tasmisigha] astı, Dawutmu öz qilichini astı. Andin töt yüzche adem Dawut bilen chiqti, we ikki yüz kishi jabduqlar bilen qaldi. **14** Emma Nabalning xizmetkarliridin biri uning ayali Abigailgha: — Dawut elchilerni chöldin ghojimizgha salam bérishke ewetkeniken; lékin u ularni tillap kayıp ketti. **15** Bu ademler bolsa, bizge köp yaxshiliq qilghan. Biz dalada ularning yénida yürgen waqitlirimizda bizge héch yamanliq kelmidi, bizning héch nersimizmu yitip ketmigenidi. **16** Biz ulargha yéqin jayda qoy baqqan waqıtta ular kéche-kündüz bizge sépildek bolghanidi. **17** Emdi bu ishtin xewerdek boldila, qandaq qilish kéreklikini oylıshıp baqqayla. Bolmisa, ghojimizgha we pütkül öydikilirige bir bala-qaza kelmey qalmaydu. U shunche kaj bir ademki, héchkim uninggha söz qilishqa pétinalmaydu, dédi. **18** Abigail derhal ikki yüz nan, ikki tulum sharab, besh pishurulghan qoy, besh séah qomach, bir yüz kishimish poshkili, ikki yüz énjür poshkili élip ésheklerge artıp **19** öz yigitlirige: — Méning aldında béringlar; mana, men keyninglardin baray, dédi. Lékin u öz éri Nabalgha bu ishni démidi. **20** U öz éshikige minip taghning étikidin chüshkende, mana Dawut ademliri bilen uning uduligha chüshüp uning bilen uchrashti. **21** Dawut eslide: — Men bu kishining mélini chölde bikardin bikar qoghdap, uning barliqidin héchnémini yittürgüzimgenidim; lékin u yaxshiliqing ornida manga yamanliq qildi. **22** Uning ademliridin etigiche birer erkeknı qaldurup qoysam, Xuda men Dawutni uningdinmu artuq jazalighay, dégenidi. **23** Abigail Dawutni körüp, aldırıp éshektin chüshüp, Dawutning aldida yiqilip yüzini yerge yéqip tezım qildi; **24** uning putlirigha ésilip mundaq dédi: — «I ghojam, bu qebihlik manga hésablansun; emdi shuni ötünimenki, dédeklirining silige söz qilishigha ijazet qilip, dédeklirining sözige qulaq salghayla: — **25** Ötünimenki, ghojam bu rezil adem Nabalgha pisent qilmighayla; chünki uning mijezi xuddi ismigha oxshashtur; uning ismi «kaj», derweqe uningda kajliq tolimu éghirdur. Lékin men dédekliri bolsa ghojam ewetken yigitlerni körmidim. **26** Emdi i ghojam, Perwerdigarning hayati bilen we séning jénıng bilen qesem ichimenki, Perwerdigar silini öz qolliri bilen qan töküp intıqam élishtin saqlidi. Emdi dühshenlirimu, sili ghojamgha yamanliq qilmaqchi bolghanlarmu Nabalgha oxshash bolsun. **27** Emdi dédekliri ghojamgha élip kelgen bu sowghat bolsa ghojamgha egeshken yigitlerge teqsim qilinsun. **28** Silidin ötünimenki, dédeklirining sewenlikini kechürgeyla; chünki sili, i ghojam Perwerdigarning jenglirini qilip kelgenliri üçhün, barlıq künliride silide yamanliq tépilmighini üçhün Perwerdigar jezmen jemetlirini mezmut qilidu. **29** Birsı qopup silini qoghap janlirini izdise, sili ghojamning jéni Perwerdigar Xudalirining qeshidiki tirikler xaltısı ichide orilip saqlinidu, lékin dühshenlirining janlirini bolsa, u salghughu sélip chörüp tashlaydu. **30** Emdi Perwerdigar

sili ghojam toghrisida éytqan barliq yaxshi wedilirige emel qilib, silini Israilgha bash qilghanda shundaq boliduki, **31** sili ghojamning naheq qan tökmigenlikliri yaki öz intiqamlirini almighanliqliri üçün köngüllirige putlikashang yaki derd bolmaydu. We Perwerdigar ghojamga nusret berginide sili öz dédekilirini yad qilghayla. **32** Dawut Abigailgha: — Sény bügün méning bilen uchrishishqa ewetken Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturalghay! **33** Emdi eqil-parasitingge barikalla, sangimu barikalla! Chünki sen bügün méni öz qolom bilen qan töküp intiqam élishтин tostung. **34** Lékin méni sanga ziyān-zexmet yetküzüshтин saqlighan Israilning Xudasi Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, sen méning aldimgha tézlinip kelmigen bolsang, Nabalning ademliridin héch erkeq etigiche tirik qalmas idi, dédi. **35** Andin Dawut uning ózice keltürgen nersilirini qolidin tapshurup élip uninggha: — Tinch-aman öyüngge barghin, mana sózlingge qulaq sélip, könglüngni qobul qildim, dédi. **36** Abigail Nabalning qéshigha keldi; mana, u öyide shahane ziyapettek bir ziyapet ötküzüwatatti. Nabal könglüde xushal idi we intayin mest bolup ketkenidi. Shunga Abigail etisi tang atquche uninggha héch néme démid. **37** Lékin etisi Nabal mestlikтин yéshilgende ayali uninggha bolghan weqelerni dep bériwidi, uning yüriki ölgendek bolup, özi tashtek bolup qaldi. **38** We shundaq boldiki, texminen on kündin kéyin Nabalni Perwerdigar urdi we u öldi. **39** Dawut Nabalning ölginini anglap: — Perwerdigar mubarektur. Chünki U men Nabalдин tartqan haqaret üçün dewayimni sorap Öz qulini yamanliqtin saqlidi; eksiche Perwerdigar Nabalning yamanliqini öz béshigha yandurdi, dédi. Andin Abigailni öz emrimge alay dep, uninggha söz qilghili elchi mandurdurdi. **40** Dawutning xizmetkarliri Karmelge Abigailning qéshigha kélip uninggha: — Sény emrimge alay dep Dawut sanga söz qilghili bizni ewetti, dédi. **41** Abigail bolsa qopup yüzini yerge tegküdek tezim qilib: — Mana, dédiking ghojamning xizmetkarlirining putlirini yuyushqa qul bolsun, dédi. **42** Andin Abigail shu haman özige hemrah bolghan besh chörisi bilen éshekke minip Dawutning elchilirining keynidin bérip, uning ayali boldi. **43** Dawut Yizreellik Ahinoamni hem xotunluqqa alghanidi. Shuning bilen bu ikkisi uninggha xotun boldi. **44** Lékin Saul Dawutqa xotun qilib bergen qizi Mihalni Gallimdiki Laishning ogli Faltiga xotunluqqa bergenidi.

26 Emdi Zifliqlar Gibéahgha Saulning qéshigha kélip: — Dawut Yeshimon'gha yéqin Haqilah égzilikige yoshurunuwaptu emesmu? — dédi. **2** Saul qopup Israildin xillan'ghan üç ming ademni élip, Zif chölide Dawutni izdigili u yerge bard. **3** Saul bolsa yol boyida, Yeshimon'gha yéqin Haqilah égzilikide chédir tikti. Dawut chöilde turuwattati; u Saulning chölge öz keynidin chiqqinidin xewer tapqanda **4** Dawut paylaqchilarni mandururup Saulning rastla kelgenlikini bildi. **5** Dawut qopup Saul chédir tikken jaygha bard; u Saul bilen qoshun serdari, Nerning ogli Abner yatqan yerni kördi. Saul bolsa qoshun istihkami ichide uxlap yatqanidi, ademliri chédirilirini uning etrapigha tikkenidi. **6** Dawut emdi Hittiyarlardin bolghan Aximelek we Yoabning inisi Zeruiyaning ogli Abishaygha: — Kim men bilen leshkergahgha chüshüp, Saulning yénigha baridu? — dep soridi. Abishay: — Men séning bilen baray, dédi. **7** Shuning bilen Dawut we Abishay kéchide qoshun bar yerge bériwidi, mana Saul qoshun istihkami ichide uxlap yatqanidi; uning neyzisi tekiyisining yénida yerge qadaqliq turatti; Abner bilen ademliri uning etrapida yatatti. **8** Abishay Dawutqa: — Xuda bügün düshminingni qolunggha tapshurdi. Sendin ötünimenki, manga neyze bilen birla sanjip uni yerge qadap qoyushqa ijazet bergeysen! Ikki qétim sanjishimning

lazimi yoqtur, dédi. **9** Dawut Abishaygha: — Uni yoqatmighin. Kim Perwerdigarning mesih qilghinigha qol uzitip gunahgha tartilmighan? — dédi. **10** Dawut yene: — Perwerdigarning hayati bilen [qesem qilimenki], Perwerdigar jezmen uni uridu; ya uning ólidighan küni kéliu ya u jengge chüshüp halak bolidu. **11** Perwerdigar méni Perwerdigarning mesihliginige qol uzitishidin saqlighay! Emma uning béshidiki neyze bilen su idishini alghin, andin kéteyli, dédi. **12** Shuning bilen Dawut neyze bilen idishni Saulning béshining yénidin élip, ikkisi chiqip ketti. Emma héchkim körmidi, tuyupmu qalmedi hem oyghinip ketmedi, belki hemmisi uxlawerdi; chünki Perwerdigar bir qattiq uyquni ularning üstige chüshürgenidi. **13** Dawut uduldiki terepke ötüp yiraqraq bir döngning töpisiye turdi; ularning ariliq yiraq idi. **14** Dawut qoshun bilen nerning ogli Abnerge towlap: — Jawab bermemsen, i Abner! — dédi. Abner: — Padishahqa towlighuchi kim sen? — dédi. **15** Dawut Abnerge: — Sen batur emesmu? Israilda sanga kim teng kéleleydu? Némishqa ghojam padishahni qoghdimiding? Chünki xelqtin bir kishi ghojam padishahni halak qilghili kiriptu. **16** Séning bundaq qilghining yaxshi emes! Perwerdigarning hayati bilen [qesem qilimenki], Perwerdigar mesih qilghan ghojaglarni qoghdimighanliqinlar üçün ölümge layiq boldunglar. Emdi padishahning neyzisi we béshining yénidiki su idishining qeyerdilikige qarap béqinglar, dédi. **17** Saul Dawutning awazini tonup: — Bu séning awazingmu, i oghlum Dawut! — dédi. Dawut: — I ghojam padishah, bu méning awazimdur, dédi. **18** U yene: — Némishqa ghojam öz qulini mundaq qoghlaydu? Men néme qiliptimen? Qolunda néme yamanliq bar? **19** Emdi ghojam padishah öz qulining sözige qulaq salghay. Perwerdigar silini manga qarshi qozghatqan bolsa bir hediye-qurbanliq uning könglini razi qilghay; lékin insan baliliri bolsa, ular Perwerdigarning alda lenetke qalsun, chünki ularning emdi méni Perwerdigarning mirasidin behrimen bolushtin mehrum qilib, méni bashqa ilahlargha ibadet qil, dégini bolidu. **20** Emdi méning qénim Perwerdigarning huzuridin yiraq yerge tökülmisun; chünki taghlarda bir keklikni owlighandek Israilning padishahi bir yalghuz bürgini izdigili chiqiptu, dédi. **21** Saul: — Men gunah qildim; yéni kelgin i oghlum Dawut; méning jénim bügün közlingde eziz salnghini üçün men sanga bundin kéyin héch ziyān-zexmet yetküzmezmen; mana, exmeqliq qildim, bek éziptimen, dédi. **22** Dawut jawab bérip: — Mana padishahning neyzisi, ghulamardin biri kélip uni yandurup alsun. **23** Perwerdigar her ademning heqqaniyliqi bilen sadiqliqigha qarap yandurghay. Chünki bügün Perwerdigar silini méning qolunggha tapshurdi, lékin men Perwerdigarning mesihliginige qol uzitishni xalimidim. **24** Mana, bügün silining janliri méning közlimde eziz bolghandek méning jénim Perwerdigarning közide eziz bolghay, u méni hemme awarichilikтин qutquzghay, dédi. **25** Saul Dawutqa: — Ey oghlum Dawut, birketlen'geysen. Sen jezmen ulugh ishlarni qilisen, ishliring jezmen rawajliq bolidu, dédi. Andin Dawut öz yoligha ketti, Saulmu öz jayigha yéni bard.

27 Dawut könglide: — Haman bir küni Saulning qolida halak bolidighan oxshaymen. Shunga Filistiyelerning zémínigha tézdin géchip kétishimdin bashqa amal yoq. Shundaq qilsam Saul Israil zémini ichide méni tépishtin ümidsizlinip, izdeshtin qol üzidu, we men uning qolidin qutulimen, dep oyldi. **2** Shuning bilen Dawut qopup uninggha egeshken alte yüz ademni élip Gatning padishahi Maoqning ogli Aqishning qéshigha bard. **3** Emdi Dawut we ademliri, yeni herbiri öz ailisidikiler bilen bille Gatta Aqish bilen turdi. Dawut ikki ayali, yeni Yizreellik

Ahinoam we Nabalning tul xotuni Karmellik Abigail bilan bille shu yerde turdi. **4** Saul: — Dawut Gatqa qéchiptu, dégen xewerni anglighanda, uni yene izdep yürümdi. **5** Dawut Aqishqa: — Eger közlirining aldida iltipat tapqan bolsam, olturushum üçün sehradiki bir sheherdin bizge bir jay bergelya; qulung qandaqmu shahane sheherde silining qashlirida tursun, dédi. **6** U küni Aqish uninggha Ziklag shehirini berdi. Shuning üçün Ziklag bügünkü küngiche Yehuda padishahlirigha tewe bolup kelmekte. **7** Dawut Filistiylerning zéminida turghan waqit bir yil töt ay boldi. **8** Dawut bolsa öz ademliri bilen chiqip Geshuriylargha, Gezriylerge we Amaleklerge hujum qilib, ularni bulang-talang qilib turatti (chünki ular qedimdin tartip Shurigha kirish yolidin tartip Misir zéminighiche bolghan shu yurtta turatti). **9** Dawut [herqétim] zémindikilerni qirip er yaki ayal bolsun, birnimu tirik qaldurmaytti we qoy, kala, éshék, töge we kiyim-kéchéklerni élip Aqishning yéniqha yéniq kéletti. **10** Aqish: — Bügün qaysi jaylarni bulang-talang qildinglar, dep soraytti; Dawut: — Yehuda zéminining jenub teripini, Yerahmeelliklerning jenub teripini we Kényilerning jenub teripini bulang-talang qilduq, deytti. **11** Dawut er yaki ayallarning birinimu Gatqa tirik élip kelmeytti; chünki u: — Ular bizning toghrimizdin, «Dawut undaq-mundaq qildi» dep gep qilishi mumkin, deytti. Dawut Filistiylerning zéminida turghan waqitda u daim shundaq qilatti. **12** Shunga Aqish Dawutqa ishendi: — «Emdi u xelqi Israilni özidin sekindürüwetti; méning xizmitimde menggü qul bolidu», dep oyldi.

28 U künlérde Filistiylér Israilgha qarshi jeng qilish üçün öz qoshunlirini yig'hdí. Aqish Dawutqa: — Bilishing kérekki, ademliringni élip méning bilen jezmen jengge chiqishing lazim, dédi. **2** Dawut Aqishqa: — Undaqta sili qullirining néme qilaydighanliqini bilip qalila — dédi. Aqish Dawutqa: — Mana, séni özüme menggülik pasiban qilay, dédi. **3** (Samuil ógenide we pütkül Israil uning üçün matem tutup uni öz shehiri bolghan Ramahda depne qilghanidi. Saul bolsa jinkeshler bilen palchilarni zémindin qoghlap chiqardi). **4** Filistiylér topliship chiqip Shunemde qédér tikti. Saulmu hem pütkül Israilni yig'hip, Gilboahda chédír tikti. **5** Saul emdi Filistiylerning qoshun bargahini körgende qorqup, yürüki su bolup ketti. **6** Saul Perwerdigardin yol soridi; lékin Perwerdigar ya chüsh bilen ya «urim» bilen ya peyghemberler arqiliq uninggha jawab bermidi. **7** Shuning bilen Saul xizmetkarlirigha: — Manga palchi jinkesh bir xotunni téip béringlar, men bérip uningdin yol soray, dédi. Xizmetkarliri uninggha: — En-Dorda jinkesh bir xotun bar iken, dédi. **8** Saul niqablinip, bashqa kiyimlerni kiyip ikki ademni mehram qilib bardí. Ular kéchisi bérip xotunning qéshigha keldi. U xotun'gha: — Manga jin chaqirip pal échip, men dégen birsini qéshingha keltürgin, dédi. **9** Xotun uninggha: — Mana, Saulning qilghanlirini, yeni zémindin jinkeshlerni we palchilarni yoqatqanliqini özüng bilisen; némishqa méni öltürishke jéninghma tuzaq qoyisen, dédi. **10** Saul uninggha Perwerdigar bilen qesem qilib: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, bu ish üçün sanga jaza bolmaydu, dédi. **11** Xotun: — Sanga kimni chiqirimen? — dep soridi. U: — Manga Samuilni chiqarghin, dédi. **12** Xotun Samuilni körgende qattiq awaz bilen chiqirdi, andin Saulgha: — Némishqa méni gollaysen? Sen özüng Saulghu! — dédi. **13** Padishah uninggha: — Qorqmighin! Némini kördüng? — dédi. U Saulgha: — Men bir ilahning yerdin chiqqinini kördüm, dédi. **14** U: — Uning qiyapiti qandaq iken? dédi. Xotun: — Qéri bir boway chiqiwatidu; u yépincha kiygeniken, dédi. Saul: — U Samuil iken, dep bilip, yüzini yerge yéqip

tezim qildi. **15** Samuil Saulgha: — Némishqa méni aware qilib chiqarding? — dédi. Saul: — Men tolimu perishan boldum; chünki Filistiylér manga qarshi jeng qiliwatidu, we Xuda mendin yiraqlap, manga yaki peyghemberler arqiliq yaki chüshler arqiliq héch jawab bermeywatidu. Shunga méning néme qilishim kéreklikini manga bildürgeyisen dep, séni chaqirdim, dédi. **16** Samuil: — Perwerdigar sendin yiraqlap, düshmining bolghandin kéyin némishqa mendin meslihet soraysen? — dédi. **17** —Perwerdigar Özi üçün men arqiliq éytqinini qildi; Perwerdigar padishahliqni qolungdin yirtip élip, qoshnanggha, yeni Dawutqa berdi. **18** Sen Perwerdigarning sözige qulaq salmay, uning Amaleklerge qaratqan qattiq ghezipini yürügüzimiginig üçün Perwerdigar bügin sanga shu ishni qildi. **19** Perwerdigar özüng bilen Israilnimu Filistiylerning qoligha tapshuridu; ete sen we oghullaring méning bilen bille bolisiler; we Perwerdigar Israilning qoshuninimu Filistiylerning qoligha tapshuridu, dédi. **20** Saul shuan yerge düm yiqildi, Samuilning sözliridin qattiq qorqup ketti; bir kéche-kündüz tamaqmu yémigechné, magdurimu qalmidi. **21** Ayal emdi Saulning qéshigha bérip uning tolimu perishan bolghininu körüp, uninggha: — Mana, dédekiliri jéni alqinigha élip qoyup taplighanlirigha binaen qildim. **22** Emdí silidin ötünimen, dédiklirining sözige kirgeyila; shuning bilen sili yep quwwet téip andin öz yollirigha kéteyleyila, dédi. **23** Lékin u ret qilib: — Yémeymen, dep unimidi. Uning xizmetkarliri hem ayalmu yéyishni uninggha dewet qilishtí; u yerdin qopup kariwatta olturdi. **24** Ayalning öyide bir bordaq mozay bar idi. U derhal uni soydi; hem xémir yughurup pétir nan pishürüp berdi. **25** U uni Saul bilen xizmetkarlirining aldigha qoydi. Ular yep bolup, shu kéchisi ketti.

29 Filistiylér hemme qoshunlirini yig'hip Afekte jem tikti; Israillar Yerzealdiki bulaqning yéniqha chédír tikti. **2** Filistiylerning sardarliri yüz yaki mingdin eskerni bashlap, sep tizip keldi; ularning keynidin Dawut öz ademlirini bashlap Aqish bilen chiqip sep tüzdi. **3** Filistiylerning emirliri: — Bu Ibraniylar bu yerde néme ish qildu? — dédi. Aqish Filistiylerning emirlirige: — Bu Israilning padishahi Saulning xizmetkari Dawut emesmu? U bu yerde birneche kün, birneche yillardin béri men bilen turghan emesmu? U manga kelgen kúndin tartip bu küngiche uningdin héch eyib bayqimdim, dédi. **4** Emma Filistiylerning emirliri uninggha achchiqlandi. Filistiylerning emirliri uninggha: — Uni qayturuwet! Bu kishi sen özüng uninggha orunlashturghan jaygha ketsun; biz bilen bille soqushqa chüshmisun, bolmisa, u soqushta bizge reqib bolup qélishi mumkin. Bu adem öz ghoyisi bilen némisi arqiliq yarishidu? Bu ademlerning bashlirini élish bilen bolmamdu? **5** Bu qiz-ayallar burun uning toghrisida ussul oynap qoshaq détip: — Saul minglap öltürdi, we Dawut un minglap öltürdi, dégen Dawut emesmu? — dédi. **6** Aqish Dawutni chaqirip uninggha: — Perwerdigarning hayati bilen [qesem qilib éytimenki], sen durus ademsen, séning méning bilen leshkergahda xizmette bolushung közlirimde yaxshi ishtur; chünki manga kelgen kúndin tartip bu küngiche sendin héch yamanliq bayqimdim. Lékin sen emirlerge yaqmaysen. **7** Shunga tinch-aman yéniq ketkin, bolmisa Filistiylerning emirlirini narazi qilib qoyisen, dédi. **8** Dawut Aqishqa: — Men néme qildim? Silining qashlirigha kelgen kúndin tartip bu küngiche qilghan qaysi [yamanliqim] üçün méni ghojam padishahning düshmenliri bilen soqushqili barghuzmayla? — dédi. **9** Aqish Dawutqa jawab bérip: — Közlirimde Xudaning bir perishtisidek manga yaxshi ikenlikingni bilimen. Lékin Filistiylerning emirliri séni biz bilen bille jengge

chiqmisun dewatidu, dédi. **10** Shunga ete seherde qopunglar, özüng we bille kelgenler, yeni men xojangning xizmetkarliri; seherde qopunglar, tang yorushi bilenla chiqip kétinglar, dédi. **11** Shunga Dawut öz ademliri bilen seherde turup Filistiyerning zéminigha mangdi. Filistiyer bolsa Yizreelge chiqti.

30 Shundaq boldiki, Dawut we ademliri üçinchi küni Ziklagga yétip keldi; mana, Amalekler jenub terepke we Ziklagga hujum qilip, Ziklagni weyran qilip ot qoyup köydürgenidi. **2** Ular sheherdiki qiz-ayallarni, chong bolsun, kichik bolsun, ularning hemmisini esirge aldi. Ulardin héchkimni öltürmey, hemmisini élip, yoligha chiqqanidi. **3** Dawut öz ademliri bilen sheherge kelgende, mana, sheher alliqachan köyüp tügigenidi; ularning ayalliri we oghul-qizliri esirge élin'ghanidi. **4** Emdi Dawut we uning bilen bille bolghan xelq qattiq yigha-zar kötürüshti, taki maghduri qalmighuche yighlashti. **5** Dawutning ikki ayali, Yizreellik Ahinoam bilen Karmellik Nabaldin tul qalghan Abigailmu esirge élin'ghanidi. **6** Dawut qattiq azablandi; chünki barliq xalayiq, herbiri öz oghul-qizliri üçün qayghurup ghezeplinip uni chalma-késeq qilip öltüreyli, déyishiawatatti. Emma Dawut özini Xudasi Perwerdigardin küch-quwwetlendürdi. **7** Dawut Aximelekning oghli kahin Abiyatargha: — Efodni yéningha élip kelgin, dédi. **8** Dawut Perwerdigardin: — Bu qoshunni qoghlaymu? Ulargha yétishelermenmu? — dep soridi. U: — Qoghla; sen jezmen ulargha yétishiwalisen hem hemmisini qayturup kéleleysen, dédi. **9** Dawut we uning bilen bille bolghan alte yüz adem bérip Bésor wadisigha yétip kelgende, keynide sörülüp qalghanlar shu yerde qaldi. **10** Dawut özi töt yüz adem bilen dawamlıq qoghlap mangdi; ikki yüz adem halsirap ketkechke, Bésor wadisidin ötelmey keynide qalghanidi. **11** Ular dalada Misirliq bir ademni uchratti. Ular uni Dawutning qéshigha élip kélip, uningha nan bérip yégüzdü, su içküzdü; **12** uningha bir parche enjür poshikli bilen ikki kishmish poshiklinimu berdi. U bularni yep, uningha qaytidin jan kirdi; chünki u üç kéché-kündüz nan yémigen, sumu ichmigenidi. **13** Dawut uningdin: — Sen kimgé tewe? Sen qeyerliksen? — dep soridi. U: — Men Misirliq yigit bolup, bir Amalekning qoljimen. Lékin men üç kün ilgiri késsel bolup qalgachqa, ghojam méni tashliwetti. **14** Biz esli Keretiylerning yurtining jenub teripige we Yehuda zéminigha we Kalebning zéminining jenub teripige hujum qilip bulang-talang qilduq; shundaqla Ziklagni köydürüwetkenidüq, dédi. **15** Dawut uningdin: — Bizni u [düşmen] qoshuni terepke bashlap baralamsen, dédi. U: — Xudaning nami bilen men séni öltürmeymen, séni ghojangning qolighimu tutup bermeymen dep qesem qilsila, silini u qoshunning qéshigha bashlap baray, dédi. **16** Uni u yerge bashlap barghanda, mana ular pütkül yerge yéyilip, yep-ichip Filistiyerning zéminidin hem Yehuda zéminidin alghan chong oljiliridin xush bolup ussul oynishiawatatti. **17** Emma Dawut shu küni gugumdin tartip ikkinchi küni kechliche ularni urup qirdi. Tögige minip beder qachqan töt yüz yigitin bashqa héchbir adem qéchip qutulmıdi; **18** we Dawut Amalekler buluwalghan hemme nersini yandurup aldi; özining ikki ayalinimu qutquzuwaldi. **19** Amalekler élip ketken oghul-qiz, mal-mülükler we bashqa hemme nersini Dawut ulardin qayturuwaldi. Héchnéme, chong bolsun kichik bolsun chüshüp qalmighanidi. **20** [Dawutning ademlidi] qayturuwalghan mallirining aldigha [olja alghan] bashqa qoy we kala padilarni sélip heydey kétiwatatti. [Uning ademliri] kétiwétip: — Bular Dawutning oljisi, déyishti; Dawut ularning hemmisini özige aldi. **21** Dawut halsizlinip özi bilen bille baralmighan Bésor wadisining boyida qaldurup ketken ikki yüz ademning qéshigha yétip

keldi; ular Dawut we uning bilen kelgen ademlerning aldigha chiqti, Dawut xelqning qéshigha bérip ulargha salam qildi. **22** Lékin Dawut bilen barghanlarning arisidiki rezil ademler we erzimeslerning hemmisi qopup: — Bular biz bilen barmighandin kéyin biz yandurup alghan oljidin ulargha héch néme bermeyli. Ular peqet herbiri öz xotun-balilirini élip ketsun, dédi. **23** Emma Dawut: — Yaq, i buraderlirim; Perwerdigar bizge teqsim qilghanni [ularghimu teqsim] qilmisaq bolmaydu. Chünki U bizni qoghdap bizningkige tajawuz qilghanlarni qolimizgha taphurdı. **24** Bu ishta kim silerge maqul deydü? Chünki qoshuqqa chüshkenning ülüshi qandaq bolsa yük-taqlargha qarighuchilarningmu ülüshi shundaq bolıdu; hemme adem teng bölüşsun — dédi. **25** Shu kündin tartip bu Israil üçün höküm-belgilime qilip békitildi. Bügün'giche hem shundaq. **26** Dawut Ziklagga yétip kelgende, oljidin dostliri bolghan Yehuda aqsqaallirigha ewetip: — Mana, Perwerdigarning düşmenliridin alghan olja silerge bir sowghat bolsun, dédi. **27** U oljidin hem Beyt-Eldikilerge, jenubiy Ramottikilerge, Yattirdikilerge, **28** Aoerdikilerge, Sifmottikilerge, Eshtemoadikilerge, **29** Raqaldikilerge, Yerahmeelliklarning sheherlidikilerge we Kényilerning sheherlidikilerge, **30** Xormahtikilerge, Qorashandikilerge, Ataqtikilerge, **31** Hébrondikilerge we Dawut we ademliri bille yürgen hemme yerdikilerge sowghat ewetti.

31 Emdi Filistiyer Israil bilen jeng qildi. Israilning ademliri Filistiyerning aldidin qéchip, Gilboa téghida qirip yiqitildi. **2** Filistiyer Saul we uning oghullirini tap bésip qoghlawatatti. Filistiyer bolsa Saulning oghulliri Yonatan, Abinadab, Melkishuani urup öltürdi. **3** Saulning etrapini urush qaplidi; oqyachilar Saulgha yétishti; u ya oqi bilen éghir yarilandurıldı. **4** Andin Saul yaragh kötürgüchisige: — Qilichingni sughurup méni sanjip öltürüwetkin; bolmisa bu xetnisizler kélip méni sanjip, méni xorluqqa qoyushi mumkin, dédi. Lékin yaragh kötürgüchisi intayin qorqup kétip, unimidi. Shuning bilen Saul qilichni élip üstige özini tashlıdi. **5** Yaragh kötürgüchisi Saulning ölginini körtip, umu oxshashla özini qilichning üstige tashlap uning bilen teng öldi. **6** Shuning bilen Saul, ich oghli, yaragh kötürgüchisi we uning hemme ademliri shu künde biraqla öldi. **7** Emdi wadining u teripidiki hemde Iordan deryasining bu yéqidiki Israillar eskerlirining qachqanliqini we Saul bilen oghullirining ölginini körginide, sheherlarni tashlap qachti, Filistiyer kélip u jaylarda orunlashti. **8** Emdi shundaq boldiki, etisi Filistiyer öltürülgenlerning kiyim-kécheklarini salduruwalghili kelgende Gilboa téghida Saul bilen oghullirining ölük yatqanliqini kördi. **9** Ular uning béshini késip sawut-yaraghlirini salduruw bularni Filistiyerning zéminining hemme yerlirige apirip butxanilirida we xelqning arisida bu xush xewerini tarqatti. **10** Ular uning sawut-yaraghlirini Ashtarot butxanisida qoyup öltükini Beyt-Shan shehiridiki sépilgha ésip qoydi. **11** Emdi Yabesh-Giléadta olturghuchilar Filistiyerning Saulgha néme qilghinini anglighanda **12** ularning ichidiki hemme baturlar atlinip kéchiche méngip, Saul bilen oghullirining ölüklirini Beyt-Shandiki sépildin chüshürüp, ularni Yabeshke élip bérip u yerde köydürdi. **13** Andin ularning söngeklirini Yabeshniki yulghunning tüwige depne qilip yette kün roza tutti.

Samuil 2

1 Saul ölgendin kéyin, Dawut Amaleklarni qirghin qilip yéni kelgende, u Ziklagda ikki kün turdi. **2** Üchinchî küni shundaq boldiki, mana Saulning leshkergahidin kiyimi yirtiq we béshigha topa-chang chachqan bir adem keldi. U Dawutning qéshigha kelgende, yerge yiqilip bash urdi. **3** Dawut uningdin: Nedin kelding? dep soridi. U jawap béríp: Israilning leshkergahidin qéship keldim — dédi. **4** Dawut uningdin: Ish qandaq boldi? Manga dep bergin, dédi. U: Xelq jengdin qachti, xelqtin bek jiq kishi soqushta öldi. Saul bilen oghli Yonatanmu öldi, — dédi. **5** Dawut xewer élip kelgen yigittin: Saul bilen oghli Yonataning ölginini qandaq bilding? — dep soridi. **6** Uninggha xewer bergen yigit: Men tasadipiy Gilboa téghigha chiqqanidim, mana Saul neyzige yölinip turuptu; jeng harwiliri we atliqlar uninggha hujum qilip uni qoghlawatatti. **7** U keynige qarap méni körüp chaqirdi. Men «Mana men», dédim. **8** U: Özüng kim bolisen, dep mendin soriwidi, men Amaleklardinmen, dédim. **9** U yene manga: Üstümde turup méni öltürüwetkin; gerche jénim mende bolsimu, men bek azaplinip kétiwatimen — dédi. **10** Shunga men uning üstide turup, uni öltürdüm, chünki, u shu halda yiqilsila, tirik qalmaydighanliqini bilettim. Andin béshidiki tajni we bilidikidi bilezüknî élip mushu yerge ghojamgha élip keldim, — dédi. **11** Shuan Dawut öz kiyimlirini yirtip, tilma-tilma qiliwetti; uning bilen bolghan barliq ademlermu hem shundaq qildi. **12** Ular Saul bilen oghli Yonatan üçhün, Perwerdigarning xelqi üçhün, shundaqla Israilning jemeti üçhün matem tutup ah-zar kötürüp kechkiye roza tutti; chünki ular qilich astida yiqilip qaza qilghanidi. **13** Dawut uning özige xewer bergen yigittin: Qeyerdin sen? — dep soridi. U: Men bir Amalek musapirning oghlimen — dédi. **14** Dawut uninggha: Sen qandaqmu Perwerdigarning meshiq qilghinini halak qilishqa qolungni sosuzhtin qorqmiding? — dédi. **15** Andin Dawut öz ghulamiridin birini chaqirip uninggha: Buyaqaq kel, uninggha étülip béríp, uni öltürgin — dep buyrudi. Shuning bilen u uni uruwidi, [Amalek] öldi. **16** Dawut uninggha: Qan qerzing béshinggha chüshsun! Chünki öz aghzinq Perwerdigarning meshiq qilghinini öltürgingingge gwahliq béríp eyibildi, — dédi. **17** Shuning bilen Dawut Saul bilen oghli Yonatan üçhün matem tutup mundaq bir nezme oqudi **18** (u «Oqya» dep atalghan bu nezmini pütkül Yehuda xelqige ögitinglar, dep buyrudi. Derweqe u «Yashar» dégen kitabta pütülgenidi): — **19** — I Israil, séning güzel ezizing yuqiri jayliringda qirghin bolup yatidu! Palwanlar shundaq dehshetlik yiqildighu! **20** Gat shehiride bu xewerni bermenglar, Ashkélonning kochilirida uni élan qilmanglar, Filistiyining qizliri shadlanmisun, Xetnisizlerning qizliri tentene bolmisun! **21** I Gilboa taghliri, üstünglarcha ne shebren bolmisun, ne yamghur chüshmisun, Ne silerde kötürülme hediyele üçhün hosul bérédighan étizlar yene körünmisun! Chünki u yerde palwanlarning qalqini bulghandi; Saulning qalqini yagh bilen sürülmeydighan boldi. **22** Qirilidighanlarning qénini tökme, Palwanlarning ténidiki yéghini chapmay, Yonataning oqyasi héchqachan [jengdin] yan'ghan emes, Saulning qilichi héchqachan qinigha qaytqan emes. **23** Saul bilen Yonatan hayat waqtida söyümlük hem yéqimlik idi, Ular ölümidimu bir-biridin ayirlimidi; Ular bürkütlerdin chaqqan, shirlardin küchlük idi. **24** I Israil qizliri, Saul üçhün yighlanglar, U silerni bézep qizghuch kiyimlerni kiydürüp, Kiyimlirnglarni altun zibu-zinnet bilen zinnetligenidi. **25** Palwanlar keskin jengde shundaq dehshetlik yiqildighu! Yonatan yuqiri jayliringda qirghin bolup yatidu! **26** Sen üçhün hesrette qaldim, i inim Yonatan! Manga shunche

söyümlük iding! Manga bolghan muhebbiting qaltis idi, Hetta qiz-ayallarning muhebbitidin artuq idi. **27** Palwanlar shundaq dehshetlik yiqildighu! Jeng qoralliri shundaq dehshetlik weyran qilindighu!»

2 Andin kéyin Dawut Perwerdigardin yol sorap: Yehuda sheherlirining birige chiqaymu? dédi; Perwerdigar uninggha: — Chiqing, dédi. Dawut, nege chiqay? — dep soriwidi, U: Hébron'gha chiqqin — dédi. **2** Shuning bilen Dawut ikki ayali bilen, yeni Yizreellik Ahinoam we esli Karmellik Nabalning ayali bolghan Abigail bilen u yerge chiqti. **3** Dawut uning bilen birge bolghan ademlerning herbirini hem ularning herbiri öz öyidikilerni u yerge élip chiqti; ular Hébronning sheherliride olturaqlashti. **4** Yehudaning ademlirimu u yerge kélip Dawutni Yehuda jemetige padishah bolushqa meshiq qildi. Dawutqa Saulni depne qilghanlar Yabesh-Giléadtikiler, dep xewer bérildi; **5** Dawut Yabesh-Giléadtikilerge elchiler ewetip ulargha: — «Ghojanglar bolghan Saulgha shundaq yaxshiliq qilip, uni depne qilghininglar üçhün Perwerdigar silerge bext-beriket ata qilghay. **6** Perwerdigar silergimu méhribanliq we öz wapaliqini körsetkey; siler bundaq qilghininglar üçhün menmu bu yaxshiliqlarni silerge qayturimen. **7** Emdi hazir gheyretlik bolunglar; chünki ghojanglar Saul öldi, Yehuda jemeti méni meshiq qilip, özlirige padishah qildi» — dep xewer yetküdi. **8** Emma Saulning qoshunining sardari Nerning oghli Abner Saulning ughli Ishboshetni Mahanaimgha élip béríp, **9** uni Giléadqa, Geshuriylargha, Yizreele, Efraimgha, Binyamin'gha we shundaqla pütkül Israilgha padishah qildi. **10** Saulning oghli Ishboshet padishah bolghanda qiriq yashqa kirgenidi. U Israilning üstide ikki yil seltenet qildi. Halbuki, Yehuda jemeti Dawutqa egishetti. **11** Dawutning Hébronda Yehuda jemeti üstide seltenet qilghan waqti yette yil alte ay boldi. **12** [Bir küni] Nerning oghli Abner Saulning oghli Ishboshetning ademliri bilen Mahanaimdin chiqip Gibéon'gha bardı. **13** Shu chaghda Zeruiyaning oghli Yoab bilen Dawutning ademliri chiqip ular bilen Gibéondiki kölning yénida uchrashti. Ulardin bir terep kölnü u yéqida, yene bir terep kölnü bu yéqida olturdi. **14** Abner Yoabqa: Yigitler qopup aldımızda éliship oynisun — dédi. Yoab: Qopsun — dédi. **15** Ular békitilgen san boyiche Binyamin bilen Saulning oghli Ishboshet tereptin on ikki kishi we Dawutning ademliridin on ikki kishi chiqip otturigha ötti. **16** Ular bir-birining béshini qamallap tutup herbiri reqibining biqinigha qilichi bilen sanjishti, hemmisi yiqilip öldi. Shuning bilen u yer «Qilich bislirining étizi» dep ataldi; u Gibéondur. **17** U kündiki bolghan soqushush intayin esheddiy boldi; Abner bilen Israilning ademliri Dawutning ademliri teripidin meghlup qilindi. **18** Shu yerde Zeruiyaning oghulliri Yoab, Abishay we Asahel dégen üçeylen bar idi. Asahel xuddi daladiki jeredek chaqqan idi. **19** Asahel Abnerning keyidin qoghlap yügürdi; Abnerge egiship onggha yaki solgha burulmay tap bésip qoghlidi. **20** Abner keynige qarap: Sen Asahelmusen? — dep soridi. U: — Shundaq, men shu, dep jawap berdi. **21** Abner uninggha: Ya onggha ya solgha burulup yigitlerning birige hujum qilip uning yarighini özüngge tartiwalghin, dédi. Lékin Asahel uni qoghlashtin burulushqa unimidi. **22** Abner Asahelge yene: Méni emdi qoghlamay burulup ketkin; men séni néme dep urup yiqitqudekmen? Undaq qilsam akang Yoabning aldida qandaqmu yüzümni kötürüylemen? — dédi. **23** Lékin Asahel yenila qoghlashtin toxtimidi; shuning bilen Abner neyzisining tutquchini uning qorsiqigha tiqiwetti. Neyze dümbisini tiship chiqti; u shu yerde yiqilip öldi. Shundaq boldiki, Asahel yiqilip ölgen yerge hazir kélidighan herbir kishiler u yerde toxtap

qalidu. **24** Shuning bilan Yoab bilan Abishay Abnerni qoghashtdi. Kün patqanda ular Gibéonning chölige mangidighan yolning boyigha, Giah yézisining udulidiki Ammah édirliqigha yétip keldi; **25** Binyaminlar bolsa Abnerning keynide qoshundek sep bolup, bir döng töpisiqe chiqip turdi. **26** Abner Yoabni chaqirip: Qilich daim ademlerni yep turushi kérekmu? Bu ishlarning aqiwiti peqet öch-adawettin ibaret bolidighanliqini bilmemsen? Sen qachan'ghiche xelqlerge: «Qérindashliringlarni qoghashtin toxtanglar» dep buyrumay turiwérisen? **27** Yoab: Xudaning hayati bilen qesem qilimenki, eger sen mushu sözni qilmighan bolsang, köpchilikning héchbiri qérindashlirini qoghashtin etigen'gichimu yanmaytti — dédi. **28** Buning bilan Yoab kanay chaldi; hemme [Yehudalar] shuan toxtidi we qayta Israilni qoghlimidi, ular bilen qayta jeng qilishmidi. **29** Abner bilen ademleri bolsa kéchice méngip, Arabah tüzlenglikidin chiqip, Iordan deryasidin ötüp Bitron dégen pütkül yurtni kézip ötüp, Mahanayimgha yétip keldi. **30** Yoab Abnerni qoghashtin yénip barliq ademlerni jem qildi. Asaheldin bashqa Dawutning ghumamliridin on toqquz adem yoq chiqti; **31** Lékin Dawutning ademleri Binyaminlardin we Abnerning ademleridin üch yüz atmish kishini urup öltürgendi. **32** Ular Asahelni élip Beyt-Lehemde öz atisining qebriside depne qildi; andin Yoab bilen ademleri kéchiche méngip, tang atqanda Hébron'gha yétip keldi.

3 Halbuki, Saulning jemeti bilen Dawutning jemeti ottursidik jeng uzun waqitqiche dawamlashti; Dawutning jemeti barghanséri kücheydi, lékin Saulning jemeti barghanséri ajizlashmaqta idi. **2** Hébronda Dawut bir qanche oghulluq boldi, uning tunjisi Amnon bolup, Yizreeliki Ahinoamdin tughuldi; **3** ikkinchisi Kiléab bolup Karmellik Nabalning ayali bolghan Abigaildin tughuldi. Üchinchisi Abshalom idi. U Geshorning padishahi Talmayning qizi Maakahdin tughulghanidi, **4** tötinchisi Adoniya bolup Haggittin tughulghan idi. Beshinchisi Shefatiya bolup Abitaldin tughulghan idi. **5** Altinchisi Yitriam bolup Dawutning ayali Eglahdin tughuldi. Dawutning bu alte oghlining hemmisi Hébronda tughuldi. **6** Saulning jemeti bilen Dawutning jemeti ottursidik jeng dawamida, Abner Saulning jemete öz hoquqini kücheytti. **7** Emdi Saulning bir kiniziki bar idi; u Ayahning qizi bolup, ismi Rizpah idi. Bir küni Ishboshet Abnerge: Némishqa atamning kéniziki bilen bille boldung? — dédi. **8** Abner Ishboshetning bu sözlirige intayin achchiqlinip mundaq dédi: — «Men bügünki kündimu atang Saulning jemeteje, uning uruq-tughqanlirigha we dostlirigha méhribanliq körsitip, séni Dawutning qoligha tapshurmighan tursam, méni Yehudagha tewe bir itining béshidek körtüp, bügün bu xotun üçün méni gunahqa buyrumaqchimusen? **9** Men Perwerdigarning Dawutqa qesem bilen wede qilghinidek qilmisam Xuda menki Abnerni qattiq ursun we uningdin artuq ursun! **10** — yeni, padishahliqni Saulning jemetidin yötkep, Dawutning textini Dandin Beer-Shébaghiche pütkül Israil bilen Yehudaning üstige tiklimisem!». **11** Ishboshet Abnerdin qorqup, uninggha jawaben bir éghiz söz qilishqimu jür'et qilalmidi. **12** Abner bolsa özi üçün elchilerni Dawutning qéshigha mandururup uninggha: Zémin kimningki? Men bilen ehde tüzgin, méning qolum séning teripingde bolup, pütkül Israilni sanga mayil qilimen — dédi. **13** Dawut jawab bérrip: — Bolidu, men sen bilen ehde qilay. Peqet birla ishni telep qilay; méning qéshimgha kelgende Saulning qizi Miqalni élip kelmisem, yüzümni körelmeysen, dédi. **14** Andin Dawut Ishboshetning qéshigha elchilerni mandururup: Men bir yüz Filistiyning xetniliki bedili bilen alghan ayalim Miqalni manga qayturup bergin — dédi. **15** Ishboshet adem ewetip Miqalni uning éridin, yeni Laishning

oghli Paltiyeldin élip keldi. **16** Lékin uning éri Baxurimghiche uning keynidin yighlighan péti egiship mangdi. Axir bérrip Abner uninggha: — Yénip ketkin, déwidi, u qaytip ketti. **17** Emdi Abner Israilning aqsqaqallirigha: Siler burun Dawut üstimizge padishah bolsun, dégen arzu-istekte boldunglar. **18** Emdi hazir heriket qilinglar; chünki Perwerdigar Dawut toghrisida: — Qulbendem Dawutning qoli bilen Israil xelqimni Filistiyelarning qolidin, shundaqla barliq dushmanlirining qolidin qutquzimen, — dégenidi. **19** Abner yene Binyaminlarning quliqighimu mushu sözlerni éytti. Andin Israil bilen Binyaminning pütkül jemetining arzu-isteklirini Dawutning quliqigha éytishqa Hébron'gha barddi. **20** shundaq qilip Abner yigirme ademning hemrahliqida Hébron'gha Dawutning qéshigha kelgende Dawut Abner we uning ademlirige bir ziyapet teyyarladi. **21** Abner Dawutqa: Men qozghilip pütkül Israilni ghojam padishahning aldigha jem qilay, ular séning bilen ehde qilishsun, andin sen öz könglüng xalighanning barliq üstidin seltenet qilalaydighan bolisen, dédi. Shuning bilen Dawut Abnerni yolgha sélip qoydi, u aman-ésen qaytip ketti. **22** Mana, shu esnada Dawutning ademleri bilen Yoab bir yerge hujum qilip nurghun olja élip qaytip keldi. Lékin Abner shu chaghda Hébronda Dawutning qéshida yoq idi; chünki Dawutning uzitip qoyushi bilen aman-ésen qaytip ketkenidi. **23** Yoab we uning bilen bolghan pütkül qoshun yétip kelgende, xelq uninggha: Nerning oghli Abner padishahning qéshigha keldi, padishah uni yolgha sélip qoyushi bilen u aman-ésen qaytip ketti — dédi. **24** Andin Yoab padishahning qéshigha bérrip: Bu séning néme qilghining?! Mana, Abner qéshinggha keptu! Némishqa uni yolgha sélip qoydung? U hazir kétipu! **25** Sen Nerning oghli Abnerni bilisen'ghu! Uning kélishi juzda seni aldash üçün, séning chiqip-kiridighan yolungni, shundaqla barliq ish-paaliyitignini biliwélishe üçündür, — dédi. **26** Yoab Dawutning qéshidin chiqishi bilen u xewerchilerni Abnerning keynidin mandurdurdi. Ular uni Sirah quduqining yénidin yandurup élip keldi; lékin Dawut bu ishtin bixewer idi. **27** Abner Hébron'gha yénip kelgende Yoab uni sheher qowuqida uchritip, «Sanga deydighan mexpiz sözü bar idi» dep uni bir chetke ekilip u yerde inisi Asahelning qan qisasini élish üçün qorsiqigha pichaq saldi, shuning bilen u öldi. **28** Kéyin, Dawut bu ishni anglap: Men we padishahliqim Perwerdigarning aldida Nerning oghli Abnerning aqqan qéni üçün mengü bignahdurmiz; **29** [uning qénini aqquzush] gunahi Yoabning béshigha we atisining jemetining béshigha qaynam bolup chüshsun; Yoabning ailisidin aqma yara késili, yaki maxaw késili, yaki hasigha tayan'ghuchi, qilichtin ölgüchi yaki ash-tülüksizler öksümisun! — dédi. **30** Shundaq qilip, Abner Gibéondiki jengde ularning inisi Asahelni öltürgini üçün, Yoab bilen inisi Abishay uni öltürdi. **31** Dawut Yoabqa we uninggha egeshken barliq xelqge: Kiyimliringlarni yirtinglar! Böz kiyim kiyinglar! Abnerning [méyiti] aldida matem tutunglar! dédi. Dawut padishah [Abnerning] jinazisining keynidin mangdi. **32** Ular Abnerni Hébronda depne qildi, padishah Abnerning qebrisining yénida awazini kötürüp yighlidi; xelqning hemmisi yighlashti. **33** Padishah Abner üçün mersiye oqup: — «Abnerning exmeqtek ölgini toghrimu? **34** Qolliring baghlaghliq bolmisimu, Putluring ishkellik bolmisimu, Lékin sen kishilerning rezillerning qolida yiqilghinidek, yiqilip ölgensen!» — dédi. Shuning bilen xelqning hemmisi uning üçün yene yighlashti. **35** Andin barliq xelq Dawutning yénigha kélip, uninggha kün patquche tamaq yéyishni ötüdi. Emma Dawut qesem ichip: Men kün patmasta ya nan ya bashqa herqandaq nersini tétisam, Xuda méni ursun yaki uningdin artuq jazalisun, — dédi. **36** Barliq xelq buni bayqap, bu ishtin razi boldi; emeliyette padishah qilghan herbir ish barliq xelqni

razi qilatti. **37** Shuning bilan barliq xelq, shundaqla pütkül Israil shu küni Nerning ogʻli Abnerning öltürülüşining padishahning körsetmisi emeslikini bilip yetti. **38** Padishah öz xizmetkarlirigha: Bilemsiler? Bügün Israilda bir serdar, ulugh bir zat yiqildi! **39** Gerche men Mesih qilinip padishah tiklen'gen bolsammu, men ajiz bir bendimen. Bu ademler, yeni Zeruiyaning oghullirining wehshiyilikini men kötürelmügedekmen; Perwerdigar rezillik qilghuchining rezillikini öz bëshigha qaytursun! — dédi.

4 Saulning ogʻli Abnerning Hébronda ölgini anglighanda qoli boshiship ketti, barliq Israil dekke-dükkige chüshti. **2** Saulning oghlining qoshunining aldin yürer qismida ikki serdari bolup, birining ismi Baanah, yene birining ismi Rekab idi. Ular Binyamin qebilisidin bolghan Beerotluq Rimmonning oghulliri idi (chünki Beerot Binyamin qebilisige tewe hésablinatti; **3** lékin Beerotluqlar Gittaimgha qéchip bérip u yerde bu kün'giche musapirdek yashawatidu). **4** Saulning ogʻli Yonataning bir ogʻli bolup, puti aqsaq idi. Saul bilen Yonataning öglenlik toghruluq xewer Yizreelge yetkende, u besh yashqa kirgen idi. Inik anisi uni élip qachti; lékin shundaq boldiki, u aldirap yügürgechke, bala chüshup kétip, aqsaq bolup qalghanidi. Uning ismi Mefiboshet idi. **5** Emdi bir küni Beerotluq Rimmonning oghulliri Rekab bilen Baanah chingqi chüsh waqtda Ishboshetning öyige bard. Ishboshet chüshlük uyquda uxlawatqanidi. **6** Ular bugʻday alimiz dégeni bahane qilip, öyining ichkirige kirip, Ishboshetning qorsiqigha [pichaq] sanjidi. Andin Rekab we Baanah qéchip ketti **7** (ular Ishboshet hujrisida kariwatta yatqanida, öyge kirip, uni öltürgenidi). Ular uning kallisini késip, andin kallisini élip kéchiche Arabah tüzlenglikidin méngip ötti. **8** Ular Ishboshetning kallisini Hébron'gha, Dawutning qëshigha élip bérip, padishahqa: Mana, bu janablrining jénini izdigen dühmenliri Saulning ogʻli Ishboshetning kallisi! Bügün Perwerdigar ghojjam padishahni Saul bilen neslidin intiqam élishqa muyyesir qildi — dédi. **9** Dawut Beerotluq Rimmonning oghulliri Rekab bilen inisi Baanahgha: Méni barliq qiyinchililardin qutquzghan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, **10** burun birs Dawutqa xush xewer élip keldim, dep oylap, manga: — Mana, Saul öldi, dep kelgende, men uni élip Ziklagta öltürüwettim. Berheq, mana bu uning yetküzgen xewirining mukapati bolghanidi! **11** Emdi men shundaq qilghan yerde, rezil ademler öz öyide orunda yatqan bir heqqaniy kishini öltürgen bolsa, men néme qilay?! Uning aqqan qan qerzini silerning qolunglardan élip, silerni yer yüzidin yoqatmamdim? — dédi. **12** Dawut ghulamirigha buyruq qiliwidi, ular bularni qetl qildi. Ularning qol-putlirini késip, ularni Hébrondiki kólning yénida ésip qoydi; lékin ular Ishboshetning bëshini élip Hébronda Abnerning qebriside depne qildi.

5 Andin kéyin Israilning barliq qebililiri Hébron'gha Dawutning qëshigha kélip: Qarisila, biz özlirining et-söngekliridurmiz! **2** Burun Saul bizning üstimizde seltenet qilghandimu Israil xelqige jengege chiqip-kirishke yobashchi bolghan özliri idila; Perwerdigar silige: Sen Méning xelqim Israilning padichisi bolup, ularni baqisen, Israilning emiri bolisen, dégenidi — dédi. **3** Shuning bilan Israilning hemme aqsaqalliri Hébron'gha padishahning qëshigha keldi; Dawut padishah Hébronda, Perwerdigarning aldida ular bilen ehde tüzüshti. Andin ular Dawutni Israilgha padishah bolushqa mesih qildi. **4** Dawut padishah bolghanda ottuz yashqa kirgen bolup, qiriq yil seltenet qildi. **5** U Hébronda Yehudaning üstide yette yil alte ay seltenet qilip, Yérusalémda pütkül Israil bilen Yehudaning üstide ottuz üç yil seltenet qildi. **6** Padishah öz ademliri bilen Yérusalémgha chiqip, shu zéminda turghan Yebusiylar bilen

jeng qilghili bard. Ular Dawutqa: Sen bu yerge kirelmeysen, belki hetta korlar bilen aqsqaqlar séni chékündüridu! — dédi. Chünki ular: «Dawut bu yerge qet'iy kirelmeydu», dep oylaytti. **7** Lékin Dawut Zion qorghinini aldi (bu yer Dawutning shehiri dep atilidu). **8** Dawut u küni: Kimki Yebusiylarni uray dese süngüch bilen chiqishi kérek, andin u Dawut qin-qinidin öch köridighan bu kor, aqsqaqlar bilen [hésablashalaydu], dédi. Shuning bilan «Qorlar ya aqsqaqlar öyge kirmisun» deydigʻan maqal peyda boldi. **9** Shundaq qilip Dawut qorghanda turdi we u yerni «Dawutning shehiri» dep atidi. Dawut sheharning etrapigha Millodin tartip ichi terepke imaret saldi. **10** Dawut barghanséri qudret tapti; samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda Perwerdigar uning bilen bille idi. **11** Turning padishahi Hiram Dawutning qëshigha elchilerni ewetti we ular bilen qoshup, kédir yaghachliri, yaghachchilar we tashchilarni ewetti; ular Dawut üçhün bir orda yasap berdi. **12** Dawut Perwerdigarning özi Israilgha padishah tiklep, öz xelqi Israil üçhün özining padishahliqini güllendürgenlikini bilip yetti. **13** Dawut Hébrondiki kelgendin kéyin Yérusalémidin yene ayallarni we kénizeklerni aldi; shuning bilen Dawutqa yene köp oghul-qizlar tugʻhuldi. **14** Yérusalémda uningdin tugʻhulghanlarning isimliri mana mundaq idi: Shammua, Shobab, Natan, Sulayman, **15** Ibhar, Élishua, Nefeg, Yafiya, **16** Élishama, Éliada we Élifelet. **17** Filistiyler Dawutning Israilgha padishah bolushqa mesihlen'ginini anglighanda, ular hemmisi Dawutni tutqili chiqti, Dawut buni anglaqla, qorghan'gha chüshti. **18** Filistiyler kélip «Refayim jilghisi»da yéyilip turdi; **19** Dawut Perwerdigardin yol sorap: Filistiylerge qarshi atlinaymu? Ularni qolungʻa tapshurarsenmu? — dédi. Perwerdigar Dawutqa: Chiqqin! Chünki, Men Filistiyerni jezmen qolungʻa tapshurimen — dédi. **20** U waqtda Dawut Baal-Perazimgha bard. U yerde Dawut ularni tarmar qildi. U: — «Perwerdigar méning aldinda dühmenlirim üstige xuddi kelkün yarni élip ketkendek bösip kirdi» — dédi. Shuning bilen u yerni «Baal-Perazim» dep atidi. **21** Filistiyler u yerde öz mebudlirini tashlap ketti; Dawut bilen ademliri ularni élip ketti. **22** Emdi Filistiyler yene chiqip «Refayim jilghisi»da yéyilip turdi. **23** Dawut Perwerdigardin yol soridi. Perwerdigar: Sen u yerge chiqmay, belki ularning keynidin aylinip ötüp üjme derexlirining udulidin hujum qilghin — dédi, **24** Shundaq boliduki, sen üjme derexlirining üstidin ayagh tiwishini anglishing bilenla derhal atlan; chünki shu tapta Perwerdigar Filistiyerning qoshunigha hujumgha chiqqan bolidu, — dédi. **25** Dawut Perwerdigarning uninggha emr qilghinidek qilip, Filistiyerni Gibéondin Gezergiche qogʻlap qirdi.

6 Dawut Israilning arisidin barliq serxil ademlerni yigihiwidi, bular ottuz ming chiqti. **2** Andin Dawut we uninggha egeshkenlarning hemmisi Xudaning ehde sanduqini yötkep kélish üçhün Yehudadiki Baalalgha chiqti; sanduq [muqeddes] nam bilen, yeni kèrublarning otturisida olturghuchi samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning nami bilen atalghanidi. **3** Ular Xudaning ehde sanduqini döngde olturushluq Abinadabning öyide yéngi bir harwigha sélip, uni shu yerdin élip chiqti. Abinadabning oghulliri Uzzah bilen Ahियो u yéngi harwini heydidi. **4** Ular harwini Xudaning ehde sanduqi bilen döngde olturushluq Abinadabning yéyidin élip chiqti; Ahियो ehde sanduqining aldida mangdi. **5** Dawut bilen pütkül Israil jemetidikiler Perwerdigarning aldida tentene qilip küy oqup chiltar, tembur, dap, daqa-dumbaq we changlar chélip ussul oynidi. **6** Lékin ular Nakonning xaminigha kelgende, kalilar aldigha müdürep ketkenliki üçhün, Uzzah qolini sozup Xudaning ehde sanduqini tutiwaldi. **7** Perwerdigarning ghezipi Uzzahqa

qozghaldi; u xata qilgini uchün, uni Xuda shu yerde urdi. Shuning bilan Uzzah Xudaning ehde sanduqining yénigha yiqilip öldi. **8** Lékin Dawut bolsa Perwerdigarning Uzzahning ténini böskenlikige achchiqlandi we u yerni «Perez-Uzzah» dep atidi; u yer bügünki kün'giche shundaq atilidu. **9** U küni Dawut Perwerdigardin qorqup: Perwerdigarning ehde sanduqini özümningkige qaysi yol bilen ekélermen? — dédi. **10** Shuning üçün Dawut Perwerdigarning ehde sanduqini «Dawut shehiri»ge, öziningkige yökeshni xalimidi; Dawut uni élip béríp, Gatliq Obed-Édomning öyide qaldurdi. **11** Perwerdigarning ehde sanduqi Gatliq Obed-Édomning öyide üç ay turdi; Perwerdigar Obed-Édom we uning pütkül öyidikilerni beriketlidi. **12** Dawut padishahqa: — «Perwerdigar Öz ehde sanduqi wejidin Obed-Édom we uning barini beriketlidi» dep éytildi. Shunga Dawut Xudaning ehde sanduqini Obed-Édomning öyidin élip chiqip, xushluq bilen Dawutning shehirige élip keldi. **13** Perwerdigarning sanduqini kötürgenler alte qedem méngip, shundaq boldiki, u bir buqa bilen bir bordaq mozayni qurbanliq qildi. **14** Dawut bolsa kanap efodni kiyip Perwerdigarning aldida küchining bariche usul oynaytti; **15** Dawut bilen Israilning pütkül jemeti tentene qilip warqiriship, kanay chéliship Perwerdigarning ehde sanduqini élip chiqiwatatti. **16** Perwerdigarning ehde sanduqi Dawutning shehirige élip kirilginide, Saulning qizi Miqal dérizidin qarap, Dawut padishahning sekrep Perwerdigarning aldida usul oynawatqanliqni körüp, uni öz könglide mensitmidi. **17** Ular Perwerdigarning ehde sanduqini élip kirip, Dawut uning üçün tiktürgen chédirning ottursida qoydi. Andin Dawut Perwerdigarning aldida köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliqlirini sundi. **18** Dawut köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliqlirini keltürüp bolup, xalayaqqa samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning namida bext-beriket tilidi. **19** U pütkül Israil jamaitige, er bilen ayallarning herbirige birdin qoturmach, birdin xorma poshkli we birdin üzüim poshkilini teqsim qilip berdi. Andin xelqing herbiri öz öyige yénip ketti. **20** Dawut öz ailisidikilerni mubareklesh üçün yénip kelgende, Saulning qizi Miqal uning aldigha chiqip: Bügün Israilning padishahi özini shunche shereplik körsettimu, qandaq? U xuddi pes bir ademning nomussizlache özini yalinqachlighiniga oxshash, xizmetkarlirining déklérilining kóz aldida özini yalinqachlidi! **21** Dawut Miqalgha: Undaq [shadlan'ghinim] Perwerdigar aldida idi. U atang we uning pütkül jemetini örüp, méni Perwerdigarning xelqi bolghan Israil üstige bashlamchi qilip tiklidi. Shunga men Perwerdigarning aldida usul oynaymen! **22** Emeliyette men özümni téximu erzimes qilip, öz nezirimde özüm töwen bolushqa razimen. Lékin sen éytqan u dédeklerning neziride bolsa, hörmetke sazawer bolimen — dédi. **23** Saulning qizi Miqal bolsa, ölidighan küningiche bala tughmidi.

7 Padishah öz ordisida turatti, Perwerdigar uninggha etrapidiki barliq dühmenliridin aram bergendin kéyin, **2** padishah Natan peyghemberge: Mana qara, men kédir yaghichidin yasalghan öyde olturimen, lékin Xudaning ehde sanduqi bir chidirning ichide turuwatidu — dédi. **3** Natan padishahqa jawap béríp: Könglüngde néme oylighining bolsa, shuni qilgin; chünki Perwerdigar séning bilen billidu — dédi. **4** Lékin kéchide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi Natan'gha kélip mundaq déyildi: **5** — Béríp qulum Dawutqa dégin: «Perwerdigar: — «Sen derweqe Manga turidighan'gha öy salmaqchimusen?» — deydu. **6** — «Men Israillarni Misirdin chiqarghandin tartip, bu kün'giche bir öyde olturmidim, belki bir chédirni makan qilip, kézip yürdüim. **7** Men Özüm barliq Israillar bilen

yürgen hemme yerlerde, xelqim Israilni padichi bolup béqishqa emr qilghanlarga, yeni Israilning herqandaq qebilisining bir [yétekchisige]: Némishqa Manga kédir yaghachtin bir öy yasimaysiler? — dep baqqanmu? **8** Emdi qulum Dawutqa mundaq dégin: — Samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: — Séni xelqim Israilgha bashlamchi qilip tiklesh üçün séni yaylaqlardin, qoy béqishtin élip keldim, — deydu, **9** — we meyli qeyerge barmighin, Men hamam séning bilen bille boldum we séning aldingdin barliq dühmenlirini yoqitip keldim; yer yüzidiki ulughlar nam-shöhretke ige bolghandek séni ulugh nam-shöhretke sazawer qildim. **10** Men xelqim bolghan Israilgha bir jayni békitip, ularni shu yerde tikip östürimen; shuning bilen ular öz zéminida turidighan, parakendichilikke uchrinmaydighan bolidu. Reziller desleptidikidek, shundaqla Men xelqim Israil üstige hökümranliq qilishqa hakimlarni teyinligen künderdikidek, ulargha qaytidin zulum salmaydu. Men hazir sanga hemme dühmenliringdin aram berdim. Emdi Menki Perwerdigar sanga shuni éytip qoyayki, Men séning üçün bir öyni qurup bérimen!» — deydu. **12** «Künliring toshup, ata-bowiliring bilen [ölümde] ulighiningda, Men öz puschtingdin bolghan neslingni séning orungda turghuzup, padishahliqini mezmur qilimen. **13** Méning namim üçün bir öyni yasighuchi u bolidu, we Men uning padishahliq textini ebedgiche mustehkem qilimen. **14** Men uninggha ata bolimen, u Manga oghul bolidu. Eger u qebihlik qilsa, uninggha insanlarning tayiqi bilen we adem balilirining sawaq-dumbalashliri bilen terbiye bérimen. **15** Emma Men séning aldingda örüwetken Sauldin méhir-shepquitimni juda qilghinimdek, uningdin méhir-shepquitimni juda qilmaymen. **16** Shuning bilen séning öyüing we séning padishahliqing aldingda hemishe mezmur qilimdu; texting ebedgiche mezmur turghuzulidu». **17** Natan bu barliq sözler we barliq wehiyni héchnéme qaldurmay, Dawutqa éytip berdi. **18** Andin Dawut padishah kirip, Perwerdigarning aldida olturup mundaq dédi: «I, Reb Perwerdigar, men zadi kim idim, méning öyüm néme idi, Sen méni mushu derjige kötürüdek? **19** Lékin, i Reb Perwerdigar, [méning bu mertiwem] Séning neziringde kichikkine bir ish hésablandi; chünki Sen men qulungning öyining yiray kelgüsi toghruluq sözliding; bu hemmila ademege daim bolidighan ishmu, i, Reb Perwerdigar? **20** Emdi Dawut Sanga yene néme désün? Sen Öz qulungni tonuysen, i, Reb Perwerdigar! **21** Sen söz-wedeng wejidin, Öz könglüngdikige asasen bu ulugh ishning hemmisini qulung bilsun dep békitip qilghansen. **22** Shunga Sen ulughsen, i Perwerdigar; qulaqlirimiz barliq anglighinidek, Séning tengdishing yoq, Sendin bashqa héchqandaq ilah yoqtur. **23** Xelqing Israildek yene bashqa bir el barmu, ular jahanda alahide turidu? — Chünki [Sen] Xuda ularni Misirdin qutquzup Özüngge xas bir xelq qilish üçün, shundaqla nam-shöhretke ige bolush üçün, Özüing barding; Sen Özüing üçün Misirdin, ellerdin we ularning ilahliridin qutquzup chiqqan xelqing aldida zémining üçün ulugh we dehshtetlik ishlarni qilding. **24** Sen xelqing Israilni Özüing üçün ebedgiche bir xelq bolushqa békitting; Sen, i Perwerdigar, ularning Xudasi boldung. **25** Emdi hazir, i Perwerdigar Xuda, Öz qulung we uning öyi toghrisida éytqan wedengge ebedgiche mezmur emel qilgin; Sen dégenliring boyiche ishni ada qilghaysen! **26** Séning naming ebedgiche ulughlinip: — Samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Israilning üstide turidighan Xudadur, dep éytilsun, shundaqla Öz qulungning öy-sulalisi séning aldingda mezmur turghuzulsun. **27** Chünki Sen, i samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi Öz qulunggha: Men sanga bir öy-sulale qurup bérimen, dep wehiy qilding; shunga qulung bu duani séning aldingda qilishqa jür'et qildi.

28 Emdi sen, i Reb Perwerdigar, birdinbir Xudadursen, Séning sözliring heqiqattur we Sen bu bext-iltipatni Öz qulunggha wede qilding; 29 shunga qulungning öy-jemetini Séning aldingda menggü turushqa nésip qilip beriketligeysen; chünki Sen, i Reb Perwerdigar, buni wede qilghansen; bu bext-iltipating bilen Öz qulungning öy-jemeti ebedgiche bext-iltipatqa nésip bolidu».

8 Bu ishlardin kéyin shundaq boldiki, Dawut Filistiylerge hujum qilip, ularni boqsundurdi. Shundaq qilip, Dawut Filistiylerning qolidin merkiziy sheherning hoqqini aldi. 2 U hem Moabiylargha hujum qilip, ularnimu meghlup qildi. U ularni yerge yatquzup, tana bilen ölchep, ikki tana kelgenlerni öltürdi, bir tana kelgenlerni tirik qaldurdi. Moabiylar bolsa Dawutqa béqinip, uninggha séliq tapshurdi. 3 Andin Zobahning padishahi Rehobning oggli Hadad'ézer Efrat deryasigha chiqip, shu yerdiki hakimiyetni özige qaytidin tartiwalmaqchi bolghanda, Dawut uninggha hujum qilip, meghlup qildi. 4 Dawut uning qoshunidin bir ming yette yüz atliq eskerni we yigirme ming piyade eskerni esir qildi; Dawut harwa atlirining piyini kestürdi, lékin özige yüz harwiliq atni qaldurup qoydi. 5 Demeshqtiki Suriylar Zobahning padishahi Hadad'ézerge yardem bérish üçün chiqti, lékin Dawut Suriylernin yigirme ikki ming ademni öltürdi. 6 Andin Dawut birnechke bargah eskerni Demeshqtiki Suriylerning zéminida turghuzdi; shuning bilen Suriylar Dawutqa béqinip uninggha séliq tapshurdi. Dawut qeyerge barsa, Perwerdigar uninggha nusret béretti. 7 Dawut Hadad'ézerning ghulamirigha teminlen'gen altun qalqanni tartiwélp, Yérusalémgha keltürdi 8 we Hadad'ézerning sheherliri bolghan Bitah bilen Birotay sheherliridinmu intayin kóp misni qolgha chüshürdi. 9 Xamatning padishahi Toy Dawutning Hadad'ézerning pütün qoshunini meghlup qilghinini anglap, 10 öz oggli Yoramni Dawutning halini sorashqa we Dawutning Hadad'ézer bilen jeng qilip uni meghlup qilghinigha uni tebrikleške ewetti. Chünki Hadad'ézer daim Toy bilen jeng qilip kéliwatatti. Yoram bolsa kümüş, altun we mis qacha-buyumlarni élip keldi. 11 Dawut padishah mushularni we özi béqindurghan hemme ellerdin, jümlidin Suriylernin, Moabiylardin, Ammoniylardin, Filistiylernin we Amaleklernin olja alghan altun-kümüshlerni Perwerdigargha atap béghishlidi. Bular Zobahning padishahi Rehobning oggli Hadad'ézernin alghan oljini öz ichige alidu. 13 Dawut Suriylerni meghlup qilip, yeni on sekkiz ming ademni «Shor wadisi»da öltürüp yan'ghanda, uning nam-dangqi xéli chiqqanidi. 14 U Édomda esker bargahlirini turghuzdi; pütün Édomda bargahlarni qurdi. Shuning bilen Édomiylarning hemmisi Dawutqa béqindi. Dawut qeyerge barsa, Perwerdigar uninggha nusret béretti. 15 Dawut pütkül Israil üstige seltenet qildi; u pütkül xelqini sorap, adil hökümler chiqirip adalet yürüzetti. 16 Zeruiyaning oggli Yoab qoshunning serdari boldi; Ahiludning oggli Yehoshafat mirza boldi; 17 Axitubning oggli Zadok bilen Abiyatarning oggli Aximelek kahin boldi; Séraya diwan bégi boldi. 18 Yehoyadaning oggli Binaya Keretiylar bilen Peletiylerning yobashchisi boldi; Dawutning oghullirimu kahin boldi.

9 Dawut: Saulning öyidin tirik qalghan birersi barmikin, bar bolsa men Yonatanning hörmitide uninggha shapaet körsitey? — dédi. 2 Emdi Saulning ailisidiki Ziba dégen bir xizmetkar qalghanidi. Ular uni Dawutning qéshigha chaqirdi. Kelgende, padishah uningdin: Sen Zibamu? dep soridi. U: Péqir men shu! — dédi. 3 Padishah: Saulning ailisidin birersi tirik qaldimu? Men uninggha Xudaning shapaitini körsitey dewatimen, — dédi. Ziba padishahqa: Yonatanning bir oggli tirik qaldi; uning ikki puti aqsaydu — dédi. 4 Padishah uningdin:

qeyerde, dep soridi. Ziba padishahqa: U Lo-Dibarda, Ammielning oggli Makirning öyide turidu — dédi. 5 Shunga Dawut padishah kishi ewetip uni Lo-Dibardin, Ammielning oggli Makirning öyidin élip keldi. 6 Saulning newrisi, Yonatanning oggli Mefiboshet Dawutning aldigha kelgende, yüzini yerge yiqip, tezim qildi. Dawut: [Sen] Mefiboshetmu? — dep chaqiriwidi, u: Péqir shu! — dep jawap qayturdi. 7 Dawut uninggha: Qorqmighin, atang Yonatan üçün, sanga shapaet qilmay qalmaymen; bowang Saulning hemme yer-zéminlirini sanga qayturup bérey, sen hemise méning dastixinimdin ghazalinsen — dédi. 8 Mefiboshet tezim qilip: Qulung néme idi, mendek bir ölük it aliyliri qedirligüdek néme idim? — dédi. 9 Andin padishah Saulning xizmetkari Zibani chaqirip uninggha: Saulning we pütkül ailisining hemme teelluqatini mana men ghojangning oghlining qoligha berdim. 10 Sen bilen oghulliring we xizmetkarliring uning üçün shu zéminde tériqchilip qilip, chiqqan mehsulatirini ghojangning oghligha yéyishke tapshurunglar. Ghojangning oggli Mefiboshet men bilen hemishe hemdastixan bolup ghazalinidu, — dédi (Zibaning on besh oggli we yigirme xizmetkari bar idi). 11 Ziba padishahqa: Ghojam padishah qullirigha buyrughanning hemmisige keminiiliri emel qilidu, — dédi. Padishah Dawut [yene]: Mefiboshet bolsa padishahning bir oghlidek dastixinimdin taam yésun — [dédi]. 12 Mefiboshetning Mika dégen kichik bir oggli bar idi. Zibaning öyide turuwaqtanlarning hemmisi Mefiboshetning xizmetkarliri boldi. 13 Emdi Mefiboshet Yérusalémda turatti; chünki u hemishe padishahning dastixinidin taam yep turatti. Uning ikki puti aqsaq idi.

10 Kéyin shundaq ish boldiki, Ammoniylarning padishahi öldi we uning Hanun dégen oggli ornida padishah boldi. 2 Dawut bolsa: Uning atisi manga iltipat körsitkendek men Nahashning oggli Hanun'gha iltipat körsitey, — dédi. Andin Dawut atisining petisige [Hanunning] könglini sorashqa öz xizmetkarliridin birnechchini mangdurdi. Dawutning xizmetkarliri Ammoniylarning zéminigha kelgende, 3 Ammoniylarning emeldarliri ghojisi Hanun'gha: Sili Dawutni rastla atilirining hörmiti üçün qashlirigha köngül sorap adem ewetipty, dep qaramla? Dawutning xizmetkarlirini qashlirigha ewetkini sheherni paylap uningdin melumat élish, andin bu sheherni aghdurush üçün emesmu? — dédi. 4 Shuning bilen Hanun Dawutning xizmetkarlirini tutup, saqallirining yérimini chüshürüp, kiyimlirining beldin töwinini kestürüp, kötini échip ketküzüwetti. 5 Bu xewer Dawutqa yetküzüldi; u ularni küttiwélisheq aldigha adem mangdurdi; chünki ular intayin nomus hés qilghanidi. Padishah ulargha: Saqal-burutunglar öskichilik Yérixo shehiride turup, andin yéniq kélinglar, — dédi. 6 Ammoniylar özlirining Dawutning nepritige uchrighanliqini bilip, adem ewetip Beyt-Rehobdiki Suriylar bilen Zobahdiki Suriylernin yigirme ming piyade esker, Maakahning padishahidin bir ming adem we Tobdiki ademlerdin on ikki ming ademni yallap keldi. 7 Dawut buni anglap, Yoabning pütkül jenggiwar qoshunini [ularning aldigha] mangdurdi. 8 Ammoniylar chiqip sheherning derwazisining aldida sep tüzüdi; Zobah bilen Rehobdiki Suriylar we Tob bilen Maakahning ademliri dalada sep tüzüdi; 9 Yoab jengning aldi hem keymidin bolidighanliqigha közi yétip, Israildin bir qisim serxil ademlerni ilghap, Suriyelerge qarshi sep tüzüdi; 10 qalghanlarni Ammoniylargha qarshi sep tizghin dep inisi Abishayning qoligha tapshurup, uninggha: 11 — Eger Suriylar manga küchlük kelse, sen manga yardem bergeysen; emma Ammoniylar sanga küchlük kelse, men bérip sanga yardem bérey. 12 Jür'etlik bolghin! Öz xelqimiz üçün we Xudayimizning sheherliri üçün baturluq qilayli. Perwerdigar Özige layiq

körün'ginini qilghay! — dédi. **13** Emdi Yoab we uning bilen bolghan ademler Suriylerge hujum qilghili chiqti; Suriyler uning aldida qachti. **14** Ammoniylar Suriylerning qachqinini körgende, ularnu Abishaydin qéchiq, sheherge kiriwaldi. Yoab bolsa Ammoniylar bilen jeng qilishtin chékinip, Yérusalémgha yéniq keldi. **15** Suriyler bolsa ózlarining Israillarning aldida meghlup bolghinini körgende, yene jem bolushti. **16** Hadad'ézer ademlerni ewetip, [Efrat] deryasining néri teripidiki Suriylerni [yardemge] chaqirip, ularni yöktep keldi; ular Xélam shehirige kelgende, Hadad'ézerning qoshunining sardari Shobak ulargha bashchiliq qildi. **17** Bu xewer Dawutqa yetkende, u pütkül Israilni yighdurup, Iordan deryasidin ötüp, Xélam shehirige bardı. Suriyler Dawutqa qarshi sep tizip, uninggha hujum qildi. **18** Suriyler yene Israildin qachti. Dawut bolsa yette yüz jeng harwiliqni, qiriq ming atlıq eskerni qirdi hem qoshunining sardari Shobakni u yerde öltürdi. **19** Hadad'ézerge béqin'ghan hemme padishahlar ózlarining Israil aldida yéngilginini körgende, Israil bilen sülh qiliship ulargha béqindi. Shuningdin kéyin Suriyler Ammoniylargha yene yarem birishke jür'et qilalmıdı.

11 Shundaq boldiki, yéngi yilning béshida, padishahlar jengge atlan'ghan waqıtta Dawut Yoabni ademleri bilen hemde hemme Israilni jengge mandurdi; ular Ammoniylarning zéminini weyran qilip, Rabbah shehirini muhasirige aldı. Lékin Dawut Yérusalémda qaldı. **2** Bir küni kechte Dawut kariwattin qopup, padishah ordısının óğiziside aylinip yüretti; óğzidin u munchida yuyuniwatqan bir ayalni kördi. Bu ayal bek chiraylıq idi. **3** Dawut adem ewetip, ayalning xewirini sorıdı; bırsi uninggha: — Bu Éliamning qızı, Hittiy Uriyaning ayali Bat-Sheba emesmu? — dédi. **4** Dawut kishi ewetip, uni qéshigha ekeltürdi (u waqıtta u adettin pakliniwatqanıdı). U uning qéshigha kelgende, Dawut uning bilen bille boldı; andin u öz öyige yéniq ketti. **5** Shuning bilen u ayal hamilidar boldı, hem Dawutqa: Méning boyumda qaptu, dep xewer ewetti. **6** Shuning bilen Dawut Yoabqa xewer yetküzüp: Hittiy Uriyani méning qéshimgha ewetinger, dédi. Yoab Uriyani Dawutning qéshigha mandurdi. **7** Uriya Dawutning qéshigha kelgende, u Yoabning halini, xelqing halini we jeng ehwalini sorıdı. **8** Andin Dawut Uriyagha: Öz öyüngge bérip putliringni yughin, dédi. Uriya padishahning ordısidin chiqqanda, padishah keynidin uninggha bir sowgha ewetti. **9** Lékin Uriya öz öyige barmay, padishahning ordısining derwasııda, ghojısining bashqa qul-xizmetkarlırining arıısında yatti. **10** Ular Dawutqa: Uriya öz öyige barmıdı, dep xewer berdi. Dawut Uriyadin: Sen yiraq seperdin kelding emesmu? Némishqa öz öyüngge ketmiding? — dep sorıdı. **11** Uriya Dawutqa: Mana, ehde sanduqi, Israillar we Yehudalar bolsa kepilerde turup, ghoyam Yoab bilen ghoyamning xizmetkarlırı ochuq dalada chédır tikip yétiwatsa, men yep-ichip, ayalim bilen yétishqa öyümgé baraymu? Séning jéning bilen we hayating bilen qesem qilimenki, men undaq ishni qilmaymen — dédi. **12** Dawut Uriyagha: Bügün bu yerde qalghin, ete séni ketküzwétimen, — dédi. Uriya u küni we etisi Yérusalémda qaldı. **13** Dawut uni chaqirip hemdastixan qilip, yep-ichküzüp mest qıldı. Lékin shu kéchisi Uriya öz öyige barmay, chiqip ghojısining qul-xizmetkarlırining arıısında öz kariwitıda uxlıdı. **14** Etisi Dawut Yoabqa xet yézıp, Uriyaning alghach kétishige berdi. **15** Xette u: Uriyani soqush eng keskin bolidighan aldinqi septe turghuzghin, andin uning öltürülüşü üçün uningdin chékinip turunglar, dep yazghanıdı. **16** Shuning bilen Yoab sheherni közitip, Uriyani palwanlar [keskin soqushqan] yerge mandurdi. **17** Sheherdiki ademler chiqıp, Yoab bilen soqushqanda xelqтин, yeni Dawutning ademleridin birnechchisi yiqıldı; Uriyamı öldi. **18** Yoab adem ewetip jengning hemme weqeliridin Dawutqa

xewer berdi. **19** U xewerchige mundaq tapılıdı: Padishahqa jengning hemme weqelirini dep bolghiningda, **20** eger padishah ghezeplinip séningdin: Soqushqanda némishqa sheher sépiligha shundaq yéqin bardinglar? Ularning sépilidin ya atidighanliqini bilmemtinglar? **21** Yerubbeshetning oghli Abimeleknı kim öltürginini bilmemsen? Bir xotun sépildin uninggha bir parche yarghunchaq téshini étip, u Tebez shehiride ölmıdimu? Némishqa sépiligha undaq yéqin bardinglar? — Dése, sen: Silining qulliri Hittiy Uriyamı öldi, dep éytqın — dédi. **22** Xewerchi bérip Yoab uninggha tapshurup ewetken xewerning hemmisini Dawutqa dep berdi. **23** Xewerchi Dawutqa: Düşmenler bizdin küchlük kélip, dalada bizge hujum qıldı; lékin biz ulargha zerbe bérip chékindürüp, sheherning derwasısighiche qoghlıduq. **24** Andin ya atquchilar sépildin qul-xizmetkarlıringgha ya étip, padishahning qul-xizmetkarlırindin birnechchini öltürdi. Qulliri Uriyamı öldi — dédi. **25** Dawut xewerchige: Yoabqa mundaq dégin: — Bu ish neziringde éghir bolmisun, qilich ya uni ya buni yeydu; sheherge bolghan hujumınglarnı qattıq qilip, uni ghulitinger, dep éytıp uni jür'etlendürgin — dédi. **26** Uriyaning ayali éri Uriyaning ólginini anglap, éri üçün matem tuttı. **27** Matem künliri ötkende Dawut adem ewetip uni ordısigha keltürdi. Shuning bilen u Dawutning ayali bolup, uninggha bir oghul tughdı. Lékin Dawutning qilghan ishi Perwerdigarning neziride rezil idi.

12 Perwerdigar Natanni Dawutning qéshigha mandurdi. U Dawutning qéshigha kélip uninggha mundaq dédi: «Bir sheherde ikki adem bar bolup, bırsi bay, yene bırsi kembeghel idi. **2** Bayning intayın tola qoy we kala padiliri bar idi. **3** Lékin kembeghelning özi sétiwélip baqqan kichik bir saghliq qozidin bashqa bir nersisi yoq idi. Qoza kembeghelning öyide baliliri bilen teng ösüp chong boldı. Qoza uning yéginidin yep, uning ichkinidin ichip, uning quchiqıda uxlıdı; uning neziride u öz qızidek idi. **4** Bir küni bir yoluchi bayningkige keldi. Emma u özige kelgen méhman üçün özining qoy yaki kala padiliridin birini yégüzüshke teyyarlashqa közi qıymay, belki kembeghelning qozısını tartıwélip soyup, kelgen méhman üçün teyyarlıdı». **5** Dawut buni anglap u kishige qattıq ghezeplendi. U Natan'gha: Perwerdigarning hayati bilen [qesem qilimenki], shuni qilghan adem ölümgé layıqtur! **6** U héch rehımdilliq kórsetmey bu ishni qilghini üçün qozigha töt hesse tólem tólisun — dédi. **7** Natan Dawutqa: Sen del shu kishidursen! Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Men séni Israilning üstide padishah bolghili mesih qıldım we Saulning qolidin qutquzdım; **8** Men ghojangning jemetini sanga bérip, ghojangning ayallirini quchiqinggha yatquzdım, Israilning jemeti bilen Yehudaning jemetini sanga berdim. Eger sen buni az kórgen bolsang, Men sanga yene hessilep bérettim; **9** Némishqa Perwerdigarning sözini közge ilmay, uning neziride rezil bolghanni qılding? Sen Hittiy Uriyani qilich bilen öltürgüzüp, uning ayalini özıngge ayal qılding, sen uni Ammoniylarning qilichi bilen qet qılding. **10** Emdi sen Méni közge ilmay, Hittiy Uriyaning ayalini özıngge ayal qilghining üçün, qilich séning öyüngdin ayrılmaydu». **11** Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana öz öyüngdin sanga yamanlıq keltürüp, közliringning aldida ayalliringni élip, sanga yéqin bırsige bérimen, u bolsa küpkündüzde ayalliring bilen yatıdu. **12** Sen bolsang u ishni mexpiy qılding, lékin Men bu ishni pütkül Israilning aldida kündüzde qilimen» — dédi. **13** Dawut Natan'gha: — Men Perwerdigarning aldida gunah qıldım — dédi. Natan Dawutqa: Perwerdigar hem gunahingdin ötti; sen ölmeysen. **14** Halbuki, bu ish bilen Perwerdigarning

dushmanliriga kupurluq qilishqa purset bergining uchün, séningdin tughulghan oghul bala choqum ölüdu, — dédi. **15** Shuning bilen Natan öz öyige qaytip ketti. Perwerdigar Uriyaning ayalidin Dawutqa tughulghan balini shundaq urdiki, u qattiq késel boldi. **16** Dawut bala heqqide Xudagha yélini. U roza tutup, kéchilerde ichkirige kirip yerde düm yatatti. **17** Uning jemetining aqsqaqalliri qopup uning qéshigha bérip, uni yerdin qopurmaqchi boldi; lékin u unimidi we ular bilen tamaq yéyishni ret qildi. **18** Yettinchi küni bala öldi. Dawutning xizmetkarliri bala öldi, dégen xewerni uninggha bérishtin qorqup: «Bala tirik waqitida padishah bizning sözlirimizge qulaq salmidi, emdi biz qandaqmu uninggha bala öldi, dep xewer bérimiz? U özini zeximlendürüshi mumkin!» — déyishti. **19** Lékin Dawut xizmetkarlirining pichirlashqinini körüp, balining ölginini uqti. Shunga Dawut xizmetkarliridin: «Bala öldü? dep soridi. Ular: Öldi, — dep jawab berdi. **20** Shuning bilen Dawut yerdin qopup, yuyunup, [xushbuy] may bilen mesihlinip, kiyimlirini yenggüshlep, Perwerdigarning öyige kirip ibadet qildi; andin öz öyige qaytip özige tamaq ekeltürüp yédi. **21** Xizmetkarliri uninggha: Silining bu néme qilghanliri? Bala tirik chaghdä roza tutup yighlidila, lékin bala ölgendin kéyin qopup tamaq yédirä, — dédi. **22** U: Men: «Kim bilsun, Perwerdigar manga shapaet körsitip, balini tirik qaldurarmikin» dep oylap, bala tirik waqitda roza tutup yighlidim. **23** Lékin emdi u ölgendin kéyin némishqa roza tutay? Men uni yandurup alalaymenmu? Men uning yénigha barimen, lékin u yénimgha yénip kélelmeydu, — dédi **24** Dawut ayali Bat-Shébagha teselli berdi. U uning qéshigha kirip uning bilen yatti; u bir oghul tughiwidi, Dawut uni Sulayman dep atidi. Perwerdigar uni söydi, **25** we Natan peyghember arqiliq wehri yetküzüp, uninggha Perwerdigar üçhün «Yedidiya» dep isim qoydi. **26** Yoab Ammoniylarning shahane paytexti Rabbahqa hujum qilip uni aldi. **27** Andin Yoab xewerchilerni Dawutning qéshigha mangdurup: Men Rabbahqa hujum qilip, shehernessu bu bar qismini aldim. **28** Hazir sen qalghan eskerlerni yighip, sheherni qamal qilip, uni ishghal qilghin; bolmisa men sheherni alsam, méning ismim bilen atilishi mumkin — dédi. **29** Shunga Dawut hemme xelqni jem qilip, Rabbahqa hujum qilip uni aldi. **30** U alarning padishahining tajini uning béshidin aldi. Uning üstidiki altunning éghirlighi bir talant idi, we uning kózide bir göher bar idi. Kishiler bu tajni Dawutning béshigha kiygüzdi, Dawut bolsa u sheherdin nurghun olja aldi. **31** Emma u yerdiki xelqni sheherdin chiqirip ularni here, xaman tépidighan tirnilar we tömür paltilar bilen ishletti yaki xumdanda qattiq emgekke saldi; Dawut Ammoniylarning hemme sheherliride shundaq qildi; andin Dawut barliq xelq bilen Yérusalémgha yénip keldi.

13 Dawutning oghli Abshalomning Tamar dégen chirayliq bir singlisi bar idi. Bu ishlardin kéyin, Dawutning oghli Amnon uninggha ashiq bolup qaldi. **2** Amnon singlisi Tamarning ishqida shunche derd tarttiki, u késel bolup qaldi. Emma Tamar téxi qiz idi; shuning bilen Amnon'gha uni bir ish qilish mumkin bolmaydighandek köründi. **3** Lékin Amnonning Yonadab isimlik bir dosti bar idi. U Dawutning akisi Shiméahning oghli idi. Bu Yonadab tolimu hiyliger bir kishi idi. **4** U Amnon'gha: Sen padishahning oghli turup, némishqa kündin kün'ge bundaq jüdep kétisen? Qéni, manga éytip ber, dédi. Amnon uninggha: Men inim Abshalomning singlisi Tamargha ashiq boldum, dédi. **5** Yonadab uninggha: Sen aghrip orun tutup, yétip qalghan boluwal; atang séni körgili kelgende uninggha: Singlim Tamar kélip manga tamaq bersun; uning tamaq etkinini körüshüm üçhün, aldimda tamaq étip bersun, men uning qolidin tamaq yey, dep éytqin, dédi. **6** Shuning bilen Amnon yétiwélip özini késel

körsetti. Padishah uni körgili kelgende, Amnon padishahqa: Ötünimen, singlim Tamar bu yerge kélip, manga ikki qoturmach teyyar qilip bersun, andin men uning qolidin élip yey, dédi. **7** Shuning bilen Dawut ordisigha adem ewetip Tamargha: Sendin ötünimenki, akang Amnonning öyige bérip, uninggha yéğüdek bir néme teyyarlap bergin, dep éytti. **8** Tamar Amnonning öyige bardı; u yatqanidi. U un élip yughurup, qoturmachlarni köz aldida etti. **9** Andin u qoturmachni qazandin élip, uning aldigha qoydi. Lékin u yigili unimidi; u: — Hemme adem méning qéshimdin chiqip ketsun, dédi. Shuning bilen hemme kishiler uning qéshimdin chiqip ketti. **10** Andin Amnon Tamargha: Taamni ichkiriki hujrigha élip kirgin, andin qolungdin élip yeymen, — dédi. Tamar özi etken qoturmachni ichkiriki hujrigha, akisi Amnonning qéshigha élip kirdi. **11** Tamar ularni uninggha yéğüzüp qoymaqchi boluwidi, u uni tutuwélip: I singlim, kel! Men bilen yatqin! dédi. **12** Lékin u uninggha jawab bérip: Yaq, i aka, méni nomusqa qoymighin! Israilda bundaq ish yoq! Sen bundaq peskeshlik qilmighin! **13** Men bu shermendichilikni qandaqmu kötürüp yürelymen?! Sen bolsang Israilning arisidiki emxeqlerdin bolup qalisen. Ötünüp qalay, peqet padishahqa désengila, u méni sangta tewe bolushtin tosimaıdu, — dédi. **14** Lékin u uning sözige qulaq salmidi. U uningdin küchlük kélip, uni zorlap ayagh asti qilip uning bilen yatti. **15** Andin Amnon uninggha intayin qattiq nepretlendi; uning uninggha bolghan nepriti uninggha bolghan eslidiki muhebbitidin ziyade boldi. Amnon uninggha: Qopup, yoqal! — dédi. **16** Tamar uninggha: Yaq! Méni heydigun gunahing sen héli manga qilghan shu ishtin betterdur, dédi. Lékin Amnon uninggha qulaq salmidi, **17** belki xizmitidiki yash yigitni chaqirip: Bu [xotunni] manga chaplashturmay, sirtqa chiqiriwet, andin ishikni taqap qoy, dédi. **18** Tamar tolimu rengdar bir könglek kiygenidi; chünki padishahning téxi yatliq bolmighan qizliri shundaq kiyim kiyetti. Amnonning xizmetkari uni qoghlap chiqirip, ishikni taqiwaldi. **19** Tamar béshigha kül chéchlep, kiygen rengdar könglikini yirtip, qolini béshigha qoyup yighlighan péti kétiwatatti. **20** Akisi Abshalom uninggha: Akang Amnon sen bilen yattimu? Hazirche jim turghin, singlim. U séning akang emesmu? Bu ishni könglüge almighin, — dédi. Tamar akisi Abshalomning öyide köngli sunuq halda turup qaldi. **21** Dawut padishahmu bolghan barliq ishlarni anglap intayin achchiqlandi. **22** Abshalom bolsa Amnon'gha ya yaxshi, ya yaman héch gep qilmidi. Chünki Abshalom singlisi Tamarni Amnonning xorlighanliqidin uni öch köretti. **23** Toluq ikki yil ötüp, Efraimgha yéqin Baal-Hazorda Abshalomning qirgoghuchiliri qoylirini qirqawatatti; u padishahning hemme oghullirini tekliq qildi. **24** Abshalom padishahning qéshigha kélip: Mana qulliri qoylirini qirqitwatidu, padishah we xizmetkarlirining silining qulliri bilen bille bérishini ötünimen, — dédi. **25** Padishah Abshalomgha: Yaq, oghlum, biz hemimiz barmayli, sangta éghirchiliq chüshüp qalmisun, — dédi. Abshalom shunche désimu, u barghili unimidi, belki uninggha amet tilidi. **26** Lékin Abshalom: Eger bérishqa unimisila, akam Amnonni biz bilen barghili qoysila, — dédi. Padishah uningdin: Némishqa u séning bilen baridu? — dep soridi. **27** Emma Abshalom uni köp zorlighini üçhün u Amnonning, shundaqla padishahning hemme oghullirining uning bilen bille bérishigha qoshuldi. **28** Abshalom öz ghulamirigha buyrup: Segek turunglar, Amnon sharab ichip xush keyp bolghanda, men silerge Amnonni urunglar désem, uni derhal öltürünglar. Qorqmanglar! Bularni silerge buyrughuchi men emesmu? Jür'etlik bolup baturluq körsinglar — dédi. **29** Shuning bilen Abshalomning ghulamirili Amnon'gha Abshalom özi buyrughandek qildi. Shuan padishahning hemme oghulliri

qopup, her biri öz qéchirigha minip qachti. **30** Shundaq boldiki, ular téxi yolda qéchip kétiwatqanda, «Abshalom padishahning hemme oghullirini óltürdi. Ularning héch biri qalmidi» dégen xewer Dawutqa yetküzüldi. **31** Padishah qopup kiyimlirini yirtip yerde düm yatti; uning hemme qul-xizmetkarliri bolsa kiyimliri yirtiq halda yénida turatti. **32** Emma Dawutning akisi Shiméahning oghli Yonadab uninggha: — Ghojam, ular padishahning oghulliri bolghan hemme yigitlerni óltürdi, dep xiyal qilmissila. Chünki peqet Amnon öldi; u ish Amnonning Abshalomning singlisi Tamarni xar qilghan künden bashlap Abshalomning aghzidin chiqarmighan niyiti idi. **33** Emdi ghojam padishah «Padishahning hemme oghulliri öldi» dégen oyda bolup köngüllirini biamar qilmissila. Chünki peqet Amnonla öldi — dédi. **34** Abshalom bolsa qéchip ketkenidi. [Yérusalémdiki] közetchi ghulam qariwidi, mana, gherb teripidin taghning yénidiki yol bilen nurghun ademler kéliwatatti. **35** Yonadab padishahqa: Mana, padishahning oghulliri keldi. Del qulliri dégendek boldi — dédi. **36** Sözi tütigitip turiwidi, padishahning oghulliri kélip qattiq yigha-zar qildi. Padishah bilen xizmetkarlirimu qattiq yighlashti. **37** Lékin Abshalom bolsa Geshurning padishahi, Ammihudning oghli Talmayning qéshigha bardi. Dawut oghli üçün her küni haza tutup qayghurdi. **38** Abshalom qéchip, Geshurgha bérip u yerde üç yil turdi. **39** Dawut padishahning qelbi Abshalomning yénigha bérishqa intizar boldi; chünki u Amnon'gha nisbeten teselli tapqanidi, chünki u ólgenidi.

14 Emdi Zeruiyaning oghli Yoab padishah qelbining Abshalomgha telmürwatqanliqini bayqidi. **2** Shuning üçün Yoab Tekoagha adem ewetip u yerdin danishmen bir xotunni ekeldürüp uninggha: Sendin ötüney, özüngni matem tutqan kishidek körsitip qariliq kiyimi kiyip, özüngni etirlik may bilen yaghlamay, belki özüngni ólgüchi üçün uzun waqit hazidar bolghan ayaldek qilip **3** [Dawut] padishahning qéshigha bérip uninggha mundaq dégin, — dédi. Shundaq qilip, Yoab démekchi bolghanlirini u ayalgha ögetti. **4** Shuning bilen Tekoaliq bu ayal padishahning aldigha bérip, tezim qilip, bash urup: I padishahim, méni qutquzwalghayla, — dédi. **5** Padishah uningdin: Néme derding bar? dep soridi. U jawab bérip: Men derweqe bir tul xotunmen! Érim ölüp ketti; **6** Dédeklirining ikki oghli bar idi. Ikksini étizliqta urushup qélip, arigha chüshidighan adem bolmighachqa, biri yene birini urup óltürüp qoydi. **7** Mana, hazir pütün öydikiler dédeklirige qarshi qopup, inisini óltürginini belize tutup bergin; inising jénini élip, qetl qilghini üçün biz jan'gha jan alimiz. Shuning bilenmu miras alghuchini yoqitimiz, dewatidu. Ular shundaq qilip yalghuz qalghan choghumni qochürüp, érimge ne nam ne yer yüzide ewladmu qaldurghili qomaydu, — dédi. **8** Padishah ayalgha: Öyüngge barghin, men ehwalgha qarap sen toghruluq höküim chiqirimen, — dédi. **9** Tekoaliq ayal padishahqa: I, ghojam padishah, bu ishla gunah bolsa, hemmisi méning bilen atamning jemeti üstide bolsun, padishah we uning texti bilen munasiwetsiz bolsun, — dédi. **10** Padishah: Birer kim sanga [bu toghruluq] gep qilsa, uni méning qéshigha élip kelgin, u seni yene aware qilmaydighan bolidu, — dédi. **11** Ayal jawab bérip: Undaqta padishah Perwerdigar Xudalirini yad qilghayla, qan'gha qan intiaqam alghuchilarning oghlumni yoqatmasliqi üçün, ularning halak qilishigha yol qoymighayla, — dédi. Padishah: Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, Séning oghlungning bir tal chéchi yerge chüshmeydu, — dédi. **12** Lékin ayal: Dédekliri ghojam padishahqa yene bir sözni dégili qoyghayla, déwidi, u: Éytqin — dédi. **13** Ayal yene mundaq dédi: Emdi sili némishqa Xudaning xelqige shuninggha oxshash

ziyanliq bir ishni niyet qildila? Padishah shu gépi bilen özi gunahkar qilip békitiwatidu, chünki u özi palighan kishini qayturup ekelmidi. **14** Derweqe hemmimiz choqum ölüp, yerge tökülgén, qaytidin yighiwalghili bolmaydighan sudek bolimiz. Lékin Xuda ademning jénini élishqa emes, belki Öz palan'ghinini Özige qayturup ekilishke ilaj qilidu. **15** Emeliyetide, méning ghojam padishahqa shu ish toghrisidin söz qilghili kélshimning sewebi, xelq méni qorqatti. Lékin dédekliri: Bu gepni padishahqa éytay! Padishah belkim öz chörisingning iltimasini beja keltürer, dégen oyda boldi. **16** Chünki padishah anghlisi mumkin, chörisini hem oghlumni Xudaning mirasidin teng yoqatmaqchi bolghan kishining qolidin qutquzup qalar. **17** Shunga dédekliri, ghojam padishahning sözi manga aramliq bérer, dep oyldim. Chünki ghojam padishah Xudaning bir perishtisidek yaxshiyamanni perq etküchidur. Perwerdigar Xudaliri sili bilen bille bolghay! **18** Padishah ayalgha jawab bérip: Sendin ötüimenki, men sendin sorimaqchi bolghan ishni mendin yoshurmighaysen, dédi. Ayal: Ghojam padishah söz qilsila, dédi. **19** Padishah: Bu geplirining hemmisi Yoabning körsetmisimu, qandaq? — dédi. Ayal jawab bérip: I, ghojam padishah, silining janliri bilen qesem qilimenki, ghojam padishah éytqanliri onghimu, solghimu qaymaydighan heqiqettur. Derweqe silining qulliri Yoab manga shuni tapilap, bu sözlerni dédeklirining aghzigha saldi. **20** Yoabning bundaq qilishi bu ishni hel qilish üçün idi. Ghojamning danaliqi Xudaning bir perishtisiningkidek iken, zéminda yüz bérivatqan hemme ishlarni bilidiken, — dédi. **21** Shuning bilen padishah Yoabqa: Maqul! Mana, bu ishqa ijazet berdim. Bérip u yigit Abshalomni élip kelgin, dédi. **22** Yoab yerge yiqilip bash urup, padishahqa bext-beriket tilidi. Andin Yoab: I ghojam padishah, öz qulungning telipige ijazet berginidin, öz qulungning séning aldigha iltipat tapqinini bügün bildim, — dédi. **23** Andin Yoab qozghilip, Geshurgha bérip Abshalomni Yérusalémgha élip keldi. **24** Emma padishah: — U méning yüzüمنى körmey, öz öyige barsun, dégenidi. Shunga Abshalom padishahning yüzini körmey, öz öyige ketti. **25** Emdi pütükl Israil teweside Abshalomdek chirayliq dep maxtalghan adem yoq idi. Tapinidin tartip choqusighiche uningda héch eyib yoq idi. **26** Uning chéchini chüshürgende (u her yilning axirida chéchini chüshüretti); chéchi éghirliship ketkechke, shunga uni chüshüretti), chéchini padishahning «ólchem taraza»si bilen tartsa ikki yüz shekel chiqatti. **27** Abshalomdin üç oghul we Tamar isimlik bir qiz tughuldi. Qizi tolimu chirayliq idi. **28** Abshalom padishahning yüzini körmey, Yérusalémda toptoghra ikki yil toshquche turdi; **29** Abshalom Yoabqa adem mandurup, özi padishahning qéshigha ewetishini ötündi, emma u kelgili unimidi. Abshalom ikkinchi qétim uning yénigha adem ewetti, lékin Yoab kélishti xalimidi. **30** Shuning bilen Abshalom öz xizmetkarlirigha: — Yoabning méningkige yandash arpa étizliq bir parche étizliqi bar. Bérip uninggha ot qoyunglar, dep buyrudi. Shundaq qilip, Abshalomning xizmetkarliri Yoabning bu bir parche étizliqigha ot qoydi. **31** Andin Yoab qozghilip Abshalomning öyige kirip uningdin: Némishqa xizmetkarlirning étizliqigha ot qoydi! — dep soridi. **32** Abshalom Yoabqa jawab bérip: Mana, men sanga adem ewetip: Qéshingha kelsun, andin padishahning qéshigha manga wakaliten barghuzup uninggha: Men némishqa Geshurdin yénip kelgendimen? U yerde qalsam, yaxshi bolattiken, dep éytquzmaqchi idim. Emdi padishah bilen didarlashsam deymen; mende qebihlik bolsa, u méni óltürsun, — dédi. **33** Shuning bilen Yoab padishahning qéshigha bérip, uninggha bu xewerni yetküzdi. Padishah Abshalomni chaqirdi; u padishahning qéshigha kélip, padishahning aldida tezim qilip bash urdi; padishah Abshalomni söydi.

15 Bu ishlarning keyin Abshalom özige jeng harwisi bilan atlarni teyyarlattı hem öz aldidı yügüridighan ellik eskerni békitti. **2** Abshalom tang seherde qopup, derwazigha baridighan yolning yénida turattı. Qachan birsi dewayimni kessun dep, padishahqa erz tutqılı kelse, Abshalom uni chaqirip: Sen qaysı sheherdin kelding, — dep soraytti. U kishi: Qulung Israilning palanchi qebilisidin keldi, dése, **3** Abshalom uninggha: Mana, dewayinglar durus we heq iken, lékin padishah teripidin özige wakaliten erzingni anglashqa qoyulghan adem yoq, deytti. **4** Andin Abshalom yene: Kaskhi, men zémında soraqchi qilinsam'idi, her kimning erzi yaki dewayı bolup, méning qéshingha kelse, uninggha adalet körsittetim! — deytti. **5** Birkim uninggha tezım qilghılı aldigha barsa, Abshalom qolini uzutup, uni tutup sóyetti. **6** Abshalom shundaq qilip padishahning höküm chiqirishigha kelgen Israilning herbir ademlerining köngüllirini utuwalatti. **7** Töt yıl ötkende, Abshalom padishahqa: Méning Hébronda Perwerdigargha ichken qesimimni ada qilishim üçün, shu yerge bérishqa ijazet berseng; **8** chünki qulung Suriyediki Geshurda turghinimda qesem ichip: Eger Perwerdigar méni Yérusalémgha qaytursa, men Perwerdigargha ibadet qilimen, dep éytqanıdı, — dédi. **9** Padishah uninggha: Tinch-aman bérıp kelgin, déwıdı, u qozghilip Hébron'gha ketti. **10** Lékin Abshalom Israilning hemme qebililirige mexpiy elchilerni mandurup: Burgha awazini anglininghlarda: «Abshalom Hébronda padishah boldı!» dep élan qilinglar, dédi. **11** Emdi ikki yüz adem teklip bilen Abshalom bilen birge Yérusalémdin barghanıdı. Ular heqiqiy ehwaldin bixewer bolghachqa, saddılıq bilen barghanıdı. **12** Abshalom qurbanlıq ötküzgende, u adem ewetip Dawutning meslihetchisi bolghan Gilohluq Ahitofelni öz shehiri Gilohdin élip keldi. Shuning bilen qest barghanséri kücheydi, Abshalomgha egeshkenler barghanséri köpiyüwatatti. **13** Dawutqa bir xewerchi kélip: Israilning ademlerining köngüllirini Abshalomgha mayıl boldı, — dédi. **14** Shuning bilen Dawut Yérusalémda uning bilen bolghan hemme qul-xizmetkarlıgha: Qopup qachaylı! Bolmisa, Abshalomdin qutulalmaymız. Ittik kéteyli; bolmisa, u tuyuqsız üstimizge bésip kélip, bizge bala keltürüp sheher xelqini qilich bisi bilen urıdı, dédi. **15** Padishahning qul-xizmetkarlırı padishahqa: Ghojam padishah néme békitse, shuni qilimiz, dédi. **16** Shuning bilen padishah pütün ailisidikilerni élip, chiqıp ketti; emma padishah kénizekliridin onni ordigha qarashqa qoydı. **17** Padishah chiqıp ketkende hemme xelq uninggha egeshiti; ular Beyt-Merhakta turup qaldı. **18** Hemme xizmetkarlırı uning bilen bile [Kidron éqinidin] ötüwatatti; barlıq Keretiylar, barlıq Peletiylar, barlıq Gatlıqlar, yeni Gat shehiridin chiqıp uninggha egeshken alte yüz adem padishahning aldida mangatti. **19** Padishah Gatlıq Ittaygha: Sen némishqa biz bilen barisen? Yénip bérıp padishahning qéshida turghin; chünki sen öz yurtungdin musapir bolup palan'ghansen. **20** Sen peqet tünüigünla kelding, men bügün qandaqsıge séni özüm bilen bile sersan qılay? Men bolsam, nege baralisam, shu yerge barimen. Qérindashliringni élip yénip ketkin; Xudaning rehım-shepqiti we heqiqiti sanga yar bolghay! — dédi. **21** Lékin Ittay padishahqa jawab bérıp: Perwerdigarning hayati bilen we ghojam padishahning hayati bilen qesem qilimenki, meyli hayat yaki mamat bolsun, ghojam padishah qeyerde bolsa, qulung shu yerdimu bolıdu! — dédi. **22** Dawut Ittaygha: Emdi senmu bérıp [éqinidin] ötkin, dédi. Shuning bilen Gatlıq Ittay hemme ademleri we uning bilen mangghan barlıq bala-chaqırları ötüp ketti. **23** Hemme xelq ötüwatqanda, pütkül shu yurttikiler qattıq awaz bilen yighlıdı. Padishah özimu Kidron éqinidin ötkende, barlıq xelq chöllük teripige qarap ay aldı. **24** We mana, Zadok bilen Lawıylarmu Xudaning ehde

sanduqını kótürüp bille keldi; ular Xudaning ehde sanduqını yerde qoydı. Barlıq xelq sheherdin chiqıp ötküche Abiyatar bolsa, qurbanlıqlarnı sunup turatti. **25** Padishah Zadokqa: Xudaning ehde sanduqını sheherge yandurup élip kirgin. Men eger Perwerdigarning közliride iltıpat tapsam, U choqum méni yandurup kélıdu we U manga ehde sanduqını we Öz makanını yene körgüzıdı; **26** lékin U méning toghramda: Sendin xursenlikim yoq, dése, mana men; U méni qandaq qilishni layıq körsé, shundaq qılsun, — dédi. **27** Padishah kahin Zadokqa: Sen aldın körgüchi emesmu? Sen we öz oghlung Aximaaz we Abiyatarning ogħlı Yonatan, yeni ikkinglarning ikki oghlunglar sanga hemrah bolup tinch-aman sheherge qaytqın. **28** Mana, men silerdin xewer kelgüche chöldiki ötkellerde kütüp turay, — dédi. **29** Shuning bilen Zadok bilen Abiyatar Xudaning ehde sanduqını Yérusalémgha qayturup bérıp, u yerde qaldı. **30** Lékin Dawut Zeytun téghigha chiqqanda, bésini yérip yalang ayagh bolup yighlawatatti; uning bilen bolghan hemme xelqning herbiri bésini yérip yighlap chiqıwatatti. **31** Birsi kélip Dawutqa: Ahitofelmu Abshalomning qestige qatnashqanlar ichide iken, dédi. Shuning bilen Dawut dua qilip: **1** Perwerdigar, Ahitofelning meslihetini exmeqanilikke aylandurghaysen, dédi. **32** Dawut taghning choqqisigha, yeni adette u mexsus Xudagha ibadet qilidighan jaygha yetkende, Arkılıq Hushay tonı yirtıq, bésigha topa-chang chéçilghan halda uning aldigha keldi. **33** Dawut uninggha: Méning bilen barsang, manga yük bolup qalisen; **34** lékin sheherge qaytıp bérıp Abshalomgha: **1** padishah, men bügün'ge qeder atangning qul-xizmetkari bolghandek, emdi séning qul-xizmetkaring bolay, diseng, sen men üçün Ahitofelning meslihetini bikar qılıwételeysen. **35** Mana Zadok we Abiyatar dégen kahinlarmu shu yerde sen bilen bile bolıdu emesmu? Padishahning ordisidin néme anglisang, Zadok bilen Abiyatar kahinlarga éytqın. **36** mana, ularning ikki ogħlı, yeni Zadokning ogħlı Aximaaz bilen Abiyatarning ogħlı Yonatanmu shu yerde ularning yénida turıdu. Hernéme anglisang, ular arqılıq manga xewer yetküzgin — dédi. **37** Shuning bilen Dawutning dostı Hushay sheherge bardı; Abshalommu del shu chagħda Yérusalémgha kirdi.

16 Dawut taghning choqqisidin emdila ötüshige Mefiboshetning xizmetkari Zıba ikki yüz nan, bir yüz kishmiş poshkili, yüz yazlıq méwe poshkili we bir tulum sharabni ikki éshekke artıp uning aldigha chıqtı. **2** Padishah Zıbagha: Bularnı néme üçün ekelding? dédi. Zıba: Ésheklerni padishahning ailisidikiler ménishi üçün, nanlar bilen yazlıq miwilerni ghulamlarıning yéyishi üçün, sharabni chölde hérip ketkenlerning ichishi üçün ekeldim — dédi. **3** Padishah: Ghojangning ogħlı nede? — dep sorıdı. Zıba padishahqa jawab bérıp: U yenila Yérusalémda qaldı, chünki u: Bügün Israil jemetidikiler atamning padishahlıqını manga yandurup bérıdu, dep olturıdu — dédi. **4** Padishah Zıbagha: Mana Mefiboshetning hemmisi sanga tewe bolsun, déwıdı, Zıba: Men silige tezım qilimen; silining aldirlirida iltıpat tapsam, i ghojam padishah, — dédi. **5** Dawut padishah Bahurimgha kelgende, mana Saulning jemetidin bolghan, Géraning ogħlı Shimey isimlik bir adem shu yerdin uning aldigha chıqtı; u bu yaqqa kelgech kimdu birini qarghawatatti. **6** U Dawutning özige we Dawut padishahning barlıq xizmetkarlıghına qarap tashlarnı atti; hemme xelq bilen barlıq palwanlar padishahning ong teripide we sol teripide turatti. **7** Shimey qarghap: Yoqal, yoqal, hey sen qanxor, iplasl! **8** Sen Saulning ornında padishah boldung, lékin Perwerdigar uning jemetining qénini séning bésinggha qayturdı; emdi Perwerdigar padishahlıqını oghlung Abshalomning qoligha berdi; mana, özüngning rezillikning séning üstüנגge chüshti,

chünki sen bir qanxorsen! — dédi. **9** Zeruiyaning oghli Abishay padishahqa: Némishqa bu ölük it ghojam padishahni qarqhisun? U yerge bérıp uning béshini keskili manga ijazet bergeysen! — dédi. **10** Lékin padishah: I Zeruiyaning oghulliri, méning bilen néme karinlar? U qarqhisqa qarqhisun! Eger Perwerdigar uninggha, Dawutni qarqhighin, dep éytqan bolsa, undaqa kim uninggha: Némishqa bundaq qilisen? — déyelisun? **11** Dawut Abishaygha we barliq xizmetkarlirigha: Mana öz pushtumdin bolghan oghlum méning jénimni izdigen yerde, bu Binyamin kishi uningdin artuqraq qilmamdu? Uni qarqhighili qoyghin, chünki Perwerdigar uninggha shundaq buyruptu. **12** Perwerdigar belkim méning derdirimni nezirige élip, bu ademning bügün méni qarqhighanlirining ornida manga yaxshiliq yandurdu, dédi. **13** Shuning bilen Dawut öz ademliri bilen yolda méngiwirdi. Shimey bolsa Dawutning uduldiki tagh baghrida mangghach qarqhaytti hem tash étip topa-chang chachatti. **14** Padishah we uning bilen bolghan xelqning hemmisi hérip, menzilge barghanda u yerde aram aldi. **15** Emdi Abshalom barliq Israillar bilen Yérusalémgha keldi; Ahitofel uning bilen bille idi. **16** Dawutning dosti arkiliq Hushay Abshalomning qéshigha kelgende, u Abshalomgha: Padishah yashisun! Padishah yashisun! — dédi. **17** Abshalom Hushaygha: Bu séning dostunggha körsitidighan himmitingmu? Némishqa dostung bilen barmiding? — dédi. **18** Hushay Abshalomgha: Yaq, undaq emes, belki Perwerdigar we bu xelq hemde Israillarning hemmisi kimni tallisa, men uninggha tewé bolay we uning yénida turimen. **19** Shuningdin bashqa kimning xizmitide bolay? Uning oghlining qéshida xizmet qilmamdim? Séning atangning qéshida xizmet qilghandek, emdi séning qéshingda xizmet qilay, — dédi. **20** Andin Abshalom Ahitofelge: Meslihetliship yol körsitinglar; qandaq qilsaq bolar? — dédi. **21** Ahitofel Abshalomgha: Atangning ordisigha qarighili qoyghan kénizekliri bilen bille yatqin; shuning bilen pütkül Israil séning özüngni atanggha nepretlik qilghanliqingni anglaydu; shundaq qilip sanga egeshkenlarning qolliri küchlendirüldü, dédi. **22** Shuning bilen ular Abshalom üçün ordining ögziside bir chédir tikti; Abshalom hemme Israilning közliri aldida öz atisining kénizekliri bilen bille boldi. **23** U künlérde Ahitofelning bergén mesliheti xuddi kishi Xudadin sorap érishken söz-kalamdek hésablinatti. Uning Dawutqa we Abshalomgha bergén hemme meslihetimu hem shundaq qarilatti.

17 Ahitofel Abshalomgha: Manga on ikki ming ademni talliwélissha ruxset berseng, men bügün kéche qozghilip, Dawutni qoghlay; **2** Men uning üstige chüshkinimde u hérip, qolliri ajiz bolidu; men uni alaqzade qilawétimen, shundaqla uning bilen bolghan barliq xelq qachidu. Men peqet padishahnila urup óltürimen, **3** andin hemme xelqni sanga béqundurup qayturimen. Sen izdigen adem yoqalsa, hemme xelq séning qéshinggha qaytidu; shuning bilen hemme xelq aman-ésen qalidu, dédi. **4** Bu meslihet Abshalomgha we Israilning barliq aqsaqallirigha yaqti, **5** lékin Abshalom: Arkiliq Hushaynimu chaqiringlar; uning sózinimu anglayli, — dédi. **6** Hushay Abshalomning qéshigha kelgende, Abshalom uninggha: Ahitofel mundaq-mundaq éytti; u dégendek qilaylimu? Bolmisa, sen bir meslihet bergin, — dédi. **7** Hushay Abshalomgha: Ahitofelning bu waqitta bergén mesliheti yaxshi emes, — dédi. **8** Hushay yene mundaq dédi: «Sen atang bilen ademlirini bilisen'ghu — ular palwanlardur, hazir daladiki baliliridin juda qilin'ghan chishi éyiqteq peyli yaman. Atang bolsa heqiqiy jengchidur, öz ademliri bilen birge qonmaydu. **9** Mana u hazir bir gharda ya bashqa bir yerde möküniüwalghan bolsa kérek. Mubada u awwal

xelqimiz üstige chüshse shuni anglighan herkim: Abshalomgha egeshkenler qirghinchiliqqa uchraptu, — deydu. **10** U waqitta hetta shir yürek palwanlarning yüreklimu su bolup kétidu; chünki pütkül Israil atangning batur ikenlikini, shundaqla uninggha egeshkenlarningmu palwan ikenlikini bilidu. **11** Shunga meslihetim shuki, pütkül Israil Dandin tartip Beer-Shébaghiche séning qéshinggha téz yighilsun (ular déngizdiki qumlardek köptur!). Sen özüng ularni bashlap jengge chiqqin. **12** Biz uni qeyerde tapsaq, shebnem yerge chüshkendek uning üstige chüsheyli. Shuning bilen uning özi we uning bilen bolghan kishilerdin héch kimmu qalmaydu. **13** Eger u bir sheherge kiriwalsimu, pütkül Israil shu yerge arghamchilarni élip kélip, sheherni hetta uningdiki kichik shéghil-tashlarnimu qaldurmay sörep ekilip, derya jilghisigha tashliwétimiz». **14** Abshalom bilen Israilning hemme ademliri: Arkiliq Hushayning mesliheti Ahitofelning meslihetidin yaxshi iken, déyishti. Chünki Perwerdigar Abshalomning béshigha bala kelsun dep, Ahitofelning yaxshi meslihetining bikar qilinishini békitkenidi. **15** Hushay Zadok bilen Abiyatar kahinlarga: Ahitofelning Abshalom bilen Israilning aqsaqallirigha bergén mesliheti mundaq-mundaq, emma méning meslihetim bolsa mundaq-mundaq; **16** hazir siler derhal adem ewetip Dawutqa: Bu kéchide chölning kéchikliride qonmay, belki téz ötüp kétinglar, bolmisa padishah we uning bilen bolghan hemme xelq halak bolushi mumkin, dep yetküzinglar — dédi. **17** U waqitta Yonatan bilen Aximaaaz En-Rogelde kütüp turatti; ular bashqilarning körip qalmasliqi üçün sheherge kirmidi; bir dédekning chiqip ulargha xewer bérishi békitildi. Ular bérıp Dawut padishahqa xewerni yetküzdü. **18** Lékin bir yash yigit ularni körip qélip, Abshalomgha dep qoydi. Emma bu ikkiylen ittik bérıp, Bahrirmidiki bir ademning öyige kirdi. Bu ademning hoylisida quduq bar idi; ular shuninggha chüshüp yoshurundi. **19** Uning ayali quduqning aghzigha yapquchini yéyip üstige soqlughan bughdayni töküp qoydi; shuning bilen héch ish asharilanmide. **20** Abshalomning xizmetkarliri öyige kirip ayalning qéshigha kélip: Aximaaaz bilen Yonatan qeyerde? — dep soridi. Ayal: Ular ériqtin ötüp ketti, dédi. Kelgenler ularni izdep tapalmay, Yérusalémgha qaytip ketti. **21** Ular ketkendin kéyin, bu ikkiylen quduqtin chiqip, bérıp Dawut padishahqa xewer berdi. Ular Dawutqa: Qopup, sudin ötkin; chünki Ahitofel séni tutush üçün shundaq meslihet bériptu, — dédi. **22** Shuning bilen Dawut we uning bilen bolghan barliq xelq qozghilip Iordan deryasidin ötti; tang atuche Iordan deryasidin ötmigen héchkim qalmidi. **23** Ahitofel öz meslihetini qobul qilmighanliqini körip éshikini toqup, öz shehiridiki öyige bérıp, öyidkilerge wesiyet tapshurghandin kéyin, ésilip öliwaldi. U öz atisining qebriside depne qilindi. **24** Shu ariliqta Dawut Mahanaimga yétip kelgenidi, Abshalom we uning bilen bolghan Israilning hemme ademlirimu Iordan deryasidin ötüp bolghanidi. **25** Abshalom Yoabning ornida Amasani qoshunning üstige serdar qilip qoydi. Amasa bolsa Yitra isimlik bir Israillik kishining oghli idi. U kishi Nahashning qizi Abigail bilen yéqinchilik qilghanidi. Nahash Yoabning anisi Zeruiya bilen acha-singil idi. **26** Israil bilen Abshalom Giléadning zeminida bargah tikti. **27** Dawut Mahanaimga yétip kelgende, Ammoniyarlarning Rabbah shehiridin bolghan Nahashning oghli Shobi bilen Lo-Dibarliq Ammielning oghli Makir we Rogélimdin bolghan Giléadliq Barzillay dégenler **28** yotqan-körpe, das, qacha-qucha, bughday, arpa, un, qomach, purchaq, qizil mash, qurughan purchaqur, **29** hesel, qaymaq we qoylarni keltürüp, kala sütide qilin'ghan qurut-irimchik qatarliqlarni Dawut bilen xelqqa yéyish üçün élip keldi, chünki ular: Shübbhisizki, xelq chöldre hérip-échip, ussap ketkendu, dep oylighanidi.

18 Dawut özi bilen bolghan xelqni yighip éditlidi we ularning üstige mingbéshi bilen yüzbéshi qoydi. **2** Andin Dawut xelqni üç böleкке bölüp jengge chiqardi; birinchi böleکni Yoabning qol astida, ikkinchi böleکni Zeruiyaning oghli, Yoabning inisi Abishayning qol astida we üçinchi böleکni Gatliq Ittayning qol astida qoydi. Padishah xelqge: Berheq, menmu siler bilen jengge chiqimen, dédi. **3** Lékin xelq: Sili chiqimsila, eger biz qachsaқ düşmen bizge perwa qilmaydu; hetta yérimimiz ölüp ketsekmu bizge perwa qilmaydu. Chünki özliri bizning on mingimizge barawer bolila. Yaxshisi sili sheherde turup bizge hemdem bolushqa teyyar turghayla, dédi. **4** Padishah ulargha: Silerge néme layiq körünse, shuni qilimen, — dédi. Shuning bilen xelq yüzdin, mingdin bolup sheherdin chiqawatqanda, padishah derwazining yénida turdi. **5** Padishah Yoab bilen Abshay we Ittaygha: Men üçün Abshalomgha yaxshi muamilide bolup ayanglar, dédi. Padishahning [hemme serdarlirigha] Abshalom toghrisida shundaқ tapilighinida, barliq xelq tapilighinini anglidi. **6** Andin xelq Israil bilen soqushqili meydan'gha chiqti; soqush Efraimning ormanliqida boldi. **7** U yerde Israil Dawutning ademliridin meglhup boldi. U küni ular qattiq qirghin qilindi — yigirme mingi öldi. **8** Soqush shu zémin'gha yéyildi; ormanliq yewetkenler qilichta ölgenlerdin köp boldi. **9** Abshalom Dawutning ghulamliiri bilen tuyuqsiz uchriship qaldi; Abshalom öz qécherigha minip, chong dub derxining qoyuq shaxlirining tégidin ötkende, uning béshi dereх shéxigha kepliship qélip, U ésilip qaldi; u min'gen qéchir bolsa aldigha kétip qaldi. **10** Birsi buni körüp Yoabqa xewer bérip: Mana, men Abshalomning bir dub berixide sanggilap turghinini kördüm, dédi. **11** Yoab xewer bergen ademge: Néme! Sen uni körüp turup, némishqa uni urup öltürüp yerge chüshürmiding? Shundaқ qilghan bolsang, sanga on kümüsh tengge we bir kemer bérettim, — dédi. **12** U adem Yoabqa: Qolumgha ming kümüsh tengge tegsimu, qolumni padishahning oghligha uzatmaytmi! Chünki padishahning hemmimiz aldida sanga, Abishaygha we Ittaygha: Méning üçün her biringlar Abshalomni ayanglar, dep buyrughinini angliduq. **13** Eger men öz jénimni tewekkul qilip, shundaқ qilghan bolsam (herqandaқ ish padishahtin yoshurun qalmaydu!) sen meni tashlap, dühmining qatarida köretting, — dédi. **14** Yoab: Séning bilen bundaқ déyishishke cholam yoq! — dédi-de, qoligha üç neyzini élip derexte sanggilaqliq halda tirik turghan Abshalomning yürikige sanjidi. **15** Andin Yoabning yaragh kötürüghüchi bolghan on ghulam Abshalomning chörisige yighilip, uni urup öltürdi. **16** Andin Yoab kanay chaldi; xelq Israilni qoghashtin yandi; chünki Yoab qoshunni chékinishke chaqirdi. **17** Ular Abshalomni ormanliqtiki chong bir azgalgha tashlap üstige nurghun tashlarni döwilep qoydi. Israilar bolsa qéchip herbiri öz makanigha ketti. **18** Abshalom tirik waqtida padishah wasidisa özige bir abide turghuzghanidi. Chünki u: Méning namini qaldurdighan'gha oghlum yoq dep, u tash abidini öz nami bilen atighanidi. Shuning bilen bu tash бүгүн'ge qeder «Abshalomning yadikari» dep atilidu. **19** Zadokning oghli Aximaaз [Yoabqa]: Perwerdigar séni dühmenliringdin qutquzup sen üçün intiqam aldi, dep padishahqa xewer bérishekke meni derhal mangghuzghin, — dédi. **20** Lékin Yoab uninggha: Sen бүгүн xewer bermeysen, belki bashqa bir küni xewer bérisen; padishahning oghli ölgini tüpeylidin, бүгүн xewer bermeysen, dédi. **21** Shuning bilen Yoab Kushiygha: Bérip padishahqa körgünigini dep bergin, dédi. Kushiyliq Yoabqa tezim qilip yügürüp ketti. **22** Lékin Zadokning oghli Aximaaз Yoabqa yene: Qandaqla bolmisun bu Kushiyning keynidin yügürüshke manga ijazet bergin, — dédi. Yoab: I oghlum, sanga héchqandaқ söyünchi bergüdeк

xewer bolmisa, némishqa yügürüshni xalaysen? — dédi. **23** U yene: Qandaqla bolmisun, méni yügürgüzgin, dédi. Yoab uninggha: Mang, yügür, déwidi, Aximaaз Jordan deryasidiki tüzlenglik bilen yügürüp Kushiyge yetiship uningdin ötüp ketti. **24** Dawut ichki-tashqi derwazining otturisida olturatti. Közetchi derwazining ögzisidin sépiling üstige chiqip, béshini kötürüp qariwidi, mana bir ademning yügürüp kéliwatqinini kördi. **25** Közetchi warqirap padishahqa xewer berdi. Padishah: Eger u yalghuz bolsa uningda choquq xewer bar, dédi. Xewerchi bolsa yéqinliship kéliwatatti. **26** Andin közetchi yene bir ademning yügürüp kelginini kördi. Közetchi derwaziwen'ge: Mana yene bir adem yalghuz yügürüp kéliwatidu, — dédi. Padishah: Bumu xewerchi iken, dédi. **27** Közetchi: Awwalqisining yügürüshi manga Zadokning oghli Aximaaзning yügürshideк köründi, — dédi. Padishah: U yaxshi adem, xush xewer yetküzidu, — dédi. **28** Aximaaз padishahqa towap: Salam! dep padishahqa yüzini yerge tegküzüp tezim qilip: Ghojam padishahqa ziyan yetkürüshke qollirini kötürgen ademlerni meglhubiyetke muptila qilghan Perwerdigar Xudaliri mubarektur! — dédi. **29** Padishah: Abshalom salametmu? — dep soridi. Aximaaз jawab bérip: Yoab padishahning quli we péqirlirini mangdurghanda, péqir kishilerning chong qalaymiqanchilighini kördüm, lékin néme ish bolghanliqini bilmidim, — dédi. **30** Padishah: Boldi, buyaқта turup turghin, dédi. U bir terepke bérip turdi. **31** We mana, Kushiy yetip keldi; Kushiy: Ghojam padishah xush xewerni anglighayla. Perwerdigar бүгүн asiqliq qilip qozghalghan hemmisidin silini qutquzup, ular din intiqam aldi, dédi. **32** Padishah Kushiygha: Yigit Abshalom salametmu? dep soridi. Kushiy: Ghojam padishahning dühmenliri we silini qestleshke qozghalghanlarning hemmisi u yigitke oxshash bolsun! — dédi. **33** Padishah tolimu azablinip, derwazining töpisisidiki balixanigha yighlighan péti chiqti; u mangghach: I oghlum Abshalom! I oghlum, oghlum Abshalom! Kashki, men séning ornungda ölseм bolmasmid! I Abshalom, méning oghlum, méning oghlum! dédi.

19 Birsi Yoabqa: Padishah Abshalom üçün yighlap matem tutmaқта, dep xewer berdi. **2** Shuning bilen shu күndiki nusret xelq üçün musibetke aylandi; chünki xelq shu күnide: Padishah öz oghli üçün qayghu-hesret tartiwatidu, dep anglidi. **3** U küni xelq soqushtin qéchip xijalette qalghan ademlerdek, oghriliqche sheherge kirdi. **4** Padishah yüzini yérip: I, oghlum Abshalom, i Abshalom, méning oghlum, méning oghlum! — dep qattiq awaz bilen peryad kötürdi. **5** Lékin Yoab padishahning öyige kirip, uning qéshigha kélip: Öz jénignini, oghullirning bilen qizlirningning jénini, ayallirningning jéni bilen kénizeklirningning jénini qutquzghan hemme xizmetkarlarning yüzini sen бүгүн xijalette qaldurdung! **6** Sen özüngge nepretlinidighanlarni söyisen, séni söyidighanlarga nepretlinidighandek qilisen! Chünki sen бүгүн serdarlirningni yani xizmetkarlirningning neziringde héchnerse emes dégendeк qilding! Chünki бүгүн Abshalom tirik qélip, biz hemmimiz ölgen bolsaқ, neziringde yaxshi bolattiken, dep bilip yettim. **7** Emdi chiqip xizmetkarlirningning könglige teselliy bergin; chünki men Perwerdigar bilen qesem qilimenki, eger chiqmisang, бүгүн kéche héch adem séning bilen qalmaydu. Bu bala yashliqingdin tartip бүгünki күn'giche üstüngge chüshken herqandaқ baladin éghir bolidu, — dédi. **8** Shuning bilen padishah chiqip derwazida olturdi, hemme xelqge: Mana, padishah derwazida olturidu, dégen xewer yetküzilgende, ularning hemmisi padishahning qéshigha keldi. Emma Israilar bolsa hemmisi qéchip, öz öyige qaytip ketti. **9** Emdi Israil

qebilisidiki hemme xelq ghuilhula qiliship: Padishah bizni dushmenlirimizning qolidin azad qilghan, bizni Filistiyelarning qolidin qutquzghanidi. Emma, u hazir Abshalom tüpeylidin zémindin özini qachuruwatidu. **10** Lékin biz üstimizge padishah bolushqa mesih qilghan Abshalom bolsa jengde öldi. Emdi némishqa padishahni yandurup élip kélishe gep qilmaysiler? déyishti. **11** Dawut padishah Zadok bilen Abiyatar kahninlarga adem ewetip: Siler Yehudaning aqsqaqallirigha: [Padishah mundaq deydu]: — Hemme Israilning padishahni ordisigha qayturup kéleyli, déyishke telpirining hemmisi padishahning quliqigha yetken yerde, némishqa siler bu ishta ulardin kéyin qalisiler? **12** Siler méning qérindashlirim, méning et-ustixanlirim turup, némishqa padishahni élip kélishte hemmisidin kéyin qalisiler?! — denglar. **13** We shundaqla yene Amasaghimu: Padishah mundaq deydu: — Sen méning et-ustixanlirim emesmusen? Eger séni Yoabning ornida méning qéshimda daim turidighan qoshunning serdari qilmisam, Xuda méni ursun hem uningdin artuq jazalisun — denglar, — dédi. **14** Buning bilen u Yehudadiki ademlarning köngüllirini bir ademning könglidek özige mayil qildi. Ular padishahqa adem mangdurup: Sen özüng bilen hemme xizmetkarliring birge yéniп kélinglar, dep xewer yetküzdi. **15** Shuning bilen padishah yéniп Iordan deryasighiche keldi. Yehudadiki ademler padishahni Iordan deryasidin ötküzimiz dep, padishahning aldigha Gilgalga barghanidi. **16** Bahurimdin chiqqan Binyaminliq Géraning oghli Shimey aldirap kélip, Yehudadiki ademler bilen chüshüp, padishahning aldigha chiqti. **17** Shimeyge Binyamin qebilisidin ming adem egeshiti; ular bilen Saulning jemetide xizmetkar bolghan Ziba, uning on besh oghli we yigirme xizmetkarimu uninggha qoshulup keldi; bularning hemmisi Iordan deryasidin ötüp padishahning aldigha chiqti. **18** Bir kéme padishahning ixtiyarigha qoyulup, aile tawabiatlirini ötküzüsh üçün uyan-buyan ötüp yüretti. Padishah Iordan deryasidin ötkende, Géraning oghli Shimey kélip uning aldida yiqilip turup **19** padishahqa: Ghojam qullirigha qebihlik sanimighayla; ghojam padishah Yérusalémidin chiqqan künde qullirining qilghan qebihlikini eslirige keltürmigeyla; u padishahning könglige kelmisun. **20** Chünki qulliri özining gunah qilghinimni obdan bilidu; shunga mana, men Yüstüpnig jemetidin hemmidin awwal бүгүн ghojam padishahni qarshi élishqa chiqtimmen, — dédi. **21** Zeruiyaning oghli Abishay buni anglap: Shimey Perwerdigarning mesih qilghinini qarighan tursa, ölümgé mehkum qilinish lazim bolmamdu? — dédi. **22** Lékin Dawut: I Zeruiyaning oghulliri, silerning méning bilen néme karinlar? Bügün siler manga qarshi chiqmaqchimusiler? Bügünki künde Israilda ademler ölümgé mehkum qilinishi kérekmu? Bügün Israilgha padishah ikenlikimni bilmeymenmu? — dédi. **23** Andin padishah Shimeyge: Sen ölmeysen, — dédi. Padishah uninggha qesem qildi. **24** Emdi Saulning newrisi Mefiboshet padishahni qarshi alghili keldi. Padishah ketken künden tartip saq-salامت qaytip kelgen kün'giche, u ya putlirining tirniqini almighan ya saqilini yasimighan we yaki kiyimlirini yumighanidi. **25** U padishahni qarshi alghili Yérusalémidin kelgende, padishah uningdin: I Mefiboshet, némishqa méning bilen barmiding? — dep soridi. **26** U: I, ghojam padishah, qulliri aqsqaq bolghachqa, éshikimni toqup, minip padishah bilen bille baray, dédim. Emma xizmetkarim méni adap qoyuptu; **27** u yene ghojam padishahning aldida qullirining gheywitini qildi. Lékin ghojam padishah Xudaning bir perishtisidektur; shuning üçün silige néme layiq körünse, shuni qilghayla. **28** Chünki atamning jemetining hemmisi ghojam padishahning aldida ölgen ademlerdek idi; lékin sili öz qullirini özliri bilen hemdastixan bolghanlar arisida qoydila;

méning padishahning aldida peryad qilghili néme heqqim bar? — dédi. **29** Padishah uninggha: Némishqa ishliring toghrisida sözliwérisen? Méning hökümüm, sen bilen Ziba yerlerni bölüshiwélinglar, — dédi. **30** Mefiboshet padishahqa: Ghojam padishah aman-ésen öz öyige kelgendin kéyin, Ziba hemmisini alsimu razimen! — dédi. **31** Giléadliq Barzillaymu Rogélimdin chüshüp padishahni Iordan deryasidin ötküzüp qoyushqa kélip, padishah bilen bille Iordan deryasidin ötti. **32** Emdi Barzillay xéli yashan'ghan bir adem bolup, seksen yashqa kirgenidi. Padishah Mahanaimda turghan waqitta, uni qamdighan del mushu adem idi; chünki u xéli katta bir kishi idi. **33** Padishah Barzillaygha: Méning bilen barghin, men sendin Yérusalémde özümningkide xewer alimen, dédi. **34** Lékin Barzillay padishahqa: Méning birnechche künlük ömrüm qalghandu, padishah bilen birge Yérusalémgha baramdim? **35** Qulliri seksen yashqa kirdim. Yaxshi-yamanni yene perq ételeymenmu? Yep-ichkinimning temini tétalamdim? Yigit neghmichiler bilen qiz neghmichilerning awazini angliyalamdım? Némishqa qulliri ghojam padishahga yene yük bolimen? **36** Qulliri peqet padishahni Iordan deryasidin ötküzüp andin azraq uzitip qoyay dégen; padishah buning üçün némishqa manga shunche shapaet körsitidila? **37** Qullirining ölgende öz shehirimde, atam bilen anamning qebirisining yénida yétishim üçün qaytip kétishige ijazet bergeyila. Emdi mana, bu yerde öz qulliri Kimham bar emesmu? U ghojam padishah bilen ötüp barsun, uninggha özlirige néme layiq körünse shuni qilghayla, — dédi. **38** Padishah: Kimham méning bilen ötüp barsun; sanga néme layiq körünse uninggha shuni qilay, shundaqla sen mendin her néme sorisang, sanga qilimen, — dédi. **39** Andin xelqing hemmisi Iordan deryasidin ötti, padishahmu ötti. Andin padishah Barzillayni söyüp uninggha bext tilidi; Barzillay öz yurtigha yéniп ketti. **40** Padishah Gilgalgha chiqti, Kimham uning bilen bardi. Yehudadiki barliq ademler bilen Israilning xelqingning yérim padishahni deryadin ötküzüp uzitip qoyghanidi. **41** Andin mana, Israilning barliq ademleri padishahning qéshigha kélip: Némishqa qérindashlirimiz Yehudaning ademleri oghriliqche padishahni we padishahning aile-tawabiatlirini, shundaqla Dawutqa egeshken hemme ademlerni Iordan deryasidin ötküzüshke muyesser bolidu? — dédi. **42** Yehudaning hemme ademleri Israilning ademlirige jawab bérip: Chünki padishah bilen bizning tughqanchiliqimiz bar, némishqa bu ish üçün bizdin xapa bolisiler? Biz padishahningkidin bir némini yiduqmu, yaki u bizge bir in'am berdimu? — dédi. **43** Israilning ademleri Yehudaning ademlirige jawab bérip: Qebile boyiche alghanda, padishahning [on ikki] ülüshtin oni bizge tewedur, silerge nisbeten bizning Dawut bilen téximu chongraq buraderchilikimiz bar. Némishqa bizni közge ilmayisiler? Padishahimizni yandurup élip kélishe awwal teshebbus qilghanlar biz emesmiduq? — dédi. Emma Yehudaning ademlirining sözliri Israilning ademlirining sözliridin téximu qattiq idi.

20 We shundaq boldiki, shu yerde Binyamin qebilisidin, Bikrining oghli Shéba isimlik bir iplas bar idi. U kanay chélip: — Bizning Dawutta héchqandaq ortaқ nésiwimiz yoq; Yessening oghlidin héchqandaq mirasimiz yoq! I Israil, herbirlirninglar öz öyüngerge yéniп kétinglar, — dédi. **2** Shuning bilen Israilning hemme ademleri Dawuttin yéniп Bikrining oghli Shébagha egeshiti. Lékin Yehudaning ademleri Iordan deryasidin tartip Yérusalémghiche öz padishahigha ching baghlinip, uninggha egeshiti. **3** Dawut Yérusalémgha kélip ordisigha kirdi. Padishah ordigha qarashqa qoyup ketken ashu on kénizekni bir öyge qamap qoydi. U ularni baqti, lékin

ulargha yéqinchilik qilmidi. Shuning bilan ular u yerde tul ayallardek ólgtiche qamalghan péti turdi. **4** Andin padishah Amasagha: Üch kün ichide Yehudaning ademlrini chaqirip, yighip kelgin; özüngmu bu yerde hazir bolghin, dédi. **5** Shuning bilan Amasa Yehudaning ademlrini chaqirip yighipli bard. Lékin uning undaq qilishi padishah békitten waqittin kéyin qaldi, **6** u waqitta Dawut Abishaygha: Emdi Bikrining oghli Shéba bizge chüshürdighan apét Abshalomning chüshürinidin téximu yaman bolidu. Emdi ghोजangning xizmetkarlrini élip ularni qoghlap barghin. Bolmisa, u mustehkem sheherlerni iglawélip, bizdin özini qachurushi mumkin, — dédi. **7** Shuning bilan Yoabning ademlrini we Keretiylér, Peletiyler, shundaqla barliq palwanlar uninggha egiship chiqti; ular Yérusalémdin chiqip, Bikrining oghli Shébani qoghligihili bard. **8** Ular Gibéondiki qoram tashqa yéqin kelgende Amasa ularning aldigha chiqti. Yoab üstibéshigha jeng libasini kiyip, bélige ghilapliq bir qilichini asqan kemer baghlighanidi. U aldigha méngiwidi, qilich ghilaptin chüshüp ketti. **9** Yoab Amasadin: Tinchliqmu, inim? — dep soridi. Yoab Amasani söymekchi bolghandek ong qoli bilen uni saqlidin tutti. **10** Amasa Yoabning yene bir qolida qilich barlighigha diqqet qilmidi. Yoab uning qorsiqigha shundaq tiqtiki, üçeyliri chiqip yerge chüshüti. Ikkinchi qétim sélishning hajiti qalmighanidi; chünki u öldi. Andin Yoab bilen inisi Abishay Bikrining oghli Shébani qoghligihili ketti. **11** Yoabning ghulamlrinidin biri Amasaning yénida turup: Kim Yoab terepte turup Dawutni qollisa, Yoabqa egeshsun, deytti. **12** Emma Amasa öz qénida yumilinip, yolning ottursida yatatti; uni kórgen xelqning herbiri toxtaytti. U kishi hemme xelqning toxtighinini kórüp, Amasaning jesitini yoldin ézilizliqa tartip qoydi hem bir kiyimni uning üstige tashlidi. **13** Jeset yoldin yótkelgendin kéyin xelqning hemmisi Bikrining oghli Shébani qoghligihili Yoabqa egeshti. **14** Shéba bolsa Beyt-Maakahdiki Abelgiche we Bériyliklerning yurtingine hemme yerlrini kézip Israilning hemme qebilirlidin ótti. [Bériyliklermu] jem bolup uninggha egiship bard. **15** Shuning bilan Yoab we ademlrini kélip, Beyt-Maakahdiki Abelde uni muhasirige aldi. Ular sheherning chörisidiki sépilning udulida bir istihkam saldi; Yoabqa egeshenlerning hemmisi kélip, sépili örüshke bazghanawatqanda, **16** Danishmen bir xotun sheherdin tolawp: Qulaq sélinglar! Qulaq sélinglar! Yoabni bu yerge chaqirip kélinglar, méning uning bilen sözleshmekchi bolghinimni uninggha éytinglar, — dédi. **17** U yéqin kelgende xotun uningdin: Sili Yoabmu? — dep soridi. U: Shundaq, men shu, dédi. Xotun uninggha: Dédeklirining sözini anghlayla, dédi. U: Anglawatimén, dédi. **18** Xotun: Konilarda Abelde meslihet tapqin, andin mesililer hel qilinidu, dégen gep bar; **19** Israilning tinch we mömin bendilirlidin birimen; sili hazir Israildiki ana kebi chong bir sheherni xarap qilawatidila; némishqa Perwerdigarning mirasini yoqatmaqchi bolila? — dédi. **20** Yoab jawap bérip: Undaq ish mendin néri bolsun! Mendin néri bolsun! Méning héchnémimi yutuwalghum yaki yoqatqum yoqtur; **21** ish undaq emes, belki Efraindiki édirliqtin Bikrining oghli Shéba dégen bir adem Dawut padishahqa qarshi qolini kótürüptü. Peqet uni tapshursanglar, andin sheherdin kétimén, dédi. Xotun Yoabqa: Mana uning béshi sépildin silige tashlinidu, — dédi. **22** Andin xotun öz danaligi bilen hemme xelqqa meslihet saldi; ular Bikrining oghli Shébanning béshini kéship, Yoabqa tashlap berdi. Yoab kanay chaldi, uning ademlrini shuni anqlap, sheherdin kétép, herbiri öz öyige qaytti. Yoab Yérusalémgha padishahning qéshigha bard. **23** Emdi Yoab pütkül Israilning qoshunining serdari idi; Yehoyadaning oghli Binaya bolsa Keretiylér bilen Peletiylerning üstige serdar boldi. **24** Adoniram baj-alwan'gha

bash boldi, Ahiludning oghli Yehoshafat bolsa diwan bégi boldi; **25** Shéwa katip, Zadok bilen Abiyatar kahin idi; **26** Yairliq Ira bolsa Dawutqa xas kahin boldi.

21 Emma Dawutning künliride uda üç yil acharchiliq boldi. Dawut uning toghruluq Perwerdigardin soridi. Perwerdigar uninggha: Acharchiliq Saul we uning qanxor jemetidikiler sewebidin, yeni uning Gibéonluqlarni qirghin qilghinidin boldi, dédi. **2** Padishah Gibéonluqlarni chaqirip, ular bilen sözleshti (Gibéonluqlar Israilardin emes idi, belki Amoriylarning bir qaldisi idi. Israil eslide ular bilen ehde qilip qesem ichkenidi; lékin Saul Israil we Yehudalargha bolghan qizghinliqi bilen ularni óltürüske intilgenidi). **3** Dawut Gibéonluqlargha: Silerge néme qilip bérey? Men qandaq qilip bu gunahni kafaret qilip yapsam, andin siler Perwerdigarning mirasigha bext-beriket tiliyeleysiler? — dédi. **4** Gibéonluqlar uninggha: Bizning Saul we uning jemetidikilerdin altun-kümüsh sorash heqqimiz yoq, we bizning sewebimizdin Israildin bir ademnimu ölüme mehkum qildurush heqqimiz yoq, dédi. Dawut: Siler néme désenglar, men shundaq qilay, dédi. **5** Ular padishahqa: Burun bizni yoqatmaqchi bolghan, bizni Israilning barliq pasilliri ichide turghudek yéri qalmisun dep, bizni halak qilishqa qestligen héliqi kishining, **6** hazir uning erkek neslidin yettisi bizge tapshurup bérisun, biz Perwerdigarning tallighini bolghan Saulning Gibéah shehiride, Perwerdigarning alda ularni óltürüp, ésip qoyayli, dédi. Padishah: — Men silerge choqum tapshurup bérimén, dédi. **7** Lékin Dawut bilen Saulning oghli Yonatanning Perwerdigar alda ichishken qesimi wejedin padishah Saulning newrisi, Yonatanning oghli Mefiboshetni ayidi. **8** Padishah Ayahning qizi Rizpahning Saulgha tughur bergen ikki oghli Armoni we Mefiboshetni we Saulning qizi Miqal Meholatliq Barzillayning oghli Adriel üçün béqiwalghan besh oghulni tutup, **9** Gibéonluqlarning qoligha tapshurdi. Bular uning döngde Perwerdigarning alda ésip qoydi. Bu yettiylen bir künde óltürüldi; ular óltürülgende arpa ormisi aldidiki kümler idi. **10** Andin Ayahning qizi Rizpah böz rextini élip, qoram üstige yéyip saldi. U orma bashlan'ghandin tartip asmandin yanghur chüshken waqitqiche, u yerde olturup kündüzi qushlarning jesetlerning üstige qonushigha, kéchisi yirtquqlarning ularni dessep cheylishige yol qoymidi. **11** Birsi Saulning kéniziki, Ayahning qizi Rizpahning qilghanlrini Dawutqa éytti. **12** Shuning bilen Dawut Yabesh-Giléadtikilerning qéshigha bérip, u yerdin Saulning we uning oghli Yonatanning söngelirlini élip keldi (Filstiylér Gilboada Saulni óltürgen künide ularning jesetlrini Beyt-Shandiki meydanda ésip qoyghanidi; Yabesh-Giléadtikiler eslide bularni shu yerdin oghriliqche élip ketkenidi). **13** Dawut Saul bilen uning oghli Yonatanning söngelirlini shu yerdin élip keldi; ular ésip óltürülgen yettiylenning söngelirlinimu yighip qoydi, **14** andin shularni Saul bilen oghli Yonatanning söngeliri bilen Binyamin zéminidiki Zélada, atisi kishning qebreside depne qildi. Ular padishah emr qilghandek qildi. Andin Xuda [xelqning] zémin toghruluq dualirini ijabet qildi. **15** Filistiylér bilen Israilning ottursida yene jeng boldi, Dawut öz ademlrini bilen chüshüp, Filistiylér bilen soqshti. Emma Dawut tolimu charchap ketti; **16** Rafahning ewladliridin bolghan Ishbi-Binob Dawutni óltürmekchi idi; uning mis neyzisining éghirligi üç yüz shekel idi; uninggha yene yéngi sawut baghlaqliq idi. **17** Lékin Zeruiyaning oghli Abishay uninggha yardemge kélip Filistiyni qilichlap óltürdi. Shu küni Dawutning ademlrini uninggha qesem qilip: Sen yene biz bilen jengge chiqmighin! Bolmisa Israilning chirighi öchüp qalidu, — dédi. **18** Bu ishtin kéyin shundaq boldiki, Gobta Filistiylér bilen yene jeng boldi;

u waqitta Hushatliq Sibbikay Rafahning ewladidin bolghan Safni öltürdi. **19** Gobta yene bir qétim Filistiyler bilen jeng boldi; u chaghda Beyt-Lehemlik Yairning oggli El-Hanan Gatliq Goliyatning inisini öltürdi. Uning neyzisining sépi bapkarning xadisidek idi. **20** Yene bir jeng Gatta boldi; u yerde ézig boyluq bir adem bar idi, qollarining altidin barmaqli, putlirining altidin barmaqli bolup jemi yigirme töt barmiqi bar idi. U hem Rafahning ewladi idi. **21** U Israillarning aldida turup ularni mazaq qildi; lékin Dawutning akisi Shimiyaning oggli Yonatan uni öltürdi. **22** Bu töt kishi Gatliq Rafahning ewladi bolup, hemmisi Dawutning qolida yaqi uning xizmetkarlirining qolida öltürildi.

22 Perwerdigar uni barliq dushmanliridin hem Saul padishahning qolidin qutquzghan küni, u Perwerdigargha bu küyni éytti: — **2** U mundaq dédi: — Perwerdigar méning xada téghim, méning qorghinim, méning nijatkarimdur! **3** Xuda méning qoram téshimdur, men Uninggga tayinimen — U méning qalqinim, méning qutquzghuchi münggüzüm, Méning ézig munarin we bashpanahim, méning qutquzghuchimdur; Sen méni zorawanlardin qutquzisen! **4** Medhiyilerge layiq Perwerdigargha men nida qilimen, Shundaq qilib, men dushmanlirimdin qutquzulimen; **5** Chünki ölümning asaretliri méni qorshiwaldi, Ixlassisizlarning yamrap kétishi méni qorqitiwetti; **6** Tehtisarlarning taniliri méni chirmiwaldi, Ölüim sirtmaqliri aldimgha keldi. (Sheol h7585) **7** Qiynalghinimda men Perwerdigargha nida qildim, Xudayingha peryad kötürdüm; U ibadexanisidin awazimini anglidi, Méning peryadim Uning quligha kirdi. **8** Andin yer-zémin tewrep silkinip ketti, Asmanlarning ulliri dehshetlik tewrendi, silkinip ketti; Chünki U ghezeplendi. **9** Uning dimighidin is örlep turatti, Aghzidin chiqqan ot hemmisini yutuwetti; Uningdin kömtür choghli chiqti; **10** U asmanlarni éngishtürüp égip chüshiti, Puti astida tum qarangguluq idi. **11** U bir kërüb üstide perwaz qildi, U shamalning qanatlirida köründi. **12** U qarangguluqni, shundaqla yighilghan sularni, Asmanlarning qoyuq bulutlirini, Öz etrapida chédiri qildi. **13** Uning aldida turghan yoruqluqtin, Otluq choghlar chiqip ötti; **14** Perwerdigar asmanda güldürildi; Hemmidin aliy Bolghuchi awazini yangratti; **15** Berheq, U oqlirini étip, [dushmanlirimni] tarqitiwetti; Chaqmaqlarni chaqturup, ularni qiyqas-süren'ge saldi; **16** Shuning bilen déngizning tekti körünüp qaldi, Alemning ulliri ashkarilandi, Perwerdigarning tenbihi bilen, Dimighining nepisining zerbisi bilen. **17** U yuqiridin qolini uzitip, méni tutti; Méni ulugh sulardin tartip aldi. **18** U méni küchlük dushminimdin, Manga öchmenlerdin qutquzdi; Chünki ular mendin küchlük idi. **19** Kölpetke uchrighan künümde, ular manga qarshi hujumgha ötti; Biraq Perwerdigar méning tayanchim idi. **20** U méni kengri-azade bir jaygha élip chiqardi; U méni qutquzdi, chünki U mendin xursen boldi. **21** Perwerdigar heqqaniyliqimgha qarap manga iltipat körsetti; Qolumning halalliqini U manga qayturdi; **22** Chünki Perwerdigarning yollirini tutup keldim; Rezzilik qilib Xudayimdin ayrilip ketmidim; **23** Chünki uning barliq hökümliri aldimdidur; Men Uning belgilimliridin chetnep ketmidim; **24** Men Uning bilen ghubarsiz yürdüm, Özümni gunahtin néri qildim. **25** We Perwerdigar heqqaniyliqimgha qarap, Köz aldida bolghan halalliqim boyiche qilghanlirimni qayturdi. **26** Wapadar-méhribanlargha Özüngni wapadar-méhriban körsitisen; Ghubarsizlargha Özüngni ghubarsiz körsitisen; **27** Sap dilliqlargha Özüngni sap dilliq körsitisen; Tetirlerge Özüngni tetir körsitisen; **28** Chünki Sen ajiz mömin xelqni qutquzisen; Biraq közliringni tekebbur üstige tikip,

Ularni shermende qilisen; **29** Chünki Sen Perwerdigar méning chiraghimdur; Perwerdigar méni basqan qarangguluqni nurlanduridu; **30** Chünki Sen arqliq dushman qoshuni arisidin yügürtip öttim; Sen Xudayim arqliq men sépildin atlap öttüm. **31** Tengrim — Uning yoli mukemmeldur; Perwerdigarning sözi sinap ispatlan'ghandur; U Özige tayan'ghanlarning hemmisige qalqandur. **32** Chünki Perwerdigardin bashqa yene kim ilahtur? Bizning Xudayimizdin bashqa kim qoram tashtur? **33** Tengri méning mustehkem qorghinimdur; U yolumni mukemmel, tüp-tüz qilidu; **34** U méning putlirimni kéyikningkidek qilidu; U méni yuqiri jaylirimgha turghuzidu; **35** Qollirimni urush qilishqa ögitidu, Shunglashqa bileklirim mis kamanni kéreleydu; **36** Sen manga nijatingdiki qalqanni berding, Séning mulayim kemterliking méni ulugh qildi. **37** Sen qedemlirim astidiki jayni keng qilding, Méning putlirim téyilip ketmidi. **38** Men dushmanlirimni qoghlap yoqattim, Ular halak bolmighuche héch yanmidim. **39** Qayta turalmighudek qilib, Ularni halak qilib yanjidim, Ular putlirim astida yiqildi. **40** Sen jeng qilishqa küch bilen belimni baghliding; Sen manga hujum qilghanlarni putum astida égidürdüng; **41** Dushmanlirimni manga arqini qilib qachquzdug, Shuning bilen men manga öchmenlerni yoqattim. **42** Ular telmürdi, biraq qutquzidighan héchkim yoq idi; Hetta Perwerdigargha qariwidi, Umu ulargha jawab bermidi. **43** Men ularni soqup yerdiki topidek qiliwettim; Kochidiki patqaqtek men ularni cheyliwettim; Ularning üstidin pétiqidiwettim. **44** Sen méni xelqimning nizaliridin qutquzghandur; Sen méni ellerning béshi bolushqa saqliding; Manga yat bolghan bir xelq xizmitimde bolmaqta. **45** Yat eldikiler manga zeipliship teslim bolidu; Englishi bilenla ular manga itaet qilidu; **46** Yat eldikiler chüshkünliship kéndur; Ular öz istihkamliridin titrigen halda chiqip kélidu; **47** Perwerdigar hayattur! Méning Qoram Téshim mubareklensun; Nijatim bolghan qoram tash Xuda aliydur, dep medhiyilensun! **48** U, yeni men üçün toluq qisas alghuchi Tengri, Xelqlerni manga boysundurghuchidur; **49** U méni dushmanliri arisidin chiqarghan; Berheq, Sen méni manga hujum qilghanlardin yuqiri kötürdüng; Zorawan ademdin Sen méni qutulurdung. **50** Mushu seweblik men eller arisida sanga teshekkür éytimen, i Perwerdigar; Namingni ulughlap küylerni éytimen; **51** U bolsa Özi tikligen padishahqa zor qutquzushlarni béghishlaydu; Özi mesih qilghinigha, Yeni Dawutqa hem uning neslige menggüge özgermes muhebbetni körsitidu.

23 Töwendikiler Dawutning axirqi sözliridur: — Yessening oggli Dawutning béshariti, Yuqiri mertiwige kötürülgen, Yaqupning Xudasi terepidin mesihlen'gen, Israillning söyümlük küychisining bésharet sözliri mana: — **2** Perwerdigarning Rohi men arqliq söz qildi, Uning sözliri tilimidur. **3** Israilling Xudasi söz qildi, Israilling Qoram Téshi manga shundaq dédi: — Kimki ademlarning arisida adalet bilen seltenet qilsa, Kimki Xudadin qorqush bilen seltenet qilsa, **4** U quyash chiqqandiki tang nuridek, Bulutsiz seherdek bolidu, Yamghurdin kéyin asman süzük bolushi bilen, Yumran mayisilar tupraqtin chiqidu, mana u shundaq bolidu. **5** Berheq, méning öyüm Tengri aldida shundaq emesmu? Chünki U men bilen menggülek ehde tüzdi, Bu ehde hemme ishlarda mupessel hem mustehkemdur; Chünki méning barliq nijatliq ishlirimni, Hemme intizarliqimni, U berq urghuzmamdu? **6** Lékin iplaslarning hemmisi tikenlerdek, Héchkim qolida tutalmighachqa, chöriwétiledi. **7** Ulargha qol uzatquchi özini tömür qoral we neyze sépi bilen qorallandurmisa bolmaydu; Ular hamam turghan yéride otta köydürüwétiledi! **8** Dawutning palwanlirining isimliri töwendikidek xatirilen'gendur: —

Taxkimonluq Yosheb-Bashsebet serdarlarning béshi idi. U bir qétimlik jengde neyze oynitip, sekkiz yüz ademni óltürgenidi. **9** Kéyinkisi Aoxoy Dodoning oghli Eliazar idi; Filistiyler yigilip jeng qilmaqchi boldi; shu waqitta Dawut we uninggha hemrah bolup chiqqan üç palwan ularni jengge chaqirdi; Eliazar shu üçtün biri idi. Lékin Israail chékindi; **10** u qozghilip, taki béliki télip, qoli qilichqa chaplaship qalghuche Filistiylerni qirdi. U küni Perwerdigar Israillarni chong nusretke érishtürdi. Xelq uning qéshigha qaytqanda peqet olja yigish ishila qalghanidi. **11** We uningdin kéyinkisi Hararliq Agiyning oghli Shammah idi. Bir küni Filistiyler qoshun bolup yigilghanidi; yéqin étraпта qoyuq ósken bir qizil mashliq bar idi. Kishiler Filistilerning aldidin qachqanidi, **12** Shammah bolsa qizil mashliq otturısında mezm turup, uni qoghdap Filistiylerni qirdi; shuning bilen Perwerdigar [Israillargha] ghayet zor nusret ata qildi. **13** Orma waqta ottuz yoblashchi ichidin yene üçü Adullarning gharigha chüshüp, Dawutning yénigha keldi. Filistiylerning qoshuni Refayim wadisigha bargah qurghanidi; **14** u chaghda Dawut qorghanda idi, Filistiylerning qarawulgahi bolsa Beyt-Lehemde idi. **15** Dawut ussap: Ah, birsi manga Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su ekilip bergen bolsa yaxshi bolatti! — déwidi, **16** bu üç palwan Filistiylerning leshkerghaidin bösüp ötüp, Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su tartti we Dawutqa élip keldi; lékin u uningdin ichkili unimidi, belki suni Perwerdigargha atap tóküp: **17** — I Perwerdigar, bundaq ish mendin néri bolsun! Bu üç ademning öz hayatigha tewekkul qilip béríp ekelgen bu su ularning qénigha oxshash emesmul — dédi. Shuning üçhün u ichishke unimidi. Bu üç palwan qilghan ishlar del shular idi. **18** Zeruiyanning oghli Yoabning inisi Abishay bu üçining béshi idi. U üç yüz adem bilen qarshiliship neyzisini piqiritip ularni óltürgen. Shuning bilen u bu «üch palwan» ichide nami chiqqanidi. **19** U bu üçeylenning ichide eng hörmetliki idi, shunga ularning béshi idi; lékin u awwalqi üçeylen'ge yetmeytti. **20** Yehoyadaning oghli Binaya Kabzeeldin bolup, bir batur palwan idi; u köp qaltis ishlarni qilghan. U Moabiy Arielning ikki oghlini óltürgen. Yene qar yaghqan bir küni azgalgha chüshüp, bir shirni óltürgenidi. **21** U hem küchtünggür bir misirliqni óltürgenidi. Misirliqning qolida bir neyze bar idi, lékin Binayaning qolida bir hasila bar idi. U misirliqning qolidin neyzisini tartiwélip, öz neyzisi bilen uni óltürdi. **22** Bu ishlarni Yehoyadaning oghli Binaya qilghan bolup, u üç palwan arisida nam chiqarghanidi. **23** U ottuz yoblashchi ichide hörmetlik idi. Lékin u awwalqi üç palwan'gha yetmeytti. Dawut uni ózining pasiban bégi qildi. **24** Ottuz yoblashchi ichide Yoabning inisi Asahel, Beyt-Lehemlik Dodoning oghli El-Hanan bar idi. **25** [Buningdin bashqa]: Harodluq Shammah, Harodluq Élika, **26** Patliliq Helez, Tekoaliq Ikkeshning oghli Ira, **27** Anatotluq Abiézer, Hushatliq Mibonday, **28** Axohluq Zalmon, Nitofatliq Maharay, **29** Nitofatliq Baanahning oghli Xeleb, Binyaminlardan Gibéahliq Ribayning oghli Ittay, **30** Piratonluq Binaya, Gaash wadiliridin Hidday, **31** Arbatliq Abi-Albon, Barhumluq Azmawet, **32** Shaalbonluq Eliyahba, Yashenning oghulliri, Hararliq Shammahning [oghli] Yonatan, Hararliq Shararning oghli Ahiyay, **34** Maakatiy Axasbayning oghli Elifelet, Gilonluq Ahitofelning oghli Éliyay, **35** Karmellik Hezray, Arbiliq Paaray, **36** Zobahdin bolghan Natanning oghli Igal, Gadiq Banni, **37** Ammoniy Zelek, Beerotluq Naharay (u Zeruiyanning oghli Yoabning yaragh kötürgüchisi idi), **38** Yitirliq Ira, Yitirliq Gareb **39** we Hittiy Uriya qatarliqlar bolup, ularning hemmisi ottuz yette kishi idi.

24 Perwerdigarning ghezipi Israilgha yene qozghaldi. Shuning bilen U ularni jazalash üçtün Dawutni qozghiwidi, u adem chiqirip, ulargha: — Israillar bilen Yehudaliqlarning sanini al, dédi. **2** Padishah öz yénida turghan qoshun serdari Yoabqa: Barghin, Dandin tartip Beer-Shébaghiche Israilling hemme qebilirining yurtlirini kézip, xelqni sanap chiqqin, men xelqning sanini biley, dédi. **3** Yoab padishahqa: Bu xelq hazir meyli qanchilik bolsun, Perwerdigar Xudaying ularning sanini yüz hesse ashurghay. Buni ghojam padishah öz közi bilen körgey! Lékin ghojam padishah némishqa bu ishtin xush bolidikin? — dédi. **4** Emma Yoab bilen qoshunning bashqa serdarliri unimisimu, padishahning yarliqi ulardin küchlük idi; shuning bilen Yoab bilen qoshunning bashqa serdarliri Israilling xelqini sanighili padishahning qéshidin chiqti. **5** Ular Iordan deryasidin ötüp Yaazerge yéqin Gad wadisida Aroerde, yeni sheherning jenub teripide bargah tikti. **6** Andin ular Giléadqa we Taxtim-Hodshining yurtigha keldi. Andin Dan-Yaan'gha kélip aylinip Zidon'gha bard. **7** Andin ular Tur dégen qorghanlıq sheherge, shundaqla Hiwiylar bilen Qanaaniylarning hemme sheherlirige keldi; andin ular Yehuda yurtining jenub teripige, shu yerdiki Beer-Shébaghiche bard. **8** Shundaq qilip ular pütkül zéminni kézip, toqquz ay yigirme kün ötkendin kéyin, Yérusalémgha yénip keldi. **9** Yoab padishahqa xelqning sanini melum qilip: Israilda qilich köttüreleydighan baturdin sekkiz yüz mingi, Yehudada besh yüz mingi bar iken, dédi. **10** Dawut xelqning sanini alghandin kéyin, wijdani azablandi we Perwerdigargha: Bu qilghinim éghir gunah boluptu. I Perwerdigar, qulungning qebihlikini köttürüwetkeysen; chünki men tolimu exmeqanilik qiptimen, dédi. **11** Dawut etigende turghanda Perwerdigarning sözi Dawutning aldın körgüchisi bolghan Gad peyghemberge kélip: **12** — «Béríp Dawutqa éytqin, Perwerdigar: — Men üç [bala-qazani] aldinggha qoyimen, ularning birini talliwalghein, men shuni üstüngge chüshürimen, deydu — dégin» — déyildi. **13** Shuning bilen Gad Dawutning qéshigha kélip buni uninggha dédi. U uninggha: «Yette yilghiche zéminingda acharchiliq sanga bolsunmu? Yaki düshmenliring üç ayghiche séni qoghlap, sen ulardin qachamsen? We yaki üç kün'giche zéminingda waba tarqalsunmu? Emdi sen obdan oylap, bir néme dégin, men méni Ewetküchige néme dep jawab béréy?» — dédi. **14** Dawut Gadqa: Men tolimu tenglikte qaldim! Sendin ötüneyki, biz Perwerdigarning qoligha chüsheyli; chünki Uning rehimdilliqi zordur; insanning qoligha peqet chüshüp qalmighaymen! — dédi. **15** Shuning bilen Perwerdigar etigendin tartip békitilgen waqitiche waba chüshürdi. Dandin tartip Beer-Shébaghiche yetmish ming adem öldi. **16** Emdi perishte qolini Yérusalémgha uzutup sheherni halak qilay dégende, Perwerdigar éghir hökümidin pushayman qilip, xelqni halak qiliwatqan Perishtige: Emdi boldi qilghin; qolungni yigheqin, — dédi. U waqitta Perwerdigarning Perishtisi Yebusiy Arawnahning xaminining yénida idi. **17** Dawut xelqni yoqitwatqan perishtini körgende Perwerdigargha: Mana, gunah qilghan men, qebihlik qilghuchi mendurmen. Lékin bu qoylar bolsa néme qildi? Séning qolung méning üstümgé we atamning jemetining üstige chüshsun! — dédi. **18** Shu küni Gad Dawutning qéshigha kélip uninggha: Béríp Yebusiy Arawnahning xaminigha Perwerdigargha atap bir qurban'gha yasighin, dédi. **19** Dawut Gadning sözi boyiche Perwerdigar buyrughandek qildi. **20** Arawnah qarap padishah bilen xizmetkarlarning öz teripige kéliwatqinini körüp, aldigha chiqip padishahning aldida yüzini yerge tekküzüp, tezim qildi. **21** Arawnah: Ghojam padishah néme ish bilen qullirining aldigha keldilikin? — dep soridi. Dawut: Xelqning arisida wabani toxtitish üçtün, bu xamanni sendin sétiwélip, bu yerde Perwerdigargha

bir qurban'gah yasighili keldim, — dédi. **22** Arawnah Dawutqa: Ghojam padishah ózliri némini xalisila shuni élip qurbanliq qilsila. Mana bu yerde köydürme qurbanliq üçün kalilar bar, otun qilishqa xaman tépidighan tirnilar bilen kalilarning boyunturuqliri bar. **23** I padishah, buning hemmisini menki [Arawnah] padishahqa teqdim qilay, dédi. U yene padishahqa: Perwerdigar Xudaliri silini qobul qilib shepsetkey, dédi. **24** Padishah Arawnahgha: Yaq, qandaqla bolmisun bularni sendin öz neroxide sétiwalmisam bolmaydu. Men bedel tölimey Perwerdigar Xudayingha köydürme qurbanliqlarni hergiz sunmaymen, — dédi. Andin Dawut xaman bilen kalilarni ellik shekel kümişke sétiwaldi. **25** Andin Dawut u yerde Perwerdigargha bir qurban'gah yasap, köydürme qurbanliqlar bilen inaqliq qurbanliqliri qildi. Perwerdigar zémin üçün qilghan dualarni qobul qilib, waba Israilning arisida toxtidi.

Padishahlar 1

1 Dawut padishah xéli yashinip qalghanidi; uni yotqan-ediya bilan yapsimu, u issimaytti. **2** Xizmetkarliri uninggha: — Ghojam padishah özliri üçün, aldirlida turidighan bir pak qiz tapquzayli; u padishahtin xewer élip, silining quchaqlirida yatsun; shuning bilen ghojam padishah issiya — dédi. **3** Ular pütkül Israil zéminini kézip güzel bir qizni izdep yürüp, axiri Shunamliq Abishagni tézip padishahning aldigha élip keldi. **4** Qiz intayin güzel idi; u padishahtin xewer élip uning xizmitide bolatti, emma padishah uninggha yéqinchilik qilmaytti. **5** Emma Haggitning oghli Adoniya mertiwisini kötürmekchi bolup: «Men padishah bolimen» dédi. U özige jeng harwiliri bilen atliqlarni we aldida yüridighan ellik eskerni teyyar qildi **6** (uning atisi héchqachan: «Némishqa bundaq qilisen?») dep, uninggha tenbih-terbiye bérípmu baqmighanidi hem u nahayiti kélíshken yigit bolup, anisi uni Abshalomdin kéyin tughqanidi). **7** U Zeruiyaning oghli Yoab we kahin Abiyatar bilen meslihet qiliship turdi. Ular bolsa Adoniyagha egiship uninggha yadrem béretti. **8** Lékin kahin Zadok we Yehoyadaning oghli Binaya, Natan peyghember, Shimey, Rey we Dawutning öz palwanliri Adoniyagha egeshmidi. **9** Adoniya qoy, kala we bordighan torpaqlarni En-Rogelning yénidiki Zohelet dégen tashta soydurup, hemme aka-ukilirini, yeni padishahning oghulliri bilen padishahning xizmitide bolghan hemme Yehudalarni chaqirdi. **10** Lékin Natan peyghember, Binaya, palwanlar we öz inisi Sulaymanni u chaqirmidi. **11** Natan bolsa Sulaymanning anisi Bat-Shébagha: — «Anglimidingmu? Haggitning oghli Adoniya padishah boldi, lékin ghojimiz Dawut uningdin xewersiz. **12** Emdi mana, öz jéning we oghlung Sulaymanning jénini qutquzushqa méning sanga bir meslihet bérishimke ijazet bergeysen. **13** Dawut padishahning aldigha béríp uninggha: — Ghojam padishah özliri qesem qilip öz kemirilirige wede qilip: «Séning oghlung Sulayman mendin kéyin padishah bolup textimde olturidu» dégen emesmidile? Shundaq turuqluq némishqa Adoniya padishah bolidu? — dégin. **14** Mana, padishah bilen sözliship turghiningda, menmu séning keyningdin kirip sözingni ispatlaymen, — dédi. **15** Bat-Shéba ichkiri öyge padishahning qéshigha kirdi (padishah tolumu qérip ketkenidi, Shunamliq Abishag padishahning xizmitide boluwatatti). **16** Bat-Shéba padishahqa éngiship tezim qildi. Padishah: — Néme teliping bar? — dep soridi. **17** U uninggha: — I ghojam, sili Perwerdigar Xudaliri bilen öz dédeklarige: «Séning oghlung Sulayman mendin kéyin padishah bolup textimde olturidu» dep qesem qilghanidila. **18** Emdi mana, Adoniya padishah boldi! Lékin i ghojam padishah, silining uningdin xewerliri yoq. **19** U köp kalilarni, bordaq torpaqlar bilen qoylarni soydurup, padishahning hemme oghullirini, Abiyatar kahinni we qoshunning sardari Yoabni chaqirdi. Lékin qulliri Sulaymanni u chaqirmidi. **20** Emdi, i ghojam padishah, pütkül Israilning közliri silige tikilmekte, ular ghojam padishahning özliridin kéyin textilride kimning olturidighanliqi toghrisida ulargha xewer bérishlirini kütishiwatidu; **21** bir qarargha kelmisile, ghojam padishah öz ata-bowiliri bilen bille uxlashqa ketkendin kéyin, men bilen oghlum Sulayman gunahkar sanilip qalarmizmikim, — dédi. **22** Mana, u téxi padishah bilen sözliship turghinida Natan peyghembermu kirip keldi. **23** Ular padishahqa: — Natan peyghember keldi, dep xewer berdi. U padishahning aldigha kiripla, yüzini yerge yéqip turup padishahqa tezim qildi. **24** Natan: — I ghojam padishah, sili Adoniya mendin kéyin padishah bolup méning textimde olturidu, dep éytqanidilimu?

25 Chünki u бүгүн chüshüp, köp buqa, bordighan torpaqlar bilen qoylarni soydurup, padishahning hemme oghullirini, qoshunning sardarlarini, Abiyatar kahinni chaqirdi; we mana, ular uning aldida yep-ichi: «Yashisun padishah Adoniya!» — dep tovlashmaqta. **26** Lékin qulliri bolghan méni, Zadok kahinni, Yehoyadaning oghli Binayani we qulliri bolghan Sulaymanni u chaqirmidi. **27** Ghojam padishah kimning özliridin kéyin ghojam padishahning textide olturidighanliqini öz qullirigha uqurtmay u ishni buyrudilimu? — dédi. **28** Dawut padishah: — Bat-Shébanı aldigha qichqiringlar, dédi. U padishahning aldigha kirip, uning aldida turdi. **29** Padishah bolsa: — Jénimni hemme qiyinchiliqtin qutquzghan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, **30** men eslide Israilning Xudasi Perwerdigar bilen sanga qesem qilip: «Séning oghlung Sulayman mendin kéyin padishah bolup ornumda méning textimde olturidu» dep éytqinimdek, бүгүнki künde men bu ishni choqum wujudqa chiqirimen, — dédi. **31** We Bat-Shéba yüzini yerge yéqip turup padishahqa tezim qilip: — Ghojam Dawut padishah ebediy yashisun! — dédi. **32** Dawut padishah: — Zadok kahinni, Natan peyghemberni, Yehoyadaning oghli Binayani aldigha chaqiringlar, dédi. Ular padishahning aldigha keldi. **33** Padishah ulargha: — Ghojamlarning xizmetkarlarini özünglarga qoshup, Sulaymanni öz qéchirimgé mindürüp, Gihon'gha élip beringlar; **34** u yerde Zadok kahin bilen Natan peyghember uni Israilning üstige padishah bolushqa mesih qilsun. Andin kanay chélip: — Sulayman padishah yashisun! dep tovlanglar. **35** Andin u textimde olturushqa bu yerge kelgende, uninggha egiship méninglar; u méning ornumda padishah bolidu; chünki men uni Israil bilen Yehudaning üstige padishah bolushqa teyinlidim, — dédi. **36** Yehoyadaning oghli Binaya padishahqa jawab béríp: — Amin! Ghojam padishahning Xudasi Perwerdigarmu shundaq buyrusun! **37** Perwerdigar ghojam padishah bilen bille bolghandek, Sulayman bilen bille bolup, uning textini ghojam Dawut padishahningkidin téximu ulugh qilghay! — dédi. **38** Zadok kahin, Natan peyghember, Yehoyadaning oghli Binaya we Keretiylar bilen Peletiyler chüshüp, Sulaymanni Dawut padishahning qéchirigha mindürüp, Gihon'gha élip bardı. **39** Zadok kahin ibadet chédiridin may bilen tolghan bir münggüzni élip, Sulaymanni mesih qildi. Andin ular kanay chaldi. Xelqning hemmisi: — Sulayman padishah yashisun! — dep tovlashtı. **40** Xelqning hemmisi uning keynidin egiship, sunay chélip zor shadliq bilen yer yérilghudek tentene qilishtı. **41** Emdi Adoniya we uning bilen jem bolghan méhmanlar ghizalinip chiqqanda, shuni anglidi. Yoab kanay awazini anglighanda: — Némishqa sheherde shunche qiyqas-süren sélínidu? — dep soridi. **42** U téxi sözini tügetmeyla, mana Abiyatar kahinning oghli Yonatan keldi. Adoniya uninggha: — Kirgin, qeyser ademsen, choqum bizge xush xewer élip kelding, — dédi. **43** Yonatan Adoniyagha jawab béríp: — Undaq emes! Ghojimiz Dawut padishah Sulaymanni padishah qildi! **44** We padishah özi uninggha Zadok kahinni, Natan peyghemberni, Yehoyadaning oghli Binayani we Keretiylar bilen Peletiylerni hemrah qilip ewitip, uni padishahning qéchirigha mindürdi; **45** andin Zadok kahin bilen Natan peyghember uni padishah bolushqa Gihonda mesih qildi. Ular u yerdin chiqip shadliq qilip, pütkül sheherni qiyqas-süren bilen lertzige saldı. Siz anglawatqan sada del shudur. **46** Uning üstige Sulayman hazir padishahliq textide olturiwatidu. **47** Yene kélip padishahning xizmetkarliri kélip ghojimiz Dawut padishahqa: «Xudaliri Sulaymanning namini siliningkidin ewzel qilip, textini siliningkidin ulugh qilghay!» dep bext tilep mubarekleshke kélishti. Padishah özi yatqan orunda sejde qildi **48** we padishah: — «Bügün méning textimde

olturghuchi birsini teyinligin, öz közlirimge shuni körgüzgen Israilning Xudasi Perwerdigar mubareklensun!» — dédi — dédi. **49** Shuni anglap Adoniyaning barliq méhmanliri hoduqup, ornidin qopup herbiri öz yoligha ketti. **50** Adoniya bolsa Sulaymandin qorqup, ornidin qopup, [ibadet chédirigha] bérip qurban'gahning münggüzilirini tutti. **51** Sulayman'gha shundaq xewer bérip: — «Adoniya Sulayman padishahtin qorqidu; chünki mana, u qurban'gahning münggüzilirini tutup turup: — «Sulayman padishah бүгүн manga shuni qesem qilsunki, u öz qulini qilich bilen öltürmeslikke wede qilghay» dédi», — déyildi. **52** Sulayman: — U durak adem bolsa bëshidin bir tal chach yerge chüshmeydu. Lékin uningda rezillik tépilsa, ölüdu, dédi. **53** Sulayman padishah adem ewitip uni qurban'gahdin élip keldi. U kélip Sulayman padishahning aldida éngship tezim qildi. Sulayman uninggha: — Öz öyüingge ketkin, — dédi.

2 Dawutning ölidighan waqti yéqinlashqanda, oghli Sulayman'gha tapilap mundaq dédi: — **2** «Emdi yer yüzidikilerning hemmisi baridighan yol bilen kétimen. Yüreklik bolup, erkektek bolghin! **3** Sen barliq qiliwatqan ishliringda hemde barliq niyet qilghan ishliringda rawaj tépishing üçün Musagha chüshürülgen qanunda pütülgendek, Perwerdigar Xudayingning yollarida méngip, Uning belgilimiliri, Uning emrliri, Uning hökümliri we agah-guwahliqlirida ching turup, Uning tapshuruqini ching tutqin. **4** Shundaq qilghanda Perwerdigar manga: «Eger ewladliring öz yoligha köngül bölüp, Méning aldinda pütün qelbi we pütün jéni bilen heqiqette mangsa, sanga ewladning Israilning textide olturushqa bir zat kem bolmaydu» dep éytqan sözige emel qilidu. **5** Emma Zeruiyaning oghli Yoabning manga qilghinini, yeni uning özi qandaq qilip Israilning qoshunidiki ikki serdarni, yeni Nériyaning oghli Abner bilen Yeterning oghli Amasanur urup öltürüp, tinch mezzilde jengde tökülendek qan töküp, bélige baghlighan kemege we putigha kiygen keshige jengde tökülendek qan chéchip, dagh qilghanliqini bilisen. **6** Sen uni danaliqinggha muwapiq bir terep qilip, uning aq bëshining görge salamet chüshüshige yol qoymighaysen. (Sheol h7585) **7** Lékin Giléadliq Barzillayning oghullirigha méhribanliq körsitip, dastixiningdin nan yéğüzgin; chünki men akang Abshalomdin chaqchinimda, ular yéningha kélip manga shundaq qilghan. **8** We mana Bahurimdin kelgen Binyamin qebilisidin Géraning oghli Shiméy yéningda turidu. U men Mahanaimga baridighanda, esheddi lenet bilen méni qarghidi. Kéyin u Iordan deryasigha bérip méning aldimga kelgende, men Perwerdigarning [nami] bilen uninggha: «Séni qilich bilen öltürmeymen» dep qesem qildim. **9** Emma hazir uni gunahsiz dep sanimighin. Özüng dana kishi bolghandin kéyin uninggha qandaq qilishni bilisen; herhalda uning aq bëshini qanitip görge chüshürgin». (Sheol h7585) **10** Dawut öz ata-bowliri bilen bir yerde uxliidi. U «Dawutning shehiri» [dégen joyda] depne qilindi. **11** Dawutning Israilgha seltenet qilghan waqti qiriq yil idi; u Hébronda yette yil seltenet qilip, Yérusalémde ottuz üç yil seltenet qildi. **12** Sulayman atisi Dawutning textide olturdi; uning selteniti xéli mustehkemlendi. **13** Emma Haggitning oghli Adoniya Sulaymanning anisi Bat-Shébaning qéshigha bardi. U uningdin: — Tinchliq meqsitide keldingmu? — dep soridi. U: — Shundaq, tinchliq meqsitide, dédi. **14** U yene: — Sanga bir sözum bar idi, dédi. U: — Sözüngni éytqin, dédi. **15** U: — Bilisenki, padishahliq eslide méningki idi, we pütün Israil méni padishah bolidu dep, manga qaraytti. Lékin padishahliq mendin kétip, inimning ilkiğe ötti; chünki Perwerdigarning iradisi bilen u uningki boldi. **16** Emdi sanga bir iltimasim bar. Méni yandurmighin, dédi. U: —

Éytqin, dédi. **17** U: — Sendin ötünimen, Sulayman padishahqa men üçün éytqinki — chünki u sanga yaq démeydu! — U Shunamliq Abishagni manga xotunluqqa bersun, dédi. **18** Bat-Shéba: — Maqul; sen üçün padishahqa söz qilay, dédi. **19** Bat-Shéba Adoniya üçün söz qilghili Sulayman padishahning aldigha bardi. Padishah qopup aldigha bérip, anisigha tezim qildi. Andin textige bérip olturup padishahning anisigha bir textni keltürdi. Shuning bilen u uning ong yénida olturup, uninggha: — **20** Sanga kichikkine bir iltimasim bar. Méni yandurmighin, dédi. Padishah uninggha: — I ana, sorawergin, men séni yandurmaymen, dédi. **21** U: — Akang Adoniya'gha Shunamliq Abishagni xotunluqqa bergüzgin, dédi. **22** Sulayman padishah jawab bérip anisigha: — Némishqa Adoniya üçün Shunamliq Abishagni soraysen? U akam bolghaniken, uning üçün, Abiyatar kahin üçün we Zeruiyaning oghli Yoab üçün padishahliqinimu sorimansen! — dédi. **23** Sulayman padishah Perwerdigar bilen qesem qilip mundaq dédi: — Adoniya shu sözni qilghini üçün ölmise, Xuda méni ursun yaki uningdin artuq jazalansun! **24** Méning ornunni mustehkem qilghan, atamning textide olturghuzghan, Öz wedisi boyiche manga bir öyni qurghan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, Adoniya бүгүн ölümge mehküm qilinidu, dédi. **25** Shuning bilen Sulayman padishah Yehoyadaning oghli Binayani bu ishq ewetti; u uni chépip öltürdi. **26** Padishah Abiyatar kahin'gha: — Mang, Anatottiki öz étiliziqingha barghin. Sen ölümge layiqsen, lékin sen Reb Perwerdigarning ehde sanduqini atam Dawutning aldida kötürgenliking tüpeylidin, we atamning tartqan hemme azab-oqubetliride uninggha hemderd bolghining üçün, men hazir séni ölümge mehküm qilmaymen, dédi. **27** Andin Sulayman Abiyatarni Perwerdigargha kahin bolushtin juda qilip heydidi. Shuning bilen Perwerdigarning Elining jemeti toghruluq Shilohda éytqan sözi emelge ashuruldi. **28** Buning xewiri Yoabqa yetkende (chünki Yoab Abshalomgha egeshmigen bolsimu, Adoniya'gha egeshkenidi) Yoab Perwerdigarning chédirigha géchip qurban'gahning münggüzilirini tutti. **29** Sulayman padishahqa: «Mana, Yoab Perwerdigarning chédirigha géchip bérip, qurban'gahning yénida turidu» dégen xewer yetküzildi. Sulayman Yehoyadaning oghli Binayani shu yerge ewetip: — Mang, uni öltürüwetkin, dédi. **30** Binaya Perwerdigarning chédirigha bérip uninggha: — «Padishah séni buyaqqa chiqsun!» dédi, dédi. U: — Yaq, mushu yerde ölimen, dédi. Binaya padishahning yénigha qaytip uninggha xewer bérip: — Yoab mundaq-mundaq dédi, manga shundaq jawab berdi, dédi. **31** Padishah uninggha: — U özi dégendek qilip, uni chépip öltürgin we uni depne qilghin. Shuning bilen Yoab tökken naheq qan mendin we atamning jemetidin kötürülüp ketkey. **32** Shundaq qilip atam Dawut bixewer ehwalda u özidin adil we ésil ikki ademni, yeni Israilning qoshunining serdari nerning oghli Abner bilen Yehudaning qoshunining serdari Yeterning oghli Amasani qilichliqini üçün, Perwerdigar u tökken qanni öz bëshigha yanduridu. **33** Ularning qéni Yoabning beshi we neslining bëshigha menggü yan'ghay; lékin Dawut, uning nesli, jemeti we textige ebedil'ebedgiche Perwerdigardin tinch-xatirjemlik bolghay, dédi. **34** Yehoyadaning oghli Binaya chiqip uni chépip, ölümge mehküm qildi. Andin u chöldiki öz öyide depne qilindi. **35** Padishah Yehoyadaning oghli Binayani uning ornigha qoshunining serdari qildi; padishah Abiyatarning ornigha Zadokni kahin qilip teyinliidi. **36** Andin kéyin padishah Shiméyni chaqirip uninggha: — Yérusalémde özüingge bir öy sélip u yerde olturghin. Bashqa héch yerge chiqma. **37** Eger sen chiqip Kidron jilghisidin ötseng, shuni éniq bilip qoyki, shu künde sen sheksiz ölisen. Séning qéning öz bëshinggha

chüshidu, dédi. **38** Shimey padishahqa: — Ghojarning sözi berheqtur. Ghojam padishah éytqandek qulliri shundaq qilidu, dédi. Shuning bilan Shimey uzun vaqitqiche Yérusalémda turdi. **39** Üch yildin kéyin shundaq boldiki, Shimeyning qulliridin ikkisi qéchip Maakahning oghli, Gatning padishahi Aqishning qéshigha bardi. Shimeyge: — Mana qulliring Gat shehiride turidu, dégen xawer yetküzüldi. **40** Shimey éshikini toqup qullirini izdigili Gatqa, Aqishning yénigha bardi. Andin u yéniq öz qullirini Gattin élip keldi. **41** Sulayman'gha: — Shimey Yérusalémdin Gatqa béríp keldi, dep xawer yetküzüldi. **42** Padishah Shimeyni chaqirtip uninggha: — Men séni Perwerdigar bilen qesem qildurup: — Shuni éniq bilip qoyki, sen qaysi küni chiqip birer yerge barghan bolsang, sen shu künde sheksiz ólisen, dep agahlundurup éytmighanmidim? Özüngmu, men anglighan söz berheq, dégenidingghu? **43** Shundaq bolghaniken, némishqa özüng Perwerdigar aldida qilghan qesimigini buzup, men sanga buyrughan buyruqumnimu tutmidig? — dédi. **44** Padishah Shimeyge yene: Sen atam Dawutqa qilghan hemme rezillikni obdan bilisen, u könglünge ayandur. Mana Perwerdigar rezillikiniqni öz béshingha yanduridu. **45** Lékin Sulayman padishah bolsa beriketlinip, Dawutning texti Perwerdigarning aldida ebedil'ebed mustehkem qilinidu, dédi. **46** Andin padishahning buyruqi bilen Yehoyadaning oghli Binaya chiqip uni chéyip óltürdi. Padishahliq bolsa Sulaymanning qolida mustehkem qilindi.

3 Sulayman Misirning padishahi Pirewn bilen ittipaq tüzüp Pirewnning qizini xotunluqqa aldi. Öz ordisi, Perwerdigarning öyi we Yérusaléming chörisidiki séplini yasap pütüküzgüchilik u uni «Dawutning shehiri»ge apirip turghuzdi. **2** Shu waqitlarda Perwerdigarning nami üçtün bir ibadetxana yasalmighini üçtün xelq «yuqiri jaylar»da qurbanliqlirini qilatti. **3** Sulayman Perwerdigarni söyüp, atisi Dawutning belgiligenliride mangatti. Peqet «yuqiri jaylar»da qurbanliq qilip xushbuy yaqatti. **4** Padishah qurbanliq qilghili Gibéon'gha bardi; chünki u yer «ulugh yuqiri jay» idi. Sulayman u yerdiki qurban'gha da bir ming köydürme qurbanliq sundi. **5** Perwerdigar Gibéonda Sulayman'gha kéchisi chüshide köründi. Xuda uninggha: — Méning sanga néme bérishimni layiq tapsang, shuni tiligin, dédi. **6** Sulayman jawaben mundaq dédi: — Qulung atam Dawut Séning aldinda heqiqet, heqqaniylig we könglining semimiyligi bilen mangghanliq bilén Sen uninggha zor méhribanliqni kórsetkenidig; we Sen shu zor méhribanliqni dawam qilip, bügünki kündikidek öz textide olturghili uninggha bir oghul berding. **7** Emdi i Perwerdigar Xudayim, qulungni atam Dawutning ornida padishah qilding, Emma men peqet bir gödek bala xalas, chiqish-kirishnimu bilmeymen. **8** Öz qulung Sen tallighan xelqing, köplükidin sanap bolmaydighan hésabsiz ulugh bir xelq arisida turidu. **9** Shunga Öz qulunggha xelqingning üstide höküm qilishqa yaxshi-yamanni perq étidighan oyghaq bir qelbni bergeysen; bolmisa, kim bu ulugh xelqing üstige höküm qilalisen? — dédi. **10** Sulaymanning shuni tilikini Rebni xush qildi. **11** Xuda uninggha: — Sen shuni tiligining üçtün — Ya özüng üçtün uzun ömür tilimey, ya özüng üçtün dölet-bayliq tilimey, ya düshmenliringning janlirini tilimey, belki toghra höküm qilghili oyghaq bolushqa özüng üçtün eqil-parasetni tiligining üçtün, **12** mana, sözüng boyiche shundaq qilding. Mana sanga shundaq dana we yorutulghan qelbni berdimki, sendin ilgiri sanga oxshaydighini bolmighan, sendin kéyinmu sanga oxshaydighini bolmaydu. **13** Men sen tilimigen nersinimu, yeni dölet-bayliq we shan-shöhretni sanga berdim. Shuning bilen barliq künliringde padishaharning

arisida sanga oxshash bolidighini chiqmaydu. **14** Eger atang Dawut mangghandek Méning yollirimda méngip, belgilimilirim we emlirimni tutsang künliringni uzartimen, dédi. **15** Sulayman oyghan'ghanda, mana bu bir chüsh idi. U Yérusalémgha kélip Perwerdigarning ehde sanduqining aldigha kélip, öre turup köydürme qurbanliqlarni qilip, teshekkür qurbanliqlirini ötküzüp, hemme xizmetkarlirigha ziyapat qilip berdi. **16** Shuningdin kéyin ikki pahishe ayal padishahning qéshigha kélip uning aldida turdi. **17** Birinchi ayal: — I ghojam! Men we bu xotun bir öyde olturimiz; u men bilen öyde turghinida bir balini tughdum. **18** Men balini tughup üç kündin kéyin u xotunmu bir bala tughdi. Biz ikkiylen u yerde olturduq; öyde bizdin bashqa héch yat adem yoq idi, yalghuz biz ikkiylen öyde iduq. **19** Shu kéchide bu xotunning balisi öldi; chünki u balisini bésip óltürüp qoyghanidi. **20** U yerim kéchide qopup dédekliiri uxlap qalghanda, yénimdin oghlumni élip öz quchiqigha sélip, özining ölgen oghlini méning quchiqimgha sélip qoyuptu. **21** Etisi qopup balamni émitey désem mana ölük turidu. Lékin etigende qarislam, u men tuqghan bala emes idi, dédi. **22** Ikkinchi ayal: — Yaq, undaq emes. Tirik qalghini méning oghlum, ölginu séning oghlung, dédi. Lékin birinchi ayal: — Yaq, ölginu séning oghlung, tirik qalghini méning oghlum, dédi. Ular shu halette padishahning aldida taliship turatti. **23** Padishah: — Biri: «Tirik qalghini méning oghlum, ölginu séning oghlung» deydu. Emma yene biri: «Yaq, ölginu séning oghlung, tirik qalghini méning oghlum» deydu, dédi. **24** Padishah: Manga bir qilich élip kélinglar, dédi. Ular qilichni padishahqa élip kelgende **25** padishah: Tirik balini otturidin késip ikki parche qilip yérimini birige, yene bir yérimni ikkinchisige béringlar, dédi. **26** U waqitta tirik balining anisi öz balisigha ichini agritrip padishahqa: — Ah ghojam! Tirik balini uninggha bersile, hergiz uni óltürmigeyle! — dep yalwurdi. Lékin ikkinchisi: — Uni ne méningki ne séningki qilmay, otturidin késinglar, dédi. **27** Padishah jawaben: — Tirik balini uninggha béringlar, uni héch óltürmenglär; chünki bu balining anisi shudur, dédi. **28** Pütkül Israil padishahning qilghan hökümi toghrisida anglidi we ular padishahtin qorqti, chünki ular Xudaning adil hökümlerni chiqirish danaliqining uningda barliqini kördi.

4 Sulayman padishah pütkül Israilgha padishah boldi. **2** Uning chong emeldarliri munular: — Zadokning oghli Azariya kahin idi; **3** Shishaning oghulliri Élixoref we Axiyah katipar idi; Ahiludning oghli Yehoshafat diwanbégi idi; **4** Yehoyadaning oghli Binaya qoshunning bash serdar idi. Zadok bilen Abiyatar kahinlar idi; **5** Natanning oghli Azariya nazaret bégi, Natanning yene bir oghli Zabud hem kahin we padishahning meslihetchisi idi. **6** Axishar ordingning ghoidari, Abdaning oghli Adoniram baj-alwan bégi idi. **7** Pütkül Israil zéminida Sulayman padishahning özi üçtün we ordidikiliri üçtün yémek-ichmek teminleydighan, on ikki nazaretchi teyinlen'genidi; ularning herbiri yilda bir aydin yémek-ichmek teminleshke mes'ul idi. **8** Ularning ismi töwende xatirilen'gen: Efraim taghliq rayonigha Ben-Xur; **9** Makaz, Shaalhim, Beyt-Shemesh we Élon-Beyt-Hanan'gha Ben-Deker; **10** Arubotqa Ben-Xesed; u yene Sokoh we Xefer dégen barliq yurtqimu mes'ul idi; **11** yene Nafat-Dorgha Ben-Abinadab (u Sulaymanning qizi Tafatni xotunluqqa alghan); **12** Tanaanq, Megiddo we Yizreelning töwenki teripidiki Zaretanning yénida bolghan pütkül Beyt-Shan'gha, shundaqla Beyt-Shandin tartip Abel-Meholahghiche, Joknéamdin ötküchide bolghan zéminlarigha Ahiludning oghli Baana; **13** Ramot-Giléadqa Ben-Geber; u yene Giléad yurtigha jaylashqan, Manassehning oghli Yairgha tewe bolghan kentler we hem Bashediki yurt Argob, jümlidin

u yerdiki sépili, mis baldaqliq qowuqliri bolghan atmish chong shehergimu mes'ul idi. **14** Mahanaimga Iddoning oghli Ahinadab; **15** Naftaligha Aximaaz (u Sulaymanning qizi Basimatni xotunluqqa alghanidi). **16** Ashir we Alotqa Hushayning oghli Baanah; **17** Issakargha Paruahning oghli Yehoshafat; **18** Binyamin zémirigha Élaning oghli Shimey; **19** Giléad zémirigha (eslide Amoriylarning padishahi Sihon we Bashanning padishahi Ogning zémini idi) Urining oghli Geber. U shu yurtqa birdinbir nazaretchi idi. **20** Yehuda bilen Israilning ademliri déngiz sahilidiki qumdek nurghun idi. Ular yep-ichip, xushalliq qilatti. **21** We Sulayman bolsa [Efrat] deryasidin tartip Filistiylarning zémirigha we Misirning chégralirighiche bolghan hemme padishahliqlarning üstide seltenet qilatti. Ular ulpan keltürüp Sulaymanning pütün ömrinde uning xizmitide bolatti. **22** Sulaymanning ordisigha kétidighan künlük teminat üçün ottuz kor tasqighan aq un, atmish kor qara un, **23** on bordighan uy, yaylaqtin keltürülgen yigirme uy, yüz qoy kétetti; buningdin bashqa bughilar, jerenler, kiyikler we bordighan toxular lazim idi. **24** Chünki u Tifsahdin tartip Gazaghiche, [Efrat] deryasining bu terpidiki hemme yurlarning üstide, yeni [Efrat] deryasining bu terpidiki barliq padishahlarning üstide höküüm sürretti; uning töt etrapı tinch idi. **25** Sulaymanning pütkül künliride Dandin tartip Beer-Shebaghiche Yehuda bilen Israil ademlirining herbiri öz yüzüm teli we öz enjür derixining tegide aman-ésen olturatti. **26** Sulaymanning jeng harwirlirining atliri üçün töt ming atxanisi, on ikki ming chewendizi bar idi. **27** Mezkur nazaretchilarning herbiri öziye békitilgen ayda Sulayman padishahqa we uning dastixinigha kelgenlerning hemmisining yémek-ichmeklirini kémeymey teminleytti. **28** Xelq bolsa herbiri öziye békitilgen norma boyiche at-qéchirilar üçün arpa bilen samanlarnı [nazaretchiler bar] yerge élip kéletti. **29** Xuda Sulayman'gha déngiz sahilidiki qumdek danaliq, intayin mol pem-paraset ata qilip, uning qelbini keng qilip zor yoruttı. **30** Shuning bilen Sulaymanning danaliq barliq sherqtikilerning danaliqidin we Misirdiki barliq danaliqtin ashti. **31** Chünki u barliq ademlerdin, jümlidin ezrahliq Étan bilen Maxolning oghulliri Héman, Kalkol we Darda dégenlerdin dana idi; we uning shöhriti etrapidiki hemme eller arisida yéyildi. **32** U éytqan pend-nesihet üç ming idi; uning shéir-küyleri bir ming besh idi. **33** U Liwandiki kédır derixidin tartip tamda ósidighan lépekgülgiche derek-giyahlarning hemmisini bayan qilip xatiriligendi; u yene mal we haywanlar, qushlar, hasharet-ómiligüchiler we béliqlar toghrisida bayan qilip xatiriligendi. **34** Sulaymanning danaliqini anglighili kishiler barliq ellerdin kéletti, shundaqla uning danaliqi toghruluq xewer tapqan yer yuzidiki hemme padishahlardin kishiler kelmekte idi.

5 Turning padishahi Hiram Sulaymani atisining ornigha padishah bolushqa mesih qilin'ghan dep anglap, öz xizmetkarlirini uning qeshigha ewetti; chünki Hiram Dawutni ichulı söygüchi idi. **2** Sulayman Hiramgha adem ewitip mundaq uchurni yetküzdi: — **3** «Özüng bilisenki, atam Dawutning düshmenlirini Perwerdigar uning puti astigha qoyghuche, u etrapida her terepte jeng qilghanliqi tüpeylidin Perwerdigar Xudasning namigha bir ibadetxana yasayalmidi. **4** Emdi hazir Perwerdigar Xudayim manga hemme tereptin aram berdi; héchbir düshminim yoq, héchbir bala-qaza yoq. **5** Mana, Perwerdigarning atam Dawutqa: «Men séning ornunggha öz textingge olturghuzghan oghlung bolsa, u méning namimga bir ibadetxana yasaydu» dep éytqinidek, men Perwerdigar Xudayimning namigha bir ibadetxana yasay dep niyet qildim; **6** emdi men üçün [ademliringge] Liwandin kédır derexlirini késinglar, dep yarliq chühürgin; méning xizmetkarlimir séning

xizmetkarliringgha hemdemde bolidu. Séning békitkining boyiche xizmetkarliringgha bérilidighan ish heqqini sanga töleymen; chünki özüngge ayanki, derek késishte arimizda héchkim Zidondikilerdek usta emes». **7** Hiram Sulaymanning sözini anglighanda intayin xushal bolup: — Bügün bu ulugh xelq üstige höküüm sürüşke Dawutqa shundaq dana bir oghul bergen Perwerdigargha teshekkür éytilsun! — dédi. **8** Hiram Sulayman'gha adem ewitip: — Sen manga qoyghan telepliringni anglap qobul qildim. Men séning kédır yaghichi we archa yaghichi toghruluq arzu qilghanliringning hemmisini ada qilimen; **9** Méning xizmetkarlimir shularni Liwandin déngizgha apiridu; men ularni sal qilip baghlap, déngiz bilen sen manga békitken yerge yetküzimen, andin shu yerde ularni yeshküzimen. Shuning bilen sen ularni tapshuruwélip, élip kétisen. Buning hisabigha sen teleplirim boyiche ordidikilirim üçün yémek-ichmek teminligeysen, — dédi. **10** Shundaq qilip, Hiram Sulayman'gha barliq telipi boyiche kédır yaghachliri we archa yaghachlirini berdi. **11** Sulayman Hiramgha ordidikilirining yémek-ichmikige yigirme ming kor bughday we yigirme bat sap zeytun méyini ewitip berdi. Her yili Sulayman Hiramgha shundaq béretti. **12** Perwerdigar Sulayman'gha wede qilghandek uninggha danaliq bergenidi. Hiram bilen Sulaymanning arisida inaqliq bolup, ikkisi ehde tüzüshti. **13** Sulayman padishah pütün Israildin hashargha ishlemchilerni békitti, ularning sani ottuz ming idi. **14** U bularnı nöwet bilen her ayda on mingdin Liwan'gha ewetetti; shundaq qilip, ular bir ay Liwandı tursa, ikki ay öyide turdi. Adoniram hasharchilarning üstide turatti. **15** Sulaymanning yetmish ming hammili, taghlarda ishleydighan seksen ming tashchisi bar idi. **16** Uningdin bashqa Sulaymanning menseparliridin ish üstige qoyulghan üç ming üç yüz ish béshi bar idi; ular ishlemchilerni bashquratti. **17** Padishah yarliq chühürüshi bilen ular ibadetxanining ulini sélishqa yonulghan, chong we qimmatlik tashlarnı késip keltürdi. **18** We Sulaymanning tamchiliri bilen Hiramning tamchiliri we Geballıqlar qoshulup tashlarnı oyup, öyni yasash üçün yaghach hem tashlarnı teyyarlap qoydi.

6 Israillar Misirdin chiqqandin kéyinki töt yüz seksinchi yili, Sulaymanning Israilning üstidiki seltenitining tötinchi yilining ikkinchi éyida, yeni Zif éyida u Perwerdigarning öyini yasashqa bashlidi. **2** Sulayman padishah Perwerdigargha yasighan ibadetxanining uzunluqi atmish gez, kengliki yigirme gez we égzikliki ottuz gez idi. **3** Ibadetxanidiki «muqdeddes jay»ning aldidiki aywanning uzunluqi ibadetxanining kengliki bilen barawer bolup, yigirme gez idi. Ibadetxanining aldidiki aywanning kengliki on gez idi. **4** U ibadetxanigha rojeklik dérize-jaylirini ornatti. **5** Ibadetxana témigha, yeni muqdeddes jay we «kalamxana»ning témigha yandash [üch qewetlik] bir imaretni saldi we uning ichige hujrlarnı yasidi. **6** [Tashqiriqi imaretning] töwenki qewitining kengliki besh gez, ottura qewitining kengliki alte gez, üçinchi qewitining kengliki yette gez idi. Chünki ibadetxanining tashqi témida lımlarnı ornataq tóshükler bolmasliqi üçün u tamgha tekche chiqirilghanidi. **7** Ibadetxana pütünley teyyar qilip élip kélın'gen tashlardin bina qilin'ghanidi. Shundaq qilghanda, uni yasighan waqıtta ne bolqa ne palta ne bashqa tömür eswablarning awazi u yerde héch anglanmaytti. **8** Töwenki qewetning hujrlirining kirish ishiki ibadetxanining ong teripide idi; bir aylanma pelempey ottura qewetke andin ottura qewettin üçinchi qewetke chiqatti. **9** Shundaq qilip [Sulayman] ibadetxanini yasap pütürdi. Ibadetxanining üstige xar-lımlarnı békitip, uni kédır taxtaylar bilen qaplıdi. **10** U ibadetxanigha yandash imaretning qewetlirining égzikliki besh gezdin qildi. Shu imaretning qewetliri ibadetxanigha

kédír limliri arqliq tutushuqluq idi. **11** Perwerdigarning sözi Sulayman'gha kélip mundaq déyildiki: — **12** «Sen Manga yasawatqan bu ibadetxanigha kelsek, eger sen belgilimilirimde méngip, hökümlirimge riaye qilip, barliq emlirimni tutup ularda mangsan, Men atang Dawutqa sen toghrurud éytqan sözümgé emel qilimen; **13** Men Israillarning arisida makan qilip öz xelqim Israilni esla tashlimaymen». **14** Sulayman ibadetxanini yasap püttürdi. **15** Ibadetxanining tamlirining ich teripini u kédír taxtayliri bilen yasap, ibadetxanining tégidin tartip torusning limlirighiche yaghach bilen qaplıdi; we archa taxtayliri bilen ibadetxanigha pol yataqzıdı. **16** U ibadetxanining arqa témidin yigirme gez ölçep ara tam yasap, ichkiriki xanini hasil qıldı; u tégidin tartip torus limlirighiche kédír taxtayliri bilen qaplıdı. Bu eng ichkiriki xana bolup, yeni «kalamxana», «eng muqeddes jay» idi. **17** Uning aldidiki öy, yeni muqeddes xanining uzunluqı qırıq gez idi. **18** Ibadetxanining ichki tamlirigha qapaq we chéчекning nusxiliri neqish qilin'ghanıdı. Ibadetxana pütinley kédír taxtaylar bilen qaplan'ghanıdı. Héч tash körünmeytti. **19** Perwerdigarning ehde sanduqını u yerde qoyush üçün, u ibadetxanining ichkiridiki kalamxanını yasıdı. **20** Kalamxanining uzunluqı yigirme gez, toghrisi yigirme gez, égzikli yigirme gez idi; u uni sap altundin qaplıdı, shundaqla uning aldidiki kédír yaghachlıq qurban'gahnimu shundaq qaplıdı. **21** Sulayman ibadetxanining ichini sap altun bilen qaplıdı; u ichki kalamxanining aldini altun zenjirler bilen tosıdı; kalamxanını altun bilen qaplıdı. **22** Shu teriqıde u pütkül ibadetxanını, yeni pütkül ibadetxanining ichini altun bilen toluq qaplıghanıdı. Kalamxanigha teelluq bolghan qurban'gahnimu pütünley altun bilen qaplıghanıdı. **23** Kalamxanigha u zeytun yaghichidin ikki kérubning sheklini yasıdı. Herbirining égzikli on gez idi. **24** Bir kérubning bir qanitining uzunluqı besh gez we yene bir qanitining uzunluqı hem besh gez bolup, bir qanitining uchidin yene bir qanitining uchighiche on gez idi. **25** Ikkinchi kérubning ikki qaniti qoshulup on gez idi. Ikki kérubning chong-kichiklikı we shekli oxshash idi. **26** Bir kérubning égzikli on gez bolup, ikkinchi kérubningkimu hem shundaq idi. **27** U kérublarnı ichkiriki xanıda qoydı. Kérublarning qanatlırı yéyilip turatti. Birsining bir qaniti bir tamgha kégip, ikkinchisining qaniti udulidiki tamgha téyip turatti; ikkinchisining ichidiki qanatlırı xanining otturısında bir-birige tégiship turatti. **28** U kérublarnı altun bilen qaplıdı. **29** U ibadetxanining tamlirining pütkül ich chörsini, yeni ichkiriki xanining we hem tashqırıqı xanining chörsini kérub bilen xorma derexlirining shekilliri we chéчек nusxiliri bilen neqish qıldı. **30** Ibadetxanining polını, yeni ichkiriki xanining hem tashqırıqı xaniningkini altun bilen qaplıdı. **31** Kalamxanining kirish éghizigha u zeytun yaghichidin étilgen qosh ishiklerni yasıdı. Ishiklerning késhekliri we beshi öyning toghrisining beshin bir qismi idi. **32** Bu qosh ishikler zeytun yaghichidin étilgenıdı; u ishiklerning üstige kérublar, xorma derexliri we chéчек nusxiliri neqish qilinip zinetlen'genıdı; u ishiklerni, jümlidin kérub bilen xorma derexlirining neqishlirini altun bilen qaplıdı. **33** Ibadetxanining tashqı xanising ishikining késheklirini zeytun yaghichidin yasıdı; ular öyning toghrisining töttin bir qismi idi; **34** qosh qanatlıq ishik bolsa archa yaghichidin yasaldı. Bir qaniti yéyilip qatlinatti, ikkinchi qanitimu yéyilip qatlinatti. **35** U ularning üstige kérublar, xorma derexliri we chéчек nusxilirini neqish qıldı; andin ularning üstige, jümlidin neqishler üstige altun qaplıdı. **36** Ichkiriki hoylining témını bolsa u üç qewet yonulghan tash bilen bir qewet kédír yaghichidin yasıdı. **37** [Sulaymanning seltenitining] tötinchi yilining Zif éyıda Perwerdigarning ibadetxanising ulı sélındı. **38** We on

birinchi yilining Bul éyıda, yeni sekkizinchi ayda ibadetxanining héchyéri qaldurulmay, layihe boyiche pütinley tamam boldı. Shundaq qilip uning öyni yasishigha yette yil ketti.

7 Sulayman öz ordisini bolsa, on üç yilda yasap püttürdi. **2** U yasighan bu «Liwan ormini sariyi»ning uzunluqını yüz gez, kenglikini ellik gez we égzikliğini ottuz gez qıldı. Kédír yaghichi tüwrükidin töt qatar we tüwrüklerning üstige kédír limliri qoyulghanıdı. **3** Tüwrüklerning üstidiki lim kütürüp turghan ógzisimu kédír yaghichidin idi. Limlar jemiy qırıq besh bolup her qatarda on beshтин idi. **4** Uning üç qewet dérizisi bar idi, üç qewettiki dériziler bir-birige udulmu'udul idi. **5** Barlıq ishikler we késhekler töt chasilıq qilin'ghandı; ishikler üç köznelik bolup, ishikler bir-birige udulmu'udul idi. **6** U uzunluqını ellik gez, toghrisini ottuz gez qilip, tüwrüklük bir dehliz yasıdı; uning aldidı yene bir dehliz bar idi, we uning aldidı yene tüwrüklük aywan bar idi. **7** Andin kéyin u soraq soraydighan texti üçün «Soraq dehlizi» dep atalghan yene bir dehlizni yasıdı. U dehlizning tégidin tartip torusning limlirighiche kédír yaghichi bilen qaplan'ghandı. **8** [Sulayman] özi olturidighan saray, yeni dehlizning arqa hoylisigha jaylashaqa sarayning layihisi «[soraq] öyi»ningkige oxshash idi. Sulayman öz emrige alghan Pirewning qizi üçün shu dehlizge oxshash bir sarayni yasatti. **9** Bu imaretlerning hemmisi ichkiriki tamliridin tartip chong hoylining tamlirighiche, ulidin tartip ógzining pewazighiche qimmet tashlardin, yeni ölçem boyiche oyulup andin ich-téshi here bilen késilgen tashlardin yasalgandı. **10** Ulliri bolsa chong we qimmet tashlardin, uzunluqı on gez we sekkiz gez bolghan tashlardin qilin'ghandı. **11** Ullarning üstige yene békıtigen ölçem boyiche oyulghan qimmet ésil tashlar we kédír limliri qoyulghanıdı. **12** Chong hoylining chörisidiki tam üç qewet oyulghan tash we bir qewet yonulghan kédír limliridin yasalgandı. Perwerdigarning ibadetxanising ichkiriki hoylisining témi we yene ordidiki dehlizning témimu shundaq yasalgandı. **13** Sulayman padishah adem ewetip Hiramni turdin keltürdi. **14** U kishi Naftalı qebilisidin bolghan bir tul xotuning oglı bolup, atisi turluq bir miskér idi. Hiram miskérchilikte türlük ishları qilishqa tolimu usta, pemparasetlik we bilimlik idi. U Sulayman padishahning qéshigha kélip, uning hemme ishını qıldı. **15** U özi ikki tüwrükni mistin yasıdı. Herbir tüwrükning égzikli on sekkiz gez bolup, aylannisi on ikki gez idi. **16** Bu tüwrüklerning üstige qoyush üçün mistin ikki tajni quyup yasap, uning üstige qoydı. Bir tajning égzikli besh gez, ikkinchi tajning égziklikimu besh gez idi. **17** Tüwrüklerning töpısidiki tajlar torlarga oxshash zinetlinip, zenjirler we torlan'ghan halqılar bilen toquqluq idi. Bir tajning shundaq yette qatar tor halqiliri bar idi, ikkinchi tajningmu hem shundaq yette qur tor halqiliri bar idi. **18** U yene anarlarnı, yeni tüwrüklerning üstidiki herbir tajni yéyip turidighan tor halqılarıning üstige ikki qatar anarnı yasıdı. U birinchi we ikkinchi tajghimu oxshashla shundaq qıldı. **19** Aywandiki tüwrüklerning üstidiki tajlırı niluper shekillik bolup, égzikli töt gezdin idi. **20** Ikki tüwrükning tajlıridiki tor halqilirigha yéqin tompiyip chıqaq jayning üstide qewetmu-qewet chöridigen ikki yüz anar nusxisi bar idi. Ikkinchi tajning chörisimu oxshash idi. **21** U tüwrüklerni ibadetxanining aldidiki aywan'gha tiklıdı. Ong teripige birni tiklep namını «Yaqin», sol teripige birni tiklep, namını «Boaz» atıdı. **22** Tüwrüklerning üsti niluper sheklide yasalgandı. Buning bilen tüwrüklerning ishlırı pütkenıdı. **23** U mistin «dégiz» dep atalghan yoghan das yasıdı. Uning bir girwikidin yene bir girwikigiche on gez kéletti. Uning aylamisi ottuz gez idi. **24** Dasning girwiki astı

chōridep qapaq nusxiliri bilen zinnetlen'genidi. Bular dasning chōrisining herbir gēzige undin, ikki qatar qoyulghan idi. Ular das bilen bir waqitta quyup chiqirilghanidi. **25** Das on ikki buqa shekli üstide turghuzulghanidi. Bularning üçü shimal terepke, üçü gherb terepke, üçü jenub terepke, üçü sherq terepke yūzlen'genidi. «dēngiz» bularning üstide idi; ularning arqisi ich teripide idi. **26** Dasning qēlinliq aliqanning kenglikidek bolup, uning girwiki piyalining girwikidek, shekli ēchilghan niluperdek idi. Uninggha ikki ming bat su sighthatti. **27** Uningdin bashqa u mistin on teglikni yasidi. Herbir teglikning uzunluqi töt gez, kenglik töt gez bolup, ēgzizlik üç gez idi. **28** Bu teglikler shundaq yasalghanidiki, ularning [resimlik] taxtiliri bar idi; taxtiliri ramkilar ichige ornitilghanidi. **29** Ramkilarning otturisidiki resim taxtaylirida we ramkilarning ōzidimu shirlar, buqilar we kērublarning sūretlik zinnetliri bar idi; shirlar we buqilarning asti we ūsti zenjirsiman gūl chembirek sheklide zinnetlen'genidi. **30** Herbir teglikning mis oqliri bilen töt chaqi bar idi; teglikning dasni kōtūrūp turidighan töt burjikide jazisi bar idi; das astidiki putlirining her teripide torlan'ghan quyma gūl shaxliri ornitilghanidi. **31** Her teglikning ichide chongqurluqi bir gez kēlidighan «kichik teglik» bolup, aghzi dūgilek idi; kichik teglikning uzunluqi bir yērim gez idi; aghzining etrapida neqishler bar idi; ularning ramkiliri dūgilek emes, belki töt chasiligidi. **32** Töt chaqi resimlik taxtayliri astida bolup, ularning oqliri teglikke bēkitilgenidi. Herbir chaqning ēgzizliki bir yērim gez idi. **33** Chaqlarning qurulmisi jeng harwilirining chaqliridek idi. Ularining qazanliri, qasqanliri, chētiqliri we oqlirining hemmisi mistin quyulghanidi. **34** Herbir teglikning töt burjikide birdin töt tutquchi bar idi; ular tegliktin chiqip turatti we ular teglik bilen teng quyulghanidi. **35** Herbir teglikning tōpaside ēgzizliki yērim gez kēlidighan bir yumilmaq jaza bar idi. Herbir teglikning tōpaside tirek we resimlik taxtaylar bar idi. Ular teglik bilen teng quyulghanidi. **36** U mushu tirek we resim taxtayliridiki bosh orunlarga kērub, shir we xorma derexlirining nusxilirini we chōrisige torlan'ghan gūl shaxlirini neqish qildi. **37** Shu teriqide u mushu on teglikni yasap boldi. Hemmisi bir nusxida quyulup, oxshash chongluqta we shekilde idi. **38** U mistin on das yasighan bolup, herbir dasqa qiriq bat su sighthatti; herbir dasning toghrisi töt gez idi. On teglikning herbirining tōpaside birdin das bar idi. **39** U besh dasni ibadetxanining ong yēnida we beshni ibadetxanining sol yēnida qoydi; mis dēngizni ibadetxanining ong teripige, yeni sherqiy jenub teripige qoydi. **40** Hiram shulargha teelluq das, kūrēk we qacha-quchilarnimu yasap teyyar qildi. Shundaq qilip Hiram Sulayman padishah üçhün Perwerdigarning ōyining barliq qurulush xizmitini pūtküzdi: — **41** ikki tūwrük, ikki tūwrükning üstidiki apqursiman ikki bash we bu ikki bashni yēpip turidighan ikki torni yasitip pūttürdi, **42** shu ikki tor üstige qaychilashaturulghan töt yūz anarni yasatti. Bir torda ikki qatar anar bolup, tūwrük üstidiki; apqursiman ikki bashni yēpip turatti. **43** U on das tegliki we das teglikige qoyulidighan on «yuyush dēsi»ni, **44** «mis dēngiz» we uning astidiki on ikki mis buqini yasatquzdi, **45** qazanlarni, kūrēklerni we qacha-quchilarnimu teyyar qildi. Hiram Perwerdigarning ōyi üçhün Sulayman padishahning emri bilen yasighan bu hemme nersiler parqiraydighan mistin idi. **46** Padishah ularni Iordan tūzlenglikide, Sukkot bilen Zaretanning otturisida, [shu yerdiki] sēghizlayda qēlip yasap, quydurup chiqti. **47** Bu nersiler shunche kōp bolghachqa, Sulayman ularning ēghirliqini ōlchimidi. Shuning bilen misning ēghirliqi melum bolmide. **48** Sulayman yene Perwerdigarning ōyi ichidiki barliq eswablarni yasatti: — yeni altun xushbuygahni, «teqdim nan» qoyulidighan altun shireni, **49** Kalamxana aldida

turidighan sap altun chiraghdanlarni (beshni ong yēnida, beshni sol yēnida) yasatti; we shularning gūlsiman zinnetlirini, chiraghlirini, chiragh qisquchilirini altundin yasatti; **50** das-piyalirini, pichaqlirini, qachilirini, texsilirini we kūldanlarning hemmisi sap altundin yasatti; u ichkiriki xanining, yeni eng muqeddes jayning qatlinidighan, qosh qanatliq ishiklarning girelirini we ōydiki muqeddes jayning [ishiklirining] girelirini altundin yasatti. **51** Sulayman padishah Perwerdigarning ōyi üçhün qilduridighan hemme qurulushlar tamam bolghanda, u atisi Dawut [Xudagha] atighan nersilerni (yeni kūmūsh, altun we tūrlük bashqa buyumlarni) ekeltürüp Perwerdigarning ōyining xezinilirige qoydurdi.

8 Shu chaghta Sulayman Perwerdigarning ehde sanduqini «Dawut shehiri»din, yeni Ziondin yōtkēp kēlish üçhün Israil aqsqaqlirini, qebile beglirini we Israil jemetlirining beglirini Yērusalēmgħa ōz yēnigha yighilishqa chaqirdi. **2** Buning üçhün Israilning hemme ademliri Étanim éyida, yeni yettinchi aydiki bēkitilgen héytta Sulayman padishahning qēshigha yighildi. **3** Israilning hemme aqsqaqliri yētip kelgende Lawiylar ehde sanduqini kōtūrūp [mangdi]. **4** Ular Perwerdigarning ehde sanduqini, jamaet chēdiri bilen uning ichidiki barliq muqeddes buyumlarni kōtūrūp ēlip chiqti. Kahinlar bilen Lawiylar mushularni ēlip chiqti. **5** Sulayman padishah we uning aldigha yighilghan barliq Israil jamaiti ehde sanduqining aldida mēngip, kōplikidin sanini ēlip bolmaydighan sannaqsiz qoy bilen kalilarni qurbanliq qilishatti. **6** Kahinlar Perwerdigarning ehde sanduqini ōz jayigha, ibadetxanining ichki «kalamxana»sigha, yeni eng muqeddes jaygha ēlip kirip, kērublarning qanatlirining astigha qoydi. **7** Chūnki kērublarning yēyilip turghan qaniti ehde sanduqining orni üstide bolghachqa, ehde sanduqi bilen uni kōtūrūp turidighan baldaqlarni yēyip turatti. **8** Bu baldaqlar nahayiti uzun bolghachqa, kalamxanining aldiki muqeddes jayda turup, ehde sanduqining yēnidiki ikki baldaqning uchlirini kōrgili bolatti, biraq ōyning sirtida ularni kōrgili bolmaytti; bu baldaqlar taki būgün'ge qeder shu yerde turmaqta. **9** Ehde sanduqining ichide Musa peyghember Horeb tēghida turghanda ichige salghan ikki tash taxtidin bashqa hēchnerse yoq idi (Israilni Misir zēminidin chiqqandin kēyin Perwerdigar ular bilen horebde ehde tūzgenidi). **10** We shundaq boldiki, kahinlar muqeddes jaydin chiqishighila, bir bulut Perwerdigarning ibadetxanisini qapliwaldi. **11** Kahinlar bulut tūpeylidin ōz wezipilirini ōteshke ōre turalmaytti; chūnki Perwerdigarning julasi Perwerdigarning ōyini toldurghanidi. **12** Bu peyette Sulayman: — Perwerdigar tum qarangghuluq ichide turimen, dep éytqanidi; **13** lékin, [Perwerdigar], men derweqe Séning üçhün bir heywetlik makan bolsun dep, Sen mēngü turidighan bir ōyini yasidim, dēdi. **14** Andin padishah burulup barliq Israil jamaitige bext tilidi; Israilning barliq jamaiti uning aldida turatti. **15** U mundaq dēdi: — «Israilning Xudasi Perwerdigargħa teshekkür-medhiye bolghay! U ōz aghzi bilen atam Dawutqa wede qilghanidi we ōz qoli bilen uni emelge ashurdi. U Dawutqa yene: — **16** «Men ōz xelqim Israilni Misir zēminidin ēlip chiqqan kündin buyan namim üçhün bu yerde bir ōy salay dep Israilning herqaysi qebililirining sheherliridin hēchqaysisini tallimidim; biraq xelqim bolghan Israilgha hōkūmranliq qilsun dep Dawutni tallidim» dēgenidi. **17** Emdi atam Dawutning Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atam bir ōy sēlish arzu-niyiti bar idi. **18** Biraq Perwerdigar atam Dawutqa: «Kōnglūngde Méning namimgha bir ōy yasashqa qilghan niyiting yaxshidur; **19** emma shu ōyini sen yasimaysen, belki séning pushtungdin

bolidighan oghlung, u Méning namimgha atap shu öyni salidu», dégenidi. **20** Mana emdi Perwerdigar Öz sözige emel qildi. Men Perwerdigar wede qilghinidek, atamning ornini bésip, Israilning textige olturdum; Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atap bu öyni saldım. **21** Öyde ehde sanduqi üçhün bir jayni rastlidim; ehde sanduqi ichide Perwerdigarning ata-bowilirimizni Misir zéminidin élip chiqqanda, ular bilen tüzgen ehde [taxtiliri] bardur». **22** Andin Sulayman Israilning barliq jamaitige yúzlinip, Perwerdigarning qurban'gahining aldida turup, qollirini asman'gha qaritip kütürüp **23** mundaq dua qildi: — «I Israilning Xudasi Perwerdigar! Ne yuqiriqi asmanda ne töwenki yerde sendek Xuda yoqtur; aldingda pütün qelbi bilen mangidighan qulliring üçhün ehdege turup özgermes muhebbitingni körsetkéchisen. **24** Chünki Sen Öz qulung atam Dawutqa bergen wedide turdung; Sen Öz aghzing bilen éytqan sözüngge mana bügünkidek Öz qolung bilen emel qilding. **25** Emdi hazir, i Israilning Xudasi Perwerdigar, Öz qulung atam Dawutqa: — «Eger séning ewladliring öz yollirigha segek bolup sen Méning aldında mangghandek mangidighan bolsa, sanga ewladingdin Israilning textide olturidighan bir zat kem bolmaydu» dep bergen wedenge turghaysen. **26** Emdi hazir, i Israilning Xudasi, Sen qulung Dawutqa éytqan sözliring emelge ashurulghay, dep ötünimen! **27** Lékin Xuda Özi rastla yer yüzide makan qilamdu? Mana, asmanlar bilen asmanlarning asmini séni sighduralmighan yerde, men yasighan bu öy qandaqmu Séning makaning bolalisun?! **28** Lékin i Perwerdigar Xudayim, qulungning duasi bilen iltijasigha qulaq sélip, qulungning bügün Sanga kötürgen nidasi we tilikini anglighaysen; **29** shuning bilen Öz közliringni kéche-kündüz bu öyge, yeni Sen: «Méning namim u yerde ayan bolsun» dep éytqan jaygha kéche-kündüz tikkeysen; Öz qulungning u jaygha qarap qilghan duasigha qulaq salghaysen. **30** qulung we xelqing Israil bu jaygha qarap dua qilghan chaghda, ularning iltijisigha qulaq sélip, Öz makaning qilghan asmanlardan turup anglighaysen, anglighiningda ularni kechürgeysen. **31** Eger birsi öz qoshnisigha gunah qilsa we shundaqla ishning rast-yalghanliqini békitish üçhün qesem ichküzülse, bu qesem bu öydiki qurban'gahingning aldigha kelse, **32** Sen qesemni asmanda turup anglap, amal qilip öz bendiliring otturida höküm chiqarghaysen; gunahni bar ademni gunahqa tartip, öz yolini öz béshigha yandurup, gunahsiz ademni aqlap, öz adilliqigha qarap uninggha heqqini bergeysen. **33** Öz xelqing Israil Séning aldingda gunah qilghini üçhün düshmendin yéngilse, Sanga qaytip bu öyde turup, namingni étirap qilip, Sanga dua bilen iltija qilsa, **34** Sen asmanda anglap, Öz xelqing Israilning gunahini kechürüp, ularni Sen ata-bowilirigha teqdim qilghan zémin'gha qayturup kelgeysen. **35** Ular Sanga gunah qilghini üçhün asman étilip yamghur yagmaydighan qiliwétilgen bolsa, lékin ular bu jaygha qarap Sanga dua qilip namingni étirap qilip, Séning ularni qiyinchiliqqa salghining tüpeylidin öz gunahidin yéniptowa qilsa, **36** Sen asmanda turup qulaq sélip, qulliringning we xelqing Israilning gunahini kechürgeysen; chünki Sen ulargha méngish kérek bolghan yaxshi yolni ögitisen we Öz xelqingge miras qilip bergen zéminning üstige yamghur yaghdurisen! **37** Eger zéminde aqarchiliq ya waba bolsa, ya ziraetler Dan almisa ya hal chüshse ya uni chéketkiler yaki chéketke lichinkiliri bésiwalsa, ya düshmenler ularning zémindiki sheherlirining qowuqlirigha hujum qilip qorshiwalsa, ya herqandaq apet ya késellik bolsa, **38** Séning xelqing bolghan Israildiki herqandaq kishi öz könglidiki wabani bilip, ularidin herqaysi kishi qollirini bu öyge sunup, herqandaq dua yaki iltija qilghan bolsa, **39** emdi Sen turuwatqan makaning asmanda turup anglap, kechürüm

qilghaysen; Sen herbir ademning qelbini bilgechke, amal qilip özining yollirini öziye yandurghaysen (chünki Senla, yalghuz Senla hemme insan balilirining qelbini bilgüchidursen); **40** shundaq qilip, ular Sen ata-bowilirimizgha teqdim qilghan zéminde olturup ömrining hemme künliride sendin qorqidighan bolidu. **41** Öz xelqing Israildin bolmighan, Séning ulugh naming tüpeylidin yiraq-yiraqlardin kelgen musapir bolsa **42** (chünki ular Séning ulugh naming, qudretlik qolung we sozghan bilking toghrisida angliylaydu), — undaq birsi kélip bu öy terepke qarap dua qilsa, **43** Sen turuwatqan makaning bolghan asmanlarda uninggha qulaq sélip, u musapir Sanga nida qilip tiliginining hemmisige muwapiq qilghaysen; shuning bilen yer yüzidiki barliq eller namingni tonup yétip, Öz xelqing Israildek Sendin qorqidighan bolup, men yasighan bu öyning Séning naming bilen atalghini bilidu. **44** Eger Séning xelqing Séning tapshuruqung bilen düshmini bilen jeng qilishqa chiqqanda, Sen tallighan bu sheherge, shundaqla men naminggha atap yasighan bu öy terepke qarap Sen Perwerdigargha dua qilsa, **45** Sen asmanlarda turup ularning duasi bilen iltijasigha qulaq sélip, ularni nusretke érishtürgeysen. **46** Eger ular sanga gunah sadir qilghan bolsa (chünki gunah qilmaydighan héchkishi yoqtur) Sen ulargha ghezeplinip, ularni düshmenlirining qoligha tapshurghan bolsang, bular ularni yiraq-yéqin'gha, özlirining zéminigha sürgün qilip élip barghan bolsa, **47** lékin ular sürgün qilin'ghan yurttta ése-hoshini téyip towa qilip, özi sürgün bolghan yurttta Sanga: — Biz gunah qilip, qebhlikke béirilip Sendin yüz örüp kettuq, dep yélinse, **48** — eger ularni sürgün qilghan düshmenlirining zéminida pütün qelbi we pütün jénidin Séning teripingge yéniptur, Sen ularning ata-bowilirigha teqdim qilghan zémin'gha, Sen tallighan sheher terepke we men naminggha atap yasighan bu öy terepke yüzini qilip, Sanga qarap dua qilsa, **49** Sen turuwatqan makaning bolghan asmanlarda turup ularning duasi we iltijasini anglap ular üçhün höküm chiqirip, **50** Öz xelqingning Sanga sadir qilghan gunahini, Sanga ötküzgen hemme itaetsizlikirini kechürüm qilghaysen we ularni sürgün qilghanlarning aldida ulargha rehim tapquzghaysenki, shular ulargha rehim qilsun **51** (chünki ular Özüng Misirdin, yeni tömür tawlash péchidin chiqarghan Öz xelqing we Öz mirasingdur); **52** Séning közliring Öz qulungning iltijasigha we Öz xelqingning iltijasigha ochuq bolghay, ular her ishta sanga nida qilip tiliginide ulargha qulaq salghaysen; **53** chünki Sen ata-bowilirimizni Misirdin chiqarghiningda Öz qulung Musa arqiliq éytqiningdek, Sen xelqingni Özüngge xas mirasing bolsun dep, yer yüzidiki hemme eller arisidin ularni ayrim élip talliding, i Reb Perwerdigar!». **54** Sulayman Perwerdigargha shu barliq dua we iltijalirini qilip bolghanda, qollirini asman'gha qarap kütürüp Perwerdigarning qurban'gahining aldida tizlinip turghan yerdin qopup, **55** öre turup Israilning barliq jamaitige yuqiri awazda bext tilep mundaq dédi: — **56** «Uning barliq wede qilghini boyiche Öz xelqi Israilgha aram bergen Perwerdigar mubarektur! U Öz quli Musaning wasitisi bilen qilghan hemme méhribane wedilerning héchbiri yerde qalmidı! **57** Perwerdigar Xudayimiz ata-bowilirimiz bilen bolghandek biz bilen bille bolghay; U ne bizdin waz kechmisun ne bizni tashlimisun; **58** buning bilen U qelbimizni Uning yollirida méngishqa, Özi ata-bowilirimizgha buyrughan emrler, belgilimiler we hökümlerni tutushqa Öziye mayil qilghay; **59** méning Perwerdigarning aldida iltija qilghan bu sözlirim kéche-kündüz Perwerdigar Xudayimizning yénida tursun; shuning bilen Öz qulung üçhün toghra höküm qilip, xelqing Israil üçhün toghra höküm qilip, her kündiki derdige yetkeysen; **60** shuning bilen yer yüzidiki hemme eller Perwerdigar Özi Xudadur, Uningdin bashqisi héchqaysi

yoqtur dep bilgey, **61** shundaqla bügün qilghininglarga oxshash Uning belgilimiliride méngishqa we emrlirini tutushqa qelbinglar Perwerdigar Xudayimizgha mukemmel bolghay!». **62** We padishah pütün Israil bilen bille Perwerdigarning aldida qurbanliqlarni qildi. **63** Sulayman Perwerdigargha inaqliq qurbanliq süpitide yigirme ikki ming kala we bir yüz yigirme ming qoy qurbanliq qildi. Padishah bilen barliq Israillar shundaq qilip Perwerdigarning öyini uninggha béghishlidi. **64** Shu küni padishah Perwerdigarning öyining aldidiki hoylisining otturisini ayrip muqeddes qilip, u yerde köydürme qurbanliqlar, ashliq hediyliri we inaqliq qurbanliqlirining yaghlirini sundi; chünki Perwerdigarning aldida turghan mis qurban'gah köydürme qurbanliqlar, ashliq hediyliri we inaqliq qurbanliqlirining yaghlirini qobul qilishqa kichik keldi. **65** Shuning bilen u waqıtta Sulayman we uning bilen bolghan pütün Israil, yeni Xamat rayonigha kirish éghizidin tartip Misir éqinighiche hemme yerlerdin kelgen zor bir jamaet Perwerdigar Xudayimizning aldida yette kün we yene yette kün, jemi on töt kün'gichilik héyt ötküzdi. **66** Sekkizinci künide u xelqni qayturdi; ular padishahning bextini tilidi; andin ular Perwerdigarning Öz quli Dawutqa we xelqi Israilgha qilghan yaxshililiri üçün qelbide shad-xuram bolup öz öy-chédirlirige qaytip ketti.

9 Sulayman Perwerdigarning öyi, padishah ordisi we shundaqla qurushni arzu qilghan bashqa quruluşlarni könglidikidek pütüküzüp bolghanda, **2** Perwerdigar Sulayman'gha Gibéonda kórtün'gendek emdi ikkinchi qétim uninggha köründi. **3** Perwerdigar uninggha mundaq dédi: — «Sen Méning aldında qilghan dua we iltijayingni anglidim; Méning namim uningda ebedigiche ayan qilinishi üçün, sen yasighan bu öyni Özümge muqeddes qildim. Méning közlirim we könglüm shu yerde hemishe bolidu. **4** Sen bolsang, atang Dawutning aldında mangghinidek, senmu sanga buyrughinimning hemmisige muwapiq emel qilish üçün, belgilimilirim we hökümlirimni tutup, pak köngül we durusluq bilen aldında mangsang, **5** Men emdi atang Dawutqa: «Israilning textide sanga ewladingdin olturushqa bir zat kem bolmaydu» dep wede qilghinimdek, Men padishahliq textingni Israilning üstide ebedigiche mehkem qilmen. **6** Lékin özüng ya oghulliring Manga egishishtin waz kéchip Men aldında qoyghan emrlirim bilen belgilimilirimni tutmay, belki bashqa ilahlarning qulluqigha kirip ulargha sejde qilsanglar, **7** shu chaghda Men Israilni ulargha teqdim qilghan zéminidin üzüp chiqirimen; we Öz namimni körsitishke Özümge muqeddes qilghan bu öyni nezirimdin tashlaymen we Israil hemme xelqler arisida söz-chöçek we tapa-tenining obyékti bolidu; **8** Bu öy gerche hazir körkem körünsim, shu zamanda uningdin ötkenlerning hemmisi zor heyran qeliship üshqirtip: «Perwerdigar bu zémin'gha we bu öyge némişqa shundaq qildi?» dep soraydu. **9** Kishiler: — Chünki [zémindeki xelqler] öz ata-bowilirini Misir zéminidin chiqarghan Perwerdigar Xudasini tashlap, özlirini bashqa ilahlargha baghlap, ulargha sejde qilip qulluqida bolghanliq üçün, Perwerdigar bu pütükül kélpetni ularning béshighe chüshürüptü, dep jawab béridü. **10** Shundaq boldiki, yigirme yil öttip, Sulayman u ikki öyni, yeni Perwerdigarning öyi bilen padishah öyini yasap bolghandin kéyin, **11** Turning padishahi Hiram Sulayman'gha barliq telepliri boyiche kédir derexliri, archa derexliri we altun teminligini üçün Sulayman padishah uninggha Galiliye ölkisidin yigirme sheherni berdi. **12** Hiram Sulayman uninggha bergen sheherlarni körishke Turdin chiqip keldi; lékin ular uninggha héch yaqmdı. **13** U: — Hey buradirim, sen mushu manga bergining zadi qandaq sheherler?! — dédi. U ularni «Kabulning yurti» dep atidi, we ular

bügünki kün'giche shundaq atilidu. **14** Hiram bolsa padishahqa bir yüz yigirme talant altun ewetkenidi. **15** Sulayman padishah Perwerdigarning öyini, öz öyini, Milloni, Yérusalémning sépilini, Hazorni, Megiddoni we Gezer sheherlirini yasash üçün hashargha tutqan ishligüchilerning ishliri mundaq: — **16** (Misirming padishahi Pirewn chiqip Gezerge hujum qilip élip, uni otta köydürüp, sheherde turawatqan Qanaaniylarni qirip, sheherni toy sowghisi süpitide Sulaymanning xotuni bolghan öz qizigha bergenedi) **17** Sulayman Gezer bilen töwenki Beyt-Horonni bina qildi; **18** u Baalat bilen öz zéminidiki chölge Jaylashqan Tadmornimu yéngidin yasidi, **19** shundaqla özige xas hemme ambar sheherlirini, «jeng harwisi sheherliri»ni, «atliqlar sheherliri»ni we Yérusalémda, Liwanda we özi soraydighan barliq zéminde xalighinini bina qildi. **20** Israillardin bolmighan Amoriylar, Hittiyar, Perizziylar, Hiwiylar we Yebusiylardin [Israil] zéminida qelip qalghanlarning hemmisini bolsa, **21** Sulayman bularni, yeni Israillar pütünley yoqitalmighan ellerning qalduq ewladirini qulluq hashargha tutti. Ular bügünki kün'giche shundaq bolup keldi. **22** Lékin Sulayman Israillardin héchkimni qul qilmay, belki ularni lesker, xizmetkar, hökümdar-emeldar, harwa bilen atliqlarning serdarliri qildi. **23** Bulardin Sulaymanning ishlirini bashquridighan, yeni ishligüchilerning üstige qoyulghan chong nazaretchiler besh yüz ellik idi. **24** Pirewnning qizi Dawutning shehiridin köchüp Sulayman uning üçün yasighan öyde olturghinida, u Millo qel'esini yasidi. **25** Sulayman Perwerdigargha yasighan qurban'ghada yilda üç qétim köydürme qurbanliqlar bilen inaqliq qurbanliqlirini sunatti we Perwerdigarning aldidiki [xushbuygah]ta xushbuy yaqatti. Shu तरीqide u ibadetxanining ishlirini pütüküzdi. **26** Sulayman padishah Ézion-Geberde bir türküm kémilerni yasidi. U yer bolsa Édom zéminida, Qizil déngiz boyidiki Élatning yénida idi. **27** Hiram öz xizmetkarliri, yeni déngizchiligni obdan bilidighan nechche kémichilerni Sulaymanning xizmetkarlirigha qoshulup kémilerde ishleshke ewetti. **28** Ular Ofirgha bérip, u yerdin töt yüz yigirme talant altunni élip kélip, Sulayman padishahqa apardi.

10 Shébaning ayal padishahi bolsa Sulaymanning Perwerdigarning nami bilen baghlinishliq bolghan dangq-shöhririni anglap, uni qiyin chigish-soallar bilen sinighli keldi. **2** U xushbuy buyumlar, intayin tola altun we yaqut-göherler artilghan tögilerni élip, chong debdebe bilen Yérusalémgha keldi. Sulaymanning qéshighe kelgende öz könglige pükken hemme ish toghruluq uning bilen sözleshti. **3** Sulayman uning hemme sorighanlirigha jawab berdi. Héchnéme padishahqa qarangghu emes idi, belki hemmiside uninggha jawab berdi. **4** Shébaning ayal padishahi Sulaymanning danaliqigha, yasighan orda-saraygha, **5** dastixandiki taamlargha, emeldarlarning qatar-qatar olturushlirigha, xizmetkarlirining qatar-qatar turushlirigha, ularning kiygen kiyimlirige, uning saqiylirigha we uning Perwerdigarning öyide atap sun'ghan köydürme qurbanliqlirigha qarap, üni ichige chüshüp ketti. **6** U padishahqa: — Men öz yurtumda silining ishliri we danaliqliri toghrisida anglighan xewer rast iken; **7** Emma men kélip öz közlirim bilen körmigüche bu sözlerge ishenmigenidim; we mana, men yeriminimu anglimighan ikenmen; silining danaliqliri bilen beriket-bayashatliqliri men anglighan xewerdin ziyade iken. **8** Silining ademliri némidégen bextlik-he! Hemishe silining aldilirida turup danaliqlirini anglaydighan bu xizmetkarlar neqeder bextlikur! **9** Silidin söyün'gen, silini Israilning textige olturghuzghan Perwerdigar Xudaliri mubarektur! Perwerdigar Israilgha menggülik baghlihan muhebbiti üçün, U silini toghra höküm we adalet sürgili

padishah qildi, dédi. **10** U padishahqa bir yuz yigirme talant altun, intayin köp xushbuy buyumlar we yaqut-göherlerni sowgha qildi. Shébaning ayal padishahi Sulayman padishahqa sun'ghan shunche zor miqdardiki xushbuy buyumlar uningdin kéyin héch körün'gen emes **11** (Hiramning Ofirdin altun epkélidighan kémilirimu Ofirdin yene intayin zor miqdardiki sendel yaghichi we yaqut-göherlerni élip keldi. **12** Padishah sendel yaghichidin Perwerdigarning öyi üçhün we padishahning ordisi üçhün pelempey-salasunlar yasatti hem neghme-nawachilar üçhün chiltarlar we sazarlari shuningdin yasatti. Shu waqtin kéyin shundaq zor miqdardiki ésil sendel yaghichi bu waqtqiche héch keltürülmidi ya körülüp baqmidi). **13** Sulayman padishah Shébaning ayal padishahigha öz shahane saxawitidin bergendin bashqa, ayal padishahning köngli tartqan hemmini — néme sorisa, shuni berdi; andin u xizmetkarliri bilen yolgha chiqip öz yurtigha qaytip ketti. **14** Sulayman'gha her yili keltürülgen altunning özi alte yuz atmish alte talant idi. **15** Bu kirimdin bashqa, tijaretchilerdin, oqetchilerning sodisidin, barliq Erebiye padishahliridin we öz zéminidiki emeldarlardin hem altun keltürüldi. **16** Sulayman padishah ikki yuz chong siparni sotqurdi we her sipargha alte yuz shekel altun ketti; **17** shundaqla üç yuz qalqanni yapilaqlan'ghan altundin yasidi; herbir qalqanni yasashqa üç mina altun ishlitildi; padishah ularni «Liwan ormini sariyi»gha ésip qoydi. **18** Padishah pil chishliridin chong bir textni yasap, uni tawlan'ghan altun bilen qalplatti. **19** Textning alte qewetlik pelempeyi bar idi. Textning bash yölenchüki yumilaq bolup, orunduqning ikki yénida tayan'ghuchisi bar idi, herbir tayan'ghuchning yénida birdin öre turghan shirning heykili bar idi. **20** Alte qewetlik pelempeyning üstide, ong we sol teripide öre turghan on ikki shirning heykili bolup, herbir basquchning ong-sol teripide birdin bar idi; bashqa héchqandaq elde uninggha oxshash yasalghini yoq idi. **21** Sulayman padishahning barliq jam-piyaliliri altundin yasalgan; «Liwan ormini sariyi»diki barliq qacha-quchilar tawlan'ghan altundin yasalgan; ularning héchqaysisi kümüshdin yasalmighan; Sulaymanning künliride kümüsh héchnémige erzimeytti. **22** Chünki padishahqa qarashliq déngizda yürüidighan, Hiramning kémilirige qoshulup «Tarshish kéme» etritimu bar idi; «Tarshish kéme etriti» üç yilda bir qétim kélip altun-kümüsh, pil chishliri, maymunlar we tozlarni ekéletti. **23** Sulayman padishah yer yüzidiki barliq padishahlardin bayliqta we danaliqta üstün idi. **24** Xuda Sulaymanning könglige salghan danaliqni anglash üçhün yer yüzidikiler hemmisi uning bilen dandarlishish arzusi bilen kéletti. **25** Kelgenlerning hemmisi öz sowghitini élip kéletti; yeni kümüsh qacha-quchilar, altun qacha-quchilar, kiyim-kéchekler, dubulgha-sawutlar, tétitqular, atlar we qéchirlarni élip kéletti. Ular her yili belgilik miqdarda shundaq qilatti. **26** We Sulayman jeng harwiliri we atliq eskerlerni yighdi; uning bir ming töt yuz jeng harwisi, on ikki ming atliq eskiri bar idi; u ularni «jeng harwisi sheherliri»ge we özi turuwatqan Yérusalémgha orunlashturdi. **27** Padishah Yérusalémde kümüshni tashtek köp, kédir dereklarini jenubiy tüzlenglikteki ijme dereklarige oxshash nurghun qildi. **28** Sulayman alghan atlar Misirdin we Kuwedin idi; padishahning tijaretchiliri ularni Kuwedin békartilgen bahada alatti. **29** Misirdin élip kelgen bir jeng harwisining bahasi alte yuz kümüsh tengge, her at bolsa yuz ellik tengge idi; we ular yene Hittiyarlarning padishahliri hem Suriye padishahliri üçhünmu oxshash bahada élip chiqti.

11 Lékin Sulayman padishahning köngli Pirewnning qizidin bashqa köp chetellik ayallargha, jümlidin

Moabiy, Ammoniy, Édomiy, Zidoni, Hittiy ayallirigha chüshkenidi. **2** Perwerdigar eslide mushu eller toghruluq Israillargha: «Ularining qizirini izdep barmanglar, we ularni silerningkilergé kirgüzmenlgar; chünki ular köngüllirigha choqum öz mebudlirigha azduridu» dep agahlandurghan. Biraq Sulaymanning köngli del shulargha baghlandi. **3** Uning yette yuz ayali, yeni xanishi we üç yuz kézikizi bar idi; ayalliri uning könglini azdurup buriwetkenidi. **4** Shundaq boldiki, Sulayman yashan'ghanda, uning ayalliri uning könglini bashqa ilahlargha azdurup buruwetti; shuning üçhün uning köngli atisi Dawutningkidek Perwerdigar Xudasigha mutleq sadiq bolmidi. **5** Shunga Sulayman Zidoniylarning mebudi Ashtarotni, Ammoniyarlarning yirginchlik mebudi Milkomni izdidi; **6** Shuning bilen Sulayman Perwerdigarning neziride rezillik qildi; u atisi Dawut Perwerdigargha egeshkek izchilliq bilen egeshmidi. **7** Andin Sulayman Yérusalém aldidiiki édirliqta Moabiylarning yirginchlik mebudi Kémosh hem Ammoniyarlarning yirginchlik mebudi Milkom üçhün bir «yuqiri jay»ni yasidi; **8** shuningdek özining mebudlirigha xushbuy yaqidighan we qurbanliq qilidighan herbir yat ellik ayali üçhünmu u shundaq qildi; **9** Shunga Perwerdigar Sulaymandin renjidi; gerche U uninggha ikki qétim körün'gen bolsimu, shundaqla uninggha del mushu ish toghruluq, yeni bashqa ilahlarni izdimeslikini tapilghan bolsimu, uning köngli Israilning Xudasi Perwerdigardin aynip ketti; u Perwerdigarning tapilghinigha emel qilmidi. **11** Shuning üçhün Perwerdigar Sulayman'gha mundaq dédi: — «Sen shundaq qiliwérip, Méning sanga buyrughan ehdem bilen belgilirimni tutmighaning üçhün, Men jezmen padishahliqni sendin yirtiwétip xizmetkarigha bérimen. **12** Lékin atang Dawutning wejidin séning öz künlirigide Men shundaq qilmaymen, belki oghlungning qolidin uni yirtiwétimen. **13** Lékin pütün padishahliqni uningdin yirtiwetmeymen, belki qulum Dawutning wejidin we Özüm tallighan Yérusalém üçhün oghlunggha bir qebilini qaldirup qoyimen». **14** Emma Perwerdigar Sulayman'gha bir dushman, yeni Édomluq Hadadni qozghidi, u kishi Édomning padishahining neslidin idi. **15** Eslide Dawut Édom bilen [jeng qilghan] waqitta, qoshunning serdari Yoab Édomning hemme erlirini yoqatqanidi (chünki Édomdiki hemme erlerni yoqatquche, Yoab bilen barliq Israillar u yerde alte ay turghanidi); u öltürülgenlerni köngli chiqqanda **17** Hadad atisining birnechche Édomiy xizmetchiliri bilen Misirgha qéchip ketkenidi. Hadad u chaghda kichik bala idi. **18** Ular Midiyan zéminidin chiqip Paran'gha keldi. Ular Parandin birnechche ademni élip özlirige qoshup Misirgha, yeni Misirning padishahi Pirewnning qéshigha keldi. Pirewn uninggha bir öy téqsim qilip, ozuq-tülükmu teminlidi hemde bir parche yernimu uninggha teqdim qildi. **19** Hadad Pirewnning neziride köp iltipat tapqan bolup, u öz xotuning singlisini, yeni Tahpenes xanishning singlisini uninggha xotun qilip berdi. **20** Tahpenesning singlisi uninggha bir oghul, Génubatni tugup berdi. Tahpenes Pirewnning ordisida uni özi chong qildi. Andin Génubat Pirewnning ailisi, yeni Pirewnning oghulliri arisida turdi. **21** Hadad Misirda: «Dawut ata-bowilirining arisida uxlap qaldi» we «Qoshunning serdari Yoabmu öldi» dep anglighanda Pirewn'ge: — Méning öz yurtumgha bérishimgha ijazet qilghayla, dédi. **22** Pirewn uninggha: — Séning öz yurtumgha baray dégining néme dégining, méning qéshimda sanga néme kemlik qilidu? — dédi. U jawaben: — Héch nerse kem emes, emma némila bolmuisun méni ketkili qoyghayla, dédi. **23** Xuda Sulayman'gha yene bir dushmanini qozghidi; u bolsa ghajosi, yeni Zobahning padishahi Hadad'ézerning yénidin qéchip ketken Éliadaning oghli Rezon idi. **24** Dawut [Zobahliqlarni] qetl qilghanda

Rezon ulardin bir top ademni özige toplap ularning sardari boldi. Andin keyin bular Demeshqqa bérup u yerde turup, Demeshq üstidin höküm sürdi. **25** Shuning bilan Hadad Israilga awarichilik tughdurghandin boshqa, Rezon Sulaymanning barliq künliride Israilning dushmini idi; u Israilni och köretti, özi Suriye üstide padishah idi. **26** Sulaymanning Yeroboam dégen bir xizmetkari bar idi. U Zeredahdin kelgen Efraimiy Nibatning oghli bolup, anisi Zeruah isimlik bir tul ayal idi. Yeroboammu padishahqa qarshi chiqti. **27** Uning padishahqa qarshi chiqishtiki sewebi mundaq idi: Sulayman Millo qel'esini yasighanda, atisi Dawutning shehiridiki sélipning bir bösükini yasawatatti; **28** Yeroboam qawul qeyser yigit idi; Sulayman yigitning ishchan we chaqqan ikenlikini köriup, uni Yüsüpning jemetige buyrulghan ishning üstige qoydi. **29** Shu künlerde Yeroboam Yérusalémdin chiqiqatqanda, uni izdawatqan Shilohluq Axiyah payghember uni yolda uchratti. Axiyah yipyéngi bir tonni kiywalghanidi. Ikkisi dalada yalghuz qalghanda **30** Axiyah üstidiki tonni qoligha élip, uni yirtip on ikki parche qilib **31** Yeroboamgha mundaq dédi: — «Özüngge on parchini alghin; chünki Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, padishahliqni Sulaymanning qolidin yirtiwétip on qebilini sanga bérimen. **32** Biraq Qulum Dawutning wejedin we Yérusalém, yeni Israilning hemme qebililiridin tallighan sheher üçtün bir qebile uninggha qalidu. **33** — Chünki ular Méni tashlap Zidoniylarning ayal mebudisi Ashtarotqa, Moabiyarning mebudisi Kémoshqa we Ammoniylarning mebudisi Milkomgha sejde qilib, uning atisi Dawutning qilin'ghinidek qilmay, Méning belgilimilirim bilen hökümlirimge emel qilmay, nezirimde durus bolghanni qilmidi, Méning yollirimda mangmidi; **34** lékin pütkül padishahliqni uning qolidin tartiwalmaymen; chünki Men tallighan, Öz emrlirim we belgilimilirimni tutqan qulum Dawutni dep, uning ömrining barliq künliride uni höküm sürgüchi qilib qaldurimen. **35** Emma padishahliqni uning oghlining qolidin tartip élip, sanga bérimen, yeni on qebilini bérimen. **36** Lékin Méning namimning shu yerde bolushigha Özüm tallighan sheher Yérusalémda, Méning aldimda qulum Dawut üçtün hemishe yoruq bir chiragh bolsun dep, uning oghligha bir qebilini bérey. **37** Men séni tallap, séni barliq xalighan yerler üstide höküm sürgüzimen, sen Israilga padishah bolisen. **38** We shundaq boliduki, eger sen hemme buyruqhanlirimni anglap, Méning yollirimda méngip, nezirimde durus bolghanni qilib, qulum Dawut qilghandek Méning belgilirim bilen emrlirimni tutsang, emdi Men sen bilen bille bolimen we Dawutqa bir jemet tikliginimdek, sangimu mustehkem bir jemet tikleymen we Israilni sanga teqdim qilimen. **39** Dawutning neslini shu ishlar tüpeylidin xarlap pes qilimen, lékin menggülik emes»». **40** Shuning üçtün Sulayman Yeroboamni öltürüshke purset izdeytti. Lékin Yeroboam qéchip Misirning padishahi Shishakning qéshigha bard; Sulayman ölgüche u Misirda turdi. **41** Sulaymanning boshqa ishlari, uning hemme qilghan emelliri we uning danalighi bolsa «Sulaymanning Emelliri» dégen kitabqa pütülgen emesmidi? **42** Sulaymanning Yérusalémda Israilning üstide höküm sürgen waqti qiriq yil boldi. **43** Sulayman ata-bowilirining arisida uxli di we atisi Dawutning shehiride depne qilindi. Andin oghli Rehoboam ornida padishah boldi.

12 Rehoboam Sheqemge bard; chünki pütkül Israil uni padishah tikligili Sheqemge kelgenidi. **2** Nibatning oghli Yeroboam shu ishni anglighanda, shundaq boldiki, u téxi Misirda idi (chünki Yeroboam Sulayman padishahtin qéchip Misirda turawatatti). **3** Emdi ular adem ewetip uni chaqirtip keldi. Shuning bilen Yeroboam we pütkül Israil jamaiti kélip Rehoboamgha söz qilib: **4** — Silining atiliri boynimizgha salghan

boyunturuqini éghir qildi. Sili emdi atilirining bizge qoyghan qattiq telepliri bilen éghir boyunturuqini yéniklitip bersile, silining xizmetliride bolimiz, déyishti. **5** U ulargha: — Hazirche qaytip üç kündin keyin andin qéshingha yene kélinglar, dédi. Shuning bilen xelq tarilip ketti. **6** Rehoboam padishah óz atisi Sulayman hayat waqtida uning xizmitide turghan moysipitlardin meslihet sorap: — Bu xelqge bériddighan jawabim toghrisida néme meslihet körsitisiler? — dédi. **7** Ular uninggha: — Eger sili raziliq bilen bügün bu xelqning xizmitide bolimen désile, (we derweqe ularning xizmitide bolsila) ulargha yaxshi sözler bilen jawab qilsila, ular silining barliq künliride xizmetliride bolidu, dédi. **8** Lékin u moysipitlarning körssetken meslihetini qayrip qoyup, özi bilen chong bolghan, aldida xizmitide boluwatqan yashlardin meslihet sorap **9** ulargha: — Manga «Silining atiliri bizge salghan boyunturuqni yénikletkeyla» dep tiligen bu xelqge jawab bérishimiz toghruluq qandaq meslihet bérisiler? — dédi. **10** Uning bilen chong bolghan bu yashlar uninggha: — «Silining atiliri boyunturuqimizni éghir qildi, emdi sili uni bizge yénik qilghayla» dep éytqan bu xelqge söz qilib: — «Méning chimchilay barmiqim atamning beléidin tomraqtur. **11** Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men boyunturuqunglarni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih-terbiye bergen bolsa, men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih bérimen», dégeyila, — dédi. **12** Rehoboam padishah ulargha: «Üch kündin keyin andin qéshingha yene kélinglar» déginidek, Yeroboam we barliq xelq üçinchü küni uning qéshigha keldi. **13** Padishah moysipitlarning uninggha bergen meslihetini tashlap, xelqge qattiq qilib bilen jawab berdi. **14** U yashlarning mesliheti boyiche ulargha: — Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men boyunturuqunglarni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih-terbiye bergen bolsa men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih-terbiye bérimen, dédi. **15** Shuning bilen padishah xelqning sözini anglimidi. Bu ish Perwerdigar teripidin bolghan; chünki buning bilen Perwerdigarning Shilohluq Axiyahning wasitiside Nibatning oghli Yeroboamgha éytqan sözi emelge ashurulidighan boldi. **16** Pütkül Israil padishahning ularning sözige qulaq salmighinini körgende xelq padishahqa jawab bérup: — Dawutning bizge néme nésiwe bar? Yessening oghlida bizning héchi mirasimiz yوقت! Öz öy-chédirlirigha qaytinglar, i Israil! I Dawut, sen öz jemetinggila ige bol, — dédi. Shuning bilen Israilar öz öy-chédirlirigha qaytip kétishti. **17** Emma Yehuda sheherliride olturghan Israilargha bolsa, Yeroboam ularning üstige höküm sürdi. **18** Rehoboam padishah baj-alwan bégi Adoramni Israilargha ewetti, lékin pütkül Israil uni chalma-késeke qilib öltürdi. U chaghda Rehoboam padishah aldirap, özining jeng harwisigha chiqip, Yérusalémgha tikiwetti. **19** Shu teriqide Israil Dawutning jemetidin yüz örüp, bügün'ge qeder uninggha qarshi chiqip keldi. **20** Israilning hemmisi Yeroboamning yénip kelgenlikini anglighanda, adem ewetip uni xelqning jamaitige chaqirdi. Ular uni pütkül Israilning üstige resmiy padishah qildi. Yehuda qebilisidin boshqa héchkim Dawutning jemetige egeshmide. **21** Rehoboam Yérusalémgha qaytip kélip, Israilning jemeti bilen jeng qilib, padishahliqni Sulaymanning oghli bolghan özige qayturup ekilish üçtün Yehudaning pütkül jemetidin we Binyamin qebilisidin bir yüz seksen ming xillan'ghan jenggiwar eskerni toplidi. **22** Lékin Xudaning sözi Xudaning adimi Shémayagha kélip: — **23** «Yehudaning padishahi, Sulaymanning oghli Rehoboamgha, pütün Yehuda bilen Binyaminning jemetige we xelqning qilghanlirigha söz qilib: — **24** «Perwerdigar mundaq deydu: — Hujumgha chiqmanglar, qérindashliringlar Israilar bilen jeng qilmanglar;

herbiringlar öz öyümlariga qaytip kétinglar; chünki bu ish Mendindur», dégin» — déyildi. Ular Perwerdigarning sözige qulaq saldi. Perwerdigarning sözi boyiche ular öylirige qaytip ketti. **25** Yeroboam bolsa Efraim taghliqidiki Sheqem shehirini yasap shu yerde turdi; kéyin u yerdin chiqip Penuelni yasidi. **26** Rehoboam könglide öz-özige: — Emdi padishahliq Dawutning jemetige yénishi mumkin. **27** Eger bu xelq Perwerdigarning öyide qurbanliq qilishqa Yérusalémgha chiqsa, bu xelqning qelbi öz ghojis, yeni Yehuda padishahi Rehoboamgha yene mayil bolidu, andin ular méni öltürüp yene Yehuda padishahi Rehoboamning teripige yanarmikin, dédi. **28** Padishah meslihet sorap, altundin ikki mozay heykilini yasitip xelqge: — Yérusalémgha chiqish silerge éghir kélidu. I Israil, mana silerni Misir zéminidin chiqarghan ilahlar! — dédi. **29** Birini u Beyt-Elde, yene birini Danda turghuzup qoydi. **30** Bu ish gunahqa seweb boldi, chünki xelq mozaylirining birining aldidida bash urghili hetta Dan'ghiche baratti. **31** U hem «égiz jaylar»da [ibadet] öylirini yasidi we hem Lawiydin bolmighan ademlerni kahin qilib teyinlep qoydi. **32** Yeroboam yene sekkizinci ayning on beshinchi künni xuddi Yehudaning zéminidiki héytke oxshash bir héyt qilib békitti. U özi qurban'gah üstige qurbanliq qilghili chiqti. Shundaq qilib u Beyt-Elde özi etküzgen mozay mebudlirige qurbanliq ötküzdi. U yene Beyt-Elde saldurghan shu «égiz jaylar» üçtün kahinlarni teyinlidi. **33** U Beyt-Elde yasighan qurban'gah üstige sekkizinci ayning on beshinchi küni (bu ay-künni u öz meyliche tallighanidi) qurbanliqlarni sunushqa chiqti; shu teriqide u Israillargha bir héyt yaratti; u özi qurban'gah üstige qurbanliqlarni sundi we xushbuy yaqti.

13 We mana, Perwerdigarning buyruqi bilen Xudaning bir adimi Yehudadin chiqip Beyt-Elge keldi; shu peyette Yeroboam xushbuy yéqishqa qurban'gahning yénida turatti; **2** shu adem qurban'gahga qarap Perwerdigarning emri bilen chaqirip: — I qurban'gah, i qurban'gah! Perwerdigar mundaq deydu: — Mana Dawutning jemetide Yosiya isimlik bir oghul tughulidu. U bolsa séning üstingde xushbuy yaqqan «yuqiri jaylar»diki kahinlarni soyup qurbanliq qilidu; shundaqla séning üstingde adem söngekliri köydürüldü! — dédi. **3** U küni u bir bésharetlik alametni jakarlap: Perwerdigarning mushu sözini ispatlaydighan alamet shu boliduki: — Mana, qurban'gah yérilip, üstidiki küller tökülüp kétidu, — dédi. **4** We shundaq boldiki, Yeroboam padishah Xudaning adimining Beyt-Eldiki qurban'gahqa qarap jakarlighan sözini anlighanda, u qurban'gahta turup qolini sozup: — Uni tutunglar, dédi. Lékin uninggha qaritip sozghan qoli shuning bilen shu péti qurup ketti, uni özige yene yighalmidi. **5** Andin Xudaning adimi Perwerdigarning sözi bilen éytqan möjizilik alamet yüz bérip, qurban'gah hem yérilip üstidiki küller tökülüp ketti. **6** Padishah Xudaning adimidin: — Perwerdigar Xudayingdin méning heqqimde öttün'geysenki, qolumni eslige keltürgey, dep yalwurdi. Xudaning adimi perwerdigarning iltipatini öttün'ginide, padishahning qoli yene özige yighilip eslige keltürüldi. **7** Padishah Xudaning adimige: — Méning bilen öyümge bérip özüngni qutlandurghin, men sanga in'am bérey, dédi. **8** Lékin Xudaning adimi padishahqa jawab bérip: — Sen manga ordangning yérimini bersengmu, séning bilen barmaymen yaki bu yerde nan yep su ichmeymen. **9** Chünki Perwerdigar Öz sözini yetküzüp manga buyrup: «Sen ne nan yéme ne su ichme, barghan yolung bilen qaytip kelme» dégen, dédi. **10** Shuning bilen u Beyt-Elge kelgen yol bilen emes, belki bashqa bir yol bilen qaytip ketti. **11** Lékin Beyt-Elde yashan'ghan bir peyghember turatti. Uning oghulliri kélip Xudaning adimining u küni Beyt-Elde qilghan barliq emellirini

uninggha dep berdi, shundaqla uning padishahqa qilghan sözlirininimu atisigha éytip berdi. **12** Atisi ularidin, u qaysi yol bilen ketti, dep soridi; chünki oghulliri Yehudadin kelgen Xudaning adimining qaysi yol bilen ketkinini körgenidi. **13** U oghullirigha: — Manga éshekni toqup béringlar, dep tapilidi. **14** Uninggha éshekni toqup bergende u uninggha minip **14** Xudaning adimining keynidin qoghlap ketti. U uni bir dub dexining astida olturghan yéridin tépim uningdin: — Yehudadin kelgen Xudaning adimi senmu? — dep soridi. U: — Men shu, dep jawab berdi. **15** U uninggha: — Méning bilen öyümge bérip nan yégin, dédi. **16** U jawaben: — Men ne séning bilen qaytalmaymen, ne séningkige kirelmeymen; men ne bu yerde séning bilen nan yep su ichelmeymen; **17** chünki Perwerdigar öz sözi bilen manga tapilap: «U yerde nan yéme, su ichmigim; barghan yolung bilen qaytip kelmigim» dégen, dédi. **18** [Qéri peyghember] uninggha: — Men hem sendek bir peyghemberdurmen; we bir perishte Perwerdigarning sözini manga yetküzüp: — «Uninggha nan yégyürüp, su ichküzgili özüng bilen öyüngge yandurup kel» dédi, dep éytti. Lékin u shuni dep uninggha yalghan éytiwatatti. **19** Shuning bilen [Xudaning adimi] uning bilen yéyip öyde nan yep su ichti. **20** Lékin ular dastixanda olturghinida, Perwerdigarning sözi uni yandurup ekelgen qéri peyghemberge keldi. **21** U Yehudadin kelgen Xudaning adimini chaqirip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Sen Perwerdigarning sözige itaetsizlik qilib, Perwerdigar Xudayingning buyrughan emrini tutmay, **22** belki yéyip, U sanga: — Nan yéme, su ichme, dep men'i qilghan yerde nan yep su ichkining tüpeylidin, jesiting ata-bowiliringning qebreside kömülmeydu», dep towlidi. **23** We shundaq boldiki, Xudaning adimi nan yep su ichip bolghanda, uninggha, yeni özi yandurup ekelgen peyghemberge éshekni toqup berdi. **24** U yolgha chiqti. Kétiwatqinida, yolda uninggha bir shir uchrap, uni öltürüwetti. Shuning bilen uning ölüki yolda tashlinip qaldi, éshiki bolsa uning yénida turatti; shirmu jesetning yénida turatti. **25** Mana birnechke adem ötip kétiwétip, yolda tashlinip qalghan jeset bilen jesetning yénida turghan shirmi kördi; ular qéri peyghember turghan sheherge kélip u yerde shu xewerni yetküzdü. **26** Uni yoldin yandurghan peyghember buni anglap: — U del Perwerdigarning sözige itaetsizlik qilghan Xudaning adimdur. Shunga Perwerdigar uni shirgha tapshurdi; Perwerdigar uninggha qilghan sözi boyiche shir uni titma-titma qilib öltürdi, dédi. **27** U oghullirigha: — Manga éshekni toqup béringlar, dédi; ular uni toqup berdi. **28** U yolda tashlaqliq jeset bilen jesetning yénida turghan éshék we shirmi tapti. Shir bolsa ne jesetni yémigenidi ne ésheknimu talimighanidi. **29** Peyghember Xudaning adimining jesitini élip éshekke artip yandi. Qéri peyghember uning üçtün matem tutup uni depne qilghili sheherge kirdi. **30** U jesetni öz qebistanliqida qoydi. Ular uning üçtün matem tutup: — Ah buradirim! — dep peryard köttürdi. **31** Uni depne qilghandin kéyin u öz oghullirigha: — Men ölgende méni Xudaning adimi depne qilin'ghan görgé depne qilinglar; méning söngeklirimni uning söngeklirining yénida qoyunglar; **32** chünki u Perwerdigarning buyruqi bilen Beyt-Eldiki qurban'gahqa qarighan we Samariyediki sheherlerning «yuqiri jay»liridiki [ibadet] öylirige qarighan, uning jar qilghan sözi emelge ashurulmay qalmaydu, — dédi. **33** Lékin Yeroboam bu weqedin kéyinmu öz rezil yolidin yanmay, belki «yuqiri jaylar»gha herxil xelqтин kahinlarni teyinlidi; kim xalisa, u shuni «muqeddes qilib» [kahinliq mensipige] béghishlaytti; shuning bilen ular «yuqiri jaylar»da [qurbanliq qilishqa] kahin bolatti. **34** Shu ish tüpeylidin Yeroboam jemetining hésabigha gunah bolup, ularning yer yüzidin üzüp élinip halak bolushigha seweb boldi.

14 U waqitta Yeroboamning oghli Abiyah késel bolup qaldi. **2** Yeroboam ayaligha: — Ornungdin qopup, héchkim séning Yeroboamning ayali ikenlikingni tonumighudek qilip öz qiyapitingni özgertip, Shilohqa barghin. Mana manga: «Bu xelqning üstide padishah bolisen» dep éytqan Axiyah peyghember u yerde olturidu. **3** Qolunggha on nan, birneche poshkal, bir quda heselni élip uning qéshigha barghin. U yigitimizning néme bolidighanliqini sanga dep béridu, dédi. **4** Yeroboamning ayali shundaq qilip, Shilohqa bérip Axiyahning öyige keldi. Axiyahning közliri qéрилиqti kor bolup körelmeytti. **5** Lékin Perwerdigar Axiyahqa: — Mana, Yeroboamning ayali öz oghli toghrisida sendin sorighili kélidu, chünki u késeldur. Uninggha mundaq-mundaq dégin; chünki u kelgende bashqa qiyapetke kiriwalghan bolidu, dep éytqanidi. **6** U ishiktin kirgende Axiyah ayagh tiwishini anglap mundaq dédi: — «Hey, Yeroboamning ayali, kirgin; némishqa bashqa qiyapetke kiriwalding? Sanga bir shum xewerni bérish manga buyruydi. **7** Bérip Yeroboamgha mundaq dégin: — «Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Men séni xelqning arisidin élip kötürü, öz xelqim Israilgha hökümran qilip **8** Padishahliqni Dawutning jemetidin yirtiwétip, sanga berdim; lékin sen Méning emrlirimni tutup, nezirimde peqet durus bolghannila qilishda pütün qelbidin manga egeshken qulum Dawutqa oxshash bolmiding, **9** Belki özüngdin ilgiri kelgenlarning hemmisidin artuq rezillik qilip, méning ghezipimni qozghap, Méni arqanggha tashlap, bérip özüngge gheyriy ilahlarni, qayma mebudlarni yasatting. **10** Shuning üçün Men Yeroboamning jemetige bala chüshürüp, Yeroboamning Israildiki xandanidin hemme erkeknii, hetta ajiz yaki méyip bolsimu hemmisini üzüp tashlaymen, ademler poq-zekeklerni süpürimendek Yeroboamning jemetidin qalghinini yoq bolghuche süpürimén. **11** Yeroboamdin bolghanlardin sheherde ölgini itlar yeydu; sehrada ölgini asmandiki qushlar yeydu. Chünki Perwerdigar shundaq söz qilghandur. **12** Emdi sen bolsang, qopup öz öyüngge barghin; ayighing sheherge kirgen haman, bala ölidu. **13** Pütün Israil uning üçtün matem tutup uni depne qilidu. Chünki Yeroboamning jemetidin qebrige qoyulidighan yalghuz shula bolidu; chünki Yeroboamning jemetining arisida Israilning Xudasi Perwerdigar aldida peqet shuningda pezilet tépildi. **14** Emdi Perwerdigar Özige Yeroboamning jemetini üzüp tashlaydighan, Israilning üstige höküm süridighan bir padishahni tikleydu. Derheqiqet, u pat arida bolidu! **15** Perwerdigar Israilni urup, xuddi suda lingship qalghan qumushtek qilip qoyidu, ata-bowilirigha teqdim qilghan bu yaxshi zémindin qomurup, ularni [Efrat] deryasining u teripige tarqitidu; chünki ular özige «Asherah butlar»ni yasap Perwerdigarning ghezipini qozghidi. **16** Yeroboamning sadir qilghan gunahliri tüpeylidin, uning Israilni gunah qildurghini tüpeylidin, Xuda Israilni tashlap bérüdu!». **17** Shuning bilen Yeroboamning ayali qopup, yolgha chiqip Tirzahqa qaytip keldi. U öyining bosughisidin atlishigha bala öldi. **18** Ular uni depne qildi. Perwerdigarning Öz quli Axiyah peyghember arqiliq éytqan sözidek, pütün Israil uning üçün matem tutti. **19** Emdi Yeroboamning bashqa ishliri, yeni jengliri we qandaq seltenet qilghanliri toghrisida mana, «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgendur. **20** Yeroboamning seltenet qilghan waqti yigirme ikki yil bolup, u öz ata-bowilirining arisida uxliidi. Oghli Nadab uning ornida höküm sürdi. **21** We Sulaymanning oghli Rehoboam bolsa Yehudaning üstige höküm sürdi. Rehoboam padishah bolghanda qiriq bir yashqa kirgenidi; u Perwerdigarning Öz namini ayan qilish üçün, Israilning hemme qebililiri arisidin tallighan Yérusalém shehiride on yette yil höküm sürdi; uning

anising ismi Naamah bolup, Ammoniy idi. **22** Yehudalar bolsa Perwerdigarning neziride yamanliq qildi; ular öz ata-bowiliri sadir qilghanliridin ziyade gunahlarni qilip, uning hesetlik ghezipini qozghighanidi. **23** Chünki ular «yuqiri jaylar»ni, «but tüwrük»lerni we hem herbir éviz dönglar üstide, herbir kök derexlerning astida «Asherah» butlarni yasidi. **24** We zéminda kespiy bechchiwazlarnu bar idi. Ular Perwerdigar eslide Israillarning aldidin heydep chiqarghan ellerning barliq yirginchlik haram ishlirini qilatti. **25** Rehoboam padishahning seltenitining beshinchi yilida shundaq boldiki, Misirning padishahi Shishak Yérusalémgha hujum qildi. **26** U Perwerdigarning öyidiki göher-bayliqlarni hem padishahning ordisisidiki göher-bayliqlarni élip ketti; u hemmisini, jümlidin Sulayman yasatqan altun siparlarnimu élip ketti. **27** Ularning ornida Rehoboam padishah mistin birmunche sipar-qalqanlar yasitip, ularni padishah ordisingin kirish yolini saqlaydighan pasiban beglirining qoligha tapshurdi. **28** Shundaq qilip, padishah her qétim Perwerdigarning öyige kirdighan chaghda, pasibanlar u sipar-qalqanlarni kötürüp chiqatti, andin ularni yene pasibanxanigha ekirip qoyushatti. **29** Emma Rehoboamning bashqa ishliri we qilghining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi? **30** Rehoboam bilen Yeroboam barliq künliride bir-biri bilen jeng qiliship turghanidi. **31** Rehoboam öz ata-bowilirining arisida uxliidi we «Dawutning shehiri»de depne qilindi. Uning anising ismi Naamah bolup, bir Ammoniy idi. Rehoboamning oghli Abiyam atising ornida padishah boldi.

15 Nibatning oghli Yeroboam padishahning seltenitining on sekkizinchi yilida Abiyam Yehudaning üstige padishah bolup **2** Yérusalémde üç yil seltenet qildi. Uning anising ismi Maakah bolup, Abishalomning qizi idi. **3** Abiyamning qelbi bowisi Dawutning köngledek Xudasi Perwerdigargha pütünley béghishlan'ghan emes idi, belki atisi Rehoboamning uningdin ilgiri qilghan barliq gunahlirida mangatti. **4** Shundaqtimu Dawutning sewebidin Xudasi Perwerdigar Yérusalémde uninggha [yoruq] bir chiragning qaldurush üçün, Dawutning ewladini uningdin kéyinmu tiklep turghuzdi we Yérusalémni qoghhdidi. **5** Chünki Dawut Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilip, Hittiy Uriyagha qilghanliridin bashqa ömrining hemme künliride Perwerdigar uninggha emr qilghanliridin chiqmidi. **6** Emdi [Abiyamning] pütün ömrinde Rehoboam bilen Yeroboam bir-biri bilen jeng qiliship turdi. **7** Abiyamning bashqa ishliri we qilghalirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgén emesmidi? Abiyam bilen Yeroboam bir-biri bilen jeng qiliship turatti. **8** Abiyam öz ata-bowilirining arisida uxliidi; ular uni «Dawutning shehiri»de depne qildi. Andin oghli Asa ornida padishah boldi. **9** Israilning padishahi Yeroboam seltenitining yigirminch yilida Asa Yehudaning üstige padishah bolup **10** Yérusalémde qiriq bir yil seltenet qildi. Uning chong anising ismi Maakah bolup, Abishalomning qizi idi. **11** Asa atisi Dawut qilghandek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **12** U kespiy bechchiwazlarni zémindin heydep, ata-bowiliri yasatqan hemme yirginchlik mebudlarni yoqitiwetti. **13** U yene chong anisi Maaqahni yirginchlik bir «Asherah» tüwrükni yasighini üçün xanishliq mertiwisidin chüshürüwetti. Asa bu yirginchlik butni késip Kidron jilghisida köydürüwetti. **14** «Yuqiri jaylar» yoqitilmisimu, Asaning qelbi ömrining barliq künliride Perwerdigargha pütünley béghishlan'ghanidi. **15** Hem atisi hem u özi [Perwerdigargha] atap yasighan nersilerni, jümlidin kümüsh bilen altunni we türlük qacha-quchilarni Perwerdigarning öyige keltürdi. **16** Emdi Asa we Israilning

padishahi Baasha barliq künliride bir-biri bilen jeng qilish turdi. **17** Israilning padishahi Baasha Yehudagha qarshi hujum qildi; héchkim Yehudaning padishahi Asa bilen bardî-keldi qilmisun dep, Ramah shehirini mehkem qilib yasidi. **18** U waqitta Asa Perwerdigarning öyidiki xezinilerde qalghan barliq altun-kümüş we padishahning ordisidiki xezinilerde qalghan altun-kümüşni élip xizmetkarlirining qoligha tapshurdi; andin Asa padishah ularni Demeshqte turushluq Suriye padishahi Hézionning newrisi, Tabrimmonning ogli Ben-Hadadqa ewetti we shular bilen bu xewerni yetküzip: — **19** «Méning atam bilen silining atilirining arisida bolghandek men bilen silining arilirida bir ehde bolsun. Mana, silige kümüş bilen altundin hediye ewettim; emdi Israilning padishahi Baasha bilen bolghan ehlilirdin qollirini üzsil; shuning bilen u méni qamal qilishtin qol üzsun» — dédi. **20** Ben-Hadad Asa padishahning sözige kirip, öz qoshunining serdarlirini Israilning sheherlirige hujum qilishqa ewetip, Ijon, Dan, Beyt-Maaqahdiki Abel, pütkül Kinneret yurti bilen Naftalining pütkül zéminini béqindurdi. **21** Baasha bu xewerni anglap, Ramah istihkamini yasashtin qolini yighip, Tirzahqa bérip turdi. **22** Asa padishah bolsa pütkül Yehudaning ademlirini héchbirini qoymay chaqirip yigildi; ular Baasha Ramah shehirini yasashqa ishletken tashlar bilen yaghachlarni Ramahtin toshup élip ketti. Asa padishah mushularni ishlitip Binyamin zéminidiki Gébani we Mizpahni mehkem qilib yasidi. **23** Emdî uning bashqa ishliri, uning zor qudriti, uning qilghinining hemmisi, shundaqla yasighan sheherler toghrisida «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi? Lékin qerighanda, uning putida bir késel peyda boldi. **24** Asa öz ata-bowiliri arisida uxli di Dawutning shehiride depne qilindi. Andin uning ogli Yehoshafat ormidâ padishah boldi. **25** Yehudaning padishahi Asaning seltenitining ikkinchi yilida Yeroboamning ogli Nadab Israil üstige höküm sürüşke bashlidi; u Israilgha ikki yil padishah boldi. **26** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilib atising yolida méngip, atising Israilni gunahqa putlashturghan gunahlirida mangdi. **27** Lékin Issakar jemetidin bolghan Axiyahning ogli Baasha uninggha qest qilib, uni Filistiylerning tewesidiki Gibbétonda öltürdi. Shu chaghda Nadab pütün Israilar bilen birlikte Gibbéton'gha qorshap hujum qiliwatatti. **28** Yehuda padishahi Asaning seltenitining üçinchi yilida Baasha Nadabni öltürüp, özi uning ornida padishah boldi. **29** We shundaq boldiki, u padishah bolghanda Yeroboamning pütkül jemetini chépip öltürdi; Perwerdigarning quli Shilohluq Axiyahning wasitisî bilen éytqan sözi emelge ashurulup, u Yeroboamning jemetidin nepisi barlarni birinimu qoymay pütünley yoqatti. **30** Bu ish Yeroboamning sadir qilghan gunahliri hem uning Israilni gunahqa putlashturghan gunahliri tüpeylidin boldi; u shular bilen Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qattiq qozghighandi. **31** Nadabning bashqa ishliri bilen qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **32** Asa we Israilning padishahi Baasha barliq künliride bir-biri bilen jeng qilish turdi. **33** Yehudaning padishahi Asaning seltenitining üçinchi yilida Axiyahning ogli Baasha pütün Israil üstige Tirzahda höküm sürüşke bashlidi; u yigirme töt yil seltenet qildi. **34** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; u Yeroboamning yolida yürüp, Israilni gunahqa patquzghan gunahida mangdi.

16 Perwerdigarning sözi Hananining ogli Yehugha kélip Baashani eyiblep mundaq déyildi: — **2** «Mana, Men seni topa-chang ichidin chiqirip, xelqim Israilgha hökümran qilib qoydum. Lékin sen Yeroboamning yolida yürüp xelqim

Israilni gunahqa putlashturdung, ular gunahliri bilen ghezipimni qozghidi. **3** Mana, Men Baashani öz jemeti bilen süpürüp yoqitip, jemetingni Nibatning ogli Yeroboamning jemetige oxshash qilimen. **4** Baashadin bolghanlardin sheherde ölgini itlar yeydu; sehrada ölgini asmandiki qushlar yeydu». **5** Baashaning bashqa ishliri we uning qilghanliri bilen qudriti toghrisida «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **6** Baasha öz ata-bowiliri arisida uxli di we Tirzahda depne qilindi; andin uning ogli Elah ornida padishah boldi. **7** Baashaning Perwerdigarning neziride qilghan barliq rezilliki tüpeylidin, Perwerdigarning Baashaning béshigha we uning jemetining béshigha chüshürgini toghruluq sözi Hananining ogli Yehu peyghember arqiliq bérilgenidi. Chünki u Yeroboamning jemeti qilghinigha oxshash qilib öz qollirining ishliri (jümlidin Yeroboamning jemetini chépip öltürgeniligi) bilen Perwerdigarning ghezipini qozghidi. **8** Yehuda padishahi Asaning seltenitining yigirme altinchi yilida, Baashaning ogli Elah Tirzahda Israilgha padishah bolup, ikki yil seltenet qildi. **9** Lékin uning jeng harwilirining yérîmigha serdar bolghan xizmetkari Zimri uninggha qest qildi; [Elah] Tirzahda Tirzahtiki ordisidiki ghøjidar Arzanning öyide sharab ichip mest bolghanda **10** Zimri kirip uni chépip öltürdi. Bu waqit Yehudaning padishahi Asaning seltenitining yigirme yettinchi yili idi. Zimri Elahning ornida padishah boldi. **11** U padishah bolup öz textide olturushi bilen u Baashaning barliq jemetini chépip öltürdi; u uning uruq-tughqanliri we dostliridin bir erkeknimu tirik qaldurmidi. **12** Shundaq qilib Zimri Perwerdigarning Yehu peyghember arqiliq Baashani eyibligen sözini emelge ashurup, Baashaning pütkül jemetini yoqatti. **13** Bu ish Baashaning barliq gunahliri bilen uning ogli Elahning gunahliri, jümlidin ularning Israilni gunahqa putlashturghan gunahliri, erzemes butliri bilen Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghap, shundaq boldi. **14** Elahning bashqa ishliri we qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **15** Yehudaning padishahi Asaning seltenitining yigirme yettinchi yilida Zimri Tirzahda yette kün seltenet qildi. Xelq Filistiylerge tewe bolghan Gibbétonni qorshiwélip bargah tikkenidi. **16** Bargahda turghan xalayiq: — «Zimri qest qilib padishahni öltürdi» dep anglidi. Shuning bilen pütkül Israil shu küni bargahda qoshunning serdari Omri Israilgha padishah qildi. **17** Andin Omri Israilning hemmisini yéteklep, Gibbétondin chiqip, Tirzahni qorshidi. **18** We shundaq boldiki, Zimri sheherning élin'ghanliqini körüp, padishah ordisidiki qorghan'gha kirip, ordigha ot qoyuwetti, özi köyüp öldi. **19** Bu ish özining gunahliri üçün, yeni Perwerdigarning neziride rezillik qilib, Yeroboamning yolida yürüp, Israilni gunahqa putlashturghan gunahta mangghini üçün shundaq boldi. **20** Zimrining bashqa ishliri we qest qilghini toghrisida «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitapta pütülgen emesmidi? **21** Emma Israil xelqi ikkige bölünüp, ularning yérîmi Ginatning ogli Tibnini padishah qilishqa uninggha egeshti; bashqa yérîmi bolsa Omriga egeshti. **22** Emdî Omriga egeshken xelq Ginatning ogli Tibnige egeshken xelqin küchlük chiqti. Tibni öldi; Omri padishah boldi. **23** Yehudaning padishahi asaning ottuz birinchi yilida Omri Israilgha padishah bolup on ikki yil seltenet qildi. U Tirzahda alte yil seltenet qildi. **24** U Shemerdin Samariye égziliklîni ikki talant kümtüşke sétiwélip, shu égzilik üstige qurushlarni sélip bir sheher bina qilib, uni égzilîkning esliy igisi Shemerning nami bilen «Samariye» dep atidi. **25** Omri Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi, özidin ilgiriki padishahlarning hemmisidin better bolup yamanliq qildi. **26** U Nibatning ogli Yeroboamning hemme yollirida,

shundaqla jümlidin uning Israilni gunahqa putlashturghan gunahi ichide mangdi; ular erzimes butliri bilen Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghidi. **27** Omrining bashqa ishliri, uning qilghanlirining hemmisi, körsetken qudriti toghrisida «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmid? **28** Omri arxiv-buxoliri arisida uxldi we Samariyede depne qilindi. Andin uning oggli Ahab ornida padishah boldi. **29** Yehuda padishahi Asaning seltenitining ottuz sekkizinchi yilida Omrining oggli Ahab Israilgha padishah boldi. Omrining oggli Ahab Samariyede yigirme ikki yil Israilning üstide seltenet qildi. **30** Emma Omrining oggli Ahab Perwerdigarning neziride özidin ilgiriklerning hemmisidin ashurup yamanliq qildi. **31** We shundaq boldiki, u Nibatning oggli Yeroboamning gunahlirida yürüş anche éghir gunah emestek, u Zidoniylarning padishahi Etbalning qizi Yizebelni xotunluqqa aldi we shuning bilen u Baal dégen butning qulluqida bolup, uninggha sejde qildi. **32** U Samariyede yasighan Baalning butxanisi ichige Baalgha bir qurban'gah yasidi. **33** Ahab hem bir «Asherah but»nimu yasatti; Ahab shundaq qilip uningdin burun ötken Israilning hemme padishahlirining Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghighan ishliridin ashurup yamanliq qildi. **34** Uning künliride Beyt-Ellik Xiel Yérixo shehirini yasidi; lékin u uning ulini salghanda tunji oggli Abiram öldi; we derwazilirini salghanda uning kenji oggli Segub öldi; shuning bilen Perwerdigarning nunning oggli Yeshua arqiliq [Yérixo toghruluq] éytqan sözi emelge ashuruldi.

17 Emdi Giléadta turuwatqanlardan bolghan Tishbiliq Iliyas Ahabqa: — Men xizmitide turuwatqan Israilning Xudasi Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, méning sözümsiz bu yillarda ne shebnem ne yanghur chüshmeydu, dédi. **2** Andin Perwerdigarning sözi uninggha kélip: — **3** Bu yerdin kétip, meshriq terepke bérip, Iordan deryasining u teripidiki qérit éqinining boyida özüngni yoshurghin; **4** we shundaq boliduki, sen éqinning süyidin ichisen; mana, sanga u yerde ozuq yetküzüp bérisheke qagha-quzghunlarni buyrudum, déyildi. **5** Shuning bilen u Perwerdigar buyrughandek qilip, Iordan deryasining u teripidiki qérit éqinigha bérip, u yerde turdi. **6** Qagha-quzghunlar etigende nan bilen gösh, her kechte yene nan bilen gösh yetküzüp béretti. U özi éqinning süyidin ichetti. **7** Lékin zéminda yanghur yaghmighini üçün birmezgildin kéyin éqin su qurup ketti. **8** U waqitta Perwerdigarning sözi uninggha kélip: — **9** Ornungdin turup Zidondiki Zarefatqa bérip, u yerde turghin; mana, Men u yerdiki bir tul xotunni séni béqishqa buyrudum, déyildi. **10** U ormidin turup Zarefatqa bérip, sheherning derwazisigha kelgende, mana u yerde bir tul xotun otun térip turdi. U tul xotunni chaqirip: — Ötünimen, qachida manga ichkili azraq su élip kelgeysen, dédi. **11** U su alghili mangghanda, u yene: — Ötünimen, manga qolungda bir chishlem nanmu alghach kelgeysen, dédi. **12** Emma u: — Perwerdigar Xudayingning hayati bilen, sanga qesem qilimenki, mende héch nan yoq, peqet idishta bir changal un, kozida azghine may bar, mana ikki tal otun tériwatimen; andin bérip özüm bilen oghlumgha nan étip, uni yep ölimiz, dédi. **13** Iliyas uninggha: — Qorqmighin; bérip éytqiningdek qilghin; lékin awwal bir kichik toqach étip, manga élip kelgin; andin özüng bilen oghlunggha nan etkin. **14** Chünki Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydur: — «Perwerdigar yer yüzige yanghur yaghduridighan kün'gichilik idishtiki un tügimeydu we kozidiki may kémeymeydu», dédi. **15** Shuning bilen u bérip, Iliyasning éytqinidek qildi we u, Iliyas we ayalning öyidukiler xéli künlergiche yédi. **16** Perwerdigarning Iliyas arqiliq éytqan sözi

boyiche, idishtiki un tügimidi we kozidiki maymu kémeymidi. **17** Shu ishlardin kéyin shundaq boldiki, öyning igisi bolghan bu ayalning oggli késel boldi. Uning késili shundaq éghirlishep kettiki, uningda nepes qalmidi. **18** Ayal Iliyasqa: — I Xudaning adimi, méning sen bilen néme laqem bar idi? Sen gunahimni yadqa keltürüp, oghlumning jénigha zamin bolushqa keldingmu? — dédi. **19** U uninggha: — Oghlungni qolunggha bergin, dep uni uning quchiqidin élip özi olturghan balixanigha élip chiqip öz ornigha qoyup, **20** Perwerdigargha peryad qilip: — I Xudayim Perwerdigar, men méhman bolghan bu tul xotunning oghlini öltürüş bilen uning bëshighimu bala chüshürdügümü? — dep nida qildi. **21** U balining üstige üç qétim özini chaplap, Perwerdigargha peryad qilip: — I Perwerdigar Xudayim, bu balining jéni özige yene yéyip kirsun! — dep nida qildi. **22** Perwerdigar Iliyasning peryadini anglidi; balining jéni uninggha yéyip kirishi bilen u tirildi. **23** Iliyas balini balixanidin élip chüshüp, öyge kirip, anisigha tapshurup berdi. Iliyas: — Mana oghlung tiriktur, dédi. **24** Ayal Iliyasqa: — Men shu ish arqiliq emdi séning Xudaning adimi ikenlikingni, aghzingdin chiqqan Perwerdigarning sözi heqiqet ikenlikini bildim, dédi.

18 Uzun waqit ötüp, Perwerdigarning sözi [qurghaqchiliqning] üçinchi yilida Iliyasqa kélip: — Sen bérip özüngni Ahabning aldida ayan qilghin, we Men yer yüzige yanghur yaghdurimen, déyildi. **2** Shuning bilen Iliyas özüni Ahabning aldida ayan qilghili chiqip ketti. Acharchiliq bolsa Samariyede qattiq idi. **3** Ahab ordisdiki ghojidar Obadiyani chaqirdi (Obadiya tolimu teqwardar kishi bolup Perwerdigardin intayin qorqatti). **4** Yizebel Perwerdigarning peyghemberlirini öltürüp yoqitwatqanda Obadiya yüz peyghembarni élip elliktin-elliktin ayrim-ayrim ikki ghargha yoshurup, ularni nan we su bilen baqqanidi). **5** Ahab Obadiyagha: — Zéminni kézip hemme bulaq we hemme jilghilargha bérip baqqin; u yerlerde at-qéchirlarni tirik saqlighudek ot-chöp tépilmikin? Shundaq bolsa bizning ulaghlirimizning bir qismini soymay turalarmiz, dédi. **6** Ular herbiri jaylarga bölünüp mangdi; Ahab öz aldigha mangdi, Obadiyam u öz aldigha mangdi. **7** Obadiya öz yolida kétip barghanda, mana, uninggha Iliyas uchridi. U uni tonup yerge yiqilip düm yétip: Bu rast sen, ghojam Iliyasmu? — dep soridi. **8** U uninggha: — Bu men. Bérip öz ghojanggha: — Iliyas qaytip keldi! dep éytqin, dédi. **9** U Iliyasqa mundaq dédi: — «Sen qandaqsige keminengni öltürgili Ahabning qoligha tapshurmaqchi bolisen, men zadi néme gunah qildim? **10** Öz Xudaying Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, ghojam adem ewetip séni izdimigen héch el we memliket qalmidi. Shu el, memliketler: «U bu yerde yoq» dese, padishah ulargha séni tapalmighan'gha qesem ichküzdü. **11** Lékin sen manga hazir: — «Bérip ghojanggha: — Iliyas qaytip keldi! dégin» — deysen! **12** Men qéshingdin ketkendin kéyin, Perwerdigarning Rohi séni men bilmigen yerge élip baridu; shundaqta men Ahabqa xewer yetküzüp, lékin u séni tapalmisa, méni öltüridu. Emeliyette, kemineng yashliqimdin tartip Perwerdigardin qorqup kelgenmen. **13** Yizebel Perwerdigarning peyghemberlirini öltürgende méning qandaq qilghinim, yeni men Perwerdigarning peyghemberliridin yüzni elliktin-elliktin ayrim-ayrim ikki ghargha yoshurup, ularni nan we su bilen teminlep baqqanliqim sen ghojamgha melum qilin'ghan emesmu? **14** Emdi sen hazir manga: — «Bérip ghojanggha: — Mana Iliyas keldi dégin», — déding. Shundaq qilsam u méni öltüridu». **15** Lékin Iliyas: — Men xizmitide turuwatqan samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, men jezmen bügin uning aldida ayan

bolimen, dédi. **16** Shuning bilan Obadiya Ahabning qéshigha béríp uninggha xewer berdi. Ahab Iliyas bilen körüshkili bardí. **17** Ahab Iliyasni körgende uninggha: — Bu senmu, i Israilgha bala keltürgüchi?! — dédi. **18** U jawab béríp: — Israilgha bala keltürgüchi men emes, belki sen bilen atangning jemetdikiler! Chünki siler Perwerdigarning emrlirini tashlap Baal dégen butlargha tayinip egeshkensiler. **19** Emdi adem ewetip Karmel téghida pütkül Israilni yénimgha jem qil, shundaqla Yizebelning dastixinidin ghizalinedighan Baalning töt yüz ellik peyghembiri bilen Asherahning töt yüz peyghembirini yighdur, — dédi. **20** Shuning bilen Ahab Israilning hemmisige ademlerni ewetip, peyghemberlerni Karmel téghigha yighdurdi. **21** Iliyas barliq xelqge yéqin kélíp: — Qachan'ghiche ikki pikir arisida arisaldi turisiler? Eger Perwerdigar Xuda bolsa, uninggha egishinglar; Baal Xuda bolsa, uninggha egishinglar, dédi. Emma xelq uninggha jawab bermey, ün-tin chiqarmidi. **22** Iliyas xelqge: — Perwerdigarning peyghemberliridin peqet men yalghuz qaldim. Emma Baalning peyghemberliri töt yüz ellik kishidur. **23** Emdi bizge ikki buqa bérilsun. Ular özlirige bir buqini tallap, soyup parchilap otunning üstige qoysun, emma ot yaqmisun. Menmu bashqa bir buqini teyyar qilip ot yaqmay otunning üstige qoyay. **24** Siler bolsanglar, öz ilahliringlarning namini chaqirip nida qilinglar. Men bolsam, Perwerdigarning namini chaqirip nida qilimen. Qaysi Xuda ot bilen jawab berse, shu Xuda bolsun, dédi. Hemme xelq: — Bu obdan gep, dep jawab berdi. **25** Iliyas Baalning peyghemberlirige: Siler köp bolghach awwal özünglar üçün bir buqini tallap teyyar qilinglar; andin héch ot yaqmay öz ilahinglarning namini qichqirip nida qilinglar, dédi. **26** Ular uning déginu boyiche özlirige bérilgen buqini élip uni teyyar qildi. Etigendin chüshkiche ular Baalning namini qichqirip: — I Baal, bizge jawab bergin! dep nida qildi. Lékin héch awaz yaki héch jawab bolmidi. Ular raslan'ghan qurban'gah chöriside toxtimay sekreytti. **27** Chüsh kirgende Iliyas ularni zangliq qilip: — Ünlükrek qichqiringlar; chünki u bir ilah emesmu? Belkim u chongqur xiyalgha chömüp ketkendu, yaki ish bilen chiqip ketkendu, yaki bir seperge chiqip ketkendu? Yaki bolmisa u uxlawatqan bolushi mumkin, uni oyghitishinglar kérek?! — dédi. **28** Ular téximu ünlük chaqirip öz qaidisi boyiche qan'gha milinip ketkiche özlirini qilich we neyze bilen tilatti. **29** Chüshün keyin ular «bésharet béríwatqan» haletke chüshüp kechlik qurbanliq waqtighiche shu halette turdi. Lékin héch awaz anglanmidi, yaki jawab bergüchi yaki ijabet qilghuchi melum bolmidi. **30** Iliyas hemme xelqge: — Yénimgha yéqin kélinglar, dédi. Hemme xelq uninggha yéqin kelgendin keyin u Perwerdigarning shu yerdiki yiqitilghan qurban'gahini qaytidin qurup chiqti. **31** Iliyas on ikki tashni aldi. Bu tashlarning sani Perwerdigarning «Naming Israil bolsun» dégen sözini tapshuruwalghan Yaqupning oghulliridin chiqqan qebililerning sani bilen oxshash idi. **32** Shu tashlardan u Perwerdigarning nami bilen bir qurban'gahni yasidi. U qurban'gahning chöriside ikki séah dan patqudek azgal kolidi. **33** Andin u otunni rastlap, buqini parchilap otunning töpisige qoydi. **34** U: — Töt idishni sugha toshquzup uni köydürme qurbanliq we otunning üstige tökünglar, — dédi. Andin: Yene bir qétim qilinglar» — déwidu, ular shundaq qildi. U yene: — Üchünchi mertiwé shundaq qilinglar, dédi. Ular üçünchi mertiwé shundaq qilghanda **35** su qurban'gahning chörisidin éqip chüshüp, kolan'ghan azgalnimu su bilen taldurdi. **36** Kechlik qurbanliqning waqti kelgende Iliyas peyghember qurbanliqqa yéqin kélip mundaq dua qildi: — Ey Perwerdigar, Ibrahim bilen Ishaq we Israilning Xudasi, Özüngning Israilda Xuda bolghiningni ashkara qilghaysen, shundaqla méning Séning qulung bolup bularning hemmisini

buyruqning bilen qilghanliqimni bügün bildürgeysen. **37** Manga ijabet qilghaysen, ey Perwerdigar, ijabet qilghaysen; shuning bilen bu xelqge sen Perwerdigarning Xuda ikenlikingni hemde ularning qelblirini toghra yolgha yandurghuchi özüng ikenlikingni bildürgeysen, dédi. **38** Shuning bilen Perwerdigarning oti chüshüp köydürme qurbanliqni, otunni, tashlarni we topini köydürüp azgaldiki sunimu yoqitiwetti. **39** Xelqlarning hemmisi buni körüpla, ular düm yiqilip: — Perwerdigar, u Xudadur, Perwerdigar, u Xudadur, déyishti. **40** Iliyas xelqge buyrup: — Baalning peyghemberlirini tutanglar, héchqaysini qoyup bermenglar, — dédi. Ular ularni tutqanda Iliyas ularni kishun jilghisigha élip béríp, u yerde qetl qildurdi. **41** Iliyas Ahabqa bolsa: — Chiqip yep-ichkin. Chünki qattiq yamghurning shaldirlighan awazi anglanmaqta, — dédi. **42** Ahab qopup yep-ichish üçün chiqti. Emma Iliyas Karmelning choqqisigha chiqip yerge éngiship, béshini tizining otturisigha qoyup tizlinip **43** xizmetkarigha: — Chiqip déngiz terepke qarighin, dédi. U chiqip sepsélip qarap: — Héchnerse körünmeydu, dédi. U jemiyyette qétim: — Béríp qarap baqqin, dep buyrudi. **44** Yettinchi qétim kelgende u: — Mana, déngizning chiqiwaqtan, adem aliqindek kichik bir bulutni kördüm — dédi. Iliyas uninggha: — Chiqip Ahabqa: — «Harwini qétim töwen'ge chüshkin, bolmisa yamghur séni tosuwalidu», dep éytqin, — dédi. **45** Angghuche asman bulut bilen tutulup, boran chiqip qattiq bir yamghur yaghdí. Ahab harwigha chiqip Yizreelge ketti. **46** Perwerdigarning qoli Iliyasning wujudida turghach, u béliini baghlap Ahabning aldidá Yizreelning kirish éghizighiche yügürtip mangdi.

19 Lékin Ahab Iliyasning hemme qilghini, jümlidin hemme peyghemberlerni qilichlap öltürginini Yizebelge éytip berdi. **2** Yizebel bolsa Iliyasqa bir xewerchi ewetip: — Eger ete mushu waqtqiche sen shularning janlirigha qilghiningdek men séning jéningni oxshash qilmisam, ilahlar mangimu shundaq qilsun hemde uningdinmu ziyade qilsun! — dep éytquzdi. **3** U buni bilgende, öz jénini qutquzmaq üçün qéchip Yehuda wesidiki Beer-Shébagha bardí. U u yerde öz xizmetkarini qaldurup qoyup, **4** Özi chölnig ichige qarap bir kün yol mangdi. U u yerdiki bir shiwaqning qéshigha kélip uning astida olturup, özining ölümige tilek tilep: — I Perwerdigar emdi boldi, jénimni alghin; némila dégenbilen men ata-bowilirimdin artuq emesmen, — dédi. **5** U shu shiwaq astida yétip uxlap qaldi. Mana bir perishte uni noqup uninggha: — Qopup, nan yégin, dédi. **6** U qarisa béshida qiziq choghlarda pishiwatqan bir poshkal we bir koza su turatti. U yep-ichip yene uxlighili yatti. **7** Andin Perwerdigarning perishtisi yene kélip ikkinchi qétim uni noqup uninggha: — Qopup nan yégin. Bolmisa yulungning éghirini köttürelmeysen, dédi. **8** U qopup yep-ichti. Shu taamdin alghan quwwet bilen u qiriq kéche-kündüz méngip Xudaning téghi Horebge yétip bardí. **9** U u yerdiki ghargha kirip qondi. We mana, Perwerdigarning sözi uninggha kélip mundaq déyildi: — I Iliyas, bu yerde néme qiliwatisen? **10** U jawab béríp: — Samawí qoshunlarning Serdari bolghan Xuda Perwerdigar üçün zor otluq muhebbet bilen heset qildim. Chünki Israilar Séning ehdengni tashlap qurban'gahliringni yiqitip, Séning peyghemberliringni qilich bilen öltürdi. Men, yalghuz menla qaldim we ular méning jénimni alghili qestlewatidu, dédi. **11** U uninggha: — Chiqip, Perwerdigarning aldidá taghda turghin, dédi. Mana, Perwerdigar ötüp kétéwatatti; [uning aldidá] zor küchlük bir shamal chiqip, taghlarni sundurup, qoram tashlarni parchilap chéqitiwetti. Lékin Perwerdigar shamalda emes idi. Shamaldin keyin bir yer tewresh boldi. Lékin Perwerdigar yer tewreshite emes idi. **12** Yer tewreshin keyin bir lawuldighan

ot k t rildi. L kin Perwerdigar otta emes idi. Ottin keyin boshqina, mulayim bir awaz anglandi. **13** We shundaq boldiki, Ilyas shuni anglap, yuzini yepinchisi bilan orap gharining aghzigha b rip turdi. Mana, bir awaz chiqip uninggha: — I Ilyas, sen bu yerde n me qiliwatisen? — d di. **14** U jawab b rip: — Samawi qoshunlarining Serdari bolghan Xuda Perwerdigar  ch n zor otluq muhebbet bilan heset qildim. Chünki Israillar S ning ehdenigni tashlap qurban'gahlirini yiqitip, S ning peyghemberlirini qilich bilan  lt rdi. Men yalghuz menla qaldim we ular m ning j nimni alghili qestlewatidu, d di. **15** Perwerdigar uninggha mundaq d di: — Barghin, kelgen yolung bilan qaytip, andin Demeshqning chölge barghin. U yerde barghanda Hazaelni Suriye  stige padishah bolushqa mesih qilghin. **16** Andin Nimshining ogfli Yehuni Israilling  stige padishah bolushqa mesih qilghin; öz ornunggha peyghember bolushqa Abel-Meholahliq Shafatning ogfli  lishanimu mesih qilghin. **17** We shundaq boliduki, Hazaelning qilichidin q chip qutulghan herbirini Yehu  lt rdu; Yehuning qilichidin q chip qutulghan herbirini  lisha  lt rdu. **18** L kin Israilda yette ming kishini, yeni Baalning aldida tizlirini p kmini we uninggha aghzini s y zimgen herbirini  zimg  saqlap qaldurdum, — d di. **19** U yerdin chiqip, Shafatning ogfli  lishani tapti. U chaghda u yer heydewatatti; uning aldida on ikki j p uy bar idi, u on ikkinchisi bilan qosh heydewatatti. Ilyas k lip uning üstige  z yépinchisini tashlap artip qoydi. **20** U uylarni tashlap Ilyasning keynidin yügürüp k lip: — M ni b rip atam bilan anamni s ygili qoyghin, andin men k lip sanga egishey, — d di. U uninggha: — Qaytqin; men sanga n me qildim? — d di. **21** U uningdin ayrilip,  zi ishletken bir j p uyni soyup, ularning jabbuqini otun qilip, göshini pishurup xelqge b riwidi, ular y di. Andin u ornidin qopup Ilyasning keynidin egiship, uning xizmitide boldi.

20 Suriyening padishahi Ben-Hadad pütkül qoshunini jem qildi; u ottuz ikki padishahni at we jeng harwiliri bilan  lip chiqip, Samariyege qorshap hujum qildi. **2** U elchilerni sheherge kirgüzüp Israilling padishahi Ahabning qéshigha ewetip uninggha: — **3** «Ben-Hadad mundaq deydu: — Séning k m sh bilan altunung, séning eng chirayliq xotunliring bilan baliliringmu méningkidur» dep yetküzdi. **4** Israilling padishahi uninggha: — I ghojam padishah, sili  ytqanliridek men  z m we barliqim siliningkidur, dep jawab berdi. **5** Elchiler yene k lip: — «Ben-Hadad söz qilip mundaq deydu: — Sanga derweq : — S ning kümüsh bilan altunungni, s ning xotunliring bilan baliliringni manga tapshurup b risen, d gen xewerni ewettim. **6** L kin ete mushu waqitlarda xizmetkarlirimni y ninggha ewetimen; ular ordang bilen xizmetkarliringning öylirini axturup, s ning k zlingde m ni eziz bolsa, ular shuni qoligha  lip kélidu» — d di. **7** U waqitta Israilling padishahi zémindiki hemme aqsaqallarni chaqirip ulargha: — Bu kishining qandaq awarichilik chiqarmaqchi bolghanliqini bilip qélinglar. U manga xewer ewetip mendin xotunlirim bilen balilirim, k m sh bilan altunlirimni telep qilghinida men uninggha yaq d midim, d di. **8** Barliq aqsaqallar bilen xelqning hemmisi uninggha: — Qulaq salmighin, uninggha maqul d migim, d di. **9** Buning bilen u Ben-Hadadning elchilirige: — Ghojam padishahqa, sili adem ewetip,  z keminiliridin deslepte sorighanning hemmisini ada qilimen; l kin keyinkisige maqul d yelmeymen, dep b ringlar, — d di. Elchiler y nip b rip shu s zni yetküzdi. **10** Ben-Hadad uninggha yene xewer ewetip: — «Pütkül Samariye shehiride manga egeshkenlerning qollirigha ochumlighudek topa q lip qalsa, ilahlar mangimu shundaq qilsun we uningdin

ashurup qilsun!» — d di. **11** L kin Israilling padishahi jawab b rip: — «Sawut-qorallar bilen jabbun'ghuchi sawut-qorallardin y shin'g chidek maxtinip ketmisun!» dep  ytinglar, — d di. **12** Ben-Hadad bu sözni anglighanda herqaysi padishahlar bilen ch dirilirida sharab ichishiwatatti. U xizmetkarlirigha: — Sepke tizilinglar, d di. Shuni d widi, ular sheherge hujum qilishqa tizilishti. **13** U waqitta bir peyghember Israilling padishahi Ahabning q shigha k lip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Bu zor bir top ademni kördüngmu? Mana, Men bu küni ularni s ning qolunggha tapshurimen; shuning bilen sen M ning Perwerdigar ikenlikimni bilisen», d di. **14** Ahab: — Kinning wasitisi bilen bolidu? dep soridi. U: — Perwerdigar mundaq deydu: «Waliylarning ghulamliiri bilen bolidu», d di. U yene: — Kim hujumni bashlaydu? — dep soridi. U: — Sen  zing, d di. **15** U waqitta waliylarning ghulamliirini saniwidi, ularning sani ikki yüz ottuz ikki neper chiqti. Andin keyin u hemme xelqni, yeni barliq Israillarni saniwidi, ularning sani yette ming neper chiqti. **16** Israillar sheherdin ch sh waqtida chiqti. Ben-Hadad bilen shu padishahlar, yeni yerdemge kelgen ottuz ikki padishah bolsa ch dirilirida sharab ichip mest bolushqandi. **17** Waliylarning ghulamliiri y r sh te awwal mangdi. Ben-hadad adem ewetiwidi, ular uninggha xewer b rip: — «Samariyedin ademler k liwatidu» — d di. **18** U: — Eger silhi t z shke chiqqan bolsa ularni tirik tutunglar, eger soqushqili chiqqan bolsimu ularni tirik tutunglar, d di. **19** Emdi waliylarning bu ghulamliiri we ularning keynidiki qoshun sheherdin chiqip, **20** herbiri özige uchrighan ademni ch p p  lt rdi. Suriylar qachti; Israil ularni qoghlidi. Suriyening padishahi Ben-Hadad bolsa atqa minip atliqlar bilen q chip qutuldi. **21** Israilling padishahi chiqip hem atliqlarni hem jeng harwilirini bitchit qilip Suriylerni qattiq qir-chap qildi. **22** Peyghember yene Israilling padishahining q shigha k lip uninggha: —  z ngni mustehkemlep, özüngni obdan dengsep, n me qilishing k reklikini oylap baqqin. Chünki küler yili etiyazda Suriyening padishahi sen bilen jeng qilghili yene chiqidu, d di. **23** Suriyening padishahining xizmetkarliiri uninggha mundaq d di: — «Ularining ilahi tagh ilahi bolghachqa, ular bizge küchlük keldi. L kin biz t zlenlikte ular bilen soqushsaq, jezmen ulargha küchlük k limiz. **24** Emdi shundaq qilghayliki, padishahlarning herbirini  z mensipdin ch sh r p, ularning ormid waliylarni tikligeyla. **25** Andin sili mehrum bolghan qoshunlirigha barawer bolghan yene bir qoshunni, yeni atning ornigha at, harwining ornigha harwa teyyar qildurup  zlerige yighqayla; biz t zlenlikte ular bilen soqushayli; shuning bilen ulargha küchlük kelmemoq?». U ularning sözige qulaq s lip shundaq qildi. **26** Keyinki yili etiyazda Ben-Hadad Suriylerni  ditlap toluq yighip, Israil bilen jeng qilghili Afek shehirige chiqti. **27** Israillarmu özlerini  ditlap, ozuq-tülük teyyarlap, ular bilen jeng qilishqa chiqti. Israillar ularning udulida bargah tikliwidi, Suriylerning aldida xuddi ikki top kichik ogqlaq padisidek köründi. L kin Suriylar pütkül z mmini qaplighanidi. **28** Emma Xudaning adimi Israilling padishahining q shigha k lip uninggha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Suriylar: Perwerdigar tagh ilahidur, jilghilarning ilahi emes, dep  ytqini  ch n, Men bu zor bir top ademning hemmisini s ning qolunggha tapshurimen; shuning bilen siler M ning Perwerdigar ikenlikimni bilip y tisiler», d di. **29** Ikki terep yette k n bir-birining udulida bargahlirida turdi. Yettinchi küni soqush bashlandi. Israillar bir künde Suriylerdin yüz ming piyade eskerni  lt rdi. **30** Qalghanlar Afek shehirige q chip kiriwaldi; l kin s pili  r l p ular din yigirme yette ming ademning üstige chüshüp b sip  lt rdi. Ben-Hadad  zi beder q chip sheherge kirip ichkiridiki bir  yge m kiwaldi. **31**

Xizmetkarlari uningga: — Mana biz Israilning padishahlarini rehimlik padishahlar dep anglidu; shuning uchün bellirimizge böz baghlap bashlirimizga kula yöge Israilning padishahigha teslimge chiqayli. U silining janlirini ayarmikin? — dédi. **32** Shuning bilen ular bellirige böz baghlap bashlirigha kula yöge Israilning padishahining qéshigha bérip uninggha: — Keminiliri Ben-Hadad: «Jénimni ayighayla», dep iltiya qildi, dédi. U bolsa: — U téxi hayatmu? U méning buradirim, dédi. **33** Bu ademler bu sözni yaxshiliqning alamiti, dep oylap, derhalla uning bu sözni ching tutuwélip: — Ben-Hadad silining buraderliridur! — dédi. U: — Uni élip kélinglar, dep buyrudi. Shuning bilen Ben-Hadad uning qéshigha chiqti; shuning bilen u uni qolidin tartip jeng harwisigha chiqardi. **34** Ben-Hadad uninggha: — Méning atam silining atilridin alghan sheherlarni silige qayturup bérey. Atam Samariyede reste-bazarlarni tikligendeke sili özliri üçün Demeshqte reste-bazarlarni tikleyla, — dédi. Ahab: — Bu shert bilen séni qoyup bérey, dédi. Shuning bilen ikkisi ehde qilishi we u uni qoyup berdi. **35** Peyghemberlerning shagirtlirining biri Perwerdigarning buyruqi bilen yene birige: — Sendin ötünimen, méni urghin, dédi. Lékin u adem uni urghili unimidi. **36** Shuning bilen u uninggha: — Sen Perwerdigarning sözini anglimighining üçün mana bu yerdin ketkinginde bir shir séni boghup öltüridu, — dédi. U uning yénidin chiqqanda, uninggha bir shir uchrup uni öltürdi. **37** Andin kéyin u yene bir ademni téyip uninggha: — Sendin ötünimen, méni urghin, dédi. U adem uni qattiq urup zeximlendürdi. **38** Andin peyghember bérip öz qiyapitini özgertip, közlorini téngiq bilen téngip yol boyida padishahni kütüp turdi. **39** Padishah shu yerdin ötkende u padishahni chaqirip: — Keminiliri keskin jeng meydanigha chiqqanidim, we mana, bir adem masga burulup, bir kishini tapshurup: «Bu kishige ching qarighin, herqandaq sewebtin u yoqap ketse, sen öz jéningni uning jénining ornigha töleysen; bolmisa bir talant kümüsh töleysen», dédi. **40** Lékin men keminiliri u- ish bilen bend bolup kétip, uni yoqitip qoydum, dédi. Israilning padishahi uninggha: — Özüng békiktiningdek sanga höküm qilinidu! — dédi. **41** U derhal közloridin téngiqni éliwetti; Israilning padishahi uni tonup uning peyghemberlerdin biri ikenlikini kördi. **42** Peyghember uninggha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Men halaketke békikten ademni qolungdin qutulghili qoyghining üçün séning jéning uning jénining ornida élinidu; séning xelqing uning xelqining ornida élinidu», dédi. **43** Shuning bilen Israilning padishahi xapa bolup, gheshtlikke chömgen halda Samariyede qaytip ordisigha kirdi.

21 Bu ishlardin kéyin shundaq boldiki, Yizreellik Nabotning Yizreelde, Samariyening padishahi Ahabning ordisining yénida bir üzümzarliqi bar idi. **2** Ahab Nabotqa söz qilip: — Öz üzümzarliqingni manga bergin, méning öyümge yéqin bolghach, uni bir sey-köktatliq bagh qilay. Uning ornida sanga obdanraq bir üzümzarliq bérey yaki layiq körseng bahasini neq bérimen, dédi. **3** Emma Nabot Ahabqa: — Perwerdigar méni ata-bowilirimning mirasini sanga sétishni mendin néri qilsun, dédi. **4** Ahab Yizreellik Nabotning: «Ata-bowilirimning mirasini sanga bermeymen» dep éytqan sözidin xapa bolup gheshtlikke chömgen halda ordisigha qaytti; u kariwatta yétip yüzini [tam] terepke örüp nanmu yémidi. **5** Xotuni Yizebel uning qéshigha kélip: Rohiy keypiyatning némishqa shunche töwen, némishqa nan yémeysen? — dédi. **6** U uninggha: — Men Yizreellik Nabotqa söz qilip: «Üzümzarliqingni manga pulgha berseng, yaki layiq körseng uning ornigha bashqa üzümzarliq bérey» dédim. Lékin u: «Sanga üzümzarliqimni bermeymen» dédi, — dédi. **7** Xotuni Yizebel uninggha: — Sen hazir Israilning

üstige seldenet qilghuchi emesmu? Qopup nan yep, könglüngni xush qilghin; men sanga Yizreellik Nabotning üzümzarliqini érishtürimen, dédi. **8** Andin u Ahabning namida bir xet yézip, üstige uning möhürini bésip, xetni Nabotning shehiride uning bilen turuwatqan aqsaaqalar we mötiwerlerge ewetti. **9** Xette u mundaq yazghanidi: — «Roza tutush kérek dep buyrup, xelqing arisida Nabotni törde olturghuzghin; **10** ikki ademni, yeni Béliyalning balisini uning udulida olturghuzup, ularni Nabotning üstidin erz qilghuzup: «Sen Xudagha we padishahqa lenet oqudung» dep guwahliq bergüzünglar. Andin uni élip chiqip chalma-késeq qilip öltürünglar. **11** Sheherning ademliri, yeni uning shehiride turuwatqan aqsaaqalar bilen mötiwerler Yizebelning ulargha ewetken xétide pütülgendeq qildi; **12** ular rozini buyrup, xelqing arisida Nabotni törde olturghuzdi. **13** Andin u ikki adem, yeni Béliyalning baliliri xelqing aldida Nabot üstidin erz qilip: «Nabot Xudagha we padishahqa desnhem qildi» dep guwahliq berdi. Shuning bilen ular Nabotni sheherning tashqirigha sörep élip chiqip, tashlar bilen chalma-késeq qilip öltürdi. **14** Andin ular Yizebelge adem ewetip: «Nabot chalma-késeq qilip öltürüldi» dep xewer berdi. **15** Yizebel Nabotning chalma-késeq qiliniq öltürülgelikini anglighanda Ahabqa: Qopup, Yizreellik Nabotning sanga pulgha bergili unimighan üzümzarliqini tapshurup alghin; chünki Nabot hayat emes, belki öldi, dédi. **16** Shundaq boldiki, Ahab Nabotning ölgenlikini anglap, Yizreellik Nabotning üzümzarliqini iglesh üçün shu yerge bardı. **17** Lékin Perwerdigarning sözi Tishbiliq Iliyasqa kélip mundaq déyildi: — **18** «Qopup bérip, Samariyede olturushluq Israil padishahi Ahab bilen uchrashqin; mana u Nabotning üzümzarliqida turidu; chünki uni igliwélishe üçün u yerge bardı. **19** Uninggha: — «Adem öltürüdüngmu, yérini igliwaldingmu?» — dégin. Andin uninggha yene söz qilip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Nabotning qénini itlar yalighan jayda séning qéningnimu itlar yalaydu» — dégin». **20** Ahab Iliyasqa: — I düshminim, méni taptingmu? — dédi. U jawaben mundaq dédi: — Rast, men séni taptim; chünki sen Perwerdigarning neziride rezillik qilish üçün özüngni sétiwetting. **21** Perwerdigar: «Mana, Men üstüngge bala chüshürüp neslingni yoqitip, sen Ahabning Israilda qalghan jemetidiki hemme erkekin, hetta ajiz yaki méyip bolsun, hemmisini üzüp yoqitimen; **22** we sen Méning ghezipimni qozghap Israilni gunahqa azdurghining üçün séning jemetingni Nibatning oghli Yeroboamning jemeti we Axiyahning oghli Baashaning jemetige oxshash qilimen» — deydu, — dédi. **23** — Yizebel toghrisidimu Perwerdigar söz qilip: «Yizreelning sépilining téshida itlar Yizebelni yeydu. **24** Ahabning jemetidikilerdin sheherde ölgenlarni itlar yeydu; sehrada ölgenlerni bolsa asmandiki qushlar yeydu» dédi **25** (Berheq, xotuni Yizebelning qutritishliri bilen Perwerdigarning neziride rezillik qilghili özini satqan Ahabdek héchkin yoq idi. **26** U Perwerdigar Israilarning aldidin heydep qoghliwetken Amoriylarning qilghinidek qilip, yirginchlik butlarga tayinip egiship, lenetlik ishlarni qilatti). **27** Lékin Ahab bu sözlerni anglighanda öz kiyimlirini yirtip bedinige böz yögep, roza tutti. U böz rextte yatatti, jimjit mangatti. **28** U waqitta Perwerdigarning sözi Tishbiliq Iliyasqa kelip: — **29** «Ahabning Méning aldimda özini qandaq töwen tutuwatqanliqini kördüngmu? U özini Méning aldimda töwen tutuwatqanliqi tüpeylidin, bu balani uning künliride keltürmeymen, belki uning oghlining künliride uning jemetige keltürimen» — déyildi.

22 Üch yilghiche Suriye bilen Israilning otturida jeng bolmighachqa, ular tinchliqta ötti. **2** Üchinchi yilda bolsa Yehudaning padishahi Yehoshafat Israilning padishahini

yoqlar bardi. **3** Israilning padishahi öz xizmetkarlirigha: — Giléadtiki Ramot bizningki ikenlikini bilisilergu? Shundaq iken, némishqa biz jim olturup, téxiche Suriyening padishahining qolidin uni almaymiz? — dédi. **4** U Yehoshafatqa: — Jeng qilghili méning bilen Giléadtiki Ramotqa bérishqa maqul bolamdila? — dep soridi. Yehoshafat Israilning padishahigha jawab bérrip: — Biz silining-méning dep ayrimaymiz; méning xelqim özlirining xelqidur, méning atlirim silining atliridur, dédi. **5** Lékin Yehoshafat Israilning padishahigha: — Ötünimenki, bügün awwal Perwerdigarning sózini sorap körgeyla, dédi. **6** Shuning bilen Israilning padishahi peyghemberlerni, yeni töt yüzche ademni yigdurup ularidin: — Soqushqili Giléadtiki Ramotqa chiqsam bolamdu, yoq? — dep soriwidi, ular: — Chiqqin, Reb uni padishahning qoligha béridu, déyishti. **7** Lékin Yehoshafat bolsa: — Bulardin bashqa, yol sorighudek Perwerdigarning birer peyghembiri yoqmu? — dep soridi. **8** Israilning padishahi Yehoshafatqa jawab bérrip: — Perwerdigardin yol soraydighan yene bir adem bar; lékin u méning toghramda qutluqni emes, belki balayi'apetni körsitip bésharet bergechke, men uni öch körimen. U bolsa Imlahning oggli Mikayadur, dédi. Yehoshafat: — I aliyliri, sili undaq démigeyla, dédi. **9** Andin Israilning padishahi bir chakirini chaqirip uninggha: — Chaqqan bérrip, Imlahning oggli Mikayani chaqirtip kel, dep buyrudi. **10** Emdi Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafat shahane kiymilirini kiyiship, Samariyening derwazisining aldidiki xamanda herbiri öz textide olturushti. Ularning aldidiki peyghemberlerning hemmisi bésharet bermekte idi. **11** Kenanahning oggli Zedekiya bolsa özi tömürdin münggüzlerni yasap chiqip: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Mushu münggüzlér bilen Suriylerni yoqatqiche üsip ursila», dédi. **12** Hemme peyghemberler shuninggha oxshash bésharet bérrip: «Giléadtiki Ramotqa chiqip sözsiz muweppeqiyet qazinila; chünki Perwerdigar uni padishahning qoligha tapshuridiken», déyishti. **13** Mikayani qichqirghili barghan xewerchi uninggha: — Mana, hemme peyghemberler birdek padishahqa yaxshi xewer bermekte; emdi ötünimen, séning sözüngmu ularning sözi bilen birdek bolup, yaxshi bir xewerni bergin, dédi. **14** Emma Mikaya: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, Perwerdigar manga néme éytsa, men shuni éytmen, dédi. **15** U padishahning aldigha kelgende padishah uningdin: I Mikaya, jeng qilghili Giléadtiki Ramotqa chiqsaq bolamdu, yoq? — dep soriwidi, u uninggha jawab bérrip: — Chiqip muweppeqiyet qazinisen; chünki Perwerdigar sheherni padishahning qoligha béridu, dédi. **16** Lékin padishah uninggha: — Men sanga qanche qétim Perwerdigarning namida rast geptin bashqisini manga éytmasliqqa qesem ichküzüshüm kérek?! — dédi. **17** Mikaya: — Men pütkül Israilning taghlarda padichisiz qoylardek tarilip ketkenlikini kördüm. Perwerdigar: «Bularning igisi yoq; bularning herbiri tinch-aman öz öyige qaytsun», dédi, — dédi. **18** Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Mana, men silige «U méning toghramda qutluqni emes, belki haman balayi'apetni körsitip bésharet béridu», demengenmidim? — dédi. **19** Mikaya yene: — Shunga Perwerdigarning sózini anglighin; men Perwerdigarning öz textide olturghanliqini, asmanning pütkül qoshunliri uning yénida, ong we sol teripide turghanliqini kördüm. **20** Perwerdigar: «Kim Ahabni Giléadtiki Ramotqa chiqip, shu yerde halak bolushqa aldaydu?» — dédi. Birsu undaq, birsi mundaq déyishti; **21** shu waqitta bir roh chiqip Perwerdigarning aldidiki turup: «Men bérrip alday», dédi. Perwerdigar uningdin: «Qandaq usul bilen aldaysen?» — dep soriwidi, **22** u: — «Men chiqip uning hemme peyghemberlirining aghzida yalghanchi bir roh bolimen», dédi. Perwerdigar: — «Uni

aldap ilkingge alalaysen; bérrip shundaq qil» — dédi. **23** Mana emdi Perwerdigar séning bu hemme peyghemberlirining aghzigha yalghanchi bir rohnı saldi; Perwerdigar séning toghrangda balayi'apet körsitip sózlidı» — dédi. **24** Shuni anglap Kenanahning oggli Zedekiya kélip Mikayaning kachitigha birni sélip: — Perwerdigarning Rohi qaysi yol bilen mendin ötüp, sanga söz qilishqa bardı?! — dédi. **25** Mikaya jawab bérrip: — Özüngni yoshurush üçün ichkiridiki öyge yügürgen künide shuni körisen, dédi. **26** Israilning padishahi emdi: — Mikayani élip qayturup bérrip, sheher hakimi Amon bilen padishahning oggli Yoashqa tapshurup, **27** ulargha tapilap: «Padishah mundaq deydu: — Uni zindan'gha solap men tinch-aman yénip kelgüchilik qiynap nan bilen suni az-az bérrip turunglar» — dégin, dep buyrudi. **28** Mikaya: — Eger sen heqiqeten tinch-aman yénip kelseng, Perwerdigar méning wasitem bilen söz qilmighan bolidu, dédi. Andin u yene: — Ey jamaet, herbiringlar anglanglar, dédi. **29** Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafat Giléadtiki Ramotqa chiqti. **30** Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Men bashqa qiyapetke kirip jengge chiqay; sili bolsila öz kiymilirini kiyip chiqqayla, dédi. Israilning padishahi bashqa qiyapet bilen jengge chiqti. **31** Suriyening padishahi jeng harwiliri üstidiki ottuz ikki serdargha: — Chongliri yaki kichikliri bilen emes, peqet Israilning padishahi bilen soqushunglar, dep buyrudi. **32** we shundaq boldiki, jeng harwilirining serdarliri Yehoshafatni körgende: — Uni choqum Israilning padishahi dep, uninggha hujum qilghili buruldi. Lékin Yehoshafat peryad kötürdi. **33** jeng harwilirining serdarliri uning Israilning padishahi emeslikini körgende uni qoghlimay, burulup kétip qélishti. **34** Emma bireylen qarishigha bir oqya étiwidi, oq Israilning padishahining sawutining mürisidin töwenki uliqidin ötüp tegdi. U harwikeshige: Harwini yandurup méni septin chiqarghin; chünki men yaridar boldum, dédi. **35** U küni jeng barghanséri qattiq boldi. Padishah bolsa Suriylerning udulida öz jeng harwisigha yölinip öre turdi. Zexmidin qéni harwining téggigiche éqip, kech kirgende u öldi. **36** Kün patarda qoshun arisida bir qattiq sada anglinip: — Her adem öz shehirige yansun! Herbiri öz yurtigha yénip ketsun! — déyildi. **37** Padishah öldi, kishiler uni Samariyege élip keldi; ular padishahni Samariyede depne qildi. **38** Birsu padishahning harwisini Samariyening kölide [yughanda] (bu köl pahishe ayallar yuyunidighan jay idi), Perwerdigarning éytqan sözi emelge ashurulup, itlar uning qénini yalidi. **39** Ahabning bashqa ishliri, qilghanlirining hemmisi, jümlidin uning yasighan «pil chish sariyi» we bina qilghan hemme sheherler toghruluq «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmidi? **40** Ahab ata-bowiliri arisida uxlidi. Andin uning oggli Ahaziya ornida padishah boldi. **41** Asaning oggli Yehoshafat Israilning padishahi Ahabning seltenitining töttinchi yilida Yehudagha padishah boldi. **42** Yehoshafat padishah bolghanda ottuz besh yashta idi, u Yéusalémda yigirme besh yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Azubah bolup, u Shilhining qizi idi. **43** U her ishta atisi Asaning barliq yollirida yürüp, ularidin chiqmay Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmighanidi; xalayiq yenila «yuqiri jaylar»da qurbanliq qilip kushubuy yaqatti. **44** We Yehoshafat bilen Israilning padishahi otturisida tinchliq boldi. **45** Yehoshafatning bashqa ishliri, uning körsetken qudriti, qandaq jeng qilghanliri toghrisida «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmidi? **46** U atisi asaning künliride zémindin qoghliwétilmen kespiy bechchiwazlarni zémindin heydep chiqardi. **47** U waqitta Édomning padishahi yoq idi, belki bir waliy höküm sürétti. **48** Yehoshafat Ofirdin altun élip kélish üçün bir «Tarshish

kéme» etritini qurdi. Lékin kémiler héchyerge baralmidi; chünki ular Ezion-Geberde urulup weyran bolghanidi. **49** U waqitta Ahabning oghli Ahaziya Yehoshafatqa: — Méning xizmetkarlirim séning xizmetkarliring bilen kémilerde barsun, dédi. Lékin Yehoshafat unimidi. **50** Yehoshafat öz ata-bowiliri arisida uxli di we «Dawutning shehiri»de ata-bowilirining qebriside depne qilindi. Andin oghli Yehoram ornida padishah boldi. **51** Ahabning oghli Ahaziya Yehudaning padishahi Yehoshafatning seltenitining on yettinchi yilida Samariyede Israilning üstide padishah bolup ikki yil seltenet qildi. **52** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip atisining yolida we anisining yolida yürüp, shundaqla Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oghli Yeroboamning yolida mangdi; **53** u atisi qilghanning hemmisini qilip, Baalning qulluqida bolup, uninggha sejde qilip, Israilning Xudasi Perwerdigarning ghezipini qozghidi.

Padishahlar 2

1 Ahab ölgendin keyin Moab Israilga isyan kötürdi. **2** Ahaziya Samariyede turghanda [ordisidiki] balixaning penjirisidin yiqilip chüshüp, késel bolup qaldi. U xewerchilerni ewetip ulargha: — Ekron shehiridiki ilah Baal-Zebubdin méning toghramda, késilidin saqiyamdu, dep soranglar, dédi. **3** Lékin Perwerdigarning Perishtisi bolsa Tishbiliq Iliyasqa: — Ornungdin tur, Samariye padishahning elchilirining aldigha qaytip, ulargha: — Israilda Xuda yoqmu, Ekrondiki ilah Baal-Zebubdin yol sorighili mangdinglarmu? **4** Shuning üçün Perwerdigar hazir mundaq dédiki: «Sen chiqqan kariwattin chüshelmeysen; sen choqum ölesen» dégin, — dédi. Shuning bilen Iliyas yolgha chiqti. **5** Xewerchiler padishahning yénigha qaytip keldi; u ulardin: Némishqa yéniپ keldinglar, dep soridi. **6** Ular uninggha: — Bir adem bizge uchrup bizge: — Silerni ewetken padishahning yénigha qaytip bérip uninggha: «Perwerdigar mundaq deydu: — Israilda Xuda yoqmu, Ekrondiki ilah Baal-Zebubdin yol sorighili ademlerni ewettingmu? Shuning üçün sen chiqqan kariwattin chüshelmeysen; sen choqum ölesen!» denglar, — dédi. **7** Padishah ulardin: Silerge uchrup bu sözlerni qilghan adem qandaq adem iken? — dep soridi. **8** Ular uninggha: U tüklük, bélige tasma baghlighan adem iken, dédi. Padishah: U Tishbiliq Iliyas iken, dédi. **9** Andin padishah bir ellikbëshini qol astidiki ellik adimi bilen Iliyasning qéshigha mangdurdi; bu kishi Iliyasning qéshigha barghanda, mana u bir döngning üstide olturatti. U uninggha: I Xudaning adimi, padishah séni chüshüp kelsun! deydu, dédi. **10** Lékin Iliyas ellikbëshigha: Eger men Xudaning adimi bolsam, asmandin ot chüshüp sen bilen ellik adimingni köydürsun, dep jawab berdi. Shuan asmandin ot chüshüp, uning özi bilen ellik adimini köydürüwetti. **11** Shuning bilen padishah yene bir ellikbëshini uning qol astidiki ellik adimi bilen uning qéshigha mangdurdi. U uninggha: I Xudaning adimi, padishah éytti: Séni derhal chüshüp kelsun! — dédi. **12** Lékin Iliyas ellikbëshigha: Eger men Xudaning adimi bolsam, asmandin ot chüshüp sen bilen ellik adimingni köydürsun, dep jawab berdi. Shuan Xudaning oti asmandin chüshüp uning özi bilen ellik adimini köydürüwetti. **13** Padishah emdi üçinchi bir ellikbëshini qol astidiki ellik adimi bilen uning qéshigha mangdurdi; ellikbëshini bérip Iliyasning aldigha chiqip, tizlinip uninggha yalwurup: I Xudaning adimi, méning jénim bilen séning bu ellik qulungning janliri neziringde eziz bolsun! **14** Derweqe, asmandin ot chüshüp, ilgiriki ikki ellikbëshini ularning qol astidiki ellik adimi bilen köydürüwetti. Lékin hazir méning jénim séning neziringde eziz bolsun, dédi. **15** Perwerdigarning Perishtisi Iliyasqa: Sen chüshüp uning bilen barghin; uningdin qorqmighin, dédi. U ornidin turup uning bilen chüshüp padishahning qéshigha bérip **16** padishahqa: Perwerdigar söz qilip: «Israilda wehiy sorighili bolidighan Xuda yoqmu, Ekrondiki ilah Baal-Zebubdin yol sorighili elchilerni ewettingmu? Shuning üçün sen chiqqan kariwattin chüshelmeysen; sen choqum ölesen!» deydu, — dédi. **17** Shuning bilen Iliyas dégendek, Perwerdigarning sözi boyiche Ahaziya öldi. Uning oghli bolmighachqa, Yehoram uning ornida padishah boldi. Bu Yehoshafatning oghli, Yehuda padishahi Yehoramning ikkinchi yili idi. **18** Emdi Ahaziyaning bashqa ishleri, uning qilghan emelliri bolsa, ular «Israil padishahlirining tarix-tezkirili» dégen kitabta pütülgén emesdimi?

2 Perwerdigar Iliyasni qara quyunda asman'gha kötürmekchi bolghan waqitta Iliyas bilen Élisha Gilgaldin chiqip

kétiwatatti. **2** Iliyas Élishagha: — Sendin ötünimen, bu yerde qalghin; chünki Perwerdigar méni Beyt-Elge mangghuzdi. Élisha: Perwerdigarning hayati bilen, we séning hayating bilen qesem qilimenki, séningdin hergiz ayrilmaymen! dédi. Shuning bilen ular Beyt-Elge chüshüp keldi. **3** U waqitta Beyt-Eldiki peyghember shagirtliri Élishaning qéshigha kélip uninggha: Bilemsen, Perwerdigar бүгүн ghojangni sendin élip kétidu? — dédi. U: Bilimen; shük turunglar, dédi. **4** Iliyas Élishagha: — Sendin ötünimenki, bu yerde qalghin; chünki Perwerdigar méni Yérixoda mangghuzdi. Élisha: Perwerdigarning hayati bilen, we séning hayating bilen qesem qilimenki, séningdin hergiz ayrilmaymen, dédi. Shuning bilen ular ikkisi Yérixogha bardı. **5** U waqitta Yérixodiki peyghember shagirtliri Élishaning qéshigha kélip uninggha: Bilemsen, Perwerdigar бүгүн ghojangni sendin élip kétidu? — dédi. U: Bilimen; shük turunglar, dédi. **6** Iliyas Élishagha: — Sendin ötünimenki, bu yerde qalghin; chünki Perwerdigar méni Iordan deryasigha mangghuzdi, dédi. Élisha: Perwerdigarning hayati bilen, we séning hayating bilen qesem qilimenki, séningdin hergiz ayrilmaymen, dédi, shuning bilen ular ikkisi méngiwerdi. **7** Emdi peyghember shagirtliridin ellik kishi bérip, ularning udulida yiraqtin qarap turatti. Emma u ikkiylen Iordan deryasining boyida toxtap turdi. **8** Iliyas yépinchisini qatlap, uning bilen suni uriwidi, su ikkige bölünüp turdi; ular ikkisi quruq yoldin ötti. **9** Ötüp bolghandin keyin Iliyas Élishagha: Men sendin ayrilmasta, séning özüng üçün mendin néme tiliking bolsa, dewergin, dédi. Élisha: Séning üstüngde turghan Rohning ikki hessisi üstümge qonsun, — dédi. **10** U: Bu tilikingge érishmek qiyindur; men sendin élip kétilgen waqtimda, méni körip tursang, shunda shundaq bérlidu; bolmisa, bérlimeydu, — dédi. **11** We shuandaq boldiki, ular sözliship mangghanda, mana, otluq bir jeng harwisi bilen otluq atlar namayan boldi; ular ikkisini ayriwetti we Iliyas qara quyunda asman'gha kötürülüp ketti. **12** Élisha buni körip: I atam, i atam, Israilning jeng harwisi we atliq eskerliri! — dep warqiridi. Andin u uni yene körelmide. U öz kiyimini tutup, ularni yirtip ikki parche qiliwetti. **13** Andin u Iliyasning uchisidin chüshüp qalghan yépinchisini yerdin élip, Iordan deryasining qirghiqigha qaytip keldi. **14** U Iliyasning üstidin chüshüp qalghan yépinchisi bilen suni urup: «Iliyasning Xudasi Perwerdigar nedidur?», dédi. Élisha suni shundaq urghanda su ikkige bölündi; Élisha sudin ötip ketti. **15** Yérixodiki peyghember Shagirtliri qarshi qirghaqtta turup uni kördi we: «Iliyasning rohi Élishaning üstidur» dep uning aldigha bérip, bash urup tezim qildi. **16** Ular uninggha: Mana séning keminiliring arisida ellik ezimet bar; ötünimiz, bular ghojangni izdigili barsun. Perwerdigarning Rohi belkim uni kötürüp taghlarning bir yéride yaki jilghilarning bir teripide tashlap qoydimiki, dédi. Lékin u: Siler héch ademni ewetmenglar, dédi. **17** Emma ularning uni qistawérisi bilen u xijayet bolup: Adem ewetinglar, dédi. Shunga ular ellik kishini ewetti; bular üç kün uni izdidi, lékin héch tapalmide. **18** Ular Élishaning yénigha qaytip kelgende (u Yérixoda turuwatatti) u ulargha: Men derweqe silerge «Izdep barmanglar!» démidimmu? — dédi. **19** Sheherdiki ademler Élishagha: Ghojam körgende, sheher özi obdan jaydidur, lékin su nachar we tupraq tughmastur, dédi. **20** U: Yéngi bir koza élip kélip, ichige tuz qoyup, manga béringlar, dédi. Ular uni élip kélip uninggha berdi. **21** U bulaqning bëshigha bérip uninggha tuzni tökti we: Perwerdigar mundaq deydu: — «Men bu sularni saqayttim; emdi ular din qayta ölüm bolmaydu we yerning tughmasliqi bolmaydu» — dédi. **22** Xuddi Élishaning éytqan bu sözidek, u su taki бүгүн'ge qeder pak bolup keldi. **23** Élisha Yérixodin chiqip Beyt-Elge bardı. U yolda kétip barghanda, bezi

balilar sheherdin chiqip uni zangliq qilip: Chiqip ket, i taqir bash! Chiqip ket, i taqir bash! — dep warqirashdi. **24** U burulup ulargha qarap Perwerdigarning nomi bilan ulargha lenet oqudi; shuning bilan ormanliqtin ikki chishi éyiq chiqip, balilardin qiriq ikkini yirtiwetti. **25** U u yerdin kétip, Karmel téghigha béríp, u yerdin Samariyege yéniþ bardí.

3 Yehuda padishahi Yehoshafatning seltenitening un sekkizinchi yili, Ahabning oggli Yehoram Samariyede Israilgha padishah bolup, un ikki yil seltenet qildi. **2** U ózi Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti, lékin atisi bilen anisi qilghan derijide emes idi. U atisi yasatqan «Baal tüwrüki»ni élip tashlidi. **3** Lékin u Israilni gunahqa putlasturghan Nibatning oggli Yeroboamning gunahlarida ching turup, ulardin héch yanmídi. **4** Moabning padishahi Mésha nahayiti chong qoychi idi; u Israilning padishahigha yüz ming qoza hem yüz ming qochqarning yungini olpan qilatti. **5** Emdí shundaq boldiki, Ahab ölüp ketkendin kéyin Moabning padishahi Israilning padishahigha yüz órüdi. **6** U waqıtta Yehoram padishah Samariyeden chiqip hemme Israilni [jeng üçün] éditlidi. **7** U yene adem ewitip Yehudaning padishahi Yehoshafatqa xewer béríp: Moabning padishahi mendin yüz óridi; Moab bilen soqushqılı chiqamsen? — dédi. U: Chiqimen; bizde méning-séning deydighan gep yoqtur, méning xelqim séning xelqingdur, méning atlirim séning atliringdur, dédi. **8** U yene: Qaysi yol bilen chiqaylı, dep soridi. Yehoram: Biz Édom chölining yoli bilen chiqaylı, dep jawab berdi. **9** Andin Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Édomning padishahigha qoshulup mangdi. Ular yette kün aynlinip yürüş qilghandin kéyin, qoshun we ular élip kelgen at-ulaghlargha su qalmídi. **10** Israilning padishahi: Aplal Perwerdigar biz üç padishahni Moabning qoligha chüshsun dep, bir yerge jem qilghan oxshaydu, dédi. **11** Lékin Yehoshafat: Perwerdigardin yol sorishimiz üçün bu yerde Perwerdigarning bir peyghembiri yoqmu? — dédi. Israilning padishahining chakarliridin biri: Ilyasning qoligha su quyup bergen Shafatning oggli Élisha bu yerde bar, dédi. **12** Yehoshafat: Perwerdigarning söz-kalami uningda bar, dédi. Shuning bilen Israilning padishahi bilen Yehoshafat we Édomning padishahi uning qéshigha chüshüp bardí. **13** Élisha Israilning padishahigha: — Méning séning bilen néme karim! Óz atangning peyghemberliri bilen anangning peyghemberlirining qéshigha barghin, dédi. Israilning padishahi: Undaq démqin; çünkü Perwerdigar bu üç padishahni Moabning qoligha tapshurush üçün jem qilghan oxshaydu, — dédi. **14** Élisha: Men xizmitide turuwatqan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilmenki, eger Yehudaning padishahi Yehoshafatning qorimitini qilmighan bolsam, séni közge ilmighan yaki sanga qarimighan bolattim. **15** Lékin emdi béríp bir sazchini manga élip kélinglar, — dédi. Sazchi saz chalghanda, Perwerdigarning qoli uning üstige chüshdi. **16** U: Perwerdigar söz qilip: «Bu wadining hemme yérigé ora kolanglar» dédi, — dédi andin yene: **17** — Çünkü Perwerdigar mundaq deydu: «Siler ya shamal ya yamghur körmisenglarmu, bu wadi sugha tulup, özünglar bilen at-ulaghliringlar hemmisi su ichisiler». **18** Lékin bu Perwerdigarning neziride kichik ish bolup, u Moabnimu silerning qolliringlarga tapshuridu. **19** Siler barlıq mustehkem sheherlerni we barlıq ésil sheherlerni bösüp ötüp, barlıq yaxshi derexlerni késip tashlap, hemme bulaqlarni tindurup, hemme munbet ékinzarlıqni tashlar bilen qaplap xarab qilisiler» — dédi. **20** We etisi etigenlik qurbanlıq sunulghan waqıtta, mana, su Édom zémini tereptin éqip kélip, hemme yerni sugha toshquzdi. **21** Emma Moablarning hemmisi: Padishahlar biz bilen jeng qilghili chiqiptu, dep anglighan bolup,

sawut-qalqan kötüreligüdek chong-kichik hemmisi chégradá tizilip septe turdi. **22** Ular etisi seherde qopup qarisa, kün nuri ularning udulidiki su üstige chüshkenidi; küning sholisida su ulargha qandek köründi. Ular: — **23** Bu qan iken! Padishahlar urushup bir-birini qirghan oxshaydu. **1** Moablar! Derhal oljining üstige chüshüp bölüşhalaylı! dédi. **24** Lékin ular Israilning leshkergahigha yetkende, Israillar ormindin qopup Moablargha hujum qilishi bilen ular beder qachtı. Israillar ularni sürüp-toqay qiliwetti. **25** Ular sheherlerni weyran qilip, herbir adem tash élip, hemme munbet ékinzarlıqni tolduruwettükche tash tashlidi. Ular hemme bulaq-quduqlarni tindurup, hemme yaxshi derexlerni késiwetti. Ular Kir-Hareset shehiridiki tashlardin bashqa héch némini qaldurmídi. Shu sheherge bolsa, salgha atquchilar uninggha chörgilep hujum qildi. **26** Moabning padishahi jengning ózige ziyade qattiq kelginini körüp ózi bilen yette yüz qilichwazni élip Édomning padishahigha hujum qilip bösüp ötüshke atlandı; lékin ular bösüp ötelmídi. **27** Shuning bilen textige warisliq qilghuchi tunji oglini élip, sépiling töpíside uni köydürme qurbanlıq qildi. U waqıtta Israil Perwerdigarning qattiq qehrige uchrighanidi. Shuning bilen bu üç padishah Moab padishahtin ayrılıp, herqaysi óz yurtigha kétéshti.

4 Peyghember shagirtliridin birining tul qalghan xotuni Élishahga peryad qilip: Séning qulung bolghan méning érim ölüptu. Bilisenki, séning qulung Perwerdigardin qorqqan adem idi. Emdí qerz igisi méning ikki oglumni qulluqqa alghili keldi. **2** Élisha uningdin: Séning üçün néme qilay? Déginge, öyüngde némeng bar? — dep soridi. U: Dédikingning öyide kichik bir koza maydin bashqa héchnerse yoq, — dédi. **3** U: Béríp hemme qoshniliringdin chögün-koza, yeni bosh chögün-kozilarni ötne alghin, ular az bolmisun. **4** Andin özüng bilen oghulliring öyge kirgin, ishikni yéyip hemme chögün-kozilargha may qachilighin. Toshqanlirini bir chetke élip qoyghin, — dédi. **5** Shuning bilen u u yerdin ayrılıp oghulliri bilen öyge kirip ishikni yaptı. Oghulliri chögün-kozilarni uning aldigha élip kelgende, u may quydi. **6** We shundaq boldiki, chögün-kozilarning hemmisi tolganda u oqligha: Yene bir koza élip kel, dédi. Emma oggli: Emdí koza qalmídi, dédi. U waqıtta may toxtap qaldi. **7** Emdí u béríp Xudaning adimige xewer yetküzdi. U: Béríp mayni sétiwet, qerzingni tügetkin; andin qalghan pul bilen özüng we oghulliringning jénini béqinglar, dédi. **8** Bir küni Élisha Shunem shehirige bardí. U yerde bir bay ayal bar idi we u uni óz öyide tamaqqa tutup qaldi. Shuningdin kéyin herqachan u yerdin ötüp mangsa, u uning öyige kirip ghizalinatti. **9** Bir küni u óz érige: Bu yerdin daim ötidighan kishi Xudaning bir muqeddes adimi ikenlikini bilip yettim. **10** Biz ózgede uninggha bir kichikrek öy salaylı. Uninggha öyde qarawat, shire, orunduq we chiraghdan teyyarlap béreyli; we shundaq bolsunki, u qachanla yénimizgha kelse shu öyde tursun, — dédi. **11** Emdí peyghember bir küni u yerde kelgende, shu balixanigha kirip yétip qaldi. **12** U óz xizmetkari Gehazigha: Sen u Shunemlik ayalni chaqirghin, dédi. U uni chaqirghanda, ayal uning qéshigha keldi. **13** Peyghember xizmetkarigha: Sen uninggha: «Sili bizning ghémimizni yep mushundaq özlirini köp aware qildila; men sili üçün néme qilip bérey? Padishahqa yaki qoshun serdarigha birer teleplirini yetküzeymu?» — dégin, dédi. Ayal buninggha jawab béríp: — Men óz xelqim arisida yashawatimen, boldi! dédi. **14** Emdí Élisha Gehazidin, uninggha néme qilip bérish kérek? — dep soridi. Gehazi: Uning oghul balisi yoq iken, we érimu qéri iken, dédi. **15** U: Uni chaqirghin, dédi. Ayalni chaqiriwidi, ayal ishikke kélip turdi. **16** Peyghember uninggha: Kéler yili texminen mushu

vaqitta quchaqlirida bir oghulliri bolidu, dédi. U: Yaq, i ghojaml I Xudaning adimi, dédikingge yalghan éytmighin, dédi. **17** Emdi Élisha uninggha dégendek u ayal hamilidar bolup, ikkinchi yili békitilgen waqitta oghul tug'di. **18** Bala ösüp chong boldi. Bir küni shundaq boldiki, u atisi bar yerge, ormichilarning qéshigha chiqip ketti. **19** U atisigha: Way béshim, way béshim, dep waysidi. U xizmetkarigha, uni anisining qéshigha élip barghin, dédi. **20** U uni kötürüp anisining yénigha apirip qoydi. Bala anisining étikide chüshkiche olturdi, andin ölip qaldi. **21** Andin anisi chiqip, uni Xudaning adimining öyidiki kariwatqa yatquzup qoyup, ishikni yéyip chiqip ketti. **22** U érimi chaqirip uninggha: Ghulamlardin birini mangdurghin, u bir éshekni élip kelsun; men uni chapturup, Xudaning adimining qéshigha derhal bérip kéley, dédi. **23** Éri uninggha: Némishqa uning qéshigha бүгүн barisen? Бүгүн ya yéngi ay ya shabat küni bolmisa, dédi. Ayali uninggha, Hemme ish tinchliq — dédi. **24** U éshekni toqtutup ghulamigha: Ittik heydep mang; men demigüche toxtimighin, dédi. **25** Shuning bilen u Karmel téghigha bérip Xudaning adimi aldigha keldi. We shundaq boldiki, Xudaning adimi uni yiraqtinla körüp öz xizmetkari Gehazigha: Mana Shunemlik ayal kéliwatidu; **26** Sen uning aldigha yügürüp bérip uningdin: Sili tinchliqmu? Erliri tinchliqmu? Baliliri tinchliqmu?» — dep sorighin, dédi. — Hemme ish tinchliq, dep éytti ayal. **27** Emdi taghqa chiqip Xudaning adimining qéshigha kelgende, u uning putlirini quchaqlidi. Gehazi uning yénigha bérip uni ittiritwetmekchi boldi; lékin Xudaning adimi: — Uni öz ixtiyarigha qoyghin; chünki uning köngli intayin sunuq we Perwerdigar bu ishni mangra démey yoshuruptu, dédi. **28** Ayal: Men ghojamdin bir oghul tilidimmu? Manga yalghan söz qilmighin, dep sendin ötünmidimmu? — dédi. **29** Peyghember Gehazigha: — Bélingni ching baghlap, méning hasamni élip mangghin. Birsige uchrising, uninggha salam qilmighin, birsi sanga salam qilsa, sen uninggha jawab bermigin. Méning hasamni balining yüzige qoyghin, dédi. **30** Balining anisi: Perwerdigarning hayati bilen we séning hayating bilen qesem qilimenki, sendin ayrilmaymen, dédi. Élisha ornidin turup uning keynidin egeshiti. **31** Gehazi ular din burun bérip hasisini balining yüzige qoyghanidi. Emma héch awaz yaki tiwish chiqmidi. Shuning bilen u yéyip Élishaning aldigha bérip uninggha: Bala oyghanmide, dédi. **32** Élisha öyge kélip qarisa, mana, bala uning kariwitida ölük yatatti. **33** U bala bilen özini ayrim qaldurup, ishikni yépiwétip Perwerdigargha dua qildi. **34** Andin u kariwatqa chiqip balining üstige özini qoyup aghzini uning aghzigha, közlirni uning közlerige, qollirini uning qollirigha yéqip yatti. Shuning bilen balining bedini issishqa bashlidi. **35** U chüshüp öyde u yaq-bu yaqqa méngip andin yene kariwatqa chiqip yene balining üstige ébildi. U waqitta bala yette qétim chüshükürdi, andin közlirini achi. **36** Peyghember Gehazini chaqirip uninggha: Shunemlik ayalni chaqirghin, dédi. U uni chaqirip qoydi. U Élishaning yénigha kelgende. U uninggha: Oghullirini kötürüp alsila, dédi. **37** U öyge kiripla uning ayighi aldigha yiqilip düm yatti, béshi yerge tegküdek tezim qildi. Andin öz oghlini kötürüp chiqip ketti. **38** Élisha Gilgalgha yéyip bardu. Shu chaghdla yurtta acharchiliq bolghanidi. Peyghemberlerning shagirtliri Élishaning yénida olturghanda u öz xizmetkarigha: Sen chong qazanni ésip peyghemberlerning shagirtlirigha shorpa pishurup bergin, dédi. **39** Ular din birsi otyash tergili dalagha chiqip yawa qapaq pélikini téyip, uningdin yawa qapaq üzüp étikini toldurup kélip, toghrap qazan'gha saldi; chünki ular bularning ziyaliq ikenlikini bilmeytti. **40** Andin ular yenglar dep ademlerge usup berdi. Lékin ular tamaqni yéngi bashlighanda: I Xudaning adimi,

qazanda ölüm bar, dep warqirashiti. Héchkim uningdin yéyelmedi. **41** Élisha: Azraqine un élip kélinglar, dédi. U shuni qazan'gha tashlap: Xelqqe usup bergin, yésun, dédi. We mana, qazanda héch zeher qalmidi. **42** Emdi Baal-Shalishahdin bir adem kélip, Xudaning adimige arpa hosulining tunji méwisidin ash-nan, yeni yigirme arpa nanni we bir xalta kök bashni élip kéliwidi, u: Xelqqe yéngi aldigha qoyghin, dédi. **43** Uning xizmetkari: Shuni bir yüz ademning aldida qandaq qoyalaymen? dédi. Élisha: Xelqqe yéngi bergin; chünki Perwerdigar mundaq deydu: Ular yeydu we uningdin éship qalidu, dédi. **44** Shuning bilen u shuni ularning aldida qoydi; yar yédi we del Perwerdigarning déginidek, uningdin éship qaldi.

5 Suriye padishahining qoshun serdari Naaman öz ghojisining aldida tolimu qedirlendi we izzetlendi, chünki Perwerdigar uning qoli arqiliq Suriyege nusretler bergeni. U batur jengchi bolghini bilen, lékin maxaw késlige griptar bolup qalghanidi. **2** Emdi Suriyler top-top bolup, bulangchiliqqa chiqip Israildin bir kichik qizni tutup kelgenidi; bu qiz Naamanning ayalining xizmitini qilatti. **3** U xanimgha: Kashki, méning ghojam Samariyediki peyghemberning qéshida bolsidi! U uni maxaw késilidin saqaytatti, dédi. **4** Naaman bérip xojisigha: — Israilning yurtidin bolghan kichik qiz mundaq-mundaq éytti, dédi. **5** Suriye padishahi: Yaxshi! Sen barghin, men Israilning padishahigha bir mektup ewetimen, dédi. Naaman on talant kümüş bilen alte ming shekel altun we hem on kishilik kiyimni élip Israilgha bardu. **6** U mektupni Israilning padishahigha apirip tapshurup berdi. Mektupta: — «Bu mektup sanga yetkende bilgeysenki, men öz xizmetkarim Naamanni séning qéshigha mangdurum. Sen uni maxaw késilidin saqaytqaysen», dep pütülgenidi. **7** Israilning padishahi xetni oqup bolup, öz kiyimlirini yirtip-yirtiwetti we: — Men Xudamu? Kishini öltürüp hem tirildüreylenmu? Némishqa u kishi: — Bu ademni maxaw késilidin saqaytqin, dep hawale qilidu? Qéni, oylinip körünglar, u derweqet men bilen jeng qilghili bahane izdeydu, dédi. **8** We shundaq boldiki, Xudaning adimi Élisha Israilning padishahining öz kiyimlirini yirtqimini anglighanda, padishahqa adem ewitip: Némishqa öz kiyimliringni yirtting? U kishi hazir bu yerge kelsun, andin u Israilda bir peyghember bar iken dep bilidu, dédi. **9** Naaman atliri we jeng harwisi bilen kélip, Élishaning öyining ishiki aldida toxtidi. **10** Élisha bir xewerchini mangdurup Naaman'gha: — Bérip Jordan deryasida yette qétim yuyunup kelgin; shundaq qilsang etliring eslige kélip pakiz bolisen, dédi. **11** Lékin Naaman achchiqlinip yéyip kélip: — Mana, u choquq chiqip, méning bilen körishidu, öre turup Xudasi Perwerdigarning namigha nida qilip, [yara] jayning üstide qolini silkip, maxaw késilini saqaytidi, dep oylap kelgenidim. **12** Demeshqning deryaliri, yeni Abarna bilen Farpar [deryasining suliri] Israilning hemme suliridin yaxshi emesmu? Men ularda yuyunsam pakiz bolmamdim? — dédi. U qattiq ghezeplinip burulup yolgha chiqti. **13** Lékin uning xizmetkarliri uning qéshigha bérip: — I atam, eger peyghember silige éghir bir ishni tapilghan bolsa, qilmasmidila? Undaq bolghan yerde, u silige sugha chüshüp yuyunup, pakiz bolisila, dégen bolsa shundaq qilmamla? — déyishti. **14** Shunga u chüshüp, Xudaning adimining sözige binaen Jordan deryasida yette qétim chömüldi. Shuning bilen uning éti paklinip, kichik balining étidek bolup saqaydi. **15** Shuning bilen u barliq hemrahiliri bilen Xudaning adimining qéshigha qaytip kélip, uning aldida turup: — Mana emdi pütkül yer yüzide Israildin bashqa yerde Xuda yoq iken, dep bilip yettim; emdi hazir, öz keminengdin bir sowghatni qobul qilghin, dédi. **16** Lékin Élisha: Men xizmitide

uruwatqan Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, héch némini qobul qilmasmen, dédi. [Naaman] tola ching turuwalsimu, héch qobul qilmidi. **17** Andin Naaman mundaq dédi: — Eger qobul qilmisang, keminengge topidin ikki qéehir yúik bérisun; chünki kemineng bundin kéyin Perwerdigardin bashaq héchqandaq ilahlarga köydürme qurbanliq yaki inaqliq qurbanliqini keltüeydu. **18** Lékin Perwerdigar keminengning shu bir ishini kechürüm qilghay: ghojamning özi Rimmonning butxanisigha sejde qilmaq üçtün kirgende, méning qolumgha yölse men Rimmonning butxanisida tiz püksem, mushu amalsiz tiz pükünim üçtün Perwerdigar men keminengni kechürgey, dédi. **19** Élisha uninggha: — Sen aman-xatirjemlitke ketkin, dédi. U uningdin ayrilip azghine yol mangdi. **20** Lékin Xudaning adimi Élishaning xizmetkari Gehazi könglidge: — Mana, u Suriyelik Naaman élip kelgen nersiliridin ghojam héchnémini almay, uni bikar ketküziwétiptu. Lékin Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, men uning keynidin yügürüp bérip, uningdin azraq bir nerse alay, dep oyliidi. **21** Shuni dep Gehazi Naamanning keynidin bardı. Naaman bir kimning keynidin yügürüp kéliwatqinini körüp, harwisidin chüshüp uning aldigha bérip: Hemme ish tinchliqmu? — dep soridi. **22** U: — Tinchliq, — dédi, — emma ghojam méni mandurup: Mana emdi Efraim taghliqidin peyghemberlerning shagirtliridin ikki yigit qéshimgha keldi. Bulargha bir talant kümüsh bilen ikki kishlik kiyim bersile, dep éytti, — dédi. **23** Naaman: — Ikki talant kümüshni qobul qilghin, dep uni zorlap ikki talant kümüshni ikki xaltigha chégip, ikki kishilik kiyimni chiqirip berdi. Bularni Naaman ghulamiridin ikki yigitke yüdküzdı; ular Gehazining aldida bularni kötürüp mangdi. **24** U turghan döngge yetkende bularni ularning qolliridin élip öyige tiqip qoydı; andin bu ademlerni ketküziwétti. **25** Andin u ghojisining aldigha kirip turdı. Élisha uningdin: — I Gehazi, nege bérip kelding? — dep soridi. U jawab bérip: Qulung héchyerge barmidi, — dédi. **26** Élisha uninggha: — Melum bir kishi harwisidin chüshüp, keynige yénip, séning aldigha kelgende, méning rohim shu chaghda séning bilen birge barghan emesmu? Bu kishiler kümüsh bilen kiyim, zeytun baghliri bilen üzümzarlar, qoy bilen kala, malaylar bilen kénizeklerni qobul qilidighan waqitmu? **27** Lékin hazir Naamanning maxaw késsili sanga hem neslingge menggüge chaplishidu, — dédi. Shuning bilen u Élishaning qéshidin chiqqanda qardek aq bolup qaldı.

6 Peyghemberlerning shagirtliri Élishagha: — Mana bizge séning aldingda turuwatqan yérimiz tar keldi. **2** Iordan deryasining boyigha bérip, herbirimiz birdin yaghach élip, shu yerde turidighan'gha bir turalghu öy yasayli, — dédi. — Béringlar, dep jawab berdi u. **3** Ularning biri yene: — Iltipat qilip qeminiliring bilen birge barghin, dédi. U: — Bille baray, dédi. **4** U ular bilen mangdi. Ular Iordan deryasigha bérip, derek késishke bashlıdı. **5** Lékin ularning biri derek késiawatqanda paltining béshi sugha chüshüp ketti. U warqirap: — Way ghojam, bu ötne alghan palta idi, dédi. **6** Xudaning adimi: Nege chüshüti, dep soridi. U chüshken yerni körsitip berdi. U bir shaxni késip, uni sugha tashliwıdı, Paltining béshi leyple chiqti. **7** U: Uni qolunggha alghin, déwıdı, u kishi qolini uzutup uni tutuwaldi. **8** Suriyening padishahi Israil bilen jeng qiliwatatti. U öz xizmetkarlıri bilen meslihetliship, palanchi-pokunchi yerde bargah tikimen, dep békitetti. **9** Xudaning adimi Israilning padishahigha xewer ewitip: — Sen palanchi-pokunchi yerge bérishstin éhtiyat qilghin, chünki Suriyerler u yerge chüshmekchi, dédi. **10** U waqitlarda Israilning padishahi Xudaning adimi özige körsetken jaygha adem ewitip

u yerdiki ademlirige éhtiyat qilishni agahlاندurdi. Bundaq ish birqanche qétim boldı. **11** Buning sewebidin Suriyening padishahi könglidge qattiq achchiqlinip, öz xizmetkarlırini chaqirip ulardin: — Arimizdin kimning Israilning padishahi teripide turidighanliqini manga körsitip bermemsil'er?! — dep soridi. **12** Lékin xizmetkarlırining biri: — I ghojam padishah undaq emes; belki Israilda turidighan Élisha dégen peyghember sen yatqan hujrangda qilghan sözliringni Israil padishahigha éytip béridu, — dédi. **13** U: Bérip uning nede ikenlikini paylap kélinglar, men adem mandurup uni tutup kéley, dédi. Ular: — U Dotan shehiride iken, dep xewer qildi. **14** Shuning bilen u shu yerge atliqlar, jeng harwiliri we zor bir qoshunni mandurdi. Ular kéchisi yétip kélip sheherni qorshiwaldi. **15** Xudaning adimining maliyi sheherde turup chiqa, mana, bir atliqlar we jeng harwiliri qoshuni sheherni qorshiwalganidi. Malay uninggha: Apla, i ghojam, qandaq qilarmiz? — dédi. **16** Lékin u: Qorqmighin; mana biz bilen birge bolghanlar ular bilen birge bolghanlardin köptur, dédi. **17** Emdi Élisha dua qilip: I Perwerdigar, malayimning közlırini köreyledighan qilip achqaysen, dédi. U waqıtta Perwerdigar yigitning közlırini achi we eyni ehwalni kördi; mana, pütkül tagh Élishani chörıdep turghan yalqunluq at we jeng harwiliri bilen tolghanidi. **18** Suriyerler chüshüp u terepke kelgende, Élisha Perwerdigargha dua qilip: Bu xelqni korluq bilen urghin, dédi. Shuning bilen u Élishaning tiliki boyiche ularni korluq bilen urdi. **19** Élisha ulargha: Bu [siler izdigen] yol emes we [siler izdigen] sheher emes; méning keynimdin egishinglar, silerni siler izdigen ademning qéshigha bashlap baray, dep ularni Samariyege bashlap bardı. **20** We shundaq boldiki, ular Samariyege kirgende Élisha: I Perwerdigar, ularning közlırini köreyledighan qilip achqaysen, dédi. Perwerdigar ularning közlırini achi; we mana, ular Samariyening otturısında turatti. **21** Israilning padishahi ularni körgende Élishadin: I atam, ularni öltürüwéteymu? Ular öltürüwéteymu? dep soridi. **22** U: — Sen ularni öltürme; hetta özüng qilich we oqyaying bilen esir qilghanliringni öltürmeydighan yerde, bularni öltürüşke bolamti? Eksiche, ularning aldigha nan, su qoyghin; shuning bilen ular yep-ichip öz ghojisigha yénip ketup, dédi. **23** Shundaq qilip, u ulargha chong ziyapet berdi; ular yep-ichip bolghandin kéyin, andin ularni yolgha saldı. Ular ghojisining yénigha qaytti. Shuningdin kéyin Suriyedin bulangchilar shaykiliri Israilning zéminigha qayta bésip kirmidi. **24** Kéyin shundaq boldiki, Suriyening padishahi Ben-Hadad pütkül qoshunini yighip Samariyeni muhasirige aldı. **25** Shuning bilen Samariyede zor acharchılıq boldı. Ular uni shunche uzun qamal qıldiki, bir éshek béshi seksen shekel kümüşshe, we kepter mayıqining bir chinisining töttin biri besh shekel kümüşshe yaraytti. **26** Israilning padishahi sépilning üstidin ötkende, bir ayal uninggha: I ghojam padishah, yardem bergine! dep peryad kötürdi. **27** U: Eger Perwerdigar sanga yardem bermise, men sanga qandaq yardem qilay? Ya xamandin ya üzüm kölchikidin yardem tépılamdu?, — dédi. **28** Padishah emdi uningdin yene: Néme derding bar? dep soridi. U: Mana bu xotun manga: Oghlungni bergin, biz uni bügün yeyli. Ete bolsa méning oghlumni yeymiz, dédi. **29** U waqıtta biz méning oghlumni qaynitıp pishurup yéduq. Etisi men uninggha: Emdi sen oghlungni bergin, uni yeyli désem, u öz oghlini yoshurup qoydı, — dédi. **30** Padishah ayalning sözini anglap kiyimlırini yirtip-yirtiyatti. U sépılda kétiwatqanda, xelq uning kiyimining ichige, yeni étige böz kiygenlikini körüp qaldı. **31** [Padishah]: — Eger Shafatning oghli Élishaning béshi bügün ténide qalsa, Xuda méning béshimni alsun we uningdimmu artuq jazalisun! — dédi. **32** Emma Élisha öz öyide olturatti; aqsqaqallarmu

uning bilen bille olturghanidi. Padishah uning aldigha bir ademni mangdurghanidi. Lékin u xewerchi u yerge yétip barmayla, Élisha aqsqaqallargha: — Mana bu jallatning balisining béshimni alghili adem mangdurghanliqini kördünglarmu? Emdi xewerchi kelgende ishikni ching taqap ichidin tiriwélinglar. Mana uning keynidin kelgen ghojisining qedimiring awazi angliniwatmamdu? — dédi. **33** U ular bilen sözlisiwatqanda, mana xewerchi uning qéshigha chüshüp kélip: «Padishah: «Mana bu balay'apetning özi Perwerdigar teripidin keldi; men zadi néme dep Perwerdigargha yene ümid baghliyalarman?» deydu, dédi.

7 Élisha: Perwerdigarning sözini anglanglar! Perwerdigar mundaq deydu: — Ete mushu waqitlarda Samariyening derwazisida bir xalta aq u bir shekelge we ikki xalta arpa bir shekelge sétilidu, — dédi. **2** Emma padishah békini tutup mangghan qoshun emeldari bolsa, Xudaning adimige: Mana, hetta Perwerdigar asman'gha tünglük achsimu, undaq ishning bolushi mumkinmu?! dédi. U: — Sen öz közüng bilen körisen, lékin shuningdin yémeysen, dédi. **3** Emdi derwazining tüwide töt maxaw késili bar adem olturatti. Ular bir-birige: Néme üçün mushu yerde ölümi kütüp olturimiz? **4** Sheherge kireyli dések, sheherde acharchiliq bolghachqa, u yerde ölimiz; bu yerde olursaqmu ölimiz. Qopup Suriylarning leshkergahigha kéteyli. Ular bizni ayisa tirik qalimiz; bizni öltüreyli dése ölimiz, xalas, — déyishti. **5** Shuni dep ular kechqurun Suriylarning leshkergahigha barghili qopti. Leshkergahining qéshigha yétip kelgende, mana héch kishi yoq idi. **6** Chünki Perwerdigar Suriylarning leshkergahigha jeng harwiliri, atlar we zor chong qoshunning sadasini anglatqanidi. Shuni anglap ular bir-birige: Mana, Israilning padishahi bishek Hittiyarning padishahlirini we Misirliqlarning padishahlirini üstimizge hujum qilghili yalliwaptu, déyishti; **7** kechqurun qozghilip chédirlirini, at bilen ésheklirini tashlap leshkergahni shu péti qoyup, öz janlirini qutquzush üçün beder qachqanidi. **8** Maxaw késili bar ademler leshkergahning yénigha kélip, bir chédirgha kirip, yep-ichip uningdin kümüsh bilen altunni we kiyimlerni élip yoshurup qoyushti. Andin ular yénip kélip, yene bir chédirgha kirip u yerdiki oljinimu élip yoshurup qoyushti. **9** Andin ular bir-birige: Bizning bundaq qilghinimiz durus emes. Bügün qutluq xewer bar kündür, lékin biz tinmay turuwatimiz. Sehergiche qalsaq bu yamanliq béshimizgha chüshidu. Uning üçün emdi bérip padishahning ordisdikilerghe bu xewerni yetküzeyli, dédi. **10** Shuning bilen ular bérip sheherning derwazisidiki pasibanlarni chaqirip ulargha: Biz Suriylarning leshkergahigha chiqsاق, mana héchkim yoq iken, hetta ademning shepesimu yoqtur; belki atlar baghlaqliq, éshekler baghlaqliq bolup, chédirlar eyni péti turidu, dédi. **11** Derwazidiki pasibanlar shu xewerni towlap élan qilip, padishahning ordisigha xewer yetküzdi. **12** Padishah kéchisi qopup xizmetkarlirigha: — Men Suriylarning bizge néme qilmaqchi bolghinini silerge dep bérey. Ular bizning acharchiliqta qalghinimizni bilip, leshkergahidin chiqip dalada mökünüwélip: — Israillar sheherdin chiqsa, biz ularni tirik tutup, andin sheherge kireyimiz, déyishken gap, dédi. **13** Xizmetkarliridin biri jawab bérip: — Birnechche kishini sheherde qalghan atlardin beshni élip (ularning aqiwiti bu yerde qalghan Israilning barliq kishiliriningkidin, hetta halak bolghanlarningkidin better bolmaydu!), ularni körüp kélishe eweteyli, dédi. **14** Shuning bilen ular ikki jeng harwisi bilen ulargha qatidighan atlarni teyyar qildi. Padishah ularni Suriylarning qoshunining keynidin ewetip: — Bérip ehwalni körüp kélinglar, dep buyrudi. **15** Bular ularning izidin Iordan deryasighiche qoghap bard; we mana,

pütkül yol boyi Suriyler aldirap qachqanda tashliwetken kiyim-kéchek we herxil eswab-üsküniler bilen tolghanidi. Elchiler yénip kélip padishahqa shuni xewer qildi. **16** U waqitta xelq chiqip Suriylarning leshkergahidin oljlarni talidi; shuning bilen Perwerdigarning éytqan sözidek, bir xalta aq u bir shekelge, ikki xalta arpa bir shekelge sétildi. **17** Emdi padishah bilikini tutup mangghan héliqi emeldarni derwazini bashqurushqa teyinlep qoyghanidi. Emdi xalayıq derwazidin [étilip chiqqanda] uni dessep-cheyliwetti we shuning bilen u öldi. Bu ish padishah Xudaning adimini tutmaqchi bolup, uning aldigha barghanda, del Élisha éytqandek boldi. **18** Shuning bilen Xudaning adimi padishahqa éytqan shu söz emelge ashuruldi: «Ete mushu waqitlarda Samariyening derwazisida ikki xalta arpa bir shekelge we bir xalta aq u bir shekelge sétilidu». **19** Emma héliqi emeldar Xudaning adimige: — «Mana, hetta Perwerdigar asman'gha tünglük achsimu, undaq bir ishning bolushi mumkinmu?!» dégenidi. U: — «Sen öz közüng bilen körisen, lékin shuningdin yémeysen», dégenidi. **20** Uninggha hem del shundaq boldi; chünki xelq uni derwazida dessep öltürgenidi.

8 Élisha özi oghlini tirildürgen ayalgha nesihet qilip: — Sen we öz öydikiliring bilen bérip, qeyerde olturghudek jay tapsang, u yerde turghin; chünki Perwerdigar: — Acharchilik bolsun, dep békitti. Bu acharchilik zéminda yette yilghiche tügimeydu, dédi. **2** Shuning bilen u ayal Xudaning adimi éytqandek öz öydikiliri bilen bérip, Filistiyerning yurtida yette yilghiche turdi. **3** We shundaq boldiki, yette yil ötkende, ayal Filistiyerning yurtidin yénip keldi; u padishahtin öyi bilen zéminini özige qayturup bérishni iltimas qilghili bard. **4** Shu waqitta padishah Xudaning adimining xizmetkari Gehazi bilen sözlishop uninggha: — Élisha qilghan hemme ulugh emellerni manga bayan qilip bergin, dewatatti. **5** We shundaq boldiki, u padishahqa Élishaning qandaq qilip bir ölütki tirildürgenlikini dep bérwatqanda, Élisha oghlini tirildürgen shu ayal padishahtin öz öyi we zéminini qayturup bérishni iltimas qilghili keldi. Gehazi: — I padishah ghohjam, mana, bular men éytqan ayal we Élisha ölümdin tirildürgen oghli del shu, dédi. **6** Padishah ayaldin soriwdi, u shu weqeni uninggha dep berdi. Shuning bilen padishah bir aghwatni belgilep: — Uning hemme teelluqatirini yandurup bergin we shuningdek öz yurtidin ketken kündin tartip bu waqitqiche yéridin chiqqan hosulning barliq kirimini uninggha bergin, dédi. **7** Emdi Élisha Suriyening padishahi Ben-Hadad késel yatqinida Demeshqge keldi. Padishahqa: Xudaning adimi bu yerge keldi, dep xewer bérildi. **8** Padishah Hazaelge: — Özüng bir sowgha élip, Xudaning adimining aldigha bérip uning bilen körüshüp, u arqiliq Perwerdigardin méning toghramda: «U bu késeldin saqiyamdu, saqaymaydu» dep sorighin, — dédi. **9** Shuning bilen Hazael uning bilen körtüshüshke bard. U özi bilen Demeshqtiki herxil ésil mallardin qiriq töge sowgha élip, uning aldigha bérip: «Oghlung Suriyening padishahi Ben-Hadad méni ewetip, bu késeldin saqiyaymenmu, saqaymaymenmu?» dep soraydu, — dédi. **10** Élisha uninggha: — Bérip uninggha: — Choqum saqiyisen, dep éytqin. Lékin Perwerdigar manga qandaqla bolmisun u choqum ölidu, dep wehiy qildi, dédi. **11** Xudaning adimi taki Hazael xijil bolup ketküche uninggha tikilip qarap turdi, andin Xudaning adimi yiglashqa bashlidi. **12** Hazael: — Ghohjam némishqa yighlayla! dep soridi. U: — Men séning Israillargha qilidighan yaman ishliringni bilimen; chünki sen ularning qorghlanirini köydürüp, yigitlirini qilich bilen öltürüp, ushshaq balilirini chörüp tashlap, hamilidar ayallirining qarnini yériwétisen, dédi. **13** Hazael: — Menki ittek bir qulung néme idim, undaq ulugh ishlarni qilalantim? Élisha: — Perwerdigar manga séning Suriyening padishahi bolidighanliqini melum

qildi, dédi. **14** U Élishaning qéshidin chiqip ghojisining yénigha bardi. Ben-hadad uningdin: — Élisha sanga néme dédi, dep soridi. U: — U manga silining toghrilirida, choqum saqiydu, dep éytti, dédi. **15** Etisi Hazael bir parche bózni élip, sugha chilap padishahning yuzini etti. Shuning bilen u öldi; we Hazael uning ornida padishah boldi. **16** Israilning padishahi, Ahabning oggli Yoramning seltentining beshinchi yilida, Yehoshafat téxi Yehudaning padishahi waqtida, Yehoshafatning oggli Yehoram Yehudaning padishahi boldi. **17** U padishah bolghanda ottuz ikki yashta bolup, Yérusalémda sekiz yil seltent qildi. **18** U Ahabning jemeti qilghandek Israil padishahlarining yolida yürdi (chünki uning ayali Ahabning qizi idi); u Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **19** Lékin Perwerdigar Dawutqa: — Séning bilen oghulliringgha «mengü öchmeydighan chiragh» bérimen dégen wedisi tüpeylidin u Yehudani xarab qilishni xalimidi. **20** Uning künliride Édom Yehudaning idare qilishigha isyan kötürüp, azad bolup öz aldigha bir padishahliq tiklidi. **21** Shuning bilen Yoram hemme jeng harwiliri bilen yolgha chiqip Zair shehirige ötti. U kéchisi ornidin turup, özini we jeng harwilirining serdarlarini qorshiwalgan Édomlarga hujum qilip, ularni meghlup qildi; lékin axirida [Yehuda] leskerliri öz öylirige qéchip ketti. **22** Shuning bilen Édomlar Yehudaning hökümraniqidin бүгүн'giche azad boldi. U waqitta Libnammu isyan kötürüp azad boldi. **23** Emdi Yoramning bashqa ishliri hem qilganlarining hemmisi bolsa «Yehuda padishahlarining tarix-tezkirilir» dégen kitabta pütülgan emesmidi? **24** Yoram öz atabowiliri arisida uxli di we «Dawutning shehiri»de atabowilirining yénida depne qilindi. Oggli Ahaziya uning ornida padishah boldi. **25** Israilning padishahi, Ahabning oggli Yoramning seltentining on ikkinchi yili, Yehuda padishahi Yehoramning oggli Ahaziya Yehudagha padishah boldi. **26** Ahaziya padishah bolghanda yigirme ikki yashta bolup, Yérusalémda bir yil seltent qildi. Uning anisining ismi Ataliya idi; u Israil padishahi Omrning qizi idi. **27** [Ahaziya] Ahabning jemetining yolida yürüp Ahabning jemeti qilghandek, Xudaning neziride rezil bolghanni qildi; chünki u Ahabning küy'oggli bolup uninggha hemjemet idi. **28** Ahabning oggli Yoram Suriyening padishahi Hazael bilen Giléadtiki Ramotta soqushqanda Ahaziya uninggha hemdemliship soqushqa chiqqandi. Suriyler Yoramni zeximlendürdi. **29** Yoram padishah Ramahda Suriye padishahi Hazael bilen soqushqanda Suriylerdin yégen zexmini dawalitish üçün, Yizreeelge yénip keldi. Ahabning oggli Yoram késsel bolghachqa, Yehudaning padishahi, Yehoramning oggli Ahaziya uni yoqlighili Yizreeelgimu bardi.

9 Élisha peyghember peyghemberlerning shagirtliridin birini chaqirip, uninggha: — «Bélingni baghlap bu may qachisini qolunggha élip, Giléadtiki Ramotqa barghin. **2** U yerge barghanda Nimshining newrisi, Yehoshafatning oggli Yehuni tépip, öyige kirip, uni öz buraderliri arisidin ornidin turguzup, ichkiriki öyge bashlap kir. **3** Andin qachidiki mayni béshigha quyup: Perwerdigar mundaq deydu: — Men séni Israilgha padishah bolushqa mesih qildim, dégin; shuni dep bolupla ishikni échip, qéchip chiqqin, hayal bolma» — dédi. **4** Shuning bilen shu yash peyghember yigit Giléadtiki Ramotqa bardi. **5** U yerge kelgende, mana, qoshunning serdarliri u yerde olturatti. U: — I serdar, sanga bir söziim bar, dédi. Yehu: — Qaysimizgha? — dep soridi. U: — Sanga, i serdar, dédi. **6** U qopup öyge kirdi. Yigit béshigha mayni quyup uninggha mundaq dédi: Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Men séni Perwerdigarning xelqige, yeni Israilgha padishah bolushqa mesih qildim. **7** Sen öz ghोजang Ahabning jemetini yoqitisen; chünki

öz qullirim peyghemberlerning qéni üçün we Perwerdigarning hemme qullirining qéni üçün Yizebeldin intiqam alay. **8** Ahabning pütkül jemeti yoqlidu; Ahabning jemetidin Israildiki hemme erkeklerni hetta ajiz yaki méyip bolsun hemmisini halak qilimen. **9** Men Ahabning jemetini Nibatning oggli Yeroboaming jemetidek we Axiyahning oggli Baashaning jemetidek yoq qilimen. **10** Itlar Yizebelni Yizreeeldiki shu parche yerde yeydu. Héchkim uni depne qilmaydu». Shuni dep bolupla yigit ishikni échip qéchip ketti. **11** Yehu öz ghojisining xizmetkarlarining qéshigha yénip chiqqanda, ular uningdin: — Hemme ish tinchliqmu? Bu telwe séni néme ish bilen izdep keptu? — dep soridi. U ulargha: Siler shu kishi we uning sepsetelirini bilisiler, — dédi. **12** Ular: Yalghan éytma! Bizge dep bergine! déwidi, u: — U manga mundaq-mundaq dep, Perwerdigar mundaq deydu: — «Séni Israilning üstide padishah bolushqa mesih qildim» dep éytti — dédi. **13** Shuning bilen ularning hemmisi tonlirini sélip, pelempeyde yéyip uninggha payandaz qildi. Ular kanay chélip: «Yehu padishah boldi!» dep jakarlashti. **14** Shuning bilen Nimshining newrisi, Yehoshafatning oggli Yehu Yoramni qestlimekchi boldi. U waqitta Yoram bilen barliq Israilar Giléadtiki Ramotta turup, u jayni Suriyening padishahi Hazaelning hujumidin muhapizet qilwatatti. **15** Emdi Yoram padishah Suriyening padishahi Hazael bilen soqushqanda Suriylerdin yégen zexmidin saqiyyish üçün Yizreeelge yénip kelgenidi. Yehu bolsa [özige egeshkenlerge]: Silerge layiq körünse, Yizreeelge bérip xewer bergüdek héchkimni sheherdin qachurmanglar, dégenidi. **16** Yehu bir jeng harwisini heydep Yizreeelge bardi, chünki Yoram u yerde késsel bilen yatqandi (Yehudaning padishahi Ahaziya Yoramni yoqlighili chüshüp kelgenidi). **17** Emdi közetchi Yizreeelning munarida turup, Yehu qatarliq bir top ademlerni kördi. U: «Bir top ademlerni kördüm» dédi. Yoram: Bir atliq kishini ularning aldigha ewetinglar, u ulardin: — Hemme ish tinchliqmu? — dep sorisun, dédi. **18** Shuning bilen atliq bir kishi ularning aldigha bérip: — Padishah, hemme ish tinchliqmu, dep soridi, dédi. Yehu: — Tinchliqmu, emesmu, buning bilen néme karing? Burulup méning keynimdin mang, — dédi. Közetchi [padishahqa] xewer bérip: — Xewerchi ularning qéshigha bardi, lékin qaytip kelmidi» — dédi. **19** Shuning bilen u yene bir atliq kishini mangurdi. U ularning aldigha bérip: — Padishah, hemme ish tinchliqmu, dep soridi, dédi. Yehu: — Tinchliqmu, emesmu, buning bilen néme karing? Burulup méning keynimdin mang, dédi. **20** Közetchi [padishahqa] xewer bérip: — Xewerchi ularning qéshigha bardi, lékin qaytip kelmidi. Emdi ularning harwa heydishi Nimshining oggli Yehuning heydishidek iken, chünki u telwilerche heydeydu, dédi. **21** Yoram: — Harwini qétinglar, dep buyruwidi, uning jeng harwisini qétip teyyarlidi. Andin Israilning padishahi Yoram bilen Yehudaning padishahi Ahaziya, herbiri öz jeng harwisigha olturup, Yehuning aldigha bérishqa chiqti; ular uning bilen Yizreeellik Nabotning étizliqigha uchrashti. **22** Yoram Yehuni körgende, «I Yehu, hemme ish tinchliqmu? dep soridi. U: — Anang Yizebelning qilghan buzuqchilighi we jadugerliki shunche jiq tursa, qandaqmu tinchliq bolidu?! — dédi. **23** Shuning bilen Yoram harwini yandurup Ahaziya: «I Ahaziya, asiqliq!» dep warqirap beder qachti. **24** Yehu oqyasini qoligha élip, oq sélip Yoramning [keyni teripidin] uning ikki mürisining ariligidin atti. Ya oqi uning yürükidin téship chiqti we u öz harwisigha yiqilip chüshti. **25** Yehu öz yénidiki emeldari Bidkargha: Uni élip Yizreeellik Nabotning étizliqigha tashlighin. Yadingda bolsunki, men bilen sen uning atisi Ahabning keynidin bille mangghanda, Perwerdigar uning toghrisida mundaq bir hökü-m-wehiyi éytqan: — **26** «Men tüntügün Nabotning qéni

bilen uning oghullirining qénini kördüm, deydu Perwerdigar: Mana bu [qan qerzini] del bu étzilqta sanga yandurimen, deydu Perwerdigar». Emdi Perwerdigarning shu sözi boyiche, uni élip shu yerge tashlighin, — dédi. **27** Yehudaning padishahi Ahaziya buni körgende «Baghdiki rawaq yoli» bilen qachti. Lékin Yehu uning keynidin qoghlap: «Uni étinglari!» dep buyruvidi, ular uni Ibléamning yénida, Gur égzizlikige chiqqan yolda atti. U Megiddoghiche qéchip u yerde öldi. **28** Shuning bilen uning xizmetkarliri uning jesitini jeng harwisigha sélip, Yérusalémgha élip bérip, «Dawutning shehiri»de ata-bowilirining yénigha öz qébrisidme depne qildi **29** (Ahabning oghli Yoranning seltenitining on birinchi yilida Ahaziya Yehudagha padishah bolghanidi). **30** Yehu emdi Yizreelge keldi, Yizebel shuni anglap közlirige sürme sürüp, chachlirini tarap, dérizidin qarap turatti. **31** Yehu derwazidin kirgende u uninggha: «I Zimri, öz ghojangning qatili, hemme ish tinchliqmu? — dep soridi. **32** Yehu béshini kötürüp, dérizige qarap turup: — Men terepte turidighan kim bar? dep soriwidi, ikki-üch aghwat dérizidin uninggha qaridi. **33** U: Shu ayalni töwen'ge tashlanglar, déyishigila, ular uni töwen'ge tashlidi. Shuning bilen uning qéni hem tamgha hem atlargha chéchildi. U uni atlirigha dessitip üstidin ötüp ketti. **34** Andin u öyge kirip yep-ichkendin keyin: Bu leniti ayalning jesitini tekshürüp, uni depne qilinglar. Chünki némila bolmisun u padishahning melikisidur, dédi. **35** Lékin ular uni depne qiliwéteyli dep bériwidi, uning bash söngiki, ayaghliri we qolining alqinidin bashqa héch yérini tapalmidi. **36** Ular yénip kélip bu xewerni uninggha dégende u: — Bu ish Perwerdigar Öz quli Tishbiliq Iliyas arqiliq éytqan munu sözining emelge ashurulushidur: — Itlar Yizreeldiki shu parche yerde Yizebelning göshini yeydu. **37** Yizebelning ölüki sirta, Yizreeldiki shu parche yerde qighdek yéyilip kétidu we shuning bilen héchkim: «U Yizebel iken» déyelmeydu» — dédi.

10 Emdi Samariyede Ahabning yetmish oghli bar idi. Yehu xetlerni yézip Samariyege, yeni Yizreeldiki emeldar-aqsaqallargha we Ahabning jemetidiki pasibanlarga ewetti. Xetlerde mundaq déyildi: — **2** «Siler bilen bille ghojanglarning oghulliri, jeng harwiliri bilen atlar, qorghanlıq sheher we sawut-qorallarmu bardur; shundaq bolghandin keyin bu xet silerge tegkende, **3** öz ghojanglarning oghulliridin eng yaxshisini tallap, öz atisining textige olturghuzup, ghojanglarning jemeti üçün qosushqa chiqinglar!». **4** Lékin ular dekke-dükkige chüshüp intayin qorqushup: Mana ikki padishah uning aldidu put tirep turalmighan yerde, biz qandaqmu put tirep turalaymiz? — déyishti. **5** Shuning bilen orda béshi, sheher bashliq, aqsaqallar bilen pasibanlar Yehugha xewer yetküzüp: Biz séning quallirimgiz; sen hernéme buyrusang shuni qilimiz; héchkimni padishah qilmaymiz. Sanga néme muwapiq körünse shuni qilghin, dep éytти. **6** Yehu ikkinchi xetni yézip, xette: — «Eger men terepte bolup, méning sözlirimge kirishke razi bolsanglar öz ghojanglarning oghullirining bashlirini élip, ete mushu waqitta Yizreelge, méning qéshimgha ularni keltüringlar. Emdi padishahning oghulliri yetmish kishi bolup, özlirini baqqan sheherning ulughlirining qéshida turatti. **7** Xet ulargha tegkende ular shahzadilerni, yetmisheylenning hemmisini öltürüp, bashlirini séwetlerge sélip, Yizreelge Yehugha ewetti. **8** Bir xewerchi kélip Yehugha: Ular shahzadilerning bashlirini élip keldi, dep xewer bergende, u: Ularni ikki döwe qilip, derwazining aldidu ete etigen'giche qoyunglar, dédi. **9** Etigende u chiqip, u yerde turup pütkül xalayiqqa: Siler bigunahsiler; mana, men özüm ghojamgha qest qilip uni öltürdüm; lékin bularning hemmisini kim chépip öltürdi? **10** Emdi shuni bilinglarki,

Perwerdigarning héch sözi, yeni Perwerdigar Ahabning jemeti toghrisida éytqinidin héchbir söz yerde qalmaydu. Chünki Perwerdigar Öz quli Iliyas arqiliq éytqinigha emel qildi, — dédi. **11** Andin keyin Yehu Yizreelde Ahabning jemetidin qalghanlarning hemmisi, uning teripidiki barliq erbablar, dost-aghiniliri we kahlinlirini héch kimni qaldurmay öltürdi. **12** Andin u ornidin turup, Samariyege bardu. Yolda kétiwétip «padichilargha tewé Beyt-Eked»ke yetkende **13** Yehu Yehuda padishahi Ahaziyaning qérindashliri bilen uchrashti. U ulardin: Siler kim? — dep soridi. «Ahaziyaning qérindashliri, padishahning oghulliri we xanishning oghulliridin hal sorighili barimiz, dédi. **14** U: Ularni tirik tutunglar! dep buyrudi. Andin ademliri ularni tirik tutti, andin hemmisini Beyt-Ekedning quduqining yénida öltürüp, ularning héch birini qoymidi. Ular jemi qiriq ikki adem idi. **15** U u yerdin kétip barghanda uning aldigha chiqqan Rekabning oghli Yehonadabqa yoluchtı. U uninggha salam qilip: Méning könglüm sanga sadiq bolghandek, séning könglüngmu manga sadiqmu? — dédi. Sadiq, dédi Yehonadab. Yehu: — Undaq bolsa qolungni manga bergin, dédi. U qolini bériwidi, Yehu uni jeng harwisigha élip chiqip, öz yénida jay bérip **16** uninggha: Men bilen bérip, Perwerdigargha bolghan qizhinliqimni körgin, dédi. Shuning bilen u uni jeng harwisigha olturghuzup heydep mangdi. **17** U Samariyege kelgende Ahabning jemetidin Samariyede qalghanlarning hemmisini qiriq tügetküche öltürdi. Bu ish Perwerdigarning Iliyasqa éytqan sözining emelge ashurulushi idi. **18** Andin Yehu hemme xalayiqni yighdurup, ulargha mundaq dédi: — Ahab Baalning xizmitini az qilghan, lékin Yehu uning xizmitini köp qilidu. **19** Buning üçün Baalning barliq peyghemberlirini, uning qulluqida bolghanlarning hemmisi bilen barliq kahlinlirini manga chaqiringlar; héchkim qalmisun, chünki Baalgha chong qurbanliq sun'ghum bar; herkim hazir bolmisa jénidin mehrum bolidu, dédi. Lékin Yehu bu ishni baalpereslerni yoqitish üçün hiyligerlik bilen qildi. **20** Shuning bilen Yehu: Baalgha xas bir héyt békitinglar, déwidu, ular shundaq élan qildi. **21** Yehu pütkül Israilgha teklip ewetkende, barliq baalperesler keldi; ulardin héchbiri kem qalmay keldi. Ular Baalning butxanisigha kirdi; shuning bilen Baalning butxanisi bu béshidin yene bir béshighiche liq toldi. **22** U [murasim] kiyimi bégege: Hemme Baalpereslerge [badet] kiyimlirini echiqip ber, déwidu, u kiyimlarni ulargha echiqip berdi. **23** Yehu bilen Rekabning oghli Yehonadab Baalning butxanisigha kirip baalpereslerge: Tekshürüp béqinglar, bu yerde Perwerdigarning bendiliridin héchbiri bolmisun, belki peqet baalperesler bolsun, dédi. **24** Ular teshekkir qurbanliqliri bilen köydürme qurbanliqlarni ötküzgili kirdi. Yehu seksen adimini téshida qoyup ulargha: Men silerning ilkinglarga tapshurghan bu ademlerdin birsi qolunglardin qéchip ketse, jénining ornida jan bérisiler, dédi. **25** Ular köydürme qurbanliqliri ötküzüp bolushighila, Yehu orda pasibanliri we serdarlarga: Kirip ularni qetl qilip, héchkimni chiqqili qoymanglar, dep buyrudi. Shuning bilen orda pasibanliri bilen serdarlar ularni qilich bisini bilen qetl qilip, ölüklerni shu yerge tashliwetti. Andin Baalning butxanisining ichkirige kirip **26** but tüwrüklerni Baalning butxanisidin élip chiqip köydürtiwetti. **27** Ular yene Baalning tüwrük-heykilini chéqip, Baalning butxanisini yiqitip uni bügün'ge qeder hajetxanigha aylandurdi. **28** Yehu shu yol bilen Baalni Israil ichidin yoq qildi. **29** Yehu Nibatning oghli Yeroobamning Israilni gunahqa putlashturghan gunahliridin, yeni Beyt-El bilen Dandiki altun mozay butliridin özini yighmidi. **30** Perwerdigar Yehugha: Sen odan qilding; Méning nezirimge muwapiq körün'ginini ada qilip, Ahabning jemetige könglümdiki hemme niyetni

beja qilib pütükzining uchün, séning oghulliring tötinchi nesligiche Israilning textide olturidu, dédi. **31** Lékin Yehu pütün qelbidin Israilning Xudasi Perwerdigarning muqeddes qanunida méngishqa köngül bölmedi; u Israilni gunahqa putlashturghan Yeroboamning gunahliridin néri turmidi. **32** Shu künlérde Perwerdigar Israilning déyiminini késip-késip azaytishqa bashlidi. Chünki Hazael Jordan déryasining meshriq teripidin bashlap Israilning chégraliridin bösüp ötüp ulargha hujum qildi; u barliq Giléad yurtini, Arnon jilghisining yénidiki Aroerdin tartip Giléadtin ötüp Bashan'ghiche, Gad, Ruben we Manassehning barliq yurtlirini ishghal qildi. **34** Emdi Yehuning bashqa emelliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin seltenitining hemme qudriti «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgen emesmidi? **35** Yehu öz ata-bowiliri arisida uxliidi we Samariyede depne qelindi. Andin oghli Yehoahaz uning ornida padishah boldi. **36** Yehuning Israilning üstide Samariyede seltenet qilghan waqti yigirme sekkiz yil idi.

11 Emdi Ahaziyaning anisi Ataliya oghlining ölginini körgende, barliq shah neslini öltürüşke qozghaldi. **2** Lékin Yoram padishahning qizi, yeni Ahaziyaning singlisi Yehoshéba öltürülüş aldida turghan padishahning oghullirining arisidin Ahaziyaning oghli Yoashni oghrılıqche élip chiqip, uni we inik anisini yastuq-kirlik ambrigha yoshurup qoydi. Yoash shu yol bilen Ataliyadin yoshurup qélinip öltürülmidi. **3** Andin kéyin [inik anisi] bilen Perwerdigarning öyide alte yilghiche yoshurunup turdi. Shu waqitlarda Ataliya zéminda seltenet qildi. **4** Yettinchi yili Yehoyada adem ewetip Kariylar hem orda pasibanlirining yüzbéshilirini Perwerdigarning öyige chaqirtip kélip, ular bilen ehde qilishdi. U ulargha Perwerdigarning öyide qesem ichküzüp, padishahning oghlini körsetti. **5** Andin ulargha buyrup: Mana siler qilishlarga kerek bolghan ish shuki: — Shabat künide pasibanliq nöwiti kelgen üçtin biri padishahning ordisida pasibanliq köziti qilsun. **6** Üchtin biri Süir dégen derwazida tursun we üçtin biri orda pasibanlar hoylisining keynidiki derwazida tursun; shundaq qilip siler orda üçhün pasibanliq qilisiler. **7** Shabat künide pasibanliq nöwiti qilip bolghan üçtin ikki qismi Perwerdigarning öyide padishahning qéshida pasibanliq qilsun. **8** Siler padishahning etrapida turup, herbiringlar qolunglarga öz qoralinglarni élip, kimdekim sépinglardin ötkili urunsa uni öltüringlar; padishah chiqip-kirse uning bilen bille yürüinglar, dédi. **9** Yüzbéshilar kahin Yehoyada barliq tapilghanlirini beja keltürüshdi; herbir yüzbéshi öz ademlirini, hem shabat künide pasibanliq nöwitage kelgenlerni hem pasibanliq nöwitidin yan'ghanlarni qaldurup qaldi; andin Yehoyada kahinning qéshida keldi. **10** Kahin bolsa Dawut padishahning Perwerdigarning öyide saqlaqliq neyze we qalqanlirini yüzbéshilargha tarqitip berdi. **11** Orda pasibanliri tizilip, herbiri öz qolida qoralini tutup, ibadetxanining ong teripidin tartip sol teripigiche qurban'gah bilen ibadetxanini boylap padishahning etrapida turdi. **12** Yehoyada shahzadini otturigha chiqirip uning béshigha tajni kiygüzüp, uninggha guwahnamilerni bérip, padishah bolushqa [xushbuy may bilen] mesih qildi. Hemmeylen chawak chélip: — «Padishah yashisun!» dep towlashti. **13** Ataliya orda pasibanliri bilen xelqning towlashlirini anghighanda, Perwerdigarning öyige kirip, köpchilikning arisigha keldi. **14** U qariwidi, mana padishah qaide-resim boyiche tüwrükning yénida turatti. Padishahning yénida emeldarlar bilen kanaychilar tizilghanidi; barliq yurt xelqi shadlinip, kanay chélishatti. Buni körgen Ataliya kiyimlirini yirtip: — Asiyliq, asiyliq! — dep warqirdi. **15** Emma Yehoyada kahin qoshun'gha mes'ul bolghan yüzbéshilargha:

Uni sepliringlar otturisidin sirtqa chiqiriwétinglar; kimdekim uninggha egeshse qilichlansun, dep buyruydi. Chünki kahin: — U Perwerdigarning öyide öltürülmisun, dep éytqanidi. **16** Shuning bilen ular uninggha yol boshitip berdi; we u padishah ordisigha kiridighan at yoligha yétip kelgende, ular u yerde uni öltürdi. **17** Yehoyada: — «Perwerdigarning xelqi bolayli» dep Perwerdigarning we padishah bilen xelqning otturisida bir ehde toxtatti; padishah bilen xelqning otturisida hem bir ehde baghlandi. **18** Andin barliq zémindiki xelq Baalning butxanasigha bérip uni buzup tashlidi; uning qurban'gahliri bilen mebudlirini chéqip pare-pare qilip, Baalning kahini Mattanni qurban'gahlarning aldida öltürdi. Andin kéyin [Yehoyada] kahin Perwerdigarning öyige pasibanlarni teyinlidi. **19** Andin u yüzbéshilar, Kariylar, orda pasibanliri we yurtning hemme xelqini özi bilen élip kélip, padishahni Perwerdigarning öyidin bashlap chüshüp, ordidiki «Pasibanlarning derwazisi»din padishahning ordisigha kirgüzdi; Yoash padishahliq textige olturdi. **20** Yurtning barliq xelqi shadlinatti; ular Ataliyani padishahning ordisining yénida qilichlap öltürgendin kéyin, sheher tinch bolup qaldi. **21** Yehoash yette yashqa kirgende padishah boldi.

12 Yehuning seltenitining yettinchi yilida Yehoash padishah boldi; u qiriq yil Yérusalémda seltenet qildi. Uning anisi Beer-Shébalıq Zibiyah idi. **2** Yehoash Yehoyada kahin uninggha nesihet qilip turghan barliq künlérde, Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **3** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmidi; xelq yenila «yuqiri jaylar»gha chiqip qurbanliq qilip xushbuy yaqatti. **4** Yehoash kahinlarga: — Perwerdigarning öyige Xudagha atalghan hemme pul, jümlidin royxettin ötküzülgen her kishining baj puli, qesem ichkenlarning puli we herkim ixtiyari bilen Perwerdigarning öyige béghishlap ekelgen hemme pulni **5** kahinlar xezinichilerdin tapshuruwélip Perwerdigarning öyining qaysi yeri buzulghan bolsa, shu pulni ishliitip shularni onghisun, dédi. **6** Lékin Yehoash padishahning seltenitining yigirme üçinchi yilighiche, kahinlar ibadetxanining buzulghan yerlirini téxiche onghimighanidi. **7** Andin Yehoash padishah Yehoyada kahin we bashqa kahinlarni chaqirip ulargha: — Némishqa ibadetxanining buzulghan yerlirini onghimidinglar? Mundin kéyin xezinichilerdin pul almanlar we özünglar ibadetxanining buzulghan yerlirini onghlatmanlar, dédi. **8** Shuning bilen kahinlar maqul bolushup: Biz buningdin kéyin xelqtn pul almaymiz hem özimiz ibadetxanining buzulghan yerlirimizu onghimaymiz, dédi. **9** Emdi Yehoyada kahin bir sanduqni élip chiqip, yapquchidin bir töshük téship uni qurban'gahning yénigha qoydi; kishiler Perwerdigarning öyige kirgende, u ong terepte turatti. Derwazigha qaraydighan kahinlar Perwerdigarning öyige keltürülgen barliq pulni uninggha salatti. **10** We shundaq bolattiki, ular sanduqta köp pul chüshkenlikini körse, padishahning katipi bilen bash kahin ibadetxanigha chiqip, Perwerdigarning öyidiki pulni xaltigha chigip, sanap qoyatti. **11** Andin ular Perwerdigarning öyini onghaydighan ish bashlirigha ölchep-hésablap béretti. Ular bolsa uni Perwerdigarning öyini onghaydighan yaghachchi bilen tamchilar, **12** tashchilar bilen tashtirashlarga béretti. Ular mushu pulni Perwerdigarning öyining buzulghan yerlirini onghashqa lazim bolghan yaghach bilen oyulghan tashlarni sétiwélishqa, shuningdek ibadetxanini onghashqa we hemme bashqa chiqimgha ishliitetti. **13** Lékin Perwerdigarning öyige keltürülgen pul ibadetxanigha atilidighan kümüş qachaqchilar, pichaqlar, piyaliler, kanaylar, ya altundin yaki kümüştin yasalgan bashqa herqandaq nersilerni yasitishqa ishliitmeytti. **14** Ular belki shu pulni ish béshilirigha

bérip, Perwerdigarning öyini ongshitatti. **15** Ular pulni ish béjrgüchilerning ishlemchilergé teqsim qilib bérisi üçün tapshuratti; lékin uning hésawatini qilmaytti; chünki bular insap bilen ish qilatti. **16** Lékin itaetsizlik qurbanliq puli bilen gunah qurbanliqigha munasiwetlik pullar Perwerdigarning öyige élib kélinmeytti; u kahinlarga tewe idi. **17** U waqitta Suriye padishahi Hazael Gat shehirge hujum qilib, uni ishghal qildi. Andin Hazael Yérusalémgha hujum qilishqa yúzlendi. **18** Shuning bilen Yehudaning padishahi Yehoash öz ata-bowiliri bolghan Yehuda padishahliri Yehoshafat, Yoram we Ahaziya Perwerdigargha teqdim qilghan hemme muqeddes buyumlarni, we özi teqdim qilghanlarini Perwerdigarning öyi hem padishahning ordinining xeziniliridin izdep tapqan barliq altun'gha qoshup, hemmisini Suriyening padishahi Hazaelge ewetti; andin Hazael Yérusalémdin chékindi. **19** Yoashning bashqa emelliri hem qilghanlarining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgen emesmidi? **20** Emdi [Yehoashning] xizmetkarliri uninggha qest qilib Silla dawini teripidiki Millo qel'eside uni öltürdi. **21** Uning xizmetkarliridin Shiméatning oghli Yozaqar we Shomerning oghli Yehozabad uni zeximlendürdi, shuning bilen u öldi. U öz ata-bowilirining arisida «Dawutning shehiri»de depne qilindi. Oghli Amaziya uning ornida padishah boldi.

13 Ahaziyaning oghli, Yehudaning padishahi Yoashning seltenitining yigirme üçinchi yili, Yehuning oghli Yehoahaz Samariyede Israilgha padishah bolup, Samariyede on yette yil seltenet qildi. **2** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilib, Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oghli Yeroboamning gunahlarigha egiship mangdi; u ulardin héch chiqmide. **3** Buning üçün Perwerdigarning ghezipi Israilgha qozghaldi; u ularni Suriyening padishahi Hazaelning we Hazaelning oghli Ben-Hadadning qoligha tapshurup berdi. **4** Yehoahaz Perwerdigardin rehim tilidi; we Perwerdig Israilning qisilip qalghanliqini körüp duasigha qulaq saldi. Chünki Suriyening padishahi ulargha zulum qiliwatatti. **5** Perwerdigar Israilgha bir qatqazghuchi teyinlidi; shuning bilen ular Suriyening qolidin adal bolup tutuldi. Kéyin Israil yene burunqidek öz öy-chédirliride makanlashti. **6** Lékin ular Israilni gunahqa putlashturghan Yeroboam jemetining gunahlaridin chiqmide; ular yenila shu yolda mangatti. Hetta Samariyede bir «Asherah» butmu qalghanidi. **7** [Suriyening padishahi] Yehoahazgha peqet ellik atliqleshkerni, on jeng harwisi bilen on ming piyade eskirinila qaldurghanidi. Chünki u Yehoahazning [qoshunini] yoqitip xamandiki topa-changdek qiliwetkenidi. **8** Emdi Yehoahazning bashqa ishliri hem qilghanlarining hemmisi, jümlidin seltenitining hemme qudriti «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgen emesmidi? **9** Yehoahaz ata-bowilirining arisida uxli di we Samariyede depne qilindi. Andin oghli Yoash ornida padishah boldi. **10** Yehudaning padishahi Yoashning seltenitining ottuz yettinchi yilida Yehoahazning oghli Yehoash Samariyede Israilgha padishah bolup, on alte yil seltenet qildi. **11** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; u Israilni gunahqa putlashturghan, Nibatning oghli Yeroboamning gunahlarining héchqaysisini tashlimidi; u shu yolda mangatti. **12** Emdi Yoashning bashqa ishliri hem qilghanlarining hemmisi, jümlidin uning Yehudaning padishahi Amaziya bilen jeng qilib körsetken qudriti «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgen emesmidi? **13** Yoash ata-bowilirining arisida uxli di we Yeroboam uning textige olturdi. Yoash Samariyede Israilning padishahliri arisida depne qilindi. **14** Élisha öz ejilini

yetküzdighan késel bilen yatti. Israilning padishahi Yoash uning qéshigha kélip uning yüzige éngiship yighlap: «I atam, i atam, Israilning jeng harwisi hem atliq eskerliri!» dep peryard kötürdi. **15** Élisha uninggha: «Bir ya bilen ya oqlirini keltürgin, dédi. U ya bilen ya oqlirini keltürgende» **16** Élisha Israilning padishahigha: «Qolungni yagha sélip tutqin, dédi. U qolini qoyghanda Élishamni qollirini padishahning qollirining üstige qoyup, uninggha: **17** — Meshriq tereptiki dérizini achqin, dédi. U uni achqanda Élisha: «Atqin, dédi. U étiwidi, Élisha uninggha: «Mana bu Perwerdigarning nusret ya oqi, yeni Suriyening üstidin nusret qazinidighan ya oqidur. Sen Suriylerni yoqatquche Afeqte ular bilen jeng qilisen, dédi. **18** Andin u: — Ya oqlirini qolunggha alghin, dédi. Ularni alghanda, Élisha Israilning padishahigha: «Ular bilen yerge urghin, dédi. U üç qétim urup toxtidi. **19** Xudaning adimi uninggha achchiqlinip: «Sen besh-alte qétim urushunggha toghra kélekti. Shundaq qilghan bolsang, sen Suriylerni urup yoqitip üzül-késil meghlup qilattig; lékin emdi Suriylerni urup, peqet üç qétimla meghlup qilalaysen, dédi. **20** Élisha ölüp depne qilindi. Emdi her yili, yil béshida Moablardin top-top bulangchilar yurtqa parakendichilik salatti. **21** Bir küni shundaq boldiki, xelq bir ölgen ademni yerlikige qoyuwatqanda, mana, ular bir top bulangchilarni körüp qaldi, ular jesetni Élishaning görige tashlidi. Jeset Élishaning ustixinigha tegkende, u tirilip, qopup tik turdi. **22** Emma Suriyening padishahi Hazael bolsa Yehoahazning hemme künliride Israilgha zalimliq qilatti. **23** Lékin Perwerdigar ulargha méhriban bolup ich ahgrittatti; Ibrahim bilen Ishaq we Yaqupqa baghligan ehdisi tüpeylidin U ulargha iltipat qilib, ularni bügün'ge qeder halak qilmay, Öz huzuridin chiqiriwétishni xalimighanidi. **24** Suriyening padishahi Hazael öldi we oghli Ben-Hadad uning ornida padishah boldi. **25** Andin kéyin Yehoahazning oghli Yehoash Hazaelning oghli Ben-Hadadning qolidin Hazael öz atisi Yehoahazdin jengde tartiwalghan sheherlerni yanduruwaldi. Yehoash uni urup, üç qétim meghlup qilib, shuning bilen Israilning sheherlerini yanduruwaldi.

14 Israilning padishahi Yehoahazning oghli Yoashning seltenitining ikkinchi yilida [Yehudadiki] Yoashning oghli Amaziya Yehudagha padishah boldi. **2** Padishah bolghanda u yigirme besh yashqa kirgenidi; u Yérusalémde yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anisi Yérusalémliq Yehoaddan idi. **3** Amaziya Perwerdigarning neziride durul bolghanni qilatti, lékin ejdadi Dawut qilghandek emes, belki atisi Yoashning barliq qilghanliri boyiche ish köretti. **4** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmidi; xelq yenila «yuqiri jaylar»gha chiqip qurbanliq qilib xushbuy yaqatti. **5** We shundaq boldiki, selteniti uning qolida muqim bolghanda, u padishah atisini öltürgen xizmetkarlarini tutup öltürdi. **6** Lékin Musagha chüshürtülgen qanun kitabida Perwerdigarning: «Atilarni oghulliri üçün ölümgé mehkum qilishqa bolmaydu ya oghullirini atiliri üçün ölümgé mehkum qilishqa bolmaydu, belki herbiri öz gunahi üçün ölümgé mehkum qilinsun» dep pütülgen emri boyiche, u öltürgüchilerning balilirini ölümgé mehkum qilmidi. **7** U «Shor wadisi»da Édomiyarlardin on ming eskerni öltürdi we jeng qilib Sélané ishghal qilib uni Yoqteel dep atidi; bügün'giche u shundaq atilip kelmekte. **8** Andin kéyin Amaziya Israilning padishahi Yehuning newrisi, Yehoahazning oghli Yehoashning aldigha elchilerni mandururp: «Qéni, [jeng meydanida] yüz turane körüsheyli» dédi. **9** Israilning padishahi Yehoash Yehudaning padishahi Amaziyaigha elchi ewetip mundaq sözlerni yetküzdü: — «Liwandiki tiken Liwandiki kédir derixige söz ewetip: Öz qizingni oghlumgha xotunluqqa bergin, dédi. Lékin Liwandiki bir yawayi haywan ötüp kétiwétip,

tikenni dessiwetti. **10** Sen derweqe Édomning üstidin ghelibe qilding; könglünde öz-özüngdin meghrurlinip ketting. Emdi yayrap pexirlen, biraq öyde qalghin; némishqa béshinggha külpet keltürüp, özüngni we özüng bilen Yehudani balagha yiqitisen?». **11** Emma Amaziya qulaq salmidi. Israilning padishahi Yehoash jengge chiqti; shuning bilen u Yehudaning padishahi Amaziya bilen Yehudadaki Beyt-Shemeshte uchriship soqushdi. **12** Yehudaning ademliri Israilning ademliri teripidin tiripiren qilinip, herbiri öz öyige qéchip ketti. **13** We Israilning padishahi Yehoash Beyt-Shemeshte Ahaziyaning newrisi, Yehoashning oghli, Yehudaning padishahi Amaziyani esir qilib, Yérusalémgha élip bardı; u Yérusalémning sépilining Efraim derwazisidin tartip burjek derwazisighiche bolghan töt yüz gezlik bir bölükini örüwetti. **14** U Perwerdigarning öyidin hemde padishahning ordisidiki xezimidin tépilghan barliq altun-kümüş, hemme qacha-quchilarni buliwaldi we képillik süpitide birneche tutqunni élip Samariyege yénip ketti. **15** Emma Yehoashning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin uning Yehudaning padishahi Amaziya bilen jeng qilip körsetken qudriti «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmi? **16** Yehoash öz ata-bowilirining arisida uxli di we Samariye de Israilning padishahlirining arisida depne qilindi. Oghli Yeroboam uning ornigha padishah boldi. **17** Israilning padishahi Yehoahazning oghli Yehoash ölgendin kéyin, Yehoashning oghli, Yehudaning padishahi Amaziya on besh yil ömür kördi. **18** Emdi Amaziyaning bashqa emelliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmi? **19** U Yérusalémde beziler uni qestleshke kirishkenidi, Laqish shehirige qéchip ketti; lékin qestligichiler keynidin Laqishqa adem ewetip u yerde uni öltürdi. **20** Andin ular uni atlagha artip Yérusalémgha élip bardı. U Yérusalémde ata-bowilirining arisida «Dawutning shehiri»de depne qilindi. **21** Yehudaning barliq xelqi uning on alte yashqa kirgen oghli Azariyani tiklep, uni atisi Amaziyaning ornida padishah qildi **22** (padishah atisi ata-bowilirining arisida uxlighandin kéyin, Élat shehirini qaytidin yasap, Yehudagha yene tewe qilghuchi del Azariya idi). **23** Yehudaning padishahi Yoashning oghli Amaziyaning seltenitining on beshinchi yilida, Israilning padishahi Yehoashning oghli Yeroboam höküm sürüşhke bashlap, Samariyede qiriq bir yil seltenet qildi. **24** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; u Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oghli Yeroboamning gunahlirining héchbirini tashlimidi. **25** Israilning Xudasi Perwerdigarning öz quli Gat-Heferlik Amittayning oghli Yunus [pyghember] arqliq éytqan sözi emelge ashurup, u [shimalda] Xamat rayonigha kirish éghizidin tartip [jenubta] «Arabah déngizi»ghiche Israilning chégralirini kéngeytip eslige keltürdi. **26** Chünki Perwerdigar Israilning tartqan azablarining intayin qattiq ikenlikini kördi; ajizlar hem méyiplardin bashqa héchkim qalmidi, Israilgha medetkar yoq idi. **27** Perwerdigar: «Israilning namini asmaning astidin yoqitimen» dégen emes idi; shunga U Yehoashning oghli Yeroboamning qoli bilen ularni qutquzdi. **28** Emdi Yeroboamning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin uning seltenitining qudriti we qandaq jeng qilip, esli Yehudagha tewe bolghan Demeshq bilen Xamatni yanduruwalghanliq «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmi? **29** Yeroboam ata-bowiliri, yeni Israilning padishahlirining arisida uxli di we oghli Zekeriyani uning ornida padishah boldi.

15 Israilning padishahi Yeroboamning seltenitining yigirmeyettinchi yilida Amaziyaning oghli Azariya Yehudaning

padishahi boldi. **2** On alte yashqa kirgende padishah bolup Yérusalémde ellik ikki yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Yekoliya bolup, u Yérusalémliq idi. **3** U atisi Amaziyaning barliq qilghanliridek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. **4** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmidi; xelq yenila «yuqiri jaylar»gha chiqip qurbanliq qilip xushbui yaqatti. **5** Emma Perwerdigar padishahni urup, uning ölümigige uni maxaw késilige muptila qilghach, u ayrim öyde turatti we padishahning oghli Yotam ordini bashqurup yurtning xelqining üstige höküm sürretti. **6** Azariyaning bashqa emelliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmi? **7** Azariya ata-bowilirining arisida uxli di; kishiler uni «Dawutning shehiri»de ata-bowilirining arisida depne qildi. Oghli Yotam uning ornida padishah boldi. **8** Yehuda padishahi Azariyaning seltenitining ottuz sekkizinchi yilida, Yeroboamning oghli Zekeriyani Samariyede Israilgha padishah bolup, alte ay seltenet qildi. **9** U ata-bowiliri qilghandek Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti; u Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oghli Yeroboamning gunahliridin chiqmıdi. **10** Yabeshning oghli Shallum uninggha qest qilip, uni xelqing aldi da urup öltürdi we uning ornida padishah boldi. **11** Zekeriyani bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmi? **12** [Uning öltürülüşhi] Perwerdigarning Yehuga: — Séning oghullirning tötinchi nesligige Israilning textide olturidu, dégen sözini emelge ashurdi. Derweqe shundaq boldi. **13** Yabeshning oghli Shallum Yehuda padishahi Azariyaning seltenitining ottuz toqquzinchi yilida padishah bolup, Samariyede toluq bir ay seltenet qildi. **14** Gadingning oghli Menahem Tirzahdin chiqip, Samariyege kélip, Yabeshning oghli Shallumni shu yerde urup öltürdi we uning ornida padishah boldi. **15** Shallumning bashqa ishliri, jümlidin uning qest qilishliri, mana «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgendur. **16** Shu chahda Menahem Tıpsah shehirige hujum qilip, u yerde turuwatqanlarning hemmisini öltürdi; u yene Tirzahdin tartip uninggha tewe barliq zéminlirini weyran qildi. Ular ten bérip derwazini achmighini üçün shehere shundaq hujum qildiki, hetta uningdiki jimni hamilidar ayallarning qarnini yirtip öltürdi. **17** Yehuda padishahi Azariya seltenitining ottuz toqquzinchi yilida, Gadingning oghli Menahem Israilgha padishah bolup, Samariyede on yil seltenet qildi. **18** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip, pütün ömrude Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oghli Yeroboamning gunahliridin chiqmıdi. **19** Asuriyaning padishahi Pul Israil zéminigha tajawuz qildi; u waqıtta Menahem: «Padishahliqimning musthekemliki üçün manga yadrem qilghayla» dep uninggha ming talant kümüş berdi. **20** Menahem Asuriyaning padishahigha béridighan shu pulni Israilning hemme bay ademlirige baj sélish bilen aldı; u herbiridin ellik shekel kümüş aldı. Shuning bilen Asuriyaning padishahi qaytip ketti we bu zémında turup qalmıdi. **21** Menahemning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgen emesmi? **22** Menahem ata-bowilirining arisida uxli di we oghli Pekahiya ornida padishah boldi. **23** Yehuda padishahi Azariyaning seltenitining ellikinchi yilida, Menahemning oghli Pekahiya Samariyede Israilgha padishah bolup, ikki yil seltenet qildi. **24** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip, Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning oghli Yeroboamning gunahliridin chiqmıdi. **25** We uning sardari Remaliyaning oghli Pikah uninggha qest qilip uni Samariyede, padishah ordisidiki qel'ede öltürdi; shu ishta Argob bilen Ariye we ellik Giléadliq kishi Pikah terepte

turdi; u Pekahiyanı oltürüp uning ornida padishah boldi. **26** Pekahiyaning bashqa ishlari qilganlarining hemmisi bolsa, mana «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgendur. **27** Yehudaning padishahi Azariyaning seltenitining ellik ikkinchi yilida, Remaliyaning ogli Pihah Samariyede Israilgha padishah bolup, yigirme yil seltenet qildi. **28** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilib Israilni gunahqa putlashturghan Nibatning ogli Yeroboamning gunahlaridin chiqmide. **29** Israilning padishahi Pihahning künliride Asuriyening padishahi Tiglat-Pileser kélip Iyon, Abel-Beyt-Maakah, Yanoah, Kedes, Hazor, Giléad, Galiliye, jümlidin Naftalining pütkül zéminini ishghal qilib, shu yerdiki xelqni tutqun qilib, Asuriyege élip bardı. **30** Elahning ogli Hoshiya Remaliyaning ogli Pihahga qest qilib uni oltürdi. Uzziyaning ogli Yotamning seltenitining yigirminchı yilida, u Pihahning ornida padishah boldi. **31** Pihahning bashqa ishlari hem qilganlarining hemmisi bolsa, mana «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgendur. **32** Israilning padishahi Remaliyaning ogli Pihahning seltenitining ikkinchi yilida, Uzziyaning ogli Yotam Yehudagha padishah boldi. **33** U padishah bolghanda yigirme besh yashqa kirgen bolup, Yérusalémda on alte yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Yerusha idi; u Zadokning qizi idi. **34** Yotam atisi Uzziyaning barliq qilghanlaridek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. **35** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmide; xelq yenila «yuqiri jaylar»gha chiqip qurbanliq qilib xushbuy yaqatti. Perwerdigarning öyining «Yuqiriqı derwaza»sini yasighuchi shu idi. **36** Yotamning bashqa ishlari hem qilganlarining hemmisi «Israil padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgén emesmidi? **37** Shu chaghlarda Perwerdigar Suriyening padishahi Rezin bilan Remaliyaning ogli Pihahni Yehudagha hujum qilishqa qozghıdı. **38** Yotam ata-bowiliri arisida uxlıdı we ata-bowilirining arisida atisi Dawutning shehiride depne qilindi. Ogli Ahaz ornida padishah boldi.

16 Remaliyaning ogli Pihahning on yettinchi yilida, Yotamning ogli Ahaz Yehudagha padishah boldi. **2** Ahaz padishah bolghanda yigirme yashqa kirgen bolup, Yérusalémda on alte yil seltenet qilghanıdı. U atisi Dawut qilghandek emes, eksiche Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilmide. **3** U Israilning padishahlirining yolida mangatti, hetta Perwerdigar Israilning aldidin heydep chiqarghan ellingir yirginchlik gunahlırigha egiship, öz ogohlını ottin ötküzüp köydürdi. **4** U «yuqiri jaylar»da, dönglerde we herbir kök derexlerning astida qurbanliq qilib, küje köydüretti. **5** Shu waqıtta Suriyening padishahi Rezin bilan Israilning padishahi, Remaliyaning ogli Pihah Yérusalémgha hujum qilib, [padishah] Ahazni muhasirige élip qorshıwalghını bilen, lékin uni meghlup qılalmide. **6** Ashu waqıtta Suriyening padishahi Rezin Élat shehirini Suriyege qayturuwaldi we shu yerde turuwatqan Yehudalarnı heydiwetti. Andin Suriyler kélip u yerde olturaqlashtı; ular бүgün'giche shu yerde turmaqta. **7** Ahaz Asuriyening padishahi Tiglat-Pileserge elchilernı ewetip: Men silning qulları, silning ogulları bolimen; manga hujum qiliwatqan Suriyening padishahining qolidin we Israilning padishahining qolidin qutquzushqa chiqqayla, dédi. **8** Shuni éytıp Ahaz Perwerdigarning öyi we padishahning ordısıdiki xezinlerdiki kümüsh bilen altunni sowgha qilib, Asuriyening padishahigha ewetti. **9** Asuriyening padishahi uning telipige qoshuldi; shuning bilen Asuriyening padishahi Demeshqqe hujum qilib uni ishghal qildi; uningdiki ahalini tutqun qilib Kir shehirige élip bardı we Rezinni oltürdi. **10** Ahaz padishah emdi Asuriyening padishahi Tiglat-Pileser bilen körüshkili

Demeshqqe bardı we shundaqla Demeshqtiki qurban'gahni kördi. Andin Ahaz padishah shu qurban'gahning resimini, uning barliq yasılısh tepsilatlırining layihisini sızıp, uni Uriya kahin'gha yetküzdı. **11** Shuning bilen Uriya kahin Ahaz padishah Demeshqtin ewetken barliq tepsilatlar boyiche bir qurban'gah yasıdı. Ahaz padishah Demeshqtin yénip kelmeste, Uriya kahin uni shundaq teyyar qilghanıdı. **12** Padishah Demeshqtin yénip kélip, qurban'gahni körüp, qurban'gahqa bérıp, uning üstige qurbanliq sundı; **13** u qurban'gahning üstige köydürme qurbanliq we ashliq hediyesini köydürüp, «sharab hediye»sini töküp, «ınaqliq qurbanliq»ning qénini chactı. **14** Shundaq qilib u Perwerdigarning huzurining aldidiki mis qurban'gahni élip uni Perwerdigarning öyi bilen özining qurban'gahining otturısınin ötküzüp, öz qurban'gahining shımal teripige qoydurdı. **15** Ahaz padishah Uriya kahin'gha buyruq qilib: Mushu chong qurban'gah üstige etigenlik köydürme qurbanliq bilen kechlik ashliq hediyesini, padishahning köydürme qurbanliqı bilen ashliq hediyesini, hemme yurtning pütün xelqning köydürme qurbanliqı, ashliq hediye we sharab hediylirini köydürüp sunisen. Köydürme qurbanliqlarning barliq qanliri we bashqa qurbanliqlarning barliq qanlirini ushu qurbanliqning üstige tökisen. Mis qurban'gah bolsa méning yol sorishim üçün bolsun, dédi. **16** Shuning bilen Uriya kahin Ahaz padishah buyrughanning hemmisini ada qildi. **17** Ahaz padishah das tegliklirige békıtilgen taxtaylarnı késip ajritip, daslarnı teglikliridin éliwetti; u mis «dégizni»ni tégidiki mis uylarning üstidin kötürüp élip, uni tash taxtayliq bir meydan'gha qoydurdı. **18** U Asuriye padishahını razi qilish üçün Perwerdigarning öyige tutıshidighan «Shabat künidiki aywanlıq yol» bilen padishah tashqiridin kiridighan yolni étiwetti. **19** Ahazning bashqa ishlari hem qilghanlarining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgén emesmidi? **20** Ahaz öz ata-bowiliri arisida uxlıdı; u ata-bowilirining arisida «Dawutning shehiri»de depne qilindi; ogli Hezekiya ornida padishah boldi.

17 Yehudaning padishahi Ahazning seltenitining on ikkinchi yilida, Élahning ogli Hoshiya Samariyede Israilgha padishah bolup, toqquz yil seltenet qildi. **2** U Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti; lékin uningdin ilgiri ötkén Israilning padishahliridek undaq rezillik qilmaytti. **3** Asuriyening padishahi Shalmanezir uninggha hujum qilghılı chiqqanda, Hoshiya uninggha béqinip sowgha-salam berdi. **4** Emma Asuriyening padishahi Hoshiyaning asiyliq qilmaqchi bolghınıni bayqıdı; çünkü Hoshiya burunqidek Asuriyening padishahigha yilliq sowgha-salam yollımay, belki Misirning padishahi sogha elchilernı mangdurghanıdı. Uning üçün Asuriyening padishahi uni tutup, baghlap zindan'gha solıwetti. **5** Andin Asuriyening padishahi chiqip pütkül [Israil] zéminini talan-taray qilib, Samariyeni üç yılghiche qamal qildi. **6** Hoshiyaning seltenitining toqquzınchı yilida, Asuriyening padishahi Samariyeni ishghal qilib, Israillarnı Asuriyege sürgin qilib, ularni Xalah shehiri, Gozandiki Xabor deryasining boylırı we Médialarning sheherlirige orunlashturdı. **7** Mana, shundaq ishlar boldı; çünkü Israillar özlirini Misirning padishahi Pirewning qolidin qutquzup, Misir zéminidin chiqarghan Perwerdigar Xudasigha gunah qilib bashqa ilahlardan qorqup **8** Perwerdigar Israillarning aldidin heydiwetken yat elliklerning qaide-belgilimiliride, shundaqla Israilning padishahliri özliri chiqarghan qaide-belgilimiliride mangghanıdı. **9** We Israillar öz Perwerdigar Xudasigha qarshi chiqip, yoshurunlarche toghra bolmighan ishlarnı qildi; ular barliq sheherliride közet munaridin mustehkem qorghan'ghiche «yuqiri jaylar»ni yasıdı. **10** Ular

hemme égiz dönglerde we hemme kök derexlarning astida «but tüwrük» we «Asherah» buti turghuzdi. **11** Perwerdigar ularning aldidin heydep chiqarghan [yat] ellikler qilghandek, ular hemme «yuqiri jaylar»da xushbuy yaqatti we Perwerdigarning ghezipini keltüridighan herxil rezil ishlarni qilatti. **12** Gerche Perwerdigar ulargha: — «Bu ishni qilminglar!» dégen bolsimu, ular butlarning qulluqigha bérilip ketkenidi. **13** Perwerdigar hemme peyghemberler bilen hemme aldin körgüchilerning wasitisi bilen hem Israilni hem Yehudani agahlاندurup: Rezil yollaringlardin yénip, ata-bowiliringlarga tapilan'ghan we qullirini bolghan peyghemberler arqiliq silerge testliqlighan pütün qanun'gha boysunup, Méning emrlirim we Méning belgilimilirimni tutunglar, dégenidi. **14** Lékin ular qulaq salmay, Perwerdigar Xudasigha ishenmigen ata-bowiliri qilghandek, boyunlirini qattiq qildi. **15** Ular Uning belgilimilirini, shundaqla U ularning ata-bowiliri bilen tüzgen ehдини we ulargha tapshurghan agah-guwahlarni chetke qaqqan; ular erzimes nersilerge egiship, özliri erzimes bolup chiqti; Perwerdigar ulargha: — Etrapinglardiki elliklerning qilghinidek qilmanglar, dégen del shu ellerge egiship, rezillik qilatti. **16** Ular Xudasi bolghan Perwerdigarning barliq emrlirini tashlap, özliri üçün quyma mebudlarni, yeni ikki mozayni quydurdi, bir «Asherah but» qildurdi, asmandiki nurghunlighan ay-yultuzlarga bash urdi we Baalning qulluqigha kirdi. **17** Ular öz oghulliri bilen qizlirini ottin ötküzdi, palchilik we jadugherlik ishletti, shundaqla Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilish üçün, özlirini sétip Uning ghezipini qozghidi. **18** Shuning üçün Perwerdigar Israilgha intayin achchiqlinip, ularni Öz neziridin néri qildi; Yehudaning qebilisidin bashqa héchqaysisi öz [zémínida] qaldurulmıdi. **19** Lékin Yehudamu öz Xudasi Perwerdigarning emrlirini tutmıdi, belki Israil chiqarghan qaide-belgilimiler ichide mangdi. **20** Uning üçün Perwerdigar Israilning barliq neslini chetke qaqtı; ularni Öz neziridin tashlighan künigiche [zémínida] xarliqqa qaldurup, bulangchilarning qoligha tapshurup berdi. **21** U Israilni Dawutning jemetidin tartıwalghanıdi. Ular Nibatning oghli Yeroboamni padishah qildi we Yeroboam bolsa Israilni Perwerdigarning yolıdin yandurup, ularni éghir bir gunahqa patquzup azdurdy. **22** Israilar Yeroboamning qilghan hemme gunahlırida yürüp, ulardin chiqmıdi. **23** Axir bérıp Perwerdigar Öz qulliri bolghan peyghemberlerning wasitisi bilen éytqandek, Israilni Öz neziridin néri qildi; Israilar öz yurtıdin Asuriyege élip kétılıp, u yerde bugün'ge qeder turup keldi. **24** Emma Asuriyening padishahi Babil, Kuttah, Awwa, Xamat we Sefarwaimdin xelqni yötkep Israilning ornigha Samariyening sheherlırige makanlashturdi. Ular shuning bilen Samariyege igidarchılıq qılıp sheherlerde olturdi. **25** We shundaq boldiki, ular u yerde deslepte olturghinıda Perwerdigardin qorqmıghanıdi; Perwerdigar ularni qiyma-jiyma qılıdighan birnechche shırlarnı ularning arisigha ewetti. **26** Shuning bilen Asuriyening padishahigha xewer yetküzülüp: — Sili yötkep Samariyening sheherlıride makanlashturghan xelqler shu yurtning ilahining qaide-yosunlirini bilmeydu; shunga U ularning arisigha shırlarnı ewetti; mana bular ularni öltürmekte, chünki xelq yurtning ilahining qaide-yosunlirini bilmeydu, déyildi. **27** Shuning bilen Asuriyening padishahi emr qılıp: — Siler u yerdin élip kelgen kahnınlarning birini yene u yerge apiringlar; u u yerde turup, ulargha u yurtning ilahining qaide-yosunlirini ógetsun, — dédi. **28** Uning buyruqı bilen ular Samariyedın yötqıgen kahnınlarning biri kélıp, Beyt-Elde turup Perwerdigarning qorqunchını ulargha ógetti. **29** Lékin shu xelqlerning herbiri öz ilahlirining butlirini yasap, Samariyelikler salghan «yuqiri jaylar»diki ibadetghalar ichige

turghuzdi; herbir xelq özi turghan sheherde shundaq qildi. **30** Babildin kelgenler Sukkot-Binot dégen mebudni yasıdı, Kuttin kelgenler Nergal butni, Xamattin kelgenler Ashima butni, **31** Awwıylar Nıbhaz bilen Tartak butlarnı yasıdı; Sefarwıylar Sefarwaimdiki butliri bolghan Adrammelek bilen Anammelekké öz balilirini atap otta köydürdi. **32** Ular emdi mushundaq halette Perwerdigardin qorqup, öz arısidiki her türlük ademlerni özliri üçün «yuqiri jaylar»diki butxanılarda qurbanlıqlarnı sunıdighan kahnin qılıp békıtken. **33** Ular Perwerdigardin qorqattı we shuning bilen teng qaysı eldin kelgen bolsa, shu elning qaide-yosunlırida öz ilahlirining qulluqıdimu bolattı. **34** Bügün'ge qeder ular ilgeriki adetler boyiche méngip kelmekte; ular Perwerdigardin qorqmay, Perwerdigar Israil dep atıghan Yaqupping ewladlırigha tapılıghan belgilimiler we hökümler, qanun we emrlerge muwapıq ish körmeydu. **35** Perwerdigar ular bilen bir ehde qılıshıp ulargha buyrup: — «Bashqa ilahlardin qorqmay, ulargha sejde qılmay yaki ulargha bash urmay we ulargha qurbanlıq qılmanglar — **36** peqet zor qudret we uzatqan biliki bilen silerni Misir zémınidin chiqarghan Perwerdigardinla qorqunglar, unınggha sejde qilinglar we unınggha qurbanlıq sununglar. **37** U siler üçün pütüküzgen belgilimiler, hökümler, qanun we emrni bolsa, ularni ebedigiche köngül bölüp tutunglar; bashqa ilahlardin qorqmanglar. **38** Men siler bilen qilghan ehđini untumanglar ya bashqa ilahlardin qorqmanglar, **39** belki Xudayinglar Perwerdigardin qorqunglar; u U silerni hemme dushmanlırlarning qolıdin qutquzıdu» — dégenidi. **40** Lékin ular qulaq salmay, ilgeriki qaide-yosunlarnı yürügüzetti. **41** Mushu eller shu teriqide Perwerdigardin qorqattı hem oyma mebudlarning qulluqıda bolattı; ularning baliliri hem balilirining balilirimu shundaq qilattı; öz ata-bowiliri qandaq qilghan bolsa, ularmu bügünki kün'giche shundaq qılıp keldi.

18 Élahning oghli, Israilning padishahi Hoshiyaning seltenitining üçinchi yılıda, Yehudaning [sabiq] padishahi Ahazning oghli Hezekiya Yehudagha padishah boldi. **2** U padishah bolghanda yigirme besh yashta bolup, Yérusalémda yigirme toqquz yıl seltenet qildi. Uning anısining ismi Abi idi; u Zekeriyaning qızı idi. **3** Hezekiya bolsa atisi Dawutning barliq qilghinidek, Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. **4** U «yuqiri jaylar»ni yoqıtıp, «but tüwrükler»ni chéqip «Asherah»larnı késip tashlap, Musa yasatqan mis yilanni chéqip pare-pare qılıp (chünki u chaghqiche Israilar unınggha xushbuy yaqattı), unınggha «Nehushtan!» dep isim qoydı. **5** Hezekiya Israilning Xudasi Perwerdigargha tayandı. Bu jehette ne unıngdin kéyin kelgen ne unıngdin ilgiri ötkén Yehuda padishahlirining arısidiki héchbiri unınggha yetmeytti. **6** U Perwerdigargha ching baghlinıp unınggha egishishtin chiqmay, belki Perwerdigar Musagha buyrughan emrlerni tutattı. **7** Perwerdigar uning bilen bille idi; u qaysıla ishqa chıqsa shuningda rawajlıq bolattı. U Asuriye padishahining hakimiyyitige qarshi chiqıp unınggha béqındi bolushtin yandı. **8** U Filistiylerge hujum qılıp ularni Gaza shehiri we uning etrapıdiki zémınlırighiche, közet munaridin mustehkem qorghın'ghiche bésıp meghlup qildi. **9** We shundaq boldiki, Hezekiya padishahning seltenitining tötinchi yılıda, yeni Israilning [sabiq] padishahi Élahning oghli Hoshiyaning seltenitining yettinchi yılıda, Asuriyening padishahi Shalmanezér Samariyege hujum qılıp uni qamal qildi. **10** Üch yildin kéyin ular sheherni aldı; Hezekiyaning seltenitining toqquzinchi yili, yeni Israil padishahi Hoshiyaning seltenitining toqquzinchi yılıda, Samariye ishghal qilindi. **11** Andin Asuriyening padishahi Israilarnı Asuriyege élip kétip, ularni Xalahda, Gozandiki Xabor deryasining boylırida we

Médialarning sheherliride makanlashturdi. **12** Chünki ular öz Xudasi Perwerdigarning awazigha itaet qilmidi, belki Uning ehdisige, yeni Perwerdigarning quli Musa buyrughanning hemmisige xilapliq qildi; ular yaki qulaq salmidi, yaki emel qilmidi. **13** Hezekiya padishahning seltenitening on töntinchi yili, Asuriyening padishahi Sennaxérib Yehudaning barliq qorghanlıq sheherliride hujum qilib chiqip, ularni ishghal qildi. **14** U vaqitta Yehudaning padishahi Hezekiya Laqishqa adem ewetip, Asuriyening padishahigha: Men gunahkar! Mendin chékin'geyla, üstümge hernéme chüshürsile shuni [töleymen], — dédi. Asuriyening padishahi Hezekiyagha üç yüz talant kümüsh bilen ottuz talant altun toxtitip qoydi. **15** Hezekiya Perwerdigarning öyidiki we padishahning ordisinin xezinisidiki barliq kümtishni élip berdi. **16** Shuning bilen bir vaqitta Yehudaning padishahi Hezekiya Perwerdigarning öyining ishikliridin we özi eslide qaplatqan ishik késhékleridin altunni ajritip élip, Asuriyening padishahigha berdi. **17** Shu chaghda Asuriye padishahi Sennaxérib Tartan, Rab-Saris we Rab-Shakehlirini chong qoshun bilen Laqish sheheridin Yérusalémgha, Hezekiyaning yénigha ewetti. Ular Yérusalémgha chiqip keldi. Chiqqanda, ular kir yughuchilarning éztizining boyidiki yolda, yuqiri kólchekning norining béshigha kélip turdi. **18** Ular padishahni chaqirghanda, Hilqiyaning oggli, ordini bashquridighan Éliakim, ordining diwanbégi Shebna we Asafning oggli, orda mirzibégi Yoahlar ularning yénigha keldi. **19** We Rab-Shakeh ulargha mundaq dédi: — «Siler Hezekiyagha: — «Ulugh padishah, yeni Asuriye padishahi sanga mundaq dédi, denglar: — Séning mushu ishen'gen tayananching zadi némid? **20** Sen: «Urush qilishqa tedbir-meslihetimiz hem küchimiz bar, deysen — bu peqet bir quruq gep, xalas! — Sen zadi yerge tayinip manga qarshi ökte qopisen? **21** Mana emdi sen yértaq bar ashu qomush hasa, yeni Misirgha tayinisen. Birsi uninggha yölense, uning qoligha sanjip kiridu; Misir padishahi Pirewn'ge tayan'ghanlarning hemmisi shundaq bolidu! **22** Eger siler manga: «Biz Xudayimiz bolghan Perwerdigargha tayinimiz» — désenglar, Hezekiya özi Yehudadikilerge we Yérusalémdikilerge: «Siler peqet Yérusalémdiki mushu ibadetgah aldidila ibadet qilishinglar kére» dep, uninggha atalghan «yuqiri jaylar»ni hem qurban'gahlarni yoq qiliwettighu? Ular ashu Perwerdigarning yuqiri jayliri emesmidi? **23** Emdi hazir xojayinim Asuriye padishahi bilen bir toxtamgha kélinglar: — «Eger silerde ulargha mineligidek eskerliringlar bolsa, men silerge ikki ming atni bikargha bérey!» **24** Silerde undaqlar bolmisa, xojayinimning emeldarlarining eng kichiki bolghan birleshker béshini qandaqmu chékindüreylesiler?! Gerche siler jeng harwiliri we atlarni élish üçün Misirgha tayinisen! **25** Men mushu yerni halak qilish üçün Perwerdigarsiz keldimmu? Chünki Perwerdigar manga: «Mushu zéminni halak qilishqa chiqin» — dédi!». **26** Éliakim, Shebna we Yoah Rab-Shakehge: — Péqirlirigha aramiy tilida sözlisile; biz buni chüshinimiz. Bizge ibraniy tilida sözlimsile, gepliri sépilda turghanlarning quligha kirmisun! — dédi. **27** Biraq Rab-Shakeh: — Xojayinim méni mushu gepni xojayinighalargha we silergila éytishqa ewetkenmu? Mushu gepni siler bilen birlikte sépilda olturghanlargha déyishke ewetken emesmu? Chünki ular öz poqini yégüchi hem öz süydükini ichküchi bolidu! — dédi. **28** Andin Rab-Shakeh ibraniy tilida yuqiri awaz bilen: «Ulugh padishah, yeni Asuriye padishahining sözlirini anglap qoyunglar!» — dep warqiridi. **29** — «Padishah mundaq deydu: — Hezekiya silerni aldap qoymisun! Chünki u silerni [padishahning] qolidin qutquzalmaydu. **30** Uning silerni: — «Perwerdigar bizni jazmen qutquzidu; mushu sheher Asuriye padishahining qoligha

chüshüp ketmeydu» dep Perwerdigargha tayandurushigha yol qoymanglar! **31** Hezekiyagha qulaq salmanglar; chünki Asuriye padishahi mundaq deydu: — Men bilen sühliliship, men terepke ötünglar; shundaq qilsanglar herbiringlar özünglarning üzüm baringidin hem özünglarning enjür derixidin méwe yeysiler, herbiringlar öz su kólchiklardingin su ichisiler; **32** ta men kélip silerni bughdayliq hem sharabliq bir zémín'gha, néni, üzümzarliri we zeytun derexliri bar, hesel chiqiridighan bir zémín'gha, yeni zémininglarga oxshash bir zémín'gha apirip qoyghuche yep-ichewiéringlar! Shuning bilen siler tirik qélip, ölmeybiles! Hezekiya silerge: — «Perwerdigar bizni qutquzidu» dése uninggha qulaq salmanglar! **33** El-yurtlarning ilah-butlirining biri öz zémimini Asuriye padishahining qolidin qutquzghanmu? **34** Xamat we Arpad dégen yurtlarning ilah-butliri qéni? Sefarwaim, Xéna we Iwwah sheherlirining ilah-butliri qéni? Ular Samariyeni méning qolumdin qutquzghanmu?! **35** Mushu el-yurtlarning ilah-butliridin öz zémimini qutquzghan zadi kim bar? Shundaq iken, Perwerdigar Yérusalémni méning qolumdin qutquzalamdun? — dédi. **36** Emma xelq süktüt qilib uninggha jawaben héchqandaq bir söz qilmidi; chünki padishahning buyruqi shuki: — «Uninggha jawab bermenglar». **37** Andin Hilqiyaning oggli, ordini bashquridighan Éliakim, orda diwanbégi Shebna we Asafning oggli, orda mirzibégi Yoahlar kiyim-kécheklirini yirtiship, Hezekiyaning yénigha kélip, Rab-Shakehning geplirini uninggha uqturdi.

19 Shundaq boldiki, Hezekiya buni anglighanda, kiyim-kécheklirini yirtip, özi böz bilen qaplap Perwerdigarning ibadetxanisigha kirdi. **2** U Hilqiyaning oggli, ordini bashquridighan Éliakim, orda diwanbégi Shebna we kahinlarning aqsqaqallirini böz qaplan'ghan péti Amozning oggli Yeshaya peyghemberge ewetti. **3** Ular uninggha: — Hezekiya mundaq deydu: — «Balilar tughulay dep qalghanda anining tughudek hali qalmighandek, mushu kün awarichilik, reswa qilindighan, mazaq qilindighan bir künidur. **4** Öz xojayini bolghan Asuriye padishahi tirik Xudani mazaq qilishqa ewetken Rab-Shakehning mushu barliq geplirini Perwerdigar Xudaying nezirige élip tinghisa, bularni anglighan Perwerdigar Xudaying shu gepler üçün uning dekkisini béermikin? Shunga qélip qalghan qaldisi üçün awazingni kötürüp, bir duayingni berseng» — dédi. **5** Shu gepler bilen Hezekiyaning xizmetkarliri Yeshayaning aldigha keldi. **6** Yeshaya ulargha: — «Xojayininglarga: — Perwerdigar mundaq dédi: — «Asuriye padishahining chaparmenlirining sen anglighan ashu Manga kupurluq qilghuchi gepliridin qorqma; **7** Mana, Men uninggha bir rohni kirgüzimen; shuning bilen u bir ighwani anglap, öz yurtigha qaytidu. Men uni öz zéminda turghuzup qilich bilen öltürgüzimen» — denglar» — dédi. **8** Rab-Shakeh özi kelgen yoli bilen qaytip mangghanda, Asuriye padishahining Laqish sheheridin chékin'genlikini anglap, Libnah shehirige qarshi jeng qiliwatqan padishahning yénigha keldi. **9** Chünki padishah: «Mana, Éfiopiye padishahi Tirbahgen sizge qarshi jeng qilmaqchi bolup yolgha chiqti» dégen xewerni anglighanidi. Lékin u yene Hezekiyagha elchilerni mundaq xet bilen ewetti: — **10** «Siler Yehuda padishahi Hezekiyagha mundaq dengarisaldilar: — «Sen tayinidighan Xudayingning sanga: «Yérusalém Asuriye padishahining qoligha tapshurulmaydu» déginige aldamna; **11** mana, sen Asuriye padishahlirining hemme el-yurtlarni néme qilghanlirini, ularni öz ilah-butlirigha atap halak qilghanliqini anglighansen; emdi özüng qutquzulamsen? **12** Ata-bowilirim halak qilghan ellerning öz ilah-butliri ularni qutquzghanmu? Gozan, Haran, Refez shehiridikilernichu, Télässarda turghan Édenlernichu? **13**

Xamat padishahi, Arpad padishahi, Sefarwaim, Xéna hem Iwwah sheherlirining padishahliri qéni?»). **14** Shuning bilen Hezekiya xetni ekelgüchilarning qolidin élip oqup chiqti. Andin u Perwerdigarning öyige kirip, Perwerdigarning aldigha xetni yéyip qoydi. **15** We Hezekiya Perwerdigargha dua qilip mundaq dédi: — «I kérublar otturisida turghan Perwerdigar, Israillirning Xudasi: — Sen Özüngdursen, jahandiki barliq el-yurtlarning üstidiki Xuda peqet Özüngdursen; asman-zéminni Yaratquchisen. **16** I Perwerdigar, quliqingni töwen qilip anglighaysen; közüngni achqaysen, i Perwerdigar, körgeysen; Sennaxéribning adem ewetip menggü hayat Xudani haqaretlep éytqan geplirini anglighaysen! **17** I Perwerdigar, Asuriye padishahliri heqiqeten hemme yurtlarni, shulargha béqindi bolghan yurtlarnimu xarabe qilip, **18** ularning ilah-butlirini otqa tashliwetken; chünki ularning ilahlari ilah emes, belki insan qoli bilen yasalghanliri, yaghach we tash, xalas; shunga asuriylar ularni halak qildi. **19** Ermdi, i Perwerdigar Xudayimiz, jahandiki barliq el-yurtlarigha Séning, peqet Séningla Perwerdigar ikenlikingni bildürüş üçün, bizni uning qolidin qutquzghaysen!»). **20** Shuning bilen Amozning oggli Yeshaya Hezekiyagha söz ewetip mundaq dédi: — «Israillirning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Séning Manga Sennaxérib toghruluq qilghan duayingni anglidim. **21** Perwerdigarning uninggha qarita dégen sözi shadurki: — «Pak qiz, yeni Zionning qizi séni kemsitidu, Séni mazaq qilip küldü; Yérusalémning qizi keyningge qarap béshini chayqaydu; **22** sen kimni mazaq qilip kupurluq qilding? Sen kimgé qarshi awazingni kötürtüp, Neziringni üstün qilding? Israildiki Muqeddes Bolghuchigha qarshi! **23** Elchiliring arqiliq sen Rebni mazaq qilip; — «Men nurghunlighan jeng harwilirim bilen tagh choqsisgha, Liwan tagh baghirlirigha yétip keldimki, Uning éviz kédir derexlirini, ésil qarighaylirini késiwétimen; Men uning eng chet turalghusigha, Uning eng bük-baraqsan ormanzarliqigha kirip yétimen. **24** Özüim quduq kolap yaqa yurtning süyini ichtim; Uning yutumida men Misirning barliq derya-östenglirini qurutiwettim — déding. **25** — Sen shuni anglap baqmighanmiding? Uzundin buyan Men shuni békitkenmenki, Qedimdin tartip shekillendürgenmenki, Hazir uni emelge ashurdumki, Mana, sen qel'e-qorghanlıq sheherlerni xarabilerge aylandurdung; **26** Shuning bilen u yerde turuwatqanlar küchsizlinip, Yerge qaritip qoyuldi, shermende qilindi; Ular ösiwatqan ot-chöptek, Yumran kök chöplerdek, Ögzidiki ot-chöpler ösmey qurup ketkendek boldi. **27** Biraq séning olturghiningni, ornungdin turghiningni, chiqip-kirginingni we Manga qarshi ghaljirlirish ketkiningni bilimen; **28** Séning Manga qarshi ghaljirlirish ketkenlikingning, hakawurlirish ketkenlikingning quliqimgha yetkenliki tüpeylidin, Men qarmi qimni burningdin ötküzimen, Yüginimni aghzinggha salimen. We özüng kelgen yol bilen séni qayturimen. **29** I [Hezekiya], shu ish sanga alamet bésharet boliduki, Mushu yili özlüküdin ösken, Ikkinchi yili shulardin chiqqanlarmu silerning rizqinglar bolidu; Üchinchi yili bolsa tériysiler, orisiler, üzüim köchetlirini tikisiler; Ular din chiqqan méwilerini yeysiler. **30** Yehuda jemetining qéchip qutulghan qaldisi bolsa yene töwen'ge qarap yiltiz tartidu, Yuqirigha qarap méwe béridu; **31** Chünki Yérusalém din bir qaldisi, Zion téghidin qéchip qutulghanlar chiqidu; Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning otluq muhebbiti mushuni ada qilidu. **32** Shunga, Perwerdigar Asuriye padishahi toghruluq mundaq deydu: — U ne mushu sheherge yétip kelmeydu, Ne uninggha bir tal oqmu atmaydu; We qalqan kötürüp aldigha kelmeydu, Ne uninggha qarita qashalarnimu yasamaydu. **33** U qaysi yol bilen kelgen bolsa, U yol bilen qaytidu we mushu sheherge

kelmeydu — deydu Perwerdigar, **34** — Chünki Özüim üçün we Méning qulum Dawut üçün uni etrapidiki sépildek qoghdap qutquzimen». **35** Shu kéche shundaq boldiki, Perwerdigarning Perishtisi chiqip, Asuriyeliklarning bargahida bir yüz seksen besh ming eskerni urdi; mana, kishiler etigende ornidin turghanda, ularning hemmisingin ölgenlikini kördi! **36** Shunga Asuriye padishahi Sennaxérib chékinip, yolgha chiqip, Ninewe shehirige qaytip turdi. **37** We shundaq boldiki, u öz buti Nisroqning butxanisida uninggha choqunuwatqanda, oghulliri Adrammelek hem Sharézer uni qilichlap öltürüwetti; andin ular bolsa Ararat dégen yurtqa qéchip ketti. Uning oggli Ésarhaddon uning ornida padishah boldi.

20 Shu künlérde Hezekiya ejel keltürgüchi bir késelge muptila boldi. Amozning oggli Yeshaya peyghember uning qéshigha bérip, uninggha: — «Perwerdigar mundaq deydu: — Öyüng toghruluq wesiyet qilghin; chünki ejel keldi, yashimaysen» — dédi. **2** [Hezekiya] bolsa yüzini tam terepke qilip Perwerdigargha dua qilip: — **3** I Perwerdigar, Séning aldingda méning heqiqet we pak dil bilen méning yürgenlikimni, neziring aldingda durus bolghan ishlarni qilghanliqimni eslep qoyghaysen, — dédi. We Hezekiya yiglap éqip ketti. **4** Yeshaya chiqip ordidiki ottura hoyligha yetmeste, Perwerdigarning sözi uninggha yétip mundaq déydiki: — **5** Yéni bérip xelqimning bashlamchisi Hezekiyagha mundaq dégin: — «Perwerdigar, atang Dawutning Xudasi mundaq deydu: — «Duayingni anglidim, köz yashliringni kördüm; mana, Men séni saqaytimen. Üchinchi künde Perwerdigarning öyige chiqisen. **6** Künliringge Men yene on besh yil qoshimen; shuning bilen Men séni we bu sheherni Asuriye padishahining qolidin qutquzimen; Özüim üçün we qulum Dawut üçün Men bu sheherni etrapidiki sépildek qoghdaymen. **7** (Yeshaya bolsa: — «Enjür poshkli teyyarlanglar, dédi. Ular uni élip kélip, yarisigha chapliwidi, u saqaydi. **8** Hezekiya Yeshayadin: Perwerdigar méni saqaytip, üçinchi küni uning öyige chiqidighanliqimni ispatlaydighan'gha qandaq bésharetlik alamet bolidu? — dep sorighanidi. **9** Yeshaya: — Perwerdigarning Özi éytqan ishini jezmen qilidighanliqini sanga ispatlash üçün Perwerdigardin shundaq bésharetlik alamet boliduki, sen quyashning pelempey üstige chüshken sayisining on basquch aldigha méngishi yaqi on basquch keynige yéinishini xalamsen? — dédi. **10** Hezekiya: Quyash sayisining on basquch aldigha méngishi asan; saye on bashquch keynige yansun, dégenidi. **11** Shuning bilen Yeshaya peyghember Perwerdigargha nida qildi we U quyashning Ahaz padishah qurghan pelempey basquchiliri üstige chüshken sayisini yandurup, on basquch keynige mandurdidi. **12** Shu peyette Baladanning oggli Babil padishahi Mérodach-Baladan, Hezekiyani késel bolup yétip qaptu, dep anglap, xetler hediye bilgen ewetti. **13** Hezekiya bolsa elchilerning gépini tingshap, ulargha barliq xezine-ambarlirini, kümüşhni, altunni, dora-dermanlarni, serxil maylarni, sawut-qorallar ambirdidiki hemmini we bayliqlirining barliqini körsetti; ordisi we pütüklü padishahliq ichidiki nersilerdin Hezekiya ulargha körsetmigen birimu qalmidi. **14** Andin Yeshaya peyghember Hezekiyaning aldigha bérip, uningdin: — «Mushu kishiler néme dédi? Ular séni yoqlashqa nedin kelgen?» — dep soridi. Hezekiya: — «Ular yiraq bir yurttin, yeni Babil din kelgen» dédi. **15** Yeshaya yene: — «Ular ordangda némini kördi?» dep soridi. Hezekiya: — «Ordangda bar nersilerni ular kördi; bayliqlirining arisidin men ulargha körsetmigen birimu qalmidi» — dédi. **16** Yeshaya Hezekiyagha: Perwerdigarning sözini anglap qoyghin: — **17** — Mana shundaq künlér kéliduki, ordangda bar nersiler we bügin'ge qeder ata-bowiliring tolap,

saqlar qoqghan hemme Babilgha élip kétilidu; héchnerse qalmaydu — deydu Perwerdigar. **18** — Hemde Babilliqar oghullirini, yeni özüngdin bolghan ewadlirini élip kétidu; shuning bilen ular Babil padishahining ordisida aghwat bolidu. **19** Hezekiya emdi öz-özige «Öz künlirimde bolsa aman-tinchliq, Xudaning heqiqet-wapaliqu bolmamdu?», dep Yeshayagha: — «Siz éytqan Perwerdigarning mushu sözi yaxshi iken» — dédi. **20** Hezekiyaning bashqa emelliri, jümlidin uning seltenitining qudriri, uning qandaq qilip sheherge su teminlesh üçün köl, shundaqla su apiridighan nor yasighanliq «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgen emesmidi? **21** Hezekiya ata-bowilirining arisida uxliidi; oghli Manasseh ornida padishah boldi.

21 Manasseh padishah bolghanda on ikki yashta bolup, Yérusalémda ellik besh yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Hefzibah idi. **2** U Perwerdigar Israillarning aldidin heydep chiqirwetken yat elliklarning yirginchlik adetlirige oxshash ishlar bilen Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **3** U atisi Hezekiya buzup yoqatqan «yuqiri jaylar»ni qaytidin yasatti; u Baalgha atap qurban'gahlarni saldurup, Israilning padishahi Ahab qilghandek bir Asherah mebud yasidi; u asmandiki nurghunlighan ay-yultuzlarga bash urdi we ularning qulluqigha kirdi. **4** U Perwerdigarning öyidimu qurban'gahlarni yasatti. Shu ibadetxana toghruluq Oywerdigar: Men Yérusalémda Méning namimni qoyimen, dégenidi. **5** U Perwerdigarning öyining ikki hoylisida «asmanning qoshuni»gha qurban'gahlarni atap yasatti. **6** Öz oghlini ottin ötküzdi; jadugerchilik bilen palchiliq ishletti, özige jinkeshler bilen epsunchilarni békitti; u Perwerdigarning neziride san-sanaqsiz rezillikni qilip uning ghezipini qozghidi. **7** U yasatqan «Asherah» oyma mebudni [Xudaning] öyige qoydi. Shu öy toghruluq Perwerdigar Dawutqa we uning oghli Sulayman'gha: — «Bu öyde, shundaqla Israilning hemme qebillirining zémirliri arisidin Men tallighan Yérusalémda Öz namimni ebedgiche qaldurimen; **8** eger Israil peqet Men ulargha tapilighan barliq emrlerge, yeni Öz qulum Musa ulargha buyrughan barliq qanun'gha muwapiq emel qilishqa köngül qaysila, Men ularning putlirina ata-bowilirigha teqsim qilghan bol wémindin qaytidin néri qilmaymen», dégenidi. **9** Lékin ular qulaq salmaytti; shunglashqimu, Manasseh ularni shundaq azdurdiki, ular Perwerdigar Israillarning aldidin halak qilghan yat elliklerdin ashurup rezillik qilatti. **10** Shunga Perwerdigar Öz qulliri bolghan peyghemberlarning wasitisi arqiliq mundaq dédi: — **11** Yehudaning padishahi Manasseh bu yirginchlik ishlarni qilip, hetta uningdin ilgiri ötken Amoriylar qilghan barliq rezilliktn ziyade rezillik qilip, uning butliri bilen Yehudanimu gunahqa azdurghini üçün **12** Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Yérusalém bilen Yehudaning üstige shundaq balay'apet keltürimenki, kimki uni anglisila qulaqliri zingildap kétidu. **13** Men Samariyani ölchigen tana we Ahabning jemetini tekshürgen tik ölchigüch yip bilen Yérusalémni tekshürtimen; kishi qachini chayqap sürtkendin keyin düm kömtürüp qoyghandek, Yérusalémni chayqap örtüymen. **14** Men mirasimning qalghanliridinmu waz kéchip, dühmenlirining qoligha tapshurimen; ularni hemme dühmenlirige bulang-talang obyékti we olja qilip bérimen; **15** Chünki ular Méning nezirimde rezil bolghanni qilip, ularning ata-bowiliri Misirdin chiqqan kündin tartip бүгүн'giche ghezipimni qozghap keldi». **16** Manasseh emdi pütkül Yérusalémni bir chétidin yene bir chétigiche qan'gha toldurup, köp naheq qan tökküzdi we oxshashla özi qiliwatqan gunahi bilen Yehudalarni azdurup, ularning Perwerdigarning

neziridiki rezillikni qilishgha seweb boldi. **17** Manassehning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi, jümlidin u sadir qilghan gunah «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgen emesmidi? **18** Manasseh ata-bowilirining arisida uxliidi we öz öyining béghida, yeni Uzzahning béghida depne qilindi. Andin oghli Amon uning ornida padishah boldi. **19** Amon padishah bolghanda yigirme ikki yashta bolup, Yérusalémda ikki yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Meshullemet idi; u Yotbahliq Haruzning qizi idi. **20** Amon atisi Manasseh qilghandek Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilatti. **21** U atisi manghning barliq yollarda mangatti; u atisi qulluqida bolghan butlarning qulluqida bolup, ulargha sejde qilip, **22** Perwerdigarning yolida yürmey, öz ata-bowilirining Xudasi Perwerdigarni terk qildi. **23** Emdi Amonning xizmetkarliri padishahni qestlep, uni öz ordisida öltürdi. **24** Lékin yurt xelqi Amon padishahni qestligenlerning hemmisini öltürdi; andin yurt xelqi uning ornida oghli Yosiyani padishah qildi. **25** Amonning bashqa ishliri hem qilghanlirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgen emesmidi? **26** U Uzzahning béghida öz qebriside depne qilindi. Andin oghli Yosiya uning ornida padishah boldi.

22 Yosiya padishah bolghanda sekkiz yashta bolup, Yérusalémda ottuz bir yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Yedidah idi; u Bozkatliq Adayaning qizi idi. **2** Yosiya Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilip, her ishta atisi Dawutning barliq yolida yürüp, ne ongggha ne solgha chetnep ketmidi. **3** Padishah Yosiya seltenitining on sekkizinch yilida, padishah Meshullarning newrisi, Azaliyaning oghli katip Shafanni Perwerdigarning öyige ewetip: **4** «Bash kahin Hilqiyaning qéshigha chiqip shuni buyrughinki, u Perwerdigarning öyige élip kelin'gen, derwaziwenler xelqtin yighqan pulni sanisun. **5** Andin ular Perwerdigarning öyini onghshaydighan ishlarni nazaret qilghuchi ishchilargha tapshurup bersun. Bular hem Perwerdigarning öyidiki buzulghan yerlerni onghshashqa öyde ishligüchilerge, yeni yaghachchilar, tamchilar we tashtirashlarga bersun. Ular mushu pul bilen öyini onghshashqa lazim bolghan yaghach bilen oyulghan tashlarni sétawalsun, dégin» — dédi. **7** Lékin ularning qoligha tapshurulghan pulning hésabi qilinmidi. Chünki ular insap bilen ish qilatti. **8** Bash kahin Hilqiya katip Shafan'gha: — Men Perwerdigarning öyide bir Tewrat kitabini taptim, dédi. Shuni éytip Hilqiya kitabni Shafan'gha berdi. U uni oqudi. **9** Andin keyin katip Shafan padishahning qéshigha bérip padishahqa xewer bérip: — Xizmetkarliri ibadetxanidiki pulni yighip Perwerdigarning öyini onghshaydighan ish beshilirining qollirigha tapshurup berdi, dédi. **10** Andin katip Shafan padishahqa: Hilqiya manga bir kitabni berdi, dédi. Andin Shafan padishahqa uni oqup berdi. **11** We shundaq boldiki, padishah Tewrat kitabining sözlirini anglighanda, öz kiyimlirini yirtti. **12** Padishah Hilqiya kahin bilen Shafanning oghli Ahikamgha, Mikayaning oghli Akkor bilen Shafan katipqa we padishahning xizmetkari Asayagha buyrup: — **13** Bérip men üçün we xelq üçün, yeni pütkül Yehudadikiler üçün bu tépilghan kitabning sözliri toghrisida Perwerdigardin yol soranglar. Chünki ata-bowilirimiz bu kitabning sözlirige, uningdiki bizlerge pütülgenlirige emel qilishqa qulaq salmighanliq tüpeylidin Perwerdigarning bizge qozghalghan ghezipi intayin dehshtlik, dédi. **14** Shuning bilen Hilqiya kahin, Ahikam, Akkor, Shafan we Asayalar Xarxasning newrisi, Tikwahning oghli kiyim-kéчек bégi Shallumning ayali ayal peyghember Huldahning qéshigha bérip, uning bilen sözleshti. U Yérusalém shehirining

ikkinchi mehelligide olturatti. **15** U ulargha mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Silerni ewetken kishige mundaq denglar: — **16** Perwerdigar mundaq deydu: — Mana Men Yehudaning padishahi oqughan kitabning hemme sözlirini emelge ashurup, bu jaygha we bu yerde turghuchilargha balayi'apet chüshürimen. **17** Chunki ular Méni tashlap, bashqa ilahlargha xushbuy yéqip, qollirining hemme ishliri bilen Méning achchiqimni keltürdi. Uning üçün Méning qehrim bu yerge qarap yandi hem öchürilmeydu. **18** Lékin silerni Perwerdigardin yol sorighili ewetken Yehudaning padishahigha bolsa shundaq denglar: Sen anglihan sözler toghrisida Israilning Xudasi Perwerdigar shundaq deydu: — **19** Chunki könglüng yumshaq bolup, mushu jay we uningda turghuchilarning weyrane we lenetke aylandurulidighanliqi toghrisida ularni eylep éytqan sözlirimni anglihinginda, Perwerdigarning aldida özüngni töwen qilip, kiyimliringni yirtip, Méning aldima yighlighining üçün, Menmu duayingni anglidim, deydu Perwerdigar. **20** Buning üçün séni atabowiliring bilen yighilishqa, öz qebrenge aman-xatirjemlik ichide bérishqa nésip qilimen; séning közliring Men bu jay üstige chüshüridighan barliq külpetlerni körmeydu». Ular yéyip béríp, bu xewerni padishahqa yetküzdi.

23 Padishah ademlerni ewetip, Yehuda bilen Yérusalémning hemme aqsqaqallirini öz qéshigha chaqirtip keldi. **2** Padishah Perwerdigarning öyige chiqti; barliq Yehudadiki er kishiler we Yérusalémda turuwatqanlarning hemmisi, kahinlar bilen pyghemberler, yeni barliq xelq, eng kichikidin tartip chonghichige hemmisi uning bilen bille chiqti. Andin u Perwerdigarning öyide tépilhgan ehde kitabining hemme sözlirini ulargha oqup berdi. **3** Padishah tüwrükning yénida turup Perwerdigarning aldida: — Perwerdigargha egiship pütün qelbin we pütkül jénim bilen Uning emrlirini, höküm-guwahliqliri we belgilimlirini tutup, ushbu kitabta pütülgen ehdigge emel qilimen dep ehdigge özi baghlidi. Shuning bilen xelqning hemmisi mu ehde aldida turup uninggha özi baghlidi. **4** Andin kéyin padishah bash kahin Hilqiya bilen orun basar kahinlarga we hem derwaziwenlerge: — Baalgha, Asherah butigha we asmanning barliq qoshunigha atap yasalghan barliq eswab-üskünilerni Perwerdigarning öyidin chiqiriwétinglar, dep emr qildi; u bularni Yérusalémning sirtida, Kidron étizliqida köydürdi we küllirini Beyt-Elge élip bardi. **5** U Yehuda padishahlirining Yehuda sheherliridiki «yuqiri jaylar»da hemde Yérusalémning etrapliridiki «yuqiri jaylar»da xushbuy yandurushqa tiklgen but kahinlirini, shuningdek Baalgha, quyashqa, aygha, yultuz türkümilrigge hemde asmanning barliq qoshunigha xushbuy yaqquchilarni ishtin heydiwetti. **6** U Perwerdigarning öyidin Asherah butni élip chiqip Yérusalémning sirtigha élip béríp, Kidron jilghisigha apirip shu yerde köydürüp kukum-talqan qilip ézip, topisini addiy puqralarning qebriliri üstige chéchiwetti. **7** Andin u Perwerdigarning öyige jaylashqan bechchiwazlarning turalghulirini chéqip ghulatti; bu öylerde yene ayallar Asherah butqa chédir toquytti. **8** U Yehuda sheherliridin barliq kahinlarni chaqirtip, özige yighdi. Andin u Gebadin tartip Beer-Shébaghiche kahinlar xushbuy yaqidighan «yuqiri jaylar»ni buzup bulghiwetti; u «derwazilardiki yuqiri jaylar»ni chéqip buzdi; bular «Sheher bashliqi Yeshuaning quwiqi»ning yénida, yeni sheher quwiqigha kirish yolning sol teripide idi **9** (emdi «yuqiri jaylar»diki kahinlarning Yérusalémda Perwerdigarning qurban'gahigha chiqishi cheklen'genidi; lékin ular dawamlıq öz qérindashliri bilen birge pitir nanlardin yéyishige muyesser idi). **10** Yosiya héchkim öz ogli yaki qizini Molekke atap ottin

ötküzmisun dep, Hinnomning oghlining jilghisidiki Tofetnimu buzup bulghiwetti. **11** Perwerdigarning öyige kiridighan yolning éghizida Yehuda padishahliri quyashqa teqdim qilip qoyghan atlarni shu yerdin yötkep, «quyash harwilirini» otta köydürdi (ular [ibadexanining] hoylilirigha jaylashqan, Natan-Melek dégen aghwatning öyining yénida turatti). **12** Padishah yene Yehuda padishahliri Ahazning balixanisining ögziside saldurghan qurban'gahlarni we Manasseh Perwerdigarning öyining ikki hoylisigha yasatqan qurban'gahlarni chéqip kukum-talqan qiliwetti; u ularning topisini u yerdin élip, Kidron jilghisigha chéchiwetti. **13** Israilning padishahi Sulayman Yérusalémning meshriq teripige we «Halak téghi»ning jenubigha Zidoniylarning yirginchlik buti Ashtarot, Moabiylarning yirginchlik buti Kémosh we Ammonlarning yirginchlik buti Milkomgha atap yasatqan «yuqiri jaylar»nimu padishah buzup bulghiwetti. **14** U but tüwrüklerni parchilap, Asherah butlirini késip yiqitip, ular turghan yerlerni adem söngekliri bilen toldurdi. **15** U yene Israilni gunahqa putlashturghan, Nibatning ogli Yeroboam Beyt-Elde saldurghan qurban'gah bilen «yuqiri jay»ni, ularni buzup chaqti, andin kéyin «yuqiri jay»ni köydürüp kukum-talqan qiliwetti, Asherah butinimu köydürwetti. **16** Yosiya burulup qarap, taghdiki qebrilerni körtüp, adem ewetip qebrilerdiki söngeklerni kolap chiqirip, qurban'gah üstide köydürdi, shu yol bilen uni bulghiwetti. Bu ishlar Perwerdigarning kalamini yetküzüp, del ularni aldin'ala bésharet qilip jakarlighan Xudaning adimining sözining emelge ashurulushi idi. **17** Andin Yosiya: Köz aldimdiki bu qebre téshi kimning? — dep soridi. Sheherdikiler uninggha: Bu Yehudadin kelgen, silining Beyt-Eldiki qurban'gahni buzghan mushu ishlini bésharet qilghan Xudaning adimining qebrisi iken, dédi. **18** Yosiya: — Uni quyunglar, héchkim uning söngeklirini midirlatmisun, dep buyrudi. Shuning bilen ular uning söngekliri bilen Samariyedinde kelgen pyghemberning söngeklirige héchkimni tegküzmedi. **19** Andin Yosiya Israilning padishahliri Perwerdigarning ghezipini qozghighan, Samariyening sheherliride yasatqan «yuqiri jaylar»diki barliq öylerni chaqti; u ularni Beyt-Elde qilghandek qilip, yoqatti. **20** U u yerlerdiki «yuqiri jaylar»gha xas bolghan hemme kahinlarni qurban'gahning üstide öltürüp, qurbanliq qildi, andin ularning üstige adem söngeklirini köydürdi; u axirida Yérusalémgha yéyip bardi. **21** Padishah barliq xelqge yarliq chüshürüp: — Bu ehde kitabida pütülgendek, Xudayinglar Perwerdigargha «ötüp kétish héyti»ni ötküzüinglar, dep buyrudi. **22** «Batur hakimlar» Israilning üstidin höküm sürgen künderdin tartip, ne Israil padishahlirining waqitlirida ne Yehuda padishahlirining waqitlirida undaq bir «ötüp kétish héyti» ötküzülüp baqmighanidi; **23** Yosiya padishahning seltentining on sekkizinchii yilida, Perwerdigargha atap bu «ötüp kétish héyti» Yérusalémda ötküzüldi. **24** Shuningdek Yosiya Yehuda yurtida we Yérusalémda peyda bolghan jinkeshler we palchilarni, tarafim mebudliri, herqandaq butlar we barliq bashqa lenetlik nersilerni zémindin yoqatti. Uning shundaq qilishining meqsiti, Hilqiya kahin Perwerdigarning öyidin tapqan kitabta xatirilen'gen Tewrattiki sözlerge emel qilishtin ibaret idi. **25** Uningdek Musagha chüshürülgene qanun'gha intilip pütün qelbi, pütün jéni we pütün küchi bilen Perwerdigargha qaytip, özini béghishlighan bir padishah uningdin ilgiri bolmighanidi we uningdin kéyinmu uninggha oxshash birsi bolup baqmidi. **26** Lékin Perwerdigarning achchiqi Manassehning Özini renjitken barliq rezillikliri tüpeylidin Yehudagha tutashqandin kéyin, Özining shiddetlik ghezipidin yanmıdı. **27** Perwerdigar: — Israilni tashlighandek Yehudanimu Öz közümdin néri qilimen we Özüm tallighan bu sheher Yérusalémi we Men: — «Méning

namim shu yerde bolidu» dégen shu ibadexanini terk qilimen, dédi. **28** Yosiyaning bashqa emelliri hem qilganlirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgen emesmidi? **29** Uning künliride Misirning padishahi Pirewn-Neko Asuriyening padishahigha hujum qilghili Efrat deryasigha bardı. U chaghada Yosiya padishah Pirewn bilen qosushushqa chiqti; lékin Pirewn uni körtip Megiddoda uni öltürdi. **30** Xizmetkarliri uning ölükinı jeng harwisigha sélip Megiddodin Yérusalémgha élip kélip, uni öz qebreside depne qıldı. Yurt xelqi Yosiyaning oghli Yehoahazni mesih qılıp, atisining ornida padishah qıldı. **31** Yehoahaz padishah bolghanda yigirme üç yashta bolup, üç ay Yérusalémda seltenet qıldı. Uning anisining ismi Hamutal idi; u Libnahliq Yeremiyaning qızı idi. **32** Yehoahaz bowiliri barlıq qilghanliridek, Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qıldı. **33** Emdi Pirewn-Neko uning Yérusalémda seltenet qilmaslıqı üçün, uni Xamat yurtidiki Riblahda solap qoydı we [Yehuda] zéminigha yüz talant kümüş bilen bir talant altun séliq chüshürdi. **34** Andin Pirewn-Neko Yosiyaning oghli Éliakimni ornida padishah qılıp, ismini Yehoakimgha özgertti. U Yehoahazni özi bilen Misirgha élip ketti; Yehoahaz Misirgha kélip shu yerde öldi. **35** Yehoakim kümüş bilen altunni Pirewn'ge berdi; lékin Pirewnning shu buyruqını jıra qılıp pulni tapshurush üçün yurtqa her bir ademning chamigha qarap baj-alwan qoyghanıdı; altun we kümüşni u yurtning xelqidin, herbirige salghan ölichem boyiche Pirewn-Nekogha bérishke yigħqanıdı. **36** Yehoakim padishah bolghanda yigirme besh yashta bolup, on bir yil Yérusalémda seltenet qıldı. Uning anisining ismi Zibidah idi; u Rumahliq Pedayaning qızı idi. **37** Yehoakim bowiliri barlıq qilghanliridek Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qılatı.

24 Uning künliride Babilning padishahi Néboqadnesar [Yehudagha] hujum qilishqa chiqti; Yehoakim uninggha üç yilghiche béqındı boldı, andin uningdin ténip uning hökümranlıqıgha qarshi chiqti. **2** Shu waqıtlarda Perwerdigar uninggha hujum qilishqa Kaldiylar bulangchılar shaykisi, Suriylar bulangchılar shaykisi, Moabiylar bulangchılar shaykisi, we Ammoniyar bulangchılar shaykilirini qozghıdı; u ularni Yehudani halak qilish üçün qozghıdı. Bu ishlar Perwerdigar Öz qulliri bolghan peyghemberler arqılıq agah qilghan söz-kalamining emelge ashurulushi idi. **3** Derweqe Perwerdigarning éytqınidek, Manassehning gunahliri tüpeylidin Yehudani Öz közlidirid néri qilish üçün, bu ishlar ularning béshigha chüshti. **4** Chünki [Manassehning] naheq qan töküp, Yérusalémi naheq qanlar bilen toldurghını tüpeylidin, Perwerdigar [Yehudalarnı] epu qilishqa köngli unımaytı. **5** Yehoakimning bashqa ishliri hem qilganlirining hemmisi «Yehuda padishahlirining tarix-tezkiriliri» dégen kitabda pütülgen emesmidi? **6** Yehoakim ata-bowilirining arisida uxıldı; oghli Yehoakin uning ornida padishah boldı. **7** Misirning padishahi bolsa öz yurtidın ikkinchi chiqmıdı. Chünki Babilning padishahi «Misir éqını»din tartıp Efrat deryasighiche bolghan Misir padishahigha tewe zéminni tartıwıghanıdı. **8** Yehoakin padishah bolghanda on sekkiz yashta bolup, üç ay Yérusalémda seltenet qıldı. Uning anisining ismi Nehushta idi; u Yérusalémlıq Elnatanning qızı idi. **9** Yehoakin atisining barlıq qilghanliridek Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qıldı. **10** Babilning padishahi Néboqadnesarning serdarliri Yérusalémgha jeng qilghili chiqıp, shehni qamal qıldı. **11** Uning serdarliri shehni qamal qılıp turghanda Néboqadnesar özimu sheherning sirtıgha chiqti. **12** Andin Yehudaning padishahi Yehoakin bilen anisi, barlıq xizmetkarliri, emeldarliri we aghwatlırı Babil padishahining aldigha chiqıp

uninggha ten berdi. Shundaq qılıp Babilning padishahi öz seltenitining sekkizinci yilida uni esir qılıp tuttı. **13** Néboqadnesar Perwerdigarning öyidiki barlıq xeziniler bilen padishahning ordısıdiki xezinlerni élip ketti; Perwerdigar agah berginidek, u Israilning padishahi Sulayman Perwerdigarning ibadexanisi üçün yasatqan hemme altun qacha-eswablarnı késip sökti. **14** Yérusalémning barlıq ahalisini, jümlidin hemme emeldarlar, hemme batur palwanlar, jemi bolup on ming esirni we barlıq hünerwenler we tömürchilernimu élip ketti; yurttiki xelqtin eng namratlardin bashqa héchkim qaldı. **15** U Yehoakinni Babilgha élip ketti we shuningdek padishahning anisini, padishahning ayallirini, uning aghwatlırı we yurttiki mötiwerlerni esir qılıp Yérusalémdin Babilgha élip bardı. **16** U batur-palwanlarning hemmisini (yette ming idi), hünerwen we tömürchilerni (jemi bir ming idi) — bularning hemmisi jenggiwar ademler bolup, Babilning padishahi ularni esir qılıp, Babilgha élip ketti. **17** Andin Babilning padishahi Yehoakinning taghisi Mattaniyani uning ornida padishah qılıp, uning ismini Zedekiyağa özgertti. **18** Zedekiya padishah bolghanda yigirme bir yashta bolup, on bir yil Yérusalémda seltenet qıldı. Uning anisi Libnahliq Yeremiyaning qızı bolup, ismi Hamutal idi. **19** Zedekiya Yehoakimning barlıq qilghinidek, Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qılatı. **20** Perwerdigarning Yérusalémgha hem Yehudagha qarataqan ghezipi tüpeylidin, Perwerdigar ularni Öz huzuridin heydiwetküche bolghan arılıqta, töwendiki ishlar yüz berdi: — awwal, Zedekiya Babil padishahigha isyan kötürdi.

25 Andin shundaq boldıki, uning seltenitining toqquzinci yili, oninchi aynıng oninchi künde Babil padishahi Néboqadnesar pütkül qoshunıgha yétekchilik qılıp Yérusalémgha hujum qilishqa keldi; hemde uni qorshıwélip bargah qurup, uning etrapida qasha-poteylerni qurushti. **2** Shuning bilen sheher Zedekiyaning on birinchi yilighiche muhasiride turdı. **3** Shu yili tötinchi aynıng toqquzinci küni sheherde éghir qehetchilik hemmini basqan we zémindikiler üçünmu héch ash-ozuq qalmıghanıdı. **4** Sheher sépili bösüldi; barlıq jenggiwar leshkerler qachmaqchi bolup, tün kéchide beder tikiwétishtı. Ular padishahning baghchısigha yeqın «ikki sépil» arılıqidiki derwazidin kétishtı (kaldiylar bolsa sheherning heryénida turattı). Ular [Jordan jilghısıdiki] «Arabah tüzlenglikini» boylap qéchishtı. **5** Lékin kaldiylerning qoshuni padishahni qoghlap Yérixo tüzlenglikide Zedekiyağa yétishtı; uning pütün qoshuni uningdin tarqılıp ketkenidi. **6** We ular padishahni tutup, Riblah shehirige, Babil padishahining aldigha apardı; ular shu yerde uning üstige höküm chiqardı. **7** [Babil padishahi] Zedekiyaning oghullirini uning köz alıdda qetl qıldı; andin Zedekiyaning közilirini oyuwetti; u uni mis kishenler bilen baghlap, Babilgha élip bardı. **8** We beshinchi aynıng yettinchi künde (bu Babil padishahi Néboqadnesarning on toqquzinci yili idi) Babil padishahining xizmetkari, pasiban bégi Nébozar-Adan Yérusalémgha yétip keldi. **9** U Perwerdigarning öyini, padishahning ordısını we sheherdiki barlıq öylerini köydüriwetti; barlıq beheywet imaretlerge u ot qoyup köydüriwetti. **10** We pasiban bégi yétekchilikidiki kaldiylerning pütkül qoshuni Yérusalémning etrapidiki pütkül sépilini örüwetti. **11** Pasiban bégi Nébozar-Adan sheherde qalghan bashqa kishilerni, Babil padishahi terepke qéchip teslim bolghanlarnı we qalghan hünerwenlerni esir qılıp ularni élip ketti. **12** Lékin pasiban bégi zémindiki eng namratlarning bir qismini üzümzarlıqlarnı perwish qilishqa we tériqchilik qilishqa qaldurdi. **13** Kaldiylar Perwerdigarning öyidiki mistin yasalghan ikki tüwrükni, das teglikirini we Perwerdigarning öyidiki mistin yasalghan

«déngiz»ni chéqip, barliq mislirini Babilgha élip ketti. **14** Ular yene [ibadette ishlitilidighan] idishlar, gürjek-belgürjekler, laxshigirlar, piyale-texsiler hem mistin yasalghan barliq eswablarni élip ketti; **15** xushbuydanlar we qachilarni bolsa, altundin yasalghan bolsimu, kümüshtin yasalghan bolsimu, ularning hemmisini pasiban bégi élip ketti. **16** We Sulayman [padishah] Perwerdigarning öyi üçün mistin yasatqan ikki tüwrük we «déngiz»ni, shundaqla das tegliklirini élip ketti; bu mis saymanlarning éghirliqini ölçesh mumkin emes idi. **17** Birinchi tüwrükning égziligi on sekkiz gez, uning üstidiki taji bolsa mis bolup, égziligi üç gez idi; uning pütün aylanmisi tor sheklide hem anar nusxisida bézelgenidi, hemmisi mistin idi; ikkinchi tüwrükmu uninggha oxshash bolup, umu anar nusxisida bézelgenidi. **18** Pasiban bégi Nébuzar-Adan bolsa bash kahin Séraya, orunbasar kahin Zefaniya we ibadexanidiki üç neper ishikbaqarnimu esirge aldi. **19** U sheherdin leshkerlarni bashquridighan bir aghwat emeldarni, sheherdin tapqan orda meslihetchiliridin beshini, yerlik xelqni leshkerlikke tizimlighuchi, yeni qoshunning serdarining katipini we sheherdin atmish neper yerlik kishini tutti. **20** Pasiban bégi Nébuzar-Adan bularni Babil padishahining aldigha, Riblahgha élip bardi. **21** Babil padishahi Xamat zéminidiki Riblahda bu kishilerni qilichlap öltürüwetti. Shu yol bilen Yehuda öz zéminidin sürgün qilindi. **22** Yehuda zéminida qalghan kishilerni, yeni Babil padishahi Néboqadnesar qaldurghan kishilerni bolsa, u ularni idare qilish üçün, ularning üstige Shafanning newrisi, Ahikamning oghli Gedaliyani teyinlidi. **23** Dalada qalghan Yehudaning leshker bashliqliri hem leshkerliri Babil padishahining Shafanning newrisi, Ahikamning oghli Gedaliyani zémin üstige hökümraniq qilishqa belgiligenlikini anglap qaldi; shuning bilen [bu leshker bashliqliri ademliri bilen] Mizpah shehirige, Gedaliyaning yénigha keldi; bashliqlar bolsa Netaniyaning oghli Ishmail, Karéahning oghli Yohanan, Netofatliq Tanxumetning oghli Séraya we Maakat jemetidin birsining oghli Jaazaniya idi. **24** Gedaliya ular we ademlirige: «Kaldiylerge béqinishtin qorqmanglar; zéminda olturaqliship Babil padishahigha béqininglar, shundaq qilsanglar silerge yaxshi bolidu» dep qesem qildi. **25** Emdi yettinchi ayda shundaq boldiki, shahzade Elishamaning newrisi, Netaniyaning oghli Ishmail on adem élip kélip, Gedaliyani hem Mizpahda uning yénida turghan Yehudiylar we Kaldiylerni urup öltürdi. **26** Shuning bilen barliq xelq, kichik bolsun, chong bolsun, we leshker bashliqliri ornidin turup Misirgha kirdi; chünki ular Kaldiylerdin qorqatti. **27** We shundaq boldiki, Yehuda padishahi Yehoakin sürgün bolghan ottuz yettinchi yili on ikkinchi ayning yigirme yettinchi küni munu ish yüz berdi; Ewil-Mérodaq Babilgha padishah bolghan birinchi yili, Yehuda padishahi Yehoakinning qeddini kötürtip, uni zindandin chiqardi; **28** U uninggha mulayim söz qilib, uning ornini özi bilen birge Babilda turghan bashqa padishahlarning ormidin yuqiri qildi; **29** Shuning bilen Yehoakin zindandiki kiyimlirini séliwétip, ömrining qalghan herbir künide herdaim padishah bilen bille hemdastixan bolushqa muyesser boldi. **30** Uning nésitisi bolsa, [Babil] padishahining uninggha béghishlighan daimliq iltipati idi; bu iltipat kündilik idi, yeni uninggha ömrining herbir küni muyesser qilin'ghan.

Tarix-tezkire 1

1 Adem'ata, Shét, Énosh, **2** Kénan, Mahalalél, Yared, **3** Hanox, Metushelah, Lemex, **4** Nuh. Nuhtin Shem, Ham, Yafetler tórelgen. **5** Yafetning oghulliri Gomer, Magog, Maday, Yawan, Tubal, Meshek we Tiras idi. **6** Gomerning oghulliri Ashkinaz, Difát we Togarmah idi. **7** Yawanning oghulliri Élishah, Tarshish idi, Kittiyalar bilen Rodaniylar uning ewladliri idi. **8** Hamning oghulliri kush, Misir, Put we Qanaan idi. **9** Kushning oghulliri Séba, Hawilah, Sabtah, Raamah we Sabtika idi. Raamaning ogli Shéba we Dédan idi. **10** Kushtin yene Nimrod tórelgen; u yer yúzide nahayiti zeberdes bir adem bolup chiqti. **11** Misirning ewladliri Ludiylar, Anamiylar, Lehabiylar, Naftuhiylar, **12** Patrosiylar, Kasluhiylar (Filistiylar Kasluhiylardin chiqqan) we Kaftoriylar idi. **13** Qanaandin tunji ogul Zidon tórilip, kéyin yene Het tórelgen. **14** Uning ewladliri yene yebusiylar, amoriylar, gíngashiylar, **15** Hiwiylar, Arkiylar, Siniylar, **16** Arwadiylar, Zemariylar we Xamatiylar idi. **17** Shemning oghulliri Élam, Ashur, Arfaxshad, Lud, Aram; [Aramning oghulliri] Uz, Hul, Geter, Meshek idi. **18** Arfaxshadtin Shélah tórelde, Shélahdin Éber tórelde. **19** Éberdin ikki ogul tórelgen bolup, birining ismi Peleg idi, chunki u yashighan dewrde yer yúzi bölünüp ketkenidi; Pelegning inisining ismi Yoqtan idi. **20** Yoqtandin Almodad, Shelef, Xazarmawet, Yérah, **21** Hadoram, Uzal, Diklah, **22** Ébal, Abimael, Shéba, **23** Ofir, Hawilah, Yobab tórelde. Bularning hemmisi Yoqtanning oghulliri idi. **24** Shem, Arfaxshat, Shélah, **25** Éber, Peleg, Reu, **26** Sérus, Nahor, Terah, **27** andin Abram dunyagha keldi (Abram bolsa Ibrahimning ózi). **28** Ibrahimning oghulliri Ishaq bilen Ismail idi. **29** Tówendikiler ularning ewladliri: Ismailning tunji ogli Nébayot bolup, qalghanliri Kédar, Adbeel, Mibsam, **30** Mishma, Dumah, Massa, Hadad, Téma, **31** Yetur, Nafish, Qedemah; bularning hemmisi Ismailning oghulliri idi. **32** Ibrahimning toqli Keturahdin tórelgen oghullar Zimran, Yoqshan, Médan, Midiyan, Ishbak we Shuah idi. Yoqshanning oghulliri Shéba bilen Dédan idi. **33** Midiyaning oghulliri Efah, Éfer, Hanox, Abida, Eldaah idi. Bularning hemmisi Keturahning ewladliri. **34** Ibrahimdin Ishaq tórelde. Ishaqning oghulliri Esaw bilen Israil idi. **35** Esawning oghulliri Élifaz, Réuel, Yeush, Yaalam we Korah idi. **36** Élifazning oghulliri Téman, Omar, Zefi, Gatam, Kénaz, Timna we Amalek idi. **37** Réuelning oghulliri Nahat, Zerah, Shammah bilen Mizzah idi. **38** Séirning oghulliri Lotan, Shobal, Zibon, Anah, Dishon, Ézer we Dishan idi. **39** Hori bilen Homam Tabanning oghulliri idi (Timna Lotanning singlisi idi). **40** Shobalning oghulliri Alyan, Manahat, Ebal, Shefi bilen Onam idi. Zibionning oghulliri Ayah bilen Anah idi. **41** Anahning ogli Dishon idi. Dishonning oghulliri Hamran, Eshban, Itran bilen Kéran idi. **42** Ézerning oghulliri Bilhan, Zaawan, Yaakan idi. Dishanning oghulliri uz bilen Arran idi. **43** Israilaragha hókümranchilik qilidighan padishah bolmighan zamanlarda, Édom zéminigha padishah bolghanlar munu kishiler: Béorning ogli Béla; uning paytxeti Dinhabah dep atilatti. **44** Béla ölgendin kéyin Bozrahliq Zerahning ogli Yobab uning ornigha padishah boldi. **45** Yobab ölgendin kéyin Temanlarning yurtidin bolghan Husham uning ornigha padishah boldi. **46** Husham ölgendin kéyin Bédadning ogli Hadad uning ornigha padishah boldi; Hadad dégen bu adem Moab dalasida Midiyanlarni tarmar qilghan, uning paytxetining ismi Awit idi. **47** Hadad ölgendin kéyin Masrekahlíq Samlah uning ornigha padishah boldi. **48** Samlah ölgendin kéyin derya boyidiki Rehobottin kelgen Saul uning ornigha padishah boldi. **49** Saul ölgendin kéyin Akborning ogli Baal-Hanan uning ornigha padishah boldi. **50** Baal-Hanan

ölgendin kéyin Hadad uning ornigha padishah boldi. Uning paytxetining ismi Pay idi. Uning ayalining ismi Mehétabel bolup, Mey-Zahabning newrisi, Matredning qizi idi. **51** Andin Hadad öldi. **52** Édomluqlarning qebile bashliqliri: Qebile bashliqi Timna, qebile bashliqi Aliya, qebile bashliqi Yetet, qebile bashliqi Oholibamah, qebile bashliqi Elah, qebile bashliqi Pinon, **53** Qebile bashliqi Kénaz, qebile bashliqi Téman, qebile bashliqi Mibzar, **54** Qebile bashliqi Magdiyel, qebile bashliqi Iram; bularning hemmisi Édomdiki qebile bashliqliridur.

2 Israilning oghulliri Ruben, Shiméon, Lawiy, Yehuda, Issakar, Zebulun, **2** Dan, Yüsüp, Binyamin, Naftali, Gad we Ashirdin ibaret. **3** Yehudaning ogli Ér, Onan we Shilah idi. Bu üçheylen Qanaanliq Shuyaning qizidin bolghan. Yehudaning tunji ogli Ér Perwerdigarning neziride rezil bolghanliqidin Perwerdigar uning jénini alghan. **4** Yehudagha kélini Tamardin Perez bilen Zerah tórelgen. Yehudaning jemi besh ogli bolghan. **5** Perezning oghulliri Hezron bilen Hamul idi. **6** Zerahning oghulliri Zimri, Étan, Héman, Kalkol bilen Dara qatarliq besh idi. **7** Karmining ogli Akar idi. Akar bolsa Xuda lenet qilghan nersini élip, «Israilgha bala-qaza keltürgüchi» bolup chiqti. **8** Étanning ogli Azariya idi. **9** Hezrondin tórelgen oghullar Yerahmiyel, Ram we Kaleb idi. **10** Amminadab Ramdin tórelgen; Nahshon Amminadabtin tórelgen; Nahshon Yehuda qebilisining bashliqi bolghan. **11** Salmon Nahshondin tórelgen; Boaz Salmondin tórelgen. **12** Obed Boazdin tórelgen; Yesse Obeddin tórelgen. **13** Yessening oghullirining tunjisi Éliab, ikkinchisi Abinadab, üçinchisi Shimiya, **14** tórtinchisi Netanel, beshinchisi Radday, **15** altinchisi Ozem, yettinchisi Dawud idi. **16** Zeruiya bilen Abigail ularning singlisi idi. Zeruiyaning Abishay, Yoab we Asahel dégen üç ogli bar idi. **17** Amasa Abigaildin tórelde; Amasaning atisi Ismailardin bolghan Yeter idi. **18** Kaleb Azubah (Yériot depmu atilidu)tin ogul kördi; [Azubahtin] bolghan oghulliri Yeshar, Shobab we Ardon idi. **19** Azubah ölgendin kéyin Kaleb yene Efratni aldi; Efrat uninggha Xurni tughup berdi. **20** Xurdin Uri tórelde; Uridin Bezalel tórelde. **21** Kéyin Hezron Giléadning atisi Makirning qizini élip bir yastuqqa bash qoyuwidi (u atmish yashqa kirgende uni alghan), uningdin Segub tórelde. **22** Segubtin Yair tórelde; Yairning Giléad zéminida yigirme üç shehiri bar idi. **23** Geshur bilen Aram shu yurttikilerdin «Yairning yéza-qishlaqlari»ni, Kinatni we uninggha qarashliq yézilar bolup jemi atmish yéza-sheherni tartiwalde. Yuqiriqlarning hemmisi Giléadning atisi Makirning ewladliridur. **24** Hezron Kaleb-Efratahda ölgendin kéyin, ayali Abiyah uninggha Ashxorni tughdi; Ashxor Tekoaning atisi idi. **25** Hezronning tunji ogli Yerahmiyelning oghulliri Ram, Bunah, Oren, Ozem we Axiyah idi. **26** Yerahmiyelning Atarah dégen yene bir ayali bar idi, u Onanning anisi idi. **27** Yerahmiyelning tunji ogli Ramning oghulliri Maaz, Yamin we Éker idi. **28** Onanning oghulliri Shammay bilen Yada idi; Shammayning oghulliri Nadab bilen Abishur idi. **29** Abishurning ayalining ismi Abihayil bolup, Abihayildin uninggha Ahban bilen Molid tórelde. **30** Nadabning oghulliri Seled bilen Appayim idi; Seled ta ölgüche ogul perzent körmigen. **31** Yishi Appayimning ogli; Shéshan Yishining ogli; Axlay Shéshanning ogli idi. **32** Shammayning inisi Yadaning oghulliri Yeter bilen Yonatan idi; Yeter takı ölgüche ogul perzent körmigen. **33** Pelet bilen Zaza Yonataning oghulliri idi. Yuqiriqlarning hemmisi Yerahmiyelning ewladliridur. **34** Shéshan qiz perzent körtüp, ogul perzent körmigenidi; Shéshanning Misirlig Yarxa deyidighan bir maliyi bar idi. **35** Shéshan qizini maliyi Yarxagha xotunluqqa bergén, uningdin Yarxagha Attay tórelgen. **36** Attaydin Natan; Natandin Zabab tórelgen. **37** Zabadtin Iflal;

Iflaldin Obed törelgen. **38** Obedtin Yehu; Yehudin Azariya törelgen. **39** Azariyadin Helez; Helezdin Elasa törelgen. **40** Elasahtin Sismay; Sismaydin Shallum törelgen. **41** Shallumdin Yekamiya; Yekamiyadin Elishama törelgen. **42** Yerahmiyelning inisi Kalebning oghulliri töwendikiler: Misha uning tunji oghli bolup, Zifning atisi idi; Marishahmu uning oghli bolup, Hébronning atisi idi. **43** Hébronning oghulliri Korah, Tappuah, Rekem we Shéma idi. **44** Shémadin Raham törelgen; u Yorkéamning atisi idi; Shammay Rekemdin törelgen. **45** Maon Shammayning oghli; Maon Beyt-Zurning atisi idi. **46** Kalebning toqli Efahdin Haran, Moza we Gazez törelgen. Harandin Gazez törelgen. **47** Yaxdayning oghulliri Regem, Yotam, Gesan, Pelet, Efah we Shaafar idi. **48** Kalebning toqli Maakahdin Shéber bilen Tirxanah törelgen; **49** Uningdin yene Madmannahning atisi Shaaf, Makbinaning atisi we Gibéahning atisi Shiwa törelgen. Aksah Kalebning qizi idi. **50** Yuqiriqlarning hemmisi Kalebning ewladliri. Efratahning tunji oghli Xurning oghulliri: Kiriati-Yéarimning atisi Shobal, **51** Beyt-Lehemning atisi Salma, Beyt-Gaderning atisi Xaref idi. **52** Kiriati-Yéarimning atisi Shobalning ewladliri: Xaroeh hemde Manaxatlarning yérimi idi. **53** Kiriati-Yéarim jemetliridiklari itriyalar, putiyalar, shumatiyalar, mishraylar bolup, bu jemetlerdin yene zoratiyalar bilen eshtayoliyalar ayrilip chiqqan. **54** Salmaning ewladliri Beyt-Lehem bilen Nitofatlar, Atrot-Beyt-Yoablar, Manahatlarning yérim qismi, zoriyalar, **55** Yabbez olturaqlashib qalghan Tewrat xettatliri, yeni tiratiyalar, shimyatiyalar bilen sukatiyalar idi. Bularning hemmisi kéniyalar bolup, Rekab jemetining bowisi Xamatning ewladliridin idi.

3 Dawutning Hébronda tughulghan oghulliri: tunji oghli Amnon bolup, Yizreellik Axinoamdin bolghan; ikkinchi oghli Daniyal Karmellik Abigaildin bolghan; **2** uchinchi oghli Abshalom Geshurning padishahi Talmayning qizi Maakahdin bolghan; **4** toltinchi oghli Adoniya bolup, Haggittin bolghanidi; **3** beshinchi oghli Shefatiya bolup, Abitaldin bolghanidi; **5** altinchi oghli Itriyam bolup, uning ayali Eglahdin bolghanidi. **4** Bu alte oghul Dawuttin Hébronda törelgen; u Hébronda yette yil alte ay, Yérusalémda bolsa ottuz uch yil seltelen qilghan. **5** Yérusalémda uninggha Ammiyelning qizi Bat-Shuadin bu töteylen törelgen: ular Shimiya, Shobab, Natan we Sulayman idi. **6** Yene Ibhar, Elishama, Elifelet, **7** Nogah, Nefeg, Yafiya, **8** Elishama, Eliyada, Elifelet qatarliq toqquz oghul bolghan. **9** Bularning hemmisi Dawutning oghulliri idi; uningdin bashqa toqalliridin bolghan oghullar bar idi; Tamar ularning singlisi idi. **10** Sulaymaning oghli Rehoboam, Rehoboamning oghli Abiya, Abiyaning oghli Asa, Asaning oghli Yehoshafat, **11** Yehoshafatning oghli Yoram, Yoramning oghli Ahaziya, Ahaziyaning oghli Yoash, **12** Yoashning oghli Amaziya, Amaziyaning oghli Azariya, Azariyaning oghli Yotam, **13** Yotamning oghli Ahaz, Ahazning oghli Hezekiya, Hezekiyaning oghli Manasseh, **14** Manassehning oghli Amon, Amonning oghli Yosiyasi idi. **15** Yosiyaning oghulliri: tunji oghli Yohanan, ikkinchi oghli Yehoakim, uchinchi oghli Zedekiya, toltinchi oghli Shallum idi. **16** Yehoakimning oghulliri: oghli Yekoniyyah bilen oghli Zedekiya. **17** Sürgün qilin'ghan Yekoniyyahning oghulliri: — Shéaltiel uning oghli idi; **18** yene Malqiram, Pedayah, Shenazzar, Yekamiya, Hoshama we Nebadiya idi. **19** Pedayahning oghulliri Zerubbabel bilen Shiméy idi; Zerubbabelning perzentliri: — Meshullam bilen Hananiya we ularning singlisi Shéloomit idi; **20** Uning yene Hashubah, Ohel, Berekiya, Hasadiya, Yushab-Hesed qatarliq besh oghli bar idi. **21** Hananiyaning oghulliri Pilatiya we Yes haya idi; uning ewladliri yene Réfayaning oghulliri, Arnanning oghulliri, Obadiyaning oghulliri we Shékaniyaning oghulliri idi. **22** Shékaniyaning ewladliri munular: uning oghli Shémaya; Shémayaning oghulliri

Hattush, Yigéal, Bariya, Néariya, Shafat bolup jemiyye alte idi. **23** Néariyaning oghulliri Elyoyinay, Hezekiya, Azrikam bolup jemiyye üç idi. **24** Elyoyinayning oghulliri Xodawiya, Eliyashib, Pelaya, Akkub, Yohanan, Délaya, Anani bolup jemiyye yette idi.

4 Yehudaning oghulliri Perez, Hezron, Karmi, Xur we Shobal idi. **2** Shobalning oghli Réayadin Jahat törelidi; Jahattin Axumay bilen Laxad törelidi. Bular Zoratiy jemetidini idi. **3** Étamning oghulliri Yizreel, Ishma, Idbash idi; ularning singlisining ismi Hazililponi idi. **4** Gedorning atisi Penuel; Xushahning atisi Ézer idi; bularning hemmisi Beyt-Lehemning atisi bolghan Efratahning tunji oghli Xuridin törelgen. **5** Tekoaning atisi Ashxurning Hélah we Naarah dégen ikki ayali bar idi. **6** Naarah Ashxurgha Axuzzam, Hefer, Temeni, Axashtarini tughup berdi; bularning hemmisi Naarahning oghulliri. **7** Hélahning oghulliri Zeret, Zohar bilen Etnan we **8** Koz idi; Kozdin Anob, Hazzibiba bilen Xarumning oghli Axarhelning jemetliri törelidi. **9** Yabez öz qérindashliri ichide hemmidin bek hörmetlik idi, anisi: «Tughuti üstide bek azaplandim» dep uninggha Yabez dégen isimni qoyghan. **10** Yabez Israilning Xudasigha nida qilip: «Méni nahayiti köp beriketligen bolsang, zéminimni kéngeytseng, qolung bilen méni yölep, bala-qazadin saqlap, manga azab-qubetni körsetmigeysen!» — dep tilidi. Xuda uning tiligini ijabat eyildi. **11** Shuxahning ismi Kélubtin Méxir törelgen; Méxir Ésh-tonning atisi idi. **12** Ésh-tondin Beyt-Rafa, Paséah we Ir-Nahashning atisi Téxinnah törelidi; bularning hemmisi Rikahliqlar idi. **13** Kénazning oghli Otniyel bilen Séraya idi; Otniyelning oghli Xatat bilen Méonotay idi. **14** Méonotaydin Ofrah törelidi. Sérayadin «Hünerwenler jilghisi»dikiilerning ejdadi bolghan Yoab törelidi (ular eslide hünerwenler idi). **15** Yefunnehning oghli Kalebning oghulliri Iru, Élah bilen Naam idi; Élahning oghli Kénaz idi. **16** Yehallilelning oghulliri Zif bilen Zifah, Tiriya bilen Asariyel idi. **17** Ezraning oghulliri: — Yeter, Méred, Éfer we Yalonlar; Méred Pirewning qizi Bitiyani aldi; u hamilidar bolup Meriyem, Shammay bilen Éstémoaning atisi Ishbahni tughdi. Bular Bitiyadin bolghan oghullar. Méredning Yehudalardin bolghan ayali bolsa Gedorning atisi Yeredni, Sokohning atisi Heber bilen Zanoahning atisi Yekutiyelni tughdi. **19** Nahamning singlisi Xodiyaning ayalidin Garmilich Kéilahning atisi bilen Maakat jemetidin bolghan Éstémoaning atisi törelgen. **20** Shimonning oghulliri Amnon we Rinnah, Ben-Hanan bilen Tilon idi. Yishining oghulliri Zohet bilen Bin-Zohet idi. **21** Shélah Yehudaning oghli idi; uningdin törelgen Lékahning atisi Ér, Mareshahning atisi Laadah we Beyt-Ashbiyada olturaqlashqan chekmen toqughuchilarning jemetliri **22** we yene Yokim, Kozibaliqlar, Yoash bilen Saraf (bular ikkisi Moab yurtigha hökümranchilik qilghan) we Yashubi-Lehemlermu bar idi (bularning hemmisi qedimki xatirilerdu). **23** Bular Nétayim we Gederahda olturaqlashqan bolup, kulalchilar idi; ular shu yerde turup padishahning xizmitide bolatti. **24** Nemuel we Yamin, Yarib, Zerah bilen Saul Shiméonning oghulliri idi. **25** Shallom Saulning oghli; Mibsam Shallomning oghli, Mishma Mibsamning oghli idi. **26** Mishmaning ewladliri töwendikiler: — Mishmaning oghli Xammuil; Xammuilning oghli Zakkur; Zakkurning oghli Shiméy idi. **27** Shiméyning on alte oghli, alte qizi bar idi; uning aka-inilirining perzenti köp bolmighachqa, ularning herqaysisining jemetining perzentliri Yehuda jemetiningkidek undaq köp bolmighan. **28** Ular Beer-shéba, Moladah, Hazar-Shual, **29** Bilxah, Ézem, Tolad, **30** Bétuel, Xormah, Ziklag, **31** Beyt-Markabot, Hazar-Susim, Beyt-Biri we Shaaraingha makanlashqanidi. Taki Dawut padishahning dewrigiche bularning hemmisi ularning sheherliri idi. **32**

Ular olturaqlashqan jaylar Étam, Ayin, Rimmon, Token we Ashan qatarliq besh shehernimu öz ichige alghan. **33** We bu sheherlarning öpçürisidiki barliq yéza-kentler taki Baalgha qeder shulargha qaraytti. Bular bolsa ular makanlashqan jaylar bolup, ularning öz nesebnamiriru bar idi. **34** [Ularining jemet bashliri] Méshobab, Yamlek, Amaziyaning oghli Yoshah, **35** Yoél, Yosibiyanning oghli Yehu (Yosibiya Sérayaning oghli, Séraya Asielning oghli idi), **36** Elyoyinay, Yaakobah, Yeshohaya, Asaya, Adiel, Yesimiel, Binaya **37** we Shifining oghli Zizalar idi (Shifi Allonning oghli, Allon Yedayanning oghli, Yedaya Shimrining oghli, Shimri Shémayaning oghli idi). **38** Yuqirida xatirilep ötülgén isimlarning hemmisi herqaysi jemet bashliri idi; bularning jemetlirining hemmisi nahayiti güllen'genidi. **39** Ular qoy padiliriga otlaq izlep taki Gedor éghizighiche, yeni jilghining kün chiqish teripigiche barghanidi. **40** Ular shu yerde yapyéshil, nahayiti munbet bir otlaq tapqan; u yer tolimu keng, hem taza hem tinch idi. Ilgiri shu yerde olturaqlashqanlar Hamdikilerdin iken. **41** Yuqirida tilgha élip ötülgén kishiler Yehudaning padishahi Hezekiyaning zamanida shu [Hamdikilerning] chédirilirigha we u yerlerde olturushluq Mionluqlargha hujum qilip ularni tamamen yoqatqanidi, taki бүгүн'ge qeder; ular shularning yerlirige makanlashti, chünki u yerlerde padilirini baqqudek otlaq bar idi. **42** Shu chaghlarda Shiméonlardin yene besh yüz kishi Séir téghigha qarap mandgi, ularning yolbashchiliri Yishining oghulliri Pilatiya, Néariya, Réfaya bilen Uzrieli; **43** ular qéchimp tirik qalghan Amaleklernimu öltürüp, бүгүн'ge qeder shu yerde makanliship ötiwatidu.

5 Israilning tunji oghli Rubenning oghulliri munular: — (Ruben gerche tunji oghul bolghini bilen, lékin [atisining toqli bilen] zina qilghanliqi üçün, uning chong oghulluq hoquqi Israilning oghli bolghan Yüsüpnig oghullirigha ötküzüwétilgen. Shunga nesebname boyiche u chong oghul hésablanmaydu. **2** Yehuda qérindashliri ichide üstünlükke ige bolghan bolsimu we idare qilghuchi uningdin chiqqan bolsimu, lékin chong oghulluq hoquqi Yüsüpke tewe bolup ketken). — **3** Israilning tunjisi Rubenning oghulliri munular: — Hanox we Pallu, Hezron we Karmi. **4** Yoélning ewladliri munular: — [Yoélning] oghli Shémaya, Shémayaning oghli Gog, Gogning oghli Shimey, **5** Shimeyning oghli Mikah, Mikahning oghli Réaya, Réayaning oghli Baal, **6** Baalning oghli Beerah; Beerah Asuriye padishahi Tilgat-Pilneser teripidin tughun qilip kétilgen. U chaghdá u Ruben qebilisining bashliqi idi. **7** Uning iniliri nesebnamiside xatirilen'gendek, jemetlirining tarixi boyiche yolbashchi bolghan Jeyiel, Zekeriya we Béla dep pütülgenidi **8** (Béla Azazning oghli, Azaz Shémaning oghli, Shéma Yoélning oghli idi). Yoéllar Aoerde, Nébo we Baal-Méon'ghiche sozulghan jaylarda turatti. **9** Ular yene kün chiqishqa qarap taki Efrat deryasining bu teripidiki chölnig kirish éghizigha qeder olturaqlashti; chünki ularning Giléad yurtidiki charwa malliri köpiyip ketkenidi. **10** Saunling seltenitining künliride ular Hagariylar bilen urush qilishti; Hagariylar ularning qolida meghlup bolghandin kéyin ular Giléadning kün chiqish teripidiki pütün zéminda Hagariylarning chédirilrida makanlashti. **11** Ularining udulida Gadning ewladliri taki Salikahgha qeder Bashan zéminigha makanlashqanidi. **12** Bashanda makanlashqanlardan qebile bashliqi Yoél, muawin qebile bashliqi Shafam bar idi; yene Yanay bilen Shafatmu bar idi. **13** Ularining uruq-tughqanliri jemetnamiler boyiche Mikail, Meshullam, Shéba, Yoray, Yakan, Ziya we Éber bolup, jemi yette idi. **14** Yuqiridikierning hemmisi Abihayilning oghulliri idi. Abihayil Xurining oghli, Xuri Yaroyahning oghli, Yaroyah Giléadning oghli, Giléad Mikailning oghli, Mikail

Yeshishayning oghli, Yeshishay Yahdoning oghli, Yahdo buznig oghli idi; **15** Guning newrisi, Abdielning oghli Axi ularning jemet béshi idi. **16** Ular Giléadqa, Bashan'gha we Bashan'gha tewe yéza-kentlerge, shundaqla pütüklü Sharon yayliqigha, taki töt chétigiche makanlashqanidi. **17** Bularning hemmisi Yehuda padishahi Yotam we Israil padishahi Yeroboanning seltenitining künliride nesebnamilerge pütülgenidi. **18** Ruben, Gad qebililirining we Manasseh yérim qebilisining batur, qalqan-qilich tutalaydighan, oqya atalaydighan hem jenge mahir qiriq töt ming yette yüz atmish jenggiwar adimi bar idi. **19** Ular Hagariylar, Yeturlar, Nafishlar we Nodablar bilen jeng qilghan. **20** Ular jeng qilghanda medet tépip, Hagariylar we ular bilen ittipaqdashlarning hemmisi ularning qoligha tapshurulghan; chünki ular jeng üstide Xudagha nida qilghan; ular Uninggha tayan'ghachqa, Xuda ularning tiligini ijabet qilghan. **21** Ular yene düshmenning charwa-mallirini, jümlidin ellik ming töge, ikki yüz ellik ming qoy, ikki ming éshikini olja alghan we yüz ming janni esir alghan. **22** Bu urush Xudaning niyitidin bolghachqa, düshmendin ölgenler nahayiti köp bolghan; sürgün qilin'ghuche ular shularning yérini ishghal qilip turghan. **23** Manassehning yérim qebilisidikiler Bashandin Baal-hermon, Sénir, Hermon téghigha qeder bolghan zéminda yéyilip makanlashti. Ular zor köpeygen. **24** Ularining jemet bashliqliri Éfer, Ishi, Eliyel, Azriel, Yerimiya, Xodawiya we Yahdiyel idi; ularning hemmisi nahayiti batur jengchiler, meshhur mötiwerler, shundaqla herqaysi öz jemetige jemet béshi idi. **25** Ular ata-bowilirining Xudasidin yüz örüp, buzuqluq qilip Xuda eslide özliri aldida yoqatqan shu yerdiki taipilerning ilahlirigha egiship ketti. **26** Shuning bilen Israilning Xudasi Asuriye padishahi Pul (yeni Asuriye padishahi Tilgat-Pilneser)ning rohini qozghishi bilen, u ularni, yeni Ruben qebilisidikilerni, Gad qebilisidikilerni we Manasseh yérim qebilisidikilerni Xalah, Xabor we Xaragha hem Gozan deryasi boyigha sürgün qilip élip ketti; ularning ewladliri taki бүгүн'ge qeder téxiche shu yerde makanliship turmaqta.

6 Lawiyning oghulliri Gershon, Kohat we Merari. **2** Kohatning oghli Amram, Izhar, Hébron we Uzziel idi. **3** Amramning perzentliri Harun, Musa we Meryem idi. Harunning oghli Nadab, Abihu, Eliazar we Itamar idi. **4** Eliazardin Finihas, Finihastin Abishua, **5** Abishuadin Bukki, Bukkidin Uzzi, **6** Uzzidin Zerahiya, Zerahiyaadin Mérayot, **7** Mérayottin Amariya, Amariyaadin Axitub, **8** Axitubtin Zadok, Zadoktin Aximaaz, **9** Aximaazdin Azariya, Azariyaadin Yohanana, **10** Yohanandin Azariya (bu Azariya Yérusalémde Sulayman salghuzghan muqeddes öyde kahlinliq xizmitide bolghan), **11** Azariyaadin Amariya, Amariyaadin Axitub, **12** Axitubtin Zadok, Zadoktin Shallum, **13** Shallumdin Hilqiya, Hilqiyaadin Azariya, **14** Azariyaadin Séraya, Sérayaadin Yehozadak törelidi; **15** Perwerdigar Néboqadnesarning wastisi bilen Yehudadikiler bilen Yérusalémdikilerni sürgün qilidighan chaghdá, bu Yehozadakmu sürgün qilin'ghan. **16** Lawiyning oghli Gershom, Kohat we Merari. **17** Gershomning oghullirining ismi Libni we Shimey idi. **18** Kohatning oghulliri Amram, Izhar, Hébron we Uzziel idi. **19** Merarinig oghulliri Mahli we Mushi idi. Bular Lawiylargha mensup herqaysi jemetler ichidiki aililer idi. **20** Gershomning ewladliri töwendikiche: Gershomning oghli Libni, Libnining oghli Jahat, Jahatning oghli Zimmah, **21** Zimmahning oghli Yoah, Yoahning oghli Iddo, Iddoning oghli Zerah, Zerahning oghli Yiyatiray idi. **22** Gohatning ewladliri töwendikiche: Gohatning oghli Amminadab, Amminadabning oghli Korah, Korahning oghli Assir, **23** Assirning oghli Elkanah, Elkanahning oghli Ébiasaf, Ébiasafning oghli Assir, **24** Assirning oghli Tahat, Tahatning oghli Uriel, Urielning oghli Uzziya,

Uzziyaning oghli Shaul idi. **25** Elkanahning oghullari Amasay we Aximot, **26** Aximotning oghli Elkanah, Elkanahning oghli Zofay, Zofayning oghli Nahat, **27** Nahatning oghli Éliab, Éliabning oghli Yeroham, Yerohamning oghli Elkanah idi. **28** Samuilning oghullari töwendikiche: tunji oghli Yoél, ikkinchi oghli Abiya idi. **29** Merarining ewladliri töwendikiche: Merarining oghli Mahli, Mahlining oghli Libni, Libning oghli Shimey, Shimeyning oghli Uzza, **30** Uzzaning oghli Shimiya, Shimiyaning oghli Haggia, Haggiyaning oghli Asaya idi. **31** Dawut ehde sanduqi obdan orunlashturilgandin kéyin Perwerdigarning öyide neghmichilik ishliriga mes'ul bolushqa töwendiki kishilerni qoydi. **32** Ular taki Sulayman Yérusalémda Perwerdigarning öyini yasatqan'gha qeder, «jamaet chédirini» aldida küy éytish xizmitini ötep keldi. Ular wezipsini belgileng'gen tertipi bilen ötgenidi. **33** Töwendikiler wezipe ötigen ademler we ularning ewladliri: — Kohatning ewladliri ichide: — neghmichi Héman bar idi. Héman Yoélning oghli, Yoél Samuilning oghli idi. **34** Samuil Elkanahning oghli, Elkanah Yerohamning oghli, Yeroham Eliyelning oghli, Eliyel Toahning oghli, **35** Toah Zufning oghli, Zuf Elkanahning oghli, Elkanah Mahatning oghli, Mahat Amasayning oghli, **36** Amasay Elkanahning oghli, Elkanah Yoélning oghli, Yoél Azariyaning oghli, Azariya Zefaniyaning oghli, **37** Zefaniya Tahatning oghli, Tahat Assirning oghli, Assir Ébiasafning oghli, Ébiasaf Korahning oghli, **38** Korah Izharning oghli, Izhar Kohatning oghli, Kohat Lawiyning oghli, Lawiy Israilning oghli idi. **39** [Hémanning] ong teripide xizmette turghan qérindishi Asaf idi. Asaf bolsa Berekiyaning oghli, Berekiya Shimiyaning oghli, **40** Shimiya Mikailning oghli, Mikail Baasiyaning oghli, Baasiya Malkiyaning oghli, **41** Malkiya Étrning oghli, Étrni Zerahnning oghli, Zerah Adayaning oghli, **42** Adaya Étanning oghli, Étan Zimmahning oghli, Zimmah Shimeyning oghli, **43** Shimey Jahatning oghli, Jahat Gershomning oghli, Gershom Lawiyning oghli idi. **44** [Héman bilen Asafning] sol teripide xizmette turghan qérindashliri Merarining ewladliridin Étanlar idi. Étan bolsa Kishining oghli idi, Kishi Abdining oghli, Abdi Malluqning oghli, **45** Malluq Hashabiyaning oghli, Hashabiya Amaziyaning oghli, Amaziya Hilqiyaning oghli, **46** Hilqiya Amzining oghli, Amzi Banining oghli, Bani Shémerning oghli, **47** Shémer Mahlining oghli, Mahli Mushining oghli, Mushi Merarining oghli, Merari Lawiyning oghli idi. **48** Ularining qalghan Lawiy qérindashliri bolsa hemmisi Xudaning öyi, yeni ibadet chédiridiki [bashqa] xizmetlerni béjirishke atalghanidi. **49** Harun we uning ewladliri bolsa Xudaning xizmetkari Musaning tapiliginidek köydürme qurbanliq sunulidighan qurban'gahta qurbanliqlar sunup, xushbuygahda xushbuy yéqip, muqeddesgahdiki barliq xizmetlerni ada qilatti, shundaqla Israillar üçün kechürüm-kafaret ishlirini qilatti. **50** Harunning ewladliri töwendikiche: Harunning oghli Eliazar, Eliazarning oghli Finihas, Finihasning oghli Abishuza, **51** Abishuzyaning oghli Bukki, Bukking oghli Uzzi, Uzzing oghli Zerahiya, **52** Zerahiyaning oghli Mérayot, Mérayotning oghli Amariya, Amariyaning oghli Axitub, **53** Axitubning oghli Zadok, Zadokning oghli Aximaaz idi. **54** Töwendikiler Harunning ewladlirining öz zémini ichide makan tutup olturghan yerliri: — Kohat jemetining yerliri bolsa (mushu yerler chek tashlash arqliq ulargha teqsim qilin'ghan): — **55** Yehuda zéminidiki Hébron we Hébronning töt etrapidiki étizliqlari ulargha teqsim qilin'ghan **56** (lékin bu sheharning etrapidiki otluqlar we sheherge qarashli yéza-kentler bolsa Yefunehning oghli Kalebke bérildi). **57** Harunning ewladlirigha «panahliq shehiri» Hébron bérildi; buningdin bashqa Libnah bilen uninggha tewe étizliqlar, Yattir, Éstémóa we uninggha tewe étizliqlar, **58** Hilén we uninggha

tewe étizliqlar, Debir we uninggha tewe étizliqlar, **59** Ashan we uninggha tewe étizliqlar, Beyt-Shemesh we uninggha tewe étizliqlarmu teqsim qilin'ghan; **60** Yene Binyamin qebilisidiki zémindin Géba we uninggha tewe étizliqlar, Allet we uninggha tewe étizliqlar, Anatot we uninggha tewe étizliqlar bölüp bérilgen. Ular jemetliri boyiche érishken sheher jemiý on üç boldi. **61** Kohatning bashqa ewladlirigha bolsa tashlan'ghan chekke chiqqini boyiche, Manasseh yérim qebilisining zéminidin on sheher bölüp bérildi. **62** Gershomning ewladlirigha, jemetige qarap, Issakar qebilisi, Ashir qebilisi, Naftali qebilisi we Bashan yurtidiki Manasseh yérim qebilisining zéminidin on üç sheher bölüp bérildi. **63** Merarining ewladlirigha, jemetige qarap, tashlan'ghan chekke chiqqini boyiche, Ruben qebilisi, Gad qebilisi we Zebulun qebilisidin on ikki sheher bölüp bérildi. **64** Israillar shundaq qilip bu sheherlerni we ulargha tewe étizliqlarning hemmisini Lawiyarlgha bölüp berdi. **65** Ular tashlan'ghan chekke chiqqini boyiche, yene yuqirida nami atalghan sheherlerni Yehuda qebilisidin, Shiméon qebilisidin we Binyamin qebilisidin élip ulargha berdi. **66** Kohatning ewladliridin bolghan bezi jemetlerge Efraim qebilisining zémini tewesidiki sheherlerdin bölüp bérilgenirimu boldi. **67** Israillar ulargha [yene ikki] «panahliq shehiri», yeni Efraim taghliqigha jaylashqan Shekem we uninggha tewe étizliqlarni we Gezer we uninggha tewe étizliqlarni berdi; **68** Yene Yokmiyam we uninggha tewe étizliqlarni, Beyt-Horon we uninggha tewe étizliqlarni, **69** Ayjalon we uninggha tewe étizliqlarni, Gat-Rimmon we uninggha tewe étizliqlarni ulargha berdi. **70** [Israillar yene] Manasseh yérim qebilisidin Anér we uninggha tewe étizliqlarni, Bileám we uninggha tewe étizliqlarni Kohatning qalghan jemetlirige berdi. **71** Gershomning ewladlirigha Manasseh yérim qebilisidiki jemetlerning zéminidin Bashandiki Golan we Golan'gha tewe étizliqlar, Ashtarot we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **72** Issakar qebilisidin Kedesh we uninggha tewe étizliqlar, Dabirat we uninggha tewe étizliqlar, **73** Ramot we uninggha tewe étizliqlar, Anem we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **74** Ashir qebilisidin ulargha Mashal we uninggha tewe étizliqlar, Abdon we uninggha tewe étizliqlar, **75** Xukok we uninggha tewe étizliqlar, Rehob we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **76** Naftali qebilisidin Galiliyediki Kedesh we uninggha tewe étizliqlar, Hammon we uninggha tewe étizliqlar, Kiriatayim we uninggha tewe étizliqlarmu bérildi. **77** Merarining qalghan ewladlirigha bolsa Zebulun qebilisidin Rimmono we uninggha tewe étizliqlar, Tabor we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **78** Yene Ruben qebilisiningkidin, Iordan deryasining u teripidin, Yérixoning sherqiy udulidiki, yeni Iordan deryasining künchiqish boyidiki yerlerdin chöldiki Bezer we uninggha tewe étizliqlar, Yahzah we uninggha tewe étizliqlar, **79** Kedemot we uninggha tewe étizliqlar, Méfaat we uninggha tewe étizliqlar bérildi; **80** Gad qebilisidinmu bolsa ulargha Giléadtiki Ramot we uninggha tewe étizliqlar, Mahanaim we uninggha tewe étizliqlar, **81** Heshbon we uninggha tewe étizliqlar, Yaazer we uninggha tewe étizliqlar bérildi.

7 Issakarning oghulliri: — Tola, Puah, Yashub we Shimron dégen töteylen idi. **2** Tolaning oghulliri: — Uzzi, Réfaya, Yériyel, Yahmay, Yibsam we Samuilidin ibaret, bularning hemmisi jemet béshi idi. Dawutning zamanida Tolaning adem sani nesebnamilerde yigirme ikki ming alte yüz batur jengchi dep xatirilen'gen. **3** Uzzining oghli Izraqiya idi, Izraqiyaning oghulliri Mikail, Obadiya, Yoél we Ishiya idi. Bu besheylenning hemmisi jemet béshi idi. **4** Nesebnamiler boyiche ular bilen bille hésablan'ghanlardin jenggiwar ottuz alte ming adem bar

idi; chunki ularning xotun, bala-chaqiliri nahayiti kóp idi. **5** Bularning Issakarning barliq jemetliri ichidiki batur jengchi qérindashliri bilen qoshulup, neseb boyiche tizimgha élin'ghan jemiý seksen yette ming adimi bar idi. **6** Binyaminning Béla, Beker we Yediyayel dégen üç oghli bar idi. **7** Bélaning Ézbon, Uzzi, Uzziel, Yerimot we Iri dégen besh oghli bolup, hemmisi jemet béshi idi; ularning nesebnamilirige tizimgha élin'ghan jemiý yigirme ikki ming ottuz töt batur jengchi bar idi. **8** Bekerning oghulliri Zémirah, Yoash, Eliézer, Elyoyinay, Omri, Yeremot, Abiya, Anatot we Alamet idi. Bularning hemmisi Bekerning oghulliri bolup, **9** Jemet bashliri idi; ularning nesebnamilirige tizimgha élin'ghan jemiý yigirme ming ikki yüz batur jengchi bar idi. **10** Yediyayelning oghli Bilhan idi; Bilhanning oghulliri Yeush, Binyamin, Exud, Kenaanah, Zétan, Tarshish we Axisharah idi; **11** Bularning hemmisi Yediyayelning ewladliri, jemet bashliri we batur jengchiléri idi. Ularining nesebnamilirige tizimlan'ghanlarning jengge chiqilaydighanliri jemiý on yette ming ikki yüz idi. **12** Shuppiylar we Xuppiylar bolsa yene Irning ewladliri idi; Xushiylar Axerning ewladliri idi. **13** Naftalining oghulliri: Yahziel, Guni, Yezer, Shallom; bularning hemmisi Bilhanning oghulliri idi. **14** Manassehning oghulliri: — Uning Suriyelik toqilidin Asriel törelgen; uningdin yene Giléadning atisi Makir tughulghan. **15** Makir Shuppiylar we Xuppiylar arisidinnu ayal alghan (Makirning singlisining ismi Maakah idi). Makirning yene bir ewladining ismi Zelofihad idi, Zelofihadning peqet birnechche qizila bolghan. **16** Makirning ayali Maakah oghul tughup, uninggha Peresh dep at qoyghan; Pereshning inisining ismi Sheresh idi; Shereshning oghli Ulam we Rakem idi. **17** Ularning oghli Bédan idi. Bularning hemmisi Giléadning ewladliri; Giléad Makirning oghli, Makir Manassehning oghli idi. **18** Giléadning singlisi Hammolekettin Ishhod, Abiézer we Mahalah tughulghan. **19** Shémidaning oghulliri Axiyan, Shekem, Lixi we Aniam idi. **20** Efraimning ewladliri: Uning oghli Shutilah, Shutilahning oghli Bered, Beredning oghli Tahat, Tahatning oghli Éliadah, Éliadahning oghli Tahat, **21** Tahatning oghli Zabad, Zabadning oghli Shutilah idi (Ézer bilen Éliad Gatliqlarning charwa mallirini bulang-talang qilghili chüshkence, shu yerlik Gatliqlar teripidin óltürölgen. **22** Ularining atisi Efraim bu baliliri üçün xéli künlergiche matem tutaqchqa, uning buraderliri uninggha teselli bergili kelgen. **23** Efraim ayali bilen bille qayta bir yastuqqa bash qoyghan. Ayali hamilidar bolup, bir oghul tughqan; Efraim uninggha ailem bala-qazagha yuoluqt dep, Bériyah dep isim qoyghan. **24** Uning qizi Üstün Beyt-Horon bilen Töwen Beyt-Horonnı we Uzen-Sheerahnı bina qilghan). **25** Bériyahning oghli Réfah bilen Reshef idi; Reshefning oghli Télah, Télahning oghli Tahan, **26** Tahanning oghli Ladan, Ladanning oghli Ammihud, Ammihudning oghli Elishama, **27** Elishamaning oghli Nun, Nunning oghli Yeshua idi. **28** Efraimlarning zémını we makanlashqan yerliri Beyt-El we uninggha tewe yéza-kentler bolup, künchiqish teripide Naraan, künpétish teripide Gezer bilen uninggha tewe yéza-kentler; Shekem we uninggha tewe yéza-kentler, taki Gaza we uninggha tewe yéza-kentlergiche sozulatti. **29** Manasseh qebilisining zémınıgha tutashqan yene Beyt-Shéan we uninggha tewe yéza-kentler; Taanaq we uninggha tewe yéza-kentler; Megiddo we uninggha tewe yéza-kentler; Dor we uninggha tewe yéza-kentlermu bar idi. Israilling oghli Yüsüpnung ewladliri mana mushu yerlerge makanlashqanidi. **30** Ashirming oghulliri: — Yimnah, Yishwah, Yishwi we Bériyah; ularning Sérah dégen singlisimu bar idi. **31** Bériyahning oghli Xeber bilen Malkiel bolup, Malkiel Birzawitning atisi idi. **32** Xéberdin Yaflet, Shomer, Xotam we ularning singlisi Shuya

törelgen. **33** Yafletning oghulliri Pasaq, Bimhal we Ashwat; bular Yafletning oghulliri idi. **34** Shemerning oghulliri Axi, Rohgah, Xubba we Aram idi. **35** [Shemerning] inisi Helemning oghli Zofah, Yimna, Shelesh we Amal idi; **36** Zofahning oghli Suah, Harnefer, Shual, Béri, Imrah, **37** Bézer, Xod, Shamma, Shilshah, Itran we Beerah idi. **38** Yeterning oghulliri Yefunneh, Pispah we Ara idi. **39** Ullaning oghulliri Arah, Xanniél we Riziya idi. **40** Bularning hemmisi Ashirmning ewladliri bolup, her qaysisi jemet bashliri, alamet batur jengchiler, yobashchilar idi; ularning jemetliri boyiche nesebnamige tizimlan'ghanda, jengge chiqilaydighanliri jemiý yigirme alte ming idi.

8 Binyaminning tunji oghli Béla, ikkinchi oghli Ashbel, üçinchi oghli Axarah, **2** tötinchi oghli Noxah, beshinchi oghli Rafa idi. **3** Bélaning oghulliri Addar, Géra, Abihud, **4** Abishua, Naaman, Axoah, **5** Géra, Shéfufan we Huram idi. **6** Töwendikiler Xuadning ewladliri: — Naaman, Axiyah we Géra (eslide ular Gébalıqlarning jemet béshi idi. Gébalıqlar Manahatqa köchtürüwétigenidi. Bularnı köchtürüwétküchi bolsa Géra idi; uningdin Uzza bilen Axihud törelgen). **8** Shaharaim Hushim bilen Baara dégen ikki ayalini qoyuwetkendin kéyin Moab diyarida oghul perzent körgen. **9** Uning Xodesh dégen ayalidin Yobab, Zibiya, Mésha, Malkam, **10** Yeuz, Shaqiya, Mirmah dégen oghullar törelgen; uning bu oghullirining hemmisi jemet béshi bolghanidi. **11** Hushiminnu uninggha Abitub, Elpaal dégen oghullar törelgen. **12** Elpaalning oghulliri Éber, Misham we Shémed (Shémed Ono bilen Lod dégen ikki shehernı we ulargha tewe yéza-kentlernı bina qilghan), **13** Bériyah we Shéma idi. U ikkisi Ayjalondikiler ichide jemet bashliri bolup, Gat ahalisını qoghliwetkenidi. **14** Axiyo, Shashaq, Yeremot, **15** Zebadiya, Arad, Éder, **16** Mikail, Ishpah we Yoxa bolsa Bériyahning oghulliri idi. **17** Zebadiya, Meshullam, Hizki, Xéber, **18** Ishméray, Yézliya we Yobablarning hemmisi Elpaalning oghulliri idi. **19** Yakim, Zikri, Zabdi, **20** Eliyenay, Ziltay, Eliyel, **21** Adaya, Béraya we Shimratlar Shimeyning oghulliri idi. **22** Ishpan, Éber, Eliyel, **23** Abdon, Zikri, Hanan, **24** Hananiya, Élam, Antotiya, **25** Éfdéah we Penueller Shashaqning oghulliri idi. **26** Shamshiray, Shéxariya, Ataliya, **27** Yaaréshniya, Eliya we Zikrilar Yerohamning oghulliri idi. **28** Yuqiriqlarning hemmisi nesebnamilerde xatirilen'gen jemet béshi idi; bular hemmisi mötiwerler bolup, Yérusalémgha makanlashqanidi. **29** Gibéonning atisi Jeiyel Gibéon'gha makanlashqanidi; uning ayalining ismi Maakah idi. **30** Uning tunji oghli Abdon, qalghan oghulliri Zur, Kish, Baal, Nadab, **31** Gédor, Axiyo, Zéker we Miklot idi; **32** Miklottin Shiméya törelgen. Bularmu qérindashliri bilen Yérusalémda qoshna olturushatti. **33** Nerdin Kish törelgen; Kishtin Saul törelgen; Saudin Yonatan, Malkishua, Abinadab we Ésh-Baal törelgen. **34** Mérib-Baal Yonatanning oghli idi; Mikah Mérib-Baaldin törelgen. **35** Mikahning oghulliri Piton, Melek, Tariya we Ahaz idi. **36** Ahazdin Yehoaddah törelgen; Yehoaddahdin Alemet, Azmawet we Zimri törelgen; Zimridin Moza törelgen; **37** Mozadin Binéa törelgen; Binéaning oghli Rafa, Rafaning oghli Éliasah, Éliasahning oghli Azel idi. **38** Azelning alte oghli bar idi, ularning ismi Azrikam, Bokéru, Ishmail, Shéariya, Obadiya we Hanan idi; bularning hemmisi Azelning oghulliri idi. **39** Azelning inisi Yéshekning tunji oghlining ismi Ulam, ikkinchi oghlining ismi Yéush, üçinchi oghlining ismi Elifelet idi. **40** Ularning oghullirining hemmisi batur jengchi, oqyachi idi; ularning oghulliri we newirliri nahayiti kóp bolup, jemiý bir yüz ellik idi. Yuqiriqlarning hemmisi Binyamin ewladliridin idi.

9 Pütkül Israillar neseb boyiche tizimgha élin'ghanidi. Mana, ular «Israïl padishahlirining xatirisi» dégen kitabgha pütülgendur. **2** Yehudalar bolsa asiyliq qilghanliqidin Babilgha sürgün qilin'ghan. Hemshidin awwal qaytip kélip öz zémini we öz sheherlirige makanlashqanlar bolsa bir qisim Israillar, kahinlar, Lawiyalar we ibadetxana xizmetkarliri idi. **3** Yérusalémgha makanlashqanlar bolsa Yehuda qebilisi, Binyamin qebilisi, Efraim qebilisi we Manasseh qebilisidin bir qisimliri idi. **4** Ularning ichide Yehudaning oghli Perezning ewladliridin Utay bar idi; Utay Ammihudning oghli, Ammihud Omrining oghli, Omri Imrining oghli, Imri Banining oghli idi. **5** Shilohning ewladliri ichide uning tunji oghli Asaya we uning oghulliri bar idi. **6** Zerahning ewladliridin Yeuél we ularning uruq-tughqanliri bolup jemiy alte yüz toqsan adem bar idi. **7** Binyaminning ewladliri ichide Hassinuahning ewrasi, Hodawiyanning newrasi, Meshullamning oghli Sallu bar idi; **8** Yene Yerohanning oghli Yibniya, Mikrining newrasi, Uzzining oghli Élah we Ibinianing ewrasi, Réuelning newrasi, Shefatianing oghli Meshullam **9** hemde ularning uruq-tughqanliri bar idi; ular nesebnamisi boyiche tizimlar'ghanda jemiy toqquz yüz ellik alte adem idi. Yuqirida tilgha élin'ghanlar öz jemetige jemet béshi idi. **10** Kahinlar ichide Yedaya, Yehoyarib, Yaqin we **11** Azariya bar idi. Azariya Xudaning öyini bashqurghuchi bolup, Hilqiyanning oghli, Hilqiya Meshullamning oghli, Meshullam Zadokning oghli, Zadok Mérayotning oghli, Mérayot Axitubning oghli idi. **12** Yene Malkiyanning ewrasi, Pashxurning newrasi, Yerohanning oghli Adaya hemde Adiyelning oghli Maasay bar idi; Adiyel Yahzerahning oghli, Yahzerah Meshullamning oghli, Meshullam Meshillémmitning oghli, Meshillémmit Immerning oghli idi. **13** Ularning qérindashliri hemmisi jemet bashliri bolup, jemiy bir ming yette yüz atmiş adem idi; ularning hemmisi Xudaning öyidiki xizmetlerni qilishqa békitilgen iqtidarliq kishiler idi. **14** Lawiy qebilisidin Merarining ewladliri ichide Hashabiyaning ewrasi, Azrikanning newrasi, Hashshubning oghli Shémaya bar idi; **15** Yene Baqbaqqar, Heresh, Galal we Asafning ewrasi, Zikrining newrasi, Mikaning oghli Mattaniya; **16** yene Yedutunning ewrasi, Galalning newrasi, Shémayaning oghli Obadiya hemde Elkanahning newrasi, Asaning oghli Berekiya bar idi; bularning hemmisi Nitofatliqlarning yézakentlirige makanlashqanidi. **17** Derwaziwenler Shallum, Aqqub, Talmon, Aximan we ularning qérindashliri idi; Shallum ularning béshi idi. **18** Ular taki hazirghiche sherq tereptiki «padishahning derwazisi»da [derwaziwenlik] qilip kelmekte; ular ilgiri Lawiyarlarning chédirighada derwaziwenlik qilghanidi. **19** Korening ewrasi, Ébiasafning newrasi, Korahning oghli Shallum hemde uning atisining jemetidiki qérindashliri bolghan Korahiyalar [Xudaning öyining] xizmitini bashquratti, chédirning ishiklirini baqatti; ularning ata-bowiliri eslide Perwerdigarning chédirighani bashqurushqa qoyulghan, [ibadet] chédirining ishikini baqqanidi. **20** Ilgiri Eliazarning oghli Fimihlas ularning yolbashchisi bolghan; Perwerdigar uning bilen bille bolghan. **21** Meshelimiyaning oghli Zekeriya bolsa jamaet chédirining derwaziweni bolghanidi. **22** Derwaziwenlikke tallan'ghan bu kishiler jemiy ikki yüz on ikki kishi idi; ular öz yézakentliride, nesebliri boyiche tizimlan'ghan (eslide Dawut we aldin körgüchi Samuil ularni amanet qilin'ghan wezipilirige békitkenidi. **23** Ular we ularning ewladliri Perwerdigarning öyi, yeni muqeddes chédirning ishk-derwazilirini béqishqa békitilgenidi). **24** Sherqiy, gherbiy, shimaliy we jenubiy ishk-derwazilirida derwaziwenler békitilgenidi. **25** Ularning yézakentlerde olturushluq qérindashliri bolsa her yette künde nöwet boyiche kélip ular bilen birge xizmette bolatti. **26**

Töt derwaziwen bégi Lawiyarlardin idi; ulargha tapshurulghini Perwerdigarning öyidiki ambar-xezinilerni béqish idi. **27** Béqish mes'uliyiti ularning üstide bolghachqa, ular kéchide Perwerdigarning öyining etrapidiki orunlirida turatti hemde her küni etigende ishk-derwazilarni échishqa mes'ul idi. **28** Ulardin bir qismi [ibadetxana] xizmitide ishlitilidighan eswab-tükünlerge mes'ul idi; ular sanap epchikip, sanap epkirip qoyatti. **29** Ularning yene bir qismi tapshurulghini boyiche qacha-quchilar we muqeddes jaydiki barliq eswab-tüküniler, shundaqla aq un, sharab, zeytun méyi, mestiki we xushbuy buyumlargha mes'ul idi. **30** Kahinlarning oghulliridin beziler xushbuy buyumlardin etir yasaytti. **31** Lawiyarlardin Mattitiyah, yeni Korahiyarlardin Shallumning tunji oghlining wezipisi qazan néni étishke mes'ul idi. **32** Ularning qérindashliri, Kohatning ewladliri ichide «teqdim nan»gha mes'ul bolup, her shabat küni tizidighan'gha nanlarni teyyarlattı. **33** Lawiyarlarning jemet bashliri bolghan neghmichiler ibadetxanidiki öylerde turup, bashqa xizmetlerni qilmay, kéche-kündüz öz ishliri bilenla bolatti. **34** Yuqiridiki kishilarning hemmisi Lawiyalar ichidiki yolbashchilar bolup, hemmisi öz nesebi boyiche jemet béshi idi; bularning hemmisi Yérusalémda turatti. **35** Gibéonning atisi Jeyel Gibéon'gha makanlashqanidi. Uning ayalining ismi Maakah idi. **36** Uning tunji oghli Abdon, qalghan oghulliri Zur, Kish, Baal, Ner, Nadab, **37** Gédor, Axiyo, Zekeriya we Miklot idi. **38** Miklottun Shiméom törelgen. Bularnu özlirining qérindashlirining yénida Yérusalémda qoshna olturushatti. **39** Nerdin Kish törelgen, Kishtin Saul törelgen, Sauldin Yonatan, Malkishuya, Abinadab we Ésh-Baal törelgen. **40** Mérib-Baal Yonataning oghli idi; Mérib-Baalidin Mikah törelgen. **41** Mikahning oghulliri Piton, Melek, Tahriya we Ahaz idi. **42** Ahazdin Yarah törelidi; Yarahdin Alemet, Azmawet we Zimri törelgen. Zimridin Moza törelgen; **43** Mozadin Binéa törelgen; Binéaning oghli Réfaya, Réfayaning oghli Éliasah, Éliasahning oghli Azel idi. **44** Azelning alte oghli bar idi, ularning ismi Azrikam, Bokéru, Ishmail, Shéariya, Obadiya we Hanan idi; bularning hemmisi Azelning oghulliri.

10 Filistiylar Israillargha hujum qiliwidi, Israillar Filistiylarning aldidin qachti, ular Gilboa téghida qirip yoqitildi. **2** Filistiylar Saul bilen uning oghullirini tap bésip qoghliidi; ular axiri Saulning oghulliridin Yonatan, Abinadab, maliki-shualarni urup öldürdi. **3** Saulgha qarshi jeng intayin shiddetlik boldi; oqaychilar Saulgha yétiship oqya étip uni yarilandurdi. **4** Andin Saul yaragh kötürgüchisige: Qilichingni sughurup méni sanjip öltürwetkin; bolmisa bu xetnisizler kélip méni sanjip, méni xorluqqa qoyushi mumkin, dédi. Lékin yaragh kötürgüchisi intayin qorqup kétép, unimidi. Shuning bilen Saul qilichni élip üstige özini tashlidi. **5** Yaragh kötürgüchisi Saulning ölginini körüp, umu oxshashla özini qilichning üstige tashlap uning bilen teng öldi. **6** Shuning bilen Saul, üç oghli hem pütün ailisidikiler shu künde biraqla öldi. **7** Emdi wadida turghan Israillar eskerlirining qachqanliqini we Saul bilen oghullirining ölginini körginide, ular sheherlirini tashlap qachti, Filistiylar kélip u jaylarda orunlashti. **8** Emdi shundaq boldiki, etisi Filistiylar öltürülgenlerning kiyim-kéçeklirini salduruwalghili kelgende Gilboa téghida Saul bilen oghullirining ölik yatqanliqini kórdi-de, **9** kiyimlirini saldurup, kallisini we sawut-yaraghlirini élip ketti hemde bularni Filistiylarning zéminining hemme yerlirige apirip, öz butlirigha we xelqge xush xewer yetküzdi. **10** Ular Saulning sawut-yaraghlirini ularning butxanisida qoyup, kallisini Dagon butxanisigha ésip qoydi. **11** Emdi Yabesh-Giléadda olturghuchilar Filistiylarning Saulgha barliq qilghanlirini anglighanda **12** ularning ichidiki

hemme baturlar atlinip, Saul bilen oghullirining jesetlirini élip, ularni Yabeshke qayturup kélip, Yabeshniki dub derixining tüwige depne qildi we yette kün roza tutti. **13** Shuning bilen Saul Perwerdigargha qilghan wapasizliqi üçhün öldi; u Perwerdigarning söz-kalamigha kirmey we hetta Perwerdigardin yol sorimay, belki palchi jinkeshning yénigha bérip uningdin yol sorighanidi. Shunga Perwerdigar uni óltürüp, padishahliqini Yessening oghli Dawutqa ötküzüp berdi.

11 U chaghda barliq Israil jamaiti Hébron'gha kélip Dawutning qéshigha yigihilship: «Qarisila, biz ózlrining et-söngeliklirdurmiz! **2** Burun Saul bizning üstimizde seltenet qilghandimu Israil xelqige jengge chiqip-kirishke yolbashchi bolghan ózliri idi. Ózlrining Xudaliri bolghan Perwerdigarmu ózlrige: — Sen Méning xelqim Israilning padichisi bolup ularni baqisen we Israilning emiri bolisen, dégenidi» — dédi. **3** Shuning bilen Israil aqsaqallirining hemmisi Hébron'gha kélip padishah Dawutning qéshigha kélisht; Dawut Hébronda Perwerdigarning aldidu ular bilen bir ehde tüzisht. Andin ular Perwerdigarning Samuilning wastisi bilen éytqini boyiche, Dawutni Mesih qilip, Israilni idare qilishqa padishah qilip tiklidi. **4** Dawut bilen barliq Israil xelqi Yérusalémgha keldi (Yérusalém shu chaghda «Yebus» dep atilatti, zéminidiki ahale bolghan Yebusiylar shu yerde turatti). **5** Yebus ahaliisi Dawutqa: «Sen bu yerge héchqachan kirelmeysen!» dédi. Biraq Dawut Zion dégen qorghanni aldi (shu yer «Dawutning shehiri» depmu atilidu). **6** Dawut: «Kim aldi bilen Yebusiylargha hujum qilsa, shu kishi yolbashchi we serdar bolidu» dédi. Zeruianing oghli Yoab aldi bilen atlinip chiqip, yolbashchi boldi. **7** Dawut qorghanda turatti, shunga kishiler u qorghanni «Dawut shehiri» dep atashiti. **8** Dawut sheherni Millodin bashlap töt etrapidiki sépiligiche yéngiwashtin yasatti; shehning qalghan qismini Yoab yasatti. **9** Dawut kündin kün'ge qudrat tapti, chunki samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar uning bilen bille idi. **10** Töwendikiler Dawutning palwanliri ichide yolbashchilar idi; ular Perwerdigarning Israilgha éytqan sözi boyiche pütkül Israil bilen birliship, Dawutning padishahliqini mustehkem qilip, birlikte uni padishah qilishqa küchidi. **11** Töwendikiler Dawutning palwanlirining tizimliki boyiche xatirilen'gendur: — Hakmoniylardin bolghan Yashobiam yolbashchilar ichide béshi idi; u neyzisini piqiritip bir qétimda üç yüz adaman óltürgen. **12** Uningdin qalsa Axoxiy Dodoning oghli Elazer bolup, u «küch palwan»ning biri idi; **13** Ildgiri Filistiylar Pas-Dammimda jeng qilishqa yigihlganda, u Dawut bilen u yerde idi. U yerde arpa ösüp ketken bir étizliq bolup, xelq Filistiylerning aldidin beder qachqanidi; **14** ular bolsa étizliqning otturisida turuwélip, hem étizliqni qoghdighan, hem Filistiylirni tarmar qilghan; Perwerdigar ene shu yol bilen ularni ghayet zor ghelebige érishtürgen. **15** Ottuz yolbashchi ichidin [yene] üçheylen Qoram tashliqtiki Adullarning gharigha chüshüp Dawutning yénigha keldi. Filistiylerning qoshuni bolsa «Refayim jilghisi»da bargah qurghanidi. **16** Bu chaghda Dawut qorghanda, Filistiylerning qarawulgha Beyt-Lehemde idi. **17** Dawut ussap: «Ah, birsi manga Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su ekilip bergén bolsa yaxshi bolatti!» déwidi, **18** bu üç palwan Filistiylerning leshkergahidin bösup ötüp, Beyt-Lehemning derwazisining yénidiki quduqtin su tartti we Dawutqa élip keldi; lékin u uningdin ichkili unimidi, belki suni Perwerdigargha atap töküp: **19** «Xudayim bu ishni mendin néri qilsun! Men hayatining xewpte qélishigha qarimighan bu kishilerning qénini ichsem qandaq bolidu? Chunki buni ular hayatining xewpte qélishigha qarimay élip kelgen!» dédi. Shunga Dawut

bu suni ichkili unimidi. Bu üç palwan qilghan ishlar del shular idi. **20** Yoabning inisi Abishay üçining béshi idi; u üç yüz adem bilen qarshilship neyzisini piqiritip ularni óltürdi. Shuning bilen u bu «küch palwan» ichide nami chiqqanidi. **21** U mushu «küch palwan» ichide hemmidin bek hörmetke sazawer bolghan bolsimu, lékin yenila awwalqi üçheylen'ge yetmeytti. **22** Yehoyadaning oghli Binaya Kabzeeldin bolup, bir batur palwan idi; u köp qaltis ishlarni qilghan. U Moabiy Arielning ikki oghlini óltürgen. Yene qar yaghqan bir küni azgalgha chüshüp, bir shirni óltürgenidi. **23** U yene qolida bapkarning oqdek bir neyzisi bar, boyining égzizliki besh gez kélidighan bir Misirligni qetl qildi; u bir hasa bilen uninggha hujum qilip, uning neyzisini qoliddin tartiwélip öz neyzisi bilen óltürdi. **24** Yehoyadaning oghli Binaya mana bu ishlarni qilghan. Shuning bilen üç palwan ichide nam chiqarghanidi. **25** Mana, u héliqi ottuz palwandinmu bekreke shöhret qazan'ghan bolsimu, lékin aldinqi üç palwan'gha yetmeytti. Dawut uni ózining pasiban bégi qilip teyinligén. **26** Qoshundiki palwanlar bolsa: — Yoabning inisi Asahel, Beyt-Lehemlik Dodoning oghli Elhanan, **27** Harorluq Shammat, Pilonluq Helez, **28** Tekoaliq Ikkehshing oghli Ira, Anatotluq Abiézer, **29** Xushatliq Sibbekay, Axohluk Ilay, **30** Nitofatliq Maharay, Nitofatliq Baanahning oghli Xeleb, **31** Binyamin ewladliridin Gibéahliq Ribayning oghli Ittay, Piratonluq Binaya, **32** Gaash wadiliridin kelgen Xuray, Arbatliq Abiyel, **33** Baharumluk Azmawet, Shalbonluq Élyahba, **34** Gizonluq Hashemning oghulliri, Hararliq Shagining oghli Yonatan, **35** Hararliq Sakarning oghli Ahiyam, Urning oghli Élifal, **36** Mekeratliq Hefer, Pilonluq Axiyah, **37** Karmellik Hezro, Ezbayning oghli Naaray, **38** Natanning inisi Yoél, Hagrining oghli Mibhar, **39** Ammonluq Zelek, Zeruianing oghli Yoabning yaragh köttürgüchisi bolghan Beerotluq Naharay, **40** Itriliq Ira, Itriliq Gareb, **41** Hittiy Uriya, Ahlayning oghli Zabad, **42** Ruben qobilisidin Shizaning oghli, Rubenler ichide yolbashchi bolghan Adina we uninggha egeshken ottuz adem, **43** Maakahning oghli Hanan, Mitniliq Yohafat, **44** Ashtaratliq Uzziya, Aroerlik Xotamning oghli Shama bilen Jeiyel, **45** Shimringin oghli Yédiyayel bilen uning inisi tiziliq Yoxa, **46** Mahawiliq Eliyel, Elnaanning oghulliri Yeribay bilen Yohawiya, Moabliq Yitma, **47** Eliyel, Obed we Mezobaliq Yaasiylleridin ibaret idi.

12 Dawut kishning oghli Saulning bésimi sewebidin Ziklagda yoshurunup yatqan chaghda munu kishiler Dawutning yénigha kélishti (ularning hemmisi Dawutqa jeng qilishqa yardém bergén baturlardin idi; **2** oqya bilen qorallan'ghan bolup, ong qoli bilenmu, sol qoli bilenmu oqya we salgha atalaytti; ular Saulning Binyamin qobilisidin bolghan tughqanliri idi): **3** — ularning yolbashchisi Axiezér, andin qalsa Yoash bolup, ikkisi Gibéahliq Shémaahning oghli idi; yene Azmawetning oghli Zeziyel bilen Peletmu; yene Berakah bilen Anatotluq Yehu, **4** Gibéonluq Yishmayamu bar idi. Yishmaya «ottuz palwan» ichide batur bolup shu ottuzigha yétekchilik qilghuchi idi; yene Yeremiya, Yahaziye, Yohanan we Gederatliq Yozabad, **5** Eluzay, Yerimot, Bialiya, Shemariya, Xarufluq Shefatiya, **6** Korahliqlardin bolghan Elkanah, Yishiya, Azarel, Yoézer we Yashobiamlar; **7** yene Gedorluq Yerohamning oghli Yoélah bilen Zebadiya bar idi. **8** Gad qobilisidin beziler chöldiki qorgh'an'gha bérip Dawutqa béqind. Ularning hemmisi jengge mahir, qalqan we neyze bilen qorallan'ghan batur jengchiler idi; ularning turqi beeyni shirgha, chaqqaqliqi beeyni taghdiki boken'ge oxshaytti. **9** Ularining birinchisi Ézer, ikkinchisi Obadiya, üçinchisi Éliab, **10** tötinchisi Mishmannah, beshinchisi Yeremiya, **11** altinchisi Attay, yettinchisi Eliyel, **12** sekkizinchisi Yohanan, toqquzinchisi

Elzabad, **13** oninchisi Yeremiya, on birinchisi Makbannay idi. **14** Bularning hemmisi Gad qebilisidin, qoshun ichide serdarlar idi; eng kichiki yuz leshkerge, eng chongi ming leshkerge yétekchi idi. **15** Birinchi ayda, Iordan deryasi téship qirgshaqtin ashqan chaghda, deryadin ótúp, sherqqa we gherbke qaraydighan barliq jilghilardikilerni tiripiren qilip qachurghanlar del mushu ademler idi. **16** Binyamin qebilisi bilen Yehuda qebilisidinmu kishiler qorgha'gha kélip Dawutqa béqin'ghan. **17** Dawut chiqip ularni qarshi élip: «Eger siler tinchliq niyitide manga yardem bérishe kelgen bolsanglar, siler bilen bir jan bir dil bolimen, lékin qollirimda héch naheqliq bolmighan méni dúshmenlirimge sétiwetmekchi bolsanglar, ata-bowilirimning Xudasi buni nezirige élip hóküm chiqarghay!» — dédi. **18** Bu chaghda Xudaning Rohi héliqi ottuz palwanning yobashchisi Amasaygha chüshiwidi, u: «Ah Dawut, biz sanga béquduqmiz; Ah Yessening oggli, biz sen bilen billidurmiz; Ózingge aman-tinchliq, aman-tinchliq bolghay! Sanga yardem bergüchilergimu aman-tinchliq bolghay! Chünki séning Xudaying sanga medetkardur» Shuning bilen Dawut ularni élip qélip, «zerbidar etret bashliqliri» qildi. **19** Dawut ilgiri Filistiylar bilen birlikte Saulgha qarshi urushqa atlan'ghanda, Manasseh qebilisidiki bezler Dawut terepke ótti (lékin ular [Filistiylerge] yardem bermidi, chünki Filistiylarning emirliri: «Dawut öz ghojis Saul terepke ótúp kétishi mumkin, undaqa béshimiz ketmey qalmaydu!» dep meslihetliship ularni qayturup ketmekchi bolghanidi). **20** Dawut Ziklagga qaytip barghanda, Manasseh qebilisidiki Adnah, Yozabad, Yediyayel, Mikail, Yozabad, Élixu, Ziltaylar kélip uninggha qoshuldi. Bularning hemmisi Manasseh qebilisining mingbéshiliri idi. **21** Ular Dawut qaraqochilargha qarshi jeng qilghanda uninggha yardemleshti; ularning hemmisi batur palwanlar, qoshundiki yobashchilar idi. **22** Chünki shu künlerde Dawutqa yardem bérish üçün her küni ademler kélip qoshulup, xuddi Xudaning qoshunidekor zor bir qoshun bolup ketkenidi. **23** Perwerdigarning söz-kalimi emelge ashurulup, Saulning padishahliqini Dawutqa élip bermekchi bolghan qorallan'ghan jengchiler yobashchiliri bilen Hébron'gha, uning yénigha keldi. Ularning sani töwendikiche: — **24** Yehudalardin qalqan we neyze bilen qorallan'ghanlar jemiyye alte ming sekkiz yüz kishi bolup, hemmisi jengge teyyarlan'ghanidi. **25** Shiméonlardin jengge teyyarlan'ghan batur jengchiler jemiyye ming bir yüz kishi, **26** Lawiylardin jemiyye töt ming alte yüz kishi; **27** Yehoyada Harunlarning jemet béshi bolup, uninggha egeshkenler jemiyye üç ming yette yüz kishi idi. **28** Yene yash bir batur jengchi Zadok we uning jemetidin yigirme ikki yobashchi bar idi. **29** Binyaminlardin, Saulning uruq-tughqanliridinmu üç ming kishi bar idi; shu chaghqa qeder bularning köpinchisi Saul jemetini qollap kelmekte idi. **30** Efraimlardin, öz jemetliride yüz-abroy taqqan batur ezimetler jemiyye yigirme ming sekkiz yüz kishi idi. **31** Manasseh yérin qebilisi ichide nami pütülgén, Dawutni padishah qilip tikleshke kelgenler jemiyye on sekkiz ming kishi idi. **32** Issakarlardin zaman-weziyetni chüshinidighan, Israilning qandaq qilishi kéreklikini bildidighan yobashchilar jemiyye ikki yüz kishi idi; ularning hemme qérindashliri ularning emrige boysunatti. **33** Zebulunlardin jengge teyyarlan'ghan, herxil qoral-yaraghar bilen qorallan'ghan, ala köngüllük qilmaydighan, Dawutning yardimige kelgen jemiyye ellik ming kishi idi. **34** Naftalilardin yobashchi bolghan ming kishi bar idi; ulargha egiship qoligha qalqan we neyze alghanlar jemiyye ottuz yette ming kishige yéttidi. **35** Danlardin jengge teyyarlan'ghan jemiyye yigirme sekkiz ming alte yüz kishi idi. **36** Ashirlardin jengge chiqip qoshun sépige atlinishqa teyyar bolghan jemiyye qiriq ming kishi idi. **37** Iordan deryasining sherq terapidiki

Ruben qebilisi, Gad qebilisi we Manasseh yérin qebilisidin qoligha herxil qoral-yarag élip jengge teyyarlan'ghan jemiyye bir yüz yigirme ming kishi idi. **38** Yuqirida tilgha élin'ghan bu ezimetlerning herbiyy yürüshi tekshi bolup, Dawutni pütükl Israil üstige padishah qilip tiklesh üçün bir jan bir dil bolup, Hébron'gha kélishkenidi; qalghan Israilarmu bir niyet bir meqsette Dawutni padishah qilip tiklimekchi bolushqanidi. **39** Ular shu yerde Dawut bilen üç kün bille yep-ichip ghizalandi, chünki ularning qérindashliri ulargha teyyarlap qoyushqanidi. **40** Ularning ópçürisidiki xelqler, hetta Issakar, Zebulun we Naftalilarning zémindikiler éshék, töge, qéchir we kalilargha artip ulargha nahayiti köp ozuqluq élip kelgen; ular zor miqdarda un, enjür poshkili, üzüm poshkili, sharab, zeytun méyi we nurghun qoy-kalilarni yetküzüp bérishkenidi; pütükl Israil shad-xuramliqqa chömgenidi.

13 Dawut mingbéshi, yüzbéshi we barliq yobashchilar bilen meslihetleshti; **2** andin pütün Israil ammisigha: «Eger siler maql körsenglar, shundaqla bu ishni Xudayimiz Perwerdigardin dep bilsenglar, biz Israilning zéminalirining herqaysi jaylirigha shu yerde qalghan qérindashlirimizgha hemde ular bilen bille sheherlerde we étilizliqlirida turuwatqan kahin hem Lawiylargha mushu yerde yigilish toghruluq adem eweteyli. **3** Biz Xudayimizning ehde sanduqini meshege yötkep kéleyli; chünki Saulning künliride héchqaysimiz [ehde sanduq] aldida Xudadin yol sorap baqmiduq» dédi. **4** Bu ishni pütün amma toghra tapqachqa, hemmeylen maql bolushti. **5** Shunga Dawut Misirning Shihor deryasidin tartip Xamat éghizigiche bolghan pütükl Israil xelqini chaqirtip kélip, Xudaning ehde sanduqini Kiriati-Yéarimdin yötkep kelmekchi boldi. **6** Andin Dawut bilen pütükl Israil Xudaning ehde sanduqini yötkep kélish üçün Baalahqa, yeni Yehudagha tewe bolghan Kiriati-Yéarimgha keldi; ikki kérébning otturisida olturghuchi Perwerdigar bu ehde sanduq üstige Öz namini qoyghandi. **7** Ular Xudaning ehde sanduqini Abinadabning öyidin élin'ghan yéngi bir harwigha qoydi; Uzzah bilen Axiyo harwini heydidi. **8** Dawut bilen barliq Israil jamaiti Xudaning aldida he dep neghme-nawa qilip, chiltar, tembür, dap, changlar we kanay-sunaylar chalatti. **9** Lékin ular Kidon xaminigha kelgende kalilar aldigha müdürép kétép yiqilghanda Uzzah ehde sanduqini yöliwalay dep qolini uninggha sozdi. **10** Uzzahning ehde sanduqigha qoli tegkenlikni üçün, Xuda uninggha ghezepin uni urup óltürdi. Shuning bilen Uzzah shu yerde Xudaning aldida öldi. **11** Lékin Dawut Perwerdigarning Uzzahning témini böskenlikige achchiqlandi we u yerni «Perez-Uzzah» dep atidi; u yer taki hazirgiche shu nam bilen atilip kelmekte. **12** Shu küni Dawut Xudadin qorqup: «Men zadi qandaq qilip Xudaning ehde sanduqini bu yerge yötkep kéleymen?» dédi. **13** Shunga Dawut ehde sanduqini ózi turuwatqan «Dawut shehiri»ge yötkep kelmey, Gatliq Obed-Édomning öyige apirip qoydi. **14** Xudaning ehde sanduqi Obed-Édomning öyide üç ay turdi; Perwerdigar Obed-Édomning ailisini we uning barliq teelluqatirini beriketlidi.

14 Tur padishahi Hiram Dawut bilen körtüshüşke elchilerni, shundaqla uning üçün orda sélisgha kédir yaghichi, tashchi we yaghachchilarni ewetti. **2** Bu chaghda Dawut Perwerdigarning özini Israil üstige hókümraniq qilidighan padishah bolushqa jezmen tikleydighanliqini körüp yetti; chünki Perwerdigar Öz xelqi Israil üçün uning padishahliqini güllendürgenidi. **3** Dawut Yérusalémda yene birmunche xotunaldi hemde yene ogul-qizlarni kördi. **4** Töwendikiler uning Yérusalémda körgen perzentlirining isimliri: Shammuya, Shobab, Natan, Sulayman, **5** Ibhaz, Elishuya, Elpelet, **6** Nogah,

Nefeg, Yafiya, 7 Elishama, Beeliyada we Elifelet. 8 Dawutning mesih qilinip pütkül Israilning üstige padishah qilin'ghanliqini angliqan Filistiyerning hemmisi Dawut bilen qarshilishish pursitini izlep keldi; Dawut buni anglap ulargha qarshi jengge atlandi. 9 Filistiyer «Refayim jilghisi»gha bulang-talang qilghili kirdi. 10 Dawut Xudadin: «Men Filistiyerge qarshi jengge chiqsam bolamdu? Ularni méning qolunggha tapshuramsen?» dep soriwidi, Perwerdigar uninggha: «Jengge chiq, Men ularni sözsiz qolunggha tapshurimen» dédi. 11 Filistiyer Baal-Perazimgha hujum qilghili kelgende, Dawut ularni shu yerde meghlup qildi we: «Xuda méning qolum arqilq dushmanlerim üstige xuddi kelkün yarni élip ketkende bösup kirdi» dédi. Shunga u yer «Baal-Perazim» dep atalghan. 12 Filistiyer özlirining butlerini shu yerde tashlap qachqanliqtin, Dawut ademlirige ularni köydürüwétishni tapildi. 13 Filistiyer yene héliqi jilghigha bulang-talang qilghili kiriwidi, 14 Dawut yene Xudadin yol soridi. Xuda uninggha: «Ularni arqisidin qoghlimay, egip ötüp, ulargha üjmilikning udulidin hujum qilghin. 15 Sen üjme derexlirining üstidin ayagh tiwishini angliqshib bilenla jengge atan; chünki u chaghda Xuda séning aldingda Filistiyerning qoshunigha hujumgha chiqqan bolidu» dédi. 16 Shuning bilen Dawut Xudaning dégini boyiche ish tutup, Filistiyerning qoshunigha Gibéondin Gezergiche qoghlap zerbe berdi. 17 Shu sewebtin Dawutning shöhriti barliq yurt-zéminlargha pur ketti, Perwerdigar uning qorqunchini barliq ellerning üstige saldi.

15 Dawut Dawut shehiride özige öy-ordilar saldurdi, hem Xudaning ehde sanduqigha jay hazirlidi we uninggha chédir tiktürdi. 2 U chaghda Dawut: «Xudaning ehde sanduqini Lawiyarlardin bölek kishilerning kötürüshige bolmaydu, chünki Perwerdigar uni kötürüshke we menggü özining xizmitide bolushqa shularni tallighanidi» dédi. 3 Andin Dawut Perwerdigarning ehde sanduqini hazirlap qoyghan yerge yökesh üçün pütkül Israilarni Yérusalémgha yighdi. 4 Dawut yene Harunning ewladlirini we Lawiyarlarni yighdi: 5 Kohatning ewladliri jemet béshi bolghan Uriyel we uning qérindashliri bir yüz yigirme kishi; 6 Merari ewladliridin jemet béshi bolghan Asaya we uning qérindashliridin ikki yüz yigirme kishi; 7 Gershomning ewladliridin jemet béshi bolghan Yoél we uning qérindashliri bir yüz ottuz kishi; 8 Elizafanning ewladliridin jemet béshi bolghan Shémaya we uning qérindashliri ikki yüz kishi; 9 Hébronning ewladliridin jemet béshi bolghan Eliyel we uning qérindashliri seksen kishi; 10 Uzziyelning ewladliridin jemet béshi bolghan Amminadab we uning qérindashliri bir yüz on ikki kishi idi. 11 Dawut kahinlardin Zadok bilen Abiyatarni, shuningdek lawilaylardin Uriyel, Asaya, Yoél, Shémaya, Eliyel we Amminadabni chaqirtip kélip ulargha: 12 «Siler Lawiy jemetining bashlirisiler; özünglarni we silerning qérindashliringlarni Israilning Xudasi Perwerdigarning ehde sanduqini men teyyarlap qoyghan yerge kötürüp kélishe üçün pak qilinglar. 13 Chünki ilgiri siler shundaq qilmay, belgilen'gen tertip boyiche uningdin yol sorimighinimizdin Xudayimiz Perwerdigar bizge zerbe bergen» dédi. 14 Shuning bilen kahinlar bilen Lawiyar Israilning Xudasi Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp méngish üçün özlirini pak qildi. 15 Lawiyar emdi Musanning Perwerdigarning söz-kalamini bilen tapilighini boyiche, Xudaning ehde sanduqini baldaq bilen mürisige élip kötürdi. 16 Dawut yene Lawiyarlarning yobashchilirigha özlirining qérindashliridin neghmichilerni teyinleshini buyrudi; ular jümlidin tembur, chiltar, janqlar qatarliq herxil sazlarini chélip awazini yuqiri kötürüp shad-xuramliq ichide küy

éytishqa teyinlendi. 17 Shunglashqa, Lawiyar Yoélning ogli Hémanni we uning jemetidiki Berekiyaning ogli Asafni hem ularning qérindashliridin bolghan Merarilardin Kushayahning ogli Étanni belgilidi. 18 Ular bilen birlikte yene qérindashliridin Zekeriya, Bin, Yaaziyl, Shémiramot, Yehiyel, Unni, Éliab, Binayah, Maaséyah, Mattitiyah, Elifeleh, Mékniya hem derwaziwen Obed-Édom bilen Jeiyelni ikkinchi derijilik etret qilip teshkillidi. 19 Neghmichi Hémán, Asaf we Étanlar mis changlar chélip, yangraq awaz chiqiratti; 20 Zekeriya, Yaaziyl, Shémiramot, Yehiyel, Unni, Éliab, Maaséyah we Binayah tembur chélip «Alamot uslubida» tengkesh qilatti; 21 Mattitiyah, Elifeleh, Mékniya, Obed-Édom, Jeiyel we Azaziylar chiltar chélip bashlamchiliq qilip, «Sheminit uslubida» tengkesh bolatti. 22 Lawiyarlarning yobashchisi Kenaniya muzikigha nahayiti pishshiq bolghachqa, mexsus neghme-nawachiliqqa mes'ul bolup muzika ögittetti. 23 Berekiya bilen Elkanah ehde sanduqigha mes'ul ishikbaqarlar idi. 24 Shebaniya, Yehoshafat, Netanel, Amasay, Zekeriya, Binaya we Eliézer qatarliq kahinlar Xudaning ehde sanduqi aldida kanay chalatti; Obed-Édom bilen Yehiyahmu ehde sanduqigha mes'ul ishikbaqar qilinip qoyulghanidi. 25 Shuning bilen Dawut Israil aqsaqalliri we mingbéshi qatarliqarlar bilen birge Obed-Édomning öyidin xushalliqqa chömgen halda Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp chiqqili bard. 26 We shundaq boldiki, [Dawutlar] Xuda Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp mangghan Lawiyarlarga yarem bergenlikini körip, yette buqa we yette qochqar qurbanliq qildi. 27 Dawut we shundaq ehde sanduqini kötüridighan Lawiyar hemde neghmichiler hem neghme-nawa béshi bolghan Kenaniyalarning hemmisi kanap libas kiyishkenidi; Dawut uning üstige yene kanap efod kiygenidi. 28 Pütkül Israil xelqi emdi shu teriqide tentene qilip, burgha, kanay, jangjang, tembur, chiltar qatarliq türlük sazlar bilen yuqiri awazda muzika chélip, Perwerdigarning ehde sanduqini kötürüp kélishti. 29 Perwerdigarning ehde sanduqi Dawut shehirige yétip kelgende Saulning qizi Miqal penjirdin töwen'ge qarap turatti; u Dawutning sekrep oynap-chélip tentene qiliwatqanini körip ichide uni zangliq qildi.

16 Ular Xudaning ehde sanduqini kötürüp kirip Dawut uninggha hazirlap qoyghan chédirning otturisigha qoyup, andin Xudaning aldida köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliq sundi. 2 Dawut köydürme qurbanliq bilen inaqliq qurbanliq sunup bolghandin kéyin Perwerdigarning namida xelqge bext tilidi. 3 U yene er-ayal démey Israilarning her birige birdin nan, birdin xorma poshkili, birdin üzüm poshkili üleshtürüp berdi. 4 Dawut bir qisim Lawiyarlarga Perwerdigarning ehde sanduqi aldida xizmetde bolush, yeni dua-tilawet oqush, Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-rehmet éytish we küy-munajat oqushni buyrudi. 5 Ularning yobashchisi bolsa Asaf, andin Zekeriya idi; bashqiliri bolsa Jeiyel, Shémiramot, Yehiyel, Mattitiyah, Éliab, Binaya, Obed-Édom we Jeiyeller idi. Ular tembur-chiltar chélishqa qoyuldi; Asaf bolsa changlarni chalatti. 6 Binaya bilen Yahaziylidin ibaret ikki kahin Xudaning ehde sanduqi aldida herdaim kanay chélishqa qoyuldi. 7 Shu küni Dawut Asaf we qérindashlirini Perwerdigargha teshekkür-rehmet éytishqa belgilep ulargha birinchidin munu küni tapshurdi: — 8 «Perwerdigargha teshekkür qilinglar, Uning namini chaqirip nida qilinglar, Uning qilghanlirini eller arisida ayan qilinglar! 9 Uninggha naxshilar éytip, Uni küylenglar, Uning pütkül karamet möjiziliri üstide séghinip oylinglar. 10 Muqeddes namidin pexirlinip danglanglar, Perwerdigarni izdigüchilerning köngli shadlansun! 11 Perwerdigarni we Uning qudritini izdenglar, Uning yüz-huzurini toxtimay izdenglar. 12 Uning yaratqan möjizilirini, Karamet alametlirini hem aghzidin

chiqqan hokümlirini este tutunglar, **13** I uning quli Israilning nesli, Özï tallighanliri, Yaqupning oghulliri! **14** U, Perwerdigar — Xudayimiz, Uning hokümliri pütkül yer yüzididir. **15** U Özï tüzgen ehdini ebediy yadinglarda tutunglar — — Bu uning ming ewladqiche wedilesken sözdir — **16** Ibrahim bilen tüzgen ehdisi, Uni Ishaqqa ichken qesimidir. **17** U buni Yaqupqimu nizam dep jezmleshtürdi, Israilgha ebediy ehde qilib béríp: — **18** «Sanga Qanaan zéminini bérimen, Uni mirasing bolghan nésiweng qilimen» — dédi. **19** U chaghda siler ajiz idinglar, adiminglar az hem u yerde musapir idinglar; **20** Bu eldin u elge, bir qebilidin yene bir qebilige köchüp yürüen. **21** Perwerdigar herqandaq ademning ularni bozek qilishigha yol qoymidi, Ular ni dep padishahlarghimu tenbih béríp: — **22** «Men mesih qilghanlarga tegme, Peyghemberlirimge yaman ish qilma!» — dédi. **23** Pütün jahan, Perwerdigarni küylenglar, Nijatini her küni élan qilinglar! **24** Uning julasini ellerde bayan qilinglar, Uning möjizilirini barliq xelqler arisida jakarlanglar. **25** Chünki Perwerdigarimiz ulughdur, Zor hemdusanaqha layiqdur; U barliq ilahlardin üstün, Uningdin qorqush kérektur; **26** Chünki barliq ellerning ilahliri — butlar xalas, Biraq Perwerdigar asman-peleknî yaratqandur. **27** Shanushewket we heywet Uning aldida, Qudret we xushluq Uning jayididir. **28** Perwerdigargha teelluqini bergeysiler, i el-qebililer, Perwerdigargha shan-sherep we qudretni bergeysiler! **29** Perwerdigarning namigha layiq bolghan shan-shöhretni Uninggha bergeysiler; Sowgha-salam élip Uning aldigha kiringlar, Perwerdigargha pakmuqeddeslikning güzelligide sejde qilinglar; **30** Pütkül yer-yüzi, Uning aldida titrenglar! Dunya mezmüt qilin'ghan, u tewenmes esla. **31** Asmanlar shadlansun, we yer-jahan xush bolsun, Eller arisida élan qilinsun: — «Perwerdigar hoküm süridur!». **32** Déngiz-okyan we uninggha tolghan hemme chuqan sélip jush ursun! Dalilar hem ulardiki hemme yayrisun! **33** U chaghda ormandiki pütkül derekler Perwerdigar aldida yangritip naxsha éytidu; Chünki mana, U pütün jahanni soraq qilishqa kélidur! **34** Perwerdigargha teshekkür éytinglar! Chünki U méhribandur, Ebediydur Uning méhir-muhebbiti. **35** We: Bizni qutquzghin, i nijatimiz bolghan Xuda! Bizni [yéninggha] yighiwalghaysen, Muqeddes naminggha teshekkür qilishqa, Yayrap Sénî medhiyileshe, Bizni ellerdin qutquzup chiqqaysen! — denglar! **36** Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha, Ezeldin ta ebedigiche teshekkür-medhiye qayturulsun! Pütkül xelq «Amin!» dédi hemde Perwerdigargha hemdusana oqushti. **37** [Dawut] shu yerde, yeni Perwerdigarning ehde sanduqi aldida her kündiki wezipige muwapiq, ehde sanduqi aldiki xizmette dawamlıq bolushqa Asaf bilen uning qérindashlirini qaldurup qoydi; **38** Ularning ichide Obed-Édom bilen uning qérindashliridin atmish sekkiz kishi bar idi; shuningdek Yedutunning oghli Obed-Édom bilen Xosah derwaziwenlikke qoyuldi. **39** Kahin Zadok bilen uning kahin qérindashliri Gibéon égzlikidiki Perwerdigarning chédiri aldida, **40** Perwerdigarning Israilgha tapilighan qanun-ehkamlirida barliq yézilighini boyiche, herküni etisi-axshimi köydürme qurbanlıq qurban'gahi üstide Perwerdigargha atap köydürme qurbanlıqlarni sunushqa qoyuldi. **41** Ular bilen bille bolghanlar, yeni Héman, Yedutun we qalghan tallan'ghanlar, shundaqla barliq ismi tizilghanlar Perwerdigargha teshekkür-rehmet éytsishqa qoyuldi (chünki Uning özgermes muhebbiti ebedigichidur!). **42** Héman we Yedutun bolsa neghmichilikke, jümlidin kanay, jang-jang we barliq medhiye sazlarini chélisshqa mes'ul qilindi. Yedutunning oghulliri derwazigha qarashqa qoyuldi. **43** Bu ishlardin keyin barliq xelq öz öylirige qaytishti; Dawutmu öz öyidikilergé bext tilesheke qaytti.

17 Dawut öz öyide turuwatqan chéghida, Natan peyghemberge: «Qara, men kédir yaghichidin yasalghan öyde turuwatimen, Perwerdigarning ehde sanduqi bolsa chédir perdiliri astida turuwatidu» dédi. **2** Natan Dawutqa: «Könglüngde pükkenliringge emel qilghin; chünki Xuda sen bilen billidur!» — dédi. **3** Shu küni kéchide Xudaning sözi Natan'gha kélip yetti: **4** «Sen béríp qulum Dawutqa mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: Sen Men üçün turalghu öy salsang bolmaydu. **5** Chünki men Israilarni bashlap chiqqan künden tartip бүгүн'ge qeder bir öyde turup baqmighammen, peqet bu chédirdin u chédirgha, bir chédirghadın bashqa birige yökilip yürüdüm, xalas. **6** Men Israil xelqi bilen bille meyli qeyerge barmay, héchqachan Israilning birer hakimigha, yeni Méning xelqimni béqishni tapilighan birersige: Némişqa siler Manga kédir yaghichidin öy sélip bermeysir? — dédimmu? **7** Emdi sen qulum Dawutqa mundaq dégin: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar éytiduki, Men séni emdi yaylaqlardin, qoylarning arqisidin élip, xelqim Israilning üstige emir bolush üçün chaqirtip chiqtim. **8** Meyli qeyerge barmighin, Men haman séning bilen bille boldum we séning aldingin barliq dühmenliringni yoqitip keldim; yer yüzidiki ulughlar nam-shöhretke ige bolghandek séni nam-shöhretke sazawer qildim. **9** Men xelqim bolghan Israilgha bir jayni békitip, ularni shu yerde tikip östürimen; shuning bilen ular öz zéminida turidighan, parakendichilikke uchrimaydighan bolidu. Reziller desleptidikidek we men xelqim Israil üstige hokümranlıq qilishqa hakimlarni teyinligen күнлердикidek, ulargha qaytidin zulum salmaydu. Men barliq dühmenliringni sanga béqindürdimen. We menki Perwerdigar sanga shuni éytip qoyayki, men séning üçün bir öyni yasap bérimen! **11** Séning күнлiring toshup, ata-bowiliringning yénigha qaytqan waqtingda séning neslingdin, yeni oghulliringdin birini séning ornungni basidighan qilimen; Men uning padishahlıqini musthekem qilimen. **12** U Manga bir öy yasaydu, Men uning padishahlıq textini menggü musthekem qilimen. **13** Men uninggha ata bolimen, u Manga oghul bolidu; méhri-shepqitimi séningdin awwal ötkén [idare qilghuchidin] juda qilghinimdek uningdin hergiz juda qilmaymen; **14** uni Méning öyümde we Méning padishahlıqimda menggü turghuzim; uning texti menggü mezmüt bolup turghuzulidur. **15** Natan bu barliq sözler we barliq wehiyni héchnéme qaldurmay, Dawutqa éytip berdi. **16** Shuning bilen Dawut kirip Perwerdigarning aldida olturup mundaq dédi: «I Xuda Perwerdigar, men zadi kim idim, méning öyüm néme idi, Sen méni mushu derijige körtügüdek? **17** Lékin i Xuda Perwerdigar, [bu mertiwige körtügingin] séning neziringde kichikine bir ish hésablandı; chünki Sen men qulungning öyining yiraq kelgüsü toghruluq sözlingde we méni ulugh mertiwilik zat dep qariding, i Xuda Perwerdigar! **18** Sen kemining üstige chüshürgen shundaq shan-sherep toghruluq Dawut Sanga néme diyelisun? Chünki Sen derweqe Öz qulungni Özüng bilisen. **19** Ah Perwerdigar, péqir qulung üçün hemde Öz könglüngdiki niyiting boyiche bu barliq ulughluqni körsitip, bu chong ishlarıning hemmisini ayan qilding. **20** Ah Perwerdigar, qulimkiz toluq anglighini boyiche Sanga teng kelgüdek héchkim yoq; Séningdin bölek héchbir ilah yoqtur. **21** Dunyada qaysi bir el xelqing Israilgha teng kélelisun? Ular ni Özüngge xas birdinbir xelq bolush üçün qutuldurushqa barding hemde Misirdin qutuldurup chiqqan xelqing aldin yat ellerni qoghlap chiqirip, ulughwar we beheywet ishlar arqiliq Öz namingni tikliding! **22** Sen xelqing Israilni menggü Özüngning xelqing qilding; ah Perwerdigar, Senmu ularning Xudasi boldung. **23** Ah Perwerdigar, emdi péqir qulung we

uning öyi toghruluq qilghan wedeng menggüge emel qilinsun; Sen dégenliring boyiche ishni ada qilghaysen! **24** Amin, wedeng emel qilinsun, shundaqla naming menggü ulughlansun, kishiler: «Samawi qoshunning Serdari Perwerdigar Israilning Xudasi, heqiqeten Israilgha Xudadur!» désun; we shundaq bolup, péqir qulung Dawutning öy-jemeti Séning aldingda mezmurt turghuzulsun. **25** Ah Xudayim, Sen péqir qulunggha sanga öy yasaymen, dégen wehiy keltürdüng; shunga qulung Séning aldingda mushundaq dua qilishqa jür'et qildi. **26** Ah Perwerdigar, Sen birdinbir Xudadursen, Sen péqir qulunggha mushundaq ametni bérishni wede qilding; **27** Emdi péqir qulungning öy-jemetige iltipat qilip, uning Séning aldingda menggü turushigha saqlighaysen. Chünki Sen, ah Perwerdigar, [péqirning öy-jemetige] iltipat qilding we shuning bilen u menggüge bext-iltipatqa nésip bolidu».

18 Shu ishtin kéyin shundaq boldiki, Dawut Filistiylerge hujum qilip ularni boysundurup, ularning qolidin Gatni we uninggha tewe yéza-kentlerni tartiwalidi. **2** U yene Moabiylargha hujum qildi; Moabiylar uninggha béqinip, olpan töleydighan boldi. **3** Zobahning padishahi Hadad'ézer öz tewesini Efrat deryasighiche kéngeytishke atlinip chiqqanda, Dawut taki Xamatqa qeder uninggha hujum qildi. **4** Dawut uning ming jeng harwisini olja aldi, yette ming atliqleshkirini, yigirme ming piyadeleshkirini esir aldi. Dawut barliq jeng harwilirining atlirining péyini qirqitiwétip, peqet yüz harwigha qoshqidek atmila élip qaldi. **5** Demeshqtiki Suriyler Zobahning padishahi Hadad'ézerge yardem bérishke keldi; Dawut Suriylerdin yigirme ikki ming eskerni öltürdi. **6** Dawut Suriyediki Demeshq rayonigha qarawul etretlirini turghuzuwidi, Suriyler Dawutqa béqinip, uninggha olpan töleydighan boldi. Dawut qeyerge [jengge] chiqmisun, Perwerdigar uni qoghdap turdi. **7** Dawut Hadad'ézerning xizmetkarliri ishlitidighan altun qalqanlarning hemmisini Yérusalémgha élip qaytti. **8** U yene Hadad'ézerge tewe Tibhat bilen kundin ibaret ikki sheherdin nurghun mis olja aldi; kéyinki zamanlarda Sulayman mushu mislarni ishlipt mis köl, mis tüwrükler we bashqa barliq mis eswablarni yasatqan. **9** Xamat padishahi Tow Dawutning Zobah padishahi Hadad'ézerning pütün qoshunini meghlup qighanliqini anglap, **10** Öz oghli Hadoramni Dawutqa salam bérp, uning Hadad'ézer bilen jeng qilip, uni meghlup qilghan ghelibisini tebrikleshke ewetti. Chünki Tow eslide Hadad'ézer bilen daim urushup turatti. Hadoram herxil altun, kümüsh, mis eswab-jabduqlarni sowgha qilip ekeldi. **11** Dawut padishah bu eswab-jabduqlarni herqaysi ellerdin, jümlidin Édom, Moab, Ammonlardin, Filistiylerdin we Amaleklardin olja alghan altun-kümüshler bilen qoshup hemmisini Perwerdigargha béghishlidi. **12** Zeruiyaning oghli Abishay «Shor wadisi»da Édomiylardin on sekkiz ming ademni öltürdi. **13** Dawut Édomda qarawul etretlirini turghuzdi; Édomlarning hemmisi Dawutqa béqindi. Dawut qeyerge jengge chiqmisun, Perwerdigar uni qoghdap turdi. **14** Dawut padishah bolup pütün Israil üstige hökümraniq qilip, barliq xelqige adalet we heqqaniylik bilen muamile qildi. **15** Zeruiyaning oghli Yoab qoshun'gha serdar, Ahiludning oghli Yehoshafat mirza, **16** Axitubning oghli Zadok bilen Abiyatarning oghli Abimelek [bash] kahin, Shawsa katip, **17** Yehoyadaning oghli Binaya Keretiyler bilen Peletiylerning yolbashchisi idi; Dawutning oghulliri uning yénidiki emeldarlar boldi.

19 Kéyinki waqitlarda shundaq boldiki, Ammonlarning padishahi Nahash öldi; oghli Hanun ornigha padishah boldi. **2** Dawut: «Nahash manga iltipat körsetkini üçün, uning oghli Hanun'gha iltipat körsitimen» dep, atisining

petisige uning könglini sorashqa Hanunning yénigha elchilerni ewetti. Dawutning elchiliri Ammonlarning zémin'gha yétip kélip, könglini sorighili Hanun bilen körüshmekchi boldi. **3** Lékin Ammonlarning emeldarliri Hanun'gha: «Dawutni rastla atilirining izzet-hörmitini qilip silige köngül sorighili adem ewetipty, dep qararla? Uning xizmetkarlirining özlirining aldirigha kélishi bu yerni küzitish, aghdurmichilik qilish, charlash üçün emesmidu?» — dédi. **4** Shuning bilen Hanun Dawutning xizmetkarlirini tutup, ularning saql-burutlirini chüshürgüzewétip hem kiyimlirining beldin töwinini kestürüwétip andin ularni qoyuwetti. **5** Bezler kélip Dawutqa elchilerning ehwalini uqturdi; u ularni kütiwélishegha aldigha adem ewetti, chünki ular tolimu iza-ahanette qalghanidi. Shunga padishah ulargha: «Saql-burutinglar öskichilik Yérixo shehiride turup andin yéyip kélinglar» dédi. **6** Ammonlar özlirining Dawutning nepritige uchrighanliqini bildi, Hanun we Ammonlar Aram-Naharaim, Aram-Maakah we Zobahdin jeng harwisi we atliqleshker yallashqa adem ewetip ming talant kümüsh berdi. **7** Ular ottuz ikki ming jeng harwisi, shundaqla Maakah padishahi bilen uning qoshunini yalliwalidi; ular Medebaning aldigha kélip bargah qurdi. Ammonlarmu jeng qilish üçün herqaysi sheherliridin kélip jem bolushti. **8** Dawut buni anglap Yoab bilen barliq esker qoshunini [ularning aldigha] chiqardi. **9** Ammonlar chiqip sheher derwazisining alida sep tüzüp turdi; jengge atlinip chiqqan padishahlarmu dalada ayrim sep tüzüp turushti. **10** Yoab özining aldi-keynidin hujumgha uchraydighanliqini körip, pütün Israildin bir qisim serxil ademlerni tallap, Suriyler bilen jeng qilishqa ularni septe turghuzdi; **11** u qalghan ademlirini inisi Abishaygha tapshurdi, shuningdek ular özlirini Ammonlar bilen jeng qilishqa sep qilip teyyarladi. **12** Yoab Abishaygha: «Eger Suriyler manga küchlük kelse, sen manga yardem bergeysen; emma Ammonlar sanga küchlük kelse, men bérp sanga yardem bérey. **13** Jür'etlik bolghin! Öz xelqimiz üçün we Xudayimizning sheherliri üçün baturluq qilayli. Perwerdigar Özige layiq körün'ginini qilghay! — dédi. **14** Emdi Yoab we uning bilen bolghan ademler Suriylerge hujum qilghili chiqti; Suriyler uning aldidin qachti. **15** Suriylerning qachqanliqini körgen Ammonlarmu Yoabning inisi Abishayning aldidin qéchip, sheherge kirwalidi. Andin Yoab Yérusalémgha qaytip keldi. **16** Suriyler bolsa özlirining Israilarning alida meghlup bolghinini körgende, elchi ewetip, [Efrat] deryasining u teripidiki Suriylerni chaqirtip keldi. Hadad'ézerning qoshunining serdari bolghan Shofaq ulargha yéteckhi idi. **17** Buningdin xewer tapqan Dawut pütükl Israil xelqini yighip Iordan deryasidin ötüp, Suriylerning yénigha kélip ulargha qarshi sep tüzüp turdi. Dawutning sep tüzgenlikini körgen Suriyler jengge atlandi. **18** Suriyler Israilarning aldidin qachti; Dawut Suriylerdin yette ming jeng harwiliqni we qiriq ming piyadeleshkerni öltürdi we yene Suriylerning serdari Shofaqni öltürdi. **19** Hadad'ézerning emeldarliri Israil alida yéngilginini körgende, Dawut bilen süll qilip uninggha béqindi; shuningdin kéyin Suriyler ikkinchi Ammoniyarlargha yardem bérishni xalimaydighan boldi.

20 Shundaq boldiki, yéngi yilning béshida, padishahlar jengge atlan'ghan waqitta, Yoab küchlük qisimni bashlap kélip, Ammonlarning yerlirini weyran qilip, andin Rabbahni muhasirige aldi. U chaghda Dawut Yérusalémda turuwatatti. Yoab Rabbahgha hujum qilip sheherni weyran qilip tashlidi. **2** Dawut ularning padishahining béshidin tajni éliwidi (altuning éghirliq bir talant chiqti, uninggha yaqutlar qondurulghanidi), kishiler bu tajni Dawutning béshigha kiydürüp qoydi. Dawut sheherdin yene nurghun jeng gheniyetlirini élip ketti. **3** U yene

sheherdiki xelqni élip chiqip here, jotu we palta bilen ishleshke saldi; Dawut Ammonning herqaysi sheherliridiki xelqlernimu shundaq ishletti; andin Dawut kópchilik bilen Yérusalémgha qaytти. **4** Shu weqedin kéyin [Israillar] Gezerde Filistiyler bilen soqsusti; u chaghta Xushatliq Sibbikay Refayiylardin bolghan Sippay isimlik birini óltürüwetti, Filistiyler tiz pükti. **5** Kéyinche [Israillar] bilen Filistiyler yene soqsusti; Yairning oghli Elhanen Gatliq Goliyatning inisi Laxmini óltürdi; bu ademning neyzisining destisi bapkarning oqidek tom idi. **6** Kéyinki waqitlarda Gatta yene soqush boldi; u yerde nahayiti bestlik bir adem bar idi, uning qolidimu, putidimu altidin barmaq bolup, jemi yigirme töt barmaq bar idi; umu Refayiylardin idi. **7** Bu adem Israillarni tillighili turuwidi, Dawutning akisi Shimiyaning oghli Yonatan chiqip uni óltürüwetti. **8** Bular Gatliq Rafaning ewladliri bolup, hemmisi Dawut we uning xizmetkarlirining qolida óldi.

21 Sheytan Israillargha zerbe bérish üçün, Dawutni Israillarni sanaqtin ótküzishke éziqturdi. **2** Shunga Dawut Yoabqa we xelqning yolbashchilirigha: «Siler Beer-Shébadin Dan'ghiche arilap Israillarni sanaqtin ótküzüp kélip méning bilen kórtüshüglar, ularning sanini biley» dédi. **3** Lékin Yoab jawaben: «Perwerdigar Óz xelqini hazir meyli qanchilik bolsun, yüz hesse ashuruwetkey. Lékin i xojam padishahim, ularning hemmisi ózüngning xizmitingde turuwatqanlar emesmu? Xojam bu ishni zadi néme dep telep qilidu? Xojam Israilni némishqa gunahqa muptila qilidila?» — dédi. **4** Lékin padishahning sözi Yoabning sözini bésip chüshiti; shunga Yoab chiqip pütün Israil zeminini arilap Yérusalémgha qaytти keldi. **5** Yoab sanaqtin ótküzülgen xelqning sanini Dawutqa melum qildi; pütün Israilda qolida qilich kótüreleydighan ademler bir milyon bir yüz ming; Yehudalardin qolida qilich kótüreleydighan ademler töt yüz yetmiş ming bolup chiqti. **6** Biraq Lawiylar bilen Binyaminlarla sanaqa kirmidi; chünki padishahning bu buyruqi Yoabning neziride yirginchlik idi. **7** Xuda bu ishni yaman körgechke, Israillargha zerbe berdi. **8** Dawut Xudagha: «Men bu ishni qilip chong gunah ótküzüptimen; emdi menki qulungning bu qebihlikni kechürüshüngni tileymen, chünki men tolimu emxiqane ish qiptimen» — dédi. **9** Perwerdigar Dawutning aldin körgüchisi bolghan Gadqa: **10** Sen béríp Dawutqa éytíp: «Perwerdigar mundaq deyduki, Men sanga üç bala-qazani aldingda qoyimen; shuningdin birini talliwal, Men shuni béshinglarga chüshürimen» dégin, — dédi. **11** Shuning bilen Gad Dawutning yénigha kélip: «Perwerdigar mundaq deydu: **12** «Qéni tallighin: Ya üç yil acharchiliqta qélishstin, ya üç ay düshmenlerning aldidin qéchip, yawlirning teripidin qoghlap qilichlinishidin we yaki üç kün Perwerdigarning qilichining urushi — yeni waba késilining zéminda tarqilishi, Perwerdigarning Perishtisining Israilning pütün chégrisini xarab qilishidin birini tallighin». Emdi oylinip kör, bir néme dégin; men méni ewetküchige néme dep jawab bérey?» dédi. **13** Dawut Gadqa: «Men bek qattiq tenglikte qaldim; emdi Perwerdigarning qoligha chüshey deymen, chünki U tolimu shepqaetliktur. Peqet insanlarning qoligha chüshmisem, deymen» dédi. **14** Shu seweblik Perwerdigar Israilgha waba tarqatti; Israillardin yetmiş ming adem óldi. **15** Xuda Yérusalémni weyran qilip tashlash üçün bir Perishtini ewetti; u weyran qiliwatqanda, Perwerdigar ehwalni kórtüp ózi chüshürgen bu bala-qazadin pushayman qilip qaldi-de, weyran qilghuchi Perishtige: «Bes! Emdi qolungni tart!» dédi. U chaghta Perwerdigarning Perishtisi Yebusiy Ornanning xaminining yénida turatti. **16** Dawut béshini kótürüp, Perwerdigarning Perishtisining asman bilen yerning

ariliqida, qolidiki ghilaptin sughurghan qilichini Yérusalémgha tenglep turghanliqini kórdi. Dawut bilen aqsqaqallarning hemmisi böz rextke oralghan halda yerge düm yiqildi. **17** Dawut Xudagha: «Xelqning sanini élip chiqishni buyrughuchi men emesmu? Gunah qilip bu zadilik ótküzgüchi mendurmen; bu bir pada qoylar bolsa, zall néme qildi? Ah, Perwerdigar Xudayim, qolung Óz xelqingge emes, belki manga we méning jemetime chüshkey, wabani Óz xelqingning üstige chüshürmigeysen!» dédi. **18** Perwerdigarning Perishtisi Gadqa: Sen béríp Dawutqa éytqin, u Yebusiy Ornanning xaminigha chiqip Perwerdigargha bir qurban'gha salsun, déwidi, **19** Dawut Gading Perwerdigarning namida éytqini boyiche shu yerge chiqti. **20** U chaghta Ornan bughday tépiwatatti; Ornan burulup Perishtini kórip, ózi töt oghli bilen möküwalghanidi. **21** Dawut Ornanning yénigha kelgende, u béshini kótürüp Dawutni kórtüp, xamandin chiqip keldi-de, béshini yerge tegküdek éyip Dawutqa tezim qildi. **22** Dawut Ornan'gha: «Xelq ichide taralghan wabani tosup qélish üçün, mushu xamanni we etrapidiki yerni manga sétip berseng, bu yerde Perwerdigargha atap bir qurban'gha salay deymen. Sen toluq baha qoyup bu yérining manga sétip berseng» dédi. **23** — Alsila, ghojam padishahimning qandaq qilghusi kelse shundaq qilghay; qarisila, qurbanliq qilishqa kalilarni bérey, xaman tépidighan tirnilarni otun qilip qalisila, bughdayni ash hediyesige ishletsile; bularning hemmisini men ózlige tuttum, dédi Ornan Dawutqa. **24** «Yaq», — dédi Dawut Ornan'gha, — «qandaqla bolmisun men toluq bahasi boyiche sétiwalimen; chünki men séningkini éliwélip Perwerdigargha atisam bolmaydu, bedel tölimey köydürme qurbanliqni hergiz sunmaymen». **25** Shuning bilen Dawut alte yüz shekel altunni ólchep Ornan'gha béríp u yerni sétiwaldi. **26** Dawut u yerge Perwerdigargha atap bir qurban'gha saldi we köydürme qurbanliq we inaliq qurbanliq sunup, Perwerdigargha nida qildi; Perwerdigar uning tiligini qobul kórip, jawaben asmandin köydürme qurbanliq qurban'ghaigha ot chüshürdi. **27** Perwerdigar Perishtisini buyruwidi, U qilichini qaytidin ghilipigha saldi. **28** U chaghta, Dawut Perwerdigarning Yebusiyalardin bolghan Ornanning xaminida uning tilikige jawab bergenlikini kórip, shu yerde qurbanliq sunushqa bashlidi. **29** U chaghta, Musa chölde yasatqan Perwerdigarning chédiri we köydürme qurbanliq qurban'gha Gibéonning égzilikide idi; **30** lékin Dawut Perwerdigarning Perishtisining qilichidin qorqup, u yerning aldigha béríp Xudadin yol sorashqa jür'et qilalmaytti.

22 Shunga Dawut: «Mana bu Perwerdigar Xudaning öyi bolidighan jay, mana bu Israil üçün köydürme qurbanliq sunidighan qurban'gha bolidu» — dédi. **2** Dawut Perwerdigarning öyini saldurusun üçün Israil zeminidiki yar eldikilerni yighishni buyrudi hem tashlarni oyushqa tashchilarni teyinlidi. **3** Ishik-derwazilargha ishlihtishke miq we gire-baldaq yasash üçün nurghun tömür teyyarlidi; yene nurghun mis teyyarlidiki, uning éghirliqini tarazilap bolmaytti; **4** u yene san-sanaqsiz kédir yaghichi teyyarlidi, chünki Zidonluqlar bilen Turluqlar Dawutqa nurghun kédir yaghichi yetküzüp bergendidi. **5** Dawut könglide: «Oghlum Sulayman téxi yash, bir yumran köchet xalas, Perwerdigargha sélinidighan öy nahayiti beheyyet we katta bolushi, shan-shöhriti barliq yurtlarga yéyilishi kérek; shuning bilen bu öyge kédidighan matériyallarni hazirlap qoyushum kérek» dep oyildi. Shunga Dawut ölüsthtin ilgiri nurghun matériyal hazirlap qoydi. **6** Dawut oghli Sulaymanni qichqirip uninggha Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha öy sélishni tapilidi. **7** Dawut Sulayman'gha mundaq dédi: «I oghlum, men eslide Perwerdigar Xudayimning namigha atap bir öy sélishni

oyilgan, **8** lékin Perwerdigarning manga: «Sen nurghun ademning qénini töktüing, nurghun chong jenglerni qilding; séning Méning namimgha atap öy sélishinggha bolmaydu, chünki sen Méning aldimda nurghun ademning qénini yerge töktüing. **9** Qara, séningdin bir oghul törüldü; u aram-tinchliq adimi bolidu, Men uni her tereptiki düshmenliridin aram tapquzimen; uning ismi derwece Sulayman atilidu, u texttiki künliride Men Israilgha aram-tinchliq we asayishliq ata qilimen. **10** U Méning namimgha atap öy salidu; u Manga oghul bolidu, Men uninggha ata bolimen; Men uning Israil üstidiki padishahliq textini menggü mezmüt qilimen» dégen söz-kalami manga yetti. **11** I oghlum, emdi Perwerdigar séning bilen bille bolghay! Shuning bilen yolung rawan bolup, Uning séning toghruluq bergen wedisi boyiche Perwerdigar Xudayingning öyini salisen. **12** Perwerdigar sanga pem we eqil bergey we Israilni idare qilishqa körsetme bergey, séni Perwerdigar Xudayingning muqeddes qanunigha emel qilidighan qilghay. **13** Shu waqitta, Perwerdigar Israillar üçhün Musagha tapshurghan belgilime-hökümgerme emel qilsang, yolung rawan bolidu. Qeyser, batur bol! Qorqma, hoduqupmu ketme. **14** Qara, men Perwerdigarning öyi üçhün japa-müşheqqetlirim arqiliq yüz ming talant altun, ming ming talant kümüş we intayin köp, san-sanaqsiz mis, tömür teyyarladim; yene yaghach we tash teyyarladim; buninggha yene sen qoshsang bolidu. **15** Buningdin bashqa séningde yene tash kesküchi, tamchi, yaghachchi hem herxil xizmetlerni qilalaydighan nurghun ustilar bar; **16** altun-kümüş, mis, tömür bolsa san-sanaqsiz; sen ishqa tutushushqa ornungdin tur, Perwerdigarim séning bilen bille bolghay!» **17** Dawut yene Israildiki emeldarlarga oghli Sulayman'gha yardem bérishni tapilap: **18** «Xudayinglar bolghan Perwerdigar siler bilen bille emesmu? Her etrapinglarda silerge tinch-aramliq bergen emesmu? Chünki U bu zémindiki ahalini qolumgha tapshurdi; zémin Perwerdigarning aldida we xelqining aldida tizginlendi. **19** Emdi siler pütün qelbinglar, pütün jéninglar bilen qet'iy niyetke kélip, Xudayinglar bolghan Perwerdigarni izlenglar; Perwerdigarning ehde sanduqini we Xudaning muqeddesxanisidiki qacha-eswablrini Uning namigha atap sélin'ghan öyige apirip qoyush üçhün, Perwerdigar Xudaning muqeddesxanisini sélishqa ornunglardin qopunglar!» dédi.

23 Dawut qérip künliri toshay dep qalghanda, oghli Sulaymanni Israil üstige padishah qilip tiklidi. **2** Dawut Israildiki emeldarlarni, kahinlarni we Lawiylarni yighdi. **3** Lawiylardin ottuz yashdin ashqanlarning hemmisi sanaqtin ötküzüldi; tizimlan'ghini boyiche, ulardin erler jemiyy ottuz sekkiz ming kishi idi. **4** Dawut: «Bularning ichide yigirme töt ming kishi Perwerdigarning öyini bashqurush xizmitige, alte ming kishi emeldar we sochiliqqa, **5** töt ming kishi derwaziwenlikke we yene töt ming kishi men yasighan sazlar bilen Perwerdigargha hemdusana oqush ishigha qoyulsun» — dédi. **6** Dawut ularni Lawiyning oghli Gershon, Kohat we Merari jemetliri boyiche guruppilargha böldi: — **7** Gershoniylardin Ladan bilen Shimey gar idi; **8** Ladaning oghli: tunji oghli Yehiyel, yene Zitam bilen Yoéldin ibaret üç kishi idi; **9** Shimeyning oghlidin Shélotim, Haziyel we Harandin ibaret üç kishi idi; yuqiriqlar Ladaning jemet bashliqliri idi. **10** Shimeyning oghulliri Jahat, Zina, Yeush we Bériyah, bu töteylenning hemmisi Shimeyning oghli idi. **11** Jahat tunji oghul, Ziza ikkinchi oghul idi; Yeush bilen Bériyahning ewladliri köp bolmighachqa, bir [jemet guruppisi] dep hésablan'ghan. **12** Kohatning oghulliri Amram, Izhar, Hébron we Uzziyeldin ibaret töt kishi idi. **13** Amramning oghli Harun bilen Musa idi. Harun bilen uning

ewladliri eng muqeddes buyumlarni paklash, Perwerdigarning aldida menggüce [qurbanliqlarni] sunush, uning xizmitini qilish, menggü uning namidin bext tilep dua bérishke ayrilghanidi. **14** Xudaning adimi Musagha kelsek, uning ewladliri Lawiy qebilisidin dep hésablinip tutülgen. **15** Musaning oghli Gershon bilen Eliézer idi. **16** Gershonning oghulliridin Shebuziel chong oghli idi. **17** Eliézerning oghli Rehabiya idi; Eliézerning bashqa oghli bolmighan, lékin Rehabiyaning oghulliri nahayiti köp idi. **18** Izharning tunji oghli Shélotim idi. **19** Hébronning oghulliri: tunji oghli Yériya, ikkinchi oghli Amariya, üçinchi oghli Yahaziyel, tötinchi oghli Jekamiyah idi. **20** Uzziyelning oghulliri: tunji oghli Mikah, ikkinchi oghli Yishiya idi. **21** Merarining oghli Mahli bilen Mushi idi; Mahlining oghli Eliazar bilen Kish idi. **22** Eliazar ölgende oghli yoq, qizlirila bar idi; ularning tughqanliri, yeni Kishning oghulliri u qizlarni emrige aldi. **23** Mushining Mahli, Éder we Yeremot dégen üçla oghli bar idi. **24** Yuqiriqlarning hemmisi Lawiyning ewladliri bolup, jemetliri boyiche, yeni jemet bashliri boyiche yigirme yashdin ashqan erkekler royxetke élin'ghan; ular Perwerdigarning öyidiki wezipilerni öteshke ismiliri boyiche tizimlan'ghanidi. **25** Chünki Dawut: «Israilning Xudasi Perwerdigar Öz xelqige aram bérip, Özi menggü Yérusalémde makan qilidu; **26** shuning bilen Lawiylarning muqeddes chédirmi we uning ichidiki herqaysi qacha-eswablrarni kötürüp yürüshning hajiti yoq» dégenidi. **27** Shunga Dawutning jan üzüsh aldidiki wesiyiti boyiche, Lawiylarning yigirme yashdin yuqirilirining hemmisi sanaqtin ötküzülgenidi. **28** Ularning wezipisi bolsa Harunning ewladlirining yénida turup, Perwerdigarning öyining ishlirini qilish idi; ular hoyla-aramlarni bashqurush, barliq muqeddes buyumlarni pakiz tutush, qisqisi, Perwerdigarning öyining xizmet wezipilirini béjirishke mes'ul idi; **29** yene «tizilghan teqdim nan», ash hediye unliri, pétir qoturmachlar, qazan nanliri we mayliq nanlarga, shundaqla herxil ölchesh eswablrigha mes'ul idi; **30** ular yene herkünii etigende öre turup Perwerdigargha teshekkür éytip hemdusana oquytti, herkünii kechlikimu shundaq qilatti. **31** Yene shabat küni, her yéngi ayda, shuningdek békitilgen héyt-bayramlarda sunulidighan barliq köydürme qurbanliqlargha mes'ul idi. Özlirige qaritilghan belgilime boyiche, ular daim Perwerdigarning aldigha békitilgen sani we nöwiti bilen xizmette turatti. **32** Ular jamaet chédirini hem muqeddes jayni baqatti, shundaqla özlirining Perwerdigarning öyidiki xizmette boluwatqan qérindashliri, yeni Harunning ewladlirigha qaraytti.

24 Harun ewladlirining nöwetchilikke bölünishi töwendikiche: Harunning oghli Nadab, Abihu, Eliazar we Itamar. **2** Nadab bilen Abihu atisidin burun ölüp ketken hem perzent körmigenidi; shunga Eliazar bilen Itamar kahinliqni tutatti. **3** Dawut we Eliazarning ewladliridin Zadok we Itamarning ewladliridin Aximelek ularning qérindashlirini guruppilargha bölüp, wezipisi boyiche ishqa qoydi; **4** Eliazarning ewladliridin jemet béshi bolghanlar Itamarning ewladliridin jemet béshi bolghanlardin köp ikenlikini bilip, ularni shuninggha asasen ayrip nöwet-guruppilargha böldi. Eliazarning ewladliridin jemet béshi bolghanlar on alte kishi idi, Itamarning ewladliridin jemet béshi bolghanlar sekkiz kishi idi; **5** ular chek tashlash yoli bilen tengshap nöwet-guruppilargha bölündi. Shundaq qilip muqeddesxanidiki ishlargha mes'ul bolghanlar we Xudaning aldidiki ishlargha mes'ul bolghanlar hem Eliazarning ewladliridinmu hem Itamarning ewladliridinmu boldi. **6** Lawiy Netanelning oghli Shémaya katip bolsa padishah, emeldarlar, kahin Zadok, Abiyatarning oghli

Aximelek, shundaqla kahinlarning we Lawiylarning jemet bashliqliri aldida ularning ismini pütüp qoydi. Eliazarning ewladliri ichidin bir jemet tallandi, andin Itamarning ewladliri ichidinmu bir jemet tallandi. **7** Birinchi chek Yehoyaribqa, ikkinchi chek Yedayagha, **8** üçinchi chek Harimga, tötinchi chek Séorimga, **9** beshinchi chek Malkiyagha, altinchi chek Miyamin'gha, **10** yettinchi chek Hakkozgha, sekkizinchi chek Abiyagha, **11** toqquzinchi chek Yeshuagha, oninchi chek Shékaniyagha, **12** on birinchi chek Eliyashibqa, on ikkinchi chek Yaqimga, **13** on üçinchi chek Huppagha, on tötinchi chek Yeshebiabqa, **14** on beshinchi chek Bilgahqa, on altinchi chek Immerge, **15** on yettinchi chek Hézirgha, on sekkizinchi chek Happizezge, **16** on toqquzinchi chek Pitahiyagha, yigirmnchi chek Yehze kelge, **17** yigirme birinchi chek Yaqin'gha, yigirme ikkinchi chek Gamulgha, **18** yigirme üçinchi chek Délayagha, yigirme tötinchi chek Maaziyaqha chiqti. **19** Mana bu ularning xizmet tertipi; bu Israilning Xudasi Perwerdigar ularning atisi Harunning wastisi bilen buyrughan nizam boyiche, Perwerdigarning öyige kirish nöwiti idi. **20** Lawiyning qalghan ewladliri munlar: Amranning ewladliridin Shubayel; Shubayelning ewladliri ichide Yehdéya bar idi. **21** Rehabyagha kelsek, uning oghulliri, jümlidin tunji ogli Yishiya bar idi. **22** Izharning oghulliri ichide Shélotom; Shélotomning oghulliri ichide Jahat bar idi. **23** Hébronning oghulliri: tunji ogli Yeriya, ikkinchisi Amariya, üçinchisi Yahaziyel, tötinchisi Jekamiyam idi. **24** Uziyelning oghulliri: Mikah; Mikahning oghulliridin Shamir bar idi. **25** Mikahning inisi Isshiya idi; Yisshiyanning oghulliri ichide Zekeriya bar idi. **26** Merarining oghulliri: Mahli we Mushi; Yaaziyaning ogli Béno idi. **27** Merarining ogli Yaaziya din bolghan ewladliri Béno, Shoham, Zakkur we Ibr bar idi. **28** Mahlining ogli Eliazar idi; Eliazarning ogli yoq idi. **29** Kishke kelsek, uning oghulliri ichide Yerahmiyel bar idi. **30** Mushining oghulliri Mahli, Éder we Yerimot idi. Yuqiriglarning hemmisi Lawiyning ewladliri bolup, jemetliri boyiche pütülgenidi. **31** Ular mu ularning qérindashliri Harunning ewladlirigha oxshash, Dawut padishah, Zadok, Aximelek we shuningdek kahinlar we Lawiylarning jemet bashliqlirining aldida chek tartti; herqaysi jemet bashliri we ularning tughqanliridin eng kichiklirimu oxshashla chek tartti.

25 Dawut bilen qoshunning serdarliri Asaf, Héman we Yedutunlarning oghullirighimu wezipe yüklep, ularni chiltar, tembur we jang-janglar chélip, bésharet bérish xizmitige qoydi. Ulardin wezipege qoyulghanlarning sani töwendikiche: **2** Asafning oghulliridin Zakkur, Yüsiüp, Nitaniya we Asharilah bar idi; Asafning oghullirining hemmisi Asafning körsetmisige qaraytti; Asaf padishahning körsetmisi boyiche bésharet bérüp sözleytti. **3** Yedutun'gha kelgende, uning Gedaliya, Zéri, Yeshaya, Shimey, Hashabiya we Mattitiyah dégen alte ogli bolup, atisi Yedutunning körsetmisige qaraytti. Yedutun Perwerdigargha teshekkür éytip medhiye oqush üçün chiltar chélip bésharet béretti. **4** Hémanning bolsa, uning Bukkiya, Mattaniya, Uzziyel, Shebuyel, Yerimot, Hananiya, Hanani, Eliyata, Giddalti we Romanti-Ézer, Yoshbikasha, Malloti, Hotir we Maxaziot dégen oghulliri bar idi. **5** Bularning hemmisi Hémanning oghulliri bolup, Xudagha bolghan medhiyasini yangritish üçün qoyulghan (Héman bolsa padishahqa Xudaning söz-kalamini yetküzidighan aldin körgüchi idi); Xuda Héman'gha on töt ogul, üç qiz ata qilghanidi. **6** Bularning hemmisi atilirining bashlamchiliqida bolup, Perwerdigarning öyide neghme-nawa qilish üçün, jang-jang, tembur we chiltar chélip Xudaning öyidiki wezipesini öteytti. Asaf, Yedutun we Héman

[bu ishlarda] padishahning körsetmisige qaraytti. **7** Ular we ularning qérindashlirining sani jemi ikki yüz seksen sekkiz idi (ular hemmisi Perwerdigarni medhiyilesh neghme-nawaliqida alahide terbiye körgen, küy éytishqa usta idi). **8** Bular chong-kichikige, ustaz-shagirtliqigha qarimay hemmisi birdek chek tartip guruppilargha bölün'genidi. **9** Birinchi chek Asafning ogli Yüsiüpke, ikkinchi chek Gedaliyaqha chiqti; u, uning iniliri we oghulliri bolup jemi on ikki kishi idi; **10** üçinchi chek Zakkurgha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **11** tötinchi chek Izrigha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **12** beshinchi chek Netaniyaqha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **13** altinchi chek Bukkiyaqha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup on ikki kishi idi; **14** yettinchi chek Yesharilahqa chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **15** sekkizinchi chek Yeshayagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **16** toqquzinchi chek Mattaniyaqha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **17** oninchi chek Shimeyge chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **18** on birinchi chek Azarelge chiqti; u we uning oghulliri, iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **19** on ikkinchi chek Hasabiyaqha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **20** on üçinchi chek Shubayelge chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **21** on tötinchi chek Mattitiyahqa chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **22** on beshinchi chek Yerimotqa chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **23** on altinchi chek Hananiyaqha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **24** on yettinchi chek Yoshbikashagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **25** on sekkizinchi chek Hananigha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **26** on toqquzinchi chek Mallotigha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **27** yigirmnchi chek Eliyatagha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **28** yigirme birinchi chek Hotirgha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **29** yigirme ikkinchi chek Giddaltigha chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **30** yigirme üçinchi chek Maxaziotqa chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi; **31** yigirme tötinchi chek Romanti-Ézerge chiqti; u, uning oghulliri we iniliri bolup jemi on ikki kishi idi.

26 Derwaziwenlerning guruppilinishi töwendikidek boldi: Korah jemetdikileridin Asafning ewladliri ichide Korening ogli Mesheleimiya bar idi. **2** Mesheleimiyaning birneche ogli bolup, tunjisi Zekeriya, ikkinchisi Yedayael, üçinchisi Zebadiya, tötinchi Yatniyel, **3** beshinchi Élam, altinchi Yehohanan, yettinchi Elyoyinay idi. **4** Obed-Édomning oghulliri: tunji ogli Shémaya, ikkinchi Yehozabad, üçinchi Yoah, tötinchi Sakar, beshinchi Netanel, **5** altinchi Ammiyel, yettinchi Issakar, sekkizinchi Péultay; derweqe Xuda Obed-Édomgha bext-saadet ata qilghanidi. **6** Uning ogli Shémayamu birneche ogul perzent körgen bolup, hemmisi ata jemeti ichide yoblashchi idi, chunki ular batur ezimetler idi. **7** Shémayaning oghulliri: Otni, Réfayel, Obed we Elzabad idi. Elzabadning iniliri Élixu bilen Semakiyaning ikkisi batur idi. **8** Bularning hemmisi Obed-Édomning ewladliri bolup, ular we ularning oghulliri, qérindashlirining hemmisi [Xudaning] xizmitide qolidin ish kélidighan ademler idi. Obed-Édomning ewladi jemi atmish ikki adem idi. **9** Mesheleimiyaning oghulliri

we qérindashliri bar idi; hemmisi batur bolup, jemiý on sekkiz adem idi. **10** Merarining ewladi bolghan Xosahning birnechche ogʻli bar idi, chong ogʻli Shimri (Shimri eslide tunji ogʻul bolmisimu, atisi uni chong ogʻul qilip tikligen), **11** ikkinchi ogʻli Hilqiya, üçinchisi Tebaliya, tötinchisi Zekeriya idi. Xosahning oghullari we qérindashliri jemiý bolup on üç adem idi. **12** Yuqiriqlarning hemmisi jemet bashliri boyiche derwaziwenlarning guruppilargha bölünüshi idi; ularning hemmisige qérindashliri bilen bille Perwerdigarning öyidiki xizmet wezipisi tapshurulghanidi. **13** Ular, meyli chong bolsun yaki kichik bolsun, öz jemeti boyiche chek tartip herbir derwazigha belgilendi. **14** Sherqiy derwazida derwaziwenlik qilishqa chek chiqqini Shelemiya boldi; andin ular uning ogʻli Zekeriya (aqilane meslihetchi idi) üçün chek tartti; uninggha shimaliy derwazining derwaziwenlik cheki chiqti. **15** Jenubiy derwazining cheki Obed-Edomgha chiqti. Uning oghullari ambar-xezinilerge mes'ul boldi. **16** Shuppim bilen Xosahqa gherbiy derwazining we shuningdek dawan yolidiki Shalleket derwazisining cheki chiqti; derwaziwenler yandiship turatti. **17** Sherqiy derwazigha herküni alte Lawiy derwaziwen mes'ul idi; shimaliy derwazigha herküni töt adem, jenubiy derwazigha herküni töt adem mes'ul idi; ambar-xezinilarning herbirige ikki adem bir guruppa bolup qaraytti. **18** Gherb tereptiki dehlizning aldidiki yolda töt kishi, dehlizning özide ikki kishi pasibanliq qilatti. **19** Yuquridiki kishiler derwaziwenlarning guruppilinishi bolup, Korahning we Merarining ewladliridin idi. **20** Ularning [bashqa] Lawiy qérindashliridin Xudaning öyidiki xezinilerni we muqeddes dep béghishlan'ghan buyumlar xezinisini bashqurushqa Axiyah qoyuldi. **21** Gershon jemetidiki Ladanning ewladliridin, Gershoniý Ladan jemetige yoblashchi bolghini: Jehiyeli idi; **22** Jehiyelining oghullari Zétam bilen uning inisi Yoél idi; ular Perwerdigarning öyidiki xezinilerge mes'ul idi. **23** Amram jemeti, Izhar jemeti, Hébron jemeti we Uzziyel jemetidikilermu [wezipige qoyuldi]: **24** Musaning newrisi, Gershomning ogʻli Shibuel bash xezinichi boldi. **25** Uning Eliézerdin bolghan qérindashliri: Eliézerning ogʻli Rehabiya, Rehabiyaning ogʻli Yeshaya, Yeshayaning ogʻli Yoram, Yoranning ogʻli Zikri, Zikrining ogʻli Shelomit idi. **26** Mushu Shelomit bilen uning qérindashliri muqeddes dep béghishlan'ghan buyumlar saqlinidighan barliq xezinilerni bashquratti; bu buyumlarni eslide Dawut padishah, jemet bashliqliri, mingbeshilar, yüzbeshilar we qoshun serdarliri béghishlighanidi. **27** Ular jengghalarda bulang-talang qilip kelgen mal-mülüklerdin we oljidin Perwerdigarning öyini puxta qilishqa béghishlighanidi. **28** [Bularning ichidimu] aldind körgüchi Samuil, Kishning ogʻli Saul, Nerning ogʻli Abner we Zeruiyaning ogʻli Yoablar muqeddes dep ayrighan nersiler bar idi; barliq muqeddes dep ayirilghan nersilerni Shelomit bilen uning qérindashliri bashquratti. **29** Izhar jemetidin Kénaniya we uning oghullari [muqeddes öyning] sirtida Israilda mensepar we sochilar qilip qoyuldi. **30** Hébron jemetidin Hashabiya we uning qérindashliri, hemmisi batur bolup, Iordan deryasining gherbiy teripide Israilda mensep tutup, Perwerdigarning xizmitige we padishahning ishlirigha mes'ul bolushqa qoyulghan. Ular jemiý birming yette yüz kishi idi. **31** Hébron jemeti ichide, jemetning nesebnamisi boyiche Yeriya jemet beshi idi. Dawutning seltenitining qiriqinchi yili [nesebnamilerni] tekshürüsh arqiliq Giléadning Yaazer dégen yéride bu jemetinmu batur ezimetler tépildi. **32** Yeriyaning qérindashliridin yene jemiý bolup ikki ming yette yüz kishi bar idi; ularning hemmisi batur bolup, shu jemet bashliri idi; padishah Dawut ularni Ruben qebilisi, Gad qebilisi we Manasseh

yérim qebilisidiki Xudagha we padishahning xizmitige dair barliq ishlarni bashqurushqa qoydi.

27 Töwendikiler Israillar ichide padishahning xizmitide herbiy qisimlarga mes'ul bolghan herqaysi jemet bashliri, mingbeshi, yüzbeshi we barliq menseparlar idi. Ular sanigha qarap qisimlarga bölün'genidi. Ular her yili ay boyiche nöwetliship turatti, her qismida yigirme töt ming adem bar idi. **2** Birinchi aydiki birinchi nöwetchi qoshun'gha Zabdiyelning ogʻli Yashobiam mes'ul bolghan, uning ashu qismida yigirme töt ming adem bar idi. **3** U Perez ewladliridin bolup, birinchi aydiki ashu qoshun qismining serdarlirini bashquratti. **4** Ikkinchi aydiki nöwetchi qoshun'gha mes'ul kishi Aholuq Doday bolup, uning qoshunining orunbasar sardari Miklot bar idi; bu qismida yigirme töt ming adem bar idi. **5** Üchinchi aydiki üçinchi nöwetchi qoshunning sardari kahin Yehoyadaning ogʻli Binaya idi; u uning ashu qoshunigha bash bolup, uningda yigirme töt ming adem bar idi. **6** Bu Binaya «ottuz palwan»ning biri bolup, ashu ottuz ademni bashquratti; uning qismida yene uning ogʻli Ammizabad bar idi. **7** Tötinchi aydiki tötinchi nöwetchi qoshunning sardari Yoabning inisi Asahel idi; uningdin keyin ogʻli Zebadiya uning ornini basti. Uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **8** Beshinchi aydiki beshinchi nöwetchi qoshunning sardari Izrahliq Shamxut idi, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **9** Altinchi aydiki altinchi nöwetchi qoshunning sardari Tekoaliq Ikkeshning ogʻli Ira idi, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **10** Yettinchi aydiki yettinchi nöwetchi qoshunning sardari Efraim ewladliri ichidiki Pilonluq Helez bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **11** Sekkizinchi aydiki sekkizinchi nöwetchi qoshunning sardari Zerah jemetidiki Xushatliq Sibbikay bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **12** Toqquzinchi aydiki toqquzinchi nöwetchi qoshunning sardari Binyamin qebilisidiki Anatoluq Abiezer bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **13** Oninchi aydiki oninchi nöwetchi qoshunning sardari Zerah jemetidiki Nitofatliq Maharay bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **14** On birinchi aydiki on birinchi nöwetchi qoshunning sardari Efraim qebilisidiki Piratonluq Binaya bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **15** On ikkinchi aydiki on ikkinchi nöwetchi qoshunning sardari Otniyel jemetidiki Nitofatliq Helay bolup, uning qismida yigirme töt ming adem bar idi. **16** Israillning herqaysi qebililirini idare qilip kelgenler töwendikiler: Rubeniylar üçün Zikrining ogʻli Eliézer qebile bashliq idi; Shiméoniylar üçün qebile bashliq Maakahning ogʻli Shefatiya; **17** Lawiy qebilisi üçün Kemuelning ogʻli Hasabiya qebile bashliq idi; Haruniylar üçün jemet beshi Zadok; **18** Yehuda qebilisi üçün Dawutning akisi Élixu qebile bashliq idi; Issakariylar üçün Mikailning ogʻli Omri qebile bashliq idi; **19** Zebuluniylar üçün Obadiyaning ogʻli Yishmaya qebile bashliq idi; Naftali qebilisi üçün Azriyelning ogʻli Yerimot qebile bashliq idi; **20** Efraimiylar üçün Azaziyaning ogʻli Hoshiya qebile bashliq idi; Manasseh yérim qebilisi üçün Pidayaning ogʻli Yoél qebile bashliq idi; **21** Giléadta makanlashqan Manasseh yérim qebilisi üçün Zekeriyaning ogʻli Iddo qebile bashliq idi; Binyamin qebilisi üçün Abnerning ogʻli Yaasiyel qebile bashliq idi; **22** Dan qebilisi üçün Yerohanning ogʻli Azarel qebile bashliq idi. Yuqiridikiler Israil qebililiri üçün qebile bashliq idi. **23** Dawut Israillar ichide yigirme yashitn töwenlerni tizimlimighan; chunki Perwerdigar Israillarning sanini asmandiki yultuzdek köp qilimen dégenidi. **24** Zeruiyaning ogʻli Yoab sanini élishqa kirishken, lékin tügmigen; chunki mushu ish wejidin [Xudaning] ghezipi Israillarning

béshigha yaghdurulghan; shu sewebtin Israillarning sani «Dawut padishahning yilnamiliri» dégen xatirige kirgüzilmigen. **25** Padishahning ambar-xezinilirini bashqurghuchi Adiyelning oghli Azmawet idi; dala, sheher, yéza-kent we munarlardiki ambar-xezinilarni bashqurghuchi Uzziyaning oghli Yonatan idi. **26** Étizérlarqda tériqchilik qilghuchilarni bashqurghuchi Kélubning oghli Ezri idi; **27** Üzümzarliqlarni bashqurghuchi Ramahlıq Shimey; üzümzarliqlardiki sharab ambarlirini bashqurghuchi Shifmiliq Zabdi; **28** Shefelah tüzlenglikidiki zeytun we üjme derexlirini bashqurghuchi Gederlik Baal-Hanan idi; may ambarlirini bashqurghuchi Yoash; **29** Sharonda béqilidighan kala padilirini bashqurghuchi Sharonluq Sitray; jilghilardiki kala padilirini bashqurghuchi Adlayning oghli Shafat; **30** tögilerni bashqurghuchi Ismaillardin Obil; ésheklerni bashqurghuchi Mironotluq Yehdiya; **31** qoy padilirini bashqurghuchi Xagarlıq Yaziz idi. Bularning hemmisi Dawut padishahning mal-mülkini bashqurghuchi emeldarlar idi. **32** Dawutning taghisi Yonatan meslihetchi bolup, danishmen hem Tewrat xettatchisi idi; Xaqmoning oghli Yehiyel padishahning oghullirining ustazi idi. **33** Ahitofelmu padishahning meslihetchisi idi; Arklıq Hushay padishahning jan dosti idi. **34** Ahitofeldin kéyin Binayaning oghli Yehoyada bilen Abiyatar uning ornigha meslihetchi boldi; Yoab padishahning qoshun serdari idi.

28 Dawut Israildiki barlıq emeldarlarni, herqaysi qebile bashliqliri, nöwetliship padishahning xizmitini qilidighan qoshun béshi, mingbéshi, yüzbéshi, padishah we shahzadilerning barlıq mal-mülük, charwa mallirini bashquridighan emeldarlarni, shuningdek mehrem-ghojidarlar, palwanlar we barlıq batur jengchilerni Yérusalémgha chaqirtip keldi. **2** Padishah Dawut ornidin turup mundaq dédi: — I buraderlirim we xelqim, gépimge qulaq sélinglar: Könglümde Perwerdigarning ehde sanduqi üçün bir arangah, Xudayimizning textiperisi bolidighan bir öy sélish arzumun bar idi hemde uni sélishqa teyyarlıqmu körüp qoyghanidim. **3** Lékin Xuda manga: «Sen Méning namimgha atap öy salsang bolmaydu, chünki Sen jengchi, adem öltürüp qan tökkensen» dédi. **4** Israilling Xudasi bolghan Perwerdigar atamning pütün jemetidin méni ebedil'ebed Israilgha padishah bolushqa tallidi; chünki U Yehudani yobashchi bolushqa tallighan; U Yehuda jemeti ichide atamning jemetini tallighan, atamning oghulliri ichide mendin razi bolup, méni pütün Israilgha padishah qilip tikligen; **5** méning oghullirim ichidin (Perwerdigar derweqe manga köp oghul ata qilghan) U yene oghlum Sulaymanni Perwerdigarning padishahliqining textige olturup, Israilgha hökümrän bolushqa tallidi. **6** U manga: «Séning oghlung Sulayman bolsa Méning öyüm we hoylilirimni salghuchi bolidu; chünki Men uni Özümgé oghul bolushqa tallidim, Memmu uninggha ata bolimen. **7** U Méning emr-belgimilirimge bügünkidek ching turup riaye qilidighan bolsa, uning padishahliqini menggü mustehkem qilimen» dégenidi. **8** Shunga bügün Perwerdigarning jamaiti pütkül Israil xelqining, shundaqla Xudayimizning aldidä [shuni éytimen]: — Bu yaxshi yurtqa igidarchilik qilish üçün we kelgüsidede baliliringlarga menggülük miras qilip qaldurush üçün, siler Xudayinglar Perwerdigarning barlıq emrlirini izdep tutunglar. **9** — I, sen oghlum Sulayman, atangning Xudasi bolghan Perwerdigarni bil, sap dil we pidakarlıq bilen Uning xizmitide bolghin. Chünki Perwerdigar jimi ademning könglini közitip turidu, barlıq oyniyetlirini perq étidu. Sen Uni izdiseng, U Özini sanga tapquzidu; Uningdin ténip ketseng, séni menggü üzüp tashlaydu. **10** Emdi sen köngül qoyghin, Perwerdigar muqeddesxana qilish üçün

bir öyni sélishqa séni tallidi; batur bol, uni ada qil!». **11** Dawut [muqeddesgahning] dehlizi, xaniliri, xeziniliri, balixaniliri, ichki öyliri we kafaret textidiki öyining layihisining hemmisini oghli Sulayman'gha tapshurdi; **12** [Xudaning] Rohidin tapshuruwalghini boyiche u Perwerdigarning öyining hoyliliri, töt etrapidiki kichik öyler, muqeddesxanidiki xezinler, muqeddes dep béghishlan'ghan buyumlar qoyulidighan xezinilerning layihilirini qaldurmay uninggha körsetti. **13** Yene kahınlar bilen Lawiylarning gurupplinishi, Perwerdigarning öyidiki herxil wezipiler, shuningdek Perwerdigarning öyige éhtiyajlıq barlıq eswablär toghrisidiki belgilimilerni körsetti; **14** we herxil ishlargha kéreklik altun eswablarni yasitishqa kétédighan altun, herxil ishlargha kéreklik kümüş eswablarni yasitishqa kétédighan kümüş, **15** altun chiraghdanlarga, ulargha tewe altun chiraghlarga, yeni herbir chiraghdan we chiraghlarga kétédighan altun; kümüş chiraghdanlarga, yeni herbir chiraghdan we shuninggha tewe chiraghlär üçün kétédighan kümüşni tapshurup berdi. U herbir chiraghdan'gha ishliitish ornigha qarap kéreklikni berdi; **16** nan tizidighan altun shirelerni yasitishqa, yeni herbir shire üçün kéreklik altun berdi; kümüş shirelerni yasitishqa kéreklik kümüş berdi; **17** wilka-ilmekler, texse-piyale we chögünlerni yasashqa, altun chiniler, yeni herxil chinini yasashqa kéreklik bolghan sap altun berdi; kümüş chinilerni yasashqa, yeni herbir chine üçün kéreklik kümüş berdi; **18** xushbuygah yasashqa kéreklik ésil altun berdi. U yene qanatlırini kérip Perwerdigarning ehde sanduqini yépip turidighan altun kéréublar qaraydighan [kafaret] textining nusxisini tapshurup berdi. **19** «Bularning hemmisi, Perwerdigar Öz qolini üstümge qoyghanda manga körsetken barlıq nusxa-endizler bolghachqa, men yézip qoydum» dédi Dawut. **20** Dawut yene oghli Sulayman'gha: «Sen batur we jasaretlik bol, buni ada qil; qorqma, alaqqadimu bolup ketme; chünki Perwerdigar Xuda, méning Xudayim séning bilen bille bolidu; taki Perwerdigarning öyidiki kéyinki ibadet xizmiti üçün teyyarlıq ishleri tügigen'ge qeder U sendin héch ayrılmaydu yaki tashlapmu qoymaydu. **21** Qara, Xudaning öyidiki barlıq xizmitini béjiridighan kahınlar we Lawiylarning guruppliliri teyyar turidu; séning yéningda herxil hünerge usta, herbir xizmetke teyyar turghan hünerwenlermu razılıq bilen turidu; uning üstige emeldarlar we barlıq xelq séning emringni kütidu» dédi.

29 Dawut pütkül jamaetke söz qilip mundaq dédi: — Xuda Özı tallighan oghlum Sulayman téxi yash, bir yumran köchet, xalas, bu quruluş bolsa tolimu chong; chünki bu muqeddes orda insan üçün emes, belki Perwerdigar Xuda üçün yasilidu. **2** Men Xudayimning öyi üçün pütün küchümni chiqirip, altun bilen yasilidighanlirigha altun, kümüş bilen yasilidighanlirigha kümüş, mis bilen yasilidighanlirigha mis, tömür bilen yasilidighanlirigha tömür, yaghach bilen yasilidighanlirigha yaghach teyyarlap qoydum; yene aq héqiq, közlük yaqut, renglik tash we herxil ésil tashlarni, yene nahayiti köp mermerni yighip qoydum. **3** Men Xudayimning öyidin söyütidighanlıqim üçün Xudayimning öyini sélishqa teyyarlıghan barlıq nersilerdin bashqa, özümning teelluqatidin altun-kümüşlerni Xudayimning öyige atidim; **4** yeni öyning tamlırını qaplash üçün Ofır altunidin üç ming talant, sap kümüştin yette ming talant teqdim qildim; **5** altundin yasilidighanlirigha altun, kümüştin yasilidighanlirigha kümüş we hünerwenlerning qoli bilen herxil yasilidighanlirigha kérek bolghinini teqdim qildim. Bügün yene kimlerning Perwerdigargha birnéme atighusi bar?». **6** Shuning bilen Israil qebililiridiki herqaysi jemet bashliri, qebile

bashliqliri, mingbéshi, yüzbéshi we padishahning ishlirigha mes'ul bolghan ghojidarlarimu béghishlashqa kirishtti. **7** Ular Xudaning öyidiki ibadet xizmetliri üçün besh ming talant altun we on ming darik altun, on ming talant kümüş, on sekkiz ming talant mis we bir yüz ming talant tömür teqdim qildi. **8** Yaquti barlar yaqutni Perwerdigarning öyining xezinisige, yeni Gershonyi Yehiyelning qoligha tapshurdi. **9** Xalayiq kishilerning mundaq öz ixtiyarliqi bilen teqdim qilghanliqliridin xushal bolup kétishtti; chünki ular chin qelbidin Perwerdigargha teqdim qilishqanidi. Dawutmu alamet xush boldi. **10** Shunga Dawut pütkül jamaet aldida Perwerdigargha teshekkür-medhiye éytip mundaq dédi: — «Ah Perwerdigar, bowimiz Israilning Xudasi, Sen ebedil'ebedgiche hemdusanagha layiqsen. **11** I Perwerdigar, ulughluq, küch-qudret, shan-sherep, shanu-shewket we heywet Sanga mensuptur; asmandiki we yerdiki bar-yoqi Séningkidur; i Perwerdigar, padishahliq Séningkidur, hemmidin üstün bolghan idare qilghuchisen. **12** Dölet bilen izzet Séningdinla kélidu, Sen hemmige hökümdarsen. Küch bilen qudret Séning qolungda; herkimni ulugh we qudretlik qilish peqet qolungdindir. **13** Emdi, ah Xudayimiz, biz Sanga teshekkür oquymiz, shan-shereplik naminggha medhiye oquymiz! **14** Mana mushundaq özlükümüzdin teqdim qilalaydighan bolghan men kim idim, xelqim néme idi? Chünki barliq nerse Sendin kélidu, biz peqet Öz qolungdin kelginidin Özüngge qayturduq, xalas! **15** Biz Séning aldingda yaqa yurtluqlar, barliq ata-bowilirimizgha oxshash musapirmiz, xalas; yer yüzidiki künlirimiz goya bir saye, ümidsiz ötküzüldi. **16** I Xudayimiz Perwerdigar, biz Séning naminggha atap öy selishqa teyyarlap yiqhgan bu bayliq-dunyaning hemmisi Séning qolungdin kelgen, esli Séningkidur. **17** I Xudayim, shuni bilimenki, Sen insaning qelbini sinap, durusluqtin xursen bolisen; men bolsam durus qelbimdin bularni ixtiyaren teqdim qildim; we bu yerde hazir turghan xelqingningmu Sanga teqdim qilghinini xushal-xuramliq bilen kördüm. **18** I Perwerdigar, ata-bowilirimiz bolghan Ibrahim, Ishaq we Israilning Xudasi, Öz xelqingning könglidiki bundaq oy-niyetni menggü mustehkem qilghaysen, könglini Özüngge tartquzghaysen! **19** Oghlum Sulayman'gha Séning emrliring, agah-guwahliqliring we belgilimiliringni tutup, hemmini ada qilip, men hazir qoyghanlirimni ishlitip ordini yasashqa durus bir qelb bergeysen». **20** Dawut pütün jamaetke: «Siler Xudayinglar bolghan Perwerdigargha teshekkür-hemdusana oqup medhiyilenglar!» déwidi, pütün jamaet ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigargha teshekkür-medhiye oqup sejde qildi; ular Perwerdigar hem padishah aldida bash urdi. **21** Etisi ular Perwerdigargha atap qurbanliqlar we köydürme qurbanliqlarni keltürdi; shu küni ular ming buqa, ming qochqar, ming qozini sharab hediyeliri bilen qoshup teqdim qildi, shundaqla yene pütün Israil üçün nurghun qurbanliqlarni teqdim qildi. **22** Ular shu küni Perwerdigarning aldida alamet xushal bolup ghizalandi. Ular Dawutning oghli Sulaymani ikkinchi qétim padishah tiklesh murasimi ötküzdi; uni Perwerdigarning aldida shah bolushqa, Zadokni kahin bolushqa mesih qildi. **23** Shuningdin kéyin Sulayman Perwerdigargha tewe textke olturup, atisi Dawutning ornigha padishah boldi we intayin rawaj tapti; pütkül Israil xelqi uninggha itaet qildi. **24** Barliq emeldarlar, palwanlar we shundaqla padishah Dawutning oghullirining hemmisi Sulayman'gha béqinip boysundi. **25** Perwerdigar Sulaymani Israil xelqi aldida nahayiti ulugh qildi; U uninggha ata qilghan shahane heywet shundaq yuqiriki, uningdin ilgiri ötken herqandaq Israil padishahlirida héch bolup baqqan emes. **26** Yessening oghli Dawut pütün Israilgha shundaq padishah bolghanidi. **27** Uning

Israilgha hökümraniq qilghan waqti jemiy qiriq yil boldi; u Hébronda yette yil, Yérusalémda ottuz üç yil seltenet qildi. **28** U uzun ömür, dölet-bayliq we izzet-hörmet körüp, xéli köp yashap, alemdin ötti; ornigha uning oghli Sulayman padishah boldi. **29** Padishah Dawutning barliq ishliri, bashtin axirighiche mana aldin körgüchi Samuilning xatirilir, Natan peyghembarning xatirilir we aldin körgüchi Gadning xatiriliride pütülgendur. **30** Uning selteniti, körsetken küch-quwwiti, shundaqla uning, Israil we herqaysi dölet-memliketlerning béshidin ötken weqelerimu shu xatirilerde pütülgendur.

Tarix-tezkire 2

1 Dawutning oghli Sulaymanning hökümranligi mustehkemandi; chunki uning Xudasi Perwerdigar uning bilan bile bolup, uni bek büyük qildi. **2** Sulayman pütkül Israillarni, mingbéshi, yüzbéshi, soraqchi we pütkül Israilning qebile-jemet bashliqliri bolghan emeldarlarni chaqirtir ulargha söz qildi. **3** Sulayman barliq jamaet bilen birlikte Gibéonning égzizlikke bardı; chunki u yerde Xudaning «jamaet chédirı», yeni Perwerdigarning quli Musa bayawanda yasatqan chédir bar idi. **4** Xudaning ehde sanduqini bolsa Dawut Kariat-Yéarimdin élip chiqip, özi uninggha teyyarlıghan yerge ekelenidi; chunki u Yérusalémda ehde sanduqi üçün bir chédir tiktürgenidi. **5** Xurning newrisi, Urining oghli Bezalel yasighan mis qurban'gha bolsa [Gibéonda], yeni Perwerdigarning jamaet chédiri aldida idi; Sulayman jamaet bilen birlikte bérip, shu yerde [Perwerdigardin] tilek tilidi. **6** Sulayman jamaet chédirining aldidiki mis qurban'gahning yénigha, Perwerdigarning aldigha kélip, qurban'gha ming malni köydürme qurbanlıq qildi. **7** Shu kéchisi Xuda Sulayman'gha ayan bolup, uninggha: — Sen némini tiliseng, shuni bérimen, dédi. **8** Sulayman Xudagha: — Sen atam Dawutqa zor méhir-muhabbet ata qilghan, méni uning ornigha padishah qilding. **9** I Perwerdigar Xuda, emdi Sen atam Dawutqa bergen wedengni puxta orunlıghaysen; chunki Sen méni yerdiki topidek nurghun xelqge hökümranlıq qilidighan padishah qilding. **10** Emdi Sen manga bu xelqge yétekchilik qilghudek danalıq we bilim bergeysen; undaq bolmisa Séning munchiwala chong bu xelqingge kim höküm sürülsün? — dédi. **11** Xuda Sulayman'gha: — Men séni xelqinge padishah qiliptiklidim. Emdi sen mushundaq niyetke kélip, ne baylıq, mal-mülük, ne izzet-hörmet we düşmenlirining janlırini tilimey, ne uzun ömür körişhni tilimey, belki bu xelqinge höküm sürüshke danalıq we bilim tiligen ikensen, **12** Danalıq we bilim sanga teqdim qilindi; we Men sanga baylıq, mal-mülük we izzet-hörmetmu bérey; shundaq boliduki, séningdin ilgiri ötkén padishahlarning héchbiride undaq bolmighan, séningdin kéyin bolghusi padishahlardan undaq bolmaydu, dédi. **13** Bu ishtin kéyin Sulayman Gibéon égzizlikidiki «jamaet chédirı»din Yérusalémgha qaytip kélip, Israil üstide seltenet qildi. **14** Sulayman jeng harwiliri bilen atlıq leshkerni toplıdı: — uning bir ming töt yüz jeng harwisi, on ikki ming atlıq leshkiri bar idi; u bularni «jeng harwisi sheherliri»ge hem padishahning yénida turush üçün Yérusalémgha orunlashturdi. **15** Padishah Yérusalémda altun-kümüşlerni tashlardek köp, kédır derexlirini tüzlengliktiki üjme derexliridek köp qildi. **16** Sulaymanning atlır Misirdin hem kuwedın keltürülettı; padishahning adigerliri kuwedın toxtitilghan bahasi boyiche sétiwalatti. **17** Ular Misirdin sétiwalghan herbir harwining bahasi alte yüz kümüş tengge, herbir atning bahasi bir yüz ellik kümüş tengge idi; at-harwilar yene Hittiyarlarning padishahliri we Suriye padishahlirighimu ene shu [sodigerlerning wastısı] bilen sétiwélinatti.

2 Sulayman Perwerdigarning namigha atap bir öy hem padishahlıqi üçün bir orda sélish niyitige keldi. **2** Shuningdin kéyin Sulayman yetmish ming ademni hammalıqqa, seksen ming ademni taghda tash késishke, üç ming alte yüz kishini nazaretchilikke teyinlıdı. **3** Sulayman Tur padishahi Huramgha adem ewetip: «Özliri atam Dawutning turalghusi bolsun dep orda sélishigha kédır yaghichi yetküzüp bergen idilighu, mangimu shundaq qilghayla. **4** Mana, men emdi Perwerdigar Xudayimning namigha atap bir öy salmaqchimen; öy uning

aldida xushbuy yéqish, «teqdim nanlar»ning üzülmeý qoyulushi, herküni ete-axshamlirida, shabat künliride, yéngi aying birinchi küni we Perwerdigar Xudayimız békitip bergen héyt-ayemlerde köydürme qurbanlıqlarning sunulushi üçün bolıdu. Bu ishlar Israil xelqige menggülik bir belgilime bolıdu. **5** Men salmaqchi bolghan öy ajayıb heywetlik bolıdu; chunki bizning Xudayimız hemme ilahların üstündür. **6** Lékin asmanlar we asmanlarning üstidiki asmanmu Uni sighduralmaydıghan tursa, kim Uninggha öy salalısun? Men kim idim, qandaqmu Uninggha öy saldurghudek qudretke gıye bolay? Men peqet Uning aldida qurbanlıqlarnı köydürmege keldi ademen, xalası! **7** Emdi özliri manga atam Dawut Yehudada we Yérusalémda teyyarlap qoyghan ustılar bilen bile ishlesh üçün, altun-kümüşte, mis we tömürde ishleshke pishshıq, sösün, toq qızıl we kök renglik yip ishleshke puxta hem neqqashlıqni bilidighan bir ustamni ewetkeyla. **8** Hem manga Liwandın kédır, archa-qarighay we sendel derexlirini yetküzüp bergen bolsila; chunki özlirining xizmetkarlırining Liwanda yaghachni késishke ustılıqini bilimen; mana, manga köplep yaghachlarnı teyyarlap bériş üçün méning xizmetkarlırim özlirining xizmetkarlırini bilen bile ishlesun; chunki men salidighan öy intayın heywetlik we ajayıb karamet bolıdu. **10** Mana, men özlirining yaghach késidighan xizmetkarlırigha yigirme ming kor bughday, yigirme ming kor arpa, yigirme ming bat sharab, yigirme ming bat zeytun méyi bérimen» — dédi. **11** Turning padishahi Huram Sulayman'gha jawaben mektup yollap: «Perwerdigar Öz xelqini söygechke U özlirini ularning üstige padishah qıldı» — dédi. **12** Huram yene: «Asman-pelek bilen yer-zéminni yaratqan Israilning Xudasi Perwerdigargha Hemdusana bolghay! Chunki U padishah Dawutqa yorutulghan, pem-parasetlik, Perwerdigar üçün bir öy, uning padishahlıqi üçün bir orda salalaydıghan bir danishmen oghul berdi. **13** Mana men hazir özlirige hünerde kamaletke yetken, eqil-paraset bilen yorutulghan, Huram-Abi dégen bir ademni ewetey. **14** Uning anisi Dan qebilisilik bir ayal, atisi Turluq iken. U altun, kümüş, mis, tömür, tashlar, yaghachchiliq ishlerigha mahir, sösün, toq qızıl, aq we kök renglik yip ishleshke puxta, herxil neqqashlıq ishlerighimu usta, tashurulghan herqandaq layihige amalini qilalaydu. Bu kishi özlirining hünerwenliri bilen we atiliri bolghan xojam Dawutning hünerwenliri bilen bile ishlesun. **15** Emdi xojam tilgha alghan bughday, arpa, may we sharab bolsa, bularnı öz xizmetkarlırigha yetküzüp bergelya. **16** Biz bolsaq silige qanche kérek bolsa Liwanda shunche yaghach késip, sal qılıp baghlap, déngiz arqılıq Yoppagha yetküzüp bérimiz; andin sili u yerdin Yérusalémgha toshup ketsile bolıdu» dédi. **17** Atisi Dawut Israil zéminida turushluq yaqa yurtluqlarnı sanaqtın ötküzgendek, Sulaymanmu ularni sanaqtın ötküzdi. Ular jemiy bir yüz ellik üç ming alte yüz adem chiqti. **18** U ulardin yetmish ming kishini hammalıqqa, seksen ming kishini taghda tash késishke we ish qiliwatqanlar üstidin nazaret qilip turushqa üç ming alte yüz kishini teyinlıdı.

3 Sulayman Yérusalémda Perwerdigar atisi Dawutqa ayan bolghan Moriya téghida, yeni Yebusiy Ornanning xaminida, Dawut teyyar qilip qoyghan yerde, Perwerdigarning öyini sélish ishini bashlıdı. **2** Sulaymanning seltenitining tötinchi yılı, ikkinchi aying ikkinchi küni u qurulshni bashlıdı. **3** Sulayman salghan Xudaning öyining ulı mundaq: — uzunluqi (qedimki zamanda qollan'ghan ölchem boyiche) atmish gez, kenglikli yigirme gez idi. **4** Öyning aldidiki aywanning uzunluqi yigirme gez bolup, öyning kenglikige toghra kéletti; égzizlikli yigirme gez idi; u ichini sap altun bilen qaplatti. **5** U öyning chong zélining

tamlirini archa-qarigʻay taxtayliri bilan qaplatti, andin kényin sap altun qaplatti we üstige xorma derixining shekli bilan zenjir neqishlirini oydurdi. **6** U öyni alamet chirayliq qilip tamlirini yene ésil tash-yaqtlar bilan zinnetletti. U ishletken altunlar pütünley parwayim altuni idi. **7** U pütün öyni, öyning limliri, ishik bosugʻha-késhakliri, barliq tamliri we ishlikirini altun bilan qapladi; u tamgʻha kúrublarning neqishlirini oydurdi. **8** Sulayman yene eng muqeddes jayni yasatti; uning uzunluqi yigirme gez bolup (öyning kengligi bilan teng idi), kenglikimu yigirme gez idi; u uning ichini pütünley sap altun bilan qaplatti; altun jemi bolup alte yüz talalnt idi. **9** Altun miqning éghirliqi jemi ellik shekel boldi. Balixanilirining ichimu altun bilan qapladi. **10** Eng muqeddes jay ichide u ikki kúrúbning heykilini yasap, ularni pütünley altun bilan qapladi. **11** Ikki kúrúbning qanitining uzunluqi jemi yigirme gez idi; bir kúrúbning bir qanitining uzunluqi besh gez bolup, öyning témgha tégip turatti; ikkinchi tereptiki qanitining uzunluqimu besh gez bolup, ikkinchi bir kúrúbning qanitigʻha yétetti. **12** Yene bir kúrúbning qanitining uzunluqimu besh gez bolup, umu öy témgha tégip turatti; ikkinchi bir qanitining uzunluqimu besh gez bolup, aldinqi bir kúrúbning qanitigʻha yétetti. **13** Bu ikki kúrúbning qanatiri yéyilghan halda bolup, uzunluqi jemi yigirme gez kéletti; ikkila kúrúb öre turghuzilghan bolup, yüzliiri öyning ichige qaraytti. **14** Sulayman yene kök renglik, sösün renglik, toq qizil we aq renglik yip toqulmiridind we nepis kanapin [öyning ichidiki] perdisini yasatti, uning üstige kúrúblarni keshte qilip toqtutti. **15** Öyning aldigha yene égzikli ottuz besh gez kélidighan ikki tüwrük yasap qoydurdy; her tüwrükning béshining égzikli besh gez kéletti. **16** U yene (ichki kalamxanidikidek) marjansiman zenjir yasatip, tüwrük bashliri üstige ornatti; u yüz dane anar yasatip ularni zenjirlerge ornatti. **17** U bu ikki tüwrükni öyning aldigha, birsini ong teripide, birsini sol teripide turghuzdi; u ong tereptikisini Yaqin, sol tereptikisini Boaz dep atidi.

4 Uzunluqi yigirme gez, kengligi yigirme gez, égzikli on gez kélidighan bir mis qurban'gah yasatti. **2** U mistin «dénigz» yasatti; uning shekli düiglek bolup, u girwikidin bu girwikigiche on gez kéletti; égzikli besh gez, aylanmisi ottuz gez idi. **3** «Dénigz»ning sirtqi asta qismi buqingning shekli bilan chörüldürüp bézelgen bolup, buqilar herbir gezge ondin, ikki qatar qilinip, mis «dénigz» bilan teng quyup chiqilghanidi. **4** Mis «dénigz»ni on ikki mis buqa kütürüp turatti; uning üchi shimalgha, üchi gherbke, üchi jenubqa, üchi sherqye qarap turatti. «dénigz» buqingning dümbisige yatquzilghan bolup, buqilarning quyruqi ichi terepte idi. **5** Mis déngizning qélinliqi bir alqan bolup, chörisi chining girwikidek niluper sheklide qilin'ghan, uninggha üch ming bat su patatti. **6** U yene on «yuyush dési» yasatip, beshini mis déngizning ong teripige, beshini sol teripige qoyghuzdi; köydürme qurbanliqlargʻha ishlitidighan buyum-eswablirining hemmisi shu daslarda yuyulatti; «dénigz» bolsa kahinlarning yuyunushi üçün ishlitilette. **7** U yene belgilen'gen shekilde on altun chiragʻdan yasatip muqeddes jayning ichige ornatti; uning beshini ong terepke, beshini sol terepke qoydurdy. **8** Yene on shire yasatip muqeddes jayning ichige qoyghuzdi; uning beshini ong terepke, beshini sol terepke qoyghuzdi. U yene yüz dane altun chine yasatti. **9** U yene «kahinlar hoylisi», chong hoyla we chong hoylining derwazilirini yasatti we derwazilarning hemmisini mis bilen qaplatti. **10** U mis «dénigz»ni ibadexanining ong teripige, yeni sherqiy jenub teripige qoyghuzdi. **11** Huram yene qazan, kürek we qachaqchilarni etküzdü. Huram shu teriqide Sulayman padishah üçün Xudaning öyining barliq quruluş xizmitini püttürdi,

12 Yeni ikki tüwrük, ikki tüwrükning üstidiki apqursiman ikki bash we bu ikki bashni yépip turidighan ikki tormi yasatip püttürdi. **13** Shu ikki tor üstige qaychilashturilghan töt yüz anarni yasatti; bir torda ikki qatar anar bolup, tüwrük üstidiki apqursiman ikki bashni yépip turatti. **14** U on das tegliki we das tegligike qoyulidighan on «yuyush dési»ni, **15** «mis déngiz» we uning astidiki on ikki mis buqini yasatquzdi. **16** Qazan, kürek, wilka-ilmekler, we munasiwetlik barliq eswablarni Huram-Abi Perwerdigarning öyni dep Sulayman padishahqa parqiraydighan mista yasatip berdi. **17** Padishah bularni Iordan tüzlemligike, Sukkot bilen Zeredatah otturisida, [shu yerdiki] séghiz layda qélip yasap, quydurup chiqti. **18** Sulayman yasatquzghan bu eswablarning sani intayin köp idi; ketken misning éghirliqini ölchep bolmaytti. **19** Sulayman yene Xudaning öyi ichidiki barliq eswablarni yasatti — yeni altun xushbuygahni, «teqdim nan» qoyulidighan shirelerni **20** we sap altunda qilin'ghan chiragʻdanlar bilen chiragʻlirini yasatquzdi; bu chiragʻlar belgilime boyiche ichki «kalamxana» aldida yandurush üçün boldi. **21** U yene chiragʻdanning gülliri, chiragʻ we pilik qaychilirining hemmisini altundin qildurdi (ular sap aldundin idi). **22** U yene péchaqlar, tawaqlar, piyale-qacha we küldanlarning hemmisini sap altundin qildurdi. U öyning ishlikirini, yeni ichidiki eng muqeddes jaygha kiridighan ichki qatlimisha ishikler we öyning «muqeddes jay»ning tashqiriqi ishlikirini altundin qildurdi.

5 Shuning barliki Sulayman Perwerdigarning öyi üçün qilidighan barliq quruluşlar tamam bolghanda, u atisi Dawut [Xudagʻha] atap béghishilghan nersilerni (yeni kümüş, altun we hemme bashqa buyumlarni) élip kélip, Perwerdigarning öyining xezinilirige qoydurdy. **2** Shu chaghda Sulayman Perwerdigarning ehde sanduqini «Dawut shehiri»din, yeni Ziondin yöktep kélis üçün Israil aqsaqallarini, qebile beglirini we Israil jemetlirining beglirini Yérusalémgha yighilishqa chaqirdi. **3** Buning üçün Israilning hemme ademliri Étanim éyida, yeni yettinchi ayda, békutilgen héytta padishahning qéshigha yighildi **4** Israilning hemme aqsaqalliri yétip kelgende Lawiylar ehde sanduqini kütürüp [mangdi]. **5** Ular ehde sanduqini, jamaeat chédiri bilen uning ichidiki barliq muqeddes buyumlarni kütürüp élip chiqti. Kahinlar bolghan Lawiylar mushularni élip chiqti. **6** Sulayman padishah we barliq Israil jamaiti ehde sanduqingning aldida méngip, köplikidin sanini élip bolmaydighan san-sanaqsiz qoy bilen kalini qurbanliq qiliwatatti. **7** Kahinlar Perwerdigarning ehde sanduqini öz jayigha, ibadexanining ichki «kalamxana»sigha, yeni eng muqeddes jaygha élip kirip kúrúblarning qanatilirining astigha qoydi. **8** Kúrúblarning yéyilip turghan qaniti ehde sanduqingning östi üside bolghachqa, ehde sanduqi bilen uni kütürüp turidighan baldaqlarni yéyip turatti. **9** Bu baldaqlar sanduqning tutquchlaridin nahayiti uzun chiqip turghachqa, kalamxanining aldida turup ehde sanduqining yénidiki ikki baldaqning uchlirini körgili bolatti, biraq öyning sirtida ularni körgili bolmaytti; bu baldaqlar taki бүgün'ge qeder shu yerde turmaqta. **10** Ehde sanduqining ichide Musa peyghember Horeb téghida turghanda ichige salghan ikki taxtadayin bashqa hécherse yoq idi (Israillar Misir zéminidin chiqqandin kényin Perwerdigar ular bilen Horebde ehde tüzgenidi). **11** Kahinlar muqeddes jaydin chiqishti (shu yerde hazir bolghan barliq kahinlar, öz nöwitige qarimay özlirini Xudagʻha atap pakizilghanidi; **12** neghme-nawachi barliq Lawiylar, jümlidin Asaf, Héman, Yedutun we ularning oghulliri hem qérindashliri chekmen tonlirini kiyiship, qurban'gahning sherqide turup chang, tembur we chiltarlar qélishiwatqanidi;

ular bilan bille kanay chéliwatqan yene bir yüz yigirme kahin bar idi) **13** we shundaq bolduki, kanaychilar bilan neghmenawachilar hemmisi birdek chélip, bir awaz bilan Perwerdigargha teshekkür-hemodusana éytiwatqanda, yeni kanaylar, janglar we herxil sazarlari chélip, yuqiri awaz bilan «Perwerdigar méhribandur, özgermes muhebbiti ebedil'ebedgichidur» dep Perwerdigarni medhiyelewatqanda — shu hamani ibadexana, yeni Perwerdigarning öyi bir bulut bilan toldurildi; **14** kahinlar eshu bulut tüpeylidin wezipilirini öttishke turalmaytti, chünki Perwerdigarning julasi Xudaning öyini toldurghanidi.

6 Bu peyette Sulayman: — Perwerdigar tum qarangguluq ichide turimen, dep éytqanidi; **2** Lékin, [i Perwerdigar], men Séning üçün bir heywetlik makan bolsun dep, Sen menggü turidighan bir öyni yasidim, dédi. **3** Andin padishah burulup barliq Israil jamaitige bext tilidi; Israilning barliq jamaiti uning aldida turatti. **4** U mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-medhiye bolghani. U Öz aghzi bilen atam Dawutqa wede qilghanidi we Öz qoli bilen uni emelge ashurdi. U eslide Dawutqa: — **5** «Men Öz xelqim Israilni Misir zémindin élip chiqqan kündin buyan namim üçün bu yerde bir öy salay dep Israilning herqaysi qebililirining sheherliridin héchqaysisini tallimidim, yaki xelqim Israilgha hükümrän bolushqa héchqaysi ademni tallimidim; **6** halbuki, Men namim shu yerde bolsun dep Yérusalémni tallidim we xelqim bolghan Israilgha hükümränliq qilsun dep Dawutni tallidim» dégenidi. **7** Emdi atam Dawutning Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atap bir öy sélish arzu-niyiti bar idi. **8** Biraq Perwerdigar atam Dawutqa: «Könglüngde Méning namimgha bir öy yasashqa qilghan niyiting yaxshidur; **9** emma shu öyni sen yasimaysen, belki pushtungdin bolidighan oghlung, u Méning namimgha atap shu öyni salidu», dégenidi. **10** Mana emdi Perwerdigar Öz sözige emel qildi. Men Perwerdigar wede qilghinidek, atamning ornini bésip, Israilning textige olturdum; Israilning Xudasi Perwerdigarning namigha atap bu öyni saldim. **11** Men bu öyde ehde sanduqini qoydum; ehde sanduqi ichide Perwerdigarning Israilar bilen tüzgen ehde [taxtiliri] bardur» dédi. **12** Andin Sulayman Israilning barliq jamaitige yüzlinip, Perwerdigarning qurban'gahining aldida turup qollarini kötürüp: — **13** (chünki baya Sulayman mistin uzunluqi besh gez, kengliki besh gez, égzikliki üç gez kélidighan bir peshtaq yasitip, tashqiriqi hoylining otturisigha jaylashturghanidi. U ene shu peshtaq üstige chiqip turup, pütkül Israil jamaiti aldida yükünüp olturup, asman'gha qarap ghulichini yayghanidi) **14** — u mundaq dua qildi: — I Israilning Xudasi Perwerdigar! Ne asmanda ne zéminda Sendek Xuda yoqtur; Séning aldinda pütün qelbi bilen mandidighan Öz qulliring üçün ehdengde turup özgermes muhebbitingni körsitsen. **15** Chünki Sen Öz qulung atam Dawutqa bergen wedide turdung; Sen Öz aghzing bilen éytqan sözingni mana бүгүнкүдөк Öz qulung bilen wujudqa chiqarding. **16** Emdi hazir, i Israilning Xudasi Perwerdigar, Öz qulung atam Dawutqa: — «Eger séning ewladliring Öz yollirigha segek bolup sen Méning aldimda mangghandek, qanunumgha emel qilip mangsila, sanga ewladingdin Israilning textide olturidighan bir zat kem bolmaydu» dep bergen wedengde turghaysen. **17** Emdi hazir, i Israilning Xudasi, Sen qulung Dawutqa éytqan sözlingre emelge ashurulghay, dep öttünimen! **18** Lékin Xuda Özi rastla yer yüzide insanlar bilen makan qilamdu? Mana, asmanlar bilen asmanlarning asmini Séni sighduralmaydighan yerde, men yasighan bu öy qandaqmu Séning makaning bolalisan?! **19** Lékin i Perwerdigar Xudayim, qulungning dua we iltijasigha qulaq sélip, qulungning Sanga kötürgen nidasi we tilikini anglighaysen. **20** Shuning bilen Öz közlirini kéche-kündüz bu öyge, yeni Sen:

«Méning namimni u yerde ayan qilimen» dep éytqan jaygha kéche-kündüz tikkeysen; Öz qulungning u jaygha qarap qilghan duasigha qulaq salghaysen. **21** Qulung we xelqing Israil bu jaygha qarap dua qilghan chaghda, ularning iltijalirigha qulaq sélip, Öz makaning qilghan asmanlardan turup anglighaysen, anglighiningda ularni kechürgeysen. **22** Eger birsi öz qoshnisigha gunah qilsa we shundaqla ishning rast-yalghanliqini békitish üçün qesem ichküzülsé, bu qesem bu öydiki qurban'gahingning aldigha kelse, **23** Sen qesemni asmanda turup anglap, amal qilip Öz bendiliring otturisida hüküm chiqarghaysen; gunahi bar ademning gunahini özige qayturup, öz yolini öz béshigha yandurup, gnahsiz ademni aqlap öz adilliqigha qarap uninggha heqqini bergeysen. **24** Öz xelqing Israil Séning aldinda gunah qilghini üçün düshmendin yéngilse, yamanliqindin qaytip bu öyde turup, namingni étirap qilip sanga dua bilen iltija qilsa, **25** Sen asmanda anglap, Öz xelqing Israilning gunahini kechürüp, ularni Sen ata-bowilirigha we özlirige teqdim qilghan zémín'gha qayturup kelgeysen. **26** Ular Sanga gunah qilghini üçün asman étirap yamghur yagmaydighan qiliwétilgen bolsa, lékin ular bu jaygha qarap Sanga dua qilip namingni étirap qilip, Séning ularni qiyinchiliqqa salghining tüpeylidin öz gunahidin yéniptowa qilsa, **27** Sen asmanda turup qulaq sélip, qulliringning we xelqing Israilning gunahini kechürgeysen; chünki Sen ulargha méngish kérek bolghan yaxshi yolni ögitisen we Öz xelqingge miras qilip bergen zéminning üstige yamghur yaghdurisen! **28** Eger zéminda acharchiliq ya waba bolsa, ya ziraetler dan almisa ya hal chühse ya uni chéketkiler yaki chéketke lichinkiliri bésiwalsa, ya düshmenler ularning zémindiki sheherlirining qowuqlirigha hujum qilip qorshiwalsa, ya herqandaq apet ya késellik bolsa, **29** undaqtá barliq xelqing Israil bolsun, herqandaq kishi bolsun, özige kelgen apetni we öz derdini bilip, qollarini bu öyge sunup, meyli qandaq dua yaki iltija qilsun, **30** emdi Sen turuwatqan makaning asmanda turup anglap, kechürüm qilghaysen, Sen herbir ademning qelbini bilgechke, özining yollirini özige yandurghaysen (chünki Senla, peqet Senla hemme insan balilirining qelbini bilgüchidursen); **31** shundaq qilip, ular Sen ata-bowilirimizgha teqdim qilghan zéminda olturup ömrining hemme künliride Sendin qorquq yollirigha mandidighan bolidu. **32** Öz xelqing Israildin bolmighan, Séning ulugh naming, qudretlik qolung we sozghan biliking tüpeylidin yiraq-yiraqlardin kelgen musapir bolsa, u kélip bu öy terepke qarap dua qilsa, **33** Sen turuwatqan makaning bolghan asmanlarda uninggha qulaq sélip, u musapir Sanga nida qilip tiliginining hemmisige muwapiq qilghaysen; shuning bilen yer yüzidiki barliq eller namingni tonup éytip, Öz xelqing Israildek Sendin qorqidighan bolup, men yasighan bu öyning Séning naming bilen atalghinini bilidu. **34** Eger Séning xelqing Séning tapshuruqung bilen düshmini bilen jeng qilishqa chiqqanda, Sen tallighan bu sheherge, shundaqla men naminggha atap yasighan bu öy terepke qarap Sen Perwerdigargha dua qilsa, **35** Sen asmanlarda turup ularning duasi bilen iltijasigha qulaq sélip, ularni nusretke érishtürgeysen. **36** Eger ular Sanga gunah sadir qilghan bolsa (chünki gunah qilmaydighan héchkishi yoqtur) Sen ulargha ghezepliniq, ularni düshmenlirining qoligha tapshurghan bolsang, bular ularni yiraq-yéqin'gha, öz zémínigha sürgün qilip élip barghan bolsa, **37** lékin ular sürgün qilin'ghan yurтта es-hoshini téyip towa qilip, özi sürgün bolghan yurтта Sanga: — Biz gunah qilip, qebihlikke berilip Sendin yüz örip kettuq, dep yélinsa, **38** — eger ularni sürgün qilghanlarning zémínida pütün qelbi we pütün jénidin Séning teripingge yéniptowa, Sen ularning ata-bowilirigha teqdim qilghan zémín'gha, Sen tallighan sheher terepke we

men namingga atap yasigan bu öy terepke yuzini qilib dua qilsa, **39** Sen turuwatqan makaning bolghan asmanlarda turup ularning duasi we iltijalarini anglap ular üçün höküm chiqirip, Öz xelqingning Sanga sadir qilghan gunahini kechürüm qilghaysen; **40** emdi i Xudayim, Sendin ötünimen, bu yerde qilghan dualargha köziñge ochuq, qiliqing ding bolghay! **41** Emdi ornungdin turghin, i Perwerdigar Xuda, Sen qudringning ipadisi bolghan ehde sanduqung bilen, Öz aramgahingga kirgeysen! Kahinliring heqqaniylik bilen kiydürülsün, Mömin bendiliring yaxshiliqingdin shadlansün! **42** i Perwerdigar Xuda, Öziñg meshiq qilghiningning yuzini yandurmighaysen; Qulung Dawutqa körsetken özgermes muhebbitini ésingde tutqaysen!..»

7 Sulayman duasini tügitishigila, asmandin ot chüshüp köydürme qurbanliq hemde bashqa qurbanliqlarni qoymay köydürüwetti; Perwerdigarning shan-sheripi öyni toldurdi. **2** Perwerdigarning shan-sheripi öyni tolduruwetkechke, kahinlar Perwerdigarning öyge kirelmidi. **3** Ot chüshkenlikini we Perwerdigarning shan-sheripi öyning üstide toxtighanliqini körüp, Israillarning hemmisi tash yatquzulghan meydanda yüktünüp bash urup: «Perwerdigar méhribandur, Uning özgermes muhebbiti menggügiche turidu!» dep Perwerdigargha ibadet qilib teshekkür-medhiye oquшти. **4** Padishah we pütkül xelq Perwerdigarning aldimda qurbanliqlirini sundi. **5** Sulayman padishah yigirme ikki ming kala, bir yüz yigirme ming qoyni qurbanliq qilib sundi. Shundaq qilib padishah we pütkül xelq Xudaning öyini [Xudagha] béghishlidi. **6** Kahinlar we shundaqla Perwerdigargha atighan sazarni tutqan Lawiyar öz orunlirida turatti (padishah Dawut bu sazarni Perwerdigarning medhiyiside ishletkili yasighanidi, [u Perwerdigargha]: «Uning özgermes muhebbiti ebedgichidur» dep medhiye oqughinida ularni ishletitti); kahinlar Lawiyarning udulida turup kanay chélishatti; Israillarning hemmisi shu yerde öre turushqanidi. **7** Sulayman Perwerdigarning öyining aldidiki hoylisining otturisini ayrip muqeddes qilib, u yerde köydürme qurbanliqlar we inaqliq qurbanliqlirining yaghlirini sundi; chünki Sulayman yasatqan mis qurban'gah köydürme qurbanliqlar, Ash hediyliri we qurbanliqlarning yaghlirini qobul qilishqa kichik keldi. **8** Shuning bilen u waqitta Sulayman we uning bilen bolghan pütün Israil, yeni Xamat rayonigha kirish éghizidin tartip Misir éqinighiche hemme yerlerdin kelgen zor bir jamaat héyt ötküzdi. **9** Sekkizinchi küni ular tentenilik bir ibadet yigilishi ötküzdi; ular yette kün qurban'gahni Xudagha atap béghishlighanidi andin ular yine yette kün héyt ötküzdi. **10** Yettinchi ayingning yigirme üçinchi küni padishah xelqni öz öy-chédirlirige qayturdi; ular Perwerdigarning Dawutqa, Sulayman'gha we Öz xelqi Israilgha qilghan yaxshiliqliri üçün qelbide shad-xuram bolup qaytip ketti. **11** Shundaq qilib Sulayman Perwerdigarning öyini we padishahning ordisini yasap pütürdi. Sulaymanning könglige Perwerdigarning öyide we özining ordisida néme qilish kelgen bolsa, shu ishlarining hemmisi ongushluq pütüti. **12** Andin Perwerdigar kéchide Sulayman'gha ayan bolup uninggha: «Men séning duayingni anglidim we Özümgimu bu jayni «qurbanliq öyi» bolushqa tallidim. **13** Eger Men asmanni yamghur yagmaydighan qilib étiwetsem yaki chéketkilerge zémindiki mehslatlarini yep tashlashni buyrusam we yaki xelqim arisigha waba tarqitwetsem, **14** [shu chaghda] namim bilen atalghan bu xelqim özini kemter tutup, dua qilib yuzümnü izlep, rezil yolliridin yansa, Men asmanda turup anglap, ularning gunahini kechürimen we zémimini saqaytmen. **15** Emdi bu yerde qilin'ghan dualargha Méning közlirim ochuq

we qulaqlirim ding bolidu. **16** Men emdi namim menggü bu yerde ayan qilinsun dep bu öyni tallap, uni Özümgü muqeddes qildim; közümmü, qelbimmü hemishe shu yerde bolidu. **17** Sen bolsang, atang Dawutning aldimda mangghinidek senmu sanga buyrughinimning hemmisige muwapiq emel qilish üçün belgilimilirim we hökümlirimni tutup aldimda mangsang, **18** Men emdi atang Dawutqa: «Israilning textide sanga ewladingdin olturushqa bir zat kem bolmaydu» dep ehde qilghininidek, Men séning padishahliq textingni Israilning üstide mehkem qilimen. **19** Biraq eger siler Méningdin yüz örüp, Men silerning aldinglarda jakarlighan belgilimilirim we emrlirimni tashlap, bashqa ilahlarning qulluqigha kirip choquqsanglar, **20** shu chaghda Men Israilni ulargha teqdim qilghan zémindin yulup tashlaymen; we Öz namimni körsitishke Özümgü muqeddes qilghan bu öyni nezirimdin tashlaymen we Israilni hemme xelqer arisida söz-chöcek we tapa-tenining obyékti qilimen; **21** bu öy gerche hazir ulugh bolsimu, shu zamanda uningdin ötkenlerning hemmisi qattiq heyran qiliship: «Perwerdigar bu zémín'gha we bu öyge némishqa shundaq qilghandu?» dep soraydu. **22** Kishiler: — Chünki [zémindiki xelqer] atawilirlirining Xudasi, yeni ularni Misir zémindin chiqarghan Perwerdigarni tashlap, özlirini bashqa ilahlargha baghlap, ulargha sejde qilib qulluqida bolghanliqi üçün, U bu pütkül külpetni ularning béshigha chüshürüptü, dep jawab béridü.

8 Shundaq boldiki, yigirme yil ötüp, Sulayman Perwerdigarning öyi bilen padishahning öyini yasap bolghandin kéyin, **2** u Hiram öziye sowgha qilghan sheherlerni qaytidin qurup chiqti; Israillar shu yerde olturaqlashti. **3** Sulayman Xamat-Zobah shehirige bérüp uni ishghal qildi. **4** U yine chöldiki Tadmorni we özining Xamatta qurghan barliq xezine sheherlirini yine ongshitip qurdi. **5** U yine Üstünki Beyt-Horon bilen Astinqi Beyt-Horonni sépil, baldaqliq qowuqliri bolghan qorghanlıq sheherlege aylandurdi; **6** Baalatni, shundaqla öziye xas hemme xezine sheherlirini, «jeng harwisi sheherliri»ni, atliqlarni orunlashturghan sheherlerni we Yérusalémda, Liwanda we özi soraydighan barliq zéminda xalighinini bina qildi. **7** Israildin bolmighan Hittiyalar, Amoriylar, Perizziylar, Hiwiylar we Yebusiylardin [Israil] zéminda qélip qalghanlarning hemmisini bolsa, **8** Sulayman bularni, yeni Israillar pütünley yoqatmighan ellerning qalghan ewladlirini qulluq hashagha tutti. Ular бүгүнкү күн'giche shundaq bolup keldi. **9** Lékin Israillardin Sulayman öz ishleri üçün héchkimni qul qilmay, belki ularni leshker, hökümdar-emeldar, harwa bilen atliqlarning serdarliri qildi. **10** Bulardin padishah Sulaymanning ishligüchilerning üstige qoyghan chong nazaretchiliri bolup, ikki yüz ellik idi. **11** Sulayman Pirewnning qizini «Dawutning shehiri»din özi uninggha saldurgan ordigha ekeltdürdi; chünki u: «Ayalimning Israil padishahi Dawutning ordisida turushi muwapiq emes; chünki Perwerdigarning ehde sanduqi barghanliki jaylarning hemmisi muqeddestur», — dédi. **12** Sulayman bu chaghda Perwerdigarning qurban'gha, yeni [muqeddes jayning] aywanining aldigha saldurgan qurban'gha Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq teqdim qilatti; **13** — yeni Musa peyghemberning tapshuruqi boyiche, her küni, shabat künliride, ayingning birinchi künliride we her yilda üç qétim ötküzüldighan alahide héyt künliride — «pétir nan héyti», «heptiler héyti» we «kepiler héyti»diki künlerde békittilgen burchluq qurbanliqlarni qilatti. **14** Sulayman yine atisi Dawutning belgilep bergini boyiche kahinlarning xizmetlirining we Lawiyarning burchlirining ada qilinishi üçün nöwet-guruppilarni békitti; Lawiyarning her küni medhiye oqush we kahinlarning

aldida xizmatlarni ada qilish burchi bar idi. Sulayman yene derwaziwenlerni nöwiti boyiche her derwazining xizmitini qilishqa békitti; chünki Xudaning adimi Dawutning buyruqi shundaq idi. **15** [Kahin-lawiyar] padishahning kahinlarga we Lawiyarlarga buyrughanliridin, meyli qandaq ish bolsun yaki xeziynlerge dair ish bolsun héch bash tartmaytti. **16** Perwerdigarning öyini sélishta, öy uli sélin'ghan kündin tartip pütüküche Sulaymanning barliq quruluş ishliri puxta tamamlandi. Shundaq qilip Perwerdigarning öyi pütti. **17** Andin Sulayman Édom zeminida [Qizil] déngiz boyidiki Ezion-Geberge we Élatqa qarap mangdi. **18** Huram [padishah] öz xizmetkarliri arqiliq kémiler we déngiz yollirigha pishshiq ademlirini Sulaymanning yénigha ewetti. Ular Sulaymanning xizmetkarliri bilen bille Ofirgha bérrip, u yerdin töt yüz ellik talant altun élip, uni padishah Sulaymanning qéshigha yetküzüp keldi.

9 Shébaning ayal padishahi bolsa Sulaymanning dangq-shöhritini anglap, uni qiyin chigish-soallar bilen sinighili Yérusalémgha keldi. U xushbuy buyumlar, intayin tola altun we yaqut-göherler artilghan tögilerni élip, chong debdebe bilen keldi. Sulaymanning qéshigha kelgende öz könglige pükken hemme ish toghruluq uning bilen sözleshti. **2** Sulayman uning hemme sorighanlirigha jawab berdi. Héchnéme Sulayman'gha qarangghu emes idi, belki hemmisi uninggha jawab berdi. **3** Shébaning ayal padishahi Sulaymanning danaliqigha, yasighan orda-saraygha, **4** dastixandiki taamlargha, emeldarlarning qatar-qatar olturushlirigha, xizmetkarlirining qatar-qatar turushlirigha, ularning kiygen kiyimlirige, uning saqiyilri we ularning kiygen kiyimlirige we uning Perwerdigarning öyide atap sun'ghan köydürme qurbanliqlirigha qarap, üni ichige chüshüp ketti. **5** U padishahqa: — Men öz yurtumda silining ishliri we danaliqliri toghrisida anglighan xewer rast iken; **6** emma men kélip öz közlirim bilen körmiğüche bu sözlerge ishenmigenidim; we mana, men hetta yériminimu anglimighan ikenmen; silining danaliqliri bilen beriket-bayashatliqliri men anglighan xewerdin ziyade iken. **7** Silining ademliri némidégen bextlik-he! Hemishe silining aldighida turup danaliqlirini anglaydighan bu xizmetkarliri neqeder bextliktur! **8** Silidin söyün'gen, silini özi üçün Israilning textige olturghuzghan Perwerdigar Xudaliri mubarektur! Xudaliri Israilgha baghligan muhebbiti üçün, ularni menggü mezmüt tursun dep U silini toghra hüküm we adalet sérgili ular üstige padishah qildi, dédi. **9** U padishahqa bir yüz yigirme talant altun, intayin köp xushbuy buyumlar we yaqut-göherlerni sowgha qildi. Shébaning ayal padishahi Sulayman padishahqa sun'ghan shunche zor miqdardiki xushbuy buyumlar shuningdin kéyin héch körün'gen emes **10** (Ofirdin altunlarni epkélidighan Huramning xizmetkarliri we Sulaymanning xizmetkarliri yene intayin zor miqdardiki sendel yaghichini we yaqut-göherlernimu élip keldi. **11** Padishah sendel yaghichidin Perwerdigarning öyi üçün we padishahning ordisi üçün pelempeyler yasap hem neghme-nawachilar üçün chiltarlar we sazarni shuningdin yasatti. Shundaq ésil sendel yaghichi Yehuda zeminida bu waqitqiche héch körülüp baqmighanidi). **12** Sulayman padishah Shébaning ayal padishahigha uning özi qilghan sowghiliridin ashurup sowgha tutti, ayal padishahning köngli tartqan hemmini — néme sorisa, shuni berdi; andin u xizmetkarliri bilen yolgha chiqip öz yurtigha qaytip ketti. **13** Sulayman'gha her yili keltürülgen altunning özi alte yüz atmish alte talant idi. **14** Bu kirimdin bashqa, oqetchi-tijaretchiler, barliq ereb padishahlar we öz zeminidiki emeldarlarmu altun-kümüshlerni

élip Sulayman'gha tapshuratti. **15** Sulayman padishah ikki yüz chong siparni soqturdi we her sipargha alte yüz shekel altun ketti. **16** Shundaqla üç yüz qalqanni yapilaqlan'ghan altundin yasidi; herbir qalqanni yasashqa üç yüz shekel altun ishilitildi; padishah ularni «Liwan ormini sariyig»gha ésip qoydi. **17** Padishah pil chishliridin chong bir text yasap, uni sap altun bilen qaplati. **18** Textning alte qewetlik pelempiyi bar idi, uning bir altun putperisi text bilen tutiship turatti; orundunqning ikki yénida tayan'ghuchisi bar idi, herbir tayan'ghuchning yénida birdin öre turghan shirning heykili bar idi. **19** Alte qewetlik pelempeyning üstide, ong we sol teripide öre turghan on ikki shirning heykili bolup, herbir basquchning ong-sol teripide birdin bar idi; bashqa héchqandaq elde uninggha oxshash yasalghini yoq idi. **20** Sulayman padishahning barliq jam-piyailiri altundin yasalghan; «Liwan ormini Sarayi»diki barliq qacha-quchilar tawlan'ghan altundin yasalghan; Sulaymanning künliride kümüsh héchnéme hésablinatti. **21** Chünki padishahning kémiliri Huramning xizmetkarliri bilen bille Tarshishqa bérrip turatti; «Tarshish kéme»ler her üç yilda bir qétim kélip altun-kümüsh, pil chishliri, maymunlar we tozlarni ékéletti. **22** Sulayman padishah yer yüzidiki barliq padishahlardin bayliqta we danaliqta üstün idi. **23** Xudaning Sulaymanning könglige salghan danaliqini anglash üçün yer yüzidiki barliq padishahlar uning bilen didarlishish arzusi bilen kéletti; **24** kelgenlarning hemmisi öz sowghitini élip kéletti; yeni kümüsh qacha-quchilar, altun qacha-quchilar, kiyim-kéchekler, dubulgha-sawutlar, tétitqular, atlar we qéchirlarni élip kéletti. Her yili ular belgiklik miqdarda shundaq qilatti. **25** We Sulaymanning jeng harwisigha qatidighan atliri üçün töt ming éghili bar idi, shuningdek on ikki ming atliq eskiri bar idi; u ularni «jeng harwisi sheherliri»ge we özi turidighan Yérusalémgha orunlashturdi. **26** Sulayman [Efrat] deryasidin Filistiye zeminighiche taki Misirning chégrisigha qeder bolghan barliq padishahliqlar üstidin hükümranliq qildi. **27** Padishah Yérusalémda kümüshni tashtek köp, kédér derexlirini jenubiy tüzlengliktiki üjme derexlirige oxshash nurghun qildi. **28** Kishiler atlarni Misirdin we herqaysi yurtlardan Sulayman'gha yetküzüp bérrip turatti. **29** Sulaymanning bashqa emelliri bashtin axirighiche «Natan peyghemberning bayanliri», «Shilohluq Axiyanning bishariti», shundaqla Nibatning oggli Yeroboam toghruluq «Aldin körgüchi Iddo körgün alamet körünüşler» dégen kitablargha pütülgen emesmidi? **30** Sulayman Yérusalémda turup pütün Israilning üstidin qiriq yil seltenet qildi. **31** Sulayman ata-bowiliri arisida uxliidi; xalayi quni atisi Dawutning shehride depne qildi; uning oggli Rehoboam uning ornigha padishah boldi.

10 Rehoboam Sheqemge bard; chünki pütkül Israil uning padishah tikligili Sheqemge kelgenidi. **2** Nibatning oggli Yeroboam shu ishni anglighanda shundaq boldiki, Misirdin qaytip keldi (chünki u Sulayman padishahtin qéchip Misirda turuwatatti). **3** Emdi xalayi qadam ewetip uni chaqirtip keldi. Shuning bilen Yeroboam we pütkül Israil kélip Rehoboamgha: — **4** Silining atiliri boynimizgha salghan boyunturuqini éghir qildi. Sili emdi atilirining bizge qoyghan qattiq telepliri bilen éghir boyunturuqini yéniklitip bersile, silining xizmetliride bolimiz, déyishti. **5** U ulargha: — Hazirche qaytip üç künden kéyin andin qéshimgha yene kélinglar, dédi. Shuning bilen xelq tarilip ketti. **6** Rehoboam padishah öz atisi Sulayman hayat waqitda uning xizmitide turghan moysipitlardin meslihet sorap: — Bu xelqge béridighan jawabim toghrisida néme meslihet körsitisiler? — dédi. **7** Ular uninggha: — Eger sili raziliq bilen бүгün bu xelqni xush qilip ulargha méhraban muamile körsitip, ulargha yaxshi sözler bilen jawab qilsila, ular silining barliq

künliride xizmetliride bolidu, dédi. **8** Lékin u moysipitlarning kórsetken meslihetini qayrip qoyup, özi bilen chong bolghan, aldida xizmitide boluwatqan yashlardin meslihet sorap **9** ulargha: — Manga «Silining atiliri bizge salghan boyunturuqni yénikletkeyla» dep tiligen bu xelqge jawab bérishimiz toghruluq qandaq meslihet bérísiler? — dédi. **10** Unab bilen chong bolghan bu yashlar uninggha: — «Silining atiliri boyunturuqimizni éghir qildi, emdi sili uni bizge yénik qilghayla» dep éytqan bu xelqge söz qilip: — «Méning chimchiláq barmiqim atamning bélidin tomaqtur. **11** Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men boyunturuqunglarni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih-terbiye bergén bolsa men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih-terbiye bérimen», dégeyla, — dédi. **12** Rehoboam padishah ulargha: «Üch kúndin kéyin andin qéshingha yene kélinglar» déginidek, Yeroboam we barliq xelq üçinchi kúni uning qéshigha keldi. **13** Rehoboam padishah moysipitlarning meslihetini tashlap köpchilikke qattiliq bilen jawab berdi. **14** U yashlarning mesliheti boyiche ulargha: — Atam silerge éghir boyunturuqni salghan, lékin men uni téximu éghir qilimen. Atam silerge qamchilar bilen tenbih bergén bolsa men silerge «chayanliq qamchilar» bilen tenbih-terbiye bérimen, dédi. **15** Shuning bilen padishah xelqning sözini anglimidi. Bu ish Xuda teripidin bolghan; chünki buning bilen Perwerdigarning Shilohluq Axiyahning wasitiside Nibatning ogli Yeroboamgha éytqan sözi emelge ashurulidighan boldi. **16** Pütkül Israil padishahning ularning sözige qulaq salmighinini körgende xelq padishahqa jawab béríp: — Dawuttin bizge néme nésiwe bar? Yessening oghlida bizning héch mirasimiz yoqtur! Herbiringlar öz öy-chédirliringlizingha qaytinglar, i Israil! Dawut, sen öz jemetingila iye bol — dédi. Shuning bilen Israillar öz öy-chédirlirigha qaytip kétishti. **17** Emma Yehuda sheherliride olturghan Israillargha bolsa, Yeroboam ularning üstige höküim sürdi. **18** Rehoboam padishah baj-alwan bégi Adoramni Israillargha ewetti, lékin pütkül Israil uni chalmakéseek qilip öltürdi. U chaghda Rehoboam padishah aldirap, özining jeng harwisigha chiqip, Yérusalémgha tikiwetti. **19** Shu teriqide Israil Dawutning jemetidin yüz örüp, bügün'ge qeder uninggha qarshi chiqip keldi.

11 Rehoboam Yérusalémgha kélip, Israil bilen jeng qilip padishahliqni özige qayturup ekilish üçün Yehuda bilen Binyamin jemetidin bir yüz seksen ming xillan'ghan jenggiwar eskerni toplidi. **2** Lékin Xudaning sözi Xudaning admimi Shémayagha kélip: — **3** «Yehudaning padishahi, Sulaymanning ogli Rehoboamgha, Yehuda bilen Binyamindiki Israillargha söz qilip: — **4** «Perwerdigar mundaq deydu: — Hujumgha chiqmanglar, qérindashliringlar bilen jeng qilmanglar; herbiringlar öz öyünglaringha qaytip kétinglar; chünki bu ish Mendindir», dégin» — déyildi. We ular Perwerdigarning sözlirige qulaq saldi, Yeroboamgha hujum qilishtin yandi. **5** Rehoboam Yérusalémgha turatti, we Yehudada qorghanlıq sheherlerni salghuzghanidi. **6** U Beyt-Lehem, Étam, Tekoa, **7** Beyt-Zur, Sokoh, Adullam, **8** Gat, Mareshah, Zif, **9** Adorayim, Laqish, Azikah, **10** Zorah, Ajjalon, Hébronni yasatti; bularning hemmisi qorghanlıq sheherler bolup, Yehuda we Binyaminning zéminida idi. **11** U barliq qel'e-qorghlanlarni musthekemliidi we ularda serdarlarni teyinliidi, zapas ashliq, may we sharablarni teyyarliidi. **12** U yene herqaysi sheherlerni köpligen qalqan we neyizler bilen qorallandurup, alamet musthekemliwetti. Yehuda bilen Binyamin uning teripide turatti. **13** Pütkül Israilda turuwatqan kahinlar bilen Lawiylar qaysi yurtta bolmisun uning teripide turatti. **14** Chünki Yeroboam bilen uning oghulliri Lawiylarni

chetke qéqip, ularning Perwerdigarning xizmitide bolup kahinliq ötküzishini chekligenliki üçün, ular özlirining otlaqliri we mal-mülkini tashlap Yehuda zémin'gha we Yérusalémgha kéliskenidi **15** (chünki Yeroboam «yuqiri jaylar»diki xizmet üçün «téke ilahliri» we özi yasighan mozay mebudlirining qulluqida bolushqa özi üçün kahinlarni teyinligenidi). **16** We bu [Lawiylargha] egiship, Israilning hemme qebiliridin könglide Israilning Xudasi Perwerdigarni séghinip-izdesheke irade tikligenler ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigargha qurbanliq qilish üçün Yérusalémgha kélishti. **17** Shundaq qilip ular Yehuda padishahliqning küchini ashurup, Sulaymanning ogli Rehoboamni üç yil küchlendürdi; chünki [Yehudakiler] üç yil Dawutning we Sulaymanning yolida mangghanidi. **18** Rehoboam Mahalatni emrige aldi. Mahalat Dawutning ogli Yerimotning qizi; uning anisi Yessening ogli Éliabning qizi Abihayil idi. **19** Mahalattin Rehoboamgha Yeush, Shémariya we Zaham dégen oghullar töreldi. **20** Kéyinki waqitlarda Rehoboam yene Abshalomning [newre] qizi Maakahni emrige aldi; u uninggha Abiya, Attay, Ziza we Shelomtlarni tughup berdi. **21** Rehoboam Abshalomning [newre] qizi Maakahni emrige alghan barliq ayallari we kénizekliridin bekrek söyetti; chünki u jemi on sekkiz ayal we atmish kénizekni emrige alghan; u jemi yigirme sekkiz oghul, atmish qiz perzent körgen. **22** Rehoboam Maakahdin bolghan ogli Abiyani qérindashliri ichide hemmidin chong shahzade qiz tikliidi, chünki u uni padishahliqqa waris qilmaqchi idi. **23** Rehoboam aqilanilik bilen ish körip, oghullirini Yehudaning barliq zéminliri we Binyaminning barliq zéminliridiki barliq qorghanlıq sheherlerge orunlashturup, ularni nahayiti köp zapas ozuq-tülük bilen teminliidi; u yene ulargha nurgun xotun élip berdi.

12 Rehoboamning padishahliqi musthekem bolghanda, shundaqla kücheygende, shundaq boldiki, u Perwerdigarning qanun-ehkamlirini terk qildi we pütkül Israillarmu uninggha egiship ketti. **2** We ularning Perwerdigargha wapasizliq qilghini tüpeylidin, Rehoboam seltentining beshinchi yilida shundaq boldiki, Misirning padishahi Shishak Yérusalémgha hujum qozghidi. **3** Shishak bir ming ikki yüz jeng harwisi, atmish ming atliq eskerni bashlap keldi; u özi bilen bille Misirdin élip chiqqan leshkerler, jümlidin Liwiyelikler, Sukkiyler we Éfiopiylar san-sanaqsiz idi. **4** U Yehudagha tewe bolghan qorghanlıq sheherlerni ishghal qildi, andin Yérusalémgha hujum qilishqa keldi. **5** Bu chaghda Shishak sewebidin Yehuda emeldarliri Yérusalémgha yigihilishqanidi; Shimaya peyghember Rehoboam we emeldarlarning yénigha kélip ulargha: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler méningdin waz kechkinglar üçün, Menmu silerdin waz kéchip Shishakning qoligha tapshurdum» deydu, dédi. **6** Shuni anglap, Israil emeldarliri bilen padishah özlirini töwen qilip: — Perwerdigar adildur, déyishti. **7** Perwerdigar ularning özlirini töwen qilghanliqini körip Perwerdigarning sözi Shimayagha yétip kélip: — «Ular özlirini töwen qilghaniken, Men ularni halak qilmay, belki ulargha azghine nijat körsitimen we Méning qaynap turghan ghezzipim Shishakning qoli bilen Yérusalémgha tökülmeydu. **8** Halbuki, ularning Manga béqinish bilen dunyadiki padishahliqlargha béqinishning qandaq perqi barliqini bilip yétishi üçün, ular Shishakqa béqindi bolidu» — déyildi. **9** Shuning bilen Misir padishahi Shishak Yérusalémgha hujum qilip, Perwerdigarning öyidiki xezine-bayliqlar bilen padishahning ordisdiki xezine-bayliqlarni élip ketti. U hemmisini, jümlidin Sulayman yasatqan altun sipar-qalqanlarni qoymay élip ketti. **10** Ularning ornida Rehoboam padishah

mistin birmunche sipar-qalqanlar yasitip, ularni padishah ordining kirish yolini saqlaydigan pasiban beglirining qoligha tapshurdi. **11** Padishah her qétim Perwerdigarning öyige kiridighan chaghda, pasibanlar u qalqanlarni élip tutup turatti, anin ularni yene pasibanxanigha ekélip qoyushatti. **12** Shuning bilen padishah özini töwen qilghandin kéyin, Perwerdigarning ghezpi uningdin yéniP, uni tamamen yoqitiwetmidi; Yehudadikiler ichidimu az-tola yaxshi ishlar tépildi. **13** Padishah Rehoboam Yérusalémدا asta-asta qudret tépép, óz seltenitini süretti. Rehoboam textke chiqqan chéghida qiriq bir yashta idi; u Yérusalémدا, yeni Perwerdigar Öz namini tiklesh üçün pütkül Israil qebililiri ichidin tallighan sheherde on yette yil seltenet qildi; Rehoboamning anisining ismi Naamah bolup, u Ammoniy idi. **14** Rehoboam könglide Perwerdigarni izdesni niyet qilmighanliqi tüpeylidin rezillik qildi. **15** Rehoboamning barliq qilghan ishliri bashtin-axirighiche neseb xatiriliridiki «Shimaya peyghemberning sözliri» we «Aldin körgüchi Iddoning sözliri»de pütülgen emesmidi? Rehoboam bilen Yeroboam otturida urushlar toxtamay bolup turatti. **16** Rehoboam ata-bowiliri arisida uxlidi, «Dawutning shehiri»ge depne qilindi. Oghli Abiya uning ornigha padishah boldi.

13 Padishah Yeroboamning seltenitining on sekkizinch yili Abiya Yehudaning üstige padishah boldi. **2** U Yérusalémدا üç yil seltenet qildi; uning anisining ismi Mikaya bolup, u Gibéahliq Uriyelning qizi idi. Abiya bilen Yeroboam otturida urush boldi. **3** Abiya jeng qilish üçün xillan'ghan jengchilerdin töt yüz mingni bashlap chiqti; Yeroboammu xillan'ghan batur jengchilerdin sekkiz yüz mingni bashlap chiqip, Abiyagha qarshi sep tüzüp turdi. **4** Abiya Efraim taghliq rayonidiki Zemarayim téghigha chiqip mundaq dédi: — «I Yeroboam we Israil xelqi, gépimge qulaq sélinglar! **5** Bilmemsiler, Israilning Xudasi Perwerdigar «tuzluq ehde» qilip, Israilning üstidiki padishahliqni Dawutqa we uning ewladlirigha menggüge teqdim qilghan'ghu? **6** Lékin Dawutning oghli Sulaymanning quli, Nibatning oghli Yeroboam qozghilip öz ghojisidin yüz öridi. **7** Shuning bilen bezi muttehemler, «Béliyaling baliliri» uning yénigha yighilip, Sulaymanning oghli Rehoboam bilen qarshilishishqa özlirini küchlendürdi; Rehoboam u chaghda téxi yash, sebiy balidek bolghachqa, ulargha teng kélelmidi. **8** Emdi siler Perwerdigarning Dawutning ewladlirining qoligha tapshurghan padishahliqigha qarshi chiqip «özimizni körsitimiz» deysiler; silerning adiminglar derweqe köptür; silerde yene Yeroboam silerge yasap bergén, ilahlar dep qarilidighan altun mozaylar bar. **9** Siler Perwerdigarning kahinliri bolghan Harunning ewladliri bilen Lawiyarni qoghliwétip, yer yuzidiki bashqa eller qilghinidek özliringlarga [xalighanche] kahin tikliwalghan emesmidinglar? Kimdekim bir torpaq we yette qozini élip kélip özümni [kahinliqqa] béghishlaymen dése, u Xuda bolmighan butlargha kahin bolalaydu! **10** Lékin biz bolsaq, Perwerdigar bizning Xudayimizdur, biz uningdin waz kechmiduq; Perwerdigarning xizmitide bolghan kahinlar bolsa Harunning ewladliridur, Lawiyalar ularning xizmitide turmaqta. **11** Ular her küni etisi-axshimi Perwerdigargha köydürme qurbanliqlarni sunup, ésil xushbu yaqidu. Pakiz shirege «teqdim nanlar»mu tizip qoyulidu, her küni kechte ular altun chiraghdan üstidiki chiraghlarni yandurulidu; chünki biz Xudayimiz Perwerdigarning tapshuruqigha emel qilip kéliwatimiz. Biraq siler bolsanglar uningdin waz kechtinglar. **12** Qaranglar, Xuda bizni Bashlighuchi bolup biz bilen billidur; qollirigha kanay alghan, silerge hujum qilishqa signal chilishqa

teyyar turidighan kahinlirimu biz bilen billidur. I Israil baliliri, ata-bowanglarning Xudasi bolghan Perwerdigar bilen jeng qilmanglar; chünki siler hergiz ghelibe qazinalmaysiler». **13** Lékin Yeroboam ularning arqisidin hujum qilmaq üçün böktürme qoyghanidi. Shundaqki, Israilar Yehudalarning aldi teripide idi we böktürme qoshun ularning arqa teripide saqlap turatti. **14** Yehudalar burulup qarisa, mana özliri aldi-arqidin hujumgha uchrawatatti; ular Perwerdigargha peryad kötürdi, kahinlarnu kanaylarni chaldi. **15** Buning bilen Yehudalar qattiq chuqan kötürüsti; we shundaq boldiki, Yehudalar qattiq chuqan kötürüshüwatqanda, Xuda Yeroboam bilen barliq Israilarni Abiya bilen Yehudalarning aldidin urup tére-pereng qildi. **16** Israilar Yehudalarning aldidin qacht; Xuda ularni Yehudalarning qoligha tapshurdi. **17** Abiya bilen uning ademliri Israilarni qattiq qirghin qildi; Israilarnin xillan'ghan besh yüz ming esker qetl qilindi. **18** Bu chaghda Israilar töwen qilindi; Yehudadikiler ata-bowilirining Xudasi Perwerdigargha tayan'ghanliqi üçün ghelibe qazandi. **19** Abiya Yeroboamning keynidin qoghlap mangdi; u uning ilkidin barqanche shehirini, yeni Beyt-El we uninggha qarashliq yéza-bazarlarni, Yéshanah we uninggha qarashliq yéza-bazarlarni, Efron we uninggha qarashliq yéza-bazarlarni tartiwaldi. **20** Yeroboam Abiyaning künliride qaytidin küchlinelmidi. Perwerdigarning uni urushi bilen u öldi. **21** Abiya bolsa özini qudret tapquzdi; u on töt xotun élip, yigirme ikki oghul, on alte qiz perzent kördi. **22** Abiyaning bashqa ishliri, uning mangghan yolliri we éytqan sözliri «Iddo peyghemberning tehlili»de pütülgendur.

14 Abiya ata-bowiliri arisida uxlidi, kishiler uni «Dawut shehiri»ge depne qildi. Oghli Asa uning ornigha padishah boldi. Asa padishah bolghan künlerde on yil tinch ötti. **2** Asa Xudasi Perwerdigarning neziride durus we toghra bolghanni qildi. **3** U yat ellerdin kelgen but qurban'gahlirini we «yuqiri jaylar»ni yoqitip, «but tüwrük»lerni örüp chéqip, Asherah butlirini kisp tashlidi, **4** Yehudalargha ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigarni izdesni, muqeddes qanun-emlarni tutushni emr qildi. **5** U yene Yehuda zéminidiki her bir sheherlerdin «yuqiri jaylar»ni we «kün tüwrükleri»ni yoqatti. U chaghda pütün padishahliq uning hökümraniqida tinch-asayishliqta ötti. **6** U yene Yehuda zéminida birneche qorghanlıq sheherlerni saldurdi, chünki yurt-zémin aramliqta boldi; Perwerdigar uninggha aramliq bergechke, shu yillarda héch urush bolmidi. **7** U Yehudalargha: — Zémin aldimizda tinch turghanda, bu sheherlerni sépil bilen qorshalghan, munarliq, baldaqliq qowuqliri bolghan sheherler qilip qurayli; chünki biz Xudayimiz Perwerdigarni izdiginimiz üçün U tinchlik berdi; biz Uni izdep kelduq we U bizning töt etapimizda bizge aramliq berdi, dédi. Shuning bilen ular qurulushni bashlidi we ishliri ongushluq boldi. **8** Asaning qoshuni bar idi; Yehuda qebilisidin qalqan we neyze bilen qorallan'ghan üç yüz ming eskiri, Binyamin qebilisidin sipar we oqya bilen qorallan'ghan ikki yüz seksen ming kishilik; ularning hemmisi batur ezimetler idi. **9** U chaghda Zerah isimlik bir Efiopiy milyon kishilik qoshuni bilen üç yüz jeng harwisini bashlap, [Asagha] hujum qozghap Maresahagha keldi. **10** Asa uning bilen qarshilishishqa atlandi; ular Maresahagha yéqin Zefatah jilghisigha kélip, bir-birige qarshi sep tüzüp turushti. **11** Asa Xudasi Perwerdigargha nida qilip: — I Perwerdigar, Öz bendengge yardem berseng, u küchlik bolsun, ajiz bolsun Sen üçün héchqanche ish emes. I Perwerdigar Xudayimiz, bizge yardem qilghaysen; chünki biz Sanga tayinimiz we Séning namingda bu zor qoshun'gha qarshi atlinip chiqtuq. I Perwerdigar, Sen bizing Xudayimizdursen, insanlar Séningdin ghalip kelmisun! — dédi. **12** Shuning bilen Perwerdigar Asa we

Yehudalar aldida Éfiopiylerni urup tiripiren qiliwetti, Éfiopiylar qachti. **13** Asa öz ademliri bilen birlikte ularni taki Gerarghiche qoghli; Éfiopiylar shundaq yiqitildiki, ularin bir ademu tirik qalidi; chünki ular Perwerdigarning aldida we uning qoshuni aldida kukum-talqan qilindi. Yehudalar ghayet zor jeng ghenimetlirini qoligha élip ketti. **14** Ular yene Gerar etrapidiki barliq sheherlerge hujum qilib ishghal qildi; chünki Perwerdigardin zor bir qorqunch mushu sheherlerdikilerni basqani. Yehudalar yene hemme sheherni birnimu qoymay bulang-talang qildi, chünki ularda tolumu köp mal-mülük bar idi. **15** Ular yene mal baqqan charwachilarning chédir-qotanlirighimu zerb qilib, nahayiti köp qoy we tögilerni élip Yérusalémgha qaytti.

15 Xudaning Rohi Odedning ogfli Azariyaning üstige chüshiti. **2** Shuning bilen u Asa bilen körtüshühke chiqip uninggha: — **1** Asa, pütkül Yehudalar we Binyaminlar, manga qulaq sélinglar! Siler Perwerdigar bilen bille bolghinglarda, Umu siler bilen bilid bolidu. Siler Uni izlisenglar U silerge tapquzulu; lékin siler Uningdin waz kechsenglar U silerdin waz kéchidu. **3** Israillar uzun künlergiche heqiqiy Xuda, telim béridighan kahin we qanun-ehkamlardin juda bolup yürüdi; **4** Lékin ular qiyinchiliqta qalghan waqitlarda Israilning Xudasi Perwerdigargha qaytip, Uni izdidi we U ulargha özi ni tapquzdi. **5** U waqitlarda chiqip-kirip turghanlarga héch aramlıq bolmighan, chünki herqaysi el-yurtlar malimanchilik ichide turatti. **6** Xuda ularni herxil qiyinchilik-malimanchilik ichide qaldurghachqa, memliket bilen memliket, sheher bilen sheher özara qoshup weyran boldi. **7** Lékin siler bolsanglar, qeyser bolunglar, mezmüt turup qolliringlarni boshatmanglar, chünki emelliringlarning ejir-inami bardur, dédi. **8** Asa bu geplerni we Oded peyghember bergen bésharetni anglighanda u dadilliship, pütün Yehuda we Binyamin zéminlirida, shundaqla Efraimning taqhlıq rayonlirida qolgha chüshürgen herqaysi sheherlerdiki yirginchlik butlarni yoqatti we yene Perwerdigarning öyidiki aywan aldida turghan Perwerdigar qurban'ghanini yéngibashtin yasati. **9** U barliq Yehudalar we Binyaminlarni, shuningdek ularning arisida oltureqlashqan barliq Efraimiy, Manassehiy, Shiméoniyy musapirlirini yighidi (chünki nurgun Israillar Asaning Xudasi Perwerdigarning uning bilen bilid ikenlikini körgen bolup, Israildin chiqip Asa terepke ötkenedi). **10** Asaning seltenitining on beshinchi yili üchünchü ayda ular Yérusalémgha yighildi. **11** Shu küni ular élip kelgen jeng ghenimetliridin yette yüz buqa we yette ming qoyni Perwerdigargha atap qurbanlıq qildi. **12** Ular yene ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigarni pütün qelbi we bütün jéni bilen izdeshke bir ehde tüzüshiti; **13** ehdiye, Israilning Xudasi bolghan Perwerdigarni izdimigin qéri-yash, er-ayal démey hemmisi öltürilsün, déyildi. **14** Ular yuqiri awaz bilen warqirash we kanay hem burgha chélsh bilen Perwerdigargha qesem bérishiti. **15** Pütkül Yehuda jamaiti ichken qesimidin shadlandi; chünki ular pütün qelbi bilen qesem ichken bolup, Perwerdigarni tolumu telmürüp izdidi; we U ulargha Özi ni tapquzdi. Perwerdigar ulargha töt etrapida aramlıq ata qildi. **16** Asa padishah yene chong anisi Maaqahni yirginchlik bir «ashérah» tüwrükni yasighini üçün xanishlıq mertiwisidin chüshürtiwetti. Asa bu yirginchlik butni késip, ayagh astida cheylidi we Kidron jilghisida köydürtiwetti. **17** «Yuqiri jaylar» yoqitilmisimu, Asaning qelbi [Perwerdigargha] pütünley béghishlan'ghanidi. **18** Hem atisi hem u özi Perwerdigargha atap yasighan nersilerni, jümlidin kümüsh bilen altunni we türlük qacha-quchilarni Xudaning

öyige keltürdi. **19** Shu waqtin tartip taki Asaning seltenitining ottuz beshinchi yilighiche urush bolup baqmidi.

16 Asaning seltenitining ottuz altinchi yili, Israilning padishahi Baasha Yehudagha qarshi hujum qildi; héchkim Yehudaning padishahi Asa bilen bardı-keldi qilmissün dep, Ramah shehirini mehkem qilib yasidi. **2** U waqıtta Asa Perwerdigarning öyidiki xezinilerdin we padishahning ordisidiki xezinilerdin altun-kümüshni élip ularni Demeshqte turushluq Suriye padishahi Ben-Hadadqa ewetip, bu we xewerni yetküzüp: — **3** «Méning atam bilen silining atilirining arisida bolghandek men bilen silining arilirida bir ehde bolsun. Mana, silige kümüsh bilen altun ewettim; emdi Israilning padishahi Baasha bilen bolghan ehdliridin qollirini üzsile; shuning bilen u méni qamal qilishtin qol üzsün» — dédi. **4** Ben-hadad Asa padishahning sözige kirip, öz qoshunining serdarlirini Israilning sheherlirige hujum qilishqa ewetip, Ijon, Dan, Abel-mayim, Naftalidiki barliq ambar sheherlirini béqındurdi. **5** Baasha bu xewerni anglap, Ramah istihkamini yasastin qolini yighip, quruluşlarning hemmisini toxtatti. **6** Asa padishah bolsa pütkül Yehudaning ademlirini bashlap, Baasha Ramah shehirini yasashqa ishletken tashlar bilen yaghachlarni Ramahtin toshup élip ketti. U mushularni ishlitip Gébani we Mizpahni mehkem qilib yasidi. **7** U chaghda, aldın körgüchi Hanani Yehuda padishahi asaning yénigha kélip uninggha: — Özing Perwerdigar Xudayinggha emes, belki Suriye padishahigha tayan'ghanlıqning üçün Suriye padishahining qoshuni öz qolungdin qutuldi. **8** Éfiopiylar bilen Liwiyelikler chong bir qoshun emesmidi? Jeng harwiliri we atlıq eskerliri intayin köp emesmidi? Lékin sen peqet Perwerdigargha tayan'ghanda, u ularni qolunggha tapshurghanidi. **9** Chünki Perwerdigar köngli Manga tamamen sadiq bolghanlarga yarde mde bolup, Özümmi qudretlik körsitey dep, közlirini pütün yer yüzide uyan-buyan yügiürtidu. Sen bu ishta bek exmeqlıq qilding. Emdı buningdin kéyin urushlardin xalas bolalmaysen, dédi. **10** Buni anglapla Asa aldın körgüchige intayin ghezeplinip, uni zindan'gha solap qoydi; uning bu sözige qehri qaynap ketti. U shu waqıtlarda xelqtin bezilirige zulm sélishqa bashlighanı. **11** Mana, Asaning qilghan ishleri bashtin axirighiche «Yehuda we Israil padishahlarining tarixnamisi»da pütülgendur. **12** Asaning seltenitining ottuz toqquzinchi yilida putida bir késel peyda boldi; we késilı barghanséri éghirlıshı ketti; lékin u aghrighandımu Perwerdigarni izdimidi, belki peqet téwiplardinla yarde mde izdidi. **13** Asa seltenitining qiriq birinchi yilida öldi, ata-bowiliri arisida uxlıdı. **14** Xelqler uni «Dawut shehiri»de özige atap teyyarlitip kolighan qebrige depne qildi. Ular uni ettarlarning usuli bilen tengshelgen hertürlük dora-dermandin bolghan bir arılashma pürkelgen jinazigha yatquzdi hemde uninggha atap nurgun xushbuy yandurdi.

17 Ogfli Yehoshafat Asaning ornigha padishah boldi; u Israil padishahlıqigha taqabil turush üçün özi ni күчeytti. **2** U herbiy күчlirini Yehudaning hemme qorghanlıq sheherlirige orunlashturdi hemde Yehuda zéminigha we atisi Asa ishghal qilghan Efraimdiki herqaysi sheherlerge mudapie күчlirini turghuzdi. **3** Perwerdigar Yehoshafat bilen bilid boldi, chünki u atisi Dawutning bashta yirgüzgen yollarında méngip Baal butlirini izdimidi, **4** belki atisingning Xudasinila izdep, Uning emrliride méngip, Israillarning qilmishlirini dorimidi. **5** Shunga, Perwerdigar uning padishahlıqtiki hökümranlıqını mustehkemli; pütkül Yehudadikiler uninggha salam-sowghılarni sunup turdi; shuning bilen uning malmülki nahayiti köp, shan-shöhriti nahayiti yuqiri boldi. **6** U Perwerdigarning yollarında mangghachqa, gheyretlik boldi;

uning üstige u Yehuda zéminidin «yuqiri jaylar»ni we Asherah butlirini yoqatti. **7** Uning seltentining üçinchi yili özining emeldarlaridin Ben-Hayil, Obadiya, Zekeriya, Netanel, Mikayalarni Yehudaning sheherliride xelqçe telim bérishke ewetti. **8** Ular bilen bille barghanlardin yene Shémaniya, Netaniya, Zebadiya, Asahel, Shemiramoté, Yonatan, Adoniya, Tobiya, Tob-Adoniya qatarliq birqanché Lawiylar, shundaqla yene Elishama bilen Yehoram dégen ikki kahinmu bar idi. **9** Ular Perwerdigarning Tewrat qanuni kitabini alghaç béríp, Yehuda zéminidiki barliq sheherlarni arilap yürüp xelq arisida telim béretti. **10** Yehudaning etrapidiki memliketlerning hemmisini Perwerdigarning qorqunchi basti we ular Yehoshafat bilen urush qilishqa pétinalmaytti. **11** Filistiylerdin beziliri Yehoshafatqa sowgha-salamlar we kümüş olpanlirini tapshurdi; Ereblernu padiliridin uninggha yette ming yette yüz qochqar, yette ming yette yüz téke sowgha qildi. **12** Yehoshafat barghanséri karamet qudret tépíp, Yehudada birnechche qorghhan we ambar shehiri bina qildi. **13** U Yehudaning herqaysi sheherliride nurghun maddiy eshaya zapisi teyyarlidi; Yérusalémdimu uning zebertes batur jengchiliri bar idi. **14** Jemetliri boyiche ularning sani töwendikiche: — Yehuda qebilisidiki mingbashiir ichide Adnah serdar bolup, batur jengchilerdin üç yüz minggha bashlamchiliq qilatti; **15** Adnahning qol astida Yehohanan serdar bolup, ikki yüz seksen ming ademge bashlamchiliq qilatti; **16** Yehohananning qol astida Zikrining ogli Amasiya bar idi; u Perwerdigargha özini atiwetken adem bolup, ikki yüz ming batur jengchige bashlamchiliq qilatti. **17** Binyamin qebilisi ichide Éliyada dégen batur bir jengchi bolup, oqya we qalqan bilen qorallan'ghan ikki yüz ming batur jengchige bashlamchiliq qilatti; **18** Éliyadaning qol astida Yehozabed bolup, jengge teyyar qoshundin bir yüz seksen ming ademge bashlamchiliq qilatti. **19** Bularning hemmisi padishahning xizmitide hazir turatti; padishahning yene pütün Yehuda zéminidiki qorghhanliq sheherlerge orunlashturulghan ademliri bolsa, ularning sirtida idi.

18 Yehoshafatning mal-mülki nahayiti köp, shan-shöhriti nahayiti yuqiri boldi; u Ahab bilen qudiliship ittapaqlashiti. **2** Birnechche yildin kéyin u Ahab bilen köriühshke Samariyege bardi. Ahab bolsa uninggha we uning hemrahilirigha atap nurghun kala, qoy soydi; andin u uni Giléadtiki Ramotqa bille hujum qilishqa unatti. **3** Israil padishahi Ahab Yehuda padishahi Yehoshafattin: — Özliri méning bilen bille Giléadtiki Ramotqa bérishqa maqul bolamdila? — dep soriwidi, u: — Biz silining-méning dep ayrimaymiz; méning xelqim özlirining xelqidur. Men özliri bilen bille jeng qilishqa barmay turmaymen, dep jawap berdi. **4** Lékin Yehoshafat Israilning padishahiga: — Ötünimenki, bügün awwal Perwerdigarning sözini sorap körgeyla, dédi. **5** Shuning bilen Israilning padishahi peyghemberlerni, yeni töt yüz ademni yighdurup ulardin: — Biz jeng qilghili Giléadtiki Ramotqa chiqsaq bolamdu, yoq? — dep soriwidi, ular: «Chiqqin, Xuda uni padishahning qoligha béridu, déyishti. **6** Lékin Yehoshafat bolsa: — Bulardin bashqa yol sorighudek, Perwerdigarning birer peyghembiri yoqmidu? — dep soridi. **7** Israilning padishahi Yehoshafatqa jawap béríp: — Perwerdigardin yol soraydighan yene bir adem bar; lékin u méning toghramda qutluqni emes, belki daim balayi'apetni körsitip bésharet bergechke, men uni öch körimen. U bolsa Imlahning ogli Mikayadur, dédi. Yehoshafat: — I aliyliri, sili undaq démigeyla, dédi. **8** Andin Israilning padishahi bir chakirini qichqirip uninggha: — Chaqqan béríp, Imlahning ogli Mikayani chaqirtip kel, dep buyrudi. **9** Emdi Israilning padishahi bilen Yehudaning

padishahi Yehoshafat shahane kiyimlirini kiyiship, Samariyening derwazisining aldidiki xamanda herbiri öz textide olturushti; ularning aldidiki peyghemberlerning hemmisi bésharet bermekte idi. **10** Kenanahning ogli Zedekiya bolsa özi tömürdin münggüzlerni yasap: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Mushu münggüzler bilen Suriylarni yoqatquche üsüp ursila», dédi. **11** Hemme peyghemberler shuninggha oxshash bésharet béríp: «Giléadtiki Ramotqa chiqip sözsiz muweppeqiyet qazinila; chünki Perwerdigar uni padishahning qoligha tapshuridiken», déyishti. **12** Mikayani qichqirghili barghan xewerchi uninggha: — Mana, hemme peyghemberler birdek padishahqa yaxshi xewer bermekte; emdi ötünimen, séning sözüngmu ularningki bilen birdek bolup, yaxshi bir xewerni bergin, dédi. **13** Emma Mikaya: — Perwerdigarning hayati bilen qesem qilimenki, Xudayim manga néme éytsa, men shuni éytimen, dédi. **14** U padishahning aldigha kelgende padishah uningdin: — I Mikaya, jeng qilghili Giléadtiki Ramotqa chiqsaq bolamdu, yoq? — dep soriwidi, u uninggha jawap béríp: — Chiqip muweppeqiyet qazinisiler; chünki [düshminglar] qolliringlarga tapshurulidu, dédi. **15** Lékin padishah uninggha: — Men sanga qanche qétim Perwerdigarning namida rast septin bashqisini manga éytmasliqqa qesem ichküzüshüm kérek?! — dédi. **16** Mikaya: — Men pütkül Israilning taghlarda padichisiz qoylardek tarilip ketkenlikini kördüm. Perwerdigar: «Bularning igisi yoq; bularning herbiri tinch-aman öz öyige qaytsun» dédi, — dédi. **17** Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Mana, men silige «U méning toghramda qutluqni emes, belki haman balayi'apetni körsitip bésharet béridu», démigenmidim? — dédi. **18** Mikaya yene: — Shunga Perwerdigarning sözini anglighin; men Perwerdigarning ÖZ textide olturghaniqini, asmanning pütkül qoshunliri uning yénida, ong we sol teripide tugghanliqini kördüm. **19** Perwerdigar: «Kim Ahabni Giléadtiki Ramotqa chiqip, shu yerde halak bolushqa aldaydu?» — dédi. Birsu undaq, birsu mundaq déyishti; **20** shu waqitta bir roh chiqip Perwerdigarning aldidiki turup: «Men béríp alday» dédi. Perwerdigar uningdin: «Qandaq usul bilen aldaysen?» dep soriwidi, **21** u: «Men chiqip uning hemme peyghemberlirining aghzida yalghanchi bir roh bolimen», dédi. Perwerdigar: «Uni aldap ilkingge alaysen; béríp shundaq qil» — dédi. **22** Mana emdi Perwerdigar séning bu hemme peyghemberlirining aghzigha bir yalghanchi rohni saldi; Perwerdigar séning toghrangda balayi'apet körsitip sözlidi» — dédi. **23** Shuni anglap Kenanahning ogli Zedekiya kélip Mikayaning kachitigha birni sélip: — Perwerdigarning Rohi qaysi yol bilen mendin ötüp sanga söz qilishqa bardi?! — dédi. **24** Mikaya jawap béríp: Özüngni yoshurush üçün ichkiridiki öyge yügürgen künide shuni körisen, dédi. **25** Israilning padishahi emdi: — Mikayani élip qayturup béríp, sheher hakimi Amon bilen padishahning ogli Yoashqa tapshurup, **26** Ulargha tapilap: «Padishah mundaq deydu: — Uni zindan'gha solap men tinch-aman yéni kelgüchilik qiyap, nan bilen sumi az-az béríp turunglar» — denglar, dep buyrudi. **27** Mikaya: — Eger sen heqiqeten tinch-aman yéni kelseng, Perwerdigar méning wasitem bilen söz qilmighan bolidu, dédi. Andin u yene: — Ey jamaet, herbiringlar anglanglar, dédi. **28** Israilning padishahi bilen Yehudaning padishahi Yehoshafat Giléadtiki Ramotqa chiqti. **29** Israilning padishahi Yehoshafatqa: — Men bashqa qiyapetke kirip jengge chiqay; sili bolsila öz kiyimlirini kiyip chiqsila, dédi. Israilning padishahi bashqa qiyapet bilen jengge chiqti. **30** chünki shundaq boldiki, Suriyening padishahi jeng harwisi serdarlirigha: — Chongliri yaki kichikliri bilen emes, peqet Israilning padishahi bilen soqshunglar, dep buyrudi. **31** We shundaq boldiki, jeng harwilirining serdarliri Yehoshafatni

körgende: — Uni choqum Israilning padishahi dep, uninggha oliship hujum qilmaqchi boldi; lékin Yehoshafat peryard kötürdi, Perwerdigar uninggha yardem berdi. Xuda ularni uningdin yiraqlashurturdi; **32** chünki shundaq boldiki, jeng harwilirining serdarliri uning Israilning padishahi emeslikini körgende uni qoghlimay, burulup kétip qélishi. **33** Emma bireylen qarishighila bir oqya étiwidi, oq Israilning padishahining sawutining mürisidin töwenki uliqidin ötüp tegdi. U harwikéshige: Harwini yandurup méni septin chiqarghin; chünki men yaridar boldum, dédi. **34** U küni jeng barghanséri qattiq boldi. Padishah kechkiche Suriylerning udulida öz jeng harwisigha yólinip öre turdi. Kün pétiishi bilen u öldi.

19 Yehuda padishahi Yehoshafat aman-ésen Yérusalémdeki ordisigha qaytip keldi. **2** Aldin körgüchi Hananing oghli Yehu padishah Yehoshafatning aldigha chiqip: — Séning rezillerning yardimide bolup, Perwerdigargha öch bolghanlarni söygingning durusmu? Shu sewebtin Perwerdigarning ghezipi béshinggha chüshidighan boldi. **3** Halbuki, sen asherah butlirini zémindin yoqitip tashtighining we Xudani izdeshe niyet qilghining üçün sendimu yaxshiliq tépildi, dédi. **4** Yehoshafat Yérusalémde olturatti; kéyinki waqitlarda u xelq arisigha chiqip, Beer-Shébadin tartip Efraim taghlirighiche seper qilip, xelqni towa qildurup ata-bowilirining Xudasi Perwerdigargha yandurdi. **5** U yene Yehuda tewesidiki barliq qorghanlıq sheherlerde soraqchilarni teyinli; **6** u soraqchilargha: — Öz qilghanliringlarga éhtiyatchan bolunglar; chünki silerning höküim chiqirishinglar insan üçün emes, belki Perwerdigar üçündür; siler höküim chiqarighininglarda u choqum siler bilen bille bolidu. **7** Emdi Perwerdigarning wehimisi köz aldinglarda bolsun; öz qilghanliringlarga éhtiyatchan bolunglar; chünki Perwerdigar Xudayimizda naheqliq yoq, yüz-xatir qilish yoq, para yéyishmu yoqtur, dédi. **8** Yehoshafat Lawiyarlardin, kahalnarlardin we Israil jemetlirining bashliridin bezilerni Yérusalémgha qayturup kélip, ularni Yérusalémdu Perwerdigarning hökümlirini chiqirish we xelqning erz-dewalirini bir terep qilishqa teyinli. **9** Yehoshafat ulargha: — Siler bu ishlarni Perwerdigarning qorquchida bolup sadaqetlik bilen chin könglünglardin béjiringlar. **10** Herqaysi sheherlerde turidighan qérindashliringlarning aldinglarga élip kelgen barliq erz-dewasi, meyli u xun dewasi bolsun, qanun-emr we höküim-belgilimiler toghrisidiki erz-dewa bolsun, ularning Perwerdigar aldida gunahkar bolup qalmasliqi üçün, shundaqla Perwerdigarning ghezipi öz béshinglarga we qérindashliringlarning béshigha kélip qalmasliqi üçün, ularni haman agahlandurup turunglar; shundaq qilsanglar, gunahkar bolmaysiler. **11** Perwerdigargha teelluq ishlarda silerni bash kahin Amariya bashquridu; padishahqa dair ishlarda, silerni Yehuda jemetining yolbashchisi Ismailning oghli Zebadiya bashquridu; silerning xizmitinglarda turidighan Lawiyarlar bar. Jasaretlik bolup ishliringlarni qilinglar we Perwerdigar ishni durus qilghuchilar bilen bille bolidu! — dédi.

20 Kéyinki waqitlarda shundaq boldiki, Moabiylar, Ammoniylar we Maoniylardin beziliri birliship kélip Yehoshafatqa hujum qilishqa chiqti. **2** [Chaparmenler] kélip Yehoshafatqa: — [Ölük] déngizning u qétidin, yeni Édomdin silige hujum qilghili zor bir qoshun chiqip keldi; mana, ular Hazazon-Tamarda, dédi (Hazazon-Tamar yene «En-Gedi» depmu atilidu). **3** Buni anglihan Yehoshafat qorqup, Perwerdigarni izdeshe niyet baghlap, pütün Yehuda teweside «roza tutushimiz kérek» dep jakarlidi. **4** Yehudalar emdi Perwerdigardin yardem

tiligili yighildi; xelq Yehudaning herqaysi sheherliridin chiqip Perwerdigardin yardem tileshke kélishti. **5** Yehoshafat Yehuda we Yérusalémdeki jamaet arisigha chiqip, Perwerdigar öyining yéngi hoylisining aldida öre turup **6** mundaq dua qilip: — «I Perwerdigar, ata-bowilirimizning Xudasi, Sen ershte turghuchi Xuda, barliq el-memliketlerning üstidin höküim sürgüchi emesmidig? Séning qolung küch-qudretke tolghandur, héchkim Séni tosalmaydu. **7** I Xudayimiz, Sen bu zémindiki ahalini Öz xelqing Israillar aldinin qoghlap, uni Öz dostung Ibrahimning neslige menggülük miras qilip bergen emesmidig? **8** Ular shu yerde turdi hem shu yerde Séning naminggha atap bir muqeddesxana sélip: **9** «Mubada béshimizgha birer balayi' apet kelse, meyli u qilich, jaza, waba, acharchiliq bolsun, qiyinchiliqta qalghan waqtimizda, mushu öy, yeni Séning aldingda turup, Sanga murajiet qilsaq (chünki Séning naming mushu öydidur), Sen anglaysen we qutquzisen» dégenidi. **10** Emdi mana, bu yerge Ammoniylar, Moabiylar we Séir téghidikiler bésip kéliwatidu! Ilgiri Israillar Misir zémindin chiqqan chaghda Sen Israillarning ulargha tajawuz qilishigha yol qoymighandig; u chaghda Israillar ularni yoqatmay u yerdin aylinip ötken. **11** Emdi qara, hazir ularning yaxshiliqimizni qandaq yol bilen qayturmaqchi boluwatqinigha! Ular bizni Sen bizge miras qilip bergen bu zémindin qoghlap chiqarmaqchi boluwatidu. **12** I Xudayimiz, Sen ularning üstidin höküim chiqarmamsen? Chünki bizning bizge hujum qilishqa kéliwatqan bu zor qoshun bilen qarshilashqudek küchimiz yoq; néme qilishimizimu bilmey qalduq; lékin bizning közimiz Sanga tikilip turmaqta» — dédi. **13** Bu chaghda pütün Yehuda xelqi, ularning quchaqtiki baliliri, xotun bala-chaqlirining hemmisi Perwerdigarning aldida turatti. **14** U shu peyette Perwerdigarning Rohi jamaetning otturısında turghan Lawiyarlardin Asafning ewladi bolghan Mattaniyaning chewrisi, Jeyelning ewrisi, Binayaning newrisi, Zekeriyanning oghli Yahaziyege chüshiti; **15** U: — I pütün Yehuda xelqi, siler Yérusalémde turuwatqanlar we padishah Yehoshafat, qulaq sélinglar! Perwerdigar silerge mundaq deydu: — «Siler bu zor qoshundin qorqup ketmenglar we alaqzade bolup ketmenglar; chünki bu jeng silerningki emes, belki Xudaning Öziningkidur. **16** Ete ulargha hujum qilishqa chiqinglar; mana, ular Ziz dawainin chiqip kélidu we siler ularni Yeruél chölining aldidiki ilgihla éghizida uchritisiler. **17** Siler bu dörem jengde urushushunglarning hajiti bolmaydu; peqet sepke tizilip turunglar, siler bilen bille bolghan Perwerdigarning nijat-nusritini köringlar! I Yehuda, i Yérusalémdikiler, qorqanglar, alaqzadimu bolup ketmenglar; ete ulargha hujum qilishqa chiqinglar, Perwerdigar choqum siler bilen bille bolidu!» — dédi. **18** Bu gepni anglap Yehoshafat béshini yerge tegküzüp tizlandi we barliq Yehuda xelqi hem Yérusalémdikiler Perwerdigar aldida düm yiqilip Perwerdigargha sejde qildi. **19** Kohat ewladi we Korah ewladi ichidiki Lawiyarlardin bolghanlar onurliridin turushup intayin küchlük awaz bilen Israilning Xudasi Perwerdigarni medhiyileshti. **20** Pütün xelq etisi qaq seherde turup Tekoa chöligge qarap atlandi; ular atlinip kétiwatqanda, Yehoshafat ornidin turup ulargha: — I Yehuda xelqi, i Yérusalémdikiler, gépimge qulaq sélinglar! Xudayinglar Perwerdigargha tayininglar, choqum mezmut turghuzilisiler; Uning peyghemberlirige ishininglar, yolunglar choqum rawan bolidu! — dédi. **21** Andin u xelq bilen obdan meslihetliship, Perwerdigarning muqeddes beheywetlikini medhiyilep, Uninggha atap ghez-el-küy éytidighanlarni: «Siler Perwerdigargha rehmet-teshekkür éytinglar, chünki Uning özgermes muhebbiti menggülüktur!» dep oqushqa teyinlep, qoshunning aldida mandurdi. **22** Ular tentene qilip hemdusana

qoqshi bilan, Perwerdigar Yehuda xelqige hujum qilishqa chiqqan Ammoniyalar, Moabiyalar we Séir téghidikilerga pistirma qoshunni ewetip, ularni tarmar qildurdi. **23** Shuning bilan Ammoniyalar bilan Moabiyalar Séir téghidikilerga hujum qilishqa ötti, ularni birini qoymay qiriwetti; ular Séir téghidikilerni qirip tügetkendin kéyin yene özliri bir-birini qirghin qilishqa chüshkenidi. **24** Yehudalar chöldiki közetgahqa kélip shu zor qoshun terepke qarisa, mana qéchip qutulghan birmu adem yoq bolup, hemme yerni ölük qaplap ketkenidi. **25** Yehoshafat özining ademliri bilen düshmendin olja bulang-talang qilishqa kelgende, ular ölüklér bilen bille nurghun mal-mülük we köp qimmatlik buyumlarni tapti. Ular salduruwalghanlirining toliliqidin élip kitelmey qaldi; olja shunche köp bolghachqa, uni yigihwélishqa üç kün ketti. **26** Ular tötinchi küni Berakah jilghisigha yigihlip, Perwerdigargha hemdusana oqup mubareklidi; shunga u yer taki bügün'ge qeder «Berakah jilghisi» dep atilip kelmekte. **27** Andin barliq Yehudadikiler we Yérusalémidikiler Yehoshafatning bashlamchiliqida xushal-xuram bolup Yérusalémgha qaytti; chunki Perwerdigar ularni düshmenliri üstidin ghalib qilip xushalliqa chömdürgenidi. **28** Ular Yérusalémgha tembur, chiltar we kanaylar chélip kélip, Perwerdigarning öyige kirdi. **29** Barliq el-memliketler Perwerdigarning Israilning düshmenlirige qarshi chiqip jeng qilghanliqini anglighanda, Xudaning wehimisi ularning üstige basti. **30** Shuning bilan Yehoshafatning padishahliqi tinch-asayishliqa boldi; uning Xudasi uning töt etrapini tinch qilghanidi. **31** Shundaq qilip Yehoshafat Yehuda üstige höküm sürdi. U textke chiqqan chaghda ottuz besh yashta idi; u Yérusalémda yigirme besh yil seltenet qildi. Uning anising ismi Azubah bolup, u Shilhining qizi idi. **32** Yehoshafat qaymay atisi Asaning yolida méngip, Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **33** Peqet «yuqiri jaylar»la yoqitilmighanidi; xelq téxiche köngüllirini atabowilirining Xudasigha mayil qilmighanidi. **34** Yehoshafatning qalghan ishliri bolsa, mana bashtin axirighiche «Yehuda we Israil padishahlirining tarixnamisi»gha kirgüzülgen «Hananing ogli Yehuning bayan sözliri»de pütülgendur. **35** Bu ishlardin kéyin Yehuda padishahi Yehoshafat tola rezil ishlarni qilghan Israil padishahi Ahaziya bilen ittapaq tüzdi. **36** Yehoshafat Tarshishqa baridighan kémilerni yasashqa uning bilen shirikleshti; shu kémilerni ular Ezion-Geberde yasatti. **37** U chaghda Mareshahliq Dodawahuning ogli Eliézer Yehoshafatni eyiblep uninggha bésharet bérrip: — Ahaziya bilen ittapaq tüzgingining üçün Perwerdigar séning yasighanliringni buzuwétidu» dédi. Derweqe, kéyinki waqitlarda u kémiler buzhunchiliqa uchrup Tarshishqa mangalmidi.

21 Yehoshafat ata-bowiliri arisida uxliidi we «Dawut shehiri»de depne qilindi; ogli Yehoram uning ornigha padishah boldi. **2** [Yehoramning] birnechche inisi, yeni Yehoshafatning Azariya, Yehiyel, Zekeriya, Azariyahu, Mikail we Shefatiya dégen oghulliri bar idi; ularning hemmisi Israil padishahi Yehoshafatning oghulliri idi. **3** Uarning atisi ulargha nurghun altun, kümüsh we qimmatlik buyumlarni, shundaqla Yehuda zéminidiki birqanche qorghanliq sheherni sowgha qildi; peqet padishahliqini bolsa, Yehoram chong ogli bolghachqa, uninggha berdi. **4** Yehoram atisining padishahliq textige chiqip hoquqini mustehkemlidi. Andin u barliq inilirini, shundaqla Yehudadiki birqanche emeldarlarni qilichlap qetl qildi. **5** Yehoram textke olturghinida ottuz ikki yashta idi; u Yérusalémda sekkiz yil seltenet qildi. **6** U Ahab jemetidikilerga oxshash, Israilning padishahliri mangghan yolda mangdi, chunki u Ahabning qizini emrige alghanidi; u Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi.

7 Biraq Perwerdigar Dawut bilen tüzgen ehdisi seweblik, Dawutqa we uning ewladlirigha menggü öchmeydighan bir chiragh qalduray dep, wede qilghini boyiche Dawutning jemetini yoq qilip tashlashni xalimidi. **8** [Yehoramning] seltenitidiki künlérde Édomlar Yehudadin ayirilip chiqip, öz aldigha özlirige hökümranlıq qilidighan bir padishah tiklidi. **9** Yehoram, serdarliri we barliq jeng harwiliri [Iordan deryasidin] ötüp, kéchide qozghilip chiqip, özlirini qorshiwalgan Édomiyarlarga we jeng harwisi serdarlirigha hujum qilip ghalib keldi. **10** Halbuki, Édomiyar shuningdin étiwaran Yehudagha qarshi chiqip, taki bügün'ge qeder Yehudaning hökümranlıqidin ayirilip turdi. Yehoram ata-bowilirining Xudasi Perwerdigarni tashlighini üçün Libnahliqlarmu shu chaghda uninggha qarshi chiqip uning qolidin ayirilip chiqti. **11** Uning üstige, Yehoram yene Yehudaning taghlirida «yuqiri jaylar»ni yasitip, Yérusalémda turuwatqanlarni buzuqchiliqa putlashturdi, Yehudalarnimu shundaq azdurdy. **12** Shu waqitlarda Iliyas peyghember teripidin yézilghan bir mektup Yehoramgha tegdi, uningda mundaq déyildi: «Séning bowang Dawutning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: «Sen atang Yehoshafatning yollirida mangmay, shuningdek Yehuda padishahi Asaningmu yollirini tutmay, **13** belki Israil padishahlirining yollirida méngip, Yehudalarni we Yérusalémda turuwatqanlarni xuddi Ahab jemetidikiler buzuqchiliqlar qilghandek buzuqchiliqlargha putlashturghanliqigha üçün, shundaqla atangning jemetidikilerni, yeni özüngdin yaxshi bolghan iniliringni qetl qilghining üçün, **14** Perwerdigar séning xelqingni, xotun bala-chaqliringni we barliq mal-mülüktinge alamet zor zerb bilen uridu. **15** U sénimu éghir wabalar bilen urup, üçhey-bahgrining éghir késelge muptila qiliduki, késiling künden kün'ge éghirliship, üçheyilring éqip chiqidu» déyilgenidi. **16** Kéyinki waqitlarda Perwerdigar Filistiylerning we Éfiopylarning yénidiki Ereblerning rohini Yehoramgha qarshi qozghatti. **17** Shuning bilen ular Yehuda zéminigha zerb qilip bésip ötti we padishah ordisidiki barliq mal-mülükni bulang-talang qilip, oghulliri bilen xotunlirini tutqun qilip élip ketti; ular kenji ogli Yehoahazdin bölek oghulliridin birinimu qaldurmidi. **18** Bu weqedin kéyin Perwerdigar Yehoramni urup, üçheyilirini saqaymas éghir késelge griptar qildi. **19** We shundaq boldiki, uning késili künden-kün'ge éghirliship, ikki yil waqit ötüshke az qalghanda, késellik tüpeylidin üçheyiliri téshilip chüshiti, u tolimu azablinip öldi; uning xelqi ata-bowilirini izzetlep ulargha xushbuy yaqqandek, uninggha héchqandaq xushbuy yéqip olturmidi. **20** Yehoram textke chiqqan chéghida ottuz ikki yashta idi; u Yérusalémda sekkiz yil seltenet qildi we u dunyadin ketkende héchkim uninggha qayghu-hesret chekmidi. Xalayiq uni «Dawut shehiri»ge depne qildi, lékin padishahlar qebistanliqigha depne qilmidi.

22 Yérusalémda turuwatqanlar Yehoramning kenji ogli Ahaziyaning uning ornigha padishah qilip tiklidi; chunki Erebler bilen bille bargahqa bésip kirgen qaraqchilar Ahaziyaning akilirini qoymay öltürüwetkenidi. Shuning bilen Yehuda padishahi Yehoramning ogli Ahaziya seltenet qildi. **2** Ahaziya textke chiqqan chéghida yigirme ikki yashta idi; u Yérusalémda bir yil seltenet qildi. Uning anising ismi Ataliya bolup, Omrining [newre] qizi idi. **3** Ahaziyanu Ahab jemetining yollirigha mangdi; chunki uning anisi uni rezillikke ündeytti. **4** U Ahab jemeti qilghinidek, Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; chunki uning atisi ölgendin kéyin Ahab jemetidikiler uni halaketke élip baridighan rezil nesihetlerni béretti. **5** U ularning nesihitige egiship, Israil padishahi

Ahabning oghli Yehoram bilan birlikte Giléadtiki Ramotqa béríp Suriye padishahi Hazael bilan soqushti; shu chaghdá Suriyler Yehoramni zeximlendürdi. **6** Andin Yehoram Ramahda Suriye padishahi bilan soqushqan chaghdiki jarahetlerini dawalitiş üçün Yizreelge qaytti. Andin Yehoramning oghli Yehuda padishahi Azariya Ahabning oghli Yehoramning késel bolup qalghanliq sewebidin uni yoqlighili Yizreelge bardí. **7** Halbuki, Ahaziyaning Yehoramni yoqlighili barghini del ózini halaketke élip baridighan, Xuda békitken ish idi. Chünki u barghandin kéyin Yehoram bilan birlikte Nimshining oghli Yehugha qarshi soqushushqa chiqti. Mushu Yehu eslide Perwerdigar teripidin Ahabning jemetini yoqitish üçün mesih qilin'ghanidi. **8** We shundaq boldiki, Yehu Xuda békitken hökümini Ahab jemetining üstige yürgüzgen waqtida, u Yehudadiki emeldarlarni we Ahaziyaning xizmitide bolghan qérindashlirining oghullirini uchrítip, ularni qoymay óltürüwetti. **9** Yehu Ahaziyanimu izdidi; kishiler uni tutuwaldi (u Samariyege yoshurunuwalghanidi). Ular uni Yehuning aldigha apirip óltürdi. Ular uni depne qildi, chünki kishiler: «Bu dégen Perwerdigarni chin könglidin izdigen Yehoshafatning newrisidur» dégenidi. Ahaziyaning jemetide padishahliqni qolgha alghudek birer adem qalmidi. **10** Emdi Ahaziyaning anisi Ataliya oghlining ölginini körgende, Yehuda jemetidiki barliq shah neslini óltürüşke qozghaldi. **11** Lékin padishahning qizi Yehoshébiyat óltürülüş aldida turghan padishahning oghullirining arisidin Ahaziyaning oghli Yoashni oghriliqche élip chiqip, uni we inik anisini yastuq-kirlik ambirigha yoshurup qoydi. Shundaq qilip padishah Yehoramning qizi, (yeni Ahaziyaning singlisi), [bash] kahin Yehuyadaning xotuni Yehoshébiyat Yoashni Ataliya óltürüwetmisun dep Ataliyadin yoshurup qoydi. **12** Andin kéyin Yoash uhar bilen Perwerdigarning öyide alte yil yoshurunup turdi; u chaghdá Ataliya Yehuda zéminida seltenet qilatti.

23 Yettinchi yili, Yehoyada jasaretke kélip, Yerohamning oghli Azariya, Yehohananning oghli Ismail, Obedning oghli Azariya, Adayaning oghli Maaséyah we Zikrining oghli Elishafat qatarliq birqanche yüzbéshini chaqirip ular bilen ehde tüzdí. **2** Ular Yehuda zéminini arilap, Yehudadiki herqaysi sheherlerdin Lawiyarlarni we Israildiki chong yoldashchilarni yehgdi; ular Yérusalémgha kélishti. **3** Pütkül jamaet Xudaning öyide padishah bilen ehdileshti. Yehoyada ulargha: — Padishahning oghli Perwerdigarning Dawutning ewladliri toghruluq wede qilghinidek choqum seltenet qilidu. **4** Mana siler qilishinglar kérek bolghan ish shuki: — Shabat künide sibanliq nówiti kelgen kahinlar bilen Lawiyarlarning üçtin biri herqaysi derwazilarni muhapizet qilsun; **5** üçtin biri padishah ordisini, üçtin biri «Ul derwazisi»ni muhapizet qilsun; bashqilarning hemmisi Perwerdigar öyining hoylilirida bolsun. **6** Lékin kahinlar hem wezipe óteydighan Lawiyarlardin bölek héchkimni Perwerdigarning öyige kirgüzmisun (kahin-lawiyalar pakmuqeddes dep hésablan'ghachqa kirishige bolidu). Bashqa xelqing herbiri Perwerdigar ózige békitken jaylarni közet qilsun. **7** Lawiyarlarning herbiri qolgha qorallirini élip padishahni orap tursun; óz meyliche muqeddes öyge kirishke urun'ghan herkim óltürülsun; siler padishah kirip-chiqip yürginide uning yénidin ayrilmanglar, — dédi. **8** Lawiyalar bilen Yehudalarning hemmisi kahin Yehoyadaning barliq tapilghanlirini beja keltürüshti. Lawiyarlarning herbiri shabat küni nówetchilikke kirgen we nówetchiliktin chüshkenlerni óz yénida qaldurup qaldi; chünki kahin Yehoyada héchkimni nówetchiliktin chüshüşke qoymidi. **9** Andin Yehoyada kahin Dawut padishahning Perwerdigarning öyide saqlaqliq

mayze we qalqan-siparlirini yüzbéshilargha tarqitip berdi. **10** U yene köpchilikni, herbiri qolgha óz neyzisini tutqan halda, ibadetxanining ong teripidin tartip sol teripigiche, qurban'gah bilen ibadetxanini boylap padishahning etrapida turghuzdi. **11** Andin ular shahzadani élip chiqip, uning béshigha tajni kiygüzüp, uninggha guwahnamilerni béríp, uni padishah qildi; Yehoyada we uning oghulliri [xushbuy may bilen] uni mesih qildi we «Padishah yashisun!» dep towlashti. **12** Ataliya xelqlerning chépiship yürgenlikini we padishahni teriplewatqanliqini anglap, Perwerdigarning öyige kirip, köpchilikning arisigha keldi. **13** U qarisa, mana padishah öyning derwazisida, tüwrükning yénida turatti; padishahning yénida emeldarlar bilen kanaychilar tizilghanidi, barliq yurtning xelqi shadlining kanay chélishatti, neghmichiler herxil sazarni chélip, jamaetni bashlap medhiye oqutuwatatti. Buni körgen Ataliya kiyimlirini yirtip: — Asiyliq, asiyliq! — dep warqirdi. **14** Emma Yehoyada kahin qoshun'gha mes'ul bolghan yüzbéshilarni chaqirtip ulargha: — Uni sepliringlar otturisdin sirtqa chiqiriwétinglar; kimdekim uninggha egeshe qilichlansun, dep buyrudi. Chünki kahin: — Uni Perwerdigarning öyi ichide óltürmenglar, dep ýtqanidi. **15** Shuning bilen ular uninggha yol boshitip berdi; u ordining «At derwazisi» bilen padishahning ordisigha kirgende [leshkerler] uni shu yerde óltürdi. **16** Yehoyada, pütkül jamaet we padishah birlikte: «Perwerdigarning xelqi bolayli» dégen bir ehдини tüzüshti. **17** Andin barliq xelq Baalning butxanisigha béríp uni buzup tashlidi; uning qurban'gahliri bilen mebudlirini chéqip parepare qilip, Baalning kahini Mattanni qurban'gahlarning aldida óltürdi. **18** Andin kéyin Yehoyada kahin Perwerdigarning öyidiki barliq mes'uliyetlerni Lawiy qebilisining kahinlirining qolgha tapshurdi. Kahinlarni bolsa, eslide Perwerdigarning öy ishliirigha nówet bilen qarashqa, Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq sunushqa Dawut teyinligenidi. Ular qurbanliqlarni Dawutning körsetmiliri boyiche, xushal-xuramliq ichide neghme-nawa oqughan halda Musagha tapshurulghan Tewart-qanunida pütülginidek sunushqa mes'ul idi. **19** [Yehoyada] yene Perwerdigar öyining herqaysi derwazilirigha derwaziwenlerni teyinlidiki, herqandaq ishlaridin napak qilin'ghan ademler kirgüzülmeytti. **20** U yene yüzbéshiliri, aqsöngékler, xelq ichidiki yoldashchilar we yurtning hemme xelqini bashlap kélip, padishahni Perwerdigar öyidin élip chüshüp, «Yuqiriqi derwaza» arqliq ordigha ekirip, padishahliq textige olturghuzdi. **21** Yurtning barliq xelqi shadlinatti; ular Ataliyani qilichlap óltürgendin kéyin, sheher tinch bolup qaldi.

24 Yoash textke chiqqan chéghida yette yashta idi, u Yérusalémde qiriq yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Zibiyah bolup, Beer-Shébalıq idi. **2** Yehoyada kahin hayat künliride Yoash Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilatti. **3** Yehoyada uninggha ikki xotun élip berdi, u birqanche oghul-qız perzent kördi. **4** Shuningdin kéyin Yoash Perwerdigarning öyini qayta yasitish niyitige keldi, **5** u kahinlarni we Lawiyarlarni yighip ulargha: — Xudayinglarning öyini onglitip turush üçün Yehuda sheherlirige béríp, barliq Israillardin yilliq iane toplanglar; bu ishni tézdin béjiringlar! — dédi. Lékin Lawiyalar bu ishni béjirishke anche aldirap ketmidi. **6** Buni uqqan padishah bash kahin Yehoyadani chaqirtip uninggha: — Özliri némishqa Lawiyalargha Perwerdigarning quli Musa Israil jamaitige Xudaning guwahliqi saqlaqliq chédir üçün belgiligen bajni Yehuda we Yérusalémnin élip kélishe buyrumidila? — dédi **7** (chünki eslide rezil xotun Ataliya we uning oghulliri Xudaning öyige bösüp kirip, Perwerdigarning öyidiki barliq muqeddes

buyumlarni élip Baal butlirigha atap teqdim qiliwetkenidi). **8** Shuning bilan padishah buyruq chüshürüp, bir sanduq yasitip Perwerdigar öyining derwazisining sirtigha qoyghuzdi; **9** andin: «Xudaning quli Musa chöle Israilarning üstige békitken bajni yighip ekilip Perwerdigargha tapshurunglar» dégen bir uqturush Yehuda bilen Yérusalém teweside chiqirildi. **10** Barliq emeldarlar we barliq xelq xushal halda bajni ekilip sanduq tolghuche uninggha tashlidi. **11** Lawiyalar pul sanduqini padishah bu ishqqa mes'ul qilghan kishining aldigha ekelgende, ular baj pulining köp chüshkenlikini körse, andin padishahning katipi bilen Bash kahinning adimi kélip pul sanduqini öngtürüp quruqdighandin kéyin, yene esli ornigha apirip qoyatti. Herküni shundaq bolup turdi; nahayiti köp pul yigildi. **12** Padishah bilen Yehoyada pulni Perwerdigar öyidiki ish béjürgüchilerge tapshurdi; ular [buning bilen] Perwerdigarning öyini onghash we eslige keltürüş üçün tashchilar bilen yaghachchilarni, tömürchiler bilen miskirlerni yallidi. **13** Ishlemchiler toxtimay ishlidi, onghash ishi ularning qolida ongushluq élip béridi; shundaq qilip ular Perwerdigarning öyini eslidiki ölchemlahiyesi boyiche yasidi, shundaqla uni tolimu puxta qilip yasap chiqti. **14** Ular ishni pütürgendin kéyin éship qalghan pulni padishah bilen Yehoyadaning aldigha ekilip tapshurdi. Ular buning bilen Perwerdigarning öyi üçün herxil eswabuyumlarni, jumladin ibadet xizmitidiki herxil buyumlar, köydürme qurbanliqlarğa munasiwetlik qacha-qucha, qazan-texsiler we herxil altun-kümüş bashqa buyumlarni yasatti. Yehoyadaning barliq künliride, ular Perwerdigarning öyide köydürme qurbanliqni daim sunup turdi. **15** Yehoyada qéríp, yashaydighan yéshi toshup öldi; u ölgen chaghda bir yüz ottuz yashta idi. **16** Ular uni «Dawut shehiri»de padishahlar qatarida depne qildi, chünki u Israilğa hem Xudagha we uning öyige nisbeten nahayiti chong töhpe körsetkenidi. **17** Yehoyada ölgendin kéyin Yehudadiki yolbashchilar padishahning aldigha kélip uninggha bash urdi; padishah ular körsetken meslihetni maql kördi. **18** Ular ata-bowilirining Xudasi Perwerdigarning öyidin waz kéchip, Asherah we butlarning qulluqigha kirishiti. Ularning bu gunahi seweblik Xudaning ghezipi Yehuda bilen Yérusalémdikilerning béshigha keldi. **19** Shundaq bolsimu, Perwerdigar ularni Özige yandurush üçün yenila ularning arisigha peyghemberlerni ewetti; bu peyghemberler gerche ularni agahlandurghan bolsimu, lékin ular yenila qulaq salmidi. **20** U chaghda Xudaning Rohi bash kahin Yehoyadaning oghli Zekeriyagha chüshiti, u xelqing aldida öre turup ulargha: — Xuda mundaq deydu: «Siler némishqa Perwerdigarning emirlirige xilapliq qilisiler? Siler héch rawajliq körmeysiler, chünki siler Perwerdigardin waz kechtinglar we Umu silerdin waz kechti», — dédi. **21** Xalayıq [Zekeriyani] öltürüşke qestlidi; axir ular uni padishahning emri boyiche Perwerdigar öyining hoylisida chalma-késeq qilip öltürüwetti. **22** Padishah Yoash Zekeriyaning atisi Yehoyadaning özige körsetken shepqitini yad etmek tügül, eksiche uning oghlini öltürüwetti. Zekeriya jan üzüş aldida: — Perwerdigar bu ishni nezirige élip, uning hésabini alsun! — dédi. **23** Shu yilning axirida Suriyening qoshuni Yoashqa hujum qilip keldi; ular Yehudagha we Yérusalémgha tajawuz qilip kirip, xelq ichidiki yolbashchilarni öltürüp, ular din alghan pütün urush gheniyetlirini Demeshq padishahining aldigha élip bardı. **24** Derweqe Suriye qoshundin peqet az bir qisim eskerler kelgen bolsimu, lékin Yehudalar ata-bowilirining Xudasi Perwerdigardin waz kechkenlikini üçün Perwerdigar chong bir qoshunni ularning qoligha tapshurdi; ular Yoashqa jaza ijra qildi. **25** Suriyler Yoashni tashlap ketken chaghda (chünki u qattiq aghrip qalghanidi) uning öz xizmetkarliri

bash kahin Yehoyadaning oghlining qéni üçün intiqam élish kérek dep uni qestlidi; ular uni kariwitidila öltürüwetti. U shu yol bilen öldi; kishiler uni Dawut shehiride depne qilghini bilen, biraq padishahlarning qebistanliqigha depne qilmidi. **26** Uni qestligerler munular: — Ammoniy ayal Shimiyatning oghli Zabab dilni Moabiy ayal Simritning oghli Yehozabad idi. **27** Yoashning oghulliri, uninggha qaritilghan qattiq we nurghun agah bésharetler, shundaqla uning Xudaning öyini yéngibashtin sélishqa dair ishliri «padishahlarning tezkirilirli» dégen kitabning izahlirigha pütülgendur. Yoashning oghli Amaziya uning ornigha padishah boldi.

25 Amaziya textke chiqqan chéghida yigirme besh yashta idi, u Yérusalémda yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anisining ismi Yehoaddan bolup, Yérusalémliq idi. **2** Amaziya Perwerdigarning neziride toghra bolghan ishlarni qildi, lékin pütün köngli bilen qilmidi. **3** We shundaq boldiki, u padishahliqini mustehkemliwalghandin kéyin padishah atisini öltürgen xizmetkarlirini tutup öldürdi. **4** Lékin Musagha chüshürülgen qanun kitabida Perwerdigarning: «Ne atilarni oghulliri üçün ölümge mehkum qilishqa bolmaydu ne oghullirini atiliri üçün ölümge mehkum qilishqa bolmaydu, belki herbiri öz gunahi üçün ölümge mehkum qilinsun» dep pütülen emri boyiche, u öltürgichilerning balilirini ölümge mehkum qilmidi. **5** Amaziya Yehudalarni yighip, jemetlirige qarap pütün Yehudalarni we Binyaminlarni mingbéshi we yüzbéshilar astigha békitti; u ular din yigirme yash tashin ashqanlarning sanini éliwidi, jengge chiqalaydighan, qoligha neyze we qalqan alalaydighan xilleshkerdin üç yüz ming adem chiqti. **6** U yene bir yüz talant kümüş serp qilip Israildin yüz ming batur jengchi yalliwalı. **7** Lékin Xudaning bir adimi uning aldigha kélip: — I padishahim, Israil qoshunini özliri bilen bille barghuzmighayla; chünki Perwerdigar Israilar yaki Efraimiyarning héchqaysisi bilen bille emes. **8** Hetta sili choqum shundaq qilimen, baturane küresh qilimen désilimu, Xuda özlirini düşmen aldida yiqitidu, chünki Xuda insan'gha yardem bérishekimu qadirdur, insanni yiqitishqimu qadirdur, dédi. **9** Amaziya Xudaning adimige: — Emise men Israilning yallanma qoshunigha bergen yüz talant kümüşni qandaq qilsam bolıdu? — dep sorıwıdı, Xudaning adimi uninggha: — Perwerdigar özlirige buningdinmu ziyade köp bérisheke qadirdur, dep jawab berdi. **10** Shuning bilen Amaziya Efraimdin özige keltürülgen yallanma qoshunni ayrip chiqip, öylirige qayturuwetti; shu sewebtin ular Yehudalargha bek ghezepliniq, qattiq qehr ichide öylirige qaytip kétishti. **11** Amaziya jasaratini urghutup, özining xelqini bashlap «Shor wadisi»gha bérip Séirlardin on ming ademni yoqatti. **12** Yehudalar yene on ming ademni tirik tutuwélip, tik yarning léwigha apirip, yardin ittiriwidi, ularning hemmisi pare-pare qiliniq tashlandi. **13** Halbuki, Amaziya özi bilen bille jeng qilishqa ruxset qilmay qayturuwetken yallanma eskerler Samariyedın Beyt-Horun'ghiche bolghan Yehudaning herqaysi sheherlirige hujum qilip kirip üç ming ademni qirip tashlidi hem nurghun mal-mülükni bulap ketti. **14** Lékin shundaq boldiki, Amaziya Édomiyarlarni meghlup qilip qaytip kelgen chaghda u Séirlarning butlirininimu élip kélip, ularni özi üçün mebud qilip, ulargha bash urdi we ulargha xushbuy yaqti. **15** Shu sewebtin Perwerdigarning ghezipi Amaziyaqha qozghaldi, U uning aldigha bir peyghemberni ewetti. Peyghember uninggha: — Öz xelqini séning qolungdin qutqazmalighan bu xelqingni ilahlirini zadi néme dep izdeysen? — dédi. **16** We shundaq boldiki, u padishahqa téxi söz qiliwatqanda, padishah uninggha: — Biz séni padishahning meslihetchisi qilip tikligenmu? Qoy,

bu gépingni! Ölgüing keldimu néme? — dédi. Shuning bilen peyghember geptin toxtidi-de, yene: — Bu ishni qilgining hem nesihitimga qulaq salmighining üçhün Perwerdigar séni yoqitishni qarar qildi, dep bilimen, — dédi. **17** Shuningdin kéyin Amaziya meslihetlishop, Israilning padishahi Yehuning newrisi, Yehoahazning oghli Yoashning aldigha elchilerni mandurup: «Qéni, [jeng meydanida] yüz turane körtisheyli» dédi. **18** Israilning padishahi Yoash Yehudaning padishahi Amaziyağa elchi ewetip mundaq sözlerni yetkizdi: «Liwandiki tiken Liwandiki kédír derixige sóz ewetip: «Öz qizingni oghlumğa xotunluqqa bergin!» — dédi. Lékin Liwandiki bir yawayi haywan ötip kétiwétip, tikenni dessiwetti. **19** Sen derweqe Édomning üstidin ghelibe qilding; könglüngde öz-özüngdin meghrurlinip yayrap ketting. Emdi öyüngde qalghining yaxshi; némishqa béshingğa külpet keltürüp, özüngni we özüng bilen Yehudani balagha yiqitisen?» **20** Emma Amaziya qulaq salmıdi. Bu ish Xudadin keldi; chünki ular Édomning ilahlrini izdigenidi, Xuda ularni [Yoashning] qoligha chüshsun dep ene shundaq orunlashturghanidi. **21** Shuning bilen Israil padishahi Yoash jengge atlinip chiqti; ikki terep, yeni u Yehuda padishahi Amaziya bilen Beyt-Shemeshte, jeng meydanida yüz turane uchrashti. **22** Yehudaning ademliri Israilning ademliri teripidin tiripiren qilinip, herbiri öz öyige qéchip ketti. **23** Israil padishahi Yoash Beyt-Shemeshte Yehoahazning newrisi, Yoashning oghli Yehuda padishahi Amaziyani esir qilip Yérusalémğa élip bardı; we u Yérusalémning sépilingin Efraim derwazisidin tartip burjek derwazisighiche bolghan töt yüz gezlik bir bölükini öriwetti. **24** U Xudaning öyide, Obed-Édom mes'ul bolup saqlawatqan we padishahning ordisidiki xezinidin tépilghan barlıq altun-kümüsh, qacha-quchilarni buliwaldi we képillik süpitide birnechche tutqunni élip Samariyege yénip ketti. **25** Israil padishahi Yehoahazning oghli Yoash ölgendin kéyin, Yoashning oghli, Yehudaning padishahi Amaziya on besh yil ömür kördi. **26** Amaziyaning qalghan emelliri bolsa, mana ularning hemmisi baxstin axirighiche «Yehuda we Israil padishahlrining tarixnamisi»da pütülgen emesmidi? **27** Amaziya Perwerdigardin waz kechkendin bashlapla Yérusalémğa beziler uni qestleshke kirishkenidi; shuning bilen u Laqish shehirige qéchip ketti; lékin qestligüchiler keynidin Laqishqa adem ewetip, u yerde uni öltürdi. **28** Andin ular uni atlargha artip Yérusalémğa élip bardı. U Yérusalémğa ata-bowilirining arisida «Yehudaning shehiri»de depne qilindi.

26 Yehudaning barlıq xelqi uning on alte yashqa kirken oghli Uzziyani tiklep, uni atisi Amaziyaning ornida padishah qildi **2** (padishah atisi ata-bowilirining arisida uxlihandin kéyin, Élat shehirini qaytidin yasap, Yehudagha yene tewe qilghuchi del Uzziya idi). **3** Uzziya textke chiqqan chéghida on alte yash idi; u Yérusalémğa jemi ellik ikki yil padishahliq qildi. Uning anisining ismi Yekoliya bolup, Yérusalémliq idi. **4** U atisi Amaziyaning barlıq qilghanliridek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **5** Xuda bergen alamet körinüshler bilen yorutulghan Zekeriya Uzziyağa telim bergechke, u hayat waqtida Uzziya Xudani izdidi; we u Perwerdigarni izdigen künlerde Xuda uning ishlirini rawan qildi. **6** U chiqip Filistiylerge hujum qildi we Gatning sépilingi, Jabnehning sépilingi we Ashdodning sépilingi chaqturuwetti. Yene Ashdod etrapida, shundaqla Filistiyler arisida birnechche sheher berpa qildi. **7** Xuda uning Filistiyler we Gur-baalda turuwatqan Erebler bilen Maonlargha qarshi urushigha yadrem berdi. **8** Ammoniylar Uzziyağa olpan töldi; Uzziya tolimu qudretlik bolup, nam-shöhriti taki Misirning chégrisighiche tarqaldi. **9** Uzziya Yérusalémdeki «Burjek

derwazisi»da, «Jilgha derwazisi»da we sépiling qayrilidighan yéride munarlar saldı we ularni ajayıp mustehkem qildi. **10** U yene chöllerde birmunche közet munarlrini salghuzdı we köp quduqlarnı kolatti; chünki uning Shefelah tüzenglikide we éziglikte nurghun charwisi bar idi; u yene tériqchiliqqa amraq bolghachqa, taghlarda we étiz-baghlarda [nurghun] baghwenlerni we üzümlerni yallap ishletti. **11** Uzziyaning yene urushqa mahir qoshuni bar idi. Qoshun katip Jeiyel we emeldar Maaséyah éniqlighan san'gha asasen qisim-qisimler boyiche bölünüp, padishahning serdarliridin biri bolghan Hananiyaning yétekchilik astida sep bolup jengge chiqatti. **12** Bu batur jengchiler ichidiki herqaysi jemet bashliri jemi ikki ming alte yüz kishi idi. **13** Ularning yétekchilik astidiki qoshun jemi üç yüz yetmiş yette ming besh yüz bolup, hemmisi ishta qabil, jengde mahir idi, ular padishahqa yadremliship dushman'ge hujum qilalaytti. **14** Uzziya pütkül qoshunidikileshkerlirini qalqan, neyze, dobulgha, sawut, oqya we salghilar bilenmu qorallandurghanidi. **15** U yene Yérusalémğa ustilar ijad qilghan oq béshi we yoghan tashlarni atquchi üskünilerni yasitıp, ularni sépil munarliriga we burjeklirige orunlashturghanidi. Uning nam-shöhriti yirraq-yirraqlargha ketkenidi, chünki u alamet yadremge érishkechke, karamet qudret tapqanidi. **16** Lékin u kücheygendin kéyin, meghrurlinip ketti we bu ish uni halaketke élip bardı. U Xudasi Perwerdigargha itaetsizlik qilip, xushbuygha üstide xushbuy yaqimen dep Perwerdigarning öyige kirdi. **17** Kahin Azariya bilen Perwerdigarning bashqa kahinliridin seksen ezimet uning arqidin kirdi; **18** Ular padishah Uzziyani tosup: — I Uzziya, Perwerdigargha xushbuy yéqish sanga tewe ish emes, belki xushbuy yéqishqa muqeddes xizmetke atalghan kahinlar bolghan, Harunning ewladlirigha mensuptur; muqeddesxanidin chiqqin, chünki itaetsizlik qilip qoydung; sen Xuda Perwerdigardin izzet tapalmaydighan bolup qalisen, dédi. **19** Uzziya qattiq ghezependi; u xushbuy yaqqili turghan halette, qolida bir xushbuydanı tutup turatti; u Perwerdigarning öyidiki xushbuygahning yénida turup kahinlargha ghezepiniwatqan chaghda, kahinlarning aldida uning pishanisigha maxaw örlep chiqti. **20** Bash kahin Azariya bilen bashqa kahinlar qarisa, mana, birdinla uning pishanisigha maxaw örlep chiqqanidi; ular derhal uni chiqiriwétishke itterdi; u özimu chiqip kétishke aldiridi, chünki Perwerdigar uni urghanidi. **21** Padishah Uzziyani taki ölgüche maxaw késili chirmiwaldi; u maxaw késili bolghachqa, ayrim bir öyde turdi; shuning bilen u Perwerdigarning öyige kirishtin mehrum qilindi. Uning oghli Yotam ordning ishlirini bashqurup, yurt soridi. **22** Uzziyaning bashqa emelliri bolsa baxstin axirighiche Amozning oghli Yeshaya peyghember teripidin yézıp qaldurulghandur. **23** Uzziya özining ata-bowiliri arisida uxliidi; beziler: — «U maxaw bolghan adem» dégechke, u ata-bowiliri qatarida yatquzulghan bolsimu, padishahlar qebristanliqigha tewe [chetrek] bir yerlikke depne qilindi. Andin oghli Yotam uning ornigha padishah boldı.

27 Yotam textke chiqqan chéghida yigirme besh yashta idi; u Yérusalémğa on alte yil seltene qildi; uning anisining ismi Yerusha bolup, Zadokning qizi idi. **2** U atisi Uzziyaning barlıq qilghanliridek Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi (lékin u Perwerdigarning muqeddesxanisigha kirmidi). Lékin xelq yenila buzuq ishlarni qiliwerdi. **3** Perwerdigar öyining yuqiriq derwazisini yasatquchi Yotam idi; u yene Ofeldiki sépildimu nurghun quruluşlarni qildi. **4** U Yehudaning taghliq rayonida sheherlerni bina qildi, ormanliqlardimu qel'e-qorghlanlar we közet munarlrini yasatti. **5** U Ammoniylarning padishahi bilen urush qilip ularni yengdi; shu yili Ammoniylar

uninggha üç talant kümüş, ming tonna bughday, ming tonna arpa olpan berdi; Ammoniyar ikkinchi we üçinchi yilimu uninggha oxshash olpan élip keldi. **6** Yotam Xudasi Perwerdigar aldida yollirini toghra qilghini üçhün qudret tapti. **7** Yotamning qalghan ishliri, jümlidin qilghan jengliri we tutqan yollirining hemmisi mana «Yehuda we Israil padishahlirining tarixnamisi»da pütülgendur. **8** U textke chiqqan chéghida yigirme besh yashta idi; u Yérusalémda on alte yil seltenet qildi. **9** Yotam ata-bowiliri arisida uxliwi de «Dawutning shehiri»ge depne qilindi; oghli Ahaz uning ornigha padishah boldi.

28 Ahaz textke chiqqan chéghida yigirme yashta idi; u Yérusalémda on alte yil seltenet qildi. U atisi Dawutqa oxshash Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilmay, **2** Belki Israilning padishahlirining yoligha kirip mangdi; u hetta Baallargha atap mebudlarni quyurdurdi; **3** Perwerdigar Israilar zéminidin heydep qarqarghan ellerning yirginchlik gunahlarini dorap, Hinnom jilghisida küje köydürdi, özining perzentlirini ottin ötküzüp köydürdi; **4** Yene «yuqiri jaylar»da, dönglerde we herqaysi kökergegen derek astida köydürme qurbanliq qildi we küje köydürdi. **5** Shunga, uning Xudasi Perwerdigar uni Suriye padishahining qoligha tapshurdi; Suriylar uni tarmar keltürüp, Yehudadin nurghun xelqni tutqun qilip Demeshoqe élip ketti. Xuda yene uni Israil padishahining qoligha tapshurdi, Israil padishahi [Yehudada] chong qirghinchiliq élip bardi. **6** Remaliyaning oghli Pikaq Yehudada bir kün ichide bir yüz yigirme ming ademni öltürdi, ularning hemmisi ezimetler idi; buning sewebi, ular ata-bowilirining Xudasi Perwerdigardin waz kechkenidi. **7** Zikri isimlik bir Efraimiy ezimet bar idi; u padishahning oghli Maasiyahani, ordining bash ghoidari Azrikam we padishahning bash weziri Elkanahni qetl qildi. **8** Israilar öz qérindashliridin ikki yüz ming ayal, oghul-qiz balilarni tutqun qilip élip ketti; ular yene Yehudadin nurghun urush gheniyetlirini bulang-talang qilip Samariyege eketti. **9** Lékin u yerde Perwerdigarning Oded isimlik bir peyghembiri bar idi; u Samariyege qaytip kelgen qoshunning aldigha chiqip ulargha: — Qaranglar, atabowanglarning Xudasi Perwerdigari Yehudalarni achchiqida silerning qolunglarga tapshurdi we siler pelekke yetken qehrighezep bilen ularni öltürdünglar. **10** Emdi siler yene Yehudalar bilen Yérusalémliqlarni mejburiy özünglarga qul-didek qilmaqchi boluwatisiler. Lékin siler özünglarni Xudayinglar Perwerdigar aldida gunah-itaetsizlikler ötküzdunglarghu? **11** Emdi gépimge qulaq sélinglar! Qérindashliringlardin tutqun qilip kelgenlerni qayturuwétinglar, chünki Perwerdigarning qattiq ghezipi béshinglarga chüshey dep qaldi, dédi. **12** Shuning bilen Efraimlarning birqanche yolbashchiliri, yeni Yohananning oghli Azariya, Meshillimotning oghli Berekiya, Shallunning oghli Hezekiya we Hadlayning oghli Amasa qozghilip chiqip jengdin qaytip kelgen qoshunni tosuwélip **13** ulargha: — Bu tutqunlarni bu yerge élip kirsenglar bolmaydu; bizning Perwerdigarning aldida gunahimiz turup, yene téximu köp gunahlar we itaetsizliklerni aynitmaqchimusiler? Chünki bizning itaetsizlikimiz hélimu intayin éghirdur, Israilning béshigha otluq qehr-ghezep chüshey dep qaldi, dédi. **14** Shuning bilen leshkerler tutqunlar bilen urush gheniyetlirini yolbashchilar we pütkül jamaet aldida qaldurup qoydi. **15** Yuqirida ismi tilgha élin'ghan kishiler qozghilip, tutqunlarni bashlap chiqti, urush gheniyetliri ichidin kiyim-kéчек we ayaghlarni ularning arisidiki barliq yalingach, yalang ayagh turghanlarga kiygüzüp, hemmisini yémek-ichmek bilen ghizalandurdi, üstibashlirini maylidi, barliq ajizlarni ésheklerge mindürüp, hemmisini «Xorma derexliri shehiri»

dep atilidighan Yérixogha, öz qérindashlirining qéshigha apirip qoydi, andin Samariyege qaytti. **16** Bu chaghda Ahaz padishah Asuriyening padishahlirigha yardem tilep adem ewetti, **17** chünki Édomiyar yene Yehudagha hujum qilip nurghun ademni tutqun qilip ketkenidi. **18** Filistiylermu Shefelah tüzlenglikidiki we Yehudaning jenubidiki sheherlerge tajawuz qilip kirip, Beyt-Shemesh, Ajjalon, Gederot, Sokoh we Sokohqa tewe yéza-qishlaqlarni, Timnah we Timnahqa tewe yéza-qishlaqlarni, Gimzo we Gimzogha tewe yéza-qishlaqlarni ishghal qilip, shu yerlerge jaylashqanidi. **19** Perwerdigar Yehudaning padishahi Ahaz tüpeylidin Yehudani xorluqqa qaldurdi; chünki Ahaz Yehudani itaetsizlikke éziqturdi we özi Perwerdigargha éghir asiylig qildi. **20** Asuriyening padishahi Tiglat-Pilneser derweqe uning yénigha keldi, lékin yardem bérishning ornigha, uninggha köp awarichiliklerni keltürdi. **21** Chünki Ahaz Perwerdigarning öyidin, padishahning orsidin, shundaqla emeldarlarning öyliridin köp mal-dunyani chiqirip, Asuriye padishahigha bergen bolsimu, lékin uninggha héch paydisi bolmide. **22** Mushundaq intayin müshkül peyitte bu padishah Ahaz Perwerdigar aldida téximu éghir qebihlikke chöküp ketti. **23** U özini meghul qilghan Demeshoning ilahlirigha qurbanliq sundi, chünki u: «Suriyening padishahlirining ilahliri ulargha yardem qildi, shunga menmu ulargha qurbanliq sunup, ularni mangimu yardem béridighan qilimen» dédi. Lékin eksihe bu butlar uning özini, shundaqla barliq Israilarni halaketke élip bardi. **24** Ahaz Perwerdigarning öyidiki eswab-buyumlarni yighip élip chiqip, ularni késip-ézip pare-pare qiliwetti; we Perwerdigarning öyining derwazilirini péchetliwetti. Hem özi üçhün Yérusalémning herbir doqmusida qurban'gahlarni salghuzdi. **25** U yene Yehudaning herqaysi sheherleride bashqa ilahlarigha xushbuy yéqish üçhün «yuqiri jaylar»ni salghuzdi, shundaq qilip ata-bowilirining Xudasi Perwerdigarning ghezipi qozghaldi. **26** Mana, uning qalghan ishliri, jümlidin barliq tutqun yolliri bashtin-axirighiche «Yehuda we Israil padishahlirining tarixnamisi»da pütülgendur. **27** Ahaz ata-bowiliri arisida uxliwi; kishiler uni Yérusalém shehirige depne qildi, lékin uni Israil padishahlirining qebistanliqigha depne qilmide. Oghli Hezekiya uning ornigha padishah boldi.

29 Hezekiya textke chiqqan chéghida yigirme besh yashta idi; u Yérusalémda yigirme toqquz yil seltenet qildi. Uning anising ismi Abiya bolup, Zekeriyaning qizi idi. **2** [Hezekiya] atisi Dawut barliq qilghanliridek, Perwerdigarning neziride durus bolghanni qildi. **3** U textke chiqqan birinchi yilining birinchi éyida Perwerdigar öyining derwazilirini achturup, yéngibashtin yasatti. **4** U kahnilar bilen Lawiylarni [Xudaning öyige] chaqirip kélip, [aldinqi] hoylisining meydanining sherq teripige yighip, **5** ulargha: — I Lawiylar, gépimge qulaq sélinglar; özünglarni Xudagha atap pakizlanglar we ata-bowanglarning Xudasi Perwerdigarning öyini uninggha muqeddes qilip pakizlanglar, muqeddesxanidin barliq paskina nersilerni chiqirip tashlanglar. **6** Chünki bizning ata-bowilirimiz asiylig qilip, Xudayimiz Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qilip, Uningdin waz kechti, Perwerdigarning turalghusidin yüzini örüp, Uninggha arqini qildi. **7** Ular aywanning ishiklirini étiwetken, chiraghlarni öchüriwetken, xushbuy yaqmighanidi we muqeddesxanida Israilning Xudasigha héch köydürme qurbanliqlarni sunmaydighan bolup ketkenidi; **8** Shu sewebtin Perwerdigarning ghezipi Yehuda bilen Yérusalémdikilerning üstige chüsüp, xuddi öz közünglar bilen körtip turghininglardek, ularni dehshekke sélip, wehime bolushqa hem zangliq qilip ush-ush qilinidighan obyektke aylandurup qoydi. **9** Shu sewebtin ata-bowilirimiz qilich astida qaldi; oghul-qizlirimiz we xotunlirimizmu tutqun qilindi.

10 Emdi men Israilning Xudasi bolghan Perwerdigarning ghezipping bizdin yandurulushi üçün, Uning bilen ehdlilishish niyitige keldim. 11 I balilirim, ghapil bolmanglar; chünki Perwerdigar silerni Öz aldida turup xizmitide bolushqa, Uning xizmetkari bolup xushbu yéqishqa tallighan, dédi. 12 Shuning bilen Lawiyarlardin töwendikiler ornidin turup otturigha chiqti: — Kohatlardin bolghan Amasayning oggli Mahat we Azariyaning oggli Yoél, Merarilardin Abdining oggli Kish, Yehallelelning oggli Azariya, Gershonlardin Zimmahning oggli Yoah, Yoahning oggli Éden, 13 Elizafanning ewladliridin Shimri bilen Jeiyel, Asafning ewladliridin Zekeriya bilen Mattaniya; 14 Hémanning ewladliridin Yehiyel bilen Shimey, Yedutunning ewladliridin Shémaya bilen Uzziyeller. 15 Ular qérindashlirini yighip, özlirini [Xudagha] atap paklidi, padishahning tapshuruqi, Perwerdigarning emri boyiche Perwerdigarning öyini pakizlashqa kirdi. 16 Kahinlar Perwerdigarning öyining ichkirisige pakizlashqa kirdi; ular Perwerdigarning muqeddes jayidin tapqan barliq napak-nijis nersilerni Perwerdigar öyining hoylisigha toshup chiqti; andin ularni Lawiyar élip chiqip, [sheher sirtidiki] Kidron jilghisigha apirip tökti. 17 Ular birinchi aying birinchi kümindin bashlap, öyni qaytidin Xudagha atap pakizlashqa kiriship, sekkizinchi küni Perwerdigar öyining aywinigha chiqti; ular [yene] sekkiz kün waqit serp qilip Perwerdigar öyini pakizlap, birinchi aying on altinchi küniye kelgende ishni tügettü. 18 Andin ular Hezekiya padishahning aldigha kirip: — Biz Perwerdigarning pütkül öyini, jümlidin köydürme qurbanliq qurban'gahini we uningdiki barliq qacha-qucha, eswablarni, «teqdim nan» tizilidighan shireni we shire üstidiki barliq qacha-qucha, eswablarni pakizliewettuq; 19 Ahaz padishah texttiki chéghida asiyliq qilip tashliweten barliq qacha-qucha, eswablarni teyyarlap tex qilip, pakizlap qoyduq; mana, ular hazir Perwerdigarning qurban'gahi aldigha qoyuldi, dédi. 20 Hezekiya padishah etigende tang seher ornidin turup sheherdiki emeldarlarni yighip Perwerdigarning öyige chiqti. 21 Ular padishahliq üçün, muqeddesxana we pütün Yehudalar üçün gunah qurbanliqi qilishqa yette buqa, yette qochqar, yette qoza we yette téke élip keldi; [padishah] Harun ewladliri bolghan kahinlarga bularni Perwerdigarning qurban'gahigha sunushni buyrudi. 22 Ular buqilarni boghuzlidi, kahinlar qénini élip, qurban'gahqa septi; andin ular qochqarlarnimu boghuzlap, qénini qurban'gahqa septi; qozilarnimu boghuzlap, ularning qéninimu qurban'gahqa septi. 23 Axirida gunah qurbanliqi qilinidighan tékilerni padishah we jamaet aldigha yétilep kélidü. [padishah we jamaet] qollirini tékiler üstige qoyushti. 24 Kahinlar tékilerni boghuzlap, qénini barliq Israilarning gunahi üçün kechürüm-kafaret süpitide qurban'gahqa septi; chünki padishah: «Köydürme qurbanliq we gunah qurbanliqi barliq Israilar üçün sunulsun» dégenidi. 25 Padishah yene Lawiyarlarni Perwerdigar öyide Dawutning, [Dawut] padishahning aldin körgüchisi gadning we Natan peyghemberning buyrughinidek jangjang, tembur we chiltar qatarliq sazlarini tutup, sep bolup turushqa teyinliidi (chünki eslide bu emr Perwerdigardin, öz peyghemberlirining wastisi bilen tapilan'ghanidi). 26 Shuning bilen Lawiyar Dawutning sazlarini, kahinlar kanaylarni tutqan halda turushti. 27 Hezekiya köydürme qurbanliq qurban'gah üstige sunulsun, dep buyrudi. Köydürme qurbanliq sunulghan haman, Perwerdigargha atalghan neghme-nawa qilinushqa, kanaylar chélinushqa we Israilning padishahi Dawutning sazlarini tengkesh qilinushqa bashlidi. 28 Pütkül köydürme qurbanliq ötküzülüp bolghuche, pütkül jamaet sejdige olturushti, neghme-nawachilar neghme-nawa qilishiti, kanaychilar kanay chélip turdi. 29 Köydürme qurbanliq ötküzülüp bolghanda,

padishah we uning bilen hazir bolghanlarning hemmisi tizlinip sejde qilishiti. 30 Hezekiya padishah we emeldarlal yene Lawiyarlarga Dawutning we aldin körgüchi Asafning shéirliri bilen Perwerdigargha Hemdusana oqushni buyrudi; shuning bilen ular xushal-xuramliq bilen Perwerdigargha hemdusana oqushup, bash édig sejde qilishiti. 31 Hezekiya: — Siler emdi özünglarni Perwerdigargha muqeddes bolushqa béghishlighanikensiler, aldigha kélinglar, qurbanliqlar, teshekkür qurbanliqlirini Rebning öyige keltürüp sununglar, déwidü, jamaet qurbanliqlar we teshekkür qurbanliqlirini keltürüshti; xalighanlar köydürme qurbanliqini keltürüshti. 32 Jamaet élip kelgen köydürme qurbanliqlar töwendikiche: — yetmiş buqa, yüz qochqar, ikki yüz qoza; bularning hemmisi Perwerdigargha atap köydürme qurbanliqqa ekilin'genidi. 33 Bulardin bashqa Perwerdigargha atalghan alte yüz buqa, üç ming qoymu bar idi. 34 Kahinlar bek az bolghachqa, köydürme qurbanliq mallirining térisini soyushqa ülgürelmeytti; shunga Lawiy qérindashliri taki mallar soyulup bolghuche hem bashqa kahinlar özlirini [Xudagha] atap paklap bolghuche yardemeshti (chünki Lawiyar özlirini [Xudagha] atap paklash ishida kahinlarga nisbeten bekreke ixlasmen idi). 35 Uning üstige köydürme qurbanliqlar nahayiti köp idi, shundaqla inaqliq qurbanliqlirining méyi we köydürme qurbanliqlargha qoshulghan sharab hediylirimu nahayiti köp idi. Shundaq qilip Perwerdigar öyidiki ibadet xizmetliri yéngibashitin eslige keltürüldi. 36 Xuda Öz xelqige bu ishlarni orunlashturghanliqi üçün Hezekiya we pütkül xelq tolimu xushal bolushti; chünki bu ishlar bek tézla béjirilip bolghanidi.

30 Hezekiya pütün Israilgha we Yehudagha adem ewetip hemde Efraimlar bilen Manasseherge xet yézip, ularni Israilning Xudasi bolghan Perwerdigarni séghinip «ötüp kétish héyti»ni ötküzüsh üçün Yérusalémgha, Perwerdigarning öyige yighilishni chaqirdi 2 (Padishah, emeldarliri we Yérusalémdiki barliq jamaet bilen bille meslihetliship, ikkinchi ayda ötüp kétish héytini ötküzeyli dep qarargha kélishti. 3 Lékin paklan'ghan kahinlar yetishmigeckhe, xelqmu Yérusalémgha yighilip bolmighachqa, héytini waqitda ötküzelmidi). 4 Padishah we pütkül jamaet bu pilanni nahayiti yaxshi boptu, dep qaridi. 5 Shuning bilen ular pütkül Israilning Beer-Shébadin Dan'ghiche barliq xelqini Yérusalémgha kélip, Israilning Xudasi Perwerdigarni séghinip ötüp kétish héytini ötküzüshke chaqiriqname eweteyli, dep békitti; chünki ular héytini uzun waqitlardin buyan pütülgen belgilime boyiche ötküzülmigenidi. 6 Chaparmentler padishah bilen emeldarlarning xetlirini élip, pütün Israil we Yehuda yurtini kézip, padishahning yarliqi boyiche mundaq xewerni jakarlidi: «I Israilar, Ibrahim, Ishaq we Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha yénip kélinglar, shundaq qilsanglar U Asuriye padishahlirining changgilidin qutulghan qaldirning yénigha yénip kélidu. 7 Ata-bowanglar we qérindashlirlargha oxshash bolmanglar; ular öz ata-bowilirlirning Xudasi Perwerdigargha asiyliq qilghachqa, U xuddi siler körgendek ularni xarabichilikke tapshurghan. 8 Ata-bowanglarga oxshash boynunglarni qattiq qilmanglar; Perwerdigarning otluq ghezipping silerdin kütürülüp kétishi üçün, emdi siler Perwerdigargha béqinganglar, U munggüge Özige xas dep atighan muqeddesxanigha kélip, Xudayinglar bolghan Perwerdigarning xizmitide bolunglar. 9 Eger siler Perwerdigargha qaytsanglar, qérindashliringlar we bala-chaqiliringlar özlirini tutqun qilghanlarning aldida rehim-iltapatqa ériship, bu yurtqa qaytip kélidu; chünki Xudayinglar bolghan Perwerdigar shapaetliki we rehimiiktur; siler Uning teripige ötsenglar, U silerdin yüz örümeýdu». 10

Chaparmenlar shehermu-sheher bérini, taki Zebulun'ghiche Efraim we Manassehning yurtlirini kézip chiqti; lékin u yerdikilar ularni zangliq qilib mesxire qilatti. **11** Halbuki, Ashir, Manasseh we Zebulunlardin beziliri ózlrini töwen tutup Yérusalémgha keldi. **12** Uning üstige, Xudaning qoli Yehudalarning üstide bolup, ularni bir niyette padishahning we emeldarlarning Perwerdigarning sózige asasen chiqqarghan emrini ishqa ashurushqa bir jan bir dil qildi. **13** Shuning bilan ikkinchi ayda nurghun kishiler pétir nan héytini ótküzüsh üçün Yérusalémgha yigilghanidi; toplan'ghan xelq zor bir türküm adem idi. **14** Ular qozg'hipil Yérusalém shehiridiki qurban'gahlarni buzup yoqitip, isriqgahlarnimu élip chiqip, Kidron jilghisigha apirip tashlidi. **15** Ular ikkinchi ayning on tötinchi küni ötüp kétish héytigha atalghan [qozilarni] soydi. Kahinlar bilan Lawiylar buninggha qarap jijil bolup, ózlrini [Xudagha] muqeddes bolushqa paklap, köydürme qurbanliqlarni Perwerdigarning öyige élip kélishti. **16** Ular Xudaning adimi bolghan Musagha chüshürülgen Tewrat qanunigha asasen, belgilime boyiche óz orunlirigha kélip turushti. Kahinlar Lawiylarning qolidin qanni élip [qurban'gahqa] septi. **17** Jamaet ichide paklinip bolmighanlar xéli bolghachqa, Lawiylar paklanmighan barliq kishilerning ornida ötüp kétish héytigha béghishlan'ghan qozilarni Perwerdigargha atash üçün soyushqa mes'ul idi. **18** Chünki Efraim we Manasseh, Issakar we Zebulundin kelgen köpinchisi, xéli köp bir türküm kishiler paklanmay turupla, Tewrat belgilimisige xilap halda ötüp kétish héytigha atap soyulghan qoza göshlirini yéyishke kirishti; biraq Hezekiya ular heqqide dua qilib: — Kimki óz ata-bowisining Xudasi bolghan Perwerdigarni chin konglidin izlesh niyette kelgen bolsa, gerche ular muqeddesxanigha ait paklinish belgilimisige muwapiq pak qilinmisimu, méhriban Perwerdigar ularni epu qilghay, dédi. **20** Perwerdigar Hezekiyaning duasigha qulaq sélip xelqni epu qildi. **21** Yérusalémda turuwatqan Israillar pétir nan héytini yette kün shundaq xushalliq ichide ötküzdü; Lawiylar bilan kahinlar her küni Perwerdigargha atalghan medhiye sazliiri bilan Perwerdigargha hemdusana oqshti. **22** Hezekiya Perwerdigarning wehiylirini chüshendürüshke mahir Lawiylargha ilham bérıp turdi; xelq yette kün héyt qurbanliqlirini yédi; ular inaqliq qurbanliqlirini sunup, ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigarni medhiyilidi. **23** Barliq jamaet yene yette kün héyt ötküzüsh toghruluq meslihetliship, yene xushal-xuramliqqa chömgen halda yette kün héyt ötküzdü. **24** Chünki Yehudaning padishahi Hezekiya jamaetke ming buqa we yette ming qoy hediye qildi; emeldarlarnu jamaetke ming buqa, on ming qoy hediye qildi. Nurghun kahinlar ózlrini [Xudagha] atap paklidi. **25** Pütkül Yehuda jamaiti, kahinlar, Lawiylar, Israildin chiqqan barliq jamaet, jümlidin Israilda turuwatqan musapirlar hemde Yehudada turuwatqan musapirlarning hemmisi alamet xushal bolushti. **26** Yérusalénni ghayet zor xushalliq keypiyat qaplidi; chünki Israilning padishahi Dawutning oghli Sulaymanning zamanidin buyan, Yérusalémda mundaq tentene bolup baqmighanidi. **27** Axirida Lawiylardin bolghan kahinlar ornidin qopup, xelqge bext-beriket tilidi; ularning sadasi Xudagha anglandi, duasi asmanlargha, Uning muqeddes turalghusigha yetti.

31 Bu ishlarning hemmisi tügigendin kéyin, bu yerde hazir bolghan Israillarning hemmisi Yehudaning herqaysi sheherlirige bérıp, u yerlerdiki «but tüwruk»lerni chéqip, Asherah butlirini késip tashliwetti; yene Yehuda we Binyamin zéminida, shundaqla Efraim we Manasseh zéminining herqaysi yerliridiki «yuqiri jaylar» we qurban'gahlarni, hemmisini buzup yoqatquche söküp tashlidi. Shuningdin kéyin Israil

xelqining herqaysisi óz tewelikige, óz sheherlirige qaytip kétishti. **2** Hezekiya kahinlar bilan Lawiylarni nöwet-guruppilargha bölüp, kahinlar bilan Lawiylarning herqaysisini ózige xas xizmitige békitip, köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqliri sunup, Perwerdigar öyining hoyilirida, ishik-derwaziliri ichide wezipe ótep, Perwerdigargha teshekkür-medhiye oquydighan qildi. **3** Padishah yene óz mélidin bir ülüshni élip köydürme qurbanliqlar üçün ishlitishke buyrudi; bular Perwerdigarning Tewrat qanunida pütülgini boyiche etigenlik we kechlik köydürme qurbanliqlar, shabat küni, yéngi ay we héyt-bayram künliridiki köydürme qurbanliqlar üçün ayriildi. **4** Padishah yene kahinlar bilan Lawiylarning Perwerdigarning Tewrat qanunini ching ijra qilishi üçün, teqdim qilishqa tégishlik ülüshini ulargha béringlar, dep Yérusalémda turushluq xelqge buyrudi. **5** Bu buyruq chiqirilishi bilanla, Israillar hosul-mehsulatlirining deslepki élin'ghan qismi ashliq, yéngi sharab, [zeytun] méyi we hesellerni hemde étizliqtin chiqqan herxil mehsulatlarning hosulliridin ekilishti, yene herxil nersilirining ondin birini óshrighe türkümlep ekilishti. **6** Yehudaning herqaysi sheherliride turuwatqan Israillar bilan Yehudalarnu qoy-kalilirining ondin birini óshrighe we Perwerdigar Xudasigha atalghan muqeddes buyumlarning ondin birini óshrighe ekilip, döwe-döwe döwiliwetti. **7** Üchinchi aydin bashlap döwiliwip, yettinchi aygha kelgende toxtidi. **8** Hezekiya emeldarlar bilan bille kélip, döwe-döwe bolghan bu mehsulatlarni körip Perwerdigargha teshekkür-medhiye oqudi we Uning xelqi bolghan Israillargha bext-saadet tilidi. **9** Hezekiya kahinlar bilan Lawiylardin bu döwe-döwe mehsulatlar toghruluq soriwidi, **10** Zadok jemetidin bolghan bash kahin Azariya uninggha jawab bérıp: — Xelq Perwerdigarning öyige hediye keltürgili bashlighandin buyan toghhudek yéduq, yene nurghun éship qaldi. Chünki Perwerdigar Óz xelqini beriketligen, shunga éship qalghinimu shunche köp, dédi. **11** Hezekiya Perwerdigarning öyide ambarlarni teyyarlashni buyruwidi, ular shundaq qildi. **12** Ular semimiy-sadaqetlik bilen hediyelelarni, ondin bir óshre we Xudagha alahide atalghan nersilerni ambarlargha ekirdi. Lawiylardin bolghan Kononiya bash ambarchi, inisi Shimey muawin bash ambarchi boldi. **13** Kononiya we inisi Shimeyning qol astida Yehiyel, Azariya, Naxat, Asahel, Yerimot, Yozabad, Eliyel, Yismaqiya, Mahat we Binayalar nazaret qilish xizmitige mes'ul boldi; bularning hemmisini Hezekiya padishah bilan Xudaning öyining bashqurghuchisi Azariyaning körsetmisi bilen ishleytti. **14** Sherqiy derwazining derwaziwini Lawiy Yimahnning oghli Kore Xudagha xalis qilin'ghan hediye-sowghatlargha mes'ul idi; u Perwerdigargha sunulghan we «eng muqeddes» bolghan nersilerni teqsim qilatti. **15** Éden, Minyamin, Yeshua, Shémaya, Amariya we Shékaniyalar uning qol astida bolup, ular kahinlarning herqaysi sheherliride, chong-kichiklikige qaralmay, nöwet boyiche óz qérindashlirigha bularni üleshtürüp bérishke teylenlendi; **16** Buningdin bashqa, ular nesebnamige tizimlan'ghan üç yashtin yuqiri erkeklernin, her küni nöwiti boyiche Perwerdigarning öyige kirip, yüklen'gen wezipisini orunlaydighanlarning hemmisigimu teqsim qilib béretti. **17** Ular nesebi tizimlan'ghan jemetliri boyiche kahinlarginimu hemde yigirme yashtin ashqan Lawiylargha nöwiti we wezipisige qarap teqsim qilib béretti; **18** nesebnamide «[Lawiy jamaiti]» [dep], pütülginige qarap bularning barliq kichik balilirigha, xotunliri we oghul-qiz perzentlirigimu teqsim qilib béretti; chünki ular sadaqetlik bilen ózlrini Xudagha atap paklinip, muqeddes bolushqa béghishlighanidi. **19** Herqaysi sheherlerning etraplirida olturaqlashqan, Harunning ewladliri bolghan kahinlarga bolsa, herbir sheherde mexsus tizimlan'ghan adem qoyulghanidi; ular

kahinlar ichidiki barliq erkeklarga we shundaqla nesebnamida pütülgen barliq Lawiylargha tégishlik ütlüshlrini béretti. **20** Hezekiya pütün Yehuda zéminida shundaq qildi; u öz Xudasi bolghan Perwerdigar aldida yaxshi, durus we heq bolghanni qildi. **21** Meyli Perwerdigarning öyidiki xizmetlerge ait ishta bolsun, meyli Tewrat qanunigha hem emrlirige emel qilish niyitide Xudasini izdeshte bolsun, u pütün qelbi bilen qildi we ronaq tapti.

32 Bu barliq ishlarni we sadaqetlik emellerni béjirgendin kéyin, Asuriye padishahi Sennaxérib Yehudagha tajawuz qilip, qorghanlıq sheherlirige hujum qilip bösüp kirip, ularni ishghal qilish üçün ularni qorshiwaldi. **2** Hezekiya Sennaxéribning kelgenlikini körüp, uning Yérusalémgha hujum qilish niyitining barliqini bilgende, **3** emeldarlari we batur ezimetliri bilen sheher sirtidiki bulaq-ériqlarni tosuwétish toghruluq meslihetleshti; ular uni qollidi. **4** Shuning bilen nurghun kishiler yigihlip: «Néme üçün Asuriye padishahlirigha mol su membesini tépiwélishigha qalduridikenniz?» dep barliq bulaq közlirini étiwetti we u yurt otturisidin éqip ótidighan ériqni tosuwetti. **5** Hezekiya özini gheyretlendürüp, buzulup ketken sépillarni yéngibashstin onglatti, üstige qarawulxanilarni saldurdi, yene bir tashqi sépilmu yasatti hemde Dawut shehiridiki «Millo» qel'esini mustehkemli; u yene nurghun qoral-yaragh we qalqanlarni yasatti. **6** U xelqning üstige serdarlarni teyinli; andin ularni sheher derwazisidiki meydan'gha, öz aldigha yighdurup, ulargha ilham-righbet bérip: **7** — Iradenglarni ching qilip batur bolunglar, Asuriye padishahidin we uninggha egeshken zor qoshundin qorqamnglar yaki alaqzade bolup ketmenglar; chünki biz bilen birge bolghuchilar ular bilen birge bolghuchilardin köptur. **8** Uning bilen birge bolghini nahayiti bir insaniiy etlik bilek, xalas; lékin biz bilen bille bolghuchi bolsa bizge medetkar bolup, biz üçün jeng qilghuchi Xudayimiz Perwerdigar bardur! — dédi. Xelq Yehudaning padishahi Hezekiyaning sözlirige ishinip tayandi. **9** Shuningdin kéyin Asuriye padishahi Sennaxérib pütkül küch-qoshuni bilen Laqish shehirini muhasirige aldi; shu chaghda u xizmetkarlarini Yérusalémgha, Yehudaning padishahi Hezekiyagha, shundaqla Yérusalémda turuwatqan barliq Yehudalargha ewetip, ulargha mundaq sözlerni yetküzüp: — **10** «Asuriye padishahi Sennaxérib: «Yérusalém muhasire ichide turuluq, siler zadi némege tayinip uningda téxiche turuwatisiler? **11** Hezekiya silerge: «Perwerdigar Xudayimiz bizni Asuriye padishahining changgilidin qutulduridu», dep ishendürüp, silerni achliq we usuzluqtin ölüme tapshurmaqchi boluwatmamdu? **12** Shu Hezekiya Perwerdigargha atalghan «yuqiri jaylar» ni hem qurban'gahlarni yoq qilawettighu? Andin Yehudadiki we Yérusalémdikilergé: — «Siler birla qurban'gah aldida sejde qilisiler we shuning üstigila xushbuy yaqisiler» dep emr qilghan emesmid? **13** Méning we méning ata-bowilirimning barliq el xelqlirige néme qilghanliqini bilmesiler? El-yurtlarning ilah-butliri öz zéminini méning qolumdin qutquzushqa birer amal qilalighanmu? **14** Méning ata-bowilirim üzül-késil yoqatqan eshu el-yurtlarning but-ilahlirining qaysibiri öz xelqini méning qolumdin qutquzalighan? Undaqta silerning Xudayinglar silerni méning qolumdin qutquzalamt? **15** Siler emdi Hezekiyagha aldanmanglar, silerni shundaq qayil qilishigha yol qoyamnglar yaki uninggha ishinipmu olturmanglar; chünki meyli qaysi elning, qaysi padishahliqning ilahi bolsun, héchqaysisi öz xelqini méning qolumdin yaki méning ata-bowilirimning qolidin héch qutquzup chiqalmidi; silerning Xudayinglar silerni méning changgilimdin

téximu qutulduwalalmaydu emesmu? — deydu» — dédi. **16** [Sennaxéribning] xizmetkarliri dawamlıq yene Perwerdigar Xudani we Uning xizmetkari Hezekiyani haqaretleydighan geplernimu qildi. **17** Andin Sennaxérib téxi xet yézıp, Israillning Xudasi bolghan Perwerdigarni haqaretlep, zangliq qilip: «Xuddi herqaysi el-yurtlarning ilahliri öz xelqini méning changgilimdin qutquzalmighandek, Hezekiyaning Xudasimu Uning xelqini méning changgilimdin qutquzalmaydu» dédi. **18** Ular sheherni élish gherizide Yérusalém sépilide turuwatqan xelqni qorqutup, patiparaqchilıqqa chömdürüş üçün Yehudiy tilida unlük tolaw turdi. **19** Ular Yérusalémning Xudasini xuddi yer yúzidiki yat xelqlerning insanning qolida yasalghan ilahlirigha oxshıtip sözlidi. **20** Shuning tüpeylidin Hezekiya padishah we Amozning oghli Yeshaya peyghember dua qilip asman'gha qarap nida qiliwidi, **21** Perwerdigar bir Perishte ewetti, u Asuriye padishahi qoshunining leshkerghahiga kirip, pütkül batur jengchilerni, emeldalar we serdarlarni qoymay qiriwetti. Shuning bilen Asuriye padishahi shermende bolup öz yurtigha qaytip ketti. Özining butxanisigha kirgen chéghida öz pushtidin bolghan oghulliri uni qilich bilen chéyip óltürdi. **22** Ene shu तरीqide, Perwerdigar Hezekiyani we Yérusalém ahalisini Asuriye padishahi Sennaxéribning we bashqa barliq dushmanlerning changgilidin qutquzup qaldi we ularni her terepte qoghddi. **23** Nurghun kishiler hediyelelni Perwerdigargha atash üçün Yérusalémgha ekeldi, shundaqla nurghun éshil nersilerni ekilip Yehuda padishahi Hezekiyagha sundi; shuningdin étiwären Hezekiya barliq el-yurtlarning izzet-hörmitige sazawer boldi. **24** Shu künlérde Hezekiya késel bolup sakratqa chüshüp qaldi; u Perwerdigargha tilawet qildi we Perwerdigar söz qilip, uninggha bir möjizilik alamet körsetti. **25** Lékin Hezekiya özi kérsitilgen iltipatqa muwapiq teshekkür éytmedi; u könglide tekebburliship ketti. Shunga Xudaning ghezipi uninggha we shuningdek Yehuda we Yérusalémdikilergé qozghaldi. **26** Lékin Hezekiya we Yérusalémdikiler tekebburlıqidin yéni ózlirini töwen tutup yürgechek, Perwerdigarning ghezipi Hezekiyaning künliride ulargha chüshmedi. **27** Hezekiyaning dunyasi tolimu köp, izzet-hörmiti qewetla yuqiri idi; u özi qe altun, kümüş, göher-yaqut, xushbuy dora-dermek, qalqan we herxil qimmatlik buyumlarni saqlaydighan xezinilerni saldurdi; **28** u yene ashliq, yéngi sharab we zeytun méyi saqlaydighan ambarlarni, yene her türlik mallar we padiliri üçün éghil-qotanlarni saldurdi. **29** U özi qe sheherler bina qildurdi we nurghun qoy-kalılargha ige boldi, chünki Xuda uninggha ghayet köp depine-dunya ata qilghanidi. **30** Hezekiyadin ibaret bu kishi Gihon éqinining yuqiri éqimidiki suni tosup, suni toptoghra Dawut shehirining künpétish teripige éqip kélidighan qilghanidi. Hezekiya barliq qilghan emelliride ronaq tapti. **31** Halbuki, Babil emirlirining elchiliri kélip Hezekiya bilen körüşüp, Yehuda zéminida yüz bergen bu möjizilik alamet toghruluq gep sorighan chaghda, uning könglide néme barliqini melum qilishqa sinimaqchi, Xuda uni yalghuz qaldurup, uningdin ketti. **32** Hezekiyaning qalghan ishliri we yaxshi emelliri bolsa, mana ular «Yehuda we Israil padishahlirining tarixnamisi»da, Amozning oghli Yeshaya peyghemberning körgen wehyilik xatiriside pütülgendur. **33** Hezekiya ata-bowiliri arisida uxli; ular uni Dawut ewladliri qebistanliqı égzlikide depne qildi; u ölgen chaghda barliq Yehuda xelqi bilen Yérusalémdikiler uninggha hörmét bildürdi. Uning ornigha oghli Manasseh padishah boldi.

33 Manasseh padishah bolghanda on ikki yashta bolup, Yérusalémde ellik besh yil seltenet qildi. **2** U Perwerdigar Israillarning aldidin heydep chiqiriwetten yat elliklerning

virginchlik adetlirige oxshash ishlar bilan Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **3** U atisi Hezekiya chéqip tashlighan «yuqiri jaylar»ni qaytidin yasatti; u Baallarğa atap qurban'gahlarni saldurup, asherah mebudlarni yasidi; u asmandiki nurghunlighan ay-yultuzlarga bash urdi we ularning qulluqigha kirdi. **4** U Perwerdigarning öyidimu qurban'gahlarni yasatti. Shu ibadetxana toghruluq Perwerdigar: «Yérusalémda Méning namim menggü qalidu» dégenidi. **5** U Perwerdigarning öyining ikki hoylisida «asmanning qoshuni»gha qurban'gahlarni atap yasatti. **6** U Ben-Hinnomning qilghisida öz balilirini ottin ötküzdi; jadugerchilik, pалchiliq we demidichilik ishletti, özige jinkeshler bilen epsunchilarni békitti; u Perwerdigarning neziride san-sanaqsiz rezillikni qilib Uning ghezipini qozghidi. **7** U yasatqan oyma mebudni Xudaning öyige tiklidi. Shu öy toghruluq Perwerdigar Dawutqa we uning oghli Sulayman'gha: — «Bu öyde, shundaqla Israilning hemme qebililirining zéminliri arisidin Men tallighan Yérusalémda Öz namimni ebedgiche qaldurimen; **8** Eger Israil peqet Men Musaning wasitisi bilen ulargha tapilighan barliq emrlerge, yeni barliq qanun, belgilimiler we hökümlerge muwapiq emel qilishqa köngül qoysila, Men ularning putlirini ata-bowilirigha békitken bu zémindin qaytidin néri qilmaymen» — dégenidi. **9** Lékin Manasseh Yehudalarni we Yérusalémdikilerni shundaq azdurdiki, ular Perwerdigar Israillarning aldidin halak qilghan yar elliklarning qilghinidimnu ashurup rezillik qilatti. **10** Perwerdigar Manasseh we uning xelqige agahlاندurup sözligen bolsimu, lékin ular qulaq salmidi. **11** Shu sewebtin Perwerdigar Asuriye padishahining qoshunidikilerni serdarlarni ularning üstige hujumgha saldurdurdi. Ular Manassehni ilmek bilen élip, mis nezir bilen baghlap Babilgha ekeldi. **12** Manasseh mushundaq azabqa chüshkende Xudasi Perwerdigargha yalwurup, ata-bowilirining Xudasi aldidin özini bek töwen tutti. **13** U dua qiliwidi, [Perwerdigar] uning duasigha qulaq sélip, tilikini qobul qilib, uni Yérusalémgha qayturup, padishahliqigha qaytidin ige qildi. Manasseh shu chaghidila Perwerdigarningla Xuda ikenlikini bilip yetti. **14** Bu ishlaridin kéyin Manasseh «Dawut shehiri»ning sirtigha, jilgha otturisidiki Gihonning künpétish teripidin taki Béliq derwazisi aghzhigiche, Ofelni chörpede sépil yasatti we uni nahayiti ézig qildi; Yehudaning herqaysi qorghanlıq sheherliride qoshun serdarlirini teyinlidi. **15** U yene Perwerdigar öyidin yat elliklarning mebudliri bilen [özi qoyghan] butni, özi Perwerdigar öyining téghi bilen Yérusalémda yasatquzghan barliq qurban'gahlarni éliwétip, sheher sirtigha tashlatquziwetti. **16** [Manasseh] Perwerdigar qurban'gahini yéngibashtin tiklitip, qurban'gahqa inaqliq qurbanliq bilen teshekkür qurbanliqlirini sundi we Yehudalargha Israilning Xudasi Perwerdigarning xizmitige kirishni buyrudi. **17** Shundaqtimu, xelq qurbanliqni yenila «yuqiri jaylar»da ötküzetti; lékin ularning qurbanliqliri özlirining Xudasi Perwerdigarghila sunulatti. **18** Manassehning qilghan ishliri, jümlidin uning Xudasigha qilghan duasi we aldin körgüchilerning Israilning Xudasi Perwerdigarning namida uninggha éytqan gepliri bolsa, mana ular «Israilning padishahlirining xatiriliri» dégen kitabta pütülgendur. **19** Uning duasi, Xudaning uning tileklirini qandaq ijabet qilghanliq, uning özini töwen qilishidin ilgiri qilghan barliq gunah we wasapizliq, shundaqla uning qeyerde «yuqiri jaylar» saldurganlıq, Asherah mebudliri hem oyma mebudlarni tikligenlik bolsa, mana hemmisi «Aldin körgüchilerning xatiriliri»de pütülgendur. **20** Manasseh ata-bowiliri arisida uxliidi; kishiler uni öz ordisigha depne qildi; oghli Amon ornigha padishah boldi. **21** Amon textke chiqqan chéghida yigirme ikki yashta idi; u Yérusalémda ikki yil seltenet qildi. **22** U atisi Manasseh qilghinidek Perwerdigarning

neziride rezil bolghanni qildi. U atisi Manasseh yasatqan barliq oyma mebudlarga qurbanliq sundi we ularning qulluqigha kirdi. **23** U özini Perwerdigar aldidin atisi Manasseh özini töwen tutqandek töwen tutmidi; bu Amonning bolsa gunah-qebihlikliri barghanséri éship bardu. **24** Kéyin uning xizmetkarliri uni qestlep öz ordisida öltürüwetti. **25** Lékin Yehuda zémindikiler Amon padishahni qestligenlarning hemmisini öltürdi; andin yurt xelqi uning ornida oghli Yosiyani padishah qildi.

34 Yosiya padishah bolghanda sekkiz yashta bolup, Yérusalémda ottuz bir yil seltenet qildi. **2** U Perwerdigarning neziride durus bolghanni qilib, her ishta atisi Dawutning yollirida yürüdi, ne onghga ne solgha chetnep ketmedi. **3** Uning seltenitining sekkizinchisi yili, u téxi güdek chéghidila, atisi Dawutning Xudasini izleshke bashlidi; seltenitining on ikkinchi yiligha kelgende Yehuda bilen Yérusalémdiki «yuqiri jaylar», asherah mebudliri, oyma butlar we quyma butlarni yoqitip, zéminni pakizlashqa kirishiti. **4** Xelq uning köz aldidila «Baallar»ning qurban'gahlirini chéqip tashlidi; u qurban'gahlarning üstige égiz qilib orunlashturilghan «kün tüwrükliri»larni késip tashlidi; u yene Asherah mebudliri, oyma-quyma butlarni chéqip, uning topisini bu mebudlarga qurbanliq sun'ghanlarning qebrilirige chéchiwetti. **5** [But] kahinlirining ustixanlirini qurban'gahlirining üstide köydürüwetti; shundaq qilib, u Yehuda bilen Yérusalémni pakizlidi. **6** U Manasseh, Efraim, Shiméon hetta Naftalighiche ularning herqaysi sheherliride we etrapidikilerni xarabilerde shundaq qildi; **7** U qurban'gahlarni chéqip, asherah mebudliri we oyma butlarni kokum-talqan qiliwetti, pütün Israildiki «kün tüwrükliri»ning hemmisini késip tashlap, Yérusalémgha qaytti. **8** Uning seltenitining on sekkizinchisi yili Yehuda zéminini we muqeddesxanini pakizlap bolghandin kéyin, Azaliyaning oghli Shafan, sheher bashliq Maaséyah we Yoahazning oghli tezkirichi Yoahni Xudasi bolghan Perwerdigarning öyini onglashqa ewetti. **9** Shuning bilen ular bash kahin Hilqiyaning aldigha kélip, uninggha Perwerdigarning öyige béghishlap ekelgen pullarni tapshurdi. Bu pulni eslide derwazewen Lawiylar Manasseh, Efraim we Israilning qaldisidin, shuningdek Yehuda we Binyamin zéminidikiler we Yérusalémdikilerdin yighqanidi. **10** Ular Perwerdigarning öyini onghshaydighan ishlarni nazaret qilghuchi ishchilargha tapshurup berdi. Bular hem pulni Perwerdigarning öyini onghshay we musthekemleshke ishligüchilerge berdi; **11** ular bolsa pulni Yehuda padishahliri xarabileshtürgen öy-imaretlerge lazimliq késip-oyulghan tashlarni we tüwrük-limlarga yaghach sétiwalishqa yaghachchilar bilen tamchilargha tapshurup berdi. **12** Bu ademler sadaqetlik bilen ishledi. Ularni bashquridighan, nazaretke mes'ul Lawiy Merarining ewladliridin Jahat bilen Obadiya, Kohatning ewladliridin Zekeriya bilen Meshullam bar idi; bu Lawiylarning hemmisi herxil sazlarghimu mahir idi; **13** ular yene hammalar we herxil ishlar üstidiki nazaretchilerni bashquratti; Lawiylardin pütükchilermu, emeldarlarmu, derwazewenlermu bar idi. **14** Ular Perwerdigar öyige béghishlap ekelgen pullarni élip chiqidighan chaghda, Hilqiya kahin Perwerdigarning Musaning wastisi bilen bergén Tewart qanuni kitabini tépewaldi. **15** Hilqiya katip Shafan'gha: — Men Perwerdigarning öyide Tewart-qanuni kitabini tépewaldim, dédi. Shuni éytip, Hilqiya kitabni Shafan'gha berdi. **16** Shafan uni padishahning yénigha apardi we uninggha: «Xizmetkarliri tapshurulghan ishlarni bolsa, hemmisini ada qiliwatidu. **17** Ular Perwerdigar öyige [béghishlan'ghan] pullarni töküp, uni nazaretchiler we ishchilarning qoligha tapshurup berdi» dep

melumat berdi. **18** Shafan katip yene padishahqa: — Hilqiya kahin yene manga bir oram kitab berdi dep uni padishah aldida oqudi. **19** We shundaq boldiki, padishah Tewrat qanunidiki sözlerni anglap, öz kiyimlirini yirtti. **20** Padishah Hilqiya bilan Shafanning ogʻli Ahikamga, Mikahning ogʻli Abdon bilan Shafan katipqa we padishahning xizmetkari Asayagha buyruq: — **21** Béríp men üçün we Israilda hem Yehudada qaldurulghan xelq üçün bu tépilghan kitabning sözliri toghrisida Perwerdigardin yol soranglar. Chünki ata-bowilirimiz bu kitabta barliq pütülgenlerge emel qilmay, Perwerdigarning sözini tutmighanliq tüpeylidin, Perwerdigarning bizge töküldighan ghezipi intayin dehshtlik boldi, dédi. **22** Shuning bilen Hilqiya we padishah teyinligen kishiler ayal peyghember Huldahning qéshigha bardí; Huldah Xasrahning newrisi, Tokihatning ogʻli kiyim-kécheq bégi Shallunning ayali idi; u özi Yérusalém shahirining ikkinchi mehallside olturatti. Ular uning bilen bu ishlar toghruluq sözleshti. **23** U ulargha mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Silerni ewetken kishige mundaq denglar: — **24** Perwerdigar mundaq deydu: — Mana Men Yehudaning padishahi aldida oqulghan bu kitabtki barliq lenetlarni emelge ashurup, bu jaygha we bu yerde turghuchilargha balayi'apet chüshürimen. **25** Chünki ular Méni tashlap, bashqa ilahlargha xushbuy yéqip, qollirining hemme ishliri bilen Méning achchiqimni keltürdi. Uning üçün Méning qehrim bu yerde töküldü, öchürülmeydu. **26** Lékin silerni Perwerdigardin yol sorighili ewetken Yehudaning padishahigha bolsa, mundaq denglar: — Sen anghighan sözler toghrisida Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — **27** Chünki könglüng yumshaq bolup, Xudaning mushu jay we uninga turghuchilarni eyblep éytqan sözlirini anghighiningda, Uning aldida özüngni töwen qilding, shuningdek özüngni shundaq töwen qilghiningda, kiyimliringni yirtip, Méning aldima yighlighining üçün, Menmu duayingni anghlidim, deydu Perwerdigar. **28** Mana, séni ata-bowiliring bilen yighilishqa, öz qebrenge aman-xatirjemlik ichide bérishqa nésip qilimen; séning közliring Men bu jay üstige chüshüridighan barliq külpetlerni körmeydu». Ular yénip béríp, bu xewerni padishahqa yetküzdi. **29** Padishah adem ewetip, Yehuda bilen Yérusalémning hemme aqsqaallarini chaqirtip keldi. **30** Padishah Perwerdigarning öyige chiqti; barliq Yehudadiki er kishiler we Yérusalémda turuwatqanlarning hemmisi, kahinlar bilen Lawiyalar, shundaqla barliq xelq, eng kichikidin tartip chongighiche hemmisi uning bilen bille chiqti. Andin Perwerdigarning öyide tépilghan ehde kitabining hemme sözlirini ulargha oqup berdi. **31** Padishah öz ornida turup Perwerdigarning aldida: — Perwerdigargha egiship pütün qelbim we pütkül jénim bilen Uning emrlirini, hóküm-guwahliqliri we belgilimilirini tutup, ushu kitabta pütülgen ehdiye emel qilimen dep özini ehdiye baghlidi. **32** Shuning bilen xelqning hemmisimu ehde aldida turup uninggha özini baghlidi. U yene Yérusalémda turuwatqanlarning hemmisini we Binyamindiki xelqnimu bu ehde aldida turghuzup uninggha özini baghlatti. Shuning bilen Yérusalémda turuwatqanlar Xudaning, yeni ata-bowiliringni Xudasining ehdisi boyiche ish qilidighan boldi. **33** Yosiya Israilargha qarashliq yurtlardin barliq yirginchlik nersilerni chiqirip tashlap, Israilda turuwatqanlarning hemmisini Perwerdigar Xudasining xizmitige kiridighan qildi. [Yosiyanning] barliq künliride xelq ata-bowiliringni Xudasi bolghan Perwerdigargha egishishtin héch yanmidi.

35 Yosiya Perwerdigarni séghinip ötüp kétésh héytini Yérusalémda ötküzmeckchi boldi; birinchi aying on tötinchi küni ular ötüp kétésh héytigha atalghan qozilarni soydi. **2** Padishah kahinlarning wezipilirini belgilidi, ularni Perwerdigarning öyidiki xizmetni qilishqa righbetlendürdi. **3** U yene pütkül Israil xelqige özlirini Perwerdigargha atap pak-muqeddes bolushqa telim bergüchi Lawiyalargha: — Siler muqeddes ehde sanduqini Israil padishahi Dawutning ogʻli Sulayman saldurgan öyge ekirip orunlashturunglar; emdi uni mürengerde kötürüp yürüsh wezipisi qalmidi. Emdi siler Xudayinglar Perwerdigarning xizmitide, shundaqla Uning xelqi Israilning xizmitide bolunglar. **4** Shuning üçün jemitinglar we nöwet-guruppanglar boyiche, Israilning padishahi Dawutning yazghini we uning ogʻli Sulaymanning yazghinigha asasen, özünglarni obdan teyyarlanglar. **5** Siler öz ata jemetliringlarning nöwet-guruppa tertipi boyiche qérindashliringlardin ibaret shu addiy xelq-puqralar jemet-jemetlirige wekil bolup, muqeddesgahta turisiler; herbir guruppida Lawiy jemetidin birnechke adem bolsun. **6** Siler ötüp kétésh héytigha atalghan qozilarni soyusiler, özünglarni paklanglar, [Israildiki] qérindashliringlar üçün, yeni ularning Perwerdigar Musaning wastisi bilen tapilghan söz-kalamigha bérinishi üçün, hemme ishni teyyar qilinglar, dédi. **7** Yosiya shu yerde hazir bolghan barliq xelq-puqralarning ötüp kétésh héytigha atighan qurbanliq bolsun dep, jemiyy ottuz ming qoza we oghlaq, we yene üç ming buqa hediye qildi; bu mallarning hemmisi padishahning mélidin chiqirilghanidi. **8** Uning emeldarlarimu öz ixtiyarliq bilan xelqge we kahinlar bilen Lawiyalargha qurbanliq méli «kötürme hediye» qildi; Perwerdigarning öyini bashqurghuchilardin Hilqiya, Zekeriya we Yehiyelmu ikki ming alte yüz qoza-öchke bilen üç yüz buqini kahinlarga ötüp kétésh héytigha atap qurbanliq qilish üçün hediye qilip tapshurdi. **9** Lawiyalarning yobashchiliri bolghan Konaniya we uning qérindashliridin Shémaya bilen Netanel, shundaqla Hashabiya, Jeyil we Yozabadmu besh ming qoza bilen besh yüz buqini Lawiyalarning héytqa atap qurbanliq qilishigha «kötürme hediye» qildi. **10** Shundaq qilip, ötilidighan wezipiler orunlashturup bolun'ghandin kéyin, padishahning tapilghini boyiche, kahinlar öz ornida turdi, Lawiyarlmu özlirining nöwet-guruppa tertipi boyiche turushti. **11** Lawiyar ötüp kétésh héytigha atalghan qozilarni boghuzlidi; kahinlar ularning qolidin qanni élip qurban'gahqa septi we shuning bilen bir waqitta Lawiyar qurbanliq malning térisini soydi. **12** Köydürme qurbanliqqa sunulidighan mallarni bolsa, ular xelq-puqralargha wekil bolghan jemetler boyiche xelqge bölüp béríp, ularni Musaning kitabida yézilghinigha muwapiq, Perwerdigargha sunushqa teyyarlidi. Sunulidighan buqilarnimu shundaq qildi. **13** Andin belgime boyiche ular ötüp kétésh héytigha atalghan qoza-öchkilerni otqa qaqlap kawap qildi; bashqa qurbanliqlardin qalghan, yeni Xudagha atalghan qisimlarni qazanda, dangqanda yaki dasta pishurup tézdin xelq-puqralargha üleshtürüp berdi; **14** shuningdin kéyin özlirige we kahinlarga qurbanliqlardin teyyarlidi, chünki kahinlar, yeni Harunning ewladliri kech kirgüche köydürme qurbanliq qilish we maylarni köydürüsh bilen aldirash bolup ketkenidi; shunga Lawiyalar özlirige we kahinlar bolghan Harunning ewladlirighimu qurbanliqlardin [gösh] teyyarlap qoyushti. **15** Nawa-neghmichiler, yeni Asafning ewladliri Dawut, Asaf, Hémán we [Dawut] padishahning aldin körgüchisi Yedutuning tapshuruqi boyiche öz orunlirida turushti; derwaziwenler herqaysi öz derwazisi aldida turdi; ularning ish ornidin ajrishining hajiti bolmidi, chünki ularning qérindashliri bolghan Lawiyalar qurbanliqlardin teyyarlap

qoyatti. **16** Shundaq qilib, shu bir kün ichide Yosiya padishahning tapshuruqi boyiche, ötüp kêtish héyti ötküzilüp, Perwerdigarning qurban'gahigha köydürme qurbanliqlar sunulushi bilen Perwerdigargha béghishlap ötküzilgen ibadet toluq orunlandi. **17** Shu chaghda hazir bolghan Israillar ötüp kêtish héytini ötküzüp bolghandin kéyin, yette kün pétir nan héytini ötküzdi. **18** Samuil peyghemberning zamanidin buyan Israilda ötüp kêtish héyti mundaq ötküzilüp baqmighanidi; Israil padishahlarining héchqaysisimu Yosiya, kahinlar, Lawiylar we shu yerde hazir bolghan Yehudalar bilen Israillar we Yérusalémda turuwatqanlar ötküzgendek mundaq ötüp kêtish héyti ötküzüp baqmighanidi. **19** Bu qétimqi ötüp kêtish héyti Yosiyaning seltenitining on sekkizinchisi ötküzildi. **20** Yosiya [muqeddes] öyning hemme ishini mushundaq tertipke sélip bolghandin kéyin, Misir padishahi Neqo Efrat deryasining boyidiki Karkémish shehiride urushqa chiqti, Yosiya uning aldini tosqili chiqti. **21** Neqo Yosiyaning aldigha elchilerni ewetip uninggha: «I Yehuda padishahi, özlirining méning bilen néme karliri bar? Bügün men sili bilen urushqili emes, belki méning bilen urush qiliwatqan jemet bilen urushqili chiqqanmen; yene kélip, Xuda méni téz hujum qil, dédi; Xudaning silini halak qiliwetmesliki üçün, Uning ishigha kashila qilmisila, chünki U méning bilen billidur» dédi. **22** Lékin Yosiya uning bilen qarshilishishtin yanmidi, eksihe özini niqablap uninggha jeng qilghili chiqti; u Xudaning Neqoning wastisi bilen éytqan gépige qulaq salmay, Megiddo tüzlenglikige kélip Neqo bilen tutushti. **23** Oqyachilar Yosiya padishahqa oq étip uninggha [tekgüzdij]; padishah xizmetkarlirigha: — Men éghir yarilandim, méni élip kétinglar, dédi. **24** Uning xizmetkarliri uni jeng harwisidin yölep chüshürüp, uning ikkinchi jeng harwisigha yatquzup Yérusalémgha élip méngiwidi, u shu yerde öldi. U ata-bowilirining qebistanliqigha depne qilindi; barliq Yehuda we Yérusalémdikiler Yosiyagha teziye tutushti. **25** Yerimiya [peyghember] Yosiya üçün mersiye oqudi; neghme-nawachi erayallarning hemmisi taki bügün'giche Yosiyani teriplep mersiye oqup kelmekte; u ish Israilda belgilimige aylandi. Mana bular «mersiyeler» dégen kitabqa pütülgendur. **26** Yosiyaning qalghan ishliri, uning Perwerdigarning Tawat kitabida yézilghanlirigha egeshken yaxshi emelliri, **27** qilghanliri bashtin-axirighiche hemmisi «Yehuda we Israil padishahlarining Tarix-Tezkiriliri» dégen kitabta pütülgendur.

36 [Yehuda] zéminidiki xelq Yosiyaning ogli Yehoahazni tallap, Yérusalémda atisining ornigha padishah qilib tiklidi. **2** Yehoahaz textke chiqqan chéghida yigirme üç yashta idi; u Yérusalémda üç ay seltenet qildi. **3** Misir padishahi uni Yérusalémda padishahliqtin bikar qildi we Yehuda zéminigha bir yüz talant kümüş, bir talant altun jerimane qoydi. **4** Andin Misir padishahi Yehoahazning ornigha uning inisi Éliakimni Yehuda bilen Yérusalém üstige padishah qilib, uning ismini Yehoakimgha özgertti; andin Neqo inisi Yehoahazni Misirgha élip ketti. **5** Yehoakim textke chiqqan chéghida yigirme besh yashta bolup, u Yérusalémda on bir yil seltenet qildi; u Perwerdigar Xudasining neziride rezil bolghanni qildi. **6** Babil padishahi Néboqadnesar uninggha hujum qilghili chiqip, uni mis zenjir bilen baghlap Babilgha élip ketti. **7** Néboqadnesar yene Perwerdigar öyidiki bir qisim eswabuyumlarni Babilgha apirip, özining Babildiki butxanisigha qoydi. **8** Yehoakimning qalghan ishliri, uning yirginchlik ishliri, uningdiki eyibler bolsa mana, «Israil we Yehuda padishahlarining tarix-tezkiriliri» dégen kitabta pütülgendur. Uning ogli Yehoakin uning ornigha padishah boldi. **9** Yehoakin textke

chiqqan chéghida on sekkiz yashta bolup, u Yérusalémda üç ay on kün seltenet qildi; u Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi. **10** Yéngi yil ötkende, Néboqadnesar adem ewetip Yehoakinni Perwerdigar öyidiki ésil buyumlar bilen birlikte Babilgha ekeldürüp, Yehoakinning taghisi Zedekiya Yehuda we Yérusalém üstige padishah qilib tiklidi. **11** Zedekiya textke chiqqan chéghida yigirme bir yashta bolup, Yérusalémda on bir yil seltenet qildi; **12** u Perwerdigarning neziride rezil bolghanni qildi; Yeremiya peyghember uninggha Perwerdigarning sözlirini yetküzgen bolsimu, u Yeremiyaning aldida özini töwen qilmidi; **13** u özini Xudaning namida [béqinish] qesimini ichküzgen Néboqadnesardin yüz öridi; boynini qattiq qilib, Israilning Xudasi Perwerdigargha towa qilib yénishqa könglini jahil qildi. **14** Uning üstige, kahinlarning barliq bashliri bilen xelqing hemmisi yat elliklarning hemme yirginchlik ishlirini dorap, asiylqlirini ashurdi; ular Perwerdigar Yérusalémda Özige atap muqeddes qilghan öyni bulghiwetti. **15** Ularning ata-bowilirining Xudasi bolghan Perwerdigar Öz xelqige we turalghusigha ichini aghritqachqa, tang seherde ornidin turup elchilirini ewetip ularni izchil agahlandurup turdi. **16** Biraq ular Xudaning elchilirini mazaq qilib, söz-kalamlirini mensitmeytti, peyghemberlirini zangliq qilatti; axir bérip Perwerdigarning qehri örlep, qutquzghili bolmaydighan derjide xelqingning üstige chüshti. **17** Perwerdigar shuning bilen kaldiylarning padishahini ulargha hujumgha séliwidi, padishah ularning muqeddes öyide yashlirini qilichlidi; qiz-yigitler, qérilar, béshi aqarghanlarga héch ich aghritip olturmay, hemmini öltürüwetti; [Xuda] bularning hemmisini [Kaldiye] padishahining qoligha tapshurdi. **18** Kaldiye padishahi Xudaning öyidiki chong-kichik démey, barliq qacha-buyumlarni, shundaqla Perwerdigar öyidiki xezinilerni, shuningdek padishahning we emeldarlarining xezinilirini qoymay, Babilgha élip ketti. **19** Kaldiylar Xudaning öyini köydürüwetti, Yérusalémning sépilini chéqiwetti, sheherdiki hemme orda-qorghlanlarga ot qoyup köydürüp, Yérusalémdiki barliq qimmatlik qacha-buyumlarni chéqip kukum-talqan qildi. **20** Qilichtin aman qalghanlarning hemmisini [Kaldiye padishahi] Babilgha tutqun qilib eketti; ular taki Pars padishahliqining seltenetikiche Babil padishahi we ewladlirining qulluqida bolup turdi. **21** Bularning hemmisi Perwerdigarning Yeremiyaning wastisi bilen [aldin] éytqan [agah] sözi ishqa ashurulush üçün boldi. Shuning bilen zémin özige téghishlik shabat künlirige muyeler boldi; chünki zémin yetmiş yil toshquche xarablikte turup «shabat tutup» dem élip rahetlendi.

Ezra

1 Pars padishahi Qoreshning birinchi yili, Perwerdigarning Yeremiyaning aghzi arqliq éytqan sózi emelge ashurulup, Perwerdigarning Pars padishahi Qoreshning rohini qozghishi bilan pütün padishahliqi teweside u mundaq bir jakarname chiqardi, shundaqla uni yazma qilib püküp: — **2** «Pars padishahi Qoresh mundaq deydu: — Asmanlarning Xudasi Perwerdigar yer yüzidiki barliq padishahliqlarning igidarchiliqini manga berdi; u shundaqla méní Yehuda zémínigha jaylashqan Yérusalémde Özige bir öy sélishqa buyrudi. **3** Shuning üçün aranglarda Xudaning xelqi bolghanlardan herqaysinglarga bolsa, uning Xudasi [Perwerdigar] uning bilen bille bolghay, u Yehuda zémínidiki Yérusalémgha chiqsun, Israilning Xudasi Perwerdigarning öyini salsun! U bolsa Xudadur, makani Yérusalémdidur! **4** [Sürgünlükte] qalghan xelq qeyerlerde makanlashqan bolsa, [u Yérusalémgha chiqsun]; shu yerdiki ademler ulargha altun, kümüş, mal-mülük, charpaylarni teminlep yardem bersun we shuningdek Yérusalémde jaylashqan Xudaning shu öyi üçün xalis hediyelemleri teqdim qilsun» — dédi. **5** Shuning bilen Yehuda we Binyamindiki qebile bashliqliri, kahinlar, Lawiylar, shundaqla Xuda teripidin rohi qozghitilghan barliq xelq orunliridin qopup Yérusalémdeki Perwerdigarning öyini [yéngiwastin] sélishqa bérishqa teyyarlandi. **6** Etraptiki kishilerning hemmisi kümüş qacha-qucha, altun, mal-mülük, charpaylar we qimmat bahaliq buyumlar bilen ularni qollap quwwetlidi, buningdin bashqa sunulidighan herxil ixtiyariy hediye-qurbanliq süpitide herxil sowghatlarni teqdim qildi. **7** Padishah Qoresh Perwerdigarning yidiki qacha-quchilirinimu, yeni ilgiri Néboqadnesar Yérusalémnin ekilip öz ilahining butxanisigha qoyup qoyghan qacha-quchilarnimu élip chiqti. **8** Pars padishahi Qoresh xezine bégi Mitredatni buyrup bu qacha-quchilarni aldurup chiqti; Mitredat shularni Yehudaning emiri Sheshbazargha sani boyiche sanap tapshurup berdi. **9** Qacha-quchilarning sani mundaq: — altun das ottuz, kümüş das ming, pichaq yigirme toqquz, **10** altun piyale ottuz, bir-birige oxshash bolghan kümüş piyale töt yüz on; bashqa qacha-quchilar bir ming. **11** Barliq altun-kümüş qacha-qucha, besh ming töt yüz. Sürgün qilin'ghan xelq Babildin Yérusalémgha élip kélín'gen chaghda, Sheshbazar bu qacha-quchilarning hemmisini élip kelgenidi.

2 Töwendikiler Néboqadnesar teripidin Babilgha sürgün qilin'ghan [Yehudiye] ölkisidikilerdin, ularning ewladliri qaytip kélip, Yérusalém we Yehudiyege chiqip, herbiri öz shehirilirige ketkenler: — **2** — ul Yeh Zerubbabel, Yeshua, Nehemiya, Séraya, Reilaya, Mordikay, Bilshan, Mispar, Bigway, Rehum we Baanahlar bilen bille qaytip keldi. Emdi Israil xelqining ichidiki erkeklerning sani töwendikiche: — **3** Paroshning ewladliri ikki ming bir yüz yetmish ikki kishi; **4** Shefatiyaning ewladliri üç yüz yetmish ikki kishi; **5** Arahning ewladliri yette yüz yetmish besh kishi; **6** Pahat-Moabning ewladliri, yeni Yeshua bilen Yoabning ewladliri ikki ming sekkiz yüz on ikki kishi; **7** Élamning ewladliri bir ming ikki yüz ellik töt kishi; **8** Zattuning ewladliri toqquz yüz qiriq besh kishi; **9** Zakkayning ewladliri yette yüz atmish kishi; **10** Bananing ewladliri alte yüz qiriq ikki kishi; **11** Bibayning ewladliri alte yüz yigirme üç kishi; **12** Azgadning ewladliri bir ming ikki yüz yigirme ikki kishi; **13** Adonikamning ewladliri alte yüz atmish alte kishi; **14** Bigwayning ewladliri ikki ming ellik alte kishi; **15** Adinning ewladliri töt yüz ellik töt kishi; **16** Hezekiyaning jemetidin bolghan Atérning ewladliri toqsan

sekkiz kishi; **17** Bizayning ewladliri üç yüz yigirme üç kishi; **18** Yorahning ewladliri bir yüz on ikki kishi; **19** Hashumning ewladliri ikki yüz yigirme üç kishi; **20** Gibbarning ewladliri toqsan besh kishi; **21** Beyt-Lehemlikler bir yüz yigirme üç kishi; **22** Nitofaliqlar ellik alte kishi; **23** Anatotluqlar bir yüz yigirme sekkiz kishi; **24** Azmawetlikler qiriq ikki kishi; **25** Kiriati-Arimliqlar, Kefirahliqlar we Beerotluqlar bolup jemi yette yüz qiriq üç kishi; **26** Ramahliqlar bilen Gébaliqlar jemi alte yüz yigirme bir kishi; **27** Mikmashliqlar bir yüz yigirme ikki kishi; **28** Beyt-Ellikler bilen ayiliqlar jemi ikki yüz yigirme üç kishi; **29** Néboliqlar ellik ikki kishi; **30** Magbishning ewladliri bir yüz ellik alte kishi; **31** ikkinchi bir Élamning ewladliri bir ming ikki yüz ellik töt kishi; **32** Harimning ewladliri üç yüz yigirme kishi; **33** Lod, Hadid we Ononing ewladliri jemi yette yüz yigirme besh kishi; **34** Yérixoluqlar üç yüz qiriq besh kishi; **35** Sinaahning ewladliri üç ming alte yüz ottuz kishi. **36** Kahinlarning sani töwendikiche: — Yeshua jemetidiki Yedayaning ewladliri toqquz yüz yetmish üç kishi; **37** Immerning ewladliri bir ming ellik ikki kishi; **38** Pashxurning ewladliri bir ming ikki yüz qiriq yette kishi; **39** Harimning ewladliri bir ming on yette kishi. **40** Lawiylarning sani töwendikiche: — Xodawiyaning ewladliridin, yeni Yeshua bilen Kadmiyelning ewladliri yetmish töt kishi; **41** Ghezkelsherdin: — Asafning ewladliri bir yüz yigirme sekkiz kishi. **42** Derwaziwelnerning neslidin: — Shallumning ewladliri, Atérning ewladliri, Talmonning ewladliri, Akkubning ewladliri, Xatitaning ewladliri bilen Shobayning ewladliri jemi bir yüz ottuz toqquz kishi. **43** Ibadetxana xizmetkarliri töwendikiche: — Zixaning ewladliri, Xasufaning ewladliri, Tabbaotning ewladliri, **44** Kirosoning ewladliri, Siyahaning ewladliri, Padonning ewladliri, **45** Libanahning ewladliri, Hagabahning ewladliri, Akkubning ewladliri, **46** Hagabning ewladliri, Shamlayning ewladliri, Hananning ewladliri, **47** Giddelning ewladliri, Gaharning ewladliri, Réayahning ewladliri, **48** Rezzining ewladliri, Nikodaning ewladliri, Gazzanning ewladliri, **49** Uzanning ewladliri, Pasiyaning ewladliri, Bisayning ewladliri, **50** Asnahning ewladliri, Meunimning ewladliri, Nefussimning ewladliri, **51** Bakbukning ewladliri, Xakufaning ewladliri, Xarxurning ewladliri, **52** Bazlutning ewladliri, Mehidaning ewladliri, Xarshaning ewladliri, **53** Barkosning ewladliri, Siséranning ewladliri, Témahning ewladliri, **54** Neziyaning ewladliri bilen Xatifaning ewladliri. **55** Sulaymanning xizmetkarlirining ewladlirining sani töwendikiche: — Sotayning ewladliri, Soferetning ewladliri, Pirudaning ewladliri, **56** Yaalahning ewladliri, Darkonning ewladliri, Giddelning ewladliri, **57** Shefetiyaning ewladliri, Xattilning ewladliri, Poqeret-Hazzibaimning ewladliri bilen amining ewladliri. **58** Ibadetxana xizmetkarliri we Sulaymanning xizmetkari bolghanlarning ewladliri jemi üç yüz toqsan ikki kishi. **59** Töwendiki kishiler Tel-Mélah, Tel-Xarsha, Kérub, Addan we Immerdin kelgen bolsimu, lékin ular özlirining ata jemetining yaqi nesebining Israil adimi ikenlikini ispatlap bérelmedi. **60** Bular Délayaning ewladliri, Tobiyanning ewladliri we Nikodaning ewladliri bolup, jemi alte yüz ellik ikki kishi; **61** kahinlarning ewladliri ichide Xabayanning ewladliri, Kozning ewladliri bilen Barzillayning ewladliri bar idi; Barzillay Giléadiq Barzillayning bir qizini alghachqa ularning éti bilen atalghanidi. **62** Bular jemetining nesebnamisini izdep tapalmidi; shunga ular «napak» hésablinip kahinliqtin qaldurildi. **63** Waliy ulargha: — Urim we tummimni köttüğüchi kahin arimizada xizmette bolghuche «eng muqeddes yimeklikler»ge éghiz tegküzmeysiler, dédi. **64** Pütün jamaet jemi qiriq ikki ming üç yüz atmish kishi; **65** buningdin bashqa ularning yene yette ming üç yüz ottuz yette qul-dédiki bar idi;

yene ikki yuz er-ayal ghezdelchisi bar idi. **66** Ularning yette yuz ottuz alte éti, ikki yuz qiriq besh qéchiri, **67** töt yuz ottuz besh tögisi we alte ming yette yuz yigirme éshiki bar idi. **68** Jemet kattiwashliridin beziliri Yérusalémgha we Perwerdigarning öyige kelgen chaghda, Xudaning shu öyi esli ornigha yéngiwashtin sélinishi üçün chin könglidin sowghatlarini teqdim qildi. **69** Ular özlirining qurbigha qarap qurulush xezinisige atnish bir ming darik altun, besh ming mina kümüsh we yuz qur kahin toni teqdim qildi. **70** Shuningdin kéyin kahinlar, Lawiyar we bir qisim xelq qoshulup, ghezdelkeshler, derwaziwenler, ibadetxana xizmetkarliri öz sheherlirige makanlashti; qalghan Israil xelqining hemmisi öz sheherlirige makanlashti.

3 Israil xelqi herqaysisi öz sheherliride makanlashqanidi; yettinchi aygha kelgende, xelq bir ademdek bolup Yérusalémgha yighildi. **2** Yozadakning oghli Yeshua bilen uning kahin qérindashliri, Shéaltielning oghli Zerubbabel we uning qérindashlirining hemmisi orunliridin qopup, Xudaning adimi Musa pütken qanun kitabida pütülginidek Perwerdigargha köydürme qurbanliq sunush üçün Israilning Xudasining qurban'gahini sélishqa kirishiti. **3** Gerche ular shu yerlik xelqlerdin qorqsimu, lékin qurban'gahni eslidiki uli üstige sélip, uningda Perwerdigargha atap etigenlik we kechlik köydürme qurbanliq ötküzüshke kirishiti. **4** Ular yene [muqeddes qanunda] pütülgini boyiche «kepiler héytini» ötküzüp, her küni belgilen'gen telepke muwapiq san boyiche künlük köydürme qurbanliqni sunushatti. **5** Shuningdin kéyin ular yene her künlük köydürme qurbanliq, yéngi ay qurbanliq we Perwerdigarning barliq muqeddes dep békitilgen héytleri üçün teqdim qilindighan köydürme qurbanliqlarni, shuningdek herbir kishining könglidin Perwerdigargha atap sunidighan ixtiyariy qurbanliqlirini sunup turatti. **6** Shundaq qilip ular yettinchi ayning birinchi künidin bashlap, köydürme qurbanliqlarni Perwerdigargha atap sunushqa bashlidi; lékin Perwerdigarning öyining uli téxi sélinmidi. **7** Ular tashchilar bilen yaghachchilargha pul tapshurdi we shundaqla Pars padishahi Qoreshning ijaziti bilen Zidonluqlar bilen Turluqlargha kédir yaghichini Liwandin [Ottura] déngiz arqiliq Yoppagha keldürüsh üçün ulargha yimek-ichmek we zeytun méyini teminlidi. **8** Jamaet Yérusalémdiki Xudaning öyige kelgendin kéyin ikkinchi yili ikkinchi ayda Shéaltielning oghli Zerubbabel, Yozadakning oghli Yeshua we ularning kahin we Lawiy qérindashlirining qaldisi, shuningdek sürgünlüktin qaytip Yérusalémgha kelgenlarning hemmisi qurulushqa ish bashlidi; ular yene yigirme yashtin ashqan Lawiyarlarni Perwerdigarning öyini sélish qurulushigha nazaretchilikke qoydi. **9** Yeshua we uning oghulliri hem qérindashliri, Kadmiyal bilen uning oghulliri, yeni Yehudaning ewladliri Xudaning öyide ishleydighan ishchilarni nazaret qilishqa bir niyette atlandi; Hénadadning oghulliri, ularning oghullirimu we qérindash Lawiyar ulargha yardemeshti. **10** Tamchilar Perwerdigarning öyige ul salidighan chaghda kahinlar xas kiyimlirini kiyip, kanaylirini chélip, Asafning ewladliri bolghan Lawiyar jangjang chélip, hemmisi qatar-qatar sep bolup turghuzuldi; ular Dawut belgiligen körsetmiler boyiche Perwerdigargha Hemdusana oqushiti. **11** Ular Perwerdigargha atap özara: — «Perwerdigar méhribandur, uning Israilgha bolghan méhir-muhebbiti mengüülükür» dep hemdusana we rehmet-teshekkiri éytishiti. Bu chaghda Perwerdigarning öyining uli sélinip bolghachqa, xalayıq Perwerdigarni medhiyilep towlap tentene qilishti. **12** Lékin kahinlardin, Lawiyarlardin we jemet bashliqliridin nurghunliri, yeni eslide ilgiriki öyni körgen nurghun qéri

ademler kóz aldida sélin'ghan bu öyning uligha qarap, ün sélip yighlap kétishtiti; nurghun bashqa kishiler xushal bolup tentene qilip towlashti; **13** we xelq hetta kimlarning tentene qilishiwatqanliqi bilen kimlarning yighlawatqanliqini ayriwalalmay qaldi; chünki jamaet tentene qilip qattiq towlshatti; we bu awaz yiraq-yiraqlargha anglinatti.

4 Yehuda we Binyamindiki reqibler sürgünlüktin qaytip kelgenler Israilning Xudasi Perwerdigargha atap öyni yéngiwashtin salmaqchiken, dégen gepni anglap, **2** Zerubbabel we jemet bashliqliri bilen körüşüp: — Biz siler bilen bille salayli; chünki bizmu silerge oxshashla silerning Xudayinglarni izlep, bizni bu yerge ekelgen Asuriye padishahi Ésar-Haddonning künliridin tartip uninggha qurbanliq sunup kéliwatimiz, déyishti. **3** Lékin Zerubbabel, Yeshua bilen Israilning bashqa jemet bashliqliri ulargha: — Xudayimizgha öy sélishta silerning biz bilen héchqandaq alaenglar yoq; belki Pars padishahi Qoresh bizge buyrughandek, peqet biz özimizla Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha öy salimiz, déyishti. **4** Shuningdin kéyin shu yerdiki ahale Yehudalarning qolini ajiz qilip, ularning qurulush qilishigha kashila tughdurup turdi. **5** Ular yene Pars padishahi Qoreshning barliq künliridin taki Pars padishahi Darius textke olturghan waqitqiche, daim meslihetchilerni sétiwélip, Yehudalar bilen qérisip, qurulush nishanini buzushqa urunup turdi. **6** Ahashwérosh textke chiqqan deslepki waqitlarda ular uninggha Yehudiye we Yérusalém ahaliisi üstidin bir ernzame yazdi. **7** Shuningdek Artaxshashta künliride Bishlam, Mitridat, Tabeel we ularning qalghan shériklirimu Pars padishahi Artaxshashtagha aramiy tilida bir erz xétini yazdi; xet aramiy tilidin terjime qilindi. **8** Waliy Rehum bilen diwan bégi Shimshay padishah Artaxshashtagha Yérusalém üstidin töwendikidek ernzame yazdi: — **9** «Mezkur mektupni yazghanlardin, waliy Rehum, katip bégi Shimshay we ularning bashqa hemralliri bolghan soraqchilar, mupeqtishler, menseparlar, katiplar, arqiwiliqlar, Babilliqlar, Shushanliqlar, yeni Élamiyar **10** we ulugh janabiy Osnappar Samariye shehirige we [Efrat] deryaning mushu teripidiki bashqa yerlerge orunlashturghan ahaliimu bar **11** (mana bu ularning padishahqa yazghan xétining köchürülmisi) — özlirining deryaning mushu teripidiki xizmetkarliridin padishah aliliri Artaxshashtagha salam! **12** Padishah aliylirige melum bolsunki, özliri tereptin biz terepke kelgen Yehudiylar Yérusalémgha kélishiti; ular ashu asiye we sésiq sheherni quruwatidu, ulini yasap pütürdü, sépilni yasap chiqti we sépilning ullirini bir-birige ulap yasawatidu. **13** Emdi ulugh padishah aliylirige shu melum bolghayki, mubada bu sheher onglansa, sépil pütüküzülse, ular baj tapshurmaydighan, olpan tölimeydighan we paraq tapshurmaydighan boluwalidu, bundaq kétiwese padishahlarning xezinisige sözsiz ziyani bolidu. **14** Biz ordining tuzini yep turup, padishahimizning bundaq bihörmet qilinushigha qarap turushimizgha qet'iy toghra kelmeydi, shu sewebtin padishahimizgha melum qilishqa jür'et qilduq. **15** Shuning üçün [aliylirining] ata-bowilirining tarixnamisini sürüşte qilishlirini teshebbus qilimiz; sili tarixnamidin bu sheherning ehwalini bilip, uning padishahlarghimu, herqaysi ölkilergimu ziyani yetküzüp kelgen asiye bir sheher ikenlikini, qedimdin tartip bu sheherdikiler aghdurmichiliq térighanliqini bilgeyla; del shu sewebtin bu sheher weyran qilin'ghanidi. **16** Shunga biz aliylirigha shuni uqturmaqchimizki, eger bu sheher qurulsa, sépilliri pütüküzülse, undaqta silening deryaning mushu teripidiki yerlerge héchqandaq igidarchiliqliri bolmay qalidu». **17** Padishah mundaq jawab yollidi: — «Waliy Rehum, diwan bégi Shimshaygha we Samariye hem Deryaning shu teripidiki bashqa

yerlerde turushluq hemrahlinglarga salam! **18** Silerning bizge yozgan erz xétinglar méning aldimda éniq qilib oqup béridi. **19** Tekshürüp körushni buyruwidim, bu sheherning derweqe qedimdin tartip padishahlarga qarshi chiqip isyan qozghigan, sheherde daim asiqliq-qozghilang kötürishtek ishlarning bolup kelgeniki melum boldi. **20** Ilgiriki waqitlarda qudretlik padishahlar Yérusalémga hökümrانliq qilib, Deryaning shu teripidiki pütün yerlerni idare qilib kelgen, ular shulargha béqinip baj, olpan we pariqini tapshurup kelgeniken. **21** Emdi siler buyruq chüshürüp ul xelqni ishtin toxtitilgan, mendin bashqa yarliq chüshürülmigüche, bu sheherni yéngiwashtin qurup chiqishqa bolmaydighanliq uqturunglar. **22** Bu ishni ada qilmay qélishdin pexes bolunglar; padishahlarga ziyani keltüridighan apét némishqa küchiywéridiken?». **23** Padishah Artaxshashtaning yarliqining köchürülmisi Rehumga, diwan bégi Shimshay hem ularning hemrahlinglarga oqup bérilishi bilenla, ular alman-talman Yérusalémdeki Yehudalarning qéshigha chiqip, herbiry küch ishlipti, ularni ishni toxtitishqa mejbur qildi. **24** Shuning bilen Yérusalémdeki Xudaning öyidiki ishlar toxtidi; ish taki Pars padishahi Darius textke chiqip ikkinchi yilighiche toxtatliq qaldi.

5 Bu chaghda peyghemberler, yeni Hagay peyghember bilen Iddoning ogli Zekeriya peyghember Yehudiye we Yérusalémdeki Yehudiylarga bésharet bérishe bashlidi; ular Israilning Xudasining namida ulargha bésharet bérishti. **2** Shuning bilen Shéaltiyelning ogli Zerubbabel we Yozadakning ogli Yeshua qopup Yérusalémdeki Xudaning öyini yéngiwashtin sélishqa bashlidi; Xudaning peyghemberliri ular bilen bilé bolup ulargha yardem berdi. **3** Shu chaghda Deryaning gherb teripining bash walysi Tattinay bilen Shétar-Boznay hem ularning hemrahliri ularning yénigha kélip: «Kim silerge bu öyni yéngiwashtin sélishqa, bu qurulushni pütürüshke buyruq berdi?» dep soridi. **4** Ular yene: «Bu qurulushqa mes'ul bolghuchilarning ismi néme?» dep soridi. **5** Lékin Xudaning neziri Yehuda aqsaqallirining üstide idi, shunga bash waliy qatarliqlar padishah Dariusqa melum qilghuche, shundaqla uningdin bu heqte birer jawab yarliq kelgüche ularning qurulush ishini tosmidi. **6** Deryaning gherb teripining walysi Tattinay bilen Shétar-Boznay hem ularning hemrahliri, yeni Deryaning gherb teripidiki afarsaqliqlar padishah Dariusqa xet ewetti; xetning köchürülmisi mana töwendikidek: **7** Ular padishahqa ewetken melumatta mundaq déyilgen: «Darius aliylirigha chongqur aman-ésenlik bolghay! **8** Padishahimizgha shu ish yétip melum bolsunki, biz Yehudiyege, ulugh Xudaning öyige bérip kördüqki, shu öy yoghan tashlar bilen yasiliwatidu, tamirigha limlar ötküzülp sélinmaqta; bu qurulush téz sur'ette onushluq élip bériléwépti. **9** Andin biz u yerdiki aqsaqallardin: — Kim silerge bu öyni sélishqa, bu qurulushni pütürüshke buyruq berdi? — dep soriduq. **10** We aliylirigha melum bolsun üçtün ularning isimlirini soriduq, shuningdek ularning bashliqlirining isimlirini pütüp Xatirilemekchi iduq. **11** Ular bizge: «Biz asman-zéminning Xudasining qulliri, biz hazir buningdin uzun yillar ilgiri sélin'ghan öyni yéngiwashtin séliwatimiz. Mushu öyni eslide Israilning ulugh bir padishahi saldurghanidi. **12** Lékin ata-bowilirimiz asmandiki Xudaning ghezipini keltürüp qoyghachqa, Xuda ularni Kaldiyelik Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha tapshurghan; u bu öyni chaqturuwétip, xelqni Babilgha tutqun qilib eketken. **13** Lékin Babil padishahi Qoreshning birinchi yili padishah Qoresh Xudaning bu öyini yéngiwashtin sélishqa yarliq chüshürgen. **14** We Néboqadnesar Yérusalémdeki bu ibadetxanidin élip Babil

butxanisigha apirip qoyghan Xudaning öyidiki altun-kümüsh qacha-quchilarnimu padishah Qoresh ularni Babil butxanisidin epchiqturup, Sheshbazar isimlik bir kishige tapshurghan; u uni bash waliy qilib teyinligenidi **15** hem uninggha: — Bu qacha-quchilarni élip ularni Yérusalémdeki ibadetxanigha apirip qoyghin; Xudaning öyi esli jayigha yéngiwashtin sélinsun, dep buyrugan. **16** Andin shu Sheshbazar dégen kishi kélip, Yérusalémdeki Xudaning öyige ul salghan; ene shu waqittin bashlap hazirghiche yasiliwatidu, téxi pütümdü» dep jawab berdi. **17** Emdi aliylirigha layiq körünse, padishahimizning shu yerde, yeni Babildeki zezinini axturup béqishini, u yerde padishah Qoreshning Yérusalémdeki Xudaning öyini yéngiwashtin sélish toghrisida chüshürgen yarliqining bar-yoqluqini tekshürüp béqishini soraymiz hem padishahimizning bu ish toghrisida öz iradisini bizge bildürüp qoyushini ötünimiz».

6 Andin padishah Darius Babildeki dölet-bayliqlar saqlan'ghan «Arxiplar öyi»ni tekshürüp chiqishqa yarliqlarni chüshürdi. **2** Méria ölkisidiki Axméta qel'esidin bir oram qeghez tépildi, uningda mundaq bir xatire pütülgen: **3** «Padishah Qoreshning birinchi yili, padishah Qoresh Yérusalémdeki Xudaning öyige dair mundaq bir yarliq chüshürüdü: — «Qurbanliq sunulidighan orun bolush üçtün bu öy yéngiwashtin sélinsun; uli puxta sélinsun, öyning igizliki atmish gez, kengliki atmish gez bolsun. **4** Üch qewet yoghan tash, bir qewet yéngi yaghach bilen sélinsun, barliq xirajet padishahliq xezinisidin chiqim qilinsun. **5** Eslide Néboqadnesar Yérusalémdeki ibadetxanidin élip Babilgha apirip qoyghan, Xudaning öyidiki altun-kümüsh qacha-quchilarning hemmisi qayturup kélinip, Yérusalémdeki ibadetxanigha qaytidin yetküzülp, herbiri öz jayigha qoyulsun; ular Xudaning öyige quyulsun!». **6** [Dariusning yarliq chüshürülüp]: «— Shunga, i deryaning shu teripining bash walysi Tattinay we Shétar-Boznay hem silerning hemrahlinglar, yeni Deryaning shu teripidiki afarsaqliqlar, emdi siler u yerdin néri kétinglar! **7** Xudaning öyining qurulushi bilen karinglar bolmisun; Yehudiylarning bash walysi bilen Yehudiylarning aqsaqallirining Xudaning bu öyini eslidiki ornigha sélishigha yol qoyunglar. **8** Shuningdek men Xudaning bu öyining sélinishi üçtün Yehudalarning aqsaqalliri toghruluq silerge buyruq chüshürdümkü: — Deryaning gherb teripidin, padishahliq xezinisige tapshurulghan baj kirimidin siler kéchiktürmey shu ademlerge toluq xirajet ajritip béringlar, qurulush héch toxtap qalmisun. **9** Ulargha néme kérek bolsa, jümlidin asmandiki Xudagha köydürme qurbanliqlarini keltürüp, padishahqa we padishahning ewladirigha uzun ömür tilisun. **11** Men yene buyruymenki, kimki bu yarliqni özgertse, shu kishining öyining bir tal limi sughuruwélinip tiklen'gendin kéyin, shu kishi uninggha ésip mixlap qoyulsun, öyi exletxanigha aylanduruwétilsun! **12** We Özining namini shu yerde qaldurghan Xuda mushu Yérusalémdeki öyini özgertishke yaqi buzushqa qol uzartqan herqandaq padishah yaqi xelqni halak qilsun! Men Darius mushu yarliqni chüshürdü, estayidilliq bilen beja keltürülsun!» déyildi. **13** Andin Deryaning gherb teripining bash walysi Tattinay, Shétar-Boznay we ularning hemrahliri padishah Dariusning ewetken yolyoruqi boyiche estayidilliq bilen shu ishni beja keltürdi. **14** Yehudiylarning aqsaqalliri qurulushni dawamlashturup, Hagay peyghember we Iddoning ogli Zekeriyaning bésharet bérishliri bilen shu ishda ronaq

tapti. Ular Israilning Xudasining emri boyiche, shundaqla Qoresh, Darius we Artaxshashta qatarliq Pars padishahlirining emri boyiche ishlep, öyni yéngiwashtin qurup chiqish ishini püttürdi. **15** Bu öy Darius padishahi seltenitining altinchi yili, Adar éyining üçinchi küni pütüküzildi. **16** Israillar — kahinlar, Lawiylar we qalghan sürgünlüktin qaytip kelgen xelqlerning hemmisi Xudaning bu öyini uninggha atash murasimini xushal-xuramliq bilen ötküzdi. **17** Öyni Xudaning Özige atash murasimida ular yüz torpaq, ikki yüz qochqar we töt yüz qoza sundi hem Israil qebilirining sani boyiche barliq Israil üçün gunah qurbanliq süpitide on ikki tékini sundi. **18** Ular yene Yérusalémdiki Xudaning ibadet-xizmitini öteshke, Musaning kitabida yézilghini boyiche, kahinlarni öz nöwiti boyiche, Lawiylarni guruppiliri boyiche turghuzdi. **19** Birinchi ayning on tötinchi küni sürgünlüktin qaytip kelgenler «ötüp kétish héytini» ötküzdi. **20** Chunki kahinlar we Lawiylar bir niyet bilen birlikte paklinish resimlirini ötküzüp, hemmisi paklandi; andin ular barliq sürgünlüktin qaytip kelgenler we ularning qérindishi bolghan kahinlar we hem özliri üçün ötüp kétish héytigha atighan [qozilirini] soydi. **21** Sürgünlüktin [yéngila] qaytip kelgen Israillar we shuningdek Israilning Xudasi Perwerdigarni izdep, özlirini zémindiki yat elliklerning bulghashliridin ayrip chiqqan barliq kishiler qoza göshlirini birlikte yéyishti. **22** Ular pétir nan héytini xushal-xuramliq ichide yette kün ötküzdi; chunki Perwerdigar ularni xushalliqa chömdürdi hem Asuriye padishahining könglini ulargha mayil qilip, Özining öyini — Israilning Xudasining öyini qurushqa ularning qolini mustheklemli.

7 Shu ishlardin kéyin Pars padishahi Artaxshashta seltenet sürgen mezgilde Ezra dégen kishi [Babilin Yérusalémgha chiqti]. U Sérayaning oghli, Séraya Azariyaning oghli, Azariya Hilqiyaning oghli, **2** Hilqiya Shallumning oghli, Shallum Zadokning oghli, Zadok Axitubning oghli, **3** Axitub Amariyaning oghli, Amariya Azariyaning oghli, Azariya Mérayotning oghli, **4** Mérayot Zerahiyahning oghli, Zerahiyah Uzzining oghli, **5** Uzzi Bukkining oghli, **6** Bukki Abishuaning oghli, Abishua Finihasning oghli, Finihas Eliazarning oghli, Eliazar bolsa bash kahin Harunning oghli idi; **6** — Ezra dégen bu kishi Babilin qaytip chiqti. U Israilning Xudasi Perwerdigar Musagha nazil qilghan Tewrat qanunigha pishqan tewratshunas idi; uning Xudasi bolghan Perwerdigarning qoli uningda bolghachqa, u némini telep qilsa padishah shuni bergeni. **7** Padishah Artaxshashtaning yettinchi yili bir qisim Israillar, kahinlar, Lawiylar, ghezkelshler, derwaziwenler we ibadexana xizmetkarliri uning bilen birlikte Yérusalémgha qaytip chiqti. **8** [Ezra] emdi padishahning seltenitining yettinchi yili beshinchi ayda Yérusalémgha yétip keldi. **9** Birinchi ayning birinchi küni u Babilin chiqishqa teyyarlandi; Xudaning shepqlik qoli uningda bolghachqa, u beshinchi ayning birinchi küni Yérusalémgha yétip keldi. **10** Chunki Ezra köngül qoyup Perwerdigarning Tewrat-qanunini chüshinip téhsil qilishqa hem uninggha emel qilishqa we shuningdek Israil ichide uningdiki höküm-belgilimilerni ögitishke niyet qilghanidi. **11** Mana bu padishah Artaxshashta kahin hem Tewratshunas Ezragha tapshurghan yarliq xéting köchürülmisi: — (Ezra Perwerdigarning emrlirige ait ishlargha hem Uning Israillargha tapshurghan belgilimilirige pishqan tewratshunas idi); — **12** «Menki padishahlarning padishahi Artaxshashtadin asmanlardiki Xudaning mukemmel Tewrat-qanunigha pishqan tewratshunas kahin Ezragha salam! **13** Emdi men shundaq yarliq chüshürimenki, padishahliqimda turuwatqan Israillardin, shundaqla ularning kahin we Lawiyliridin kimler Yérusalémgha bérishni xalisa, hemmisi

séning bilen bille barsa bolidu. **14** Chunki sen padishah we uning yette meslihetchisi teripidin teyinlen'gen ikensen, qolungdiki Xudaning qanun kitabida éytilghanliri boyiche, Yehudiye we Yérusalémgha tekshürish-hal sorashqa ewetilgensen. **15** Sen padishah we uning meslihetchiliri öz ixtiyari bilen Israilning Xudasigha sun'ghan altun-kümüshlerni kötürüp bérup uninggha teqdim qil (uning makani Yérusalémdidir); **16** Shuningdek qolung pütkül Babil ölkiside qanchilik altun-kümüshlerni tapalisa, shuni xelq we kahinlar Yérusalémdiki Xudaning öyige teqdim qilishqa öz ixtiyari bilen bergen sowghatlargha qoshup aparghin. **17** Sen bu pullargha éhtiyatchanliq bilen qurbanliqlar üçün torpaq, qochqar, qoza we qoshumche ashliq hediyeiliri hem sharab hediyeiliri sétiwélap, bularni Yérusalémdiki Xudayinglarning öyidiki qurban'gahqa sun'ghin. **18** Qalghan altun-kümüshlerni sen we jemetingdikilerge qandaq qilish muwapiq körünse, Xudayinglarning iradisi boyiche shundaq qilinglar. **19** Séning Xudayingning öyidiki ishlargha ishlitishke sanga bergen qacha-quchilarni Yérusalémdiki Xudaning aldigha qoy. **20** Eger shuningdek sanga Xudayingning öyidiki qalghan ishlargha chiqim qilidighan'gha néme xirajet kérek bolsa, sen padishah xezinisidin élip ishletkin. **21** Shuning bilen menki padishah Artaxshashtadin deryaning shu gherb teripidiki barliq xezine beglirige shundaq buyruq chüshürimenki, asmandiki Xudaning Tewrat-qanunining alimi bolghan kahin Ezra silerdin némini telep qilsa, siler estayidilliq bilen uning déginidek béjiringlar. **22** Uning alidighini kümüsh yüz talantqiche, bughday yüz korghiche, sharab yüz batqiche, zeytun méyi yüz batqiche bolsun, tuzgha chek qoyulmisun. **23** Asmanlardiki Xuda némini emr qilsa, shu asmanlardiki Xudaning öyi üçün estayidilliq bilen béjirilsun; némishqa [Xudaning] ghezipini padishah we oghullirining padishahliqigha chüshürgüdekmi? **24** Biz shunimu silerge melum qilimizki, omumen kahinlar, Lawiylar, ghezkelshler, derwaziwenler, ibadexana xizmetkarliri we Xudaning bu öyide xizmet qilidighanlarning hérchaysisidin baj, olpan we paraq élishqa bolmaydu. **25** Emdi sen ey Ezra, Xudayingning sende bolghan hékmitige asasen, Deryaning shu gherb teripide Xudayingning Tewrat-qanunini bilgen, barliq xelqning dewasini soraydighan, ularni idare qilidighan soraqchi we hakimlarni teyinligin; we Tewrat-qanunini bilmeydighanlarga bolsa, ulargha bularni ögitinglar. **26** Xudayingning qanunigha we padishahliqning qanunigha riaye qilmaydighanlar bolsa, uning üstidin adaetlik bilen höküm chiqirilsun; u ölümge, yaki sürgün'ge yaki mal-mülkini musadire qilishqa we yaki zindan'gha tashlashqa höküm qilinsun». **27** [Ezra mundaq dédi] — Ata-bowilirimizning Xudasi bolghan Perwerdigargha Hemdusana bolghay! Chunki U padishahning könglige, Yérusalémdiki Perwerdigarning öyini shundaq körkem bézesh niyitini saldi, **28** yene méni padishah we meslihetchiliri alidida hem padishahning möhterem emirliri alidida iltipatqa érishtürdi. Perwerdigar Xudayingning qoli mende bolup, U méni gheyretlendürgechke, özüm bilen bille [Yérusalémgha] chiqishqa Israillar ichidin birnechche mötiwerlerni yighdim.

8 Padishah Artaxshashta seltenet sürüp turghan waqitta, Babilin méning bilen bille qaytqanlarning ata jemet bashliqliri we ularning nesebnamiliri töwendikiche: — **2** Finihasning ewladliridin Gershon, Itamarning ewladliridin Daniyal, Dawutning ewladliridin Hattush, **3** Shékaniyaning ewladliridin, yeni Paroshning ewladliridin Zekeriya we uning bilen nesebnamide tizimlan'ghan erkeker jemi bir yüz ellik kishi; **4** Pahat-Moabning ewladliridin Zerahiyahning oghli Elyoyinay we uning bilen bille qaytqan erkeker ikki yüz

kishi; **5** Shékaniyaning ewladliridin bolghan Yahaziyelning oghli we uning bilen bille qaytqan erkeklar üç yüz kishi; **6** Adinning ewladliridin Yonataning oghli Ebed we uning bilen bille qaytqan erkeklar ellik kishi; **7** Élamning ewladliridin Ataliyaning oghli Yeshaya we uning bilen bille qaytqan erkeklar yetmiş kishi; **8** Shefatiyaning ewladliridin Mikailning oghli Zebadiya we uning bilen bille qaytqan erkeklar seksen kishi; **9** Yoabning ewladliridin Yehiyelning oghli Obadiya we uning bilen bille qaytqan erkeklar ikki yüz on sekkiz kishi; **10** Shelómitning ewladliridin Yosifiyaning oghli we uning bilen bille qaytqan erkeklar bir yüz atmiş kishi; **11** Bibayning ewladliridin Bibayning oghli Zekeriya we uning bilen bille qaytqan erkeklar yigirme sekkiz kishi; **12** Azgadning ewladliridin Hakkataning oghli Yohanan we uning bilen bille qaytqan erkeklar bir yüz on kishi; **13** Adonikamning ewladliridin eng axirida qaytqanlarning isimli Elifelet, Jeiyel we Shémaya bolup, ular bilen bille qaytqan erkeklar atmiş kishi; **14** Bigwayning ewladliridin Utay bilen Zabbud we ular bilen bille qaytqan erkeklar yetmiş kishi. **15** — Men ularni Axawagha aqidighan Deryaning boyigha yigdim; biz u yerde chédir tikip üç kün turduq. Xelqni we kahinlarni arilap qarisam u yerde Lawiylar yoq iken. **16** Shunga men bashliqlardin Eliézer, Ariyel, Shémaya, Elnatan, Yarib, Elnatan, Natan, Zekeriya bilen Meshullamlarni we ulargha qoshup oqumushluq alimlardin Yoarib bilen Elnatanni chaqirtip kélip, **17** ulargha hawale qilip Kasifiya dégen yerge, Iddo dégen Ataman bilen körüshüshke ewettim. Men Kasifiya dégen yerde Iddogha we uning ibadetxana xizmetkarliri bolghan qérindashlirigha deydighan gheplerni aghzigha selip, ularning bu yerge Xudayimizning öyi üçün xizmet qilidighan xizmetchilerni bizge ekélishni öttümdim. **18** Xudayimizning shapatlik qoli bizde bolghachqa, ular bizge Israilning ewlirisi, Lawiyning newrisi Mahlining ewladliri ichidin oqumushluq bir ademni, yeni Sherebiyani we uning oghulliri hem qérindashliri bolup jemi on sekkiz kishini bashlap keldi. **19** Ular yene Hashabiya we uning bilen bille Merarining ewladliridin Yeshaya hem uning qérindashliri hem ularning oghulliri bolup, jemi yigirme kishini, **20** Yene ilgiri Dawut we uning emirliri Lawiylarning xizmitide bolushqa teyinligen «Netiniylar»din ikki yüz yigirme kishini bashlap keldi, bularning hemmisi isimli bilen tizimlandi. **21** Shu chaghda Axawa deryasi boyida men Xudayimizning aldida özümizni töwen qilip, özimiz we kichik balilirimiz hem barliq mal-mülkimiz üçün Xudayimizdin aq yol tileshe roza tutayli, dep jakarladim. **22** Chünki biz eslide padishahqa: «Xudayimizning qoli Uni barliq izdigenlerning üstige iltipat körsitishke qoyulidu; lékin Uning qudriti bilen ghezipi Özini tashlighanlarga zerbe bérishke teyyardur» dégeniduk, emdi yene uningdin yoldiki dushmanlerge taqabil turushqa piyade we atliq lesheklar teyinlep bérishni telep qilghanliqimdin xijil bolup qaldim. **23** Shuning bilen biz roza tutup Xudayimizdin shu ish toghruluq öttümdük, u duayimizni ijabet qildi. **24** Men kahin bashliri ichidin on ikki ademni we Sherebiya, Hashabiya we ular bilen bille bolghan aka-ukiliridin on ademni tallap, **25** ulargha altun, kümüş we qacha-quchilarni, yeni padishah, uning meslihetchiliri, emirliri we shuningdek shu yerde turuwatqan barliq Israillar «köydürme hediye» süpitide Xudayimizning öyige hediye qilghan sowghatlarni tapshurdum. **26** Men kümüshdin alte yüz ellik talant, yüz talant éghirliqtiki kümüş qacha-qucha, yüz talant altunni ularning qoligha ölchep tapshurdum. **27** Ulargha tapshurghanlirimdin yene altun das yigirme bolup, qimmiti ming darik, süpetlik we walildap parqiraydighan mis chong das ikki bolup, altundek qimmatlik idi. **28** Men ulargha: — Siler Perwerdigargha muqeddestursiler, qacha-quchilarnu

muqeddestur, altun-kümüşler ata-bowanglarning Xudasi Perwerdigargha ixtiyariy hediye qilin'ghan sowghattur. **29** Taki Yérusalémdeki Perwerdigarning öyidiki ambar-xezinilerge yetküzüp, kahinlar we Lawiylarning bashliri we Israillarning qebile-jemet bashliqlirining aldida tarazidin ötküzgüche bularni obdan qarap qoghdanglar, dédim. **30** Shuning bilen kahinlar bilen Lawiylar Yérusalémdeki Xudayimizning öyige apiridighan, tarazidin ötküzülgen shu altun-kümüş we qacha-quchilarni tapshuruwadi. **31** Shuning bilen birinchi ayning on ikkinchi küni biz Axawa deryasining boyidin qozghilip Yérusalémgha chiqishqa manduq. Xudayimizning qoli üstimizde bolghachqa, u bizni dushmanlirimizdin we yolda paylap turghan qaraqchilardinmu qutquzdi. **32** Biz Yérusalémgha kélip u yerde üç kün turduq; **33** tötinchi küni Xudayimizning öyide altun-kümüş we qacha-quchilar tarazida ölchinip kahin Uriyaning oghli Meremotning qoligha tapshurildi; uning yénida Finihasning oghli Eliazar, yene Lawiylardin Yeshuaning oghli Yozabad bilen Binnuiyning oghli Noadiyahlar bar idi. **34** Hemme nerse sani boyiche we éghirliqi boyiche ölchendi we shuning bilen bille herbirning éghirliqi pütüp qoyuldi. **35** Shu chaghda esli élip kétigelerning ewladliri, yeni sürgünlükten qaytqanlar Israillarning Xudasigha «köydürme qurbanliq» süpitide pütkül Israil üçün on ikki torpaq, toqsan alte qochqar, yetmiş yette qoza sundi, yene gunah qurbanliqi süpitide on ikki téke sundi; bularning hemmisi Perwerdigargha atalghan köydürme qurbanliqi idi. **36** Ular padishahning yarliq xetlirini padishahning waliylirigha we Deryaning bu gherb teripidiki hökümdarlargha tapshuruwadi, ular xelqge we Xudaning öyining ishliirigha izchil yarem berdi.

9 Bu ishlar pütkendin kéyin emirler méning bilen körüshikli yénimgha kélip: — Israillar, kahinlar we Lawiylar özlirini mushu zéminlardiki taipilerdin, yeni ularning yirginchlik adetliridin ayrip turmudi, — démek, ular Qanaaniylar, Hittiylar, Perizziylar, Yebusiylar, Ammoniylar, Moabiylar, Misirliqlar we Amoriylargha egiship mangdi. **2** Chünki ular bu yat taipilerdin özlirige we oghullirigha xotun élip bérip, [Xudagha] xas muqeddes nesilni mushu zéminlardiki taipiler bilen arilashuruwetti; uning üstige, emirler bilen emeldarlar bu sadaqetsizlikning bashlamchilidiridur, — déyishti. **3** Men bu ishni anglapla könglek bilen tonumni yirtip, chach-saqallirimni yulup ghem-qayghugha chüshüp olturup kettim. **4** We Israilning Xudasining sözliridin qorqup titrigelerning herbiri sürgünlükten qaytip kelgenlerning sadaqetsizliki tüpeylidin yénimgha keldi. Men taki kechlik qurbanliq sunulghuche ghem-qayghugha chömüp olturdum. **5** Kechlik qurbanliq waqtida men özümni töwen qilghan halettin turup, könglek we tonum yirtiq halda Xudayim Perwerdigargha yüzünip tizlinip olturup, qollirimni yéyip, **6** dua qilip: — «Ah Xudayim, shermendilikte yüzümni sanga qaritishtin iza tartmaqtimen, i Xudayim; chünki qebihliklirimiz toliliqtin bashlirimizdin ashti, asiqliq-itaetsizlikimiz asmanlargha taqashti. **7** Ata-bowilirimizning künliridin tartip бүгүн'ge qeder zor itaetsizlikte yüzüp kelduk, shunga qebihliklirimiz tüpeylidin biz, bizning padishahlirimiz we kahinlirimiz xuddi bügünki kündikidek herqaysi yurtlardiki padishahlarning qoligha chüshüp, qilichqa, sürgünlükke, bulang-talanggha, nomusqa tapshurulduk. **8** Emdi hazir azghine waqt Xudayimiz közlirimizni nurlandurup, qulluqimizda bizge azghina aram bérilsun dep, qéchip qutulghan bir qaldini saqlap qélip, bizge özining muqeddes jayidin xuddi qaqqan qozuqték muqim orun bérip, bizge Xudayimiz Perwerdigardin iltipat körsitildi. **9** Chünki biz hazir qullarmiz; halbuki, Xudayimiz mushu qulluqimizda yenila bizni tashliwemey, belki Pars padishahlirining aldida rehimgé érishtürüp, Xudayimizning

öyini sélip, xarabileshten jaylirini yéngiwashtin onglashqa bizni rohlاندurdi, shundaqla bizni Yehudiye we Yérusalémda sépilliq qildi. **10** I Xuda, biz bu [iltapatlar] aldida yene néme déyeleymiz? Chünki biz yenila Séning mómin bendiliring bolghan peyghemberler arqiliq tapilghan emrliringni tashliwettuq; Sen [ular arqiliq]: «Siler kirip miras qilip igileydighan zémin bolsa, shu zémindiki taipilerning nijsliqi bilen bulghan'ghan bir zémin; chünki ular türlük napakliqlarni qilip, yirginchlik adetleri bilen bu zéminni bu chettin u chétighiche tolduruwetti. **12** Shunga siler qizliringlarni ularning oghullirigha bermenglar, oghulliringlarga ularning qizlirini élip bermenglar; siler küchiyip, zémanning nazu-németliridin yéyishke, zéminni ebedil'ebed ewladliringlarga miras qilip qaldurush üçün menggü ularning aman-tinchliqi yaqi menpeitini hergiz izdimenglar» — dégening. **13** Bizning rezil qilimshirimiz we nahayiti éghir itaetsizlikimiz tüpeylidin bu hemme bala-qaza béshimizgha kelgenidi we Sen, i Xudayimiz, qebihlikirimizge tégishlik bolghan jazayimizni yéniklitip, bizge bügünkidek nijatliq iltapatni körsetken turuqluq, **14** biz qandaqmu yene emrliringge xilapliq qilip, bundaq yirginchlik qildilerni tutqan bu taipiler bilen nikahliniwérimiz? Mubada shundaq qilidighan bolsaq, Sen bizge ghezepliniq, bizge bir qaldi yaqi qutulghudek birsinimu qaldurmay yoqatmay qalamsen? **15** I Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar, Sen heqqaniydersun! Shu sewebtin biz bügünkidek qutulup qalghan bir qaldimiz. Qara, biz Séning aldingda itaetsizlikirimizde turuwatimiz, shunga Séning aldingda héchqaysimiz tik turalmay qalduq» — dédim.

10 Ezra dua qilip, gunahini tonup yighlap Xudaning öyi aldida yiqilip düm yatqan chaghda, Israillardin nahayiti chong bir jamaet, er-ayallar we balilar uning yénigha kélip yighildi; köpchilikmu qattiq yighlap kétishti. **2** Élamning ewladliridin, Yehiyelning oghli Shékaniya ezragha: — Biz Xudayimizgha sadaqetsizlik qilip bu zémindiki yat taipilerdin xotun aptuq. Halbuki, Israil üçün yenila ümid bar; **3** biz emdi Xudayimiz bilen ehdlisheyli, xojanning we Xudayimizning emrliridin qorqup titrigenlerning nesihitige asasen bu xotunlarni we ularin törelgen perzentlerni yolgha sélip qoyayli. Hemme ish Tewrat qanuni boyiche qilinsun. **4** Tur! Bu ish sanga baghliqtur, biz séni qollaymiz; jür'etlik bolup ishni ada qilghin, — dédi. **5** Shuning bilen Ezra ornidin qopup, kahinlarning Lawiyarlarning we pütkül Israil jamaitining bashliqlirini shu söz boyiche ish qilimiz, dep qesem ichishke ündidi, ular qesem ichti. **6** Andin Ezra Xudaning öyi aldidin qopup Eliyashibning oghli Yehohananning öyige kirdi; u u yerge kelgende ghizamu yémidi, sumu ichmidi, chünki u sürgünlüktnin qaytip kelgenlerning sadaqetsizliki üçün échinatti. **7** Shuning bilen Yehudiye we Yérusalémda sürgünlüktnin qaytip kelgenlerning hemmisige jakarlinip, Yérusalémgha yighilinglar, **8** emirler we aqsaqallarning nesihiti boyiche, kimki üç kün ichide yétip kelmise, uning pütün mal-mülki musadire qiliniq, sürgüdin qaytip kelgenlerning jamaitidinmu ayrilidu, dep, jakarname chiqirildi. **9** Shuning bilen Yehuda we Binyamindiki barliq erler üç kün'giche Yérusalémgha yighilip boldi. U toqquzinchi aynning yigirminchi küni idi; barliq xelq Xudaning öyining hojlisidiki meydan'gha kélip olturdi, köpchilik bu ishtin qorqachqa, shuningdek qattiq yaghqan yamghur tüpeylidin, titrep kétishti. **10** Kahin Ezra ornidin qopup ulargha: — Siler Xudagha sadaqetsizlik qilip yat taipilerning qizlirini xotunluqqa élip Israillarning itaetsizlikini ashurdunglar. **11** Emdi siler ata-bowaglarning Xudasi bolghan Perwerdigar aldida gunahinglarni tonup, uning neziride durus bolghanni qilip, özünglarni bu zémindiki taipilerdin we bu yat ellik xotunliringlardin arini ochuq qilinglar, dédi. **12** Pütün

jamaet yuqiri awazda jawap bérup: — Maql, biz özlirining shu gelpliri boyiche ish körimiz. **13** Biraq ademler bek köp, yene kélip yamghur pesli bolghachqa talada turalmaymiz; uning üstige bu dégen bir-ikki künde pütidighan ish emes, chünki bizde bu ishta itaetsizlik qilghanlar nahayiti köptur! **14** Xudaning mushu ish tüpeyli kelgen qattiq ghezipining bizdin ketküche, bashliqlirimiz pütkül jamaetke wekil bolup Perwerdigarning aldida tursun; bizning herqaysi sheherlirimizde yat ellerdin xotun alghanlarmu belgilen'gen waqitta shu shehering aqsaaql we hakimliri bilen birlikte kélip bu ishni bir terep qilsun, — dédi. **15** Bu ishqa peqet Asahelning oghli Yonatan bilen Tiqwahning oghli Yahziya qarshi chiqti, Meshullam bilen Lawiy Shabbitay ularni qollidi. **16** Shuning bilen sürgüdin qaytip kelgenler ene shundaq qildi. Kahin Ezra we ata jemetlirining bashliqliri bolghanlar jemeti boyiche bu ishqa ayrildi; ularning hemmisi ismiliri boyiche tizimlandi. Ular oninchi aynning birinchi küni bu ishni tekshürüp bir terep qilishqa kirishiti. **17** Ular yat ellik xotunlarni alghan erlerning soriqini birinchi aynning birinchi küni tügetti. **18** Kahinlarning ewladliri Yozabadi yat ellik xotunlarni alghanlardin mushular chiqti: — Yohadakning oghli Yeshuaning we uning qérindashlirining ewladliridin: — Maaséyah, Eliézer, Yarib, Gedaliya. **19** Ular xotunlirimizni yolgha sélip qoyimiz dep [qesem qilip] qol bérishiti we gunahi üçün itaetsizlik qurbanliqi süpitide qoy padisidin bir qochqarni sundi. **20** Immerning ewladliridin Hanani bilen Zebadiya; **21** Harimning ewladliri ichide Maaséyah, Éliyah, Shémaya, Yehiyel we Uzziya; **22** Pashxurning ewladliridin Elyoyinay, Maaséyah, Ismail, Netanel, Yozabad we Elasa. **23** Lawiyarl ichide Yozabad, Shimey, Kélaya («Kélitam»u déyilidu), Pitahiya, Yehuda bilen Eliézer; **24** ghezkeshler ichide Eliyashib; derwaziwenler ichide Shallum, Telem, Uri. **25** Israillardin: — Paroshning ewladliridin Ramiya, Yizziya, Malkiya, Miyamin, Eliazar, Malkiya, Binaya; **26** Élamning ewladliridin Mattaniya, Zekeriya, Yehiyel, Abdi, Yerimot bilen Éliyah; **27** Zattuning ewladliridin Elyoyinay, Eliyashib, Mattaniya, Yerimot, Zabad bilen Aziza; **28** Bibayning ewladliridin Yohohanana, Hananiya, Zabbay bilen Atlay; **29** Banining ewladliridin Meshullam, Malluq, Adaya, Yashub, Shéal bilen Ramot; **30** Pahat-Moabning ewladliridin Adna, Jilal, Binaya, Maaséyah, Mattaniya, Bezalel, Binnuiy bilen Manasseh; **31** Harimning ewladliridin Eliézer, Yishiya, Malkiya, Shémaya, Shiméon, **32** Binyamin, Malluq we Shemariya; **33** Xashumning ewladliridin Mattinay, Mattatah, Zabad, Elifelet, Yeremay, Manasseh we Shimey; **34** Banining ewladliridin Maday, Amram, Uel, **35** Binaya, Bediya, Kéluhay, **36** Waniya, Meremot, Eliyashib, **37** Mattaniyah, Mattinay, Yaasu, **38** Bani, Binnuiy, Shimey, **39** Shelemiya, Natan, Adaya, **40** Maknadibay, Shashay, Sharay, **41** Azarel, Shelemiya, Shemariya, **42** Shallum, Amariya, Yüsüp; **43** Néboning ewladliridin Jeiyel, Mattitiyah, Zabad, Zébina, Yadda, Yoél we Binaya. **44** Bularning hemmisi yat ellik xotunlarni alghanlar idi, we shuningdek ular din bezilerning xotunliri perzentmu körgenidi.

Nehemiya

1 Haqaliyaning ogʻli Nehemiya shundaq bayan qildiki: — Yigirminchi yili Kislew éyida, men Shushan qel' eside turattim, **2** Öz qérindashlirimdin biri bolghan Hanani bilen birnechche kishi Yehudiyedin chiqip keldi; men ulardin sürgünlüktn qutulup qalghan Yehudalar we Yérusalém toghrisida soridim. **3** Ular manga: — Sürgünlüktn qutulghan xelqning qaldisi [Yehudiye] ólkiside qattiq japa-musheqqet astida we ahane ichide qaldi. Yérusalémning sépili bolsa órúwétildi, qowuqlirimu köydürüwétildi, dep éytip berdi. **4** Men bu geplerni anglap olturup yigʻlah kettim, birnechche kün'giche nale-peryad kötürüp, asmanlardiki Xuda aldida roza tutup, dua qilip **5** mundaq dédim: — «I asmandiki Xuda Perwerdigar, Özini söyüp, emrlirini tutqanlarga özgermes méhir körsitip ehdiside turghuchi ulugh we dehshtlik Tengri, **6** emdi Séning aldingda mushu peyette qulliring Israillar üçün péqir qulungning kéche-kündüz qiliwatqan bu duasigha quliqing sélin'ghay, közüng ochuq bolghay! Men biz Israillarning Séning aldingda sadir qilghan gunahlimizni étirap qilimen; menmu, atamning jemetimu gunah qilduq! **7** Biz Séning yolunggha tetür ish qilip, Sen qulung Musagha tapilghan emrliring, belgilimiliring we hökümliringni héch tutmiduq. **8** Séning Öz qulung Musagha tapilap: «Eger siler waspaziliq qilsanglar, silerni pütün taipilerning arisigha tarqitiwétimen; lékin Manga yénip kélip, Méning emrlirimni tutup emel qilsanglar, gerche aranglardin hetta asmanlarning eng chétige qoghliwétilgenler bolsimu, Men ularni shu yerdin yigʻip, Méning namimni tikleshke tallighan jaygha élip kéli-men» dégen sözüngni yad qilghaysen, dep ótünimen. **10** Bularning hemmisi Séning qulliring we Séning xelqing, Özüning zor qudriting we küchlik qulung bilen hörlükke qutquzdung. **11** I Rebbim, qulungning duasigha hem Séning namingdin eyminishtin söyün'gen qulliringningmu duasini quliqing tingshighay; bügün qulungning ishlirini ongushluq qilghaysen, uni shu kishining aldida iltipatqa érishtürgeysen». Shu waqitta men padishahning saqiysi idim.

2 We shundaq boldiki, padishah Artaxshastaning yigirminchi yili Nisan éyi, padishahning aldigha sharab keltürilgenidi; men sharabni élip padishahqa sundum. Buningdin ilgiri men padishahning aldida héchqachan ghemkin körün'gen emes idim. **2** Shuning bilen padishah méningdin: — Birer késiling bolmisa, chiraying némishqa shunche ghemkin körünüdu? Könglüngde choqum bir derd bar, déwidi, men intayin qorqup kettim. **3** Men padishahqa: — Padishahim menggü yashighayla! Ata-bowilirimning qebriliri jaylashqan sheher xarabilikke aylan'ghan, derwaza-qowuqliri köydürüwétilgen tursa, men qandaqmu ghemkin körünmey? — dédim. **4** Padishah méningdin: — Séning néme teliping bar? — dep soriwidi, men asmandiki Xudagha dua qilip, **5** andin padishahqa: — Eger padishahimning könglige muwapiq körtünse, qulliri ózilirining aldida iltipatqa érishken bolsa, méni Yehudiyege ewetken bolsila, ata-bowilirimning qebriliri jaylashqan sheherge béríp, uni yéngiwashtin qurup chiqsam, dédim. **6** Padishah (shu chagħda xanish padishahning yénida olturatti) mendin: — Sepiringge qanchilik waqit kétidu? Qachan qaytip kélisen? — dep soridi. Shuning bilen padishah méni ewetishni muwapiq kördi; menmu uninggha qaytip kélidighan bir waqitni békittim. **7** Men yene padishahtin: — Aliylirigha muwapiq körtünse, manga [Efrat] deryasining u qétidiki waliylarlarga méni taki Yehudiyege barghuche ótkili qoyush toghruluq yarliq xetlirini pütüp bergen bolsila; **8** We yene padishahliq ormanliqigha

qaraydighan Asafqa muqeddes öyge tewe bolghan qel'ening derwaziliri, shuningdek sheherning sépili we özüim turidighan öyge kétidighan limlarni yasashqa kéreklik yaghachlarni manga bérish toghruluqmu bir yarliqni pütüp bergen bolsila, dédim. Xudayimning shepquqlik qoli üstümde bolghachqa, padishah iltipat qilip bularning hemmisi manga berdi. **9** Shuning bilen men deryaning u qétidiki waliylarning yénigha béríp padishahning yarliqlirini tapshurdum. Padishah yene birnechche qoshun serdarliri bilen atliq leskerlernimu manga hemrah bolushqa orunlashturghanidi. **10** Horonluq Sanballat bilen Ammoniy Tobiya dégen emeldar Israillarning menpeetini izdep adem keptu, dégen xewerni anglap intayin narazi boldi. **11** Men Yérusalémgha kélip üç kün turdum. **12** Andin kéchisi men we manga hemrah bolghan birnechche adem ornimizdin turduq (men Xudayimning könglümge Yérusalém üçün néme ishlarni qilishni salghanliqi toghrisida héchkimge birer néme démigenidim). Özüm min'gen ulagħdin bashqa héchqandaq ulagħmu almay, **13** kéchisi «Jilgha qowuqi»din chiqip «Ejdiha buliqi»gha qarap méngip, «Tézek qowuqi»gha kélip, Yérusalémning buzuwétilgen sépillirini we köydürüwétilgen qowuq-derwazilirini közdin kechürdum. **14** Yene aldigha méngip «Bulaq qowuqi» bilen «Shahane köl»ge keldim; lékin shu yerde men min'gen ulagħning ótüshike yol bek tar kelgechke, **15** kéchide men jilgha bilen chiqip sépili közdin kechürüp chiqtim. **16** Yéning «Jilgha qowuqi»din sheherge kirip, öyge qayttim. **17** Kéyin men ulargha: — Siler béshimizgha kelgen balayi'apetni, Yérusalémning karabige aylan'ghanliqini, sépil qowuqlirining köydürüwétilgenlikini kördünglar; kélinglar, hemmimiz haqaretke qéliwermeslikimiz üçün Yérusalémning sépillirini qaytidin yasap chiqayli, — dédim. **18** Men yene ulargha Xudayimning shepquqlik qolining méning üstümde bolghanliqini we padishahning manga qilghan geplirini éytiwidim, ular: — Ornumizdin turup uni yasayli! — déyiship, bu yaxshi ishni qilishqa öz qollirini quwwetlendürdi. **19** Lékin Horonluq Sanballat, xizmetkar Ammoniy Tobiya hem erab bolghan Gesheb bu ishni anglap bizni zangliq qilip mensimtoy: — Silerning bu qilghininglar néme ish? Siler padishahqa asiqliq qilmaqchimisiler? — déyishti. **20** Men ulargha jawab béríp: — Asmanlardiki Xuda bolsa bizni ghelibige érishtüridu we Uning qulliri bolghan bizler qopup qurimiz. Lékin silerning Yérusalémde héchqandaq nésiwenglar, hoququnglar yaki yadnamenglar yoq, — dédim.

3 Shu chagħda bash kahin Eliyashib we uning kahin qérindashliri qopup «Qoy qowuqi»ni yéngiwashtin yasap chiqti; ular qowuqning qanatlirini ornitip, uni [Xudagħa] atap muqeddes dep békitti; ular «Yüzning munari» bilen «Hananiyelning munari»ghiche bolghan ariliqtiki sépili onghashap, uni muqeddes dep békitti; **2** Uninggha tutash qismini Yérixoluqlar yasidi; yene uninggha tutash qismini Imrining ogħli Zakkur yasidi. **3** «Béliq qowuqi»ni Senaahning ogħulliri yasidi; ular uning lim-késheklirini sélip, qanatliri, taqqliri we baldaqlirini ornatti. **4** Uninggha tutash qismini Hakozning newrisi, Uriyaning ogħli Meremot yasidi; uninggha tutash qismini Meshezabelning newrisi, Berekiyaning ogħli Meshullam yasidi. Uninggha tutash qismini Baanahning ogħli Zadok yasidi. **5** Uninggha tutash qismini Tekoaliqlar yasidi; lékin ularning chongliri öz xojsining ishini zimmissige ilishqa unimidi. **6** «Kona qowuqi»ni Pasiyaning ogħli Yehoda bilen

Bésodiyaning oghli Meshullam yasidi; ular uning lim-késhelirini sélip, qanatliri, taqaqliri we baldaqqlirini ornatti. **7** Ularning yénidiki tutash qismini Gibéonluq Melatiya, Méronotluq Yadon hemde Deryaning bu gherbiy teripidiki waliylarning bashqurushi astidiki Gibéonluqlar bilen Mizpahliqlar yasidi. **8** Ularning yénidiki tutash qismini zergerlerdin bolghan Xarhayaning oghli Uzziyel yasidi. Uninggha tutash qismini xushbuy buyum yasaydighan etirchilerdin Hananiya yasidi. Ular Yérusalém [sépilini] taki «Qélin tam»giche onghshap yasidi. **9** Ularning yénidiki tutash qismini Yérusalémning yérimini hakimi bolghan Xurning oghli Réfaya yasidi. **10** Ularning yénida, Xarumafning oghli Yedaya özining öyining udulidiki qismini yasidi. Ularning yénidiki qismini Xashabniyaning oghli Hattush yasidi. **11** Harimning oghli Malkiya bilen Pahat-Moabning oghli Hashshub sépilning bashqa bir bölüki bilen «Xumdanlar munari»ni yasidi. **12** Ularning yénidiki tutash qismini Yérusalémning yérimini hakimi Xalloheshning oghli Shallom özi we uning qizliri yasidi. **13** «Jilgha qowuqi»ni Hanun bilen Zanoah shehirining ahalisi yasidi. Ular uni yasap, uning qanatliri, taqaqliri we baldaqqlirini ornatti we yene «Tézek qowuqi»giche ming gez sépilimu yasidi. **14** «Tézek qowuqi»ni Beyt-Hakkerem yurtining bashliqi Rekabning oghli Malkiya yasidi; ular uni yasap, uning qanatliri, taqaqliri we baldaqqlirini ornatti. **15** «Bulaq qowuqi»ni Mizpah yurtining bashliqi Kol-Hozeinning oghli Shallum yasidi. U uni yasap, ögzisini yéyip, uning qanatliri, taqaqliri we baldaqqlirini ornatti we yene shahane baghning yénidiki Siloam kölining sépilini «Dawutning shehiri»din chüshidighan pelempeygiche yéngiwashstin yasidi. **16** Uningdin kéyinki tutash qismini Dawutning qebrilirining udulidiki we uningdin kéyinki sün'iy kölge hem uning keynidiki «Palwanlarning öyi»ge qeder Beyt-Zur yurtining yérimini hakimi, Azbukning oghli Nehemiya yasidi. **17** Uningdin kéyinki tutash qismini Lawiylar — Yeni Banining oghli Rehum yasidi, uning yénidiki tutash qismini Kéilahnning yérim yurtining hakimi Hashabiya öz yurtigha wakaliten yasap chiqti. **18** Uning yénidiki tutash qismini ularning qérindashliri — Kéilahnning ikkinchi yérimini hakimi, Hénadadning oghli Baway yasidi. **19** Uning yénida, Mizpahning hakimi Yeshuyaning oghli Ézer qoral-yaragh ambirigha chiqish yolining udulida, sépilning doqmushidiki yene bir bölükini yasidi. **20** Zabbayning oghli Baruq uningdin kéyinki yene bir bölükini, yeni sépilning doqmushidin taki bash kahin Eliyashibning öyining derwazisighiche bolghan bölükini köngül qoyup yasidi. **21** Uning yénida Hakoznning newrisi, Uriyaning oghli Meremet sépilning Eliyashibning öyining derwazisidin taki Eliyashibning hoylisining axirighiche bolghan yene bir bölükini yasidi. **22** Bulardin kéyinki bir qismini Jordan tüzlenlikidikiler, kahinlar yasidi. **23** Bularning yénida, Binyamin bilen Hashshub öz öyining udulidiki bölükini yasidi. Ularidin kéyin Ananiyaning newrisi, Maaséyahning oghli Azariya öz öyining yénidiki qismini yasidi. **24** Uning yénida, Azariyaning öyidin taki sépilning doqmushighiche bolghan yene bir bölükini Hénadadning oghli Binnui yasidi. **25** [Uning yénida], Uzayning oghli Palal padishah ordisining doqmushi, shuningdek ordidiki choqchiyip turghan, zindan hoylisining yénidiki ézig munarning udulidiki bölükini yasidi. Uningdin kéyinki bir bölükini Paroshning oghli Pidaya yasidi. **26** Emdi Ofelde turidighan ibadetxana xizmetkarliri künchiqish tereptiki «Su qowuqi»ning udulidiki we choqchiyip turghan munarning udulidiki sépilni yasidi. **27** Choqchiyip turghan chong munarning udulida Tekoaliqlar taki Ofel sépilighiche bolghan ikkinchi bir bölükini yasidi. **28** «At qowuqi»ning yuqiri bir bölükini kahinlar herbiri öz öyining udulidiki qismini yasidi.

29 Immerning oghli Zadok ularning yénida, kéyinki qismini, öz öyining udulidiki bir bölükini yasidi. Uning yénidiki tutash qismini «sherqiy derwaza»ning derwaziwini Shékaniyaning oghli Shémaya yasidi. **30** Uning yénida, Shelemiyaning oghli Hananiya bilen Zalafning altinchi oghli Hanun ikkinchi bir bölükini yasidi; ularning yénida, Berekiyaning oghli Meshullam öz qorusining udulidiki bir bölükni yasidi. **31** Uning yénida, shu yerdin tartip ibadetxana xizmetkarliri bilen sodigerlarning qoruliridin ötüp, «Tekshürüş qowuqi»ning udulidiki sépil doqmushining balixanisighiche bolghan bölükini zergerlerdin bolghan Malkiya yasidi. **32** Doqmushning balixanisi bilen «Qoy qowuqi»ning ariligidiki bölükni zergerler bilen sodigerler yasidi.

4 Shundaq boldiki, Sanballat bizning sépilni yéngiwashstin onghawatqanliqimizni anglap ghezepilnip, qehri bilen Yehudalarni mesxire qildi. **2** U öz qérindashliri we Samariye qoshuni aldida: — Bu zeip Yehudalar néme qiliwatidu? Ular özlirini shundaq mustehkemimekchimu? Ular qurbanliqlarni sunmaqchimu? Ular bir kün ichide piütürüshmekchimu? Topa düwiliiri ichidin köyüp ketken tashlarni kolap chiqirip ulargha jan kirgüzemdiken? — dédi. **3** Uning yénida turuwatqan Ammoniy Tobiya: — Ular herqanche yasisimu, bir tülke sépilning üstige yamiship qiyqa, ularning tash témini örüwétidu! — dédi. **4** — I Xudayimiz, qulaq sélip anglighaysen, kemsitilmektimiz, ularning qilghan haqaretlirini öz béshigha yandurghaysun; ularni tutqun qilip élip bérilghan yaqa yurtta xeqning oljisigha aylandurghaysun! **5** Ularning qebihlikini yapmighaysen, gunahliri aldinginmu öchürüwétilmisun; chünki ular sépilni onghawatqanlarning könglige azar berdi! **6** Shundaqtimu sépilni yéngiwashstin onghawerduq; uni ulap, égzilikini yérimigha yetküzduq; chünki köpchilik köngül qoyup ishlidi. **7** Shundaq boldiki, Sanballat, Tobiya, Erebler, Ammoniyar, Ashdodluqlar Yérusalém sépillirini yéngiwashstin onghash qurulushining yenila élip bérilawatqanliqini, sépil bösüklirining étiwétilgenlikini anglap qattiq ghezepke kelishti-de, **8** birlikte Yérusalémgha hujum qilip uningda qalaymiqanchiliq tughdurushni qestleshti. **9** Shunga biz Xudayimizgha iltija qilduq hem ularning sewebidin kéche-kündüz közetchi qoyup, özlirimiz ularin mudapielenduk. **10** Bu chaghdá Yehudiyedikiler: — Ishchi-hammallar halidin ketti, shuningdek chalma-kések exletler yenila nahayiti köp, biz sépilni onghashqa hetta sépilghimu yéqinlashalmiduk! — déyishti. **11** Shuning bilen bir waqitta dushmanirimiz: — Ular sezmete, ular körmeste, ularning arisigha kiriwélip ularni öltürüp, qurulushni toxtitwétimiz! — déyishti. **12** We shundaq boldiki, ularning etrapida turuwatqan Yehudalarnu yénimizgha on qétim kélip: — Qaysi terepke qarisanlar, ular shu tereptin kélip silerge hujum qilmaqchi! — dep xewer yetküzüshti. **13** Shunga men xelqni jemet-jemet boyiche, qoligha qilich, neyze we oqalirini élip, sépili pes bolghan yaki hujumgha ochuq turghan yerlerde sépilning arqisida qarawulluqta turushqa qoydum. **14** Közdin kechürüp chiqqandin kéyin ornudim qopup mötiwerler bilen emdarlar we bashqa xelqlar: — Ularidin qorqmaqglar; ulgh we dehshetlik Rebni ésinglarda tutunglar, öz qérindashliringlar, oghul-qizliringlar, ayalliringlar we öy-makaninglar üçün jeng qilinglar, dédim. **15** Shundaq boldiki, özlirining suyiquestini bilip qalghanliqimiz dushmanlarning quliqigha yétip barghach, shuningdek Xuda ularning suyiquestini bitchit qilghach, biz hemmimiz sépilgha qaytip, herbirimiz esli ish ornimizda ishni dawamlashturiwerduq. **16** Ene shu chaghdin bashlap xizmetkarlirimning yérimi ish bilen boldi, yérimi qoligha neyze, qalqan, oqya tutqan, dubulgha-sawut kiygen halda

yürishti. Serdar-emeldarlar sépilni onghawatqan barliq Yehuda jemetidikilarning arqisida turdi. Hem yülkerni toshuwatqanlar hem ulargha yük artiwatqanlarnu bir qolida ishlep, bir qolida yaraghlirini ching tutushqanidi. **18** Tamchilarning herbiri bellirige qilich-xenjerlirini asqan halda [sépilni] yasawatatti; kanaychi bolsa yénimda turatti. **19** Men mótiwerler, emeldarlar we bashqa xelqce: — Bu quruluş nahayiti chong, dairisi keng; biz hemmimiz sépilda bölek-bölekler boyiche tarqilip ishlep, bir-birimizdin yirag turuwatimiz. **20** Shunga meyli qeyerde bolunglar, kanay awazini anglisanglarla, biz bar shu yerge kélip yigihilnglar; Xudayimiz biz üçün jeng qilidu, — dédim. **21** Biz ene shu teriqide ishliuq; xelqning yérini tang atqandin tartip yultuz chiqquche neyzilirini ching tutup turushti. **22** U chaghda men yene xelqce: — Hemmeylen öz xizmetkari bilen kéchini Yérusalémgha kirip ötküzsün, shundaq bolsa ular kéchisi bizning muhapizetchilikimizni qilidu, kündüzi ishleydu, dédim. **23** Shundaq qilip ya men, ne qérindashlirim, ya xizmetkarlirim yaki manga egeshken muhapizetchilarning héchqaysisi kiyimlirini sélishmidi; herbiri hetta sugha barghandimu özining yaraghlirini éliwalatti.

5 U chaghda xalayiq we ularning xotunliri öz qérindashliri bolghan Yehudalar üstidin shikayet qilip qattiq dad-peryad kötürüshti. **2** Beziler: — Biz we oghul-qizlirimizning jan sanimiz köp, kün kechürishimiz üçün toghudek ashliq almisaq bolmaydu, déyishti. **3** Yene beziler: — Biz acharchiliqta qalghan waqtimizda ashliq élip yeymiz dep étizlirimiz, üzümarliqlirimizni we öylirimizni renige bérishe mejub bolduq, déyishti. **4** We yene beziler: — Padishahning étizlirimiz we üzümarliqlirimiz üstige salghan baj-séliqni tapshurushqa pul qerz alduq. **5** Gerche bedenlirimiz qérindashlirimizning bedenlirige, perzentlirimiz ularning perzentlirige oxshash bolsimu, lékin oghul-qizlirimizni qul-dédek bolushqa tapshurmay amalizim bolmadi; emeliyette qizlirimizdin beziliri alliqachan dédek bolupmu ketti; ularni bedel tölep hörlükke chiqirishqa qurbimiz yetmidi, chunki bizning étizlar we üzümarliqlirimiz hazir bashqilarning qolididur, — déyishti. **6** Men ularning dad-peryadlirini we éytqan bu geplirini anglighandin kéyin qattiq ghezpeledim. **7** Könglümdé birer qoy oyliniwalghandin kéyin, mótiwerler bilen emeldarlarni eyiblep: — Siler öz qérindashlirlinglarga qerz bérip ularin ösüm alidikensiler-he! — dep tenbih berdim. Andin ularning sewebidin chong bir yighin échip **8** ularni: — Biz küchimizning yétishiche yat taipilerge sétiwétilgen qérindashimiz Yehudalarni qayturup sétiwalduq, lékin siler bizni ularni qayturup sétiwalsun dep qérindashlirlinglarni yene sétiwetmekchi boluwatamsiler? — dep eyibliwidim, ular deyidighan gep tapalmay, shük turup qaldi. **9** Andin men ulargha yene: — Silerning bu qilghininglar qamlashmaptu. Siler düshmenlirimiz bolghan taipiler aldida bizni ahanetke qaldurmay, Xudayimizning qorqunchida mangsanglar bolmasmidi? **10** Menmu, qérindashlirim we xizmetkarlirim ulargha pul we ashliq ötne bérip turup ösüm alsaq alattuq! Silerdin ötünimen, mundaq ösüm élishtin waz kécheyli! **11** Ötünüp qalay, siler del бүгүн ularning étizlirini, üzümarliq, zeytunzarliq we öylirini qayturup béringlar, we shuningdek siler ularin ündürüwalghan pul, ashliq, yéngi mey-sharab we yéngi zeytun maylirining ösümini ulargha qayturup béringlar, dédim. **12** Ular: — Qayturubérimiz, emdi ularin héch ösüm almaymiz; sili néme désile, biz shundaq qilimiz, déyishti. Men kahinlarni chaqirtip kélip, ularni bu wede boyiche shundaq ijra qilishqa qesem ichküzdüm. **13** Men tonunning péshini qéqip turup: — Kim mushu wedini ada

qilimsa, Xuda shu yol bilen uning özi öz öyidin we mal-mülkidin mehrum qilip qéqiwetsun! Shu yol bilen uning hemme némissi quruqdilip qalghuche qéqiwétisun! — dédim. Pütkül jamaet birdek: «Amin!» déyishti hem Perwerdigargha Hemdusana oqushti. Andin köpchilik shu wedisi boyiche déginidek qilishti. **14** Shuningdek, Yehudiye zéminida ulargha walyi bolushqa tiklen'gen kündin buyan, yeni padishah Artaxshashtaning yigirminchili yilidin ottuz ikkinchi yilighiche bolghan on ikki yil ichide ne men, ne méning uruq-tughqanlirim walyliq nénni héch yémiduq. **15** Mendin ilgiri walyi bolghanlar xelqce éghrichilik sélip, ularin [kündilik] ashliq, mey-sharab we shuningdek qiriq shekel kümüş élip kelgeniken; hetta ularning xizmetkarlirimu xelqning üstidin hoquqwazliq qilip kelgeniken. Lékin men Xudadin qorqidighinin üçün undaq qilmidim. **16** Men derweqe sépilning quruluşghila bérilgeche, biz hetta birer étiznimu sétiwaldimuq; méning barliq xizmetkarlirimu quruluşta ishleshke shu yerge yigihilatti. **17** Etrapimizdiki yat ellerdin bizning yénimizgha kelgenlerdin bölek, méning bilen bir dastixanda ghiza yeydighanlar Yehudiylar we emeldarlardin bir yüz ellik kishi idi. **18** Herküni bir kala, xillan'ghan alte qoy teyyarlinatti, yene manga bezi uchar qushlar teyyarlinatti; her on künde bir qétim herxil mol mey-sharab bilen teminlinetti. Shundaq bolsimu men yenila «walyi néni»ni telep qilmidim; chunki quruluş Ishi xelqning üstidiki éghir yük idi. **19** — Ah Xudayim, men mushu xelq üçün qilghan barliq ishinni yad etkeysen, manga shapaet körsetkeysen!

6 Shundaq boldiki, Sanballat, Tobiya, ereb bolghan Geshem we düshmenlirimizning qalghan qismi méning sépilni yéngiwastin onghashap chiqqanliqimni, sépilning emdi böstükilirining qalmighanliqini anglap (lékin u chaghda men téxi sépil qowuqlirining qanatlirini ornatsmighanidim), **2** Sanballat bilen Geshem manga: — Kelsila, biz Ono tüzlenglikdiki Kefirim kentide körtisheyl! — dep adem ewetiuptu. Emeliyette ular manga qest qilmaqchi iken. **3** Shunglashqa men elchilerni ewetip: — Men ulugh bir ish bilen shughulliniwatqanliqimdin siler terepke chüshmeymen. Men qandaqmu silerning qéshinglarga barimen dep, ishini tashlap uni toxtatip qoyay? — dédim. **4** Ular uda töt qétim mushu teriqide adem ewetti, men her qétim shundaq jawap berdim. **5** Andin Sanballat beshinchi qétim shu teriqide öz xizmetkarigha péchetlenmigen xetni qoligha tutquzup ewetiuptu. **6** Xette: «Herqaysi eller arisida mundaq bir gep tarqilip yürüdu, we Geshemmu shundaq deydu: — Sen we Yehudalar birge isyan kötürmekchi ikensiler; shunga sen sépilnimu yéngiwastin onghashqa kirishipsen; éytishlarga qarighanda sen özüngni ulargha padishah qilmaqchikensen. **7** Sen yene Yérusalémga özüng toghruluq: «Mana, Yehudiyeде özimizning bir padishahimiz bar!» dep jar sélip teshwiq qilishqa birneche peyghember qoyupsen. Emdi bu gepler sözsiz padishahning quligigha yétip bayan qiliniidu. Shunga, kelgin, biz birlikte meslihetlishiwalayli!» déyilgeniken. **8** Men uninggha: «Sen éytqan ishlar héchqachan qilin'ghan emes; ular belki öz könglügüdin oyduyur chiqarghining, xalas» dep jawap qayturdum. **9** Emeliyette, ular: «Mushundaq qilsaq ularning qoli maghdursizlinip, quruluş ishi ada qilinmay qalidu!» dep oylap bizni qorqatmaqchi idi. — «Emdi méning qolunni ishta téximu küchlendürgaysen!» **10** Mehetabelning newrisi, Délayaning ogli Shémaya özi öz öyige qamiwalghanidi; men uning öyige kelsem u: — Biz Xudaning öyide, ibadetxanining ichide körtisheyl we ibadetxanining derwaza qanatlirini étip qoyayli; chunki ular séni öltürgili kélidu; shübhisizki, kéchisi kélip séni öltürmekchi boldi! — dédi. **11** Men: — Manga oxshash bir

adem qandaqmu qéchip ketsun? Mendek bir adem jénimni qutquzimen dep qandaqmu ibadexanigha kiriwalghudekmen? Men hergiz u yerge kiriwalmaymen! — dep jawap berdim. **12** Chünki men qarisam, uning Xuda teripidin ewetilgen emes, belki Tobiya bilen Sanballat teripidin sétiwélinip, manga zéyan yetküzmechi bolup bu bësharet bergenlikige közüüm yetti. **13** Uni sétiwélishidiki meqset, méni qorqutup, shularning déginidek qilghuzup gunah qildurushtin ibaret idi. Shundaq qilghan bolsam, namimni bulghap méni qarilashqa shikayet qilalaydighan bolatti. **14** — «Ah Xuda, Tobiya bilen Sanballatni ésingda tutup, ularning qilghanlirigha yarisha öz bëshigha yandurghaysen, shundaqla méni qorqatmaqchi bolghan ayal peyghember Noadiya bilen bashqa peyghemberlerningmu qilghanlirini öz bëshigha yandurghaysen!» **15** Élu éyining yigirme beshinchi künü sélip pütüti, pütün qurulushqa ellik ikki kün waqit ketti. **16** Shundaq boldiki, düshmenlirimiz buningdin xewer tapti we etrapimizdiki barliq eller qorqup kétishti; öz neziride heywiti bek chüshüp ketti we bu [qurulushni] Xudayimizning Özi élip bardighan ish ikenlikini bilip yetti. **17** Shu künlérde Yehudiyediki mötiwerler Tobiyaqha nurghun xet yazdi, Tobiyamu ulargha jawaben daim xet zéyip turdi. **18** Chünki Yehudiyede Tobiyaqha baghlinip qélip, qesem ichken nurghun kishiler bar idi; chünki u Arahning oghli, Shékaniyaning küy oghli idi, hemde uning oghli Yohanan Berekiyaning oghli Meshullamning qizini xotunluqqa alghanidi. **19** Shuningdek ular yene méning aldimda pat-pat Tobiyaning yaxshi ishlirini tilgha élip qoyushatti hem méning geplirimnimu uninggha yetküzüp turushatti; Tobiya bolsa manga pat-pat tehdit sélip xet zéyip turatti.

7 Sépil onghshilip bolup, men derwazilarni ornitip, derwaziwenlerni, ghezlekshlerni we Lawiyarni békitip teyinligendin kéyin shundaq boldiki, **2** Men inim Hanani bilen qel'e serdari Hananiyani Yérusalémni bashqurushqa qoydum; chünki Hananiya ishenchlik adem bolup, Xudadin qorqushta köp ademlerdin éship kétetti. **3** Men ulargha: — Kün issighuche Yérusalémning qowuqliri échilmisun; qowuqlarning qanatli étilgende, baldaqur taqalghan waqitliridimu derwaziwenler yénida turup közet qilisun; shuningdek Yérusalémda turuwatqanlardin qarawullar közet nöwetlirige qoyulup békitilsun; herbir adem özining bir közitige mes'ul bolsun, shundaqla herbirining köziti öz öyining udulida bolsun, dep tapilidim. **4** Sheher chong hem kengri bolghini bilen ahale az, öyler téxi sélinmighanidi. **5** Xudayim könglümge mötiwerler, emeldarlar we xelqning herbirini nesebnamisi boyiche royxetke élishqa ularni yighish niyitini saldi. Men awwal birinchi qétim qaytip kelgen ademlerning nesebnamisini taptim, uningda mundaq pütülgenidi: — **6** Töwendikiler Yehudiyé ölkisidikilerdin, esli Babil padishahi Néboqadnesar teripidin sürgün qilin'ghanlardin, Yérusalém we Yehudiyege chiqip, herbiri öz shehirlirige ketti: — **7** Ular Zerubbabel, Yeshua, Nehemiya, Azariya, Raamiya, Nahamani, Mordikay, Bilshan, Misperet, Bigway, Nehum we Baanahlar bille qaytip keldi. Emdi Israil xelqining ichidiki erkeklerning sani töwendikiche: — **8** Paroshning ewladliri ikki ming bir yüz yetmiş ikki kishi; **9** Shefatiyaning ewladliri üç yüz yetmiş ikki kishi; **10** Arahning ewladliri alte yüz yetmiş besh kishi; **11** Pahat-Moabning ewladliri, yeni Yeshua bilen Yoabning ewladliri ikki ming sekkiz yüz on sekkiz kishi; **12** Élamning ewladliri bir ming ikki yüz ellik töt kishi; **13** Zattuning ewladliri sekkiz yüz qiriq besh kishi; **14** Zakkayning ewladliri yette yüz atmish kishi; **15** Binnuyning ewladliri alte yüz qiriq sekkiz kishi; **16** Bibayning ewladliri

alte yüz yigirme sekkiz kishi; **17** Azgadning ewladliri ikki ming üç yüz yigirme ikki kishi; **18** Adonikamning ewladliri alte yüz atmish yette kishi; **19** Bigwayning ewladliri ikki ming atmish yette kishi; **20** Adinning ewladliri alte yüz ellik besh kishi; **21** Hezekiyaning jemetidin bolghan Atérning ewladliri toqsan sekkiz kishi; **22** Hashumning ewladliri üç yüz yigirme sekkiz kishi; **23** Bizayning ewladliri üç yüz yigirme töt kishi; **24** Harifning ewladliri bir yüz on ikki kishi; **25** Gibéonning ewladliri toqsan besh kishi; **26** Beyt-Lehemlikler bilen Nitofaliqlar jemi bir yüz seksen sekkiz kishi; **27** Anatotluqlar bir yüz yigirme sekkiz kishi; **28** Beyt-Azmawetlikler qiriq ikki kishi. **29** Kiriati-yéarimliqlar, Kefirahliqlar we Beerotluqlar bolup jemi yette yüz qiriq üç kishi; **30** Ramahliqlar bilen Gébaliqlar jemi alte yüz yigirme bir kishi; **31** Mikmashliqlar bir yüz yigirme ikki kishi; **32** Beyt-Ellikler bilen ayiliqlar jemi bir yüz yigirme üç kishi; **33** ikkinchi bir Nébodikiler ellik ikki kishi; **34** ikkinchi bir Élamning ewladliri bir ming ikki yüz ellik töt kishi; **35** Harimning ewladliri üç yüz yigirme kishi; **36** Yérixoluqlar üç yüz qiriq besh kishi; **37** Lod, Hadid we Ononing ewladliri jemi yette yüz yigirme bir kishi; **38** Sinaahning ewladliri üç ming toqquz yüz ottuz kishi. **39** Kahinlarning sani töwendikiche: — Yeshua jemetidiki Yedayaning ewladliri toqquz yüz yetmiş üç kishi; **40** Immerning ewladliri bir ming ellik ikki kishi; **41** Pashxurning ewladliri bir ming ikki yüz qiriq yette kishi; **42** Harimning ewladliri bir ming on yette kishi. **43** Lawiyarning sani töwendikiche: — Xodwahning ewladliridin, yeni Yeshua bilen Kadmiyelning ewladliri yetmiş töt kishi. **44** Ghezlekshlerdin: — Asafning ewladliri bir yüz qiriq sekkiz kishi. **45** Derwaziwenlerning neslidin: — Shallumning ewladliri, Atérning ewladliri, Talmonning ewladliri, Akkubning ewladliri, Xatitaning ewladliri bilen Shobayning ewladliri jemi bir yüz ottuz sekkiz kishi. **46** Ibadetxana xizmetkarliri töwendikiche: — Zixaning ewladliri, Xasufaning ewladliri, Tabbaotning ewladliri. **47** Kirostning ewladliri, Siyaning ewladliri, Padonning ewladliri, **48** Libanahning ewladliri, Hagabahning ewladliri, Shalmayning ewladliri, **49** Hananning ewladliri, Giddelning ewladliri, Gaharning ewladliri, **50** Réayahning ewladliri, Rezinning ewladliri, Nikodaning ewladliri, **51** Gazzamning ewladliri, Uzzaning ewladliri, Pasiyaning ewladliri, **52** Bisayning ewladliri, Meunimning ewladliri, Nefussesimning ewladliri, **53** Bakubning ewladliri, Xakufaning ewladliri, Xarxurning ewladliri, **54** Bazlitning ewladliri, Mehidaning ewladliri, Xarshaning ewladliri, **55** Barkosning ewladliri, Siséraning ewladliri, Témahning ewladliri, **56** Neziyaning ewladliri bilen Xatifaning ewladliridin ibaret. **57** Sulaymanning xizmetkarlirining ewladlirining sani töwendikiche: — Sotayning ewladliri, Soferetning ewladliri, Péridaning ewladliri, **58** Yaalaning ewladliri, Darkonning ewladliri, Giddelning ewladliri, **59** Shefetiyaning ewladliri, Xatitning ewladliri, Poqeret-Hazibaimning ewladliri bilen Amoning ewladliridin ibaret. **60** Ibadetxana xizmetkarliri we Sulaymanning xizmetkari bolghanlarning ewladliri jemi üç yüz toqsan ikki kishi. **61** Töwendiki kishiler Tel-Mélal, Tel-Xarsha, Kérub, Addon, Immerdin kelgen bolsimu, lékin ular özlirining ata jemetining yaqi nesebining Israil adimi ikenlikini ispatlap bérelmidi. **62** Bular Délayaning ewladliri, Tobiyaning ewladliri we Nikodaning ewladliri bolup, jemi alte yüz qiriq ikki kishi; **63** Kahinlardin Xabayaning ewladliri, kozning ewladliri bilen Barzillayning ewladliri bar idi; Barzillay gil'éadliq Barzillayning bir qizini alghachqa ularning ézi bilen atalghanidi. **64** Bular jemetining nesebnamisini izdep tapalmidi; shunga ular «napak» hésablinip kahinliqtiin qalduruldi. **65** Waliy ulargha: — Urim we tummimni kötürgüchi kahin arimizda

xizmette bolghuche «eng muqaddes yimeklilikler»ge éghiz tegküzmeyisiler, dédi. **66** Pütün jamaet jemiy qiriq ikki ming üç yüz atmish kishi; **67** Buningdin bashqa ularning yene yette ming üç yüz ottuz yette qul-dédiki bar idi; yene ikki yüz qiriq besh er-ayal ghezlechisi bar idi. Ularining yette yüz ottuz alte éti, ikki yüz qiriq besh qéchiri, **69** töt yüz ottuz besh tögisi we alte ming yette yüz yigirme éshiki bar idi. **70** Jemet kattiwashliridin beziliri [ibadetxana] qurulusi üçhün hediyelelerini teqdim qildi; waliy xezinine ming darik altun, ellik das we besh yüz ottuz qur kahin toni teqdim qildi; **71** jemet kattiwashliridin beziliri qurulus xezinisige yigirme ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüş; **72** xelqning qalghini yigirme ming darik altun, ikki ming ikki yüz mina kümüş, atmish yette qur kahin tonini teqdim qildi. **73** Shuningdin kéyin kahnlar, Lawiylar, derwaziwenqer, ghezlekeshler we bir qisim xelq qoshulub, ibadetxana xizmetkarliri, shundaqla qalghan Israil xelqining hemmisi öz sheherlirige makanlashti.

8 Yettinchi aygha kelgende, Israillarning hemmisi öz sheherlirige kélip orunliship boldi. Bu chaghda pütün xalayıq xuddi bir ademdek bolup «Su qowuqi» aldidiki meydan'gha yighilip, tewratshunas Ezradin Perwerdigarning Musaning wastisi bilen Israilgha tapilighan Tewrat-qanun kitabini kultürüşni telep qildi. **2** Yettinchi ayning birinchi küni kahin Ezra Tewrat-qanun kitabini jamaetke, yene er-ayallar, shundaqla anglap chüshineleydighan barliq kishilerning aldigha élip chiqti; **3** «Su qowuqi»ning aldidiki meydanida, etigendin chüshkiche, er-ayallargha, shundaqla anglap chüshineleydighan kishilerge oqup berdi. Pütkül jamaetning qulaqliri Tewrat-qanun kitabidiki sözlerde idi. **4** Tewratshunas Ezra mexsus mushu ishq hazirlan'ghan yaghach munberge chiqip turdi; uning ong teripide turghini Mattitiya, Shéma, Anayah, Uriya, Hilqiya bilen Maaséyahlar idi; sol teripide turghini Pidaya, Mishael, Malkiya, Hashom, Hashbaddana, Zekeriya bilen Meshullam idi. **5** Ezra pütkül xalayıqning köz aldida kitabni achti, chünki u pütün xalayıqtin égzide turatti; u kitabni achqanda, barliq xalayıq ornidin qopti. **6** Ezra ulugh Xuda bolghan Perwerdigargha medhiyeler oquwidi, barliq xalayıq qolllirini kötürüp jawaben: «Amin! Amin!» déyishti; andin tizlinip, pishanisini yerge yéqip, Perwerdigargha sejde qildi. **7** Andin kéyin Lawiylardin Yeshuya, Bani, Sherebiya, Yamin, Akkub, Shabbıtay, Xodiya, Maaséyah, Kélita, Azariya, Yozabad, Hanan we Pélayalar xalayıqqa Tewrat qanunini chüshendürdi; jamaet öre turatti. **8** Ular jamaetke kitabtin Xudaning Tewrat-qanunini jarangliq oqup berdi we oqlughanni chüshiniwélishi üçhün uning menisi we ehmiyiti toghrisida éniq tebir berdi. **9** Waliy Nehemiya bilen tewratshunas kahin Ezra we xelqge qanunning menisini ógitedighan Lawiylar pütkül jamaetke: — Bügün Xudayinglar bolghan Perwerdigargha atalghan muqaddes kündür, yigha-zar qilmanglar! — dédi. Chünki xalayıqning hemmisi Tewrat qanunidiki sözlerni anglap yigha-zar qilip kétishkenidi. **10** Andin [Nehemiya] ulargha: — Siler bérip nazu-németlerni yep, sherbetlerni ichinglar, özige [yimek-ichmek] teyyarlayalmighanlarga yémek-ichmek bölüp béringlar; chünki bügün Rebbimizge atalghan muqaddes bir kündür. Ghemkin bolmanglar; chünki Perwerdigarning shadliq silerning küchünglardur, dédi. **11** Lawiylarmu: — Bügün muqaddes küñ bolghachqa, tinchlininglar, ghemkin bolmanglar! — dep jamaetni tinchlandurdi. **12** Jamaet qaytip bérip, yep-ichishti, bashqilarghimu yimek-ichmek üleshtürüp berdi, shad-xuramliqqa chömdi; chünki ular bérilgen telim sözlirini chüshen'genidi. **13** Etisi xalayıq ichidiki qebile kattiwashliri, kahnlar we Lawiylar tewratshunas Ezraning yénigha yighilip,

Tewrat qanunidiki sözlerni téximu chüshinip pem-parasetke érishmekchi boldi. **14** Ular Tewrat qanunida Perwerdigar Musaning wastisi bilen Israillargha yettinchi aydiki héytta keplerde turushi kéreklikli pütülgenlikini uqti, **15** shundaqla özliri turuwatqan barliq sheherlerde we Yérusalémda: «Siler taghqa chiqip, zeytun shéxi bilen yawa zeytun shaxlirini, xadas öjme shaxlirini, xorma derexlirining shaxlirini we yopurmaqliri baraqsan derek shaxlirini ekilip, Tewratta yézilghinidek kepilerni yasanglar» dégenlikini tarqitip jarkalashni buyrughanliqini uqti. **16** Shuning bilen xalayıq chiqip shax ekilip özliri üçhün, herbiri öylirining ögziliride, hoylilrida, Xudaning öyidiki hoylilarda, «Su qowuqi»ning chong meydanida we «Efraim derwazisi»ning chong meydanida kepilerni yasap tikti. **17** Sürgünlüktin qaytip kelgen pütkül jamaet kepilerni yasap tikti we shundaqla keperige jaylashti; Nunning ogli Yeshuuning künliridin tartip shu küñ'giche Israillar undaq qilip baqmighanidi. Hemmeyten qattiq xushal bolushti. **18** Birinchi kündin axirqi küñ'giche [Ezra] herküni Xudaning Tewrat-qanun kitabini oqudi. Ular yette küñ héyt ötküzdü; sekkizinci küni belgilime boyiche tentenilik ibadet yighilishi ötküzüldi.

9 Shu ayning yigirme tötinchi küni Israillar roza tutup, boz kiyip, üsti-béshigha topa chachqan halda yighildi; **2** Israil nesli özlirini barliq yat taipilerdin ayrip chiqti, andin öre turup özlirining gunahlirini we ata-bowilirining ötküzgen qebihliklirini étirap qildi. **3** Ular shu küning töttin biride öz yéride turup özlirining Xudasi bolghan Perwerdigarning Tewrat-qanun kitabini oqudi; küning yene töttin biride özlirining gunahlirini tonudi we Xudasi bolghan Perwerdigargha sejde qildi. **4** Lawiylardin Yeshua, Bani, Kadmiyel, Shebaniya, Bunni, Sherebiya, Bani we Kénanilar pelempeylerde turup özlirining Xudasi bolghan Perwerdigargha ünlük awaz bilen nida qildi. **5** Lawiy Yeshua, Kadmiyel, Bani, Hashabiniya, Sherebiya, Xodiya, Shebaniya we Pitahiyalar: «Ornunglardin qopup Xudayinglar bolghan Perwerdigargha ebedil'ebedigiche teshekkür-medhiye qayturunglar» — dédi we mundaq [dua-hemodusana uqudi]: — [I Xuda], insanlar Séning shanu-shewketlik namingni ulughlisun! Berheq, barliq teshekkür-medhiyeler naminggha yétishmeydu! **6** Sen, peqet Senla Perwerdigardursen; asmanlarning, asmanlarning asminini we ularning barliq qoshunlirini, yer we yer üstidiki hemmini, déngizlar we ular ichidiki hemmini yaratquchidursen; Sen bularning hemmisige hayatliq bergüchisen, asmanlarning barliq qoshunliri Sanga sejde qilghuchidur. **7** Sen berheq Perwerdigar Xudadursen, Sen Abramni talliding, uni Kaldiyeening Ur shehiridin élip chiqting, uninggha Ibrahim dégen namni ata qilding. **8** Sen uning qelbining Özüngge sadiq-ishenchilik ikenlikini körüp, uning bilen ehde tüzüp Qanaaniylarning, Hittiyarning, Amoriylarning, Perizziylarning, Yebusiylarning we Girgashiyarning zéminini uning ewladlirigha teqdim qilip bérishni wede qilding; Sen heqqaniy bolghanliqingdin, sözliringni ishq ashurdung. **9** Sen ata-bowilirimizning Misirda jebir-zulum chékiwatqanliqini körtüp, ularning Qizil déngiz boyidiki nalisigha qulaq salding. **10** Sen Misirliqlarning ulargha qandaq yoghanchiliq bilen muamile qilghanliqini bilgingindin kéyin Pirewn, uning barliq xizmetchiliri we uning zéminidiki barliq xelqge möjizilik alamet we karametlerni körsitip, Özüng üçhün bügün'ge qeder saqlinip kéliwatqan ulugh bir nam-shöhretni tikilding. **11** Sen yene [ata-bowilirimiz] aldida déngizni bölüp, ular déngizning otturisidin quruq yer üstidin méngip ötti; ularni qoghlap kelgenlerni chongqur déngiz tégige tashlap gherq qiliwetting, xuddi jushqunluq déngizgha tashlan'ghan tashtek gherq qilding. **12** Sen ularni kündüzi bulut tüwrüki bilen, kéchisi

ot tüwrüki bilen yétekliding, bular arqiliq ularning mangidighan yolini yorutup berding. **13** Sen Sinay téghigha chüshüp, asmanda turup ular bilen sözlishop, ulargha toghra höküm, heqiqiy ishenchlik qanunlar, yaxshi belgilimiler we emirlerni ata qilding. **14** Sen ulargha Özüngning muqeddes shabat kününghi tonuttung, qulung Musaning wastisi bilen ulargha emrler, belgilimiler we Tewrat qanunini tapilding. **15** Sen ulargha ach qalghanda yésun dep asmandin nan, ussighanda ichsun dep qoram tashstin su chiqirip berding; Sen ulargha bérisheke qolungni kötürüp qesem qilghan eshu zéminni kirip igilenglar, déding. **16** Lékin ular, yeni ata-bowilirimiz meghrulinip, boyni qattiqliq qilip emrliringge qulaq salmidi. **17** Ular itaet qilishni ret qildi, Séning ularning otturisida yaratqan karamet möjiziliringni yad etmidi, belki boyni qattiqliq qildi, asiylig qilip, qul qilin'ghan jaygha ketmekchi bolup, öz aldigha yobashchi tiklidi. Lékin Sen epuchan, méhir-shepquletlik hem rehimdil, asan ghezeplenmeydighan, zor méhir-muhebbetlik Tengridursen; shunga Sen ularni tashliwetmidig. **18** Ular hetta téxi özlirige bir quyma mozayni yasap: «Mana bu silerni Misirdin élip chiqqan ilah!» dégen waqıtida hem qattiq kupurluq qilghinida, **19** Sen tolimu rehimdil bolghanliqigha üçhün ularni yenila bayawanda tashlap qoymidig; kündüzi bulut tüwrüki ularning üstidin néri ketmey, ulargha yol bashlidi; kéchisi ot tüwrükimu ularidin néri ketmey, ulargha nur bérip, mangidighan yolini körsetti. **20** Sen Özüngning méhribane Rohining chüshürüp ulargha telim berding; Sen ularning yéyishi üçhün «manna»ni ayimiding, ussuzluqini qandurush üçhün suni berding. **21** Sen ularni bayawanda qiriq yil qamdap kelding; héchnémisi kem bolmidi, kiyimliri konirimidi, putlirimu ishsimid. **22** Sen padishahliqlar we taipirlarni ularning qoligha berding, bularni ularning zémínigha chégralar qilip berding. Shuning bilen ular Sihon padishahning zémínini, Heshbonning padishahining zémínini we Bashan padishahni Ogning zémínini igilidi. **23** Sen ularning percent-ewladlirini asmandiki yultuzlardek awuttung; Sen ularni ata-bowilirigha: «Siler bu zéminni igileshke uninggha kiringlar» dep teqdim qilghan zémín'gha bashlap kirding. **24** Ularning ewladliri kirip u zéminni igilidi; Sen u zéminda turuwatqan Qanaan ahalisini ulargha béqindurdung hem zémindiki padishahlarni we ularning qebile-qowmlirini: «Siler ulargha xalighanche muamile qilinglar» dep ularning qoligha tapshurdung. **25** Ular musthekem sheherlerni, munbet yerlerni ishghal qilip, herxil ésil buyumlargha tolghan öylerge, kolap qoyulghan quduqlargha, üzümzarliqlar, zeytunluqlar we intayin köp méwilik derexlerge ige boldi; yep-ichip semrip, Séning zor méhribanliqingdin söyüntshti! **26** Lékin ular gedenkeshlik qilip Séningdin yüz örüp, Tewrat qanunungni arqisigha tashlidi, ularni yéninggha yandurmaq üçhün agah-guwahliq yetküzgen peyghemberliringni öltürüp esheddiy kupurluq qildi. **27** Shunga Sen ularni jebir-zulum salghuchilarning qoligha tapshurdung, derweqe ular ularni qiyndi; ular qiynalghan waqitlirida Sanga yalwurusqanidi, Sen asmanlarda turup ulargha qulaq sالدing, zor rehimdilliqliq boyiche ulargha qutquzghuchilarni ewetetting, ular bularni ezgüchilerning qolidin qutquzatti. **28** Lékin ular aramliqqa érishkendin kéyin yene Séning aldingda rezillik qilishqa bashliwidi, Sen ularni yene dushmanlirining qoligha tapshurdung, ular ularning üstidin hökümrانliq qildi; ular yene Séning aldingda nale-peryat qilishiwidi, Sen asmanlarda turup qulaq sélip, rehimdilliqliring boyiche ularni yénish-yénishlap qutquzdung. **29** Sen ularni Özüngning Tewrat-qanununggha qaytishqa agahlandurdung; lékin ular meghrulinip, emrliringge qulaq salmidi, hökümliring aldida gunah qildi (insan hökümliringge emel qilsa, ular shu sewebtin

hayatta bolidu). Ular jahilliq bilen boynini tolghap, gedenkeshlik qilip sanga qulaq sélishni ret qildi. **30** Ulargha uzun yil sewr-taqet qilding, Rohing peyghemberliringning wastisi bilen agah-guwahliq bergen bolsimu, ular yenila qulaq salmidi; shunga Sen ularni herqaysi el-yurtlardiki taipirlarning qoligha tapshurdung. **31** Halbuki, Sen zor rehimdilliqliring tüpeylidin ularning neslini pütünley qurutuwetmidig hem ularni tashliwetmidig; chünki Sen méhir-shepquletlik hem rehimdil Tengridursen. **32** Emdi ah Xudayimiz, ehdense turup özgermes muhebbitngni körsitidighan ulugh, qudretlik we dehshetlik Tengri, emdi Séningdin bizning, padishahlirimizning we emirlirimizning, kahinlirimizning, peyghemberlirimizning, ata-bowilirimizning shundaqla Özüngning barliq xelqingning Asuriye padishahining zamanidin buyan bügtün'giche béshimizgha chüshken barliq azab-oqubetlerni kichik ish dep qarimasliqngni ötünimiz. **33** Béshimizgha kelgen barliq ishta Sen adilsen; chünki Séning qilghining heqiqet boyiche boldi, bizning qilghinimiz rezilliktur. **34** Padishahlirimiz, emirlirimiz, kahinlirimiz bilen ata-bowilirimizning hemmisi Séning Tewrat qanununggha emel qilmay, emrliringge we Séning ulargha ispatlap bergen agah-guwahliqliringgha héch qulaq salmidi. **35** Ular Sen ulargha muyesser qilghan padishahliqta turushtin, ulargha ata qilghan zor memurchiliqtin we shuningdek ularning aldigha yayghan bu keng munbet zémindiki turmushtin behrimen boluwatqan bolsimu, lékin ular Séning ibadet-xizmitingde bolmidi yaki özlirining rezil qilmishliridin yanmidi. **36** Mana, biz bügtün qullarmiz! Sen méwisi bilen nazu-németliridin yéyishke ata-bowilirimizgha teqdim qilip bergen zéminda tursaqmu, biz mana uningda qul bolup qalduq! **37** [Zémín] Sen bizning gunahlirimiz üçhün bizni idare qilishqa békitken padishahlargha mol mehsulatlrini bérip turidu; ular bedenlirimizni hem charwa mallirimizni öz meyliche bashqurup kéliwatidu; biz zor derdelemde bolduq». **38** «— Biz mana mushu barliq ishlar tüpeyli muqim bir ehдини түзүп yézip chiqtuq; emirlirimiz, Lawiylirimiz bilen kahinlirimiz buninggha öz möhürlerini basti».

10 Buninggha birinchi bolup möhür basqanlar Haqaliyaning oglihi, waly Nehemiya bilen Zedekiya idi; **2** Andin [kahinlardin] Séraya, Azariya, Yeremiya, **3** Pashxur, Amariya, Malkiya, **4** Hattush, Shebaniya, Malluq, **5** Harim, Meremot, Obadiya, **6** Daniyal, Ginniton, Baruq, **7** Meshullam, Abiya, Miyamin, **8** Maaziyah, Bilgay, Shémayalar; ular kahinlar idi. **9** Lawiylardin: — Azaniyaning oglihi Yeshua, Hénadadning ewladliridin Binnui bilen Kadmiyel **10** we ularning qérindashliridin Shebaniya, Xodiya, Kélita, Pélaya, Hanan, **11** Mika, Rexob, Hashabiya, **12** Zakkor, Sherebiya, Shebaniya, **13** Xodiya, Bani, Bénuni idi. **14** Jamaet bashliqliridin: Parosh, Pahat-Moab, Élam, Zattu, Bani, **15** Bunni, Azgad, Bibay, **16** Adoniya, Bigway, Adin, **17** Atér, Hezekiya, Azzur, **18** Xodiya, Hashum, Bizay, **19** Harif, Anatot, Nébay, **20** Magpiyash, Meshullam, Hézir, **21** Meshhezabel, Zadok, Yaddua, **22** Pilatiya, Hanan, Anaya, **23** Hoshiya, Hananiya, Hashshub, **24** Halloxesh, Pilxa, Shobek, **25** Rehum, Hashabnah, Maaséyah, **26** Axiyah, Hanan, Anan, **27** Malluq, Harim, Baanahlar idi. **28** Qalghan xelq: — Kahinlar, Lawiyalar, derwaziwenler, ghezkelshesher, ibadexanining xizmetkarliri we shuningdek özlirini zéminalardiki taipirlardin ayrip chiqip, Xudaning Tewrat qanunigha qaytqanlarning herbiri we ularning ayalliri we ogul-qiz perzentliri qatarliq hidayet tépip yorutulghanlarning hemmisi **29** öz qérindashliri bolghan mötiwerler bilen qoshulup: «Özimizni qarghish qesimi bilen ehdige baghlap, Xudaning quli Musa arqiliq jakarighan Tewrat qanunida méngip, Rebbimiz Perwerdigarning barliq emirliri,

höküm-belgilimilirini tutup emel qilimiz; **30** qizlirimizni bu yurttiki yat elliklarga yatliq qilmaymiz hem oghullirimizghimu ularning qizlirini élip bermeymiz; **31** bu yurttiki yat ellikler shabat künide mal-tawar we ashliqlirini ekilip satmaqchi bolsa, shabat künlari yaki herqaysi bashqa muqeddes künderdimu ularidin qet'iy héchnéme sétiwalmaymiz; her yettinchi yili yerni térisiz aq qaldurimiz hem barliq qerzlerni kechürüm qilimiz» — déyishti. **32** Biz yene özimizge herbir adem her yili Xudayimizning öyining xizmet xirajiti üçtün üçtün bir shekel kümüş bérishe belgilimilerni békittuq; **33** bu pul «tizilidighan teqdim nan»lar, daimiy ashliq hedieler, daimiy köydürme qurbanliqlar, shabat küni bilen yéngi aylardiki köydürme qurbanliqlar, qereli békitilgen héytlarda qilinidighan köydürme qurbanliqlar üçtün, herxil muqeddes buyumlar üçtün, Israilgha kafaret keltüridighan gunah qurbanliqlari üçtün, shuningdek Xudayimizning öyidiki barliq xizmetlerning xirajiti üçtün ishilitilsun dep belgilendi. **34** Biz yene ata jemetlirimiz boyiche kahinlar, Lawiyar we xelq arisida chek tashlap, her yili belgilén'gen qerelde Xudayimizning öyige Tewart qanunida pütülginidek Perwerdig Xudayimizning qurban'ghada qalash üçtün otun yetküzüp béris hownetlirini békittuq; **35** yene her yili étizimizdiki tunji pishqan hosulni, hemme méwilik derexlarning tunji pishqan méwilirini Perwerdigarning öyige yetküzüp bérishtni, **36** shundaqla Tewart qanunida pütülginidek, tunji oghlimizni we kala, qoy-oghlaq padiliridin tunji charpiyimizni Xudaning öyige apirip, u öyde wezipe ötetwatqan kahinlarga epkélishtni, **37** herbir yéngi xémirning deslep pishqan nanliridin birni, shundaqla barliq «kötürme hediye»lirimizni teqdim qilishtni, herxil derexlerdin deslepki pishqan méwilerni, yéngi sharab, yéngi zeytun méyini Xudayimizning öyining xezine-ambarlirigha apirip bérishtni, yeni kahinlarga yetküzüp bérishtni, shuningdek étizlirimizdin chiqqan hosulning ondin biri bolghan óshirini Lawiyarlarga bérishtni békittuq; Lawiyar bizning tériqchiliriqa tayinidighan sheherlirimizdin chiqqan hosulning ondin biri bolghan óshirini tapshuruwalsun dep békittuq; **38** shuningdek, Lawiyar chiqqan hosulning ondin birini tapshuruwalghan chaghda Harunning ewladliridin kahin bolghan birsi ular bilen bille bolsun, Lawiyar eshu ondin bir ülüshning yene ondin bir ülüshini ayrip Xudaning öyige, uning xezine-ambarlirigha saqlashqa tapshursun dep belgiliduq. **39** Israillar bilen Lawiyar ashliqtin, yéngi sharabtin, yéngi zeytun méyidin «kötürme hediye» qilip muqeddes jaydiki eswab-üsküniler saqlinidighan xezine-ambarlarga, yeni wezipe öteydighan kahin, derwaziwene we ghezlekshler turidighan jaygha tapshurushi kérek. Biz Xudayimizning öyining hajatliridin hergiz özimizni tartmaymiz!

11 U chaghda xelq ichidiki emirler Yérusalémda turatti; qalghan puqralar chek tashlinish bilen ondin biri muqeddes sheher Yérusalémda olturaqlisip, qalghan ondin toqquzi bashqa sheherlerde olturaqlashti. **2** Öz ixtiyari bilen Yérusalémda olturaqlisishqa otturigha chiqqanlarga bolsa, jamaet ulargha bext-beriket tilidi. **3** Yehudiye ölkisidin, Yérusalémgha makanliship qalghan beg-emirler töwendikidek (Israillar, kahinlar, Lawiyar, ibadetxana xizmetkarliri we Sulaymanning xizmetkarlirining ewladliri Yehudiye sheherliride, herbiri öz tewelikide makanlashqan bolsimu, Yehudalardin we Binyaminlardin beziliri Yérusalémda makanlashti): — Bularning ichide, Yehudalardin: — Perezning ewladidin bolghan Uzziyanning oghli Ataya; Uzziya Zekeriyanning oghli, Zekeriya Amariyanning oghli, Amariya Shefatiyanning oghli, Shefatiya Mahalaléning oghli idi. **5** Yene Baruqning oghli Maaséyah; Baruq Kol-Hozehning oghli, Kol-Hoze Hazayanning oghli, Hazaya

Adayanning oghli, Adaya Yoaribning oghli, Yoarib Zekeriyanning oghli, Zekeriya Shilonning oghli. **6** Yérusalémgha makanlashqan barliq Perez jemetidikiler jemiye töt yüz atmish sekkiz kishi bolup, hemmisi ezimetler idi. **7** Binyaminning ewladliridin: — Meshullamning oghli Sallu; Meshullam Yoedning oghli, Yoed Pidayaning oghli, Pidaya Kolayanning oghli, Kolaya Maaséyahning oghli, Maaséyah Itiyelning oghli, Itiyel Yeshayaning oghli. **8** Uninggha egeshkenler, Gabbay we Sallay idi; shulargha munasiwetlik jemiye toqquz yüz yigirme sekkiz kishi idi. **9** Zikrining oghli Yoél ularni bashquridighan emeldar idi; Sinuahning oghli Yehuda sheharning muawin hakimi idi. **10** Kahinlardin: — Yoaribning oghli Yedaya bilen Yaqin, **11** shundaqla Xudaning öyining bash ghoidari Séraya; Séraya Hilqiyanning oghli, Hilqiya Meshullamning oghli, Meshullam Zadokning oghli, Zadok Mérayotning oghli, Mérayot Axitubning oghli idi; **12** yene uning qérindashliridin ibadetxanidiki xizmette bolghanlardin jemiye sekkiz yüz yigirme ikki kishi bar idi; yene Yerohamning oghli Adaya bar idi; Yeroham Pélaliyaning oghli, Pélaliya Amzining oghli, Amzi Zekeriyanning oghli, Zekeriya Pashxurning oghli, Pashxur Malkiyanning oghli idi; **13** uning qérindashlirining hemmisi jemet bashliqi bolup, jemiye ikki yüz qiriq ikki kishi idi; yene Azarelning oghli Amashsay bar idi; Azarel Axzayning oghli, Axzay Meshillimotning oghli, Meshillimot Immerning oghli idi; **14** yene ularning qérindashliridin, palwan-ezimetlerdin, jemiye bir yüz yigirme sekkiz kishi bar idi; Gédolimning oghli Zabdiyel ularni bashquridighan emeldar idi. **15** Lawiyalardin: — Hashshubning oghli Shémaya bar idi; Hashshub Azrikamning oghli, Azrikam Hashabiyaning oghli, Hashabiya Bunningning oghli idi; **16** yene Lawiyalarning qebile bashliqliri Bolghan Shabbitay bilen Yozabab bolup, Xudaning öyining téshidiki ishlargha mes'ul idi. **17** Yene Mikaning oghli Mattaniya dua waqitlirida teshekkür-rehmetler éytishqa yétekchilik qilatti; Mika Zabdinning oghli, Zabdi Asafning oghli idi; Bakbukiy qérindashliri ichide muawinliq wezipsini öteytti; yene Shammuaning oghli Abda bar idi; Shammua Galalning oghli, Galal Yedutunning oghli idi. **18** Muqeddes sheherde turuwatqan Lawiyalarning hemmisi ikki yüz seksen töt kishi idi. **19** Derwaziwelerdin: — derwazilarda közette turidighan Akkub bilen Talmon we ularning qérindashliri bar idi; ular jemiye bir yüz yetmish ikki kishi idi. **20** Qalghan Israillar, kahinlar, Lawiyar Yehudiye sheherliride, herbiri öz mirasida makanlashti. **21** Ibadetxanining xizmetkarliri bolsa Ofel döngige makanlashti; ibadetxanining xizmetkarlirini Zixa bilen Gishpa bashqurdi. **22** Yérusalémda Lawiyalarni bashqurghuchi Banining oghli Uzzi idi; Bani Hashabiyaning oghli, Hashabiya Mattaniyaning oghli, Mattaniya Mikaning oghli idi — démek, Uzza Asafning ewladliridin, yeni Xudaning öyidiki xizmetke mes'ul bolghan ghezlekshlerdin idi. **23** Chünki padishah ular toghruluq yarliq chüshürgen bolup, ghezlekshlerning her künlük ozuqtülükini, shundaqla öteydighan wezipsini békitkenidi. **24** Yehudaning oghli Zerahning ewladliridin Meshezabelning oghli Pitahiya puqralarning barliq ishlirida padishahning meslihetchisi idi. **25** Yéza-qishlarqlar we ulargha tewe etrapidiki jaylarda Yehudalardin beziliri turatti; Kiriát-Arba we uning tewesidiki yéza-kentlerde, Dibon we uning tewesidiki yéza-kentlerde, Yekabziyel we uning tewesidiki yéza-kentlerde, **26** shundaqla Yeshua, Moladah, Beyt-Pelet, **27** Hazar-Shual, Beer-Shéba we uning tewesidiki yéza-kentlerde, **28** Ziklag, Mikona we uning tewesidiki yéza-kentlerde, **29** En-Rimmon, Zorah, Yarmut, **30** Zanoah, Adullam we bu ikki yerge tewe qishlaqlarda, Laqish we uninggha tewe yerlerde, Azikah we uninggha tewe yéza-kentlerde makanlashti; ular makanlashqan yerler Beer-

Shébadin taki Hinnom jilghisigha qeder sozildi. **31** Binyaminlar bolsa Géba, Mikmash, Ayja, Beyt-El we uning tewesidikini yézakentlerde, **32** beziliri Anatot, Nob, Ananiya, **33** Hazor, Ramah, Gittaim, **34** Hadid, Zeboim, Niballat, **35** Lod, Ono, shundaqla Hünerwenler jilghisida makanlashqanidi. **36** Eslide Yehudiyege teyinlenge Lawiyar qisimliridin beziliri Binyamin qebilisining zéminigha makanlashti.

12 Shéaltiyelning ogli Zerubbabel we Yeshua bilen birlikte [sürünlüktin] chiqqan kahin we Lawiyar töwendikiler: — [kahinlar] Séraya, Yeremiya, Ezra, **2** Amariya, Malluq, Hattush, **3** Shékaniya, Rehum, Meremot, **4** Iddo, Ginnitoy, Abiya, **5** Miyamin, Maadiya, Bilgah, **6** Shémaya, Yoarib, Yedaya, **7** Sallo, Amok, Hilqiya we Yedaya. Bular bolsa Yeshuaning künliride kahin bolghanlar we ularning qérindashlirining jemet bashliqliri idi. **8** Lawiyarlardin bolsa Yeshua, Binnuiy, Kadmiyel, Sherebiya, Yehuda, Mattaniyalar; Mattaniya we uning qérindashliri teshekkür-rehmetler éytishqa mes'ul boldi. **9** Ularning qérindashliri Bakkukiya bilen Unni nówiti boyiche ular bilen udulmu'udul xizmette turatti. **10** Yeshuadin Yoyakim töreldi, Yoyakimdin Eliyashib töreldi, Eliyashibtin Yoyada töreldi, **11** Yoyadadin Yonatan töreldi, Yonatanin Yaddua töreldi. **12** Yoyakimning künliride kahinlardin jemet bashliqi bolghanlar munular: — Séraya jemetige Méraya; Yeremiya jemetige Hananiya; **13** Ezra jemetige Meshullam; Amariya jemetige Yehohanan; **14** Méliki jemetige Yonatan; Shebaniya jemetige Yüsüp; **15** Harim jemetige Adna; Mérayot jemetige Helkay; **16** Iddo jemetige Zekeriya; Ginniton jemetige Meshullam; **17** Abiya jemetige Zikri; Minyamin bilen Moadiyalarning jemetige Piltay; **18** Bilgah jemetige Shammua; Shémaya jemetige Yehonatan; **19** Yoarib jemetige Mattinay; Yedaya jemetige Uzzi; **20** Sallay jemetige Kallay; Amok jemetige Éber; **21** Hilqiya jemetige Hasabiya; Yedaya jemetige Netanel. **22** Eliyashib, Yoyada, Yohanan we Yadduanning künliride Lawiyalarning jemet bashliqliri tizimlan'ghan we oxshashla, Pars padishahi Darius texttiki chaghlarghiche kahinlarmu tizimlinip kelgen. **23** Jemet bashliqi bolghan Lawiyar taki Eliyashibning newrisi Yohananning waqtighiche tezkirinamide tizimlinip kelgen. **24** Lawiyalarning jemet bashliqi bolghan Hasabiya, Sherebiya, Kadmiyelning ogli Yeshualar qérindashliri bilen udulmu'udul turup, Xudaning adimi Dawutning emri boyiche nöwétliship medhiye-munajat, teshekkür-rehmetler éytip turatti. **25** Mattaniya, Bakkukiya, Obadiya, Meshullam, Talmon bilen Akublar derwaziwenler bolup, sépil qowuqlirining ambarlirigha qaraytti. **26** Bu kishiler Yozadakning newrisi, Yeshuaning ogli Yoyakimning künliride, shuningdek waliy Nehemiya bilen tewratshunas kahin Ezraning künliride wezipige teyinlen'gen. **27** Yérusalém sépilini [Xudagha] atap tapshurush murasimi ötküzüldighan chaghdta, jamaet Lawiyarlarni turghan herqaysi jaylardin izdep tépip, ularni teshekkür-rehmetler éytish, ghezel oqush, chang, tembur we chiltarlarni chélishqa, xushal-xuramlig bilen atap tapshurush murasimi ötküzüshke Yérusalémgha élip keldi. **28** Ghezelkeshlar Yérusalémning etrapidikini tüzlengliktni, Nitofatliqlarning yézakentliridin, **29** Beyt-Gilgaldin, Géba bilen Azmawet étizliqliridin yigilghanidi; chünki ghezelkeshlar Yérusalémning töt etrapigha özlirige mehelle-qishlaqlar quruwalghanidi. **30** Kahinlar bilen Lawiyar özlirini paklidi, andin we sépil derwazilirini hem sépilning özini mu paklidi. **31** Men [Nehemiya] Yehudaning emirlirini bashlap sépilgha chiqip, teshekkür-hemodusana oquydighan ikki chong etret ademni uyushturdum, bir etret sépilning ong teripide «Tézek qowuqi»gha qarap mangdi, **32** ularning arqisidin Hoshaya bilen Yehudaning emirlirining

yérimi mangdi; **33** yene Azariya, Ezra, Meshullam, **34** Yehuda, Binyamin, Shémaya, Yeremiya mu mangdi; **35** shuningdek kahinlarning oghulliridin beziliri qollirigha kanay alghan halda mangdi: — Ular din Yonataning ogli Zekeriya bar idi (Yonatan Shémayaning ogli, Shémaya Mattaniyaning ogli, Mattaniya Mikayaning ogli, Mikaya Zakkurning ogli, Zakkur Asafning ogli idi). **36** Uning qérindashliridin Shémaya, Azarel, Milalay, Jilalay, Maayi, Netanel, Yehuda, Hananiyalar bar idi; ular qollirigha Xudaning adimi Dawutning sazilirini élishqanidi; tewratshunas Ezra ularning béshida manghanidi. **37** Ular «Bulaq qowuqi»gha kélip «Dawutning shehiri»ning pelempiyige chiqip, «Dawutning ordisi»din ötüp, künchiqish tereptiki «Su qowuqi»gha keldi. **38** Teshekkür-hemodusana oquydighan ikkinchi etret sol terep bilen mangdi, men we jamaetning yérimi ularning arqidin méngip, sépil üstide «Xumdanlar munari»din ötüp, udul «Keng sépilghiche méngip, **39** «Efraim qowuqi», «Kona qowuq», «Bélik qowuqi» üstidin ötüp, «Hananiyel munari» we «Yüzning munari»din ötüp, udul «Qoy qowuqi»gha kélip, andin «Qarawullar qowuqi»da toxtiduq. **40** Andin teshekkür-hemodusana oquydighan ikki etret adem Xudaning öyide öz orunlirida turdi; men bilen emeldarlarning yérimimu shu yerde turduq; **41** kahinlardin Éliakim, Maaséyah, Minyamin, Migaya, Elyoyinay, Zekeriya bilen Hananiyalar karnaylirini élip turushti; **42** yene Maaséyah, Shémaya, Eliazar, Uzzi, Yehohanan, Malkiya, Élam bilen Ezermu turushti; ghezelkeshler Yizraqiyanning yétekchilikide jarangliq ghezel oqushti. **43** Shu küni jamaet nahayiti chong kölemlik qurbanliqlarni sundi hem bek xushal bolup kétishti, chünki Xuda ularni zor shadliq bilen shadlandurghanidi; ayallar bilen balilarmu shundaq shadlandi; Yérusalémdeki bu xushaliq sadaliri yiray-yiraylarga anglandi. **44** U chaghdta bir qisim kishiler kötürme qurbanliqlar, deslepki pishqan hosullar we öshrilerini saqlaydighan xezine-ambarlarga mes'ul bolushqa teyinlendi; herqaysi sheherlerdeki étizliqlardin, Tewrat qanunida kahinlarga we Lawiyalarga bérishke belgilenen üläshler shu yerde saqlinatti. Chünki Yehuda xelqi öz xizmitide turuwatqan kahinlar bilen Lawiyarlardin xushal idi. **45** [Kahinlar bilen Lawiyar], ghezelkeshler bilen derwaziwenlermu, öz Xudasining tapilghan wezipisini we shuningdek paklash wezipisining hemmisini Dawutning we uning ogli Sulaymaning emri boyiche öteytti. **46** Chünki qedimde, Dawutning we Asafning künliride, ghezelkeshlerge yétekchilik qilishqa hem Xudagha teshekkür-hemodusana küylirini oqushqa yétekchiler bolghanidi. **47** Zerubbabelning künliride we Nehemiyaning künliride ghezelkeshlarning we derwaziwenlerning üläshlirini, her künlük teminatini pütkül Israil xelqi bérretti; ular yene Lawiyar üçün muqeddes hésablan'ghan nersilerni üleshtürüp bérretti; Lawiyarlarmu muqeddes hisablan'ghan nersilerdin Harunning ewladlirigha bérüp turatti.

13 Shu künde Musaning kitabi jamaet aldida oqup bérildi, kitabta: Ammoniyar bilen Moabiyar menggü Xudaning jamaetige kirmisun, **2** Chünki ular Israilarni ozuqluq we su ekilip qarshi almay, eksiche ularni qarqashqa Balaamni yalliwalghan; halbuki, Xudayimiz u qarqashlarni bext-beriketke aylanduriwetken, dep yézilghan sözler chiqti. **3** Shundaq boldiki, jamaet bu qanun sözlirini anglap barliq shalghut kishilerni ilghap chiqiriwetti. **4** Bu ishtin awwal, Xudayimizning öyining xezinisini bashqurushqa mes'ul kahin Eliyashib Tobiyanning tughqini bolup, **5** uninggha kengri bir öyni teyyarlap bergenidi. Shu öyde ilgiri ashliq hediyele, mestiki, qacha-qucha, shuningdek Lawiyar, ghezelkeshler we derwaziwenlerge bérishke buyrulghan ashliq

öshirler, yéngi sharab we yéngi zeytun méyi, shundaqla kahinlarga atalghan «kötürme qurbanlıqlar» saqlinatti. **6** Bu waqitlarda men Yérusalémda emes idim; chünki Babil padishahi Artaxshastaning ottuz ikkinchi yili men padishahning yénigha qaytip ketkenidim; bir mezgildin kéyin men yene padishahtin ruxset élip **7** Yérusalémgha qaytip barsam, Eliyashibning Xudaning öyidiki hoylilarda Tobiyağa öy hazirlap bergenkidek rezil ishni uqtum. **8** Bu ish méni qattiq azablidi, men Tobiyaning öyidiki barlıq öy jahazirini qoymay talagha tashlatquziwettim. **9** Men yene emr qilip, u öylerni paklatquzup, andin Xudaning öyidiki qacha-qucha, ashliq hediyeleer bilen mestikni u yerge ekirgüzüip qoydum. **10** Men yene xeqlerning Lawiylarning élishqa tégishlik ülüshlirini bermigenlikini, hetta wezipige qoyulghan Lawiylar bilen ghezelkeshlerning herbirining öz yer-étizliqigha qéchip ketkenlikini bayqidim; **11** shunga men emeldarlar bilen soqushup, ularni eyiblep: — Némishqa Xudaning öyi shundaq tashliwétildi?! — dep, [Lawiylarni] yighip ularni ilgiriki ornigha yéngiwashtin turghuzdum. **12** Andin barlıq Yehudiye xelqi ashliq öshrisini, yéngi sharab we yéngi zeytun méyini xezine-ambarlirigha élip kélip tapshurdi. **13** Men xezine-ambarlarga mes'ul bolushqa xezinichi-ambarchilarni teyinlidim; ular kahin Shelemiya, tewratshunas Zadok bilen Lawiylardin bolghan Pidaya idi; ularning qol astida Mattaniyaning newrisi, Zakkurning oghli Hanan bar idi; chünki bularning hemmisi sadıq, ishenchlik dep hésablinatti; ularning wezipisi qérindashlirigha tégishlik ülüshlerni üleshtürüp bérish idi. **14** — «Ah Xudayim, mushu ish yüzisidin méni yad eyligeysen, Xudayimning öyi we uninggha ait xizmetler üçün körsetken méhrimni öchürüwetmigeysen!» **15** Shu künlerdimu men Yehudiye bezilerning shabat künliride sharab kölcheklirini cheyewatqinini, önichilerni baghlap, bularni we shuningdek sharab, üzüm, enjür we herxil yüklerni ésheklerge artip, toshup yürgenlikini kördüm; ular bularni Yérusalémgha shabat küni de élip kirdi; ularning mushu ash-tülüklerni sétip yürgen küni men ularni guwahlıq bérıp agahlandurup qoydum. **16** Yene Yehudiye turuwatqan bezi Turluqlar béliq we herxil mal-tawarlarni toshup kélip shabat küni Yehudiyeliklerge satidiken, yene kélip bularni Yérusalémda satidiken! **17** Shu sewebtin men Yehudiye emirliri bilen soqushup, ularni eyiblep: — Silerning shabat küni bulghap, rezil ish qilghininglar némisi? **18** Ilgiri ata-bowanglar oxshash ishni qilghan emesmu, shuning bilen Xudayimiz bizning béshimizgha we bu sheherge hazirqi bu balayi'apetni yaghdurghan emesmu? Emdi siler shabat küni bulghap, Israilning béshigha Xudaning ghezipini téximu yaghduridighan boldunglar, dédim. **19** Shunga, shundaq boldiki, shabat künidin ilgiri, gugum sayisi Yérusalém qowuqlirigha chüshken waqtida, men sheher qowuqlirini étishni buyrudum we shuningdek shabat küni ötüp ketküche qowuqlarni achmaslıq toghrisida buyruq chüshürdüm. Men yene héchqandaq yükning toshulup qowuqlardin kirgüzülmekliki üçün xizmetkarlırimning bezilirini sheher qowuqlirigha közetchi qilip turghuzup qoydum. **20** Shundaq bolsimu sodigerler we herxil mal-tawar satidighanlar bir-ikki qétim Yérusalémning sirtida tünidi. **21** Men ularni agahlandurup: — Siler némishqa sépilning aldida tüneysiler? Yene shundaq qilidighan bolsanglar, men üstünglarga qol salimen, déwidim, ular shuningdin bashlap shabat küni kelmedi. **22** Andin shabat küni muqeddeslikini saqlash üçün, men Lawiylarğa: — Özünglarni paklanglar; andin kélip sépil derwazilirini béqinglar, dédim. — «I Xudayim, mushu ish yüzisidinmu méni yad eyligeysen, Özüngning zor özgermes muhebbiting bilen méni ayighaysen!» **23** Shu künlerde men yene Ashdod, Ammon we Moab qizlirini xotunluqqa alghan bezi Yehudalarni bayqidim. **24** Ularning perzentlirining yérini

Ashdodche sözleydiken (we yaki yuqiriqi ellerning birining tilida sözleydighan) we Yehudiy tilida shözliyelmeydiken. **25** Men ularni [soqushup] eyiblidim, ularni qarghidim, bir nechchisini urup chach-saqallirini yuldum, Xudaning nami bilen qesem ichküzüip: — Silerning qizliringlarni ularning oghullirigha bermeyilers, oghulliringlarchimu, özünglarchimu ulardin qiz almaysiler! **26** Israil padishahi Sulayman mushundaq ishlarda gunah sadir qilghan emesmu? Nurghun eller arisida uninggha oxshash héchqandaq padishah yoq idi; u öz Xudasi teripidin söyülgen, Xuda uni pütkül Israil üstige padishah qilip tikligen bolsimu, lékin hetta unimu yat ellik ayallar azdurup gunahqa patquzghan. **27** Emdi silerning gépinglarga kirip bundaq chong rezillik qilip, yat ellik qizlarni élip Xudayimizgha wapasizlıq qilimizmu? — dédim. **28** Bash kahin Eliyashibning newrisi, Yoyadaning oghulliridin biri Horonluq Sanballatning küy'oghli idi; men uni yénimdin qoghliwettim. **29** — «I Xudayim, Sen ularni yadingda tutqaysen, chünki ular kahinliqqa dagh tegkügüchiler, kahinliq hem Lawiylarğa tewe ehdimu bulghighuchilardur!». **30** Shuning bilen men ularni yat elliklerning bulghashliridin néri qilip paklandurdum we kahinlar bilen Lawiylarning wezipilirini [yéngiwashtin] belgilep, herkimni özining ishiga ige qildim. **31** Men yene öz waqtida otun-yaghach élip kelinishi we deslepki hosulni yetküzüp turushqimu adem orunlashturdum. «Ah Xudayim, méni yadingda tutup, manga shapaet körsetkeysen!».

Ester

1 Ahashwérosh (Hindistandin Hebeshistan'g'chice bir yuz yigirme yette ölkige hükümrانliq qilghan Ahashwérosh)ning texttiki künliride shundaq bir weqe boldi: — **2** Shu künlerde, u padishah Ahashwérosh Shushan qel'esidiki shahane textide olturghinida, **3** u seltene sürüp üçinchi yili barliq emirliri we beg-hakimlirigha ziyatet berdi; Pars we Médianing qoshuni, shuningdek herqaysi ölkilerning ésilzadiliri we beqlirining hemmisi uning huzurigha hazir boldi. **4** U seltentining bayliqining shanu-shewkiti we heywitining katta julasini köp künlir, yeni bir yuz seksen kün körgezme qildi. **5** Bu künlir ötüp ketkendin kéyin padishah yene Shushan qel'esidiki barliq xelqge chong-kichik démay, ordining charbéhidiki hoylida yette kün ziyatet berdi. **6** U yer aq we kök kendir yiptin toqulghan perdiler bilen bézelgen bolup, bu perdiler mermer tash tüwrüklerge békitilgen kümüsh halqilargha aq renglik kendir yip we sösin yungluq shoynilar bilen ésilghanidi; aq qashlash we aq mermer tashlar, sedep we qara mermer tashlar yatquzulghan meydan üstige altun-kümüshdin yasalghan diwanlar qoyulghanidi. **7** Ichimlikler altun jamlarda tutup ichiletti; jamlar bir-birige oxshimaytti; shahane mey-sharablar padishahning seltentige yarisha mol idi. **8** Sharab ichish qaidisi boyiche, zorlashqa ruxset qilmaytti; chünki padishah ordidiki barliq ghojidarlarigha, herkimning ichishi öz xahishi boyiche bolsun, dep békitip bergeni. **9** Xanish Washtimu padishah Ahashwéroshning ordisida ayallar üçün ziyatet berdi. **10** Yettinchi küni Ahashwérosh padishah sharabtin keypi chagh bolghinida, aldida xizmitide turghan Mehuman, Bizta, Harbona, Bigta, Abagta, Zétar, Karkas dégen yette heremaghisini **11** xanish Washtining puqralar we emirlerning aldida güzellikini körsetsun dep, uni xanishliq tajini kiyip kélishe charqirghili ewetti; chünki u tolimu chirayliq idi. **12** Lékin heremaghiliri xanish Washtigha padishahning emrini yetküzgende, u kélisni ret qildi; shuning bilen padishah intayin ghezeplinip, uning qehri örlidi. **13** Shu waqitlarda padishahning ishliro toghruluq qanun-ehkamlarni pishshiq bilgenlerdin meslihet sorash aditi bar idi; shunga padishah weziyetni pishshiq chüshnidighan danishmenlerdin soridi **14** (u chaghta danishmenlerdin uning yénida Karshina, Shétar, Admata, Tarshish, Meres, Marséna, Memukan qatarliq yette Pars bilen Médianing emirliri bar idi; ular daim padishah bilen körüshüp turatti, padishahliqta ular aldinqi qatarda turatti). **15** Padishah ulardin: — Xanish Washti menki padishah Ahashwéroshning heremaghilar arqiliq yetküzgen emrim boyiche ish qilmighini üçün uni qanun boyiche qandaq bir terep qilish kérek? — dep soridi. **16** Memukan padishah we emirlerning aldida jawap bérip: — Xanish Washti aliylirining zitigha tégipla qalmay, belki padishahimiz Ahashwéroshning herqaysi ölkiliridiki barliq emirler we barliq puqralariningmu zitigha tegdi. **17** Chünki xanishning shu qilghini barliq ayallarning qulig'gha yetse, ular «Padishah Ahashwérosh: «Xanishi Washtini yénimgha élip kélinglar» dep emr qilsa, u kelmeptul!» dep öz erlirini mensitmeydighan qilip qoyidu. **18** Pars we Médiadiki melike-xanimlar xanishning bu ishini anglap, bügünla padishahning barliq beg-emirlirige shuninggha oxshash deyidighan bolidu, shuning bilen mensitmeslik we xapiliq üzülmeydu. **19** Padishahingmu muwapiq körtünse, aliyliridin mundaq bir yarliq chüshürülsun, shuningdek u Parslar we Médialarning menggü özgertilmeydighan qanun-belgilimiliri ichige pütülgeyki, Washti ikkinchi padishah Ahashwéroshning huzurigha kelmige; uning xanishliq mertiwisi uningdin yaxshi

birsige bérilgey. **20** Aliylirining jakarlighan yarliqi pütün seltentige yétip anglan'ghan haman (uning seltentining zémini bipayan bolsimu), ayallarning herbiri öz érige, meyli chong bolsun kichik bolsun ulargha hörmet qilidighan bolidu, — dédi. **21** Memukaning bu gépi padishah bilen emirlirini xush qildi; padishah uning gépi boyiche ish kördi. **22** U padishahning barliq ölkilirige, herbir ölgige öz yéziqi bilen, herqaysi el-milletke öz tili bilen xetlerni ewetip: «Herbir er kishi öz ailisi ichide xojayin bolsun, shundaqla öz ana tili bilen sözlisun» dégen emrni chüshürdi.

2 Bu ishlar ötüp, padishah Ahashwéroshning ghezipi bésilghanda, u Washtini séghinip, uning qilghinini hem uning üstidin chiqirilghan yarliq heqqide eslep oylinip qaldi. **2** Shu sewebtin padishahning xizmitide turghan ghojidarlar uninggha: — Aliyliri üçün sahibjamal yash qizlarni izdep téyip keltürgeyli; **3** aliyliri padishahliqidiki herqaysi ölkilerde barliq güzel qizlarni yigip, Shushan qel'esidiki heremsaraygha keltürishe emeldarlarni teyin'geyli; qizlar ordidiki qiz-ayallargha mes'ul bolghan heremaghisi Hégayning qoligha tapshurulghay; ulargha kéreklik upa-englikler teminlen'gey. **4** Aliylirini söyündürgen qiz Washtining ornini bésip xanish bolsun, dédi. Bu gep padishahni xush qildi we u shundaq qildi. **5** Shushan qel'eside Binyamin qebilisidin, Kishning ewrisi, Shimeyning newrisi, Yairning oghli Mordikay isimlik bir Yehudiy bar idi **6** (Kish bolsa Babil padishahi Néboqadnesar Yehuda padishahi Yekoniyah bilen bir top kishilerni tutqun qilip Yérusalmdin eketkende, uqun bilen bille esir qilinip kételgenidi). **7** Mordikay özining taghisining qizi Hadassahni (yeni Ester) béqip chong qilghanidi, chünki uning ata-anisi yoq idi. Bu qiz güzel, teqi-turqi kélisken idi; ata-anisi ölüp ketken bolghachqa Mordikay uni öz qizi qatarida béqip chong qilghanidi. **8** Padishahning emri we yarliqi jakarlan'ghandin kéyin nurghun qizlar Shushan qel'esige keltürülüp Hégayning qoligha tapshuruldu; shundaq boldiki, Estermu ordigha keltürülüp ordidiki qiz-ayallargha mes'ul bolghan Hégayning qoligha tapshuruldu. **9** Ester Hégaygha yaqqan bolup, u uninggha iltipat körsetti; u tézla uninggha upa-englik we téghishlik yémekliklerni teminledi hem ordidin uninggha tallan'ghan yette kénizekni berdi; andin uni kénizekliri bilen heremsarayning eng ésil jayidin orun berdi. **10** Ester özining milliti we tégi-tektni héchkimge éytmidi, chünki Mordikay uninggha buni ashkarilimasliqni tapilghanidi. **11** Mordikay Esterning hal-ehwalidin xewer tépish we uninggha qandaq muamile qilinidighanliqini bilish üçün, herküni heremsarayning hoylisi aldida aylinip yüretti. **12** Qizlargha ait resmiyet boyiche, herbir qizning ordigha kirip padishah Ahashwérosh bilen bille bolush nöwitidin awal, on ikki ay bedinini tazilishi kérek idi, chünki qizlarning «tazilinish künliri» mundaq yol bilen ada qilinatti: — alte ay murmekki méyi bilen, alte ay etir-englik we shundaqla qizlarning bedinini pakizlaydighan bashqa buyumlar bilen perdez qilinishi kérek idi. **13** Qiz padishahning huzurigha kiridighan chaghta mundaq qaide bar idi: — Ordigha kirgende uning néme telipi bolsa, shular heremsaraydin uninggha béreletti. **14** Qiz axshimi kirip kétip, etisi etigende qaytip chiqqanda heremsarayning «ikkinchi bölüm»ige qayturulup, toqal-kénizeklerge mes'ul bolghan padishahning heremaghisi Shaashghazning qoligha tapshurulatti; padishah u qizgha amraq bolup qélip, ismini atap chaqirmighuche, u ikkinchi ordigha kirip padishah bilen bille bolmaytti. **15** Mordikayning taghisi Abixailning qizi Ester, yeni Mordikay öz qizi qilip béqiwalghan qizning padishah bilen bille bolushqa kirish nöwiti kelgende, u qizlargha mes'ul bolghan padishahning heremaghisi Hégay özige teyyarlap

bergen nersilerdin boshqa héchnersini telep qilmidi. Esterni kórgenlarning hemmisi uni yaqturup qalatti. **16** Padishah Ahashwérosh seltenet sürüp yettinchi yilining oninchi éyigha, yeni Tebet éyigha kelgende, Ester uning bilen bille bolushqa shahane ordigha bashlap kirildi. **17** Padishah Esterni boshqa barliq qizlardin yaxshi kórip qilgachqa, shundaqla Ester uning iltipati hem amraqliqigha érishken bolgachqa, padishah xanish tajini uning béshigha kiydürüp, uni Washtining ornigha xanish qilib tiklidi. **18** Andin padishah ózining barliq emirliri we beg-hakimlirigha Esterning izzet-hórmiti üçün katta ziyapet berdi; u yene herqaysi ólkilerge baj-alwandin azad mezigil bolsun dep élan chiqardi hemde shahane bayliqliridin séxiylik bilen in'amalarni berdi. **19** Ikkinchi qétim qizlar shundaq yigilghan waqitta Mordikayning orda derwazisida olturidighan orni bar bolghanidi **20** (Ester Mordikayning tapilighini boyiche, ózining milliti we tégi-tektini yenila bashqilargha éytmişanidi; chünki Ester Mordikayning gépini ilgiri baqqan waqtida anglighandek anglaytti). **21** U künlerde, Mordikay orda derwazisidiki ornida olturghan waqtida, padishahning Bigtan we Teresh dégen ikki derwaziwene heremaghisi padishah Ahashwéroshqa ghezeplinip, uninggha qol sélishni qestlewatanighi. **22** Bu suyiqestni Mordikay sézip qélip, uni xanish Esterge éytti; Ester bu ishni Mordikayning namida padishahqa sözlep berdi. **23** Bu ish sürüshte qiliniwidi, rast bolup chiqti we u ikkisi dargha ésilidi. Bu weqe padishahning köz aldida tarix-tezkire kitabida pütüldi.

3 Bu ishlardin kéyin padishah Ahashwérosh Agagiylardin bolghan Hammidataning ogli Hamanning mensipini óstürdi; padishah uning ornini óstürüp, ózi bilen bille ishleydighan barliq emirlerningkidin yuqiri qildi. **2** Padishah uning heqqide emr qilgachqa, orda derwazisida turghan padishahning barliq emeldarliri Hamanning aldida tezim qilib bash uratti; lékin Mordikay bolsa Haman'gha ne tezim qilmidi, ne bash urmudi. **3** Orda derwazisida turghan padishahning xizmetkarliri Mordikaydin: — Sili némishqa padishahning emrige xilapliq qildila? — dep soraytti. **4** Shundaq boldiki, ular her küni nesihat qilishqan bolsimu, u qulaq salmighandin kéyin, ular: — Qéni, Mordikayning qilghan bu ishgha yol qoyulamu-yoq, bir kóreylichu, dep buni Haman'gha éytti; chünki u ulargha ózining Yehudiy ikenlikini éytqanidi. **5** Haman Mordikayning ózige bash urup tezim qilmighanliqini kórip qattiq ghezeplendi. **6** Lékin u «Mordikayning üstige qol sélishni kichikkine bir ish» dep hésabladiki; chünki ular Mordikayning millitini uninggha dep qoyghanidi; shunga Haman Ahashwéroshning pütüklü padishahliqidiki Yehudiylarni, yeni Mordikayning xelqini biraqla yoqitish yolini izdep yürdi. **7** Padishah Ahashwéroshning on ikkinchi yili birinchi ayda, yeni Nisan éyida, birsi Hamanning aldida [qutluq] ay-künni békitish üçün her kün, her ay boyiche «pur», yeni chek tashliwidi, on ikkinchi aygha, yeni «Adar éyi»gha chiqti. **8** Haman padishah Ahashwéroshqa: — Padishahliqlirining herqaysi ólkiliridiki el-milletler arisida chéhilip yashawatqan bir xelq bar; ularning qanun-belgilimiliri boshqa xelqlerningkige oxshimaydu, ular aliylirining qanun-belgilimilirigimu boysunmaydu; shunga ularning yashishigha yol qoyush aliylirigha héch payda yetküzmeymdu. **9** Eger padishahimga layiq kórünse, ularni yoqitish toghruluq yarliq pütüp chüshürgeyla; mana men ézi yétimdin on ming talant kümüshni aliylirining xezinilirige sélish üçün padishahliqning ishliniri bashquridighan xadimlarning qoligha tapshurimen, dédi. **10** Shuning bilen padishah ózining barmiqidin üzüknü siyrip chiqirip, Yehudiylarning reqibi, Agagy Hammidataning ogli Haman'gha bérip: **11** — Shu kümüshlerni ózüngge

in'am qildim, u xelqimu sanga tapshurdum, ularni qandaq qilishni xalisang, shundaq qil! — dédi. **12** Andin birinchi ayning on üçinchi küni padishahning mirziliri chaqirilib, yarliq Hamanning barliq tapilighini boyiche pütüldi; u herqaysi ólkilerge öz yéziqida, herqaysi el-milletke öz tilida yazdurulup, herbir ólkilerning waliylirigha, herbir el-milletning emirlirige ewetildi; yarliq padishah Ahashwéroshning namida pütülgén bolup, uning üzük móhürü bilen péchetlendi. **13** Yarliq mektupliri chaparmenlerning qoli bilen padishahliqning herqaysi ólkilirige yetküzüldi; uningda bir kün ichide — On ikkinchi ayning, yeni Adar éyining on üçinchi küni qéri-yash, balilar we ayallar démey, barliq Yehudiylarni qoymay qirip, óltürüp, nesli qurutuwétilsun, ularning mal-mülki olja qilinsun, déyilgenidi. **14** Shu yarliq herbir ólkide jakarlinish üçün, shundaqla shu küni herbir xelq shundaq qilishqa teyyar bolup turushi üçün, mektupning köchürme nusxiliri herbir el-milletke élan qilinmaqchi boldi. **15** Chaparmenler padishahning emri boyiche derhal yolgha chiqti; yarliq Shushan qel'esining ózidimu élan qilindi. Bu chaghdá padishah Haman bilen sharab ichishke olturghanidi. Lékin Shushan shehiridikiler dekke-dükkiye chömüp kétishti.

4 Mordikay boluwatqan ishlardin xewer tapqandin kéyin éginlirini yirtip, üstige böz artip, we usti-béshigha küll chéchiip, sheharning otturisigha chiqip nahayiti qattiq we elemlik peryard kötürdi. **2** U orda derwazisi aldigha kélip toxtap qaldi; chünki boz yépin'ghan herqandaq ademning orda derwazisidin kirishige ruxset yoq idi. **3** Padishahning emri we yarliq yetküzülgén herqaysi ólkilerde Yehudiylar arisida qattiq nale-peryard kötürüldi; ular roza tutup, köz yéshi qilib, yigha-zar qildi; nurgun kishiler boz yépinip küldé éghinap yetishti. **4** Esterning xizmitide bolghan dédekliri we heremaghiliri bu ishni uninggha éytiwidi, xanishning kongli intayin éghir boldi; Mordikayning bozni tashlap, kiyiwélishigha kiyim-kéчек chiqartip berdi, lékin Mordikay qobul qilmidi. **5** Shuning bilen Ester ózining xizmitide bolushqa padishah teyinlep ewetken heremaghiliridin Hataq isimlik birini chaqirip, uni Mordikayning qéshigha bérip, bu ishning zadi qandaq ish ikenlikini, néme sewebtin boluwatqanliqini ting-tinlap kélishe ewetti. **6** Shuning bilen Hataq orda derwazisi aldiddiki meydan'gha kélip Mordikay bilen kórüshti. **7** Mordikay béshigha kelgen hemme ishni, Haman Yehudiylarning neslini qurutuwétilish üçün padishahning xezinilirige tapshurushqa wede qilghan kümüshning sanini qaldurmay éytip berdi. **8** Mordikay yene Hataqqa Shushanda jakarlan'ghan, Yehudiylarni yoqitish toghrisidiki yarliqning köchürmisini Esterning kórip béqishigha yetküzüp bérishke tapshurdi hemde uninggha Esterge ehwalni chüshendürüp, ordigha kirip padishah bilen kórüshüp öz xelqi üçün padishahning ótünip iltija qilip béqishqa ündeshni tapildi. **9** Hataq qaytip kélip Mordikayning geplirini Esterge yetküzdi. **10** Ester Hataqqa Mordikaygha éytidighan geplerni tapshurup, uni Mordikayning yénigha yene ewetti: — **11** «Padishahning barliq xizmetkarliri we herqaysi ólke xelqliri, meyli er bolsun ayal bolsun, chaqirtilmay turup ichki hoyligha, padishahning huzurigha öz meyliche kirse, padishah uninggha iltipat kórsitip altun hasisini tenglep ölümdim kechürüm qilmisa, undaqa u kishige nisbeten béshigha chüshidighan birla qanun-belgilime bardur: — u ölüim jazasini tartidu. Hazir méning padishah bilen kórüshüshke chaqirtilmighanimgha ottuz kün boldi». **12** Esterning sózliri Mordikaygha yetküzüldiwidi, **13** Mordikay munu geplerni Esterge yetküzüshni hawale qildi: — «Sen könglüngde men ordida yashawatimen, shunga barliq

bashqa Yehudiylarning bixeter bolup qutulimlen, dep xiyal eylime. **14** Eger bu chaghda sen jim turuwalsang, Yehudiylargha bashqa tereptin medet we nijat chiqishi mumkin; lékin u chaghda sen öz ata jemeting bilen qoshulup yoqitilisen. Kim bilsun, séning xanishliq mertiwisige érishkning del búgünki mushundaq peyt üçün bolghanmu?». **15** Ester Mordikaygha mundaq dep jawab qaytirdi: — **16** «Sen bérip, Shushandiki barliq Yehudiylarni yighe; méning üçün roza tutup, üç kéche-kündüz héch yémenglar, héch ichmenglar; men hem dédeklarim shundaq roza tutim. Andin kéyin men qanun'gha xilapliq qilip padishahning huzurigha kirimen, mana ölm kelse, öley!». **17** Shuning bilen Mordikay u yerdin kétip, Esterning tapilighinidek qildi.

5 Üchinchi küni Ester shahane kiyimlirini kiyip, ordining ichkiriki hoylisigha kirip, padishahning öylirining udulida turdi; padishah bolsa öz shahane öyidiki textide, öydin derwazigha qarap olturatti. **2** Padishah xanish Esterning hoylida turghinini kordi; xanish uning neziride iltipap tapqach, u qolidiki altun hasisini uninggha tenglidi. Ester aldigha kélip shahane hasining uchigha qolini tegküzdü. **3** Padishah uningdin: — I xanishim Ester, birer ishing barmidi? Néme teliping bar? Hetta padishahliqimning yérimini telep qilsangmu shu sanga bérilidu, dédi. **4** — Eger alyilirigha layiq körünse, padishahimning Hamanni élip özlirige teyyarlaghan ziyapitimge daxil bolup qedem teshrip qilishirini ötünimen, — dédi Ester. **5** Padishah: — Téz bérip Hamanni qichqirip kélinglar, Esterning déginidek qilinsun, — dédi. Shuning bilen padishah Hamanni élip Ester teyyarlaghan ziyapetke bardı. **6** Dastixan üstide sharab ichiliwatqanda padishah Esterge: — Néme teliping bar? U sanga bérilidu; néme iltijaying bar? Hetta padishahliqimning yérimini telep qilsangmu shundaq qilnidu, dédi. **7** Ester uninggha jawab bérip: — Méning telipim we iltijayim bolsa, — **8** Mubada men alyilirining neziride iltipatqa érishken bolsam, shundaqla padishahimgha méning telimni ijabet qilish hem iltijayimni orundash muwapiq körünse, alyilirining Hamanni birge élip ete silerge teyyarlaydighan ziyapitimge yene bir qétim daxil bolushlirini ötünimen; ete men choqum padishahimning emri boyiche ish qilimen, — dédi. **9** Shu küni Haman könglide yayrap, xushal-xuram qaytip chiqti; lékin Mordikayning orda derwazisida uning aldida ne ornidin qopmay ne midirlimay olturghanliqini körgende, köngli uninggha qattiq qehr-ghezepke toldı. **10** Lékin Haman ghezipini bésiwélip, öyige keldi-de, dost-aghinilirini we xotuni Zereshni chaqirtip, **11** özining bayliqlirining shan-sheripi, perzentlirining köplüki, shundaqla padishahning özini qandaq üstürüp barliq hörmet-izzetke sazawer qilghanliqı, özini qandaq qilip padishahning hemme emirliri we emelarliridin üstün mertiwige ige qilghanliqı toghrisida bir-birlep sözlep ketti. **12** Haman yene: — Silerge désem, xanish Ester méningdin bashqa méhman chillimay, peqet padishah bilen ikkimiznila özi teyyarlaghan ziyapetke chillighanidi, etimu méni padishah bilen bille özi [teyyarleydighan ziyapetke] chillidi. **13** Shughinisi, orda derwazisida olturghan héliqı Mordikay dégen Yehudiyni körginimde, bularning hemmisi manga tolimu menisiz tuyulidu, dédi. **14** Andin ayali Zeresh we barliq dost-aghiniliri uninggha jawab bérip: — Ellik gez égziklikti dardin birni teyyarlap, ete etigende padishahtin Mordikayni dargha éshini telep qilsila bolmidimu, shuningdin kéyin xushal yayraghan halda padishah bilen bille ziyapetke baridila, déyishti. Bu gep Hamanni xush qiliwetti, shuning bilen u dar yasitip qoydı.

6 Shu küni kéchisi padishahning uyqusi qéchip, tarix-tezkirinamini ekeldürdi we bular uning aldida oqup béridi. **2** Bir yerde: «Padishahning Bigtana, Teresh deydighan orda derwazisini baqidighan ikki heremaghisi bar idi, ular padishah Ahashwéoshqa qol sélishqa qestligende, Mordikay bu ishni pash qilip xewer yetküzgen, dep pütülgénidi. **3** Padishah: — Bu ish üçün Mordikaygha qandaq nam-shöhret we izzet-ikram nail qilindi? — dep soridi. — U héch némige érishmide, — dep jawab bérishti padishahning yénidiki xizmette bolghan ghulamliiri. **4** — Orda hoylisida kim bar? — dep soridi padishah. Bu chaghda Haman padishahtin Mordikayni özi teyyarlap qoyghan dargha éshini telep qilghili kélip, ordining tashqiriqı hoylisigha kirgenidi. **5** — Mana, Haman hoylida turidu, — déyishti padishahning ghulamliiri uninggha. — Kirsun, — dédi padishah. **6** Haman kiriwidi, padishah uningdin: — Padishah izzet-hörmitini qilishni yaxshi körgen kishige néme ishlarni qilishi kérek? — dep soriwidi, Haman könglide: «Padishah izzet-hörmitini qilishni yaxshi körgen kishi méningdin bashqa yene kim bolatti?» — dep oylidi-de **7** padishahqa: — Padishah izzet-hörmitini qilishni yaxshi körgen kishige **8** padishahim daim kiyidighan shahane kiyim-kéchék we daim minidighan arghimaq, yene béshigha shahane taj-belge taqalghan arghimaq élip kélinip, **9** shahane kiyim bilen arghimaqni padishahning eng muhterem emirliridin birige tutquzsun, u kiyimni padishahim izzet-hörmitini qilishni yaxshi körgen kishige kiygüzüp we uni arghimaqqa mindürüp sheher meydan-kochilirini aylandursun we uning aldida: «Qaranglar! Padishah izzet-hörmitini qilishni yaxshi körgen kishige mushundaq muamile qilnidu!» dep jakarlap mangsun, — dédi. **10** Shuning bilen padishah Haman'gha: — Téz bérip déginidek shahane kiyim bilen arghimaqni epkel, orda derwazisining aldida olturghan awu Yehudiy Mordikaygha del sözüngdek qilghin; séning dégenliringning birersimu kem bolup qalmisun! — dédi. **11** Shundaq qilip Haman shahane kiyim bilen arghimaqni ekélip, aldi bilen Mordikaygha shahane kiyimni kiygüzdi, andin uni arghimaqqa mindürüp, sheher meydan-kochilirini aylandurdi we uning aldida: — «Mana, padishah izzet-hörmitini qilishni yaxshi körgen kishige mushundaq muamile qilnidu!» dep jakarlap mangdi. **12** Mordikay yenila orda derwazisining aldigha qaytip bardı; Haman bolsa ghem-qayghugha pétip, béshini chümikigen halda aldırıp-ténep öz öyige qaytip ketti. **13** Haman xotuni Zereshke we barliq dost-aghinilirige béshigha kelgenlirining hemmisini éytip berdi. Andin uning danishmenliiri bilen xotuni Zeresh buni anglap uninggha: — Mordikayning aldida yéngilishqa bashlaptıla; u eger Yehudiylarning nesidini bolsa, uni yéngelmeyla, eksiche sözsiz uning aldida meghlup bolidila, déyishti. **14** Ular téxi Haman bilen sözlisawatqan chéghida, padishahning heremaghiliri kélip Hamanni Ester teyyarlaghan ziyapetke bérishqa aldiratti.

7 Shuning bilen padishah bilen Haman xanish Esterning ziyapitimge daxil bolushqa keldi. **2** Padishah ikkinchi qétimlik ziyapet üstide sharab ichiliwatqanda Esterdin: — I xanish Ester, néme teliping bar? U sanga ijabet qilnidu. Néme iltimasing bar? Hetta padishahliqimning yérimini iltimas qilsangmu shundaq qilnidu, — dédi. **3** — Eger nezerliride iltipatqa érishken bolsam, i alyiliri, we padishahimgha muwapiq körünse, méning iltimasim öz jénimni ayghayla, shuningdek méning telipim öz xelqimni saqlighayla; **4** chünki biz, yeni men we méning xelqim birge yoqitilip, qirilib, neslimizdin qurutulushqa sétiwétilduq. Eger biz qul we dédeklikke sétiwétilgen bolsaq, süküt qilghan bolattim; lékin padishahimning tartidighan ziyininimu düshmen tölep bérelmeytti, — dep jawab berdi Ester.

5 Padishah Ahashwérosh xanish Esterdin: — Bundaq qilishqa pétin'ghan kishi kim iken? U qeyerde?! — dep soridi. Ester jawaben: — **6** Bu dühshmen we zeherxende mana mushu rezil Haman! — déwidi, Haman padishah bilen xanish aldida shu zamata dekke-dükkige chüshüti. **7** Shuning bilen padishah qoghri-ghezepke kélip ziyapat-sharab üstidin turdi-de, charibaghqa chiqip ketti; Haman bolsa xanish Esterdin jénini tileshe qaldi; chünki u padishahning özige jaza bermey qoymaydighan niyetke kelgenlikini körüp yetkenidi. **8** Padishah charibaghdin ziyapat-sharab dastixinigha qaytip kelginde Hamanning özi Ester yölen'gen diwan'gha tashlaghliniche turghinini kördi-de: — — Qara, uning ordida méning aldimdila xanishqa zorluq qilghiliwatqinini?! — déwidi, bu söz padishahning aghzidin chiqishi bilenla ademler Hamanning bash-közini chümkep qoydi. **9** Padishahning aldida turuwatqan heremaghliridin Harbona isimlik birs: — Yene bir ish bar, mana, Haman aliylirining hayati üçün gep qilghan Mordikayni éshish üçün, ellik gez igizlikte yasatqan dar teyyar turidu, u dar hazir mushu Hamanning hoylisida, déwidi, padishah: — Hamanni uninggha ésinglar! — dédi. **10** Shuning bilen ular Hamanni u Mordikaygha teyyarlap qoyghan dargha asti; shuning bilen padishahning ghezipi bésilidi.

8 Padishah Ahashwérosh shu küni Yehudiyarlarning dühshmini Hamanning öy-zéminini iltipat qilip xanish Esterge berdi; Mordikaymu padishahning huzurigha keltürüldi, chünki Ester özining Mordikay bilen tughaqan ikenlikini padishahqa dep bergenidi. **2** Padishah özining Hamandin qayturuwalghan üzükin chiqirip Mordikaygha berdi, Estermu Mordikayni Hamanning öy-jayini bashqurushqa qoydi. **3** Ester yene padishahning aldigha kélip ayighigha yiqilip, közige yash alghan halda padishahtin Agagiylardin bolghan Haman keltürüp chiqqan balay'i apetni hem uning Yehudiyarlarni yoqitish sayiqestini bikar qilishni yélinip ötündi. **4** Padishah altun hasisini Esterge tengliwidi, Ester ornidin qopup padishahning aldida turdi. **5** — Eger aliyliri maqul körse, eger men padishahning aldida iltipatqa érishken bolsam, eger padishahim bu ishni toghra dep qarisa, shuningdek mendin memnun bolsa, yarliq chüshürüp Agagiylardin Hammidataning ogli Haman yazghan mektuplarni, yeni padishahimning herqaysi ölkisidiki Yehudiyarlarni yoqitish toghrisidiki mektuplarni bikar qilidighan bir yarliq yézilishini tileymen. **6** Chünki men öz xelqimge chüshidighan bu balay'i apete qandaqmu chidap qarap turalaymen? Öz tughaqliririmning yoqitilishigha qandaqmu chidap qarap turalaymen? — dédi Ester padishahqa. **7** Padishah Ahashwérosh xanish Ester bilen Yehudiy Mordikaygha: — Mana, Haman Yehudiyarlgha ziyankeshlik qilmaqchi bolghachqa, men uning öy-zéminini Esterge berdim we uning özini ular dargha asti. **8** Emdi siler özünglarning toghra tapqini boyiche méning namimda Yehudiyar üçün bir yarliq yézip, méning üzük möhürümni bésinglar; chünki padishahning namida yézilghan, padishahning üzük möhürü bésilghan yarliqni héchkim bikar qilalmaydu, dédi. **9** Shu chaghda, üçinchi ayda, yeni Siwan éyining yigirme üçinchi küni, padishahning mirzilirining hemmisi chaqirip kélindi. Ular Mordikayning barliq buyrughini boyiche yarliq yazdi; yarliq Yehudalarning ishi toghruluq Hindistandin Hebeshtan'ghiche bir yüz yigirme yette ölkining waliylirigha, öлке bashliqi we beglirige yézilghan bolup, mektuplar herqaysi ölkige öz yéziqi bilen, herqaysi el-milletlerge öz tili bilen, shundaqla Yehudiyarlgha öz yéziqi bilen, öz tilida pütülgenidi. **10** Mordikay yarliqni padishah Ahashwéroshning namida yézip, uninggha padishahning üzük

möhürini basti; yarliq mektuplirini padishahliqning atliqliri bilen, yeni tolparlarga, at qéchirlargha we tögilergé min'gen chewendazlar arqiliq herqaysi jaylarga yollidi. **11** Yarliqta: «Padishah herqaysi sheherlerdiki Yehudiyarlarning uyushup, öz hayatini qoghdishigha, shundaqla özlirige dühshmenlik qilidighan her millet we her qaysi ölkilerdiki küchlerni, jümlidin ularning bala-chaqilirini qoymay yoqitishigha, qirishigha, neslini qurutushigha, shundaqla mal-mülkini olja qilishigha ijazet béridi; **12** bu ish bir künde, yeni on ikkinchi aying, yeni Adar éyining on üçinchi küni padishah Ahashwéroshning herqaysi ölkiliride ijra qilinsun» dep pütülgenidi. **13** Yarliq herqaysi ölkige ewetilip, perman süpitide élan qilinsun, Yehudiyarlarning eshu küni dühshmenliridin intiqam élishqa teyyarlinip qoyushi üçün yarliqning köchürülmisi herqaysi el-milletlerge uqturulsun, dep békitildi. **14** Shuning bilen chewendazlar tolparlarga we qéchirlargha minip padishahning buyruqi boyiche jiddiy yolgha atlandi; yarliq Shushan qel'esidimu jakarlandi. **15** Mordikay kök we aq renglik shahane kiyim kiyip, beshigha katta altun tajni taqap, sösun reng kendir yépinchini yépinip, padishahning huzuridin chiqti; Shushan sheherdiki xelq xushalliqqa chömüp tentene qilishi. **16** Yehudiyar yoruqluq, shad-xuramliq we izzet-ikramgha muyesser boldi. **17** Herqaysi öлке, herqaysi sheherlerde, padishahning emr-yarliqi yétip barghanliki yerlerde, Yehudiyar shad-xuramliqqa chömüp, ziyapat qilip mübarek bir künni ötküzüshüti; nurgun yerlik ahaliher özlirini Yehudiy déyishiwaldi; chünki Yehudiyarlardin qorqush wehimisi ularni bésiwalghanidi.

9 On ikkinchi ay, yeni Adar éyining on üçinchi küni, padishahning emri yarliq ijra qilinushqa az qalghan chaghda, yeni Yehudiyarlarning dühshmenliri ularning üstidin ghalib kélishe ümid qilip kütken küni, eksiche Yehudiyarlarning öz dühshmenlirining üstidin ghalib kélidighan küнге aylinip ketti. **2** Yehudiyar padishah Ahashwéroshning herqaysi ölkiliridiki özliri turushluq sheherlerde ulargha qest qilmaqchi bolghanlarga hujum qilish üçün yighilishqa bashlidi; héchkim ularning aldida turalmaytti; ularidin bolghan qorqunch herbir el-milletni basqanidi. **3** Herqaysi ölkilerdiki begler, waliylar, öлке bashliqliri, shundaqla padishahning ishlini ijra qilghuchilarning hemmisi Yehudiyarlarni qollidi; chünki Mordikaydin bolghan qorqunch ularni basqanidi. **4** Chünki Mordikay dégen kishi ordida itayin nopuzluq bolup, nam-shöhriti hemme ölkilergé tarqalghanidi; uning hoquqi barghanséri chongiyip kúshwatattati. **5** Shuning bilen Yehudiyar özlirining hemme dühshmenlirini qilichlap, qirghin qilip yoqatti; özlirige öch bolghanlarga qandaq qilishni xalisa shundaq qildi. **6** Shushan qel'esidila Yehudiyar besh yüz ademni qetl qilip yoqatti. **7** Ular yene Parshandata, Dalfon, Aspata, **8** Porata, Adaliya, Aridata, **9** Parmashta, Arisaya, Ariday we Wayizatani qetl qildi; **10** bu on adem Hammidataning newrisi, Yehudiyarlarning dühshmini bolghan Hamanning ogli idi; lékin ular ularning mal-mülkini olja qilishqa qol salmidi. **11** Shu küni Shushan qel'eside qetl qilin'ghan adem sani padishahqa melum qilindi. **12** Padishah xanish Esterge: — Yehudiyar Shushan qel'eside besh yüz ademni qetl qilip yoqitip, yene Hamanning on oghlini qetl qiptu; ular padishahning bashqa ölkiliride néme qildikin? Emdi néme iltimasing bar? U sanga bérilidu. Yene néme teliping bar? Umu beja eylinidu, — dédi. **13** — Aliylirigha muwapiq körünse, Shushandiki Yehudiyarlarning etimu бүгүнкү yarliqta déyilgende ish qilishigha hemde Hamanning on oghlining [jesetlirini] dargha ésip qoyushqa ijazet bergeyla, dédi Ester. **14** Padishah shundaq qilishqa buyruq chüshürdi; yarliq Shushan qel'eside chiqirilghanda, kishiler Hamanning on oghlini dargha ésip qoyushüti. **15** Adar éyining on

tötinchi küni Shushandiki Yehudiylar yene yigʻilip üç yüz ademni oltürdi; lékin ularning mal-mülkini olja qilishqa qol salmide. **16** Padishahning herqaysi bashqa ölkiliridiki qalghan Yehudiylar yigʻilip öz janlirini saqlashqa septe turup özlirige och bolghanlardin jemi yetmish besh ming ademni oltürdi, emma ularning mal-mülkini olja qilishqa qol salmide. Shuning bilen ular dushmanliridin qutulup aramliqqa muypasser boldi. **17** Bu Adar éyining on üçinchi künidiki ish idi; on tötinchi küni ular aram aldi, shu künni ziyapet bérip shadlinidighan kün qilip békitti. **18** Lékin Shushandiki Yehudiylar bolsa on üçinchi, on tötinchi künliri topliship jeng qildi; on beshinchi küni ular aram aldi, shu künni ziyapet bérip shadlinidighan kün qilip békitti. **19** Shu sewebtin sehradiki Yehudiylar, yeni yéza-qishlaqlarda turuwatqan Yehudiylar Adar éyining on tötinchi künni ziyapet bérip shadlinidighan mubarek kün békitip, bir-birige sowgha-salam bérishidighan boldi. **20** Mordikay bu weqelerni xatirilep hemde Ahashwéroshning herqaysi ölkilirining yiraq-yéqin jaylirida turuwatqan barliq Yehudiylargha mektuplarni yollidi. **21** Shundaq qilip u ularning arisida heryili Adar éyining on töt, on beshinchi künni bayram qilip ötküzilsun dep békitti; **22** u bu ikki künni Yehudiylarning dushmanidin qutulup aramliqqa érishken küni süpitide, shu ayni ularning qayghu-hesriti shadliqqa, yighazarliri mubarek kün'ge aylan'ghan ay süpitide eslep, bu ikki künni ziyapet qilip shadlinidighan, köpchilik bir-birige salam-sowgha béridighan, kembeghellerge xeyr-éhsan qilidighan kün qilishqa buyrudi. **23** Shu sewebtin Yehudiylar deslep bashlighan shu [héytni] dawamlashturushqa we shuningdek Mordikayning ulargha yazghanlirininimu orunlaydighan gha wede bérishti. **24** Chünki eslide barliq Yehudiylarning küshendisi bolghan Agagiy Hammidataning oghli Haman Yehudiylarni halak qilishni qestligen, shundaqla ularni neslidin qurutup yoqatmaqchi bolup «pur», yeni chek tashlighanidi. **25** Lékin bu ish padishahning quliqigha yetkende, padishah mektuplarni yézip, Haman qestligen rezil ish, yeni uning Yehudiylarni qest qilghan ishi uning öz béshigha yansun, dep yarliq chüshürdi; hem kishiler uni we uning oghullirini dargha asti. **26** Shunglashqa, kishiler «pur» (chek) dégen isim boyiche bu ikki künni «Purim bayrimi» dep atidi; shunga Yehudiylar eshu xette pütülgenliri boyiche, hem körgen, hem bashtin ötküzgenlirige asasen, **27** özliri, ewladliri hemde özliri bilen birleshken barliq kishilerning pütülgen ehkamni tutup, belgilen'gen waqitta eshu ikki künni her yili menggü üzüldürmey bayram qilishini qarar qildi, **28** shundaqla bu ikki kün herbir dewrde, herbir jemet-aillide, herqaysi ölke, herqaysi sheherde xatirilinip tebriklnip tursun we «Purim bayrimi» bolidighan mushu künlerning tebriklinishi Yehudiy xelqi ichide menggü üzülp qalmisun, xatirilesh paaliyetliri ularning uruq-nesli arisidinmu yoqap ketmisun, dep qarar qildi. **29** Andin Abixailning qizi, xanish Ester we Yehudiy Mordikay Yehudiylargha yazghan «Purim bayrimi» toghrisidiki shu ikkinchi xetni toluq hoquqi bilen tekitlep, yene bir xetni yollidi. **30** Mordikay xatirjemlik we heqiqetning sözlirini yetküzidighan mektuplarni Ahashwéroshning padishahliqidiki bir yüz yigirme yette ölkidiki barliq Yehudiylargha ewetip, **31** Shu «Purim» künliri belgilen'gen waqitlirida ötküzilsun, shuningdek Yehudiy Mordikay we xanish Esterning tapilghanliri boyiche, shundaqla ularning öz-özige we neslige békitkenliri boyiche eyni waqittiki tutulghan rozilar we kötürülgen nida-peryadlar eslep xatirilenisun, dep tekitlidi. **32** Esterning yarliqi «Purim bayrimi»diki shu ishlarni békitip berdi; bu ish tarixnamighimu pütildi.

10 Padishah Ahashwérosh quruqluq we déngiz aralliridiki ahalilerning hemmisige alwan tölügüzetti. **2** Uning nopuz-heywiti we qudrimini ayan qilghan barliq qilghan-etkenliri, shundaqla Mordikayning padishahning östürüshi bilen érishken katta shöhriti toghrisidiki tepislatlar Média we Pars padishahlirining tarix-tezkiriliride pütülgen emesmu? **3** Chünki Yehudiy Mordikayning mertiwisi padishah Ahashwéroshtin kéyinla ikkinchi orunda turatti; u daim öz xelq-millitining bextini közlep, barliq neslidikilerge aman-ésenlik tilek sözlirini qilatti, Yehudiylarning arisida zor izzet-hörmet tépip, qérindashlirining qedirlishige érishkenidi.

Ayup

1 «Uz» dégen yurtta, Ayup isimlik bir adem yashighanidi. Bu adem bolsa qusursiz, durus, Xudadin qorqidighan, yamanliqtin özini yiraq turidighan adem idi. **2** Uningdin yette oghul we üç qiz tughuldi. **3** Uning yette ming qoy, üç ming töge, besh yüz jüp kala, besh yüz mada éshek qatarliq mal-mülki bar idi. Uning malayliri bek köp idi; u sherqliq ichide hemmidin ulugh idi. **4** Uning oghulliri nöwet boyiche békitken künde öz öyide bashqilar üçhün dastixan sélip ziyapet qilatti. Bu künlerde ular adem ewetip üç singlisini ular bilen bille tamaqlinishqa chaqiritatti. **5** Ularning shu ziyapet künliri ayaghlisli bilen Ayup adem ewetip ularni Xuda aldidada paklinishqa orunlashturatti. U tang seherde ornidin turup ularning sanigha asasen köydürme qurbanliqlarni qilatti. Chünki Ayup: «Balilirim gunah qilip qoyup, könglide Xudagha bihörmetlik qilip qoyamdi» dep oylaytti. Ayup herdaime ene shundaq qilip turatti. **6** Bir küni, Xudaning oghulliri Perwerdigarning huzurigha hazir boldi. Sheytanmu ularning arisigha kiriwalidi. **7** Perwerdigar Sheytandin: — Nedin kelding? — dep soridi. Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Yer yüzini kézip paylay, uyaq-buyaqlarni aylinip chörgilep keldim, dédi. **8** Perwerdigar uninggha: — Méning qulum Ayupqa diqet qilghansen? Yer yüzide uningdek mukemmel, durus, Xudadin qorqidighan hem yamanliqtin yiraq turidighan adem yoq, — dédi. **9** Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Ayup Xudadin bikardin bikar qorqmighandu? **10** Özüng uning özi, ailisidikiliri hem uning hemme nersisining etrapigha qasha yoghan emesmu? Sen uning qoligha beriket ata qilding, shuning bilen uning teuluqati terep-tereptin güllinip awumaqta. **11** Eger Sen qolungni sozup, uning hemme nersilirige tégip qoysang, u Sendin yüz örüp, Séni tillimisa [Sheytan bolmay kétey!] — dédi. **12** Perwerdigar Sheytan'gha: — Mana, uning hemme nersisini séning qolunggha tutquzdum! Biraq uning özige tegküchi bolma! — dédi. Shundaq qilip Sheytan Perwerdigarning huzuridin chiqip ketti. **13** Bir küni, Ayupning oghul-qizliri chong akisining öyide tamaq yep, sharab ichip olturatti. **14** Bir xewerchi Ayupning yénigha kélip uninggha: — Kalilar bilen yer heydewatattauq, éshekler etrapta otlawattatti; **15** Shébaqlar hujum qilip kala-ésheklerni bulap ketti. Ishlewatqan yashlarni qilichlap öltürüwetti. Yalghuz menla qutulup qélip, silige xewer yetküzüshke nésip boldi, — dédi. **16** Bu ademning gépi téxi tügimey turupla, yene birsi yügürüp kélip Ayupqa: — Asmandin Xudaning oti chüshüp qoylar we ishlewatqan yashlarni köydürüwetti; yalghuz menla qutulup qaldim, silige xewer yetküzüshke nésip boldum, — dédi. **17** Bu ademning gépi téxi tügimey turupla, yene birsi yügürüp kélip Ayupqa: — Kaldiylar üç tereptin hujum qilip tögilelni bulap élip ketti, ishlewatqan yashlarni qilichlap öltürüwetti; yalghuz menla qutulup qaldim, silige xewer yetküzüshke nésip boldum, — dédi. **18** Bu ademning gépi téxi tügimey turupla, yene birsi yügürüp kélip Ayupqa: — Oghulliri we qizliri chong akisining öyide tamaq yep, sharab ichip olturghinida, **19** tuyuqsiz, chöldin qattiq bir boran chiqip öyning töt bulungini qattiq soqup, öy ghulap chüshüp yashlarni öltürüwetti; yalghuz menla qutulup qaldim, silige xewer yetküzüshke nésip boldum, — dédi. **20** Ayup bolsa buni anglap ornidin des turup, tonini yirtip, chéchini chüshürüwétip, özini yerge tashlap Xudagha ibadet qildi: — **21** Men apamning qorsiqidin yalingach chüshken, u yergimu yalingach qaytimen; hemmini Perwerdigar [manga] bergen, emdi Perwerdigar [mendin] élip ketti; Perwerdigarning namigha teshekkür-medhiye qayturulsun! — dédi. **22** Bularning

hemmiside Ayup gunah qilmidi we yaki Xudani héchqandaq malayliqliq bilen eyiblimidi.

2 Yene bir küni, Xudaning oghulliri Perwerdigarning huzurigha hazir bolushqa keldi. Sheytanmu ularning arisigha kiriwalidi. **2** Perwerdigar Sheytandin: — Nedin kelding? — dep soridi. Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Yer yüzini kézip paylay, uyaq-buyaqlarni aylinip chörgilep keldim, — dédi. **3** Perwerdigar uninggha: — Méning qulum Ayupqa diqet qilghansen? Yer yüzide uningdek mukemmel, durus, Xudadin qorqidighan hem yamanliqtin yiraq turidighan adem yoq. Meyli sen Méni uni bikardin-bikar yutuwétishke dewet qilghan bolsangmu, u yenila sadaqetlikide ching turuwatidu, — dédi. **4** Sheytan Perwerdigargha jawaben: — Her adem öz jénini dep térisini bérishkimu razi bolidu, hetta hemme némisinimu bérishke teyyardur; **5** Biraq Sen hazir qolungni sozup uning söngketlirige tegseng, u Sendin yüz örüp tillimisa [Sheytan bolmay kétey!] — dédi. **6** Perwerdigar Sheytan'gha: — Mana, u hazir séning qolungda turuwatidu! Biraq uning jénigha tegme! — dédi. **7** Shundaq qilip Sheytan Perwerdigarning huzuridin chiqip, Ayupning bedinini tapinidin béshighiche intayin abzabliq hürrek-hürrek yarilar bilen toshquziwetti. **8** Ayup bolsa bedinini tatilashghirdash üçhün bir sapal parchisini qoligha élip, küllükke kirip olturdi. **9** Ayali uninggha: — Ejeba sen téxiche öz sadaqetlikide ching turuwatamsen? Xudani qargha, ölüpla tügeshl! — dédi. **10** Lékin Ayup uninggha: — Sen hamaqet ayallardek gep qiliwatisen. Biz Xudaning yaxshiliqini qobul qilghanikenmiz, ejeba uningdin kelgen külpetnimu qobul qilishimiz kérek emesmu? — dédi. Ishlarda Ayup éghizda héchqandaq gunah ötküzmedi. **11** Ayupning dostliridin üçheylen uninggha chüshken külpettin xewerdar boldi. Ular, yeni Témanliq Élifaz, Shuxaliq Bildad we Naamatliq Zofar dégen kishiler bolup, öz yurtliridin chiqip, Ayupqa hédashliq bildürish hem teselli bérish üçhün uning yénigha bérishqa bille kélishken. **12** Ular kélip yiraqtinla uninggha qarawidi, uni toniyalmay qaldi-de, awazlirini köttürüp yighlap tashlidi. Herbiri öz tonlirini yirtiwétip, topa-changlarni asman'gha étip öz bashlirigha chéchishti. **13** Ular uning bilen bille daq yerde yette kéche-kündüz olturdi, uninggha héchkim gep qilmidi; chünki ular uning derd-elimining intayin abzabliq ipenlikini körtüp yetkenidi.

3 [Yette kündin] kéyin, Ayup éghiz échip [ehwaligha qarita] özining körüwatqan künige lenet oqup mundaq dédi: — **3** «Men tughulghan ashu kün bolmighan bolsa boptiken! «Oghul bala apiride boldi!» déyilgen shu kéche bolmighan bolsa boptiken! **4** Shu künni zulmet qaplighan bolsa boptiken! Ershite turghan Tengri köz aldidin shu künni yoqitiwetken bolsa boptiken, Quyash nuri uning üstige chüshürülmise boptiken! **5** Shu künni qarangguluq hem ölümnüing kölenggeisi öz qoynigha alsa boptiken! Bulutlar uni yutup ketse boptiken, Shu künni kün qaranggulatquchilar qorqitip ketküziwetken bolsa boptiken! **6** Shu kechni — Zulmet tutup ketse boptiken; Shu kün yil ichidiki [bashqa] künler bilen bille shatlanmisa boptiken! Shu kün ayning bir küni bolup sanalmisa boptiken! **7** Mana, shu kéchide tughat bolmisa boptiken! U kéchide héchqandaq shad-xuramliq awaz yangrimisa boptiken! **8** Künlerge lenet qilghuchilar shu kün'ge lenet qilsa boptiken! Léwiatanni qozghashqa pétnalaydighanlar shu kün'ge lenet qilsa boptiken! **9** Shu kün tang seherdiki yultuzlar qaranggulashsa boptiken! U kün quyash nurini bihude күtse boptiken! Shu kün sübhüning qapaqlirining échilishini bihude күtse boptiken! **10** Chünki shu kün méni köttürgen baliyatquning ishiklirini etmigén, Méning közlirimni derd-elemni körelmes qilmighan. **11** Ah, némishqa anamning

qorsiqidin chüshüpla ölüp ketmigidimen?! Némishqa qorsaqtin chiqqandila nepestin qalmighandimen? 12 Némishqa méni qobul qilidighan étekler bolghandu? Némishqa méni émitidighan emchekler bolghandu? 13 Mushular bolmighan bolsa, undaқта men menggü tinch yétip qalattim, Menggülik uyqugha ketken bolattim, shu chaghada aram tapqan bolattim. 14 Shu chaghada özliri üçünla xilwet jaylarga mazar salghan yer yüzidiki padishahlar hem meslihetchiler bilen, 15 Yaki altun yighqan, Öyliri kümtüshke tolghan beg-shahzadiler bilen bolattim; 16 Qorsaqtin mezgilsiz chüshüp ketken yoshurun balidek, Nurni körsap chachrap ketken balidek hayat kechürmigen bolattim. 17 Ashu yerde reziller awarichilikтин xaliy bolidu, Ashu yerde halidin ketkenler aram tapidu; 18 Ashu yerde esirler rahette jem bolidu, Ular ezigichilerning awazini anglimaydu; 19 Ghériblarmu hem ulughlarmu ashu yerde turidu, Qul bolsa xojayinidin azad bolidu. 20 Japa tartquchigha néme dep nur bérilidu? Némishqa derd-elemge chömgenlerge hayat bérilidu? 21 Ular teshnaliq bilen ölümnü kütidu, Biraq u kelmeydu; Ular ölümnü yoshurun göherni kézip izdigendinmu ewzel bilidu, 22 Ular görni tapqanda zor xushal bolup, Shad-xuramliqa chömidu. 23 Öz yoli éniqsiz ademege, Yeni Tengrining tosiqi sélin'ghan ademege némishqa [nur we hayat] bérilidu? 24 Shunga tamiqimning ornigha nalilirim kélidu; Méning qattiq peryadlirim sharqiratmidek sharqiraydu. 25 Chünki men del qorqqan wehshet öz béshimgha chüshüti; Men del qorqidighan ish manga keldi. 26 Mende héch aramliq yoqtur! Hem héch xatirjem emesmen! Héch tinch-amanliqim yoqtur! Biraq parakendichilik haman üstümge chüshmektel».

4 Témanliq Élifaz jawaben mundaq dédi: — 2 «Birsi sen bilen sözleshmekchi bolsa, éghir alamsen? Biraq kim aghzigha kelgen gepni yutuwatayaldu? 3 Qara, sen köp ademlerge telim-tebiye bergen ademsen, Sen jansiz qollargha küch bergensen, 4 Sözliring deldengship aran mangidighanlarni righbetlendürgen, Tizliri pikülgenlerni yöligensen. 5 Biraq hazir nöwet sanga keldi, Shuningliq bilen halingdin ketting, Balayi'apet sanga tégishi bilen, Sen alaazde bolup ketting. 6 Ixlasmenlik tayanching bolup kelmigenmu? Yolliringdiki durusluq ümidingning asasi emesmidi? 7 Ésingge al, kim bigunah turup weyran bolup baqqan? Duruslarning hayati nede üzülip qalghan? 8 Men körginimdek, gunah bilen yer aghdurup awarichilik térihanlar, Oxshashla hosul alidu. 9 Tengrining bir nepisi bilenla ular gumran bolidu, Uning ghezipping partlishi bilen ular yoqilip kétidu. 10 Shirning hörkireshliri, Hem esheddiy shirning awazi [bar bolsimu], Shir arslanlirining chishliri sundurulidu; 11 Batur shir bolsa ow tapalmay yoqilishqa yüzlinidu, Chishi shirning küchükliri chéchilip kétidu. 12 — Mana, kanga bir söz ghayibane keldi, Quliqimgha bir shiwirlighan awaz kirdi, 13 Tün kéchidiki ghayibane körünüshlerdin chiqqan oylarda, Ademlerni chongqur uyqu basqanda, 14 Qorqunch we titrekmu méni basti, Söngék-söngéklerimni titritiwetti; 15 Köz aldimdin bir roh ötüp ketti; Bedinimdiki tüklirim hürpiyip ketti. 16 U roh ornida midirlimay turdi, biraq turqini körelmidim; Köz aldimda bir gewde turuptu; Shiwirlighan bir awaz anglandi: — 17 «Insan balisi Tengridin heqqaniy bolalamdu? Adem öz Yaratquchisidin pak bolalamdu? 18 Mana, U Öz qullirigha ishenmigen, Hetta perishtilirimni «Nadanliq qilghan!» dep eyibligen yerde, 19 Uli topilardin bolghan insanlar, Laydin yasalghan öylerde turghuchilar qandaq bolar!? Ular perwanidinmu asanla yanjilidu! 20 Ular tang bilen kech ariliqida kukum-talqan bolidu; Ular héchkim nezirige almighan halda menggüge yoqilidu. 21 Ularning chédir tanisi yulup tashlan'ghan'ghu? Ular héch danaliqqa téxi érishmeyla ölüp kétidu!».

5 Qéni, iltija qilip baq, sanga jawab qilghuchi barmikin? Muqeddeslerning qaysisidin panah tileysen? 2 Chünki exmeqning achchiqi özini öltüridu, Qehri nadanning jénigha zamin bolidu. 3 Men öz közüim bilen exmeqning yiltiz tartqanliqini körgenmen; Lékin shu haman uning makanini «Lenetke uchraydu!» dep bildim, 4 Uning baliliri amanliqтин yiraqtur; Ular sheher derwasisida sot qilin'ghanda basturuldu; Ulargha héchkim himayichi bolmaydu. 5 Uning hosulini achlar yep tügitidu; Ular hetta tiken arisida qalghanlirimni élip tügitidu; Qiltaqchim uuning mal-mülüklerini yutuwélisgha teyyar turidu. 6 Chünki awarichilik ezeldin topidin üüp chiqmaydu, Külpetmu yerdin ösüp chiqqanmu emes. 7 Biraq uchqun yuqirigha uchidighandek, Insan külpet tartishqa tughulghandu. 8 Ornungda men bolsam, Tengrighila murajet qilattim, Men ishimi Xudayinghila tapshuriwétettim. 9 U hésabsiz karametlerni, San-sanaqsiz möjizlerni yaritidu. 10 U yerge yamghur teqdim qilidu; U dala üstige su ewetip béridu. 11 U pes orunda turidighanlarning mertiwisini üstün qilidu; Matem tutqanlar amanliqqa kötürülidu. 12 U hiyligerlerning niyetlirini bikar qiliwétidu, Netijide ular ishini pütürelmeydu. 13 U mekkarlarni öz hiyligerlikidin tuzaqqa alidu; Egrilerning neyrengliri éqitip kétilidu. 14 Kündüzde ular qarangghuluqqa uchraydu; Chüshite tün kéchidek silashTURUP mangidu. 15 Biraq u miskinlerni mekkarlarning qilichi we aghzidin qutquzidu, Ularni küchlüklerning changgilidin qudretlik qoli bilen qutquzidu. 16 Shunga, ajizlar üçtün ümid tughulidu, Qebihlik aghzini yumidu. 17 Qara, Tengri ibret bergen adem bextliktur, Shunga, Hemmige Qadirning terbiyisige sel qarima jumul! 18 Chünki U ademni yarilanduridu, andin yarini tangidu; U sanjiydu, biraq Uning qolliri yene saaqyidu. 19 U séni alde qiyinchiliqtin qutquzidu; Hetta yette külpette héchqanda yamanliq sanga tegmeydu. 20 Acharchiliqta U séning ülümingge, Urushta U sanga urulghan qilich zerbisige nijatkar bolidu. 21 Sen zeherlik tillarning zerbisidimu bashpanahliq ichige yoshurunisen, Weyranchiliq kelgende uningdin héch qorqmaydighan bolisen. 22 Weyranchiliq we qehetchilik aldida külüpla qoyisen; Yer yüzidiki haywanlardinmu héch qorqmaysen. 23 Sen daladiki tashlar bilen ehdidash bolisen; Yawayi haywanlarmu sen bilen inaq ötidu. 24 Sen chédiringning tinch-amanliqta bolidighanliqini bilip yétisen; Mal-mülüküning éditliseng, hemme némengning tel ikenlikini bayqaysen. 25 Nesling köp bolidighanliqini, Perzentliringning ot-chöptek köp ikenlikini bilisen. 26 Sen öz waqtidila yétilip yighilghan bir bagh bughdaydek, Peqet waqit-saiting piship yétilgendila yerlikingge kirisen. 27 Biz özimiz buni tekshürüp körgenmiz — ular heqiqeten shundaqtur. Shunga özüng anglap bil, bularni özüngge tetbiqlap oylap baq».

6 Ayup jawaben mundaq dédi: — 2 «Ah, méning derdlik zarlirim tarazida ölçense! Ah, béshimgha chüshken barliq balayi'qaza bular bilen bille tarazilansa! 3 Shundaq qilinsa u hazir déngizdiki qumdin éghir bolup chiqidu; Shuning üçtün sözlirim telwilerche boluwatidu. 4 Chünki Hemmige Qadirning oqliri manga sanjilip ichimde turuwatidu, Ularning zehirini rohim ichmekte, Tengrining wehimiliri manga qarshi sep tüzüp hujum qiliwatidu. 5 Yawa éshék ot-chöp tapqanda hangramdu? Kala bolsa yem-xeshek üstide möremdu? 6 Tuz bolmisa temsiz nersini yégili bolamdu? Xam tuxumning éqining temi barmu? 7 Jénim ulargha tegsimu seskinip kétidu, Ular manga yirginchlik tamaq bolup tuyulidu. 8 Ah, méning teshna bolghinim kelsidi! Tengri intizarimni ijabet qilsidi! 9 Ah, Tengri méni yanjip tashlisun! U qolini qoyuwétip jénimni üzüp

tashlashqa muwapiq körsidi! **10** Shundaq bolsa, manga teselli bolatti, Hetta rehimsiz aghriqlarda qiynalsammu, shadlinattim; Chünki Muqeddes Bolghuchining sözliridin tanmighan bolattim! **11** Mende ölümnü kütküdek yene qanchilik maghdur qaldı? Méning sewr-taqetlik bolup hayatimni uzartishimning néme netijisi bolar? **12** Méning küchüm tashtek chingmu? Méning etlirim mistin yasalghanmidi? **13** Özümge yaram bergüdek maghdurum qalmedi emesmu? Herqandaq eqil-tedbir mendin qoghliwétilgen emesmu? **14** Ümidsizlinip kétiwatqan kishige dosti méhrabanliq körsetmiki zörürdur; Bolmisa u Hemmige qadırın qorqushтин waz kéchishi mumkin. **15** Biraq buraderlirim waqitliq «aldamchi ériq» süyidek, Manga héliгерlik bilen muamile qilmaqta; Ular suliri éqip tügigen ériqqa oxshaydu. **16** Érigen muz suliri ériqqa kirgende ular qaridap kétidu, Qarlar ularning ichide yoqilip kétidu, **17** Ular pesilning illishi bilen qurup kétidu; Hawa issip ketkende, izidin yoqilip kétidu. **18** Seperdashlar mangghan yolidin chiqip, ériqqa burulidu; Ular ériqni boylap méngip, chöldre ézip ölüdu. **19** Témalıq karwanlarmu ériq izdep mangdi; Shébalıq sodigerlermu ulargha ümid bilen qaridi; **20** Biraq ular ishen'ginidin ümidsizlinip nomusta qaldi; Ular ashu yerge kélishi bilen parakendichilikke uchridi. **21** Mana siler ulargha oxshash [manga tayini] yoq bolup qal dinglar; Siler qorqunchluq bir wehimini körüpla qorqup kétiwatisiler. **22** Men silerge: «Manga béringlar», Yaki: «Manga mal-mülükliringlardin hediye qilinglar?» — dégenni qachan dep baqqan? **23** Yaki: «Méni ézitquchining qolidin qutquzunglar!» Yaki «Zorawanlarning qolidin görüge pul bersenglar!» dep baqqanmu? **24** Manga ögitip qoyunglar, sükküt qilimen; Nede yoldin chiqqanliqimni manga körsitip béringlar. **25** Toghra sözler némidégen ötkür-he! Biraq eyiblinglar zadi némini ispatliyalaydu! **26** Ümidsizlen'gen kishining gepliri ötüp kétidighan shamaldek tursa, Peqet sözlernila eyiblimekchimusiler? **27** Siler yetim-yésirlarning üstide chek tashlishisiler! Dust-buradiringlar üstide sodilishisiler! **28** Emdi manga yüz tarane qarap béqinglar; Aldinglardila yalghan söz qilalamdim? **29** Ötünimen, boldi qilinglar, gunah bolmisun; Rast, qaytidin oylap béqinglar, Chünki özümning toghriliqim [tarazida] turidu. **30** Tilimda xatalıq barmu? Tilim yamanliqni zadi tétiyalmasmu?

7 Insan'gha zémında jewre-japa chékidighan turmush békitilgen emesmu? Uning künliri bir medikarningkige oxshash emesmu? **2** Qul kechqurunning sayisige teshta bolghandek, Medikar öz emgikining heqqini kütkendek, **3** Mana bihude aylar manga békitilgen, Gheshlikke tolghan kéchiler manga nésip qilin'ghan. **4** Men yatqinimda: «Qachan qoparmen?» dep oylaymen, Biraq kech uzundin uzun bolidu, Tang atuche pütün bir kéche men tolghinip yatimen. **5** Etlirim qurtlar hem topa-changlar bilen qapladi, Térilirim yérilip, yiringlap ketti. **6** Künlirim bapkarning mokisidinmu ittik ötidu, Ular ümidsizlik bilen ayaghlıshay dep qaldi. **7** [Ah Xuda], méning jénim bir nepesla xalas. Közüim yaxshiliqni qaytidin körmeydighanliq ésingde bolsun; **8** Méni Körgüchining közi ikkinchi qétim manga qarımaydu, Sen nezirini üstümge chüshürginingde, men yoqalghan bolimen. **9** Bulut ghayib bolup, qayta körünmigendek, Oxshashla tehtisarağa chüshken adem qaytidin chiqmaydu. (Sheol h7585) **10** U yene öz öyige qaytmaydu, Öz yurti uni qayta tonumaydu. **11** Shunga men aghzimni yummay, Rohimning derd-elimni bilen söz qilay, Jénimning azabidin zarlaymen. **12** Némishqa Sen üstümdin közet qilisen? Men [xeterlik] bir déngizmu-ya? Yaki déngizdiki bir ejdihamumen? **13** Men: «Ah, yatqan ornun manga rahet béridu,

Körpem nale-peryadimgha derman bolidu» — désem, **14** Emdi Sen chüshler bilen méni qorqutiwatisen, Ghayibane alametler bilen manga wehime salisen. **15** Shuning üçtün boghulushummi, ölümnü, Bu söngeklirimge qarap olturushtin artuq bilimen. **16** Men öz jénimdin toydum; Méning menggüige yashighum yoq, Méni meylimge qoyiwetkin, Méning künlirim bihuduridu. **17** Insan balisi némidu? Sen némişqa uni chong bilisen, Néme dep uninggha köngül bérisen? **18** Her etigende uni sürüştürüp kéliisen, Her nepes uni sinaysen! **19** Qachan 'ghiche méningdin neziriniq almaysen, Manga qachan 'ghiche aghzimdiki sériq suni yutuwalghudek aram bermeysen? **20** Men gunah qilghan bolsammu, i insaniyetni Közetküchi, Sanga néme qiliptimen?! Men Sanga yük bolup qaldimmu? Buning bilen méni Özüngge zerbe nishani qilghansenmu? **21** Sen némişqa méning itaetsizlikimni kechürüm qilip, Gunahimni saqit qilmaysen? Chünki men pat arida topining ichide uxlaymen; Sen méni izdep kéliisen, lékin men mewjut bolmaymen».

8 Andin Shuxalıq Bildad jawaben mundaq dédi: — **2** «Sen qachan 'ghiche mushularni sözleysen? Aghzingdiki sözler küchlük shamaldek qachan 'ghiche chiqidu? **3** Tengri adaletni burmilighuchimu? Hemmige Qadir adilliqni burmilamdu? **4** Séning baliliring Uning aldida gunah qilghan bolsa, U ularimni itaetsizlikining jazasigha tapshurghan, xalas. **5** Biraq eger özüng hazir chin könglüngdin Tengrini izdisengla, Hemmige Qadirgha iltija qilsangla, **6** Eger sen sap dil hem durus bolghan bolsang, Shübhisizgi, U sen üçtün oyghinidu, Choqum séning heqqaniyliqinggha tolghan turalghungni güllandüridu. **7** Sen deslepte étibarsiz qaralghan bolsangmu, Biraq sen axirida choqum téximü güllinisen. **8** Shunga sendin ötüneyki, ötenki dewrlerdin sorap baqqin, Ularning atabowilirining izdinshirigimu köngül qoyghin **9** (Chünki biz bolsaq tünügünla tugulghanmiz; Künlirimiz peqet bir saye bolghachqa, héchnémini bilmeymiz). **10** Sanga kösetme bérıp ögeteleydighan ular emesmu? Ular öz könglidikini sanga sözlimemdu? **11** Latqa bolmisa yékenler ézig öselemdu? Qomushluqtiki ot-chöpler susiz öselemdu? **12** Ular yéshil péti bolup, téxiche orulmighan bolsimu, Herqandaq ot-chöptin téz tozup kétidu. **13** Tengrini untughan kishilerning hemmisining aqiwetliri mana shundaqtur; Iplaslarning ümidi mana shundaq yoqqa kéter. **14** Chünki uning tayan'ghini chürük bir nerse, xalas; Uning ishen'gini bolsa ömüchüknig toridur, xalas. **15** U öz uwisigha yölinidu, biraq u mezmuz turmaydu; U uni ching tutuwalghan bolsimu, biraq u berdashliq bérelmeydu. **16** U quyash astida kökligen bolsimu, Uning pilekliri öz béghini qapligan bolsimu, **17** Uning yiltizliri tash döwisige chirmiship ketken bolsimu, U tashlar arisida orun izdigen bolsimu, **18** Lékin [Xuda] uni ornidin yuliwetsé, Ashu yer uningdin ténip: «Men séni körmigen!» — deydu. **19** Mana uning yolining shadliq! Uningdin kéyin ornigha bashqiliri tupraqтин ünüdu. **20** Qara, Xuda durus ademni tashlimaydu, Yaki yamanliq qilghuchilarning qolini tutup ularni yölimeydu. **21** U yene séning aghzingni külke bilen, Lewliringni shadliq awazliri bilen tolduridu, **22** Sanga nepretlen'genlerge shermendilik chaplinidu, Eskilerning chédiri yoqitilidu».

9 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** Way, séningla toghra, [dunyani] heqiqeten sen dégendek dep bilimen! Biraq insan balisi qandaq qilip Tengri aldida heqqaniy bolalısun? **3** Hetta eger bersi uning bilen dewalishishqa pétinalisa, Shu [kishii] mesililerning mingdin birigimu jawab bérelmeydu. **4** Uning qelbide chongqur danalıq bardur, U zor küch-qudretke igidur; Kimmu Uninggha qarshi chiqip, yurikini tom qilip, Kéyin

tinch-aman qalghan? **5** U taghlarni ghezipide ghumlatqanda, Ulargha héch bildürmeyla ularni yulup tashlaydu. **6** U yer-zéminni tewritip öz ornidin qozghitidu, Shuning bilen uning tüwrükliri titrep kétidu. **7** U quyashqa kótürülme dep söz qilsila, u qopmaydu; U [xalisa] yultuzlarningmu nurini péchetlep qoyalaydu. **8** Asmanlarni keng yayghuchni peqet udur, U déngiz dolqunliri üstige dessep yürüdu. **9** U yette qaraqchi yultuz, Orion yultuz türkümi we qelb yultuz topini, Jenubiy yultuz türkümürinimu yaratqan. **10** U hésablihusiz ulugh ishlarni, Sanap tügitelmeydighan karamet ishlarni qilidu. **11** Qara, U yénimdin ötüdu, biraq men Uni körmeymen; U ötüp kétidu, biraq Uni bayqiyalmaymen. **12** Mana, U élip kétidu, kim Uni Öz yolidin yanduralisun? Kim Uningdin: «Néme qiliwatisen» dep sorashqa pétnalisen? **13** Tengri ghezipini qayturuwalmaydu; Rahabning yardemchiliri Uning ayighigha bash égidu. **14** Shundaq turuqluq, men qandaqmu uninggha jawab béreleyttim. Men munazire qilghudek qandaq sözlerni talliyalayttim? **15** Mubada men heqqaniy bolsammu, Men yenila Uninggha jawab bérelmeyttim; Men peqet sotchimgha iltijala qilalayttim. **16** Men Uninggha iltija qilghan we U manga jawab bergen bolsimu, Men téxi Uning sadayimni anglihanliqigha ishench qilalmighan bolattim; **17** U boran-chapqunlar bilen méni ézidu, U yarilirimni sewebisiz awutmaqta. **18** U manga hetta nepes élishqimu ruxset bermeydu, Eksiche U manga derd-elmni yüklüwetti. **19** Küch-qudret toghrisida gep qilsaq, mana, Uningdin küchlik [yene bashqa kim] bar? Adalettekelsek, kim Uni sotqa chaqiralisun?! **20** Men özümni aqlimaqchi bolsam, öz aghzim özümni gunahqa paturar, Qosursiz bolghan bolsam, U yenila méni egri dep békiter. **21** Biraq men eslide éyibsiz idim. Meyli, özümning qandaq bolidighanliqini bilen perwayim pekle! Öz jénimdin toydum! **22** Hemme ish oxshash iken; shunga men deymenki, U duruslarnimu, yamanlarnimu oxshashla yoqitidu. **23** Tuyuqsiz béshigha qaza kélip ölse, U bigunahlargha qilin'ghan bu sinaqqa qarap kúlidu. **24** Yer yüzi yamanlarning qoligha tapshuruldu; Biraq U sotchilarning közlirini bu adaletsizlikni körelmeydighan qilip qoyidu; Mushundaq qilghuchi U bolmay, yene kim bolsun? **25** Méning künlirim yeltapanning yügürüshidinmu téz ötüdu; Ular mendin qéchip kétidu, Ularning héchqandaq yaxshiliqi yoqtur. **26** Ular qomush kémlerde khapsan ötüp kétidu; Alghur bürtük owni tutqili shungghughandek téz mangidu. **27** Eger: «Nale-peryadtin toxtap, Chirayimni tutuldurmay xush chiray bolay» désemmu, **28** Men yenila azablarimning hemmisidin qorqup yürümen; Chünki Séni méni bigunah hésablimaydu dep bilmen. **29** Men hamam eyiblik adem bolsam, Men bihude japa tartip néme qilay? **30** Hetta qar süyi bilen yuyunup, Qolumni shunche pakizlighan bolsammu, **31** Sen yenila méni ewrezge chömüldürisenki, Öz kiyimimmu mendin nepretlinidighan bolidu! **32** Chünki U men Uninggha jawab béreligüdek, manga oxshash adem emes. Méning Uning bilen sotta dewalashquchilikim yoqtur. **33** Otturimizda her ikkimizni öz qoli bilen teng tutidighan kélishtürgüchi bolsidi! **34** U Özining tayiqini mendin yirap qilsun, Uning wehimisi méni qorqatmisun; **35** Shundila men Uningdin qorqmay sözliyeleyttim; Biraq ehwalim undaq emestur!

10 Men öz jénimdin nepretlinimen; Öz derdimni töküwalay; Qelbimdiki ah-zarimni sözliwalay. **2** Men Tengrige: «Méning gunahimni békitme; manga körsetkinki, Sen zadi néme üçün men bilen dewalishisen? **3** Ademni ezgining, Öz qolung bilen yaratqiningni chetke qaqqining Sanga paydiliqmu? Yamanlarning suyiqestige nur chachqining yaxshimu? **4** Séning közüng insanningdek ajizmu? Sen ademler körgendek xire köremsen? **5** Séning künliring ölidighan insanning künliridek

cheklikmu? Séning yilliring insanning yilliridek qisqimu? **6** Sen méning rezil adem emeslikimni bilip turup, Séning qolungdin qutuldurghudek héchkimning yoqluqini bilip turup, Némişqa méning xatiliqimni sorap yürüsen? Némişqa méning gunahimni sürüshdürüsen?» — deymen. **8** — Sen Öz qolliring bilen méni shekillendürüp, bir gewde qilip yaratqansen; Biraq Sen méni yoqatmaqchisen! **9** Sen layni yasighandek méni yasighiningni ésingde tutqaysen, dep yélinimen; Sen méni yene tupraqqa qayturmaysen? **10** Sen [ustiliq bilen] méni süttek quyup chayqap, Méni irimchiktek uyutqan emesmu? **11** Sen tére hem et bilen méni kiyindürgensen, Ustixan hem pey bilen birleshtürüp méni toqughansen. **12** Sen manga hayat hem méhir-sheppet teqdim qilghansen, Sen söygiüng bilen rohimdin xewer alding. **13** Biraq bu ishlar Séning qelbingde yoshuruqluq idi; Bularning eslide qelbingde püküklükini bilimen. **14** Gunah qilghan bolsam, Sen méni közitip yürügen bolattig; Sen méning qebihlikimni jazalimay qoymayttig. **15** Rezil hésablan'ghan bolsam, manga bala kéletti! Hem yaki heqqaniy hésablansammu, qattiq nomusqa chömüp, azabqa chömginimde, Béshimni yenila kótürüshke jür'et qilalmayttim; **16** Hetta [béshimni] kótürüshke jür'et qilsammu, Sen esheddiy shirdek méning péyime chüshettig; Sen manga karamet küchüngni arqa-arqidin körsitetting. **17** Sen méni eyibleydighan guwahchiliringni qaytidin aldimgha keltürisen; Manga qaritilghan ghezipingni zor qilisen; Küchliring manga qarshi dolqunlap kelmekte. **18** Sen eslide némişqa méni baliyatqudin chiqarghansen? Kashki, men chachrap ketken bolsam, héch adem méni körmes idi! **19** Men héchqachan bolmighan bolattim! Baliyatqudin biwasite görge aprilghan bolattim! **20** Méning azghine künlirim tügey dégen emesmu? Shunga men barsa kelmes yerge barghuche, — Qarangghuluq, ölüm saye bolghan zémin'gha, — Zulmet bir zémin'gha, yeni qarangghuluqning özining zéminigha, Ölüm sayisining zéminigha, Tertipsiz, hetta öz nuri qapqarangghu qilin'ghan shu zémin'gha barghuche, Manga azraq jan kirish üçün, Ishingni bir deqije toxtat, mendin néri boll!»

11 Andin Naamatliq Zofar jawaben mundaq dédi: — **2** «Gep mundaq köp tursa, uni jawabsiz qaldurghili bolmas? Sözmen kishi özini aqlisa bolamdu? **3** Séning sepseteliring köpchilikning aghzini tuwaqlisa bolamdu? Men mazaq qilip sözligenidin kéyin, héchkim bu ishni yüzüngge salmisunmu? **4** Chünki sen: «Méning eqidilirim saptur, Men sen [Xudaning] alda pakmen» — déding. **5** Ah, Tengri gep qilsidi! Aghzini échip séni eyiblisidi! **6** Shundaq qilip U danaliqning sirlirini sanga échip bersidi! Chünki danaliq ikki terepliktur! Tengrining gunahingning xéli bir qismini kótüriwétip, ulardin ötidighanliqini obdan xilip qoy! **7** Sen Tengri ni izdigen teqdirdimu Uni tüptin tonuyalamsen?! Hemmige Qadiringning cheksizlikini chüshinip yételemsen? **8** [Bundaq danaliq] asmandin égidur, [uninggha érishishke] néme amaling bar? U tehtisaradin chongqurdur, sen némini bileleysen? (Sheol h7585) **9** Uning uzunluqi yer-zémindin uzundur, Kengliki dengiz-oqyanlardan kengdur. **10** U ötüp kétiwétip, ademni qamisa, uni soraqqa chaqirsa, kimmu Uni tosalisun? **11** Chünki U saxta ademlerni obdan bilidu, U tekshürmey turupla aldanchilikni alliqachan körüp bolghan. **12** «Insan tughulup bir yawa éshékning texiyige aylan'ghuche, Nadan adem dana bolur!». **13** Biraq sen bolsang, eger qelbingni toghrilatsang, Qolungni Xudagha qarap sozsang, **14** Qolungdiki qebihlikni özüngdin néri qilsang, Chédirliringda héch yamanliqni turghuzmisangla, **15** Sen u chagha yüzüngni qusursiz kótürüp yürüsen, Tewrenmes, qorqunchsiz bolisen; **16** Japayingni utuysen, Hetta éqip ötüp

ketken suni oylichandek ularni esleysen; **17** Künliring chüshkti nurdin yorup bolidu, Séni hazir qarangghuluq basqini bilen, tangdek parlaq bolisen. **18** Ümiding bar bolghachqa, sen himayige ige bolisen, Sen etrapinggha xatirjem qarap aram élip olturisen. **19** Rast, sen yatqiningda, héchkimning weswesini bolmaydu, Eksiche nurgunlighan kishiler séning himmingini izdep kélidu. **20** Biraq rezillerning közliri nuridin kétidu, Ulargha qéchishqa héch yol qalmaydu, Ularning ümidi nepisi toxtashtin ibaret bolidu, xalaxa».

12 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** Siler berheq el-ehlisiler! Ölsenglar hékmetmu siler bilen bille kétidu! **3** Méningmu silerdek öz eqim bar, Eqilde silerdin qalmaymen; Bunchilik ishlarim kim bilmeydu?! **4** Men öz dostlirimga mazaq obyékti boldum; Mendek Tengrige iltija qilip, duasi ijabet bolghan kishi, Heqqani, durus bir adem mazaq qilindi! **5** Rahette olturghan kishiler könglide herqandaq külpetni nezirige almaydu; Ular: «Külpetler putliri teyilish aldida turghan kishigila teyyar turidu» dep oylaydu. **6** Qaragchilarning chédirliri awatlishidu; Tengrige haqaret keltüridighanlar aman turidu; Ular özining ilahini öz alqinida kötüridu. **7** Emdî haywanlardinmu sorap baq, Ular sanga ógítidu, Asmandiki uchar-qanatlarimu sanga deydu; **8** We yaqi yer-zémîn'gha gep qilsangchu, Umu sanga ógítidu; Dëngizdiki béliqlar sanga söz qilidu. **9** Bularning hemmisini Perwerdigarning qoli qilghanliqini kim bilmeydu? **10** Barliq jan igiliri, barliq et igiliri, Jümlidin barliq insanning nepisi uning qoliduridu. **11** Éghizda taamni tétighandek, Qulaqmu sözining toghriliqini sinap baqidu emesmu? **12** Yashan'ghenlarda danaliq rast tépalamdu? Künlirining köp bolushi bilen yorutulush kélemdu? **13** Uningdila danaliq hem qudret bar; Uningdila yolyorup hem yorutush bardur. **14** Mana, U xarab qilsa, héchkim qaytidin qurup chiqalmaydu; U qamap qoyghan ademni héchkim qoywételmeydu. **15** Mana, U salarni toxtitwalsa, sular qurup kétidu, U ularni qoyup berse, ular yer-zéminni bésip weyran qilidu. **16** Uningda küch-qudret, chin hékmetmu bar; Aldighuchi, aldan'ghuchimu uninggha tewedur. **17** U meslihetchilerni yalingach qildurup, yalap élip kétidu, Soraqchilarni reswa qilidu. **18** U padishahlar [el-ehlige] salghan kishenlerni yéshidu, Andin shu padishahlarni yalingachlap, chatraqlirini lata bilenla qaldurup [shermende qilidu]. **19** U kahninlarni yalingayagh mangdurup élip kétidu; U küch-hoquqdarlarni aghduridu. **20** U ishenchlik qaralghan zatlarning aghzini étidu; Aqsqaqallarning eqlini élip kétidu. **21** U aqsöngeklarning üstige haqaret tökidü, U palwanlarning belwéghini yéship [ularni küchsiiz qilidu]. **22** U qarangghuluqtiki chongqur sirlarni ashkarilaydu; U ölümming sayisini yorutidu. **23** U el-yurtlarni ulughlashturidu hem andin ularni gumran qilidu; El-yurtlarni kéngeytidu, ularni tarqitidu. **24** U zémindiki el-jamaetning kattiwashlirining eqlini élip kétidu; Ular yolsiz desht-bayawanda sersan qilip azduridu. **25** Ular nursizlandurulup qarangghuluqta yolni silashturidu, U ularni mest bolup qalghan kishidek galdi-guldung mangduridu.

13 Mana, méning közüim bularning hemmisini körüp chiqqan; Méning quliyim bularni anglap chüshen'gen. **2** Silerning bilgenliriglarimni menmu bilimen; Méning silerdin qélishquchilikim yoq. **3** Biraq méning arzuym Hemmige qadir bilen sözlishestur, Méning Xuda bilen munazire qilghum kélidu. **4** Siler bolsanglar töhmet chaplighuchilar, Hemminglar yaramsiz téwipsiler. **5** Siler peqetla sükkite turghan bolsanglar'idî! Bu siler üçün danaliq bolattî! **6** Méning munaziremge qulaq sélinglar, Lewlirmidiki muhakimilerni anglap béqinglar. **7** Siler Xudaning wakaletchisi süpitide boluwélap biadil söz qilamsiler? Uning üçün hiyle-mikirlilik gep qilmaqchimusiler? **8** Uninggha yüz-

xatire qilip [xushamet] qilmaqchimusiler?! Uninggha wakaliten dewa sorimaqchimusiler? **9** U ich-baghringlarni axturup chiqsa, siler üçün yaxshi bolattimu? Insan balisini aldighandek uni aldimaqchimusiler? **10** Siler yüz-xatire qilip yoshurunché xushamet qilsanglar, U choqum silerni eybleydu. **11** Buningdin köre Uning heywiniNING silerni qorqatqini, Uning heymisinining silerge chüshkini tüzük emesmu? **12** Pend-nesihetingerlar peqet külgé oxshash sözler, xalaxa; Siler [ishench baghliglan] istihkaminglar peqet lay istihkamlar, xalaxa. **13** Méni ixtiyaringha qoyuwétip zuwan sürmangler, méni gep qilghili qoyunglar. Béshingha hernéme kelse kelson! **14** Qandaqla bolmisen, jénim bilen tewekkul qilimen, Men jénimni alqinimgha élip qoyimen! **15** U jénimni alsimu men yenila Uni kütimen, Uninggha tayinimen; Biraq qandaqla bolmisen men tutqan yollirimni Uning aldida aqlimaqchimen; **16** Bundaq qilishim manga nijatliq bolidu; Chüнки iplas bir adem uning aldigha baralmaydu. **17** Sözlirimni diqqet bilen anglanglar, Bayanirimgha obdan qulaq sélinglar. **18** Mana, men öz dewayimni tertipliq qilip teyyar qildim; Men özümning heqiqeten aqlinidighanliqimni bilimen. **19** Men bilen bes-munazire qilidighan qéni kim barkin? Hazir sükküt qilghan bolsam, tiniqtin toxtighan bolattim! **20** [Ah Xuda!] Manga peqet ikki ishnila qilip bergin; Shundaq bolghandila, men özümni Sendin qachurmaymen: **21** — Qolungni mendin yirap qilghin; — Wehimeng méni qorqatmisun. **22** Andin méni sot qilishqa chaqir, men sanga jawab bérimen; Yaqi men Sanga [dewayimdin] söz qilsam, Senmu manga jawab bérisen. **23** Méning qebihlikirim hem gunahirim zadi qanchilik? Itaetsizlikim hem gunahimni manga körsitip ber! **24** Némishqa didaringni mendin yoshurisen? Némishqa méni Öz düshimningi dep bilding? **25** Uyah-buyaqa uchuruwétildighan anchiki bir yopurmaqni wehimige salmaqchimusen? Qurup ketken paxalni qoghlimaqqchimusen? **26** Chüнки Sen méning üstümdin zeherdekerzlerni yazisen, Sen yashliqimdiki qebihlikirimni manga qayturuwatisen. **27** Men chirip ketken bir nerse, Men peqet küye yégen bir kiyimla bolghinim bilen, Lékîn Sen méning putlirimni kishenleysen, Hemme yollirimni közitip yürisen; Tapanirimgha mangmasliq üçün chek sizip qoyghansen.

14 Anidin tughulghanlarning künliri azdur, Palaket uninggha yardur. **2** U güldek dunyagha kélip andin tozuydu, U [quyash aldidin] sayige oxshash qéchip kétidu. **3** Biraq Sen téxi shundaq bir ajiz bolghuchigha közüngni tikip, Méni Öz aldighigha soraqqa tartiwatamsen? **4** Kim napak nersilerdin pak nersini chiqiralaydu? — héchkim! **5** [Insanning] künliri békitilgendikin, Uning aylirining sani Séning ilkingde bolghandikin, Sen uning ölse bolmaydighan cheklirini békitkendikin, **6** Uning bir'az dem élishi üçün uningdin közüngni élip qachqin, Shuning bilen medikardek uninggha öz künliridin söyünüş nésip bolsun! **7** Chüнки derek késiwétilgendin kéyin, qayta ösüshtin ümid bar; Buningliq bilen uning yumran bixliri tügeg ketmeydu; **8** Uning yiltizi yerde qurup ketken bolsimu, Uning kötiki topida ölüp ketken bolsimu, **9** Biraq suning puriqi bilenla u yene kökiridu, Yumran ot-chöptek yéngi bixlarni chiqiridu. **10** Biraq adem bolsa ölidü, ilajsiz onгда yatidu, berheq, Insan nepestin qalidu, andin nede bolidu? **11** Dëngizdiki sular pargha aylinip tügeg ketkendek, Deryalar qaghirap qurup ketkendek, **12** Oxshashla adem yétip qalsila qaytidin turmaydu; Asmanlar yeqimighuche, ular oyghanmaydu, uyqudin turmaydu. **13** Ah, tehtisaragha méni yoshurup qoysang idi, Ghezipping ötüp ketküche méni mexpiti saqlap qoysang idi, Méni ésingge alidighan bir waqit-saetni manga békitip berseng idi! [Sheol h7585] **14** Adem ölse, qayta yashamdu? Shundaq bolsa manga shundaq özgirish waqti kelgüche, Mushu japagha tolghan künlirim ötküche, sewr-taqet

bilen kütettim! **15** Shundaq bolsa Sen méni chaqirsang, jawab bérettim; Sen Öz qolung bilen yaratqininggha ümid-arzuyung bolatti. **16** Biraq Sen hazir herbir dessigen qedemlirimni sanap, Gunahimni köziwatisen'ghul! **17** Itaetsizlikim xaltigha sélinip péchetlendi, Gunahlirimni dówe-dówe qilip saqlap qoydung. **18** Derweqe taghmu yimirilip yoqalghandek, Tash öz ornidin tewrinip ketkendek, **19** Sular tash-shéghillarni upritip yoqatqandek, Topanlar zémindiki topini süpürüp ketkendek, Sen ademning ümidini yoq qilisen. **20** Sen menggüge uning üstidin ghalib kélishen, Shunga u dunyadin kéti; uning chirayini tutuldurisen, Uni Öz yéningdin yiraq qilisen. **21** Uning oghulliri hörmetke érishidu, biraq u buni bilmeydu; Ular pes qilinsimu, Biraq uning bulardinmu xewiri bolmaydu. **22** U [peqet] öz ténidiki aghriqidinla azablinidu, U könglide özi üçünla hesret-nadamet chékidu.

15 Témanliq Élifaz buninggha jawaben mundaq dédi: — **2** Danishmen kishining quruq shamaldek sepsete bilen jawab bérishi toghrimu? [Danishmen] qorsiqini issiq meshriq shamili bilen toyghuzsa bolamdu? **3** Paydisiz sözler bilen, Tayini yoq gepler bilen munazirilishishi muwapiqmu? **4** Berheq, sen iman-ixlasni yoq qiliwemkchisen, Xudaning aldida dua-istiqaemetke tosalghu bolisen. **5** Chünki qebihliking aghzingha söz salidu, Sen mekkarlarning tilini tallap qollinisen. **6** Men emes, belki öz aghzing özüngning gunahingni békitidu, Öz lewliring sanga qarshi guwahliq béridu. **7** Sen insanlar ichide tunji bolup tughulghanmu? Sen tagh-dawanlardin awwal apiride bolghanmu? **8** Tengrining mexpий kéngishini anglap kelgenmusen? Danalig sen bilenla cheklinemdu? **9** Sen bilgenlarni bizning bilmeydighanlirimiz barmu? Sen chüshen'genni bizning chüshenmeydighinimiz barmu? **10** Aqsaqallar hem qéilar bizning teripimizde turidu, Ular séning atangdinmu yashta chongdur. **11** Tengrining teselliliri, Yeni sanga mulayimlik bilen éytqan mushu söz sen üçtün azliq qilamdu? **12** Némishqa köngülning keynige kirip kétisen? Közüngni némige parqiritisen? **13** Shundaq qilip sen rohingni Tengri qarshi turghuzdung, Éghizingdin shundaq sözlerning chiqishigha yol qoyuwatisen! **14** Insan néme idi? Öz-özini pakliyalighudek? Anidin tughulghan adem balisi néme idi? Heqqaniy bolalighudek? **15** Qara, [Xuda] Öz muqeddeslirigimu ishenmigen yerde, Asmanlarmu uning neziride pak bolmighan yerde, **16** Yirginchlik bolghan, sésip ketken, Qebihlikni su ichkendek ichidighan insan balisi zadi qandaq bolar? **17** Men sanga körsitey, manga qulaq sal; Közüim körgenni bayan qilmaqchimen. **18** Danishmenler ata-bowiliridin bularni anglighan, Yoshurmay bularni bayan qilghan: — **19** (Peqet shularghila, [yeni ata-bowilirighila] yer-zémin tapshurulghanidi, Ularning arisidin yat adem ötüshke pétinalmaytti) **20** — Rezil adem barliq künliride azablinidu, Zalim kishige yillar sanaqliqla békitilgundur. **21** Uning qiliqigha wehimilerning awazi kiridu, Bayashatliqida bulangchi uning ustige bésip chüshidu. **22** Qarangghuluqtin qutulushqa uning közi yetmeydu, U qilich bilen chépilishqa saqlan'ghandur. **23** U ash izdep: «Zadi nedin tépilar?» dep yolda ténep yürüdu, U zulmet küningining uninggha yéqinlashqanliqini bilidu. **24** Derd-elem hem azab uninggha wehime qilidu, Hujumgha teyyar bolghan padishahtek uning üstidin ghelibe qilidu. **25** Chünki u Tengri qarshi qolini kötürgen, Hemmige qadrigha küch körsetmekchi bolghan, **26** Shunga u boynini qattiq qilip, Köp qewetlik qalqanmi kötürüp uninggha qarap étildi. **27** Yüzini yagh basqan bolsimu, Béqinliri semrep ketken bolsimu, **28** U xarabe sheherlerde, Adem qon'ghusi kelmeydighan, Kések düwiliri bolushqa békitilgen

öylerde yashaydu; **29** U héch béymaydu, Uning mal-mülki bolsa üzülp qalidu, Uning teelluqlatli zémin üstide kéngemeydu. **30** U qarangghuluqtin qéchip qutulalmaydu, Yalqun uning shaxlirini köydürüp qurutidu, [Xudaning] bir nepisi bilen u [dunyadin] kéti. **31** U saxtiliqqa tayanmisun! U aldinp ketken, shunga saxtiliqning özi neme qatratquluq qildi? **32** Uning küni téxi toshmay turupla, Uning shéxi téxi kökirip bolmayla, bu ishlar emelge ashurulidu. **33** Üzüim téli silkinip, tong üzümler chüshürüwétilgendek, Zeytun derixining chéchiki échilipla tökülüp ketkendek bolidu. **34** Chünki iplaslarning jemeti tughmas bolidu, Ot para yégenlerning chédirlirini köydürüwétidu. **35** [Biraq] ular [herdaim] yamanliqni oylap, qebihlik tughduridu, Könglide hamam hiyle-mikir teyyarlaydu.

16 Andin Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** Men mushundaq geplerni köp anglighanmen; Siler hemminglar azab yetküzdighan ajayib teselli bergüchi ikensiler-he! **3** Mundaq watildap qilghan geplirning qéchi barmu? Silerge mundaq jawab bérishke zadi néme qatratquluq qildi? **4** Xalisamla özüm silerge oxshash söz qilayttim; Siler méning ornunda bolidighan bolsanglar, Menmu sözlerni baghlashturup éytip, silerge zerbe qilayttim, Béshimnimu silerge qaritip chayqiyalayttim! **5** Halbuki, men eksike aghzim bilen silerni righbetlendürettim, Lewlirimning tesellisi silerge dora-derman bolatti. **6** Lékin méning sözlisim bilen azabim azaymaydu; Yaki gépimni ichimge yutuwalisammu, manga néme aramchiliq bolsun? **7** Biraq U méni halsizlandürüwetti; Shundaq, Sen pütkül ailenni weyran qiliwetting! **8** Sen méni qamallidigh! Shuning bilen [ehwalim manga] guwahliq qilmaqta; Méning oruq-qaqshal [bedinim] ornidin turup özümni eyleple guwahliq qilidu! **9** Uning ghezipi méni titma qilip, Méni ow oljisi qilidu; U manga qarap chishini ghuchurlitidu; Méning düshminimdek közini alayitip manga tikidu. **10** [Ademler] manga qarap [mazaq qiliship] aghzini achidu; Ular nepret bilen mengzimgé kachatlaydu; Manga hujum qilay dep sep tüzidu. **11** Xuda méni eskilerge tapshurghan; Méni rezillerning qoligha tashliweteniken. **12** Eslide men tinch-amanliqta turattim, biraq u méni pachaqlidi; U boynumdin silkip bitchit qiliwetti, Méni Öz nishani qilghaniken. **13** Uning oqyachiliri méni qapsiwaldi; Héç ayimay U üçhey-baghrimni yirtip, Ötümni yerge töküwetti. **14** U u yer-bu yérimge üsti-üstilep zexim qilip bösiüp kiridu; U palwandeke manga qarap étildi. **15** Téremning üstige böz rext tikip qoydum; Öz izzet-hörmitimni topa-changgha sélip qoydum. **16** Gerche qolunda héchqandaq zorawanliq bolmisimu, Duayim chin dilimdin bolghan bolsimu, Yüzüm yigha-zaridin qizirip ketti; Qapaqlirimni ölüm sayisi basti. **18** Ah, yer-zémin, qénimni yapmighin! Nale-peryadim toxtaydighan'gha yaj bolmighay! **19** Biraq mana, asmanlarda hazirmu manga shahit bolghuchi bar! Ershlerde hamam kapalet Bolghuchi bar! **20** Öz dostlirim méni mazaq qilghini bilen, Biraq közüim téxiche Tengri qash tökmekte. **21** Ah, insan balisi dosti üçtün kélishtürgüchi bolghandek, Tengri bilen adem otturisidimu kélishtürgüchi bolsidi! **22** Chünki yene birnechke yil ötüshi bilenla, Men barsa qaytmas yolda méngip qalimen.

17 Méning rohim sunuq, Künlirim tügey deydu, Görlér méni kütmekte. **2** Etrapimda aldanchi mazaq qilghuchilar bar emesmu? Közüming ularning échitquluqigha tikilip turushtin bashqa amali yoqtur. **3** Ah, jénim üçtün Özüng xalighan kapaletni élip Özüngning aldida manga borun bolghaysen; Sendin bashqa kim méni qollap borun bolsun? **4** Chünki Sen [dostlirimning] könglini yorhuqluqtin qaldurghansen; Shunga Sen ularni ghelibidimni mehrum qilisen! **5** Gheniyet alay

dep dostlirigha peshwa atqan kishining bolsa, Hetta balilirining közlirimu kor bolidu. **6** U méni el-yurtlarning aldidá söz-chöchékke qoydi; Men kishiler yüzümge tüküridighan adem bolup qaldim. **7** Derd-elemdin közüm torliship ketti, Barliq ezalirim kölenggidek bolup qaldi. **8** Bu ishlarni körüp duruslar heyranuhes bolidu; Bigunahlar iplaslargha qarshi turushqa qozghilidu. **9** Biraq heqqaniy adem öz yolida ching turidu, Qoli pak yüridighan ademning küchi toxtawsiz ulghiyidu. **10** Emdi qéni, hemminglar, yene kélinglar; Aranglardin birnu dana adem tapalmaymen. **11** Künlirini axirlashay dep qaptu, Muddialirim, könglümdiki intizarlar üzüldi. **12** Bu ademler kéchini kündüzge aylandurmaqchi; Ular qarangghuluqqa qarap: «Nur yéqinlishiwatidu» déyishiwatidu. **13** Eger kütsem, öyüm tehtisara bolidu; Men qarangghuluqqa ornumni raslamen. (Sheol h7585) **14** «Chirip kélishni: «Sen méning atam!», Qurtlarni: «Apa! Acha!» dep chaqirgen! **15** Undaqta ümidim nede? Shundaq, ümidimni kim körelisun? **16** Ümidim tehtisaraning tömür penjirilirni ichige chüshüp kétidu! Biz birlikte topigha kirip kétimiz! (Sheol h7585)

18 Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: — **2** Sendek ademler qachan'ghiche mundaq sözlerni toxtatmaysiler? Siler obdan oylap béqinglar, andin biz sözlüq qilimiz. **3** Biz némishqa silerning aldinglarda haywanlar hésablinimiz? Némishqa aldinglarda exmeq tonulimiz? **4** Hey özüngning ghezipide özüngni yirtquchi, séni depla yer-zémin tashliwétilemdü?! Tagh-tashlar öz ornidin kötürülüp kétemdü?! **5** Qandaqla bolmisun, yaman ademning chirighi öchürülidu, Uning otuchqunliri yalqunlimaydu. **6** Chédiridiki nur qarangghuluqqa aylinidu, Uning üstige asqan chirighi öchürülidu. **7** Uning mezmuz qedemliri qisilidu, Özining nesihetliri özini mollaq atquzidu. **8** Chünki öz putliri özini torgha ewetidu, U del torming üstige desseydighan bolidu. **9** Qiltaq uni tapinidin iliwalidu, Tuzaq uni tutuwalidu. **10** Yerde uni kütidighan yoshurun arghamcha bar, Yolida uni tutmaqchi bolghan bir qaqqan bar. **11** Uni her tereptin wehimiler bésip qorqitwatidu, Hem uni iz qoghlap qoghlawatidu. **12** Maghdurini archachiliq yep tügetti; Palaket uning yénida paylap yürüdu. **13** Ölümning chong balisi uning térisini yewatidu; Uning ezalirini shoraydu. **14** U öz chédiridiki amanliqtin yulup tashlinidu, [Ölümning tunjisi] uni «wehimilerning padishahi»ning aldigha yalap apiridu. **15** Öyidikiler emes, belki bashqilar uning chédirida turidu; Turalghusining üstige günggürt yaghdurulidu. **16** Uning yiltizi tégidin qurutulidu; Üstidiki shaxliri késilidu. **17** Uning eslimisimu yer yüzidikilerning ésidin kötürülüp kétidu, Sirtlarda uning nam-abruyi qalmaydu. **18** U yoruqluqtin qarangghuluqqa qoghliwétilgen bolup, Bu dunyadin heydiwétulidu. **19** El-yurta héchqandag perzentliri yaki ewladliri qalmaydu, U musapir bolup turghan yerlerdimu nesli qalmaydu. **20** Uningdin kéyinkiler uning küninge qarap alaqqade bolidu, Xuddi aldinqilarmu chöchüp ketkendek. **21** Mana, qebih ademning makanliri shübhisiz shundaq, Tengrini tonumaydighan kishiningmu ornü choqum shundaqtur.

19 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** «Siler qachan'ghiche jénimni azablamaqchisiler, Qachan'ghiche méni söz bilen ezmekchisiler? **3** Siler méni on qétim xarlinglar; Manga uwal qilishqa nomus qilmaysiler. **4** Eger méning sewenlikim bolsa, Men emdi uning [derdini] tartimen. **5** Eger siler méningdin üstünlük talashmaqchi bolsanglar, Yüzüüm aldida sherm-hayani körsitip méni eyblimekchi bolsanglar, **6** Emdi bilip qoyunglarki, manga uwal qilghan Tengri iken, U tori bilen méni chirmashturup tartti; **7** Qara, men nale-peryad

kötürüp «Zorawanliq!» dep warqiraymen, Biraq héchkim anglamaydu; Men warqiraymen, biraq manga adalet kelmeydu. **8** U yolumni méni ötüwalmisun dep chit bilen tosüp qoydi, Qedemlirime qarangghuluq saldi. **9** U mendin shan-sheripimni mehrum qildi, Béshimdin tajni tartiwaldu. **10** U manga her tereptin buzhunchiliq qiliwatidu, men tügeshtim; Ümidimni U derexni bulghandek yuluwaldu. **11** Ghezipini manga qaritip qozghidi, Méni Öz dushmanliridin hésabladi. **12** Uning qoshunliri sep tüzüp atlandi, Pelemeplirini yasap manga hujum qildi, Ular chédirimni qorshawgha élip bargah tikiwaldu. **13** U qérindashlirimni mendin néri qildi, Tonushlirimning méhrini mendin üzdi. **14** Tughqanlirim mendin yatliship ketti, Dost-buraderlirim méni unutti. **15** Öyümde turghan musapirlar, hetta dédeklirimu méni yat adem dep hésablaydu; Ularning neziride men musapir bolup qaldim. **16** Men chakirimni chaqirsam, u manga jawab bermeydu; Shunga men uninggha aghzim bilen yélinishim kérek. **17** Tiniqimdin ayalimning qusqusi kélidu, Aka-ukilirim sésiqliqimdin bizar. **18** Hetta kichik balilar méni kemsitidu; Ornumdin turmaqchi bolsam, ular méni haqaretleydu. **19** Méning sirdash dostlirimning hemmisi mendin nepretulidu, Men söygenler mendin yüz öridi. **20** Et-téirilirim ustixanlirimgha chapliship turidu, Jénim qil üstide qaldi. **21** Ah, dostlirim, manga ichinglar aghrisun, ichinglar aghrisun! Chünki Tengrining qoli manga kélip tegdi. **22** Siler némishqa Tengridek manga ziyankeshlik qilisiler? Siler némishqa elirime shunche toymaysiler! **23** Ah, méning sözlirim yézilsidi! Ular bir yazmigha pütüklük bolghan bolatti! **24** Ular tömür qelem bilen qoghushun ichige yézilsidi! Ebedi'ebed tash üstige oyup pütülgen bolatti! **25** Biraq men shuni bilimenki, özümning Hemjemet-Qutquzhuchim hayattur, U axiret künide yer yüzide turup turidu! **26** Hem méning bu tére-etlirim buzulghandin kéyin, Men yenila ténimde turup Tengrini körimen! **27** Uni özümle eyni halda körimen, Bashqa ademning emes, belki özümning közi bilen qaraymen; Ah, qelbim buninggha shunche intizardu! **28** Eger siler: «Ishning yiltizi uninggidur, Uni qandaq qilip qistap qoghliwételeymiz?!» — désenglar, **29** Emdi özünglar qilichtin qorqqinanglar tüzük! Chünki [Xudaning] ghezipi qilich jazasini élip kélidu, Shuning bilen siler [Xudaning] sotining quruq gep emeslikini bilisiler».

20 Andin Naamatliq Zofar jawaben mundaq dédi: — **2** «Méni biaram qilghan xiyallar jawab bérishke ündewatidu, Chünki qelbim biaramliqta örtenmekte. **3** Men manga haqaret keltürüp, méni eybleydighan sözlerni anglidim, Shunga méning roh-zéhnim méni jawab bérishke qistidi. **4** Sen shuni bilmenseni, Yer yüzide Adem'atimiz apiride bolghandin béri, **5** Rezillerning ghalibe tentenisi qisqidor, Iplaslarning xushalliq birdemliktur. **6** Uндаq kishining shan-sheripi asman'gha yetken bolsimu, Béshi bulutlarga taqashsimu, **7** Yenila özining poqidek yoqap kétidu; Uni körgenler: «U nedidur?» deydu. **8** U chüshtek uchup kétidu, Qayta tapqili bolmaydu; Kéchidiki ghayibane alamettek u heydiwétulidu. **9** Uni körgen köz ikkinchi uni körmeydu, Uning turghan jayi uni qayta uchratmaydu. **10** Uning oghulliri miskinlerge shpeqet qilishqa mejburulidu; Shuningdek u hetta öz qoli bilen bayliqlirini qayturup béridu. **11** Uning ustixanliri yashliq maghdurigha tolghan bolsimu, Biraq [uning maghduri] uning bilen bille topa-changda yétip qalidu. **12** Gerche rezillik uning aghzida tatliq tétighan bolsimu, U uni til astigha yoshurghan bolsimu, **13** U uni yutqusi kelmey méhrini üzelmisimu, U uni aghzida qaldursimu, **14** Biraq uning qarnidiki tamiqi özgirip, Kobra yilanning zeherige aylinidu. **15** U bayliqlarni yutuwétidu, biraq

ularni yanduridu; Xuda ularni ashqazinidin chiqirivétidu. **16** U kobra yilanning zeherini shoraydu, Char yilanning neshtiri uni óltüridu. **17** U qaytidin ériq-óstenglerge hewes bilen qariyalmaydu, Bal we sériq may bilen aqidighan deryalardin huzurlinalmaydu. **18** U érishkenni yutalmay qayturidu, Tijaret qilghan paydisidin u héch huzurlinalmaydu. **19** Chünki u miskinlerni ézip, ularni tashliwetken; U ózi salmighan öyni igiliwalghan. **20** U achközlüktin esla zérikmeydu, U arzulighan nersiliridin héchqaysisini saqlap qalalmaydu. **21** Uninggha yutuwalghudek héchnerse qalmaydu, Shunga uning bayashatliq menggülik bolmaydu. **22** Uning toqquzi tel bolghanda, tuyusiz qisilchiliqqa uchraydu; Herbir ézilgüchining qoli uninggha qarshi chiqidu. **23** U qorsiqini toyghuziwatqinida, Xuda dehshetlik ghezipini uninggha chüshüridu; U ghizaliniwatqanda [ghezipini] uning üstige yaghduridu. **24** U tömür qoraldin géchp qutulsimu, Biraq mis oqya uni sanjydu. **25** Tegken oq keynidin tartip chiqirivélginide, Yaltiraq oq uchi óttin chiqirivélginide, Wehimilerni uni basidu. **26** Zulmet qaranghuluq uning bayliqlirini yutuwétishke teyyar turidu, Insan püwlimigen ot uni yutuwalidu, Uning chédirida qélip qilghanlirininu yutuwétidu. **27** Asmanlar uning qebihlikini ashkarilaydu; Yer-zéminmu uninggha qarshi qozghilidu. **28** Uning mal-dunyasi élip kétilidu, [Xudaning] ghezeplik künide kelkün ulghiyip öy-bisatini ghlulitidu. **29** Xudaning rezil ademge belgiligen nésiwisi mana shundaqtur, Bu Xuda uninggha békitken mirastur».

21 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** «Geplirimge qulaq sélinglar, Bu silerning manga bergen «teselliringer»ning ornida bolsun! **3** Söz qilishimga yol qoyсанlar; Söz qilghinimdin kéyin, yene mazaq qilwéringlar! **4** Méning shikayitim bolsa, insan'gha qaritilawatamdu? Rohim qandaqmu bitaqet bolmisun? **5** Manga obdan qaranglarchu? Siler choqum heyran qalisiler, Qolunglar bilen aghzinglarni étiwalisiler. **6** Men bu ishlar üstide oylansamla, wehimige chöminen, Pütün etlirimni titrek basidu. **7** Némishqa yamanlar yashiwéridu, Uzun ömür köridu, Hetta zor küch-hoquqluq bolidu? **8** Ularning nesli óz aldida, Perzentliri köz aldida mezmüt ósidu, **9** Ularning öyliri wehimidin aman turidu, Tengirning tayiqi ularning üstige tegmeydu. **10** Ularning kaliliri jüplense uruqlimay qalmaydu, Iniki mozaylaydu, Moziyininu tashlimaydu. **11** [Reziller] kichik balilirini qoy padisidek talagha chiqirivéridu, Ularning perzentliri taqlap-sekrep ussul oynap yüridu. **12** Ular dap hem chiltargha tengkesh qilidu, Ular neyning awazidin shadlinidu. **13** Ular künlirini awatchiliq ichide ötküzidu, Andin közni yumup achquchila tehtisaragha chüshüp kétidu. (Sheol h7585) **14** Hem ular Tengrige: «Bizdin néri bol, Bizning yolliring bilen tonushqimiz yoqtur!» — deydu, **15** — «Hemmige Qadirning xizmitide bolushning erzigidék neri bardu? Uninggha dua qilsaq bizge néme payda bolsun?!» **16** Qaranglar, ularning bexti öz qolida emesmu? Biraq yamanlarning nesihiti mendin néri bolsun! **17** Yamanlarning chirighi qanche qétim óchidu? Ular óz özlirige layiq külpet basamdu? [Xuda] ghezipidin ulargha derdlerni bölüp béremdu? **18** Ular shamal aldiddiki éngizgha oxshash, Qara quyun uchurup kétidighan paxalgha oxshashla yoqamdu? **19** Tengri uning qebihlikini balilirigha chüshürüshke qalduramdu? [Xuda] bu jazani uning özige bersun, uning ózi buni tétisun! **20** Özining halakitini öz közi bilen körsun; Ózi Hemmige Qadirning qehrini tétisun! **21** Chünki uning békitilgen yil-ayliri tügigendin kéyin, U qandaqmu yene öz öydikiliridin huzur-halawet alalisun? **22** Tengri kattilarning üstidinnu höküm qilghandin kéyin, Uninggha bilim ógiteleydighan adem barmidur?! **23** Birsu saq-salamat, pütünley ghem-endishsiz,

azadilikte yilliri toshqanda ólidu; **24** Béqinliri süt bilen sézim bolidu, Ustixanlirining yiliki xéli nem turidu. **25** Yene birsi bolsa achchiq armanda tügep kétidu; U héchqandaq rahet-paraghet körmigen. **26** Ular bilen bille topa-changda teng yatidu, Qurutlar ulargha chaplishidu. **27** — Mana, silerning némini oylawatqanliqinglarni, Méni qarilash niyetliringlarni bilimen. **28** Chünki siler mendin: «Ésilzadining öyi nege ketken? Rezillerning turghan chédiriliri nedidur?» dep sorawatisiler. **29** Siler yoluchilardin shuni sorimidinglarmu? Ularning shu bayanlirigha köngüli qoymidinglarmu? **30** [Démek], «Yaman adem palaket künidin saqlinip qalidu, Ular ghezep künidin qutulup qalidu!» — [deydu]. **31** Kim [rezilning] tutqan yolini yüz turane eyibleydu? Kim uninggha öz qilmishi üçün tégishlik jazasini yégtizidu? **32** Eksiche, u heywet bilen yerlikige kötürüp méngilidu, Uning qebrisi közet astida turidu. **33** Jilghining chalmiliri uninggha tatliq bilinidu; Uning aldidimu sansiz ademler kettkendek, Uning keynidinnu barliq ademler egiship baridu. **34** Siler némishqa manga quruq gep bilen teselli bermekchi? Silerning jawabliringlarda peqet saxtiliqla tépilidu!

22 Andin Témanliq Élifaz mundaq dédi: — **2** Adem Xudagha qandaqmu payda keltürelisun? Dana ademlermu Uninggha néme payda keltürelisun? **3** Sen heqqani bolsangmu, Hemmige Qadirgha néme behre béreleytting? Yolliring eyibsiz bolghan teqdirdimu, sen Uninggha néme gheniyetlerni élip kéleleysen? **4** Uning séni eyibleydighanliqi, We Uning sanga shikayetler yetküzdighini séning ixlasmen bolghining üçünümü-yab? **5** Séning rezillikning zor emesmu? Séning gunahliring hébasiz emesmu? **6** Sen qérindashliringdin sewebsiz képillik alghansen; Sen yalangtüşlerni kiyim-kéchekliridin mehrum qiliwetkensen. **7** Halsizlan'ghanlarga su bermiding, Ach qilghanlarga ashnimu ayap bermiding, **8** Gerche sen yer-zéminlik bolghan qoli uzun adem bolsangmu, Yer-zémin tutup hörmétlinip kelgen adem bolsangmu, **9** Sen tul xotunlarnimu quruq qol yandurghansen, Yétim-yésirlarning qolinimu yanjitiwetkensen. **10** Mana shu sewebtin etrapingda tuzaqlar yatidu, Ushtmutt peyda bolghan wehimimu séni basidu. **11** Shu sewebtinmu séni qaranghuluq bésip körelmes qildi, Bir kelkün kélip séni gherq qildi. **12** Tengri ershalaning choqqisida turidu emesmu? Eng égiz yultuzlarning neqeder aliy ikenlikige qarap baq! **13** Biraq sen: «Tengri némini bilidu? U rast shunche zulmet qaranghuluqta birnémini perq ételemdu?» dewatisen. **14** Yene: «Qoyuq bulutlar uni tosiwalidu, Shunga U pelek üstide aylinip mangghinida bizni körmeydu!» — deysen. **15** Yaman ademler mangghan kona yolni senmu tutiwérensén? **16** Ular waqti toshmay turupla élip kétilgen, Ularning ulliri kelkün teripidin éqitilip kételgen. **17** Ular Tengrige: «Bizdin néri bol!» Hemmige Qadir bizni néme qilalisun?» — deytti. **18** Biraq ularning öylirini ésil nersiler bilen toldurghan del Uning Özidur, Men bolsam yamanlarning nesihitidin yiraqlashqanmen! **19** Heqqaniylar ularning berbat bolghanliqini körüp shadlinidu; Bigunahlar ularni mazaq qilip: — **20** «Bizge qarshi chiquchilar shübhisiz weyran bolidu, Ot ularning bayliqlirini yutuwetmemdu?» — deydu. **21** [Shunga] Xudagha boysunup Uni tonusang, Shu chaghдила sen aman bolisen; Shuning bilen sanga amet kélidu. **22** Uning aghzidin kelgen nesihetnimu qobul qil, Uning sözlirini könglünge püküp qoy. **23** Sen Hemmige Qadirning yézigha qaytip kelseng, muqerrerki, Qaytidin qurulup chiqalaysen; Eger sen qebihlikni chédiriliringdin yiraqlashtursang, **24** Eger sen altunungni topa-chang üstige tashliyalsang, Ofirdiki altunungni shiddetlik éqinning tashlirigha qoshuwetseng, **25** Undaqta Hemmige Qadirning Ózi sanga altun bolidu. Séning üçün serxil kümüshmu bolidu. **26** U chaghda sen Hemmige Qadirin

söyünisen, Yüzüngni Tengri qaraq kötöreleysen. **27** Sen Uninggha dua qilsang, U qulaq salidu, Shundaqla senmu ichken qesemliringge emel qilisen. **28** Sen qaraq qilghan ish emelge ashidu, Yolliring üstige nur chüshidu. **29** Ademler pes qilin'ghanda, sen ulargha: «Ornunglardin turunglar!» deysen, Shuning bilen [Xuda] chirayi sun'ghanlarni qutquzidu. **30** U hetta gunahi bar ademnimu qutquzidu, U qolungdiki halalliqtin qutquzulidu.

23 Ayup jawaben mundaq dédi: — **2** «Bügünmu shikayitim achchiqtur; Uning méni basqan qoli ah-zarlimdinmu éghirdur! **3** Ah, Uni nedin tapalaydighanliqimni bilgen bolsam'idi, Undaqt Uning olturidighan jayigha barar idim! **4** Shunda men Uning aldida dewayimni bayan qilattim, Aghzimni munaziriler bilen toldurattim, **5** Men Uning manga bermekchi bolghan jawabini bileyettim, Uning manga némini démekchi bolghanliqini chüshineleyttim. **6** U manga qarshi turup zor küchi bilen méning bilen talishamti? Yaq! U choqum manga qulaq salatti. **7** Uning huzurida heqqaniy bir adem uning bilen dewalishalaytti; Shundaq bolsa, men öz Sotchim aldida mengügüiche aqlan'ghan bolattim. **8** Epsus, men algha qaraq mangsammu, lékin U u yerde yoq; Keyninge yansammu, sayisinimu körelmeymen. **9** U sol terepte ish qiliwatqanda, men Uni bayqiyalmaymen; U ong terepte yoshurun'ghanda, men Uni körelmeymen; **10** Biraq U méning mangidighan yolumni bilip turidu; U méni tawlighandin kéyin, altundek sap bolimen. **11** Méning putlirim uning qedemlirige ching egshken; Uning yolini ching tutup, héch chetnimidim. **12** Men yene Uning lewlrining buyruqidin bash tartmidim; Men Uning aghzidiki sözlerni öz köngüldikilirimdin qimmatlik bilip qedirlep keldim. **13** Biraq Uning bolsa birla muddiasi bardur, kimmu Uni yoldin buruyalisun? U könglide némini arzu qilghan bolsa, shuni qilidu. **14** Chünki U manga némini irade qilghan bolsa, shuni berheq wujudqa chiqiridu; Mana mushu xildiki ishlar Uningda yene nurghundur. **15** Shunga men Uning aldida dekke-dükkiye chüshimen; Bularni oylisamla, men Uningdin qorqup kétimen. **16** Chünki Tengri könglümni ajiz qilghan, Hemmige Qadir méni sarasimige salidu. **17** Halbuki, men qarangghuluq ichide ujuqturulmidim, We yaki yüzümni orivalghan zulmet-qarangghuluqimni héch sükit qilmidim.

24 — Némishqa Hemmige Qadir [soraq] künlirini békitmeydu? Némishqa Uni tonughanlar Uning shu künlirini bikardin-bikar kütidu? **2** Mana, ademler pasil qilin'ghan tashlarni yotkiwétidu; Ular zorawaniq bilen bashqilarning padilirini bulap-talap özliri [ochuq-ashkara] baqidu; **3** Ular yétim-yésirlarning éshikini bulap heydep kétidu; Ular tul xotunning kalisini képillik üçün éliwalidu. **4** Ular miskinlerni yoldin néri ittiriwétidu; Shuning bilen zémindiki ézilgenlerning hemmisi möküshüwalidu. **5** Mana, ular desht-bayawandidiki yawayi ésheklerdek, Tang seherde olja izdesh «xizmiti»ge chiqidu; Janggal ular we ularning baliliri üçün yémeklik teminleydu. **6** Ular yamanning [kaliliri] üçün dalada ot-chöp oridu, Uning üçün ashqan-tashqan üzümlirini tériydu; **7** Ular kéchini kiyimsiz yalang ötküzidu, Soghuqta bolsa yépin'ghudek kiyimi yoqtur. **8** Ular taghqa yaghqan yamghurlar bilen süzme bolup kétidu, Panahsizliqidin tashni quchaqlishidu. **9** Ademler atisiz balilarni emchektin bulap kétidu, Ular miskinlerdin [bowaqlarni] képillikke alidu. **10** [Miskinler bolsa] kiyimsiz, yéling ötidu, Bashqilar üçün bughday baghlirini kötürsimu, yenila aq qalidu; **11** Ular bashqilarning gyide zeytunlarni cheylep yagh chiqarghan bolsimu, Hoylilirida sharab kölchikini cheyligen bolsimu, Yenila ussuzluqta qalidu. **12** Sheherdin ademlerning

ah-zarliri chiqip turidu, Qilich yégenlerning janliri nale-peryad köttüridu; Biraq Tengri héchkimning iplasilqini eyblimeydu. **13** — Nurgha qarshi isyan kötüridighanlarmu bar; Ular nurning yollirini bilmeydu, Uning teriqiliride turmaydu. **14** Qatil tang nuri kélishi bilen ormidin turup, Kembegheller we miskinlerni öltüridu; Kéchide u oghridek yüridu. **15** Zinaxormu «Méni héch köz körmeydu» dep zawal waqtini kütidu, Bashqilar méni tonumisun dep ayalning chümbilini yüzige tartiwalidu. **16** Qaragghuluqta [oghrilar] öyning tamlirini kolap téshidu; Kündüzde ular özlirini öz öyige qamap qoyidu; Ular nurni tonumaydu. **17** Ular üçhün tang seher ölüm sayisidek tuyulidu; Ular qap-qarangghuluqning wehimilirini dost tutidu. **18** Ular sularning yüzidiki köpüklerdeq yoqap ketsun! Ularning yer-zémindiki nésiwisi lenet qilin'ghanki, Shunga ulardin héchkim üzümzarliqqa yene mangimsun! **19** Qurghaqchilik hem tomuz issiq qar sulirininimu yep tügitidu; Tehtisaramu oxshashla gunah qilghanlarni yep tügetsun! (Sheol h7585) **20** Uni, tughqan anisimu untusun! Qurt shölgeylirini éqitip uni yésun! Eske héch élinmisun! Shuning bilen heqqaniysizliq derextek késilsun! **21** U balisi yoq tughmaslarin olja alidu, U tul xotunlarghimu héch shepget körsotmeydu. **22** Biraq [Xuda] Öz qudriti bilen mundaq küch-hoquqi barlarning [künini] uzartidu; Ular hetta hayatidin ümidsizlensimu qaytidin ormidin turidu. **23** [Xuda] yenila ularni amanliqta muqimlashturidu, Shunga ular xatirjem bolidu; U ularning yollirini közde tutqan emesmu? **24** Ularining mertiwisi birdemlik östürülidu, Andin ular yoq bolidu; Ular ongda qaldurulidu, andin bashqa ademlerge oxshashla yighip élip kétilidu; Ular peqetla pishqan serxil bughday bashaqiliridek késilip kétidu. **25** Bu ishlar mundaq bolmisa, qéni kim méni yalghanchi dep ispatliyalaydu. Méning geplirimni kim quruq gep déyeleydu?».

25 Shuxaliq Bildad jawaben mundaq dédi: — **2** «Uningda hökimranliq hem heywet bardur; U asmanlarning qeridiki ishlarinimu tertipke salidu. **3** Uning qoshunlirini sanap tügetkili bolamdu? Uning nuri kimning üstige chüshmey qalar? **4** Emdi insan balisi qandaqmu Tengrining aldida heqqaniy bolalisun? Ayal zatidin tughulghanlar qandaqmu pak bolalisun? **5** Mana, Uning zeriride hetta ayumu yoruq bolmighan yerde, Yultuzlarmu pak bolmighan yerde, **6** Qurt bolghan insan, Sazang bolghan adem balisi [uning aldida] qandaq bolar?».

26 Ayup [Bildadqa] jawaben mundaq dédi: — **2** «Maghdursiz kishige qaltis yademplerni bériwetting! Bilekliri küchsiz ademni karamet qutquzuwetting! **3** Eqli yoq kishige qaltis nesihetlerni qiliwetting! We uninggha alamet bilimlerni mayayan qiliwetting! **4** Sen zadi kimning mediti bilen bu sözlerni qilding? Sendin chiqiwatqini kimning rohi? **5** — «Erwahlar, yeni su astidikiler, Shundaqla u yerde barliq turuwatqanlar tolghinip kétidu; **6** Berheq, [Xudaning] aldida tehtisaramu yépinchisiz körünidu, Halaketingnumu yapquchi yoqtur. (Sheol h7585) **7** U [yerning] shimaliy [qutupini] alem boshluqigha sozghan, U yer [sharini] boshluq ichide muellek qilghan; **8** U sularni qoyuq bulutliri ichige yighidu, Bulut ularning éghirligi bilenmu yirtilip ketmeydu. **9** U ayning yüzini yapidu, U bulutliri bilen uni tosidu. **10** U sularning üstige chember szip qoqghan, Buning bilen U yoruqluq hem qaragghuluqning chégrasini békitken. **11** Asmanlarning tüwruklirohi tewrep kétidu, Uning eyibini anglapla alaqazde bolup kétidu. **12** U déngizni qudriti bilen tinchlenduridu; Öz hékimti bilen Rahabni pare-pare qilip yanjiwétidu. **13** Uning Rohi bilen asmanlar bézelgen, Uning qoli téz qachqan ejdihani sanjiydu. **14** Mana, bu ishlar peqet uning qilghanlirining kichikkine bir qismidur, xalas; Uning söz-

kalamidin anglatqinimiz nahayiti pes bir shiwrilash, xalas! Uning pütkül zor qudratining güldürmamisini bolsa kimmu chüshinelisun?!».

27 Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: — 2 «Méning heqqimni tartiwalghan Tengrining hayati bilen, Jénimni aghritqan Hemmige Qadirming heqqi bilen qesem qilimenki, 3 Ténimde nepes bolsila, Tengrining bergen Rohi dimighimda tursila, 4 Lewlirimdin heqqaniysiz sözler chiqmaydu, Tilim aldanchilik bilen héch shiwrilimaydu! 5 Silerningkini toghra déyish mendin yiraq tursun! Jénim chiqqan'gha qeder durusluqumni özüm din ayrimaymen! 6 Adilliqimni ching tutuwérimen, uni qoyup bermeymen, Wijdanim yashigan héchbir künümde méni éyiblimisun! 7 Méning dühminim rezilerge oxshash bolsun, Manga qarshi chiqqanlar heqqaniysiz dep qaralsun. 8 Chünki Tengri iplas ademni üzüp tashlighanda, Uning jénini alghanda, Uning yene néme ümidi qalar? 9 Balayi'apet uni bésip chüshkende, Tengri uning nale-peryadin anglamdu? 10 U Hemmige Qadirdin söyünemdu? U herdaim Tengrige iltija qilalamdu? 11 Men Tengrining qolining qilghanliri toghrisida silerge melumat bérey; Hemmige Qadirda néme barliqini yoshurup yürmeymen. 12 Mana siler alliburun bularni körüp chiqtinglar; Siler némishqa ashundaq pütünley quruq xiyalliq bolup qaldinglar? 13 Rezil ademlerning Tengri békitken aqiwiti shundaqki, Zorawanlarning Hemmige Qadirdin alidighan nésiwisi shundaqki: — 14 Uning baliliri köpeyse, qilichlinish üçünla köpiyidu; Uning perzentlirining néni yétishmeydu. 15 Uning özidin kéyin qalghan ademliri ölüim bilen biwasite depne qilinidu, Buning bilen qalghan tul xotunliri matem tutmaydu. 16 U kümüshlerni topa-changdek yighip döwulisimu, Kiyim-kécheklerni laydek kóp yighsimu, 17 Bularning hemmisini teyyarlisimu, Biraq kiyimlerni heqqaniylar kiyidu; Bigunahlar mu kümüshlerni bölüşidu. 18 Uning yasigan öyi perwanining ghozisidek, Üzümzarning közetchisi özige salghan kepidek bosh bolidu. 19 U bay bolup yétip dem alghini bilen, Biraq eng axirqi qétim kéliduki, Közini achqanda, emdi tügeshtim deydu. 20 Wehimiler kelkünde béshigha kélidu; Kechte qara quyun uni changgiligha alidu. 21 Sherq shamili uni uchurup kétidu; Shiddet bilen uni ornidin élip yiraqqa étip tashlaydu. 22 Boran uni héch ayimay, béshigha urulidu; U uning changgilidin qutulush üçün he dep urunidu; 23 Biraq [shamal] uninggha qarap chawak chalidu, Uni ornidin «ush-ush» qilip qoghliwétidu».

28 — «Shübbisizki, kümüsh tépolidighan kanlar bar, Altunning tawlinidighan öz ornı bardur; 2 Tömür bolsa yer astidin qéziwélinidu, Mis bolsa tashtin éritilip élinidu. 3 Insanlar [yer astidiki] qarangghuluqqa chek qoyidu; U yer qerigiche charlap yürüp, Qarangghuluqqa tewe, ölümnüing sayiside turghan tashlarni izdeydu. 4 U yer yüzidikilerdin yiraq jayda tik bolghan quduqni kolaydu; Mana shundaq adem ayagh basmaydighan, untulghan yerlerde lar arghamchini tutup boshluqta pulanglap yürüdu, Kishilerdin yiraqta ésilip turidu. 5 Ashliq chiqidighan yer, Tekti kolan'ghanda bolsayalqundek körünidu; 6 Yerdiki tashlar arisidin kök yaqutlar chiqidu, Uningda altun rudisimu bardur. 7 U yolni héchqandaq alghur qush bilmeydu, Hetta sarning közimu uninggha yetmigen. 8 Hakawur yirtquchlar mu u yerni héch dessep baqmighan, Esheddiy shirmu u jaydin héchqachan ötüp baqmighan. 9 Insan balisi qolini chaqmaq téshining üstige tegküzidu, U taghlarni yiltizidin qomuriwétidu. 10 Tashlar arisidin u qanallarni chapidu; Shundaq qilip uning közi herxil qimmatlik nersilerni köridu; 11 Yer astidiki éqinlarni

téship ketmisun dep ularni tosuwalidu; Yoshurun nersilerni u ashkarilaydu. 12 Biraq danaliq nedin tépilar? Yorutulushning makani nedidu? 13 Insan baliliri uning qimmatliklikini héch bilmes, U tiriklerning zéminidin tépilmas. 14 [Yer] tégi: «Mende emes» deydu, Déngiz bolsa: «Men bilennu bille emestur» deydu. 15 Danaliqni sap altun bilen sétiwalghili bolmaydu, Kümüshnimu uning bilen bir tarazida tartqili bolmas. 16 Hetta Ofirda chiqidighan altun, aq héqiq yaqi kök yaqut bilennu bir tarazida tartqili bolmaydu. 17 Altun we xrustalnimu uning bilen sélishтурghili bolmaydu, Ésil altun qacha-quchilar uning bilen héch almashтурulmas. 18 U ünche-marjan, xrustalni ademning ésidin chiqiridu; Danaliqni élish qizil yaqutlarni élish tin ewzeldur. 19 Efiopiye'diki sériq yaqut uninggha yetmes, Sériq altunmu uning bilen beslishelmeydu. 20 Undaqt, danaliq nedin tépiledu? Yorutulushning makani nedidu? 21 Chünki u barliq hayat igilirining közidin yoshurulghan, Asmandiki uchar-qanatlar din mu yoshurun turidu. 22 Halaket we ölüim peqetla: «Uning shöhritidin xewer alduq» deydu. 23 Uning mangghan yolini chüshinidighan, Turidighan yerini bilidighan peqetla bir Xudadur. 24 Chünki Uning közi yerning qerigiche yétidu, U asmanning astidiki barliq nersilerni köridu. 25 U shamallarning küchini tarazigha salghanda, [Dunya] sulirini ölchigende, 26 Yamghurlargha qanuniyet chüshürginide, Güldürmamining chaqmiqigha yolini békitkinide, 27 U chaghda U danaliqqa qarap uni bayan qilghan; Uni nemune qilip belgiligen; Shundaq, U uning bash-ayighigha qarap chiqip, 28 Insan'gha: «Mana, Rebdin qorqush danaliqtur; Yamanliqtin yiraqlashish yorutulushтур» — dégen».

29 Ayup bayanini dawamlashturup mundaq dédi: — 2 «Ah, ehwalim ilgiriki aylardikidek bolsidi, Tengri mendin xewer alghan künderdikidek bolsidi! 3 U chaghda Uning chirighi béshigha nur chachqan, Uning yoruqluqi bilen qarangghuluqtin ötüp ketken bolattim! 4 Bu ishlar men qiran waqtında, Yeni Tengri chédirimda manga sirdash [dost] bolghan waqtında bolghanidi! 5 Hemmige Qadir men bilen bille bolghan, Méning yash balilirim etrapında bolghan; 6 Méning basqan qedemlirim sériq maygha chömülgen; Yénimdeki tash men üçün zeytun may deryasi bolup aqqan; 7 Sheher derwazisigha chiqqan waqtında, Keng meydanda ornun teyyarlan'ghanda, 8 Yashlar méni körüpla eyminip özlirini chetke alatı, Qérlar bolsa ornidin turatti, 9 Shahzadiler mu geptin toxtap, Qoli bilen aghzini étiwallatti. 10 Aqsöngeler mu tinchlinip, Tilini tangliyigha chapliwalatti. 11 Qulaq sözümnı anglisila, manga bext tileytti, Köz méni körsila manga yaxshi guwahliq béretti. 12 Chünki men manga himaye bol dep yélin'ghan ézilgichilerni, Panahsiz qalghan yétim-yésirlarimni qutquz turattim. 13 Halak bolay dégen kishi manga bext tileytti; Men tul xotunning könglini shadlandurup naxsha yangratquzattim. 14 Men heqqaniyliqni ton qilip kiyiwaldim, U méni öz gewdisi qildi. Adaletlik manga yépincha hem selle bolghan. 15 Men korgha köz bolattim, Tokurgha put bolattim. 16 Yoqsullargha ata bolattim, Manga natonush kishining dewasinimu tekshürüp chiqattim. 17 Men adletsizning hinggayghan chishlirini chéqip tashlayttim, Oljisini chishliridin élip kététtim. 18 Hem: «Méning künlirim qumdek kóp bolup, Öz uwamda rahat ichide ölimen» deyttim; 19 Hem: «Yiltizim sularghiche tartilip baridu, Shebnem pütün kéchiche shéximgha chapliship yatidu; 20 Shöhritim herdaim mende yéngilinip turidu, Qolumdiki oqayim herdaim yéngi bolup turidu» deyttim. 21 Ademler manga qulaq salatti, kütüp turatti; Nesihetlirini anglay dep sükit ichide turatti. 22 Men gep qilghandin kéyin unar qayta gep qilmaytti, Sözlirim ularning üstige shebnem bolup chüshetti. 23 Ular yamghurlarni

kütkenek méni kütetti, Kishiler [waqtida yaghqan] «kéyinki yamghur»ni qarshi alghandek sözlirimni aghzini échip ichetti! **24** Ümidsizlen'ginide men ulargha qarap külümsireyttim, Yüzümdiki nurni ular yerge chüshurmeytti. **25** Men ulargha yolini tallap körsitip bérettim, Ularning arisida kattiwash bolup olurtattim, Qoshunliri arisida turghan padishahdek yashayttim, Biraq buning bilen matem tutidighanlarga teselli yetküzgüchimu bolattim».

30 — «Biraq hazir bolsa, yashlar méni mazaq qilidu, Ularning dadilirini hetta padamni baqidighan itlar bilen bille ishleshke yol qoyushnimu yaman körettim. **2** Ularning maghduri ketkendin kéyin, Qolidiki küch manga néme payda yetküzelsun? **3** Yoqsuzluq hem achliqtin yigle ketken, Ular uzundin buyan chölderep ketken desht-bayawanda quruq yerni ghajaydu. **4** Ular emen-shiwaqni chatqallar arisidin yulidu, Shumbuyining yiltizlirininu térip özlirige nan qilidu. **5** Ular el-yurtlardin heydiwétilgen bolidu, Kishiler ularni körüpla oghrini körgendek warqirap tillaydu. **6** Shuning bilen ular sürlük jilghilarda qonup, Tashlar arisida, gharlar ichide yashashqa mejbur bolidu. **7** Chatqalliq arisida ular hangrap kétidu, Tikenler astida ular dügdiyip olturishidu; **8** Nadanlarning, nam-abuyisizlarning baliliri, Ular zémindin sürtoqap heydiwétilgen. **9** Men hazir bolsam bularning hejwiy naxshisi, Hetta söz-chöchikining destiki bolup qaldim! **10** Ular mendin nepretlinip, Mendin yiraq turup, Yüzümge tükürüshinmu yanmaydu. **11** Chümkü [Xuda] méning hayat rishtimni üzüp, méni japagha chömdürgen, Shuning bilen shu ademler aldimda tizginlirini éliwetken. **12** Ong yénimda bir top chüprende yashlar ornidin turup, Ular putumni turghan yéridin ittiriwetmekchi, Ular sépilingha hujum pelempeylirini kötürüp turidu; **13** Ular yolumni buzuwétidu, Ularning héch yölenchüki bolmisimu, Halakitimni ilgiri sürmekte. **14** Ular sépiling keng bösük jayidin bösüp kirgendek kirishidu; Weyranilikimdin paydilinip chong tashlardek domilap kirishidu. **15** Wehimiler burulup méni öz nishani qilghan; Shuning bilen hörmitim shamal ötüp yoq bolghandek heydiwétildi, Awatchiliquimu bulut ötüp ketkendek ötüp ketti. **16** Hazir bolsa jénim qachidin tökülüp ketkendek; Azabliq künler méni tutuwaldi. **17** Kéchiler bolsa, manga söngelirimgiche sanjimaqta; Aghriqlirim méni chishlep dem almaydu. **18** [Aghriqlar] zor küchi bilen manga kiyim-kéchikimdek boldi; Ular könglikimning yaqsidedek manga chaplilishaldi. **19** Xuda méni sazliqqa tashliwetken, Men topa-changgha we külge oxshash bolup qaldim. **20** Men Sanga nale-peryad kötürmektimen, Biraq Sen manga jawab bermeysen; Men ornumdin tursam, Sen peqetla manga qarapla qoyisen. **21** Sen özgirip manga bir zalim bolding; Qolungning küchi bilen manga zerbe qiliwatsen; **22** Sen méni kötürüp Shamalgha mindürgensen; Boran-chapqunda teelluqatimni yoq qiliwetkensen. **23** Chünki Sen méni axirida ölümgé, Yeni barliq hayat igilirining «yighilish öyi»ge keltürüwatsen. **24** U halak qilghan waqtida kishiler nale-peryad kötürsimu, U qolini uzatqanda, duaning derwege héchqandaq netijisi yoq; **25** Men künliri tes kishi üçün yiglap [dua qilghan] emesmu? Namratlar üçün jénim azablanmidimu? **26** Men özim yaxshiliq kütüp yüriginim bilen, yamanliq kélip qaldi; Nur kütikinim bilen, qaranghuluq keldi. **27** Ichim qazandek qaynap, aramlig tapmaywatidu; Azabliq künler manga yézlendi. **28** Men quyash nurini körmeymu qaridap yürmektimen; Xalayıq arisida men ornumdin turup, nale-peryad kötürimen. **29** Men chilbörilerge qérindash bolup qaldim, Huwqushlarning hemrahi boldum. **30** Térem qariyip mendin ajrap kétiwatidu, Söngelirim qiziqtin

küyüp kétiwatidu. **31** Chiltarimdin matem mersiyesi chiqidu, Néyiming awazi haza tutquchilarning yighisigha aylinip qaldi».

31 «Men közüm bilen ehdileshken; Shuning üçün men qandaqmu qizlarga hewes qilip köz tashlap yürey? **2** Undaq qandaq üstümdiki Tengridin alidighan nésiwem néme bolar? Hemmige qadirdin alidighan mirasim néme bolar? **3** Bu gunahning netijisi heqqaniysizlarga bala-qaza emesmu? Qebihlik qilghanlarga külpet emesmu? **4** U méning yollirimni körüp turidu emesmu? Herbir qedemlirimni sanap turidu emesmu? **5** Eger saxtiliqqa hemrah bolup mangghan bolsam'idi! Eger putum aldamchilik bilen bille bolushqa aldirighan bolsa, **6** (Men adilliq mizanigha qoyulghan bolsam'idi! Undaqta Tengri eyibsizlikimdin xewer alalaytti!) **7** Eger qedimim yoldin chiqqan bolsa, könglüm közümgé egiship mangghan bolsa, Eger qolunggha herqandaq dagh chaplashqan bolsa, **8** Undaqta men térighanni bashqa birsi yésun! Bixlirim yulunup tashliwétilsun! **9** Eger qelbim melum bir ayaldin azdurulghan bolsa, Shu niyette qoshnamning ishik aldida paylap turghan bolsam, **10** Öz ayalim bashqilarning tügminini tartidighan kün'ge qalsun, Bashqilar uni ayaq asti qilsun. **11** Chünki bu esheddiy nomusluq gunahdur; U soraqchilar teripidin jazalinishi kérektur. **12** [Bu gunah] bolsa ademni halak qilghuchi ottur; U méning barliq tapqanlirimni yulup alghan bolatti. **13** Eger qulumning yaki dédikimning manga qarita erzi bolghan bolsa, Ularning dewasini közümgé ilmighan bolsam, **14** Undaqta Tengri méni soraqqa tartishqa ornidin turghanda qandaq qilimen? Eger U mendin soal-soraq alimen dep kelse, Men Uninggha qandaq jawab bérimen? **15** Méni baliyatquda apiride qilghuchi ularnimu apiride qilghan emesmu. Men bilen u ikkimizni anilirimizning baliyatqusida töreldürgüchi bir emesmu? **16** Eger miskinlerni öz arzu-ümidliridin tosqan bolsam, Eger tul xotunning köz nurini qarangghulashturghan bolsam, **17** Yaki özümining bir chishlem néhimni yalghuz yégen bolsam, Uni yétim-yésir bilen bille yémigen bolsam **18** (Emeliyette yash waqtimdin tartip oghli ata bilen bille bolghandek umu men bilen bille turghanidi, Apamning qorsiqidin chiqqandin tartipla tul xotunning yölenchüki bolup keldim), **19** Eger kiyim-kécheq kemlikidin halak bolay dégené birige, Yaki chapansiz bir yoqsulgha qarap olturghan bolsam, **20** Eger uning belliri [kiyimsiz qélip] manga bext tilimigen bolsa, Eger u qozilirimning yungida issinmighan bolsa, **21** Eger sheher derwazisi aldida «[Höküm chiqarghanlar arisida] méning yölenchüküm bar» dep, Yétim-yésirlargha ziyankeshlik qilishqa qol kötürgen bolsam, **22** Undaqta mürem taghiqidin ajriliq chüshsun! Bilikim ügisidin sunup ketsun! **23** Chünki Tengri chüshürgen balayi'apet méni qorqunchqa salmaqta idi, Uning heywitidin undaq ishlarni qet'iy qilalmayttim. **24** Eger altun'gha ishinip uni öz tayanchim qilghan bolsam, Yaki sap altun'gha: «Yölenchükümsen!» dégen bolsam, **25** Eger bayliqlirim zor bolghanliqidin, Yaki qolum alghan gheniyemettin shadlinip ketken bolsam, **26** Eger men quyashning julasini chachqanliqini körtip, Yaki ayning aydingda mangghanliqini körtip, **27** Könglüm astirtin azdurulghan bolsa, Shundaqla [bulargha choqunup] aghzim qolumni söygen bolsa, **28** Bumu soraqchi aldida gunah dep hésablinatti, Chünki shundaq qilghan bolsam men yuqirida turghuchi Tengrigé wapasizliq qilghan bolattim. **29** Eger manga nepretlen'gen kishining halakitige qarighinimda shadlinip ketken bolsam, Béshigha külpet chüshkenlikidin xushal bolghan bolsam — **30** (Emeliyette u tügeshsun dep qarghap, uning ölümini tilep aghzimni gunah ötküzüshke yol qoymighanmen) **31** Eger chédirimdikiler men toghruluq: «Xojayinimizning dastixinidin yep toyunmighan qéni

kim bar?» démingen bolsa, **32** (Musapirlarning kochida qalghini ezeldin yoqtur; Chünki ishi kimni herdaim yoluchilargha échip kelgenmen) **33** Eger Adem'atimizdek itaetsizlikirimni yappan, Qebihlikimni könglümge yoshurghan bolsam, **34** Hemde shuning üçün pütkül xalayiq aldida uning ashkarilinishidin qorqup yuzigen bolsam, Baniyetning kemistishliri manga wehime qilghan bolsa, Shuning bilen men talagha chiqmay yürgen bolsam, ... **35** — Ah, manga qulaq salghuchi birsi bolsidi! Mana, imzayimni qoyup bérey; Hemmige Qadir manga jawab bersun! Reqibim méning üstümdin erz yazsun! **36** Shu erni zimmemge artattim emesmu? Choqum tajlardek béshimga kiyiwalattim. **37** Men Uninggha qedemlirimning pütün sanini hésablap bérettim; Shahzadidek men Uning aldigha barattim. **38** Eger öz étizirim manga qarshi guwah bolup chuqan kötürse, Uning chünekleri bilen birge yighlasha, **39** Chünki chiqarghan méwisini heq tölimey yégen bolsam, Höddigerlerni halsizlandurup nepisini toxtatqan bolsam, **40** Undaқта bughdayning ornida shumbuya óssun! Arpining ornida mestek óssun. Mana shuning bilen [men] Ayupning sözliri tamam wessalam!»

32 Shuning bilen bu üç kishi Ayupqa jawab bérishтин toxtidi; chünki ular Ayupning qarishida ózini heqqaniy dep tonuydighanliqini bildi. **2** Andin Buzilik Ramning ailisidin bolghan Baraxelning oghli Élixu isimlik yigitning ghezipi qozghaldi; uning ghezipi Ayupqa qarita qozghaldi, chünki u Xudani emes, belki ózini toghra hésablighanidi; **3** Uning ghezipi Ayupning üç dostlirighimu qaritildi, chünki ular Ayupqa reddiye bergüdek söz tapalmay turup, yenila uni gunahkar dep békittenidi. **4** Biraq Élixu bolsa Ayupqa jawab bérishni kütkenidi, chünki bu töteylenning körgen künliri ózidin köp idi. **5** Élixu bu üç dostning aghzida héchqandaq jawabi yoqluqini körgendin kéyin, uning ghezipi qozghaldi. **6** Shuning bilen Buzilik Baraxelning oghli Élixu éghiz échip jawaben mundaq dédi: — «Men bolsam yash, siler bolsanglar yashan'ghansiler; Shundaq bolghachqa men tartinip, bilgenlirimni silerge ayan qilishtin qorqup keldim. **7** Men: «Yéshi chong bolghanlar [awwal] sözlishti kérek; Yillar köpeyse, ademege danaliqui ógitidu», dep qarayttim; **8** Biraq herbir insanda roh bar; Hemmige Qadirning nepisi uni eqil-idrakliq qilip yorutidu. **9** Lékin chonglarning dana bolushi natayin; Qérlarning toghra höküim chiqaralishimu natayin. **10** Shunga men: «Manga qulaq sélinglar» deymen, Menmu öz bilginimni bayan eyley. **11** Mana, siler toghra sözlerni izdep yüringinglarda, Men sözliringlarni kütkenmen; Silerning munazirenglarigha qulaq salattim; **12** Shundaq, silerge chin könglümün qulaq saldim; Biraq silerdin héchqaysinglar Ayupqa reddiye bermidinglar, Héchqaysinglar uning sözlirige jawab bérelmidinglarki, **13** Siler: «Heqiqeten danaliqui taptuq!» déyelmeysilér; Insan emes, belki Tengri uninggha reddiye qilidu. **14** Uning jengge tizilghan hujum sözliri manga qaritilghan emes; Hem men bolsam silerning gepliringlar boyiche uninggha jawab bermeymen **15** (Bu üçheylen heyranuhes bolup, qayta jawab bérishmidi; Hemme söz ulardin uchup ketti. **16** Men kütüp turattim, chünki ular gep qilmidi, belki jimjit öre turup qayta jawab bermidi); **17** Emdi özümning nöwitide men jawab bérey, Menmu bilginimni körsitip bérey. **18** Chünki deydighan sözlirim liq toldi; Ichimdiki Roh manga türkte boldi; **19** Mana, qorsiqim échilmidighan sharab tulumigha oxshaydu; Yéngi sharab tulumliri partlap kétidighandek partlaydighan boldi. **20** Shunga men söz qilip ichimni boshitay; Men lewlimimni échip jawab bérey. **21** Men héchkimge yüz-xatire qilmaymen; We yaki héch ademege xushamet qilmaymen. **22** Men xushamet qilishni ógenmigenmen; undaq bolidighan bolsa, Yaratquchum choqum tézla méni élip kétidu.»

33 «Emdilikte, i Ayup, bayanlirimgha qulaq salghaysen, Sözlirimning hemmisini anglap chiqqaysen. **2** Mana hazir lewlimimni achtig, Aghzimdä tilim gep qilidu. **3** Sözlirim könglümdek durus bolidu, Lewlimim sap bolghan telimni bayan qilidu. **4** Tengriing Rohi méni yaratqan; Hemmige Qadirning nepisi méni janlanduridu. **5** Jawabing bolsa, manga reddiye bergin; Sözliringni aldimga sepke qoyup jengge teyyar turghin! **6** Mana, Tengri aldida men sanga oxshash bendimen; Menmu laydin shekillendürülüp yasalghanmen. **7** Berheq, men sanga héch wehime salmaqchi emesmen, We yaki men salghan yük sanga bésim bolmaydu. **8** Sen derweqe quliqingha gep qildingki, Öz awazing bilen: — **9** «Men héch itaetsiz bolmay pak bolimen; Men sap, mende héch gunah yoq... **10** Mana, Xuda mendin seweb tétip hujum qilidu, U méni Öz düshmini dep qaraydu; **11** U putlirimni kishenlerge salidu, Hemme yollirimni közitip yüridu» — dégenlikingni anglidim. **12** Mana, men sanga jawab béreyki, Bu ishta géping toghra emes; Chünki Tengri insandin ulughdur. **13** Sen némishqa uning bilen dewaliship: — U Öz yilghan ishliri toghruluq héch chüshenche bermeydu» dep yürisen? **14** Chünki Tengri heqiqeten gep qilidu; Bir qétim, ikki qétim, Lékin insan buni sezmeypdu; **15** Chüsh körgende, kéchidiki ghayibane alamette, — (Qattiq uyqu insanlarni basqanda, Yaki orun-körpiliride ügdek basqanda) — **16** — Shu chaghlarda U insanlarning quliqini achidu, U ulargha bergin nesihetni [ularning yürükige] möhürleydu. **17** Uning meqsiti ademlerni [yaman] yolidin yandurushtur, Insanni tekebburluqtin saqlashtur; **18** Buning bilen [Xuda] ademning jénini köz yetmes hangdin yandurup, saqlaydu, uning hayatini qilichlinishtin qoghdaydu. **19** Yaki bolmisa, u orun tutup yétip qalghinida aghrigü bilén, Söngkelirini óz-ara soqsushturup biaram qilish bilen, Terbiye qilinidu. **20** Shuning bilen uning pütün wujudi taamdin nepretlinidu, Uning jéni herxil nazu-németlerdin qachidu. **21** Uning éti közdin yoqilip kétidu, Esilde körünmeydighan söngkeliri börtüp chiqidu. **22** Buning bilen jéni köz yetmes hanggha yéqin kelidu, Hayati halak qilghuchi perishtilerge yéqinlishidu; **23** Biraq, eger uning bilen bir terepte turidighan kélishtürgüchi bir perishte bolsa, Yeni mingining ichide birsi bolsa, — Insan balisigha toghra yolni körsitip bérédighan kélishtürgüchi bolsa, **24** Undaқта [Xuda] uninggha sheppet körsitip: «Uni hangdin chüshüp kétishtin qutquzup qoyghin, Chünki Men nijat-qutulushqa kapalet aldım» — deydu. **25** Buning bilen uning etliri baliliq waqtidikidin yumran bolidu; U yashliqigha qaytidu. **26** U Tengrige dua qilidu, U sheppet qilip uni qobul qilidu, U xushal-xuram tentene qilip Uning didarini köridu, Hemde [Xuda] uning heqqaniyliyini öziqge qayturidu. **27** U ademler aldida küy éytip: — «Men gunah qildim, Toghra yolni burmilighanmen, Biraq téghshlik jaza manga bérilmidil! **28** U rohimni hanggha chüshüshтин qutquzdi, Jénim nurni huzurlinip köridu» — deydu. **29** Mana, bu emellerning hemmisini Tengri ademni dep, Ikki hetta üç mertem ayan qilidu, **30** Meqsiti uning jénini hangdin yandurup qutquzushtur, Uni hayatliq nuri bilen yorutush üçündür. **31** I Ayup, manga qulaq salghaysen; Ününgni chiqarma, men yene söz qilay. **32** Eger sözliring bolsa, manga jawab qiliwergin; Sözligin! Chünki imkaniyet bolsila méning séni aqlighum bar. **33** Bolmisa, méningkini anglap oltur; Süküit qilghin, men sanga danaliqui ógitip qoyay.»

34 Élixu yene jawaben mundaq dédi: — **2** «I danishmenler, sözlirimni anglanglar, I tejribe-sawaqliq ademler, manga qulaq sélinglar. **3** Éghiz taam tétip baqqandek, Qulaq sözning temini sinap baqidu. **4** Özimiz üçün néming toghra bolidighanliqini bayqap tallayli; Arimizda néminging yaxshi

bolidighanliqini bileyli! **5** Chünki Ayup: «Men heqqaniydurmen», We: «Tengri méning heqqimni bulap ketken» — deydu. **6** Yene u: «Heqqimge ziyan yetküzidighan, yalghan gepni qilishim toghrimu? Héch asiyligim bolmighini bilen, manga sanjilghan oq zexmige dawa yoq» — deydu, **7** Qéni, Ayupqa oxshaydighan kim bar?! Uninggha nisbeten bashqilarni haqaretlesh su ichkendek addiy ishtur. **8** U qebihlik qilghuchilargha hemrah bolup yüridu, U reziller bilen bille mangidu. **9** Chünki u: «Adem Xudadin söyünse, Bu uninggha héchqandaq paydisi yoq» dédi. **10** Shunga, i danishmenler, manga qulaq sélinglar; Rezillik Tengridin yiraqta tursun! Yamanlik Hemmige Qadirdin néri bolsun! **11** Chünki U ademning qilghanlirini özige qayturidu, Her bir ademge öz yoli boyiche tégishlik nésiwe tapquzidu. **12** Derheqatq, Tengri héch eskilik qilmaydu, Hemmige Qadir hökümini herqiz burmilimaydu. **13** Kim Uninggha yer-zéminni amanet qilghan? Kim Uni pütkül jahanni bashqurushqa teyinlid? **14** U peqet könglide shu niyetni qilsila, Özining Rohini hem nepisini Özige qayturuwalsila, **15** Shuan barliq et igiliri birge nepestin qalidu, Ademler topa-changgha qaytidu. **16** Sen danishmen bolsang, buni angla! Sözlirinning sadasigha qulaq sal! **17** Adaletke öch bolghuchi höküim sürelemdu? Sen «Hemmidin Adil Bolghuchi»ni gunahkar békitemsen?! **18** U bolsa padishahni: «Yarimas!», Mötiwerlerni: «Reziller» dégüchidur. **19** U ne emirlerge héch yüz-xatire qilmaydu, Ne baylarni kembeghelerdin yuqiri körmeyp; Chünki ularning hemmisini U Öz qol bilen yaratqandur. **20** Közni yumup achquche ular ötüp kétidu, Tün yérimida xelqler mu tewrinip dunyadin kétidu; Ademning qolisiz ulughlar élip kétilidu. **21** Chünki Uning nezeri ademning yollirining üstide turidu; U insanning bar qedemlirini körüp yüridu. **22** Shunga qebihlik qilghuchilargha yoshurun'ghudek héch qarangguluq yoqtur, Hetta ölümnig sayisidimu ular yoshurunalmaydu. **23** Chünki Tengri ademlerni aldigha höküim qilishqa keltürüş üçün, Ularni uzun'ghiche közitip yürüshining hajiti yoqtur. **24** U küchlükleri tekshürüp olturmayla pare-pare qilwétidu, Hem bashqilarni ularning ornigha qoyidu; **25** Chünki ularning qilghanliri uninggha éniq turidu; U ularni kéchide öriwétidu, shuning bilen ular yanjilidu. **26** U yamanlarni xalayiq aldida kachatligandek ularni uridu, **27** Chünki ular uninggha egishishtin bash tartqan, Uning yolliridin héchbirini héch etiwarmighan. **28** Ular shundaq qilip miskinlarning nale-peryadini Uning aldigha kirgüzidu, Shuning bilen U ézilgüchilarning yalwurushini anglaydu. **29** U süktütte tursa, kim aghrinip qaqsishun. Meyli eldin, meyli shexstin bolsun, Eger U [shepqi tni körsetmey] yüzini yoshuruwalsa, kim Uni körelisun? **30** Uning meqsiti iplaslar hökümranlıq qilmisun, Ular el-ehlini damigha chüshürmisun dégenliktur. **31** Chünki buning bilen ulardin bisi Tengrige: «Men tekebburluq qilghanmen; Men toghrini yene burmilimaymen; **32** Özüm bilmiginimni manga ögitip qoyghaysen; Men yamanlik qilghan bolsam, men qayta qilmaymen» — dese, **33** Sen Uning békiktinini ret qilghanliqning üçün, U peqet séning pikring boyichila insanning qilghanlirini Özige qayturushi kérekmu. Men emes, sen qarar qilishing kérekur; Emdi bilgenlirini bayan qilsangchu! **34** Eqli bar ademler bolsa, Gépimni anglighan dana kishi bolsa: — **35** «Ayup sawatsizdek gep qildi; Uning sözliride eqil-parasettin eser yoq» — deydu. **36** Ayup rezil ademlerdek jawab bergenlikidin, Axirghiche sinalsun! **37** Chünki u öz gunahining üstige yene asiyligini qoshidu; U arimizda [ahamet bilen] chawak chélip, Tengrige qarshi sözlerni köpeytmekte».

35 Élixu yenila jawab bérip mundaq dédi: — **2** «Sen mushu gépingni, yeni «Heqqaniyiqim Tengridingin üstündur»

dégingni toghra dep qaramsen? **3** Shundaq bolghanliq üçün sen: «Heqqaniyiqning manga néme paydisi bolsun? Gunah qilmighinimning gunah qilghinimgha qarighanda artuqchiliq nede?» dep soriding. **4** Özüm sözler bilen sanga [jawab bérey], Sanga hem sen bilen bille bolghan ulpetliringge jawab bérey; **5** Asmanlarga qarap baqqin; Pelektiki bulutlarga sepsalghin; Ular sendin yuqiridur. **6** Eger gunah qilghan bolsang, undaqa Tengrige qaysi ziyankeshlikni qilalaytting? Jinayetliring köpeysimu, undaqa uninggha qandaq ziyanalarni salalar iding? **7** Sen heqqaniy bolghan teqdirdimu, Uninggha néme béreytting? U séning qolungdin némidimu alar-he? **8** Séning eskilikliring peqet sendek bir insan'ghila, Heqqaniyiqing bolsa peqet insan balilirighila tesir qilidu, xalas. **9** Ademler zulum köpiyip ketkenlikidin yalwuridu; Küchlüklerning bésimi tüpeylidin ular nale-peryad kötüridu. **10** Biraq héchkim: «Kéchilerde insanlarga naxsha ata qilghuchi yaratquchum Tengri nedin izdishim kérek?» démeydu. **11** Uning bizge ögitidighini yer-zémindiki haywanlarga ögitidighinidin köp, Hem asmandiki uchar-qanatlarga ögitidighinidin artuq emesmu? **12** Ular nale-peryad kötüridu, biraq tezil ademlerning hakawurluqning tesiri tüpeylidin, Uni Xuda jebat qilmaydu. **13** Berheq, Tengri quruq duagha qulaq salmighan yerde, Hemmige Qadir mushulargha ehmiyet bermigen yerde, **14** Sen: «Men Uni körelmeymen» déseng, [U qandaq qulaq salsun]? Dewaying taxi Uning aldida turidu, Shunga Uni kütip turghin. **15** Biraq U héç [towa qilish pursiti bérip], Öz ghezipini téxi tökmigen ehwalda, Ayup özining tekebburluqini bilmemdighandu? **16** Chünki Ayup quruq gep üçün aghzini achqan, U tuturuqsiz sözlerni köpeytken».

36 Élixu sözini dawamlashturup mundaq dédi: — **2** «Méni birdem sözligili qoysang, Men yene Tengrige wakaliten qilidighan sözümnig barliqini sanga ayan qilimen. **3** Bilimni yiraqlardin élip keltürimen, Ademlerni Yaratquchimni heqqaniy dep hésablaydighan qilimen. **4** Méning gépim heqiqeten yalghan emestur; Bilimi mukemmel bisi sen bilen bille bolidu. **5** Mana, Tengri dégen ulughdur, Biraq U héchkimni kemsitmeydu; Uning chüshinishi chongqurdur, meqsitide ching turidu. **6** U yamanlarni hayat saqlimaydu; Biraq ézilgenler üçün adalet yürgüzidu. **7** U heqqaniylardin közini élip ketmeydu, Belki ularni menggüge padishahlar bilen textte olturghuzidu, Shundaq qilip ularning mertiwasi üstün bolidu. **8** We eger ular kishenlen'gen bolsa, Japanning asaritige tutulghan bolsa, **9** Undaqa U ulargha qilghanlirini, Ularning itaetsizliklerini, Yeni ularning körenglep ketkenlikini özlirige körsetken bolidu. **10** Shuning bilen U qulaqlirini terbiyige échip qoyidu, Ularni yamanliqtin qaytishqa buyruydu. **11** Ular qulaq sélip Uninggha boysunsila Ular [qalghan] künlirini awatchiliqta, Yillirini xushluqta ötküzidu. **12** Biraq ular qulaq salmisa, qilichlinip dunyadin kétidu, Bilimsiz halda nepestin toxtap qalidu. **13** Biraq könglige iplasliqni pükkenler yenila adawet saqlaydu; U ulargha asaret chüshürgendimu ular yenila tilawet qilmaydu. **14** Ular yash turupla jan üzidu, Ularning hayati bechchiwazlar arisida tügeydu. **15** Biraq U azab tartquchilarni azablardin bolghan terbiye arqiliq qutquzidu, U ular xar bolghan waqitida ularning quligini achidu. **16** U shundaq qilip sénimu azarning aghzidin qistangchiliq yoq keng bir yerge jelp qilghan bolatti; Undaqa dastaxining maygha toldurulghan bolatti. **17** Biraq sen hazir yamanlarga qaritilghan tégishlik jazalargha toldurulghansen; Shunga [Xudaning] hökümi hem adaliti séni tutuwaldi. **18** Ghezipingning qaynap kétishining séni mazaqaq bashlap qoyushidin hushyar bol; Undaqa hetta zor kapaletimu séni qutquzalmaydu. **19** Yaki bayliqliring, Yaki küchüning zor tirishshiliri, Özügni azab-oqubettin néri qilalamdu? **20** Kéchige

ümid baghlama, Chünki u chaghda xelq öz ornidin yoqilip kétédu. **21** Hushyar bol, eskilikke burulup ketme; Chünki sen [qebihlikni] derdke [sewr bolushning] ornida tallighansen. **22** Mana, Tengri küch-qudriti tüpeylidin üstündur; Uningdek ögetküchi barmu? **23** Kim Uninggha mangidighan yolni békítip bergenidi? Ye yaki Uninggha: «Yaman qilding?» déyishke pétilalaydu? **24** Insanlar tebrikleydighan Xudaning emellirini ulughlashni untuma! **25** Hemme adem ularni körgendur; Insan baliliri yiraqtin ulargha qarap turidu». **26** « — Berheq, Tengri ulughdur, biz Uni chüshinelmeymiz, Uning yillirining sanini tekshürüp éniqlighili bolmaydu. **27** Chünki U suni tamchilardin shümürüp chiqiridu; Ular pargha aylinip andin yamghur bolup yaghidu. **28** Shundaq qilip asmanlar [yamghurlarni] quyup béríp, Insan baliliri üstige molchiliq yaghduridu. **29** Biraq kim bulutlarning toqulushini, Uning [samawi] chédirining gümbür-gümbür qilidighanliqini chüshinelisun? **30** Mana, U chaqmiqi bilen etrapini yoruq qilidu, Hetta déngiz tektinimu yoruq qilidu. **31** U bular arqiliq xelqler üstidin höküm chiqiridu; Hem ular [arqiliqmu] mol ashliq béridu. **32** U qollirini chaqmaq bilen talduridu, Uninggha uridighan nishanni buyruydu. **33** [Xudaning] güldürmami uning kélidighanliqini élan qilidu; Hetta kalilarmu sézip, uni élan qilidu.

37 Shundaq, yürükümü buni anglap tewrinip kétéwatidu, Yürükim qépidin chiqip kétey, dédi. **2** Mana anglighinal Uning hörkirigen awazini, Uning aghzidin chiqawatqan güldürmama awazini angla! **3** U awazini asman astidiki pütkül yerge, Chaqmiqini yerning qerigiche yetküzidu. **4** Chaqmaqin kéyin bir awaz hörkireydu; Öz heywatining awazi bilen u güldürleydu, Awazi anglinishi bilenla héch ayanmay chaqmaqlirininu qoyuwétidu. **5** Tengri awazi bilen karamet güldürleydu, Biz chüshinelmeydighan nurghun qaltis ishlarni qilidu. **6** Chünki u qargha: «Yerge yagh!», Hem höl-yéghin'gha: «Küchlik yamghur boll» deydu. **7** U bular insanni özining yaratqanliqini bilsun dep, Hemme ademning qolini bular bilen tosüp qoyidu; **8** Yawayi haywanlar öz uwisigha kirip kétédu, Öz qonalghusida turghuzulidu. **9** Boranchapqun kohiqaptin kélidu, Hem soghuq-zimistan taratquchi shamallardin kélidu. **10** Tengrining nepisi bilen muz hasil bolidu; Bipayan sular qétip qalidu. **11** U yene qoyuq bulutlarga mol nemlik yükleydu, U chaqmaq kötüridighan bulutni keng yéyip qoyidu. **12** Ular pütkül yer-zémin yüzide U buyrughan ishni ijra qilish üçün, Uning yolyoruqliri bilen heryaqqa burulidu. **13** Yaki terbiye tayiq bolushi üçün, Yaki Öz dunyasi üçün, Yaki Öz rehimdillikini körsitish üçün U [bulutlirini] keltüridu. **14** I Ayup, buni anglap qoy, Tengrining karamet emellirini tonup yétip shük tur. **15** Tengrining bulutlarni qandaq septe turghuzghanliqini bilemsen? Uning bulutining chaqmiqini qandaq chaqturidighanliqinimu bilemsen? **16** Bulutlarning qandaq qilip boshluqta muelleq turidighanliqini, Bilimi mukemmel Bolghuchining karametlirini bilemsen? **17** Hey, Uning qandaq qilip yer-zémini jenubdiki shamal bilen tinchlandurup, Séni kiyim-kéchikiningning ottek issitqinini bilemsen? **18** Sen Uninggha hemrah bolup asmanni xuddi quyup chiqarghan eynektek, Mustehkem qilip yayghanmidig?! **19** Uninggha némini déyishimiz kéreklikini bizge ögitip qoyghin! Qarangghuluqimiz tüpeylidin biz dewayimizni joyda sepke qoyalmaymiz. **20** Uninggha «Méning Sanga gépim bar» déyish yaxshimu? Undaq dégüchi adem yutulmay qalmaydu! **21** Emdi shamallar kélip bulutlarni tarqitwétidu, Biraq bulutlar arisidiki quyash nurigha ademler biwasite qarap turalmaydu. Quyashning altun renggi shimal tereptinmu peyda bolidu; Tengrining

huzurida dehshtlik heywet bardur. Hemmige Qadirmi bolsa, biz Uni mölcherliyelmeymiz; Qudriti qaltistur, Uning adaliti ulugh, heqqaniyliq chongqur, Shunga U ademlerge zulum qilmaydu. **24** Shunga ademler Uningdin qorqidu; Könglide özini dana chaghlaydighanlarga U héch étibar qilmaydu».

38 Andin Perwerdigar qara quyun ichidin Ayupqa jawab béríp mundaq dédi: — **2** «Nesihetni tuturuqsiz sözler bilen xireleshtürgen zadi kim? **3** Erkektek bélingni ching baghla; Shunda Men sendin soray, Andin sen Méni xewerdar qil! **4** Men yer-zéminni apiride qilghinimda, sen zadi nede iding? Bularni chüshen'gen bolsang, bayan qiliwer. **5** Kim yer-zéminning ölchimini békítken? — Sen buni bilemsen? Kim uning üstige tana tartip ölchigen? **6** Tang seherdiki yultuzlar bille küy éytishqan waqtida, Xudaning oghulliri xushalliqtin tentene qilishqan waqtida, Yer-zéminning ulliri nege paturulghan? Kim uning burjek téshini salghan? **8** Baliyatqudin chiqqandek, déngiz süyi bösüp chiqqanda, Kim uni derwazilar ichege bend qilghan? **9** Men bulutni déngizning kiyimi qilghanda, We qap-qarangghuni uning zakisi qilghanda, **10** Men uning üçtün pasil kesken waqitta, Uni cheklep baldaqlarni hem derwazilarni salghanda, **11** Yeni uninggha: «Mushu yergiche barisen, pasildin ötmé, Séning tekebbur dolqunliring mushu yerde toxtisun» dégende, sen nede iding? **12** Sen tughulghandin béri seherni «Chiq» dep buyrup baqqanmusen? Sen tang seherge özi chiqidighan jayini körsetkenmusen? **13** Sen shundaq qilip seherge yer yüzining qerininu yorutquzup höküm sürgüzüp, Shundaqla rezillerni titritip yer-zéminin doghlatquzghanmusen? **14** Shuning bilen yer-zémin séghiz laygha bésilghan möhür izliridek özertilidu; Kiygen kiyimdek hemme éniq bolidu; **15** Hem shuning bilen rezillerning «nur»i ulardin élip kétilidu; Kötürülgen bilekler sundurulidu. **16** Déngizdiki bulaqlargha seper qilip yetkenmusen? Okyanlarning qeride méngip baqqanmusen? **17** Ölümnü derwaziliri sanga ashkarilan'ghannmu? Ölüm sayisining derwazilirini körgenmusen? **18** Eqiling yer-zéminning chongluqigha yetkenmu? Hemmisini bilgen bolsang éniq bayan qil! **19** Nur turushluq jaygha baridighan yol nede? Qarangghuluqning bolsa, esliy orni nede? **20** Sen [buni bilip] ularni öz chégrasigha apiralamsen? Ularning öyige mangidighan yollarni bilip yételemsen? **21** Hee, rast, sen bilisen, chünki sen ularning chaghliridin ilgiri tughulghansen, Künlirining sani derheqiqet köptin köptür! **22** Qar qachilan'ghan xezinilerge kirip kördüngmu. Möldür ambirlirininu körüp baqtungmu? **23** Bularni azab-oqubetlik zaman'gha qaldurdum, Jeng we urush küni üçtün teyyarlap qoydum. **24** Chaqmaq dégen qandaq yol bilen yerilidu? Sherq shamili yer yüzide qandaq yol bilen tarqitilidu? **25** Yamghur kelkütinining chüshidighan qanilini chéqip teyyarlighan kimdu? Güldürmamining chaqmiqi üçtün yol teyyarlighan kimdu? **26** Shundaq qilip yamghur héch adem yoq bolghan yer yüzige, Héch ademzatsiz desht-bayawan'gha yaghdurulmamdu? **27** Shuning bilen chölleshken, qurghaq tupraqlar qandurulidu, Ot-chöp bix urup köklep chiqqamdu? **28** Yamghurning atisi barmu? Shebnemi kim tughqandu? **29** Muz bolsa kimning baliyatqusidin chiqidu? Asmandiki aq qirawni bolsa kim dunyagha keltüridu? **30** Shu chaghda su qétip tashtek bolidu, Chongqur déngizlarning yüzü qétip tutashturulidu. **31** «Qelb yultuzlar topi»ning baghlimini baghliyalamsen? Orionning rishtilirini boshitalamsen? **32** «On ikki Zodiak yultuz türkümliri»ni öz peslide élip chiqiralamsen? «Chong Éyiq türkümi»ni Küchükliiri bilen yétekliyelemsen? **33** Asmanning qanuniyetlirini bilip yetkenmusen? Asmanning yer üstige süridighan hökümlirini sen belgilep qoyghanmu?

34 Sen awazingni kötürüp bulutlarchiche yetküzüp, Yamghur yaghdurup özüngni qıyan-tashqinlarcha basturalamsen? 35 Sen chaqmaqlarni buyrup öz yoligha mangduralamsen? Uning bilen ular: «Mana biz!» dep sanga jawab béremdu? 36 Ademning ich-baghriğa danalıq béghishlap kirgüzgen kimdu? Eqilge chüshinış qabiliyitini bergen kimdu? 37 Bulutlarnı danalıq bilen sanighan kim? Asmanlardiki su tulumirini tökidighan kim? 38 Buning bilen topa-changlarnı qaturup uyul qildurghan, Chalmılarnı bir-birige chaplashturghuzghan zadi kim? 39 «Chishi shir üçün ow owlap yüremsen, Shir küchüklerining ishtihasinı qanduramsen? 40 Ular uwilirdi zongziyip yürgen waqtida, Chatqallıq ichide turup tuzaq qoyup, [sen ularcha olja bérelemsen]? 41 Yémi kemchil bolup, ézip kétip yiraqqa kétip qalghanda, Baliliri Tengriğe iltija qılıp nale-peryad kötürgende, Tagh qaghiliri hem baliliri üçün yemni teminligen kimdu?

39 Sen taghdiki yawa öchkilerning qachan tughidighanliqini bilemsen? Jerenlerning balilighanliqini közitip baqqamusen? 2 Ularning boghaz bolghili nechche ay bolghanliqini sanıyalamsen? Ularning balilaydighan waqtidin xewiring barmu? 3 Ular qeddini püküp, yétip balilirini tughidu, Ular özidiki tolghaqni chiqirip tashlaydu; 4 Ularning baliliri küchlinp yétilidu, Ular dalada ösüp, [anısının] yénidin chiqip qaytip kelmeıdu. 5 Yawa éshekni dalagha qoyuwétip erkinlikke chiqarghan kim? Shash éshekning noxtilirini yéshiwetken kim? 6 Chöl-bayawanni uning öyi qilghanmen, Shorluqnimu uning turalghusi qilghanmen. 7 U sheherning qiyas-sürenliridin yiraq turup uni mazaq qilidu; U éshekninging warqirishinimu anglatıdu. 8 U taghlarnı öz yaylıqın dep kézıdu, Shu yerdiki hemme gül-giyahni izdep yurıdu. 9 Yawa kala bolsa xizmitingge kirishke razi bolamdu? Séning oqurungning yénida turushqa unamdu? 10 Yawa kalını tana bilen baghlap, tapqa chüshürélemsen?! U sanga egiship jilghılarda méngip tirna tartamdu? 11 Uning küchi zor bolghanlıqı üçün uninggha tayınamsen? Emgikingni uninggha amanet qılamsen? 12 Danliringni öyge kötürüp ekilishni uninggha tapshuramsen? «[Danlirimni] xaminingha yigishitiridu» dep uninggha ishenemsen? 13 Tögiqush qanatlırını shadlıq bilen qaıdu, Bıraq bular leylekning qanat uchliri hem peylirige yétemdü? 14 U tuxumlırını yerge tashlap qoyıdu, Tuxumlırim topida issitilsun, deydu. 15 Ularning tasadıpiy desıllip yanjilidighanlıqını, Dalidiki birer haywanning asanla ularni dessep-cheyleyidighanlıqını untuydu. 16 Balilirini ózining emestek baghrını qattıq qilidu; Uning tughutining ejri bikargha kétédu, Bıraq u pısent qilmighandek turıdu. 17 Chünki Tengri uni kem eqil qilghan, Uninggha danalıqni bermigen. 18 Halbuki, u yügürüş alda meıdsini yuqırigha kötüriginde, At hem atlıqlarnı kemsitip mazaq qilidu. 19 Sen atqa küch béghishlighanmiding? Sen uning boynigha yelpünüp turidighan yaylıni kiygüzgenmiding? 20 Sen uni heywetlik purqushlıri bilen ademni qorqutidighan, Chékettekidek sekreydighan qılalamsen? 21 U esheddiylik bilen yer tatılap-zoxchup, Öz küchidin shadlınıp kétédu, Qorallıq qoshun bilen jeng qilishqa atlinidu. 22 U qorqunchqa nisbeten külüpla qoyıdu, Héchnémidin qorqmaydu; Qilichning bisidin u yanmaydu. 23 Oqdan, julalıq neyze, Görzimu uning yénida sharaqshıydu, 24 U yerni achchiq hem ghezep bilen yutuwétıdu, [Jeng] kanayını bir anglapla hayajanlınıp qın-qinigha patmay kétédu. 25 Kanaylarning awazi bilenla u: «Ayhay!» deydu, U jengni yıraqtın purap bolıdu. U serkerdilerning towlashlırını, jengchilerning warqırashlırını xushallıq bilen anglaydu. 26 Sar séning eqling bilen uchamdu, Qanatlırını jenubqa qarap kéremdu? 27 Bürküt

buyruqung bilen yuqırigha perwas qılıp kötürülemdu, Uwisini yuqırigha salamdu? 28 U qoram tashning üstide makanlıshıdu, U taghning choqqısigha qonıdu, Tik qıyanımu turalghusi qilidu. 29 Shu yerdin u ownı paylap bayqıwalıdu, Közliri yıraq-yıraqlarnı közıtidu. 30 Uning baliliri qan shoraydu; Öltürülgenler nede bolsa, u shu yerde bolıdu».

40 Perwerdigar Ayupqa yene jawaben: — 2 «Hemmige Qadir bilen dewalashidighan kishi uninggha terbiye qilmaqchımu? Tengri ni eyibligüchi kishi jawab bersun!» — dédi. 3 Ayup bolsa Perwerdigargha jawaben: — 4 «Mana, men héchnémige yarımaymen; Sanga qandaq jawab béreleymen? Qolum bilen aghzimni étıp geptin qalay; 5 Bir qétim dédim, men yene jawab bermeymen; Shundaq, ikki qétim désem men qayta sözlimeymen» — dédi. 6 Andin Perwerdigar qara quyun ichidin Ayupqa jawab bérip mundaq dédi: — 7 «Erkekter bélingni ching baghla, Andin Men sendin soray; Men Méni xewerdar qilghin. 8 Sen derweqe Méning hökümimni pütünley bikargha kéküzmekchımsen? Sen özüngni heqqanıy qılmen dep, Méni natoghra dep eyiblimekchımsen? 9 Séning Tengri qılghan bilikidek [küchük] bir bilikning barmu? Sen Uningdek awaz bilen güldürliyelemsen? 10 Qéni, hazir özüngni shan-sherep hem salapet bilen béziwal! Heywet hem körkemlik bilen özüngni kiındürüp, 11 Ghezippingning qehrini chéchiq tashlıghın, Shuning bilen herbir tekebburning közige tikilip qarap, Andin uni pesleshtürgin. 12 Rast, herbir tekebburning közige tikilip qarap, Andin uni boysundurghın, Rezillerni öz ornida dessep yer bilen yeksan qil! 13 Ular ni birge topıgha kömüp qoy, Yoshurun jayda ularning yüzlırını képen bilen étıp qoyghın; 14 Shundaq qılalısang, Men séni étirap qılıp maxtaymenki, «Ong qolung özüngni qutquzıdu». 15 Men séning bilen teng yaratqan bégémotni körüp qoy; U kalıdek ot-chöp yeıdu. 16 Mana, uning bélidiki küchini, Qorsaq muskulıridiki qudrıtini hazir körüp qoy! 17 U quyruqını kédır derixidek égıdu, Uning yotilıridiki singırliri bir-birige ching toqup qoyulghan. 18 Uning söngekli mis turubidektur, Put-qolliri tömür choqmaqlargha oxshaydu. 19 U Tengri yaratqan janıwarlarning béshıdur, Peqet uning Yaratquchısıla uninggha Öz qilichini yéqınlashturalaydu. 20 Taghlar uninggha yémelik teminleydu; U yerde uning yénida daladiki herbir haywanlar oynaydu. 21 U sedepgül derexlikining astida yatıdu, Qomushluq hem sazlıqning salqınida yatıdu. 22 Sedepgüllükler öz sayısı bilen uni yapıdu; Östengdiki tallar uni orap turıdu. 23 Qara, derya téshıp kétédu, bıraq u héch hodıqmaydu; Hetta lordandek bir deryamu uning aghzigha örkeshlep urulsimu, yenila xatırjem turıwéridu. 24 Uning aldigha bérip uni tutqılı bolamdu? Uni tutup, andin burnını téshıp chülük ötküzgılı bolamdu?

41 Léwiatanni qarmaq bilen tartalamsen? Uning tilini arghamcha bilen [baghlap] basalamsen? 2 Uning burnigha qomush chülükni kirgüzelemsen? Uning éngikini tömür neyze bilen téshelemsen? 3 U sanga arqa-arqıdin iltija qılamdu? Yaki sanga yawashlıq bilen söz qılamdu? 4 U sen bilen ehde tüzüp, Shuning bilen sen uni mengü malay süpitide qobul qılalamsen? 5 Sen uni qushqachni oynatqandek oynıtamsen? Dédekliringning huzuri üçün uni baghlap qoyamsen? 6 Tıjaretchiler uning üstide sodilıshamdu? Uni sodigerlerge bölüştürüp béremdu? 7 Sen uning pütükli térisige atarneyzini sanjıyalamsen? Uning béshigha changgak bilen sanjıyalamsen?! 8 Qolungni uninggha bırla tegküzgendin kéyin, Bu jengni eslep ikkinchi undaq qilghuchı bolmaysın! 9 Mana, «[uni boysundurımın]» dégen herqandaq ümid bihudilikdur; Hetta uni bir körüpla, ümidsızlinıp yerge qarap qalidu emesmu?

10 Uning jénigha tégishke pétinalaydighan héchkim yoqtur; Undaqtá Méning aldında turmaqchi bolghan kimdur? 11 Asman astidiki hemme nerse Méning tursa, Méning aldımgha kim kélip «manga tégishlikini bergine» dep baqqan iken, Men uninggha qayturushqa tégishlikmu? 12 [Léwiataning] ezaliri, Uning zor kúchi, Uning tüzülishining güzelliki toghruluq, Men süküit qilip turalmaymen. 13 Kim uning sawutluq tonini salduruwételisin? Kim uning qosh éngiki ichige kiriwalalisun? 14 Kim uning yüz derwazilirini achalalisun? Uning chishliri etrapida wehime yatidu. 15 Qasiraqlirining sepliri uning pexridur, Ular bir-birige ching chaplashturulghanki. 16 Bir-birige shamal kirmes yéqin turidu. 17 Ularning herbiri öz hemrahilirigha chaplashqandur; Bir-birige zich yépishturulghan, héch ayrilmastur. 18 Uning chüshkürüshliridin nur chaqnaydu, Uning közliri seherdiki qapaqtektur. 19 Uning aghzidin otlar chiqip turidu; Ot uchqunliri sekrep chiqidu. 20 Qomush gülxan'gha qoyghan qayawatqan qazandin chiqqan hordek, Uning burun töshükidin tütün chiqip turidu; 21 Uning nepisi kömürlerni tutashturidu, Uning aghzidin bir yalqun chiqidu. 22 Boynida zor küch yatidu, Wehime uning aldida sekriship oynaydu. 23 Uning etliri qat-qat birleshtürülüp ching turidu; Üstidiki [qasiraqliri] yépishturulup, midirlimay turidu. 24 Uning yüriki beeyni tashtek mustehkem turidu, Hetta tügmenning asti téshidek mezmüt turidu. 25 U ornidin qozghalsa, palwanlarmu qorqup qalidu; Uning tolghinip shawqunlishidin alaqqade bolup kétédu. 26 Birsı qilichni uninggha tegküzsimu, héch ünümi yoq; Neyze, atarneyze we yaki changgaq bolsimu beribir ünümsizdur. 27 U tömürni samandek, Misni por yaghachteq chaghlaydu. 28 Oqya bolsa uni qorqitip qachquzalmaydu; Salgha tashliri uning aldida paxalgha aylinidu. 29 Toqmaqlarmu paxaldek héchnéme hésablanmaydu; U neyze-sheshberning tenglinishige qarap külüp qoyidu. 30 Uning asti qismi bolsa ötkür sapal parchiliridur; U lay üstige chong tirna bilen tatilighandek iz qalduridu. 31 U déngiz-okyanlarni qazandek qaynitiwétidu; U déngizni qazandiki melhemdek waraqshitidu; 32 U mangsa mangghan yoli parqiraydu; Adem [buzhghunlarni körüp] chongqur déngizni ap'aq chachliq boway dep oylap qalidu. 33 Yer yüzide uning tengdishi yoqtur, U héch qorqmas yaritilghan. 34 U büyüklerning herqandiqigha [jür'et bilen] nezer sélip, qorqmaydu; U barliq meghrur haywanlarning padishahidur».

42 Ayup Perwerdigargha jawab bérip mundaq dédi: — 2 «Hemme ishni qilalaydighiningni, Herqandaq muddiayingni tosiwalghili bolmaydighinini bildim! 3 «Nesihetni tuturuqsız sözler bilen xireleshtürgen kim?» Berheq, men özüm chüshenmigen ishlarni dédim, Men eqlim yetmeydighan tilsimat ishlarni éyittim. 4 Anglap baqqaysen, sözlep bérey; Men Sendin soray, Sen méni xewerdar qilghaysen. 5 Men quliqim arqiliq xewiringni anglighanmen, Biraq hazir közüm Séni köriwatidu. 6 Shuning üçün men öz-özüm din nepretlinimen, Shuning bilen topa-changlar we küller arisida towa qildim». 7 Perwerdigar Ayupqa bu sözlerni qilghandin kéyin shundaq boldiki, Perwerdigar Témanliq Élifazgha mundaq dédi: — «Méning ghezipim sanga hem ikki dostunggha qarap qozghaldi; chünki siler Méning toghramda Öz qulum Ayup toghra sözligendek sözlidinglar. 8 Biraq hazir özünglar üçün yette torpaq hem yette qochqarni élip, qulum Ayupning yénigha bérip, öz-özünglar üçün köydürme qurbanliq sununglar; qulum Ayup siler üçün dua qilidu; chünki Men uni qobul qilimen; bolmisa, Men öz nadanliqliringlarni özünglarga qayturup bérey; chünki siler Méning toghramda qulum Ayup toghra sözligendek toghra sözlidinglar». 9 Shuning bilen Témanliq Élifaz, Shuxaliq

Bildad we Naamatliq Zofar üçeylen bérip Perwerdigar ulargha déginidek qildi; hemde Perwerdigar Ayupning duasini qobul qildi. 10 Shuning bilen Ayup dostliri üçün dua qiliwidi, Perwerdigar uni azab-qiyinchiliqliridin qayturup, eslige keltürdi; Perwerdigar Ayupqa burunqidin ikki hesse köp berdi. 11 Shuning bilen uning barliq aka-uka, acha-singil we uninggha ilgiri dost-aghine bolghanlarning hemmisi uning yénigha keldi. Ular uning öyide olturup uning bilen bille tamaqlandi; uninggha hésdashliq qiliship, Perwerdigar uninggha keltürgen barliq azab-oqubetler toghrisida teselli bérishiti; hemde herbir adem uninggha bir tenggidin kümüş, birdin altun halqa bérishiti. 12 Perwerdigar Ayupqa kéyinki künliride burunqidin köprek bext-beriket ata qildi; uning on töt ming qoyi, alte ming tögisi, bir ming qoshluq kalisi, bir ming mada éshiki bar boldi. 13 Uningdin yene yette oghul, üç qiz tughuldi. 14 U qizlirining birinchisining ismini «Yémimah», ikkinchisining ismini «Keziye», üçinчисining ismini «Keren-xapuq» dep qoydi. 15 Pütkül zémında Ayupning qizliridek shunche güzel qizlarni tapqili bolmaytti; atisi ularni aka-ukiliri bilen oxshash mirasxor qildi. 16 Bu ishlardin kéyin Ayup bir yüz qiriq yil yashap, öz oghullirini, oghullirining oghullirini, hetta tötinchi ewladqiche, yeni ewlirininimu körgen. 17 Shuning bilen Ayup yashinip, künliridin qanaet tépip alemdin ötti.

Zebur

1 Rezillarning gépi boyiche mangmaydigan, Gunahkarlarning yolida turmaydigan, Mesxire qilguchining ornida olturmaydigan adem bext tapur! **2** Uning xursenlik peqet Perwerdigarning tewrat-qanunidilidur; U Perwerdigarning qanunini kéche-kündüz séghinip oylaydu. **3** U xuddi ériq boyigha tikilgen, Öz peslide méwisini bérédighan, Yopurmaqliri solashmaydighan derextektur; U némila qilsa ronaq tapidu. **4** Rezil ademler bolsa undaq bolmas; Ular xuddi shamal uchuriwetken tozandektur. **5** Shuning üçtün reziller soraq künide tik turalmaydu, Gunahkarlar heqqaniylarning jamaitide héch béshini kötürüp turalmaydu. **6** Chünki Perwerdigar heqqaniylarning yolini könglige pükken; Rezillerning yoli bolsa yoqlidu.

2 Eller némishqa chuqan salidu? Nème üçtün xelqler bikardin-bikar suyiqest oylaydu? **2** Dunyadiki padishahlar sepke tizilip, Emeldarlar qara niyet eyliship, Perwerdigar we Uning Mesih'i bilen qarshiliship: — **3** «Ularning cheklimilirini chörüwétyeli, Ularning asaretirini buzup tashlayli!» — déyishidu. **4** Asmanda olturghuchi küliidu, Reb ularni mazaq qilidu; **5** Hem achchiqida ulargha sözlep, Qehri bilen ularni wehimige sélip: — **6** «Özim bolsam Zionda, yeni muqeddes téghimda, Özüm mesih qilghan padishahni tiklidim». **7** «Men [ershtiki] permanni jakarlaymenki, Perwerdigar manga: — «Sen Méning oghlum; Özüm séni bügüinki künde tughuldurdum; **8** Mendin sora, Men sanga miras bolushqa ellerni, Teelluqung bolushqa yer yüzini chet-chetlirigiche bérimen; **9** Sen tömür tayaq bilen ularni bitchit qiliwétisen; Sapal chinini kukum-talqan qilghandek, sen ularni pare-para qiliwétisen» — dédi». **10** Emdi, elli padishahlar, eqildar bolunglar! Jahandiki soraqchilar sawaq élinglar; **11** Perwerdigardin qorqush bilen uning xizmitide bolunglar; Titrek ichide xushallinglar! **12** Oghulning ghezipping qozghalmasliqi üçtün, Uni söyünglar; Chünki uning ghezipi sella qaynisa, Yolonlardila halak bolisiler; Uninggha tayan'ghanlar neqeder bextliktur!

3 Dawut öz oghli Abshalomdin géchip yürgen künlerde yazghan küy: — I Perwerdigar, méni qistawatqanlar neqeder köpiyip ketken, Men bilen qarshilishawatqanlar némidégen köp! **2** Nurghunlar men toghruluq: — «Xudadin uninggha héch nijat yoqtur!» déyishiwatidu. (Sélah) **3** Biraq Sen, i Perwerdigar, etrapimdiki qalqandursen; Shan-sheripim hem béshimni yöligüchidursen! **4** Awazim bilen men Perwerdigargha nida qilimen, U muqeddes téghidin ijabet béridu. (Sélah) **5** Men bolsam yattim, uxlidim; Oyghandim, chünki Perwerdigar manga yar-yölek bolidu. **6** Méni qorshap sep tüzgen tümenligen ademler bolsimu, Men ulardin qorqmaymen! **7** I Perwerdigar, orungdin tur! Méni qutquz, i Xudayim! Méning barliq düshmenlirimning testikige salghaysen; Rezillerning chishlirini chéqiwetkeysen! **8** Nijatliq bolsa Perwerdigardindur; Berikiting Öz xelqingde bolsun! (Sélah)

4 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen oqulsun dep, Dawut yazghan küy. — Men nida qilghinimda, manga jawab bergeysen, I manga heqqaniylik ata qilghuchi Xuda! Bésim astida qalghanda Sen méni kengrichilikke chiqarding; Manga méhri-shepget körsitip, duayimni angla! **2** I insan baliliri, siler méning shan-sheripimni qachan'ghiche ahaketke qaldurisiler? Qachan'ghiche bihudilikni söyüp, Yalghanni izdep yürisiler? (Sélah) **3** Biraq shuni bilip qoyunglarki,

Perwerdigar ixlasmelnerni Özige xas qilghan; Men Uninggha nida qilghinimda, Perwerdigar anglaydu. **4** Achchiqinglarga bérip, gunah qilmanglar; Öz ornunglarda yétip, qelbinglarda chongqur oylinip, Süküt qilinglar. (Sélah) **5** Heqqaniylik bilen qurbanliqlarni qilinglar, We Perwerdigargha tayininglar. **6** Köp xelq: — «Kim bizge yaxshilik körsitelisun?» — dep sorimaqta; Jamalingnuri nuri üstimizge chüshsun, i Perwerdigar! **7** Ashliq we yéngi sharabliri molchiliq bolghanlarning xushalliqidinmu, Méning qelbimni bekrek xushalliqqa toldurdung. **8** Men yatay, hem xatirjemlikte uxliwalay; Chünki méni bixeterlikte yashatquchi peqetla Sen, i Perwerdigar!

5 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, neyler bilen oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Méning sözlirime qulaq salghaysen, i Perwerdigar; Méning ahlirimgha köngül bölgeysen. **2** Kötürgen peryadlirimni angla, méning Padishahim, méning Xudayim, Chünki sangila dua qilimen. **3** I Perwerdigar, seherde Sen awazimni anglaysen; Men seherde özüمنى Sanga qaritimen, Yuqirigha köz tikimen. **4** Chünki Sen rezilliktin huzur alghuchi ilah emesdursen; Yamanliq hergiz Sen bilen bille turmaydu. **5** Pochi-tekebburlar közüng aldida turalmaydu; Qebihlik qilghuchilarning hemmisi Sanga yirginchliktur. **6** Yalghan sözlügüchilerning hemmisini halak qilisen; Perwerdigar qanxor, aldamchi kishilerge nepret qilur. **7** Biraq men bolsam, méhri-shezippingning kengrichilikidin öyüngge kirimen; Sanga bolghan eyminishtin muqeddes ibadexnananggha qarap sejde qilimen; **8** Méni öch körgenler tüpeylidin Öz heqqaniyliqning bilen méni yétekligeysen, i Perwerdigar; Yolonni aldinda tüz qilghin. **9** Chünki ularning aghzida héchqandaq semimiylik yoqtur; Ularning ichki dunyasi bolsa piasliqluq, Ularning galliri échilghan qebridek sésiqtur, Ular tili bilen xushamet qiliwatidu. **10** Ularining gunahini békitkeysen, i Xuda; Ular öz pilanliri bilen özliri mollaq atsın; Ularini özlirining nurghunlighan itaetsizlikliri bilen heydep chiqarghaysen; Chünki ular Sanga asiqliq qildi. **11** Shundaq qilghanda Sanga tayan'ghanlarning hemmisi shadlinidu; Ular menggü shadliq bilen tentene qilidu; Sen ularni qoghdaysen; Séning namingni söygenler séningdin yayraydu. **12** Chünki Sen, i Perwerdigar, heqqaniy ademege bext ata qilisen; Uni shapaiting bilen qalqan kebi oraysen.

6 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, tarliq sazlar hem sekkiz tarliq arfa bilen oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Perwerdigar, ghezipping tutqanda méni eyblime; Qehring kelgende méni edeplime. **2** Manga shapaet qilghin, i Perwerdigar, chünki men zeipliship kettim; I Perwerdigar, méni saqaytqin, chünki méning ustixanlirim wehimige chüshiti. **3** Méning jénim dehshtelik dekke-dükkige chüshiti; I Perwerdigar, qachan'ghiche shundaq bolidu? **4** Yénimgha qayt, i Perwerdigar, jénimni azad qilghaysen, Özgermes muhebbiting üçtün méni qutquzghin. **5** Chünki ölüme bolsa Sanga séghimishlar yoq; Tehtisarada kim Sanga teshekkürlerni éytsun? (Sheol h750) **6** Méning uh tartishlirimdin maghdurum qalmidi; Tün boyi orun-körpemni kölçek qilimen; Yashlirim bilen kariwitimni chöktürimen. **7** Derdlerdin közüüm xireliship ketti; Barliq küshendilirim tüpeylidin közüüm kardin chiqiwatidu. **8** I qebihlik qilghuchilar, hemminglar mendin néri bolunglar; Chünki Perwerdigar yigha awazimni anglidi. **9** Perwerdigar tilawitimni anglidi; Perwerdigar duayimni ijabet qilidu; **10** Düshmenlirimning hemmisi yerge qarap qalidu, ular zor parakendichilikke duchar bolidu; Tuyuqsiz keynige yénip xijalette qalidu.

7 Dawutning «Shiggaon»: — Kush isimlik bir Binyaminliqning sözliri toghruluq éytqan küy: — I Perwerdigar, méning

Xudayim, men Sanga tayandim; Ulardin biri shirdek méni titma-titma qiliwetmisun, Qutquzghuchi yoqluqidin paydilini méni éziwetmisun, Méni barliq qoghlichulardan qutquzghin, Ulardin xalas qilghin; 3 I Perwerdigar Xudayim, eger qolunda qebihlik qilghan bolsam, Eger shundaq qilghan bolsam: — 4 Eger men bilen inaq ötküchige yamanliq qayturgan bolsam, — (Eksiche men bilen bikardin-bikar dushmanleshkennimu qutquzdum) — 5 — Undaқта, dushman méni qoghlap tutuwalsun, U jénimni cheylep yer bilen yeksan qilsun, Shóhritimni tupraqqa kómsun! 6 I Perwerdigar, ghezipping bilen ornungdin turghin, Méni ezgenlarning qehrige taqabil turushqa qeddin ruslighin, We méning üçtün oyghan'ghin; Sen sot we hökümi békitkenidinghu! 7 Xelqerdin bolghan jamaet etirapinggha olishidu; Sen ular üçtün pelektilik ornunggha qaytip barghaysen. 8 Perwerdigar xelqlarning üstidin hökümi chiqiridu; I Perwerdigar, öz heqqaniyliqim boyiche, We özüme bolghan durusliqim boyiche, Manga hökümi chiqarghaysen. 9 Ah, rezillerning yamanliqi axirlashsun! Heqqaniy ademni ching turghuzghaysen; I, adem qelblirini hem ichlirini sinighuchi heqqaniy Xuda! 10 Méning qalqinim bolsa, Durus niyetliklerni qutquzghuchi Xudadidur; 11 Xuda adil sochtidur, U kün boyi gunahtin renjiydighan llahtur; 12 Birsi [yaman] yolidin yammisa, U qilichini bileydu, Ya oqini tartip betlep qoyidu. 13 Shundaq ademler üçtün U ölüm qorallirini teyyarladı; U oqlirini köydürgüchi oqıldı. 14 Mana, mundaq kishiler tolghaқта qebihlik tughmaqchi, Uning boyida qalghini yamanliqtur; Uning tughqini bolsa saxtiliqtur. 15 U bir orini kolap, uni chongqur qildi; U özi kolighan origha yiqilip chüshiti. 16 Özining yamanliqi béshigha qaytip kélidu, Öz zorawanliqi bolsa öz üstige qaytip chüshidu. 17 Men Perwerdigarni heqqaniyliqi bilen medhiyeleymen, Hemmidin yuqiri turghuchi Perwerdigarning namini yangritip, küy qilip éytimen.

8 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Gittif»ta orunlansun dep, Dawut yazghan küy: — I, Öz heywengni asmanlardinmu yuqiri tikligen Perwerdigar Rebbimiz, Pütkül yer yüzide naming shunche sherepliktur! 2 Öz reqibling tüpeylidin, Dushman we qisaschilarning aghzini étishke, Bowaqlar we emgüchilerning aghzidan küch tiklidingsen. 3 Men barmaqliringning yasighini bolghan asmanliringgha, Sen mezmüt békitken ay-yultuzlarga qarighinimda, 4 Sen insanni séghinidikensen, Emdi adem dégen néme idi? Sen uning yénigha kélip yoqlaydikensen, Insan balisi qanchilik néme idi? 5 Chünki Sen uning ornini perishtilerningkindin azghine töwen békittingsen, Sen uninggha shan-sherep we shóhretlerni taj qilip berding. 6 Uni qolungning yasighanlirini idare qilishqa tikliding; Sen barliq nersilerni uning puti astigha qoyghansen, 7 Jümlidin barliq qay-kalilar, Daladiki barliq janivarlar, 8 Asmandiki uchar qanatlar, Déngizdiki béliqlar, Déngizlarning yolliridin ötküchilerning barliqini puti astigha qoydung. 9 I Perwerdigar Rebbimiz, pütkül yer yüzide naming némidégen shereplik-he!

9 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Mut-Labben» dégen ahanda oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Men Sen Perwerdigarni pütün qelbim bilen medhiyeleymen; Men Séning qilghan barliq karametliringni bayan qilay; 2 Men Sendin xushal bolup shadlinimen; Séning namingni naxsha qilip éytimen, i Hemmidin Aliy! 3 Méning dushmanlirimning keynige yoqilishiri bolsa, Del ularning séning didaring aldida yiqilip, yoqilishidin ibaret bolidu. 4 Chünki Sen méning heqqim hem dewayimni soriding; Sen textke olturup, heqqaniylarche sotliding. 5 Sen ellerge tenbih bérir, rezillerni halak qilding; Sen ularning namini

menggüge öchürüwetkensen. 6 I dushmanim! Halaketliring menggülik boldi! Sen sheherlirini yulup tashliwetting, Hetta ularning namlirimu yoqap ketti; 7 Biraq Perwerdigar menggüge olturup [hökümi süridu]; U Öz textini sot qilishqa teyyarlap békitken; 8 Alemni heqqaniyliq bilen sot qilghuchi Udur; Xelqlarning üstidin U adilliq bilen hökümi chiqiridu; 9 Hem U Perwerdigar ézilüchilerge ézig panah, Shundaqla azabliq künlérde ézig panahdur. 10 Namingni bilgenler bolsa Sanga tayinidu; Chünki Sen, i Perwerdigar, Özüngni izdigenlerni hergiz tashlighan emessen. 11 Zionda turghuchi Perwerdigargha küylerni yangritinglar! Uning qilghanlirini xelqler arisida bayan qilinglar; 12 Chünki [tökülgen] qanning soriqini qilghuchi udur, U del shundaq kishilerni esleydu, Xar qilin'ghanlarning nale-peryadlirini U untughan emes. 13 Manga shepaqt körsetkin, i Perwerdigar, Méning öchmenlerdin körgen xorluqliringha nezer salghinki, Méni ölüm derwazilirini aldidin kötürgeysen; 14 Shundaq qilghanda men Zion qizining derwazilirida turup, Sanga teelluq barliq medhiyilerni jakarlaymen; Men nijatliq-qutquzushunda shadlinimen. 15 Eller bolsa özliri kolighan origha özliri chüshüp ketti, Özliri yoshurup qoyghan torgha puti qapsilip qaldi. 16 Perwerdigar chiqarghan hökümi bilen tonular; Rezil ademler öz qolida yasighini bilen ilinip qaldi. Xiggaon (Sélah) 17 Reziller, Yeni Xudani untughan barliq eller, Yandurulup, tehtisaragha tashlinidu. (Sheol h7585) 18 Chünki namratlar menggüge estin chiqirilmaydu; Möminlerning ümidi menggü öchmey, turivéridu. 19 I Perwerdigar, ornungdin turghin; Adem balilirining ghelibe qilishigha yol qoymighin; Huzurung aldida barliq eller sotlansun. 20 Ularni dekke-dükkiğe chüshür, i Perwerdigar; Eller özlirini biz peqet adem baliliri xalas, dep bilsun! (Sélah)

10 Némishqa, i Perwerdigar, yiraқта turisen? Némishqa azabliq künlérde özüngni yoshurisen? 2 Rezil ademler tekebburluqi bilen ajiz möminlerni tap basturup qoghap yüridu; Ular özliri tapqan hiyliler bilen ilinip, babilinidu. 3 Chünki reziller öz arzu-hewesliri bilen maxtinidu; Ach közler üçtün bext tileydu; Perwerdigarni bolsa köziğe ilmaydu. 4 Ular chirayidin hakawurluq yaghdurup, Xudani izdimeydu; Ular barliq xiyallirida: «Héçbir Xuda yoqtur!» deydu. 5 Ularning yolliri hemishe rawan bolidu; Séning hökümliring ularning neziridin yiraq we üstün turidu; Ularning reqibliri bolsa, ulargha qarap «tüfi!» dep mazaq qilidu. 6 [Rezil adem] könglide: «Men héç tewrenmey turivérimen! Dewrdin-dewrge héç musheqqetke uchrimaymen» — deydu. 7 Uning aghzi qarghash, aldanchilik hem zulumgha tolghan; Tili astida eskilik we qebihlik yatidu. 8 U mehelligerde yoshurunche marap olturidu; U pinhan joylarda gunahsizlarni öltürüwétidu; Közliri yoqsullarni közleydu; 9 U chatqalligha yatqan shirdek yoshurunche paylap yatidu; U möminlerni tutuwélish üçtün yoshurunche marap yatidu; Möminlerni tutuwélip, ularni öz torigha chüshüridu. 10 [Yoqsullar] ézilidu, pütkülidu; Derdmenler uning yawuzluqliri bilen yiqilidu. 11 U könglide: «Tengri buni untup qaldi, U yüzini yépiwélip, qarimaydu; Buni hergiz körmeydu» — deydu. 12 Ornungdin turghin, i Perwerdigar; I Tengrim, qolungni kötürgin; Ézilgen möminlerni untuma! 13 Rezil adem némishqa [Sen] Xudani köziğe ilmaydu? U könglide: «[Xuda] buni sürüshürtmeydu!» — deydu. 14 Sen buni körgensen; Sen Öz qolung bilen yamanliq hem zulumni özlirige qayturush üçtün, Özüng bularni közlep yürisen; Derdmenler özlirini Sanga amanet qilidu; Chünki Sen yétim-yésirlerge yar-yölek bolup kelgensen; 15 Rezil, yaman ademning bilikini sunduruwetkeysen; Uning rezillikini birmubir sürüshürtüp, üzül-késil yoqatqaysen. 16

Perwerdigar ebedil'ebedgiche padishahdur; [Imansiz] eller bolsa [Perwerdigarning] zéminidin yoqilar. **17** Perwerdigar, Sen ajiz möminlarning armanlarini anglaysen; Ularning dilini toq qilisen; **18** Yétim-yésirlar we ézilgüchiler üçün adaletni yaqlap, Yer yüzidiki insanlarning [ajiz-möminlerge] qaytidin wehime salghuchi bolmasliqi üçün, Quliqingni ding tutisen.

11 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Perwerdigarni bashpanahim qildim; Emdi siler qandaqmu manga: «Qushtek öz téghinggha uchup qach! **2** Chünki mana, reziller kamanni tartip, Qaranghuluqtin köngli duruslarigha qaritip atmaqchi bolup, Ular oqni kirichqa sélip qoydi; **3** «Ullar halak qilinsa, Emdi heqqaniylar néminu qilar?» — dewatisiler? **4** Perwerdigar Özining muqeddes ibadetxanisidur, Perwerdigarning texti asmanlardur; U nezer salidu, Uning sezgür közliri insan balilirini közitip, sinaydu. **5** Perwerdigar heqqaniy ademni sinaydu; Rezillerge we zorawaniqqa xushtarlarigha u ich-ichidin nepretlinidu. **6** U rezillerge qapqanlar, ot we günggürtni yaghduridu; Pizghirim qiziq shamal ularning qedahidiki nésiwisi bolidu. **7** Chünki Perwerdigar heqqaniydur; Heqqaniyliq Uning amriqidur; Köngli duruslar Uning didarini köridu.

12 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, shémint bilen oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Qutquzhaysen, Perwerdigar, chünki ixlasmen adem tügep ketti; Ademler arisidin sadiq möminler ghayip boldi. **2** Herbirsi öz yéqinlirigha yalghan éytidu; Xushametchi lewlerde, aliköngülük bilen sözlshidu. **3** Perwerdigar barliq xushametchi lewlerni, Hakawurlarche sözleydighan tilni késiwetkey! **4** Ular: «Tilimiz bilen ghelibe qilimiz; Lewlirimiz bolsa özimizningkidur; Kim bizge Reb bolalisan?» — deydu. **5** «Ézilgüchi ajizlarni basqan zulum wejedin, Miskinlerning ahuzarliri wejedin, Hazirla ornumdin turay» — deydu Perwerdigar; «Men ulargha, ular zariqip kütken azadliqni yetküzimen». **6** Perwerdigarning sözliri bolsa sap sözlerdur; Ular yette qétim saplashturulghan, Sapal qazanda tawlan'ghan kümüshtekur. **7** Sen Perwerdigar, ularni saqlaysen; Sen [möminlerni] mushu dewrdin menggüge qoghdaysen; **8** [Chünki] rezil ademler heryanda ghadiyip yürüshidu, Peskeshlik insan baliliri arisida aliyanabliq dep maxtalmaqta!

13 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, qachan'ghiche? Sen méni menggüge untumsen? Qachan'ghiche didaringni mendin yoshurisen? **2** Qachan'ghiche herkünü qayghurup, qelbimde? Qachan'ghiche düshminim mendin shadlinip ghalib yürüdu? **3** Manga qara, manga jawab bergin, i Perwerdigar Xudayim! Ölüm uyqusı méni bésip kelgüchke, Közümnü yorutqaysen, **4** Düshminimning: «Men küchiyip uning üstidin ghelibe qildim» démesliki üçün, Reqibirim sentürügelikimni körüp shadlanmasliqi üçün, [közümnü yorutqaysen!] **5** Biraq men bolsam Séning özgermes muhebbitingge özümni tapshurdum; Yürükim Séning nijatliqingdin shadlinidu; **6** Men Perwerdigargha naxsha éytimen; Chünki U manga zor méhribanliqni körsetti.

14 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Exmeq kishi könglide: «Hécbir Xuda yoq» — deydu. Ular chirikliship, Yirginchlik qebihlikni qilisht; Ularning ichide méhribanliq qilghuchi yoqtur; **2** Perwerdigar ershte turup, adem balilirini közitip: «Bu insanlarning arisida insapni chüshinidighan berrisi barmidu? Xudani izdeyidighanlar barmidu? **3** Hemme adem yoldin chiqti, Hemme adem chirikliship ketti, Méhribanliq qilghuchi yoq, hetta birimu yoqtur. **4** Nanni yégendek Méning xelqimni yutuwalghan

bu qebihlik qilghuchilar héchnémini bilmemdu?» — deydu. Ular Perwerdigargha hécbir iltija qilmaydu. **5** Mana ularni ghayet zor qorqunch basti; Chünki Xuda heqqaniylarning dewridur. **6** «Siler ézilgenlarning könglige pükken ümidini yoq qilmaqchi bolisiler; Biraq Perwerdigar uning bashpanahidur!» **7** Ah, Israilning nijatliqi Ziondin chiqip kelgen bolsa idi! Perwerdigar Öz xelqini asarettin chiqirip, Azadliqqa érishtürgen chaghda, Yaqup shadlinidu, Israil xushallinidu!

15 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar, kim chédiringda turalaydu? Kim pak-muqeddes téghingda makanlishidu? **2** Kimki tamamen durusluqta mangsa, Heqqaniyliqni yürügüze, Könglide heqiqetni sözlese; **3** Tili bilen gep toshumisa, Öz yéqinigha yamanliq qilmissa, Qoshnisining eyibini kolap achmissa, **4** Pes ademni közge ilmisa, Perwerdigardin eyminidighanlarni hörmetlese, Özige ziyaniq bolghan teqdirdimu ichken qesimini özgermise, **5** Pulni xeqlerge ösümge bermise, Bigunahlarning ziyinigha para almisa; Kimki mushularni qilsa, Menggüge tewrenmes.

16 Dawut yazghan «Mixtam» küyi: Méni saqlighin, i Tengri, Chünki men Sanga tayinimen. **2** Méning jénim Perwerdigargha: «Sen méning Rebbimdursen; Sendin bashqa méning bext-saaditim yoqtur» — dédi. **3** Yer yüzidiki muqeddes bendiliring bolsa, Ular aliyanablardur, Ular méning hemme xushalliqimdur. **4** Kim bashqa ilahni izdeshe aldirisa, Ularning derdliri köpiyip kétidu. Gheyriy ilahlargha atap hediye qanlirini tökmeymen, Ularning namlirini tilimghimu almaymen. **5** Perwerdigar bolsa méning mirasim hem qedahidimki nésiwemdur; Chek tashlinip érishken nésiwemni özüng saqlaysen; **6** [Nésiwemni belgiligen] siziqlar manga güzel yerlerni békittendur; Berheq, méning güzel mirasim bardur! **7** Manga nesihet bergen Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturimen; Hetta kéchilerdimu wijdanim manga ögütidu. **8** Men Perwerdigarni herdain köz aldimdin ketküzmeymen; U ong yénimda bolghachqa, Men hergiz tewrenmeymen. **9** Shunga méning qelbim shadlandi, Méning rohim téximu kötürüldü, Méning ténim aman-ésenlikte turidu; **10** Chünki jénimni tehtisarada qaldurmaymen, Shundaqla Séning Muqeddes Bolghuchingni chirishtin saqlaysen. (Sheol h7585) **11** Sen manga hayat yolini körsitisen; Huzurungda toluq tashqan shad-xuramliq bardur; Ong qolungda menggülik behre-lezzetlermu bardur.

17 Dawutning duasi: — Heqqaniy telepni angla, i Perwerdigar, méning nidayingha köngül qoyghin; Méning duayingha qulaq salghin, U yalghanchi lewlerdin chiqqan emes. **2** Huzurungdin hökümüm chiqirilghay! Közüng néme durus ikelikini perq etkey! **3** Sen méning qelbimni sinighansen, Sen kéchidimu manga yéqinliship közetting; Sen méni tawlap közüngdin kechürdingsen, Méningdin hécbir sewenlik tapalmiding; Könglümdé: Aghzim itaetsizlik qilmisun! — dep niyet qildim. **4** Adem baliliring hayattiki ishlerida, Lewliringdin chiqqan sözler bilen zorawanlarning yolliridin özümni néri qildim. **5** Méning qedemlirim yolliringdin chiqmighan, Putlirim téyilip ketmigen. **6** Men Sanga iltija qildim, Chünki tileklirimni ijabet qilisen, i Tengrim; Manga qulaq salghin, Sözlirimni anglighin. **7** I, Özüngge tayan'ghanlarni qarshi chiqquchilardin ong qolung bilen Qutquzhuchi, Karametlirigini körsitip, özgermes muhebbitingni ayan qilghaysen! **8** Méni köz qarichuqungdek saqlighaysen; Qanatling sayiside méni yoshurghaysen; **9** Méni bulimaqchi bolghan rezil ademlerdin, Méni qorshialghan esheddiy küshendilirimdin yoshurghin; **10**

Ularining baghrini may qaplab, qétip ketken; Ularining éghizliri tekebburlarche sözleydu; **11** Ular yolimizni toriwélip, Bizni yerge urushqa közini alaytip, **12** Oljigha ach közlük bilen tikilgen shirdek, Yoshurun joylarda marap yürüidighan yash shirdektur. **13** Ornungdin turghaysen, i Perwerdigar, Uning yolini tosup, yer bilen yeksan qilghaysen, Jénimni rezil ademdin qutquzghin, qiliching bilen; **14** [Méni] Öz qolung bilen kishilerdin, Yeni mushu dewrdiki kishilerdin qutquzghin; Ularining nésiwisi bolsa mushu dunyadiladur; Sen ularning qarnini németliring bilen toldurisen; Ularining köngli perzentliri bilen qandi, Balilirigha bayliqlirini qalduridu. **15** Men bolsam, heqqaniyliqta yüzüingge qarighuchi bolimen; Oyghan'ghinimda, Séning didaringdin söyünimen!

18 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Perwerdigarning quli Dawut yazghan küy; Perwerdigar uni barliq düshmenliridin hem Saul padishahning qolidin qutquzghan küni, u Perwerdigargha munu küyning sözlirini éytti: — Ah, Perwerdigarim, méning küch-qudritim, Men séni söyimen! **2** Perwerdigar méning xada téghim, méning qorghinim, méning nijatkarimdur! Méning Tengrim, méning qoram téshim, men Uningdin himaye tapimen; U méning qalqinim, méning qutquzghuchi münggüzüm, méning éviz nunarimdur! **3** Medhiyelerge layiq Perwerdigargha nida qilimen, Shunda düshmenlirimdin qutzuzulimen; **4** Ölüming asaretliri méni qorshiwaldi, Ixlassizlarning yamrap kétishi méni qorqitwetti; **5** Tehtisaraning taniliri méni chirmiwaldi, Ölüm sirtmaqliri aldimga keldi. (Sheol h7585) **6** Qiynalghinimda men Perwerdigargha nida qildim, Xudayigha peryard kötürüdm; U ibadexanisidin awazimni anglidi, Méning peryardim Uning huzurigha keldi, Uning quligha kirdi. **7** Shu chagh yer-zémin tewrep, silkinip ketti, Taghlarning ulliri dehshetlik tewrendi, silkinip ketti; Chünki U ghezeplendi. **8** Uning dimighidin is örlep turatti, Aghzidin chiqqan ot hemmisini yutuwetti; Uningdin kömür choghiliri chiqti; **9** U asmanlarni tezim qildurup chüshti, Puti asti tum qaranghulug idi. **10** Bir kérébni minip perwaz qildi, Shamalning qanatlirida ghuyuldap uchup keldi. **11** U qaranghuluqni ózining yoshurunidighan jayi qildi, Sularning qaranghushini, Asmanlarning qoyuq bulutlirini, Öz etrapida chédiri qildi. **12** Uning aldidiki yoruqluqtin, Qoyuq bulutlar, möldür, otlug choghlar chiqip ötti; **13** Perwerdigar asmanda güldürildi; Hemmidin Aliy Bolghuchi awazini yangratti, Möldür we otlug choghlar bilen. **14** Berheq, U oqlirini étip, [düşmenlirimni] tarqitwetti; Chaqmaqlarni chaqturup, ularni qiyqas-chuqan'gha saldi; **15** Shuning bilen déngizlarning tekti körünüp qaldi, Alemning ulliri ashkarilandi, Tenbihing bilen, Dimighingdin chiqqan nepesning zerbisii bilen, i Perwerdigar. **16** U yuqiridin qolini uzitip, méni tútti; Méni ulugh sulardin tartip aldi. **17** U méni küchlük düşminimdin, Hem manga öchmenlik qilghuchilardan qutquzdi; Chünki ular mendin küchlük idi. **18** Külpetke uchrighan künümde, ular manga qarshi hujumga ötti; Biraq Perwerdigar méning tayanchim idi. **19** U méni kengri-azade bir joygha élip chiqardi; U méni qutquzdi, chünki U mendin xursen boldi. **20** Perwerdigar heqqaniyliqimgha qarap manga iltipat körsetti; Qolumning halalliqini U manga qaytardi; **21** Chünki Perwerdigarning yollirini tutup keldim; Rezillik qilip Xudayimdin ayrilip ketmidim; **22** Chünki Uning barliq hökümliri aldimdidur; Men Uning belgilimlirini özümdein néri qilmidim; **23** Men Uning bilen ghubarsiz yürdüm, Özümni gunahtin néri qildim; **24** Shuning üçün Perwerdigar heqqaniyliqimgha qarap, Köz aldidiki qolumning halalliqigha qarap, qilghanlirimni qaytardi. **25** Wapadar-méhribanlarga

Özüingni wapadar-méhriban körsitisen; Ghubarsizlarga Özüingni ghubarsiz körsitisen; **26** Sap dilliqlargha Özüingni sap dilliq körsitisen; Tetürlerge Özüingni tetür körsitisen; **27** Chünki ajiz mömin xelqni qutquzghuchi Özüingdusen; Biraq tekebbur közlerni shermede qilisen; **28** Chirighimni julalig qilghan Sundersen; Perwerdigar Xudayim méni basqan qaranghuluqni nurlanduridu; **29** Chünki Sen arqiliq [düşmen] qoshuni arisidin yügürüp öttüm; Sen Xudayim arqiliq men sépildin atlap öttüm. **30** Tengrim — Uning yoli mukemmeldur; Perwerdigarning sözi sinap ispatlan'ghandur; U Özige tayan'ghanlarning hemmisige qalqandur. **31** Chünki Perwerdigardin bashqa yene kim ilahdur? Bizning Xudayimizdin bashqa kimmu qoram tashtur? **32** Yeni bélimni küch-quwwet bilen orighuchi Tengri, Yolumni tüptüz, mukemmel qilghuchi Tengridur; **33** U méning putlirimni kéyikningkidek [uchqur] qilidu, Shuning bilen méni éviz jaylirimda turghuzidu; **34** Qollirimni urush qilishqa ógitidu, Shunglashqa bileklirim mis kamanni kéreleydu; **35** Sen manga nijatliqning bolghan qalqanni ata qilding, Néning ong qolung méni yöldi; Séning mulayim kemterliking méni ulugh qildi. **36** Sen qedemlirim astidiki jayni keng qilding, Méning putlirim téyilip ketmidi. **37** Men düşmenlirimni qoghlap yettim; Ular halak bolmighuche héch yanmidim. **38** Qaytidin ornidin turalmas qilip ularni yanjiwettim, Ular putlirim astida yiqildi. **39** Sen jeng qilishqa küch bilen bélimni baghilding; Sen manga hujum qilghanlarni putim astida élgildürdüg; **40** Düşmenlirimni köz aldimda arqisigha yandurup qachquzdung, Shuning bilen manga öchmenlerni yoqattim. **41** Ular peryard kötürdi, biraq qutquzidighan héchkim yoq idi; Hetta Perwerdigargha nida qildi, Umu ulargha jawab bermidi. **42** Men ulargha soqqa bérip, shamal uchurghan topidek qiliwettim; Kochidiki patqaqtek, ularni töküwettim. **43** Sen méni xelqning nizaliridin qutquzghansen; Sen méni ellerning béshi qilghansen; Manga yat bolghan bir xelq xizmitimde bolmaqta. **44** Sözümmi anglapla ular manga itaet qilidu; Yat eldikiler manga bicharilerche teslim bolidu; **45** Yat eldikiler chüshkünlüship kétidu; Ular öz istihkamiridin titringen halda chiqip kélidu; **46** Perwerdigar hayattur! Méning Qoram Téshim mubareklensun! Nijatliqim bolghan Xuda [hemmidin] aliydur, dep medhiyelensun! **47** U, men üçhün toluq qisas alghuchi Tengri, Xelqlerni manga boysundurghan [Xudatur]; **48** U méni düşmenlirimdin qutquzghan; Berheq, Sen méni manga hujum qilghanlardin yuqiri kötürdüng; Zorawan ademdin Sen méni qutulurdung. **49** Shuning üçhün men eller arisida Sanga rehmet éytimen, i Perwerdigar; Namingni ulughlap küylerni éytimen; **50** [Perwerdigar] Özi tiklengen padishahqa zor nusretlerni béghishlaydu; Özi mesih qilghinigha, Yeni Dawutqa hem uning neslige menggüge özgermes muhebbitini körsitidu.

19 Dawut yazghan küy: — Ershler Tengrining ulughluqini jakarlaydu, Asman gümbizi Uning qoli yasighanlirini namayan qilidu; **2** Ularining sözliri kün-künler deryadek éqiwatidu; Kéche-kéchilep ular bilimni ayan qiliwatidu. **3** Tilisz hem awazisz bolsimu, ularning sadasi [alemge] anglanmaqta. **4** Ularining ölchem tanisi yer yüzide tartilmaqta; Ularining sözliri alemning chétigige yetmekte. Ularining ichide [Xuda] quyash üçhün chédir tikken, **5** [Quyash] hujsiridin toygha chiqqan yigittek chiqidu, Beygige chüshidighan palwande shadlinidu; **6** Asmanlarning bir chétidin örleydu, Jahanning u chétigige chörgileydu, Uning hararitidin héchqandaq mexluqat yoshurunalmaydu. **7** Perwerdigarning tewrat-qanuni mukemmeldur, U insan wujudini yéngilaydu; Perwerdigar bergen hökümgah wawahlar muqim-ishenchlik, U nadanlarni dana qilidu. **8** Perwerdigarning körsetimiliri durus, U qelbni shadlanduridu; Perwerdigarning permanliri yoruqluqtur, U

közlarni nurlanduridu. **9** Perwerdigardin eyminish pak ishtur, u menggü dawamlashidu; Perwerdigarning hökümliri heqtur, Herbiri tamamen heqqaniyettur. **10** Ular altundin, berheq köp sap altundin qimmatliktur; Heselidin, hesel jewhiridin shérindur; **11** Ular bilen qolung oyghitilidu; Insan ulargha riaye qilish ta ching tursa chong mukapat bardur. **12** Kim öz xataliqirini bilip yételisun? Méni bilip-bilmey qilghan gunahlimdin saqit qilghaysen; **13** Öz qul-chakaringni bashbashtaq gunahlardin tartqaysen; Bu gunahlarni manga xojayin qildurmighaysen; Shuning bilen men qursiz bolimen, Éghir gunahtin xaliy bolghaymen. **14** I Perwerdigar, méning Qoram Téschim we Hemjemet-Nijatkarim, Aghzimdiki sözler, qelbimdiki oylinishlar neziringde meqbul bolghay!

20 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Külpetlik künde Perwerdigar sanga ijabet qilghay! Yaqupning Xudasining nami séni égzide aman saqlighay! **2** U Öz muqeddes jayidin sanga medet ewetke, Ziondin sanga küch-quwwet bergey; **3** Barliq «ashliq hediye»liringni yad qilghay, Köydürme qurbanliqingni qobul qilghay! (Sélah) **4** Könglüngdiki teshnaliqlarni sanga ata qilghay, Könglüngge pükken barliq arzularingni emelge ashurghay. **5** Bizler ghelebengni tebriklep tentene qilimiz, Xudayimizning namida tughlirimizni tikleymiz; Perwerdigar barliq telepliringni emelge ashurghay! **6** Hazir bildimki, Perwerdigar Özi mesih qilghinini qutquzidu; Muqeddes ershliridin uninggha qudretlik qutquzhuchi qolini uzartip jawab béridu. **7** Beziler jeng harwilirigha, Beziler atlarga [tayinidu]; Biraq biz bolsaq Perwerdigar Xudayimizning namini yad étimiz; **8** Ular tizi pükliniy qildi; Biraq biz bolsaq, qeddimizni ruslap tik turimiz. **9** I Perwerdigar, padishahqa ghelebe bergeysen; Nida qilghinimizda bizge ijabet qilghaysen!

21 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Padishah qudritingdin shadlinidu, i Perwerdigar; Ghelebe-nijatliqingdin u neqeder xursen bolidu! **2** Sen uning köngül tilikini uninggha ata qilding, Lewlirining telipini ret qilghan emessen. (Sélah) **3** Chünki Sen ésil beriketler bilen uni qarshi alding; Uning béshigha sap altun taj kiydürdüng. **4** U Sendin ömür tilise, Sen uninggha berding, Yeni uzun künlerni, taki ebedil'ebedighe berding. **5** U Séning bergen ghelebe-nijatliqingdin zor sherep quchti; Sen uninggha izzet-heywet hem shanu-shewket qondurdung. **6** Sen uning özini menggülik beriketler qilding; Didaringning shadliqi bilen uni zor xursen qilding; **7** Chünki padishah Perwerdigargha tayinidu; Hemmidin Aliy Bolghuchining özgermes muhebbiti bilen u héch tewrenmeydu. **8** Séning qolung barliq düşmenliringni tépip, ashkare qilidu; Ong qolung Sanga öchmenlik qilghanlarni tépip ashkare qilidu; **9** Séning didaring körtin'gen künde, ularni yalqunluq xumdan'gha salghandek köydürisen; Perwerdigar dergezep bilen ularni yutuwtüdu; Ot ularni köydürüp tügitidu. **10** Ularning tuxumini jahandin, Nesillirini kishilik dunyadin quritisen; **11** Chünki ular Sanga yamanliq qilishqa urundi; Ular rezil bir neyrenge oylap chiqqini bilen, Emma ghelebe qilalmidi. **12** Chünki Sen ularni keynige burulushqa mejbur qilding; Sen ularning yüzige qarap oqyavingni chenleysen. **13** I Perwerdigar, Öz küchüng bilen ulughluqngni namayan qilghaysen; Shuning bilen biz naxsha éytip qudritingni medhiyileymiz.

22 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Ayjelet-xashshahar» (tang seherde kelgen medet) dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — «Al Ilahim, Ilahim, némishqa mendin waz kechting? Sen némishqa méni qutquzushdin

shunche yiraqsan? Némishqa qattiq peryadlirimdin shunche yiraq turisen, **2** Xudayim, kündüzde nida qildim, lékin Sen héch jawab qilmaysen; Kéhidimu men shundaq peryad qilishtin aram alalmaymen. **3** Biraq i Israilning medhiyilirini öz makaning qilghuchi, Sen dégen pak-muqeddestursen! **4** Ata-bowilirimiz séni tayanchi qilghan, Ular sanga tayan'ghan, sen ularni qutquzghan. **5** Ular Sanga nida qilishliri bilen qutulghan; Sanga tayinish bilen ularning ümidi héch yerde qalghan emes. **6** Biraq men bolsam adem emes, bir qurtmen, Insan teripidin [töhmet bilen] reswayim qilin'ghanmen, Xalayi teripidin kemsitilgenmen. **7** Méni körgenlarning hemmisini mazaq qilip külidu, Bashlirini silkiship aghzilirini pürüshürtüp: **8** «U Perwerdigargha özini tapshurghan emesmu?! Emdi Perwerdigar uni qutquzsun! Perwerdigar uningdin xursen bolsa eger, Uni qutuldursun!» — déyishidu. **9** Biraq méni apaming qorsiqidin chiqarghuchi özingdursen; Hetta emchektiki waqtimdimu méni özüngge tayandurghansen; **10** Tughulghinimdin tartipla, men özümni qoyungha tashlighanmen; Anaming baliyatqusidiki waqtimdila, Sen méning Tengrim bolup kelgensen. **11** Mendin yiraqlashma; Chünki riyazet méni qistap keldi; Manga yardemde bolghuchi yoqtur. **12** Nurghun buqilar méni qorshiwaldi; Bashanning küchlük buqiliri méni oriwaldi; **13** Ular ademni titma qilghuchi hörkirewatqan shirdek, Aghzilirini chong échip manga tikilip turidu. **14** Men tökülgen sudek boldum, Hemme söngeklirim izidin chiqip ketti; Yürükim momdek érip ketti, Ich-baghrimda zeipliship érip ketti. **15** Qaghjirap ketken sapal parchisidek maghdurum qalmidi, Tilim tangliyimga chaplishop ketti, Sen [Perwerdigar] méni ölümning topa-changlirigha qoyghansen. **16** Ghaljir itlar manga olashti, Bir top reziller méni qistap kélip, Méning qolum we putumni sanjip teshti. **17** Söngeklirimning hemmisini saniyalaymen, [Ustixanlirim] manga tikilip qarap turghandek qilidu. **18** Ular kiyimlirimni öz arisida üleshtürüwatidu, Könglikime érishish üçün chek tashlishiwatidu. **19** Biraq, i Perwerdigar, mendin yiraqlashma! I Küch-Quddrim bolghuchim, yardemge téz kelgeysen! **20** Jénimni qilichtin qutquzghin, Méning yalghuz jénimni itning changgilidin qutuldughin. **21** Méni shirning aghzidin qutquzghin; Shundaq, Sen iltijalirimni ijabet qilip yawa kaliraning münggüziliridin qutquzghansen! **22** Men Séning namingni qérindashlirimga élan qilimen; Chong jamaet ichide turup Sanga bolghan medhiyilirimni jakarlaymen; **23** Perwerdigardin eymen'güchiler, Uni medhiyilenglar! Yaqupning barliq nesilliri, Uninggha shan-sherep keltürünglar! Israilning pütün ewladliri, Uningdin eymininglar. **24** Chünki U ézilgüchining ashu xarlinishlirini neziridin saqit qilghan emes, Yaki Uningdin héch yirgen'gen emes; Uningdin Öz wisalini héch yoshurghan emes; Belki U iltija qilip awazini kötürginide, Uninggha qulaq sélip anglihan. **25** Chong jamaet ichide manga oqlughan medhiyiri Özüngdindir; Xudagin eymen'güchilerning alda ichken qesemlirini ishqa ashurimen; **26** Ajiz möminler qorsiqi toyghuche tamaqlinidu; Perwerdigarni izdigenler Uni medhiyeleydu; Silerning qelbinglar menggü yashnaydu! **27** Zéminning eng chétidikilermu bu ishni qelbide tutup, towa qilip Perwerdigarning aldigha kélidu; El-milletlerning barliq jemetliri aldigha ibadet qilidu; **28** Chünki padishahliq Perwerdigarghila tewedur; U el-milletler arisida höküm sürgüchidur. **29** Jahandiki baylarmu Uning aldidin yep-ichip, ibadet qilidu; Tupraqqa kirey dep qalghanlarmu, hetta öz jénini saqliyalmaydighanlarmu Uninggha sejde qilidu; **30** Kelgüsüdiki bir ewlad Uning xizmitide bolidu; Bu ewlad Reb üçün Öz perzentliri hésablinidu. **31** Keyin ular kélip, shu chaghda tughulidighan bir qowmggha Uning

heqqaniylikni jakarlap shuni élan qiliduki, «U buni emelge ashurdi!»

23 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar méni baqquchi Padichimdur, Mohtaj emesmen héch nersige; **2** U méni yumran chöplerde yatquzup dem aldurar; Tinch aqidighan sularni boylitip baqidu; **3** U wujudumni yéngilaydu; U heqqaniylik yolida Öz nami üçün yétekleydi; **4** Hetta men ölüm sayisi bolghan jilghidin ötsemmu, Héch yamanliqtin qorqmaymen; Chünki Sen men bilen billidursen; Séning hasang hem tayiqing manga tesellidur. **5** Méni xar qilghuchilarning köz aldida manga keng dastixan salisen; Méning béshimni may bilen mesih qilisen; Qedehim tashidu; **6** Berheq, barliq künlirimde yaxshiliq we özgermes sheppet manga egiship hemrah bolidu; Menggüdin-menggüige Perwerdigarning derghahida yashaymen!

24 Dawut yazghan küy: — Perwerdigargha mensüptur, jahan we uninggha tolghan hemme mewjudatlar; Uninggha teelluqtur yer yüzi we uningda turawatqanlarmu; **2** Chünki jahanning ulni chongqur déngizlar üstige orunlashturup, Yerni sular üstige ornatqan Udur. **3** Perwerdigarning téghigha kim chiqalaydu? Uning muqeddes jayigha kim kirip turalaydu? **4** — Qolliri gunahtin pakiz, dili sap, Quruq nersilerge telmürüp qarimighan, Yalghan qesem qilmighan kishi kireleydu. **5** Bundaq kishi bolsa Perwerdigardin bextni, Öz nijatliq bolghuchi Xudadin heqqaniylikni tapshuruwalidu we [uni] kötürüp yürüdu; **6** Bu dewr Uni izdigüchi dewrdur, Yeni Séning didaringni izdigüchiler, i Yaqupning [Xudasi]! (Sélah) **7** I qowuqlar, béshinglarni kötürünglar! [Keng échilinglar]! I menggülik ishikler, kötürülünglar! Shuning bilen shan-sherep igisi Padishah kiridu! **8** Shan-sherep igisi Padishah dégen kim? U Perwerdigardur, u küchlik we qudretlikur! Perwerdigar, jeng meydanida qudretlikur! **9** I qowuqlar, béshinglarni kötürünglar! Keng échilinglar! I menggülik ishikler, béshinglarni kötürünglar! Shuning bilen shan-sherep igisi Padishah kiridu! **10** Shan-sherep igisi Padishah dégen kim? Samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar bolsa, shan-sherep igisi Padishahtur! (Sélah)

25 Dawut yazghan küy. Perwerdigar, jénim Sanga telmürüp qaraydu; **2** Sanga tayinimen, i Xudayim; Méni yerge qaritip xijalette qaldurmighaysen; We yakı düşmenlirimni üstümdin ghalib qilip shadlandurmighaysen; **3** Berheq, Séni kütküchilerdin héchqaysisi shermende bolmas; Biraq héchbir sewebisz xainliq qilghuchilar shermende bolidu. **4** Méni Séning izliringni bilidighan qilghaysen, i Perwerdigar; Yolliringni manga ögitip qoyghaysen. **5** Méni heqiqitingde mangdurup, manga ögetkeysen; Chünki özümg méning nijatliq bolghan Xudayimdursen; Men kün boyi Sanga qarap telmürimen; **6** Öz rehimdilliqiringni, özgermes méhirliringni yadinggha keltürgeysen, i Perwerdigar! Chünki ular ezeldin tartip bar bolup kelgendur; **7** Méning yashliqimdiki gunahlirimni, Shundaqla itaetsizliklirimni ésingge keltürmigeysen; Özgermes muhebbiting, méhribanliqning bilen, méni ésingge keltürgeysen, i Perwerdigar; **8** Perwerdigar méhriban we durustur; Shunga U gunahkarlarni durus yolgha salidu. **9** Möminlerni yaxshi-yamanni perq éتيشke U yétekleydi; Möminlerge Öz yolini ögitidu. **10** Uning ehdisi we höküm-guwahlrini tutqanlarning hemmisige nisbeten, Perwerdigarning barliq yolliri özgermes muhebbet we heqiqettur. **11** Öz naming üçün, i Perwerdigar, Qebihlikim intayin éghir bolsimu, Sen uni kechürwetkensen. **12** Kimki Perwerdigardin eyemse, Xuda Özi tallighan yolda uninggha [heqiqetni] ögitidu; **13**

Uning jéni azade-yaxshiliqta yashaydu, Uning nesli yer yüzige miras bolidu. **14** Perwerdigar Özidin eyminidighanlar bilen sirdashtur; U ulargha Öz ehdisini körsitip béridu. **15** Méning közlirim hemishe Perwerdigargha tikilip qaraydu; Chünki U putlirimni tordin chiqiriwétidu. **16** Manga qarap méhir-sheppet körsetkeysen; Chünki men ghéribane, dermdendurmen. **17** Könglümning azarliri köpiyip ketti; Méni basqan qismaqlardin chiqarghaysen. **18** Derdlirimni, azablimni neziringge alghin, Barliq gunahlirimni kechürgeysen! **19** Méning düşmenlirimni neziringge alghin, Chünki ular köptur; Ular manga chongqur öchmenlik bilen nepretlimdu. **20** Jénimni saqlighaysen, méni qutquzghaysen; Méni shermendilikte qaldurmighaysen; Chünki men Séni bashpanahim qildim. **21** Köngül sapliqı we durusluq méni qoghdighay; Chünki men Sanga ümid baghlap kötüwatimen. **22** I Xuda, Israilni barliq külpetliridin qutquzup hörlükke chiqarghaysen!

26 Dawut yazghan küy: — Men üçün höküm chiqarghaysen, i Perwerdigar; Chünki men öz durusluqumda turup mangdim; Men Perwerdigargha tayinip kelgenmen; Men téyilip ketmeymen. **2** Méni sinap baqqaysen, i Perwerdigar, méni tekshürüp baqqin; Wijdanimni, qelbimni tawlighaysen; **3** Chünki özgermes muhebbitingni köz aldında tutqanmen; Men heqiqitningni özümge yétekchi qilip mangdimmen. **4** Men yalghanchilar bilen hemdastixan olturmidim; Saxtipezlerge hemrah bolushqa kirmeymen. **5** Yamanliq qilghuchilar jamaitidin yirginimen; Reziller bilenmu olturmaymen. **6** Qollirimni gunahsizliqta uyuyimen; Shunda, qurban'gahingni aylinip yüréyemen. **7** We hem teshekkürlerni anglitimen; Barliq karametliringni jakarlaymen. **8** I Perwerdigar, makaning bolghan öyni, Shan-sheriping turghan jayni söyüp keldim; **9** Jénimni gunahkarlar bilen, Hayatimni qanxorlar bilen bille élip ketmigeysen; **10** Ularning qolida suyiqtuler bardur, Ong qoli parilerge toldi. **11** Men bolsam, durusluqumda méngip yürüwérimen; Méni hörlükke chiqirip qutquzghaysen, Manga méhir-sheppet körsetkeysen. **12** Putum bolsa tüptüz jayda turidu; Jamaetler arisida turup Perwerdigargha teshekkür-medhiyeler qayturimen.

27 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar méning nurum we nijatliqimdur; Men yene kimdin qorqay? Perwerdigar hayatimning qorghindimur; Men kimning aldida titrey? **2** Yamanliq qilghuchilar «Uning etlirini yeyli» dep manga hujum qilghanda, Reqiblim, düşmenlirim manga yéqinlashqanda, Putliship, yiqildi ular. **3** Zor qoshun bargah qurup méni qorshawgha alsimu, Qelbimde héch qorqunch yoq; Manga urush qozghisimu, yenila xatirjem turüwérimen. **4** Perwerdigardin birla nersini tilep keldim; Men shuninggha intilimektenki: — Ömür boyi Perwerdigarning öyide bolsam, Perwerdigarning güzelligige qarap yürsem, Uning ibadexanisida turup, yéteklishige muyyesser bolsam, deymen. **5** Béshimgha kün chüshkende, U méni sayiwini astigha alidu; Méni chédiringni ichide aman saqlap yoshuruwalidu. U méni uyultash üstige muqim turghuzidu. **6** Shunga hazir etrapimdiki düşmenlirim aldida béshim yuqiri kötürüldi. Uning muqeddes chédirida tentene qilip qurbanliqlar sunimen; Naxsha-küyler éytimen, munajatlarni éytimen Perwerdigargha! **7** Nida qilghinimda awazimni anglighaysen, i Perwerdigar; Manga méhir-sheppet körsitip, ijabet qilghaysen. **8** Öz könglüm: «Uning didarini izdenglar!» deydu; Didaringni, i Perwerdigar, özüm izdeymen. **9** Mendin Özüngni qachurmighaysen! Ghezepl'gende qulungni néri qoghlimighaysen; Sen méningdin yardingingni ayimay kelding; Sen mendin ayrilmighaysen, méni tashliwetmigeysen, i

Nijatkarim Xuda! **10** Ata-anam méni tashliwetsimu, Perwerdigar méni quchiqigha alidu. **11** Manga Öz yolungni ögetkeysen, i Perwerdigar; Küshendilirim [paylap yürmekte], Méni tüz yolgha bashlighaysen. **12** Méni reqiblirimning meylige tapshurmighaysen, Chünki manga qara chaplashmaqchi bolghan yalghanchilar xéli köptür, Ularning nepeslirimu zoranawliqtur. **13** Ah, Perwerdigarning méhribanliqini tiriklarning zémínide körüşke közüüm yetmigen bolsa...! **14** Perwerdigarni telmürüp kütkin! Jigerlik bol, qelbing merdane bolsun! Shundaq qil, Perwerdigarni telmürüp kütkin!

28 Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, Sanga nida qilimen; I méning Qoram Tëshim, manga süküt qilmighaysen; Chünki Sen Jimjiti turuwalisang, Men chongqur hanggha chüshidighanlarga oxshashla bolimen. **2** Sanga peryad kötürginimde, Séning muqeddes kalamxananggha qollumni kötürginimde, Méning iltjalirimning sadasini anglighaysen! **3** Méni reziller we qebhlik qilghuchilar bilen bille tashliwetmigeysen; Ular aghzida yéqinliri bilen dostane sözleshimu, Könglide öchmenlik bardur. **4** Ularning qilmishlirigha qarap, Ishlirining yamanliqigha qarap ish tutqaysen; Qolining qilghanlari boyiche özlirige yandurghaysen; Tégishlik jazani özlirige qayturghaysen. **5** Chünki ular ne Perwerdigarning qilghanlirini, Ne qollirining ishligenlirini héch nezirige almaydu, [Perwerdigar] ularni ghulitip, qaytidin bash kötürgüzmeysu. **6** Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturusun; Chünki U méning iltjalirimning sadasini anglighan. **7** Perwerdigar méning küchüm, méning qalqinimdur; Méning könglüm uninggha ishendi, Shuning bilen yadrem taptim; Shunga könglüm zor shadlinidu, Öz küyüm bilen men Uni medhiyileyen. **8** Perwerdigar Öz [xelqining] küchidur, Shundaqla mesih qilghinigha qutquzghuchi qorghandur. **9** Öz xelqingni qutquzghaysen, Mirasingni beriketlik qilghaysen; Ularni padichidek béqip ozuqlandurghaysen, Menggüge ularni kötürüp yürgeysen.

29 Dawut yazghan küy: — Perwerdigargha bergeysiler, i Qudretlik Bolghuchining perzentliri, Perwerdigargha shanu-shewket, küch bergeysiler! **2** Perwerdigargha Öz namigha layiq shanu-shewket bergeysiler; Perwerdigargha pakmuqeddeslikning güzelligide sejde qilqingar! **3** Perwerdigarning sadasi chongqur sular üstide höküm süridu; Shan-sherep igisi bolghan Tengri güldürmamilarni yangritidu; Perwerdigar büyük dengizlar üstide höküm süridu. **4** Perwerdigarning sadasi küchlüktür; Perwerdigarning sadasi heywetke tolghandur; **5** Perwerdigarning sadasi kédír derexlirini sündüriwétidu; Berheq, Perwerdigar Liwandiki kédirlarni sündüriwétidu. **6** U ularni mozay oynaqlawatqandek oynaqlitidu; Yawa kalining balisi oynaqlawatqandek, U Liwan we Sirion téghini oynaqlitidu. **7** Perwerdigarning sadasi chaqmaqlarning yalqunlirini shaxlitiwétidu; **8** Perwerdigarning sadasi chöl-jezirini zilzilige salidu; Perwerdigar Qedeshtiki chöl-jezirini zilzilige salidu; **9** Perwerdigarning sadasi dub derexlirini heryan tolghitidu, Ormanliqlarni yalingachlaydu; Uning muqeddes ibadetxanisida bolghan hemmisi «shanu-shewket!» dep tentene qilidu. **10** Perwerdigar topan üstige hökümranlıq qilip olturidu; Berheq, Perwerdigar menggüge padishah bolup höküm sürüp olturidu. **11** Perwerdigar Öz xelqige qudretini bexsh étidu; Öz xelqini aman-xatirjemlik bilen beriketleydu.

30 Muqeddes ibadetxanini Xudagha atashni tebriklep, Dawut yazghan küy: — Men Séni aliy dep ulughlaymen, i Perwerdigar, Chünki Sen méni pestin yuqiri kötürdüng,

Düşmenlirimni üstümdin xushallandurmiding. **2** I Perwerdigar Xudayim, men Sanga nale kötürdü, Sen méni saqayttig. **3** I Perwerdigar, Sen tehtisaradin jénimni élip chiqting, Hanggha chüshidighanlar arisidin manga hayat bérip saqliding. **(Sheol h7585)** **4** Perwerdigargha küy éytinglar, i Uning ixlasmen bendiliri, Uning pak-muqeddeslikini yad étip teshekkür éytinglar. **5** Chünki Uning ghezipi deqiqide ötüp kétidu, Shapaiti bolsa ömürwayet bolidu; Yigha-zar kéchiche qonup qalsimu, Xushalliq tang seher bilen teng kélidu. **6** Men bolsam öz rahet-paraghitimde: «Menggüge tewrenmey muqim turimen» — dedim. **7** Perwerdigar, shapaiting bilen, méning téghimni mustehkem turghuzhaniding; Emma Sen didaringni qachurup yoshurdung; Men alaqzade bolup kettim; **8** Men Sanga nale-peryad kötürdü, i Perwerdigar; Men [Sen] Rebke iltija qildim: — **9** — Méning qénim tökülüp, hanggha kirsam néme paydisi bardur? Topa-chang Séni medhiyilemdu? U heqiqitngni jakarliyalamdu? **10** Anglighaysen, i Perwerdigar, manga sheppet körsetkeysen; I Perwerdigar, manga yadremde bolghaysen! **11** Sen matem qayghusini ussul oynashlarga aylanurdung; [Haziliq] böz kiyimimni salduriwétip, Manga xushalliqni belwagh qilighaliding; **12** Shunga méning rohim süküt qilmay, Sanga küyler oqusun! I Perwerdigar, méning Xudayim, Sanga ebedil'ebedgiche teshekkürlerni éytimen!

31 Neghmichilarning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Sen Perwerdigarni, men bashpanah qildim; Méni héchqachan yerge qaritip qoymighaysen; Öz heqqaniyliqing bilen méni azad qilip qutquzghaysen; **2** Manga qalq salghaysen, méni tézrek qutquzuwalghaysen; Manga qoram tash, Özümni qoghdaydighan qorghanlıq qel'e bolghaysen. **3** Chünki Sen méning uyultëshim, méning qorghinimdursen; Shunga Öz naming üçün méni yetekligeysen, méni bashlighaysen. **4** Manga yoshurun sélin'ghan tuzaqtin qedemlirimni tartqaysen; Chünki Sen méning bashpanahimdursen. **5** Men rohimni qolunggha tapshurdum; Sen manga nijatliq qilip hörlükke chiqarghansen, i Perwerdigar, heq Tengri. **6** Yalghan ilahlarga choqunidighanlardin yirginip keldim; Men bolsam Perwerdigargha étiaq qilimen. **7** Özgermes muhebbiting bilen xushal bolup shadlinimen; Chünki méning xarliqimni kördüngsen; Jénimning azap-oqubetliridin xewer taptim. **8** Méni düşmenlirimning qoligha chüshürmiding, Belki putlirimni kengri jaygha turghuzdug. **9** I Perwerdigar, manga rehim-sheppet körsetkeysen, Chünki béshingha külpet chüshiti; Derd-elemdin közüüm tügüshep dep qaldi, Jénim, wujudummu shundaq. **10** Hayatim qayghu-hesret bilen, Yillirim ghem-ghusse bilen uprawatidu. Gunahim tüpeylidin maghdurum kéza dep qaldi, Ustixanlirim sizip ketti. **11** Men reqiblirimning itea-ahaniqing qaldim, Yéqinlirim aldida téximu shundaq; Tonushlirimghimu bir wehime boldum; Kochida méni körgerlermu mendin dajip qachidu. **12** Hemmeylen méni ölgen ademdek, köngliding chiqirip tashlashti; Puchug chinidek bolup qaldim. **13** Chünki nurgunlarning töhmetlirini anglidim, Wehime terep-tereplerde turidu; Ular manga hüjum qilishqa meslihetlihiwatidu, Jénimni élishqa qest qilishiwatidu. **14** Biraq men Sanga tayinimen, i Perwerdigar; «Sen méning Xudayim!» — dedim. **15** Méning künlirim Séning qolungdidur; Méni düşmenlirimning qolidin hem manga ziyankeshlik qilghuchilardin qutquzghaysen. **16** Qulunggha didaringning jilwisini chüshürgeysen; Özgermes muhebbiting bilen manga nijatliq ata qilghaysen. **17** I Perwerdigar, méni yerge qaritip qoymighaysen; Chünki men Sanga iltija qildim; Reziller yerge qarap qalsun; Ularning tehtisarada zuwani tutulsun; **(Sheol**

h7585) 18 Yalghan lewler zuwandin qalsun! Ular heqqaniylarni xalighanche mazaq qilib tekebburluq bilen sözlimekte! 19 Özüngni bashpanah qilghanlar üçün insan balilirining köz aldida körsetken iltipatliring, Yeni Özüngdin qorqidighanlar üçün, saqlighan iltipat-németliring neqeder moldur! 20 Sen ularni insanlarning suyuqsetilirdin Öz huzurungdiki yoshurun dalda jaygha alisen; Sen ularni til-ahanelterdin sayiwiningde yoshurup qoyisen. 21 Perwerdigargha teshekkür-medhiyiler yollansun! Chünki U özgermes muhebbitini zulmetlik bir sheherde ajayib nimayen qildi! 22 Chünki men dekke-dükkiude hodupq: — Séni, méni közidin chiqirip qoydimikin, dep qorqqanidim; Halbuki, men nale kötürüp yélin'ghinimda, peryadingha qulaq salding. 23 Perwerdigarni söyünglar, i Uning barliq mömin bendiliri! Perwerdigar Özige sadiqlarni qoghdaydu, Hem tekebburluq bilen ish qilghuchilarning qilmishlrini öz béshgha hassilep qayturidu! 24 I Perwerdigarni telmürüp kütkenler, Jigerlik bol, qelbing merdane qilinsun!

32 Dawut yazghan «Masqil»: — Itaetsizlikliri kechürüm qilin'ghan, Gunahliri yépilghan kishi bextliktur! 2 Perwerdigar rezillikliri bilen hésablashmaydighan, Rohida héchqandaq hiylilik yoq kishi bextliktur! 3 Men [gunahimni iqrar qilmay], sükkütte turulwalghanidim, Küñ boyi ahu-pighan ichide, Söngelirim chirip ketti; 4 Chünki méni basqan qolung manga kéche-kündüz éghir boldi; Yazdiki qurghaqchiliqtek yilikim qaghjirap ketti. (Sélah) 5 Emdi gunahimni Séning aldingda étirap qildim, Qebihlikimni Sendin yoshurimeydidighan boldum; Men: «Perwerdigargha asiyligunimni étirap qilimen» — dédim, Shuning bilen Sen méning rezil gunahimni kechürüm qilding. (Sélah) 6 Shunga Séni tapalaydighan peyette, Herbir ixlasmen Sanga dua bilen iltija qilsun! Chong topanlar örlep, téship ketkende, [Sular] shu kishige hergiz yéqinlashmaydu. 7 Sen méning dalda jayimdursun; Sen méni zulumdin saqlaysen; Etrapimni nijatliq naxshiliri bilen qaplaysen! (Sélah) 8 — «Men sen méngishqa tégishlik yolda séni yétekleymen hem terbiyleymen; Méning közüüm üstüngde bolushi bilen sanga nesihat qilimen. 9 Eqli yoq bolghan at yaki éshektek bolma; Ularni chekleshke tizginleydidighan yügen bolmisa, Ular hergiz sanga yéqin kelmeydu». 10 Rezillerge chüshüdighan qayghu-hesretler köptür, Biraq méhir-shepsetler Perwerdigargha tayan'ghan kishini chörideydu; 11 I heqqaniylar, Perwerdigar bilen shadlinip xursen bolunglar; Köngli duruslar, xushalliqtin tentene qilinglar!

33 Ey heqqaniylar, Perwerdigar üçün tentene qilinglar! Medhiyilesh duruslar üçün güzel ishtur. 2 Rawab bilen Perwerdigarni medhiyilenglar; Ontargha tengkesh bolup, uninggha küylerni éytinglar. 3 Uninggha atap yéngi bir munajat-naxshini éytinglar; Mahirliq bilen chélip, awazinglarni yuqiri yangritinglar. 4 Chünki Perwerdigarning sözi berheqtur; Uning barliq ishliri wedilrige sadaqetliktur. 5 U heqqaniyet hem adaletni yaxshi körgüchidur; Yer-zémin Perwerdigarning méhribanliqi bilen tolghandur. 6 Perwerdigarning sözi bilen asmanlar yaritilghan, Uning aghzidiki nepes bilen ularning barliq qoshunlirimuyartilghandur; 7 U déngizdiki sularni bir yerge yighip döwileydu; U okyanlarni ambarlar ichide saqlap turidu; 8 Pütkül yer yüzidikiler Perwerdigardin eymensun; Duniyadiki pütün jan igiliri Uningdin qorqup, hörmetlisun; 9 Chünki Uning bir sözi bilenla ish pütürülgenidi; Uning bir emri bilenla dégenliri berpa qilin'ghanidi. 10 Perwerdigar ellerning pilanini tosiwétidu; U qowlarning xiyalirini bikar qiliwétidu. 11 Perwerdigarning nesiheti menggüge turidu; Qelbidiki oyli dewrdin-dewрге ishqa ashurulidu. 12 «Perwerdigar bizning

Xudayimizdur» deydidighan qowm bextliktur! Yeni Öz mirasi bolushqa tallighan xelq bextliktur! 13 Perwerdigar ershtin yerge nezer salidu, U pütkül insanlarni körtip turidu. 14 Turalghusidin yer yüzidikilerning hemmisige qaraydu; 15 U ularning herbirining qelbirlirini Yasighuchidur; Ularning barliq ishlirini dengsep chiqquchidur. 16 Padishah bolsa qoshunlirining köplüki bilen ghalib bolalmaydu; Palwan özining zor küchi bilen özini qutquzalmaydu; 17 Tolpargha tayinip xewp-xeterdin qutquzulush bihudilikdur, U zor küchi bilen héchkimni qutquzalmaydu; 18 Mana, ularning jénini ölümdin qutquzush üçün, Qehetchilikte ularni hayat saqlash üçün, Perwerdigarning közi Özidin eyminidighanlarning üstide turidu, Özining özgermes muhebbitige ümid baghliglanlarning üstide turidu. 20 Bizning jénimiz Perwerdigargha telmüridu; Bizning yardemchimiz, Bizning qalqinimiz U bolidu. 21 Shunga Uning bilen qelbimiz shadlinip kétidu; Chünki Uning muqeddes namigha tayinip ishenduq. 22 I Perwerdigar, biz Sangila ümid baghlighinimizdek, Séning özgermes muhebbitingmu üstimizde bolghay!

34 Dawut yazghan küy: — (Dawut Abimelek [padishahning] aldida yürüş-turushini bashqiche qilwalghanda, [Abimelek] uni heydidetken waqitta yazghan) Men herqandaq waqitlarda Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturimen; Uni medhiyilesh aghzimdin chüshmeydu. 2 Qelbim Perwerdigarni iptixarlinip medhiyeleydu, Möminler buni anglap shadliqta bolidu. 3 Men bilen bille Perwerdigarni ulughlanglar, Birlikte Uning namigha medhiyiler yangritayli. 4 Perwerdigarni izdidim, U méning duayimni ijabet qildi, Méni basqan barliq wehime-qorqunclirimdin qutquzdi. 5 [Möminler] Uninggha telmürüp nurlandi; Yüzliri yerge qaritilmidi. 6 [Men] péqir-bichare [Uninggha] nida qildi, Perwerdigar anglap, méni hemme awarichiliklerdin qutquzdi. 7 Perwerdigarning Perishtisi Uningdin eyminidighanlarni qoghdap etrapigha chédirini tikidu, Ularni qutquzidu. 8 Perwerdigarning méhribanliqini tétip, bilgin, Uninggha ishinip tayan'ghan adem némidegen bextliktur! 9 I Uning muqeddes bendiliri, Perwerdigardin eymininglar! Chünki Uningdin eyminidighanlarning héch nersisi kem bolmas. 10 Küchlük arslanlar ozuqsiz qélip ach qalsimu, Emma Perwerdigarni izdigüchilerning héchbir yaxshi nersisi kem bolmas. 11 Kélinglar balilirim, manga qulaq sélinglar; Men silerge Perwerdigardin eyminishni ögütüp qoyay. 12 Hayatni etiwaraydidighan kishi kim? Kimning uzun we yaxshi künlerni körgüsi bar? 13 Undaqta tilingni yamanliqtin tartip yür, Lewliring mekkarliqtin néri bolsun; 14 Yamanliqtin ayrilip yiraq bolup, güzel emellerni qilip yür; Aman-xatirjemlikni izdep, uni qoghap yür. 15 Perwerdigarning közi heqqaniylarning üstide turidu, Uning quliqi ularning iltijalirigha ochuq turidu; 16 Perwerdigarning chirayi rezillik qilghuchilargha qarshi chiqar, Ularining herqandaq nam-xatirilirini yer yüzidin élip tashlar; 17 Heqqaniylar iltija qilidu, Perwerdigar anglaydu, ularni barliq azab-musheqqetliridin qutquzidu; 18 Perwerdigar köngli sunuqlargha yéqindur, Rohi ézilgenlerni qutquzidu. 19 Heqqaniylar duch kelgen awarichilikler köptür; Biraq Perwerdigar ularni bularning hemmisidin qutquzidu. 20 [U heqqaniyning] söngelirlirini saq qalduridu, Ulardin birsimu sunup ketmeydu. 21 Yamanliqning özi rezillerni öltüridu; Heqqaniylargha nepretlinidighanlar gunahta qalidu. 22 Perwerdigar Öz qullirining janlirini bedel tölep hörlükke chiqiridu; Uninggha tayan'ghanlardin héchkime gunah békitilmeydu.

35 Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, men bilen élishqanlar bilen élishqaysen; Manga jeng qilghanlarga jeng qilghaysen! **2** Qolunggha sipar we qalqan alghin; Manga yardemge ornungdin turghaysen; **3** Neyzini sughurup, méni qoghlawatqanlarning yolini tosqaysen; Méning Jénimgha: «Men séning nijatliqdurmen!» — dégeysen! **4** Méning hayatimgha chang salmaqchi bolghanlar yerge qaritilip shermende bolghay; Manga qest eyligenler keynige yandurulup reswa bolghay. **5** Ular goya shamalda uchqan samandek tozup ketkey; Perwerdigarning Perishtisi ularni tarqitwetkey! **6** Ularning yoli qarangghu we téyilghaq bolghay, Perwerdigarning Perishtisi ularni qoghliwetkey! **7** Chünki ular manga orunsiz oratuzaq teyyarlidi; Jénimni sewesiz élishqa ular uni kolidi. **8** Halaket tuydurmastan ularning béshigha chüshkey, Ózi yoshurun qurghan torgha ózi chüshkey, Halaketke yiqilghay. **9** U chaghda jénim Perwerdigardin söyünidu, Uning nijatliq-qutquzushidin shadlinidu! **10** Méning hemme ustixanirim: — «I Perwerdigar, kimmu Sanga tengdash kélelisun?» — deydu, — «Sen ézilgen möminlerni küchlüklerning changgilidin, Ézilgenler hem yoqsullarni ularni bulighuchilardin tartiwélp qutquzisen». **11** Yawuz, yalghan guwahchilar qopup, Xewirim bolmighan gunahlar bilen üstümdin shikayet qilmaqta. **12** Ular méning yaxshiliqimgha yamanliq qilip, Méni panahsiz yétim qilip qoyghanidi! **13** Lékin men bolsam, ular késel bolghanda, Bözni yöpé kiyiwaldim; Ular ni dep roza tutup, özümni töwen qildim; Emdi duayim bolsa hazir baghrimgha yénip keldi! **14** Men bu ishlaridin dost yaki qérindishimning béshigha chüshken ishqa oxshash meyüslinip yürümdü, Men öz anisigha haza tutqandek, béshimni sélip yürümdü. **15** Biraq men putliship ketkinimde, Ular xushal bolushup ketkenidi, Bir yerge jeme boldi; Derwege jem bolushup mushu zorawanlar manga qarshi chiqishti, Biraq xewirim yoq idi. Ular méni pare-pare qilish üçün toxtimay zerbe bérishiti. **16** Xuddi bir chishlem poshkal üstide chaqchay we talash qilghan xudasizlardek, Ular manga chishlirini ghuchurlitip xiris qilishiti. **17** I Reb, qachan'ghiche perwa qilmaysen? Jénimni ularning halakitidin qutquzghaysen, Méning birdinbir hayatimni [mushu] yirtquch shirlarning aghzidin tartiwalgghaysen! **18** Zor jamaet arisida men Sanga teshekkür éytmen; Nurghunlighan xelq arisida Séni medhiyileymen. **19** Yalghan seweb bilen manga reqib bolghanlarni üstümdin shadlandurmighaysen; Mendin sewesiz nepretlen'genlerni ózara kóz qisishurmighaysen! **20** Ular dostane söz qilmaydu, Zémindiki tinchliqperwerlerge pitne-ighwa toqumaqta. **21** Ular manga qarap éghizini yoghan échip: «Way-way! Kütkünimizni öz közimiz bilen körtüwaldu!» — déyishidu. **22** I Perwerdigar, Sen bularni körüp chiqting, süktü qilmighaysen; I Reb, mendin Özüngni yiraqlashturmighaysen; **23** Qozghalghaysen, Men üçün hökümler chiqirishqa oyghan'ghaysen, I méning Xudayim — Rebbim! **24** Méning ishım üstide öz heqqaniyliqning boyiche hökümler chiqarghaysen, i Perwerdigar Xudayim; Ular ni méning [ongushsizliqimdin] shadlandurmighaysen! **25** Ular könglide: «Wah! Wah! Ejeb obdan boldi!» — déyishmisun; Yaki: «Uni yutuwettuq!» — déyishmisun. **26** Méning ziyinimdin xushal bolghanlar yerge qaritilip shermende bolghay; Méningdin özlirini üstün tutquchilarning kiyim-kéchiki xijalet we nomussuzluq bolsun! **27** Méning heqqaniyliqimdin söyün'genler tentene qilip shadlansun! Ular hemishe: «Óz qulining aman-éslenlikge söyün'gen Perwerdigar ulughlansun!» — dégey. **28** Shu chaghda méning tilim kün boyi heqqaniyliqning toghruluq sözleydu, medhiyilerni yangritidu.

36 Neghmichilarning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Perwerdigarning quli Dawut yazghan küy: — Rezil ademning asiyligi méning qelbimde bir bésharet ni peyda qilidu: — «Uning neziride Xudadin qorqidighan ish yoqtur!».

2 Chünki u öz-özini maxtayduki, U öz-özige: — «Mende gunah tépilas, qilginim yirginchlik ish emestur!» — deydu.

3 Aghzidiki sözler qebihlik we hiyligerlikdur; Peziletlik ish qilish parasitidin u alliburun mehrumdur.

4 U ornida yatqandimu gunahni közleydu; U durus bolmighan yolgha méngishni irade qilidu; Yamanliqtin héch nepretlenmeydu.

5 I Perwerdigar, özgermes muhebbiting ershlerge taqishidu; Heqiqet-sadiqliqing bulutlarga yétidu! **6** Heqqaniyliqing büyük taghlardek, Hökümliring tilsimatliq chongqur déngizlardektur. I Perwerdigar, Sen ademler we haywanlarni saqlighuchidursen; **7** Séning özgermes muhebbiting neqeder qimmatliktur, i Xuda! Shunga insan baliliri qanatliring sayside panahlinidu.

8 Ular öyüngdiki mol dastixandin toyghuche behrimen bolidu; Sen ulargha huzur-halawetliringning deryasidin ichküzisen.

9 Chünki Sendila bardur hayatliq buliq; Nurungda bolup nur ni körümdü. **10** Ah, Özüngni tonup, bilgenlerme muhebbitingni, Köngli duruslarghimu heqqaniyliqingni körsitishni dawamlashturghaysen. **11** Tekebburlarning putining manga hujum qilishigha yol qoymighaysen; Rezillerning qoli méni ornümdin qoghliwetmisun; **12** Mana, yamanliq qilghuchilar yiqildi! Ghulitiwétildi, ornidin qayta turalmaydu!

37 Dawut yazghan küy: — Yamanliq qilghuchilar tüpeylidin özüngni köydürme, Nakeslerge heset qilma. **2** Chünki ular ot-chöplerdek tézla üzüp tashlinidu, Yumran ösümlüklerge oxshash tozup kétidu. **3** Perwerdigargha tayan, tiriship yaxshiliq qil, Zéminda makanliship yashap, Uning wapa-heqiqitini ozuq bilip huzurlan. **4** «Perwerdigarni xursenlikim» dep bilgin, U arzu-tilekliringge yetküzidu. **5** Yolungni Perwerdigargha amanet qil; Uninggha tayan, U choqum [tilikingni] ijabet qilidu. **6** U heqqaniyliqingni nurdek, Adalitingni chüshitki quyashtek chaqnitidu. **7** Perwerdigarning aldida tinch bolup, Uni sewrchanliq bilen küt; Haramdin ronaq tapqan adem tüpeylidin, Yaman niyetliri ishqa ashidighan kishi tüpeylidin özüngni köydürme. **8** Achchiqingdin yan, ghezeptin qayt, Özüngni köydürme; U peqet séni yamanliqqa élip baridu. **9** Chünki yamanliq qilghuchilar zémindin üzüp tashlinidu; Perwerdigargha telmürüp kütkenler bolsa, Zémin'gha igidarchiliq qilidu. **10** : Közni yumup achquchila, rézil adem halak bolidu; Uning makanigha sepsélp qarisans, u yoq bolidu. **11** Biraq yawash-möminler zémin'gha mirasliq qilidu, We cheksiz arambexshliktin huzurlinidu. **12** Rezil adem heqqaniyigha qest qilidu; Uninggha chishlirini ghuchurlitip xiris qilidu; **13** Lékin Reb uninggha qarap künüdu; Chünki [Reb] uning béshigha kélidighan kümi köridü. **14** Yawashlar we yoqsullarni yiqitish üçün, Yoli duruslarni qirip tashlash üçün, Reziller qilichini ghilipidin sughurup élip, Oqyasining kirichini tartip teyyarlidi. **15** Lékin qilichi bolsa öz yürükige sanjilidu, Oqyaliri sunduruwétilidu. **16** Heqqaniylardiki «az», Köpligen yamanlarning bayliqliridin ewzeldur. **17** Chünki rezillerning bilekliri sundurulidu; Lékin Perwerdigar heqqaniylarni yöleydu; **18** Perwerdigar köngli duruslarning künlirini bilidu; Ular ming mirasi mengügge bolidu. **19** Ular éghir künlerde yerge qarap qalmaydu; Qehetchiliktimu ular toq yürüdu. **20** Biraq reziller halak bolidu; Perwerdigar bilen qarshilashquchilar chimenzardiki gül-giyahdek tozup kétidu; Ular tügeydu; Is-tütündek tarqilip tügeydu. **21** Rezil adem ötné élip qayturmaydu; Emma heqqaniy adem méhribanliq bilen ötné béridu; **22** Chünki [Perwerdigar] rehmet qilghanlar

zémín'gha ige bolidu, Biraq uning lenitige uchrighanlar üzüp tashlinidu; **23** Merdane ademning qedemli ri Perwerdigar teripidindur; [Reb] uning yolidin xursen bolidu. **24** U téyilip ketsimu, yiqilip chüshmeydu; Chünki Perwerdigar uning qolini tutup yölep turidu. **25** Men yash idim, hazir qérip qaldim; Lékin heqqaniylarning tashliwétilgenlikini, Yaki perzentlirining nan tiligenlikini esla körgen emesmen; **26** U kün boyi merd-méhriban bolup ötne béridu; Uning ewladlirimu xelqpe beriket yetküzidu. **27** Yamanliqni tashlanglar, yaxshiliq qilinglar, Menggü yashaysiler! **28** Chünki Perwerdigar adaletni söyidu, U Öz mömin bendilirini tashlimaydu; Ular menggüge saqlinidu; Lékin rezillerning ewladliri üzüp tashlinidu. **29** Heqqaniylar yer-jahan'gha ige bolidu, Ebedil'ebedgiche uningda makan tutup yashaydu. **30** Heqqaniy ademning aghzi danaliq jakarlaydu; Uning tili adil hökümlerni sözleydu; **31** Qelbide Xudaning [muqeddes] qanuni turidu; Uning qedemli ri téyilip ketmes. **32** Reziller heqqaniy ademni paylap yürüdu; Ular uni öltürgüdek peytini izdep yürüdu. **33** Lékin Perwerdigar uni düshmenning changgiligha chüshürmeydu; Yaki hökümdé uni gunahqa pütmeydu. **34** Perwerdigarni telmürüp küt, Uning yolini ching tutqin; U séning mertiwengni kötürüp, zémín'gha ige qilidu, Reziller halak qilin'ghanda, Sen buni körisen. **35** Men rezil ademning zomigerlik qiliwatqini kördüm, U xuddi aynighan baraqsan yapyéshil derextek ronaq tapqan. **36** Biraq u ötüp ketti, Mana, u yoq boldi; Men uni izdisemma, u tépilmaydu. **37** Mukemmel ademde nezer sal, Durus insan'gha qara! Chünki bundaq ademning axir köridighini arambexsh xatirjemlik bolidu. **38** Itaetsizler bolsa birlikte halak bolishidu; Ularning kélechiki üzüldü; **39** Biraq heqqaniylarning nijatliq Perwerdigardindur; U éghir künlérde ularning küchlük panahidur. **40** Perwerdigar yardım qilip ularni saqlaydu; U ularni rezillerdin saqlap qutquzidu; Chünki ular Uni bashpanahi qilidu.

38 Dawut yazghan küy: — (Eslime üçhün) I Perwerdigar, ghezippingde tenbih bermigeysen, Qehringde méni jazalimighaysen! **2** Chünki oqliring méni zeximlendürüp sanjidi, Qolung üstümdin qattiq basti. **3** Qattiq ghezipping tüpeylidin etlirimde héch saqliq yoq, Gunahim tüpeylidin ustixanlirimda aram yoqtur. **4** Chünki gunahlim boyumdin tashsti; Ular kötürelmigüsiz éghir yüktek méni bésiwaldi. **5** Exmeqliqimdin jarahetlirim sésip, shelwep ketti. **6** Azabtin bellirim tolimu pükülüp ketti, Kün boyi ghemge pétip yürümen. **7** Chatiraqlirim otqa toldi, Etlirimmeng saq yéri yoqtur. **8** Men tolimu halsirap, ézilip kettim; Qelbimdiki azab-qayghu tüpeylidin hörkireymen. **9** Reb, barliq arzuyum köz aldindidur; Uh tartishlirim Sendin yoshurun emes; **10** Yürükim jighildap, halimdin kettim; Közlimning nuri öçti. **11** Yar-buraderlirimmu méni urghan waba tüpeylidin, özlirini mendin tartti; Yéqinlirimmu mendin yiraq qachti. **12** Jénimni almaqchi bolghanlar tuzaq quridu; Manga ziyanni qestligenler zehirini chachmaqta; Ular kün boyi hiyle-mikirlerni oylimaqta. **13** Lékin men gas ademdek anglamaymen, Gacha ademdek aghzimni achmaymen; **14** Berheq, men angliyalmaydighan gaslardek bolup qaldim; Aghzimda qilidighan reddiye-tenbih yoq. **15** Chünki ümidimni Sen Perwerdigargha baghlidim; Reb Xudayim, Sen iltijayimgha ijabet qilisen. **16** Chünki men: — «Ular méning üstümge chiqip maxtanmighay; Bolmisa, putlirim téyilip ketkende, ular shadlinidu» — dédim men. **17** Chünki men del dengship, tügishey dep qaldim, Azabim köz aldindin ketmeydu. **18** Chünki men öz yamanliqimni iqar qilimen; Gunahim üstide qayghurimen. **19** Lékin düshmenlirim jushqun hem küchlüktür; Qara chaplap, manga nepretlen'genlerning sani nurgundur. **20** Wapagha

japa qilidighanlar bolsa, men bilen qarshilishidu; Chünki men yaxshiliqni közlep, intilimen. **21** I Perwerdigar, mendin waz kechmigeysen! I Xudayim, mendin yiraqlashmighaysen! **22** I Reb, méning nijatliqim, Manga chapsan yardım qilghaysen!

39 Neghmichilerning béshi Yedutun'gha tapshurulghan, Dawut yazghan küy: — «Tilim gunah qilmisun dep, Yollirimgha diqqet qilimen; Reziller köz aldında bolsa, men aghzimgha bir köshek salimen» — dégenim. **2** Men süküt qilip, zuwan sürmidim, Hetta yaxshiliq toghrisidiki sözlernimu aghzimdin chiqarmidim; Biraq dil azabim téximu qozghaldi. **3** Könglümdé zerdem qaynidi, Oylan'ghanséri ot bolup yandi; Andin tilim ixtiyarsiz sözlep ketti. **4** I Perwerdigar, öz ejilimni, Künlirimning qanchilik ikenlikini manga ayan qilghin; Ajiz insan balisi ikenlikimni manga bildürgin. **5** Mana, Sen künlirimni peqet nechche ghérichla qilding, Séning aldında ömrüm yoq hésabididur. Berheq, barliq insanlar tik tursimu, peqet bir tiniqla, xalas. (Sélah) **6** Berheq, herbir insanning hayati xuddi bir köngligidur, Ularning aldirap-saldirashliri bihude awarichiliktür; Ular bayliqlarni toplaydu, lékin kéyin bu bayliqlarni kimning qoligha jughlinidighanliqini bilmeydu. **7** I Reb, emdi men némini kütimen? Méning ümidim sangila baghliqtur. **8** Méni barliq asiylirimdin qutquzghaysen, Méni hamaqetlerning mesxirisige qaldurmighaysen. **9** Süküt qilip zuwan sürmidim; Chünki mana, mushu [jazani] Özüng yürügüzgensen. **10** Méni salghan wabayingni mendin néri qilghaysen; Chünki qolungning zerbisi bilen tügishey dep qaldim. **11** Sen tenbihliring bilen kishini öz yamanliqni üçhün terbiyiliginingde, Sen xuddi nersilere küye qurti chüshkendek, uning izzet-ghururini yoq qiliwétisen; Berheq, herbir adem bir tiniqla, xalas. (Sélah) **12** I Perwerdigar, duayimni anglighaysen, Peryadimgha qulaq salghaysen! Köz yashlirimgha süküt qilmighaysen! Chünki men pütkül ata-bowilirimdek, Séning aldında yaqa yurtluq, musapirimen, xalas! **13** Manga tikken közüngni mendin néri qilghaysenki, Men barsa kelmes jaygha ketküche, Méni bir'az bolsimu rahettin behrimen qilghaysen.

40 Dawut yazghan küy: — Perwerdigargha telmürüp, küttüm, küttüm; U manga égilip peryadimni anglidi. **2** U méni halaket orikidin, Shundaqla patqaq laydin tartiwaldi, Putlirimni uyultash üstige turghuzup, Qedemlirimni mustehkem qildi. **3** U aghzimgha yéngi naxsha-munajatni, Yeni Xudayimnizi medhiyileshlerni saldi; Nurgun xelq buni körüp, qorqidu, Hem Perwerdigargha tayinidu. **4** Tekeburlardin yardım izdimeydighan, Yalghanchiliqqa ézip ketmeydighan, Belki Perwerdigarni öz tayanchisi qilghan kishi bextliktür! **5** I Perwerdigar Xudayim, Séning biz üçhün qilghan karametliring we oy-niyetliringni barghanséri köpeytip, san-sanaqsiz qilghansen, Kimmu ularni bir-birlep hésablap Özüngge [rehmet qayturup] bolalisun! Ularini sözlep bashtin-axir bayan qilay désem, Ularini sanap tügitish mümkün emes. **6** Ne qurbanliq, ne ash hediyev Séning telep-arzuyem emes, Biraq Sen manga [sezgür] qulaqlarni ata qilding; Ne köydürme qurbanliq, ne gunah qurbanliqini telep qilmiding; **7** Shunga jawab berdimki — «Mana men keldim!» — dédim. Oram yazma desturda men toghruluq pütülgen: — **8** «Xudayim, Séning könglüngdiki iradeng méning xursenlikimdir; Séning Tewrat qanunung qelbimge pütüklüktür». **9** Büyüik jamaet arisida turup men heqqaniyliqni jakarlidim; Mana bularni özümde qilche élip qalghum yoqtur, I Perwerdigar, Özüng bilisen. **10** Heqqaniyliqning qelbimde yoshurup yürmidim; Wapadarliqningi we nijatliqlarni jakarlidim; Özgermes muhebbiting we heqiqitningi büyüik jamaetke héch yoshurmastin

bayan qildim. **11** I Perwerdigar, méhribanliqlirini mendin ayimighaysen; Özgermes muhebbiting we heqiqiting herdaim méni saqlighay! **12** Chünki sansiz külpetler méni oriwaldi; Qebihlikirim méni bésiwélip, körelmeydighan boldum; Ular béshimdiki chéchimdin köp, Jasaritim tügiship ketti. **13** Méni qutquzushni toghra tapqaysen, i Perwerdigar! I Perwerdigar, téz kélip, manga yardam qilghaysen! **14** Méning hayatimgha chang salmaqchi bolghanlar biraqla yerge qaritilip reswa qilinsun; Méning ziyinimdin xursen bolghanlar keynige yandurulup shermente bolghay. **15** Méni: — «Wah! Wah!» dep mesxire qilghanlar öz shermedilikidin lazaqda bolup ketsun! **16** Biraq Séni izdigüchilerning hemmisi Sende shadlinip xushal bolghay! Nijatliqningni söygenler hemishe: «Perwerdigar ulughlansun» déyishkey! **17** Men ézilgen hem yoqsul bolsammu, Biraq Reb yenila méni yad étidu; Sen méning Yardemchim, méning azad qilghuchiy; I Xudayim, kéchikmey kelgeysen!

41 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Ghérib-ajizlarga ghemxorluq qilghan kishi neqeder bextlik-he! Éghir künlerde Perwerdigar uninggha panah bolidu. **2** Perwerdigar uni qoghdap, uni aman saqlaydu; U zéminda turup bextiyar yashaydu; Sen uni düshmenlirining ixtiyarigha chüshürmeysen! **3** Orun tutup zeipliship yatqinida, Perwerdigar uninggha derman bolidu; Sen uning yatqan orun-körpilirini raslap tüzeshtürüp turisen. **4** Men iltija qilip: — «I Perwerdigar, manga méhribanliq körsetkeysen, Jénimgha shipaliq bergeysen; Chünki men aldingda gunah qildim» — dédim. **5** Düshmenlirini men toghruluq: — «U qachanmu ölüp, nami-nesli qurup kéter?» — dep manga yamanliq tileydu. **6** Birs méni körgili kelgen bolsa, U aldanchi sözlerni qilidu; Ular keynimdin könglide shumluq topla, Andin sirtlarga chiqip shu ishlarni tarqitip po atidu; **7** Manga öch bolghanlarning hemmisi manga qarita ózara kusurlishidu, Ular manga ziyankeshlik qestide bolidu. **8** Ular: «Uning béshigha jin-sheyntandin bir késel chaplashti; Emdi u orun tutup yétip qaldi; U qaytidin turalmaydu» — déyishidu. **9** Hetta sirdishim dep ishen'gen qedinas dostum, Men bilen hemdastixan bolup tuzumni yégenimu manga put atti. **10** Biraq Sen Perwerdigar, manga rehim qilghaysen; Düshmenlirimdin intiqam élishqa, Méni turghuzghaysen; **11** Düshminimning üstümdin ghelibe qilip shadlanmighinidin, Séni mendin söyüni, dep bilimen. **12** Biraq manga kelsek, durus bolghanliqimdin, sen méni yöleysen; Sen méni menggü Öz huzurungda qel kötürüküzip turghuzisen. **13** Israilning Xudasi Perwerdigargha ebedil'ebedgiche teshekkür-medhiye qayturulghay! Amin! Amin!

42 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan «Masqil»: — Kéyik ériqlardiki sugha teshna bolghandek, Jénim sanga teshnadur, i Xuda. **2** Méning jénim Xudagha, hayat Tengriye intizardur; Ah, men qachanmu Xudaning huzurida körünüşke müyesser bolimen? **3** Méning kéche-kündüz yéginim köz yashlirim bolup kelgen; Xeqler kün boyi mendin: «Xudaying qeyerde?» dep soraydu. **4** Ötken künlerni eslep, Jénimning derdlirini töküwatimen (Men köpchilik bilen kétiwétip, Xudaning öyige tentene qilip méngip, Xushalliqta Hemdusana oqup, naxsha éytip, Héytini tebrikligen top-top qoshundek, jamaet bilen bille barattim!). **5** — I jénim, Sen ténimde némishqa bundaq qayghurisen? Némishqa ichimde bundaq meyüslinip ketting? Xudagha ümid baghla; Chünki Uning jamalidin chiqqan nijatliqtin, Men Uni yenila ulughlaymen, — Méning Xudayimni! **6** Jénim ichimde meyüslinip ketti; Shunga men Séni séghinimen; Hetta musapirliqta lordan deryasi boyidiki

wadilarda, Hermon taghlirida, Mizar téghidimu Séni séghinimen. **7** Séning sharqiratmilirining awazlirigha, Chongqur hang bilen chongqur hang masliship hökirimekte. Séning hemme dolqunliring hem qaynam-tashqinliring méni gherq qildi. **8** Kündüzi Perwerdigar özgermes muhebbitini [manga] buyruydu, Kéchiliri Uning naxshisi, We hem hayatin bolghan Tengriye qilghan dua manga hemrah bolidu. **9** Men Qoram Tëshim bolghan Xudagha: — «Méni némishqa untup qalding? Men némishqa düshmenning zulumigha uchrup, Hemishe azab chékip yürüwatimen?» — deymen. **10** Söngelkirimni ezgendeq reqbilirim méni mesxire qilip eyibleydu; Ular kün boyi mendin: «Xudaying qeyerde?» — dep sorimaqta. **11** I jénim, ténimde némishqa bundaq qayghurisen? Némishqa ichimde bundaq meyüslinip ketting? Xudagha ümid baghla; Chünki men Uni yenila medhiyileymen, Yeni chirayimgha salamatlik, nijatliq ata qilghuchi Xudayimni medhiyileymen! U méning Xudayimdur!

43 I Perwerdigar, men toghruluq höküm chiqarghaysen, Dewayimni eqidsiz bir xelq aldida sorighaysen; Méni hiyliger hem qebih ademdin qutuldurghaysen. **2** Chünki Sen panahgahim bolghan Xudadursen; Némishqa méni tashlawetkensen? Némishqa düshmenning zulumigha uchrup, Hemishe azab chékip yürüwatimen?» — deymen. **3** Öz heqiqiting we nuruningni ewetkin, Ular méni yéteklige! Méni muqeddes téghinggha, Makaninggha élip kelgey! **4** Shuning bilen men Xudaning qurban'gahi aldigha baray, Yeni méning cheksiz xushluqum bolghan Tengrining yénigha baray; Berheq, chiltar chélip Séni medhiyileymen, i Xuda, méning Xudayim! **5** I jénim, sen némishqa bundaq qayghurisen? Némishqa ichimde bundaq biaram bolup kétisen? Xudagha ümid baghla! Chünki men Uni yenila medhiyileymen, Yeni chirayimgha salamatlik, nijatliq ata qilghuchi Xudayimni medhiyileymen!

44 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan «Masqil»: — I Xuda, öz qulaqlirimiz bilen angliqdu, Atilirimiz bizge bayan qilip, Öz künliride, yeni qedimki zamanlarda Séning qilghan zor ishliriniquturghanidi; **2** Sen [ata-bowilirimizning aldida] Öz qolung bilen yat ellerni qoghliwétip, Ularning [zémingha ata-bowilirimizni] orunlashturdung; Yat qowmlargha apet chüshürüp, ularni tarqitiwetting. **3** Berheq, bowilirimiz zéminni öz qilichi bilen alghini yoq, Öz biliki bilen özlirini qutquzghinimu yoq; Bu belki Séning ong qolung, Séning biliking we jamalingning nurining qilghinidur; Chünki Sen ulardin xursenlik taptung. **4** Sen Özüng méning padishahimdursen, i Xuda, Sen Yaqup üçün ghelibiler buyrughuchidursen. **5** Sen arqiliq biz reqbilirimizni heydiwétim; Naming bilen özimizge qarshi turghanlarni cheyleymiz; **6** Chünki öz oqyayimgha tayanmaymen, Qilichimmu méni qutquzalmaydu. **7** Chünki Sen bizni reqbilirimizdin qutquzdung, Bizge öch bolghanlarni yerge qarating. **8** Xudani kün boyi iptixarlinip maxtaymiz; Namingni ebedil'ebedgiche medhiyileyemiz. (Sélah) **9** Biraq Sen [hazir] bizni tashlawétip ahanetke qaldurdung; Qoshunlirimiz bilen jengge bille chiqmaysen. **10** Sen reqbilirimiz aldida bizni chékindürdüg; Bizni öchmenlurge xalighanche talan-taraj qildurdung. **11** Soyushqa tapshurilghan qoylardek, bizni ulargha tapshurdung, Eller arisigha bizni tarqitiwetting. **12** Sen Öz xelqingni bikargha sétiwetting, Uning qimmitidin Özüng héch béyip ketmiding; **13** Sen bizni qoshna ellerning mesxirisige qaldurghansen; Etrapimizdikilergé ahanet, zangliq obyekt qildingsen. **14** Sen bizni eller arisida söz-chöchekke qoydungsén, Yat qowmlar bizge bash chayqiship qarashmaqta. **15** Mesxire hem kupurluq éytquchilarning awazi tüpeylidin,

Düşmenler we öch alghuchilar tüpeylidin, Kün boyi uyatim aldimdin ketmeydu, Yüzümnin nomusi méni chirmiwaldi. **17** Mana bularning hemmisi béshimizgha chüshti; Biraq biz Séni untumiduq, Yaki ehdenge héch asiqliq qilmiduq; **18** Qelbimiz héch yanmidi, Sanga sadaqetsizlik qilmiduq, Qedemlirimiz yolungdin héch ézip ketmidi. **19** Biraq Sen bizni chilbörler makanida ezding, Bizge ölüm sayisini chaplashturdung. **20** Eger biz Xudayimizning namini untughan bolsaq, Yaki yat bir ilahqa qol kötürgen bolsaq, **21** Xuda Sen choqum buni sürüshte qilmas idingmu, Qelbtiki sirlarni bilip turidighan tursang? **22** Biraq Sen tüpeyli biz kün boyi qirilmaghtimiz; Boghuzlinishni kütüp turghan qoylar kebi hésablanmaqtimiz. **23** Oyghan, i reb! Némishqa uxlap yatisen? Ornungdin tur, bizni yenggüge tashlawetmigeysen! **24** Némishqa yüzüngni bizdin yoshurisen? Némishqa külpetlirimizge, uchrighan zulumlirimizgha pisent qilmaysen? **25** Qarighina, jénimiz tupraqta béghirlap yürüdu; Ténimiz yerge chaplashti; **26** Ornungdin turup bizge yademde bolghaysen! Özüngning özgermes muhebbiting sewebidin, Bizlerni hörlükke chiqarghaysen!

45 Neghmichilerning béshigha tapshuruluq, «Niluperler» dégen ahanda oqulsun dep, Korahning oghullirigha tapshurulghan, «söyümlük yar üçün» dégen «Masqil» munajat-naxsha: — Qelbimdin güzel ish toghrisina sözler urghup chiqmaqta; Padishahqa béghishlighan munajitimni éytimen; Tilim goya mahir shairning qelmidu; **2** Insan baliliri ichide sen eng güzdürsen; Lewliring shapaet bilen toldurulghandur; Shunga Xuda sanga menggüge rehmet qildi. **31** Büyük bolghuchi, Qilichingni asqin yéninggha, Heywiting we shanu-shewkiting bilen! **4** Heqiqet, kemterlik hem adaletni algha sürüşke atlan'ghiningda, Shanu-shewket ichide ghelibe bilen algha bas! Shuning bilen eng qolung özünge karamet qorqunchluq ishlarni körsitidu! **5** Séning oqliring ötkürdür, Ular padishahning düshmenlirining yürükige sanjilidu; Pütün eller ayighinggha yiqitilidu. **6** Séning texting, i Xuda, ebedil'ebedliktur; Padishahliqingdiki Shahane hasang, adaletning hasisidur. **7** Sen heqqaniyliqni söyüp, rezillikke nepretlinip kelgensen; Shunga Xuda, yeni séning Xudaying, séni hemrahlingindin üstün qilip shadliq méyi bilen mesih qildi. **8** Séning kiyimliringdin murmekki, muetter we darchin hidi kélidu; Pil chishi sarayliridiki sazidilerning tarliq saziliri séni xursen qilidu. **9** Padishahlarning melikiliri hörmetlik kénékileringning qataridur; Xanishing Ofirdiki sap altun [zibu-zinetlerni] taqap eng qolungda turidu; **10** «Anglighin, i qizim, körgin, sözlirimge qulaq salghin; Öz qebileng we ata jemetingni untup qal! **11** Shuning bilen padishah güzel jamalinggha meptun bolidu; U séning xojang, sen uninggha sejde qil». **12** Tur shehiringni qizi [aldingda] sowgha bilen hazir bolidu; Xalayıq arisidiki baylar séning shapaingni kütüdu; **13** Shahane qizning ichki dunyasi pütünley parlaqtur, Uning kiyimlirimu zer bilen keshtilen'gen; **14** U keshtilik kiyimler bilen padishahning huzurigha keltürüldu; Keynidin uninggha qoldash kénékilermu billeyéninggha élip kélinidu; **15** Ular xushal-xuram, shadliq ichide bashlap kélinidu; Ular birlikte padishahning ordisigha kirishidu. **16** «Ata-bowiliringning ornigha oghulliring chiqidu; Sen ularni pütkül jahan'gha hakim qilisen. **17** Men séning namingni ewladning-ewladqa yad etküzimen; Shunglashqa barliq qowmlar séni ebedil'ebedige medhiyileydun».

46 Neghmichilerning béshigha tapshuruluq, «Pak qizlar üçün» dégen ahanda oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: — Xuda panahghamiz we qudritimizdur; Külpetler chüshken hamam hazir bolidighan bir yademchidur. **2** Shunga yer-zémin öngtürülüp, taghlar gümürülüp déngiz

teglirige chüshüp ketsimu, Uning dolqunliri shawqunlinip qaynam bolsimu, Örkeshliri bilen taghlar silkinip ketsimu, Qorqmaymiz. (Sélah) **4** Xudaning shehirini — Yeni Hemmidin Aliy Bolghuchi makanlashqan muqeddes jayni, Xursen qilidighan éqinliri shaxlighan bir derya bardur. **5** Xuda uning otturisidur; U yer hergiz tewrimeydu; Xuda tang éتيش bilena uninggha yademge kélidu. **6** [Barliq] eller qaynap, padishahliqlar titrep ketti; U awazini qoyuwetken hamam, Yer érip kétidu. **7** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar biz bilen bille; Yaqupning Xudasi égez qorghinimizdur! (Sélah) **8** Kélinglar, Perwerdigarning qilghanlirini köringlar! U yer yüzide qilghan karamet weyranchililarni köringlar! **9** U, jahanning u chétigiche bolghan urushlarni toxtitidu; U oqyalarni sunduridu, Neyzilerni oshtuwétidu, Jeng harwilirini otta köydüriwétidu. **10** U: «Toxtash, méning Xuda ikenlikimni bilip qoyush! Men pütkül eller arisida ulughlinimen; Men yer yüzide «büyük» dep qarilimen» — deydu. **11** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar biz bilen bille, Yaqupning Xudasi bizning égez qorghinimizdur!

47 Neghmichilerning béshigha tapshuruluq oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: — Barliq qowmlar, Xudani alqishlanglar! Uninggha yuqiri awazlaring bilen xushalliqlar tenenisini yangringlar! **2** Chünki Hemmidin Aliy Bolghuchi, Perwerdigar, dehshtelik we heywetliktur, Pütkül jahanni sorighuchi büyük Padishahtur. **3** U bizge xelqlerni boysundurup, Bizni el-milletler üstige hakim qilidu. **4** U biz üçtün mirasimizni tallap, Yeni Özi söygen Yaqupning pexri bolghan zéminni békitip berdi. (Sélah) **5** Xuda tentene sadasi ichide, Perwerdigar sunay sadasi ichide yuqirigha köttürüldi; **6** Xudagha naxsha-küy éytinglar, naxsha-küy éytinglar! Padishahimizgha naxsha-küy éytinglar, naxsha-küy éytinglar! **7** Xuda pütkül jahanning padishahidur; Zéhinglar bilen uninggha naxsha-küy éytinglar! **8** Xuda eller üstide höküm sürüdu; U Özining pak-muqeddeslikining textide olturidu. **9** El-yurtlarning kattiliri jem bolup, Ibrahimning Xudasining xelqige qoshuldu; Chünki jahandiki barliq qalqanlar Xudagha tewedur; U neqeder alyidur!

48 Neghmichilerning béshigha tapshuruluq oqulsun dep, Korahning oghulliri üçtün yézilghan küy: — Ulughdur Perwerdigar, Xudayimizning shehiride, Uning muqeddesliki turghan taghda, U zor medhiyelerge layiqtur! **2** Égzizlikidin körkem, Zion téghi, Pütkül jahanning xursenlikidur; Shimaliy terepliri güzeldur, Büyük padishahning shehiridur! **3** Xuda qorghanlirida turidu, Bu yerde U égez panahgha dep tonulidu; **4** Mana, padishahlar yighildi, Ular sheherni bésip ötüp, jem boldi. **5** [Sheherni] körüpla ular alaqazda boldi; Dekke-dükke chüshüp beder qéchishti. **6** U yerde ularni tirek basti, Tolghaq yégen ayaldek ular azablandi; **7** Sen Tarshishtiki kémilerni sherq shamili bilen weyran qiliwetting. **8** Quliqimiz anglighanni, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning shehiride, Xudayimizning shehiride, Biz hazir öz közimiz bilen shundaq körduq; Xuda menggüge uni mustehkem qilidu. (Sélah) **9** Biz séning muqeddes ibadexanang ichide turup, i Xuda, Özgermes muhebbitingni séghinduq. **10** Naminggha layiqtur, Jahanning chet-chetlirigiche yetküzilgen medhiyiliring, i Xuda; Séning ong qolung heqqaniyliq bilen tolghan. **11** Séning adil hökümliringdin, Zion téghini shadlan'ghay! Yehuda qizliri xushal bolghay! **12** Zion téghini aynlip méngip, Etrapida seyli qilinglar; Uning munarlirini sanap béqinglar; **13** Kéyinki ewladqa uni bayan qilish üçtün, Sépil-istihaklirini köngül qoyup közitinglar, Qorghanlirini közdin kechüringlar. **14** Chünki

bu Xuda ebedil'ebed bizning Xudayimizdur; U ömürwayet bizning yétekchimiz bolidu!

49 Neghmichilarning béshigha tapshuruluq oqulsun dep, Korahning oghullari üçtün yézilghan küy: — I Barliq xelqler, köngül qoyup anglanglar! Yer yüzide turuwatqanlar, qulaq sélinglar! **2** Meyli addiy puqra, ya ésilzadiler, Ya bay, ya gadaylar bolsun, hemminglar anglanglar! **3** Aghzim danaliqui sözleydu, Dilim eqilge uyghun ishlarni oylap chiqidu. **4** Qiliqim hékmetlik temsilni zen qoyup anglaydu, Chiltar chélip sirlig sözni échip bérimen. **5** Éghir künlérde, méni qiltaqqa chüshürmekchi bolghanlarning qebihlikliri etrapimda bolsimu, Men némishqa qorqidikenmen? **6** Ular bayliqlirigha tayinidu, Mal-mülüklihrining zorluqi bilen chongchiliq qilidu; **7** Insan mengügge yashap, Gör-hangni körmesliki üçhün, Héchkim öz buraderining hayatini pul bilen qayturwalalmaydu; We yaki Xudagha uning jénini qutuldurghudek bahani bérelmeydu; (Chünki uning jénining bahasi intayin qimmat, We bu baha boyiche bolghanda, mengügge qerz tapshurushi kérektur) **10** Hemmige ayanki, danishmen ademlermu ölidu; Hemme adem bilen teng, nadan we hamaqetler bille halak bolidu, Shundaqla ular mal-dunyasini özglilergé qaldurup kétidu. **11** Ularning könglidiki oy-pikirlér shundaqki: «Öy-imaritimiz mengügge, Makan-turalghulirimiz dewrdin-dewrgiche bolidu»; Ular öz yerlirige isimlirini nam qilip qoyidu. **12** Biraq insan özining nam-izzitide turiwermeydu, U halak bolghan haywanlardek kétidu. **13** Ularning mushu yoli del ularning nadanliqidur; Lékin ularning keynidin dunyagha kelgenler, yenila ularning éytqan sözlirige apirin oquydu. (Sélah) **14** Ular qoylardek tehtisaragha yatquzulidu; Ölitim ularni öz ozuqi qilidu; Etsi seherde duruslar ularning üstidin höküm yürgüzidu; Ularning güzelligi chiritilishqa tapshurulidu; Tehtisara bolsa ularning heywetlik makanidur! (Sheol h7585) **15** Biraq Xuda jénimni tehtisaraning ilkidin qutquzidu; Chünki U méni qobul qilidu. (Sélah) (Sheol h7585) **16** Birsu béyip kétip, Aile-jemetining abruy östüp ketsimu, Qorqma; **17** Chünki u ölgende héchnersisini élip kételmeydu; Uning shöhriti uning bilen bille [görge] chüshmeydu. **18** Gerche u ömür boyi özini bextlik chaghlighan bolsimu, (Berheq, kishiler ronaq tapqiningda, elwette séni hamana maxtaydu) **19** Axiri bérip, u yenila ata-bowilirining yénigha kétidu; Ular mengügge yoruqluqni körelmeydu. **20** Insan izzet-abruyda bolup, lékin yorutulmisa, Halak bolidighan haywanlarga oxshash bolidu, xalasa.

50 Asaf yazghan küy: — Qadir Xuda, yeni Perwerdigar éghiz échip, Künciqishtin künpétishqiche yer yüzidikilergé murajiet qildi. **2** Güzelliging jeshwiri bolghan Zion téghidin, Xuda julalidi. **3** Xudayimiz kélidu, U hergizmu süküt ichide turmaydu; Uning aldidu yewetküchi ot kélidu; Uning etrapida zor boran-chapqun qaynaydu. **4** Öz xelqini soraq qilish üçhün, U yuqiridin asmanlarni, Yernimu guwahliqqa chaqiridu: — **5** «Méning mömin bendilirimni, Yeni Men bilen qurbanliq arqliq ehde tüzgüchilerni huzurumgha chaqirip yighinglar!» **6** Asmanlar uning heqqaniyiliqini élan qilidu, Chünki Xuda Özi soraq qilghuchidur! (Sélah) **7** «Anglanglar, i xelqim, Men söz qilay; I Israil, Men sanga heqiqetni éytip qoyayki, Menki Xuda, séning Xudayingdurmen. **8** Hazir eyibligimni séning qurbanliqliring sewebidin, Yaki hemishe aldimda sunulidighan köydürme qurbanliqliring sewebidin emes; **9** Men séning éghilingdin héchbir öküzni, Qotaningdin héchbir tékini almaqchi emesmen. **10** Chünki ormanliqlardiki barliq haywanatlar Manga mensuptur, Minglighan taghdiki mal-

waranlarmu Méningkidur; **11** Taghlardiki pütün uchar-qanatlarini bilimen, Daladiki barliq janiwarlar Méningkidur. **12** Qarnim achsimu sanga éytmaymen; Chünki alem we uninggha tolghan hemme nersiler Méningkidur. **13** Ejeba, Men öküznüing göshini yemdimen? Tékingni qénini ichemdimen? **14** Qurbanliq süpitide Xudagha teshekkürlerini éyt; Hemmidin Aliy Bolghuchigha qilghan wedenge wapa qil. **15** Béshinggha kün chüshkende Manga murajiet qil; Men séni qutuldurimen, Sen bolsang Méni ulughlighaysen». **16** Lékin rezillergé Xuda shundaq deydu: — «Méning emirlirimni bayan qilishqa néme heqqing bar? Ehdemni tilgha alghudek sen kim iding? **17** Sen Méning telimlirimdin yirgending, Sözlirimni ret qilding emesmu? **18** Oghrini körseng, sen uningdin zoq alding, Zinaxorlar bilen shérik bolding; **19** Aghzingdin yaman gep chüshmeydu; Tiling yalghanchiliqni toquydu. **20** Öz qérindishingning yaman gépini qilip olturisen, Anangning oghligha töhmet qilisen. **21** Sen bu ishlarni qilghiningda, Men ün chiqarmidim; Derweqe, sen Méni özüngge oxshash dep oyliding; Lékin Men séni eyiblep, Bu ishlarni kóz aldingda eyni boyiche sanga körsitimen. **22** — I, Tengrini utughanlar, buni köngül qoyup anglanglar! Bolmisa, silerni pare-pare qiliwétimen; Héchkim silerni qutquzalmaydu. **23** Biraq qurbanliq süpitide rehmet éytqanlarning herqaysisi Manga sherep keltüridu; Shundaq qilip, uninggha Öz nijatliqimni körsitishimge yol teyyarlighan bolidu.

51 Neghmichilarning béshigha tapshuruluq oqulsun dep, Dawut yazghan küy. Bu [küy] Natan peyghember uning yénigha kélip, uni Bat-Shebá bilen bolghan zinaxorluq toghurluq eyibligidin kéyin yézilghan: — Özgermes muhebbiting bilen, i Xuda, manga méhir-shepset körsetkeysen! Rehimdilliqirningning köplüki bilen asiylilirimni öchürüwetkeysen! **2** Méni qebihlikimdin yiltizimghiche yuwetkeysen, Gunahimdin méni tazilighaysen. **3** Chünki men asiylilirimni tonup iqrar qildim; Gunahim hemishe köz aldimda turidu. **4** Séning aldingda, peqet Séning aldingdila gunah ötküzüp, Nezingde rezil bolghan ishni sadir qildim; Shu wejidin, Sen [méni eyiblep] sözliseng, adilliqing ispatlinidu; [Méni] soraq qilghiningda, Özüngning pakliqi ispatlinidu. **5** Mana, men tughulghinimdila, yamanliqta idim, Anamning qarnida peyda bolghinimdila men gunahda boldum. **6** Berheq, Sen ademlarning chin qelbidin semimiylik telep qilisen; Ichimdiki yoshurun jaylirimda Sen manga danaliqui bildürisen. **7** Méni [gunahilirimdin] zofa bilen tazilighaysen, Hem men pak bolimen; Méni pakpakiz yughaysen, men qardinnu aq bolimen. **8** Manga shad-xuram awazlarni anglatqaysen; Shuning bilen Sen ezgen ustixanlirim yene shadlinidu. **9** Gunahilirimdin chirayingni yoshurup, Yamanliqlirimni öchürüwetkeysen. **10** Mende pak qelb yaratqaysen, i Xuda; Wujudimki sadiq rohimi yéngilighaysen. **11** Méni huzurungdin chiqiriwetmigeysen; Méningdin Muqeddes Rohingni qayturuwalmighaysen. **12** Ah, nijatliqingdiki shadliqni manga yéngibashtin hés qildurghaysen; Itaetmen roh arqliq méni yöligeysen. **13** Buning bilen men itaetsizlergé yolliriningni ögitey, We gunahkarlar yéninggha qaytidu. **14** Qan töküsh gunahidin méni qutuldurghaysen, i Xuda, manga nijatliq bergüchi Xuda, Shuning bilen tilim heqqaniyiliqingni yangritip kiüyleydu. **15** I Rebbim, lewlririmni achqaysen, Aghzim medhiyilirini bayan qilidu. **16** Chünki Sen qurbanliqni xush körmeysen; Bolmisa sunar idim; Köydürme qurbanliqlaridinnu kursenlik tapmaysen. **17** Xuda qobul qilidighan qurbanliqlar sunuq bir rohtur; Sunuq we ézilgen qelbni Sen kemsitmeysen, i Xuda; **18** Shapaiting bilen Zion'gha méhribanliqni körsetkeysen; Yérusalémning sépillirini yéngibashtin bina qilghaysen! **19** U chaghdá Sen heqqaniyiliqin

bolghan qurbanliqlardin, köydürme qurbanliqlardin, Pütünley köydürilgen köydürme qurbanliqlardin xursenlik tapisen; U chaghda ademler qurban'gahinggha buqa-öktüzlerni teqdim qilishidu.

52 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan «Masqil»; Édomluq Doeg Saul padishahning yénigha bérip: «Dawut Aximelekning öyige kirdi» dep ayghaqchiliq qilghandin kéyin yézilghan: — I nochi batur, Néme üçün rezillikningdin maxtinisen? Tengrining özgermes muhebbiti menggüliktur. **2** Ötkür ustira kebi, Tiling zeher chachmaqchi, U yalghanchiliq toquwatidu. **3** Sen yaxshiliqning ornida yamanliqni, Heq sözlëshning ornida yalghanchiliqni yaxshi körisen; **4** Haman ademni nabut qilidighan sözlerni yaxshi körisen, i aldarni tili! **5** Berheq, Tengri oxshashla séni menggüge yoqitidu; U séni tutuwalidu, yeni öz chédiringdin tartip chiqidu; Tiriklerning zéminidin séni yiltizingdin qomurup tashlaydu. (Sélah) **6** Heqqaniylar buni körtip qorqushidu, We uni mesxire qilip külip: — **7** «Qaranglar, Xudani öz yölenchisi qilighan adem, Peqet öz bayliqlirining köplükiğe tayan'ghan adem; U ach közlüki bilen küchlendi» — deydu. **8** Men bolsam Xudaning öyide ösken baraqsan zeytun derextekmen, Men Xudaning özgermes muhebbitiğe menggüge tayinimen. **9** Men Sanga ebedil'ebed teshekkür éytimen; Chünki Sen bu ishlarni qildingisen; Mömin bendiliring aldida naminggha telmürüp kütimen; Mushundaq qilish eladur.

53 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Maxalat ahangida Dawut yazghan «Masqil»: Exmeq kishi könglide: «Hécbir Xuda yoq» — deydu. Ular chirikliship, Nepretlik qebih ishlarni qilisht; Ularning ichide méhribanliq qilghuchi yoqtur. **2** Xuda ershte turup, insan balilirini közitip: «Bu insanlarning arisida, insapni chüshinidighan birersi barmidu? Xudani izdeyidighanlar barmidu? **3** Hemme adem yoldin chiqti, Hemme adem chirikliship ketti, Méhribanliq qilghuchi yoqtur, hetta birimu. **4** Nanni yégendek Méning xelqimni yutuwalghan, Qebihlik qilghuchilarning bilimi yoqmidu?» — deydu. Ular Perwerdigargha hécbir iltija qilmaydu. **5** Qorqudek héch ish bolmisimu, Mana ularni ghayet zor qorqunch basti; Chünki Xuda séni qorshawgha alghanlarning ustixanlirini parchilap chéchiwetti; Sen ularni xijilliqqa qoydung; Chünki Xuda ularni neziridin saqit qildi. **6** Ah, Israilning nijatliqi Ziondin chiqip kelgen bolsa idi! Xuda Öz xelqini asaritidin chiqirip, azadliqqa érishtürgen chaghda, Yaqup shadlinidu, Israil xushal bolidu!

54 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen oqulsun dep, Dawut yazghan «Masqil» (Zif shehiridikiler Saul padishahning yénigha bérip: «Dawut bizning mushu yurtimizgha möküwalghan, sili bilmemdila?» dep ayghaqchiliq qilghandin kéyin yézilghan): I Xuda, Öz naming bilen méni qutquzghaysen; Zor qudriting bilen dewayimni sorighaysen. **2** I Xuda, duayimni anglighaysen; Aghzimdiki sözlerge qulaq salghaysen. **3** Chünki yat ademler manga hujum qilishqa ornidin turdi; Zomigerler méning jénimni owlmaqta; Yalar Xudani nezirige héch ilmaydu. (Sélah) **4** Qara, Xuda manga yardem qilghuchidur; Reb jénimni yöleyidighanlar arisididur. (Sélah) **5** U düshmenlirinning yamanliqini öziğe qayturidu; [I Xuda], Öz heqiqating bilen ularni üzüp tashlighaysen. **6** Men Sanga xalis qurbanliqlar sunimen; Namingni medhiyeleyen, i Perwerdigar; Shundaq qilish eladur. **7** Chünki U méni barliq bala-qazalardin qutquzdi; Düshmenlirinning meghlubiyitini öz közum bilen kördüm.

55 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen oqulsun dep, Dawut yazghan «Masqil»: — I Xuda, duayimni anglighaysen; Tilikimdin özünigni qachurmighaysen, **2** Manga qulaq sélip, jawab bergeysen; Men dad-peryad ichide kézip, Ah-zar chékup yürimen; **3** Sewebi düshmenning tehditliri, rezillering zulumliri; Ular béshigha awarichiliklarni tökidü; Ular ghezeplinip manga adawet saqlaydu. **4** Ichimde yürükim tolghinip ketti; Ölüm wehshetliri wujudumni qaplidi. **5** Qorqunch we titrek béshimgha chüshiti, Dëshset méni chömkiwaldi. **6** Men: — «Kepterdek qanitim bolsichu kashki, Uchup bérip aramgha tapar idim» — dédim. **7** — «Yiraq jaylarga géchip, Chöl-bayawanlarda makanlishar idim; (Sélah) **8** Boran-chapqunlardin, Qara quyundin qéchip, panahgahgha aldilar idim!». **9** Ularni yutuwetkeysen, i Reb; Tillirini bölüwetkeysen; Chünki sheher ichide zorawaniq hem jédelxorluqni kördüm. **10** Ular kéche-kündüz sépiller üstide ghadiyip yürmekte; Sheher ichini qabahet we shumluq qaplidi. **11** Haram arzu-hewesler uning ichide turidu, Saxtiliq we hiyle-mikiriklik, kochilardin ketmeydu. **12** Eger düshmen méni mesxire qilghan bolsa, uninggha sewr qilattim; Biraq méni kemsitip, özini maxtighan adem manga öchmenlerdin emes idi; Eger shundaq bolghan bolsa, uningdin özümni qachurattim; **13** Lékin buni qilghan sen ikenlikingni — Méning buradirim, sirdishim, eziz dostum bolup chiqishingni oylimaptimen! **14** Xalayiqa qétilip, Xudaning öyige ikkimiz bille manghanidur, Özara shérin paranglarda bolghanidur; **15** Mushundaq [satqunlarni] ölüm tuyuqsiz chöchitwetsun! Ular tehtisaragha tirik chüshkey! Chünki ularning makanlirida, ularning arisida rezillik turmaqta. (Sheol h7585) **16** Lékin men bolsam, Xudagha nida qilimen; Perwerdigar méni qutquzidu. **17** Etigini, axshimi we chüshete, Dermidini töküp peryad kötürmen; U jezmen sadayimgha qulaq salidu. **18** U manga qarshi qilin'ghan jengdin méni aman qilidu; Gerche köp ademler méni qorshawgha alghan bolsimu. **19** Tengri — ezeldin textte olturup kelgüchi! [U nalemmi] anglap ularni bir terep qilidu; (Sélah) Chünki ularda héch özgirisler bolmide; Ular Xudadin héch qorqmaydu. **20** [Héliqi buradirim] özi bilen dost bolghanlarga musht kötürdi; Öz ehdisini buzup tashlidi. **21** Aghzi sériq maydinmu yumshaq, Biraq köngli jengdur uning; Uning sözliri yaghdinmu siliq, Emeliyette sughurup alghan qilichlardur. **22** Yükingni Perwerdigargha tashlap qoy, U séni yöleydu; U heqqaniylarni hergiz tewretmeydu. **23** Biraq, sen Xuda ashu rezillerni halaket hangigha chüshürisen; Qanxorlar we hiyligerler ömrining yériminimu körmeydu; Biraq men bolsam, sanga tayinimen.

56 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Xilwettiki dub derexliridiki paxtek» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan «Mixtam» küy (Filiystiler Gat shehiride uni esirge alghanda yézilghan): — I Xuda, manga shepeq köretkeysen, Chünki insanlarning nepsi yoghinap méni qoghlimaqt; Kün boyi ular men bilen jeng qilip méni basmaqta; **2** Méni közligen reqiblimning nepsi yoghinap kün boyi méni qoghlimaqt; Manga heywe qilip jeng qilghuchilar intayin köptur! **3** Men qorqqan künümde, Men Sanga tayinimen. **4** Men söz-kalamini ulugh dep medhiyeleyidighan Xudagha, Xudaghila tayinimen; Men qorqmaymen; Nahayiti bir et igisi méni néme qilalisun? **5** Ular kün boyi sözlirimi burmilaydu, Ularning barliq oyi manga ziyankeshlik qilishtur; **6** Ular top bolup ademni qestiliship, yoshurunidu; Péyimgé chüshüp, jénimni élishni kütidu. **7** [Gunah] bilen gunahni yépip qachsa bolamdu? Ghezipping bilen ellerni yerge urghaysen, i Xuda! **8** Méning sersanliqlirimi özüng sanap kelgen; Közdin aqqan yashlirimni tulumunggha toplap saqlighaysen; Bular deptiringde pütüklük emesmu? **9**

Shuning bilan men Sanga nida qilgan künde, Düşmenlirim chékini; Men shuni bildimki — Xuda men tereptidur! **10** Xudani — Uning söz-kalamini ulughlaymen! Perwerdigarni — Uning söz-kalamini ulughlaymen! **11** Xudanila tayanchim qildim — Men qorqmaymen, nahayiti shu bir insan méni néme qilaisun? **12** Sanga qilgan wedilirimge wapa qilimen, i Xuda; Sanga teshekkür qurbanliqlirini sunimen. **13** Chünki Sen jénimni ölümdin qutuldurghansen; Sen putlirimni putlishishtin saqlimamsen? Shuning bilan men Xudaning huzurida, tirikler turidighan yoruqluqta mangimen.

57 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Halak qilmighaysen» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan «Mixtam» küyi, (u Saul padishahtin qéchip, öngkürde yoshurunuwalghan chaghda yézilghan): — I Xuda, manga shepset körsetkeysen, Manga shepset körsetkeysen, Chünki jénim Séní panahim qildi. Mushu balayi' apdet ötüp ketküche, qanatling sayiside panah tapimen. **2** Xudagha, yeni Hemmidin Aliy Bolghuchigha, Özüm üçün hemmini orunlaydighan Tengrige nida qilimen; **3** U ershtin yarem ewetip méni qutquzidu; Manga qarap nepsi yoghinap, méni qoghlawatqanlarni U reswa qilidu; (Sélah) Xuda Öz méhir-shepseti we heqiqitini ewetidu! **4** Jénim shirlar arisida qaldi; Men nepisi yalqun kebi bolghanlar arisida yatimen! Adem baliliri — Ularning chishliri neyze-oqlardur, Ularning tili — ötkür qilichtur! **5** I Xuda, ershlerdin yuqiri ulughlan'ghaysen, Shan-sheriping yer yüzini qaplighay! **6** Ular qedemlirimge tor qurdi; Jénim égilip ketti; Ular méning yolungha orek kolighanidi, Lékin özliri ichige chüshüp ketti. **7** Iradem ching, i Xuda, iradem ching; Men medhiye naxshilarni éytip, Berheq Séní küyleymen! **8** Oyghan, i rohim! I neghme-sazlirim, oyghan! Men seher quyashinimu oyghitimen! **9** Men xelq-milletler arisida séni ulughlaymen, i Reb; Eller arisida Séní küyleymen! **10** Chünki özgermes muhebbitin ersherge yetküdek ulughdur; Heqiqiting bulutlarga taqashti. **11** I Xuda, ershlerdin yuqiri ulughlan'ghaysen, Shan-sheriping yer yüzini qaplighay!

58 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Halak qilmighaysen» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan «Mixtam» küyi: — I qudret igiliri, siler heqiqeten adaletni sözlewatamsiler? I insan baliliri, adil höküm chiqiramsiler? **2** Yaq, siler könglünglerde yamanliq teyyarlaysiler; Yer yüzide öz qolunglar bilen qilidighan zorawanliqni ölçewatimsiler. **3** Reziller anisining qorsiqidila ézip kétidu; Ular tughulupla yoldin adiship, yalghan sözleydu. **4** Ularning zehiri yilanning zehiridur; Ular öz quligini pütük qilghan gas kobra yilande, **5** Meyli yilanchilar shunche chirayliq séhirlisimu, U ney awazigha qet'iy qulaq salmaydu. **6** I Xuda, ularning aghzidiki chishlirini sunduruwetkeysen! Mushu yash shirlarning tongkay chishlirini chéqiwetkeysen, i Perwerdigar! **7** Ular éqip ketken sulardek ötüp ketkey; Ular oqlarni chenlep atqanda, Oqliri uchsiz bolup ketkey! **8** Qulule yol mangghanda izi yoqilip ketkendek, Ular yoqap ketsun; Ayalning chüshüp ketken hamilisidek, Ular kün körmisun! **9** Qazan yantaqlarning issiqini sezgüche, (Meyli ular yumran péti, yaki ot tutashqan bolsun) U ularni tozutiwétidu. **10** Heqqaniy adem [Xudaning] intiqamini körgende xushal bolidu; Öz izilirni rezillerning qénida yuyidu. **11** Shunga ademler: «Derweqe, heqqaniylar üçtün in'am bardur; Derweqe yer yüzide höküm yürügüzüchi bir Xuda bardur» — deydu.

59 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Halak qilmighaysen» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut

yazghan «Mixtam» küyi; (bu [küy] Saul padishah Dawutning öyini közleshke paylaqchilarni ewetip, uni öltürtiwetmekchi bolghan chaghda yézilghan): — I Xudayim, düşmenlirimning changgilidin qutquzghaysen; Manga qarshi turghanlardin méni égidze aman saqlighaysen. **2** Méni yamanliq qilghuchilar changgilidin qutquzuwalghaysen, Qanxor ademlerdin méni qutquzghaysen. **3** Chünki mana, ular jénimni élish üçün paylimaқта, Zorawanlar manga qarshi top bolushup qestleshmekte; Bu [qilghini] mende bolghan birer asiylig üçün emes, Yaki gunahim üçün emes, i Perwerdigar; **4** Mende héch sewenlik bolmisimu, ular yügürüp manga qarshi sep salidu; Méning yardimimge kélisheke oyghan, [Halimni] neziringge alghaysen. **5** I Perwerdigar, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Israilling Xudasi, Barliq el-yurtlarni sotlap-jazalashqa ornungdin turghaysen; Qestleshni niyet qilghuchilarning héchqaysisigha rehim qilmighaysen. (Sélah) **6** Ular kéchisi qaytip kélip, ghaljir ittek ghazh-ghuzh qilip, Sheherni aylinip laghaylap yürmekte. **7** Qara, ularning aghzidin éqiwatqan shölgeylirini! Lewliridin qilichlar chiqip turidu; Ular: «Kim angliyalaydu?» — deydu. **8** Lékin Sen Perwerdigar ularni messire qilisen; Barliq ellerni mazaq qilisen! **9** I méning küchüm Bolghuchi! Men Sanga telmürüp qarap yürimen; Chünki Xuda méning yuqiri panahgahimdur. **10** Manga özgermes muhebbitini körsetküchi Xuda méning aldimda mangidu; Xuda manga düşmenlarning meghlubiyitini körsitidu. **11** Biraq, [i Xuda], bularni qetl qilmay turghay; Bolmisa méning xelqim Séní untuydu. Öz küchüng bilen ularni sersan qilghaysen, Ularning béshini éghirlashaturghaysen; I Reb, bizning qalqinimiz! **12** Ularning aghzining buzuqluqi tüpeylidin, Lewlirining sözliri tüpeylidin, Ularin chiqwatqan qarghashlar hem aldanchilqlar tüpeylidin, Ular öz tekebburluqi ichide tuzaqqa chüshkey! **13** Gheziping bilen bu ishlargha xatime bergeysen, Xatime bergeysen! Shuning bilen ular yoq bolidu; Shuning bilen yer yüzining chet-chetlirigiche Xudaning heqiqeten Yaqqa hökümdarliq qilidighanliqi ayan bolghay! (Sélah) **14** Derweqe, ular hazirghiche kéchisi qaytip kélip, ghaljir ittek ghazh-ghuzh qilip, Sheherni aylinip laghaylap yüridu. **15** Itlardek ular ozuq izdep her yerde qatraydu; Qarni toymighuche huwlap yürmekte; **16** Lékin men bolsam qudritingni küyleymen, Berheq, seherlerde özgermes muhebbitiningi naxsha qilip yangritimen; Chünki Sen men üçün yuqiri qorghar, Éghir künlirimde panahgah bolup kelgensen. **17** I méning küchüm Bolghuchi, Sanga küylerni éytimen; Chünki Xuda méning yuqiri qorghinimdur, Manga özgermes muhebbet körsetküchi Xudayimdur.

60 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Guwahliq nuliperi» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan «Mixtam» küyi: — (Dawut Aram-Naharaim we Aram-Zobahdiki Suriyelikler bilen jeng qilghanda, [uning serdari bolghan] Yoab jengge qayta bérir, «Shor wadisida» Édomdikilerdin on ikki ming eskerni qilichlighan chaghda yézilghan) I Xuda, Sen bizni chetke qaqtig; Bizni pare-pare qiluwetting, Sen bizdin renjiding; Emdi bizni yéninggha qayturghin! **2** Sen zéminni tewritip yériwetkeniding; Emdi uning bösüklerini saqaytqaysen; Chünki u deldengship ketti! **3** Sen Öz xelqingge külpet-xarliqlarni körgüzdü; Sen bizge alaquadilikning sharabini ichküzdü; **4** Sen Özüngdin eyminidighanlarga tugh tiklep bergensen; U heqiqetni ayan qilishqa kötürüldü. (Sélah) **5** Öz söygenliring nijatliq tépishi üçün, Ong qolung bilen qutquzghaysen, [Duayimni] ijabet qilghaysen. **6** Xuda Öz pakmuqeddeslikide shundaq dégen: — «Men tentene qilimen, Men Shekem diyarini bölüp bérimen, Sukkot wadisini [teqsim

qilishqa] olcheymen. 7 Giléad Manga mensuptur, Manassehmu Manga mensuptur; Efraim bolsa béshimdiki dubulghamdur, Yehuda Méning emr-perman chiqarghuchimdur; 8 Moab Méning yuyunush jawurumdur; Édomgha choruqumni tashlaymen; Filistiye, Méning sewebimdin tentene qilinglar!» 9 Kim Méni bu mustehkem sheherge boshlap kirelisan? Kim Méni Édomgha élip baralisan? 10 I Xuda, Sen bizni rasttinja chetke qaqtingmu? Qoshunlirimiz bilen bille jengge chiqmaysen? 11 Bizni zulumlardin qutulushqa yordemleshkeysen, Chünki insanning yordimi bikardur! 12 Xuda arqiliq biz choqum baturluq körsitimiz; Bizge zulum qilghuchilarni cheyligüchi del U Özidor!

61 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen oqulsun dep Dawut yazghan küy: — I Xuda, peryadimni anglighaysen; Duayimga qulaq salghaysen! 2 Yerning chet-chetliride turup, Yürükim zeipliship ketkende, Men Sanga murajiet qilimen: — Sen méni özüm din yuqiri Qoram Tashqa yétekleysen! 3 Chünki Sen manga panahgha, Düşminim alaida mustehkem munar bolup kelgensen. 4 Men chédiringni menggülük turalghum qilimen; Qanatliring sayiside panah tapimen. (Sélah) 5 Chünki Sen, i Xuda, qesemlirimni angling; Özügingdin eyminidighanlarga tewe mirasni mangimu berdingsen. 6 Padishahning künlirige kün qoshup uzartisen; Uning yilliri dewrdin-dewrgiche bolidu. 7 U Xudaning alaida menggü höküm süridu; Uni aman saqlashqa muhebbet we heqiqetni békitip teminligeysen; 8 Shuning bilen aldingda ichken qesemlirimge her küni emel qilimen; Men namingni menggü küyleymen!

62 Neghmichilerning béshi Yedutum'gha tapshurulghan, Dawut yazghan küy: — Jénim Xudaghila qarap sükküte kütidu; Méning nijatliqim uningdindir. 2 Peqet Ula méning qoram téshim we méning nijatliqim, Méning yuqiri qorghinimdur; Men unchilik tewrinip ketmeymen. 3 Siler qachan'ghiche shu ajiz bir insan'gha hujum qilisiler? Hemminglar qingghiyip qalghan tamni, Irghanglap qalghan qashani ghalatqandek, uni ghalatmaqchisiler? 4 Uni shöhret-heywitidin chüshürüwétishtin bashqa, ularning héch mesliheti yoqtur; Yalghanchiliqlardin xursen ular; Aghzida bext tiligini bilen, Ular ichide lenet oquydu. (Sélah) 5 Jénim, Xudaghila qarap sükküte kütin; Chünki méning ümidim Uningdindir. 6 Peqet U méning qoram téshim hem méning nijatliqim, Méning yuqiri qorghinimdur; Men tewrinip ketmeymen. 7 Nijatliqim hem shan-shöhritim Xudagha baghliqtur; Méning küchüm bolghan qoram tash, méning panahgahim Xudadidir. 8 I xalayıq, Uninggha herdaim tayininglar! Uning alaida ich-baghringlarni tökünglar; Xuda bizning panahgahimizdur! (Sélah) 9 Addiy bendiler peqet bir tiniq, Ésilzadilermu bir aldım söz xalas; Tarazigha sélinsa ularning qilche salmiqi yoq, Bir tiniqtinmu yéniktur. 10 Zomigerlikke tayanmanglar; Bulangchiliqtin xam xiyal qilmanglar, Bayliqar awusimu, bulargha könglünglarni qoymanglar; 11 Xuda bir qétim éytqanki, Mundaq déginini ikki qétim anglidimki: — «Küch-qudret Xudagha mensuptur». 12 Hem i Reb, Sanga özgermes muhebbetmu mensuptur; Chünki Sen herbir kishige öz emilige yarisha qayturusen.

63 Dawut yazghan küy (u Yehudadiki chöl-bayawanda bolghan chaghada yézilghan): — I Xuda, Sen méning ilahimdursen, Teshnaliq bilen Sény izdidim! Men qurghaq, changqaq, susiz zéminda turup, Jénim Sanga intizar, etlirim telmürüp intilarki — 2 Muqeddes jayingda Sanga köz tikip qarighinimdek, Men yene zor qudriting we ulughluqunghi

körsem! 3 Özgermes muhebbiting hayattinmu ezizdur; Lewlirim Sény medhiyileydu; 4 Shu sewebtin tirik bolsamla, Sanga teshekkür-medhiye oquymen, Séning namingda qollirimni kötürimen. 5 Jénim nazum'emetlerdin hem mayliq göshlerdin qanaetlen'gendeq qanaetlendi; Aghzim échilip xush lewlirim Sanga medhiyilerni yangritidu; 6 Ornumda yétip Sény esliginimde, Tün kéchilerde Sény séghinip oyulinimen. 7 Chünki Sen manga yordemde bolup kelgensen; Séning qaniting sayiside shad-xuramliqta naxshilarni yangritimen. 8 Méning jénim Sanga ching chaplaship mangidu, Séning oq qolung méni yölimekte. 9 Biraq jénimni yoqitishqa izdewatqanlar yetkilirige chüshüp kétidu. 10 Ularning qény qilich tighida tökülidu, Ular chilbörilerge yem bolidu. 11 Lékin padishah Xudadin shadlinidu; Uning nami bilen qesem qilghanlarning hemmisi rohlipin shadlinidu; Chünki yalghan sözlügichilerning zuwani tuwaqlinidu.

64 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — I Xuda, ahlimni kötürgende, méni anglighaysen! Hayatimni düşmenning wehshilikidin qughdighaysen! 2 Qara niyetlarning yoshurun suyiquestliridin, Yamanliq eyligüchi qagha-quzghunlardin aman qilghaysen. 3 Ular tillirini qilichtek ötkür bilidi; Mukemmel ademni yoshurun jaydin étiş içün, Ular oqini betligendeq zeherlik sözini teyyarlidi. Ular qilche eyemenmey tuyuqsız oq chiqiridu. 5 Ular betniyette bir-birini righbetlendürüp, Yoshurun tuzaq qurushni meslihetliship, «Bizni kim köreleytti?» — déyishmekte. 6 Ular qebihlikke intilip: — «Biz izdinip, etrapliq bir tedbir tépip chiqtuq!» — deydu; Insanning ich-baghi we qelbi derweqe chongqur we [bilip bolmas] bir nersidur! 7 Lékin Xuda ulargha oq atidu; Ular tuyuqsız zeximlinidu. 8 Ular öz tili bilen pushlishidu; Ularni körgenlerning hemmisi özini néri tartidu. 9 Hemme ademni qorqunch basidu; Ular Xudaning ishliniri bayan qilidu, Berheq, Ular uning qilghanlirini oylinip sawaq alidu. 10 Heqqaniylar Perwerdigarda xushal bolup, Uninggha tayinidu; Köngli durus ademler rohlipin shadlinidu.

65 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy-naxsha: — Zionda, medhiye sükküt ichide Sény kütidu, i Xuda; Sanga qilghan wede emelge ashurulidu. 2 I, dua Anglighuchi, Séning aldinggha barliq et igiliri kélidu. 3 Gunahliq ishlar, asiyliqlirimiz, [Kelkün basqandek] mendin ghalip kélidu; Lékin Sen ularni yépip kechürüm qilisen; 4 Sen tallap özüngge yéqinlashturghan kishi némidéging bextlik! U hoyliliringda makanlishidu; Bizler Séning makaningning, yeni muqeddes ibadetxanangning berikitidin qanaet tapimiz; 5 Sen heqqaniyliqni namayan qilidighan karamet we dehshet ishlar bilen bizge jawab, I nijatliqimiz bolghan Xuda, Pütkül yer-déngizlarning chet-chetliridikilergiche tayanchi Bolghuchi! 6 Béling qudret bilen baghlan'ghan bolup, Küchüng bilen taghlarni berpa qilghansen; 7 Déngizlarning örkeshligen shawqunlirini, Dolqunlarning shawqunlirini, Hemde ellerning chuqanlirini tinjittuchisen! 8 Jahanning chet-chetliride turuwatqanlar karametliringdin qorqudu; Sen künciqishtikilerni, künpéqishtikilerni shadlandurisen; 9 Yer yüzining [ghémini yep] yoqlap kélip, uni sughirisen, Uni tolimu munbetleshtürisen. Xudaning derya-ériqliri sugha tolghandur; Shundaq qilip slarni teyyarlap, Kishilerni ashliq bilen teminleysen. 10 Térilghu étzirlarning chönekliklirini sugha qandurisen, Qirlirini tarashlaysen, Tupraqni mol yéghinlar bilen yumshitisen; Uningda ün'genlerni beriketleysen. 11 Sen németliringni yilning hosuligha taj qilip qoshup bérisen; Qedemliringdin bayashatliq heryan'gha tamidu; 12 Daladiki

yaqlaqlarhimu tamidu; Tagh-dawanlar shat-xoramliqni özirlige belwagh qilidu; **13** Köklemler qoy padiliri bilen kiyin'gen, Jilghilar maysilargha qaplinidu; Ular xushalliq bilan tentene qilidu, Berheq, ular naxshilarni yangritishidu!

66 Neghmichilarning beshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilan oqulsun dep, küy-naxsha: — Pütkül jahan, xushalliq bilan Xudagha tentene qilinglar! **2** Uning namining ulughluqini naxsha qilib jakarlanglar, Uning medhiyilirini shereplik qilinglar! **3** Xudagha: «Séning qilganliring neqeder qorqunchluqtur! Qudriting zor bolghach, Düşmenliring aldingda zeipliship teslim bolidu; **4** Barliq yer yuzidikiler Sanga sejde qilib, Séni küylep, naxsha éytishidu; Ular namingni küylep naxsha qilib éytidu» — denglar! (Sélah) **5** Kélinglar, Xudaning qilganlarini köringlar; Insan baliliri aldida qilghan karametliri qorqunchluqtur. **6** U déngizni quruqluqqa aylandurdi; [Ejdadlirimiz] deryadinmu piyade ötti; Biz u yerde uningdin xursen bolduq. **7** U qudriti bilan menggü höküm süridu; Uning közliri ellerni közitip turidu; Asiyliq qilghuchilar meghrurlanmisun! (Sélah) **8** I qowmlar, Xudayimizgha teshekkür-medhiye éytinglar; Uninggha bolghan medhiye-hemdusanalarni yangritinglar! **9** U jénimizni hayatliq ichige tikken, Putlirimizni téyildurushlarga yol qoymaydu. **10** Chünki Sen, i Xuda, bizni siniding; Kümüşni otta tawlighandek bizni tawliding. **11** Sen bizni torgha chüshürding; Béliimizge éghir yükni yükling. **12** Xeqlerni beshimizgha mindürdüng; Biz ot we kelküni bésip öttuq; Sen axir bizni kengrichilikke chiqarding. **13** Men köydürme qurbanliqlarni élip öyüngge kirey; Sanga qilghan qesemlirimge emel qilimen; **14** Berheq, beshimgha kün chüshkede lewlrir qilqarghan, Éghizim éytqan wedilirimni emelge ashurimen. **15** Men Sanga bordaq mallarni köydürme qurbanliq qilib sunimen, Qochqarlarning yéghini xush puritip köydürimen; Öküz we öchkilerni ekilip sunimen. (Sélah) **16** Xudadin eymin'güchi hemminglar, kélinglar, qulaq sélinglar! Uning men üçün qilghan karametlirini bayan qilimen; **17** Aghzim échip uninggha peryad kötürdüm, Uning ulughluqini jakarlighan medhiyiler tilimda boldi. **18** Könglümde gunahni közlep yürgen bolsam, Reb [duayimni] anglimighan bolatti. **19** Biraq Xuda anglidi; U duayimgha qulaq saldi. **20** Xudagha teshekkür-medhiye yaghdurulsun! U méning duayimni yandurmidi, Hem mendin özgermes muhebbitini élip ketmidi!

67 Neghmichilarning beshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen chélinusun, dep yézilghan küy-naxsha: — Xuda bizge méhir-shepquet körsitip, bizni beriketlep, Öz jamalining nurini üstimizge chachqay! (Sélah) **2** Shundaq qilghanda yolung pütkül jahanda, Qutuldurush-nijatliq barliq eller arisida ayan bolidu. **3** Barliq qowmlar Séni medhiyiligei, i Xuda; Barliq qowmlar Séni medhiyiligei! **4** Jimi qowmlar xushalliq bilan tentene qilib küyligei, Chünki Sen xelq-milletlerge adilliq bilen höküm chiqirisen, Yer yuzidiki taipilerni, Sen yétekleysen; (Sélah) **5** Barliq qowmlar Séni medhiyiligei, i Xuda; Barliq qowmlar Séni medhiyiligei! **6** We yer-zémin köklirini ündüridu; Xuda, bizning Xudayimiz, bizni beriketleydu; **7** Xuda bizni beriketleydu; Shuning bilen yer yuzidikiler chet-yaqilarghiche uningdin eyminishidu!

68 Neghmichilarning beshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy-naxsha: — Xuda ornidin turdi, düşmenlirini tiripiren qiliwétidu! Uninggha öchmenler Uning aldidin beder qachidu! **2** Is-tüttek uchurulghandek, ularni uchurup yoqitisen, Mom otta éritilgendek, Reziller Xudaning aldidin halak bolidu. **3** Biraq heqqaniylar xushallinidu, Ular Xuda aldida rohlinip, Tentene qilib shadlinidu. **4** Xudagha

küyer éytinglar, Uning namini naxsha qilib yangritinglar; Chöl-bayawanlarga Min'güchige bir yolni kötürtip yasanglar; Uning nami «Yah»dur; Uning aldida shadlininglar. **5** Yétimlarga ata bolghuchi, Tul xotunlarning dewasini sorighuchi, Öz muqeddes makanida turghan Xudadur. **6** Xuda ghériblarni öy-ochaqliq qilidu; U mehbuslarni awatliqqa chiqiridu; Lékin asiylarni qaghjiraq yerde qalduridu. **7** I Xuda, Öz xelqingning aldida mangghiningda, Chöl-bayawandin ötüp seper qilghiningda, (Sélah) **8** Xudaning huzuri aldida, Yeni Israilning Xudasining huzuri aldida, Yer-jahan tewrinip, Asmanlarmu yéghin yaghdurdi; Awu Nisai téghimü tewrinip ketti. **9** Sen, i Xuda, Öz mirasing [bolghan zémin-xelq] üstige xasiyetlik bir yamghur yaghdurdung; Ular halsizlan'ghanda ularni küchlendürdüng. **10** Séning baqqan padang u yerge makanlashti; Méhribanliqning bilen möminler üçün teyyarliq qilding, i Xuda! **11** Reb emr qildi; Ani jakarlighuchi qiz-ayallar némidegen zor bir qoshundur! **12** «Padishahlar hem qoshunliri beder qéchishti, beder qéchishtil!» — [déyishti]; Öyde olturghan qiz-ayallar bolsa oljilarni bölisihalidu; **13** Siler qoy baqanda padilar arisida yatqan bolsanglarmu, Zéminingard emdi qanatlirigha kümüş sepken, Peyliri parraqar altun bilen bézelgen paxtektek bolidu; **14** Hemmige Qadir Xuda padishahlarni zéminda tiripiren qiliwetkende, Yer Zalmon téghidiki qardek aqirip ketti. **15** Bashan téghi qudretlik bir tagh, Bashan téghi égez choqqiliri köp bir taghdur; **16** Ey égez choqqiligi taghlar, Néme üçün Xuda Öz makani qilishni xalighan taghqa heset bilen qaraysiler? Derweqe, Perwerdigar shu taghda menggü turidu! **17** Xudaning jeng harwiliri tümen-tümen, Milyon-milyondur; Reb ular arisida turidu; Sinay téghidiki muqeddes joyda turidu. **18** Sen yuqirigha kötürülding, Insanlarni tutqun qilghuchilarni Özüng esir qilib élip ketteng; Yah Xuda ularning arisida turushi üçün, Hetta asiyliq qilghanlar [arisida turushi] üçünmu, Sen insan arisida turup iltapatlarni qobul qilding. **19** Reb medhiyilensun; Chünki U her küni yüklirimizni kötürmekte; Yeni nijatliqimiz bolghan Tengri! (Sélah) **20** Bizning Tengrimiz biridinbir nijatkar Tengridur; Rebe, yeni Perwerdigarghila, ölümge baghliq ishlar tewedur. **21** Berheq, Xuda Öz düşmenlirining beshini yaridu, Öz gunahlirida dawamlig ketiwéridighanlarning chachliq kallisini U chaqidu. **22** Reb mundaq dédi: «[Öz xelqimni] Bashan diyaridinmu, Déngizlarning chongqur jayliridinmu qayturup kéliimen; **23** Shundaq qilib [sen xelqim]ning puti qan'gha, Yeni düşmenlirining qénigha milinidu, Itliringning tili buningdinmu nésiwisini [yalaydu]». **24** Ular Séning mangghanliringni kördi, i Xuda; Yeni méning Ilahim, méning Padishahimning muqeddes jayigha kirip mangghanlirini kördi; **25** Aldingda munajatchilar, keyningde chalguchilar mangdi, Otturisida dapchi qizlar bar idi: **26** «Jamaetlerde Xuda Rebege teshekkür-medhiye éytinglar, — I Israil bulaqliridin chiqqanlar!» — déyishti. **27** U yerde ularning bashlamchisi bolghan kichik Binyamin qebilisi mangidu; Yehuda emirliri, zor bir top ademler, Zebulunning emirliri, Naftalining emirlirimu bar. **28** Séning Xudaying küchüngni buyrup bekitten; Özüng biz üçün qilghiningni musthekemligeysen, i Xuda! **29** Yérusalémdiki muqeddes ibadetxanang wejidin, Padishahlar Sanga atap hediyelemleri élip kélidu; **30** Ah, héliq qomushluqtiki [yirtquch] janiwarni, Küchlüklerning topini, Taipilerdiki torpaqlarnimu eybiligeysen; Andin ularning herbiri kümüş tenggilerni ekilip Sanga tiz püküşidu; Urushxumar xelqlerni tiripiren qiliwetkeysen! **31** Mötüwer elchiler Misirdin kélidu, Éfiopye bolsa Xudagha qarap qollarini tézdin kötüridu. **32** I yer yuzidiki el-yurtlar, Xudani naxsha bilen medhiyilenglar; Rebn medhiyilep küylerni éytinglar! (Sélah) **33** Asmanlarning üstige, Qedimdin

bar bolghan asmanlarning üstige Min'güchi toghruluq küy éytinglar! Mana, U awazini anglitidu, Uning awazi küchlüktür! **34** Xudani küchlük dep bilip jakarlanglar, Uning heywisi Israil üstide, Uning küchi bulutlarda turidu; **35** I Xuda, muqeddes jayliringdin sürlük körünisen! Israilning birdinbir Tengrisi! Xelqke küch-qudret bergüchi bolsa, Udur! Xudagha teshekkür-medhiye oqulsun!

69 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Niluperler» dégen ahangda oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Méni qutquzhaysen, i Xuda! Sular jénimdin ötti; **2** Turghudek jay yoq chongsur patqaqliqqa chöküp kettim; Suning chongsur yéрге chüshüp kettim, Kelkün méni gherq qildi. **3** Peryadlirimdin halimdin kettim; Gallirni qurup kettim; Xudayimgha telmürüp, közümdin kétey dep qaldim; **4** Sewebsiz manga öch bolghanlar chachlirimdinmu köptür; Méni yoqatmaqchi bolghanlar, Qara chaplap men bilen düshmenlishidighanlar küchlüktür; Shu chaghda özüim bulimighan nersini qayturim. **5** I Xuda, méning nadanliqim özüngge ayan; Méning qebihliklirim Sunda yoshurun emestür. **6** Méning sewebimdin, i Reb, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Özüngge umid baghlap kütkenler yerge qarap qalmighay; I Israilning Xudasi, Özüngni izdigüchiler méning sewebimdin shermende bolmighay; **7** Chünki Séni dep men reswachiliqqa uchriddim; Shermendilik yüzümge chaplandi. **8** Men öz qérindashlirimgha yat, Anamning balilirigha yaqa yurtluq boldum. **9** Chünki méni [muqeddes] öyüngge bolghan otluq muhebbet chulghuwalghanidi; Sanga haqaret qilghanlarning haqaretlirimu méning üstümge chüshüti; **10** Men yighlidim, jénim roza tutti, Bumu manga eyib dep qaraldi. **11** Men bözni kiyimim qilip kiysem, Shuning bilen ularning söz-chöchikige qaldim. **12** Sheher qowuqida olturghanlarning tene gépige qaldim, Meyxorlarning naخشisining témisi boldum. **13** Biraq men shepquitingni körsetken waqtingda duayimni sanga nishanlidim, i Perwerdigar; I Xuda, özgermes muhebbitingning zorluqidin, Nijatliq ishenchide manga jawab bergeysen; **14** Méni patqaqliqtin qutquzuwalghaysen, Méni chöktürmighaysen; Manga öchmen bolghanlardin, Suning chongsur yéridin qutuldughaysen; **15** Kelkün sulirigha méni gherq qildurmighaysen; Déngiz teglirigimu méni yutquzmighaysen; [Tégi] yoq hangning méni hap étip aghzini yumuwélisigha yol qoyimighaysen! **16** Duayimni ijabet qilghaysen, i Perwerdigar, Chünki özgermes muhebbiting yaxshidur; Mol rehimdillingiz bilen manga yüzlen'geysen; **17** Jamilingni qulungdin yoshurmighaysen; Chünki béshimgha kün chüshüti; Tézdin manga jawab bergeysen. **18** Jénimgha yéqinlashqaysen, Uninggha hemjemet-qutquzhuchi bolghaysen; Düşmenlirim aldida méni hörlükke chiqarghaysen; **19** Özüng méning reswaliqta hem hörmetsizlikte qalghinimni, Qandaq haqaretlen'ginimni bilisen; Reqiblimning hemmisi Özüngge ayandur. **20** Haqaret qelbimni pare qildi; Men qayghugha chömüp kettim; Azghine hésdashliqqa telmürgen bolsammu, yoq boldi; Teselli bergüchilerimni izdidim, lékin birsinimu uchraltimdim. **21** Berheq, ular ozuqumgha öt süyi, Ussuzluqumgha sirkini berdi. **22** Ularning dastixini özlirige qiltaq, Ularning halawiti qapqan bolghay. **23** Közliri torliship körmeydighan bolup ketkey; Bel-putlirini tîtrekke salghaysen; **24** Qehringni ularning üstige chüshürgeysen, Ghezipingning otliri ulargha tutashqay; **25** Ularning makani xarabe bolghay, Chédirliri chölderep qalghay; **26** Chünki ular Sen urghan'gha téximu ziyankeshlik qilmaqta; Sen zeximlendirgenlerning azabigha gep bilen azab qoshmaqta. **27** Ularning gunahigha gunah qoshqaysen, Heqqaniyliqning nesiwisige ularni érishtürmighaysen. **28**

Ular hayatliq deptiridin öchürülgey; Heqqaniylarning qatarigha pütülmigey. **29** Biraq men bolsam bir ézilgen derdmen; Nijatliqing, i Xuda, méni yuqirigha kötürüp qutquzhay; **30** Men munajat oqup Xudaning namini medhiyileymen; Teshekkürler bilen uni ulughlaymen; **31** Bu bolsa Perwerdigarni xursen qilish üçün, Öküz teqdim qilghandun ewzeldur; Münggüz-tuyaqliqi saq torpaq bergendinmu arttuqr. **32** Yawash möminler buni körüp xushal bolidu; Xudani izdigenler — Qelbinglar yéngiliniidu. **33** Chünki Perwerdigar yoqsullarning iltijasini anglaydu, Özige tewe esir qilin'ghanlarni u kemsitmeydu; **34** Asman-zémin Uni medhiyilisun! Déngiz-okyanlar hem ulara yürügüchi barliq janiwarlar Uni medhiyilige! **35** Chünki Xuda Zionni qutquzidu; Yehudaning sheherlirini qayta bina qilidu; Ular ashu yerde olturaqliship, igilik tikleydu. **36** Uning qullirining nesilliri uninggha miras bolidu, Uning namini söygenler u yerlerde makanalishidu.

70 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «eslitishe üçün» oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Perwerdigar, méni qutquzushqa aldiringhaysen! Perwerdigar, téz kélip manga yardem qilghaysen! **2** Méning jénimni izdewatqanlar yerge qaritilip reswa qilinsun; Méning ziyinimdin xursen bolghanlar keynige yandurulup shermende bolghay. **3** Méni: — «Wah! Wah!» dep mesxire qilghanlar öz shermendilikidin keynige yan'ghay! **4** Biraq Séni izdigüchilerning hemmisi Sende shadlinip xushal bolghay! Nijatliqingni söygenler hemishe: «Xuda ulughlansun» déyishkey. **5** Biraq men ézilgenmen, hem yoqsulmen; Yénimgha tézdin kel, i Xuda! Sen méning yardemchim, méning azad qilghuchim; I Perwerdigar, kéchikmey kelgeysen!

71 Sendin, Perwerdigardin panah tapimen; Méni hergiz yerge qaratmighaysen. **2** Öz heqqaniyliqingda méni qutuldughaysen; Manga qulaq salghaysen, Méni qutquzhaysen! **3** Manga özüim daim panahlinidighan turalghu qoram tash bolghaysen; Sen méni qutquzushqa buyruq chüshürgeysen; Chünki Sen égiz téshim, qorghinimdursen. **4** Xudayim, méni rezillerning qolidin, Heqqaniyetsiz, rehimsiz ademdin azad qilghaysen; **5** Chünki Sen méning ümidimdursen, i Reb Perwerdigar, Yashliqimdin tartipla méning tayanchimdursen; **6** Baliyatqudki waqittin bashlap men Sanga tayinip keldim, Özüng méni anamning qarnidin chiqarghuchisen; Medhiyemning témisi bolsa herdaim Sen toghruluqtur. **7** Men nurghunlarga gheyriy yaki karamet sanaldim; Chünki Sen méning mustehkem panahgahimdursen. **8** Aghzim kün boyi medhiyiliring hem shan-sherpingge tolidu; **9** Emdi qérighinimda méni tashlimighaysen; Maghdurum ketkinide, mendin waz kechmighaysen. **10** Chünki dushmanlirim manga qarshi sözlishe; Jénimni élishqa közlewatqanlar qestliship: — **11** «Xuda uningdin waz kechti; Uni qoghap tutuwélinglar, Chünki qutuldurodighanlar yoqtur» — déyishidu. **12** I Xuda, mendin yiraqlashmighaysen; I Xudayim, manga yardemge téz kelgeysen! **13** Jénimgha küshende bolghanlar shermende bolup yoqitilisen; Ziyinimgha intilgenler reswaliq hem shermendichilik bilen qaplansun; **14** Biraq men bolsam, izchil ümidte bolimen, Séni téximu medhiyileymen. **15** Heqqaniyliqing, nijatliqing aghzimda kün boyi bayan qilinidu; Bular san-sanaqsizdur, bilginimdin köp arttuqr. **16** Men Reb Perwerdigarning büyük ishlirini jakarlighan halda kélimen; Séning heqqaniyliqingni yad étip jakarlaymen — Peqet Séningkinila! **17** I Xuda, Sen yashliqimdin tartip manga ögitip kelgeysen; Bügün'ge qeder Séning qilghan karamet ishlirigini jakarlap kélawatmen. **18** Emdi hazir men qérip, aq chachliq bolghinimda, i Xuda, Men bu dewrge [küchlük] bilikningi [jakarlighuche], Kéler ewladning hemmisige

qudritingni ayan qilghuche, [Méni tashliwetmigeysen!] **19** I ulugh karamet ishlarni qilghan Xuda, Heqqaniyliqning pelekke taqashti; Sanga kimmu oxshash bolalisun! **20** Sen manga kóp hem éghir külpetlerni kórsetkenikensen, Méni qaytidin yéngilaysen, yer tegliridin qayturup élip chiqisun; **21** Sen méning izzet-hórmitimni téximu yuqiri qilip, Her tereptin manga teselli bérisen. **22** Men Séni rawab chélip medhiyileymen, Séning heqiqitingni medhiyileymen, i Xudayim; Chiltar chélip Séni küyleymen, i Sen, Israilling Muqeddis! **23** Sanga küyler éytqinimda, lewlrin tentene qilidu, Ózúng hörlükke chiqarghan jénimmu shundaq rohlilip éytidu; **24** Tilim kün boyi heqqaniyliqning toghrisida sózleydu; Chünki manga yamanliq qilmaqchi bolghanlar yerge qaritilip reswa qilinidu.

72 Sulayman üçün: — I Xuda, padishahqa hökümliringni tapshurghaysen; Padishahning oghliga Óz heqqaniyliqningni bergeysen. **2** Shundaq bolghanda u Óz xelqing üçün heqqaniyliq bilen, Sanga tewe ézilgen möminler üçün adillip bilen höküm chiqiridu; **3** Taghlar xelqce tinch-amanliq élip kélidu, Edirliqlarmu heqqaniyliq bilen shundaq qilidu. **4** Padishah xelq arisidiki ézilgenlerge adil hökümlerni chiqiridu; U namratlarning balilirini qutquzidu, Zalimlarni bitchit qilidu. **5** Shundaq bolghanda kün we ay yoq bolup ketmisila, Ewladtin-ewladqa xelq Sendin eyminidu. **6** U bolsa goya yéngidin orghan otlaqqa yaghgan yamghurdek, Yer sughiridighan höl-yéghinlardek chüshidu. **7** Uning künliride heqqaniylar ronaq tapidu; Ay yoq bolghuche tinch-amanliq téship turidu. **8** U déngizdin-déngizlarchihe, [Efrat] deryasidin yer yúzining chetlirigiche höküm süridu. **9** Chöl-bayawanda yashawatqanlar uning aldida bash qoyidu; Uning düshmenliri topilarni yalaydu. **10** Tarshishning we arallarning padishahliri uninggha hediyeleer teqdim qilidu, Shéba we Sébaning padishahlirimu sowghatlar sunidu. **11** Derweqe, barliq padishahlar uning aldida sejde qilidu; Pütkül eller uning xizmitide bolidu; **12** Chünki u yeryad kötürgen yoqsullarni, Panahsis ézilgenlerni qutluduridu; **13** U yoqsul-ajizlarga ichini aghritidu, Yoqsullarning jénini qutquzidu; **14** Ularning jénini zulum-zomigerlikdin hörlükke chiqiridu, Ularning qéni uning neziride qimmatliktur. **15** [Padishah] yashisun! Shébaning altunliridin uninggha sunulidu; Uning üçün dua toxtawsiz qilinidu; Uninggha kün boyi bext tilinidu; **16** Yer yúzidiki hosul mol bolidu, Hetta tagh choqqiliridimu shundaq bolidu. [Migh-migh] chüshken méwiler Liwandiki ormanlardek tewrinidu; Sheherdikiler bolsa daladiki ot-yéshilliqték güllinidu; **17** Uning nami menggüge óchmeydu, Uning nami quyash yoqalghuche turidu; Ademler uning bilen ózlerige bext tileydu, Barliq eller uni bextlik dep atishidu. **18** Israilling Xudasi, Perwerdigar Xudagha teshekkür-medhiye bolghay! Karamet ishlarni Yaratquchi yalghuz Udur! **19** Uning shereplik namigha menggüge teshekkür-medhiye oqulsun! Uning shan-shöhriti pütkül dunyani qaplighay! Amin! We amin! **20** Yessening oghli Dawutning dualiri shuning bilen tamam bolidu.

73 Asaf yazghan küy: — Derweqe Xuda Israilgha, Qelbi sap bolghanlarga méhribandur; **2** Lékin özüms bolsam, putliship yiqilip chüshüshke tasla qaldim; Ayaghlim yétilip ketkili qil qaldi; **3** Chünki rezillerning ronaq tapqanliqini kórip, Hakawurlargha heset qildim; **4** Chünki ular ólüimde azablar tartmaydu, Eksiche téni mezmüt we saghlam turidu. **5** Ular insan'gha xas japoni kórmeýdu, Yaki xeqlerdek balayi'apetke uchrinmaydu. **6** Shunga meghrurluq marjandek ulargha ésilidu, Zorluq-zomigerlik tondek ulargha chaplishidu. **7** Ular

semrip ketkenlikidin közliri tompiyip chiqti; Ularning qelbidiki xiyaletlér heddidin éship kétidu. **8** Bashqlilarni mesxire qilip zeherlik sózleydu; Halini üstün qilip diwinip, doq qilidu. **9** Ular aghzini pelekke qoyidu, Ularning tilliri yer yüzini kézip yüridu. **10** Shunga [Xudaning] xelqi mushulargha mayil bolup, Ularning dégliririni su ichkendek axirighiche ichip: — **11** «Tengri qanda bileleytti?», «Hemmidin Aliy Bolghuchida bilim barmu?» — deýdu. **12** Mana bular rezillerdur; Ular bu dunyada rahet-paraghetni kórüdu, Bayliqlarni toplaydu. **13** «Ah, heqiqeten bikardin-bikar köglümini paklanduruptimen, Gunahsis turup qolumni artuqche yuyup keptimen; **14** Bikargha kün boyi japa chékiptimen; Shundimu her seherde [wijdanning] eyibige uchrup keldim!», **15** Biraq men: — «Bundaq [désem], Bu dewrdiki perzentliringge asiyliq qilghan bolmamdimen?» — dédim. **16** Ularni kallamdin ótküzey désem, Közümgé shundaq éghir kóründi. **17** Tengrining muqeddes jaylirigha kirgiche shundaq oylidim; Kirgendila [yamanlarning] aqiwitini chüshendim. **18** Derweqe Sen ularni téyilghaq yerlerge orunlashturisen, Ularni yiqitip pare-pare qiliwétisen. **19** Ular kózni yumup achquchila shunche parakende bolidu, Dëshetler ularni bésip yoqitidu! **20** Sen i Reb, chüshtin oyghan'ghandek oyghinip, Ornungdin turup ularning siyaqini közge ilmaynen. **21** Yüreklirim qaynap, Ichlirim sanjilghandek bolghan chaghda, **22** Özümini héchnéme bilmeydighan bir hamaqet, Aldingda bir haywan iklenlikimni bilip yettim. **23** Halbuki, men hemise Sen bilen bille; Sen méni ong qolumdin tutup yölidim; **24** Óz nesiheting bilen méni yétekleysen, Shan-sheripngni namayan qilghandin kéyin, Axirida Sen méni ózingge qobul qilisen. **25** Ershte Sendin bashqa méning kimim bar? Yer yüzide bolsa Sendin bashqa héchkimge intizar emesmen. **26** Eltirim hem qelbim zeplishidu, Lékin Xuda qelbidiki qoram tash hem menggülik nésiwemdur! **27** Chünki mana, Sendin yiraq turghanlar halak bolidu; Wapasizliq qilghan pahishe ayaldek Sendin waz keckenlerning herbirini yoqitisen. **28** Biraq men üçün, Xudagha yéqinlishish ewzeldur! Uning barliq qilghan ishilirini jakarlash üçün, Reb Perwerdigarni tayanchim qildim.

74 Asaf yazghan «Masqil»: — I Xuda, Sen némishqa menggüge bizni tashliwetting? Némishqa ghezipingni tütün chiqarghandek Óz yayliqingdiki qoyliringgha chiqirisen? **2** Ózüng rene tölep azad qilghan jamaatingni, Yeni Óz mirasing bolushqa qedimde ulargha hemjemet bolup qutquzghan qebilini, Ózüng makan qilghan Zion téghini yadingha keltürgeysen! **3** Qedemliringni mushu menggülik xarabliqlargha qaratqaysen, Düşmenler muqeddes jayingda gumran qilghan barliq nersilerge [qarighaysen]; **4** Reqibliring jamaetgahingning otturisida hör-pör qilidu; Möjizatlar saqlan'ghan orun'gha ular óz tuqlirini tikti. **5** Herbiri ózlerini körsitiship, palta oynitip orman kesküchidek, **6** Ular hazir [muqeddes jayingdiki] neqishlerni ala qoymay, palta-bolqilar bilen chéqiwetti; **7** Ular muqeddes jayinggha ot qoydi; Óz namingdiki makanni bulghap, yer bilen teng qiliwetti. **8** Ular könglide: «Biz bularning hemmisini yoqitayli» dep, Tengrining zémindiki jamaetgahlirining herbirini köydürüwetti. **9** Bizge esletme bolghan möjizatlarni héch körelmeymiz; Peyghemberlermu kelmeske ketti; Arimizdimu bu ishlarning qachan'ghiche bolidighanliqini bilidighan birsi yoqtur. **10** Qachan'ghiche, i Xuda, reqibing Séni mesxire qilidu? Düşmen namingni menggüge haqaretlemdu! **11** Sen qolungni, yeni ong qolungni némishqa tartiwalisen? Qolungni qoynungdin élip, ularni yoqatqaysen! **12** Biraq Xuda qedimdin padishahim bolup kelgen, Yer yúzining otturisida qutquzushlarni élip bulghuchi Udur. **13** Sen déngiz süyini küchüng bilen böldüng, Sualardiki ejdihalarning bashlirini

yarding. **14** Déngzidiki léwiatanning bashlirini chéqip, Uning göshini ozuq qilip chöldiki yawayilargha bölüp berding. **15** Yerni yérip bulaqlarni, ériqlarni aqquzdung, Sen toxtimay éqiwatqan deryalarni qurutuwetting. **16** Kün Séning, tünmu Séningkidur; Ay bilen quyahni orunlashturdung. **17** Yer yüzining chéglarini belgiliding; Yaz bilen qishni — Sen shekillendürding. **18** Shuni ésingde tutqaysen, i Perwerdigar: — Bir düshmen Séní mesxire qildi, Hamaqet bir xelq namingni haqaretlidi. **19** Paxtikingni yirtquch haywanlarga tutup bermigeysen; Ézilgen möminliringning hayatini menggü untumighaysen. **20** Öz ehddenge qarighaysen, Chünki zémindiki qaranggghu bulung-puchaqlar zorluq-zumbuluqning turalghuliri bilen toldi. **21** Ézilgüchilerni nomus bilen yandurmighaysen; Ézilgenler, yoqsullar namingni medhiyilige. **22** Ornungdin turghin, i Xuda, Öz dewayingni sorighaysen; Hamaqet kishining Özüngni kün boyi mesxire qiliwatqini ésingde tutqaysen. **23** Düşmenliringning chuqanlirini untumighaysen; Sanga qarshi qozghalghanlarning dawrangliri toxtimay kütürülmekte.

75 Neghmichilerning béshigha «Halak qilmighaysen» dégen ahangda oqulsun dep tapshurulghan, Asafning küy-naxshisi: — Sanga teshekkür éytimni, i Xuda, teshekkür éytimni! Chünki naming bizge yéqindur; Buni, qilghan karametliring ispatlap jakarlaydu. **2** [Menki Perwerdigar]: — «Men békitken waqitni ixtiyarimgha alghinimda, Adalet bilen soraq qilimen; **3** Yer hem yerning üstide turuwatqanlar tewrinip tursimu, Uning tüwrüklerini turghuzghuchi Özümürmen» — dédi. (Sélah) **4** Maxtan'ghanlarga: — «Maxtanmanglar», Hem rezillerge «Münggüzüngni kötürme» — dédim; **5** «Münggüzüngni yuqiri kötürme; Boynungni qattiq qilip ghadiyip sözlime!» **6** Chünki kötürülüş sherqtin yaki gherbtin emes, Yaki jenubtinmu kelmeydu; **7** Chünki Xuda sotchidur; U birsini kötüridu, birsini chüshüridu. **8** Chünki Perwerdigarning qolida bir qedeh turidu; Uningdiki sharab köpüklishiwatidu; U ebjesh sharab bilen toldi; Xuda uningdin tökidü; Derweqe yer yüzidiki barliq reziller uning dughini qoymay ichiwétidu; **9** Men bolsam, menggüge guwahliq bérimen: — Yaqupning Xudasigha küylerni éytimen. **10** «Men rezillerning münggüziliring hemmissini késip tashlaymen; Biraq heqqaniylarning münggüziliri kütürüldü!».

76 Neghmichilerning béshigha, tarliq sazlarda chélinusun dep tapshurulghan, Asafning küy-naxshisi: — Yehudada Xuda tonulghandur; Uning nami Israilda ulughdur. **2** Uning panahiy jayi Salémda, Zion téghida Uning makani bar. **3** U yerde U otluq oqlarni, Qalqan, qilich hem jeng qorallarini chéqip tashlidi. (Sélah) **4** Özüng ow-olja taghliridin neqeder shereplik, neqeder elasen! **5** Baturlar bulandi; Ular uzun uyqugha ketti; Palwanlarning héchqaysisi öz qolini kötürelmidi. **6** Séning eybiling bilen, i Yaqupning Xudasi, Jeng harwisi hem atlar ölüktek uxlitildi. **7** Sendin, Sendin qorqush kérektur; Ghezeplen'giningde kim aldingda turalisun? **8** Yer yüzidiki barliq yawash möminlerni qutquzush üçün, Sen Xuda soraq qilishqa ornungdin turghan waqtingda, Asmandin hökümnü chiqirip anglatquzdung; Yer bolsa wehimige chüshüp, süküt qildi. (Sélah) **10** Chünki insanlarning qehri Sanga shöhret keltiridu; Ularcing qilghan qehri Sanga belwagh bolidu. **11** Perwerdigar Xudayinglarga qesem qilip, emel qilinger; Uning etrapidiki yurttikiler qorqushi kérek bolghuchigha hediyele sunsun; **12** U emirlerningmu rohini sunduridu; U yer yüzidiki padishahlarga dehshtektur.

77 Neghmichilerning béshi Yedutun'gha tapshurulghan, Asaf yazghan küy: — Awazim Xudagha kütürüldi, men

peryard qilimen; Awazim Xudagha kütürüldi, U manga qulaq salidu. **2** Béshimgha kün chüshkende, men Rební izdidim; Kéchiche qolumni [duagha] kütürüp, bosh qoymidim; Jénim tesellini xalimay ret qildi. **3** Men Xudani eslep séghindim, ahzar qildim; Séghinip oylinip, rohim parakende boldi. (Sélah) **4** Sen méning közümnü yumdurmiding; Chongqur gheshlik ilkilde bolghanliqimdin söziyelmeyttim. **5** Men: «Kona zamandiki künlerni, Qedimki yillarni xiyal qilimen; **6** Kéchilerde éytqan naxshamni esleymen; Könglümdé chongqur xiyal sürimen» — [dédim]; Rohim intilip izdimekte idi; **7** — «Reb menggüge tashliwétimdu? U qaytidin iltipat kórsetmemdu? **8** Uning özgermes muhebbiti emdi menggüge tügep kettimdu? Uning wedisi ewladtin-ewladqiche inawetsiz bolamdu? **9** Tengri méhir-shepqtini kórstitishni üntudimdu? U ghezeplinip Öz rehimdiliqini toxtitiwettimdu?»). (Sélah) **10** Andin men mundaq dédim: — «Bundaq désem bolmaydu, bu [étiqadimning] ajizliqi emesmu! Hemmidin Aliy Bolghuchining ong qolining yillirini, Yeni Yahning qilghanlirini — yad étimen; Qedimdin buyanqi karametliringni esleymen. **12** Séning barliq ishligenliring üstide séghinip oylinimen; Séning qilghanliring üstide istiqamet qilimen; **13** I Xuda, yolung bolsa pak-muqeddessliktidur; Xudadek ulugh bir ilah barmidur? **14** Möjiziler Yaratquchi Ilahdursen; El-milletler ara Sen küchüngni namayan qilding. **15** Öz biliking bilen Öz xelqingni, Yeni Yaqup we Yüsüpnung perzentlirini hörlükke chiqarghansen; (Sélah) **16** Sular Séní kördi, i Xuda, sular Séní kördi; Titrek ularni basti, Déngiz tegliri patiparaq boldi. **17** Qara bulutlar sularni töküwetti; Asmanlar zor sadasini anglatti; Berheq, Séning oqliring terep-terepke étildi. **18** Güldürmamangning awazi qara quyunda idi, Chaqmaqar jahanni yorutti; Yer yüzü alaqqade bolup tewrendi. **19** Séning yolung okyan-déngizlarda, Qedemliring chongqur sulardidur, Ayagh izliringni tapqili bolmaydu. **20** Sen qoy padisini baqqandek, Musa we Harunning qoli bilen Öz xelqingni yéteklingdu».

78 Asaf yazghan «Masqil»: — I Méning xelqim, telimimni anglanglar, Aghzimdiki sözlerge qulaq sélinglar. **2** Men aghzimni bir temsil bilen achimen, Qedimki tépishmaqlarni élan qilimen. **3** Biz ularni anghlan, bilgen, Ata-bowilirimiz ularni bizge éytip bergen. **4** Biz bularni ularning ewladliridin yoshurmamiz, Kélidighan dewrge Perwerdigarning medhiyilirini, Uning küch-qudritini, Uning qilghan karamet ishlerini bayan qilimiz. **5** Chünki U Yaqupta bir agah-guwahni békitken, Israilda bir qanunni ornatqan; U ata-bowilirimizgha bularni öz perzentlirige ögitishni buyrughan; **6** Shundaq qilip kéler dewr, Yeni tughulidighan balilarmu bularni bilsun, Ularimu ornidin turup öz balilirigha bularni ögetsun; **7** Perzentliri ümidini Xudagha baghlisun, Tengrining qilghanlirini untumsun, Belki Uning emrlirige kirsun; **8** Ular ata-bowilirigha oxshimisun dep, Yeni jahil hem asiy bir dewr, Öz qelbini durus qilmighan, Rohi Tengrige wapaliqta turmighan bir dewrge oxshimisun dep, U shundaq [buyrughandur]. **9** Mana Efraimning ewladliri, Qorallan'ghan oqyachilar bolsimu, Jeng künde septin yandi. **10** Ular Xudaning ehdisini tutmudi, Belki Uning Tewrat-qanunida méngishni ret qildi. **11** Ular Uning qilghanlirini, Özlirige kórsetken karametlirini untudi. **12** U Misirning zeminida, Zoanning dalasida, Ularcing ata-bowilirining köz aldida möjizilerni kórsetkenidi; **13** U déngizni bölütéyip, Ularini otturisidin ötküzgen; Sularni dówe-dówe qilip tiklidi. **14** U kündüzde bulut bilen, Kéchide ot nuri bilen ularni yétekledi. **15** Chöl-bayawanda tashlarni yériwetti, Chongqur surlardin urghup chiqqandek ichimlikni mol qildi; **16** U xada tashtin östeng-éqinlarni hasil qildi, Suni deryalardek

aqquzdi. 17 Biraq ular yene Uning alaida gunah qiliwerdi, Chölda Hemmidin Aliy Bolghuchigha asiqliq qildi. 18 Ular könglide Tengrini sinidi, Nepsini qandurushqa yémeklikni telep qildi. 19 Ular Xudani haqaretlep: — «Tengri chöl-deshtte dastixan salalamdu? 20 Mana U qoram tashni uruwidi, Sular urghup, Éqinlar bulaqtek téship chiqti; Emdi U bizge nammu bérelemdu? Öz xelqini gösh bilen teminiyelemdu?» — déyishti. 21 Shuning bilen Perwerdigar anglap, ghezeplendi; Yaqupqa ot tutashti, Israilgha achchiq köttürildi; 22 Chünki ular Xudagha ishenmidi, Uning niyatliqigha ular tayanmidi, 23 U ershtin bulutlarni buyrup, Asman derwazilirini achqanidi; 24 U ular üstige «manna»ni yaghdurup, Ularqha ershtiki ashliqni bergeni; 25 Shuning bilen insanlar küch igilirining némini yégenidi; U ularqha qan'ghuche ozuqni ewetkenidi. 26 Emdi U asmanda sherq shamili chiqirip, Küchi bilen jenub shamilimu élip keldi; 27 U göshni chang-tozandek ular üstige chüshürdi, Déngizlar sahilidiki qumlardek uchar-qanatlarini yaghdurdi. 28 U bularni ularning bargahining otturisigha, Chédirlirining etrapigha chüshürdi. 29 Ular bolushiche yep toyushti, Chünki ularning nepsi tartqinini [Xuda] ularqha keltürgenidi. 30 Lékin ular nepsi tartqinidin téxi zéríkmeyle, Göshni éghizlirida téxi chaynawatqinidila, 31 Xudaning ghezipi ularqha qarita qozghaldi; U ulardin eng qametlikirini qiriwetti, Israilning serxil yashlirini yerge uruwetti. 32 Mana, shundaq bolsimu, Ular yenila dawamlig qunah qiliwerdi, Uning möjizilirige téxichila ishenmidi; 33 Shunga U ularning künlirini bihudilikte, Yillirini dekke-dükkilik ichide tügetküzdi. 34 U ularni öltürgili turghanda, Andin ular Uni izdidi; Ular yolidin yénip, intilip Tengrini izdidi; 35 Ular Xudaning ularning uyufteshi ikenlikini, Hemmidin Aliy Bolghuchi Tengrining ularning hemjemet-qutquzghuchisi ikenlikini ésige keltürdi. 36 Biraq ular aghzi bilen Uninggha xushamet qildi, Tili bilen Uninggha yalghan söz qildi; 37 Chünki ularning köngli Uninggha sadiq bolmidi, Ular Uning ehdisini ching tutmidi. 38 Biraq U yenila rehimdil idi; Qebihlikini kechürüp, ularni yoqatmidi; U yayta-qayta Öz ghezipidin yandi, U qehrini qozghighini bilen hemmini tökmedi. 39 U ularning peqet et igiliri, Ketse qaytip kelmes bir nepes ikenlikini yad etti. 40 Ular chöl-deshtte shunche köp qétim Uning achchiqini keltürdi. Shunche köp qétim bayawanda könglige azar berdi! 41 Berheq, ular qaytidin yoldin chetnep Tengrini sinidi, Israildiki Muqeddes Bolghuchining yürükini zéde qildi. 42 Ular Uning qolini [eslimidi]; Ularini zomigerning changgilidin hörlükke qutquzghan küni, Qandaq qilib Misirda karametlerni yaritip, Zoan dalasida möjizilerni körsetkinini ésidin chiqardi. 44 U [Misirliqlarning] deryalirini, éqinlirini qan'gha aylandurup, Ularini ichelmes qilib qoydi; 45 Ularining arisigha nesherlik chiwinlarni top-topi bilen ewetti, Halak qilar paqilarni mandurdi; 46 Ularining ziraetlirini képinek qurtlirigha tutup bérp, Mehsulatirini chéketkilerge berdi; 47 Üzüm tallirini möldür bilen urdurup, Enjürlirini qiraw bilen üshshütiwetti. 48 U kalilirini möldürge soqturup, Mallirini chaqmaq otlirida [köydüriwetti]. 49 U ularqha ghezipining dehshtlikini — Qehrini, achchiqini hem éghir külpetlerni, Balayi'apet élip kéliidighan bir türküm perishtilernimu chüshürdi. 50 U Öz ghezipi üçün bir yolni түzlep qoydi; Ularining jénini ölmüdin ayimay, Belki hayatini wabagha tapshurdi; 51 U Misirda barliq tunji tughulghan balilarni, Hamning chédirlirida ularning ghururi bolqin tunji oghul balilirini qiriwetti. 52 U padichidek Öz xelqini Misirdin seperge atlandurup, Chöl-bayawandin ularni qoy padisidek bashlap mangdi; 53 Ularini aman-ésen yétekligechke, Ular qorqunchtin xaliy bolup mangdi; Düşmenlirini bolsa, déngiz yutup ketti. 54 U ularni Öz muqeddes zéminining

chégrasigha, Ong qoli igiliwalghan bu taghliqqa élip keldi. 55 U ellerni ularning alaidin qoghliwétip, Zémin üstige tana tartquzup ölchep, ularqha teqsim qildi; Israil qebilirini ularning chédirlirigha olтураqlashturdi. 56 Biraq ular Xudani, Hemmidin Aliy Bolghuchini sinap achchiqlandurdi, Uning tapshurghan guwah-agahlirini tutmidi; 57 Belki ata-bowlridek yoldin yéyip asiqliq qildi, Xain oqyadek qéyip ketti. 58 Ular égzilikte qurghan ibadetgahlar bilen Uning ghezipini qozghidi, Oyma butliri bilen Uning yürükini örtidi. 59 Xuda ularni anglap ghezeplendi, Israildin intayin yirgindi. 60 U Shilohdiki makanini, Yeni U insan arisida turghan chédirini tashlap ketti, 61 Özining qudret belgisini bulap kétishke, Shan-sheripini ishghaliyetchilerning qoligha berdi; 62 Öz xelqini qilichqa tapshurdi, Özining mirasi bolghanlardin intayin ghezeplendi. 63 Ot ularning yigitlirini yalmdi, Qizliri toy naxshilirida maxtalmaytti. 64 Ularining kahliliri qilich astida yiqildi, Lékin tul xotunliri haza tutmidi. 65 Andin Reb birsi uyqudin oyghandek oyghandi, Sharabtin jasaretlen'gen palwandek towlidi. 66 U reqbilirini urup chékindürüp, Ularini tügenes reswagha qaldurdi. 67 Yüstüping chédirini shallap, ret qildi; Efraim qebilisini tallimidi; 68 Belki Yehuda qebilisini, Yaxshi körgen Zion téghini tallidi. 69 [Shu yerde] muqeddes jayini tagh choqqliridek, Yer-zéminni ébediy ornatqandek mezmüt bina qildi; 70 U Öz quli Dawutni tallap, Uni qoy qotanliridin chaqiruwaldi; 71 Qozilirini émitidighan saghliqlarni egiship béqishtini ayrip, Uni Öz xelqi Yaqupni, mirasi bolghan Israilni béqishqa chiqardi. 72 Dawut ularni qelbidiki durusluqi bilen baqti, Qolining epchilliki bilan ularni yétekliidi.

79 Asaf yazghan küy: — I Xuda, eller Öz mirasinggha böstip kirdi; Ular Séning muqeddes ibadetxanangni bulghidi; Yérusalémi döwe-döwe xarabilerge aylandurdi. 2 Ular qullirining jesetlirini asmandiki uchar-qanatlarqha yem qilib, Mömin bendiliringning etlirini daladiki haywanatlarqha tashlap berdi. 3 Ular xelqingning qanlirini Yérusalém qaltrapida sudek aqquzdi, Jesetlirini köngili birer ademmu qaldurmidi. 4 Qoshnilirimiz alaida reswagha qalduq, Etrapimizdikilerge mesxire we mazaq obyékti bolduq. 5 Qachan'ghiche, i Perwerdigar? Sen menggüge ghezeplesmen? Séning yürüking ot bolup örtiniwéremdu? 6 Qehringni Sénî tonumighan eller üstige, Namingni bilmigen padishahliqlar üstige tökkeysen! 7 Chünki ular Yaqupni yalmap, Uning makanini xarabilikke aylanduruwetti. 8 Ata-bowlirimizning qebihliklirini bizge hésablimighaysen; Rehimdilliqliring bizning yénimizgha chapsan kelgey! Chünki biz intayin pes ehwalgha chüshürülduq. 9 Öz namingning shöhriti üçün bizge yardem qilghaysen, i niyatliqimizning Xudasi, Naming üçün bizni qutquzghaysen, gunahirimizni kafaret qilib kechürgeysen; 10 Eller némishqa: «Ularining Xudasi qeyerde?» dep mazaq qilishidu? Qulliring tökken qan qerzining hésabi eller arisida, köz aldimizda qilinsun. 11 Esirlerning ah-zarliri aldinggha kelgey; Bilikning ulghuqi bilen, ölümgé buyrulghanlarni saqlighaysen. 12 I Reb, yat qoshnilirimizning Sanga qilghan zor haqaritini yette hesse qoshup özlirige, Yeni ularning ichi-baghrigha qayturghaysen; 13 Shundaq qilib, Séning xelqing — Özüng baqqan qoyliring bolghan bizler, Sanga menggüge teshekürler éytimiz, Ewladtin ewladqiche Séning medhiylirini ayan qilimiz.

80 «Niluperler» dégen ahangda; bir guwahliq; Asaf yazghan küy: — Qulaq salghaysen, i Israilning padichisi, Yüstüpmi qoy padisidek béqip yétekligüchi; I kerublar otturisida Olturghuchi, Nurlan'ghaysen! 2 Efraim, Binyamin, Manassehlerning alaida qudringni qozghighaysen, Bizlerni qutquzghili kelgeysen!

3 I Xuda, bizni Öz yéningg'ha qayturghaysen! Jamalingning nurini chachqaysen, shunda biz qutquzulimiz! 4 I Perwerdigar, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Xelqingning dualirigha bolghan gheziping qachan ghiche yalqunlap turidu? 5 Sen kóz yashlirini ulargha ozuq ornida qilding, Kóz yashlirini qacha-qachilap ulargha ichküzdung. 6 Bizni qoshnilirimizgha talashqa qoydung; Düşmenlimimiz bizni mexsire qilishidu. 7 I samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Bizni Öz yéningg'ha qayturghaysen! Jamalingning nurini chachqaysen, shunda biz qutquzulimiz! 8 Sen Misirdin ber tüp üzüm köchitini élip kelding; Yat ellerni heydiwétip, ornigha uni tikting. 9 Uning aldida yerni keng achtung; U chonggur yiltiz tartip, pütün zémin'gha yéyildi. 10 Uning sayisi taghlarni qaplidi; Gholliri qudretlik kédír derexleridek östi; 11 U shaxlirini déngizghiche, Pileklirini [Efrat] deryasi boyirighiche uzartti. 12 Sen némishqa yene qashalirini buzap, Méwisini ötip kétiwatqanlarning üzüp élishigha yol qoydung? 13 Mana ormanliqtiki yawa tongguzlar uni yériwatidu, Daladiki haywanatlar uningdin ozuqlinidu. 14 I samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Sendin ötünimizki, Yénimizgha qaytqaysen! Ershtin halimizgha nezer salghaysen, Kélip bu üzüm télidin xewer alghaysen! 15 Yeni ong qolung tikken bu yiltizdin, Özüng üçün mezmüt yétishtürgen bu oghlungdin xewer alghaysen! 16 Mana u otta köydürildi, Késiwétildi; Yüzüngdiki tenbihy qarishingni körtüp ular halak bolmaqta; 17 Qolungni ong qolungdiki ademge, Yeni Özüng üçün mezmüt yétishtürgen Insan oghligha qondurghaysen; 18 Shundaq qilghanda biz Sendin hergiz chékinmeymiz; Bizni yénglighaysen, shunda biz namingni chaqirip Sanga iltija qilimiz. 19 I Perwerdigar, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Bizni Öz yéningg'ha qayturghaysen! Jamalingning nurini chachqaysen, shunda biz qutquzulimiz!

81 Neghmichilerning béshigha tapshurulup «Gittif»ta chélinsum dep, Asaf yazghan küy: — Küch-quwwitimiz bolghan Xudagha küy éytip yangritinglar, Yaqupning Xudasigha shadlinip tentene qilinglar! 2 Naxshini yangritip, dapni élip, Yéqimlik chiltar hem rawabni chélinglar! 3 Yéngi ayda, belginen'gen waqitta, Bayram-héyt künimizde naghra-sunay chélinglar! 4 Chünki bu Israil üçün békitilgen belgilime, Yaqupning Xudasining bir permanidur. 5 U Misir zéminida yürüş qilghanlirida, (Shu yerde biz chüshenmeydighan bir tilni anglap yürettüq) U buni Yüsüpke guwah qilip berdi; 6 — «Uning mürisini yüktin saqit qildim, Uning qoli séwet kötürüshdin azad boldi; 7 Qistaqchiliqta nida qilding, Men séni azad qildim; Güldürmama chiqqan mexpiy jaydin sanga jawab berdim; «Meribah» suliri boyida séni sinidim». (Sélah) 8 — «Tingsha, xelqim, Men séni guwahlar bilen agahlandurmen; I Israil, Manga qulaq salsang idi! 9 Arangda yat ilah bolmisun, Yat éldiki ilahqa bash egmigün! 10 Séni Misirdin élip chiqqan Perwerdigar Xudayingdurmen; Aghzingni yoghan ach, Men uni toldurimen. 11 — Biraq xelqim sadayimgha qulaq salmidi, Israilning Manga baghlan'ghusi yoq idi; 12 Shunga Men ularni öz tersaliqigha qoyuwettim; Ular öz meslihetliri bilen méngiwéretti. 13 — Ah, Méning xelqim Manga qulaq salsa idi! Israil Méning yollirimda yürse idi! 14 Ularning düşmenlirini tézla égildürer idim, Qolumni reqbilirige burap, ularni basar idim. 15 Perwerdigargha nepretlen'güchler Uning aldida zeipliship boysunar idi; Ularning shu axiriti mengügé bolatti; 16 Sanga ash-bughdayning eng ésilini yégüzer idim, Berheq, qoram tashtin hesel aqquzup séni qandurar idim».

82 Asaf yazghan küy: — Xuda Öz ilahiy mejliside turup riyasetchilik qilidu, U ilahlar arisida höküm chiqiridu; 2

— Qachan'ghiche siler naheq höküim chiqirisiler, Qachan'ghiche rezillerge yüz-xatire qilisiler? (Sélah) 3 Gadaylar we yétim-yésirlarning dewasini soranglar, Ézilgenler hem hajetmenlerge adaletni körsitinglar; 4 Misikinler hem namratlarni qutquzunglar, Ularni rezillerning changgilidin azad qilinglar! 5 Ular bularni bilme we chüshenmey zulmetke kézip yürmekte, Shunga yerning ulliri tewrenmekte. 6 Men éyttim: — «Siler ilahlarsiler, Hemminglar Hemmidin Aliy Bolghuchining oghulliri siler; 7 Shundaq bolsimu siler insan'gha oxshash ölisiler, Herqandaq emir-begke oxshashla yiqilisiler». 8 — Turghin, i Xuda, yer-yüzini soraq qilghaysen! Chünki Sen barliq ellerge waris bolghuchisen!

83 Asafning küy-naxshisi: — I Xuda, ün chiqarmay turuwalma, Jim turuwalma, süküit qilip turuwalma, i Tengrim! 2 Chünki mana, Séning düşmenliring dawrang qilmaqta, Sanga öchmenler bash kötürmekte. 3 Ular quwluq bilen Séning xelqingge suyuqest qilidu, Séning himaye qilip qedirigenliring bilen qarshilishishni meslihetleshidu. 4 Ular: — «Yürünglar, ularni millét qataridin yoq qilayli! Israilning nami ikkinchi tilgha élinmisun!» — demekte. 5 Ular hemnepes, hemdil meslihetleshti; Ular Sanga qarshi ittipaq tüzdi. 6 Mana, Édom we Ismailarning chédirliri, Moab hem Hagriylar; 7 Gebal, Ammon, we Amalek; Filistiye hemde Tur ahaliliri, 8 Asuriyelarni ulargha qoshuldi; Ular Lut oghullirigha yar-yökék bolup kelgen. (Sélah) 9 Sen Kishon deryasida Midiyaniylargha, Sisérgha we Yabin'gha qandaq taqabil turghan bolsang, Ularighimu shundaq qilghaysen; 10 Bular En-Dor yézisida qirilghanidi, Yer üçün tizek-oghutqa aylan'ghanidi. 11 Ularning emirlirini Orex we Zéebek, Ularning dahiyilirini Zebah hem Zalumnaghga oxshash qilghaysen; 12 Chünki ular: «Xudaning chimen-yaylaqlirini özimizge müllük qiliwalayli!» — dep éytqan. 13 I Xudayim, ularni domilindighan qamghaqtek, Shamalda uchurulghan saman kebi soruwetkeysen. 14 Ot ormanliqqa tutashqan'gha oxshash, Yalqun taghlarni köydürgen'ge oxshash, 15 Sen yene ularni borining bilen qoghlighaysen, Qara quyuning bilen wehimige salghaysen; 16 Ularning Séning namingni izdishi üçün, Ularning yüzilirini sherm-haya bilen chömdürgeysen, i Perwerdigar! 17 Ular nomustin ebediy shermende bolsun, Jahan'gha reswa bolup yoqitilsun. 18 Ular bilsunki, Naming Perwerdigar bolghan Senla pütkül jahandiki Eng Aliy Bolghuchidursen.

84 Neghmichilerning béshigha tapshurulup, «Gittif»ta chélinsum dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: — Makanliring neqeder ezizdur, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar! 2 Jénim Perwerdigarning hoyililirigha teshna bolup, Séghinip hetta halidin kétidu, Dilim we etlim hayt Tengrige telmürüp nida qilidu; 3 Mana, hetta mubarek quchqachmu bir makanni tapqan, Qarlighachmu özige hem bala tughidighan uwa yasaydighan jayni tapqan, — Yeni Séning qurban'gahliringdin, I samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — Méning Padishahim, méning Xudayim! 4 Séning öyüngde turuwatqanlar bextliktur! Ular üzlüksiz Séni medhiyileydu. (Sélah) 5 Küch-qudriti Sendin bolghan kishi bextliktur — Qelbide kötürülme yollar bolghanlar; 6 Yig'ha wadisini ötkende, Ular uni bulaqliqqa aylandurar; Berheq, küz yamghurliri uni beriketlerge tolduridu. 7 Ular küchige-küch ulap méngiwéridu; Herbiri Zion'gha yétip kélip, Xudaning huzurida hazir bolidu. 8 I samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, duayimni anglighaysen; I Yaqupning Xudasi, qulaq salghaysen! (Sélah) 9 Qara, i qalqinimiz bolghan Xuda, Özüng mesih qilghiningning yüzige iltipat bilen qarighin! 10 Chünki Séning hoyililiringda ötkén bir kün Bashqa yerde ötkén

ming kúndin eladur; Rezillerning chédirliride yashighandin kóre, Xudayimning óyining bosughisida turghinim yaxshidir. **11** Perwerdigar Xuda quyash we qalqandur, Perwerdigar shapaet we shan-shöhret bexsh étidu; Durus mangghanlardin U herqandaq iltipatni héch ayimaydu; **12** Samawiý qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Bextlikur Sanga tayan'ghan insan!

85 Neghmichilerning bëshigha tapshurulup oqulsun dep, Korahning oghulliri üçün yézilghan küy: — Sen Öz zéminingha iltipat kórstitip, Yaqupni sürgünlikün qayturghaniding, i Perwerdigar. **2** Xelqingning qebihlikini kechürüm qilip, Barliq gunahlirini yapqaniding. (Sélah) **3** Sen pütün qehrining ichingge qayturuwélip, Ghezipingning esheddilikidin yan'ghanidingen. **4** Emdi bizni Öz yéninggha qayturghaysen, i nijatliqimiz bolghan Xuda! Bizge bolghan achchiqinggha hay bergeysen! **5** Sen bizge ebediy ghezepinensin? Ewladtin-ewladqiche ghezipingni sozamsen? **6** Xelqing Özüngdin shadlinishi üçün, Bizni qaytidin yénilimaysen? **7** Bizge özgermes muhebbitini kórsetkeysen, i Perwerdigar, Bizge nijatliqingni ata qilghaysen! **8** Tengri Perwerdigarning némilerni deydighanliqigha qulaq salay; Chünki U Öz xelqige, Öz mömin bendilirige aman-xatirjemlikni sózleydu; Ular yene hamaqetlikke qaytmisun! **9** Zéminimizda shan-shöhretning turushi üçün, Derheqiqet, Uningdin eyminidighanlarga Uning nijatliqi yéqindur; **10** Özgermes muhebbet we heqiqet ózara kórüshti; Heqqaniyet we aman-xatirjemlik bir-birini sóyüshti; **11** Heqiqet yerdin ünüp chiqmaqta, Heqqaniyet ersherldin qaraydu. **12** Perwerdigar beriket béridu, Zéminimiz hosulini béridu; **13** Heqqaniyet Uning aldidamangidu, Uning qedemlirige yol hazirlaydu!

86 Dawutning duasi: Quliqingni men terepke tutqin, i Perwerdigar, manga jawab bergeysen; Chünki men ézilgen we hajetmendurmen. **2** Jénimni saqlighaysen, Chünki men Sanga mömindurmen; I Sen Xudayim, Sanga tayan'ghan qulungni qutquzhaysen; **3** Manga méhir-shepqu kórsetkeysen, i Reb, Chünki men kün boyi Sanga nida qilimen. **4** Qulungning jénini shad qilghin, Chünki jénim Sanga telmürüp qaraydu; **5** Chünki Sen Reb, méhriban, kechürümchan Sen! Ózengge iltija qilghanlarning hemmissige zor méhir-muhebbet kórsetküchidursen! **6** Méning duayimgha qulaq salghin, i Perwerdigar, Yélinishirimning sadasini anglighaysen; **7** Bëshingha kün chüshkende, Men Sanga iltija qilimen, Chünki Sen manga jawab bérissen. **8** Ilahlar arisida Séning tengdishing yoaqtur, i Reb; Qilghan ishliringningmu tengdishi yoaqtur. **9** Sen yaratqan barliq eller kélip séning aldingda sejde qilidu, i Reb, Namingni ulughlaydu. **10** Chünki Sen nahayiti büyükseñ, Mójizilerni Yaratquchidursen; Sen Xudadursen, yalghuz Senla. **11** Öz yolungni manga ógetkeysen, i Perwerdigar, We Séning heqiqetingde yürimen; Naminggha hörmet-eyminishte bolushum üçün, qelbimni pütün qilghaysen. **12** Ya Rebbim Xuda, pütün qelbim bilen Sénimédhiyileymen, Ebedil'ebed namingni ulughlaymen. **13** Chünki manga bolghan méhir-muhebbet zordur, Sen tehtisaraning teqliridin jénimni qutquzsén; (Sheol h7585) **14** I Xuda, tekebburlar manga qarshi kótürildi, Esheddiylerning jamaiti jénimni izdimekte, Ular Sénimézirige almeydu! **15** Emma Sen, Reb, rehimdil we shepquelik Ilahsen, Asanliqiche achchiqlanmaysen, Méhir-muhebbet hem heqiqet-sadiqliqing téship turidu. **16** Men terepke burlulup, shepqu kórsetkeysen; Öz qulunggha küchüngni bergeysen, Dédikingning oghlini qutquzhaysen! **17** Manga öchmenlerning uni körüp xijil bolushi üçün, Iltipatningni kórsitidighan bir alametni manga

kórsetkin; Chünki Sen Perwerdigar, manga yadrem qilding, Manga teselli bérip kelgensen.

87 Korahning oghulliri üçün yézilghan küy-naxsha: — Uning uli bolsa muqeddes taghlardur. **2** Perwerdigar Zionning derwazilirini sóyidu, Yaqupning barliq makan-jayliridinmu ewzel kóridu; **3** Séning sheripingge ulugh ishlar éytilmaqta, i Xudaning shehiri! (Sélah) **4** «Méni tonup bilgenler arisida Rahab bilen Babilni tilgha alimen; Mana Filistiye, Tur bilen Éfiopiye; Mana bu adem shu yerde tughulghan» — deymen. **5** Berheq, Zion toghruluq shundaq étüldu: — «Bu adem, palanchipokunchi uningda tughulghan, Hemmidin Aliy Bolghuchining Ózi uni mustehkemleydu». **6** Xelq-qowmlarni xatiriliginde Perwerdigar: — «Bu kishi bu yerde tughulghan» — dep alahide xatirige yézip qoyidu. (Sélah) **7** Naxshichilar, ussulchilar shuni teng étidu: — «Méning barliq bulaq-menbelirim séningdudur!»

88 Korahning oghulliri üçün yézilghan küy-naxsha: — Neghmichilerning bëshigha tapshurulup, «Maxalatléanot» ahangida oqulsun dep, Ezraliq Héman yazghan «Masqil»: — I Perwerdigar, nijatliqim bolghan Xuda, Kéche-kündüz Sanga nale qilip keldim. **2** Duayim Séning aldinggha kirip ijabet bolsun; Nidayimgha qulaq salghaysen; **3** Chünki derdlerdin jénim toyghan, Hayatim tehtisaragha yéqinlashqan, (Sheol h7585) **4** Hanggha chüshüwatqanlar qatarida hésablinimen; Küchmadari qurughan ademdek bolup qaldim. **5** Ölükler arisigha tashlan'ghanmen, Qirilib qebride yatqanlardek; Sen ularni yene eslimeysen, Ular qolungdinüzüp élinip yiraq qilin'ghan. **6** Sen méni hangning eng téggige, Zulmetlik jaylarga, déngizning chongqur yerlirige chömdürdüng. **7** Qehrinq üstümge éghir yüktek basti, Barliq dolqunliring bilen méni qiyning. **8** Mendin dost-buraderlirimni yiraqlashturdung; Ular ni mendin yirgendürdüng; Men qamalghanmen, héch chiqalmaymen. **9** Közlirim azab-oqubettin xireleshti; Her küni Sanga nida qilimen, i Perwerdigar, Qollirimni Sanga kótürüp keldim. **10** Ölüklerge möjize kórsitersenmu? Merhumlar ornidin turup Sanga teshekkür éytarmu? **11** Özgermes muhebbeting qebride bayan qilinarму? Halaket diyarida sadiqliq-heqiqeting maxtilarmu? **12** Karametliring zulmette tonularmu? Heqqaniyliqing «untulush zémini»de bilinermu? **13** Biraq men bolsam, Perwerdigar, Sanga peryad kótürimen, Tang seherde duayim aldinggha kiridu. **14** I Perwerdigar, némige jénimni tashliwetting? Némige jamalingni mendin yoshurdung? **15** Yashliqimdin tartip men ézilgen, bimardurmen; Wehshetliringni körüwérip héch halim qalmidi. **16** Qehrinq üstümdin ötti; Wehimiliring méni nabut qildi. **17** Ular kün boyi tashqin suliridek méni orawaldi, Tamamen méni chömdürdi. **18** Jan dostlirimni, aghinilirimni méningdin yiraqlashturdung, Méning eziz dostum bolsa qaranghuluqtur!

89 Ezraliq Étan yazghan «Masqil»: — Perwerdigarning özgermes muhebbitini ebediy küyleymen, Aghzimda dewrdin-dewrgiche heqiqet-sadaqingni ayan qilimen. **2** Chünki men: Özgermes muhebbet menggüge tiklinip mangidu, Sen heqiqet-sadaqingni ershielda mustehkemlewatisen — dep bildim; **3** Sen dédingki: — «Men tallialghinim bilen ehde tüzgenmen; Qulum Dawutqa qesem qilding: — **4** Séning ewladningni menggü dawam qildurimen, Textingni ewladtinewladqa qurup chiqimen». (Sélah) **5** Hem asmanlarmu Séning möjiziliringni tebrikleydu, i Perwerdigar, Muqeddeslerning jamaitide ular heqiqet-sadaqingni medhiyileydu; **6** Chünki asmanlarda Perwerdigarning tengdishi barmu? Qudret Igisining oghulliri arisida Perwerdigargha oxshaydighan kim bar? **7** Tengrining heywisi muqeddeslerning mejlisidikilerni

qattiq titritidu. Uning etrapidikilerning hemmisi üçhün U qorqunchluqtur. **8** I Perwerdigar, samawiy qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, Qudretlik Yah, Sanga oxshaydighan kim bar? Etrapingda heqiqet-sadaqiting turuqluqtur. **9** Dégizingni meghrurluqi üstidin höküm sürsen, Dolqunliri örkeshligende, sen ularni tinchlandurisen; **10** Rahabni ölgüdeke yanjidingen, Küchlük biliking bilen dühmenlirini tiripren qilip tarqitiwetting. **11** Asmanlar séningki, yermu Séningkidur, Jahan hem uninggha tolghan hemmini berpa qilding. **12** Shimal we jenubni, ularni yaratqansen, Tabor we Hermon choqqiliri namingni yangritip kaytler. **13** Qudretlik bilek séningkidur; Küchlüktur Séning qolung, ong qolung hem kötürüklüktur. **14** Textingning uli heqqaniylik hem adalettur, Muhebbet hem heqiqet-sadaqet daim didaring aldida mangidu. **15** Tentene sadasini bilgen xelq bextlikur; Ular Séning jamalingning nurida mangidu, i Perwerdigar! **16** Ular namingda kün boyi shad bolar, Heqqaniylikingda ular kötürüldi. **17** Chünki ularning küchining shan-sheripi özüngdursen, Séning iltipating bilen münggüzimiz kötürüldi. **18** Chünki Perwerdigar bizning qalqinimiz, Israilidiki Muqeddés Bolhuchi Shahimidur. **19** Sen burun Öz mömin bendeghe ghayibane alamette körynüp söz qilip shuni dégenidingsen: — «Men bir ezimet üstige yardimimni qondurdum, El arisidin men talliwalgan birisini kötürdüm; **20** Qulum Dawutni taptim, Muqeddés méyim bilen Men uni mesih qilip tiklidim. **21** Qolum uninggha yar bolushqa békitilgen, Bilikim uni küchlendürüdü. **22** Dühmen uningdin héch alwan-séliq almaydu, Peskesh adem uni qistimaydu; **23** Belki Men reqibilirini uning aldida yanjymen, Uni öch körgenlerni yer bilen yeksan qilimen; **24** Öz heqiqet-sadaqitim hem méhir-muhebbitim uninggha yar bolar, Hem Méning namim bilen uning münggüzi kötürüldi. **25** Men uning qolini déngiz üstide, Ong qolini deryalar üstide qoyimen. **26** U Méni chaqirip deyduki: — «Sen méning Atam, méning Tengrim, Nijatliqim bolghan qoram téshimdursen!». **27** Men yene uni Méning tunji oghlum dep, Dunya padishahlaridin eng yuqurisi qilimen. **28** Méning muhebbitimni uning üçhün ebediy qaldurimen, Méning ehdem uning bilen mehkem turidu; **29** Men uning neslini ebediyleshürimen, Uning textini asmanning künliridek dawam qildurimen. **30** Mubada oghulliri Tewart-qanunumdin chiqip, Hökümlirim boyiche yürmise, **31** Belgilimilirimni buzsa, Emrlirimge itaet qilmisa, **32** — U waqitta itaetsizlikini tayaq bilen, Gunahini yara-jarahet bilen jazalaymen. **33** Lékin muhebbitimni uningdin üzüp qoymaymen, Heqiqet-sadaqitimga xiyaret qilmaymen; **34** Men tüzgen ehdemni esla buzmaymen, Lewlirimdin chiqqanlirini héch özgermeymen. **35** Men bir qétim pak-muqeddéslikimga qesem ictim — Dawutqa qeti yalghan sözlimeymen: — **36** «Uning ewladi ebediy dawamlishar; Uning texti köz aldimdiki quyash kebi turar; **37** U ay kebi meggüülük mustehkemliner, Asmandiki turghun guwahchidek mezmur turar». (Sélah) **38** Biraq Sen bularni chetke qéqip, ténip ketting; Sen mesih qilghan padishahqa qattiq ghezeplendeng. **39** Qulung bilen tüzgen ehdidin waz kechting, Uning tajini yerge tashlap dagh tegküzdung. **40** Uning barliq tam-pasillirini yiqitip, Qel’elirini xarabilikke aylandurdung. **41** Yoldin ötüwatqanlarning hemmisi uni bulimaqta, U barliq qoshniliri aldida reswa boldi. **42** Uni ezgenlerning ong qolini yuqiri kötürdüng, Pütükil dühmenlirini xushal qilding. **43** Berheq, Sen uning qilichining bisini qayriwetting, Jengde uni tik turghuzmideng. **44** Uning Julaligini yoqitip, Uning textini yerge örüwettingen. **45** Yashliq künlirini Sen qisqartting, Uni xijaketke chömdürdüng. (Sélah) **46** Qachan’ghiche, i Perwerdigar? Özüngni ebediy yoshuriwéremsen? Qehring ot kebi

menggü yanarmu? **47** Manga nisbeten, ömrünig qis ikenlikini este tutqin! Némishqimu barliq insan balilirini bihudilikke yaratqansen? **48** Quéni, qaysi adem yashap ölümnü körmeydiken? U jénini tehtisaraning changgilidin qutquzalmdiken? (Sélah) (Sheol h7585) **49** Sen heqiqet-sadaqitingde Dawutqa qesem ichken, Awwalqi méhir-muhebbetler qeyerde qaldi, ya Rebbim? **50** Qulliring uchrawatqan mesxirilerini yar etkeysen, i Reb — Men ichimde pütükil küchlük ellerning mazaqlirini kötürüp yürimen — **51** Dühmenlirining Özüng mesih qilghanning qedemlirini qanchilik mesxiriligini, i Perwerdigar, yar etkeysen! **52** Perwerdigargha menggüge teshekkür-medhiye qayturusun! Amin! Amin!

90 Xudaning adimi bolghan Musaning duasi: — Ya Rebbim, Sen barliq dewrde bizge makan bolup kéliwatisen; **2** Taghlar wujudqa kelmestin burun, Sen yer we alemni shekillendürmestin burun, Ezeldin ebedigiche Tengridursen. **3** Sen insanni tupraqqa aylandurup: — «Hey, insan baliliri, qaytinglar!» — deysen. **4** Mana, Séning neziringde ming yil — Ötöp ketken tünügünki bir kün, Tündiki bir jésektur, xalas. **5** Sen ademlerni su tashqinidek élip kétsen, Ular ötüp ketken bir uyqudek, Tang seherde ünüp chiqqan ot-chöpke oxshaydu — **6** Etigende ular kökiriip ünüdu, Kéchisi bolsa késilip, soliship kéter. **7** Chünki biz gheziping bilen yoqaymiz, Qehring bilen dekke-düküde qalimiz. **8** Sen qebihlikirimizni köz aldinggha, Yoshurun qilmishlimimizni jamalingning nuri aldigha qoydung. **9** Barliq künlirimiz derghezipping astida ötüp kétédu, Yillirimizni bir uh tartish bilenla tügitimiz. **10** Ömrünizning yilliri yetmish yil, Maghdurimiz bar bolsa seksen yil; Biraq ularning peyri japa we bihudiliktur; Hayat tézlik bilen üzer, Mana, biz uchup kettuq. **11** Sanga bolghan hörmét-eyminishning az-köplükige qarap hésablimidighan, Achchiqingning shidditini kim bilsun? **12** Shunga könglimizni danaliqqa qoyushimiz üçhün, Künlirimizni sanashni bizge ögetkeysen! **13** Yénimizgha qaytqaysen, i Perwerdigar, Séni qachan’ghiche...?! Qulliringgha rehim qilghaysen! **14** Bizni etigende özgermes muhebbiting bilen qandurghaysen; Undaqta barliq künlirimizde küylerni yanritip shadlinimiz. **15** Sen bizni japagha chömgén künerge asasen, Külpetni körgén yillirimizgha asasen yene kursen qilghin! **16** Ulugh ishliring qulliringgha körün’gey, Shanu-shewkiting ularning oghullirighimu ashkara bolghay! **17** Perwerdigar Xudayimizning shérin merhemiti üstimizde bolghay, Qolimizning ishlirini üstimizge beriketlik qilghaysen, Berheq, qolimizning ishlirini beriketlik qilghaysen!

91 Eng Aliy Bolghuchining mexpiy jayida turghuchi, Hemmige qadiringnig sayiside aramuxa yashaydu. **2** Men Perwerdigarni: — «Méning bashpanahim, Méning qorghinim; Méning Xudayim, Uninggha tayinimen» — deymen. **3** Berheq, U qiltaqchining toziqidin séni qutulduridu, Shum waba-qazadin hem xalas étidu. **4** U peyleri bilen séni yapidu; Qanatliri astida panah tapisen; Uning heqiqiti sanga qalqan hem istihkamdur. **5** Sen ne kéchidiki wehimidin, Ne künüzi uchuwatqan oqtin, **6** Ne qaragghuluqta kezgüchi wabadin, Ne chüsh waqitda weyranchilik qilghuchi halakettin qorqmaysen. **7** Séning yéningda mingi yiqilip, Ong yéqingda on mingi ghulap chüshsimu, Lékin bala-qaza sanga yéqinlashmaydu. **8** Sen peqet közliring bilen béqip, Pasiqlargha bérilgen jazani körisen. **9** Perwerdigarni panahim dep bilgining üçhün, Hemmidin Aliy Bolghuchini makan qilghining üçhün, **10** Béshinggha héch palaket chüshmeydu, Héch waba chédiringgha yéqinlashmaydu. **11** Öz perishtilirige séning heqqingde emr qilidu, Shuning bilen

ular pütkül yolliriginda séni saqlaydu. **12** Ayighing tashqa urulup ketmesliki üçhün, Ular séni qollirida kötürüp yürüdü. **13** Shir we kobra yilan üstidin bésp ötisen, Arslan we ejdihani dessepcheyleysen. **14** «U Manga muhebbitini baghlighanliqi üçhün, Men uni qutuldurimen; U namimni ten alghini üçhün yuqirida saqlaymen. **15** U Manga nida qilidu, Men uninggha jawab bérimen; Éghir kün uni basqanda uning bilen bille bolimen; Men uni xalas qilip, izzet-hörmetke sazawer qilimen. **16** Uzaq ömür bilen uni qandurimen, Hem nijatlíquimni uninggha körsitimen».

92 Shabat küni üçhün bir küy-naxsha: — Perwerdigargha teshekkür éytish, Namingni küylesh eladur, i Hemmidin Aliy Bolghuchi! **2** Özgermes muhebbitingni seherde, Kéchilerde bolsa, heqiqet-sadaqitngni jakarlash, **3** On tarliq saz we rawabni chélip, Chiltar bilen mungluq ahangda chélish eladur! **4** Chünki Sen Perwerdigar, Öz qilghining arqiliq méni xursen qilding, Qollirigning qilghanliri bilen men rohlinip naxsha éytimen. **5** Perwerdigar, qilghan ishliring némidégen ulughdur! Oyliring nahayiti chongqurdu! **6** Bighem kishi buni bilmes, Hamaqet buni chüshenmes, **7** Reziller ot-chöptek aynighanda, Qebihlik qilghuchilarning hemmisi güllen'gende, Menggü halak bolup kétidighanlar shulardu! **8** Lékin Sen, i Perwerdigar, ebedil'ebed üstün turisen. **9** Chünki mana düshmenliring, i Perwerdigar, Mana düshmenliring yoqilidu; Barliq qebihlik qilghuchilar tiripiren qiliwétilidu! **10** Münggüzüimni yawayi buqiningkidek kötürisen; Béshim yéngi may sürkep, mesih qilimidu. **11** Méni qest qilghanlarning [meghlubiyitini] öz közum köridu; Manga qarshilishsha qozghalghan rezillik qilghuchilarning [ten bergeliknimu] qulqim anglaydu. **12** Heqqaniy adem xorma derixi kebi güllep-yashnaydu; U Liwandiki kédr derixidek ösüdü. **13** Perwerdigarning öyige tikilgenler, Xudayimizning hoylilirida güllinidu; **14** Ular qérighandimu yene méwe béridu, Suluq hem yéshil ular; **15** Shuning bilen ular Perwerdigar durustur, dep ispatlaydu; U méning qoram téshimdur, Uningda héch naheqlik yoqtur!

93 Perwerdigar höküm süridu! U heywetni kiyim qilip kiygen; Perwerdigar kiyin'gen, U bélini qudrat bilen baghlighan; Berheq, shunga dunya mezmüt qilin'ghan, U tewrenmes esla. **2** Séning texting qedimda berpa qilin'ghan; Sen ezeldin bar bolghuchisen! **3** Kelkün-tashqinlar öz sadasini kötürdü, i Perwerdigar, Kelkün-tashqinlar öz sadasini kötürdü! Kelkün-tashqinlar urghuchi dolqunlirini yuqiri kötürdü! **4** Köp sularning shawqunliridin, Déngiz-okyandiki qudratlik dolqunlardin, Üstün turghan Perwerdigar qudratlikur! **5** Séning agah-guwahliqliring némidégen ishenchlikur! Künler yoq bolghuche, i Perwerdigar, Öyüngge pak-muqeddeslik ebedil'ebed rawadur.

94 I itiqamlar alghuchi Tengri, Perwerdigar! I intiqaamlar alghuchi Tengri, parli ghaysen! **2** Kötürülgün, Özüngni kötürgin, i jahanni Soraq Qilghuchi, Meghruurlargha jzasini bergin! **3** Qachan'ghiche reziller, i Perwerdigar, Qachan'ghiche reziller tentene qilip yürüwéridu? **4** Qachan'ghiche hakawurlarche sözlep walaqshiydu, Qebihlik qilghuchilarning hemmisi yoghan gep qilip yürüdü? **5** Ular xelqingni ézidu, i Perwerdigar, Séning mirasinggha jebir-japa salmaqta. **6** Tul ayal we ghérip-musapirlarni qirip, Yétim-yérsirlerni öltürüp: — **7** «Yah körmeýdu», «Yaqupning Xudasi köngül bölmeydu», — deydu. **8** Siler köngül qoyunglar, i elning hamaqetliri! Exmeqler, qachan dana bolisiler? **9** Qulaqni tikligüchining Öz anglimamdu? Közni Yasighuchining Öz körmemdu? **10** Ellerni terbiyiligüchi, Insan'gha eqil-bilim ögetkücühing Öz ademni eybilibemdu? **11** Perwerdigar insanning oy-yiallirining tutami

yoqluqini bilidu. **12** Sen terbiyiligen adem bextliktur, i Yah, Yeni Sen Tewrat-qanunungdin eqil ögütidighan kishi bextliktur! **13** Shundaq qilip, takı pasiqlar üçhün orek kolan'ghuche — Sen uni yaman künlerdin xatirjem saqlaysen. **14** Chünki Perwerdigar Öz xelqini terk etmeydu, Yaki Öz mirasidin waz kechmeydu. **15** Chünki höküm-perman hoquqi haman adaletke qaytidu, Barliq dili duruslar bolsa, uning keynidin mangidu. **16** Men üçhün yamanlar bilen qarshilishsha kim ormidin turidu? Men üçhün qebihlik qilghuchilar bilen qarshilishishsha kim meydan'gha chiqidu? **17** Eger Perwerdigar manga yardemde bolmighan bolsa, Jénim baldur chiqip sükküt diyarida yatar idi. **18** Ayighim putlishay déginide, Özgermes muhebbiting, i Perwerdigar, méni yöledi. **19** Ichimdiki köpligen ghem-endishiler arisida, Séning teselliliring jénimni söyündürdü. **20** Insapsizliqni qanun'gha aylanduridighan, Ach köz olturghan bir text, Sen bilen alaıde bolamdu? **21** Ular heqqaniylarning jénigha hujum qilishsha yighilidu, Bigunah qanni tökidighan hökümlerni chiqarmaqta. **22** Bıraq Perwerdigar méning égez qorghinim bolidu; He, méning Xudayim panah Qoram Téshimdur. **23** U ularning qebihlikini öz beshigha salidu, Ularning öz yawuzluqliri bilen ularni üzüp tashlaydu, Berheq, Perwerdigar Xudayimiz ularni üzüp tashlar.

95 Kélinglar, Perwerdigarni yantritip küyleyli, Nijatliqimiz bolghan Qoram Téshimizgha tentene qilayli! **2** Teshekkürler bilen uning aldigha kéyleyli, Uninggha küyler bilen tentene qilayli! **3** Chünki Perwerdigar — búiük bir ilahdur, Pütkül ilahlar üstidiki búiük bir Padishahdur. **4** Yerning tegliri Uning qolididur, Taghlarning choqqilirimu Uningkidur. **5** Déngiz Uningki, U uni yaratqan; Quruqluqni Uning qolliri shekillendürdü. **6** Kélinglar, Uninggha bash urup sejde qilayli, Perwerdigar Yaratquchimiz aldidida tiz pükeyli! **7** Chünki U bizning Xudayimizdur, Biz bolsaq Uning yayliqidiki xelq, Uning qoli baqidighan qoqlarmiz. Búgün, eger Uning awazini anglisanglar, **8** Eyni chaghlarda Meribahda bolghandek, chöl-bayawandiki Massahda bolghan kündek, Yürikinglarni jahil qilmanglar! **9** Mana shu yerde ata-bowiliringlar Méni sinidi, ispatlidi hem qilghinimni kördi. **10** Men qiriq yil shu dewrdin bızar bolup: — «Bular könglide adashqan bir xelqtur, Méning yollirimin héch bilip yetmigen» — dédim. **11** Shunga Men ghezeplinip qesem ichip: — «Ular hergiz Méning aramgahimgha kirmeydu» — dédim.

96 Perwerdigargha atap yéngi naxsha éytinglar! Pütkül yer yüzi, Perwerdigarni küyenglar! **2** Perwerdigargha naxsha éytinglar, namigha teshekkür-medhiye qayturinglar, Nijatliqini her küni élan qilinglar! **3** Uning shan-shöhritini eller arisida, Uning möjizilirini barliq xelqeler arisida jakarlanglar! **4** Chünki Perwerdigar ulugh, zor medhiyelerge layiqdur! U barliq ilahlardin üstün, Uningdin qorqush kérektur; **5** Chünki barliq xelqlarning ilahliri — Butlar xalas, Bıraq Perwerdigar asman-pelekni yaratqandur. **6** Shanu-shewket we heywet Uning aldidida, Muqeddes javida qudrat we güzellik körtünidu. **7** Perwerdigargha [teelluqini] bergeysiler, i el-qebililer, Perwerdigargha shan-shöhret we qudretni bergeysiler! **8** Perwerdigargha Öz namigha layiq shan-shöhretni bergeysiler; Sowgha-salam élip hoylilirigha kiringlar! **9** Perwerdigargha pak-muqeddeslikning güzellikide sejde qilinglar; Pütkül yer-yüzi, Uning aldidida titrenglar! **10** Eller arisida élan qilinglar: — «Perwerdigar höküm süridu! Shunga mana, dunya mezmüt qilin'ghan, u tewrenmes esla. U adillik bilen xelqeler üstide höküm chiqiridu. **11** Asmanlar shadlansun, yer-jahan xush bolsun. Déngiz-okyan we uninggha tolghan hemme chuqan sélip jush ursun! **12** Dalalar hem ulardiki hemme yayrisun! U chaghda ormandiki pütkül derexler Perwerdigar

aldida yangritip naxsha éytidu; **13** Chünki mana, U kélidu! U jahanni soraq qilishqa kélidu; U alemni adilliq bilan, Xelqlerni Öz heqiqet-sadaqitide soraq qilidu.

97 Perwerdigar hóküm süridu! Yer-zémin xush bolsun, Köpligen arallar shadlansun! **2** Bulutlar we qarangghuluq Uning etrapdidur, Heqqaniyet we adalet textining ulidur; **3** Uning aldida ot yalquni yürüdü, Etrapniki düshmenlirini köydürüp tashlaydu; **4** Uning chaqmaqliri jahanni yorutti, Yer buni körüp titrep ketti; **5** Perwerdigarning aldida, Pütkül zéminning igisining aldida, Taghlar momdek érip kétidu. **6** Asmanlar Uning heqqaniyitini jakarlaydu, Barliq xelqler Uning shan-sheripini körüdü. **7** Oyma heykellerge choqun'ghanlar, Butlar bilen maxtinip yürüçhilerning hemmisi uyatta qalidu. Barliq ilahlar, Uninggha sejde qilinglar! **8** Séning hökümliring sewebidin, i Perwerdigar, Zion angap shadlandi, Yehuda qizliri xush boldi. **9** Chünki Sen Perwerdigar pütkül yer yüzi üstidiki eng aliysidursen; Sen barliq ilahlardin neqeder yuqiridursen! **10** Perwerdigarni söygenler, yamanliqtni nepretlininglar! U mömin bendiliring jénidin xewer alidu, Rezillerning changgilidin xalas qilidu. **11** Heqqaniylar üçün nur, Dili duruslar üçün shadliq térilghandur; **12** Perwerdigardin shadlininglar, i heqqaniylar, Uning pak-muqeddeslikini yad étip teshekkür éytinglar!

98 Dawut yazghan küy: — Perwerdigargha atap yéngi naxsha éytinglar; Chünki U karamet möjizilerni yaratti; Uning ong qoli hem muqeddes biliki Özige zeper-nijat keltürdi. **2** Perwerdigar Öz nijatliqini ayan qildi; Heqqaniyitini ellerning köz aldida ashkara körsetti. **3** U Israil jemetige bolghan méhirmuhebbitini hem heqiqet-sadaqitini ésigé aldı, Zéminning chet-yaqilirimu Xudayimizning nijatliqini kördi. **4** Perwerdigargha awazinglarni kötürümler, pütkül yer yüzi; Tentene qilip awazinglarni kötürümler, naxsha éytinglar! **5** Perwerdigargha chiltar chélip naxsha éytinglar, Chiltar bilen, küyning sadasi bilen! **6** Kanay hem sunay awazliri bilen, Padishah bolghan Perwerdigar aldida tentene qilinglar; **7** Déngiz-okyan hem uninggha tolghan hemme jush urup, Jahann hem uningda yashawatqanlar shawqunlisun! **8** Kelkün-tashqinlar chawak chalsun; Perwerdigar aldida taghlar qoshulup tentene qilip naxsha éytsun; **9** Chünki mana, U yerni soraq qilishqa kélidu; U alemni adilliq bilan, Xelqlerni Öz heqiqet-sadaqitide soraq qilidu.

99 Perwerdigar hóküm süridu! Xelqler titrisun! U kérublar otturısında olturidu; Yer-jahann zilzilige kelsun! **2** Perwerdigar Zionda büyükür, U barliq xelqler üstide turidighan aliydur. **3** Ular ulugh we sürlük namingni medhiyileydu; U pak-muqeddestur! **4** Padishahning qudriti adaletke béghishlan'ghandur; Özüng durusluqni mehkeem ornataqansen; Sen Yaqup arisida adalet we heqqaniyet yürüzsün. **5** Perwerdigar Xudayimizni ulughlanglar! Textiperi aldida égilip sejde qilinglar — U muqeddestur! **6** Uning kahinliri arisida Musa we Harun bar idi, Namini chaqirghanlar ichide Samuilmu hazir idi; Ular Perwerdigargha iltija qilip, chaqirdi, U ulargha jawab berdi. **7** Xuda bulut tüwrükide ulargha sözlidi; Ular U tapshurghan agah-guwahliqlargha hem nizam-belgilimige emel qilishatti. **8** I Perwerdigar Xudayimiz, Sen ulargha jawab berding; Yaman qilmishlirigha yarisha jaza bergen bolsangmu, Sen ularni kechürgüchi ilah iding. **9** Perwerdigar Xudayimizni ulughlanglar! Uning muqeddes téghida égilip sejde qilinglar! Chünki Perwerdigar Xudayimiz muqeddestur!

100 Teshekkür éytish üçün yézilghan küy: — I pütkül yer-jahann, Perwerdigargha awazinglarni kötürümler! **2**

Xushalliq bilen Perwerdigarning xizmitide bolunglar, Huzurigha tentene-naxshilar bilen yéqinlishinglar! **3** Bilip qoyunglarki, Perwerdigar heq Xudadur; Bizni yaratqan Uning Özidur, biz emes! Biz uning xelqidurmiz, Öz yayliqida baqqan qoyliridurmiz. **4** Derwazilirigha teshekkür éytishlar bilen, Hoylilirigha medhiyeler kiringinglar! Uni medhiyilep, namigha teshekkür-medhiyey qayturunglar! **5** Chünki Perwerdigar méhribandur; Uning méhirmuhebbiti ebedil'ebedgiche, Uning heqiqet-sadaqiti ewladtin-ewladqichidur!

101 Dawut yazghan küy: — Men özgermes muhebbet hem adalet toghruluq naxsha éytimen, Séni, i Perwerdigar, naxshilar bilen küyleymen. **2** Men mukemmel yolda éhtiyat bilen ish körimen; Sen qachanmu yéninggha kéლისen! Öz öy-ordamda sap köngül bilen yürümen. **3** Héch pasiq nersini köz aldimga keltürmeymen, Yoldin chetnigenlerning qilmishlirigha nepretlinimen; Bundaqlar manga héch yépishmas esla. **4** Eгри köngül méningdin yiraq kétidu, Héch rezillikni tonughmu yoqtur. **5** Kimki Öz yéqinining keynidin töhmet qilghan bolsa, Men uni yoqitimen; Neziri üstün, dili tekebbur ademni men sighdurmeymen; **6** Közlim zémindiki möminlerdidur, Ular ordamda men bilen bille tursun! Kim mukemmel yolda mangsa, u méning xizmitide bolidu. **7** Aldamchiliq yürüzsenglerning öy-ordamda ornı bolmaydu, Yalghan sözilgenler köz aldında turmaydu. **8** Perwerdigarning shehiridin yamanliq qilghuchilarni üzüp tashlash üçün, Her seherde zémindiki barliq rezil ademlerni yoqitimen.

102 Ézilgenning duasi: U halidin ketkende, dad-peryadini Perwerdigar aldigha tökkende: — Duayimni angliqhaysen, i Perwerdigar; Peryadin aldinggha yétip kirsun! **2** Yüzüngni mendin qachurmighaysen; Qisilghan künümde manga qulaq salghaysen; Men nida qilghan künde, manga téz jawab bergin! **3** Mana, künlirim is-tütektek tügep kétidu, Ustixanlirim otun-choghlargha oxshash köydi! **4** Yürükim zexme yep chöpler xazan bolghandek qurup ketti, Hetta nénimni yéyishni untudum. **5** Men ahu-zar tartqanliqimdin, Etlirim süngelkirimge chapliship qaldi. **6** Chöl-bayawandiki saqiyqushtek, Weyranchiliqta qonup yürügen huwqushqa oxshaymen. **7** Uxlimay segekturup közettimen; Özüde yalghuz qalghan qushqach kebimen. **8** Düshmenlirim kün boyi méni mexsire qilmaqta, Méni haqaretligenler ismimni lenet ornında ishletmekte. **9** Qehring hem achchiqing tüpeylidin, Külni nan dep yewatimen, Ichimlikimni köz yéshim bilen arilashturimen; Chünki Sen méni kötürüp, andin yerge urdung. **11** Künlirim quyash uzartqan kölengidek yoqulay dep qaldi, Özüm bolsam chöpler xazan bolghandek qurup kettim. **12** Lékin Sen, Perwerdigar, ebediy turisen, Séning nam-shöhriting dewrdin-dewrgichidur. **13** Sen ornungdin turisen, Zion'gha rehim qilisen; Chünki uninggha sheppet körsitish waqti keldi, He, waqit-saiti yétip keldi! **14** Chünki qulliring uning tashliridin qursenlik tapidu, Hem tupriqighimu ichini agrhitidu; **15** Eller Perwerdigarning namidin, Yer yüzidiki shahlar shan-sheripingdin eyminidu. **16** Mana, Perwerdigar Zionni qaytidin qurghanda, U Öz shan-sheripide körünüdü! **17** U ghérib-miskinning duasigha étibar béridu; Ularning duasini hergiz kemsitmeydu. **18** Bular kelgüsi bir ewlad üçün xatirilinidu; Shuning bilen kelgüside yaritilidighan bir xelq Yahni medhiyoleydu; **19** Chünki U esirlerning ah-zarlarini anlay dep, Ölümge buyrulghanlarni azad qilay dep, Égzidiki muqeddes jaydin éngiship nezer saldi, Ershlerdin Perwerdigar yerge qaridi; **21** Shundaq qilip, ular Perwerdigarning xizmitide bolayli dégende, Yeni el-memliketler jem yigilghan waqıtida — Perwerdigarning nomi Zionda, Uning sherepliri Yérusalémda

jakarlinidu! 23 Biraq U meni yolda maghdursizlandurup, Künlirimi qisqartti. 24 Men: «Tengrim, ömrümning yerimida meni élip ketme!» — dedim. — «Sening yilliring dewrdin dewrgichidur, 25 Sen yerni elmisaqtinla berpa qilghansen, Asmanlarni hem qolliring yasighandur; 26 Ular yoq bolup kétidu, Biraq Sen dawamlıq turıwérisen; Ularıng hemmisi kiyimdek konirap kétidu; Uları kona ton kebi almashtursang, Shunda ular kiyim-kéček yenggüshlen'gendek yenggüshlinidu. 27 Biraq Sen özgermıgüchidursen, Yilliringning tamami yoqtur. 28 Qulliringning balilirimu turıwéridu, Ularıng ewladı huzurında mezmut yashaydu!».

103 Dawut yazghan küy: — Perwerdigargha teshekkür qaytur, i jénim; I pütün wujudum, Uning muqeddes namıgha teshekkür qaytur! 2 Perwerdigargha teshekkür qaytur, i jénim, Untuma unıng barlıq méhrimbanlıq-beriketlirini; 3 U pütkül qebihlikliringni kechüridu, Barlıq késelliringge dawa qilidu; 4 Hayatingni hangdin hörlükke qutquzidu, Béshinggha méhir-muhebbet hem rehımdilliqarını talj qıyğüzidu. 5 Könglüngni nazunémetler bilen qanduridu; Yashlıqıy bürkütünıngkidek yéngilinidu. 6 Perwerdigar barlıq ézilgenler üçün heqqanıyılıq hem adaletni yürgüzidu; 7 U Öz yollirini Musagha, Qılghanlırını Israıllargha namayan qılghan. 8 Perwerdigar rehımdil we shepqetlıktur; U asanlıqche achchılınmaydu, Uning méhir-muhebbiti téshıp turidu. 9 U uzun'ghiche eyiblewermeydu, Yaki ta menggüge ghezıpede turıwermeydu. 10 U bizge gunahlırimızgha qarita muamilide bolghan emes, Bizge qebihliklirimızge qarita téghışlıkını yandurghan emes. 11 Asman yerdin qanchilik éğiz bolsa, Uningdin qorqıdighanlarga bolghan muhebbitimu shunchilik zordür. 12 Sherq gherbtin qanchilik yiraqta bolsa, Bizdiki asiylıqlarınımı shunche yiraqlashturdi. 13 Ata balilirigha qandaq köyün'gen bolsa, Perwerdigarmu Özidin qorqıdighanlarga shundaq méhrıbandur. 14 Chünkü U Özı bızning jisımını bilidu, Tupraqtıın ikenlikimızı U ésiğe alidu. 15 İnsan bolsa — unıng künlıri ot-chöpke oxshaydu, Daladiki güldék ünüp chiqıp chéčekleydu; 16 Uning üstidin shamal uchup ótidu, U yoq bolidu, eslıy makanımı uni qayta tonamaydu. 17 Lékin Özidin qorqıdighanlarga, Öz ehdisige wapa qılghanlarga, Körsetmilirini orunlash üçün ularını éside tutqanlarga, Perwerdigarning méhir-muhebbiti ezeldin ebedigiche, Heqqanıyiti ewladtıın ewladlırigichidur. 19 Perwerdigar textını ershte qurghan, Uning selteni hemmining üstidin höküm sürıdu; 20 I söziğe qulaq salghuchi, Kalamını jıra qılghuchi, qudrıti zor bolghan Uning perishtiliri, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturuınglar! 21 I siler, Uning barlıq qoshunlıri, Iradisini ada qılghuchi xızmetkarlıri, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturuınglar! 22 I, Uning barlıq yasighanlıri, Hökümranlıqı astidiki barlıq jaylarda Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturuınglar! I méning jénim, Perwerdigargha teshekkür qaytur!

104 Perwerdigargha teshekkür-medhiye qaytur, i jénim! 1 Perwerdigar Xudayım, intayin ulughsen; Shanushewket we heywet bilen kiyin'gensen; 2 Libas bilen pürken'gendek yoruqluqqa pürken'gensen, Asmanlarnı chédır perdisi kebi yayghansen. 3 U yuqırıqı rawaqılirıng limlırını sulargha ornatqan, Bulutlarnı jeng harwısı qılıp, Shamal qanatlıri üstide mangıdu; 4 U perishtilirini shamallar, Xızmetkarlırını ot yalqını qilidu. 5 Yerni U ulliri üstige ornatqan; U esla tewrinip ketmeydu. 6 Libas bilen oralghandek, uni chongqur déngizlar bilen orighansen, Sular taghlar choqqiliri üstide turdi.

7 Séning tenbihing bilen sular beder qachtı, Güldürmamangning sadasidin ular tézdin yandı; 8 Taghlar örlep chıqtı, Wadılar chüshüp ketti, [Sular] Sen békitken jaygha chüshüp ketti. 9 Ular téshıp, yerni yene qaplımisun dep, Sen ulargha cheklime qoyghansen. 10 [Tengri] wadılarda bulaqlarını échip urghutidu, Suliri taghlar arısida aqıdu. 11 Daladiki herbir janiwargha usuluq béridu, Yawayı éshekler usuzluqını qanduridu. 12 Köktiki qushlar ularning boyıda qonıdu, Dereş shaxlıri arısida sayraydu. 13 U yuqırıdiki rawaqıliridin taghlarnı sughiridu; Yer Séning yasighanlıringning mewiliridin qandurulidu! 14 U mallar üçün ot-chöplerni, İnsanlar üçün köklatlarnı óstüridu, Shundaqla nanni yerdin chiqiridu; 15 Ademning könglını xush qilidighan sharabni, İnsan yüzini parqiritidighan mayni chiqiridu; İnsanning yürükige nan bilen quwwet béridu; 16 Perwerdigarning dereklıri, Yeni Özı ticken Liwan kédir dereklıri [su ichip] qanaetlinidu. 17 Ene ashular arısigha qushlar uwa yasaydu, Leylek bolsa, archa dereklırını makan qilidu. 18 Égiz choqqılar tagh öchkiliringning, Tik yarlar sughurlarning panahi bolıdu. 19 Pesıllerni békitmek üçün U aynı yarattı, Quyash bolsa pétişini bilidu. 20 Sen qarangghuluq chüshürisen, tün bolıdu; Ormandiki janiwarlarıning hemmisi uningda shıpir-shıpir kézip yürıdu. 21 Arslanlar olja izdep hörkireydu, Tengridin ozuqtülük sorışidu; 22 Quyash chiqıpla, ular chékinidu, Qaytıp kirip uwilirida yatıdu. 23 İnsan bolsa öz ishıgha chiqıdu, Ta kechkiche méhnette bolıdu. 24 I Perwerdigar, yasighan herxil nersiliring neqeder köptur! Hemmesini hékmet bilen yaratqansen, Yer yüzı ijat-baylıqliring bilen toldı. 25 Ene büyük bipayan déngiz turıdu! Uningda san-sanaqsız ghuzh-ghuzh janiwarlar, Chong we kichik haywanlar bar. 26 Shu yerde kémiler qatnaydu, Uningda oynaqılusun dep sen yasighan léwiatanmu bar; 27 Waqıtıda ozuq-tülük bergin dep, Bularning hemmisi Sanga qaraydu. 28 Ulargha berginingde, tériwalıdu, Qolungni achqiningdıla, ular nazunémetlerge toyidu. 29 Yüzüingni yoshursang, ular dekke-dükkige chüshıdu, Rohlirini alsang, ular jan üzıp, Yene tupraqqa qaytıdu. 30 Rohingni ewetkinginde, ular yarıtılıdu, Yer-yüzı yéngi [bir dewr bilen] almışıdu. 31 Perwerdigarning shan-shöhriti ebediydur, Perwerdigar Öz yaratqanlıridin xursen bolıdu. 32 U yerge baqqınida, yer tıtreydu, Taghlargha teğkinide, ular tüzın chiqiridu. 33 Hayatla bolidikenmen, Perwerdigargha naxsha éytimen; Wujudum bolsıla Xudayımı küyleymen. 34 U sürgen oy-xiyalirimdin söyünse! Perwerdigarda xushhallımen! 35 Gunahkarlar yer yüzidin tüğitilidu, Reziller yoq bolıdu. I jénim, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qaytur! Hemdusana!

105 Perwerdigargha teshekkür éytinglar, Uning namını chaqırıp iltıja qilinglar, Uning qılghanlırını xelqer arısida ayan qilinglar! 2 Uninggha naxshılar éytip, Uni küylenglar; Uning pütkül karamet möjizilirini üstide séghinip oylıninglar. 3 Muqeddes namidin pexirilini danglanglar, Perwerdigarnı izdigüchilerning köngli shadlıansun! 4 Perwerdigarnı hemde Uning küchini izdenglar, Dıdar-huzurını toxıtım izdenglar. 5 Uning yaratqan möjizilirini, Karamet-alametlırını hem aghızın chıqqan hökümlirini este tutınglar, 6 I Uning quli İbrahim nesli, Özı tallıghanlıri, Yaqupning oğhulliri! 7 U, Perwerdigar — Xudayımız, Uning hökümliri pütkül yer yüzıdudur. 8 Özı tüzgen ehdisini ebediy yadida tutıdu — Bu Uning ming ewladıqiche wedishleshen sözıdu; — 9 Yeni İbrahim bilen tüzgen ehdisi, İshaqqa ichken qesimidur. 10 U buni Yaqupqımı nızam dep jezmleshtürdi, Israıllıgha ebediy ehde qılıp bérip: — 11 «Sanga Qanaan zéminini bérimen, Uni mirasing bolghan nésiweng qilimen», — dédi, 12 — Gerche shu chaghdı ularning sani az, Etiwargha élinmıghan, shu yerdiki

musapirlar bolsimu. **13** Ular u yurttin bu yurtqa, Bu eldin u qebilige kézip yürdi; **14** U héchkimning ularni ézishige yol qoymidi, Ularini dep padishahlarghimu tenbih béríp: — **15** Men mesih qilghanlirimgha tegme, Peyghemberlirimge yaman ish qilma! — dédi. **16** U ashu yurtqa acharchiligni buyrudi, Tirek bolghan ash-nanni qurutuwetti. **17** U ularidin burun bir ademni ewetkenidi, Yüsüp qul qilip sétilghanidi. **18** Uning putliri zenjirde aghridi, Uning jéni tömürge kirip qisildi; **19** Shundaqla ta özige éytilghan wehiy emelge ashurulghuche, Perwerdigarning söz-kalaminí uning sinap tawlidi; **20** Pirewn ademlirini ewetip uni boshatquzdi, Qowmlarning hökümdari uni hörlükke chiqardi. **21** Uni öz ordisigha ghojidar qilip qoydi, Pütün mal-mülkige bashliq qilip teyinlep, **22** Öz wezirilirini uning ixtiyarida bolup terbiyilinishke, Aqsaqallirigha danaliq ögitishke tapshurdi. **23** Shuning bilen Israil Misirgha keldi, Yaquplar Hamning zeminida musapir bolup yashidi. **24** [Perwerdigar] Öz xelqini köp nesillik qilip, Ezgüchiliridin küchlük qildi. **25** U [Misirliqlarning] qelbide Öz xelqige nepret hasil qildi, Ularini Öz qullirigha hiylemikirlik bolushqa mayil qildi. **26** U Öz quli bolghan Musani, Özining tallighini Harunni yollidi. **27** Ular [Misirda] ilahiy alametlerni ayan qilip, Ham zeminida uning möjizilirini ornatti. **28** Perwerdigar qarangghuluqni ewetip, [Zéminni] zulmetke qaplitiwetti; [Misirliqlar] Uning emrige qarshi turghan emesmu? **29** U ularning sulirini qan'gha aylandurdi, Béliqlirini qurutiwetti. **30** Ularining yerlirini mizh-mizh paqilar basti, Shah-emirlirining hujirilirighimu ular toz ketti. **31** U bir söz bilenla, ghuzh-ghuzh chiwinlar bésep keldi; Hemme bulung-puchqaqlarda ghing-ghing uchar chümüniler. **32** U yamghurning ornigha möldür yaghdurup, Bu zemin'gha yalquqluq ot chüshürdi. **33** U üzüml tallirini, enjur derexlirini urdi, Zémindiki derexlerni sunduruwetti. **34** U bir söz qilishi bilenla, chéketskiler keldi, Sansiz yutqur hasharetler mizhildap, **35** Zéminida bar bolghan giyahlarni yutuwetti, Étizlarning barliq hosullirini yep tügetti. **36** [Axirda] zémindiki barliq tunji tugulghanlarni, Ularining ghururi bolghan birinchi oghul balilirini qiriwetti. **37** Öz xelqini bolsa, altun-kümüshlerni körtügüzüp chiqardi, Qebililiride birsimu yiqilip chüshüp qalghini yoq. **38** Ularining chiqiqinigha Misir xushal boldi, Chünki ularning wehimisi [Misirliqlargha] chüшти. **39** U ulargha bulutni sayiwen bolushqa, Otni tünde nur bolushqa berdi. **40** Ular soridi, U bódinilerni chiqardi, Ularini samawiy nan bilen qandurdi. **41** U tashni yardi, sular bulduqlap chiqti; Qaqsliqta deryadek aqti. **42** Chünki U bergen muqeddes sözini, Öz quli Ibrahimni este tutti. **43** U xelqini shad-xuramlıq bilen, Öz tallighini shadiyane tenteniler bilen [azadliqqa] chiqardi. **44** U ulargha ellerning zéminlirini béríp, Ularini xelqlarning ejir-méhneterlige muyesser qildi, **45** Bu, ularning Uning belgimilirini tutup, Qanunlirigha itaet qilishi üçün idi! Hemdusana!

106 Hemdusana! Perwerdigargha teshekkür éytinglar! Chünki U méhribandur, ebediydur Uning méhir-muhabbiti. **2** Perwerdigarning qudretlik qilghanlirini kim sözlep béreleydu? Uning bar shan-shöhritini kim jakarlap béreleydu? **3** Bextliktur adaletni tutqan, Daim heqqaniyligni yürgüzgen kishi! **4** Xelqingge bolghan himmiting bilen méni esligeysen, i Perwerdigar; Nijatliqing bilen yéninggha kélip xewer alghin! **5** Shuning bilen, Sen tallighaning berikitini körey, Öz élingning shadliq bilen shad bolay, Öz mirasing [bolghan xelqing] bilen pexirlinip, yayrap yürey! **6** Biz ata-bowilirimiz qatarida gunah ötküzduq, Qebihlik qilduq, yamanlıq eyliduq. **7** Misirda turghan ata-bowilirimiz möjiziliringni nezirige almay, Köp méhribanliqliringni ésigé almidi; Belki déngizda, Qizil Déngiz

boyida isyan kötürdi. **8** Biraq U qudritimni namayan qilay dep, Öz nami üçün ularni qutquzdi. **9** Uning Qizil Déngizgha tenbih bérishi bilen, U qupquruq boldi; Xuddi qaghjiraq chöllükting yéteklep mangghandek, U ularni déngiz tegliridin [quruq] ötküzdi. **10** Ularini öch körgenlerning qolidin hörlükke chiqardi, Ulargha hemjemet bolup dühshmen changgilidin qutquzdi. **11** Yawlarni sular basti, Ularining héchbirsi saq qalmidi. **12** Shundila ular Uning sözlirige ishench qildi; Ular Uni küylidi. **13** Ular Uning qilghanlirini shunche téz untudi, Nesihetini kütmidu; **14** Belki dalada ach közlükke beladé bérildi, Chöl-bayawanda Tengrini sinidi. **15** Shunga U sorighini ulargha berdi, Biraq júdetküchi bir késelni janlirigha tegküzdi. **16** Ular bargahda Musagha heset qildi, Xudaning muqeddes bendisi Harunnimu körelmidi. **17** Yer échilip Datanni yutuwetti, Abiramni ademliri bilen qapsiwaldi. **18** Egeshküchiliri arisida ot yéqildi; Yalqun rezillerni ködüriwetti. **19** Ular Horeb téghida mozay butni yasidi, Quyma heykelge sejde qilip, **20** Özilirining pexir-shöhriti bolghuchining ornigha, Ot-chöp weydidghan öküzning süritini almashturdi. **21** Misirda ulugh ishlarni körsetken Nijatdari Tengrini ular untudi. **22** Derweqe, Ham diyarida möjiziler yaratqan, Qizil Déngiz boyida qorquchluq ishlarni körsetken Xudani [untudi]. **23** U ularni halak qilimen dégenidi — Öz tallighini Musa qehrini yandurush üçün Uning aldida arichi bolup tik turmighan bolsa, — Derweqe shundaq qilghan bolar idi. **24** Ular yene güzel zéminni kemsitip ret qildi, Uning wedisige ishennemdi; **25** Belki chédirlirida qaqsash yürüp, Perwerdigarning awazigha qulmaq salmidi. **26** Shunga U ulargha qesem qilip qol kötürüp: — Silerni chölde yiqitip tügeshtürimén — **27** Ewladliringlarnimu eller arisida yiqitip tügeshtürüp, Yaqqa yurtlar ara tarqitiwétimén — dédi. **28** Ular Baal-Péor butqa özüni étip choqunup, Ölüklerge atighan qurbanliqlarni yédi. **29** Ular qilmishliri bilen Uning achchiqini keltürdi, Ular arisida waba qozghaldi; **30** Finihas turdi-de, höküm yürgüzdi, Shuning bilen waba tosaldi; **31** Bu ish [Finihashqa] heqqaniyet dep hésablandi, Uning nesligimu ewladidin ewladighiche, ebediy shundaq hésablandi. **32** Ular yene [Perwerdigarni] méribah suliri boyida ghezepke keltürdi, Ularining sewebidin Musaghimu zerer yetti; **33** Chünki ular uning rohini térikürdi, Uning lewlrini bixestilike gep qilip saldi. **34** Ular Perwerdigarning emrige xilaplıq qilip, [Shu] yerdiki qowmlarni yoqatmidu; **35** Belki yet eller bilen ariliship, Ularining qiliqlirini ögendi; **36** Ularining butlirigha choqundi, Bular özlirige bir tuzaq bolup chiqti; **37** Chünki ular öz oghul-qizlirini soyup, jimlarga qurbanlıqqa béghishlidi. **38** Shundaq qilip ular bigunah qanni, Yeni Qanaandiki butlarga atap qurbanlıq qilip, öz oghul-qizlirining qénini tökti; Zéminni qan'gha bulghiniq ketti. **39** Ular öz qilmishliri bilen bulghandi; Qiliqliri bilen pahishe ayaldek buzuldi. **40** Shunga Perwerdigar Öz xelqidin qattiq ghezependi, U Öz mirasidin yirgendi; **41** Ularini yat ellerning qoligha berdi, Ulargha öchenler ular üstidin hökümranlıq qildi. **42** Dühshmenliri ularni ezdi, Ular yaw qoli astida égilip püküldi. **43** Köp qétim [Perwerdigar] ularni qutquzdi; Biraq ular bolsa, öz xahishliri bilen Uninggha asiylıq qildi, Ular öz qebihlik bilen pes halgha chüшти. **44** Shundaqtimu U ularning nale-peryadini anglighanda, Ularining jebir-japalirigha étibar berdi; **45** Hem ular bilen tüzgen ehdisini eslidi, Zor méhir-sheppiti bilen, ghezpidin yandi, **46** U ularni sürgün qilghanlarning qelbide rehim oyghatti. **47** Bizni qutquzghaysen, i Perwerdigar Xudayimiz! Muqeddes naminggha teshekkür éyتيشqa, Tentene qilip Sénü medhiyileshke, Bizni eller arisidin yéninggha yighiwalghaysen! **48** Israilning Xudasi bolghan Perwerdigargha, Ezeldin ta ebedigiche teshekkür-medhiye qayturusun! Pütkül xelq «Amin» désun! Hemdusana!

107 Ah, Perwerdigarha teshekkür éytinglar! Chünki U méhribandur, ebediydur Uning méhir-muhebbiti! **2** Perwerdigar yaw qolidin qutquzghanlar, U hemjemet bolup qutquzgan xelqi buni dawamlıq bayan qilsun — **3** Yeni U sherq bilen gherbtin, shimal bilen jenubtin, Herqays yurtlardin yigihwélin'ghanlar buni éytsun! **4** Ular chöl-bayawanni kézip pinhan yolda adashti, Adem makanlashqan héchbir sheharni tapalmastin. **5** Ach hemde ussuz bolup, Jéni chiqay dep qaldi. **6** Andin Perwerdigarha peryad qildi, U ularni musheqqetliridin azad qildi. **7** Makanlashqudek sheherge yetküche, U ularni tüz yolda bashlidi. **8** Ular Perwerdigarha teshekkür éytsun! Uning özgermes muhebbiti üçhün, Insan balilirigha körsetken möjiziliri üçhün! **9** Chünki U changqıghan köngülni qandurdi, Ach qalghan janni ésil németer bilen toldurdi. **10** Zülmette, ölüm kölenggiside yashighanlar, Tömür kishen sélinip, azab chekenlerni bolsa, **11** (Chünki ular Tengrining emirlirige qarshiliq qildi, Hemmidin Aliy Bolghuchining nesihetini kemsitti) **12** — U ularni japamusheqqet tartquzup kemter qildi, Ular putliship yiqildi, ulargha yardeme birsimu yoq idi. **13** Andin Perwerdigarha yélinip peryad qildi, U ularni musheqqetliridin azad qildi. **14** Ular ni zulmet hem ölüm sayisidin chiqirip, Ularning zenjir-asetlirini sundurup tashlidi. **15** Ular Perwerdigarha teshekkür éytsun! Uning özgermes muhebbiti üçhün, Insan balilirigha körsetken möjiziliri üçhün! **16** Mana U mis derwazilarni parepare qilip, Tömür taqarlarni késip tashlidi. **17** Hamaqetler öz itaetsizlik yolliridin, Qebihlikliridin azablargha uchraydu; **18** Könglide herxil ozuq-tülüktin bizar bolup, Ölüm derwazilirigha yéqinlishidu. **19** Andin Perwerdigarha yélinip peryad qildi, U ularni musheqqetliridin azad qildi. **20** U söz-kalamini ewetip, ularni saqaytidu, Ular ni zavallıqliridin qutquzidu. **21** Ular Perwerdigarha teshekkür éytsun! Uning özgermes muhebbiti üçhün, Adem balilirigha körsetken möjiziliri üçhün! **22** Qurbanlıq süpitide teshekkürler éytsun, Uning qilghanlirini tentenilik naxshilar bilen bayan qilsun! **23** Kémilerde déngizgha chüshüp qatnighuchilar, Ulugh salarda tirikchilik qilghuchilar, **24** Bular Perwerdigarning ishilirigha guwahchidur, Chongqur okyanda körsetken karametlerni körgüchidur. **25** Chünki U bir söz bilenla shiddetlik shamaalni chiqirip, Dolqunlirini örkeshlitidu; **26** Kémichiler asman-pelek örlaydu, Sularning tehtilirige chüshidu, Dehshettin ularning jéni érip kétédu. **27** Ular mest ademdek eleng-seleng irghanlaydu, Herqandaq eqilcharisi tügeydu; **28** Andin Perwerdigarha yélinip peryad qildi, U ularni musheqqetliridin azad qildi. **29** U boranni tinchitidu, Su dolqunlirimu jim bolidu. **30** Shuning bilen ular tinchliqıdin shadlinidu; U ularni teshna bolghan aramgahigha yéteklep baridu. **31** Ular Perwerdigarha teshekkür éytsun! Uning özgermes muhebbiti üçhün, Insan balilirigha körsetken möjiziliri üçhün! **32** Ular xelqingni jamaitidimu Uni ulughlisun, Aqsqaqallar mejliside Uni medhiyilisun. **33** U deryalarni chölge, Bulaqarlarni qaqqasliqqa aylanduridu. **34** Ahalisining yamanlıqı tüpeylidin, Hosulluq yerni shorluq qildi. **35** U yene chöl-bayawanni kölge, Changqaq yerni bulaqlargha aylanduridu; **36** Achlarni shu yerge jaylashturup, Ular oltaurqlashqan bir sheharni berpa qildi; **37** Ular étizlarni heydep-térip, üzümlerarni berpa qildi; Bular hosul-mehsulatni mol béridu. **38** U ulargha beriket béridu, Shuning bilen ularning sani xélila éship baridu, U ularning mal-waranlirini héch azaytmaydu. **39** Ular yene jebir-zulum, bala-qaza hem derd-elemge yoluyup, Sani azipip, pükülidu. **40** U éziladiler üstige kemsitishlirini tökidü, Yolsiz desht-sehrada ularni sergerdan qildi; **41** Lékin miskin ademni jebir-zulumdin yuqiri kötürüp saqlaydu, Uning aile-tawatbatini qoy padisidek köp qildi. **42** Buni köngli duruslar körüp shadlinidu;

Pasiqlarning aghzi étılıdu. **43** Kimki dana bolsa, bularni bayqisun, Perwerdigarning méhir-shepqaqlirini chüshensun!

108 Dawutning küy-naxshisi: — Iradem ching, i Xuda, iradem ching; Men medhiye naxshilirini éytip, Berheq, Séni küyleymen, pütün rohim bilen! **2** 1 neghme-sazlirim, oyghan! Men seher quyashinimu oyghitimen! **3** Xelq-milletler arisida Séni ulughlaymen, i Perwerdigar; Eller arisida Séni küyleymen! **4** Chünki özgermes muhebbiting ersherige yetküdek ulughtur; Heqiqiting bulutlargha taqashti. **5** 1 Xuda, shan-shöhriting ersherdin yuqiri ulughlan'ghan, Shan-sheriping yer yüzini qaplighay! **6** Öz söygenliringning nijatlıq tépishi üçhün, Ong qolung bilen qutquzghaysen, Duayimni ijabet qilghaysen. **7** Xuda Öz pak-muqeddeslikide shundaq dégen: — «Men tentene qilimen, Men Shekem diyarini bölüp bérimen, Sukkot wadisini [teqsim qilishqa] ölcheyen. **8** Giléad Manga mensuptur, Manassehmu Manga mensuptur; Efraim bolsa béshimdiki dubulghamdur, Yehuda Méning emr-perman chiqarghuchimdur; **9** Moab Méning yuunush jawurumdur; Édomgha chorughumni tashlaymen; Men Filistiyé üstidin tentene qilimen!». **10** Kim Méni bu mustehkem sheherge bashlap kirelisun? Kim Méni Édomgha élip baralisun? **11** 1 Xuda, Sen bizni rasttinla chetke qaqtıngmu? Qoshunlirimiz bilen bille jengge chiqmansen? **12** Bizni zulumlardin qutulushqa yardemleshkeysen, Chünki insanning yardini bikardur! **13** Xuda arqliq biz choqum baturluq körsitimiz; Bizge zulum qilghuchilarni cheyligüchi del U Özıdur!

109 Neghmichilarning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — 1 medhiyemning Igisi Xudayim, jim turmal! **2** Mana rezillerning aghzi, mekkarlarning aghzi köz aldında yoghan échildi; Ular yalghanchi til bilen manga qarshi sözledi. **3** Nepretlik sözler bilen méni chulghap, Ular bikardimbikar manga zerbe bermekte. **4** Muhebbitim üçhün ular manga qarshi shikayetchi boldi, Men bolsam — duagha bérildim. **5** Yaxshiliqim üçhün yamanlıq, Süygüm üçhün nepret qayturdi. **6** Herbirining üstide rezil bir adem teyinligeysen, Uning ong yénida bir dewager tursun. **7** U soraq qilin'ghanda eybdar bolup chiqsın, Duasi gunah dep hésablansun. **8** Künliri qisqa bolsun, Mensipini bashqisi igilisun. **9** Baliliri yétim qalsun, Xotuni tul bolsun. **10** Ogulliri sergerdan tilemchi bolsun, Turghan xarabilikliridin nan izdep. **11** Jazanior uning igiligi üstige tor tashlisun, Méhnet ejrini yatlar bulap-talisun. **12** Uninggha méhribanlıq körsitidighan birsi bolmisun, Yétim qalghan balilirigha iltipat qilghuchi bolmisun. **13** Uning nesli qurutulsun; Kéler ewladında namliri öchürülsun. **14** Atabowiliringni qebihlikining eybliri Perwerdigarning yadida qalsun, Anisinging gunahı öchürülmisun. **15** Bularning eybliri daim Perwerdigarning köz aldında bolsun, Shuning bilen U ularning nam-emilini yer yüzidin öchürtüp tashlaydu. **16** Chünki [rezil kishi] méhribanlıq körsitishni héch ésige keltürmedi, Belki ézilgen, yoqsul hem dili sunuqlarni öltürmekke qonghap keldi. **17** U lenet oqushqa amraq idi, Shunga lenet uning béshigha kélıdu; Bext tilshke rayı yoq idi, Shunga bext uningdin yiraq bolıdu. **18** U lenetlerni özige kiyim qilip kiygen; Shunga bular aqqan sudek uning ich-baghrigha, Maydek, söngeklirige kiridu; **19** Bular uninggha yépin'ghan tonidek, Herdaim baghlan'ghan belwéghidek chaplansun. **20** Bular bolsa méni eybligüchilerge Perwerdigarning békitken mukapatı bolsun! Méning yaman gépimni qilghanlarning in'ami bolsun! **21** Biraq Sen, Perwerdigar Rebbim, Öz naming üçhün méning teripimde bir ish qilghaysen, Méhir-muhebbiting ela bolghachqa, Méni qutquzghaysen; **22** Chünki men ézilgen hem hajetmendurmen, Qelbim xeste

boldi. **23** Men quyash uzartqan kölehgidek yoqilay dep qaldim, Chékette qéqiwétilgendek chetke qéqiwétildim. **24** Roza tutqinimdin tizlirim kétidu, Etlirim sizip kétidu. **25** Shunglashqa men ular aldida reswa boldum; Ular manga qarashqanda, béshini silkishmekte. **26** Manga yardemleshkeysen, i Perwerdigar Xudayim, Özgermes muhebbiting boyiche méni qutquzhaysen; **27** Shuning bilen ular buning Séning qolungdiki ish ikenlikini, Buni qilghuchining Sen Perwerdigar ikenlikini bilsun. **28** Ular lenet qoqwarsun, Sen bext ata qilghaysen; Ular hujum qilishqa turghanda, xijalette qalsun, Biraq qulung shadlansun! **29** Méni eybligüchiler xijalet bilen kiyinsun, Ular öz sheremlilikini özlirige ton qilip yépinsun. **30** Aghzimda Perwerdigargha zor teshekkür-medhiye qaytürimen; Berheq, köpchilik arisida turup Uni medhiyileymen; **31** Chünki hajetmenning jénini gunahqa békitmekchi bolghanlarin qutquzush üçhün, [Perwerdigar] uning ong yénida turidu.

110 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar méning Rebbimge: — «Men séning dushmanliringni textipering qilghuche, Ong yénimda olturghin» — dédi. **2** Perwerdigar qudritingni körsitidighan shahane hasangni Ziondin uzitidu; Dushmanliring arisida höküm sürgin! **3** Küchüngni körsitidighan künde, Öz xelqing xalis qurbanliq kebi pida bolidu; Muqeddes heywitingde, Shu yashliq dewringdikidek, Sanga hazirnu shebnemler seherning baliyatqusidin yéngi chiqqandek chüshidu; **4** Perwerdigar shundaq qesem ichti, Hem buningdin yanmaydu: — «Sen ebedil'ebedgiche Melkizedekning tipidiki bir kahindursen». **5** Ong teripinde bolghan Reb ghezipini körsetken künde padishahlarni urup pare-pare qilwétidu; **6** U eller arisida sotlaydu; Jay-jaylarni jesetler bilen tolduridu; Keng zéminning béshini yaridu; **7** U yolda ériqtin su ichidu; U shunga kishining béshini yöligüchi bolidu.

111 Hemdusana! Köngli duruslarning meshripide, Hem jamaette turup, Perwerdigargha pütün qelbin bilen teshekkür éytimen. **2** Perwerdigarning yasighanliri ulughdur; Bulardin xursen bolghanlar izdinip ularni sürüshütmekte. **3** Uning ejri sherep we heywettur, Uning heqqaniyliq menggüge turidu. **4** U Öz möjizilirini yad etküzidu; Perwerdigar muhebbetlik hem rehimdilliktur. **5** U Özidin eyminidighanlarni ash bilen teminleydu; Öz ehdisini hemishe yad étidu. **6** U emelliridiki qudrisini Öz xelqige körsitip, Bashaq ellerning miras-zéminini ulargha teqdim qildi. **7** Uning qoli qilghanliri heqiqet-sadaqet we adilliqtur; Uning barliq körsetmiliri ishenchliktur. **8** Bular ebedil'ebedgiche inawetliktur; Heqiqette hem durusluqta chiqirilghandur. **9** U Öz xelqige nijatliq ewetti; Öz ehdisini emr qilip menggüge békitti; Muqeddes hem sürlüktur Uning nami. **10** Perwerdigardin qorqush danalinqning bashlinishidur; Uning hökümlirini tutqanlarning hemmisi yorutulghan ademlerdur; Uning medhiyisi menggü turidu.

112 Hemdusana! Perwerdigardin eyminidighan, Uning emrlirini zor xursenlik dep bilidighan adem bextliktur! **2** Uning nesli zéminda turup küch-qudretlik bolidu; Duruslarning dewri bextlik bolidu. **3** Uning öyide dölet hem bayliqlar bolidu; Heqqaniyliq menggüge turidu. **4** Qarangghuluqta turghan durus ademe nur peyda bolidu; U shepquetlik, rehimdil hem heqqaniydur. **5** Xeyrax, ötné bérip turidighan ademning bexti bolidu; U öz ishlirini adilliq bilen yürügüzidu. **6** Berheq, u ebediy tewritilmeydu; Heqqaniy adem menggüge eslinidu. **7** U shum xewerdin qorqmaydu; Uning köngli toq halda, Perwerdigargha tayan'ghan. **8** Dili mehkem qilin'ghan, u qorqmaydu; Axirida u reqblirining meglhubiyitini köridu. **9** U öziningkini merdlerche

tarqatqan, Yoqsullargha béridu; Uning heqqaniyliq menggüge turidu; Uning münggüzi izzet-shöhret bilen kötürüldü. **10** Rezil adem buni körüp chidimaydu, Chishlirini ghujurлитidu, u érip kétidu; Rezillerning arzu-hewisi yoqitilidu.

113 Hemdusana! Medhiyilenglar, i Perwerdigarning qulliri, Perwerdigarning namini medhiyilenglar! **2** Hazirdin bashlap, ebedil'ebedgiche, Perwerdigarning namigha teshekkür-medhiye qayturulsun! **3** Kün chiqardin kün patargha, Perwerdigarning nami medhiyilinishke layiqtur! **4** Perwerdigar ellerdin yuqiri kötürüldi; Shan-sheripi ershlerdin yuqiridur. **5** Kimmu Perwerdigar Xudayimizgha teng bolalisun — Öz makani yuqirida bolsimu, **6** Asmanlarga hem yerge qarash üçhün, Özini töwen qilghuchigha? **7** Namrat kishini U topa-changdin kötüridu; Qighliqtin yoqsulni yuqiriltidu; **8** Uni ésilzadiler qatarigha, Yeni Öz xelqining ésilzadiliri arisigha olturghuzidu; **9** U tughmas ayalni öyge orunlashturup, Uni oghullarning xushal anisi qilidu. Hemdusana!

114 Israil Misirdin, Yaqup jemeti yat tilliq ellerdin chiqqanda, **2** Shu chaghta Yehuda [Xudaning] muqeddes jayi, Israil uning seltniti boldi, **3** Déngiz buni körüp beder qachtı, Iordan deryasi keynige yandi; **4** Taghlar qochqarlardek, Döngler qozilardek oynaqlidi. **5** Ey déngiz, sen néme boldung, qachqili? Iordan deryasi, yolungdin yan'ghili? **6** Taghlar qochqarlardek, Döngler qozilardek oynaqlighili? **7** I yer yüzi, Rebning jamalidin, Yaqupning Xudasining jamalidin tewren; **8** U qoram taschni kölçekke, Chamaqqa téshini mol bulaq sulirigha aylanduridu.

115 Bizge emes, i Perwerdigar, bizge emes — Özgermes muhebbiting üçhün, heqiqet-sadaqiting üçhün, Öz naminggha shan-sherep keltürgeysen. **2** Eller némishqa «Ularning Xudasi qeyerde?» dep [mazaq] qilishidu? **3** Biraq Xudayimiz bolsa ershlerdidur; Némini xalisa, U shuni qilghandur. **4** Ularning butliri bolsa peqet kümüş-altundin ibaret, Insanning qolliri yasighinidur, xalas. **5** Ularning aghzi bar, biraq sözliymeydu; Közliri bar, körmeydu; **6** Qulaqliri bar, anilimaydu, Burni bar, puriyalmaydu; **7** Qolliri bar, siliyalmaydu; Putliri bar, mangalmaydu; Kaniyidin héchbir sada chiqarmaydu. **8** Ularni yasighanlar ulargha oxshashtur, Ulargha tayan'ghanlarmu shundaqtur. **9** I Israil, Perwerdigargha tayininglar; U silerge yardem qilghuchinglar hem qalqininglardur. **10** I Harun jemeti, Perwerdigargha tayininglar; U silerge yardem qilghuchi hem silerning qalqininglardur. **11** Perderdigardin eyminidighanlar, Perwerdigargha tayininglar; U silerge yardem qilghuchi hem qalqininglardur. **12** Perwerdigar bizni eslep keldi; U bext ata qilidu; U Israil jemetige bext ata qilidu; U Harun jemetige bext ata qilidu; **13** Perwerdigardin eyminidighanlarga, Chongliri hem kichiklirigimu bext ata qilidu. **14** Perwerdigar silerge qoshlap béridu, Silerge hem perzentliringlarga; **15** Silerge Perwerdigar teripidin bext ata qilin'ghan, Asman-zéminni Yaratquchidin beriketlen'gen! **16** Asmanlar bolsa Perwerdigarning asmanliridur; Biraq zéminni bolsa insan balilirigha tapshurghandur. **17** Ölüktür Yahni medhiyililmeydu, Süküüt diyarigha chüshüp ketkenlermu shundaq; **18** Biraq bizler hazirdin bashlap Yahqa ebedil'ebedgiche teshekkür-medhiye qayturimiz! Hemdusana!

116 Men Perwerdigarni söyimen, Chünki U méning awazimni, yélinishirimni anglighan. **2** Chünki U quliqini manga saldi, Shunga men barliq künlirimde Uninggha iltija qilip chaqirimen. **3** Ölüm asaretliri méni

chirmiwaldi; Tehtisaraning derdliri méni tutuwaldi; Men péshkellikke yuqurtum, elem tarttim; **(Sheol h7585)** **4** Shuning bilan men Perwerdigarning namigha toxtimay nida qildim: — «Sendin ötünimen, i Perwerdigar, Jénimni qutuldurghaysen! **5** Shepquktlikur Perwerdigar, heqqaniydu; Xudayimiz rehimdildur. **6** Perwerdigar nadanni saqlaydu; Men xarab ehwalgha chüshürüldüm, U méni qutquzdi. **7** Hey jénim, qaytidin xatirjem bol; Chünki Perwerdigar séxiylik, méhribanliq körsetti; **8** Chünki Sen jénimni ölümdin, közlirimni yashlardan, Ayaghilirimni putlishishtin qutquzghansen. **9** Men Perwerdigar aldida tiriklerning zéminida mangimen; **10** Ishen'ginim üçün mundaq söz qilghanmen: — «Men qattiq xar qilin'ghanmen». **11** Jiddiyleshkinimdin: — «ademlerning hemmisi yalghanchil!» — Dégenmen. **12** Manga körsetken barliq yaxshilqlirini men néme bilen Perwerdigargha qayturimen? **13** — Nijatliq qedehini qolunggha alimen, We Perwerdigarning namini chaqirip iltija qilimen; **14** Men qilghan qesemlirimni Perwerdigar aldida ada qilimen; Berheq, Uning barliq xelqi aldida ularni ada qilimen. **15** Perwerdigarning neziride, Öz mömin bendilirining ölümi qimmatlik ishtur! **16** Ah Perwerdigar, men berheq Séning qulungdurmen; Men Séning qulungdurmen, dédikingning oggli ikenmen; Sen méning asaretlirimni yeshkensen; **17** Men Sanga teshekkür qurbanliqlirini sunimen, Perwerdigarning namini chaqirip iltija qilimen; **18** Men qilghan qesemlirimni Perwerdigar aldida ada qilimen; Berheq, Uning barliq xelqi aldida ularni ada qilimen; **19** Perwerdigarning öyining hoylilirida, Séning otturungda turup, i Yérusalém, [Qesemlirimni ada qilimen]! Hemdusana!

117 Perwerdigarni medhiyilenglar, barliq eller; Hemme xelqler, Uni maxtanglar! **2** Chünki bizge baghligan heqgermes muhebbiti ghelibiliktur; Hem Perwerdigarning heqiqet-sadaqiti menggüliktur! Hemdusana!

118 Perwerdigargha teshekkür éytinglar, chünki U méhribandur; Uning méhir-muhebbiti menggüdur! **2** Israil: «Uning méhir-muhebbiti menggüdur» — désun! **3** Harun jemeti: «Uning méhir-muhebbiti menggüdur» — désun! **4** Perwerdigardin qorqidighanlar: «Uning méhir-muhebbiti menggüdur» — désun! **5** Qistaqta qélip Yahgha nida qildim; Yah jawab bérip, méni kengri-azadilikke turghuzdi. **6** Perwerdigar men tereptidur, men qorqmaymen; Insan méni néme qilalisan? **7** Perwerdigar manga yadrem qilghuchilar arisida bolup, méning teripimidur; Öchmenlirimning meghlubiyitini körimen. **8** Perwerdigarni bashpanahim qilish, Insan'gha tayinishtin ewzeldur; **9** Perwerdigarni bashpanahim qilish, Emirlerge tayinishtin ewzeldur. **10** Barliq eller méni qorshiwaldi; Biraq Perwerdigarning nami bilan ularni halak qilimen; **11** Ular méni qorshiwaldi; berheq, qorshiwaldi; Biraq Perwerdigarning nami bilan men ularni halak qilimen; **12** Ular herilerdek méni qorshiwaldi; Ular yéqilghan yantaq otidek tézla öchürüldü; Chünki Perwerdigarning nami bilan men ularni halak qilimen. **13** Sen [düshmen] méni zerb bilen itterding, Yiqilghili tas qaldim; Biraq Perwerdigar manga yadremde boldi. **14** Küchüm we naxsham bolsa Yahdur; U méning nijatliqim boldi! **15** Heqqaniylarning chédirilirida shadliq we nijatliqning tenteniliri yangritilmaqta; Perwerdigarning ong qoli zeper quchmaqta! **16** Perwerdigarning ong qoli éviz kötürülgen! Perwerdigarning ong qoli zeper quchmaqta! **17** Men ölmeymen, belki yashaymen, Yahning qilghanlirini jakarlaymen. **18** Perwerdigar manga qattiq terbiye bergen bolsimu, Biraq U méni ölümge tapshurmidi. **19** Heqqaniyet derwazilirini manga échip béringlar; Men kirimen, Yahni medhiyileymen. **20** Bu Perwerdigarning derwazisidur;

Heqqaniylar buningdin kiridu! **21** Men sanga teshekkür éytimen; Chünki Sen manga jawab qayturdung, Hem méning nijatliqim boldung. **22** Tamchilar tashliwetken tash bolsa, Burjek téshi bolup tiklendi. **23** Bu ish Perwerdigardindur, Bu közimiz aldida karamet boldi. **24** Bu Perwerdigar yaratqan kündur; Biz uningda shadlinip xursen bolimiz. **25** Qutquzghaysen, i Perwerdigar, Sendin ötünimen; Sendin ötünimen, bizni yashnatqaysen! **26** Perwerdigarning namida Kelgüchige mubarek bolsun! Biz Perwerdigarning éyide turup Sanga «Mubarek!» dep towliuq. **27** Perwerdigar Tengridur; U üstimizge nur bergen; Héytliq qurbanliqni tanilar bilen baghlanglar, — Qurban'gahning münggüzilirige ilip baghlanglar. **28** Sen méning Ilahimdursen, Men Sanga teshekkür éytimen; Méning Xudayim, men Séni ulughlaymen. **29** Perwerdigargha teshekkür éytinglar; Chünki U méhribandur; Uning méhir-muhebbiti menggüdur!

119 (Alef) Yolda mukemmel bolghanlar, Perwerdigar Tewrat-qanunida mandigidighanlar bextliktur! **2** Uning agah-guwahilirini tutqanlar, Uni chin qelbi bilen izdengenler, **3** Héchbir heqsizliqni qilmighanlar bextliktur! Ular uning yollirida mangidu. **4** Körsetmiliringge estayidil emel qilishimiz üçün, Özüng ularni békitkensen. **5** Ah, yollirimning yónilishi belgilimiliringge emel qilishqa békitilgey! **6** Shuning bilan barliq emr-permanliringni etiwarlisam, Men yerge qarap qalmaymen. **7** Séning heqqaniy hökümliringni öginip, Durus köngüldin Sanga teshekkür éytimen. **8** Men belgilimiliringni choqum tutimen; Méni pütünley tashliwetmigeysen! **9** (Bet) Yash bir yigit qandaq qilip öz yolini pak tutalaydu? Séning söz-kalamingni anglap emel qilish bilenla. **10** Pütün qelbim bilen men Séni izdidim; Méni emrliringdin adashturmighaysen; **11** Gunah qilip Sanga qarshi chiqmasliqim üçün, Sözüngni könglümge mehkem püküiwaldim. **12** Mubarekdursen Perwerdigar, Manga Öz belgilimiliringni ögetkeysen. **13** Lewlirim bilen men bayan qilimen, Aghzindiki barliq hökümliringni. **14** Türlük bayliqlardin shadlan'ghandek, Agah-guwahliqliringgha egeshken yolda shadlandim. **15** Men körsetmiliring üstide séghinip oylinimen; Izliringgha qarap oylinimen. **16** Belgilimiliringni xursenlik dep bilimen; Söz-kalamingni untumaymen. **17** (Gimel) Xulunggha méhribanliqni körsetkeysen, shuning bilen men yashaymen, Kalaminggha boysunimen. **18** Tewrat-qanunungdin karamet sirlarni körüshüm üçün, Közlirimni achqaysen! **19** Men bu dunyada musapirmen; Emrliringni mendin yoshurmighaysen. **20** Hökümliringge herqachan intizar bolup, Yürükim ézilip kétey dep qaldi. **21** Sen lenetke buyrulghan tekebburlargha tenbih bérisen, Ular emrliringdin adiship kétidu. **22** Mendin ahanet hem mesxirini yiraqqa ketküzeysen; Chünki agah-guwahliqliringni tutimen. **23** Emirler olturup yaman gépimni qilishmaqta; Séning qulung bolsa belgilimiliring üstide séghinip oylaydu. **24** Séning agah-guwahliqliring méning xursenlikim, Méning meslihetchilirimdur. **25** (Dalet) Méning jénim tupraqqa yépisghan; Söz-kalaming boyiche méni yéngilandurghaysen. **26** Öz yollirimni aldingda ochup bayan qildim, Sen manga jawab berding; Manga belgilimiliringni ögetkeysen. **27** Méni körsetmiliringning yolini chüshinidighan qilghaysen, Andin men karametliring üstide séghinip oylinimen. **28** Jénim qayghu bilen érip kétidu; Söz-kalaming boyiche méni küchlendürgeysen. **29** Mendin адамчи yolni néri qilghaysen; Shepqukt qilip manga Tewrat-qanunungni béghishlighaysen; **30** Men heqiqet-sadaqet yolini talliwaldim; Hökümliringni aldimda qoydum. **31** Agah-guwahliqliringni ching tutimen; Perwerdigar, méni uyatqa qaldurmighaysen. **32** Sen méning qelbimni keng-azade qilishing bilen, Emrliring yoligha egiship yügürimen.

33 (Xé) I Perwerdigar, belgilimiliringning yolini manga ayan qilghaysen; Men uni axirgiche tutimen. 34 Méni yorutqaysen, men Tewrat-qanunungni tutimen, Shundaqla pütün qelbim bilen uninggha emel qilimen. 35 Méni emrliringning yolida mangidighan qilghaysen; Chünki ularni xursenlik dep bilimen. 36 Méning qelbimni shexsiy menpeetke emes, Belki agah-guwahliqliringgha mayil qilghaysen. 37 Közlirimni saxtini körüshdin yandurghaysen; Méni yolungda janlandurghaysen; 38 Sen qulunggha bolghan wedengni emelge ashurghaysen; Shuning bilen xeqler Sendin eyminidur. 39 Men qorqqan shermendilikni néri kettüküzeysen; Chünki Séning hökümliring eladur. 40 Mana, men körsetmiliringge teshna bolup keldim; Öz heqqaniyitingde méni janlandurghaysen; 41 : (Waw) We méhir-muhebbetliring yéninggha kelsun, i Perwerdigar; Wedeng boyiche nijatliqling yéninggha kelsun; 42 Shunda mende méni mesxire qilghuchigha bergüdek jawab bolidu; Chünki sözüngge tayinimen. 43 We aghzimdin heqiqetning sözini élip tashlimighaysen; Chünki hökümliringge ümid baghlidim; 44 Shunda men Séning Tewrat-qanunungni her qachan tutimen, Berheq, ebedil'ebedighe tutimen; 45 Shunda men azadlikte mangimen; Chünki körsetmiliringni izdidim. 46 Shunda men padishahlar aldida agah-guwahliqliring toghruluq sözleymen, Bu ishlarda men yerge qarap qalmaymen. 47 We emrliringni xursenlik dep bilimen, Chünki ularni söyüp keldim; 48 Men söyüp kelgen emrliringge qollirimni sozup intilimen. We belgilimiliring üstide séghinip oylinimen. 49 (Zain) Sen qulunggha bergen sözüngni, Yeni manga ümid béghishlighan kalamingni esligeysen. 50 U bolsa derdimge bolghan tessolidur; Chünki söz-wedeng méni janlandurdi. 51 Tekebburlar esheddiy haqaretligini bilen, Lékin Tewrat-qanunungdin héch chetnimidim. 52 Qedimde békitilgen hökümliringni yadimgha keltürdüm, i Perwerdigar, Shundaq qilip özüme teselli berdim. 53 Tewrat-qanunungni tashliwetken reziller wejdin, Otluq ghezep mende qaynap tashti. 54 Musapir bolup turghan jayimda, Körsetmiliring méning naxshilirim boldi. 55 Kéchide, i Perwerdigar, namingni eslep yürdüm, Tewrat-qanunungni tutup keldim. 56 Men buninggha nésip boldum, Chünki men körsetmiliringke itaet qilip keldim. 57 (Xet) Özüng méning nésiwemdursen, i Perwerdigar; «Séning söz-kalamingni tutay» — dédim. 58 Men pütün qelbim bilen didaringgha intilip yéлиндим; Wedeng boyiche manga shapaet körsetkeysen. 59 Men yolliring üstide oyladim, Ayaghlirimni agah-guwahliqliringgha qaritip buridim. 60 Men aldiridim, héch kéchikmidim, Séning emrliringge emel qilishqa. 61 Rezillerning asaretliri méni chirmiwalghini bilen, Men Tewrat-qanunungni héch untumidim. 62 Heqqaniy hökümliring üçün, Tün kéchide teshekkür éytqili qopimen. 63 Men Sendin qorqidighanlarning, Körsetmiliringge egeshkenlarning hemmisining ülpitidurmen. 64 Jahan, i Perwerdigar, Séning özgermes muhebbiting bilen toldi; Manga belgilimiliringni ögetkeysen. 65 (Tet) Söz-kalaming boyiche, i Perwerdigar, Öz qulunggha méhribanliqni körsitip kelgensen. 66 Manga obdan perq étişni we bilimni ögetkeysen; Chünki men emrliringge ishendim. 67 Men azabqa uchrashdin burun yoldin azghan, Biraq hazir sözüngni tutimen. 68 Sen méhribandursen, méhribanliq qilisen, Manga belgilimiliringni ögetkeysen. 69 Tekebburlar manga qara chaplashti; Biraq körsetmiliringge pütün qelbim bilen itaet qilimen. 70 Ularning qelbi tuymas bolup ketti; Biraq men bolsam Tewrat-qanunungni xursenlik dep bilimen. 71 Azabqa uchrighanim yaxshi boldi, Shuning bilen belgilimiliringni ögendim. 72 Men üçün aghzindiki qanun-telim, Minglighan altun-kümüş tenggidin ewzeldur. 73 (Yod) Séning qolliring méni yasighan, méni

musthekmedli; Méni yorutqaysen, emrliringni öginimen. 74 Sendin eyminidighanlar méni körüp shadlidur; Chünki men söz-kalaminggha ümid baghlap keldim. 75 I Perwerdigar, Séning hökümliringning heqqaniy ikenlikini, Wapadarliqingdin méni azabqa salghiningni bilimen. 76 Ah, qulunggha bergen wedeng boyiche, Özgermes muhebbiting tesseliym bolsun. 77 Méning yashishim üçün, Rehimdilliqiring yéninggha kelsun; Chünki Tewrat-qanunung méning xursenlikimdur. 78 Tekebburlar xijalette qalsun; Chünki ular manga yalghanchiliq bilen tetürlük qilghan; Men bolsam, körsetmiliring üstide séghinip oylinimen. 79 Sendin eyminidighanlar men terepe burulup kelsun; Agah-guwahliqliringni bilgenlermu shundaq bolsun. 80 Könglüm belgilimiliringde mukemmel bolsun; Shuning bilen yerge qarap qalmaymen. 81 (Kaf) Jénim nijatliqinggha telmürüp halidin kétey dewatidu; Men söz-kalaminggha ümid baghlidim. 82 Közüim söz-wedengge telmürüp tügishey dédi, «Sen qachanmu manga teselli béersen» — dep. 83 Chünki men islinip qurup ketken tulumdek boldum, Biraq belgilimiliringni untumaymen. 84 Qulungning künliri qanche bolidu? Manga ziyankeshlik qilghanlarni qachan jazalaysen? 85 Tekebburlar manga orilarni kolighan; Bu ishlar Tewratninggha muxalipdur; 86 Séning barliq emrliring ishenchlikdur; Ular yolsizliq bilen méni qistimaqta; Manga yardem qilghaysen! 87 Ular méni yer yüzidin yoqatqili qil qaldi; Biraq men bolsam, körsetmiliringdin waz kechmidim. 88 Özgermes muhebbiting boyiche méni janlandurghaysen, We aghzindiki agah-guwahliqliringni tutimen. 89 (Lamed) Menggüge, i Perwerdigar, Söz-kalaming ershlerde békitilgendur. 90 Séning sadaqiting dewrdin-dewrgichidur; Sen yer-zéminni muqim békitkensen, u mewjut bolup turidu. 91 Séning hökümqanuniyetliring bilen bular bügünki kündümü turidu; Chünki barliq mewjudatlar Séning xizmitingdidur. 92 Séning Tewrat-qanunung xursenlikim bolmighan bolsa, Azabimda yoqap kéter idim. 93 Men Séning körsetmiliringni hergiz untumaymen; Chünki mushalar arqiliq manga hayatliq berding; 94 Men Séningkidurmen, méni qutquzghaysen; Chünki men körsetmiliringni izdep keldim. 95 Reziller méni halak qilishni kütmekte; Biraq men agah-guwahliqliringni könglümdé tutup oylaymen. 96 Men hemme mukemmellikning chéki bar dep bilip yettim; Biraq Séning emr-kalaming cheksiz kengdur! 97 (Mem) Ah, méning Tewrat-qanununggha bolghan muhebbitim neqeder chongqurdur! Kün boyi u méning séghinip oylaydighinimdur. 98 Emrliring herdaim men bilen bille turghachqa, Méni düşmenlirimdin dana qilidu; 99 Barliq ustazlirimdin köp yorutulghanmen, Chünki agah-guwahliqling séghinshimdur. 100 Men qérilardin köprek chüshinimen, Chünki körsetmiliringge itaet qilip keldim. 101 Söz-kalaminggha emel qilishim üçün, Ayaghlirimni hemme yaman yoldin tarttim. 102 Hökümliringdin héch chiqmidim; Chünki manga ögetken Sen özüngdursen. 103 Sözliring tilimgha shunche shérin tétiydur! Aghzimda heseldin tatliqtur! 104 Körsetmiliringdin men yorutuldum; Shunga barliq saxta yolni öch körimen. 105 (Nun) Söz-kalaming ayighim aldidiki chiragh, Yolumgha nurdur. 106 Qesem ichtim, emel qilimenki, Men heqqaniy hökümliringni tutimen. 107 Zor azab-oqubetlerni chektim, i Perwerdigar; Söz-kalaming boyiche méni janlandurghaysen. 108 Qobul qilghaysen, i Perwerdigar, aghzindiki xalis qurbanliqlarni, Manga hökümliringni ögetkeysen. 109 Jénimni alqinimda daim élip yürimen, Biraq Tewrat-qanunungni peqet untumaymen. 110 Reziller men üçün qiltaq qurdi; Biraq körsetmiliringdin adashmidim. 111 Agah-guwahliqliringni miras qilip menggüge qobul qildim; Chünki ular könglümning shadliqidur. 112 Men könglümni belgilimiliringge menggüge [emel qilishqa],

Yeni axirgiche emel qilishqa mayil qildim. **113** (Sameq) Ala köngüllerni och körüp keldim; Söyginim bolsa, Tewrat-qanunungdur. **114** Sen méning dalda jayim, méning qalqanimdursen; Söz-kalaminggha ümid baghlidim. **115** Men Xudayimning emrlirige emel qilishim üçün, Mendin néri bolunglar, i rezillik qilghuchilar! **116** Yashishim üçün, Wedeng boyiche méni yöligeysen; Ümidimning aldidida méni yerge qaratmighaysen. **117** Méni qollap quwwetligeysen, shunda men aman-ésen yürimen; We belgilimiliringni herdamis qedirleymen. **118** Belgilimiliringdin aaghanlarning hemmisini nezingdin saqit qilding; Chünki ularning aldamlilighi quruqtur. **119** Sen yer yüzidiki barliq rezillerni dashqaldek shallap tazilaysen; Shunga men agah-guwahliqliringni söyimen. **120** Etlirim Séningdin bolghan eyminishtin titreydu; Hökümliringdin qorqup yürimen. **121** (Ayin) Men durus hökümlerni we adaletni yürüzdüm; Méni ezgüchilerge tashlap qoymighaysen; **122** Öz qulung üçün yaxshilighqa kapalet bolghaysen; Tekebburlargha méni ezgüzimgeysen. **123** Közüim nijatliqinggha teshna bolup, Hem heqqaniyiting toghruluq wedengge telmürüp tügishey dep qaldim; **124** Özgermes muhebbiting bilen qulunggha muamile qilghaysen; Belgilimiliringni manga ögetkeysen. **125** Men Séning qulungdurmen; Agah-guwahliqliringni bilip yétishim üçün méni yorutqaysen. **126** Perwerdigar heriketke kélish waqti keldi! Chünki ular Tewrat-qanunungni bikar qilwétidu. **127** Shu sewebtin emrliriningni altundin artuq söyimen, Sap altundin artuq söyimen; **128** Shunga hemme ishlarni bashquridighan barliq körsetmiliringni toghra dep bilimen; Barliq saxta yolni och körimen. **129** (Pé) Agah-guwahliqliringni karamettur; Shunga jénim ulargha egishidu. **130** Sözliringning yéshimi nur élip kélidu; Nadanlarnimu yorutidu. **131** Aghzimni échip hasirap kettim, Chünki emrliringge teshna bolup keldim. **132** Namingni söygenlerge bolghan aditing boyiche, Jamalingni men terepke qaritip shepzet körsetkeysen. **133** Qedemlirimni sözüing bilen toghrighaysen; Üstümge héch qebihlikni höküim sürgüzimgeysen. **134** Méni insanning zulumidin qutuldurghaysen, Shuning bilen Séning körsetmiliringge itaet qilimen. **135** Jamalingning nurini qulungning üstige chachturghaysen; Manga belgilimiliringni ögetkeysen. **136** Közlirimdin yash ériqliri aqidu, Chünki insanlar Tewrat-qanununggha boysunmaydu. **137** (Tsade) Heqqaniydursen, i Perwerdigar; Hökümliring toghridur. **138** Sen agah-guwahliqliringni heqqaniyiligha buyrughan; Ular tolimu ishenchliktur! **139** Otluq muhebbitim özüimni yoqitidu, Chünki méni xar qilghuchilar sözliringge pisent qilmaydu. **140** Sözüing toluq sinap ispatlan'ghandur; Shunga qulung uni söyidu. **141** Men tériqtekturmen, kemsitilgenmen, Biraq körsetmiliringni untumaymen. **142** Séning heqqaniyiting ebediy bir heqqaniyettur, Tewrat-qanunung heqiqettur. **143** Péshkellik we azab manga chirmishiwaldi; Biraq emrliring méning xursenliklimdur. **144** Séning agah-guwahliqliringning heqqaniyliqi ebediydur; Yashighin dep, méni yorutqaysen. **145** (Kof) Men pütün qelbim bilen Sanga nida qildim, i Perwerdigar; Manga jawab bergeysen; Men belgilimiliringni tutimen. **146** Men Sanga nida qilimen; Méni qutquzghaysen; agah-guwahliqliringgha egishimen. **147** Men tang atmay ornundin turup peryad kötürimen; Söz-kalaminggha ümid baghlidim. **148** Wediliring üstide séghinip oylinish üçün, Tündiki jésekler almashmay turup közüim échilidu. **149** Özgermes muhebbiting boyiche awazimni anglighaysen; I Perwerdigar, hökümliring boyiche méni janlandurghaysen. **150** Qebih niyetke egeshkenler manga yéqinlashti, Ular Tewrat-qanunungdin yiraqtur. **151** I Perwerdigar, Sen manga yéqin turisen; Barliq emrliring

heqiqettur. **152** Uzundin béri agah-guwahliqliringdin ögendimki, Ularni menggüge inawetlik qilghansen. **153** (Resh) Méning xar bolghinimni körgeysen, méni qutuldurghaysen; Chünki Tewrat-qanunungni untumidim. **154** Méning dewayimni sorighaysen, hemjemet bolup méni qutquzghaysen; Wedeng boyiche méni janlandurghaysen. **155** Nijatliq rezillerdin yiraqtur; Chünki ular belgilimiliringni izdimeydu. **156** Rehimdilliqiring köptur, i Perwerdigar; Hökümliring boyiche méni janlandurghaysen. **157** Manga ziyankeshlik qilghuchilar hem méni xar qilghuchilar köptur; Biraq agah-guwahliqliringdin héch chetnimidim. **158** Men asiylig qilghuchilargha qarap yirgendim, Chünki ular sözüingni tutmaydu. **159** Séning körsetmiliringni shunche söygenlikimni körgeysen; Özgermes muhebbiting boyiche méni janlandurghaysen, i Perwerdigar. **160** Söz-kalamingni mujessemligende andin heqiqet bolur; Séning herbir adil höküming ebediydur. **161** (Shiyn) Emirler bikardin-bikar manga ziyankeshlik qilidu; Biraq yürükim kalaming aldidila titreydu. **162** Birsu zor olja tapqandek, Wedengdin xushallinimen. **163** Saxtiliqtin nepretlinip yirginimen; Söyginim Tewrat-qanunungdur. **164** Heqqaniy hökümliring tüpeyolidin, Künde yette qétim Séni mehqiyleymen. **165** Tewratingni söygenlarning zor xatirjemlik bar; Héch nerse ularni putliyalmas. **166** Men nijatliqinggha ümid baghlap küttüm, i Perwerdigar, Emrliringge emel qilip. **167** Jénim agah-guwahliqliringgha egishidu, Ularni intayin söyimen. **168** Barliq yollirim aldingda bolghach, Körsetmiliring hem agah-guwahliqliringgha egishimen. **169** (Taw) Méning peryadim aldinggha yéqin kelsun, i Perwerdigar; Kalaming boyiche méni yorutqaysen. **170** Yélinishim aldinggha kelsun; Wedeng boyiche méni qutuldurghaysen. **171** Manga belgilimiliringni ögitishing üçün, Lewlirimdin medhiyiler urghup chiqidu. **172** Tilim sözüingni küylep naxsha éytidu, Chünki emrliringning hemmisi heqqaniydur. **173** Qolung manga yardemge teyyar bolsun; Chünki men körsetmiliringni talliwaldim. **174** Men nijatliqinggha telmürüp teshna bolup keldim, i Perwerdigar; Séning Tewrating méning xursenlikimdur. **175** Jénim yashisun, u Séni medhiyileydu, Séning hökümliring manga yardem qilsun. **176** Men yoldin adashqan qoydek temtirep qaldim; Qulungni izdigeysen; Chünki emrliringni untup qalghinim yoq.

120 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Béshimgha kün chüshkende men Perwerdigargha nida qildim; U manga jawab berdi. **2** I Perwerdigar, jénimni yalghan sözleydighan lewlerdin, Aldamchi tildin qutuldurghaysen. **3** Sanga néme béridu, Sanga néme qoshulushi kérek, Ey aldamchi til? **4** — Palwan atqan ötkür oqlar, Archa choghliro sanga tegsun! **5** Meshek diyarida musafir bolup yashighinimgha, Kédar chédirliri arisida turghinimgha halimgha way! **6** Men tinchliqqa öchler arisida uzundin buyan uruwatimen; **7** Men tinchliqperwermen; Biraq gep qilsam, ular urushimizla, deydu.

121 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Közlirimni taghlar terepke kötürüp qaraymen; Méning yardimim qeyerdin kélur? **2** Méning yardimim Perwerdigardindur; Asman-zéminni Yaratquchidindur. **3** U putungni héch téyildurmaydu; Séni saqlighuchi héch mügdimeydu! **4** Mana, qara, Israilli saqlighuchi hem mügdimeydu, hem uxlimaydu! **5** Perwerdigar séning saqlighuchingdur; Perwerdigar ong yéningdiki sayiwendur. **6** Quyash kündüzde, ay kéchide sanga zerer yetküzmeydü; **7** Perwerdigar barliq yamanliqtin séni saqlaydu; U jéningni saqlaydu; **8** Perwerdigar chiqishingni, kirishingni, Buningdin kéyin ebedil'ebedigiche saqlaydu.

122 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Ular manga: «Perwerdigarning öyige chiqayli» — déginide, Shadlandim. 2 Putlirimiz derwaziliring ichide turushqa nésip boldi, i Yérusalém! 3 I Yérusalém, sen jipsilashturulup retlik sélin'ghan bir sheherdursen; 4 Qebililer u yerge chiqidu, Yahlning qebililiri chiqidu; Israilgha bérilgen körsetme boyiche, Perwerdigarning namigha teshekkür éytish üçhün chiqidu. 5 Chünki u yerde hökümi chiqirishqa textler sélinde, Dawutning jemetidikilerga textler sélinde. 6 Yérusalémning aman-xatirjemlikni izdep dua qilinglar; Séni söygenler ronaq tapidu. 7 Istihkamliring ichide aman-xatirjemlik bolsun, Ordiliring ichide awat-aramliq bolsun! 8 Qérindashlirim hem yarbura derlirim üçhün, Men: «Aman-xatirjemlik ichingde bolsun» — deymen. 9 Perwerdigar Xudayimizning öyi üçhün, Séning ronaq tépishingha intilimen!

123 «Yuqirigha chiqish naxshisi» I ersherde Turghuchisen, Sanga béshimni kötürüp qaraymen; 2 Mana, qulliringning közi öz xojayinining qollirigha qandaq qarighan bolsa, Dédeklerning közi öz sahibesining qollirigha qandaq qarighan bolsa, Bizning közimiz Perwerdigar Xudayimizgha shundaq qaraydu. Ta bizge shepset körsetküche qaraydu. 3 Bizge shepset körgüzgeysen, i Perwerdigar, Bizge shepset körgüzgeysen; Chünki biz yetküche orluq tartqanmiz. 4 Jénimiz ghojamlarning mazaqlirini, Hakawurlarning xorluqlirini yetküche tartqandur.

124 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Eger biz terepte turghini Perwerdigar bolmighan bolsa, — Ah, Israil shundaq désun — 2 Biz terepte turghini Perwerdigar bolmighan bolsa, Kishiler bizge hujumgha qozghalghanda, 3 Ularning ghezipi bizge tutashqanda, — Shu chaghda ular bizni tirik yutuwétetti; 4 [Shu chaghda] sular bizni gherq qiliwétetti; Kelkün béshimizdin ötetti; 5 Dawalghughan sular béshimizdin ötetti! 6 Perwerdigargha teshekkür-medhiye bolghay! Ularning tutshiligha ow bolushqa bizni qoyup bermidi. 7 Jénimiz chiqichilarning basmiqidin qéchip chiqqan qushtek qacht; Basmaq sundurulup, biz qachtuq! 8 Érishken yadrimimiz Perwerdigarning namididur, Asman-zémin Yaratquchining namididur!

125 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Perwerdigargha tayan'ghanlar Zion téghidektur; Uni tewretkili bolmaydu, U menggülük turidu. 2 Yérusalém! Taghlar uning etrapini orughan, Hem Perwerdigar hazirdin ta ebedgiche Öz xelqining etrapini oraydu. 3 Chünki rezillerning hoquq hasisi heqqaniylarning nésiwisini bashqurmaydu; Bolmisa heqqaniylar qollirini qebihlikke uzartishi mumkin. 4 Perwerdigar, méhribanlarga méhribanliq qilghaysen; Köngli duruslargini shundaq bolsun. 5 Biraq egri yollargha burulup ketkenlerni bolsa, Perwerdigar ularni qebihlik qilghuchilar bilen teng shallaydu. Israilgha aman-xatirjemlik bolghay!

126 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Perwerdigar Ziondin sürgün bolghanlarni qayturup kelgende, Biz chüsh körgendekla bolduq; 2 Aghzimiz külkige, Tilimiz shadlinishqa toldi; Shu tapta eller arisida ular: — «Perwerdigar ulargha zor ishlarni qilip berdi» — déyishti. 3 Perwerdigar derweqe biz üçhün zor ishlarni qildi, Biz bulardin shadlinimiz. 4 Jenubtki quruq ériqlar [shar-shar sulargha] aylandurulghandek, Biz tutqunlamimu öz erkimizge qayturgaysen, i Perwerdigar; 5 Köz yashlirini éqitip térighanlar shadliq bilen orar; 6 Yighlap

yuürüp chachidighan uruqni kötürgen kishi, Berheq, shadliq-tentene bilen orighan baghlirini kötürüp qaytip kélidu.

127 «Yuqirigha chiqish naxshisi»; Sulayman yazghan küy: — Perwerdigar Özi öy salmisa, Salghuchilar bikardin-bikar uninggha ejir singdüridu; Perwerdigar sheherni saqlimisa, Közetchiler bikardin-bikar oyghaq turidu. 2 Silerning seherde ornunglardin qopushunglar, Kech bolghanda yétishinglar, Japamushéqetni nandek yéginginglar bikardin-bikardur; Chünki U Öz söyginige uyquni béridu. 3 Mana, balilar Perwerdigardin bolghan mirastur, Baliyatquning méwisini Uning mukapatidur; 4 Yashliqta tapqan balilar, Baturning qolidiki oqlardek bolidu. 5 Oqdéni mushular bilen tolghan adem bextliktur; [Sheher] derwazisida turup dushmanlar bilen sözlishiwatqinida, Ular yerge qarap qalmaydu.

128 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Perwerdigardin qorqidighanlar, Uning yollirida mangidighanlarning herbiri bextliktur! 2 Chünki sen öz qolungning ejrini yeysen; Bextlik bolisen, ronaq tapisen; 3 Ayalning bolsa öyting ichide méwilik üzüm télidek bolidu; Baliliring dastixaningni chöridep, zeytun derexiliridek tizilip olturidu; 4 Mana, Perwerdigardin qorqidighan kishi shundaq bextni köridu. 5 Perwerdigar sanga Zion téghidin bext ata qilghay; Sen ömrüing boyiche Yérusalémning awatliqini körgéysen; 6 Perzentliringning perzentlirini körgéysen; Israilgha aram-tinchliq bolghay!

129 «Yuqirigha chiqish naxshisi» «Yashliqimdin tartip ular köp qétim méni xar qilip keldi» — Ah, Israil hazir buni désun — 2 «Ular yashliqimdin tartip köp qétim méni xar qilip keldi, Biraq üstimdin ghelibe qilghan emes. 3 Qosh heydigüchiler dümbemde heydigen, Chöneklirini intayin uzun tartqan». 4 Perwerdigar heqqaniydur; U rezillerning asaretlirini sunduruwetti; 5 Ular shermende bolup arqisigha yandurulsun, Ziondin nepretlinidighanlarning hemmisi! 6 Ular ögzide ünüp chiqqan chöptek bolsun; Üzülmey turulpa soliship kétédighan; 7 Ot-chöp orighuchigha uningdin bir tutammu chiqmaydu; Bagh baghlighuchigha bir quchaqmu chiqmaydu; 8 Ötüp kétiwatqanlarmu: «Perwerdigarning berikiti üstinglarda bolghay; Perwerdigarning nami bilen silerge bext tileymiz!» — dégen salamni héch bermeydu.

130 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Chongqur yerlerdin Sanga peryard kötürimen, i Perwerdigar; 2 I Reb, awazimni anglighaysen; Qulaqliringni yélinish sadayimgha salghaysen; 3 Eger Sen Yah, qebihliklerni sürüshürüp sanisang, Emdi Reb, kim tik turalaydu? 4 Biraq Sendé meghpiret-kechürüm bardur; Shunga Sendin eyminishke bolidu. 5 Perwerdigarni küttüwatimen; Jénim küttüwatidu; Uning sözige ümid baghlidim. 6 Tün jésekchiliringning seherge bolghan teshnasidin artuq, Berheq, tün jésekchiliringning seherge bolghan teshnasidin artuq, Jénim Rebke teshna bolup kütmekte. 7 I Israil, Perwerdigargha ümid baghlanglar; Chünki Perwerdigarda özgermes muhebbet bardur; Uningda zor niatliqlarmu bar; 8 U Israilni barliq qebihlikliridin bedel tölep qutquzidu.

131 «Yuqirigha chiqish naxshisi»; Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, könglüm tekebbur emes, Nezirimmu üstün emes; Men chong ishlar bilenmu, Yaki chamim yetmeydighan karamet ishlar bilenmu meshghul bolmaymen; 2 Berheq, anisining quchigida yatqan emchektin ayrilghan balidek, Öz jénimni bésiwélip tinchlandurdum; Könglüm ichimde emchektin ayrilghan balidektur. 3 Israil Perwerdigargha ümid baghlisun; Hazirdin bashlap, ebedil'ebedgiche!

132 «Yuqirigha chiqish naxshisi» I Perwerdigar, Dawut üçün u tartqan barliq jebir-japalarni yad etkeysen; 2 U Perwerdigargha qandaq qesem ichken, Yaquptiki qudret Igisige qandaq wede qilghan: — 3 «Perwerdigargha turar jayni, Yaqupning qudretlik Igisige makanni tapmighuche, Öyümdiki hujrigha kirmeymen, Kariwattiki körpembe chiqmaymen, Közüme uyquqi, Qapaqlirimgha mügdeshni bermeymen». 6 Mana, biz uning xewirini Efratahdan anglidug; Uni ormanliq étizlardin taptuq; 7 Uning turar jaylirigha bérip kireyli, Uning textipéri aldida sejde qilayli; 8 Ornungdin turghin, i Perwerdigar, Sen qudritingning ipadisi ehde sanduqching bilen, Öz aramgahinggha kirgin! 9 Kahinliring heqqaniyliq bilen kiyindürülsun, Mōmin bendiliring tentenilik awazni yangratsun! 10 Qulung Dawut üçün, Özning mesih qilghiningning yüzini yandurmighaysen; 11 Perwerdigar Öz heqiqiti bilen Dawutqa shu qesemni qildi, U uningdin héch yanmaydu: — U: — «Öz pushtingdin chiqqan méwidin birsini textingde olturghuzimen; 12 Perzentliring Méning ehdemni, Hem Men ulargha ögitidighan agah-guwahlirimni tutsa, Ularning perzentliri menggüge textingde olturidu» — dégen. 13 Chünki Perwerdigar Zionni tallighan; U Öz makani üçün uni xalighan. 14 Mana U: — «Bu menggüge bolidighan aramgahimdur; Mushu yerde turimen; Chünki Men uni xalaymen. 15 Men uning rizqini intayin zor beriketleymen; Uning yoqsullirini nan bilen qandurimen; 16 Uning kahinlirigha nijatliqni kiygüzimen, Uning mōmin bendiliri shadliqtin tentenilik awazni yangritidu. 17 Men bu yerde Dawutning münggüzini bixlandurimen; Özümning mesih qilghinin üçün yoruq bir chiragh békitkenmen; 18 Uning düşmenlirige shermendilikni kiygüzimen; Emma uning kiygen taji béshida ronaq tapidu» — dédi.

133 «Yuqirigha chiqish naxshisi»; Dawut yazghan küy: — Qara, mana, qérindashlar birlikte turush némidégen yaxshi, némidégen shérindur! 2 U Harunning béshiga tökülüp, saqilidin aqqan awu qimmetlik maydek, U Harunning saqilidin éqip, Kiyim-kéчекning yaqisigha chüshken qimmetlik maygha oxshaydu; 3 U yene Hermon téghidiki shebnemning Zion taghlirigha chüshüshige oxshaydu; Chünki shu yerde Perwerdigar beriketni — Yeni menggülik hayatni buyrughan!

134 «Yuqirigha chiqish naxshisi» Mana, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar, I, kéchéche Perwerdigarning öyide turidighan, Perwerdigarning barliq qulliri! 2 Muqeddes joyda turup qolliringlarni kötürüp Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar! 3 Asman-zéminni Yaratquchi Perwerdigar silerni Ziondin beriketlige!

135 Hemdusana! Perwerdigarning namini medhiyilenglar, Uni medhiyilenglar, Perwerdigarning qulliri! 2 Uni medhiyilenglar, Perwerdigarning öyide turghanlar, Xudayimizning hoylirida turghanlar! 3 Yahni medhiyilenglar, chünki Perwerdigar méhribandur; Uning namigha küy éytinglar; Chünki mushundaq qilish shérindur; 4 Chünki Yah Yaqupni Öziningki bolushqa, Israilni Öz mirasi bolushqa talliwaldi. 5 Chünki özüm bilimenki, Perwerdigar ulughdur; Rebbimiz barliq ilahlardin üstündür. 6 Perwerdigar néme ishni muwapiq körgen bolsa, U asmanlarda, Zéminda, Déngizlarda hem uning barliq tegliridimu shuni qilghandur. 7 U yer chetliridin bulut-tumanlarni örlitidu; Yamghurlargha chaqmaqlarni hemrah qilidu; Shamalni Öz xeziniliridin chiqiridu. 8 U Misirdiki tunji oghullarni halak qildi, Insanlarning bolsun, haywanlarning bolsun hemmini urup halak qildi. 9 U alametlerni, möjizilerni aranglarga ewetti, i Misir; Pirewn we uning hemme qulliri üstige

ewetti. 10 U ulugh ellerni uruwetti, Qudretlik padishahlarni öltürüwetti; 11 Amoriylarning padishahi Sihonni, Bashanning padishahi Ogni, Qanaandiki barliq padishahliqlarni uruwetti. 12 Ularning zémimini miras qilip, Öz xelqi Israilgha miras bolushqa teqdim qildi. 13 Séning naming, Perwerdigar, menggüge, Shöhret-xatireng dewdrind-dewrgichidur. 14 Chünki Perwerdigar Öz xelqinging dewasini soraydu; Öz qullirigha rehim qilidu. 15 Ellerning butliri bolsa peqetla kümüş-altundin ibarettur, Ularni insanning qolliri yasighandur, xalas. 16 Ularning aghzı bar, biraq sözlimeydu; Közliri bar, biraq körmeydü; 17 Qulaqliri bar, biraq anglimaydu, Aghzida héch nepes yoqtur. 18 Ularni yasighanlar ulargha oxshap qalidu, Ulargha tayan'ghanlarmu shundaqtur. 19 Israil jemeti, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar; Harun jemeti, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar; 20 Lawiy jemeti, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar; Perwerdigardin qorqidighanlar, Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturunglar! 21 Yérusalémda makanlashqan Perwerdigargha Ziondin teshekkür-medhiye éytisun! Hemdusana!

136 Perwerdigargha teshekkür éytinglar, U méhribandur; Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 2 Ilahlarning ilahigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 3 Reblerning Rebbige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 4 Zor karametlerni birdinbir Yürgüzguchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 5 Eqil-paraset arqliq asmanlarni Yasighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 6 Zéminni sular üstide sozup Turghuzguchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 7 Ulugh nur jisimlirini Yasighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 8 Kündüzni bashquridighan quyashni Yasighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 9 Kéchini bashqurdighan ay hem yultuzlarni Yasighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 10 Ularning tunjilirini urup, Misirgha zerb bergüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 11 Israilni ular arisidin Chiqarghuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 12 Küchlük qol hem uzatqan bilek bilen ularni Chiqarghuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 13 Qizil déngizni bölek-bölek Bölgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 14 Hem Israilni uning otturisdin Ötküzgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 15 Qizil déngizda Pirewnni qoshunliri bilen süpürüp tashlighuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 16 Öz xelqini chöl-bayawandin Yétekligüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 17 Büyük padishahlarni Uruwetküchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 18 Hem meshhur padishahlarni Öltürgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 19 Jümlidin Amoriylarning padishahi Sihonni Öltürgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 20 — Hem Bashan padishahi Ogni Öltürgüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 21 Ularning zémimini miras üçün Bergüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 22 Buni bendisi Israilgha miras qilip bergüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 23 Halimiz xarab ehwalda, bizlerni Esligüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 24 Bizni ezgenlerdin qutuldurghuchigha teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 25 Barliq et igilirige

ozuq Bergüchige teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur; 26 Ershlerdiki Tengriçe teshekkür éytinglar, Chünki Uning muhebbiti menggüliktur!

137 Babilniki derya-ériqlar boyida biz olturduq; Zionni esliginimizde, berheq yığha kötürduq; 2 Chiltarimizni arisidiki sögetlerge ésip qoyduq. 3 Chünki bizni sürgün qilghanlar bizdin naxsha telep qildi; Bizni zarlatquchilar bizdin tamasha telep qilip: — «Hey, Zion naxshiliridin birni bizge éytqına» — déyishti. 4 Yaqa yurttu turup Perwerdigarning naxshisini qandaqmu éytaylı? 5 Ey Yérusalém, men séni untusam, Ong qolum [maharitini] untusun! 6 Séni eslimisem, — Yérusalémmi eng chong xursenlikimdin ewzel körmisem — Tilim tanglayimga chapliship qalsun! 7 I Perwerdigar, Édom baliliridin héساب alghanda, Yérusalémning béshigha chüshken küni yadinggha keltürgeysen; Chünki ular: «Uni yer bilen yeksan qilinglar, Ulighiche yer bilen yeksan qilinglar!» déyishti. 8 I bulinish aldida turghan Babil qizi, Bizge qilghan qilmishliringni özüngge qayturghuchi bextliktur! 9 Bowaqliringni élip tashqa atquchi kishi bextliktur!

138 Dawut yazghan küy: — Pütün qelbim bilen Sanga teshekkür éytime; Barlıq ilahlar aldida Séni küyleymen. 2 Pak-muqeddeslikning ibadexanisigha qarap bash urimen, Özgermes muhebbiting hem heqiqet-sadaqiting üçün namingni tebrikleymen; Chünki Sen pütün nam-shöhritingdinmu bekrek, wedengde turidighiningni ulugh qilghansen. 3 Sanga nida qilghan künde, manga jawab bergensen; Jéningha küch kirgüzüp, méni righbetlendürgensen. 4 Aghzindiki sözlerni anglighanda, i Perwerdigar, Jahandiki barlıq shahlar Séni medhiyileydu; 5 Ular Perwerdigarning yollarida yürüp naxsha éytidu, Chünki ulughdur Perwerdigarning shan-sheripi. 6 Chünki Perwerdigar aliydur; Biraq U hali boshlarga nezer salidu; Tekebbularni bolsa U yiraqtin tonup yétidu. 7 Zulmet-musheqqetler arisida mangghan bolsammu, Sen méni janlandurisen; Düşmenlirimning ghezipini tusushqa qolungni uzartisen, Ong qolung méni qutquzidu. 8 Perwerdigar manga tewe ishlarni pütüküzidu; Méhir-muhebbiting, i Perwerdigar, menggüliktur; Öz qolliring yasighanni tashlap ketmigeysen!

139 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — I Perwerdigar, Sen méni tekshürüp chiqting, Hem méni bilip yetting; 2 Özüng olturghinimni, turghinimnimu bilisen; Yiraqta turuqluq könglümdikini bilisen. 3 Basqan qedemlirimni, yatqanlirimni ötkemengdin ötküzdung; Barlıq yollirim Sanga ayandur. 4 Berheq, tilimga bir söz kéle-kelmestinla, i Perwerdigar, Mana Sen buni eyni boyiche bilmey qalmaysen. 5 Sen méni aldi-keynimdin orap turisen, Qolungni méning üstümge qondurghansen. 6 Bundaq bilim manga shunchilik tilsimat bilinidu! Shundaq yüksekki, men uni bilip yételmeydikennen. 7 Rohingdin néri bolushqa nelergamu baralayttim? Huzurungdin özümü qachurup nelerge baralayttim? 8 Asmanlarga chiqsam, mana Sen ashu yerde; Tehtisarada orun salsammu, mana Sen shu yerde; (Sheol h7585) 9 Seherning qanatlarini élip uchup, Déngizning eng chet yerliride tursam, 10 Hetta ashu jayda qolung méni yétekleydü, Ong qolung méni yöleydü. 11 Men: «Qarangghuluq méni yapsa, Etrapimdiki yoruqluq choqum kéche bolidu» — désém, 12 Qarangghuluqmu Sendin yoshurunalmaydu, Kéchimü Sanga kündüzdek aydingdur, Qarangghuluqmu [Sanga] yoruqtuktur. 13 Berhek, Sen méning ichlirimni yasighansen; Anamning qorsiqida méni toqughansen;

14 Men Séni medhiyileymen, Chünki men sürlük we karamet yasalghanmen; Séning qilghanliring karamet tilsimattur; Buni jénim obdan bilidu. 15 Men yoshurun jayda yasalghinimda, Yer tegliride epchillik bilen toqulup shekillendürülginimde, Ustixanlirim Sendin yoshurun emes idi. 16 Ezalirim téxi apiride bolmighan künlérde, Ular yasiliwatqan künlérde, Köziüng téxi shekillenmigen jisminni körüp yetkenidi; Ularning hemmisi alliburun deptiringde yézilghanidi. 17 Ah Tengrim, oyliring manga neqeder qimmatliktur! Ularning yighindisi shunche zordur! 18 Ularni sanay désém, ular déngizdiki qumlardinmu köptür; Uyqudin közümini achsam, men yenila Sen bilen billidurmen! 19 Ah, Sen rezillerni öltürüwetseng iding, i Xuda! Qanxor kishiler, mendin yiraq bolush! 20 Chünki ular Séning toghruluq hiylilik bilen sözleydu; Séning sheherliring ular teripidin azduruldi. 21 Sanga öchmen bolghanlarga, i Perwerdigar, menmu öchqu? Sanga qarshi chiqqanlarga menmu yirginimen'ghu? 22 Ulargha chish-tirniqimghiche öchturmen; Ularni öz düşmenlirim dep héسابlaymen. 23 Méni köziüp tekshürgeysen, i Tengrim! Méning qelbimni bilip yetkeysen! Méni sinap, ghemlik oylirimni bilgeysen; 24 Mende [Özüngge] azar bergüdek yolning bar-yoqluqini körgeysen; We méni menggülik yolungda yétekligeysen!

140 Neghmichilerning béshigha tapshurulup oqulsun dep, Dawut yazghan küy: — Rezil ademdin, i Perwerdigar, méni azad qilghaysen; Zorawan kishidin méni saqlighaysen. 2 Ular könglide yamanliqlarni oylimaqta; Ular her küni jem bolushup urush chiqarmaqchi. 3 Tilini yilanningkidek ittik qilidu; Kobra yilanning zehiri lewliri astida turidu; (Sélah) 4 Rezil ademning qolliridin méni aman qilghaysen, i Perwerdigar; Putlirimni putlashni qestleydighan zorawan kishidin saqlighaysen. 5 Tekebburlar men üçün qiltaq, tanilarni yoshurup teyyarlidi; Yol boyida tor yaydi, Men üçün tuzaqlarni saldi; (Sélah) 6 Men Perwerdigargha: «Sen méning Tengrimdursen» — dédim; Yélinishlirim sadasigha qulaq salghaysen, i Perwerdigar; 7 Perwerdigar Reb nijatliqimning küchidur; Sen jeng künde béshimni yépip qoghdighansen. 8 Rezil ademning ümidini ijabet qilmighaysen, i Perwerdigar; Ularning hiylirini aqquzmighaysen; Bolmisä özlirini chong tutuwalidu. (Sélah) 9 Méni qarshiwalghanlarning bolsa, Lewliridin chiqqan shumluq ularning öz béshigha chüshsun; 10 Üstige choghlar yaghdurulsun; Ular otqa, Qaytidin chiqalmighudek hanglarga tashliwétilsun; 11 Tili chéqimchi ademning yer yüzide orni bolmisun; Balayi'apet zorawanlarni tügeshküche owlaydu; 12 Men bilimenki, Perwerdigar ézilgenlerning dewasini soraydu, Yoqsulning heqqini élip béridü; 13 Berheq, heqqaniylar naminggha teshekkür éytidu; Köngli duruslar huzurungda yashaydu.

141 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar, men Sanga nida qildim; Yénimga tézidin kelgeysen; Sanga nida qilghinimda awazimni anglighaysen. 2 Duayimni anglighingda, Sanga sunulghan xushbuydek yéqimliq bolsun, Qolungning kötürülüşü sunulghan kechlik qurbanliqtek qobul bolsun. 3 Aghzim aldida közetchi turghuzghaysen, i Perwerdigar; Lewlirim derwazisini saqlighaysen; 4 Könglümni héchqandaq yaman ishqä, Qebihlik qilghuchilargha shérik bolup, rezillik qilishqa mayil qilmighaysen. Méni ularning németliridin héch yéglüzimigeysen! 5 Heqqaniy adem méni ursun — Bu manga méhribanliqtur; Manga tenbih bersun — Bu bolsa, béshim ret qilmaydighan, quyulghan ésil maydek bolidu. Chünki méning duayim yenila shularning rezilliklirige qarshi bolidu. 6 Ularning hakimliri tik yarlardin tashliwétilgende, [Xelq]

méning sözlirimni anglyaydu; Chünki bu sözler shérindur. **7** Birsî otun yarghanda yerge chéchiqlan yérindilardek, Mana, ustixanlirimiz tehtisara ishiki aldida chéchiwétildi; **(Sheol h7585)** **8** Berheq, közlirim Sangila tikilip qaraydu, Perwerdigar Rebbim; Sanga tayinimen; Jénimni xarab qilip tashliwetmigeysen. **9** Ularning manga salghan qiltiqidin, Qebhlik qilghuchilarning tuzaqliridin méni saqlighaysen; **10** Reziller özining torlirigha yiqilsun, Men bolsam — ötüp kétimen.

142 Dawut gharda yoshurunup turghan waqıtta yazghan «Masqil»: — Men Perwerdigargha awazimni anglitip nale-peryad kötürimen; Perwerdigargha awazim bilen yélinimen; **2** Uning aldida dád-zarlırimni tökimen; Uninggha awarichilikimni éytimen. **3** Rohim ichimde tügishey dep qalghanda, Shu chaghda basqan yolumni bilgensen; Men mangghan yolda ular manga qiltaq saldı. **4** Ong yéninggha qarap baqqaysen; Etrapimda méni tonuydighan adem yoqtur; Panahgah yoqap ketti; Héch adem jéninggha köyünmeydu. **5** Men Sanga peryad kötürdim, i Perwerdigar; Sanga: «Sen méning Bashpanahimsen, Tiriklarning zéminida bolghan Nésiwemdursen» — dédim. **6** Méning peryadimgha qulaq salghaysen; Chünki men intayin xarab ehwalgha chüshürüldüm; Méni qoghlighuchilirimdin qutuldughaysen; Chünki ular mendin küchlüktür. **7** Séning namingni tebriklishim üçün, Jénimni türmidin chiqarghaysen; Heqqaniylar etrapimda olishidu; Chünki Sen manga zor méhribanliq körsitisen.

143 Dawut yazghan küy: — Perwerdigar, duayimni anglighaysen; Yélinishlirigha qulaq salghaysen; Heqiqet-sadaqitingde hem heqqaniyitingde manga jawab berseysen. **2** Öz qulungni soraqqa tartishqa turmighaysen; Chünki nezirigde tiriklarning héchbiri heqqaniy ispatlanmaydu. **3** Chünki düşmen jéninggha ziyankeshlik qilmaqta, U hayatimni depends qıldı; Méni xuddi ölgili uzun bolghanlardek, Qarangghu joylarda turushqa mejbur qilidu. **4** Shunga rohim ichimde tügishey dep qaldi; Ichimde qelbim sundı. **5** Men qedimki künlerni esleyen; Séning barlıq qilghanliring üstide séghinip oylinimen; Qolliring ishligenlirini xiyalimdin ötküzimen. **6** Qollirimni Sanga qarap sozup intilimen; Jénim changqighan zémindek Sanga teshnadur. **(Seláh)** **7** Manga tézdin jawab berseysen, i Perwerdigar; Rohim halidin kétidu; Didaringni mendin yoshurmighaysen; Bolmisa men hanggha chüshidighanlardek bolimen. **8** Méhir-muhebbitingni tang seherde anglatqaysen; Chünki tayan'ghinim Sen; Méngishim kérek bolghan yolni manga bildürgeysen; Chünki jénim Sanga telmürüp qaraydu; **9** Méni qutuldughaysen, i Perwerdigar, düşmenlirimdin; Bashpanah izdep Séning yéninggha qachimen. **10** Öz iradengge emel qilishimqa méni ögetkeysen; Chünki Sen méning Xudayimdursen; Séning méhriban Rohing méni tüptüz zéminde yétekligei; **11** Öz nam-shöhroting üçün méni janlandurghaysen, i Perwerdigar; Öz heqqaniyitingde jénimni awarichilikdin azad qilghaysen. **12** Hem méhir-shepqitingde düşmenlirimni üzüp tashliwetkeysen; Jénimni xar qilghanlarning hemmisini halak qilghaysen; Chünki men Séning qulungdurmen.

144 Dawut yazghan küy: — Qollirimgha jeng qilishni, Barmaqırlirigha urushni ögütidighan, Méning Qoram Téshim Perwerdigargha teshekkür-medhiye qayturulsun! **2** Méning özgermes shepqitim we méning qorghinim, Méning égez munarim we nijatkarim, Méning qalqinim we tayan'ghinim, men Uningdin himaye tapimen; U Öz xelqimni qol astimda boysundurghuchidur! **3** I Perwerdigar, Sen uningdin xewer alidikensen, adem dégen zadi néme? Uning toghruluq

oilyadikensen, insan balisi dégen néme? **4** Adem bolsa bir nepesturla, xalas; Uning künliri ötüp kétiwatqan bir kölenggidur, xalas. **5** I Perwerdigar, asmanlarni éğıldürüp chüshkeysen; Taghlargha téqip uların is-tütek chiqarghaysen; **6** Chaqmaqlarni chaqquzup ularni tarqitwetkeysen; Oqliringni étip ularni qiyyas-süren'ge salghaysen; **7** Yuqiridin qollirigini uzıtip, Méni azad qilghaysen; Méni ulugh suların, Yaqa yurttikilarning changgilidin chiqarghaysen. **8** Ularning aghzi quruq gep sözleydu, Ong qoli aldamchi qoldur. **9** I Xuda, men Sanga atap yéngi naxsha éytimen; Ontargha tengkesh bolup Sanga küylerni éytimen. **10** Sen padishahlargha nijatliq-ghelibe béghishlaysen; Qulung Dawutni ejellik qilichtin qutulduresen. **11** Méni qutuldughaysen, yat yurttikilarning qolidin azad qilghaysen; Ularning aghzi quruq gep sözleydu, Ong qoli aldamchi qoldur. **12** Shundaq qilip oghullirimiz yashlıqıda puxta yétilgen köchetlerge oxshaydu, Qizlirimiz ordiche neqishlen'gen tüwrüklerdek bolıdu; **13** Ashlıq ambarlırimiz toldurulup, Türlük-türlük ozuqlar bilen teminleydighan, Qoylirimiz otlaqlirimızda minglap, tümenlep qozılaydighan; **14** Kalilirimiz boghaz bolıdighan; Héchkim besıp kirmeydighan, héchkim [jengge] chıqmaydighan; Kochilirimızda héch jédel-ghowgha bolmaydighan; **15** Ehwali shundaq bolghan xelq némidégen bextliktür! Xudasi Perwerdigar bolghan xelq bextliktür!

145 Medhiye: Dawut yazghan küy: — Men Séni medhiyilep ulughlaymen, Xudayim, i Padishah; Naminggha ebedil'ebedgiche teshekkür-medhiye qayturimen. **2** Herküni Sanga teshekkür-medhiye qayturimen, Naminggha ebedil'ebedgiche teshekkür-medhiye qayturimen! **3** Ulughdur Perwerdigar, zor medhiyilerge layıqtur! Uning ulughluqını sürüştürüp bolghili bolmas; **4** Bir dewr yéngi bir dewrge Séning qilghanliringni maxtaydu; Ular qudretlik qilghanliringni jakarlaydu; **5** Men heywitingning shereplik julalıqını, We karamet möjziliringni séghinip sözleymen; **6**: Shuning bilen ular qorqunchluq ishliringning qudrıtini bayan qilidu; Menmu ulugh emelliringni jakarlaymen! **7** Ular zor méhribanlıqingni eslep, uni mubareklep tarqıtu; Heqqaniyliqing toghruluq yuqiri awazda küyleydu. **8** Perwerdigar méhir-shepqetlik hem rehımdıldur; Asan ghezepkenmeydu; U zor méhir-muhebbetliktür; **9** Perwerdigar hemmige méhribandur; Uning rehımdıllıqlıri barche yaratqanliring üstididur; **10** Séning barlıq yasighanliring Séni medhiyileydu, i Perwerdigar, Séning mömin bendiliring Sanga teshekkür-medhiye qayturıdu. **11** Ular padishahlıqingning sherıpidin xewer yetküzüdu, Küch-qudrıtıngni sözleydu; **12** Shundaq qilip insan balilirigha qudretlik ishliring, Padishahlıqingning shereplik heywisi ayan qilinıdu. **13** Séning padishahlıqing ebediy padishahlıqtur, Seltening ewladın-ewladıqıchıdur. **14** Perwerdigar yıqılay dégenlerning hemmisini yöleydu, Égilip qalghanlarning hemmisini turghuzıdu. **15** Hemmeylenning közliri Sanga tikilip kütıdu; Ulargha öz waqıtıda rizqını teqsim qilip bérsen; **16** Qolungni échishing bilenla, Barlıq jan igiliring arzusini qandurisen. **17** Perwerdigar barlıq yıllirıda heqqaniydu, Yasighanliringning hemmisige muhebbetliktür. **18** Perwerdigar Özige nıda qilghanlarning hemmisige yéqındur, Özige heqiqette nıda qilghanlarning hemmisige yéqındur; **19** U Özidin eyminidighanlarning arzusini emelge ashurıdu; Ularning peryadın anglap ularni qotquzıdu. **20** Perwerdigar Özini söygenlerning hemmisidin xewer alıdu; Rezillerning hemmisini yoqıtu. **21** Aghzim Perwerdigarning medhiyisini éytıdu; Barlıq et igiliri ebedil'ebed uning muqeddes namıgha teshekkür-medhiye qayturghay!

146 Hemdusana! I jénim, Perwerdigarni medhiyile! **2** Men hayat bolsamla, Perwerdigarni medhiyileymen; Wujudum bar bolsila Xudayimgha küy éytimen. **3** Ésilzadilergimu, Insan balisighimu tayanmanqlar, Ularda héch medet-nijatliq yoqtur. **4** Mana, uning nepisi kétidu, U öz tupriqigha qaytip kétidu; Shu kündila arzu-niyetliri yoqap kétidu. **5** Yaqupning Tengrisi medetkari bolghan adem, Perwerdigar Xudasini öz ümidi qilghan adem bextliktur! **6** U asmanlarni, zéminni, Déngizni hem uningda bar mewjudatlarni yaratqandur; U heqiqet-sadaqette menggü turidu; **7** Ézilgüchiler üçün U höküm süridu; Ach qalghanlarga nan béridu. Perwerdigar mehbuslarni azad qilidu; **8** Perwerdigar korlarning közlirini achidu; Perwerdigar égilip qalghanlarni turghuzidu; Perwerdigar heqqaniylarni sóyidu. **9** Perwerdigar musapirlardin xewer alidu; Yétim-yésirlerni, tul xotunni yöleydu; Biraq rezillerning yolini egri-bügrü qilidu. **10** Perwerdigar menggüge höküm süridu; I Zion, séning Xudaying dewrdin-dewrgiche höküm süridu! Hemdusana!

147 Hemdusana! Yahni medhiyilenglar! Berheq, bundaq qilish shérindur; Xudayimizni küylenglar! Medhiye oqush insan'gha yarishidu. **2** Perwerdigar Yérusalémni bina qilmaqta; Israalning sürgün qilin'ghanlirini U yighip kétidu; **3** U köngli sunuqlarni dawalaydu; Ularning yarilirini tangidu. **4** U yultuzlarning sanini sanaydu; Ularning hemmisige bir-birlep isim qoyidu. **5** Ulughdur Rebbimiz, zor qudretliktur; Uning chüshinishi cheksizdur. **6** Perwerdigar yawash möminlerni yölep kütüridu; Rezillerni yergiche töwen qilidu. **7** Perwerdigargha teshekkürler bilen naaxsha éytinglar; Küylerni chiltargha tengshep éytinglar! **8** U asmanni bulutlar bilen qaplitidu, Zémin'gha yamghurni békitidu, Taghlarda ot-chöplerni östüridu; **9** Mallargha ozuq, Tagh qaghisining chüjiliri zarlighanda, ulargha ozuq béridu; **10** At küchidin U zoq almaydu; Ademning chebdes putlirini xursenlik dep bilmeydu; **11** Perwerdigar belki Özidin eyminidighanlarni, Özining özgermes muhebbitige ümid baghlighanlarni xursenlik dep bilidu. **12** Perwerdigarni maxtanglar, i Yérusalém; Xudayingni medhiyile, i Zion. **13** Chünki U derwaziliringning taqaqlirini mehkem qilidu; Séningde turuwatqan perzentliringge bext-beriket berdi. **14** U chet-chégraliringda aram-tinchliq yürügüzidu, Séni bughdayning ésili bilen qanaetlendiridu. **15** U Öz emr-bésharetlirini yer yüzige ewetidu; Uning söz-kalami intayin téz yürügüridu. **16** U aq qarni yungdek béridu, Qirawni küllerdek tarqitidu. **17** Uning muzini nan uwaqliridek qilip parchiliwétidu; Uning soghuqi aldida kim turalisun? **18** U sözini ewetip, ularni éritidu; Uning shamilini chiqirip, sularni aqquzidu. **19** U Öz söz-kalamini Yaqupqa, Belgilimilirini hem hökümlirini Israilgha ayan qilidu; **20** U bashqa héchbir elge mundaq muamile qilmighandur; Uning hökümlirini bolsa, ular bilip baqqan emes. Hemdusana!

148 Hemdusana! Perwerdigarni asmanlardan medhiyilenglar; Yuqiri jaylarda Uni medhiyilenglar; **2** Uni medhiyilenglar, barliq perishtiliri; Uni medhiyilenglar, barliq qoshunliri! **3** Uni medhiyilenglar, i quyash hem ay, Uni medhiyilenglar, hemme parlaq yultuzlar; **4** Uni medhiyilenglar, asmanlarning asmanliri, Asmandin yuqiri jaylashqan sular! **5** Bular Perwerdigarning namini medhiyilisun; Chünki U buyrughan haman, ular yaratilghandur; **6** U ularni ebedil'ebedgiche turghuzdi; Ular üçün waqti ötmeydighan belgilimini buyrughan. **7** Perwerdigarni zémindin medhiyilenglar, Déngizdik barliq ejdihalar, déngizning barliq tegliri; **8** Ot, möldüz, qar, tuman, Uning sözige emel qilidighan judunluq shamal; **9** Taghlar hem barliq döngler, Méwilik

derehler, barliq kédir derehliri, **10** Yawayi haywanlar, barliq mal-waranlar, Ömiligüchiler hem uchar-qanatlar; **11** Jahan padishahliri we barliq qowmlar, Emirler hem yer yüzidiki barliq hakim-sotchilar; **12** Hem yigitler hem qizlar, Bowaylar we yashlar, — **13** Hemmisi Perwerdigarning namini medhiyilisun; Chünki peqetla Uning nami aliydur; Uning heywiti yer hem asmandin üstün turidu. **14** Hem U Öz xelqining münggüzini, Yeni barliq muqeddes bendilirining medhiyisini égiz kötürügzen; Ular Israil baliliri, Özige yéqin bir xelqtur! Hemdusana!

149 Hemdusana! Perwerdigargha atap yéngi bir naxshini oqunglar; Mömin bendilerning jamaitide Uning medhiyisini éytinglar! **2** Israil öz Yaratquchisidin shadlansun; Zion oghulliri öz Padishahidin xush bolghay! **3** Ular Uning namini ussul bilen medhiyilisun; Uninggha küylerni dap hem chiltargha tengshep éytsun! **4** Chünki Perwerdigar Öz xelqidin söyüner; U yawash möminlerni nijatliq bilen bézeydu; **5** Uning mömin bendiliri shan-sherepte rohlinip shad bolghay, Orunlirida yétip shad awazini yangratqay! **6** Aghzida Tengrige yüksek medhiyiliri bolsun, Qollirida qosh bisiq qilich tutulsun; **7** Shuning bilen ular eller üstidin qisas, Xelqlerge jaza beja yürügüzidu; **8** Ellerning padishahlirini zenjirler bilen, Aqsöngeklirini tömür kishenliri bilen baghlaydu; **9** Ularning üstige pütülgen hökümnü beja keltüridu — Uning barliq mömin bendiliri mushu sherepke nésip bolidu! Hemdusana!

150 Hemdusana! Tengri Uning muqeddes jayida medhiyilenglar; Qudriti parlap turidighan ershlerde Uni medhiyilenglar; **2** Uni qudretlik ishleri üçün medhiyilenglar; Ghayet ulughluqi üçün Uni medhiyilenglar; **3** Uni burgha sadasi bilen medhiyilenglar; Uni rawab hem chiltar bilen medhiyilenglar; **4** Uni dap hem ussul bilen medhiyilenglar; Uni tarliq sazlar hem ney bilen medhiyilenglar; **5** Uni jarangliq changlar hem yangraq changlar bilen medhiyilenglar; **6** Barliq nepes igiliri Yahni medhiyilisun! Hemdusana!

Pend-nesihetler

1 Israil padshahi Dawutning oghli Sulaymanning pend-nesihetliri: — **2** Bu pend-nesihetler sanga eqil-paraset, edep-exlaqni o'giting, séni ibretlik sözlerni chüshinidighan qilidu; **3** sanga danaliq, heqqaniylik, pem-paraset we durusluqning yoyoruq-terbiyasini qobul qilduridu. **4** Bu [pend-nesihetler] nadanlarni zérek qilip, yashlarni bilimlik we sezgür qilidu; **5** bulargha qulaq sélishi bilen danalar bilimni ashuridu, yoritulghan kishiler téximu dana meslihetke érishidu, **6** shundaqla pend-nesihetler hem temsillerning menisini, danishmenlerning hékmetliri hem tilsim sözlirini chüshinidighan qilinidu. **7** Perwerdigardin qorqush bilimning bëshinidighur; Exmeqler danaliqni we terbiyini közge ilmaydu. **8** I oghlum, atangning terbiyasige qulaq sal, anangning söz-nesihetidin ayrilma; **9** chünki ular séning béshinggha taqalghan gül chembirek, boynunggha ésilghan marjan bolidu. **10** I oghlum, yamanlar séni azdursa, ulargha egeshmigim. **11** Eger ular: — Yür, tuzaq qurup adem öltüreyli; Yoshurunwélip, birer bignah kelgende urayli! **12** Tehtisaradek ularni yutuwéteyli, Saq bolsimu, hanggha chüshkenlerdeklarni yiqitayli; (Sheol h7585) **13** Ulardin xilmuxil qimmatlik mal-dunyagha ige bolup, Öylirimizni olja bilen toldurimiz. **14** Biz bilen shérik bol, Hemyanimiz bir bolsun, dése, — **15** I oghlum, ulargha yoldash bolma, Özüngni ularning izidin néri qil! **16** Chünki ularning putliri rezillikke yügüridu, Qolini qan qilish üçün aldiraydu. **17** Herqandaq uchar qanat tuyup qalghanda tuzaq qoyush bikar awarichiliktur; **18** Lékin bular del öz qénini töküsh üçün saqlaydu; Öz janliriga zamin bolushni kütüdu. **19** Nepsi yoghinap ketken herbir ademning yollirining aqiwi mana shundaq; [Haram mal-dunya] öz igilirining jénini alidu. **20** [Büyük] danaliq kochida ocluq-ashkara kitab qilmaqta, Chong meydanlarda sadasini anglatmaqta. **21** Kocha doqmushlirida ademlerni chaqirmaqta, Sheher derwazilirida sözlirini jakarlimaqta: — **22** I saddirar, qachan'ghiche mushundaq nadanliqqa bérilisiler? Mesxire qilghuchilar qachan'ghiche mesxiriliktin huzur alsun? Exmeqler qachan'ghiche bilimdin nepretlensun?! **23** Tenbihlirimge qulaq sélip mangghan yolunglardin yan'ghan bolsanglar idil Rohimni silerge töküp bérettim, Sözlirimni silerge bildürgen bolattim. **24** Lékin chaqirsam, anglimidinglar; Qolumni uzartsam, héchqaysinglar qarimidinglar. **25** Nesihetlirimning hemmisige perwa qilmidinglar, Tenbihimni anglashni qilche xalimidinglar. **26** Shunga, béshinglargha balayi'qaza kelgende külimen, Wehime silerge yétishi bilen mesxire qilimen. **27** Halaket élip kelgen wehime üstünglerge chüshkende, Weyranchilik silerge quyuntazdek kelgende, Siler éghir qayghugha we azabqa muptila bolghininglarda — **28** U chaghta mushu kishiler mendin ötünap chaqiridu, Men perwa qilmaymen, Méni telmürüp izdisimu, tapalmaydu. **29** Ular bilimge nepretlen'ginidin, Perwerdigardin eyminishni tallimighinidin, **30** Méning nesihitimi qilche qobul qilghusi yoqluqidin, Tenbihingimu perwa qilmighiniglardin, **31** Ular öz béshini yeydu, Öz qestliridin toluq azab tartidu; **32** Chünki saddiralarning yoldin chiqishi öz jénigha zamin bolidu; Exmeqler rahatlik turmushidin özlirini halak qilidu. **33** Lékin manga qulaq salghanlar aman-ésen yashaydu, Balayi'qazalardin, ghem-endishlerdin xaliy bolup, xatirjem turidu.

2 I oghlum, eger sözlirimni qobul qilsang, Nesihetlirimni qelbingge pükseng, **2** Egerde danaliqqa qulaq salsang, Yoruqluqqa érishishke köngül berseng, **3** Eger eqil-parasetke teshna bolup iltija qilsang, Yoruqluqqa érishish üçün yuqiri awazda yélinsang, **4** Eger kümüşhke intilgende

intilseng, Yoshurun göherni izdigende izdiseng, **5** Undaqa Perwerdigardin [heqqiy] qorqushni bilidighan bolisen, We sanga Xudani tonush nésep bolidu. **6** Chünki Perwerdigar danaliq bergüchidur; Uning aghzidin bilim bilen yoruqluq chiqidu. **7** U durus yashawatqanlar üçün mol hékmet teyyarlap qoqghandur, U wijdanliq ademler üçün qalqandur. **8** U adilliq qilghuchilarning yollirini arsaydu, Ixlasmen bendilirining yolini qoghdaydu. **9** U chaghta heqqaniylik, adilliq we durusluqni, Shundaqla herqandaq güzel yolni chüshinidighan bolisen. **10** Danaliq qelbingge kirishi bilenla, Bilim könglunge yéqishi bilenla, **11** Pem-paraset séni qoghdaydu, Yoruqluq séni saqlaydu. **12** Ular séni yaman yoldin, Tili zeher ademlerdin qutquzidu; **13** Yeni toghra yoldin chetnigenlerdin, Qarangghu yollarda mangidighanlardin, **14** Rezillik qilishni huzur köridighanlardin, Yamanliqning ziyalirini xushalliq dep bilidighanlardin, **15** Yeni egri yollarda mangidighanlardin, Qingghir yolda mangidighanlardin qutquzidu. **16** [Danaliq] séni buzuq ayaldin, Yeni shirin sözler bilen azdurmaqchi bolghan namehrem ayallardin qutquzidu. **17** [Bundaq ayallar] yash waqta tegken jorisini tashlap, Xuda aldidiki nikah qesimini utughan wapasizlardindur. **18** Uning öyige baridighan yol ölümgé apiridighan yoldur, Uning mangidighan yolliri ademni erwahlar makanigha bashlaydu. **19** Uning qéshigha barghanlarning birimu qaytip kelgini yoq, Ulardin birimu hayatliq yollirigha érishkini yoq. **20** [Shularni chüshenseng] yaxshilarning yolda mangisen, Heqqaniylarning yollirini tutsen. **21** Chünki durus adem zéminda yashap qalalaydu, Mukemmel kishi bu yerde makanlashalaydu. **22** Lékin reziller zémindin üzüp tashlinidu, Wapasizlar uningdin yuluwétlidu.

3 I oghlum, telimimni untuma, Dégenlirimni hemishe könglunge ching tut. **2** Chünki u sanga beriketlik künlér, uzun ömür we xatirjemlik qoshup béridu. **3** Méhriban we heqsemimiy bolushtin waz kechme, Bularni boynunggha ésiwal, Qelbingge pütüwal. **4** Shundaq qilghanda Xuda we bendilerning neziride iltipatqa layiq bolisen, danishmen hésablinisen. **5** Öz eqlingge tayanmay, Perwerdigargha chin qelbing bilen tayan'ghin; **6** Qandaqla ish qilsang, Perwerdigarni tonushqa intil; U sanga toghra yollarni körsitidu. **7** Özüngni eqilliq sanima; Perwerdigardin eyminip, yamanliqtnin yiraq bol. **8** Shundaq qilghiningda, bu ishlar derdingge derman, Ustixanliringgha yilik bolidu. **9** Perwerdigarning hórmitini qilip mal-dunyayingdin hediylerni sun'ghin, Étizingdin tunji chiqqan mehslatliringdin Uninggha atighin; **10** Shundaq qilghiningda, ambarliring ashliqqa tolup tashidu, Sharab kölchekliringde yéngi sharab éship-téship turidu. **11** I oghlum, Perwerdigarning terbiyasige biperwaliq qilma, Uning tenbihidin bezme. **12** Chünki, ata eziz körgen oghligha tenbih-terbiye bergende, Perwerdigar kimni söygen bolsa uninggha tenbih-terbiye béridu. **13** Danaliqqa muyesser bolghan kishi, Yoruqluqqa ige bolghan kishi némidégen bextlik-he! **14** Chünki danaliqning paydisi kümüşhning paydisidin köptür, Qimmiti sap altunningkidinmu ziyadidur. **15** U leel-yaqutlardin qimmatliktur, Intizar bolghan herqandaq nersengdin héchbirimu uninggha teng kelmestur. **16** Danaliqning ong qolida uzun ömür, Sol qolida bayliq we shöhret bardur. **17** Uning yolliri sanga xush pura q tuylur, Uning barliq teriqiliri séni aram tapquzur. **18** U özini tapqan ademege «hayatliq derix»dur, Uni ching tutqan kishi némidégen bextlik! **19** Perwerdigar danaliq bilen yer-zéminni berpa qildi, Hékmét bilen asmanni ornatti. **20** Uning bilimi bilen yerning chongqur qatlamliri yéildi, Hemde bulutlardin shebnem chüshti. **21** I oghlum! [Danaliq bilen bilimni] közüngdin chiqarma, Pishqan

hékmet we pem-parasetni ching tut. 22 Shuning bilen ular jéninggha jan qoshidu, Boynunggha ésilghan ésil marjandek sanga güzellik qoshidu. 23 Shu chaghda yolungda aman-ésen mangalaysen, Yolda putlashmaysen. 24 Yatqanda héch némidin qorqmaysen, Yétishing bilenla tatlıq uxlaysen. 25 Bésinggha dehqashlik wehime chüshkende qorqmighin, Rezillerning weyranchiliqidin ghem qilmighin! 26 Chünki Perwerdigar séning tayanchingdur, U putungni qapqanlardin néri qilidu. 27 Peqet qolungdin kelisla, hajatmenlerdin yaxshiliqni ayimighin. 28 Qolung-qoshniliring séningdin ótne sorap kirse, «Qaytip kétip, ete kelgin, ete bérey» — démigin. 29 Qoshnanggha ziyankeshlik niyitide bolma, Chünki u sanga ishining yéningda xatirjem yashaydu. 30 Birsi sanga ziyani yetküzimigen bolsa, Uning bilen sewebisz majralashma. 31 Zulumxor kishige heset qilma, Uning yol-tedbiriliridin héchnémisi tallama. 32 Chünki qingghir yollari mangidighanlar Perwerdigarning neziride yirginchliktur, Lékin Uning sirdash dostluqi durus yashawatqan ademge teelluqtur. 33 Perwerdigarning leniti rezillik qilghuchining öyididur, Lékin U heqquniy ademning öyige bext ata qilur. 34 Berheq, mesxire qilghuchilarni U mesxire qilidu, Lékin kichik péil kishilerge shepqet kórsitidu. 35 Danalar shóhretke warisliq qilidu, Lékin hamaqetler reswa qilinidu.

4 I oghullar, atanglarning nesihetlirini anglanglar, Kóngül qoysanglar, Yoruqluqqa érishisiler. 2 Chünki silerge ógítidighanlirim yaxshi bilimdur, Kórsetmilirimdin waz kecmenglar. 3 Chünki menmu atamning yumran balisi idim, Anamning arzulüq yalghuz oghli idim, 4 Atam manga ógítip mundaq dédi: — Sözlimni ésingde tut; Kórsetmilirimge riaye qil, Shuning bilen yashnaysen. 5 Danaliqni alghin, eqil tap, Éytqan sözlirimni untuma, ulardin chiqma. 6 [Danaliqtin] waz kechme, u séni saqlaydu; Uni söygin, u séni qoghdaydu. 7 Danaliq hemme ishning béshidur; Shunga danaliqni alghin; Barliqingni serp qilip bolsangmu, eqil tapqin. 8 [Danaliqni] ezizligin, u séni köttüridu, Uni ching quchaqlighanda, séni hórmetke sazawer qilidu. 9 Bésinggha taqalghan gül chembirektek [sanga güzellik élip kéliidu], Sanga shóhretlik taj in'am qilidu. 10 I oghlum, qulaq salghin, sözlirimni qobul qilghin, Shunda ómrüingning yilliri köp bolidu. 11 Men sanga danaliq yolini ógitey, Séni durusluq yollirigha bashlay. 12 Mangghiningda qedemliring cheklenmeydu, Yügürseng yiqilip chüshmeysen. 13 Alghin terbiyengni ching tut, Qolungdin ketküzmigin; Obdan saqlighin uni, Chünki u séning hayatingdur. 14 Yaman ademler mangghan yolgha kirme, Rezillerning izini basma. 15 Ularning [yolidin] özüngni qachur, [Yoligha] yéqin yolima; Uningdin yandap ótüp ket, Néri ketkin. 16 Chünki [yamanlar] birer rezillik qilmighuche uxliyalmas, Biresini yiqitmighuche uyqusi kelmes. 17 Yamanliq ularning ozuqidur, Zorawanliq ularning sharabidur. 18 Lékin heqqaniylarning yoli goya tang nuridur, Kün chüsh bolghuche barghanséri yoruydu. 19 Yamanlarning yoli zulmet kéchidek qapqarangghu, Ular yiqilip, némige putliship ketkinini bilmeydu. 20 I oghlum, sözlirimni kóngül qoyub angla, Geplirimge qulaq sal. 21 Ularni közüngde tutqin, Yürkingning qétida qedirlep saqlighin. 22 Chünki sözlirim tapqanlar üçün hayattur, Ularning pütün ténige salametliktur. 23 Qelbingni «hemmidin eziz» dep sap tut, Chünki barliq hayat ishliri qelbtin bashlinidu. 24 Aghzingni egri geptin yiraq tart, Lewliring ézitqulungdin néri bolsun. 25 Közüngni aldingga túz tikkin, Neziringni aldinggha toghra tashla; 26 Mangidighan yolungni obdan oylan'ghin, Shundaq qilsang ishliring puxta bolidu. 27 Onggha, solgha qaymighin; Qedemliringni yamanliq yolidin néri tart.

5 I oghlum, danaliqingha kóngül qoyghin, Idraklik sözlirimge qulaq salghin. 2 Shundaq qilghiningda ishqa sezgürlük bilen qaraydighan bolisen, Lewliring pem-parasettin ayrimaydu. 3 Chünki buzuq xotunning aghzidin hesel tamidu, Lewliri zeytun yéghidin siliqtur; 4 Lékin uning aqiwiti kekridek achchiq, Ikki bisliq qilichtek ötkür. 5 Uning qedemliri ölüm girdawigha élip baridu, Tutqan yoli görge bashlaydu. (Sheol h7585) 6 Hayatliq yolini qilche bilgüm yoq dep, Basqan qedemliri turaqsiz bolidu, Nege baridighanliqini héch bilmeydu. 7 Shunga, i oghullirim, sözlirimni kóngül qoyup anglanglar, Méning dégenlirimdin chiqmanglar. 8 Undaq xotundin yiraq qach! Ishiki aldighimu yéqin yolima! 9 Bolmisa, izzet-abruyungni bashqilargha tutquzup qoyisen, [Yashliq] yilliringni rehimsizlerning qoligha tapshurisen! 10 Yat ademler bayliqliring bilen özüni tulduridu, Japaliq ejirilingning méwisi yaqa yurtluqingning öyige ótüp kétidu; 11 Ejilingde nale-peryad kötürginginde, Ezayi-bedining yem bolghanda, 12 Shu chaghda sen: — «Ah, nesihetlerdin némanche nepretlen'gendimen! Könglümdé tenbihlerni némanche kemsitkendimen! 13 Némishqa ustazlirimning sözini anglimighandimen? Manga terbiye bergenlerge qulaq salmighandimen? 14 Jemiyyəttimu, jamaet aldidimu herxil nomusqa qalghandek boldum!» — dep qalisen. 15 Özüngning kölkichingdiki suni ichkin, Öz buliqingdin éqiwatqan sudin huzurlan. 16 Bulaqliring urghup her yerge tarqilip ketse [bolamdu]? Ériqlirigindiki sular kochilarda éqip yürse bolamdu? 17 Bular sangila xas bolsun, Yat kishilerge tegmisun! 18 Buliqing bext-beriketlik bolghay! Yashliqingda alghin xotunung bilen huzurlan. 19 U chishi kéyikte chirayliq! Jerendek söyümlük! Uning baghridin hemishe qanaette bolghaysen, Uning qaynaq muhebbitidin daim xushalluqqa patqaysen. 20 I oghlum, némishqa yat ayalgha sheyda bolisen? Némishqa yat xotunning qoynigha özüngni atisen? 21 Chünki insanning hemme qilganliri Perwerdigarning köz aldida ashkaridur, U uning hemme mangghan yollirini tarazigha sélip turidu. 22 Yaman ademning öz qebihlikliri özüni tuzaqqa chüshüridu, U öz gunahi bilen sirtmaqqa élinidu. 23 U yolyoruqtin mehrum bolghanliqidin jénidin ayrilidu, Chékidin ashqan hamaqetliki tüpeylidin yoldin ézip kétidu.

6 I oghlum, eger dostunggha borun bolghan bolsang, Yat kishining qerzini töleshke qol bériship wede bergen bolsang, 2 Eger öz sözüngdin ilin'ghan bolsang, Öz wedeng bilen baghlinip qalsang, 3 U yéqingning qoligha chüshkenliking üçün, Amal qilip özüngni uningdin qutquz — Derhal yéqingning yéningha bérrip, özüngni kemter tutup [shu ishtin] xaliy qilishini ötüüp sora. 4 Jeren shikarchining qolidin qutulushqa tirishqandek, Qush owchining qolidin chiqishqa tirishqandek, Qutulmighuche uxlap yatma, Hetta ügdep aramma alma. 5 I hurun, chömülingni yéningha bérrip [uningdin ögen], Uning tirikchilik yollirigha qarap dana bol. 7 Ularning bashliqi, emeldari, hókümdari yoq bolsimu, 8 Lékin ular yazda yilning éhtiyaji üçün ash toplialidu, Hosul peslide ozuq teyyarlialidu. 9 I hurun, qachan'ghiche uxlap yatisen? Qachan ornungdin turisen? 10 Sen: — Birdem köz yumuwalay, birdem uxliwalay, Birdem qolumni qoshturup yétiwalay, — deysen. 11 Lékin uxlap yatqanda, miskinlik qaraqchidek kélip séni basidu, Yoqsulluq xuddi qoralliq bulangchidek hujumgha ötidu. 12 Erzimes, peyli buzuq adem hemmula yerde yalghan éytip, peslikni sözleydu. 13 U köz qisip, Putliri bilen ishare qilip, Barmaqliri bilen kórsitidu; 14 Könglide aldanchiliqla yatidu, U daim rezillikning koyida bolidu, Hemmila yerde jédel-majira tériydu. 15 Shunga uninggha békítilgen balayi qaza uni tuyuqsiz basidu, U biraqla dawalighusiz yanjilidu.

16 Perwerdigar nepretlinidighan alte nerse bar, Berheq, yette nerse Uninggha yirginchliktur. 17 Ular bolsa, Tekebburluq bilen qaraydighan köz, Yalghan sözleydighan til, Bigunahlarning qénini töküzdighan qol, 18 Suyiqest oylaydighan köngül, Yamanliq qilishqa téz yüüreydighan qutar, 19 Yalghan sözleydighan saxta guwahchi, Burader-qérindashliri arisigha bölgünchilik salghuchisi kishidur. 20 I oghlum, ataning emrige emel qil; Ananining körsetmisidin chiqma. 21 Ularning sözini qelbingge téngip, Ular ni boynunggha marjandek qilip ésiwal. 22 Yolgha chiqqinginda ular séni yétekleidu, Uxlighiningda ular séni saqlaydu, Uyuqdin oyghan'ghiningda ular séni xewerlendüridu. 23 Chünki [Xudaning] permangi yoruq chiragh, Uning muqeddes qanuni nurdu; Terbiyening tenbihliri bolsa hayatliq yolidur. 24 Ular séni buzuq xotundin saqlighuchi, Yat xotunning shérin sözliridin yiraq qilghuchidur. 25 Uning guzellikige könglüngni baghlimgihin, Uning qash-köz oynitishi séni esirge almisun. 26 Chünki buzuq ayallar tüpeyliyin ademler bir parche nan'ghimu zar bolidu, Yat ademning [zinaxor] ayali bolsa kishining qimmatlik jénini özige ow qilwalidu. 27 Otni qoynunggha salsang, Öz kiyimingni köydürmensen? 28 Choghning üstide dessap mangsang putungni köydürmensen? 29 Bashqilarning ayali bilen bir orunda yatidighan kishi shundaq bolidu; Kim uninggha tégip ketse aqiwitidin qutulalmaydu. 30 Ach qalghanda qorsinqini toyghuzush üçün oghriliq qilghan kishini bashqilar kemsitmeydu. 31 Shundaq turuqluq u tutulup qalsa, Igisige yettini töleshke toghra kélidu; U öz yéridiki hemme nersisini tapshuridu. 32 Halbuki, bashqilarning xotuni bilen zina qilghuchi uningdinmu [better bolup], tolimu ghepletliktur; Undaq qilghuchi öz-özini halak qilidu. 33 U zexmet yeydu, shermende bolidu, Uning reswasi héch öchürülmeydu. 34 Chünki künlesh oti erni derghezepke keltüridu, Intiqam alghan küni u héch rehim qilmaydu. 35 Tölem puli bérey désengmu u qobul qilmaydu, Herqanche sowgha-salam bersengmu uni bésiqturghili bolmaydu.

7 I oghlum, sözlirimge emel qil, Tapshuruqlirimni yürikingde saqla. 2 Tapshuruqlirimgha emel qilsang, yashnaysen; Telimlirimni köz qarichuqungni asrighandek asra. 3 Ularni barmaqiliringgha téngip qoy, Qelb taxtanggha yéziwal. 4 Danaliqu, sen hede-singim, dégin, Pem-parasetni «tughqinim» dep chaqir. 5 Shundaq qilsang, ular séni yat xotundin yiraqlashuridu, Aghzidin siliq söz chiqidighan yochun ayaldin néri qilidu. 6 [Bir qétim] öyning dérize köznékliridin tashqirigha qarighinimda, 7 Birnechche yash, sadda yigitlerni kördüm, Ularning ichidin bir eqilsizni körüp qaldim, 8 U kocha boylap buzuq [xotun turushluq] doqmushtin ötüp, Andin uning öyi terepke qarap mandu. 9 Kechqurun qarangghu chüshkende, Zulmet kéche, ay qarangghusida [ishiki aldidin ötti]. 10 Mana, öydin bir xotun chiqip uni kütiwaldi; Kiyimi pahishe ayallarningkidek bolup, Niyiti hiyle-mikir idi. 11 Aghzi bishem-hayasis, nahayiti jahil bir xotun, U öyide turmaydu. 12 Birde mehellige, birde meydanlarda, U kochilardiki her doqmushta paylap yüridu. 13 Héliqi yash yigitti tartip, uni söyüp, Nomussizlarche uninggha: — 14 «Öyümde «inaqliq qurbanliq» göshi bar, Men bügün Xudagha qesem qilghan qurbanliqni qildim, 15 Shunga men sizni chaqirghili chiqtim, Dirbanrigizgha telpünüp izdidim. Emdi sizni tépiwaldim! 16 Karwitinggha Misirning keshtilik, yolluq libas yapquchilirini yaptim. 17 Orun-körpilirime xush pura q murmekki, muetter we qowzaq darchinlarni chachtim. 18 Kéling, tang atuche muhebbetlisheyli, oynap huzurlinayli, Könglimiz qan'ghuche özara eysh-ishret qilayli, 19 Érim öyde yoq, yiraq seperge

chiqip ketti. 20 U bir hemyan pul élip ketti, Ay tolghuche u öyge kelmeydu» — dédi. 21 Ayal köp shérin sözliri bilen rasa qizigturdi, Chirayliq gepliri bilen uni esir qiliwaldi. 22 Soyushqa élip mangghan öküzdék, Hamaqet kishi kishen bilen jazagha mangghandek, Qiltaqqa chüshken qushtek, Yigit uning keynidin mandu. Jigirini oq téship ótmiguche, U bu ishning hayatigha zamin bolidighanliqini héch bilmeydu. 24 I oghullirim, sözlirimni köngül qoyup anglanglar, Dégenlirimge qulaq sélinglar, 25 Qelbinglarni bundaq xotunning yoligha kettüzmenlar, Uning aldama xaltsisigha chüshüp ketmenlar. 26 Bundaq ayal nurghun kishilerni yiqitip yarilandurghan, Uning boghuzlighan ademleri tolimu köptur, 27 Uning öyi bolsa tehtisaraning kirish éghizidur, Ademni «halaket méhmanxanisi»gha chüshürüsh yolidur. **(Sheol h7585)**

8 [Qulaq sal,] danaliq chaqiriwatmamdu? Yoruqluq sada chiqiriwatmamdu? 2 Yollarning égin joyliridin, Doqmushtardin u orun alidu, 3 Sheheger kiridighan qowuqlarning yénida, Herqandaq derwaza éghizlirida u murajiet qilmaqta: — 4 «I mötiwerler, silerge murajiet qilimen, Hey, adem baliliri, sadani siler üçün qilimen, 5 Gödek bolghanlar, zéreklikni öginiwélinglar, Exmeq bolghanlar, yoruqluqqa érishinglar! 6 Manga qulaq sélinglar, Chünki güzel nersilerni dep bérimen, Aghzimni échip, durus ishlarni [silerge] yetküzimen. 7 Éytqanlim heqiqettur, Aghzim rezilliktin nepretlinidu; 8 Sözlirimning hemmisi heq, Ularda héchqandaq hiyligerlik yaki egitimlik yoqtur. 9 Ularning hemmisi chüshen'genler üçün éniq, Bilim alghanlar üçün durus-toghridur. 10 Kümüşhke érishkendin köre, nesihetlirimni qobul qilinglar, Sap altunni élishtin köre bilimni élinglar. 11 Chünki danaliq leel-yauqtarlardin ewzel, Herqandaq etiwarliq nersengmu uninggha teng kelmeştır. 12 Men bolsam danaliqu, Zéreklik bilen bille turimen, Istiqamettin kélip chiqqan bilimni ayan qilimen. 13 Perwerdigardin eyminish — Yamanliqqa nepretlinish démeqtur; Tekebburluq, meghrurluq, yaman yol hem shum éghizni öch körimen. 14 Mende obdan meslihetler, pishqan hékmet bar; Men dégen yoruqluq, qudret mendidur. 15 Padishahlar men arqliq hüküm süridu, Mensiz hakimlar adil hüküm chiqarmas. 16 Men arqliqla emirler idare qilidu, Aliyjanablar, yer yüzidiki barliq soraqchilar [toghra] hüküm qilidu. 17 Kimki méni söyse, menmu uni söyimen, Méni telmürüp izdigenger méni tapalaydu; 18 Mende bayliq, shöhret, Hetta konirimas, köchmes dölet we heqqaniyetmu bar. 19 Mendin chiqqan méwe altundin, Hetta sap altundin qimmatliktur, Mendin alidighan daramet sap kümüshstinnu üstündür. 20 Men heqqaniyet yoligha mangimen; Adalet yolining otturisida yürimenki, 21 Méni söyenglerni emeliy nersilerge miras qildirumen; Ularning zezinlirini toldurimen. 22 Perwerdigar ishilirini bashlishidila, Qezimde yasighanliridin burunla, Men uninggha tewedurmen. Ezeldin tartipla — muqeddemde, Yer-zémin yaritilmastila, Men tiklen'genmen. 24 Chongqur hanglar, déngiz-okyanlar apiride bulosh'tin awwal, Men meydan'gha chiqirilghanmen; Mol su urghup turidighan bulaqlar bolmastinla, 25 Égin taghtar öz orunlirigha qoyulmastinla, töpilikler shekillenmestinla, [Perwerdigar] bipayan zémin, keng dalalarni, Alemning esliyidiki topa-changlirininimu téxi yaratmastinla, Men meydan'gha chiqirilghanmen. 27 U asmanlarni bina qiliwatqinida, Déngiz yüzige upuq ziqizini siziwatqinida, Ershte bulutlarni orunlashturup, Chongqur déngizdiki bulaqmenbelerni musthekmelewatqinida, Déngiz sulirini bekittken dairidin éship ketmisun dep perman chüshürwatqinida, Bipayan zéminning ullirini quruwatqinida, Men u yerde idim; 30 Shu

chaghda goya asta bir hünerwendek Uning yénida turghanidim, Men herdaim Uning aldida shadlinattim, men Uning kündilik dil'arami idim; **31** Men Uning alimidin, yer-zéminidin shadlinip, Dunyadiki insanalardin xursenlik tépip yúrettim, **32** Shunga i balilar, emdi manga qulaq sélinglar; Chünki yollirrim ching tutqanlar neqeder bext tepar! **33** Alghan nesihetke emel qilip, Dana bolghin, uni ret qilma. **34** Sözümgé qulaq sélip, Herküni derwazilirim aldidin ketmey, Ishiklirim aldida méni kütidighan kishi neqeder bextliktur! **35** Kimki méni tapsa hayatni tapidu, Perwerdigarning shepqiége nésip bolidu. **36** Lékin manga gunah qilghan herkim öz jénigha ziyat keltüridu, Méni yaman körgenler ölümini dost tutqan bolidu».

9 Danaliq öziğe bir öy sélip, Uning yette tüvrükini ornatti. **2** U mallirini soyup, Ésil sharablarini arilashaturup teyyarlap, Ziyapet dastixinini yaydi; **3** Dédeklarini [méhman chaqirishqa] ewetti, Özi sheherning eng ézig jaylirida turup; **4** «I saddilar, bu yerge kélinglar, — dep chaqirawatidu; Nadanlargha: **5** Qéni, nanlirimdin éghiz tépip, Men arilashaturup teyyarlighan sharablardin ichinglar; **6** Nadanlar qataridin chiqip, hayatqa érishinglar, Yoruqluq yolida ménginglar», — dewatidu. **7** Hakawurlargha tenbih bergüchi ahanetke uchraydu, Qebihlerni eyibligüchi öziğe dagh keltüridu. **8** Hakawurlarni eyiblimes, chünki u sanga öch bolup qalidu; Halbuki, dana kishini eyibliseng, u séni söyidu. **9** Dana ademge dewet qilsang, eqli téximu toluq bolidu; Heqqaniy ademge durus yol körsetseng, Bilimi téximu ashidu. **10** Perwerdigardin eyminish danaliqning bashlinishidur, Muqeddes bolghuchini tonush yoruqluqtur. **11** Men [danaliq] sende bolsam, künlirinni uzartimen, Ömrüningni yilliri köpiyer. **12** Sende danaliq bolsa, paydini köridighan özüngsen, Danaliqni mazaq qilsang ziyat tartidighanmu özüngsen. **13** Nadan xotun aghzi biseremjan, eqilsizdur, Héchnéme bildestur. **14** U ishik aldida öltürup, Sheherning eng ézig jaylirida orun élip, **15** Udul ötüp kétiwatqanlargha: **16** «Kimki satta bolsa, bu yerge kelsun!» — dewatidu, We eqilsizleri: **17** «Oghriliqche ichken su tatliq bolidu, Oghrilap yégen nan temlik bolidul!» — dep charqiwatidu. **18** Lékin chaqirilghuchi ötiklerning uning öyide yatqanliqdin bixawerdur, Uning [burunqil] méhmanlirining aliqachan tehtisaraning teglirige chüshüp ketkenlikini u sezmes. (Sheol h7585)

10 Padishah Sulaymanning pend-nesihetleri: — Dana oghul atisini shad qilar; Eqilsiz oghul anisini qayghu-hesretke salar. **2** Haram bayliqlarning héch paydisi bolmas; Heqqaniyet insanni ölümdin qutuldurur. **3** Perwerdigar heqqaniy ademning jénini ach qoymas; Lékin u qebihlerning nepsini boghup qoyar. **4** Hurunluq kishini gaday qilar; Ishchanliq bolsa bayashat qilar. **5** Yazda hosulni yighiwalghuchi — dana oghuldur; Lékin orma waqtiqa uxlap yatquchi — xijaletke qalduridighan oghuldur. **6** Beriket heqqaniy ademning béshigha chüsher; Emma zorawanliq yamanlarning aghzigha urar. **7** Heqqaniy ademning yadikari mubarektur; Yamanlarning nami bolsa, sésiq qalar. **8** Dana adem yolyoruk-nesihetlerni qobul qilar; Kot-kot, nadan kishi öz ayighi burala putlishar. **9** Ghubarsiz yürgen kishining yürüş-turushi turaqliqtur, Yollirini egri qilghanning kiri axiri ashkalinidur. **10** Köz ishariatini qilip yürüdighanlar ademni daghda qaldurur; Kot-kot, nadan kishi öz ayighi bilen putlishar. **11** Heqqaniy ademning aghzi hayatliq buliqidur, Emma zorawanliq yamanning aghzigha urar. **12** Öchmenlik jédel qozghar; Méhir-muhebbet hemme gunahlarni yapar. **13** Eqil-idraqlik ademning aghzidin danaliq tépilar; Eqilsizning dümbisige palaq téger. **14** Dana ademler bilimlerni ziyade toplar; Lékin exmeqning aghzi uni halaketke yéqinlashturur. **15** Mal-dunyaliri goya mezmur

sheherdek bayning kapalitidur; Miskinni halak qilidighan ish del uning namratliqidur. **16** Heqqaniylarning ejirliri jan'gha jan qoshar, Qebihlerning hosuli gunahnila köpeytishtur. **17** Nesihetni anglap uni saqlighuchi hayatliq yoligha mangar; Tenbihlerni ret qilghan kishi yoldin azghanlardur. **18** Adawat saqlighan kishi yalghan sözlime qalmas; Töhmet chaplighanlar exmeqtur. **19** Gep köp bolup ketse, gunahtin xalyi bolmas, Lékin aghzigha ige bolghan eqilliqtur. **20** Heqqaniy ademning sözi xuddi sap kümüsh; Yamanning oyliri tolimu erzimestur. **21** Heqqaniy ademning sözliri nurghun kishini quwwetler; Exmeqler eqli kemlikidin öler. **22** Perwerdigarning ata qilghan berikiti ademni döletmen qilar; U berikittige héchbir japamusheqqet qoshmas. **23** Exmeq qebihlikni tamasha dep biler; Emma danaliq yorutulghan kishining [xursenlikidur]. **24** Yaman kishi némidin qorqsa shuninggha uchrar; Heqqaniy ademning arzusi emelge ashurur. **25** Yaman adem quyundek ötüp yoqar; Lékin heqqaniy adem menggülük uldektur. **26** Adem achchiq su yutuwalghandek, Köziğe is-tütek kirip ketkendek, Hurun ademni ishqa ewetkenmu shundaq bolar. **27** Perwerdigardin eyminish ömürni uzun qilar, Yamanning ömri qisqartilar. **28** Heqqaniy ademning ümidi xursenlik élip kéler; Lékin rezilning kütkini yoqqa chiqar. **29** Perwerdigarning yoli durus yashawatqanlargha bashpanahdur; Qebihlik qilghuchilargha bolsa halakettur. **30** Heqqaniylarning orni mustehkemdur; Yamanlar zéminda uzun turmas. **31** Heqqaniy ademning aghzidin danaliq chiqar; Lékin shumluq til késiq tashlinar. **32** Heqqaniy ademning sözi kishige mok xushyaqar; Yaman ademning aghzidin shumluq chiqar.

11 Yalghan taraza Perwerdigargha yirginchliktur; Adil jing téshi Uni xursen qilar. **2** Tekebburluq bilen birge shermendichilik egiship kéler; Lékin danaliq kichik péillargha hemrah bolar. **3** Toghrilarning semimiylikni özüni yéteker; Lékin kazzaplarning egrilikni özüni weyran qilar. **4** Xudaning ghezep künde mal-dunyaning paydisi bolmas; Lékin heqqaniyet ademni ölümdin qutquzar. **5** Kamil ademning heqqaniyliqi özüni tüz yolgha bashlar; Yaman adem öz yamanliqidin yiqilar. **6** Durus ademlerning heqqaniyliqi özlirini qutquzar; Lékin kazzaplar öz hiyle-neyringidin tutular. **7** Rezil adem ölse, uning ümidi yoqqa chiqar; Gunahkarning ümidi axiri quruq qalar. **8** Heqqaniy adem qiyinchiliqtin xalyi qilinar; Rezil adem uning ornigha tutular. **9** Munapiqlar öz aghzi bilen yéqinini buzar; Lékin heqqaniylar bilimi bilen qutquzular. **10** Heqqaniy adem ronaq tapsa, sheher xush bolar; Rezil adem halak bolsa, xelq tentene qilar. **11** Toghrilarning beriket tileshliri bilen sheher gülliner; Lékin rezillerning tili bilen weyran qolar. **12** Öz yéqinini söküdighan kishi — eqilsizdur; Emma yorutulghan adem aghzini yighar. **13** Gep toshughuchi mexpiyetlerni ashkarilar; Sadiq adem amanetke xiyamet qilmas. **14** Yolyoruk kem bolsa, el-yurt yiqilar; Ulugh bir meslihetchi bolsa, el nijat tapar. **15** Yatqa borun bolghan kishi ziyat tartmay qalmas; Qol bériship képil bolushni yaman körgen kishining quliqi tinch bolar. **16** Shapaetlik ayal izzet-hörmetni qoldin bermes; Zorawanlar bayliqni qoldin bermes. **17** Rehimdil öz-özige bext yaritar; Rehimsiz öz ténini aghritar. **18** Yaman ademlerning alghan ish heqqi ularni aldar, beriketsiz bolar; Emma heqqaniyet tériguchi adem emeliy in'am alar. **19** Heqqaniyet ademge hayatliq tapquzar; Yamanliqni közlep yürüdighan kishi ölümgé yuz tapar. **20** Niyiti buzuq kishi Perwerdigargha yirginchliktur; Emma yoli diyanetlik kishiler uning xursenlikidur. **21** Qol tutushup birleshimu, yamanlar jazagha tartilmay qalmas; Lékin heqqaniylarning nesli nijat tapar. **22** Chirayliq adem tétiqsiz xotun, Choshqingin tumshuqigha altun halqa saghandektur. **23** Heqqaniylarning arzusi peqet yaxshi méwe élip kéler; Yamanlarning kütkini

ghezep-neprettur. **24** Biraw merdlerche tarqatsimu, gülliner; Yene biraw bérishke tégishlikini ayisimu, peqet namratlishar. **25** Merd adem etliner; Bashqilarni sugharghuchi özimu sughirilar. **26** Ashliqni satmay bésiwalghan kishi elning lenitige uchraydu; Lékin ashliqni sétip bergüchige beriket tiliner. **27** Yaxshiligni izdep itilgen adem shapaet tapar; Yamanliqni izdigen adem özi yamanliq körer. **28** Öz mal-duniyasigha tayan'ghuchi yiqilar; Heqqaniy kishi yopurmaqtek kökire. **29** Öz öyige azarchiliq salghan kishi shamalgha miras bolar; Eqilsiz adem aqilanining quli bolup qalar. **30** Heqqaniyning bérédighan méwisi «hayatliq derixi»dur; Dana kishi köngüllerni [hayatliqqa] mayil qilar. **31** Qaranglar, heqqaniy adem bu dunyada [sewenliki üçtün] bedel tölügen yerde, Reziller bilen gunahkarlarning aqiwiti qandaq bolar?

12 Kimki terbiyini qedirlise, bilimnimu söygüchidur; Lékin tenbihke nepretlen'gen nadan-hamaqettur. **2** Yaxshi niyetlik adem Perwerdigarning iltipatigha érishe; Emma Perwerdigar hiyle-mikirikil ademning gunahini békiter. **3** Ademler yamanliq qilip amanliq tapalmas; Lékin heqqaniylarning yiltizi tewrenmes. **4** Peziletlik ayal érinig tajidur; Emma uni uyatqa salghuchi xotun uning ustixinini chiriter. **5** Heqqaniy ademning oy-pikri durus hökümi chiqar; Yamanlarning nesihetliri mekkarliqtur. **6** Yamanlarning sözliri qan tökidighan qiltaqtur; Lékin durusning sözi ademni qiltaqtin qutuldurur. **7** Yamanlar aghdurulup, yoqilar; Lékin heqqaniylarning öyi mezmur turur. **8** Adem öz zérikliki bilen maxtashqa sazawer bolar; Egri niyetlik kishi közge ilinmas. **9** Péqir turup xizmetkari bar kishi, Özini chong tutup ach yürgen kishidin yaxshidur. **10** Heqqaniy adem öz ulighinimu asrar; Emma rezil ademning bolsa hetta rehimdilliqimu zalimliqtur. **11** Tiriship tériqchiliq qilghan déhqanning qorsiqi toq bolar; Emma xam xiyallargha bérilgen kishining eqli yoqtur. **12** Yaman adem yamanliq qilтиqini közlep olтурar; Emma heqqaniy ademning yiltizi méwe bérıp turar. **13** Yaman adem öz aghzining gunahidin tutular; Heqqaniy adem musheqqet-qiyinchiligtin qutular. **14** Adem öz aghzining méwisidin qanaet tapar; Öz qoli bilen qilghanliridin uninggha yandurular. **15** Exmeq öz yolini toghra dep bilér; Emma dewetke qulaq salghan kishi aqilanidur. **16** Exmeqning achchiq kelse, tézla biliner; Zérek kishi haqaretke sewr qilar, setchilikni ashkarilimas. **17** Heqiqetni éytqan kishidin adalet biliner; Yalghan guwahliq qilghuchidin aldamchiliq biliner. **18** Bezilerning yénilik bilen éytqan gépi ademege sanjilghan qilichqa oxshar; Biraq aqilanining tili derdke dermandur. **19** Rastchil menggü turghuzulidu; Lewzi yalghan bolsa birdemliktur. **20** Yamanliqning koyida yürgüchining könglide hiyle saqlan'ghandur; Amanliqni dewet qilghuchilar xushaliqqa chömer. **21** Heqqaniy ademning béshigha héch külpet chüshmes; Qebihler balayi'qazagha chömuiler. **22** Yalghan sözleydighanning lewliri Perwerdigargha yirginchliktur; Lékin lewzide turghanlarga U apirin éytar. **23** Pemlik adem bilimini yoshurar; Biraq exmeq nadanliqini jakarlar. **24** Tirishchan qol hoquq tutar; Hurun qol alwan'gha tutular. **25** Köngülning ghem-endishisi kishini мүkcheyter; Lékin méhribane bir söz kishini rohlandurur. **26** Heqqaniy kishi öz dosti bilen birge yol izder; Biraq yamanlarning yoli özlirini adashтурar. **27** Hurun özi tutqan owni pishurup yéyemes; Biraq etiwarliq bayliqlar tirishchan'gha mensupтур. **28** Heqqaniyliqning yolida hayat tépilar; Shu yolda ölüм körünmestur.

13 Dana oghul atisining terbiyisige köngül qoyar; Mesxire qilghuchi tenbihke qulaq salmas. **2** Adem durus éghzining méwisidin huzurlinar; Tuzkorlar zorawanliqqa hewes qilip

zorawanliqqa uchrar. **3** Sözde éhtiyatchan kishi jénini saqlap qalar; Aghzi ittik halaketke uchrar. **4** Hurunning arzu-tiliki bar, lékin érishelmes; Lékin tirishchan etliner. **5** Heqqaniy adem yalghanchiligtin yirginer; Qebih bolsa sésiп, shermende bolar. **6** Yoli durusni heqqaniyet qoghdar; Lékin gunahkarni rezillik yoqitar. **7** Beziler özini bay körsetkini bilen emeliyette quruq sölettur; Beziler özini yoqsul körsetkini bilen zor bayliqliri bardur. **8** Öz bayliq görüge tutulghan bayning jénigha ara turar; Biraq yoqsullar héch wehimini anglimas. **9** Heqqaniy ademning nuri shadlinip parlar; Biraq yaman ademning chirighi öchürüler. **10** Kibirlikтин peqet jédel-majirala chiqar; Danaliq bolsa nesihetni anglihanlar bilen billidur. **11** Ishlimey tapqan haram bayliq beriketsizdur; Ter tökiп halal tapqan gülliner. **12** Telmürginige küttip érishelmeslik köngülini sunuq qilar, Lékin teshnaligta érishkini «hayatliq derixi»dur. **13** [Xudaning] kalam-sözige pisent qilmighan adem gunahning tölimige qerzdar bolar; Lékin permanni qedirligen adem yaxshiliq körer. **14** Aqilanining telimi hayatliq bergüchi bulaqтур; U séni ölüm tuzaqliridin qutuldurur. **15** Aqilanilik ademni iltipatqa érishtürer; Biraq tuzkorlarning yoli egri-bügri, japaliq qilar. **16** Pem-parasetlik adem bilimi bilen ish körer; Hamaquet öz nadanliqini ashkarilar. **17** Rezil alaichi bala-qazagha uchrar; Sadiq elchi bolsa derdke dermandur. **18** Terbiyeni ret qilghan adem namratliship uyatqa qalar; Emma tenbihni qobul qilghan hörmetke érishe. **19** Emelge ashqan arzu kishige shérin tuyuлар; Lékin exmeqger yamanliqni tashlashni yaman körer. **20** Aqilaniler bilen bille yürgen Dan. bolar; Biraq exmeqlerge hemrah bolghan nale-peryadta qalar. **21** Bala-qaza gunahkarlarning keynidin bésiп mangar; Lékin heqqaniylar yaxshiliqning ejrini tapar. **22** Yaxshi adem perzentlirining perzentlirige miras qaldurur; Gunahkarlarning yiqqan mal-dunyaliri heqqaniylar üçtün toplinar. **23** Yoqsulning tashlanduq yéri mol hosul bérer, Lékin adaletsizlikтин u weyran bolar. **24** Tayaqni ayighan kishi oghlini yaxshi körmes; Balini söygen kishi uni estayidil terbiyilep jazalar. **25** Heqqaniy adem köngli qanaet tapquche ozuq yur; Yamanning qorsiqi ach qalar.

14 Herbir dana ayal öz ailisini awat qilar; Exmeq ayal ailisini öz qoli bilen weyran qilar. **2** Durusluq yolida mangidighan kishi Perwerdigardin qorqar; Qingghir yolda mangghan kishi [Xudani] közge ilmas. **3** Exmeqning tekebbur aghzi özige tayaq bolar; Aqilanining lewliri özini qoghdar. **4** Ulagh bolmisa, éghil pak-pakiz turar; Biraq öküzning küchi bolghandila [sanggha] ashliq tolar. **5** Ischenlik guwahchi yalghan éytmas; Saxta guwahchi yalghan gepni nepstek tinar. **6** Hakawurlar danaliq izdep tapalmas; Biraq yorutulghan ademege bilim élish asan'gha chüsher. **7** Birawning aghzida bilim yoqluqini bilip yetkende, Uningdin özünigi néri tart. **8** Eqil-parasetlik kishining danaliq öz yolini oylinishtidur; Exmeqlerning eqilsizliki bolsa özlirining aldinishidur. **9** Exmeqler bolsa «itaetsizlik qurbanliq»ni közge ilmaydu, Heqqaniylar arisida bolsa iltipat tépilar. **10** Köngüldiki derdni peqet özila kötäreler; Köngüldiki xushluqqimu bashqilar shérik bolalmas. **11** Yamanning öyi örülüp chüsher; Heqqaniy ademning chédiri güllinip kéter. **12** Adem balisigha toghridek körünidighan bir yol bar, Lékin aqiwiti halaketke baridighan yollardur. **13** Oyun-külke bolsa qelbtiki ghem-qayghumi yapar, Xushalliq ötüп ketkende, ghem-qayghu yenila qalar. **14** Toghra yoldin burulup yan'ghan adem hamon öz yolidin toyar; Yaxshi adem öz ishidin qanaetliner. **15** Saddilar hemme gepke ishinip kéter; Lékin pem-parasetlik kishi herbir qedemni awaylap basar. **16** Dana adem éhtiyatchan bolup awarichilikтин néri kéter; Exmeq hakawurluq qilip, özige ishinip aldigha mangar. **17** Térikkle exmeqliq qilar; Neyrengwaz adem

nepretke uchrar. **18** Saddilar exmeqliqqa warisliq qilar; Pem-parasetlikler bilimni öz taji qilar. **19** Yamanlar yaxshilarning aldida igiler; Qebihler heqqaniyning derwaziliri aldida [bash urar]. **20** Namrat kishi hetta öz yéqinighimu yaman körünir. Bayning dosti bolsa köptür. **21** Yéqinini pes körgen gunahkardur; Lékin miskinlerge rehim qilghan beriket tapar. **22** Yamanliq oylighanlar yoldin adashqanlardan emesmu? Biraq yaxshiliq oylighanlar rehim-shepqaet, heqiqet-sadiqliqqa muyesser bolar. **23** Hemme méhnnettin payda chiqar; Biraq quruq paranglar ademni mohtajliqta qaldurar. **24** Aqilaniler üçün bayliqlar bir tajdur; Exmeqlarning nadanliqidin peqet yene shu nadanliqla chiqar. **25** Heqqaniy guwahliq bergüchi kishilarning hayatini qutquzar; Yalghan-yawidaq sözleydighan [guwahchi] yalghan gepni nepestek tinar. **26** Perwerdigardin qorqidighanning küchlük yölenchüki bar, Uning balilirimu himayige ige bolar. **27** Perwerdigardin qorqush hayatning buluqidur; U kishini ejellik tuzaqlardin qutquzar. **28** Padishahning shan-sheripi puqrasining köplikidindur; Puqrasining kemliki emirning halakitidur. **29** Éghir-bésiq kishi intayin aqil kishidur; Chéchiqlighaq exmeqliqni ulughlar. **30** Xatirjem köngül tenning saqliqidur; Hesret chékishi bolsa söngeklerni chiritar. **31** Miskinni bozek qilghuchi — Perwerdigargha haqaret qilghuchidur; Hajetmenlerge shapaet qilish Uni hörmetligenliktur. **32** Yaman öz yamanliqi ichide yiqitilar; Heqqaniy adem hetta sekrratta yatqandimu xatirjem bolar. **33** Yorutulghan kishining könglide danaliq yatar; Biraq exmeqning könglidikisi ashkara bolmay qalmas. **34** Heqqaniy herqaysi elni yuqiri kötürer; Gunah herqandaq milletni nomusqa qaldurar. **35** Padishahning iltpati eqilliq xizmetkarning béshigha chüsher; Biraq uning ghezipi nomusta qaldurghuchi uyatsiz xizmetkarining béshigha chüsher.

15 Mulayim jawab ghezepni basar; Qopal söz achchiqni qozghar. **2** Aqilanilerning tili bilimni jari qilar; Exmeqning aghzi quruq gep töker. **3** Perwerdigarning közü her yerde yérer; Yaxshi-yamanlarni körüp turar. **4** Shipa yetküzgüchi til xuddi bir «hayatliq derixi»dur; Tili egrilik kishining rohini sundurar. **5** Exmeq atisining terbiyisige pisent qilmas; Lékin atisining tenbihige qulaq salghan zérek bolar. **6** Heqqaniyning öyide göherler köptür; Biraq yamananning tapawiti özige awarichilik tapar. **7** Dananing lewli bilim tarqitar; Exmeqning könglidin héch bilim chiqmas. **8** Yamanlarning qurbanliqi Perwerdigargha yirginchliktur; Duruslarning duasi Uning xursenlikidur. **9** Yamanlarning yoli Perwerdigargha yirginchliktur; Lékin heqqaniyetni intilip izdigüchini U yaxshi körer. **10** Toghra yoldin chiqqanlar azabliq terbiyini körer; Tenbihge öch bolghuchi öler. **11** Tehtisara we halaket Perwerdigarning köz aldida ochuq turghan yerde, Insan könglidiki oy-pikirmi qandaqmu Uningdin yoshuralisun?! (Sheol h7585) **12** Hakawur tenbih bergüchini yaqturmas; U aqilanilerdin nesihet élishqa barmas. **13** Köngül shad bolsa, xush chiray bolar; Derd-elem tartsa, rohi sunar. **14** Yorutulghan köngül bilimni izder; Eqilsizning aghzi nadanliqni ozuq qilar. **15** Ézilgenlerning hemme künliri tasta öter; Biraq shad köngül herkünini héytkte ötküzer. **16** Zor bayliq bilen biaramliq tapqandin, Azgha shükür qilip, Perwerdigardin eymen'gen ewzel. **17** Nepret ichide yégen bordaq göshte qilin'ghan katta ziyapettin, Méhir-muhebbet ichide yégen köktat ewzel. **18** Térikke kishi jédel chiqirar; Éghir-bésiq talash-tartishlarni tinchlandurar. **19** Hurunning yoghi tikenlik qashadur, Durus ademning yoli köttürilgen yoldek daghdamdur. **20** Dana oghul atisini shad qilar; Eqilsiz adem anisini kemsite. **21** Eqli yoq kishi exmeqliqi bilen xushtur; Yorutulghan kishi yolini toghrilap mangar. **22** Meslihetsiz ish

qilghanda nishanlar emelge ashmas; Meslihetchi köp bolghanda muddialar emelge ashurular. **23** Kishige jayida bergen jawabidin xush bolar, Del waqtida qilghan söz neqeder yaxshidur! **24** Hayatliq yoli eqilliq kishini yuqirigha bashlayduki, Uni chonggur tehtisaradin qutquzar. (Sheol h7585) **25** Perwerdigar tekebburning öyini yuluwéter; Biraq U tul xotunlarga shasilarni turghuzar. **26** Yamanlarning oy-pikiri Perwerdigargha yirginchliktur; Biraq sap dilning sözliri söyümlüktür. **27** Ach köz kishi öz ailisige awarichilik keltürer; Para élishqa nepretlen'gen kishi kün körer. **28** Heqqaniy adem qandaq jawab bérishte qayta-qayta oylinar; Yaman ademning aghzidin shumluq töküler. **29** Perwerdigar yaman ademdin yiraqtur; Biraq U heqqaniyning duasini anglar. **30** Xush közler köngülün shadlandurar; Xush xewer ustixanlarga gösh-may qondurar. **31** Hayatliqqa élip baridighan tenbihke qulaq salghan kishi danalarning qataridin orun alar. **32** Terbiyeni ret qilghan öz jénini xar qilar; Tenbihge qulaq salghan yorutular. **33** Perwerdigardin qorqush ademge danaliq ögiter; Awwal kemterlik bolsa, andin shöhret kéler.

16 Köngüldiki niyetler insan'gha tewedur; Biraq tilning jawabi Perwerdigarning ilkidur. **2** Insan özining hemme qilghan ishini pak dep bilir; Lékin qelbdiki niyetlerni Perwerdigar tarazigha selip tartip körer. **3** Niyet qilghan ishiringni Perwerdigargha tapshurghin, Shundaq qilghanda pilanliring piship chiqar. **4** Perwerdigar barliq mewjudiyetning herbirini melum meqset bilen apiride qilghan; Hetta yamanlarnimu balay'apet küni üçün yaratqandur. **5** Tekebburluqqa tolghan köngüllerning herbiri Perwerdigargha yirginchliktur; Qol tutushup birleshismu, jajasiz qalmas. **6** Muhebbet-shepqaet we heqiqet bilen gunahlar kafaret qilinip yépile; Perwerdigardin eyminish ademlerni yamanliqtin xaly qilar. **7** Ademning ishleri Perwerdigarni xursen qilsa, U hetta düshmenlirininimu uning bilen inaqlasshturar. **8** Halal alghan az, Haram alghan köptin ewzeldur. **9** Insan könglide öz yolini toxtitar; Emma qedemlirini toghrilaydighan Perwerdigardur. **10** Hetta padishahning lewlrige qaritip epsun oqulsimu, Uning aghzi toghra hökümdin chetnimes. **11** Adil taraza-mizanlar Perwerdigargha xastur; Taraza tashlirining hemmisini U yasighandur. **12** Padishah rezillik qilsa yirginchliktur; Chünki text heqqaniyet bilenla mehkem turar. **13** Heqqaniy sözligen lewler padishahlarning xursenlikidur; Ular durus sözlügüchilerni yaxshi körer. **14** Padishahning qehri goya ölümnung elchisidur; Biraq dana kishi [uning ghezipini] tinchlandurar. **15** Padishahning chirayining nuri kishige jan kirgüzür; Uning shepqi waqtida yaghqan «kéyinki yamghur»dur. **16** Danaliq élish altun élishidin neqeder ewzeldur; Yorutulushni tallash kümüşni tallashtin shuncha üstündur! **17** Durus ademning ézig köttürilgen yoli yamanliqtin ayrilishur; Öz yoligha éhtiyat qilghan kishi jénini saqlap qalar. **18** Meghrurluq halak bolushtin awwal kéler; Tekebburluq yiqilishtin awwal kéler. **19** Kemter bolup miskinler bilen bard-keldide bolush, Tekebburlar bilen haram mal bölüshkendin ewzeldur. **20** Kimki ishni pem-paraset bilen qilsa payda tapar; Perwerdigargha tayan'ghan bolsa, bext-saadet körer. **21** Köngli dana kishi segek atilar; Yéqimliq sözler ademlerning bilimini ashurar. **22** Pem-paraset özige ige bolghanlarga hayatliqning buluqidur; Eqilsizlerge telim bermekning özi eqilsizliktur. **23** Aqilane kishining qelbi aghzidin eqil chiqirar; Uning lewzige bilimni ziyade qilar. **24** Yéqimliq sözler goya heseldur; Köngüllerni xush qilip ten'ge dawadur. **25** Adem balisigha toghridek körünidighan bir yol bar, Lékin aqitwé halakette baridighan yollardur. **26** Ishligüchining ish tiyi uni ishqa salar; Uning qarni uninggha heydekchilik qilar. **27** Muttehem kishi yaman gepni kolap yüer; Uning lewli lawuldap turghan otqa oxshar. **28** Egri adem

jédel-majira tughdurghuchidur; Gheywetchi yéqin dostlarni ayyiwéte. **29** Zorawan kishi yéqin adimini azdurar; Uni yaman yolgha boshlap kirer. **30** Közini yumuwalghan kishi yaman niyetni oylar; Léwini chishlighen kishi yamanliqqa teyyardur. **31** Heqqaniyet yolida aqarghan chach, Ademning shöhret tajidur. **32** Asan achchiqlimaydighan kishi palwandin ewzeldur; Özini tutuwalghan sheher alghandinmu üstündür. **33** Chek étekke tashlan'ghini bilen, Lékin netijisi pütünley Perwerdigardindur.

17 Qurbanliq göshlirige tolghan jédellik öyidin, Bir chishlem quruq nan yep, köngül tinchliqta bolghan ewzel. **2** Xizmetkar chéwer bolsa, xojsining nomusta qoyghuchi oghlini boshqurur; Kelgüside u xojingin oghli qatarida turup uning mirasini teqsim qilar. **3** Sapal qazan kümüshni tawlar; chanaq altunni tawlar, Biraq ademning qelbini Perwerdigar sinar. **4** Qebih kishi yaman sözlerge ishiner; Yalghanchi pitnichilerning sözige qulaq salar. **5** Miskinlerni mesxire qilghuchi, özini Yaratquchini haqaretligühidur; Bashqilarning bextsizlikidin xushal bolghan kishi jazasiz qalmas. **6** Qérlarning newiriliri ularning tajidur; Perzentlerning pexri ularning atilidur. **7** Exmeq yarishliq gep qilsa uninggha yarashmas; Mötiwer yalghan sözlise uninggha téximu yarashmas. **8** Para — uni bergüchining neziride ésil bir göherdur; Goya uni negila ishletse muweppeqiyetke érishidighandek. **9** Bashqilarning xataliqini yoputup kechürgen kishi méhir-muhebbetni közler; Kona xamanni sorighan kishi yéqin dostlarni dushman qilar. **10** Aqilanige singgen bir éghiz tenbih, Exmeqge urulghan yüz derridin ünümlüktur. **11** Yamanlar peqet asiyligni közler; Uni jazalashqa rehimsiz bir elchi ewetler. **12** Exmiqane ish qiliwatqan nadan kishige uchrup qalghandin köre, Baliliridin ayrilghan éyiqqa yoluqup qalghan yaxshi. **13** Kimki yaxshiliqqa yamanliq qilsa, Ishikidin bala-qaza néri ketmes. **14** Jédelning bashlinishi tosmi su élip ketken'ge oxshaydu; Shunga jédel partlashtin awwal talash-tartishtin qol üzgin. **15** Yamanni aqlighan, Heqqaniygha qara chaplighan, Oxshashla Perwerdigargha yirginchliktur. **16** Exmeqning köngli danaligini etiwarlimesa, Qandaqmu uning qolida danaligini sétiwalghudek puli bolsun? **17** [Heqqiy] dost herdamnanga muhebbet körsiter, [Heqqiy] qérindash yaman kününg üçün yardemge duniygha kelgendur. **18** Eqlisiz kishi qol bérip, Yéqini üçün képil bolidu. **19** Jédelge amraq gunahqa amraqtur; Bosughini égiz qilghan halaketni izder. **20** Niyiti buzulghan yaxshiliq körmes; Tilida heq-naheqni astin-üstün qilghuchi balaha yoluqar. **21** Bala exmeq bolsa, ata ghem-qayghugha patar; Hamaqetning atisi xushalli körmes. **22** Shad köngül shipaliq doridek ten'ge dawadur; Sunuq roh-dil ademning yilikini qurutar. **23** Chirik adam yeng ichide parini qobul qilar; U adaletning yolini burmilar. **24** Danaligi yorutulghan kishining köz aldidu turar; Biraq eqilsizning közi xiyalkeshlik qilip qutupta yürer. **25** Galwang bala atini azabgha salar; Uni tughquchiningmu derdi bolar. **26** Heqqaniylargha jerimane qoyushqa qet'iy bolmas; Emirlerni adaletni qollighini üçün dumberalashqa bolmas. **27** Bilimi bar kishi kem sözlük bolar; Yorutulghan adam qaltis éghir-bésiq bolar. **28** Hetta exmeqmu az sözlise dana hésablinar; Tilini tizginligen kishi danishmen sanilar.

18 Köpchilikтин ayirilib yalghuz yürgen kishi haman öz nepsige chogh tartar; Herqandaq chin hékmetke haman jan-jehli bilen qarshi chiqar. **2** Exmeq yorutulushqa qiziqmas; Qiziqidighini peqet öz oyilghanlirini körsitishla, xalas. **3** Yaman kishi kelse, nepretmu peyda bolar; Nomussiz ish iza-ahannettin ayirilmas. **4** Ademning sözliri chongqur sulargha oxshar; Danalig buliqi ériq süyidek örkeshlep aqar. **5** Yaman'gha yan bésishqa,

Soraqta heqqaniygha uwal qilishqa qet'iy bolmas. **6** Exmeqning lewliri uni jédelge boshlar; Uning aghzi «Méni dumbala» dep tekliq qilar. **7** Exmeqning aghzi öz beshigha halakettur; Uning lewliri öz jénigha qaqqandur. **8** Gheywetxorning sözliri herxil nazunémetlerdek, Kishining qelbige chongqur singdürilire. **9** Ishida hurun bolghan kishimu, Buzghunchi bilen ülpetdash bolidu. **10** Perwerdigarning nami mustmut munardur; Heqqaniylar uning ichige yügürüp kirip yuqirida aman bolar. **11** Bay adem mal-dunyasini «musthekem shehirim» dep biler; Neziride özini saqlaydighan égiz sépildek turar. **12** Bitchit bolushin awwal, köngülege tekebburluq kéler; Awwal kemterlik bolsa, andin shöhret kéler. **13** Sözni anglimay turup, aldirap jawab bergen, Exmeqliqini körsitip özini xijalette qaldurur. **14** Tendiki aghriq azabigha ademning öz rohi berdashiql bergüzér; Biraq rohi sun'ghan bolsa uni kim kötürer? **15** Yorutulghan qelbi bilimge érishmekte, Aqlaningiz qulaqliri bilimni izdimekte. **16** Sowghat öz igisige ishikni daghdam échip bérer; Uni chong erbablal aldigha yetküzér. **17** Dewa qilghanda, awwal sözlügichining sözliri orunluq körünér; Lékin qarshi terep soal qoyup ishni sürishtürér. **18** Chek tashlash jédellerni tügiter; Ghojilarning arisidiki ishni mu hel qilar. **19** Renjigen qérindashning könglini élish musthekem sheherni élishin mu tes; Jédel-majira qorghanning taqaq-baldaqlirigha oxshashur. **20** Adem [durus] sözligenlikidin qorsiqi toq bolar; Öz könglidin chiqqan sözliridin mu hosul alar. **21** Hayat-mamat tilning ilkidur; Kimki uning tesirini etiwarlisa uning méwisidin yer. **22** Xotunni tallap alghan kishi yaxshiliq tapidu, U Perwerdigarning merhimitige érishken bolidu. **23** Miskinler pes awazda yélinip sözler; Bay bolsa qopalliq bilen jawab bérer. **24** Dostni köp tutqan kishi xay bolar; Lékin qérindashin mu yéqin baghlan'ghan bir dost bardur.

19 Pezeletlik yolda mangghan kembeghel, Hiyliger sözlük exmeqтин yaxshidur. **2** Yene, gheyriti bar kishi bilimsiz bolsa bolmas; Aldirangghu yoldin chiqar. **3** Kishining exmeqliqi öz yolini astin-üstün qiliwéte; Shundaq turuqluq u könglide Perwerdigardin renjip aghrinar. **4** Bayliq dostni köp qilar; Miskinler bar dostidin mu ayirilip qalar. **5** Yalghan guwahliq qilghan jazalanmay qalmas; Yalghan éytquchimu jazadin qutulalmas. **6** Tola adem séxyidin iltipat közler; Sowghat bérip turghuchigha hemme kishi dosttur. **7** Namratlashqandin qérindashlirimu zériker; Uning dostliri téximu yiraq qachar; Yalwurup qoghlimisu, ular tépilas. **8** Pem-parasetke érishküchi özige köyünér; Nurni saqlighan kishining bexti bolar. **9** Yalghan guwahliq qilghan jazalanmay qalmas; Yalghan éytquchimu halak bolar. **10** Heshemetlik turmush exmeqge yarashmas; Qulning emeldarlar üstidin höküm sürüshi téximu qamlashmas. **11** Danishmenlik igisini asanliqche achchiqlanmaydighan qilar; Xataliqni yoputup kechürish uning shöhritidur. **12** Padishahning ghezipi shirning huwlishigha oxshash dehshetlik bolar; Uning shepqiti yumran ot-çöpke chüshken shebnemdek shérindur. **13** Exmeq oghul atisi üçün bala-qazadur; Urushga xotunning zarlashliri toxtimay témp chüshken tamche-tamche yéghin'gha oxshashur. **14** Öy bilen mal-mülük ata-bowlardan mirastur; Biraq pem-parasetlik xotun Perwerdigarning iltipatidindur. **15** Hurunluq kishini gheplet uyqugha gherq qilar; Bikar telep acharchiliqning derdini tartar. **16** [Perwerdigarning] emrige emel qilghan kishi öz jénini saqlar; Öz yolliridin hézi bolmighan kishi öler. **17** Kembeghellerge rehimdilliq qilghan, Perwerdigargha qerz bergen bilen barawerdur; Uning shepqitini [Perwerdigar] qayturar. **18** Perzentingning terbiyini qobul qilishigha ümidwar bolup, Uni jazalap terbiye bérip

turghin; Lékin uni ölgüche xar bolsun dégüchi bolma. **19** Qehrlik kishi jaza tartar; Uni qutquzmaqqi bolsang, qayta-qayta qutquzushung kérek. **20** Nesihetni anglighin, terbiyeni qobul qilghin, Undaq qilghanda keyinki künliringde dana bolisen. **21** Kishining könglide nurghun niyetler bar; Axirida peqet Perwerdigarning dalalet-hidayitidin chiqqan ish aqar. **22** Kishining yéqimliqi uning méhir-muhebbitidindir; Miskin bolush yalghanchiliqtin yaxshidur. **23** Perwerdigardin eyminish kishini hayatqa érishtüder; U kishi xatirjem, toq yashap, balaqaza chüshürülüşidin xaliy bolar. **24** Hurun qolini sunup qachigha tiqqini bilen, Ghizani aghzigha sélishqimu hurunluq qilar. **25** Hakawurgha qilin'ghan tayaq jazasi saddigha qilin'ghan ibrettur; Yorutulghan kishige bérilgen tenbih, Uning bilimini téximu ziyade qilar. **26** Atisining mélini bulighan, Anisini öyidin heydep chiqarghan, Reswaliq, éza-ahanel qaldurghuchi oghuldur. **27** I oghul, nesihetke quliqingni yupuruwalsang, Eqilning telimliridin yiraqlashqiningdur. **28** Peskesh guwahchi adaletni mazaq qilghuchidur; Yaman ademning aghzi rezillikni yutar. **29** Hakawurlar üçhün jazalar teyyardur, Exmeqlarning dümbisige uridighan qamcha teyyardur.

20 Sharab kishini reswa qilar, Haraq kishini ghaljirlashturur; Kimki uninggha bérlip ézip ketse, eqilsizdur. **2** Padishahning ghezipi shirning hökririshige oxshash qorqunchluqtur; Uning achchiqini keltürgen, öz jénigha jaza chüshürer. **3** Özini majiradin néri qilish kishining izzitidur; Biraq herbir exmeq özini basalmas. **4** Hurun adem qishta yer heydimes; Yighim waqtda yoqluqa qélip ashliq tiler. **5** Kishining könglidiki oy-niyetliiri chongqur sugha oxshashtur; Yorutulghan adem ularni tartip alalaydu. **6** Özini sadhiq deydighanlar köptur; Biraq ishenchlik bir ademni kim tapalisun? **7** Heqqaniy adem diyanetlik yolda mangar; Uning perzentlirige bext-beriket qaldurular! **8** Padishah adalet textide olтурghanda, Hemme yamanliqni közi bilme qoghlaydu. **9** Kim özini gunahdin tazilandum, Wijdanim paklandi, déyoleydu? **10** Ikki xil taraza téshi, Ikki xil küre ishliitish, Oxshashla Perwerdigargha yirginchliktur. **11** Hetta bala öz xisliiti bilen biliner; Uning qilghanlirining pak, durus yaki emesliki heriketliridin körünüp turar. **12** Kóridighan közni, anglaydighan qulaqni, Her ikkisini Perwerdigar yarratti. **13** Uyquqgha amraq bolma, namratliqqa uchrayesen; Közüngni échip oyghaq bol, néning mol bolar. **14** Xéridar mal alghanda: «Nachar iken, nachar iken!» dep qaashaydu; Élip ketkendin keyin [«Ésil nerse, erzan aldım» dep] maxtinidu. **15** Altun bar, leel-yaqatlarimu köptur; Biraq bilimni béghishlighan lewler némidegen qimmetlik göherdur! **16** Yatqa képil bolghan kishidin qerzge tonini tutup alghin; Yat xotun'gha kapalet bergen kishidin kapalet puli al. **17** Aldap érishken tamaq tatliqtur; Keyin, uning yéginu shéghil bolar. **18** Pılanlar meslihet bilen békittiler; Pishqan köresetme bilen jeng qilghin. **19** Gep toshughuchi sirlarni ashkarilar; Shunga walaqtekkür bilen arilashma. **20** Kimki ata-anisini haqaret qilsa, Uning chirighi zulmet qarangghusida öcher! **21** Téz érishken miras haman beriketlik bolmas. **22** Yamanliqqa yamanliq qayturay déme; Perwerdigargha tayinin küüt, U derdingge yéter. **23** Ikki xil taraza téshi Perwerdigargha yirginchliktur; Saxta ölchem qet'iy yarimas. **24** İnsanning hayatliq qedemlirini Perwerdigar belgileydu; Undaqta insan öz musapisini nedin bilsun? **25** Bir nersisini yéniklik bilen [«Xudagha» atalghan!] dep wede bérish, Qesemlerdin keyin ikkilinin qayta oylinish, Öz jénini qiltaqqa chüshürgen'ge barawer. **26** Dana padishah yamanlarni topanni sorughandek soruwétidu, Xaman tepkendek tuluq bilen janjiwéter. **27** Ademning roh-wijdani — Perwerdigarning

chirighidur, U qelbning herbir teglirini tekshürüp perq éter. **28** Méhir-sheppet we heqiqet padishahni saqlaydu; U méhir-sheppet bilenla öz textini mustehkemleydu. **29** Yash yigitlerning qawulluqi ularning pexridur; Qérlarning izziti aq chachliridur. **30** Terbiye yariliri yamanliqni tazilap chiqqar, Tayaq izliri ich-baghirmi taza qilar.

21 Padishahning köngli ériqlardiki sudek Perwerdigarning qolidur; [Perwerdigar] qeyerge toghrilisa, shu terepke mangidu. **2** İnsan özining hemme qilghan ishini toghra dep biler; Lékin Perwerdigar qelbdiki niyetlerni tarazigha sélip tartip körer. **3** Perwerdigarning neziride, Heqqaniyliq bilen adalet yürgüzüş qurbanliq qilishtin eweldur. **4** Tekebbur közler, meghrur qelb, yamanlangan chirighi — hemmisi gunahtur. **5** Estayidil kishilerning oyliri ularni peqet bayashatliqa yéteklek; Chéchilangghularning oyliri bolsa, ularni peqet yoqsuzluqqa yéteklek. **6** Yaghlıma til bilen érishken bayliqlar, Ölümmi izdep yalimlar qoghlap yürgen bir tütünla, xalas. **7** Yamanlarning zalimliqi özini chirmiwalar; Chünki ular adalet yolida méngishni ret qilghan. **8** Jinayetkar mangidighan yol nahayiti egridur; Sap dil ademning herikiti tüptüzdur. **9** Soqushqaq xotun bilen [azade] öyde bille turghandin köre, Ögzingning bir bulungida [yalghuz] yétip qopqan yaxshi. **10** Yaman kishining köngli yamanliqqa hérimendur; U yéqinighimu shapaet körssetmes. **11** Hakawurning jazagha tartilishi, bilimsizge ibret bolar; Dana kishi qobul qilghan nesihetlerdin téximu köp bilim alar. **12** Heqqaniy Bolghuchi yamanlıqning öyini közler; U haman yamanlarni yamanliqqa qoyup yiqitar. **13** Miskinlerning nalisigha quligini yoputup kari bolmighuchi, Axiri özi peryad köttürer, Biraq héchkim perwa qilmas. **14** Yoshurun sowghat ghezepni basar; Yeng ichide bérilgen para qehr-ghezepni peseyter. **15** Adaletni beja keltürüş heqqaniylarning xushalliqidur, Biraq yamanliq qilghuchilargha wehimidur. **16** Hékmét yolidin ézip ketken kishi, Erwahlarning jamaiti ichidikilerdin bolup qalar. **17** Tamashagha bérilgen kishi namrat qalar; Yagh chaynashqa, sharab ichishke amraq béyimas. **18** Yaman adem heqqaniy adem üçhün görü pulining ornida qalar; [Ézilgen] duruslarning ornigha ıplasar qalar. **19** Soqushqaq we térikkek ayal bilen ortaq turghandin, Chöl-bayawanda yalghuz yashighan yaxshidur. **20** Aqilanining öyide bayliq bar, zeytun may bar; Biraq exmeqler tapqinini utturluq buzup chaqchar. **21** Heqqaniyet, méhrıbanliqni izdigüchi adem, Hayat, heqqaniyet we ızzet-hörmetke érisher. **22** Dana kishi küchlükler shehririning sépiligha yamishar, ularning tayananchi bolghan qorghinini ghulitar. **23** Öz tiligha, aghzigha ige bolghan kishi, Jénini awarichiliklerdin saqlap qalar. **24** Chongchiliq qilghanlar, «Hakawur», «hali chong», «mazaqchi» atilar. **25** Hurun kishi öz nepsidin halak bolar, Chünki uning qoli ishqa barmas; **26** Nepsi yaman bolup u kün boyi teme qilip yürer; Biraq heqqaniy adem héchnémini ayimay sediqe qilar. **27** Yaman ademning qurbanliq Perwerdigargha yirginchliktur; Rezil gherezde epkélin'gen bolsa téximu shundaqtur! **28** Yalghan guwahliq qilghuchi halak bolar; Eyni ehwalni anglap sözilgen kishining sözi ebedigiche aqar. **29** Yaman adem yüzini qélin qilar; Durus kishi yolini oylap puxta basar. **30** Perwerdigargha qarshi turalaydighan héchqandaq danaliq, eqil-paraset yaki tedbir yoqtur. **31** Atlar jeng küni üçhün teyyar qilin'ghan bolsimu, Biraq ghelibe-nijat peqet Perwerdigardindir.

22 Yaxshi nam zor bayliqqa ige bolushtin ewzel; Qedir-qimmet altın-kümüshün üstündür. **2** Gaday bilen bay bir zémında yashar; Her ikkisini yaratqan Perwerdigardur. **3** Zérek kishi bala-qazani aldın körtüp qachar; Saddilar aldigha bérıp ziyan tartar. **4** Özini töwen tutup, Perwerdigardin

eyminishning berikiti — bayashatliq, izzet-hörmet we hayattur. 5 Hiyilgerlarning yolida tikenler, tuzaqlar yatar; Öz yoligha hézi bolghan kishi ularin yiraq bolar. 6 Baligha kichikide mijeziqe qarap durus terbiye berseng, Chong bolghanda u shu yoldin chiqmas. 7 Baylar misikinlarni bashqurur; Qerzdar qerz igisiniy qulidur. 8 Naheqliq uruqini chaqqaanning alidighan hosuli balayi'apettur; Uning ghezep-heyyami chüsher. 9 Séxiy adem beriket tapar; Chünki u misikinlerge öz nénidin bölüp bergüchidur. 10 Hakawurni qoghliwetseng, jédel-majira béسالار; Kélisheyleslikler we shermendichilikler tüger. 11 Pak niyetni qedirleydighan kishining sözliri güeldur; Shunga padishah uning bilen dost bolar. 12 Perwerdigarning közi ilim-heqiqetni saqlar; U iplaslarning sözlirini échip tashlap bikar qilar. 13 Hurun adem: «Tashqirida bir shir turidu, Kochigha chiqsam óltürülimen!» — deydu. 14 Zinxar ayalning aghazi chongqur bir oridur; Perwerdigar narazi bolghan kishi uninggha chüshüp kéter. 15 Nadanliq sebebi balilarning qelbige baghlaghliqtur; Biraq terbiye tayiqi buni uningdin yiraq qilar. 16 Misikinlarni ézish bilen bay bolghan, We baylarga sowghat sunidighan kishi, Axiri peqet yoqsulluqta qalar. 17 Qulaq sal, sanga aqilanilerning sözlirini ógitey; Köngül qoyup biliminni ógen'gin. 18 Ularni qelbingde ching tutsang, Ular sanga shérin bolar, Lewliringde sep bolup teyyar turidu. 19 Chin qelbing bilen Perwerdigargha tayinishing üçün, Bügün [bu hékmetlik sözlerni] bashqa birsige emes, Belki sanga yetküzidur. 20 Uningdin mana ottuzni yazdim, Buning ichide nesihetler hem bilim bar. 21 Bular bilen heqiqetning sözlirining derweqe heqiqet ikenlikini bileleysen, We shundaq qilip séni ewetküchilerge heqiqetning sözliri bilen jawab qayturalaysen. 22 Yoqsuldin bulap alma, u kembeghel tursa, Ajiz möminlarni soraq ormidia bozek qilma. 23 Chünki Perwerdigar ularning dewasini kötürer, Ulardin bulap alghanlardin bulap alar. 24 Mijezi ittik adem bilen dost bolma, Qehrlik adem bilen arilashma, 25 Bolmisia, uning yaman yolini óginip qélip, qiltaqqa chüshisen. 26 Bashqilargha [képil bolup] qol bergüchilerdin bolma, Qerzlarni töleshke kapalet bergüchilerdin bolma; 27 Séning qayturalighudek nerseng bolghan bolsa, Ular орун-көрпийилринги bikardin-bikar astingdin élip ketmigen bolattil! 28 Ata-bowiliring pasilni belgilep bergen kona chégra tashlirini yötkime. 29 Ishni estayidil we chaqqan béjiridighan kishini kórgenmiding? U pes ademlarning xizmitide bolmas; Padishahlarning aldida turar.

23 Katta erbab bilen hemdastixan bolsang, Aldingdiki kim ikenlikini obdan oylan. 2 Ishtiyng yaman bolsa, Gélinggha pichaq tenglep turghandek özüngni tart. 3 Uning nazunémelirini tama qilma, Ular adem aldaydighan tamaqlardur. 4 Bay bolimen dep özüngni upratma; Özüngning zéhnigini bu ishqqa qaratma. 5 [Bayliqlargha] kóz tikishing bilemla, ular yoq bolidu; Pul-mal derweqe özige qanat yasap, Xuddi bürküttek asman'gha uchup kéter. 6 Ach közning nénini yéme, Uning ésil nazunémelirini tama qilma; 7 Chünki uning köngli qandaq bolghandek, özimu shundaq. U aghzida: — Qéni, alsila, ichsile! — désimu, Biraq könglide séni oylichini yoq. 8 Yégen bir yutum taamnimu qusuwétisen, Uninggha qilghan chirayliq sözliringmu bikargha ketken bolidu. 9 Exmeqqe yol kórsitip salma, Chünki u eqil sözliringni közge ilmas. 10 Qedimde békitken yerning pasil tashlirini yötkime, Yétimlarning étizlirighimu ayagh basma; 11 Chünki ularning Hemjemet-Qutquzhuchisi intayin küchlüktur; U Ózi ular üçün üstüngdin dewa qilar. 12 Nesihetke köngül qoy, Ilim-bilimlerge qulaq sal. 13 Balanggha terbiye bérishtin érinme; Eger tayaq bilen ursang, u ólüp ketmeydu; 14 Sen uni tayaq bilen ursang, Belkimi uni

téhtisaradin qutquzwalisen. (Sheol h7585) 15 I oghlum, dana bolsang, Méning qelbim qanche xush bolar idi! 16 Aghzingda орунлуқ sözler bolsa, ich-ichimdin shadlinimen. 17 Gunah sadir qilghuchilargha reshk qilma, Herdaim Perwerdigardin eyminishte turghin; 18 Shundaq qilghiningda jezmen köridighan yaxshi küning bolidu, Arzu-ümiding bikargha ketmes. 19 I oghlum, sözümgе qulaq sélip dana bol, Qelbingni [Xudaning] yoligha bashlighin. 20 Meyxorlarga arilashma, Nepsi yaman göshxorlar bilen bardi-keldi qilma; 21 Chünki haraqesh bilen nepsi yaman axirida yoqsulluqta qalar, Gheplet uyusigha patqanlarga jende kiymini kiygüzter. 22 Séni tapqan atangning sözini angla, Anang qérighanda uninggha hörmetsizlik qilma. 23 Heqiqetni sétiwal, Uni hergiz sétiwetme. Danaliq, terbiye we yorutulushnimu al. 24 Heqqaniy balining atisi chong xushalliqtur tapar; Dana oghulni tapqan atisi uningdin xursen bolar. 25 Ata-anangni söyündürüp, Séni tughqan anangni xush qil. 26 I oghlum, qelbingni manga tapshur; Közliringmu hayatliq yollirimga tikilsun! 27 Chünki pahishe ayal chongqur oridur, Buzuq yat ayal tar zindandur; 28 Ular qaraqchidek möküwélip, Insaniyet arisidiki wapazilarni köpeyer. 29 Kimde azab bar? Kimde derd-elem? Kim jédel ichide qalar? Kim nale-panyad kötürer? Kim sewesiz yarilinlar? Kimning közi qizirip kéter? 30 Del sharab üstide uzun olтурghan, Ebjesh sharabtin tétishqa aldirdighan meyxorlar! 31 Sharabning ajayib qizilliqigha, uning jamdiki julaliqigha, Kishining gélidin shundaq siliq ötkenliklige meptun bolup qalma! 32 Axirida u zeherlik yilandek chéqiwálidu, Oq yilandek neshtirini sanjiydu. 33 Kóz aldinda ghelite menzilrer körünidu, Aghzingdin qalaymiqan sözler chiqidu. 34 Xuddi déngiz-okyanlarda leypleq qalghandek, Yelkenlik kémining moma yaghichi üstide yatqandek bolisen. 35 Sen choqum: — Birsu méni urdi, Lékin men yarilanmidim! Birsu méni tayaq bilen urdi, biraq aghriqini sezmidim!» — deysen. Biraq sen yene: «Hoshumgha kelsemla, men yenila sharabni izdeymen!» — deysen.

24 Yamanlarga reshk qilma, Ular bilen bardi-keldi qilishni arzu qilma; 2 Chünki ularning köngli zorawanliqnila oylar; Ularining aghazi azar yetküziushi sözler. 3 Aile bolsa danaliq asasında berpa qilinlar; Chüshinish bilen musthekme liner. 4 Bilim bilen öyning xaniliri herxil qimmatlik, ésil göherlerge toldurular. 5 Dana adem zor küchke igidur; Bilimi bar adem qudritini ashurar. 6 Puxta nesihetler bilen jeng qilghin; Ghelibe bolsa Birdinbir Ulugh Meshlihetchi bilen bolar. 7 Danaliq eqilsiz ademege nisbeten tolimu égiz, chüshiniksizdur; [Chonglar] sheher derwazisi aldigha yighilghanda u zuwan achalmas. 8 Eskilikni niyetligen adem «suyiqeshchi» atilar. 9 Exmeqliqtin bolghan niyet gunahdur; Hakawur kishi ademlerge yirginchliktur. 10 Béshingha ghehir küni chüshkende jasaretsiz bolsang, Küchsiz hésablinisen. 11 [Sewesiz] ölümgе tartilghanlarni qutquzhin; Boghuzlinish xewpide turghanlardin yardem qolungni tartma; 12 Eger sen: «Bu ishtin xewirimiz yoqtur» déseng, Her ademning könglini tarazigha Salghuchi buni körmesmu? Jéningni hayat Saqlighuchi uni bilmesmu? U herbir insan balsining óz qilghanliri boyiche ularning özige yandurmasmu? 13 I oghlum, hesel [tapsang] istimal qil, u yaxshidur. Here könikidin alghan hesel bolsa tatliq tétiydu; 14 Danaliq bilen tonushsang, umu könglüngge shuningdek bolar; Uni tapqininda jezmen yaxshi köridighan küning bolidu, Arzu-ümiding bikargha ketmes. 15 I rezil adem, heqqaniyning öyige yoshurun hujum qilishni kütme, Uning turalghusini bulighuchi bolma! 16 Chünki heqqaniy yette qétim yiqilip chüsher, Biraq axiri yene ormidin turar. Lékin rezil kishi külpet ichige putlishchüsher. 17 Reqibing yiqilip ketse

kush bolup ketme, Düşmining putliship chühshé shadlanma; **18** Perwerdigar buni körgende, Bu qiliqingni yaxshi körmey, Belkim ghezipini reqibingge chühshürmesliki mumkin. **19** Yamanlar [rawaj tapsa], biaram bolup ketme; Rezillerge reshk qilma. **20** Chünki yamanlarning kélechiki yoqtur, Uning chirighimu öchürüler. **21** I oghlum, Perwerdigardin qorqqin, padishahnimu hörmét qil. Qutrtaqtuchilar bilen arilashma. **22** Bundaq kishilerge kélidighan balayi'apet ushtumtut bolar, [Perwerdigar bilen padishahning] ularni qandaq yoqitidighanliqini bilemsen? **23** Bularmu aqilanlarning sözlürider: — Sot qilghanda bir terepe yan béshis qet'yí bolmas. **24** Jinayetchige: «Eyibsiz sen» dep höküim chiqarğan kishige, Xelqler lenet éytar; El-yurtlar uningdin nepretliner. **25** Biraq ular jinayetchining gunahini échip tashlighan kishidin kursen bolchi, Ular uninggha bext-saadet tilisher. **26** Durus jawab bergüchi, Goyaki kishining lewlrige söyüghidur. **27** Awwal sirtta ishliringning yolini hazirlap, Étiz-ériqliringni teyyarla, Andin öyüngni salghin. **28** Yéqininggha qarshi asassiz guwahliq qilma; Aghzidingin héch yalghanchiliq chiqarma. **29** «U manga qandaq qilghan bolsa, menmu uninggha shundaq qilimen, Uning manga qilhinini özige yandurimen», dégüchi bolma. **30** Men hurunning éztizliqdin öttim, Eqlisizingnüzümzarliqi yénidin mangdim, **31** Mana, her yéridin tikenler ösüp chiqqan, Xoxilar yer yüzini bésip ketken, Qoruq témi örülüp ketken! **32** Ularni körgéch, obdan oylandim; Körginimdin sawaq aldım: — **33** Sen: «Yene birdem közümini yumuwalay, Yene birdem uxliwalay, Yene birdem put-qolumni almap yétiwalay» — déseng, **34** Namratliq bulangchidek séni bésip kéler, Hajetmenlik qalqanliq eskerdek sanga hujum qilardur.

25 Tôwendé bayan qilinidighanlirimu Sulaymanning pend-nesihetliri; bularni Yehudaning padishahi Hezekiyaning ordisidikiler köchürüp xatiriligen: — **2** Perwerdigarning ulughluqi — Özining qilghan ishini ashkarilimighinida; Padishahlarning ulughluqi — bir ishning sirini yésheliginide. **3** Ershning égzizlikini, Zéminning chongqurluqini, We padishahlarning könglidikini mölcherlep bilgisi bolmas. **4** Awwal kümüshning poqi ayirilip tawlansa, Andin zergér nepis bir qacha yasap chiqar. **5** Awwal padishahning aldidiki rezil xizmetkarliri qoghliwétile, Andin uning texti adalet üstige qurular. **6** Padishahning aldida özüngni hemmining aldi qilip kösetme, [Uning aldidiki] erbablarning onrida turuwalma; **7** Ornungni özüngdin yuqiri janabqa bérip, uning aldida pegahqa chühshürülinginidin köre, Ózgilerning séni töрге teklip qilghini yaxshidur. **8** Aldirap dewagha barmighin, Mubada bérip, yéqining [üstün chiqip] séni let qilsa, qandaq qilisen? **9** Yéqining bilen munazirileseng, Bashqilarning sirini achma. **10** Bolmisa, buni bilüghüchiler séni eyibleydu, Sésiq namdin qutulalmaysen. **11** Waqti-jayida qilin'ghan söz, Kümüsh ramkilargha tizilghan altun almilardur. **12** [Qulaqqa] altun halqa, nepis altundin yasalghan zimmt buyumi yarashqandek, Aqilanining agahlandurusshi köngül qoyghaning quligha yarishar. **13** Xuddi orma waqtidiki tomuzda [ichken] qar süyidek, Ishenchlik elchi özini ewetküchilerge shundaq bolar; U xojayinlirining köksi-qarnini yashartar. **14** Yamghuri yoq bulut-shamal, Yalghan sowghatni wede qilip maxtan'ghuchigha oxshastur. **15** Uzun'ghiche sewr-taqet qilinsa, hökümdarmu qayil qilinar, Yumshaq til söngelerdinmu öter. **16** Sen hesel tépüwalgindimu? Uni peqet toyghuchila ye, Köp yéseng yanduruwétisen. **17** Qoshnangning bosughisigha az desse, Ular sendin toyup, óch bolup qalmisun. **18** Yalghan guwahliq bilen yéqinigha qara chaplighuchi, Xuddi güürze, qilich we ötkür oqta oxshastur. **19** Sunuq kishil bilen chaynash, Tokur put [bilen mênghish], Kúlpét künde wapasiz kishige ümid baghlighandektur. **20** Qish künde

kishilarning kiyimini salduruwétish, Yaki suda üstige achchiq su quyush, Qayghuluq kishining aldida naxsha éytqandektur. **21** Düşminingning qorsiqi ach bolsa, Nan ber; Ussighan bolsa su ber; **22** Shundaq qilsang, béshigha kömür choghini toplap salghan bolisen, We Perwerdigar bu ishni sanga yanduridu. **23** Shimal tereptin chiqqan shamal qattiq yamghur élip kelgendek, Chéqimchi shum chirayni keltüer. **24** Soqushqaq xotun bilen [azade] öyde bille turghandin köre, Ögzining bir bulungida [yalghuz] yétip-qopqan yaxshi. **25** Ussap ketken kishige muzdek su béringendek, Yiraq yurttin kelgen xush xewermu ene shundaq bolar. **26** Pétiqdilip süyi léyib ketken bulaq, Süyi bulghiwétilgen quduq, Rezillerge yol qoyghan heqqaniy ademge oxshastur. **27** Heselni heddin ziyade yéyish yaxshi bolmas; Biraq ulughluqni izdeshning özi ulugh ishtur. **28** Özini tutalmaydighan kishi, Weyran bolghan, sépilsiz qalghan sheherge oxshaydu.

26 Yazda qar yéghish, Orma waqtda yamghur yéghish qamlashmighandek, Izzet-hörmét exmeqqe layiq emestur. **2** Leyle uchup yürgen quchqachtek, Uchqan qarlighach yerge qonmighandek, Sewebsiz qarqish kishige ziyani keltirelmes. **3** Atqa qamcha, éshékke noxta lazim bolghinidek, Exmeqning dümbisige tayaq layiqtur. **4** Exmeqning exmiqane gépi boyiche uninggha jawab bermigin, Jawab berseng özüng uninggha oxshap qélishing mumkin. **5** Exmeqning exmiqane gépi boyiche uninggha jawab bergin, Jawab bermiseng u özüng exmeqliqini eqilliq dep chaghlar. **6** Öz putini késiwetkendek, Öz béshigha zulmet tiligendek, Exmeqtin xewer yollashmu shundaq bir ishtur. **7** Tokurning kargha kelmigen putliridek, Exmeqning aghzigha sélin'ghan pend-nesihetmu bikar bolur. **8** Salghigha tashni baghlap atqandek, Exmeqqe hörmét bildürüshmu exmiqane ishtur. **9** Exmeqning aghzigha sélin'ghan pend-nesihet, Mestning qoligha sanjilghan tikendektur. **10** Öz yéqinlirini qarisisgha zeximlendürgen oqyachidek, Exmeqni yaki udul kelgen ademni yallap ishletken xojayinmu oxshashla zeximlendürüghidur. **11** It aylinip kélip öz qusuqini yalighandek, Exmeq exmeqliqini qaytilar. **12** Özini dana chaghlap memnu bolghan kishini kördüngmu? Uninggha ümid baghlimaqtin exmeqqe ümid baghlimaq ewzeldur. **13** Hurun adem: — «Tashqirida dehshtetik bir shir turidu, Kochida bir shir yüridu!» — dep [öydin chiqmas]. **14** Öz mujuqida échilip-yépilip turghan ishikke oxshash, Hurun kariwatta yétip u yaq-bu yaqqa örülmekte. **15** Hurun qolini sunup qachigha tiqqini bilen, Ghizani aghzigha sélishtinmu ériner. **16** Hurun özini pem bilen jawab bergüchi yette kishidinmu dana sanar. **17** Kochida kéliwétip, öziye munasiwetsiz majiragha arilashqan kishi, Itning qulighini tutup sozghan'gha oxshash xeterge duchar bolar. **18** Öz yéqinlirini aldap «Peqet chaqchaq qilip qoydu!» deydighan kishi, Otqashlarni, oqlarni, herxil ejellik qorallarni atqan telwige oxshaydu. **20** Otun bolmisa ot öcher; Gheywet bolmisa, jédel bésilardur. **21** Choghlar üstige chachqan kömürdek, Ot üstige qoyghan otundek, jédelchi jédelni ulghaytar. **22** Gheywetxorning sözliri herxil nazunémetlerde, Kishining qelbige chongqur singdürüler. **23** Yalquqluq lewler rezil köngüllerge qoshulghanda, Sapal qachigha kümüsh hel bergen'ge oxshastur. **24** Adawet saqlaydighan adem öchini gepliri bilen yapsimu, Könglide qat-qat suyiqest saqlaydu. **25** Uning sözi chirayliq bolsimu, ishinip ketmigini; Qelbide yette qat iplashliq bardur. **26** U öchmenlikini chirayliq gep bilen yapsimu, Lékin rezilliki jamaatning aldida ashkarilinar. **27** Kishige ora kolighan özi chüsher; Tashni domilatqan kishini tash dumilap qaytip kélip uni yanjar. **28** Saxta til özi ziyankeshlik qilghan kishilerge nepretliner; Xushamet qilghuchi éghiz ademni halaketke ittirer.

27 Etiki kününg toghruluq maxtanma, Chünki bir künü néme bolidighiningnimu bilmeysen. **2** Séni bashqilar maxtisun, öz aghzing mundaq qilmisun, Yat adem séni maxtisun, öz lewlring undaq qilmisun. **3** Tash éghir, qum xéli jing basar, Biraq exmeq keltürirdighan xapichiliq ikkisiniñ téximu éghirdur. **4** Ghezep rehimsizdur, Qehr bolsa kelkündek ademni éqitip kéter, Biraq kim hesetxorluq aldida taqabil turalisun? **5** Ashkara eyiblesh yoshurun muhebbettin eladur. **6** Dostning qolidin yégen zeximler sadiqlitqin bolidu; Biraq düshmenning söyüshliri hiyligerliktur. **7** Toq kishi hesel könikidinmu bizardur, Ach kishige herqandaq achchiq nersimu tatliq biliner. **8** Yurt makanidin ayrilghan kishi, Uwisidin ayrilip yürgen qushqa oxshar. **9** Etir we xushbuy könügilni achar, Jan köyer dostning semimiy mesliheti kishini righbetlendürer. Jan köyer dostning semimiy, xushxuy mesliheti kishini xush qilur. **10** Öz dostungni, atangning dostinimu untuma; Béshinggha kün chüshkende qérindishingning öyige kirip yélinma; Yéqindiki dost, yiraqtiki qérindashtin ela. **11** I oghlum, dana bol, könüglümni xush qil, Shundaq qilghiningda méni mesxire qilidighanlarga jawab béreylemen. **12** Zérek kishi bala-qazani aldın körüp qachar; Saddilar aldigha bérip ziyar tutar. **13** Yatqa képil bolghan kishidin qerzge tonini tutup alghin; Yat xotun'gha kapalet bergen kishidin kapalet puli al. **14** Qaq seherde turup, yuqiri awazda dostigha bext tiligenlik, Özini qarghash hésablinar. **15** Yamghurluq kündiki toxtimay chüshken tamche-tamche yéghin, We soqushqaq xotun bir-birige oxshashtur. **16** Uni tizgenlesh boranni tosqan'gha, Yaki yaghni ong qol bilen changgallighan'gha oxshashtur. **17** Tömürni tömürge bilise ötkürleshkende, Dostlarmu bir-birini ötkürleshtürer. **18** Enjür köchitini perwish qilghuchi uningdin enjür yeydu; Xojayinini asrap күткен qol izzet tapidu. **19** Suda ademning yüzi eks etkende, Insanning qelbining qandaqlıqı öz yénidiki kishi arqliq biliner. **20** Tehtisara we halaket hergiz toymighandek, Ademning [ach] közlıri qanaet tapmas. **(Sheol h7585)** **21** Sapal qazan kümüşhni, chanaq altunni tawlar, Adem bolsa maxtalghanda sinilar. **22** Exmeqni bughday bilen birge sendelde talqan qilip soqsangmu, Exmeqliq yenila uningda turar. **23** Padiliringning ehwalini obdan bilip tur, Mal-waranliringdin yaxshi xewer al; **24** Chünki bayliqning menggü kapaliti bolmas, Taj-textmu dewrind-dewrgiche turamdu? **25** Qurughan chöpler orulghandin kéyin, Yumran chöpler ösüp chiqqanda, Tagh baghridinmu yawayi chöpler yighilghanda, **26** Shu chaghda qozılarning yunglırı qırqılıp kiyimig bolar; Öchkilerni satqan pulgha bir étiz kéler, **27** Hemde öchkilerning sütliri séning hem ailidkiliringning ozuqluqini, Dédekliringning qorsiqini teminleshkimu yéter.

28 Yamanlar héchkim qoghlimisimu qachar; Biraq heqqaniylar shir yürek batur kéler. **2** Yurtta gunahlar köpeyse, uning emirliri köp almishar, Lékin uni sorighuchi yorutulghan we bilimlik bolsa, yurt aman-muqim uzun turar. **3** Miskinlerge zulum selawatqan bir kembeghel, Xuddi [ziraetlerni] yatqazup déninı qoymaydighan qara yamghurgha oxshaydu. **4** Tewart qanunidin waz kechkenler yamanlarnı yaxshi dep maxtar; Biraq qanunni tutquchılar ulargha qarshi küresh qilar. **5** Reziller adaletni chüshenmes; Biraq Perwerdigarnı izdigüchiler hemme ishni chüshiner. **6** Peziletlik yolda mangghan miskin kishi, Saxta, ikki yüzlime bay ademdin yaxshidur. **7** Tewart-qanunigha itaet qilghan yigit eqilliq oghuldur; Biraq nan qépilargha hemrah bolghuchi atisini nomusqa qaldurar. **8** Jazanixorluq qilip yuqiri ösüm arqliq baylıqlar tapqan kishi, Axirida bularnı miskinlerge xeyrixahliq qilghuchining qoligha ötküzish üçün toplighandur. **9** Kimki Tewart-qanunini anglımaymen dep qulıqini yopursa, Hetta dualirimu leniti bolup qalar. **10** Kimki duruslarnı yaman

yoigha azdursa, Özı kolighan orisigha özi chüsher; Biraq pakdiyaneltik adem yaxshılıqqa mirasxör bolar. **11** Bay derweqe özini dana sanar; Biraq yorutulghan miskin uni hamın körüp yéter. **12** Heqqaniylar ghalibiyetik bolsa, Jahannı tentene qaplar; Biraq yamanlar mertiwige chiqsa, xalayıq özlirini qachurar. **13** Öz gunahlırını yoshurghan kishi ronah tapmas; Biraq ularni tonup iqrar qilip, ulardın waz kechken kishi rehım-shepqetke érisher. **14** [Perwerdigardın] herdaım qorqup yürgen kishi shunche bextliktur! Biraq könglini tash qilghan balayı'apetke qalar. **15** Hörkirep turghan shir, Yaki [ownı izdep] kéziwatqan éyiq qandaq bolsa, Yoqsul puqralarning üstidiki rezil hakimmu shundaqtur. **16** Yorutulmighan emir hamın zor bir zalim bolup chiqar, Biraq haram baylıqlargha nepretlense, textide uzun olurar. **17** Qan tökken kishi qerz bilen hanggha qarap yüğüer; Uni héchkim tosmisun! **18** Semimiy, diyaneltik yolda mangghan qutular; Ikki yolda mangghan saxta kishi ularning biride hamın yiqilip chüsher. **19** Öz yérige tiriship ishligen déhqanning néni yétip ashar; Biraq bikar yürüp xam xiyallarnı qoghlıghan kishining yoqsullıqı mol bolar! **20** Rastchi kishining bexti köpiyer; Biraq bay bolushqa aldirighan kishi jazadın qéchiq qutulalmas. **21** Birige yan béshik qet'iy bolmas; Chünki beziler hetta bir burda nan üçünmu gunah ötküzer. **22** Nepsi toymas kishi baylıqlarnı közlep aldiraydu, U namratlıqning öz béshigha chüshidighininin bixewerdur. **23** Bashqılarning xatalıqini ochu eyibligen kishi, Hamın xushamet qilghuchigha qarighanda köprek iltipat tapar. **24** Ata-anasining teelluqatını oghrılıp, «Bu héchqandaq gunah emes» dégen kishi, Halak qilghuchining shérikidur. **25** Nepsi toymıghur kishi jédel-majıra tériydu; Biraq Perwerdigargha tayan'ghan kishi etliner. **26** Özining könglige ishen'gen kishi exmeqtur; Biraq dalalıq bilen mangghan nijat tapar. **27** Namratlarga xeyrxahliq qilidighan kishi mohtajlıq tartmas; Lékin hajatmennı körsimu körmeske salghan kishi köpligen qarğishqa uchrar. **28** Yamanlar mertiwige chiqsa, xalayıq özlirini qachurar; Lékin ular zawal tapsa, heqqaniylar rawaj tapar.

29 Qayta-qayta eyiblinip turup yene boynı qattılıq qilghan kishi, Tuuyuqsızdin dawalighusiz yanjilar. **2** Heqqaniylar güllense, puqralrı shadlınar, Qebihler hoquq tutsa puqra naleperyad kötürer. **3** Danalıqni sóygen oghul atisini xush qilar; Biraq pahishilerge hemrah bolghan uning mal-mülkini buzup-chachar. **4** Padishah adalet bilen yurtını tinch qilar; Biraq baj-sélik salghan bolsa, uni weyrar qilar. **5** Öz yéqinigha xushamet qilghan kishi, Uning putlırigha tor teyyarlap qoyghandur. **6** Rezil ademning gunahi özige qapqan yasap qurar; Biraq heqqaniy kishi naxshılar bilen shadlınar. **7** Heqqaniy kishi miskinning dewasigha köngül bölür; Biraq yamanlar bolsa bu ishni chüshenmes. **8** Hakawur kishiler sheharnı qutritip dawalghutar; Biraq aqılaniler achchiq ghezeplerni yandurar. **9** Dana kishi exmeq bilen dewalashsa, Exmeq hürpıyidu yaki külıdu, netijisi hamın tinchliq bolmas. **10** Qanxorlar pakdiyaneltiklerge nepretliner; Duruslarning jénini bolsa, ular qestler. **11** Exmeq herdaım ichidiki hemmini ashkara qilar; Biraq dana özini bésiwalar. **12** Hökümdar yalghan sözlerge qulaq salsa, Uning barlıq xizmetkarlırı yaman ögenmey qalmas. **13** Gaday bilen ün ezgüchi kishi bir zémında yashar; Her ikkisinin közini nurlandurghuchi Perwerdigardur. **14** Yoqsullarnı diyaret bilen sorighan padishahning bolsa, Texti menggüge mehkem turar. **15** Tayaq bilen tenbih-nesihet balılargha dalalıq yetküzér; Biraq öz meylige qoyup bérilgen bala anisini xıjaleтке qaldurar. **16** Yamanlar güllinip ketse, naheqlik köpiyer; Lékin heqqaniylar ularning yiqilghinini körer. **17** Oghlunı terbiyelişeng, ü séni

aram tapquzar; U könglüngni söyündürer. **18** [Perwerdigarning] wehiysi bolmighan elning puqraliri yoldin chiqip bашpanahsiz qalar; Lékin Tewrat-qanunigha emel qilidighan kishi bextliktur. **19** Qulni söz bilenla tüzetkili bolmas; U sözüngni chüshen'gen bolsimu, étibar qilmas. **20** Aghzini basalamaydighan kishini körgenmu? Uningdin ümid kütkendin, exmeqtin ümid kütüsh ewzeldur. **21** Kimki öz qulini kichikidin tartip öz meyliğe qoyup berse, Künlerning biride uning béshigha chiqar. **22** Térikke kishi jédel-majira qozghap turar; Asan achchilindighan kishining gunahliri köptur. **23** Meghrurluq kishini pes qilar, Biraq kemterlik kishini hörmetke érishtürer. **24** Oghri bilen shérik bolghan kishi öz jénigha düshmendur; U soraqchining [guwah bérishke] agahlandurusini anglisimu, lékin rast gep qilishqa pétnalmas. **25** Insan balisidin qorqush ademni tuzaqqa chüshüridu; Biraq kimki Perwerdigargha tayan'ghan bolsa, u bixeter kötürüler. **26** Köp kishiler hökümdardin iltipat izdep yürer; Biraq ademning heq-rizqi peqet Perwerdigarningla qolidedur. **27** Naheqler heqqaniylargha yirginchliktur; Durus yolda mangghan kishiler yamanlarga yirginchliktur.

30 Töwendikiler Yakehning oghli Agurgha wehiy bilen kelgen sözlerdur: Bu adem Itiyelge, yeni Itiyel bilen Ukalgha mundaq sözlerni dégen: — **2** Men derwege insanlar arisidiki eng nadini, haywan'gha oxshashturmen; Mende insan eqli yoq. **3** Danaligini héch ögenmidim; Eng Pak-Muqeddes Bolghuchi heqqidimu sawatim yoqtur. **4** Kim ershke kötürülgen, yaki ershtin chüshken? Kim shamalni qollarida tutqan? Kim sularni Öz tonigha yögep qoyghan? Kim yer-zéminning chégralirini belgiligen? Uning ismi néme? Uning Oghlining ismi néme? Bilemsen-yoq? **5** Tengrining herbir sözi sinilip ispatlinip kelgendur; U Özige tayan'ghanlarning hemmisini qoghdaydighan qalqandur. **6** Uning sözlirige héch nerse qoshma; Undaq qilsang, U séné eyibleydu, Séning yalghanchiliqing ashkarilinidu. **7** I [Xudayim], Sendin ikki nersini tileymen; Men ölgüche bularni mendin ayimighaysen: — **8** Saxtiliq we yalghanchiligni mendin yiraq qilghaysen; Méni gadaymu qilmay, baymu qilmay, belki éhtiyajimga layiqla riziq bergeysen. **9** Chünki ziyade toyup ketsem, Sendin yénip: «Perwerdigar dégen kim?» — dep qélishim mumkin. Yaki gaday bolup qalsam, oghriliq qilip, Sen Xudayimning namigha dagh keltürüshim mumkin. **10** Xojayining aldida uning qulü üstidin shikayet qilma, Bolmisa u séné qarghap lenet qilidu, eyibkar bolisen. **11** Öz atisini qarghaydighan, Öz anisigha bext tilimeydighan bir dewr bar, **12** Özini pak chaghlaydighan, emeliyette meynetchilikidin héch yuyulmighan bir dewr bar, **13** Bir dewr bar — ah, kibirlikidin neziri némidégen üstün, Hakawurluqidin hali némidégen chong! **14** Uning ajizlar we yoqsullarni yalmap yutuwtidighan chishliri qilichtek, Éziq chishliri pichaqtek bolghan bir dewr bar! **15** Zülükning ikki qizi bar, ular herdaim: «Bergin, bergin» dep towlishar. Hergiz toyunmaydighan üç nerse bar, hergiz qanaatlenmeydighan töt nerse bar, ular bolsimu: — **16** Gör, tughas xotunning qarni, Sugha toyunmighan qurghaq Yer. We hergiz «boldi, toydum» démeydighan ottin ibaret. **(Sheol h7585)** **17** Atisini mesxire qilidighan, Anisini kemsitidighan közni bolsa, Qagha-quzghunlar choqular, Bürkütning balilirimu uni yer. **18** Men üçün intayin tilisimat üç nerse bar; Shundaq, men chüshinemeydighan töt ish bar: — **19** Bürkütning asmandiki uchush yoli, Yilanning tashta béghirlap mangidighan yoli, Kémining déngizdiki yoli we yigitning qizgha ashiq bolushtiki yolidur. **20** Zinaxor xotunning yolimu shundaqtur; U bir némini yep bolup aghzini sürtiwetken kishidek: «Men héchqandaq yamanliqni qilmidim!» — deydu. **21** Yer-zémin üç nerse astida biaram bolar; U kötürelmeydighan töt ish bar: — **22** Padishah

bolghan qul, Tamaqqa toyghan hamaqet, **23** Nepretke patqan, erge tegken xotun, Öz xanimining ornini basqan dédek. **24** Yer yüzide téni kichik, lékin intayin eqilliq töt xil janiwar bar: — **25** Chömülieler küchlük xelq bolmisisimu, biraq yazda ozuq teyyarlwélisshni bilidu; **26** Sughurlar özi ajiz bir qowm bolsimu, xada tashlarning arisigha uwa salidu; **27** Chékétkilerning padishahi bolmisisimu, lékin qatar tizilip retlik mangidu; **28** Keslenchükni qol bilen tutuwalgibili bolidu, Lékin xan ordilirida yashaydu. **29** Qedemliri heywetlik üç janiwar bar, Kishige zoq bérip mangidighan töt nerse bar: — **30** Haywanatlar ichide eng küchlük, héch némidin qorqmas shir, **31** Zilwa beyge iti, Téke, We puqraliri qollaydighan padishahdur. **32** Eger sen exmeqliq qilip özüngni bek yuqiri orun'gha qoyuwalgghan bolsang, We yaki telwe bir oyda bolghan bolsang, Qolung bilen aghzingni yum! **33** Kala süti qochulsa sériq may chiqar; Biring burni mijlsa, qan chiqar; Adawet qozghap intiqam oyalsa jédel-majira chiqar.

31 Töwendikiler, padishah Lemuelge uning anisi arqiliq wehiy bilen kelgen sözlerdur; anisi bu sözlerni uninggha ögetken: **2** I oghlum, i méning amriqim, qesemler bilen tiligen arzulukum, men sanga néme dey? **3** Küch-quwwitngni ayal-xotunlar teripige serp qilmighin; Yaki padishahlarnimu weyran qilidighan ishlargha bérligüchi bolma! **4** I Lemuel, sharab ichish padishahlargha layiq emes, Emirlergimu haraqqa xumar bolush yarashmas. **5** Bolmisa ular sharab ichip, [muqeddes] belgilimilerni untup, Bozek bendilerning heqqini astin-üstün qiliwétishi mumkin. **6** Küchlük haraq ölgüsi kelgenlige, hesretke chömgenlige bérlilsun! **7** Ular sharabni ichip, miskinlikini untup, Qaytidin derd-elimini ésige keltürmisun! **8** Özliri üçün gep qilamaydighanlarga aghzingni achqin, Halak bolay dégenlerning dewaside gep qil. **9** Sükit qilma, ular üçün lilla höküim qil, Ézilgenlerning we miskinlerning derdige derman bol. **10** Peziletlik ayalni kim tapalaydu? Uning qimmiti leel-yaqutlardinmu zor éship chüshidu. **11** Érining köngli uninggha tayinip xatirjem turidu, U bolghachqa érinining alghan oljisi kem emestur! **12** U ömür boyi érige wapadar bolup yaxshiliq qilidu, Uni ziyar'gha uchratmaydu. **13** U qoy yungi we kendir tépip, Öz qoli bilen jan dep ejir qilidu. **14** U soda kémilirige oxshash, [Ailini béqishtiki] ozuq-tülüklerni yiraq jaylardin toshuydu. **15** Tang yorumasida u ornidin turidu, Ailidikilergé yémeklik teyyarlaydu, Xizmetkar-dédeklerge nésiwisini teqsim qilidu. **16** U bir parche étizni özi körip alidu; Qoli bilen yiqghan darametdin bir üzümar bina qilidu. **17** [Ishqa qarap] u bélini küch bilen baghlar, Bileklirini küchlendürer; **18** Öz ishining paydiliqliqigha közi yéter, Kéchiqe chirighlari öchürmey ish qilar. **19** U qolliri bilen chaqni chörer, Barmaqliri yip urchuqini tutar. **20** Ajizlargha yarem qolini uzitar; Hajetmenlerge qollirini sozar. **21** Qar yaghqanda u ailisi toghruluq endishe qilmaydu, Öyidikilerning hemmisige qizil kiyimler kiydürülgen. **22** Kariwat yapaqchilirini özi toquydu; Özining kiyim-kéçekliri kanap we sösün retxindur. **23** Érinige sheher derwazilirida abrui bar; Shu yerde u yurttki aqsqaqallar qataridin orun alidu. **24** U nepis kanapting kiyim-kéçek tikip uni satidu; Belwaghlarni tikip sodigerlerni teminleydu. **25** Kiyimi küch-qudret we izzet-hörmettur; U kéleçekke ümid bilen külip qaraydu. **26** Aghzini achsila, dana söz qilidu, Tilida méhrabane nesihetler bar. **27** Ailidiki ishlardin daim xewer alidu, Bikargha nan yémeydu. **28** Perzentliri ornidin turup uninggha bext-beriket tileydu; Érimu mubareklep uni maxtap: — **29** «Pezilet bilen yashighan ayallar köptur, Biraq sen ularning hemmisidinmu éship chüshisen» — deydu. **30** Güzellik séhri aldachidur, Hösn-jamalumu peqet

bir köpük, xalas, Peqet Perwerdigardin qorqidighan ayalla
maxtilidu! **31** U öz méhnitining méwiliridin behrimen bolsun!
Ejirliri uni derwazilarda hörmət-shöhretke érishtürsun!

Hékmet toplighuchi

1 Yérusalémda padishah bolghan, Dawutning oggli «Hékmet toplighuchi»ning sözliri: — **2** «Bimenilik üstige bimenilik!» — deydu «Hékmet toplighuchi» — «Bimenilik üstige bimenilik! Hemme ish bimenilik!» **3** Quyash astida tartqan japaliridin insan néme paydigha érisher? **4** Bir dewr ötidu, yene bir dewr kélidu; Biraq yer-zémin menggüge dawam qilidu; **5** Kün chiqidu, kün patidu; We chiqidighan jaygha qarap yene aldirar mangidü. **6** Shamal jenubqa qarap soqidu; Andin burulup shimalgha qarap soqidu; U aylinip-aylinip, Herdaim öz aylanma yoligha qaytidu. **7** Barliq deryalar déngizgha qarap aqidu, biraq déngiz tolmaydu; Deryalar qaysi jaygha aqqan bolsa, Ular yene shu yerge qaytidu. **8** Barliq ishlar japagha tolghandur; Uni éytip tügetküchi adem yoqtur; Köz körüshthin, Qulaq anglashtin hergiz toymaydu. **9** Bolghan ishlar yene bolidighan ishlardur; Qilghan ishlar yene qilinidu; Quyash astida héchqandaq yéngiliq yoqtur. **10** «Mana, bu yéngi ish» dégili bolidighan ish barmu? U beribir bizdin burunqi dewrlerde alliqachan bolup ötken ishlardur. **11** Burunqi ishlar hazir héch eslenmeydu; We kelgüside bolidighan ishlar mu ulardin kéyin yashaydighanlarning ésigé héch kelmeydu. **12** Menki hékmet toplighuchi Yérusalémda Israilgha padishah bolghanmen; **13** Men danaliq bilen asmanlar astida barliq qilin'ghan ishlarini qétirqinip izdeshke köngül qoydum — Xulasem shuki, Xuda insan balilirining öz-özini bend qilip upritish üçün, ulargha bu éghir japani teqdim qilghan! **14** Men quyash astidiki barliq qilin'ghan ishlarini körüp chiqtim, — Mana, hemmisi bimenilik we shamalni qoghlihandek ishtin ibarettur. **15** Egrini tüz qilghili bolmas; Kemni toluq dep sanighili bolmas. **16** Men öz könglümdé oylinip: «Mana, men ulughlinip, mendin ilgiri Yérusalém üstige barliq höküm sürgenlerdin köp danaliqqa érishtim; méning könglüm nurghun danaliq we bilimge érishti» — dédim. **17** Shuning bilen danaliqni bilishke, shuningdek telwilik we exmiqanilikni bilip yétishke köngül qoydum; mushu ishnimu shamal qoghlihandek ish dep bilip yettim. **18** Chünki danaliqning köp bolushi bilen azab-oqubetmu köp bolidu; bilimini köpeytükichining derd-elimimu köpiydu.

2 Men könglümdé: «Qéni, men özümge tamashining temini tétighuzup baqimen; könglüm échilsun!» — dédim. Biraq mana, bumu bimeniliktur. **2** Men küilke-chaqhaqqa «Telwilik» we tamashigha «Uning zadi néme paydisi?» — dédim. **3** Könglümdé öz bedinimni sharab bilen qandaq rohlundurghili bolidighanliqini (danaliq bilen özümni yétekligen halda) bilishke béirilip izdendim, shuningdek «sanaqliq künliride insan balilirigha yaxshiliq yetküzdighan néme paydiliq ishlar bar?» dégen tügünni yeshsem dep exmiqanilikni qandaq tutup yétishim kéreklikini intilip izdidim. **4** Men ulugh quruluşlarigha kirishstim; özüm üçün öylerni saldim; özüm üçün üzümzarlarni tiktim; **5** Özüm üçün shahane bagh-baghchilarni yasidim; ularda herxil méwe béridighan derexlerni tiktim; **6** Özüm üçün ormandiki baraqsan derexlerni obdan sughirish üçün, kölcheklerni yasap chiqtim; **7** Qullargha we dédeklerge ige boldum; öyümdé ulardin tughulghanlarmu méningki idi; Yérusalémda mendin ilgiri bolghanlarning hemmisiningkidin köp mal-wanarlar, qoy we kala padilirim bar boldi. **8** Öz-özümge altun-kümüshlerni, padishahlarning hem herqaysi ölkilerning herxil etiwarliq alahide göherlirini yigdidim; qiziyit naxshichilarigha hemde adem balilirining dilköyerlirige, yeni köpligen güzel kénizeklerge ige boldum. **9** Ulugh boldum, Yérusalémda mendin ilgiri bolghanlarning hemmisidin ziyade ronaq taptim; shundaq bolghini bilen danaliqim mendin ketmidi.

10 Közlimge néme yaqqan bolsa, men shuni uningdin ayimidim; öz könglümge héchqandaq xushalliqni yaq demidim; chünki könglüm barliq ejrimdin shadlandi; mana, bular öz ejrimdin bolghan nésiwem idi. **11** Andin öz qolum yasighanlirining hemmisige, shundaqqa singdürgen ejrimning netijisige qarislam, mana, hemmisi bimenilik we shamalni qoghlihandek ish idi; bular quyash astidiki héch paydisi yoq ishlardur. **12** Andin zéhnimni yighip uni danaliqqa, telwilik we exmiqanilikke qarashqa qoydum; chünki padishahtin kéyin turidighan adem néme qilaydu? — qilsimu alliqachan qilin'ghan ishlaridin ibaret bolidu, xalas! **13** Shuning bilen nur qarangghuluqtin ewzel bolghandek, danaliqning bigherezliklin ewzellikini körüp yettim. **14** Dana kishining közliri béshididur, exmeq bolsa qarangghuluqta mangidu; biraq ulargha oxshash birla ishning bolidighanliqini chüshinip yettim. **15** Könglümdé: «Exmeqke bolidighan ish mangimu oxshash bolidu; emdi méning shundaq dana bolushumning zadi néme paydisi?!» — dédim. Andin men könglümdé: «Bu ishmü oxshashla bimeniliktur!» — dédim. **16** Chünki menggüge dana kishi exmeqke nisbetten héch artuq eslenmeydu; chünki kelgüsidiki künderle hemme ish alliqachan untulup kétidu; emdi dana kishi qandaq ólidu? — Exmeq kishi bilen bille! **17** Shunga men hayatqa och boldum; chünki quyash astida qilin'ghan ishlar manga éghir kéletti; hemmisi bimenilik we shamalni qoghlihandek ish idi. **18** Shuningdek men quyash astidiki barliq ejrimge och boldum; chünki buni mendin kéyin kelgen kishige qaldurmasliqqa amalim yoq idi. **19** Uning dana yaki exmeq ikenlikini kim bilidu? U beribir men japaliq bilen singdürgen hemde danaliq bilen ada qilghan quyash astidiki barliq ejrim üstige höküm sürüdu. Bumu bimeniliktur. **20** Andin men rayimdin yandim, könglüm quyash astidiki japa tartqan barliq ejrimdin ümidsizlinip ketti. **21** Chünki ejrini danaliq, bilim we ep bilen qilghan bir adem bar; biraq u ejrini uninggha héch ishlimigen bashqa birsining nésiwisi bolushqa qaldurushi kérek. Bumu bimenilik we intayin achchiq külpettur. **22** Chünki insan quyash astida özini upritip, özining barliq emgikidin we könglining intilishliridin némige ige bolidu? **23** Chünki uning barliq künliri azabliqtur, uning ejri gheshtliktur; hetta kéchide uning köngli héch aram tapmaydu. Bumu bimeniliktur. **24** Insan üçün shuningdin bashqa yaxshi ish yoqki, u yéyishi, ichishi, öz jénni öz ejridin huzur aldurushidin ibarettur; buni Xudaning qolidindur, dep körüp yettim. **25** Chünki uningsiz kim yéyelisun yaki bésip ishliyelisun? **26** Chünki u öz nezirige yaqidighan ademe danaliq, bilim we shadliqni ata qilidu; biraq gunahkar ademe u mal-mülük yighip-toplashqa japaliq emgekni bérüdu, shuningdek u yighip-toplihinini Xudaning neziride yaxshi bolghan'gha tapshuridighan qilidu. Bumu bimenilik we shamalni qoghlihandek ishtin ibarettur.

3 Herbir ishning muwapiq pesli bar, asmanlar astidiki hemme arzuning öz waqtimu bar; **2** Tughulushning bir waqti bar, ölüshningmu bir waqti bar; Tikish waqti bar, tikilgenni söküsh waqti bar; **3** Öltürish waqti bar, saqaytish waqti bar; Buzush waqti bar, qurush waqti bar; **4** Yiglash waqti bar, külish waqti bar; Matem tutush waqti bar, ussul oynash waqti bar; **5** Tashlarni chöriwétish waqti bar, tashlarni yighip-toplash waqti bar; Quchaqlash waqti bar, quchaqlashtin özini tartish waqti bar; **6** Izdesh waqti bar, yoqaldi dep waz kéchish waqtimu bar; **7** Yirtish waqti bar, tikish waqti bar; Süktüq qilish waqti bar, söz qilish waqti bar; **8** Söyüş waqti bar, nepretlinish waqti bar; Urush waqti bar, tinchliq waqti bar. **9** Ishlign öz ishliginidin néme payda alidu? **10** Men Xuda insan balilirigha yükligen, ishlep japa tartish kérek bolghan ishni körgenmen. **11** U herbir

ishning waqti kelgenda güzel bolidighanliqini békitken; u yene menggülikni insanlarning könglige salghan; shunga, insan Xudaning öz hayatigha bashtin axirgiche némini békitkenlikini bilip yetmestur. **12** Insanlarga hayatida shadlinish we yaxshiliq qilishtin bashqa ewzel ish yoq iken dep bilip yettim. **13** Shundaqla yene, herbir kishining Yéyish-ichishi, özining barliq ejridin huzur élishi, mana bu Xudaning sowghisidir. **14** Xudaning qilghanlirining hemmisi bolsa, menggülik bolidu, dep bilimen; uninggha héchnersini qoshushqa we uningdin héchnersini éliwétishke bolmaydu; Xudaning ularni qilghanlirining sewebi insanni Özidin eymindürishtur. **15** Hazir bolghanliri ötkendimu bolghandur; kelgüside bolidighan ish alliqachan bolghandur; Xuda ötken ishlarni soraydu. **16** Men quyash astida yene shu ishni kördümki — soraq ornida, shu yerde hélihém rezillik turidu; heqqaniylik turush kérek bolghan jayda, mana rezillik turidu! **17** Men könglümdé: «Xuda heqqaniy hem rezil ademni soraqqa tartidu; chünki herbir arzu-meqset we herbir ishning öz waqti bar» — dédim. **18** Men könglümdé: — Bundaq bolushi insan balilirining sewebidindur; Xuda ularni sinimaqchi, [bu ishlar] ular özlirining peqet haywanlarga oxshash ikenlikini körüshi üçün bolghan, dep oyldim. **19** Chünki insan balilirining béshigha kélidighini haywanlarchimu kélidu, ularning köridighini oxshash bolidu. Ularidin aldinqisi qandaq ölgen bolsa, kéyinkisimu shundaq ölidu, ulara oxshashla birla nepes bardur. Insanning haywanlardin héch artuqchiliq yoq; chünki hemme ish bimeniliktur. **20** Ularning hemmisi bir jaygha baridu; hemmisi topa-changdin chiqqan, hemmisi topa-changgha qaytidu. **21** Kim adem balilirining rohini bilidu? U yuqirigha chiqamdu, buni kim bilidu? Haywanlarning rohi, u yer téגיע chüshemdu, kim bilidu? **22** Shuning bilen men insanning öz ejridin huzurlinishidin artuq ish yoqtur, dep kördüm; chünki mana, bu uning nésiwisidir; chünki uni özidin kéyin bolidighan ishlarni körüshke kim élip kélidu?

4 Andin men qaytidin zéhnimni yighip quyash astida daim boluwatqan barliq zorluq-zumbuluqni kördüm; mana, ézilgenlerning köz yashliri! Ulargha héch teselli bergüchi yoq idi; ularni ezgenlerning küchlük yölenchüki bar idi, biraq ézilgenlerge héch teselli bergüchi yoq idi. **2** Shunga men alliqachan ölip ketken ölgüchilerni téxi hayat bolghan tiriklerdin üstün dep teriplidim; **3** shundaqla bu ikki xil kishilerdin bextliki téxi apiride bolmighan kishidur; chünki u quyash astida qilin'ghan yamanliqlarni héch körüp baqmighan. **4** Andin men barliq ejir we barliq xizmetning utuqliridin shuni körüp yettimki, u insanning yéqinini körelmeslikidin bolidu. Bumu bimenilik we Shamalni qoghlighandek ishtur. **5** Exmeq qol qoshaturup, öz göshini yeydu. **6** Japa chéngil shamalni qoghlab ochumini toshquzimen dégendin, changgilini toshquzup xatirjemlikte bolush eladur. **7** Men yene zéhnimni yighip, quyash astidiki bir bimenilikni kördüm; **8** birsi yalghuz, tikendek bolsimu, shundaqla ne ogglli ne aka-ukisi bolmisimu — biraq uning japasining axiri bolmaydu, uning közi bayliqlargha toymaydu. U: «Men bundaq japaliq ishlep, jénimdin zadi kimgé yaxshiliq qaldurimen?» — dégeni sorimaydu. Bumu bimenilik we éghir japadin ibarettur. **9** Ikki birdin yaxshidur; chünki ikki bolsa emgikidin yaxshi in'am alidu. **10** Yiqilip ketse, birsi hemrahini yölep kötüridu; biraq yalghuz hallette yiqilip ketse, yöligüdek bashqa birsi yoq bolsa, bu kishining haligha way! **11** Yene, ikkisi bille yatsa, bir-birini illitudu; lékin birsi yalghuz yatsa qandaq illitilsun? **12** Yene, biraw yalghuz bir ademni yéngiwalgghan bolsa, ikkisi uninggha taqabil turalaydu; shuningdek üç qat arghamcha asan üzülmés. **13** Kembeghel emma aqil yigit yene

nesihetning etiwarini qilmaydighan qéri exmeq padishahtin yaxshidur; **14** Chünki gerche u bu padishahning padishahliqida kembeghel bolup tughulghan bolsimu, u zindandin textke olturushqa chiqti. **15** Men quyash astidiki barliq tiriklerning ashu ikkinchini, yeni [padishahning] ornini basquchini, shu yigitni qollaydighanlirini kördüm. **16** Barliq xelq, yeni ularning aldida turghan barliq puqralar sanaqsiz bolsimu, biraq ularidin kéyinkiler yigittinmu razi bolmaydu; bumu bimenilik we shamalni qoghlighandek ishtur.

5 Xudaning öyige barghanda, awaylap yürigin; exmeqlerche qurbanliqlarni sunush üçün emes, belki anglap boysunush üçün yéqinlashqin; chünki exmeqler rezillik qiliwatqini bilmeysu. **2** Aghzingni yéniklik bilen achma; könglüng Xuda aldida birnémini éytishqa aldirmisun; chünki Xuda ershlerde, sen yer yüzididursen; shunga sözliring az bolsun. **3** Chünki ish köp bolsa chüshmu köp bolghandek, gep köp bolsa, exmeqning gépi bolup qalidu. **4** Xudagha qesem ichsesen, uni ada qilishni kéchiktürme; chünki U exmeqlerdin huzur almaydu; shunga qesimingni ada qilghin. **5** Qesem ichip ada qilmighandin köre, qesem ichmesliking tüzüktür. **6** Aghzing téningni gunahning ixtiyarigha qoyuwetmisun; perishte aldida: «Xata sözlep saldım» déme; némişqa Xuda gépingdin ghezepinip qolliring yashighanni halak qilidu? **7** Chünki chüsh köp bolsa bimenilikmu köp bolidu; gep köp bolsimu oxshashtur; shunga, Xudadin qorqqin! **8** Sen namratlarning ézilgenlikini yaki yerlik mensepdarlarning heq-adaletni zorawanlarche qayrip qoyghanlikini körseng, bu ishlardin heyran qalma; chünki mensepdardin yuqiri yene birsi közlimekte; we ularidinmu yuqirisimu bardur. **9** Biraq némila bolmisun yer-tupraq hemme ademge paydiliqtur; hetta padishahning özimu yer-tupraqqa tayinidu. **10** Kümüşke amraq kümüşke qanmas, bayliqlargha amraq öz kirimige qanmas; bumu bimeniliktur. **11** Mal-mülük köpeyse, ularni yégüchilermu köpiyidu; mal igisige ularni közlep, ularidin huzur élishtin bashqa néme paydisi bolsun? **12** Az yésun, köp yésun, emgekchining uyusı tatliqtur; biraq bayning toqluqi uni uxlatmas. **13** Men quyash astida zor bir külpetni kördüm — u bolsimu, igisi özige ziyan yetküzidighan bayliqlarni toplasshur; **14** shuningdek, uning bayliqliri balayi'apet tüpeylidin yoqilishidin ibarettur. Undaq ademning bir ogglli bolsa, [oghlining] qoligha qaldurghudek héchnémisi yoq bolidu. **15** U apisinging qorsiqidin yalingach chiqip, ketkendimu yalingach péti kétidu; u özining japaliq emgikidin qoligha alghudek héchnémini épketelmeydu. **16** Mana bumu éghir elemlik ish; chünki u qandaq kelgen bolsa, yene shundaq kétidu; emdi uning shamalgha érishish üçün emgek qilghining néme paydisi? **17** Uning barliq künliride yep-ichkini qarangghuluqta bolup, gheshliki, késelliki we xapiligi köp bolidu. **18** Mana némining yaramliq we güzel ikenlikini kördüm — u bolsimu, insanning Xuda uninggha teqdim qilghan ömrining herbir künliride yéyish, ichish we quyash astidiki barliq méhnitidin huzur élishtur; chünki bu uning nésiwisidir. **19** Xuda herbirsini bayliqlargha, mal-dunyagha ige bolushqa, shuningdek ularidin yéyishke, öz rizqini qobul qilishqa, öz emgikidin huzur élishqa muyesser qilghan bolsa — mana bular Xudaning sowghitidur. **20** Chünki u ömridiki téz ötidighan künliri üstide köp oylanmaydu; chünki Xuda uni könglining shadliqi bilen bend qilidu.

6 Quyash astida bir yaman ishni kördüm; u ish ademler arisida köp körüldü — **2** Xuda birsige bayliqlar, mal-dunya we izzet-hörmet teqsim qildi, shuning bilen uning öz köngli xalighinidin héchnersisi kem bolmıdı; biraq Xuda uninggha bulardin huzur

élishqa muyesser qilmidi, belki yat bir adem ulardin huzur alidu; mana bu bimenilik we éghir azabtur. **3** Birsı yüz bala körüp köp yıl yashishi mumkin; biraq uning yıl-künliri shunchilik köp bolsimu, uning jéni bextni körmise, hetta görni körmigen bolsimu, tughulup chachrap ketken bowaq uningdin ewzeldur deymen. **4** Chünki chachrighan bala bimenilik bilen kélidu, qarangghuluqta kétidu, qarangghuluq uning ismini qaplaydu; **5** U künnimu körmigen, bilmigen; biraq héch bolmighanda u birinchisige nisbeten aram tapqandur. **6** Berheq, héliqi kishi hetta ikki hesse ming yıl yashigan bolsimu, biraq bextni körmise, ehwali oxshastur — herbir kishi oxshash bir jaygha baridu emesmu? **7** Ademning tartqan barliq japasi öz aghzi üçündür; biraq uning ishtihasi hergiz qanmaydu. **8** Shundaqta dana kishining exmeqtin néme artuqchiligi bolsun? Namrat kishi bashqilar aldida qandaq méngishni bilgen bolsimu, uning néme paydisi bolsun? **9** Közning körüshi arzu-hewesning uyan-buyan yürüshidin ewzeldur. Bundaq qilishmu bimenilik we shamalni qoghlighandek ishtur. **10** Ötüp ketken ishlarning bolsa allaqachan nami békítirilip atalghan; insanning néme ikenlikimu ayan bolghan; shunga insanning özidin qudretlik bolghuchi bilen qarshilishishigha bolmaydu. **11** Chünki gap qancha köp bolsa, bimenilik shunche köp bolidu; buning insan'gha néme paydisi? **12** Chünki insanning ömrude, yeni uning sayidek tézla ötidighan menisiz ömrudiki barliq künlirde uninggha némining paydiliq ikenlikini kim bilsun? Chünki insan'gha u ketkendin kénin quyash astida néme ishning bolidighanliqini kim dep bérelisun?

7 Yaxshi nam-abroy qimmatlik tutiyadin ewzel; ademning ölüsh küni tughulush künidin ewzeldur. **2** Matem tutush öyige bérish ziyapet-toy öyige bérishtin ewzel; chünki ashu yerde insanning aqiwiti ayan qilinidu; tirik bolghanlar buni könglige püküşhi kérek. **3** Gheshlik külküidin ewzeldur; chünki chirayning perishanliqi bilen qelb yaxshilini. **4** Dana kishining qelbi matem tutush öyide, biraq exmeqning qelbi tamashining öyididir. **5** Exmeqlarning naxshisini anglighandin köre, dana kishining tenbihini anglighin; **6** Chünki exmeqning külkisi qazan astidiki yantaqlarning parasilshidek, xalas; bumu bimeniliktur. **7** Jebir-zulum dana ademni nadan'gha aylاندuridu, Para bolsa qelbni halak qilidu. **8** Ishning ayighi béshidin ewzel; Sewrtaqetlik roh tekebbur rohtin ewzeldur. **9** Rohingda xapa bolushqa aldirmo; Chünki xapiliq exmeqlarning baghrida qonup yatidu. **10** «Némishqa burunqi künlér hazirqi künlérin ewzel?» — déme; chünki séning bundaq sorighining danaligindin emes. **11** Danaliq mirasqa oxshash yaxshi ish, quyash nuri körgüchilerge paydiliqtur. **12** Chünki danaliq pul panah bolghandek, panah bolidu; biraq danaliqning ewzelliki shúi, u öz igilirini hayatqa érishtüridu. **13** Xudaning qilghanlirini oylap kör; chünki U egrilighanni kim tüz qilalisun? **14** Awat künide huzur al; we yaman künidimu shuni oylap kör: — Xuda ularning birini, shundaqta yene birinimu teng yaratqandur; shuning bilen insan öz ketkendin kénin bolidighan ishlarni bilip yételmeydu. **15** Men buning hemmisini bimene künlirimde körüp yettim; heqqaniy bir ademning öz heqqaniyliqi bilen yoqilip ketkenlikini kördüm, shuningdek rezil bir ademning öz rezilliki bilen ömrini uzaratqanliqini kördüm. **16** Özüngni dep heddidin ziyade heqqaniy bolma; we özüngni dep heddidin ziyade dana bolma; sen öz-özüngni alaqqade qilaqqachimusen? **17** Özüngni dep heddidin ziyade rezil bolma, yaki exmeq bolma; öz ejiling toshmay turup ölmekchimusen? **18** Shunga, bu [agahni] ching tut, shuningdin u [agahnimu] qolungdin bermigening yaxshi; chünki Xudadin qorqidighan kishi her ikkisi bilen utuqluq bolidu. **19** Danaliq dana kishini bir sheherni bashquridighan

on hökümrandin ziyade küchlük qilidu. **20** Berheq, yer yüzide daim méhribanliq yürügüzidighan, gunah sadir qilmaydighan heqqaniy adem yoqtur. **21** Yene, xeqlarning hemmila gep-sözliroge anche diqqet qilip ketme; bolmisa, öz xizmetkarining sanga lenet oqughanliqini anglap qélishing mumkin. **22** Chünki könglüngde, özüngningmu shuninggha oxshash bashqilargha köp qétim lenet qilghanliqingni obdan bilisen. **23** Bularning hemmisini danaliq bilen sinap baqtim; men: «Dana bolimen» désemmu, emma u mendin yiraq idi. **24** Barliq yüz bergen ishlar bolsa eqlimizdin yiraq, shuningdek intayin sirliqtur; kim uni izdep bilip yételisin? **25** Men chin könglümün danaliq we eqliy bilimni bilishke, sürüshürüshke we izdeshe, shundaqta rezillikning exmeqliqini, exmeqliqning telwilik ikenlikini bilip yétishke zéhnimni yigdim. **26** Shuning bilen köngli tor we qiltaq, qolliri asaret bolghan ayalning ölümdin achchiq ikenlikini bayqidim; Xudani xursen qalidighan kishi uningdin özini qachuridu, biraq gunahkar adem uninggha tutulup qalidu. **27** Bu bayqighanlirimgha qara, — deydu hékmet toplighuchi — pakitlarni bir-birige baghlap sélishaturup, eqil izdidim; **28** méning qelbim uni yenila izdimekte, biraq téxi tapalmidim! — Ming kishi arisida bir durus erkekti taptim — biraq shu ming kishi arisidin birmu durus ayalni tapalmidim. **29** Mana körgin, méning bayqighanlirim peqet mushu birla — Xuda ademni esli durus yaratqan; biraq ademler bolsa nurghunlighan hiye-mikirlirni izdeydu.

8 Kim dana kishige teng kéleleydu? Kim ishlarni chüshendürüshni bilidu? Kishining danaliq chirayini nurluq qilidu, yüzining sürini yorutidu. **2** Padishahning permanigha qulaq sélishingni dewet qilimen; bolupmu Xuda aldida ichken qesem tüpeylidin shundaq qilghin. **3** Uning aldidin chiqip kétishke aldirimo; yaman bir dewani qollashta ching turma; chünki padishah némini xalisa shuni qilidu. **4** Chünki padishahning sözi hoqquttur; kim uninggha: «Özliri néme qilila?» — déyelisin? **5** Kim [padishahning] permanini tutqan bolsa héch yamanliqni körmeydu; dana kishining köngli hem peytni hem yolni pemliyeleydu. **6** Chünki herbir ish-arzuning peyti we yoli bar; insan kéyinki kishilarni bilmigeche, uning derdelimi özini qattiq basidu. Kim uninggha qandaq bolidighanliqini éytalysin? **8** Héchkim öz rohiga ige bolalmas, yeni héchkimning öz rohini özide qaldurush hoqqu yoqtur; héchkimning ölüsh küni öz qolida tutush hoqqu yoqtur; shu jengdin qéchishqa rusxet yoqtur; rezillik rezillikke bérilgüchilerni qutqusmen. **9** Bularning hemmisini körüp chiqtim, shundaqta quyash astida qilin'ghan herbir ishqa, ademning adem üstige hoqqu tutqanliqi bilen ulargha ziyani yetküzidighan mushu waqitqa köngül qoydum. **10** Shuningdek rezillerning depne qilin'ghanliqini kördüm; ular eslide muqeddes jaygha kirip-chiqip yüretti; ular [muqeddes jaydin] chiqipla, rezil ishlarni qilghan shu sheher ichide maxtilidu téxil Bumu bimeniliktur! **11** Rezillik üstidin höküm tézdin beja keltürülmigeche, shunga insan balilirining köngli rezillikni yürügüzishke pütünley bérilip kétidu. **12** Gunahkar yüz qétim rezillik qilip, künlirini uzaqtimu, Xudadin qorqidighanlarning ehwali ulardin yaxshi bolidu dep bilimen; chünki ular uning aldida qorqudu. **13** Biraq rezillerning ehwali yaxshi bolmaydu, uning künliri sayidek tézla ötüp, künliri uzartilmaydu, chünki u Xuda aldida qorqmaydu. **14** Yer yüzide yürügüzülgen bir bimenilik bar; béshigha rezillerning qilghini boyiche kün chüshidighan heqqaniy ademler bar; béshigha heqqaniy ademlerning qilghini boyiche yaxshiliq chüshidighan rezil ademlermu bar. Men bu ishnimu bimenilik dedim. **15** Shunga men tamashini teriplidim; chünki insan üçün quyash

astida yéyish, ichish we huzur élishтин yaxsi ish yoqtur; shundaq qilib uning emgikidin bolghan méwe Xuda teqdim qilghan quyash astidiki ómrining barliq künliride ózige hemrah bolidu. **16** Könglümnı danalıqni we yer yüzide qilin'ghan ishlarnı bilip yétish üçün qoyghanda, shundaqla Xuda qilghan barlıq ishlarnı körginimde shuni bayqidim: — İnsan hetta kéçekündüz közlırige uyqunu köretmisimu, quyash astidiki barlıq ishni bilip yételmeydu; u uni chüshinishke qanche intilse, u shunche bilip yételmeydu. Hetta dana kishi «Buni bilip yettim» désimu, emeliyette u uni bilip yetmeydu.

9 Men shularning hemmisini éniqlash üçün köngül qoydum; shuni bayqidimki, maylı heqqanı kishi yaki dana kishi bolsun, shundaqla ularning barlıq qilghanlırı Xudaning qolididur, dep bayqidim; insan ózige muhebbet yaki nepretning kélidighanlıqını héch bilmeydu. Uning aldida herqandaq ish bolushi mumkin. **2** Hemme ademge oxshash ishlar oxshash péti kélidu; heqqanı we rezil kishige, méhraban kishige, pak we napak, qurbanlıq qilghuchi we qurbanlıq qilmighuchighimu oxshash qismet bolidu; yaxshi ademge qandaq bolsa, gunahkargha shundaq bolidu; qesem ichküchige we qesem ichishtin qorqquchighimu oxshash bolidu. **3** Mana hemmige oxshashla bu ishning kélidighanlıqı quyash astidiki ishlar arisida külpetlik ishtur; uning üstige, insan balilirining köngülliri yamanlıqqa tolghan, pütün hayatida könglide telwilik turidu; andın ular ólgenlerge qoshulidu. **4** Chünki tiriklerge qoshulghan kishi üçün bolsa ómid bar; chünki, tirik it ölgen shirdin ela. **5** Tirikler bolsa ózlırining ólidighanlıqını bilidu; biraq ölgenler bolsa héchnémını bilmeydu; ularning héch in'ami yene bolmaydu; ular hetta ademning ésidin kötürülüp kétidu, qayta kelmeydu. **6** Ularıning muhebbiti, nepriti we hesetxorluqımu alııqachan yoqlaghan; quyash astida qilin'ghan ishlarning héchqaysisidin ularning menggüge qayta nésiwisi yoqtur. **7** Barghin, néningni xushallıq bilen yep, sharabingni xushxuyluq bilen ichkin; chünki Xuda alııqachan mundaq qilishındın razi bolghan. **8** Kiyim-kéçekliring herdaim ap'aq bolsun, xushbuı may béshingdin ketmisun. **9** Xuda sanga quyash astida teqsim qilghan bimene ómrıngning barlıq künliride, yeni bimenilikte ótküzgen barlıq künliringde, sóyümlük ayalıng bilen bille hayattın huzur alghın; chünki bu séning hayatındiki néswıng we quyash astidiki barlıq tartqan japayingning ejridur. **10** Qolung tutqanı barlıq küchüing bilen qilghın; chünki sen baridighan tehtisarada héch xizmet, meqset-pılan, bilim yaki hékmet bolmaydu. **(Sheol h7585)** **11** Men zéhnimni yighip, quyash astida kördümki, musabiqide ghelibe yeltapan'gha bolmas, ya jengde ghelibe palwan'gha bolmas, ya nan dana kishige kelmes, ya baylıqlar yorutulghanlarga kelmes, ya iltipat bilimliklerge bolmas — chünki peyt we tasadiptylıq ularning hemmisige kélidu. **12** Berheq, insanmu óz waqti-saitini bilmeydu; belıqlar rehimsiz torgha élin'ghandek, qushlar tapan-tuzaqqa ilin'ghandek, bulargha oxshash insan baliliri yaman bir künde tuzaqqa ilinidu, tuzaq béshigha chüshidu. **13** Men yene quyash astida danalıqning bu misalını kördüm, u méni chongqur tesirlendürdi; **14** Kichik bir sheher bar idi; uninggha qarshi büyük bir padishah chiqıp, uni qorshap, uninggha hujum qilidighan yoghan poteylerni qurdi. **15** Biraq sheherdin namrat bir dana kishi tépılıp qaldi; u uni óz danalıqı bilen qutuldurdi; biraq kéyin, héchkim bu namrat kishini ésige keltürmedi. **16** Shuning bilen men: «Danalıq küch-qudrettin ewzel» — dedim; biraq shu namrat kishining danalıqı kishining közge ilinmaydu, uning sözliri anqlanmaydu. **17** Dana kishining jimjitliqta éytqan sözliri exmeqler üstidin hoquq sürgichining warqırashlıridin

éniq anqlınar. **18** Danalıq urush qoralıridin ewzeldur; biraq bir gunahkar zor yaxshılıqını halak qilidu.

10 Xuddi ölük chiwinler ettarning etirini sésitiwédighandek, azraqqıne exmeqliq tarazıda danalıq we izzet-hörmettinmu éghır toxtaydu. **2** Danalıqning köngli ongggha mayıl, exmeqningki solgha. **3** Exmeq kishi hetta yolda méngiwatqandimu, uning eqli kem bolghachqa, u exmeq ıkenlikini hemmige ayan qilidu. **4** Hökümdarning sanga achchıqı kelse, ornungdin istépa berme; chünki tınch-sewrıchanlıq xata-sewenliktin bolghan zor xapılıqını tınchıtıdu. **5** Quyash astida yaman bir ishni kördümki, u hökümdardın chiqqan bir xata ishtur — **6** exmeqler yuqırı mensepte, shuning bilen teng baylar pes orunda olturidu; **7** men qullarning atqa min'genlikini, emirlerning qullardek piyade manghhanlıqını kördüm. **8** Orını kolıghan kishi uninggha yiqılıshi mumkin; tamni buzghan kishini yılan chéqishi mumkin; **9** tashlarnı yötkigen kishi tash teripidin yarılınıshi mumkin; otun yaridighan kishi xewpké uchraydu. **10** Palta gal bolsa, bırı tighını bilimise, paltını küchep chépishqa toghra kélidu; biraq danalıq ademni utuq-muweppeyketke érishtüridu. **11** Yılan oynitılmay turup, yılanchini chaqsa, yılanlıgha néme payda? **12** Dana kishining sözliri shepquetiktur; biraq exmeqning lewliri ózını yutidu. **13** Sözlirining béshi exmeqliq, ayıghı rezil telwilitiktur; **14** emma exmeq yenila gegni köpeytidu. Biraq héchkim kelgüsini bilmeydu; uningdin kéyinki ishlarnı kim uninggha éyhtalısun? **15** Exmeqler japası bilen ózlırını uprıttidu; chünki ular hetta sheherge baridighan yolnımu bilmeydu. **16** İ zémin, padishahıng bala bolsa, emirliring seherde ziyapet ótküzse, halınggha way! **17** İ zémin, padishahıng mötwierıng oghlı bolsa we emirliring keyp üçün emes, belki ózını quwwetlesh üçün muwapiq waqtıda ziyapet ótküzse, bu séning bexting! **18** Hurunluqtın öyning torusı ghulay dep qalidu; qullarning boshluqın óyın yatıghur ótidu. **19** Ziyapet külke üçün teyyarlınar, sharab hemmi xush qilar; lékin pul hemme ishni hel qilar! **20** Padishahqa lenet qılma, hetta oyungdimu tillıma; huırangdimu baylarnı tillıma; chünki asmandiki bir qush awazıngni tartıdu, bir qanat igisi bu ishni ayan qilidu.

11 Nanlırını sulargha ewet; köp künlerdin kéyin uni qaytıdın tapısen. **2** Bir ülüşni yette kishige, sekkizigimu bergin; chünki yer yüzide néme yamanlıq bolidighanlıqını bilmeysen. **3** Bulutlar yamghurgha tolghan bolsa, ózlırını zémin üstige boshıtıdu; derex shımal terepke örülse, yaki jenub terepke örülse, qaysı terepke chüshken bolsa, shu yerde qalidu. **4** Shamalı közitidighanlar téricqıchlıq qılmaydu; bulutlarga qaraydighanlar orma ormaydu. **5** Sen shamalıng yolını bilmiginıngdek yaki boyıda barnıng hamilısınıng ustıxanlırınıng baliyatqıda qandaq ósidighanlıqını bilmiginıngdek, sen hemmini yasıghuchi Xudaning qilghınıni bilmeysen. **6** Seherde uruqungni téricghın, kechtimu qolungni ishtin qaldurma; chünki néme ishıng, u yaki bu ishıng paydılı bolidighanlıqını we yaki her ikkisining oxshashla yaxshi bolidighanlıqını bilmeysen. **7** Nur shérin bolidu, aptapni körtüşmu huzurluq ishtur. **8** Shunga bırı köp yıl yashıghan bolsa, bularnıng hemmisidin huzur alsun. Halbuki, u yene qaragghuluq künlirini ésıde tutsun, chünki ular köp bolidu; kelgüsıdiki ishlarıning hemmisi bimeniliklur! **9** Yashlıqingdin huzur al, i yigit; yashlıqing künliride könglüng özüngge xushallıqını yetküzgey; könglüng xalıghını boyiche we közliring körgini boyiche yügin; biraq shuni bilginiki, bularnıng hemmisi üçün Xuda séni soraqqa tartıdu. **10** Emdı könglüngdin gheshlikni élip tashla, téningdin yamanlıqını néri qil; chünki balılıq we yashlıqmu bimeniliklur.

12 Emdi yaman künler béshingha chüshmigüche, shundaqla sen: «Bulardin héch huzurum yoqtur» dégen yillar yéqinlashmighuche yashliqingda Yaratquchingni ésingde ching tut; **2** quyash, yoruqluq, ay we yultuzlar qarangghuliship, yamghurdin kéyin bulutlar qaytip kelmigüche uni ésingde tutqin. **3** Shu küni «öyning közetçiliri» titrep kétidu; palwanlar égilidu, ezgüchiler azliqdin toxtap qalidu, dérizilerdin sirtqa qarap turghuchilar ghuwaliship kétidu; **4** kochigha qaraydighan ishikler étalidu; tügmenning awazi pesiydu, kishiler qushlarning awazini anglisila chöchüp kétidu, «naxshichi qizlar»ning sayrashliri sus anglinidu; **5** kishiler égzidin qorqidu, kochilarda wehimiler bar dep qorqup yürüdu; badam derixi chichekleydu; chéketke ademge yük bolidu, shindir méwisi solishidu; chünki insan menggülik makanigha kétidu we shuning bilen teng, matem tutquchilar kochida aylinip yürüdu; **6** kümüş tana üzülgüche, altun chine chéqilghuche, aptuwa bulaq yénida parepare bolghuche, quduqtiki chaq kardin chiqquche, **7** topa-chang esli tupraqqa qaytquche, roh özini bergen Xudagha qaytquche — Uni ésingde tutqin! **8** Bimenilik üstige bimenilik!» — deydu hékmet toplighuchi — «Bimenilik üstige bimenilik! Hemme ish bimeniliktur!» **9** Shuningdek, hékmet toplighuchi dana bolupla qalmastin, u yene xelqge bilim ögitetti; u oylinip, köp pendesihetlerni tarazigha sélip, retlep chiqti. **10** Hékmet toplighuchi yéqimlik sözlerni tépishqa intilgen; ushbu yézilghini bolsa durus, heqiqet sözliridin ibarettur. **11** Dana kishining sözliri zixqa oxshaydu, ularning yighindisi ching békitilgen mixtektur. Ular Birla Padichi teripidin bérilgendur. **12** Uning üstige, i oghlum, bulardin sirt herqandaq yézilghanlardin pexes bol; chünki köp kitablarning yézilishining ayighi yoq, shuningdek köp öginish tenni upritidu. **13** Biz pütün ishqa diqqet qilayli; Xudadin qorqqin we uning emr-permanlirigha emel qilghin; chünki bu insanning toluq mejburiyitidur; **14** chünki adem qilghan herbir ish, jümlidin barliq mexpiy ishlar, yaxshi bolsun, yaman bolsun, Xuda ularning soriqini qilidu.

Küylerning küyi

1 «Küylerning küyi» — Sulaymanning küyi. **2** «U otluq aghzi bilen méni söysun; Chünki séning muhebbiting sharabtin shérindur. **3** Xushpuraqtur séning etirlirgen; Quyulghan puraqliq may séning namingdur; Shunglashqa qizlar séni söyidu. Könglümni özüngge mehliya qilghaysen — Biz sanga egiship yügüreyli! — Padishah méni öz hujrilarigha ekirgey!» **4** «Biz sendin xushal bolup shadlinimiz; Séning muhebbetlirini sharabtin atuq eslep teripleymiz». **5** «Ular séni durusluq bilen söyidu». — «Qara tenlik bolghinim bilen chirayliqmen, i Yérusalém qizliri! Berheq, Kédarliqlarning chédirliridek, Sulaymanning perdliridek qarimen. **6** Manga tikilip qarimanglar, Chünki qaridurmen, Chünki aptap méni köydürdi; Ananning oghulliri mendin renjigen; Shunga ular méni üzümlarlarni baqquchi qildi; Shunga öz üzümlarimni baqalmighanmen». **7** «Hey, jénim söygünim, déGINE, Padangni qeyerde baqisen? Uni kün qiyamida qeyerde aram alghuzisen? Hemrahlingning padiliri yénida chümperdik ayallardek yürüşümnig néme hajiti?» **8** «I qiz-ayallar arisidiki eng güzili, eger sen buni bilmiseng, Padamning basqan izlirini bésip méngip, Padichining chédiri yénida öz oghlaqlirini ozuqlandurghin». **9** «I söyümlüküm, men séni Pirewnning jeng harwilirigha qétilghan bir baytalgah oxshattim; **10** Séning mengziliring tizilghan munchaqlar bilen, Boynung marjanlar bilen güzeldur. **11** Biz sanga kümüş közler quyulghan. Altundin zibu-zinnetlerni yasap bérimiz». **12** «Padishah toy dastixinida olturghinida, sumbul melhimim puraq chachidu; **13** Méning söyümlüküm, u manga bir monek murmekkidur, U kökslirim arisida qonup qalidu; **14** Méning söyümlüküm manga En-Gedidiki üzümlarlarda ösken bir ghunche xéne gülidektur». **15** «Mana, sen güzel, amriqim! Mana, sen shundaq güzel! Közliring paxteklerningidektur!» **16** «Mana, sen güzel, söyümlüküm; Berheq, yéqimliq ikensen; Bizning orun-körpimiz yéshildur; **17** Öyimizdiki limlar kédir derixidin, Wasilirimiz archilardindur.

2 Men bolsam Sharun otliqidiki zepiran, xalas; Jilghilarda ösken bir niluper, xalas!» **2** «Tiken-jighanlar arisidiki niluperdek, Mana insan qizliri arisida méning amriqim shundaqtur!» **3** «Ormandiki derekler arisida ösken alma derixidek, Ogul balilar arisidur méning amriqim. Uning sayisi astida dilim alemche söyünüp olurdum; Uning méwisi manga shérin téttidi; **4** U méni sharabxanigha élip kirdi; Uning üstümde kötürgen tughi muhebbettur. **5** Méni kishimish poshkallar bilen quwwetlenglar; Almilar bilen méni yéngilandurunglar; Chünki muhebbettin zeipliship kettim; **6** Uning sol qoli béshim astida, Uning ong qoli méni silawatidu. **7** I Yérusalém qizliri, Jerenler we daladiki marallarning hörmiti bilen, Silerge tapilaymenki, Muhebbetning waqit-saiti bolmighuche, Uni oyghatmanglar, qozghimanglar!» **8** «Söyümlükümnig awazi! Mana, u kéliwatidu! Taghlardin sekrep, Édilardind oynaqlap kéliwatidu! **9** Méning söyümlüküm jeren yaki yash bughidektur; Mana, u bizning öyning téminig keynide turidu; U dérizilerdin qaraydu, U penjire-penjirilerdin marap baqidu». **10** «Méning söyümlüküm manga söz qilip mundaq dédi: — «Ornungdin tur, amriqim, méning güzilim, men bilen ketkin; **11** Chünki mana, qish ötip ketti, Yamghur yéghip tügidi, u kétip qaldi; **12** Yer yüzide güller köründi; Naxshilar sayrash waqti keldi, Zéminimizda paxteknig sadasi anglanmaqta; **13** Enjür derixi qishliq enjürlirini pishurmaqta, Üzüm talliri chécheklep öz puriqini chachmaqta; Ornungdin tur, méning amriqim, méning güzilim, men bilen ketkin! **14** Ah méning paxtikim, Qoram tash yériqi ichide, Qiya

daldisida, Manga awazingni anglatqaysen, Chünki awazing shérin, jamaling yéqimliqtur!» **15** «Tülkilerni tutuwalayli, Yeni üzümlarlarni buzghuchi kichik tülkilerni tutuwalayli; Chünki üzümlarimiz chécheklimekte». **16** «Söyümlüküm méningkidur, men ungingdurmen; U niluperler arisida padisini béqiwatidu». **17** «Tang atquche, Kölenggiler qéchip yoqighuche, Manga qarap burulup kelgin, i söyümlüküm, Hijranliq taghliri üstidin sekrep kéliidighan jeren yaki bughidek bolghin!».

3 «Orun-körpemde yétip, kéche-kéchilerde, Jénimning söygünini izdep telmürüp yattim; Izdidim, biraq tapalmayttim; **2** Men hazir turup, sheherni aylinay; Kochilarda, meydanlarda, Jénimning söygünini izdeymen» — dédim; Izdidim, biraq tapalmayttim; **3** Sheherni charlighuchi jésekichiler manga uchriddi, men ulardin: — «Jénimning söygünini kördünglarmu?» — dep soridim. **4** — Ulardin ayrilipla jénimning söygünini taptim; Uni ananning öyige, Öz qorsiqida méni hamilidar bolghanning hujrisigha élip kirmigüche, Uni tutuwélip qet'iy qoyup bermeyttim». **5** «I Yérusalém qizliri, Jerenler we daladiki marallarning hörmiti bilen, Silerge tapilaymenki, Muhebbetning waqit-saiti bolmighuche, Uni oyghatmanglar, qozghimanglar». **6** «Bu zadi kim, chöl-bayawandin kéliwatqan? Is-tütek tüwrükiridek, Mürmekki hem mestiki bilen puritilghan, Etirpurushning herxil ipar-enberliri bilen puritilghan?» **7** «Mana, uning textirawani, U Sulaymanning öziningdur; Etrapida atmish palwan yürüdü, Ular Israildiki baturlardindur. **8** Ularning hemmisi öz qilichi tutuqluq, Jeng qilishqa terbiyilen'genlerdur; Tünlerdiki weswesilerge teyyar turup, Hemmisi öz qilichini yanpishigha asidu». **9** «Sulayman padishah özi üçün alahide bir shahane sayiwenlik kariwat yasighan; Liwandiki yaghachlardan yasighan. **10** Uning tüwrükliki kümüşstin, Yölenchüki altundin, Sélinchisi bolsa sösun rexttin; Ichi muhebbet bilen bézelgen, Yérusalém qizliri teripidin. **11** Chiqinglar, i Zion qizliri, Sulayman padishahqa qarap béqinglar, Toy bolghan күнде, Köngli xushal bolghan күнде, Anisi uninggha tajni kiygüzgen qiyapette uninggha qarap béqinglar!»

4 «Mana, sen güzel, söyümlüküm! Mana, sen güzel! Chümperden keynide közliring paxteklardek iken, Chachliring Giléd téghi baghrida yatqan bir top öchkilerdektur. **2** Chishliring yéngila yuyulushtin chiqqan qirqlighan bir top qoylardek; Ularning hemmisi qoshkézek tughqanlardan, Ular arisida héchbiri kem emestur. **3** Lewliring pereng tal yiptek, Gepliring yéqimliqtur; Chümbiling keynide chékliring parche anardur. **4** Boynung bolsa, Qoralxana bolushqa teyyarlighan Dawutning munaridektur, Uning üstige ming qalqan ésiqliqtur; Ularning hemmisi palwanlarning sipariliridur. **5** Ikki köksüng xuddi ikki maraldur, Niluper arisida ozuqliniwatqan jerenning qoshkézekliridektur; **6** Tang atquche, Kölenggiler qéchip yoqighuche, Men özümni murmekke téghigha, Mestiki döngige élip kétimen. **7** Sen pütünley güzel, i söyümlüküm, Sende héch dagh yoqtur». **8** «Liwandin men bilen kelgin, i jörem, Men bilen Liwandin kelgin — Amanah choqqisidin qara, Sénir hem Hermon choqqiliridin, Yeni shirlar uwiliridin, Yilplarning taghliridin qara!» **9** «Sen könglümni alamet söyündürdüg, i singlim, i jörem, Közüning bir lep qilip qarishi bilen, Boynungdiki marjanning bir tal halqisi bilen, Könglümni söyündürdüg. **10** Séning muhebbiting némidégen güzel, I singlim, i jörem! Séning muhebbetliring sharabtin shunche shérin! Séning etirlirining puriqi herqandaq tétitüqdin peyzidur! **11** Lewliring, i jörem, here könikidek témitidu, Tiling astida bal we süt bar; Kiyim-kéchekliringning puriqi Liwanning puriqidur; **12** Sen péchetlen'gen bir baghdursen, i singlim, i

jörem! Étiklik bir bulaq, yépiqliq bir fontandursen. **13** Shaxliring bolsa bir anarliq «Éren baghchisi»dur; Uningda qimmatlik méwiler, Xéne sumbul ösümlükliri bilen, **14** Sumbullar we iparlar, Kalamus we qowzaqdarchin, Herxil mestiki derexliri, Murmekke, muetter bilen hemme ésil tétitqular bar. **15** Baghlarda bir fontan sen, Hayatliq sulirini bérédighan, Liwandin aqidighan bir bulaqsén». **16** «Oyghan, shimaldiki shamal; Kelgin, i jenubtiki shamal! Méning béghim üstidin uchup ötkéy; Shuning bilen tétitquliri sirtqa puraç chachidu! Söyümlüküm öz béghigha kirsun! Özining qimmatlik méwilirini yésun!»

5 «Men öz béghimga kirdim, Méning singlim, méning jörem; Murmekkemni tétitqulirim bilen yigdim, Here köniki meni hesilim bilen yédim; Sharabimni sütlirim bilen ichtim». «Dostlirim, yenglar! Ichinglar, könglüngler xalighanche ichinglar, i ashig-meshuqlar!» **2** «Men uxlawatattim, biraq könglüm oyghaq idi: — Söyümlükümming awazil! Mana, u ishiki qéqiwatidu: — «Manga échib ber, i singlim, i amriq; Méning paxtikim, méning ghubarsizim; Chünki béshim shebnem bilen, Chachlirim kéchidiki nemlik bilen hól-hól bolup kettim!» **3** «Men töshek kiyimlirimni séliwetken, Qandaqmu uni yene kiyialay? Men putlirimni yudum, Qandaqmu ularni yene bulghay?» **4** Söyümlüküm qolini ishik töshükidin tiqti; Méning ich-baghliririm uninggha telmürüp ketti; **5** Söyümlükümge échishqa qoptum; Qollirimdin murmekki, Barmaqlirimdin suyuq murmekki témid, Taqaqning tutquchliri üstige témid; **6** Söyümlükümge achtim; Biraq söyümlüküm burulup, kétip qalghanidi. U sêz qilghanda rohim chiqip ketkenidi; Uni izdidim, biraq tapalmidim; Uni chaqirdim, biraq u jawab bermidi; **7** Sheherni aylinidighan jésekchiler méni uchritip méni urdi, méni yarilandurdi; Sépillardiki közetçiler chümperdemni mendin tartiwaladi. **8** I Yérusalém qizliri, söyümlükümni tapsanglar, Uninggha néme deysiler? Uninggha, söyging: «Men muhebbetin zeipliship kettim! — dédi, denglar». **9** «Séning söyümlüküngning bashqa bir söyümlükün qandaq artuq yeri bar, I, ayallar arisidiki eng güzili? Séning söyümlüküngning bashqa bir söyümlükün qandaq artuq yeri bar? — Sen bizge shundaq tapilighan'ghu?». **10** «Méning söyümlüküm ap'aq we parqaraq, yüreklik ezimet, On ming arisida tughdek körünerliktur; **11** Uning béshi sap altundundur, Budur chachliri atning yaylidek, Tagh qaghisidek qara. **12** Uning közliri éqinlar boyidiki paxteklerde, Süit bilen yuyulghan, Yarishiqida qoyulghan; **13** Uning mengziliri bir teshtek paraqliq ösümlüktektur; Aynighan yéqimliq güllükte; Uning lewli ri niluper, Ular suyuq murmekkini témitidu; **14** Uning qolliri altun turubilar, Ichige béril yaqutlar quyulghan. Qorsiqi neqishlik pil chishliridin yasalghan, Kök yaqutlar bilen bézelgen. **15** Uning putliri mermer tüwrükler, Altun üstige tiklen'gen. Uning salapiti Liwanningkidek, Kédir derexliridek körkem-heywetliktur. **16** Uning aghzi bekmu shérindur; Berheq, u pütünley güzeldur; Bu méning söyümlüküm, — Berheq, bu méning amriqim, I Yérusalém qizliri!»

6 «Séning söyümlüküng nege ketkendu, Qiz-ayallar arisida eng güzel bolghuchi? Séning söyümlüküng qeyerge burulup ketti? Biz sen bilen bille uni izdeyli!» **2** «Méning söyümlüküm öz béghigha chüshti, Tétitqu otashliqlargha chüshti. Baghlarda ozuqlinshqa, Niluperlerni yigishqa chüshti. **3** Men méning söyümlükümmingkidurmen, We söyümlüküm méningkidur; U öz padisini niluperler arisida baqidu» **4** «Sen güzel, i söyümlüküm, Tirzax shehiridek güzel; Yérusalémdek yéqimliq, Tughlarni kötürgen bir qoshundek heywetliktursen; **5** Ah, közliringni mendin kettükün! Chünki uni méning üstümdin

ghalib kéliwatidu; Chachliring Giléad téghi baghrida yatqan bir top öchkilerdektur. **6** Chishliring yéngila yuyulushtin chiqqan qirqilghan bir top qoylardek; Ularning hemmisi qoshkézek tughqanlardindur; Ular arisida héchbiri kem emestur; **7** Chümbiling keynide chékiliring parche anardur. **8** Atmish xanish, seksen kénizekmu bar; Qizlar sanaqsiz; **9** Biraq méning paxtikim, ghubarsizim bolsa birdinbirdur; Anisidin tughulghanlar ichide tengdashi bolghuchi, Özini tughquchining tallighinidir. Qizlar uni körüp, uni bexlik dep atashti, Xanishlar we kénizeklermu körüp uni maxtashti». **10** «Tang seher jahan'gha qarighandek, Aydek güzel, aydingdek roshen, Illiq quyashtek yorag, Tughlarni kötürgen qoshunlardek heywetlik bolghuchi kimdur?» **11** «Méghezlar béghigha chüshtüm, Jilghidiki gül-giyahlarni körüşke, Üzüim télingen bixlighan-bixlimighanliqini körüşke, Anarlarning chéchekligen-chécheklimighanliqini körüşke; **12** Biraq bile-bilme, Jénim méni kötürüp, Ésil xelqimning jeng harwiliri üstige qoyghaniken». **13** «Qaytqin, qaytqin, i Shulamit — Qaytqin, qaytqin, bizning sanga qarighumiz bardur!» «Siler Shulamitning némissige qarighunglar bar?» ««Ikki bargah» ussulgha chüshken waqtididek uninggha qaraymiz!»

7 «I shahzadining qizi, Keshliringde séning qedemliring némidégen güzél! Tolghighan yampashliring göherlerde, Chéwer hünerven qolining hüniridir. **2** Kinding yumulaq bir qedehdur; Uning ebjesh sharabi kem emes; Qorsiqing bughday döwisidur, Etrapigha niluperler olishidu. **3** Ikki köksüng ikki maraldek, jerenning qoshkézikidir; **4** Boynung pil chishliridin yasalghan munardur; Közliring Bat-Rabim qowuqi boyidiki Heshbon kölchekliridek, Burnung Demeshqeq qaraydighan Liwan munaridektur; **5** Üstüngde béshing Karmel téghidek turidu; Béshingdiki örüme chachliring sösün rengliktur, Padishah büdür chachliringning mebusidur. **6** I söygingim, huzurlar üçün shunche güzel, shunche yéqimliqtursen! **7** Séning boyung palma derixidek, Köksüng üzüm ghunchiliridektur. **8** Men: — «Palma derixi üstige chiqimen, Shaxlirini tutup yamishimen; Köksiliring derweqe üzüm tal ghunchiliridek, Burnungning puriqi almilarek, tanglayliringning temi eng ésil sharabdektur...»» **9** «...méning söyümlükümming gélidin siliq ötüp, Lewler, chishlardin téyilip chüshsun...! **10** Men méning söyümlükümmingkidurmen, Uning teqazzasi manga qaritilidu. **11** «I söyümlüküm, kéyley, Étizlargha chiqayli; Yézilarda tünep kéyley, **12** Üzümzarliqqa chiqishqa baldur orundin turayli, Üzüim tallirining bixlighan-bixlimighanliqini, Chécheklerning échilghan-échilmighanliqini, Anarlarning berq urghan-urmighanliqini köreyli; Ashu yerde muhebbetlirimni sanga béghishlaymen. **13** Muhebbetgüller ashu yerde öz puriqini puritidu; Ishiklirimiz üstide herxil ésil méwe-chiwiler bardur, Yéngi hem konumu bardur; Sen üçün ularni toplap teyyarlidim, i söyümlüküm!»

8 «Ah, apamning köksini shorighan inimdek bolsang'idil Séni talada uchritar bolsam, söyettim, We héchkim méni kemsitmeytti. **2** Men séni yétekleyttim, Apangning öyige élip kirettim; Sen manga telim béretting; Men sanga tétitqu sharabidin ichküzettim; Anlaririmning sherbitidin ichküzettim. **3** Uning sol qoli béshim astida bolatti, Uning ong qoli méni silayttil!» **4** «Silerge tapilaymenki, i Yérusalém qizliri — «Uning waqit-saiti bolmighuche, Siler muhebbetni oyghatmanglar, qozghimanglar!» **5** «Daladin chiqiyatqan bu zadi kim? Öz söyümlükige yölinip?» «Men alma derixi astida séni oyghatqanidim; Ashu yerde apang tolghaq yep séni dunyagha chiqarghanidi; Ashu yerde séni tughquchi tolghaq yep séni chiqarghanidi». **6** «Méni könglüngge möhürdek, Bilikingge

möhürdek basqaysen; Chünki muhebbet ölümdek küchlüktür; Muhebbetning qizghinishi tehtisaradek rehimsiz; Uningdin chiqqan ot uchqunliri, — Yahning dehshetlik bir yalqunidir! **(Sheol h7585)** **7** Köp sular muhebbetni öchürelmeydu; Kelkünler uni gherq qilalmaydu; Birs: «Öy-teelluqatlimrimning hemmisini bérip muhebbetke érishimen» dése, Undaqa u adem kishining neziridin pütünley chüshüp kétidu». **8** «Bizning kichik singlimiz bardur, Biraq uning köksi yoqtur; Singlimizgha elchiler kelgen künide biz uning üçün néme qilimiz?» **9** «Eger u sépil bolsa, Biz uninggha kümüş munar salimiz; Eger u ishik bolsa, Biz uni kédír taxtaylar bilen qaplaymiz». **10** «Özüm bir sépildurmen, Hem méning köksilirim munarlardektur; Shunga men uning köz aldida xatirjemlik tapqan birsidek boldum». **11** «Sulaymanning Baal-Hamonda üzümzari bar idi, Üzümzarini baghwenlerge ijarige berdi; Ularning hemmisi méwisi üçün ming tengge apirip bérishi kérek idi; **12** Özümning üzümzarim mana méning aldimda turidu; Uning ming tenggisi sanga bolsun, i Sulayman, Shuningdek ikki yüz tengge méwisini baqquchilargha bolsun». **13** «Hey baghlarda turghuchi, Hemrahlar awazingni anglighusi bar; Mangimu uni anglatquzghaysen». **14** «I söyümlüküm, téz bole, Jeren yaki yash bughidek bol, Tétitqular taghliri üstide yügürüp!»

Yeshaya

1 Uzziya, Yotam, Ahaz we Hezekiyalar Yehudagha padishah bolghan waqitlarda, Yérusalém we Yehuda toghrisida, Amozning oghli Yeshaya körgen ghabiyane wehiy-alametler: — **2** «I asmanlar, anglanglar! I yer-zémin, qulaq sal! Chünki Perwerdigar söz éytti: — «Men balilarni béqip chong qildim, Biraq ular Manga asiyliq qildi. **3** Kala bolsa igisini tonuydu, Éshekmu xojayinining oqurigha [mangridighan yolni] bildi, Biraq Israil bilmeydu, Öz xelqim héch yorutulghan emes. **4** Ah, gunahkar «yat el», Qebihlikni toplaп özige yúkligen xelq, Rezillerning bir nesli, Nijis bolup ketken balilar! Ular Perwerdigardin yiraqliship, «Israildiki Muqeddes Bolghuchi»ni közige ilmidi, Ular keynige yandi. **5** Némishqa yene dumbalan'ghunglar kélidu? Némishqa asiyliq qiliwérisiler? Pütün bashliringlar aghrip, Yürikinglar pütünley zeiplisip ketti, **6** Béshinglardin ayighinglarghiche saq yéringlar qalmidi, Peqet yara-jarahet, ishshiq we yiring bilen toldi, Ular tazilanmighan, téngilmighan yaki ulargha héch melhem sürülmigen. **7** Wetininglar chölleshti; Sheherliringlar köyüp weyrane boldi; Yer-zémininglarni bolsa, yatlar köz aldindingdila yutuwéliwatidu; U yatlar teripidin depense qilinip chölleship ketti. **8** Emdi üzümgargha sélin'ghan chellidek, Terxemeklikke sélin'ghan kepidek, Muhasirige chüshken sheherdek, Zionning qizi zeip qaldurildi. **9** Samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigar bizge azghine «qaldisi»ni qaldurmighan bolsa, Biz Sodom shehirige oxshap qalattuq, Gomorra shehiring haligha chüshüp qalattuq. **10** I Sodoming hükümrani, Perwerdigarning sózini anlap qoyunglar, «I Gomorrani, Xelq, Xudayimizning qanunesihitige qulaq sélinglar! **11** Siler zadi néme dep Manga atap nurghunlighan qurbanliqlarni sunisiler?» — deydu Perwerdigar. — «Men köydürme qochqar qurbanliqlinglardin, Bordaq malning yaghliridin toyup kettim, Buqilar, paqlanlar, tékilerning qanliridin héch xursen emesmen. **12** Siler Méning aldimgha kirip kelgininglarda, Silerdin hoyla-aywanlirimni shundaq dessep-cheyleshni kim telep qilghan? **13** Bihude «ashliq hediye»lerni élip kélishni boldi qilinglar, Xushbuy bolsa Manga yirginchlik bolup qaldi. «Yéngi ay» héytleri we «shabat kün»lirige, Jamaet ibadet sorunlirigha chaqirilishlarga — Qisqisi, qebihlikte ötküzülgen daghdughiliq yighilishlarga chidighuchilikim qalmidi. **14** «Yéngi ay» héytinglardin, békitilgen héyt-bayriminglardin qelbim nepretlinidu; Ular manga yük bolup qaldi; Ularni kötürüp yürüshtin charchap kettim. **15** Qolunglarni kötürüp duagha yayghininglarda, Közümnü silerdin élip qachimen; Berheq, köplep dualarni qilghininglarda, anglimaymen; Chünki qolliringlar qan'gha boyaldi. **16** Özünglarni yuyup, paklininglar; Qilmishliringlarning rezillikini köz aldindim néri qilinglar, Rezillikni qilishtin qolunglarni üzünglar; **17** Yaxshiliq qilishni ögininglar; Adilliqni izdenglar, Zomigerlerge tenbih béringlar, Yétim-yésirlerni naheqliqtin xalas qilinglar, Tul xotunlarning dewasini soranglar. **18** Emdi kélinglar, biz munazire qilishayli, deydu Perwerdigar, Silerning gunahinglar qip-qizil bolsimu, Yénila qardek aqiridu; Ular qizil quruttek toq qizil bolsimu, Yungdek ap'aq bolidu. **19** Eger itaetmen bolup, anglisanglar, Zémindiki ésil mehslattin behrimen bolisiler; **20** Biraq ret qilip yüz örisenglar, Qilich bilen ujuqturulisiler» — Chünki Perwerdigar Öz aghzi bilen shundaq dégen. **21** Sadiq sheher qandaqmu pahishe bolup qaldi!? Eslide u adalet bilen tolghanidi, Heqqaniylik uni makan qilghanidi, Biraq hazir qatillar uningda turuwatidu. **22** Kümüşüing bolsa dashqalgha aylinip qaldi, Sharabinggha su

ariliship qaldi; **23** Emirliring asiyliq qilghuchilar, Oghrilargha ülpet boldi; Ularning herbiri parigha amraq bolup, Soghasalamlarni közlep yürmekte; Ular yétim-yésirler üçün adalet izdimeydi; Tul xotunlarning dewasi ularning aldigha yetmeydu. **24** Shunga — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Reb Perwerdigar — Yeni Israildiki qudret Igisi éytidu: — Men küshendilirimni [jazalap] puxadin chiqimen, Düşmenlirimdin qisas alimen; **25** Qolumni üstüngge tegküzüp, Séni tawlap, sendiki dashqalni teltöküs tazilaymen, Sendiki barliq arilashmilarni élip tashlaymen. **26** Hükümrán-soraqchiliringlarni awwalqidek, Meslihetchiliringlarni desleptikidek halgha keltürimen. Kéyin sen «Heqqaniyliqning Makani», «Sadiq Sheher» — dep atilisen. **27** Emdi Zion adilliq bilen, We uninggha qaytip kelgenler heqqaniyliq bilen qutquzulup hör qilinidu. **28** Biraq asiyalar we gunahkarlar birdek ujuqturulidu, Perwerdigardin yüz örigüchiler bolsa halak bolidu. **29** Shu chaghada siler teshna bolghan dub derexliridin nomus qilisiler, Tallighan baghlardin xijil bolisiler. **30** Chünki özünglar xuddi yopurmaqliri qurup ketken dub derixidek, Susiz quruq bir baghdek bolisiler. **31** Shu küni küchi barlar otqa sham piliki, Ularning ejri bolsa, uchqun bolidu; Bular her ikkisi tengla köyüp kétidu, Ularni öchürüshke héchkim chiqmaydu.

2 Bular Amozning ogli Yeshaya Yérusalém we Yehuda toghrisida körgen kalamdur: — **2** Axir zamanlarda, Perwerdigarning öyi jaylashqan tagh taghlarning béshi bolup békitilidu, Hemme döng-égizlaktin üstün qilip kötürüldü; Barliq eller uninggha qarap éqip kélisidu. **3** Nurghun xelq-milletler chiqip bir-birige: — «Kélinglar, biz Perwerdigarning téghigha, Yaqupning Xudasining öyige chiqqayli; U Öz yolliridin bizge ögitidu, Biz Uning teriqliride mangimiz» — déyishidu. — Chünki qanun-yolyoruq Ziondin, Perwerdigarning söz-kalimi Yérusalémdin chididighan bolidu. **4** U eller arisida hüküm chiqiridu, Nurghun xelqlerning heq-naheqlirige késim qilidu; Buning bilen ular qilichlirini sapan chishliri, Neyzilirini orghaq qilip soqushidu; Bir el yene bir elge qilich kötürmeydu, Ular hem yene urushni ögenmeydu. **5** — «I Yaqup jemetidikiler, Kélinglar, Perwerdigarning nurida mangayli!». **6** — Sen Öz xelqing bolghan Yaqup jemetini tashlap qoydung; Chünki ular sherqitki xurapatlar bilen toldurildi; Ular Filistiylerdek pal salidu; Ular che'ellikler bilen qol tutushidu; **7** Zémini bolsa altun-kümüshke tolup ketti; Bayliqliri tügimes; Yer-zémini atlarghimu tolup ketti, Jeng harwiliri hem tügimes; **8** Zémini butlar bilenmu liq bolup ketti; Ular öz qolliri bilen yasighanlirigha, Barmaqliri bilen shekillendürgenlirige sejde qilishidu. **9** Shuning bilen puqralar élgidürüldü, Mötiwerlermu töwen qilinidu; Sen ularning qeddini ruslimaysen hem héch kechürüm qilmaysen. **10** Emdi Perwerdigarning wehshitidin, Heywisining shan-sheripidin özüngni qachur, [Xada] tashlar ichige kirival, Topachanglar ichige möküwal! **11** Chünki ademning tekebbur közliri yerge qaritilidu, Insanlarning hakawurluqi pes qilinidu; Shu künde yalghuz Perwerdigarla üstün dep medhiyilinidu. **12** Chünki samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarning shundaq bir küni teyyar turidu: — Shu küni herbir tekebbur we memedanlarning üstige, Özini yuqiri sanighanlarning üstige chüshidu (Shuning bilen ularning hemmisi pes qilinidu!), **13** Shuningdek Liwaning égez, pelekke yetidighan barliq kédir derexlirining üstige, Bashandiki barliq dub derexlirining üstige, **14** Égiz taghlarning hemmisige, Yuqiri kötürülgen barliq dönglerning üstige, **15** Herbir heywetlik munarning üstige, Herbir mustehkem sépilning üstige, **16** Tarshishtiki herbir soda kémisining üstige, Shundaqla barliq güzel kéme

gawdisining üstige shu küni chühshükte teyar turidu. **17** Ademlarning körengliki töwen qilinip chühshürülüp, İnsanlarning tekeburluq pes qilinidu, Shu künde yalghuz Perwerdigarlar üstün dep medhiyilini. **18** Butlar bolsa hemmisi közdin yoqilidu. **19** Perwerdigar yerni dehshtelik silkindürüşke ornidin turidighan chaghda, Ular özlerini Uning wehshtidin, Uning heywisining shan-sheripidin qachurup, Xada tash gharlirining ichige, Yer yüzidiki öngkürlerge kiriwalidu; **20** Shu künde kishiler özige choqunushqa yasighan kümüsh butliri we altun butlirini qarighu chashqanlarga we sheperenglerge tashlap béridu; **21** Perwerdigar yerni dehshtelik silkindürüşke ornidin turidighan chaghda, Ular özlerini Uning wehshtidin, Uning heywisining shan-sheripidin qachurup, Xada tash chaklirining ichige, Yarlarning yéqirlirigha kiriwalidu; **22** Ümidinglarni nepisi dimighidila turidighan insandin üzünglar, Chünki insan zadi néme idi!

3 Chünki, qara! Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Reb Perwerdigar, Yérusalém we Yehudagha quwwet we yölenchük bolghan [barliq nersilerni yoq qilidu], — Yeni quwwet bolghan pütkül ash-nan, Yölenchük bolghan hemme su, **2** Palwan we leshker, Sotchi we peyghember, Palchi we aqsaaqal, **3** Ellik béshi, mötiwer we meslihetchi, Hünerwen ustilar we jadu qilghuchilarni yoq qilidu. **4** — «[Ularning ornigha] yashlarni emeldar qilimen, Betxuy balilar ularning üstidin idare qilidu. **5** Puqralar birbirini ézidu, Herbiri qoshnisi teripidin ézilidu; Balilar qérilargha, Muttehemler mötiwerlerge edepsizlik qilidu; **6** Shu küni birsi ata jemetidiki qéridishini tutuwélap, uninggha: — «Sizning kiyim-kéchikigiz bar; bizge yétekchi bolung, bu xarabiler qolingiz astida bolsun», — deydu; U jawaben qolini kötürüp [qesem ichip]: «Derdinglarga derman bolalmaymen; Öyümdimu ya ashan ya kiyim-kécheq yoq; Méni xelqge yétekchi qilmanglar!» — deydu. **8** Chünki Yérusalém putlishidu-chühshükünlishidu, Yehuda bolsa yiqilidu; Sewebi, ularning tili we illitliri Perwerdigargha qarshi chiqip, Sherep Igisining közliri aldaida isyankarliq qildi. **9** Ularning chirayi özlirige qarshi guwahliq béridu; Ular Sodom shehiridek gunahini héch yoshurma, Ochuq-ashkara jakarlaydu. Ularning jénigha way! Ular yamanliqni öz béshigha chühshürgen! **10** Heqqaniylargha éytqinki, Ular aman-ésenlikte turidu, Ular öz emllirining méwisini yeydu; **11** Rezillerge way! Béshigha yamanliq chühshidu, Chünki öz qoli bilen qilghanliri özige yanar. **12** Méning xelqimde bolsa, balilar ularni xar qilidu, Ayallar ularni idare qilidu; I xelqim! Silerni yéteklewatqanlar silerni azduridu, Ular mangidighan yollirninglarni yoq qilidu. **13** Perwerdigar Öz dewasini sorashqa orun alidu, Xelq-milletler üstidin höküm chiqirishqa öre turidu; **14** Perwerdigar Öz xelqining aqsqaalliri we emirliri bilen dewalaship, ulargha: — Üzümzarni yep tügetkenler siler özünglar, Ajiz möminlerden alghan olja öyünglarda yatidu, deydu. **15** — Silerning xelqimni ashundaq ézip, Ajiz möminlerning yüzlirige dessep zadi néme qilghininglar? — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Reb Perwerdigar. **16** Perwerdigar yene mundaq dédi: — «Zion qiz-ayalliri tekeburluq qilip, Qash-kirpiklirini süzüp, Közlirini oynitip, naz qilip taytangliship, Putlirini jildirlitip méngip yürishidu; **17** Shunga Reb Zion qiz-ayallarining bash choqilirini taz qilidu, Perwerdigar ularning uyat yerlirini échiwétidü. **18** Ashu küni Reb ularni güzelligidini mehrum qilidu; — Ularning oshuq jildiraqlirini, Bash jiyeklirini, ay shekillik marjanlirini, **19** Halqilirini, bilezüklirini, chümperdechachwanlirini, **20** Romallirini, oshuq zenzjirilirini, potilirini, etirdanlirini, tiltumarlirini, **21** Üzüklirini, burun halqilirini, **22** Héytliq tonlirini, yopuqlirini, pürkenjilirini, hemyanlirini, **23**

Eyneklirini, ap'aq ich köyneklirini, sellilirini we tor perdilirining hemmisini élip tashlaydu. **24** Emdi shundaq boliduki, Etir puriqining ornigha betbuyluq; Potining ornida arghamcha, Chirayliq yasighan chachlirining ornida taz béshi, Kélishken tonning ornida böz xentler, Güzelligening ornida daghmal tamghisi bolidu. **25** Séning yigitliring qilichlinip, Baturlirining jengde yiqilidu. **26** [Zionning] qowuqliri zar kötürüp matem tutidu; U yalingachlan'ghan halda yerge oturup qalidu.

4 Shu küni yette ayal bir erni tutuwélap, uningdin: — «Biz öz nénimizni yeymiz, öz kiyim-kécheklirimizni kiyimiz; peqet bizni reswaliqtin xalas qilish üçün, bizni namingizgha tewe qilishingizni ötünimiz!» — deydu. **2** Shu küni «Perwerdigarning shéxi» uning güzelligi hem sheripini körsetküchi bolidu, Zémin bergén méwe bolsa, QéCHIP qutulghan Israildikilergé shöhret we güzelligi keltüridu. **3** Hem shundaq ish boliduki, Zionda qalghanlar, Yérusalémde toxtitilghanlar, Yeni Yérusalémde hayat dep tizimlan'ghanlarning hemmisi pak-muqeddes dep atilidu. **4** Shu chaghda Reb adalet yürügüzgüchi roh hem köydürgüchi roh bilen, Zion qizlirining pasiqliqini yuyup, Yérusalémning qan daghlirini tazilaydu. **5** Shu chaghda Perwerdigar kündüzde Zion téghidik her bir öy, Shundaqla barliq ibadet sonurlarning üstige is-tütek we bulut, Kechte bolsa ot yalqunining julasini yaritidu; Chünki shan-sherepning üstide sayiwen bar bolidu. **6** Shu küni, kündüzde tomuz issiqqa saye qilidighan, Xeterdin panahlinidighan, boran-yamghurlargha dalda bolidighan bir sayiwenlik kepe bolidu».

5 Men öz söygen yarimgha, Méning söyümlüküm üçün öz üzümzari toghruluq bir küy éytip bérey; Söyümlükümning munbet bir döng üstide üzümzari bar idi; **2** U hemme yérini kolap tashlarni élip tashlidi, Eng ésil üzüm téli tikti; U üzümzar otturisiqha közitish munari saldi, Üzümzar ichidimu sharap kölchiki qazdi, Andin üzümdin yaxshi hosul kütti; Biraq buning ornigha, üzümzar achchiq üzümlernila berdi. **3** Qéni, i Yérusalémdikiler we Yehudaning ademliri, Men bilen üzümzarimning otturisiqdin höküm chiqiringlar! **4** Méning üzümzarimda qilghudek yene néme ishim qaldi? Yaxshi üzümlerni kütkinimde, Némishqa peqet achchiq üzümnila chiqirip berdi? **5** Emdi hazir Öz üzümzarimni néme qildighinimni silerge éytip bérey: — Uning chitlaqlirini élip tashlaymen, u yutuwétildi; Uning tamirlirini chéqip ghulitimen, u cheylinidu. **6** Men uni chöllükke aylandurimen; HéCHKIM uni chatap-putap, perwish qilmaydu; Jighanlar we tikenler uningda ösüp chiqidu; Bulutlarga uning üstige héch yamghur yaghdurmanglar dep buyruymen. **7** Chünki samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarning üzümzari — Israil jemeti, Uning xushalliqi bolghan ösümlük bolsa — Yehudadikilerdu; U adalet méwisini kütken, Biraq mana emdi zulum kördi; Heqqaniyliqni kütken, Biraq mana emdi nalez-peryad boldi! **8** Xeqlerge héch orun qaldurmay öyni-öyge, étizni-étizgha ulighanlarga way! Özünglarni yalghuz zéminda qaldurmaqchimusiler? **9** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar méning quliqimgha mundaq dédi: — «Köpligen öyler, Derweqe heywetlik, heshemetlik öyler ademzatsiz, xarab bolidu. **10** Berheq, qiriq moluq üzümzar peqet alte küp sharab béridu, Ottuz küre dan bolsa peqet üç küre hosul béridu. **11** Mey ichishke aldirdap tang atqanda ornidin turghanlarga, Qaragghu chühshishige qarimay, sharabtin keyp bolghuche bésip olturenglarga way! **12** Ularning ziyapetliride chiltar we lira, tembur we ney, sharabmu bar; Biraq ular Perwerdigarning qilghanlirigha we qol ishliirigha héch étiwar qilmaydu. **13** Shu sewebtin öz xelqim bilimdin

xewersiz bolghanliq tüpeydidin sürgün bolup kétidu; Ésilzadiliri échirqiship, Puqraliri ussuzluqtin qurup kétidu. **14** Shunga tehtisara nesini yoghinitip, Aghzini hang achidu; Ularning shóhretliri, top-top ademliri, qiqas-süren kötürgüchiliri we neqhme oynighuchiliri biraqla ichige chüshüp kétidu. (**Sheol h7585**) **15** Puqralar égilürüldü, Mótiewerlermu töwen qilinidu, Tekebburlarning közliri yerge qatirilidu; **16** Biraq samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar adalet yürgüzginide üstün dep medhiyiliniidu, Pak-muqeddes bolghuchi Tengri heqqaniyliqidin pak-muqeddes dep bilinidu. **17** Shu chaghdá qozlar öz yaylaqlirida turghandek otlaydu, Musapirlarmu baylarning weyrane öyliride ozuqlinidu. **18** Qebhlikni aldanchilicliqning yipliri bilen, Gunahni harwa arghamchisi bilen tartqanlarga way! **19** Yeni: «[Xuda] aldirisun! Ishlirini Ózi ittikrek ada qilsun, Shuning bilen biz uni köreleymiz! «Israildiki Muqeddes Bolghuchi»ning niyet qilghini yéqinliship ishqa ashurulghay, Biz uni biliwalayli!» — dégenlerge way! **20** Yamanni yaxshi, yaxshini yaman dégüchilerge, Qarangghuluqni nurning, nurni qarangghuluqning ornigha qoyghuchilargha, Achchiqni tartliqning, hatliqni achchiqning ornigha qoyghuchilargha way! **21** Özlirini dana dep chaghlighanlarga, Öz neziride özlirini eqilliq dep qarighanlarga way! **22** Sharab ichishke batur bolghanlarga, Haraqni ebjesh qilishqa qehriman bolghanlarga, **23** Yeni para üçün rezillerni aqlap, Shuning bilen heqqaniylarning adalitin ret qilghuchilargha way! **24** Shunga, ot yalqunliri samanlarni yutuwetkendek, Yalqunlarda menggenler soliship yoqalghandek, Ularning yiltizliri chirip kétidu, Gülchéchekliri chang-tozangdek tozup kétidu; Chünki ular samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning yolyoruq-qanunini chetke qaqqan, Israildiki Muqeddes Bolghuchining söz-kalamini közge ilmighanidi. **25** Shunga Perwerdigarning ghezipi Öz xelqige qarap qaynaydu, U ulargha qarap qolini kötürüp, ularni urup yiqitidu. Taghlar tewrinip kétidu; Ölüklek exletlerde kochilar otturida döwe-döwe bolidu. Mushundaq ishlar bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu. **26** U yiraqtiki ellerni chaqirip tugzni kötüridu, U yer yüzining chet yaqisidin bir elni üshqirtip chaqiridu; Mana ular tézdin aldirap kélidu! **27** Ulardin héchbiri charchap ketmeydu, Putlishipmu ketmeydu. Hécbiri mügdimeydu, uxlimaydu, Baghligghan belwaghliridin hécbiri boshimaydu, Chorughlirining boghquchiliridin hécbiri üzülmeydu; **28** Ularning oqliri ittik, Barliq oqyalirining kirichliri tartilip teyyar turidu, Atlirining tuyaqliri chaqmaq téshidek bolidu, [Jeng harwilirining] chaqliri qoyuntazdek aylinidu; **29** Ularning hörkirishliri shirningkidek bolidu, Ular arslanlardek hörkirishidu, Derweqe, ular owgha érishkende ghazh-ghuzh qilip höriyishidu; Owni qutquzghudek héchkim bolmay, Ular uni élip kétidu. **30** Shu küni ular déngizlar hörküriegendek owgha hörkirishidu; Eger birersi yer-zémin'gha qarighudek bolsa, Peqet qarangghuluq, derd-elemnila köridü! Herqandaq nur bulut-tuman teripidin ghuwalishidu.

6 Uzziya padishah alemdin ötken yili men Rebnü kördüm; U intayin yuqiri kötürülgen bir textte olturatti; Uning toni muqeddes ibadetxanigha bir kelgenidi. **2** Uning üstide saraflar perwas qilip turatti; Herbirining alte tal qaniti bar idi; Ikki qaniti bilen u yüzini yapatti, Ikki qaniti bilen u putini yapatti. We ikki qaniti bilen u perwas qilip turatti. **3** Ulardin biri bashqa birsigse: — «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, muqeddes, muqeddes, muqeddestur! Barliq yer yüzü uning shan-sheripige tolghan!» — dep towlawatatti. **4** Towlighuchining awazidin derwazining késhekliri tewrinip

ketti, Öy is-tütek bilen qaplendi. **5** Shuning bilen men: — «Özümgé way! Men tügeshtim! Chünki men lewliri napak ademmen hem napak lewlik xelq bilen ariliship turup, öz közim bilen Padishahqa, yeni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha qaridim!» — dédim. **6** Shuning bilen saraflardin biri qolida qurban'gahtin bir choghni laxshigirgha qisip élip, yéningha uchup keldi; **7** u uni aghzimgha tegküzüp: — «Mana, bu lewlingge tegdi; séning qebhliking élip tashlandi, gunahing kafaret bilen kechürüm qilindi» — dédi. **8** Andin men Rebnig: — «Men kimni ewetimen? Kim Bizge wekil bolup baridu?» dégen awazini anglidim. Shuning bilen men: — «Mana men! Méni ewetkeysen» — dédim. **9** We U: «Barghin; mushu xelqqé mundaq dep éytqin: — «Siler anglashni anglaysiler, biraq chüshenmeysiler; Köriшни körişisiler, biraq bilip yetmeysiler. **10** Mushu xelqing yürükini tash qilghin; Ularning qulaqlirini éghir, Közlirini kor qilghin; Bolmisa, ular közliri bilen köreydighan, Quliqi bilen angliyalaydighan, Köngli bilen chüshineleydighan qilinip, Yolidin yandurulup saqat qilghan bolatti». **11** Andin men: — «Reb, bu ehwal qachan'ghiche dawamlishidu?» — dep soriwidim, U jawaben: — «Ta sheherler xarab qilinip ahalisiz, Öyler ademzatsiz, Zémin pütünler chölgé aylinip bolghuche, **12** Perwerdigar ademlirini yiraqlargha yökkep, Zémindiki tashliwétilgen yerler köp bolghuche bolidu» — dédi. **13** «Halbuki, zéminda ademlerning ondin birila qalidu; Ular [zémín'gha] qaytip kélip yene yutuwétilidu, Késilgen bir dub yaki arar derixining kötikidek bolidu; Kötek bolsa «muqeddes nesil» bolur.

7 Yehuda padishahi Ahaz (Uzziyaning newrisi, Yotamning ogli) textke olturghan künliride, mundaq ish boldi: — Suriyaning padishahi Rezin we Israil padishahi Remaliyaning ogli Píkah Yérusalémgha qarshi jeng qildi, lékin üstünlükke érishelmidi. **2** Dawutning jemetige: — «Suriye Efraim bilen ittipaqliship birleshme qoshun qurdi» — dégen xewer keldi. Shuning bilen padishah jemetidikilerning köngli we xelqining köngli ormanlar shamalda silkinip ketkendek silkinip ketti. **3** Andin Perwerdigar Yeshayagha mundaq dédi: — «Sen we oghlung Sheár-Jashub chiqip, kir yughuchilarning étzizining boyidiki yolgha, yuqiri kölchek norining béshigha béríp, ashu yerde Ahaz bilen körüşkin. **4** Sen uninggha: — «Sen éltiyat bilen könglüngni toq tut! Bu ikki köymes otqashning kötikidin, yeni Rezin hem Suriyaning we Remaliyaning oghlining deshti-gezepliridin qorqma, yürekzadi bolup ketme! — «Suriye Suriye, Efraim we Remaliyaning ogli seni qestlep: — **6** «Biz Yehudagha bésip kirip, parakendichilik tughdurup, özimiz üçün talan-taraj qilip, uninggha bir padishahni, yeni Tabeelning oghlini tikleyli!» dégenidi. **7** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Bu söz aqmaydu, héch emelge ashmaydu; **8** Chünki Suriyaning béshi Demeshq shehiri we Demeshq shehirining béshi Rezindur, xalas; We atmish besh yil ichide Efraim shundaq bitchit boliduki, ularni «bir xelq» dégili bolmaydu; **9** We Efraimning béshi Samariye shehiridur, Samariye shehirining béshi Remaliyaning oghlidur, xalas; Siler bulargha ishermisenglar, musthekmenmeysiler» — dégin». **10** Perwerdigar yene Ahazgha söz qilip: — **11** «Özüng üçün bésharet sora; meyli yerning tégide yaki pelekning qeride bolsun sawer» — dédi. (**Sheol h7585**) **12** Biraq Ahaz jawaben: «Men hem sorimaymen hem Perwerdigarni sinaqta qoymaymen» — dédi. **13** Andin [Yeshaya]: — Emdi i Dawut jemetidikiler, anglap qoyunglar, ademlerning sewrtaqitini qoymighininglarni az dep, siler Xudayimning sewrtaqitini qoymighiliwatamsiler? **14** Shunga Reb Ózi silerge bir bésharet béridu: — Mana, pak qiz hamilidar bolup bir oghul tughidu; u uning ismini «Immanué» dep ataydu. **15**

Yaxshiligni tallap, yamanliqni ret qilishni bilgüche u pishlaq we bal yeydu. **16** Chünki bu yash bala yaxshiligni tallap, yamanliqni ret qilishni bilgüche, sen nepretlinidighan bu ikki padishahning yer-zéminliri tashlinip qalidu. **17** Chünki Perwerdigar séning we atangning jemetige Efrain Yehudani ayriqlan kündin buyan bolup baqmighan qattiq күnleri chüshüridu. U күnler bolsa Asuriyening padishahidin ibarettur! **18** Shu күni Perwerdigar Misirning pinhan ériqliridiki pashilarni we Asuriyediki herlerni üshqirtip chaqiridu; **19** ularning hemmisi kélip herbir xilwet jilghilargha, tashlarning herbir arachlirigha, hemme yantaqlargha we hemme yaylaqlargha ghuzhzhide qonushidu. **20** Ashu күni, Reb Efrat deryasining nérisidin jarige alghan bir ustira bilen, yeni Asuriye padishahi bilen chach chüshüridu; mushu ustira bashning chéchini, putning tüklirini we saqalnimu chüshürüp ghirdaydu; **21** shu күnlerde bir kishi yash bir siyr we ikki qoy baqudu, **22** ularning shunche köp süt berginidin u sériq may yeydu; derweqe, zéminda qalghanlarning hemmisi sériq may we bal yeydu. **23** We shundaq boliduki, her téli bir kümüsh tenggige yaraydighan, ming téli bar üzumzarliq bolghan herbir jay jighanliqqa we tikkenlikke aylinip kétidu; **24** Ashu yerge ademler peqet oqya kötürüp kélidu, chünki pütkül zémin jighanliqqa we tikkenlikke aylinip kétidu. **25** Ilgiri ketmen chéplighan herbir taghliq jilghilargha bolsa, — ular u yerlerge jighanlardin we tikenerlardin qorqub barmaydu; Bu yerler peqet kalilarni otlitidighan, Qoylar dessep-cheyleydighan jaylar bolup qalidu, xalasa.

8 Perwerdigar manga: — «Chong bir taxtayni qolunggha élip, éniq herpler bilen: — «Maxar-Shalal-Xash-Baz» dep yazghin» — dédi. **2** Men shundaq qilip özümge «ishenchlik guwahchilar» süpitide mushuni xatirlesheke kahin bolghan Uriya we Yerebeqiyaning oghli Zekeriyani chaqirwaldim. **3** Andin men ayal peyghamber bilen bille yattim. Shundaq qilip u hamilidar bolup, bir oghul tughdi. Shuning bilen Perwerdigar manga: — «Uning ismini «Maxar-Shalal-Xash-Baz» dep atighin; **4** chünki bala «Dada, apa» dep chaqirishni bilgüche, Demeshq bayliqliri we Samariyediki olja Asuriye padishahi teripidin bulap élip kétildu» — dédi. **5** Perwerdigar yene manga söz qilip mundaq dédi: — **6** «Mushu xelq Shiloah östingidiki lerzan éqiwatqan sularni ret qilip, Ularning ornida Rezin we Remaliyaning oghlidin kursen bolghachqa, **7** Shunga mana, Reb ularning üstige dolqunlap aqidighan, elwek Efrat deryasining sulirini, — Yeni Asuriyening padishahini toluq heywe-shöhriti bilen élip kélidu; U deryadek barliq ériq-östengliridin téship kétidu, Hemme qirghaqlirini bösüp tashlaydu; **8** U taki Yehudaghiche shiddet bilen téship, hetta boynighiche kélidu; U qanatilirini yayghanda pütkül zémninggha saye bolup chüshüdu; i Immanué! **9** — Ghezepiniwéringlar, i eller, biraq sundurulisiler! Jahanning barliq chet jayliri qulaq sélinglar! [Jeng üçhün] bélinglarni baghlawéringlar, sundurulisiler! [Jeng üçhün] bélinglarni baghlawéringlar, sundurulisiler! **10** Pilaningerlarni tüziwéringlar, u bikargha kétidu; Meslihetinglarni qilwéringlar, umu qmaydu; Sewebi — Immanué!». **11** Chünki Perwerdigar күchlik qolini manga tegküzüp, Méning bu xelqning yolida mangmasliqimgha yoloruq bérup, mundaq söz qildi: — **12** «Mushu kishiler köp ishlarda «suyiqest bar» dése, siler bolsanglar «suyiqest bar» dep yürmenglar; Ularning qorqqinidin siler qorqamnglar, Yaki héch wehimige chüshmenglar; **13** Peqet samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarnila hemmidin üstün dep bilenglar; U silerning Qorqidighininglar bolsun, Silerning wehimenglar bolsun! **14** U bir muqeddes panahgah bolidu, Hemde Israildiki ikki jemet üçhün putlikashang tash, ademni yiqitidighan qoram

tash, Yérusalémdikiler üçhünmu qiltaq we tapantuzaq bolidu; **15** Ulardin köpler [Uninggha] putliship, yiqilip, yanjilip, qiltaqqa chüshüp, esirge élinidu». **16** — «Bu guwahnamini yögep, Tewrat qanunini méning muxlisirim arisida péchetlep qoyghin. **17** Men bolsam, yüzini Yaqup jemetidin yoshuruwatqan Perwerdigarni kütimen; We men Uni telmürüp saqlaymen. **18** Qaranglar, manga we Perwerdigar manga bergen balilargha, Biz Zion téghini Öz makani qilghan samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Israilda namayan qilghan bésharet we karametlarning süpitidurmiz». **19** — Bashqilar silerge: — «Biz wichir-wichir, gudung-gudung qilidighan «erwahlarni chaqirghuchi»lar we daxanlardin yol sorayli» — dése, siler jawab bérup: — «Bir xelqning öz Xudasini ızdep yol sorishi kérek emesmu? Tiriklarning ölüklärdin yol sorishi toghrimu?!» — denglar. **20** — Tewrat qanuni we guwahname asas qilinsun! Mushularni asas qilip söz qilmisa, ulargha tang nuri chüshmeysiz! **21** Eksiche, ular qisilghan, ach halda zéminni kézip yürishidu; ach qalghan chaghda, ular ghezepinin asman'gha qarap, padishahini hem Xudasini qarghap tillaydu; **22** ular yerge qarisa, mana, japa-musheqqet, qarangghu-zulmet, hesret-nadamet we parakendichilik turidu; Ular qap-qarangghuluqqa heydiwétildu.

9 Biraq, hesret-nadametke qalghanlarga zulmet boliwermeydu; U ötken zamanlarda Zebulun zémimini we Naftali zémimini xar qildurghan; Biraq kelgüsde U mushu yerni, yeni «yat ellerning makani» Galiliyege, jümlidin «déngiz yoli» boyidiki jaylar we lordan deryasining qarshi qirghaqlirigha shan-shöhret keltüridu; **2** Qarangghuluqta méngip yürgen kishiler zor bir nurni kórdi; Ölüm sayisining yurtida turghuchilargha bolsa, Del ularning üstige nur parlidi. **3** — Sen elni awuttung, Ularning shadliqini ziyade qilding; Xelqler hosul waqti da shadlan'ghandek, Jeng oljisini üleshtürgen waqti da xushaliqqa chöngendek, Ular aldingda shadlinip kétidu. **4** Chünki Midiyaning [üstidin ghelebe qilghan] күn'ge oxshash, Sen uninggha sélin'ghan boyunturuqni, Mürisige chüshken epkeshni, Ularni ezgüchining tayiqini sundurup tashliwetting. **5** Chünki [leshkerlerning] urushta kiyyen herbir ötükliri, Qan'gha milen'gen herbir tonliri bolsa peqetla ot üçhün yéqilghu bolidu. **6** Chünki biz üçhün bir bala tughuldu; Bizge bir oghul ata qilindi; Hökümranliq bolsa uning zimmissige qoyulidu; Uning nami: — «Karamet Meslihetchi, Qudretlik Tengri, Menggülük Ata, aman-xatirjemlik Igsi Shahzade» dep atilidu. **7** U Dawutning textige olturghanda we padishahliqigha hökümranliq qilghanda, Shu chaghdin bashlap ta ebedil'ebedgiche, Uni adalet hem heqqaniylik bilen tikleydu, shundaqla mezmüt saqlaydu, Uningdin kélidighan hökümranliq we aman-xatirjemlikning éshishi pütmes-tügimes bolidu. Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning otluc muhebbiti mushularni ada qilidu. **8** Reb Yaqup jemetege bir söz ewetti, U pat arida Israilgha chüshidu, **9** Barliq xelq, yeni Efrain we Samariyedikiler shu [sözning] toghriliqini bilgen bolsimu, Lékin könglide tekebburliship yoghanliq qilip, ular: — **10** — «Xishlar chüshüp ketti, Biraq ularning ornigha yonulghan tashlar bilen qayta sayaymiz; Éren derexliri késilip boldi, Biraq ularning ornida kédir derexlirini ishlimiz» — déyishidu; **11** Shunga Perwerdigar Rezinning küshendilirini [Israilgha] qarshi kühlendürdi, [Yaqupning] düshmenlirini qozghidi. **12** Sherqtin Suriyelikler, gherebte Filistiyalar, Ular aghzini hangdek échip Israilni yutuwalidu. Ishlar shundaq déyilgendek bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu. **13** Biraq xelq özlirini Urghuchining yénigha téxi yénip kelmidi, Ular samawi qoshunlarning Serdari bolghan

Perwerdigarni izdimeyatid. **14** Shunga Perwerdigar bir kün ichide Israilning béshi we quyruqini, Palma shéxi we qomushini késip tashlaydu; **15** Moysipit we möhteremler bolsa bashtur; Yalghanchilik ögütidighan peyghember — quyruqtur. **16** Chünki mushu xelqing yétekchiliri ularni azduridu, Yétkelen'güchiler bolsa yutuvelinip yoqilidu. **17** Shunga Reb Uning yétegliridin xursenlik tapmaydu, Yétim-yésirliri we tul xotunlirigha rehim qilmaydu; Chünki herbiri iplas we rezillik qilghuchi, Hemme éghizdin chiqqini pasiliqtur. Hemmisi shundaq bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu. **18** Chünki rezillik ottek köyüdu, U jighan we tikenlerni yutuwalidu; U ormanning baraqsan jayliri arisida tutishidu, Ular is-tüteklik tüwrük bolup purqirap yuqirigha örléydu; **19** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarning derghezipi bilen zémin köydürüp tashlinidu, Xelq bolsa otning yéqilghusi bolidu, xalas; Héchkim öz qérindishini ayap rehim qilmaydu. **20** Birsu ong terepte gösh késip yep, toymaydu, Sol tereptin yalmap yepmu, qanaetlenmeydu; Herkim öz bilikini yeydu; **21** Menasseh Efraimni, Efraim bolsa menassehni yeydu; Uning üstige ikkismus Yehudagha qarshi turidu. Hemmisi shundaq bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu.

10 Qebihlik qanunlirini tüzgüchilerge, Azabliq perman-hökümlerni yazghuchilargha way! **2** Tul xotunlarni oljimiz qilayli, Yétim-yésirlarni bulap-talayli dep, Ular miskinlerge adaletni bermey, Xelqimdiki ajiz-bécharilernin hoquqni bulap kétidu. **3** Hésab alidighan künde, Uning yiraqtin kelgen tuyuqsiz balayi'apet künde, Némé qilisiler? Kimdin bashpanahliq izdep yürisiler? Bayliq-shöhringlarni nege amanet qoyisiler? **4** Ulargha esirler arisida zongziyip olturushtin, Yaki öltürülgenler arisida yiqilishtin bashqa héchnémé qalmidu! Hemmisi shundaq bolsimu, Uning ghezipi yenila yanmaydu, Sozghan qoli yenila qayturulmay turidu. **5** Qoligha ghezippingimni toqmiqi tutquzulghan, Özümning derghezippingimni tayiqi bolghan Asuriyelikke way! **6** Men uni xudasiz bir «yat el»ge, Derghezippingim qaritilghan xelqime zerbe bérishke ewetimen; Uninggha olja tutuwélishqa, Gheniyetmetni bulashqa, [Xelqimni] kochilardiki lay-patqaqlarni dessigendek desseshke buyruymen. **7** Biraq [Asuriyelikning] közde tutqini mushu emes, U shundaq héch oylighan emes. Uning oylighini weyran qilish, Köp döletlerni yoqitishtin ibaretur. **8** U: — «Méning serdarlirimningmu hemmisi padishahlargha barawer emesmu? **9** Kalno shehiri Karkémish shehirige, Xamat shehiri Arpad shehirige, Samariye shehiri Demeshq shehirige oxshash emesmu? **10** Mebudliri Samariyening we Yérusalémningkindin ulugh bolghini bilen, Méning qolum mushu mebudqa tewe bolghan padishahliqlargha ige bolushqa yetküdek tursa, **11** Samariye we uning mebudlirini qandaq qilghan bolsam, Yérusalém we uning mebudlirini oxshashla shundaq qilmamdimen?» — deydu. **12** Biraq Reb Zion téghi we Yérusaléma putküli jaza ishini putküzüp bolghandin kéyin, U: — «Men Asuriye padishahining könglidiki bashbashtaqliqning aqiwitini [uninggha chüshürimen], Uning közliridiki kibirlik nezerlirini jazalaymen» deydu. **13** Chünki u: — «Bu ishlarni öz qolumning küchi bilen, Öz danaliqim bilen men qilghanmen; Chünki men eqilliqurmen; Men ellerning passilirini yoqattim, Ularning xezinilirini buliwaldim, Textke olturghanlarni batur kebi chüshürüp tashlidim; **14** Men qolumni bir qush uwisigha uzatqandek ellerning bayliqlirigha uzattim, Birsu tashliwétilgen tuxumlarni tergendek men putküli dunyani yighanmen; Ularidin héchbirimu qanatlirini palaqlatmidu,

Tumshuqini achmidu, Yaki chuk-chuk qilip awaz chiqarmidu» — deydu. **15** Palta özini ishletküchisige lap atsa bolamdu? Here heridigüchige pochilik qilsa bolamdu? Shundaq ish iken, xuddi tayaq özini kötürgüchisini oynatalisa bolidighandek, Xuddi hasa yaghach emes bolghuchini kötürgendek bolatti emesmu?! **16** Shunga samawi qoshunlarning Sordari bolghan Reb Perwerdigar shu [Asuriyelikning] palwanliri arisigha oruqlitish késilini ewetidu, Uning shan-sheripining astida lawuldap yalqunlaydighan bir otni yaqidu. **17** «Israilning Nuri»ning Özi ot, Uningdiki Muqeddes Bolghuchi yalqun bolidu, U bir kün ichide uning jighanliri we tikenlirini köydürüp, yutuwalidu. **18** Hem uning ormanzarliq we bagh-étizlirining shan-sheripini, jan we ténini köydürüp küli qiliwétidu; Ular beeyni jüdep kétiwatqan késel ademdek bolup qalidu. **19** Buning bilen ormanzarliqtiki derexlerning qép qalghini shunche az boliduki, Kichik bala ularni sanap xatirliyeleydu. **20** Shu künü shundaq boliduki, Israilning qaldi xelqi, yeni Yaqupning jemetidin qéchip qaytqanlar özlirini urghuchigha ikkinchi tayanmaydu; belki ular heqiqeten Perwerdigar, yeni «Israildiki Muqeddes Bolghuchi»gha tayinidu. **21** Berheq, bir «qaldi» qaytip kélidu, Yeni Yaqupning «qaldisi» qudretlik Tengirning yénigha qaytip kélidu. **22** I Israil, xelqing déngizdiki qumdek köp bolghini bilen, Peqet bir qaldisi qaytidu; [Chünki] heqqaniyliq bilen yürgüzülgen, bir halaketning téship üstünlargha chüshüshi békitilgendur; **23** Chünki bir halaketni — békitilgen bir halaketni samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar putküli yer yüzide emelge ashuridu. **24** Shunga samawi qoshunlarning Sordari bolghan Reb Perwerdigar mundaq deydu: — « — I Zion téghida turghan xelqim, Asuriyedind qorqma! U séni tayaq bilen uridighan, We Misirliqlardekinga qarap hasisini kötüridighan bolsimu, **25** Peqet azghine waqit ötüshi bilenla, Silerge qaratqan mushu derghezippingim tügep, Ghezippingimni ulargha halaket chüshsun dep qaritimen. **26** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar bolsa, ulargha qamcha bilen hujum qozghaydu; Ularning hali «Orebning qoram téshi»da bolghan Midiyan qirghinchilikidek halette bolidu; U hasisini déngizghe qaritip, Uni Misirliqlarning üstige kötürgendek kötüridu; **27** Andin shu künde shundaq boliduki, Uning yiki mürengdin, Boyunturuqi boynungdin élip tashlinidu; Mayliring sewebidin, Boyunturuq sundurup yoqitilidu. **28** Mana, ular Ayatqa yétip, Migronidin ötkén, Mixmashta yük-taqirini qoyup qoyidu; **29** Ular bosugha-dawandin ötkén, Gébada qonup qalidu; Ramah titrep kétidu; Saulning yurti Gébéahdikiler bolsa qéchip ketken; **30** I Gallimning qizi, peryadigni kötür! Hey Laish, anglap qoy! I bichare Anatot! **31** Madmenah bolsa qachtu; Gébindikiler beder qachtu; **32** Shu kün ötmigüche ular Nob döngide toxtap qalidu; Ashu yerde u Zion qizining téghigha, Yeni Yérusalémdeki döngge qarap mushtini oynitidu. **33** Mana, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Reb Perwerdigar chong shaxlarni shiddet bilen késiwétidu; Shuning bilen égiz ösenler késip yiqitilidu; Hali üstünler pesleshtürüldü. **34** U tömür [qorallar] bilen ormanliqning Baraqsan yerlirini késip qaqsaliq qiliwétidu; Liwan bolsa ulugh birsi teripidin yiqitilidu.

11 We bir tal nota Yessening derixining kötikidin ünüp chiqidu; Uning yiltizidin ünüp chiqqan bir shax köp méwe béridu. **2** We Perwerdigarning Rohi, Yeni danaliqning we yorutushning Rohi, Nesihet we küch-qudretning Rohi, Bilim we Perwerdigardin eyminishning Rohi uning üstige chüshüp turidu; **3** Uning xursenliki bolsa Perwerdigardin eyminish ibaret bolidu; U közi bilen körginige asasen hüküm chiqarmaydu, Yaki qulighi bilen anglihinghga asasen késim qilmaydu. **4** U namratlargha heqqaniyliq bilen hüküm chiqiridu, Yer yüzidiki

miskin-möminler uchün adalet bilen késim qilidu. U jahanni aghzidiki zakon tayiqi bilen uridu, Rezillerni lewlrirdin chiqqan nepesi bilen öltüridu. **5** Uning belwéghi heqqaniylik, Chatraqliq bolsa sadiqliq bolidu. **6** Böre bolsa qoza bilen bille turidu, Yilpiz oghlaq bilen bille, Mozay, arslan we bordaq kala bilen yatu; Ular yétilgichiki kichik bir bala bolidu. **7** Kala éyiq bilen bille ozuqlinidu, Ularning baliliri bille yétishidu, Shir bolsa kalidek saman yeydu. **8** Emmeydighan bala kobra yilanning töshükige yéqin oynaydu, Emchektin ayrilghan bala qolini zeherlik yilanning owisigha tiqu; **9** Méning muqeddes téghimning hemme yéride héch ziyankeshlik bolmaydu; Héch buzghunchilik bolmaydu; Chünki xuddi sular déngizni qaplighandek, Pütkül jahan Perwerdigarni bilish-tonush bilen qaplinidu. **10** Shu künide «Yessening Yiltizi» herqaysi el-milletler uchün tugh süpitide kötürülp turidu; Barliq eller Uni izdep kélip yighilidu; We U aramghaq tallighan jay shan-sherepke tolidu. **11** Shu küni Reb ikkinchi qétim Öz xelqining saqlan'ghan qaldisini qayturush üçhün, yeni Asuriye, Misir, Patros, Kush, Élam, Shinar, Xamat we déngizdiki yirayq arallardin qayturush üçhün Öz qolini yene uzartidu. **12** U ellerni chaqirish üçhün bir tugh kötüridu; shundaq qilip U yer yüzining chet-chetliridin Israilning ghériblirini jem qilip, Yehudadin tarqilip ketkenlerni yighidu. **13** Shuning bilen Efraimgha bolghan hesetxorluq yoqaydu, Yehudani xarlighanlarmu büzüp tashlinidu; Efraim Yehudagha heset qilmaydu, Yehuda bolsa Efraimni xorlimaydu. **14** Biraq ular gherb terepte Filistiyerning mürisige uchup chüshidu; Ular birlikte sherqtiki xelqlerdin olja alidu; Ular Édom we Moab üstige qollirini uzartidu; Ammoniyarlarmu ulargha béqinidu. **15** Perwerdigar Misirdiki déngizning «tili»ni yoq qilidu; U küchlük pizghirin shamal bilen [Efrat] deryasining üstige qolini béghirlitip uchuridu, Uni adem ayighi quruq halda méngip ötküdek yette ériq qilip uridu; **16** Shuning bilen Öz xelqining qaldisi üçhün, Misirdin chiqqan künide Israil üçhün teyyarligan yolgha oxshash, Asuriyede qalghanlar üçhün ashu yerdin kélidighan bir kötürülgen égiz yol bolidu.

12 — We shu küni sen: — I Perwerdigar, men Sêni medhiyileymen; Sen manga ghezepen'gingin bilen, Ghezipping mendin yötkilip ketti. We sen manga teselli berding. **2** Mana, Tengri méning nijatimdur; Men Uninggha tayinimen, qorqmaymen, Yah Perwerdigar méning küchüm we naxshamdur; U yene méning nijatim boldi, — deysen. **3** — Shadliq bilen siler nijatliq quduqliridin su tartisiler. **4** Shu künide siler: — «Perwerdigargha rehmet éytinglar, Uning namini chaqirip nida qilinglar; Uning emellirini xelqler arasida ayan qilinglar, Uning namining zor abruy tapqanliqini jakarlanglar. **5** Perwerdigargha küyler éytinglar, Chünki U ulugh ishlarni qilghan; Mana bu pütkül jahan'gha ayan qilinsun! **6** Ziondikiler, tentene qilip jar sélinglar; Chünki aranglarda turghan Israildiki Muqeddes Bolghuchi büyüktur!» — deysiler.

13 Amozning oghli Yeshaya körgen, shundaqla uninggha yüklen'gen Babil toghrisidiki wehiy: — **2** [Babil] aqsöngelirining qowuqlardin ötüp kirishi üçhün, Qaças tagh üstide tugh kötürümlar, Ularni yuqiri awazda chaqiringlar, Qolunglarni pulanglitip isharet qilinglar. **3** Men bolsam, mexsus tallighanlirimgha buyruq chüshürgenmen, Öz palwanlirimni, yeni tekebburluqtin yayrap ketken ademlirimni ghezipimni beja keltürüshke chaqirdim. **4** Anglalar, büyüq bir elning ademliridek top-top ademlerning taghlarda yanqratqan qiyqas-sürenlirini, Hemme el-yurtlar we padishahliqlar [jengge] yighilip dolqunlatqan qaynam-tashqinliqni! Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar qoshunlarni jengge yighidu. **5** Ular,

yeni Perwerdigar we Öz ghezipping qoralliri, Yirayq yurttin, hetta asmanlarning qeridimmu pütkül jahanni halak qilishqa kelgen. **6** Peryad chékip huwlanglar! Chünki Perwerdigarning küni yéqinlashti; U Hemmige qadirdin kélidighan halakettek kélidu. **7** Buningdin herbir qol boshiship kétidu, Hemme ademning yürüki érip kétidu. **8** Ular wehimige chüshidu; Azab-oqubet we qayghu-hesret ularni qaplaydu, Tolghiqi tutqan ayaldek ular tolghinip kétidu, Ular bir-birige wehime ichide tikilip qarishidu; Yüzliri bolsa yalqundek qizirip kétidu. **9** Mana Perwerdigarning küni kélidu, Shu kün jimi yer-jahanni weyran qilishqa, Rehimsiz bolup, ghezep we qehr bilen tolgandur; U gunahkarlarni jahandin yoqitidu. **10** Chünki asmandiki yultuzlar hem yultuz türkümliri nurini bermeydu; Quyash bolsa chiqipla qaranghulushidu, Aymu héch yorunmaydu. **11** Men dunyani rezilliki üçhün, Qebihlerni gunahliri üçhün jazalaymen; Hakawurlarning tekebburluqini tügel yoqitimen; Zorawanlarning kibirlirini pes qilimen. **12** Men insanlarni sap altundin az qilimen, Ademni hetta Ofirdiki altundin az qilimen. **13** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning ghezipe, Uning qaynighan qehrlik künide, Men [Xuda] asmanlarni tewritimen, Yer bolsa öz ornidin yötkilidu; **14** Shunga owlan'ghan bir jeredek, Héchkim yighmaydighan bir padidek, Herbiri öz el-jamaitini izdep ketmekchi bolidu, Herbiri öz yurt-makanigha qachmaqchi bolidu; **15** Qéchip tutulghanlarning hemmisi sanjip öltürüldü; Esirge chüshkenlarmu qilichlinidu. **16** Ularning balilirimu köz aldida pare-pare qilinidu; Ularning öyliri bulang-talang qilinidu, Ayallirimu ayagh asti qilinidu. **17** Mana, Men ulargha qarshi turushqa Médialiqlarni qozghaymen, Ular kümüşlerge héch qarimaydu, Altundin bolsa ular zoq qilmaydu. **18** Ularining oqyaliri yigitlerni ötmé-töshük qiliwétidu, Ular baliyatuning méwisige héch rehim qilmaydu, Közliri balilarni héch ayimaydu. **19** Padishahliqlarning göhiri, Kaldiyerning pexirlinidighan güzelligi bolghan Babil bolsa, Xudaning Sodom we Gomorra sheherlirini örüwetkinige oxshash bolidu. **20** U yerde héchkim hergiz turmaydu, Dewrdin-dewrgiche u ademzatsiz qalidu. Ereblar bolsa shu yerde chédir tikmeydu, Malchilar padilirini shu yerde yatquzmaydu. **21** Biraq chöl-bayawandiki janiwarlar shu yerde qonidu, Ularning [xarab] öylirige huwlaydighan mexluqlar tolidu, Huwqushlar shu yerde makanlishidu, «Öchke jin»lar sekrep oynaqlashidu. **22** Yawayi itlar qel'e-qorghanlarda, Chilböriler uning heshemetlik ordilirida huwlishidu, Berheq, uning waqti toshushqa az qaldi, Uning künliri uzun'gha barmaydu.

14 Chünki Perwerdigar Yaqupqa rehimdillik körsitidu, Yene Israilni tallaydu; U ularni öz yurt-zéminida makanlashturidu. Shuning bilen yat ademler ular bilen birliship, Yaqup jemetige qoshulidu. **2** Herqaysi el-milletler ularni élip öz yurtigha apiridu; Israil jemeti bolsa Perwerdigarning zéminida ulargha qul we dédek süpitide igidarchiliq qilidu; Ular özlirini tutqun qilghanlarni tutidu; Özlirini ezgenlerning üstidin idare qilidu. **3** We shundaq boliduki, Perwerdigar silerge azabtin, sarasimidin we esir bolup mejburlan'ghan musheqqetlik qulluqtin aramliq bergen künide, **4** Siler Babil padishahi toghrisida mundaq maqal-temsilni éytisiler: — «Qara, bu jazanixor qandaq halak boldi, Talan-taraj qilip altun toplighuchi qandaq yoqald! **5** Perwerdigar rezillerning hasisini, Hakimlarning zakon tayiqini, **6** Yeni xelq-milletlerni achchiq bilen üzlüksiz urghanni, Ellerge ghezep qilip tizginsiz ziyankeshlik qilghanni sunduruwetti. **7** Pütkül yer yüzü aram téyip tinchlinidu; Ular naxsha éytip tentene qilidu. **8** Qarighaylar bolsa halingdin shadlinidu, Liwandiki kédirlarmu:

– «Sen görüngde yatquzulghandin kéyin, Hécbir kesküchi bizni qorqatmaydu!» — deydu. **9** Sen chüshüshüng bilen tehtisaradikiler séni qarshi élishqa sarasime bolup kétidu; Sen üçün ölüklerning rohleri, Jahandiki jimiki «öchke jinlar» qozghilidu; Ellerning hemme padishahlari textiridin turghuzulidu; (Sheol h7585) **10** Ularning hemmisi sanga qarap mundaq deydu: — «Séning halingmu bizlarningkidek boshap kettimu? Bizge oxshash bolup qal dingmusen?!» **11** Séning shanuyehyewiting chiltariliriningning awazlari bilan bille tehtisaragha chüshürülüp tügidi; Astingda chiwin qurti mizhidap kétidu, Üstüngni sazanglar qalap kétidu. (Sheol h7585) **12** I Cholpan, Seher balisi, Sen qandaq qilip asmandin yiqilip chüshkensen! I téxi ötkendila ellerni yerge yiqitquchi, Sen yer yüzige tashliwétilding! **13** Sen eslide könglüngde: — «Men asmanlarga chiqimen, Textimni Xudaning yultuzliridin üstün qilimen; Men jamaetning téghida, Yeni shimal tereplerdimu olturimen; **14** Men bulutlarning égiz jayliridin yuqirigha örlaymen; Hemmidin Aliy bilen teng bolimen!» — déding. **15** Halbuki sen tehtisaragha, Chongqur hangning téglirige chüshürüldüng». (Sheol h7585) **16** Séni körgerlen sanga yéqindin sinchilap qarap: — «Jahanni zilzilge keltürgen, padishahlarni titretken adem mushumidu? **17** Yer yüzini chöl-bayawan qilip, Uningdiki sheherlerni ghulatqan, Tutqan esirleri öz yurtigha héch qoyup bermigen mushumidu?» — déyishidu. **18** Mana ellerning shahlari birimu qalmay «shan-sherep»te, [qaranghuluqtiki] öz öyide yétishidu, **19** Biraq sen kemsitilgen [chirigen] bir shax kebi, Öltürülgenlerning döwisi astida, Qilich bilen sanjilghan, hangning tehtige chüshidighanlarga oxshash, Ayagh astida dessep-cheylen'gen ölüktek, Öz görüngdin mehrum bolup tashliwétilding. **20** Sen ashu padishahlar bilan birge depne qilinmaysen, Chünki öz yurtungni weyran qilghansen, Öz xelqingni öltürüwetkensen; Rezillik qilghuchilarning nesli hergiz yene tilgha élinmaydu. **21** Ata-bowilirining qebililikliri tüpeylidin, Uning oghullirini qetl qilishqa teyyar qilinglar; Shundaq qilghanda, ular ormidin turup yer-jahanni ishghal qilmaydu, Yer yüzini sheherge toshquzuwételmeysu. **22** Chünki Men ulargha qarshi chiqimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — Men Babildin uning namini we uning qalduqlirini, nesil-perzentirini üzüp tashlaymen, — deydu Perwerdigar, **23** — We uni huwqushning makanigha, sazliqlargha aylanturimen; Halaket süpürgisi bilen uni süpürüp tashlaymen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **24** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq qesem ichkenki, — Men qandaq oyilisam, shundaq bolidu; Qandaq meqsetni könglümge püksem, shu tiklinidu, **25** Meqsitim Öz zéminimda Asuriyelikni qiyma-chiyma qilishtin ibaret; Öz taghlirimda uni dessep-cheyleymen; U salghan boyunturuq xelqimning boynidin, U artqan yük mürisidin élip tashlinidu. **26** Mana bu pütkül yer yüzü toghruluq urade qilin'ghan meqsettur, Mana bu barliq ellerning üstige uzartilghan qoldur. **27** Perwerdigar mundaq meqsetni pükkeniken, Kim uni tosalisun? Uning qoli uzartilghaniken, kim uni yanduralisun? **28** Ahaz padishah ölgen yilida mundaq wehyi yüklendi: — **29** I Filistiye, hemminglar, «Bizni urghan tayaq sundi» dep shadlanmanglar; Chünki yilanning yiltizidin zeherkilik bir yilan chiqidu, Uning nesli bolsa dehshtelik uchar yilan bolidu. **30** Shuning bilen yoqsullarning turji baliliri ozuqlinidu, Möminler bolsa tinch-amaniqta yatidu; Biraq Men yiltizingni acharchilik bilen yoqitimen Qalghan qismingmu u tereptin öltürülidu. **31** Shunga i qowuq, nale kötürgin, I sheher, peryad chekkin! I Filistiye, sen bolsang érip ketkensen! Chünki shimal tereptin is-tüteklik bir tüwrtük örlaydu; Uning yigilighan qoshunlirida héchkim

sepsiz qalmaydu. **32** Emdi bu elning elchilirige qandaq jawab bérish kérek? — «Zionni tikligüchi Perwerdigardur; Uning xelqi ichidiki ézilgüchiler uningdin bashpanah tapidu» — dégin!»

15 Moab toghrisida yüklen'gen wehyi; Halaketlik bir kechtilla, Moabtiki Ar shehiri weyran qilinidu; Halaketlik bir kechtilla, Moabtiki Kir shehiri yoq qilinidu; **2** Yigha-zarlar kötürüsh üçün, Mana u butxanisigha, Dibon'gha, shundaqla [barliq] égziliklirige chiqti; Moab Nébo we Medeba sheherliri üçün peryad kötüridu; Hemme bashlar taqir körimüdu, Jimiki saqallar késilip chüshürüldi. **3** Kochilarda ular böz kiyidu; Ögziliride, meydanlirida, herbir adem köz yashlirini yaghdurup peryad kötüridu. **4** Heshbon'gha, Éléalah sheherlirige yigha olishidu, Awazliri Yahaz shehirigimu yétip baridu. Shunga Moabning eskerlirimu nida qilidu; Uning wujud-baghriini titrek basidu. **5** Méning qelbimmu Moab üçün yigha-zar kötüridu; Ularning qachqunliri Zoargha hem Eglat-Shéli-Shijagha beder qachidu; Mana ular topliship, yighlighan péti Luhitqa chiqidighan dawan yoli bilen yuqirigha mangidu, Horonaimga chüshidighan yolda turup halaketini nale-zar kötüridu. **6** Chünki Nimrimdiki sular qurup kétidu, Ot-chöpler soliship, Gül-giyah tügep kétidu; Héch yap-yéshilliq qalmaydu. **7** Shunga ular bayliqliri, tapqan-terginini yighip «Terek wadis»din ötmekchi bolidu; **8** Ularning kötürgen yighisi Moabning chehrasigha, Ahu-zarliri eglaimga, Pighanliri Beer-élimgha yétidu. **9** Dimonning suliri qan'gha tolup kétidu, Chünki Dimonning üstige téximu köp balay'apetni topaymen; Chünki Moabning qachqunliri hem zéminida qalghanliriningmu üstige bir shirni ewetimen.

16 «Emdi [ghelle-paraq] qozisini Séla [rayondin] élip, Chöl-bayawandin ötüp zéminlarning hökümranigha, Yeni Zion qizining téghigha ewetkin!» **2** Uwisidin chuwulup patiparaq bolup ketken qushlardek, Moab qizliri Arnon deryasining kéchikliride [alaqzade] yüridu. **3** «Paraset bilen höküm qilinglar!» **4** «[I Zion qizi], sayingizni chüshürüp chüshtiki yoruqluqni tün qarangghusidek qiling, Shu gheriblarni yoshurup qoyghaysiz; Qoghlan'ghanlarni ashkarilap qoymighaysiz!» Méning Moabdiki muapirlirimni özingiz bilen bille turghuzghaysiz, Ular üçün weyran qilghuchining aldaida bashpanah bolghaysiz! **5** «[Ötünüşüglar toghra], chünki ezgüchi yoqlidu, Halaket yoq bolidu, Ezgüchilerning hemmisi zémindin yoqlidu. Özgermes méhir-sheppet bilen bir text tiklinidu; «Dawutning chédiri» ichidiki shu text üstide birsi olturidu. U bolsa, heqiqeten adalet yürgüzidighan, shundaqla adaletni izdeyidighan, Heqqaniyligni ilgiri süridighan bolidu. **6** — Biz Moabning hakawurluqi toghrisida angliduq (u intayin hakawur!), Yeni uning hakawurluqi, tekebburluqi, nochiliq qilidighanliqi toghrisida angliduq; Biraq uning chong gepliri bikar bolidu! **7** Shunga Moab Moab üçün zar yighlaydu; Ularning hemmisi zar-zar yighlaydu; Qayghu-hesretke chömüp Kir-Haresetning «kishmish poshkalliri» üçün zar-zar yighlanglar! **8** Heshbon rayonidiki étizlar, Sibmahdiki üzüm tallirimu yiglep kétidu; Ellerning emirliri uning serxil ösümlüklerini buzup cheyleydu; Ular eslide Yaazergiche yétip, chöl-dalalarni kezgenidi; Pélekleri sozulup, «[Ölük] Déngiz»ning nérisigha yetti. **9** Shunga Men Yaazerning zar-yighisi bilen bille Sibmahning üzüm téli üçün yighlaymen; I Heshbon, Éléalah, Öz köz yashlirimu bilen silerni sughirimen! Chünki yazliq méwilirine, hosulung üstige tentene bir sada yangritilidu. **10** Xushalliq méwilik baghlardin mehrum qilinip, Shadliqmu yoq qilinidu; Üzümlarliqlarda ne naxsha awazliri anglanmaydu, Ne tentene qilinmaydu; Dessigüchiler üzüm köchleklerini cheylimeydu. Chünki Men üzüm kölchekliridiki xushal warqirashlarni toxtattim. **11**

Shunga ich-baghrilirim Moab üçhün chalghan chiltardek agrhip mungluq yangraydu, Ichim Kir-Heresdikiler üçhünmu shundaq; **12** Shundaq boliduki, Moab özini upritip dua qilghili özining «yuqiri ornı»gha chiqip kelgende, Yaki dua qilghili «muqeddes öyi»ge kirgende, U muweppeqiyetke erishelmeydu. **13** Mana mushu sözlerni Perwerdigar Moab toghruluq burun éytqan. **14** Biraq hazir Perwerdigar shundaq deydu: — «Üch yil ichide medikar hésablighandek, Moabning köpligen qoshun-ahalisi bolghini bilen, Uning pexirlen'gen shöhriti yeksan bolidu; Ularning qalduqliri bolsa intayin az we halsiz bolidu».

17 Demeshq toghruluq yüklen'gen wehiy: — Mana, Demeshq sheher bolup turulumey, nahayiti bir döwe xarabılıqqa aylandurulidu. **2** Aroerdiki sheherler ademzatsiz bolup, Qoy padilirigha qaldurulidu, Ular tinch-aman yatidu, Ularni qorqutqudek héchbir ademmu körünmeydu. **3** Efraimda bolsa, qorghanlıq sheherler yoqilidu, Demeshqning shahane hoquqi, Suriyening qalduqliri yoqilidu; Ular «Israilning shöhriti»dek yoq bolidu. — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **4** Shu küni shundaq boliduki, Yaqupning shöhriti susliship, Ténidiki sémiş etler sizip kétidu. **5** Ularning hali bolsa ormichi bughday orghandin kéyin, Yeni biliki bilen yighip orghandin kéyin, Hetta Refayim jilghisida ademler bashaqlarni tergendin kéyinki haletke oxshash, [qalghini yoq déyerlik bolidu]; **6** Halbuki, yene azraq tergüdek bashaq, Zeytun derixi silkin'gendin kéyin, Eng uchida ikki-üch tal méwe, Köp méwiligen shaxlirida töt-besh tal méwe qaldurulidu, — deydu Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar. **7** — Shu küni insan bolsa Yaratquschisigha nezirini tikidu, Közi Israildiki Muqeddes Bolghuchida bolidu. **8** Ular öz qurban'gahlirigha, yeni öz qoli bilen yasighanlirigha, Yaki barmaqaliri bilen shekillendürgenlirige héch qarimaydu, Ne «Asherah»larga ne «kün tüwrükleri»ge héch ümid baghlamaydu. **9** Shu küнде uning qorghanlıq sheherliri, Eslidiki Israillarning aldida chatqallıqqa we taqir taghlarga aylandurulghan xarabe sheherlerdek, Hemmisi weyran bolup kétidu. **10** Chünki nijating bolghan Xudani untup qalding, Küchüng bolghan «Qoram Tash Bolghuchi»ni eslimiding; Shunga sen «serxil» ösimliklerni tikip yoqghining bilen, We yaqa yurttikli üzüm tallirini tikkingin bilen, **11** Ularni tikken künila yashartqining bilen, Tikken etisila ularni chéchéketkingin bilen, Hosuligha érishken künde, U peqet bir patman dawalighusiz qayghu-hesret bolidu, xalas! **12** Hey! Köp xelqlerning chuqan-süenliri! Ular déngiz-okyanlarni urghutup dolqunlardek shawqunlarni kötüridu, Ah, ellerning qaynam-tashqinliri! Dolqunlan'ghan küchlük sulardek ular qaynam-tashqinlarni kötüridu. **13** Eller ulugh sularning qaynam-tashqinliridek dolqunlinip kétidu; Biraq U ularning dekkisini bérisi bilenla, ular yiraqqa beder qéchip kétidu. Ular taghdiki ot-chöplerning topa-topanliri shamalda yiraqlargha uchuruwétilgende, Qara quyun aldida chang-tozanglar quyun bolghandek heydiwétilidu! **14** Kechte — wehime! Tang seherde — yoq biraq! Mana bizni bulap ketkenlerning nésiwisi, Bizdin olja-gheniyet éliwalghanlarning aqiwitidur!

18 Ah, Éfiopiye deryalirining boyliridiki qanatların wızıldighan awazliri bilen qaplan'ghan yer-zémin! — Sen qomush kémiler üstide elchilerni déngizdin ötküzüp ewetisen; — I yel tapan xewerchiler, Égiz boyluq hem siliq térilik bir elge, Yiraq-yéqinlarga qorqunch bolidighan bir milletke, Zémini deryalar teripidin bölün'gen, Küchlük, tajawuzchi bir elge [qaytip] béringlar! **3** Jahanda turuwatqanlarning hemmisi, Jimiki yer yuzidikiler! Taghlarda bir tugh kötürülgendila, Körünglar! Kanay chélin'ghandila, Anglanglar! **4** Chünki

Perwerdigar munga dédi: — Men tinchliqta turimen, Nur üstide yalildap turghan issiqtek, Issiq hosul mezgilidiki shebnemlik buluttek, Öz turalghumda közitimen; **5** Chünki hosul élish aldida, Üzüm chéchékeligendin kéyin, Chéchékler üzüm bolghanda, U putighuchi pichaqlar bilen bixlarni késip, Hem shaxlirini késip tashlaydu. **6** Ular yighishturulup taghdiki alghur qushlarga, Yer yuzidiki haywanlarga qaldurulidu. Alghur qushlar ulardin ozuqlinip yazni ötküzidu, Yer yuzidiki haywanlar ular bilen qishni ötküzidu. **7** Shu künde samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar bir sowghat élip kelinidu; Yeni égiz boyluq hem siliq térilik bir millettin, Yiraq-yéqinlarga qorqunch bolidighan bir eldin, Zémini deryalar teripidin bölün'gen, Küchlük, tajawuzchi bir millettin bérilidu; Samawi qoshunlarning Serdari Perwerdigarning nami bolghan jaygha, Yeni Zion téghigha élip kelinidu.

19 Misir toghruluq yüklen'gen wehiy: — Mana, Perwerdigar téch üchidighan bulut üstige minip, Misirgha yétip kélidu; Misirdiki butlar uning aldida tewrinip kétidu, Misirning yürüki bolsa ichidin érip kétidu. **2** — «We Men Misirliqlarni bir-birige qarshi qutritimen; Ularning hemmisi öz qérindashlirigha qarshi turishidu, Öz qoshniliri bilenmu soqishidu; Sheher bilen sheher, Padishahlik bilen padishahlik bir-birige qarshi urishidu; **3** We Misirning rohi öz ichidin yoqap kétidu; Men ularni meslihetsiz qaldurimen; Shunga ular butlarni we erwahlarni, Erwahlarni chaqirghuchilarni hem palchilarni izdep meslihet soraydu; **4** Men Misirliqlarni rehimsiz bir hökümranning qoligha tapshurimen; Esheddiy bir padishah ularning üstidin hökümranlıq qilidu» — dep jakarlaydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar; **5** Hem sular «dengiz»din yoqaydu, Deryasi qaghjirap pütünley qurup kétidu; **6** Deryalarni sésiqchiliq qaplaydu, Misirning östeng-qanalliri qaghjirap tügeydu; Qomushlar hem yekenler solishidu; **7** Nil deryasi boyidiki yerler, Nil deryasining quyulush aghzidiki yerler giyahsiz qalidu, Nil deryasi boyidiki ziraetlerning hemmisi qurup, tozup, yoqilidu. **8** Béliqchilar bolsa zar qaqsaydu; Nil deryasigha qarmaq tashlighuchilarning hemmisi nale kötüridu; Sularning üstige tor yayghuchilarning béshi sangallap kétidu. **9** Zighirchilar hem libas toqughuchilar xijaletchilikte qalidu, **10** Jemiyetning «tüwrük»liri pare-pare bolup, Medikarlarning könglimu yerim bolidu. **11** Tolimu exmeq Zoan shehirining emeldarliri! Pirewning eng dana meslihetchiliridin exmiqane meslihetler chiqidu! Siler qaqsamqu Pirew'ge: — «Men bolsam danalarning ewladi, Qedimki padishahlarning neslidurmen!» — dewatqansiler téxi? **12** [Misir], séning danishmenliring hazir qéni? Ular danishmen bolsa, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Misir toghruluq némilerni könglige pükkenlikini sanga ayan qilsun! **13** Zoan shehirining emeldarliri nadanlashti, Memfis shehirining emeldarliri aldinip ketti; Misir qebililirining «burjek tash»liri bolsa ularni éziqturup qoydi. **14** Perwerdigar ularning arisigha bir qaymuqturghuchi rohni arilashhuriwetti; Shunga birsi mest bolup öz qusuqida téyilip eleng-seleng bolghandek, Ular Misirdikilerni herbir ishida eleng-seleng qiliwetti. **15** Shuning bilen Misirgha, Bash, quyruq, palma shéxi yaki qomushlar qilalighudek héchqandaq amal qalmaydu. **16** Shu küni Misirdikiler qiz-ayallargha oxshap qalidu, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar qolini ularning üstige tenglishi bilen titrep qorqudu, **17** Hemde Yehuda zémini bolsa Misirgha wehime bolup qalidu; Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigarning bekikten iradisi tüpeylidin, Yeni Uning özlirige qaritilghan iradisi tüpeylidin, Kimge Yehudaning gépi qilsilsa

shu chôchüydu. **18** Shu küni Qanaanning tili sözleydighan, We samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha béqinip sadiqliq qesimi qilidighan Misirning besh shehiri bolidu; Ulardin biri «Halak shehiri» dep atilidu. **19** Shu küni Misirning zémini otturida Perwerdigargha atalghan bir qurban'gha, Hem ché grasida Perwerdigargha atalghan bir tüwruk bolidu. **20** Bular bolsa samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha hem belge hem shahit bolidu; Chünki ezgüchiler tüpeylidin ular Perwerdigargha nale kötürgen bolidu; U ularni erkinlikke chiqiridighan bir qutqughuchi hem qoghdighuchini ewetidu. **21** Perwerdigar Misirliqlargha tonutulup ayan qilinidu; Shu küni Misir Perwerdigarni tonuydu; Ular uninggha qurbanliq ashliq hediyeliri bilen ibadet qilidu; Ular Perwerdigargha qesem ichidu we uninggha emel qilidu. **22** Perwerdigar Misirni uridu; U ularni uridu hem saqaytidu; Shuning bilen ular Perwerdigarning yéningha qaytidu, U ularning dua-tilawitini qobul qilip ularni saqaytidu. **23** Shu küni Misirdin Asuriyege mangidighan, égiz kötürülgen tüz yol échilidu; Asuriyelikler Misirgha kiridu, Misirliqlar Asuriyege kiridu; Misir Asuriye bilen bille [Xudaning] xizmet-ibaditide bolidu. **24** Shu küni Israel Misir we Asuriye bilen bir bolup, Üchisi, yer yüzidiki bext yetküzgüchiler bolidu. **25** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar ulargha bext ata qilip: — «Xelqim bolghan Misirgha, Öz qolumning ijadi bolghan Asuriyege We Öz mirasim bolghan Israilgha bext yar bolsun!» — deydu.

20 Asuriyening [serdari bolghan] «Tartan» Ashdod shehirige kélip muhasire qilghan yili Asuriye padishahi Sargon uni ewetken (u Ashdodqa qarshi jeng qilip uni ishgal qildi): — **2** — Shu chaghta Perwerdigar Amozning oghli Yeshaya arqliq söz qilghanidi. U uninggha: — «Chatriqingdin böz ich tambilingni séliwet, putungdiki keshingni séliwet» — dégenidi; U shundaq qildi; yalingach we yalang ayagh méngip yürdi. **3** We Perwerdigar axirida mundaq dédi: — «Méning qulum Yeshaya Misir we Éfiopiye toghruluq xewer béridighan bésharet hem karamet süpitide bolush üçün yalingach hem yalang ayagh üç yil méngip yürgendek, **4** Oxshashla Misirliq esirler we Éfiopiyelik sürgünler yash bolsun, qéri bolsun, yalingach hem yalang ayagh, kasisi ochuq halda Asuriye padishahi teripidin Misirni shermendilikte qaldurup, yalap épkiatilidu. **5** Ular bolsa qorqushup, öz tayanchisi bolghan Éfiopiyedin we pexri bolghan Misirdin ümidsizlinip kétiidu. **6** Shuning bilen bu déngiz boydikililer: — «Mana bu Asuriye padishahining weswesidin qorqup bashpanahliq izdep barghan tayanchimizghu, bizler emdi qandaqmu qutulalaymiz?» — déyishidu».

21 «Déngizning chöl-bayawini» toghrisida yüklen'gen bir wehiy: — «Jenub terepte qoyuntazlar ötüp kétiwatqandek, Dehshetlik zémindin bir némiler kéliwatidu!» — **2** — Azabliq bir wehiy-körünüş manga ayan qilindi; Xain xainliq qiliwatidu, Bulangchi bulangchiliq qiliwatidu. «I Élam, ornungdin tur, chiq! Média, muhasire qilip qarshiw!» Uning sewebidin kötürülgen hemme nale-peryadlarni tügütiwettim. **3** — Shunga ich-baghrim aghriq-azab bilen toldi, Tolghiqi tutqan ayalning azablaridek, Körgenirimdin tolghinip kettim, Anglighinimdin parakende boldum. **4** Shunga könglüm parakende bolup hasirap kettim, Méni dehshet qorqunch basti; U men zoq alidighan kéchini sarasime bolidighan kéchige aylandurdi. **5** Ular dastixan we gilem-körpilerini salidu; Ular yéyishidu, ichishidu; «Hey ésilzadiler, ornunglardin turup qalqanni maylarglar!» **6** Chünki Reb manga: — «Barghin, körgenirini eyni boyiche éytidighan bir közetchini texlep qoyghin» — dégenidi. **7** — «U jeng harwilirini, jüp-jüp atliq eskerlerni, Jeng harwilirini éshekler

bilen, Jeng harwilirini tögiler bilen körgende, U diqqet bilen, nahayiti diqqet bilen közetSun!» **8** U jawaben shirdek towdi: — «Reb, men közet munarida üzüksüz kün boyi turimen, Her kéchide közette turimen; **9** — We mana, u jeng harwiliri jüp-jüp atliq eskerler bilen kéliwatidu!» We yene jawab bérip shundaq dégen: — «Babil bolsa yiqildi, yiqilip chüshsti, We U ularning ilahlirining herbir oyma mebudlirini yerse tashlap pare-pare qiliwettill». **10** — I Méning tépilgen danlirim, Méning xaminimdiki bughdaylirim, Israilning Xudasi, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigardin anglighanni silerge éytip berdim! **11** «Dumah» toghruluq yüklen'gen wehiy; Birsi Séirdin kélip mendin: — «I közetchi, kéchingin qanchilik ötti? I közetchi, kéchingin qanchilik ötti?» — dep soraydu. **12** Közetchi jawaben mundaq deydu: — «Seher kélidu, kéchimu kélidu; Yene sorighing bolsa, yene kélip sora; Yologding qaytip manga yéqin kell!» **13** Erebiyening kéchisi toghruluq yüklen'gen wehiy: — «I Dédanliqlarning karwanliri, siler Erebiyedeki janggalda qonup qalisiler; **14** Ussap ketkenlerge su apirip béringlar! I Témadikiler, nanlirilingarni élip qachqanlarni kütüwénglar! **15** Chünki ular qilichlardin, Ghilaptin élin'ghan qilichin, Kérligen oqyadin, Urushning azabidin chaqhidu. **16** Chünki Reb manga shundaq dégen: — Bir yil ichide medikar hésablighandek, Andin Kédarning bar sheripi yoqilidu, **17** Oqyachilarning qalduqliri, Yeni Kédarning palwan-batur bolghan oghulliri az qalidu; Chünki Perwerdigar, Israilning Xudasi shundaq söz qilghan».

22 Alamet körünüş bérilgen jilgha toghrisida yüklen'gen wehiy: — Siler hemminglar ögzilerning üstige chiqiwalghininglar zadi néme qilghininglar? **2** Siler xushalliq debdebisini kötüridighan, Warang-churunggha tolghan yurt, Shadlinidighan sheher; Silerdin öltürülgenler qilich bilen chépilghan emes, Yaki jenglerde ölgen emes; **3** Emirilinglarning hemmisi biraqla qéchishi; Ular oqyasiz esir boldi; Yiraqla qachqan bolsimu, Silerdin tépiwélin'ghanlarning hemmisi birlikte esir boldi. **4** Shunga men: — «Neziringlarni méningdin élinglar; Méni qattiq yighlashqa qoyunglar; Xelqimning bulinip kélishi toghruluq manga teselli bérikhe aldirdap özünglarni upratmanglar» — dédim. **5** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigardin «Alamet körünüş bérilgen jilgha»ning béshigha bir kün chüshidu, U bolsa awarichilik bolidighan, Ayagh asti qilinip pétiqdilidighan, Ademler qaymuqturulidighan, Sépil soqulup chéqilidighan, Taghlargha qarap yalwurup chiqiraydighan bir küni bolidu. **6** Élam jeng harwiliri we ademliri bilen, atliq eskerliri bilen oqdanni kötürüp kélidu, Kir bolsa qalqanni échip teyyar qilidu. **7** We shundaq boliduki, Eng güzel jilghiliring jeng harwiliri bilen tolup kétiidu, Atliq eskerler derwazang alidda sep tartip turidu. **8** Ular Yehudaning üstidiki qalqanni élip tashlaydu; Biraq sen [Zion] shu künde «Orman sarayi»diki qorallargha ümid baghlighansen; **9** Siler Dawutning shehiring bösülgen jaylirining köp ikenlikini körtüp, Pestiki kölchek sulirini bir yerge yighip su ambiri qildinglar; **10** Yerusalemdiki öylerni sanap, ular din bezilirini buzup sépilni musthekemlesh üçün ishlettinglar, **11** Shundaqla kona kölchektiki sularni ikki sépil otturisigha yighip ambar qildinglar; Biraq mushularni Yaratquchigha héch qarimidinglar, Burundin burun bularni Shekillendürüp Békitküchige héch ümid baghlimidinglar! **12** Shu küni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar silerni yighlap matem tutushqa, Chachni chüshürüp paynekbash bolushqa, Böz kiyim kiyishke murajiet qildi. **13** Biraq bularning ornida, mana xushalliq we shadliq, Kalilarni soyush, qoylarni boghuzlash, Göshlerni yéyish, sharablarni ichish, «yeyli, icheyli, chünki ete dunyadin kétimiz»

— déyishler boldi! **14** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar teripidin quliqingha ayan qilindiki, «Berheq, mushu gunah siler ölmigüche kechürilmeydu» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar. **15** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar mana shundaq deydu: — «Barghin, mushu ghोजidar, Ordini bashquridighan mushu Shebning yénigha kirgin, uninggha: — **16** Sanga mushu yerde néme bar? Yaki mushu yerde kiming bar? Birs égzilikke özi üçün bir gör qazghandek, Özi qoram tashtin bir qonalghuni yonughandek, Özüng üçün bir gör kolidingmu? **17** Mana hey palwan, Perwerdigar séni öz changgiligha élip, ching siqimdap, **18** Andin pomdaqtek séni bipayan, yiraq bir zémin'gha tashliwétidu. Sen ashu yerde ölesen, Hem ashu yerde heywetlik jeng harwilingmu qalidu, I ghोजangning jemetige shermendilik keltürgüchi! **19** Men séni mensipingdin éliwétimen, Shuning bilen séni ornungdin chüshüriwétimen. **20** Shu künimu shundaq boliduki, Men Hilqiyaning ogli Öz qulum bolghan éliakimni chaqirimen; **21** Séning tonungni kiydürimen, Séning potang bilen uning bélini ching qilimen; Hökümrانliqingni uning qoligha tapshurimen; Shuning bilen u Yérusalémdikilerge we Yehuda jemetige ata bolidu. **22** Dawut jemetining achquchini men uning müriside qoyimen; U achsa, héchkim ételmeiydu, Etse, héchkim achalmaydu. **23** Men uni muqim bir jaygha qozuq qilib békitimen; U bolsa atising jemeti üçün shereplik hoquq-text bolidu; **24** Xelq uning üstige atising jemetining barliq shöhretlerini yükleydu; Yeni barliq uruq-nesillirini, Barliq kichik qacha-quchilarni, Piyalemlardin tartip barliq küp-idishlarchiche asidu. **25** Shu künde — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: — muqim jaygha békitilgen qozuq bolsa, égilip kétidu we késip tashlinidu; Uning üstige ésilghan yükler üzüp tashlinidu», — Chünki Perwerdigar shundaq dégenidi.

23 Tur toghruluq yüklen'gen wehiy: — — I Tarshishtiki kémiler, ah-zar kötürünger! Chünki u xarab qilindi, Shu yerde öy yoq, portmu yoq. Séprus arilidin bu xewer [kémidikiler]ge ayan qilindiki. **2** Zidondiki sodigerler déngizdin ötüp silerni teminlep keldi, i araldikiler, Emd shük bolunglar! **3** Shihordiki bipayan sular üstidin yökigen danlar, Yeni Nil deryasining hosuli Turning daramiti bolghanidi; U ellerning baziri bolghanidi! **4** I Zidon, xijalet bol, Chünki déngiz — yeni Turgha qorghon bolghan déngiz deyduki: — «Mende héch tolghaq bolmido, héch tughmidim, Yigitlerni yaki qizlarni héch baqmighandekmen!» **5** Mushu xewer Misirgha yetkende, Ularmu bu xewer xuddi turgha kelgendeq qattiq azablinidu. **6** — Siler déngizdin ötüp Tarshishqa kétinglar! I déngiz boyidikiler, ah-zar kötürünger! **7** Silerning qedim eyyamdin bar bolghan, Shad-xuramliqqa tolghan shehirlaring mushumu?! Mana ularning putliri özlirini musapir qilishqa yiraqlargha kötürüp baridu! **8** Tajlarni iltipat qilghuchi bolghan, Sodigerliri emirler bolghan, Dellalliri jahanda abruyluqlar héسابlan'ghan turning bu teghdirini kim békitken? **9** — Bularni békitküchi samawi qoshunlarning Serdari Perwerdigardur! Meqsiti bolsa shan-shöhrettin kélip chiqqan jimni tekebburluqni reswa qilish, Jahandiki jimiki yüz-abruyluqlarni pesleshtürüshtin ibaret! **10** Tarshishning qizi, Nil deryasidek öz zéminingda erkin-azade yayra! Chünki [Turdin] kelgen tizgin hazir yoq. **11** Chünki Perwerdigar qolini déngiz üstige uzitip, Döletlerni tewritidu. U Qanaan toghruluq emr qilghan, Uningdiki qel'e-qorghanlarni yoqutulsun dep perman chüshürgen. **12** We: — «I basqunchiliqqa uchrighan Zidon qizi, Sen ikkinchi héch tentene qilmaysen, Ornungdin turup, Séprus ariligha ötüp ketkin, Hetta shu yerde

sen héch aram tapmaysen» — dédi. **13** Qaranglar, Babilkaldiyerning zéminini! Bu yerning xelqi bolup baqmighandek qilidu; Asuriye uni chöl-bayawan janiwarliri üçün makan qilghan; Poteylerni yasap, ularning saray-ordilirini weyran qilib, xarablikke aylanduruwetken. **14** I Tarshishtiki kémiler, ah-zar kötürünger! Chünki qorghininglar xarab qilindi. **15** We shu küni boliduki, Padishahning künlerni héسابlighindek, Tur yetmiş yil untulidu. Yetmiş yil ötkendin kéyin, Turning ehwali pahishe ayalning naxshisidek bolidu; **16** Chiltarni élip, sheherni aylinip yür, I untulghan pahishe ayall Özüngge yene xeqning diqqitini tartay déseng, Yeqimlik bir pede chélip, köprek naxshilarni éyt! **17** Emd shundaq boliduki, Yetmiş yilning ötishi bilen, Perwerdigar Turni yoqlaydu; Shuning bilen u yene özini ijarige bérip, Yer yüzidiki hemme padishahliqlar bilen yene buzuqchilik qilidu; **18** Shuning bilen uning malliri we özini sétip, tapqan puli bolsa Perwerdigargha atilip muqeddes bolidu; U xezinige sélinmaydu yaki toplanmaydu, Chünki uning mushu sodisi bolsa Perwerdigarning aldida turghanlar üçün ayrim qilinidu; U ulargha qan'ghuche yep-ichishke, shundaqla ularning ésil kiyim-kéchekliri üçün ishlitilidu.

24 Mana, Perwerdigar yer yüzini berbat, weyran qilib, Uni astin-üstün qiliwétip, Uningda turuwatqanlarni terepterepke tarqitidu; **2** Shu waqitta shundaq boliduki, Xelqler qandaq bolsa, kahin shundaq bolidu; Qul qandaq bolsa, xojayini shundaq bolidu; Dédek qandaq bolsa, ayal xojayini shundaq bolidu; Sétiwalghuchi qandaq bolsa, sétiwetküchi shundaq bolidu; Ötne alghuchi qandaq bolsa, ötne bergüchi shundaq bolidu; Ösüm alghuchi qandaq bolsa, ösüm bergüchi shundaq bolidu. **3** Yer yüzü pütünley berbat bolidu, Pütünley bulang-talang qilinidu; Chünki Perwerdigar mushu sözni qildi. **4** Yer yüzü matem tutidu, u zeiplishidu, Jahan halsizlinip zeiplishidu, Yer yüzidiki beg-törilermu halidin kétidu. **5** Yer zémin özide turuwatqanlar teripidin bulghinidu; Chünki ular körsetme-qanundin chetligen; [Tebetning] qanuniyet-tertipini özgertiwetken, Menggülük ehdimimu yoqqa chiqiriwetken. **6** Shunga lenet yer yüzini yutuwalidu, Uningda turuwatqanlar «gunah bar» dep héسابlinidu, Shunga yer yüzidikiler yutuwalinidu, Insanlar az qalidu. **7** Yéngi sharab tügey dep qaldi, Üzümler talliri bolsa soliship kétidu; Keypliktin köngli xush ademlermu uh tartishidu; **8** Daplarning shox sadaliri toxtaydu, Köngül échiwatqanlarning warang-churunglirimu tügeydu, Chiltarning shadliq muqlirimu toxtaydu. **9** Sharab ichkenlerningmu naxshisi yoqaydu; Haraq ichkenlerge haraq achchiq tuyulidu. **10** Tertipsiz, menisiz sheher buzulidu; Héchkim kirmisun dep hemme öyler étilidu; **11** Kochilarda sharab üçün nale-peryad kötürülidu; Bar shad-xuramliq tütekke aylinidu; Yer-zémindiki shadliq yoqaydu. **12** Sheherde peqet weyranchiliqla qalidu, Derwaza bolsa chéqilghan, Hemmisi — xarab bolidu! **13** Chünki xelq-milletlerning arisida, Yer-jahanning otturisida shundaq boliduki, Zeytun derixini qaqqandin kéyin qép qalghan zeytunlardek, Üzümler hosulini yigihwalghandin kéyin tergüdek birnechchila üzümler qalghandek, bir qaldisi qaldurulidu. **14** [Qaldilar] bolsa awazlirini yuqiri kötüridu; Perwerdigarning heywisige qarap tentene qilidu; Ular déngiz tereptin süren salidu. **15** Shunga Perwerdigarni shérqitimu, Israilning Xudasi Perwerdigarning namini gherbtiki yiraq arallardimu ulughlanglar; **16** Jahanning chet-chetliridin biz naxshilarni angliduq; — «Heqqaniy Bolghuchigha shan-sherep bolsun!» Biraq men shundaq dédim: — «Ah, méning yadangghuluqum! Méning yadangghuluqum! Halimgha way! Chünki xainlar xainliq qiliwatidu; Berheq, xainlar nomussizlarche xainliq

qiliwatidu! **17** I yer yüzide turuwatqan insanlar! Wehime, ora we tuzaq béshinggha chüshidu; **18** We shundaq boliduki, Wehime sadasidin qachqanlar origha chüshidu, Oridin chiqqan bolsa tuzaqqa tutulidu. Chünki asmandiki dérizler échilidu, Yer ulliri tewrep kétidu. **19** Yer mutleq dezlinip kétidu, Yer pütünley pare-pare bolup kétidu, Yer dehssetlik tewrinidu. **20** Yer mest ademdek ileng-sileng mangidu; Xuddi lapastek irghangship qalidu. Chünki uningdiki asiyliq gunahi özini qattiq basidu, U yiqilip, ikkinchi turalmaydu. **21** Shu künide shundaq boliduki, Perwerdigar yuqirida turghan qoshunlarni yuqirida, We yer yüzidiki padishahlarni yer yüzide jazalaydu. **22** Ular orкке yighilidighan bir top esirlerde k yigihwélinidu, Gundixanigha solap qoyulidu. Nurghun künlardin kéyin ular jazalinidu. **23** Ay yotliqta qalidu; Künmu xijil bolup körünmeydu; Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Zion téghida, yeni Yerusalemda selenitini yürgüzidu; Uning shan-sheripi Öz aqsqaqalliri aldida parlaydu!

25 Perwerdigar, Sen méning Xudayim; Men Séní üstün dep medhiyileymen, Men Séníng namingni mubarekleymen, Chünki Sen karamet ishlarni, Sadiqliq we heqiqet ichide qedimdin buyan qelbingge pükkenlirini beja keltürgensen. **2** Chünki Sen shehneri xarabilik, Qel'e-qorghanlıq yurtni xarab, Yatlarining ordisini sheher bolalmas qilghansen, U ikkinchi hergiz qurulmaydu. **3** Shunga héliq küchlik xelq Séní ulughlaydu, Esheddiy ellerning héliq shehiri Sendin qorqidu; **4** Chünki Sen miskinlerge qorghhan, Yoqsullarning derdi-hajitige qorghhan, Boran'gha dalda, Issiqqa saye bolghansen; Chünki esheddiylerning zerbe dolquni tamgha urulghan borandek, Qaghjiraq yerni basqan issiq hawadek boldi. Biraq issiq hawa bulut sayisi bilen tosulghandek, Sen yatlarining chuqan-sürenlirini peseytisen; Esheddiylerning ghelibe naxshisi pes qilinidu. **6** We mushu taghda samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar barliq qowmlar üçün ziyapet qilidu — Mayliq yémeklikler, Süzdürülgen kona sharablar, Yiliki toq mayliq yémeklikler, Süzdürülgen, yaxshi saqlan'ghan kona sharablardin bolghan ziyapet bolidu; **7** We U mushu taghda hemme qowmlarni yapidighan chümperdini, Barliq ellerni yapidighan yapquchni yoqitidu; **8** U ölümni menggüge yutup yoqitidu! Reb Perwerdigar herbir yüzdiki yashlarni sürtiwétidu; Pütükül yer-zémin aldida Öz xelqining shermendilikini élip tashlaydu; Chünki Perwerdigar shundaq éytqan. **9** We shu künide déyiliduki: — «Mana, Xudayimiz mushu, biz Uninggha telmürüp kelgen, U bizni qutquzidu; Mana, mushu Perwerdigardur, biz Uninggha telmürüp kelgen, Biz shadlinip Uning nijat-qultdurushidin xursen bolimiz». **10** Chünki mushu taghqa Perwerdigarning qoli qonup turidu; We saman azgaldá tézek bilen cheylen'gendek, Moab Uning putliri astida cheylinidu; **11** [Moab] ashu [tézeklik] azgaldin üzüp chiqish üçün qolini kéridu, Biraq uning qoli chéwer bolghini bilen, [Reb] uning tekebburluqini pes qilidu. **12** U sépilliriningning égiz mudapielik qorghhanlirini ghulitip, Yer bilen yeksan qilip, Topa-changgha aylاندuridu.

26 Shu künide Yehudaning zéminida munu naxsha éytulidu: — «Mustehkem bir shehirimiz bar; U nijatliqni uninggha sépil we tirekler qilip békitip qoyidu. **2** Wapadarliqta ching turghan heqqaniy elning kirishi üçün, Derwazilarni échip béringlar! **3** Kim ózining eqide, oy-xiyali Sanga baghlighan bolsa, Sen uni mutleq xatirjemlikte saqlaysen; Chünki U Sanga ishench-étiqad baghlighandur. **4** Menggüge Perwerdigargha tayininglar; Chünki Yah Perwerdigar heqiqeten ebedil'ebedlik bir qoram tashtur. **5** Chünki U yuqirida turghanlarni peske chüshüridu; Ashu aliy

shehneri, U pes qilidu; Uni yerge chüshürüp, Topa-changgha aylاندuridu. **6** U put bilen cheylinidu; U móminlerning putliri, Miskinlerning qedemliri bilen cheylinidu! **7** Heqqaniyning yoli bolsa tüzdur; I Eng Tüz Yolluq Bolghuchi, Sen heqqaniy adem üçün uning yolini ong qilisen. **8** I Perwerdigar, biz derheqiqet Séníng hökümliriningning yolida méngip, Séní kütüp kelduq; Jénimizning teshnalig q shudurki, naming we shöhriting ashun! **9** Wujudum bilen kéchilerde Sanga teshna boldummen; Berheq, tang seherlerdimu rohim bilen ich-ichimdin Séní izdidim; Chünki hökümliring yer yüzide körün'gen bolsa, Yer yüzidiki her heqqaniyliqni óginidu. **10** Rezil ademge rehim körsitlimisu, U yenila heqqaniyliqni ógenmeydu; Hetta durusluq turghan zémindimu u yenila adilsizliq qiliwéridu, Perwerdigarning shanu-shewkitini körmeydu. **11** I Perwerdigar, qolung kótürüldi, Biraq ular körmeydu. Halbuki, Öz xelqingge bolghan otluq muhebbitingni ular körüdu hem xijil bolidu; Küshendiliring üçün [teyyarlan'ghan] ot ularni berheq yutuwétidu. **12** I Perwerdigar, Sen bizge xatirjemlik nésip qilisen; Chünki bizning emellirimizning hemmisini ózüng wujuqa chiqqarghansen. **13** Derweqe, i Perwerdigar Xudayimiz, ilgiri Sendin bashqa «rebler» üstimizdin hökümranlıq qilghan; Emdilikte peqet Sanga tayinipla namingni eslep tilgha alimiz. **14** Ular bolsa öldi, qaytidin yashimaydu; Erwah bolup ketti, qayta tirilmeydu; Chünki Sen ularni jazalap yoqatting, Ularni ademlerning ésidimu qilche qaldurmiding. **15** Sen elni ulghaytqansen, i Perwerdigar; Elni ulghaytqansen, Özüngge shan-sherep keltürgensen; Zémanning chéghralirini herterepke uzartqansen. **16** I Perwerdigar, ular derd-elem ichide qalghanda, Séní izdidi; Terbiyilik jazalishing ularning béshigha chüshkende, Ular ah urup, pichirlap bir duani qildi: — **17** «Boshinish aldida turghan, tolghiq tutup, aghriqtin warqirighan bir hamilidar ayalde, Biz Séníng aldingda shundaq bolduq, i Perwerdigar. **18** Biz ikki qat bolup, Tolghaqa chüshduq, Biraq peqet yella chiqquduq; Yer yüzidiki her üçün héch nijat-qutquzushni yetküzmeydu; Dunyadiki ademler héch tugulmidu». **19** «Sanga tewe ölgen ademler yashaydu; Méning jetsitimning [tirilishi bilen teng] ularmu tirilidu. I topa-changda yatqanlar, oyghinip naxsha yangritinglar! Shebniming tang seherning shebnimidektur; Yer-zémin ózide ölgenlarni tugup béridu. **20** I xelqim, kélinglar, Öyünglarga kirip, keyninglardin ishiklerni étip qoyunglar; Méning dergezimizni ötküche, ózüngni bir demlik yoshuruwal. **21** Chünki qara, Perwerdigar Öz jayidin chiqip, Yer yüzidiki her gunahini ózlerige qayturmaqchi; Yer bolsa üstige tökülgén qanlarni ashkarilaydu, Ózide óltürülgenlerni hamam yépiwermeydu.

27 Shu künide Perwerdigar Özining dehssetlik, büyük we күчlik shemshiri bilen uchur yilan léwiatanni, Yeni tolghan'ghuchi yilan léwiatanni jazalaydu; U yene déngizda turghan ejdihani óltüridu. **2** Shu küni sap sharab bérighan bir üzümzar bolidu! U toghruluq naxsha éytinglar! **3** Özüm Perwerdigar uni saqlaymen; Men her deqiye uni sughirimen; Birsi uninggha ziyani yetküzmisun dep kéche-kündüz saqlaymen. **4** Ghezep Mende qalimdi; Ah, Manga qarshi jeng qilidighan tikenler yaki jighanlar bolsaidi! Undaq bolsa Men ulargha qarshi yürüş qilattim, Ularni yigishiturup köydürüwétettim! **5** Bolmisa u Méni bashpanahliq qilip tutsun; U Men bilen birlikte xatirjemlikte bolsun, Derheqiqet, u Men bilen birlikte xatirjemlikte bolsun! **6** Kelgüsi künlérde, Yaqup yiltiz tartidu; Israil bixlinip, chéchekeydu, Ular pütükül yer yüzini méwe-chéwe bilen qaplaydu. **7** [Perwerdigar Israilni] urghanlarni urghanchilik [Israilni] urup baqqanmu? U qirghanlardek [Israil] qirilip baqqanmu? **8** Sen ularni eyibligende ölchemdin töwen

jazalap ularni paliwetkensen; Sherq shamili chiqqan künide U Uning zerblik shamili bilen ularni qoghlivetken. **9** Emdi shu yol bilen Yaqupning qebihlik kechürüm qiliniduki, — Uning gunahining élip tashlan’ghanliqining pishqan méwisi shu boliduki: — U qurban’gahtiki hemme tashlarni kukum-talqan qilidu, «Asherah»larni we «kün tüwrüklirni»ni zadila turghuzmaydu. **10** Chunki mustehkemen’gen sheher ghérib bolup qalidu, Ademzatsiz makan hem tashliwétilgen bayawandek bolidu; Shu yerde mozay ozuqlinidu, Shu yerde yétip, uning shaxlirini yeydu. **11** Uning shaxliri solishish bilen úzülüdu; Ayallar kélip ularni otun qilip köydürewétidu. Chunki bu bir yorutulmighan xelq; Shunga ularni Yaratquchi ulargha rehim qilmaydu; Ular Sheskillendürgüchi ulargha shepçet körsetmeydu. **12** We shu küni shundaq boliduki, Perwerdigar Efrat deryasining éqimliridin tartip Misir wadisighiche her yerni siltiydu, We siler bir-birleп térip yigihwélinisiler, I Israil balilir! **13** We shu küni shundaq boliduki, Büyüik kanay chélinidu; Shuning bilen Asuriye zéminida tügishey dep qalghanlar, We Misir zéminida musapir bolghanlar kéliidu; Ular Yérusalémda muqaddes tagh üstide Perwerdigargha ibadet qilidu.

28 Efraimdiki meyxorlarning béshidiki tekebburluq bilen taqiwalghan güllük tajigha way! Mumbet jilghining béshigha taqiwalghan, Yeni ularning soliship qalghan «pexri» bolghan gülige way! I sharabning esiri bolghanlar! **2** Mana, Reb bir küch we qudrét igisini hazirlidi; U bolsa, möldürlük judun hem weyran qilghuchi borandek, Dehsheht bilen tashqan kelkün suliridek, Esheddilyerche [tajni] yerge uridu. **3** Efraimdiki meyxorlarning béshidiki tekebburluq bilen taqiwalghan güllük tají ayagh astida cheylinidu; **4** We mumbet jilghining béshida taqiwalghan, Ularning «pexri» bolghan soliship qalghan güli bolsa, Baldur pishqan enjürdek bolidu; Uni körgen kishi körüpla, Qoligha élip kap étip yutuwalidu. **5** Shu küni, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar Öz xelqining qaldisi üçün shereplik bir taj, Shundaqla körkem bir chembirek bolidu. **6** U yene höküm chiqirishqa olturghanlarga toghra höküm chiqarghuchi Roh, We derwazida jengi chékindürgüchige köch bolidu. **7** Biraq bularmu sharab arqiliq xatalashi, Haraq bilen éziqip ketti: — Hem kahin hem peyghember haraq arqiliq éziqip ketti; Ular sharab teripidin yutuwélin’ghan; Ular haraq tüpeylidin eleng-seleng bolup éziqip ketti; Ular aldın körüshün adashti, Höküm qilishda éziqishti; **8** Chunki hemme dastaxan bosun orun qalmay qusuq we nijaset bilen toldi. **9** «U kimgé bilim ógetmekchidu? U zadi kimni mushu xewerni chüshinidighan qilmaqchidu?» **10** Éghizlandurulghanlarga emesmu?! Emchecktin ayrilghan bowaqlargha emesmu?! Chunki xewer bolsa wezmuwez, wezmuwezdur, Qurmuqur, qurmuquzdur, Bu yerde azraq, Shu yerde azraq bolidu... **11** Chunki duduglaydighan lewler we yat bir til bilen U mushu xelqçe söz qilidu. **12** U ulargha: — «Mana, aram mushu yerde, Hali yoqlarni aram aldurunlar; Yéngilinish mushudur» — dégen, Biraq ular héchnémimini anglashni xalimighan. **13** Shunga Perwerdigarning sözi ulargha: — «Wezmuwez, wezmuwezdur, Qurmuqur, qurmuquzdur. Mushu yerde azraq, Shu yerde azraq bolidu; Shuning bilen ular aldigha kétiwétip, Putliship, onгда chüshidu, Sundurulup, Tuzaqqa chüshüp tutulup qalidu. **14** — Shunga hey siler mazaq qilghuchilar, Yérusalémda turghan mushu xelqni idare qilghuchilar, Perwerdigarning sözi anglap qoyunglar! **15** Chunki siler: — «Biz ölüm bilen ehde түzduq, Tehtisara bilen bille bir kélisim békittuq; Qamcha tashqindek ötüp ketkende, U bizge tegmeydu; Chunki yalghanchiliqni bashpanahimiz qilidu,

Yalghan sözler astida mökünüwälduq» — dédinglar, (Sheol h7585) **16** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Zionda ul bolush üçün bir Tash, Sinaqtin ötküzölgen bir tash, Qimmetlik bir burjek téshi, Ishenchlik hem muqim ul téshini salghuchi Men bolimen. Uninggha ishinip tayan’ghan kishi héchi hoducmaydu, aldirimaydu. **17** We Men adaletni ölchem tanisi qilimen, Heqqaniyliqi bolsa tik ölchigüch yip qilimen; Möldür bashpanahi bolghan yalghanchiliqni süpürüp tashlaydu, We kelkün möküwäldighan jayini téship epkétiidu. **18** Shuning bilen ölüm bilen түzgen ehndelarg bikar qilwétilidu; Silerning tehtisara bilen békittken kélisimlinglar aqmaydu; Qamcha tashqindek ötüp ketkende, Siler uning bilen cheyliwétilisiler. (Sheol h7585) **19** U ötüp kétishi bilenla silerni tutidu; Hem seher-seherlerde, Hem kéche-kündüzlerdimu u ötüp turidu, Bu xewerni peqet anglap chüshinishning özila wehimige chüshüş bolidu. **20** Chunki kariawat sozulup yétishqa qisqiliq qilidu, Yotqan bolsa adem түgüliү yatsimu tarliq qilidu. **21** Chunki Perwerdigar Öz ishini, Yeni Özining gheyriy emilini yürgüzüsh üçün, Özige yat bolghan ishni wujudqa chiqirish üçün, Perazim téghida turghinidek ornidin turidu, U Gibéon jilghisida ghezeplen’ginidek ghezeplinidu; **22** Shunga mazaq qilghuchilar bolmanglar; Bolmisa, kishenliringlar ching bolidu; Chunki men samawi qoshunlarning Sordari bolghan Reb Perwerdigardin bir halaket toghrisida, Yeni pütkül yer yüzige qet’yilik bilen békittken bir halaket toghrisidiki xewerni anglighanmen. **23** — Qulaq sélinglar, awazimni anglanglar; Tingshanglar, sözilirimni anglanglar. **24** Yer heydigüchi déhqan térish üçün yerni күn boyi heydemdu? U pütün күn yerni aghdurup, Chalmilarni ézemdu? **25** U yerning yüzini tekshiligidin kéyin, Qaraköz bediyanni tashlap, Zirini chéchip, Bughdayni taplarda sélip, Arpini térishqa békittilgen jaygha, Qara bughdayni étiz qirlirigha térimamdu? **26** Chunki uning Xudasi uni toghra höküm qilishqa nesihet qilidu, U uninggha ógitiidu. **27** Berheq, qaraköz bediyan chishliq tirna bilen tépilmeydu; Tuluq zire üstide heydelemeydu; Belki qaraköz bediyan bolsa qamcha bilen soqulidu, Zire bolsa tömür-tayaq bilen urulup dan ajritilidu. **28** Un tartishqa dannı ézish kérek, emma [déhqan] uni menggüge tépewermeydu; U harwa chaqliri yaqi at tuyaqli ri bilen uni menggüge tépewermeydu; **29** Mushu ishmu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigardin kéliidu; U nesihet bérishte karamet, Danaliqta ulughdur.

29 Arielge, Dawut öz makani qilghan Arielge way! Yene bir yil yillargha qoshulsun, Héyt-bayramlar yene aylinip kelsun; **2** Biraq Men derd-elemni Arielge keltürimen; Dad-peryadlar kötürülüп anglinidu; U Manga heqiqeten bir «Ariel» bolidu. **3** Chunki Men séni qapsap chédirlar tiktürdü, Séni qamal qilip muhasire istihkamirini salimen, Poteyliri bilen séni qorshawalimen. **4** Shuning bilen pes qilinisen, Sen yer tégidin sözleydighan, Gepliring pestin, yeni topa-changdin kéliidighan, Awazing erwahlarni chaqirghuchiningkidek yer tégidin chiqidu, Sözliring topa-changdin shiwarip chiqqandek bolidu; **5** Shu chaghda düşmenliringning topi xuddi yumshaq topa-changlardek, Yawuzlarning topi shamal uchurup tashlaydighan topandek tozup kéliidu. Bu ish birdinla, tuyuqsız bolidu! **6** Emdi samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar séning yéninggha kéliidu; Güldürmama, yer tewresh, küchlük shawqun, quyuntaz, boran we yutuwalghuchi ot yalqunlar bilen sendin héساب alidu. **7** Shundaq qilip Arielge qarshi jeng qilidighan, Yeni uninggha we qel’e-qorghanliq mudapielerge jeng qiliwatqan barliq ellerning nurghunligan qoshunliri kéchisi körgen chüshitiki körünüşteki yoqap kéliidu. **8** Ach

qalghan birsi chüsh körgende, Chüshide bir néme yeydu; Biraq oyghansa, mana qorsiq quruq turidu; Changqighan birsi chüsh körgende, Chüshide su ichidu; Biraq oyghansa, mana u halidin kétidu, U yenila ussuzluqqa tesna bolidu; Mana Zion téghigha qarshi jeng qiliwatqan ellarning nurhunlighan qoshunliri del shundaq bolidu. **9** Emdi arisaldi bolivérip, Qaymuqup kétinglar! Özünglarni qarighu qilip, qarighu bolunglar! Ular mest boldi, biraq sharabtin emes! Ular ilengliship qaldi, biraq haraqtin emes! **10** Chünki Perwerdigar silerge gheplet uyqusi basquchi bir rohni töküp, Közünglarni étiwetti; U peyghemberler we bash-közünger bolghan aldin körgüchilerimu chümkiwetti. **11** Mushu körgen pütkül wehiy bolsa, siler üçün péchetliwétilgen bir yögime kitabdek bolup qaldi; Xe q kitabni sawatliq birsigé bérip: — «Oqup béreshingizni ötüminen» — dése, u: — «Oquyalmaymen, chünki péchiti bar ikén» — deydu. **12** Kitab sawatsiz birsigé bérip: — «Oqup béreshingizni ötüminen» — déyile, u: — «Men sawatsiz» — deydu. **13** We Reb mundaq deydu: — «Mushu xelq aghzi bilen Manga yéqinlashqanda, Tili bilen Méni hörmetligende, Biraq qelbi bolsa Mendin yiraq turghachqa, Mendin bolghan qorqushi bolsa, peqet insan balisining petiwaliridina bolidu, xalas; **14** Shunga mana, Men mushu xelq arisida yene bir karamet körsitimen; Karamet bir ishni karamet bilen qilimen; Shuning bilen ularning danishmenlirining danaliqi yoqlidu; Ularning aqillirining eqilliri yoshuruwulghan bolidu». **15** Özining pükken niyetlirini Perwerdigardin yoshuruw üçün astin yerge kirialghan, Öz ishli-rini qarangghuluqta qilidighan, We «Bizni kim köridu» we «Kim bizni bilgen» dégenlerge way! **16** Ah, silerning tetürlüklinglar! Sapalchini séghiz laygha oxshatqili bolamdu? Shundaqla ish özi ishlighuchi: «U méni ishlighimen», Yaki shekillendürülgen özi shekillendürgüchige: «Uning eqli yoq» dése bolamdu?! **17** Chünki qisqa waqit ichidila, Liwan méwilik baghgha aylاندurulmamdu? Méwilik bagh bolsa orman hésablanmamdu? **18** Shu künde gaslar shu yögime kitabning sözlirini anglaydighan, Qarighular zulmet hem qarangghuluqtin chiqip közliri köridighan bolidu; **19** Möminler bolsa Perwerdigardin téximu xursen bolidu; İnsanlar arisidiki miskinler Israildiki Muqeddes Bolghuchidin shadlinidu. **20** Rehimsiz bolghuchi yoqaydu, Mazaq qilghuchi ghayib bolidu; Qebihlik pürsiti kütidighanlarning hemmisi halak qilinidu; **21** Mana [mushundaq ademler] ademni bir söz üçünla jinayetchi qilidu, Derwazida turup rezillikke tenbih bergüchi üçün tuzaq teyyarlap qoyidu, Heqqaniy ademning dewasini sewabsiz bikar qiliwétidu. **22** Shunga Ibrahim üçün bedel tölep qutquzghan Perwerdigar Yaqupning jemeti toghruluq mundaq deydu: — «Hazir bolsa Yaqup xijilliqa qalmaydu, Hazir bolsa u tit-tit bolup chirayi tatirip ketmeydu; **23** Chünki [Yaqup] qolunning ishli- gen emili bolghan, öz arisida turghan ewladlirini körgen waqtida, Ular namimni muqeddes dep ulughlaydighan, Yaqupning Muqeddes Bolghuchisini pak-muqeddes dep bilidighan, Israilning Xudasidin qorqidighan bolidu. **24** Rohi ézip ketkenler yurutulidighan, Qaqshap yürgenler nesihet-bilim qobul qilidighan bolidu.

30 «Asiy oghullarning ehwaligha way!» — deydu Perwerdigar, — «Ular pilanlarni tözmekchi, biraq Mendin almaydu; Ular mudapie tosuqini bezpa qilidu, Biraq u Méning Rohim emes; Shundaq qilip ular gunahi üstige gunah qoshuwalidu. **2** Ular Mendin héch sorimayla Misirgha yol aldi; Pirewning qaniti astidin panah izdep, Misirning sayisige ishinip tayinidu yene! **3** Chünki Pirewning qaniti bolsa silerni yerge tashlap let qilidu. Misirning sayisige ishinip tayinish silerge bash qétimchilik bolidu. **4** Pirewning emirliri Zoan shehiride

bolsimu, Uning elchiliri Hanes shehirige herdaim kélip tursimu, **5** Awam hemmisi özige paydisi bolmaydighan, Héch yardimi we paydisi tegmeydighan, Belki let qilip yerge tashlaydighan, Hetta reswa qilidighan bir xelqtin nomus qilidighan bolidu. **6** Negewdiki ulaghar toghrisida yüklen gen wehiy: — Ular japaliq, derd-elemlik zémindin ótidu; Shu yerdin chishi shirlar we erkek shirlar, Char yilan we wehshiy uchar yilanmu chiqidu; Ular bayliqlirini ésheklerning dümbisige, Göherlirini töge lokkilarigha yüklep, Özli-rige héch payda yetküzmeydighan bir xelqning yéningha kütürüp baridu. **7** Misir!? Ularning yardimi bikar hem quruqtur! Shunga Men uni: «Héchnémini qilip bermeydighan Rahab» dep atighanmen. **8** — Emdi bu sözning kelgüsi zamanlar üçün, Guwahliq süpitide ebedil’ebedge turuwérisi üçün, Hazir bérip buni hem tash taxtigha hem yögime kitabqa yézip qoyghin. **9** Chünki bular bolsa asiy bir xelq, Naehli oghullar, Perwerdigarning Tewrat-terbiyisini anglashni xalimaydighan oghullardur. **10** Ular aldin körgüchilergé: — «Wehiyini körmenglar!», We peyghemberlerge: «Bizge toghra bésharetlerni körsëtmenlgar; Bizge ademni azade qilidighan, yalghan bésharetlerni körsitinglar; **11** Senler [durus] yoldin chiqish, Toghra teriqidin ayrilish! Israildiki Muqeddes Bolghuchini aldimizdin yoq qilish!» — deydu. **12** — Emdi Israildiki Muqeddes Bolghuchi mundaq deydu: — «Chünki siler mushu xewerni chetke qéqip, Zulumni yölenchük qilip, burmilan’ghan yolgha tayan’ghininglar tüpeylidin, **13** Shunga mushu qebihlik silerge égz taming bir yériqidek bolidu, Tam pultiyip qalghanda, u biraqla uni chéqiwétidu; **14** Xuddi sapal chine héch ayimay chéqiwétilgende U uni chéqiwétidu; Uningdin hetta ochaqtin chogh alghudek, Baktin su usqudek birer parchisimu qalmaydu». **15** Shunga Reb Perwerdigar, Israildiki Muqeddes Bolghuchi mundaq deydu: — «Yéningha towa bilen qaytip kélip aram tapisiler, qutquzulsiler; Xatirjemlikte hem aman-ésenlikte küch alisiler!», — Biraq siler ret qilghansiler. **16** Siler: — «Yaq, biz atlargha minip qachimiz» — dédinglar, Shunga siler rast qachisiler! We «Biz chapqur ulagharlarga minip kétimiz» — dédinglar; — Shunga silerni qoghlichuchilarmu chapqur bolidu. **17** Minginglar birining wehimisidin qachisiler; Beshingning wehimiside [hemminglar] qachisiler; Qéchip, tagh üstidiki yégane bayraq xadisidek, Döng üstidiki tughek qalisiler. **18** We shunga silerge méhir-sheppet körsitimen dep, Perwerdigar kütidu; Shunga U silerge rehüm qilimen dep ornidin qozghilidu; Chünki Perwerdigar höküm-heqiqet chiqarghuchi Xudadir; Uni kütkenlarning hemmisi bextlikur! **19** Chünki xalayi yenila Zionsa, yeni Yérusalém da turidu; Shu chaghda siler yene héch yighlimasiler; Kötürgen nalengde U Özini sanga intayin sheppetlik körsitidu; U nalengni anglasila, jawab béridu. **20** Reb silerge nan üçün mishküllükni, Su üçün azab-oqubetni bersimu, Shu chaghda Sénizing Ustazing yene yoshuruniwermeydu, Belki közüng Ustazingni köridu; **21** Siler ong terepke burulsanglar, Yaki sol terepke burulsanglar, Quliqing keyningdin: — «Yol mana mushu, uningda ménginglar!» dégen bir awazni anglaysen. **22** Shu chaghda siler oyulghan mebudliringlargha bérilgen kümüsh helge, Quyma mebudliringlargha bérilgen altun helgimu dagh tegküzisiler; Siler ularni adet latinisi tashlighandek tashliwétip: — «Néri tur» — deysiler. **23** U sen tériydighan uruqung üçün yanghur ewetidu; Yerdin chiqidighan ashliq-mehsulat hem küch-quwwetlik hem mol bolidu; Shu küni malliring keng-azade yaylaqlarda yaylaydu; **24** Yer heydingen kala we éshekler bolsa, Güljerk we ara bilen sorughan, tuzlan’ghan helep yeydu. **25** Chong qirghinchilik bolghan küni, Yeni munarlar örülgen küni, Herbir ulugh taghda we herbir égz döngde

bolsa, Enharlar we ériqlar bolidu. **26** Perwerdigar Öz xelqining jarahitini tangidighan, Ularning qamcha yarisini saqatqan shu küñide, Ay sholisi quyash nuridek bolidu, Quyash nuri bolsa yette hesse kúchlük bolidu, Yeni yette küñdiki nurgha barawer bolidu. **27** Mana, Perwerdigarning nomi yiraqtin kélidu, Uning qehri yalqunlip, Qoyuq is-tükélikli kütürüldü; Lewliri ghezepke toluq, Tili yutuwalghuchi yan'ghin ottek bolidu. **28** Uning nepesi xuddi téship boyun'gha yétidighan kelküñdek bolidu, Shuning bilen U elli bimenilikni yoqatquchi ghelwir bilen tasqaydu, Shundaqla xelq-milletlarning aghzigha ularni azzuridighan yügen salidu. **29** Muqeddes bir héyt ötküzülgén kéchidikidek, kónglünglardin naxsha urghup chiqidu, Israilgha uyultash bolghan Perwerdigarning téghigha ney nawasi bilen chiqqan birsining xushalliqidek, kónglünglar xushal bolidu. **30** Perwerdigar heywetlik awazini yangritidu; U qaynighan qehri, yutuwalghuchi yalqunluq ot, güldürmamiliq yamghur, boran-shawqun, möldürler bilen Öz bilikini sozup körsitidu. **31** Chünki Perwerdigarning awazi bilen Asuriye yanjilidu, — Bashqilarni urush tayiqi [bolghan Asuriye] yanjilidu! **32** We Perwerdigar teyyarlanghan kaltek bilen her qétim uni urghanda, Buninggha daplar hem chiltarlar tengkesh qilimidu; U qolini oynitip zerb qilip uning bilen küresh qilidu. **33** Chünki Tofet qedimdin tartip teyyar turghanidi; Berheq, padishah üçün teyyarlan'ghan; [Perwerdigar] uni chonghur hem keng qilghan; Otunliri köp yalqunluq bir gülxan bar, Perwerdigarning nepesi bolsa güngürtü éqimidek uni tutashturidu.

31 — Yardem izdep Misirgha barghanlarning haligha way! Ular atlargha tayinip, Köp bolghanliqidin jeng harwilirigha, Intayin küchlük bolghanliqidin atliq eskerlerge ishinipt ketti! Biraq Israildiki Muqeddes Bolghuchigha qarimaydu, Perwerdigarni izdimeydu. **2** Biraq Umu danadur! U külpét élip kélidu, Dégenlirini qayturualmaydu; U buzuqlarning jemetige, Shundaqla qebihlik qilghuchilargha yardemde bolghanlarga qarshi ornidin qozghilidu. **3** Misirliqlar Tengri emes, ademler xalas; Ularning atliri bolsa rohtin emes, ettin xalas; Perwerdigar bolsa qolini uzartidu, Yardem bergüchi bolsa putlishidu; Yardem bérilüchi bolsa yiqilidu; Ular hemmisi biraqla yoqilidu.

4 Chünki Perwerdigar manga mundaq dégen: — «Owni tutuwalghan shir yaki arslanni bir terep qilishqa top-top padichilar chaqirilghanda, Shir yaki arslan ularning awazliridin héch qorqmay, Shawqunliridin héch hoduqmay, Belki owni astigha bésiwélip ghar-ghur talighinidek, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarmu oxshashla Zion téghi we égzilikliri üçün chüshüp jeng qilidu. **5** Üstide perwaz qilidighan qushlardek samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Öz qaniti astigha Yérusalénni alidu; Qaniti astigha élip, Zioni qutquzidu; Uning «ötüp kétishi» bilen Zion nijatliqqa érishidu. **6** Siler dehshtelik asiylig qilghan Igenglarning yénigha towa qilip qaytinglar, I Israil baliliri! **7** Chünki shu küñide insanlar herbiri özi üçün öz qoli bilen yasighan kümüsh butlarni we altun butlarni: — «Gunahtur!» dep tashléwétidu». **8** «Shu chaghda Asuriye qilich bilen yiqilidu, Biraq baturning qilichi bilen emes; Bir qilich uni yutuwalidu, biraq qilich adettiki ademningki bolmaydu; U jénini élip qilichtin qachmaqchi bolidu, Arisidiki yigitliri alwan'gha sélinidu. **9** Wehimidin uning «ul téshi» yoqaydu; Uning serdarliri jeng tughidin alaqzadilishidu» — dep jakarlaydu Zionda oti köyiwatqan, Yérusalémde xumdéni yalqunlawatqan Perwerdigar.

32 Mana, heqqaniyliq bilen hökümraniq qilghuchi bir padishah chiqidu; Emirler bolsa toghra höküim chiqirip idare qilidu. **2** Hem shamalgha dalda bolghudek, Boran'gha

panah bolghudek, Qaghjiraq jaygha ériq-sulardek, Changqap ketken zémin'gha qoram tashning sayisidek bolghan bir adem chiqidu. **3** Shuning bilen körgüchilarning közliri héch torlashmaydu, Anglaydighanlarning quliqu éniq tingshaydu; **4** Bengbashing köngli bilimni tonup yétidu, Kékechning tili téz hem éniq sözleydu. **5** Pesendiléri emdi pezeletlik dep atalmaydu, Piqsıq iplaslar emdi merd dep atalmaydu, **6** Chünki pesende adem peslikni sözleydu, Uning köngli buzuqchiliq teyyarlaydu, Iplasiq qilishqa, Perwerdigargha dagh keltürüşke, Achlarning qorsiqini ach qaldurushqa, Changqighanlarning ichimlikini yoqitwétishke niyetlinidu. **7** Berheq, iplas ademning tedbirliri qebihdur; U qestlerni pemlep olturidu, Möminlerni yalghan gep bilen, Yoqsulning dewasida gep qilip uni weyran qilishni pemlep olturidu. **8** Pezeletlik ademning qilghan niyetliri berheq pezeletlikdur; U pezelette muqim turidu. **9** Ornunglardin turup, i xatirjem ayallar, awazimni anglanglar! I endishis qizlar, sözlirimge qulaq sélینگlar! **10** Bir yil öte-ötmeyle, i bighem ayallar, Parakende qilinsiler! Chünki üzüm hosuli bikargha kétidu, Méwe yighish yoq bolidu. **11** I xatirjem ayallar, titrenglar! I endishis qizlar, patiparaq bolunglar! Kiyiminglarni síléwetinglar, özüglarni yalang qilinglar, chatrqiqlargha böz baghlanglar! **12** Güzel étiz-baghlar üçün, Méwilik üzüm talliri üçün meydenglargha urup hesret chékinglar! **13** Üstide tiken-yantaqlar ósidighan öz xelqimning zémini üçün, Shad-xuram öyler, warang-churung qilip oynaydighan bu sheher üçün qayghurunglar! **14** Chünki orda tashlinidu, Ademler bilen liq tolghan sheher ademzatsiz bolidu, Istihkam we közet munarliri uzun zaman'ghiche peqetla yawayi éshekler zoq alidighan, Qoy padiliri ozuqlinidighan boz yerler bolidu. **15** Taki Roh bizge yuqiridin töklügüche, Dalalar méwilik bagh-étizlar bolghuche, Méwilik bagh-étizlar ormanzar dep héسابlan'ghuche shu péti bolidu. **16** Shu chaghda adalet dalani, Heqqaniyliq méwilik bagh-étizlarni makan qilidu. **17** Heqqaniyликтin chiqidighini xatirjemlik bolidu, Xatirjemlikning netijisi bolsa munggüce bolidighan aram-tinchliq we aman-ésenlik bolidu. **18** Shuning bilen méning xelqim xatirjem makanlarda, Ishenchlik turalghularda we tinch aramgahlarda turidu. **19** Orman késilip yiqitilghanda möldür yaghsimu, Sheher pütünley yer bilen yeksan qiliwétilsimu, **20** Su boyda uruq térighuchilar, Kala we ésheklerni keng dalagha qoyuwétidighanlar bextlikdur!

33 I özüñ bulang-talang qilinmighan, bashqilarni bulang-talang qilghuchi, Bashqilar sanga asiylig qilimighan, Özüñ asiylig qilghuchi, Séning halinggha way! Sen bulang-talangni boldi qilishing bilen, Özüñ bulang-talang qilinisen; Sen asiyligni boldi qilishing bilen, Özüñ asiyliqqa uchraysen; **2** I Perwerdigar, belge méhir-shepqet körsetkeysen; Biz Séni ümid bilen küttip keldü; Ötünimizki, Sen her sheher [Israilgha] küchlük bilek-qol, Qiyinchiliq peytliride nijatimiz bolghaysen. **3** Top-top ademlerning ghowgha-chuqanliridin xelqler beder qachidu; Sen [Xuda] qeddingni tik qilishing bilen eller pitirap kétidu; **4** Chéketke lichinkiliri ot-köklerni yighip yewalghandek, Silerge békutip bérilgen olja yighwélinidu; Chéketkiler uyan-buyan yügürgendek ademler olja üstide uyan-buyan yügürüşidu. **5** Perwerdigar üstün turidu, Berheq, Uning turalghusi yuqiridur; U Zion'gha adalet we heqqaniyliq toldurdi; **6** U bolsa künliringlarning tinch-amanliqi, nijatliq, dalanliq we bilimning bayliqliri bolidu; Perwerdigardin qorqush Uning üçün góherdur. **7** Mana, ularning palwanliri sirtta turup nale-peryad kötüridu; Sühl-ehde tüzgen elchiler qattiq yighlididu; **8** Yollar ademsiz qaldı; Ötkünchi yolchilar yoq boldi; U ehдини buzap tashlidi; Sheherlerni közige ilmaydu,

Ademlerni héch etiwarlimaydu. **9** Zémin matem tutidu, zeplishidu; Liwan xijalettin solishidu; Sharon chöl-bayawan'gha aylandi; Bashan we Karmel bolsa qirip tashlandi. **10** Mana hazir ornumdin turimen, — deydu Perwerdigar, — Hazir Özümni üstün körsitimen, Hazir qeddimi kötürimen. **11** — Silerning boyunglarda quruq ot-chöpla bar, Paxal tughisiler; Öz nepesliringlar ot bolup özünglarni yutuwétidu; **12** Eller bolsa hak köydürülgendek köydürilidu; Orulghan jighan-tikenlerdek otta köydürüwétilidu. **13** — I yiraqtikiler, Méning qilghanlirimni anglanglar; Yéqindikiler, Méning küch-qudritimni tonup yétlinglar. **14** Ziondiki gunahkarlar qorqidu; Wehime iplaslarni bésiwalidu. [Ular]: «Arimizdiki kim menggülük yutqur Ot bilen bille turidu? Kim ebedil'ebed yalqunlar bilen bir makanda bolidu?» — deydu. **15** — «Heqqaniylik yolida mangidighan, Durus-lilla gep qilidighan, Zalimliqtin kelgen haram paydigha nepretlinidighan, Parilarni sun'ghuchilarni qolini pulangshitip ret qilidighan, Qanning gépi bolsila quligini yopurup anglimaydighan, Peslik-rezillikke qarashni ret qilib, közini qachuridighan; **16** U yuqirini makan qilidu; Qoram tashlar uning gep qorghini bolup, Yuqiri uning bashpanahi bolidu; Öz risqi uninggha bérilidu, Uning stiyyi kapaletlik bolidu». **17** — «Közliring Padishahni güzelligide köridu; Közliring uzun'gha sozulghan zémin'gha nezer salidu. **18** Könglüng wehime toghrisida chongqur oygha patidu; Royxetchi beg qéni? Oljini ölcheydighan tarazichi beg qéni? Istihkamunarlarini sanighuchi beg qéni? **19** Qaytidin eshediyi xelqni körmeysen, — Sen angqiralmaydighan, boghuzida sözleydighan, Duduqlap gep qilidighan, gépini chüshinelmeydighan bir xelqni ikkinchi körmeysen. **20** Ibadet héytirimiz ötküzüldighan sheher Zion'gha qara; Séning közüng Yérusalémning tinch-makan makan bolghanliqini, Qozuqliri hergiz yulunmaydighan, Taniliri hergiz üzülmeydighan, Ikkinchi yökkelmeydighan chédir bolghanliqini köridu; **21** Shu yerde Perwerdigarning shan-sheripi bizge körünidu, — U Özi deryalar, keng östengler eqip turidighan bir jay bolidu; Palaqlar bilen heydelgen héchqandaq kéme u jayda qatnimaydu, We yaki héch heywetlik kéme u jaydin ötmeydu; **22** Chünki Perwerdigar bizning nijatkar-hakimimiz, Perwerdigar bizge qanun Bertüchidur, Perwerdigar — bizning Padishahimiz, U bizni qutquzidu! **23** Séning tana-arghamchiliring boshighan bolsimu, [Israail] yelken xadisining turumini mustehkem qilalmisimu, Yelkenni yéyip chiqiralmisimu, U chaghda zor bir olja üleshtürilidu; Hetta aqsaq-tokurlarmu oljini alidu. **24** Shu chaghda shu yerde turghuchi: «Men késel» demeydu; Shu jayni makan qilghan xelqning gunahliri kechürüm qilinidu.

34 Yéqin kélinglar, i eller, anglanglar! I qowm-xelqler, qulaq sélinglar! Yer-zémin we uningdiki barliq mewjudatlar, Jimi alem we uning ichidin chiqqan hemme mewjudatlar, Tingshanglar! **2** Chünki Perwerdigarning barliq ellerge qarita ghezipi bar, Uning derghezipi ularning barliq qoshunlirigha qarshi turidu; U ularni halaketke püttüp qoyghan, Ular ni qirghinchiliqqa tapshuruwetken; **3** Ular din öltürilgen sirtqa tashliwétilidu, Jesetliridin sésiqchilik puraydu, Taghlar ularning qéni bilen éritilidu; **4** Asmanlardiki jimiki jisim-qoshunlar chirip yoq bolidu, Asmanlar yögime kitabdek türülidu; Üzüm télining yopurmaqliri xazan bolup, soliship chüshkendek, Yiglep ketken enjür shéxidin chüshkendek, Ular ularning jimiki jisim-qoshunliri yiqilidu; **5** Chünki shemshirim asmanlarda [qan bilen] sughuruldu; Qaranglar, shemshirim Méning halaket lenitimge uchrighan xelqqe, Yeni Édom üstige jazalash üçün chüshidu; **6** Perwerdigarning bir shemshiri bar; U qan'gha boyaldi; U yaghliq nersilerning yéghi bilen, Öchke-qozilarning qéni bilen,

Qochqar bökirining yéghi bilen ozuqlandurulghan; Chünki Perwerdigarning Bozrah shehiride bir qurbanliq, Édomda zor bir qirghinchiliq bar. **7** Mushu qirghinchiliqlar bilen yawayi kalilar, Torpaqlar we küchlük buqilarmu yiqilidu. Ular ularning zémini qan'gha chömülidu, Topa-changliri yagh bilen mayliship kétidu. **8** Chünki Perwerdigarning qisas alidighan bir küni, Zion dewasidiki héساب alidighan yili bar. **9** [Édomdiki] éqinlar qarimaygha, Uning topiliri günggürtke aylandurulidu; Zémini bolsa köyüwatqan qarimay bolidu. **10** Uning oti kéche-kündüz öchürülmeydu; Is-tütekliiri menggüge örlaydu; U dewrdin-dewrgiche xarabilikte turidu; Héchkim ikkinchi u yerge ayagh basmaydu. **11** Chöl huwqushi we chiriqirighuchi huwqushlar uni igiliwalidu; Chong huwqush we qagha-quzghunlar shu yerde uwilaydu; Xuda uninggha «tirtipsizlik-bimenilikni ölmeydighan tana»ni, We «qap-quruqluqni ölmeydighan tik ölchigüch»ni tartidu. **12** Birs kélip [Édomning] ésilzadilirini padishahliqini [idare qilishqa] chaqirsa, Ular din héchkim bolmaydu; Uning emirliri yoq qiliwétilgen bolidu. **13** Ordilirida tikenler, Qel'e-qorghanlirida chaqqaq-jighanlar östüp chiqidu; U chilbörilerning makani, «Huwqushlarning ordisi» bolidu. **14** Shu yerde chöl-bayawandiki janivarlar, yawayi itlar jem bolidu; Herbir «öchke jin» öz qérindishigha towlaydu; Tün mexluqliri shu yerde makanlishidu, Uni özige aramgha qilib turidu. **15** «Oq yilan» shu yerde uwilaydu, Uning sayiside tuxumlaydu, Balilirini yighip baqidu. Qorultaz-tapqushlar herbiri öz jüpi bilen shu yerde toplinidu; **16** Perwerdigarning yögime kitabidin izdep oqup baqqin; Ular din héchbiri chüshüp qalmaydu; Héchqaysisining öz jorisi kem bolmaydu; Chünki Özining aghzi ulargha buyrughan; Uning Öz Rohi ularni toplighan. **17** Chünki [Perwerdigar] Özi ular üçün chek tashlap, Öz qoli bilen zémin'gha tana tartip ulargha teqsim qilib bergin; Ular uninggha menggüge igidarliq qilidu, Dewrdin-dewrgiche shu yerni makan qilidu.

35 — Dala hem qaghjirap ketken jaylar ular üçün xushal bolidu; Chöl-bayawan shadlinip zepirandek chéchekeleydu; **2** U berq urup chéchekeleydu, Shadliqqa shadliq qoshulup tentene qilidu; Liwanning shan-sheripi, Karmel we Sharondiki güzellik we sür uninggha bérilidu; Ular Perwerdigarning shan-sheripini, Xudayimizning güzelligi we heywitini köridu. **3** Ajiz qollarni küchlendürümler, Égilip mangidighan tizlarni chingitinglar, **4** Yürüki aghqanlarga: — «Ching turunglar! Qorqamanglar! Mana, Xudayinglarga qarap béqinglar; Qisas kélidu — Xudaning héساب élish küni kélidu! U Özi kélidu, silerni qutquzidu!» — deng! **5** Andin qarighuning közi échilidu, Gasning qulaqliri ochuq qilinidu, **6** Andin aqsaq-tokurlar kéyiktek oynaqlap sekreydu; Gachining tili naxsha éytidu; Chünki dalada sular, Chöl-bayawandiki derya-éqinlar urghup tashidu; **7** Pizghirin chöl-jézire kölchekke, Changqighan yerler bulaqlargha aylinidu; Chilbörilerning makani — ular yatqan jay, Qomush we yékenler ösüp, chimenlikke aylinidu. **8** Shu yerde égiz kötürilgen bir yol, Türtüztü bir yol bolidu; U «pak-muqdedeslikning yoli» dep atilidu; Napaklar uningdin ötüşke bolmaydu, Shu yol mexsus shular üçün békitalip yasalghanki, — Hetta nadanlarmu uningda ézip ketmeydu; **9** Shu yerde shir bolmaydu, Uning üstige héch yirtquch haywan chiqmaydu; (Ular shu yerde héch tépilmaydu) — Nijat arqiliq hörlükke chiqqanlar shu yerde mangidu! **10** Perwerdigarning bedel tölep qutquzghanliri qaytip kélidu, Küylerni éytip Zion'gha yétip kélidu; Ular ularning bashlirigha menggülük shad-xuramliq qonidu; Ular xushalliq we shadliqqa chömgen bolidu; Qayghu-hesret hem uh-nadametler beder qachidu.

36 Hezekiyaning on tötinchi yili shundaq boldiki, Asuriye padishahi Sennaxérib Yehudaning barliq qel'e-qorghanlıq sheherlirige hujum qilib chiqip, ularni ishgal qildi. **2** Andin Asuriye padishahi «Rab-Shakeh» [dégen serdarni] chong bir qoshun bilan Laqish shehiridin Yérusalémgha ewetti. U Kir yughuchilarning éétizining boyidiki yolda, yuliri kölchekning norining béshigha kélip turdi. **3** Shuning bilan Hilqiyaning oggli, ordini bashquridighan Éliakim, ordining diwanbégi bolghan Shebna we Asafning oggli, orda mirzibégi bolghan Yoahlar uning yénigha keldi **4** we Rab-Shakeh ulargha mundaq dédi: — Siler Hezekiyagha: — «Ulugh padishah, yeni Asuriye padishahi sanga mundaq dédi, denglar: — «Séning mushu ishen'gen tayanching zadi némiti? Sen: (u peqet gepla, xalas!) — «Urush qilish tedbir-meslihitimiz hem küchimiz bar» — deysen; sen zadi kimgé tayinip manga qarshi ökte qopisen? **6** Mana, sen yériqi bar ashu qomush hasa, yeni Misirgha tayinisen! Birsni uninggha yölesse, uning qoligha sanjip kiridu; mana Misir padishahi Pirewn'ge tayan'ghanlarning hemmisi shundaq bolidu! **7** Eger sen manga: «Biz Xudayimiz bolghan Perwerdigargha tayinimiz» — déseng, Hezekiya özi Yehudadikilergé we Yérusalémdikilergé: «Siler peqet Yérusalémdeki mushu ibadetgah aldidila Perwerdigargha ibadet qilishinglar kérek» dep, shu [Perwerdigargha] atalghan «yuqiri jaylar»ni hem qurban'gahlarni yoq qiluwettighu? Ular ashu Perwerdigarning yuqiri jaylari emesmidi? **8** Emdi xojam Asuriye padishahi bilen bir toxtamgha kel: — «Eger sende atqa mineligidek eskerliring bolsa, men sanga ikki ming atni bikargha bérey!» **9** Sendé undaqlar bolmisa, xojamning emeldarlarining eng kichiki bolghan birleshker béshini qandaqmu chékindüleysiler?! Sen jeng harwiliri we atlarni élish üçün Misirgha tayinisen téxi! **10** Men emdi mushu zéminni halak qilish üçün Perwerdigarsiz keldimmu? Perwerdigar derweqe manga: «Mushu zéminni halak qilishqa chiqqin!» — dédi!» **11** Éliakim, Shebna we Yoah Rab-Shakehge: — «Péqirlirigha aramiy tilida sözlisile; biz buni chüshinimiz. Bizge ibraniy tilida sözlimisile, gepliri sépilda turghanlarning quliqigha kirmisun!» — dédi. **12** Biraq Rab-Shakeh: — «Xojam méni mushu gepni xojanglarga we silergila éytishqa ewetkenmu? Mushu gepni siler bilen birlikte sépilda olturghanlarga déyishke ewetken emesmu? Chünki ular siler bilen birlikte öz poqini yégtüchi hem öz süydükini ichküchi bolidu!» — dédi. **13** Andin Rab-Shakeh ibraniy tilida yuqiri awaz bilen: — «Ulugh padishah, yeni Asuriye padishahining sözlirini anglap qoyunglar!» — dep warqiridi. **14** «Padishah mundaq deydu: — «Hezekiya silerni aldap qoymisun! Chünki u silerni qutquzalmaydu. **15** Uning silerni: — «Perwerdigar bizni jezmen qutquzidu; mushu sheher Asuriye padishahining qoligha chüshüp ketmeydu» dep Perwerdigargha tayandurushigha yol qoymanglar!» **16** Hezekiyagha qulaq salmanglar; chünki Asuriye padishahi mundaq deydu: — «Men bilen silhiliship, men terepke ötünglar; shundaq qilsanglar herbiringlar özünglarning üzüim baringidin hem özünglarning enjür derixidin méwe yeysiler, herbiringlar öz su kölkhiklardin su ichisiler; **17** ta men kélip silerni bughdayliq hem sharabliq bir zémin'gha, néni bar hem üzümarliri bar bir zémin'gha, — zémininglarga oxshash bir zémin'gha apirip qoyghuche yep-ichiwéringlar! **18** Hezekiyaning silerge: — «Perwerdigar bizni qutquzidu» dep ishendürüshige yol qoymanglar! El-yurtlarning ilah-butlirining biri öz zéminini Asuriye padishahining qolidin qutquzghanmu? **19** Xamat we Arpad dégen yurtlarning ilah-butliri qéni? Sefarwaim shehirining ilah-butliri qéni? Ular Samariyeni méning qolumdin qutquzghanmu?! **20** Mushu el-yurtlarning ilah-butliridin öz zéminini qutquzghan zadi kim bar? Shundaq iken,

Perwerdigar Yérusalémni méning qolumdin qutquzalamdu?». **21** Anglighuchilar sükit qilib uninggha jawaben héchqandaq bir söz qilmidi; chünki padishahning buyruqi shuki: — «Uninggha jawab bermenglar». **22** Andin Hilqiyaning oggli, ordini bashquridighan Éliakim, orda diwanbégi Shebna we Asafning oggli, orda mirzibégi Yoahlar kiyim-kécheklarini yirtiship, Hezekiyaning yénigha kélip, Rab-Shakehning geplirini uninggha uqturdi.

37 Shundaq boldiki, Hezekiya buni anglighanda, kiyim-kécheklarini yirtip, özi böz bilen qaplap Perwerdigarning öyige kirdi. **2** U Hilqiyaning oggli, ordini bashquridighan Éliakim, orda diwanbégi Shebna we kahinlarning aqsqaqallirini böz yépinchaqlighan péti Amozning oggli Yeshaya peyghemberge ewetti. **3** Ular uninggha: — «Hezekiya mundaq deydu: — «Balilar tughulay dep qalghanda anining tughqudek hali qalmighandek, mushu kün külpet chüshidighan, reswa we mazaq qilinidighan bir kündür. **4** Öz xojis bolghan Asuriye padishahi tirik Xudani mazaq qilishqa ewetken Rab-Shakehning geplirini Perwerdigar Xudaying nezirige élip tingshisa, bularni anglighan Perwerdigar Xudaying shu gepler üçün uning dekkisini béermikin? Shunga qép qalghan qaldilar üçün awazingni kötürüp, bir duayingni berseng» — dédi. **5** Shu gepler bilen Hezekiyaning xizmetkarliri Yeshayaning aldigha keldi. **6** Yeshaya ulargha: — «Xojayinglarga: — «Perwerdigar mundaq dédi: — «Asuriye padishahining chaparmenlirining sen anglighan ashu manga kupurluq qilghuchi gepliridin qorqma; **7** Mana, Men uninggha bir rohn kirgüzimen; shuning bilen u ighwani anglap, öz yurtigha qaytidu. U öz zéminida turghanda uni qilich bilen öltürgüzimen» — denglar» — dédi. **8** Rab-Shakeh kelgen yoli bilen qaytip mangghanda, Asuriye padishahining Laqish shehiridin chékin'genlikni anglap, uning yénigha keldi; Asuriye padishahi Libnah shehirige qarshi jeng qiliwatqanidi. **9** Andin padishah: «Éfiopiye padishahi Tirhakah sizge qarshi jeng qilmaqchi bolup yolgha chiqti» dégen xewerni anglidi. Shu xewerni anglighanda u yene Hezekiyagha elchilerni mundaq xet bilen ewetti: — **10** «Siler Yehuda padishahi Hezekiyagha mundaq denglar: — «Sen tayinidighan Xudayingning sanga: «Yérusalém Asuriye padishahining qoligha tapshurulmaydu» déginige aldanma; **11** Mana, sen Asuriye padishahlirining hemme el-yurtlarni néme qilghanlirini, ularni ilah-butlirigha atap halak qilghanliqini anglighansen; emdi özüng qandaqmu qutquzulisen? **12** Ata-bowilirim halak qilghan ellerni bolsa, ularning ilah-butliri qutquzghanmu? Gozan, Haran, Rezef shehiridikilermichu? Télassarda turghan Édenlernichu? **13** Xamat padishahi, Arpad padishahi, Sefarwaim, Xéna hem Iwwah sheherlirining padishahliri qéni?». **14** Hezekiya xetni ekelgüchilerning qolidin élip oqup chiqti. Andin u Perwerdigarning öyige kirip, Perwerdigarning aldigha xetni yéyip qoydi. **15** Hezekiya Perwerdigargha dua qilib mundaq dédi: — **16** «I kéréblar otturisida turghan, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi: — Sen Özüngdursen, jahandiki barliq el-yurtlarning üstidiki Xuda peqet Özüngdursen; asman-zéminni Yaratquchisen. **17** I Perwerdigar, quliqingni töwen qilib anglighaysen; közüngni achqaysen, i Perwerdigar, körgaysen; Sennaxéribning adem ewetip menggü hayat Xudani haqaretlep éytqan hemme geplirini anglighaysen! **18** I Perwerdigar, Asuriye padishahliri heqiqeten hemme yurtlarni we shulargha béqindi bolghan yurtlarnimu xarabe qilib, **19** Ularning ilah-butlirini otqa tashliwetken; chünki ularning ilahliri ilah emes, belki insan qoli bilen yasalghanlar, yaghach we tash, xalas; shunga Asuriyelikler ularni halak qildi.

20 Emdi, i Perwerdigar Xudayimiz, jahandiki barliq el-yurtlarlarga Séning, peqet Séningla Perwerdigar ikenlikingni bildürüş üçün, bizni uning qolidin qutquzhaysen!». 21 Shuning bilan Amozning oghli Yeshaya Hezekiyagha söz ewetip mundaq dédi: — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — «Sen Manga Sennaxérib toghruluq dua qilishing bilan, 22 Perwerdigarning uninggha qarita dégen sözi shudurki: — «Pak qiz, yeni Zionning qizi séni kemsitidu, Séni mazaq qilip külidu; Yérusalémning qizi keyningge qarap béshini chayqaydu; 23 Sen kimni mazaq qilip kupurluq qilding? Sen kimni qarshi awazingni kötürüp, Neziringni üstün qilding? Israildiki Muqeddes Bolghuchigha qarshi! 24 Qulliring arqiliq sen Rebni mazaq qilip: — «Men nurghunlighan jeng harwilirim bilan tagh choqilirigha, Liwan tagh baghirlirigha yétip keldimki, Uning égez kédir dereklerini, ésil qarighayirini késiwétimen; Men uning eng yuqiri égezlikige yamiship chiqip, Uning eng bük-baraqsan ormanzarliqigha kirip yétimen. 25 Özüm quduq kolap su ichtim; Putumning uchidila men Misirning barliq derya-östengirini qurutuwettim — déding. 26 — Sen shuni anglap baqmighanmiding? Uzundin buyan Men shuni békitkenmenki, Qedimdin tartip shekillendürgenmenki, Hazir uni emelge ashurdumki, Mana, sen qel'e-qorghanlıq sheherlerni xarabilerge aylandurdung; 27 Shuning bilan u yerde turuwatqanlar küchszilini, Yerge qaritiq qoyuldi, shermende qilindi; Ular étizdiki otték, Yunran kök chöplerdek, Ögzidiki ot-chöpler ösmey qurup ketkendek boldi. 28 Biraq séning olтурghiningni, ornungdin turghiningni, chiqip-kiргiningni we Manga qarshi ghaljirliship ketkingingni bilimen; 29 Manga qarshi ghaljirliship ketkenlikingning, hakawurliship ketkenlikingning quliqingha yetkini tüpeylidin, Men qarmiqimni burningdin ötküzimen, Yüginimni aghzinggha salimen, Özüng kelgen yol bilen séni qayturimen. 30 I [Hezekiya], shu ish sanga alamet bésharet boliduki, — Mushu yili özlükidin ösken, Ikkinchi yili shulardin chiqqanlarimu rizqinglar bolidu; Üchinchi yili bolsa tériysiler, orisler, özüm köchetirini tikisiler; Ulardin chiqqan méwilerni yeysiler. 31 Yehuda jemetidiki qutulghan qaldisi bolsa yene töwen'ge qarap yiltiz tartidu, Yuqirigha qarap méwe béridu; 32 Chünki Yérusalémidin bir qaldisi, Zion téghidin qéchip qutulghanlar chiqidu; Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarning otluq muhebbiti mushuni ada qildu. 33 Shunga Perwerdigar Asuriye padishahi toghruluq mundaq deydu: — U ne mushu sheherge yétip kelmeydu, Ne uninggha bir tal oqmu atmaydu; Ne qalqanni kötürüp aldigha kelmeydu, Ne uninggha qarita qashalarnimu yasimaydu. 34 U qaysi yol bilen kelgen bolsa, Shu, Shu yol bilen qaytidu we mushu sheherge kelmeydu, — deydu Perwerdigar. 35 — Chünki Özüm üçün we Méning qulum Dawut üçün bu sheherni etrapidikiki sépildek qoghdap qutquzimen». 36 Shuning bilen Perwerdigarning Perishtisi chiqip, Asuriyeliklerning bargahida bir yüz seksen besh ming eskerni urdi. Mana, kishiler etigende ornidin turghanda, ularning hemmisining ölgenlikini kördi! 37 Shunga Asuriye padishahi Sennaxérib chékinip, yolgha chiqip, Ninewe shehiringe qaytip turdi. 38 Shundaq boldiki, u öz buti Nisroqning butxanasida uninggha choqunuwatqanda, oghulliri Adrammelek hem Sharézer uni qilchlap öltürüwetti; andin ular Ararat dégen yurtqa qéchip ketti. Uning oghli Ésarhaddon uning ornda padishah boldi.

38 Shu künlerde Hezekiya ejel keltürgüchi bir késelge muptila boldi. Amozning oghli Yeshaya peyghember uning qéshigha bérip, uninggha: — Perwerdigar mundaq deydu: — Öyüng toghruluq wesiyet qilghin; chünki ejel keldi, yashimaysen, — dédi. 2 Hezekiya yüzini tam terepke qilip Perwerdigargha

dua qilip: 3 — I Perwerdigar, Séning aldingda heqiqet we pak dil bilen méngip yürgenlikimni, neziring aldingda durus bolghan ishlarni qilghanliqimni eslep qoyghaysen, — dédi. We Hezekiya yighlap éqip ketti. 4 Andin Perwerdigarning sözi Yeshayagha yétip mundaq déyildi: — 5 Bérip Hezekiyagha mundaq dégin: — Perwerdigar, atang Dawutning Xudasi mundaq deydu: — «Duayingni anglidim, köz yashliringni kördüm; mana, künliringge yene on besh yil qoshimen; 6 Shuning bilen Men séni we bu sheherni Asuriye padishahining qolidin qutquzimen; Men sépil bolup bu sheherni qoghdaymen. 7 Shuning bilen Perwerdigarning Özi éytqan ishni jezmen qilidighanliqini sanga ispatlash üçün Perwerdigardin mundaq bésharetlik alamet boliduki, 8 Mana, Men quyashning Ahaz padishah qurghan pelemeyp üstige chüshken sayisini on qedem keynige yandurimen». Shuning bilen quyashning chüshken sayisi on basquch keynige yandi. 9 Yehuda padishahi Hezekiya késel bolup, andin késilidin eslige kelgendin kéyin mundaq xatirilerini yazdi: 10 — «Men: «Ömrümning otturisida tehtisaranning derwazilirigha bériwatimen, Qalghan yillirimdin mehrum boldum» — dédim. (Sheol h7585) 11 Men: — «Tiriklerning zéminida turup Xudayim Yahni, Yahni körelmeydighan, Shundaqla «hemme nerse yoq bolghan» jayda turghanlar bilen bille turup, insannimu körelmeydighan boldum» — dédim. 12 Méning turalghum charwachining chédiridek özümdin yöktilip ketti; Men bapkar öz toqughini türiwetindek hayatimni türiwettim; U méni toqush destigahidin késiwetti; Tang bilen kech ariliqida Sen [Xuda] jénimni alisen; 13 Tang atquche men kütüp, özümni tinchlandurup yürimen, Biraq U shirgha oxshash hemme söngelirimni sundurghandek qilidu; Tang bilen kech ariliqida Sen [Xuda] jénimni alisen. 14 Men qarlighach yakı turnidék wichirap yürimen; Paxtektek ah-uh urimen; Közirim yuqirigha qarash bilen ajizliship kétidu; I reb, méni zulum basti! Jénimgha képil bolghin! 15 Néme désem bolar? Chünki U manga söz qildi we Özi mushu ishni qildi! Jénim tartqan azab tüpeylidin men bar yillirimda qedemlerimni sanap bésip awaylap mangimen. 16 I Reb, ademler mushundaq sawaqlar bilen yashishi kérek; Rohim mushu sawaqlardin hayatini tapidu; Sen méni eslimge keltürüp, méni hayat qilding! 17 Mana, özümning bext-tinchliqim üçün azab üstige azab tarttim; Manga bolghan söyüging tüpeylidin jénimni halaket hangidin chiqardingsen; Sen hemme gunahlimni keyningge chörüwettingsen. 18 Chünki tehtisara Sanga rehmet éytmaydu; Ölüm Séni medhiyilyelmeydu; Hanggha chüshiwatqanlar Séning heqiqet-wapaliqinggha ümid baghliyalmaydu. (Sheol h7585) 19 Özüm bügün qilghinimdek Sanga rehmet éytidighanlar tirikler, tiriklerdu; Ata bolghuchi oghullirigha heqiqet-wapaliqingni bildüridu. 20 Perwerdigar méni qutquzushqa niyet baghligandur; Biz bolsaq, qalghan ömrimizde her küni Perwerdigarning öyle saz chélip medhiye naxshirimni éytimiz». 21 (Yeshaya bolsa: — «Enjür poshkili teyyarlap, yarisigha chaplangan, u eslige kélidu», dégenidi 22 we Hezekiya: — «Méning Perwerdigarning öyige chiqidighanliqimni ispatlaydighan qandaq bésharetlik alamet bérilidu?» dep sorighanidi).

39 Shu peyette Baladanning oghli Babil padishahi Mérodaq-Baladan Hezekiyaning késel bolup yétip qalghanliqini hem eslige kelgenlikini anghlachqa, Hezekiyagha xetlerni hediye bilen ewetti. 2 Hezekiya elchilerni xushalliq bilen küttüp, uning xezine-ambarlirida saqlan'ghan nersilirini körsetti; yeni kümüşni, altunni, dora-dermanlarni, serxil maylarni, sawut-qorallarni saqlaydighan öyning hemmisini we bayliqlirining barliqini körsetti; uning ordisi we yakı pütkül padishahlıqı ichidiki nersilerdin Hezekiya ulargha körsetmigen birimu

qalmidi. **3** Andin Yeshaya peyghember Hezekiyaning aldigha bérip, uningdin: — «Mushu kishiler néme dédi? Ular séni yoqlashqa nedin kelgen?» — dep soridi. Hezekiya: — «Ular yiraq bir yurttin, yeni Babilin kelgen», dédi. **4** Yeshaya yene: — «Ular ordangda némini kórdi?» dep soridi. Hezekiya: — «Ordamda bar nerslerni ular kórdi; bayliqlirinning arisidin ulargha kórsetmigen birimu qalmidi» — dédi. **5** Yeshaya Hezekiyagha mundaq dédi: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning sózini anglap qoyghin: — **6** — Mana shundaq künler kéliduki, ordangda bar nersiler we bugün'ge qeder ata-bowilring topap, saqlap qoyghan hemme nerse Babilgha élip kétilidu; héchnerse qalmaydu — deydu Perwerdigar, **7** — hemde [Babilliq] oghulliringni, yeni ózüngdin bolghan ewladliringni élip kétidu; shuning bilen ular Babil padishahining ordısında aghwat bolidu. **8** Shuning bilen Hezekiya óz-özige: «Óz künlirimde bolsa aman-tinchliq, [Xudaning] heqiqet-wapaliqi bolidiken'ghu» dep, Yeshayagha: — «Siz éytqan Perwerdigarning mushu sözi yaxshi iken» — dédi.

40 Xelqimge teselli béringlar, teselli béringlar, depla yürüdu Xudayinglar; **2** Yérusalémning qelbigé söz qilip uninggha jakarlanglarki, Uning jebir-japaliq waqti axirlashti, Uning qebihlik kechürüm qilindi; Chünki u Perwerdigarning qolidin barliq gunahlirning ornigha ikki hessilep [méhirshep qitini] aldi. **3** Anglanglar, dalada birsining towlighan awazini! «Perwerdigarning yolini teyyarlanglar, Chöl-bayawanda Xudayimiz üçün bir yolni kótürüp tüptüz qilinglar! **4** Barliq jilghilar kótürüldü, Barliq tagh-döngler pes qilinidu; Egritoqaylar tüzlinidu, Ongghul-dongghul yerler tekshilinidu. **5** Perwerdigarning shan-sheripi kórüdü, We barliq ten igiliri uni teng kórüdu; Chünki Perwerdigarning Óz aghzi shundaq söz qilghan!» **6** — Anglanglar, bir awaz «jekarlar» deydu; Jakarlighuchi bolsa mundaq sorap: — «Men némini jakarlaymen?» — dédi. [Jawab bolsa: —] «Barliq ten igiliri ot-chöptur, xalas; We ularning barliq wapaliqi daladiki gülge oxshash; **7** Ot-chöp solishidu, gül zaxan bolidu, Chünki Perwerdigarning Rohi üstige püwleydu; Berheq, [barliq] xelqmu ot-chöptur! **8** Ot-chöp solishidu, gül zaxan bolidu; Biraq Xudayimizning kalam-sözi menggüge turidu!» **9** — I Zion'gha xush xewer élip kelgüchi, yuqiri bir taghqa chiqqin; Yérusalémgha xush xewerini élip kelgüchi, Awazingni küchep kótürgin. Uni kótürgin, qorqmighin! Yehudaning sheherlirige: — «Mana, Xudayinglarga qaranglar» dégin! **10** Mana, Reb Perwerdigar küch-qudritle kéliwatidu, Uning biliki Ózi üçün hoquq yürgüzidu; Mana, Uning alghan mukapati Ózi bilen bille, Uning Özining in'ami Ózige hemrah bolidu. **11** Qoychidek U Óz padisini baqudu; U qozilarni bilek-qoligha yighidu, ularni quchaqlap mangidu, Émitküchilerni U muylayliq bilen yétekleydu. **12** Kim derya-okyanlarning sulirini ochumida ölchep belgiligen, Asmanlarni ghériclap békitken, Jahanning topa-changlirini misqallap salghan, Taghlarni tarazida tarazilap, Dönglerni jingda tartip ornattan? **13** Kim Perwerdigarning Rohigha yolyorug berген? Kim Uninggha meslihetchi bolup ögetken? **14** U kim bilen meslihetleshken, Kim Uni eqilli qilip terbiyeligen? Uninggha höküm-heqiqet chiqirish yolida kim yéteklegen, Yaki Uninggha bilim ögetken, Yaki Uninggha yorutulush yolini kim kórsetken? **15** Mana, Uning aldida el-yurtlar Uninggha nisbeten chélekte qalghan bir tamcha sudek, Tarazida qalghan topa-changdek hésablinidu; Mana, U arallarni zerriche nersidek qoligha alidu; **16** Pütkül Liwan bolsa [qurban'gah] otigha, Uning haywanliri bolsa bir köydürme qurbanliqqa yetmeydu. **17** El-yurtlar uning aldida héchnerse emestur; Uninggha nisbeten ular yoqning ariliqida, Quruq-

menisiz dep hésablinidu. **18** Emdi siler Tengrini kimge oxshatmaqchisiler? Uni némige oxshitip sélishturisiler? **19** [Bir butqimu?!] Uni hünerwen qélipqa quyup yasaydu; Zergeri uninggha altun hel béridü, Uninggha kümtish zenjirlerni soqup yasaydu. **20** Yoqsullarning béghishlighudek undaq heydilirli bolmisa, chirimeydighan bir derexni tallaydu; U lingship qalmighudek bir butni oyup yasashqa usta bir hünerwen izdep chaqiridu. **21** Siler bilmemisiler? Siler anglap baqmighanmusiler? Silerge ezeldin éytilmighanmidu? Yézémin apiride bolghandin tartip chüshenmeywatamisiler? **22** U yer-zéminning chembirikining üstide olturidu, Uningda turuwatqanlar uning aldida chaqchiqlardek turidu; U asmanlarni perdedek tartidu, Ular ni xuddi makan qilidighan chédirdek yayidu; **23** U emirlerni yoqqa chiqiridu; Jahandiki sotch-beglerni artuqche qilidu. **24** Ular tikildimu? Ular téridimu? Ularining gholi yiltiz tartimu? — Biraq U üstigila püwlep, ular soliship kétidu, Quyun ularni topandek élip tashlaydu. **25** Emdi Méni kimge oxshatmaqchisiler? Manga kim tengdash bolalisan? — deydu Muqeddes Bolghuchi. **26** Közliringlarni yuqirigha kótürüp, qaranglar! Mushu mejudatlarni kim yaratqandu? Ular ni kim türkün-türkün qoshunlar qilip tertiplik epchiqidu? U hemmisini nami bilen bir-birlep chaqiridu; Uning küchining ulughluqi, qudritingin zorluqi bilen, Ulardin birimu kem qalmaydu. **27** — Némishqa shuni dewérisen, i Yaqup? Némishqa mundaq sözlewérisen, i Israil: — «Méning yolum Perwerdigardin yoshurundur, Xudayim méning dewayimgha éren qilmay ötiwéridu!»? **28** Siler bilimgenmusiler? Anglap baqmighanmusiler? Perwerdigar — Ebedil'ebedik Xuda, Jahanning qerilirini Yaratquchidur! U ya halsizlanmaydu, ya charchimaydu; Uning oy-bilimining tégige hergiz yetkili bolmaydu. **29** U halidin ketkenlerge qudrét béridü; Maghdursizlarga U berdashliqni hessilep awutidu. **30** Hetta yigitler halidin kétip charchap ketsumu, Baturlar bolsa putliship yiqilsimu, **31** Biraq Perwerdigargha telmürüp kütkenlerning küchi yéngilinidu; Ular бүркүтлердек qanm kérip öleydu; Ular yügürüp, charchimaydu; Yolda méngip, halidin ketmeydu!

41 — «I arallar, süküt qilip Méning aldimgha kélinglar; Xelqlermu küchini yéngilisun! Ular yéqin kelsun, söz qilsun; Toghra höküm qilish üçün özara yéqinlashayli!» **2** «Kim sherqtiki birsini oyghitip, Uni heqqaniyliq bilen Öz xizmitige chaqirdi? U ellerni uning qoligha tapshuridu, Uni padishahlar üstidin hökümranliq qildiridu; Ular ni uning qilichigha tapshurup topa-changgha aylanduridu, Ular ni uning oqyasi aldida shamal uchurghan paxal-topandek qilidu. **3** U ularni qoghliwétip, Putini yerge tekgüzme degükde mangidu, aman-ésenlik ichide ötiwéridü; **4** Elmisaqтин tartip dewrlerni «Barliqqa kel» dep chaqirip, Bularni békitip ada qilghan kim? Men Perwerdigar Awwal Bolghuchidurmen, Axiri bolghanlar bilenmu bille Bolghuchidurmen; Men dégen «U»durmen. **5** Arallar shu ishlarni körüp qorqishidu; Jahanning chet-chétidikiiler titrep kétidu; Ular bir-birige yéqinlaship, aldigha kélidü; **6** Ularining herbiri öz qoshnisigha yardem qilip, öz qérindishigha: «Yüreklik bol!» — deydu. **7** Shuning bilen neqqashchi zergerni righbetlendüridu, Métalni yapilaqlap bolqa oynatquchi sendelni bazghan bilen soqquchini righbetlendürüp: «Kepsheerligini yaxshi!» deydu; Shuning bilen uni lingship qalmisun dep butning putini mixlar bilen békitidu. **8** Biraq sen, i qulum Israil, I Özüm tallighan Yaqup, Ibrahim Méning dostumning ewladi: — **9** Men jahanning qeridin élip kelgen, Yerning eng chetliridin chaqirighin sen ikensen; Men sanga «Sen méning qulumdursen, Men séni tallighan, Séni hergiz chetke qaqqamaymen» — dégenidim. **10** — Qorqma; chünki

Men sen bilen billidurmen; Uyan-buyan qarap hoduqmanlar; Chünki Men séning Xudayingdurmen; Men séni kücheytmen, Berheq, Men sanga yordemde bolimen! Berheq, Men Özümning heqqaniylikimni bildürgüchi ong qolum bilen séni yöleymen. **11** Mana, sanga qarap ghaljirlishop ketkenlarning hemmisi xijil bolup shermende bolidu; Sanga shikayet qilghuchilar yoq déyerlik bolidu, halak bolidu. **12** Sen ularni izdiseng, héch tapalmaysen; Sen bilen dewalashquchilar — Sanga qarshi urush qilghuchilar yoq déyerlik, héch bolup baqmighandek turidu. **13** Chünki Men Perwerdigar Xudaying ong qolungni tutup turup, sanga: — «Qorqma, Men sanga yordemde bolimen!» deymen. **14** Qorqma, sen qurt bolghan Yaqup, Israilning baliliri! Men sanga yordemde bolimen!» — deydu Perwerdigar, yeni séning Hemjemet-Qutquzghuching, Israildiki Muqeddes Bolghuchi. **15** Mana, Men séni köp hem ötkür chishliq yéngi bir dan ayriughuchi tirna qilimen; Sen taghlarni yanjip, ularni pare-pare qiluwétisen, Dönglernimu köküim-talqan'gha aylanduruwétisen. **16** Sen ularni soruysen, Shamal ularni uchurup kétidu, Quyun ularni tarqitiwétidu; We sen Perwerdigar bilen shadlinisen, Israildiki Muqeddes Bolghuchini iptixarlinip medhiyeleysen. **17** Bozekler we yoqsullar su izdeydu, lékin su yoq; Ularning tili usuzluqtin qaghjirap kétidu; Men Perwerdigar ularni anglaymen; Men Israilning Xudasi ular din waz kechmeymen. **18** Men qaças égzizliklerde deryalarni, Jilghilar ichide bulaqarni achimen; Dalani kölçekke aylandurimen, Tatrang yerdin sularni urghutup su bilen qaplap bérimen. **19** Dalada kédír, akatsiyé, xadas we zeytun derexlerini östürüp bérimen; Chöl-bayawanda archa, qarighay we bokus derexlerini birge tikimen; **20** Shundaq qilip ular bularni körüp, bilip, oylinip: — «Perwerdigarning qoli mushularni qilghan, Israildiki Muqeddes Bolghuchi uni yaratqan!» dep teng chüshinshidu. **21** — Muhakimiliringlarni otturigha qoyunglar, deydu Perwerdigar; — Küchlik sewebiringlarni chiqiringlar, deydu Yaqupning Padishahi. **22** — [Butliringlar] élip kirilsun, Bizge némilerning yüz bérédighanliqini éytsun; Ilgiriki ishlarni, ularning üjür-büjürlirigiche köz aldimizda körsetsun, Shundaqla bulardin chiqidighan netijilerni bizge bildürüş üçün éytip bersun; — Yaki bolmisa, kelgüsidiki ishlarni anglap bileyli; **23** Silerning ishliq ikenliklarni bilishimiz üçün, Kéyinki yüz bérédighan ilahlarni bizge bayan qilinglar; Qandaqla bolmisen, Bizni hang-tang qilip uni teng köridighan qilish üçün, Birer yaxshi ish yaki yaman bir ishni qilinglar! **24** Mana, siler yoqning ariliqida, Ishliginglarmu yoq ishtur; Silerni tallighuchi bir lenitidu. **25** Birsini shimal tereptin qozghidim, u kélidu; U künchisishtin Méning namimni jakarlap kélidu; U birsi hak layni dessigendek, sapalchi lay cheyligendek emeldarlarning üstige hujum qilidu; **26** Bizge uqturush üçün, kim muqeddemdin buyan buni éytqan? Yaki Bizni «U heqiqettur» dégüzüp bu ishtin burun uni aldín'ala éytqan? Ya, héchkim éytmaydu; Berheq, héchkim bayan qilmaydu; Sözünglarni angliyalighuchi berheq yoqtur! **27** Men deslepte Zion'gha: — «Mushu ishlarga köz tikip turunglar! Köz tikip turunglar!» dédim, Yérusalémgha xush xewerni yetküzgüchini ewetip berdim. **28** Men qarisam, shular arisida héchkim yoq — Meslihet bergüdek héchkim yoq, Shulardin sorisam, jawab bergüdek héchkimmu yoq. **29** Qaranglar, ular hemmisi quruq; Ularning yasighanliri yoq ishtur, Quyma mebudliri quruq shamaldek menisizdur.

42 Qaranglar, mana Men yöleydighan Öz qulumghal Jénimning xushalliqi bolghan Méning tallighinim; Men Öz Rohimni uning wujudigha qondurimen, Shuning bilen u ellerge höküm-heqiqetni yetküzüp béridu. **2** U ne warqirap-

jarqiramaydu, ne chuqan kötürmeydu ne awazini kochilarda anglatmaydu. **3** Taki u ghelibe bilen toghra hökümlerni chiqarghuche, Yanjilghan qomushni sundurmaydu, Tütep öchey dep qalghan pilikni öchürmeydu; **4** Höküm-heqiqetni yer yüzide tiklimigüche, U halsizlanmaydu, köngli yanmaydu; Arallarmu uning perman-qanunini telmürüp kutidu. **5** Asmanlarni yaritip ularni kergen, Yer-zémimini hem uningdin chiqqanlarni yayghan, Uningda turuwatqan xelqpe nepes, Uning üstide méngiwatqanlarga roh bergüchi Tengri Perwerdigar mundaq deydu: — **6** Menki Perwerdigar séni heqqaniylik bilen shuninggha chaqirghanmenki, — Séning qolungni tutimen, Séni qoghdap saqlaymen, Hem séni xelqpe ehde süpitide, Ellerge bir nur qilip bérimen; **7** Qarighu közlerni échishqa, Zindandin mehbuslarni, Türümde qarangghuluq ichide olturghanlarni qutquzushqa séni [ewetimen]. **8** Men Perwerdigardurmen; Méning namim shudur; Shan-sheripimni bashqa birsige, Manga tewe bolghan medhiyini oyma mebudlarga bermeymen. **9** Mana, aldinqi ishlar bolsa emelge ashurulghan; Silerge yéngi ishlarni jakarlaymen; Ular téxi yüz bermigüche, Men ularni silerge bayan qilimen. **10** — Perwerdigargha yéngi naxsha éytinglar, I déngizda yörgülen hem uning ichidiki hemme mewjudatlar, Arallar hem ular da turghanlarmu, Jahanning chet-chetliridin Uni medhiyilenglar! **11** Dala hem uningdiki sheherler, Kédar qebilisidikiler turghan kentler awazini köttürsen, Séladikiler yuqiri awazda naxsha éytsun, Taghlarning choqiliridin tenetene qilsun! **12** Ular Perwerdigarni ulughlisun, Uning medhiyiliri arallardimu jakarlansun. **13** Perwerdigar palwandek chiqidu, Baturleshkerdek otluq muhebbitini qozghaydu; U warqiraydu, berheq shirdek hörkireydu; Düşmenliri üstige zor küch-qudritini körsitidu. **14** — «Men ebedil'ebed sükütte turup keldim; Jim turup özümnü bésiwélep keldim; Biraq hazir tolghiqi tutqan ayaldek inchiqlap towlaymen; Hem hasiraymen hem ingyaymen! **15** Men taghlarni hem dönglerni chölderitimen, Ularning hemme yéshilliqirini qurutiwétimen; Deryalarni arallargha aylanduruwétimen; Kölçeklernimü qaghjiritimen. **16** Qarighularni özi bilmigen bir yol bilen apirip qoyimen, Ularni ular bilmigen yollarda yétekleymen; Ularning aldisa qarangghuluqni nur, Egri-toqay yerlerni tüptüz qilimen. Men mushu ishlarni qilmay qalmaymen, Ulardin héch waz kechmeymen. **17** Oyma mebudlarga tayan ghanlar, Quyma mebudlarga: «Siler ilahlirimizdur» dégenler bolsa, Ular yoldin yandurulmay qalmaydu, Qattiq shermende qiliniidu. **18** — «Anglanglar, i gaslar! Qarighular, körtüş üçün qaranglar! **19** Méning qulumdin bashqa yene kim qarighu? Méning ewetken «elchim»din bashqa yene kim gas? Kim Men bilen ehdileshkendek shunche qarighudu? Kim Perwerdigarning qulidek shunche qarighudu? **20** Sen nurgun ishlarni körgining bilen, Biraq nezirigüde héch almaysen; Uning quliqi échilghini bilen, U anglimaydu. **21** Perwerdigar Öz heqqaniylik üçün layiq kördiki, Tewrat-qanunini ulugh hem shan-shereplik dep körsetti. **22** Biraq shular bolsa olja élin'ghan hem bulang-talang qilin'ghan bir xelqtur; Ularning hemmisi ora-tuzaqta tutulghan, Gündixanilarda qamilip ghayib bolidu; Ular gheniyet bolidu, Héchkim qutquzmaydu; Ular olja bolidu, Héchkim: «Qayturup bérish!» démeydu. **23** Biraq aranglarda kim buninggha qulaq salsun? Kim bularni anglap kelgüsi zamanlarga köngül qoysun? **24** Emdi kim Yaqupni olja qilghan? Kim Israilni bulangchilarga tapshurup bergen? Buni qilghini bolsa, bing gunah qilip kemsitken Perwerdigar emesmu? Chünki ular Uning yollirida méngishini xalimaytti; Yaki Uning qanunigha itaet qilmaytti. **25** Shunga U ular üstige ghezep-qehrini, Urushning zorawanliqini töküp

chüshürdi; Bular uning etrapigha ot tutashturdi; Biraq u tonup yetmidi; Bular uni köydürdi, biraq u héch sawaq almidi.

43 Biraq hazir i Yaqup, séni Yaratquchi Perwerdigar, I Israil, séni Shekillendürgüchi mundaq deydu: — «Qorqma; chünki Men sanga hemjemet bolup séni qutquzghan; Séni Öz namim bilen atighanmen; Sen Méningkidursen! 2 Sen sulardin ötkiningde, Men sen bilen bille bolimen; Deryalardin ötkiningde, ular séni gherq qilmaydu; Sen otta ménigp yürügingde, sen köymeysen; Yalqunlar üstügingde ot almaydu. 3 Chünki Men bolsam Xudaying Perwerdigar, Israildiki Muqeddes Bolghuchi, Qutquzghuchingdurmen; Séni qutulurush üçün Misirni bedel qilib berdim, Ornunggha Étiopiye hem Sébani almashтурdum. 4 Sen nezirimde qimmatlik bolghachqa, Men sanga izzet-hörmet keltürigen hem séni söygen; Shunga Men yene ornunggha ademlerni, Jéninggha xelqlerni tutup bérimen; 5 Qorqma, chünki Men sen bilen billedurmen; Men neslingni sherqtin, Séni gherbtin yighip epkéli-men; 6 Men shimalgha: — «Tapshur ularni!» We jenubqa: — «Ularzni tutup qalma! Oghullirinni yiraqtin, qizlirinni jahanning chet-chetliridin epkélip ber; 7 Méning namim bilen atalghan herbirsini, Men Öz shan-sheripim üçün yaratqan herbirsini epkélip ber!» — deymen, «Men uni shekillendürdüm, Men uni apiride qildim!». 8 U «közi bar» qarighu xelqni, Yeni «quliq bar» gaslarni aldigha élip keldi. 9 — «Barliq eller yighilsun, Xelqler jem bolsun! Ulardin kimmu mundaq ishlarni jakarliyalisun? Yeni kim mushundaq «ilgiriki ishlar»ni [aldin'ala] bizge anglitip baqqan? Bar bolsa, özlrini ispatlashqa guwahchilirini aldigha keltürsun; Bolmisa, ular bu ishlarni anglihandin keyin: — «Bu bolsa heqiqet!» dep étirap qilsun! 10 Siler [xelqim] Méning guwahchilirim, Hem Men tallighan qulum [men üçün] guwahchidur, Shundaq iken, siler Méni tonup, Manga ishinip, Hem chüshinip yetkeyslerki: — «Men dégen «U»durmen, Mendin ilgiri héch ilah shekillenmigen, Hem Mendin keyinmu héch shekillenmeydu; 11 Men, Men Perwerdigardurmen; Mendin bashqa Qutquzghuchi yoqtur». 12 — Aranglarda «yat ilah» bolmighan waqitta, Men [meqsitimni] jakarlighan, Men qutquzghan hem shu ishlarning dangqini chiqarghanmen; Shunga siler Méning Tengri ikenlikimde guwahchisiler, — deydu Perwerdigar. 13 «Berheq, ezeldin buyan Men dégen «U»durmen, Méning qolumdin héchkim héchkimni qutquzalmaydu; Men ish qilsam, kim tosalisun? 14 Hemjemet-Qutquzghuchinglar bolghan Perwerdigar, Israildiki Muqeddes Bolghuchi mundaq deydu: — Silerni dep Men Babilni jazalatquzup, Ularning hemmisini, jümlidin kaldiyelni, Qachqun süpitide özliri xushalliq bilen pexirlen'gen kémilerge olturushqa chüshüriwétimen. 15 Men bolsam Perwerdigar, silerge Muqeddes Bolghuchi, Israilni Yaratquchi, silerning Padishahinglardurmen. 16 Déngizdin yolni chiqarghuchi, Dawalaghughan sulardin yol achquchi Perwerdigar mundaq deydu: — 17 (U jeng harwisini we atni, qoshun-küchlerni chiqarghuchidur: — Ular biraqla yiqilidu, turalmaydu; Ular öchüp qalghan, chiragh pilikidek öchürilgen) 18 — Mushu ötken isharni eslimenglar, Qedimki ishlar toghruluqu mu oylanmanglar; 19 Chünki mana Men yéngi bir ishni qilimen; U hazirla barliqqa kélidu; Siler uni körmey qalamsiler?! Men hetta dalalardimu yol achimen, Chöl-bayawanda deryalarni barliqqa keltürimen! 20 Daladiki haywanlar, chilböriler hem huwqushlar Méni ulughlaydu; Chünki Men Öz xelqim, yeni Öz tallighinimgha ichimlik teminleshke, Dalalarda salarni, Chöl-bayawanlarda deryalarni chiqirip bérimen. 21 Men mushu xelqni Özüm üçün shekillendürgenmen; Ular Manga bolghan medhiyelerni éytip ayan qilidu. 22 Biraq, i Yaqup, sen namimni chaqirghining

bilen Özümni izdimiding, I Israil, eksiche sen Mendin könglüng yéniq harsinding; 23 Sen élip kelgen «köydürme qurbanliq» qoylirngni Manga qilghan emes, «Inaq qurbanliq»liring bilen Méni hörmetligen emessen; Men «ashliq hediye»ni qilish bilen séni «qulluq»qa qoymaqchi emesmen, Xushbuy yéqip séni harsindurmaqchi bolghan emesmen! 24 Sen pulni xejlep Manga héch égir élip kelmigensen, Sen «Inaq qurbanliq»liringning yéghi bilen Méni razi qilib qanaetlendürgen emessen; Eksiche sen gunahliring bilen Méni qulluqqa qoymaqchi bolghansen, Itaetsizliking bilen Méni harsindurduq. 25 Men, Men Özüm üçünla séning asiyligirlingni öchüriwetküchimen, Men séning gunahliringni ésimga keltürmeymen. 26 Emdi ötmüshüng toghruluq Méni eslitip qoyghin, Munazire qilishayli, Özüngni aqlighudek géping bolsa dewaterin! 27 Birinchi atqand gunah qilghan; Séning sherhchiliring bolsa Manga asiylig qildi. 28 Shunga Men ibadetxanamdiki yetekligichilerni napak qilimen, Hemde Yaqupni halak lenitige uchrashqa, Israilni reswachiliqta qaldurushqa békittim.

44 Biraq hazir, i Yaqup Méning qulum, I Méning tallighinim Israil, angla! — 2 Séni yasighan, baliyatqudin tartipla séni shekillendürgen, sanga yardemde bolghuchi Perwerdigar mundaq deydu: — «Qorqma, i Méning qulum Yaqup, I Méning tallighinim «Yeshurum», qorqma! 3 Chünki Men ussap ketkenning üstige suni, Qaghjiraq yerning üstige kelkünlerni quyup bérimen; Nesling üstige Rohimni, Perzentliring üstige berikitimni quyim; 4 Ular yumran chöpler arisidin, Ériq-östengler boyidiki mejnun tallardek ösidu; 5 Birs: «Men Perwerdigargha tewemen» — deydu, Yene birsi bolsa Yaqupning ismi bilen özini ataydu; Yene bashqa birsi qoli bilen: «Men Perwerdigargha tewemen» dep yazidu, Shundaqla Israilning ismini özining ismige yandash qoshidu. 6 Israilning padishahi Perwerdigar, Yeni Israilning hemjemet-qutquzghuchisi, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Men bolsam Tunji hem Axiridurmen; Mendin bashqa héch ilah yoqtur. 7 Qéni, kim Méning qedimki xelqimni tiklep békitkinimdek bir ishni jakarlap, aldin'ala bayan qilib, andin uni Méning aldimga Mendek tiklep qoyalaydu? Qéni, kim keyiniki ishlarni, kelgüsida bolidighan ishlarni aldin'ala bayan qilalisun! 8 Qorqmanglar, sarasimige chüshüp ketmengler! Men ilgiri mushularni silerge anglitip, aldin bayan qilghan emesmu? Mushu toghruluq siler Méning guwahchilirimdursiler. Mendin bashqa ilah barmu? Berheq, bashqa Qoram Tash yoq; héchbiridin xewirim yoqtur. 9 Oyuqlan mebudni shekillendürgenlarning hemmisining ehmiyiti yoq; Ularning etiwarighan nersilirining héch paydisi yoqtur; Mushulargha bolghan «guwahchilar» bolsa, özliri qarighu, héchnémini bilmes; Derweqe netijisi ularning özlirige shermendilik. 10 Kim bir «ilah»ni shekillendürgen bolsa, Héch paydisi yoq bir mebudni quyghan, xalas! 11 [Mebudning] barliq hemrahli shermende bolidu; Mebudni yasighuchilar bolsa ademdur, xalas; Ularning hemmisi yighilip, ormidin turup körsun, Ular qorqushup, shermendichilikte qalidu. 12 Mana tömürchi saymanlirini [qoligha élip], Choghlar üstide [mushu nersini] bazghanliri bilen soqup shekillendüridu; Andin u küchlük qoli bilen uninggha ishleydu; Biraq uning qorsiqi échip maghduridin qalidu; Su ichmey u halsizlinip kétidu. 13 Yaghachchi bolsa yaghach üstige ölchesh yipini tartidu; U qelem bilen üstige endize sizidu; Uni rende bilen rendileydu; U yene perka bilen sizip jiyaydu; Axirda u uni ademning güzelligige oxshitip insan teqi-turqini shekillendüridu; Shuning bilen u öyde turushqa teyyar qilinidu. 14 Mana u bir küni özi üçün kédér derexlirini késishke chiqidu (U eslide archa we tub derexlirini élip özi üçün ormanliq arisigha tikip chong qilghanidi; U

qarighaymu tikkenidi, yamghur uni ündürdi). **15** Mushu yag'achlardin otun élinidu; Birsu uningdin élip, issinidu; Mana, u ot yéqip, nan yéqiwatidu; U yene uningdin élip bir ilahni yasaydu hem uninggha ibadet qilidu; Uni oyulghan mebud qilip uninggha bash uridu. **16** Démek, yérimini otta köydüriwétidu; Yérini bilen gösh yeydu; U kawab qilip qan'ghuche yeydu; Berheq, u issinin, öz-özige: — «Ah, rahetlinip issindimmen, otni köriwätimen!» — deydu. **17** Biraq qalghini bilen u bir ilahni yasaydu; Bu uning mebudu bolidu; U uning aldig'ha yiqilip ibadet qilidu; U uninggha dua qilip: «Méni qutquzghaysen; Chünki sen méning ilahimdursen» — deydu. **18** Bu [kishiler] héch bilmeydu, héch chüshenmeydu; Chünki u ularni körmisun dep közlerini, Ularni chüshenmisun dep könglini suwag' bilen suwiwetken. **19** Ulardin héchbiride mushularni könglige keltürüp: — «Yag'hachning yérimini men otta köydürdüm, Yérining choghliu üstide men nan yaqtim; Men kawabmu qilip yewaldim; Qalghini bir lenetlik nerse qilamtim? Men bir parche yag'hachqa bash uramtim!» — dégudek héch bilim yaki yorutulush yoqtur. **20** Uning yéginu küllerdu! Uning köngli éziqturulghan! U öz-özini azdurdi! Shuning bilen u özining jénini qutquzalmaydu, Yaki: «Méning ong qolumda bir saxtiliq bar emesmu?» — déyelmeydu. **21** Mushu ishlarni ésingde tut, i Yaqup, I Israil, chünki sen Méning qulumdursen; Men séni yasap shekillendürdüm; Sen Méning qulumdursen, i Israil, Sen Méning ésimdin héch chiqmayesen! **22** Itaetsizliklirini bulutni öchürüwetkendek, Gunahlirini tumanni öchürüwetkendek öchürüwetkim; Méning yéningha qaytip kel; Chünki Men séni hemjemetlik qilip hörlükke sétiwaldim. **23** I asmanlar, naxsha éytinglar, chünki Perwerdigar shu ishni qilghan! I yerning tégiliri, shadlinip, yangranglar! I taghlar, ormanlar we ulardiki herbir derexler, Yangritip naxshilar éytinglar! Chünki Perwerdigar Yaqupni hemjemetlik qilip hörlükke sétiwaldi, U Israil arqiliq güzelligini körsitidu!». **24** «Séning Hemjemet-Qutquzghuching bolghan, séni baliyatqada yasap shekillendürgen Perwerdigar mundaq deydu: — Men bolsam hemmini Yaratquchi, Asmanlarni yalghuz kergenmen, Öz-özümdinla yer-zéminni yayghan Perwerdigardurmen; **25** (U bolsa yalghan [peyghemberlarning] bésharetlerini bikar qilghuchi, Palchilarni qaymuqturghuchi, Danalarni yolidin yandurghuchi, Ularning bilimlerini nadanliqqa aylandurghuchi; **26** Öz quluning sözini emelge ashurghuchi, Rosul-elchilirining nesihetlerini muweppeqiyetlik qilghuchi, Yérusalémgha: «Sen ahaliлик bolisen», Yehuda sheherlirige: «Qaytidin qurulisiler; xarabenglarni eslige keltürimen» — dégüchi; **27** Chongqur déngizgha: «Quruq bol, Deryalirini qurutimen» — dégüchi; **28** Hem Qoresh toghrisida: «U Méning qoy padichim, u Méning könglümdikige toluq emel qilip, Yérusalémgha: «Qurulisen», Hem ibadetxanigha: «Séning ulung sélinidu» deydu» — dégüchidur): —

45 Perwerdigar Özi «mesih qilghini»gha, Yeni ellerni uninggha béqindurush üçün Özi ong qolidin tutup yöligen Qoreshke mundaq deydu: — (Berheq, Men uning aldda padishahlarning tamblini yeshürtüp yalingachlitemen, «Qosh qanatliq derwazilar»ni uning aldda échip bérimen, Shuning bilen qowuqlar ikkinchi étilmeydu) — **2** «Men séning aldingda méngip égzizliklerni tüz qilimen; Mis derwazilarni chéqip tashlaymen, Tömür taqaqlirini sunduruwétimen; **3** We sanga qarangghuluqtiki göherlerni, Mexpiy jaylarda saqlan'ghan yoshurun bayliqlarni bérimen; Shuning bilen özüngge isim qoyup séni chaqirghuchini, Yeni Men Perwerdigarni Israilning Xudasi dep bilip yétisen. **4** Men Öz qulum Yaqup, Yeni Öz tallighinim Israil üçün, Ismingni özüim qoyghan; Sen Méni

bilmingining bilen, Men yenila sanga isim qoydum. **5** Men bolsam Perwerdigar, Mendin bashqa biri yoq; Mendin bashqa Xuda yoqtur; Sen Méni tonumighining bilen, Men bélingni baghlap chingittimki, **6** Künchiqishtin künpétishqiche bolghanlarning hemmisi Mendin bashqa héchqandaq birining yoqluqini bilip yétidu; Men bolsam Perwerdigar, bashqa biri yoqtur. **7** Nurni shekillendürgüchi, qarangghuluqni Yaratquchidurmen, Bext-xatirjemlikni Yasighuchi, balay'i'apetni Yaratquchidurmen; Mushularning hemmisi qilghuchi Men Perwerdigardurmen». **8** — «I asmanlar, yuqiridin yaghdurup béringlar, Bulutlarmu heqqaniylik töküp bersun; Yer-zémin échilsun; Nijat hem heqqaniylik méwe bersun; Zémin ikkisini teng östürsun! Men, Perwerdigar, buni yaratmay qoymaymen». **9** — «Öz Yaratquchisining üstidin erz qilmaqqchi bolghan'gha way! U yer-zémindiki chine parchiliri arisidiki bir parchisi, xalas! Séghiz lay özini shekillendürgüchi sapalchigha: — «Sen néme yasawatisen?» dése, Yaki yasighining sanga: «Séning qolung yoq» dése bolamdu? **10** Öz atisigha: «Sen néme tughdurmaqqchi?» Yaki bir ayalgha: — «Séni néming tolg'hiqtutti?» — dep sorighan'gha way! **11** Israildiki Muqeddes Bolghuchi, yeni uni Yasighuchi Perwerdigar mundaq deydu: — Emdi kelgüsi ishlar toghruluq sorimaqqchimusiler yene? Öz oghullirim toghruluq, Öz qolumda ishliginim toghruluq Manga buyruq bermekchimusiler!? **12** Men peqetla yer-zéminni yasighan, uninggha insanni Yaratquchidurmen, xalas! Öz qolum bolsa asmanlarni kergen; Ularning samawi qoshunlirini muweppeqiyetlik bermekchimusiler!? **13** Men uni heqqaniylik bilen turghuzghan, Uning barliq yollirini tüz qildim; U bolsa shehirimni quridu, Ne heq ne in'am sorimay u Manga tawe bolghan esirlerni qoyup béridu: — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **14** Perwerdigar mundaq deydu: — «Misirning mehsulatliiri, Éfiopiyeining we égiz boyluqlar bolghan Sabiyliqlarning malliri sanga ötidu; Ular özliri séningki bolidu, Sanga egiship mangidu; Özliri kishen-zenjirning géni sen terepe ötidu, Ular sanga bash urup sendin iltija bilen ötüniüp: — «Berheq, Tengri sende turidu, bashqa biri yoq, bashqa héchqandaq Xuda yoqtur» dep étirap qilidu. **15** «I Israilning Xudasi, Nijatkar, derheqiqet Özini yoshuruwalghuchi bir Tengridursen!». **16** Ular hemmisi istisnasiz xijil bolup, shermende bolidu; Mebudni yasighanlar shermende bolup, birlikte kétip qalidu; **17** Israil bolsa Perwerdigar teripidin menggülik nijat-qutulush bilen qutquzulidu; Ebedil'ebedgiche xijil bolmaysiler, Héch shermendichilikni körmaysiler. **18** Chünki asmanlarni yaratqan, yer-zéminni shekillendürüp yasighan, uni mezmüt qilghan Xuda bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — (U uni quruq-menisiz bolushqa emes, belki ademzatning turalghusi bolushqa yaratqanidi) «Men bolsam Perwerdigar, bashqa biri yoqtur; **19** — Men mexpiy halda yaki zémindiki birer qarangghu jayda söz qilghan emesmen; Men Yaquppa: «Méni izdishinglar bihudilik» dégen emesmen; Men Perwerdigar heq sözleymen, Tüz gep qilimen; **20** Yighilinglar, kélinglar; I ellerdin qachqanlar, jem bolup Manga yéqinlisinglar; Özi oyghan butni kötürüp, héch qutquzalmaydighan bir «ilah»qa dua qilip yüridighanlarning bolsa héch bilimi yoqtur. **21** Emdi ular öz geplirini bayan qilish üçün yéqin kelsun; Meyli, ular meslihetliship baqsun! Kim mushu ishni qedimdinla jakarlighanidi? Kim uzundin béri uni bayan qilghan? U Men Perwerdigar emesmu? Derweqe, Mendin bashqa héch ilah yoqtur; Hem adil Xuda hem Qutquzghuchidurmen; Mendin bashqa biri yoqtur. **22** I yer-zémanning chet-yaqiliridikiler, Manga telpünüp qutquzulunglar! Chünki Men Tengridurmen, bashqa héchbiri yoqtur; **23** Men Özüim bilen qesem ichkenmen, Mushu söz heqqaniylik bilen aghzimdin chiqti, hergiz qaytmaydu:

— «Manga barliq tizlar püküli, Barliq tillar Manga [itaet ichide] qesem ichidu». **24** Shu chaghdä: «Heqqaniyliq we küch bolsa peqet Perwerdigardidur» — déyli, Kishiler del Uningla qëshigha kéli; Ghaljirlisip, uninggha ghezpen 'genlerning hemmisi shermende bolidu. **25** Israilning ewladlirining hemmisi Perwerdigar teripidin heqqaniy qilini, We ular Uni danglishidu.

46 Bel bolsa tiz pükti, Nébo éngishiwatidu; Ularining mebudliri ulaghlarning zémmissige, kalilarning zimmissige chüshi; Siler kötürgen nersiliringlar emdi ulaghlargha artilghan bolup, Halsiz ulaghlargha éghir yük bolidu! **2** Ular éngishidu, birlikte tiz pükishidu; Ular mushu yükni qutqalmazdu, Belki özliri esirge chüshidu. **3** I Yaqupning jemeti, Shundaqla Israil jemetining qaldisi, Ananglarning qorsiqidiki chaghdin tartip üstümge artilghanlar, Baliyatqudiki chaghdin tartip kötürülüp kelgenler, — Manga qulaq sélinglar! **4** Siler qerighuchimu Men yenila shundaqturmen, Chéchinglar aqarghuchimu Men silerni yüdüp yürimen; Silerni yasighan Mendurmen, silerni kötürmen; Silerni yüdüp qutquzim. **5** Emdi Méni kimgé oxshatmaqchi, Yaki kimni Manga teng qilmaqchisiler? Uni Manga oxshash dep, Siler kimni Men bilen sélishturmaqchisiler? **6** Ular bolsa hemyanidin altunni chéchip bérip, Kümüşnimu tarazigha salidu, Bir zergerni yalliwalidu, U bir mebudni yasap béridu; Ular yiqilidu, derweqe choqunidu! **7** Ular uni mürisige artidu, Uni kötürüp, öz ornigha qoyidu; Andin u ashu yerde öre turidu; U ornidin qozghilalmaydu; Birsu uninggha yélinip tileydu, Lékin u jawab bermeydu; U kishini awarichilikidin qutqazmaydu. **8** Mushu ishlarni ésinglarda tutunglar; Shundaqla özünglarni heqiqiy erkeklekde körsitinglar; I, itaetsizler, Buni ésinglarga keltürümlar; **9** Ilgiriki ishlarni, yeni qedimdin bolghan ishlarni ésinglarga keltürümlar; Chünki Men Tengridurmen, bashqa biri yoqtur; Men Xudadurmen, Manga oxshashlar yoqtur; **10** Men: «Méning békitkinim ornulindin, Könglümge barliq pükkenlerni emelge ashurmay qoymaymen» dep, Ishning netijisini bashtila, Aldin'ala téxi qilinmighan ishlarni ayan qilip éyqtuchidurmen; **11** Künchiqishtin yirtquq bir qushni, Yeni könglümge pükkinimni ada qilghuchi bir ademni yiraq yurttin chaqirghuchidurmen. Berheq, Men söz qilghan, Berheq, Men uni choqum emelge ashurimen; Buni niyet qilghanmen, Berheq, Men uni wujudqa chiqirimen. **12** I heqqaniyliqtin yiraq ketken jahillar, Manga qulaq sélinglar: — **13** Men heqqaniylimni yéqin qilimen. U yiraqlashmaydu; Shuningde Méning nijatim hem kéchikmeydu; Men Zion'gha nijat yetküzüp, Israilgha julaliq-güzellikimni tiklep bérimen».

47 «I Babilning pak qizi, kélip topa-changgha oltur; I kalidiylarning qizi, textsiz bolup yerge oltur! Chünki sen «latapatelik we nazuk» dep ikkinchi atalmaysen. **2** «Tügmen téshini chorüp, un tart emdi, Chümperdengni échip tashla, Könglikingni séliwet, Pachiqingni yalingachla, Deryalardin su kéchip öt; **3** Uyatliqing échilidu; Berheq, nomusunggha tégilidu; Men intiqam alimen, Héchkimni ayap qoymaymen. **4** Bizning Hemjemet-Qutquzghuchimiz bolsa, «Samawî qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar» Uning nami; U Israildiki Muqeddes Bolghuchidur. **5** I kalidiylarning qizi, süktü qélip jim oltur, Qaranghuluqqa kirip ket; Chünki buningdin kéyin ikkinchi «selenetlerning xanishi» dep atalmaysen. **6** Men Öz xelqimdin ghezpeplidin, Shunga Özümning mirasimni bulghiwettim, Shuning bilen ularni qolunggha tapshurup berdim; Sen bolsang ulargha héchqandaq rehim körsetmidig; Yashan'ghanlarning üstigimu boyunturuqlarni intayin éghir qilip salding; **7** Shuning bilen sen: — «Men menggüge xanish bolimen» dep,

Mushu ishlarni könglüngdin héch ötküzmidig; Ularining aqiwitini héch oylap baqmidingsen. **8** Emdi hazir, i endishisiz yashap kelgüchi, Öz-özige: «Menla bardurmen, mendin bashqa héchkim yoqtur, Men herzig tul ayalning japasini yaki balilardin mehrum bolushning japasini tartmaymen» — dégüchi, I sen eysh-ishrekte bérilgüchisen, Shuni anglap qoy: — **9** «Del mushu ikki ish, — Balilardin mehrum bolush we tulluq — Bir deqiqide, bir kün ichidila béshinggha teng chüshidu; Nurghunlighan jadugerkilikliring tüpeylidin, Bek köp epsunliring üçün ular toluq béshinggha kéli. **10** Chünki sen özüngning rezillikigge tayan'ghansen, Sen «Héchkim méni körmeýdu» — déding; Séning danaliqing we biliming özüngni éziqturup, Sen könglüngde: — «Menla bardurmen, mendin bashqa biri yoqtur» — déding. **11** Biraq balay'apet séni bésip kéli; Sen uning kélip chiqishini bilmeysen; Halaket béshinggha chüshidu; Sen héchqandaq «hamiy puli» bilen uni tosalmaysen; Sen héch kütmigen weyranchiliq tuyuqsiz séni bésip chüshidu. **12** Emdi qéni, yashliqingdin tartip özüngni upritip kelgen epsunliringni, Shundaqla nurghunlighan jadugerkilikliringni hazir oqup turiwer; Kim bilsun, sen ularidin payda körüp qalamsen? Biser némini tewritip qoyalarsen herqachan?! **13** Sen alghan meslihetliring bilen halsizlinip ketting; Emdi asmanlarga qarap tebir bergüchiler, Yultuzlarga qarap palchiliq qilghuchilar, Yéngi aylarni közitip munelijmik qilip ishlarni «aldin'ala éytquchilar» ornidin teng turup béshinggha chüshidighanlardin séni qutqusun! **14** Mana, ular paxaldek bolup kétidu; Ot ularni köydüriwétidu; Ular özlirini yalqunning qolidin qutqazalmaydu; Biraq ularla ademni issitqudek héch kömür, Yaki adem issin'ghudek héch gülxan yoqtur! **15** Séni aware qilghan, Yashliqingdin tartip sende soda qilghanlar sanga mushundaq paydisiz bolidu; Herbiri öz yolini izdep kétép qalidu; Séni qutquzghudek héchkim yoqtur.

48 I Yaqupning jemeti, «Israil'ning ismi bilen atalghanlar, «Yehuda bulaqliri»din chiqqansiler, Perwerdigarning namini ishlitip qesem qilghuchisiler, Israilning Xudasini tilgha alghuchisiler, Biraq bular heqiqet hem heqqaniyliqtin emes! Munularni anglap qoyunglar: — **2** (Chünki ular «muqeddes sheher»ning namini ishlitip özlirige isim qilidu, Téxi Israilning Xudasigha «tayinar»mish! Uning nami bolsa samawî qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigardur!) **3** Men burunla «ilgiriki ishar»ni aldin'ala bayan qildim; Ular Öz aghzimdin chiqqan, Men ularni anglatkim; Men bularni tuyuqsiz wujudqa chiqirip, Ular emelge ashuruldu; **4** Chünki Men séning jahilliqingni, boynungning peylirining tömür, Yüzüngning daptek ikenlikini bildim; **5** Séning: «Méning butum mushularni qildi», Yaki «Oyma mebudum, quyma mebudum bularni buyruydi» — démesliking üçün, Shunga Men baldur mushularni sanga bayan qildim; Ish yüz bergüche ularni sanga anglitip turdum. **6** Sen bularni anglighansen; Emdi ularning hemmisini körüp baql Buni rast dep étirap qilmamsiler? Men bayatın «yéngi ishlar»ni, yeni saqlinip yoshurun'ghan ishlarni bayan qildim, Sen bularni bilgen emessen. **7** Séning: «Derweqe, méning ulardin baldur xewirim bar idi» démesliking üçün, Ular burun emes, hazirla yaritilidu; Mushu kündin ilgiri sen ularni anglap baqmighansen. **8** Berheq, sen qulaq salmidig, Berheq, sen xewerimu almidig, Berheq, séning quliqing xéli burunla échilmay etiklik qaldi; Chünki Men séning wapaszliq qilwiéridighanliqingni, Baliyatqudiki chéghingdin tartip «asiy» dep atilidighanliqingni bildim. **9** Öz namim üçün ghezipimni kéchiktürimen, Shöhririm üçün séni üzüp tashlimaymen dep ghezipimni bésiweldim; **10** Qara, Men séni tawlidim,

Biraq kümüşni tawlighandek tawlanturmidim; Men azab-
oqubetning xumdanida séni talliwaldim; **11** Öz sewebimdin, Öz
sewebimdin Men mushuni qilimen; Méning namimgha dagh
tege qandaq bolidu? Men Özümning shan-shöhritimni bashqa
birsige ötküzüp bermeymen. **12** I Yaqup, I chaqirghinim Israil!
Manga qulaq salghin; Men «U»durmen; Men Tunjidurmen,
berheq hem Axirqidurmen; **13** Méning qolum yer-zéminning
ulini salghan, Ong qolum asmanlarni kergen; Men ularni
chaqirsamla, ular jem bolup ornidin turidu. **14** Hemminglar,
jem bolup yighilinglar, anglap qoyunglar; [Butlar] arisida qaysisi
mushundaq ishlarni bayan qilghan? Perwerdigar yaxshi körgen
kishi bolsa uning könglidiki ishlarni Babilda ada qilidu, Uning
bilek-qoli kaldiyelarning üstige zerb bilen chüshidu; **15** Men,
Men söz qilghanmen; Derheqiqet, Men uni chaqidim; Men uni
aldigha chiqiriwaldim; Uning yoli muweppeqiyetlik bolidu. **16** —
Manga yéqin kélinglar, mushuni anglap qoyunglar; Men
ezeldin sözüمنى yoshurun qilghan emes; [Sözüm] emelge
ashurulghinidimu yenila shu yerde bolghanmen; Hazir bolsa
Reb Perwerdigar we Uning Rohi Méni ewetti! **17** Hemjemet-
nijatkarining Perwerdigar, Israildiki Muqeddes Bolghuchi mundaq
deydu: — «Özüngge payda bolsun dep sanga Ögetküchi, Sanga
téghshlik bolghan yolda séni yétekligüchi Men Perwerdigar
Xudayingdurmen; **18** Sen Méning permanlirimgha qulaq salghan
bolsang’idi! Undaq bolghanda bext-xatirjemlik deryadek,
Heqqaniyliqning déngiz dolqunliridek bolatti! **19** Séning nesling
bolsa uning qumliridek, Ich-qarningdin chiqqan perzentliring
qum danchiliridek sansiz bolatti! Ularning ismi Méning aldimda
hergiz öchürüwétilmeydighan yaki yoqitiwétilmeydighan
bolatti! **20** Babildin chiqinglar, kaldiyelardin qéqip kétinglar!
Naxsha awazlirini yangritip mushuni jakarlanglar, Bu xewerni
anglitinglar, Jahanning chet-yaqilirighiche uni yetküzüp mundaq
denglar: — «Perwerdigar Öz quli Yaqupni hemjemetlik qilib
qutquzdi! **21** Ular chöl-bayawanlardin ötkende héch ussap
qalmdi; U sularni tashtin aqquzup berdi; Berheq, U tashti
yarghuzdi, sular uningdin urghup chiqti!». **22** «Reziller üchün»
— deydu Perwerdigar, «bext-xatirjemlik yoqtur».

49 «I arallar, méning gépimni anglanglar, Yiraqtiki el-yurtlar,
manga qulaq sélinglar! Baliyatqudiki chéghimdin tartip
Perwerdigar méni chaqirdi; Apamning qorsiqidiki chéghimdin
tartip U méning ismimni tilgha aldi; **2** U aghzimni ötkür
qilchitek qildi; Öz qolining sayisi astida méni yoshurup keldi,
Méni siliqlan’ghan bir oq qildi; U méni oqdénigha sélip
saqlidi, **3** We manga: «Sen bolsang özüngde Méning güzellik-
julaliqim ayan qilindighan Öz qulum Israildursen» — dédi». **4**
Emma men: — «Méning ejrim bikargha ketti, Héchnémige
érishmey küch-maghdurimni quruq serp qildim; Shundaqtimu
bahalinishim bolsa Perwerdigardindur, Méning ejrimnimu
Xudayingmgha tapshurdum» — dédim; **5** Emdi méni Öz quli
bolushqa, Yaqupni towa qilib uning yénigha qayturusgha
méni baliyatqada shekillendürgen Perwerdigar mundaq deydu:
— (Israil qayturulup yénigha toplanmighan bolsimu, Men
yenila Perwerdigarning neziride shan-sherpeke ige boldum,
Shuningdek Xudayim méning küchümdur) **6** — U mundaq
deydu: — «Séning Yaqup qebililirini [gnahtin qutquzup]
turghuzushqa, Hemde Israildiki «saqlan’ghan sadiqlar»ni bextke
qayturusgha qulum bolushung sen üchün zerrichilik bir
ishtur; Men téxi séni ellerge nur bolushqa, Yer yüzining
chet-yaqilirighiche nijatim bolushung üchün séni atidim». **7**
Emdi Israilning hemjemet-qutquzguchisi, uningdiki Muqeddes
Bolghuchi Perwerdigar mundaq deydu: — Ademler ich-ichidin
nepretlinidighan kishige, Yeni köpchilik lenitivy dep qarighan,
Emeldarlargha qul qilin’ghan kishige mundaq deydu: — «Sözide

turghuchi Perwerdigar, Yeni séni tallighan Israildiki Muqeddes
Bolghuchining sewebidin, Padishahlar közlirini échip körip
ornidin turidu, emeldarlarmu bash uridu; **8** Perwerdigar mundaq
deydu: — «Shapaet körsitilidighan bir peytte duayingni ijabet
qilishni békitkenmen, Nijat-qutquzulush yetküzüldighan bir
künde Men sanga yarmede bolushumni békitkenmen; Men séni
qoghdaymen, Séni xelqimge ehde süpitide bérimen; Shundaq
qilib sen zéminni eslige keltürisen, [Xelqimni] xarabe bolup
ketken miraslirigha warisliq qildurisen, **9** Sen mehbuslargha:
«Buyaqqá kélinglar», Qaranghuluqtá olturghanlarga: «Nurgha
chiyaqinglar» — deysen; Ular yollar boyidimu otlay yüridu, Hetta
herbir taqir taghlardin ozuqluq tapidu; **10** Ular ach qalmaydu,
ussap ketmeydu; Tomuz issiqmu, quyash teptimu ularni
urmaydu; Chünki ulargha rehimi Qilghuchi ularni yétekleydi,
U ulargha bulaqlarni boylitip yol bashlaydu. **11** Shuningdek
Men barliq taghlirimni yol qilimen, Méning yollirim bolsa ézig
kötürüldi. **12** Mana, mushu kishiler yiraqtin kéliwatidu, Mana,
bular bolsa shimaldin we gherbtin kéliwatidu, Hem mushular
Sinim zéminidimni kéliwatidu. **13** Xushalliqtin towlanglar,
i asmanlar; I yer-zémin, shadlar; Naxshilarni yangritinglar, i
taghlar; Chünki Perwerdigar Öz xelqige teselli berdi, Özining xar
bolghan péqir-möminlirige rehimi qilidu. **14** Biraq Zion bolsa: —
«Perwerdigar mendin waz kechti, Rebbim méni untup ketti!»
— deydu. **15** Ana özi émitiwatqan bowiqini untuyalamdı? Öz
qorsiqidin tughqan oghligha rehimi qilmay turalamdı? Hetta ular
untughan bolsimu, Men séni untuyalmaymen. **16** Mana, Men séni
Öz alqanlirimgha oyup pütkenmen; [Xarabe] tamliring herdaim
köz aldimdudur. **17** Oghul baliliring [qaytushqa] aldiriwatidu;
Eslide séni weyran qilganlar, xarab qilganlar séningdin yiraq
kétiwatidu; **18** Béshingni ézig kötürüp etrapinggha qarap baq!
Ularning hemmisi jem bolup qéshinggha qaytip kéliwatidu!
Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Perwerdigar, Sen
ularni özüngge zibu-zimnetler qilib kiyisen; Toyi bolidighan
qizdek sen ularni taqaysen; **19** Chünki xarabe hem chölderep
ketken jayliring, Weyran qilin’ghan zémining, Hazir kélip,
turmaqchi bolghanlar tüpeylidin sanga tarchiliq qilidu; Eslide
séni yutuwalghanlar yiraqlap ketken bolidu. **20** Séningdin juda
qilin’ghan baliliring bolsa sanga: — «Mushu jay turushumgha bek
tarchilik qilidu; Manga turghudek bir jayni boshitip berseng!» —
deydi; **21** Sen könglüngde: — «Men balilirimdin ayrilip qalghan,
Ghérib-musapir we sürgün bolup, uyan-buyan heydiwétilgen
tursam, Kim mushularni manga tughup berdi? Kim ularni béqip
chong qildi? Mana, men ghérib-yalghuz qaldurulghanmen; **22** Reb
Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men ellerge qolumni
kötürüp isharet qilimen, El-milletlerge körünidighan bir tughni
tikleymen; Ular oghulliriniqni quchida élip kélidighan; Ular
qizliringni hapash qilib kélidu. **23** Padishahlar bolsa, «Ataq
dadiliring», Xanislar bolsa inik’aniliring bolidu; Ular sanga
béshini yerge tegküzüp tezim qilib, Putliring aldidiki chang-
topinimu yalaydu; Shuning bilen sen Méning Perwerdigar
ikenlikimni bilip yétisen; Chünki Manga ümid baghlap kütkenler
hergiz yerge qarap qalmaydu. **24** Oljini baturalardin éliwalghili
bolamdu? Heqqaniyet jazasi sewebidin tutqun qilin’ghan bolsa
qutuldurghili bolamdu? **25** Chünki Perwerdigar mundaq deydu:
— Hetta baturalardin esirlernimu qayturuwalghili, Esheddiylerdin
oljini qutquzwalghili bolidu; We sen bilen dewalashqanlar bilen
Menmu dewalishimen, Shuning bilen baliliringni qutquzup
azad qilimen. **26** Séni ezgüchilerni öz göshi bilen özüni
ozuqlandurimen; Ular yéngi sharab ichkendek öz qéni bilen mest
bolup kétidu; Shundaq qilib barliq et igiliri Men Perwerdigarning

séning Qutquzghuching hem Hemjemet-Nijatkarining, Yaquptiki qudret Igsi ikenlikimni bilip yétidu.

50 Perwerdigar mundaq deydu: — Men qoyuwetken ananglarning talaq xéti qéni? Manga qerz bergüchilarning qaysisigha silerni sétiwetkenmen? Mana, siler öz gunahliringlar arqiliq öz-özünglarni sétiwetkensiler; Silerning asiyligiringlar tüpeylidin ananglar qoyuwétilgenidi. **2** Men silerdinmu soraymen: Men kelginimde, némişqqa héch adem chiqmidi? Men chaqirghinimda, némişqqa héchkim «Mana men» dep jawab bermidi? Hörlükke chiqirshqa qolum qisqiliq qilamdu? Qutquzghudek küchüm yoqmidu? Mana, Men bir eyiblepla déngizni qurutup, Deryalarni chölgé aylanduruwétimen; Su bolmighachqa ularning béliqliri sésip kétidu, USSuzluqtin ölüdu; **3** Asmanlarni qariliq bilen kiydürimen, Ullarning kiyim-kécheklarini [qara] bözdin qilimen». **4** «Reb Perwerdigar méning japa chekkenlarning könglini yasashni bilishim üçün manga telim-terbiye alghuchilarning tilini teqdim qildi; U méni her seher oyghitip turidu, Terbiyilen'genlarning qatarida méning quliqimni oyghitidu. **5** Reb Perwerdigar quliqimni achi; Men bolsam itaetsizlik qildim, Yaki yolidin bash tartmidim. **6** Dümbemni sawighuchilargha, Mengzilirimni tük yulghuchilargha tutup berdim; Xorluq hem tükürüşlerdin yüzümni qachurmidim; **7** Biraq Reb Perwerdigar yardimimde bolidu; Shunga men yerge qarap qalmaymen; Shunga men [niyitimni qet'iy qilip] yüzümni almastek ching qildim; Xijilliqqa qaldurulmaydighanliqimni bilimen. **8** Méni Aqlighuchi yénimdidur; Kim manga erz-shikayet qilalisun? Bar bolsa birlikte dewalishayli; Kim méning üstümdin eyiblimekchi bolsa, Aldimgha kelsun! **9** Manga yarmede bolghuchi Perwerdigardur; Emdi méni erz qilaydighan kimken? Ularning hemmisi bir tal kiyimdek eskirep kétidu; Perwaniler ularni yutuwétidu». **10** — «Aranglarda Perwerdigar qorqidighan, Uning qulining sözige itaat qilidighan kim bar? Qaranghuluqta mangidighan, yorluqluq bolmighan kishi bolsa, Perwerdigarning namigha ishinip xatirjemlensun, Xudasigha yölensun! **11** Mana, özliri üçün ot yaqidighan, Etrapinglarni mesh'eller bilen oraydighan hemminglar! Qéni, öz otunglarning nurida, Özünglar yaqqan mesh'eller arisida méninglar; Biraq siler shuni qolumdin alisilerki: — «Azab-hesret ichide yatisiler!».

51 «I heqqaniyliqqa intilgüchiler, Perwerdigarni izdigüchiler, Manga qulaq sélinglar: — Silerni yonup chiqarghan tashqa, Silerni kolap chiqarghan orekke nezer sélinglar; **2** Atanglar Ibrahimgha, silerni tughup bergén Sarahqa nezer sélinglar; Chünki Men uni yalghuz chéghida chaqirdim, Uninggha bext ata qildim, Hem uni awundurdum. **3** Chünki Perwerdigar Zion'gha teselli bermey qoymaydu; Uning barliq xarabe yerlirige choqum teselli béridu; U choqum uning janggallarini Éren baghchisidek, Uning chöl-bayawanlirini Perwerdigarning béghidek qilidu; Uningdin xushalliq hem shad-xuramliq, Rehmetler hem naxsha awazliri tépolidu. **4** Méning xelqim, gépimni anglanglar, Öz élim, manga qulaq sélinglar; Chünki Mendin bir qanun-telim kélidu, We Men höküim-heqiqitimni el-yurtlar üçün bir nur qilip tikleymen. **5** Méning heqqaniyliqim silerge yéqin, Méning nijatim yolgha chiqti; Méning bilekirim el-yurtlarga höküm-heqiqetni élip kélidu; Arallar Méni küttip umid baghlaydu, Ular Méning bilikimge tayinidu. **6** Béshinglarni kötürüp asmanlarga, Astinglarda turghan yer-zémin'ghimu qarap béqinglar; Chünki asmanlar is-tüttektek ghayib bolidu, Yer-zémin bolsa bir tal kiyimdek konirap kétidu; Uningda turuwatqanlarmu oxshashla ölüdu; Biraq nijatim bolsa ebedil'ebedgichidur, Méning heqqaniyliqim hergiz yanjilmaydu. **7** I heqqaniyliqimni bilgenler,

Könglige qanun-telimimni pükken xelq, Manga qulaq sélinglar; Insanlarning haqaretliridin qorqamnglar, Ulardiki kupurluq we ghajirlashlardin patiparaq bolup ketmenglar; **8** Chünki küye ularni kiyimni yewalghandek yewalidu, Qurt yung yewalghandek yewalidu; Biraq heqqaniyliqim ebedil'ebedgichidur, Méning nijatim dewrdin-dewrdigichidur. **9** Oyghan, oyghan, küchni özüngge kiyim qilip kiygeysen, i Perwerdigarning Biliki! Qedimki waqitlarda, Ötken zamanlardiki dewrlerde oyghan'ghiningdek oyghan! Rahabni qiyma-chiyma qilip chépiwetken, Ejdihani sanjip zeximlendirgen esli Sen emesmu? **10** Déngizni, dehshetlik hanglardiki sularni qurutiwetip, Déngizning tégilirini Sen hemjemetlik qilip qutquzghanlarning ötüsh yoli qilghan Özüng emesmu? **11** Shunga Perwerdigar bedel tölep qutquzghanlar qaytip kélidu, Ular naxshilarni éytip Zion'gha yétip kélidu; Ularning bashlirigha menggülik shad-xuramliq qonidu; Ular xushalliq we shadliqqa érishidu; Qayghu-hesret hem uhnadametler beder qachidu. **12** Silerge teselli bergüchi Özüim, Özümdurmen; Ölüsh aldida turghan bir insandin, Téni ot-chöplerge aylinip kétidighan insan balisidin qorqup ketkining némis? **13** Asmanlarni kergen, Yer-zéminning ulini salghan Yasighuching Perwerdigarni untup yürisen, Shundaqla kün boyi halaket yürgüzmekchi bolghan zalimning qehridin toxtawsiz qorqup yürisen; Emdi zalimning qehri qéni? **14** Bash egken esir bolsa tézdin boshitilidu; U hanggha chüshmeydu, shuning bilen ölmeydu, Uning risqimu tügep qalmaydu. **15** Men bolsam déngizni qozghap, dolqunlarni hörkiretküchi Perwerdigar Xudayingdurmen; «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar» Méning namimdur; **16** We asmanlarni tikleshke, Yer-zéminning ulini sélishqa, We Zion'gha: «Sen Méning xelqimdu» déyishke, Men sözüimni aghzinggha quyghanmen, Sen [qulumni] qolumning sayisi bilen yapqanmen. **17** I Perwerdigarning qolidiki qehrlik qedehni ichiwetken Yérusalém, Oyghan, oyghan, ornungdin tur; Ademni wehimige salghuchi jam-qedehni sen ichting, biraqla kötüriwetting; **18** Uning tughup bergén barliq baliliri arisida uni yétkeligüdek héchkim yoq, Uning béqip chong qilghan barliq baliliridin uning qolini tutup yöligüdek héchbirimu yoq. **19** Bu ikki ish béshinggha chüshti — (Kim sen üçün ich aghritip yighlar?! — Bulangchiliq hem weyranchiliq, Acharchiliq hem qilich; Menmu sanga teselli béreylemenmik? **20** Séning baliliring halsizlinip hoshidin ketti, Torgha chüshken jerende her bir kochining doqmushida yatidu; Ular Perwerdigarning qehri bilen, Xudayingning tenbihi bilen toldurildi; **21** Shunga hazir buni anglap qoy, i xar bolghan, — Mest bolghan, biraq sharab bilen emes: — **22** Öz xelqingning dewasini yürgüzgüchi Rebbing Perwerdigar, Yeni séning Xudaying mundaq deydu: — «Mana, Men qolungdin ademni wehimige salidighan jam-qedehni, Yeni qehrimge tolghan qedehni éliwaldim; Sen ikkinchi uningdin héch ichmeysen; **23** Men uni séni xarlawatqanlarning qoligha tutquzimen; Ular sanga: «Biz üstüngdin dessep ötimiz, égilip tur» dédi; Shuning bilen sen téningni yer bilen teng qilip, Üstüngdin ötküchiler üçün özüngni kochidiki yol qilding».

52 — Oyghan, oyghan, i Zion, küchüingni kiyiwal, I Yérusalém, muqeddes sheher, güzel kiyim-kéchekliringni kiyiwal; Chünki bundin bashlap sünet qilinmighanlar yaki napaklar ichingge ikkinchi kirmeydu. **2** Topa-changdin chiqip özüngni silkiwet; Ornungdin tur, olтуруwal, i Yérusalém; Özüngni boymungdiki zenjirlerdin boshitiwetkin, i tutqun bolghan Zion qizil! **3** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler özünglarni pulsiz sétiwetkensiler; Pulsiz qayturup sétiwélinisiler». **4** Chünki mundaq deydu Reb Perwerdigar: — Xelqim deslepte

Misirgha musafir süpitide chüshkeniken, Shundaqla yéqinda Asuriye ularni ezgen yerde, **5** (Emdi hazir xelqim pulsiz élip kél'in'ginide, — deydu Perwerdigar) Méning karim bolmamdiken? Ular üstidin hökümranlıq qilghuchilar ularni zar qaqshatqan, — deydu Perwerdigar, — Shundaqla namim bolsa kün boyi toxtawsiz haqaretlen'gen tursa, Méning karim bolmamdiken?! **6** Shunga Öz xelqim Méning namimni bilidu; Shunga shu küni ular Méning «U» ikenlikimni, shundaqla ulargha: «Kör, Méni!» deydiqhanliqimni bilidu. **7** Taghtar üstide xush xewer élip kelgüchining ayaghliiri némidexgen güzel-he! U aram-xatirjemlikni jakarlaydu, Bextlik xush xewerni élip kélidu, Nijat-qutulushni élan qilidu, U Zion'gha: «Xudaying hemmige höküim süridu!» **8** Közetchiliringning awazini anglal Ular awazini köttüridu, Naxshilarni yangritip towlaydu; Chünki Perwerdigar Zionni élip qaytqanda, ular öz közi bilen köridu! **9** I Yérusalémning xarabilliri, naxshilarni yangritip tentene qilinglar! Chünki Perwerdigar Öz xelqige teselli bergen, U Yérusalémni hemjemetlik qilip qutquzghan! **10** Perwerdigar ellerning hemmisining alida Öz muqeddes Bilikini échirip ayan qilghan; Shuning bilen yer-zéminning barliq chet-yaqiliri Xudayimizning nijat-qutulushini köridu. **11** Chiqip kétinglar, chiqip kétinglar; Héch napak nersige tegmey shu yerdin chiqip kétinglar; Uning otturisidin chiqip kétinglar; Perwerdigarning muqeddes qacha-quchilirini köttürgüchiler, özünglarni pak tutunglar; **12** Chünki siler aldirighan péti emes, Patiparaq qachqan péti emes chiqip kéticosiler; Chünki Perwerdigar aldinglarda mangidu, Israilning Xudasi arqa muhapizetchinglar bolidu. **13** « — Körünglarki, Méning qulum danalig bilen ish köridu, U [alem alida] kötürüldü, yuqiri orun'gha chiqirilidu, nahayiti aliy orun'gha érishtürüldü. **14** Lékin nurghun kishiler séni körtip, intayin heyran qélshidu, — Chünki uning chirayi bashqa herqandiqiningkidin köp zeximlen'gen, [Qulning] qiyapiti shu derijide buzuwétilgenki, uningda hetta adem siyaqimu qalmighan! **15** U shu yol bilen nurghun ellerning üstige [qan] chachidu. Hetta shah-padishahlarmu uning karamitidin aghzini tutupla qalidu; Chünki özlirige ezeldin éytilmighanni ular köreydu, Ular ezeldin anglap baqmighanni chüshineleydu.

53 Bizning xewirimizge kimmu ishen'gen? Hem «Perwerdigarning Bilik» bolghuchi kimgimu ayan qilin'ghan? **2** U bolsa [Perwerdigarning] alida xuddi yumran maysidek, Yaki xuddi qaghjiraq tupraqta tartqan bir yiltizdek ösüdu; Uningda jezbirdilig yaki heywe yoq bolidu, Biz uni körginimizde, uning bizni jelb qilghudek teqi-turqimu yoq bolidu. **3** U kishiler teripidin kemsitilidu, ular uningdin yiraqlashidu; U köp derd-elemlik adem bolup, Uninggha azab-objet yar bolidu; Shuning bilen uningdin yüzler qachurulidu; U kemsitilidu, biz uni héch nersige erzimes dep hésabliuq. **4** Biraq emeliette bolsa, U bizning qayghu-hesritimizni kötürdi, Azab-oqubetlirimizni öz üstige aldi. Biz bolsaq, bu ishlarni u wabagha uchrighanliqidin, Xuda teripidin jazalinip urulghanliqidin, Shundaqla qiyin-qistaqqa élin'ghanliqidin dep qaridu! **5** Lékin u bizning asiyliqlirimiz tüpeylidin yarilandi, Bizning gunahlimiz üçün zeximlendi; Uning jazalinish bedilige, biz aram-xatirjemlik taptuq, Hem qamchidin bolghan yariliri arqiliq biz shipamu taptuq. **6** Hemmimiz xuddi qoglardek yoldin ézip, Herbirimiz özimiz xalighan yolgha mangghaniduq; Biraq Perwerdigar hemmimizning qebihlikini uning üstige yighip yükli. **7** U qiynilip, azab chekken bolsimu éghiz achmidi; U xuddi boghuzlashqa yétilep méngilghan paqlandek boghuzlashqa élip méngildi, Shundaqla yung qirighuchilar alida qoy ün-tinsiz yatqandek, u zadila éghiz achmidi. **8** U qamap qoyulup, heq soraqtin mehrum bolup élip

kétildi, Emdi uning ewladini kimmu bayan qilalisun?! Chünki u tiriklerning zémnidin élip kétildi, Méning xelqimning asiyliqi üçün u waba bilen uruldu. **9** Kishiler uni reziller bilen ortaq bir görge békitten bolsimu, Lékin u ölümidde bir bay bilen bille boldi, Chünki u héchqachan zorawanlıq qilip baqmighan, Uning aghzidin birer éghizmu hiyle-mikiriklik söz tépilsa. **10** Biraq uni ézishni layiq körgen Perwerdigardur; U uni azabaq chömüldürgüzdü. Gerche u öz jénini gunahni yuyidighan qurbanliq qilghan bolsimu, Lékin u özining uruq-ewladlirini chozum körip turidu, Shundaqla uning köridighan künliri uzartilidu; We Perwerdigarning köngli süyündighan ishlar uning ilkide bolup, rawaj téyip emelge ashurulidu. **11** U özi tartqan japaning méwisini körip memnun bolidu; Heqqaniy bolghuchi Méning qulum özining bilimliri bilan nurghun kishilerge heqqaniyliqni yetküzidu. Chünki u ularning qebihliklerini özige yüklüwalidu. **12** Bu ishliri üçün Men shu «nurghun kishiler»ni uninggha hediye qilip nésiwisi qilimen, Shuning bilen u özi küchliklerni ghenimet süpitide üleshtürüp béridighan bolidu; Chünki u ta ölishke qeder «[sharab hediye]ni tökkende, öz jénini tutup berdi, Shundaqla özining asiyliq qilghuchilarning qatarida sanilishigha yol qoydi. Shuning bilen u nurghun kishilerning gunahini öz üstige aldi, Özini asiyliq qilghuchilarning ornigha qoyup ular üçün dua qildi».

54 — Tentene qil, i perzent körmigen tughmas ayall Naxshilarni yangrat, shadlinip tovla, i tolghaq tutup baqmighan ayall! — Chünki ghérib ayalning baliliri éri bar ayalningkidin köptur! — deydu Perwerdigar, — **2** Chédiringning ornini kényeytip, Turalghuliringning étiklirini ular yaysun; Küchüngni héch ayimay chédir taniliringni uzartqin, Quoziqliringni chingaytqin; **3** Chünki sen ong we sol terepke kényiyisen; Séning ewladning bashqa ellerni igeleydu; Ular ghérib sheherlerni ahaliq qilidu. **4** Qorqma, chünki sen héch xijalette bolmaysen, Héch uyatqa qaldurulmaysen, Chünki yerge héch qaritilip qalmaysen, Chünki yashliqingdiki xijilchanliqni untuysen, Tulluqungning ahanitini héch ésingge keltürmeysen. **5** Chünki séni yaritip Shekillendürgüchighan bolsa séning éring, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Uning nami; Hemjemet-Qutquzhuchighan bolsa Israildiki Muqeddes Bolghuchi, U barliq yer-zémanning Xudasi dep atilidu. **6** Chünki Perwerdigar séni chaqirdi, — Xuddi éri özidin waz kechken, köngli sunuq bir ayalde, Yashliqida yatliq bolup andin tashliwétilgen bir aynali chaqirghandek chaqirdi» — deydu séning Xudaying; **7** Men bir deqiqé sendin ayrilip kettim, Biraq zor köyümchanliq bilen séni yéningha yighimen; **8** Ghezipimning téshishi bilen Men bir deqiqla yüzümnü sendin yoshurup qoydu; Biraq menggülük méhir-muhebbitim bilen sanga köyümchanliq kórsitimen. — deydu Hemjemet-Qutquzhuchighan Perwerdigar. **9** Mushu ishlar xuddi Nuh [peyghember] dewridiki topan suliridek bolidu — Men Nuh dewridiki sular ikkinchi yer yüzini bésip ötmeydu dep qesem ichkinimde, — Men shundaq qesem ichkenmenki, Sendin ikkinchi ghezeplenmeymen, Sanga ikkinchi tenbih bermeymen. **10** Chünki taghtar yoqlidu, Dönglermu yöktilip kétidu, Biraq méhir-muhebbitim sendin hergiz ketmeydu, Sanga aram-xatirjemlik bergen ehdemmu sendin néri bolmaydu» — deydu sanga köyümchanliq qilghuchi Perwerdigar. **11** I xar bolghan, boranda uyan-buyan chayqalghan, héch teselli qilinmighan [qiz], Mana, Men tashliringni rengdar sémont lay bilen qirlaymen, Kók yaqutlar bilen ulungni salimen; **12** Parqiraraq munarlingni leellerdin, Derwaziliringni chaqnaq yaqutlardin, Barliq sépilliringni jawahiratlardin qilip yasaymen.

13 Séning baliliringning hemmisi Perwerdigar teripidin ógítildi; Baliliringning aram-xatirjemliki zor bolidu! 14 Sen heqqaniylq bilen tiklinisen; Sen zulumdin yiraq, (Chünki sen héch qorqmaysen) Wehshettnimu yiraq turghuchi bolisen, Chünki u sanga héch yéqinlashmaydu. 15 Mana, birersi haman yighilip sanga hujum qilsa, (Biraq bu ish Méning ixtiyarimda bolghan emes), Kimki yighilip sanga hujum qilsa séning sewebingdin yiqilidu. 16 Mana, kómür otini yelpütüp, Ózige muwapiq bir qoralni yasighuchi tömürchini Men yaratqanmen, Hem xar qilish üçün halak qilghuchinimu Men yaratqanmen; 17 Sanga qarshi yasalghan héchqandaq qoral kargha kelmeýdu; Sanga arz-shikayet qilghuchi herbir tilni sen mat qilisen. Mana shular Perwerdigarning qullirining alidighan mirasidur! Ularning heqqaniyliqi bolsa mendindur!

55 Hoy! Barliq ussap ketkenler, Sugha kélinglar! Puli yoqlar, kélinglar, ash-nan sétiwélip yenglar; Mana kélinglar, ne pul ne bedel tölimeyla sharab hem süt sétiwélinglar; 2 Némishqa heqiqiy ash-nan bolmaydighan nersige pul xejleysiler? Ejiringlarni ademni héch qanaetlendürmeýdighan nersiler üçün serp qilisiler? Gépimni köngül qoyup anglanglar, yaxshisidin yenglar, Könglünglar molchiliqtin qanaetlinidu; 3 Manga qulaq sélinglar, yéningha kélinglar; Anglanglar, jéninglar hayatqa érishidu; We Men siler üçün menggülik bir ehde tüzüp bérimen: — Shu ehde — Dawutqa wede qilin'ghan méhir-shepqtelerdur! 4 Mana, Men uni el-yurtlarga guwahchi süpitide, El-yurtlarga yétekchi hem serkerde süpitide teqdim qildim — 5 — «Mana, sen özüngge yat bir elni chaqirisen, Séni bilmegen bir el yéningha yügürüp kéliðu; Sewebi bolsa Perwerdigar Xudaying, Israildiki Muqeddes Bolghuchining Özidur; Chünki U séni ulughlap sanga güzellik-julaliqu ni yar qildi». 6 — Izdenglar Perwerdigarni, U Özini tapquzmaqqi bolghan peyette; U yéqin turghan waqtda uninggha nida qilinglar! 7 Rezil adem öz yolini, Naheq adem öz oy-xiyallirini tashlisun, Perwerdigarning yéningha qaytip kelsun, U uninggha rehimdilliq körsitidu; Xudayimzning yéningha qaytip kelsun, U zor kechürüm qilidu. 8 Chünki Méning oylighanlirim silerning oylighanliringlar emes, Méning yollirim bolsa silerning yolliringlar emestur; 9 Chünki asman yerdin qanche yuqiri bolghinidek, Mana Öz yollirim silerning yolliringlardin, Méning oylighanlirim silerning oylighanliringlardin shunche yuqiridur. 10 Yamghur hem qar asmandin chüshüp, Yer yüzini sughirip uni kökertip, chéçeklitip, Téringhuchiga uruqni, yéghüchige ash-nanni teminligüche qaytmaydighandek, 11 Mana Méning aghzimdin chiqqan söz-kalamim shundaqtur; Öz könglümdikini emelge ashurmighuche, Uni ewetish meqsitimge toluq yetmigüche, U Özümgé bikardin-bikar qaytmaydu. 12 Chünki siler shad-xuram halda chiqisiler; Aram-xatirjemlikte yétekinlip chiqisiler; Taghlar hem döngler silerning aldinglarda nexsha yangritidu, Dalalardiki barliq del-derepler chawak chéliship tentene qilidu; 13 Yantaqliqning ornida qarighay, Jighanliqning ornida xadas derixi ósidu; Mushular bolsa Perwerdigargha bir nam keltüridu, Menggüge üzülmés karamet bolidu.

56 Perwerdigar mundaq deydu: — Adalet hem hidayette ching turunglar, Heqqaniyliqni yürüzüweringlar; Chünki Méning nijatim yéqinlashti, Heqqaniyliqim ayan qilinay dewatidu, 2 Mushularni qilghuchi kishi, Mushularda ching turghuchi insan balisi — Shabat künini bulghimay pakmuqeddes saqlighuchi, Qolini herqandaq rezilliktin tartquchi kishi némidégen bextliktur! 3 Özini Perwerdigargha baghlighan yat yurtluq adem: — «Perwerdigar choqum méni öz xelqidin ayriwétidu!», Yaki aghwat bolghan kishi: — «Mana, qaqsshal bir

dereksen!» dégüchi bolmisun. 4 Chünki Perwerdigar: — Men Öz «shabat künlirim»ni saqlaydighan, Könglümdiki ishlarni tallighan, Ehdemde ching turidighan aghwatlargha mundaq deymenki: — 5 Men ulargha Öz öyümdé, Yeni Öz tamlirim ichide orun hem nam-ataq ata qilimen; Mushu nam-ataq oghul-qizliri barlarningkidin ewzeldur; Men ulargha üzülmés, menggülik namni bérimen. 6 Perwerdigarning xizmitide bolushqa, Uning namigha séghinishqa, Uning qulliri bolushqa Perwerdigargha özini baghlighan, Shabat künini bulghimay pakmuqeddes saqlighan, Ehdemni ching tutqan yat yurtluqning perzentirini bolsa, 7 Ularnimu Öz muqeddes téghimgha élip kélimen, Méning duagah bolghan öyümdé ularni xushal qilimen; Ularning köydürme qurbanliqliri hem teshekkür qurmanliqliri Méning qurban'gahim üstide qobul qilinidu; Chünki Méning öyüm «Barliq el-yurtlar üçün dua qilinidighan öy» dep atilidu. 8 Israildin tarqilip ketken gheriblerni yighip qayturidighan Reb Perwerdigar: — Men yene uninggha bashqilarni, Yeni yighilip bolghanlargha bashqilarnimu qoshup yighimen! — deydu. 9 — 1 dalalardiki barliq haywanlar, kélip ozuqtin élinglar, Ormanliqtiki barliq haywanlar, kélinglar! 10 [Israilling] közetchiliri hemmisi qarighu; Ular héch bilmeýdu; Hemmisi qawashni bilmeýdighan gacha itlar, Chüshekep yatidighan, uyqugha amraqlar! 11 Mushu itlar bolsa nepsi yaman, toyghanni bilmeýdu, Ular bolsa [xelqimni] «baqquchi»larmish téxi! Ular yorutulushni héch bilmeýdu, Ularning hemmisi xalighanचे yoll talap qéyip ketken, Birsimu qalmay herbiri öz menpeitini közlep yürüghüchiler! 12 Ular: «Qéni, sharab keltürimen, Haraqni qan'ghuche icheyli; Etimu bolsa bügünkidek bolidu, Téximu molchilik bolidu yene!» — dewéridu.

57 Heqqaniy adem alemdin ötidu, Héchkim buninggha köngül bölmeydu; Méhriban ademler yighip élip kételidu, Biraq héchkim oylap chüshinelmeyduki, Heqqaniy ademler yaman künlirni körmisun dep yighip élip kételidu. 2 U bolsa aram-xatirjemlik ichige kiridu; Yeni özlirining durus yolida mangghan herbir kishi, Öz ornida yétip aram alidu. 3 Biraq senler, i jaduger ayalning baliliri, Zinaxor bilen pahishe ayalning nesli; Buyaqaqa yéqin kélinglar; 4 Siler kimni mazaq qiliwatisiler? Yaki kimge qarshi aghzninglarni kalchaytip, Tilinglarni uzun chiqirisiler? Siler bolsanglar asiylıqtin törelgen balilar, Aldamchilıqning nesli emesmusiler? 5 Herbir chong derex astida, Herbir yéshil derex astida shehwaniylıq bilen köyüp ketküchi, Kichik balılarnı jilghılargha hem xada tashlarning yérlıqlırgha élip soyghuchisiler! 6 Ériqtiki silıqlan'ghan tashlar arisida séning nésiwuchı bardur; Shular, shularla séning teqsimatingdur; Shundaq, sen ulargha atap «sharab hediyesi»ni quyup, Ulargha «ashliq hediye»nimu sunup berdingghu; Emdı mushulargha razi bolup Özümni bésiwalsam bolamti? 7 Sen yuqiri, éziz bir tagh üstide orun-körpe selıp qoydung, Sen ashu yerdimu qurbanlıqlarnı qilishqa chıqtıng. 8 Ishiklerning keynige we keyni késheklirige «esletmiling»ni békitip qoydung, Chünki sen Mendin ayırlıng, Sen yalingachlınıp ornunggha chıqtıng; Orun-körpengni kéngeytip [xéridarlıring] bilen özüng üçün ehdileshıng; Ularning orun-körpısige könglüng chıshtı, Sen ularda küch-hoquqni körüp qaldıng. 9 Sen zeytun méyi hediyesini élip, Etirlirıngni üstibéshingge bolushıgha chéchip, Padishahning aldıgha bardıng; Elchilirıngni yıraqqa ewetip, Hetta tehtisaragha yetküche özüngni pes qıldıng. (Sheol h7585) 10 Sen bésip mangghan barlıq yolliringda charchighining bilén, Yene: «Poq yeptimen, boldı bes!» dep qoymıding téxi, Ézıp yürüşke yenila küchüngni yıghdıng, Héch jaq toyımdıng. 11 Sen zadı kimdin yürékzade bolup, qorqup yürısen, Yalghan gep qılıp, Méni

ésingge héch keltürmey, Könglүngdin héch ötküzmiding. Men uzun'ghiche sükütte turup keldim emesmu? Sen yenila Mendin héch qorqup baqmiding! **12** Séning «heqqaniyliq»ni hem «töhpiliring»ni bayan qilimen: — Ularning sangha héch paydisi yoqtur! **13** Chirqirighanliringda sen yighip topighan [butlar] kélip séni qutqusun! Biraq shamal püw qilip ularning hemmisini uchurup kétidu, Bir nepesla ularni élip kétidu; Biraq Manga tayan'ghuchi zémin'gha mirasliq qilidu, Méning muqeddes téghimgha igidarchilik qilidu. **14** [Shu chaghdal]: — «Yolni kütürünger, kütürünger, uni teyyarlanglar, Xelqimning yolini boshitip barliq putlikashanglarni élip tashlanglar» déyilidu. **15** Chünki nami «Muqeddes» Bolghuchi, Yuqiri hem Aliy Bolghuchi, Ebedil'ebedgiche hayat Bolghuchi mundaq deydu: — «Men yuqiri hemde muqeddes jayda, Hem shundaqla rohi sunuq hem kichik péil adem bilen bile turimenki, Kichik péil ademning rohini yéngilaymen, Dili sunuqning könglini yéngilaymen. **16** Chünki Men hergiz menggüge erz qilip eyblimeymen, Hem ebedil'ebedgiche ghezplemymen; Shundaq qilsam insaning rohi Méning aldimda susliship yoqaydu, Özümi yaratqan nepes igiliri tügishidu. **17** Uning öz nepesiyetlik qebhlikide Men uningdin ghezplelinip, uni urghanmen; Men uningdin yoshurun turup, uninggha ghezplen'genlikim bilen, U yenila arqisigha chékin'giniche öz yolini méngiwerti; **18** Men uning yollirini körüp yetken teqdirdimu, Men uni saqaytimen; Men uni yétekleymen, Men lewlerning méwisini yaritimen, Uninggha we uningdiki hesret chekküchilergé yene teselli bérimen; Yiraq turuwatqan'gha, yéqin turuwatqan'ghimu mutleq aram-xatirjemlik bolsun! We Men uni saqaytimen! **20** Biraq reziller bolsa tinchilinishni héch bilmeydighan, Dolqunliri lay-latqilarni urghutuwatqan, Dawalghuwatqan déngizdekter. **21** Rezillergé, — deydu Xudayim — héch aram-xatirjemlik bolmas.

58 — Nida qilip jakarlighin, Awazingni qoyup bérip bolushiche towla, Awazingni kanaydek kütür, Méning xelqimge ularning asiyligini, Yaqupning jemetige gunahilirini bayan qilghin. **2** Biraq ular Méni her küni izdeydighan, Heqqaniyliqni yürgüzidighan, Méning yollirimni bilishni xushalliq dep bilidighan, Xudasining höküm-permanlirini tashliwetmeydighan bir elge oxshaydu; Ular Mendin heqqaniyliqni békitedighan höküm-permanlarni soraydu; Ular Xudagha yéqinlishishni xursenlik dep bilidu. **3** [Andin ular]: — «Biz roza tuttuq, Emdi némishqa sen közüngge ilmiding? Biz jénimizni qiyniduq, Emdi némishqa buningdin xewiring yoq?» — [dep soraydu]. — Qaranglar, roza küni öz könglүnglardikini qiliwérisiler, Xizmetchiliringlarni qattiq ishlitisiler; **4** Silerning roza tutushliringlar jenggi-jédel chiqirish üçünmu? Qebih qolliringlar musht bilen adem urushni meqset qilghan oxshimamdu? Hazirqi roza tutushliringlarning meqsiti awazinglarni ersherde anglitish emestur! **5** Men tallighan shu roza tutush küni — Ademlerning jénini qiynaydighan künmu? Béshini qomushtek éqip, Astigha böz we küllerni yéyish kérek bolghan künmu? Siler mushundaq ishlarni «roza», «Perwerdigar qobul qilghudek bir kün» dewatamsiler? **6** Mana, Men tallighan roza mushuki: — Rezillik-zulumning asaretlirini boshitish, Boyunturuqning tasmlirini yéshish, Ézilgenlerni boshitip hör qilish, Herqandaq boyunturuqni chéqip tashlash emesmidu? **7** Ash-néningni achlarga üleshtërüshüng, Hajetmen musapirlarni himaye qilip öyüngge apirishing, Yalingachlarni körginide, uni kiydürüshüng, Özüngni özüng bilen bir jan bir ten bolghanlardin qachurmasliqingdin ibaret emesmu? **8** Shundaq qilghanda nurung tang seherdek wallide échilidu, Salametliking tézdin eslige kélip yashnaysen; Heqqaniyliqing aldingda

mangidu, Arqangdiki muhapizetching bolsa Perwerdigarning shan-sheripi bolidu. **9** Sen chaqirsang, Perwerdigar jawab béridu; Nida qilisen, U: «Mana Men!» deydu. Eger aranglardin boyunturuqni, Tengleydighan barmaqni, Hem töhmet geplirini yoq qilsang, **10** Jéningni achlar üçün pida qilsang, Ézilgenlerning hajetliridin chiqsang, Shu chaghda nurung qarangguluqta kütürülidu; Zulmiting chüshetek bolidu; **11** Hem Perwerdigar séning daimliq yétekligüching bolidu, Jéningni qurghachilik bolghan waqtidimu qamdaydu, Ustixanliringni kücheytidu; Sen sughirilidighan bir bagh, Suliri urghup tügimeydighan, ademni aldimaydighan bir bulaq bolisen; **12** Sendin törelgenler kona xarabilerni qaytidin qurup chiqidu; Nurghun dewrlar qaldurghan ularni qaytidin kütürisen, Shuning bilen «Bösülgen tamamlarni qaytidin yasighuchi, Kocha-yol we turalghularni eslige keltürgüchi» dep atilisen. **13** Eger sen shabat künide qedemliringni sanap mangsang, Yeni Méning muqeddes künümde özüngningki könglүngdikilerni qilmay, Shabatni «xushalliq», Perwerdigarning muqeddes küni «hörmetlik küni» dep bilseng, Hem Uni hörmetlep, Öz yolliringda mangmay, Öz bilginingni izdimey, Quruq parang salmisaq, **14** Undaqt Perwerdigarni könglүngning xushalliqi dep bilisen, Hem Men séni yer yüzidiki yuqiri jaylarga min'güzüp mangdurimen; Atang Yaqupning mirasi bilen séni ozuqlandurimen — Chünki Perwerdigar Öz aghzi bilen shundaq söz qildi.

59 — Qaranglar, Perwerdigarning qoli qutquzalmighudek küchsis bolup qalghan emes; Yaki Uning quliqi anglimighudek éghir bolup qalghan emes; **2** Biraq silerning qebhlikinglar silerni Xudayinglardin yiraqlasturdu, Gunahinglar Uning yüzini silerdin qachurup Uninggha tilikinglarni anglatquzmidu. **3** Chünki qolliringlar qan bilen, Barmaqliringlar qebhlik bilen milen'gen, Lewliringlar yalghan gep éytqan, Tilinglar kaldirlap qeriship sözligen; **4** Heqqaniyliq terepte sözlüghü yoqtur, Heqiqet terepte turidighan höküm sorighuchi yoqtur; Ular yoq bir nersige tayinip, aldanchilik qilmaqta, Ularning qorsiqidikisi ziyandash, Ularning tughuwatqini qebhlik; **5** Ular char yilanning tuxumlirini töldürüdü, Ömüchükning torini torlaydu, Kim uning tuxumlirini yése ölüdu; Ulardin biri chéqilsa zehirlik yilan chiqidu. **6** Ularning torliri kiyim bolalmaydu; Özliri ishligenliri bilen özlirini yapalmaydu; Ishligenliri bolsa qebih ishlardur; Ularning qolida zoranawliq turidu; **7** Qedemliri yamanliq terepte yügürüdu, Gunahsiz qanni töküshke aldiraydu, Ularning oyliri qebhlik toghrisidiki oylardur; Barghanla yerde weyranchilik we halaket tépilidu. **8** Tinchliq-aramliq yolini ular héch tonumaydu; Yürüshliride héch heqiqet-adalet yoqtur; Ular yollirini egri-toqay qiliwaldi; Kim bularda mangghan bolsa tinch-aramliqni körmeydu. **9** — Shunga heqiqet-adalet bizdin yiraq turidu; Heqqaniyliq yétip bizni chümkingen emes; Nurni kütimiz, biraq yenila qarangguluq! Birla ghil-pal parlighan yoruqluqnimu kütimiz, Yenila zulmette mangimiz. **10** Qarighulardek biz tamni silashturup izdeymiz, Közsiz bolghandek silashturimiz; Gugunda turghandek chüshitmu putliship kétimiz, Chet yaiqlarda ölüklüklüde yürümisiz. **11** Éyiqlardek nere tartimiz, Paxteklüklüde qattiq ah urimiz; Biz höküm-heqiqetni kütüp qaraymiz, biraq u yoq; Nijat-qutulushni kütimiz, biraq u bizdin yiraqtur; **12** Chünki itaetsizlikirimiz aldingda köpiyip ketti, Gunahlirimiz bizni eyblep guwahliq béridu; Chünki itaetsizlikirimiz herdaim biz bilen billidur; Qebhliklirimiz bolsa, bizge roshendur: — **13** Chünki Perwerdigargha itaetsizlik qilmaqtimiz, wapasizliq qilmaqtimiz, Uningdin yüz örimektimiz, Zulumni hem asiyligni terghip qilmaqtimiz, Yalghan sözlerni oydurup, ich-ichimizdin

sözlimektimiz; **14** Adalet-xalislq bolsa yoldin yéni ketti; Heqqaniylq yiraqta turidu; Chünki heqiqet kochida putliship kétidu; Durus-diyagnetningmu kirgüdek yéri yoqtur. **15** Shuning bilen heqiqet yoqay dep qaldi; Özümmi yamanliqtin néri qilay dégen adem xeqning olja nishani bolup qaldi! **16** Hem Perwerdigar kördi; Höküm-heqiqetning yoqluqi Uning neziride intayin yaman bilindi. We U [amal qilghudek] birmu ademning yoqluqini kördi; [Gumahkarlarga] wekil bolup dua qilghuchi héchkimning yoqluqini körip, azablinip köngli parakende boldi. Shunga Uning Öz Biliki özige nijat keltürdi; Uning Öz heqqaniyligi Özini qollap chidamliq qildi; **17** U heqqaniyligini qalqan-sawut qildi, Béshigha nijatliq dubulghisini kiydi; Qisas libasini kiyim qildi, Muhebbetlik qizghinliqni ton qilip kiydi. **18** Ademlerning qilghanliri boyiche, u ulargha qayturidu; Reqiblirige qehr chüshüridu, Düşmenlirige ishlorini qayturidu, Chet aralardikilergimu u ishlorini qayturidu. **19** Shuning bilen ular gherbte Perwerdigarning namidin, Künchiqishta Uning shan-sheripidin qorquidu; Düşmen kelkündek bésip kirginide, Emdi Perwerdigarning Rohi uninggha qarshi bir tughni kötürüp béridu; **20** Shuning bilen Hemjemet-Qutquzghuchi Zion'gha kéliidu, U Yaqup jemetdikiler arisidin itaetsizliktin yéniip towa qilghanlarga yéqinlishidu, — deydu Perwerdigar. **21** Men bolsam, mana, Méning ular bilen bolghan ehdem shuki, — deydu Perwerdigar — «séning üstüngge qonup turghan Méning Rohim, shundaqla Men séning aghzigha quyghan söz-kalamim bolsa, Buningdin bashlap ebedil'ebedige öz aghzidingin, neslingning aghzidin yaki neslingning neslining aghzidin hergiz chüshmeydu! — deydu Perwerdigar.

60 — Ornungdin tur, nur chach! Chünki nurung yétip keldi, Perwerdigarning shan-sheripi üstüngde kötürüldi! **2** Chünki qaranghuluq yer-zéminni, Qapqara zulmet el-yurtlarni basidu; Biraq Perwerdigar üstüngde kötürüldü, Uning shan-sheripi séningde körünidu; **3** Hem eller nurung bilen, Padishahlar séning kötürülgen yoruqluqung bilen mangidu. **4** Béshingni kötür, etrapinggha qarap baq; Ularning hemmisi jem bolup yigihilidu; Ular yéninggha kéliidu, — Oghulliring yiraqtin kéliidu, Qizliring yanpashlarga artilip kötürüp kelinidu. **5** Shu chaghda körisen, Közliring chaqnap kétidu, Yürekliqing tipcheklep, ich-ichingge patmay qalisen; Chünki déngizdiki bayliqlar sen terepke burulup kéliidu, Ellerning mal-dunyaliri yéninggha kéliidu. **6** Top-top bolup ketken tögiler, Hem Midiyan hem Efahdiki taylaqlar séni qaplaydu; Shébadikilerning hemmisi kéliidu; Ular altun hem xushbuy élip kéliidu, Perwerdigarning medhiyilirini jakarlaydu. **7** Kédarning barliq qoy padiliri yéninggha yigihilidu; Nébayotning qochqarliri xizmitingde bolidu; Ular Méning qobul qilishimgha ériship qurban'gahimgha chiqirilidu; Shuning bilen güzellik-julaliqimni ayan qilidighan öyümmi güzelleshtürimen. **8** Keptexanilirigha qaytip kelgen keptelerdek, Uchup kéliwatqan buluttek kéliwatqan kimdu? **9** Chünki arallar Méni kütüdu; Shular arisidin oghulliringni yiraqtin élip kéliшке, Öz altun-kümüşlirini bille élip kéliшке, Tarshishtiki kémiler birinchi bolidu. Ular Xudaying Perwerdigarning namigha, Israildiki Muqeddes Bolghuchining yéniggha kéliidu; Chünki U sanga güzellik-julaliq keltürdi. **10** Yat ademlerning baliliri sépilliringni quridu, Ularning padishahliri xizmitingde bolidu; Chünki ghezipimde Men séni urdum; Biraq shapaitim bilen sanga rehim-méhribanliq körsettim. **11** Derwaziliring herdaim ochuq turidu; Ular kéche-kündüz étilmeydu) Shundaq qilghanda ellerning bayliqlirini sanga élip kelgili, Ularning padishahlirini aldinggha yéteklep kelgili bolidu. **12** Chünki sanga xizmette bolushni ret qilidighan el yaki padishahliq bolsa yoqlidu; Mushundaq eller pütünley

berbat bolidu. **13** Méning muqeddes jayimni güzelleshtürishke, Liwanning sheripi, — Archa, qarighay we boksus derexlirining hemmisi sanga kéliidu; Shundaq qilip ayighim turghan yerni shereplik qilimen. **14** Séni xarilighanlarning baliliri bolsa aldinggha égilginiche kéliidu; Xarli kemsitkenlerning hemmisi ayighinggha bash uridu; Ular séni «Perwerdigarning shehiri», «Israildiki Muqeddes Bolghuchining Zioni» dep ataydu. **15** Sen tashliwétilgen hem nepretke uchrighanliqing üçhün, Héchkim zéminingdin ötmigen; Emdilikte Men séni menggülük bir shan-shöhret, Ewlad-ewladlarning bir xursenlikli qilimen. **16** Ellerning sütni émisen, Padishahlarning emchikidin emgendek [méhir-sheppitige] érishsen; Shuning bilen sen Men Perwerdigarni özüngning Nijatkarining hem Hemjemet-Qutquzghuching, «Yaquptiki qudret Igisi» dep bilisen. **17** Misning ornigha altunni, Tömürning ornigha kümüşni epkélip almashturimen; Yaghadning ornigha misni, Tashlarning ornigha tömürni epkélip almashturimen; Séning hakimliringni bolsa tinch-aramliq, Begliringni heqqaniylig qilimen. **18** Séningde zorawlanliqing héch sadasi bolmaydu, Chégraliring ichide weyranchiliq we halaketmu yoq bolidu; Sen sépilliringni «nijat», Derwaziliringni «medhiye» dep ataysen. **19** Ne quyash kündüzde sanga nur bolmaydu, Ne ayniq julasi sanga yoruqluq bermeydu; Belki Perwerdigar séning menggülük nurung bolidu, Séning Xudaying güzel julaliqing bolidu. **20** Séning quyashning ikkinchi patmaydu, Éying tolunluqidin yanmaydu; Chünki Perwerdigar séning menggülük nurung bolidu, Hesret-qayghuluq künliringge xatime bérilidu. **21** Séning xelqingning hemmisi heqqaniy bolidu; Yer-zémin'gha menggüde igidarchiliq qilidu; Ularning Méning güzel julaliqimni ayan qilishi üçhün, Ular Öz qolum bilen tikken maysa, Öz qolum bilen ishliginim bolidu. **22** Sebiy bala bolsa minggha, Eng kichiki bolsa ulugh elge aylinidu, Menki Perwerdigar bularni öz waqtida tézdim emelge ashurimen.

61 «Reb Perwerdigarning Rohi méning wujudumda, Chünki Perwerdigar méni ajiz ézilgenlerge xush xewerler yetküzishke mesihligen. U méni sunuq köngüllerni yasap saqaytishqa, Tutqunlarga azadlikni, Chüshep qoyulghanlarga tashdanning échiwétildighanliqini jakarlashqa ewetti; **2** Perwerdigarning shapaet körsitidighan yilini, Hem Xudayimizning qisasliq künini jakarlashqa, Barliq qayghu-hesret chekkenlerge teselli bérishke méni ewetti. **3** Zionsdiki hesret-qayghu chekkenlerge, Küllerning ornigha güzelligini, Hesret-qayghuning ornigha sürkildighan shad-xuramliq méyini, Gheshlik-meyüslük rohining ornigha, Medhiye tonini kiydürishke méni ewetti; Shundaq qilip ular «heqqaniyligining chong derexliri», «Perwerdigarning tikken maysiliri» dep atilidu, Ular arqliq uning güzellik-julaliq ayan qilinidu. **4** Ular qedimki xarabzarliqlarni qaytidin quridu, Eslide weyran qilin'ghan jaylarni qaytidin tikleydu, Xarabe sheherlerni, dewrdin-dewerge weyranlıqta yatqan jaylarni yéngibashtin quridu; **5** Yaqa yurtluqlar turghuzulup, padiliringni baqudu; Yatlarning baliliri qoshchiliringlar, üzümchiliringlar bolidu. **6** Biraq siler bolsanglar, «Perwerdigarning kahinliri» dep atilisiler; Siler toghranglarda: «Ular Xudayimizning xizmetkarliri» déyilidu; Ozuqliringlar ellerning bayliqliri bolidu, Siler ularning shan-shereplirige ortaq bolsiler. **7** Xorlinip, shermendilikte qalghinglarning ornigha ikki hesse nésiwengler bérilidu; Reswa qilin'ghanliqing ornigha ular teqsimatida shadlinip tentene qilidu; Shuning bilen ular zémin'gha ikki hessilep igidarchiliq qilidu; Menggülük shad-xuramliq ularningki bolidu. **8** Chünki Men Perwerdigar toghra höküm, heqiqetni

eziizleyen; Köydürme qurbanliq qilishta herqandaq bulangchiliq we aldanchiliqqa nepretlinimen; Men ulargha heqiqet bilan tégishlikini qayturup bérimen; Men ular bilan menggülik bir ehдини tüzimen. **9** Shundaq qilip ularning neslining dangqi eller arisida, Perzentlirining dangqi xelqi-alem arisida chiqidu; Ularni kórgenlerning hemmisi ularni tonup étirap qiliduki, «Ular bolsa Perwerdigar bext ata qilghan nesildur». **10** — «Men Perwerdigarni zor shad-xuramliq dep bilip shadlinimen, Jénim Xudayim tüpeylidin xushallinidu; Chünki toy qilidighan yigit ózige «kahinliq selle» kiyiwalgandek, Toy qilidighan qiz leel-yaqutlar bilan ózini perdezligandek, U nijatliqning kiyim-kéchikini manga kiydürdi, Heqqaniyliq toni bilan méni pürkendürdi. **11** Chünki zémin ózining bixini chiqarghinidek, Bagh ózide térilghanlarni ündüriginidek, Reb Perwerdigar oxshashla barliq ellerning aldida heqqaniyliqni hem medhiyini ündüridu.»

62 — «Taki Zionning heqqaniyliqi julalinip chaqnap chiqquche, Uning nijati lawuldawatqan mesh'eldek chiqquche, Zion üçün héch aram almaymen, Yérusalém üçün hergiz sükütk qilmaymen; **2** Hem eller séning heqqaniyiliqini, Barliq padishahlar shan-sheripingni kóridu; Hem sen Perwerdigar Óz aghazi bilan sanga qoyidighan yéngi bir isim bilan atilisen, **3** Shundaqla sen Perwerdigarning qolida turghan güzel bir taj, Xudayingning qolidiki shahane bash chembiriki bolisen. **4** Sen ikkinchi: «Ajrashqan, tashliwétilgen» dep atalmaysen, Zémining ikkinchi: «Weyran qilip tashliwétilgen» dep atalmaydu; Belki sen: «Méning xushalliqim del uningdal», dep atilisen, Hem zémining: «Nikahlan'ghan» dep atilidu; Chünki Perwerdigar sendin xushalliq alidu, Zémining bolsa yatliq bolidu. **5** Chünki yigit qizgha baghlan'ghandek, Oghulliring sanga baghlinidu; Toy yigit qizidin shadlan'ghandek, Xudaying séningdin shadlinidu. **6** Men sépilliriginda kózetчилени békítip qoydum, i Yérusalém, Ular kündüzmu hem kéchisimu aram almaydu; I Perwerdigarni esletküchi bolghanlar, sükütk qilmanglar! **7** U Yérusalémni tikligüche, Uni yer-jahanning otturisida rehmet-medhiyilerning sewebi qilghuche, Uninggha héch aram bermenglar!». **8** Perwerdigar ong qoli hem óz küchi bolghan biliki bilan mundaq qesem ichti: — «Men ziraetlirini düshmenliringge ozuq bolushqa ikkinchi bermeymen; Japa tartip ishligen yéngi sharabnima yatlarining perzentliri ikkinchi ichmeydu; **9** Ziraetlerni orup yighqanlar ózlirila uni yep Perwerdigarni medhiyileydu; [Üzümlerni] üzgenler muqeddes öyümning seynalirida ulardin ichidu». **10** — Ötünglar, derwazilardin ötünglar! Xelqning yolini tüz qilip teyyarlanglar! Yolni kötürünglar, kötürünglar; Tashlarni élip tashliwétünglar; Xelq-milletler üçün [yol körsitidighan] bir tughni kötürünglar. **11** Mana, Perwerdigar jahanning chet-yaqilirigha mundaq dep jakarlidi: — Zion qizigha mundaq dep éytqin: — «Qara, séning nijat-qutulushung kéliwatidu! Qara, Uning Ózi alghan mukapiti Ózi bilen bille, Uning Ózining in'ami Ózige hemrah bolidu. **12** We xeqler ularni: «Pak-muqeddes xelq», «Perwerdigar hemjemetlik qilip qutquzghanlar» deydu; Sen bolsang: «Intilip izdelgen», «Héch tashliwétilmigen sheher» dep atilisen.

63 «Bozrah shehiridin chiqqan, üstibéshi qéniq qizil renglik, Kiyim-kéchekliri qaltis-karamet, Zor küch bilen qol sélip méngiwatqan, Édomdin mushu yerge kéliwatquchi kim?» «Heqqaniyliq bilen sözlügiçi Men, Qutquzushqa küch-qudretke Ige Bolghuchidurmen. **2** «Üstibéshindikisi némishqa qizil, Qandaqsige kiyim-kéchekliring sharab köchikini cheyligüchiningkige oxshap qaldu?». **3** «Men yalghuz sharab

köchikini cheylidim; Bar el-yurtlardin héchkim Men bilen bille bolghini yoq; Men ularni ghezpimde cheylidim, Qehrimde ularni dessiwettim; Ularining qanliri kiyim-kécheklirim üstige chachridi; Méning pütün üstibéshim boyaldu; **4** Chünki qelbimge qisas küni pükülgenidi, Shundaqla Men hemjemetlirimni qutquzidighan yil keldi; **5** Men qarisam, yarem qilghudek héchkim yoq idi; Héchkimning qollimaydighanliqini körüp azablinip könglüm parakende boldi; Shunga Óz bilikim Özümge nijat keltürdi; Óz qehrim bolsa, Méni qollap Manga chidam berdi; **6** Shuning bilen el-yurtlarni ghezpimde dessiwetkenmen, Qehrimde ularni mest qilwettim, Qanlirini yerge töküwettim». **7** «Men Perwerdigarning shepqteliri toghruluq eslitip sözleymen; Perwerdigarning medhiyeye layiq qilghanliri, Uning rehimdillilirligha asasen, Uning nurhunlighan shepqtelirige asasen, Perwerdigarning bizge qilghan iltapatliri, Israil jemetige iltapat qilghan zor yaxshilqliri toghruluq eslitip sözleymen; **8** U ularni: — «Ular Méning xelqim, Aldamchiliq qilmaydighan balilar» dep, Ularining Qutquzghuchisi boldi. **9** Ularining barliq derdlirige Umu derddash idi; «Uning yuzidiki Perishtisi» bolsa ularni qutquzghan, U Óz muhebbiti hem rehimdilliliri bilen ularni hemjemetlik qilip qutquzghan; Ashu qedimki barliq künlerde ularni Ózige artip kötürgen; **10** Biraq ular asiqliq qilip Uning Muqeddes Rohigha azar berdi; Shunga ulardin yüz örüp U ularning düshminige aylinip, Ulargha qarshi jeng qildi. **11** Biraq U: — «Musa peyghembirim! Méning xelqim!» dep eyni künlerni eslep toxtidi. Emdi Óz [padisi bolghanlarni] padichiliri bilen dengizdin chiqiriwalghuchi qéni? Ózining Muqeddes Rohini ularning arisigha turghuzup qoyghuchi qéni? **12** Uning güzel shereplik biliki Musaning ong qoli arqiliq ularni yetékligüchi boldi, Ózi üçün menggülik bir namni tiklep, Ular aldida ularni bölüwetküchi, **13** Ularini dalada erkin kézip yüridighan attek, Héch putlashturmay ularni dengizning chongqur yerliridin ötküzgüchi qéni? **14** Mallar jilghigha otlashqa chüshkendez, Perwerdigarning Rohi ulargha aram berdi; Sen Özüng güzel-shereplik bir namgha érishish üçün, Sen mushu yollar bilen xelqingni yetékliding. **15** Ah, asmanlardin neziringni chüshürgin, Séning pak-muqeddesliking, güzellik-sheriping turghan makaningdin [halimizgha] qarap baq! Qéni otluq muhebbiting we küch-qudretini? Ichningi aghritishliring, rehimdilliliring qéni? Ular manga kelgende bésilip qaldimu? **16** Chünki gerche Ibrahim bizni tonumisimu, Yaki Israil gerche bizni étirap qilmisimu, Sen haman bizning Atimiz; Sen Perwerdigar bizning Atimizdursen; Ezeldin tartip «Hemjemet-Qutquzghuchimiz» Séning namingdur. **17** I Perwerdigar, némishqa bizni yolliringdin azdurghansen? Némishqa Özüngdin qorqushtin yandurup könglimizni tash qilghansen?! Qulliring üçün, Óz mirasing bolghan qebililer üçün, Yénimizgha yénip kelgesen! **18** Muqeddes xelqing peqet azghine waqitla [tewelikegi] ige bolalighan; Düshmenlirimiz muqeddes jayingni ayagh asti qildi; **19** Shuning bilen biz uzundin buyan Sen idare qilip baqmighan, Séning naming bilen atilip baqmighan bir xelqtek bolup qaldu!

64 **2** Ah, Sen asmanlarni yirtiwétip, Yerge chüshken bolsang! idi! Taghlar bolsa yüzüng aldida érip kétetti! Mana mushundaq bolghanda tuturuqqa ot yaqqandek, Ot suni qaynatqandek, Sen namingni düshmenliringge ayan qilghan bolatting, Eller yüzügingdinla titrep kétetti! **3** Sen biz kütimigen dehshetlik ishlarni qilghan waqtingda, Sen chüshkeniding; Yüzügingdin taghlar rastla érip ketti! **4** Sendin bashqa Ózige telmürüp kütkenler üçün ishligüchi bir Xudani, Ademler ezeldin anglap baqmighan, Qulaqqa yétip baqmighan, Kóz

körüp baqmighandur! **5** Sen heqqaniyliqni yürgüzüshni xursenlik dep bilgen ademning, Yeni yolliringda méngip, Séni séghin'ghanlarning hajitidin chiqquchi hemrahursen; Biraq mana, Sen ghezepite boldung, Biz bolsaq gunahta bolduq; Uндаq ishlar uzun boliwerdi; Emdi biz qutquzlamduq? **6** Emdi biz napak bir nersige oxshash bolduq, Qiliwatqan barliq «heqqaniyetlirimiz» bolsa bir ewret latisighila oxshaydu, xalas; Hemmimiz yopurmaqtek zazan bolup kettuq, Qebihliklirimiz shamaldek bizni uchurup tashliwetti. **7** Séning namingni chaqirip nida qilghuchi, Iltipatingni tutushqa qozqalghuchi héch yoqtur; Chünki Sen yüzüingni bizdin qachurup yoshurdung, Qebihliklirimizdin bizni solashturghuzdung. **8** Biraq hazir, i Perwerdigar, Sen bizning Atimizdursen; Biz séghiz lay, Sen bizning sapalchimizdursen; Hemmimiz bolsaq qolungda yasalgandurmiz; **9** I Perwerdigar, bizge qaratqan ghezipingni zor qilmighaysen, Qebihlikni menggügige eslep yürüging; Mana, qarighin, hemmimiz Séning xelqingdurmiz! **10** Muqeddes sheherliring janggal, Zionmu janggal bolup qaldi; Yérusalém weyran boldi; **11** Ata-bowimiz Séni medhiyiligen yaj, Pakmuqeddeslik, güzel-parlaqliq turalghusi bolghan öyimiz bolsa ot bilen köyüp küll boldi; Qedir-qimmatlik nersilirimizning hemmisi weyran qiliwétildi. **12** Mushu ishlar aldida Özüngni chetke alamsen, i Perwerdigar? Süküt qilip turamsen? Bizni bolushiche xar qilip uriwérensens?»

65 Ezeldin Méni izdimigenlerge Méni sorash yolini achtigim; Men Özümge intilmigenlerge Özümni tapquzdum. Méning namim bilen atalmighan yat bir elge Men: — «Manga qara, Manga qara» — dédim. **2** Biraq yaman yolda mangidighan, Özining pikir-xiyaligha egiship mangidighan, Asiyliq qilghuchi bir xelqge bolsa Men kün boyi qolumni uzitip intilip keldim. **3** Yeni baghlarda qurbanliq qilip, Ularni xishliq supilar xetidimu köydürüp, Köz aldimdila zerdemge tégidighan bir xelq; **4** Ular qebriler arisida olturidu, Mexpiy jaylardimu tünep olturidu; Ular choshqa göshini yeydu, Qazan-qachilirida herqandaq yirginchlik nersilerning shorpisi bar. **5** Ular: «Özüng bilen bol, Manga yeqinlashquchi bolma; Chünki men sendin pakmen» — deydu; Mushular dimighingha kirgen is-tütek, Kün boyi öchmey turidighan ottur! **6** Mana, Méning aldima pütüklük turiduki: — Men süküt qilip turmaymen — deydu Perwerdigar — Belki hem silerning qebihlikliringlarni, Shundaqla tagh choqilirida isriq yaqqan, Döngler üstidimu Méni haqaretligen ata-bowiliringlarning qebihliklirini birlikte qayturimen; — Shularni öz quchaqlirigha qayturimen; Berheq, Men ilgiriki qilghanlirini öz quchaqlirigha ölchep qayturimen. **8** Perwerdigar mundaq deydu: — Sapaq üzümning «sarqindi shirne»si körün'gende, Xeqlerning: «Uni cheyliwétip weyran qilmisun, chünki uningda beriket turidu» déginidek, Men Öz qullirinning sewebidinla shundaq qilimenki, Ularning hemmisini weyran qilmaymen. **9** Shundaq qilip Men Yaquptin bir nesilni, Yehudadimmu taghliriringha bir igidarni chiqirimen; Shuning bilen Méning tallighanlirim [zémín'gha] ige bolidu, Méning qullirim shu yerde makanlishidu. **10** Méni izdigen xelqim üçün, Sharon bolsa yene qoy padilirigha qotan, Axor bolsa kala padilirigha qonalghu bolidu. **11** Biraq Perwerdigarni tashlap, Muqeddes téghimni untughuchi, «Teley» [dégen but] üçün dastaxan salghuchi, «Teqdir» [dégen but] üçünmu ebesh sharabni quyup qachilarni toldurghuchisiler, **12** Men silerni qilichqa «teqdir» qildim, Silerning hemminglar qirghinchiliqta bash égisiler; Chünki Men chaqirdim, siler jawab bermidinglar; Men söz qildim, siler qulaq salmidinglar; Eksiche nezirimde yaman bolghanni qiliwatisiler, Men yaqurtmaydighanni tallighansiler. **13** Shunga,

Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Méning qullirim yeydu, Siler ach qalisiler; Mana, Méning qullirim ichidu, Biraq siler usszuq qalisiler; Mana, Méning qullirim shadlinidu, Siler shermendilikte qalisiler; **14** Mana, könglidiki shad-xuramliqin qullirim naxsha éytidu, Siler köngüldiki azabtin zar-zar yighlaysiler, Roh-qelb sunuquqidin nale-peryad kötürisiler. **15** Isminglarni Méning tallighanlirimgha lenet bolushqa qaldurisiler. Reb Perwerdigar séni öltüridu, Hem uning qullirigha bashqa bir isimni qoyup béridu. **16** Shuning üçün kimki öziye bir bextni tilise, «Amin» déğüchi Xudaning nami bilen ashu bextni tileydu; Kimki qesem ichmekchi bolsa, Emdi «Amin» déğüchi Xudaning nami bilen qesem ichidu; Chünki burunqi derd-elemler untulghan bolidu, Chünki ularni közümdin yoshurdum. **17** Chünki qaranglar, Men yéngi asmanlarni we yéngi zéminni yaritimem; Ilgiriki ishlar héch eslenmeydu, Hetta eske kelmeydu. **18** Eksiche siler Méning yaritidighanliqimdin xushallinglar; Menggüge shad-xuramliqta bolunglar, Chünki Men Yérusalémni shad-xuramliq, Uning xelqini xushalliq bergüchi qilip yaritimem. **19** Özümnu Yérusalémdin shad-xuramliqta bolimen, Shundaqla Öz xelqimdin xushallinimen; Uningda ne yigha awazi, Ne nale-peryadlar ikkinchi anglanmaydu; **20** Uningda yene birmechke künlik chachrap ketken bowaq bolmaydu, Yaki waqti toshmay waqitsiz ketken boway bolmaydu; Yüz yashqa kirgen bolsa «yigit» sanilidu, Shuningdek gunahkar yüz yashqa kirip ölgen bolsa «Xudaning lenitige uchrangan» dep hésablinidu. **21** Ular öylerni salidu, ularda turidu; Ular üzümzarlarni berpa qilidu, ulardin méwe yeydu; **22** Ular yasighan öylerde, bashqa birsi turmaydu; Tikilgen üzümzarlardin, bashqa birsi méwe élip yémeydu; Chünki xelqimning künliri dërxening ömridek bolidu; Méning tallighanlirim özliri öz qoli bilen yasighanliridin öz ömride toluq behrimen bolidu. **23** Ularning qilghan emgiki bikargha ketmeydu; Yaki ularning baliliri tugulghanda kélechiki toghrulug wehime mewjut bolmaydu; Chünki ular Perwerdigar bext ata qilghan nesidur, Ularning perzentlirimu shundaq. **24** We shundaq boliduki, Ular nida qilip chaqirmastinla, Men ijabet qilimen; Ular dua qilip sözlewatinidila, Men ularni anglaymen. **25** Böre hem paqlan bilen bille ozuqlinidu; Shir bolsa kalidek saman yeydu; Yilanning rizqi bolsa topa-changla bolidu. Méning muqeddes téghimning hemme yéride héch ziyankeshlik bolmaydu; Héç buzhunchiliq bolmaydu, deydu Perwerdigar.

66 «Perwerdigar mundaq deydu: — «Asmanlar Méning textim, Zémín bolsa ayaghliriringha textiperimdur, Emdi Manga qandaq öy-imaret yasimaqchisiler? Manga qandaq yer aramgaq bolalaydu? **2** Bularning hemmisini Méning qolum yaratqan, ular shundaq bolghachqila barliqqaq kelgen emesmid? — deydu Perwerdigar, — Lékin Men nezirimni shundaq bir ademge salimen: — Mömin-kemter, rohi sunuq, Sözlirimni anglighanda qorqup titrek basidighan bir ademge nezirimni salimen. **3** Kala soyghan kishi ademnimu öltüridu, Qozini qurbanliq qilghan kishi itning boynini sundurup öltüridu; Manga hediye tutquchi choshqa qoninimu tutup bermekchidir; Duasini eslitishke xushbuy yaqquchi mebudqimu medhiye oquydu; Berheq, ular özi yaqturidighan yollirini tallighan, Köngli yirginchlik nersiliridin xursen bolidu. **4** Shunga Menmu ularning külpetlirini tallaymen; Ular del qorqidighan wehimilerni bëshigha chüshürimen; Chünki Men chaqirghinimda, ular jawab bermidi; Men söz qilghinimda, ular qulaq salmidi; Eksiche nezirimde yaman bolghanni qildi, Men yaqurtmaydighanni tallidi». **5** «I Perwerdigarning sözi aldida qorqup titreydighanlar, Uning déginini anglanglar: — «Silerni

namingha [sadiq bolghanliqlinglar] tüpeylidin chetke qaqqanlar bolsa, Yeni silerdin nepretlinidighan qérindashliringlar silerge: — «Qéni Perwerdigarning ulughluqi ayan qilinsun, Shuning bilen shadliqlinglarni köreleydighan bolimiz!» — dédi; Biraq shermendilikte qalghanlar özleri bolidu. **6** Anglanglar! — sheherdin kelgen chuqan-sürenler! Anglanglar! — ibadetxanidin chiqqan awazni! Anglanglar! — Perwerdigar Öz düshmenlirige [yamanliqlirini] qayturuwatidu!» **7** — Tolghiqi tutmayla u boshinidu; Aghriqi tutmayla, oghul bala tughidu! **8** Kimning mushundaq ish toghruluq xewiri bardu? Kim mushundaq ishlarni körüp baqqan? Zémin bir xelqni bir kün ichidila tughidighan ish barmu? Deqiqe ichidila bir elning tughulushi mumkinmu? Chünki Zionning emdila tolghiqi tutushigha, u oghul balilirini tughdi! **9** Birsini boshinish halitige keltürgen bolsam, Men balini chiqarghuzmay qalamtim? — deydu Perwerdigar, Men Özüm tughdurghuchi tursam, baliyatquni étiwétemdimen? — deydu Xudaying. **10** Yérusalém bilen bille shad-xuramliqta bolunglar; Uni söygüchiler, uning üçün xushallininglar! Uning üçün qayghu-hesret chekenler, Uning bilen bille shadliq bilen shadlininglar! **11** Chünki siler uning teselli bérédighan emchekliridin émp qanaetlisiler; Chünki siler qan'ghuche ichip chiqisiler, Uning shan-sheripining zorluqidin könglünglar xursen bolidu». **12** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Men uninggha tashqan deryadek aram-xatirjemlikni, Téship ketken éqimdek ellerning shan-shereplirini sunup bérimen; Siler émisiler, Siler yanpashqa élinip kötürülsiler, Étekte ekilitilsiler. **13** Xuddi ana balisigha teselli bergende, Men shundaq silerge teselli bérimen; Siler Yérusalémde tesellige ige bolisiler. **14** Siler bularni körgende könglünglar shadlinidu, Söngeliringlar yumran ot-chöptek yashnap kétidu; Shuning bilen Perwerdigarning qoli Öz qullirigha ayan qilinidu, U düshmenlirige qehrini körsitidu. **15** Chünki ghezipini qehr bilen, Tenbihini ot yalqunliri bilen chüshürüshi üçün, Mana, Perwerdigar ot bilen kélidu, U jeng harwiliri bilen quyunde kélidu. **16** Chünki ot bilen hem qilich bilen Perwerdigar barliq et igilirini soraq qilip jazalaydu; Perwerdigar öltürgenler nurghun bolidu. **17** «Baghchilar»gha kirish üçün pakizlinip, Özlirini ayrim tutup, Otturida turghuchining gépige kirgenler, Shundaqla choshqa göshini, yirginchlik bolghanni, jümlidin chashqanlarni yeydighanlar bolsa jimisi teng tügishidu — deydu Perwerdigar. **18** Chünki ularning qilghanliri hem oylighanliri Méning aldimdidur; Biraq barliq eller, hemme tilda sözleydighanlarning yighilidighan waqti kélidu; Shuning bilen ular kélip Méning shan-sheripimni köridu; **19** We Men ularning arisida bir karamet belgini tikleymen; Hem ulardin qéchip qutulghanlarni ellerge ewetimen; Nam-shöhritimni anglimighan, shan-sheripimni körüp baqmighan Tarshishqa, Liwiyege, oqyachiliqta dangqi chiqqan Ludqa, Tubal, Grétsiyege hem yiraq chetlerdiki arallargha ularni ewetimen; Ular eller arisida Méning shan-sheripimni jakarlaydu. **20** Shuning bilen Israillar «ashliq hediye»ni pakiz qachilargha qoyup Perwerdigarning öyige élip kelgende, Shular bolsa, Perwerdigargha atap béghishlighan hediye süpitide qérindashliringlarning hemmisini ellerdin élip kélidu; Ular atlargha, jeng harwilirigha, sayiwenlik harwa-zembillerge, qéchirlargha hem nar tögilerge mindürüp muqeddes téghimgha, yeni Yérusalémgha élip kélidu, — deydu Perwerdigar. **21** Hem Men ulardin bezilirini kahnlar hem Lawiylar bolushqa tallaymen — deydu Perwerdigar. **22** Chünki Men yaritidighan yéngi asmanlar hem yéngi zémin Özümning aldida daim turghandek, Séning nesling hem isming turup saqlinidu. **23** Hem shundaq boliduki, yéngi aymu yéngi ayda, Shabat künimu shabat künide, Barliq et igiliri Méning aldimgha

ibadet qilghili kélidu — deydu Perwerdigar. **24** — Shuning bilen ular sirtqa chiqip, Manga asyiliq qilghan ademlerning jesetlirige qaraydu; Chünki ularni yewatqan qurtlar ölmeypdu; Ular köydürüwatqan ot öchmeypdu; Ular barliq et igilirige yirginchlik bilinidu.

Yeremiya

1 Binyamin qebilisi zéminidiki Anatot yézésida turuwaqtan kahinlardan bolghan Hilqiyaning oghli Yeremiyaning sózlari [töwende xatirilinidu]: — **2** Yehuda padishahi, Amonning oghli Yosiyaning künliride, yeni u textke olturghan on üçinchi yilida [Yeremiyağa] Perwerdigarning sözi keldi; **3** Yehuda padishahi Yosiyaning oghli Yehoakimning künliride hemde Yehuda padishahi Yosiyaning oghli Zedekiyaning on birinchi yilining axirighiche, yeni shu yilning beshinchi éyida Yérusalémdikiler sürgün qilin'ghuche uninggha Perwerdigarning sözi yene kélip turdi. **4** Perwerdigarning sözi manga kélip: **5** — Anangning qorsiqida séni apiride qilishtin ilgirila Men séni bilettim; sen baliyatqudin chiqishtin burun séni Özüme atap, elliye peyghember bolushqa tiklidim, — déyildi. **6** Men bolsam: — Apla, Perwerdigar! Men gep qilishni bilmeymen; chünki men gödek balidurmen, dédim. **7** Lékin Perwerdigar manga: — Özüngni gödek bala, déme; chünki Men séni kimge ewetsem, sen shulargha barisen; we Men séni néme de dep buyrusam, sen shuni deysen. **8** Ulardin qorqma; chünki séni qutquzush üçün Men sen bilen billidurmen, — dédi. **9** We Perwerdigar qolini sozup aghzingha tegküzdü; Perwerdigar manga: Mana, Öz sözlirimni aghzingha qoydum; **10** Qara, mushu küni Men séni yulush, söküsh, halak qilish we örüş, qurush we térip östürüş üçün eller we padishahliqlar üstige tiklidim, — dédi. **11** We Perwerdigarning sözi manga kélip: «Yeremiya, némini körüwatisen?» — déyildi. Men: «Badam derixining shéxini körüwatisen» — dédim. **12** Perwerdigar manga: «Körgining yaxshi boldi; chünki Men sözümming emeliylishisi üçün sözüمنى közitip turimen» — dédi. **13** We Perwerdigarning sözi manga ikkinchi qétim kélip: «Némini körüwatisen?» — déyildi. Men: «Poruq-poruq qaynawatqan, aghzi shimal teripidin qiyasayghan bir qazanni kördüm» — dédim. **14** Perwerdigar manga: — Külpet shimal tereptin kélip bu zéminda turuwaqtanlarning hemmisi üstige bösüp kélidu — dédi. **15** — Chünki mana, Men shimaliy padishahliqlarning barliq jemetlirini chaqirimen, — deydu Perwerdigar; — ular kélidu, padishahlar herbiri öz textini Yérusalém qowuqliri aldigha sélip, hemme sépillargha we Yehudaning barliq sheherlirige hujumgha teyyarlinidu; **16** shuning bilen Men [Yehudaliklerning] barliq rezillikliki üçün ularning üstidin hökümlerni jakarlaymen; chünki ular Mendin waz kéchip, bashqa ilahlargha xushbuy yéqip, öz qolliri yasighanlirigha choquidi. **17** Sen emdi bélingni baghlap ornungdin turup, sanga buyrughanlirimning hemmisini ulargha éyt; ular aldida hoduqup ketmigin; bolmisa Men séni ular aldida hoduqturimen. **18** Qara, Men bügün hem Yehudaning padishahlirigha, emirlirige, kahinlirigha hem pütkül zémin xelqige qarshi turghuchi musthekem sheher, tömrü tüwrük we mis sépillardek tiklidim. **19** Ular sanga qarshi jeng qilidu, lékin séning üstüngdin ghelibe qilalmaydu — Chünki Men séni qutquzush üçün sen bilen billidurmen, — deydu Perwerdigar.

2 Emdi Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** Bérip Yérusalémdikilerning qulaqlirigha mundaq jar salghin: — «Perwerdigar mundaq deydu: — Men séning yash waqtindiki wapadarliqingni, yeni qizning ashiqigha bolghan muhebbitidek séning chöl-bayawanda, yeni térimighan yerlerde Manga egiship yürgenliriningni séning üçün esleymen. **3** Shu chaghda Israil xelqi Perwerdigargha pak, alahide atalghan, ular uning öz hosulining tunji méwisi dep qaralghanidi; ularni yewalmaqchi bolghanlarning hemmisi gunahkar dep hésablan'ghanidi

hem ularning bashlirigha balayi'apet chühshkenidi, — deydu Perwerdigar. **4** Perwerdigarning sözini anglanglar, i Yaqupning jemeti, Israil jemetining barliq aile-tawabatliri: — **5** Perwerdigar mundaq deydu: — Ata-bowlirilinglar Mende zadi qandaq adaletsizliklerni bayqaptu, ular Mendin shunche yiraqlishidu? Ular némishqa bimene butlarga bash urup, özliri bimene bolup ketti? **6** Ular héchqachan: «Bizni Misir zéminidin qutquzup chiqirip, bayawandin, yeni chöl-desht we tik azgallar bilen qaplan'ghan jaylardin, qurghaqchilik we ölüm sayisi orap turghan yerlardin, ademzat ötmeydighan hemde insan turmaydighan shu bayawandin bizni ötküzgen Perwerdigar qéni?» dep sorap qoyushmaptighu? **7** Men silerni méwisi hem molchiliqidin huzurlinish üçün mumbet bir zémin'gha élip kelgenmen; siler kélip zéminimni bulghidinglar, Méning mirasimni yirginchlik bir nersige aylandurup qoyduklar. **8** Kahinlar: «Perwerdigar qéni?» dep héch sorap qoymidi; Tewratqanun ijraçiliri méni héch tonumidi; xelq padichiliri manga asiylig qildi; peyghemberler bolsa Baalning namida bésharet berdi, ularning hemmisi héch paydisiz bimene nersilerge egiship ketti. **9** Shunga siler bilen dewalashmaqchimen, baliliringlar hem baliliringlarning baliliri bilen dewalishimen, — deydu Perwerdigar; **10** — siler Sipurstiki déngiz boylirigha ötüp béqinglar, Kédargha tekshürüşke adem ewetip béqinglar — mushundaq bir ish zadi bolup baqanmu-yoq dep körüp béqinglar — **11** Qaysi bir el öz ilahlirini (ular héch ilah emes, elwette) özgerkenmu? Lékin Méning xelqim özlirining shan-sheripi Bolghuchisini bolsa paydisiz-bimene bir nersige almashturghan. **12** Buninggha ejoblilinglar, i asmanlar; hangtang bolunglar! Sarasimge chühshunglar! Chöchünglar! — deydu Perwerdigar, **13** — chünki Méning xelqim ikki rezil ishni qildi; ular hayatliq su menbesi bolghan Mendin waz keçti; andin özliri üçün su azgallirini, yeni su turmaydighan yériq su azgallirini yonup chiqti. **14** Israil esli qulmidi? U xojayinning öyide tugulghan qulmidi? Némishqa emdi u oljigha aylinip qaldi? **15** Yash shirlar uni olja qilip hökiridi; ular awazini qoyuwetti; ular [Israil] zéminini weyrane qildi; sheherliri köydürüldi, ademzatsiz qaldi. **16** Uning üstige hetta Nof we Tahpanes sheheridikilermu choqqangni yériwetti. **17** Bu ishlarni özüng keltürüp chiqarghan emesmu? — Chünki sanga yol bashlawatqanida Perwerdigar Xudayingdin waz keçkeniding. **18** Emdi bügünki künde yene Shihor deryasining süyini ichish üçün Misirning yolini basqining némissi? [Efrat] deryasining süyini ichish üçün Asuriyening yolini basqining némissi? **19** Öz rezillikig özüngge sawaq élip kélidu, özüngning yénimdin chetnep ketkinging özüngge tenbih bolidu; emdi séning Perwerdigar Xudayingdin waz keçkinging we Méning qorqunchumning sende bolmasliqining intayin rezil hemde zerdapqa tolghan ish ikenlikini bilip qoy, — deydu Reb, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **20** Chünki sen qedimdinla Men sanga salghan boyunturuqni buzup, uning rishtini üzüp tashliwetkensen; sen: «Qulluqungda bolmaymen!» déding. Chünki barliq döng-égizlikte we barliq yéshil derek astida sen pahishe ayaldek kériyip yatqansen. **21** Lékin Men bolsam séni esli ésil sortluq üzüm télidin, serxil uruqtin tikkenidim; sen Manga nisbeten qandaqmu yat we yawa bir sésiq üzüm téligha aylinip qalding? **22** Chünki sen shulta bilen yuyunsangmu, köp aqartquch sopun ishletsengmu séning qebihliking Méning aldimda téxi dagh bolup turidu, — deydu Reb Perwerdigar. **23** Sen qandaqmu: «Men héch bulghan'ghan emesmen, men «Baallar»gha héch egeshmidim!» déyeleysen? Jilghida mangghan yolungni körüp baq, qilmishliriningni iqrar qil — sen öz yollirida uyan-buyan qatrap yüridighan chaqqaq

hingandursen! **24** Sen chöl-bayawan'gha adetlen'gen, hewisi qozg'alghanda shamalni purap yüridighan bir yawayi mada éshoksen! Küyligende kim uni tosalisun? Uni izdigen hanggilar özlerini héch upratmaydu; shu waqitlarda uni izdep tapmaq asandur. **25** [I Israil], [bikar yügürtip], putungni ayahgsiz, gélingni ussuluqsiz qilip qoyma! Lékin sen buninghlar: «Yaq! Xam xiyal qilma! Chünki men bu yat [ilahlarni] yaxshi körtüp qaldim, ularning keynidin mangimen!» — déding. **26** Oghri tutulup qélip xijaletke qalghandek, Israil jemetimu xijaletke qalidu — yeni özliri we ularning padishahliri, kahanliri we peyghemberliri — **27** ular yaghach kötikige: «Atam!» we tashqa: «Sen méni tughdurdung!» deydu; chünki ular yüzini Manga qaratmay, eksiche Manga arqisini qildi; lékin külpet béshigha chüshkende ular: «Ornungdin turup, bizni qutquzghaysen!» deydu. **28** Emdi özüngge yasighan ilahliring qénil! Külpet béshingha chüshkende séni qutqazaladighan bolsa, ular ornidin tursun! — Chünki sheherliring qanche köp bolsa butliringmu shunche köptür, i Yehuda! **29** Némishqa siler Men bilen dewagha chüshmekchisiler? Siler hemminghar Manga asiyliq qilghansiler, — deydu Perwerdigar. **30** Baliliringni bikardin bikar urup qoydum; ular héch terbiyini qobul qilmidi. Öz qiliching yirtuqch shirdek peyghemberliringni yewetti. **31** I bu dewr kishiliri! Perwerdigarning sözige köngül qoyunglar! Men Israilgha chöl-bayawan yaki qapqaranghuluq basqan zémin bolup baqqanmu? Méning xelqim némishqa: «Negila barsaq öz erkimiz; emdi yéninggha yene kelmeymiz!» — deydu? **32** Qiz zibu-zimnetlirini untuyalamdu? Toy qilidighan qiz toy kiyimlirini untuyalamdu? Lékin öz xelqim san-sanaqsiz künliride Méni untudi. **33** Sen ish qizdep baridighan yollargha shunche mahir bolup ketting! Berheq, hetta éng buzaq ayallargha yolliringni körséting. **34** Uning üstige tonungning peshliride gunahsiz namratlarning qéni bar! Sen ularni témingni téship oghriliqqa kirgini üçün öltürdingmu?! Ishlarning hemmisi shundaq tursimu, **35** sen téxi: «Mende gunah yoq; [Reb] mendin renjiwermeydu!» deysen. Bilip qoy! Men üstingdin höküm chiqirimen, chünki sen: «Men gunah sadir qilmidim!» — dewérisen. **36** Sen némishqa bunchiwala uyan-buyan qatrap ala köngüllük qilisen? Sen Asuriye teripidin yerge qaritilghandek Misir teripidinnu yerge qaritilisen. **37** Berheq, sen Misirdin qolliringni béshingha alghan péti chiqisen; chünki Perwerdigar sen yölénchük qilghanlarni chetke qaqti; sen ularin héch payda körmeysen.

3 Shundaq déyiliduki, birs ayalini qoyuwette, ayal uningdin ajrashsa we kéyin u bashqa erge yatliq bolghan bolsa, birinchi éri uning bilen qayta yarishiwalsa bolamdu? Bundaq ish bu zéminni mutleq bulghimamdu? Lékin sen shunche köp ashniliring bilen buzuqluq qilip turup yene yéninggha qaytay dewatamsen téxi? **2** Béshingni kötürüp yuqirigha qarap baq; — Sen zadi nede yat ilahlar bilen buzuqluq ötküzimigensen?! — Sen chöl-bayawanda kütiup olturghan erbedek ularni yollar boyi kütiup olturghansen; zéminni buzuqluqliring we rezillikning bilen bulghighansen. **3** Shuning üçün qattiq yamghurlar tutup qélinip sanga bérimildi hemde «kéyinki yamghurlar» yaghamdi. Lékin sende téxi pahishe ayalning qélin yüzü bar, iza tartishni héch bilgüing yoqtur. **4** Hetta sen bayatin Manga: «I Atam, yashliqimdin bashlap manga yétekchi hemrah bolup kelding!» — deysen, we: — **5** «U herdaim ghezipini saqlamdu? U ghezipini axirighiche tutamdu?» — deysen. Mana, sen shundaq dégingen bilen, lékin sen qolungdin kélisiche rezillik qilghansen. **6** Yosiya padishahning künliride Perwerdigar manga: «Wapasiz Israilning néme qilghanliqini kördüngmu? U barliq ézig taghqa chiqip hem barliq yéshil derex astigha kirip shu yerlerde

pahishe buzuqluq qilghan» — dédi. **7** — «Men: U bularning hemmisini qilghandin kéyin, choqum yéninggha qaytip kélidu, — dédim; lékin u qaytip kelmidi. Uning asiy singlisi, yeni Yehuda buni kördi; **8** lékin wapasiz Israilning barliq zina qilghanliri tüpeyldin uninggha talaq xétini bérup uni qoyuwetkinimni körtüp, asiy singlisi Yehuda qozqumdi, belki özimu bérup pahishilik qildi. **9** Shundaq boldiki, öz buzuqchiliqini shunche kichik ish dep qarighachqa, u hetta yaghach we tash bilen zina qilip zéminni bulghiwetti. **10** Bularning hemmisisige qarimay Israilning asiy singlisi Yehuda téxi pütün köngli bilen emes, peqet saxtiliq bilen yéninggha qaytip kelgende boluwaldi, — deydu Perwerdigar. **11** Perwerdigar manga mundaq dédi: — «Wapasiz Israil özini asiy Yehudadin heqqaniy körsetti. **12** Barghin, shimalgha qarap bu sözlerni jakarlap mundaq dégin: — «Qaytip kel, i yoldin chiqquchi Israil, — deydu Perwerdigar — we Men sanga qapiqimni qayta türmeymen; chünki Men rehimdil, — deydu Perwerdigar — Men ghezipimni menggüge saqlap turmaymen. **13** Peqet séning qebihlikingni, — Perwerdigar Xudayinggha asiyliq qilghanliqingni, uyan-buyan qatrap yürüp özüngni herbir yéshil derex astida yat ilahlargha béghishlihanliqingni, shuningdek awazingha héch qulaq salmighanliqingni iqrar qilsangla [Mendin rehim-sheppet körisen] — deydu Perwerdigar. **14** Qaytip kélinglar, i yoldin chiqquchi balilar, — deydu Perwerdigar — chünki Men silerni heqiqiy söygüchüdürmen; [siler shundaq qilsanglarla] Men silerdin tallighanlarni, yeni herqaysi sheherdin birdin, herqaysi jemetin ikkidin puqrani Zion'gha qayturup kéli men. **15** Men silerge könglümdekdek xelq padichilirini teqsim qilimen; ular silerni danaliq-bilim, eqil-paraset bilen béqip ozuqlanduridu. **16** Shundaq boliduki, shu künlerde siler zéminde köpiyip, köp perzentlik bolghininglarda, — deydu Perwerdigar, — siler: «Perwerdigarning ehde sanduqil!» dep yene tilgha almaysiler; u héch ésinglarga kelmeydu, uni héch eslimeysiler we uni héch séghinimaysiler; siler bashqa bir sanduqmu yasimaysiler. **17** Shu tapta ular Yérusalémi Perwerdigarning texti» dep ataydu; barliq eller uninggha yighilidu, — yeni Perwerdigarning namigha, Yérusalémgha yighilidu; ular qelbidiki rezil jahilliqigha qaytidin héch egiship mangmaydu. **18** Shu künlerde Yehuda jemeti Israil jemeti bilen birlikte mangidu; ular shimal zéminidin bille chiqip Men ata-bowilirigha miras bolushqa teqdim qilghan zémin'gha kélidu. **19** Men: «Men séni balilirim qatirigha qoyup, sanga güzel zéminni, yeni köpligen ellerning zéminliri arisidiki eng körkem jayni miras qilip ata qilishni shunchilik xalayttim!» — dédim, we: «Sen Méni «méning atam» deysen, we Mendin yüz örümeysen!» — dédim. **20** Lékin berheq, asiyliq qilghan ayal öz jörisidin ayrilghandek, siler Manga asiyliq qilghansiler, i Israil jemeti, — deydu Perwerdigar. **21** Yuqiri jaylardin bir awaz anglinidu! U bolsa Israil jemetidikilerning yigha-peryadini; chünki ular öz yolini burmilighan, Perwerdigar Xudasinu utughan. **22** — Qaytip kélinglar, ey yoldin chiqquchi balilar; Men silerning yoldin chiqip kétishinglarga shipa bolimen. — «Mana, biz yéninggha barimiz; chünki Sen Perwerdigar Xudayimizdursen» — denglar! **23** — Berheq, ézigliklerde hem taghlarda anglitilghan [butpereslikning] qiyaqas-sürenliri bihude ishtur! Berheq, Israilning qutquzush-nijati Perwerdigar Xudayimizdinladur. **24** Lékin yashliqimizdin tartipla, ata-bowilirimizning ejrini, yeni ularning kala-qoy padilirini, qiz-oghullirini ashu uyat-nomus yep ketken; **25** Netijide biz uyat-xijilliq ichide yattuq, qalayimqanchilik we alaqadilik bizni qapliwaldi; chünki yashliqimizdin tartip bügünki kün'ge qeder biz we ata-bowilirimiz hemmimiz Perwerdigar Xudayimiz aldida

gunah sadir qilib kelduq, Perwerdigar Xudayimizning awazigha héch qulaq salmiduq.

4 — «Bu yollirimdin burulay!» déseng, i Israil — deydu Perwerdigar — Emdi Méning yéningha burulup qaytip kelli Eger bu yirginchliklirning közümdin néri qilsang, we shundaqla yoldin yene ténép ketmiseng, **2** — eger sen: «Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem ichkiningde, u qesem heqiqet, adalet we heqqaniyliq bilen bolsa, undaqla yat ellermu Uning namida özliring bext tilishidu we Uni özining pexir-shöhriti qilidu. **3** Chunki Perwerdigar Yehudadikiler we Yérusalémdikilerge mundaqla deydu: — «Boz yéringlarni chépip aghdurunglar; tikenlik arisigha uruq chachmanglar! **4** Özliringlarni Perwerdigarning yolida sünet qilinglar; qelbinglarni sünet qilinglar, i Yehudadikiler we Yérusalémde turuwatqanlar! — Bolmisa, Méning qehrim partlap ot bolup silerni köydüriwétidu; qilmishliringlarning rezilliki tüpeylidin uni öchüreleydighan héchkim chiqmaydu. **5** — Yehudada mushularni élan qilib, Yérusalémde: — «Zémin-zéminda kanay chélinglar!» — dep jakarlanglar; «Yighilinglar! Mustehkem sheherlerge qéchip kireyli!» — dep nida qilinglar! **6** Zionni körsitidighan bir tughni tiklenglar; derhal qéchinglar, kéchikip qalmanglar! Chunki Men külpet, yeni zor bir halaketni shimaldin élip kéli-men. **7** Shir öz chatqalliqidin chiqti, «ellerni yoqatquchi» yolgha chiqti; u öz jayidin chiqip zéminingni weyran qilishqa kéliidu; sheherliring weyran qilinip, ademzatsiz bolidu. **8** Bu sewebtin özliringlarga böz kiyim oranglar, dad-peryad kötürüp nale qilinglar! Chunki Perwerdigarning qattiq ghezipi bizdin yamidi! **9** Shu küni shundaqla boliduki, — deydu Perwerdigar, — padishahning yürüki, emirlerning yürükimu su bolup kétidu, kahinlar alaqqade bolup, peyghemberler teejüplininu. **10** — Andin men: — Ah, Reb Perwerdigar! Berheq Sen bu xelqni, jumelidin Yérusalémni: «Siler aman-tinch bolisiler» dep alding; emeliyette bolsa qilich jan'gha yétip keldi, dédim. **11** — Shu chaghdá bu xelqge we Yérusalémgha mundaqla déyilidu: «Chölbayawandiki égziliklerdin chiqqan issiq bir shamal xelqimning qizining yoligha qarap chüshidu; lékin u xaman sorushqa yaki dan ayrishqa muwapiq kelmeydu! **12** — Buningdin esheddiy bir shamal Mendin chiqidu; mana, Men hazir ulargha jaza hökümlirini jakarlaymen. **13** Mana, u top bulutlardek kéliidu, uning jeng harwiliri qara quyundektur, uning atliri bürkütlerdin tézdur! — «Halimizgha way! Chunki biz nabut bolduq!» **14** — «I Yérusalém, öz qutulushung üçün qelbingni rezilliktin yuyuwet; qachan'ghiche könglüngge bihude oy-xiyallarni püküp turisen? **15** Chunki Dan diyaridin, Efraimdeki égziliklerdinmu azab-külpetni élan qilidighan bir awaz anglitilidu: — **16** Ular: Ellerge élan qilinglar, Yérusalémghimu anglitinglar: — Mana, qorshawgha alghuchilar yiray yurttin kéliwatidu! Ular Yehuda sheherlirige qarshi jeng chuqanlirni kötürüşke teyyar! — deydu. **17** Étiziqlini mudapie qiliwatqanlardek, ular Yérusalémni qorshiwolidu; chunki u Manga asiylig qilghan, — deydu Perwerdigar. **18** Séning yolung we qilmishliring mushularni öz béshinggha chüshürdi; bu rezillikingning aqiwitidur; berheq, u azabliqtur, yürükinggimu sanjydu! **19** — [Men]: «Ah, ich-baghrim! Ich-baghrim! Tolghaqqa chüshütüm! Ah, könglüm azablandi! Yürükim düpüldewatidu, süktü qilip turalmaymen; chunki men kanayning awazini anglaymen; jeng chuqanliri jéningha sanjidi. **20** Apet üstige apet chüshiti! Pütükül zémin weyran boldi; chédiririm deqiqide berbat qilindi, perdilirim hayt-huytning ichide yirtip tashlandi! **21** Qachan'ghiche tughqa qarap turushum, jeng awazlirini anglishim kérek?» — [dédim]. **22** — «Chunki Méning xelqim nadandur; ular Méni héch

tonumighan; ular eqli yoq balilar, ular héch yorutulmighan; rezillikke nisbeten ular danadur, emma yaxshiliqqa nisbeten ular bilimsizdur». **23** — «Men yer yüzige qaridim; mana, u shekilsiz we qup-quruq boldi; asmanlarginimu qaridim, u nursiz qaldi; **24** taghlargha qaridim, mana, ular zilzilige keldi, barliq döngler esheddiy silkinip ketti. **25** Qarap turuwerdim, we mana, insan yoq idi, asmandiki barliq uchar-qanatlarnu özlirini daldigha aldi. **26** Men qaridim, mana, bagh-étizlar chöl-bayawan'gha aylandi, barliq sheherler Perwerdigar aldida, yeni uning qattiq ghezipi aldida weyran boldi. **27** Chunki Perwerdigar mundaqla deydu: — «Pütükül zémin weyran bolidu; emma Men uni pütünley yoqatmaymen. **28** Buning tüpeylidin pütükül yer yüzi matem tutidu, yuqirida asman qariliq bilen qaplinidu; chunki Men shundaqla söz qildim, Men shundaqla niyetke kelgenmen; Men uningdin ökünmeymen, uningdin héch yanmaymen; **29** atliqlar we oqayliqlarning shawqun-süreni bilen herbir sheherdikiler qéchip kétidu; ular chatqalliqarlarga kirip möküwalidu, tashlar üstige chiqiwolidu; barliq sheherler tashlinip ademzatsiz qalidu. **30** — Sen, i halak bolghuchi, néme qilmaqchisen? Gerche sen pereng kiyimlarni kiygen bolsangmu, altun zibu-zinnetlerni taqighan bolsangmu, köz-qashliringni osma bilen perdzalighan bolsangmu, özüngni yasighining bikardur; séning ashiqliring séni kemsitidu; ular jéningni izdewatidu. **31** Chunki men tolghaqqa chüshken ayalningkidek bir awazni, tunji balini tughqandikidek azabdan bolghan Zion qizining awazini anglawatimen; u qollirini sozup: «Halimizgha way! Bu qatillar tüpeylidin halimdin kettim!» dep hasirimtaqa.

5 [Perwerdigar]: — Yérusalémning reste-kochilirida uyan-buyan aylinip yügürünglar, obdan körüp biliwélinglar; meydanliridin izdep körünglar; adalet bilen ish köridighan, wediside turushqa intilidighan birla ademni tapsanglar, shunda men bu [sheherni] kechürimen! **2** Gerche ular: «Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem ichken bolsimu, ular yalghandin sözleydu, [dédi]. **3** — I Perwerdigar, közüng adalet-bitereplikni izdep yürüde emesmu? Sen bularni urdung, lékin ular azablanmaydu; Sen ularni nabut qilip tügeshtürdüng, lékin ular terbiye qobul qilishni ret qilip keldi; ular yüzlirini tashdin qattiq qildi, ular yolidin yénishni ret qilidu» **4** — men: «Shübhizisi, bundaq qilghanlar peqet namratlar, ular nadanlar; chunki ular Perwerdigarning yolini, Xudasining höküm-körsetmilirini bilmeydu» — dédim. **5** — «Men mötiwerlerning yénigha bérup ulargha sözleymen; chunki ular Perwerdigarning yolini, Xudasining höküm-körsetmilirini bilidu». Biraq ularmu boyunturuqni üzül-késil buzup, rishtilirini üzüp tashlighan. **6** — Shunga ormandin chiqqan bir shir ularni öltürüdu, bayawandin chiqqan bir böre ularni weyran qilidu; yilpiz sheherlerge qarap paylaydu; sheherlerdin chiqqan herbiri titma-titma qilinidu; chunki ularning asiyligleri köpiyip, wapasizligleri awuydu. **7** Men zadi némige asasen séni kechürimen? Séning baliliring Mendin waz kéchip, Xuda emeslerge qesem ichmekte; Men hemme hajetliridin chiqqan bolsammu, lékin ular zinaxorluq qilip, pahishilerning öyige top-top bolup méngiwatidu. **8** Ular semrigin ishqwaz ayghirlar, ular herbiri öz yéqinining ayaligha hewes qilip kishnewatidu. **9** Bu ishlar tüpeylidin ularni jazalimay qoyamdu? — deydu Perwerdigar, — Méning jénim mushundaqla bir eldin qisas almay qoyamdu? **10** Uning üzüm chünekliridin ötüp, tallirini weyran qilinglar; lékin ularni pütünley nabut qilmanglar; shaxlirini qirip tashlanglar, chunki ular Perwerdigargha tewe emestur; **11** chunki Israil jemeti we Yehuda jemeti Manga mutleq wapasizlig qildi, — deydu Perwerdigar. **12** Ular: «U héchnéme qilmaydu! Bizge héch

apet chüshmeydu; ne qilich ne qehetchilikni körmeymiz!» — dep Perwerdigardin ténip ketti. **13** Peyghemberler bolsa peqet bir shamaldin ibaret bolidu, xalas; [Perwerdigarning] söz-kalami ularda yoqtur; ularning sözliri öz bëshigha yansun! **14** Shunga Perwerdigar, samawi qoshunlarning Sordari bolghan Xuda manga mundaq deydu: — Bu xelq mushu sözni qilghini üçün, mana, Men aghzinggha salghan sözlirimni ot, bu xelqni otun qilimenki, ot ularni köydürüp tashlaydu. **15** — Mana, Men yiraqtin bir elni élip kélimen, i Israil jemeti, — deydu Perwerdigar, — U küchlük bir el, qedimiy bir el, tilini sen bilmeydighan we geplirini sen héch chüshenmeydighan bir el bolidu; **16** ularning oq déni yoghan échilghan bir gördur; ularning hemmisi batur palwanlardur. **17** Ular hosulingni we néningni yep kétidu, oghul-qizliringni yep kétidu, kala-qoy padiliringni yep kétidu, üzümlingni we enjur derexliringni yep kétidu; ular sen tayan'ghan mustehkem sheherliringni qilich bilen weyran qilidu. **18** Halbuki, — deydu Perwerdigar, — shu künlerdimu silerni pütünley tügeshtürmeymen. **19** Shu chaghda [xelqning]: «Perwerdigar Xudayimiz némishqa mushu ishlarning hemmisini bëshimizgha chüshürgen?» — dep sorisa, emdi sen [Yeremiyah] ulargha: «Siler Mendin yüz örüp, öz zémininglarda yat ilahlarning qulluqida bolghininglardek, siler öz wetinglar bolmighan bir zéminda yat bolghanlarning qulluqida bolisiler» — dégin. **20** — Yaqupning jemetide shuni jakarlighinki we Yehuda arisida shuni élan qilghinki, **21** «Buni anglanglar, i nadan we eqli yoq, közi turup körmeydighan, quliqi turup anglamaydighan bir xelq: — **22** Mendin qorqamsiler? — deydu Perwerdigar, — Déngiz süyi üçün sahilni menggülük cheklime qilip, «Bu yerdin ötm» dep békitken Méning aldimda tewrimemsiler? Mana, dolqunliri örkeshlighini bilen ular sahil üstidin héch ghelebe qilmaydu; shawqunlighini bilen bu chekkin hergiz halqip ótelmeydu. **23** Lékin bu xelqning jahil we asiqlik köngli bardur; ular yoldin chiqip öz bëshimchilik qilip ketti. **24** Ular könglide: «Öz waqtida yamghurlarni, yeni awwalqi hem keyynki yamghurlarni Bergüchi, bizge hosul peslini békitip aman-ésen Saqlighuchi Perwerdigar Xudayimizdin eymineyli» dégenni héch demeydu. **25** Silerning qebihlikliringlar mushu ishlarni silerge nésip qilmighan; silerning gunahliringlar silerdin beriketini mehrum qilghan. **26** Chunki xelqim arisida reziller bardur; ular pistirmida yatqan qiltaqchilardek paylap yürüdu; ular tuzaq sélip, ademlerni tutuwalidu. **27** Tutqan qushlarga tolghan qepetek, ularning öyliri aldanchiligtin érishken mallar bilen tolghan; ular shu yol bilen büyük hem bay bolup ketti. **28** Ular semrip, parqirap ketti; berheq, ular rezil ishlarni qilishqa mahir bolup ketti; ular öz menpeetini közlep xeqlerning dewasini, yétim-yéslirlerning dewasini sorimaydu; namratlarning hoquqini qoghdaydighan hökümni ular chiqarmaydu. **29** Bu ishlar tüpeylidin ularni jazalimay qoyamdin?! — deydu Perwerdigar, — Méning jénim mushundaq bir eldin qisas almay qoyamdur? **30** Zéminda itayin qorqunchuq we yirginchliq bir ish sadir qilin'ghanki — **31** Peyghemberler yalghan-saxta bësharetlerni bermekte; kahnilar bolsa öz hoquq dairisini kéngeytip hökümranliq qilmaqta; Méning xelqimmu bu ishlarni yaqturidu. Lékin bularning aqiwitide qandaq qilisiler?

6 Jéninglarni qutquzush üçün Yérusalém shehiridin qéchinglar, i Binyamin jemetidikiler! Tekoa yézisida kanay chélinglar! Beyt-Hakeremde is signalini kötüringlar! Chunki balayi'apet, yeni dehshtelik halaket shimal tereptin payda bolidu. **2** Zion qizi, yeni nazinin sahibjamalni, men nabut qilimen. **3** Yérusalémgha qarshi chiqawatqan pada baqquchilarnu öz padilirini épkelidu; ular Yérusalémni qorshawgha élip chédirlirini tikidu; ularning hemmisi özi igiligen jayda pada

baqudu. **4** [Ular]: «Uninggha qarshi jengge teyyarlinglar! Turunglar, chüsh waqtidin paydiliniq hujum qilayli!» «Apla! Kün patay dep qaptu, kechtiki sayiler uzirawatidu!» — [deydu], [andin]: **5** «Shunga, kéchiche hujum qilip chiqayli, uning mustehkem ordilirini yoqitayli!» — deydu. **6** — Chunki samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar ulargha mundaq deydu: — Derexlerni késip, ular bilen Yérusalém etrapida döng-poteylerni yasanglar; chunki u jazalanmisa bolmaydighan sheherdur; uringda barliq ishlar zulum-zomigerliktur. **7** Qudup öz sulirini urghutup chiqarghandek, umu rezilliklerini urghutup chiqarmaqta; uringdin zulmet-zorawanliq we halaket sadaliri anglanmaqta; méning köz aldimda hemishe aghriq-késeller hem yarilan'ghanlar payda bolmaqta. **8** I Yérusalém, telim-terbiye qobul qil; bolmisa jénim sendin waz kéchidu, — bolmisa, Men séni xarabilik, ademzatsiz bir zémin qiliwétimen. **9** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar manga mundaq deydu: — Ular üzümlingni pasangdighuchilardek Israilning qaldisini pasangdaydu; shunga sen üzümlingni üzgüchidek üzümlingni télidiki shaxlar üstidin yene bir qétim qolungni ötküzgin! **10** [Men]: — Men hazir kimgé söz qilip agahlanduray? Ularning angluhudek zadi kim bar? Mana, ularning qulaqliri sünet qilinmighan, ular héch angliyalmaydu. Mana, Perwerdigarning sözi ulargha éghir kélidu; ulargha héch xushyaqmaydu, — [dédim]. **11** — Qelbim Perwerdigarning ghezep otliri bilen tulup tashti; uni ichimgé sighdurushthin halsirap kettim; uni kohidiki balilar, yigitlarning meshrep sorunlirigha tökkeysen. Er-ayallar, qénilar hem yashan'ghanlarnu buningdin mustesna bolmisun! **12** — Ularning öyliri, étizliri ayalliri bilen bille özgilerge tapshurulidu; chunki Men qolumni zémindikilerge sozimen, — deydu Perwerdigar. **13** — Chunki eng kichikidin chongighiche ularning hemmisi achközlükke bérilgen; peyghemberdin kahin'ghiche hemmisi oxshashla aldanchilik qilidu; **14** ular: «Aman-ésenlik! Aman-ésenlik!» dep xelqimning qizining yarisini susluq bilen qol uchida chala téngip qoydi. Lékin aman-ésenlik yoqtur! **15** Ular yirginchlik ishlarni sadir qilghinidin xijil boldimu? — Yaq, ular héch xijil bolmide, hetta qizirishnimu ular héch bilmeydu. Shunga ular yiqilip ölgenler ichide yiqilip ólidu; ularni jazalashqa kelginimde ular putliship kétidu, — deydu Perwerdigar. **16** Shunga Perwerdigar [Öz xelqige] mundaq deydu: — Siler töt acha yolda turuwatisiler; shunga yolunglarni obdan körip qoyunglar, qedimki, yaxshiliqqa élip barghan yollarni sorap, ularda méninglar; shundaq qilghanda jéninglar obdan aram tapidu. Lékin ular: «Biz shularda mangmaymiz!» — deydu. **17** Men: Silerge «Kanayning agah sadasigha qulaq sélinglar!» deydighan agah bergüchi közetчилerni tiklidim; lékin siler: «Qulaq salmaymiz» dédinglar. **18** Shunga i eller, anglanglar; guwahchilar bolup ular arisida bolidighan ishlarni bilip qoyunglar! **19** Angla, i yer-zémin! Qara, Men bu xelqning bëshigha külpét, yeni ularning oy-xiyallirining aqiwitini chüshürimen; chunki ular sözlirime qulaq salmighan; Méning Tewrat-qanunumni bolsa, ular chetke qaqqan. **20** — Emdi zadi néme meqsette Shébadin chiqqan xushbuy, yiraq yurttin élip kelin'gen égir Manga sunulidu? Köydürme qurbanliqliringlar qobul qilarliq emes, silerning «teshekkür qurnanliq»liringlar Méni xursen qilmaydu. **21** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men bu xelq aldigha putlikashanglarni salimen; shuning bilen hem atilar hem oghullar bilip putlishidu; qoshnilar we dostlar oxshashla nabut bolidu. **22** Perwerdigar mundaq deydu: — Qara, shimaliy zémindin bir xelq kélidu, yer yüzining eng qerilirdin ulugh bir el qozghilidu; **23** ular oqya we qilich bilen qorallinidu; ular zalim, héch rehim qilmaydu; ularning awazi déngiz dolqundek

shawqunlaydu; ular atlargha minidu, jenggiwar ademlerde sep-sep bolup turidu; ular sanga qarshi jeng qilishqa kélidu, i Zion qizi! **24** «Biz ular toghruluq xewer anglidu; qolimiz boshiship ketti; gheshtlik, tolghaqta qalghan ayaldek azab bizni tutti» — [dédim]. **25** «Dalagha chiqmanglar, yollar bilen mangmanglar, chunki dűshmening qilichi bar, terep-tereplerni wehime basidu. **26** I xelqimning qizi, sen özüngge böz kiyim kiyiwal, küller ichide éghinap yat; özüngning bir tal oghlungdin juda bolghandek qattiq yighlap matem tut; chunki bulang-talang qilghuchi bizge qarap tuyuqsiz kélidu. **27** [Perwerdigar manga]: — Men seni roda sinighuchi qilip tiklidim, xelqim bolsa xuddi tekshürüldighan rodidek bolidu; seni ularning yollirini közitip sinashqa tiklidim, — [dédi]. **28** — Ularining herbiri asiynig asiysi, ular töhmet chaplap uyan-buyan qatrap yürmekte; ular mis we tömrüning özidur, hemmisi chirip ketkendur; **29** tömrüchining körükümü köyüp ketti, qoghushun bolsaotta yem boldi; rodini éritip tawlash bikar boldi; xelqim yamanlardin xaliy bolmidi. **30** Ular «dashqal kümüş» dep atilidu; chunki Perwerdigar ularni ret qildi.

7 Perwerdigardin Yeremiyağa mundaq bir söz keldi: — **2** Perwerdigarning öyidiki derwazida turup mushu sözni jakarlap: «Perwerdigarning sözi anglanglar, i Perwerdigargha ibadet qilish üçüni mushu derwazilardin kirawatqan barliq Yehudalar!» — dégin. **3** — «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Yolliringlar hem qilishliringlarni tüzitinglar; shundaq bolghanda Men silerni mushu yerde muqim turghuzimen. **4** «Perwerdigarning ibadetxanisi, Perwerdigarning ibadetxanisi, Perwerdigarning ibadetxanisi del mushudur!» dep aldanchi sözlerge tayinip ketmenglar. **5** Eger siler heqiqeten yolliring hem qilishliringlarni tüzetsenglar, — eger kishiler we qoshnanglar arisida adalet yürgüzsenglar, **6** — eger siler musapir, yétim-yésir hem tul xotunlarni bozek qilishtin, mushu yerde gunahsiz qanlarni töküshstin, — shundaqla özünglarga ziyan yetküzüp, bashqa ilahlargha egiship ketishtin qol üzsenglar, — **7** shundaq qilghininglarda Men silerni mushu yerde, yeni Men ata-bowiliringlarga qedimdin tartip menggüiche teqdim qilghan bu zéminda muqim turidighan qilimen. **8** Lékin mana, siler héchqandaq payda yetküzmeydighan aldanchi sözlerge tayinip ketkensiler. **9** Emdi néme dégülük?! Oghriliq, qatilliq, zinaxorluq qilip, saxta qesem ichip, Baalga isriq yéqip we siler héch tonumighan yat ilahlargha egiship, **10** andin Méning namimda atalghan mushu öyge kirip Méning aldimda turup: «Biz qutquzulghan!» demsiler?! Mushu lenetlik ishlarda turuwérishe üçün qutquzulghanmusiler?! **11** Méning namimda atalghan mushu öy silerning neziringlarda bulangchilarning uwisimu?! Mana, Men Özüm bu ishlarni körgenmen, — deydu Perwerdigar. **12** Shunga, Men eslide Öz namimda turalghu qilghan Shiloh dégen jaygha bérip, xelqim Israilning rezilliki tüpeylidin uni néme qiliwetkenlikimni körüp béginglar! **13** Emdi hazir, siler mushundaq qilishlarni sadir qilghininglar tüpeylidin, — deydu Perwerdigar, — Men silerge tang seherde ornumdin turup söz qilip keldim, lékin siler héch qulaq salmidinglar; Men silerni chaqirdim, lékin siler Manga jawab bermidinglar — **14** emdi Men Shilohdiki öyni qandaq qilghan bolsam, siler tayan'ghan, shundaqla namim qoyulghan bu öyni we Men silerge hem ata-bowiliringlarga teqdim qilghan bu zéminnimu shundaq qilimen; **15** Men silerning barliq qérindashliringlar, yeni Efraimning barliq neslini heydiwetkinimdek silernimu közümdin yiraq heydeymen. **16** Emdi sen, [Yeremiya], bu xelq üçün dua qilma, ular üçün nale-peryad kötürme yaki tilek tilime, Méning aldimda turup ularning

[gunahlirini] héch tilime, chunki Men sanga qulaq salmaymen. **17** Ularining Yehuda sheherliride we Yérusalém kochilirida néme qilghanlirini körüwatmamsen? **18** Balilar otun téridu, atilar ot qalaydu, ayallar qesten Méni renjitishek «Asmannig Xanishi» üçüni poshkallarni selishqa xémirni yughuridu, shuningdek yat ilahlargha «sharab hediye»lerni quyidu. **19** Azablinip ghezeplinidighini Menmu? — deydu Perwerdigar; — Öz yüzlirige sherm chaplap, azablinidighini özliri emesmu? **20** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Méning ghezipim we qehrim mushu jaygha töküldü; insan üstige, haywan üstige, daladiki derekler üstige, tupraqteki méwiler üstige töküldü; u hemmini köydüridu, uni héch öchürelmeydu. **21** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Bériweringlar, köydürme qurbanliqliringlarni bashqa qurbanliqlargha qoshup qoyunglar, barliq göshlirini yewélinglar! **22** Chunki Men ularni Misir zémινidn qutquzup chiqarghan künide ata-bowiliringlarga «köydürme qurbanliq»lar yaki bashqa qurbanliqlar toghrisida gap qilmighan we yaki emr bermigenidim; **23** belki Men ulargha mundaq emr qilip: «Awazimgha qulaq sélinglar, shundaq qilip Men silerning Xudayinglar bolimen, siler Méning xelqim bolisiler; Men özünglarga yaxshiliq bolsun dep buyrughan barliq yolda ménginglar» — dep buyrughanidim. **24** Lékin ular héch anglimighan, Manga héch qulaq salmighan, belki öz rezil könglidiki jahilliq bilen öz xiyal-xahishlirighe egiship méngiwergen; ular aldigha emes, belki keynige mangghan. **25** Ata-bowiliringlar Misir zémινidn chiqqandin tartip bügünki kün'ge qeder Men qullirim bolghan peyghemberlerni yéninglarga ewetip keldim; Men herküni tang seherde ornumdin turup ularni ewetip keldim. **26** Lékin xelqim anglimighan, héch qulaq salmighan; ular boynini qattiq qilghan; rezillikte ata-bowiliridin éship ketken. **27** Sen bu sözlerni ulargha éytisen; lékin ular sanga qulaq salmaydu; sen ularni [towa qilishqa] chaqirisen, lékin ular jawab bermeydu. **28** — Sen ulargha: — «Perwerdigar Xudasining awazini anglimighan we héch tüzitishni qobul qilmighan xelq del mushu!» — deysen. Ulardin heqiqet-wapaliq yoqap ketti; bu ularning éghizidinnimu üzülp ketti. **29** Chéchingni chűshürüp uni tashliwet; yuqiri jaylarda bir mersiye oqughin; chunki Perwerdigar Öz ghezipini chűshürmekchi bolghan bu dewrni ret qilip, üzngdin waz kechti. **30** Chunki Yehudadikiler köz aldimda rezillik qilghan, — deydu Perwerdigar, — ular Méning namimda atalghan öyge yirginchlik nersilerni ekirip uni bulghighan; **31** we öz oghul-qizlirini otta qurbanliq qilip köydürüsh üçün «Hinnomning oghli»ning jilghisidiki Tofetning yuqiridiki jaylarni qurghan; bundaq ishini Men héch buyrumighanmen, u oyumgha héch kirip baqmighandur. **32** Shunga, mana, shundaq күнler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — «Tofet» yaki «Ibn-Hinnomning jilghisi» emdi héch tilgha élinmaydu, héch «Qeti jilghisi» déyilidu; chunki ular Tofette jesetlerni yer qalmighuche kömidu. **33** Bu xelqning jesetliri asmandiki uchar-qanatlarıning we zémindikini janıwarlarıning taami bolidu; ularni ölüklerdin qorqutup heydeydighan héchkim bolmaydu. **34** Men Yehuda sheherliridin hem Yérusalém sheherliridin oyun-tamashining sadasini, shax-xuramlıq sadasini we toyı boluwatqan yigit-qızining awazini mehrum qilimen; chunki zémın weyrane bolidu.

8 Shu chaghda, — deydu Perwerdigar, — ular Yehudaning padishahlirining ustixanlirini, ularning emirlirining ustixanlirini, kahinlarıning ustixanlirini, peyghemberlerning ustixanlirini we Yérusalémda turghanlarıning ustixanlirini görliridin élip chiqiridu; **2** shundaq qilip ular bularni quyash,

ay we asmanlardiki barliq jisimlar astida yayidu; chunki ular bularni so'ygən, bularning qulluqida bolghan, bulargha egeshken, bularni izdigen, bulargha choqun'ghan; ularning jesetliri bir yerge hech yighilmaydu, hech komulmeydu; ular zemin yuzide oghtu bolup yatidu. **3** Men bulardin qalghanlirini heydigən jaylarda, bu zetil jemetin barliq tirik qalghan hayatnigh ornigha mamatni tallaydu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **4** Emdi sen ulargha mundaq degin: Perwerdigar mundaq deydu: — Ademler yiqilsa qaytidin turmamdu? Birsı yoldin chiqip ketse qaytip kelmemdu? **5** Némishqa Yérusalémdiki bu xelq hemisha yoldin chiqish bilenla yénimdin yiraqlap kétidu? Ular aldanchiligni ching tutidu, yénimgha qaytip kélishni ret qilidu. **6** Men köngül qoyup anglidim; lékin ular durusluqni sozlimeydu; ularning rezillikliridin: «Men zadi némilerni qilip qoydum?!» dep towa qilidighan héchkim yoq; at jengge burulup étilghandek herbirsı öz yoligha burulup étilidu. **7** Hetta asmandiki leylekmu özige békitilgen waqtilirini bilidu; paxtek, qarlighach we turnilarmu köchüp kélidighan waqtilirini éside tutidu; lékim Méning xelqim Men Perwerdigarning ulargha békitkenlirimni héch bilmeydu. **8** Siler qandaqmu: «Biz danadurmiz, Perwerdigarning Tewrat-qanuni bizde bardur!» deysiler? Mana, berheq, ölima-köchürgüchilerning yalghanchi qelimi uni burmilighan. **9** Danishmenler xijil bolidu, ular yerge qarap qaldi; mana, ular Perwerdigarning sózini chetke qaqqandin kéyin, ularda zadi néme danaliq qalidu? **10** Shunga Men ularning ayallirini bashqilargha, ularning étizlirini yéngi igilirige tapshurup bérimen; chunki eng kichikidin chongighiche ularning hemmisi achközlükke bérilgen; pyghemberdin kahin'ghiche hemmisi saxta ish kóridu. **11** Ular: «Aman-ésenlik! Aman-ésenlik!» dep xelqimning qizining yarisini susluq bilen qol uchida chala téngip qoydi. Lékin aman-ésenlik yoqtur! **12** Ular yirginchlik ishlarni sadir qilghimdin xijil boldimu? — Yaq, ular héch xijil bolmidi, hetta qizirishnimu ular héch bilmeydu. Shunga ular yiqilip ölgenler ichide yiqilip öldü; ularni jazalashqa kelginimde ular putliship kétidu, — deydu Perwerdigar. **13** Men ularning hosulini élip tashlaymen, — deydu Perwerdigar; üzüm télida üzüm, enjür derixide enjürler héch qalmidi; yopurmaqliri soliship ketti; Men ulargha néme béghishighan bolsam, emdi shular ulardin ötküzüwélinidu. **14** «Biz némishqa mushu yerde bikar olturuwérimiz? Yighilayli, mustehkem sheherlerge kirip shu yerlerde [küresh qilip] tügesheyli! Chunki Perwerdigar Xudayimiz bizni tügeshtürüp, bizge öt süyini berdi; chunki biz Perwerdigar aldida gunah sadir qilduq. **15** Aman-tinchlini ümid qilip kütüp kelduq, lékin héch yaxshiliq bolmidi; shipa waqtini kütütuq, lékin mana, wehime basti! **16** Düşmen atlirining xartildashliri Dan zeminidin tartip anglanmaqta; ayghirlirining kishneshliri pütkül zéminni qorqitip tweartetmekte. Ular zémin we uningda turuwaqtan hemmini, sheherni we uningda turuwaqtanlarning hemmisini yoqitishqa kélidu!». **17** — Mana, Men aranglarga yilanlarni, yeni héchkim séhirliyelmeydighan zeherlik yilanlarni ewetimen, ular silerni chaqidu» — deydu Perwerdigar. **18** [Men]: «Méning derd-elimim dawalighusiz! Yürikim zeyipliship kettil!» — [dédim]. **19** «Mana, xelqimning qizining intayin yiraq yurtin kötürülen peryardining sadası! [Ular] — «Perwerdigar Zionda emesmu? Zionning padishahi u yerde turmamdu?!» — [deydu]». «Némishqa emdi ular Méni oyma mebuldiri bilen, erzimes yat nersiler bilen ghezeplendiridu?!» **20** — «Orma waqti ötüp ketti, yaz tügüdi, lékin biz bolsaq yenila qutquzulmiduq!» **21** «Xelqimning qizining sunuq yarisi tüpeylidin özüim sunuqmen; matem tutimen; Dekke-dükke méni bésiwaldı, — **22** Giléadta

tutiya tépilmamdiken? U yerde téwip yoqmiken? Némishqa emdi méning xelqimning qizigha dawa tépilmaydu?!».

9 Ah, méning béshim suning béshi, Közüim yashning buliq bolsiidi! Undaqta xelqimning qizi arisidiki öltürülenler üçün kéche-kündüz yighlayttim! **2** Ah, men üçün chöl-bayawanda yoluchilar chüshkidek bir turalghu bolsiidi! Undaqta xelqimni tashlap, ulardin ayrilghan bolattim! Chunki ularning hemmisi zinaxorlar, Munapiqlarning bir jamaitidur!» **3** — Ular oqyachi leshekerler oqayini égildürgendek tilini yalghanchiliquqa égildürüşke teyyarlighan; ular zéminda üstünlük qazan'ghan, biraq bu semimiylük bilen bolghan emes; ular rezillik üstige rezillik qilghan, Méni héch tonup bilmigen» — deydu Perwerdigar. **4** — Herbiringlar öz yéqininglardin hézi bolunlar, qérindashliringlarga héch tayanmanlar; chunki herbir qérindash peqetla aldighuchi, xalas, herbir yéqinliring bolsa töhmetxorluqta yürmekte. **5** Ular herbiri öz yéqinlirigha aldanchilik qilmaqta, héchkim heqiqetni sozlimeydu; ular öz tilini yalghan sözleshke ógitidu, ular qebihlikte ózlirini upritidu. **6** Ular jebir-zulum üstige jebir-zulum qilmaqta, aldanchiligtin yene bir aldanchiliquqa ötmekte; ular Méni tonushni ret qilidu, — deydu Perwerdigar. **7** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men ularni éritip tawlap sinaymen; xelqimning qizining rezilligige Manga bashqa yol qalimidumu? **8** Ularning tili ejel oqidur; u aldanchiligni sozleydu; herbir éghiz sözide yéqini bilen tinch-amanliqni sozleydu, lékin könglide qiltaq teyyarlaydu. **9** Bu ishlar tüpeylidin ularni jazalimay qoyadim? — deydu Perwerdigar, — Méning jénim mushundaq bir eldin qisas almay qoyamdu? **10** «Taghlardiki yaylaqlar üçün yigha we nale-peryad kötürimen, Daladiki otlaqlar üçün mersiye oquymen; Chunki ular köyüp kettiki, héchkim u yerdin ötmeydu; Kalilarning hökreshliri anglanmaydu; Hem asmandiki uchar-qanatlar hem haywanatlarimu qéchip, Shu yerdin kettil!». **11** — Men Yérusalémi xarablashqan top-top döwe, chilbörilerning bir turalghusi qilimen; Yehuda sheherlirini adem turmaydighan derijide wayrane qilimen. **12** — Kim bu ishlarni chüshinishke danishmen bolidu? Kim Perwerdigarning aghzidin söz élip bularni chüshendireleydu? Némishqa zémin weyrane, héchkim ötmigüdek, köyüp chöl-bayawandek bolup ketti? **13** Perwerdigar deydu, — Chunki ular Men ular aldigha qoyghan Tewrat-qanunni tashliweten, Méning awazimgha qulaq salmighan we uningda mangmighan, **14** Belki öz qelbidiki jahilliqqa egeshken, ata-bowiliri ulargha ógetkendek Baallarning keynige egiship ketken, **15** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men bu xelqke kekrini yégüzenmen, ulargha öt süyini ichküzenim, **16** ularni ular yaki ata-bowiliri ilgiri héch tonumaydighan eller arisigha tarqitimen; Men ularni yoqatquche ularning keynidin qoghlashqa qilichni ewetimen. **17** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Köngül qoyunlar, matemchi ayallarni kélishe chaqiringlar, yighlashqa eng usta bolghan qiz-ayallarni chaqirip kélishe adem ewetinglar! **18** — Berheq, ular táz kelsun, biz üçün zor yigha kötürsunki, bizning közlirimizdinmu yashlar taramlap tökülsun, chanaqlirimizdinmu yash tamchiliri aqsun — **19** chunki Ziondin yigha awazi anglinip: — «Biz qanchilik bulang-talang qilinduq! Qanchilik shermende bolduq!» Ular turalghulirimizni örüwetti, biz zéminimizni tashliduq!» — déyilidu. **20** Perwerdigarning sózini anglanglar, i ayallar, Uning aghzidiki sözge qulaq sélinglar; Qizinglarga yighlashni ógitinglar, Herbiringlar yéqinlirlarga mersiye oqutunglar; **21** Chunki ölim bolsa dérizilirimizdin

yamiship kirgen, Orda-istihkamlimimizgimu kirgen; U balilarni kochilardin, Yigitlerni reste-meydanlardin yulup tashlghan. **22** [Yéqinliringlarga] uqturup: «Perwerdigar mundaq deydu: — Berheq, jesetler dalada tézektek yiqilidu; Ular ormichining orghiqining astigha yiqilghan, Lékin héchkim yighmaydighan bashaqtek yerge chéhilidul» — denglar! **23** Perwerdigar mundaq deydu: — Dana kishi danaliq bilen, küchlük kishi küchlükliki bilen, bay bayliqliri bilen pexirlinip maxtanmisun; **24** pexirlinip maxtighuchi bolsa shuningdin, yeni Méni, yer yüzide méhir-muhebbet, adalet we heqqaniyligni yürgüzgüchi Men Perwerdigarni tonup yetkenlikidin pexirlinip maxtansun; chünki Méning xursenlikim del mushu ishlardindur, — deydu Perwerdigar. **25** Mana, shundaq künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men xetne qilmighanlarni xetne qilin'ghanlar bilen bille jazalaymen; **26** yeni Misir, Yehuda, Édom, Ammoniylar we Moabiylar, jümlidin chöl-bayawanda turuwatqan, chéke chachlirini chüshürüwetken ellerni jazalaymen; chünki bu ellerning hemmisi xetnisizdur; Israilning barliq jemetimu könglide xetnisizdur.

10 Perwerdigarning silerge éytqan söziye qulaq sélinglar, i Israil jemeti: — **2** Perwerdigar mundaq deydu: — Ellerning yollirini ógenmenglar; gerche eller asmandiki hadise-alametlerdin qorqup dekke-dükkiige chömgen bolsimu, siler bulardin héch chöchüp ketmenglar. **3** Chünki ellerning qaide-yosunliri bimeniliktur; hemmisi ormanliqtin késilgen derextin, yaghachhining iskinisi bilen oyulghan nersige asasan'ghandur. **4** Ular buni altun-kümüş bilen helleydu; uni yixlimisun dep ular bolqa, mixlar bilen békitidu. **5** Bundaq butlar terxemeklikte turidighan bir qaranchuqtur, xalas; ular héch sözliyelmeýdu; ular bashqilar teripidin kötürülüşhi kérek, chünki ular mangalmaydu. Ulardin qorqamanglar; chünki ular rezillik qilalmaydu, ularning qolidin yaxshiliq qilishmu kelmeydu. **6** — Sanga oxshaydighan héchkim yoq, i Perwerdigar; Sen ulugh, küch-qudring bilen naming ulughdur. **7** Kim Sendin qorqmay turalisun, i barliq eller üstige hökümran padishah! Chünki bu Sanga tégishliktur; chünki ellerdiki danishmenler arisida we barliq padishahliqlar arisida Sanga oxshash héchkim yoqtur. **8** [Ellerning] hemmisi istisnasiz eqli yoq, nadanlardur; bu erzimesler yaghachtur, xalas! Ular telim bérelemdul? **9** Soqup yalpaqlan'ghan kümüş Tarshishin élip kelinidu; altunmu Ufazdin élip kelinidu; andin hünerwen we zerglerning qoli bu yasighinigha kök we sösun rext bilen kiyim kiygüzidu — bularning hemmisi shübbisizki, danishmen ustilarning ejridur! **10** Lékin Perwerdigar Xudaning Özi heqiqettur; U hayat Xudatur, menggüllüknig Padishahidur; Uning ghezipi aldida yer-zémin tityredu; eller Uning qehrini kötürelmeýdu. **11** Ulargha mundaq dégin: «Asman bilen zéminni yaratmighan ilahlar, ular zémin yüzidin we asman astidin yoqaydu!». **12** [Perwerdigar bolsa] yer-zéminni küch-qudriri bilen yasighan, Alemni danaliq bilen berpa qilghan, Asmanlarni eqil-parasiti bilen yayghuchidur. **13** U awazini qoyuwette, asmanlarda sular shawqunlaydu; U yer chetliridin bulut-tumanlarni örlitidu; U yamghurlargha chaqmaqnlarni hemrah qilip békitidu, We shamalni öz zeziniliridin chiqiridu. **14** Mushu kishilerning herbiri eqilsiz, bilimdin mehrumlardur; Zerglerning herbiri özliri oyghan but terpidin shermendige qaldu; Chünki uning quyma heykili yalghanchilik, ularda héch tiniq yoqtur. **15** Ular bimenilerdur, mazaq obyektidur; Jazalinish waqti ularning üstige kelgende, ular yoqitilidu. **16** Yaqupning Nésiwisi Bolghuchi bulardek emestur, Chünki barliq mewjudatni yasighuchi Shudur; Israil bolsa Uning Öz mirasi bolghan qebilidur; Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Uning namidur. **17** Zémindin chiqishqa yük-

taqingni yighishturup al, i muhasirige élin'ghuchi qiz; **18** chünki Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men bu waqitta zémindikilerni élip u yerdin chöriwétimen we ularning köngli tonup yetküche azar bérimen!». **19** Jarahitim üçün halimgha way! Méning yaram dawalighusizdur! Biraq eslide men: «Bu peqet bir késellik, xalas, uninggha chidighudekmen» — deptikenmen. **20** Méning chédirim halak boldi, barliq tanilirim üzüldi; balilirim mendin juda bolup, ular yoq boldi; chédirimni qaytidin sozup tikküdek, chédir perdilirimni asqudek héchkim qalimdi. **21** Chünki xelq padichiliri eqilsiz bolup, Perwerdigarni izdep yol sorimaydu; shunga ular danishmenlerde ish körelmeýdu, ularning barliq padisi tarqilip ketti. **22** Anglanglar! Bir gepning shepisi! Mana, u kélidu, shimaliy zémindin chiqqan zor bir chuqaq-süren! Yehudaning sheherlirini bir weyrane, chilbörilerning turalghusigha aylandurighuchi kéliwatidu! **23** Bilimenki, i Perwerdigar, insanning öz yolini békitishi öz qolida emestur; méngiwatqan adamning ózide qedemlirini xalighanche tashlash qudriri bolmastur; **24** Perwerdigar, méni tüzigeysen, lékin ghezipping bilen emes, adil hökümning bilen tüzigeysen; bolmisa Sen méni yoqqa barawer qilisen. **25** Qehringni Séni tonumaydighan eller hemde naminggha nida qilmaydighan jemetler üstige tökkeysen; chünki ular Yaqupni yep ketken; berheq, ular uni yutup tugeshtürüp, turghan jayini metleq weyrane qilghan.

11 Yeremiya Perwerdigardin kelgen söz mundaq idi: **2** — Bu ehdingning sözlirige qulaq sélinglar, shundaqla Yehuda kishilirige, Yérusalémda turuwatqanlarga ularni yetküzümlar, **3** — sen Yeremiya ulargha mundaq éytqin: — Perwerdigar, Israilning Xudasi mundaq deydu: — Bu ehdingning sözlirige kim boysunmisa u lenette qalidu; **4** Men bu ehdingni ata-bowilirlarni Misir zémindin, yeni tömür tawlaydighan xumddandin qutquzup chiqarghan künide ulargha tapilap: «Awazimgha qulaq sélip, bu sözlerge, yeni Men silerge tapshurghan barliq emlerge emel qilinglar; shundaq qilghininglarda, siler Méning xelqim bolisiler, Men silerning Xudayinglar bolimen; **5** shundaq bolghinida Men ata-bowilirlargha: «Silerge sütt hem bal éqip turidighan bir zéminda teqdim qilimen» dep ichken qesemni emelge ashurimen» — dégenidim. Siler бүгүнкү күнде del shu zéminda turuwatisiler! Men bolsam jawaben «Amin, Perwerdigar!» — dédim. **6** Perwerdigar manga mundaq dédi: — Yehudaning sheherliride, Yérusalémning kochilirida bu sözlerni jakarla: — Bu ehdingning barliq sözlirige qulaq sélip emelge ashurunglar! **7** Chünki Men ata-bowilirlargha Misir zémindin qutquzup chiqarghan künidin бүгүнкү күн'giche «Méning awazimgha qulaq sélinglar!» dep jékilep agahlاندurup kéliwatimen; Men tang sheherde ornumdin turup ularni agahlاندurup keldim. **8** Lékin ular héch anglimighan yaki qulaq salmighan; ularning herbiri rezil köngülliridiki jahilliqqa egiship mangghan; shuning bilen Men bu ehdingni barliq sözlerni ularning béshigha chüshürdüim; Men bularning hemmisini ulargha tapilighanmen, lékin ular héch emelge ashurmighan. **9** Perwerdigar manga mundaq dédi: — Yehudadikiler we Yérusalémda turuwatqanlarning arisida bir suyiqest bayqaldi; **10** ular sözlirimni anglashni ret qilghan ata-bowilirlarning qebihliklirige qaytip ketti; ularning ibaditide bolayli dep bashqa ilahlargha egiship ketti. Israil jemeti hem Yehuda jemeti ata-bowiliri bilen tüzgen ehdmenni buzdi. **11** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men ularning üstige héch qutulalmas apet chüshürimen; ular Manga peryad kötüridu, lékin Men ularni anglimaymen. **12** Andin Yehudaning sheherli ri we Yérusalémda turuwatqanlar isriq yéqip choqun'ghan butlarni izdep ulargha peryad kötüridu;

lékin apet chüshken waqtida ular bularni héch qutquzmaydu. **13** Chünki sheherliring qanche köp bolghanséri, butliring shunche köp boldi, i Yehuda; Yérusalémning kochiliri qanche köp bolghanséri, siler «yirginchlik bolghuchi»gha shunche qurban'gahlarni qurdunglar, yeni Baalga isriq yéqish üçün qurban'gahlarni berda qildinglar. **14** Emdi sen, [i Yeremiya], bu xelq üçün dua qilma, ular üçün héch peryad yaki tilawet qilma; chünki apet béshigha chüshüshi bilen ular Manga nida qilghan waqtida Men ularni anglimaymen. **15** — Méning süyümlük xelqimning öyümde turushigha néme heqqi? Chünki köpinchilarg özümlarning rezil meqsetlirige yétishke orunisiler; siler rezilliklaring emelge ashqanda xursen bolsanglar, undaqa «muqeddés göshler» mushu asiyliginglarni silerdin élip tashliyalamdu? **16** Perwerdigar ismingni «Yapyéshil, mol méwilik, baraqsan zeytun derixi» dep atiganidi; lékin [Perwerdigar] derekxe shawqunlaydighan zor bir otni salidu we shaxliri yoq qilinidu. **17** Chünki séni tikken samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar sanga qarap külpet békitem jakarlighan; sewebi, Israil jemeti we Yehuda jemeti özining menpeetini közlep rezillik qilip, Baalga isriq yéqip, Méning ghezipimni keltürdi. **18** «Perwerdigar manga xewer yetküzdi, shuning bilen men chüshendim; U manga ularning qilmishlirini ayan qildi; **19** men bolsam xuddi boghuzlashqa yétilep mangghan könük paqlandek idim; men esli ularning manga qarap: «Derehni méwisi bilen yoqitayli, uning ismi qayta eske héch keltürilmisun, uni tirikler zéminidin üzüp tashlayli» dégen qestlirini héch bilmeyttim; **20** lékin Sen, i adil höküm Chiqarghuchi, ademning wıdan-qelbini Sinighuchi, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Séning ularning üstige chüshüridighan qisasini öz közüim bilen körtüşke nésip qilghaysen; chünki dewayimni Sangila ayan qilip tapshurdum». **21** Shuning bilen Perwerdigar [manga] mundaq dédi: — «Perwerdigarning namida bésharet berme, bolmisa jéning qolimizda tügishidu» — dep sanga doq qilip yürigen Anatottiki ademler jéningni izdep yezidu. Emdi ular toghrisida mundaq sözüim bar: — **22** — bu ishqa qarap samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq dédi: — Mana, Men ularni jazalaymen; yigitler qilich bilen ölidu, oghul-qizliri bolsa qehetchilik bilen ölidu. **23** Ulardin héchbir qaldisi qalmaydu; chünki Men ular jazalindighan yilida, shu Anatottiki ademler üstige apet chüshürimen.

12 Men dewayimni aldinggha élip kelsem, adil bolup kelding, i Perwerdigar; lékin Sen bilen Öz hökümliring toghruluq sözleshmekchimen; némishqa rezillerning yoli ronaq tapidu? Asiylig qilghuchilarning hemmisi némishqa kengri-azadilikte turidu? **2** Sen ularni yer yüzige tikkennen, ularmu yiltiz tartqan; ular ösüp güllinidu, ular méwileydu; Sen ularning aghzigha yéqin oxshaysen, lékin wıdanidin yiraqsan; **3** lékin Sen, i Perwerdigar, méni bilisen; Sen méni körüp kelgensen, Özüngge bolghan sadiqlıqimni sinighansen. Ularni boghuzlashqa békitilgen qoylardek ayrip sörep chiqqaysen, ularni qetl küninge ayriughaysen. **4** Zémin qachan'ghiche qaghjiraydu, étzidiki ot-chöpler qachan'ghiche qurghan halette turidu? Zéminde turuwaqanlarning rezilliki tüpeylidin haywanlar hem uchar-qanatlar qachan'ghiche yoqap tügeydu? Chünki bu xelq: «[Xuda] aqwıtimizni héch körmeydu» dewatidu. **5** — Sen yürüngenleshkerler bilen besleshkende, ular séni halsirtaqan bolsa, emdi sen atlar bilen besleshseng qandaq bolar? Sen peqet aman-tinchliqta turghan zéminidila xatirjem bolup [Manga] ishinisen, emdi Iordan deryasi boyidiki qoyuq chatqallıqlarda qandaq yürisen? **6** Chünki hetta öz qérindashliring, atangning jemetimu

sanga asiylig qilghan. Ular mu séni yoqıtish üçün awazini qoyup bergen. Gerche ular sanga méhırlık sözlerni qilghan bolsimu, ulargha ishenme!» **7** — Özüm ailemdin waz kéchimen, mirasimni tashlıwétimen, jan-jıgırımı düşmenlirining qolıgha tapshurım. **8** Méning mirasım [bolghan xelq] bolsa Manga ormanlıqıtıki bir shırge oxshash bolup qaldı; ular Manga qarshı awazını kötürdi; shunga Men ularni yaman körımen. **9** Méning mirasım Manga sar-bürküt yaki chilbörıdek bolup qaldı emesmu? Lékin uning etrapıgha bashqa sar-bürkütler olashmaqta! Béringlar, ularni yewétishke barlıq daladiki haywanlarını yıghıp kélinglar! **10** Nurghunlıghan xelq padıchılırı üzümzarımni halak qıldı, ular Méning nésiwemni ayagh astı qıldı, ular Méning yéqımlıq nésiwemni ghérıb bir chól-bayawan'gha aylandurıdu; **11** ular uni ghérıb qılıwétidu; u Méning aldimda ghérıb hem qaghjıraq turıdu; pütkül zémin ghérıb qalidu; emma héch adem bunınggha könglıni bölmeydu. **12** Chól-bayawandiki barlıq égzıkler üstige halak qilghuchılar ghuzhuldap chıqıp kelıdu; chünki Perwerdigarning qilıchi zéminning bir chétıdin yene bir chétıgıche hemmini yutıdu; héch et ıgısining tınch-xatırlımlık bolmaydu. **13** [Xelqım] bughdaynı térighan bolsımu, lékin tékenlerni orıydu; ular ózlırını upratqını bilen, payda körmeydu; shunga [naxar] mehsulatlırlınglar tüpeylidin, Perwerdigarning qattıq ghezipi tüpeylidin, yerge qarap qalısiler. **14** Menki Perwerdigar Öz xelqim Israilni warıs qilghan mirasqa changgal salghan, zéminimning hemme rezil qoshılırı toghruluq mundaq deymen: — Mana, Men ularni öz zéminidin yulup alimen, shuningdek Yehuda jemetini ular arısıdin yuluwalimen; **15** lékin shundaq bolıduki, ularni yuluwalghandıın kéyin Men bu yoldın yéyip, ulargha ichimni aghrıtmın, ularning herbirini öz mirasıgha, herbirini öz zéminıgha qayturım. **16** Shundaq qilıp, eger (ular ötkende xelqıme Baalning ismıgha qesem ichıshnı ögetkendek) köngül qoyup xelqımning yollrıni ögense, jumlıdin Méning namımgha qesem ichıshnı ögense, — emdi ulargha xelqim arısıdin [muqım] orun béripil, ular güllendürülıdu. **17** Bıraq ular anglımisa, Men shu elni mutleq yulup tashlaymen, — deydu Perwerdigar.

13 Perwerdigar manga mundaq dédi: — Barghin, kanap ich tambalni al, bélingge baghla; lékin uni sugha chilima. **2** Shunga Perwerdigar manga dégendek men bir ich tambalni aldım we bélingge baghlap qoydım. **3** Emdi Perwerdigarning sözi ikkinchi qétim manga kélip mundaq déyildi: — **4** «Sen pulgha alghan, bélingge baghlan'ghan ich tambalni élip, orungdin tur, Fratqa bérip shu yerde tashning yériqıgha yoshurup qoy». **5** Shunga men bardım we Perwerdigar manga buyrughandek uni Fratqa yoshurup qoydım. **6** Köp künler ötkendin kéyin, Perwerdigar manga: «Ornungdin tur, Fratqa bérip, Men sanga shu yerde yoshurushqa buyrughan ich tambalni qolunggha al» — dédi. **7** Shunga men Fratqa bardım; men yoshurghan yerdin ich tambalni kolap chıqırıp qolunggha aldım; mana, ich tambal sésip chirip ketkenidi, pütünley kiyyüsiz bolghanidi. **8** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **9** Perwerdigar mundaq deydu: — Men Yehudanıng pextrini we Yérusalémning chong pextrini mushu halda yoqıtımın; **10** Méning sözlirimni anglashni ret qilghan, könglidiki jahıllıqıda mangıdighan, bashqa ilahlarıning qulluqıda bolup, ulargha ibadet qilishqa itilidighan bu rezil xelq pütünley kardin chıqqan bu ich tambalgha oxshash bolıdu. **11** Chünki xuddi ich tambal ademning chatırıqıgha ching baghlan'ghandek, ularmu Manga [yéqin] bir xelq bolsun, Manga nam-abruy, medhiye we shan-sherep keltürsün dep, Men Israilning pütkül jemetini we Yehudanıng pütkül jemetini Özüming ching baghlandurghanmen — deydu Perwerdigar, — lékin ular héch qulaq salmıdı. **12** Ulargha

chiqip kütimiz?) d se, sen ulargha: «Perwerdigar mundaq deydu: —  l mge b kertilgenler ölümge, qilichqa b kertilgenler qilichqa, qehetchilikke b kertilgenler qehetchilikke, sürgün bolushqa b kertilgenler sürgün bolushqa kütidu» — deysen. **3** Chünki Men t l xiza bilan ularning üstige chüshimen, — deydu Perwerdigar, —  lt r sh  ch n qilich, titma-titma qilish  ch n itlar, yutush we halak qilish  ch n asmandiki uchar-qanatlar we yer-z mindiki haywanatlarni jaza bolushqa b kittim; **4** Yehuda padishahi Hezekiyaning ogʻli Manassehning Y rusal mda qilganlarini tüpeylidin Men ularni yer yüzidiki barliq padishahliqlar arisida wehimige salghuchi bir obyekt qilimen. **5** Chünki kim sanga ichini aghritidu, i Y rusal m? Kim sen  ch n ah-zar uridu? Kim ehwalingni sorashqa yolda toxtap y ninggha baridu? **6** Sen M ni tashliwetkensen, — deydu Perwerdigar, — sen chekinip kette; Men  stingge qolumni sozup s ni nabut qilishqa turdum; Men [sanga] ichinni aghritishtin halsirap kettim. **7** Shunga Men ularni zémindiki sheher qowuqlirida yelp g ch bilan soriwétimen; Men ularni balilardin juda qilimen we xelqimni nabut qilimen; ular  z yolliridin hech yanmide. **8** K z aldimda ularning tul xotunlari déngiz qumlriridin köpiyip kétidu; ch sh waqtida Men ulargha, yeni yigitlarning anisigha bir halak qilghuchini  lip k limen; Men ushtumtut ularning b shigha derd we wehime ch sh ririmen. **9** Yette balini tughqan ana soliship tiniqidin qalay dep qalidu; küpkündüzde bu anining quyashi tuyuqsiz [meghripke] patidu; u shermende bolup xorluq-haqaretlerge uchraydu. Ularidin qalghanlarni bolsa Men düshmenler aldida qilichqa tapshurimen, — deydu Perwerdigar. **10** Ah, ana, halimgha way, chünki sen m ni pütkül z min bilen qarishilishidighan bir adem, ular bilen  lishidighan bir adem s pitide tughqansen! Men ulargha  s mge qerzmu bermidim, yaki ularidin  s mge qerzmu almidim; l kin ularning herbiri m ni qarghaydu! **11** Perwerdigar mundaq d di: — Berheq, Men bextingge s ni azad qilimen; k lpet we balayi'apet bolghan k nide Men sanga d shmenni chirayliq uchrashurimen. **12** T m r sunamdu? Shimaldin chiqqan t m r, yaki mis sunamdu? **13** Belki qilghan barliq gunahliring tüpeylidin, u ch tingdin bu ch tinggiche Men bayliqliring hem xeziniliringni olja bolushqa heqsiz tapshurimen; **14** Men s ni düshmenliring bilen bille sen hech bilmeydighan bir z min'gha ötküzimen; chünki ghezipimde bir ot qozghaldi, u  stingge chüshüp s ni k yd r du. **15** I Perwerdigar, Sen halimni bilisen; m ni  singde tutqaysen, manga y qin k lip mendin xewer alghaysen we manga ziyankeshlik qilghuchilardin intiqamimni alghaysen; Sen ulargha sewtaqet k rsetk ng bolsimu, m ni yoqatmighaysen! M ning S ni dep xorliniwaqanliqimni bilgeysen. **16** S zliringge  riship, ularni yewaldim; sözliring hem m ni shadlandurghuchi we qelbimning xushalliqi bolghan; chünki men S ning naming bilen atalghanmen, i Perwerdigar, samawi qoshunlarning Sardari bolghan Xuda! **17** Men bezme qilghuchilarning sorunida oynap-k l p olturmidim; S ning m ni tutqan qolung t peylidin yalghuz olturdum; ch nki Sen m ni [ularning qilganlarini bilen] qattiq ghezpend rdung. **18** Méning azabim némishqa toxtimaydu, méning yaramning dawasi yoq, némishqa shipa tapmaydu? Sen manga xuddi «aldamchi  riq» we tuyuqsiz ghayib bolidighan sulardek bolmaqchisen? **19** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Sen hazirqi halitingdin y nib yénimgha qaytsang, Men qaytidin s ni aldimdiki xizmette turushqa yandurup k limen; sen qimmetlik [sözler] bilan  rizes [sözlerni] perqlend relisen, sen yene aghzimdek bolisen; bu xelq sen terepke qaytip kelson, l kin sen ularning teripige hergiz qaytmasliqing k rek; **20** We Men s ni bu xelqqa nisbeten mistin qopurulghan, mustehkem bir s pil qilimen; ular

sanga hujum qilidu, l kin ular üstingdin ghelibe qilalmaydu; chünki Men s ni qutquzushqa, ularidin xelas qilishqa sen bilen billidurmen, — deydu Perwerdigar. **21** — Berheq, Men s ni rezillerning changgilidin qutquzimen; esheddiylerning changgilidin qutquzidighan nijatkaring bolimen.

16 Perwerdigarning sözi manga k lip mundaq d yildi: — **2** Sen ayal zatini emringge almaysen, shundaqla mushu z minda ogul-qiz perzent tapmaysen. **3** Chünki Perwerdigar bu yerde tughulghan ogul-qizlar, bu z minda ularni tughqan anilar we ularni tughdurghan atilar toghrisida mundaq deydu: — **4** Ular elemlik k seller bilen  lidu; ular  ch n hech matem tutulmaydu, ular k m lmeypdu;  l kliri t zektek tupraq yüzide yatidu, ular qilich, qehetchilik bilen yep külidu; jesetliri asmandiki uchar-qanatlar we z mindiki haywanatlar  ch n ozuq bolidu. **5** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Sen [Yeremiya], haza boluwatqan hechbir  yge kirme, yaki ölgenler  ch n ah-zar k t r sh yaki  k n shke barma; chünki Men bu xelqtin xatirjemlikimni, m hir-muhebbitimni we rehimdilliklirimni  lip tashladim, — deydu Perwerdigar. **6** Ulughlardin tartip peslergiche bu z minda  lidu; ular yerge k m lmeypdu; hechkim ular  ch n ah-zar kötürmeydu, yaki ularni dep, ya  tlirini tilmaydu, ya chachlirini ch sh r wmetmeydu; **7** ular qarilik tutqanlarni yoqlap, nan oshtumaydu, ölgenler  ch n köngül sorimaydu; ata-anisi ölgenler  ch n hechkim teselli qedehini sunmaydu. **8** Sen bolsang el-yurt bilen bille yep-ichishke toy-bezme bolghan  ygimu kirme; **9** chünki samawi qoshunlarning Sardari bolghan Perwerdigar, Israilling Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men  z k nliuringlarda we öz k ldinglarda, bu yerdin tamashining sadasini, shad-xuramliq sadasini we toyi boluwatqan yigit-qizning awazlirini toxtitimen. **10** Shundaq boliduki, sen bu xelqqa bu sözlerning hemmisini  yrtqinginda, ular sendin: «N mishqa Perwerdigar mushundaq zo'bir külpetni b shimizgha chüshürüshke b kitken? Bizning qebihlikimiz zadi n me? Perwerdigar Xudayimiz aldida zadi sadir qilghan n me gunahimiz bardu?» — dep soraydu. **11** Emdi sen ulargha mundaq deysen: — Chünki ata-bowiliringlar Mendin waz kechken, — deydu Perwerdigar, — hemde bashqa ilahlargha egiship ularning qulluqida bolghan, ulargha choqun'ghan; ular Mendin waz kechken, Tewrat-qanunimni hech tutmighan; **12** siler bolsanglar, ata-bowiliringlardin t ximun better qilghansiler; **13** Shunga Men silerni bu z mindin  lip, siler yaki ata-bowiliringlar hech bilmeydighan bashqa bir z min'gha tashlaymen; siler shu yerde k che-kündüz bashqa ilahlarning qulluqida bolisiler; chünki Men silerge hech m hirmi k rsetmeymen. **14** Shunga mana, shu künler k l duki, — deydu Perwerdigar, — «Israillarni Misir z mindin qutquzup chiqarghan Perwerdigarning hayati bilen!» d gen qesem qaytidin ishlitilmeypdu, **15** belki [shu künlerde] «Israillarni shimaliy zéminidin we  zi ularni heydidgen barliq zéminlardin qutquzup chiqarghan Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem ichilidu. Chünki Men ularni ata-bowiliringha teqdim qilghan zéminigha qayturimen. **16** Halbuki, mana hazir bolsa, Men nurgun b liqchilarni ewetip ularni tutquzushqa chaqirimen, — deydu Perwerdigar; — andin nurgun owchilarni ewetip ularni qogʻlap owlashqa chaqirimen; ular ularni herbir taghdin, herbir  gizlikdin, qiya tashlarning ghar-qisilchaqliridin t pivalidu. **17** Chünki k zlim ularning barliq yolliri üstide turidu; ular aldimda hech suqnalimdi, ularning qebihliki k zlimdin hech yoshurulmide. **18** L kin Men awal ularning qebihlikini we gunahini b shigha hessilep qayturimen; chünki ular z minimni

yirginchlik nersilerning ölükliri bilen bulghighan, Méning mirasimni lenetlik nersiliri bilen toldurghan. **19** — I Perwerdigar, Sen méning küchüm we qorghinimsen, azab-oqubet künide bashpanahimsen. Eller bolsa yer yüzining chet-chetliridin yéninggha kélidu we: «Berheq, ata-bowilirimiz yalghanchiliq hem bimenilikke mirasxorluq qilghan; bu nersilerde héch payda yoqtur. **20** Insanlar öz-özige xudalarni yasiyalamdu?! Lékin yasighini Xuda emestur!» — deydu. **21** — Shunga, mana, Men bu qétim [bu rezil xelqge] shuni obdan bildürimen, — ulargha Méning qolum we küch-qudritimni obdan bildürimen; shuning bilen ular Méning namimning Perwerdigar ikenlikini bilidu!

17 Yehudaning gunahi almas chluq tömür qelem bilen tashtaxtay kebi yüreklerige we qurban'gahliridiki müngüzizlerge oyulghan; **2** ballirimu yéshil derexler boyida tiklen'gen, égiz döngler üstide yasighan [butlirining] qurban'gahlirini we «Asherah»lirini herdaim séghinidu. **3** Men taghliringlarda we étizliringlarda, hem bayliqliringni hem xeziniliringni, — séning «yuqiri joylar»ingmu buning sirtida emes — bu chétingdin u chétinggiche bolghan gunahing tüpeylidin olja bolushqa tapshurimen; **4** Özüningn shori, Men sanga teqdim qilghan mirasing qolungdin kétidu; Men sen tonumaydighan bir zéminda séni düşmenliringning qulluqigha tapshurimen; chünki siler ghezzipime ot yéqip uni qozghighansiler; u menggüde köyidu. **5** Perwerdigar mundaq deydu: — — Ademge tayan'ghan, ademning etküchini tayanchi qilghan, qelbi Perwerdigardin chetnigen ademning haligha lenet bolsun! **6** U chöl-bayawanda ösken qara archa chatqilidek bolidu; bext-yaxshilik kelsimu u buni körmeydu; u belki chöldiki qağhıraq yerlerde, ademzatsiz shorluq bir zéminda turidu. **7** Perwerdigargha tayan'ghan, Perwerdigarni tayanch qilghan adem bext-beriketlik bolidul **8** U sular boyida tiklen'gen, ériq boyida keng yiltiz tartqan derexdek; pizghirim issiqtin u qorqmaydu; uning yopurmaqliri hemishe yéshildur; qurghaqchiliq yili u solashmaydu we méwe bérishtin qalmaydu. **9** Qelb hemmidin aldanchi, uning dawasi yoqtur. Kimmu uni chüshinelisun? **10** Menki Perwerdigar insan qelbini közitip tekshürimen; herbirsige öz yolliri boyiche, qilghan emellirining éwimesi boyiche teqsim qilish üçün, insan wijdanini sinaymen. **11** Xuddi özi tughmighan tuxumlarni bésiwalghan keklaktek, haramdin bayliqlargha érishken kishimu shundaq bolidu; künlirining yerimi ötmeyla érishkinidin ayrilidu, u axirida exmeq bolup chiqidu. **12** Shan-shereplik bir text, ezeldin yuqirigha tiklen'gen, del bizning bashpanahimiz bolghan jaydur; **13** i Perwerdigar, Sen Israilning ümidisen! Sendin waz kechken hemmeylen yerge qarap qalidu; Sendin yiraqlashqanlar tupraqta yatqanlar arisida tizimlinidu; chünki ular hayatliq sulirining menbesi bolghan Perwerdigardin waz kechken. **14** Méni saqaytqin, i Perwerdigar, men shuning bilen jezmen saqaytilimen! Méni qutquzghin, shuning bilen jezmen qutquzulimen! — Chünki Özüng méning medhiyemdursen! **15** Mana, ular manga: — Perwerdigarning söz-béshariti qéni?! Qéni, u emelge ashurulsun!» — deydu. **16** Lékin men bolsam, Sanga egeshkinimde «pada baqquchi» bolushtin héch qachqan emesmen, we ejel künni héch arzu qilmighanmen, — Sen bilisen! Aghzimdin barliq chiqqanlar Séning yüz aldinda bolghan. **17** Manga wehime bolmighaysen; külpetlik künide Sen méning bashpanahimdursen. **18** Manga ziyankeshlik qilghuchilar yerge qarap qalsun, lékin méni yerge qarattmighaysen! Ular dekke-dükkige chüshsun, lékin méni dekke-dükkige chüshürmigeysen; ularning béshigha külpet künni chüshürgeysen; ularni ikki hessilik halaket bilen

üzül-késil pachaqlap tashlighaysen! **19** Perwerdigar manga mundaq dégen: — Barghin, Yehuda padishahliri sheherge kiridighan we chiqidighan «Xelqning baliliri» dégen derwazida, hemde Yérusalémning barliq derwazilirida turghin, ulargha mundaq dégin: — **20** Perwerdigarning sözini anglanglar, i mushu derwazilardin kiridighan Yehudaning padishahliri, barliq Yehuda we Yérusalémda turuwatqan xalayiq! **21** Perwerdigar mundaq deydu: — Öz jéninglarga hézi bolunglar! «shabat» künide héchqandaq yükni kötürmenglar, Yérusalémning derwaziliridin héchnersini épkiromenglar; **22** shabat künliride öyliringlardin héch yükni kötürüp élip chiqmanglar, we héchqandaq emgek qilmanglar; belki Men ata-bowiliringlarga buyrughinimdek, shabat künni Özümgé atalghan muqeddes bir kün dep qaranglar. **23** Lékin ular héch anglimighan yaki qulaq salmighan, belki anglimasliqqa hem terbiyini qobul qilmasliqqa boynini qattiq qilghan. **24** Shundaq boliduki, siler awazimni köngül qoyup anglisanglar, — deydu Perwerdigar, — yeni shabat künide sheher derwaziliridin héch yükni élip kirmisenglar we héch emgek qilmasliq arqiliq shabat künni Manga pak-muqeddes bir kün hésablisanglar, **25** bu sheher derwaziliridin Dawutning textige olturidighan padishahliri we emirliri jeng harwilirigha olturup we atlarga minip kiridu; ular, ularning emirliri, Yehudadikiler we Yérusalémda turuwatqanlarmu kirip-chiqishidu; bu sheher menggü awat bolidu. **26** Shundaq qilsanglar, xelqer Yehuda sheherliridin, Yérusalém etrapidiki yézilardin, Binyaminning zémindin, [gherbtiki] «Shefelah» égizlikidin, jenubtiki [taghliqtin], Yehudadiki jenubiy bayawanlardin Perwerdigarning öyige «köydürme qurbanliq»lar, «inaqliq qurbanliqliri», «ashliq hehmet»ler we xushbuylarni tutup, [Perwerdigargha bolghan] rehmetlirini éytishqa kiridighan bolidu. **27** Lékin siler Manga qulaq salmisanglar, yeni shabat künni Özümgé pak-muqeddes hésablimay, shabat künide Yérusalémning derwaziliridin yük kötürüp kirsenglar, emdi Men derwazilargha bir ot yaqimen, u Yérusalémdiki ordilarni yewétidu, uni héch öchürlemeydu.

18 Bu söz Perwerdigardin Yeremiyağa kélip, mundaq déyildi: — **2** «Ornungdin tur, sapalchining öyige chüshkin, Men sanga sözlirimni anglitimen». **3** Shunga men sapalchining öyige chüshtum; we mana, sapalchi ghaltek üstide bir nersini yasawatqanidi. **4** U séghiz laydin yasawatqan qacha turup-turup qoli astida buzulatti. Shu chaghda sapalchi shu laydin özi layiq körgen bashaq bir qachini yasaytti. **5** We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **6** «I Israil jemeti, bu sapalchi qilghandek Men sanga qilalmamdim? — deydu Perwerdigar. — Mana, séghiz layning sapalchining qolida bolghinigha oxshash, siler Méning qolumdisiler, i Israil jemeti. **7** Bezide Men melum bir el, melum bir memliket toghruluq, yeni uning yulunushi, buzulushi we halak qilinishi toghruluq sözleymen; **8** shu chagh Men agahlundurghan shu el yamanliqidin towa qilip yansa, Men ulargha qilmaqchi bolghan yamanliqtin yanimen. **9** Men yene bezide melum bir el, melum bir memliket toghruluq, yeni uning qurulushi we tikip östürülüşü toghruluq sözleymen; **10** shu chagh shu el köz aldında yamanliq qilip awazimni anglimisa, Men yene ulargha wede qilghan, ularni beriketlimekchi bolghan yaxshiliqtin yanimen. **11** Emdi hazir Yehudadikilerge we Yérusalémda turuwatqanlarga mundaq dégin: — «Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men silerge yamanliq teyyarlawatimen, silerge qarshi bir pilan tüziwatimen; shunga herbiringlar rezil yolunglardin yéninglar, yolliringlarni we qilmishliringlarni tüzinglar. **12** — Lékin ular: «Yaq! Xam xiyal qilma! Biz öz pilanirimizgha egishiwérimiz, öz rezil

könglimizdiki jahilliqimiz boyiche qiliwérimiz» — deydu. **13** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Eller arisidin: «Kim mushundaq ishni anglap baqqan?!» dep soranglar. «Pak qiz» Israil dehshetlik yirginchlik ishni qilghan! **14** Liwan qarlini aydaladiki qiyaliqtin yoqap kétémdu? Uning yiraqtin chüshken muzdek suliri qurup kétémdu? **15** Lékin Méning xelqim bolsa Méni untughan; ular yoq bir nersilerge xushbuy yaqidu; mana, bular ularni yashawatqan yolidin, yeni qedimdin bolghan yollardin putlashturup, kütürülüp tüz qilinmighan bir yolda mangdurghan. **16** Shuning bilen ularning zéminini dehshet basidighan hem daim kishiler ush-ush qilidighan obyekt qilidu; uningdin ötüwatqanlarning hemmisini dehshet bésip, béshini chayqishidu. **17** Men xuddi sherqtin chiqqan shamaldek ularni düshmen aldida tarqitwétimen; Men balayi'apet künide ulargha yüzümini emes, belki arqamni qilimen». **18** Kishiler: «Kélinglar, Yeremiyagha qest qilayli; chünki ya kahinlardin qanun-terbiye, ya danishmenlerdin eqil-nesihet ya peyghemberlerdin söz-bésharet kemlik qilmaydu. Kélinglar, tilimizni bir qilip uning üstidin shikayet qilayli, uning sözliridin héchqaysisigha qulaq salmayli» — déyishti. **19** — I Perwerdigar, manga qulaq salghaysen; manga qarshilishidighanlarning dewatqanlarini anglighaysen. **20** Yaxshiliqqa yamanliq qilish bolamdu? Chünki ular jénim üchün ora kolighan; men ulargha yaxshi bolsun dep, ghezippingni ulardin yandurush üchün Séning aldingda [dua qilip] turghanliqimni ésingde tutqaysen. **21** Shunga balilirini qehetchilikke tapshurghaysen, qilichning bisigha élip bergaysen; ayalliri baliliridin juda qilinip tul qalsun; erliri waba-ölüm bilen yoqalsun, yigitler jengde qilichlansun. **22** Ularning üstige basmichilarni élip kelginingde öyliridin nale-peryad anglansun; chünki ular méni tutushqa ora kolighan, putlirim üchün qismaqlarni yoshurun salghan. **23** Emdi Sen, i Perwerdigar, ularning méni qetl qilishqa bolghan qestlirining hemmisini obdan bilisen; ularning qebihliklerini kechürmigeysen, ularning gunahlarini közüng aldindin yumighaysen; belki ular Séning aldingda yiqitlansun; gheziping chüshken künide ularni bir terap qilghaysen.

19 Perwerdigar mundaq deydu: — Barghin, sapalchidin bir sapal kozini alghin; andin elning aqsqaqliridin we kahinlarning aqsqaqliridin birnechchini apirip, **2** «Sapal parchiliri» derwazisigha yéqin bolghan «Hinnomning oghlining qilghisi»gha béríp shu yerde Men sangha éytidighan sözlerni jakarlighin. **3** Mundaq dégin: — Perwerdigarning sózini anglanglar, i Yehudaning padishahliri we Yérusalémdikiler! Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men mushu yerge balayi'apetni chüshürimenki, kimki uni anglisila qulaqliri zingildap kétidu. **4** Chünki bu xelq Mendin waz kéchip, bu yerni Manga «yat» qilghan, uningda ne özliri, ne ata-bowiliri, ne Yehuda padishahliri héch tonumighan bashqa ilahlargha xushbuy yaqqan; ular bu yerni gunahsizlarning qanliri bilen toldurghan. **5** Ular Baalgha öz balilirini köydürme qurbanlarga süpitide köydürish üchün Baalning «yuqiri jaylar»ini qurghan; Men bundaq bir ishni héchqachan buyrup baqmighan, héch éytmighan, u hergiz oyumgha kirip baqmighan. **6** Shunga mana, shundaq künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — bu yer kelgüsida «Tofet», yaki «Hinnomning oghlining qilghisi» dep atalmaydu, belki «Qetl qilghisi» dep atilidu. **7** Men bu yerde Yehuda hem Yérusalémning pilan-tedbirlerini qurup qiliwétimen; Men ularni düshmenlirining qilichi bilen, yeni janlirini izdigüchilerning qolida yiqitimen; Men jesetlirini asmandiki uchar-qanatlargha we yer-zémindiki haywanatlargha omaq bulushqa béríwétimen. **8** Men bu sheherni dehshet basidighan hem kishiler ush-ush

qilidighan obyekt qilimen; uningdin ötüwatqanlarning hemmisini uning barliq yara-wabaliri tüpeylidin dehshet bésip üshqirtidu. **9** Men ularni düshmenlirining hem janlirini izdigüchilerning qattiq qistaydighan qorshawining bésimi astida oghullirining göshini hem qizlirining göshini yeydighan qilimen, ularning herbiri öz yéqinining göshini yeydu. **10** Emdi sen özüng bilen bille aparghan hemrahlingning köz aldida héliqi kozini chéqiwetkin; **11** shundaq qilip ulargha mundaq dégin: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Birsí sapalchining kozisini qaytidin héch yasiyalmighudek derijide chéqiwetkinidek Menmu bu xelq we bu sheherni shundaq chéqiwétimen. Ular jesetlirini Tofette kömidu, hetta kömgüdek yer qalmighuche. **12** Men bu yerni we buningda turuwatqanlarimu mushundaq qilimen, — deydu Perwerdigar, — bu sheherni Tofette oxshash qilimen. **13** Yérusalémdeki öylér we Yehuda padishahlirining öyliri, — yeni ularning ögziliride turup asmandiki barliq yultuz-seyyarilerge xushbuy yaqqan we Mendin bashqa yat ilahlargha «sharab hediye»lerni tökken barliq öyliri xuddi Tofet dégen jaydek bulghan'ghan jaylar bolidu. **14** We Yeremiyga Perwerdigar uni bésharet bérishke ewetken Tofettin qaytip kélip, Perwerdigarning ýöning hoylisigha kirip turup barliq xelqge mundaq dédi: **15** — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men bu sheher we uning barliq sheherlirige qarap éytqan balayi'apetning hemmisini ularning béshigha chüshürimen; chünki ular boynini qattiq qilip Méning sözlirimni héchqachan anglimighan.

20 Emdi Immerning oghli, kahin Pashxur — u Perwerdigarning öyide «amanliq saqlash bégi»mu idi, Yeremiyaning bu bésharetlerni bergenlikini anglidi. **2** Pashxur Yeremiyga peyghembarni urghuzdi we uning putini Perwerdigarning öyidiki «Binyaminning yuqiri derwazisi»ning yénidiki taqaqqa saldi. **3** Ikkinchi küni, Pashxur Yeremiyani taqaqtin boshatti; Yeremiyga uninggha: — Perwerdigar ismingni Pashxur emes, belki «Magor-missabib» dep atidi, dédi. **4** — Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men séni özüngge we barliq aghiniliringge wehime salghuchi obyekt qilimen; ular düshmenlirining qilichi bilen yiqilidu; sen öz közüng bilen buni körïsen; Men barliq Yehudani Babil padishahining qoligha tapshurimen; u ularni Babilgha sürgün qilip élip kétidu hemde ularni qilich bilen uridu. **5** Men bu sheherning hemme bayliqliri — barliq mehsulatliri, barliq gimmet nersiliri we Yehuda padishahlirining barliq xezinilirini düshmenlirining qoligha tapshurimen; ular ularni olja qilip buliwélip Babilgha élip kétidu. **6** Sen bolsang, i Pashxur, hemme öydikiliring birge sürgün bolup kétésiler; sen Babilgha kélisen; sen shu yerde dunyadin kétésin, shu yerge kömülisen; sen hem séning yalghan bésharetliringge qulaq salghan aghiniliringmu shundaq bolidu. **7** Perwerdigar, Sen méni qayil qilip [peyghemberlikke] köndürding, men shundaqla köndürüldüm; Sen mendin zor kelding, shundaqla ghelibe qilding; men pütün kün tapatenining obyektini bolimen; hemme kishi méni mazaq qilidu. **8** Men qachanla söz qilsam, «Zorawanliq hem bulangchiliq kélidu» dep jakarlishim kérek; shunga Perwerdigarning sózi méni pütün kün ahanet we mesxirining obyektini qilidu. **9** Lékin men: «Men i tilgha almaymen, we yaki Uning nami bilen ikkinchi söz qilmaymen» désen, Uning sözi qelbimde lawuldap ot bolup, söngelkirimge qapsalghan bir yalqun bolidu; ichimge sighthurushqa halim qalmay, éytmay chidap turalmaymen. **10** Shundaq, qiliwérimen, gerche men nurghun kishilerning pichirlashqan qestlirini anglisammu; terep-tereplerni wehime basidu! «Uning üstidin erz qilinglar! Uning üstidin erz qilayli!»

dep, barliq ülpet-hemrahilirim putliship kêtishimni paylab yürmekte; ular «U belkim aldinar, shundaq bolghanda biz uning üstidin ghelibe qilimiz, uningdin intiqam alalaymiz» déyishiwatidu. **11** Lékin Perwerdigar bolsa qudretlik we dehshetlik bir palwande men bilen billidur; shunga manga ziyaweppeqiyet qazanmighachqa, qattiq xijil bolup yerge qarap qalidu; ularning bu reswachiliqi menggülik bolup, hergiz untulmaydu. **12** Emdi Sen, i heqqaniylarni sinaydighan, insanning wijdani we qelbini körüidighan samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, ularning üstige bolghan qisasini manga körgüzgeysen; chünki men dewayimni aldinggha qoyghanmen. **13** Perwerdigarni küy éytip maxtanglar, Uni medhiyilengler; chünki U namrat kishini rezillik qilghuchilardin qutquzghan. **14** Méning tughulghan küniümge lenet bolsun; apam méni tughqan küni mubarek bolmisun! **15** Atamgha xewer élip: «sanga oghul bala tughuldil» dep uni alamet shadlandurghan ademge lenet bolsun! **16** Bu adem Perwerdigar rehim qilmay ghulatqan sheherlerdeq bolsun; u etigende nale, chüshte alaqadilik chuqanlirini anglisun — **17** chünki u méni baliyatqudin chüshkinimdimla öltürüwetmigen; apam méning görüm bolsiidi, uning qorsiqi men bilen teng hemishe chong bolsiidi! **18** Némishqa men japamushaqet, azab-oqubetni körüshke, künlirimni xijalet-ahanet ichide ötküzüshke baliyatqudin chiqaqandimen?

21 Padishah Zedekeya Malkiyaning oghli Pashxurni hem Maaséyahning oghli, kahin Zefaniyani ewtkende, Yeremiya Perwerdigardin töwendiki munu bir söz keldi: — **2** ([Ular]: «Biz üçün Perwerdigardin yardem sorighin; chünki Babil padishahi Néboqadnesar bizge hujum qilidu; Perwerdigar Özining [ötkeni] karamet qilghan ishlari boyiche, bizgimu oxshash muamile qilib, uni yénimizdin yandarimikin?») — [dep soridi]. **3** Yeremiya ulargha: — Zedekeyagha mundaq denglar, — dédi) **4** — Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men qollirilingar tutqan, silerni qorshiwalghan Babil padishahi hem kaldiylerge sépil sirtida jeng qilishqa ishlitidighan, jeng qorallirigarni qayriwétimen we bularni bu sheherning otturisida yigihawalimen; **5** Men Özümму szulghan qolum we küchlük bilikim bilen, ghezipping bilen, qehrim bilen we hessilen'gen achchiqim bilen silerge jeng qilimen! **6** Men bu sheherde turuwatqanlarni, insan bolsun, haywan bolsun urimen; ular dehshetlik bir waba bilen ölüdu. **7** Andin kéyin, — deydu Perwerdigar, — Yehuda padishahi Zedekeyani, xizmetkarlirini, xelqni, yéni bu sheherde wabadin, qilichtin we qehetchilikdin qélip qalghanlar bolsa, Men ularni Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha, ularning dushmanlirining qoligha we jénini izdigüchilerning qoligha tapshurimen; Néboqadnesar ularni qilich tighi bilen uridu; u ne ularni ayimaydu, ne ulargha ichini héch aghritmaydu, ne rehim qilmaydu. **8** Lékin sen bu xelqge mundaq déyishiwat kérek: «Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men aldindarda hayat yoli we mamat yolini salimen; **9** kim bu sheherde qalmaqchi bolsa, qilich, qehetchilik we waba bilen ölüdu; lékin kim sheherdin chiqip, silerni qorshiwalghan kaldiylerge teslim bolsa, u hayat qalidu; uning jéni öziqé alghan oljike bolidu. **10** Chünki Men bu sheherge yaxshiliq üçün emes, belki yamanliq qilish üçün yüzümni qaratquzdam, — deydu Perwerdigar; u Babil padishahining qoligha tapshurulidu, u uni ot sélip köydürüwétidu. **11** We Yehuda padishahining jemeti toghruluq Perwerdigarning sözini anglanglar: — **12** I Dawutning jemeti, Perwerdigar mundaq deydu: — her etigende adalet bilen hüküm chiqiringlar, bulan'ghan kishini ezigüchining

qolidin qutquzanglar; bolmisa, qilghanliringlarning rezilliki tüpeylidin, qehrim partlap, ottek hemmini köydürüdu; uni öchüreleydighan héchkim bolmaydu; **13** Mana, Men sanga qarshidurmen, i jilgha üstide, tüzlemliktiki qiyada olturghuchi, yéni «Kim üstimizge chüshüp hujum qilalisun, kim öylirimizge bésip kirelisun?!» dégüchi, — deydu Perwerdigar. **14** Men silerning qilmishlarning méwisi boyiche silerge yéqinliship jazalaymen, — deydu Perwerdigar; we Men uning ormanliqida bir ot yaqimen, u bolsa uning etrapidikiki hemmini köydürüp tütigüdu.

22 Perwerdigar mundaq dédi: «Bargin, Yehuda padishahining ordisigha chüshüp bu sözni shu yerde qilghin: — **2** Perwerdigarning sözini angla, i Dawutning textige olturghuchi, Yehuda padishahi — Sen, elemdar-xizmetkarliring we mushu derwazilardin kirip-chiqidighan xelqing, — **3** Perwerdigar mundaq deydu: Adalet we heqqaniylik yürgüzünglar; bulan'ghan kishini ezigüchining qolidin qutquzanglar; musapirlarni, yétim-yésirlerni we tul xotunlarni héch xarlimanglar yaki bozek qilmanglar, gumahsiz qanlarni bu yerde tökmenglar. **4** Siler bu emlerge heqiqeten emel qilsanglar, emdi Dawutning textige olturghan padishahlar, yéni ular, ularning emeldar-xizmetkarliri we xelqi jeng harwilirigha olturup we atlargha minip bu öyning derwaziliridin kirip chiqishidu. **5** Biraq siler bu sözlerni anglimisanglar, Men Öz namim bilen qesem ichkenki, — deydu Perwerdigar, — bu orda bir xarabe bolidu. **6** Chünki Perwerdigar Yehuda padishahining öyi toghruluq mundaq deydu: — Sen Manga xuddi Gélad, Liwaning choqqisidek bolghining bilen, berheq Men séni bir chöl-bayawan, ademler waz kechken sheherlerdeq qilimen. **7** Men herbiri yawxshi qorallan'ghan weyrnan qilghuchilarni sanga qarshi ewtimen; ular «ésil kédirilingni» késiwétip, otqa tashlaydu. **8** Nurghun eller bu sheherdin ötip, herbiri yéqindin: «Némishqa Perwerdigar bu ulugh sheherni bundaq qilghandu?» dep soraydu. **9** We ular jawaben: «Chünki ular Perwerdigar Xudasining ehdisidin waz kéchip, bashqa ilahlargha choqunup ularning qulluqigha kirgen» — deydu. **10** Ölginige yigihlanglar, uning üçün ah-zarlimanglar; belki sürgün bolghini üçün qattiq yiglanglar, chünki u öz yurtigha héchqachan qaytip kelmeydu. **11** Chünki Yehuda padishahi Yosiyaning oghli, yéni atisi Yosiyaning ornigha textige olturghan, bu yerdin sürgün bolghan Shallum toghruluq Perwerdigar mundaq deydu: U hergiz bu yerge qaytmaydu; **12** chünki u esir qilinip apirilghan yurtta ölüdu, u bu zéminni ikkinchi körmeysen. **13** Öyini adilsizlik bilen, balixana-rawaqlirini adaletsizlik bilen qurghanning haligha way! U qoshnisini bilar ishlitip, emgikige héchqandaq heq bermeydu; **14** u: «Özümqe kengtasha bir ordini, azade rawaqlar bilen qoshup salimen; tamliirigha dérizilerni keng chiqirimen; tamliirini kédír taxtaylar bilen bézeymen, öylirini pereng sirlaymen» — deydu. [Uning haligha way!] **15** Sen kédír yaghichidin yasalghan taxtaylarni chaplap, [ata-bowiling] bilen beslesheng qandaqmu padishah bolushqa layiq bolisen? Séning atang yep-ichishke teshekkür éytip, adalet we durus ishlarni yürgüzgen emesmu? Shunga u buning yaxshiliqini körge. **16** U móminlerning we namratlarning dewasini toghra sorighan; shunga xelqning ehwali yaxshi idi. Bundaq ish Méni tonushtin ibaret emesmu?» — deydu Perwerdigar. **17** — Biraq közüng we könglüng bolsa peqet öz jazane-menpeetingge érishish, gumahsizlarning qénini töküsh, zorluq-zumbuluq we bulangchilik qilish peytini közlep tikilgendur. **18** Shunga Perwerdigar Yehuda padishahi Yosiyaning oghli Yehoakim toghruluq mundaq deydu: — Xelq uning ölümidé: «Ah, akam! Ah, singlim!» dep ah-zarlar kötürmeysen; yaki uning üçün: «Ah,

bégim! Ah, uning heywisi!» dep ah-zarlar kötürmeydu; **19** u éshkning depnisidek kömüli, jesiti Yérusalém derwazilirining sirtigga chörüp tashlinidu. **20** Liwan'gha chiqip peryad qil, Bashanda awazingni kötür, Abarimning choqqiliridinmu nale kötür; chunki séning «ashniliring»ning hemmisi nabut qilindi. **21** Men aman-ésen turghiningda sanga agahlundurum; lékin sen: «Anglimaymen!» — déding. Yashliqingdin tartipla bundaq qilib Méning awazimgha qulaq salmasliq del séning yolung bolup kelgen. **22** Shamal barliq «baqquchi»liriningga «baqquchi» bolup ularni uchurup kétidu, shuning bilan ashniliring sürgün bolushqa chiqidu; berheq, sen shu chagda barliq rezillikning tüpeylidin xijil bolup reswa bolisen. **23** **1** «Liwan»da turghuchi, kédír derexliri istige uwilighuchi, sen tolghaq tutqan ayalning azabliridek, derd-elemeler béshingga chüshkende qanchilik ingrap kétersen! **24** Öz hayatim bilen qesem ichimenki, — deydu Perwerdigar, — sen Yehoakimning oglihi Koniya hetta ong qolumdiki möhürlük üzük bolsangmu, Men séni shu yerdin yulup tashlaymen; **25** Men séni jéningni izdigüchilerning qoligga he sen qorqqan ademlerning qoligga, yeni Babil padishahi Néboqnesarning qoligga he kaldiyerning qoligga tapshurimen. **26** Men séni hem séni tughqan anang ikkinglarni özünglar tughulmighan yat bir yurtqa chöriwétimen; siler shu yerde ölisiler. **27** Jéninglar qaytip kélishe shunche teshna bolghan bu zémin'gha bolsa, siler hergiz qaytip kélelmeyiler. **28** Koniya dégen bu kishi chéráimniz, nezerge élinmaydighan sapal kozimu? Héchkim qarimaydighan bir qachimu? Emdi némishqa ular, yeni u we uning nesli bolghanlar chöriwétilgen, ular tonamaydighan bir yurtqa tashliwétilidu? **29** **1** zémin, zémin, zémin, Perwerdigarning sözini angla! **30** Perwerdigar mundaq deydu: — Bu adem «percentsiz, öz künihe héch ghelebe qilalmighan bir adem» dep yazghin; chunki uning neslidin héchqandaq adem ghelebe qilib, Dawutning textige olturup Yehuda arisida hóküm sürmeydu.

23 Méning yayliqimdiki qoylarni halak qilghuchi we tarqitwetküchi pada baqquchilarning haligga way! — deydu Perwerdigar. **2** Shunga Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar Öz xelqini shundaq béqiwatqan baqquchilargha mundaq deydu: «Siler Méning padamni tarqitwetkensiler, ularni heydiwetkensiler we ularni izdimigensiler we ularin héch xewer almighansiler; mana, Men silerning qilmishliringlarning rezillikini öz béshinglarga chüshürimen, — deydu Perwerdigar — **3** we padamning qaldisini bolsa, Men ularni heydiwetken barliq padishahliqlardin yighimen, ularni öz yaylaqlirigga qayturimen; ular awup köpiyidu. **4** Men ularning üstige ularni heqiqiy baqidighan baqquchilarni tikleyen; shuning bilen ular ikkinchi qorqmaydu yaki parakende bolmaydu, ularin héchqaysisi kem bolmaydu, — deydu Perwerdigar. **5** Mana, shu künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men Dawut üçün bir «Heqqaniy Shax»ni östürüp tikleyen; u padishah bolup danaliq bilen hóküm sürüp, zéminda adalet we heqqaniylik yürüzidu. **6** Uning künliride Yehuda qutquzulidu, Israil aman-tinchliqta turidu; u shu nami bilen atiliduki — «Perwerdigar Heqqaniyliqimiz». **7** Shunga mana, shu künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — «Israillarni Misir zéminidin qutquzup chiqarghan Perwerdigarning hayati bilen!» dégen qesem qaytidin ishilitilmeydu, **8** belki shu künlérde «Israillarni shimaldiki zémindin we Ózi ularni heydigén barliq padishahliqlardin qutquzup chiqarghan Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem ichilidu. Andin ular öz yurtida turidu. **9** Peyghemberler toghruluq: — Méning könglüm ich-baghrimda sunuqter; söngeklirimning hemmisi titreydu; men mest bolghan adem, sharab teripidin yéngilgen ademge

oxshaymen; bundaq bolushum Perwerdigar we Uning pakmuqdedes sözliri tüpeylidindur; **10** chunki zémin bolsa zinaxorlarga tolghan; ularning yügürüshliri toghra yolda emes; ularning hoquqi heqqaniylik yolida emes. Shunga [Perwerdigarning] leniti tüpeylidin zémin qaghjiraydu; daladiki ot-chöp solishidu; **11** chunki hem peyghember hem kahin haram boldi; hetta Öz öyümdimu ularning rezil qilmishlirini bayqidim, — deydu Perwerdigar. **12** — Shunga ularning yoli özlirike qaranghululqta mangidighan, téyilghaq yollaredek bolidu; ular bu yollarda putliship, yiqilidu; chunki ular jazalinidighan yilida Men ularning béshigga yamanliq chüshürimen, — deydu Perwerdigar. **13** Men awwal Samariyediki peyghemberlerde exmeqliqni körgeñmen; ular Baalning namida bésharet bérip, xelqim Israilni azdurghan; **14** biraq Yérusalémdeki peyghemberlerdimu yirginchlik bir ishni kördüm; ular zinaxorluq qilidu, yalghanliqta mangidu, rezillik qilghuchilarning qolini kücheytiduki, netijide héchqaysisi rezillikidin yanmaydu; ularning hemmisi Manga Sodomdek, [Yérusalém]da turuwatqanlar Manga Gomorradek boldi. **15** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar peyghemberler toghruluq mundaq deydu: — Mana, Men ularni emen bilen ozuqlandurimen, ulargha öt süyini ichküzimen; chunki Yérusalémdeki peyghemberler haramliqning menbesi bolup, haramliq ularin pütkül zémin'gha tarqilip ketti. **16** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Silerge bésharet bériwatqan peyghemberlerning sözlirige qulaq salmanglar; ular silerni bimenilikke yétekleymeydu; ularning sözliri Perwerdigarning aghzidin chiqqan emes, belki öz könglide tesewwur qilghan bir körünüshni sözlewatidu. **17** Ular Perwerdigarning sözini köziye ilmaydighanlarga: «Siler aman-tinchliqta turisiler» deydu we öz könglining jahilliqida mangidighanlarning herbirige: «Héchqandaq yamanliq béshinglarga chüshmeydu» — deydu. **18** Biraq ularin qaysi birsi Perwerdigarning kégishide Uning söz-kalamini bayqap chüshinish we anglash üçün turghan? Ularin kim Uning sözi qulaq selip anglighan? **19** Mana, Perwerdigardin chiqqan bir boran-chapqun! Uningdin qehr chiqti; berheq, dehsheetik bir qara quyun chiqip keldi; u pirqirap rezillerning béshigga chüshidu. **20** Uning könglidiki niyetlirini ada qilip toluq emel qilghuche, Perwerdigarning ghezpi yanmaydu; axirqi künlérde siler buni obdan chüshinip yétisiler. **21** Men bu peyghemberlerni ewetmigenmen, lékin ular xewerni jar qilishqa qatrigghan; Men ulargha söz qilmidim, lékin ular bésharet bergen. **22** Halbuki, ular Méning kégishimde turghan bolsa, Méning xelqimge sözlirimni anglatquzghan bolsa, emdi xelqimni rezil yolidin we qilmishlirining rezillikidin yandurghan bolatti. **23** Men peqet bir yerdila turidighan Xudamu? — deydu Perwerdigar, — Men yiraq-yiraqlardiki herjayda turidighan Xuda emesmu? **24** Birsi yoshurun yajlarda möküwalsa Men uni körelmemdimen? — deydu Perwerdigar; — asman-zémin Men bilen toldurulghan emesmu? — deydu Perwerdigar. **25** Men Méning namimda yalghan bésharetler béridighan peyghemberlerning: «Bir chüsh kördüm! Bir chüsh kördüm!» dégenlirini anglidim; **26** bundaq peyghemberler yalghan bésharetlirini béridu, ular özining könglidiki ézitqu tesewwurliridin peyghemberler bolushialghan. Emdi ular bundaq ishlarni qachan'ghiche könglige pükidu? **27** Ular herbiri qachan'ghiche öz yéqinigha éytqan chüshliri arqiliq (xuddi ata-bowilirining Baalgha choqunup namimni untughinigha oxshash) xelqimge namimni untuldurushni pemleydu? **28** Chüshni körgeñ peyghember, chüshni éytip bersun; Méning sözümi anglighan kishi bu sözümi estayidilliq bilen sözlisun; paxalning bughday bilen selishturghuchilik némissi bardu? —

deydu Perwerdigar. **29** — Méning sözüim xuddi köydürgüchi bir ot we tashni chaqıdighan bagzhan emesmu? — deydu Perwerdigar. **30** Shunga mana, Men peyghemberlerge qarshidurmen, — deydu Perwerdigar, — ularning herbiri öz yéqinidin «Méning sözlirim»ni oghrilap doramchiliq qilidu. **31** Mana, Men peyghemberlerge qarshidurmen, — deydu Perwerdigar, — ular öz tillirini chaynap: «[Perwerdigar] deydu...» dep bésharet béridu. **32** Mana, yalghan chüshlerni bésharet qilib bularni yetküzüp, yalghanchiliqi we bashbashtaqliqi bilen Méning xelqimni azdurghanlarga qarshidurmen, — deydu Perwerdigar; — Men ularni ewetmigenmen, ularni buyrughan emesmen; ular bu xelqge héchqandaq payda yetküzmeypdu, — deydu Perwerdigar. **33** Emdi yaki bu xelq, yaki peyghember, yaki kahin sendin: «Perwerdigarning sanga yükligen sözi néme?» dep sorisa, sen ulargha: «Qaysi yük?! Men silerni Özümdin yiraq tashlaymen, — deydu Perwerdigar. **34** «Perwerdigarning yükligen sözi» deydighan herqaysi peyghember, kahin yaki xelq bolsa, Men bu kishini öyidikiler bilen teng jazalaymen. **35** Emdi silerning herbiringlar öz yéqinidin we herbiringlar öz qerindishidin mushundaq: «Perwerdigar néme jawab berdi?» we «Perwerdigar néme dédi?» dep sorishinglar kérek. **36** Siler «Perwerdigarning yükligen sözi» dégenni qaytidin aghzinglarga almaysiler; chünki herbiringlarning öz sözi özige yük bolidu; chünki siler Xudayimiz, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, tirik Xudaning sözlirini burmilighansiler. **37** Herbiringlar peyghemberdin mushundaq: «Perwerdigar sanga néme dep jawab berdi?» we «Perwerdigar néme dédi?» dep sorishing kérek. **38** Lékin siler: «Perwerdigarning yükligen sözi» deweringinlar tüpeylidin, mana Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki siler: «Perwerdigarning yükligen sözi» dewérisiler we Men silerge: ««Perwerdigarning yükligen sözi» démengler» dep xewer ewetkenmen, **39** shunga mana, Men silerni pütünley untuymen, Men silerni silerge we ata-bowiliringlarga teqdim qilghan sheher bilen teng yüzümdin yiraq tashlaymen; **40** Men üstinglarga menggü reswachiligi we hergiz untulmaydighan menggülik shermendilikni chüshürimen!

24 Babil padishahi Néboqadnesar Yérusalémdin Yehoakimning oghli, Yehuda padishahi Yekoniyah, Yehuda emir-shahzadiliri, hünerwenler we tömürchilerni esirge élip Babilgha sürgün qilghandin kéyin, Perwerdigar manga Öz ibadetxanisni aldidiki ikki séwet enjürni «mana kör» dep kobatsetken. **2** Bir séwette deslepki pishqan enjürdek intayin yaxshi enjürler bar idi; ikkinchi séwette yégili bolmaydighan, intayin nachar enjürler bar idi. **3** Andin Perwerdigar manga: «Néme kördüng, Yeremiya?» — dep soridi. Men: «Enjürlerni kördüm; yaxshiliri bolsa intayin yaxshiken; nacharliri yégili bolmaydighan, intayin nachar iken» — dédim. **4** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **5** Israilning Xudasi bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Men Yehudadin sürgün bolghanlarni, yeni Méning bu yerdin kaldiyerning zéminigha ewetkenirimni bu yaxshi enjürlerdeq yaxshi dep qaraymen; **6** Men ulargha yaxshi bolsun dep közümnü ulargha tikimen we ularni bu zémin'gha qayturimen; Men ularni ghulitip tashlayaymen, belki ularni qurimen; ularni yulup tashlayaymen, belki tikip östürimen. **7** Men ulargha Méning Perwerdigar ikenlikimni bildighan, Méni tonuydighan bir qelbni teqdim qilimen; shuning bilen ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen; chünki ular pütün qelbi bilen yéningha qaytidu. **8** Lékin nachar enjürler, yeni yégili bolmaydighan, intayin nachar enjürler qandaq bolghan bolsa, — deydu Perwerdigar, — Berheq, Men Yehuda padishahi Zedekiyani, emir-shahzadilirini we Yérusalémdikilerning

qalghan qismini, bu zéminda qalghanlarni we Misirda turuwatqanlarni shuninggha oxshash qilimen; **9** Men ularni yer yüzidiki barliq padishahliqlargha wehime salghuchi bir obyekt bolushqa, külpettek chüshüske tapshurimen; men ularni heydiwetken barliq jaylarda ularni reswachilighan obyekt, söz-chöçek, tapa-tenining obyektı we lenet sözliri bolushqa tapshurimen. **10** Men ulargha hem ata-bowilirigha teqdim qilghan zémindin yoqitilghuche ular arisigha qilich, qehetchilik we wabani ewetimen.

25 Yosiyaning oghli, Yehuda padishahi Yehoakimning tötinchi yilida (yeni Babil padishahi Néboqadnesarning birinchi yilida) Yehudaning barliq xelqi toghruluq Yeremiyağa kelgen söz, — **2** Bu sözni Yeremiya peyghember Yehudaning barliq xelqi we Yérusalémde barliq turuwatqanlarga éytıp mundaq dédi: — **3** Amonning oghli, Yehuda padishahi Yosiyaning on üçinchi yilidin bashlap bügünki kün'giche, bu yigirme üç yıl Perwerdigarning sözi manga kélip turghan we men tang seherde ornumdin turup uni silerge sözlep keldim, lékin siler héch qulaq salmidinglar; **4** we Perwerdigar silerge barliq xizmetkarliri bolghan peyghemberlerni ewetip kelgen; U tang seherde ornidin turup ularni ewetip kelgen; lékin siler qulaq salmay héch anglimidinglar. **5** Ular: «Siler herbiringlar yaman yolunglardin we qilmishliringlarning rezillikidin towa qilip yansanglar, Men Perwerdigar silerge we ata-bowiliringlarga qedimdin tartip menggügiche teqdim qilghan zéminda turuwérisiler. **6** Bashqa ilahlargha egiship ularning qulluqida bolup choqunmanglar; Méni qolliringlar yasighanlar bilen ghezeplendirmenglar; Men silerge héch yamanliq keltürmeymen» — dep jakarlighan. **7** Lékin siler Manga qulaq salmidinglar, Méni qolliringlar yasighanlar bilen ghezeplendürüp özünglarga ziyan keltürdünglar, — deydu Perwerdigar. **8** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler Méning sözlirimge qulaq salmighan bolghachqa, **9** — mana, Men shimaldiki hemme jemetlerni we Méning qulumni, yeni Babil padishahi Néboqadnesarni chaqirtimen, ularni bu zémin'gha, uingda barliq turuwatqanlarga hemde etraptki hemme ellerge qarshilishishqa élip kélimen; Men [mushu zémindikiler we etraptki ellerni] pütünley weyran qilip, ularni tolimu wehimilik qilimen hem ush-ush obyektı, daimliq bir xarabilik qilimen; **10** Men ulardin tamashining sadasini, shad-xuramliq sadasini, toyi boluwatqan yigit-qizining awazini, tügmen téshining sadasini we chiragh nurini mehrum qilimen; **11** bu pütükl zémin weyrane we dehsht salghuchi obyektı bolidu, we bu eller Babil padishahining yetmiş yıl qulluqida bolidu. **12** We shundaq boliduki, yetmiş yıl toshqanda, men Babil padishahining we uning élining béshigha, shundaqla Kaldiylerning zémini üstige öz qebhlikini chüshürüp, uni menggüge xarabilik qilimen. **13** Shuning bilen Men shu zémin üstige Men uni eyibligen barliq sözlirimni, jümlidin bu kitabta yézilghanlarni, yeni Yeremiyaning barliq ellerni eyibligen bésharetlirini chüshürimen. **14** Chünki köp eller hem ulugh padishahlar [bu padishah hem qowmlirininimu] qul qilidu; Men ularning qilghan ishliri we qolliri yasighanliri boyiche ularni jazalaymen. **15** Chünki Israilning Xudasi Perwerdigar manga [alamet körünüşte] mundaq dédi: — Méning qolumdiki ghezimpige tolghan qedehni élip, Men séni ewetken barliq ellerge ichküzdün; **16** ular ichidu, uyan-buyan irghanglaydu we Men ular arisigha ewetken qilich tüpeylidin sarang bolidu. **17** Shunga men bu qedehni Perwerdigarning qolidin aldim we Perwerdigar méni ewetken barliq ellerge ichküzdüm, **18** — yeni Yérusalémgha, Yehudaning sheherlirige, uning padishahlirigha we emir-shahzadilirige, yeni ularni bügünki künkidek bir xarabe, wehime, ush-ush obyektı bolushqa

hem lenet sözliri bolushqa qedehni ichküzdüm; **19** Misir padishahi Pirewn'ge, xizmetkarligiga, emir-shahzadiliriga hem xelqige ichküzdüm; **20** barliq shalghut eller, uz zéminidiki barliq padishahlar, Filistiylarning zéminidiki barliq padishahlar, Ashkélondikiler, Gazadikiler, Ekrondikilergé we Ashdodning qalduqliriga ichküzdüm; **21** Édomdikiler, Moabdikiler we Ammoniyalar, **22** Turning barliq padishahliri hem Zidonning barliq padishahliri, déngiz boyidiki barliq padishahlar, **23** Dédandikiler, Témadikiler, Buzdikiler we chéke chachlirini chüshürüwetken eller, **24** Erebyediki barliq padishahlar we chölbayawanda turuwatqan shalghut ellerning barliq padishahliri, **25** Zimridiki barliq padishahlar, Élamdiki barliq padishahlar, Médialqlarning barliq padishahliri, **26** shimaldiki barliq padishahlargha, yiraqtiki bolsun, yéqindiki bolsun, bir-birlep ichküzdüm; jahandiki barliq padishahliqlargha ichküzdüm; ularning arqidin Shéshaqning padishahimu [qedehni] ichidu. **27** Andin sen ulargha: «Israilning Xudasi, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Ichinglar, mest bolunglar, qusunglar, Men aranglarga ewetken qilich tüpeylidin yiqilip qaytidin des turmanglar» — dégin. **28** We shundaq boliduki, ular qolungdin élip ichishni ret qilsa, sen ulargha: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Siler choqum ichisiler!» — dégin. **29** Chünki mana, Men Öz namim bilen atalghan sheher üstige apet chüshürgili turghan yerde, siler jazalanmay qalmsiler? Siler jazalanmay qalmsiler; chünki Men yer yüzide barliq turuwatqanlarning üstige qilichni chüshüshke chaqirimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **30** Emdi hen [Yeremiya], ulargha mushu bésharetning sözlirining hemmisini jakarlighin: — Perwerdigar yuqiridin shirdek hörkireydu, Öz muqeddes turalghusidin U awazini qoyuwétidu; U Ózi turuwatqan jayi üstige hörkireydu; U üzüm cheyligüchiler towlighandek yer yüzide barliq turuwatqanlarni eyiblep towlaydu. **31** Sadasi yer yüzining chetlirigiche yétidu; Chünki Perwerdigarning barliq eller bilen dewasi bar; U et igilirining hemmisi üstige höküim chiqiridu; Rezillerni bolsa, ularni qilichqa tapshuridu; — Perwerdigar shundaq deydu. **32** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, balayi' apet eldin elge hemmisi üstige chiqip tarqilidu; Yer yüzining chetliridind dehshetlik buran-chapqun chiqidu. **33** Perwerdigar öltürgenler yerning bir chétidin yene bir chétigiche yatidu; ulargha matem tutulmaydu, ular bir yerge yigilmaydu, héch kömülmeydu; ular yer yüzide tézektek yatidu. **34** I baqquchilar, zarlanglar, nale kötürünger! Topa-chang ichide éghininglar, i pada yétékchiliri! Chünki qirghin qilinish künliringlar yétip keldi, Men silerni tarqitwétimen; Siler örülgen ésil chinidek parche-parche chéqilisiler. **35** Pada baqquchilirining bashpanahi, Pada yétékchilirining qachar yoli yoqap kétidu. **36** Baqquchilarning azabliq peryadi, Pada yétékchilirining zarlashliri anglinidu; Chünki Perwerdigar ularning yaylaqlirini weyran qilay dewatidu; **37** Perwerdigarning dehshetlik ghezipi tüpeylidin, Tinchliq qotanliri xarabe bolidu. **38** Perwerdigar Öz uwisini tashlap chiqqan shirdektur; Ezgüchining wehshiylik tüpeylidin, We [Perwerdigarning] dehshetlik ghezipi tüpeylidin, Ularining zémini weyrane bolmay qalmaydu.

26 Yehuda padishahi Yosiyaning ogli Yehoakim textke olturghan mezgilning béshida shu söz Perwerdigardin kélip mundaq déyildi: — **2** Perwerdigar mundaq deydu: — Sen Perwerdigarning öyining hoylisida turup ibadet qilish üçün Perwerdigarning öyige kirgen Yehudaning barliq sheherliridikilergé Men sanga buyrughan herbir sözlerni jakarlighin; eynen éytqin! **3** Ular belkim anglap qoyar, herbiri öz

rezil yolidin yanar; shundaq qilsa, Men qilmishlirining rezilliki tüpeylidin béshigha külpét chüshürmekchi bolghan niyitimdin yanimen. **4** Sen ulargha mundaq dégin: — «Perwerdigar mundaq deydu: — Manga qulaq salmay, Men silerning addinglarga qoyghan Tewrat-qanununda mangmisanglar, **5** Men tang seherde ornudim turup ewetken xizmetkarlirim bolghan peyghemberlerning sözlirini anglimisanglar (siler ulargha héch qulaq salmay kelgensiler!), **6** undaqta, Men Shilohni qandaq qilghan bolsam, emdi bu öynimu shuninggha oxshash qilimen, bu sheherni yer yüzidiki barliq ellergé lenet sözi qilimen». **7** Shuning bilen kahinlar, peyghemberler we barliq xelq Yeremiyaning bu sözlirini Perwerdigarning öyide jakarlighanliqini anglidi. **8** Shundaq boldiki, Yeremiya barliq xelqge Perwerdigar uninggha tapilghan bu sözlerning hemmisini éytip bergendin kéyin, kahinlar we peyghemberler we barliq xelq uni tutuwélip: «Sen choqum ölüshüng kérek! **9** Sen némishqa Perwerdigarning namida bésharet béríp: «Bu öy Shilohdek bolidu, bu sheher xarabe, ademzatsiz bolidu!» — déding?» — dédi. Shuning bilen Perwerdigarning öyidiki barliq xelq Yeremiyaqha doq qilip uni oriwélishiti. **10** Yehuda emirliri bu ishlarni anglidi; ular padishahliq ordisidin chiqip Perwerdigarning öyige kirdi, Perwerdigarning öyidiki «Yéngi derwaza»da sotqa olturdi. **11** Kahinlar we peyghemberler emirlerge we xelqge sözlep: «Bu adem ölümge layiq, chünki siler öz qulaqliringlar bilen anglihandek u mushu sheherni eyiblep bésharet berdi» — dédi. **12** Andin Yeremiya barliq emirlerge we barliq xelqge sözlep mundaq dédi: — «Perwerdigar méni bu öyni eyiblep, bu sheherni eyiblep, siler anglihan bu barliq sözler bilen bésharet bérishke ewetken. **13** Hazir yolliringlarni we qilmishinglarni tüzitinglar, Perwerdigar Xudayinglarning awazini anglanglar! Shundaq bolghanda, Perwerdigar silergé jakarlighan külpéttin yanidu. **14** Lékin men bolsam, mana, qolliringlardimen; manga közünglerge néme yaxshi we durus körülse shundaq qilinglar; **15** peqet shuni bilip qoyunglarki, méni öltürüwetsengler gunahsiz qanning jazasini öz béshinglarga, bu sheherge we uningda turuwatqanlarning béshigha chüshürisiler; chünki déginim heq, Perwerdigar heqiqeten bu sözlerning hemmisini qulaqliringlarga déyishke méni ewetken». **16** Emirler we barliq xelq kahinlarga we peyghemberlerge: «Bu adem ölümge layiq emes; chünki u Perwerdigar Xudayingimizning namida bizge sözlidi» — dédi. **17** Andin zéminidiki bezi aqsaqallar ornidin turup xelq kéngishige mundaq dédi: — **18** «Moreshetlik Mikah Yehuda padishahi Hezekiyaning künliride barliq Yehuda xelqige bésharet béríp: — «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Zion téghi étizdek aghdurulidu, Yérusalém döng-töpiler bolup qalidu, «Öy jaylashqan tagh» bolsa, Ormanliqning otturisidiki yuqiri jaylarla bolidu, xalasa» — dégenidi. **19** Yehuda padishahi Hezekiya we barliq Yehuda xelqi Mikahni ölümge mehkum qilghanmu? Hezekiya Perwerdigardin qorqup, Perwerdigardin ötin'gen emesmu? We Perwerdigar ulargha qilmaqchi bolup jakarlighan külpéttin yan'ghan emesmu? Biz [bu yoldin yannisaq?] öz jénimiz üstige zor bir külpetni chüshürgen bolmamdimiz?» **20** (Perwerdigarning namida Yeremiyaning barliq dégenliridek bu sheherni we bu zéminni eyiblep bésharet bergen, Kiriati-Yéarimliq Shemayaning ogli Uriya isimlik yene bir adem bar idi. **21** Padishah Yehoakim we barliq palwanliri, barliq emirliri uning sözlirini anglihande, padishah uni öltürüshke intilgen; lékin Uriya buni anglihande qorqup, Misirgha qachtı. **22** Lékin Yehoakim chaparmenlerni, yeni Akborning ogli Elnatan we bashqilarni Misirgha ewetken; **23** ular Uriyani Misirdin élip chiqip padishah Yehoakimning aldigha aparghan; u uni qilichlap,

jesitini puqralarning görlikige tashliwetken). **24** — Halbuki, shu chagha Shafanning oggli Ahikam ularning Yeremiyanı ölüme mehku qılıp xelqning qolıgha tapshurmaslıqı üçün, unı qollıdı.

27 Yehuda padishahi Yosiyaning oggli Zedekiyaning textke olturghan deslepki mezgilide, shu söz Yeremiyağa Perwerdigardin kélip mundaq déyildi: — **2** Perwerdigar manga mundaq dédi: — Asaretler we boyunturuqlarnı yasap öz boynunggha sal; **3** bu boyunturuqlarnı Édomning padishahıgha, Moabning padishahıgha, Ammoniylarning padishahıgha, Turning padishahıgha we Zidonning padishahıgha Yérusalémgha, Yehuda padishahining aldıgha kelgen ularning öz elchilirining qolı arqılıq ewetkin; **4** herbirini öz xojayınlırıgha shundaq bir xewernı yetküzüşke buyrughin: — Samawı qoshunlarning Sordarı bolghan Perwerdigar — Israilning Xudası mundaq deydu: — Öz xojayınlırlarıgha mundaq denglar: — **5** Men zémin we zémin yüzıde turuwatqan ademler we haywanlarnı zor qudrıtım we sozulghan bilikim bilen yaratqanmen; we kim köziüme layıq körünse, bularnı shulargha teqdim qilimen. **6** Hazır Men bu zéminlarning hemmisini Babil padishahi, Méning qulum bolghan Néboqadnesarning qolıgha tapshurdum; hetta daladiki haywanlarnımu uning qulluqıda bolushqa teqdim qıldım. **7** Barlıq eller uning, ogghlining hem newrisining qulluqıda bolıdu; andin öz zéminining waqıtı-saitı toshqanda, köp eller we ulugh padishahlar unımu qulluqqa salıdu. **8** Shundaq bolıduki, qaysı el yaki padishahlıq Babil padishahi Néboqadnesarning qulluqıda bolushni, yeni boynıni Babil padishahining boyunturuqı astıgha qoyushni ret qılsa, Men shu elni Néboqadnesarning qolı arqılıq yoqatqushche qilich, qehetchilik we waba bilen jazalaymen, — deydu Perwerdigar. **9** — Siler bolsanglar, «Babil padishahıgha qulluqıda héch bolmaysiler» dégen peyghemberliringlarnı, pалchiliringlarnı, chüsh körgüchiliringlarnı, rem achquchiliringlarnı yaki jadugerliringlarnı qulaq salmanglar; **10** chünki ular silerge yalghanchılıq qılıp bésharet béridu; [geplirige kirsenglar], silerni öz yurtunglardın sürgün qıldı; chünki Özüm silerni yurtunglardın heydeyimen, siler nabut bolısiler. **11** Lékin qaysı el boynıni Babil padishahining boyunturuqı astıgha qoyup qulluqıgha kirse, shu elni öz yurtıda turghuzımen, ular uningda tériqchilik qılıp yashaydu. **12** — Men Yehuda padishahi Zedekiyağhimu shu sözler boyiche mundaq dédim: «Boynunglarnı Babil padishahıgha boyunturuqı astıgha qoyup uning we uning xelqining qulluqıda bolsanglar, hayat qalısiler. **13** Emdi némishqa Perwerdigarning Babil padishahıgha qulluqıgha boysunmıghan herqaysı eller toghrisıda déginidek, sen we xelqing qilich, qehetchilik we waba bilen ölmekchi bolısiler? **14** Peyghemberlerning: «Babilning qulluqıda bolmaysiler» dégen sözlırige qulaq salmanglar; chünki ular silerge yalghanchılıqtın bésharet qılıdu. **15** Men ularnı ewetken emes, — deydu Perwerdigar, — lékin ular Méning namında yalghandin bésharet béridu; bu sözlerning aqiwiti shuki, Men silerni yurtunglardın heydiwétimen, shuningdek nabut bolısiler; siler we silerge bésharet bergen peyghemberler nabut bolısiler». **16** Andin Men kahinlarnıgha we bu barlıq xelqke mundaq dédim: — Perwerdigar mundaq deydu: — Silerge bésharet béridighan peyghemberlerning: «Mana, Perwerdigarning öyidiki qimmetlik qacha-quchılar pat arıda Babilin qayturulıdu» dégen sözlırige qulaq salmanglar; chünki ular silerge yalghanchılıqtın bésharet qılıdu. **17** Ulargha qulaq salmanglar; Babil padishahıgha qulluqıda bolsanglar, hayat qalısiler; bu sheher némishqa weyran bolsun? **18** Eger bular heqiqeten peyghemberler bolsa hem

Perwerdigarning sözi ularda bolsa, ular hazır Perwerdigarning öyide, Yehuda padishahıgha ordısida we Yérusalémning özide qalghan qimmetlik qacha-quchılar Babilgha élip kétilmisun dep samawı qoshunlarning Sordarı bolghan Perwerdigarğa dua-tılawat qılsun! **19** Chünki samawı qoshunlarning Sordarı bolghan Perwerdigar ikki [mis] tüwrük, [mis] «dégiz», das harwiliri we bu sheherde qalghan [qimmetlik] qacha-quchılar toghruluq mundaq deydu: — **20** (bularnı bolsa Babil padishahi Néboqadnesar Yehoakimning oggli Yehuda padishahi Yekoniyañni Yehudadiki we Yérusalémdeki barlıq ésilzad-emirler bilen teng Yérusalémdin Babilgha sürgün qilghanda u élip ketmigenidi) **21** Berheq, Israilning Xudası Perwerdigarning öyide, Yehuda padishahıgha ordısida we Yérusalémde qalghan [qimmetlik] qacha-quchılar toghruluq samawı qoshunlarning Sordarı bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — **22** ularmu Babilgha élip kétildi; ular Men uların qaytıdin xewer alidighan küñ'giche shu yerde turıdu, — deydu Perwerdigar: — shu waqıt kelgende, Men ularnı élip bu yerge qayturup bérimen.

28 Shu yilda, Yehuda padishahi Zekeriya textke olturghan deslepki mezgilide, yeni tötinchi yili, beshinchi ayda, Azzurning oggli, Gibéon sheheridiki Hananiya peyghember, kahinlar we barlıq xalayıq aldida Perwerdigarning öyide manga: — **2** Samawı qoshunlarning Sordarı bolghan Perwerdigar — Israilning Xudası mundaq deydu: — «Men Babil padishahıgha boyunturuqını sunduriwettim! **3** Babil padishahi Néboqadnesar mushu yerdin épketken, Babilgha aparghan, Perwerdigarning öyidiki qacha-quchılarning hemmisini bolsa, ikki yıl ötmeyla Men mushu yerge qayturup épkelimen; **4** we Men Yehuda padishahi, Yehoakimning oggli Yekoniyañni Yehudadin Babilgha sürgün qilin'ghanlarning hemmisi bilen teng mushu yerge qayturup bérimen, — deydu Perwerdigar, — chünki Men Babil padishahıgha boyunturuqını sundiriwétimen!» — dédi. **5** Andin Yeremiya peyghember kahinlar we Perwerdigarning öyide turghan barlıq xalayıq aldida Hananiya peyghemberge söz qıldı. **6** Yeremiya peyghember mundaq dédi: «Amin! Perwerdigar shundaq qılsun! Perwerdigar séning bésharet bergen sözlırining emelge ashursunki, U Özining öyidiki qacha-quchılar we Yehudadin Babilgha sürgün qilin'ghanlarning hemmisini mushu yerge qaytursun! **7** Lékin öz qulıqinggha we barlıq xelqning qulıqıgha sélip qoyulidighan méning bu sözümnı angla! **8** — Méning we séningdin burun, qedimdin tartıp bolghan peyghemberlermu nurghun padishahlıqlar we ulugh döletler toghruluq, urush, apet we wabalar toghruluq bésharet bérip kelgen; **9** tınchlıq-awatlıq toghruluq bésharet bergen peyghember bolsa, shu peyghemberning sözi emelge ashurulghanda, u heqiqeten Perwerdigar ewetken peyghember dep tonulghandur!». **10** Andin Hananiya peyghember Yeremiya peyghemberning boynidiki boyunturuqını élip unı sunduriwetti. **11** Hananiya xelq aldida söz qılıp: «Perwerdigar mundaq deydu: — Men shuninggha oxshash, ikki yıl ötmeyla Babil padishahi Néboqadnesarning boyunturuqını barlıq ellerning boynidin élip sunduriwétimen!» — dédi. Shuning bilen Yeremiya peyghember chiqıp ketti. **12** Hananiya peyghember Yeremiya peyghemberning boynidiki boyunturuqını élip unı sunduriwetkendin bir'az kéyin, Perwerdigarning sözi Yeremiyağa kélip mundaq déyildi: — **13** Barghin, Hananiyağa mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Sen yaghachtin yasalghan boyunturuqını sundurghining bilen, lékin uning ornıgha tömürdin bolghan boyunturuqını sélip qoydung! **14** Chünki samawı qoshunlarning Sordarı bolghan Perwerdigar — Israilning Xudası mundaq deydu: — Men shuninggha bu barlıq ellerning boynıgha tömürdin yasalghan boyunturuqını salimenki,

ular Babil padishahi Néboqadnesarning qulluqida bolidu; berheq, ular uning qulluqida bolidu; Men uningga hetta daladiki haywanlarnimu teqdim qilghanmen». **15** Andin Yeremiya peyghember Hananiya peyghemberge: «Qulaq sal, Hananiyal Perwerdigar séni ewetken emes! Sen bu xelqni yalghanchiliqqa ishendürgensin! **16** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: Mana, Men séni yer yüzidin ewetiwtimen! Sen del mushu yilda ölesen, chünki sen ademlerni Perwerdigargha asiqliq qilishqa dewet qilghansen». **17** Hananiya peyghember del shu yili yettinchi ayda öldi.

29 Yeremiyaning Yérusalémdin sürgün bolghanlar arisidiki hayat qalghan aqsqaqallargha, kahinlarga, peyghemberlerge we Néboqadnesar esir qilip Babilgha élip ketken barliq xelqqa Yérusalémdin yollighan xéti: — **2** (xet padishah Yekoniya, xanish, wezirler, Yehuda we Yérusalémdiki shahzade-emirler we hünerwenler Yérusalémdin ketkendin kéyin, **3** Shafanning oghli Elashning we Hilqiyanning ogli Gemariyaning qoli bilen yollan'ghan — Yehuda padishahi Zedekiya bu kishilerni Babil padishahi Néboqadnesarning aldigha yollighan). Yollighan xet mundaq: — **4** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi Yérusalémdin Babilgha sürgün'ge ewetkenlarning hemmisige mundaq deydu: — **5** Öylerni qurunglar, ularda turunglar; baghlarni berpa qilinglar, ularning méwisini yenglar; **6** öylininglar, oghul-qizliq bolunglar; oghulliringlar üçtün qizlarni élip béringlar, qizliringlarni erlerge yatliq qilinglar; ularnu oghul-qizliq bolsun; shu yerde köpiyinglarki, aziyip ketmenglar; **7** Men silerni sürgün'ge ewetken sheherning tinch-awatliqini izdenglar, uning üçtün Perwerdigargha dua qilinglar; chünki uning tinch-awatliqi bolsa, silermu tinch-awat bolisiler. **8** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Arangladiki peyghemberler we silerning palchiliringlar silerni aldap qoymisun; siler ulargha körgüzgen chüshlerge qulaq salmanglar; **9** chünki ular Méning namimda yalghandin bésharet béridu; Men ularni ewetken emesmen, — deydu Perwerdigar. **10** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Babilgha békitilgen yetmiş yil toshqanda, Men silerning yéninglarga kélip silerge iltipat körsitimenki, silerni mushu yurtqa qayturusum bilen silerge qilghan shapaetlik wedemni ada qilimen; **11** Chünki Özümning siler toghruluq pilanlirimni, apet élip kélidighan emes, tinch-awatliq élip kélidighan, axirda silerge ümidwar kélecekni ata qilidighan pilanlirimni obdan bilimen, — deydu Perwerdigar. **12** Shuning bilen iler Manga nida qilip, yéningha kélip Manga dua qilisiler we Men silerni anglmeymen. **13** Siler Méni izdeysiler we Méni tapisiler, chünki siler pütün qelbinglar bilen Manga intilidighan bolisiler. **14** Men Özümni silerge tapquzimen, — deydu Perwerdigar — we Men silerni sürgünlüktin qayturup eslige keltürimen, Men silerni heydiwetken barliq ellerdin we heydiwetken barliq jaylardin yighimen, — deydu Perwerdigar, — Men silerni élip, esli sürgün qilip ayrighan yurtqa qayturimen. **15** Siler: «Perwerdigar bizge Babilda peyghemberlerni tiklidi» désenglar, **16** emdi Perwerdigar Dawutning textige olturghan padishah we bu sheherde turuwatqan barliq xelq, yeni siler bilen bille sürgün qilinmighan qérindashliringlar toghruluq shuni deydu: — **17** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men ularni azablaydighan qilich, qehetchilik we waba ewetimen; shuning bilen ularni xuddi sésighan, yégili bolmaydighan nachar enjürlerdek qilimen; **18** ularni qilich, qehetchilik we waba bilen qoghlaymen, ularni yer yüzidiki barliq padishahlilargha heydep apirimen; ularni shu ellerge wehime, lenet, dehshet,

ush-ush qilinidighan we reswa qilinidighan obyekt qilimen. **19** chünki Men tang seherde ornumdin turup, xizmetkarlirim bolghan peyghemberlerni ewetip sözlirimni ulargha éytqinim bilen, ular qulaq salmighan; siler [sürgün bolghanlarnu] héch qulaq salmighansiler, — deydu Perwerdigar. **20** Lékin i siler sürgün bolghanlar, Men Yérusalémdin Babilgha ewetkenler, Perwerdigarning sözini anglanglar: — **21** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Méning namimda silerge yalghandin bésharet béridighan Kolayaning ogli Ahab toghruluq we Maaséyahning ogli Zedekiya toghruluq mundaq deydu: — Mana, Men ularni Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha tapshurimen, u ularni köz aldinglarda ölüme mehküm qilidu; **22** shuning bilen ular misal qilinip Babilda turghan Yehudadiki barliq sürgün qilin'ghanlarning aghzida: «Perwerdigar séni Babil padishahi Néboqadnesar otta kawab qilghan Zedekiya we Ahabdek qilsun!» dégen lenet sözi bolidu; **23** chünki ular Israil ichide iplasliq qilghan, qoshnilarning ayalliri bilen zina qilghan we Méning namimda yalghan sözlerni, Men ulargha héch tapilmighan sözlerni qilghan; Men bularni Bilgüchi we guwah Bolghuchidurmen, — deydu Perwerdigar. **24** «Sen Yeremiya Nehelemlik Shémayagha mundaq dégin: — **25** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Chünki sen öz namimda Yérusalémdiki barliq xelqqa, kahin bolghan Maaséyahning ogli Zefaniyagha we barliq kahinlarga xetler yollighaning tüpeylidin, — **26** [sen Zefaniyagha mundaq yazghan]: «Perwerdigar séni kahin Yehuyadaning ornigha kahin tikligen emesmu? U séni Perwerdigarning öyide shuninggha nazaretchi qilghanki, bésharet béridighan peyghember boluwalghan herbir telwini bésish üçtün puti we boynigha taqaa sélisling kérek. **27** Emdi sen némishqa silerge özi peyghember qiliwalghan Anatotluq Yeremiyanı eyiblimiding? **28** Chünki u hetta Babilda turuwatqan bizlergimu: «Shu yerde bolghan waqtinglar uzun bolidu; shunga öylerni sélisinglar, ularda turunglar, baghlarni berpa qilinglar, ularning méwisini yenglar» dep xet yollidi!» **29** — Zefaniya mushu xetni Yeremiya peyghember aldida oqudi. **30** Andin Perwerdigarning sözi Yeremiyağa kélip mundaq déyildi: — **31** Barliq sürgün bolghanlarga xet yollap mundaq dégin: — Perwerdigar Nehelamlık Shemaya toghruluq munaq deydu: Chünki Men uni ewetmigen bolsammu, Shémayaning silerge bésharet bérip, silerni yalghanchiliqqa ishendürgenlik tüpeylidin, **32** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Nehelamlık Shémayanı nesli bilen bille jazalaymen; mushu xelq arisida uning héchqandaq nesli tépilmaydu; u Men Öz xelqim üçtün qilmaqchi bolghan yaxshiliqni héch körmeydu, — deydu Perwerdigar: — chünki u ademlerni Manga asiqliqqa qutratti.

30 Perwerdigardin Yeremiyağa kelgen söz: — **2** Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Men sanga hazir deyidighan mushu barliq sözlirimni yazmigha yazghin; **3** Chünki mana, shundaq künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men xelqim Israil hem Yehudani sürgünlüktin qayturup eslige keltürimen, ularni ata-bowilirigha teqdim qilghan zémin'gha qayturimen, ular uninggha ige bolidu. **4** Perwerdigarning Israil toghruluq we Yehuda toghruluq dégen sözliri töwendikidek: — **5** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Anglitilidu alaqadilik hem qorqunluqning awazi, Bolsun nede aman-tinchliq! **6** Soranglar, shuni körüp béqinglarki, er bala tughamdu? Men némishqa emdi tolghaqqa chüshken ayaldek herbir er kishining chatirigini qoli bilen tutqanliqini körimen? Némishqa yúzliiri tatirip ketkendu? **7** Ayhay, shu küni dehshetlikturn!

Uninggha héchqandaq kün oxshimaydu; u Yaqupning azab-oqubet künidir; lékin u uningdin qutquzulidu. **8** Shu künde emelge ashuruliduki, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — Men uning boyunturuqini boynungdin élip sunduruwétimen, asaretlirining buzup tashlaymen, yat ademler uni ikkinchi qulluqqa chüshürmeydu. **9** Shuning ornida ular Perwerdigar Xudasining hemde Men ular üçtün qaytidin tikleydighan Dawut padishahining qulluqida bolidu. **10** Emdi sen, i qulum Yaqup, qorqma, — deydu Perwerdigar; — alaqazde bolma, i Israil; chünki mana, Men séni yiraq yerlerdin, séning neslingni sürgün bolghan zémindin qutquzimen; Yaqup qaytip kélidu, aram tépip azade turidu we héchkim uni qorqutmaydu. **11** Chünki Men séni qutquzush üçün sen bilen billidurmen, — deydu Perwerdigar; — Men séni tarqitiwetken ellerning hemmisini tügeshtürsemmu, lékin seni pütünley tügeshtürmeymen; peqet üstüngdin höküm chiqirip terbiye-sawaq bérimen; séni jazalimay qoyup qoymaymen. **12** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: Séning zédeng dawalighusiz, séning yarang bolsa intayin éghirdur. **13** Séning dewayingni soraydighan héchkim yoq, yarangni tangghuchi yoqtur, sanga shipalig dorilar yoqtur; **14** séning barliq ashnilirig séni untughan; ular séning halingni héch sorimaydu. Chünki Men séni düshmendek zerb bilen urghanmen, rehimsiz bir zalimdek sanga sawaq bolsun dep urghanmen; chünki séning qebihliking heddi-hésabsiz, gunahlirig heddidin ziyade bolghan. **15** Némishqa zédeng tüpeylidin, derd-eliming dawalighusiz bolghanliq tüpeylidin peryad kötürisen? Qebihlikingning heddi-hésabsiz bolghanliqidin, gunahlirig heddidin ziyade bolghanliqidin, Men shularni sanga qilghanmen. **16** Lékin seni yutuwalghanlarning hemmisi yutuwélinidu; séning barliq küshendilirig bolsa sürgün bolidu; séni bulighanlarning hemmisi bulang-talang qilinidu; séni ow qilghanlarning hemmisini owlinidighan qilimen. **17** Chünki Men sanga téngig téngip qoyimen we yariliringni saqaytamen — deydu Perwerdigar; — chünki ular séni: «Ghérib-bichare, héchkim halini sorimaydighan Zion del mushudur» dep haqaretligen. **18** Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Yaqupning chédirlirini sürgünlükten qayturup eslige keltürimen. Uning turalghuliri üstige rehim qilimen; Sheher xarabiliri ul qilinip qaytidin qurulidu, Orda-qel'e öz joyida yene ademzatliq bolidu. **19** Shu jaylardin teshekkür küyliri we shad-xuramliq sadaliri anglinidu; Men ularni köpeytimenki, ular emdi azamaydu; Men ularning hörmitini ashurimen, ular héch pes bolmaydu. **20** Ularning baliliri qedimdikidek bolidu; ularning jamaiti aldimda mezmur turghuzulidu; Ularni xorlighanlarning hemmisini jazalaymen. **21** Ularning béshi özliridin bolidu, Ularning höküm sürgüchisi özliri otturisdin chiqidu; Men uni öz yéningha keltürimen, shuning bilen u Manga yéqin kélidu; Chünki yéningha kelgüchi [jénini] tewekkül qilghuchi emesmu? — deydu Perwerdigar. **22** — Shuning bilen siler Méning xelqim bolisiler, Men silerning Xudayinglar bolimen. **23** Mana, Perwerdigardin chiqqan bir boran-chapqun! Uningdin qehr chiqti; Berheq, dehshtelik bir qara quyun chiqip keldi; U piqirap rezillerning béshigha chüshidu. **24** Könglidiki niyetlirini ada qilip toluq emel qilghuche, Perwerdigarning qattiq ghezipi yanmaydu; Axirqi künlérde siler buni chüshinip yétisiler.

31 Shu waqitta, — deydu Perwerdigar, — Men Israilning jemetlirining Xudasi bolimen, ular Méning xelqim bolidu. **2** Perwerdigar mundaq deydu: — Qilichtin aman qalghan xelq, yeni Israil, chöl-bayawanda iltipatqa ige bolghan; Men kélip ularni aram tapquzimen. **3** Perwerdigar yiraq yurtta bizge körünüp: «Men séni menggü bir muhabet bilen söyüp keldim; shunga Men özgermes méhribanliq bilen séni Özümge tartip kelgenmen.

4 Men séni qaytidin qurimen, shuning bilen sen qurulisen, i Israil qizi! Sen qaytidin dapliringni élip shad-xuram qilghanlarning ussullirigha chiqisen. **5** Sen qaytidin Samariyening taghliri üstige üzümzarlar tikisen; ularni tikküchiler özliri tikip, méwisini özliri yeydu. **6** Chünki Eframning égzilikide turghan közetchiler: «Turunglar, Perwerdigar Xudayimizgha ibadet qilishqa Zion'gha chiqayli!» — dep nida kötüridighan küni kélidu. **7** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Yaqup üçtün shad-xuramliq bilen naxsha éytinglar, Ellerning béshi bolghuchi üçtün ayha kötürünger; Jakarlanglar, medhiye oqup: «I Perwerdigar, Séning xelqingni, Yeni Israilning qaldisini qutquzghaysen!» — denglar! **8** Mana, Men ularni shimaliy yurtlardin épkelimen, Yer yüzining chet-chetliridin yighimen; Ular arisida emalar we tokurlar bolidu; Hamilidar we tughay dégenler bille bolidu; Ular ulugh bir jamaat bolup qaytip kélidu. **9** Ular yigha-zarlar kötürüp kélidu, Ular dua-tlawet qilghanda ularni yétekleymen; Men ularni ériq-östengler boyida, héch putlashmaydighan tüz yol bilen yétekleymen; Chünki Men Israilgha ata bolimen, Efram bolsa Méning tunji oghlumdur. **10** Perwerdigarning sézini anglanglar, i eller, Déngiz boyidiki yiraq yurtlarga: — «Israilni tarqatquchi uni qaytidin yighidu, Pada baquchi padisini baqqandek U ularni baqidu; **11** Chünki Perwerdigar Yaqupni bedel tölep qutuldurogan, Uninggha Hemjemet bolup özidin zor küchlik bolghuchining changgilidin qutquzghan!» — dep jakarlanglar. **12** Ular kélip Ziondiki égziliklerde shad-xuramliqta tolawlaydu, Perwerdigarning iltipatidin, yeni yéngi sharabtin, zeytun méyidin, mal-waranning qoziliridin berq uridu; Ularning jéni xuddi mol sughirlighan baghdek bolidu, Ular ikkinchi héch solashmaydu. **13** Shu chaghda qizlar ussulda shadlinidu, Yigitler we moyspitlarmu teng shundaq bolidu; Chünki Men ularning ah-zarlirini shad-xuramliqqa aylandurimen; Men ulargha teselli bérir, derd-elimining ornigha ularni shadliqqa chömdürimen. **14** Men kahinlarni molchilik bilen toyghuzimen, Xelqim iltipatingha qanaat qilidu, — deydu Perwerdigar. **15** Perwerdigar mundaq deydu: — Ramah shehiride bir sada, Achchiq yigha-zarning pighani anglinidu, — Bu Rahilening öz baliliri üçtün kötürgen ah-zarliri; Chünki u baliliri bolmighachqa, tesellini qobul qilmay pighan kötüridu. **16** Perwerdigar [uninggha] mundaq deydu: — Yigha-zaringni toxtat, közliringni yashlardan tart; chünki munu tartqan japayingdin méwe bolidu, — deydu Perwerdigar; — ular düshmenning zémindin qaytidu; **17** berheq, kélechiking ümidlik bolidu, — deydu Perwerdigar; — we séning baliliring yene öz chégrisidin kirip kélidu. **18** Men derweqe Eframning özi toghruluq ökünüp: «Sen bizge shash torpaqqa terbiye bergendek sawaq-terbiye berding; Emdi bizni towa qildurghaysen, Biz shuning bilen towa qilip qaytip kélimiz, Chünki Sen Perwerdigar Xudayimizdursen; **19** Chünki biz towa qildurushimiz bilen heqiqeten towa qilduq; Biz özimizni tonup yetkendin kéyin, yotimizni urduq; Biz yashliqimizdiki [qilmishning] sherm-hayasi tüpeylidin nomus qilip, xijalette qalduq!» — dégenlikini anglidim. **20** — Efram Manga nisbeten jan-jiger balam emesmu? Chünki Men uni eyibligen teqdirdim, uni herdaim könglümde séghinimen; Shunga ich-baghrim uninggha aghriwatidu; Men uninggha rehim qilmisam bolmaydu, — deydu Perwerdigar. **21** — Shunga özümge yol belgilirini békitip qoyghin; Sen sürgün'ge mangghan yolgha, shu kötürülgen yolgha köngül qoyup diqqet qilghin; Hazir shu yol bilen qaytip kel, i jan-jigirim Israil qizi, Mushu sheherliringge qarap qaytip kel! **22** Sen qachan'ghiche ténép yürisen, i yoldin chiqquchi qizim? Chünki Perwerdigar yer yüzide yéngi ish yaritidu: — Ayal kishi baturning etrapida yépisip xewer alidu! **23** Samawi qoshunlarning Serdari

bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Men ularni sürgünlüktni qayturup eslige keltürginimde Yehudaning zéminida we sheherliride xeqler yene [Yérusalém toghruluq]: «Perwerdigar séni bextliq qilghay, i heqqaniylik turghan jay, pak-muqaddeslikning téghil» deydighan bolidu. **24** Shu yerde Yehuda — sheherliridikiler, déhqanlar we pada baqquchi köchmen charwichilar hemmisi bille turidu. **25** Chünki Men hérip ketken jan igilirining hajitidin chiqimen, herbir halidin ketken jan igilirini yéngilanderimen. **26** — Men [Yeremiya] buni anglap oyghandim, etrapqa qaridim, nahayiti tatliq uxlaptimen. **27** Mana, shu künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men Israil jemetide we Yehuda jemetide insan neslini we haywanlarning neslini térip östürimen. **28** Shundaq boliduki, Men ularni yulush, söküsh, halak qilish, aghdurush üçün, ulargha nezirimni salghandek, Men ularni qurush we tikip östürish üçünmu ulargha nezirimni salimen, — deydu Perwerdigar. **29** Shu künlérde ular yene: «Atilar achchiq-chüchük üzümlerni yégen, shunga balilarning chishi qériq sézilidu» dégen mushu maqalni héch ishletmeydu. **30** Chünki herbirsi öz gunahi üçün ölidu; achchiq-chüchük üzümlerni yégenlarning bolsa, özining chishi qériq sézilidu. **31** Mana, shu künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men Israil jemeti we Yehuda jemeti bilen yéngi ehde tüzimen; **32** bu ehde ularning ata-bowiliri bilen tüzgen ehdige oxshimaydu; shu ehdiñi Men ata-bowilirini qolidin tutup Misirdin qutquzup yétekliginimde ular bilen tüzgenidim; gerche Men ularning yoldishi bolghan bolsammu, Méning ular bilen tüzüshken ehdemni buzghan, — deydu Perwerdigar. **33** Chünki shu künlérdin kéyin, Méning Israil jemeti bilen tüzidighan ehdem mana shuki: — Men Öz Tewrat-qanunlirimni ularning ichige salimen, Hemde ularning qelbigimu yazimen. Men ularning Ilahi bolimen, Ularmu Méning xelqim bolidu. **34** Shundin bashlap héchkim öz yéqinigha yaki öz qérindishigha: — «Perwerdigarni tonughin» dep ögitip yürmeydu; chünki ularning eng kichikidin chonghiche hemmisi Méni tonup bolghan bolidu; chünki Men ularning qebihlikini kechürimen hemde ularning gunahini hergiz ésige keltürmeymen, — deydu Perwerdigar. **35** Quyashni kündüzde nur bolsun dep bergen, ay-yultuzlarni kéchide nur bolsun dep belgiligen, dolqunlirini sharqiritip déngizni qozghaydighan Perwerdigar mundaq deydu (samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Uning namidur): — **36** — Mushu belgiligenlirim Méning aldimdin yoqap ketse, — deydu Perwerdigar, — emdi Israilning ewladlirimu Méning aldimdin bir el bolushtin menggüge qélishi mumkin. **37** Perwerdigar mundaq deydu: — Yuqirida asmanlar mölcherlense, töwende yer ulliri tekshürülüp bilinse, emdi Men Israilning barliq ewladlirining qilghan hemme qilmishliri tüpeylidin ulardin waz kéchip tashlighuchi bolimen, — deydu Perwerdigar. **38** Mana, shu künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — sheher mexsus Manga atilip «Hananiyelning munari»din «Doqmush derwazasi»ghiche qaytadin qurulidu; **39** elchem tanisi qaytidin ölchesh üçün shu yerdin «Gareb döngi»giche, andin Goatqa burulup sozulidu; **40** jesetler we [qurbanliq] külliri tashlinidighan pütkül jilgha, shundaqla Kidron deryasighiche hem sherqé qaraydighan «At derwazisi»ning doqmushighiche yatqan étizlarning hemmisi Perwerdigargha pak-muqaddes dep hésablinidu; sheher qaytidin héch yulup tashlanmaydu, hergiz qaytidin aghdurup tashlanmaydu.

32 Yehuda padishahi Zedekiyaning oninchi yili, Yeremiyağa Perwerdigardin kelgen söz töwende xatirilen'gen (shu yil Néboqadnesarning on sekkizinchi yili idi; **2** Shu chaghda Babil padishahining qoshuni Yérusalémiñ qorshuwalghanidi;

Yeremiya peyghember bolsa Yehuda padishahining ordisidiki qarawullarning hoylisida qamap qoyulghanidi. **3** Chünki Yehuda padishahi Zedekiya uni eyiblep: «Némishqa sen: «Mana, Men bu sheherni Babil padishahining qoligha tapshurimen; u uni ishghal qilidu; Yehuda padishahi Zedekiya kaldiylerning qolidin qéchip qutulmaydu; chünki u Babil padishahining qoligha tapshurulmay qalmaydu; u uning bilen yiz turane sözlshidu, öz közi bilen uning közige qaraydu. U Zedekiyanı Babilgha apiridu, u men uninggha yéqinliship toluq bir terep qilghuche shu yerde turidu, deydu Perwerdigar; siler kaldiyler bilen qarshilashsanglarmu ghelibe qilalmaysiler! — deydu Perwerdigar» — dep bésharet bérissen?» — dep uni qamap qoyghanidi. **6** Yeremiya: — Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi — dédi: — **7** Mana, tagham Shallumning ogli Hanameel yéninggha kélip: «Özüñg üçün Anatottiki étizimni sétiwal; chünki uni sétiwélishqa séning hemjemetlik hoququq bar» — deydighan bolidu. **8** Andin Perwerdigarning déginidek taghamning ogli Hanameel, qarawullarning hoylisida yéninggha kélip manga: «Binyamning zéminidiki méning Anatottiki étizimni sétiwalghaysen; chünki hemjemet hoquqi séningkidur; özüñg üçün sétiwal» — dédi; andin men buning heqiqeten Perwerdigarning sözi ikenlikini bilip yettim. **9** Shunga men taghamning ogli Hanameeldin Anatottiki bu étizni sétiwaldim; pulni, yeni on yette shekel kümüşni girge sélip ölchidim. **10** Men toxtam xétige imza qoyup, üstige möhürni bésip péchetlidim; buninggha guwahchilarni guwah bergüzdüm, kümüşni tarazigha saldim; **11** toxtam xétini qolumgha aldim, — birside soda tüzümi we shertliri xatirilinip péchetlen'gen, yene birsi péchetlenmigenidi — 12 Men men taghamning ogli Hanameelning köz aldid, bu soda xétige imza qoyghan guwahchilar we qarawullarning hoylisida olturghan Yehudiylarning hemmisi aldida xetlerni Maaséyahning newrisi, Nériyaning ogli bolghan Baruqqa tapshurdum. **13** Ularning aldida men Baruqqa mundaq tapilap dédim: — **14** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Bu xetlerni, yeni péchetlen'gen we péchetlenmigen bu toxtam xetlirini élip, bular uzun waqitqiche saqlansun dep sapal idish ichige salghin; **15** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Kelgüsde bu zéminda hem öyler, hem étizlar, hem üzümzarlar qaytidin sétiwélinidu. **16** Men toxtam xétini Nériyaning ogli bolghan Baruqqa tapshurghandin kéyin, Perwerdigargha dua qilip mundaq dédim: — **17** «Ah, Reb Perwerdigar! Mana, Sen asman-zéminni Özüñging zor qudriting we sozulghan bilikning bilen yasighansen; Sanga héchqandaq ish tes emestur; **18** Sen minglighan kishilerge rehım-sheppet körsitisen hemde atalarning qebihlikining jazasinimu kéyin balilirining qoynigha qayturisen; ah Sen ulugh, Qudret Igiis Tengridursen — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Séning namingdur; **19** oy-nishanliringda ulugh, qilghan ishliringda qudretliksen; közliring bilen insan balilirining öz yolliri we qilghanlirining méwisi boyiche herbirige [inam yaki jaza] qayturush üçün, ularning barliq yollirini közlügüchidursen; **20** — Sen bügünki kün'giche Misir zéminida, Israil ichide hem barliq insanlar arisida möjizilik alametlerni hem karametlerni ayan qilip kelgensen; shunglashqa bügün'giche Séning naming éghizdin-éghizgha tarqilip kelmekte. **21** Sen möjizilik alametler, karametler qudretlik qolung, sozulghan bilikning we dehshtetlik wehshet arqiliq Öz xelqing Israilni Misir zéminidin chiqarghansen; **22** Sen ulargha ata-bowilirigha teqdim qilimen dep qesem qilghan, süt hem bal éqip turidighan bu zéminni teqdim qilghansen.

23 Ular derweqe zémin'gha kirip uninggha ige bolghan; lékin ular Séning awazinggha qulaq salmighan, Tewrat-qanunungda mangmighan; ulargha emr qilghanlarning héchqaysisigha emel qilmighan; shunga Sen bu külpetlarning hemmisini ularning béshigha chüshürgensen. 24 Mana, sheherni bésip kirish üçün sélipgha sélip chiqirilghan dönglük-poteylerge qarighaysen! Qilich, qehetchilik we waba tüpeylidin sheher hujum qilwatqan kaldiyerning qoligha tapshurulmay qalmaydu; Sen aldın'ala éytqining hazir emelge ashuruldi; mana, Özing körisen. 25 Lékin Sen, i Reb Perwerdigar, gerche sheher kaldiyerning qoligha tapshurulidighan bolsimu, manga: «Özing üçün étizni kümüshke sétiwal we buni guwahchilargha körgüzgin!» — déding». 26 Andin Perwerdigarning sözi Yeremiyagha kélip mundaq déyildi: — 27 Mana, Men Perwerdigar, barliq et igilirining Xudasidurmen; Manga tes chüshidighan birer ish barmidu? 28 Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men bu sheherni kaldiyerning qoligha we Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha tapshurimen; ular uni igiliwalidu. 29 Bu sheherge hujum qilwatqan kaldiyer uninggha bésip kirip ot qoyup uni köydüriwétidu; ular sheherdikilerning öylirininu köydüriwétidu; ular bu öylerning ögziliri üstide Méni ghezeplendürüp Baalgha isriq yaqqan, yat ilahlargha «sharab hediye»lerni quyghan. 30 Chünki Israillar we Yehudalar yashliqidin tartip köz aldinda peqet rezillika qilip kelmekte; Israillar peqetla öz qolliri yasighanlar bilen ghezpipni qozghighandin bashqa ish qilmighan, — deydu Perwerdigar. 31 Chünki bu sheher qurulghan künidin tartip bügünki kün'giche Méning ghezpipim we qehrimni shundaq qozghighuchi bolup keldiki, Men uni Öz yüzüm aldidin yoqatmisam bolmaydu. 32 Israillar we Yehudalar — ular we ularning padishahliri, emirliri kahnirliri, peyghemberliri, Yehuda ademliri we Yérusalémda turuwatqanlarning méni ghezeplendürgen barliq rezilliki tüpeylidin [sheherni yoqitimen]. 33 Ular Manga yüzini qaratqan emes, belki Manga arqisini qilip tetür qarighan; gerche Men tang sheherde ornumdin turup ulargha ögetken bolsammu, ular anglimay elim-terbiyini qobul qilishini ret qilghan. 34 Ular Öz namim bilen atalghan öyde yirginchlik butlirini sélip uni bulghighan; 35 ular öz oghul-qizlirinin ottin ötküzüp «Molek»ke atap qurbanliq qilish üçün «Hinnomning oghlining jilghisi»diki, Baalgha béghishlan'ghan «yuqiri jaylar»ni qurup chiqqan; Men ularning bundaq ish qilishini zadi buyrup baqmighanmen; ularning Yehudani gunahqa patquzup, mushundaq lenetlik ish qilsun dégen oy-niyette héchqachan bolup baqmighanmen. 36 Siler mushu sheher toghruluq: «Derheqiqet, u qilich, qehetchilik we waba arqiliq Babil padishahining qoligha tapshurulidu!» — dewatisiler; lékin Perwerdigar — Israilning Xudasi mushu sheher toghruluq hazir mundaq deydu: — 37 Mana Men, Men ularni ghezpipim, qehrim we zor achchiqim bilen heyidwetken barliq padishahlqlardin yighimen; Men ularni qaytidin mushu yerge épkélimen, ularni aman-tinchliqta turghuzimen. 38 Ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen. 39 Men ular we ulardin kéyin bolghan balilirini barliq künliride Mendin eyminip yaxshiliq körsün dep, ulargha bir qelb, bir yolni ata qilimen. 40 Men ulargha iltipat qilishtin qolunni ikkinchi üzmeslikim üçün ular bilen menggülik bir ehde tüzimen; ularning qaytidin yénimdin chetlimeslikim üçün Men qelbige qorqunchumni salimen. 41 Men ulargha yaxshiliq ata qilishtin huzur élip shadinimen we pütün qelbim, pütün jénim bilen ularni mushu zémin'gha tikip turghuzimen! 42 Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Men xuddi bu xelqning béshigha bu dehshetlik külpetning hemmisini chüshürginimdek, Men ular toghruluq wede qilghan barliq bext-beriketlerni ularning

üstige chüshürimen; 43 Siler mushu zémin toghruluq: «U weyrane, ademzatsiz we haywanatsizdur; kaldiyerning qoligha tapshurulghan!» deysiler. Lékin kelgüside uningda étizlar qaytidin sétiwélinidu! 44 Binyamining yurtida, Yérusalémning etrapidiki yézilirida, Yehudaning sheherliride, [jenubtiki] taghliq sheherliride, gherbtiki «Shefelah» égzlikidiki sheherlerde, [Yehudaning] jenubiy bayawanliridiki sheherlerdimu kishiler qaytidin kümüshke étizlarni sétiwalidu, toxtam xetlirige imza qoyidu, möhürlep, guwahchilarni guwahqa hazir qilidu; chünki Men ularni sürgünlüktin qayturup eslige keltürimen — deydu Perwerdigar.

33 Yeremiya téxi qarawullarning hoylisida qamap qoyulghan waqtida, Perwerdigarning sözi uninggha ikkinchi qétim kélip mundaq déyildi: — 2 Ishni qilghuchi Men Perwerdigar, ishni shekillendürgüchi hem uni békitküchi Menki Perwerdigar mundaq deymen — Perwerdigar Méning namimdur — 3 Manga iltiya qil, Men sanga jawab qayturimen, shundaqla sen bilmeydighan, büyük hem tilsam ishlarni sanga ayan qilimen. 4 Chünki [düşmenning] döng-poteylirige hem qilichigha taqabil turushqa istihkamlar qilish üçün chéqilghan bu sheherdiki öyler we Yehuda padishahlirining ordiliri toghruluq Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — 5 «Kaldiyer bilen qarshilishimen» dep sheherge kirgenlerning hemmisi, peqet Men ghezpipim we qehrimde uriwetkenlerning jesetliri bilen bu öylerni toldurush üçün kelgenler, xalas. Chünki Men ularning barliq rezilliki tüpeylidin yüzümni bu sheherdin örüp yoshurghanmen. 6 Halbuki mana, Men bu sheherge shipa qilip derdige derman bolimen; Men ularni saqaytimen, ulargha cheksiz arambexsh hem heqiqetni yéship ayan qilimen. 7 Men Yehudani hem Israilni sürgündin qayturup eslige keltürimen; ularni awwalqidek qurup chiqimen. 8 Men ularni Men bilen qarshiliship gunahqa pétip sadir qilghan barliq qebihlikidin paklandurimen, Méning aldimda gunahqa pétip, Manga asiylig qilghan barliq qebihliklirini kechürimen; 9 yer yüzidiki barliq eller Men ulargha yetküzgen barliq iltipatni anglaydu, shuning bilen bu [sheher] kishini shadlandurup, Özümge medhiyelerni qozghap, shan-sherep keltürüp namshöhret hasil qilidu; eller Men ulargha yetküzgen barliq iltipat we arambexshlikin [Mendin] qorqup titreydighan bolidu. 10 Perwerdigar mundaq deydu: — Siler mushu yer toghruluq: «U bir xarabilik, ademzatsiz we haywanatsiz boldi!» deysiler — durus. Lékin xarabe bolghan, ademzatsiz, ahalisiz, haywanatsiz bolghan Yehudaning sheherliride we Yérusalém kochilirida 11 yene tamashining sadasi, shad-xuramliq sadasi we toyi boluwatqan yigit-qizning awazi anglinidu, shundaqla Perwerdigarning öyige «teshekkür qurbanliqliri»ni aparghanlarning «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha teshekkür éytinglar, chünki Perwerdigar méhribandur, uning muhebbiti menggüliktur» deydighan awazliri qaytidin anglinidu; chünki Men sürgün bolghanlarni qayturup zémindiki awatliqni eslige keltürimen, — deydu Perwerdigar. 12 Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Xarabe bolghan ademzatsiz we haywanatsiz bolghan bu yerde we uning barliq sheherliride qoy baqquchilarning öz padilirini yatquzidighan qotanliri qaytidin bar bolidu. 13 [Jenubiy] taghliqtiki sheherlerde, [gherbtiki] Yehudaning «Shefelah» égzlikidiki sheherlerde, jenubiy bayawanlardiki sheherlerde, Binyamining yurtida, Yérusalémning etrapidiki yézilirida we Yehudaning sheherliridimu qoy padiliri ularni sanighuchining qoli astidin qaytidin ötidu, — deydu Perwerdigar. 14 Mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men Israil jemetege

hem Yehuda jemetige éytqan shepquqlik wedemge emel qilimen. **15** Shu künler we u chaghda Men Dawut neslidin «Heqqaniy Shax»ni zéminda östürüp chiqirimen; U zéminda toghra höküm we heqqaniylik yürgüzidu. **16** Shu künlérde Yehuda qutqazulidu, Yérusalém arambexshite turidu; [shu chaghda] Yérusalém: «Perwerdigar heqqaniylikimizdur» dégen nam bilen atilidu. **17** Chünki Perwerdigar mundaq deydu: — Dawutning Israil jemetining textige olturushqa layiq nesli üzülip qalmaydu, **18** yaki Lawiylardin bolghan kahinlardin, «köydürme qurbanliq», «ashliq hediye» we bashqa qurbanliqlarni Méning aldimda daim sunidighan adem üzülip qalmaydu. **19** Perwerdigarning sözi Yeremiyagha kélip mundaq déyildi: — **20** Perwerdigar mundaq deydu: — Siler Méning kündüz bilen tüzgen ehdemni we kéche bilen tüzgen ehdemni buzup, kündüz we kéchini öz waqtida kelmeydighan qilip qoysanglar, **21** shu chaghda Méning Qulum Dawut bilen tüzgen ehdem buzulup, uninggha: «Öz textingge höküm süridighan bir oghlung daim bolidu» déginim emelge ashurulmaydu we xizmetkarlirim, kahinlar bolghan Lawiylar bilen tüzgen ehdem buzulghan bolidu. **22** Asmanlardiki qoshunlar yultuzlarni sanap bolghili bolmighandek, déngizdiki qumlarini ölchep bolghili bolmighandek, men qulum Dawutning neslini we Özümge xizmet qilidighan Lawiylarni köpeytimen. **23** Perwerdigarning sözi Yeremiyagha kélip mundaq déyildi: — **24** Bu xelqning: «Perwerdigar Özi tallighan bu ikki jemetin was kéchip, ularni tashlidi» déginini bayqimidingmu? Shunga ular Méning xelqimni: «Kelgüsida héch bir el-dölet bolmaydu» dep közge ilmaydu. **25** Perwerdigar mundaq deydu: — Méning kündüz we kéchini békitken ehdem özgirip ketse, yaki asman-zémindiki qanuniyetlerni békitmigen bolsam, **26** Men Yaqupning neslidin we Dawutning neslidin was kéchip ularni tashlaydighan bolimen, shuningdek Ibrahim, Ishaq we Yaqupning nesli üstige höküm sürüş üçün [Dawutning] neslidin adem tallimaydighan bolimen! Chünki berheq, Men ularni sürgünlükting qayturup ularni eslige keltürimen, ulargha rehimdillik körsitimen.

34 Babil padishahi Néboqadnesar, pütün qoshuni we hökümraniqliqigha béqin'ghan barliq padishahliqlar we ellerning hemmisi Yérusalémgha we uning etrapidiki barliq sheherlerge jeng qilghan waqtida, Perwerdigardin Yeremiyagha kelgen söz: — **2** Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Zedekiyaning yénigha bérup uninggha mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bu shehri Babil padishahining qoligha tapshurimen, u uninggha ot qoyup köydüriwétidu. **3** Sen bolsang, uning qolidin qachalmaysen; belki sen tutulup uning qoligha tapshurulisen; séning közliring Babil padishahining közlige qaraydu, uning bilen yüz turane sözlshisen we sen Babilgha sürgün bolup kétésen. **4** Lékin, i Yehuda padishahi Zedekiya, Perwerdigarning sözini angla; Perwerdigar séning tughrangda mundaq deydu: — Sen qilich bilen ölmeysen; **5** sen aman-tinchliqta ölesen; ata-bowiliring bolghan özüngdin ilgiriki padishahlar üçün matem tutup xushbuy yaqqandek ular oxshashla sen üçünmu [xushbuy] yaqidu; ular sen üçün: «Ah, shahim!» dep matem tutidu; chünki Men shundaq wede qilghanmen, — deydu Perwerdigar. **6** Andin Yeremiya peyghember bu sözlerning hemmisini Yehuda padishahi Zedekiya Yérusalémda éytti. **7** Shu chaghda Babil padishahining qoshuni Yérusalémda we Yehudadiki qalghan sheherlerde, yeni Laqishta we Azikahta jeng qiliwatatti; chünki Yehudadiki mustehkem sheherler arisidin peqet bularla ishghal bolmighanidi. **8** Padishah Zedekiya [qullirimizgha] azadliq jakarlayli dep Yérusalémdikilerning hemmisi bilen

ehdini késip tüzgendin kéyin, Perwerdigardin töwendiki bu söz Yeremiyagha keldi **9** (ehde boyiche herbiri öz ibraniy qullirini, er bolsun, qiz-ayal bolsun, qoyuwétishi kérek idi; héchqaysisi öz qérindishi bolghan Yehudiyni qulluqta qaldurmasliq kérek idi. **10** Ehdige qoshulghan barliq emirler we barliq xelq shuninggha, yeni herqaysimiz öz quli yaki dédikini qoyuwéteyli, ularni qulluqta qaldururwemeyli dégen sözige boysundu. Ular boysunup ularni qoyuwetti. **11** Lékin uningdin kéyin ular bu yoldin yénip qoyuwetken qul-dédeklerini özi qayturuwaldi. Ular bularni qaytidin mejburiy qul-dédek qiliwaldi. **12** — Shu chaghda Perwerdigarning sözi Yeremiyagha kélip mundaq déyildi: — **13** Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Men ata-bowiliringlarni Misirning zémindin, yeni «qulluq öy»din chiqarghinimda, ular bilen ehde tüzgenidim; **14** [shu ehde boyiche] herbiringlar yettinchi yilida silerge özi satqan herqaysi qérindishinglar bolghan ibraniy kishilirini qoyuwétishinglar kérek; u qulluqungda alte yil bolghandin kéyin, sen uni azadliqqa qoyuwétishing kérek, dégenidim. Lékin ata-bowiliringlar buni anglimay héch qulaq salmighan. **15** Lékin siler bolsanglar, [shu yaman yoldin] yénip, köz aldimda durus ishni körüp, herbiringlar öz yéqinigha «azad bol» dep jakarlidighlar, shuningdek Öz namim bilen atalghan öyde ehde tüzüdinglar; **16** lékin siler yene yénip Méning namingha dagh keltürüp, herbiringlar öz rayigha qoyuwetken qulni hem ixtiyarigha qoyuwetken dédekni qayturuwélip qaytidin özünlargha qul-dédek bolushqa mejburlidighlar. **17** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Siler manga qulaq salmidighlar, herbiringlar öz qérindishinglarga, herbiringlar öz yéqinighalarga azad bolunglar dep héch jakarlimidighlar; mana, Men silerge bir xil azadliqni — yeni qilichqa, wabagha we qehetchilikke bolghan bir azadliqni jakarlaymen; silerni yer yüzidiki barliq padishahliqlargha bir wehshet basquchi qilimen. **18** Shuning bilen Men ehdemni buzghan, köz aldimda késip tüzgen ehdingning sözlirige emel qilmighan kishilerni bolsa, ular özliri soyup ikki parche qilip, otturisidin ötken héliqi mozaydek qilimen; **19** Yehudaning emirliri we Yérusalémning emirliri, oridiki elemdarlar, kahinlar, shuningdek mozayning ikki parchisining otturisidin ötken barliq xelqni bolsa, **20** Men ularni dushmanlirining qoligha, jénini idigüchilerning qoligha tapshurimen; shuning bilen jesetliri asmandiki uchar-qanatlargha we zémindiki haywanlarga ozuq bolidu; **21** Yehuda padishahi Zedekiya we uning emirlirininimu dushmanlirining qoligha, jénini idigüchilerning qoligha, shundaqla silerge hujum qilishtin chikinip turghan Babil padishahining qoshunining qoligha tapshurimen. **22** Mana, Men emr qilimen, — deydu Perwerdigar, we ular bu sheher aldigha yene kélidu; ular uninggha hujum qilip ot qoyup köydüriwétidu; we Men Yehudaning sheherlirini weyrane, héch ademzatsiz qilimen.

35 Yehuda padishahi Yosiyaning oghli Yehoakimning künliride, Perwerdigardin Yeremiyagha söz kélip: — **2** «Rekabning jemetidikilerning yénigha bérup ular bilen sözlship ularni Perwerdigarning öyige apirip, uning kichik öylirining birige tekliq qilip ularning aldigha sharab tutqin» — déyildi. **3** Shuning bilen men Xabazziniyaning newrisi, Yeremiyaning oghli Jaazaniyani, uning ukilirini we barliq bala-chaqillirini, shuningdek Rekabning pütkül jemetini élip kélishe chiqtim; **4** Men ularni Perwerdigarning öyige, Igdaliyaning oghli, Xudaning adimi bolghan Hananning oghullirigha tewelik öyge apardim; bu öy emirlerning öyining yénida, Shallunning oghli, ishikbaqar Maaséyahning öyining üstide idi; **5** men Rekabning jemetidikilerning aldigha sharabqa liq tolghan piyaliler we

gedehlerni qoyup ularga: «Sharabqa éghiz téginglar!» — dédim. **6** Ular manga mundaq dédi: «Biz sharabni ichmeymiz; chunki ejdadimiz Rekabning oghli Yonadab bizge: «Siler we oghul-ewladliringlar zadi sharab ichmenglar; **7** yene kélip öylerni qurmanglar, ne uruq térimanglar, ne üzümlarni tikmenglar, ne bulardin héchqaysisigha zadi ige bolmanglar; barliq künliringlarda chédirlarda turunglar; shuning bilen siler turuwatqan zéminda uzun künlerni körisiler» — dep emr qaldurghan. **8** Shuning bilen bizning ejdadimiz Rekabning oghli Yonadabning: «Barliq küninglerde zadi sharab ichmenglar» dégen awazigha qulaq sélip, biz we bizning ayallirimiz hem oghul-qizlirimiz uning emrige toluq emel qilip kelgenmiz; **9** biz yene turghudek öylerni salmighan; bizde héch üzümlar, étiz, uruq dégenler yoq; **10** belki biz chédirlarda turup kelduk, ejdadimiz Yonadabning bizge barliq emr qilghanlirigha emel qilip kelduk. **11** Lékin Babil padishahi Néboqadnesar zémin'gha bésip kirgende, shundaq ish boldiki, biz: «Barayli, Kaldiylerning qoshuni hem Suriyening qoshunidin qéchip Yérusalém shehri qireyli» — déduq. Mana shu sebebtin Yérusalémda turuwatimiz». **12** Andin Perwerdigarning sözi Yeremiyagha kélip mundaq déyildi: — **13** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Barghin, Yehudadikiler we Yérusalémda turuwatqanlarga mundaq dégin: — Buningdin termiye almamsiler, shuningdek Méning sözlirime qulaq salmanglar? — deydu Perwerdigar. **14** — Mana, Rekabning oghli Yonadabning oghul-perzentlirige «sharab ichmenglar» dep tapilghan sözlirige emel qilinip kelgen; bügünki kün'giche ular héch sharab ichip baqmighan, chunki ular atisining emrige itaet qilghan. Lékin Men tang seherde ornundin turup silerge söz qilip kelgen bolsammu, siler Manga héch qulaq salmighansiler. **15** Men tang seherde ornundin turup qullirim bolghan peyghemberlerni ewetip: «Herbiringlar hazir öz rezil yolunglardin yénip, qilmishinglarni tüzitinglar, bashqa ilahlargha egiship choqunmanglar; shundaq qilsanglar Men ata-bowiliringlarga teqdim qilghan zéminda turuwérisiler» dep kelgenmen; lékin siler Manga qulaq salmay héch anglimighansiler. **16** Berheq, Rekabning oghli Yonadabning ewladliri atisining ulargha tapilghan emrige emel qilghan; lékin bu xelq Manga héch qulaq salmighandur. **17** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men Yehudaning üstige hem Yérusalémning üstige Men aldin'ala éytqan barliq balayi'apetni chüshürimen; chunki Men ulargha söz qilghan, lékin ular anglimighan; Men ularni chaqirghan, lékin ular jawab bermigen». **18** Andin Yeremiya Rekab jemetige mundaq dédi: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Chunki siler atanglar Yonadabning emrige itaet qilip, barliq yolyoruqlirini tutup, silerge tapilghanlirining hemmisi boyiche ish körüp kelgensiler, — **19** emdi samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Rekabning oghli Yonadabning neslidin aldimda xizmet qilghuchi hergiz üzülp qalmaydu.

36 Yehuda padishahi Yosiyaning oghli Yehoakimning tötinchi yili, Yeremiyagha Perwerdigardin töwendiki söz keldi: — **2** Özüngge oram qeghez alghin; uninggha Yosiyaning künliride sanga söz qilghinimdin tartip bügünki kün'giche Men Israilni eybiligen, Yehudani eybiligen hem barliq ellerni eybiligen, sanga éytqan sözlerning hemmisini yazghin. **3** Yehudaning jemeti belkim Men béshigha chüshürmekchi bolghan barliq balayi'apetni anglap, herbiri özlirining rezil yolidin yanarmikin; ular shundaq qilsa, Men ularning qebihlikini we gunahini

kechürüm qilimen. **4** Shuning bilen Yeremiya Nériyaning oghli Baruqni chaqirdi; Baruq Yeremiyaning aghzidin chiqqanlirini anglap Perwerdigarning uninggha éytqan sözlirining hemmisini bir oram qeghezge yézip berdi. **5** Yeremiya Baruqqa tapilap mundaq dédi: — Özüüm qoqap qoyulghanmen; Perwerdigarning öyige kirishimge ruxset yoq; lékin özüng bérip kirgin; **6** Perwerdigarning öyide roza tutqan bir künide, sen aghzimdin chiqqanlirini anglap yazghan, Perwerdigarning bu oram yazmada xatirilen'gen sözlirini xelqning qulaqlirigha yetküzgin; hemme sheherlerdin kelgen Yehudadikilerning quliqighini yetküzgin. **7** Ular belkim Perwerdigar aldigha dua-tilawitini qilip herbiri özlirining rezil yolidin yanarmikin; chunki Perwerdigarning bu xelqqa agahlandurghan ghezipi we qehri dehshetliktur. **8** Nériyaning oghli Baruq Yeremiya peyghember uninggha tapilghinining hemmisini ada qilip, Perwerdigarning öyide Perwerdigarning sözlirini oqup jakarledi. **9** Yehuda padishahi Yosiyaning oghli Yehoakim textke olturghan beshinchi yili toqquzinchi ayda shundaq boldiki, barliq Yérusalémdikiler hemde Yehuda sheherliridin chiqip Yérusalémgha kelgen barliq xelq üçünü, Perwerdigar aldida bir mezigil roza tutushimge kérek dep élan qilindi. **10** Shu waqit Baruq Perwerdigarning öyige kirip, pütükchi Shafanning oghli Gemariyaning öyide turup, Yeremiyaning sözlirini barliq xelqning quliqigha yetküzüp oqudi; bu öy Perwerdigarning öyining yuqiriqi hoylisisidiki «Yéngi derwaza»gha jaylashqanidi. **11** Shafanning newrisi, Gemariyaning oghli Mikah bolsa yazmidin Perwerdigarning sözlirining hemmisige qulaq saldi. **12** Andin u padishahning ordisigha chüshüp pütükchining öyige kiriwidi, mana, emirlerning hemmisi shu yerde olturatti; pütükchi Elishama, Shémayaning oghli Délaya, Akborning oghli Elnatan, Shafanning oghli Gemariya we Hananiyaning oghli Zedekiya qatarliq barliq emirler shu yerde olturatti. **13** Shuning bilen Mikah Baruqning sözligenlirini xelqning quliqigha yetküzüp oqughanda özi anglihan barliq sözlerni ulargha bayan qildi. **14** Shuning bilen barliq emirler Kushining ewrisi, Shelemiyaning newrisi, Netaniyaning oghli Yehudiyni Baruqning yénigha ewetip uninggha: «Sen xelqning quliqigha yetküzüp oqughan oram yazmini qolunggha élip yénimizgha kel» — dédi. Shuning bilen Nériyaning oghli Baruq oram yazmini qoligha élip ularning yénigha keldi. **15** Ular uninggha: «Oltur, uni quliqimizgha yetküzüp oqup ber» — dédi. Baruq uni ulargha anglitip oqudi. **16** Shundaq boldiki, ular barliq sözlerni anglihanida, alaqzade bolup bir-birige qariship: «Bu sözlerning hemmisini padishahqa yetküzmisek bolmaydu» — dédi. **17** Andin Baruqtin: «Bizge dégin emdi, sen bu sözlerning hemmisini qandaq yazding? Ularni Yeremiyaning öz aghzidin angildingmu?» — dep soridi. **18** Baruq ulargha: «U bu sözlerning hemmisini öz aghzi bilen manga éytti, men oram qeghezge siyah bilen yazdim» — dédi. **19** Emirler Baruqqa: «Barghin, sen we Yeremiya möküwélinglar. Qeyerde bolsanglar héchkinge bildürmenglar» — dédi. **20** Shuning bilen ular oram yazmini pütükchi Elishamaning öyige tiqip qoyup, ordigha kirip padishahning yénigha kélip, bu barliq sözlerni uning quliqigha yetküzdi. **21** Padishah Yehudiyni yazmini élip kélishke ewetti, u uni Elishamaning öyidin épkelidi. Yehudiyni padishahning quliqigha we padishahning yénida turghan barliq emirlerning qulaqlirigha yetküzüp oqudi. **22** Shu chagh toqquzinchi ay bolup, padishah «qishliq öy»ide olturatti; uning aldidik ochaqt ot qalalidi. **23** Shundaq boldiki, Yehudiyni uningdin üç-töt sehlini oqughanda, padishah qelemtirashi bilen bu qismini késip, yazmining hemmisini bir-birlep otta köyüp yoqighuche ochaqtiki otqa tashlidi. **24** Lékin bu barliq sözlerni anglihan padishah yaki xizmetkarlirining héchqaysisi

qorqmi, ular din kiyim-kécheklarini yirtqanlar yoq idi. **25** Uning üstige Elnatan, Délaya we Gemariyalar padishahtin oram yazmini köydürmeslikini ötün'genidi, lékin u ulargha qulaq salmidi. **26** Padishah bolsa shahzade Yérahmeel, Azrielning oghli Séraya we Abdeeling oghli Shelemiyani pütükchi Baruqni we Yeremiya peyghembarni qolgha élishqa ewetti; lékin Perwerdigar ularni yoshurup saqladi. **27** Padishah Baruq Yeremiyaning aghzidin anglap yazghan sözlerni xatiriligén oram yazmini köydürüwetkendin kéyin, Perwerdigarning sözi Yeremiyağa kélip mundaq déyildi: — **28** Yene bir oram qeghezni élip, uninggha Yehuda padishahi Yehoakim köydürüwetken birinchi oram yazmada xatirilen'gen barliq sözlerni yazghin. **29** We Yehuda padishahi Yehoakingha mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: — Sen bu oram yazmini köydürüwetting we Méning toghruluq: — Sen buninggha: «Babil padishahi choqum kélip bu zéminni weyran qilidu, uningdin hem insanni hem haywanni yoqitidu» — dep yézishqa qandaqmu pétingding?» — déding. **30** Shunga Perwerdigar Yehuda padishahi Yehoakim toghruluq mundaq deydu: — Uning neslidin Dawutning textige olturushqa héch adem bolmaydu; uning jesiti sirtqa tashliwétlip kindüzde issiqta, kéchide qirawda choq yátidu. **31** Men uning we neslining béshigha, xizmetkarlirining béshigha qebihlikining jazasini chüshürimen; Men ularning üstige, Yérusalémda turuwaqanlarning üstige hem Yehudaning ademliri üstige Men ulargha agahlاندurghan barliq külpetlerni chüshürimen; chünki ular Manga héch qulaq salmighan. **32** Shuning bilen Yeremiya bashqa bir oram qeghezni élip Nériyaning oghli Baruqqa berdi; u Yeremiyaning aghzigha qarap Yehuda padishahi Yehoakim otta köydürüwetken oram yazmada xatirilen'gen hemme sözlerni yazdi; ular bu sözlerge oxshaydighan bashqa köp sözlernimu qoshup yazdi.

37 Babil padishahi Néboqadnesar Zedekiyanı Yehudaning zémingha padishah qildi; shuning bilen u Yosiyaning oghli Yehoakimning oghli Koniyaning ornigha höküim süridi. **2** U, yaki xizmetkarliri, yaki zémindiki xelq Perwerdigarning Yeremiya peyghember arqiliq éytqan sözlerige héch qulaq salmidi. **3** Padishah Zedekiya Shelemiyaning oghli Yehukalni hem kahin Maaséyahning oghli Séfaniyanı Yeremiya peyghembarnı yénigha ewetip uninggha: «Perwerdigar Xudayimizgha biz üçün dua qilghaysen» — dégüzdi **4** (shu chaghda Yeremiya zindanda qamaqliq emes idi; u xelq arisigha chiqip-kirishke erkin idi. **5** Pirewnning qoshuni Misirdin chiqqanidi; Yérusalémmi qorshilwalghan Kaldiylar bularning xewirini anglap Yérusalémdin chékinip ketkenidi). **6** Andin Perwerdigarning sözi Yeremiya peyghemberge kélip mundaq déyilidi: — **7** Israilning Xudasi Perwerdigar mundaq deydu: — Silerni manga iltija qildurup izdeshe ewetken Yehuda padishahigha mundaq denglar: — Mana, silerge yardem bérimiz dep chiqip kelgen Pirewnning qoshuni bolsa, öz zémingha, yeni Misirgha qaytip kétédu. **8** Andin Kaldiylar bu sheherge qaytip kélip jeng qilip uni ishghal qilidu, uni ot qoyup köydürüwétidu. **9** Perwerdigar mundaq deydu: — Öz-özünglarni aldap: «Kaldiylar bizdin chékinip ketken» — démenglar; ular ketken emes! **10** Chünki gerche siler özünglarcha jeng qilidighan Kaldiylarning toluq qoshunini uruwetken bolsanglarmu we ularningkidin peqet yarilan'ghanlarla qalghan bolsimu, ularning herbiri yenila öz chédiridin turup bu sheherni ot qoyup köydürüwetken bolatti. **11** Pirewnning qoshuni tüpeylidin Kaldiylarning qoshuni Yérusalémdin chékinip turghan waqıtta, shu weqe yüz berdi: — **12** Yeremiya Binyamindiki zémın'gha yol élip, shu yerdiki yurtdashliri arisidin öz nésiwisini igilesh üçün

Yérusalémdin chiqqanda, **13** u «Binyamin derwazisi»gha yetkende, Hananiyaning newrisi, Shelemiyaning oghli közet bégi Iriya shu yerde turatti; u: «Sen Kaldiylerge chékinip teslim bolmaqchisen!» dep uni tutuwaldi. **14** Yeremiya: «Yalghan! Men Kaldiylar terepke qéchip teslim bolmaqchi emesmen!» — dédi. Lékin u uninggha qulaq salmidi; Iriya Yeremiyanı qolgha élip uni emirler aldigha apardi. **15** Emirler bolsa Yeremiyanın ghezeplinip uni urghuzup, uni diwanbégi Yonatanning öyidiki qamaqxanigha solidi; chünki ular shu öyni zindan'gha aylاندurghanidi. **16** Yeremiya zindandiki bir gundixanigha qamiliq, shu yerde uzun künlér yatqandın kéyin, **17** Zedekiya padishah adem ewetip shu yerdin ordisigha élip keldi. U shu yerde astirtin uningdin: «Perwerdigardin söz barmu?» dep soridi. Yeremiya: «Bar; sen Babil padishahining qoligha tapshurulisen» — dédi. **18** Yeremiya Zedekiya padishahqa iltija qilip: — «Men sanga yaki xizmetkarliringgha yaki bu xelqge néme gunah qilghinimgha, bu zindan'gha qamap qoydunglar? **19** Silerge bésharet bérip: «Babil padishahi sanga yaki bu zémın'gha jeng qilishqa chiqmaydu!» dégen peyghemberliringlar qéni?» — dédi **20** — «Emdi i padishah teqsir, sözliringe qulaq shélishingni ötünimen; iltijayim aldında ijabet bolsun, dep ötünimen; diwanbégi Yonatanning öyige méni qaytquzmighaysen; sen undaq qilsang, shu yerde ölimen». **21** Zedekiya padishah perman chüshürüp, Yeremiyanı qarawullarning hoylisida turghuzushni, shuningdek sheherdiki hemme nan tügep ketmisila, uninggha herküni «Naway kochisi»din bir nan bérilishni tapilidi; shuning bilen Yeremiya qarawullarning hoylisida turdi.

38 Mattanning oghli Séfatiya, Pashxurning oghli Gedaliya, Shemeliyaning oghli Jukal we Malkiyaning oghli Pashxurlar bolsa Yeremiyaning xelqge: — **2** «Perwerdigar mundaq deydu: — Bu sheherde qélip qalghan ademler bolsa qilich, qehetchilik we waba bilen ölüdu; lékin kimki chiqip Kaldiylerge teslim bolsa hayat qalidu; jéni özige oljidek qalidu; u hayat qalidu. **3** Perwerdigar mundaq deydu: — Bu sheher choqum Babil padishahining qoshunining qoligha tapshurulidu, u uni ishghal qilidu» — dewatqan sözlirini anglidi. **4** Emirler padishahqa: «Silidin ötünimiz, bu adem ölüme mehkum qilinsun; chünki némishqa uning bu sheherde qélip qalghan jenggiwar leshkerlarning qollirini we xelqning qollirini ajiz qilishigha yol qoyulsun? Chünki bu adem xelqning menpeetini emes, belki ziyinini izdeydu» — dédi. **5** Zedekiya padishah: «Mana, u silerning qolliringlarcha tapshuruldi; silerning yolunglarni tosqudek men padishah qanchilik bir adem idim?» — dédi. **6** Shuning bilen ular Yeremiyanı tutup qarawullarning hoylisidiki shahzade Malkiyaning su azgiligha tashliwetti; ular Yeremiyanı arghamchilar bilen uninggha chüsherdi; azgaldá bolsa su bolmay, peqet patqaqla bar idi; Yeremiya patqaqqa pétip ketti. **7** Emma padishahning ordisidiki bir aghwat Éfiopiyelik Ebed-Melek Yeremiyaning su azgiligha qamap qoyulghanliqini anglidi (shu chaghda padishah bolsa «Binyamin derwazisi»da olturatti). **8** Ebed-Melek ordidin chiqip padishahning yénigha bérip uninggha: **9** «I padishahi'alem, bu ademlerning Yeremiya peyghemberge barliq qilghini, uni su azgiligha tashliwetkini intayin esebiy rezilliktur; u ashu yerde qehetchilikdin ölip qalidu; chünki sheherde ozuq-tülüik qalmidi» — dédi. **10** Padishah Éfiopiyelik Ebed-Melekke buyruq bérip: «Mushu yerdin ottuz ademni özüng bilen élip bérip, Yeremiya peyghembarni ölip ketmesliki üçün su azgilidin élip chiqarghin» — dédi. **11** Shuning bilen Ebed-Melek ademlerni élip ulargha yétekchilik qilip, padishahning ordisidiki zezinining astidiki öyge kirip shu yerdin lata-puta we jul-jul kiyimlerini élip, shularni tanilar bilen azgalgha, Yeremiyaning yénigha chüshürüp berdi. **12** Éfiopiyelik

Ebed-Melek Yeremiyagha: — Bu lata-puta we jondaq kiyimlarni qoltuqlirning hem tanilar arisigha tiqip qoyghin — dédi. Yeremiya shundaq qildi. **13** Shuning bilen ular Yeremiyani tanilar bilen tartip, su azgilidin chiqardi; Yeremiya yenila qarawullarning hoylisida turdi. **14** Padishah Zedekiya adem ewetip Yeremiya peyghembarni Perwerdigarning öyidiki üçinchi kirish ishikige, öz yénigha aparghuzdi. Padishah Yeremiyagha: — Men sendin bir ishni sorimaqchimen; uni mendin yoshurmighaysen — dédi. **15** Yeremiya Zedekiya: «Men uni sanga ayan qilsam, sen méni jezmen ölümgé mehku m qilmaysen? Men sanga meslihet bersem, sen anglimaysen!» — dédi. **16** Padishah Zedekiya Yeremiyagha astirtin qesem ichip uninggha: «Bizge jan-tiniq ata qilghan Perwerdigarning hayati bilen qesem ichimenki, men séni ölümgé mehku m qilmaymen, yaki séni jéningni izdigüchi kishilarning qoligha tapshurmaymen» — dédi. **17** Yeremiya Zedekiya: Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Sen ixtiyaren Babil padishahining emirlirining yénigha chiqip teslim bolsang, jéning hayat qalidu we bu sheher otta köydürüwétilmeydu; sen we öydikiliring hayat qalisiler. **18** Lékin sen chiqip Babil padishahining emirlirige teslim bolmaysang, bu sheher kaldiylerning qoligha tapshurulidu, ular uninggha ot qoyup köydürüwétidu, sen ularning qolidin qachalmaysen — dédi. **19** Padishah Zedekiya Yeremiyagha: «Men Kaldiylerge chiqip teslim bolghan Yehudiylardin qorqimen; Kaldiyler belkimi méni ularning qoligha tapshurushi, ular méni qiyin-qistaq qilishi mumkin» — dédi. **20** Yeremiya mundaq dédi: — Ular séni tapshurmaydu. Sendin ötünimenki, gépimgé kirip Perwerdigarning awazigha itaet qilghaysen; shundaq qilsang sanga yaxshi bolidu, jéning hayat qalidu. **21** Lékin sen chiqip teslim bolushni ret qilsang, Perwerdigar manga ayan qilghan ish mundaq: — **22** mana, Yehuda padishahining ordisisida qalghan barliq qiz-ayallar Babil padishahining emirlirining aldigha élip kétiledu. Shuning bilen bu [qiz-ayallar] sanga [tene qilip]: «Séning jan dostliring séni éziqturdi; ular séning üstingdin ghelibe qildi; emdi hazir putliring patqaqqa pitip ketkende, ular yüz örüp sanga arqisini qildi!» — deydu. **23** Séning barliq ayalliring hem baliliring kaldiylerge élip kétiledu. Sen özüng ularning qolidin qachalmaysen; chunki sen Babil padishahining qoli bilen tutuwélinisen, shundaqqa sen bu sheherring otta köydürüwétilishige sewebchi bolisen. **24** Zedekiya Yeremiyagha mundaq dédi: — Sen bu söhbitimizni bashqa héchkimge chandurmighin, shundila sen ölmeysen. **25** Emirler méning sen bilen sözleshkinimni anglap yéninggha kélip sendin: «Séning padishahqa néme dégenliringni, shundaqla uning sanga qandaq sözlerni qilghanliqini bizge éyt; uni bizdin yoshurma; shundaq qilsang biz séni öltürmeymiz» dése, **26** undaqa sen ulargha: «Men padishahning aldigha: «Méni Yonatanning öyige qaytqumighaysen, bolmisa, men shu yerde ölimen» — dégen iltijayimni qoyghanmen» — deysen. **27** Derweqe emirlarning hemmisi Yeremiyaning yénigha kélip shuni soridi; u ulargha padishah buyrughan bu barliq sözler boyiche jawab berdi. Shuning bilen ular jimip kétip uning yénidin chiqip ketti; chunki bu ish héchkimge chandurulmighanidi. **28** Shundaq qilip Yérusalém ishghal qilin'ghuche Yeremiya qarawullarning hoylisida turdi.

39 Yérusalém ishghal qilin'ghanda töwendiki ishlar yüz berdi: — Yehuda padishahi Zedekiyaning toqquzinchi yili oninchi ayda, Babil padishahi Néboqadnesar we barliq qoshuni Yérusalémgha jeng qilishqa kélip uni muhasirige aldi; **2** Zedekiyaning on birinchi yili, tötinchi aying toqquzinchi

künide, ular sheher sépildin bösüp kirdi. **3** Shuning bilen Babil padishahining emirlirining hemmisi, yeni Samgarliq Nergal-Sharezer, bash xezinichi Nébu-Sarséqim, bash séhirger Nergal-sharezer we Babil padishahlighining bashqa emeldarliri kirip «Ottura derwaza»da olturdi. **4** Yehuda padishahi Zedekiya we barliq jenggiwar leshkerler ularni körüp qachmaqchi bolup, tün kéchide sheherdin beder tikiwétisht; u padishahning baghchisi arqiliq, «ikki sépil» ariliqidiki derwazidin chiqip [Jordan jilghisidiki] «Arabah tüzlenglikige» qarap qéchisht. **5** Kaldiylerning qoshuni ularni qoghlap Yérixo tüzlenglikide Zedekiyaqa yétiship uni qolgha élip Xamat zémindiki Riblah shehirige, Babil padishahi Néboqadnesarning aldigha apardi; u shu yerde uning üstidin hökü m chiqardi. **6** Babil padishahi Riblah shehiride Zedekiyaning oghullirini köz aldida öltürüwetti; Babil padishahi Yehudadiki barliq mötiwerlernimu öltürüwetti. **7** U Zedekiyaning közlerini oyup, uni Babilgha apirish üçün mis kishenler bilen kishenlep qoydi. **8** Kaldiyler padishahning ordisini we puqralarning öylirini ot qoyup köydürtip Yérusalémning sépillirini kömürüp tashlidi. **9** Shahane qarawul bégi Nébuzar-Adan sheherde qélip qalghan bashqa xelqni, özige teslim bolup chiqqanlarni, yeni qalghan xelqning hemmisini qolgha élip, Babilgha sürgün qildi. **10** Halbuki, qarawul bégi Nébuzar-Adan Yehuda zéminda héch teweliki bolmighan bezi namratlarni qaldurdi; shu chaghda u ulargha üzü mzarlar we étizlarni teqsimlep berdi. **11** Babil padishahi Néboqadnesar Yeremiya toghruluq qarawul bégi Nébuzar-Adan arqiliq: «Uni tépip uningdin xewer al; uninggha héch ziyan yetküzme; u némini xalisa shuni uninggha qilip ber» — dep perman chüshürgenidi. **13** Shunga qarawul bégi Nébuzar-Adan, shundaqqa bash xezinichi Nébushazban, bash séhirger Nergal-Sharezer we Babil padishahining bashqa bash emeldarlirining hemmisi adem ewetip **14** Yeremiyani «Qarawullarning hoylisi»din élip Shafanning newrisi, Ahikamning ogli Gedaliyaning öz öyige apirishi üçün uning qoligha tapshurghuzdi. Lékin Yeremiya puqralar arisida turdi. **15** Yeremiya «Qarawullarning hoylisi»da qamap qoyulghan waqtda, Perwerdigarning sözi uninggha kélip mundaq déyilgenidi: — **16** Barghin, Eftiopyelik Ebed-Melekke mundaq dégin: «Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men öz sözlirimni mushu sheher üstige chüshürimen; awat-halawet emes, belki balayi'apet chüshürimen; shu küni bu ishlar öz közü m aldida yüz béridu. **17** Lékin shu küni Men séni qutquzimen, — deydu Perwerdigar; — Sen qorqidighan ademlerning qoligha tapshurulmaysen; **18** chunki Men choqum séni qutquzimen; sen qilichlanmaysen, belki öz jéning özüngge oljidek qalidu; chunki sen Manga tayinip kelgensen — deydu Perwerdigar».

40 Qarawul bégi Nébuzar-Adan uni Ramah shehiridin qoyuwetkende, Perwerdigar Yeremiyagha söz qildi. U chaghda Nébuzar-Adan Yérusalém hem Yehudadiki barliq esirlerni élip Babilgha sürgün qilmaqchi idi; Yeremiyamu ularning arisida zenjir bilen baghan'ghan halda élip méngilghanidi. **2** Qarawul bégi Yeremiyani bir chetke tartip uninggha mundaq dédi: «Perwerdigar Xudaying mushu yerge balayi'apet chüshürimen dep aghalandurdi; **3** Mana, Perwerdigar Öz déginu boyiche shundaq qilip uni keltürdi; chunki siler Perwerdigar aldida gunah sadir qilghansiler we uning awazigha qulaq salmighansiler; shunga bu ish béshinglarga chüshiti. **4** Lékin men qolungni ishkellen'gen zenjirlerdin yéship séni qoyuwétimen; men bilen bille Babilgha bérish sanga muwapiq

körünse, qéni kel, men sendin xewer alimen; emma men bilen bille Babilgha bérishni muwapiq emes dep qarisanq, kérek yoq. Mana, pütkül zémin aldingda turidu; qeyerge bérish sanga layiq, durus körünse shu yerge barghin». **5** Yeremiya téxi yénidin mangmay turup, Nébuzar-Adan uninggha: «Boldi, Shafanning newrisi, Ahikamning oggli Gedaliyaning yénigha qayt; Babil padishahi uni Yehudadiki sheherlerge hökümrانliq qilishqa belgiligen; xelq arisida uning bilen bille turiwer, yaki herqandaq bashqa yerge baray déseng shu yerge barghin» — dédi. Shuning bilen qarawul bégi uninggha ozuq-tülük hemde bir sowghat bérıp uni qoyuwetti. **6** Shuning bilen Yeremiya Mizpah shehirige, Shafanning newrisi, Ahikamning oggli Gedaliyaning yénigha keldi; u uning bilen bille, puqralar arisida turdi. **7** Dalada qalghan Yehudaning leshker bashliqliri hem leshkerliri Babil padishahning Shafanning newrisi, Ahikamning oggli Gedaliyani zémin üstige hökümrانliq qilishqa belgiligenlikini, shuningdek uninggha Babilgha sürgün bolmighan zémindiki yoqsul er-ayallar bala-chaqliri bilen tapshurulghanliqini anglap qaldi; **8** shuning bilen bu leshker bashliqliri ademliri bilen Mizpah shehirige, Gedaliyaning yénigha keldi; bashliqliri bolsa Netaniyaning oggli Ishmail, Karéahning oghulliri Yohanan hem Yonatan, Tanxumetning oggli Séraya, Netofatliq E fayning oghulliri we Maakatliq birsining oggli Yezaniya idi. **9** Shafanning newrisi, Ahikamning oggli Gedaliya ular we ademlirige: «Kaldiylerge béqinishtin qorqmanqlar; zéminda oltureqliship Babil padishahigha béqininger, shundaq qilsanglar silerge yaxshi bolidu. **10** Men bolsam Kaldiylar zémin'gha kelgende [silerge] wekil bolup ularning aldidä turush üçhün Mizpah shehiride turimen; siler bolsanglar, sharab, enjür-xormilar we zeytun méyi mehsulatlririni élip küp-idishinglarga qoyunglar, özünglar tutqan sheherlerde turiwéringlar» — dep qesem ichti. **11** Oxshashla Moabda, Ammoniylar arisida, Édomda hem bashqa herbir yurtlarda turghan Yehudiylarmu Babil padishahi Yehudada xelqning bir qaldisini qaldurghan we ular üstige hökümrانliq qilishqa Shafanning newrisi, Ahikamning oggli Gedaliyani belgiligen dep anglidi; **12** shuning bilen barliq Yehudiylar heydep tarqitiwétilgen hemme jay-yurtlardin qaytip, Yehuda zéminigha, Mizpah shehirige, Gedaliyaning yénigha keldi. Ular sharab, enjür-xormilarning mehsulatlririni zor kengrichilikte aldi. **13** Karéahning oggli Yohanan we dalada qalghan leshkerlerning barliq bashliqliri Mizpah shehirige, Gedaliyaning yénigha kélip uninggha: **14** «Sen Ammoniylar padishahi Baalis Netaniyaning oggli Ishmailni séni öltürüşke ewetkenlikini bilmemsen?» — déyishti. Lékin Ahikamning oggli Gedaliya ularning gépige ishenmidi. **15** Karéahning oggli Yohanan Mizpahda Gedaliyagha astirtin söz qilip: «Manga ruxset qilghaysen, bashqilar uningdin xewer tapquche men bérıp Netaniyaning oggli Ishmailni öltürey; héchkim buni bilmeydu. Uning séni öltürüp, shuning bilen etrapinggha yighilghan Yehudadikilerning hemmisi tarqitiwétilip, Yehudaning qaldisi yoqitiwétilishining néme hajiti bar? — dédi. **16** Biraq Gedaliya Karéahning oggli Yohanan'gha: «Sen undaq qilma; chünki sen Ishmail toghruluq yalghan éytiwatisen» — dédi.

41 Emdi yettinchi ayda shundaq boldiki, shahzade, shundaqla padishahning bash emeldarlriridin biri bolghan Elishamaning newrisi, Netaniyaning oggli Ishmail on adem élip Mizpahgha, Ahikamning oggli Gedaliyaning yénigha keldi; ular shu yerde, yeni Mizpahda nan oshtup ghizalan'ghanda, **2** Netaniyaning oggli Ishmail hem u épkelgen on adem ornidin turup, Ahikamning oggli Gedaliyagha qilich chapti; ularning shundaq qilishi Babil padishahi Yehuda zémini üstige hökümrانliqqa belgiligeni öltürüştin ibaret idi. **3** Ishmail

Mizpahda Gedaliyagha hemrah bolghan barliq Yehudiylar we shu yerde turuwatqan barliq Kaldiy jenggiwar leshkerlerni öltürüwetti. **4** Shundaq boldiki, Gedaliyani öltürüwetkendin kéyin, ikkinchi künigiche héchkim téxi uningdin xewer tapmighanidi, **5** mana Sheqem, Shiloh hem Samariyedindin seksen adem yétip keldi. Ular saqlirni chüshürgen, kiyimlirini yirtqan, etlirini tilghan, Perwerdigarning öyige sunushqa qolida hediyelemleri hem xushbuyni tutqan halda kelgenidi. **6** Netaniyaning oggli Ishmail ularni qarshi élishqa mangghiniche yighilghan'gha sélip Mizpahdin chiqti; ulargha: «Merhemet, Ahikamning oggli Gedaliya bilen körüşüşke apirimen» — dédi. **7** Shundaq boldiki, ular sheher otturisigha yetkende, Netaniyaning oggli Ishmail we uning bilen bille bolghan ademler ularni öltürüp jesetlirini su azgigha tashliwetti. **8** Halbuki, ular arisidin on adem Ishmailgha: «Bizni öltürüwetme, chünki dalada bizning yoshurup qoyghan bughday, arpa, zeytun méyi we hesel qatarliq ozuq-tülükimiz bar» — dédi. Shunga u qolirni yighip, buraderliri arisidin ularni öltürmüdi. **9** Ishmail öltürgen ademlerning jesetlirini tashliwetken bu azgal bolsa, intayin chong idi; uni séli padishah Asa Israil padishahi Baashandin qorqup kolap yasighanidi. Netaniyaning oggli Ishmail bu azgalni jesetler bilen toldurdi. **10** Ishmail Mizpahda turghan xelqning qaldisining hemmisini, jümlidin qarawul bégi Nébuzar-Adan Ahikamning oggli Gedaliyagha tapshurghan padishahning qizliri we Mizpahda qalghan barliq kishilerni esirge élip ketti; Netaniyaning oggli Ishmail ularni esirge élip Ammoniylarning qéshigha ötüshke yol aldi. **11** Karéahning oggli Yohanan we uning qéshidiki hemme leshker bashliqliri Netaniyaning oggli Ishmail sadir qilghan barliq reziliktin xewer tapti; **12** shuning bilen ular barliq ademlirini élip Netaniyaning oggli Ishmailgha jeng qilishqa chiqti; ular Gibéondiki chong köh boyida uning bilen uchrashti. **13** Ishmailning qolida turghan barliq xelq Karéahning oggli Yohanan hem uning hemrahliri bolghan barliq leshker bashliqlirini körgende xushal boldi. **14** Ishmail Mizpahdin élip ketken barliq xelq yoldin yéyip, Karéahning oggli Yohananning yénigha keldi. **15** Lékin Netaniyaning oggli Ishmail sekkiz adimi bilen Yohanandin qéchip, Ammoniylar teripige ötip ketti. **16** Andin Karéahning oggli Yohanan hem uning hemrahliri bolghan barliq leshker bashliqliri Netaniyaning oggli Ishmail Ahikamning oggli Gedaliyani öltürgendin kéyin Mizpahdin élip ketken xelqning qaldisining hemmisini öz qéshigha aldi; u ularni, yeni jenggiwar leshkerler, qiz-ayallar, balilar we orda emeldarlririni Gibéondin élip ketti. **17** Ular Kaldiylerdin özlirini qachurush üçhün Misirgha qarap yol élip Beyt-Lehemge yéqin bolghan Gérut-Qimxamda toxtap turdi. **18** Sewebi bolsa, ular Kaldiylerdin qorqatti; chünki Babil padishahi zémin üstige hökümrانliqqa belgiligen Ahikamning oggli Gedaliyani Netaniyaning oggli Ishmail öltürüwetkenidi.

42 Barliq leshker bashliqliri, jümlidin Karéahning oggli Yohanan hem Hoshayaning oggli Yezaniya we eng kichikidin chongighiche barliq xelq **2** Yeremiya peyghemberning yénigha kélip uningdin: «Telipimizni ijabet qilghaysen, Perwerdigar Xudayinggha xelqning qaldisi bolghan bizler üçhün dua qilghaysenki (közüng körginidek burun köp bolghan bizler hazir intayin az qalduq), **3** Perwerdigar Xudaying bizge mandigighan yol, qilidighan ishni körsetkey» — dep iltija qildi. **4** Yeremiya peyghember ulargha: «Maqu! Mana, men Perwerdigar Xudayinglarga sözliringlar boyiche dua qilimen; shundaq boliduki, Perwerdigar silerge qandaq jawab berse, men uni silerge héchnémisini qaldurmay toluqi bilen bayan qilimen» — dédi. **5** Ular Yeremiya: «Perwerdigar Xudaying séni ewetip bizge

yetküzidighan sözning hemmisige emel qilmisaq, Perwerdigar bizge heqiqiy, gépide turudighan guwahchi bolup eyiblisun!» — dédi. **6** «Biz séni Perwerdigar Xudayimizning yénigha ewetimiz; jawab yaxshi bolsun yaman bolsun, uning awazigha itaet qilimiz; biz Xudayimizning awazigha itaet qilghanda, bizge yaxshi bolidu». **7** Shundaq boldiki, on künden keyin, Perwerdigarning sözi Yeremiyagha keldi. **8** U Karéahning oggli Yohanan, leshker bashliqlirining hemmisi we eng kichikidin chongighiche barliq xelqni chaqirip **9** ulargha mundaq dédi: — «Siler méni telipinglarni Israilning Xudasi Perwerdigarning aldigha yetküzishke ewetkensiler. U mundaq dédi: — **10** «Siler yenila mushu zéminda turiwersenglarla, Men silerni qurup chiqimen; silerni ghulaltmaymen; Men silerni tikip östürimen, silerni yulmaymen; chünki Men béshinglarga chüshürgen balayı'apetke ökünimen. **11** Siler qorqidighan Babil padishahidin qorqmanlar; uningdin qorqmanlar, — deydu Perwerdigar, — chünki Men silerni qutquzush üçün, uning qolidin qutuldurush üçün siler bilen bille bolimen. **12** Men silerge shundaq rehimdilliqni körsitimenki, u silerge rehim qilidu, shuning bilen silerni öz zémninglarga qaytishqa yol qoyidu. **13** Biraq siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha qulaq salmay «Bu zéminda qet'iy turmaymiz» — désenglar **14** we: «Yaq. biz Misir zémninghara barayli; shu yerde ne urushni körmeymiz, ne kanay-agah signalini anglimaymiz, ne nan'gha zar bolmaymiz; shu yerde yashaymiz» — désenglar, **15** emdi Perwerdigarning sözini anglanglar, i Yehudaning bu qaldisi bolghan siler: Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — «Siler Misirgha kirip, shu yerde olturaqlashishqa qet'iy niyetke kelgen bolsanglar, **16** emdi shundaq boliduki, siler qorqidighan qilich Misirda silerge yétishivalidu, siler qorqidighan qehetchilik Misirda silerge egiship qoghlap baridu; shu yerde siler ölisiler. **17** Shundaq boliduki, Misirgha kirip shu yerde turayli dep qet'iy niyet qilghan ademlerning hemmisi qilich, qehetchilik we waba bilen ölüdu; ularning héchqaysisi tirik qalmaydu we yakni Men béshigha chüshüridighan balayı'apettin qutulalmaydu. **18** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Ghezipim we qehrim Yérusalémdikilerning béshigha chüshürilgendek, siler Misirgha kirgininglarda, qehrim béshinglarga chüshürüldü; siler lenetke qalidighan we dehshet basidighan obyék, lenet sözi hem reswachiliqning obyékli bolisiler we siler bu zéminni qaytidin héch körmeyilers. **19** Perwerdigar siler, yeni Yehudaning qaldisi toghruluq: «Misirgha barmanglar!» — dégen. — Emdi shuni bilip qoyunglarki, men бүгүнki күнде silerni agahlاندurdum!». **20** — Silerning méni Perwerdigar Xudayinglarning yénigha ewetkinenglar «Perwerdigar Xudayimizgha biz üçün dua qilghaysen; Perwerdigar Xudayimiz bizge néme dése, bizge yetküzüp berseng biz shuning hemmisige emel qilimiz» dégüzginginlar özünglarni aldap jéninglarga zamin bolushtin ibaret boldi, xalas. **21** Men бүгүнki күнде silerge Uning déginini éytip berdim; lékin siler Perwerdigar Xudayinglarning awazigha we yakni Uning méni silerning yéninglarga ewetken héchqaysi ishta Uninggha itaet qilmidinglar. **22** Emdi hazir shuni bilip qoyunglarki, siler olturaqlashayli dep baridighan jayda qilich, qehetchilik we waba bilen ölisiler».

43 Shundaq boldiki, Yeremiya ularning Xudasi Perwerdigarning hemme sözlirini barliq xelqqa éytip tügetti (Xudasi Perwerdigar Yeremiyani ulargha bu barliq sözlerni éytish üçün ewetken), — **2** shuning bilen Hoshiyaning oggli Azariya we Karéahning oggli Yohanan he shundaqla

barliq hali chong ademler Yeremiyagha mundaq dédi: — «Sen yalghan éytiwatisen! Xudayimiz Perwerdigar séni bizge: «Siler Misirda olturaqlashish üçün barmanglar!» déyishke ewetken emes; **3** belki Nériyaning oggli Baruq choqum séni bizge qarshilashurup, bizni Kaldiylarning qoligha tapshurushqa küshkürtmekte; shuning bilen ular bizni ölümge mehkm qilidu yakni bizni Babilgha sürgün qilidu». **4** Shuning bilen Karéahning oggli Yohanan, leshker bashliqlirining hemmisi we barliq xelq Perwerdigarning: «Yehuda zémnida turup qélinglar» dégen awazigha qulaq salmidi; **5** belki Karéahning oggli Yohanan we barliq leshker bashliqliri heydiwétilgen barliq ellerdin Yehuda zémnida olturaqlashishqa qaytip kelgen Yehudaning pütün qaldisini, **6** yeni erler, qiz-ayallar, balilar we padishahning qizlirini, jümlidin qarawul bégi Nébuzar-Adan Ahikamning oggli Gedaliyagha tapshurghan herbir kishini hemde Yeremiya peyghember hem Nériyaning oggli Baruqni élip, **7** Misir zémninghara kirip keldi; ular Perwerdigarning emrige itaet qilmidi. Ular Tahpanes shehirige yétip keldi. **8** Perwerdigarning sözi Yeremiyagha Tahpaneste kélip mundaq déyildi: — **9** Yehudiylarning köz aldidila, qolunggha birnechke chong tashlarni élip Pirewnning Tahpanestiki ordisingin kirish yolining yénidiki xishliq yoldiki séghiz laygha kömüp yoshurup, **10** ulargha mundaq dégin: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men Méning qulum bolghan Babil padishahi Néboqadnesarni chaqirip épkelimen, u men kömüp yoshurghan bu tashlar üstige öz textini salidu; ularning üstige shahane chédirini yéytip tikidu. **11** U kélip Misir zémnida jeng qilidu; ölümge békitilgenler ölüdu; sürgün bolushqa békitilgenler sürgün bolidu; qilichqa békitilgenler qilichlinidu. **12** Men Misirdiki butlarning öylirige ot yaqturghuzimen; u ularni köydürüp, butlirini élip sürgün qilidu; qoy padichisi öz tonini kiygendek Néboqadnesarnu Misir zémnini özige kiywalidu; u shu yerdin aman-ésen chiqidu. **13** U Misir zémnidiki «Quyash ibadetxanisi»diki tüwrüklerini héchiwétidu; u Misirdiki butlirining öylirige ot qoyup köydüriwétidu.

44 Misirda turghan, yeni Migdolda, Tahpaneste, Nofta we [Misirning jenubiy teripi] Patros zémnida turghan barliq Yehudiylar toghruluq bu söz Yeremiyagha kélip mundaq déyildi: — **2** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Men Yérusalém hem Yehudadiki hemme sheherler üstige chüshürgen barliq balayı'apetni körgensiler; mana, ularning sadir qilghan rezilliki tüpeylidin бүгүнki күнде ular xarabilik bolup, ademzatsiz qaldi; chünki ular ne özliri, ne siler, ne ata-bowiliringlar bilmeydighan ular ilahlargha choqunushqa, xushbuy yéqishqa bérip, Méni ghezeplendürgen. **4** Men tang seherde ornundin turup qullirim bolghan peyghemberlerni silerge ewetip: «Men nepretlinidighan bu yirginshlik ishini qilghuchi bolmanglar!» — dep agahlандurghanmen. **5** Lékin ular itaet qilmighan, héch qulaq salmighan; ular rezillikidin, yal ilahlargha xushbuy yéqishtin qolini zadi üzmigen. **6** Shuning bilen qehrim hem ghezipim [ulargha] tökülgén, Yehudadiki sheherlerde hem Yérusalémdeki reste-kochilarda yéqilghan, köygen; ular бүгүнki күnde weyrane we xarabilik bolup qaldi. **7** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Siler némishqa öz-özünglarga zor külpet keltürmekchisiler, özünglarga héchqandaq qaldi qaldurmay özünglardin, yeni Yehudaning ichidin er-ayal, bala-bowaqarni üzmekchisiler!? **8** Némishqa öz qollirninglarning yasihini bilen, siler olturaqlashqan Misir zémnida yat ilahlargha xushbuy yéqip Méni ghezeplendürisiler? Shundaq

qilip siler halak bolup yer yuzidiki barliq eller arisida lenet sözi we reswa qiliniydigan bir obyekt bolisiler. **9** Siler Yehuda zeminida hem Yerusalemlning reste-kochilirida sadir qilin'ghan rezillikni, yeni ata-bowiliringlarning rezillikini, Yehuda padishahlirining rezillikini we ularning ayallirining rezillikini, silerning öz rezilliklignarni hem ayallirninglarning rezillikini untup qaldinglarmu? **10** Bügünki kün'ge qeder xelqinglar özini héch töwen tutmidi, Mendin héch qorqmidi, ular Men silerning aldinglarga hem ata-bowiliringlarning aldigha qoyghan Tewrat-qanununda yaqi belgilimilirimde héch mangghan emes. **11** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men béshinglarga külpet chüshürüp, barliq Yehudani halak qilghuche silerge yüzümnü qaritimen; **12** Men Misir zeminigha shu yerde olturaqlishayli dep qet'iy niyet qilghan Yehudaning qaldisigha qol salimen, ularning hemmisi Misir zeminida tügishidu; Misir zeminida yiqilidu; ularning eng kichikidin chongighiche qilich bilen, qehetchilik bilen ölüdu; ular qilich bilen we qehetchilik bilen ölüdu, ular lenet oquqidighan we dehshet basquchi obyekt, lenet sözi hem reswa qiliniydigan bir obyekt bolidu. **13** Men Misir zeminida turuwatqanlarni Yerusalemlni jazalighandek qilich bilen, qehetchilik bilen we waba bilen jazalaymen; **14** shuning bilen Misir zeminida olturaqlishayli dep shu yerge kirgen Yehudaning qaldisidin Yehuda zeminigha qaytishqa héchqaysisi qachalmaydu yaqi héchkim qalmaydu; shu yerge qaytip olturaqlishishqa intizar bolsimu, qachalighan az bir qismidin bashqiliri héchqaysisi qaytmaydu». **15** Andin öz ayallirining yat ilahlargha xushbu yaqidighanliqini bilgen barliq erler, we yénida turghan barliq ayallar, — zor bir top ademler, yeni Misirning [shimaliy teripi we jenubiy teripi] Patrostin kelgen barliq xelq Yeremiyagha mundaq jawab berdi: — **16** «Sen Perwerdigarning namida bizge éytqan sözge kelsek, biz sanga héch qulaq salmaymiz! **17** Eksibe biz choqum öz aghzimizdin chiqqan barliq sözlerge emel qilimiz; özimiz, ata-bowilirimiz, padishahlirimiz we emirlirimiz Yehudadiki sheherlerde hem Yerusalemdiki reste-kochilarda qilghinidek bizler «Asmanlarning xanishi»gha xushbu yuqiwérimiz we uninggha «sharab hediye»lerni quyuwérimiz; chunki eyni chaghada bizning nénimiz pütün bolup, toquqimiz tel, héch külpetni körmey ötkén. **18** Emma «Asmanlarning xanishi»gha xushbu yuqishni we uninggha «sharab hediye»lerni quyushni toxtatqinimizdin bashlap, bizning hemme nersimiz kem bolup, qilich bilen hem qehetchilik bilen halak bolup kelduq. **19** Biz ayallar «Asmanlarning xanishi»gha xushbu yaqinimizda we uninggha «sharab hediye»lerni quyghinimizda, bizning uninggha oxshitip poshkallarni étishimizni hem uninggha «sharab hediye»lerni quyushimizni erlirimiz qollimighanmu?». **20** Yeremiya barliq xelqge, hem erler hem ayallargha, mushundaq jawabni bergenlerning hemmisige mundaq dédi: — **21** — «Perwerdigarning éside qélip könglige tegken ish del siler, ata-bowiliringlar, padishahliringlar, emirliringlar shundaqla zémindiki xelqning Yehudadiki sheherlerde hem Yerusalemdiki reste-kochilarda yaqqan xushbu yemesmu? **22** Axirida Perwerdigar silerning qilmishlarning rezillikige hem sadir qilghan yirginchlik ishliringlarga chidap turalmighan; shunga zémininglar bügünki kündikidek xarabilik, ademni dehshet basquchi, lenet obyekt we ademzatsiz bolghan. **23** Sewebi, siler xushbu yaqqansiler, Perwerdigarning aldida gunah sadir qilip, Uning awazigha qulaq salmay, Uning ne Tewrat-qanunida, ne belgilimiliride ne agah-guwahliqlirida héch mangmighansiler; shunga bügünki kündikidek bu balayi'apet

béshinglarga chüshüti». **24** Yeremiya barliq xelqge, bolupmu barliq ayallargha mundaq dédi: — «I Misirda turghan barliq Yehuda Perwerdigarning sözini anglanglar! **25** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Siler ayallar öz aghzinglar bilen: «Biz «Asmanlarning xanishi»gha xushbu yéqish, uninggha «sharab hediye»lerni quyush üçün ichken qesemlirimizge choqum emel qilimiz» dégensiler we uninggha öz qolliringlar bilen emel qilghansiler. Emdi qesimiglarda ching turiwéringlar! Qesiminglarga toluq emel qiliwéringlar! **26** Lékin shundaq bolghanda, i Misirda turghan barliq Yehuda Perwerdigarning sözini anglanglar! Mana, Men Özümning ulugh namim bilen qesem qilghanmenki, — deydu Perwerdigar, — Misirning barliq zeminida turuwatqan Yehudaliq héchqaysi kishi Méning namimni tilgha élip: «Reb Perwerdigarning hayati bilen!» dep qaytidin qesem ichmeydu. **27** Mana, Men ularning üstige awat-halawet emes, belki balayi'apet chüshürüsh üçün ularni közlewatimen; shunga Misirda turuwatqan Yehudadiki barliq kishilerning hemmisi tügügüche qilich we qehetchilik bilen halak bolidu. **28** Qilichin qutulup qachqanlar bolsa intayin az bir top ademler bolup, Misir zeminidin Yehuda zeminigha qaytip kéliidu; shuning bilen Misir zeminigha olturaqlishayli dep kelgen Yehudaning qaldisi kimning sözining, Méningki yaqi ularning inawetlik bolghanliqini ispatlaplaq yétidu. **29** Méning silerni bu yerde jazalaydighanliqimgha, Méning sözlirimning choqum silerge külpet keltürmey qoymaydighanliqini bilishinglar üçün silerge shu aldin'ala bésharet boliduki, — deydu Perwerdigar, **30** — Mana, Méning Yehuda padishahi Zedekiyani uning düshmini, jénini qoghlap izdigen Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha tapshurghinimdek Men oxshashli Misir padishahi Pirewn Xofrani öz düshmenlirining qoligha hemde jénini izdigen kishilerning qoligha tapshurimen — deydu Perwerdigar».

45 Yehuda padishahi Yehoakimning tötinchi yili, Nériyaning ogli Baruq Yeremiyaning aghzigha qarap bu sözlerni oram qehgezge yazghinida, Yeremiya peyghember uninggha bu sözni éytqan: — **2** «Israilning Xudasi Perwerdigar sen Baruq toghruluq mundaq deydu: — **3** «Halimgha way! Chunki Perwerdigar qayghumgha derd-elem qoshup qoydi; men ah-zarlar qilishtin charchidim, zadila aram tapalmidim!» — déding. **4** — [Yeremiya], sen uninggha mundaq déging: — Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men qurup chiqqanlirimni hazir ghulitimen, Men tikkenlirimni, yeni bu pütükl jahanni hazir yulup tashlaymen. **5** Men bundaq qilghan yerde sen özüng üçün ulugh ishlarni izdishingge toghra kélemdu? Bularni izdime; chunki mana, Men barliq et igiliri üstige balayi'apet chüshürimen, — deydu Perwerdigar, — lékin jéningni sen baridighan barliq yerlerde özüngge olja qilip bérimen».

46 Yeremiya peyghemberge kelgen Perwerdigarning eller toghruluq sözi töwende: — **2** Misir toghruluq: Efrat deryasi boyidiki Karkémish shehirining yénida turuwatqan, Pirewn-Neqoning qoshuni toghruluq (bu qoshunni Babil padishahi Néboqadnesar Yehuda padishahi Yehoakimning tötinchi yili bitchit qilghan): — **3** «Qalqan-siparlarni élip sepke chüshüinglar! Jengge chiqishqa teyyarlininglar! **4** Atlarni harwilargha qétinglar! Atliringlarga minginglar! Béshinglarga dubulgha sélip septe turunglar! Neyziliringlarni bilep ittiklitinglar! Sawut-quyaqlarni kiyiwélinglar! **5** Lékin Men némleri körimen?! — deydu Perwerdigar; — Mana, mushu [leshkerini] dekke-dükkige chüshüp chékiniidu; batur-pawlarni bitchit qiliniq keynige qarimay beder qachidu! Terep-tereplerni wehime basidu! — deydu Perwerdigar. **6** — Emdi eng chaqqanlarmu qachalmaydu,

batur-palwanlarni aman-ésen qutulub qalmaydu; mana, shimal teripide, Efrat deryasi boyida ular putliship yiqilidu! **7** Suliri deryalardek özlerini dolqunlitip, Nil deryasi [kelkün kebi] kôtürülgendek özini kôtürgen kimdur!? **8** Suliri deryalardek özlerini dolqunlitip, Nil deryasidek özini kôtürgen del Misir özüdu; u: «Men özümni kôtürüp pütükli yer yüzini qaplaymen; men sheherler hem ularda turuwatqanlarni yoqitimen!» — deydu. **9** Étilinglar, i atlar! He dep algha bésip chépinglar, i jeng harwiliri! Qalqan kôtürgen Éfiopiye hem Liwiyedikiler, oqyalirini égildürgen Lidiyedikiler, palwan-baturlar jengge chiqsun! **10** Lékin bu kün bolsa samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigarning künidur; u qisasliq bir kün, yeni Öz yawliridin qisas alidighan küni bolidu; Uning qilichi kishilerni toyghuche yutidu; u qan'ghuche ularning qanlirini ichidu; chünki samawi qoshunlarning Sordari bolghan Reb Perwerdigarning shimaliy zéminda, Efrat deryasi boyida qilmaqchi bolghan bir qurbanliq bar! **11** Giléadqa chiqip tutiya izdep tap, i Misirning qizil Lékin sen özüngge nurghun dorilarni alsangmu bikar; sen üçün héch shépaliq yoqtur! **12** Eller xijaliting toghruluq anglaydu, séning peryadlaring pütükli yer yüzige pur kétidu; palwan palwan'gha putlishidu, ikkisi teng meghlub bolup yiqilidu! **13** Perwerdigarning Babil padishahi Néboqadnesarning Misir zémínigha tajawuz qilip kirishi toghruluq Yeremiya peyghemberge éytqan sözi: — **14** Misirda jakarla, Migdolda élan qil, Nofta we Tahpanestimu élan qil: Ching tur, jengge bel baghla; chünki qilich etrapingdikilerni yutuwatidu; **15** Séning baturliring némishqa süpürüp tashlinidu? Ular ching turalmaydu; chünki Perwerdigar ularni septin ittirip yiqitwétidu. **16** U ulardin köplirini putlashturidu; berheq, ular qachqanda bir-birige putliship yiqilidu; shuning bilen ular: «Bole, turayli, zomigerning qilichidin qéchip öz xelqimizge we ana yurtimizgha qaytip kéteyli!» — deydu; **17** Shu yerge [qaytqanda] ular: «Misir padishahi Pirewn peqet bir qiyqas-süren, xalasi! U peytini bilmeý ötküzüwetti!» — deydu. **18** Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Padishah, nami samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar, — taghlar arisida Tabor téghi bolghandek, Karmel téghi déngiz boyida [asman'gha taqiship] turghandek birsi kélidu. **19** Emdi sen, i Misirda turuwatqan qiz, sürgün bolushqa layiq yük-taqlarni teyyarlap qoy; chünki Nof xarabe bolup köydürüldü, héch ademzatsiz bolidu. **20** Misir bolsa chirayliq bir inektur; lékin uni nishan qilghan bir köküyün kéliwatidu, shimaldin kéliwatidu! **21** Uning arisidiki yallanmaleshkerler bolsa bordaq torpaqlardek bolidu; ularmu arqigha burulub, birlikte qéchishidu; ular ching turuwalmaydu; chünki külpetlik kün, yeni jazalinish küni ularning béshigha chüshken bolidu. **22** [Misirning] awazi yilanningkidek «küsh-küsh» qilip anglinidu; chünki [düşmen] qoshunliri bilen atlinip, otun kesküchilerdek uninggha qarshi paltilarni kôtürüp kélidu. **23** Ormanliq qonyuqluqidin kirgüsiz bolsimu, ular uni késip yiqitidu, — deydu Perwerdigar, — chünki kesküchiler chékette topidin köp, san-sanaqsiz bolidu. **24** Misirning qizi xijalette qaldurulidu; u shimaliy elning qoligha tapshurulidu. **25** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men No shehiridiki but Ammoni, Pirewni, shundaqla Misir we uning ilahliri bilen padishahlarini jazalaymen; berheq, Pirewn we uninggha tayan'ghanlarning hemmisini jazalaymen; **26** Men ularni ularning jémini izdigüchiler, yeni Babil padishahi Néboqadnesarning qoligha hem xizmetkarlirining qoligha tapshurimen. Biraq kéyin, [Misir] qedimki zamanlardak qaytidin ahali bolidu — deydu Perwerdigar. **27** Lékin sen, i qulum Yaqup, qorqma, alaqzade bolma, i Israil; chünki mana, Men séni yiray yurttın, neslingni sürgün bolghan zémindin qutquzub

chiqirimen; shuning bilen Yaqup qaytip, xatirjemlik we arambexshte turidu, héchkim uni qorqutmaydu. **28** Qorqma, i qulum Yaqup, — deydu Perwerdigar, — chünki Men sen bilen billidurmen; Men séni tarqitwetken ellerning hemmisini tügeshtürsem, lékin séni pütünley tügeshtürmeymen; peqet üstüding höküm chiqirip terbiye-sawaq bérimen; séni jazalaymay qoymaymen.

47 Pirewn Gaza shehirige zerbe bérishtin ilgiri, Yeremiya peyghemberge kelgen, Perwerdigarning Filistiylar toghrisidiki sözi: — **2** Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, shimaldin [dolqunluq] sular örleydu; ular téship bir kelkin bolidu; u zémın we uningda turghan hemming üstidin, sheher we uningda turuwatqanlarning üstidin tashqın bolup basidu; shuning bilen uning ademliri nale-peryad kôtüridu, zémında barliq turuwatqanlar [azabtin] nale-zar qilidu; **3** tolparlirining tuyaqilirining tarağshishlirini, jeng harwilirining tarağshishlirini, chaqlirining güldürleshlirini anglap, atilar öz baliridın xewer élishqimu qolliri boshap, arqighimu qarimaydu. **4** Chünki barliq Filistiylarni nabut qilidighan kün, hem Tur we Zidonni ulargha yardemde bolghudek barliq qalghan ademlerdin mehrum qilidighan kün yétip keldi; chünki Perwerdigar Filistiylarni, yeni Krét arilidin chiqip kelgenlerning qalduqini nabut qilidu. **5** Gazaning üsti taqirliq bolidu; Ashkelon shehiridikiler dang qétip qalidu; qachan'ghiche etliringlarni tilisiler, i Filistiye küchiridin aman qalghanlar? **6** Apla, i Perwerdigarning qilichi, sen qachan'ghiche tinmayesen? Öz qininggha qaytqın, aram élip tinchlan'ghin! **7** Lékin u qandaqmu toxtiyalisun? Chünki Perwerdigar uninggha perman chüshürgen; Ashkelon shehirige hem déngiz boyidikilerge zerb qilishqa uni békitektendur!

48 Moab toghruluq; Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Néboning haligha way! Chünki u xarabe qilinidu; Kiriatayim xijaletke qaldurulub, ishghal qilinidu; yuqiri qorghhan bolsa xijaletke qaldurulub alaqzade bolup ketti. **2** Moab yene héch maxtalamaydu; Heshbonda kishiler uninggha: «Uni el qataridin yoqitayli» dep suyiqest qilidu; senmu, i Madmen, tügeshtürülisen; qilich séni qoghlaydu. **3** Horonaimdin ah-zarlar kôtürüldü: — «Ah, weyranchilik, dehsheulik patiparaqchilik!» **4** Moab bitich qilindi! Uning kichikliridin peryadliri anglinidu. **5** Berheq, Luhitqa chiqidighan dawan yolidin toxtimay yigihlar kôtürüldü; Horonaimgha chüshidighan yolda halakettin azabliq nale-peryadlar anglinidu. **6** Qéchinglar, jéninglarni élip yügürünglar! Chöldiki bir chatqal bolunglar! **7** Chünki sen öz qilghanliringgha we bayliqliringgha tayan'ghanliqing tüpeylidin, senmu esirge chüshisen; [butung] Kémosh, uning kahinliri hem emirliri bilen bille sürgün bolidu. **8** Weyran qilghuchi herbir sheherge jeng qilidu; sheherlerdin héchqaysi qéchip qutulalmaydu; Perwerdigar dégendek jilghimu xarabe bolidu, tüzlenglikmu halaketke yüzlinidu. **9** Daldigha bérıp qéchish üçün Moabqa qanatarni béringlar! Chünki uning sheherliri xarabilik, ademzatsiz bolidu **10** (Perwerdigarning xizmitini köngül qoyup qilmighan kishi lenetke qalsun! Qilichini qan töküshün qaldurghan kishi lenetke qalsun!) **11** Moab yashliqidin tartip keng-kushade yashap aranzliri üstide tin'ghan sharabtek endishisiz bolup kelgen; u héchqachan küptin küpke quyulghan emes, yaki héch sürgün bolghan emes; shunga uning temi birxil bolup, puriqi héch özgermigen. **12** Shunga, — deydu Perwerdigar, — Men uning yénigha ularni öz küpidin tökidighan tökküchilerni ewetimen; u uning küplirini qurqudaydu, uning chögünlirini chéqiwétidu. **13** Ötkende Israil jemeti öz tayanchisi bolghan Beyt-El tüpeylidin yerge qarap qalghandek Moabmu

Kémosh tüpeylidin yerge qarap qalidu. **14** Siler qandaqmu: «Biz batur, jenggiwar palwanmiz!» — déyeleysiler? **15** Moabning zémini xarabe qilinidu; [düşmen] ularning sheherlirining [sépillirigha] chiqidu; uning ésil yigitliri qetl qilinishqa chüshidu, — deydu padishah, yeni nami samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **16** — Moabning halakiti yéqinlashti, uning külpiti béshigha chüshüshke aldiraydu. **17** Uning etrapidiki hemmeylen uning üçün ah-zar kötürünglar; uning nam-shöhritini bilgenler: «Küchlik shahane hasisi, güzel tayiqimu shunche sunduruldighu!» — denglar. **18** Shan-shöhritingdin chüshüp qaghirap ketken yerde olur, i Dibonda turuwaqan qiz; chüнки Moabni halak qilghuchi sanga jeng qilishqa yétip keldi; u istihkam-qorghanlirini berbat qilidu. **19** Yol boyida közet qil, i Aroerde turuwaqan qiz; beder tikiwaqan erdin we qéchiwaqan qizdin: «Néme boldi?» dep sora; **20** «Moab xijaletke qaldi, chüнки u bitchit qilindi!» [dep jawab bérilidu]. Ah-zar tartip nale-peryad kötürünglar; Arnonda: «Moab halak qilindi» — dep jakarlanglar. **21** Jaza hökümi tüzlenglik jayliri üstige chiqirildi; Holon, Yahaz we Mefaat üstige, **22** Dibon, Nébo hem Beyt-Diblataim üstige, **23** Kiriatayim, Beyt-Gamul hem Beyt-Méon üstige, **24** Kériot, Bozrah hem Moabdiki yiraq-yéqin barliq sheherlerning üstige chiqirilidu. **25** Moabning Münggüzi késiwétilidu, uning biliki sundurulidu, — deydu Perwerdigar. **26** — Uni mest qilinglar, chüнки u Perwerdigargha alda hakawurluq qilghan; Moab öz qusuqida éghinap yatsun, shuning bilen reswa qilinsun. **27** Chüнки sen [Moab] Israilni mazaq qilghan emesmu? U oghrilar qatarida tutuwélin'ghanmu, sen uni tilgha alsangla béshingni chayqaysen?! **28** Sheherlerdin chiqip tash-qiyalar arisini turalghu qilinglar, i Moabda turuwaqanlar; ghar aghzida uwilghan paxtekak bolunglar! **29** Biz Moabning hakawurluqi (u intayin hakawur!), yeni uning tekebburluqi, hakawurluqi, könglidiki meghrur-körengliki toghrisida angliduq. **30** Men uning nochiliq qilidighanliqini bilimen, — deydu Perwerdigar, — biraq [nochiliq] kargha yarimaydu; uning chong gepliri bikar bolidu. **31** Shunga Men Moab üçün zar yighlaymen, Moabning hemmisi üçün zar-zar kötürimen; Kir-Xaresettikiler üçün ah-pighan anglinidu. **32** I Sibmahtiki üzüm téli, Men Yaazerning zar-yighisi bilen teng sen üçün yighlaymen; séning péklingirine zozulup, eslide «Ölük dengiz»ning nérigha yetkenidi; ular eslide Yaazer shehirigichimu yetkenidi. Lékin séning yaziq méwilingirige, üzüm hosulung üstige buzghuchi bésip kélidu. **33** Shuning bilen shadliq we xushalliq Moabning bagh-étizliridin we zéminidin mehrum qilinidu; Men üzüm kölcheklerdin sharabni yoqitimen; üzüm cheylichilerning tentene awazliri qaytidin yangrimaydu; awazlar bolsa tentene awazliri emes, jeng awazliri bolidu. **34** Chüнки nale-peryadlar Heshbondin kötürülüp, Yahazghiche we Éléalaghiche yétidu; nale awazliri Zoardin kötürülüp, Hironaimgiche we Eglat-Shélishiyaghiche yétidu; hetta Nimrimdiki salarmu qurup kétidu. **35** Men Moabta «yuqiri jaylar»da qurbanliq qilghuchilarni we yat ilahlargha xushbuy yaqquchilarni yoqitimen, — deydu Perwerdigar. **36** — Shunga Méning qelbim Moab üçün neydek mungluq mersiye kötüridu; Méning qelbim Kir-Herestikiler üçünmu neydek mungluq mersiye kötüridu; chüнки u igiliwalghan bayliq-xeziniler yoqap kétidu. **37** Hemme bash taqir qildurulghan, hemme saqal chüshürülgen; hemme qol titma-titma késilgen, hemme chatiraqqa böz kiyilgen. **38** Moabning barliq öy ögziliri üstide we meydanlarda matem tutushtin bashqa ish bolmaydu; chüнки Men Moabni héchkimge yaqmaydighan bir qachidek chéqip tashlaymen, — deydu Perwerdigar, **39** — ular pighandin zarlishidu; [Moab] shunchilik pare-pare qiliwétiliduki, u xijalettin köpchilikke arqisini qilidu; Moab etrapidiki hemme teripidin

reswa qilinidighan, wehime salghuchi obyekt bolidu. **40** Chüнки Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, birsi bürküttek qanatlirini kérip [perwas qilip], Moab üstige shungghup chüshidu. **41** Sheherliri ishghal bolidu, istihkamlar igiliwétinidu; shu küni Moabdiki palwanlarning yürüki tolghaqq chüshken ayalning yürükidek bolidu. **42** Moab el qataridin yoqitilidu; chüнки u Perwerdigar alda hakawurluq qilghan; **43** wehshet, ora we qiltaq béshinglarga chüshüshni kütmekte, i Moabda turuwaqanlar, — deydu Perwerdigar. **44** — wehshettin qachqan origha yiqilidu; oridin chiqqan qiltaqqa tutulidu; chüнки uning üstige, yeni Moab üstige jazalinisi yilini chüshürimen — deydu Perwerdigar. **45** Qachqanlar Heshbon [sépiling] daldisida turup amalsiz qalidu; chüнки Heshbondin ot, hem [mehrum] Sihon [padishah]ning zémini otturishdan bir yalqun partlap chiqidu we Moabning chékilirini, soqushqaq xelqing bash choqilirini yutuwalidu. **46** Halinggha way, i Moabi Kémoshqa tewe bolghan el nabut boldi; oghulliring esirge chüshidu, qizliring sürgün bolidu. **47** Lékin, axirqi zamanlarda Moabni sürgünlükidin qayturup eslige keltürimen, — deydu Perwerdigar. Moab üstige chiqiridighan höküim mushu yergiche.

49 Ammoniyar toghruluq. Perwerdigar mundaq deydu: — Israilning perzentliri yoqmiken? Uning mirasxorliri yoqmu? Emdi némishqa Milkom Gadning zéminigha warisliq qildi, Milkomgha tewe bolghan xelq némishqa Gadning sheherliride turidu? **2** Shunga mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Ammoniylarning Rabbah shehiride jeng sadalirini anglitimen; u xarabilik döng bolidu; tewe sheherliri ot qoyup küydürülidu; Israil qaytidin özlirini igiliwalghanlarga igdarchiliq qilidu, — deydu Perwerdigar. **3** — Zarlanglar, i Heshbon! Chüнки Ayi shehiri xarabe qilin'ghan! Rabbah qizliri, özinglarga böz rextini baghlap matem tutunglar; sépil ichide uyan-buyan patiparaq yügürtinglar; chüнки Milkom we uning kahniliri, uninggha tewelik emirliri sürgün bolidu. **4** Némishqa küch-heywitigning danglaysen? Séning küchüng éqip kétéwatidu, i: «Kim manga yéqinlishishqa pétnalisun?» dep öz bayliqlirigha tayan'ghan, asiylig qilghuchi qiz! **5** Mana, Men barliq etrapingdikilerdin wehshet chiqirip üstüingge chüshürimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar, — shuning bilen siler herbiringlar heydiwétilisiler, aldi-keybingge qarimay qachisiler; qachqanlarni yene yighghuchi héchkim bolmaydu. **6** Lékin kéyinki künderde, Ammoniylarni sürgünlükidin qayturup eslige keltürimen, — deydu Perwerdigar. **7** Édom toghruluq: Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Témanda hazir danaliq tépilmamdu? Danishmenliridin nesihet yoqap kettimu? Ularning danaliqini dat bésip qalghanmu?! **8** Burulup qéchinglar, pinhan jaylardin turalghu tép turunglar, i Dédanda turuwaqanlar! Chüнки Men Esawgha téghishlik balay'apetni, yeni uni jazalaydighan künni béshigha chüshürimen. **9** Üzüim üzgüchiler yéninggha kelsimu, ular azraq wasaglarni qalduridu emesmu? Oghrilar kéchilep yéninggha kirsimu, ular özlirige chushluqla buzup, oghrilydu emesmu? **10** Men Esawni yalingachliwétimen, u yoshurun'ghudek jay qalmighuche dalda jaylirini échip tashlaymen; uning nesli, qérindashliri hem qoshniliri yoqaydu; u özi yoq bolidu. **11** Lékin yétim-yésirlirining qaldur, Men ularning hayatini saqlaymen; tul xotuninglar Manga tayanusun. **12** Chüнки Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, [ghezpimning] qedehidin ichishke téghishlik bolmighanlar choqum uningdin ichmey qalmaydighan yerde, sen jazalanmay qalamsen? Sen jazalanmay qalamsen; sen choqum uningdin ichisen. **13** Chüнки Öz namim

bilen qesem ichkenmenki, — deydu Perwerdigar, — Bozrah dehsht basidighan hem reswa qilinidighan bir obyékti, xarabilik we lenet sözi bolidu; uning etrapidiki sheherliri daimliq xarabilik bolidu. **14** Men Perwerdigardin shu bir xewerni anglashqa muyyesser boldum, — we bir elchi eler arisigha ewetilgenidi — U: «Uninggha hujum qilishqa yigilinglar! Uninggha jeng qilishqa ornunglardin turunglar!» — dep xewer béridu. **15** Mana, Men séni eller arisida kichik, Insanlar arisida kemsitilgen qilimen. **16** Séning özgilerge dehsht salidighanliqig, Könglüngdiki tekebburluqg özünigi aldap qoydi; Hey tik qiyang yériqliri ichide turghuchi, Turalghung égzizlikning yuqiri teripide bolghuchi, Gerche sen changgangni bürkütningkidek yuqiri yasisangmu, Men shu yerdin séni chüshüriwétimen, — deydu Perwerdigar. **17** — We Édom tolimu wehimilik bolidu; Édomdin ötidighanlarning hemmisi uning barliq yara-wabaliri tüpeylidin wehimige chüshüp, ush-ush qilidu. **18** Sodom, Gomorra we ularning etrapidiki sheherliri bilen birge örüwétilgendek Édommu shundaq bolidu, — deydu Perwerdigar, — héchkim shu yerde turmaydu, insan baliliri shu yerde olturaqlashmaydu. **19** Mana, Iordan deryasidiki shawar-chatqalliqtin chiqip, daim éqip turidighan shu sular boyidiki yaylaqtiki [qoylarni] tarqatqan bir shirdek Men [Édomdikilerni] beder qachquzimen. Emdi kimni xalisam Men uni Édomning üstige tikleymen; chünki Manga kim teng kéleleydu? Kim Méningdin hésab élishqa Méni chaqiralaydu? Méning aldimda turalaydighan pada baqquchi barmu? **20** Shunga Perwerdigarning Édomni jazalashtiki meqsitini, shuningdek Témandikilerni jazalash niyyitini anglanglar: ularning kichiklirimu tartip épékétilidu; berheq, qilmishliri tüpeylidin Perwerdigar uning yayliqini weyrane qilidu. **21** Uralning yiqilip ketken sadasini anglap yer yuzidikiler tewrinip kétidu; nale-peryadliri «Qizil déngiz»ghiche anglinidu. **22** Mana, birsi bürküttek qanat yéyip perwaz qilip, Bozrah üstige shungghup chüshidu. Shu küni Édomdiki palwanlarning yürüki tolghaqq chüshken ayalning yürükidek bolidu. **23** Demeshq toghruluq: — Xamat, Arpad shehridikiler xijaleтке qaldurulidu; chünki ular shum xewer anglaydu; ularning yürüki su bolup kétidu; dawulghup ketken déngizdek ular héch tinclinalmaydu. **24** Demeshq zeipleshti, qéchishqa burulidu; uni wehime basidu; azablar tolghaqq chüshken ayalni tutqandek, azab we derd-qayghu uni tutidu. **25** Nam-dangqi chiqqan yurt, Men huzur alghan sheher shu derijide tashliwétilgen bolidu! **26** Shunga uning yigitliri kochilirida yiqilidu, jenggiwar palwanlar shu küni yoqitilidu, — deydu samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar; **27** — hem Men Demeshqning sépilige bir ot yaqimen, u Ben-Hadadning ordilirini yutuwalidu. **28** Babil padishahi Néboqadnesar yenggen Kédar toghruluq hem Hazorning padishahliqliri tughuluq söz: — Perwerdigar mundaq deydu: — «Ornungdin tur, Kédargha hujum qilip, sherqtiki ademlerni bulang-talang qill» — déyilidu; **29** Hujum qilghanlar ularning chédirliri hem padilirini élip kétidu; ularning chédir perdiliri, barliq qacha-qucha, tögilirini bulap kétidu; xeq ulargha: «Terep-tereplerni wehime basidu!» dep warqiraydu. **30** Qéchip kétinglar, beder tikip pinhan jaylardin turalghu téyip turunglar, i Hazordikiler, — deydu Perwerdigar, — chünki Babil padishahi Néboqadnesar silerge jeng qilishqa qest qilghan, silerge qarap niyyiti buzulghan. **31** — Ornungdin tur, sépil-derwazilargha ige bolmighan aramxuda yashap, tinch-aman turghan elge jeng qilishqa chiq; ular yalghuz turidu — deydu Perwerdigar, **32** — ularning tögiliri olja, top-top mal-waranliri gheniyet bolidu; Men chéke chachlirini chüshürgenlerni töt shamalgha tarqitimen, ularning béshigha her etrapidin külpet chüshürimen, — deydu Perwerdigar; **33**

— Hazor bolsa chilbörilerning turalghusi, menggüge weyrane bolidu. Héchkim shu yerde turmaydu, insan baliliri shu yerde olturaqlashmaydu. **34** Yehuda padishahi Zedekiya textke olturghan deslepki waqitlirida, Yeremiya peyghemberge kelgen Perwerdigarning sözi mundaq idi: — **35** Samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Élamning gholluq küchi bolghan oqasini sundurimen. **36** Asmanlarning töt chétidin töt shamalni chiqirip Élamning üstige chüshürimen; Men ularni bu töt shamalgha tarqitimen; shuning bilen Élamdin heydelgenlerning barmaydighan el-memliketler qalmaydu. **37** Men Élamni dushmanliri aldida hem jénini izdigüchilerning aldida dekke-dükkige chüshürimen; dehshtlik ghezipimni béshigha töküp, külpetlerni chüshürimen; ularni berbat qilghuche Men qilichni ularning keynidin qoghlashqa ewetimen. **38** Men Öz textimini Élamda tikleymen, shu yerdin padishahi we shahzadilirini yoq qilimen, — deydu Perwerdigar. **39** — Lékin axirqi zamanlarda, Men Élamni sürgünlikidin qayturup eslige keltürimen, — deydu Perwerdigar.

50 Perwerdigar Yeremiya peyghember arqiliq Babil toghruluq, yeni Kaldiylerning zémini toghruluq éytqan söz: — **2** Eller arisida shu xewerni élan qilip jakarlanglar, tügh kötüringlar; jakarlanglar, uni yoshuramanglar! — «Babil ishghal qilindi; Bel bolsa xijaleтке qalduruldi, Marduk patiparaq bolup ketti; Babilning oyma butliri xijaleтке qalduruldi, yirginchlik nersiliri patiparaqchiliqqa chüshiti!» — denglar. **3** Chünki shimaldin uninggha jeng qilmaçhi bolghan bir el kélidu; u uning zémimini weyran qilidu, héchkim shu yerde turmaydu; insan hem haywanmu qéchip kétidu, ular yoq bolidu. **4** Shu künlérde, shu chaghda, — deydu Perwerdigar, — Israil xelqi kélidu, ular hem Yehuda xelqi bilen bille kélidu, ular yighlighan halda méngip Perwerdigar Xudasini izdesheke kélidu. **5** Ular Zionning yolini soraydu, yuzlirini uninggha qaritip: «Hergiz untulmas menggülik bir ehde bilen özimizni Perwerdigargha baghlayli» — deydu. **6** — Méning xelqim azghan qoylardur; ularning baqquchiliri ularni azdurghan, ularni taghlarda ténitip yürgen; ular taghdin döngge kézip yürüp, öz aramghini untughandur. **7** Uralni uchratqanlarning hemmisi ularni yep ketken, küshendiliri ular toghruluq: «Bizde [bu ishlarda] héch gunah yoq, chünki ular ata-bowilirlirining ümidi bolghan Perwerdigar, yeni heqqaniyligning yaylaq-turalghusi bolghan Perwerdigarning aldida gunah sadir qilghan!» — dégen. **8** [I xelqim], Babil otturirisidin qéchinglar, kaldiylerning zémimini tashlap chiqinglar, padini yétekligüchi tékilerdek bolunglar. **9** — Chünki mana, shimaliy zémindin Babilgha hujum qilmaçhi bolghan zor bir top ulugh ellerni qozghaymen; ular özlirini uninggha qarshi sepke qoshidu; shuning bilen Babil shu yerdin chiqqanlar teripidin esirge chüshidu. Uralning oqlirining hemmisi batur mergenlerningkidek bolidu; ularning héchqaysisi jengdin quruq qol kelmeidu. **10** Kaldiye bolsa olja bolidu; olja alghan barliq bulighuchilar uningdin qanaetlinidu, — deydu Perwerdigar; **11** — Chünki siler shadlan'ghansiler, siler yayrap ketkensiler, i mirasim bolghan [xelqimni] bulang-talang qilghuchilar! Chünki siler chémende turghan mozaylardek sekrigensiler, ayghirlardek xushallitqin kishnigensiler! **12** Emdi ana [yurtung] zor xijaleтке qaldurulidu; reswachiliq séni tughghuchini qaplaydu; mana, u ellerning dashqili, — bir janggal, qaghjiraq yer we chöl-bayawan bolup qalidu. **13** Perwerdigarning ghezipi tüpeylidin, uning héch ahalsi bolmaydu, belki toluq tashliwétilgen bolidu; Babilidin ötidighanlarning hemmisi uning barliq yara-wabaliri tüpeylidin wehimige chüshüp ush-ush qilidu. **14** Babilgha jeng qilish üçün uning etrapida sepke tizilinglar, barliq oqyachilar; uninggha étinglar, oqlarni héch

ayimanglar; chunki u Perwerdigar aldida gunah sadir qilgan. **15** Uning etrapida jeng chuqanlirini kôtürünglar; u teslim bolup qol kôtüridu; munarliri örülide, sépilliri ghulitilidu; chunki bu Perwerdigarning alghan qisasidur. Uningdin qisas élinglar; u bashqilargha néme qilgan bolsa uningghimu shuni qilinglar. **16** Babilidin uruq tériguchi hem qosul waqtidiki orghaq salghuchilarni yoq qilinglar; zulumkarning qilichining qorqunchi tüpeylidin bularning herbiri öz élige qaytip, herbiri öz ana yurtigha qachsun! **17** Israil tarqitwétigen qoy padisidur; shirlar ularni heyidwetken; deslepte Asuriyening padishahi ularni yep ketken, axirida bu Babil padishahi Néboqadnesar uning ustaxanlirini ézip ghajilighan. **18** Shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Mana, Men Asuriyening padishahining yénigha kélip, uni jazalighinimdek, men Babil padishahini hem zéminini jazalaymen. **19** Men Israilni qaytidin öz yayliqigha qayturimen, u Karmel téghida, Bashan zéminida ozuqlinidu, uning jéni Efraim téghi üstide hem Giléad zéminida qanaetlinidu. **20** Shu künlerde, shu chaghda, — deydu Perwerdigar, — Israilning qebihlik izdelse, héch tépilmaydu; Yehudaning gunahliri izdelse, héch tépilmaydu; chunki Men qaldurghan qaldisini kechürüm qilimen. **21** — Mérataimning zéminigha zerb bilen jeng qilishqa, Pékoda turuwatqanlarchimu jeng qilishqa chiqinglar; ularni weyran qilinglar, qalduqinimu halak qilinglar, — deydu Perwerdigar, — Men mémini sanga buyrugan bolsam shuni ada qilinglar. **22** Jeng sadaliri [Babil] zéminida anglinidu; u zor halaketning sadasidur! **23** Eslide pütkül yer yüzini urghan bazghan shu derijide sundurup chéqiwétildighul Babil eller arisida shunche bir dehset basquchi bolup chiqqantighu! **24** Men sanga tuzaq qurdum; sen, i Babil, héch bilmeyla uninggha tutuldug; Perwerdigar bilen qarshilishishing tüpeylidin sen tépilig tutuldug. **25** Perwerdigar qoral ambirini échip, ghezpidiki qorallirini élip chiqardi; chunki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar kaldiylerning zéminida qilidighan ishi bardur. **26** Uning her chet-chetliridin kélip uninggha hujum qilinglar, ambarlirini échiwétinglar; öñchilerni dôwiligendek uni xarabe-xarabe qilip dôwilep weyran qilinglar; uning héchnémisini qaldurmaglar! **27** Uning barliq torpaqlirini öltürüwétinglar! Ular sorulushqa chühsun! Ularning haligha way! Chunki ularning küni, yeni jazalinish waqti yétip keldi. **28** Anglanglar! Zion'gha kélip, Perwerdigar Xudayimizning qisasini, yeni ibadetxanisi üçün alghan qisasini jakarlaydighan, Babil zéminidin qachqan panah izdigüchilerning awazini anglanglar! **29** Babilgha hujum qilish üçün oqyachilarni, yeni barliq kamanni egküchilerni chaqiringlar; Babilning etrapida bargah qurup qorshiwélinglar; héchkimni qachquzmanglar; öz qilmishini öz béshigha chüshürünglar; u némilerni qilghan bolsa, uningghimu shuni qilinglar; chunki u Perwerdigargha — Israildiki Muqeddes Bolghuchigha qarshi körenglep ketkenidi. **30** Shunga uning yigitliri kochilirida yiqilidu; shu künde uning barliq jengchi palwanliri yoqitilidu, — deydu Perwerdigar. **31** Mana, Men sanga qarshidurmen, i körenglep ketkuchi, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — chunki séning küning, yeni Men yéningha yéqin kélip jazalaydighan kün yétip keldi; **32** körenglep ketkuchi putliship yiqilidu, héchkim uni qaytidin yölep turghuzmaydu; berheq, Men uning sheherlirige ot yaqimen, u uning etrapidikilerning hemmisini köydürüp yutup kétidu. **33** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Israilar Yehudalar bilen bille ézilip xorluqni körgen; ularni esir qilghanlar ularni qattiq qamap tutqanidi; ularni qoyuwétishni ret qilgan. **34** Lékin ularning Hemjemet-Qutquzghuchisi küchlüktur; samawi

qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar ularning dewasini estayidilliq bilen soraydu, shuning bilen U ularning zéminigha aramlıq béridu, Babildikilerge aramsizliq yetküzidu. **35** Kaldiyler üstige, Babilda turuwatqanlar üstige hemde Babilning emirliri we danishmenliri üstige qilich chüshidu, — deydu Perwerdigar; **36** qilich palchilar üstige chüshkende, ular hamaqet-exmeqlerde körünidu; qilich ularning palwanliri üstige chüshüp, ular patiparaq bolup kétidu; **37** qilich ularning atliri üstige, jeng harwiliri üstige, ularning sepliride turghan barliq yat leshkerler üstige chüshidu, ular ayallardek bolidu; qilich xeziniliri üstige chüshidu, ular bulang-talang qilinidu. **38** Qurghaqchiliq ularning suliri üstige chüshüp, ular qurup kétidu; bularning sewebi zémini oyma butlarga tolup, ular qorqunchluq mebudlar tüpeylidin telwiship ketken. **39** Shunga chöldiki januarlar we chilböriler birlikte shu yerde turidu; shu yerde hujumqushlar makanlishidu; u mengügüde ademzatsiz bolidu, dewrdin-dewrge héch ahallik bolmaydu. **40** Xuda Sodom we Gomorrani etrapidiki sheherliri bilen bille örüwetkinidek, héchkim shu yerde turmaydu, insan baliliri shu yerde olturaqlashmaydu, — deydu Perwerdigar. **41** — Mana, shimaldin bir xelq, ulugh bir el chiqip kélidu; yer yüzining chet-chetliridin nurghun padishahlar qozghilidu. **42** Ular oqya hem neyzini tutup qorallinidu; ular wehshiy, héch rehim körsetmeydighan bolidu; atlirigha min'gende ularning awazliri déngizdek shawqunlaydu; ular jengge atlatqan ademlerdek sep-sep bolup, sanga hujum qilmaqchi, i Babil qizi! **43** Babil padishahi ularning xewirini anglapla qolliri titrep boshap kétidu; ghem-qayghu uni tutidu, tolghaqqa chüshken ayaldek azablar uni bésiwalidu. **44** Mana, Jordan deryasi boyidiki chawar-chatqallıqtin chiqip, daim éqip turidighan shu sular boyidiki yaylaqtiki qoylarni tarqatqan bir shirdek Men Babildikilerni beder qachquzimen. Emdi kimni xalisam Men uni uning üstige tikleymen; chunki Manga kim teng kéleleydu? Kim Méningdin héساب élishqa Méni chaqiralaydu? Méning aldima turalaydighan pada baqquchi barmu? **45** Shunga Perwerdigarning Babilni jazalashtiki meqsitini, shuningdek kaldiylerning zéminini jazalash niyitini anglanglar: Ularning kichiklirimu tartip épkétilidu; berheq, qilmishliri tüpeylidin [Perwerdigar] uning yayliqini weyrane qilidu. **46** Babilning ishgal qilin'ghanliqini anglap yer yüzi tewrinip kétidu; uning nale-peryadi barliq ellergiche anglinidu.

51 Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Babilni soqidighan hem «Leb-kamay»da turuwatqanlarni soqidighan bitchit qilghuchi shamalni qozghap chiqirimen; **2** Men Babilgha yat ademlerni ewetimen; ular uni soruwétidu, zéminini yer bilen yeksan qilwétidu; uning béshigha külpet chüshken künde ular uninggha terep-tireptin qarshilishishqa kélidu. **3** Uning oqyachilirigha kirichni tartqudek, ornidin turghuchilargha dubulgha-sawut kiygüdek purset bermenglar; uning yigitlirining héchqaysisini ayap qoymanglar; uning pütkül qoshunini bitchit qilinglar. **4** Kaldiylerning zéminida sanjilghanlar, kochilirida qilichlan'ghanlar yiqilsun! **5** Chunki Israil yaki Yehudamu öz Xudasi teripidin, yeni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar teripidin tashliwétilgen emes; chunki [Babilning] zémini Israildiki Muqeddes Bolghuchi aldida sadir qilghan gunah bilen tolghandur. **6** [Barliq eller], Babil ichidin qéchinglar, öz jéninglarni élip beder qéchinglar! Uning qebihlikige chétitlip qélip halak bolmanglar; chunki bu Perwerdigarning qisas alidighan waqtidur; U qilmishini öz béshigha qayturidu. **7** Babil Perwerdigarning qolidiki pütkül jahanni mest qilghuchi altun qedeh bolghan; eller uning sharibidin ichken; eller

shuning bilan sarang bolup ketken. **8** Babil tuyuqsiz yiqilip bitchit bolidu; uninggha ah-zar kötürünglar! Uning azabliri üçün tutiya élinglar; u belkim saqaytilarmikin? **9** — «Biz Babilni saqaytmaqchiduq, lékin u saqaymidi; uningdin waz kéchirip hemimiz óz yurtimizgha qaytayli; chünki uning üstige chiqirilidighan höküm jazasi asman'gha taqiship, kökke yétidu». **10** — «Perwerdigar heqqaniylikimizni barliqqa keltürgendur; kéleyli, Zionda Perwerdigar Xudayimizning qilghan ishini jakarlayli!» **11** — Oqlarni uchlanglar! Qalqanlarni tutunglar! Perwerdigar Médianning padishahlirining rohini urghutti; chünki Uning niyeti Babilgha qarshidur, uni berbat qilish üçündur; bu Perwerdigarning qisasidur, yeni Uning ibadetxanisi üçün alghan qisasidur. **12** Babilning sépillirigha qaritip jeng tughini kötürünglar; közetni téximu chingraq qilinglar, közetчилerni [Babilni chöröditi] septe turghuzunglar; böktürme qoyunglar; chünki Perwerdigar Babildikilerning jazasi toghruluq némilerni dégen bolsa, U shuni könglide pemlep, uni ada qilidu. **13** — I elwek sular üstide turghuchi, bayliqliri nurghun bolghuchi, ejiling yétip keldi, jéning ölçinip üzülüş waqti toshiti. **14** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Ózi bilen qesem qilip: «Top-top chéketiklerdek Men séni ademler bilen toldurimen; ular séning üstüngdin ghelebe tentenilirini kötüridu» dédi. **15** — U bolsa yer-zéminni küch-qudriti bilen yasap, Alemni dalanliq bilen berpa qilip, Asmanlarni eqil-parasiti bilen yayghuchidur; **16** U awazini yuquwetse, asmanlarda sular shawqunlaydu; U yer chetliridin bulut-tumanlarni örliuidu; U yamghurlargha chaqmaqlarni hemrah qilip békitidu, Shamalni Óz xeziniliridin chiqiridu. **17** Bu [butpereslerning] herbiri eqilsiz, bilimdin mehrumlardur; Herbir zering özi oyghan but terqipidin shermendige qalidu; Chünki uning quyma heykili yalghanchiliq, Ularda héch tiniq yoqtur. **18** Ular biminilerdur, mazaq obyéktidur; Ularning üstige jazalinish waqti kelgende, ular yoqitilidu. **19** Yaqupnig nésiwisi Bolghuchi bulardek emestur; Chünki hemmini yasighuchi Shudur; Israil bolsa Uning Óz mirasi bolghan qebilisidur; Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Uning namidur. **20** Sen [Israil] Méning görzem, Méning jeng qoralimdursen; Séning bilen Men ellerni bitchit qilimen, Séning bilen padishahliqlarni tarmar qilimen; **21** Séning bilen hem at hem at min'güchini bitchit qilimen; Séning bilen hem jeng harwisi hem heydigüchisini bitchit qilimen; **22** Séning bilen hem er hem ayalni bitchit qilimen; Séning bilen hem qéri hem yashlarni bitchit qilimen; Séning bilen hem yigit hem qizni bitchit qilimen; **23** Séning bilen hem padichi hem qoy padisini bitchit qilimen; Séning bilen hem déhqan hem boyunturuqqa qétilghan kalilirini bitchit qilimen; Séning bilen hem waliylar hem hökümranlarni bitchit qilimen. **24** — Men kóz aldinglarda Babilning hem barliq kalidiylerning Zionda qilghan barliq rezillikini öz béshigha chüshürüp yandurimen, — deydu Perwerdigar. **25** — Mana, Men sen [Babilgha] qarshimen, i pütkül yer yüzini halak qilghuchi tagh; Men qolumni üstüngge sozup, Séni tik yarlardin ghulitip, Domilitip chüshürüp, séni köyüp tügigen bir yanar tagh qilimen, — deydu Perwerdigar. **26** Shuning bilen ular sendin bürjek chiqirish üçünnu tash tapalmaydu, Yaki ul üçünnu héchyerdin tash tapalmaydu; Chünki sen menggüge bir weyrane bolisen, — deydu Perwerdigar. **27** — Zéminda jeng tughini kötürünglar, Eller arisida kanay chélinglar; Babilgha jeng qilishqa ellerni teyyarlanglar; Ararat, minni we Ashkinaz padishahlirini chaqirip yighinglar; Uninggha hujum qilghuchi qoshunlargha bir serdar békitinglar; Atlarni top-top chékette léchinkiliridek zémin'gha türkümlep chiqiringlar; **28** Uninggha jeng qilishqa ellerni teyyarlanglar, — Médialqlarning padishahliri, waliyliri we

barliq hökümдарlerini, shundaqla u höküm sürgen zéminlarning barliq ademlerini teyyarlanglar! **29** Shuning bilen yer yüzü tewrinip azablinidu; chünki Perwerdigarning Babilgha qarshi baghligghan niyetli, yeni Babilning zémimini héch adem turmaydighan chöl-bayawan qiliwétish niyeti emelge asmay qalmaydu. **30** Babilniki palwanlar urushtin qol üzidu; Ular qorghanlirida amalsiz olturidu; Ularning dermani qalmaydu, Ular ayallardek bolup qalidu; Uning turalghulirigha ot qoyulidu; Derwaza salasunliri sundurulidu. **31** Yügürüp kéliwatqan bir chaparmen yene bir chaparmen'ge, bir xewerchi yene bir xewerchige Babil padishahning aldidila uchrichip qélip uninggha: — «Silining pütkül sheherliri u chettin bu chetkiche ishghal qilindi; **32** Derya kéchikliri igiliwélindi, Qomushluqlar otta köydürüldi, Palwanliri dekke-dükkige chüshüshti!» — dep jakarlishidu. **33** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Israilning Xudasi mundaq deydu: — Babilning qizi tekshilinip chingdilidighan waqti bolghan xamandek bésilidu; Birdemdila, uning hosuli orulidighan waqti yétip bolidu! **34** Zionda turghuchi qiz: — «Babil padishahi Néboqadnesar méni yutup, Méni ghajlap ezgen; U ichimni boshitilghan qachidek qilip qoyghan; U ejidihdek méni yutup, Ózini nazu-németlimir bilen toyghuzghan, Méni quruqdaq pak-pakiz qiliwetken. Manga, méning ténimge qilghan zorawanliq Babilning béshigha chüshürülsün» — deydu, We Yérusalém: «Méning qanlirim Kaldiyede turghuchilarning béshigha tökülsün» — deydu. **36** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men séning dewayingni soraymen, Sen üçün qisas alimen; Men uning déngizini qurutimen, buliqini qaghjiritimen. **37** Babil bolsa döwe-döwe xarabiler, Chilbörilerning turalghusi bolidu; Zémini ademni dehshtet basidighan hem daim ush-ush qilindighan obyekt bolidu, Héch adem shu yerde turmaydu. **38** Ularning hemmisi yash shirlardek huwlishidu, Arslanlardek bir-birige xiris qilishidu; **39** Ularning keypiyati qizip ketkende, Men ulargha bir ziyapat teyyarlap qoyimniki, ularni mest qiliwetimen; shuning bilen ular yayrap-yashnap kétidu, — andin menggüge uyqugha gherq bolup, qaytidin héch oyghanmaydu, — deydu Perwerdigar. **40** Boghuzlashqa yétilgen qozilardek we bille yétilen'gen qochqarlar hem tékilerdek Men ularni boghuzlashqa chüshürimen. **41** Shéshaqning ishghal qilin'ghanliqigha qara! Pütkül yer yüzining pexrinig tatalughanliqigha qara! Babilning eller arisida ademni dehshtet basidighan obyekt bolghanliqigha qara! **42** Déngiz Babil üstidin örlep ketti; U nurghunligghan dolqunlar bilen gherq boldi. **43** Uning sheherliri ademni dehshtet basidighan obyekt, Qaghjiraq yer, bir chöl, héchkim turmaydighan zémin boldi; Héchqandaq insan balisi qaytidin shu yerlerdin ötmeydu. **44** Men Babilda Belni jazalaymen; Men uning aghzidin yutuwalghinini yanduriwalimen; Eller qaytidin uninggha qarap eqip kélishmeydu; Berheq, Babilning sépili ghulap kétidu. **45** Uning ottarisidin chiqinglar, i xelqim! Herbiringlar Perwerdigarning qattur ghezpidin óz jéninglarni élip beder qéchinglar! **46** Siler zéminda angliniwatqan pitne-ighwadin yürikinglarni su qilmanglar we qorqamanglar; Bu yil bir pitne-ighwa, kéler yili yene bir pitne-ighwa chiqidu; Zéminda zulum-zorawanliq partlaydu, hökümдарlar hökümдарlarga qarshi chiqidu. **47** Shunga mana, shu küner kéliduki, Men Babilniki oyma mebudlarni jazalaymen; Shuning bilen uning pütkül zémini xijaletke qaldurulidu, Uningda öltürülgenler uning ichide yiqilidu; **48** Shuning bilen asman we zémin we ularda bar bolghanlar Babil üstidin shadliqtin yangraydu; Chünki shimaldin halak qilghuchilar uninggha jeng qilishqa kélidu — deydu Perwerdigar. **49** Babil tüpeylidin pütkül yer yüzidiki öltürülgenler yiqilghandek, Babil Israilda öltürülgenler

tüpeylidin Babil yiqilmay qalmaydu. **50** Qilichtin qachqanlar, yiraq kétinglar, hayal bolmanglar; Chet yerlardin Perwerdigarni séghininglar, Yérusalémni ésinglarga keltüringlar. **51** «Biz xijaletke qalduq, chünki haqaretke uchriduq; Shermendichiliktin yüzimiz töküldi; Chünki yat ademler Perwerdigarning öyidiki muqaddes jaylarga bésip kirdil». **52** Shunga shu künlér kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men uningdiki oyma mebudlarni jazalaymen; Uning pütkül zémini boyida yarilinip jan helqumida ingrishidu. **53** Babil asmanlarga kötürülgén bolsimu, Uning yuqiri istihkam-qorghini mustehkemlen'gen bolsimu, Lékin Méningdin uninggha halak qilghuchilar yétip baridighan boldi, — deydu Perwerdigar. **54** Babildin nalep-eryadning awazi, Kaldiylerning zéminidin zor halaketning sadasi kötürüldi. **55** Chünki Perwerdigar Babilni halak qilmaqchi bolidu; U uningdin warang-churunglirini yoqitidu; Sularning dolqunliri örkeshlewatqan sulardek sharqiraydu, Ularning awazi shawqunlap kélidu. **56** Chünki halak qilghuchi uninggha, yeni Babilgha jeng qilishqa kélidu, Shuning bilen uning palwanliri esirge chüshidu; Ularning oqyaliri sundurulidu; Chünki Perwerdigar — qisaslar alghuchi Tengridur; U yamanliqni yandurmay qalmaydu. **57** — Men uning emirliri, danishmenliri, waliyliri, hökümdarliri we palwanlirini mest qilimen; Ular menggüge uxlaydu we qaytidin héch oyghanmaydu — deydu Padishah, — Nami samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **58** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Babilning keng sépilliri yer bilen yeksan qilinidu, Uning égiz derwaziliri pütünley köydürüldi; Shuning bilen ellerning jan tikip tapqan méhniti bihude bolidu, El-yurtlarning özlirining japaligi ejiri peqet otqa yéqilghu bolidu. **59** Yehuda padishahi Zedekiya textke olтурghan tötinchi yili, Babilgha barghinida Mahséyahning newrisi, Nériyaning oghli Séraya Zedekiyağa hemrah bolup barghan (Séraya bash ghojidar idi). Yeremiya peyghember uninggha söz tapilghan. **60** Yeremiya oram qeghezge Babilning béshiga chüshidighan barliq külpetlerni, — yeni Babil toghruluq pütüklük bu barliq sözlerni yazghanidi; **61** we Yeremiya Sérayağa mundaq dédi: — Sen Babilgha yétip barghanda, bu sözlerning hemmisini oqup chiqip we: — **62** «Perwerdigar, Sen bu jay toghruluq: — Men uni yeksan qilimenki, uningda héchkim, ne insan ne haywan turmaydighan, menggüge bir weyrane bolidu — dégensen» — deysen; **63** shundaq qilip bu yazmini oqup chiqqandin kéyin, uninggha tash téngip, Efrat deryasining otturisigha chörüwet, **64** we: «Men uning üstige chüshürmekchi bolghan külpetler tüpeylidin, Babil [shu tashqa] oxshashla gherq bolup qaytidin örlimeydu; ular halidin kétidu» — deysen. Yeremiyaning sözliri mushu yerde tügidi.

52 Zedekiya Yehudagha padishah bolghanda yigirme bir yéshida idi; u Yérusalémda on bir yil höküm sürdi. Uning anisi Libnahliq Yeremiyaning qizi bolup, ismi Hamutal idi. **2** U [padishah] Yehoakimning qilghinidek, Perwerdigarning neziride rezil ishlarni qildi. **3** Perwerdigarning Yérusalémgha hem Yehudagha qaratqan ghezipi tüpeylidin, Perwerdigar ularni öz huzuridin heydiwetküche bolghan arilqta, töwendiki ishlar yüz berdi. Birinchidin, Zedekiya Babil padishahigha isyan kötürdi. **4** Shundaq boldiki, uning seltenitining toqquzinchi yili oninchi aynning oninchi künide Babil padishahi Néboqadnesar pütkül qoshunigha yétekchilik qilip Yérusalémgha hujum qilishqa keldi; ular uni qorshiwélip bargah qurup, uning etrapida qasha-poteylerni qurushti. **5** Shuning bilen sheher Zedekiyaning on birinchi yilighiche muhasiride turdi. **6** Shu yili tötinchi aynning toqquzinchi küni sheherde éghir qehetchilik hemmini basqan we zémindikiler üçünmu héch

ash-ozuq qalmighanidi. **7** Sheher sépili bösüldi; barliq jenggiwar leshkerler qachmaqchi bolup, tün kéchide sheherdin beder tikiwétishti. Ular padishah baghchisigha yéqin «ikki sépil» arilqidiki derwazidin kétishti (Kaldiylér bolsa sheherning hemme teripide bar idi). Ular [Jordan jilghisidiki] «Arabah tüzlenglikni» boylap qéchishti. **8** Lékin Kaldiylerning qoshuni padishahni qoghlap Yérixo tüzlenglikide Zedekiyağa yétishti; uning pütün qoshuni uningdin tarqilip ketkenidi. **9** We ular padishahni tutup, Xamat zéminidiki Riblah shehirige, Babil padishahining aldigha apardi; u [shu yerde] uning üstidin höküm chiqardi. **10** Babil padishahi Zedekiyaning oghulirini uning köz aldida qetl qildi; u Yehudaning barliq emirlirininimu Riblah shehiride qetl qildi; **11** andin Zedekiyaning közlirini oyuwetti; Babil padishahi uni mis kishenler bilen baghlap Babilgha élip kélip, ölgüche zindan'gha qamap qoydi. **12** Beshinchi aynning oninchi künide (bu Babil padishahi Néboqadnesarning on toqquzinchi yili idi) Babil padishahining xizmitide bolghan, pasiban bégi Nébuzar-Adan Yérusalémgha yétip keldi. **13** U Perwerdigarning öyini, padishahning ordisini we sheherdiki barliq öylerni köydüriwetti; barliq beheywet imaretlerge u ot qoyup köydüriwetti. **14** We pasiban bégi yétekchilikidiki Kaldiylerning pütkül qoshuni Yérusalémning etrapidiki pütkül sépilini örüwetti. **15** Pasiban bégi Nébuzar-Adan zémindiki eng namrat kishilerdin bir qismini, sheherde qalghan bashqa kishilerni, Babil padishahi terepke qéchip teslim bolghanlarni we qalghan hünérwenlerni esir qilip ularni élip ketti. **16** Lékin pasiban bégi Nébuzar-Adan zémindiki eng namratlarning bir qismini üzümlarliklarni perwish qilishqa we tériqchilik qilishqa qaldurdi. **17** Kaldiylér Perwerdigarning öyidiki mistin yasalghan ikki tüwrüknü, das tegliklirini we Perwerdigarning öyidiki mistin yasalghan «dégiz»ni chéqip, barliq mislirini Babilgha élip ketti. **18** Ular yene [ibadette ishlitilidighan] idishlar, güjrek-belgüjrekler, laxshigirlar, qachilar, piyale-texsiler hem mistin yasalghan barliq eswablarni élip ketti; **19** daslar, xushbuydanlar, qachilar, küldanlar, chiraghdanlar, piyaliler we jam-qedehlerni bolsa, altundin yasalghan bolsimu, kümüshtin yasalghan bolsimu, ularning hemmisini pasiban bégi élip ketti. **20** Sulayman padishah Perwerdigarning öyi üçtün mistin yasadqan ikki tüwrük we «dégiz», shundaqla uning tegiliki bolghan on ikki buqini u élip ketti; chünki bu mis saymanlarning éghirliqini ölchesh mumkin emes idi. **21** Ikki tüwrük bolsa, herbirining égziliki on sekkiz gez, aylanmisi on ikki gez kéletti; herbirining ichi kawak bolup, misning qélinliqi töt barmaq idi. **22** Tüwrükning üstidiki béshi bolsa mis bolup, égziliki besh gez idi; uning pütün aylanmisi tor sheklide hem anar nuxsisi bilen bézelgenidi, hemmisi mistin idi; ikkinchi tüwrükmu uninggha oxshash bolup, umu anar nuxsisi bilen bézelgenidi. **23** Herbir tüwrükning béshining yanlirida toqsan alte anar nuxsisi bar idi; torda jemi bolup yan anar nuxsisi bar idi. **24** Pasiban bégi Nébuzar-Adan bolsa bash kahin Séraya, orunbasar kahin Zefaniya we ibadetxanidiki üç neper ishikbaqarnimu esirge aldi. **25** U sheherdin leshkerlerni bashquridighan bir aghwat emeldarni, sheherdin tapqan orda meslihetchiliridin yettini, yerlik xelqni leshkerlikke tizimliguchi, yeni qoshunning serdaring katipini we sheherdin atnish neper yerlik kishini tutti. **26** Pasiban bégi Nébuzar-Adan bularni Babil padishahining aldigha, Riblahgha élip bardı. **27** Babil padishahi Xamat zéminidiki Riblahda bu kishilerni qilichlap öltürüwetti. Shu yol bilen Yehuda öz zéminidin sürgün qilindi. **28** Néboqadnesar sürgün qilghan kishilerning sani mundaq idi: — yettinchi yili üç ming yigirme üç Yehudiy; **29** Néboqadnesarning on sekkizinchi yili u Yérusalémdin sekkiz yüz ottuz ikki kishini

sürgün qildi; **30** Néboqadnesarning yigirme üçinchi yili pasiban bégi Nébuzar-Adan Yehudiylardin yette yüz qiriq besh kishini sürgün qildi; jemi bolup sürgün qilin'ghanlarning sani töt ming alte yüz kishi idi. **31** Shundaq boldiki, Yehuda padishahi Yehoakin sürgün bolghan ottuz yettinchi yili on ikkinchi aynning yigirme beshinchi küni shu ish yüz berdi: Ewil-Mérodaq Babilgha padishah bolghan birinchi yili, u Yehuda padishahi Yehoakinning qeddini kötürüp, uni zindandin chiqardi; **32** u uninggha mulayim söz qilip, uning ornini Babilda uning bilen birge turghan bashqa padishahlarning ornidin yuqiri qildi; **33** shuning bilen Yehoakin zindandiki kiyimlirini séliwétip, ömrining qalghan herbir künide herdaim padishah bilen bille hemdastixan bolushqa muyesser boldi. **34** Uning nésiwisi bolsa, Babil padishahining uninggha béghishlighan daimliq iltipati idi; bu iltipat kündilik idi, yeni u uninggha taki alemdin ötkiche ömrining herbir küni muyesser qilin'ghan.

Yeremiyaning yig-hazarliri

1 (Alef) Ah! Ilgiri ademler bilen liq tolghan sheher, Hazir shunche yigane olturidu! Eller arisida katta bolghuchi, Hazir tul xotunde boldi! Ölkiler üstidin höküim sürgen melike, Hashargha tutuldi! **2** (Bet) U kéchiche achchiq yig-ha kötürmekte; Mengzide köz yashliri taramlmaqta; Ashniliri arisidin, Uninggha teselli bérigidhan héchbiri yoqtur; Barliq dostliri uninggha satqunluq qildi, Ular uninggha düshmen bolup ketti. **3** (Gimel) Yehuda jebir-japa hem éghir qulluq astida, Sürgünlükke chiqti; U eller arisida musapir boldi, Héch aram tapmaydu; Uni qoghlichularning hemmisi, Uninggha yétishiwélip, uni tar yolda qistaydu; **4** (Dalet) Héchkim héylargha kelmigniki tüpeylidin, Zion'gha baridighan yollar matem tutmaqta. Barliq qowuqliri chölderep qaldi, Kahinliri ah-zar kötürmekte, Qizliri derd-elem ichididur; Özi bolsa, Qattiq azablanmaqta. **5** (Xé) Küshendiliri uninggha xojayin boldi, Düşmenliri ronaq tapmaqta; Chünki uning köpligen asiyligliri tüpeylidin, Perwerdigar uni jebir-japagha qoydi. Uning baliliri kelmeske ketti, Küshendisige esir bolup sürgün boldi. **6** (Waw) Barliq hörmet-shöhriti Zionning qizidin ketti; Emiriliri yaylaqni tapalmighan kiyiklerde boldi; Ularning omchidin özini qachurghudek héch dermani qalmidi. **7** (Zain) Xarlan'ghan, sergerdan bolghan künliride, Xelqi küshendisine qoligha chüshken, Héchkim yardem qolini sozmighan chaghda, Yérusalém qedimde özige tewé bolghanlirini, Qimmetlik bayliqlirini yadigha keltürmekte; Küshendiliri uninggha mesxirlik qaraytti; Küshendiliri uning nabut bolghanliqini mesxire qilishti. **8** (Xet) Yérusalém esheddiy éghir gunah sadir qilghan; Shuning bilen u haram boldi; Uning yalingachliqini körgechke, Uni hörmetligenler hazir uni kemsitidu; Uyatta, uh tartqiniche u keynige buruldi. **9** (Tet) Uning öz heyzliri éteklirini bulghiwetti; U aqiwitini héch oylmighandur; Uning yiqilishi ajayib boldi; Uninggha teselli bergüchi yoqtur; — «Ah Perwerdigar, xarlan'ghinimga qara! Chünki düshmen [halimdin] maxtinip ketti!» **10** (Yod) Küshendisi qolini uning qimmetlik nersiliri üstige sozdi; Özining muqeddes jayigha ellerning bésip kirgenlikini kördi; Sen esli uarni ibadet jamaitingge «kirishke bolmaydu» dep men'i qilghan'ghu! **11** (Kaf) Bir chishlem nan izdep, Uning xelqining hemmisi uh tartmaqta; Jénini saqlap qélish üçünla, Ular qimmetlik nersilirini ashliqqa tégishti. «Ah Perwerdigar, qara! Men ezimes sanaldim. **12** (Lamed) Ey ötüp kétiwatqanlar, Bu siler üçün héch ish emesmu? Qarap baq, méning derd-elimimdek bashqa derd-elem barmidu? Perwerdigar otluq ghezipini chüshürgen künde, Uni méning üstümge yüklikti. **13** (Mem) U yuqiridin ot yaghdurdi, ot söngeklirimdin ötüp köydürdi. U ularning üstidin ghelebe qildi. U putlirim üçün tor-tuzaqni qoyup qoydi, Méni keynime yandurdi, U méni nabut qildi, Kün boyi U méni zeipleshtürdi. **14** (Nun) Asiyligirim boyunturuq bolup boynumgha baghlandi; Qolliri tanini ching chigip chemberchas qiliwetti; Asiyligirim boynumgha artildi; U dermanimni mendin ketküzdü; Reb méni men qarshiliq körsitelmeydighanlarning qollirigha tapshurdi. **15** (Sameq) Reb barliq baturlirimni otturumdila yerge uruwetti; U méning xil yigitlirimni ézishke, Üstümdin höküim chiqirishqa kéngesh chaqirdi. Reb goya üzüm kölchikidiki üzümlerni cheyligendek, Yehudaning pak qizini cheyliwetti. **16** (Ayin) Mushular tüpeylidin taramlap yig-hilimaqtimen; Méning közlirim, méning közlirimdin su éqiwatidu; Manga teselli bergüchi,

jénimni eslige keltürgüchi mendin yiraqtur; Balilirimning köngli sunuqtur, Chünki düshmen ghelebe qildi. **17** (Pé) Zion qolini sozmaqta, Lékin uninggha teselli bergüchi yoq; Perwerdigar Yaqub toghruluq perman chüshürdi — Qoshniliri uning küshendiliri bolsun! Yérusalém uhar arisida nijis nerse dep qaraldi. **18** (Tsade) Perwerdigar heqqaniydur; Chünki men Uning emrige xilapliq qildim! Ey, barliq xelqler, anglanglar! Dardlirimgé qaranglar! Pak qizlirim, yash yigitlirim sürgün boldi! **19** (Kof) Ashnilirimni chaqirdim, Lékin uhar méni aldighanidi; Jan saqlighudek ozuq-tülük izdep yürüp, Kahinlirim hem aqsqaqallirni sheherde nepestin qaldi. **20** (Resh) Qara, i Perwerdigar, chünki azar chékiwatimen! Heddidin ziyade asiylig qilghinim tüpeylidin, Ich-baghrim qiyniliwatidu, Yürükim örtilip ketti. Sirtta qilich [anisiin balisidin] juda qildi, Öylirimde bolsa ölüm-waba höküim sürmekte! **21** (Shiyn) [Xeqler] ah-zarlirimni angli; Lékin teselli bergüchim yoqtur; Düşmenlirimning hemmisi külipitmindin xewerdar bolup, Bu qilghiningdin xushal boldi; Sen jakarlighan künni ularning béshigha chüshürgeysen, Shu chaghda ularning hali méningkidek bolidu. **22** (Taw) Ularning barliq rezillikini köz aldighigha keltürgeysen, Barliq asiyligirim üçün méni qandaq qilghan bolsang, Ularghimu shundaq qilghaysen; Chünki ah-zarlirim nurghundur, Qelbim azabtin zeipliship ketti!

2 (Alef) Reb ghezep buluti bilen Zion qizini shundaq qaplidi! U Israilning sherep-julasini asmandin yerge chörüwetti, Ghezipi chüshken künde Öz textiperini héch éside qaldurmedi. **2** (Bet) Reb Yaqupning barliq turalghulirini yutuwetti, héch ayimidi; U qehri bilen Yehudaning qizining qel'e-qorghanlirining hemmisini ghumatti; U padishahliqni emirliri bilen nomusqa qoyup, Yer bilen yeksan qiliwetti. **3** (Gimel) U qattiq ghezepde Israilning hemme münggüzlirini késiwetti; Düşmenni tusughan öz qolini Uning aldidin tartiwaldu; Waludap köygen öz etrapini yep ketküchi ottek, U Yaqupni köydürüwetti. **4** (Dalet) Düşmendek U oqyasini kerdi; Uning ong qoli étishqa teyyarlan'ghanidi; Közige issiq körün'genlerning hemmisini küshendisi kebi qirdi; Zion qizining chédiri ichide, Qehrini ottek yaghdurdi; **5** (Xé) Reb düshmendek boldi; U Israilni yutuwaldu, Ordilirining hemmisini yutuwaldu; Uning qel'e-qorghanlirini yoqatti, Yehudaning qizida matem we yig-ha-zarlarni köpeyetti. **6** (Waw) U Uning kepisini baghchini pachaqlatqandek pachaqlatti; U ibadet sorunlirini yoqitiwetti; Perwerdigar Zionda héyt-bayramlar hem shabatlarni [xelqining] ésidin chiqiriwetti; Ghezep oti bilen padishah hem kahinni chetke qéqiwetti. **7** (Zain) Reb qurban'gahini tashliwetti, Muqeddes jayidin waz kecti; U Ziondiki ordilarning sépilirini düshmenning qoligha tapshurdi; Hetta Perwerdigarning öyide, Ular héyt-ayem künidikidek tentene qilishti! **8** (Xet) Perwerdigar Zion qizining sépilini chéqiwétishni qarar qilghan; U uninggha [halak] ölchem tanisini tartip qoyghan; U qolini chéqishtin héch üzmid; U hem istihkamlarni hem sépilni zarlatti; Ikkisi teng halsirap qayghurmaqta. **9** (Tet) Uning derwaziliri yer tégige gherq bolup ketti; U uning tömrüq-taaqulirini pare-pare qiliwetti. Padishahi hem emirliri eller arisigha palandi; Tawratkiki terbiye-yolyoruq yoqap ketti, Peyghemberliri Perwerdigardin wehiy-körtünüşlerni izdep tapalmaydu. **10** (Yod) Zion qizining aqsqaqalliri, Yerde zuwan sürmey olturmaqta; Ular bashlirigha topa-chang chéchishti; Ular bélige böz yögiwélishiti; Yérusalémning pak qizlirining bashliri yerge kirip ketküdek boldi. **11** (Kaf) Méning közlirim taramlighan yashlirimdin halidin ketti; Ichi-baghrilirim zerdapgha toldi; Jigirim yer yüzige tökülüp pare-pare boldi, Chünki xelqimning qizi nabut qilindi,

Chünki sheher kochilirida narsidiler hem bowaqlar hoshsiz yatmaqta. **12** (Lamed) Ular sheher kochilirida yarılan'ghanlardek halidin ketkende, Anilirining quchiqida yétip jan talashqanda, Anilirigha: «Yémek-ichmek nede?» dep yalwurushmaqta. **13** (Mem) Men derdingge guwahchi bolup, séni némige oxshitarmen? Séni némige selishturarmen, i Yérusalém qizi? Sanga teselli bérishte, némini sanga teng qilarmen, i Zionning pak qizi? Chünki séning yarang déngizdek cheksizdur; Kim séni saqaytalisun? **14** (Nun) Peyghemberliringning sen üçtün körgenliri bimenilik hem exmeqliqtur; Ular séning qebihlikingni héch ashkare qilmidi, Shundaq qilip ular sürgün bolushungning aldini almidi. Eksiche ularning sen üçtün körgenliri yalghan bésharetler hem ézitquqlardur. **15** (Sameq) Yéningdin ötüwatqanlarning hemmisi sanga qarap chawaklishidu; Ular üshqirtip Yérusalémning qizigha bash chayqashmaqta: — «Güzellikning jeshiri, pütkül jahanning xursenliki» dep atalghan sheher mushumidu? **16** (Pé) Barliq düshmenliring sanga qarap aghzini yoghan échip [mazaq qilmaqta], Ush-ush qiliship, chishlirini ghuchurlatmaqta; Ular: «Biz uni yutuwalduq! Bu berheq biz kütken kündür! Biz buni öz közimiz bilen körüşke muyesser bolduq!» — démekte. **17** (Ayin) Perwerdigar Öz niyetlirini ishqa ashurdi; Qedimdin tartip Özining békitken sözige emel qildi; U héch rehim qilmay ghulatti; U düshmennü üstüngdin shadlandurdi; Küshendiliringning münggüzini yuqiri kötürdi. **18** (Tsade) Ularning köngli Rebbe nida qilmaqta! I Zion qizining sépili! Yashliring deryadek kéche-kündüz aqsun! Özüngge aram berme; Yash tamchiliring taramlashtin aram almisan! **19** (Kof) Tün kéchide ornungdin tur, Kechte jések bashlinishi bilen nida qil! Könglüngni Rebnig aldigha sudek tök; Narsidiliringning hayati üçtün uninggha qollirini kötür! Ular barliq kochiliring doqumshida qehetchiliklin halidin ketmekte. **20** (Resh) Qara, i Perwerdigar, oylap baqqaysen, Sen kimge mushundaq muamile qilip baqqan?! Ayallar öz méwilirini — erke bowaqlirini yéyishke bolamdu? Kahin hem peyghemberni Rebnig muqdesdes jayida öltürüşke bolamdu?! **21** (Shiyn) Yashlar hem qéralar kochilarda yétishmaqta; Pak qizlirim we yash yigitlirim qilichlinip yiqildi; Ularni gheziping chüshken künide qirdingsen; Ularni héch ayimay soydungsen. **22** (Taw) Sen héyt-bayram künide jamaetni chaqirghandek, Méni terep-tereplerden béshisqa wehimilerni chaqiring; Perwerdigarning ghezep künide qachqanlar yaqi tirik qalghanlar yoq idi; Özüm erkilip chong qilghanlarni düshminim yep ketti.

3 (Alef) Men uning ghezep tayiqini yep jebir-zulum körgen ademdurmen. **2** Méni U heydiwetti, Nurgha emes, belki qarangghuluqqa mandurdi; **3** Berheq, U kün boyi qolini manga qayta-qayta hujum qildurdi; **4** (Bet) Etlirinni we ténilirinni qaqsal qiliwetti, Söngelkirimni sunduruwetti. **5** U manga muhasire qurdi, Öt süyi we japa bilen méni qapsiwaldi. **6** U méni ölgili uzun bolghanlardek qapqarangghu jaylarda turushqa mejbur qildi. **7** (Gimel) U méni chiqalmaydighan qilip chitlap qorshiwaldi; Jenjirimni éghir qildi. **8** Men warqirap nida qilsammu, U duayimni héch ishtimidi. **9** U yollirimni jipsilashqan tash tam bilen tosuwaldi, Chighir yollirimni egri-toqay qiliwetti. **10** (Dalet) U manga paylap yatqan éyiqtek, Pistirmida yatqan shirdektur. **11** Méni yollirimdin burap tétma-titma qildi; Méni tügeshtürdi. **12** U oqyasini kérip, Méni oqining qarisi qildi. **13** (Xé) Oqdénidiki oqlarni böreklirime sanjitquzdi. **14** Men öz xelqimge reswa obyékti, Kün boyi ularning mesxire naxshisining nishani boldum. **15** U manga zerdabni toyghuche yutquzup, Kekre süyini toyghuche ichküzdü. **16** (Waw) U chishlirimni shéghil tashlar bilen chéqiwetti, Méni küllerde tügüldürdi; **17**

Jénim tinch-xatirjemliklin yiraqlashturildi; Arambexshning néme ikenlikini untup kettim. **18** Men: «Dermanim qalmedi, Perwerdigardin ümidim qalmedi» — dédim. **19** (Zain) Méning xar qilin'ghanlirimni, sergedan bolghanlirimni, Emen we öt süyini [yep-ichkinimni] ésingge keltürgeysen! **20** Jénim bularni herdim eslewatidu, Yerge kirip ketküdek bolmaqta. **21** Lékin shuni könglümge keltürüp esleymenki, Shuning bilen ümid qaytidin yanidu, — **22** (Xet) Mana, Perwerdigarning özgermes méhribanliqliri! Shunga biz tügeshidu; Chünki Uning rehimdillilirlirining ayighi yoqtur; **23** Ular her seherde yéngilimdu; Séning heqiqet-sadiqliqing tolimu moldur! **24** Öz-özümge: «Perwerdigar méning nésiwemdur; Shunga men Uninggha ümid baghlaymen» — deymen. **25** (Tet) Perwerdigar Özini kütkenlerge, Özini idizgen jan igisige méhribandur; **26** Perwerdigarning nijatini kütüş, Uni sükit ichide kütüş yaxshidur. **27** Ademning yash waqtda boyunturuqni kötürüshi yaxshidur. **28** (Yod) U yégane bolup sükit qilip oltursun; Chünki Reb buni uninggha yüklidi. **29** Yüzini topa-tupraqqa tegküzsün, — Éhtimal, ümid bolup qalar? **30** Mengzini urghuchigha tutup bersun; Til-ahanelarni toyghuche ishitsun! **31** (Kaf) Chünki Reb ebedil-ebed insandin was kechmeydu; **32** Azar bergen bolsimu, Özgermes méhribanliqlirining mollaruqini bilen ichini aghritidu; **33** Chünki U insan balilirini xar qilishni yaqi azablashni xalighan emestur. **34** (Lamed) Yer yuzidiki barliq esirlerni ayagh astida yanjishqa, **35** Hemmidin Aliy Bolghuchining aldida ademni öz heqqidin mehrum qilishqa, **36** Insan'gha öz dewasida uwal qilishqa, — Reb bularning hemmisige guwahchi emesmu? **37** (Mem) Reb uni buyrumighan bolsa, Kim déginini emelge ashuralisun? **38** Külpetler bolsun, bext-saadet bolsun, hemmisi Hemmidin Aliy Bolghuchining aghzidin kelgen emesmu? **39** Emdi tirik bir insan néme dep aghrinidu, Adem balisi gunahlirining jazasidin néme dep waysaydu? **40** (Nun) Yollirimizni tekshürüp sinap bileyli, Perwerdigarning yéniqha yene qaytayli; **41** Qollirimizni könglimiz bilen bille ershtiki Tengrige kötüreyli! **42** Biz itaetsizlik qilip sendin yüz öriduq; Sen kechürüm qilmiding. **43** (Sameq) Sen özüngni ghezep bilen qaplap, bizni qoghilding; Sen öltürdüng, héch rehim qilmiding. **44** Sen Özüngni bulut bilen qaplighansenki, Dua-tilawet uningdin héch ötelmes. **45** Sen bizni xelqer arisida dashqal we nijaset qilding. **46** (Pé) Barliq düshmenlirimiz bizge qarap aghzini yoghan échip [mazaq qildi]; **47** Üstimizge chüshhti alaqzadilik we ora-tuzaq, Weyranchilik hem halaket. **48** Xelqimning qizi nabut bolghini üçtün, Közümdin yashlar östeng bolup aqmaqta. **49** (Ayin) Közüm yashlarni üzülmey töküwatidu, Ular héch toxtiyalmaydu, **50** Taki Perwerdigar asmanlardin töwen'ge nezer sélip [halimizgha] qarighuche. **51** Méning közüm Rohimgha azab yetküzmekte, Shehirimning barliq qizlirining Hali tüpeylidin. **52** (Tsade) Manga sewesiz düshmen bolghanlar, Méni qushtek hedep owlap keldi. **53** Ular orida jénimni üzmečki bolup, Üstimge tashni chöridi. **54** Sular béshimdin téshep aqti; Men: «Üzüp tashlandim!» — dédim. **55** (Kof) Hangning tüwirlidin naminingni chaqirip nida qildim, i Perwerdigar; **56** Sen awazimni angliding; Qutuldurushqa nidayimgha quliyiqni yupuruwalmighin! **57** Sanga nida qilghan künide manga yéqin kelding, «Qorqma» — déding. **58** (Resh) I reb, jénimning dewasini özüng soriding; Sen manga hemjemet bolup hayatimni qutquzdung. **59** I Perwerdigar, manga bolghan uwalliqni kördüngsen; Men üçtün hüküm chiqarghaysen; **60** Sen ularning manga qilghan barliq öchmenliklirini, Barliq qestlirini kördüngsen. **61** (Shiyn) I Perwerdigar, ularning ahanelirini, Méni barliq qestlirini angliding, **62** Manga qarshi turghanlarning shiwirlashlirini, Ularning kün boyi keynimdin

kusur-kusur qilishqanlarini anglidingsen. **63** Olturghanlarida, turghanlarida ulargha qarighaysen! Men ularning [mesxire] naxshisi boldum. **64** (Taw) Ularning qolliri qilghanlari boyiche, i Perwerdigar, bëshigha jaza yandurghaysen; **65** Ularning köngüllirini kaj qilghaysen! Bu séning ulargha chüşhidighan leniting bolidu! **66** Ghezep bilen ularni qoghlighaysen, Ularni Perwerdigarning asmanliri astidin yoqatqaysen!

4 (Alef) Ah! Altun shunche julasiz bolup ketti! Sap altun shunche tutuq bolup ketti! Muqeddes öydiki tashlar herbir kochining bëshigha tökülüp chéchildi! **2** (Bet) Zionning oghulliri shunche qimmatlik, Sap altun'gha tégishküsiz idi, Hazir sapal kozilardek, Sapalchining qoli yasighanlirichilikmu [qimmiti yoq] dep qarilwatidu! **3** (Gimel) Hetta chilböriler emchikini tutup bérip balilirini émitidu; Lékin méning xelqim chöldiki tögiqushlarga oxshash rehimsiz boldi. **4** (Dalet) Bowaqning tili usuzluqtin tangliyigha chaplishiwatidu; Kichik balilar nan tilimekte, Héchkim ulargha oshup bermewatidu. **5** (Xé) Nazunémetlerni yep kön'genler kochilarda sarghiyip yüridu; Sösün kiyim kiydürülüp chong qilin'ghanlar tézeklikni quchaqlap yétiwatidu. **6** (Waw) Xelqimning qizining qebihlikige chüşken jaza Sodomning gunahining jazasidin éghirdur; Chünki Sodom biraqla öwürétilgenidi, héch ademning qoli uni qiynimighanidi. **7** (Zain) Xelqimning «Nazariy»liri bolsa qardin sap, süttin aq, téni qizil yaqutlardin parqiray idi, Teqitürqi kök yaquttekti idi. **8** (Xet) Hazir chirayliri qurumdin qara; Kochilarda kishiler toniyalmighudek bolup qaldi; Bir tére-bir ustixan bolup qaldi; U qaqshaliship yaghachtek bolup ketti. **9** (Tet) Qilichta öltürüngenler qehetchilikte ölgenlerdin bextliktur; Chünki ular qaqshal bolup ketmekte, Tupraqning méwiliri bolmighachqa yiqitilmaqta. **10** (Yod) Baghri yumshaq ayallar öz qolliri bilen balilirini qaynitip pishurdi; Xelqimning qizi nabut qilin'ghinida balilar ularning göshi bolup qaldi. **11** (Kaf) Perwerdigar qehrini chüşhürtip pighandin chiqti, Otluq ghezipini tökti; Zionda bir ot yéqip, Uning ullirini yutuwetti. **12** (Lamed) Yer yüzidiki padishahlar we jahanda barliq turuwatqanlar bolsa, Ne küshende ne düshmenning Yerusalamning qowuqliridin bösup kiridighanliqigha ishenmeytti. **13** (Mem) Halbuki, peyghemberlirining gunahliri tüpeylidin, Kahnirining qebihlikliri tüpeylidin, Ularning [Zionda] heqqaniylarning qanlirini tökkenlikli tüpeylidin, — Bu ish [bëshigha] chüshti! **14** (Nun) Hazir ular qarghulardek kochilarda ténép yürümekte, Ular qan'gha bulghan'ghanki, Héchkim kiyimlirige tegküchi bolmaydu. **15** (Sameq) Xe q ulargha: «Yoqulush! Napaklar! Yoqulush! Yoqulush, bizge tegküchi bolushma!» dep warqirishmaqta. Ular qéchip terep-terepke sergerdan bolup ketti; Lékin eller: «ularning arimizda turushigha bolmaydu!» — dewatidu. **16** (Pé) Perwerdigar Özi ularni tarqitiwetti; U ularni qayta nezirige almaydu; Kahinlarning hörmiti qilinmidi, Yashan'ghanlarmu héch méhribanliq körmidi. **17** (Ayin) Közimiz yademi bihude kütüp halidin ketti; Derweqe bizni qutquzalmighan bir elni kütüp közet munarlimimizda turup kelduq. **18** (Tsade) Düshmenlirimiz izimizdin qoghlap yürdi; Shunga kochilarda yürelmeyttuq; Ejilimiz yéqinlashti, künlirimiz toshti; Chünki ejilimiz keldi! **19** (Kof) Péyimizge chüşkenler asmandiki bürkütlerdin ittik; Taghlardimu bizni qoghlap yügürdi, Bayawandimu bizni böktürmide paylashti. **20** (Resh) Jénimizning nepisi bolghan, Perwerdigarning Mesih qilghini ularning oratuzaqlirida tutuldi; Biz u toghrisida: «uning sayiside eller arisida yashaymiz» dep oyliduq! **21** (Shiyn) I uz zéminida turghuchi, Édomning qizi, xushal-xuram yayrighin! Lékin bu [jaza] qedehe sangimu ötidu; Senmu mest bolisen, yalingachlinisen! **22** (Taw)

Qebihlikning jazasigha Xatime bérilidu, i Zion qizi; U séni sürgünlükke qayta élip ketmeydu; Lékin, i Édom qizi, u séning qebihlikingni jazalaydu; U gunahiringni échip tashlaydu!

5 Bëshimizgha chüşkenlerni ésingge keltürgeysen, i Perwerdigar; Qara, bizning reswachiliqta qalghinimizni neziringge alghaysen! **2** Mirasimiz yatlargha, Öylirimiz yaqa yurtluqlargha tapshuruldi. **3** Biz yétim-yésirler, atisizlar bolup qalduq; Anilirimizmu tul qaldi. **4** Ichidighan suni sétiwélishimiz kérek; Otunni peqet pulgha alghili bolidu. **5** Bizni qoghlichular tap basturup kéliwatidu; Halsirap, héch aram tapalmaymiz. **6** Jan saqlighudek bir chishlem nanni dep, Misir hem Asuriyege qol bérip boysun'ghanmiz. **7** Atabowilirimiz gunah sadir qilip dunyadin ketti; Biz bolsaq, ularning qebihliking jazasini kötürüshke qalduq. **8** Üstimizdin höküm sürgüchiler qullardur; Bizni ularning qolidin azad qilghuchi yoqtur. **9** Dalada qilich tüpeylidin, Nénimizni tépishqa jénimizni tewekkul qilmaqtimiz. **10** Térimiz tonurdek qiziq, Achliq tüpeylidin qizitma bizni basmaqta. **11** Zionda ayallar, Yehuda sheherliride pak qizlar ayagh asti qilindi. **12** Emirler qolidin dargha ésip qoyuldi; Aqsaqallarning hörmiti héch qilinmidi. **13** Yash yigitler yarghunchaqta japa tartmaqta, Oghul balilirimiz otun yüklerni yüdüp delengship mangmaqta. **14** Aqsaqallar sheher derwazisida olturmas boldi; Yigitler neghme-nawadin qaldi. **15** Shad-xuramliq könglimizdin ketti, Ussul oynishimiz matemge aylandi. **16** Bëshimizdin taj yiqildi; Halimizgha way! Chünki biz gunah sadir qilduq! **17** Buning tüpeylidin yüreklimiz mujuldi; Bular tüpeylidin közlirimiz qarangghulashti — **18** — Zion téghigha qarap közlirimiz qarangghulashti, Chünki u chölderep ketti, Chilböre uningda paylap yürümekte. **19** Sen, i Perwerdigar, menggüge höküm sürisen; Texting dewrdin-dewerge dawamlisidü. **20** Sen némishqa bizni daim untuysen? Némishqa shunche uzun'ghiche bizdin waz kéchisen? **21** Bizni yéninggha qayturghaysen, i Perwerdigar! Shundaq bolghanda biz qaytalaymiz! Künlirimizni qedimkidek eslige keltürgeysen, **22** — Eger sen bizni mutleq chetke qaqmighan bolsang, Eger bizdin cheksiz ghezepennigen bolsang!

Ezakiyal

1 Ottuzinchi yili, tötinchi ayning beshinchi künide, men Kéwar deryasiga sürgün qilin'ghanlar arisida turghan mezigde, mana asmanlar échilip, men Xudaning alamet körünüşlirini kördüm. **2** Tötinchi ayning beshinchi küni — Yehoakinning sürgün bolghanliqining beshinchi yili idi — **3** Kaldiyerning zémimida, Kéwar deryasi boyida, Buzining oghli Ezakiyal kahin'gha Perwerdigarning sözi keldi — shu yerde Perwerdigarning qoli uning wujudigha qondi. **4** Men kördüm, mana! Shimaldin boran-chapqun kötürüldi; yoghan bir bulut we uni orap turghan bir ot, uning etrapida bir yoruqluq julalinip turatti; otturisidin, yeni shu ot ichidin, issiqtin julalan'ghan parqiraq mistek bir körünüş kördü. **5** Yene uning otturisidin, töt hayat mexluq kördü; ularning körünüşü shundaq idiki: — ular da insanning qiyapiti bar idi; **6** ularning herbirining töttin yüzi bar idi; herbirining töttin qaniti bar idi. **7** Ularining tüptüz putliri bar idi; tapanliri bolsa mozaynig tuyaqlirigha oxshaytti; ular parqiritilghan mistek parlap turatti. **8** Töt yénida, qanatliri astida insanningkidek birdin qoli bar idi; tötisining herbirining töttin yüzi we töttin qaniti bar idi; **9** ularning qanatliri bir-birige tutash idi; ular yürgende héchyaqqa burulmaytti; ular hemmisi udul aldigha yüretti. **10** Ularning yüz körünüşliri insanningkidek idi; u tötisining ong teripide shirmingkidek yüzi bar idi; tötisining sol teripide buqiningkidek yüzi bar idi; tötisining bürkütningkidek yüzimu bar idi. **11** Ularining yüzliri ene shundaq idi. Qanatliri yuqirida kériyip turatti; herbirining ikki qaniti ikki teripidiki mexluqning qanitigha tutishatti; yene ikki qaniti öz ténini yéyip turatti. **12** Ularining herbiri udulgha qarap mangatti; ular da bolghan roh nege barimen dése, ular shu yerge mangatti; ular mangghanda héchqaysi terepke burulmaytti. **13** Hayat mexluqlarning qiyapiti bolsa, köyüp yalqunlap turghan otning choghde, mesh'ellerdek idi; mushu ot uyan-buyan aylinip mexluqlar arisida yüretti; ot intayin yalqunluq idi, ottin chaqmaqlar chéqip turatti; **14** hayat mexluqlar chaqmaqtek pal-pul qilip uyaqin-buyaqqa yügürüp turatti. **15** Men hayat mexluqlargha qaridighan, mana hayat mexluqlarning herbirining yénida yerde turidighan, ularning yüzige udullan'ghan birdin chaq turatti; **16** chaqlarning shekli we yasilishi béril yaqutning körünüşide idi; tötisining bixilla körünüşü bar idi; ularning shekli we yasilishi bolsa, chaqning ichide chaq bardek idi. **17** Mexluqlar mangghanda, ular yüzlen'gen töt teripining hemmisige udul mangatti; mangghanda ular héch burulmaytti. **18** Chaqlarning ultangliri bolsa, intayin égiz hem dehshtelik idi; ular tötisining ultanglirining pütün etrapi közler bilen tolghanidi. **19** Hayat mexluqlar mangghanda, chaqlar ulargha yandiship mangatti; hayat mexluqlar yerdin kötürülgende, chaqlarmu kötürületti. **20** Roh nege mang dése, ular shu yerge mangatti — démek, ularning rohi [Rohqa] egiship mangatti. Chaqlar ular bilen teng kötürületti; chünki mexluqlarning rohi chaqlirida idi. **21** Mexluqlar mangghanda, chaqlarmu mangatti; mexluqlar toxtighanda, chaqlarmu toxtaytti; ular yerdin kötürülginde, chaqlarmu ulargha qoshulup teng kötürületti; chünki hayat mexluqlarning rohi chaqlarda idi. **22** Hayat mexluqlarning bashliri üstide bir yoghan köz yetküsiz gümbezge oxshaydighan bir nerse turatti; u xrustaldek dehshtelik parqirap, ularning béshi üstide yéyilip turatti. **23** Bu gümbezdek nersining astida ularning qanatliri kériyip, bir-birige tégiship turatti; herbir mexluqning öz ténining ikki yénini yapidighan ikkidin qaniti bar idi. **24** Ular mangghanda, men qanatlirining sadasini anglidim —

u ulugh sularning sharqirighan sadasidek, Hemmige Qadirning awazidek — qoshunning yürüş qiliwatqan chaghdiki sürenshawqunlirining sadasidek idi; ular toxtap turghan chaghlarda, ular qanatlirini töwen'ge chüshüretti. **25** We ularning béshi üstidiki gümbezdek nerse üstidin bir awaz angladi. Ular toxtap turghan chaghlarda, ular qanatlirini töwen'ge chüshüretti. **26** Ularning béshi üstidiki gümbezdek nerse üstide, kök yaqut kebi bir textning siymasi turatti; bu text siymasining üstide, tolimu yuqirida, insan qiyapitide körün'gen bir zat turatti. **27** We men bu zatni bélining üsti teripining turqi mistek parqirghan, etrapini ot orap turghan qiyapettiki bir körünüşte kördüm; we bélining asti teripining turqi, otning qiyapitide idi, uning etrapida küchlik yoruqluq turatti. **28** Bu etrapida turghan küchlik yoruqluqning körünüşü bolsa, yamghurluq künidiki bulutta peyda bolghan hesen-hösenning körünüşidek idi. Bu bolsa Perwerdigarning shan-sheripining qiyapitining körünüşü idi. Buni körüpla men düm yiqildim; we men sözlewatqan birsining awazini anglidim.

2 We U manga: I insan oghli, ornungdin des tur, we Men sanga söz qilimen, — dédi. **2** U manga söz qilghanda, Roh manga kirip, méni des turghuzdi; we men manga söz Qilghuchining awazini anglap turdum. **3** We U manga: — «I insan oghli, Men séni Israil balilirigha, yeni Manga sanga asiyliq qilghan asi «yat eller»ge ewetimen; bügün'ge qeder hem ular hem ularning atabawliri Manga yüz örüp asiyliq qilip kelmekte», — dédi. **4** — «Bu balilar bolsa nomussiz we köngli qattiqtur; Men séni ulargha ewetimen; sen ulargha: «Reb Perwerdigar shundaq deydul» — dégin — **5** shuning bilen ular meyli qulaq salsun, salmisun (chünki ular asiyliq qilidighan bir jemet) — özliri arisida heqiqiy bir peyghemberning turghanliqini tonup yétidu. **6** Emdi sen, i insan oghli, gerche sanga tiken-jighanlar hemrah bolsimu, we sen chayanlarning arisida tursangmu, ular din qorqma, we sözliridinmu qorqma; shundaq, ularning sözliridin qorqma, we zerdilik qarashliridin dekke-dükkige chüshme; chünki ular asi bir jemettur. **7** Sen ular tingshisun, tingshimisun Méning sözlirimni ulargha yetkü; chünki ular asiyliq qilghuchilardur. **8** We sen, i insan oghli, sanga éytqan sözlirime qulaq sal; bu asi jemettek tetür bolmighin; aghzingni échib, Men sanga berginimni yégin». **9** — Men qarislam, mana manga sozulghan bir qol turuptu; we mana, uningda bir oram yazma turuptu. **10** U köz aldimda uni échib yéyip qoydi; uning aldi-keynining hemme yérige xet yézilghanidi; uninggha yézilghanliri mersiye, matem sözliri we derd-elemler din ibaret idi.

3 We U manga: — I insan oghli, érishkingini yégin; bu yazimini yep, béríp Israil jemetige söz qilghin, dédi. **2** Shuning bilen men aghzimni axtim, U manga yazimini yéügüzdü. **3** U manga: — I insan oghli, qorsiqingni toq qildir, ichi-baghringni Men sanga bergen bu oram yazma bilen toldurghin, — dédi. Shuning bilen men yédim, aghzimda u heseldeq tatliq idi. **4** We U manga mundaq dédi: «I insan oghli, barghin, Israil jemetige barghin, Méning sözlirimni ulargha yetküzgin. **5** Chünki sen gheyriy yéziqtiki yaki tili tes bir elge emes, belki Israil jemetige ewetildig; **6** — gheyriy yéziqtiki hem tili tes, sözlirini chüshen'gili bolmaydighan köp ellerge ewetilmidig; Men séni shulargha etetken bolsam, ular sanga qulaq salatti! **7** Biraq Israil jemeti sanga qulaq salmaydu, chünki ularning héchbiri Manga qulaq sélishti xalimaydu; chünki pütün Israil jemetining qapiqi tong we köngli qattiqtur. **8** Mana, Men yüzüingni ularning yüzlirige qarshi tashtek, we séning péshanengni ularning péshanilirigha qarshi tashtek qildim. **9** Berheq, séning péshanengni chaqmaq téshidin qattiq, héta almastek qildim.

Ulardin qorqma, we ular tüpeylidin dekke-dükkige chüshme; chünki ular asiy bir jemettur». **10** We U manga: — I insan oghli, Méning sanga éytmaqchi bolghan hemme sözlirimni könglünge püküp qoyghin, ularni köngül qoyup anglighin. **11** We hazir barghin, sürgün bolghanlarga, yeni öz élingdikilerge söz qil, ular anglisun, anglimisun ulargha: «Reb Perwerdigar shundaq deydul» — dégin! — dédi. **12** Shuning bilen Roh méni kötürdi, men arqamdin zor sharqirighan bir awazni anglidim — «Perwerdigarning shan-sheripige teshekkür-medhiye öz jaylirida oqulsun!» — **13** — Hayat mexluqlarning qanatlarining bir-birige tégishken awazi, we ularning yénidiki chaqlarning awazliri beheywet sharqirag bir sada idi. **14** We Roh méni kötürüp, yiraqqa apardi; we men qattiq azab, rohimdiki ghezep bilen bardi, we Perwerdigarning qoli méning wujudumda küchlük idi. **15** Shuning bilen men Tel-Abib shehiride sürgün bolghanlar, yeni Kéwar deryasi boyida turghanlarning yénigha yétip keldim; men ular turghan jayda olturdum; ularning arisida yette kün hang-tang qétip olturdum. **16** Mana yette kün toshup, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **17** «I insan oghli, Men séni Israil jemeti üçün közetchi qilip tiklidim; sen Méning aghzimdin sözni anglap, ulargha Mendin bolghan agahni yetküzgin. **18** Men rezillerge: «Sen jezmen ölesen» — désem, biraq sen uni agahlandurmisang — yeni bu rezil ademni hayatqa érishsun dep rezil yolidin yandurup, uni hayatqa érishsun dep agahlandurmisang, shu rezil adem öz qebihlikide ölidu; biraq Men uning qéni üçün sendin hésab alimen. **19** Biraq sen ashu rezil ademni agahlandursangmu, u rezillikidin, yeni öz rezil yolidin yanmisu, u öz qebihlikide ölidu; lékin sen öz jéningni qutquzup qalisen. **20** Yaki bolmisa bir heqqaniy adem öz heqqaniyliqidin yénip, qebihlik qilidighan bolsa, uning aldigha chomag salsam, u ölidu; chünki sen uni agahlandurmidim, u öz gunahida ölidu, we u qilghan heqqaniy ishlar eslenmeydu; biraq uning qéni üçün sendin hésab alimen. **21** We eger sen heqqaniy ademni gunah sadir qilma dep agahlandurup tursang, we u gunah sadir qilmasu, u chaghda u jezmen hayat qalidu, chünki u agahqa köngül qoydi; shuning bilen sen öz jéningni qutquzup qalisen». **22** We Perwerdigarning qoli méning wujudumda turatti; U manga: — Ornungdin tur, tüzlenglikke barghin, Men shu yerde sen bilen sözlshimen, — dédi. **23** Shuning bilen men ornumdin turup, tüzlenglikke chiqtim; we mana, men Kéwar deryasi boyida turup körgen shan-shereptek, Perwerdigarning shan-sheripi shu yerde turatti; körüpla men düm yiqildim. **24** We Roh ichimge kirip méni tik turghuzdi; U manga söz qilip mundaq dédi: — «Barghin, öyge kirip özünгни bend qilghin. **25** We sen, i insan oghli, mana, ular arghamchilarni üstünge sélip, ular bilen séni baghlaydu; buning bilen sen talagha chiqalmay, el-yurt ichige héch kirelmeysen. **26** Shundaqla ulargha tenbih bergüchi bolmasliqning üçtün, Men séni gacha qilip, tilingni tangliynggha chaplashturimen; chünki ular asiy bir jemettur. **27** We Men sen bilen sözlshikinimde, aghzingni échip, sen ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydul!» deysen; kim anglaymen dése anglisun, kim anglimaymen dése anglimisun; chünki ular asiy bir jemettur.

4 Emdi sen, i insan oghli, bir késekni élip öz aldindigha qoyghin; uning üstige bir sheherni — yeni Yérusalémni oyup qoyghin. **2** Andin uni muhasirige élip, uninggha poteylerni qurup, sépilgha chiqidighan bir dönglük yasap, uning etrapigha bargahlarni tikip we sépilni bösküchi bazghanlarni tiklep qoyghin. **3** Bir tömür taxtini élip, uni özüng bilen sheherning arisigha tikle; yüzüngni uninggha qaritip tikle; u muhasirige élinidu, sen özting uni muhasirige alisen; bu ishning özi Israil jemetige bésharet bolidu. **4** We sen, sol yéninggha yanpashlap

yatqin; Israil jemetining qebihlikini öz üstünge qoy; solgha yanpashlap qanche kün yatsang, sen shunche kün ularning qebihlikini kötürisen. **5** Men sanga yétish kérek bolghan künlerni ularning qebihlik qilghan yilliri boyiche, yeni üç yüz toqsan kün qilip békitkenmen; shuning bilen sen Israil jemetining qebihlikini kötürisen. **6** Bu künlér tügigidin kéyin, sen yene ong yanpashlap yétip, Yehuda jemetining qebihlikini kötürisen; sanga qiriq künni békitkenmen, herbir kün bir yilni ipadileydu. **7** We sen yüzüngni Yérusalémning muhasirisige qaritip, yénginni türgen halda, uni eyiblep bésharet bérisen; **8** we mana, Men üstünge arghamchilarni salimenki, sen muhasirining künlirini tügetmigüche uyan-buyan'gha héch örülmeysen. **9** We sen özüngge bughday, arpa, purchaq, qizil mash tériq we qara bughdaylarni élip bir idish ichige sal; we buningdin özüng üçün tamaq teyyarlaysen; sen buni yanpashlap yatqan künlerde, yeni üç yüz toqsan künde yeysen; **10** sen yeydighan tamaq bolsa miqdari boyiche her küni yigirme shekeldin bolushi kérek; sen uni belgilen'gen waqitlarda yeysen; **11** we [her küni] sunimu norma boyiche, yeni altidin bir hin ichisen; [her kündiki] belgilen'gen waqitlarda ichisen. **12** Sen uni arpa kömichi sheklide qilip yeysen; sen uni ularning köz aldida insan nijasiti üstide pishurisen». **13** Perwerdigar: «Israilar Men ularni heydep chiqiridighan eller arisida turup shu haram yolda öz nénni haram yeydu» — dédi. **14** Andin men: «I Perwerdigar! Men özümni héchqachan bulghap qoymidim, we yashliqindin tartip bugün'ge qeder men özi ölgendin, yaki yirtquchlar boghup qoyghan nersidin héch yémigenmen; héchqandaq yirginchlik göshke aghzim téqip baqmighan!» — dédim. **15** We U manga: «Mana, Men sanga insanning nijasitining ornigha kalining tézikini berdim; sen néningni shuning üstide pishurisen» — dédi. **16** We U manga: «I insan oghli, mana Men Yérusalémde ulargha yölénchük bolghan nanni qurutiwétimen; ular nanni tarazigha sélip, uni teshwish ichide yeydu, suni ölchem bilen alqazidilik ichide ichidu; **17** Chünki nan we su ulardin qalidu; ular bir-birige qariship dehshet basidu, öz qebihlikidin qurup kétédu».

5 «We sen, i insan oghli, özüng ötkür bir qilichni al; uni ustira süpitide ishlitip, chéching we saqilinggha sürtüp qoy; andin tarazini élip alghan chachlarni teng bölgin. **2** Muhasire künliri tügigende, üçtün birini sheher ichide köydürgin; yene üçtün birini élip sheher etrapigha chépiwetkin; yene üçtün birini shamalgha soriwetkin; Men bir qilichni sughurup ularni qoghlaymen. **3** Sen yene ulardin birnechche talni élip tonungning péshige tiqip qoyghin; **4** bulardin yene nechche talni élip ot ichige tashlap köydüriwetkin; bulardin pütün Israil jemetige ot tutiship kétédu». **5** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bu Yérusalém; Men uni ellerning del otturisigha orunlashturdum; bashqa memliketler uning öpçhöriside turidu; **6** Biraq u Méning hökümlirime qarshiliship rezillikte ellerdinmu ashuruwetti, belgilimilirimge qarshilishista öpçhörisidiki memliketlerdinmu ashuruwetti; chünki Méning hökümlirimni ular ret qildi, Méning belgilimilirim bolsa, ularda aqmaydu. **7** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki siler öpçhörenglerdiki ellerdinmu bekrek bashbashtaqliq qilghanliqlardin, Méning belgilimilirimde mangmasliqlardin we hökümlirimni tutmasliqlardin, hetta öpçhörenglerdiki ellerning hökümliridimu mangmasliqlar tüpeylidin, **8** Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men Özümki sanga qarshimen, [i Yérusalém]; séning aranggha ellerning köz alidila jazalarni yürgüzimen; **9** We séning barliq yirginchlikliring tüpeylidin arangda Özüm qilip baqmighan hemde kelgüsi ikkinchi qilmaydighan ishni qilimen. **10** Shuning

bilen atilar öz balilirini yeydighan bolidu, balilar öz atilirini yeydighan bolidu; we Men sanga jazalarni yürgüzimen, we séning barliq qalghanliringning hemmisini her tereptin chiqqan shamalgha soriwétimen. **11** Shunga, Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — chünki sen Méning muqaddes jayimni özüngning barliq lenetlik nersiliring hem barliq yirginchlikliring bilen bulghighining tüpeylidin, berheq, Men silerni qirghin qilimen; közüm sanga rehim qilmaydu, ichimmimu sanga aghritmaymen. **12** Sheherdikilerdin üçtin bir qismi waba késili bilen ölüdu hemde aranglarda bolidighan acharchiliqtin béshini yeydu; üçtin bir qismi öpchörenglerde qilichlinidu; we Men üçtin bir qismini her tereptin chiqqan shamalgha soriwétimen, andin bir qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen. **13** Shuning bilen Méning ghezipim bésiqidu, Méning qehrimni ularning üstige chüshürüp qon'ghuzup, pighandin chiqimen; Men Öz qehrimni ular üstige töküp tügetkendin kéyin, ular Men Perwerdigarning rezillikke chidimaydighan otumdin söz qilghanliqimni tonup yétidu. **14** We Men séning öpchörengdiki eller arisida hemde ötüp kétiwatqanlarning köz aldida séni weyrane qilimen we mesxire obyekt qilimen; **15** séning üstüнге ghezep hem qehr we qehrlik eybler bilen jazalarni yürgüzgiminde sen öpchörengdiki ellerge xorluq we tapa-tenining obyekt, bir ibret hem alaqqadilik chiqarghuchi bolisen; chünki Men Perwerdigar shundaq söz qildim! **16** Men ulargha halaket élip kelgüchi, acharchiliq zeherlik oqlirini yaghdurghinimda, silerning üstünglardiki acharchiliqni kücheytmen, we yölenchük bolghan néningni qurutiwétimen. **17** We üstünglarga öz baliliringlarni özünglardin juda qilidighan acharchiliq hem yirtuqch haywanlarni ewetimen; waba késilliri we qan tökküchiler aranglarga yamrap kétidu; üstünglarga qilich chüshürimen; Menki Perwerdigar söz qildim!.

6 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan ogli, Israilling taghliirigha yüzüngni qaritip ularni eyiblep mundaq dep bésharet bergin: — **3** «Israilling taghliri, Reb Perwerdigarning sözini anglap qoyunglar: Reb Perwerdigar taghlar we égziliklerge, wadilar we jilghilargha mundaq deydu: — Mana, Men üstünglarga bir qilichni chüshürüp, «yuqiri jay»liringlarni weyrane qilimen. **4** Shuning bilen silerning qurban'gahliringlar weyrane bolidu, «kün tüwrük»liringlar buzulidu; silerdin öltürülgenlerni butliringlarning aldigha tashlaymen. **5** Israillardin bolghan ölüklerni öz butliri aldigha yatquzimen; qurban'gahliringlar etrapigha ustixanlirini chéqiwétimen. **6** Siler turghan barliq jaylarda sheherler yer bilen yeksan qilinidu, «yuqiri jaylar» weyrane bolidu; shuning bilen qurban'gahliringlar halak bolidu, butliringlar chéqilip yoqilidu, «kün tüwrük»liringlar késilip ghulitilidu, we hemme yasighininglar yoq qiliwétilidu; **7** We öltürülgenler aranglarda yiqilishi bilen, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **8** Biraq Men silerdin bir qaldini qaldurimen; chünki yat memliketlerge tarqitiwétiliginlarda, silerdin eller arisida qilichtin qutulup qalghanlar bolidu. **9** We silerdin [qilichtin] qutulup qalghanlar sürgün qilin'ghan memliketlerde Mendin yan'ghan wapasis qelbiri we butlirigha pahishiwazlardek hewes qilghan közliri bilen baghrimni pare-pare qilghanliqini ésiğe keltüridu; shuning bilen ular qilghan rezillikliri hem yirginchlik qilmishliri tüpeylidin öz-özliridin nepretlinidu. **10** We ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; Men mushu külpetni silerning béshinglarga chüshürimen dégenlikim bikardin-bikar emes». **11** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Aliqingni-aliqingnigha urup, putung bilen yerni tepkin: «Israil jemetining barliq qebih, yirginchlik qilmishliri üçün

way! Chünki ular qilich, acharchiliq we waba késili bilen yiqilidu» — dégin! **12** Yiraqta turghan wabadin ölüdu; yéqinda turghan qilich bilen yiqilidu; hem tirik qalghan, yeni muhasirige chüshken kishi acharchiliqtin ölüdu; shuning bilen méning ulargha bolghan qehrimni chüshürüp pighandin chiqimen. **13** Emdi ular din öltürülgenler öz butliri arisida, ularning qurban'gahliri etrapida, öz butlirigha xushbu yaaqan her bir éviz döng üstide, tagh choqqilirida, barliq yéshil derex we baraqsan dub astida yatqan chaghda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **14** We Men Öz qolumni ularning üstige sozimen, ular her turghan jaylirida zéminni Diblattiki chöl-bayawandin better weyrane qiliwétimen. Andin ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

7 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** «Sen angla, i insan ogli, Reb Perwerdigar Israil zéminigha mundaq dédi: Xatime! Zémanning töt bulungigha xatime bérilidu! **3** Sanga hazir xatime bérilidu! Öz ghezipimni béshingha chüshürimen, öz yolliring boyiche üstüнге höküm chiqirip jazalap, özüngning barliq yirginchlik ishliringni öz béshingha yandurimen. **4** Méning közüm sanga rehim qilmaydu hem ichimmimu sanga aghritmaymen; eksiche öz yolliringni béshingha yandurimen, öz yirginchlikliring öz arangda bolidu; andin siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler». **5** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Balayi'apet! Héch bolup baqmighan balayi'apet kélidu! Mana, u keldi! **6** Xatime, xatime! U sanga qarshi qozghaldi! Mana, u kéliwatidu! **7** Halaket yéninggha keldi, i zéminda turghuchi; waqit-saiti toshiti, ashu kün yéqinlashti; xushalliq warqirashliri emes, belki dawalghuluq bir qiyas-süren taghlarda anglinidu. **8** Men tézla qehrimni üstüнге töküp, sanga qaratqan ghezipim bilen pighandin chiqimen; Men öz yolliring boyiche üstüнге höküm chiqirip jazalap, özüngning barliq yirginchlikliringni béshinggha qayturup chüshürimen. **9** Méning közüm sanga rehim qilmaydu hem ichimmimu sanga aghritmaymen; Men öz yolliringni béshinggha yandurimen, we öz yirginchlik ishliring öz aranggha chüshidu; shuning bilen siler özünglarni urghuchining Men Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **10** Mana, ashu kün! Mana u keldi! Halaket chiqip yüriwatidu! — tayaq bixlandi, hakawurluq chécheklidi! **11** Zorawanliq yétilip rezillik tayiqi bolup chiqti; ularningkidin héchnerse qalmaydu — ularning ademler topidin, dölet-bayliqliridin yaki heywisidin héchnéme qalmaydu. **12** Waqit-saiti keldi, küni yéqinlashti; alghuchi xushal bolup ketmisun, satquchi matem tutmisun; chünki qattiq ghezep mushu bir top kishilarning hemmisining üstige chüshidu. **13** Chünki gerche alghuchi bilen satquchi tirik qalsimu, satquchi özi sétiwetkinige qaytidin ige bolmaydu; chünki bu top kishiler toghruluq körün'gen bésharet inawetsiz bolmaydu; ular din héchqaysisi qebihlikni bilen öz hayatini saqliyalmaydu. **14** Ular kanayni chélip hemmini teyyarledi, biraq héchkim jengge chiqmaydu; chünki Méning ghezipim mushu bir top kishilarning hemmisige qaritilghan. **15** Talada qilich, ichide waba we acharchiliq turidu; dalada bolghan kishini qilich, sheherde bolghan kishini bolsa, waba we acharchiliq uni yutuwtidu. **16** We ulardin qutulup qélip bulardin qachaqlar taghlarda yürüp herbiri öz qebihlikni üçün jilghidiki paxteklerdek buquldap matem tutidu. **17** Herbirining qoli dermansiznidu, tizliri süydük bilen chliq-chiliq hól bolup kétidu; **18** Ular öziğe böz kiyimini baghlaydu, wehshet ularni basidu; herqaysining yüzide xijalet, bashliri taqir körünidu. **19** Ular öz kümüshlirini kochilargha tashlaydu, ularning altunliri bulghan'ghan nersidek bolidu; ularning altun-kümüshliri

Perwerdigar ghezipini kórsetken künide ularni qutquzmaydu; ular bulardın achlıqini qanduralmaydu, qorsiqini tolduralmaydu, chunki bu nersiler ulargha ademlerni putlashturidighan qebihlik boldi. **20** U Uning güzel bézekini heywe bilen tklidi; biraq ular uning ichide yirginchlik mebudlarni hemde lenetlik nersilirini yasidi; shunga Men uni ular içüni paskinchiliqqa aylandurimen. **21** Men uni olja süpitide yat ademlerning qoligha, ghenimet qilip yer yüzidiki rezillerge tapshurimen; ular buni bulghaydu. **22** Men yüzümi ulardıń örüymen, we kishiler Méning eziz jayimni bulghaydu; zorawanlar kirip u yerni bulghaydu. **23** Zenjirni teyyarlanglar; chunki zémin qanlıq jinayetlerge, sheher zorawaniqqa tolghan. **24** Shunga Men eller ichidiki eng rezilini keltürimen, ular ularning öylirige ige bolidu; Men zomigerlerning hakawurluqini yoqitimen; ularning «muqeddes jaylari» bulghinidu. **25** Wehshet kéliwatidu! Ular tinch-amanlıqni izdeyidighan bolidu, biraq héch tapalmaydu. **26** Apet üstige apet, shum xewer üstige shum xewer kélidu; ular peyghemberdin bésharet soraydu, biraq kahinlardın Tewratning bilimi, aqsqaqallardıń, moysipitlerdin nesihet yoqap kétidu. **27** Padishah matem tutidu, shahzade ümidsizlikke chömüliidu, zémindiki xelqlerning qollari titrep kétidu; Men ularni öz yollari boyiche bir terep qilimen, öz hökümliri boyiche ulargha höküm chiqirip jazalaymen; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ıkenlikimni tonup yétidu.

8 Altınchi yili, altınchi aynıng beshinchi künide shundaq emelge ashuruldiki, men öz öyümde olturghinimda, Israilning aqsqaqallirimu méning aldimda oltinghında, Reb Perwerdigarning qoli wujudumgha chüshhti. **2** Men qaridim, mana, otnıng qiyapitide bir zatning körünüşı turatti; bélining töwini ot turqıda turatti; bélining üstı bolsa julalighan yoruqluq, qizitilghan mis parqırighandek körtünüş turatti. **3** U qolning körünüşıdek bir shekilni sozup, béshındiki bir tutam chachni tutti; Roh méni asman bilen zémin otturısıgha köttürüp, Xudaning alamet körünüşlırlıde Yérusalémgha, yeni ibadetxanining shımalgha qaraydıghan ıchki derwazısınıng bosughısıgha apardı. Ashu yer «pak-muqeddeslikke qarshlashqan mebud», yeni Xudaning pak-muqeddes ghezipini qozghaydıghan mebud turghan jay ıdı. **4** Mana, men tüzlenglıkte körgen alamet körünüştekte, Israilning Xudasınıng shan-sheripi shu yerde turatti. **5** U manga: — I insan oghlı, béshingni köttürüp shımal terepke qaridim, mana, qurban'gahning derwazısınıng shımalıy terıpıde, bosughıda shu «pak-muqeddeslikke qarshlashqan mebud» turatti. **6** We u manga: — I insan oghlı, ularning bundaq qilmishlırını — Israil jemetıngın Méni muqeddes jayımdın yıraq körtüzdıghan, mushu yerde qılghan intayın yirginchlik ıshlırını körtüdsen? Biraq sen téxımu yirginchlik ıshlırını körisen, — dédı. **7** We U méni ibadetxana hoylısınıng kirish éghızıgha apardı, men qaridim, mana, tamda bir töshük turatti. **8** U manga: — I insan oghlı, tamni kolap teshkin, dédı. Men tamni kolap teshkim, mana, bir ıshık turatti. **9** U manga: — Kirgin, ularning mushu yerde qılghan rezil yirginchlik ıshlırını körip baq, dédı. **10** Men kirip qaridim, mana, etrapıdiki tamlargha neqish qılın'ghan herxil ömiligüchi hem yirginchlik haywanlarnı, Israil jemetıngın hemme butlırını kördüm. **11** We bularning aldaıda Israil jemetıngın yetmısha aqsqaqlı turatti. Ularınıng otturısıda Shafanning oghlı Jaazaniya turatti; ularning herbiri qolıda öz xushbuydénını tutup turatti; xushbuy quyuq buluttekte örlep chiqti. **12** We U manga: — I insan oghlı, Israil jemetıdiki aqsqaqallarning qarangghuluqta, yeni herbırıngın öz mebud neqish qılın'ghan hujrısıda néme qılghanlıqını kördüngmu?

Chunki ular: «Perwerdigar bizni körmeydu; Perwerdigar zémınıni tashlap ketti» — deydu, — dédı. **13** We U manga: — Biraq sen ularning téxımu yirginchlik qilmishlırını körisen, dédı. **14** U méni Perwerdigarning öyınıng shımalıy derwazısınıng bosughısıgha apardı; mana, shu yerde «Tammuz üçün matem tutup» yıghlawatqan ayallar olturatti. **15** We U manga: — I insan oghlı, sen mushularni kördüngmu? Biraq sen téxımu yirginchlik ıshlırını körisen, — dédı. **16** We U méni Perwerdigarning öyınıng ıchki hoylısıgha apardı. Mana, Perwerdigarning ibadetxanısınıng kirish yolıda, péshaywan we qurban'gahning otturısıda, yıgırme besh adem, Perwerdigarning ibadetxanısıgha arqısını qilip sherqqe qarap quyashqa choquıwatattı. **17** We U manga: — I insan oghlı, sen mushularni kördüngmu? Yehuda jemeti özi mushu yerde qılghan yirginchlik qilmishlırını yénik dep, ular yene buning üstige zémınıni jebir-zulum bilen toldurup méning achchıqımni qayta-qayta qozghatsa bolamdu? We mana, ularning yene shaxni burnıgha tutıwatqınıgha qara! **18** Shunga Men qehr bilen ularni bir terep qilimen; Méning közüim ulargha rehım qılmaydu, ıchımınımu ulargha aghrıtmaymen; ular qulıqımgha yuqırı awzada nıda qılsımu, ularni anglımaymen, — dédı.

9 U qulıqımgha küchlük bir awzada towap: — Yéqın kélinglar, sheherge mes'ul bolghuchilar, herbırınglar öz halakete qoralıngarnı qolunglarga tutunglar, — dédı. **2** We mana, alte kishining [ibadetxanining] shımalıgha qaraydıghan «Yuqırı derwaza» tereptın kéliwatqınını kördüm. Herbırısı qolıda bitchit qılghuchi qoralını tutqan; ularning otturısıda yéniqha pütükchıngın sıyahdénı ésiqlıq turghan, kanap kıyımılrını kıygen bırı bar ıdı; we ular [ibadetxanıgha] kirip, mis qurban'gahning yénıda turdı. **3** Shu chaghda Israilning Xudasınıng shan-sheripi esli turghan kérébtın köttürülüp öyning bosughısıda turdı. Perwerdigar yéniqha pütükchıngın sıyahdénı ésiqlıq turghan, kanap kıyımılrını kıygen kishini chaqırıp unınggha: — **4** Shehernıng otturısın, yeni Yérusalémning otturısın öttüp, sheher ıchide ötküzılgen barlıq yirginchlik ıshlar tüpeylidin ahnadamet chekken kishılernıng péshanlırıge bir belge salghın, — dédı. **5** We manga anglıtıp bashqa kishılerge: — Bu kishıngın keynıdn shehernı kézip, ademlırni qıringlar; közünglar rehım qılmısın, ulargha ıchinglarnı aghrıtmanglar! **6** Bırnımu qoyma hemmını — qérılar, yash yigit-qızlar, bowaq-balılar we ayallarnı qoyma öltürüwétinglar; peqet belge qoyulghan kishılerge yéqınlashmanglar; bu ıshni öz muqeddes jayımdın bashlanglar, — dédı. Shunga ular Xudaning öyi aldaıda turghan hélıqi aqsqaqallardıń bashlıghan. **7** We U ulargha: — Öynı bulghanglar, hoylılırını öltürülgenler bilen chıdurunglar; emdi béringlar! — dédı. Shuning bilen ular chıqıp sheher boyiche ademlırni qırışqa bashlıdı. **8** We shundaq boldiki, ular ademlırni qırghında, men yalghuz qaldım; özümni yerde düm tashlıdıım we: — Ah, Reb Perwerdigar! Sen Yérusalémgha qarıtılghan qehringni tökkende Israilning barlıq qaldısını halak qılamsen? — dédıım. **9** We U manga: — Israil we Yehuda jemetıngın qebihlıki intayın rezil; chunki ular: «Perwerdigar zémınıni tashlap ketti; Perwerdigar bizni körmeydu» — deydu. **10** «Men bolsam, Méning közüim ulargha rehım qılmaydu, ıchımınımu ulargha aghrıtmaymen; Men ularning yolını öz béshıgha chüshürimen, — dédı. **11** We mana, yéniqha pütükchıngın sıyahdénını asqan, kanap kıyımılrını kıygen kishi qılghan ıshıni melum qilip: «Manga Sen buyrughan ıshını orundıdım» — dédı.

10 Men qaridim, mana, kérublarning béshı üstıdiki gümbéz üstıde, kök yaqutning qiyapitidekte bir textning körünüşı turatti; **2** We [textkte Olturghuchi] kanap kıyımılrını kıygen

kishige: «Kérublarning astidiki chaqlarning arisig'ha kir, qollirini kérublar arisida köyüwatqan chog'hlarga toldurup, ularni sheher üstige chéchiwet» — dédi. Men qaridim, u shundaq qilishqa boshlidi. **3** Bu kishi kirgende kérublar öyning ong teripide turatti; [shan-shereplik] bulut öyning ichki hoylisini tordurdi. **4** We Perwerdigarning shan-sheripi kérub üstidin chiqip, öyning bosughisig'ha kelgenidi; öy bulutqa toldi, hoyla bolsa Perwerdigarning shan-sheripining julaliqig'ha chömgen. **5** Kérublarning qanatlarining sadasi hemmidin qadarning sözligen chaghdiki awazidek bolup, sirttiki hoylig'ha anglinip turatti. **6** We shundaq boldiki, [Reb] kanap kiyimlarni kiygen kishige: «Chaqlar arisidin, yeni kérublar arisidin ot alghin» — dep buyrug'hinida, u kirip bir chaqning yénida turdi. **7** We kérublardan biri öz qolini kérublar otturisidiki otqa sozup uningdin ot élip, kanap kiyimlarni kiygen kishining qollirig'ha saldi; u buni élip chiqip ketti. **8** (Kérublarning qanatli astida, ademning qollirining qiyapiti körünup turatti). **9** Men qaridim, mana, kérublarning yénida töt chaq bar idi, bir kérubning yénida bir chaq, yene bir kérubning yénida yene bir chaq turatti; chaqlarning qiyapiti bolsa béril yaqutning körünüşide idi. **10** Ularning shekli bolsa, tötilisining oxshash idi, yeni chaq ichide chaq bardek körünetti. **11** Kérublar mangghanda, ular yuzlen'gen tötila terepke udul qarap mangatti; mangghanda ular héch burulmaytti, belki béshi qaysi terepke qarighan bolsa, ular shu terepke mangatti; ular mangghanda héch burulmaytti. **12** Ularning pütün téni, dümbiliri, qolliri, qanatli ri we ularning chaqlirimu, yeni tötisige tewe chaqlarning etrap'i közler bilen tolghanidi. **13** Chaqlarni bolsa: «pirqiraydig'han chaqlar!» — dep atighinini öz qulig'ha bilgen anglidim. **14** Herbir kérubning töt yüzi bar idi; birinchisi kérubning yüzi, ikkinchisi ademning yüzi, üçinchisi shirning yüzi, tötinchisi bürkütning yüzi idi. **15** Kérublar yuqirig'ha örlidi. Bular del men Kéwar deryasi boyida körgen hayat mexluqlar idi. **16** Kérublar mangghanda, chaqlarni ularg'ha yandiship mangatti; kérublar yerdin örleshke qanatlarini kötüriginide, chaqlarni ularning yénidin burulup ketmeytti. **17** Ular turghanda, chaqlarni turatti; ular kötürülgende, chaqlarni ular bilen kötürülletti; chünki hayat mexluqlarning rohi chaqlarda idi. **18** We Perwerdigarning shan-sheripi öyning bosughisi üstidin chiqip, kérublar üstide turdi; **19** Kérublar qanatlarini kérip, köz aldimda yerdin kötürüldi; ular öydin chiqqanda, chaqlarni ularning yénida idi; ular Perwerdigarning öyining sherqiy derwasidasida turatti; Israilning Xudasining shan-sheripi ularning üstide yuqiri turatti. **20** Bular bolsa del men Kéwar deryasi boyida körgen, Israil Xudasining astida turghan mexluqlar idi; ularning kérublar ikenlikini bildim. **21** Ularning herbirining töttin yüzi, herbirining töttin qaniti, qanatli astida insan qoli siyaqidiki qolliri bar idi. **22** Ularning yuzlirining qiyapiti bolsa, ular men Kéwar deryasi boyida körgen yuzler idi; ularning turqi we yuzliri men körgen'ge oxshash idi; ularning herbiri öz udulig'ha qarap mangatti.

11 Roh méni kötürüp, Perwerdigarning öyining sherqiy, yeni sherqé qaraydig'han derwasig'ha apardi; we mana, derwazining bosughisida yigirme besh adem turatti; men ularning otturisida awamning aqsaqili bolghan, Azzurning og'li Jaazaniya hem Benayaning og'li Pilatiyani kördüm. **2** We U manga: — I insan og'li, qebihlikni oylap chiqquchi, mushu sheherde rezil meslihet bergichi ademler del bulardur. **3** Ular: «Öylerni sélis'ha waqti yéqinlashti emesmu? Bu sheher bolsa qazan, biz bolsaq, ichidiki gösh» — deydu. **4** Shunga ularni eyiblep bésharet bergin; — Bésharet bergin, i insan og'li! — dédi. **5** Shuning bilen Perwerdigarning Rohi wujudumg'ha

urulup chüshüp, manga söz qilghan: «Perwerdigar mundaq deydu» — dégin. «Silerning shundaq déging'hlarni, i Israil jemeti; könglungerge pükken oy-pikring'hlarni, Men bilimen. **6** Siler mushu sheherde adem öltürishni köpeytkensiler; siler reste-kochilarni öltürülgenler bilen toldurghansiler». **7** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler öltürgen kishiler bolsa, del shu gösh'tur, sheher bolsa qazandur; biraq silerni bolsa uningdin tartiwalimen. **8** Siler qilichtin qorqup kelgensiler, we Men üstüng'larig'ha bir qilich chüshürimen» — deydu Reb Perwerdigar. **9** «Shuning bilen Men silerni sheherdin tartiwélip, yat ademlerning qolig'ha tapshurimen, silerning üstüng'lardin höküm chiqirip jazalaymen. **10** Siler qilichlinip yiqilisiler; Israil chégralirida üstüng'larig'ha höküm chiqirip jazalaymen; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **11** Bu sheher siler üçhün «qazan» bolmaydu, hem silermu uningki «gösh» bolmaytiler; Men Israil chégralirida üstüng'lardin höküm chiqirip jazalaymen. **12** We siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler; siler Méning belgilimilirimde yürmigen, hökümlirim boyiche mangmighansiler, belki öpçöhöng'lardiki ellerning hökümliri boyiche mangghansiler». **13** Shundaq boldiki, Men bésharet bérüwatqinimda, Benayaning og'li Pilatiya jan üzdi. Men düm yiqildim: «Ah, Reb Perwerdigar! Sen Israilning qaldisini pütünley yoqatmaqchimusen?» — dep qattiq awazda nida qildim. **14** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **15** I insan og'li, Yerusalemda turuwatqanlarning: «Perwerdigardin yiraq kéting'lar! Chünki mushu zémin bizg'la miras qilip teqdim qilin'ghan!» dégen gépi, séning qérindashliring, yeni séning qérindashliring bolghan sürgünlerge hem Israilning pütkül jemetige qaritip éytilghan. **16** Shunga ularg'ha mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Gerche Men ularni yiraq yerlerge, eller arisig'ha yöküwtetken hem memliketler ichige tarqitwetken bolsammu, ular barghan yerlerdimu Men Özüm ularg'ha kichikine bir pak-muqeddes bashpanah bolimen». **17** Shunga mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men silerni ellerdin yighimen, tarqitiwétilgen memliketlerdin silerni jem qilimen, andin Israil zéminini silerge qayturup teqdim qilimen. **18** Shuning bilen ular u yerge qaytip kélidu, ular barliq lenetlik nersilerni hem barliq yirginchlik ishlirini u yerdin yoq qilidu. **19** Men ularg'ha bir qelbni bérimen, iching'larig'ha yéngi bir rohni salimen; Men ularning ténidin tashtek qelbni élip tashlaymen, ularg'ha méhrlik bir qelbni bérimen. **20** Shuning bilen ular Méning belgilimilirimde yüridu, Méning hökümlirimde ching tutup ularg'ha emel qilidu. Ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen. **21** Biraq köngülliri lenetlik nersilerge we yirginchlik qilmishlirig'ha béghishlan'ghanlar bolsa, Men ularning yollirini öz béshig'ha chüshürimen», — deydu Reb Perwerdigar». **22** Kérublar qanatlarini yaydi, ularning chaqliri öz yénida turatti; Israilning Xudasining shan-sheripi ular üstide yuqiri turatti; **23** we Perwerdigarning shan-sheripi sheherning otturisidin chiqip, sheherning sherq teripidiki tagh üstide toxtidi. **24** Shuning bilen Roh méni kötürüp, Xudaning Rohi bergin bo körünüşte méni Kaldiyeg'e, yeni sürgün bolghanlarga apardi; shuan men körgen bo körünüş mendin ketti. **25** Shuning bilen men sürgün bolghanlarga Perwerdigar manga körsetken barliq ishlarni sözlep berdim.

12 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan og'li, sen asiy bir jemet arisida turisen; ularning körushke közi bar emma körmeydu, anglashqa qulig'ha bar, emma anglimaydu, chünki ular asiy bir jemetdur. **3** We sen, i insan og'li, sürgün bolghuchining yük-taqlirini teyyarlap qoyghin, men küündze ularning köz aldimda sürgün bolghuchidek öz jayingdin bashqa jayg'ha barghin. Gerche ular asiy bir jemet bolsimu,

éhtimalliqi yoq emeski, ular chüshinip yétidu. **4** Kündüzde ularning köz aldida sürgün bolushqa tayyarligan yük-taqlardek yük-taqlirini élip chiq; andin kech kirey dégende ularning köz aldida sürgün bolidighan kishilerdek jayingdin chiqip ketkin; **5** tamni kolap téship, yük-taqlirini élip chiqqin; **6** ularning köz aldida buni müringge élip, gugumda kötürüp chiqip ketkin; yerni körelmesliking üçtün yüzüingni yapqin; chunki Men séni Israil jemetige bésharet qildim. **7** We men buyrulghan boyiche shundaq qildim; kündüzde men sürgün bolghuchi kishidek yük-taqlirini élip chiqqin; we kech kiringde qolam bilan tamni kolap téship, yül-taqlirini chiqirid, gügümdé ularning köz aldida mürengé élip kötürüp mangdim. **8** Etigende Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **9** «I insan oghli, Israil jemeti, yeni asiy bir jemet, sendin: «Bu néme qilghining» dep sorighan emesmu? **10** Ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Bu yüklen'gen wehiy Yérusalémdeki shahzade hem shu yerdiki barliq Israil jemetidikiler toghruluqtur» — dégin. **11** Ulargha: «Men siler üçtün bésharet. Men qandaq qilghan bolsam, emdi ularghimu shundaq ishlar qildurulidu; ular esir bolup sürgün bolidu» — dégin. **12** Ular arisidiki shahzade öz yük-taqlirini gugumde müriside kötürüp chiqidu; ular tamni kolap téship töshüktin nersilirini chiqiridu; u öz yüzini yépip zéminni körelmeydighan bolidu. **13** Shuning bilen Öz torumni uning üstige yayimen, u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Kaldiylerning zémini bolghan Babilgha apirimen, biraq u u yerni öz közi bilen körmeydu; u shu yerde ölüdu. **14** Uninggha yaremleshken öpçhörisidikilerning hemmisini hem barliq qoshunlirini Men barliq shamalgha tarqitwétimen; Men qilichni ghilaptin sughurup ularni qoghlaymen. **15** Men ularni eller arisigha tarqitwetkimimde, memliketler ichige taratqimida ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **16** Biraq ularning ichidiki az bir qismini, qilich, acharchilic hem waba késilidin xalas qilimen; meqsitim shuki, ulargha özliri baridighan ellerde özlirige yirginchilik qilmishlirini étirap qildurushdin ibaret; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu». **17** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **18** «Insan oghli, öz néningni titrigen halda yégin, süyüingni dir-dir qilip ensirigen halda ichkin; **19** hem shu zémindiki kishilerge mundaq dep éytqin: «Reb Perwerdigar Yérusalémdeki we Israil zémínide turuwatqanlar toghruluq mundaq deydu: «Ular öz nénni ensiresh ichide yeydu, süyini dekke-dükke ichidu; chunki zéminde turuwatqanlarning jebir-zulumi tüpeylidin, u yer hemmisi yeqsan qilinidu. **20** Ahalilik sheherler xarabe bolup, zémin weyrane bolidu; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler». **21** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **22** «I insan oghli, Israil zémínide: «Künler uzartilidu, herbir alamet körünüş bikargha kétidu» dégen maqalni éytqini némisiz? **23** Emdi ulargha: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men bu maqalni yoq qilimen; Israilda bu maqal ikkinchi ishliilmeydu; sen eksiche ulargha: «Künler yéqinlashti, herbir alamet körünüşning emelge ashurulushimu yéqinlashti» — dégin. **24** Chunki Israil jemetide yalghan «alamet körünüş» yaki ademni uchuridighan pалchilqlar qayta bolmaydu. **25** Chunki Men Perwerdigardurmen; Men söz qilimen, hem qilghan sözüüm choqum emelge ashurulidu, yene kéchiktürülmeydu. Chunki silerning künliriglarida, i asiy jemet, Men söz qilimen hem uni emelge ashurimen» — deydu Reb Perwerdigar». **26** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **27** «I insan oghli, mana, Israil jemetidikiler séning toghruluq: «U körgen alamet körünüşler uzun künlerdin kéyinki waqitlarni körsitidu, u bizge yiraq kelgisi toghruluq bésharet béridu» —

deydu. **28** Shunga ulargha: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Méning sözlirimdin héchqaysisi yene kéchiktürülmeydu, belki qilghan sözüüm emelge ashurulidu, deydu Reb Perwerdigar» — dégin».

13 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** «I insan oghli, sen Israilning bésharet bergüchi peyghemberleri, yeni öz tesewwuri bilen bésharet bergüchilerni eyiblep bésharet béríp: «Perwerdigarning sözini anglanglar!» — dégin. **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Öz rohigha egiship mangidighan, héch wehiyni körmigen hamaqet peyghemberlerning haligha way! **4** I Israil, séning peyghemberliring xuddi xarabiler arisida yürütawatqan tülkilerdek boldi. **5** Siler bösülgen jaylarga chiqmighansiler, uning Perwerdigarning künde bolidighan jengde puxta turushi üçtün Israil jemetining buzulghan témni héch yasimidinglar. **6** «Perwerdigar mundaq deydu» dégüchiler bolsa peqet saxta bir körtünüşni we yalghan palni körgenlerdin ibaretur; Perwerdigar ularni ewetmigen; biraq ular öz sözing emelge ashurulushini ümid qilidu. **7** Siler «Perwerdigar mundaq deydu» déginginglarda, Men héch söz qilmighan tursam, siler saxta bir «alamet körtünüş»ni körgen, yalghan palni éytqan emesmu? **8** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler oydurma sözlisinginglar, yalghan «alamet körtünüş»lerni körginginglar tüpeylidin, emdi mana, Men silerge qarshimen, — deydu Reb Perwerdigar, **9** — Méning qolum saxta «alamet körtünüş»ni körgen we yalghan palni éytqan peyghemberler bilen qarshilishidu; ular öz xelqimning kéngishide olturmaydu, ular Israil jemetining nesebnamiside xatirilenmeydu; ular Israilning zémínighe héch kirtülmeydu; shuning bilen siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **10** Berheq, ular tinch-amanliq bolmighandimu «tinch-amanliq!» dep jar sélip, xelqimni éziqturghanliqi üçtün, birsiz népiz ara tamni qopursa, ular kélip peqet uni hak suwaq bilen aqartip qoyghanliqi üçtün — **11** Tamni hak suwaq bilen aqartiwatqanlargha: «Bu tam yiqilidul!» dégin! Kelküdek bir yamghur yaghidul! I yoghan möldürler, siler chüshisiler! Dehshetlik bir shamal chiqidu; **12** we mana, tam örölüp chüshkende, xeq silerdin: «Siler bu tamni suwighan hak suwaq qénil!» dep sorimamdu? **13** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz qehrim bilen dehshetlik bir shamal partlitip chiqirimen; Méning achchiqimdin kelküdek bir yamghur we hemmini halak qildighan qehrlik möldürler yaghidu. **14** Shuning bilen Men siler hak suwaq bilen aqartqan tamni ghulitip, uning ulini ashkare qilip, uni yer bilen yeqsan qilimen; u ghulap chüshkende, siler uning arisida halak bolisiler; we Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **15** Shundaq qilip Men qehrimni tam hem uni hak suwaq bilen aqartqanlarning üstige chüshürüp pighandin chiqimen; we: «Tam yoq boldi, shundaqla uni hak suwaq bilen aqartqanlar, yeni Yérusalém toghruluq bésharet bergüchi, héch tinch-amanliq bolmighandimu u toghruluq tinch-amanliqni körssetken «alamet körtünüş»ni körgen Israilning peyghemberlirimu yoq boldi» — deymen». **17** «Emdi sen, i insan oghli, öz tesewwuri boyiche bésharet bergüchi öz xelqimning qizlirigha yüzüingni qaritip, ularni eyiblep bésharet béríp mundaq dégin: — **18** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz béghishlirining herbirige [séhirlik] bilezüklarni qadap, janlarni tuzaqqa élish üçtün herqandaq éjiz-pakar ademlerning béshigha perenchini yasighanlarga way! Emdi siler öz xelqimning janlirini tuzaqqa chüshürüp, janliriglarini saq qaldurimiz dewatamsiler? **19** Neche tutam arpa, neche chishlem nanni dep siler Manga kupurluq qilip, yalghan sözge qulaq salidighan Méning xelqimge

yalghanchiliqlar arqiliq ölmeske tégishliklerini öltürüp, tirik qalmasliqqa tégishliklerini hayot qaldurmaqchimusiler? **20** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men silerning qushlarni tuzaqqa chüshürgendek kishilerni tuzaqqa chüshürgüchi séhirlik «téngi»liringlarga qarshimen, Men ularni bilkinglardin yirtip tashlaymen; shuning bilen siler qushlarni tuzaqqa chüshürgendek tutqan kishilerni erkinlikke uchuriwétimen. **21** Men silerning perenjiliringlarnimu yirtip tashliwétip, xelqimni qolunglardin qutquzimen; ular yene qolunglarda olja bolup turmaydu; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **22** Siler yalghanchilik bilen, Özüm azar bermigen heqqaniy ademlerning könglige azar bergenlikinglar üçün, shundaqla rezil ademlerning hayatinu saqlap qutquzushqa ularni rezil yoldin yandurmay, eksiche ularning qolini kücheytininglar üçün, **23** siler quruq «alamet közütüsh»lerni ikkinchi bolup körmeyisiler, yaki yalghan palchilik qilmaysiler; Men Öz xelqimni qolunglardin qutquzimen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler».

14 Israil aqsaqallirining beziliri Méning yéningha kélip aldimda olturushiti. **2** We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **3** «I insan ogli, mushu ademler öz butlirini könglige tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikini köz aldigha qoyghanidi. Emdi ularning Méni izdep Mendin yol sorishini qobul qilamdimen? **4** Emdi ulargha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Israil jemetidiki könglide öz butlirini tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikini köz aldigha qoyup, andin peyghember aldigha kélidighan herbir ademi bolsa, Menki Perwerdigar uninggha butlirining köplüki boyiche jawab qayturimen. **5** Shundaq qilip Men Israil jemetining könglini Özümge igilurimen; chünki ular barliq butliri bilen Manga yati bolup ketti». **6** — Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Towa qilinglar! Butliringlardin yéniq [yéningha] qaytip kélinglar! Barliq yirginchlik qilmishinglardin yüzüglarni örünglar! **7** Chünki Israil jemetidiki özlirini Mendin ayrip, öz butlirini könglide tiklep, ademlerni putlashturidighan öz qebihlikini köz aldigha qoyup, andin Mendin sorash üçün peyghemberning aldigha kélidighan herqaysi adem yaki shuninggha oxshash Israilda turuwatqan herqaysi musapirlar bolsa, Menki Perwerdigar Özüm ulargha jawab qayturimen; **8** Men mushu kishini bir agha béshariti qilip uni söz-chöchekke qaldurushqa yüzümni uninggha qarshi qilimen; Men xelqimning arisidin uni üzüp tashlaymen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **9** Biraq peyghember özi éziqturulup, bir bésharetlik söz qilghan bolsa, u chaghada Özüm Perwerdigar shu peyghembarni ézitqughu uchratqanmen; Men uninggha qarshi qolumni uzartip, uni xelqim arisidin halak qilimen. **10** Ular qebihlikining jazasini tartidu; peyghemberge bérilidighan jaza bilen sorighuchigha bérilidighan jaza oxshash bolidu. **11** Shuning bilen Israil jemeti yene Mendin chetnep ketmeydu, yaki yene asiyligiliri bilen özlirini bulghimaydu; ular Méning xelqim, we Men ularning Xudasi bolimen» — deydu Reb Perwerdigar». **12** We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **13** «I insan ogli, melum bir zémin Manga asiylig qilip gunah qilghanda, Men shuning bilen qolumni uninggha qarshi uzartip, ularning yölenchüki bolghan nénini qurutuwétip, uning üstige acharchiliqni ewetimen hem insan we haywanlarni uningdin üzimen; **14** emdi u chaghada Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular öz heqqaniyliqni tüpeylidin peqet öz janlirini saqliyalghan bolatti — deydu Reb Perwerdigar. **15** Eger Men zémindin yirtquch

haywanlarni ötküzsem, ular uni baliliridin juda qilsa, haywanlar tüpeylidin uningdin ötküchi héchbir adem bolmay, u weyrane bolsa, **16** emdi Men öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — mushu üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghulliri ne qizlirini qutquzalmaytti; ular peqet öz janlirini qutquzalaytti, zéminning özi weyrane péti qalatti. **17** Yaki bolmisa Men shu zémin'gha qilichni chüshürüp, uningdin insan hem haywanni üzüwetken bolsam, **18** emdi hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — mushu üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghulliri ne qizlirini saqlap qutquzalmaytti; ular peqet öz janlirini qutquzalaytti. **19** Yaki bolmisa Men shu zémin'gha waba késilini chüshürüp, Öz qehrimni qan töktürülüşhi bilen üstige tökse, uningdin insan hem haywanni üzüwetken bolsam, **20** emdi hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — Nuh, Daniyal we Ayuptin ibaret üç hezret uningda turuwatqan bolsimu, ular ne öz oghlini ne qizini qutquzalmaytti; ular peqet heqqaniyliqni bilen öz janlirini qutquzalaytti. **21** Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Emdi shundaq bolghandin kéyin, insan hem haywanni üzüwétish üçün Yérusalémgha töt jazayimni, yeni qilich, acharchilik, yirtquch haywan we waba késilini chüshürsem qandaq bolar? **22** Biraq mana, uningda qélip qalghanlar bolidu, yeni oghul-qizlar uningdin chiqirilip qutquzulidu; mana, ular silerning yéninglarga chiqip, siler ularning yolliri hem qilmishlirini körüp yétisiler; shuning bilen siler Men Yérusalémgha chüshürgen külpet, yeni uninggha chüshürülgén barliq ishlar toghruluq teselli alisiler; **23** emdi siler ularning yolliri hem qilmishlirini körgininglarda, ular silerge teselli épkélidu; siler Méning uningda barliq qilghan ishlerimni bikardin-bikar qilmighanliqimni tonup yétisiler, — deydu Reb Perwerdigar».

15 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** «I insan ogli, üzüm téli yaghichining bashqa derex yaghachliridin néme artuqchiliq bar, uning shéxining ormandiki derexler arisida néme alahidiligi bar? **3** Uningdin birer jabduqni yasashqa matériyal alghanning paydisi barmu? Uningdin chinilerni asudek qozuqni yasighili bolamdu? **4** Mana, u otqa yéqilghu bolghanda, ot uning ikki uchini köydürgende, otturisimu yérim köygende, emdi uni birer ishqa ishletkili bolamdu? **5** Mana, u saq bolghanda, héchqandaq ishqa ishletkili bolmighan yerde, emdi ot uni köydürüp yep ketkende, uni birer ishqa ishletkili bolamdu? **6** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men ormandiki derexler arisidiki üzüm télining yaghichini otqa tapshurghinimdek, Yérusalémda turuwatqanlarni otqa tapshurimen. **7** Yüzümni ulargha qarshi qilip qaritimen; ular bir ottin chiqsa, bashqa bir ot ularni yewétidu. Öz yüzümni ulargha qarshi bolup qaratqanda, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **8** Ularining qilghan wapasizliqliri tüpeylidin men zéminni weyrane qilimen» — deydu Reb Perwerdigar».

16 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan ogli, özining yirginchlik qilmishlirini Yérusalémning yüzige sélip mundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar Yérusalémgha mundaq deydu: «Séning esliy zating we tughulushung Qanaaniylarning zéminida bolghan; séning atang Amoriy, apang Xittiy qiz idi. **4** Séning tughulushughu kelsek, sen tughulghan kününgde kindiking késilmigen, sen suda yuyulup pakiz qilinmighan; héchkim sanga tur sürkmigen yaki séni zakilimighan. **5** Héchkimning közi mushu ishlar üçün sanga rehim qilmighan yaki ichini sanga aghritmighan; eksiche sen dalagha tashliwétilgensen, chünki tughulghan

kününgde kemsitilgensen. **6** Shu chaghdha Men yéningdin ötüp kétiwétip, séni öz qéningda éghinap yatqiningni körgen; we Men öz qéningda yatqan halitingde sanga: «Yashighin!» — dédim. Berheq, sen öz qéningda yatqan halitingde Men sanga: «Yashighin!» — dédim. **7** Men séni daladiki ot-chöpplerdek aynittim; sen ösip xéli boy tartip chirayliq bézilip wayigha yetting; köksiliring shekillendi, chachliring üzün östi; biraq sen téxi tughma-yalingach iding. **8** Men yene yéningdin ötüwétip sanga qaridim; mana, ishq-muhebbet mezgiling yétip keldi; Men tunnig peshini üstüנגge yéyip qoyup, yalingachliqingni ettim; Men sanga qesem ichip, sen bilen bir ehde tüzdum, deydu Reb Perwerdigar, we sen Méningki boldung. **9** Men séni su bilen yuyup, qéningni téningdin yuyuwétip, sanga paraqliq mayni sürttim. **10** Men sanga keshtilik könglekn kiygüzüp, ayighingha delfin térisidin tikken keshlerni saptim; séni népis kanap bilen orap, yipek bilen yéyip qoydum. **11** Séni zibu-zinnetler bilen perdazlidim, qolliringgha bilezüklerni, boynunggha marjanni taqap qoydum; **12** burnunggha halqini, qulaqliringgha zirilerni, béshinggha güzel tajni kiygüzdum. **13** Shundaq qilip sen altun-küümsh bilen perdazlanding; kiyim-kéchkiliring népis kapap, yipek we keshtilik rextin idi. Yéning aq un, bal hem zeytun méyi idi; sen intayin güzel bolup, xanish mertiwisige kötürüldung. **14** Güzelliking tüpeylidin ellerde dangqing chiqti; chunki Men sanga körkemlikimni béghishlishim bilen güzelliking kamaletke yetti, — deydu Reb Perwerdigar. **15** — Biraq sen güzellikingge tayinip, dangqingdin paydilinip pahishe boldung; sen herbir ötküchi kishige pahishe muhebbetliringni töktüng; güzelliking uning boldi! **16** Sen kiyim-kéchkiliringdin élip özüng üçün renggareng bézelgen «yuqiri jaylar»ni yasap, andin ularning üstide buzuqluq qilghansen. Bundaq ishlar yüz bérip baqmighan, we ikkinchi yüz bermeydu! **17** Sen Men sanga béghishlighan güzel zibu-zinnetlirim we altun-küümshüm bilen erke mebudlarni yasap ular bilen buzuqluq qilghansen. **18** Sen öz keshtilik kiyimliringni élip ulargha kiygüzdüng; Méning méyim we Méning xushbuyumni ulargha sunup béghishliding; **19** Men özüngge bergen nénimni, Men sanga ozuqqa bergen aq an, zeytun méyi we balni bolsa, sen ularning aldigha xushpuraq hediye süpitide atap sundung; ishlar del shundaq idi! — deydu Reb Perwerdigar. **20** — Uning üstige sen Özüngge tughup bergen qiz-oghulliringni élip, mebudlarning ozuqi bolsun dep ularni qurbanliq qilding. Séning buzuqluqung azliq qilghandek, **21** sen Méning balilirimni soyup ularni ottin ötküzüp mebudlarga atap qoydungghu? **22** Séning barliq yirginchlik qilmishliring hem pahishe buzuqluqliringda, sen yashliqingda tughma-yalingach bolup öz qéningda éghinap yatqan künliringni héchqachan ésingge keltürmiding. **23** Emdi séning bu rezillikliringdin kéyin — (Way, halinggha way! — deydu Reb Perwerdigar) **24** sen yene özüng üçün bir peshtaq qurup, herbir meydan'gha bir «yuqiri jay»ni yasiding; **25** sen herbir kochining béshida «yuqiri jay»ingni salding; sen öz güzellikingni yirginchlik qilip, téningni herbir ötküchige tutup, putungni échip özüngni bérip pahishe buzuqluqungni köpeytting. **26** Sen ishqwaz erliki chong qoshnang bolghan Misirliqlar bilen buzuqluq ötküzdüng; Méning achchiqimni qozghap, pahishe buzuqluqungni köpeytting. **27** We mana, Men Öz qolumni üstüنگge uzartip, séning nésiwengni azaytip qoydum. Men séningdin nepretlinidighan, buzuq yolungdin nomus qilip chöchigenlerning, yeni Filistiyelerning qizliringni qoligha tapshurdum. **28** Sen yene qanmay yene Asuriylikler bilen buzuqluq ötküzdüng; buzuqluq ötküzgendin kéyin yene qanaet qilmiding. **29** Shunga sen sodigerning zémini, yeni Kaldiye bilen bolghan buzuqluqungni köpeytip, buningdin yene

qanaet qilmiding. **30** Mushundaq barliq ishlarni, yeni nomussiz pahishe ayalning ishlirini qilsen, némanche suyuq séning qelbing! — deydu Reb Perwerdigar, **31** Özüngning peshtiqingni her kochining béshida quridighan, herbir meydanda «yuqiri jay»ingni yasaydighan! Uning üstige sen pahishe ayaldek emes iding, chunki sen heqni neziringge almaytting! **32** I wapasiz ayal, éring ormidat yad ademlerge köngül béridighan! **33** Xeqler pahishe ayalgha hemishe heq béridu; biraq sen ashniliringni buzuqluq muhebbetliridin huzur élishqa heryandin yéninggha kelsun dep ularning hemmisige üstek bérip in'am qilsen; **34** buzuqluqun sen bashqa ayallarning eksisen, chunki héchkim séning buzuq muhebbitingni izdep kelmidi; sen üstek berding, héch heq sanga bérimildi — sen heqiqeten ularning eksisen! **35** Shunga, i pahishe ayal, Perwerdigarning sözini angla! **36** — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Séning tenggiling tökülüp, ashniliring bilen bolghan buzuqluqling bilen séning uyat yéring ashkarilan'ghanliq tüpeylidin, barliq yirginchlik mebudliring tüpeylidin, ulargha atap sun'ghan baliliringning qéni tüpeylidin — **37** shunga mana, Men séning özüngge eysh-ishret menbesi qilghan, barliq söygen hem barliq nepretlen'gen ashniliringni yighimen — Men ularni sanga qarshi chiqirip etirapingdin yighip, séning uyat yéringni ulargha ashkare qilimen, ular séning barliq uyat yéringni köridu. **38** Shuning bilen séni buzuqluq qilghan hem qan tökken ayallarni jazalighandek jazalaymen; Men qehr bilen, otték ghezipimning telipi bilen üstüنگge qanliq jazani chüshürimen; **39** We Men séni ularning qoligha tapshurimen; ular séning peshtaqliringni ghlutidu, séning «yuqiri jay»liringni chéqip tashlaydu; ular kiyim-kéchkikingni üstüنگdin saldurup tashlap, güzel zibu-zinnetliringni bulap-talap, séni tughma-yalingach qalduridu. **40** Ular sanga qarshi bir top kishilerni yighip épkelidu, ular séni chalma-késeq qilidu hem séni qilichliri bilen chépiwétidu. **41** Ular öyliringni ot bilen köydüridu, köp ayallarning köz aldida üstüنگge jazalarni chüshüridu; shuning bilen Men séni pahishe ayal bolushtin qaldurimen; sen yene héchqandaq «muhebbet heqqi»ni bermeysen. **42** Shuning bilen Men sanga qaratqan qehrinni toxtitimen, Méning muqeddeslikimdin chiqqan ghezep sendin kétédu; Men tinchlinip qayta achchiqlanmaymen. **43** Sen yashliq künliringni ésingge keltürmiding, eksiche mushu qilmishliring bilen Méni ghezpeleldürding; shunga mana, öz yolungni öz béshinggha qayturimen, — deydu Reb Perwerdigar, — shuning bilen bu buzuqluqni bashqa yirginchlik qilmishliring üstige qoshup ikkinchi qilmaysen. **44** Mana, maqallarni ishletidighanlarning hemmisi sen toghruluq: «Anisi qandaq bolsa, qizi shundaq bolar» dégen bir maqalni tilgha alidu. **45** Sen öz éri hem baliliridin nepretlen'gen anangning qizidursen; hem öz erliri hem baliliridin nepretlen'gen acha-singilliringning ariliqidikisen; séning anang bolsa Hitti, séning atang Amoriy idi. **46** Séning achang bolsa sol teripingde turghan Samariye, yeni u we uning qizliri; singling bolsa ong teripingde turghan Sodom we uning qizliri. **47** Sen ne ularning yolliridida mangmighan, ne ularning yirginchlik qilmishliri boyiche ish qilmighansen; Yaq! Belki qiziqighine bir waqit ichide sen barliq yolliringda ulardin buzuq bolup ketting. **48** Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — singling Sodom, yeni u yaki qizliri sen yaki séning qizliringning qilmishliridek qilmidi; **49** Mana, mushu singling Sodomning qebihliki — u we qizliringne tekebbuluq, nanliri mol, endishsiz azadilik künliride ajiz-namratlarning qolini héch kücheytmigenliki idi. **50** Ular tekebburliship, Méning aldimda yirginchlik ishlarni qildi; Men buni körginimde, ularni yoqattim. **51** Samariye bolsa séning gunahliringning yérimidekmu gunah sadir qilmidi; halbuki, sen

bolsang yirginchlik qilmishliringni ularningkidin köp awutup qilding; shundaq qilib sen yirginchlik qilmishliring tüpeylidin acha-singlingni xuddi heqqaniydek köründürgeniding. **52** Sen eslide öz acha-singlingning üstidin höküm qilghuchi iding; emdi senmu, öz shermendilikingni kötürüp yür! Séning ularningkidin téximu nepretlik gunahliring tüpeylidin ular sendin heqqaniy körünidu; shunga senmu acha-singlingni heqqaniy körsetking tüpeylidin xijaletke qélip shermendilikingni kötürüp yür! **53** We men ularni sürgündin, yeni Sodom hem qizlirini sürgündin, Samariye hem qizlirini sürgündin chiqirip, shundaqla ularning arisigha sürgün bolghanliringni chiqirip sürgünlüktin eslige keltürimen; **54** shuning bilen ulargha teselli bergingde, sen öz shermendilikingni kötürisen, séning barliq qilmishliring tüpeylidin xijaletke qalisen. **55** Séning acha-singling, Sodom hem qizliri esli haligha, Samariye hem qizlirimu esli haligha kélidu; senmu we séning qizliring esliy halinglargha kélisiler. **56** Séning rezilliking pash qilinmay, tekebburluqta yürgen kününgde, singling Sodom aghzingda söz-chöçek bolghan emesmidi? Emdi hazir sen özüng Suriye qizliri we uning etrapidikilerning hemmisi hemde Filistiy qizliri, yeni séni közge ilmaydighan etrapidikilerning mazaq obyékti bolup qalging. **58** Sen buzuqluqung, yirginchlik qilmishliringning jazasini kötürisen, deydu Perwerdigar. **59** Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Öz qilghanliring, yeni ichken qesemingni kemsitip, ehдини buzhlanliqung boyiche séni bir terep qilimen; **60** Halbuki, Men séning bilen yashliq künliringde tüzgen ehdemni esleymen, hem sen bilen menggülük bir ehde tüzimen. **61** Shuning bilen sen özüngdin chong achiliring hemde séningdin kichik singilliringni tapshuruwalghiningda, sen yolliringni ésingge keltürüp xijaletke qalisen; chünki mushu [acha-singilliringni] sanga qizlar süpitide tapshurimen; biraq bu ishlar séningdiki ehde tüpeylidin bolmaydu. **62** Men Öz ehdemni sen bilen tüzimen, sen Méning Perwerdigar ikenlikimni bilisen; **63** shuning bilen séni kechürim qilghinimda, sen qilmishliringni ésingge keltürüp xijil bolup, shermendilik tüpeylidin qaytidin aghzingni héch achmaysen» — deydu Reb Perwerdigar.

17 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** I insan oghli, bir tépishmaqni otturigha qoyup, Israil jemettege bir temsilni sözlep bérip mundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Keng qanatliq, zich renggareng uzun peylik chong bir бүркүт Liwan'gha kélip, shu yerdiki ézig kédir derixining uchidiki shaxni aldi; **4** U eng yuqiri yumran bixini üzüwélip, uni sodigerning zéminigha apirip, tijaretchilerning shehirige tikti. **5** U yene zémindin bashqa uruqni élip baghliq bir étizgha tikti; uni mol sular boyida sélip, süget félikte tiklidi. **6** U öshüp, keng yéyilip, pes boyluq üzüim téli bolup chiqti; pes shaxliri [bүркүт] terepke qarap östi, yiltizlirimu uning astigha sozuldi. Shu yol bilen u üzüim téli bolup, shaxlandi, bixlandi. **7** Emdi keng qanatliq, zich peylik yene bir chong бүркүт peyda boldi; we mana, bu üzüim téli «U méni sugharసు» dep, tikilgen chönekliridin yiltizlirini uninggha qarap tartti, shaxlirini uninggha qarap sozdi; **8** Mana, u obdan shaxlap méwe bersun, ésil üzüim téli bolsun dep munbet étizda, mol sular boyigha tikilgenidi». **9** Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «U ronaq tapamdu? Uni qaqshal qilwétish üçün [bүркүт] yiltizlirini yulup, méwisini késwetmemdu? Uning yumran yopurmaqliri xazan bolidu; shu chaghda uni yiltizliridin yuluwélisgha küchlük bir bilek yaki nurghun xeqlerning héch kériki bolmaydu. **10** Emdi hetta qaytidin tikilgen bolsa, ronaq tapamdu? Sherq shamili uninggha tegkendila taza qaghjirap ketmemdu? U tikilip ösken chönekliride qaghjirap kétidu». **11** We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: —

12 «Asiy jemettin: «Mushu ishlarning menisini bilemsiler?» dep sorap, ulargha mundaq dégin: «Mana, Babil padishahi Yérusalémgha kélip, uning padishahi hem shahzadilirini élip özi bilen Babilgha qayturup apardi. **13** Shu waqitta u padishahning neslidin bir kishini élip uning bilen ehde tüzip uninggha qesem ichküzdi. U yene zémindiki ésil-mötiwer bolghanlarni uning bilen élip kettti; **14** meqset, padishahliqning töwen ajiz halette bolup, qeddini rusliyalmay, peqet uning ehdisini tutushi bilen jénini jan etküzish üçün idi. **15** Biraq u Misir bizge atlar hem chong qoshunni teminlisun dep elchilirini shu yerge ewetip, uninggha asiylig qildi. Emdi u ronaq tapamdu? Mundaq ishlarni qilghuchi tirik qalamdu? U ehдини buzip tirik qalamdu? **16** Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — berheq u özi padishah qilghan padishahning zéminide, — yeni uning qesimini kemsitken, ehdisini buzhgan héliq padishahning zéminide, — uning yénida, Babilning otturisida ólidu. **17** Bolidighan jengde, ular kélip nurghun kishilerni qirish üçün [sépilgha] chiqidighan dönglülkerni sélip, poteylerni qurghanda, Pirewn küchlük qoshun hem nurghunlighan eskerlerni bashlap kelsimu, uning üçün héchnéme qilip bérelmeydu. **18** U qesemni kemsitip, ehдини buzdi; mana, u qol éliship söz berdi, biraq u mushu ishlarni qildi; shunga u tirik qéchip qutulalmaydu». **19** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, berheq, u kemsitken qesimim hemde buzhgan ehdemni bolsa, bularni öz béshigha kiygüzimen. **20** Men Öz torumni üstige yéyip tashlaymen, u Méning qiltiqimda tutulidu; Men uni Babilgha apirimen hemde shu yerde Manga qilghan mutleq wapasizliq üçün uning üstige höküm chiqirip jazalaymen. **21** Uning bilen bille barliq qaqchanlar, barliq qoshunliri qilich bilen yiqilidu; bulardin qalghanlar herbir shamalgha tarqatilidu; shuning bilen siler Menki Perwerdigarning söz qilghanliqini tonup yétisiler». **22** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Menmu ézig kédirning uchidin bix élip tikimen; uning yapyash shaxchilirining uchidin yumran birsini üzüp, ézig heywetlik tagh üstige tikimen; **23** Israil éziglikidiki taghqa Men uni tikimen; u obdan shaxlap, méwe bérip, ésil kédir derixi bolidu; uning astigha herqandaq uchar-qanatlar qonidu; uning shaxlirining sayisida ular qonup turidu; **24** shuning bilen daladiki barliq derexler bilidiki, Menki Perwerdigar ézig derexni pes qildim, pes derexni ézig qildim, yéshil derexni qaghjirattim, qaqshal derexni kökertip baraqsan qildim; Menki Perwerdigar mundaq söz qildim we shuni ada qilimen».

18 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** «Israil zémini toghruluq qiler: «Atilar achchiq-chüchtük üzümlerni yése, balilarning chishi qériq sézilidu» dégen mushu maqalni ishliydighan kishiler zadi néme demekchisiler? **3** Men hayatim bilen qesem qilimenki, deydu Reb Perwerdigar, siler Israil ichide mushu maqalni qaytidin ishletmeysiler. **4** Mana, barliq janlar Méningkidur; atining jéni Méningkidek, balining jénimu Méningkidur; gunah sadir qilghuchi jan igisi bolsa, u ólidu. **5** Birsini heqqaniy bolsa, adilliq we adalet yürütidighan bolsa, **6** — u ne taghlar üstide butqa atalghan taamni yémigen, ne Israil jemetidiki butlargha bash kötürüp ulardin tilimigen, ne qoshnisining ayalini héch buzmighan, ne ay körgende ayalgha yéqin kelmigen **7** ne héchbirige zulum-zumbuluq ishletmigen, belki qerzdardin kapalet alghanni qayturidighan, bulangchiliq qilmighan, öz nénini ach qalghanlarga teqsim qilip bergen, yéling-yalingachqa kiyim kiygüzgen; **8** pulni ösümge bermeydighan, jazane almaydighan, belki qolini qebihliktin tartip, ikki adem arisida durus höküm chiqiridighan; **9** Méning

belgilimilirimde mangidighan, bashqilargha adil muamile qilish üçhün hökümlirimni tutidighan bolsa — mana mushu kishi heqqaniy, u jezmen hayat bolidu, deydu Reb Perwerdigar. **10** Egerde öz pushti bolghan, zorawaniq qilghuchi, qan tökküchi bolghan, shundaq yamanliqlarning birini öz qerindishigha qilghan, hemde yuqiriy yaxshiliqning héchqaysisini qilmighan, bir ogli bolsa, — yeni taghlar üstide butqa atalghan taamni yégen, qoshnisining ayalini buzghan, **12** ajiz-namratlarga zulum-zumbuluq ishletken, bulangchiliq qilghan, qerzdardin kapalet alghanni qayturmighan, butlarga bash kötürüp ulardin tiligen, yirginchlik ishlarni qilghan, **13** pulni ösümge bergen, jazane alghan bir ogli bolsa — emdi u hayat qalamdu? U hayat qalmaydu; u mushundaq yirginchlik qilmishlarni qilghini üçhün u jezmen ölüdu; uning öz qéni öz béshi üstige chüshidu. **14** Biraq mana, mushu kishimu bir ogul tapsa, u atisining sadir qilghan barliq gunahlarini körgen bolsimu, hem körgini bilen shundaq qilmisa **15** — yeni taghlar üstide butqa atalghan taamni yémigen, Israil jemetidiki butlarga bash kötürüp ulardin tilimigen, qoshnisining ayalini buzmighan, **16** héchbirige zulum-zumbuluq ishletmigen, qerzdardin kapalet élishni héch özige tutmighan, bulangchiliq qilghan, öz néhini ach qalghanlarga teqsim qilip bergen, yéling-yalingachqa kiyim kiygüzgen, **17** öz qolini qebihliktin tartidighan, pulni ösümge bermigen, ösüm-jazane almighan, belki Méning hökümlirimge emel qilidighan, belgilimilirimde mangidighan bolsa — u öz atisining qebihliki tüpeylidin ölmeydu, u jezmen hayat bolidu. **18** Uning atisi bolsa, zulum-zumbuluq ishletken, öz qerindishigha bulangchiliq qilghan, öz xelqi arisida natoghra ishlarni qilghanliqi tüpeylidin, mana u öz qebihliki ichide ölüdu. **19** Siler: «Némishqa ogul atisining qebihlikning jazasini kötürmeydu?» dep soraysiler; biraq ogul adilliq hem adaletni yürgüzgen, Méning barliq belgilimilirimni tutup ulargha emel qilghan; u jezmen hayat bolidu; **20** gunah sadir qilghuchi jan igisi ölüdu. Ogul atisining qebihlikning jazasini kötürmeydu, we yakni ata oghlining qebihlikning jazasini kötürmeydu; heqqaniy kishining heqqaniyliqi öz üstide turidu, rezil kishining rezilliki öz üstide turidu; **21** we rezil kishi barliq sadir qilghan gunahlaridin yéyip towa qilip, Méning barliq belgilimilirimni tutup, adilliq hem adaletni yürgüzidighan bolsa, u jezmen hayat bolidu, u ölmeydu. **22** Uning sadir qilghan barliq itaetsizliklari uning hésabigha eslenmeydu; u qilghan heqqaniyliqi bilen hayat bolidu. **23** Men rezil ademning ölümidin huzur alamdimen? — deydu Reb Perwerdigar. Eksiche, mendiki heqqar uning öz yolidin yéyip towa qilghanliqidin emesmu? **24** Heqqaniy kishi öz heqqaniyliqidin yéyip, qebihlik qilghan, rezil ademlarning yirginchlik qilmishlari boyiche ish qilghan bolsa, u hayat qalamdu? Uning qilghan heqqaniyliqliridin héchqaysisi eslenmeydu; ötküzgen asiyligi, sadir qilghan gunah ichide, u ölüdu. **25** Emma siler: «Rebning yoli adil emes» deysiler; emdi, i Israil jemeti, anglanglar; Méning yolum adil emesmu? Silerning yolliringlar adilsizlik emesmu? **26** Heqqaniy kishi heqqaniyliqidin yéyip, qebihlikni ötküzgen bolsa, u ölüdu; ötküzgen qebihlikni bilen u ölüdu. **27** Hem rezil adem ötküzgen rezillikidin yéyip towa qilip, adilliq hem adalet yürgüzidighan bolsa, u öz jénini hayat saqlaydu. **28** Chünki u oylinip, barliq ötküzgen itaetsizlikliridin yandi; u jezmen hayat bolidu, u ölmeydu. **29** Lékin Israil jemeti «Rebning yoli adil emes» deydu; i Israil jemeti, Méning yollirim adil emesmu? Adil bolmighini silerning yolliringlar emesmu? **30** Shunga Men üstinglarga, yeni herbiringlarni öz yolliringlar boyiche höküm chiqirip jazalaymen, i Israil jemeti, deydu Reb Perwerdigar. Qaytip yénimgha kélinglar, barliq itaetsizlikliringlardin yéyip towa qilinglar; shuning bilen

qebihlik silerge qiltaq bolmaydu. **31** Özünglardin barliq ötküzgen itaetsizlikliringlarni tashliwétinglar, özünglarga yéngi qelb we yéngi rohni tiklenglar; némishqa ölmekchisiler, i Israil jemeti? **32** Chünki ölidighan kishining ölümidin manga huzur yoqtur, deydu Reb Perwerdigar; shunga yolunglardin yéyip towa qilip hayat bolunglar!».

19 — «Emdi sen, Israil shahzadilrige bir mersiye aghzingha élip mundaq dep oqughin: — **2** «Shirlar arisida anang qandaq bir chishi shir idi! U yash shirlar arisida yatqan, u arslanlarini béqip quwwetlidi. **3** U arslanlaridin birini chong qildi, u yash shir bolup chiqti; U owni tutup yirtishni ögendi; U ademlernimu yewétetti. **4** Eller uningdin xewer anglidi; U ularning ora toziqida tutwélindi; Ular uning burnigha ilmekni sélip, Misir zémínigha épketti. **5** Chish shir özining arminini bikar kütinini, Ümidning yoqalghanliqini körüp, U bashqa bir arslanini élip, Uni béqip yash shir qildi; **6** U shirlar arisida uyan-buyan kezdi; U yash shir bolup, Owni tutup yirtishni ögendi; U ademlernimu yewétetti. **7** U ularning istihkamlirini buzap, Ularining sheherlirini xarabe qiliwetti; Zémin we uning üstidiki hemmisi uning hörkirigen awazi bilen dekke-dükke chüshiti. **8** Andin eller uning etrapidiki rayonlardin kélip uninggha qarshi chiqti; Ular uning üstige torini yéyip tashlidi; U ularning ora toziqida tutwélindi. **9** Ular burnigha ilmek sélip qepeske solidi; Uni Babilning padishahigha apardi; Ular uni torlirigha éliwaldi; Shuning bilen uning awazi Israil taghlarida qaytidin anglanmaydu. **10** Séning anang üzümzaringda bir üzümlü téli idi; U su boyida tiklen'genidi; Sularning mollaridin, U intayin méwilik, köp shaxlik boldi. **11** Uning küchlük shaxlari bar idi, Höküm sürgüchilerning shahane hasilirigha layiq idi; Uning boyi bulutlardinmu éyiz kökke taqashti, U éyizliki we shaxlirining nurghunliqi bilen körtürerlik idi; **12** Biraq u qehr bilen yulundi, U yerge tashlandi, Sherq shamili méwisini qurutiwetti; Uning küchlük shaxlari sunduruldi, qaghjirap ketti; Ot ularni yutuwalidi. **13** Hazir u chöl-bayawanda, Changqaq, susiz bir yerde tikildi; **14** Uning shaxlirining birsidin ot chiqip, Uning bixliri hem méwisini yutuwalidi; Shuning bilen uningda hökümdarning shahane hasisi bolghude küchlük shéxi qalmedi. Bu sözler mersiye, bular peqet mersiye üçhünla ishilitidu».

20 Yettinchi yili, beshinchi aying oninchi küni shundaq boldiki, Israilning bezi aqsqaqlari Perwerdigarni izdep uningdin sorighili méning aldimgha kélip olturdi. **2** We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **3** I insan ogli, Israilning aqsqaqlarigha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Siler Mendin sorighili keldinglar? Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar — Men silerning Mendin sorishinglarga yolgha qoymaymen. **4** Emdi ularning üstige höküm chiqiram, i adem balisi, höküm chiqiram? Ulargha ata-bowiliring yirginchlik qilmishlirini ayan qilip ulargha mundaq dégin: — **5** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men Israilni tallighan künide, Yaqup jemetining neslige qol kötürüp qesem qilip, Misir zémínida Özümni ulargha ayan qilghinimda, yeni ulargha qol kötürüp qesem qilip ulargha: «Men Perwerdigar séning Xudayingdurmen» déginimde **6** — shu küni Men ularni Misir zémínidin chiqirip ular üçhün alahide izdep tapqan süit hem bal éqip turidighan, hemme zémin arisidiki eng güzel zéminning güli bolghan zémin'gha kirgüzish üçhün, qol kötürüp qesem qildim; **7** Men ulargha: «Herbiringlar öz közünglar aldidiki nepretlik nersilerni tashliwétinglar, Misirning butliri bilen özünglarni bulghimanglar; Men Perwerdigar Xudayinglardurmen» — dedim. **8** Lékin ular Manga asiylig qilip Manga qulaq sélishni xalimaytti;

héchqaysisi ne öz közi aldidiki nepretlik nersilerni tashliwetmidi, ne Misirning butliridin héch ayrilmidi. Andin Men qehrinni Misir zémini ichide ulargha töküp, ulargha qaratqan achchiqimni basimen, dédim — **9** halbuki, namimning ular turghan eller arisida bulghanmasliqi üçün, Öz namim üçün heriket qildim; chünki Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin chiqirishim bilen Özümni ayan qilghanidim; **10** shunga Men ularni Misir zéminidin [toluq] chiqirip, chöl-bayawan'gha apardim. **11** We Men belgilimilirimni bérip, Öz hökümlirimni ulargha ayan qildim — ulargha emel qilidighan kishi ularning sewebidin hayatqa érishidu. **12** Özüm hem ular arisidiki bésharet bolsun dep, Méning ularni pak-muqeddes qilidighan Perwerdigar ikenlikimni bilishi üçün «shabat kün»lirimni ulargha béghishlidim; **13** lékin Israil jemeti chöl-bayawanda Manga asiyliq qildi; chünki ular Méning belgilimilirimde mangmidi, Méning hökümlirimni chetke qahti (eger ademler bu emlerge emel qilsa, u ularning sewebidin hayatqa érishidu) we Méning «shabat kün»lirimni qattiq bulghidi; Men ularning üstige chöl-bayawanda ular halak qilin'ghuche qehrinni tökimen dédim — **14** halbuki, namimning eller arisida bulghanmasliqi üçün, Öz namim üçün heriket qildim; chünki Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin qutquzup chiqarghanmen. **15** Men yene chöl-bayawanda ulargha süt hem bal éqip turidighan, hemme zéminning güli bolghan zémin'gha kirgüzmeymen dep, qolumni kötürüp qesem qilimen dédim **16** (chünki ularning qelbi butlirigha egiship ketkechke, Méning belgilimilirimni chetke qaqqan, Méning hökümlirimde mangmighan, Méning «shabat kün»lirimni buzghan); — **17** halbuki, közüm ulargha rehim qilib ularni halak qilmidim yaki ularni chöl-bayawanda tueshtürmidim. **18** Men chöl-bayawanda ularning balilirigha mundaq dédim: «Ata-bowilirlarning belgilimiliride mangmanglar, ne ularning hökümlirini tutmanglar ne butliri bilen özünglarni bulghimanglar. **19** Men Perwerdigar Xudayinglardurmen; Méning belgilimilirimde méngip, Méning hökümlirimni tutup ulargha emel qilinglar; **20** Méning «shabat kün»lirimni pak-muqeddes dep ettiwarlanglar; u silerning Méning Perwerdigar Xudayinglar ikenlikimni bilishinglar üçün Men we siler otturimizdiki bir bésharettur. **21** Lékin balilirimni Manga asiyliq qildi; ular ne Méning belgilimilirimde mangmighan ne Méning hökümlirimni tutmighan (birs ulargha emel qilsa, u ular bilen hayatqa érishidu) ular Méning «shabat kün»lirimni bulghighan; shunga Men qehrinni ular üstige töküp ulargha qaratqan achchiqimni chüshürüp pighandin chiqimen, dédim; **22** lékin jazadin qolumni tartip, namimni ellerning köz aldida bulghanmisun dep Öz namim üçün heriket qildim; Men bu ellerning köz aldida ularni Misirdin qutquzup chiqarghanmen. **23** Chöl-bayawanda Men qolumni kötürüp ulargha silerni eller arisigha tarqitimen, memliketler ichige taritimen dep qesem qilimen, dédim; **24** chünki ular Méning hökümlirimni ada qilmighan, belgilimilirimni chetke qaqqan, Méning «shabat kün»lirimni buzghan; ular közlerini ata-bowilirining butlirigha tikmekte idi; **25** shunga Men ulargha yaxshi bolmighan belgilimilerni, ularni hayatqa élip barmaydighan hökümlerni béghishlidim; **26** we ularni öz-özidin seskendürüp, Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétishi üçün, Men ularni öz hediylari arqiliq bulghidim, chünki ular hediye süpitide barliq tunji balilirini atap qoyatti. **27** Shunga, i insan oggli, Israil jemetige söz qilib mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Ata-bowiliringlar shu ishtimu Manga kupurluq qilghanki, ular Manga wapaszliq qilghan; **28** ular Men Öz qolumni kötürüp: «Mushu zéminni silerge bérimen» dep qesem qilghan yerge kirgende, ular shu yerdiki udul kelgen herbir yuqiri döng hem baraqsan

derexni körüpla shu jaylarda ular qurbanliqlirini qilib, Méni achchiqlanduridighan hediylerni qilatti; ular shu yerdimu «xushpuraq hediye»lirini puritip, «sharab hediye»lirini töketti; **29** shuning bilen Men ularidin: «Siler chiqidighan bu yuqiri jay dégen néme?» dep soridim; shunga bügün'ge qeder uning ismi «Bamah»dur. **30** Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler ata-bowiliringlarning yolida özliringlarnimu bulghimaqchimisiler? Ularning nepretlik qilmishlirigha egiship buzuqluq qilmaqchimisiler? **31** Emdi siler hediyliringlarni sunup, öz oghulliringlarni ottin ötküzgende, siler yenila bügün'ge qeder özünglarni barliq butliringlar bilen bulghawatisiler; emdi Men silerning Méni izdep sorishinglarga yol qoyamdimen, i Israil jemeti?! Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men silerning Méni izdep sorishinglarga yol qoymaymen! **32** Shuningdek silerning könglünglerdiki «Biz yat ellerdek, bashqa yurtlardiki jemetlerde yaghach hem tash mebudlarga choqunimiz» dégen koyunglar emelge ashurulmaydu! **33** Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, Men herheq küchlük qol, uzartqan bilikim hem töküp yaghdurghan qehrilen üstünglardin hökümranlıq qilimen. **34** Men küchlük qol, uzartqan bilikim hem töküp yaghdurghan qehrilen silerni ellerdin chiqirip épkelimen, tarqitilghan memliketlerdin silerni yighimen; **35** silerni ellerge tewe bolghan chöl-bayawan'gha kirgüzüp, shu yere üstünglardin yüz turane hökümler chiqirip jazalaymen; **36** ata-bowiliringlarning üstidin Misir zéminidiki chöl-bayawan'gha hökümler chiqirip jazalghinimdek, silerning üstünglardin yüz turane hökümler chiqirip jazalaymen, deydu Reb Perwerdigar. **37** Men silerni hasa astidin ötküzüp, ehdingin rishtisige baghlundurimen. **38** Men aranglardin Manga wapaszliq qilghan asylarni shallap chiqirimen; ularni turuwatqan jaylardin chiqirimen, biraq ular Israil zéminigha kirmeydu; shuning bilen siler Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **39** — Emdi siler bolsanglar, i Israil jemeti, Reb Perwerdigar silerge mundaq deydu: — Manga qulaq salmaybiz désenglar, bériwéringlar, herbiringlar öz butliringlarga choquniwéringlar! Biraq siler yene hediyliringlar hem mebudliringlar bilen Méning namimni ikkinchi bulghimaysiler! **40** Chünki Méning muqeddes téghimda, yene Israilning égzizlikidiki taghada, — deydu Reb Perwerdigar, — barliq Israil jemeti, ularning hemmisi Manga zéminde turup xizmet qilidu; Men u yerde ularni qobul qilimen we u yerde Men silerdin «kötürme hediye»liringlarni, tunji hosul bolghan köktat-méwiliringlarni, shundaqla barliq muqeddes dep ayrip béghishlighan nesriliringlarni telep qilimen. **41** Men silerni eller arisidin chiqirip, memliketlerdin élip yighqinimda, ésil xushbuydek silerni qobul qilimen; shuning bilen ellerning köz aldida aranglarda Özümning pak-muqeddes ikenlikimni körsitimen. **42** Ata-bowiliringlarga qolumni kötürüp: «Mushu zéminni silerge bérimen» dep qesem qilghan Israil zéminigha silerni kirgüzginimdek, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler. **43** Siler u yerde öz yolliringlarni we özünglarni bulghighan barliq qilmishliringlarni esleysiler; shuning bilen ötküzgen rezil ishiringlar tüpeyldin siler öz-özünglarni közge ilmaysiler, öz-özünglardin nepretlisiler. **44** Men rezil yolliringlarga asasen emes, yaki buzuq qilmishliringlarga asasen emes, belki Öz namim üçün silerge shepzetlik muamile qilghandin kéyin, i Israil jemeti, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler, — deydu Reb Perwerdigar. **45** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **46** I insan oggli, yüzüngni Téman shehirige qaritip, jenubtikilerni eyiblep, Negew ormanliq dalasini eyibleydighan bésharet bérip, — **47** Yeni Negew ormanliq dalasigha mundaq dégin: —

Perwerdigarning sözini angla; Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men sanga bir ot yaqimen; u sendiki hemme yéshil derexni hemde hemme qaqshal derexni yéwétidu; yalqunluq ot héch óchmeydu, jenubtin shimalghiche pütkül yer yüzi uning bilen köyüp kétidu; **48** barliq et igiliri Menki Perwerdigar uni yaqqanliqimni körüp yétidu; u héchqachan óchürülmeydu!». **49** We men: — Ah, Perwerdigar! Ular men toghruluq: «U peqet temsillernila sözlewátidu» deydu! — dédim.

21 We Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan oggli, yüzüngni Yérusalémgha qaritip, «muqeddes jaylar»ni eyiblep, Israil zéminini eyiblep bésharet bérip, **3** Yeni Israil zéminigha mundaq dégin: — Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men sanga qarshidurmen; qilichimni ghilaptin sughurup, sendin hem heqqaniylar hem rezillerni üzüp tashlaymen. **4** Men sendin hem heqqaniylar hem rezillerni üzüp tashlamaqchi bolghinim üçün, qilichim barliq et igiliri, yeni jenubtin shimalghiche bolghan hemmeylen bilen qarshilishishgha ghilaptin chiqidu; **5** shuning bilen barliq et igiliri Menki Perwerdigarning Öz qilichimni ghilaptin sughurghanliqimni tonup yétidu; qilich ghilapqa qaytidin yénip kirmeydu. **6** Emdi uh tartqin, i insan oggli; ich-baghring échshqudek derd-elem bilen ularning köz aldida uh-zar qil. **7** We shundaq boliduki, ular sendin: «Némishqa uh tartisen?» dep sorighanda, sen ulargha: «Bolghan shum xewer tüpeylidin! Mana, u kélidu! Barliq yürekler érip, barliq qollar boshap kétidu, barliq rohlar zeipliship, barliq tizlar süydük bilen chilik-chilik hól bolup kétidu; mana u kéliwatidu! U yétip keldi! — deydu Reb Perwerdigar» — dégin. **8** We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **9** I insan oggli, bésharet bérip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, bir qilich, bir qilich, bislan'ghan, parqiritilghan! **10** U zor qirghinchilik üçün bislan'ghan, uni yaltirashqa parqiratqan; Öz oghlumning shahane hasisi herqandaq addiy tayaqni kemsitkenliki tüpeylidin, xushal bolup kétishimizge toghra kélemdu? **11** U qilichni parqiritilishqa, qol bilen tutushqa békitken; Qilich bilen'ghan, parqiritilghan, Qetl qilghuchining qoligha tutquzushqa teyyarlan'ghandur! **12** Nale-peryad kötürüp pighan chekkin, i insan oggli, Chünki [qilich] Méning xelqimge qarshi chiqqan; U Israilning barliq shahzadilirige qarshi chiqqan; Ular Öz xelqim bilen teng qilichqa tapshurulghan; Shunga yanpishinggha qattiq urup qoyghin! **13** Chünki sinaq keldi; emdi bu «shahane hasa» bashqa yaghachlarni kemsitkini bilen, u beribir tügishidu emesmu?! — deydu Reb Perwerdigar. **14** — Emdi sen, i insan oggli, bésharet bergin, chawak chalghin! Qilich ikki qétim, üç qétim urup qirsun! U qirghuchi qilich, ularni her tereptin qorshivalghan zor qetl qilghuchini qilichtur! **15** Ularining yüreklerini érisun dep, ulardin nurgunliri putliship ketsun dep, Men ularning barliq derwazilirigha tehdit salghuchi qilichni qaritip qoydum. Way! U chaqmaqtek parqiritilghan, u qirishqa sughurulghan; **16** i qilich, ong terepke ötkür boll Sol terepke burulup chap! Bisingni qeyerge qaratqan bolsa shu yerge chap! **17** Menki Perwerdigar Öz qolum bilen chawak chalimen, Öz qehrimni töküp pighandin chiqimen; Menki Perwerdigar shundaq söz qildim. **18** We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **19** Sen i insan oggli, Babil padishahining qilichining méngishigha teyyarlan'ghan ikki yolni békitip qoyghin; ikkilisi bir zémindin chiqidighan bolsun; [Yérusalém] shehirige mangidighan yolning béshida bir yol belgisini tiklep qoyghin; **20** yeni qilichning yétip kélishi üçün Ammoniylarning Rabbah shehirige bir yol hemde Yehudagha, yeni istihkami mestehkem Yérusalém shehirige yene bir yolni

békítip qoyghin; **21** chünki Babilning padishahi acha yolda, yeni ikki yolning béshida pal achquzidu; u oqlarni silkiydu, «köchme mebudlar»din soraydu, jigerni tekshüridu. **22** Emdi sépilni bösküchi bazghanlarni tikleshni, qan töküshke perman qilishni, jeng élan qilip tolawshni, derwazilargha urulghuchi bazghanlarni tikleshni, sépilgha chiqidighan dönglülkerni yasashni, poteylerni qurushni, Yérusalémni [muhasirige élishni] körsitidighan pal uning ong qoligha chüshidu; **23** gerche bu pal ulargha yalghan körün'gini bilen, ular ichken qesemler tüpeylidin, Yehudadikilerni changgiligha alsun dep padishah ularning qebihlikini ésigé keltüridu. **24** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: Silerning asiyliqinglar ashkarilininip, barliq qilmishliringlarda gunahliringlar körün'gechke, qebihlikinglarni eske keltürgininglar tüpeylidin — yeni ózünglar pash qilinip eske élin'ghininglar tüpeylidin, siler qolgha élinisiler. **25** Emdi sen, i Israilning munapiq hem rezil shahzadisi, qebihlikingning jazalinish waqti-saiti toshqinida, köridighan küning kélidu! **26** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Sellini uningdin éliwet, tajni éliwet; ishlar öz pétda turiermeydu; pes turghanni ézig qil, ézig turghanni pes qil; **27** uning [textini] örüwet, örüwet, örüwet! Uning hoquqining igisi kelmigüche, u yene mewjut bolmaydu; Men uni Uninggha teqdim qilimen. **28** Emdi i insan oggli, bésharet bérip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar Ammoniylar we ularning mazaqliri toghrisida mundaq deydu: «Bir qilich, bir qilich qetl qilishqa sughurulghan; u ademni yewétishke, chaqmaqtek yaltirashqa parqiritilghan!» — dégin! **29** Chünki palchilar sen qilich toghrungda quruq alamet köritüshlerni körüp, sen üçün yalghandin bir pal salidu; rezillerning köridighan küni kelgende, qebihlikning jazalinish waqti-saiti toshqanda, bular séni shu qirilghan rezillerning boyunliri üstige qoshup yatquzidu! **30** Bu qilichni öz ghilapigha qayturup sal! Men séning üstüngge ózüng yaritilghan jayda, yeni sen törülgen jayda höküm chiqirip jazalaymen. **31** Shuning bilen Men üstüngge qehrimni töküp yaghdurup, Ghezippingni oti qilip püwleyen; Men séni qatilliqqa mahir yawuz ademlerning qoligha tapshurup bérimen; **32** Sen otqa yéqilghu bolisen; Séning qéning öz zéminingde tökülidu; Sen qaytidin eslenmeysen; Chünki Menki Perwerdigar söz qilghan.

22 Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** Emdi sen, i insan oggli, qanliq sheher üstige höküm chiqarmansen? Höküm chiqarmansen? Emdi uning yirginchlik qilmishlirini yüzige sélip mundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Öz jaza küning kelishi üçün öz ichide qan tökküchi sheher, özini bulghash üçün özige mebudlarni yasighan sheher — **4** Sen tökken qan tüpeylidin gunahkar boldung, yasighan mebudlar tüpeylidin özüngni bulghiding; sen öz jaza künlirini yéqinlashturdung, yillirigini toshurdung; shunga Men séni ellerge reswa, barliq memliketlerge mazaqning obyékti qildim. **5** Sanga yéqindikiler hemde sendin yiraqtikiler séni mazaq qildu, i qiya-chiyagha tolghan betnamliq sheher! **6** Israilning shahzadiliri, her birining hoquqidin paydilinip ichingde qandaq qan tökkenlikke qara! **7** Séning ichingde ular ata-anisini közge ilmighan; aranglarda musapirlargha zulum-zumbuluq qilghan, yétim-yésirler hem tul xotunlarga uwal qilghan; **8** Méning pak-muqeddes bersilirimni sen kemsitken, Méning «shabat kün»lirimni bulghap buzghansen; **9** séning ichingde qan'gha teshta töhmetxor ademler bolghan; ular taghlar üstide butpereslik éshini yégen; séning ichingde ular buzuqluq pesendilik qilghan; **10** sende öz atisining nomusigha tegkenler bar; ay körgen qiz-ayallarni ayagh asti qilghanlarmu bar. **11** Birsi qoshnisining ayali bilen yirginchlik buzuqluq

qilghan; yene birsi öz kelinini buzup shehwaniyet qilghan; sende bolghan yene birsi öz singlisigha, yene atisining qizigha basqunchilik qilghan. **12** Ular qan töküsh üçün arangda «sowghatlar»ni qobul qilghan; sen ösüm-jazane alghan; sen öz qoshnilirindin haramni mejburiy yuluwélip, Méni untughansen — deydu Reb Perwerdigar. **13** We mana, Men haramni mejburiy yuluwélishinggha we sen öz arangda tökken qanlarga qarap qolumni-qolumgha urdum! **14** Men séni bir terep qilidighan künlerdimu yürüking yenila toq, qolliring ching turiwéremdu? Menki Perwerdigar söz qildim, Özüm uni ada qilimen. **15** Men séni eller arisigha tarqitimen, memliketler ichige taritimen, otturanga bolghan pesendilikkege xatime bérimen. **16** Emdi sen özüng arqiliq ellerning köz aldida bulghinisen, andin Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen. **17** Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **18** I insan oghli, Israil jemeti Manga xuddi dashqal bolup chiqti; ularning hemmisi xumunda qalghan mis, qeley, tömür we qoghushunlardur; ular kümüshning poqi bolup chiqti. **19** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Hemminglar dashqal bolup chiqqachqa, mana emdi Men silerni Yérusalém otturisigha yighimen; **20** kishiler üstige ot püwlep, ularni éritip tawlash üçün kümüsh, mis, tömür, qoghushun we qeleyni xumdan ichige yighqandek, Men ghezipim we qehrim bilen silerni yighip [sheher] ichige sélip silerni éritimen. **21** Shundaq, Men silerni yighip, ghezipimning otini üstüngerle püwleymen, siler uning otturisida érip kétisiler; **22** kümüsh xumunda éritilgendek, siler sheher otturisida éritilisiler; we siler Menki Perwerdigarning Öz qehrimni üstüngerle tökkenlikimni tonup yétisiler. **23** Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **24** I insan oghli, sheheger mundaq déyin: — Ghezep chüshken künde sen paklandurulmighan, yanghur chüshmigen bir zéminsen. **25** Öz oljisini titma qilidighan, hörkireydighan shirdek ularning peyghemberliri uningda suyuqésh ishilitidu; ular janlarni yewétidu; xezinilerni, qimmetlik nersilirni bulwalidu; ular uning otturisidiki tul xotunlarni köpeytmekte. **26** Uning kahniliri Tewart-qanunumni buzup tashlap, pak-muqeddes nersilirimni bulghighan; ular pak-muqeddes bilen addiy nersilerni perq qilmaydu; ular «shabat kün»lirimge közini yumup yürüdu; shuning bilen ular arisida Manga betnam chaplinidu. **27** Uning ichidiki shahzadiler xuddi oljisini titma qilidighan bórilerdek; ular qan töküshidu, janlarni nabut qilishidu, haram menpeetni bulushidu. **28** Uning peyghemberliri ularning [qilmishlirini] «hak suwaq» bilen aqartqan, «Reb Perwerdigar mundaq deydu!» dep saxta körünüshlerni körüwélip, pal sélip yalghanchilik yetküzidu; lékin Perwerdigar ulargha söz qilghan emes. **29** Zémindiki addiy puqralarmu jebir-zulum qiliship, bulang-talang qilidu; ular ajiznamratlarni bozek qilip, musapirlargha zulum sélip uwal qilidu. **30** Men ular arisidin tamni qaytidin yasitip béridighan, Méni ularning zémিনি weyran qilishimdin yanduridighan, uning yériqini etküdek, Méning aldında turidighan arichi bir ezimetni izdep keldim; biraq héchbirmi tapalmidim. **31** Shunga Men qehrimni üstige tökimen; ghezipimning oti bilen Men ularni halak qilimen; Men ularning yollirini öz béshigha qayturimen, — deydu Reb Perwerdigar.

23 Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** I insan oghli, bir anidin tugulghan ikki ayal bar iken; **3** ular Misir zémínide pahishilik qilghan; ular yashliqta pahishilik qilghan; shu yerde ularning köksiliri mijiqilinip, qizliq emчек topchiliri silan'ghan. **4** Ularning isimliri bolsa, chongining Oholah, kichikining Oholibah idi; ular Méningiki idi; ular oghul-qizlarni tugghan. Samariye bolsa Oholah, Yérusalém Oholibahdur. **5** Oholah Méningiki bolghan

teqdiridimu yene buzuqluq qilghan — u ashiqlirigha, yeni qoshniliri bolghan Asuriylerge pes arzu-heweslerde bolghan; **6** kök kiyim kiygen, emeldar-hökümdarlar, hemmisi kélisshen yigitler, atqa min'gen chewendazlar idi. **7** U öz buzuqluqini ularning üstige béghishlighan; ularning hemmisi Asuriyening ésilzadiliri idi; öz arzu-heweslirini barliq qozghatqanlar bilen we ularning barliq mebudliri bilen u özini bulghighan. **8** U yenila Misirda bolghan pahishilikliridin waz kechmidi; chünki uning yashliqida ashu yerdikiler uning bilen bille yatti, qizliq köksilirini silap, öz buzuqluqlirini uning üstige tökti. **9** Shunga Men uni öz ashnilirining, yeni uning arzu-heweslirini qozghatqan Asuriylerning qoligha tapshurdum; **10** ular uning nomusini ashkarilap, uning oghul-qizlirini élip kétip, uni qilichlap öltürüwetti; u ayallar arisida [yaman] ataqqa qaldi; uning üstige höküm chiqirilip jazalandi. **11** Uning singlisi Oholibah buni körüp turupmu, arzu-hewesliride hedisidin téximu buzuq, pahishilikliri hedisiningkidin köp bolup ketti. **12** U öz qoshniliri bolghan Asuriylerge pes arzu-heweslerni qozghatqan; ular emeldar-hökümdarlar, heshemetlik sawut, formilarni kiygen, atqa min'gen chewendazlar, ularning hemmisi kélisshen yigitler idi. **13** Men uning bulghinip ketkenlikini kördüm; ular ikkilisi bir yolluq idi. **14** U uning pahishiliklirini ashurdi; chünki u tamda pereng bilen süretlen'gen ademlerni, yeni Kaldiylerning resimlirini kördi; **15** ularning belliri potilar bilen oralghan, béshigha quyruqluq selliliri kiyilgen; ularning hemmisi leshker béshidek, yeni tugulghan yurti Kaldiyediki Babilliqarning qiyapitide idi. **16** U shuan ulargha qarap ularning shehwaniy hewsini qozghighan, shuning bilen ularni izdep Kaldiyeye elchilerni ewetken. **17** Shuning bilen Babilliqar uninggha, yeni uning ashniliq orun-körpilirige yéqin kélip, uni öz zinaliri bilen bulghighan; u özini ular bilen bille bulghighandin kéyin ulardin bizar boldi. **18** U öz buzuqluqlirini ochuq qilip, nomusini ashkarilishi bilen, jénim hedisidin yirgen'gendek uningdinmu yirgindi. **19** Biraq u yene özüning yashliq künlirini, yeni Misir zémínide buzuqluq pahishilik qilghan künlirini ésiqe keltürüp öz buzuqluqlirini téximu köpeyetti. **20** Uning erliki éshek medekliridek, meniysi atlarningkidek bolghan Babilning pahishiwaz erkeklirige qarap hewesliri qozghaldi. **21** Sen yashliqingdiki buzuqluqliringha, yeni yashliqingda Misirlilarning emçeklirining silighinigha yene tesna bulup telmürdung. **22** Shunga, i Oholibah, — deydu Reb Perwerdigar — Mana, Men jénining hazir bizar bolghan ashniliriningni özüngge qarshi qozghitimen, ularni sen bilen qarshilishishqa hemme teripingdin élip kélimen; **23** Babilliqar, barliq Kaldiylar, Pékodlar, Shoalar, Koallar hemde Asuriylerning hemmisini ular bilen teng qozghaymen; ularning hemmisi kélisshen yigitler, emeldar-hökümdarlar, ulugh begler we janablar, hemmisi atqa min'gen chewendazlardur; **24** ular qoral-yaraqalar, jeng harwiliri, yük harwiliri hem zor bir toq xelqer bilen sanga qarshi chiqidu; ular özlirini hemme teripingde sipar-qalqanlar we dubulghalarni kiyip sanga qarshi sepras bolidu; béshinggha chüshidighan tégisshlik jazani ulargha tapshurimen, ular öz hökümiliri boyiche jazalaydu. **25** Men muqeddeslikimdin chiqqan ghezepni sanga qaritimen; shuning bilen ular qehr bilen séni bir terep qilidu. Ular séning burnung we qulaqliringni késiwétidu; sendin axirqi qalghanlar qilichlinidu; ular oghul-qizliringni élip kétidu, sendin yenila qalghanlar otta yutuwétilidu. **26** Ular sendin kiyim-keçekliringni éliwélip, güzel zibu-zinnetliringni bulaydu. **27** Shuning bilen Men sende Misir zémínida bashlan'ghan buzuqluqliringni we pahishilikliringni toxtitimen; sen bu ishlargha yene telmürmeysen, Misirni qayta eslimeysen. **28** — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men séni özüng

nepretlen'genlarning qolig'ha, yeni jéning yirgen'genlarning qolig'ha tapshurimen; **29** ular séni öchmenlik bilen bir terep qilib, barliq ejirlirningni élip kétip, séni tughma-yalingach qaldurup, pahishiliklirningning nomusini ashkarilaydu. Sen eller bilen pahishilik qilghanliqig, ularning mebudliri bilen özüingni bulghighanliqig tüpeylidin, séning buzuqluqlirning hem pahishiliklirning bularni béshinggha chüshürdi. **31** Hedengning yolida özüing mangghansen; shunga Men uningdiki qedehni séning qolungghimu tutquzdum. **32** — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Hedengning qedehini, chongqur we chong bir qedehni senmu ichisen; sen reswa bolup mazaq qilinisen, chünki uning hejimi chongdur; **33** sen dehshtelik we halaket qedehi, yeni hedeng Samariyening qedehi bilen mestlik hem derdelemege toldurulisen; **34** sen uni ichiwétip yene yalaysen, hetta uning parchilirinimu ghajilaysen, andin köksiliringnimu yulup tashlaysen; chünki Men shundaq söz qildim, deydu Reb Perwerdigar. **35** Shuning üçhün Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki sen Méni untup arqanggha tashliwetkenlikning üçhün, shunga öz buzuqluqung hem pahishiliklirningning jazasini kötürisen. **36** We Perwerdigar manga mundaq dédi: — I insan og'li, sen Oholah we Oholibamah üstige höküm chiqiramsen? Emdi ulargha öz yirginchilik qilmishirini ayan qilib körsetkin. **37** Chünki ular buzuqluq qildi; qolliri qan boldi; ular öz butliri bilen buzuqluq qilib, uning üstige Manga tughqan öz balilirini ularning ozuqi süpitide qurbanliq qilib ötküzüp béghishlidi. **38** Uning üstige ular Manga shundaq ish qilghanki, oxshash bir künde ular Méning muqeddes jayimni bulghap, «shabat kün»lirimni buzghan. **39** Chünki ular öz balilirimni butlirig'ha soyghan chaghda, ular oxshash bir künde muqeddes jayimni bulghashqa kirdi; mana, ular Méning yiraqtin chaqirdi, ularni élip kélishe elchi ewetti; mana, ular keldi; sen ularni dep yuyunup, köz-qashliringgha osma qoyup, özüingni zibu-zinneter bilan perdezilding; **41** heshemetlik bir diwanda olturdung, uning aldigha üstige Méning xushbuyum hem zeytun méyim qoyulghan dastixanni qoydung; **42** ghemsiz yürgen bir top kishilarning awazi uningda anglandi; chüprende ademler bilen bille chöl-bayawandin Sébaiylarmu élip kélindi; ular [hede-singilning] qollirig'ha bilezükler, béshigha chirayliq tajlarni saldi. **43** Emdi Men zina-buzuqluqlar bilen uprap qérighan pahishe toghruluq: «Ular emdi uning bilen buzuqluq qiliwersun; chünki u heqiqeten [pahishe]» — dédim. **44** — Shuning bilen ular pahishe ayalgha yéqinlashqandek uninggha yéqin bérip bille yatti; ular shundaq qilib Oholah we Oholibamah bu ikki buzuq ayalgha yéqinliship bille yatti. **45** Biraq heqqaniy ademler ularni zinaxor ayallarni we qan tökküchi ayallarni jazalighan'gha oxshash, ularning üstige höküm chiqirip jazalaydu; chünki ular zinaxor ayallar, ularning qolliri qandur. **46** Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Bir top ademlerni ulargha qarshi chiqirip élip kélimen, ularni heryan'gha heydiwétishe we bulangchiliq qilishqa tapshurimen. **47** Bu top kishiler ularni tashlar bilen chalma-késeq qilib, qilichliri bilen chépip soyidu; ular ularning og'hul-qizlirini öltüridu, öylirini ot bilen köhdüriwétidu. **48** Shuning bilen Men zéminde buzuqluqqa xatime bérimen; shuning bilen barliq ayallar silerdin sawaq élip silerning buzuqluqlirningni dorimaydu. **49** Ular buzuqluqungni öz béshinggha qayturup chüshüridu, we siler mebudlirninglarga chétishliq bolghan gunahlarni kötürisiler; siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler.

24 Toqquzinchi yili, oninchi aying oninchi künide, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: —

2 I insan og'li, bu künni, del mushu küning chilasini yéziwalghin; chünki del mushu künde Babilning padishahi Yérusalémni muhasirige aldi. **3** Asiy jemetning aldigha bir temsilni qoyup mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Qazanni otrning üstige qoyunglar, ot üstige qoyunglar, uninggha su qoyunglar; **4** gösh parchiliri, herbir ésil gösh parchilirini, put we qolini uninggha yig'ip sélinglar; ésil ustixanlarnimu qoshunglar; **5** qoy padisidin eng ésilirini élinglar; ustixanlarni pishurushqa uning astigha otun toplap qoyunglar; unani qattiq qaynitenglar, uningdiki ustixanlar obdan qaynisun. **6** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Qanxor sheherning halig'ha, yeni dat basqan qazan'gha, héch déti ketmeydighan qazan'gha way! Uningdiki hemmini birdin-birdin al; uninggha nésiwe chéki tashlanmisun! **7** Chünki u tökken qan uning otturisida turidu; u qanni topa bilen kömgili bolghudek yerge emes, belki taqir tash üstige tökti. **8** Qehrimni qozghash, intiqam élish üçhün, u tökken qanning yépilmasliqi üçhün taqir tash üstige qaldurdum. **9** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Qanxor sheherning halig'ha way! Menmu uning otun döwisini yoghan qilimen! **10** Otunni döwilenglar, otni yiqip chuxchulanglar, gösh obdan pishsun, dora-dermeklerni qoshunglar, ustixanlar köyüp ketsun! **11** Andin qazanni qizitip, uningdiki misni qipqizil qilinglar, ichidiki dagh-kirlar éritilip, uning déti chiqiriwétilish üçhün uni quruq péti choghlar üstige qoyunglar! **12** Uning qilghan awarichilikliri Méni upratti; Lékin uning qélin déti uningdin ketmidi; Shunga uning déti otta turiwersun! **13** Séning paskinichilikingde buzuq pahishilik bardur; Men séni pakizlimaqchi boldum, lékin sen paskinichiliqtin pakizlandurilmaymen déging; emdi qehrimni üstüingge töküp toxtatmighuche sen paskinichiliqtin pakizlandurulmasen. **14** Menki Perwerdigar shundaq söz qildim; u emelge ashurulidu, Men uni ada qilimen; Men ne buningdin yanmaymen, ne héch sanga ichimni aghritmaymen, ne uningdin ökünmeymen; ular séning yollirine we qilmishliring boyiche üstüingge höküm chiqirip jazalaydu — deydu Reb Perwerdigar. **15** We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **16** «I insan og'li, Men séning söyümlük köz qarichuqungni bir urush bilen sendin élip kétimen; biraq sen héch matem tutma, héch yighlima, héch köz yéshi qilma; **17** süküt ichide uh-zar tartisen; ölgüchi üçhün héch haza tutma; sellengni béshinggha orap, keshliringni putunggha baghlig'in; yüzüingning töwinini yépiwetme, ademler épbergen nandin yéme». **18** Shuning bilen Men etigende xelqke söz qildim; kechqurunda ayalim öldi. Ikkinchi küni etigende men buyrulghini boyiche ish qildim. **19** Emdi xalayiq manga: «Séning bu qilghan ishliringning némini körsetkenlikini démemens?» dédi. **20** Men ulargha mundaq dédim: — Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **21** Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Men Öz muqeddes jayimni, yeni sen pexirlen'gen küch-tayanchingni, közünglarni xushal qilghuchi, jéninglar teshna bolghan nersini bulghay dewatimen; silerning keyninglarda qalghan qiz-oghullar qilich bilen yoqilidu. **22** Shu tapta siler Men [Ezakiyal] hazir qilghinimdek qilisiler; siler yüzüinglarning töwinini yapmaysiler, ademler épbergen nandin yémeysiler; **23** sellenglar béshinglarda, keshinglar ayaghliringda boliwéridu; siler héch matem tutmaysiler yaki héch yighlimaysiler; siler qebihlikliringlar ichide soliship, bir-biringlarga qariship uh-zar tartisiler. **24** Shundaq qilib Ezakiyalning özi silerige bésharét bolidu; u qandaq qilghan bolsa, siler shundaq qilisiler; bu ish emelge ashurulghanda, siler Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **25** — We sen, i insan og'li, Men ulardin küch-istihkamini, ular

pexrilen'gen güzek göhrini, söyümlük köz qarichuqlirini, jan-jégiri bolghan qiz-oghullirini ulardin mehrum qilidighan künide, **26** — yeni shu künide, sanga bu xewerni qiliqinggha yetküzüsh üçün bir qachqun yéninggha kelmemdü? **27** Shu künide aghzing échilghan bolidu, sen bu qachqun bilen sözlshisen, yene héch échal bolmaysen; shundaq qilip ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidü.

25 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan ogglli, yüzüngni Ammoniylargha qaritip, ularni eyiblep bésharet bérip mundaq dégin: — **3** — Ammoniylargha mundaq dégin — Reb Perwerdigarning sözini anglanglar! Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Méning muqeddes jayim bulghan'ghanda, Israil zémini weyran qilin'ghanda, Yehuda jemeti sürgün qilin'ghanda sen ulargha qarap: «Wah! Yaxshi boldi!» dégingni tüpeylidin, **4** emdi mana, Men séni sherqtiki ellerning igidarchiliqigha tapshurimen; ular séning arangda bargah qurup, arangda chédirlirini tikidu; ular méwiliringni yep, süttüngni ichidu. **5** Men Rabbah shehirini tögiler üçün otlaq, Ammoniylarning yérini qoy padiliri üçün aramgah qilimen; shuning bilen siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **6** — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki sen Israil zémínigha qarap chawak chélip, putungni tépçeklitip, qébingdiki pütün öchmenlik bilen xush bolghanliqig tüpeylidin, **7** emdi mana, Men üstüngge qolumni uzartip, séni ellerge olja bolushqa tapshurimen; Men séni xelqler ichidin üzimen, memliketler ichidin yoqitimen; Men séni halak qilimen; shuning bilen sen Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen. **8** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki Moab we Séirning: «Yehuda peqet barliq bashqa eller bilen oxshash, xalas» dégingni tüpeylidin, **9** shunga mana, Men Moabning yénini — chégrasidik sheherlerni, zémínining pexri bolghan Beyt-Yeshimot, Baal-Méon we Kiriatayim sheherliridin bashlap yérip achimen; **10** ularni Ammoniylarning zémini bilen bille sherqtiki ellerge tapshurimen; Men Ammoniylarning yene eller arisida eslenmesliki üçün, ularning igidarliqigha tapshurimen; **11** we Moab üstige höküm chiqirip jazalaymen; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **12** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — chünki Édom Yehuda jemetidin öch élip yamanliq qilip, shuningdek éghir gunahkar bolghini tüpeylidin, intiqam alghini tüpeylidin, **13** — emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men Édomgha qolumni sozimen; shuning bilen uni zémínidin ademler hem haywanlardin mehrum qilimen; Men uni Téman shehiridin tartip weyran qilimen; ular Dédan shehirigiche qilich bilen yiqilidu. **14** Shuning bilen Men xelqim Israilning qoli arqilip Édom üstidin Öz intiqamimni alimen; ular Méning achchiqim hem qehrim boyiche Édomda ish qilidu; Édomiylar Méning intiqamimning néme ikenlikini bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. **15** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Filistiyler intiqam niyiti bilen heriket qilip, kona öchmenliki bilen Yehudani yoqitayli dep ich-ichidin öch alghini tüpeylidin, **16** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Filistiyening üstige qolumni uzartimen; Men Keretiylerni qiriwétimen, déngiz boyidikilerning qalduqlirininu weyran qilimen. **17** Men ularning üstige qehrilik tenbihlerni chüshürüp qattiq intiqam alimen; ularning üstidin intiqam alghinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu.

26 On birinchi yili, ayniq birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **21** insan ogglli, Turning Yérusalém toghruluq: «Wah! Yaxshi boldi! Ellerning derwazisi bolghuchi weyran boldi! U manga qarap qayrilip échildi; uning weyran qilinishi bilen özümni

toyghuzimen!» dégingni tüpeylidin, **3** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, i Tur, Men sanga qarshimen, déngiz dolqunlarni qozghighandek, köp ellerni sen bilen qarshilishqa qozghaymen; **4** ular Turning sépillirini berbat qilip, uning munarilirini chéqip yoqitidu. Uning üstidiki topilirini qirip tashlap, uni taqir tash qilimen. **5** U peqet déngiz otturisdiki torlar yéylidighan jay bolidu; chünki Men shundaq söz qildim, deydu Reb Perwerdigar; u eller üçün olja bolup qalidu. **6** Uning quruqluqta qalghan qizliri qilich bilen qirilidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **7** — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Tur bilen qarshilishishqa Babil padishahi Néboqadnesar, yeni «padishahlarning padishahi»ni, atlar, jeng harwiliri bilen, atliq chewendazlar, qoshun we zor bir top ademler bilen shimal teripidin chiqirip épkélimen. **8** U quruqluqta qalghan qizlirini qilich bilen soyidu, sanga muhasire poteylirini quridu, sépilgha chiqidighan dönglükni yasaydu, sanga qarap qalqanlirini kötüridu. **9** U sépilliringgha bösküchi bazghanlarni qaritip tikleydu, qoral-paltiliri bilen munariliringni chéqip ghulitidu. **10** Uning atlirining köplükidin ularning kötürgen chang-topisi séni qaplaydu; sépilliri bösülgen bir sheherge bösüp kirgendek u séning qowuqliringdin kirgende, sépilliring atliq eskerlerning, chaqlarning hem jeng harwilirining sadasi bilen tewrinip kétidu. **11** Atlirining tuyaqliri bilen u barliq reste-kochiliringni cheyleydu; u puqralirining qilich bilen qiridu, küchlük tüwrüklingir yerge yiqilidu. **12** Ular bayliqlirini olja, mal-tawarlirini ghenimet qilidu; ular sépilliringni buzup ghulitip, heshemetlik öylirini xarabe qilidu; ular séning tashliring, yaghach-limliring we topa-changliringni déngiz suliri ichige tashlaydu. **13** Men naxshliringning sadasini tügitimen; chiltarliringning awazi qaytidin anglanmaydu. **14** Men séni taqir tash qilimen; sen torlar yéylidighan bir jay bolisen, xalas; sen qaytidin qurulmaysen; chünki Menki Perwerdigar shundaq dégenmen, deydu Reb Perwerdigar. **15** Reb Perwerdigar Turgha mundaq deydu: — Sen ghulap ketkinginde, yarilan'ghanlar ah-zarlighinida, otturungda qirghin-chapqun qilin'ghanda, déngizning chet yaqiliri tewrinip ketmemdü? **16** Déngizdiki shahzadiler textliridin chüshüp, tonlirini biryaqqa tashlap, keshtilik kiyim-kécheklarini séliwétidu; ular özilirini qorunch-titrek bilen pürkeydu; ular yerge olturup, héch toxtawsiz titrep, sanga qarap sarasimige chüshidu. **17** Ular sen üçün bir mersiye oqup sanga mundaq deydu: — «I ahaleng déngizdikilerdin bolghan, dangqi chiqqan, Déngiz üstidin küchlük höküm sürgen, Öz wehshetliringni barliq déngizda turuwatqanlargha salghan sheher! Sen we senda turuwatqanlar neqeder halak bolghan! **18** Hazir séning ghulap ketken kününgde, Déngiz boyidikiler titrep kétidu; Déngizdiki arallar we qirghaqtikiler séning yoq bolup ketkingindeg dekkékkige chüshüp qaldı». **19** — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Men séni ademzatsiz sheherlerde, xarabe sheher qilghinimda, Men üstüngge déngiz chongqurluqlirini chiqirip séni chökürinimde, Ulugh sular séni bésip yapqanda, **20** Shu tapta Men séni hanggha chüshkenler bilen bille chüshürimen, Qedimki zamandikilerning qatarigha chüshürimen; Séni yerning tégiliride turghuzimen; Séningde qaytidin ademzat bolmasliqi üçün, Séni qedimki xarabiler arisigha, Hanggha chüshkenler bilen bille bolushqa chüshürimen; Biraq tiriklerning zémínida bolsa güzellik tiklep qoyimen; **21** Men séni bashqilargha bir agahi-wehshet qilimen; Sen qaytidin héch bolmaysen; Ular séni izdeydu, biraq sen menggüge tépilmaysen» — deydu Reb Perwerdigar.

27 Perwerdigarning sözi munga kélip mundaq déyildi: — 2 Sen, i insan ogfli, Tur toghruluq bir mersiyeni aghzingha élip uningha mundaq dégin: — 3 I déngizlarning kirish aghzida turuqluq, déngiz boyliRIDIKI kóp eller bilen sodilashquchi, Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «I Tur, sen «Méning güzellikim kamaletke yettil» déding. 4 Séning chégraliring bolsa déngizlarning otturisasi idi; Séni yasighanlar güzelligingni kamaletke yetküzdi. 5 Ular barliq taxtayliringni Sénirdiki qarighaylardin yasighan; Sanga moma üçhün ular Liwandin kédir derixini épkelgen; 6 Palaqliringni Bashandiki dub derexliridin yasighan; Palubangni semshit derexliridin yasap, Kupros déngiz boyidiki pil chishi bilen neqishligen. 7 Yelkening Misirdin keltürülgen keshtilik libastin yasalghan, u sanga tugh bolghan; Sayiwing bolsa déngiz boyidiki Élishahdiki kök we sösun rextlerdin idi; 8 Zidondikiler hem Arwadtikiler séning palaq urghuchiliring idi; Sende bolghan danishmenler, i Tur, séning yol bashlighuchiliring idi. 9 Gebaldiki aqsaqallar we uning danishmenliri sende bolup, kawakliringni étetti; Déngiz-okyanidiki barliq kémiler we ularning déngizchiliri mal almashturushqa yéninggha kéletti. 10 Parslar, Ludtikiler, Liwiyedikiler qoshun'gha tizimlinip, séning leshkerliring bolghan; Ular qalqan-dubulghilirini üstünge ésip, séni heywetlik qilghan; 11 Arwadtikiler qoshuning bilen her teripinde sépilliringda turup kózette bolghan; Gammadtikiler muнарliringda turghan; Ular qalqan-qorallirini etrapinggha, sépilliringgha ésip qoyghan; Ular güzelligingni kamaletke yetküzgen; 12 Tawarliringning mol bolghanliqidin Tarshish sanga xéridar bolghan; Mehsulatliringgha ular kümüş, tömür, qeley, qoghushun tégiship bergén. 13 Jawan, Tubal we Meshek sen bilen soda qilghan; Ular tawarliringgha ademlarning janliri, mis gacha-qazanlarni tégishken. 14 Torgamah jemetidikiler mehsulatliring üçhün atlar, jeng atliri we qéchirlarni tégiship bergén. 15 Dédadnikiler sen bilen sodilashqan; Déngiz boyliRIDIKI kóp xelq sanga xéridar bolghan; Ular sanga dendan, ebnus yaghichini töligen; 16 Suriye qol hünerliringning mol bolghanliqidin sanga xéridar bolghan; Ular mehsulatliringgha mawt yaqutlar, sösun rextlerni, keshtilerni, nepis kanap rextlerni, marjanlarni, qizil yaqutlarni tégiship bergén. 17 Yehuda we Israil zéminidiklerdinmu sen bilen sodilashquchilar bolghan; Tawarliringgha ular Minnitning bughdayliri, péchiniler, hesel, zeytun méyi, melhem dorilarni tégiship bergén. 18 Demeshq qol hünerliringning mol bolghanliqidin, Herxil bayliqliring tüpeylidin sanga xéridar bolup sanga Xelbonning sharablrini, aq yunglarni tégiship bergén. 19 Wédan we Uzaldin chiqqan Jawandikiler mehsulatliringgha soqulghan tömür, qowzaqdashin, égirni tégishkenidi. 20 Dédan sanga at toqumlrini tégiship bergén; 21 Ereban we Kédardiki barliq shahzadilar sanga xéridar boldi; Sanga paxlanlar, qochqarlar we öchkilerni tégiship bergén. 22 Shéba hem Raamahdiki sodigerler sen bilen tijaret qilghan; Mehsulatliringgha ular herxil serxil tétitqular, qimmatlik jawahiratlar we altun almashturup bergén. 23 Haran, Kanneh, Édendikiler we Shéba, Ashur, Xilmadtki sodigerler sen bilen tijaret qilghan; 24 Ular sanga heshemetlik kiyim-kéчек, sösun rextler we keshtiler, rengmureng gilemlerni tégiship bergén; Bularning hemmisi tügünçeklinip tana-arghamchilar bilen ching baghlinip, bazaringha kirdi. 25 Tarshishtiki kémiler tawarliringni kütürgen karwanlardék bolghan; Shuning bilen sen déngiz-okyaning baghrida mal bilen toldurulup, intayin éghirishlik ketkensen; 26 Séning palaq urghuchiliring séni ulugh sulargha apardi; Sherq shamili séni déngiz-okyaning baghrida pare-pare qiliwetti;

27 Séning mal-mülükliring, bazarliring, déngizchiliring we yol bashlighuchiliring, Kawakliringni etküchiler, sen bilen sodilashqan sodigerler, sende bolghan barliq leshkerliring, Jümlidin arangda toplan'ghan ademlarning hemmisi sen örülüp ketken kününde örülüp déngiz-okyaning qoynigha gherq bolup kétidu. 28 Yol bashlighuchiliringning ah-zarlridin daladikiler tewrep kétidu. 29 Palaq urghuchilarning hemmisi, Déngizchilar, déngizda barliq yol bashlighuchilar öz kémiliridin chüshidu; Ular quruqluqta turidu; 30 Ular sanga qarap awazini anglitip, Qattiq ah-zar kütüridu; Ular topa-chang chiqirip béshigha chachidu; Ular küller ichide éghinaydu. 31 Ular séni dep chachlirini chüshürüp özlirini taz qilip, böz kiyimlerge oraydu; Ular qattiq matem tutup sen üçhün zor derd-elem ichide yighlaydu. 32 Ular ah-zarlrini kütürginde sen üçhün bir mersiyeni oqup, sen toghruluq haza qilip mundaq deydu: — «Tur déngiz-okyanlar otturisasi, hazir jimjit qilin'ghan! Esli kim uninggha teng kéleleytti? 33 Mehsulatliring déngiz-okyanlardin ötüp ketkende, Sen kóp xelqlerni qanaetlendirgen; Bayliqliring we tawarliringning mollaruq bilen yer yüzidiki padishahlarni béyitqansen. 34 Sen sularning chongur tégide déngiz-okyanlar teripidin pare-pare qilin'ghanda, Tawarliring hem arangda bolghan top-top ademliringmu örülüp gherq bolup ketti. 35 Barliq déngiz boyidikiler sanga qarap alaqqade bolghan; Ularning padishahliri dehshet qorqup, ularning yüzlirini sur basqan. 36 Xelqler arisidiki sodigerler sanga qarap «ush-ush» qildi; Sen özüng bir wehshet iding, emdi qaytidin bolmayssen».

28 Perwerdigarning sözi munga kélip mundaq déyildi: — 21 insan ogfli, turning shahzadisige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Séning özüngni chong tutup: «Men bir ilahturmen; Men Xudaning textige, yeni déngiz-okyanlarning baghrida olturimen», dégensén; (Biraq sen insan, Xuda emessen!) Sen öz könglüngni Xudaning köngli dep oylap qalding. 3 Mana, sen Daniyaldin danasen; Héchqandaq sir sendin yoshurun emes; 4 Danaliqing we eqling bilen sen bayliqlargha ige bolding. Altun-kümüşni xeziniliringge toplap qoyding; 5 Tijarette bolghan tur danaliqing bilen bayliqliringni awuttung; Bayliqliring tüpeylidin özüngni chong tutting: — 6 Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Sen öz könglüngni Xudaning köngli dep oylap ketkenlikingdin, 7 Emdí mana, Men yat ademler, Yeni ellerning dehshitini üstünge épkelimen; Ular danaliqingning parlaqligini yoqitishqa qilchilirini sughurup, Shan-sheripingni bulghaydu; 8 Ular séni hanggha chüshüridu; Shuning bilen sen déngiz-okyanlarning qoynida öltürülgenlerning ölümidé ölisén. 9 Emdí séni öltürgüchining aldida: «Men Xuda» — demsen? Biraq sen özüngni sanjip öltüridighanning qoli astida Tengri emes, insan bolup chiqisen. 10 Sen yat ademlarning qolida xetne qilinmighanlarga layiq bolghan ölüm bilen ölisén; Chünki Men shundaq söz qilghan», — deydu Reb Perwerdigar. 11 Perwerdigarning sözi munga kélip mundaq déyildi: — 12 I insan ogfli, Turning padishahi toghruluq awazini kütürüp bu mersiyeni aghzingha élip uninggha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Sen, kamaletning jeshiri bolghan, Danaliqqa tolghan, güzelligi kamaletke yetkeniding; 13 Sen Érem baghchisi, yeni Xudaning baghchisida bolghansen; Herbir qimmatlik tashlar, yeni qizil yaqut, sériq göher we almas, qizil yaqut, aq héqiq, anartash, kök yaqut, zumret we kök qashtash sanga yögek bolghan; Yaqut közliring we neqqashliring altun ichige yasalghan; Sen yaritilghan kününde ular teyyarlan'ghanidi. 14 Sen bolsang mesihlen'gen muhapizetchi kérub idingsén, Chünki Men séni shundaq békitkenidim; Sen Xudaning

muqaddes téghida bolghansen; Sen otluq tashlar arisida yúretting; **15** Sen yaratilghan kúndin béri, sende qebihlik peyda bolghuche, yolliringda mukemmel bolup kelgeniding. **16** Qilghan sodiliringning kóp bolghanliqidin sen zorluq-zumbuluq bilen tolup, gunah sadir qilghan; Shunga Men séni Xudaning téghidin haram nerse dep tashliwetkenmen; Men séni, i muhapizetchi kérub, otluq tashlar arisidin heydey yoqatqanmen; **17** Séning könglüng güzelliging bilen tekebburliship ketti; Parlaqlıqıng tüpeylidin sen danalıqıngni bulghighansen; Men séni yerge tashliwettim; Padishahlar séni körüp yétishi üçün Men séni ular aldida yatquzdim. **18** Séning qebihlikliringning köplüki tüpeylidin, Qilghan sodangning adilsizliqi tüpeylidin, Öz muqaddes jayliringni bulghighansen; Men özüngdin bir otıni chiqardim, U séni köydürüp yewetti; Shuning bilen sanga qarap turghanlarning hemmisini köz aldida, Men séni yerde qalghan küllerge aylanduruwettim. **19** Séni tonughanlarning hemmisi sanga qarap sarasimide qalidu; Sen özüng bir wehshet bolup qalding, emdi qaytidin bolmaysen». **20** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **21** I insan ogħli, yüzüngni Zidon'gha qaritip uni eyblep bésharet bérip mundaq dégin: — **22** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men sanga qarshi, i Zidon; Özüm arangda ulughlinimen; Men uning üstige höküm chiqirip jazalighinimda, Özümni uningda pak-muqaddes ikenlimni körsetkinimde, Ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **23** Men ulargha wabani ewitip, reste-kochilirida qan aqquzimen; Uninggha qarshi chiqqan qilichning her etrapida bolghanliqidin otturısında öltürülgenler yiqilidu; Shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; **24** Ular yene Israil jemetini közge ilmighan etrapidikiler arisida, Israil üçün ademni sanjighuchi jighan yaki derd-elemlik tiken bolchuidu; Shuning bilen ular Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu». **25** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men ular tarqitilghan eller arisidin Israil jemetini qaytidin yighqinimda, ularda ellerning köz aldida Özümning pak-muqaddes ikenlikimni körsetkinimde, emdi ular Men Öz qulum bolghan Yaqupqa teqdim qilghan, özining zéminida olturidu; **26** ular uningda tinch-amanlıq ichide yashap, öylerni sélip üzümlarını tikidu; Men ularni közge ilmaydighan etrapidikilerning hemmisining üstige höküm chiqirip jazalighinimda, ular tinch-amanlıq ichide turidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar, ularning Xudasi ikenlikimni bilip yétidu».

29 Oninchi yili, oninchi ayning on ikkinchi künide Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan ogħli, yüzüngni Misir padishahi Pirewn'ge qaritip uni we Misirning barlıq ehlini eyblep bésharet bérip munu sözlerni dégin: — **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «I öz-özige: «Bu derya özümningki, men uni özüm üçün yaratqanmen» dégüchi bolghan, öz deryaliri otturısında yatqan yogħan ejdiha Misir padishahi Pirewn, mana, Men sanga qarshimen! **4** Men qarmaqlarını éngelkiringge sélip, deryaliringdiki béliqlarını öz qasiraqliringgha chaplashturup séni deryaliring otturısidin chiqirimen; deryaliringdiki barlıq béliqlar qasiraqliringgha chaplashidu. **5** Men séni, yeni sen we deryaliringdiki barlıq béliqlarını chöl-bayawan'gha tashlaymen; sen dalagħa chüshüp yiqilisen. Héchkim séni yighmaydu, depne qilmaydu; Men séni yer yüzidiki haywanlar, asmandiki uchar-qanatlarıning ozuqi bolushqā teqdim qilmen. **6** Shuning bilen Misirda barlıq turuwatqanlar Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; chünki ular Israil jemetige «qomush hasa» bolghan. **7** Ular séni qol bilen tutqanda, sen yérilip, ularning pütkül mürlirini tiliwetting; ular sanga tayan'ghanda, sen sunup, pütkül bellirini

mitkuz qiliwetting». **8** Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men üstüngge bir qilich chiqirip, sendiki insan we haywanlarni qiriwétimen. **9** Misir zémini weyrane we xarabiler bolup qalidu; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; chünki Pirewn: «Nil deryasi méningki, men uni yaratqanmen» dégenidi. **10** Shunga mana, Men sanga hem séning deryaliringgha qarshimen; Men Misir zéminini Migdoldin Sewen'giche, yeni Éfiopiyaning chégrasighiche pütünley xarabeweyrane qiliwétimen. **11** Qiriq yil ichide, insanning yaki haywanning ayighi uni bésip ótmeydu we uningda héch adem turmaydu. **12** Men Misir zéminini weyran qilin'ghan zéminlar arisida weyran qilimen; we uning sheherliri xarabe qilin'ghan sheherler arisida qiriq yil weyran bolidu; Men Misirliqlarını eller arisigha tarqitwétimen, ularni memliketler arisigha taritimen». **13** Biraq Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Qiriq yilning axirida Men Misirliqlarını tarqitilghan ellerdin yighip qayturimen; **14** Men Misirni sürgündin eslige keltürüp, ularni Patros zéminigha, yeni tughulghan zémin'gha qayturimen; ular shu yerde töwen derjilik bir memliket bolidu. **15** U memliketler arisida eng töwen turidu; u qaytidin özini bashqa eller üstige kötürmeydu; Men ularni peseytmenki, ular qaytidin bashqa eller üstidin höküm sürmeydu. **16** [Misir] qaytidin Israil jemetining tayanchisi bolmaydu; eksiche ular daim Israil üçün uningdin panah izdesh gunahning esletmisi bolidu; andin ular Méning Reb Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu». **17** Yigirme yettinchi yili, birinchi ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **18** I insan ogħli, Babil padishahi Néboqadnesar Turgha jeng qilishda qoshunini qattiq japalıq emgekke saldi; shuning bilen herbir bash taqir bolup ketti, herbir müre sürkilip yéghir bolup ketti; biraq ne u ne qoshuni Tur bilen qarshilashqan emgekte héchqandaq heq almidı; **19** shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Misir zéminini Babil padishahi Néboqadnesargħa teqdim qilmen; u uning bayliqlirini élip, oljisini bulap, ghenimitini tutup élip kétidu; bular uning qoshuni üçün ish heqqi bolidu. **20** Men uninggha [Turgha] jeng qilghanning ish heqqi üçün Misir zéminini teqdim qildim; chünki ular Méni dep ejir qildi, — deydu Reb Perwerdigar. **21** — Men shu künde Israil jemeti üçün bir münggüz östürüp chiqirimen, we sen [Ezakiyalning] aghzıngni ular arisida achimen; shuning bilen ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu.

30 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** I insan ogħli, bésharet bérip: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Siler dad-peryad sélip: «Way shu küni!» — denglar!» — dégin. **3** Chünki kün yéqinlashti; berheq, Perwerdigarning küni, bulutlar qaplan'ghan küni yéqinlashti; u ellerning béshigha chüshidighan kündür. **4** Shuning bilen bir qilich Misir üstige chüshidu; öltürülgenler Misirda yiqilghana, uning zor bayliqliri bulinip ketkende, uning ulliri örülüp chüshkende, Éfiopiyelikler derd-elem tartidu. **5** Éfiopiye, Put, Lud, barlıq Erebiye, Liwiye we ehde qilin'ghan zémindikilermu Misir bilen bile qilichlinidu. **6** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Misirni qollaydighanlar yiqilidu; uning küchidin bolghan pexri yerge chüshidu; Migdoldin Sewen'giche bolghan xelq qilichlinidu, — deydu Reb Perwerdigar. **7** — Ular weyran qilin'ghan zéminlar arisida weyran qilinidu; uning sheherliri xarabe qilin'ghan sheherler arisida yatidu. **8** Shuning bilen, Men Misirgha ot salghinimda, uning yardimide bolghanlar sundurulghanda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu; **9** Shu küni elchiler Éfiopiyanı qorqitish üçün kémilerde olturup mendin chiqidu; Misirning béshigha chüshken künde

ularghimu azab-oqubet chūshidu; mana, u kéliwatidu! **10** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men yene Misirning top-top ademlirini Babil padishahi Néboqadnesarning qoli bilan tūgītimen. **11** U we uning bilan kelgen xelqi, yeni ellerning arisidiki eng dehshteliki zéminni halak qilishqa élip kelinidu; ular Misir bilan qarshilishqa qilichlarni sughurup, zéminni óltürülgenler bilan tolduridu. **12** Men Nil deryalirini qurutimen, We zéminni rezil ademlarning qoligha sétiwétimen; Zémin we uningda turghan hemmini yat ademlarning qolida weyrane qilimen; Menki Perwerdigar shundaq söz qilghan. **13** Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Men Nof shehiridin butlarni yoqitimen, oyghan mebudlarnimu yoqitimen; Misir zéminidin qaytidin shahzade bolmas; Men Misir zéminini qorqunchqa chūshürimen. **14** Men Patros shehirini weyrane qilip, Zoan shehiride ó salimen, No shehiri üstidin höküm chiqirip jazalaymen. **15** Misirning istihkami bolghan Sin shehirining üstige qehrimni tökimen; No shehirining top-top ademlirini qiriwétimen. **16** Men Misirda bir ó salimen; Sin azablardin tolghinip kétidu; No shehiri bösüliidu, Nof shehiri her küni yawlarga yüzlinidu. **17** Awen we Pibeset sheherliridiki yigitler qilichlinidu; bu sheherler sürgün qilinidu. **18** Méning shu yerde Misirning boyunturuqlirini sundurghinimda, Tahpanes shehiride kün qaranghulushidu; uningda óz küchidin bolghan pexri yoqilidu; bir bulut uni qaplaydu; uning qizliri sürgün qilinidu. **19** Men shundaq qilip Misir üstidin höküm chiqirip jazalaymen; we shular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu». **20** On birinchi yili, birinchi ayning yettinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **21** I insan oggli, Men Misir padishahi Pirewnning bilikini sundurdum; we mana, u dawalinishqa ténglimidi, yaki qilich tutushqa téngiz bilen kücheytilmidi. **22** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men Misir padishahi Pirewn'ge qarshimen; Men uning bileklirini, hem küchlük bolghinini hem sundurulghan bilikini üzüwétimen; shuning bilen qilichini qolidin chūshürmen; **23** Misirliqlarni ellege tarqitiwétimen, memliketler arisigha taritimen. **24** Men Babil padishahining qolini kücheytip, qilichimni uning qoligha tutquzimen; Men Pirewnning bileklirini sundurimenki, u Babil padishahi aldida ejili toshqan yarilan'ghan ademdek ahzalar bilen ingraydu. **25** Men Babil padishahining biliklirini kücheytmen, we Pirewnning bilekliri sanggilap qalidu; Men Öz qilichimni Babil padishahining qoligha tutquzghinimda, u uni Misir zémini üstige sozghinida, ular Méning Perwerdigar ikenlimni tonup yétidu; **26** we Men Misirliqlarni eller arisigha tarqitimen, memliketler ichige taritimen; we ular Méning Perwerdigar ikenlimni tonup yétidu».

31 On birinchi yili, üçinchi ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **21** I insan oggli, Misir padishahi Pirewn'ge we uning top-top ademlirige mundaq dégin: — Emdi sen büyüklüküngde kim sen bilen teng bolalaydu? **3** Mana, Asuriyemu Liwandiki bir kédír derixi idi; uning ormanliqqa saye bergen güzel shaxliri bolup, u intayin égez boyluq idi; uning uchi bulutlarga taqashqanidi; **4** Sular uni yoghan qilip, chongqur bulaqlar uni égez qilip óstürgendi; ériqliri uning tüwidin, etrapidin éqip ótetti, ular óz óstenglirini daladiki barliq derexlergiche ewetkenidi. **5** Shuning bilen, u bixlan'ghan waqitta, mol sular bilen égzilki barliq derexlerdin égez bolghan, uning shaxliri köpeygen we shaxchiliri uzun bolghan; **6** asmandiki barliq uchar-qanatlar uning shaxlirida uwilighan, shaxchiliri astida daladiki barliq janivarlar balilighan; uning sayisi astida barliq ulugh eller yashighan. **7** Shundaq bolup uning shaxliri

kéngiyip, u büyüklükide güzelleshken; chünki uning yiltizliri mol sulargha yetken. **8** Xudaning baghchisidiki kédír derexlermu uni tosalmaytti; qarighaylar uning shaxliridek, chinar derexliri uning shaxchiliridekmu kelmeytti; Xudaning baghchisidiki héchqandaq derex güzellikte uninggha oxshamaytti. **9** Men uni shaxlirining köplüki bilen güzel qilghanmen; Xudaning baghchisida bolghan barliq derexler, yeni Éremdiki derexler uningdin heset qilghanidi. **10** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki u ózini égez kötürüp, uchini bulutlarga taqashturup uzartqanliqi, égzilikidin könglingiz tekebburlashqanliqi tüpeylidin, **11** emdi Men uni üzü-késil bir terep qilishqa uni ellerning arisidiki mustebetning qoligha tapshurdum; Men uni rezilliki tüpeylidin heydep chetke qaqqanidim. **12** Yat ademler, yeni eller arisidiki eng wehshiler uni késip tashlidi. Shaxliri taghlar we barliq jilghalargha yiqilip, uning shaxchiliri zémindiki barliq jiralargha sundurulup yatidu; yer yüzidiki xelqer uning sayisidin chiqip uningdin néri ketti. **13** Uning yiqilghan gholi üstige asmandiki barliq uchar-qanatlar qonup yashaydu; daladiki barliq janivarlar shaxliri üstide turidu. **14** Uning meqsiti, sularidin sughirilidighan derexlerning héchbiri ózini égez kötürmisun, yaki uchini bulutlarga taqashturmisun, yaxshi sughirilidighan derexlerning héchbiri undaq égzilikke kötürülmisun üçündür; chünki ularning hemmisi ölümge békitilgen — yerning téglirige chūshühške békitilgenlerning, ólidighan adem balilirining, hanggha chūshidighanlarning qataridur. **15** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — U tehtisaragha chūshken künide, Men üning üçün bir matem tutquzghanmen; chongqur sularni étiwétip uning bulaq-ériqlirini tosuwetkenmen; shuning bilen uning ulugh suliri tizginlen'gen. Men Liwanni uning üçün qariliq kiygüzdüm; uning üçün daladiki barliq derexler soliship ketti. **(Sheol h7585)** **16** Men uni hanggha chūshidighanlar bilen bille tehtisaragha tashliwetkinimde, uning yiqilghan chaghdiki sadasi bilen ellerni tewritiwettim; shuning bilen Érem baghchisidiki barliq derexler, Liwandiki serxil we eng ésil derexler, yaxshi sughirilghan hemme derexler yer tégliride turup teselli tapqan. **(Sheol h7585)** **17** Uning sayiside turghanlar we eller arisida uni qollaydighanlar uning bilen teng tehtisaragha, qilich bilen óltürülgenlerning yénigha chūshken. **(Sheol h7585)** **18** Qéni éyte, Érem baghchisidiki derexlerning qaysisi shan-sherep we güzellikte sen [Misirgha] teng kéleleytti? Biraq senmu Érem baghchisidiki derexler bilen teng yer téglirige chūshürülsen; sen xetne qilinmighanlar arisida, qilich bilen óltürülgenler bilen bille yatisen; mana bu Pirewn we uning top-top ademlirining hemmisining nésiwisidur, deydu Reb Perwerdigar.

32 On ikkinchi yili, on ikkinchi ayning birinchi künide shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **21** I insan oggli, Misir padishahi Pirewn üçün bir mersiyeni aghzinggha élip uninggha mundaq dégin: — Sen öziñni eller arisida bir shirgha oxshatqansen, biraq sen déngiz-okyanlar arisidiki bir ejdihasen, xalas; sen palaqliship ériqliringni éship tashturup, sulirini ayaghliring bilen chalhitip, deryalirini léyitip qoydug. **3** — Emdi Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Köp ellerning top-top ademliri aldida Öz torumni üstüngge yéyip tashlaymen; ular séni torumda tutup tartishidu. **4** Men séni quruqluqta qaldurup, dalagha tashlaymen; asmandiki barliq uchar-qanatlarni üstüngge qondurup, yer yüzidiki janivarlarni séningdin toyundurimen; **5** göshüñni taghlar üstige qoyimen, jilghilarni pütkül ezaying bilen toldurimen; **6** Men qéningning éqishliri bilen zéminni hetta taghlarghichimu sughirimen; jiralar sen bilen toshup kétidu. **7** Nurungni öchürginimde, Men asmanlarni tosuwétimen, yultuzlarni qara qilimen; quyashni

bulut bilen qaplaymen, ay nur bermeydu. **8** Asmanlardiki barliq parlaydighan nurlarni üstüngde qara qilip, zéminingge qaranghuluqni qaplaymen, deydu Reb Perwerdigar. **9** Men eller arisigha, yeni sen tonumighan memliketler arisigha séning halaktin [qalghan ademliringni] élip ketkinimde, köp ellerning yürükini biaram qilimen; **10** Men köp ellerni sen bilen alaqqade qilimen, ularning padishahlari sanga qarap dehshetlik qorqishidu; Men qilichimni ularning köz aldida oynatqinimde, yeni séning yiqilghan küningde ularning herbiri öz jan qayghusida her deydü tewridu. **11** — Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Babil padishahining qilichi üstüingge chiqidu. **12** Palwanlarning qilichliri bilen Men séning top-top ademliringni yiqitimen; ularning hemmisi eller arisidiki mustebitlerdur; ular Misirning pexrini yoqitidu, uning top-top ademliri qurutuwétiledi. **13** Men zor sular boyidin barliq haywanlirini muhalak qilimen; insan ayighi qaytidin ularni chalghatmaydu, haywanlarning tuyaqliri qaytidin ularni léyitmaydu. **14** Shuning bilen Men ularning sulirini tindurimen; ularning ériqlirini süpsüzük maydek aqturimen, deydu Reb Perwerdigar. **15** — Men Misir zéminini weyrane qilghinimde, zémin özining barliqidin mehrum bolghinida, Men uningdiki barliq turuwatqanlarni uruwetkinimde, emdi ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. **16** — Bu bir mersiye; ular uni oquydu — Ellerning qizliri matem qilip uni oquydu; mersiyei ular Misir we uning barliq top-top ademlirige oquydu, — deydu Reb Perwerdigar. **17** On ikkinchi yili, ayning on beshinchi künde [yene] shundaq boldiki, Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **18** I insan oghli, Misirning top-top ademliri üçhün ah-zar chekkin; shuningdek ularni, yeni uni küchlik ellerning qizliri bilen bille töwen'ge, hanggha chüshidighanlarga hemrah bolushqa yer tégilirige chüshürüp tashliwet; **19** güzelligekte sen kimdin artuq iding? Emdi chüshüp, xetne qilinmighan bilen bille ya! **20** Ular qilich bilen óltürülgenler arisigha yiqilidu; qilich sughuruldu; u we uning top-top ademlirining hemmisi sörep apiriwétilsun! **21** Emdi palwanlarning arisidiki batur-ezimetler tehtisaraning otturisida turup [Misir] we uni qollighanlarga söz qilidu: — «Mana, ular chüshiti, ular jim yatidu — xetne qilinmighanlar, qilich bilen óltürülgenler!». (Sheol h7585) **22** — Mana, shu yerdidur Asuriye we uning yighilghan qoshuni; uning göriliri öz etrapididur; mana ularning hemmisi óltürülgen, qilichlan'ghan. **23** Ularning göriliri chongqur hangning tégididur; uning yighilghan qoshuni öz görü etrapida turidu; ular tiriklarning zéminida ademlerge wehshet salghanlar — bularning hemmisi óltürülgen, qilichlan'ghan. **24** Mana Élam we uning görining etrapida turghan uning barliq top-top ademliri; ularning hemmisi óltürülgen, qilichlan'ghan, ular xetne qilinmighan péti yer tégilirige chüshkenler — yeni tiriklarning zéminida ademlerge öz wehshitini salghanlar! Biraq hazir ular hanggha chüshkenler bilen iza-ahaneke chömidu. **25** Kishiler uning üçhün óltürülgenler arisida, top-top ademliri arisida bir orun raslighan; xelqining göriliri uning etrapididur; ularning hemmisi xetne qilinmighanlar, qilichlan'ghanlar; shunga ular hanggha chüshkenler bilen iza-ahaneke qalidu; ular óltürülgenler arisigha yatquzulidu — gerche tiriklarning zéminida ularning wehshiti ademlerge sélin'ghan bolsimu! **26** Mana shu yerde Meshek bilen Tubal barliq top-top ademliri bilen turidu; ularning göriliri öz etrapididur; ularning hemmisi xetne qilinmighanlar, qilichlan'ghanlar — gerche ular tirik turuwatqanlarning zéminida öz wehshitini ademlerge salghan bolsimu! **27** Ular jeng qoralliri bilen tehtisaragha chüshken, qilichliri öz béshi astigha qoyulghan, xetne qilinmay turup yiqilghan palwanlar arisida yatmaydu;

ularning qebihlikliri öz ustixanliri üstide bolidu — gerche ular tiriklarning zéminida baturlarchimu wehshet salghan bolsimu! (Sheol h7585) **28** Sen [Pirewnmu] xetne qilinmighanlar arisida tarmar bolup, qilich bilen óltürülgenler arisida yatisen. **29** Mana shu yerde Édom, uning padishahliri, barliq shahzadilirimu; ular küchlik bolsimu, qilichlan'ghanlar bilen bille yatquzulidu; ular xetne qilinmighanlar arisida, hanggha chüshidighanlar bilen bille yatidu. **30** Mana shimaldiki shahzadiler, hemmisi; mana barliq Zidondikiler, óltürülgenler bilen bille chüshken; gerche öz küchi bilen wehshet salghan bolsimu, ular hazir xijalette qaldi; ular xetne qilinmighan bolup, qilichlan'ghanlar arisida yétip, hanggha chüshidighanlar bilen bille xijaletke qalidu. **31** Pirewn bularni körüdu, shuningdek özining qilichlan'ghan top-top ademliri toghruluq, yeni özi we qoshuni toghruluq ulardin teselli alidu, — deydu Reb Perwerdigar. **32** — Gerche Men uning wehshitini tirik turuwatqanlarning zéminigha saldurghan bolsammu, biraq u xetne qilinmighanlar arisigha, qilich bilen óltürülgenler arisigha yatquzulidu, — yeni Pirewn we uning barliq top-top ademliri, — deydu Reb Perwerdigar.

33 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** I insan oghli, el-yurtungdikilerge söz yetküzüp ulargha mundaq dégin: — Men qilichni melum bir zémin üstige chiqarghinimde, zémindeki xelq öz arisidin bir ademni tépüp uni közetchi bekétkese, — **3** u qilichning zémin üstige chiqqanliqini körüp, kanay chélip xelqni agahlandursa, **4** kimdikim kanay awazini anglap, agahni almisa, qilich kélip uni élip ketse, emdi uning qéni öz béshi üstige bolidu. **5** U kanay awazini anglap, agahni almighan; shunga uning qéni özi bolidu; u agah alghan bolsa, jénini qutquzghan bolatti. **6** Biraq közetchi qilichning kéliwatqinini körüp, kanay chalmay, xelqni agahlandurmisa, emdi qilich kélip ular arisidin birawni élip ketse, undaqa u öz qebihlikide élip kétéliidu; biraq uning qéni üçhün Men közetichidin hésab alimen. **7** Emdi, i insan oghli, Men séni Israil jemeti üçhün közetchi dep bekítkenmen; sen Méning aghzimdin xewer anglap, ulargha Mendin agah yetküzisen. **8** Men rezil ademe: «I rezil adem, sen choqum ölisen» désem, we özüng bu rezilni yolidin yandurushqa söz qilmay uni agahlandurmisang, u rezil öz qebihlikide ölidu; biraq uning qéni üçhün sendin hésab alimen. **9** Biraq sen rezilni yolidin yénish toghruluq agahlandursang, u yolidin yanmisa, u öz qebihlikide ölidu; biraq özüng öz jéningni qutquzup qalisen. **10** Emdi sen, i insan oghli, Israil jemetige söz qilip: — Siler: «Bizning itaetsizliklirimiz we gunahlirimiz béshimizdidur, biz ular bilen zeipliship kétiwatimiz; emdi biz qandaqmu hayatqa érishimiz?» deysiler. **11** Ulargha sözümnü yetküzüp: «Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men rezil ademning ölümidin héch xursenlikim yoqtur; peqet ularni rezil yolidin yénip hayatqa érishsun deymen; rezil yollirninglardin yéninglar, yéninglar! Némishqa ölgünglar kélidu, i Israil jemeti?!» — dégin. **12** We sen, i insan oghli, el-yurtungdikilerge mundaq dégin: — Heqqaniy ademning heqqaniyliqi asiyliq qilghan künde uni qutquzmaydu; hem rezil adem bolsa, u öz rezillikidin yan'ghan künde rezillikidin yiqilmaydu; heqqaniy adem gunah sadir qilghan künde, u eslidiki heqqaniyliq bilen hayatta turwermeydu. **13** Men heqqaniygha: «Sen berheq hayatqa érishsen» déginimde, u öz heqqaniyiligha tayinip qebihlik sadir qilsa, emdi uning heqqaniy ishleridin héchqaysisi eslenmeydu; eksiche u ötküzgen qebihlik tüpeylidin ölidu. **14** Emdi men rezilge: «Sen choqum ölisen» désem, biraq u gunahidin yénip, köz aldimda adalet we heqqaniyliqni yürürse — **15** Rezil adem qerzge kapaletke alghan nersini qayturup berse, — bulangchiliqta alghanni

qayturup berse — qebhlik sadir qilmay, hayat belgilimiliride mangsa — emdi u berheq hayatqa ige bolidu, u ölmeydu. **16** Uning sadir qilghan gunahlaridin héchqaysisi eslenmeydu; u adalet we heqqaniyliqni yürgürge — u berheq hayatqa ige bolidu. **17** Biraq el-yurtungdikiler: «Rebning yoli hemmige barawer emes». **18** Heqqaniy adem öz heqqaniyliyidin yénip, qebhlikni sadir qilsa, u buningda ölüdu. **19** Rezil adem öz rezilikidin yénip, adalet we heqqaniyliq yürgürse, bu ishlardin hayatqa ige bolidu. **20** Lékin siler: «Rebning yoli hemmige barawer emes» deysiler; i Israil jemeti, Men herqaysinglarga öz yolliringlar boyiche üstinglerge höküim chiqirimen! **21** We shundaq boldiki, sürgün bolghan on ikkinchi yili, oninchi ayning beshinchi künide, Yérusalémdin qachqan birsi yénimgha kélip: «Sheher bösüldi!» — dédi. **22** Emdi qachqan ademning yétip kélishining aldinqi axshimida Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qon'ghanidi; shuning bilen U aghzimni échip qoydi; aghzim échilip, men yene gacha bolmidim. **23** We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déydili: — **24** I insan oggli, Israil zémindiki xarabe jaylarda turuwatqanlar: «Ibrahim peqet bir adem turupmu bu zémín'gha miras bolghanidi; biraq biz köp ademimiz; emdi zémín beribir bizge teqdim qilindi» — dep éytwatidu. **25** Shunga ulargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Siler göshni qan bilen yeysiler; siler öz mebudliringlarni bash kötürüp izdeysiler; siler qan töküwatisiler; emdi siler zémín'gha miras bolamsiler? **26** Siler qilichinglarga tayinisiler, siler yirginchlik ishlarni chiqirisiler, herbiringlar öz qoshnisining ayaligha buzuqchilik qilidu. Emdi siler zémín'gha miras bolamsiler?». **27** Ulargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: Men hayatim bilen qesem qilimenki, berheq, xarabe jaylarda turuwatqanlar qilichlinip yiqilidu; dalada qalghanni yawayi haywanlarning yewétishke tapshurimen; istihkamlar we gharlarda turghanlarmu waba késilidin ölüdu. **28** Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilimen; uning küchidin bolghan pexri yoqilidu; Israilning taghliri weyrane boliduki, ulardin ötküchi héchbir adem bolmaydu. **29** Ularning yürgüzgen yirginchlik qilmishliri tüpeylidin Men zéminni weyrane we chöl-bayawan qilghinimda ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu». **30** — Emdi sen bolsang, i insan oggli, el-yurtungdikiler herdaim séni aghzigha élip öylirining tamlirining yénida we derwazilarda sözlep bir-birige hem herbiri öz qérindishigha sen toghruluq: «Qéni béríp, Perwerdigardin néme söz barkin, anglap kéyleyli!» — deydu. **31** Ular jamaet süpitide yéninggha kélip, Méning xelqimning süpitide aldingda olturidu; ular sözliringni anglaydu, biraq ulargha emel qilmaydu; ular aghzi bilen sanga muhebbet körsitidu, biraq köngli haram menpeetke tartidu; **32** mana, sen ular üçhün peqet yéqimliq awaz bilen, sazleri obdan tengshilip éytilghan muhebbet narxshisen, xalas; ular sözliringni anglaydu, biraq ulargha emel qilmaydu. **33** Emdi buning hemmisi emelge ashurulghinida (u berheq emelge ashurulidu!) ular bir peyghemberning ularning arisida bolghanliqini tonup yétidu».

34 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déydili: — **2** I insan oggli, bésharet béríp Israilni baqquchi padichilarni eyiblep mundaq dégin: — Padichilargha mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Özlirinila béqiwatqan Israilning padichirining haligha way! Padichilarning padisini ozuqlandurush kérek emesmu? **3** Siler yéghini özünglar yeysiler, yungini özünglar kiysiler; bordalghan ésil malni soyusiler; lékin qoylarni baqmaysiler. **4** Ajizlarni kücheytminglar, késellerni saqaytmidinglar, zeximlen'genlerni téngip qoymidinglar, tarqilip

ketkenlerni qayturup ekelmidinglar, ézip ketkenlerni izdep barmidinglar; eksiche siler zorluq-zumbuluq we rehimsizlik bilen ular üstidin höküim sürüp kelgensiler. **5** Ular padichisiz bolup tarqilip ketti; ular tarqilip kétip daladiki barliq haywanlarga ozuq bolup ketti. **6** Méning qoylirim barliq taghlar arisidin, her yuqiri égzilik üstide ténep ketti; Méning qoylirim pütkül yer yüzige tarqip ketti, biraq ularni tépishqa tirishquchi yaki izdigüchi yoq idi. **7** Shunga, i padichilar, Perwerdigarning sözini anglanglar: — **8** Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar; — Qoylirimning padichisi bolmighachqa, ular ow bolup qaldi, daladiki herbir haywan'gha ozuq boldi; chünki Méning padichilirim Öz padamni izdimeydu, ular peqet özlirini baqidu, Méning qoylirimni baqmaydu. **9** — Shunga, i padichilar, Perwerdigarning sözini anglanglar! **10** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men padichilargha qarshimen; Men Öz qoylirimning hésabini ulardin alimen, we ularni padini béqishtin toxtitimen; shuning bilen padichilar özlirininimu baqmaydu; we Men qoylirimni ulargha yene ozuq bolmisun üçhün ularning aghzidin qutuldurimen. **11** Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Özüm öz qoylirimni izdep ularning halini soraymen; **12** padichi özining qoyliri arisida, tarap ketken qoylarni tépip baqqandek, Menmu qoylirimni izdep baqimen; ular bulutluq qarangghu künde tarilip ketken herbir jaylardin Men ularni qutuldurimen. **13** Men ularni xelqlerdin épkélimen, ularni memliketlerdin yighimen, öz zémingha apirimen; Men ularni Israil taghliri üstide, ériq-üstengler boyida we zémindiki barliq turalghu jaylarda baqimen; **14** Men ularni ésil chimenzarda baqimen; Israil taghliri ularning yayliqi bolidu; ular shu yerde obdan yaylaqta yatidu; Israil taghliri üstide, munbet chimenzarda ozuqlinidu. **15** Men Özüm Öz padamni baqimen, ularni yatquzimen, — deydu Reb Perwerdigar. **16** — Men yoldin ténep ketkenlerni izdeyimen, tarqilip ketkenlerni qayturimen; zeximlen'genlerni téngip qoyimen, ajizlarni kücheytimen; biraq semrigenler we küchlüklerni yoqitimen; padamni adalet bilen baqimen. **17** Emdi silerge kelsem, i Méning padam, Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men qoy we qoy arisida, qochqarlar we tékiler arisida höküim chiqirimen. **18** Emdi silerning yaxshi chimenzarni yéginglar azliq qilip, chimendiki qalghan ot-chöplerni ayaghliringlar bilen cheyliwétishinglar kérekmu? Siler süpsüzük sulardin ichkendin kéyin, qalghinini ayaghliringlar bilen léyitwétishinglar kérekmu? **19** Shunga Méning qoylirimgha silerning ayaghliringlar cheyliwetkenni yéyishtin, ayaghliringlar dessep léyitwétkenni ichishtin bashqa amal yoq. **20** Shunga Reb Perwerdigar ulargha mundaq deydu: — Mana Men, Men Özüm semrigen qoylar we oruq qoylar arisida höküim chiqirimen. **21** Chünki siler müre-yanpashliringlar bilen ittirip, münggüzliringlar bilen ularni terep-terepke tarqitwétküche üsisiler, **22** — Men ularni yene ow obyékti bolmisun dep Öz padamni qutquzimen; we Men qoy we qoy arisida höküim chiqirimen. **23** Men ularning üstige bir padichini tikleyimen, u ularni baqidu; u bolsa Méning qulum Dawut; u ularni béqip, ulargha padichi bolidu; **24** we Menki Perwerdigar ularning Xudasi bolimen, Méning qulum Dawut ular arisida emir bolidu; Menki Perwerdigar shundaq söz qildim. **25** Men ular bilen aman-xatirjemlik béghishlaydighan ehдини түзүп, yirtquch haywanlarni zémindin tügitimen; ular bixeter bolup janggaldal turidu, ormanliqlarda qonup uxlaydu. **26** Men ularni hem égzilikim etrapidiki jaylarni beriketlik qilimen; yamghur-yéghinlarni öz peslide yaghdurimen; bular beriketlik yamghurlar bolidu. **27** Daladiki derekler méwilirini, tupraq ündürmilirini béridu; ular öz zémindal bixeter turidu; Men ularning boyunturuq-asaretlirini sundurup, ularni qulluqqa tutqanlarning

qolidin qutuldurghinimda, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu. **28** Ular yene ellerge ow bolmaydu, yer yuzidiki haywanlar yene ularni yewetmeydu; ular bixeter turidu, héchkim ularni qorqatmaydu. **29** Men ular üçtün dangqi chiqqan alahide bir bostanliq jayni teminleymen; ular qaytidin zéminda acharchiliqta yiglep qalmaydu, yaki qaytidin ellerning mazaq obyékti bolmaydu. **30** Andin ular Menki Perwerdigar Xudasining ular bilen bille bolidighanliqimni we özlirining, yeni Israil jemetining Méning xelqim bolidighanliqini bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. **31** — Emdi siler bolsanglar, i Méning qoylirim, Méning chimenzarimdiki qoylirim, insanlardursiler, xalas; Men bolsam silerning Xudayinglardurmen» — deydu Reb Perwerdigar.

35 We Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **2** I insan oggli, yüzüngni Séir téghigha qaritip, bésharet bérip uni eyiblep mundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, i Séir téghi, Men sanga qarshimen; Men qolumni üstüngge uzartip, séni bir weyrane we chöl-bayawan qilimen. **4** Men sheherliringni xarabe qilwétimen, we sen weyrane bolisen; andin sen Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisen. **5** Chünki sen menggüge öchmenlik saqlap kelgensen, Israillarning béshigha külpet chühshken künide, qebihlikning jazalinish waqti-saiti toshqanda, ularni qilich küchige tapshurup bergenlikning tüpeylidin, **6** Shunga Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men sanga qan tökülüşni bekittim; qan séni qoghlaydu. Sen qan töküshün nepretlenmigenlikning tüpeylidin, emdi qan séni qoghlap yürüdu. **7** Men Séir téghini weyrane we chöl-bayawan qilip, uningdin bésip ötküchi hem uninggha qaytquchini üzüp tashlaymen. **8** Men uning taghlirini öltürülgenliri bilen toldurimen; séning égzizlikringde, séning jilghiliringda, séning barliq jiraliringda qilich bilen öltürülgenler yiqilidu. **9** Men séni menggüge weyrane qilimen; séning sheherliring ademzatsiz bolidu; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétisiler. **10** — Chünki sen: «Bu ikki el, ikki memliket Méningki bolidu, biz ulargha ige bolimiz» dégining tüpeylidin — gerche Men Perwerdigar shu yerde bolghan bolsammu —, **11** emdi Men hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu Reb Perwerdigar, — Men séning nepritingdin chiqqan achchiqning boyiche we hesiting boyiche sanga muamile qilimen; Men üstüngge höküm chiqirip jazalishim bilen, Men ular arisida Özümni körsitimen. **12** Shuning bilen séning Israil taghlirigha qarap: «Ular weyran boldi, ular bizge yem bolushqa teqdim qilindi» dégen barliq haqaretliringni Men Perwerdigarning anglighinimni senler tonup yétisiler. **13** Uning üstige aghzinglarda siler Manga qarshi chiqip özünglarni chong körsitip, Manga kupurluq qilghan sözünglerni köpetykensiler; Men ularni anglim. **14** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Pütkül yer yüzi shadlinip ketkinide, Men séni weyrane qilimen. **15** Israil jemetining mirasi weyran qilin g'ghanda buningdin sen shadlan g'hiningdek, Menmu sanga shundaq qilimen; senmu, i Séir téghi we barliq Édom — silerning barliqinglar weyrane bolidu; we [Édomiyar] Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

36 Emdi sen, i insan oggli, Israil taghlirigha bésharet bérip mundaq dégin: — Israil taghliri, Perwerdigarning sözini anglanglar: — **2** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Düşmenning silerge qarap: «Wah! Menggü yuqiri jaylar bizge teulluq boldi!» dégin tüpeylidin, **3** shunga bésharet bérip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Berheq, chünki ular silerni weyrane qilip, ellerdin qalghanlirigha tewe qilishqa heryandin silerni ezgenliki tüpeylidin, we siler eller arisida söz-chöçek

we töhmet obyékti bolup qalghanliqinglardin, **4** emdi shunga, i Israil taghliri, Reb Perwerdigarning sözini anglanglar: — Reb Perwerdigar ellerdin qalghanlirigha olja hem mazaq obyékti bolup qalghan taghlar, égzizlikler, jiralar we jilghilargha, weyran bolghan xarabiler we tashliwétilgen sheherlerge mundaq deydu: — **5** Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Xushal bolushup qelbidiki pütün öchmenlikni bilen Méning zéminimni özlirige teulluq bolushqa békitip, uni bulang-talang qiliwalayli dégen ellerdin qalghanlirigha we Édomdiklerning hemmisige berheq, Men [öz xelqimge] bolghan qizghinliqimdin chiqqan achchiq otida söz qildim: — **6** Israil zémini toghruluq bésharet bérip, taghlar, égzizlikler, jiralar we jilghilargha söz qilip mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men Öz [xelqimge bolghan] qizghinliqimdin qehrim bilen söz qildim — chünki siler ellerning mazaq-ahanelirini yéngisiler. **7** — Shunga Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men qolumni kötürüp shundaq qesem ichkenki, berheq, etrapinglardiki eller özining mazaq-ahanelirini özi ishitidu. **8** Lékin siler, i Israil taghliri, shaxlinisiler, xelqim Israilgha méwe bérಿಸiler; chünki ular pat arida qaytip kélidu. **9** Chünki mana, Men siler terpiplinglardurmen; Men silerge qaraymen, siler yumshitisiler hem térilisiler. **10** We Men üstüngerde ademlerni, yeni Israilning pütkül jemetini, ularning barliqini köpetytimen; sheherler ahallik bolidu, xarabiler qaytidin qurulidu. **11** Men üstüngerde adem hem haywanlarni köpetytimen, ular awup nesil köridu; Men ötken zamanlardikidek silerni olturaqliq qilimen; berheq, halinglarni eslidikidin ewzel qilimen; siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler. **12** Men üstüngerde ademlerni, yeni xelqim Israilni mandurimem; ular silerge igidarchiliq qilidu, siler ularning mirasi bolisiler; siler yene ularni balilirdin juda qilmaysiler. **13** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Chünki ularning silerge: «Siler ademlerni yeysiler, öz élinglarni balilardin juda qilghansiler!» dégin tüpeylidin, **14** emdi siler yene ademlerni yémeysiler, öz élinglarni balilirdin yene juda qilmaysiler, deydu Reb Perwerdigar. **15** — Men silerge yene ellerning mazaq-ahanelirini anglatquzmaymen; siler ellerning tapa-tenisini yene kötürmeysiler, siler öz élinglarni qaytidin yiqitmaysiler, — deydu Reb Perwerdigar. **16** Perwerdigarning sözi manga kélip shundaq déyildi: — **17** I insan oggli, Israil jemeti öz zéminida turghan chaghlarda, ular öz yoli hem qilmishliri bilen uni bulghighan; Méning aldında ularning yoli ay körgen ayalning napakliqigha oxshash. **18** Shunga zémin'gha tökken qan üçtün, zéminni mebudliri bilen bulghighanliqi üçtün, Men qehrimni ular üstige töktüm; **19** Men ularni eller arisigha tarqitiwettim, ular memliketler ichige tarilip ketti; Men ularning yolliri hem qilmishliri boyiche ularning üstige höküm chiqardim. **20** Ular baridighan herqaysi ellerge kelgende, ular toghrisida: «Bular Perwerdigarning xelqi, biraq ular Uning zéminidin chiqqan!» — déyilgende, ular yenila Méning pak-muqeddes namimni bulghighan; **21** Biraq Men Israil jemeti barghan herqaysi eller arisida bulghan'ghan pak-muqeddes namim üçtün köngül böldüm. **22** Shunga Israil jemetige mundaq dégin: — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men bu ishni silerni dep emes, i Israil jemeti, belki siler barghan herqaysi eller arisida siler bulghighan öz pak-muqeddes namim üçtün qilimen. **23** Men eller arisida bulghan'ghan, Özümning büyük namimni pak-muqeddes dep körsitimen; namimni del siler ular arisida bulghighan; ularning köz aldida Men Özümni silerning aranglarda pak-muqeddes körsetkimimde, eller Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu, — deydu Reb Perwerdigar. **24** Men silerni eller arisidin élip, memliketler ichidin yighip, silerni öz zémininglarga qayturimen. **25** — Men süpsüzük suni

üstinglarga chachimen, buning bilen siler pak bolisiler. Silerni hemme paskiniliqlinglardin we butliringlardin paklaymen. **26** Men silerge yéngi qelb bérimen, ichinglarga yéngi bir roh salimen; téninglardiki tash yürekni élip tashlap, méhrlik bir qelbni ata qilimen. **27** Méning Rohimni ichinglarga kirgüzüp, silerni emr-permanlirim boyiche mangghuzimen, hökümlirimni tutquzimen, shuning bilen ulargha emel qilisiler; **28** siler Men ata-bowiliringlarga teqdim qilghan zéminda yashaysiler; Méning qowmim bolisiler, Men silerning Xudayinglar bolimen. **29** Men silerni barliq paskinichilikni qutquzimen; Men bughdayni awun bolsushqa buyruymen; üstünglerge héch acharchiligni qoymaymen; **30** Men derexlerning méwisini we étizdiki mehsulatlarını awutimenki, siler acharchiligi tüpeyldin eller arisida shermende bolmaysiler. **31** Siler rezil yolliringlar we nachar qilmishliringlarni eslep, qebihlikliringlar we yirginchlik qilghanliringlar üçün öz-özünglardin yirginisiler. **32** Silerge melum bolsunki, bu ishni qilishim siler üçün emes, — deydu Reb Perwerdigar, — öz yolliringlar üçün xijil bolup shermende bolunglar, i Israil jemeti. **33** — Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men qebihlikliringlardin paklihan künide, Men sheherlerni ahaliik qilimen, xarabe qalghan jaylarnu qaytidin qurulidu. **34** Weyran qilin'ghan zémin ötüp kétiwatqan herbirining köz aldida weyrane körsimsu, u qaytidin térilidu. **35** Shuning bilen ular: «Bu weyran qilin'ghan zémin xuddi Érem baghchisidek boldi; xarabe, weyran qilin'ghan sheherler hazir mustehkemlendir, ahaliik boldi» — deydu. **36** We etrapida qalghan eller Menki Perwerdigarning buzulghan jaylarni qurghuchi hem weyrane qilin'ghan yerlerni qaytidin térihuchi ikenlikimni bilip yétidu; Menki Perwerdigar söz qildim, buninggha emel qilimen. **37** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Men yenila Israilning jemetining bu ishlarni tileydighan dua-tilawetlirige ijabet qilghuchi bolimen; Men qoy padisidek ularning ademlirini awutimen; **38** Muqeddes dep ayrilghan qurbanliq qoy padisidek, békitilgen héyt-bayramlirigha béghishlan'ghan qoy padisi Yérusalémgha toldurulghandek, xarabe bolghan sheherler qaytidin adem padiliri bilen toldurulidu; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu.

37 Perwerdigarning qoli wujudumgha qondi; Perwerdigar méni Rohi bilen kötürüp chiqip, bir jilghining otturisigha turghuzdi; u yer söngeklerge toldi. **2** U méni söngekler etrapidin uyqa-buyaqqa ötküzdü; mana, bu ochuq jilghida [söngekler] intayin nurghun idi; we mana, ular intayin qurup ketkenidi. **3** U mendin: — I insan oghli, bu söngekler qaytidin yashnamdu? — dep soridi. Men: — I Reb Perwerdigar, sen bilisen, — dédim. **4** U manga: I insan oghli, bu söngekler üstige bésharet bérip mundaq dégin: «I quruq söngekler, Perwerdigarning sözini anglanglar! **5** Reb Perwerdigar bu söngeklerge mundaq deydu: — Mana, Men silerge bir roh-nepes kirgüzimen, we siler hayat bolisiler. **6** Men üstünglerge pey-singirlerni salimen, silerni tére bilen yapimen, silerge roh-nepes kirgüzimen; we siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler». **7** Shunga men buyrulghini boyiche bésharet berdüm; men bésharet bérishimeg, bir shawqun kötürüldi, mana jalaq-julaq bir awaz anglandi, söngekler jipsiliship, bir-birige qoshuldi. **8** Men kördüm, mana, pey-singirler we et ularning üstige kélip ularni qaplidi; biraq ularda héch roh-nepes bolmide. **9** U manga: — I insan oghli, roh-nepeske bésharet bérip mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: Töt tereptin shamal kelgeysiler, i roh-nepes, we mushu öltürülgenler tirilsun üçün ularning üstige püwlemler» — dédi. **10** Shunga men buyrulghandek bésharet bérwidim, roh-nepes ulargha kirdi-de, ular hayat bolup tik turdi — büyük bir qoshun'gha aylandi. **11** We U manga: — I insan oghli, bu

söngekler bolsa Israilning pütin jemetidir. Mana, ular: «Bizning söngeklirimiz qurup ketti, ümidimiz üzüldi; biz tügeshtuql» — deydu. **12** Shunga bésharet bérip ulargha mundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men görünglerni échip, silerni görünglerdin chiqirimen, i Méning xelqim, silerni Israil zéminigha élip kirimen; **13** Men görünglerni achqinimda, silerni görünglerdin chiqarghinimda, i Méning xelqim, siler Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétisiler. **14** We Men Öz Rohimni silerge kirgüzimen, siler hayat bolisiler; we Men silerni öz zéminigha turghuzimen; siler Menki Perwerdigarni shundaq sözni qilip, shuni ada qildin, dep bilip yétisiler». **15** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **16** I insan oghli, bir tayaqni élip, uning üstige «Yehuda we uning hemrahiliri bolghan Israillar üçün» dep yazghin; yene bir tayaqni élip, uning üstige «Efraim we uning hemrahiliri bolghan pütin Israil jemetidikiler üçün» dep yazghin; **17** we ularni bir-birige ulap qoy; ular qolungda bir bolsun. **18** Xelqimdikiler sendin: «Bu ishlar bilen némini chüshendürmekchi bizge dep bermemen?» dep sorisa, **19** ulargha: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Mana, Men Efraimning we uninggha hemrah bolghan Israil qebililirining qoli tutqan Yüsipting tayiqini élip, uni Yehudaning tayiqigha qoshup ulap, ularni birla tayaq qilimen; ular Méning qolumda bir tayaq bolidu. **20** Sen yazghan tayaqlarni ularning köz aldida qolungda tutup ulargha shundaq dégin: — **21** «Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Mana, Men Israil balilirini barghan eller arisidin élip, ularni heryandin yighip öz zéminigha épkelimen. **22** Men ularni Israil taghlirining üstide bir el qilimen; bir padishah ularning hemmisige padishah bolidu; ular qaytidin ikki el bolmaydu, yaki qaytidin ikki padishahliqqa héch bölünmeydu. **23** Ular özlirini qaytidin ularning mebudliri, lenetlik ishliri yaki asiqliqlirining héchqayisisi bilen héch bulghimaydu; Men ularni gunah ötküzgen olturaqlashqan jayliridin qutquzup, ularni paklandurimen; ular Méning xelqim bolidu, Men ularning Xudasi bolimen. **24** We méning qulum Dawut ulargha padishah bolidu; ularning hemmisining birla padichisi bolidu; ular Méning hökümlirimde méngip, Méning belgilimilirimni tutup ulargha emel qilidu. **25** Ular Méning qulum Yaquppa teqdim qilghan, ata-bowiliringlar turup kelgen zéminda turidu; ular uningda turidu — ular, ularning baliliri, we balilarning baliliri menggü turidu — Méning qulum Dawut ularning shahzadisi bolidu. **26** Men ular bilen aman-xatirjemlik béghishlaydighan bir ehde tüzimen; bu ular bilen menggülik bir ehde bolidu; Men ularni jayida makanlashturup awutimen; we Méning muqeddes jayimni ular arisigha menggüge tikleymen. **27** Méning turalghu jayim ularda bolidu; Men ularning Xudasi bolimen, ular Méning xelqim bolidu. **28** Méning pak-muqeddes jayim ular arisida menggüge tiklen'gende, emdi eller Özüm Perwerdigarning Israilni pak-muqeddes qilghuchi ikenlikimni bilip yétidu».

38 Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **2** Insan oghli, yüzügni Magog zéminidiki Rosh, Meshek we Tubalning emiri Gogga qaritip uni eyblep bésharet bérip shundaq dégin: — **3** Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Mana, i Gog, — Rosh, Meshek we Tubalning emiri, Men sanga qarshimen; **4** Men séni arqinggha yandurup, éngikingge ilmeklerni sélip, sen we pütin qoshunungni — atlar we atliq eskerlerni, hemmisi toluq qorallan'ghan, sipar-qalqanlarni kötürgen, qilich tutqan top-top kishilerni jengge chiqirimen; **5** Pars, Éfiopiye we Put, hemmisi qalqan-dubulgha bilen qorallinidu **6** — Gomér we uning barliq top-top ademliri, shimalning eng qeridin kelgen Torgamah jemeti we uning barliq top-top ademliri, bu köp

eller sanga hamrah bolup bille bolidu. 7 Özüngni teyyarla; sen we sanga yig'ilgan barliq top-top ademliring teyyarlan'ghan pétida bol; sen ulargha nazaretchilik qilisen. 8 Köp künlerdin kéyin sen [jengge] chaqirilisen; sen axirqi yillarda qilichtin qutqazulgan, köp ellerdin yig'ilgan xelqning zéminigha, yeni uzundin béri weyran qélinip kelgen Israil taghlirigha hujum qilisen; uning xelqi ellerdin yig'ilgan bolup, ularning hemmisi aman-ésen turiwéridu; 9 sen, barliq top ademliring we sanga hamrah bolghan nurghun eller bilen bille algha bésip, boran-chapqunde kéლის; sen yer yüzini qaplighan bulutte bolisen». 10 — Reb Perwerdigar mundaq deydu: «Shu küni shundaq boliduki, könglünge bashqiche xiyallar kirip, sen rezil hiyle-neyrengni oylap chiqisen; 11 sen: «Men sépilsiz yéza-kentler jaylashqan zémin'gha bésip kirimen; men aman-ésen turuwatqan bir xelqge yéqinlishimen — ularning hemmisi sépilsiz, taqaqsiz we derwazisiz turuwatidu», deysen, — 12 «Shuning bilen oljilarni élip, bulang-talang qilimen; qolumni eslide weyran bolup emdlikte makanliq bolghan jaylarga, ellerdin yig'ilgan, mal-dunyagha ige bolghan, dunyaning kindikide yashawatqan xelqge qarshi qilimen». 13 Shu tapta Shéba, Dédan, Tarshishtiki sodigerler barliq yash shirliri bilen sendin: «Sen olja élishqa keldingmu? Sen top-top ademliringni bulang-talang qilwélishqa — altun-kümüşni élip kétishke, mal-dunyani élip kétishke, zor bir oljigha érishiwélishqa yig'hdingmu?» — dep soraydu. 14 Shunga bésharet bergin, i insan og'gli, Gogqa shundaq dégin: — Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Méning xelqim Israil aman-ésen bolidighan küni, sen bilip yetmensen? 15 Sen öz jayingdin, yeni shimalning eng chet jayidin chiqisen, sen we sanga hamrah bolghan nurghun eller, hemmisi atliq bolup, top-top ademler, chong qoshun bolisen. 16 Sen yer yüzini qaplighan bulutte xelqim Israilgha qarshi chiqisen — bu axirqi zamanlarda bolidu — Men séni öz zéminigha qarshilishshqa chiqirimen; shundaq qilip Men sen arqiliq, i Gog, ellerning köz aldida Özüming pak-muqeddes ikenlikimni körsetkende, ular Méni tonuydu». 17 — Reb Perwerdigar shundaq deydu: «Men qedimki zamanlarda qullirim bolghan Israildiki peyghemberler arqiliq bésharet qilghan birsi sen emesmu? Ular shu künlerde, shundaqqa köp yillardin béri, Méning séni xelqime qarshilishshqa chiqiridighanliq toghruluq bésharet bergen emesmu? 18 We shu küni, yeni Gog Israil zéminigha qarshi chiqqan küni shundaq boliduki, — deydu Reb Perwerdigar, — ghezipim bilen Méning qehrim örlep chiqidu. 19 Méning [öz xelqimge] bolghan qizghinliqimdin, ghezep bilen shundaq söz qilghanmenki, Israil zéminida zor yetresh bolidu; 20 shuning bilen déngizdiki béliqlar, asmandiki uchar-qanatlar, daladiki haywanlar, yer yüzidiki ömiligüchi haywanlar we yer yüzide turghan barliq insanlar Méning yüzüm aldida tewrinip kétidu; taghlar örülüp, tik yarlar ghulap kétidu, barliq tamlar yerge örülüp chüshidu. 21 Men barliq taghlirimda uning bilen qarshilishshqa bir qilich chaqirimen, — deydu Reb Perwerdigar, — herbirsining qilichi öz qérindishige qarshi chiqidu. 22 Men waba késilé we qan töküsh bilen uninggha höküm chiqirip jazalashqa kirishimen; Men uninggha, uning qoshunliri üstige, uninggha hamrah bolghan nurghun eller üstige dehshtlik yanghur, zor möldür tashliri, ot we gün'gürt yaghdurimen; 23 Men Özümni ulughlap, Özümni pak-muqeddes dep körsitimen; we nurghun ellerning köz aldida namayan bolimen, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu».

39 «Emdi sen, i insan og'gli, Gogni eyiblep bésharet bérip shundaq dégin: — Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Mana, i Gog, — Rosh, Meshek we Tubalning emiri, Men sanga

qarshimen; 2 Men séni arqinggha yandurup, yétkilep, séni shimalning eng qeridin chiqirimen, Israilning taghliri üstige tajawuz qildurimen; 3 Men oqyayingni sol qolungdin urup tashlighuziwétimen, oqliringni ong qolungdin chüshüriwétimen; 4 sen Israil taghlirining üstige yiqilisen; sen we séning barliq qoshunliring, sanga hamrah bolghan eller yiqilisiler; Men séni barliq yirtquch uchar-qanatlarigha gösh, daladiki barliq haywanlarga ow bolushqa teqdim qildim. 5 Sen dalada yiqilisen; chünki Men shundaq söz qildim, — deydu Reb Perwerdigar. 6 Men Magog üstige we déngiz boyida aman-ésen turghanlarga ot yaghdurimen; ular Méning Perwerdigar ikenlikimni tonup yétidu. 7 Méning pak-muqeddes namimni xelqim Israil arisida tonutimen; pak-muqeddes namimning qaytidin bulghinishqa qet'iy yol qoymaymen; eller Méning Perwerdigar, Israilda turghan Muqeddes Bolghuchisi ikenlikimni bilip yétidu. 8 Mana, — kélidu! Bu ishlar choqum bolidu, — deydu Reb Perwerdigar, — bu del Men éytqan künidur. 9 Israil sheherliride turuwatqanlar chiqip qorallarni, jümlidin sipar-qalqanlar, oqyalar, toqmaqlar we neyzilerni köydürüp ot qalaydu — ular bular bilen yette yil ot qalaydu. 10 Daladin héch otun élinmaydu, ormanlardin héch yag'had késilmeydu; chünki ular qorallarni ot qalashqa ishlitidu; ular özliridin olja tutqanlarni olja tutidu, özlirini bulang-talang qilghanlarni bulang-talang qilidu, — deydu Reb Perwerdigar. 11 We shu künde shundaq boliduki, Israil zéminidin, yeni déngizning sherqiy qirghiqidin ötಿದighanlarning jilghisidin Gogqa bir yerlik bolushi üçün bir orunni bérimen; bu yerlik bolsa ötküchilerning yolini tosidu; ular shu yerde Gog we uning barliq top-top ademlirini kömidu; u «Hamon-Gog jilghisi» dep atilidu. 12 Israil jemeti zéminini halal qilish üçün, ularni yette ay kömidu; 13 zémindiki barliq xelq ularni yerlikke qoyidu; shuning bilen Özüm ulughlan'ghan mushu künde bu ish ulargha sherep bolidu, — deydu Reb Perwerdigar. 14 Ular birnecheche ademni zéminni dawamlıq arilap, tajawuzchilarning zémin yüzide qalghan jeshetlirini kömüshke alahide ishni qilish üçün ayyridu; ular shu yette ay tügigende, andin jeshetlerni izdesh xizmitini bashlaydu. 15 Bu «zémindin ötküchiler» aylinip yüridu; eger birsi ademning ustixinini körgen bolsa, u uning yénigha bir belge tikleydu; «izdep kömgüchiler» uni Hamon-Gog jilghisigha depne qilghuche belge turidu 16 ([jilghida] «Hamonah» dep atalghan bir sheher bolidu). Ular shu yol bilen zéminni paklaydu». 17 — «We sen, i insan og'gli, Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Herqandaq uchar-qanatlar, daladiki barliq haywanlarga mundaq dégin: «Yig'ilship kélinglar, Men silerge qilmaqqi bolghan qurbanliqimgha, yeni Israil taghliri üstide qilin'ghan chong qurbanliqqa heryandin jem bolunglar! Siler shu yerde gösh yep, qan ichisiler. 18 Siler baturlarning göshini, yer yüzidiki shahzadilarning qénini — qochqarlarning, öchkilerning, torpaqlarning qénini ichisiler — ularning hemmisi Bashedndiki bordalghan mallardur! 19 Siler Men silerge qilmaqqi bolghan qurbanliqimdin, toyghuche may yep, toyghuche qan ichisiler! 20 Siler dastixinimda atlar we jeng harwisidikiler, baturlar, barliq jengchi palwanlar bilen toyunisiler» — deydu Reb Perwerdigar. 21 — we Men Öz shan-sheripimni eller arisigha körsitimen, barliq eller Méning yürgüzgen jazalirimni we ularning üstige qoyghan qolumni köridu. 22 We shu kündin tartip Israil jemeti Méning Perwerdigar, ularning Xudasi ikenlikimni bilip yétidu. 23 Eller Israil jemetining qebilhiki, Manga asiqliq qilghanliqi tüpeylidin sürgün bolghanliqi bilip yétidu; mana, Men yüzümni ulardin yoshurup, ularni dushmanlirining qoligha tapshurum; ularning hemmisi qilichlinip yiqildi. 24 Ularning paskinichiligi we asiqliqliri boyiche Men ularni bir terep qildim, yüzümni ulardin yoshurdum». 25 Shunga Reb Perwerdigar shundaq deydu: —

Men hazir Yaqupni sürgün bolghanliqidin eslige qayturup, pütkül Israil jemeti üstige rehim qilip, Öz pak-muqeddes namim üçhün otluq qizghinliqimni körsitimen. **26** Öz zéminida aman-ésen turghinida, héchkim ularni qorqutmaydighan chagh kelgende, Men ularni ellerdin qayturup, dühmenlirining zéminliridin yigħinimda, we köp ellerning köz aldida Özümining pak-muqeddes ikenlikimni körsetinimde, shu chagħda ular xijalitini we Mendin yüz örüp qilghan asiyligining barliq gunahini kötüridu; **28** ular Méning ularni eller arisigha sürgün qildurghanliqni tüpeylidin, we andin ularidin héchqaysisini shu yerde qaldurmay öz zéminigha yigħqanliqim tüpeylidin, ular Méning Perwerdigar ikenlikimni bilip yétidu; **29** we Men yüzümni ularidin qayta héch yoshurmaymen; chünki Men Israil jemeti üstige Öz Rohimni quyghan bolimen, — deydu Reb Perwerdigar.

40 Bizning sürgün bolghanliqimizning yigirme beshinchi yili, yilning béshida, ayning oninchi künide, yeni sheher bösilgendin on töt yil kéyin — del ashu künide Perwerdigarning qoli méning wujudumgha qondi, we U méni [sheherge] apardi. **2** Xudaning alamet körünüshliride U méni Israil zéminigha apirip, intayin égez tagħ üstige orunlashturdi; tagħning jenubiy teripide sheherdek bir quruluş turatti. **3** U méni shu yerde apardi; mana qolida kanap tanisi we ölchem xadisini tutqan, misning körünüshide bolghan bir kishi; u derwazida turatti. **4** Bu kishi manga: «Insan ogħli, közliring bilen körüp, quliqing bilen anglap, könglüngni men sanga körsitidighan barliq ishlargha bagħlighin; chünki buning sanga körsitilishi üçhün sen mushu yerge élip kélingding. Israil jemetige barliq körgüningni ayan qil». **5** We mana, ibadetxanining hemme teripide tam bar idi. U kishining qolida alte gezlik ölchem xadisi bar idi; shu chagħdiki «bir gez» bir gez bir aliqan'gha toghra kéletti. U tamning kenglikini ölchidi, bir «xada» chiqti; égziliki bolsa, bir «xada» chiqti. **6** U sherqqe qaraydighan derwazigha kélip, uning pelempeylirige chiqti; uning bosughisining kenglikini ölchidi, u bir xada chiqti. Yene bir teripining kengliki bir xada chiqti. **7** [Derwazining ichidiki] herbir «oyuq öy»ning uzunluqi bir xada idi, kengliki bir xada idi; oyuq öylerning ariliqi besh gez idi; derwazining ichidiki bosughu, yeni ichkirige qaraydighan dehlizning aldidiki bosughining [ikki teripining] uzunluqi [ayrim-ayrim] bir «xada» chiqti; **8** u derwazining ichkirige qaraydighan dehlizni ölchidi, [uzunluqi] bir xada chiqti. **9** U derwazining dalinining uzunluqini ölchidi, sekkiz gez chiqti; uning keshikining yénidiki tamning qélinliqi ikki gez chiqti. Mushu dalan ichkirige qaraytti. **10** Sherqqe qarighan derwazining ichide, u teripide üçtün, bu teripide üçtün oyuq öyler bar idi. Üchilisi oxshash ölchemde idi; üch öyning ikki yan témi oxshash qélinliqta idi. **11** U derwazini ölchidi, kengliki on gez chiqti; uning jemiy uzunluqi on üç gez idi. **12** Bu yandiki oyuq öylerning aldida bir gez qélinliqtiki bir toasma tam bar idi, we u yandiki oyuq öylerning aldida bir gez qélinliqta bir toasma tam bar idi; heryandiki oyuq öylerning kengliki alte gez idi. **13** U derwazining jemiy kenglikini, yeni bu tereptiki oyuq öyning ögzisining [arqa léwidin] u tereptiki oyuq öyning ögzisining [arqa léwighiche] yigirme besh gez chiqti; bu tereptiki oyuq öyning ishiki bilen u tereptiki oyuq öyning ishiki bir-birige qarishatti. **14** U ichki hoyligha kirish éghizidiki tüwrüklerni ölchidi; ularning égziliki atmish gez chiqti; derwaza témi bu hoynining tüwrüklirini orap turghanidi. **15** Derwazining tüwidin dalanning ichki éghizighiche ellik gez chiqti. **16** Oyuq öylerning herbirining udul témida, shundaqla oyuq öylerning ariliqida, dalanning yénida oxshashla rojekler bar idi; mushu rojekler

sirtigha qarap tariyip mangghan idi; herbir ariliqtiki tam-tüwrüklerge palma derexliri neqqishlen'genidi. **17** U méni sirtqi hoyligha apardi; mana, kichik xanilar, we sirtqi hoyni chöridep yasalgħan tash taxtayliq supa; supining üstige ottuz kichik xana sélin'ghan. **18** Bu tash taxtayliq supa hoylidiki derwazilargħa tutashqan, uning kengliki ularning uzunluqigha barawer idi; bu «pes tash supa» idi. **19** U töwenki derwazining ichi teripidin ichki hoynining sirtqi témighiche bolghan ariliqni ölchidi; sherq we shimal tereplerningmu yüz gez chiqti. **20** Andin sirtqi hoyligha kiridighan, shimalgha qaraydighan derwazining uzunluqi we kenglikini ölchidi. **21** Uning bu teripide üçtün oyuq öy, u teripide üçtün oyuq öy bar idi; uning tüwrükliri, dalanliri birinchi derwaziningkige oxshash idi; uning uzunluqi ellik gez, kengliki yigirme besh gez. **22** Uning dériziliri, dalanliri, palma derex neqishliri sherqqe qaraydighan derwaziningkige oxshash idi; kishiler uning yette basquchluq pelempiyi bilen chiqatti; uning dalini ichkirige qaraytti. **23** Ichki hoylida shimal we sherqtiki derwazilargħa udul birdin derwaze turatti; u derwazidin derwazighiche ölchidi, yüz gez chiqti. **24** U méni jenub terepke apardi; mana, jenubqimu qaraydighan bir derwaza bar idi; u uning tüwrükliri, dalanlirini ölchidi, ular bashqilirigha oxshash idi. **25** Derwazining we dalinining etrapidiki dériziler bashqilirigha oxshash idi; uning uzunluqi ellik gez, kengliki yigirme besh gez idi. **26** Uninggha chiqidighan yette basquch bar idi; uning dalini ichkirige qaraytti; uning tüwrükliride palma derixining neqishi bar idi, u terepte biri, bu terepte biri bar idi. **27** Ichki hoyligha kiridighan, jenubqa qaraydighan bir derwaza bar idi; u jenubiy terepte derwazidin derwazigha ölchidi, yüz gez chiqti. **28** U méni ichki hoyligha jenubiy derwazidin ekirdi; we jenubiy derwazini ölchidi; uning ölchemliri bashqa derwazilerningkige oxshash idi. **29** Uning oyuq öyliri, ariliq tamliri, dalinining ölchemliri bashqiliriningkige oxshash idi; uning we dalinining etraplirida dériziler bar idi; uning uzunluqi ellik gez, kengliki yigirme besh gez idi. **30** Etrapida uzunluqi yigirme besh gez, kengliki besh gez etrapida dalini bar idi. **31** Uning dalini bolsa sirtqi hoyligha qaraytti; uning kirish éghizidiki ikki yan tüwrükide palma derexlerning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempiyi bar idi. **32** U méni ichki hoylida sherq terepke apardi; u tereptiki derwazini ölchidi; uning ölchemliri bashqilirigha oxshash idi. **33** Uning oyuq öyliri, ariliq tamliri, dalinining ölchemliri bashqiliriningkige oxshash idi; uning we dalinining etraplirida dériziler bar idi; uning uzunluqi ellik gez, kengliki yigirme besh gez idi. **34** Uning dalini bolsa sirtqi hoyligha qaraytti; uning [kirish éghizining] u we bu teripidiki tüwrükide palma derexlerning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempiyi bar idi. **35** U méni shimaliy derwazigha apardi, we uni ölchidi; uning ölchemliri bashqilirigha oxshash idi. **36** Uning oyuq öyliri, ariliq tamliri, dalanliri [bashqilirigha] oxshash idi; etrapida dériziler bar idi. Uning uzunluqi ellik gez, uning kengliki yigirme besh gez idi. **37** Uning dalinidiki tüwrüklér sirtqi hoyligha qaraytti; uning [kirish éghizidiki] ikki yan tüwrükide palma derexlerning neqishi bar idi; uning chiqish yolining sekkiz basquchluq pelempiyi bar idi. **38** Herbir derwaza [ikki] tüwrükining yénida ishiklik kichik öy bar idi; ular shu öylerde köydürme qurbanliqlarni yuyatti. **39** Derwazining dalinida uyanda ikkidin shire, buyanda ikkidin shire bar idi; ular shirelerning üstide köydürme qurbanliq, gunah qurbanliqi we itaetsizlik qurbanliqlirini soyidu. **40** Shimaliy derwazining dalinining kirish éghizidiki pelempeyning bir yénida ikki shire bar idi; dalanning kirish éghizining yene bir yénida ikki shire bar idi. **41** Shuningdek derwazining u yénida töt shire, bu

yénida töt shire bar idi — jemiý sekkiz joza bar idi; ular ularning üstide qurbanliqlarni soyidu. **42** Yene tashtin yonup yasalghan, uzunluqi bir yérím gez, kengliki bir yérím gez, égzikliki bir gez kélidighan töt shire bar idi; ularning üstige köydürme qurbanliqlar we bashqa qurbanliqlarni soyidighan qoral-eswalar qoyulidu. **43** Derwaza ichide, tamliri üstige bir aliqan uzunluqtiki jüp ilmeklik kanarlar békitilgen. Shireler üstige qurbanliq göshliri qoyulidu. **44** Ichki hoyla ichide we ichki derwazining sirtida medhiye naxshichiliri üçhün ikki kichik öy bar idi; biri shimaliy derwazining yénida, jenubqa yüzlen'gen; yene biri jenubiy derwazining yénida, shimalgha yüzlen'genidi. **45** U manga: «Jenubqa yüzlen'gen öy kahinlar, yene ibadetxanigha mes'ullar üçhündür. **46** Jenubqa yüzlen'gen öy kahinlar, yene qurban'gha wezipisige mes'ullar üçhündür. Bular bolsa Zadokning jemetining oghul perzentliri; shularla Lawiy jemetidiler arisidin Perwerdigarning yénigha xizmitide bolushqa kireleydu» — dédi. **47** U hoylini ölçhidi; uzunluqi yüz gez, kengliki yüz gez, töt chasliq idi; qurban'gha bolsa muqeddesxana aldida turatti. **48** U méni muqeddesxanining dalinigha apardi; u dalan éghizining ikki yénidiki tamlarning uzunluqini ölçhidi; bir tereptikisi besh gez, yene bir tereptikisi besh gez chiqti; dalan éghizining [özi on töt gez idi]; dalan éghizidiki tamning [ichki teripining] kengliki bu teripi üç gez, u teripi üç gez idi. **49** Dalanning kengliki yigirme gez, uzunluqi on bir gez idi; uninggha chiqidighan pelempey bar idi; tüwrükümü bar idi, u yénida biri, bu yénida biri bar idi.

41 U méni [muqeddesxanidiki] muqeddes jayning aldigha apardi; u jayning kirish éghizining ikki teripidiki yan tamni ölçhidi, her ikkisining qélinliqi alte gez chiqti. **2** Kirish éghizining kengliki bolsa on gez idi; muqeddes jayning kirish éghizidiki toghra tamning ichki teripining kenglikini ölçhidi, her ikkisi besh gez chiqti; u muqeddes jayning uzunluqini ölçhidi, qiriq gez chiqti; uning kengliki yigirme gez chiqti. **3** U ichkirige qarap mangdi, eng muqeddes jaygha kirish éghizidiki toghra tamning kengliki ikki gez; éghizining kengliki alte gez idi; [ikki tereptiki] toghra tamning uzunluqi bolsa, yette gez idi. **4** U muqeddes jayning keynidiki «eng muqeddes jay»ning uzunluqini ölçhidi, yigirme gez chiqti; kenglikimu yigirme gez idi. U manga: «Bu eng muqeddes jay» — dédi. **5** U muqeddesxanining témini ölçhidi, qélinliqi alte gez chiqti; yandiki kichik xanilarning bolsa, kengliki töt gez idi; kichik xanilar muqeddesxanini chöridep sélin'ghanidi. **6** Yénidiki kichik xanilar üç qewetlik, bir-birige üstileklik idi, her qewette ottuzdin xana bar idi; kichik xanilarning limliri muqeddesxanining témigha chiqip qalmasliqi üçhün, limlar kichik xanilarning sirtqi témigha békitilgenidi. **7** Yuqiriliganséri muqeddesxanining etrapidiki kichik xanilar kényyip barghanidi; chünki muqeddesxanining etrapida qurulus bolghanliqtin bina égziligenséri xanilar kényygen. Shu sewebtin muqeddesxanimu égziligenséri kényygen. Töwendiki qewettin yuqiridiki qewetkiche otturidiki qewet arqliq chiqidighan pelempey bar idi. **8** Men muqeddesxanining égz ullanuq supisi barliqini kördüm; u hem yénidiki kichik xanilarning uli idi; uning égzikliki toptoghra bir «xada» idi, yene alte «chong gez» idi. **9** Yénidiki xanilarning sirtqi témining qélinliqi besh gez idi. Muqeddesxanining yénidiki kichik xanilar bilen [kahinlarning] hujirliri ariliqidiki bosh yerning kengliki yigirme gez idi; bu bosh yer muqeddesxanining hemme teripide bar idi. **11** Yénidiki kichik xanilargha kirish éghizi bolsa bosh yerge qaraytti; bir kirish éghizi shimalgha, yene biri jenubqa qaraytti. Supa üstidiki xanilarni chöridigen bosh yerning kengliki besh gez idi. **12** Gherbke jaylashqan, bosh yerge qaraydighan

binaning uzunluqi yetmiş gez idi; binaning sirtqi témining qélinliqi besh gez; uning kengliki toqsan gez idi. **13** Héliqi kishi muqeddesxanining özini ölçhidi; uning uzunluqi yüz gez idi. Bosh yerning kengliki [yüz gez idi], binaning tamliri qoshulup jemiý kengliki yüz gez idi. **14** Muqeddesxanining aldi teripi we sherqqe jaylashqan hoylisining kengliki yüz gez idi. **15** U [muqeddesxanining] keynidiki bosh yerge qaraydighan binaning kenglikini, jümlidin u we bu teripidiki karidorni ölçhidi, yüz gez chiqti. Muqeddesxanining «muqeddes jay» bilen ichki «eng muqeddes jay» we sirtqa qaraydighan dalini bolsa, yaghach taxtaylar bilen bézelgen; uning bosughiliri, ichidiki üç jayning etrapidiki rojekliri hem dehlizliri bolsa, bosughisidin tartip hemme yer, poldin dérizilerigiche yaghach taxtaylar bilen bézelgen (dériziler özi rojeklik idi). **17** Dalandin ichki «eng muqeddes jay»ghiche bolghan torus, ichki we sirtqi «muqeddes jay»ning tamlirining hemme yeri kérub we palma derexliri bilen ölçhemlik neqishlen'genidi. Her ikki kérub arisida bir palma derixi neqishlen'genidi; herbir kérubning ikki yüzi bar idi. **19** Kérubning insan yüzi bu tereptiki palma derixi neqishighe qaraytti; shir yüzi u tereptiki palma derixi neqishighe qaraytti; pütükül muqeddesxanining [ichki] hemme teripi shundaq idi; **20** dalanning poldin tartip torusighiche, shuningdek «muqeddes jay»ning tamlirigha kérublar we palma derexliri neqish qilin'ghan. **21** «Muqeddes jay»ning ishik késhekliri bolsa, töt chasliq idi; «eng muqeddes jay» aldidiki ishik késheklirimu oxshash idi. **22** «[Muqeddes jay]»ning égzikliki üç gez, uzunluqi ikki gez bolghan qurban'gahi yaghachtin yasalghan; uning burjekliri, yüzi we tamlirining hemmisi yaghachtin yasalghan; héliqi kishi manga: «Bu bolsa Perwerdigarning aldida turidighan shiredur» — dédi. **23** [Muqeddesxanining] «muqeddes jay» hem «eng muqeddes jay»ning herbirining qosh qanatliq ishiki bar idi. **24** Herbir qanitining ikki qatlimi bar idi; bu ikki qatlam qatlinatti; bu tereptiki qanitining ikki qatlimi bar idi; u tereptikisiningmu ikki qatlimi bar idi. **25** Ularning üstige, yene «muqeddes jay»ning ishikliri üstige, tamlarning üstini neqishligendek, kérublar we palma derexliri neqishlen'genidi; sirtqi dalanning aldida yaghachtin yasalghan bir aywan bar idi. **26** Dalanning u we bu teripide rojekler we palma derex neqishliri bar idi. Muqeddesxanining yénidiki kichik xanilar we aldidiki aywaning sheklimu shundaq idi.

42 U méni sirtqi hoyligha, shimal teripige apardi; u méni yene «bosh yer»ge tutashqan, ibadetxanining shimaliy uduligha jaylashqan kichik xanilargha apardi. **2** Xanilarning jemiý uzunluqi yüz gez idi; ularning kirish yoli shimalgha qaraytti; [xanilarning] jemiý kengliki ellik gez idi. **3** Xanilar ichki hoyligha tewe yigirme gez kengliktiki «bosh yer»ge qaraytti, shundaqla sirtqi hoyligha tewe «tash taxtayliq supa»ning udulida idi. Üch qewetlik xanilarning karidorining bir teripidiki xanilar yene bir teripidiki xanilarning udulida idi. **4** Xanilarning aldida on gez kenglikte, yüz gez uzunluqta bir karidor bar idi. Xanilarning ishikliri shimalgha qaraytti; **5** yuqiridiki xanilar töwendiki we otturidiki öylerdin tar idi; chünki karidorlar köp orunni igiliwalghanidi. **6** Xanilar üç qewetlik idi; biraq hoyligha tutash xanilarningkidek tüwrükliri bolmighachqa, üçinchi qewettki xanilar astinqi qewettki we otturidiki xanilardin tar idi. **7** Sirttki xanilarning yénidiki, yene hoylini xanilardin ayrip turidighan sirtqi tamning uzunluqi ellik gez idi. **8** Sirtqi hoyligha tutashqan xanilarning bolsa, jemiý uzunluqi ellik gez idi; mana, muqeddesxanigha qaraydighan teripining uzunluqi yüz gez idi. **9** Bu xanilar astida, sirtqi hoylidan kiridighan, sherq terepke qaraydighan bir kirish yoli

bar idi. **10** Ibadetxanining jenubiy teripide, sherqiy teripide qaraydigan ichki hoylidiki tanning kengliki bilan teng bolghan, «bosh yer»ge tutashqan, ibadetxanining özi qaraydigan xanilar bar idi; **11** Ularning aldidimu bir karidor bar idi; ular shimalgha qaraydigan xanilargha oxshaytti. Ularning uzunluqi we kengliki, barliq chiqish yolliri, shekli we ishikliri oxshash idi. **12** Jenubqa qaraydigan bir yürüş xanilarning ishiki aldidiki karidorning béshida bir kirish yoli bar idi; bu kirish yolimu sherq qaraydigan tanning yénida idi. **13** We u manga: «Ibadetxanining hoylidiki» «bosh yer»ge tutashliq bu shimaliy we jenubiy yürüş xanilar bolsa, muqeddes xanilardur; Perwerdigargha yéqinlashalaydighan kahinlar shu yerlerde «eng muqeddes hedieler»ni yeydu. Ular shu yerlerde «eng muqeddes hedieler»ni, yeni ashliq hedielerni, gunah qurbanliqlirini we itaetsizlik qurbanliqlirini qoyidu; chünki shu yerler muqeddestur. **14** Kahinlar Xuda aldigha kirginden kéyin, ular «muqeddes jay»din biwasite sirtqi hoyligha chiqmaydu, belki shu yerge xizmet kiyimini sélip qoyidu, chünki bu kiyimler muqeddestur. Ular peqet bashqa kiyimlarni kiyip, andin jamaat turghan yerge chiqidu. — dédi. **15** U shundaq qilib ibadetxanining ichki kölimini ölchigidin kéyin, u méni sherq qaraydigan derwazidin chiqardi we etrapidiki tamni ölchidi. **16** U sherqiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. **17** U shimaliy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. **18** U jenubiy teripini ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. **19** U gherbiy teripide burulup, ölchem xadisi bilen ölchidi; u besh yüz xada chiqti. **20** U töt teripini ölchidi; etrapida awam bilen pak-muqeddes bolghan jaylarni ayrip turidighan, uzunluqi besh yüz [xada], kengliki besh yüz [xada] tam bar idi.

43 U méni derwazigha, yeni sherq qaraydigan derwazigha apardi; **2** Mana, Israilling Xudasining shan-sheripi sherq tereptin keldi; Uning awazi ulugh sularning sharqirighan sadasidek idi; yer yüzi uning shan-sheripi bilen yorutuldi. **3** Men körgen bu alamet körünüş bolsa, u sheherni halak qilishqa kelgen qétimda körgen alamet körünüştek boldi; alamet körünüşler yene men Kéwar deryasi boyida turup körgen alamet körünüştek boldi; men düm yiqildim. **4** Perwerdigarning shan-sheripi sherq qaraydigan derwaza arqiliq ibadetxanigha kirdi; **5** Roh méni kötürüp, ichki hoyligha apardi; mana, Perwerdigarning shan-sheripi ibadetxanini toldurdi. **6** Héliqi kishi yénimda turghanda, ibadetxanining ichidin Birsining sözligen awazini anglidim; **7** U manga: — I insan oghli, bu Méning textim sélin'ghan jay, Men ayagh basidighan, Men Israillar arisida menggüge turidighan jaydur; Israil jemetdikiler — ularning özliri yaki padishahliri buzuqluqi bilen yaki «yuqiri jaylar»da padishahning jesetliri bilen Méning pak-muqeddes naminni yene héch bulghimaydu. **8** Ular öz bosughisini Méning bosughimning yénigha, ishik keshikini Méning ishik keshikimning yénigha salghan, ular bilen Méni peqet bir tamla ayrip turatti, ular Méning pak-muqeddes naminni yirginchilirini bilen bulghighan. Shunga Men ghezipim bilen ularni yoqitiwettim. **9** Emdi hazir ular buzuqluqini, padishahlarning jesetlirini Mendin yiraq qilsun; we Men ular arisida menggüge turimen. **10** — Emdi sen, i insan oghli, Israil jemetining öz qebihlikliridin xijale bolushi üçün bu öyni ulargha körsitip bergin; ular kallisida ibadetxanini ölchep baqsun. **11** Egerde ular öz qilghanliridin xijil bolsa, emdi sen mushu öyning sheklini, uning sélinishini, chiqish yollirini, kirish yollirini we barliq layihisini we barliq belgilimilirini, — shundaq, barliq sheklini we barliq qanunlirini ayan qilib

bergin; ularning pütkül sheklini éside tutushi hem uning belgilimilirige emel qilishi üçün, uni ularning köz aldigha yazghin. **12** Ibadetxanining qanuni shundaq bolidu: U turghan taghning choqqisining békitilgen pasilghiche bolghan dairisi «eng muqeddes» bolidu; mana, bu ibadetxanining qanunidir. **13** Qurban'gahning «[chong] gez»de ölchen'gen ölchemliri shundaq idi: — bu gez bolsa bir gez qoshulghan bir aliqan bolidu. Qurban'gahning etrapidiki ulining égzizliki bir gez, kengliki bir gez, etrapidiki girwiki bolsa bir aliqan idi. Mana bu qurban'gahning uli idi. **14** Uning ulidin astinigi tekchigiche ikki gez, kengliki bir gez idi; bu «kichik tekche»din «chong tekche»giche töt gez, kengliki bir gez idi; **15** qurban'gahning ot supisining égzizliki töt gez idi; ot supisida töt münggüz choqchiyip chiqip turatti. **16** Qurban'gahning ot supisining uzunluqi on ikki gez, kengliki on ikki gez bolup, u töt chasilig idi. **17** Yuqiri tekchigichimu töt chasilig idi, uzunluqi on töt gez, kengliki on töt gez; etrapidiki girwiki bolsa yérim gez idi; astining kengliki bir gez idi; uninggha chiqidighan pelempiyi sherq qaraytti. **18** U manga shundaq dédi: — I insan oghli, Reb Perwerdigar shundaq deydu: Bu qurban'gah üstige köydürme qurbanliqlarni sunush we üstige qan sépish üçün uni yasighan künide, shular uning belgilimiliri bolidu: — **19** sen Lawiy qebilisidin bolghan, yeni Méning xizmitimde bolush üçün Manga yéqinlashidighan Zadok neslidikilerdin bolghan kahinlarga gunah qurbanliqi süpitide yash bir torpaqni bérisen; **20** sen uning qénidin azraq élip qurban'gahning münggüzliрге, chong tekchining töt burjikige hem etrapidiki girwekliri üstige sürisen; shuning bilen sen uni pakizlap we uninggha kafaret qilisen. **21** Sen gunah qurbanliqi bolghan torpaqni élip uning jesitini «muqeddes jay»ning sirtida bolghan, ibadetxanidiki alahide békitilgen jayda köydürisen; **22** ikkinchi künide sen gunah qurbanliqi süpitide béjirim bir tékini sunisen; ular qurban'gahni torpaq bilen paklandurghandek téke bilen uni paklaydu. **23** Sen uni paklighandin kéyin, sen béjirim yash bir torpaq, qoy padisidin béjirim bir qochqarni sunisen; **24** sen ularni Perwerdigarning aldigha sunisen; kahinlar ularning üstige tuz sépidu we ularni Perwerdigargha atap köydürme qurbanliq süpitide sunidu. **25** Yette kün sen her küni gunah qurbanliqi süpitide bir tékini sunisen; ular béjirim yash bir torpaqni, qoy padisidin béjirim bir qochqarnimu sunidu. **26** Ular yette kün qurban'gah üçün kafaret qilib uni paklaydu; shuning bilen ular uni pak-muqeddes dep ayriydu. **27** Bu künlér tüügende, sekkizinchi küni we shu künden kéyin, kahinlar silerning köydürme qurbanliqlirini we inaqliq qurbanliqlirini qurban'gah üstige sunidu; shuning bilen Men silerni qobul qilimen, — deydu Reb Perwerdigar.

44 We u méni ibadetxanining sherq qaraydigan derwazisigha apardi; u étiklik idi. **2** Perwerdigar manga: — Bu derwaza étiklik turidu; u échilmaydu, héchkim uningdin kirmeydu; chünki Perwerdigar, Israilling Xudasi uningdin kirgen; shunga u étiklik qalidu. **3** Peqet shahzade, shahzadilik süpiti bilen shu derwazining [karidorida] olturup Perwerdigar aldida nan yéyishe bolidu; u [derwazining] dalinidin kiridu we shu yoldin chiqidu, — dédi. **4** U méni shimaliy derwazidin chiqirip ibadetxanining aldigha apardi; men kördüm, mana, Perwerdigarning shan-sheripi Perwerdigarning öyini toldurdi; men düm yiqildim. **5** Perwerdigar manga shundaq dédi: — I insan oghli, Méning sanga Perwerdigarning öyining barliq belgilimiliri hem qanunliri toghruluq éytidighanlirimning hemmisini köngül qoyup közüng bilen kör, quliyiq bilen angla; ibadetxanining kirish yoli we muqeddes jayning chiqish yollirini köngül qoyup ésingde tut. **6** Andin asiylargha, yeni Israil

jemetige shundaq dégin: «Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Yirginchlik qilmishliringlarga boldi bes, i Israil jemeti! 7 Siler barliq yirginchlik qilmishliringlardin sirt, Manga nan, qurbanliq méyi we qénini sun'ghininglarda, siler yat ademlerni, qelbide xetne qilinmighan, ténide xetne qilinmighanlarni méning muqeddes jayimda, yeni Méning öyüimde turup uni bulghashqa kirgüzdinglar; ular ehdemni buzdi. 8 Siler Méning pak-muqeddes nersilirimge mes'uliyet bilen sadiq bolmay, belki muqeddes jayimda özünglarning ornigha mes'ul bolushqa [yat ademlerni] ishqqa qoydinglar». 9 Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Israil arisida turghan yat ademlerdin, yeni qelbide xetne qilinmighan, ténide xetne qilinmighan herqandaq yat ademning Méning muqeddes jayimgha kirishige bolmaydu 10 lékin Israilning Mendin ézip kétishi bilen, Mendin yiraqlaship azghan, mebudlirigha intilgen Lawiy jemetidikiler éz qebihlikining jazasini tartidu; 11 halbuki, ular yenila muqeddes ornunda, öy derwazilirida nazaretilik qilidighan we öy xizmitide bolidighan xizmetkarlar bolidu; ular xelq üçün köydürme we bashqa qurbanliqlarni soyidu; ular xelqning xizmitide bolup ularning aldida turidu. 12 Emma xelq mebudlirigha choqun'ghanda, ular xelqning shu ishliroda, ularning xizmitide bolghanliqi, shuning bilen Israil jemetini qebihlikke élip baridighan putlikashang bolghanliqi tüpeylidin, shunga Men ulargha qolunni kötürüp qesem ichkenmenki, — deydu Reb Perwerdigar, — ular qebihlikining jazasini tartidu. 13 Shunga ular Men üçün kahinliq wezipisini öteshke Méning yénimgha yéqin kelmeydu, yaki Méning muqeddes nersilirimge, «eng muqeddes» nersilirimge yéqin kelmeydu; ular belki öz xijalitini we yirginchlik qilmishlirining jazasini tartishi kérek. 14 Biraq Men ularni öyning özining mulazimite, uning barliq xizmitide we uningda qilinidighan barliq ishlarigha mes'ul qilimen. 15 Biraq Israil Mendin ézip ketkende, Öz muqeddes jayimgha qarashqa sadiq kahinlar, yeni Lawiyalar bolghan Zadokning ewladidir — ular xizmitimde bolushqa yénimgha yéqin kélidu; ular qurbanliqlarning méyini we qénini sunushqa Méning aldima turidu, — deydu Reb Perwerdigar. 16 Ular muqeddes jayimgha kiridu, Méning xizmitimde bolushqa dastixinimgha yéqin kélidu; ular Méning tapshuruqumgha mes'ul bolidu. 17 We shundaq boliduki, ular ichki hoyla derwaziliridin kirgende, kanap kiyimni kiyishi kérek; ichki hoyla derwazilirida yaki muqeddesxana aldida xizmette bolghanda, ularda herqandaq yungdin bolghan nerse bolmaydu; 18 béshigha kanaptin tikilgen selle, bélining töwinige kanaptin tambal kiyidu; ular ademni terlitidighan héchqandaq nersini kiyemesliki kérek. 19 Ular xelqning aldigha sirtqi hoyligha chiqqanda, ular xizmet kiyimlirini séliwétip, ularni muqeddes «kichik xanilar»gha qoyup qoyidu; ular xelqning bu kiyimlirining pak-muqeddeslikige tégip kétip ziy'an'gha uchrimasliqi üçün bashqa kiyimlerni kiyishi kérek. 20 Ular chachlirini chüshürüwmetlesliki, yaki chachlirini uzun qoyuwetmesliki lazim; ular peqet qisqa chach qoyushi kérek. 21 Ichki hoyligha kirgende héchqaysi kahin sharab ichmesliki kérek. 22 Ular tul yaki ajrashqan ayalni öz emrige almasliqi kérek; ular Israil neslidin bolghan pak qizni, yaki kahindin tul qalghan ayalni élishqa bolidu. 23 Ular xelqimge pak-muqeddes bilen addiyning perqini ögütidu, ulargha halal bilen haramni qandaq perq étishni körsitidu. 24 Erz-dewalarda ular höküm chiqirish ornida bolidu; ular bularning üstige öz hökümilirim boyiche höküm chiqiridu; Men békitken barliq héyt-bayramlirim toghrisidiki qanun-belgilimilirimni tutidu; ular Méning «shabat kün»lirimni pak-muqeddes dep etiwarlishi kérek. 25 Özini napak qilmasliqi üçün ular ölükning yénimgha héch barmasliqi kérek; halbuki, ölgen atisi, anisi, oghli, qizi, aka-ukisi yaki

éri yoq acha-singlisi üçün ular özini napak qilishqa bolidu. 26 Özini paklandurghandin kéyin, uninggha yene yette kün sanilishi kérek; 27 u muqeddes jaygha kirgende, yeni muqeddes jayda xizmette bolushqa ichki hoyligha kirgen shu künide, u özi üçün gunah qurbanliqini sunushi kérek, — deydu Reb Perwerdigar. 28 Bu ulargha miras bolidu: — Men Özüm ulargha miras bolimen; siler ulargha Israil zémindin héchqandaq igilikni teqsim qilmaysiler; Men ularning igiligi bolimen. 29 Ular ashliq hediye, gunah qurbanliqi we itaetsizlik qurbanliqliridin yeydu; Israilda mexsus Xudagha atalghan herqandaq nerse ularningki bolidu. 30 Tunji chiqqan herqandaq mehsulatlarning éssili, barliq we herqandaq «kötürme hediye»ler kahinlar üçün bolidu. Siler [arpa-bughdiyninglarning] hosulining tunji xémirini kahin'gha teqdim qilishinglar kérek; shuning bilen bext-beriket öyünglerge ata qilinidu. 31 Kahinlar özlügidin ölgen, yaki yirtquklar boghup qoyghan héchqandaq haywan yaki uchar-qanatlardin yéyishke bolmaydu.

45 Siler zéminni miras qilip bölüş üçün chek tashlap teqsim qilghininglarda, siler «kötürme hediye» süpitide zémindiki muqeddes bir ülüshni Perwerdigargha atap sunisiler. Uning uzunluqi yigirme besh ming [xada], kengliki yigirme ming [xada] bolidu. Bu parche yer her tereptiki chigrisighiche muqeddes hésablinidu. 2 U yerdin besh ming [xada] uzunluqtiki, besh ming [xada] kengliktiki töt chasiliq yer muqeddes jaygha ayrilidu; uning etrapida bosh yer bolush üçün ellik gezlik kengliktiki yer bölünidu. 3 Bu ülüshdin sen uzunluqi yigirme besh ming [xada], kengliki on ming [xada] bolghan yerni ölchep bölösen; buning ichi muqeddes jay, eng muqeddes jay bolidu. 4 Bu yer zémanning muqeddes ülüshi bolidu; u muqeddes jayning xizmitide bolghan, yeni Perwerdigarning xizmitide bolushqa yénimgha yéqin kélidighan kahinlar üçün bolidu; u ularning öyliri üçün, shundaqla muqeddes jayning orunlishishi üçün muqeddes orun bolidu. 5 Uningdin sirt yene uzunluqi yigirme besh ming gez, kengliki on ming gez bolghan yer, öyning xizmitide bolidighan Lawiyarning igiligi, yeni özliri turidighan sheherliri üçün bolidu. 6 Siler bu «kötürme hediye» bolghan muqeddes ülüshning yéindin sheher üçün kengliki besh ming [xada], uzunluqi yigirme besh ming [xada] yerni bölüp békitisiler. Bu pütkül Israil jemeti üçün bolidu. 7 Shahzadining ülüshi bolsa, bu muqeddes ülüshning ikki teripige tutishidu, shundaqla sheherge tewe jayning ikki teripige tutishidu, yeni gherbiy teripi gherbke qaraydighan, sherq teripi sherqke qaraydighan ikki parche yer bolidu; bu parche yerlarning jemi uzunluqi qebililarning ülüshining uzunluqi bilen parallél bolidu. 8 Bu yer shahzadining Israil zémindiki igiligi bolidu; we Méning shahzadilirim xelqimni yene héch ezmeydi; zémin Israil jemetige, qebililiri boyiche bölüp teqsim qilinidu. 9 Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Boldi bes, i Israil shahzadiliri! Jebir-zulum we bulang-talangni özünglardin néri qilip, toghra höküm chiqirip adalet yürüzünglar; Méning xelqimni qayta yéridin heydiwetküchi bolmanglar, — deydu Reb Perwerdigar. 10 Silerde toghra mizan, toghra efah, toghra «bat» bolsun. 11 «Efah» we «bat» bolsa bir ölchem bolsun; shuning bilen bat xomirning ondin birige, efah xomirning ondin birige barawer bolsun; xomir bolsa ular ikkisi üçün ölchem bolsun. 12 Bir shekel bolsa yigirme «gerah» bolsun. Yigirme shekel, yigirme besh shekel, on besh shekel qoshulup silerge «mina» bolidu. 13 Bu silerning [shahzade üçün] «kötürme hediye»nglar bolidu; bir «xomir» bughdaydin altidin bir efah bughday, bir «xomir» arpidin altidin bir efah arpa sunisiler; 14 zeytun méyi bolsa, «bat» bilen ölchinidu, herbir «kor»din

ondin bir bat sunisiler (bir «kor» on «bat» yaki bir «xomir» bolidu, chünki on bat bir xomir bolidu). **15** Israilning süyi mol yaylaqliridin, her ikki yüz tuyaq padigha birdin paxlan sunisiler — bular bolsa, «ashliq hediye», «köydürme qurbanliq», «inaqliq qurbanliq»lar bolup, Israillar üçhün kafaret qilish üçhün bolidu, — deydu Reb Perwerdigar. **16** Zémindiki xelqning hemmisining Israilning shahzadisige sun'ghan bu «ködürme hediye»ge töhpisi bolidu. **17** Shahzadining wezipisi bolsa, héytlerge, «yéngi ay»larga, «shabat kün»lerge, jümlidin Israil jemeting barliq «ibadet sorun»lirigha köydürme qurbanliqlar, ashliq hedieler we sharab hedielerini teminleshtin ibaret; Israil jemeti üçhün kafaret élip kélidighan gunah qurbanliqi, ashliq hediye, köydürme qurbanliq we inaqliq qurbanliqlirini teminligüchi del shu bolidu. **18** Reb Perwerdigar shundaq deydu: — Birinchi ayniq birinchi künide sen béjirim yash bir torpaqni alisen, uning bilen sen muqeddes jayni paklaysen. **19** Kahin bu gunah qurbanliqining qénidin élip ibadetxanining ishiq késheklirige, qurban'gahning yuqiri tekchisidiki töt burjekke we ichki hoylining derwazisining kirish yolining késheklirige süridu; **20** shuningdek yoldin azghanlar yaki nadanlar üçhün sen shu ayniq yettinchi künide oxshash ish qilishig kérek; shuning bilen sen ibadetxana üçhün kafaret qilisen. **21** Birinchi ayniq on tötinchi künide siler «ötüp kétish» héyti, yette künlik bir héytni ötküzisiler; pétir nanni yéyish kérek. **22** Shu küni shahzade özi we zémindiki barliq xelq üçhün gunah qurbanliqi süpitide bir torpaqni sunidu. **23** Héytning yette künining herbiride u Perwerdigargha köydürme qurbanliqni, yeni yette küning herbiride yette torpaq we yette qochqarni, hemmisini béjirim halda sunidu; her küni gunah qurbanliqi üçhün bir tékini sunidu. **24** U herbir torpaqqa bir efah ashliq hediyesi, herbir qochqargha bir efah ashliq hediyesi qoshup sunidu; herbir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. **25** Yettinchi ayniq on beshinchi künide bashlan'ghan héytta, héytning yette küning herbiride u mushundaq gunah qurbanliqliri, köydürme qurbanliqlar, ashliq hedielerini we zeytun méyi qatarliqlarni oxshash sunushi kérek.

46 Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Ichki hoylining sherqqe qaraydighan derwazisi alte «ish küni»de étiklik bolidu; biraq shabat künide u échilidu; we «yéngi ay» bolghan künliride u échilidu. **2** Shahzade sirttin shu derwazining dalinining yoli bilen kiridu, u kirish éghzining késhek témi tüwde turidu; kahinlar bolsa uning üçhün köydürme qurbanliqini, inaqliq qurbanliqlirini sunidu; u derwazining bosughisida sejde qilidu andin chiqidu; biraq derwaza kechkiche étilmeydu. **3** Zémindiki xelqmu shabat künliride we «yéngi ay»larda shu derwazining kirish éghzining tüwde turup Perwerdigar alda sejde qilidu. **4** Shabat künide shahzade Perwerdigargha sun'ghan qurbanliq bolsa alte béjirim paxlan, bir béjirim qochqar bolidu. **5** Bulargha qoshulidighan ashliq hedieler qochqargha bir efah, paxlanlarga bolsa chamingning yétishiche bolidu; herbir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. **6** «Yéngi ay»ning künide u sun'ghan qurbanliq yash bir béjirim torpaq, alte paxlan, bir qochqar bolidu; ularning hemmisi béjirim bolidu. **7** Bulargha ashliq hedielerini qushup sunidu; torpaqqa bir efah, qochqargha bir efah, paxlanlarga chamingning yétishiche bolidu; herbir efah un'gha bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. **8** Shahzade kirgende, derwazining dalini bilen kiridu, we shu yol bilen chiqidu. **9** Zémindiki xelq héyt künliride békitilgen «ibadet sorun»lirigha Perwerdigar aldigha kirgende, sejde qilishqa shimaliy derwazidin kirgen kishi jenubiy derwazidin chiqidu; jenubiy derwazidin kirgen kishi shimaliy derwazidin chiqidu; u kirgen derwazidin chiqmaydu, belki uduligha méngip chiqidu.

10 Xelq kirgende shahzade ular bilen bille kiridu; ular chiqqanda, bille chiqidu. **11** Héyt-bayramlarda we «ibadet sorun»lirida bolsa, u qoshumche sun'ghan ashliq hedieler torpaqqa bir efah, qochqargha bir efah, paxlanlarga bolsa chamingning yétishiche bolidu; herbir efah un'gha u bir xin zeytun méyini qoshup sunidu. **12** Shahzade Perwerdigargha xelis köydürme qurbanliqni yaki xalis inaqliq qurbanliqlirini sunmaqchi bolsa, emdi sherqqe qaraydighan derwaza uning üçhün échilidu; shabat künide qilghandek, u öz köydürme qurbanliqini we inaqliq qurbanliqlirini sunidu; u qaytip chiqidu; chiqqandin kéyin derwaza étilidu. **13** Her künde sen Perwerdigargha köydürme qurbanliq süpitide bir yashliq béjirim paxlanni sunisen; sen her etigini teyyarlap bérisen. **14** Her etigende sen uninggha qoshup ashliq hediye, yeni undin altidin bir efah we unni maylashqa zeytun méyidin üçhtin bir hin teyyarlaysen; bu Perwerdigargha ebediy belgilime bilen békitilgen ashliq hediye bolidu. **15** Ular her etigende paxlanni, uning ashliq hediyesini zeytun méyi bilen ebediy köydürme qurbanliq süpitide sunidu. **16** Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Shahzade öz mirasidin oghullirining birsige sowgha qilghan bolsa, emdi u yene ashu oghlining öz oghul-ejadliri üçhün bolidu; miras yoli boyiche u ularning igiligi bolidu. **17** Biraq u öz mirasidin uning xizmetkarlirining birige sowgha bergen bolsa, u uningki «xalas qilish yili»ghiche bolidu; shu chaghda u shahzadige qayturulidu; [shahzadining mirasi] esli öz oghullirighila mensup bolidu. **18** We shahzade xelqqe jebir-zulum sélip, ularni mirasidin heydiwetmeydu; u oghullirigha öz igilikidin miras teqsim qilidu; shuning bilen Méning xelqim öz igilikidin tarqitilmaydu. **19** Andin [héliqi kishi] méni shimalgha qaraydighan, kahinlar üçhün bolghan muqeddes «kichik xanilar»gha derwazining yénidiki kirish yoli bilen apardi; mana, uning gherb teripide mexsus bir jay bar idi; **20** u manga: «Bu kahinlar itaetsizlik qurbanliqlirini we gunah qurbanliqlirini qaynitidighan hem ashliq hedielerini pishuridighan jaydu; bu jayni békitishtiki meqset, xelqning bu ashlarining pak-muqeddeslikige téqip kétip ziyar'gha uchrimasliqi üçhün, ular bu [ashlarni] sirtqi hoyligha élip chiqmaydu. **21** U méni sirtqi hoyligha apirip, méni hoylining töt bulungidin ötküzdi; mana, hoylining herbir bulungida [kichik] hoyla bar idi. **22** Hoylining töt bulungida, uzunluqi qiriq gez, kengliki ottuz gez bolghan tosmo tamliq hoylilar bar idi; bu töt hoylining ölchemliri oxshash idi. **23** Bu töt hoyla ichide etrapida tash taxtayliq tekche bar idi; tekche astida hemme etrapida qazan qaynitidighan [ot qalaydighan] jayliri bar idi. **24** U manga: «Bular «gösh qaynitish öyliri», mushu yerlerde öyning xizmitide bolghanlar xelqning qurbanliqlirini qaynitidu» — dédi.

47 [Héliqi kishi] méni öyning derwazisigha qayta apardi. Mana, ibadetxanining bosughisidin sular sherqqe qarap éqip chiqiwatatti; chünki öyning aldi sherqqe qaraytti. Sular öyning astidin, ong teripidin, qurban'gahning jenubiy teripidin éqip chüshetti. **2** U méni shimalgha qaraydighan derwazisidin chiqardi; u méni aylandurup sherqqe qaraydighan derwazining sirtigha apardi; mana, sular ong teripidin éqip turatti. **3** Héliqi kishi qolida ölchigüch tanini tutup, sherqqe qarap mangdi; u ming gez ölchidi, andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning osuqugha chiqatti. **4** U yene ming gez ölchidi; andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning tizlirigha yetti. U yene ming gez ölchidi; andin méni sulardin ötküzdi; sular ademning bélige chiqatti. **5** U yene ming gez ölchidi; u men ötelmeydighan derya bolup chiqti; chünki sular örlep ketti; unigda su üzgili bolatti, u ötkili bolmaydighan derya bolup chiqti. **6** U mendin: «Insan oghli, buni körgensen?» dep soridi; andin méni deryaning

qirgʻhiqigʻa qayturup apardi. 7 Qirgʻhaqqa qayttim, mana, deryaning qirgʻhiqida, u we bu qétida, intayin kóp derexler bar idi. 8 U manga mundaq dédi: «Bu sular yurtning sherqige chiqidu; shu yerdin ular Arabah tüzenglikige chüshüp, andin déngizga kiridu. Ular déngizga éqip kirishi bilen, déngiz suliri saqaytilidu. 9 We shundaq boliduki, bu «jüþ derya» qaysi yerge éqip kelse, shu yerdiki barliq u üzidighan janivarlar yashaydu; déngizda nurhun béliqlar bolidu; chünki sular shu yerge éqip kélidu, we déngiz suliri saqaytilidu; derya nege aqsa, shu yerning hemmisi hayatqa iqe bolidu. 10 We shundaq boliduki, béliqchilar déngiz boyida turidu; En-Gedidin En-Eglaimgiche ularning torliri yéyilidighan jayliri bolidu; déngiz béliqlirining «Ottura déngiz»dikidek bek kóp sortliri bolidu; 11 biraq uning zey-sazliqliri saqaytilmaydu; ular shorluq bolushqa tapshurulidu. 12 Derya boyida, u we bu qétida, ozuq bolidighan herxil derexler ósidu. Ularining yopurmaqliri solashmaydu, ular méwisiz qalmaydu; ular her ayda yéngidin méwileydu; chünki uni sugʻhiridighan sular muqeddes jaydin chiqidu; ularning méwisi ozuq, ularning yopurmaqliri dora-dermanlar bolidu. 13 Reb Perwerdigar mundaq deydu: — Tôwende Israilning on ikki qebilisige zémin miras súptide bölünüp teqsim qilinip chégralar ayrilidu; Yüsüpning qebilisige ikki ülüş bölünidu. 14 Men qolumni kótürüp ata-bowilirlargha qesem ichkendek, siler bir-biringlarga barawerlik bilen zéminni miras bolushqa bölisiler; u silerge miras bolidu. 15 Zéminning [töt] teripining chégrasi mundaq: Shimaliy teripi, «Ottura déngiz»din bashlinip Xetlonning yolini boylap, Zedad shehirining kirish éghizigichige bolidu; 16 u Xamat, Bérotah, Sibraim (Demeshq bilen Xamatning chégrisining otturisida), Hawranning chégrisida bolghan Xazar-Hattikon sheherlirini öz ichige alidu; 17 shuningdek «Ottura déngiz»din bashlan'ghan chégra Hazar-Énan'ghiche sozulidu; u Demeshqning chégrisini boylap, Xamatning shimaliy rayonining chégrasigʻa tutishidu; bu bolsa shimaliy teripi bolidu. 18 Sherq teripining chégrisi, Hawran bilen Demeshqning otturisidin bashlinip, Giléad we Israil zéminini bölüp turidighan Jordan deryasi bolidu. Siler buningdin «Ölük déngiz»ghiche miraslarni bölüp ölcheysiler. Bu bolsa sherq teripi bolidu. 19 Jenubiy teripi bolsa, Tamar shehiridin Méribah-Qedesh deryasining éqinlirigichige, andin Misir wadisidin «Ottura déngiz»ghiche sozulidu. Bu jenubiy chégra bolidu. 20 Gherbiy teripi bolsa «Ottura déngiz»ning özi, Xamat rayonigʻa kirish éghizigichige bolidu; bu gherbiy chégrisi bolidu. 21 Siler bu zéminni Israilning qebilisi boyiche öz-aranglarda ülüşhüshinglar kérek. 22 Shundaq bolush kérekki, siler öz-aranglar we aranglarda olturaqlashqan, aranglarda baliq bolghan musapirlargha uni miras bolushqa chek tashlap bölisiler; ular silerge nisbeten wetinide tugʻulghan Israillargʻa oxshash bolushi kérek. Ular siler bilen teng chek tashlap Israil qebililiri arisidin miras alsun. 23 Musapir qaysi qebile arisida olturaqlashqan bolsa, siler shu yerdin uninggha miras teqsim qilisiler, deydu Reb Perwerdigar.

48 Tôwende qebililer nomi boyiche tizimlinidu; shimal teripide Dan qebilisining bir ülüş bar. Uning chégrisi Israil zéminining shimaliy chégrisimu bolidu; u Xetlonning yolini boylap, Xamat rayonigʻa kirish éghizigichige we Hazar-Énan shehirigichige sozulghan (Hazar-Énan Demeshq chégrisigʻa yandash bolup, Demeshqning shimaliy teripidiki Xamat shehirining yénida). Uning ülüş shertqin gherbkiche sozulghandur. 2 Danning chégrisigʻa yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Ashir qebilisining bir ülüşidur. 3 Ashirning chégrisigʻa yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Naftali qebilisining bir ülüşidur. 4 Naftalining

chégrisigʻa yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Manasseh qebilisining bir ülüşidur. 5 Manassehning chégrisigʻa yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Efraim qebilisining bir ülüşidur. 6 Efraimning chégrisigʻa yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Ruben qebilisining bir ülüşidur. 7 Rubenning chégrisigʻa yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Yehuda qebilisining bir ülüşidur. 8 Yehudaning chégrisigʻa tutashqan, sherqtin gherbkiche sozulghan zémin, silerning «kötürme hediye»nglar bolidu; uning kengliki yigirme besh ming [xada], uning uzunluqi qebililerge teqsim qilin'ghan ülüştikidek bolidu; muqeddes jay uning del otturisida bolidu. 9 Siler Perwerdigargʻa alahide atighan «kötürme hediye» bolsa, uzunluqi yigirme besh ming [xada], kengliki on ming [xada] bolidu. 10 Bu muqeddes «kötürme hediye» kahilar üçhün bolidu. Shimaliy teripining uzunluqi yigirme besh ming [xada], gherbiy teripining kengliki on ming [xada], sherqiy teripining kengliki on ming [xada], jenubiy teripining uzunluqi yigirme besh ming [xada] bolidu; Perwerdigarning «muqeddes jay»i uning del otturisida bolidu. 11 Bu yer Zadok ewladliridin bolghan, pak-muqeddes dep ayrilghan kahinlar üçhün bolidu. Israil ézip ketkende, ular Lawiylar ézip ketkende ézip ketmigen, belki Men tapshurghan mes'uliyetke sadiq bolghanidi. 12 Shuning bilen bu alahide «kötürme hediye» bolghan yer bolsa pütün «kötürme hediye» bolghan zéminning ichidin bolup, ulargʻa nisbeten «eng muqeddes bir nerse» dep bilinsun. U Lawiylarning ülüşigige tutashqan bolidu. 13 Kahinlarning ülüşining chégrisigʻa tutash bolghan yer Lawiylarning ülüşige bolidu. Uning uzunluqi yigirme besh ming [xada], kengliki on ming [xada]. Pütkül uzunluqi yigirme besh ming [xada], kengliki on ming [xada] bolidu. 14 Ular uningdin yerni héch satmaydu yaki almashturmaydu. Ular bu zéminning ésilini bashqilargʻa héch ötküzmeymdu; chünki u Perwerdigargʻa muqeddes dep atalghan. 15 Qalghan yer, kengliki besh ming [xada], uzunluqi yigirme besh ming [xada], adettiki yer bolup, sheher üçhün, yeni öylér we ortaq bosh yer üçhün bolidu. Sheher uning otturisida bolidu. 16 Sheherning ölchemliri mundaq bolidu; shimaliy teripi töt ming besh yüz [xada], jenubiy teripi töt ming besh yüz [xada], sherqiy teripi töt ming besh yüz [xada], we gherbiy teripi töt ming besh yüz [xada] bolidu. 17 Sheherning bosh yerliri bolsa, shimalgha qaraydighan teripi ikki yüz ellik [xada] kenglikte, jenubqa qaraydighan teripi ikki yüz ellik [xada] kenglikte, sherqqe qaraydighan teripi ikki yüz ellik [xada] kenglikide, gherbke qaraydighan teripi ikki yüz ellik [xada] kenglikte bolidu. 18 Qalghan ikki parche yer muqeddes «kötürme hediye» bolghan yerge tutiship uninggha parallél bolidu. Ularining uzunluqi sherqqe qaraydighan teripi on ming [xada], gherbke qaraydighan teripi on ming [xada]; bular muqeddes «kötürme hediye» bolghan yerge tutishidu; bularning mehsulatli sheherning xizmitide bolghanlarni ozuqlanduridu. 19 Uni téryidighanlar, yeni sheherning xizmitide bolghanlar Israilning barliq qebililiri ichidin bolidu. 20 Pütkül «kötürme hediye» bolsa uzunluqi yigirme besh ming [xada], kengliki yigirme besh ming [xada] bolidu; siler bu töt chasiligʻ muqeddes «kötürme hediye»ge sheherge tewe jaylarnimu qoshup sunisiler. 21 Muqeddes «kötürme hediye» bilen sheherning igidarchilikidiki yerning u we bu teripidiki qalghan zéminler shahzade üçhün bolidu. «Kötürme hediye»ge yandash sherqtin sherqqe sozulghan yigirme besh ming [xada] kengliktiki yer we gherbtin gherbke sozulghan yigirme besh ming [xada] kengliktiki yer [qebililerning] ülüşlirige parallél bolup, bular shahzade üçhündür; muqeddes «kötürme hediye», jümlidin ibadexanining muqeddes jayi ularning otturisida,

22 shuningdek Lawiylarning ülüshi we sheharning igilikimu shahzadining tewelikining otturisida bolidu. Yehudaning chégrisi we Binyaminning chégrisining otturisida bolghan bu zéminlar shahzade üçün bolidu. **23** Qalghan qebililerning ülüshliri bolsa: — Binyamin qebilisi üçün sherqtin gherb terepke sozulghan bir ülüshi bolidu. **24** Binyaminning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Shiméon qobilisining bir ülüshidur. **25** Shiméonning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Issakar qobilisining bir ülüshidur. **26** Issakarning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Zebulun qobilisining bir ülüshidur. **27** Zebulunning chégrisigha yandash bolghan, sherqtin gherbke sozulghan zémin Gad qobilisining bir ülüshidur. **28** Gadning yan teripi, yeni jenubiy teripi, pütkül zéminning jenubiy chégrisi Tamar shehiridin Méribah-Qedesh deryasining éqinlirighiche, andin [Misir] wadisini boylap «Ottura déngiz»ghiche sozulidu. **29** Bu siler Israilning qebililirige miras bolushqa chek tashlap bölidighan zémin bolidu; bular ularning ülüshliri, — deydu Reb Perwerdigar. **30** Töwende sheherning chiqish yolliri bolidu; uning shimaliy teripining kengliki töt yüz ellik [xada] bolidu; **31** sheherning qowuqliri Israilning qebililirining nami boyiche bolidu; shimaliy teripide üç qowuq bolidu; biri Rubenning qowuqi bolidu; biri Yehudaning qowuqi bolidu; biri Lawiynning qowuqi bolidu; **32** sherqiy teripining kengliki töt yüz ellik [xada], uningda üç qowuq bolidu; biri Yüsüpning qowuqi bolidu; biri Binyaminning qowuqi bolidu; biri Danning qowuqi bolidu. **33** Jenubiy teripining ölçimi töt yüz ellik [xada], uningda üç qowuq bolidu; biri Shiméonning qowuqi bolidu; biri Issakarning qowuqi bolidu; biri Zebulunning qowuqi bolidu. **34** Sherqiy teripining kengliki töt yüz ellik [xada], uningda üç qowuq bolidu; biri Gadning qowuqi bolidu; biri Ashirning qowuqi bolidu; biri Naftalining qowuqi bolidu. **35** Jemiy bolup uning aylanmisi on sekkiz ming [xada] bolidu; shu kündin bashlap sheherning nami: «Perwerdigar shu yerde» bolidu.

Daniyal

1 Yehuda padishahi Yehoyakim textke olturup üçinchi yili, Babil padishahi Néboqadnesar Yérusalémgha hujum qilip uni muhasire qiliwaldi. **2** Reb Yehudaning padishahi Yehuyakimni, shundaqla Xudaning öyidiki qacha-quchilarning bir qismini uning qoligha tapshurup berdi. U esirlerni Shinar zéminigha, özi choqunidighan mebudning butxanasigha élip bardı we bulap kelgen qacha-quchilarnı butxanining zexinise qoydı. **3** Padishah Néboqadnesar bash aghwat ghojidari Ashpinazgha esirge chüshken Israillar ichidin xan jemetidikilerdin we ésilzade yigitlerdin birnechchidin tallap élip chiqishni buyrudi. **4** Bu yashlar nuqsansız, kélışken, danishmen-uqumushluq, mol bilimlik, mutepekkur, orda xizmitide bolushqa layaquetlik, yene kélip kaldiylerning ilim-penlirini hem tilini ögimeleydighan bolushi kérek idi. **5** Padishah ular toghrisida ular üç yilghiche her küni padishah yeydighan nazu-németler we sharablar bilen ozuqlandurusun, muddet toshqanda padishahning aldida xizmette bolsun dep békitti. **6** Tallan'ghan Yehuda qebilisidiki yashlardan Daniyal, Hananiya, Mishaél we Azariyalar bar idi. **7** Aghwat béshi ulargha yéngi isimlar, yeni Daniyalgha Belteshasar, Hananiyagha Shadrak, Mishaélgha Mishak, Azariyagha Ebednégo dégen isimlarni qoydı. **8** Daniyal padishah belgiligen nazu-németler we shahane sharabliri bilen özini [Xuda aldida] napak qilmasliqqa bel baghlidi; shunga u aghwat béshidin özining napak qilinmasliqigha yol qoyushini iltimas qildi. **9** Emridi Xuda aghwat béshini Daniyalgha iltipat we shapaet kórsitidighan qilghanidi. **10** Lékin aghwat béshi Daniyalgha: — Men öz ghojam padishahning qorqimen. Silerning yémek-ichmikinglarni u özi belgiligen; u eger silerni bashqa qurdash yigitlerde k saghlam chiray emes iken dep qarisa, undaqta siler padishahqa méning kallarnı aldurghuchi bolisiler, — dédi. **11** Shuning bilen Daniyal kélip aghwat béshi ózige we Hananiya, Mishaél we Azariyalargha teyinligen ghojidardın telep qilip: **12** — Keminilirini umach, köktat we su bilenla béqip on künlük sinaq qilsila. **13** Andin bizning chirayimiz bilen padishahning ésil tamiqini yégen yigitlerning chirayini sélishturup basqila, andin közitishlari boyiche keminilirige ish kórgeyla! — dédi. **14** Ghojidar ularning gépige kirip, ularni on kün sinap kórüşke maqul boldi. **15** On kündin kéyin qarisa, ularning chirayliri padishahning nazu-németlirini yégen yigitlerningkidinmu nurluq we tolghan kóründi. **16** Shuningdin kéyin ghojidar ulargha padishah belgiligen nazu-németlerni we ichishke belgiligen sharabni bermey, ularning ornida umach, köktatlarnı bérishke bashlidi. **17** Bu töt yigitni bolsa, Xuda ularni herxil edebiyat we ilim-meripette danishmen we uqumushluq qildi. Daniyalmu barliq ghayibane alametler bilen chüshlerge tebir bérishke parastelik boldi. **18** Padishah belgiligen muddet toshqinida, aghwat béshi yigitlerning hemmisini Néboqadnesarning aldigha élip bardı. **19** Padishah ular bilen bir-birlep sözleshti; yash yigitlerning héchqaysisi Daniyal, Hananiya, Mishaél we Azariyalargha yetmide. Shunga bu töteylen padishahning xizmitide qaldı. **20** Padishahqa danaliq-hékmet kérek bolghanda yaki yorutush kérek bolghan herqandaq mesilige jawab izdigende, ularning jawabi uning seltenitidiki barliq remchi-palchi yaki pir-ustazliriningkidin on hesse toghra chiqattı. **21** Daniyal Pars padishahi Qoresh textke olturghan birinchi yilghiche ordida dawamlı turdı.

2 Néboqadnesar textke olturup ikkinchi yili, birnechche chüsh kórde; uning rohi parakende bolup, uyqusi qachtı. **2**

Shunga padishah remchi-palchi, pir-ustaz, jaduger we kaldiy munejimlerni chüshlirige tebir bérishke chaqirishni buyrudi. Ular kélip padishahning aldida turdı. **3** Padishah ulargha: — Men bir chüsh kördüm, bu chüshning menisini bilishke könglüm nahayiti tit-tit boluwatidu, — dédi. **4** Andin kaldiyler padishahqa (aramiy tilida): — Aliyliri menggü yashighayla! Qéni keminlirige chüshlirini éytqayla, biz tebir bérimiz, — dédi. **5** Padishah kaldiylerge: — Mendin buyruq! Siler awwal kórge chüshümni éytip andin tebir bérishinglar kérek. Undaq qilmisanglar qiyma-chiyma qiliwétilisiler, öyünglar hajetxanigha aylanduruwétiledi! **6** Lékin chüshümni éytip, uninggha tebir bérileisenglar mendin sowghatlar, in'amlar we aliyy zettin muyeler bolisiler. Emdi chüshümni éytinglar, tebir béringlar! — dédi. **7** Ular padishahqa yene bir qétim: — Aliyliri chüshlirini éytqayla, andin özlirige tebirini éytip bérimiz, — dédi. **8** Bu chaghda padishah jawaben: — Shühbisiziki, siler permanimdin qaytmaydighinimni bilgechke, waqitni keynige sürüwatisiler. **9** Lékin chüshümni éytip bermisenglar, silerge peqet buyruqumla qalidu. Chünki siler waqit ehwalni özgertidu, dep bilip ózara til biriktürüp, yalghanchiliq qilip méni aldimaqchi bolisiler. Shunga chüshümni éytsanglar, andin chüshümge heqiqeten tebir béréleydighanliqinglarni shu chaghдила bilimen, — dédi. **10** Kaldiyler padishahqa jawaben: — Dunyada aliylirining sorighan ishini éytip béréleydighan héchbir adem yoqtur. Héchqandaq padishah, uning qandaq ulugh yaki küchlik bolushidin qet'iynezer, remchi-palchi, pir-ustaz yaki kaldiy munejimlerge mundaq telepni qoyghan emes. **11** Chünki aliylirining sorighanliri heqiqeten alamet mütshkül, ilahlardin bashqa héchkim uni ayan qilmaydu. Lékin ilahlarning makani ansanlar arisida emes, — dédi. **12** Padishah qattiq ghezepinip achchiqlan'ghan halda, Babil ordisidiki barliq danishmenlerni óltürüşni emr qildi. **13** Shuning bilen padishahning barliq danishmenlerni óltürüş toghrisidiki buyruqı chüshürüldi. Shunga [xizmetkarliri] Daniyal we uning dostlirini mu óltürüş üçün izdidi. **14** Shu chaghda Daniyal Babilidiki danishmenlerni óltürüş emrini ijra qilghili chiqqan padishahning xususiy muhapizetchiler bashliqı Arioqqa aqlane we danishmenlerche jawab qayturup **15** uningdin: — Padishahning chüshürgegen permani néme üçün shunche jiddiy? — dep soridi. Arioq ehwalni Daniyalgha éytip berdi. **16** Daniyal derhal padishah aldigha kirip, padishahtin chüshige tebir bergüdek waqit bérishni telep qildi. **17** Andin Daniyal öyige qaytip, ehwalni dostliri Hananiya, Mishaél we Azariyalargha éytip berdi. **18** U ulardin ershtiki Xudadin bu chüshning siri toghruluq rehım-sheppet iltija qilip, men Daniyal we dostlirim tötimizning Babilidiki bashqa danishmenler bilen bille halak qilinmasliqimizni tilenglar, dep telep qildi. **19** Andin kéchide Daniyalgha ghayibane kórünüshte su sirning yéshimi wehiy qilindi. Shuning bilen Daniyal ershtiki Xudagha hemdusanalar oqup mundaq dédi: **20** «Xudaning nami ebedil'ebed medhiyilén'gey! Chünki danaliq we küch-qudret Uningkidur. **21** U waqit, pesillerni Özgertküchidur; U padishahlarnı yiqitidu, We padishahlarnı tikleydu; U danalargha danaliq, aqilanilargha hékmet béridu. **22** U chongqur we sirliq ishlarnı ashkarilighuchidur, Qarangghuluqqa yoshurun'ghan ishlarnı yaxshi bilgüchidur, Nur hemise Uning bilen billidur. **23** I manga danaliq we küch bergen ata-bowilirimning Xudasi, Sanga shükür we hemdusanalar éytay! Sen hazirla biz dua qilghan ishni manga ashkariligh, Padishahning sorighan ishini bizge kórsetip berding». **24** Andin Daniyal padishah Babilidiki danishmenlerni óltürüşke teyinligen Arioqning aldigha bérıp uninggha: — Babilidiki danishmenlerni óltürmigeyla. Méni padishahning aldigha bashlap kirgeyla, men padishahning chüshige tebir bére,

— dédi. **25** Arioq shuan Daniyalni padishah Néboqadnesarning aldigha bashlap kirip, padishahqa: — «Men Yehudiy esirler ichidin aliylirining chüshige tebir béreleydighan bir kishini taptim» — dédi. **26** Padishah Daniyal (Belteshasar depmu atilidu)gha: «Sen méning körgen chüshümini ayan qilip, uninggha tebir bérelesen? — dédi. **27** Daniyal padishahning aldida turup shundaq jawab berdi: — I aliyliri, sili sorighan bu sirni danishmen, pir-ustaz, remchi-palchi we munejjimler özlirige yéship bérelmeydu. **28** Biraq ershte sirlarni ashkarilighuchi bir Xuda bar. U bolsa aliylirigha axirqi zamanning künliride néme ishlarig bolidighanliqini ayan qildi. Emdi özlirining chüshüni, yeni aliyliri uxlawatqanda körgen ghayibane alametlerni éytip bérey: — **29** — I aliyliri, sili uxlashqa yatqanda kelgüsüdiki ishlarni oylap yattila. Sirlarni birardinbir Ashkarilighuchi özlirige yüz béridighan ishlarni körsetti. **30** Manga kelsek, bu sirning manga ayan qilin'ghini méning bashqa jan igiliridin artuq hékmetke ige bolghanliqimdin emes, belki bu chüshning tebirini, shundaqla shah aliylirining köngülliridiki oylirini özlirige melum qilish üçündür. **31** — Ey aliyliri, sili ghayibane alamette özlirining aldilirida turghan gigant bir heykelni kördile. Bu heykel nahayiti gawdlilik bolup, zor nur chaqnap turidighan heywetlik hem qorqunchluq idi. **32** Heykelning béshi ésil altundin, kökriki we qolliri kümüshstin, bel we saghriliri mistin, **33** Yutapachiqi tömürdin, puti tömür bilen layning arilashmisidin yasalgan. **34** Özliri uni körüwatqan chaghlirida, adem qoli bilen qézilmighan bir tash kélip heykelge urulup uning tömür bilen layning arilashmisidin yasalgan putini chéqiwetti. **35** Uningdiki tömür, lay, mis, kümüş, altunlar shuan parche-parche qilinip, shamal ularni beeyni yazliq xamandiki topilarni uchurghandek, qayta héch tépilmighudek qilip uchuriwetti. Lékin héliqi tash yoghinap, pütkül jahanni qaqlighan ghayet zor bir taghqa aylandi. **36** Körgen chüshliri mana shudur. Emdi biz özlirige bu chüshning menisini yéship bérimiz. **37** Ey aliyliri, özliri pütkül padishahlarning bir padishahi, ershtiki Xuda silige padishahliq, nopuz, küch we shöhret ata qildi. **38** Insan baliliri, haywanatlar, uchar-qanatlar meyli qeyerde tursun, Xuda ularni qollirigha tapshurup silini ularning hemmisige hakim qildi. Sili u heykelning altun béshidursila. **39** Özliridin kéyin yene bir padishahliq kélidu. Lékin u silining padishahliqlirigha yetmeydu. Uningdin kéyin üçinchi bir padishahliq, yeni mis padishahliq kélip pütkül yer yüzige hakim bolidu. **40** Uningdin kéyinki tötinchi padishahliq bolsa tömürdek musthekem bolidu. Tömür barliq bashqa nersilerni chéqiwétip boysundurghinidek, shuninggha oxshash bu tömür padishahliq öz aldinqi padishahlarning hemmisini ézip chéqiwéttidu. **41** Özliri körgendek tömür bilen séghiz layning arilashmisidin yasalgan put we barmaqlar bu padishahliqning bölümne bolup kétidighinini körsitidu. Biraq bu padishahliq tömürdek küchke ige bolidu, chünki sili körgendek, tömür bilen lay arilashgan. **42** Tömür bilen layning arilashmisidin yasalgan putning barmaqlari u padishahliqning bir qismining küchiydighanliqini, bir qismining ajizlshidighanliqini körsitidu. **43** Özliri tömür bilen layning arilashqanliqini kördile. Bu u [padishahliqning hökümdarliri padishahliqning] puqraliri bilen ittapaqlashmaqchi bolghanliqini körsitidu. Lékin tömür lay bilen arilashmighandek, birliship kételmeydu. **44** U [axirqi] padishahlar textte olturghan mezgilde, ershtiki Xuda yimirilmes bir padishahliq berpa qilidu. Bu padishahliq hergiz bashqa bir xelqge ötmeydu; eksihe u bu bashqa padishahliqlarni üzü-késil gumran qilip, özi menggü mezmut turidu. **45** Özliri adem qoli bilen qézilmighan bir tashning taghdin chiqqinini we uning heykeldiki tömür, mis, lay, kümüş, altunni chéqiwetkenlikini kördile. Shunga ulugh

Xuda aliylirigha kelgüsude yüz béridighan ishlarni bildürgen. Körgen chüshliri choqum emelge ashidu, bérilgen tebir mutleq ishenchliktur. **46** Andin padishah Néboqadnesar özini yerge étip Daniyalgha sejde qildi we uninggha hediye bérip xushpuraqisriq sélishni emr qildi. **47** Padishah uninggha: — Derweqe, séning Xudaying ilahlar ichide eng ulugh ilah, padishahlarning xojisi we sirlarni ashkarilighuchi iken, chünki sen bu sirni yeshting! — dédi. **48** Andin padishah Daniyalning mertiwisini yuqiri qilip, uninggha nurghun ésil sowghatlarni teqdim qildi. U uni pütkül Babil ölkisige hakim bolushqa teyinli we uni Babilniki danishmen-eqildarlarning bash aqaqsi qildi. **49** Daniyalning padishahtin telep qilishi bilen, padishah Shadrak, Mishak we Ebednégolarni Babil ölkisining memuriy ishlirini idare qilishqa teyinli. Daniyal özi orda xizmitide qaldi.

3 Padishah Néboqadnesar altundin égzikli atmish gez, kengliki alte gez kélidighan bir heykel yasap, Babil ölkisining Dura tüzlengliche ornatti. **2** Padishah barliq wezir, waliy, hakim, meslihetchi, xezinichi, sotchi, soraqchilarni shundaqla herqaysi ölkilerdiki bashqa emeldarlarning hemmisini padishah Néboqadnesar ornatqan bu altun heykelni öz ilahigha atash murasimigha qatnishishqa perman chüshürdi. **3** Shuning bilen wezirler, waliylar, hakimlar, meslihetchiler, xezinichiler, sotchilar, soraqchilar, shundaqla herqaysi ölkilerdiki bashqa emeldarlarning hemmisi atash murasimigha jem boldi. Ular heykelning aldida turdi. **4** Jakarchi yuqiri awaz bilen: — Ey herqaysi el-yurt, herqaysi taipilerdin kelgenler, her xil tilda sözlshidighan qowmlar, **5** siler sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarning awazini anglighan haman, yerge bash urup padishah Néboqadnesar ornatqan altun heykelge sejde qilinglar. **6** Kimki bash urup sejde qilmisa, shuan dehshtlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlinidu, — dep jashkarli. **7** Shunga, sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarning awazini anglighan haman herqaysi el-yurt, herqaysi taipilerdin kelgen, herxil tilda sözlshidighan qowm yerge bash urup Néboqadnesar ornatqan altun heykelge sejde qilishti. **8** U chaghda, bezi kaldiyler aldigha chiqip Yehudiylar üstidin erz qildi. **9** Ular padishah Néboqadnesargha: — I aliyliri, menggü yashighayla! **10** Aliyliri sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarning awazini anglighan haman hemmeylen yerge bash urup altun heykelge sejde qilsun, **11** shundaqla kimki yerge bash urup sejde qilmisa, u dehshtlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlansun dep perman qilghanidila. **12** Sili Babil ölkisining memuriy ishlirini bashqurushqa teyinligen birnecheche Yehudiy, yeni Shadrak, Mishak, Ebednégolar bar; i aliyliri, bu ademler silige hörmetsizlik qiliwatidu. Ular padishahning ilahlirining ibaditide bolmidi yaki padishah ornatqan altun heykelgusur sejde qilmaydu, — dédi. **13** Shuni anglap padishah Néboqadnesar derghezep bolup, Shadrak, Mishak, Ebednégolarni öz aldigha keltürüsni emr qildi. Shuning bilen ular bu üçeylenmi padishah aldigha epkeldi. **14** Néboqadnesar ulargha: — Shadrak, Mishak, Ebednégo, siler rasttin méning ilahlirinning xizmitide bolmidinglarmu hem men ornatqan altun heykelge sejde qilmidinglarmu? **15** Hazir siler sunay, ney, qalun, lira, ziltar, bulman we bashqa herxil sazlarning awazini anglighan haman, men yasatqan heykelge sejde qilishqa teyyar tursanglar, yaxshi. Lékin sejde qilmisanglar, siler derhal dehshtlik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlinsiler. Shu chaghda qandaq ilah kélip silerni changgilimdin qutquzwalidikin, qéni?! — dédi. **16** Shadrak, Mishak, Ebednégolar padishahqa jawaben: — I Néboqadnesar, bu ishta biz özimizni aqlishimiz hajetsiz.

17 Biz sejde qilib kéliwatqan Xudayimiz bizni dehshtelik yalqunlap turghan xumdanin qutquzalaydu; i aliyliri, U choqum özlirining ilkidin bizni qutquzidu. 18 Lékin bizni qutquzmighan teqdirdimu, aliylirige melum bolsunki, biz yenila ilahlirining xizmitide bolmaymiz we sili ornatqan altun heykelge sejde qilmaymiz, — dédi. 19 Buni anghlghan hamam padishah Néboqadnesarning teri buzulup, Shadrak, Mishak, Ebednégolargha qattiq ghezeplendi. Shuning bilen ademlirige xumdanni adettkidin yette hesse qattiq qizitishni buyrudi. 20 U qoshunidiki eng qawul palwanlarga Shadrak, Mishak, Ebednégolarni baghlap, dehshtelik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlashni buyrudi. 21 Shuning bilen ular tonliri, ishtanliri, selliliri we bashqa libas kiyimliri sélinmighan halda baghlinip dehshtelik yalqunlap turghan xumdan'gha tashlandi. 22 Padishahning emrining qattiqliqi bilen xumdaniki ot intayin yalqunlap yénipt turatti, shunglashqa xumdanin chiqiwatqan yalqun Shadrak, Mishak, Ebednégolarni kütürgen eskerlerni köydürüp tashlidi. 23 Shundaq qilib Shadrak, Mishak, Ebednégo üçeylen baghlaqliq halda dehshtelik yalqunlap turghan xumdan'gha chüshüp ketti. 24 Andin Néboqadnesar chöchügen halda ornidin chachrap turup, meslihetchi weziriliridin: — Biz baghlap ot ichige tashlighinimiz üç adem emesmu? — dep soridi. — Ular jawaben «Shundaq, i aliyliri!» — dédi. 25 Padishah jawaben: — Mana, men töt ademning baghlaqsiz halda ot ichide erkin méngip yürüwatqinini körüwatimen'ghu, ular qilche köygendek emes; hemde tötinchi kishi ilahlarning oghlidek turidu! — dédi. 26 Shuning bilen Néboqadnesar dehshtelik yalqunlap turghan xumdaning aghzigha yéqin kélip: — Shadrak, Mishak, Ebednégo! Hemmidin Aliy ilahning qulliri, chiqinglar, mayyaqqa kélinglar! — dep towlidi. Shuning bilen Shadrak, Mishak we Ebednégo otin chiqti. 27 Barliq wezirler, waliylar, hakimlar we padishahning meslihetchi wezirleri yighilip kéliship bu üçeylen'ge tikiliship qarashiti; ularning qilche köygen yéri yoq idi, chach-saqallirimu köymigen, kiyim-kécheklirimu shu péti idi, üsti-béshidimu is-tütünnung puriqi yoq idi. 28 Néboqadnesar mundaq dédi: — Shadrak, Mishak, Ebednégolarning Xudasigha shükür-sanalar bolghay! U Öz perishtisini ewetip, Özige tayan'ghan qullirini qutquziwaldi. Ular özlirining ilahidin bashqa héchqandaq ilahqa xizmet qilmasliqi üçtün we yakı bash urup sejde qilmasliqi üçtün, peqet öz Xudayimizningla ibaditide bolimiz dep padishahning permanigha xilapliq qilib hayatini tewekkul qildi. 29 Emdi men shundaq perman chüshürimenki: Qaysi el-yurt bolsun, qaysi taipilerdin kelgen bolsun, qaysi tilda sözlshidighanlar bolsun, Shadrak, Mishak, Ebednégolarning Xudasigha qara chaplaydiken, pütün téni qiyma-chiyma qilinsun, öyliri hajetxanigha aylandurulsun! Chünki bundaq qutquzalaydighan bashqa ilah yoq. 30 Shuning bilen padishah Shadrak, Mishak, Ebednégo üçeylenni östürüp, Babil ölkiside yuqiri mensepke teyinlidi.

4 «Menki padishah Néboqadnesardin yer yüzidiki herbir el-yurtqa, herqaysi taipilergé, herxil tillarda sözlshidighan qowmlargha aman-ésenlik éship-téship turghay! 2 Hemmidin Aliy Xuda manga körsetken alametlerni we karametlerni jakarlashni layiq taptim. 3 Uning körsetken möjizilik alametliri némidégen ulugh! Uning karametliri némidégen qaltis! Uning padishahlıqi pütmes-tügimeturip, Uning hakimliqi dewrdin-dewrgiche dawamlishidu! 4 Menki Néboqadnesar öyümde bixaraman olturghinimda, ordamda bayashat turmush köchüriwatqinimda, 5 méni intayin qorqitiwetken bir chüshni kördüm, ornunda yatqinimda béshimdiki oylar we kallamdiki ghayibane alametler méni alaqzade qildi. 6 Babildiki barliq

danishmenlerni aldimgha chaqirishqa perman bérıp, ularning chüshümge tebir bérishini buyrudim. 7 Shuning bilen barliq remchi-palchi, pir-ustaz, kaldiyler we munejjimlar kélishti. Men chüshümni éytip berdim, lékin ular manga tebirini bérelmidi. 8 Lékin axirda Daniyal kirdi (uning yene bir ismi Belteshasar bolup, méning ilahimning namigha asasen qoyulghan). Muqeddes ilahlarning rohi uningda iken. Men chüshümni éytip, uninggha: 9 — Ey palchilarning bashliqi Belteshasar, muqeddes ilahlarning rohi sende ikenlikini, sanga héchqandaq sir tes kelmeydighanliqini bildim, shunga méning körgen chüshümdiki ghayibane alametlerni chüshendürgeysen, shundaqla uninggha tebir bergeysen, — dédim. 10 — Men ornunda yatqinimda kallamda mundaq ghayibane alametlerni kördüm: Mana, yer yüzining otturisida bir tüp derek bar iken; u tolimu égizmish. 11 U barghanséri chong hem mezmüt ösüp, asman'gha taqishipty, u dunyaning chetlirigimu körünidiken. 12 Uning yopurmaqliri chirayliq, méwisi intayin mol iken. Uningda pütkül dunyagha yetküdek ozuq bar iken. Uning astida daladiki haywanlar saydashidiken, shaxlirida asmandiki uchar-qanatlar makan qilidiken; méwisidin barliq et igilirimu ozuqlinidiken. 13 Ornunda yétip, kallamda körgen ghayibane alametlerni körüwatimen, mana, asmandin bir közetchi muekkel, yeni muqeddes bir perishte chüshüp, 14 mundaq jakarldi: — «Derejni késip, shaxlirini qirqip, yopurmaqlirini we méwilirini qéqip chüshürüp chéchiwétinglar. Derex tüwidiki yawayi haywanlar uningdin yiraqlashsun, uning shaxliridiki qushlar tézip ketsun. 15 Yerde peqet kötükinila yiltizi bilen, mis we tömür bilen chemberler, yumran ot-chöppler bilen bille dalada qaldurunglar. U asmandiki shebnemdin chilik-chilik höl bolup tursun. Uning néswisi ot-chöp yeydighan yawayi haywanlar bilen bille bolsun. 16 Ademiyyeqlidin mehrum qilinip, uninggha yawayi haywanlarning eqli bérilsun, shundaqla shu halette «yette waqit» tursun. 17 Duniyadiki jan igiliri Hemmidin Aliy Bolghuchining insanlarning padishahlıqning hemmisini idare qilidighanliqi, shundaqla uning padishahlıq hoqqini özi tallighan kishi (meyli u héchnémige erzimes adem bolsimu)ge béridighanliqini bilsun dep, bu höküim qarighuchi muekkelning permani bilen, yeni muqeddes perishtilerning qarar buyruqi bilen belgilen'gendur». 18 — Men padishah Néboqadnesar mana shundaq chöshni kördüm. Ey Belteshasar, chüshümge tebir bergeysen. Padishahlıqimdiki danishmenler ichide men üçtün buninggha tebir béreleydighan birmu adem chiqmidi. Lékin sen tebir béreleysen, chünki eng muqeddes ilahlarning rohi sende iken. 19 Shuning bilen Belteshasar depmu atalghan Daniyal bir haza heyranliqta alaqzade boldi we chüsh toghrisida oylap tolimu biaram boldi. Padishah: — Ey Belteshasar, bu chüsh we uning tebirini séni alaqzade qilmisun, — dédi. Belteshasar jawaben: — I aliyliri, bu chüsh silidin nepretlen'genlerge bolsun, uning tebirini özlirige emes, dushmenlirige chüshük! 20 Barghanséri ösüp mezmüt bolghan, égzikliki asman'gha taqishidighan, pütkül dunyagha körünidighan, yopurmaqliri chirayliq, méwisi intayin mol bolghan, pütkül dunyagha yetküdek ozuq bolidighan, sayisida yawayi haywanlar turidighan, shaxlirida uchar qushlar makan qilidighan derek bolsa, yeni sen körgen derek — del özliridur, i aliyliri! — Chünki sili chong we mezmüt östila; silining heywetliri éship pelekke yetti; höküimranlıqliri yer yüzining chetlirige yétip bardı. 22 — Chünki sili chong we mezmüt östila; silining heywetliri éship pelekke yetti; höküimranlıqliri yer yüzining chetlirige yétip bardı. 23 Aliyliri qarap turghan waqitlirida asmandin bir qarighuchi, yeni bir muqeddes perishte chüshüp: «Bu derejni késip, xarab qilinglar. Xalbuki, yerde kötükinila yiltizi bilen qaldururp, mis we

tömür bilen chemberlep, yumran ot-chöpler bilen bille dalada qaldurunglar. U asmandiki shebnemdin chilik-chilik höl bolup tursun. «Yette waqit» béshidin ötkiche uning nésiwisi ot-chöp yeydighan yawayi haywanlar bilen bille bolsun, — deptu. **24** — I aliyliri, chüshlirining menisi mana shu — Bular bolsa Hemmidin Aliy Bolghuchining permani bilen xojam padishahning béshigha chüshidighan ishlar — **25** Özliri kishiler arisidin heydiwétilip, yawayi haywanlar bilen bille yashaydila, kalilardek ot-chöp bilen ozuqlandurulidila, dalada asmandiki shebnemdin chilik-chilik höl bolup turidila. Taki sili Hemmidin Aliy Bolghuchining pütkül insan padishahliqini idare qilidighanliqini we Uning hoquqini Özi tallighan herqandaq kishige béridighanliqini bilip yetküche, yette waqit bashliridin ötidu. **26** «Derehning kötikini yiltizi bilen yerde qaldurunglar» dep buyrulghaniken, özliri ershlerning hemmini idare qilidighanliqini bilip yetkendin kéyin padishahliqliri özlirige qayturulidu. **27** Shunga i aliyliri, méning nesihitim silige layiq körülgey, gunahliridin qol üzgeyla, ishata heqqaniy bolghayla, qebihlikliridin toxtap kembeghellerge rehimdilik qilghayla. Shundaq qilghandila belkim dawamlıq güllep yashnımadıla? **28** Bu ishlarning hemmisi padishah Néboqadnesarning béshigha chüshiti. **29** On ikki aydin kéyin, u Babildiki padishahliq ordısının özgiside seyle qiliwétip: **30** — Qaranglar, men öz izzitim we shan-shöhritim namayan qilinsun dep, shahane ordamning yaylishishi üçhün zor küchüm bilen yasighan heywetlik Babil shehri mushu emesmu? — dédi. **31** Uning sözi aghzidin téxi tüzülmeyla, asmandin bir awaz chüshüp: — Ey padishah Néboqadnesar, bu söz sanga keldi: Padishahliq sendin élinidi. **32** Sen kishiler arisidin heydiwétilip, yawayi haywanlar bilen bille makan qilisen we kalilardek ot-chöp yeysin; sen Hemmidin Aliy Bolghuchining insan padishahliqini idare qilidighanliqini we Uning hoquqini Özi tallighan herqandaq kishige tutquzdighanliqini bilip yetküche yette waqit béshingdin ötüp kétidu — déyildi. **33** Bu söz Néboqadnesarda shuan emelge ashti. U kishiler arisidin heydiwétilip, kalilardek ot-chöp yep, téni shebnemdin chilik-chilik höl bolup ketti. Uning chachliri bürkütning peyliridek, tirnaqliri qushning tirnaqliridek ösüp ketti. **34** Emdi shu künlér toshqanda, men Néboqadnesar asman'gha köz tikip qariwidim, eqil-hoshum eslige keldi. Men Hemmidin Aliy Bolghuchigha hemdusana éytip, Menggü Hayat Turghuchini medhiylep, hörmet eylidim. Uning hakimliqi menggülik hakimliqtur; Uning padishahliqi ewladtin-ewladqidur. **35** Uning aldidila yer yüzidiki barliq insanlar héchnéme hésablanmaydu; Ershtiki qoshunlar we zémindiki insanlar arisida U néme qilishni xalisa shuni qilidu; Uning qolini kim talisun yaki Uningdin «Néme qilisen?» dep sorashqa jür'et qilalisun? **36** Shuanla eqil-hoshum eslige keldi; padishahliqimning shan-sheripi, izzitim, padishahliq heywemmu eslige keltürüldi. Meslihetchi weziririm we emir-ésilzadilirim méni izdep keldi. Padishahliqim mustehlemlendi; burunqidinmu zor heywige yéngibashstin ige boldum. **37** Emdi menki Néboqadnesar ershtiki Padishahqa hemdusana oquymen, Uni téximu ulughlaymen we Uni izzetleymen: — Uning qilghanliri heqtur, Uning yolliri toghridur; Uning tekebburluq yulida mangghanlarning heywisini chüshürüsh qudriti bardur!».

5 Bir küni padishah Belshazar emir-ésilzadilerdin ming kishini teklip qilip katta ziyatet bérip, ularning aldidila sharab ichip, eysh-ishret keypini sürdi. **2** Padishah Belshazar sharabni tétip körüp, özi, emir-ésilzadiliri, öz xotun-kénizeliring sharabni atisi Néboqadnesar Yérusalémdiki muqeddes ibadetxanidin oljigha alghan altun-kümüştin yasalgan jam-qachilarda ichishige shu jam-qachilarni élip chiqishni buyrudi. **3** [Newkerler] derhal bérip Xudaning Yérusalémdiki muqeddes ibadetxanisidin élip

kélin'gen altun jam-qachilarni élip chiqti; padishahning özi, emir-ésilzadiliri, uning xotunliri we kénizelkiri ularda sharab ichti. **4** Ular sharab ichkech, altun, kümüş, mis, tömür, yaghach we tashlardin yasalgan butlarni medhiyleshti. **5** Del shu peyette adem qolining besh barmiqi peyda bolup, chiraghanning udulidiki ordining tam suwiqigha xet yézishqa bashladi. Padishah xet yazghan qolning körün'gen qismini körtip, **6** chirayi tatirip, könglide intayin alaqzade bolup ketti. Put-qolliri boshiship, putliri titrep ketti. **7** Padishah qattiq warqirap, pir-ustazlar, kaldiyler we munejjimlarni chaqirishni buyrudi. Babildiki danishmenler kelgen hamam padishah ulargha: — Kimki tamdiki bu xetlerni oqup menisini manga dep bérelise, uninggha sösün renglik bir ton kiygüzülüp, boynigha altun zenjir ésilip, padishahliqta üçinchi mertiwé bérlidu, — dédi. **8** Padishahning danishmenlirining hemmisi ordigha hazir boldi; lékin ular ne xetlerni oquyalmaytti ne padishahqa menisini chüshendürüp bérelmeytti. **9** Belshazar téximu alaqzade bolup, chirayi téximu tatirip ketti. Emir-ésilzadilermu qandaq qilishni bilemey qaldi. **10** Padishah we emir-ésilzadilerning warqirashqan awazini anglishan xanish ziyatet zaligha kirip, padishahqa mundaq dédi: — I aliyliri, menggü yashighayla! Alaqzade bolup ketmigeyla, chirayliri tatirap ketmige. **11** Padishahliqlirida bir kishi bar, uningda muqeddes ilahlarning rohi bar, atiliri texttikti waqtida, bu kishide yoruqluq, danaliq we eqil-paraset, yeni ilahlargha xas eqil-paraset namayan qilin'ghanidi. Atiliri Néboqadnesar, yeni padishah atiliri uni pütün remchi-palchilar, pir-ustazlar, kaldiyler we munejjimlarning béshi qilip teyinligen. **12** Bu kishide alahide bir rohıy xususiyet, bilim, hékmet, chüshlerge tebir bérelydighan, tepochmaqlarni yésheleydighan we tügün-sirlarni achalaydighan qabiliyet bar idi. Shu kishining ismi Daniyal bolup, padishah uninggha Belteshar depmu isim qoyghan. Shunga bu Daniyal chaqirtilsun, u choqum bu xetlerning menisini yéshıp béridu. **13** Shuning bilen Daniyal padishahning aldigha élip kélindi, padishah Daniyaldin: — Padishah atam Yehuda ölkisidin sürgün qilip kelgen Yehudiyalar ichidiki héliqi Daniyal senmu? — dep sorıwıdı, **14** — Sen toghruluq xewirim bar, sende muqeddes ilahlarning rohi, shundaqla yoruqluq, danaliq we alahide eqil-paraset bar iken dep angldim. **15** Emdi danishmenler we pir-ustazlarnı tamdiki xetni oqup, menisini manga chüshendürüp bersun dep aldingha chaqirtip kélindi; lékin bu ishning sirini héchqaysisi yéshıp bérelmıdı. **16** Bıraq sen toghruluq anglighanmenki, sen sirlarnı chüshendüreydikensen we tügünlernı yésheleydikensen. Eger bu xetlernı oqup, menisini chüshendürüp bérelisen, sanga sösün renglik ton kiygüzülidu, boynunggha altun zenjir ésilidu, padishahliqta üçinchi derijilik mertiwige érishisen, — dédi. **17** Daniyal padishahqa mundaq jawab berdi: — Aliylirining in'amliri özliride qalsun, mukapatlirini bashqa kishige bergeyla. Emdilikte men alıylirigha bu xetni oqup, menisini chüshendürüp bérey. **18** — I aliyliri, Hemmidin Aliy Xuda atiliri Néboqadnesargha padishahliq, ulughluq, shan-sherep we heywet berdi. **19** Uninggha bérligen ulughluqtin herqaysi el-yurt, herqaysi taipiler we herxil tilda sözlshidighan qowmlarning hemmisi uning aldidila titrep qorqup turatti; u kimni xalisa shuni öltüretti, kimni xalisa shuni tirik qoyatti; kimni xalisa shuni mertiwilik qilatti, kimni xalisa shuni pes qilatti. **20** Lékin u könglide tekebburliship, roh-qelbide meghrurılnip mijezi tersaliship, padishahliq textidin chüshürülüp, izzitidin mehrum qilindi. **21** U kishiler arisidin heydiwétilip, uninggha yawayi haywanlarning eqli bérlidi. U yawa éshekler bilen bille makanlıshıp, kalilardek ot-chöp yégüzüldi, téni shebnemdin chilik-chilik höl bolup ketti, taki u Hemmidin Aliy Xudaning insan padishahliqini idare

qilidighanligini we U padishahliqning hoquqini ōzi tallighan herqandaq kishige bēridighanligini bilip yetkūche shu halette boldi. **22** Ey Belshazar, Nēboqadnesarning oghli turup ōzliri bularning hemmisidin xewerliri bolsimu, lēkin ōzlirini tōwen qilmidila. **23** Eksiche tekebburliship ershtiki Rebge qarshi turdila. Sili Uning muqeddes ibadetxanasidin olja alghan jam-qachilarni ēlip kēlip, ōzliri, emir-ēsilzadiliri, ōz xotunliri we kēnizeklirimu ularda sharab ichtinglar andin kōrmeydighan, anglimaydighan we hēchnēmīni chūshenmeydighan altun, kūmūsh, mis, tōmūr, yaghash we tashlardin yasalghan butlarni medhiyilidile. Halbuki, silining nepeslirini Ōz qolida tutqan we silining barliq heriketlirini Ōz ilkinda tutqan Xudani ulughlimidila. **24** Shunga, Xuda bu qolning kōrūn'gen qismini ewetip bu xetlerni yazardurdi. **25** Bu xetler: «Méné, méné, tekel, upharsin» dēgēdin ibaret. **26** Buning chūshendūrlūshī: — «Méné» — Xuda silining padishahliqlirining hēsabini qilip, uni ayaghlashurdurdi. **27** «Tekel» — sili tarazida tartiliwidila, kem chiqtila. **28** «Peres» — padishahliqliri parchilinip, Médialıqlar bilen Parslargha tewe qilindi. **29** Shuning bilen Belshazar derhal newkerlirige emr qiliwidu, ular Daniyalgha sōsūn renglik tonni kiydürüp, boynigha altun zenjirni ēsıp qoydi; u u toghruluq: «Padishahliq ichide üçinchi derijilik mertiwige ige bolsun» dep jakarlidi. **30** Shu kēche kaldiyelerning padishahi Belshazar öltürüldi. **31** Padishahliq bolsa Médialıq Dariusning qoligha ötti. U texminen atmiş ikki yashta idi.

6 Padishah Darius pütün padishahliqni idare qilish üçün bir yüz yigirme wezirni herqaysi yurtlarni bashqurushqa teyinleshini muwapıq kōrdi. **2** Buningdin bashqa u bu wezirlerni nazaret qilip, bu wezirlerning hēsabini ēlish, shundaqla padishahning hoquq-menpeeti ziyān'gha uchrimisun dep Daniyal we bashqa ikki kishini nazaretchilikke teyinlidi. **3** Daniyalda alahide bir rohiy xususiyet bar bolghachqa, u bashqa nazaretchilerdin we wezirlerdin iqtidarlıq chiqti. Shunga padishah uni pütkül padishahliqni idare qilishqa teyinlimekchi boldi. **4** Shuning bilen bashqa nazaretchi we wezirler uning padishahliqtiki memuriy ishleridin sewenlik izdidi. Lēkin ular erz qilghudek hēchqandaq bahane-seweb yaki sewenlik tapalmidi. Chünki Daniyal diyanetlik we ishenchlik bolup, uningdin qilche kemchilik yaki sewenlik chiqiralmighanidi. **5** Shunga shu ademler ōzara: — Daniyalning Xudasining qanunigha munasiwetlik ishleridin bashqa, uningdin eyibligūdek hēchqandaq bahane tapalmaymiz, — dēyishti. **6** Shunga ular ōzara til biriktürüp padishahning aldigha kirip: — Padishah Darius aliyliri menggü yashighayla! **7** Aliylirining padishahliqliridiki barlıq nazaretchi, waliy, wezir, meslihetchi, hakim we emeldarlar birlikte meslihetleshtuq; herqandaq kishi ottuz kün ichide herqandaq ilahge herqandaq dua-tilawet qilishqa we yaki herqandaq kishidin bir nerse tileshke ruxset bolmisun, i aliyliri, peqet silidinla tilishi ruxset bolsun dēgen shahane yarlıqning chūshürülüşini layıq kōrdüq. Bu perman qet'iy bolsun, kimki bu perman'gha xilaplıq qilsa, u shirlar öngkürige tashlansun! **8** Emdi, i aliyliri bu permanni bēkitip chūshürgeyła, uning özgertilmesliki üçün yarlıqnamige imza qoyghayla; chünki Média we Pars qanuni boyiche, perman chiqirilishi bilenla özgertishke bolmaydu, — dēdi. **9** Shuning bilen Darius permanni bēkitip yarlıqnamigha qol qoydi. **10** Daniyal bu yarlıqnamige imza qoyulghanlıqini anglap, öyige qaytti. Uning öyining ögziside bir balixana bolup, dērizisi Yērusalēmgha qaraydighan bolup, ochuq turatti. U aditi boyiche dērizining aldida tizlinip olturup, her künü üç qētim Xudagha dua-tilawet qilip shükür ēytatti. **11** Lēkin hēliqı ademler

bille kēlip Daniyalning Xudagha dua we tilawet qiliwatqini kōrdi. **12** Andin ular birlikte padishahning aldigha bērip perman toghrisida gep ēchip: — I aliyliri, ōzliri: Ottuz kün ichide ōzliridin bashqa herqandaq ilahdin yaki herqandaq insandin birer nēmīni tiligen herqandaq kishi shirlar öngkürige tashlansun, dēgen bir perman'gha imza qoyghan emesmu? — dep soridi. Padishah: — Derweqe shundaq qildim, Média we Pars qanuni boyiche permanni özgertkili bolmaydu, — dēdi. **13** Andin ular padishahqa jawaben: — Yehudadin esir ēlip kēlin'gen kishilerdin hēliqı Daniyal, i aliyliri, silini we sili imza qoyghan permanni kōzge ilmaydu, belki her künde üç qētim ōz dua-tilawitini qiliwatidu, — dēyishti. **14** Buni anglıghan padishah ōz-ōzige kayıp, kōngül qoyup Daniyalni qutqushushqa amal tapmaqchi bolup, u kün patquche herxil qutquzush amali üstide izdinip yürdi. **15** Lēkin axirda u kishiler yene ōzara til biriktürüp padishahning aldigha jem bolup uninggha: — I aliyliri, ōzlırige melumki, Médialar we Parslarning qanuni del shuki, padishahning bēkitken herqandaq qararı yaki permanni özgertishke bolmaydu, — dēyishti. **16** Shuning bilen padishahning emr qilishi bilen Daniyal tutup kēlinip, shirlar öngkürige tashlandi. Padishah Daniyalgha: — Sen üzüldürmey ibadet qilidighan Xudaying sēni qutquzwalidu! — dēdi. **17** Bir tash ēlinip, öngkürming aghzi uning bilen étildi; Daniyalning ishlerigha hēchkim arilashmisun dep uni padishah ōz möhürı we uning emir-emeldarlırining möhürliiri bilen möhürliidi. **18** Andin padishah ordigha qaytip kēlip kēchini roza tutup ötküzdı; özining toqal-kēnizekliridin hēchqaysisini ōz yēnigha keltürmıdi, u kēchiche uxliyalımdı. **19** Tang étishi bilenla padishah ornidin turup, aldırap shirlar öngkürige bardı. **20** Padishah öngkürge yēqinlıshıp azablan'ghan halda Daniyalni chaqırip: — Ey Daniyal, Menggü Hayat Xudaning qalı, sen üzülmēs ibadet qilidighan Xudaying sēni shirlardin qutquziwalımdımu? — dep towlıdı. **21** Daniyal jawaben: — I aliyliri, menggü yashighayla! **22** Xudaying perisitisini ewetip shirlarning aghzini yumdurush bilen ular manga hēch ziyān-zexmet yetküzelmıdi; chünki U mendin hēchqandaq eyib kōrmıdi. Aliylirining aldıdimu men hēchqandaq ziyān yetküzgüdek ish qilmıdim, — dēdi. **23** Buni anglap padishah intayın xushal bolup, ademlirini Daniyalni öngkürdin ēlip chiqishni buyrdı. Shuning bilen ular Daniyalni öngkürdin ēlip chiqti. Uningdin qilche zēdexmet tapalmıdi; chünki u Xudasigha tayan'ghanıdi. **24** Andin padishah buyruq chūshürdi, [newkerlir] Daniyalning üstidin shikayet qilghanlarning hemmisini tutup, ularni bala-chaqılırı we xotunliri bilen qoshup shirlar öngkürige tashlıwetti. Ular öngkür tēgige chūshüp bolmayla shirlar étılıp kēlip, ularning ustixanlirininı chaynap qiyma-chiyma qiliwetti. **25** Shu ishtin kēyin Darius padishah yer yüzide turuwatqan herqaysi el-yurt, hemme taipıler, her tilda sözlıshidighan qowlarning hemmisige mundaq pütük chūshürdi: — «Hemminglarga amanlıq ēshıp-tēshıp turghay! **26** Men ushu yarlıqni chūshürimēnki, padishahlıqımdiki herbir yurttiki puqralar Daniyalning Xudasi aldida titrep qorqsun! — Chünki U Menggü Hayat Xudadur, Menggü mustehkem özgermestur, Uning padishahlıqı halak qilinmas, Uning hakimiyyiti ebedil'ebedgiche bolıdu. **27** U bala-qazadin qoghdaydu we qutquzıdu, U asmanlardımu, yer yüzıdimu alamet-karametlerni yarıtıdu, U Daniyalni shirlarning changglıldın qutquzıdı». **28** Daniyalning bolsa shu ishlardin kēyin Darius hōküm sürgen mezgilde, shundaqla Pars padishahi Quresh hōküm sürgen waqıtlarda ishliiri rawan yürüşti.

7 Belshazar Babilgha padishah bolghan birinchi yili Daniyal ornida yētip chūshide birnechche ghayıbane alametlerni

kördi. U chūshide kōrgenlirini mundaq yekünlep xatiriliwaldi: — 2 Kéchide kōrgen ghayibane kōrūnūshete menki Daniyal shuni kōrdūmki, asmanning tōt teripidin shamal chiqip, «Ulugh Dēngiz» yūziye urulmaqta idi. 3 Dēngizdin shekilliri bir-birige oxshimaydighan tōt zor mexluq chiqti. 4 Birinchi mexluq shirgha oxshaytti, lékin bürkünting qaniti bar idi. Men uninggha qarap turghinimda, qanatliri yulundi; andin u yerdin kōtürülüp, ikki puti yerge dessitilip ademdek turghuzulup, uninggha insaniy bir qelb bérildi. 5 Mana yene bir mexluq, yeni ikkinchisi éyiqqa oxshaytti. Uning bir teripi ikkinchi bir teripidin égziltildi. Uning chishliri üç qowurghini chishlep turatti, bir awaz uninggha: «Ornungdin tur, göshni yéyishingche yewall!» — dédi. 6 Qarap turghinimda, mana yene bir mexluq peyda boldi. U yilpizgha oxshaytti, dümbiside qushningkidek tōt qaniti bar idi; uning béshi tōt idi. Uninggha hakimlik hoquqi bérildi. 7 Uningdin kéyin kéchidiki ghayibane kōrūnūshlerde qarap turghinimda, mana tōtinchi bir mexluq peyda boldi. U intayin qorqunchluq, dehshtelik we ajayib küchlük idi. U yoghan tōmür chishliri bilen owni chaynap ézip yutup, qalduqini putliri bilen dessep-cheyleytti. U aldinqi barliq mexluqqa oxshimaytti; uning on münggüzi bar idi. 8 Men bu münggüzlerni kōzitiwatqinimda, mana münggüzlerning arisidin yene bir kichik münggüz ösüp chiqti. Bu kichik münggüzning aldida eslidiki münggüzlerdin üçi yuluwétildi. Bu kichik münggüzning ademningkidek kōzi we chong sözleydighan aghzi bar idi. 9 Men qarap turghinimda, u yerge birnecheche textning qoyulghanliqini kōrdüm; ularning biride, «Ezeldin Bar Bolghuchi» orun élip olturuptu. Uning kiyimliri qardek ap'aq, chachliri ap'aq qoza yungidek idi. Uning texti ot lawuldap turghan yalqunlar bolup, lawuldap kōyüwatqan ot chaqlirining üstide idi. 10 Uning aldidin goya rawan éqip turghan deryadek ot yalquni lawuldap éqip turatti; Uning xizmitide turghuchilar tümen minglighan idi, Uning aldida yüz milyonlighan hazir turghuchilar bar idi. Soraq bashlan'ghanliq jakarlinip, desturlar échildi. 11 Héliqi kichik münggüzning yoghan gheplerni qiliwatqan awazidin diqqitim shuninggha tartilip qarap turattim. Qarap turghinimda, tōtinchi mexluq öltürülüp, uning jesiti halak qilinip, otqa tashlap kōydürülüşke tapshuruldi. 12 Qalghan üç mexluq bolsa, hakimiyatidin mehrum qilindi, lékin ularning ömri yene bir mezzil uzattildi. 13 Kéchidiki ghayibane kōrūnūshlerde mana, men goya Insan Oghligha oxshash bir zatning asmandiki bulutlar bilen kelginini kōrdüm. U «Ezeldin Bar Bolghuchi»ning yénigha bérıp, uning aldigha hazir qilindi. 14 Her el-yurt, her taibe, her xil tilda sözlshidighan qowmlar uning xizmitide bolsun dep, seltenet, shōhret we padishahliq hoquqi uninggha bérildi. Uning selteniti menggü solashmas seltenettur, uning padishahliqi menggü halak qilinmas. 15 Menki Daniyalning wujudum, dil-rohim bek biaramliqqa chōmđi, kallamdiki ghayibane alametler méni intayin alaqqade qildi. 16 Men yéqin turghuchilardan birining aldigha bérıp, bu ghayibane alametlerning heqiqiti toghruluq soridim. U manga tebir bérıp chūshendürüp mundaq dédi: — 17 «Bu tōt zor mexluq kelgüside dunyada bash kōtüridighan tōt padishahni kōrsitidu. 18 Lékin Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendiliri padishahliq hoquqini qobul qilidu, ular uninggha menggü igidarchiliq qilidu, ebedil'ebedgiche shundaq bolidu». 19 Men bashqa üç mexluqqa oxshimaydighan tōtinchi mexluq, yeni zor qorqunchluq, tōmür chishliq, mis tirnaqliq, owni chaynap ézip yutup, andin qalduqlirini ayaghliri bilen dessep-cheyleydighan héliqi mexluq toghrisidiki heqiqetni, 20 shundaqla uning béshidiki on münggüzning we kéyin ösüp chiqqan kichik münggüz toghrisidiki heqiqetni téximu éniq bilmekchi boldum

— uning, yeni héliqi kichikining aldida eslide bar bolghan bashqa üç münggüz yuluwétilgen, kōzliri we yoghan gep qilidighan aghzi bar bolup, ene bashqa münggüzlerge qarighanda téximu heywetlik idi. 21 Qarap turghinimda, u kichik münggüz Xudaning muqeddes bendiliri bilen jeng qilip ularin üstünlükke ige boldi; 22 «Ezeldin Bar Bolghuchi» kelgende, hōküm qilish hoquqi Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendilirige bérildi. Shuning bilen békitilgen waqti kélip, [Xudaning] muqeddes bendiliri padishahliq hoquqini ötküzilwaldi. 23 [Tebir bergüchi] chūshendürüp yene mundaq dédi: — «tōtinchi mexluq kelgüsü dunyada bash kōtüridighan tōtinchi bir padishahliq bolup, u bashqa herqandaq padishahliqlargha oxshimaydu. U pütkül dunyani yutup, uni ayagh asti qilip, kukum-talqan qilidu. 24 On münggüz bolsa, bu padishahliqtin chiqidighan hōkümranliq qilidighan on padishahni kōrsitidu. Kéyin yene bir padishah meydan'gha chiqidu, u ilgiriki padishahlargha oxshimaydu; u üç padishahni özige boysunduridu. 25 U Hemmidin Aliy Bolghuchigha qarshi kupurluq sözlerni qilidu hemde Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendilirini halsizlanduridu. U kaléndarni, héyt-ayemlerni we muqeddes qanunlarni özgertiwétishni qestleydu. Xudaning muqeddes bendiliri «üch yérim waqit» uning hōkümranliqigha tapshurulidu. 26 Andin Xudaning soti échilidu, buning bilen uning idare qilish hoquqi tartiwélinip, menggülik üzül-késil yoqitilidu. 27 Lékin uning padishahliqning hoquqi, yeni dunyadiki herqaysi padishahliqlarning selteniti we shōhriti Hemmidin Aliy Bolghuchining muqeddes bendilirige, yeni Xudaning Öz xelqige ötküzülidu. Uning padishahliqning menggü bir padishahliqtur, dunyadiki pütün hōkümдарлар Uning xizmitide bolup uninggha itaet qilidu». 28 Bu ish mana mushu yergiche boldi. Menki Daniyal, öz oylirim özümnü alaqqade qildi, chirayim tatirip ketti. Biraq bu ishni qelbimde püküp saqlidim.

8 Padishah Belshazar textke olturup üçinchi yili, menki Daniyal ikkinchi bir ghayibane alametni kōrdüm. 2 Ghayibane kōrūnūshete, özümni élam ölkisidiki Shushan qel'eside kōrdüm. Kōrūnūshete men Ulay chong östingi boyida idim. 3 Béshimni kōtürüp qarimas, ikki münggüzi bar bir qochqarning chong östeng aldida turghanliqini kōrdüm. Uning münggüzi ézig bolup, bir münggüz yene biridin ézig idi; ézigrek bolghan münggüz yene birsidin kéyinrek ösüp chiqqanidi. 4 Men qochqarning gherb, shimal we jenub tereplerge üsüwatqinini kōrdüm. Héchqandaq haywan uninggha teng kélelmeytti we héchkim héchkimni uning changgilidin qutqalmaytti. U néme qilishni xalisa, shuni qilatti, barghanséri heywetlik bolup kétiwatatti. 5 Men bu toghruluq oylawatattim, mana, gherb tereptin bir téke putliri yerge tegmigen halda pütün jahanni kézip yügürüp keldi. Uning ikki kōzi arisigha kōrünerek chong bir münggüz ösüp chiqqanidi. 6 U men deslep kōrgen héliqi östeng boyida turghan ikki münggüzlük qochqargha qarap qehri bilen shiddetlik étildi. 7 Men uning qochqargha yéqin kélip, ghezep bilen qochqarni üsüp ikki münggüzini sunduriwetkenlikini kōrdüm. Qochqarning qarshiliq kōrsetkūdek madari qalmighanidi, téke uni yerge yiqitip, dessep-cheyleydi, tékingin changgilidin uni qutquzilidighan adem chiqmıdi. 8 Téke barghanséri heywetlik bolup ketti; lékin u xéli küchiyıp bolghanda, chong münggüzi sunup chūshüp, eslidiki jayidin asmandiki tōt shamalgha qarap turidighan, kōzge kōrünerek tōt münggüz ösüp chiqti. 9 Bu tōt münggüzning ichidiki biridin yene bir münggüz ösüp chiqti. U kichik münggüz ösüp intayin heywetlik boldi, jenub, sherq tereplerge we «güzel zémin»gha qarap tesir küchini kéngeytti. 10 U intayin heywetlik bolup, hetta samawiyy qoshundikilergé

hujum qilgudek derijige yetti, samawiy qoshundikilerdin we yultuzlardin birmunchisini yerge tashlap, ularning üstige dessidi **11** (u tolimu meghrurlinip, hetta samawiy qoshunning Serdari bilan teng bolmaqchi bolup, ibadetxanida Serdargha atap kündilik qurbanliq sunushni emeldin qaldurdi, hemde Serdarning ibadetxanisidiki «muqeddes jay»ni weyran qiliwetti. **12** Asiyliq tüpeylidin Xudaning xelqi we kündilik qurbanliq chong münggüzge tapshurulidu). U heqiqetni ayagh asti qilidu; uning barliq ishliri nahayiti ongushluq boldi. **13** Keynidin, bir muqeddes [perishting] söz qilghanliqini anglidim, shuning bilen yene bir muqeddes [perishte] söz qilghan [perishtidin]: — Ghayibane alamette körün'gen bu weqeler, yeni «weyran qilghuchi» asiyliq, kündilik qurbanliqning emeldin qaldurulushi, hemde muqeddes ibadetxanidiki «muqeddes jay»ning hem Xudaning xelqining ayagh asti qilinishi qanchilik waqit dawamlashidu? — dep sorighanliqini anglidim. **14** Héliqi perishte manga jawaben: — Bu ishlar ikki ming üç yüz kéche-kündüz dawamlashidu. Bu mezgildin keyin muqeddes ibadetxanidiki «muqeddes jay» pakizlinip eslige keltürüldü, — dedi. **15** Bu ghayibane körünüşni körgendin keyin, menki Daniyal uning menisini oylawatqinimda, mana, aldında ademning qiyapitide birsi peyda bolup öre turdi. **16** Ulay östingining otturisdin: — Ey Jebrail, bu ademge ghayibane alametni chüshendürüp ber, — dégen bir ademning küchlik awazini anglidim. **17** [Jebrail] yéningha keldi. Kelgende, men nahayiti qorqup kétip yerge yiqilip düm chüshütmü. U manga: — Ey insan ogli, sen shuni chüshinishing kérekki, bu ghayibane alamet axir zaman toghrisididur, — dedi. **18** U gep qiliwatqanda men bihosh halda yerde düm yatattim. Lékin u manga shundaq bir yénik tégipla méni turghuzdi we manga mundaq dedi: — **19** «Men hazir sanga [Xudaning] ghezipi kelgen mezgilde keyinki ishlarning qandaq bolidighanliqini körsitip bérey. Chünki bu ghayibane alamet zamanlarning békitilgen axirqi nuqtisi toghrisididur. **20** Sen körgen ikki münggüzlik qochqar Média bilen Pars padishahlarini körsitidu. **21** Yawa téke bolsa Grétsiye padishahliq bolup, közining otturisdiki közge körünerlik münggüz bolsa, uning birinchi padishahidur. **22** U münggüz sunup ketkendin keyin ornidin östip chiqqan héliqi töt münggüz bu elning töt padishahliqqa bölünidighanliqini körsitidu. Biraq ularning küchi birinchi padishahliqqa yetmeydu. **23** Bu padishahliqlarning axirqi mezglide, asiyliq qilghuchilarning gunahi toshushi bilen tolimu nomussiz, chigish mesililerini bir terep qilalaydighan bir padishah meydan'gha chiqidu. **24** Uning küchi xéli zor bolidu, lékin emelyette bu küch özlükidin chiqmaydu; u misli körlümgén weyranchiliqni keltürüp chiqiridu. Uning ishliri jezmen ongushluq bolup, némini xalisa shuni qilaydu. U küchliklerni we [Xudaning] muqeddes mömin xelqini yoqitidu. **25** Öz ustatliq bilen uning nazariti astida herqandaq hiylemikirlik xéli ronaq tapidu. U könglide tekebuliship özi chong tutidu; bashqilarning özlirini bixeter hés qilghan waqtidin paydilinip tuyuqsiz zerb qilip nurghun kishilerni halak qilidu; u hetta ochuqtin ochuq «Emirlerning Emiri»ge qarshi chiqidu. Lékin u axirda insanlarning qolisiz halak qilinidu. **26** Sanga ayan qilin'ghan, axshamdin etigen'giche dawamlashqan bu ghayibane alamet emelge asmay qalmaydu. Lékin sen uni waqtinche mexpiy tut. Chünki u köp künler keyinki kelgüsü heqqididur». **27** Menki Daniyal maghdurumdin qélip, birneche kün aghrip yétip qaldim. Keyin ornundin turup yenila padishahning ishliroda boldum. Lékin bu ghayibane alamet könglümni parakende qiliwetkenidi. Uning menisini yéshleydighan adem yoq idi.

9 Médialiq Ahashwéroshning ogli Dariusing birinchi yilida (u kaldiylerning zéminigha padishah qilindi) **2** Yeni textke olturghan birinchi yili menki Daniyal muqeddes yazmilarni oqushum bilen Perwerdigarning Yeremiya peyghemberge yetküzgen kala-m-béshariti boyiche, Yérusalémning xarab bolidighan jaz mezgili yetmish yil ikenlikini chüshinip yettim. **3** Shuning üçün men Reb Xudayingha roza tutup, böz rextke yöginip, kül-topida olturup, uninggha yélinip dua-tilawet qilish bilen izdinishke bel baghlidim. **4** Men Perwerdigar Xudayingha dua qilip, gunahlirimizni iqrar qilip mundaq dédim: — «Ah Reb, i Séni Öz emirliringe itaet qilghubalargha wede-ehdengde wapadar bolup, özgermes méhiringni üzlüksiz körsetküchi ulugh, sürlük Tengrim! **5** Biz gunah sadir qilduq, qebihlik qilduq; rezillik bilen Séning emr-hökümliringdin waz kéchip, Sanga asiyliq qilduq, **6** Shundaqla Séning naming bilen padishahlimiz, emirlirimiz, ata-bowilirimiz we pütkül zémindiki xelqge söz-kalamingni yeküzgen qulliring bolghan peyghemberlerge zadi qulaq salmiduq. **7** I Reb, heqqaniyet Sendila tépilidu, lékin Sanga asiyliq we wapasizliq qilghanliqimiz tüpeylidin, bizge, yeni Yehudalargha, Yérusalémdikilerge we barliq Israillargha, yéqinda bolsun, yiraqta bolsun, Sen bizlerni sürgünlikke heydiwetken barliq yurtlarda bolsun, peqet бүгүнкүдек yüzimizni kötürelmigüdek shermendilikla qaldi. **8** I Reb, bizge, yeni padishahlimizgha, emirlirimizge we ata-bowilirimizghimu yüzimizni kötürelmigüdek shermendilik qaldi; chünki biz Séning aldingda gunah sadir qilduq. **9** I Reb Xudayimiz, biz Sanga asiyliq qilghan bolsaqmu, Sendin yenila rehimdillik we meghpiret-kechürtümler tépilidu. **10** Biz Sen Perwerdigar Xudayimizning awazigha qulaq salmay, qulliring bolghun peyghemberler arqiliq aldimizgha qoyghan qanun-hökümliringde héch mangmiduq. **11** Pütkül Israil Séning Trewat-qanununggha xilapliq qilip, awazinggha qulaq salmay Séningdin yüz öridi. Derweqe, Séning qulung Musagha chüshürülgen Trewat-qanunida pütülgün lenet hemde uning qesemiyadidiki jazalar üstimizge yaghduruldu; chünki biz Séning aldingda gunah sadir qilduq. **12** Sen Özüng bizge we üstimizdin hökümdarliq qilghuchimizgha qarita dégenliringge emel qilip bizge zor éghir külpetni keltürding; chünki Yérusalémde qilin'ghan ishlar asman astidiki herqandaq bashqa yurttá ezeldin qilin'ghan emes! **13** Musagha tapilan'ghan Trewat-qanunida pütülgendek, bu pütün külpet bizge chüshürülgen bolsimu, i Perwerdigar Xudayimiz, lékin biz qebihlikirimizdin qol üzüp, heqiqitngni chüshinip yétidighan qilghaysen dep téxiche Sendin iltipatingni ötümiduq. **14** Derweqe Sen Perwerdigar shu külpetni teyyarlap saqlap, bizning üstimizge chüshürding; chünki Sen Perwerdigar Xudayimiz, barliq qilghan ishliringda adil bolup kelding; biraq awazinggha qulaq salmiduq. **15** Emdi, Öz küchlik qulung bilen xelqingni Misirdin élip chiqting, shunglashqa бүгүнкүдек Özüngge nam-shöhret tikliding, i Reb Xudayimiz, — biz gunah sadir qilduq, biz rezillik qilduq! **16** Ötünimen, i Reb, pütkül heqqaniyiliqinggha uyghun, Yérusalém shehiringge, yeni muqeddes téghinggha bolghan qehr-ghezipingni toxtatqaysen! Chünki bizning ötküzgen gunahlirimiz we ata-bowilirimizning qilghan qebihlikirining wejidin, Yérusalém we xelqing bolmaq barliq etrapतिकirimizning haqaret obyékti bolup qalduq. **17** Emdi i Xudayimiz, qulungning dua we teleplirige qulaq salghaysen, Özüng üçün weyran qilin'ghan muqeddes jayingni jamalagingni körsitip yorutqaysen. **18** I Xudayim, qulagh selip anglighaysen! Bizning we Séning naming bilen atalghan sheherring béshigha kelgen külpetlerge nezer salghaysen! Bizning Sanga iltija qilghinimiz özimizning qandaqtur heqqaniy ish qilghanliqimizdin emes, belki Séning zor rehimdilliqiringgha

tayan'ghanliqimiz sewibidindur. **19** I Reb, anglighaysen! I Reb, kechürgeysen! Qulaq sélip anglap amal qilghaysen! Özüngning nam-shöhriting üçün emdi texir qilmighaysen! Chünki Séning bu shehiring we bu xelqing Öz naming asasında atalghanidil». **20** Men duayimni dawamlashaturup, özüm we xelqing Israilning gunahlarini irar qilar hemde Xudayingning muqaddes téghi üçün Perwerdigar Xudayingha yélinip, **21** téxi dua qiliwatqinimda, deslepte manga ghayibane alamette körün'gen Jebrail dégen zat yéningha kélip manga qolini tekgüzdi. Men shu chaghda tolimu charchap ketkenidim. U kechlik qurbanliq sunush waqti idi. **22** Jebrail manga eqil bérip mundaq dédi: — «I Daniyal, men séni yorutup, ishlarni chongqur chüshineleydighan qilishqa keldim. **23** Sen Xudagha iltija qilishqa bashlashing bilenla, jawab-kalam béridi; sen intayin söyülgen adem bolghachqa, men sanga uning jawab-kalamini yétküzgili keldim. Emdi bu jawab-kalam üstide puxta oylan'ghin, ghayibane körünüsini köngül qoyup chüshen'gin: **24** — «[Xuda] teripidin «yémish hesse «yette waqit»» séning xelqing bilen muqaddes shehiring üstige békitilgen. Bu waqtlar itaetsizliklarni tizginlesh, gumahlarni tügitish, qebihlik üçün kafaret keltürüş, mengügülik heqqaniyligni üstün orun'gha qoyush, bu ghayibane alamet bilen peyghemberlarning söz-kalamlarini emelge ashurush hemde muqaddes ibadetxanidiki «eng muqaddes jay» yéngibashtin mesihlinish üçün békitilgendur. **25** Shuni bilishing we chüshinishing kérekki, Yérsalémni yéngibashtin eslige keltürüp bina qilish buyruqi jakarlan'ghandin tartip, Mesih dégen emir meydan'gha chiquche yette hesse «yette waqit» qoshulghan atmish ikki hesse «yette waqit» ötidu. Yérsalém shehiri yéngibashtin bina qilinip, meydan-kochilar we sépil-istihkam barliqqa keltürüldü, emma bu biseremjan künlerde bolidu. **26** Bu atmish ikki «yette waqit» mezgili ötkendin kéyin Mesih üzüp tashlinidu, uningda héchnerse qalmaydu. Kelgüsidede bolidighan emirning xelqi bu sheher bilen muqaddes ibadetxanini gumran qilidu. Bu aqiwet kelkünde bésip kélidu; axirighiche jengler dawamlishidu; u yerde bolidighan weyranchiliqlar békitilgendur. **27** U [emir Xudaning] xelqining köp qismi bilen axirqi bir «yette waqit»ta bir [dostluq] ehdisni takamul qilidu, lékin bu «yette waqit»ning yérimigha kelgende, u [ibadetxanidiki] qurbanliq we ashliq hediyelemini sunushni emeldin qaldiridu. U chaghda «weyran qilghuchi yirginchlik nomussizlik» [muqaddes ibadetxanining] eng égiz jayigha qoyulidu. Taki balayi'apet, [yeni Xuda] békitken külpet weyran qilghuchi kishining béshigha yaghdurulghuche shu yerde turidu».

10 Qoresh Parsqa seltenet qilghan üçinchi yili, Daniyal (yene bir ismi Belteshasar bolghan)gha bir xewer wehii qilindi. U xewer ishenchliktur — lékin nahayiti qattiq jeng judunliri toghrisidur. Daniyal bu xewerni chüshendi we ghayibane alamet toghrisida chüshençige iğe boldi. **2** U chaghda menki Daniyal toluq üç hepte ah-zar kötürüp matem tuttum. **3** Üch heptigiche héchqandaq nazu-német yémidim, gösh yémidim, sharab ichmidim we téninge puraqlıq may sürmidim. **4** Birinchi aynıng yigirme tötinchi küni, men ulugh derya, yeni Dije deryasının boyida turup, **5** béshimni kötürüp közümini asman'gha tiktım, kanap kiyip, bélige Ufzadiki sap altun kemer baghlighan bir ademni kördüm. **6** Uning téni sériq yaqutteq julalınıp, yüzliri chaqmaqtek yaltirlap, közliri yéniq turghan ottek chaqnaytti; uning put-qolliri parqirap turidighan mistek walildaytti; awazi zor bir top ademning awazidek jaranglaytti. **7** Ghayibane körünüsini yalghuz menki Daniyalla kördüm, yénimdikiler alametni körmigenidi. Emma zor bir

wehime ularni bésip, intayin titrep kétishtı, mökünuwalghudek yerni izdep qéchip ketti. **8** U yerde özüm yalghuz qélip bu karamet ghayibane körünüsini kördüm. Qilche maghdurum qalımı, chirayım qattiq özgirip ölük ademdek bolup qaldım, put-qollirimda bir'azmu maghdur qalımı. **9** Lékin uning awazini anglidim. Uning awazini anglighan hamam yerge yiqilip düm chüshüttüm, hoshumdin kettim. **10** Mana, tuyuqsız bir qol manga tegdi, méni shuan yölep yerge töt putluq qilip turghuzdı. **11** Shu zat manga: — Ey Daniyal, intayın söyülgen adem! Sözlirimni köngül qoyup anglap chüshen'gin, öre turghin! Chünki men séning yéninggha ewetildim, — dédi. U bu sözni qilishi bilen, men titrigen halda ornumdın turdım. **12** Shuning bilen u manga mundaq dédi: — «Ey Daniyal, qorqma; chünki sen Xudayingning alalda chüshinishke érishishke, özüngni töwen tutushqa köngül qoyghan birinchi künidin buyan séning dua-tilawiting ijabet qilindi; éytqanliring üçün men yéninggha ewetildim. **13** Lékin, «Pars padishahliqining emiri» manga qarshi chiqip yolumni yigirme bir kün tosuwaldı. Men Pars padishahlirining yénida özüm yalghuz qalghachqa, bash emirlerdin biri Mikail manga yardem qilghili keldi. **14** Men sanga axirqi zamanlarda xelqingning béshigha kélidighan ishlarnı chüshendürgili keldim. Chünki bu ghayibane alamet köp künlér kéyinki kelgüsü toghrisidur». **15** U manga bu gepni qiliwatqanda, peqetla yerge qarghinimche zuwan sürelmey turup qaldım. **16** Mana, goya ademge oxshaydighan birsi qolini uzitip lewlririmi silap qoywıdı, men aghzımini échip aldimda turghuchigha: — Teqsir, bu ghayibane körünüshtin ich-ichimdin azablinimen, maghdurumdın kettim. **17** Teqsirrimning kemine qulliri qandaqmu sili teqsirım bilen sözlishishke pétinalayttım? Chünki hazırla maghdurum tügep, nepesim üzülidu, — dédim. **18** Andın goya ademge oxshaydighan biri méni yene bir qétim silap, maghdur kirgüzdi **19** we: — I intayın söyülgen adem, qorqma! Sanga aman-xatırjemlik bolghay. Gheyretlik bol, emdi gheyretlik bol! — dédi. U shu sözni déyishi bilenla manga téximu maghdur kirdi. Men: — Teqsir yene söz qilghayla, chünki sili manga maghdur kirgüzdila, — dédim. **20** U mundaq dédi: — «Méning qéshinggha némige kelgenlikimni bilemsen? Men emdi qaytıp bérip, «Parstiki emir» bilen jeng qilimen; men u yerge barghandın kéyin, «Grétsiyediki emir» meydan'gha chiqidu. **21** Lékin men bérishtin awwal heqiqetning kitabida pütülgen wehiylerni men sanga bayan qilimen. Bu ishlarda silerning emiringlar Mikaildin bashqa, manga yardem bérیدighan héchkim yoq.

11 Men Médialıq Darius padishah bolghan birinchi yilidila, uni mustehkemlesh hem kücheytish üçün ornumdın qozghalghanidim. **2** Emdi men sanga heqiqetni éytip bérey: — Buningdin kéyin Parsqa yene üç padishah hökümranlıqqa chiqidu; kéyin tötinchi padishah chiqip, bashqa padishahlardınmu köptin köp mal-dunyani toplaydu; u mal-dunyaliridin qudret tépip, hemme yurtlarnı Grétsiyege jeng qilishqa qozghaydu. **3** Uningdin kéyin küchlik bir padishah meydan'gha chiqidu. U zor padishahlıqni idare qilip, némini xalisa shuni qilidu. **4** Lékin u hoquq yürgüzüwatqinida, padishahlıqı parchiliniq asmannıng töt shamal teripige bölünüp kétidu. Uning textige ewladliri warisliq qilalmaydu, kéyinki padishahlıq u höküme sürgen waqtıdikidek küchlük bolmaydu; chünki uning padishahlıqı aghdurulup, bashqılargha tewe bolup kétidu. **5** Uningdiki serdarlarning ichidin biri «jenubiy padishah» bolup küchiyidu; lékin yene bir serdar uningdinmu küchlik bolidu we özining téximu chong padishahlıqını soraydu. **6** Birnechche yil ötkendin kéyin, [jenubiy padishah shimaliy

padishah] bilen ittapaq tüzidu; jenubiy padishahning qizi shu ittapaqni mustehkemlesh üçtin shimaliy padishahning yénigha baridu. Lékin kéyin bu qiz érishken hoquqidin mehrum qilinidu; shimaliy padishah özimu hoquqini qolida tutalmay, mezmur taqilmaydu. Bu bu qiz we uni élip kelgenler, uning balisi hem shu waqitlarda uni qollighuchilarning hemmisiye satqunluq qiliniidu. **7** Halbuki, uning [ata jemet] tughqinidin biri qoshunning hoquqini qoligha élip [padishah bolup], shimaliy padishahning qorghinigha bésip kirip, ulargha qarshi hujum qilib chong ghelibe qilidu. **8** U ularning ilah-butliri, quyma mebudliri we butxaniliridiki altun-kümüştin yasalgan jam-qachilarni Misirgha élip kétéidu. U birnechche yil shimaliy padishahtin özini néri qilidu. **9** Shimaliy padishah jenubiy padishahning zéminigha bésip kiridu, lékin axiri öz yurtigha chékinidu. **10** Shimaliy padishahning shahzadiliri qozghilip, zor qoshun teshkilleydu. Shahzadilerdin biri kelkündek kélip jenubqa bésip kiridu. Kéyin u yene jeng qilib, düshmen qorghinighichimu bésip kiridu. **11** Jenubiy padishah qattiq ghezepete qoshun tartip jengge atlinip, shimaliy padishahqa hujum qilidu. Shimaliy padishah zor bir qoshunni jengge salidu, lékin uning shu zor qoshuni meghlup bolup esirge élinidu. **12** Shu zor qoshunning esirge élinishi bilen jenubiy padishah intayin meghruriniidu. U tümenligen ademlerni yoqitidu, biraq uning ghelibisi uzun dawamlashmaydu. **13** Chünki shimaliy padishah yurtigha qaytip, burunqidinmu köp we küchlik qoshun teshkilleydu. Békitilgen yillar toshqandin kéyin u zor qudretlik qoshunni köp teminatlar bilen qoshup bashlap kélidu. **14** U chaghda nurghun kishiler jenubiy padishahqa qarshi turup uninggha qarshi qozghilang kötüridu. [I Daniyal —] séning xelqing ichidiki zoranwanr mashu ghayibane alamettki bésharetni emelge ashurmaqchi bolup, yoghanchilip qilidu, lékin unar meghlup bolidu. **15** Shimaliy padishah potey sélip mustehkem sheherni muhasire hujumi qilib béswalidu. Jenubdiki küchler, hetta eng xil qoshunlarmu berdahlilik jéremleydu, ularning qarshilik qilghudek küchi qalmaydu. **16** Shimaldiki tajawuzchi bolsa özi xalighanche ish qilidu, uninggha héchkim qarshilik qilalmaydu. U «güzel zémin»ni ishghal qilidu; uning qolida uni weyrans qilghuchi küch bolidu. **17** [Shimaliy padishah] bel baghlap padishahliqidiki barliq küchlerni seperwer qilib [Misirgha] yol alidu; u [Misir] bilen ehde tüzüidu, özi ehdiye turghandek qilidu. Biraq [Misirning] hakimiyitini aghdrurush üçün u ayallirining bir qizini [Misir] padishahigha béridu. Lékin [qizi] atisi terepette turmaydu, uni qollimaydu. **18** Kéyin u déngiz boyidiki yurtlarga hujum qilib, nurghun ademlerni esirge alidu. Lékin yat bir serdar uning kishilerni xar qilishirini chekleydu we eksiche, uning bu xarlashirini özige yanduridu. **19** U öz yurtidiki qorghanlarga chékinip kélidu. Lékin axirida u putlinip yoqilip kétéidu. **20** Kéyin uning ornigha yene bir padishah textke olturidu; u padishahliqning eng shan-shereplik jayigha bir zalim alwangbéginu ewetidu. Lékin u uzun ötmeyla, malimanchiliqu bolmay, jengmu bolmay öltürüliidu. **21** — «Shuningdin kéyin pes bir adem uning ornigha chiqip shimaliy padishahliqni alidu; emma padishahliqning hörmet-shöhriti uninggha héch tewe bolmaydu, dep qarilidu; lékin u xelqing asayishlik peytidin paydilinip, yalaqchilik wasitiliri bilen hakimiyetni tartivalidu. **22** Zéminigha kelkündek bésip kirgen küchlerni u hem kelkündek hujum qilib yoqitidu, shuningdek u hettaki «[Xudaning] ehdiside békitilgen emir»nimu yoqitidu. **23** Shertname tüzüsh arqiliq u bashqa yurtlarni aldaydu; ademleri kichik bir qoshun bolsimu, lékin uning küchi awup-awup, qudret tapidu. **24** U xalayıqning asayishlik peytidin paydilinip, eng bay ölkilerge tajawuz qilib kirip, atiliri yaqi atilirining atiliri zadi

qilib baqmighan ishlarni qilidu, yeni u oljini, ghenimetlerni we nurghun bayliqlarni qol astidikilirige üleshtürüp béridu; melum bir mezigiliche qorghanlarchimu hujum qilish qestide bolidu. **25** U öz küchini ishqa sélip chong gheyret bilen qozghilip, zor qoshunni bashlap, jenubiy padishahqa hujum qilidu. Jenubiy padishahmu nahayiti zor qudretlik bir qoshun bilen jengge atlinidu. Lékin jenubiy padishah xainlarning yoshurun suyiqestige uchrup, muweppeqiyet qazinalmaydu. **26** Chünki uning nazu-némelirini yégenler uni yiqitidu. Uning qoshuni hemme yerge tarqilidu; nurghunlari öltürüliidu. **27** Kéyin, bu ikki padishah bir-birini qestilish, yaman niyet bilen bir dastixanda tamaq yéyiship, bir-birige yalghan gep qilishidu; lékin bu ishlar héchkimgé payda yetküzmeypdu, chünki bu ishlarning axiri peqet belgilen'gen waqittila bolidu. **28** [Shimaliy padishah] nurghun mal-mülüklerni élip öz yurtigha qaytidu. U konglide Xudaning xelqi bilen tüzgen muqeddes ehdiye qarshi turidu; shuning bilen u ehdiye qarshi heriketlerni qilib, andin öz yurtigha qaytidu. **29** Belgilen'gen waqitda shimaliy padishah yenila jenubqa tajawuz qilidu; lékin bu qétimqi ehwal ilgirikige we yene kélip eng axirqi qétimqisidiki bilenmu oxshimaydu. **30** Chünki Kittim arilidin chiqqan kémiler hujum qilib kélidu. Shunga u derd-elem bilen chékinidu we [Xudaning] Öz xelqi bilen tüzgen muqeddes ehdisige qarap intayin ghezepelinidu, uninggha qarshi xalighini qilidu; shundaqla chékinip yan'ghanda muqeddes ehdiye asiyliq qilghuchilarni etiwarlaydu. **31** Uning teripide turghan birnechche küchler qorghan bolghan muqeddes ibadetxanini bulghaydu, «kündilik qurbanliq»ni emeldin qalduridu we «weyrans qilghuchi yirginchlik nomussizliq»ni uning ornigha qoyidu. **32** U muqeddes ehdiye xainliq qilghuchilarni xushamethiyliqerlik bilen chirikleshtüridu; lékin öz Xudasini dost tutquchi xelq bolsa qeyserlik bilen heriket qilidu. **33** Xelq ichidiki aqillar nurghun qérindashlirigha telim yetküzidu; lékin birnechche küner ularning beziliri qilichda yiqilidu, otta köydürülüp öltürüliidu, zindan'gha chüshidu yaqi bulang-talanga uchraydu. **34** Yiqilghan waqitlirida, Xudaning xelqi azghine yadremge ige bolidu. Emma nurghun kishler ularning qatirigha xushamethiyliqerlik bilen soqunup kiridu. **35** Bezi aqillar yiqilidu. Lékin ularning yiqilishi özlirining sinilishi, tawlinish-tazilinishi, qiyamet küngiche paklinishi üçündür. Chünki axiret Xuda belgiligen waqittila kélidu. **36** Shimaliy padishah öz meyliche qiliwéridu; u tekebburliship, özini herqandaq ilahlardinmu ulughlap üstün qoyup, hetta hemme ilahlarning ilahi Bolghuchigha ajayib kupurluq söz qilidu; taki Xudaning ghezipi toluq tökülgen küngiche u dawamlıq zor ronaq tapidu. Chünki Xudaning békitkini emelge ashmay qalmaydu. **37** Bu padishah ata-bowiliri choqun'ghan ilahlarchimu pisent qilmaydu, ayallarchimu héchqandaq hewes qilmaydu. Emeliyette u herqandaq ilahni hörmetlimeypdu, chünki u özini herqandaq ilahntin ulugh dep qaraydu. **38** Bularning ornida u «küchler ilahni»ni hörmetleydu; uning ata-bowilirimu ezeldin choqunmighan bu ilahni bolsa u altun, kümüş, yaqut we bashqa qimmatlik sowghatlarini teqdim qilib hörmetleydu. **39** U eng mustehkem qorghanlarni shundaq bir gheyriy ilahqa tayinip igileydu. Kimki uning hökümranliqigha béqinsa, u shulargha shereplik mensep béridu, ularni köpchilikni bashquridighan qilidu we in'am süpitide yer-zéminni teqsim qilib béridu. **40** Axir zaman kelgende, jenubiy padishah esker chiqirip uninggha hujum qilidu. Shimaliy padishah jeng harwiliri, atliq eskerler we nurghun kémiler bilen quydahdek uninggha qatqurma zerbe béridu. U barliq yurtlarga tajawuz qilib, kelkündek téship keng yer-zéminlarni basidu. **41** U hetta «güzel zémin»gha bésip kiridu; nurghun eller azdurulup yiqitilidu. Lékin bular, yeni édomlar,

Moablar we Ammonlarning chongliri uning qolidin qutulup qalidu. **42** Shimaliy padishah barliq döletlerge qolini sozidu, Misir zéminimu qéchip qutulalmaydu. **43** U Misirning altun-kümiş bayliqliri we bashqa qimmet bahaliq buyumlrini talantaraj qilidu. Liwiyelikler we Éfiopiyilikler uninggha boysunup egishidu. **44** Kéyin sherq we shimaldin kelgen shepiler uni alaqzade qilidu. U téximu derghezep bolup nurghun kishini qirghinchilik qilip öltürimen dep jeng qozghaydu. **45** We déngizlarning otturisida, körkem muqeddes tagh teripige orda chédirlirini tikidu. Lékin uning ejili shu yerde toshidu we héchkim uni qutquzmaydu».

12 — «U chaghda, qérindashliringni «qoghdighuchi ulugh emir» Mikail meydan'gha chiqidu. Bir azabliq mezigil bolidu; yurt-dölet barliqqa kelgendin buyan, shundaq chong balay'apetlik mezigil bolup baqmighan. Biraq shu chaghda xelqing qutquzulidu; ularning ichidiki nami hayatliq deptirige pütülgenlerning hemmisi nijatliqqa érishidu. **2** Tupraqta yatqan ölüklerdin nurghunliri tirilidu. Ular menggülik hayattin behrimen bolidu; qalghanliri nomusta hem menggülik reswachiliqqa tirilidu. **3** Aqillar asmandiki gümbüzdek parlaq julalinidu; nurghun kishilerni heqqaniylik yoligha bashlap kirgenler yultuzlarga oxshash ebedil'ebed parlap turidu». **4** U manga yene: — I Daniyal, sen emdi bu sözlerni toxtat; mezkur kitabning taki dunyaning axirqi künlirigiche shu péti turushi üçün uni pichetlep möhürliwetkin. Nurghun kishiler uyan-buyan yürüdu we bilim ashidu, — dédi. **5** Menki Daniyal kördümki, mana ikki zat, biri deryaning bu teripide, yene biri deryaning u teripide turuptu. **6** Ulardin biri derya süyi üstide turghan aq kanap kiyim kiygen zattin: — Bu karamet ishlar tügigiche qanchilik waqit kétidu? — dep soridi. **7** U derya süyi üstide turghan, kanap kiyim kiygen zat ong we sol qolini asman'gha qaritip kötürüp, Menggü Hayat Bolghuchining nami bilen qesem qilip: — Bir waqit, ikki waqit, qoshumche yérim waqit kétidu. [Xudaning] muqeddes xelqini parchilighuchi xorluq axirlashqanda, bu ishlar tügeydu, — dédi. **8** Uning sözini anglighan bolsammu, menisini chüshenmidim. Shunga men: — Teqsir, bu ishlarning aqiwiti qandaq bolidu? — dep soridim. **9** U manga mundaq dédi: — «Ey Daniyal, yolunggha mang, chünki bu sözler axir zaman'ghiche mexpiy tutulup yépiqlik turidu. **10** Nurghun kishiler tazilinidu, paklinidu we tawlinidu. Reziller bolsa, dawamliq rezillik qiliwéridu; ulardin héchkim buni chüshinelmeydu, biraq aqillar chüshinidu. **11** Kündilik qurbanliq sunushni emeldin qaldurghan kündin tartip, yeni «weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliq» qoyulghan waqittin bashlap, bir ming ikki yüz toqsan kün ötidu. **12** Axirghiche sadiq bolup, bir ming üç yüz ottuz besh künni kütüp ötküzgenler némidégen bextlik-he! **13** Emma sen bolsang, axirghiche yolungda méngiwergin. Sen aram tapisen, we künlerning axirida nésiwengge muyesser bolushqa qayta tirilisen».

Hoshiya

1 Perwerdigarning kalami — Uzziya, Yotam, Ahaz we Hezekiyalar Yehudagha, Yoashning oghli Yeroboam Israilgaha padishah bolgan vaqitlarda, kalam Beerining oghli Hoshiyagha keldi; **2** Perwerdigarning Hoshiya arqliq kelgen sözining boshlinishi — Perwerdigar Hoshiyagha: «Barghin, pahishilikke bérilgen bir ayalni emringge alghin, pahishiliktin bolghan balilarni öz qolunggha alghin; chunki zémin Perwerdigardin waz kéchip pahishilikke pütünley bérildi» dédi. **3** Shuning bilen u bérıp Diblaimning qizi Gomerni emrige aldi; ayal uningdin hamilidar bolup bir oghul tughdı. **4** Perwerdigar uninggha: «Uning ismini «Yizreel» dep qoyghin; chunki yene azghina waqıt ötkende, Men «Yizreel»ning qénining intiqamini Yehuning jemeti üstige qoyimen we Israil jemetining padishahlıqıgha xatime bérimen. **5** We shu künide emelge ashurulıduki, Men Israilning oqyasini Yizreel jilghisida sundirıwıtimen». **6** [Gomer] yene hamilidar bolup, qiz tughdı. Perwerdigar Hoshiyagha: «Uning ismini «Lo-ruhamah» dep qoyghin; chunki Men Israil jemetige ikkinchi rehim qilmaymen, ularni qet'iy kechürüm qilmaymen; **7** Biraq Yehuda jemetige rehim qilimen we ularning Xudası bolghan Perwerdigar arqliq unı qutquzimen; ularni oqyası, qilichsiz, jengsiz, atlarsız we atlıq eskersiz qutquzimen» — dédi. **8** Gomer Lo-ruhamahni emchektin ayırighandin keyin yene hamilidar bolup oghul tughdı; **9** [Reb]: «Uning ismini: «Lo-ammi» dep qoyghin; chunki siler Méning xelqim emes we Men silerge [Perwerdigar] bolmaymen» dédi. **10** — Biraq Israilning balilirining sani dengizdiki qumdek bolup, uni ölçigili yaki sanighili bolmaydu; «Siler méning xelqim emessiler» déyilgen jayda shu emelge ashurulıduki, ulargha: «[Siler] tirik Tengrining oghulliri!» — déyilidu. **11** Israil baliliri we Yehuda baliliri birge yighilidu, özlirige birla bashni tikleydu we turghan zémindin chiqidu; chunki «Yizreelning küni» ulughdur! Aka-ukiliringlarga «Ammi! ([Méning xelqim!])» we singilliringlarga «Ruhamah! ([rehim qilin'ghan!])» — denglar!

2 — Ananglarga dewayimni yetküzüp, uning bilen dewalishinglar; chunki u Méning ayalim emes we Men uning éri emes; u pahishilik turqini chirayidin, zinaxorluq haletlirini köksining arisidin yaqatsun! **3** Bolmisa, Men uni qıp-yalınqach qılıp qoyimen, tughulghan künidikidek anidin tughma qılıp qoyimen; Men uni xuddi chöl-bayawan'gha oxshash qilimen, Uni bir qaghjiraq yerge aylandırımın, Uni usuzluq bilen öltürimın; **4** Uning balilirigha rehim qilmaymen, Chunki ular pahishiliklerdin törelgen balilardur. **5** Chunki ularning anisi pahishilik qilghan, Ularnı qarnıda kötürgüchi nomussızlıq qilghan; Chunki u: «Men manga nan we süyümi, yung we kanapimni, zeytun méyim we ichimlik-sharablırimni teminligüchi ashnilirimgha intilip ularni qoghlıshımın» — dédi. **6** — Shunga mana, Men yolungni tiken-jighanlıqlar bilen chitlap qorshıwalımın, [Israilning] etrapını tam bilen tosımın, u chighir yollirini tapalmaydighan bolıdu. **7** Shuning bilen u ashnilirini qoghlaydu, biraq ulargha yetishelmeydu; Ularnı izdeydu, tapalmaydu; Shunglashqa u: «Men bérıp birinchi érimni téyip, uning yénıgha qaytımın; chunki éhwalım bügünkidin yaxshi idi» — deydu. **8** — U ziraatlerni, yéngi sharab we zeytun méyini teminligüchining Men ikenlikimni, Özliri «Baal» butlarnı yasashqa ishletken kümüş-altunni köp qilghuchining Men ikenlikimni zadı bilmıdı. **9** Shunga Men qaytıp kélımın, uningdiki ziraatlırimni öz waqıtıda, Yéngi sharablırimni öz peslıde élıp kélımın, Özümdiki ularning yalınqachlırını yépişqqa kéreklik yung-kanaplırimni bermey qayturup kétımın; **10** Hazir Men

uning nomussızlıqını ashnilirining köz aldıda ashkarılaymın, Héchkim uni qolumdın qutquzalmaydu. **11** Shundaq qılıp uning tamashalirigha xatime bérımın; Uning héytlırigha! Uning «yéngi ay»lırigha! Uning «shabat»lırigha! Qısqsı, uning barlıq «jamaet ibadet sorun»lırigha xatime bérımın! **12** We Men uning üzüim tallirini we enjür derexlırını weyran qilimın; U bularnı: «Bular bolsa ashnilirim manga bergen ish heqqlirimdur!» dégenıdi; Men bularnı janggalgha aylandırımın, yawayı haywanlar ularni yep kétıdu. **13** Men uning béshıgha «Baal»larning künlirini chüshürımın; Chunki u [shu künliride] ulargha isriq salattı, U özini üzüikliri we zıbu-zınnetliri bilen perdezlap, Ashnilirini qoghlıshıp, Méni untıdı — deydu Perwerdigar. **14** Shunga mana, Men uning könglini alımın, Uni dalagha élıp kélımın, könglıge sözleyim. **15** Shundaq qılıp Men uninggha shu yerde üzüimzarlırını qayturımın, «Aqor jilghisi»ni «ümid ishiki» qılıp bérımın; Andın u shu yerde yashlıq künliridikidek, Misir zémınidin chıqqan künidék küy-naxsha éytıdu. **16** We shu küni emelge ashurulıduki, — deydu Perwerdigar — «Sen Méni «érım» dep chaqırımın, İkkinchi Méni «Baal»ım démeysın. **17** Chunki Men «Baal»larning namlırını séning aghzıngın élıp tashlaymın, Ular bu namı bilen ikkinchi héchqandaq eslenmeydu. **18** Shuning bilen Men ular üçün daladiki haywanlar, asmandiki uchar-qanatlar we yer yüzıdiki ömüligüchiler bilen ehde tüzımın; Men oqya, qilich we jengni sundurup zémındin élıp tashlaymın; [xelqimni] aman-ésen yatquzımın. **19** Shundaq qılıp Men séni ébedil'ebed Özüme baghlaymın; heqqaniyılıqta, méhir-muhebbette, rehim-shepquetlerde séni Özüme baghlaymın; **20** Sadaqetlikte séni Özüme baghlaymın, shuning bilen sen Perwerdigarnı bilip yetısın. **21** We shu küni emelge ashurulıduki, «Men anglaymın» — deydu Perwerdigar, — «Men asmanlarning telipini anglaymın, bular yer-zémınning telipini anglaydu; **22** Yer-zémin ziraatlerning, yéngi sharab we zeytun méyining telipini anglaydu; we bular «Yizreel»ning telipini anglaydu! **23** We Men Özüim üçün uni zémında tériymın; Men «Lo-ruhamah»gha rehim qilimın; Men «Lo-ammi»gha: «Méning xelqim!» deymın; we ular Méni: «Méning Xudayım!» — deydu.

3 We Perwerdigar manga: — Yene barghin, ashnisi teripidin söyülgen, zinaxor bir ayalni söygin; gerche Israillar yat ilahlar teripige éghip ketken, «kishmish poshka»larnı söygen bolsımu, [Men] Perwerdigar ulargha körsetken söygümdék sen uni söygin, — dédi **2** (shunga men on besh kümüsh tengge, bir xomir bughday we yérım xomir arpıgha uni özüme qayturıwaldım; **3** Men uninggha: «Sen men üçün uzun künler kütısın; sen pahishilik qılmaysın, sen bashqa eringki bolmaysın; menmu sen üçün oxshashla séni kütımın» — dédim). **4** — «Chunki Israillar uzun künler padishahsız, shahzadısız, qurbanlıqsız, «tüwrük»sız, «efod»sız we héch öy butlirisiz kütüp turıdu. **5** We keyinrek, Israil baliliri qaytıp kélıdu we Perwerdigar bolghan Xudasını hem Dawut padishahını izdeydu; künlerning axırıda ular tewrinip eyminip Perwerdigarning yetıghıgha, shundaqla Uning méhribanlıqıgha qarap kélıdu».

4 Perwerdigarning sözini anglanglar, i Israil baliliri; chunki Perwerdigarning zémında turuwatqanlar bilen qilidighan dewası bar; chunki zémında héch héqiqet, héch méhribanlıq, Xudani héch bilish-tonush yoqtur; **2** Qarghash-tıllash, yalghanchılıq, qatıllıq, oghrılıq, zinaxorluq — bular zémında yamrap ketti; qan üstige qan tökülıdu. **3** Mana shu sewebtin zémin matem tutıdu, uningda turuwatqanlarning hemmisi júdep kétıdu; ular daladiki haywanlar hem asmandiki uchar-qanatlar bilen bille júdep kétıdu; berheq, dengizdiki béliqlarmu yep kétıdu. **4** Emdi héchkim dewa qılıshmısın, héchkim

eyibleshmisun; chunki Méning dewayim del sen bilen, i kahin! **5** Sen kundüzde putliship yiqilisen; peyghembermu sen bilen kéchide teng putliship yiqilidu; we Men anangni halak qilimen. **6** Méning xelqim bilimsizliktin halak qilindi; we senmu bilimni chetke qaqqanikensen, Menmu séni chetke qaqimenki, sen Manga yene héch kahin bolmaysen; Xudayingnir qanun-körsetmisini untughanliqning tüpeylidin, Menmu séning baliliringni untuymen. **7** Ular köpeygenséri, Manga qarshi köp gunah sadir qildi; Men ularning shan-sheripini shermendichilikke aylanduruwétimen. **8** Ular xelqimning gunahini yeydighan bolghachqa, Ularning jéni [xelqimning] qebihlikige intizar bolidu. **9** We xelqim qandaq bolsa, kahinlarmu shundaq bolidu; Men [kahinlarning] tutqan yollirini öz üstige chüshürimen, öz qilmishlirini béshigha qayturimen. **10** Ular yeydu, biraq toymaydu, Ular pahishilik qilidu, biraq héch köpeymeydu; Chunki ular Perwerdigarni tingshashni tashlap ketti, **11** Özlirini pahishilik, sharab we yéngi sharabqa béghishlidi; Bu ishlar ademning eqil-zéhnini bulap kétidu. **12** Xelqim öz tayiqidin yolyorucq soraydu, Ularning hasisi ulargha yol körsitermish! Chunki pahishilikning rohi ularni azduridu, Ular Xudasining himayisi astidin pahishilikke chiqip, **13** Tagh choqqilirida qurbanliq qilidu, Döng-égizliklerde, shundaqla sayisi yaxshi bolghachqa dub we térek we qariyaghachlar astidimu isriq salidu; Shunga qizliringlar pahishilik, kélinliringlarmu zinaxorluq qilidu. **14** Men qizliringlarni pahishilikliri üçün, Yaki kélinliringlarni zinaxorluqliri üçün jazalimaymen; Chunki [atilir] özlirimu pahishiler bilen sirtqa chiqidu, «Butxana pahishes»liri bilen belle qurbanliq qilidu; Shuning bilen yorutulmighan bir xelq yiqitilidu. **15** Sen, i Israil, pahishilik qilishning bilen, Yehuda gunahqa chétilip qalmisun! Ne Gilgalgha kelmenglar, ne «Beyt-Awen»ge chiqqanglar, Ne «Perwerdigarning hayati bilen!» dep qesem qilmanglar. **16** Chunki tersa bir qisir inektek, Israil tersaliq qilidu; Perwerdigar qandaqmu paxlanli baqqandek, ularni keng bir yayaqla ozuqlandursun? **17** Efraim butlarga chaplashti; Uning bilen héchkimning kari bolmisun! **18** Ularning sharabi tügishi bilenla, Ular özlirini pahishilikke béghishlaydu; Ularning ésilzadiliri nomussizliqqa esebiylerche meptun boldi. **19** Bir shamal-roh ularni qanatliro ichige oriwaldi, Ular qurbanliqliri tüpeylidin iza-ahaneke qalidu.

5 Buni anglanglar, i kahinlar, Tingshanglar, i Israil jemeti, Qulaq sélinglar, i padishahning jemeti; Chunki bu hüküm silerge békitilgen; Chunki siler Mizpah shehiride bir qiltaq, Tabor téghida yéyilghan bir tor bolghansiler. **2** Asiy ademlermu qirghin-chapqun'gha chöküp ketti; Biraq Men ularning hemmisini jazalighuchi bolimen. **3** Efraimni bilimen, Israil mendin yoshurun emes; Chunki i Efraim, sen hazir pahishilik qilding, Israil bulghan'ghandur. **4** Ularning qilmishliri ularni Xudasining yénigha qaytishigha qoymaydu; Chunki pahishilikning rohi ular arisididur, Ular Perwerdigarni héch bilmeydu. **5** Israilning tekebburluqi öziqe qarshi guwahliq bermekte; Israil we Efraim öz qebihlikni bilen yiqilip kétidu; Yehudamu ular bilen teng yiqilidu. **6** Ular qoy padiliri we kala padilirini élip Perwerdigarni izdeshke baridu; Biraq ular Uni tapalmaydu; chunki U Özini tartip ularin yiraqlashti. **7** Ular Perwerdigargha asiylig qildi, Chunki ular balilarni haramdin tughdurghan; Emdi «yéngi ay» ularni néswiliri bilen yep kétidu. **8** Gibéahta sunayni, Ramahda kanayni chélinglar; Beyt-awende agah signalini anglinglar; Keyningde! Qara, i Binyamin! **9** Efraim eyiblinidighan künide weyrane bolidu; Mana, Israil qebililiri arisida békitilgen ishni ayan qildim! **10** Yehudaning

emirliri pasil tashlarni yökigüchige oxshastur; Men ular üstige ghezipimni sudek töküwétimen. **11** Efraim xorlan'ghan, jazayimda ézilgen, Chunki u öz béshimchilik qilib «paskiniliq»ni qoghlap yürdi. **12** Shunga Men Efraimgha küye qurti, Yehuda jemetige chirirküch bolimen. **13** Emdi Efraim özining késilini, Yehuda öz yarisini körgende, Efraim Asuriyelikni izdep bardi, «Jédelxor padishah»gha telipini yollidi; Biraq u hem silerni saqaytalmaytti, Hem yaranglarnimu dawaliyalmaytti. **14** Chunki Men Efraimgha shirdek, Yehuda jemetige arslanlek bolimen; Men, yeni Menki, ularni titma-titma qiliwétip, kétip qalimen; Ular ni élip kétimen, qutquzalaydighan héchkim chiqmaydu; **15** Men kétimen, ular gunahini tonup yétip, yüzümni izdimigüche öz jayimgha qaytip turimen; Béshigha kün chüshkende ular Méni intilip izdeydu.

6 «Kélinglar, Perwerdigarning yénigha qaytayli; Chunki U titma-titma qiliwetti, biraq saqaytidu; Uruwetti, biraq bizni téngip qoyidu. **2** U ikki künidin kéyin bizni janlanduridu; Üchinchi küni U bizni tirildüridu, Biz Uning yüzi aldidá hayat yashaymiz! **3** We biz Uni bilidighan bolimiz! Biz Perwerdigarni tonush hem bilish üçün intilip qoghlaymiz! Uning bizni qutquzushqa chiqishi tang seherning bolushidek muqerrer; U yénimizgha yamghurdek, yer-zéminni sughiridighan «kéyinki yamghur»dek chüshüp kélidu!» **4** I Efraim, séni qandaq qilsam bolar? I Yehuda, séni qandaq qilsam bolar? Chunki yaxshiliqlar seherdiki bir parche bulutte, Tézdin yoqap kétidighan shebnemdektur. **5** Shunga Men peyghemberler arqiliq ularni chépiwetken; Aghzimdiki sözler bilen ularni örtürüwetkenmen; Méning hükümüm buzp nuridek chiqidu. **6** Chunki Men qurbanliqlardin emes, belki méhir-muhebbettin, Köydürme qurbanliqlardin köre, Xudani tonush hem bilishtin xursenlik tapimen. **7** Biraq ular Adem'atidek ehdige itaetsizlik qilghan; Ular mana shu yol bilen Manga asiylig qilghan. **8** Giléad bolsa qebihlik qilghuchilarning shehiri; U qan bilen boyalghan. **9** Qaraqchilar ademni paylighandek, Kahinlar topi Shekemge baridighan yolda qatillig qilmaqta; Berheq, ular iplasliq qilmaqta. **10** Israil jemetide yirginchlik bir ishni kördüm; Efraimning pahishiliki shu yerde tépilidu, Israil bulghandi. **11** Yene sangimu, i Yehuda, térighan [gunahliringning] hosuli békitilgendur!

7 Men Öz xelqimning asaritini buzup tashlap, azadliqqa érishtürey dégende, Men Israilni saqaytat dégende, Emdi Efraimning qebihlik, Samariyening rezillikimu ashkarilididu; Chunki ular aldanchilik qilidu; Oghrilar bolsa bösüp kiriwatidu, Qaraqchilar topi sirtta bulangchilik qilwatidu. **2** Ular konglide Méning ularning barliq rezilliklirini ésimde tutqanliqimni oylimaydu; Hazir ularning qilmishliri özlirini qistawatidu; Bu ishlar köz aldimdidur. **3** Ular padishahni rezillikliri bilen, Emirlerni yalghan gepliri bilen xursen qilidu; **4** Ularning hemmisi zinaxorlar; Ular naway ot salghan tonurdek; Naway xémirni yughurup, xémir bulghuche uning otini yene ulghaytmaydu; **5** Padishahimiz [tebrیکن'gen] künide, emirler sharabning keypi bilen özlirini zeipleshitürdi; [Padishah] bolsa mazaq qilghuchilar bilen qol élishishqa intildi! **6** Chunki ular konglini tonurdek qizitip suyiqest püküp qoyghanidi; Kéchiche ularning ghezipi choghlinip turidu; Seherdila u yan'ghan ottek yalqunlap kétidu. **7** Ularning hemmisi tonurdek qizitqur, ular öz soraqchilirini yep kétidu; Ularning barliq padishahliri yiqildi — Ulardin héchkim méni nida qilip chaqirmaydu! **8** Efraim yat qowmlar bilen ariliship ketti; U «örülmigen bir qoturmach»dektur. **9** Yat ademler uning küchini yep ketti, biraq u héch sezmaydu; Berheq, [béshining] u yer-bu yéride aq chachlar körünidu, biraq u héch

bilmeydu; **10** Shuning bilan Israilning tekebburluqi özige qarshi guvah beridu; Ular Perwerdigar Xudasining yénig'ha qaytmaydu; Yaki shundaq ishlar [béshigha] chüshken bolsimu, yenila Uni izdimeydu. **11** Efraim héch eqli yoq nadan bir paxtektek; Misirgha qarap sayraydu, Asuriyani izdep baridu; **12** Ular barghanda, ularning üstige torumni tashlaymen; Xuddi asmandiki uchar-qanatlarini torgha chüshürgendek ularni chüshürimen; [Bu xewer] ularning jamaaitige yétishi bilenla, ularni jazalaymen. **13** Ularg'ha way! Chünki ular Mendin yiraqliship ténip ketti! Ular halak bolsun! Chünki ular Manga wapasizliq qildi! Men ularni qutquzup hörlükke chiqiray degende, Ular Men toghruluq yalghan gep qilidu! **14** Ular ornida yétip nale qilghanda, Manga könglide héch nida qilmidi; Ularning jamaetke yig'ihilishi peqet ash we yéngi sharab üçündür, xalas; Ular Mendin chetlep ketti. **15** Berheq, Men esli ularni terbiyilengenmen, Ularning bileklirini chéniqiturup kücheytküzgenidim; Biraq ular Manga qarshi yamanliq qestlewatidu. **16** Ular buruldi — biraq burulushi Hemmidin Aliy Bolghuchigha qaytish üçün emes; Ular aldanchi bir oqyag'ha oxshash. Ularning emirliri özlirining ghaljirane tilahanelirini wejedin qilichlinidu; Bu ish Misir zéminida ularni mesxirige qalduridu.

8 Kanayni aghzing'ha salghin! Perwerdigarning öyi üstide bir qorultaz aylinip yüridu! Chünki ular Méning ehdemni buzghan, Tewrat-qanungha itaetsizlik qilghan. **2** Ular Manga: «I Xudayim, biz Israil xelqi Sényi tonuymiz!» dep warqiraydu. **3** Israil yaxshiliq-méhribanliqni tashliwetken; Shunga düshmen uni qoghlaydu. **4** Ular özliri padishahlarni tikligen, biraq Men arqliq emes; Ular beziliri amin qilghan, biraq uningdin xewirim yoq; Ular öz jénig'ha zamir bolush üçün, Özlirige butlarni kümüş-altunliridin yasighan. **5** I Samariye, séning moziyng séni tashliwetti! Méning ghezipim ularg'ha qozghaldi; Ular qachan'ghiche pakliqtin yiraq turidu? **6** Shu nerse Israildin chiqqan'ghu — Uni bir hünerwen yasighan, xalas; u Xuda emes; Samariyening moziyi derweqe pare-pare chéqiwétilidul! **7** Chünki ular shamal téridi, shunga qara quyunni oridul! Ularning shadisida héch bashaqlar yoq, u héch ash bermeydu; Hetta ash herge bolsimu, yat ademler uni yutuwalghan bolatti. **8** Israil yutuwélindi; Ular yat eller arisida yarimas bir qacha bolup qaldi; **9** Chünki ular yalghuz yürgen yawayi éshektek Asuriyani izdep chiqti; Efraim «ashna»larni yalliwaldi. **10** Gerche ular eller arisidin «yalliwalghan» bolsimu, Emdin Men ularni yig'hip bir terep qilimen; Ular tézla «Emirlarning shahi»ning bésimi astida tolghinip kétédu. **11** Efraim «gunah qurbanliq»liri üçün qurban'gahlarni köpeytkini bilen, Bular gunah qozghaydighan qurban'gahlar bolup qaldi. **12** Men uning üçün Tewrat-qanununda köp tereplime nersilerni yazghan bolsammu, Ular yat bir nerse dep hésablanmaqta. **13** Ular qurbanliqlarg'ha amraq! Ular Manga qurbanliqlarni qilip, göshidin yeydu, Biraq Perwerdigar bulardin héch xursenlik almaydu; U ularning qebihlikini hazir ésige keltürüp, Gunahlarini öz béshigha chüshüridu; Ular Misirgha qaytidu! **14** Chünki Israil öz Yasighuchisini untup, «ibadetxana»larni quridu; Yehuda bolsa istihkamlashturulghan sheherlarni köpeyken; Biraq Men ularning sheherliri üstige ot ewetimen, Ot bularning qel'ordilirini yep kétédu.

9 I Israil, yat el-yurtlardek xushal bolup shadlinip ketmenglar; Chünki sen Xudayingdin chetnep pahishilikke bériliding; Herbir xamanda sen pahishe heqqige amraq bolup ketting. **2** Xaman we sharab köchiki ularni baqalmaydu; Yéngi sharab uni yerge qaritip qoyidu. **3** Ular Perwerdigarning zéminida turiwermeydu; Efraim belki Misirgha qaytidu, Ular Asuriyede

haram tamaqni yeydu. **4** Ular Perwerdigarg'ha héch «sharab hediye»lerni quymaydu, Ularning qurbanliqliri uninggha héch xursenlik bolmaydu; ularning néni matem tutquchilarning nénidék bolidu; Uni yégen herkim «napak» bolidu; Bu nan hergiz Perwerdigarning öyige kirmeydu. **5** Emdin «jamaetlarning [jibadet] sorunliri» künide, «Perwerdigarning héyti» bolghan künide qandaq qilarsiler? **6** Chünki mana, ular hetta halakettin qachqan bolsimu, Misir ularni yig'hiwélip, Andin Mémfis shehiri ularni kömüp qoyidu. Ularning qedirlik kümüsh buyumlarini bolsa, chaqqaqlar igiliwalidu; Ularning chédirlirini yantaqtikenler basidu. **7** Emdin hésablashish künliri keldi, Yamanliq qayturidighan künlér keldi; Israil buni bilip yetsun! Séning qebihlikning köplüki tüpeylidin, Zor nepriting bolghini tüpeylidin, Peyghember «exmeq», rohqa tewe bolghuchi «sarang» dep hésablanidu. **8** Peyghember bolsa Efraim üstige Xudayim bilen bille turghan közetchidur; Biraq uninggha barliq yollirida qiltaqlar qoyulghan, Xudasining öyidimu nepret uni kütmekte. **9** Gibéahning künliridikidek ular özlirini chongqur bulghighan, U ularning qebihlikini ésige keltüridu, Ularning gunahlarini jazalaydu. **10** — Chöl-bayawanda üzüm uchrup qalghandek, Men sen Israilni tapqan; Enjür derixide tunji pishqan méwini körgendek, ata-bowilirlarni yaxshi körgenmen; Andin ular «Baal-Péor»ni izdep bardu, Özlirini ashu nomusluq nersig'e béghishlidi, Ular özlirining «söyüchisi»ge oxshash yirginchlik boldi. **11** Efraimning bolsa, shan-sheripi qushtek uchup kétédu — Xuddi tughulush bolup baqmighandek, Hamile bolup baqmighandek, Boyida apiride bolush bolup baqmighandek! **12** Hetta ular perzentlirini chong qilghan bolsimu, Men lékin ularni birini qaldurmay juda qilimen; Berheq, ular din ayriylip ketkinimdin kéyin, ularning haligha way! **13** Men körginimde, Efraimning ehwali chimenzarda tiklen'gen bir «Tur shehiri»dek idi; Biraq Efraim balilirini qetl qilghuchigha chiqirip béridu. **14** Ularg'ha bergin, i Perwerdigar — zadi néme berginüz tüzik? — Ularg'ha bala chüshüp kétédighan baliyatqur, quruq emcheklerni bergin! **15** Ularning barliq rezillikini Gilgaldin tapqili bolidu; Chünki Men shu yerde ular din nepretlendim; Ularning qilmishlirining rezilliki tüpeylidin, Ularni öyümdin heydiwétimen; Men ularni yene söymeymen; Ularning emirlirining hemmisi tersaliq qilidu. **16** Efraim emdin uruwétilidi; Ularning yiltizi qaghjirap ketti, ular héch méwe bermeydu; Hetta ular méwe bersimu, Baliyatqusuning söyümlük méwilirini öltürüwétimen. **17** Méning Xudayim ularni chetke qahti, Chünki ular uninggha qulaq salmidi; Ular eller arisida sersan bolidu.

10 Israil baraqsan bir üzüm télidur; U özi üçün méwe chiqiridu; Méwisi köpeygeniséri u qurban'gahlarnimu köpeyken; Zéminining ésilliqidin ular «ésil» but tüwrüklirini yasidi. **2** Ularning köngli ala; Ularning gunahkarliqi hazir ashkarilidur; U ularning qurban'gahlirini chéqip ghulitidu, Ularning but tüwrüklirini buzuwétidu. **3** Chünki ular pat arida: «Bizde padishah yoq, chünki Perwerdigardin qorqmidur; Padishahimiz bar bolsimu, u bizge néme qilip béridu?» — deyidighan bolidu. **4** Ular geplerni qiliwéridu, ehдини түзүп qoyup yalghandin qesem ichidu; Shunga ular arisidiki dewalishishlar étizdiki chöneklerge shumbuya ünüp ketkendek bolidu. **5** Samariyede turuwatqanlar «Beyt-Awen»ning moziyi üçün ghem-endishige chüshidu; «[Beyt-Awen]»[dikiler] derweqe uning üstige matem tutidu, Uning «butperes kahin»lirimu uning üçün shundaq qilidu; Ular «Beyt-Awen»ning «shan-sheripi» üçün azablanidu, Chünki u sürgün qilindi! **6** Berheq, shu nerse «Jédelxor padishah» üçün hediye qilinip, Asuriyeg'e kötürülüp

kétididu; Efraim iza-ahaneke qalidu, Israil öz «eqli»din xijil bolidu. **7** Samariyening bolsa, padishahi déngiz dolqunliri üstidiki xeshektek yoqilip ketti; **8** «Awen»diki «yuqiri jaylar», yeni «Israilning gunahi» bitchit qilinidu; Qurban'gahlirini tiken-jighanlar basidu; Ular taghlarga: «Üstimizni yépinglar!», dōnglüklerge: «Üstimizge örülüp chüshünglar!» — deydu. **9** — I Israil, Gibéahning künliridin boshlap sen gunah qilip kelding; Ishlar shu péti turiwerdi; Rezillikning baliliri üstige qilin'ghan jeng ularni Gibéahta bésiwetmidimu? **10** Men xalghinimda ularni jazalaymen; Ular ikki kunlari tüpeylidin esirge chüshüshke toghra kelgende, Yat qowmlar ulargha hujum qilishqa yigilidu. **11** Efraim bolsa köndürülgen bir ineaktur, U xaman tépishke amraq; Men uning chirayliq gedinini uprashtin ayap keldim; Biraq hazir uninggha boyunturuq sélip heydeymen; Yehuda yer heydisun! Yaqup özi üçün yerni tirnilishi kérek. **12** Özünglarga heqqaniyliq bilen téringlar, Méhir-muhebbet ichide hosul alisiler; Boz yéringlarni chanap échinglar; Chünki Perwerdigarni izdesh waqti keldi, — Ta U üstünglarga heqqaniyilqni yaghdurghuche! **13** [Biraq] siler rezillikni aghdurdunglar, Qebihlik hosulini ordunglar, Yalghanchiliqning méwisini yédinglar; Chünki sen öz yolunggha, yeni baturlirning köplükiye ishinip tayanding; **14** Qowmliring arisida chuqan-süren kötürüldü; Shalman jeng küni de Beyt-Arbelni berbat qilghandek, Barliq qorghanliring berbat qilinidu; (shu küni [Beyt-Arbeldiki] ana-balilar tengla pare-pare qiliwétlimigenmu?) — **15** Emdi uchigha chiqqan rezillikning tüpeylidin, Oxshash bir kün séning béshinggha chüshürüldü, i Beyt-El! Tang seherdila Israilning padishahi pütünley üzüp tashlinidu.

11 Israil bala chéghida, Men uni söydüm, Shuning bilen oghlumni Misirdin chiqishqa chaqirdim. **2** Biraq ular [xelqimni] chaqiriwidi, Ular derhal huzurumdin chiqip ketti; Ular «Baal»larga qurbanliq qilishqa bashlidi, Oyma mebudlarga isriq saldi. **3** Efraimgha méngishni ögetküchi Özüm idim, Uning qolini tutup we yölep — Biraq özini saqaytquchining Men ikenlikimni ular bilmidi. **4** Men adimetchilikning köyünüsh rishtiliri bilen, Söygingning tarliri bilen ularning könglini tartiwalidim; Men ulargha xuddi éngikidin boyunturuqni éliwetküchi birsidedek bolghanmen, Égilip Özüm ularni ozuqlandurghanmen. **5** Ular Misirgha qaytidighan bolmamdu? Asuriyelik derweqe ularning padishahi bolidighan emesmu? — Chünki ular yénimgha qaytishni ret qildi! **6** Qilich uning sheherliride heryan oyunitilidu; [Derwazisidiki] tömür baldaqlarni weyran qilip yep kétidu; Bu öz eqillirining kasapitidur! **7** Berheq, Méning xelqim Mendin chetlep kétishke meptun boldi; Ular Hemmidin Aliy Bolghuchigha nida qilip chaqirsimu, Lékin héchkim ularni kötürmevdu. **8** Men qandaqmu séni tashlap qoyimen, i Efraim? Men qandaqmu séni [düşmen'ge] tapshurimen, i Israil?! Qandaqmu séni Admah shehiridek qilimen?! Séni qandaqmu Zeboim shehiridek bir terep qilimen?! Qelbim ich-baghrimda qaynap kétiwatidu, Méning barliq rehmidilqim qozghilwatidu! **9** Ghezpimning qehrini yürüzmeymen, Ikkinchi yene Efraimni yoqatmaymen; Chünki Men insan emes, Tengridurmen, — Yeni arangda bolghan pak-muqeddes Bolghuchidurmen; Men derghezep bilen kelmaymen. **10** Ular Perwerdigarning keynidin mangidu; U shirdek hörkireydu; U hörkirigende, emdi baliliri gherbtin titrigen halda kélidu; **11** Ular Misirdin qushtek, Asuriye zéminidin paxtektek titrigen halda chiqip kélidu; Shuning bilen ularni öz öylirige makanlashturimen, — deydu Perwerdigar. **12** Efraim Méni yalghan gepliri bilen kömüwétidu; Yehudamu Tengrige, yeni ishenchlik, Pak-Muqeddes Bolghuchigha tuturuqsiz boldi.

12 Efraimning yéginini shamaldur, U sherq shamilini qoghlap yürüdu; U künlép yalghanchiliq, zulum-zorluqni köpeytmekte; Ular Asuriye bilen ehde tüzidu, Shuningdek Misirgha may «soghiliri» köttürüp apirilidu. **2** Perwerdigarning Yehuda bilenmu bir dewasi bar; U Yaqupni yolliri boyiche jazalaydu; Uning qilimshilirini öz üstige qayturidu. **3** U baliyatqada turup akisini tapinidin tutuwalghan, Öz küchi bilen Xuda bilen élishqan; **4** U berheq Perishte bilen éliship, ghelibe qildi; U yighlidi, Uninggha dua-tilawet qildi; [Xuda] uni Beyt-Elde tépawildi, We shu yerde bizge söz qildi; **5** — Yeni Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, — «Perwerdigar» bolsa Uning xatire namidur! **6** Shunga sen, Xudaying arqliq, Uning yénigha qayt; Méhribanliq we adaletni qolungdin berme, Xudayinggha ümid baghlap, Uni izchil kütkin. **7** Mana bu sodiger! Uning qolida aldanchilik tarazisi bar; U bozek qilishqa amraqtur. **8** Efraim: «Men derweqe béyidim, Özümge köp bayliqlarni toplidim; Biraq ular barliq ejirlirimde mendin héch gunahiy qebihlikni tapalmaydu!» — deydu. **9** Biraq Misir zéminidin tartip Men Perwerdigar séning Xudaying bolghanmen, Men séni yene «[kepler] héyti»dikidek chédirlarda turghuzimen! **10** «Men peyghemberlerge söz qilghanmen, Alamet körünüshlarni köpeytkenmen, Shundaqla peyghemberler arqliq temsillerni körsetkenmen. **11** Giléad qebihmu? Ular berheq peqet yarimaslardur! Ular Gilgaldá torpaqlarni qurbanliq qilidu; Ularining qurban'ghahliri derweqe étiz qirliridiki tash döwiliridek köptur! **12** (Yaqup Suriyegé qéchip ketti, Shu yerde Israil xotun élish üçün ishligen; Berheq, xotun élish üçün u qoylarni baqqanidi). **13** Perwerdigar yene peyghember arqliq Israilni Misirdin chiqirip qutquzghan, Peyghember arqliq uningdin xewermu alghan. **14** Efraim [Xudaning] qehrini intayin qattiq qozghighan; Uning Rebbi u tökken qan qerzni uning gedinige artidu, Shermendilik-ahanehini öz béshigha qayturidu.

13 [Burun] Efraim söz qilghanda, kishiler hörmetlep titrep kétetti; U Israil qebililiri arisida kötürülgen; Biraq u Baal arqliq gunah qilip öldi. **2** Ular hazir gunahning üstige gunah sadir qilmaqtal! Özlirige kümüshliridin quyma mebudlarni, Öz eqli oylap chiqqan butlarni yasidi; Bularning hemmisi hünerwenning ejri, xalas; Bu kishiler toghruluq: «Hey, insan qurbanliqini qilghuchilar, mozaylarni söyüp qoyunglar!» déyilidu. **3** Shunga ular seherdiki bir parche buluttek, Tézdin ghayip bolidighan tang seherdiki shebnemdek, Xamandin qara quyunda uchqan paxaldek, Tünglüktin chiqqan is-tütektek [tézdin] yoqap kétidu. **4** Biraq Misir zéminidin tartip Men Perwerdigar séning Xudaying bolghanmen; Sen Mendin bashqa héch ilahni bilmeydighan bolisen; Mendin bashqa qutquzghuchi yoqtur. **5** Men chöl-bayawanda, qurghachiliqning zéminida sen bilen tonushtum; **6** Ular ozuqlandurulup, toyun'ghan, Toyun'ghandin kéyin könglide tekebburliship ketken; Shunga ular Méni untughan. **7** Emdi Men ulargha shirdek bolimen; Yilpizdek ularni yol boyida paylap kütimen; **8** Küchiükleridin mehrum bolghan éyiptek Men ulargha uchrup, Yürek chawisini titiwétimen; Ularini chishi shirdek neq meydanda yewétimen; Daladiki haywanlar ularni yirtiwétidu. **9** Séning halakiting, i Israil, del Manga qarshi chiqqanliqing, Yeni Yardemchingge qarshi chiqqanliqingdin ibaretur. **10** Emdi barliq sheherliringde sanga qutquzghuchi bolidighan padishahing qéni? Séning soraqchi-hakimliring qéni? Sen bular toghruluq: «Manga padishah we shahzadilarni teqdim qilghaysen!» dep tiligen emesmu? — **11** Men ghezpim bilen sanga padishahni teqdim qilghanmen, Emdi uni ghezpim bilen élip tashlidim. **12** Efraimning qebihlik ching orap-qachilan'ghan;

Uning gunahi jughlinip saqlan'ghan; **13** Tolghaq basqan ayalning azabliri uninggha chüshidu; U eqilsiz bir oghuldur; Chünki baliyatquning aghzi échilghanda, u hazir bolmighan! **14** Men bedel tölep ularni tehtisaraning küchidin qutuldurimen; Ularğa hemjemet bolup ölümdin qutquzimen; Ey, ölüm, séning wabaliring qéni?! Ey, tehtisara, séning halaketliring qéni?! Men buningdin pushayman qilmaymen! **(Sheol h7585)** **15** [Efraim] qérindashliri arisida «méwilik» bolsimu, Sherqtin bir shamal chiqidu, Yeni Perwerdigarning chöl-bayawandin chiqqan bir shamali kélidu; [Efraimning] buliqi qurup kétidu, uning su béshi qaghjirap kétidu; U [shamal] xezinisidiki barliq nepis qachaqchilarni bulang-talang qilidu. **16** Samariyening öz gunahi öz zimmissige qoyulidu; Chünki u öz Xudasigha boynini qattiq qilghan; Ular qilich bilen yiqilidu, Bowaqliri pare-pare qilip chéqiwétilidu, Hamilidar ayalliri yériwétilidu.

14 I Israil, Perwerdigar Xudayingning yénigha ikkilenmey qaytip kél! Chünki öz qebihliking bilen putliship yiqilghansen. **2** Özünglar bilen bille sözlerni épkélinglar, Perwerdigarning yénigha qaytinglar; Uninggha: — «Barliq qebihlikni kechürgeysen, Shapaet bilen bizni qobul qilghaysen, Shuning bilen biz Sanga lewlimizdiki «buqa [qurbanliqlar]»ni tutimiz — denglar. **3** — «Asuriye bizni qutquzmaydu, Atlarğa minmeymiz; Biz hergiz öz qolimiz yasighinigha: — «Xudayimiz!» démeymiz; Chünki Sendinla yétim-yésirlar rehim-shepquet tapidu». **4** — Men ularni «arqigha chékinishliri»din saqaytimen, Men ularni chin könglümdin xalap söyimen; Chünki Méning ghezipim uningdin yandi. **5** Men Israilğa shebnemdek bolimen; U niluperdek berq uridu, Yiltizliri Liwan [kédír] derixidek yiltiz tartidu; **6** Uning bixliri shaxlap yéyilidu, Uning güzelliki zeytun derixidek, Puriqi Liwan [kédiriningkidek] bolidu. **7** Xelq qaytip kélip, uning sayisi astida olturidu; Ular ziraetlerdek yashnaydu, Üzüm télidek chéchekeleydu; Liwanning sharabliri [aghzida qalghandek], éside shérin qalidu. **8** Efraim: «Méning butlar bilen yene néme karim!» — deydighan bolidu. «Men uninggha jawab bérimen, uningdin xewer alimen! «Men yapyéshil bir qarighaydurmen». «Séning méweng Mendindur!» **9** Kim dana bolup, bu ishlarni chüshiner? Chéchen bolup, bularni biler? Chünki Perwerdigarning yolliri durustur, Heqqaniylar ularda mangidu; Biraq itaetsizler ularda putliship yiqilidu.

Yoél

1 Perwerdigarning Pétuélning ogʻli Yoélgha chüshken sözi: — **2** «I qérilar, anglanglar; Zéminda barliq turuwatqan hemmeylen, qulaq sélinglar; Öz künliringlarda yaqi atabowiliringlarning künliridimu shundaq bir ish bolup baqqanmu? **3** Baliliringlarga shuni éytip béringlar, Baliliringlar öz balilirigha éytsun, Ularmu kéler dewrge éytsun: — **4** «Chishligüchi qurt» qaldurghanni chéketke yep boldi, Chéketke qaldurghanni chéketke lichinkiliri yep boldi, Chéketke lichinkiliri qaldurghanni «weyranchi qurt»lar yep boldi. **5** Ey, haraqeshler, oyghinip qattiq yigʻlanglar, Huwlishinglar, i sharab ichküchiler, Yéngi sharab tüpeylidin — Chünki u aghzingdin élip tashlandi. **6** Chünki bir xelq, küchlük, sansizlighan xelq, Zéminim üstige bésip keldi; Uning chishliri bolsa shirning chishliri, Uningda shirning hinggang chishliri bardur; **7** U Méning üzüm tallirimni weyrane qiliwetti, Enjür deriximning qowzaqlirini siyriwetti, Ularni yalingachlap, tashliwetti; Ularning shaxliri aqliwétildi. **8** Yashliqidiki éri üçhün matem tutup böz kiyimlerge oran'ghan newjuwandek qattiq pighan chékinglar; **9** Perwerdigarning öyi «ashliq hediye»din hem «sharab hediye»lerdin mehrum qilindi; Kahinlar, yeni Perwerdigarning xizmetchiliri matem tutidu. **10** Étizlar chölderep ketti, Zémin matem tutidu; Chünki ziraetler ghazan boldi, Yéngi sharab qurup ketti, Zeytun méyi qaghjiridi. **11** Hey déhqanlar, uyulunglar; Bughdaylar hem arpillar üçhün yalwuringlar, i üzümchiler, Chünki étizlarning hosulliri qurup ketti. **12** Üzüm téli qaghjirap ketti, Enjür derixi soliship qaldi, Anar derixi, xorma palmisi hem alma deriximu, Daladiki barliq derexler soliship ketti; Berheq, shadliqmu adem balilirida soliship ketti. **13** Bélinglarni baghlanglar, peryad oqunglar, i kahinlar; Huwlanglar, i qurban'gahning xizmetchiliri; Kéchiche böz kiyimlarni kiyip düm yétinglar, i Xudaning xizmetchiliri; Chünki Xudayinglarning öyidin «ashliq hediye» hem «sharab hediye» üzülüp qaldi. **14** «Roza tutayli» dep [Xudagha] mexsus bir mezigilni ayringlar, Jamaetke mexsus yigʻhilmiz, dep jakarlanglar; Aqsaqallarni, zéminda turuwatqanlarning hemmisini Perwerdigarning Xudayinglarning öyige yigʻip, Perwerdigargha nale kötürünger! **15** «Ah, shu künl Chünki Perwerdigarning küni yéqinlashti, U Hemmige Qadir teripidin halaket bolup kélidu. **16** Mana, ghiza köz aldimizdin élip tashlandi emesmu? Shadliq, xushalliq Xudayimizning öyidin élip tashlandi emesmu? **17** Uruqlar topa-chalmilar astida chirip ketti, Ambarlar xarabileshti, Boghuzxanilar ghulap chüshiti; Chünki ziraetler ghazang boldi. **18** Charpaylar shundaq hörkiriship ketti! Kala padiliri patiparaq boldi, Otlaqni tapalmighach; Qoy padilirimu özi «gunahimiz bar» dégendek meýslendi; **19** Ah, Perwerdigar, nida qilimen Sanga; Chünki ot yalqunliri janggaldiki ot-chöplerni yewetti, Yalqun daladiki barliq derexlerni köydürüwetti. **20** Daladiki haywanlarmu Sanga nida qilidu, Chünki ériq-östengler qurup ketti, Ot-yalqun janggaldiki ot-chöplerni yewetti.

2 Zion téghida kanay chélinglar, Muqeddes téghimda agah signalini anglinglar; Zéminda turghuchi hemmeylen dir-dir titrisun; Chünki Perwerdigarning küni kélidu, u yéqindidir. **2** U künl bolsa qaragghu hem sür künl, Bulutlar qaplan'ghan hem qapqaragghu zulmet künl, — tang seher taghlar üstige yéyilghandek, Zor hem küchlük bir xelq kélidu; Ulargha oxshash bolghuchilar bolup baqmighan, Ularidin kéyinmu, dewrdin-dewrge yene bolmaydu. **3** Ularning aldida köydürgüchi ot mangidu, Ularning keynide bolsa bir yalqun köydürüp ötidu;

Kélistin burun zémin «Éren baghchisi»dek, Biraq ularning tapini tegkendir kéyin gül-giyahsiz chöl-bayawan bolidu; Berheq, ulardin héchnéme qéchip qutulalmaydu. **4** Ularning qiyapiti atqa oxshaydu, Atliq leshkerdek chapidu. **5** Jeng harwiliri güldürligendek sada bilen ular tagh choqqiliridin sekrep ötidu; Paxalini paraslap köydürgen ot awazide taraslap mangidu, Debdebilik sep tüzep turghan küchlük qoshundek yürüdü, **6** Ularning aldida eller qattiq azablinidu, Hemme chiray tatirip kétidu. **7** Ular palwanlardek yügürüdü; Jengchilerdek sépildin artilip ötidu; Hemmisi öz aldigha qarap yürüsh qilidu; Sepilirini héch buzmaydu. **8** Héchqaysisi öz qérindishini qistimaydu; Herqaysisi öz yolida mangidu; Qorallargha étilsimu, yarilanmay ötip mangidu; **9** Sheherning hemme yérigé chépisidü; Sépil üstide yügürtüp yürüdü; Öylerge yamiship chiqidu; Dérizilerdin oghridek kiridu. **10** Ular aldida yer-zéminni titrek basidu, Asmanlar tewrinip kétidu; Quyash hem ay qarangghuluship kétidu, Yultuzlar julasini qayturuwalidu. **11** Perwerdigar Öz qoshuni aldida awazini qoyuwétidu, Chünki Uning bargahi payansizdur; Uning sözini orunlighuchi küchlükter; Chünki Perwerdigarning küni ulugh, intayin dehshtelikur; Kim unu kötürelisun? **12** Biraq hetta hazim, — deydu Perwerdigar, — Chin könglüngler bilen, rozilar bilen, yigʻhilar bilen matem tutup Méning yéningha qaytip kélinglar; **13** Kiyim-kéchikinglarni emes, belki yürek-baghiringlarni tilip, Perwerdigar Xudayinglarning yénigha qaytip béringlar; Chünki U méhir-shepquetik hem rehimdil, Asan ghezeplemeydu, zor méhir-muhebbetliktur, Yamanliqtin yanidighan [Xuda]dur. **14** Kim bilidu, U jazalashtin yéniq, rehim qilip birer beriketni, Perwerdigar Xudayinglarga sun'ghudek birer «ashliq hediye» hem «sharab hediye»ni qaldurup kétemdu téxi? **15** Zion téghida kanay chélinglar, «Roza tutayli» dep [Xudagha] mexsus bir mezigilni ayringlar, Jamaetke mexsus yigʻhilmiz, dep jakarlanglar; **16** Elni yigʻhinglar, jamaetni paklanduringlar, Aqsaqallarni jem qilinglar, balilarni, émiwatqanlarnimu yigʻhinglar; Toy qiliwatqan yigit öz öyidin, Yatliq bolidighan qiz huirisidin chiqsun; **17** Kahinlar, yeni Perwerdigarning xizmetchiliri aywan bilen qurban'gah otturisida yigʻha-zar kötürsun, Ular éytsunki, «I Perwerdigar, Öz xelqingge ichingni aghritqaysen, Öz mirasingni xorluqtin saqlap, Ularni ellerge söz-chöchek bolushqa qoymighaysen; El-yurtlar arisida: «Ularning Xudasi qéni?» déyilmisun». **18** Andin Perwerdigar Öz zéminigha otluq muhebbitini, Öz xelqige rehim-shepquetni körsetti; **19** Perwerdigar jawaben Öz xelqige mundaq dédi: — «Mana, Men silerge bughday, yéngi sharab we zeytun méyini ewetimen, Siler bulardin qandurulisiler; We Men silerni qaytidin eller arisida shermende qilip qoymaymen; **20** Hem shimaldin kelgüchini silerdin yiraq qilip, Uning aldi qismini sherqiy déngizgha, Keyni qismini gherbiy déngizgha qoghliwétimen; Uni chöl bir zémin'gha heydiwétimen; Uning sésiqliqi purap turidu, Pasiq hidi chiqidu; Chünki u «chong ishlarni qilghuchimen» dep özini ulugh qilmaqchi bolidu. **21** Qorqma, i zémin; Shadlinip xushal bol; Chünki Perwerdigar ulugh ishlarni qilghan. **22** I daladiki haywanlar, qorqmaglar; Chünki chöllüktiki ot-chöpler berq urmaqta; Derex méwisini bermekte, Enjür derixi, üzüm téli toluq hosul béridu. **23** Hem siler, Zionning baliliri, shadlinip Perwerdigar Xudayinglardin xursen bolunglar; Chünki U heqqaniylik boyiche silerge «awwalqi yamghurlar»ni béridu; U silerge höl-yéghin béridu, Yeni bashta bolghandek «awwalqi yamghurlar» hem «kéyinki yamghurlar»ni yaghduridu. **24** Xamanlar bughdaygha tolghan bolidu, Idish-küpler yéngi sharab hem maylarga tolup tashidu. **25** We Men silerge chéketkiler, chéketke lichinkiliri, «weyranchi qurt»lar, «chishligüchi qurt»lar,

Yeni Men aranglarga ewetken ulugh qoshunum yégen yillarni qayturup bérimen; **26** Siler bolushiche yep, qandurulisiler, Shuningdek silerge karamet ishlarni kórsetken Perwerdigar Xudayinglarning namini medhiyileysiler; Shuning bilen Méning xelqim hergiz yene xijaletke qalmaydu. **27** Siler Méning Israil ichide turghanliqimni, Shundaqla Menki Perwerdigar silerning Xudayinglar ikenlikimni, Mendin bashqa héchkim bolmaydighanliqini bilisiler; Shuning bilen Méning xelqim hergiz yene xijaletke qalmaydu. **28** Hem kéyin, Men Öz Rohimni barliq et igiliri üstige quyimen; Silerning oghul-qizliringlar bésharet béridu, Qériliringlar alamet chüshlerni kóridu, Yigitliringlar ghayibane alamet kórinüshlerni kóridu; **29** Berheq, shu künlerde qullar üstigimu, dédekler üstigimu Rohimni quyimen. **30** Men asmanlarda, zéminde karametlerni, Qan, ot, is-tütek tüwürlirini kórsitimen. **31** Perwerdigarning ulugh hem dehshtelik küni kelmigüche, Quyash qarangg'huluqqa, Ay qan'gha aylandurulidu. **32** Hem shundaq emelge ashuruliduki, Perwerdigarning namini chaqirip nida qilghanlarning hemmisi qutquzulidu; Chünki Perwerdigar déginidek, Zion téghida hem Yérusalémnda, Hemde Perwerdigar chaqirmaqchi bolghan «qaldisi»lar üçhün qutquzush-nijat bolidu.

3 Chünki mana, shu künlerde, shu peyette, Men Yehuda hem Yérusalémni asarettin qutuldurup, azadliqqa érishtürginimde, **2** Men barliq ellernimu yighip, Ularni «Yehoshafat jilghisi»gha chüshürimen; Shuning bilen ularning xelqimni eller arisigha tarqitwetkenlikidin, Zéminimni bölüp parchiliwetkenlikidin, Ularni ashu yerde Méning mirasim, yeni xelqim Israil tüpeylidin soraqqa tartimen. **3** Uning üstige ular Méning xelqimni dogha tikip chek tashlighan; Bir yigitni bir pahishe ayalgha almashturghan, Bir qizni «sharab ichimiz» dep sharab üçhün almashturghan. **4** Hey, Tur hem Zidon, Filistiying barliq rayonliri, Men silerni néme qiliptimen? Siler Mendin öch almaqchimusiler? (Biraq Mendin öch alimiz désenglar, öchni tézla öz béshinglarga qayturup bérimen!) **5** Kümüshlirim, altunlirimni buliwalghininglar tüpeylidin, Güzel göherlirimni öz butxaniliringlarga aparghininglar tüpeylidin, **6** Yehuda baliliri hem Yérusalémning balilirini öz chégrasidin yiraq qilmaq üçhün ularni Gréklarga sétiwétkiniglar tüpeylidin, **7** Mana, Men ularni siler sétiwetken jayda ornidin turghuzimen, Hemde qilghininglarni öz béshinglarga qayturimen. **8** Oghul-qizliringlarni Yehuda balilirining qoligha sétiwétimen, Ular shularni yiraqtiki bir elge, yeni Shabiyaliqlarga sétiwétidu; Chünki Perwerdigar söz qilghan. **9** Shuni eller arisida jakarlanglarki, «Jengge teyyarlininglar, Palwanlarni qozghanglar, Jengchilerning hemmisi yéqinlashsun, Jengge hazir bolsun; **10** Sapan chishlirini qilich qilip, Orghaqliringlarni neyze qilip soqushunglar; Ajiz ademmu: «Men küchlük» désun; **11** Etraptiki hemme eller, tézdin kélinglar, Hemminglar shu yerge jem bolunglar!». «Özüngning küchlüklingni ashu yerge chüshürgeysen, ah Perwerdigar!» **12** «Eller qozghilip «Yehoshafat jilghisi»gha kelsun; Chünki Men shu yerde olturup etraptiki hemme ellerni soraqqa tartimen. **13** Orghaqni sélinglar, Chünki ziraet pishti; Kélinglar, chüshüp cheylenglar, Chünki sharab kólchekliri liq tushuqtur, Idish-küpler tolup tashidu. Chünki ularning rezilliki zordur» **14** Ah, nurghun, nurghun kishiler «Qarar jilghisi»da! Chünki Perwerdigarning küni «Qarar jilghisi»gha yéqinlashti. **15** Quyash hem ay qarangg'huliship kétidu, Yultuzlar öz julasini qayturuwalidu. **16** Perwerdigar Ziondin hörkireydu, Yérusalémnin awazini qoyuwétidu; Asmanlar, zéminlar silkinidu; Lékin Perwerdigar Öz xelqige bashpanah, Israil balilirigha küch-himaye bolidu. **17**

Shuning bilen siler Menki Perwerdigarning silerning Xudayinglar ikenlikimni, Öz muqeddes téghim Zionda turidighanliqimni bilisiler; Yérusalém pak-muqeddes bolidu, Uningdin héch yat ademler yene ötmeydu. **18** Hem shu küni emelge ashuruliduki, Taghlar yéngi sharabni témitidu, Döng-égizliklerdin süt aqidu, Yehudadiki barliq ériq-östenglerde liq su aqidu; Perwerdigarning öyidin bir bulaq chiqidu, Shittim jilghisini sughiridu. **19** Misir bolsa bir chöllük, Édom ademzatsiz bir chöl-bayawan bolidu, Ularning Yehuda balilirigha qilghan zulum-zorawanliqi tüpeylidin, Ular bularning zéminida bigunah qanlarni tökkenliki tüpeylidin. **20** Biraq Yehuda menggüge turidu, Yérusalém dewrdin-dewrgiche qalidu; **21** Hem Men ularni tökken qanlarning paklandurilmighan gunahliridin paklandurimen; Chünki Perwerdigar Zionda makanlashqandur.

Amos

1 Uzziya Yehudagha, Yoashning oghli Yeroboam Israilga padishah bolgan vaqitlarda, yer tawreshtin ikki yil ilgiri, Tekoadiki charwichilar arisidiki Amosning Israil toghruluq éytqan sözliri: — **2** U: «Perwerdigar Zion téghidin hörkireydu, Yérusalémdin awazini qoyuwétidu; Padichilarning otlaqliri matem tutidu, Karmel choqqisi ghazanglishidu» — dédi. **3** Perwerdigar mundaq deydu: — «Demeshqing üç gunahi, berheq töt gunahi üçün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular Giléadtikilerni tömür tirniliq söremler bilen soqqanidi; **4** Shundaqla Hazaelning öyige bir ot ewetimen, U Ben-Hadadning ordilirini yutuwalidu. **5** Demeshq derwazidiki tömür baldaqni sunduriwétimen, Awen jilghisida turghuchini, Beyt-Édende shahane hasisini tutquchini üzüp tashlaymen; Suriyening xelqi esirge chüshüp kirgha élip kétilidu, — deydu Perwerdigar. **6** Perwerdigar mundaq deydu: — «Gaza shehirining üç gunahi, berheq töt gunahi üçün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular Édomgha tapshurup bérishke, barliq tutqunlarni esir qilip élip ketti. **7** Hem Men Gazaning sépiligha ot ewetimen, U uning ordilirini yutuwalidu; **8** Men Ashdotta turghuchini, Ashkélonda shahane hasini tutquchini üzüp tashlaymen, Ekron shehirige qarshi qol kötürmen; Filistiyerning qalduqi yoqilidu, — deydu Reb Perwerdigar. **9** Perwerdigar mundaq deydu: — «Turning üç gunahi, berheq töt gunahi üçün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular barliq tutqunlarni Édomgha tapshuruwetti, Shundaqla qérindashliq ehdisini ésigé almidi. **10** Hem Men Turning sépiligha ot ewetimen, Ot uning ordilirini yutuwalidu. **11** Perwerdigar mundaq deydu: — «Édomning üç gunahi, berheq töt gunahi üçün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki u barliq rehimi-shepquetni tashliwétip, Qilich bilen óz qérindishini qoghlihan; U yirilghudek ghezpete bolup, Derghezpete bolghan halitini hemishe saqlaydu; **12** Hem Men Téman shehirige ot ewetimen, Ot Bozrahning ordilirini yutuwalidu». **13** Perwerdigar mundaq deydu: — «Ammonning üç gunahi, berheq töt gunahi üçün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular chégrimizni kéngeytmiz dep, Giléadtiki hamilidar ayallarning qósaqlirini yériwetti. **14** Hem Men Rabbahning sépiligha ot yaqimen, Jeng künide qiya-chiyalar ichide, Qara quyunning künide qattiq boran ichide, Ot uning ordilirini yutuwalidu; **15** Hem ularning padishahi esirge chüshidu, — deydu Perwerdigar.

2 Perwerdigar mundaq deydu: —«Moabning üç gunahi, berheq töt gunahi üçün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki u Édomning padishahining ustixanlirini köydürüp hak qiliwetti. **2** Hem Men Moab üstige ot ewetimen, Ot Kériotning ordilirini yutuwalidu; We Moab chuqan-sürenler bilen, qiya-chiyalar bilen, kanay sadasi bilen öldü. **3** We Men ularning hakimini arisidin üzüp tashlaymen, Uning emirlirini uning bilen bille óltürüwétimen, — deydu Perwerdigar. **4** Perwerdigar mundaq deydu: — «Yehudaning üç gunahi, berheq töt gunahi üçün, uninggha chüshidighan jazani yandurmaymen, Chünki ular Perwerdigarning Tewrat-qanunini kemsitti, Uningdiki belgilimilerge emel qilmidi; Ularining saxtiliqliri ózilirini adashturup qoydi; ularning ata-bowilirimu bulargha egiship mangghanidi. **5** Hem Men Yehuda üstige ot ewetimen, Ot Yérusaléمنىning ordilirini yutuwalidu. **6** Perwerdigar mundaq deydu: — Israilning üç gunahi, berheq töt gunahi üçün, uni jazasidin qayturmaymen, Chünki ular

heqqaniylarni kümüşhke sétiwetti, Yoqsul ademni bir jüp choruqqa sétiwetti; **7** Ular namratlarning béshidiki chang-topilirini bosh qoyuwetmeydu, Ajiz möminlerning nésiwisini qayriwalidu; Ata-bala ikkisi Méning muqeddes namimni bulghap, oxshash bir qizning yénigha teng baridu. **8** Ular [qizlarni] hemme qurban'gahning yénigha élip bérip, Qerzge renige qoyghan kiyim-kéchekler üstide ular bilen yatidu; Ular óz ilahining öyide jerimane bilen alghan sharabni ichmekte. **9** Biraq Men Amoriylarni ularning aldidin halak qilghanmen, Amoriylar kédir derixidek ézig, dub derixidek küchlük bolghan bolsimu, Men üstidin uning méwisini, astidin yiltizilirini halak qildim. **10** Hem Amoriylarning zéminini igilishinglar üçün, Silerni Misir zéminidin élip chiqip, Qiriq yil chöl-bayawanda yéteklidim. **11** Silerning oghulliringlardin bezilirini peyghember bolushqa, Yigitliringlardin bezilirini «Nazariy» bolushqa turghuzdum. Shundaq emesmu, i Israil baliliri? — deydu Perwerdigar. **12** Biraq siler Nazariylargha sharab ichküzdunglar, Hem peyghemberlerge: «peyghemberlik qilmanglar» — dep buyrudunglar. **13** Mana, Men silerni basimen, Xuddi liq ónche bésilghan harwa yerni basqandek, silerni bésip turimen; **14** Hem chapqurlarningmu qachar yoli yoqaydu, Palwan óz kichini ishlitelmeydu, Zeberdes batur óz jénini qutquzalmaydu. **15** Oqyani tutquchi tik turalmaydu; Yeltapan qachalmaydu, Atqa min'güchi óz jénini qutquzalmaydu. **16** Palwanlar arisidiki eng jigerlik baturmu shu künide yalingach qéchip kétidu, — deydu Perwerdigar.

3 Perwerdigar silerni eyiblep éytqan bu söz-kalamni anglanglar, i Israil baliliri, Yeni Men Misir zéminidin élip chiqarghan bu pütkül jemet: — **2** «Yer yúzidiki barliq jemetler arisidin peqet silerni tonup keldim; Shunga üstinglarga barliq qebihlikliringlarning [jazasini] chüshürimen». **3** Ikki kishi bir niyette bolmisa, qandaqmu bille mangalisan? **4** Oljisi yoq shir ormanda hörkiremdü? Arslan héchnémimi almighan bolsa uwisida huwlamdu? **5** Tuzaqta yemchük bolmisa qush yerge yiqilamdu? Alghudek nerse bolmisa, qismaq yerdin étilip chiqamdu? **6** Sheherde [agah] kaniyi chélnasa, xelq qorqamdu? Perwerdigar qilmighan bolsa, sheherge yamanliq chüshemdu? **7** Reb Perwerdigar Óz qulliri bolghan peyghemberlerge awwal ashkarilimay turup, U héch ish qilmaydu. **8** Shir hörkirigen tursa, kim qorqmaydu? Reb Perwerdigar söz qilghanda, kim [Uning] bésharitini yetküzmey turalaydu? **9** Ashdodtiki qel'e-ordilarda, Shundaqla Misirdiki qel'e-ordilarda élan qilip: — «Samariye taghliri üstide yighilinglar, Uning otturisidiki zor qiyqas-sürenlerni, Uning ichidiki jebir-zulumlarni körüp béqinglar» — denglar. **10** — Ular heq ish qilishni bilmeydu — deydu Perwerdigar; — Ular ordilirigha zulum-zoranawliq bilen tartiwalghanlirini hem oljilarni jughlighuchilar! **11** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana bir yaw! U zéminni qorshiwaldi! U mudapiengni élip tashlaydu, Qel'e-ordiliring bulang-talang qilinidu. **12** Perwerdigar mundaq deydu: — Padichi shirning aghzidin qonyning ikki putini yaqi quliqining bir parchisini qutquzup alghandek, Samariyide olturghan Israilarmu shundaq qutquzulidu, — Sheherde peqet kariwatning bir burjiki, Diwandiki bir parche Demeshq libasila qalidu! **13** — Anglanglar, Yaqupning jemetide guwahliq béringlar, — deydu Reb Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, **14** — Men Israilning asiylirlirini óz béshigha chüshürgen künide, Beyt-El shehirining qurban'gahlirininimu jazalaymen; Qurban'gahning burjekliridiki münggüzler késiwetilip yerge chüshürüldü. **15** Men «Qishliq Saray» we «Yazliq Saray»ni

birqala uruwétimen; Pil chishi öylermu yoqilip kétédu, Köpligen öyler tügishidu, — deydu Perwerdigar.

4 I Bashediki inekler, Samariye téghida turup, namratlarni xarlawatqan, miskinlerni éziwatqanlar; Xojilirigha: «[Sharabni] élip kélinglar, biz ichimiz» deydighanlar, Bu sózni anglanglar: — **2** Reb Perwerdigar Öz pak-muqeddesliki bilen qesem ichkenki, Mana, béshinglarga shundaq künler chüshiduki, U silerni ilmekler bilen, Neslinglarni changgaklar bilen élip kétédu. **3** Hem siler [ayallar] herbiringlar sépiling shoraliridin qisilip ötüp, Udul méngip tikiwétisiler; We siler Harmon terepke chörüwétisiler, — deydu Perwerdigar. **4** Emdi Beyt-Elge kélinglar, asiylig qilinglar! Gilgaldimu asiyligni köpeytinglar! Etigende qurbanliqliringlarni, Her üçinchi küni silerning «ondin bir» ülish öshrilinglarni élip kélinglar, **5** «Teshekkür qurbanliqni» xémirturuch bilen bille köydüringlar — Siler «xalis qurbanliqlar»inglarni jakarlap maxtinip yürütinglar; Chünki bundaq qilishqa amraqsiler, i Israillar! — deydu Reb Perwerdigar. **6** «Men hemme sheherliringlarda «chishning pakizliqni» chüshürdüm, Hemme yéringlarda silerni ash-nan'gha bolghan hetmen qildim; Biraq siler yenila yéningha qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **7** Hosulgha üç ayla qalghan bolsimu, silerdin yamghurni tartiwélip bermidim; Bir sheher üstige yamghur yaghdurdum, Yene bir sheherge yaghdurmidim; Bir parche yer üstige yamghur yaghdı; Yene bir parche yer yamghursız qaghjirap qaldı; **8** Shuning bilen ikki, üç sheherning [puqraliri] su tilep bashqa bir sheherge elengship bardı, Lékin qanmidi; Biraq siler yéningha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **9** Men silerni judun hem hal apiti bilen urdum; «Hajilighuchi qurt»lar nurgunlighan béghinglar, üzümzarliringlar, enjür derexliringlar hem zeytün derexliringlarni yep ketti; Biraq siler yéningha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **10** Men aranglarga Misirgha chüshürilgen apelerdek apetni ewettim; Yigitliringlarni qilich bilen öltürgüzdim, Atliringlarni olja bolushqa qoyuwettim; Men qaragahinglardın [jesetlerning] sésiqchiliqini purutuwtim, Uni dimighinglarchimu kirgüzdim, Biraq siler yéningha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **11** Men aranglardın bezilerni Xuda Sodom we Gomorra sheherlirini örtuwetkindek örtuwettim, Shuning bilen siler ottın tartiwélin'ghan bir chuchula otundek bolup qaldinglar; Biraq yéningha yenila qaytmidinglar, — deydu Perwerdigar; **12** Shunga Men sanga shundaq qilishim kérek dewatimen, i Israil; Men buni sanga qildighanliqim tüpeylidin, Xudaying bilen körüshushke teyyarlan, i Israil! **13** Chünki mana, taghlarni Shekillendürgüchi, Shamalni Yaratquchi, Insan'gha özlirining oy-pikrining néme ıkenlikini Ayan Qilghuchi, Tang seherni qaragghuluqqa Aylandurghuchi, Yer yüzidiki yuqiri jaylarning üstide dessep yürgüchi del Shudur, Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda Uning namidur!

5 I Israil jemeti, bu sózni, Yeni Men sen toghruluq oquydighan bir mersiyeni anglap qoy: — **2** «Pak qız Israil yiqildi; U qaytidin ornidin turmaydu; U öz tupriqigha tashlan'ghan, Uni turghuzup yöligüchi yoqtur». **3** Chünki Reb Perwerdigar mundaq deydu: — [Israilning] ming [leshker] chiqqan bir shehirining yüz [leshkirila] tirik qalidu; Yüz leshker chiqqan bir shehirining Israil jemeti üçhün on [leshkirila] tirik qalidu; **4** Chünki Perwerdigar Israil jemetige mundaq deydu: — Méni izdenglar, hayatqa érishisiler; **5** Beyt-Elni izdimenglar, Gilgalghimu barmanglar, Beer-Shébagha seper qilmanglar; Chünki Gilgal esirge élinip sürgün qilinmay qalmaydu, Beyt-El yoqqa chiqidu.

6 Perwerdigarni izdenglar, hayatqa érishisiler; Bolmisa U Yüsüp jemeti ichide ot kebi partlap, uni yep kétédu, Hem Beyt-Elde otni öchürgüdek adem tépilmaydu. **7** I adaletni emen'ge aylandurghuchi, Heqqaniyligni yerge tashlighuchilar, **8** Siler Orion yultuz türkümi we Qelb yultuz topini Yaratquchi, Öläüm kölengisini tan nurigha Aylandurghuchi, Kündizni qarangghuluq bilen kéchige Aylandurghuchi, Déngizdiki sularni chaqirip, ularni yer yüzige Quylighuchini izdenglar; Perwerdigar Uning namidur. **9** U baturlar üstige tuyuqsız halaketni partlitidu, Istihkam üstige halaket chüshüridu. **10** Shu [Israillar] sheher derwasısında tenbih béridighanlarga öch, Durus sözleydighanlardın yirginidu. **11** Emdi siler namratlarni ézip, Ulardın bughday «hediye»lerni aldinglar! Oyulghan tashlardın öylerni saldinglar, Biraq ularda turmaysiler; Siler güzel üzümzarlarni berpa qilghansiler, Biraq ularning sharabini ichelmeysiler. **12** Chünki silerning asiylighinglarning qanchilik köplükini, Silerning gunahinglarning qanchilik zor ıkenlikini obdan bilimen; Ular heqqaniy ademni ézidu, Ular para yeydu, Sheher derwasısında miskinlerning heqqini qayriwalidu. **13** Shunga bundaq dewrde «pemlik adem» süktü qilidu; Chünki u rezil bir dewrdu. **14** Hayat yashash üçhün yamanliqni emes, méhribanliq-yaxshiliqni izdenglar; Shundaq bolghanda siler déginginglardek, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar heqıetden siler bilen bille bolidu. **15** Yamanliqtın nepretlininglar, méhribanliq-yaxshiliqni söyünger, Sheher derwasısında adaletni ornitinglar; Shundaq qilghanda Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda belkim Yüsüpning qaldısigha shapaet körsiter. **16** Shunga Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda Reb mundaq deydu: — «Barliq keng reste-bazarlarda ah-zarlar anglinidu; Ular hemme kochılarda «Way... way!...» dep awazini kötüridu; Ular déhqanlarnimu matem tutushqa, Ah-zarlar kötürügüchi «ustılar»ni yighlashqa chaqiridu. **17** Hem barliq üzümzarlardimu ah-zarlar kötürüldü; Chünki Men Özüm aranglardın ötüp kétimen» — deydu Perwerdigar. **18** Perwerdigarning künige teqezzar bolghan silerge way! Perwerdigarning küni silerge qandaq aqıwetlerni keltürer? U yoruqluq emes, belki qarangghuluq élip kélidu. **19** U küni birsi shirdin qéchip, éyiqqa uchrar, Andın öyige kirip, qoli bilen tangha yölen'gende, Yılan uni chaqqandek bir ish bolidu! **20** Perwerdigarning küni yoruqluq emes, belki qarangghuluqla élip kélidu emesmu? Uningda peqet qarangghuluqla bolup, yoruqluq héch bolmaydighu! **21** Héytliringlarga nepretlinimen, ulardın bızar boldum, İbadet sorunliringlarning puriqını purighum yoq. **22** Chünki siler Manga «köydürme qurbanliq»lar hem «ash hediye»liringlarni sunup atısanglarmu, Men ularni qobul qilmaymen; Silerning bordaq malliringlar bilen qilghan «ınaqlıq qurbanliqliringlar»gha qarımaymen. **23** Mendin munajatliringlarning sadalirini ép kétinglar, Chiltarliringlarning küylirini anglimaymen; **24** Buning ornida adalet xuddi sharqiratmidek, Heqqaniylik ebediy aqidighan éqimdek dolqunlusı! **25** Siler chöl-bayawandiki qiriq yilda qilghan qurbanliq-hediyelerni Manga élip keldinglarmu, i Israil jemeti?! **26** Berheq, siler «Sukkot» dégen padıshahinglar, hem «Qıum» dégen butliringlarni, yeni «Yultuz ilahı»nglarni kötürüp mangdinglar! **27** Emdi Men silerni esir qilip, Demeshqtın yiraqlarğa sürgün qildurimen, — deydu «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda» dégen nam bilen atalghan Perwerdigar.

6 I Zionda xatirjem olturghanlar hem Samariye téghigha tayinip aman-ésen yashighanlar! İ ellerning kattısining erbabliri! Israil jemeti silerni izdep kélidu — — Silerning

halinglarga way! 2 [Siler xelqqa]: — «Kalneh shehirige bérip kórtunglar; Shu yerdin «büyük Xamat» shehirige béringlar, Andin Filistiylarning shehiri Gatqa chüshüp béqinglar; Bular silerning ikki padishahliqlaridin ewzelmu? Ularning chégrisi silerningkidin kengmu?» — [dep maxtinip sözleysiler]. 3 I yaman künni kéchiktürmekchi bolghanlar! Siler jebir-zulunning hókümraniqlini ornitip, uni ózünglarga yéqin qilmaqchi bolisiler, 4 Pil chishida neqishlen'gen kariwatlar üstide yatisiler, Diwanliringlar üstide kériyip yatisiler, Pada topidin paxlanlarni, Kala qotanliridin mozayni tallap yeysiler, 5 Chiltar ahanghiga tengkesh qilip éytisiler, Dawuttekk ózünglarga sazarni ijad qilisiler, 6 Sharabni chinilep-chinilep ichisiler, Özünglarga serxil mayliq etirlerni sürisiler, — Biraq könglünglar Yüsüp jemetining ziyar-zexmiti üçün héch azablanmaydu! 7 Shunga ular tunji esirge chüshkenler arisida esirge élinidu; Kériyip yatqanlarning eysh-ishriti axirlisidu. 8 Reb Perwerdigar Öz hayati bilen qesem qilghanki, — deydu Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, — Men Yaqupning ghururidin bizar boldum, Uning orda-istihkamiridin nepretlinimen; Men bu sheherni, shundaqla uningdiki hemmini düshmen'ge tengla ötküzüp bérimen; 9 We emelge ashuruliduki, Bir öyde on adem bolup qalsa, bu oneylenmu ölidu. 10 Eger melum bir ölgüchining tughqini, yeni ölgüchining jesitini köydürüşke mes'ul kishi ustixanlarni kótürüp öydin chiqiwétip, öy ichidiki yene birsidin: — «Qéshingda yene birsi barmu?» dep sorisa, u «Yoq» deydu, Andin [tughqini] yene: «Süküt! Perwerdigarning namini tilgha élishimizgha bolmaydu!» — deydu. 11 Sewebi, Perwerdigar buyruq chüshüridu, We chong öyni pare-pare qiliwétidu, Kichik öynimu chak-chékidin yérip chéqiwétidu. 12 Ahtar tash üstide chapalamdu? Ademler ashu yeni kalilar bilen aghduralamdu? Biraq siler adaletni öt süyige, Heqqaniyliqning méwisini emen'ge aylandurghansiler — 13 — Yoq bir nersidin shadlinip ketkensiler, «Öz küchimizge tayinip qadretke ige bolghanmiz» — dégensiler. 14 Chünki mana, i Israil jemeti, — deydu Perwerdigar, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Xuda, — Men siler bilen qarshilishidighan bir elni turghuzimen; Ular Xamat shehirining dawinidin Arabah éqimighiche silerni xarlaydu.

7 Reb Perwerdigar manga kórsettki — Kéyinki ot-chöp bash tartqan waqtida, mana U chéketkilerni yasidi (bu padishah öziye ot-chöp orghandin kéyinki, ikkinchi qétimliq ot-chöp ösken waqit idi) 2 hem shundaq boldiki, chéketkiler zémindiki ot-chöpni qaldurmay yewetkendin kéyin, men: — «I Reb Perwerdigar, ötüniüp qalay, kechürgeysen! Yaqup qandaqmu chidiyalaydu? U kichik tursa!» — dédim. 3 Perwerdigar emdi undaq qilishtin yandi: «Emdi undaq bolmaydu» — dédi Perwerdigar. 4 Reb Perwerdigar manga kórsetti — Mana, Reb Perwerdigar [xelq] bilen küresh qilishqa otni chaqirdi; Ot hetta chongqur déngiznimu qurutti, Miras bolghan zéminnimu yep ketti; 5 Emdi men: — «I Reb Perwerdigar, ötüniüp qalay, toxtighaysen! Yaqup qandaqmu chidiyalaydu? U kichik tursa!» — dédim. 6 Perwerdigar shundaq qilishtin yandi: «Emdi undaq bolmaydu» — dédi Reb Perwerdigar. 7 Emdi U manga [mundaq bir ishni] kórsetti — We mana, Reb tik ölgüchüch yip bilen qopurulghan tam tüwide, Qolida tik ölgüchüch yipni tutqiniche turatti; 8 we Perwerdigar mendin: — «Amos, némini kórdung?» dep soridi. Men: «Tik ölgüchüch yipni» — dédim. Reb: «Men yene Öz xelqim Israil otturisigha tik ölgüchüch yipni tikleymen; Men yene ularni jazalimay ötüp ketmeymen; 9 Hem Ishaqning «yuqiri jayliri» halak bolidu, Israilning tawapghaliri weyran qiliniyu; Yeroboam jemetige qilich bilen hujum qilishqa

ornumdin turimen» — dédi. 10 Shuning bilen Beyt-Eldiki kahin Amaziya Israil padishahi Yeroboamgha xewer yollap: — «Amos Israil jemeti arisida turupmu silige suyiquest qildi; zémin uning qilghan barliq geplirini kütöirelmeysiz. 11 Chünki Amos: — «Yeroboam qilichta ölidu, Israil esirge élinip öz zémindin sürgün bolmay qalmaydu!» — deydu» — dédi. 12 Andin Amaziya Amosqa: — Hey aldın körgüchi! Bes, yoqal, Yehuda zéminingha qach, ashu yerde bésharet bérip, shu yerde nan tépip ye! 13 Biraq Beyt-Elde yene bésharet berme; chünki u padishahning tawapgha, shahliq öydu, — dédi. 14 Amos Amaziyağa jawab bérip mundaq dédi: — «Men esli peyghember emes idim, yaki peyghemberning oghlimu emesmen; belki men bir charwichi, shundaqla éren derexlirining méwisini tergüchi idim. 15 Biraq pada béqiwatqan chéghimda Perwerdigar méni Öz ilkige aldi we manga: «Barghin, xelqim Israilgha bésharet ber» — dédi. 16 Emdi, i Amaziya, Perwerdigarning söziye qulaq sal! Sen manga: «Israilni eyibleydighan bésharetlerni berme, Ishaq jemetini eyibleydighan sözlerni éytma», déding. 17 Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — «Séning ayalig sheherde pahishe bolidu, oghul-qiziring qilich bilen qirilidu we zémining ölcheshe tanisi tartilishi bilen parchilinidu; sen napak bir zéminda élisen; we Israil esirge élinip öz zémindin sürgün bolmay qalmaydu».

8 Reb Perwerdigar manga mundaq bir ishni kórsetti; mana, bir séwet yazliq méwe. 2 Andin U mendin: Amos, némini kórdung? — dep soridi. Men: «Bir séwet yazliq méwini» — dédim. Perwerdigar manga: Emdi xelqim Israilgha zawal yetti; Men yene ularni jazalimay ötüp ketmeymen, — dédi. 3 — Shu küni ordidiki qizlarning naxshiliri qiya-chiyalargha aylinidu, — deydu Reb Perwerdigar; — Jესetler köp bolidu; ular jay-jaylarda sirtqa tashlinidu. Süküt! 4 Buni anglanglar, hey miskinlerni ezgüchiler, Zémindiki ajiz möminlerni yoqatmaqchi bolghanlar — 5 «Ashliqimizni satmaqchi iduq, yéngi ay qachanmu axirlislar, Bughdayn yaymisini achattuq, shabat küni qachan tüger?» — deydirghanlar, — Shundaqla «efah»ni kichik qilip, «shekel»ni chong élip, Aldamchilik üçün tarazini yalghan qilghanlar! 6 — Namratlarni kümüşke, Miskin ademni bir jüp choruqqa sétiwalmaqchi bolghanlar, Bughdayni süpüründisi bilen qoshup satmaqchi bolghanlar! 7 Perwerdigar Yaqupning ghururi bilen shundaq qesem qildiki, — Berheq, Men hergiz ularning qilghanliridin héchbirini untumaymen! 8 Zémin bu ishlardin tewrinip ketmemdu? We uningda turuwatqanlarning hemmisi matem tutmamdu? U Nil deryasidek örlep kétédu, U Misir deryasidek örkeshlep, Andin chöküp kétédu. 9 Shu küni shundaq emelge ashuruliduki, — deydu Reb Perwerdigar, — Quyahshni chüsherte patquzimen, Zéminni shu ochuq künde qarangghulashturimen. 10 Héytliringlarni musibetke, Hemme naxshiliringlarni ah-zarlargha aylandurghéwitemen; Hemme ademning chatriqi üstini böz rext bilen orighuzimen, Herbir ademning béshida taqirliq peyda qilimen; Bu matemni yekke-yégane bir oghulning matemidek, Héytning axirini derde-emeleklik bir kün qiliwétemen. 11 Mana, shundaq künlér kéliduki, — deydu Reb Perwerdigar, Zémin'gha qehetchilikni ewetimen, — — Nan'gha bolghan qehetchilik emes, yaki sugha bolghan changqashmu emes, belki Perwerdigarning söz-kalamini anglashqa bolghan qehetchilikni ewetimen. 12 Shuning bilen ular déngizdin déngizgha, shimaldin sherqke kézip mangidu, Ular Perwerdigarning söz-kalamini izdep uyan-buyan yürüp, uni tapalmaydu. 13 Shu küni güzel qizlar hem yigitlermu ussuzluqtin halidin kétédu; 14 Hem Samariyening gunahining [nami] bilen qesem ichkenler, Yeni «llahingning tiriklikni bilen, i Dan», yaki

«Beer-Shébadiki [ilohiy] tirik yol bilen!» dep qesem ichkenler bolsa — Ular yiqilidu, ornidin hergiz qaytidin turalmaydu.

9 Men Rebning qurban'gahning yénida turghinini kördüm; U mundaq dédi: — Tüwrüklerning bashlirini urunglar, bosughilar silkin'giche urunglar, Ularni [ibadetxanidikilerning] bashlirigha chüshürüp, pare-pare qilinglar! Men shu [butperesler]din eng axirda qalghanlirininimu qilich bilen öltürimen; Ulardin qachay dégenler qachalmaydu, Ulardin qutulay dégenler qutulup chiqalmaydu. **2** Ular tehtisara ichige téship kirse, qolum ashu yerdin ularni tartip chiqiridu; Ular asman'gha yamiship chiqsa, Men shu yerdin ularni tartip chüshürimen; **(Sheol h7585)** **3** Ular Karmel choqqisigha möküwalsimu, Men ularni izdep shu yerdin alimen; Ular déngiz tégide nezirimdin yoshurunuwalghan bolsimu, Men yilanni buyruymen, u ularni chaqidu; **4** Düşmenlirige esirge chüshken bolsimu, Men shu yerde qilichni buyruymen, u ularni öltüridu; Men yaxshiliqni emes, belki yamanliqni yetküzüsh üchün közlerimni ulargha tikimen. **5** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Reb Perwerdigar, Zémin'gha tegküchi bolsa del Uning Özidur; U tégishi bilenla, zémin érip kétidu, uningda turuwatqanlarning hemmisi matem tutidu; Zémin Nil deryasidek örlep kétidu — Misirning deryasidek [örkeshlep], andin chöküp kétidu. **6** Rawaqlirini ersherge sélip, asman gümbizini yer yüzige béiktüchi Shudur; Déngizdiki sularni chaqirip, ularni yer yüzige quyghuchi Udur; Perwerdigar Uning namidur. **7** Siler Manga nisbeten Éfiopiye balilirigha oxshash emesmu, i Israil baliliri? Men Israilni Misirdin élip chiqarghan emesmu? Filistiyerni Krét arilidin, Suriyeliklerni Kir shehiridin chiqarghan emesmu? **8** Qaranglar, Reb Perwerdigarning közi «gunahkar padishahliq» üstige chüshti — Men yer yüzidin uni yoqitimen; Lékin Men Yaqup jemetini toluq yoqitiwetmeymen, — deydu Perwerdigar. **9** Chünki qaranglar, Men buyruq chüshürimen, Shuning bilen xuddi birsi danni ghelwirde tasqighandek, Israil jemetini eller arisida tasqaymen, Biraq ulardin eng kichikimu yerge chüshüp ketmeydu. **10** [Halbuki], xelqimning barliq gunahkarliri, yeni: «Külpet bizge hergiz yéqinlashmaydu, béshimizgha chüshmeydu» dégüchiler qilich tégide ölidu. **11** Shu küni Men Dawutning yiqilghan kepisini yéngibashtin tikleymen, Uning yériqlirini étimen; Uni xarabiliktin ongshap, Eyni zamandiki pétidek qurimen. **12** Shuning bilen ular Édomning qaldisigha hemde namim bilen atalghan barliq ellerge igidarchiliq qilidu, — deydu buni béjirgüchi Perwerdigar. **13** Mana shundaq künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Yer heydigüchi hosul yighquchigha yétishiwalidu, Üzümlerni cheyligüchi uruq chachquchigha yétishiwalidu; Taghlar yéngi sharabni témitip, Barliq döng-égizlikler érip kétidu. **14** We xelqim Israilni asarettin qutuldurup, azadliqqa érishtürimen; Ular xarab sheherlerni qayta qurup, ularda makanlishidu; Ular üzümlarni tikip, ularning sharabini ichidu; Ular baghlarni berpa qilip, méwisini yeydu. **15** Men ularni öz zémini üstige tikimen, Ular Men ulargha ata qilghan zémindin hergiz qaytidin yuluwétilmaydu — deydu Perwerdigar séning Xudaying.

Obadiya

1 Obadiya korgan alamet k r n sh: — Reb Perwerdigar  dom toghruluq mundaq deydu: — (Biz Perwerdigardin bu xewerni anglashqa muyesser bolduq) — «Bir elchi eller arisigha ewetildi; U: «Ornunglardin turunglar, biz uninggha qarshi jeng qilish  ch n turayli!» — dep xewer béridu. **2** Mana, Men s ni eller arisida kichik qildim; Sen [eller arisida] qattiq kemsitilgen xelq bolisen! **3** Hey tik qiyaning y riqliri ichide turghuchi, Turalghusi yuqiri bolghuchi, K ngl ngde: «Kim m ni yerge ch sh relisun?!» d g chi, K ngl ngdiki tekebburluq  z ngni aldap qoydi! **4** Sen b rk ttek  z ngni yuqiri k t rsengmu, Changgangni yultuzlar arisigha tizsangmu, Men shu yerdin s ni ch sh r w timen, — deydu Perwerdigar. **5** Bulangchilar qéshinggha kelsimu, Oghrilar kéchilep yéninggha kirsimu, (Hey, shunche  z p tashlinisen!) Ular  zlrige chushluqla oghrilyatti emesmu?  z m  zg chiler yéninggha kelsimu, azraq wasanglarni qalduridu emesmu? **6** Biraq Esawning teelluqati qandaq axturuldi! Uning yoshurun bayliqliri qandaq t piz chiqildi! **7** Barliq ittapaqdahliring s ni ch grayingghiche heydiwétidu; Sen bilen inaq ötkenler s ni aldap, üstüngdin ghelibe qididu; N ningni y genler sangha qiltaq quridu; [Sen] derweqe yorutulmighandursen! **8** Men shu küni, — deydu Perwerdigar, —  domdin danishmenlerni, Esawdin eqil-parasetni yoqatmamdimen? **9** Shuning bilen palwanliring parakende bolidu, i T man, Shuning bilen Esawning t ghidiki herbir adem qirghinchiliqta qetli qilinidu. **10** Ukang Yaqupqa qilghan zulum-zorawanliqning tüpeylidin, Iza-ahanet s ni qaplaydu; Sen menggüge üzüp tashlinisen. **11** Sen bir chette [perwasiz] qarap turghan küni, Yeni yaqa yurttikiler [buradiringning] m llikini bulap ketken küni, Taipiler uning derwaziliridin kirip Y rusal m  stige chek tashlighan küni, Sen ularning bir ezasigha oxshash bolghansen. **12** Biraq q rindishningning apetik künige perwasiz qarap turmasliqning k rek idi, Yehudaning balilirining halaket künide xushal bolup ketmeslikning k rek idi; Külpetlik künide aghzingni yoghan qilmasliqning k rek idi; **13**  z xelqimni apat basqan künide, ularning derwazisigha kirmeslikning k rek idi; Ular ni apat basqan künide ularning derd-elemige  rensiz qarap turmasliqning k rek idi, Apat basqan künide qolungni mal-mülkige sozmasliqning k rek idi; **14** Sen sheherdin q chip qutulghanlarni üzüp tashlash  ch n acha yolda turmasliqning kürek idi; Külpet basqan künide uningdin qutulup qalghanlarni düshmen'ge tapshurmasliqning kürek idi. **15** Chünki Perwerdigarning küni barliq eller üstige chüshüshke y qin qalghandur; S ning bashqilargha qilghiningdek, sangimu shundaq qilinidu; Sangha t gishlik jaza öz b shinggha chüshidu; **16** Chünki sen öz muqeddes téghimda [ghezipimni] ichkiningdek, Barliq ellermu shundaq toxtawsiz ichidu; Berheq, ular ichidu, yutidu, Andin ular h ch mewjut emestek yoqap kétidu. **17** Biraq Zion t ghi  stide panah-qutquzulush bolidu, Tagh pakmuqeddes bolidu; Yaqup jemetining teelluqatliri  zige tewe bolidu; **18** We Yaqup jemeti ot, Y s p jemeti yalqun, Esaw jemeti ulargha paxal bolidu; [Ot we yalqun] Esaw jemeti ichide y qilip, ularni yutup kütidu; Esaw jemetidin h chbirs qalmaydu; Chünki Perwerdigar shundaq söz qilghan. **19** [Yehudaning] jenubidikiler Esawning t ghigha ige bolidu; Shefelah t zlemlidikiler Filistiyelerning z minigha ige bolidu, Berheq, ular Efraimning dalasi hem Samariyening dalasigha ige bolidu; Binyamin Gil adqa ige bolidu; **20** Sürgün bolghanlardin q lip qalghan Israillardin terki b tapqan bu qoshun Qanaandikilerge tewe bolghan z min'gha Zarefatqiche ige bolidu; Sefaradta s rg nde

turghan Yérusalémdikiler bolsa jenubtiki sheherlerge ige bolidu. **21** Andin Zion t ghi üstige qutquzghuchilar chiqidu, Ular Esaw t ghi üstidin h k m süridu; Shuning bilen padishahliq Perwerdigargha tewe bolidu!

Yunus

1 Perwerdigarning sözi Amittayning ogʻli Yunusqa yétip kélip mundaq déyildi: — **2** «Ornungdin tur, derhal Ninewe dégen ashu büyüik sheherge bérip, awazingni kötürüp u yerdikilerni agahlandurghin; chünki ularning rezillikliri Méning közümgé qadilip turidu». **3** Biraq Yunus ornidin turup Perwerdigarning yüzidin özini qachurush üçhün Tarshish dégen yurtqa ketmekchi boldi. Shunga u Yoppa shehirige bérip, Tarshishqa baridighan kéme tépip, kirasini tölep uninggha chüshüti we kémichiler bilen birlikte Tarshishqa bérip, Perwerdigarning yüzidin özini qachurmaqchi boldi. **4** Perwerdigar bolsa zor bir boranni déngizgha tashlidi; shunga déngizda dehshtelik qara boran chiqip, kéme parchiliniy ketkili tas qaldi. **5** Kémichiler bolsa bek qorqup kétip, herqaysisi öz ilahlirigha xitab qilip dua qilishiti; ular kémini yéniklisun dep uningdiki yük-taqlarni déngizgha tashliwetti. Biraq Yunus bolsa, kémining asti qewitige chüshüwélip, shu yerde ölüktek uxlawatqanidi. **6** Kéme bashliq uning yénigha kélip uninggha: «Ey, uxlawatqan kishi, bu qandaq qilighining? Ornungdin tur, ilahingni séghinip nida qil! Kim bilidu, ilahingning neziri chüshüp bizni halakettin qutquzup qalamdu téxi?» — dédi. **7** Ular bir-birige: — Kélinglar, bu külpetning kimning wejidin béshimizgha chüshkenlikini kébitish üçhün chek tashlayli, — déyishti. Shundaq qilip ular chek tashlashti; axirda chekte Yunus chiqip qaldi. **8** Ular uningdin: — Qéni, éyt, béshimizgha chüshken bu külpet kimning sewebidin boluwatidu? Séning tirikchiliking néme? Nedin kelding? Qaysi el, qaysi millettin sen? — dep soridi. **9** U ulargha: — Men bolsam ibranii millitidin, ersherdikü Xudadin, yeni déngizni, yer-zéminni yaratqan Perwerdigardin qorqquchimen, dédi. **10** Bu söz ularni intayin qorqutiwetti. Ular: «Sen zadi néme ish qilghan?» — dep soridi [chünki ular uning Perwerdigarning yüzidin qachqanliqini bilgenidi, chünki ular buni uning öz aghzidin anglihanidil]. **11** Ular uningdin: — Emdi biz séni qandaq qilsaq déngiz biz üçhün tinclinidu? — dep soridi; chünki déngiz dolquni barghanséri ewj élip kétiwatatti. **12** U ulargha: — Méni kötürüp déngizgha tashliwétinglar, shu chaghada déngiz siler üçhün tinclinidu; chünki bilimenki, bu zor boran méning sewebimdin silerge chüshüti, — dédi. **13** Biraq bu ademler küchep palaq urup qirghaqqa yétishke tirishiti; emma yételmedi, chünki déngiz qérishqandek téximu dolqunlap kétiwatatti. **14** Ular Perwerdigargha iltija qilip peryad kötürüp: — Ah Perwerdigar, Sendin ötünimiz, bu ademning jénini alghanliqimizni bizdin körmigeysen! Bigunah bir ademning qénini töküshning gunahini üstimizge qoymighaysen! Chünki Sen Perwerdigar Özüngning xalighiningni qilding! — dep nida qildi. **15** Shuning bilen ular Yunusni kötürüp élip déngizgha tashliwetti; déngiz dolqunlınıstın shuan toxtidi. **16** Shuning bilen bu ademler Perwerdigardin qattiq qorqti; ular Perwerdigargha atap qurbanliq qilip qesem ichishti. **17** Biraq Perwerdigar Yunusni yutuwélishqa yoghan bir béliqni ewetkenidi. Yunus bolsa bu béliqning qarnida üç kéche-kündüz turdi.

2 Yunus béliqning qarnida turup Perwerdigargha mundaq dua qildi: — **2** «Men derd-elimimdin Perwerdigargha peryad kötürdüm, U manga ijabet qildi. Men tehtisaraning tektidin peryad qildim, Sen awazimgha qulaq salding. (Sheol h7585) **3** Chünki Sen méni déngiz tektige, déngiz qarnigha tashliwetting, Kélkün éqinliri méni arisigha éliwaldi, Séning barliq dolqunliring hem örkeshliring üstümdin ötüp ketti; **4** We men: «Men neziringdin tashliwétilgenmen; Biraq men yenila muqeddes

ibadetxananggha qarap ümid bilen telmürimen» — dédim. **5** Sular méni yutup ketküdek derijide oriwaldi, Déngiz tekti méni qapsiwaldi; Déngiz chöpliri béshingha chirmishiwaldi. **6** Men taghlarning teqlirigiche chüshüp kettim; Yer-zémin tégidiki taqaqlar méni ebedil'ebedkiche qamap qoydi; Halbuki, Sen jénimni hang ichidin chiqarding, i Perwerdigar Xudayim. **7** Jénim ichimde halidin ketkende Perwerdigarni ésimge keltürdüm, Duayim Sanga yétip, Muqeddes ibadetxananggha kirip keldi. **8** Bimene erzimes butlargha choqun'ghanlar özige nésip bolghan méhribanliqtin mehrum bolidu. **9** Biraq men bolsam tasheskür sadayim bilen Sanga qurbanliq qilimen; Men ichken qesemlirimni Séning aldingda ada qilimen. Nijat-qutquzush Perwerdigardindur!» **10** Perwerdigar béliqqa buyrudi, béliq Yunusni quruqluqqa qey qildi.

3 Perwerdigarning sözi ikkinchi qétim Yunusqa yétip mundaq déyildi: — **2** «Ornungdin tur, Ninewe dégen ashu büyüik sheherge bérip, Men sanga tapshurghan xewerni ulargha jakarla». **3** Yunus ornidin turup Perwerdigarning sözi boyiche Ninewe shehirige bardi. Ninewe bolsa nahayiti büyüik bir sheher bolup, sheherning özila üç künlik yol idi. **4** Yunus sheher ichige kirip bir kün mangdi, u: — Qiriq kündin kéyin, Ninewe shehiri weyran qilinidu! — dep jakarlidi. **5** Ninewedikiler Xudaning sözige ishendi. Ular roza tutulsun dep élan qilip, mötiwerlerdin tartip eng kichikigiche uningning hemmisi böz kiyim kiydi. **6** Bu söz padishahqa yetkende, umu textidin turup, tonini tashlap böz kiyim kiyip küllükke kirip olturdi. **7** U yene emri arqilip pütkül Ninewe shehirige munularni jakarlidi: — «Padishah hem aqsöngéklerning yarliqi boyiche, Ninewe shehiridiki héchqandaq adem, at-ulagh, kala, qoy padiliri héchnersige éghiz tegmisun; héchnersini yémisun, sumu ichmisun. **8** Herbir adem we haywan böz kiysun, herbiri Xudagha qattiq peryad kötürsun; herbiri yaman yoldin yansun, herbiri qolini zorawanliqtin üzsun; **9** kim bilidu, buning bilen Xuda qattiq ghezpidin yénip bizni halak qilmasmikin?» **10** Shuning bilen Xuda ularning emellirini, yeni yaman yollardin yan'ghanliqini körip, ulargha qaratqan balaqazani chüshürishtin yénip, shu baliyaqazani chüshürmüdi.

4 Emma bu ish Yunusni intayin narazi qilip, uni qattiq ghezeplendürdi. **2** U Perwerdigargha: — «Ah, Perwerdigar, öz yurtumdiki chaghada Séning shundaq qilidighanliqingni démigenmidim? Shunga men eslide Tarshishqa qachmaqchi bolghanmen; chünki men bilimenki, Sen méhir-shepaxetlik, rehimdil, asan ghezeplenmeydighan, chongqur méhribanliqqa tolghan, kishilerning béshigha külpet chüshürishtin yan'ghuchi Xudadursen. **3** Emdi Perwerdigar, jénimni mendin élip ket, ölümen men üçhün yashashtin ewzel» — dédi. **4** Perwerdigar uningdin: — Bundaq achchiqlan'ghining toghrimu? — dep soridi. **5** Andin kéyin Yunus sheherdin chiqip, sheherning sherqiy teripige bérip olturdi. U shu yerde özige bir chelle yasap, sheherde zadi néme ishlar bolarkin dep uning sayiside olturdi. **6** Perwerdigar Xuda Yunusni öz parakendichilikidin qutquzush üçhün, uning béshigha saye chüshsun dep uninggha bir kichik derexni östürüp teyyarlidi. Yunus kichik derextin intayin kursen boldi. **7** Biraq ikkinchi küni tang atqanda Xuda bir qurtni teyyarlap ewetti. Qurt bu kichik derexni pilikige zerbe qilip uni qurutuwetti. **8** Kün qizarghanda, Xuda intayin issiq bir sherq shamilini teyyarlidi; kün teptini Yunusning béshigha chüshürdi, uni halidin ketküzdü. U özige ölüm tilep: — Ölümen men üçhün yashashtin ewzel, — dédi. **9** Biraq Xuda uningdin: — Séning ashu kichik derex sewebidin shundaq achchiqlinishing toghrimu? — dep soridi. U jawab bérip: — Hee, hetta ölgüdek achchiqim kelgini toghridur, — dédi. **10** Perwerdigar uninggha

mundaq dédi: – «Sen héch ejringni singdurmigen hem özüng östürmigen bu kichik derekke ichingni aghritting; biraq u bir kéchidila özi ösüp, bir kéchidila qurup ketti; **11** Emdi Méning ong qoli bilen sol qolini perq ételmeydighan yüz yigirme ming adem olturaqlashqan, shundaqla nurghun mal-waranlirimu bolghan Ninewedek bundaq büyük sheherdikilerge ichimni aghritip rehim qilishimgha toghra kelmemdu?».

Mikah

1 Perwerdigarning sözi — Yotam, Ahaz we Hezekiya Yehudagha padishah bolghan künlérde Moreshetlik Mikahgha kelgen: — U bularni Samariye we Yérusalém toghrisida körgen. **2** Anglanglar, i xelqler, hemminglar! Qulaq sal, i yer yúzi we uningda bolghan hemminglar: — Reb Perwerdigar silerni eyiblep guwahliq bersun, Reb muqeddes ibadetxanisidin silerni eyiblep guwahliq bersun! **3** Chünki mana, Perwerdigar Öz joyidin chiqidu; U chüshüp, yer yüzidiki yuqiri jaylarni cheyleydu; **4** Uning astida taghlar érip kétidu, Jilghilar yérilidu, Xuddi mom otning aldida érigendek, Sular tik yardin tökülgendek bolidu. **5** Buning hemmisi Yaqupning itaetsizlik, Israil jemetidiki gunahlar tüpeylidin bolidu; Yaqupning itaetsizlik nedin bashlan'ghan? U Samariyedini bashlan'ghan emesmu? Yehudadaki «yuqiri jaylar»[ni yasash] nedin bashlan'ghan? Ular Yérusalémidin bashlan'ghan emesmu? **6** Shunga Men Samariyeni étizdiki tash döwisdek, Üzüml talliri tikishke layiq jay qiliwétimen; Men uning tashlirini jilghigha domilitip tashlaymen, Uning ullirini yalingachlaymen; **7** Uning barliq oyma mebudliri para-para chéqiwétilidu; Uning pahishilikтин érishken barliq hediyliri ot bilen köydürülidu; Barliq butlirini weyrane qilimen; Chünki u pahishe ayalning heqqi bilen bularni yighip toplidi; Ular yene pahishe ayalning heqqi bolup qaytip kétidu. **8** Bular üçün men ah-zar kötürimen, Men huwlaymen; Yalingayaq, yalingach dégüdek yürimen; Men chilbörilerdek huwlaymen; Howqushlardek matem tutup yürimen. **9** Chünki uning yariliri dawalighusizdur, U hetta Yehudaghichimu yétip, Xelqimning derwasisigha, yeni Yérusalémghiche yamridi. **10** Bu [apetni] Gat shehiride sözlimglar, qet'y yighlimanglar; Beyt-le-Afráh shehiride topa-changda éghinanglar! **11** I Shafirda turuwatqan qiz, yalingachliq we shermendilik ichide [esirlikke] öt; Zaananda turuwatqan qizlar talagha héch chiqqan emes; Beyt-Ézel ah-zarlar kötürmekte; «[Xuda] sendin muqim jayingni élip kétidu!» **12** Marotta turuwatqan qiz yaxshiliqqa telmürüp tit-tit boluwatidu; Biraq yamanliq Perwerdigardin Yérusalém derwasisigha chüshiti. **13** Tulparni jeng harwisigha qat, i Laqishta turuwatqan qiz; (Laqish bolsa, Zion qizigha gunahning bashlan'ghan yeri idi!) Chünki sende Israilning itaetsizlik tépilidu. **14** Shunga sen xushlishish hediylirini Moreshet-Gat shehirige bérissen; Aqzibning dukandarliri Israil padishahlirigha yalghanchiliq yetküzidu; **15** Men téxi sanga bir «mirasxor» epkélimen, i Maresah shehiride turuwatqan qiz; Israilning shan-sheripi Adullamghimu chüshüp kélidu. **16** Özüngni taqirbash qil, Zoqung bolghan balilar üçün chéchingni chüshürüwet; Qorultazdek aydingbashliqingni kéngeyt, Chünki ular sendin ayrilip sürgün bolushqa ketti.

2 Ornida yétip qebihlikni oylaydighanlarga we yamanliq eyelüghichilergé way! Peqet ularning qolidin kelsila, ular tang étishi bilenla uni ada qilidu; **2** Ularining achköz közi étizlarga chüshsila, ular zorawanliq qilip buliwalidu; Öylergimu qiziqipla qalsa, bularnimu élip kétidu; Ular batur kishinimu jemeti bilen bulaydu, Ademni öz mirasliri bilen qoshup changgiligha kirgüzivalidu. **3** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: — Mana, Men bu ailige qarap, boyunliringlardin chiqiralmaydighan yaman bir [boyuntururqni] oylap teyyarliwatimen; Siler emdi gidiyip mangmaysiler; Chünki shu künlér yaman künlér bolidu. **4** Shu küni ular siler toghranglarda temsilni tilgha élip, Échinishliq bir zar bilen zarlaydu: — «Biz pütünley bulang-talang qilinduq; U xelqimning nésiwisini bashqilargha bölüwetti; Uni mendin shunche dehshehtlik mehrum qildi! U étizlirimizni munapiqqa

teqsim qilip berdi! **5** Shunga Perwerdigarning jamaiti arisidin, Silerde chek tashlap zémin üstige tana tartip nésiwe bölüghichidin birsimu qalmaydu. **6** Ular: «bésharet bermenglar!» — dep bésharet béridu! Eger [peyghemberler] bu ishlar toghruluq bésharet bermise, emdi bu ar-nomus bizdin hergiz ketmeydu! **7** I Yaqup jemeti, «Perwerdigarning Rohi sewr-taqetsizmu? Bu ishlar rast Uning qilghanlirimu?» — dégili bolamdu? Méning sözlirim durus mangghuchigha yaxshiliq keltürmemdu? **8** Biraq tüntügünla Méning xelqim yetta düshmendek ornidin qozghaldi; Siler xatirjemlikte uoldinga ötüp kétiwatqanlarning tonini ich kiyimliri bilen salduruwalisilerki, Ularni xuddi urushtin qaytqanlardek [kiyimsiz] qaldurisiler. **9** Xelqim arisidiki ayallarni özlirining illiq öyliridin qoghlaysiler; Ularning yash balilirini siler Méning güzel göhirimdin menggüge mehrum qilisiler. **10** Ornunglardin turup néri kétinglar; Chünki halaketni, Yeni azabliq bir halaketni keltüridighan napakliq tüpeylidin, Bu yer silerge tewe aramgha bolmaydu. **11** Eger bihudilikte, yalghanchiliqta yürgen birsi yalghan gep qilip: — «Men sharab we haraqqa tayinip silerge bésharet bérimen» — dése, Mana, u shu xelqge peyghember bolup qalidu! **12** Men choqum séni bir pütün qilip uyushturimen, i Yaqup; Men choqum Israilning qaldisini yighimen; Men ularni Bozrahidiki qoylardek, Öz yayliqida yighilghan bir padidek jem qilimen; Ular adimining köplükidin warang-churungluqqa tolidu. **13** Bir «bösiip ötküchi» ularning aldigha chiqip mangidu; Ular bösiip chiqip, qowuqqa yétip bérup, uningdin chiqti; Ular bösiip chiqti, Yeni qowuqqa yétip bérup, uningdin chiqti; Ularning Padishahi ularning aldida, Perwerdigar ularning aldigha ötüp mangidu.

3 Men mundaq dédim: «Anglanglar, i Yaqupning hakimliri, Israil jemetining emirliri! Adil hökümnü bilish silerge xas emesmu? **2** I yaxshiliq öch körgüchi, Yamanliqni yaxshi körgüchiler — Siler Öz xelqimdin térisini, Ustixanliridin göshini yulidighan, Ularning göshini yeydighan, Térisi soyulghuche üstidin sawaydighan, Ustixanlirini chaqidighan, Ularni qazan'gha teyyarlighandek, Dashqazandiki göshni toghrighandek toghraysiler! **4** Buningdin kéyin ular Perwerdigargha nida qilidu, Biraq U ularni anglamaydu; Ularning qilmishliridiki her túrlük qebihlik üçün, U chaghda U yüzini ularin qachurup yoshuridu!» **5** Perwerdigar Öz xelqini azdurghuchi peyghemberler toghruluq mundaq deydu: — (Ular chishliri bilen chishleydu, «Aman-tinchliq!» dep warqiraydu, Kimerkim ularning gélini maylimisa, Shulargha qarshi urush hazirlaydu!) **6** — Shunga silerni «alamet körünüş»ni körmeydighan bir kéche, Pal salghili bolmaydighan qarangghuluq basidu; Peyghemberler üçün quyash patidu, Kün ular üstide qara bolidu; **7** «Alamet körünüşni körgüchiler» shermende bolidu, Palchilar yerge qaritilidu; Ularning hemmisi kalpuklirini tosup yürüdu; Chünki Xudadin héch jawab kelmeydu. **8** Biraq men berheq Perwerdigarning Rohidin küchke tolghanmen, Yaqupqa özining itaetsizlikini, Israilgha uning gunahini jakarlash üçün, Toghra hökümlerge hem qudretke tolghanmen. **9** Buni anglanglar, ötüminen, i Yaqup jemetining hakimliri, Israil jemetining emirliri! Adil hökümge öch bolghanlar, Barliq adaletni burmilaydighanlar, **10** Zionni qar töküsh bilen, Yérusalémni heqqaniyetsizlik bilen quridighanlar! **11** [Zionning] hakimliri parilar üçün hökim chiqiridu, Kahinlar «ish heqqi» üçün telim béridu; «Peyghemberler» pul üçün palchiliq qilidu; Biraq ular «Perwerdigargha tayinar»mish téxi, We: — «Perwerdigar arimizda emesmu? Bizge héch yamanliq chüshmeydu» — déyishidu. **12** Shunga silerning wejenglardin Zion téghi étizdek aghdurulidu, Yérusalém döng-töpilik bolup

qalidu, «Öy joylashgan tagh» bolsa ormanliqning otturisidiki yuqiri jaylardekla bolidu, xalasa.

4 Biraq axirgi zamanda, Perwerdigarning öyi joylashgan tagh taghlarning béshi bolup békitilidu, Hemme döng-égizlikтин üstün qilinip kötürüldü; Barlıq xelqler uninggha qarap éqip kélshidu. **2** Nurghun qowm-milletler chiqip bir-birige: — «Kélinglar, biz Perwerdigarning téghigha, Yaqupning Xudasining öyige chiqip kéyley; U öz yolliridin bizge ögitidu. We biz uning izlirida mangimiz» — déyishidu. Chünki qanun-yoyoruq Ziondin, Perwerdigarning söz-kalami Yérusalémdin chiqidighan bolidu. **3** U bolsa köp xelq-milletler arisida höküm chiqiridu, U küchlük eller, yiraqta turghan ellerning heq-naheqlirige késim qilidu; Buning bilen ular öz qilichlirini sapan chishliri, Neyzilirini orghaq qilip soqushidu; Bir el yene bir elge qilich kötürmeydu, Ular hem yene urush qilishni ögenmeydu; **4** Belki ularning herbiri öz üzüm téli we öz enjür derixi astida olturidu, We héchkim ularni qorqatmaydu; Chünki samawiy qoshunlarning Seldari bolghan Perwerdigar Öz aghzi bilen shundaq éytti. **5** Barlıq xelqler Öz «ilah»ning namida mangsimu. Biraq biz Xudayimiz Perwerdigarning namida ebedil'ebedgiche mangimiz. **6** Shu künde, — deydu Perwerdigar, — Men méyip bolghuchilarni, Heydiwétilgenlerni we Özüm azar bergenlerni yighimen; **7** We méyip bolghuchini bir «qaldi», Heydiwétilgenni küchlük bir el qilimen; Shuning bilen Perwerdigar Zion téghida ular üstidin höküm süridu, Shu kündin boshlap menggügiche. **8** We sen, i padini közetküchi munar, — Zion qizining égziligi, [padishahliq] sanga kélidu: — — Berheq, sanga eslidiki hoquq-hökümranlıq kélidu; Padishahlıq Yérusalém qizigha kélidu. **9** Emdi sen hazir némişqa nida qilip nale kötürisen? Sende padishah yoqmidi? Séning mushawiringmu halak bolghanmidi, Ayalni tolghaq tutqandek azablar séni tutuwalghanmidi? **10** Azabqa chüsh, tolghaq tutqan ayaldek tughushqa tolghinip tirishqin, i Zion qizi; Chünki sen hazir sheherdin chiqisen, Hazir dalada turisen, Sen hetta Babilghimu chiqisen. Sen ashu yerde qutquzulisen; Ashu yerde Perwerdigar sanga hemjemet bolup dushmanliringdin qutquzidu. **11** We hazir nurghun eller: — «U ayagh asti qilinip bulghansun! Közimiz Zionning [izasini] körsün!» — dep sanga qarshi jeng qilishqa yighilidu; **12** Biraq ular Perwerdigarning oylirini bilmeydu, Uning nishanini chüshenmeydu; Chünki öñchilerni xaman'gha yighqandek U ularni yighip qoydi. **13** Ornungdin turup xamanni tep, i Zion qizi, Chünki Men müngüzüngni tömür, tuyaqliringni mis qilimen; Nurghun ellerni soqup pare-pare qiliwétisen; Men ularning ghenimitini Perwerdigargha, Ularining mal-dunyalirini pütkül yer-zémin Igisige béghishlaymen.

5 Emdi özünglar qoshun-qoshun bolup yighilinglar, i qoshun qizi; Chünki birsi bizni muhasirige aldi; Ular Israilning hakim-soraqchisining mengzige hasa bilen uridu; **2** (Sen, i Beyt-Lehem-Efratah, Yehudadiki minglighan [sheher-yézilar] arisida intayin kichik bolghan bolsangmu, Sendein Men üçhün Israilgha Hakim Bolghuchi chiqidu; Uning [huzurumdin] chiqishliri qedimdin, Yeni ezeldin bar idi) **3** Shunga tolghaq tutqan ayal tughup bolghuche, U ularni [dushmanlirige] tashlap qoyidu; Shu chaghda Uning qérindashliri bolghan qaldisi Israillarning yénigha qaytip kélidu. **4** U bolsa Perwerdigarning küchi bilen, Perwerdigar Xudasining namining heywitide padisini béqishqa ornidin turidu; Shundaq qilip ular mezmüt turup qalidu; Chünki U shu chaghda yer yüzining qeriligrigiche ulugh dep bilinidu. **5** We bu adem aram-xatirjemlikimiz bolidu; Asuriyelik zéminimizgha bösüp kirgende, Ordilirimizni dessep cheyliyende, Biz uninggha qarshi yette xelq padichisini, Sekkiz qabiliyetlik

yétékchini chiqirimiz; **6** Ular Asuriye zéminini qilich bilen, Nimrodning zéminini ötkelliride xarabe qilidu; We Asuriyelik zéminimizgha bösüp kirgende, Chégrimiz ichini cheyliyende, U adem bizni uning qolidin qutquzidu. **7** We Yaqupning qaldisi nurghun xelqler arisida Perwerdigardin chüshken shebnemdek bolidu, Chöp üstige yaghqan yamghurlardek bolidu; Bular insan üçhün kéchikmeydu, Adem balilirining [ejrini] kütüp turmaydu. **8** Yaqupning qaldisi eller arisida, Yeni nurghun xelqler arisida ormandiki haywanlar arisidiki shirdek bolidu, Qoy padiliri arisidiki arslandek bolidu; Shir ötkende ularning arisidin, Héchkim qutquzup alamighudek cheylep desseydu, Titma-tit qilip yirtiwétidu. **9** Qolung küshendiliring üstige kötürüldü, Barlıq dushmanliring üzüp tashlinidu. **10** Shu künde shundaq boliduki, — deydu Perwerdigar, Men aranglardin barlıq atliringni üzüp tashlaymen, Jeng harwiliringni halak qilimen. **11** Zéminidiki sheherliringni yoqitimen, Barlıq istihkamliringni ghlutitimen. **12** Séhirlerni qolungdin üzüp tashlaymen; Silerde palchilar bolmaydu. **13** Men oyma mebudliringni, «But tüwruk»liringlarni otturungdin üzüp tashlaymen; Sen öz qolungning yasighinigha ikkinchi bash urmaysen. **14** Arangdin «Ashérah»liringni yuluwétimen, We sheherliringni halak qilimen; **15** We [Manga] qulaq salmighan ellerning üstige achchiq we derghezep bilen intiqamni yürgüzimen.

6 Perwerdigarning néme dewatqinini hazir anglanglar: — «Ornungdin tur, taghlar aldida dewayingni bayan qil, Égziliklerge awazingni anglatqin». **2** «I taghlar, We siler, yer-zéminning özgermes ulliri, Perwerdigarning dewasini anglanglar; Chünki Perwerdigarning Öz xelqi bilen bir dewasi bar, U Israil bilen munaziliship eyibini kösetmekchi; **3** I xelqim, Men sanga zadi néme qildim? Séni néme ishta bizar qiliptimen? Méning xataliqim toghruluq guwahlıq bérishkin! **4** Chünki Men séni Misir zéminidin élip chiqardim, Séni qulluq makanidin hörülikke qutquzdu; Aldingda yétekleshke Musa, Harun we Meryemlerni ewettim. **5** I xelqim, Perwerdigarning heqqaniyligirini bilip yétishinglar üçhün, Moab padishahi Balakning qandaq niyitining barlıqini, Béorning ogli Balaamning uninggha qandaq jawab bergenlikini, Shittimdin Galgalgiche néme ishlar bolghanlıqini hazir ésinglarga keltüringlar. **6** — Men emdi némini kötürüp Perwerdigar aldigha kélimen? Némem bilen Hemmidin Aliy Bolghuchi Xudaning aldida égilimen? Uning aldigha köydürme qurbanlıqlarni, Bir yillik mozalarni élip kélemdim? **7** Perwerdigar minglighan qochqarlardin, Tümenligen zeytun méyi deryaliridin huzur alamdu? Itaetsizlikim üçhün tunji balamni, Ténimning pushtini jénimning gunahigha atamdimen? **8** I insan, U sanga néme ishning yaxshi ikenlikini körsetti, Berheq, Perwerdigar sendin néme telep qilghanlıqini körsetti — Adaletni yürgüzish, Méhribanlıqni söyush, Séning Xudaying bilen bille kemterlik bilen méngishtin bashqa yene néme ishning bolsun? **9** Perwerdigarning awazi sheherge xitab qilip chaqiridu; (Pem-danalıq bolsa naminggha hörmet bilen qaraydu.) Emdi höküm paliqini we uni Bétkinini anglanglar: — **10** Rezil ademning öyide rezillikтин alghan baylıqlar yene barmidu? Kem ölçeydighan yirginchlik ölçem yene barmidu? **11** Biadil taraza bilen, Bir xalta saxta taraza tashliri bilen pak bolalamdim? **12** Chünki sheherning bayliri zoranawlıq bilen tolghan, Uning ahali yalghan gep qilidu, Ularining aghzidiki tili aldamchidur. **13** Shunga Men séni urup késel qilimen, Gunahliring tüpeylidin séni xarabe qilimen. **14** Yeysen, biraq toyunmaysen, Otturangda ach-boshluq qalidu, Sen mülküngni élip yótkimekchi bolisen, Biraq saqliyalmaysen; Saqlap

qaldurghining bolsimu, uni qilichqa tapshurimen. **15** Tériysen, biraq hosul almaysen; Zeytunlarni cheyleysen, biraq özüngni méyini sürtüp mesih qilalmaysen, Yéngi sharabni cheylep chiqirisen, Biraq sharab ichelmeysen. **16** Chünki «Omrining belgilimiliri»ni, «Ahabning jemetidikiler qilghanliri»ni tutisen; Sen ularning nesihetliride mangisen, Shuning bilen Men séni xarabe, Sendé turuwatqanlarning hemmisi isqirtish obyékti qilimen; Sen xelqimdiki shermendichilikni kötürisen.

7 Méning halimga way! Chünki men xuddi yazdiki méwiler yighilip, Üzüm hosulidin kéyinki wasangdin kéyin ach qalghan birsige oxshaymen, Yégüdek sapaq yoqtur; Jénim teshna bolghan tunji enjür yoqtur! **2** Ixlasmén kishi zémindin yoqap ketti, Ademler arisida durus birsimu yoqtur; Ularning hemmisi qan töküshke paylimaқта, Herbiri öz qérindishini tor bilen owaydu. **3** Rezillikni puxta qilish üçün, Ikki qoli uninggha teyyarlan'ghan; Emir «inam»ni soraydu, Soraqchimu shundaq; Mötiwer janab bolsa öz jénining nepsini ashkara éytip béridu; Ular jem bolup rezillikni toqushmaқта. **4** Ularning eng ésil xuddi jighandek, Eng durusi bolsa, shoxiliq tosuqtin betterdur. Emdí közetçiliring [qorqup] kütken kün, Yeni [Xuda] sanga yéqinlap jazalaydighan küní yétip keldi; Ularning alaqqade bolup kétidighan waqti hazir keldi. **5** Úlpitingge ishenme, Jan dostunggha tayanma; Aghzingning ishikini quchiqingda yatquchidin yépip yür. **6** Chünki oghul atisigha bihörmelik qilidu, Qiz anisigha, Kélin qéyn anisigha qarshi qozghilidu; Kishining düshmenliri öz öyidiki ademliridin ibaret bolidu. **7** Biraq men bolsam, Perwerdigargha qarap ümid baghlaymen; Nijatimni bergüchi Xudani kütimen; Méning Xudayim manga qulaq salidu. **8** Manga qarap xush bolup ketme, i düshminim; Gerche men yiqilip ketsemmu, yene qopimen; Qarangghuluқта oltursam, Perwerdigar manga yoruqluq bolidu. **9** Men Perwerdigarning ghezipige chidap turimen — Chünki men Uning aldida gunah sadir qildim — U méning dewayimni sorap, men üçün höküm chiqirip yürüsgüche kütimen; U méni yoruqluqqa chiqiridu; Men Uning heqqaniyiliqini körimen. **10** We méning düshminim buni köridü, Shuning bilen manga: «Perwerdigar Xudaying qéni» dégen ayalni shermendilik basidu; Méning közüm uning [meghluibiyitini] köridü; U kochidiki patqaqtek dessep cheylinidu. **11** — Séning tam-sépilliring qurulidighan künide, Shu künide sanga békitilgen pasiling yiraqlargha yökilidu. **12** Shu künide ular yéninggha kélidu; — Asuriyedín, Misir sheherliridin, Misirdin [Efrat] deryasighiche, déngizdin déngizghiche we taghdin taghghiche ular yéninggha kélidu. **13** Biraq yer yüzi bolsa özining üstide turuwatqanlar tüpeylidin, Yeni ularning qilmishlirining méwisi tüpeylidin xarabe bolidu. **14** — Öz xelqingni, yeni ormanda, Karmel otturisida yalghuz turuwatqan Öz mirasing bolghan padini, Tayaq-hasang bilen ozuqlandurghaysen; Qedimki künlerdikidek, Ular Bashan hem Giléad chimenzarlarida qaytidin ozuqlansun! **15** — Sen Misir zéminidin chiqqan künlerde bolghandek, Men ulargha karamet ishlarni körsitip bérimen. **16** Eller buni körtüp barliq heywisidin xijil bolidu; Qolini aghzi üstige yapidu, Qulaqliri gas bolidu; **17** Ular yilandek topachangni yalaydu; Yer yüzidiki ömilgüchilerdek öz töshükleridin titrigen péti chiqidu; Ular qorqup Perwerdigar Xudayimizning yénigga kélidu, We séning tüpeydinginmu qorqidu. **18** Qebhlikni kechüridighan, Öz mirasi bolghanlarning qaldisining itaetsizlikidin ötidighan Tengridursen, U achchiqini menggüge saqlawermeydu, Chünki U méhir-muhebbetni xushalliq dep bilidu. Kim sanga tengdash ilahdur? **19** — U yene bizge qarap ichini aghritidu; Qebhlikirimizni U dessep cheyleydu; Sen

ularning barliq gunahlarini déngiz teglirige tashlaysen. **20** — Sen qedimki künderdin béri ata-bowilirimizgha qesem qilghan heqiqet-sadaqetni Yaqupqa, Özgermes muhebbetni Ibrahimgha yetküzüp körsitisen.

Nahum

1 Ninewe shehiri toghrisida yüklen'gen wehiy — Elkoshluq Nahum körgen alamet körünüş xatirilen'gen kitab. **2** Perwerdigar otlug muhebbetlik, intiqam alghuchi bir Xudadir; Berheq, Perwerdigar bir intiqam alghuchi, Derghezep Igisidur; Perwerdigar yawliridin intiqam alidu, Düşmenliri üçhün adawat saqlaydu. **3** Perwerdigar asanliqche achchiqlanmaydu, Küch-qudrette ulghdur, Gunahi barni héch aqlamaydu; Perwerdigar — Uning yoli qara quyunda we borandidur, Bulutlar Uning ayaghliri purqiratqan chang-tozangdur. **4** U déngizgha tenbih bérip uni quruq qilidu, Barliq deryalarni qurutiwétidu; Bashan qaghjirap kétédu, Karmelmu hem shundaq bolidu; Liwandiki gül-giyahmu qaghjiraydu. **5** Taghlar uning aldidá titrep kétédu, Döngler érip kétédu, Yer yüzi Uning huzuri aldigha kótürüldü, Jahan hem uningda barliq yashawatqanlarmu shundaq bolidu. **6** Kim Uning ghezipi aldidá tik turalisun? Kim Uning achchiqining dehsitide qeddini kérip turalisun? Uning derghezipi ottek tökülüdu, Uning aldidá tashlar yérilidu. **7** Perwerdigar méhribandur, külpetlik künde bashpanahdur; Özige tayan'ghanlarni U bilidu. **8** Biraq éship tashqan kelkün bilen shu yerni pütünley tügeshtürüdu, Qarangghuluq uning düşmenlirini qoghlaydu. **9** Siler Perwerdigar bilen qarshiliship néme oylawatisiler? U ishliringlarni pütünley tügeshtürüdu; Yamanliq silerdin ikkinchi qétim chiqmaydu. **10** Ular qamghaqtek bir-birige chirmishiwalghan bolsimu, Öz haraqliridin süzme bolup ketken bolsimu, Ular quruq paxaldeq pütünley yep kétélidu. **11** Sendin Perwerdigargha rezillik oylighuchi chiqqanidi, U Iblisning bir nesihetchisidur. **12** Perwerdigar mundaq deydu: — «Ularning teyyarliqliri toluq, sani zor köp bolsimu, Ular oxshashla üzüp tashlimidu, Shundaqla kelmeske kétédu; Men sanga azar qilghinim bilen, [i xelqim], Qaytidin sanga azar qilmaymen. **13** Hazir Men uning boyunturuqini boynungdin sundurup éliwatimen, We asaretliringni bösip tashlaymen. **14** Perwerdigar sen toghruluq perman chüshürgenki, Séning naming qaytidin térimleydu; Butungning öyidin Men oyma heykel, quyma heykeli noyqitimen; Men qebrenghi teyyarlawatimen, Chünki sen pesendirdusen. **15** Mana taghlar üstide, xush xewerni élip kelgüchining ayaghlirigha, Aram-xatirjemlikni jakarlighuchining ayaghlirigha qara! Héytliringni tebrikle, i Yehuda, ichken qesemliringni ada qil; Chünki u rezil bolghuchi zéminingdin ikkinchi ötmeydu; U pütünley üzüp tashlan'ghan bolidu.

2 Bitchit qilidighan birsi köz aldingghila keldi; Emdi istihkam üstide közet qil, Yolgha qara, bélingni baghla, küchliringni yighip téximu kücheyt! **2** (Chünki Perwerdigar Yaqupning shan-sheripini eslige keltürdi, Uni Israilning shan-sheripige layiq derijide eslige keltürdi; Chünki quruqdighuchilar ularni quruqdap qoyghanidi, Ularning üzüm tal shaxlirini weyran qilghanidi). **3** [Bitchit qilghuchining] palwanlirining qalqanliri qizil boyaldi, Uning baturliri perengde kiygüzüldi; Teyyarlik künde, jeng harwiliri platinig julasida yaltirap kétédu, Neyziler oynitilidu; **4** Jeng harwiliri kochilarda güdürlüsh chépishtiwatidu; Keng yollarda bir-birige soqulidu; Ularning qiypati mesh'ellerdek bolidu, Ular chaqmaqlardek yügürüshidu. **5** [Serdar] emirlirige emr chüshürüdu; Ular yürüsh qilghinida aldirghinidin bir-birige putliship mangidu; Ninewening sépiligha qarap aldiraydu, [Bashlirigha] bolsa «muhasire qalqini» teyyarlinidu. **6** «Deryalarning derwaziliri» échilidu, [Padishahning] ordisi érip kétédu. **7** Xuzabning bolsa uyatliri échilidu — [Düşmen] teripidin yalap ép kétélidu, Dédekliri

xuddi paxteklerning sadasidek ah-uh tartip, Meydilirini urup kétédu. **8** Ninewe apiride bolghandin béri köl süyidek [tinch] bolup keldi, Biraq ular hazir qéchip kétédu... Ey toxta! Ey toxta! — Biraq héchkim keynige qarimaydu. **9** Kümüshlerni buliwélinglar, altunlarni buliwélinglar; Chünki uning shewketlik xezinisidiki qimmat qacha-quchilirining sani yoqtur. **10** U quruqdalghan, weyran qalin'ghan, berbat bolghan! Yürüki érip kétédu, Tizliri bir-birige jalaqlap tegmekte; Belliri tolghaq tutqandek tolghinidu, Barliq yüzler tatirip kétédu. **11** Qéni, shirlarning uwisu? Yash shirlar ozuqlinidighan jay, Shir, chishi shir, shir arslini héchkimdin qorqmaq yürgen qay qéni? **12** Shir öz arslanlirini qandurushqa owlarni titma-titma qilghanidi, Chishi shirliri üçhün owlarni boghghanidi; Öngkürilirini ow bilen, uwilirini olja bilen toshquzghanidi. **13** Mana, Men sanga qarshimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar; Men séning jeng harwiliringni is-tütekke aylandurup köydürüwétimen; Qilich yash shirliringni yewatidu, Owangni yer yüzidin élip tashlaymen; Elchiliringning awazliri qayta héch anglanmaydu.

3 Qanliq sheherge way! U yalghanchiliq, zulum-zorawanlıq bilen tolghan, U olja élishtin héch qol üzgen emes! **2** Ah, qamchining qarshilashliri! Chaqlirining daqangshiwatqan, Atlarning chapchiwatqan, Pingildap kétéwatqan jeng harwilirining sadaliri! **3** Qara, atliq leshkerlarning qangqishliri, Qilichlarning walidashliri, Neyzilerning palidashliri, Öltürülgenlarning köplüki, Ötükler döwe-döwe! Jesetlarning sani yoqtur; Ular jesetlerge putlishidu. **4** — Séhirlerning piri u, — Ellerni pahishiwaqlıqı, Jemetlerni séhirliri bilen sétiwétidu; Sen shérinsuxen pahishining nurgun pahishilikliri tüpeylidin, **5** Mana, Men sanga qarshiliship chiqqanmen, — — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Könglikingning étikini qayrip yüzüngge yéyip, séni ashkarilaymen, Ellerge uyat yerliringni, Padishahliqlargha nomusungni körsitimen. **6** Üstüngge nijasetni tashlaymen, Séni shermendichilikte qaldurimen, Séni reswa qilimen. **7** We shundaq boliduki, Séni körgenlarning hemmisi sendin qéchip: — «Ninewe weyran qilindi! Uning üçhün kim haza tutidu?» — deydu; Men sanga teselli bergüchilerni nedin tépip bérimen? **8** Sen deryalarning otturısında turghan, Etrapida sular bolghan, Istihkami déngiz bolghan, Sépili déngiz bolghan No-Amon shehiridin ewzelmusen? **9** Éfopiymu, Misirmu uning küch-qudriti idi, Ularning küchi cheksiz idi; Put hem Liwiyelikler uninggha yaremchi idi; **10** Umu élip kétélip, esirlikke chüshken; Barliq kocha béshida bowaqliri chörüp tashliwétildi; Ular uning mötiwerliri üçhün chek tashlidi, Uning barliq erbabliri zenjirde baghlan'ghanidi. **11** Senmu mest bolisen; Sen möküniwalisen; Sen düşmendin himaye izdep yürüsen; **12** Séning barliq istihkamliring xuddi tunji méwige kirgen enjür derixining enjürlirige oxshaydu; Birla silkise, ular yégüchining aghzigha chüshidu. **13** Mana, xelqing shehiringde qiz-ayalardek bolup qaldi; Zéminingning qowuqliri düşmenliringge keng ichilidu; Ot tömür taqaqlirining yep kétédu. **14** Emdi muhasirige teyyarliq qilip su tartip qoy! Qorghaneliringni mustehkemle! Séghiz topidin lay étip, Hak layni cheylep qoy! Xumdanmi raslap qoy! **15** Ot séni shu yerde yep kétédu; Qilich séni üzüp tashlaydu; U séni chékette lichinkisidek yewatidu; Emdi özüngni chékette lichinkiliridek köp qil, Chéketikidek özüngni zor köp qil! **16** Sen sodigerliringni asmandiki yultuzlardin köp qilding; Mana, chékette lichinkisi qanat chiqirip, uchup kétédu! **17** Séning erbabliring chéketiklerde, Serdarliring mijir-mijir chaqchiqlardek bolidu; Mana ular soghuq künde chitlar ichige kiriwélip makan qilidu; Quyah chiqqanda, ular qéchip kétédu,

Barghan yérini tapqili bolmaydu. **18** Chohanliring mügdep qaldi, i Asuriyening padishahi; Séning aqsöngekliring jim yatidu; Xelqing taghlar üstige tarqilip ketti, Héchkim ularni yighmaydu; **19** Séning yarang dawasiz, Séning zexming éghirdur; Xewiringni anglighanlarning hemmisi üstüngdin chawak chalidu; Chünki toxtawsiz rezilliking kimning béshigha kelmigendu?

Habakkuk

1 Habakkuk peyghember korgan, uninggha yüklen'gen wehiy: — **2** Ah Perwerdigar, qachan'ghiche men Sanga nida qilimen, Sen anglımaysen? Men Sanga: «Zulum-zorawanliq!» dep naleperyd kötürimen, Biraq Sen qutquzmayesen. **3** Sen némishqa manga qebihlikni körgüzisen, Némishqa japa-zulumgha qarap turisen? Chünki bulangchiliq, zulum-zorawanliq köz aldimdidur; Jengi-jédeller bar, Dewalar köpeymekte. **4** Shunga qanun palech bolup qaldi, Adalet meydan'gha héch chiqmaydu; Chünki reziller heqqaniy ademni qistimaqta; Shunga hökümler burmiliniy chiqirilidu. **5** Eller arisida bolidighan bir ishni körüp béqinglar, obdan qaranglar, heyranuhes qilinglar! Chünki silerning dewringlarda bir ish qilimenki, Birs silerge bayan qilghan teghdirdimu siler ishenmeytinglar. **6** Chünki mana, Men héliqi mijezi osal hem aldıraqsan el kaldiylerni ornidin turghuzimen; Esl: özige tewe emes makanlarni igilesh üçhün, Ular yer yüzining kengri jaylrini bésip mandidu; **7** Ular özlirining déginini háساب qilidu hem özini xalighanche yuqiri tutidu; **8** Ularning atliri yilpizlardin ittik, Kechte owgha chiqidighan bõrilerdin esheddiydu; Atliq leshkerler atlrini meghrurane chapchitidu; Atliq leshkerler yiraqtin kélidu, Ular owgha shungghughan bürküttek uchup yüridu. **9** Ularning hemmisi zulum-zorawanliqqa kélidu; Ularning top-top ademleri yüzlrini aldigha békitip, algha basidu, Esirlerni qumdek köp yighidu. **10** Berheq, u padishahlarni mazaq qilidu, Emirlernimu nezirige almaydu; U hemme istihkamarni mesxire qilidu, Chünki u topa-tupraqarni dõwe-dõwe qilip, ularni ishghal qilidu. **11** Shundaq qilip u shamaldek ghuyuldap ötidu, Heddin éship gunahkar bolidu; Uning bu küch-qudriti özige ilah bolup sanilidu. **12** Sen Ezeldin Bar Bolghuchi emesmu, i Perwerdigar Xudayim, méning Muqeddes Bolghuchim? Biz ölmeymiz, i Perwerdigar; Sen uni jazaydingi beja keltürüş üçhün békitkensen; Sen, i Qoram Tash Bolghuchi, uni [bizge] ibret qilip tüzitishke belgiligensen. **13** Séning közüng shunche ghubarsiz idiki, Rezillikke qarap turmayting; Emdi némishqa Sen munapiqliq qilghanlargha qarap turisen, Reziller özidin adil bolghan kishini yutuwalghinida, némishqa sükküt qilisen? **14** Sen ademlerni xuddi déngizdiki béliqlardek, Xuddi özliri üstide héch yéteklighichisi yoq ömilighichi haywanlargha oxshash qilisen; **15** Shu [kaldiy kishi] ularning hemmisini changgikigha ilinduridu, Ularni öz tori bilen tutuwalidu, Ularni yighma torigha yighidu; Shuning bilen xushal bolup shadlimidu; **16** We torigha qurbanliq sunidu, Yighma torigha isriq salidu, Chünki shular arqiliq uning nésiwisi mol, Némeliri lezzetlik boldi. **17** Emdi u shu तरीqide torini toxtawsiz boshitiwese, Shu तरीqide ellerni héch rehim qilmay qiriwese bolamdu?

2 «Emdi men öz közitimde turiwérimen, Özümni munar üstide des tikleymen, Uning manga néme deydirghanliqini, Shuningdek özüm bu dad-peryadim toghruluq qandaq tégishlik jawab tépishim kéreklikini bilishni kütüp turimen». **2** Hem Perwerdigar jawaben manga mundaq dédi: — «Oqughanlar yügürsun üçhün, Bu körün'gen alametni yéziwal; Uni taxtaylar üstige éniq oyup chiq; **3** Chünki bu körün'gen alamet kelgüsiddiki békitilgen bir waqit üçhün, U ademlerge axiretni telpündüridu, U yalghan gep qilmaydu; Uzun'ghiche kelmey qalsimu, uni kütkin; Chünki u jezmen yétip kélidu, héch héchikmeydu. **4** Qara, tekebburliship ketkuchini! Uning kelbi öz ichide tüz emes; Biraq heqqaniy adem öz étiqad-sadiqliq bilen hayat yashaydu. **5** Berheq, sharab uninggha satqunluq qilidu, — U tekebbur adem, öyde tinim tapmaydu, Hewisini tehtisaradek

yoghghan qilidu; U ölümdek héchqachan qanmaydu; Özige barliq ellerni yighidu, Hemme xelqni özige qaritiwalidu. (Sheol h7585) **6** Bularning hemmisi kéyin u toghruluq temsilni sözlep, Kinayilik bir tépishmaqni tilgha alidu: — «Özining emesni méning dep qoshuwalghuchigha way! ([Bundaq ishlar] qachan'ghiche bolidu?) Görige qoyghan nersiler bilen özini chingdighuchigha way!» **7** Sendin jazane-qerz alghuchilar biraqla qozghalmamdu? Séni titretküchiler biraqla oyghanmamdu? Andin sen ulargha olja bolmamsen? **8** Sen nurghun ellerni bulang-talang qilghanliq tupeylidin, Hem kishilerning qanliri, zémin, sheher hem uningda turuwatqan hemmeylen'ge qilghan zulum-zorawanliq tupeylidin, Saqlinip qalghan eller séni bulang-talang qilidu; **9** Halaket changgilidin qutulush üçhün, Uwamni yuqirigha salay dep, Nepsi yoghinap öz jemetege haram menpeet yighuchigha way! **10** Nurghun xelqlerni weyran qilip, Öz jemetingge ahanet keltürdüng, Öz jéninggha qarshi gunah sadir qilding. **11** Chünki tamdin tash nida qilidu, Yaghachlardin lim jawab béridu: — **12** Yurtni qan bilen, Sheherni qebihlik bilen qurghuchigha way!» **13** Mana, xelqlerning jan tikip tapqan méhnitining peqet otqa yéqilghu qilin'ghanliq, El-yurtlarning özlirini bihude halsiratqanliq, Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigardin emesmu? **14** Chünki xuddi sular déngizni qaplighandek, Püttün yer yüzi Perwerdigarni bilip-tush bilen qaplinidu. **15** Öz yéqingningha haraqni ichküzgüchige — Uning uyat yérite qarishig üçhün, Tulumungdin quyp, uni mest qilghuchi sanga way! **16** Shan-sherepning ornida shermendichilikke tolisen; Özüngmu ich, Xetniliking ayan bolsun! Perwerdigarning ong qolidiki qedeh sen terepek buluridu, Shan-sherepningning üstini reswayipesik basidu. **17** Liwan'gha qilghan zulum-zorawanliq, Shundaqla haywanlarni qorqitip ulargha yetküzgen weyranchiliqmu, Kishilerning qanliri, zémin, sheher hem uningda turuwatqan hemmeylen'ge qilghan zulum-zorawanliq tupeylidin, Bular séning mijiqingni chiqiridu. **18** Oyma mebudning néme paydisi, Uni uning yasighuchisi oyup chiqqan tursa? Quyma mebudningmu we uninggha tewe saxta telim bergüchining néme paydisi — Chünki uni yasighuchi öz yasighinigha tayinidu, Démek, zuwansiz «yoq bolghan nersiler»ni yasaydu? **19** Yaghachqa «Oyghan!» dégen ademge, Zuwansiz tashqa «Ture!» dégen'ge way! U wez éytamdu? Mana, u altun-kümüsh bilen hellendi, Uning ichide héch nepes yoqtur. **20** Biraq Perwerdigar Öz muqeddes ibadetxanisididur! Pütükül yer yüzi Uning aldida sükküt qilsun!

3 Habakkuk peyghemberning duasi, «Shiggaon» ahangida: — **2** «Perwerdigar, men xewiringni anglidim, eyminip qorqtum. I Perwerdigar, yillar arisida ishingni qaytidin janlandurghaysen, Yillar arisida ishingni tonutqaysen; Derghezepte bolghiningda rehimdilliqni ésingge keltürgeysen! **3** Tengri Témandin, Pak-Muqeddes Bolghuchi Paran téghidin keldi; (Sélah) Uning shan-sheripi asmanlarni qapldi, Yer yüzi uning medhiyliri bilen toldi; **4** Uning parqiraqliq tang nuridek boldi, Qolidin chaqmaq chaqqandek ikki nur chiqti; Shu yerde uning küch-qudriti yoshurunup turidu. **5** Uning aldidin waba, Putliridin choghdek yalqun chiqmaqta idi; **6** U turup yer yüzini mölcherledi; U qariwidi, ellerni dekke-dükkige saldi; «menggü taglar» pare-pare qilindi, «ebediy döng-éziglikler» égidürüldi, Uning yolliri bolsa ebediydur. **7** Men Kushan qebilisining chédirlirining parakendichilikte bolghanliqini, Midiyan zéminidiki perdilerni titrek basqanliqini kördüm. **8** Perwerdigar deryalargha achchiqlandimikin? Séning ghezipping deryalargha qaritildimikin? Qehring déngizgha qaritildimikin?

Atliringgha, nijat-qutquzushni épkélidighan jeng harwiliringgha minip kelgen'ghusen! **9** Séning oqyaying ayan qilindi, Sözüing boyiche, [Israil] qebililirige ichken qesemliring üçün ayan qilindi! (Sélah) Sen yer yüzini derya-kelkünler bilen ayriwetting. **10** Taghlar Séni körüp, azablinip tolghinip ketti; Dolqunlap aqqan sular kelkündek ötüp ketti; Chongqur déngiz awazini qoyuwétip, Qollirini yuqirigha örletti. **11** Etilghan oqliringning parqirqa nurini körüp, Palildighan neyzengning yoruqluqini körüp, Quyash hem ay öz turalghusida jim turdi. **12** Sen achchiqingda yer yüzidin ötüp yürüş qilding; Ellerni ghezippingde ziraetni soqqandek soqtung; **13** Öz xelqingning nijat-qutquzulushi üçün, Sen Öz Mesihing bilen bille nijat-qutquzush üçün chiqting; Ulini boynighiche échip tashlap, Rezilning jemetining béshini urup-yanjip, uningdin ayriwetting; (Sélah) **14** Sen uning neyziliri bilen serdarlirining béshigha sanjiding; Ular dehshetlik qara quyundek méni tarqitiwétishke chiqti, Ularning xushalliqi ajiz möminlerni yoshurun jayda yalmap yutushtin ibarettur! **15** Sen atliring bilen déngizdin, Yeni döwe-döwe qilin'ghan ulugh sulardin ötüp mangding! **16** Men bularni anglidim, ichi-baghrimni titrek basti; Awazni anglap kalpuklirim dir-dir qildi, Ustixanlirim chirip ketkendek boldi, Putlirimni titrek basti; Chünki men külpetlik künide, Yeni öz xelqimge tajawuz qilghuchi bésip kirgen künidimu, Sewr-xatirjemlikte turushum kérek. **17** Chünki enjür derixi chécheklimisimu, Üzüüm tallirida méwe bolmisimu, Zeytun derixige qilghan ejir yoqqa chiqqan bolsimu, Étizlar héch hosul bermigen bolsimu, Qotandin qoy padisi üzülgen bolsimu, Éghilda kala padisi yoq bolsimu, **18** Men haman Perwerdigardin shadlinimen, Manga nijatimni bergüchi Xudayimdin shadliqqa chömülimen, **19** Perwerdigar, Reb, méning küch-qudritimdur; U méning putlirimni kékikningkidek qilidu; Méni yuqiri jaylirimda mangghuzidu! (Bu küy neghmichilerning béshigha tapshurulup, tarliq sazlar bilen oqulsun).

Zefaniya

1 Amonning oghli Yosiya Yehudagha padishah bolghan waqitlarda, Hezekiyaning chewrisi, Amariyaning ewrasi, Gedaliyaning newrasi, Kushining oghli Zefaniyagha yetken Perwerdigarning sözi: — **2** Men yer yüzidin hemmini qurutuwétimen, — deydu Perwerdigar; **3** — Insan hem haywanni qurutuwétimen, Asmandiki uchar-qanatlar hem déngizdiki béliqlarni, Barliq putlikashanglarni rezil ademler bilen téz qurutuwétimen, Insaniyetni yer yüzidin üzüp tashlaymen, — deydu Perwerdigar. **4** — Shuning bilen Men Yehuda üstige, Barliq Yérusalémdikiler üstige qolumni sozimen; Mushu yerde «Baal»ning qalduqini, «Qémar»larning namini kahinlar bilen bile üzüp tashlaymen; **5** Shundaqla ógzide turup asmandiki jisimlarga bash uridighanlarni, Perwerdigargha bash urup, shundaqla Uning nami bilen qesem qilip turup, «Malkam»ning nami bilenmu qesem qilidighanlarni, **6** Perwerdigardin tezgenlerni, Perwerdigarni izdimeydighan yaki Uningdin yol sorimighanlarnimu üzüp tashlaymen. **7** Reb Perwerdigarning huzuri aldida süküüt qilinglar; Chünki Perwerdigarning küni yéqindur; Chünki Perwerdigar qurbanliqni teyyarlidi, U méhmanlarni «taharet qildurup» halal qildi; **8** Perwerdigarning qurbanliqining künide shundaq boliduki, Men emirlerni, padishahlarning oghullirini we yat ellerning kiyimlirini kiyiwalghanlarning hemmisini jazalaymen; **9** Shu küni Men bosughidin dessimey atlaydighanlarni, Yeni zulum-zorawandiq hem aldanchiliqqa tayinip, xojayinlirining öylirini tolduridighanlarni jazalaymen. **10** Shu künide, — deydu Perwerdigar, «Bélik derwazisi»din «Waydad», «Ikkinchi mehelle»din hörkireshler, Döng-égizliklerdin ghayet zor «gum-gum» qilip weyran qilin'ghan awazlar anglinidu. **11** «Hörkirenglar, i «Oymanliq mehelli»dikiler; Chünki «sodiger xelq»ning hemmisi qilichlandi, Kümüş bilen chingdalghanlar qirildi!» **12** — We shu chaghada shundaq boliduki, Men Yérusalémni chiraghlar bilen axturimen, Arzangliri üstide tin'ghan sharabtek turgan endishisiz ademlerni, Yeni könglide: «Perwerdigar héch yaxshiliqni qilmaydu, yamanliqnimu qilmaydu» dégenlerni jazalaymen. **13** Emdi bayliqlari olja, Öyliri berbat bolidu; Ular öylerni salghini bilen, Ularda turmaydu; Üzümlarlarni berpa qilghini bilen, Ularning sharabini ichmeydu. **14** Perwerdigarning ulugh küni yéqindur; Berheq yéqindur, intayin téz yétip kélidu; Angla, Perwerdigarning küninging sadasil Yétip kelgende palwanmu elemlik warqiraydu. **15** Shu küni qehr élip kélidighan bir kün, Külpetlik hem derd-elemlik bir kün, Weyranchilik hem berbatliq chüshidighan bir kün, Zulmetlik hem sürlük bir kün, Bulutlar hem qap-qarangghulugh bilen qaplan'ghan bir kün, **16** Istihkamlashqan sheherlerge, sépilning égz poteylirige hujum qilidighan, Kanay chélinidighan, agah signali kötürüldighan bir kün bolidu. **17** Men ademler üstige külpetlerni chüshürimen, — Ular qarighulardek yürüdu; Chünki ular Perwerdigargha qarshi gunah qildi; Ularning qanliri topa-changdek, Ularning üçhey-qérinliri poqték tökülüdu; **18** Perwerdigarning qehri chüshken künide altun-kümüşliri ularni qutquzalmaydu; Belki pütkül jahan Uning ghezep oti teripidin yewétilidu; Chünki U barliq yer yüzidikilerning üstige mutleq bir halaket, dehshetlik bir halaket chüshürüdu.

2 Yighilinglar, özünglarni yighinglar, i nomussiz «yat el», **2** Yarliq chiqquche, Kün topandek téz ötüp ketküche, Perwerdigarning achchiq ghezipi üstünglerge chüshküche, Perwerdigarning ghezipini élip kélidighan kün üstünglerge chüshküche, **3** Perwerdigarni izdenglar, i Uning

hökümlirini ada qilghan zémindiki kemterler; Heqqaniyliqni izdenglar, kemterlikni izdenglar; Éhtimal siler Perwerdigarning ghezipi bolghan künide panah tapqan bolisiler. **4** Chünki Gaza tashlan'ghan bolidu, Ashkelón weyrane bolidu; Ular Ashdodtikilerni chüsh bolmayla heydwétidu; Ekron yulup tashlinidu. **5** Déngiz boyidikiler, yeni Qéret élidikilerge way! Perwerdigarning sözi sanga qarshidur, i Qanaan, Filistiylarning zémini! Ahaleng qalmighuche Men séni halak qilimen. **6** Déngiz boyi padichilar üçtün chimenzar, Qoy padiliri üçtün qotanlar bolidu; **7** Déngiz boyi Yehuda jemetingin qaldisi igidarchiliqida bolidu; Ashu yerde ular ozuqlinidu; Ashkelónning öyliride ular kech kirgende yatidu, Chünki Perwerdigar Xudasi ularning yénigha bérip ular din xewer élip, Ularni asarettin azadliqqa érishtürüdu. **8** Men Moabning deshnimini, Ammoniyarning haqaretlirini anglidim; Ular shundaq qilip Méning xelqinni mazaq qilip, Ularning chéghalirini paymal qilip maxtinip ketti. **9** Shunga Men Öz hayatim bilen qesem qilimenki, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, Israilning Xudasi, Moab jezmen xuddi Sodomdek, Ammoniyar xuddi Gomorradek bolidu — Yeni chaqqaqlar we shorluqlar qaplan'ghan jay, daim bir chöl-jezire bolidu; Hem xelqimning qaldisi ular din olja alidu, Qowmimning qalghanliri bulargha ige bolidu. **10** Ularning tekebburluqidin bu ish béshigha kélidu, Chünki ular samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning xelqini mazaq qilip maxtinip ketti. **11** Perwerdigar ulargha dehshetlik bolidu; Chünki U yer yüzidiki butlarning hemmisini qurutuwétidu; Shuning bilen eller, barliq chet araldikiler herbiri öz jayida Uninggha ibadet qilidu. **12** I Éftopiyyer, silermu Méning qilichim bilen öltürüsiliser. **13** U qolini sozup shimalgha tegküzüp, Asuriyeni halak qilidu, Ninewe shehirlini weyrane, chöl-bayawandek qehetchilik jay qilidu. **14** Uning otturidisi charwa padiliri, Shundaqla haywanlarning herxilliri yatidu; Chöl huwqushi, chirqirighuchi huwqushlar uning tüwürük bashlirida qonidu; Déziliridin sayrashlar anglinidu; Bosughilirida weyraniqlar turidu; Chünki U buning kédir yaghach neqishlirini ochuqchiliqta qalduridu; **15** Mana bu endishisiz yashap kelgüchi shad-xuram sheher, Könglide: «Menla bardurmen, mendin bashqa biri yoqtur» dégen sheher — U shunchilik bir weyrane, haywanlarning bir qonalghusi bolup qaldighu! Uningdin ötüwatqanlarning hemmisi üshqirtidu, Qolini silkiydu.

3 Asiyliq qilghuchi, bulghan'ghan, jebir-zulum yetküzgüchi sheherge way! **2** U awazni anglimidi, terbiyini qobul qilmidi; Perwerdigargha tayanmidi, Xudasigha yéqinlashmidi. **3** Uning otturidisi bolghan emirlirining hemmisi hörkireydighan shirlar, Uning soraqchiliri bolsa kechliki owlaydighan, etigini ghajilighudek héchnerse qaldurmaydighan bórilerdu; **4** Uning peyghemberliri wezinsiz, asiyy kishiler; Uning kahinliri muqeddes ibadetxanini bulghaydighanlar, Tewrat-qanunigha buzghunchilik qilidighanlar. **5** Heqqaniy Perwerdigar uning otturidisi; U héch heqqaniyetsizlik qilmaydu; Her etigende adil hökümini ayan qilidu; Höküimde kemchilik yoqtur; Biraq namerd adem héch nomusni bilmeydu. **6** — Men ellerni üzüp tashliwetkenmen, Ularning istihkam poteyliri weyrandidur; Kochilirini héchbir adem ötmigüdek qilip xarabe qilghanmen; Sheherliri ademzatsiz, héch turghuchisi yoq qilinip halak bolghan. **7** Men: «Peqet Mendin qorqunglar, terbiyini qobul qilinglar» — dedim. Shundaq bolghanda uninggha hemme békitkenlirim chüshürülmey, makani héch xaniweyran bolmas. Biraq ular baldurla ornidin turup, hemme ishilirini haram qiliwetti. **8** Shunga Méni kütünglar, — deydu

Perwerdigar, Men guwahliq bérishke ornumdin qozghalghan kün'giche — Chünki Méning qararim — ellerni yighish, Padishahliqlarni jem qilishtin ibaretki, Ularning üstige qehrinni, Hemme dehshtelik achchiqimni béshigha töküsh üçündür. Chünki yer yüzining hemmisi achchiq ghezippingning oti bilen köydürüwétilidu. **9** Chünki shu tapta barliq ellerning Perwerdigarining namigha nida qilip chaqirishi üçün, Uning xizmitide bir jan bir ten bolushi üçün, Men ularning tilini sap bir tilgha aylandurimen, **10** Chünki Éfiopiye deryalirining nérisidin Méning dua-tilawetchilirim, Yeni Men tarqatqanlarning qizi, Manga sunulghan hediyei épkélidu. **11** Shu küni sen Manga asiyliq qilghan barliq qilmishliring tüpeylidin iza tartip qalmaysen; Chünki shu tapta Men tekebburluqungdin xushallinip ketkenlerni arangdin élip tashlaymen, Shuning bilen sen muqeddes téghim tüpeylidin halingni ikkinchi chong qilmaysen; **12** We Men arangda kemter hem miskin bir xelqni qaldurimen, Ular Perwerdigarning namigha tayinidu. **13** Israilning qaldisi ne qebihlik qilmaydu, Ne yalghan sözlimeydu, Ne ularning aghzidin aldanchi til tépilmaydu; Ular belki ozuqlinip, yatidu, Héchkim ularni qorqutmaydu. **14** Yayrap-yashna, i Zion qizi! Tentene qilip warqira, i Israil! Pütün qelbing bilen xushal bolup shadlan, i Yérusalémning qizi! **15** Perwerdigar séni jazalaydighan hökümlerni élip tashlidi, Düşminingni qayturuwetti; Israilning padishahi Perwerdigar arangdidur; Yamanliqni ikkinchi körmeysen. **16** Shu küni Yérusalémgha éytiliduki, «Qorqma, i Zion! Qolliring boshap, sanggilap ketmisun! **17** Perwerdigar Xudaying arangda, Qutquzidighan qudret Igisidur! U shadliq bilen üstüngde shadlinidu; Öz méhir-muhebbitide aram alidu; Üstüngde naxshilar éytip yayrap-yashnaydu. **18** Jemiyet sorunliridiki nomussiz ibadet tüpeylidin aranglardin azablan'ghanlarni yighimen; Bularning shermendilikliri ulargha éghir kéletti. **19** Mana, Men shu tapta séni xarlighanlarning hemmisini bir terep qilimen, Aqsaq bolghan qizni qutquzimen; Talagha heydiwétilgen qizni yighimen; Del ular xorlan'ghan barliq zéminlarda ularni [Özümgé] medhiye keltürgüchi, shöhret bolghuchi qilip tikleymen. **20** Men shu tapta, yeni silerni yighqan waqitta, silerni [öyge] épkélimen; Chünki Men köz aldinglarda silerni asarettin azadliqqa chiqarghinimda, Silerni yer yüzidiki barliq eller arisida shöhretlik, [Özemge] medhiye keltürgüchi qilimen, — deydu Perwerdigar.

Hagay

1 Darius padishahning ikkinchi yili, altinchi ayingning birinchi kuni, Perwerdigarning sözi Hagay peyghember arqliq Sheáltielning oghli, Yehudaning waliyisi Zerubbabelge hem Yehozadakning oghli, bash kahin Yeshuagha keldi: — **2** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Bu xelq: «Waqti kelmidi, Perwerdigarning öyini Qurush waqti téxi kelmidi» — deydu. **3** We Perwerdigarning sözi Hagay peyghember arqliq kélip mundaq déyildi: — **4** Bu öy téxichila xarabe tursa, bu siler taxtaydin bézelgen öylirninglarda yashaydighan waqitmu? **5** Mana, Perwerdigar mundaq deydu: — — Qiliwatqininglar üstide köngül qoyup oylininglar! **6** Téringhininglar köp, yighivalidighininglar az, Yeysiler, biraq toymaysiler; Ichisiler, biraq qanmaysiler; Kiyisiler, biraq héchqandaq illimaysiler; Ish heqqi alghuchi bolsa, Xuddi ish heqqini töshük hemyan'gha salghan'gha oxshastur. **7** — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Qiliwatqininglar üstide köngül qoyup oylininglar! **8** Taghqa chiqip, yaghadini élip kélinglar, öyni qurunglar; shundaq qilsanglar Men uningdin xursen bolimen, shan-sherepke érishimen, — deydu Perwerdigar. **9** — Siler köpni küttüinglar, mana, érishkininglar az boldi; üni öyge épkelgininglarda, Men üni püwlep yoqattim; bu néme üçün? — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — — Chünki Méning öyümning xarabe bolghinigha qarimay, öz öyüinglarni [sélissha] yügürüshüp yürüwatisiler. **10** Shunga üstinglarda asmanlar shebnemni bermeydu, zérinmu hosulini bermeydu; **11** Men zérin'gha, taghqa, ziraetlerge, yéngi sharablarga, zeytun méyigha, tupraqning ündürmilirige, insanlarga, mal-waranlarga we qollardiki barliq ejirlerge qurghaqchilighi chaqirdim. **12** Shuning bilen Sheáltielning oghli Zerubbabel hem Yehozadakning oghli bash kahin Yeshua we xelqning qaldisining hemmisi Perwerdigar Xudasining awazigha, shuningdek Perwerdigar Xudasining Hagay peyghemberni ewetishi bilen, uning sözlirige qulaq saldi; xelq Perwerdigar aldida qorqti. **13** Andin Perwerdigarning elchisi Hagay Perwerdigarning xewirini xelqge yetküzüp: — «Men siler bilen billidurmen» — deydu Perwerdigar, — dédi. **14** We Perwerdigar Sheáltielning oghli, Yehudaning waliyisi Zerubbabelning rohini, shundaqla Yehozadakning oghli, bash kahin Yeshuaning rohini hem xelq qaldisining herbirining rohini qozghidi; ular samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar Xudasining öyige kélip ishlidi. **15** Bu Darius padishahning ikkinchi yili, altinchi ayingning yigirme tötinchi küni idi.

2 Yettinchi ayingning yigirme birinchi küni, Perwerdigarning sözi Hagay peyghember arqliq kélip mundaq déyildi: **2** — «Sheáltielning oghli, Yehudaning waliyisi Zerubbabelge, Yehozadakning oghli, bash kahin Yeshuagha hemde xelqning qaldisigha söz qilip ulardin: — **3** «Aranglardin eyni chaghdi shan-sherepke bolghan bu öyni körgenlerdin kim bar? Siler hazir uningha qandaq qaraysiler? Neziringlarda u héchnémige erzimeydu, shundaqmu?» — dep sorighin. **4** — Biraq hazir, i Zerubbabel, jasaretlik bol, — deydu Perwerdigar, — Yehozadakning oghli, bash kahin Yeshua, jasaretlik bol; zémindiki barliq xelq, jasaretlik bolup ishlenglar, — deydu Perwerdigar. — chünki Men siler bilen billidurmen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **5** — Misirdin chiqqan waqtinglarda silerge ehde qilghan sözüüm we Méning Rohim aranglarda turup keldi; hergiz qorqamanglar. **6** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — — Yene peqet azghina waqitdin keyin

Men asmanlar, yer yüzi, déngiz hem quruqluqni tewritimen; **7** Men barliq ellerni tewritimen; netijide ellerning serxil etiwar nersiliri élip kélidim. Men mushu öyni shan-sherepke toldurimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **8** — Kümüş Méningki, altun Méningki, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **9** — Bu öyning keyinki shan-sheripi eslidikidin zor bolidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — we Men mushu yerde aramlilik-xatirjemlikni ata qilimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **10** Darius padishahning ikkinchi yili, toqquzinchin ayingning yigirme tötinchi küni, Perwerdigarning sözi Hagay peyghember arqliq kélip mundaq déyildi: — **11** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Kahinlarga söz qilip ulardin Tewrat-qanuni toghruluq: — **12** «Birsi tonining etikide [Xudagha] atalghan gösh»ni kötürüp kétiwatqinida, uning étiki nan'gha, umachqa, sharabqa, zeytun maygha yaki herqandaq ash-ozuqqa mundaqla tégip ketse, undaqta u nersiler [Xudagha] atalghan bolamdu?» — dep sorighin». Kahinlar jawaben: «Yaq» — dédi. **13** We Hagay: «Birsi jesetke tégip «napak» bolghan bolsa, u bu ash-ozuqning qaysibirige tegse, undaqta ash-ozuq napak bolamdu?» — dep soridi. Kahinlar jawaben: «U napak bolidu» — dédi. **14** Andin Hagay jawaben mundaq dédi: —«Perwerdigar: «Emdi bu xelq, bu «yat el» Méning aldimdimu shundaqtur, ularning qollirida ishlen'genlirining hemmisi shundaqtur, shuningdek ularning shu yerde Manga herbir sun'ghanlirimu napaktur» — deydu. **15** — Emdi hazir köngül qoyup oylininglar — Bügündin bashlap, mushu waqitdin tartip körünglar — taki Perwerdigarning ibadetxanasidiki tash üstige yene bir tal tash qoyulghuche, **16** shuningdin ilgiriki künlerde, birsi «yigirme küre»lik bir döwe ashliqini alghili kelgende, mana peqet on kürila chiqti; birsi sharab küpidin ellik komzek alghili kelse, mana peqet yigirme komzek chiqti. **17** Men qolliriglar bilen ishigen barliq ishliriglarda silerni judun, hal we möldür apetliri bilen urup keldim; biraq siler yéningha qaytmidinglar. **18** Emdi ötünimenki, köngül qoyup oylininglar — bu kün, yeni toqquzinchin ayingning yigirme tötinchi künidin bashlap, mushu waqitdin tartip, — yeni Perwerdigarning ibadetxanasining qayta qurulusini bashlighan künidin keyinki ishlarga köngül qoyup oylininglar; **19** danlar ambargha yighildimu? Üzüüm talliri, enjür, anar hem zeytun derexliri héch méwe bermidi. Biraq Men bu kündin bashlap silerni beriketleymen». **20** We Perwerdigarning sözi shu ayingning yigirme tötinchi küni Hagaygha ikkinchi qétim kélip mundaq déyildi: — **21** — Yehudagha waliy bolghan Zerubbabelge söz qilip mundaq dégin: — — «Men asmanlarni, zéminni tewritishke temshiliwatimen; **22** Padishahliqlarning textini örüwétimen, ellerning padishahliqlirining küchini yoqitimen; jeng harwiliri hem uning üstide olturghanlarni örüwétimen; atlar we atliq eskerler, ularning herbiri öz qérindishining qilichi bilen mollaqq atquzulidu. **23** Shu künde — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Men séni, yeni Sheáltielning oghli Zerubbabelni alimen, — deydu Perwerdigar — andin séni xuddi möhürlük üzükümdék qilimen; chünki Men séni talliwaldim, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar».

Zekeriya

1 Darius padishahning ikkinchi yili sekkizinchi ayda, Perwerdigarning sözi Iddoning newrisi, Berekiyaning oghli Zekeriya peyghemberge kelip mundaq déyildi: — **2** — «Perwerdigar ata-bowiliringlardin intayin qattiq ghezplendi. **3** Shunga sen ulargha: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: — «Méning yéninghma qaytip kélinglar, Men silerning yéninglarga qaytip kélimen» deydu», — dégin. **4** — Ata-bowiliringlardek bolmanglar; chünki ilgiriki peyghemberler ulargha: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: — Rezil yolliringlardin, rezil qilmishliringlardin yénip towa qilinglar, dégen», — dep jakarligan. Biraq ular Manga qulaa salmighan, boysunmighan, — deydu Perwerdigar. **5** — Silerning ata-bowiliringlar hazir qéni? Peyghemberler bolsa, munggü yashamdu? **6** Lékin Méning peyghemberlerge buyrughan sözlirim we belgilimilirim, ata-bowiliringlarning béshighimu chüshken emesmi?» Shuning bilen ular yolidin yénip: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar yollirimiz we qilmishlirimiz boyiche bizni qandaq qilimen dése, shundaq qildi, — dégen. **7** Darius padishahning ikkinchi yili, on birinchi ay, yeni «Shébat éyi»ning yigirme tötinchi küni, Perwerdigarning kalami Iddoning newrisi, Berekiyaning oghli Zekeriya peyghemberge keldi. U mundaq bésharetni kördi: — **8** Men kéchide [alamet körünüshlerni] kördüm; mana, toruq atqa min'gen bir ademni kördüm; u chongqur oymanliqtiki xadas derexliri arisida turatti; uning keynide toruq, ala-taghil we aq atlar bar idi. **9** Men uningdin: «Teqsir, bular néme?» — dep soridim. Men bilen sözlshiwatqan perishte manga: «Men sanga bularning néme ikenlikini körsitimen» — dédi. **10** Xadas derexliri arisida turghan zat jawaben: «Bular Perwerdigarning yer yüzini uyan-buyan kézishke ewetkenliri» — dédi. **11** Bu atlar xadas derexliri arisida turghan Perwerdigarning Perishtisige jawab qilip: «Biz yer yüzide uyan-buyan kézip kelduq; mana, pütkül yer yüzü tiptinch, aramliqta turuwatidu» — dédi. **12** Perwerdigarning Perishtisi jawabben: «I samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, qachan'ghiche sen bu yetmish yildin béri achchiqlinip kéliwatqan Yérusalém we Yehudaning sheherlirige rehim qilmaysen?» — dédi. **13** Perwerdigar men bilen sözlshiwatqan perishtige yéqimliq sözler, teselli bergüchi sözler bilen jawab berd. **14** Shuning bilen men bilen sözlshiwatqan perishte manga mundaq dédi: «Sen mundaq jakarlighin: — Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar: «Yérusalém we Zion'gha bolghan otluq muhebbitmindin yürükim lawildap köyidu! **15** Shuning bilen Men erkin-azadilikte yashawatqan ellerge qattiq ghezepdinmen; chünki Men [xelqimge] sella ghezepdin qoyiwidim, ular heddidin éship [xelqimge] zor azar qildi», deydu. **16** Shunga Perwerdigar mundaq deydu: «Men Yérusalémgha rehim-shepqa bilan qaytip keldim; Méning öyüm uning ichide qurulidu» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — «we Yérusalém üstige «ölchem tanisi» yene tartulidu». **17** — Yene mundaq jakarlighin: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: Méning sheherlirim yene awatlishidu, Perwerdigar yene Zion'gha teselli béridu we Yérusalémni yene talliwatidu». **18** Andin men béshimni kötürdüm, mana töt munggüzni kördüm. **19** Men bilen sözlshiwatqan perishtidin: «Bular néme?» dep soridim. U manga: «Bu Yehuda, Israil we Yérusalémni tarqitwetken munggüzlerdur» — dédi. **20** We Perwerdigar manga töt hünerwenni körsetti. **21** Men: «Bu [hünerwenler] néme ish qilghili keldi?» dep soridim. U: «Mana bular bolsa

Yehudakilerni héchkim qeddini rusiyalmighudek derijide tarqitwetken munggüzler; biraq bu [hünerwenler munggüzlerni] dekke-dükkige chüshürgili, yeni ellerning Yehudaning zéminini tarqitwetish üçün kötürgen munggüzlerini yerge tashliwetkili keldi!» — dédi.

2 Andin men béshimni kötürüp, mana qolida ölchem tanisini tutqan bir ademni kördüm **2** we uningdin: «Nege barisen?» dep soridim. U manga: «Men Yérusalémni ölchgili, uning kengliki we uzunluqini [ölchep] bilgili barimen» — dédi. **3** Mana, men bilen sözlshiwatqan perishte chiqti; yene bir perishte uning bilen körüshüshke chiqti **4** we uninggha mundaq dédi: — Yügiir, bu yash yigitke söz qil, uninggha mundaq dégin: — «Yérusalém özide turuwatqan ademlerning we mallarning köplüküdin sépilsiz sheherlerdek bolidu. **5** — we Men Perwerdigar uning etrapigha ot-yalqun sépili, uning ichidiki shan-sheripi bolimen. **6** — Hoy! Hoy! Shimaliy zémindin qéchinglar, — deydu Perwerdigar, — chünki Men silerni asmandiki töt tereptin chiqqan shamaldek tarqitwetken, deydu Perwerdigar. **7** «— Hey! I Babil qizi bilen turghuchi Zion, qachqin! **8** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Öz shan-sheripini dep U Méni silerni bulang-talang qilghan ellerge ewetti; chünki kim silerge chéqilsa, shu Özining köz qarichoqigha chéqilghan bolidu. **9** Chünki mana, Men Öz qolunni uningning üstige silkiymen, ular özlirige qil qilin'ghuchilargha olja bolidu; shuning bilen siler samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Méni ewetkenlikini bilisiler. **10** Naxshilarni yangritip shadlan, i Zion qizi; chünki mana, kéliwatimen, aranda makanlishimen, deydu Perwerdigar, **11** — we shu küni kóp eller Perwerdigargha baghlinidu, Manga bir xelq bolidu; aranda makanlishimen we siler samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Méni ewetkenlikini bilisiler; **12** shuningdek Perwerdigar Yehudani Özining «muqeddes zémini»da nésiwisi bolushqa miras qilidu we yene Yérusalémni talliwatidu. **13** Barliq et igiliri Perwerdigar aldida süküt qilsun! Chünki U Özining muqeddes makanidin qozghaldi!»

3 Andin u manga Perwerdigarning Perishtisi aldida turuwatqan bash kahin Yeshuani, shuningdek Yeshuaning ong teripide uning bilen düshmenlishishke turghan Sheytanni körsetti. **2** Perwerdigar Sheytan'gha: «Perwerdigar séni eyiblisun, i Shaytan! Berheq, Yérusalémni talliwalghan Perwerdigar séni eyiblisun! Bu [kishi] ottin tartiwélin'ghan bir chuchula otun emesmu?» — dédi. **3** Yeshua bolsa paskina kiyimlarni kiygen halda Perishtining aldida turatti. **4** U Uning aldida turuwatqanlarga: «Bu paskina kiyimni uningdin salduriwétinglar» — dédi we uninggha: «Qara, Men qebhlikingni sendin élip kettim, sanga héytliq kiyim kiygüzdüm» — dédi. **5** Men: «Ular béshigha pakiz bir sellini orisun!» — dédim. Shuning bilen ular pakiz bir sellini uning béshigha orap, uninggha kiyim kiydürdi; Perwerdigarning Perishtisi bir yanda turatti. **6** We Perwerdigarning Perishtisi Yeshuagha mundaq jékilidi: — **7** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Eger yollirimda mangsang, tapilighinimni ching tutsang, Méning öyümni bashqurisen, hoylirimgha qaraydighan bolisen; sanga yénimda turuwatqanlarning arisida turush hoquqini bérimen. **8** — I bash kahin Yeshua, sen we séning aldingda oturghan hemrahiliring anglanglar (chünki ular bésharetlik ademler): — Mana, Men «Shax» dep atalghan qulumni meydan'gha chiqirimen. **9** Mana, Men Yeshuaning aldigha qoyghan tashqa qaral! — Bu bir tashning üstide yette köz bar; mana, Men uning neqishlirini Özüim oyimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — we Men bu zéminning qebhlikini bir kün ichidila

élip tashlaymen. **10** Shu küni, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — herbinglar öz yéqininglarni üzüm téli we enjür derixi astigha olturushqa tekliq qilililer».

4 Andin men bilen sözlshiwatqan perishte qaytip kélip méni oyghitiwetti. Men xuddi uyqusidin oyghitiwétilgen ademdek bolup qaldim; **2** U mendin: «Némini kördüng?» dep soridi. Men: «Mana, men pütünley altundin yasalghan bir chiraghdanni kördüm; uning üsti teripide bir qacha, yette chirighi we yette chiraghqa tutishidighan yette neyche bar iken; **3** uning yénida ikki zeytun derixi bar, birsî ong terepte, birsî sol terepte», dédim. **4** Andin jawaben men bilen sözlshiwatqan perishtidin: «I teqsir, bular néme?» — dep soridim. **5** Men bilen sözlshiwatqan perishte manga jawaben: «Bularning néme ikenlikini bilmemen?» — dédi. Men: «Yaq, teqsir» — dédim. **6** Andin u manga jawaben mundaq dédi: «Mana samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Zerubbabelge qilghan sözi: «Ish küch-qudret bilen emes, iqtidar bilen emes, belki Méning Rohim arqiliq pütüdi! — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **7** — I büyük tagh, sen zadi kim? Zerubbabel aldida sen tüzlenglik bolisen; u [ibadexaning] eng üstige jipsima tashni qoyidu, shuning bilen uninggha: «Iltipatliq bolsun! Iltipat uninggha!» dégen tovlashlar yangrap anglinidu». **8** Andin Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **9** «Zerubbabelning qoli mushu öyning ulini saldi we uning qolliri uni pütürüdi; shuning bilen siler samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Méni ewetkenlikini bilisiler. **10** Kim emdi mushu «kichik ishlar bolghan kün»ni közge ilmisun? Chünki bular shadlinidu, — berheq, bu «yette» shadlinidu, — Zerubbabelning qoli tutqan tik ölchem téshini körgende shadlinidu; bu [yette] bolsa Perwerdigarning pütüklü yer yüzige sepsélip qarawatqan közlidirur». **11** Men jawaben perishtidin: «Chiraghdanning ong we sol teripide turghan ikki zeytun derixi néme?» dep soridim; **12** we ikkinchi qétim soalni qoyup uningdin: «Ularning yénidiki ikki altun neyche arqiliq özlükidin «altun» quyuwatqan shu ikki zeytun shéxi néme?» dep soridim. **13** U mendin: «Bularning néme ikenlikini bilmemen?» dep soridi. Men: «Yaq, teqsir» — dédim. **14** U manga: «Bular pütüklü yer-zémanning Igsi aldida turuwatqan «zeytun méyida mesih qilin'ghan» ikki oghul balidur» — dédi.

5 Andin men yene béshimni kötürüp, mana bir uchar oram yazmini kördüm. **2** U mendin: «Némini kördüng?» dep soridi. Men: «Bir uchar oram yazmini kördüm; uzunluqi yigirme gez, kengliki on gez iken» — dédim. **3** U manga: «Bu bolsa pütün zémin üstige chiqirilghan lenettur; chünki herbir oghriliq qilghuchi bu teripige yézilghini boyiche üzüp tashlinidu; we qesem ichküchilerning herbiri u teripige yézilghini boyiche üzüp tashlinidu». **4** — «Men bu [yazmini] chiqirimen» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, «we u oghrining öyige hemde namim bilen yalghandin qesem ichküchining öyige kiridu we shu öyde qonup uni yaghach-tashliri bilen qoshupla yewétidu». **5** Andin men bilen sözlshiwatqan perishte chiqip manga: «Emdi béshingni kötürgin, némining chiqiwatqanini körüp baq» — dédi. **6** Men: «U néme?» — dep soridim. U manga: «Bu chiqiwatqan «efah» séwitidur», we: «Bu bolsa [shu rezillerning] pütün zémindiki qiyapatidur» — dédi. **7** Efah séwitining aghzidin dumilaq bir qoghushun kötürüldi, mana, efah séwiti ichide bir ayal olturatti. **8** U: «Bu bolsa, rezillik»tur» — dep, uni efah séwiti ichige qayturup tashlap, efahning aghzigha éghir qoghushunni tashlap qoydi. **9** Béshimni kötürüp, mana ikki ayalning chiqqanliqini kördüm; shamal ularning qanatlarini yelpütüp turatti (ularning leylekningkidek

qanatliri bar idi); ular efahni asman bilen zémanning otturisigha kötürdi. **10** Men bilen sözlshiwatqan perishtidin: «Ular efahni nege kötürüp mangidu?» — dep soridim. **11** U manga: Ular efah üçhün «Shinar zémini»da bir öy sélishqa ketti; öy berpa qilin'ghandin kéyin, efah séwiti shu yerde öz turalghusigha qoyulidu, — dep jawab berdi.

6 Andin mana, men yene béshimni kötürüp, ikki tagh otturisidin töt jeng harwisning chiqqanliqini kördüm. Taghlar bolsa mis taghlar idi. **2** Birinchi jeng harwisidiki qizil atlar idi; ikkinchi jeng harwisidiki qara atlar idi; **3** üçinchi jeng harwisidiki aq atlar, tötinchi jeng harwisidiki küchlük chipar atlar idi. **4** Men jawaben men bilen sözlshiwatqan perishtidin: «Teqsir, bular néme?» — dep soridim. **5** Perishte manga jawaben: «Bular pütüklü yer-zémanning Igsining huzuridin chiqqan asmanlarning töt rohi. **6** Qara atlar qétilghan harwa shimaliy zéminlar terepke kiridu; aqlar ularning keynidin mangidu; chiparlar bolsa jenubiy zéminlar terepke mangidu. **7** Andin mushu küchlük atlar chiqip yer yüzide uyaq-buyaq kézishke aldirayu» — dédi. U ulargha: «Ménginglar, yer yüzide uyaq-buyaq ménginglar» — dédi; ular yer yüzide uyaq-buyaq mangidi. **8** We U manga ünük awzda: «Qara, shimaliy yer-zéminlar terepke mangghanlar Méning Rohidiki achchiqni shimaliy zémin terepte bésiqturdi» — dédi. **9** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **10** Sürgün bolup kelgenlerdin, yeni Helay, Tobiya we Yedayadin sowghatlarni qobul qilghin; shu küni ular Babilidin kélip chüshken öyge, yeni Zefaniyaning oghli Yosiyanning öyige kirgin; **11** shundaq, kümüş we altunni qobul qilghin, bulardin chembersiman bir tajni toqup we tajni Yehozadaking oghli bash kahin Yeshuaning béshigha kiygüzgin; **12** we Yeshuagha: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: Qaranglar, «Shax» dep atalghan insan! U öz tüwidin ornida shaxlinip, Perwerdigarning ibadexanisini quridu» — dégin. **13** «Berheq, Perwerdigarning ibadexanisini qurghuchi del shu bolidu; u shu shahane shan-sherepni zimmesige élip, öz textige olturup höküm süridu; u textke olturidighan kahin bolidu; xatirjemlik-aramliqni élip kélidighan hemkarliq ular ikkisi arisida bolidu. **14** Mushu chembersiman taj Perwerdigarning ibadexanisida Xelem, Tobiya, Yedayalargha we Zefaniyaning oghlining méhribanliqigha bir esletme üçhün qoyulidu. **15** We yiraqta turuwatqanlar kélip Perwerdigarning ibadexanisini qurush xizmitide bolidu; shuning bilen siler samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Méni ewetkenlikini bilisiler; eger Perwerdigarning awazini köngül qoyup anglisanglar bu ish emelge ashurulidu».

7 Darius padishahning tötinchi yili toqquzinchi ay, yeni «Xislew»ning tötinchi küni, Perwerdigarning sözi Zekeriyaqga keldi. **2** Shu chaghda Beyt-El shehiridikiler Shérezer we Regem-Meleklerni Perwerdigardin iltipat sorashqa ewetkenidi. **3** Beyt-Eldikiler: «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning öyidiki kahinlarning, shuningdek peyghemberlerdin: «Herbimiz köp yillardin béri qilghinimizdek, beshinchi ayda herbimizden yenila özimizni bashqilardin ayrip, yigha-zargha olturushimiz kérekmu?» — dep soranglar» dep tapilghanidi. **4** Perwerdigarning sözi manga kélip mundaq déyildi: — **5** «Zémindiki barliq turuwatqan xelqge hem kahinlarga söz qilip mundaq sorighin: — «Siler mushu yetmiş yildin béri beshinchi ay we yettinchi aylarda roza tutup yigha-zar qilghinylarda, siler manga, heqiqeten manga roza tuttuglarmu? **6** Yéginginlar, ichkinginlar, bu peqet özünglar üçhünla yep-ichkinginlardin ibaret boldi emesmu? **7** Bular Yérusalém we uning etrapidiki sheherliri ahaliлик

bolghan, taza awatlashqan chaghlarda, jenubiy Yehuda we töwen tüzlenglik ahalilik bolghan chaghlarda, Perwerdigar burunqı peyghemberler arqılıq jakarlıghan sözler emesmu? **8** Perwerdigarning sözi Zekeriyağa kelip mundaq déyildi: — **9** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Heqiqiy adaletni yürgüzünglar, bir-biringlargha méhir-muhebbet we rehım-sheppet körsitinglar, **10** tul xotun we yétim-yésirlarnı, yat ademler we namratlarnı bozek qilmanglar; héchkim öz qérindishigha könglide yamanlıq oylimisun. **11** Biraq [ata-bowiliringlar] anglashni ret qilghan, ular jahilliq bilen boynını tolghap, anglımasqa qulaqlirını éghir qilghan; **12** ular Tewrat qanunını we samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning Öz Rohi bilen burunqı peyghemberler arqılıq ewetken sözlirini anglımaslıq üçün könglini almastek qattıq qilghanıdi; shunga samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigardin intayın qattıq ghezep chüshken; **13** shundaq boldiki, Men ularni chaqirghanda ular anglashni ret qilghandek, ular chaqirghanda Memmu anglashni ret qildim» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, **14** — «we Men ularni ulon tonumaydighan barlıq eller arisigha qara quyın bilen tarqıtıwettim; ularning kétishi bilen zémin weyran bolghan, andin uningdin ötkenlermu, qaytqanlarmu bolghan emes; chünki ularning sewebidin illiq zémin weyrane qilin'ghan».

8 We samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning sözi manga kelip mundaq déyildi: — **2** «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: «Méning Zion'gha baghlıghan otluq muhebbitım qaynap tashti; Méning uninggha baghlıghan otluq muhebbitım tüpeylidin [uning düshmenlirige] ghezipim qaynap tashti. **3** Perwerdigar mundaq deydu: «Men Zion'gha qaytıp keldim, Yérusalémning otturısında makanlıshımın; Yérusalém «Heqiqet shehiri» dep atıladı, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning téghi «Muqeddes Tagh» dep atıladı. **4** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: «Qéri boway-momaylar yene Yérusalémning kochilirida olturıdighan bolıdu; künliri uzun bolup, herbiri hasisini qolıda tutup olturıdu; **5** sheherning kochiliri oynawatqan oghul-qız balılar bilen liq tolıdu. **6** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Bu ish shu künderde bu xelqning qaldısining közige ajayıb karamet körünidighini bilen, u Méning közüme karamet körünemdü?» — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **7** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Mana, Men Öz xelqimni sherqiy zéminlardın, gherbiy zéminlardın qutquzımın; **8** Men ularni élip kélımın, ular Yérusalémde makanlıshıdu; ular Méning xelqım, Men heqiqet we heqqaniylıqta ularning Xudasi bolımın». **9** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning öyining uli sélin'ghan künde hazir bolghan peyghemberlerning aghzidin mushu künderde bayan qılınıwatqan munu sözlerni ishitıwatisiler, muqeddes ibadetxanining quruluşigha qolunglar küchlük qılinsun! **10** Chünki shu künderdin ilgiri insan üçün ish heqqı yoq, at-ulagh üçünmu ish heqqı yoq idi; jebir-zulum tüpeylidin chiqquchi yakı kirgüchi üçün aman-ésenlik yoq idi; chünki Men herbir ademni öz yéqinigha düshmenleshtürdüim; **11** biraq Men bu xelqning qaldısigha burunqı künderdikidek bolmaymen, deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar; **12** chünki uruq hosulluq bolıdu, üzüim téli méwileydu, tupraq ündürmilirini béridu, asmanlar shebnemlirini béridu; shuning bilen men bu

xelqning qaldısigha mushularning hemmisini ige qıldurımın. **13** Shundaq emelge ashurulıduki, siler eller arısında lenet bolup qalghininglarning eksiche, i Yehuda jemeti we Israil jemeti, Men silerni qutquzımın, siler [ulargha] bext-beriket bolısilér; qorqmanglar, qolliringlar küchlük qılinsun! **14** Chünki samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Silerning ata-bowiliringlar Méning ghezipimni qozghighanda Méning silerge yamanlıq yetküzüş oyıda bolghinim we shu [jaza] yolıdin yanmighinimdek — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — **15** Men hazir, mushu künderde yene Yérusalém we Yehuda jemetige yaxshılıq yetküzüş oyıda boldım; qorqmanglar. **16** Mushu ishlargha emel qilinglar: — Herbiringlar öz yéqinınglarga heqiqetni sözlenglar; derwaziliringlarda heqiqetke, aman-tinchlıqa uyghun hökümerni yürgüzünglar; **17** héchkim könglide öz yéqinigha yamanlıq oylimisun; héchqandaq yalghan qesemge shérik bolmanglar; chünki Men del bularning hemmisige nepretlinimın, deydu Perwerdigar. **18** We samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning sözi manga kelip mundaq déyildi: — **19** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Tötinchi aydiki roza, beshinchi aydiki roza, yettinchi aydiki roza we oninchi aydiki roza Yehuda jemetige xushallıq we shad-xuramlıq, bextlik ibadet sorunliri bolıdu; shunga heqiqet we xatirjemlik-tinchlıqni söyünglar. **20** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Nurghun qowmlar we köp sheherlerning ahalisi yene mushu yerge kélıdu; **21** bir sheherde turuwatqanlar bashqa bir sheherge bérıp ulargha: «Perwerdigardin iltıpat tileshke, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarnı izdeshke téz baraylı; menmu barımın!» — deyidighan bolıdu. **22** Köp qowmlar we küchlük eller Perwerdigardin iltıpat tileshke, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarnı izdeshke Yérusalémgha kélıdu. **23** Samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — «Shu künderde herxil tilda sözleydighan ellerdin on neper adem chiqıp Yehudiy bir ademning tonining étikini tutuwélip uninggha: «Biz sen bilen baraylı; chünki Xudani sen bilen billıdu, dep anglıduq» — deydu.

9 Perwerdigarning sözidin yüklen'gen bésharet — Xadraq zémini we Demeshq üstige qonıdu (chünki Perwerdigarning neziri ademler we Israilning barlıq qebililiri üstidıdu); **2** U bulargha chégridash bolghan Xamatqa, Tur we Zidon üstigimu qonıdu. Tur tolımu «dana» bolghachqa, **3** özi üçün qorghın qurghan, kümüşni topidek, sap altunni kochilardiki patqaqtek döwilep qoyghan. **4** Mana, Reb uni mal-dunyasidin ayırıwétıdu, uning küchini déngızda yoq qılıdu; u ot terpidin yep kétélıdu. **5** Ashkelon buni körüp qorqıdu; Gazamu körüp azablinip tolghınıp kétédu; Ekronmu shundaq, chünki uning arzu-ümidı tozup kétédu; padishah Gazadin yoqap kétédu, Ashkelon ademzatsız qalıdu. **6** Shuning bilen Ashdodta haramdin bolghan birsi turıdu; Men Filistiyerning meghrurluqi we pexrini yoqıtımın. **7** Men aghzidin qanlarnı, uning haram yégen yirginchlik nersilerni chishliri arisidin élip kétéim; andin qélip qalghanlar bolsa, ular Xudayimizgha tewe bolup, Yehudada yolbashchi bolıdu; Ekronning ornı Yebus qebilisidikilergé oxshash bolıdu. **8** Men qoshun tüpeylidin, yeni ötüp kettükchi we qaytıp kelgüchi tüpeylidin öz öyüm etrapıda chédirimni tiktürimın; ezgüchi qaytidin uningdin ötmeydu; chünki Öz közüim bilen közitimın. **9** Zor shadlan, i Zion qızı! Tentenelik nıda qil, i Yérusalém qızı! Qaranglar, padishahing yéninggha kélıdu; U heqqaniy we nijatlıq bolıdu; Kemter-mömin bolup, Mada éshekke, yeni éshek texiyige

minip kélidu; **10** Shuning bilan Men jeng harwilirini Efraimdin, Atlarni Yérusalémdin mehrum qilwétimen; Jeng oqyasimu élip tashlinidu. U bolsa ellerge xatirjemlik-tinchliqni jakarlap yetküzidu; Uning hókümranlıqı dengızdin dengızghiche, [Efra] deryasidin yer yüzining chetlirigiche bolidu. **11** Emdı seni bolsa, sanga chüshürülgen ehde qéni tüpeylidin, Men arangdikı mebuslarnı susız arektin azdılaqqa chíqırımen. **12** Mustehkem jaygha qaytıp kélınglar, i arzu-ümıdnıng mebuslırı! Bügün Men jakarlap éytımenkı, tartqan jazalırıngnıng eksını ikkı hessılepe sanga qayturımen. **13** Chünkı Özüüm üçhün Yehudanı oqyadek égıldürdüm, Efraımnı oq qılıp oqyagha saldım; Men oghul balılırınıng ornıdnı turghuzımen, i Zion — ular séning oghul balılırınınggha qarshı jeng qılıdu, i Grétsıye! I Zion, Men séni palwanıng qolıdıdı qılıchtek qılımen. **14** Perwerdıgar ularnıng üstıde körünıdu; Uning oqi chaqmaqtek étılip uchıdu. Reb Perwerdıgar kanaynı chalıdu; U jenubıtkı dehshtelik qara quyunlarnı bıle élip yürüş qılıdu. **15** Samawı qoshunlarnıng Serdarı bolghan Perwerdıgar ular üçhün mudapie bolıdu; ular salgha tashlırını kukum qılıp, dessep cheyleydu; ular ichıwélp, sharab keypını sürgenlerdek qıyqas-süren kötürıdu; ular [qan'gha] milen gen qurban'ghanıng büırjeklırıdek, [qan'gha] toldurulghan qachılardek bolıdu. **16** Shu küni Perwerdıgar bolghan ularnıng Xudası ularnı Özüüm baqqan padam bolghan xelqım dep bılip qutquzıdu; chünkı ular taj góherlırıdek Uning zémını üstıde kötürılıdu. **17** Shunche zordur Uning méhrıbanlıqı, shunche qaltıstır Uning güzéllekı Zıraetler yıgıtlernı, yéngı sharab qızılarnı yashnıtıdu!

10 Perwerdıgardın «kéyınkı yamghur» peslıde yamghurnı telep qılınglar; Perwerdıgar chaqmaqıarnı chaqturup, ulargha mol yamghurlarnı, shuningdek herбірıge étızda ot-chöplernı béridu. **2** Chünkı «öy butlırı» bımene geplernı éytqan, palchılar yalghan «alamet»lernı körgen, tuturuqsız chüshlernı sözligen; ular quruq tesellı béridu. Shunga xelq qoy padısidek ténep kettı; ular padıchısı bolmıghachqa, azar yémekte. **3** Méning ghezıpım padıchılarnı qozghaldı; Men mushu «téke» [yétekhılernı] jazalaymen; chünkı samawı qoshunlarnıng Serdarı bolghan Perwerdıgar Öz padısdın, yenı Yehuda jemetıdnı xewer élıshqa keldı; U jengde ularnı Özınıng heywetlık étıdek qılıdu. **4** Uningdnı [yenı Yehudadı] «Burjek Téshı», unıngdnı «Qozuq», unıngdnı «Jeng Oqyası», unıngdnı «Hemmıge hókümranlıq Qılghuchı» chíqıdu. **5** Shuning bılen ular jengde, [düshmenlernı] kochılardıkı patqaqını dessıgıdek cheyleydıghan palwanlardek bolıdu; ular jeng qılıdu, chünkı Perwerdıgar ular bılen bıllıdu; ular atlıq eskerlernımu yerge qarıtıp qoyıdu. **6** Men Yehuda jemetını kúcheytımen, Yüsüpnıng jemetını qutquzımen; Men ularnı qaytıdnı olturaqlıshıshqa qayturımen; chünkı Men ulargha rehim-shepqetını kórsıtımen. Ular Men héchqachan tashlıwetmıgıdek bolıdu; chünkı Men ularnıng Xudası Perwerdıgarmen; Men ulargha jawab bérimen. **7** Efraımdıker palwandek bolıdu, köngüllırı sharab keypını sürgenlerdek xushallınıdu; ularnıng balılırı bunı körüp xushallınıdu; ularnıng könglı Perwerdıgardın shadlınu. **8** Men üshqırtıp, ularnı yıghımen; chünkı Men ularnı bedel tölep hörlükke chíqırımen; ular ilgrı köyıyıp ketkendek köyıyıdu. **9** Men ularnı eller arısa uruqtek chachımen; andın ular Méni yıraaq jaylarda esleydu; shuning bılen ular balılırı bılen hayat qélıp, qaytıp kélıdu. **10** Men ularnı qaytıdnı Misır zémınıdnı élip kélımen, Asurıyedınu chíqırıp yıghımen; ularnı Giléad we Liwan zémınıgha élip qurgızımen; yer-zémin ularnı patquzalmay qalıdu. **11** Shundaq kılıp, U jebır-japa dengızdnı ötıp, dengızdıkı dolqunlarnı urıdu; Nı deryasınıng teglırı qurup kétıdu; Asurıyening meghrurluqı we pexrı pes qılınu, Misırdıkı

shahane hasımu yoqılıdu. **12** Men ularnı Perwerdıgar arılıq kúcheytımen; ular Uning namıda mangıdu, deydu Perwerdıgar.

11 I Liwan, ot séning kédır derexlırınıngı yep kétıshı üçhün, derwazılırınıngı ach! **2** Waysanglar, i qarıghaylar, chünkı kédır yıqıldı, ésil derekler weyran qılındı; waysanglar, i Bıshandıkı dub derexlırı, chünkı baraqsan orman yıqıtıldı! **3** Padıchılarnıng waysıghan awazını angla! Chünkı ularnıng sherıpı [bolghan chımen-yaylaq] weyran qılındı; arslanlarnıng hökrıgen awazını angla! Chünkı İordan deryasınıng pexrı bolghan [bük-baraqsanlıq] weyran qılındı. **4** Perwerdıgar Xudayım mundaq deydu: — Boghuzlashqa békıtılgen padını baqqın! **5** Ular nı sétıwalghanlar ularnı boghuzlıwetkenle héch gunahkar dep qaralmaydu; ularnı sétıwetkenler: «Perwerdıgargha shükırlı Chünkı béyıp kettım!» — deydu; ularnıng öz padıchılırı ulargha ichını héch aghrıtmaydu. **6** Chünkı Men zémında turuwatqanlarnıgha yenı ichımnı héch aghrıtmaymen, deydu Perwerdıgar; — we mana, Men ademlernı, herbırını öz yéqınıngı qolıgha we öz padıshahınıngı qolıgha tapshurımen; mana, bular zémını xarab qılıdu, Men ularnı bularnıng qolıdnı héch qutquzmaymen. **7** Shunga men «boghuzlashqa békıtılgen pada»nı béqıp turdım, bolupmu padınıng arısdıkı miskin móminlernı baqıtım. Men özümgé ikkı tayaq nı aldım; bırchısını «shapaet», ikkınıchısını «rıshıte» dep atadım; shuning bılen men padını baqıtım. **8** Shuningdek Men bı ay ichıde üç padıchını halak qıldım; Méning jénım bu [xelqtın] bızar boldı we ularnıng jéni Méni öch kördı. **9** Men: «Men silernı baqmaymen; öley dep qalghanlırı ölpü ketsun; halak bolay dep qalghanlırı halak bolsun; tırık qalghanlarnıng hemmsı bırbırınıng göshını yésun» — dedım. **10** Men «shapaet» dégen tayıqını élip sundurıwetım, shuningdek Méning barlıq eller bılen bolghan ehdemnı sundurıwetım. **11** Ehde shu küni bıkar qılıwétıldı; shunga pada arısdıkı manga dıqqet qılghan miskin móminler bunıng Perwerdıgarınıng sözi ıkenlıkını bılip yettı. **12** We men ulargha: «Muwapıq körsenglar, méning ish heqqını bıringlar; bolmsıa boldı qılınglar» — dedım. Shunga ular méning ish heqqımgé ottuz kümüş tenggını tarazıgha saldı. **13** We Perwerdıgar manga: «Mana bu ular Manga békıtken qaltıs baha! Unı sapalchınıng aldıgha tashlap ber!» dédı. Shuning bılen men ottuz kümüş tenggını élip ularnı Perwerdıgarınıng öyide, sapalchınıng aldıgha chöriwetım. **14** Andın men Yehuda bılen Isrılnıng qérındashlıqını üzüş üçhün, ikkınıchi tayıqını, yenı «rıshıte»nı sundurıwetım. **15** Andın Perwerdıgar manga mundaq dédı: «Sen emdı yenı erzımes padıchınıngı qorallırını al. **16** Chünkı mana, Men zémında bı padıchını ornıdnı turghuzımenkı, i halak bolay dégenlerdnı xewer almaydu, ténep ketkenlernı ızdımeıdu, yarılan'ghanlarnı saqaytmaydu, saghlamlarnımu baqmaydu; u belkı semrınglernıng göshını yeydu, hetta tuyaqlarını yırip yeydu. **17** Padını tashlıwetken erzımes padıchınıngı halıgha way! Qılıch unıng bılıkı we ong közıge chüshıdu; unıng bılıkı pütınley yıgıleydu, unıng ong közi pütınley qarangghulıshıp kétıdu.

12 Perwerdıgarınıng Isrııl toghruluq sözıdnı yüklen'gen bésharet: — Asmanlarnı yayghuchı, yernıng ulını salghuchı, ademnıng rohnı unıng ichıde Yasıghuchı Perwerdıgar mundaq deydu: — **2** Mana, Men Yérusalémnı etrapıdıkı barlıq ellerge kishılernı dekke-dükkıge salıdıghan apqur qılımen; Yérusalémgha chüshıdıghan muhasıre Yehudaghımu chüshıdu. **3** Shu küni emelge ashurulıdıkı, Men Yérusalémnı barlıq ellerge éghır yük bolghan tash qılımen; kım unı özıge yüklıse yarılanmay qalmaydu; yer yüzdıkı barlıq eller unınggha jeng

qilishqa yig'ilidil. **4** Shu küni Men hemme atlarni sarasimige sélip, atliqlarni sarang qilip urimen; biraq Yehuda jemetini közümdé tutimen; ellerdiki herbir atni bolsa korluq bilen uruwétimen. **5** Shuning bilen Yehudaning yoblashchiliri könglidi: «Yérusalémda turuwatqanlar samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, ularning Xudasi arqiliq manga küch bolidu» deydu. **6** Shu küni Men Yehudaning yoblashchilirini otunlar arisidiki otdandek, öñchiler arisidiki mesh'eldek qilimen; ular etrapidiki barliq ellerni, yeni ong we sol teripidikilerni yewétidu; Yérusalémdikiler yene öz joyida, yeni Yérusalém shehridé turidighan bolidu. **7** Perwerdigar awwal Yehudaning chédirlirini qutquzidu; sewebi — Dawut jemetining shan-sheripi hem Yérusalémda turuwatqanlarning shan-sheripi Yehudaningkidin ulughlanmasliqi üçündür. **8** Shu küni Perwerdigar Yérusalémda turuwatqanlarni qoghdaydu; ularning arisidiki elengship qalghanlarnu shu küni Dawuttek palwan bolidu; Dawut jemeti bolsa Xudadek, yeni ularning aldidiki Perwerdigarning Perishtisidek küchlük bolidu. **9** Shu küni emelge ashuruliduki, Yérusalémgha jeng qilishqa kelgen barliq ellerni halak qilishqa kirishimen. **10** We Men Dawut jemeti we Yérusalémda turuwatqanlar üstige shapaet yetküzgüchi we shapaet tiligüchi Rohni quyimen; shuning bilen ular özliri sanjip öltürgen Manga yene qaraydu; birsining tunji ogħli üçün matem tutup yigha-zar kötürgendek ular Uning üçün yigha-zar kötüridu; yekke-yégane ogħlidin juda bolghuchining derd-elem tartqinidek ular uning üçün derd-elem tartidu. **11** Shu küni Yérusalémda ghayet zor yigha-zar kötürülidu, u Megiddo jilghisidiki «Xadad-Rimmon»da kötürülgen yigha-zardek bolidu. **12** Zémin yigha-zar kötüridu; herbir aile ayrim halda yigha-zar kötüridu. Dawut jemeti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda, Natan jemeti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda; **13** Lawiy jemeti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda; Shimey jemeti ayrim halda, ularning ayalliri ayrim halda; **14** barliq tirik qalghan aililer, yeni herbir aile ayrim-ayrim halda we ularning ayalliri ayrim halda yigha-zar kötüridu.

13 Shu küni Dawut jemeti hem Yérusalémda turuwatqanlar üçün gunahni we paskiniliqni yuyidighan bir bulaq éçilidu. **2** Shu küni shundaq boliduki, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — Men mebudlarning namirlirini zémindin yoqitimenki, ular yene héch eslenmeydu; we Men peyghemberlerni we paskina rohnimu zémindin chiqirip yotkiwétimen. **3** Shundaq emelge ashuruliduki, bireylen yenila peyghemberchilik qilip bésharet bérey dése, uning özi tughqan ata-anisi uninggha: «Sen hayat qalmaysen; chünki Perwerdigarning namida yalghan gep qiliwatisen» deydu; andin özini tughqan ata-anisi uni bésharet bériwatqinidila sanjip öltüridu. **4** Shu küni shundaq boliduki, peyghemberlerning herbiri özliri bésharet bériwatqanda körgen kórünüştin xijil bolidu; ular xeqni aldash üçün ikkinchi chupurluq chapanni kiymeydu; **5** U: «Men peyghember emes, men peqet tériqchimen; chünki yashliqimdin tartip tupraq bilen tirikchilik qiliwatisen» — deydu. **6** Emdi birsi uningdin: «Hey, emdi séning meydengdiki bu zexmetler néme?» — dése, u: «Dostlirimning öyide yarilinip qaldim» — dep jawab béridu. **7** Ogħan, i qilich, Méning padichimgha, yeni Méning shérikim bolghan ademge qarshi chiq, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar; — Padichini uruwet, qoylar patiparaq bolup tarqitwétilidu; Men qolumni kichik péllarning üstige chüshürüp turghuzimen. **8** Zéminda shundaq emelge ashuruliduki, — deydu Perwerdigar, — üçtin ikki qismi qirilip ölidu; biraq üçtin bir qismi uningda tirik qalidu. **9** Andin Men

üçinchi qismini otqa kirgüzimen, ularni kümüsh tawlighandek tawlaymen, altun sinalghandek ularni sinaymen; ular Méning namimni chaqirip nida qilidu we Men ulargha jawab bérimen; Men: «Bu Méning xelqim» deymen; ular: «Perwerdigar méning Xudayim» — deydu.

14 Mana, Perwerdigargha xas kün kélidu; [u küni] arangdin mal-mülküng bulang-talang qilinip bölüshüwélinidu. **2** Men barliq ellerni Yérusalémgha jeng qilishqa yigheimen; sheher ishghal qilinidu, öyler bulang-talang qilinip, qiz-ayallar ayagh-asti qilinidu; sheherning yérimi esirge chüshüp sürgün qilinidu; tirik qalghan xelq sheherdin élip kétilmeydu. **3** Andin Perwerdigar chiqip shu eller bilen urushidu; U Uning jeng qilghan künidikidek urushidu. **4** Uning putliri shu küni Yérusalémning sherqiy teripining eng aldi bolghan Zeytun téghida turidu; shuning bilen Zeytun téghi otturidin sherq we gherb terepke yérilidu; zor yoghan bir jilgha peyda bolidu; taghning yérimi shimal terepke, yérimi jenub terepke yotkiledu. **5** We siler Méning taghlirimning del mushu jilghisi bilen qachisiler; chünki taghlarning jilghisi Azelgiche baridu; siler Yehuda padishahi Uzziyaning künliride bolghan yer tewreshte qachqinglardek qachisiler. Andin Perwerdigar Xudayim kélidu; hemde Sen bilen barliq «muqeddes bolghuchilar»mu kélidu! **6** Shu küni shundaq boliduki, nur toxtap qalidu; parlaq yultuzlarnu qaranghuliship kétidu; **7** Biraq u Perwerdigargha melum bolghan alahide bir kün, ya kéche ya kündüz bolmaydu; shundaq emelge ashuruliduki, kech kirgende, alem yorutulidu. **8** Shu küni shundaq boliduki, hayatliq suliri Yérusalémdin éqip chiqidu; ularning yérimi sherqiy dengizgha, yérimi gherbiy dengizgha qarap aqidu; yazda we qishta shundaq bolidu. **9** Perwerdigar pütkül yer yüzi üstide padishah bolidu; shu küni peqet bir «Perwerdigar» bolidu, [yer yüzide] birdinbir Uningla nami bolidu. **10** Gébadin Yérusalémning jenubidiki Rimmon'ghiche bolghan pütün zémin «Arabah»dek tüzenglikke aylandurulidu; Yérusalém bolsa «Binyamin derwazisi»din «Birinchi derwaza»ghiche we yene «Burjek derwazisi»ghiche, «Hananiyelning munari»din padishahning sharab kölçeklirigiche yuqiri kötürülidu, lékin sheher yenila öz joyida shu péti turidu; **11** Ademler yene uningda turidu. «Halak permani» yene héch chüshürilmeydu; Yérusalém xatirjemlikte turidu. **12** We Perwerdigar Yérusalémgha jeng qilghan barliq ellerni urushqa ishletken waba shundaq boliduki, ular öre bolsila göshliri chirip kétidu; közliri chanaqlirida chirip kétidu; tilliri aghzida chirip kétidu. **13** Shu küni shundaq boliduki, ularning arisigha Perwerdigardin zor bir alaqadilik chüshidu; ular herbiri öz yéqinining qolini tutushidu, herbirining qoli yéqinining qoligha qarshi kötürülidu. **14** Yehudamu Yérusalémgha jeng qilidu; etrapidiki barliq ellerning mal-mülükli ri jem qilip yig'ilidu — san-sanaqsiz altun-kümüsh we kiyim-kéçekler bolidu. **15** At, qéçir, töge, éshék, shundaqla ularning bargahlirida bolghan barliq mal-waranlar üstige chüshken waba yuqiriq wabagha oxshash bolidu. **16** Shundaq emelge ashuruliduki, Yérusalémgha jeng qilishqa kelgen hemme ellerdin barliq tirik qalghanlar her yili Yérusalémgha, padishahqa, yeni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha ibadet qilishqa we «kepiler héyti»ni tebrikleške chiqidu. **17** Shundaq boliduki, yer yüzidiki qowm-jemetlerdin padishahqa, yeni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha ibadetke chiqmighanlar bolsa, emdi ularning üstige yamghur yagmaydu. **18** Misir jemeti chiqip hazir bolmisa, ularghimu yamghur bolmaydu; biraq Perwerdigar «kepiler héyti»ni tebrikleške chiqmaydighan barliq eller üstige chüshüridighan waba ularghimu chüshürülidu. **19** Bu

Misirning jazasi, shundaqla «kepiler héyti»ni tebrikleshke chiqmaydighan barliq ellerning jazasi bolidu. **20** Shu küni atlarning qongghuraqliri üstige «Perwerdigargha atilip pak-muqeddes bolsun!» dep yézilidu; Perwerdigarning öyidiki barliq qacha-quchilarmu qurban'gah aldidiki qachilargha oxshash hésablinidu; **21** Yérusalémdiki we Yehudadiki barliq qacha-quchilarmu Perwerdigargha atilip pak-muqeddes bolidu; qurbanliq qilghuchilar kélip ularni élip qurbanliq göshlirini pishuridu; shu küni samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning öyide «qanaanliq-sodiger» ikkinchi bolmaydu.

Malaki

1 Perwerdigardin Malakigha yüklen'gen wehiy, u arqliq Israilgha kelgen: — **2** — Men silerni söyüp keldim — deydu Perwerdigar, — biraq siler: «Sen bizni qandaqmu söyüp kelding?» — deysiler. Esaw Yaqupqa aka bolghan emesmu? — deydu Perwerdigar, — biraq Yaqupni söydüm, **3** Esawgha nepretlendim; uning taghirlirini chöl qildim, mirasini chöl-bayawandiki chilbörilerge tapshurup berdim. **4** Édom: «Biz weyran qilinduk, biraq biz xarabileshek jaylarni qaytidin qurup chiqimiz» — dése, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar mundaq deydu: — Ular quridu, biraq Men örüymen; xeqler ularni «Rezillikning zémini», «Perwerdigar menggüge ghezeplindighan ell» dep ataydu. **5** Silerning közliringlar buni körtüp: «Perwerdigar Israil chégrasining sirtida ulughlandi!» — deysiler. **6** — Oghul atisini, qul igisini hörmetleydu; emdi Men ata bolsam, hörmitim qéni? Ige bolsam, Mendin bolghan eyminish qéni? — samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar silerge shundaq deydu, i Méning namimni kemsitken kahinlar! Biraq siler: «Biz néme qilip namingni kemsitiptuq?» — deysiler. **7** Siler qurban'gahim üstige bulghan'ghan ozuqni sunisiler; andin siler: «Biz néme qilip séni bulghap qoyduq?» — deysiler; emeliyette siler: «Perwerdigarning dastixinining tayini yotur» — deysiler. **8** Kor malni qurbanliqqa sunsanglar, bu qebihlik emesmu? Tokur yaki késel malni qurbanliqqa sunsanglar, bu qebihlik emesmu? Hazir buni séning waliyinggha sunup baq; u sendin xursen bolamdu? Sanga yüz-xatire qilamdu? — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **9** — Emdi, qéni, siler Tengridin bizge shepset körsetkeysen dep ötünpü béqinglar; qolunglardin mushular kelgendin kéyin, U silerdin herqandiqinglarni qobul qilamdu? — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **10** — Aranglardin derwazilarni étip qoyghudek birsi chiqqamdu? Shundaq bolghanda siler qurban'gahimda bikardin-bikar ot qalap yürmeytinglar. Méning silerdin héch xursenlikim yoq, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — we qolunglardin héchqandaq «ashliq hediye»ni qobul qilmaymen. **11** Kün chiqardin kün patargha Méning namim eller arisida ulugh dep qarilidu; herbir jayda namingha xushbuy sélinidighan bolidu, pak bir «ashliq hediye» sunulidu; chünki namim eller arisida ulugh dep qarilidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **12** Biraq siler bolsanglar: «Perwerdigarning dastixini bulghan'ghan, uning méwisi, yeni ash-ozuqi nepretliktur» — déginginglarda, siler uni haram qilisiler; **13** we siler: «Mana, némidégen awarichilik!» deysiler we Manga qarap diminghinglarni qaqsiler, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — siler yarilan'ghan, tokur hem késel mallarni élip kélisiler. Qurbanliq-hediyilerni shu péti élip kélisiler; Men buni qolunglardin qobul qilamdimen? — deydu Perwerdigar. **14** Berheq, padisida qochqar turup, Rebke qilghan qesimini ada qilish üçün bulghan'ghan nersini qurbanliq qilidighan aldachmi lenetke qalidu; chünki Men ulugh Padishahdurmen, namim eller arisida hörmetlinidighan bolidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar.

2 — Emdi, hey kahinlar, bu emr-perman silerge chüshti: — **2** Siler anglimisanglar, namingha shan-sherep keltürüşke köngül qoymisanglar, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — Men aranglarga lenetni chüshürüp ewetimen; silerning beriketliringlarchimu lenet qilimen. Berheq, Men alliqachan ulargha lenet oqudum, chünki siler [sheripimge]

köngül qoymidinglar. **3** Mana, Men uruqliringlarga tenbih bérimen, silerning yüzinglerge poq, héytinglardiki poqni sürimen; birsi silerni shu poq bilen bille apirip tashlaydu. **4** Shuning bilen siler Méning silerge bu emrni ewetkenlikimni bilisiler, meqset, Méning Lawiy bilen tüzgen ehdemning saqlinuwérishi üçündür, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **5** — Méning uning bilen tüzgen ehdem hayatliq hem aram-xatirjemlik élip kélidu; uni Mendin qorqsun dep bularni uninggha berdim; u Mendin qorqup namim aldida titrigenidi. **6** Aghzidin héqiqetning telim-terbiyisi chüshmigen, lewlriridin naheqliq tépilmighan; u aramlıq-xatirjemlik hem durusluqta Men bilen bille mangghan, nurghun kishilerni qebihliktin yandurghan. **7** Chünki kahinning lewliri ilim-bilimni saqlishi kérek, xeqler uning aghzidin Tewrat-qanunini izdishi lazim; chünki u samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning elchisidir. **8** — Biraq siler yoldin chetnep kettinglar; siler nurghun kishiler üçün Tewrat-qanunini putlikashanggha aylanduruwettinglar; siler Lawiy bilen tüzülgén ehдини buzhansiler — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, **9** — shunga Men silernimu pütün xelq aldida nepretlik we peskesh qildim, chünki siler yollirinni tutmighan, shundaqla Tewrat-qanunini ijra qilghanda bir terepke yan basqan. **10** — Bizde bir ata bar emesmu? Bizni Yaratquchi peqet birla Tengri emesmu? Emdi némishqa herbirimiz öz qérindishimizgha wapasizliq qilip, ata-bowilirimiz bilen tüzgen ehdisini bulghaymiz? **11** Yehuda wapasizliq qildi, Israilda hem Yérusalémde yirginchlik bir ish sadir qilindi; chünki Yehuda Perwerdigar söygen muqeddes jayini bulghap, yat bir ilahning qizini emrige aldi. **12** Uндаq qilghuchi, yeni azdurghuchi bolsun, azdurulghuchi bolsun, samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigargha «ashliq hediye»ni élip kelgüchi bolsun, Perwerdigar ularni Yaqupning chédirliridin üzüp tashlaydu. **13** Siler shuningdek shundaq qilisilerki, qurban'gahni kóz yashliri, yigha, ah-zarlar bilen qaplaysiler — chünki U qurbanliq-hediyilerge héch qarimaydighan boldi, uningdin héch razi bolmay qolunglardin qobul qilmaydighan boldi. **14** Biraq siler: «némishqa?» dep soraysiler. — Chünki Perwerdigar sen we yashliqingda alghan ayalıng otturisida guwahchi bolghanidi; sen uninggha wapasizliq qilding, gerche u séning mehraming we sen ehde tüzgen ayalıng bolsimu. **15** Xuda [er-ayalni] bir qilghan emesmu? Shundaqla, buninggha Rohini qaldurghan emesmu? [Xuda] némishqa ularni bir qildi? Chünki U ularin ixlasmen perzent kütkenidi. Emdi herbiringlar öz qelb-rohinglarga diqqet qilinglar, héchqaysisi yashliqta alghan ayalıgha wapasizliq qilmisun! **16** Chünki Men talaq qilishqa öchturmen, deydu Israilning Xudasi Perwerdigar, — shuningdek öz tonigha zomburluq chaplashturuwalghuchigha öchmen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — shunga qelb-rohinglarga diqqet qilinglar, héchqaysinglar wapasizliq qilmanglar! **17** — Siler sözliringlar bilen Perwerdigarning sewr-taqitini qoymidinglar, andin siler: «Biz néme qilip Uning sewr-taqitini qoymaptuq?» — deysiler. Sewr-taqitini qoymighanqinglar bolsa del: «Rezillik qilghuchi Perwerdigarning neziride yaxshidur, U ularin xursen bolidu»; yaki «Adaletni yürügüzgüchi Xuda zadi nedidur?» — déginginglerde bolmamdu!

3 — Mana emdi Men Öz elchimni ewetimen, u Méning aldında yol teyyarlaydu; siler izdigen Reb, yeni siler xursenlik dep bilgen ehde Elchisi Öz ibadetxanisigha tuyuqsız kiridu; mana, U kéliwatidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **2** — Biraq Uning kelgen künide

kim chidiyalisun? U körün'gende kim turalisun? Chünki U tawlighuchining oti, kirchining aqartquch sholtisidek bolidu; **3** U kümüşni tawlighuchi hem érihdighuchidek tawlap olturidu; Lawiyning balilirini saplashturidu, ularni altun-kümüşni tawlighandek tawlaydu; shuning bilen ular Perwerdigargha heqqaniyliqta qilin'ghan qurbanliq-hediyeni sunidu. **4** Andin Yehuda hem Yérusalémning qurbanliq-hediyiliri Perwerdigargha kona zamanlardikidek, ilgiriki waqitlardikidek shérin bolidu. **5** Men héساب élishqa silerge yéqin kéli-men; Men séhingerlerge, zinaxorlarga, yalghan qesem ichküchilerge, medikarlarning heqqini tutuwélip bozek qilghuchilargha, tul xotunlar hem yétim-yésirlarni xarlighuchilargha, yat adamlarni öz heqqidin ayriwetküchilerge, shuningdek Mendin héch qorqmighanlarga tézdin eyibligichi guwahchi bolimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **6** Chünki Menki Perwerdigar özgermesturmen; shunga siler, i Yaqupning oghulliri, tügeshmigensiler. **7** — Ata-bowiliringlarning künliridin tartip siler belgilimilirimdin chetnep, ularni héch tutmighansiler. Méning yéningha qaytip kélinglar, Men yéninglarga qaytimen, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — biraq siler: «Biz qandaqmu qaytip kéli-miz?» — deysiler. **8** Adem Xudaningkini bulisa bolamdu? — Biraq Manga Méningkini bulap keldinglar. Siler yene: «Biz qandaqsige Sanga bulangchiliq qiliwatimiz» — deysiler. Siler «ondin bir» üliş öshirilirlarni hem «kötürme hediyele»ni sun'ghininglarda shundaq qilisiler! **9** Siler éghir bir lenetke qaldinglar, chünki Manga bulangchiliq qiliwatisiler — siler bu pütkül «yat el» shundaq qiliwatisiler! **10** Emdi öyümde ashliq bolush üçün pütkül «ondin bir» üliş öshrini ambargha élip kélinglar we shundaqla Méni sinap béqinglar, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — Men asmanning dérizilirini chong échip silerge patquzalmighudek bir beriketni töküp bérédighanliqimni körüp baqmamsiler? **11** Shundaq bolghandila Men silerni dep yene yalmighuchini eyibleymen, u topriqinglardiki méwilerni weyran qilmaymen; silerning bagh-étizliringlardiki tal üzümler waqitsiz tökülüp ketmeydu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **12** — Shuning bilen barliq eller silerni bextlik dep ataydu, chünki yéringlar ademni huzurlanduridighan bir zémin bolidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **13** — Silerning sözliringlar Manga qattiq tegdi, deydu Perwerdigar, — biraq siler yene: «Biz sen bilen qarshilishidighan néme söz qilduq?» — deysiler. **14** — Siler: «Xudaning xizmitide bolush bihudiliktur» hem: «Uning tapshuruqini ching tutushimiz we samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar aldida matem tutqan kishilerdek yürüshimizning néme paydisi?» — deysiler, **15** hem shuningdek: «Tekebburlarni bextlik dep ataymiz; rezillik qilghuchilar ronaq tapidu; ular berheq Xudani sinaydu, biraq qutulup kétidu» — deysiler. **16** Perwerdigardin eyminidighanlar [buni anglap] patpat bir-biri bilen mungdashti; Perwerdigar uni nezirige aldi, sözlirini anglidi. Shuning bilen Perwerdigarning aldida Uningdin qorqup, Uning namini séghin'ghanlar üçün esletme bolghan bir xatire kitab yézildi. **17** — Bu kishiler bolsa Özümning alahide göherimni yighqan kü-nide Méningki bolidu — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar — we Men xuddi adem öz xizmitide bolghan oghligha ichini aghritqandek ulargha ichimni aghritimen. **18** Siler qaytip kélisiler we heqqaniylar bilen rezillerni, Xudaning xizmitide bolghanlar bilen bolmighanlarni perq ételeysiler.

4 — Chünki mana shu kü-n, xum-dandek köydürgüchi kü-n kélidu; herbir tekebburluq qilghuchi hem herbir rezillik qilghuchi

paxaldek bolidu; shu kélidighan kü-n ularni köydürüwétidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar, — ulargha ne yiltiz ne shax qaldurulmaydu. **2** Lékin namimdin eyminidighan siler üçün, qanatlirida shipa-derman élip kélidighan, heqqaniyliqni parlitidighan Quyash ornidin turidu; siler talagha chiqip bordaq mozaqlardek qiyghitip oynaysiler; **3** siler rezillerni cheylep dessiwétisiler; ular Men teyyarlighan kü-nide tapininglar astida kü-l bolidu, — deydu samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigar. **4** — Men Horeb téghida pütkül Israil üçün qulum Musagha buyrughan qanunni, yeni belgilimiler hem hökümlerni yadinglarda tutunglar. **5** — Mana, Perwerdigarning ulugh hem dehshetlik kü-ni kélishtin awwal Men silerge Ilyas peyghemberni ewetimen. **6** U atilarning könglini balilargha mayil, balilarning könglini atilargha mayil qilidu; undaq bolmighanda Men kélip yer yüzini qarghash bilen uruwétimen.

NEW TESTAMENT

Eysa: — I Ata, ularni kechürgin, chünki ular özining néme qiliwatqanliqini bilmeydu, — dédi.

[Leshkerler] chek tashlap, uning kiyimlirini bölüşüwaldi.

Luqa 23:34

Matta

1 Bu Ibrahimgin oghli we Dawutning oghli bolghan Eysa Mesihning nesebname kitabidir: — **2** Ibrahimdin Ishaq törelä, Ishaqtin Yaqup törelä, Yaqup Yehuda we uning akakilirining atisi boldi; **3** Yehudadin Tamar arqiliq Perez we Zerah törelä; Perezdin Hezron törelä, Hezrondin Ram törelä, **4** Ramdin Amminadab törelä, Amminadabdin Nahshon törelä, Nahshondin Salmon törelä, **5** Salmondin Rahab arqiliq Boaz törelä, Boazdin Rut arqiliq Obed törelä, Obedtin Yesse törelä, **6** Yessedin Dawut padishah törelä. Dawuttin Uriyaning ayali arqiliq Sulayman törelä, **7** Sulaymandin Rehaboam törelä, Rehaboamdin Abiya törelä, Abiyadin Asa törelä, **8** Asadin Yehoshafat törelä, Yehoshafattin Yehoram törelä, Yehoramdin Uzziya törelä, **9** Uzziyadin Yotam törelä, Yotamdin Ahaz törelä, Ahazdin Hezekiya törelä, **10** Hezekiyadin Manasseh törelä, Manassehdin Amon törelä, Amondin Yoshiya törelä; **11** Babilgha sürgün qilin'ghanda Yoshiyadin Yekoniyah we uning aka-ukiliri törelä. **12** Babilgha sürgün bolghandin keyin, Yekoniyahdin Shealtiel törelä, Shealtieldin Zerubbabel törelä, **13** Zerubbabeldin Abihud törelä, Abihuddin Eliaqim törelä, Eliaqimdin Azor törelä, **14** Azordin Zadok törelä, Zadoktin Aqim törelä, Aqimdin Elihud törelä, **15** Elihudtin Eliazar törelä, Eliazardin Mattan törelä, Mattandin Yaqup törelä, **16** Yaquptin Meryemning éri bolghan Yüsüp törelä; Meryem arqiliq Mesih atalghan Eysa tughuldi. **17** Shundaq bolup, Ibrahimdin Dawutqiche bolghan arilqita jemi on töt ewlad bolghan; Dawuttin Babilgha sürgün qilin'ghiche jemi on töt ewlad bolghan; we Babilgha sürgün qilinishtin Mesih kelgüche jemi on töt ewlad bolghan. **18** Eysa Mesihning dunyagha kélishi mundaq boldi: — Uning anisi Meryem Yüsüpke yatliq bolushqa wehte qilin'ghanidi; lékin téxi nikah qilinmayla, uning Muqeddes Rohtin hamilidar bolghanliq melum boldi. **19** Lékin uning [bolghusi] éri Yüsüp, durus kishi bolup, uni jemi yet aldida xijaletk qaldurushni xalimay, uningdin astirtin ajriship kétishni niyet qildi. **20** Emma u mushu ishlarni oylap yüriginde, mana Perwerdigarning bir perishtisi uning chüshide körünüp uninggha: — Ey Dawutning oghli Yüsüp, ayaling Meryemni öz emringge élishtin qorqma; chünki uningda bolghan hamile Muqeddes Rohtin kelgen. **21** U bir oghul tughidu, sen uning ismini Eysa dep qoyghin; chünki u öz xelqini gunahliridin qutquzidu» — dédi. **22** Mana bularning hemmisi Perwerdigarning peyghember arqiliq dégenlirining emelge ashurulush üçün bolghan, démek: — **23** «Pak qiz hamilidar bolup bir oghul tughidu; ular uning ismini Immanuel (menisi «Xuda biz bilen bille») dep ataydu». **24** Yüsüp oyghinip, Perwerdigarning shu perishtisining dégini boyiche qilip, Meryemni emrige aldı. **25** Lékin Meryem boshan'ghuche u uninggha yéqinlashmıdı. Bu Meryemning tunjisi idi; Yüsüp uninggha Eysa dep isim qoydı.

2 Eysa Hérod padishah höküm sürgen künlerde Yehudiye ölkisining Beyt-Lehem yézisida dunyagha kelgendin keyin, mana bezi danishmenler meshriqtin Yérusalémgha yétip kélip, puqralardin: **2** Yehudiylarning [yéngidin] tughulghan padishahi qeyerde? Chünki biz uning yultuzining kötürülgenlikini kördüq. Shunga, uninggha sejde qilghili keldüq, — déyishti. **3** Buni anglighan Hérod padishah, shuningdek pütkül Yérusalém xelqimu alaqazadilikke chüshiti. **4** U pütkül bash kahinlar we xelqning Tewrat ustazlirini chaqirip, ulardin «Mesih qeyerde tughulushi kérek?» — dep sorıdı. **5** Ular: «Yehudiyediki Beyt-Lehem yézisida bolushi kérek, — chünki peyghember

arqiliq shundaq pütülgen: — **6** «I Yehudiye zéminidiki Beyt-Lehem, Xelqing Yehudiye yétekchilirining arisida eng kichiki bolmaydu; Chünki sendin bir yétekchi chiqidu, U xelqim Israillarning baqquchisi bolıdu» — déyishti. **7** Buning bilen, Hérod danishmelerni mexpiy chaqirtip, yultuzning qachan peyda bolghanliqini sürishtürüp bilıwaldi. **8** Andin: «Bérip balini sürtishte qilip tépinglar. Tapqan haman qaytip manga xewer qilinglar, menmu uning aldigha bérip sejde qilip kéley» — dep, ularni Beyt-Lehemge yolgha saldı. **9** Danishmenler padishahning sözini anglap yolgha chiqti; we mana, ular sherqte körgen héliq yultuz ularning aldida yol bashlap mangıdı we bala turghan yerge kélip toxtıdı. **10** Ular héliq yultuzni körginidin intayin qattiq shadlinishti **11** hem öyge kirip, balini anisi Meryem bilen körüp, yerge yiqilip uninggha sejde qilishti. Andin, xezinilirini échip, altun, mestiki, murmekki qatarliq sowghatları nusushı. **12** Ulargha chüshide Hérodning yénigha barmasliq toghrisidiki wehiy kelgenliki üçün, ular bashqa yol bilen öz yurtigha qaytishti. **13** Ular yolgha ketkendin keyin, Perwerdigarning bir perishtisi Yüsüpning chüshide körünüp: Ornungdin tur! Bala we anisi ikkisini élip Misirgha qach. Men sanga uqurghuche u yerde turghin. Chünki Hérod balini yoqıtishqa izdep kélıdu — dédı. **14** Shuning bilen u ornidin turup, shu kéchila bala we anisi ikkisini élip Misirgha qarap yolgha chiqti. **15** U Hérod ölgüche shu yerde turdı. Shundaq boldiki, Perwerdigarning peyghember arqiliq aldın éytqan: «Oghlumni Misirdin Men chaqirdim» dégen sözi emelge ashuruldı. **16** Hérod bolsa danishmenlerdin aldan'ghanliqini bilip, qattiq ghezependi. U danishmenlerdin éniqlighan waqıtqa asasen, ademlerni ewetip Beyt-Lehem yézisi we etrapidiki ikki yash we uningdin töwen yashtiki oghul balilarning hemmisini öltürguzdı. **17** Shu chaghda Yeremiya peyghember arqiliq éytilghan munu söz emelge ashuruldı: — **18** «Ramah shehiride bir sada, Achchiq yig'ha-zarning pighani anglınar, Bu Rahilening baliliri üçün kötürgen ah-zarliri; Bailirining yoq qilıwétilgini tüpéyldin, Tesellini qobul qilmay pighan kötürıdu». **19** Emdi Hérod ölgendin keyin, Xudaning bir perishtisi Misirda turghan Yüsüpning chüshide körünüp uninggha: — **20** Ornungdin tur! Bala we anisini élip Israil zéminigha qayt! Chünki balining jénini almaqchi bolghanlar öldi, — dédı. **21** Buning bilen Yüsüp ornidin turup bala we anisini élip Israil zéminigha qaytti. **22** U Arxélausning atisi Hérod padishahning ornigha textke olturup Yehudiye ölkisige hökümranliq qilwatqinidin xewer tépip, u yerge qaytishtin qorqti; we chüshide uninggha bir wehiy kélip, Galiliye zéminigha bérip, **23** Nasaret dep atilidighan bir yézida olturaqlashti. Shuning bilen peyghemberler arqiliq: «U Nasaretlik dep atıdu» déyilgini emelge ashuruldı.

3 Shu chaghlarda, chömüldürgüchi Yehya Yehudiyediki chöl-bayawan'gha kélip **2** kishilerge: — Towa qilinglar! Chünki ersh padishaliq yéqinliship qaldı! — dep jakarlashqa bashlıdı. **3** Chünki [chömüldürgüchi Yehya] bolsa ilgiri Yeshaya peyghember béharıde körsétken kishining del özi bolup: — «Bayawanda towlaydighan bir kishining: Rebnig yolini teyyarlanglar, Uning chighir yollirini tüptüz qilinglar! — dégen awazi anglınıdu». **4** Yehya [peyghember] töge yungidin qilin'ghan kiyim kiygen, bélege kön tasma baghlighanıdı. Yeydighini bolsa chéketkiler bilen yawa here hesili idi. **5** Emdi Yérusalém shehiri, pütün Yehudiye ölkisi we pütkül Iordan derya wadisining etrapidiki kishiler uning aldigha kélishep, **6** gunahlirini iqrar qilishti we uning özlirini Iordan deryasida chömüldürüşini qobul qilishti. **7** Lékin Perisiy we Sadaqiye mezhipdiklerdin köplirining uning chömüldürüşini qobul qilghili kelgenlikini körginide u ulargha: — Ey yılanlarning baliliri! Kim silerni [Xudaning] chüshüş

aldida turghan ghezpidin qéchinglar dep agahlandurdi?! **8** Emdi towigha layiq méwini keltüringlar! **9** We öz ichinglarda: «Bizning atimiz bolsa Ibrahimdur!» dep xiyal qilip yürmenglar; chünki Men shuni silerge éytip qoyayki, Xuda Ibrahimgha mushu tashlardinmu perzentlerni apiride qilalaydu. **10** Palta alliqhanda derexlennu yiltizigha tenglep qoyuldi; yaxshi méwe bermeydighan herqaysi derexler késilip otqa tashlinidu. **11** Men derweqe silerni towa qilishinglar üçün sugha chömüldürimen. Lékin mendin kéyin kelgüchi zat mendin qudretliktur. Men hetta uning keshini kütürüshkimu layiq emesmen; u silerni Muqeddes Rohqa hem otqa chömüldüridu. **12** Uning sorughuchi küriki qolida turidu; u öz xaminini [topa-samandin] teltöküs tazilaydu, sap bughdayni ambargha yighidu, emma topa-samanni öchmes otta köydürüwétidu, — dédi. **13** Shu waqitta, Eysa Yehyadin chömüldürülüşini qobul qilish üçün Galiliye ölkisidin Jordan deryasi boyigha, uning yénigha keldi. **14** Biraq Yehya chömüldürüshke unimay uni tosup: — Eslî chömüldürülüşni men sendin qobul qilishim kérek idi, biraq sen méning aldimgha kepsen'ghu? — dédi. **15** Lékin Eysa uninggha jawaben: — Hazirche shuningha yol qoyghin; chünki heqqaniyliqning barliq [teplerini] emelge ashurush üçün, shundaq qilishimizgha toghra kélidu, — dédi. Shuning bilen, Yehya uninggha yol qoydi. **16** We Eysa chömüldürülüp bolupla, sudin chiqti; u sudin chiqishi bilen mana, ershler uninggha échilip, Xudaning Rohi kepter qiyapitide ershtin chüshüp, üstige qonuwatqanliqini kördi. **17** We mana, ershtin bir awaz: — «Bu Méning söyümlük oghlum, Men uningdin toluq xursenmen!» — dep anglandi.

4 Andin Eysa Rohning yétekchilikide Iblisning sinaq-azdurushlirigha yüzlinish üçün chöl-bayawan'gha élip béridi. **2** U qiriq kéche-kündüz roza tutqandin kéyin, uning qorsiqi échip ketkenidi. **3** Emdi azdurghuchi uning yénigha kélip uninggha: — Eger sen rasttinla Xudaning Oghli bolsang, mushu tashlarni nan'gha aylinishqa buyrughin! — dédi. **4** Lékin u jawaben: — [Tewratta]: «Insan peqet nan bilenla emes, belki Xudaning aghzidin chiqqan herbir söz bilenmu yashaydu» dep pütülgen, — dédi. **5** Andin Iblis uni muqeddes sheherge élip bérip, ibadetxanining eng égiz jayigha turghuzup uninggha: **6** — Xudaning Oghli bolsang, özüngni peske tashlap baqqin! Chünki [Tewratta]: «[Xuda] Öz perishtilirige séning heqqingde emr qilidu»; we «putungning tashqa urulup ketmesliki üçün, ular séni qollirida kütürüp yürüdu» dep pütülgen — dédi. **7** Eysa uninggha: «Tewratta yene, «Perwerdigar Xudayingni sinighuchi bolma!» depmu pütülgen — dédi. **8** Andin, Iblis uni nahayiti égiz bir taghqa chiqirip, uninggha dunyadiki barliq padishahliqlarni sherepliri bilen körsitip: **9** Yerge yiqilip manga ibadet qilsang, bularning hemmisini sanga bériwétimen, — dédi. **10** Andin Eysa uninggha: — Yoqal, Sheytan! Chünki [Tewratta]: «Perwerdigar Xudayingghila ibadet qil, peqet Uningla ibadet-xizmitide boll» dep pütülgen, — dédi. **11** Buning bilen Iblis uni tashlap kétip qaldi, we mana, perishtiler kélip uning xizmitide boldi. **12** Emdi [Eysa] Yehyaning tutqun qilin'ghanliqini anglap, Galiliyege yol aldı. **13** U Nasaret yézisini tashlap, Zebulun we Naftali rayonidiki [Galiliye] déngizi boyidiki Kepernahum shehirige kélip orunlashti. **14** Shundaq qilip, Yeshaya peyghember arqliq éytilghan shu bésharet emelge ashuruldi, démek: — **15** «Zebulun zémini we Naftali zémini, Jordan deryasining nériqi teripidiki «déngiz yoli» boyida, «Yat ellerning makani» bolghan Galiliyede, **16** Qaranghuluqta yashighan xelq parlaq bir nurni kördi; Yeni ölüm kölenggisining yurtida olturghuchilargha, Del ularning üstige nur chüshti». **17** Shu waqittin bashlap, Eysa: «Towa qilinglar! Chünki ersh padishahliqi yéqinliship qaldi!» — dep jar qilishqa bashlidi. **18** [Bir küni], u Galiliye déngizi boyida

kétiwétip, ikki aka-uka, yeni Pétrus depmu atilghan Simon isimlik bir kishini we uning inisi Andiriyasni kördi. Ular béliqchi bolup, déngizgha tor tashlawatatti; **19** u ulargha: — Méning keynimdin méninglar — Men silerni adem tutquchi béliqchi qilimen! — dédi. **20** Ular shuan béliq torlirini tashlap, uninggha egiship mangdi. **21** U shu yerdin ötüp, ikkinchi bir aka-ukini, yeni Zebediyning oghulliri Yaqub we inisi Yuhannani kördi. Bu ikkisi kémide atisi Zebediy bilen torlirini ongshawatatti. U ularnimu chaqirdi. **22** Ular derhal kémini atisi bilen qaldurup uninggha egiship mangdi. **23** We Eysa Galiliyening hemme yérini kézip, ularning sinagoglirida telim bérip, Xudaning padishahliqining xush xewirini jakarlaytti, xelq arisida herxil késellerni we ajiz-méyiplarni saqaytti. **24** U toghruluq xewer pütkül Suriye ölkisige tarqaldi; u yerdiki xalayiq herxil bimarlan, yeni hertürlik késeller we aghriq-silaqlarni hemde jin chaplashqanlarni, tutqaqliq we palech késilige griptar bolghanlarni uning aldigha élip kélishti; we u ularni saqaytti. **25** Galiliye, «on sheher» rayoni, Yérusalém, Yehudiye we Jordan deryasining u qétidin kelgen top-top ademler uninggha egiship mangdi.

5 Mushu top-top ademlerni körüp u bir taghqa chiqti; u u yerde olturghanda, muxlisiri uning yénigha keldi. **2** U aghzini échip ulargha telim bérisheke bashlidi: — **3** Mubarek, rohta namrat bolghanlar! Chünki ersh padishahliqi ulargha tewedur. **4** Mubarek, pighan chekkenler! Chünki ular teselli tapidu. **5** Mubarek, yawash-möminler! Chünki ular yer yüzige mirasxordur. **6** Mubarek, heqqaniyligqa ach we teshnarlar! Chünki ular toluq toyunidu. **7** Mubarek, rehimdillar! Chünki ular rehim köridu. **8** Mubarek, qelbi pak bolghanlar! Chünki ular Xudani köridu. **9** Mubarek, tinchliq terepdarliri! Chünki ular Xudaning perzentliri dep atilidu. **10** Mubarek, heqqaniyliq yolida ziyankeshlikke uchrighanlar! Chünki ersh padishahliqi ulargha tewedur. **11** Mubarek, men üçün bashqilarning haqaret, ziyankeshlik we hertürlik töhmitige uchrisinglar; **12** shad-xuram bolup yayranglar! Chünki ershlerde katta in'am siler üçün saqlanmaqta; chünki silerdin ilgiriki peyghemberlergimu ular mushundaq ziyankeshliklerni qilghan. **13** Siler yer yüzidiki tuzdursiler. Halbuki, eger tuz öz temini yoqatsa, uninggha qaytidin tuz temini qandaqmu kirgüzgili bolidu? U chaghda, u héchnémige yarimas bolup, tashlinip kishilerning ayighi astida dursilishtin bashqa héch ishqa yarimaydu. **14** Siler dunyaning nuridursiler. Tagh üstige sélin'ghan sheher yoshurunalmaydu. **15** Héchkim chiraghni yéqip qoyup, üstige séwetni kömtürüp qoymas, belki chiraghdanning üstige qoyidu; buning bilen, u öy ichidiki hemme ademlerge yoruqluq béridu. **16** Shu teriqide, siler nurunglarni insanlar aldida shundaq chaqninglarki, ular yaxshi emelliriglarini körüp, ershtiki atanglarni ulughlisun. **17** Méni Tewrat qanunini yaki peyghemberlerning yazghanlirini bikar qilghili keldi, dep oylap qalmanglar. Men ularni bikar qilghili emes, belki emelge ashurghili keldim. **18** Chünki men silerge shuni berhep éytip qoyayki, asman-zémin yuqimighuche, uingda pütülgenler emelge ashurulmighuche Tewrattiki «yod» bir herp, hetta birer chékimtu bikar qilinmaydu. **19** Shu sewebtin, Tewrat qanunining eqidilirige, hetta uning eng kichikliridin birini bikar qilip, we bashqilargha shundaq qilishni ögitidighan herkim ersh padishahliqida eng kichik hésablanidu. Emma eksiचे, Tewrat qanuni eqidilirige emel qilghanlar we bashqilargha shundaq qilishni ögetküchiler bolsa ersh padishahliqida ulugh hésablinidu. **20** Chünki men silerge shuni éytip qoyayki, heqqaniyilinglar Tewrat ustazliri we Perisiylerningkidin, ashmisa, ersh padishahliqigha héchqachan kirelmeysiler. **21** Burunqilargha «Qatilliq qilma, qatilliq qilghan herqandaq adem soraqqa tartilidu» dep buyrulghanliqini

angliphansiler. **22** Biraq men özüni shuni silerge éytip qoyayki, öz qérindishigha bikardin-bikar achchiqlan'ghanlarning herbirini soraqqa tartilidu. Öz qérindishini «exmeq» dep tillighan herkim aliy kéngeshimide soraqqa tartilidu; emma qérindashlirini «telwe» dep haqaretligen herkim dozaxning otigha layiq bolidu. **(Geenna g1067)** **23** Shuning üçün, sen qurban'gah aldigha kélip [Xudagha] hediye atimaqchi bolghiningda, qérindishning séningdin aghrin'ghan yéri barliqi yadinggha kelse, **24** hediengni qurban'gah aldigha qoyup turup, awwal qérindishing bilen yarishwal, andin kélip hediengni ata. **25** Eger üstüngdin dewa qilmaqchi bolghan birsi bolsa, uning bilen birge yolda bolghiningda uning bilen tézdin yariship, dost bolghin. Bolmisa, u séni soraqchigha, soraqchi bolsa gundipaygha tapshuridu, sen zindan'gha solitiwétilisen. **26** Men sanga shuni berheq éytip qoyayki, [qerzingning] eng axirqi bir tiyininimu qoymaq tölmigüche, shu yerdin chiqalmaysen. **27** Siler «Zina qilmanglar» dep buyrulghanliqini anglighansiler. **28** Biraq men özüni shuni silerge éytip qoyayki, birer ayalgha shehwaniy niyet bilen qarighan kishi könglide u ayal bilen alliqachan zina qilghan bolidu. **29** Eger emdi ong közüng séni gunahqa azdursa, uni oyup tashliwet. Chünki pütün bediningning dozaxqa tashlan'ghininin köre, bediningdiki bir ezaying yoq qilin'ghini köp ewzel. **(Geenna g1067)** **30** Eger ong qolung séni gunahqa azdursa, uni késip tashliwet. Chünki pütün bediningning dozaxqa tashlan'ghininin köre, bediningdiki bir ezaying yoq qilin'ghini köp ewzel. **(Geenna g1067)** **31** Yene: — «Kimdikim ayalini talaq qilsa, uninggha talaq xétini bersun» depmu buyrulghan. **32** Biraq men özüni shuni silerge éytip qoyayki, kimdikim öz ayalining buzuqluq qilmishidin bashqa [herqandaq ishni bahane qilip] uni talaq qilsa, emdi uni zinagha tutup bergen bolidu; talaq qilin'ghan ayalni emrige alghan kishimu zina qilghan bolidu. **33** Siler yene burunqilargha «Qesimingdin yanma, Perwerdigargha qilghan qesimingge emel qil» dep buyrulghanliqini anglighansiler. **34** Biraq men özüni shuni silerge éytip qoyayki, qet'iy qesem qilmanglar; ershni tilgha élip qesem qilmanglar, chünki ersh Xudaning textidur; **35** yaki yerni tilgha élip qesem qilmanglar, chünki yer yüzi Xudaning textiperidur. Yérusalémni tilgha élipmu qesem qilmanglar, chünki u yer ulugh padishahning shehiridur. **36** Hetta öz béshinglarni tilgha élipmu qesem qilmanglar, chünki silerning chéchinglarning bir télininimu aq yaki qara rengge özgertish qolunglardin kelmeydu. **37** Peqet déginginglar «Bolidu», «bolidu», yaki «Yaq, yaq, bolmaydu» bolsun. Buningdin ziyadisi rezil bolghuchidin kélidu. **38** Siler «Közge köz, chishqa chish» dep buyrulghinini anglighansiler. **39** Biraq men özüni shuni silerge éytip qoyayki, eski bilen teng bolmanglar. Kimdekim ong mengzingge ursa, sol mengzingnimu tutup ber; **40** we birsi üstüngdin dewa qilip, könglikingni yaldakchi bolsa, chapiningnimu ber. **41** Birsi sanga [yük-taqini müdküzüp] ming qedem yol yürüşke zorlisa, uning bilen ikki ming qedem mang. **42** Birsi sendin tilise, uninggha ber. Birsi sendin örne-yerim qilmaqchi bolsa, uninggha boynungni tolghima. **43** Siler «Qoshnangni söygin, dushmaningge nepretlen» dep éytilghanni anglighan. **44** Biraq men özüni shuni silerge éytip qoyayki, silerge dushmanlik bolghanlarga méhir-muhebbet körsitinglar, silerdin nepretlen'genlerge yaxshiliq qilinglar, silerge ziyankeshlik qilghanlarga dua qilinglar. **45** Shundaq qilghanda, ershtiki Atanglarning perzentliridin bolisiler. Chünki U quyashning nurini yaxshilarghimu we yamanlarghimu chüshüridu, yamghurnimu heqqaniylarghimu, heqqaniyetsizlergimu yaghduridu. **46** Eger siler özünglarga muhebbet körssetkenlergila méhir-muhebbet körssetsenglar, buning qandaqmu in'amgha érishkükchilik bolsun? Hetta

bagjirlarmu shundaq qiliwatmamdu? **47** Eger siler peqet qérindashliringlar bilenla salam-sehet qilishsanglar, buning néme peziliti bar? Hetta yat elliklermu shundaq qilidighul! **48** Shunga, ershtiki Atanglar mukemmel bolghinidek, silermu mukemmel bolunglar.

6 Hézi bolunglarki, xeyr-saxawetlik ishliringlarni bashqilarning aldida köz-köz qilmanglar. Bundaq qilsanglar, ershtiki Atanglarning in'amigha érishelmeysiler. **2** Shunga xeyr-saxawet qilghiningda, dawrang yalma. Saxtipezlerla sinagogalarda we kochilarda ademlarning maxtishigha érishish üçün shundaq qilidu. Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, ular közligen in'amigha érishken bolidu. **3** Lékin sen, xeyr-saxawet qilghiningda ong qolungning néme qiliwatqinini sol qolung bilmisun. **4** Shuning bilen xeyr-saxawet yoshurun bolidu we yoshurun ishlarni körgüchi Atang sanga buni qayturidu. **5** Dua qilghan waqtingda, saxtipezlerdek bolma; chünki ular bashqilargha köz-köz qilish üçün sinagoglar yaki töt kocha éghizada turuwéyip dua qilishqa amraqtur. Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, ular közligen in'amigha érishken bolidu. **6** Lékin sen bolsang, dua qilghan waqtingda, ichkiri öyge kirip, ishikni yéyip, yoshurun turghuchi Atanggha dua qilinglar; we yoshurun körgüchi Atang buni sanga qayturidu. **7** Dualitawet qilghanda, [butperes] yat ellikdikidek quruq geplerni tekrarlawermenglar. Chünki ular dégenlimiz köp bolsa [Xuda] tiliginimizni choqum ijabet qilidu, dep oylaydu. **8** Shunga, siler ularni dorimanglar. Chünki Atanglar silerning éhtiyajinglarni siler tilimestin burunla bilidu. **9** Shuning üçün, mundaq dua qilinglar: — «I asmanlarda turghuchi Atimiz, Séning naming muqeddes dep ulughlan'ghay. **10** Padishahliqing kelgey, Iradeng ershte ada qilin'ghandek yer yüzidimu ada qilin'ghay. **11** Bügünki nénimizni бүгүн bizge bergeysen. **12** Bizge qerzdar bolghanlarni kechürginimizdek, Senmu qerzlimizni kechürgeysen. **13** Bizni azduruslughlarga uchratquzmishaysen, Belki bizni rezil bolghuchidin qutuldurghaysen». **14** Chünki siler bashqilarning gunah-sewenliklirini kechürsenglar, ershtiki Atanglarmu silerni kechüridu. **15** Biraq bashqilarning gunah-sewenliklirini kechürmisesenglar, ershtiki Atanglarmu gunah-sewenliklirini kechürmeydu. **16** Roza tutqan waqtinglarda, saxtipezlerdek tatirangghu qiyapetke kiriwalmanglar. Ular roza tutqinini köz-köz qilish üçün chiraylirini solghun qiyapette körsitidu. Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, ular közligen in'amigha érishken bolidu. **17** Emdi sen, roza tutqingda, chachliringni maylap, yüzingni yuyup yür. **18** Shu chaghd, roza tutqingning insanlarga emes, belki peqet yoshurun turghuchi Atangghila körünidu; we yoshurun körgüchi Atang uni sanga qayturidu. **19** Yer yüzide özünglarga bayliqlarni toplimanglar. Chünki bu yerde ya küye yep kétidu, ya dat basidu yaki oghrilar tam téship oghrilap kétidu. **20** Eksiche, ershte özünglarga bayliqlar toplanglar. U yerde küye yémeydu, dat basmaydu, oghrimu tam téship oghrilamaydu. **21** Chünki bayliqing qeyerde bolsa, qelbingmu shu yerde bolidu. **22** Tenning chirighi közdur. Shunga eger közüng sap bolsa, pütün wujudung yorutulidu. **23** Lékin eger közüng yaman bolsa pütün wujudung qarangghu bolidu. Eger wujudungdiki «yoruqluq» emeliyette qarangghuluq bolsa, u qarangghuluq némidégen qorqunchluq-he! **24** Héchkim [birla waqitta] ikki xojayinning qulluqda bolmaydu. Chünki u yaki buni yaman körüp, uni yaxshi köridu; yaki buninggha baghlinip, uninggha étibarsiz qaraydu. [shuninggha oxshash], silerning hem Xudaning, hem maldunyaning qulluqda bolushunglar mumkin emes. **25** Shunga men silerge shuni éytip qoyayki, hayatinglarga kéreklik yémek-

ichmek yoki uchanglarga kiyidighan kiyim-kéchékning ghémini qilmanglar. Hayatliq ozuqtin, ten kiyim-kéchéktin eziz emesmu? **26** Asmandiki uchar-qanatlarlarga qaranglar! Ular térimaydu, ormaydu, ambarlarga yig'maydu, lékin ershtiki Atanglar ularnima ozuqlanduridu. Siler ashu qushlardin kóp eziz emesmu? **27** Aranglarda qaysinglar ghem-qayghu bilen ömrünglarni birer saet uzartalaysiler? **28** Silerning kiyim-kéchékning ghémini qilishlarning néme hajiti?! Daladiki niluperlarning qandaq ösidighanliqigha qarap béqinglar! Ular emgekmu qilmaydu, chaq égrimaydu; **29** lékin silerge shuni éytayki, hetta Sulayman toluq shan-sherepte turghandimu uning kiyinishi niluperlarning bir gülchilikmu yoq idi. **30** Emdi Xuda daladiki бүгün échilsa, etisi qurup ochaqqa sélinidighan ashu gül-giyahlarni shunche bézigen yerde, silerni téximu kiyindürmesmu, ey ishenchi ajizlar! **31** Shunga «néme yeymiz», «néme ichimiz», «néme kiyimiz?» dep ghem qilmanglar. **32** Chünki yat eldikiler mana shundaq hemme nersige intilidu, emma ershtiki Atanglar silerning bu hemme nersilerge mohtajliqlinglarni bilidu; **33** shundaq iken, hemmidin awwal Xudaning padishahliqi we heqqaniyliqigha intilinglar. U chaghda, bularning hemmisi silerge qoshulup nésip bolidu. **34** Shuning üçhün, etining ghémini qilmanglar. Etining ghémi etige qalsun. Her küning derdi shu küñ'ge tushluq bolidu.

7 Bashqilarning üstidin höküm qilip yürmenglar. Shundaqta [Xudaning] hökümige uchrimsiler. **2** Chünki siler bashqilar üstidin qandaq baha bilen höküm qilsanglar, [Xudamu] silerning üstinglardin shundaq baha bilen höküm chiqiridu. Siler bashqilarni qandaq ölchem bilen ölchisenglar, [Xudamu] silerni shundaq ölchem bilen ölcheydu. **3** Emdi néme üçhün buradiringning közidiki qilni körüp, öz közüngdiki limni bayqiyalmaysen?! **4** Sen qandaqmu buradiringgha: «Qéni, közüngdiki qilni éliwéteyl!» déweleysen? Chünki mana, özüngning közide lim turidu?! **5** Ey saxtipez! Awwal özüngning közidiki limni éliwet, andin éniq körüp, buradiringning közidiki qilni éliwételeysen. **6** Muqeddes nersini itlarga bermenglar, yaki ünche-merwayitliringlarni tongguzlarning aldigha tashlap qoymanglar. Bolmisa, ular bularni putlirida dessep, andin burulup silerni talaydu. **7** Tilenglar, silerge ata qilinidu; izdenglar, tapisiler; ishikni chékinglar, échilidu. **8** Chünki her bir tiligüchi tiliginige érishidu; izdigüchi izdiginini tapidu; ishikni chekküchilerge ishik échilidu. **9** Aranglarda öz og'hli nan telep qilsa, uninggha tash béridighanlar barmu?! **10** Yaki béliq telep qilsa, yilan béridighanlar barmu? **11** Emdi siler rezil turupmu öz perzentliringlarga yaxshi iltipatlarni bérishni bilgen yerde, ershtiki Atanglar Özidin tiligenlerge yaxshi nersilerni téximu iltipat qilmasma? **12** Shunga her ishta bashqilarning özünglarga qandaq muamile qilishini ümid qilsanglar, silerni ulargha shundaq muamile qilinglar; chünki Tewrat qanuni we peyghemberlarning telimatliri mana shudur. **13** Tar derwazidin kiringlar. Chünki kishini halaketke élip baridighan derwaza keng bolup, yoli kengtasha we daghdamdur, we uningdin kiridighanlar köptür. **14** Biraq hayatliqqa élip baridighan derwaza tar, yoli qistang bolup, uni tapalaydighanlarmu az. **15** Aldinglarga qoy térisige oriniwélip kelgen, ichi yirtquch chilböridek bolghan saxta peyghemberlerdin hoshyar bolunglar. **16** Siler ularni méwiliridin tonuwalalaysiler. Tikendingüzüm, qamghaqtin enjürler alghili bolamdu? **17** Shuninggha oxshash, her yaxshi derek yaxshi méwe béridu, por derek nachar méwe béridu. **18** Yaxshi derek nachar méwe bermeydu, por derek yaxshi méwe bermeydu. **19** Yaxshi méwe bermeydighan her bir derek késilip otqa tashlinidu. **20** Shuningdek, mushundaq kishilerni

méwiliridin tonuwalalaysiler. **21** Manga «Rebbim, Rebbim» dégenlarning hemmisila ersh padishahliqigha kirelmeydu, belki ershte turghuchi Atamning iradisini ada qilghanlarla kireleydu. **22** Shu küñde nurghun kishiler manga: «Rebbim, Rebbim, biz séning naming bilen wehiy-bésharetlerni yetküzdüq, séning naming bilen jinlarni qoghliuq we naming bilen nurghun möjizilerni körsettüq» deydu. **23** Halbuki, u chaghda men ulargha: «Silerni ezeldin tonumaymen. Közümdin yoqilinglar, ey itaetsizler!» dep élan qilimen. **24** Emdi herbiri bu sözlirimni anglap emel qilghan bolsa, u öz öyini qoram tash üstige salghan pem-parasetlik kishige oxshaydu. **25** Yamghur yig'hip, kelkün kélip, boran chiqip soqsimu, u öy örülmidi; chünki uning uli qoram tashning üstige sélin'ghan. **26** Biraq sözlirimni anglap turup, emel qilmaydighan herbiri öyini qunming üstige qurghan exmeqke oxshaydu. **27** Yamghur yag'ghanda, kelkün kelgende, boran chiqqanda shu öy örülip ketti; uning örülishi intayin dehshetlik boldi! **28** We shundaq boldiki, Eysa bu sözlirini axirlashturghandin kéyin, bu top-top xalayıq uning telimlirige heyranuhes bolushti. **29** Chünki uning telimliri Tewrat ustazliriningkige oxshimaytti, belki tolimu nopuzluq idi.

8 U taghdin chüshkende, top-top kishiler uninggha egiship mangdi. **2** We mana, maxaw késili bar bolghan bir kishi uning aldigha kélip, béshini yerge urup tizlinip: — Teqsir, eger xalisingiz, méni késilimdin pak qilalaysiz! — dédi. **3** Eysa uninggha qolini tegküzüp turup: — Xalaymen, pak bolghin! — déwidi, bu ademning maxaw késili shuan pak bolup saqaydi. **4** Eysa uninggha: — Hazir bu ishni héchkinge éytma, belki udul bérip kushin'gha özüngni körsitip, ularda bir guwahliq bolush üçhün, mana bu ishta emr qilghan hediye-qurbanliqni sun'ghin, — dédi. **5** U Kepernahum shehirige barghanda, [rimliq] bir yüzbéshi uning aldigha kélip, uningdin yélinip: **6** — Teqsir, chakirim palech bolup qélip, bek azablinip öyde yatidu, — dédi. **7** Men bérip uni saqaytip qoyay, — dédi Eysa. **8** Yüzbéshi jawaben: — Teqsir, torusumning astigha kirishingizge lazbéy emesmen. Peqet bir éghizla söz qilip qoysingiz, chakirim saqiyip kétidu. **9** Chünki menmu bashqa birsining hoquqi astidiki ademmen, méning qop astimdaleshkerlimin bar. Birige bar désem baridu, birige kel désem, kélidu. Qulughma bu ishni qil désem, u shu ishni qilidu, — dédi. **10** Eysa bu geplerni anglap, heyran boldi. Özi bille kelgenlerge: — Men silerge shuni berheq éytıp qoyayki, bunda ishennchni hetta Israillar arisidimu tapalmighanidim. **11** Silerge shuni éytayki, nurghun kishiler küñchiqish we küñpéshidin kélip, ersh padishahliqida Ibrahim, Ishaq we Yaquplar bilen bir dastixanda olturidu. **12** Lékin bu padishahliqning öz perzentliri bolsa, sirtta qaranghuluqqa tashlinip, u yerde yigha-zarlar kötüridu, chishlirini ghuchurlitidu, — dédi. **13** Andin, Eysa yüzbéshigha: — Öytinge qayt, ishen'gingingdek sen üçhün shundaq qilinidu, dédi. Héliqi chakarning késhli shu peypte saqaytildi. **14** Eysa Pétrusning öyige barghanda, Pétrusning qéyanisining qizip orun tutup yétip qalghinini kördi. **15** U uning qolini tutiwidi, uning qizitmisini yandi. [Ayal] derhal ornidin turup, Eysani kütüshke bashlidi. **16** Kech kirgende, kishiler jin chaplashqan nurghun ademlerni uning aldigha élip kélishti. U bir éghiz söz bilenla jinlarni heydiwetti we barliq késellerni saqaytti. **17** Buning bilen, Yeshaya peyghember arqliq yetküzülgén: «U özi ag'hrig-silaqlirimizni kötürdi, késellirimizni üstige aldi» dégen söz emelge ashuruldi. **18** Eysa özini orwalghan top-top kishilerni körüp, [muxlislirigha] dégingizni u qétigha ötüp kétishni emr qildi. **19** Shu chaghda, Tewrat ustazliridin biri kélip, uninggha: — Ustaz, sen qeyerge barsang, menmu sanga egiship shu yerge barimen, — dédi. **20** Eysa uninggha:

— Tülkilerning öngkürli, asmandiki qushlarning uwiliri bar; biraq Insan'oghlining béshini qoyghudek yérimu yoq, — dédi. **21** Muxlisiridin yene biri uninggha: — Reb, méning awwal bérip atamni yerlikke qoyushumgha ijazet bergeysen, — dédi. **22** Biraq Eysa uninggha: — Manga egeshkin, we ölüklär öz ölüklirini yerlikke qoysum, — dédi. **23** U kémime chüsti, muxlisirimu chüshüp bille mangdi. **24** We mana, déngiz üstide qattiq boran chiqip ketti; shuning bilen dolqunlar kémidin halqip kémini gherq qiliwéty dep qaldi. Lékin u uxlawatatti. **25** Muxlislar kélip uni oyghitip: — I ustaz, bizni qutuldurghaysen! Biz halaket aldida turimiz — dédi. **26** — Némishqa qorqislar, i ishenchi ajizlar! — dédi u we ornidin turup, boran-chapqun'gha we déngizgha tenbih bériwidi, hemmisi birdinla tinchidi. **27** Muxlislar intayin heyran bolup, bir-birige: — Bu zadi qandaq ademdu? Hetta boran-chapqunlar we déngizimu uninggha boysunidiken-he! — dep kétishti. **28** Eysa déngizning u qétidiki Gadaraliqlarning yurtigha barghinida, jin chaplashqan ikki kishi göriliridin chiqip uninggha aldigha keldi. Ular shunche wehshiy idiki, héchkim bu yerdin ötüsheke jur'et qilalmayti. **29** Uni körgende ular: — I Xudaning Ogihli, séning biz bilen néme karing! Sen waqit-saiti kelmeyla bizni qiymighili keldingmu? — dep towldi. **30** Shu yerdin xéli yiraqta chong bir top tongguz padisi otlap yüretti. **31** Jinlar emdi uninggha: — Eger sen bizni qoghliwetmekchi bolsang, bizni tongguz padisi ichige kirgüzüwetkeysen, — dep yalwurushti. **32** U ulargha: — Chiqinglar! — déwdi, jinlar chiqip, tongguzlarning ténige kiriwaldi. Mana, pütkül tongguz padisi tik yardin étilip chüshüp, sularda gherq boldi. **33** Lékin tongguz baqquchilar beder qéchip, sheherge kirip, bu ishning bashaxirini, jümlidin jin chaplashqan kishilerning kechürmishlirini xalayaqqa éytip bérishti. **34** We mana, pütün sheherdikiler Eysa bilen körishkili chiqti. Ular uni körgende, uning özlirining shu rayonidin ayrilip kétishini ötüdi.

9 Shuning bilen u kémime chüshüp déngizdin ötüp, özi turghan sheherge qaytip keldi. **2** We mana, kishiler zembilge yatquzulghan bir palechni uning aldigha élip keldi. Eysa ularning ishenchini körüp héliqi palechke: — Oghlum, yürekli bol, gunahliring kechürüm qilindi, — dédi. **3** Andin mana, Tewrat ustazliridin beziliri könglide: «Bu adem kupurluq qilawatidu!» dep oyildi. **4** Ularning könglide néme oylawatqanliqini bilgen Eysa ulargha: — Néme üçün könglünglarda rezil oylarda bolisiler? **5** «Gunahliring kechürüm qilindi» déyish asanmu yaki «Ornungdin tur, mang!» déyishmu? — dédi we yene ulargha: — **6** Emma hazir silerning Insan'oghlining yer yüzide gunahlarni kechürüm qilish hoquqigha ige ikenlikini bilishinglar üçün, — u palech késelge: — Ornungdin tur, orun-körpengni yighishturup öyüngge qayt, — dédi. **7** Héliqi adem ornidin turup öyige qaytti. **8** Buni körgen top-top ademler qorqushup, insanlarga bundaq hoquqni bergin Xudani ulughlashti. **9** Eysa u yerdin chiqip aldigha kétéwétip, baj yighidighan orunda olturghan, Matta isimlik bir [bajgiri] kördi. U uninggha: — Manga egeshkin! — dédi. We Matta ornidin turup, uninggha egeshiti. **10** We shundaq boldiki, Eysa [Mattaning] öyide méhman bolup dastixanda olturghanda, nurghun bajgirlar we gunahkarlarmu kirip, Eysa we uning muxlisiliri bilen hemdastixan boldi. **11** Buni körgen Perisiyler uning muxlisilirigha: — Ustazinglar némishqa bajgir we gunahkarlar bilen bir dastixanda yep-ichip olturidu?! — dédi. **12** Bu gepni anglighan Eysa: — Saghlam ademler emes, belki bimarlar téwipqa mohtajdur. **13** Siler bérip [muqeddes yazmildiki]: «Izdeyidighinim qurbanliqlar emes, belki rehimsheppet» déyilgen shu sözning menisini öginginglar; chünki men heqqaniylarni emes, belki gunahkarlarni chaqirghili keldim,

dédi. **14** Shu waqitlarda, Yehya [peyghemberning] muxlisiliri Eysaning yénigha kélip uninggha: — Némishqa biz we Perisiyler pat-pat roza tutimiz, lékin sizning muxlisiringiz tutmaydu? — dep sorashti. **15** Eysa jawaben: — Toyi boluwatqan yigit téxi toyda hemdastixan olturen chaghda, toy méhmanliri haza tutup olturen qandaq bolidu? Emma shu künler kéliduki, yigit ular din élip kétélidu, ular shu künde roza tutidu. **16** Héchkim kona könglekke yéngi rexttin yamaq salmaydu. Undaq qilsa, yéngi yamaq [kiriship], kiyimni tartip yirtiwétidu. Netijide, yirtiq téximu yoghinap kétédu. **17** Shuningdek, héchkim yéngi sharabni kona tulumlarga qachilimaydu. Eger undaq qilsa, [sharabning échishi bilen] tulumlar yérilip kétédu-de, sharabmu tökülüp kétédu hem tulumlarmu kardin chiqidu. Shuning üçün kishiler yéngi sharabni yéngi tulumlarga qachilaydu; shundaq qilghanda, her ikkilisi saqlinip qalidu. **18** U [Yehyaning muxlisilirigha] bu sözlerni qilawatqan waqitda, mana bir hökümdar kélip, uning aldigha bash urup: — Méning qizim hazirla ölüp ketti; emma siz bérip uninggha qolingizni tegküzüp qoyingiz, u tirilidu, dédi. **19** Eysa ornidin turup, muxlisiliri bilen bile uning keynidin mangdi. **20** We mana, yolda xun tewresh késlige griptar bolghinigha on ikki yil bolghan bir ayal Eysaning arqisidin kélip, uning tonining péshini silidi. **21** Chünki u ichide «Uning tonini silisamla, choqum saqiyip kétimen» dep oylighanidi. **22** Emma Eysa keynige burulup, uni körtip: — Qizim, yürekli bol, ishenching séni saqaytti! dédi. Shuning bilen u ayal shu saette saqaydi. **23** Emdi Eysa héliqi hökümdarning öyige kirgende, ney chéliwatqan we haza tutup waysawatqan kishiler topini körtip, **24** ulargha: — Chiqip kéténglar, bu qiz ölmidi, belki uxlawatidu, dédi. [Shuni anglap] köpchilik uni mesxire qildi. **25** Kishiler chiqiriwétilgendin kéyin, u qizning yénigha kirip, uning qolini tutiwidi, qiz ornidin turdi. **26** Bu toghrisidiki xewer pütün yurttá pur ketti. **27** Eysa u yerdin chiqqanda, ikki qarighu uning keynidin kélip: — I Dawutning ogihli, bizge rehim qilghaysiz! — dep nida qilishti. **28** U öyge kirgendin kéyin, shu ikki qarighu uning aldigha keldi. Eysa ulardin: — Siler méning bu ishqa qadir ikenlikimge ishinemsiler? — dep soridi. — I Rebbim, ishinimiz, — dep jawab berdi ular. **29** U qolini ularning közilirige tegküzüp turup: — Ishenchinglar boyiche bolsun! déwdi, **30** Ularning közliri échildi. Eysa ulargha: Bu ishni héchkimge éytmanglar! dep qattiq tapildi. **31** Lékin ular u yerdin chiqqila, uning namshöhritini pütkül yurtqa yéyiwetti. **32** Ular chiqip kétéwatqanda, kishiler jin chaplashqan bir gachini uning aldigha élip keldi. **33** Uninggha chaplashqan jinning heydilishi bilenla, héliqi adem zuyun'gha keldi. Xalayiqliq intayin heyranuhes bolup: — Bundaq ish Israilda zadi körülüp baqmighan, — déyishti. **34** Lékin Perisiyler: — U jinlarni jinlarning emirige tayinip qoghlaydiken, déyishti. **35** We Eysa barliq sheher we yéza-qishlaqlarni kézip, ularning sinagoglirida telim bérip, ersh padishahliqidiki xush xewerini jakaridli we herxil késellerni we herxil méyip-ajizlarni saqaytti. **36** Lékin u top-top ademlerni körüp ulargha ich aghritti, chünki ular xarlinip padichisiz qoy padiliridek panahsiz idi. **37** Shuning bilen u muxlisilirigha: — Hosul derweqe köp iken, biraq [hosul élish üçün] ishleydighanlar az iken. **38** Shunga hosulning Igisidin, Öz hosulningi yighiwélishqa ishlemchilerni jiddiy ewetkeysen, dep tilenglar, — dédi.

10 U on ikki muxlisini yénigha chaqirip, ulargha napak rohlarni qoghlash we herbir késellikni hem herbir méyip-ajizni saqaytish hoquqini berdi. **2** On ikki rosulning isimliri töwendikiche: Awwal Pétrus depmu atilidighan Simon we uning inisi Andriyas, andin Zebedyning ogihli Yaqup we uning inisi Yuhanna, **3** Filip we Bartolomay, Tomas we bajgir Matta, Alfayning ogihli Yaqup we Lebbaus depmu atilidighan Taday, **4**

milletperwer dep atalghan Simon we keyin Eysagha satqunluq qilghan Yehuda Ishqariyot. **5** Eysa bu on ikkisini [xelqning arisigha] mundaq tapilap ewetti: — Yat elliklarning yollirigha chiqmanglar, yaki Samariyeliklarning sheherligirimu kirmenglar, **6** belki tenigen qoy padiliri bolghan Israil jetemidikiler arisigha béringlar. **7** Barghan yéringlarda: «Ersh padishahliqi yéqinliship qaldi!» dep jakarlenglar. **8** Aghriq-silaqlarni saqaytinglar, ölüklerni tirildüringlar, maxaw késellirini saqaytinglar, jinlarni heydiwétinglar. Silerge shapaet xalis béringendur, silermu xalis iltipat qilinglar. **9** Belwéghinglargha altun, kümüsh we mis pullarni baghlap élip yürmenglar. **10** Seper üçün birla yektektin bashqa ne xurjun, ne kesh, ne hasa éliwalmanglar. Chünki xizmetkar öz ish heqqini élishqa heqliqtur. **11** Herqaysi sheher yaki yézigha barghan waqtinglarda, aldi bilen shu yerde kimning hörmetke layiq mötiwer ikenlikini soranglar; shundaq kishini tapqanda, u yerdin ketküche uning öyidila turunglar. **12** Birer öyge kirgininglarda, ulargha salam béringlar. **13** Eger u ailidikiler [hörmetke] layiq mötiwer kishiler bolsa, tiligen amanliqlinglar ulargha ijabet bolsun; eger ular layiq bolmisa, tiligen amanliqlinglar özünglargha qaytsun. **14** Silerni qobul qilmighan, sözliriglarini anglimighan kimdekim qolsa, ularning öyidin yaki shu sheherdin ketkinginglarda, ayighinglardiki topini qéqiwétinglar. **15** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, qiyamet küniude Sodom we Gomorra zéminidikilerning hali shu sheherdikilerningkidin yénik bolidu. **16** Mana, men silerni qoylarni bölirning arisigha ewetkendek ewetimen. Shunga, yilande sezgür, paxtektek sap dilliq bolunglar. **17** Insanlardin pexes bolunglar; chünki ular silerni tutuwélip sot mehkimilirige tapshurup béridu, sinagogilirida qamchilaydu. **18** Ular we shundaqla yat ellikler üçün bir guwahliq bolushqa, siler méning sewebimdin emirler we padishahlar aldigha élip bérilip soraqqa tartilisiler. **19** Lékin ular silerni soraqqa tartqan waqtida, qandaq jawab bérish yaki néme jawab bérishtin ensirep ketmenglar. Chünki shu waqti-saitide éytish téghishlik sözler silerge teminliidu. **20** Chünki sözligüchi özünglar emes, belki Atanglarning rohi siler arqiliq sözleydu. **21** Qérindash qérindishigha, ata balisigha xainliq qilip, ölümge tutup béridu. Balilarmu ata-anisigha qarshi chiqip, ularni ölümge mehkum qildiridu. **22** Shundaqla siler méning namim tüpeylidin hemme ademning nepritige uchraysiler. Lékin axirghiche berdashliq bergenler bolsa qutquzulidu. **23** Ular silerge bu sheherde ziyankeshlik qilsa, yene bir sheherge qéchip béringlar. Chünki men silerge shuni berheq éytip qoyayki, Insan'oghli qaytip kelgüche siler Israilning barliq sheherlirini arilash [wezipinglar] tügimeydu. **24** Muxlis ustazidin, qul xojayinidin üstün turmaydu. **25** Muxlis ustazigha oxshash bolsa, qul xojayinigha oxshash bolsa razi bolsun. Ular öyning igisini «Beelzibul» dep tillinghan yerde, uning öyidikilirini téximu qattiq haqaretlimemdu? **26** Shunga ulardin qorqamnglar; chünki héchqandaq yépiq qoyulghan ish ashkarilanmay qalmaydu, we héchqandaq mexpiy ish ayan bolmay qalmaydu. **27** Méning silerge qarangghuda éytidighanlirimni yoruqta éytwéringlar. Qulqinglargha pichirlap éytilghanlarni ögzilerde jakarlanglar. **28** Tenni öltürsimu, lékin ademning jan-rohini öltürelmeydighanlardin qorqamnglar; eksiche, ten we jan-rohni dozaxta halak qilishqa qadir bolghuchidin qorqunglar. **(Geenna 9:1067)** **29** Ikki qushqachni bir tyin'ge sétiwalghili bolidughu? Lékin ulardin birimu Atanglarsiz yerge chüshmeydu. **30** Emma siler bolsanglar, hetta herbir tal chéchinglarnu sanalgandur. **31** Shunga, qorqamnglar. Siler nurghunlighan qushqachtinmu qimmetliktursiler! **32** Shunga, méni insanlarning aldida étirap qilghanlarning herbirini menmu ershtiki Atanning aldida étirap

qilimen; **33** Biraq insanlarning aldida mendin tan'ghanlarning herbiridin menmu ershtiki Atam aldida tanimen. **34** Méning dunyagha kélishimni tinchliq élip kélish üçündür, dep oylap qalmanglar. Men tinchliq emes, belki qilichni yürgütüshke keldim. **35** Chünki méning kélishim «Oghulni atisigha, qizni anisigha, kélimini qéynanisigha qarshi qichirish» üçün bolidu. **36** Shuning bilen «Ademning düshmenliri öz ailisidiki kishiler bolidu». **37** Ata-anisini mendinmu eziz köridighanlar manga munasip emestur. Öz oghul-qizini mendinmu eziz köridighanlarmu manga munasip emes. **38** Özining kréstini kötürüp, manga egeshmenlermu manga munasip emes. **39** Öz hayatini ayaydighan kishi uningdin mehrum bolidu; men üçün öz hayatidin mehrum bolghan kishi uninggha érishidu. **40** Silerni qobul qilghanlar ménimu qobul qilghan bolidu; méni qobul qilghanlar bolsa méni ewetküchinimu qobul qilghan bolidu. **41** Bir peyghemberni peyghemberlik salahiyitide qobul qilghan kishi peyghemberge xas bolghan in'amgha érishidu. Heqqaniy ademni u heqqaniy iken dep bilip qobul qilghanlar heqqaniy ademge xas bolghan in'amgha érishidu. **42** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, méning bu shakichiklirimdin eng kichiki birini méning muxlisim dep bilip uninggha hetta peqet birer chine soghuq su bergen kishimu jezmen özige layiq in'amdin mehrum bolmaydu.

11 Eysa on ikki muxlisigha bu ishlarni tapilap bolghandin keyin, özimu shu yerdiki herqaysi sheherlerde telim bérish we [Xudaning kalamini] jakarlash üçün u yerdin ketti. **2** Zindan'gha solan'ghan Yehya [peyghember] Mesihning qilghan emellirini anglap, muxlisirini ewetip, ular arqiliq Eysadin: **3** «Kélishi muqerrer zat özüngmu, yaki bashqa birsini kütüshimiz kérekmu?» — dep soridi. **4** Eysa ulargha jawab berip mundaq dédi: — Yehyaning yénigha qaytip berip, öz anglawatqanliringlarni we köruwatqanliringlarni bayan qilip — **5** Korlar köreleydighan we tokular mangalaydighan boldi, maxaw késili bolghanlar saqaytildi, gaslar angliyalaydighan boldi, ölgenlermu tirildürüldi we kembeghellerge xush xewer jakarlandi» — dep éytinglar **6** we [uninggha yene]: «Mending gumanlanmay putliship ketkende kishi bolsa bextlikur!» dep qoyunglar, — dédi. **7** Ular ketkende, Eysa top-top ademlege Yehya toghruluq sözleshke bashlidi: — «Siler esli [Yehyani izdep] chölge barghininglarda, zadi némini körgili bardinglar? Shamalda yelpütüp turghan qomushnimu? **8** Yaki ésil kiyn'gen bir erbabnimu? Mana, ésil kiyimlerni kiyenglar xan ordilirdin tépildidughu! **9** Emdi siler néme körgili bardinglar? Bir peyghembernimu? Durus, emma men shuni silerge éytip qoyayki, [bu bolsa] peyghemberdinmu üstün bir bolghuchidur. **10** Chünki [muqeddes yazmilardiki]: — «Mana, yüz aldinggha elchimni ewetimen; U séning aldingda yolungni teyyarlaydu» — dep pütülgén söz del uning toghrisida pütülgendur. **11** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, ayallardin tughulghanlar arisida chömüldürgüchi Yehyadinmu ulughi turghuzulghini yoq; emma ersh padishahliqidiki eng kichik bolghinimu uningdin ulugh turidu. **12** Emma chömüldürgüchi Yehya otturigha chiqqan künderin bügünki kün'giche, ersh padishahliqigha kirish yoli shiddet bilen échildi we kishiler uni shiddet bilen tutuwalidu. **13** Chünki barliq peyghemberlerning bésharet bérish xizmiti, shundaqla Tewrattiki yazmilarda arqiliq bésharet yetküzlülsh xizmiti Yehya bilen axirlishidu. **14** We eger shu sözni qobul qilalsanglar, «[qaytip] kélishi muqerrer bolghan Ilyas [peyghember]» bolsa, [Yehyaning] özidur. **15** Anglighudek quliyi barlar buni anglisun! **16** Lékin bu dewrdiki kishilerni zadi kimlerge oxshitay? Ular xuddi reste-bazarlarda olturwélip, bir-birige: **17** «Biz silerge sunay chélip bersekmu, ussul

oynimidinglar», «Matem pedisige chélip bersekmu, yig'har qilmidinglar» dep [qaqshaydighan tuturuqsiz] balilargha oxshaydu. **18** Chünki Yehya kélip ziyapette olturmaytti, [sharab] ichmeytti. Shuning bilen, ular: «Uninggha jin chaplishiptu» déyishidu. **19** Insan'oghli bolsa kélip hem yeydu hem ichidu we mana, ular: «Taza bir toyma we bir meyxor iken. U bajgirlar we gunahkarlarning dosti» déyishidu. Lékin danaliq bolsa öz perzentliri arqiliq durus dep tonulidu». **20** Andin u özi kóp möjizilerni körsetken sheherlerde turuwatqanlarni towa qilmighanliqi üçün eyblep, mundaq dédi: — **21** Halinglarga way, ey Qorazinliqlar! Halinglarga way, ey Beyt-Saidaliqlar! Chünki silerde körsitilgen möjiziler Tur we Zidon sheherliride körsitilgen bolsa, u yerlerdikiler xéli burunla böz kiyimige yöginip, külege milinip towa qilghan bolatti. **22** Men silerge shuni éytip qoyayki, qiyamet künide Tur we Zidondikilerning köridighini silerningkidin yénik bolidu. **23** Ey ershke kötürülen Kepernahumluqlar! Siler tehtisaragha chüshürülsiler. Chünki aranglarda yaritilghan möjiziler Sodomda yaritilghan bolsa, u sheher бүгүн'giche halak bolmighan bolatti. **(Hadés g86)** **24** Emma men silerge shuni éytip qoyayki, qiyamet künide Sodom zéminidikilerning köridighini silerningkidinmu yénik bolidu. **25** Shu waqitlarda, Eysa bu ishlargha qarap mundaq dédi: — Asman-zémin Igsi i Ata! Sen bu [heqiqetlerni] danishmen we eqilliqardin yoshurup, sebii balilargha ashkarilighanliqig üçün Sanga medhiyeler oquymen! **26** Berheq, i Ata, neziringde bundaq qilish rawa idi. **27** Hemme manga Atamdin teqdim qilindi; Oghulni Atidin bashqa héchkim tonumaydu, we Atinimu Oghul we Oghul ashkarilashni layiq körgen kishilerdin bashqa héchkim tonumaydu. **28** Ey japakeshler we éghir yük yüklen'gen hemminglar! Méning yéningra kélinglar, men silerge aramliq bérey. **29** Méning boyunturuqumni kiyip, mendin öginginlar; chünki men mömin we kemtermen; shundaq qilghanda, könglünglar aram tapidu. **30** Chünki méning boyunturuqumda bolush asan, méning artidighan yüküm yéniktur.

12 Shu chaghlarda bir shabat küni, Eysa bughdayliqlardin ötip kétiwatatti. Qorsiqi échip ketken muxlisleri bashaqlarni üzüp, yéyishke bashlidi. **2** Lékin buni körgen Perisiyler uninggha: — Qara, muxlisling shabat küni Tawratqa cheklen'gen ishni qiliwatidu, déyishti. **3** Biraq u ulargha: — Dawut we uning hemrahlarining ach qalghanda néme qilghanliqini [muqdedes yazmilardin] oqumighanmusiler? **4** U Xudaning öyige kirip, [Xudagha] atalghan, shundaqla özi we hemrahlarigha nisbeten Tawrat qanuni boyiche yéyishke bolmaydighan «teqdim nanlar»ni [sorap élip], ularni [hemrahleri] bilen bille yégen. Eslide bu nanlarni peqet kahinlarning yéyishigila bolatti. **5** Siler Tawratin shuni oqup baqmighansilerki, ibadetxanida ishleydighan kahinlar shabat künliri ishlep shabat tertipini buzsimu, gunahqa buyrulmaydu. **6** Biraq men shuni silerge éytip qoyayki, bu yerde ibadetxanidinmu ulugh birsi bar. **7** Emdilikte eger siler [Xudaning] «[muqdedes yazmilarda]: «Izdéyidighinim qurbanliqlar emes, belki rehim-shepset» déyilgen shu sözining menisini bilgen bolsanglar, bigunah kishilerni gunahkar dep békitmeytinglar. **8** Chünki Insan'oghli shabat küningin Igsisidir. **9** U u yerdin ayrilip, ularning sinagogigigha kirdi. **10** We mana, u yerde bir qoli yéiglep qalghan bir adam bar idi. Ular uning üstidin erz qilishqa seweb tapmaçhi bolup uningdin: — Shabat küni késel saqaytish Tawrat qanunigha uyghunmu? — dep soridi. **11** Lékin u ulargha mundaq jawab berdi: — Birersinglarning qoyi shabat küni origha chüshüp ketse, uni derhal tartip chiqiriwalmaydighan adem barmidu? **12** Insan bolsa qoydin shunche etibarliqtur! Shunga, shabat küni yaxshiliq qilish

Tawrat qanunigha uyghundur. **13** Andin u héliqi késelge: — Qolungni uzat, — dédi. U qolini uzitishi bilenla qoli ikkinchi qoligha oxshash eslige keltürüldi. **14** Biraq Perisiyler tashqirigha chiqip, uni qandaq yoqitish heqqide meslihet qilishdi. **15** Emma Eysa buni biliwélip u yerdin ayrildi. Top-top kishiler uninggha egiship mandi. U ularning hemmisini saqaytti; **16** andin ulargha özining salahiyitini ashkarilimasliqni qattiq tapildi. **17** Buning bilen Yeshaya peyghember arqiliq yetküzülgen munu sözler emelge ashuruldi: **18** — «Qaranglar, mana Men tallighan Öz qulum! Méning söyümlükim, dilimning söyün'gini! Men Öz Rohimni uning wujudigha qondurimen, Shuning bilen u ellerge höküm-heqiqetni jakarlaydu. **19** U ne talash-tartish qilmaydu ne chuqan kötürmeydu, Kochilarda uning kötürgen awazini héch anghighuchi bolmaydu. **20** Taki u ghelibe bilen toghra hökümlerni chiqarghuche, Yanjilghan qomushni sundurmaydu, Tütep öchey dep qalghan pilikni öchürmeydu; **21** We eller uning namigha ümid baghlaydu». **22** Shu chaghdá, uning aldigha jin chaplishiwalghan kor we gacha biri élip kélindi. U uni saqaytti, kor gachini sözliyeleydighan we köreleydighan qildi. **23** Barliq xalayıq heyran bolushup: — Ejeba, bu Dawutning oghlimidu? — déyishti. **24** Lékin Perisiyler bu sözni anglar: — U peqet jinlarning emiri bolghan Beelzibubqa tayinip jinlarni qoghliwétidiken, déyishti. **25** Lékin u ularning néme oylawatqanliqini bilip ulargha mundaq dédi: — Öz ichidin bölünüp özara soqushqan herqandaq padishahliq weyran bolidu; herqandaq sheher yaki aile öz ichidin bölünüp özara soqushsa zawalliqqa yüz tutidu. **26** Eger Sheytan Sheytanni qoghliya, u öz-özige qarshi chiqqan bolidu. Undaqta, uning padishahliq qandaqmu put tirep turalisun? **27** Eger men jinlarni Beelzibulgha tayinip qoghliyasam, silerning perzentliringlar kimge tayinip jinlarni qoghlaydu?! Shunga ular siler toghruluq höküm chiqarsun! **28** Lékin men Xudaning Rohigha tayinip jinlarni qoghliyan bolsam, undaqta Xudaning padishahliqi derweqe üstünlargha chüshüp namayan boldi. **29** Bir kishi küchtüngür birsingiz öyige kirip, uning mal-mülkini qandaq bulap kételisun? Peqet u shu küchtüngütni awwal baghliyalisa, andin öyini bulang-talang qilalaydu. **30** Men terepte turmighanlar manga qarshi turghuchidur. Men terepke [adamlarni] yighmighuchilar bolsa tozutuwetküchidur. **31** Shuning üçün men silerge shuni éytip qoyayki, insanlarning ötküzgen hertürlük gunahliri we qilghan kupurluqlirining hemmisini kechürüshke bolidu. Biraq Muqdedes Rohqa kupurluq qilish héch kechürilmeydu. **32** Insan'oghliqha qarshi söz qilghan kimdekim bolsa kechürümge érisheleydu; lékin Muqdedes Rohqa qarshi gep qilghanlar bolsa bu dunyadimu, u dunyadimu kechürümge érishelemeydu. **(aiñon g165)** **33** Derex yaxshi bolsa, méwisimu yaxshi bolidu — yaki derex por bolsa, méwisimu nachar bolidu; chünki herqandaq derex öz méwisidin bilinidu. **34** Ey yilanlarning perzentliri! Siler rezil tursanglar, aghzinglardin qandaqmu yaxshi söz chiqsun? Chünki ademning qelbide néme toluq tashqan bolsa éghizdin shu chiqidu. **35** Yaxshi adem öz yaxshi xezinisidin yaxshi nersilerni chiqiridu. Yaman adem yaman xezinisidin yaman nersilerni chiqiridu. **36** Men silerge shuni éytip qoyayki, insanlar qilghan herbir éghiz quruq sözi üçün soraq küni héساب béridu. **37** Chünki öz sözliring bilen ya heqqaniy ispatlinisen, ya sözliringlar bilen gunahkar dep békitilisen. **38** Shu chaghdá bezi Tawrat ustazliri we Perisiyler uninggha jawaben: Ustaz, sendin bir möjizilik alamet körgüzim bar, — dédi. **39** Lékin u ulargha mundaq jawab berdi: — Rezil hem zinaxor bu dewr bir «alamet»ning köristilishini istep yüridu. Biraq bu dewrdikilerge «Yunus peyghemberde körülgen möjizilik alamet»tin bashqa héchqandaq möjirilik alamet körsitilmeydu. **40** Chünki Yunus

peyghamber yoghan béliqning qorsiqida üç kéche-kündüz yatqandek, Insan'oghlimu oxshashla üç kéche-kündüz yerning baghrida yatidu. **41** Soraq küni Ninewe shehiridikiler bu dewrdikiler bilen teng qopub, bu dewrdikilerning gunahlarini békitidu. Chünki ular Yunus [peyghamber] jakarlighan xewerini anglap, [yamanliqidin] towa qilghan; we mana, mushu yerde Yunus [peyghamber]dinmu ulugh birsi turidu! **42** Soraq küni «Jenubtiki ayal padishah»mu bu dewrdikiler bilen teng tirilip, ularning gunahlarini békitidu. Chünki u Sulaymanning dana sözlirini anglash üçün yer yüzining chétidin kelgen; we mana, hazir mushu yerde Sulaymandinmu ulugh birsi turidu. **43** Napak roh birawning ténidin chiqiriwétilgendin kéyin, u qurghaq dalalarni chörgilep yürüp, birer aramgahni izdeydu, biraq tapalmaydu **44** we: «Men chiqqan makanimga qaytay» deydu. Shuning bilen qaytip kélip, shu makanining yenila bosh turghanliqini, shundaqla pakiz tazilan'ghanliqini we retlen'genlikini bayqaydu-de, **45** bérip özidinmu better yette jinni bashlap kélidu; ular kirip bille turidu. Buning bilen héliqi ademning kéyinki hali burunqidinmu téximu yaman bolidu. Bu rezil dewrdikilerning halimu mana shundaq bolidu. **46** U toplashqan xalayiqqa dawamlıq sözlewatqanda, mana, anisi bilen iniliri kélip, uning bilen sözleshmekchi bolup tashqirida turushti. **47** Shuning bilen bireylen uninggha: — Aningiz we iniliringiz siz bilen sözlshimiz dep tashqirida turidu, — dédi. **48** Lékin u jawaben shu xewerini yetküzgen kishidin: «Kim méning anam, kim méning inilirim?» — dep soridi. **49** Andin u qolini sozup muxlislarini körsitip: — Mana méning anam, mana méning inilirim! **50** Chünki kim ershtiki Atamning iradisini ada qilsa, shu méning aka-inim, acha-singlim we anamdur, — dédi.

13 Shu küni Eysa öydin chiqip, déngiz boyida olturatti. **2** Etrapigha top-top ademler olishiwalgachqa, u bir kémige chiqip olturdi. Pütkül xalayiq bolsa déngiz boyida turushatti. **3** U ulargha temsiller bilen nurghun hékmetlerni éytip birip, mundaq dédi: — Mana, uruq chachquchi uruq chachqili [étizgha] chiqiptu. **4** Uruq chachqanda uruqlardin beziliri chighir yol üstige chühüptu, qushlar kélip ularni yep kétiptu. **5** Beziliri téshi köp, topisi az yerlerge chühüptu. Tupriqi chongqur bolmighachqa, tézla ünüp chiqiptu, **6** lékin kün chiqishi bilenla aptapta köyüp, yiltizi bolmighachqa qurup kéliptu. **7** Beziliri tikenlerning arisigha chühüptu, tikenler ösüp maysilarni boghuwaptu. **8** Beziliri bolsa yaxshi tupraqqa chühüptu. Ularning beziliri yüz hesse, beziliri atmish hesse, yene beziliri ottuz hesse hosul bériptu. **9** Quliqi barlar buni anglisun! **10** Muxlisleri kélip, uningdin: — Sen néme üçün ulargha temsiller arqiliq telim bérisen? — dep soridi. **11** U ulargha mundaq jawab berdi: — Siler ersh padishahliqining sirlerini bilishke muyesser qilindighlar, lékin ulargha nésip qilimidi. **12** Chünki kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu, uningda molchiliq bolidu; emma kimde yoq bolsa, hetta uningda bar bolghanlirimu uningdin mehrum qilini. **13** Ulargha temsil bilen sözlshimeng sewebi shuki, ular qarisimu körmeydü, anglisimu tingshimaydu hem heqiqiy chüshenmeydu. **14** Buning bilen Yeshaya peyghamber éytqan bésharettiki munu sözler emelge ashuruldi: — «Siler anglashni anglaysiler, biraq chüshenmeysiler; Qarashni qaraysiler, biraq körmeysiler. **15** Chünki mushu xelqning yürükini may qaplap ketken, Ular anglighanda qulaqlarini éghir qilwalghan, Ular közlerini uxlighandek yumuwalghan; Undaq bolmisi, ular közliri bilen körüp, Quliqi bilen anglap, Köngli bilen chüshinip, Öz yolidin yandurulushi bilen, Men ularni saqaytqan bolattim. **16** Lékin, közlinglar bextlikdur! Chünki ular köridü; quliqinglar

bextlikdur! Chünki ular anglaydu. **17** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, burunqi nurghun peyghamberler we heqqaniy ademler silerning körgininglarni körüşke intizar bolghan bolsimu ularni körmigen; silerning anglighininglarni anglashqa intizar bolghan bolsimu ularni anglimighan. **18** Emdi uruq chachquchi toghrisidiki temsilning menisini anglanglar: **19** Eger biri [ersh] padishahliqining söz-kalamini anglap turup chüshenmise, Sheytan kélip uning könglige chéchilghan sözni élip kéliptu. Bu del chighir yol üstige chéchilghan uruqlardur. **20** Tashliq yerlerge chéchilghan uruqlar bolsa, ular söz-kalamini anglap, xushallıq bilen derhal qobul qilghanlarni körsitidu. **21** Halbuki, qelbide héch yiltiz bolmighachqa, peqet waqitliq mewjut bolup turidu; söz-kalamning wejedin qiynchiliq yaqi ziyankeshlikke uchrichanda, ular shuan yoldin chetnep kéliptu. **22** Tikenlerning arisigha chéchilghini shundaq ademlerni körsetkenki, ular söz-kalamni anglighini bilen, lékin bu dunyaning endishiliri we bayliqning éziqturushi [qelbidiki] söz-kalamni boghuwétidu-de, ular hosulsiz qalidu. (aiōn g165) **23** Lékin yaxshi yerge chéchilghan uruqlar bolsa — söz-kalamni anglap chüshen'gen ademlerni körsitidu. Bundaq ademler hosul béridü, birsi yüz hesse, birsi atmish hesse, yene birsi ottuz hesse hosul béridü. **24** U ularning aldida yene bir temsilni bayan qildi: — Ersh padishahliqi xuddi étizigha yaxshi uruqni chachqan bir ademge oxshaydu. **25** Emma kishiler uyqugha chömgen chaghda, düshimini kélip bughday arisigha kürmek uruqlirini chéchiwétip, kétiptu. **26** Emdi maysilar östip, bashaq chiqarghanda, kürmekmu ashkarlinishqa bashlaptu. **27** Xojayinning chakarleri kélip uninggha: — «Ependi, siz étizingizgha yaxshi uruq chachqan emesimizingiz? Kürmekler nedin kélip qaldı?» deuptu. **28** Xojayin: «Buni bir düshen qilghan» — deuptu. Chakarlar uningdin: «Siz bizni bérip ularni otiwétinglar demekchimu?» — dep soraptu. **29** «Yaq,» — deuptu xojayin, «undaq qilghanda kürmeklerni yulghanda, bughdaylarnimu yuluwétishinglar mumkin. **30** Bu ikkisi orma waqtighiche bille össun, orma waqtida, men ormichilargha: — Aldi bilen kürmeklerni ayrip yighip, baghlap köydürüşke qoyunglar, andin bughdaylarni yighip ambiringha ekiringlar, deymen» — deuptu xojayin. **31** U ulargha yene bir temsilni éytti: — Ersh padishahliqi xuddi bir adem qoligha élip étizigha chachqan qicha uruqigha oxshaydu. **32** Qicha uruqi derweqe barliq uruqlarning ichide eng kichik bolsimu, u herqandaq ziraettin égiz östüp, derex bolidu, hetta asmandiki qushlarmu kélip uning shaxlirida uwulaydu. **33** U ulargha yene bir temsilni éytti: — Ersh padishahliqi xuddi bir ayal qoligha élip üç jawur unning arisigha yoshurup, taki pütün xémir bolghuche saqlighan éचितqugha oxshaydu. **34** Eysa bu ishlarning hemmisini temsiller bilen köpchilikke bayan qildi. U temsilsiz héchqandaq telim bermeytti. **35** Buning bilen peyghamber arqiliq aldin'ala éytilghan munu sözler emelge ashuruldi: — «Aghzimini temsil sözlesh bilen achimen, Alem apiride bolghandin béri yoshurunup kelgen ishlarni élan qilimen». **36** Shuningdin kéyin, u köpchilikni yolgha séliwétip öyge kirdi. Muxlisleri yénigha kélip uningdin: — Étizliqiki kürmek toghrisidiki temsilni bizge sherhlep berseng, — dep ötündi. **37** U emdi ulargha jawab bérip mundaq dédi: — Yaxshi uruqni chachqan kishi Insan'oghlidur. **38** Étizliq bolsa — dunya. Yaxshi uruq bolsa [ersh] padishahliqining perzentlidir, lékin kürmek rezil bolghuchining perzentlidir. **39** Kürmek chachqan düshmen — Iblistur. Orma orush waqti — zaman axiridur. Ormichilar — perishtilerdur. (aiōn g165) **40** Kürmekler yulunup, otta köydürütétilginidek, zaman axiridimu ene shundaq bolidu. (aiōn g165) **41** Insan'oghli perishtilirini ewetip, ular insanlarni gunahqa azdurguchilarning hemmisini, shundaqla

barliq itaetsizlik qilguchilarni öz padishahliqidin shallap chiqip, **42** xumdanning lawuldap turghan otigha tashlaydu. U yerde yigha-zarlar kütürüldü, chishlirini ghuchurlitidu. **43** U chaghda heqqaniylar Atisining padishahliqida xuddi quyashtek julalinidu. Anglithubek qiliq barlar buni anglisun! **44** — Ersh padishahliqi xuddi étizda yoshurulghan bir kezinege oxshaydu. Uni tépiwalghuchi kezini qaytidin yoshurup, xezinining shad-xuramliqi ichide bar-yoqini sétiwétip, shu étizni sétiwalidu. **45** Yene kélip, ersh padishahliqi ésil ünche-merwayitlarni izdigen sodigerge oxshaydu. **46** Sodiger nahayiti qimmat bahaliq bir merwayitni tapqanda, qaytip bérip bar-yoqini sétiwétip, u merwayitni sétiwalidu. **47** — Yene kélip, ersh padishahliqi déngizgha tashlinip herxil béliqlarni tutidighan torga oxshaydu. **48** Tor toshqanda, [béliqchilar] uni qirghaqqa tartip chiqiridu. Andin olturup, yaxshi béliqlarni ilghiwéip, qachilargha qachilap, erzimeslerni tashliwétidu. **49** Zaman axirida shundaq bolidu. Perishtiler chiqip, rezil kishilerni heqqaniy kishiler arisidin ayriydu (**aión q165**) **50** we xumdanning lawuldap turghan otigha tashlaydu. U yerde yigha-zarlar kütürüldü, chishlirini ghuchurlitidu. **51** Eysa ulardin: — Bu ishlarning hemmisini chüshendinglarmu? dep soridi. Chüshenduq, — dep jawab berdi ular. **52** Andin u ulargha: — Shunga, ersh padishahliqining telimige muyesser bolup muxlis bolghan herbir Tewrat ustazi xuddi xezinidin yéngi hem kona nersilerni élip chiqip tarqatquchi óy xojayinigha oxshaydu, — dédi. **53** Eysa bu temsillerni sözlep bolghandin kéyin, shundaq boldiki, u yerdin ayrilip, **54** öz yurtigha ketti we öz yurtidiki sinagogta xelqge telim bérisheke kirishiti. Buni anglihan xalayıq intayin heyran bolushup: — Bu ademning bunchiwala danalıq we möjize-karametliri nedin kelgendu? **55** U peqet héliqi yaghachchining ogli emesmu? Uning anisining ismi Meryem, Yaqup, Yüsüp, Simon we Yehudalar uning iniliri emesmu? **56** Uning singillirining hemmisi bizning arimizdighu? Shundaq iken, uningdiki bu ishlarning hemmisi zadi nedin kelgendu? — déyishetti. **57** Shuning bilen ular uninggha heset-bizar bilen qaridi. Shunga Eysa ulargha mundaq dédi: — Herqandaq peyghember bashqa yerlerde hörmetsiz qalmaydu, peqet öz yurti we öz öyide hörmetke sazawer bolmaydu. **58** Ularning iman-ishenchsizlikidin u u yerde köp möjize körsetmidi.

14 U chaghlarda, Hérod hakim Eysaning nam-shöhritidin xewer tépip, **2** xizmetkarlirige: — Bu adem chömüldürgüchi Yehya bolidu, u ölümdin tirilgen bolsa kérek. Shuning üçün mushu alahide qudretler uningda küchini körsetmekte, — dédi. **3** Hérodning bundaq déyishining sewebi, u [ögey] akisi Filipning ayali Hérodiyening wejedin Yehyani tutqun qilip, zindan'gha tashlihanidi. **4** Chünki Yehya Hérodqa [tembih bérip]: «Bu ayalni tartiwélishing Tewrat qanunigha xilaptur» dep kelgenidi. **5** Hérod [shu sewebtin] Yehyani öltürmekchi bolghan bolsimu, biraq xalayıqtin qorqqanidi, chünki ular Yehyani peyghember, dep biletti. **6** Emma Hérodning tughulghan küni tebrیکن'gende, ayali Hérodiyening qizi otturigha chiqip ussul oynap berdi. Bu Hérodqa bek yaqti; **7** shuning üçün u uninggha: — Hernéme tiliseng shuni sanga bérey, dep qesem qildi. **8** Lékin qiz anisining küshkürtüshi bilen: — Chömüldürgüchi Yehyaning kallisini élip, bir texpige qoyup ekelsile, — dédi. **9** Padishah buninggha hesret chekken bolsimu, qesemliri tüpeylidin we dastixanda olturghanlar wejedin, [kallisini] élip kélingle, dep buyrudi. **10** U adem ewetip, zindanda Yehyaning kallisini aldurdi. **11** Shuning bilen kallisini bir texpige qoyulup, qizning aldigha élip kélindi. Qiz buni anisining aldigha apardi. **12** [Yehyaning] muxlisiliri bolsa bérip, jeseetni élip depne qildi; andin bérip

Eysagha bu ishlarni xewer qildi. **13** Eysa bu xewerni anglap, özi yalghuz pinhan bir jaygha kéytey dep bir kémige olturup u yerdin ayrildi. Xalayıq buning xewirini tapqanda, etrapniki sheherlerdin kélisip, uning keynidin piyade mangdi. **14** U [qirghaqqa] chiqip ketkinide, zor bir top ademlerni körtüwdi, ulargha ich aghritip, uning aghriqlirini saqaytti. **15** Kech kirgende, muxlisiliri uning yéningha kélip: — Bu chöl bir jay iken, waqitmu bir yerge bérip qaldi. Xalayıqni yolgha séliwetken bolsang, andin ular kentlerge bérip özlirige ozuq sétiwalsun, — dédi. **16** Lékin Eysa ulargha: — Ularning kétéshining hajiti yoq, özünglar ulargha ozuq béringlar, — dédi. **17** Lékin muxlislar: — Bizde besh nan bilen ikki dane béliqtin bashqa héch nerse yoq, — déyishti. **18** U: — Ularni manga élip kélingle, dédi. **19** U xalayıqni chöplükning üstide olturushqa buyrughandin kéyin, besh nan bilen ikki béliqni qoligha élip, asman'gha qarap [Xudagha] teshekkür éytti. Andin nanlarni oshup muxlisilirigha berdi, muxlisiliri xalayıqqa üleshtürüp berdi. **20** Hemmeylen yep toyundi. [Muxlislar] éship qalghan parchilarni liq on ikki séwetke tériwaldi. **21** Ozuqlan'ghanlarning sani ayallar we balilardin bashqa texminen besh ming kishi idi. **22** Arqidila, u muxlisilirigha: Özüm bu xalayıqni yolgha séliwétimen, angghuche siler kémige olturup, déngizning qarshi qirghiqigha ötüp turunglar, dep buyrudi. **23** Xalayıqni yolgha séliwetkendin kéyin, u dua qilish üçün özi xilwet taghqa chiqti. Kech kirgendimu u yerde yalghuz qaldi. **24** Bu chaghda, kéme qirghaqtin xéli köp chaqirim yürgenidi, lékin shamal qarshi yónlshitin chiqiwaqachqa, kéme dolqunlar ichide chayqilip turatti. **25** Kéche tötinche jések waqitda, u déngizning üstide méngip, muxlisiliri terepke keldi. **26** Muxlislar uning déngizning üstide méngip kéliwatqanliqini körüp, alaqade bolup: — Alwasti iken! — dep qorqup chuqan sélishti. **27** Lékin Eysa derhal ulargha: — Yürekli bolunglar, bu men, qorqunglar! — dédi. **28** Pétrus buninggha jawaben: — I Reb, bu sen bolsang, su üstide méngip yéninggha bérimingha emr qilghaysen, — dédi. **29** Kel, — dédi u. Pétrus kémidin chüshüp, su üstide méngip, Eysagha qarap kéliwatatti; **30** lékin boranning qattiq chiqiwaqanliqini körüp qorqup, sugha chöküşke bashlidi: — Reb, méni qutquzuwalghaysen! — dep warqiridi. **31** Eysa derhal qolini uzitip, uni tutuwaldi we uninggha: — Ey ishenchi ajiz bende, némishqa guman qilding? — dédi. **32** Ular kémige chiqqanda, shamal toxtidi. **33** Kémide olturghanlar uning aldigha kélip sejde qilip: — Berheq, sen Xudaning Ogli ikensen, — déyishti. **34** Ular déngizning qarshi teripige ötkende, Ginnisaret yurtida [quruqluqq] chiqti. **35** U yerdiki ademler uni tonup élip, etrapniki barliq jaylarga xewer ewetti; shuning bilen kishiler barliq bimarlarni uning aldigha élip keldi; **36** ular uningdin bimarlarning héchbolmighanda uning tonining péshige bolsimu qolini tegküziwélisishgha yol qoyushini öttüdi. Uninggha qolini tegküzenlerning hemmisi sellimaza saqaydi.

15 Bu chaghda, Tewrat ustazliridin we Perisiylernin beziliri Yérusalémdin kélip Eysaning aldigha bérip: **2** — Muxlisliring némishqa ata-bowilirimizning en'enilirige xilapliq qildu? Chünki ular qollarini yumay tamaq yeydiken'ghu, — dédi. **3** Lékin u ulargha mundaq jawab berdi: — Silerchu, siler némishqa en'enimizni saqlaymiz dep Xudaning emrige xilapliq qilisiler? **4** Chünki Xuda: «Ata-anangni hörmet qil» we «Atisi yaki anisini haqaretligenler ölümge mehkuum qilinsun» dep emr qilghan. **5** Lékin siler: — Herqandaq kishi «Atisi yaki anisigha: — Men silerge yadrem bergüde kersilerni alliqachan [Xudagha] atiwettim — désila, **6** uning ata-anisigha hörmet-wapadarliq qilish mejburiyiti qalmaydu, — deysiler.

Buning bilen en'englarni dep, Xudaning emrini yoqqa chiqirwettinglar. 7 Ey saxtipezler! Yeshaya peyghember bergen mushu bésharet toptoghra siler toghruluq iken: — **8** «Mushu xelq aghzida méni hörmetligini bilen, Biraq qelbi mendin yiraq. **9** Ular manga bihude ibadet qilidu. Ularning ógetken telimliri peqet insanlardin chiqqan petiwalarla, xalas». **10** Andin u xalayiqni yénigha chaqirip, ulargha: — Qulaq sélinglar hem shuni chüshininglarki, **11** Insanni napak qilidighini aghzidin kiridighini emes, belki aghzidin chiqidighinidur, — dédi. **12** Kéyin muxlisiri uning aldigha kélip: — Séning bu sözüngni Perisiyler anglap, uningdin bazar bolup renjigenlikini bildingmu? — dédi. **13** Lékin u mundaq jawab qaytardi: — Ershtiki Atam tikmigen herqandaq ösümlük yiltizidin yulunup tashlinidu. **14** Siler ulargha pisent qilmanglar; ular korlarga yol bashlaydighan korlardur. Eger kor korgha yo bashlisa, her ikkisi origha chüshüp kétidu. **15** Lékin Pétrus uninggha: — Baya éytqan temsilni bizge chüshendürüp bergeysen, — dédi. **16** Lékin u: — Silermu téxiche chüshenchige érishimidinglar?! — dédi. **17** Éghizgha kirgen barliq nersilerning ashqazan arqliq teret bolup chiqip kétédighanliqini téxi chüshenmemsiler? **18** Lékin éghizdin chiqidighini qelbtin chiqidu, insanni napak qilidighinimu shudur. **19** Chünki yaman oylar, qatilliq, zinaxorluq, buzuqchiliq, oghriliq, yalghan guwahliq we töhmet qatarliqlar qelbtin chiqidu. **20** Insanni napak qilidighanlar mana shulardur; yuyulmighan qollar bilen tamaq yéyish insanni napak qilmaydu. **21** Eysa u yerdin chiqip, Tur we Zidon sheherlirining etrapidiki yurtlarga bardi. **22** Mana, u chet yerlardin kelgen qananiy bir ayal uning aldigha kélip: — I Reb! Dawutning oghli, halingha rehim qilghaysiz! Qizimgha jin chaplishiwalghaniken, qiyinliq kétéwatidu! — dep uninggha nida qilip zarldi. **23** Lékin u u ayalgha bir éghizmu jawab bermidi. Muxlisiri uning yénigha kélip: — Bu ayalni yolgha salsang! Chünki u keynimizdin egiship yalwurup nida qiliwatidu, — dédi. **24** Emdi u jawab bérrip: — Men peqet yoldin ténigen qoy padiliri bolghan Israil jemetidikilerge ewetilgenmen, — dédi. **25** Emma héliqi ayal uning aldigha kélip sejde qilip: — Reb, manga yardem qilghaysen! — dep yalwurdı. **26** U uninggha: — Balilarning nénini kichik itlarga tashlap bérish yaxshi emes, — dédi. **27** Lékin héliqi ayal: — Durus, i Reb, biraq hetta itlarnu xoyajining dastixinidin chüshken uwaqlarni yeydighu, — dédi. **28** Shuning bilen Eysa uninggha: — Ey xanim, ishenching küchlük iken! Tiliginingdek bolsun! — dédi. U ayalning qizi shuan saqiyip ketti. **29** Eysa u yerdin chiqip, Galliliye déngizining boyidin ötüp, taghqa chiqip olturdi. **30** Uning aldigha toptop xalayiq yighildi. Ular tokur, qarighu, gacha, cholaq, we nurghun bashqa xil késellernimu élip kélip, uning ayighi aldigha qoyushti; u ularni saqaytti. **31** Shuning bilen xalayiq gachilarning sözliyeleydighan bolghanliqini, cholaqlarning saqayghinini, tokurlarning mangghanliqini we qarighularning kóridighan bolghanliqini kórip, heyran boldı we Israilning Xudasini ulughlidi. **32** Andin Eysa muxlisirini yénigha chaqirip: — Bu xalayiqqa ichim aghriydu; chünki ular üç künden béri yénimda boldı, yéğüdek bir nersisimu qalmedi. Ularnı öylirige ach qayturushtı xalimaymen, yolda halidin kétishi mumkin, — dédi. **33** Muxlisir uninggha: — Bu chölde bunchiwala ademni toyghuzghudek köp nanni nedin tapimiz? — déyishti. **34** Eysa ular din: Qanche néninglar bar? — dep soridi. — Yette nan bilen birnecheche tal kichik béliq bar, — déyishti ular. **35** Buning bilen u xalayiqni yerde olturushqa buyrudi. **36** Andin, yette nan bilen béliqlarnı qoligha élip [Xudagha] teshekkür éytıp, ularni oshtup muxlisirigha berdi, muxlisir xalayiqqa üleshtürdi. **37** Hemmeylen toyghuche yédi; andin [muxlisir] éshıp qalghan parchilarnı yighip yette chong séwetni toshquzdi. **38** Tamaq

yégenlerning sani balilar we ayallardin bashqa töt ming kishi idi. **39** U xalayiqni yolgha salghandin kéyin, kémige chüshüp, Magadan yurtining chet yerlirige bardi.

16 Emdi perisiyler bilen Saduqiylar uni sinash meqsitide yénigha kélip, uningdin bizge asmandin möjizilik bir alamet kórsetseng, dep telep qilishti. **2** Biraq Eysa ulargha mundaq dédi: — Kechqurun siler qizil shepeqni kórgininglarda, «Hawa ete ochuq bolidu» deysiler **3** we etigende: «Bügiün boran chiqidu, chünki asmanning renggi qizil hem tutuq», deysiler. Asman renggi-royni perq ételeysiler-yu, lékin bu zamanda yüz bériwatqan alametlerni perq ételmeysiler! **4** Rezil hem zinaxor bu dewr «möjizilik bir alamet»ning kóristilishini istep yüridu. Biraq bu [dewrdikilerge] «Yunus peyghemberde kórilgen möjizilik alamet»din bashqa héchqandaq möjizilik alamet kórsitilmeydu. Andin u ularni tashlap chiqip ketti. **5** Muxlisiri [déngizning] u qétigha ótkinide, nan éliwélishni untughanidi. **6** Eysa ulargha: — Hoshiyar bolunglar, Perisiyler bilen Saduqiylarning échitqusidin éhtiyat qilinglar, — dédi. **7** [Muxlisir] ózara mulahiziliship: — Nan ekelmigenlikimiz üçün buni dewatsa kérek, — déyishti. **8** Eysa ularning néme [déyishiwatqanliqini] bilip mundaq dédi: — Ey ishenchi ajizlar! Néme üçün nan ekelmigenlikinglar toghrisida mulahize qilisiler? **9** Téxiche chüshenmidinglarmu? Besh nan bilen besh ming kishining [toyghuzulghanliqi], qanche séwet ozuq yighiwalghanliqinglar ésinglardin chiqitimu? **10** Yette nan bilen töt ming kishining [toyghuzulghanliqi], yene qanche chong séwet ozuq yighiwalghanliqinglarmu ésinglardin chiqitimu? **11** Siler qandaqmu méning silerge: «Perisiyler bilen Saduqiylarning échitqusidin éhtiyat qilinglar» déginimning nan toghruluq emeslikini chüshenmeysiler? **12** Muxlisir shundila uning nandiki échitqudin emes, belki Perisiyler bilen Saduqiylarning telimidin éhtiyat qilishni éytqanliqini chüshinip yetti. **13** Eysa Qeyseriye-Filippi rayonigha kelginide, u muxlisiridin: Kishiler men Insan'oghlini kim dep bildikim? — dep soridi. **14** Muxlisiri: — Beziler séni chömüldürgüchi Yehya, beziler Ilyas [peyghember] we yene beziler Yeremiya yaki bashqa peyghemberlerdin biri dep bildiken, — dep jawab berdi. **15** U ular din: — Emdi silerchu? Siler méni kim dep bilisiler? — dep soridi. **16** Simon Pétrus: — Sen Mesih, menggülek hayat Xudaning Oghli ikensen, — dep jawab berdi. **17** Eysa uninggha: — Bextliksen, i Yunus oghli Simon! Buni sanga ayan qilghuchi héch et-qan igisi emes, belki ershtiki Atamdur. **18** Men sanga shuni éytayki, sen bolsang Pétrusdursen. Men jamaitimni bu uyultash üstige qurimen. Uning üstidin tehtisaraning derwazilirimu ghalib kélelmeydu. (**Hadēs g86**) **19** Ersh padishahliqining achquchilirini sanga tapshurimen; sen yer yüzide némini baghlisang ershtimu baghlan'ghan bolidu, sen yer yüzide némini qoyup berseng, ershtimu qoyup bérilgen bolidu, — dédi. **20** Bu sözlerni éytıp bolup, u muxlisirigha özining Mesih ikenlikini héchkimge tinmasliqni tapildi. **21** Shu waqittin bashlap, Eysa muxlisirigha özining Yérusalémgha kétishi, aqsqaqallar, bash kahnilar we Tewart ustazliri teripidin köp azab-óqubet tartishi, öltürülüşü muqarrer bolghanliqini, shundaqla üçinchi küni tirildürüldighanliqini ayan qilishqa bashlidi. **22** Shuning bilen Pétrus uni bir chetke tartip, uni eyiblep: — Ya Reb, sanga rehim qilin'ghay! Béshinggha bundaq ishlar qet'iy chüshmeydu! — dédi. **23** Lékin u burulup Pétrusqa qarap: — Arqamgha ót, Sheytan! Sen manga putlikashangsen, séning oyliqlanlirig Xudaning ishliri emes, insanning ishliridur, — dédi. **24** Andin Eysa muxlisirigha mundaq dédi: Kimdekim manga egishishni xalisa, özidin waz kéchip, özining kréstini kótürüp manga egeshsun! **25** Chünki öz jénini qutuzmaqchi

bolghan kishi choqum jénidin mehrum bolidu, lékin men üçhün öz jénidin mehrum bolghan kishi uninggha érishidu. **26** Chünki bir adem pütün dunyagha ige bolup jénidin mehrum qalsa, buning néme paydisi bolsun?! U némisini jénigha tégishsun?! **27** Chünki Insan'oghli Atisingan shan-sheripi ichide perishtiliri bilen kélish aldida turidu; u men hemme ademning öz emellirige tushluq jawab qayturidu. **28** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, bu yerde turghanlarning arisidin ölümnüning temini tétishtin burun jezmen Insan'oghlining öz padishahlighi bilen kelgenlikini köridighanlar bardur.

17 We alte kündin kéyin, Eysa Pétrus, Yaqup we Yaqupning inisi Yuhannani ayrip élip, éyiz bir tagha chiqti. **2** U yerde uning siyaqi ularning köz aldida ózgirip, yüzi quyashtek parladi, kiyimliri nurdek ap'aq bolup chaqnidi. **3** We mana, [muxlislargha] Musa we Ilyas [peyghemberler] uning bilen sözlishevatqan halda köründi. **4** Shuning bilen Pétrus Eysagha: — I Reb, bu yerde bolghinimiz némidégen yaxshi! Xalisang, birini sanga, birini Musagha, yene birini Ilyasga atap bu yerde üç kepe yasayli! — dédi. **5** Uning gépi tügimeyla, mana nurluq bir bulut ularni qapliwaldi. Mana, buluttin: «Bu Méning söyümlük Oghlumdur, Men uningdin kursenmen. Uninggha qulaq sélinglar!» dégen awaz anglandi. **6** Muxlislar buni anglap özlirini yerde tashlap düm yétip wehimige chüshiti. **7** Biraq Eysa kélip, ulargha qolini tegküzüp: Qopunglar, qorqmanglar, — dédi. **8** Ular béshini körtürüp qariwidi, Eysadin bashqa héchkimni körmidi. **9** Taghdin chüshuwétip, Eysa ulargha: — Insan'oghli ölümdin tirildürülmüghe, bu alamet körünüşini héchkimge éytmanglar, — dep tapilidi. **10** Andin muxlisiri uningdin: — Tewrat ustazliri néme üçhün: «Ilyas [peyghember Mesih kélishtin] awwal qaytip kélishi kérek» déyishidu? — dep sorashti. **11** U ulargha jawaben: — Ilyas [peyghember] derweqe [Mesih] awwal kélidu, hemme ishni ornigha keltüridu. **12** Emma men silerge shuni éytip qoyayki, ilyas alliqachan keldi, lékin kishiler uni tonumidi, belki uninggha xalighanche muamile qildi. Shuninggha oxshash, Insan'oghlimu ularning qollirida azab kékish aldida turidu, — dédi. **13** Shu chaghda muxlislar uning chömüldürgüchi Yehya toghrisida sözlewatqanligni chüshendi. **14** Ular xalayıqning yénigha barghinida, bir kishi uning aldigha kélip, tizlinip: **15** Reb, oghlumgha ichingni aghritqaysen! Chünki uning tutqaqliq késil bar bolghachqa, zor azab chékiwatidu; chünki u daim otning yaki suning ichige chüshüp kétidu. **16** Uni muxlislinggha élip kelgenidim, saqaytalmidi, — dédi. **17** Eysa jawaben: — Ey étiqadsiz we tetür dewr, siler bilen qachan'ghiche turay?! Men silerge yene qachan'ghiche sewr qilay? — Balini aldimga élip kélinglar — dédi. **18** Shuning bilen Eysa [jin'gha] tenbih bériwidi, jin balidin chiqip ketti, balimu shuan saqaydi. **19** Kéyin, Eysa ayrim qalghanda, muxlislar uning yénigha kélip: — Biz néme üçhün jinni qoghliwételmiduq? — dep sorashti. **20** U ulargha: — Ishenchinglar bolmighanliqi üçhün. Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, silerde qicha uruqdek zerriche ishench bolsila, siler awu tagha: «Bu yerdin u yerde köch» désenglar, köchidu; shundaqla silerge mumkin bolmaydighan héch ish bolmaydu. **21** Biraq, bundaq jinlarni dua qilish we roza tutush bilen bolmisa heydigili bolmaydu — dédi. **22** Ular Galiliye ölkiside aylinip yüriginde, Eysa ulargha: — Insan'oghli [satqunluqtin] insanlarning qoligha tapshurulidu; **23** ular uni öltüridu, lékin üçinchi küni u tirilidu, — dédi. Buni anglap muxlislar éghir ghem-qayghugha chömüp ketti. **24** Andin ular Kepernahum shehirige kelginide, [ibadetxana] «ikki draqma» [béjini] yighuchilari Pétrusning yénigha kélip: — Ustazinglar «ikki draqman» tölemdu? — dep soridi. **25** Töleydu, — dédi Pétrus. Lékin u öyge kirgishigila, téxi bir néme démistila

Eysa uningdin: — Simon, séningche bu dunyadi padishahlar kimlerdin baj alidu? Öz perzentliridim, yaki yatlaridim, — dep soridi. **26** Pétrus uninggha: Yatlaridin, — déwidi, Eysa uninggha: — Undaqta, perzentler [bajdin] xaliy bolidu. **27** Biraq [baj yighuchilargha] putlikashang bolmasliqimiz üçhün, déngizgha berip qarmaqni tashla. Tutqan birinchi béliqni élip, aghzini achsang, töt draqmiliq bir tengge pul chiqidu. Uni élip men we sen ikkimizning [béji] üçhün ulargha ber, — dédi.

18 Bu chaghda, muxlislar Eysaning yénigha kélip: Ersh padishahlighida kim eng ulugh? — dep soridi. **2** Eysa yénigha kichik bir balini chaqirip, uni otturida turghuzup, mundaq dédi: **3** — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, öz yulunglaridin yénip, kichik balilardek sebiy bolmisanglar, ersh padishahligha hergiz kirelmeysiler. **4** Emdi kim özini bu kichik balidek kichik péil tutsa, u ersh padishahlighida eng ulugh bolidu. **5** Bundaq kichik bir balini méning namimda qobul qilsa, u méni qobul qilghan bolidu. **6** Lékin manga étiqad qilghan bundaq kichiklerdin birini [gunahqa] putlashturghan herqandaq ademni, u boynigha yoghan tügmen téshi ésilghan halda déngizning téggige chökürtiwétilgini ewzel bolatti. **7** Insanni gunahqa putlashturidighan ishlar tüpeylidin bu dunyadiklerning haligha way! Putlashturidighan ishlar muqerrer bolidu; lékin shu putlashturghuchi ademning haligha way! **8** Eger emdi qolung yaki putung séni gunahqa putlashtursa, uni késip tashliwet. Chünki ikki qolung yaki ikki putung bar halda dozaxitki otqa tashlan'ghiningdin köre, cholaq yaki tokur halda hayatliqqa kirgining ewzoldur. (**aiōnios gl66**) **9** Eger közüng séni gunahqa putlashtursa, uni oyup özingdin néri tashliwet. Ikki közüng bar halda dozaxitki otqa tashlan'ghiningdin köre, birla közüng bilen bolsimu hayatliqqa kirgining ewzoldur. (**Geenna gl1067**) **10** — Bu sebiy kichiklerning héchbirigimu sel qarashdin hézi bolunglar. Chünki shuni silerge éytayki, ularning ershtiki perishtiliri ershtiki Atamning jamalini herdaim körüp turidu. **11** Chünki Insan'oghli halaketke azghanlarni qutquzghili keldi. **12** Qandaq qaraysiler? Birawning yüz tuyaq qoyi bolup, uningdin biri ézip toptin chüshüp qalsa, u toqsan toqquz qoyini taghlargha qoyup qoyup, héliqi azghan qoyini izdeyidighu? **13** We eger uni tépiwalsa, men silerge shuni berheq éytip qoyayki, u qoy üçhün bolghan xushalliqi azmighan toqsan toqquziningkidin zor bolidu. **14** Shuninggha oxshash, bu sebiy kichiklerning herqandiqling halaketke ézip qélishi ershtiki Atanglarning iradis emestur. **15** — Emdi eger qérindishang sanga ziyani sélip gunah qilsa, uning yénigha bérip ikkinglar xaliy chaghda sewenlikini körsitip qoy. Qérindishang sözüngni anglisa, uni [ézishtin] qayturulwalghan bolisen. **16** Lékin anglimisa, yene bir-ikki [gumahchini] élip, uning yénigha barghin. Shundaq qilip, hemme ish ikki-üch gumahchingin sözi bilen qilinsun. **17** Lékin eger [qérindishang] ularning sözigimu qulaq salmisa, ehwalni jamaetke yetküzüp éytqin. Eger u jamaetkilerge qulaq salmisa, uni yat ellik yaki bajgir qatarida körünglar. **18** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, siler yer yüzide némini baghlisanglar, ershtimu shu baghlan'ghan bolidu we siler yer yüzide némini qoyup bersenglar, ershtimu qoyup béirilgen bolidu. **19** Men yene shuni silerge berheq éytip qoyayki, yer yüzide aranglaridin ikkisi özliri tiligen bir ish toghruluq qelbi bir bolup herqandaq nersini tilep dua qilsa, ershtiki Atam ularning tilikini ijabet qilidu. **20** Chünki ikki yaki üçheylen méning namim bilen qeyerde yighilghan bolsa, men shu yerde ularning arisida bolimen. **21** Andin Pétrus uning aldigha kélip: — I Reb, qérindishimning manga ziyani sélip ötküzgen qanche qétimliq gunahini kechürüshüm kérek? Yette qétimmu? —

dédi. **22** Eysa uningha mundaq dédi: —Men sanga shuni éytip qoyayki, yette qétim emes, yetmish hesse yette qétim! **23** Ersh padishahliqi chakarliri bilen héساب-kitab qilmaqchi bolghan bir padishahqa oxshaydu. **24** Héساب-kitabni bashlighinida, uningha on ming talant pul qerzdar bolghan bir chakar keltürülüptu. **25** Chakarning töligüdek héchnersisi bolmighachqa, xojisi chakarning özini, xotun bala-chaqisi we bar-yoqini sétip, qerzini töleshini buyruptu. **26** Shunga chakar uning aldida yerge yiqilip bash urup: «Xojam, manga kengchilik qilghayla, men pütün qerzimi choqum töleymen» dep yalwuruptu. **27** Chakarning xojisi uningha ich aghritip, uni qoyup bérip, qerzini kechürüm qiliptu. **28** Lékin chakar u yerdin chiqip, özige yüz dinar qerzdar bolghan yene bir chakar buradiriini uchritiptu. Uni tutuwélip, boynini boghup turup: «Qerzni töle!» deuptu. **29** Buning bilen bu chakar buradiri yerge yiqilip uningdin: «Manga kengchilik qil, qerzni choqum qayturimen» dep yalwuruptu. **30** Lékin u unimaptu we: «Pütün qerzni tölimigüche zindanda yatisen» dep uni zindan'gha tashliptu. **31** Bundaq ishning yüz bergenlikini körgen bashqa chakarlar intayin azablinip xojisining aldigha bérip, ehwalni bashtin-axir sözlep bériptu. **32** Buning bilen xojisi héliqi chakarni chaqirtip: «Ey rezil chakar! Manga yélin'ghanliqig üçün shunche köp qerzningning hemmisini kechürdüim. **33** Men sanga ich aghritiqnimdek, senmu chakar buradiriingge ich aghritishingha toghra kelmemdü?!» deuptu. **34** Buning bilen xojisi ghezeplinip uni pütün qerzini tölep bolghuche adem qiy'n'ghuchi gundipaylarning qolida turushqa tapshurup bériptu. **35** Shuningha oxshash, eger herbiringlar öz qérindashliringlarni chin dilinglardin kechürmisenglar, ershtiki Atammu silerge oxshash muamile qilidu.

19 Shundaq boldiki, Eysa bu sözlerni éytip bolghandin kéyin, Galiliye ölkisidin ayrilip, Yehudiye ölkisining chet yerlirige, yene Iordan deryasining u qétidiki yurtlarga bardu. **2** Top-top ademler uningha egiship kelgen bolup, u ularni shu yerdila saqaytti. **3** Emdi bezi Perisiyler uning yénigha kélip uni qiltaqqa chüshürüsh meqsitide uningdin: — Bir ademning herqandaq sewebtin ayalini qoyuwétishi Tewrat qanunigha uyghunmu? — dep soridi. **4** Shuning bilen u jawaben mundaq dédi: — [Tewratting] shuni oqumidinglarmu, muqeddemde insanlarni Yaratquchi ularni «Er we ayal qilip yaratti» we **5** «Shu sewebtin er kishi ata-anisidin ayrilidu, ayali bilen birliship ikkisi bir ten bolidu». **6** Shundaq iken, er-ayal emdi ikki ten emes, belki bir ten bolidu. Shuning üçün, Xuda qoshqanni insan ayrimisun. **7** Perisiyler uningdin yene: — Undaқта, Musa [peyghember] néme üçün [Tewrat qanunida] er kishi öz ayaligha talaq xétini bersila andin uni qoyuwétishke bolidu, dep buyrughan? — dep sorashti. **8** U ulargha: — Tash yüreklikinglardin Musa [peyghember] ayalliringlarni talaq qilishqa russet qilghan; lékin alemning bashlimida bundaq emes idi. **9** Emdi shuni silerge éytip qoyayki, ayalini buzuqluqtin bashqa birer seweb bilen talaq qilip, bashqa birini emrige alghan herqandaq kishi zina qilghan bolidu. **10** Muxlislar uninggha: — Eger er bilen ayali otturisdiki ehwal shundaq bolsa, undaқта öylenmeslik yaxshi iken, — dédi. **11** U ulargha: — Bu sözni hemmila adem emes, peqet nésip qilin'ghanlarla qobul qilalaydu. **12** Chünki anisining baliyatqusidin tughma bezi aghwatlar bar; we insan teripidin axta qilin'ghan bezi aghwatlarmu bar; we ersh padishahliqi üçün özini aghwat qilghanlarmu bar. Bu sözni qobul qilalaydighanlar qobul qilsun! — dédi. **13** Qolungni tegküzüp dua qilghaysen dep, beziler kichik balilirini uning aldigha élip keldi. Biraq muxlislar élip kelgenlerni eyibledi. **14** Emma Eysa: — Balilar méning aldimgha

keltürilsun, ularni tosmanglar. Chünki ersh padishahliqi del mushundaqlargha tewedur, — dédi. **15** We qollirini ulargha tegküzgendin kéyin, u u yerdin ayrildi. **16** Mana, bir küni birsi uning aldigha kélip: — Ustaz, men qandaq yaxshi ishni qilsam, menggülik hayatqa érishimen? — dep soridi. (**aiönios g166**) **17** U uninggha: — Némishqa mendin yaxshiliq toghrisida soraysen? «Yaxshi bolghuchilar» bolsa peqet birila bar. Emma hayatliqqa kirimen déseng, emrlerge emel qil, — dédi. **18** Qaysi emrlerge deysen? — dep soridi u. Eysa uninggha: — «Qatilliq qilma, zina qilma, oghriliq qilma, yalghan quwahliq berme, **19** atananggha hörmet qil we qoshnamgni özünigni söygendeك söy» — dédi. **20** Yash yigit uninggha: — Bularning hemmisige emel qilip kéliwatimen. Emdi manga yene néme kem? — dédi. **21** Eysa uninggha: — Eger mukemmel bolushni xalisang, bérip bar-yoqungni sétip, pulini kembeghellerge bergin. Shuning bilen ershte xezineng bolidu. Andin kélip manga egeshkin, — dédi. **22** Yigit mushu sözni anglap, qayghugha chömüp u yerdin ketip qaldi. Chünki uning mal-mülki nahayiti köp idi. **23** Eysa muxlisilirigha: — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, baylarning ersh padishahliqigha kirishi tesliktila bolidu. **24** We yene shuni silerge éytayki, tögingning yingining közidin ötüshi bay ademning Xudaning padishahliqigha kirishidin asandur! — dédi. **25** Muxlislar buni anglap intayin bek heyran bolushup: — Undaқта, kim nijatqa érisheleydu? — dep sorashti. **26** Emma Eysa ulargha qarap: — Bu ish insan bilen wujudqa chiqishi mumkin emes, lékin Xudagha nisbeten hemme ish mumkin bolidu, — dédi. **27** Buning bilen Pétrus uninggha: — Mana, biz hemmidin waz kéchip sanga egeshtu! Biz buning üçün néminge érishimiz? — dep soridi. **28** Eysa ulargha mundaq dédi: — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, alemdeki hemme qaytidin yéngilan'ghinida, Insan'oghli shanliq textide olturghan waqtda, manga egeshken siler on ikki textte olturup, Israillarning on ikki kébilisige höküm qédirisiler. **29** Méning namim dep öyler, aka-uka, acha-singil qérindashliri, ata-anisi, ayali, baliliri yaki yer-zéminlardin waz kechkenlangning hemmisni ulargha yüz hesse artuq érishidu we menggülik hayatqa miras bolidu. (**aiönios g166**) **30** Lékin shu chaghda nurghun aldida turghanlar arqigha ötidu, nurghun arqida turghanlar aldigha ötidu.

20 — Chünki ersh padishahliqi bir yer igisige oxshaydu. Igisi üzümzarliqida ishleshke ademlerni yallash üçün tang seherde sirtqa chiqiptu. **2** U ishlemchiler bilen künlüki üçün bir kümüş dinardin bérishe kéliship, ularni üzümzarliqigha ewetiptu. **3** Saet toquqlarda u yene sirtqa chiqip, bazarda bikar turghan bashqa kishilerni körüptu. **4** Ulargha: «Silermu üzümzarliqimgha béringlar, heqqinglarga tégishlikini bérimen» — deuptu. **5** Ular üzümzarliqqa bériptu. Chüshite we saet üçtimu u yene chiqip yene shundaq qiliptu. **6** Lékin [kechqurun] saet beshlerde chiqqanda u yerde turghan yene bashqilarni körüp, ularidin: «Néme üçün bu yerde kün boyi bikar turisiler?» dep soraptu. **7** Ular: «Bizni héchkim yallimidi» dep jawab qayturuptu. U ulargha: «Undaқта, silermu üzümzarliqimgha bérip ishlanglar» — deuptu. **8** Kech bolghanda, üzümzarliq igisi ghojidarigha: «Ishlemchilerni chaqirip, eng axirida kelgenlerdin bashlap eng awwal kelgenlergiche hemmisining ish heqqini ber» deuptu. **9** Awwal kechqurun saet beshte ishqa kelgenler kélip, herbiri bir kümüş dinardin éliptu. **10** Eng awwal yallap kélin'genlerning nöwiti kelgende, ular: Téximü köp ish heqqi alimizghu, dep oylishti; biraq Ularu bir kümüş dinardin éliptu. **11** Ular ish heqqini alghini bilen yer igisidin aghrinip: **12** «Bu axirda kelgenler peqet bir saetla ishli, biraq siz ularni kün boyi japaqliq we qattiq issiqni chekken bizler bilen barwer héسابdingizghu,

dep ghudurishiya. **13** Lékin [yer igisi] ularning birige jawab qayturup: «Burader, sanga naheqliq qilghinim yo! Sen bilen bir kümüsh dinargha kélishmigenmiduq? **14** Heqqingni élip qaytip ketkin. Bu axirda kelgen'gimu sanga oxshash bergüm bar. **15** Özümningkini özüm bilgenche ishliash hoququm yoqmu? Séxiy bolghanliqimgha közüng qizirivatamdu? **16** Shundaq qilip «Aldida turghanlar arqigha ötidu, arqida turghanlar aldigha ötidu»; chünki chaqirilghanlar köp, emma tallan'ghanlar az bolidu. **17** Eysa Yérusalémgha chiqiwétip, yolda on ikki muxlisini bir chetke tartip, ulargha mundaq dédi: **18** — Mana biz hazir Yérusalémgha chiqip kétévatimuz. Insan'oghli bash kahinlar we Tewrat ustazlirigha tapshurulidu. Ular uni ölümge mehkum qilidu **19** andin uni mesxire qilip, qamchilap we kréstleshke yat elliklerge tapshuridu. Lékin u üçinchi küni qayta tirilidu. **20** Shu chaghda, Zebediyning oghullirining anisi ikki oghlini élip, Eysaning aldigha kélip uningdin bir ishni telep qilmaqchi bolup sejde qildi. **21** Néme teliping bar? — dep soridi u. Ayal uninggha: — Shuni emr qilghaysenki, séning padishahliqnda bu ikki oghlumdin biri ong yéningda, biri sol yéningda oltursun, — dédi. **22** Eysa ulargha jawaben: — Siler néme telep qiliwatqinlarni bilmeywatisiler. Men ichishke temshelgen qedehni ichelimsiler? Icheleymiz, — déyishti ular. **23** U ulargha: — Siler heqiqetenmu méning qedehimdin ortaq ichisiler. Biraq ong yaki sol yénimda olturush nésiwisi méning ixtiyarimda emes, belki Atam kimlerge teyyarligan bolsa, shulargha nésip bolidu. **24** [Qalghan] on muxlis buningdin xewer tapqanda, ikki qérindishidin xapa boldi. **25** Lékin Eysa ularni yénigha chaqirip, mundaq dédi: — Silerge melumki, ellerdiki hökümrnarlar qol astidikidikiler üstidin buyruqwasizlik qilip hakimiyet yürügidu, we ularning hoquqdarliri ularni xojayinlarche idare qilidu. **26** Biraq silerning aranglarda shundaq bolmisun; belki silerdin kim üstün bolushni xalisa, silerning xizmitinglarda bolsun; **27** we kim aranglardikilerning aldinqisi bolushni xalisa, silerning qulunglar bolsun. **28** Insan'oghlimu derweqe shu yolda köpchilik xizmitimde bolsun démey, belki köpchilikning xizmitide bolay we jénimni pida qilish bedilige nurghun ademlerni hörlükke érishtürey dep keldi. **29** Ular Yérixo shehiridin chiqqanda, zor bir top ademler uninggha egiship mandgi. **30** We mana, yol boyida olturghan ikki ema Eysaning u yerdin ötüp kétéwatqinini anglap: — I Reb, Dawutning oghli, bizge rehim qilghaysen, — dep towlidi. **31** Köpchilik ularni «Ün chiqarmanglar!» dep eyibildi. Lékin, ular: — Ya Reb, i Dawutning oghli, bizge rehim qilghaysen! — dep téximu qattiq towldi. **32** Eysa qedimini toxtitip, ularni chaqirip: — Siler üçün néme ish qilip bérishimni xalisiler? — dep soridi. **33** Ya Reb, közlirimiz échilsun! — déyishti ular. **34** Eysa ulargha ich aghritip, qolini ularning közlige tegküziwidi, közleri shuan eslige kélip köridighan boldi; ular derhal uninggha egiship mandgi.

21 Ular Yérusalémgha yéqinlaship, Zeytun téghining étikidiki Beyt-Fagi yézisigha kelginide, Eysa ikki muxlisigha munularni tapilap aldin ewetti: **2** — Siler udulunglardiki yézigha béringlar. Barsanglarla, baghlaqliq bir éshek we uning yénidiki bir texeyni körisiler. Ular yéship aldimgha yétilip kélinglar. **3** Eger birsi silerge bir néme dése, «Rebning bulargha hajiti chüshti» denglar, u derhal ularni qoyup béridu. **4** Bu pütün weqe peyghember arqiliq éytilghan munu sözlerni emelge ashurush üçün boldi: — **5** «Zion qizigha éytinglar: — Mana, Padishahing kéliwatidu, Kemter-mömin bolup, minip bir éshekke, Boyunturuqluq éshekning texiyige, Kéliwatidu yéninggha séning». **6** Emdi héliqi ikki muxlis bérip Eysaning

tapilighinidek qildi. **7** Éshek bilen texeyni yétilip kélip, üstige yépincha-chapanlirini saldi we u üstige mindi. **8** Emdi top-top kishiler yépincha-chapanlirini yolgha payandaz qilip saldi; yene bir qismi derex shaxlirini késip yolgha yayatti. **9** Aldida mangghan we keynidin egeshken top-top xalayiq: — «Dawutning oghligha hosanna bolghay! Perwerdigarning namida kelgüchige mubarek bolsun! Ershielada teshekkür-hosannalar oqulsun!» — dep warqirishatti. **10** U Yérusalémgha kirgende, pütkül sheher lertzige keldi. Kishiler: — Bu zadi kimdu? — déyishti. **11** Xalayiq: — Bu Galiliye ölkisidiki Nasaretlik peyghember Eysa, dep jawab bérishetti. **12** Emdi Eysa ibadetxana hoyllirigha kirip, u yerde élim-sétim qiliwatqanlarning hemmisini heydep chiqardi. Pul tégishküchilerning shirelirini we paxtek-kepter satquchilarning orundulirini örüp, **13** ulargha: — [Muqeddes yazmilarda] [Xudaning]: «Méning öyüm dua-tilawetxana dep atilidu» dégen sözi pütülgen; lékin siler uni bulangchilarning uwisigha aylanduruwapsiler! — dédi. **14** Ibadetxana hoyllirida bolghanda qarighu we tokurlar uning aldigha keldi, u ularni saqaytti. **15** Lékin bash kahinlar bilen Tewrat ustazliri uning yaratqan möjizilirini körüp we balilarning ibadetxanida: «Dawutning oghligha hosanna-teshekkürler bolghay!» dep towlighini anglap ghezeplendi. **16** Ular uninggha: — Bu balilarning néme dewatqanliqini anglawatamsen? — dep soridi. U ulargha: — Anglawatimen! Siler [muqeddes yazmilardin] shuni oqup baqmighanki, «Özüngge kichik balilar we bowaqlarning tilliridin medhiye sözlirini mukemmel qilding» dédi. **17** Andin u ular din ayrilip, sheherdin chiqip Beyt-Aniya yézisigha bérip, shu yerde qondi. **18** Emdi seherde, sheherge qaytip kétéwatqanda, uning qorsiqi achqanidi. **19** U yol boyidiki bir tüp enjür derixini körüp, uning yénigha bardı. Lékin derexin yopurmaqтин bashqa héch nerse tapalmay, uninggha qarap: — Hazirdin bashlap sendin mengü méwe bolmisun! — déwidi, enjür derixi shuan qurup ketti. (aion g165) **20** Muxlislar buni körüp teejuplinip: — Enjür derixi némanche tézla qurup ketti! — dédi. **21** Eysa ulargha jawab berdi: — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, eger héch guman bolmay ishenchinglar bar bolsa, enjür derixide bolghan ishlar bolupla qalmay, belki siler hetta bu taghqa: «Bu yerdin köttürülüp déngizgha tashlan!» désenglar, u shundaq bolidu, dédi. **22** Dua qilip némini tilisenglar, ishenchinglar bolsila, shulargha érishisiler. **23** U ibadetxana hoyllirigha kirgendin kéyin, kishilerge telim bériwatqanda, bash kahinlar we aqsqaqlar uning aldigha kélip: — Sen qiliwatqan bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatisen? Sanga bu hoquqni kim bergen? — dep sorashti. **24** Eysa ulargha jawab bérp: — Men awwal silerge bir soal qoyay. Eger siler jawab bersenglar, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni éytimen. **25** Yehya yürügüzgen chömüldürüş nedin kelgen? Ershinmu, yaki insanlardinmu? — dep soridi. Ular ózara mulahize qiliship: — Eger «Ershin kelgen» dések, u bizge: «Undaqta, siler néme üçün uninggha ishenmidinglar?» deydu. **26** Eger: «Insanlardin kelgen» dések, xelqtin qorqimiz, chünki ular hemmisi Yehyani peyghember dep bilidu — déyishti. **27** Buning bilen, ular Eysagha: Bilmeymiz, — dep jawab bérishti. — Undaqta, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatqanliqimni éytmaymen, — dédi u ulargha. **28** Emdi bu ishqa qandaq qaraysiler? Bir ademning ikki oghli bar iken. U birinchi oghlining yénigha kélip: «Oghlum, бүгүн үзүмzarlıqımgha bérp ishligin» deptu. **29** «Barmaymen» deptu u, lékin kéyin pushayman qilip yenila bériptu. **30** U ikkinchi oghlining yénigha kélip uningghimu shundaq deptu. U: «Xop ependim, baray» deptu-yu, lékin barmaptu. **31** Bu ikkiylenning qaysisi atisini iradisini ada qilghan bolidu? — Birinchi oghli, — dep jawab berdi ular. Eysa

ulargha mundaq dédi: — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, bajgirilar bilan pahishiler Xudaning padishahliqigaha silerdin burun kirmekte. **32** Chünki gerche Yehya [peyghember] silerge heqqaniyet yolini ayan qilghili kelgen bolsimu, siler uninggha ishenmidinglar; lékin bajgirilar bilan pahishiler uninggha ishenidiler. Siler buni körüp turup, hetta kéyinki waqitlarda yolunglardin pushayman qilmay uninggha ishenmidinglar. **33** Yene bir temsilni anglanglar: Bir yer igisi bir üzümzarliq berpa qilib, etrapini chitlaptu. U uningda bir sharab kölchiki qéziptu we bir közet munari yasaptu. Andin u üzümzarliqni baghwenlerge ijarige bérip, ózi yaqa yurtqa kétiptu. **34** Üzüm pesli yéqinlashqanda, özige téghshlik hosulni éliwélish üçün qullirini baghwenlerning yénigha ewetipty. **35** Lékin baghwenler qullirini tutup, birini dumberlaptu, birini óltürüwétipty, yene birini chalma-késeek qilipty. **36** U yene bir qétim aldinqidinmu köp qullirini ewetipty, biraq baghwenler ularghimu oxshash muamile qilipty. **37** Axirda, u «Oghlumnighu hörmét qilar» dep, oghlini ewetipty. **38** Lékin baghwenler oghulni körüp, ózara: «Bu bolsa mirasxor; kélinglar, uni óltürüwétip mirasini igiliwalayli» déyishti. **39** Shuning bilen ular uni tutup üzümzarliqning sirtigha tashlap óltürüwétipty. **40** Emdi üzümzarliqning igisi kelgende, shu baghwenlerni qandaq qilar? **41** Ular uninggha: — Bu rezil ademlerni wehshiylik bilen yoqitidu. Üzümzarliqni bolsa méwilerini öz waqitda özige tapshuridighan bashqa baghwenlerge ijarige béridu, — dep jawab berishti. **42** Eysa ulardin soridi: — Muqeddes yazmildardiki munu sözlerni oqup baqmighanmusiler?: — «Tamchilar tashliwetken tash bolsa, Burjek téshi bolup tiklendi. Bu ish Perwerdigardindir, Bu közimiz aldida karamet bir ishtur». **43** Shu sawebtin silerge shuni éytip qoyayki, Xudaning padishahliqi silerdin tartiwélinip, uninggha muwapiq méwilerini béridighan bashqa bir elge ata qilinidu. **44** Bu «tash»qa yiqilghan kishi pare-pare bolup kétidu; lékin bu tash herkimning üstige chüshse, uni kukum-talqan qiliwétidu. **45** Bash kahinlar we Perisiyer uning éytqan temsillirini anglap, ularni ózlerige qaritip éytqanliqini chüshendi. **46** Uni tutush yolini izdigen bolsimu, lékin xalayiq uni peyghember dep qarighachqa, ulardin qorqushiti.

22 Eysa ulargha yene temsiller bilen mundaq dédi: **2** Ersh padishahliqi xuddi öz oghli üçün toy ziyapitini teyyarlighan bir padishahqa oxshaydu. **3** U chakarlarini toy ziyapitige tekliq qilin'ghanlarni chaqirishqa ewetipty, lékin ular kélshke unimaptu. **4** U yene bashqa chakarlarini ewetip, ulargha tapilap: «Chaqirilghanlarga: — Mana, men ziyapitimni teyyar qildim; méning torpaqlirim, bordaq mallirim soyuldi, hemme nerse teyyar. Ziyapetke merhemet qilghay, deydu, dep éytinglar, — depty. **5** Biraq ular teklipinu étibargha almay, birsi étizliqigaha ketse, yene biri sodisigha kétipty. **6** Qalghanliri bolsa [padishahning] chakarlarini tutuwélip, xorlap óltürüwétipty. **7** Padishah buni anglap qattiq ghezeplinip, eskerlarini chiqirip, u qatillarni yoqitip, ularning shehirige ot qoyuwétipty. **8** Andin u chakarlarigha: «Toy ziyapiti teyyar boldi, lékin chaqirilghanlar [méhmanliqqa] munasip kelmidi. **9** Emdi siler acha yollargha bérip, udul kelgen ademlerning hemmisini toy ziyapitige tekliq qilnglar» depty. **10** Buning bilen chakarlar yollargha chiqip, yaxshi bolsun, yaman bolsun, udul kelgenliki ademlerning hemmisini yighip ekepty. Toy soruni méhmanlar bilen liq tolupty. **11** Padishah méhmanlar bilen körüshkili kirgende, u yerde ziyapet kiyimi kiyimigen bir kishini körüptu. **12** Padishah uningdin: «Burader, ziyapet kiyimi kiymey, bu yerge qandaq kirding?» dep soraptu, biraq u kishi jawab bérelmey qaptu. **13** Padishah chakarlarigha: «Uni put-qolliridin baghlap, téshidiki qaranghuluqqa achiqip tashlanglar! U yerde

uygha-zarlar kötürüldü, chishlirini ghuchurlitidu» depty. **14** Chünki chaqirilghanlar köp, lékin tallan'ghanlar azdur. **15** Buning bilen Perisiyer u yerdin chiqip, qandaq qilib uni öz sözi bilen tuzaqqa chüshürishi heqqide meslihetleshti. **16** Ular muxlisirini Hérodning terepdarliri bilen bille uning yénigha ewetip: — Ustaz, silini semimiy adem, kishilerge Xudaning yolini sadiqliq bilen ógitip kéliwatidu we ademlerge qet'iy yüz-xatire qilmay héchkimge yan basmaydu, dep bilimiz. **17** Qéni, qandaq oylayla? [Rim impératori] Qeyserge baj-séliq tapshurush Tewrat qanunigha uyghunmu-yoq? — déyishti. **18** Lékin Eysa ularning rezil niyitini bilip: — Ey saxtipezler, méni némishqa sinimaqchisiler? **19** Qéni, bajgha tapshurulidighan bir tengge manga körsitinglar, — dédi. Ular bir dinar pulini ekeldi. **20** U ulardin: — Buning üstidiki süret we nam-isim kimning? — dep soridi. **21** Qeyserning, — dep jawab berdi ular. U ulargha: — Undaq bolsa, Qeyserning heqqini Qeyserge, Xudaning heqqini Xudagha tapshurunglar, — dédi. **22** Ular bu sözni anglap, heyran bolup qélishtide, uning yénidin kétip qaldi. **23** Shu küni, «Ölgenler tirilmeydu» deyidighan Saduqiylar uning aldigha kélip qistap soal qoydi: **24** — Ustaz, Musa [peyghember Tewrat]: «Bir kishi perentsizi ölüp ketse, uning aka yaki inisi tul yenggisini emrige élip, qérindishi üçün nesil qaldurushi lazim» dep tapilighan. **25** Burun arimizda yette aka-uka bar idi. Chongi öylen'gendin kéyin ölüp ketti. Perzent körmigenliktin, ayalisi ikkinchi qérindishining emrige qaldurdi. **26** Biraq ikkinchisidiki ehwalmu uningkiye oxshash boldi, andin bu ish üçinchiside taki yettinchi qérindashqiche oxshash dawamlashti. **27** Axirda, u ayalmu ölüp ketti. **28** Emdi tirilish künde bu ayal yette aka-ukining qaysining ayali bolidu? Chünki uni hemmisi emrige alghan-de! **29** Eysa ulargha mundaq jawab berdi: — Siler ne muqeddes yazmilarni ne Xudaning qudrimini bilmigenlikinglar üçün azghansiler. **30** Chünki ölümdin tirilgende insanlar öylenmeydu, erge tegmeydu, belki Xudaning ershtiki perishtilirige oxshash bolidu. **31** Emdi ölümdin tirilish mesilisi heqqide Xudaning silerge éytqan: **32** «Men Ibrahim, Ishaq we Yaquplarning Xudasidurmen!» dégen shu sözini oqumidinglarmu? Xuda ölüklerning emes, belki tiriklerning Xudasidur!». **33** Bu sözni anglighan xelq uning telimidin heyranuhes qélishti. **34** Perisiyer uning Saduqiylarning aghzini tuwaqlighanliqini anglap, bir yerge jem bolushti. **35** Ularning arisidiki bir Tewrat-qanun ustazi uni sinash meqsitide uningdin: **36** — Ustaz, Tewrat qanunidiki eng muhim emr qaysi? — dep qistap soridi. **37** U uninggha mundaq dédi: — «Perwerdigar Xudayingni pütün qelbing, pütün jéning, pütün zéhnig bilen söygin» **38** — eng ulugh, birinchi orunda turidighan emr mana shu. **39** Uninggha oxshaydighan ikkinchi emr bolsa «Qoshnangni özüngni söygendek söy». **40** Pütün Tewrat qanuni we peyghemberlerning sözliri bu ikki emрге ésilghan halda mangidu. **41** Perisiyer jem bolup turghan waqitda, Eysa ulardin: **42** — Mesih toghrisida qandaq oylawatisiler? U kimning oghli? — dep soridi. Dawutning oghli, — déyishti ular. **43** U ulargha mundaq dédi: Undaqta, néme üçün [Zeburda] Dawut uni Rohta «Rebbim» dep atap, — **44** «Perwerdigar méning Rebbime éyttiki: — «Men séning dushmanlingini ayighing astida dessetküche, Ong yénimda olтурghin!» — deydu? **45** Dawut [Mesihni] shundaq «Rebbim» dep atighan tursa, emdi u qandaqmu Dawutning oghli bolidu? **46** We héchkim uninggha jawab ber éghizmu söz qayturalmide; shu künden étibaren, héchkim uningdin soal sorashqimu pétinalmidi.

23 Bu sözlerdin kéyin, Eysa top-top xalayiqqa we muxlisirigha mundaq dédi: **2** — Tewrat ustazliri we

Perisiyler Musa peyghemberning [höküm chiqirish] orinda olturghan bolidu. **3** Shunga, ularning silerge éytqan hemme sözlirige köngül qoyup, dégenlerini qilinglar. Lékin ularning qilghanliridek qilmanglar; chünki ular özlirining déginige özliri emel qilmaydu, **4** Belki ular kötürelmigüdek éghir yüklerini baghlap ademlerning zimmisige artip qoyidu. Emma özliri bu yüklerini kötürüshke birmu barmiqini midiriltishni xushyaqmaydu. **5** Ular hemme emellirini insanlarga köz-köz qilish üchünla qilidu; chünki ular «ayet qapliiri»ni keng qilip chigiwélip, tonlirning chuchilirini uzun sanggilitip qoyidu; **6** ular ziyapetlerde tördé, sinagoglarda aldinqi orunlarda olturushqa, **7** bazarlarda kishilerning ulargha bolghan [uzun] salamlirigha we özlirini «Ustaz, ustaz» dep atashlirigha amraq kélidu. **8** Biraq siler bolsanglar «Ustaz» dep atilishni qobul qilmanglar; chünki silerning yalghuz birla ustazinglar bar we heminglar qérindashtursiler. **9** Yer yüzide héchqandaq kishini «Atam» démenglar, chünki peqet birla Atanglar, yeni ershte Turghuchi bardur. **10** Siler «muellim» dep atilishnimu qobul qilmanglar, chünki peqet birla muellim, yeni Mesihning özi bardur; **11** belki aranglarda eng muetwilik bolghan kishi silerning xizmitinglarda bolidu. **12** Özini yuqiri tutmaqqi bolghini töwen qilinidu, özeni töwen tutqini yuqiri qilinidu. **13** Biraq halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler ersh padishahliqining ishikini insanlarga taqap kéliwatisiler! Ya özünglar kirmeyisiler, ya kirishni istigenlerning kirishige yol qoymaysiler. **14** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler tul ayallarning mal-dunyasini yewatisiler, shundaqtimu bashqilar aldida teqwadar körünsek dep, uzundin-uzun dua qilisiler. Shunga, siler téximu éghir jazagha tartilisiler. **15** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler birla ademni étiqadinglarga kirgüzüsh üchün, déngiz we quruqluqni kézip chiqisiler. Biraq u kishi kirgüzülgendin kéyin, siler uni özliringlardin ikki hesse better bolghan dozaxning perzenti qilip yétishtürüp chiqisiler. **(Geenna g1067)** **16** Halinglarga way, ey qarighu yolbashchilar! Siler: «Herqandaq kishi ibadetxana bilen qesem qilsa, héchnémisi yoq, biraq ibadetxanidiki altunni tilgha élip qesem qilghanlar qesimide turushqa qerzdar bolidu» deysiler. **17** Ey exmeqler, korlar! Altun ulughmu yaki altunni muqeddes qilghan ibadetxanimu? **18** Siler yene: «Herkim qurban'gah bilen qesem qilsa, héchnémisi yoq, biraq qurban'gah üstidiki hediye tilgha élip qesem qilghanlar qesimide turushqa qerzdar bolidu» deysiler. **19** Ey korlar! Hediye ulughmu yaki hediye muqeddes qilghan qurban'gahmu? **20** Shunga, qurban'gahni tilgha élip qesem qilghuchi bolsa hem qurban'gah bilen hem uning üstidiki barliq nersiler bilen qesem qilghan bolidu. **21** Ibadetxanini tilgha élip qesem qilghuchimu hem ibadetxanini, hem «ibadetxanida Turghuchi»ni tilgha élip qesem qilghan bolidu. **22** Ershni tilgha élip qesem qilghuchi Xudaning texti we texte olturghuchining nami bilen qesem qilghan bolidu. **23** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Chünki siler hetta yalpus, arpibediyan we zirilerning ondin bir ülüşini öshre qilip Xudagha ataysiler-yu, biraq Tewrat qanunining téximu wezinlik terepliri bolghan adalet, rehimdilik we sadiqliqni étibargha héch almaysiler. Awwal mushu ishlarni orundishinglar kérek, andin shu ishlarnimu ada qilmay qoymasliqinglar kérek. **24** Ey qarighu yolbashchilar! Siler [chinenglerdiki] pashini süzüp éliwatisiler, lékin birer tögini pütün péti yutuwtisiler! **25** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler chine-qachilarning téshinila yuyup pakizlighininglar bilen ularning ichi hertürlük hérislik we ishretpereslikke tolghan. **26** Ey qarighu Perisiy!

Awwal chine-qachining ichini pakla, shundaqta téshimu pak bolidu! **27** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Siler aqartip qoyulghan, sirti chirayliq körünidighan lékin ichi ölüklerning ustixanliri we herxil napak nersilerge tolghan qebrilerge oxshaysiler. **28** Shuningdek téshinglardin insanlarning aldida heqqaniy ademlerdek körünisiler, lékin ichinglar saxtipezlik we itaetsizlik bilen tolghan. **29** Halinglarga way, ey Tewrat ustazliri we Perisiyler, saxtipezler! Chünki siler peyghemberlerning qebrilirini yasap kéliwatisiler, heqqaniylarning mazarilirini bézep kéliwatisiler **30** we siler: «Ata-bowilirimizning zamanida yashighan bolsaq iduq, ularning peyghemberlerning qénini töküshlirige shérik bolmayttuq» — deysiler. **31** Shunga siler öz sözünglar bilen özünglarning peyghemberlerni öltürgenlerning ewladliri ikenlikinglarga guwahliq berdinglar. **32** Undaqta, ata-bowiliringlar bashlighan qilmishlirini toluqlanglar! **33** Ey yilanlar! Zeherlik yilanlarning nesilliri! Dozax jazasidin qandaqmu qutulalsiler? **(Geenna g1067)** **34** Shunga mana, silerge peyghemberler, danishmenler we ailmlarni ewetip turimen. Siler ularning bezilirini kréstlep öltürisiler, bezilirini sinagoliringlarda derrige basisiler, sheherdin sheherge qoghlaysiler. **35** Shundaq qilip, heqqaniy Habilning qan qerzidin tartip taki siler ibadetxanidiki muqeddes jay bilen qurban'gahning ariliqida öltürgen Berekiyaning ogli Zekeriyanning qan qerzigiche, heqqaniylarning yer yüzide éqitilghan barliq qanzliri bu dewrning béshigha chüshürüldü. **36** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, shu qilmishlarning jazasining hemmisi mushu dewrning béshigha chüshidu. **37** Ey Yérusalém, Yérusalém! Peyghemberlerni öltüridighan, özige ewetilgen elchilerni chalma-késeq qilidighan sheher! Mékiyan chüjilirini qanat astigha yighqandek perzentlirini qanche qétim qoynumgha almaqchi boldum, lékin siler unimidinglar! **38** Mana, emdi öyünglar silerge xarabe bolup qalidu! **39** Chünki men shuni silerge éytip qoyayki, siler: «Perwerdigarning namida kelgüchige mubarek bolsun!» démingüche, siler méni qaytidin héch körelmeyisiler.

24 Eysa ibadetxanidin chiqip, aldigha kétiwatqanda, muxlisliri yénigha kélip uning diqqitini ibadetxana binalirigha tartmaqqi boldi. **2** U ulargha: — Mana bularning hemmisini körüwatamsiler? Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu yerde bir tal tashmu tash üstide qalmaydu, hemmisi qaldurulmay gumran qilinidu, — dédi. **3** U Zeytun téghida olturghanda, muxlisliri astighina uning yénigha kélip: — Bizge éytqinchu, bu dégenliring qachan yüz béridu? Séning [qaytip] kélishing we zamanning axirini körsitidighan qandaq alamet bolidu? — dep sorashti. **(aiön g165)** **4** Eysa ulargha jawaban mundaq dédi: — Hézi bolunglarki, héchkim silerni azdurup ketmisun. **5** Chünki nurghun kishiler méning namimda kélip: «Mesih men bolimen» dep, köp ademlerni azduridu. **6** Siler urush xewerliri we urush shepilirini anglaysiler, bulardin laqzade bolup ketmenglar; chünki bu ishlarning yüz bérishi muqerrer. Lékin bular axiret emes. **7** Chünki bir millet yene bir millet bilen urushqa chiqidu, bir padishahliq yene bir padishahliq bilen urushqa chiqidu. Jay-jaylarda acharchiliq, wabalar we yer treshler yüz béridu. **8** Lékin bu ishlarning yüz bérishi «tughutning tolghuqining bashlinishi» bolidu, xalas. **9** Andin kishiler silerni tutup azab-oqubetke sélip, öltüridu, méning namim wejidin pütkül eller silerdin nepretlinidu. **10** Shuning bilen nurghunlar étiqadidin tanidu, bir-birini tutup béridu we bir-birige öchmenlik qilidu. **11** Nurghun saxta peyghemberler meydan'gha chiqip, nurghun kishilerni azduridu. **12** Itaetsizlik-rezilliklerning köpiyishi tüpeylidin, nurghun kishilerdiki méhir-

muhebbet sowup kütidu. **13** L kin axirghiche berdashliq bergenler qutqazulidu. **14** Barliq ellerge agah-guwahliq bolsun  ch n, [Xudaning] padishahliqi heqqidiki bu xush xewer pütkül dunyagha jakarlinidu; andin zaman axiri bolidu. **15** Daniyal peyghember qeyt qilghan «weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliq»ning muqaddes jayda turghilini körgininglarda (kitabxan bu sözning menisini chüshen'gey), **16** Yehudiye  lkiside turuwatqanlar taghlargha qachsun; **17**  gzide turghan kishi öyidiki nerse-k reklirini alghili ch shmeyla [qachsun]. **18**  tliqta turghan kishimu chapinini alghili  yige yannmisun. **19** U künlerde hamilard ayallar we bala  lmeitwatqanlarning haligha way! **20** Qachidighan waqtinglarning qish yaki shabat künige toghra k lip qalmasliqi  ch n dua qilinglar. **21** Chünki u chaghda dunya apiride bolghandin mushu chaghqiche k r l p oaqubet bolidu. **22** U künler azaytilmasa, h chqanda et igisi qutulmaytti; l kin [Xudaning]  z tallighanliri  ch n u künler azaytilidu. **23** Eger u chaghda birsi silerge: «Qaranglar, bu yerde Mesih bar!» yaki «[Mesih] ene u yerde!» d se, ishenmenglar. **24** Chünki saxta mesihler we saxta peyghemberler meydan'gha chiqidu, qaltis möjizilik almetler we karametlerni körsitidu; shuning bilen eger mumkin bolidighan bolsa, hetta [Xuda] tallighanlarnimu azduratti. **25** Mana, men bu ishlar y  b rishtin burun silerge utqurup qoydum. **26** Shuning  ch n, birsi silerge: «Qaranglar, u ch l-bayawanda!» d se, u yerge barmanglar. «Qaranglar, u ichkiridiki öylerde!» d se, ishenmenglar. **27** Chünki chaqmaq sherqtin gherbke yalt-yult qilib qandaq chaqqan bolsa, Insan'oghlining k lishi shundaq bolidu. **28** Chünki jeset qaysi yerde bolsa, u yerdimu quzghunlar toplishidu! **29** U k nlerdiki azab-oqubetler ötüp ketken haman, qayash qariyidu, ay yoruqluqini bermeydu, yultuzlar asmandin t k l p chüshidu, asmandiki küchler lertzige külidu. **30** Andin Insan'oghlining alamiti asmandin körünidu; yer yüzidiki pütkül qebililer yighazar k t r shidu. Ular Insan'oghlining k ch-qudret we ulugh shan-sherep ichide asmandiki bulutlar üstide k liwatqanliqini köridu. **31** U perishtilirini zor jarangliq bir kanay sadasi bilen ewetidu, ular uning tallighanlirini dunyaning t t bulungidin, asmanning bir ch tidin yene bir ch t giche heryerdin yighip bir yerge jem qilidu. **32** Enj r derixidin mundaq temsilni biliw nglar: — Uning shaxliri kökirip yopurmaq chiqarghanda, yazning y qinlap qalghanliqini bilisiler. **33** Xuddi shuningdek, [men baya d genlirimning] hemmisini körgininglarda, uning y qinlap qalghanliqini, hetta ishiq aldida turuwatqanliqini biliw nglar. **34** Men silerge berheq shuni  ytip qoyayki, bu alametlarning hemmisi emelge ashurulmay turup, bu dewr  tmeydu. **35** Asman-z min yoqilidu, biraq m ning s zlim hergiz yoqalmaydu. **36** L kin shu küni we waqit-saitining xewirini bolsa, h chkim bilmeydu — hetta ershtiki perishtilermu bilmeydu, uni peqet Atamla bilidu. **37** Emdi Nuh peyghemberning k nleride qandaq bolghan bolsa, Insan'oghli [qaytip] kelgendimu shundaq bolidu. **38** Chünki topan k lishidin ilgiriki künlerde, Nuh k mige kirip olturghan k n'giche, [shu zamandiki] kishiler yep-ichip, öylinip we yatliq bolup kelgenidi. **39** Topan tuyuqsiz k lip hemmisini gherq qilghuche, kishiler bu ishning uningdin xewersiz bolup turghan'gha oxshash, Insan'oghlining qaytip k lishimu shundaq bolidu. **40** U k ni,  tizda ikki kishi turghan bolidu; ulardin biri  lip k tilidu, yene biri qaldurulidu; **41** ikki ayal tügmen b shida turup un tartawatqan bolidu; ulardin biri  lip k tilidu, yene biri qaldurulidu. **42** Shuning  ch n, hoshiyar bolunglar, chünki Rebbinglarning qaytip k lidighan waqti-saitini bilmeysiler. **43** L kin shuni bilinglarki, eger  y igisi oghrining k chisi qaysi j sekte k lidighanliqini bilgen

bolsa, segek turup oghrining  yni t ship kirishige hergiz yol qoymaytti. **44** Shuninggha oxshash, silermu teyyar turunglar. Chünki Insan'oghli siler oylimighan waqit-saette qaytip külidu! **45** Xojayini  z  yidikilerge mes'ul qilib, ulargha ozuq-t l kini waqti-waqtida teqsim qilib b rishke teyinlgen ishenchlik we pemlik chakar kim bolidu? **46** Xojayin [ yige] qaytqanda, chakirining shundaq qiliwatqinining üstige kelse, bu chakarning bextidur! **47** Men silerge berheq shuni  ytip qoyayki, xojayin uni pütün igilikini bashqurushqa qoyidu. **48** L kin mubada shu chakar rezil bolup könglide: «Xojayinim hayal bolup qalidu» dep oylap, **49** bashqa chakar buraderlirini bozek qilishqa we haraqeshlerge hemrah bolup yep-ichishke bashlisa, **50** shu chakarning xojayini k t lmigen bir küni, oylimighan bir waqitta qaytip külidu **51** we uni k sip ikki parche qilib, uning n siwisini saxtipezler bilen oxshash teqdirde b kididu. Shu yerde yighazar k t r lidu, chishlirini ghuchurlitidu.

25 U waqitta, erish padishahliqi xuddi qollirigha chiraghlarni  lip toyi bolghan yigitni qarshi  lishqa chiqqan on qiz qoldashqa oxshaydu. **2** Bu qizlarning beshi pemlik, beshi bolsa pemsiz. **3** Pemsiz qizlar chiraghlirini alghan bolsimu, y nigha may  liwalmaptu. **4** Pemlik qizlar bolsa chiraghliri bilen bille qachilirida maymu  liwaptu. **5** Yigit k chikip kelgechke, ularning hemmisini uyqu b sip uxlap qaptu. **6** Y rim k chide: «Mana, yigit keldi, qarshi  lishqa chiqinglar!» d gen awaz angliniptu. **7** Buning bilen bu qizlarning hemmisi ornidin turup chiraghlirini perleptu. **8** Pemsiz qizlar pemlik qizlarga: «Chiraghlirimiz  ch p qalghiliwatidu, m yinglardin b ringlarchu» deptu. **9** Biraq pemlik qizlar: «Yaq. bolmaydu! Bersek, bizgimu hem silergimu yetmesliki mumkin. Yaxshisi,  z nglar [may] satquchilarning y nigha b rip s tiw linglar!» deptu. **10** L kin ular may s tiwalghili k tiwatqanda, yigit k lip qaptu, teyyar bolup bolghan qizlar uning bilen birlikte toy ziyapitige kiriptu. Ishik taqilptu. **11** K yin qalghan qizlar qaytip k lip: «Ghojam, ghojam, ishihni  chiwetkeyla!» deptu. **12** Biraq u: «Silerge berheq  ytayki, men silerni tonumaymen» dep jawab b riptu. **13** Shuning  ch n segek bolunglar, chünki ne Insan'oghlining k lidighan künini ne saitini bilmeysiler. **14** [Erish padishahliqi] xuddi yaqa yurtqa chiqmaqchi bolup, öz chakarlirini chaqirip dunyasini ulargha tapshurghan ademge oxshaydu. **15** U adem herbir chakarning qabiliyitige qarap, birsige besh talant, birsige ikki talant, yene birsige bir talant kümüsh tengge b rip, yaqa yurtqa yol aptu. **16** Besh talant tengge alghan chakar b rip oqet qilib, yene besh talant tengge payda t piptu. **17** Shu yolda ikki talant tengge alghinimu yene ikki talant tengge payda aptu. **18** L kin bir talant tengge alghini bolsa b rip yerni kolap, xojayini bergen pulni k mt p yoshurup qoyuptu. **19** Emdi uzun waqit  tkendin k yin, bu chakarlarning ghojisai qaytip k lip, ular bilen h sablishtu. **20** Besh talant tengge alghini yene besh talant tenggini qoshup  lip k lip: «Ghojam, sili manga besh talant tengge tapshurghandila. Qarsila, yene besh talant tengge payda aldim» deptu. **21** Xojayini uninggha: «Obdan boptu! Yaxshi we ishenchlik chakar ikensen! Men sanga hawale qilghan kichikkine ishita ishenchlik bolup chiqting, s ni k p ishlargha qoyimen. Kel, xojayiningning xushalliqligha ortaq bol!» deptu. **22** Ikki talant tengge alghinimu k lip: «Ghojam, sili manga ikki talant tengge tapshurghandila. Qarsila, yene ikki talant tengge payda aldim» deptu. **23** Xojayini uninggha: «Obdan boptu! Yaxshi we ishenchlik chakar ikensen! Men sanga hawale qilghan kichikkine ishita ishenchlik bolup chiqting, s ni k p ishlargha qoyimen. Kel, xojayiningning xushalliqligha ortaq bol!» deptu. **24** Andin, bir talant tengge alghinimu k lip: «Ghojam, silining ching

adem ikenliklirini bilettim, chünki özleri térimighan yerdin hosulni oruwalalayla, hemde uruq chachmighan yerdinmu xaman alila. **25** Shunga qorqup, silining bergen bir talant tenggilirini yerge kömüp yoshurup qoyghanidim. Mana pullirini alsila» deptu. **26** Ghojisininggha: «Ey, rezil, hurun chakar! Sen méni térimighan yerdin oruwalidighan, uruq chachmighan yerdin xaman alidighan adem dep bilip, **27** héch bolmighanda pulumni jazanixorlarga amanet qoyushung kérek idighul Shunda qilghan bolsang men qaytip kelgende pulumni ösümi bilen alghan bolmamtim?!» **28** Shunga, uning qolidiki talant tenggini élip, on talant tengge bar bolghan'gha béringlar! **29** Chünki kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu, uningda molchiligh bolidu; emma kimde yoq bolsa, hetta uningda bar bolghanlirimu uningdin mehrum qilinidu. **30** Bu yaramsiz chakarni téshidiki qaranghuluqqa achiqip tashlanglar! U yerde yigha-zarlar kötürülüdu, chishlirini ghuchurlitidu» deptu. **31** Insan'oghli öz shan-sheripi ichide barliq perishtiliri bilen bille kelginide, shereplik textide olturidu. **32** Barliq eller uning aldigha yighilidu. Padichi qoylarni öchkilerdin ayirghinidek u ularni ayriydu; **33** u qoylarni öyénigha, öchkilerni sol yénigha ayriydu. **34** Andin Padishah ong yénidikilerghe: «Ey Atam bext ata qilghanlar, kélinglar! Alem apiride bolghandin béri siler üçün teyyarlan'ghan padishahliqqa waris bolup ige bolunglar! **35** Chünki ach qalghinimda siler manga yémeklik berdinglar, ussuz qalghinimda ussuluq berdinglar, musapir bolup yürginimde öz öyünglerge aldinglar, **36** yalingach qalghinimda kiydürdünglar, késel bolup qalghinimda halimdin xewer aldinglar, zindanda yatqinimda yoqlap turdünglar» — deydu. **37** U chaghda, heqqaniy ademler uninggha: «I Reb, biz séni qachan ach körip ozuq berduq yaki ussuz körip ussuluq berduq? **38** Séni qachan musapir körip öyümizge alduq yaki yalingach körip kiygüzduq? **39** Séning qachan késel bolghiningni yaki zindanda yatqinighni körip yoqlap barduq?» dep soraydu. **40** We Padishah ulargha: «Men silerge berheq shuni éytayki, mushu qérindashlirimdin eng kichikidin birsersige shularni qilghininglarmu, del manga qilghan boldunglar» dep jawab béridu. **41** Andin u sol yénidikilerghe: «Ey lenitiler, közümdin yoqilinglar! Sheytan bilen uning perishtilirige hazirlan'ghan menggü öchmes otqa kiringlar! (aiñonius g166) **42** Chünki ach qalghinimda manga ozuq bermidinglar, ussuz qalghinimda ussuluq bermidinglar; **43** musapir bolup yürginimde öz öyünglerge almidinglar, yalingach qalghinimda kiydürmidinglar, késel bolghinimda we zindanda yatqinimda yoqlimidinglar» deydu. **44** U chaghda, ular: «I Reb, séni qachan ach, ussuz, musapir, yalingach, késel yaki zindanda körip turup xizmitingde bolmiduq?» deydu. **45** Andin padishah ulargha: «Men silerge berheq shuni éytayki, mushulardin eng kichikidin birsersige shunda qilminghninglar mangimu qilmighan boldunglar» dep jawab béridu. **46** Buning bilen ular menggülik jazagha kirip kétédu, lékin heqqaniylar bolsa menggülik hayatqa kiridu. (aiñonius g166)

26 Eysa bu sözlerni qilip bolghandin kéyin, muxlisirigha: **2** — Silerge melumki, ikki künden kéyin «ötüp kétésh héyt» bolidu, shu chaghda Insan'oghli kréstinlish üçün tutup bérilidu, — dédi. **3** Bash kahinlar we aqsqaqallar Qayafa isimlik bash kahinning sariyida jem bolushti. **4** Ular Eysani qandaq qilip hiyle-neyreng bilen tutup öltürüsh toghrisida meslihet qilishiti. **5** Biraq ular: — Bu ish héyt-ayem künliri qilinmisun. Bolmisa, xelq arisida malimanchilik chiqishi mumkin, — déyishti. **6** Emdi Eysa Beyt-Aniya yézisida, «Simon maxaw»ning öyide bolghinida, **7** bir ayal uning yénigha kirdi. U aq qashtéshi shéshide nahayiti

qimmatlik etirni élip kelgen bolup, Eysa dastixanda olturghanda, etirni uning béshigha quydi. **8** Lékin muxlislar buni körip xapa bolushup: — Zadi némishqa bundaq israpchilik qilinidu? **9** Chünki bu etirni köp pulgha sétip, pulini kembeghellerghe sediqe qilsa bolattighu! — déyishti. **10** Lékin Eysa ularning könglidikini bilip ulargha: — Bu ayalning könglini néme dep aghritisiler? Chünki u men üçün yaxshi bir ishni qildi. **11** Chünki kembegheller daim silerning aranglarda bolidu, lékin méning aranglarda bolushum silerge daim nésep boliwermeydu! **12** Bu ayalning bu etirni bedinimge quyushi méning depne qilinishimgha teyyar bolushum üçün boldi. **13** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu xush xewer pütkül dunyaning qeyéride jakarlansa, bu ayal eslinip, uning qilghan bu ishi teriplinidu, — dédi. **14** Bu ishtin kéyin, on ikkiyendin Yehuda Ishqariyot isimlik biri bash kahinlarning aldigha bérp: **15** — Uni tutup bersem, manga néme bérisiler? — dédi. Ular uning aldigha ottuz kümüş tengge qoydi. **16** Yehuda shuningdin étibaren uni tutup bérishke muwapiq purset izdeshe bashlidi. **17** Pétr nan héytning birinchi küni, muxlislar Eysaning yénigha kélip: — Ötüp kétésh héytining tamiqini yéyinghan üçün qeyerde teyyarlshimizni xalaysen? — dep soridi. **18** U ulargha: — Sheherge kirip palanchining öyige bérp uninggha: «Ustaz: — Waqit-saitim yéqinliship qaldi, ötüp kétésh héytini muxlisirim bilen birlikte séning öyüngde ötküzey — deydu» dep éytinglar, — dédi. **19** Muxlislar Eysaning tapilighinidek ötüp kétésh héytining tamiqini shu yerde teyyarledi. **20** Kechqurun, u on ikkiylen bilen dastixanda olturdi. **21** Ular ghizaliniwatqanda u: — Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, aranglardiki bireylen manga satqunluq qilidu, — dédi. **22** [Buni anglap] ular intayin qayghuhga chömüüp, bir-birlep uningdin: — Ya Reb, men emestimen? — dep sorashqa bashlidi. **23** U jawaben: — Qolidiki nanni men bilen teng tawaqqa tögürgen kishi, manga satqunluq qilghuchi shu bolidu. **24** Insan'oghli derwege [muqeddes yazmilarda] özi toghrisida pütülginidek [ölümge] kétédu; biraq Insan'oghlining tutup bérilishige wasitichi bolghan ademning haligha way! U adem tughulmighan bolsa yaxshi bolatti! — dédi. **25** Uninggha satqunluq qilidighan Yehuda: — Ustaz, men emestimen? — dep soridi. U uninggha: — Özüng déding jumu, — dédi. **26** Ular ghizaliniwatqanda, Eysa bir nanni qoligha élip [Xudagha] teshekkür-hemodusana éytqandin kéyin, uni oshtup, muxlisirigha üleshtürüp berdi we: —Élinglar, yenglar, bu méning ténim, — dédi. **27** Andin, qoligha jamni élip [Xudagha] teshekkür-hemodusana éytip, uni muxlisirigha tutup: — Hemmeylen buningdin ickinglar. **28** Bu méning nurghun ademlerning gunahlining kechürüm qilinishi üçün tökülidighan, yéngi ehdini tüzidighan qénimdur. **29** Lékin men shuni silerge éytayki, Atamning padishahliqida siler bilen birlikte yéngidin sharabtin ichmigüche, üzüm télining sherbitini hergiz ichmeymen, — dédi. **30** Ular medhiye küyüni éytqandin kéyin talagha chiqip, Zeytun téghigha qarap kétéshti. **31** Andin Eysa ulargha: — Bügün kéche siler hemminglar méning tüpeylimdin tandurulup putlshisiler, chünki [muqeddes yazmilarda]: — «Men padichini uruwétimen, Padidiki qoylar patiparaq bolup tarqitwétilidu» dep pütülen. **32** Lékin men tirilgandin kéyin Galiliyeghe silerdin burun barimen, — dédi. **33** Pétrus uninggha jawaben: — Hemmeylen séning tüpeylingdin tandurulup putlashsimu, men hergiz putlashmaymen, dédi. **34** Eysa uninggha: — Men sanga berheq shuni éytip qoyayki, bügün kéche xoraz chillashdin burun, sen mendin üç qétim tanisen, — dédi. **35** Pétrus uninggha: — Sen bilen bille ölüshüm kérek bolsimu, sendin hergiz tanmaymen, — dédi. Qalghan muxlislarning hemmisimu shundaq déyishti. **36** Andin Eysa ular

bilen bille Gétsimane dégen yerge keldi. U muxlislarğa: «Men u yaqqa bérip dua-tilawet qılıp kelgüche, mushu jayda olturup turunglar» dédi. **37** U Pétrusni, shundaqla Zebediyning ikki oghlini birge élip mangdı we qattıq azablanıp, kóngli tolimu perishan bolushqa bashlıdı. **38** U ularğa: — Jénim ólidighandek bekmu azablanmaqta. Siler bu yerde qélip, men bilen birlikte oyghaq turunglar, — déwidı, **39** We sel nériaraq bérip, ózini yerge étıp düm yétıp dua qılıp: — I Atam, mumkin bolsa, bu qedeh mendin ótüp ketsun! Lékin bu ish men xalighandek emes, sen xalighandek bolsun, — dédi. **40** U muxlislarning yénigha qaytıp kelginide, ularning uxlap qalghanlıqını körüp, Pétrusqa: — Men bilen birer saetmu oyghaq turalmidinglarmu?! **41** Éziqturulushtin saqlınış üçün, oyghaq turup dua qilinglar. Roh pidakar bolsimu, lékin kishining etliri ajızdur, — dédi. **42** U ikkinchi qétim bérip, yene dua qılıp: — I Atam, eger men bu qedehni ichmisen u mendin ketmise, undaqta séning iradeng ada qılınsun, — dédi. **43** U ularning yénigha [qaytıp] kelginide, yene uxlap qalghanlıqını kórdı, chünki ularning közliri uyqugha ilin'ghanıdı. **44** Shuning bilen u uların ayırılıp üçinchi qétim bérip, yene shu sözler bilen dua qıldı. **45** Andin u muxlislarning yénigha kélip ularğa: — Siler téxiche uxlawatamsiler, téxiche dem éliwatamsiler? Mana, waqıt-saitı yéqinlashtı; Insan'oghli gunahkarlarıning qoligha tapshurulıdu. **46** Qopunglar, kéteyli; mana, manga satqunluq qilidighan kishi yéqin keldi! — dédi. **47** Uning sözi téxi түgimeyla, on ikkiylendin biri bolghan Yehuda keldi; uning yénida bash kahınlar we xelq aqsqaalliri teripidin ewetilgen, qilich-toqmaqlarnı kótürgen zor bir top adem bar idi. **48** Uninggha satqunluq qilghuchi ular bilen alliburun isharetni békitip: «Men kimni söysem, u del shudur. Siler uni tutunglar» dep kélışkenidi. **49** U udul Eysaning aldigha bérip: — Salam, ustaz! — dep uni söyüp ketti. **50** Eysa uninggha: — Aghinem, néme dep kelding? — dédi. Shuning bilen, héliqi ademler yopurulup kélip, Eysagha qol sélip, uni tutqun qıldı. **51** We mana, Eysaning yénidikilerdin bireylen qilichini sughurup, bash kahinning chakirigha uruwıdı, uning qiliqini shilip chüşürüwetti. **52** Eysa uninggha: — Qilichingni qinigha sal, qilich kótürgenler qilich astida halak bolıdu. **53** Yaki méni Atisigha nida qilalmaydighan boldı, dep oylap qaldingmu?! Shundaq qılsamla U manga shuan on ikki qisimdin artuq perişte mangdurmamu? **54** Biraq men undaq qılsam, muqeddes yazmılardiki bu ishlar muqerrir bolıdu dégen bésharetler qandaqmu emelge ashurulsun? — dédi. **55** Shu peyette Eysa toplashqun ademlerge qarap: — Bir qaraqchini tutidighandek qilich-toqmaqlarnı kótürüp méni tutqılı kepsilerghu? Men her künü ibadetxana hoylilirida siler bilen bille olturup telim bérettim, lékin siler u chaghda méni tutmidinglar. **56** Lékin bu pütün ishlarıning yüz bérişhi peyghemberlerning muqeddes yazmılrıda aldın éytqanlarıning emelge ashurulushi üçün boldı, — dédi. Bu chaghda, muxlislarıning hemmisi uni tashlap qéchiıp kétishtı. **57** Emdi Eysani tutqun qilghanlar uni bash kahin Qayafaning aldigha élip bérishtı. Tewrat ustazlırı bilen aqsqaallarmu u yerde jem bolushqanıdı. **58** Pétrus uninggha taki bash kahinning sariyining [hoylisighiche] yiraqtın egishıp kélip, ishning aqıwétini kórüş üçün ichkirige qarap, qarawullarning arisida olturdi. **59** Bash kahınlar, aqsqaallar we pütün aliý kéngeshme ezaliri Eysani ölüm jazasigha mehkum qilish üçün, yalghan guwah-ispat izdeyetti. **60** Nurghun yalghan guwahchılar otturigha chiqqan bolsimu, ular bulardın héchqandaq ispatqa érishelmidi. Axırda, ikki yalghan guwahchi otturigha chiqıp: **61** — Bu adem: «Men Xudaning ibadetxanasını buzup tashlap, üç kün ichide qayta qurup chiqalaymen» dégen, dédi. **62** Bash kahin ornidin turup, uninggha: — Qéni, jawab bermesen?

Bular séning üstüngdin zadi qandaq guwahlıqlarnı bériwatıdu? — dédi. **63** Lékin Eysa siküt qılıp turıwerdi. Bash kahin uninggha: — [Menggü] hayat bolghuchi Xuda bilen séning qesem qilishingni buyruymenki, bizge éyt, Xudaning Oghli Mesih senmu? — dédi. **64** Eysa mundaq jawab qayturdi: — Shundaq, séning dégingandek. Lékin shumimu silerge éytayki, buningdin kéyin siler Insan'oghlining Qadir Bolghuchining ong yénida olturidighinini we köktiki bulutlar üstide kélidighinini kórisiler. **65** Shuning bilen bash kahin tonlırını yirtip tashlap: — U kupurluq qıldı! Emdi bashqa herqandaq guwahchining néme hajiti? Mana, ózinglar bu kupurluqni anglinglar! **66** Buninggha néme deysiler? — dédi. — U ölüm jazasigha layıqtur! — dep jawab qayturushti ular. **67** Buning bilen ular uning yüzige tükürüp, uninggha mustat atqılı turdi. Beziliri uni kachatlap: **68** — Ey Mesih, peyghemberchilik qılmansen, éytip baqqına, séni kim urdı? — déyishtı. **69** Emdi Pétrus sarayning tashqırıqı hoylisida olturatti. Bir dédek uning yénigha kélip: — Sen Galiliyelik Eysa bilen birge idingghu, — dédi. **70** Lékin u hemmeylenning aldida inkar qılıp: — Séning néme dewatqanlığınını chüşenmidim! — dédi. **71** Andin u dalan'gha chiqqanda, uni kórgen yene bir dédek u yerde turghanlarğa: — Bu ademmu Nasaretlik Eysa bilen birge idi, — dédi. **72** U yene inkar qılıp: — Men u ademni tonumaymen! — dep qesem ichtı. **73** Bir'azdin kéyin, u yerde turghanlar Pétrusning yénigha kélip uninggha: — Shübhisizki, sen ularning biri ikensen, chünki teleppuzung séni pash qılıdu, — déyishtı. **74** [Pétrus] qattıq qarghashlar bilen qesem qılıp: — U ademni zadi tonumaymen! — déyishigila xoraz chillidi. **75** Pétrus Eysaning: «Xoraz chillashtin burun, sen mendin üç qétim tanisen!» dégen sözini ésiğe aldı. U tashqirigha chiqıp, qattıq yigha-zar kótürdi.

27 Tang atqandila, pütün bash kahınlar bilen xelq aqsqaalliri Eysani ölümge mehkum qıldurush üçün meslihetleshti. **2** Ular uni baghlap apirip, waliy Pontius Pilatusqa tapshurup berdi. **3** Uninggha satqunluq qilghan Yehuda uning ölümge höküm qilin'ghanlıqını körüp, bu ishlarğa pushayman qıldı we bash kahınlar bilen aqsqaallargha ottuz kümüş tenggini qayturup bérip: **4** — Men bigunah bir janning téni tókülüşke satqunluq qilip gunah ötküzdüm, — dédi. Buninggha bizning néme karimiz? Öz ishingni bil! — déyishtı ular. **5** Yehuda kömüş tenggilerni ibadetxanining ichige chöriwetti we u yerdin kétép, talagha chiqıp, ésilip ölüwaldi. **6** Bash kahınlar kömüş tenggilerni yighiwélip: — Bu xun tölümü bolghan [tenggilerdur], ularni ibadetxanining xezinisige qoyush haram, — déyishtı. **7** Ular ózara meslihetliship, bu pullar bilen yaqa yurtluqlargha yerlik bolsun dep, sapalchining bir parche étizliqini sétiwaldi. **8** Shunga bu yer hazirghiche «qanlıq étiz» dep atılıp kelmekte. **9** Shu ish bilen Yeremiya peyghember teripidin burun éytılghan munu bésharet emelge ashurıldı: — «Israil xelqi uning üçün bahalap békitken bahasını, Yeni ottuz kümüş tenggini ular élishti, **10** We Perwerdigar manga kórsetkendek, Sapalchining étizini sétiwélüşqa xejleshti». **11** Emdi Eysa waliyning aldigha turghuzıldı. Waliy uningdin: — Sen Yehudiylarning padishahimu? — dep sorıdı. Éytqingandek, — dédi Eysa. **12** Lékin bash kahınlar we aqsqaallar uning üstidin erz-shikayet qilghanda, u bir éghizmu jawab bermidi. **13** Buning bilen Pilatus uninggha: — Ularıning séning üstüngdin qilghan shunche köp shikayetlırını anglimaywatamsen? — dédi. **14** Biraq u [Pilatusqa] jawaben [shikayetlerning] birsigimu jawab bermidi. Waliy buninggha intayin heyran qaldı. **15** Her qétimlik [ötüp kétish] héytida, waliyning xalayıq telep qilghan bir mehbusni ularğa qoyup bériş aditi bar idi. **16**

Eyni vaqitta, [rimliqlarning] Barabbas isimlik atiqi chiqqan bir mehbusi [zindanda] idi. **17** Xalayıq jem bolghanda, Pilatus ulardin: — Kimni silerge qoyup bérishimni xalaysiler? Barabbasnimu yaki Mesih dep atalghan Eysanimu? — dep soridi **18** (chünki u [bash kahin qatarliqlarning] hesetxorluqi tüpeylidin uni tutup bergenlikni biletti). **19** Pilatus «soraq texti»de olturghanda, ayali uninggha adem ewetip: — U heqqaniy kishining ishigha arilashmighin. Chünki tünügün kéche uning sewebidin chühümde köp azab chektim, — dep xewer yetküzdi. **20** Lékin bash kahinlar we aqsqaqallar bolsa xalayıqni maqul qilip, Barabbasni qoyup bérishini we Eysani yoqitishni telep qildurdi. **21** Waliy jawaben ulardin yene: — Silerge bu ikkisinig qaysisini qoyup bérishimni xalaysiler? — dep soridi. Barabbasni, — déyishti ular. **22** Pilatus emdi: — Undaq bolsa, Mesih dep atalghan Eysani qandaq bir terep qilay? — dédi. Hemmeyle: — U kréstlensun! — déyishti. **23** Pilatus: — Némishqa? U zadi néme yamanlıq ötküzüptu? — dep soridi. Biraq ular téximu qattiq warqiriship: U kréstlensun! — dep turuwélishti. **24** Pilatus sözliwérishning bihude ikenlikini, belki buning ornigha malimanchilik chiqidighanliqni körüp, su élip, köpchilikning aldida qolini yughach: — Bu heqqaniy ademning qéningha men jawabkar emesmen, buninggha özünglar mes'ul bolunglar! — dédi. **25** Pütün xelq jawaben: — Uning qéni bizning üstimizge we balilirimizning üstige chühusun! — déyishti. **26** Buning bilen Pilatus Barabbasni ulargha chiqirip berdi. Eysani bolsa qattiq qamchilatqandin kéyin, kréstleshke [leshkerlirige] tapshurdi. **27** Andin waliyning leshkerliri Eysani uning ordisigha élip kirip, pütün leshkerler topini bu yerge uning etrapigha yighdi. **28** Ular Eysani yalingachlap, uchisigha pereng renglik ton kiydürüshdi. **29** Tikenlik shaxchilarni örüp bir taj yasap, béshigha kiydürdi we ong qoligha bir qomushni tutquzdi. Andin uning aldigha tizlinip: «Yashighayla, Yehudiylarning padishahil!» dep mazaq qilishdi. **30** Uninggha tükürüshdi, qomushni élip uning béshigha urushti. **31** Uni shundaq mazaq qilghandin kéyin, tonni saldurup, uchisigha öz kiyimlirini kiydürdi we kréstlesh üçün élip méngishti. **32** Ular tashqirigha chiqqinida, Kurini shehirilik Simon isimlik bir kishini uchrıtıp, uni tutup kélip Eysaning kréstini uninggha mejburıy kötürügizdi. **33** Ular Golgota, yeni «Bash söngék» dégen yerge kelgende, **34** [Eysagha] ichish üçün kekke süyi arilashturulghan achchiq sharab berdi; lékin u uni tétip baqqandin kéyin, ichkili unimidi. **35** Leshkerler uni kréstligandin kéyin, chek tashlıshıp kiyimlirini ózara bölüşüwaldi. **36** Andin u yerde olturup uninggha közetçilik qildi. **37** Ular uning béshining yuqiri teripige «Bu Eysa, Yehudiylarning padishahidur» dep yézilghan shikayetname taxtiyini békitti. **38** [Eysa] bilen teng ikki qaraqchimu kréstke mixlan'ghan bolup, biri ong teripide, yene biri sol teripide idi. **39** Bu yerdin ötkenler bashlırini chayqıshıp, uni haqaretlep: **40** — Qéni, sen ibadetxanini buzup tashlap, üç kün ichide qaytıdin yasap chiqidighan adem, emdi özüngni qutquzel! Xudaning Oghli bolsang, krésttin chühüşüp baqqina! — déyishti. **41** Bash kahinlarmu, Tewrat ustazlırı we aqsqaqallar bilen birge uni mesxire qilip: **42** — Bashqılarnı qutquzuptiken, özini qutquzalmaydu. U Israilning padishahimish! Emdi krésttin chühüşüp baqsunchu, andin uninggha étiqad qilimiz. **43** U Xudagha tayan'ghan! Xuda uni ezizlise, hazir qutquzup baqqay! Chünki u: «Men Xudaning Oghli» dégenidi, — déyishti. **44** Uning bilen teng kréstlen'gen qaraqchılarnı unı shundaq haqaretleshti. **45** Emdi künning altınchı saıttidin toqquzınchı saıtgıche pütkül zéminni qaranggıhulu bastı. **46** Toqquzınchı saetlerde Eysa yuqırı awazda: «Éli, éli, lema sawaqtanı?» yeni «Xudayım, Xudayım, ménı némishqa tashlıwetting?» dep qattiq

nida qildi. **47** U yerde turghanlarning beziliri buni anglap: Bu adem Ilyas [peyghember]ge murajiet qiliwatidu, — déyishti. **48** Ularning ichidin bireylen derhal yügürüp bérıp bir parche bulutni ekélip, uni achchiq sharabqa chilap, qomushning uchigha selıp uninggha ichküzüp qoydı. **49** Biraq bashqılar: — Toxta! Qarap baqaylı, Ilyas [peyghember] kélip unı qutquzup qalarmikin? — déyishti. **50** Eysa yuqırı awaz bilen yene bir warqırıdı-de, rohını qoyuwetti. **51** We mana, shu deqiğide ibadetxanining [ichkirı] perdisi yuqırıdin töwen'ge ikki parche bölüp yırtıldı. Yer-zémin tewrinıp, tashlar yérılıp, **52** Qebriler échildi (U tirilgendin kéyin, [ölümde] uxlawatqan nurghun muqeddes bendilerning tenlirimu tirildi; ular qebrilerdin chiqti we muqeddes sheherge kirip, u yerde nurghun kishilerge körtüdi). **54** Emdi Eysani közet qiliwatqan yüzbéshi hem yénidiki leshkerler yerning tewrishini we bashqa yüz bergen hadisilerni körüp, intayın qorqushup: — U heqiqeten Xudaning Oghli iken! — déyishti. **55** U yerde yene bu ishlargha yiraqtın qarap turghan nurghun ayallarmu bar idi. Ular eslide Eysaning xizmitide bolup, Galiliyedin uninggha egiship kelgenidi. **56** Ularning arisida Magdalliq Meryem, Yaqup bilen Yüsüpting anisi Meryem, Zebediyning oghullirining anisimu bar idi. **57** Kechqurun, Arimatiyalıq Yüsüp isimlik bir bay keldi. Umu Eysaning muxlislırindin idi. **58** U Pilatusning aldigha bérıp, Eysaning jesitini telep qildi. Pilatus jesetni uninggha tapshurushqa emr qildi. **59** Yüsüp jesetni élip, pakiz kanap rext bilen orap képenildi **60** we uni özi üçün qiyada oydurghan yéngi qebrisige qoydı. Andin qebrining aghzigha yoghan bir tashni domilitip qoyup, kétip qaldı **61** (shu chaghda Magdalliq Meryem bilen yene bir Meryemmu u yerde, qebrining udulida olturatti). **62** Emdi etisi, yeni «Teyyarlash küni» ötkendin kéyin, bash kahinlar bilen Perisiyler jem bolushup Pilatusning aldigha kélip: **63** — Janabliri, héliqı aldımchining hayat waqtıda: «Men ölüp üçinchi küni tirilimen» déğini ésimizde bar. **64** Shuning üçün, qebri üçinchi küngiche mehkem qoghdilishi üçün emr bergesyz. Undaq qilinmisı, muxlislırı kélip jesetni oghrilap kélip, andin xelqge: «U ölümdin tirildi» déyishi mumkin. Bundaq aldımchilik aldınqısidimmu better bolıdu, — déyishti. **65** Pilatus ulargha: — Bir guruppa közetçi leshkerni silerge tapshurdım. Qebrini qurbinglarning yétishiche mehkem qogh danglar, — dédi. **66** Shuning bilen ular [közetçi leshkerler] bilen bille bérıp, tashni péchetlep, qebrini muhapizet astigha qoydı.

28 Shabat küni ötüp, heptining birinchi küni tang atay dégende, Magdalliq Meryem bilen yene bir Meryem qebrini körüşke keldi. **2** We mana, yerler tuyuqsız qattiq tewrep ketti; chünki Perwerdigarning bir perishtisi asmandin chühüşüp, [qebrige] bérıp, tashni bir chetke domilitip, üstide olturghanidi. **3** Perishtining qiyapiti chaqmaqtek, kiyimliri qardek ap'aq idi. **4** Közetçiler uningdin shunche qorqushtiki, titriship, ölüktek qétipla qaldı. **5** Perishte ayallargha qarap: — Qorqmanglar! Silerning kréstlen'gen Eysani izdewatqinlarnı bilimen. **6** U bu yerde emes; u özi éytqandek tirildürıldı. Kélinglar, Reb yatqan jayni körünglar; **7** andin derhal bérıp uning muxlislırigha: «U ölümdin tiriliptu. We mana, u silerdin awwal Galiliyege baridiken, unı shu yerde köridikensiler» denglar. Mana men bularnı silerge éytip berdim, — dédi. **8** Shunga ayallar hem qorqunch hem zor xushalliq ichide qebridin derhal ayrılıp, uning muxlislırigha xewer bérishke yügürüshdi. **9** Ular muxlislırını xewerlendürüşke mangghanda, mana Eysa ularning aldigha chiqıp: — Salam silerge! — dédi. Ularnı aldigha bérıp, uning putigha ésilip, uninggha sejde qildi. **10** Andin Eysa ulargha: — Qorqmanglar! Bérıp qérindashlırimgha: Galiliyege

béringlar, dep uqturunglar, ular méni shu yerde köridu, — dédi. **11** Ayallar téxi yolda kétiwatqanda, mana közetчилerning beziliri sheherge kirip, bolghan weqelerning hemmisi toghrisida bash kahinlarga xewer qildi. **12** [Bash kahinlar] aqsaqallar bilen bir yerge yig hilip meslihetleshkendin kéyin, leshkerlerge bek köp pul bérip: **13** — Siler: «Uning muxlisliri kéchisi kélip, biz uxlawatqanda uning jesitini oghrilap ekétiptu» — denglar. **14** Eger bu xewer waliyning quliqigha yétip qalsa, biz uni qayil qilip silerni awarichilik tin saqlaymiz — dédi. **15** Shundaq qilip, leshkerler pulni aldi we özlirige tapilan'ghandek qildi. Shuning bilen bu gep bügün'giche Yehudiylar arisida tarqilip kelmekte. **16** On bir muxlis Galiliyege bérip, Eysa ulargha béqitken taghqa chiqishti. **17** Ular uni körginide uninggha sejde qilishti; lékin beziliri gumanlinip qaldi. **18** Eysa ularning yénigha kélip, mundaq dédi: — Ershte we yer yüzide barliq hoquq manga béildi. **19** Shuning üçün, bérip pütkül ellerni [özümge] muxlis qilip yétishtürunglar, shundaqla ularni Ata, Oghul we Muqeddes Rohning namigha tewe qilip chömüldürtüp, **20** ulargha men silerge tapilighan barliq emrlerge emel qilishni ögitinglar. We mana, men zaman axirighiche her küni siler bilen bille bolimen. (aiōn q165)

Markus

1 Xudaning oghli Eysa Mesihning xush xewirining boshlinishi: —
2 Yeshaya peyghemberning yazmasida xatirilen'gendek: —
«Mana, aldingda elchimni ewetimen. U séning yolungni aldin'ala teyyarlaydu. **3** Anglanglar, dalada birsining towlighan awazini! U: «Perwerdigarning yolini teyyarlanglar, Uning üçhün chighir yollirini tüptüz qilinglar!» — deydu». **4** Kishilerni chömüldürüş élip baridighan Yehya [peyghember] chöl-bayawanda peyda bolup, gunahlargha kechürüm élip kélidighan, towa qilishni bildüridighan [sugha] «chömüldürüş»ni jakarlashqa bashlidi. **5** Püttin Yehudiye ölkisidikiler we pütkül Yérusalém shehiridikiler uning aldigha chiqip, gunahlarini iqrar qilishi bilen uning teripidin Jordan deryasida chömüldürüldi. **6** Yehya bolsa töge yungidin qilin'ghan kiyim kiygen, bélege kön tasma baghlighanidi; yémekliki chéketke bilen yawa here hesili idi. **7** U mundaq dep jakarlaytti: — Mendin qudretlik bolghan biri mendin kéyin kélidu. Men hetta éngiship keshlirining boghquchini yéshishkimu layiq emesmen! **8** Men silerni sughila chömüldürimen, lékin u silerni Muqeddes Rohqa chömüldüridu. **9** Shu künlerde shundaq boldiki, Eysa Galiliye ölkisining Nasaret shehiridin kélip, Yehya teripidin Jordan deryasida chömüldürüldi. **10** U sudin chiqqandila, asmanlarning yérilip, Rohning kepter qiyapitide chüshüp, öz üstige qonuwatqanliqini kördi. **11** Shuning bilen asmanlardin: «Sen Méning söyümlük Oghlum, Men sendin toluq xursenmen!» dégen bir awaz anglandi. **12** We Roh derhal uni chöl-bayawan'gha süylep chiqardi. **13** U chölde qiriq kün turup, Sheytan teripidin sinilip turatti. U shu yerde yawayi haywanlar bilen bille idi; shu künlerde perishtiler uning xizmitini qildi. **14** Emdi Yehya solan'ghandin kéyin, Eysa Galiliye ölkisige béríp: «Waqit-saiti toshti, Xudaning padishahlíqi yéqinlashti! Towa qilinglar, xush xewerge ishininglar!» dep Xudaning padishahlíqining xush xewirini jakarlashqa bashlidi. **16** [Shu künlerde] u Galiliye déngizi boyida kétiwétpi, Simon bilen inisi Andriyasni kördi. Ular béliqchi bolup, déngizgha tor tashlawatatti. **17** Eysa ulargha: — Méning keynimdin ménginglar, men silerni adem tutquchi béliqchi qilimen! — dédi. **18** Ular shuan torlarini tashlap, uninggha egiship mangdi. **19** U shu yerdin bir'az ötüp Zebediyning oghli Yaqupni inisi Yuhanna bilen kördi. Bu ikkisi kémide turup torlarini onghawatatti. **20** U shuan ularnimu chaqirdi. Ular atisi Zebediyini medikarlar bilen bille kémide qaldurup, özliri uning bilen mangdi. **21** Ular KeperNahum shehirige kirdi. Shabat künü u udul sinagogqa kirip, telim bérishke bashlidi. **22** Xalayıq uning telimige heyranuhes bolushti. Chünki uning telimliri Tewrat ustazliriningkige oxshimaytti, belki tolarimu nopuzluq idi. **23** Sinagogta napak roh chaplashqan bir adem bar idi. U: **24** — I Nasaretlik Eysa, biz bilen karing bolmisun! Sen bizni yoqaqtılı keldingmu? Men séning kimlikingni bilimen, sen Xudaning Muqeddes bolghuchisisen! — dep towaytti. **25** Lékin Eysa [jin'gha] tenbih béríp: — Aghzingni yum, bu ademdin chiq! — dédi. **26** Napak roh héliqi ademning ténini tartishturup, qattiq warqirighiniche uningdin chiqip ketti. **27** Xalayıq hemmisi buningdin intayin heyran bolup, ózara ghu ghula qiliship: — Bu qandaq ish? Yéngi bir telimghu! Chünki u hoquq bilen hetta napak rohlarghimu buyruq qilalaydiken, ularmu uning sözige boysundiken, — déyishti. **28** Buningdin uning shöhriti shu haman pütüdin Galiliye ölkisining etrapigha pur ketti. **29** Ular sinagogdin chiqipla, Yaqup we Yuhanna bilen Simon we Andriyasning öyige bardı. **30** Emma Simonning qéyanisi qizitma ichide yétip qalghanidi. Ular derhal uning ehwalini [Eysagha] éytti. **31** U ayalning qéshigha béríp, qolidin

tutup, yölep öre turghuzdi. Uning qizitmisı derhal yandı we u ularni kütüşke kirışti. **32** Kechqurun kün patqanda, kishiler barlıq aghriqlarnı we jin chaplashqanlarnı uning aldigha élip kélishti. **33** Püttin sheherdikiler ishik aldigha toplashqanıdı. **34** Shuning bilen u her türlük kéşellerge griptar bolghan nurghun kishilerni saqaytti we nurghun jinlarnı kishilerdin heydiwetti. Lékin u jinlarning gep qilishqa yol qoymidi, chünki ular uning kim ikenlikini bilishetti. **35** Etisi etigen tang téxi atmastinla, u ornidin turup, [sheherdin] chiqip, xilwet bir jaygha béríp dua-talawet qildi. **36** Simon bilen uning mehrahlırı uni izdep chiqti. **37** Uni tapqanda: — Hemme adem séni izdishiwatidu! — déyishti. **38** U ulargha: — Bashqa yerlerge, etrapteki yézılarghimu söz-kalamni jakarlıshım üçhün baraylı. Chünki men del mushu ish üçhün kélisim, — dédi. **39** Shundaq qılıp, u pütkül Galiliye ölkisini aylınip, sinagogların söz-kalamni jakarlaytti hemde jinlarnı kishilerdin heydiwétetti. **40** Maxaw késili bar bir kishi uning aldigha kélip yélinip, tizlinip turup: — Eger xalısingiz, méni késilimdin pak qilalaysız! — dep ötündi. **41** Eysa ichi aghrighach qolini sozup uninggha tegküzüp turup: — Xalaymen, pak qilin'ghin! — déwıdı, **42** shu söz bilenla maxaw késili derhal bımardın kėtip, u pak qılındı. **43** U uninggha: — Hazır bu ishini héchkimge éytma, belki udul bérıp [mes'ul] kahin'gha özüingni körsitip, kahinlarda guwahlıq bolush üçhün, Musa bu késeldin paklan'ghanlarga emr qılghan [qurbanlıqlarnı] sun'ghin, — dep uni qattıq agahlandurup yolgha saldı. **45** Bıraq u adem chiqip, bu ishini köp yerlerde jar sélip, yenge yéyiwetti. Shuning bilen Eysa héchqandaq sheherge ochuq-ashkara kirelmey, belki sheherler sirtidiki xilwet jaylarda turushqa mejbur boldı; xalayıq her tereptin uning yénigha toplıshatti.

2 Birneche künden kéyin u qaytidin Kepernahumgha kirdi. U öydiken, dégen xewer tarqılıwıdı, **2** shunche köp adem u yerge yighıldiki, hetta ishik aldidimu püt dessigüdek yer qalmıghanıdı. U ulargha söz-kalam yetküzıwatatti. **3** Mana shu esnada, birneche adem uning aldigha bir palechni élip keldi; uni ulardin töti kötürüp ekelgenıdı. **4** Ademning köplükidin uninggha yéqinlıshalmay, ular uning üstidin ógzini téship, töshük achqandin kéyin palechni zembil bilen [Eysaning aldigha] chüshürdi. **5** Emdi Eysa ularning ishenchini körip palechke: — Balam, gunahliring kechürüm qılındı, — dédi. **6** Lékin u yerde olturghan bezi Tewrat ustazlırı könglide gumaniy soallarnı qoyup: **7** «Bu adem néme üçhün mundaq deydu? U kupurluq qiliwatidighu! Xudadin bashqa kimmu gunahlarnı kechürüm qılalısın?» déyishti. **8** Eysa shuan rohidı ularning köngülliride shundaq gumaniy soallarnı qoyuwatqanlıqını bilip yétip, ulargha mundaq dédi: — Siler köngülde némishqa shundaq soallarnı qoyısilەر? **9** Mushu palechke: «Gunahliring kechürüm qılındı!» déyish asanmu, yaki «Ornungdin tur, zembil-körpengni yighishturup mang!» déyish asanmu? **10** Emma hazır silerning Insan'oghlining yer yüzide gunahlarnı kechürüm qilish hoquqigha ige ikenlikini bilishinglar üçhün, — U palech késelge: **11** — Sanga éytayki, ornungdin tur, zembil-körpengni yighishturup öyüingge qayt! — dédi. **12** U derhal ornidin des turup, zembil-körpisini yighishturdi we hemmeylenning köz aldida [öydin] chiqip ketti. Hemmeylen qattiq heyran qélip Xudani ulughlıshıp: — Mushundaq ishni ezeldin körip baqmıghanıdu, — déyishti. **13** U yene déngiz boyigha qarap mangdi. Kishiler topi uning etrapigha olıshıwıdı. U ulargha telim berdi. **14** U yoldin ötip kétıwatqanda, baj alidighan orunda olturghan Alfayning oghlı Lawiyni körip, uninggha: — Manga egeshkin, — dédi. U ornidin turup, uninggha egeshti. **15** We shundaq boldiki, u [Lawıyning] öyide dastixanda olturghanda,

nurghun bajirlar we gunahkarlar Eysa we uning muxlisiliri bilen hemdastixan boldi. Bundaq kishiler xéli köp idi, ularnu uninggha egeshkenidi. **16** Emdi Tewrat ustazliri we Perisiyler uning gunahkarlar we bajirlar bilen bir dastixanda olturghanliqini körüp, muxlisilirigha: — U némishqa bajir we gunahkarlar bilen bir dastixanda yep-ichip olturidu?! — déyishti. **17** Buni anglighan Eysa ulargha: — Saghlam adem emes, belki bimarlar téwipqa mohtajdur. Men heqqaniylarni emes, belki gunahkarlarni chaqirghili keldim, — dédi. **18** Emdi Yehyaning muxlisiliri bilen Perisiyler roza tutuwatatti. Beziler uning aldigha kélip: — Némishqa Yehyaning muxlisiliri we Perisiylerning muxlisiliri roza tutidu, lékin séning muxlisiliring tutmaydu? — dep sorashti. **19** Eysa jawaben mundaq dédi: — Toyi boluwatqan yigit téxi toyda hemdastixan olтурghan chaghda, méhmanliri roza tutup olursa qandaq bolidu? Toyi boluwatqan yigit toyda bolsila, ular héchqandaq roza tutalmaydu. **20** Emma shu künlér kéliduki, yigit ularidin élip kétéliidu, ular shu künde roza tutidu. **21** Héchkim kona könglekke yéngi rexttin yamaq salmaydu. Undaq qilsa, yéngi yamaq [kiriship], kona kiyimni tartishturup yirtiwétidu. Netijide, yirtiq téxim yoghinan kétiidu. **22** Héchkim yéngi sharabni kona tulumlargha qachilimaydu. Eger undaq qilsa, sharabning [échishi bilen] tulumlar yérilip kétéidu-de, sharabmu tökülüp kétéidu hem tulumlarmu kardin chiqidu. Shuning üçün yéngi sharab yéngi tulumlargha qachilinishi kérek. **23** Bir shabat küni shundaq boldiki, u bughdayliqlardin ötüp kétéwatatti. Uning muxlisiliri yolda méngiwatqanda bashaqlarni üzüshke bashlidi. **24** Perisiyler uninggha: — Qara, ular némishqa shabat küni [Tewratta] cheklen'gen ishni qilidu? — déyishti. **25** U ulargha: — [Padishah] Dawutning öze we hemrahiliri jahetmen bolghanda, yeni ach qalghanda néme qilghanliqini [muqeddes yazmildardin] oqumighamusiler? **26** — Démek, Abiyatar bash kahin bolghan waqtida, u Xudaning öyige kirip, Xudagha atalghan, Tewratta peqet kahinlarning yéyishigila bolidighan nanlarni [sorap] yégen, shundaqla hemrahilirighimu bergen? — dédi. **27** U ulargha yene: — Insan shabat küni üçün emes, shabat küni insan üçün yaritildi. **28** Shuning üçün, Insan'oghli shabat küningimu Igisidur, — dédi.

3 U yene sinagogqa kirdi. Shu yerde bir qoli yigilep ketken bir adem bar idi. **2** [Perisiyler] Eysaning üstidin erz qilayli dep shabat künde késel saqaytidighan-saqaytmaydighanliqini paylap yüretti. **3** Eysa qoli yigilep ketken ademe: — Ornungdin turup, otturigha chiqqin! — dédi. **4** Andin, sinagogdikilerdin: — Tewrat qanunigha uyghun bolghini shabat küni yaxshiliq qilishmu, yaki yamanliq qilishmu? Janni qutquzushmu yaki halak qilishmu? — dep soridi. Lékin ular zuwan sürüshmidi. **5** U ghezep bilen etrapigha nezer sélip ulargha köz yügürtüp, ularning tash yüreklikindin qayghurdi. Andin u késelge: — Qolungni uzat, — dédi. U qolini uzitwidi, qoli eslige keltürüldi. **6** Emdi Perisiyler derhal sirtqa chiqip, uni qandaq yoqitish toghrisida Hérod [padishahning] terepdarliri bilen meslihet qilishqa bashlidi. **7** Andin Eysa muxlisiliri bilen bille u yerdin ayrilip déngiz boyigha ketti; Galiliye ölkisidin chong bir top ademler uninggha egiship bardı; shundaqla uning qilghan emellirini anglighan haman, pütin Yehudiye ölkisidin, Yérusalém shehridin, Idumiya ölkisidin, Iordan deryasining qarshi teripidin, Tur we Zidon sheherlirining etrapidiki jaylardin zor bir top ademlermu uning yénigha kélishti. **9** U ademlerning köplikidin özini qistap qoymisun dep muxlisilirigha kichik bir kémining uninggha yaqin turushini tapildi. **10** Chünki u nurghun bimarlarni saqaytqini tüpeyldin herqandaq waba-késelliklerge griptar bolghanlarning hemmisi uninggha [qolunni] bir tegküziwalsam dep qistiship kéliskenidi. **11** Napak rohlar [chaplিশiwalganlar]

qachanla uni körse, uning aldigha yiqilip: «Sen Xudaning Oghlisin!» dep qarqirishatti. **12** Lékin u [napak rohlarigha] özining kim ikenlikini ashkarilimasliqqa qattiq tenbih bérıp agahlunduratti. **13** U taghqa chiqip, özi xalighan kishilerni yénigha chaqirdi; ular uning yénigha kélishti. **14** U ularidin on ikkisini özi bilen bille bolushqa, söz-kalamni jakarlashqa, **15** késellerni saqaytish we jinlarni heydesh hoqquigha ige bolushqa tallap békitti. **16** U [békikten on ikki kishi]: Simon (u uninggha Pétrus dep isim qoyghan), **17** Zebediyning ogli Yaqup we uning inisi Yuhanna, (u ularni «Binni-Regaz», yeni «Güldürmama oghulliri» depmu atighan), **18** Andriyas, Filip, Bartolomay, Matta, Tomas, Alfayning ogli Yaqup, Taday, milletperwer dep atalghan Simon **19** we uninggha satqunluq qilghan Yehuda Ishqariyotlardin ibaret. **20** U öyge qaytip kelgendin kéyin, u yerge yene shunche nurghun ademler toplandiki, ularning hetta ghizalan'ghudekmu waqti chiqmıdi. **21** [Eysaning] ailisidikiler buni anglap, uni tutup kélishe bérishiti. Chünki ular uni «Eqlini yoqitiptu» dégenidi. **22** Yérusalémdin chüshken Tewrat ustazliri bolsa: «Uningda Beelzibub bar», we «U peqet jinlarning emirige tayinip jinlarni qoghliwétidiken», déyishti. **23** Shuning üçün u [Tewrat ustazlirini] yénigha chaqirip, ulargha temsilerni ishlipti mundaq dédi: — Sheytan Sheytanni qandaqmu qoghliusun? **24** Eger padishahliq öz ichidin bölünüp özara soqushqan bolsa shu padishahliq put tirep turalmaydu; **25** shuningdek eger bir aile öz ichidin bölünüp özara soqushsa shu aile put tirep turalmaydu. **26** Eger Sheytan öz-özige qarshi chiqip bölünse, u put tirep turalmay, yoqalmay qalmaydu. **27** Héchkim küchtünggür birsining öyige kirip, uning mal-mülkini bulap kételmeydu — peqet u shu küchtünggürni awwal baghliyalisa andin öyini bulang-talang qilalaydu. **28** Shuni silerge berheq éytip qoyayki, insan baliliri ötküzgen türlük muahlirining hemmisini, shundaqla ular qilghan kupurluqlirining hemmisini kechürüshke bolidu. **29** Biraq kimdikim Muqeddes Rohqa kupurluq qilsa, ebedil'ebedige héch kechürülmeydu, belki menggülik bir gunahning hökümi astida turidu. (**aiōn g165, aiōnios g166**) **30** [Eysaning bu sözi] ularning «uninggha napak roh chapliштиpu» déginini üçün [éytılghanidi]. **31** Shu waqıtta uning anisi bilen iniliri keldi. Ular sirtida turup, uni chaqirishqa adem kirgüzdi. **32** Bir top xalayiq uning etrapida olтурatti. Ular: — Mana, aningiz, iniliringiz sizni izdep sirtta turidu, — déyishti. **33** Eysa ulargha jawaben: — Kim méning anam, kim méning inilirim? — dédi. **34** Andin, u öpchüriside olтурghanlarga qarap mundaq dédi: Mana bular méning anam we inilirim! **35** Chünki kimki Xudaning iradisini ada qilsa, shu méning aka-inim, achashglim we anamdur.

4 U yene déngiz boyida [xelqqe] telim bérishke bashlidi. Uning etrapigha zor bir top ademler olishiwalghachqa, u bir kéminge chiqip déngizda olturdi; pütkül xalayiq bolsa déngiz qirghiqida turushatti. **2** U ulargha temsil bilen nurghun ishlarni ögetti. U telim bérıp mundaq dédi: **3** — Qulaq sélinglar! Uruq chachquchi uruq chachqili [étizgha] chiqti. **4** Uruq chachqanda urulardin beziliri chighir yol boyigha chüshüptu, chushlar kélip ularni yep kétéptu. **5** Beziliri tupriqi az tashliq yerge chüshüptu. Topisi chongqur bolmighanliqtin, tézla ünüp chiqti, **6** lékin kün chiqish bilenla aptapta köyüp, yiltizi bolmighachqa qurup kétéptu. **7** Beziliri tikenlerning arisigha chüshüptu, tikenler ösüp maysilarni boghuwélip, ular héch hosul bermeptu. **8** Beziliri bolsa, yaxshi tupraqqa chüshüptu. Ular ösüp awup chong bolghanda hosul bérıptu. Ularning beziliri ottuz hesse, beziliri atmh hesse, yene beziliri yüz hesse hosul bérıptu. **9** — Anglihudék quliqi barlar buni anglusun! — dédi u. **10** U uning etrapidikiler hem on ikkiylen bilen yalghuz qalghanda,

ular uningdin temsiller toghruluq sorashti. **11** U ulargha mundaq dédi: — Xudaning padishahliqining sirini bilishke siler nésip boldunglar. Lékin sirttikilergé hemme ish temsiller bilen uqturulidu; **12** buning bilen: «Ular qarashni qaraydu, biraq kórmeydu; Anglashni anglaydu, biraq chüshenmeydu; Shundaq bolmisi, ular yolidin yandurulushi bilen, Kechürüm qilinatti» [dégen söz emelge ashurulidu]. **13** Andin u ulargha: — Siler mushu temsilnimu chüshenmidinglarmu? Undaqt, qandaqmu bashqa herxil temsillerni chüshineleysiler? — dédi. **14** Uruq chachquchi söz-kalam chachidu. **15** Üstige söz-kalam chéchilghan chighir yol boyi shundaq ademlerni kórsetkenki, ular söz-kalamni anglihan haman Sheytan derhal kélip ularning qelbigé chéchilghan söz-kalamni élip kétidu. **16** Buninggha oxshash, tashliq yerlerge chéchilghan uruqlar bolsa, söz-kalamni anglihan haman xushalliq bilen qobul qilghanlarni kórsitidu. **17** Halbuki, qelbide héch yiltiz bolmighachqa, peqet waqitliq turidu; söz-kalamning wejidin qiyinchiliq yaki ziyankeshlikke uchrighanda, ular shuan yoldin chetnep kétidu. **18** Tikenlerning arisigha chéchilghini shundaq bezi ademlerni kórsetkenki, bu ademler söz-kalamni anglihini bilen, **19** lékin könglige bu dunyaning endishiliri, bayliqlarning éziqturushi we bashqa nersilerge bolghan hewesler kiriwélip, söz-kalamni boghuwétidu-de, u héch hosul chiqarmaydu. **(aïon q165)** **20** Lékin yaxshi tupraqqa chéchilghan uruqlar bolsa — söz-kalamni anglishi bilen uni qobul qilghan ademlerni kórsitidu. Bundaq ademler hosul béridu, birsi ottuz hesse, birsi atnish hesse, yene birsi yüz hesse hosul béridu. **21** U ulargha yene mundaq dédi: — Chiragh séwet yaki kariwat astigha qoyulush üçün keltürilemdu? U chiraghanning üstige qoyulush üçün keltürülmemdu? **22** Chünki yoshurulghan héchqandaq ish ashkarilanmay qalmaydu, shuningdek herqandaq mexpiy ish yüz bergendin kéyin ayan bolmay qalmaydu. **23** Anglighudek quliq barlar buni anglisun! **24** Anglihanlirninglarga köngül bölünglar! Chünki siler [bashqilargha] qandaq ölchem bilen ölchisenglar, silergimu shundaq ölchem bilen ölchep béridu, hetta uningdinmu köp qoshup béridu. **25** Chünki kimde bar bolsa, uninggha téximu köp béridu; emma kimde yoq bolsa, hetta uningda bar bolghanlirimu uningdin mehrum qilinidu. **26** U yene mundaq dédi: — Xudaning padishahliqi yene birsining tupraqqa uruq chachqinigha oxshaydu: **27** U uxlaydu, orundin turidu, kéche-kündüzler ötüwérip, uruq bix urup ösidu. Lékin chachquchi qandaq yol bilen ösidighanliqini bilmeydu. **28** Tupraq özlükidin hosul béridu; uruq awwal bix uridu, kéyin bash chiqiridu, axirida bashlaq toluq dan tutidu. **29** Dan pishqanda, [chachquchi] derhal orghaq salidu, chünki hosul waqti kelgen bolidu. **30** U yene mundaq dédi: — Xudaning padishahliqini némige oxshitimiz? Yaki qandaq bir temsil bilen süretlep béreleymiz? **31** U goya bir tal qicha uruqigha oxshaydu. U yerge térilghanda, gerche yer yüzidiki barliq uruqlarning ichide eng kichiki bolsimu, **32** térilghandin kéyin, herqandaq ziraettin ézig ösüp shundaq chong shaxlayduki, asmandiki qushlarmu uning sayisige qonidu. **33** U shuninggha oxshash xalayıq anglap chüshineligüdek nurghun temsiller bilen söz-kalamni yetküzdi. **34** Lékin temsil keltürmey turup ulargha héchqandaq söz qilmaytti. Lékin öz muxlisilri bilen yalghuz qalghinida, ulargha hemmini chüshendürüp béretti. **35** Shu küni kech kirgende, u ulargha: — Déngizning u qétigha öteyli, — dédi. **36** Ular xalayıqni yolgha séliwetkendin kéyin, uni kémime olturghan péti élip yürüp kétishtu. Ular bilen bille mangghan bashqa kémilermu bar idi. **37** We mana, esheddiy qara quyun chiqip ketti; shuning bilen dolqunlar kémini urup, su halqip kirip, kémige toshay dep qalghanidi. **38** Lékin u kémining ayagh

teripide yastuqqa bash qoyup uyqugha ketkenidi. Ular uni oyghitip: — U ustaz, halak boluwatqinimizgha karing yoqmu? — dédi. **39** U ormidin turup, boran'gha tenbih bérip, déngizgha: «Tinchlan! Jim boll!» déwidi, boran toxtap, chongqur bir jimjitliq höküm sürdi. **40** — Némishqa shunche qorqsiler? Silerde qandaqsige téxiche ishench bolmaydu? — dédi u ulargha. **41** Ularni intayin zor bir qorqunch basti, ular bir-birige: — Bu adem zadi kimdu? Hetta shamal we déngizmu uninggha itaet qilidiken-he! — dep kétishtu.

5 Ular déngizning u qétigha, Gadaraliqlarning yurtigha yétip bardu. **2** U kémidin chüshüshi bilenla, napak roh chaplashqan bir adem gökürilirdin chiqip, uning aldigha keldi. **3** U adem öngkürlerni makan qilghan bolup, uni héchkim hetta zenjirler bilenmu baghliyalmaytti. **4** Chünki köp qétim put-qolliri kishen-zenjirler bilen baghlan'ghan bolsimu, u zenjirlerni üzüwétip, kishenlerni chéqiwetkenidi; héchkim uni boysunduralmighanidi. **5** U kéche-kündüz mazarliq we taghlar arisida toxtawsiz warqirap-jarqirap yüretti, öz-özini tashlar bilen késip yarilanduratti. **6** Lékin u Eysani yiraqtin körüp, uning aldigha yügürüp bérip, sejde qildi **7** we qattiq awazda warqirap: — Hemmidin aliý Xudaning Ogih Eysa, séning méning bilen néme karing! Xuda heqqi, sendin ötüniüp qalay, méni qiynima! — dédi **8** (chünki Eysa uninggha: «Hey napak roh, uningdin chiq!» dégenidi). **9** U uningdin: — Isming néme? — dep soridi. — Ismim «qoshun» — chünki sanimiz köp, — dep jawab berdi u. **10** We u Eysadin ularni bu yurttin heydiwetmigeysen, dep köp ötüniüp yalwurdu. **11** Tagh baghrida chong bir top tongguz padisi otlap yüretti. **12** Jinlar uninggha: — Bizni mushu tongguzlarga ewetkin, ularning ichige kirip kétishke yol qoyghaysen, — dep yalwurushiti. **13** Eysa derhal yol qoydi. Shuning bilen napak rohlar chiqip, tongguzlarning téninge kirishi bilenla, tongguzlar tik yardin étilip chüshüp, déngizgha gherq boldi. Ular ikki minggha yéqin idi. **14** Tongguz baqquchilar bolsa u yerdin qéchip, sheher-yézilarda bu ishlarni pur qildi. Shu yerdikiler néme ish yüz bergenlikini kórgili chiqishtu. **15** Ular Eysaning yénigha keldi we ilgiri jinlar chaplishwalghan héliq adamning keyimlerini kiyip, es-hoshi jayida olturghinini — yeni «qoshun jinlar» chaplashqan shu ademni körüp, qorqup kétishtu. **16** Bu weqeni kórgerlen jinlar chaplashqan ademde néme yüz bergenlikini we tongguzlarning aqiwitini xelqge bayan qilip berdi. **17** Buning bilen xalayıq Eysagha: Yurtlirimizdin chiqip ketkeysen, dep yalwurushqa bashlidi. **18** U kémime chiqiwatqanda, ilgiri jinlar chaplashqan héliq adam uningdin: Menmu sen bilen bille baray, dep ötündi. **19** Lékin u buninggha unimay: — Öz öydikiliring we yurtdashliringning yénigha bérip, ulargha Perwerdigarning sanga shunchilik ulugh ishlarni qilip bergenlikini, Uning sanga rehim-sheppet kórsetkenlikini xewerlendürgin, — dédi. **20** U qaytip bérip, Eysaning özige qandaq ulugh ishlarni qilghanliqini «On sheher rayoni»da jar qilishqa bashlidi. Buni anglihanlarning hemmisi tolimu heyran qélistu. **21** Eysa qaytidin kéme bilen déngizning u qétigha ötkende, zor bir top xalayıq uning yénigha yighildi; u déngiz boyida turatti. **22** Mana, melum bir sinagogning chongi Yairus isimlik bir kishi keldi. U uni körüp ayighigha yiqilip: — Kichik qizim öley dep qaldi. Bérip uninggha qolliringizni teküzüp qoyingiz, u saqiyp yashighay! — dep qattiq yélinidi. **24** Eysa uning bilen bille bardu. Zor bir top xalayıqmu oliship qistashqan halda keynidin méngishti. **25** Xun tewresh késilige griptar bolghinigha on ikki yil bolghan bir ayal bar bolup, **26** u nurghun téwiplarning qolida köp azab tartip, bar-yoqini xejlep tügetken bolsimu, héchqandaq ünümi bolmay, téximu éghirliship ketkenidi. **27** Bu ayal Eysa heqqidiki geplerni

anglap, xalayingning otturisidan qistilip kélip, arqa tereptin uning tonini silidi. **28** Chünki u kõnglide: «Uning tonini silisamla saqaymay qalmaymen» dep oylighanidi. **29** Xun shuan toxtap, ayal késel azabidin saqaytilghanliqini öz ténide sezdi. **30** Eysa derhal wujudidin qudretning chiqqanliqini sézip, xalayingning ichide keynige burulup: — Kiyiminni silighan kim? — dep soridi. **31** Muxlisliri uninggha: — Xalayingning özüngni qistap méngiwatqanliqini körüp turuqluq, yene: «Méni silighan kim?» dep soraysen'ghu? — déyishti. **32** Biraq Eysa özini silighuchini tépish üçün téxiche etrapigha qarawatatti. **33** Özide néme ishning yüz bergelikini sezgen ayal qorqup-titrigen halda kélip uning aldigha yiqildi we uninggha heqiqiy ehwalni pütünley éytti. **34** U uninggha: — Qizim, ishenching séni saqaytti! Tinch-xatirjemlikte qayt! Késilingning azabidin saqayghin, — dédi. **35** U bu sözni qiliwatqanda, sinagogning chongining öyidin beziler kélip uninggha: Qizingiz öldi. Emdi ustazni némishqa yene aware qilisiz?! — déyishti. **36** Lékin Eysa bu sözlerni anglap derhal sinagogning chongigha: Qorqmighin! Peqet ishenchte bol! — dédi. **37** U peqet Pétrus, Yaqup we Yaqupning inisi Yuhanna bilen yolgha chiqti; bashqa héchkimning özi bilen bille bérishgha yol qoymidi. **38** U sinagogning chongining öyi aldigha kelgende, qiyqas-chuqanni, xalayingning qattiq naleperyad we ah-zar kötürgenlikini körüp, **39** öyge kirip ulargha: — Némishqa qiyqas-chuqan we ah-zar kötürisiler? Bala ölméptu, uxlap qaptu, — dédi. **40** Ular uni mesxire qilishti; lékin u hemmeylenni tashqirigha chiqiriwétip, balining at-aanisini we öz hemrahilirini élip, bala yatqan öyge kirdi. **41** U balining qolini tutup, uninggha: «Talita kumi» dédi. Bu sözning menisi «Qizim, sanga éytimenki, ornungdin tur» dégenlik idi. **42** Qiz derhal ornidin turup mangdi (u on ikki yashda idi). Ular bu ishqa mutleq heyran qélishti. **43** U ulargha bu ishni héchkimge éytmasliqni qattiq tapilidi, shundaqla qizgha yégüdek birnéme bérishni éytti.

6 U u yerdin kétép, öz yurtigha keldi. Uning muxlisirimu uninggha egiship bardı. **2** Shabat küni kelgende, u sinagogda telim bérishke kirishiti. Telimini anglighanlardin köp adem intayin heyran bolushup: — Bu adem bulargha nedin érishkendu? Uninggha mushundaq danalıq qandaq bérilgen? Uning qolida mushundaq möjiziler qandaq yaritilidighandu? **3** U héliqi yaghachchi emesmu, Meryemning oghli, shundaqla Yaqup, Yose, Yehuda we Simonlarning akisighu? Uning singillirimu bu yerde arimizda turuwatmamdu? — déyishti. Shuning bilen u uninggha heset-bizarlıq bilen qaridi. **4** Shuning bilen Eysa ulargha: — Herqandaq peyghember bashqa yerlerde hörmetsiz qalmaydu, peqet öz yurti, öz uruq-tughqanliri arisida we öz öyide hörmetke sazawer bolmaydu, — dédi. **5** Shuning bilen qollirini birqanche bimarning üstige teğküzüp, ularni saqaytqandin bashqa, shu yerde u héchqandaq möjize yaritalmidi. **6** We u ularning iman-ishenchsizlikidin heyran qaldi. **7** Andin u etrapniki yéza-kentlerni aylinip telim berdi. U on ikkiylenni yénigha chaqirdi we [xelq arisigha] ikki-ikkidin ewetishke bashlidi. U ulargha napak rohlarni heydeshe hoquqini berdi; **8** we ulargha: — Seperde yéninglarga hasidin bashqa nerse éliwalmanglar, ne xurjun ne nan éliwalmanglar, belwaghqa pulmu salmanglar, **9** putunglarga keshlerni kiyinglar, biraq ikki yekték kiyiwalmanglar, — dep tapgha. **10** U yene: — Bir yurtqa barghinglarda], kimning öyige [qobul qilinip] kirsenglar, u yurttin ketküche shu öydila turunglar. **11** Qaysi yerdikiler silerni qobul qilmisa, shundaqla sözünglarni anglimisa, u yerdin ketkiniglarda, ulargha agah-guwah bolsun üçün ayighinglardiki topini qéqiwétinglar! — dédi. **12** Shuning

bilen ular yolgha chiqip, kishilerni gunahlırigha towa qilishqa jar sélip ündidi. **13** Ular nurghun jinlarni heydidi, nurghun bimarlarni zeytun méyi bilen mesih qilip saqaytti. **14** Uning nami meshhur bolghachqa, Hérod padishah uning heqqide anglap: «Bu adem [choqup] ölümdin tirilgen Chömüldürgüchi Yehyadur. Shuning üçün mushu alahide qudretler uningda küchini körsitidu» deytti. **15** Bashqilar: «U Ilyas [peyghember]» dése, yene beziler: «Burunqi peyghemberlerdek bir peyghember bolsa kérek» déyishetti. **16** Biraq bularni anglighan Hérod: — Men kallisini alghan Yehyaning özi shu — u ölümdin tiriliptu! — dédi. **17** Hérodning bundaq déyishining sewebi, u [ögey] akisi Filipning ayali Hérodiyening wejidin adem ewetip Yehyani tutup, zindan'gha tashlighanidi. Chünki u shu ayal bilen nikahlan'ghanidi; Yehya Hérodqa [tenbih bérıp]: «Akangning ayalini tartiwélishing Tewart qanunigha xilap» dep qayta-qayta dégenidi. **19** Shuning üçün Hérodiye Yehyagha adawet saqlaytti; uni öltürmekchi bolghan bolsimu, lékin shundaq qilalmaytti. **20** Chünki Hérod Yehyani diyanetlik we muqeddes adem dep bilip, uningdin qorqatti, shunglashqa uni qoghdaytti; u uning sözlirini anglighan chaghirlarda alaqzade bolup ketétti, lékin yenila sözlirini anglashqa amraq idi. **21** Emma [Hérodiye kütken] peyt axir yétip keldi; Hérod tughulghan künde öz emeldarliri, mingbeshiliri we Galiliye ölkisidiki katta erbablarni ziyapet bilen kütüwaldi; **22** héliqi Hérodiyening qizi sorun'gha chüshüp uskul oynap berdi. Bu Hérod we hemdastixan bolghanlarga bekmu yarap ketti. Padishah qizgha: — Mendin néme telep qilsang, shuni bérimen, — dédi. **23** Andin u qesem qilip yene: — Mendin néme telep qilsang, hetta padishahliqimning yérimini désengmu shuni bérimen, — dédi. **24** Qiz sirtqa chiqip, anisidin: — Néme telep qilay? — dep soriwidi, anisi: — Chömüldürgüchi Yehyaning kallisini telep qil, — dédi. **25** Qiz derhal padishahning aldigha aldirap kirip: — Chömüldürgüchi Yehyaning kallisini hazirla bir textsige qoyup ekilishlirini xalaymen, — dédi. **26** Padishah buninggha nahayiti hesret chekken bolsimu, qesemliri tüpéylidin we dastixanda olturghanlar wejidin, uninggha bergen sözidin yan'ghusi kelmidi. **27** Shunga padishah derhal bir jallat ewetip, uning kallisini élip kélishti emr qildi. Jallat zindan'gha bérıp Yehyaning kallisini élip, **28** uni bir textsige qoyup, qizning aldigha élip kélip uninggha berdi. Qiz uni anisigha tapshurdi. **29** Bu ishni anglighan Yehyaning muxlisiliri kélip, jetseni élip kétép bir qebrige qoydi. **30** Qaytip kelgen rosullar Eysaning yénigha yighildi, néme qilghanliri hem néme telim bergenlirini uninggha melum qilishti. **31** Kélip-kétiwatqanlar nahayiti köplikidin ulargha tamaqlinshiqimu waqit chiqmide. Shunga u ulargha: — Yürünglar, men bilen xilwet bir jaygha bérıp, birdem aram élinglar, — dédi. **32** Buning bilen ular kémige chüshüp, xilwet bir chöl yerge qarap mangdi. **33** Biraq nurghun kishiler ularning kétiwatqanliqini bayqap, ularni tonuwéliwidi, etrapniki barlıq sheherlerdin piyade yolgha chiqip, yügürüp, ulardin burun u yerge bérıp yighilishiti. **34** Eysa kémidin chüshüp, zor bir top ademni körüp, ularning padichisiz qoy padisidek bolghanlıqigha ich aghritti. Shunga u ulargha köp ishlarni ögitishke bashlidi. **35** Kech kirip qalghanda, muxlisiliri uning yénigha kélip: — Bu chöl bir jay iken, kech kirip ketti. **36** Xalayıqni yolgha séliwetken bolsang, ular etrapniki kent-qishlaqlargha bérıp, özlirige nan sétiwalsun; chünki ularda yégüdek nerse yoq, — dédi. **37** Lékin u ulargha jawaben: — Ulargha özinglar ozuq béringlar, — dédi. Muxlislar uningdin: — Ikki yüz kümüş dinargha ulargha nan ekélip ularni ozuqlanduramduq? — dep soridi. **38** Eysa ulargha: — Qanche néninglar bar? Bérıp qarap béringlar, — dédi. Ular qarap baqqandin kéyin: — Beshi bar iken, yene ikki béliqimu bar iken, — déyishti. **39** U ulargha kishilerni top-top qilip

yéshil chimende olturghuzushni buyrudi. **40** Xalayıq yúzdin, élliktin sep-sep bolup olturushti. **41** U besh nan bilen ikki béliqni qoligha élip, asman'gha qarap [Xudagha] teshekkür-medhiye éytti, andin nanlarni oshutup, köpchilikke tutup bérish üçün muxlislirigha bérip turatti; ikki béliqni muhemmylen'ge tarqıtıp berdi. **42** Hemmeylen yet toyndi. **43** [Muxlislar] éship qalghan nan we béliq parchilirini liq on ikki séwette tériwaldi. **44** Nanlarni yégen erlerning sanila besh mingche idi. **45** Bu ishtin kéyinla, u muxlislirigha özüim bu xalayıqni yolgha séliwétimen, angghiche siler kéminge olturup, déngizning qarshi qirghıqıdiki Beyt-Saida yézisigha ötüp turunglar, dep buyrudi. **46** Ularni yolgha séliwetkendin kéyin, u dua-tilawet qilish üçün taghqa chiqti. **47** Kech kirgende, kéme déngizning otturısigha yetkenidi, u özi yalghuz quruqluqta idi. **48** U muxlislirining palaqni küchep uruwatqanlıqni kördi; chünki shamal tetür yönlişte chıqqanıdi. Kéche tötinchi jések waqıtıda, u déngizning üstide méngip, muxlisleri terepke keldi we ularning yénidin ötüp kétédighandek qilatti. **49** Lékin ular uning déngizning üstide méngip kéliwatqanlıqni körüp, uni alwasti oxshaydu, dep oyap chuanqan sélishti. **50** Chünki ularning hemmisi uni körüp sarasimige chüshiti. Lékin u derhal ulargha: — Yürekli bolunglar, bu men, qorqmanlar! — dédi. **51** U kéminge, ularning yénigha chıqqandila, shamal toxtıdı. Ular buningdin hoshidin ketküdek derijide qattıq heyran qélıship, némini oylashni bilmeytti; **52** chünki ular nan bérish [möjizisini] téxiche chüshenmigenidi, ularning qelbi bixud halette turatti. **53** Ular déngizning qarshi teripige ötüp, Ginnisaret dégen yurtta [quruqluqqa] chiqip, kémini baghlap qoydı. **54** Ular kémidin chüshüshi bilenla, [xalayıq] uni derhal tonuwélip, **55** etraptkini hemme jaylarga yúgürüshüp bardı we «U palanchi yerge chüshüptü» dep anglıshi bilenla, bimarlarni zembilge sélip, shu yerge [uning aldigha] élip bérishti. **56** U meyli yéza, meyli sheher yaki qishlaqlargha barsun, xelq aghriqlarni bazarlarga élip chiqip yatquzatti; ular uningdin aghriqlar héch bolmıghanda séning yépinchangning péshige bolsimu qolini tegküzúwalsaq dep ötündi. Uninggha qolini tegküzenlerning hemmisi saqaydı.

7 Bu chaghda, Perisiyler we Tewrat ustazliridin beziliri Yérusalémdin kélip uning aldigha yıghildi; **2** shu Perisiyler we Tewrat ustazliri uning muxlisliridin bezilirining tamaqni qolini yumay, yeni «napak» halda yewatqanlıqni körüp, uningdin: — Muxlislirining némishqa ata-bowilirimizning en'enilirige riaye qilmay, belki yuyulmıghan qolliri bilen tamaq yeydu? — dep sorashti (chünki Perisiyler we pütün Yehudiylar ata-bowiliri teripidin qaldurulghan en'enini ching tutaqchqa, awwal qollarini estaydıllıq bilen yumisa, tamaq yémeıdu. Shuningdek bazardin qayıp kelgendimu, ular qol yumay birnerse yémeıdu. Uningdin bashqa, piyale-qedeş, das-chögün we mis qachilar we diwanlarni yuyush toghrisida tapshurulghan nurghunlıghan en'enilerdimu ching turıdu). **6** U ulargha jawab bérip mundaq dédi: — Yeshaya peyghember siler santsipezler toghrhanglarda aldin'ala toptoghra bésharet bergen! [uning] yazmisida pütülgendek: — «Mushu xelq aghzıda Méni hörmetligini bilen, Biraq qelbi Mendin yiraq; **7** Ular Manga bihude ibadet qıldı. Ularńing ögetken telimliri peqet insanlardin chıqqan petiwalarla, xalas». **8** Chünki siler Xudaning emrini tashlap qoyup, insanlarning en'enisini ching tutıwalıdikensiler — das-chögün, piyale-qedehlerni yuyush we shuninggha oxshap kétédighan nurghan bashqa ishlarni en'ene qılıp yürisiler. **9** U ulargha yene mundaq dédi: — Siler özlirınglarning en'enisini ching tutimız dep Xudaning emrini epchilik bilen bir chetke qayrip qoydunglar! **10** Chünki Musa [peyghember]: «Ata-anangni hömet qil» we «Atisi yaki anisini haqaretligenler ölümge mehkum qılınsun» dep emr

qilghan. **11** Lékin siler: — Birsı «Atisi yaki anisigha: — Men silerge yadrem bergüdek nersilerni allıqachan «qurban qılıp» Xudagha atiwettim — désila, **12** shu kishining ata-anisining halidin xewer élishgha bolmaydu, dep ógıtısiler. **13** Shundaq qılıp, siler [ewladlıringlarga] tapshurghan en'en'englerni dep Xudaning emrini yoqqa chiqirıwettınglar, we shuninggha oxshash köp ishlarni qılısiler. **14** Andin xalayıqni yene yénigha chaqirıp, ulargha: — Hemminglar manga qulaq sélinglar we shuni chüshinglarki, **15** insanning sirtidin ichige kiridighan nersilerning héchqandıqı uni napak qilmaydu, belki öz ichidin chıqidighan nersiler bolsa, ular insanni napak qıldı. **16** Anglıghudek qulıqı barlar buni anglısun! — dédi. **17** U xalayıqtin ayrılıp öyge kirgende, muxlisleri uningdin bu temsil heqqide sorıdı. **18** U ulargha: — Silermu téxiche chüshenmey yürüwatamsiler?! Sirtin insanning ichige kiridighan herqandaq nersining uni napak qılmaydıghanlıqını tonup yetmeywatmamsiler? **19** [Sirtin kirgen nerse] insanning qelbige emes, ashqazınigha kirıdu, andin u yerdin teret bolup tashlinıdu, — dédi (u bu gepni déyish bilen, hemme yémekliklerni halal qılıwetti). **20** U yene söz qılıp mundaq dédi: — Insanning ichidin chıqidighanıla, insanni napak qıldı. **21** Chünki shular — yaman niyetler, zinaxorluq, jinsiy buzıqluqlar, qatıllıq, oghrılıq, achközlik, rezillikler, aldımchılıq, shehwaniylik, hesetxorluq, til-aharet, tekebburluq we hamaqetlikler insanning ichidin, yeni uning qelbidin chıqudu. **23** — bu rezil ishlarning hemmisi insanning ichidin chıqip, özini napak qıldı. **24** U ornidin turup u yerdin ayrılıp, Tur we Zidon etrapidiki rayonlarga bardı we bir öyge kirıdı. Gerche u buni héchkim bilmısın dégen bolsimu, lékin yoshurup qalalmıdı. **25** Derweqe, napak roh chaplashqan kichik bir qızning anisi uning toghrisidiki xewerni angghan hamam yétip kélip, uning ayıghıgha yıqıldı. **26** (ayal Yunanlıq bolup, Suriye ölkisidiki Fenikiy millitidin idi). U uningdin qızidin jinni heydiwétishni ötündi. **27** Lékin Eysa uninggha: — Aldi bilen balılar qorsıqini toyguzısun; chünki balılarning némini kichik itlarga tashlap bérish toghra emes, — dédi. **28** Lékin u buninggha jawaben: — Durus, i Reb, biraq hetta itlarmu üstel astıda turup balılardin chüshken nan uwaqlirini yeydighu, — dédi. **29** Eysa uninggha: — Séning mushu sözüng tüpeylidin yolunggha qayt, jin qızidin chiqip ketti, — dédi. **30** Ayal öyige qayıp kelgende, mana qız kariwatta yatatti, jin uningdin chiqip ketkenidi. **31** Eysa yene Tur we Zidon shehirining etrapidiki rayonlardin chiqıp, «On sheher» rayoni otturısidin ötüp, yene Galiliye déngizigha keldi. **32** Xalayıq uning aldigha tili éghir, gas bir ademni élip kélip, uning uchisigha qolıngni tegküziıp qoysang, dep ötünişti. **33** U u ademni xalayıqtin ayırıp bir chetke tartıp, barmaqılrını uning qulaqlirigha tiqti, tükürüp, [barmiqini] uning tiligha tegküzdı. **34** Andin u asman'gha qarap uh tartıp xorsin'ghandin kéyin, u ademge: «Effata» (menisi «éçhil») dédi. **35** U ademning qulaqliri derhal éçilip, tilimu éçilip rawan gap qilishqa bashlıdı. **36** Eysa ulargha buni héchkimge éytmaslıqni tapıldı. Lékin ulargha herqanche tapılghan bolsimu, bu xewerni yenila shunche keng tarqıtiwetti. **37** Xalayıq [bu ishqa] mutleq heyran qélıship: — U hemme ishlarni qaltis qıldıken! Hetta gaslarni anglaydighan, gachılarni sözleydighan qıldıken, — déyishti.

8 Shu künlérde, yene zor bir top xalayıq yıghılghanıdi. Ularńing yéğüdek héchnémisi bolmıghachqa, u muxlislirini yénigha chaqirıp: **2** — Bu xalayıqqa ichim aghrıydu. Chünki ular méning yénimda turghılı üç kün boldı, ularda yéğüdek héchnersimu qalımıdı. **3** Ularni öylirige ach qorsaq qaytarsam, yolda halidin kélishi mumkin. Chünki beziliri yiraqtın kelgeniken, — dédi. **4** Muxlisleri buninggha jawaben: — Bundaq xilwet bir jayda bu

kishilerni toydurghudek nanni nedin tapqili bolsun? — déyishti. **5** — Qanche néninglar bar? — dep soridi u. Yette, — déyishti ular. **6** Buning bilen u xelqni yerde olturushqa buyrudi. Andin yette nanni qoligha aldi we [Xudagha] teshekkür-medhiye éytip oshup, köpchilikke tutushqa muxlisirigha berdi. Ular xalayaqqa üleshtürüp berdi. **7** [Muxlislar]da yene birqanche kichik béliqmu bar idi. U Xudagha teshekkür éytip ularni beriketlep, muxlisirigha üleshtürüp bérishni éytti. **8** Xalayaq toyghuche yédi; ular éship qalghan parchilarni yette séwetke tériwaldi. **9** Yégenler töt mingche kishi idi. U ularni yolgha saldi, **10** andin muxlisiri bilen bille derhal kémige chüshüp, Dalmanuta tereplirige bardı. **11** Perisiyler chiqip, uni sinash meqsitide uningdin bizge asmandin bir möjizilik alamet körsetseng, dep telep qiliship, uning bilen munazirleshkili turdi. **12** U ichide bir ulugh-kichik tinip: — Bu dewr némishqa bir «möjizilik alamet»ni istep yürüdu? Shuni silerge berheq éytip qoyayki, bu dewrge héchqandaq möjizilik alamet körsitilmeydu, — dédi. **13** Andin ularin ayrilip, yene kémige chiqip, déngizning u chétige ötüp ketti. **14** Muxlislar nan élip kélishti unughan bolup, kémide bir tal nandin bashqa yeydighini yoq idi. **15** U ularni aghalandurup: — Éhtiyat qilinglar, Perisiylerning échitqusi we Hérodning échitqusidin hézi bolunglar, — dédi. **16** Muxlislar ózara mulahiziliship: — Uning bundaq déyishi nan ekelmigenlikimizdin bolsa kérek, — déyishti. **17** Eysa ularning néme [déyishiwatqanliqini] bilip: — Némishqa nan yoqluq toghrisida mulahize qililiser? Siler téxiche pemparaset yaki chüshenchige ige bolmidinglarmu? Qelblinglar téximu bixudliship kétiwatamdu? **18** Közinglar turup körmeywatamsiler? Quliqinglar turup anglimaywatamsiler? Ésinglarda yoqmu? **19** Besh ming kishige besh nanni oshughinimda, parchilargha liq tolghan qanche kichik séwetni yighiwaldinglar? — dédi. — On ikkini, — jawab berdi ular. **20** — Yette nanni töt ming kishige oshughinimda, parchilargha liq tolghan qanche séwetni yighiwaldinglar? — dédi u. — Yettini, — Jawab berdi ular. **21** U ulargha: — Undaqta, qandaqsige siler téxi chüshenmeysiler? — dédi. **22** Ular Beyt-Saida yézisigha keldi; xalayaq bir kor ademni uning aldigha élip kélip, uninggha qolungni tegküzüp qoysang, dep ötüdi. **23** U kor ademning qolidin tutup yézining sirtigha yétillep bardı; uning közligrige tükürüp, üstige qollirini tegküzüp: — Birer nerse körüwatamsen? — dep soridi. **24** U béshini kötürüp: — Kishilerni körüwatimen; ular xuddi méngip yürüwatqan dereklerdek körünüwatidu, — dédi. **25** Andin u qaytidin qollirini u ademning közligrige tegküdi. U közligri échiwidi, közligri eslige kélip, hemme nersini éniq kördi. **26** Eysa uni óyige qayturup: — Yézighimu kirme, yaki yézidiki héchkimge bu ishni uqurma, — dep tapilidi. **27** Eysa muxlisiri bilen chiqip Qeyseriye-Filippi rayonigha qarashliq kent-yézilargha bardı. Yolda u muxlisiridin: — Kishiler méni kim deydu? — dep soridi. **28** Ular uninggha: — Beziler séni Chömüldürgüchi Yehya, beziler Ilyas [peyghember] we yene beziler ilgiriki peyghemberlerdin biri dep qaraydiken, — dep jawab bérishti. **29** U ulardin: — Emdi silerchu, siler méni kim dep bililiser? — dep soridi. Pétrus jawaben: — Sen Mesihdursen, — dédi. **30** U ulargha ózi toghruluq héchkimge tinmasliqni jiddiy tapilidi. **31** Shuning bilen u Insan'oghlining nurghun azab-oqubet tartishi, aqsqaallar, bash kahnlar we Tewrat ustazliri teripidin chetke qéqilishi, öltürülüshi we üç künden kéyin tirildürülüshi muqarrer ikenlikini [muxlisirigha] ógitishke bashlidi. **32** U bu ishni ochuq-ashkara sözlep berdi. Buning bilen Pétrus uni bir chetke tartip, uni eyibleshke bashlidi. **33** Lékin u burulup muxlisirigha qarap, Pétrusni eyiblep: — Arqamgha öt, Sheytan! Séning oylighanliring Xudaning ishliri emes, insanning

ishliridur, — dédi. **34** Andin muxlisiri bilen xalayaqinimu chaqirip mundaq dédi: — Kimdekim manga egishishni niyet qilsa, ózidin kéchip, ózining kréstini kötürüp manga egeshsun! **35** Chünki kimdekim öz jénini qutquzay dese, choqum uningdin mehrum bolidu; lékin kimdekim men üçün we xush xewer üçün öz jénidin mehrum bolsa, uni qutquzidu. **36** Chünki bir adem pütükl dunyagha ige bolup, jénidin mehrum qalsa, buning néme paydisi bolsun?! **37** U némisini jénigha tégishsun?! **38** Chünki kimdekim zinaxor we gunahkar bu dewr aldida mendin we méning sözlirimdin nomus qilsa, Insan'oghlimu atisining shan-sheripi ichide muqeddes perishtiler bilen bille kelginide, uningdin nomus qilidu.

9 U ulargha yene: — Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, bu yerde turghanlarning arisidin ölümnüing temini tétishtin burun jezmen Xudaning padishahliqining küch-qudret bilen kelgenlikini köridighanlar bardur. **2** We alte künden kéyin, Eysa Pétrus, Yaqub we Yuhannani ayrip élip, égiz bir taghaq chiqti. U yerde uning yisayi ularning köz aldidila ózgirip, **3** kiyimliri yer yüzidiki héchbir aqartquchimu aqartalmighudek derjide parqirap qardek ap'aq boldı. **4** Ularning köz aldida Musa we Ilyas [peyghemberler] tuyuqsız köründi; ular Eysa bilen sözlishiwatqanidi. **5** Pétrus bu ishqa jawaben Eysagha: — Ustaz, bu yerde bolghinimiz intayin yaxshi boldı! Birini sanga, birini Musagha, yene birini Ilyasqa atap bu yerge üç kepe yasayil! — dédi **6** (chünki Pétrus néme déyishini bilmey qalghanidi, chünki ular qorqunchqa chömüp ketkenidi). **7** Tuyuqsız bir parche bulut ularni qapliwaldi we buluttin: «Bu Méning söyümlük Oghlumdur; uninggha qalqa sélinglar!» dégen awaz anglandı. **8** Ular laplide etrapigha qarashiwidi, lékin yene héchkimni körmidi, öz yénida peqet Eysanila kördi. **9** Ular taghdin chüshüwatqanda, Eysa ulargha, Insan'oghli ölümdin tirildürülmigüche, körgenlirini héchkimge éytmasliqni emr qilip tapilidi. **10** Ular uning bu sözini könglige püküp, «ölümdin tirilish» dégenning zadi néme ikenlik heqqide ózara mulahizileshti. **11** Ular uningdin yene: — Tewrat ustazliri néme üçün: «Ilyas [peyghember Mesih kélishtin] awwal qaytip kélishi kérek» déyishidu? — dep sorashti. **12** U ulargha jawaben: — Ilyas [peyghember] derweqe [Mesih] awwal kélidu, andin hemme ishni ornigha keltüridu; emdi némishqa muqeddes yazmilarda Insan'oghli köp azab-oqubet chékidu we xorlinidu, dep pütülgén. **13** Lékin men silerge shuni éytayki, Ilyas [peyghember] derheqiqet keldi we del muqeddes yazmilarda u heqqide pütülgéndek, kishiler uninggha némini xalisa shundaq qildi. **14** Ular muxlislarning yénigha qaytip barghinida, zor bir top ademlarning ularning etrapigha olishiwalghanliqini, birmechche Tewrat ustazlirining ular bilen munazire qilishiwatqanliqini kördi. **15** Uni körgen pütün xalayaq intayin heyran bolushti we yügürüp kélip uning bilen salamlashti. **16** U ulardin: — Ular bilen néme toghruluq munazire qilishiwatisiler, — dep soridi. **17** Xalayaqtin bireylen uninggha: — Ustaz, men oghlumni séning aldinggha élip keldim, chünki uninggha gacha qilghuchi bir roh chaplishiwalghan. **18** Her qétim roh uni chirmiwalsi, uni tartishturup yiqitidu, shuning bilen balining aghzi köpükliship, chishliri kiriship kétidu; qaqshal bolup qalidu. Muxlisliringdin jinni heydiwetkeysiler dep tilidim, biraq ular qilalmidi, — dédi. **19** U jawaben: — Ey étiqadsız dewr, siler bilen qachan'oghliche turay?! Men silerge yene qachan'oghliche sewr qalay? — Balini aldinggha élip kelinglar — dédi. **20** Ular balini uning aldigha élip keldi. Eysani körüş bilenla roh balining pütün bedinini tartishturuwetti. Bala yiqilip, aghzidin köpük chiqqan péti yerde yumilap ketti. **21** U balining atisidin: — Bu ish béshigha kelginige qanche uzun boldı? —

dep soridi. U: — Kichikidin tartip shundaq, 22 jin uni halak qilish üçün köp qétim otaq we sugha tashlidi. Emdî bir amal qilalisang, bizge ich aghritip shapaet qilghaysen! — dédi. 23 Eysa uninggha: — «Qilalisang!» deysen'ghu! Ishenchte bolghan ademme ish mumkindur! — dédi. 24 Balining atisi derhal: — Men ishini; ishchisizlikimge medet qilghaysen! — dédi yighlap nida qilip. 25 Emdî Eysa köpchilikning yügürüşüp kelgenlikini körüp, héliqi napak rohqa tenbih béríp: — Ey ademni gas we gacha qilghuchi roh! Buyruq qilimenki, uningdin chiq, ikkinchi kirgüchi bolma! — dédi. 26 Shu haman jin bir chiriride, balini dehshtelik tartishturup, uningdin chiqip ketti. Bala ölüktek yétip qaldi, xalayıqning köpinchisi «U öldi!» déyishti. 27 Lékin Eysa balini qolidin tutup yöli, bala ornidin turdi. 28 Eysa öyge kirginden kéyin, muxlisleri uning bilen yalghuz qalghanda uningdin: — Biz néme üçün jinni heydiwételmidüq? — dep sorashti. 29 U ulargha: — Bu xil [jin] dua we rozidin bashqa yol bilen chiqirilmas, — dédi. 30 Ular shu yerdin ayrilip, Galiliyedin ötüp kétiwatatti. Biraq u buni héchkimning bilishini xalimaytti. 31 Chünki u muxlisirigha: — Insan'oghli insanlarning qoligha tapshurulup, ular uni öltürdi. Öltürülüp üç künden kéyin u tirilidu, — dégen telimini bériwatatti. 32 Lékin [muxlislar] bu sözni chüshenmidi hemde uningdin sorashqimu pétinalmidi. 33 U KeperNahum shehirige keldi. Öyge kirgende u ulardin: — Yolda néme toghrisida mulahizileshtinglar? — dep soridi. 34 Lékin ular shük turdi, chünki ular yolda qaysim eng ulghu dep bir-biri bilen mulahizileshekendi. 35 U olturup, on ikkeylenni yénigha chaqirip, ulargha: — Kim birinchi bolushni istigen bolsa, shu hemmeylenning eng axirqisi we hemmeylenning xizmetkari bolsun, — dédi. 36 Andin u kichik bir balini oturida turghuzdi we uni quchiqigha élip turup, ulargha mundaq dédi: 37 — Kim méning namimda mushundaq kichik balini qobul qilsa, méni qobul qilghan bolidu. Kim méni qobul qilsa, u méni emes, belki méni ewetküchini qobul qilghan bolidu. 38 Yuhanna uninggha: — Ustaz, séning naming bilen jinlarni heydedatqan birsini körüdu. Lékin u biz bilen birge sanga egeshkenlerdin bolmighachqa, uni tostuq, — dédi. 39 Lékin Eysa: — Uni tosmanglar. Chünki méning namim bilen bir möjize yaratqan birsi arqidinla méning üstümizin yaman gep qilishi mumkin emes. 40 Chünki bizge qarshi turmighanlar bizni qollighanlardur. 41 Chünki men silerge shuni berheq éytip qoyayki, Mesihke mensup bolghanliqinglar üçün, méning namimda silerge hetta birer piyale su bergen kishimu öz in'amigha érishmey qalmaydu. 42 Lékin manga étiqad qilghan bundaq kichiklerdin birini gunahqa putlashturghan herqandaq ademni, u boynigha yoghan tügmen téshi ésilghan halda déngizgha tashliwétilgini ewzel bolatti. 43 Eger emdi qolung séni gunahqa putlashtursa, uni késip tashliwet. Chünki ikki qolung bar halda dozaxqa, yeni öchürülmes otaq kirginingdin köre, cholaq halda hayatiqqa kirgining ewzeldur. (Geenna g1067) 44 Chünki dozaxta shularni [yeydighan] qurt-qongghuzlar ölmeydu, yalqunluq ot öchmeydu. 45 Eger emdi putung séni [gunahqa] putlashtursa, uni késip tashliwet. Chünki ikki putung bar halda dozaxqa, yeni öchürülmes otaq tashlan'ghiningdin köre, tozur halda hayatiqqa kirgining ewzel. (Geenna g1067) 46 Chünki dozaxta shularni [yeydighan] qurt-qongghuzlar ölmeydu, yalqunluq ot öchmeydu. 47 Eger közüng séni [gunahqa] putlashtursa, uni oyup tashliwet. Ikki közüng bar halda otluq dozaxqa tashlan'ghiningdin köre, singar közlük bolup Xudaning padishahliqigha kirgining ewzel. (Geenna g1067) 48 Chünki dozaxta shularni [yeydighan] qurt-qongghuzlar ölmeydu, yalqunluq ot öchmeydu. 49 Hemme adem ot bilen tuzlinidu we herbir qurbanliq tuz bilen tuzlinidu. 50 Tuz yaxshi

nersidur. Halbuki, eger tuz öz tuzluqini yoqatsa, uninggha qaytidin tuz temini qandaqmu kirgüzgili bolidu? Özinglarda tuz tépilsun we bir-biringlar bilen inaqliqta ötinglar.

10 U u yerdin qozghilip, Yehudiye ölkisi terepliridin ötüp, Iordan deryasining u qétidiki rayonlarginu bardi. Top-top ademler yene uning etrapigha olishwalghanidi. U aditi boyiche ulargha telim bérishke bashlidi. 2 Bezi Perisiyler uning yénigha kélip un qiltaqqa chüshürüş meqsitide uningdin: — Bir ademning ayalini talaq qilishi Twrat qanunigha uyghunmu? — dep soridi. 3 Lékin u jawaben: — Musa [peyghember] silerge néme dep buyrughan? — dédi. 4 Ular: — Musa [peyghember] kishining ayalini bir parche talaq xéti yézipla talaq qilishigha ruxset qilghan, — déyishti. 5 Eysa ulargha: — Tash yüreklikingardin u silerge bu emni pütken; 6 Lékin Xuda alem apiride bolghinida [insanlarni] «Er we ayal qilip yaratti». 7 «Shu sewebtin er kishi ata-anisidin ayrilidu, ayali bilen birlisip 8 ikkilisi bir ten bolidu». Shundaq iken, er-ayal emdi ikki ten emes, belki bir ten bolidu. 9 Shuning üçün, Xuda qoshqanni insan ayrimisun, — dédi. 10 Ular öyge qaytip kélip kirgende, muxlisleri uningdin bu heqte soridi. 11 U ulargha: — Ayalini talaq qilip, bashqa birini emrige alghan kishi ayaligha gunah qilip zina qilghan bolidu. 12 Érini qoyuwétip, bashqa erge tegken ayalmu zina qilghan bolidu, — dédi. 13 Qolungni tegküzgeysen dep, kishiler kichik balilirini uning aldigha élip kéliwatatti. Biraq muxlislar élip kelgenlerni eyibledi. 14 Buni körgen Eysa achchiqlinip, muxlisirigha: Balilar aldigha kelsun, ularni tosmanglar. Chünki Xudaning padishahliqi del mushundaqlargha tewedur. 15 Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, Xudaning padishahliqini sebiy balidek qobul qilmisa, uninggha hergiz kirelmeydu, — dédi. 16 Shuning bilen u balilarni quchiqigha élip, ulargha qollirini tegküzüp bext tilidi. 17 U yolgha chiqqanda, birsi uning aldigha yügürüp kélip, uning aldida tizlinip uningdin: — I yaxshi ustaz, men qandaq qilsam mengüglük hayatqa mirasliq qilimen? — dep soridi. (aiónios g166) 18 Lékin Eysa uninggha: — Méni némishqa yaxshi deysen? Peqet biridin, yeni Xudadin bashqa héchkim yaxshi emestur. 19 Sen Tewrattiki «Zina qilma, qatilliq qilma, oghriliq qilma, yalghan guwahliq berme, xiyanet qilma, atanangni hörmet qil» dégen berhiz-perzlerni bilisen, — dédi. 20 U adem jawaben: — Ustaz, bularning hemmisige kichikimdin tartip emel qilip kéliwatimen, — dédi. 21 Eysaning uninggha qarap muhebbiti qozghaldi we uninggha: — Sende yene bir ish kem. Béríp pütün mal-mülkingni sétip, pulini yoqsullargha bergin we shundaq qilsang, ershte xezineng bolidu; andin kélip kréstni kötürüp manga egeshkin! — dédi. 22 Lékin mushu sözni anglap, uning chirayi tutulup, qayghugha chömüp u yerdin ketti. Chünki uning mal-dunyasi nahayiti köp idi. 23 Andin Eysa chörisige sepsélp qarap, muxlisirigha: — Mal-dunyasi köplerning Xudaning padishahliqigha kirishi némidégen teslikte bolidu-he! — dédi. 24 Muxlislar uning sözlirige intayin heyran bolushti, lékin Eysa ulargha yene jawaben: — Balirim, mal-mülükke tayan'ghanlar üçün Xudaning padishahliqigha kirish némidégen tes-he! 25 Tögining yingnining közidin ötüshi bay ademning Xudaning padishahliqigha kirishidin asandur! — dédi. 26 Ular buni anglap intayin bek heyran bolushup, bir-biridin: Undaqta, kim nijatqa érisheleydu? — dep sorashti. 27 Eysa ulargha qarap: — Bu ish insan bilen wujudqa chiqishi mumkin emes, lékin Xuda üçünü mumkin emes bolmaydu; chünki Xudagha nisbeten hemme ish mumkin bolidu, — dédi. 28 Buning bilen Pétrus uninggha: — Mana, biz bolsaq, hemmini tashlap sanga egeshtuq!? — dégli turdi. 29 Eysa uninggha jawaben mundaq dédi: — Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, men

üchün we xush xewer üchün öyi, aka-ukiliri, acha-singilliri, atisi, anisi, ayali, baliliri yaki yer-zéminliridin waz kechkenlerning hemmisi **30** bu zamanda bularning yüz hessisige, yeni öy, aka-uka, acha-singil, ana, balilar we yer-zéminlarga (ziyankeshlikler qoshulghan halda) muyyeser bolmay qalmaydu we kélidighan zamandun menggülik hayatqa érishmey qalmaydu. (**aiön g165, aiönios g166**) **31** Lékin shu chaghda nurghun aldida turghanlar arqigha ötidu, nurghun arqida turghanlar aldigha ötidu. **32** Ular Yérusalémgha chiqidighan yolda idi, Eysa hemmingda aldida kétiwatatti. [Muxlisli] bek heyran idi hemde uninggha egeshkenlrmu qorquch ichide kétiwatatti. Eysa on ikkeylenni yene öz yénigha tartip, ulargha öz béshigha chüshidighanlirini uqturushqa bashlap: **33** — Mana biz hazir Yérusalémgha chiqip kétiwatimiz. Insan'oghli bash kahinlar we Tewrat ustazlirigha tapshurulidu. Ular uni ölümge mehkm qilidu we ular elliklerge tapshuridu. **34** Ular bolsa uni mexsire qilip, qamchilap, uning üstige töküridu we uni öltüridu. Lékin üç kündin kéyin u qayta tirilidu, — dédi. **35** Zebedyning oghulliri Yaqup bilen Yuhanna uning aldigha kélip: — Ustaz, sendin néme tilisek orundap berseng, dep ötünimiz, — déyishti. **36** U ulargha: — Silerge néme qilip bérishimni xalaysiler? — dédi. **37** — Sen shan-sheripingde bolghiningda, birimizni ong yéningda, birimizni sol yéningda olturghuzghaysen, — déyishti ular. **38** Eysa ulargha jawaben: — Néme telep qilghanliqlarni bilmeywatisiler. Men ichidighan qedeimi ichelensiler? Men qobul qilidighan chömüldürishni silermu qobul qilalamsiler? **39** — Qilalaymiz, — déyishti ular. Eysa ulargha: — Derweqe, men ichidighan qedehimni silermu ichisiler we men qobul qilidighan chömüldürülüş bilen chömüldürülisiler. **40** Biraq ong yaki sol yénimda olturushqa nésip bolush méning ilikimde emes; belki kimlerge teyyarlan'ghan bolsa, shulargha bérilidu, — dédi. **41** Buningdin xewer tapqan [qalghan] on [muxlis] Yaqup bilen Yuhannadin xapa bolushqa bashlidi. **42** Lékin Eysa ularni yénigha chaqirip, mundaq dédi: — Silerge melumki, yal eller üstidiki hökümrän dep hésablan'ghanlar qol astidiki xelq üstidin buyruqwazliq qilip hakimiyet yürügüzidu, we hoquqdarliri ularni xojayinlarche idare qilidu. **43** Biraq silerning aranglarda bundaq ish bolmaydu; belki silerdin kim mertiwilik bolushni xalisa, u silerning xizmitinglarda bolsun; **44** we kim aranglarda birinchi bolushni istise, u hemme ademning quli bolsun. **45** Chünki Insan'oghlimu derweqe shu yolda köpchilik méning xizmitimde bolsun demey, belki köpchilikning xizmitide bolay we jénimni pida qilish bedilige nurghun ademlerni hörlükke chiqaray dep keldi. **46** Ular Yérixo shehirige keldi. [Eysa] muxlisleri we zor bir top ademler bilen bille Yérixodin chiqqan waqitta, Timayning Bartimay isimlik qarighu oghli yol boyida olturup, tilemchilik qiliwatatti. **47** U «Nasaretlik Eysa»ning u yerde ikenlikini anglap: — I Dawutning oghli Eysa, manga rehim qilghaysen! — dep towlashqa bashlidi. **48** Nurghun ademler uni «Ün qiarmas» dep eyblidi. Lékin u: — I Dawutning oghli, manga rehim qilghaysen, — dep téximu ünlük towlidi. **49** Eysa toxtap: Uni chaqiringlar, — dédi. Shuning bilen ular qarighuni chaqirip uninggha: — Yürekli bol! Ornungdin tur, u séni chaqiriwatidu! — déyishti. **50** U adem chapinini sélip tashlap, ornidin des turup Eysaning aldigha keldi. **51** Eysa jawaben uningdin: — Sen méni néme qil deysen? — dep soridi. Qarighu: — I igem, qayta köridighan bolsam'idi! — dédi. **52** Eysa uninggha: — Yolunggha qaytsang bolidu, étiqading séni saqaytti, — déwidu, u shuan köreleydighan boldi we yol boyi Eysagha egiship mangdi.

11 Ular Yérusalémgha yéqinlaship, Zeytun téghining étikidiki Beyt-Fagi we Beyt-Aniya yézilirigha yéqin kelginide, u ikki

muxlisigha aldin mangdurup ulargha: — Siler udulunglardiki yézigha béringlar. Yézigha kiripla, adem balisi minip baqmighan, baghlaqliq bir texeyni körisiler. Uni yéship bu yerge yétilep kélinglar. **3** Eger birsi silerdin: «Némishqa bundaq qilisiler?» dep sorap qalsa, «Rebning buninggha hajiti chüshiti we u hélila uni bu yerge ewetip béridu» — denglar, — dep tapilidi. **4** Ular kétip acha yol üstidiki öyning derwazisi sirtida baghlaghliq turghan bir texeyni kördi. Ular tanini yeshti. **5** U yerde turghanlardin beziler: — Texeyni yéship néme qilisiler? — déyishti. **6** Muxlislar Eysaning buyrughinidek jawab berdi, héliqi kishiler ulargha yol qoydi. **7** Muxlislar texeyni Eysaning aldigha yétilep kélip, üstige öz yépincha-chapanlirini tashlidi; u üstige mindi. **8** Emdi nurghun kishiler yépincha-chapanlirini yolgha payandaz qilip saldi; bashqiliri derexlerdin shax-shumbilarni késip yolgha yaydi. **9** Aldida mangghan we keynidin egeshkenler: «Hosanna! Perwerdigarning namida kelgüchige mubarek bolsun! **10** Atimiz Dawutning kélidighan padishahliqigha mubarek bolsun! Ershielada teshekkür-hosannalar oqulsun!» — dep warqirishatti. **11** U Yérusalémgha bérp ibadetxana hoylilirigha kirdi; we etrapidiki hemmini közdin kechürgendin kéyin, waqit bir yerge bérp qalghachqa, on ikkeylen bilen bille yene Beyt-Aniyagha chiqti. **12** Etisi, ular Beyt-Aniyadin chiqqanda, uning qorsiqi échip ketkenidi. **13** Yiraqtiki yopurmaqliq bir tüp enjür derixini bayqap, uningdin birer méwe taparmenmikim dep yénigha bardu; lékin tüwige kelgende yopurmaqtin bashqa héch nerse tapalmidi. Chünki bu enjür pishidighan pesil emes idi. **14** U derexke söz qilip: — Buningdin kéyin menggü héchkim sendin méwe yémige! — dédi. Muxlisirimu buni anglidi. (**aiön g165**) **15** Ular Yérusalémgha keldi; u ibadetxana hoylilirigha kirip, u yerde élim-sétim qiliwatqanlarni heydeshe bashlidi we pul tégishküchilerning shirelirini, paxtek-kepter satquchilarning orundulirini örüwetti; **16** we héchkimning héchqandaq mal-buyumlarini ibadetxana hoyliliridin kötürüp ötüshige yol qoymidi. **17** U xelqge: — Muqeddes yazmilarda: «Méning öyüm barliq eller üchün dua-tilawetxana dep atilidu» dep pütülgen emesmu? Lékin siler uni bulangchilarning uwisigha aylanduruwettinglar! — dep telim bashlidi. **18** Bash kahinlar we Tewrat ustazliri buni anglap, uni yoqitishning charisini izdesheke bashlidi; pütükl xalayiq uning telimige teejjuplinip qalghachqa, ular uningdin qorqatti. **19** Kechqurun, u [muxlisli] [bilen] sheherning sirtigha chiqip ketti. **20** Etisi seherde, ular enjür derixining yénidin ötüp kétiwétip, derexning yiltizidin qurup ketkenlikini bayqashti. **21** [Derexni halitini] ésige keltürgen Pétrus: — Ustaz, qara, sen qarighighan enjür derixi qurup kéliptu! — dédi. **22** Eysa ulargha jawaben mundaq dédi: — Xudaning ishenchide bolunglar. **23** Men silerge shuni berheq éytip qoyayki, kimdekim bu taghqa: Bu yerdin kötürülüp déngizgha tashlan!» dese we shundaqla qelbide héch guman qilmay, belki éytqinining emelge éshishigha ishench bar bolsa, u éytqan ish uning üçtün emelge ashidu. **24** Shu sewebtin men silerge shuni éytimeyki, dua bilen tiligen herbir nerse bolsa, shuninggha érishtim, dep ishininglar. Shunda, tiligininglar emelge ashidu. **25** We ornunglardin turup dua qilghininglarda, birersige guminglar bolsa, uni kechürünglar. Shuning bilen ershtiki Atanglarmu silerning gunahliringlarni kechürüm qilidu. **26** Lékin siler bashqilarni kechürüm qilmisanglar, ershtiki Atanglarmu silerning gunahliringlarni kechürüm qilmaydu. **27** Ular Yérusalémgha qaytidin kirdi. U ibadetxana hoylilirida aylinip yürügende, bash kahinlar, Tewrat ustazliri we aqsqaqallar uning yénigha kélip: **28** — Sen qiliwatqan bu ishlarni qaysi hoquqqa tayinip qiliwatisen? Sanga bu ishlarni qilish hoquqini kim bergen? — dep soridi. **29** Eysa ulargha jawaben: — Menmu

silerdin bir soal soray. Siler uninggha jawab bersenglar, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayininip qiliwatqanliqimni éytip bérimen: **30** — Yehya yürgüzgen chömüldürüsh bolsa, ershtinmu, yaki insanlardinmu? Manga jawab bersenglarchu! **31** Ular özara mulahize qiliship: — Eger «Ershtin kelgen» dések, u bizge: «Undaqa, siler néme üçün Yehyagha ishenmidinglar?» deydu. **32** Eger: «Insanlardin kelgen» dések, ... bolmaydu! — déyishti (chünki barliq xelq Yehyani peyghember dep qarighachqa, ular xelqtin qorqatti). **33** Buning bilen, ular Eysagha: — Bilmeymiz, — dep jawab bérishti. — Undaqa, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa tayininip qiliwatqanliqimni éytmaymen, — dédi u ulargha.

12 Andin, u ulargha temsiller bilen sözleshke bashlidi: — Bir kishi bir üzümzarliq berpa qilip, etrapini chitlaptu; u bir sharab kölchiki qéziptu we bir közet munarini yasaptu. Andin u üzümzarliqni baghwenlerge ijarige bérip, özi yaqa yurtqa kétiptu. **2** Üzüm pesli kelgende, baghwenlerdin üzümzarliqti méwilerdin [téghshlikini] ekélis üçün bir qulni ularning yénigha ewetiptu. **3** Lékin ular uni tutuwélip dumbalap, quruq qol qayturuptu. **4** Xojayin yene bir qulni ularning yénigha ewetiptu. Uni bolsa ular chalma-kések qilip, bash-közini yérip, haqaretlep qayturuptu. **5** Xojayin yene birsini ewetiptu. Lékin uni ular óltürüptu. U yene tola qullarni ewetiptu, lékin ular bezilirini dumbalap, bezilirini óltürüptu. **6** Xojayinning yénimda peqet uning söyümlük bir oghlila qalghachqa, ular oghlumnighu hörmét qilar dep, u uni eng axiri bolup baghwenlerning yénigha ewetiptu. **7** Lékin shu baghwenler özara: «Bu bolsa mirasxor; kélinglar, uni óltürüwétyeli, shuning bilen mirasni bizningki bolidu!» déyishti. **8** Shunga ular uni tutup óltürüp, üzümzarliqning sirtigha tashliwétiptu. **9** Emdi üzümzarliqning xojayini qandaq qilidu? U özi kélip baghwenlerni óltürüde we üzümzarliqni bashqilargha béridu. **10** Emdi siler muqeddes yazmilardin munu aytetni oqup baqmighanmusiler? — «Tamchilar tashliwetken tash bolsa, Burjek téshi bolup tiklendi. **11** Bu ish Perwerdigardindur, Közimiz aldida karamet bir ishtur» **12** Ular uning bu temsilni ózlerige qaritip éytqanliqini chüshendi; shunga ular uni tutush yolini izdeshti; halbuki, xalayiqtin qorqushup, uni tashlap kétip qaldi. **13** Shuningdin kéyin, ular birneche Perisiy we Hérodning tereparlarini uni öz sözi bilen qiltaqqa chüshürüsh meqsitide uning aldigha ewetti. **14** Ular kélip uninggha: — Ustaz, silini semimiy adem, ademlerge qet'iy yüz-xatire qilmaydu, héchkimge yan basmaydu, belki kishilerge Xudaning yolini sadiqliq bilen ógitip kéliwatidu, dep bilimiz. [Siliche], [Rim impératori] Qeyserge baj-séliq tapshurush Tewrat qanunigha uyghunmu-yoq? **15** Zadi baj tapshuramduq-tapshurmamduq? — déyishti. Lékin u ularning saxtipezlikini bilip ulargha: — Némishqa méni sinimaqchisiler? Manga bir «dinar» pulni ekélinglar, men körüp baqay, — dédi. **16** Ular pulni élip keldi, u ulardin: — Buning üstidiki süret we nam-isim kimning? — dep soridi. — Qeyserning, — déyishti ular. **17** Eysa ulargha jawaben: — [Undaq bolsa], Qeyserning heqqini Qeyserge, Xudaning heqqini Xudagha tapshurunlar, — dédi. Shuning bilen ular uninggha intayin heyran qélishi. **18** Andin «Ölgenler tirilmeydu» deydighan Saduqiylar uning aldigha kélip qistap soal qoydi: **19** — Ustaz, Musa [peyghember] Tewratqa bizge: «Bir kishi ölüp kétip, ayali tul qélip, perzent körmigen bolsa, uning aka yaki inisi tul qalghan yenggisini emrige élip, qérindishi üçün nesil qaldurushi lazim» dep yazghan. **20** Burun yette aka-uka bar idi. Chongi öylinip perzent qaldurmayla öldi. **21** Ikkinchi qérindishi yenggisini emrige élip, umu perzent körmey öldi. Üchinchisining ehwalimu uningkiye oxshash boldi. **22**

Shu teriqide yettisi oxshashla uni élip perzent körmey ketti. Axirda, u ayalmu alemdin ötti. **23** Emdi tirilish küvide ular tirilgende, bu ayal qaysisining ayali bolidu? Chünki yettisining hemmisi uni xotunluqqa alghan-de! — déyishti. **24** Eysa ulargha mundaq jawab berdi: — Siler ne muqeddes yazmilarni ne Xudaning qadritini bilmegenlikinglar sewebidin mundaq azghan emesmusiler? **25** Chünki ölümdin tirilgende insanlar öylenmeydu, erge tegmeydu, belki ershtiki perishtilerge oxshash bolidu. **26** Emdi ölgenlerning tirilishi mesilisi heqqide [Tewratqa], yeni Musagha chüshürülgen kitabtki «tikenlik» weqeside, Xudaning uninggha qandaq éytqini, yeni: «Men Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasidurmen!» déginini oqumidinglarmu? **27** U ölüklerning Xudasi emes, belki tiriklerning Xudasidur! Shunga siler qattiq ézip ketkensiler! **28** Ulargha yéqin kelgen, munazirileshkenliniri anglighan we Eysaning ulargha yaxshi jawab bergenkilini körge bir Tewrat ustazi uningdin: — Pütün emrlerning ichide eng muhimi qaysi? — dep soridi. **29** Eysa mundaq jawab berdi: — Eng muhim emr shuki, «Anglighin, ey Israill Perwerdigar Xudayimiz bolghan Reb birdur. **30** Perwerdigar Xudayingni pütün qelbing, pütün jénig, pütün zéhnig we pütün küchüng bilen söygin». Mana bu eng muhim emr. **31** Uninggha oxshaydighan ikkinchi emr bolsa: — «Qoshnangni özüngni söygendeك söy». Xéçqandaq emr bulardin üstün turmaydu. **32** Tewrat ustazi uninggha: — Toghra éytingiz, ustaz, heqiqet boyiche sözlidingiz; chünki U birdur, Uningdin bashqisi yoqter; **33** insanning Uni pütün qelbi, pütün eqli, pütün jéni we pütün küchi bilen söyüshi hem qoshnisinimu özini söygendeك söyüshi barliq köydürme qurbanliqlar hem bashqa qurbanliq-hediyelerdinmu artuqter. **34** Eysa uning aqilanilik bilen jawab berginini körüp: — Sen Xudaning padishahliqidin yiraq emessen, — dédi. Shuningdin kéyin, héchkim uningdin soal sorashqa pétinalmidi. **35** Ibadetxana hoylilirida telim bergende, Eysa bulargha jawaben mundaq soalni otturigha qoydi: Tewrat ustazlirining Mesihni «Dawutning oghli» déginini qandaq chüshinsiler? **36** Chünki Dawut özi Muqeddes Rohta mundaq dégen'ghu: — «Perwerdigar méning Rebbimge éyttiki: — «Men séning düşmenliringni textiperig qilghuche, Méning ong yénimda olturghin!». **37** Dawut [Mesihni] shundaq «Rebbim» dep atighan tursa, emdi [Mesih] qandaqmu [Dawutning] oghli bolidu? U yerdiki top-top xelq uning sözini xursenlik bilen anlaytti. **38** U ulargha telim berginide mundaq dédi: — Tewrat ustazliridin hoshiyar bolunglar. Ular uzun tonlarni kiyiwalghan halda kérilip yürüshke, bazarlarda kishilerning ulargha bolghan [uzun] salamlirigha, **39** sinagoglarda aldinqi orunlarda, ziyapetlerde törede olturushqa amraq kéliidu. **40** Ular tul ayallarning barliq öy-bésatlarini yewalidu we köz-köz qilip yalghandin uzundin-uzun dualar qilidu. Ularning tartidighan jazasi téximu éghir bolidu! **41** U ibadetxanidiki sediqe sanduqining udulida olturup, uninggha pullirini tashlawatqan xalayiqqa qarap turatti. Nurghun baylar uninggha xéli köp pul tashlashti. **42** Namrat bir tul ayalmu kélip, tiyinning töttin biri qimmitidiki ikki leptonni tashlidi. **43** U muxlisirini yénigha chaqirip, ulargha mundaq dédi: — Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu namrat tul ayalning iane sanduqigha tashlighni bashqilarning hemmisining tashlighanliridin köptur. **44** Chünki bashqilar özlirining éship tashqanliridin sediqe qildi; lékin bu ayal namrat turupmu, özining bar-yoqini — tirikchilik qildighinining hemmisini sediqe qilip tashlidi.

13 U ibadetxanidin chiqiwatqanda, muxlisiridin biri uninggha: — Ustaz, qara, bu némidégen heywetlik tashlar we imaretler-he! — dédi. **2** Eysa uninggha jawaben: — Sen bu

heywetlik imaretlerni kördüngmu? Bir tal tashmu tash üstide qalmaydu, hemmisi qaldurulmay gumran qilinidu, — dédi. **3** U Zeytun téghida, yeni ibadexnaning udulida olturghanda, Pétrus, Yaqub, Yuhanna we Andriyaslar uningdin astighina: **4** — Bizge éytqinchi, bu ishlar qachan yüz béridu? Bu barliq weqelerning yüz béridighanliqini körsitidighan néme alamet bolidu? — dep sorashti. **5** Eysa ulargha jawaben söz bashlap mundaq dédi: — Hézi bolunglarki, héchkim silerni azdurup ketmisun. **6** Chünki nurghun kishiler méning namimda kélip: «Mana özüim shudurmen!» dep, kök ademlerni azduridu. **7** Siler urush xewerleri we urush shepilirini anglighininglarda, bulardin alaqaqade bolup ketmenglari; chünki bu ishlarning yüz bérishi muqerrer. Lékin bu zaman axiri yétip kelgenliki emes. **8** Chünki bir millet yene bir millet bilen urushqa chiqidu, bir padishahlik yene bir padishahlik bilen urushqa chiqidu. Jay-jaylarda yer tewreshler yüz béridu, acharchiliqlar we qalaymiqanchiliqlar bolidu. Mana bu ishlarning yüz bérishi «tughutning tolghiqining bashlinishi» bolidu, xalas. **9** Siler bolsanglar, özünglarga pexes bolunglar; chünki kishiler silerni tutqun qilip sot mehkimilirige tapshurup béridu, sinagoglarda qamchilinsiler. Siler méning sewebimdin emirler we padishahlar aldigha élip bérilip, ular üçhün bir guwahliq bolsun dep soraqqa tartilsiler. **10** Lékin bulardin awwal xush xewer pütkül ellerge jakarlinishi kérek. **11** Emdi ular silerni apirip [soraqqa] tapshurghanda, néme déyish heqqide ne endishe ne mulahize qilmanglar, belki shu waqit-saitide silerge qaysi gep bérilse, shuni éytinglar; chünki sözlügüchi siler emes, Muqeddes Rohdur. **12** Qérindash qérindishigha, ata balisigha xainliq qilip ölüme tutup béridu. Balilarmu ata-anisi bilen zitliship, ularni ölüme mehikum qildiridu. **13** Shundaqla siler méning namim tüpeylidin hemme ademning nepritige uchrasiler, lékin axirghiche berdashliq bergenler qutquzulidu. **14** «Weyran qilghuchi yirginchlik nomussizliqning özi turushqa téghishlik bolmighan yerde turghinini körgininglarda, (kitabxan bu sözning menisini chüshen'gey) Yehudiyé ölkiside turuwatqanlar taghlargha qachsun. **15** Ögzide turghan kishi öyige chüshmey yaki öyidiki birer némini alghili ichige kirmey [qachsun]. **16** Étizlarda turuwatqan kishi bolsa chapinini alghili öyige yamnisun. **17** U künlerde halimidar ayallar we bala émitiwatqanlarning haligha way! **18** [Qachidighan] waqtinglarning qishqa toghra kélip qalmasliqi üçhün dua qilinglar. **19** Chünki u chaghda Xuda yaratqan dunyaning apiride qilin'ghandin buyan mushu chaghqiche körtülüp baqmighan hem kelgüsidadimu körülmeydighan zor azab-oqubet bolidu. **20** Eger Perwerdigar u künlerni azaytmisa, héchqandaq et igisi qutulalmaydu. Lékin U Öz tallighanliri üçhün u künlerni azaytidu. **21** Eger u chaghda birsi silerge: «Qaranglar, bu yerde Mesih bar!» yaki «Qaranglar, u ene u yerde!» dése, ishenmenglari. **22** Chünki saxta mesihler we saxta peyghemler meydan'gha chiqidu, möjizilik alametler we karametlerni körsitidu; shuning bilen eger mumkin bolidighan bolsa, ular hetta [Xuda] tallighanlarni hem azduridu. **23** Shuning üçhün, siler hoshyar bolunglar. Mana, men bu ishlarning hemmisini silerge aldin'ala uqturup qoydum. **24** Emdi shu künlerde, shu azab-oqubet ötüp ketken hamam, quyash qariyidu, ay yoruqluqini bermeydu, **25** yultuzlar asmandin tökülüp chüshidu, asmandiki küchler lertzige kélidu. **26** Andin kishiler Insan'oghlining ulugh küch-qudret we shan-sherap bilen bulutlar ichide kéliwatqanliqini köridu. **27** U öz perishtilirini ewetidu, ular uning tallighanlirini dunyanning töt teripidin, zéminning chetliridin asmanning chetlirigiche yighip jem qilidu. **28** — Enjür derixidin mundaq temsilni biliwélinglar: — Uning shaxliri kökirip yopurmaq chiqarghanda, yazning

yéqinlap qalghanliqini bilisiler. **29** Xuddi shuningdek, [men baya dégenlirimning] yüz bériwatqanliqini körgininglarda, uning yéqinlap qalghanliqini, hetta ishik aldida turuwatqanliqini biliwélinglar. **30** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu alametlerning hemmisi emelge ashurulmay turup, bu dewr ötmeydu. **31** Asman-zémin yoqilidu, biraq méning sözlirim hergiz yoqalmaydu. **32** Lékin shu küni yaki waqit-saiti toghrulug xewerni héchkim bilmeydu — hetta ne ershtiki perishtilermu bilmeydu, ne oghul bilmeydu, uni peqet Atila bilidu. **33** Hoshyar bolunglar, segek bolup dua qilinglar, chünki u waqit-saetning qachan kélidighanliqini bilmeysiler. **34** Bu xuddi yaqa yurtqa chiqmaqchi bolghan ademning ehwaligha oxshaydu. Yolgha chiqidighan chaghda, u qullirigha öz hoquqini béqitip, herbirige öz wezipisini tapshuridu we derwaziwenningmu segek bolushini tapilaydu. **35** Shuningdek, silermu segek bolunglar; chünki öyning igisining [qaytip] kélidighan waqiting — kechqurunmu, tün yérimimu, xoraz chillighan waqitmu yaki seher waqitmu — uni bilemeysiler; **36** u tuyuqsiz kelgende, silerning uxlawatqininglarning üstige chüshmisun! **37** Silerge éytqinimni men hemmeylen'ge éytmen: Segek turunglar!

14 «Ötüp kétish» héyti we «pétir nan héyti»gha ikki kün qalghanidi. Bash kahinlar we Tewrat ustazliri uni hiyle-neyreng bilen tutup öltürüshning charisini izdeyetti. **2** Chünki ular: — Bu ish héyt-ayem künliri qilinmisun. Bolmisa, xelq arisida malimanchilik chiqishi mumkin, — déyishetti. **3** Emdi u Beyt-Aniya yézisida, «Simon maxawning öyide dastixanda olturghanda, aq qashtéshi shishide nahayiti qimmatlik sap sumbul etirni kötürüp kelgen bir ayal uning yénigha kirdi. Ayal aq qashtéshi shéshini chéqip, etirni Eysaning béshigha quydi. **4** Lékin beziler buninggha xapa bolushup, bir-birige: — Bu etir néme dep shundaq israp qilinidu? **5** Chünki bu etirni üç yüz dinardin artuq pulgha satqili bolatti, puli kembeghellerge sediqe qilinsa bolmamti! — déyishti. Ular ayalgha shundaq tapa-tene qilghili turdi. **6** Lékin Eysa ulargha: — Uning ixtiyarigha qoyunglar, néme dep uning könglini aghritisiler? U méning üstümge yaxshi ish qildi. **7** Chünki kembeghellér daim aranglarda bolidu, xalighan waqitinglarda ulargha xeyr-saxawet körsiteleysiler; lékin méning aranglarda bolushum silerge daim nésip boluwermeydu! **8** Ayal chamingning yétishiche qildi; u méning bedininimning depne qilinishigha aldin'ala teyyarliq qilip, uninggha etir-may quyup qoydi. **9** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu xush xewer pütkül dunyanning qeyéride jakarlansa, bu ayal eslinip, uning qilghan bu ishi teriplinidu, — dédi. **10** Shu waqitta, on ikkiyendin biri bolghan Yehuda Ishqariyot uni ulargha tutup bérish meqsitide bash kahinlarning aldigha bardu. **11** Ular buni anglap xushal bolup ketti we uninggha pul bérishke wede qilishti. Yehuda uni tutup bérishke muwapiq purset izdep yüretti. **12** Pétir nan héytining birinchi küni, yeni ötüp kétish héytining qurbanliq [qozisi] soyulidighan küni, muxlislar uningdin: — Ötüp kétish héytining [tamiqini] yéyishing üçhün bizning qeyerge bérup teyyarlisimizni xalaysen? — dep soridu. **13** U muxlisliridin ikkiylenni aldin mangghuzup ulargha: — Sheherge kiringlar, u yerde kozida su kötürüwalghan bir er kishi silerge uchraydu. Uning keymidin méninglar. **14** U adem nege kirse shu öyning igisige: «Ustaz: Muxlisirim bilen ötüp kétish héytining tamiqini yeydighan méhmanxana qeyerde? — dep sorawtidu» — denglar. **15** U silerni bashlap üstünki qewettiki retlen'gen seremjanlashturulghan chong bir éghiz öyni körsitidu. Mana shu yerde bizge teyyarliq qilip turunglar, — dédi. **16** Muxlislar yolgha chiqip sheherge kirip, yoluqqan ishlarning hemmisi u

éyrtqandek boldi. Shu yerde ular ötüp kêtish héytining tamiqini teyyarlashti. **17** Kech kirgenda, u on ikkeylen bilen öyge keldi. **18** Ular dastixanda olturup ghizalan'ghanda Eysa: — Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, aranglardiki bireylen, men bilen bille ghizaliniwatqan birsi manga satqunluq qilidu, — dédi. **19** Ular [bu sözdin] qayghugha chömüp, bir-birle uningdin: — Men emestimen? — dep soridi. Yene birsi: — Men emestimen? — dédi. **20** Lékin u ulargha: — [Shu kishi] on ikkeylenning biri, yeni qolidiki nanni men bilen teng tawaqqa tögürgüchi bolidu. **21** Insan'oghli derweqe özi toghrisida [muqeddes yazmilarda] pütülgendek alemdin kétidu; barcha Insan'oghlining tutup bérilishige wasitichi bolghan ademning haligha way! U adem tughulmighan bolsa uninggha yaxsi bolatti! — dédi. **22** Ular ghizaliniwatqanda, Eysa bir nanni qoligha élip teshekkür éyrtqandin kéyin, uni oshutup, muxlisirigha üleshtürüp berdi we: — Élinglar, bu méning ténim, — dédi. **23** Andin u qoligha jamni élip [Xudagha] teshekkür éyrtqandin kéyin, uni muxlisirigha sundi. Ularning hemmisi uningdin ichishti. **24** U ulargha: — Bu méning qénim, nurghun ademler üçhün töküldighan, yéngi ehadi tüzidighan qénimdur. **25** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, Xudaning padishahliqida yéngidin sharabtin ichidighan kün'giche, üzüm télining sherbitini hergiz ichmeymen, — dédi. **26** Ular bir medhiye küyini éyrtqandin kéyin talagha chiqip, Zeytun téghigha qarap kêtishti. **27** Andin Eysa ulargha: Siler hemminglar tandurulup putlshisiler, chünki [muqeddes yazmilarda]: «Men padichini uruwétimen, Qoylar patiparaq bolup tarqitiwétilidu» dep pütülgen. **28** Lékin men tirilgendin kéyin Galiliyege silerdin burun barimen, — dédi. **29** Lékin Pétrus uninggha: — Hemmeylen tandurulup putlshsimu, men hergiz putlashmaymen, dédi. **30** Eysa uninggha: — Men sanga berheq shuni éytip qoyayki, bügün, yeni bügün kéche xoraz ikki qétim chillighuche, sen mendin üç qétim tanisen, — dédi. **31** Lékin Pétrus téximu qet'yilik bilen uninggha: — Sen bilen bille ölidighan ish kérek bolsimu, sendin hergiz tanmaymen, — dédi. Qalghan hemmisi shundaq déyishti. **32** Andin ular Gétsimane dégen bir jaygha keldi. U muxlisarlgha: — Men dua-tilawet qilip kelgüche, mushu yerde olturup turunglar, dédi. **33** U Pétrus, Yaqup we Yuhannani birge élip mangdi we sür bésip, roh-qelbide tolimu perishan bolushqa bashlidi. **34** U ulargha: — Jénim ölidighandek bekmu azablanmaqta. Siler bu yerde qélip, oyghaq turunglar, — dédi. **35** U sel nériraq bérép, özini yerge étip düim yatti we mumkin bolsa, u deqiqining öz béshigha chüshmey ötüp kétishi üçhün dua qilip: **36** — I Abba Ata, Sanga hemme ish mumkindur; bu qedehni mendin ötküzüwetkeysen! Lékin bu ish men xalighandek emes, sen xalighandek bolsun, — dédi. **37** U [ücheylenning] yénigha qaytip kelginide, ularning uxlap qalghanliqini körüp, Pétrusqa: — Ey Simon, uxlawatamsen?! Bir saetmu oyghaq turalmidingmu?! **38** Éziqturulushthin saqlinsh üçhün, oyghaq turup dua qilinglar. Roh pidakar bolsimu, lékin kishining etliri ajizdur, — dédi. **39** Andin u yene bérép, oxshash sözler bilen qaytidin dua qildi. **40** U ularning yénigha qaytip kelginide, ularning yene uxlap qalghanliqini kördi, chünki ularning közliri uyqugha ilin'ghanidi. Ular uninggha néme déyishini bilmey qaldi. **41** U üçhünchi qétim ularning yénigha qaytip ulargha: — Siler téxiche uxlawatamsiler, téxiche dem éliwatamsiler? Emdi boldi bes! Waqit-saiti keldi; mana, Insan'oghli gunahkarlarning qoligha tapshuruldi! **42** Qopunglar, kéteyli; mana, manga satqunluq qilidighan kishi yéqin keldi! — dédi. **43** We shu deqiqide, uning sözi téxi tügimeyla, mana, on ikkeylendin biri bolghan Yehuda keldi; uning yénida bash kahinlar, Tewrat ustazliri we aqsaqallar teripidin ewetilgen qilich-toqmaqlarni körtirgen zor bir top adem bar idi. **44**

Uninggha satqunluq qilghuchi ular bilen alliburun isharetini békitip: «Men kimni söysem, u del shudur. Siler uni tutup, yalap élip kéténglar» dep kéliskenidi. **45** U kélip udul [Eysaning] aldigha bérép: — Ustaz, ustaz! — dep uni söyüp ketti. **46** Ular uninggha qol sélip, uni tutqun qildi. **47** We uning yénida turghanlardin bireylen qilichini sughurup, bash kahinning chakirigha uruwidi, uning qulini shilip chüshürtiwetti. **48** Eysa jawaben ulargha: — Bir qaraqchini tutidighandek qilich-toqmaqlarni kötürüp méni tutqili kepsilerghu? **49** Men her küni ibadetxana hoylirida siler bilen bille bolup telim béréttim, lékin siler u chaghda méni tutmidinglar. Lékin bu ishlarning yüz bérishi muqeddes yazmilarda aldin pütülgenlarning emelge ashurulushi üçhün boldi, — dédi. **50** Bu chaghda, hemmeylen uni tashlap qéchip kétishti. **51** Peqet uchisigha kanap rext yépinchaqliwalghan bir yigit uning keynidin egiship mangdi. Yash eskerler uni tutuwélliwidi, **52** lékin u kanap rexttin boshinip, yalingach péti ulardin qéchip ketti. **53** Emdi ular Eysani bash kahinning aldigha élip bérishiti. Bash kahinlar, barliq aqsaqallar bilen Tewrat ustazlirimu u yerge uning yénigha yighildi. **54** Pétrus uninggha takti bash kahinning sarayidiki hoynling ichigiche yiraqtin egiship keldi; u qarawullar bilen bille otning nurida otsinip olturdi. **55** Bash kahinlar we pütün aliy kéngeshme ezaliri Eysani ölümgé mehkum qilish üçhün, guwah-ispat izdidi, emma tapalmidi. **56** Chünki nurghun kishiler uni erz qilip yalghan guwahchiliq bergen bolsimu, ularning guwahliqliri bir-birige udul kelmeytti. **57** Bezi ademler ornidin turup, uning üstidin erz qilip yalghan guwahliq bérép: **58** — Biz uning: «Insan qoli bilen yasalgan bu ibadetxanini buzup tashlap, insan qoli bilen yasalmighan bashqa bir ibadetxanini üç kün ichide yasap chiqimen» dégenlikini angliduq, — dédi. **59** Hetta ularning bu heqtiki guwahliqlirimu bir-birige mas kelmedi. **60** Andin bash kahin hemmeylenning alda ornidin turup, Eysadin: — Qéni, jawab bermemen? Bular séning üstüngdin zadi qandaq guwahliqlarni bérivatidu? — dep soridi. **61** Lékin Eysa shük turup, héchqandaq jawab bermidi. Bash kahin uni qistap yene uningdin: — Sen Mubarek Bolghuchining Oghli Mesihmusen? — dep soridi. **62** Shundaq, men öziüm, — dédi Eysa, — we siler kéyin Insan'oghlining Qucret Igisining ong yénida olturidighanliqini we asmandiki bulutlar bilen kélidighanliqini körisiler. **63** Shuning bilen bash kahin tonlirini yirtip tashlap: — Emdi bashqa herqandaq guwahchining néme hajiti? **64** Özünglar bu kupurluqni anglidinglar! Emdi buninggha néme deysiler? — dédi. Ularning hemmisi u ölüm jazasigha buyruskun, dep höküm chiqirishti. **65** Andin beziliri uninggha tükürüşke bashlidi, yene uning közlirini téngip, mushtlap: «Qéni, [peyghemberchilik] [qilip] bésharet bére!» déyishti. Qarawullarmu uni shapilaq bilen kachatlidi. **66** Pétrus sarayning töwenki hoylisida turghanda, bash kahinning dédekliridin biri kélip, **67** issinip olturghan Pétrusni körüp, uninggha tikilip qarap: — Senmu Nasaretlik Eysa bilen bille idinghu, — dédi. **68** Lékin u ténip: — Séning néme dewatqanliqini bilmidim hem chüshenmidim, — dédi-de, tashqirigha, derwazining aywanigha chiqip turdi. Shu esnada xoraz bir chillidi. **69** Uni yene körgen héliqi dédek yene u yerde turghanlarga: — Bu ulardin biri, — dégili turdi. **70** [Pétrus] yene inkar qildi. Bir'azdin kéyin, u yerde turghanlar Pétrusqa yene: — Berheq, sen ularning birisen. Chünki senmu Galiliyelik ikensen'ghu?! — déyishti. **71** Lékin u qattiq qarghashlar bilen qesem qilip: — Siler dewatqan héliqi ademni tonamaymen! — dédi. **72** Del shu chaghda xoraz ikkinchi qétim chillidi. Pétrus Eysaning özige: «Xoraz ikki qétim chillighuche, sen mendin üç qétim tanisen» dégen sözini ésigé aldi; we bularni oylap yiglap ketti.

15 Etisi tang étishi bilenla, bash kahinlar aqsqaallar, Tewrat ustazliri we pütkül aliy kéngeshmidikiler bilen meslihetliship, Eysani baghlap apirip, [waliy] Pilatusqa tapshurup berdi. **2** Pilatus uningdin: — Sen Yehudiylarning padishahimu? — dep soridi. U jawaben: — Éytqiningdek, — dédi. **3** Bash kahinlar uning üstidin qayta-qaytidin erm-shikayetlerni qilishi. **4** Pilatus uningdin yene: — Jawab bermesen? Qara, ular üstüngdin shunchiwala shikayet qiliwatidu!? — dep soridi. **5** Biroq Eysa yenila héch jawab bermidi; Pilatus buninggga intayin heyran qaldi. **6** Her qétimliq [ötüp kétish] héytida, xalayiq qaysibir mehbusni telep qilsa, waliy uni qoyup béretti. **7** Eyni waqitta, zindanda Barabbas isimlik bir mehbus bar idi. U özi bilen bille topilang kôtürgen hemde topilangda qatilliq qilghan nechcheylen bilen teng solan'ghanidi. **8** Xalayiq chuqan-süren sélip waliydin burun hemise ulargha qilghinidek yene shundaq qilishini tileshti. **9** Pilatus ulargha: — Siler Yehudiylarning padishahini qoyup bérishimni xalamsiler? — dédi. **10** (chünki u bash kahinlarning hesetxorluqi tüpeylidin uni tutup bergenlikni biletti). **11** Lékin bash kahinlar xalayiqni: «Buning ornigha, Barabbasni qoyup ber» dep telep qilishqa küshkürtti. **12** Pilatus jawaben ulardın yene: — Undaq bolsa, siler «Yehudiylarning padishahi» dep atighan kishini qandaq bir terep qil dewatisiler? — dédi. **13** — Ular yene awazini kôtürüp: — Uni kréstligin! — dep warqirishatti. **14** Pilatus ulargha: — Némishqa? U néme rezillik ötküzüptü? — dédi. Biroq ular téximu ghaljirliriship: — Uni kréstligin! — dep warqirashatti. **15** Shunga Pilatus, xalayiqni razi qilmaqchi bolup, Barabbasni ulargha chiqirip berdi. Eysani bolsa qamchilatqandin kéyin, kréstlesh üçün [leshkerlirige] tapshurdi. **16** Andin leshkerler Eysani waliy ordisidiki seynagha élip kirip, pütün leshkerler topini bu yerge jem bolushqa chaqirdi. **17** Ular uning uchisigha sösün renglik ton kiydürüshiti, andin ular tikenlik shaxchilardin toqghan bir tajni béshigha kiygüzdi. **18** Andin uni mubareklep: «Yashighayla, i Yehudiylarning padishahil!» déyishti. **19** Andin béshigha qomush bilen heded urup, uninggha qarap tükürüshiti we uning aldidä tiz püküp, sejde qilishi. **20** Ular uni shundaq mazaq qilghandin kéyin, uningdin sösün tonni salduruwétip, uchisigha öz kiyimlirini kiydürdi; andin ular uni kréstlesh üçün élip chiqishti. **21** Kurini shehiridin bolghan, Simon isimlik bir kishi yézidin kélip, u yerdin ötüp kétéwatatti (bu kishi Iskender bilen Rufusning atisi idi). [Leshkerler] uni tutup kélip, [Eysaning] kréstini uninggha mejburiy kôtürgüzdi. **22** Ular Eysani Golgota (terjimisi, «bash söngék») dégen yerge élip keldi; **23** andin ular uninggha ichish üçün mürmekki arilasturulghan achchiq sharab berdi; lékin u uni qobul qilmidi. **24** Ular uni kréstligendin kéyin, kiyimlirini özara bölüşüwélishe üçün, herqaysisining ülüşini békítishke herbir kiyimning üstige chek tashlidi. **25** Uni kréstligen waqit küning üçinchi saiti idi. **26** Uni eybiglen shikayetnamide «Yehudiylarning padishahi» dep pütülgénidi. **27** Ular uning bilen teng ikki qaraqchinimu kréstlidi, biri ong teripide, yene biri sol teripide idi. **28** Shundaq qilip, muqeddes yazmilardiki: «U jinayetchilerning qatarida sanaldi» dégen söz emelge ashuruldi. **29** U yerdin ötkenler bashlirini chayqiship, uni haqaretlep: — Uhu, sen ibadetxanini buzup tashlap, üç kün ichide qaytidin yasap chiqidighan adem, **30** emdi özünгни qutquzup krésttin chüshüp baqqina! — déyishti. **31** Bash kahinlar bilen Tewrat ustazlirimu özara shundaq messire qilip: — U bashqilarni qutquzuptekin, özini qutquzalmaydu. **32** Israilning padishahi bolghan Mesih emdi krésttin chüshüp baqsunchu, shuni körsekle uninggha étiqad qilimiz! — déyishti. Uning bilen teng kréstlen'genlermu uni shundaq haqaretleshti. **33** Emdid [küning] altinchi saiti kelgende, pütkül zéminni qaranggghuluq

qapliki we toqquzinchi saigitige dawam qildi. **34** Toqquzinchi saette Eysa yuqiri awaz bilen: «Éloi, Éloi, lama shawaqtani?», menisi: — «Xudayim, Xudayim, méni némishqa tashliwetting?» dep qattiq nida qildi. **35** U yerde turuwatqanlarning beziliri buni anglap: — Mana, u Ilyas peyghemberge nida qiliwatidu, — déyishti. **36** Ulardin bireylen yügürüp béríp, bir parche bulutni achchiq sharabqa chilap, qomushning uchigha sélip uninggha ichküzüp: — Toxtap turunglar! Qarap baqayli, ilyas [peyghember] uni chüshürgili kélermikim? — dédi. **37** Eysa qattiq warqiridi-de, rohini qoyuwetti. **38** We [shu esnada] ibadetxanining ichkiri perdisi yuqiridin töwen'ge ikki parche bölüp yitildi. **39** Emdid uning udulida turghan yüzbéshi uning qandaq nida qilip rohini qoyuwetkenlikini körüp: — Bu adem heqiqeten Xudaning ogli iken! — dédi. **40** U yerde yene bu ishlargha yiraqtin qarap turuwatqan birnechche ayallarmu bar idi. Ularning arisida Magdalliq Meryem, kichik Yaqup bilen Yosening anisi Meryem we Salomilar bar idi. **41** Ular eslide Eysa Galiliye ölkiside turghan waqitta uninggha egiship, uning xizmitide bolghanlar idi; bulardin bashqa uning bilen Yérusalémgha birge kelgen yene nurghun ayallarmu [uning ehwaligha] qarap turatti. **42** Kechqurun kirip qalghanda («teyyarlash küni»), yeni shabat küningin aldinqi küni bolghachqa), **43** aliy kéngeshmining tolimu mötiwer ezasi, Arimatiyaliq Yüsüp bar idi. Umu Xudaning padishahliqini kütüwatqan bolup, jur'et qilip [waliy] Pilatusning aldigha kirip, uningdin Eysaning jesitini bérishini telep qildi. **44** Pilatus Eysaning aliqqachan ölginlige heyran boldi; u yüzbéshini chaqirip, uningdin Eysaning ölginige xéli waqit boldimu, dep soridi. **45** Yüz béshidin ehwalni uqqandın kéyin, Yüsüpke jesetni berdi. **46** Yüsüp ésil kanap rext sétiwélip, jesetni [krésttin] chüshürüp kanap rextte képenlidi we uni qiyada oylughan bir qebrige qoydi; andin qebrining aghzigha bir tashni domilitip qoydi. **47** We Magdalliq Meryem bilen Yosening anisi Meryem uning qoyulghan yerini körüwaldi.

16 Shabat küni ötüshi bilenla, Magdalliq Meryem, Yaqupning anisi Meryem we Salomilar béríp Eysaning jesitige sürüsh üçün xushpuraqliq buyumlarini sétiwalidi. **2** Heptening birinchi küni ular bek baldur, tang seherde ormidin turup, kün chiqishi bilen qebrige bardı. **3** Ular özara: «Bizge qebrining aghzidiki tashni kim domilitiship bérer?» déyishti. **4** Lékin ular bashlirini kôtürüp qariwidi, tashning bir yan'gha domilitiwétilginini kördi — eslide u tash nahayiti yoghan idi. **5** Ular qebrige kirgende, ong terepte olturghan, aq ton kiygen, yash bir ademni kördi, we qattiq dekke-dükkige chüshti. **6** Lékin u ulargha: — Dekke-dükkige chüshmenglär. Siler kréstlen'güchi Nasaretlik Eysani izdewatisiler. U tirildi, u bu yerde emes. Mana ular uni qoyghan jay! **7** Lékin béringlar, uning muhlisirlirigha we Pétrusqa: «U Galiliyege silerdin awwal baridiken; u silerge éytqinidek, siler uni shu yerde köridikensiler» denglar, — dédi. **8** Ular qebridin chiqipla beder qachti. Ularni titrek bésip hoshini yoqitay dégenidi; bek qorqup ketkechke, héchkimge héchnémini éytmidi. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Eysa heptening birinchi küni tang seherde tirilgendin kéyin, awwal Magdalliq Meryemge köründi. U eslide uningdin yette jinni heydiwetkenidi. **10** Meryem chiqip, matem tutup yighliship turghan, burun uning bilen bille bolghanlarga xewer berdi. **11** Uning tirik ikenlikini we Meryemge körün'genlikini anghlighanda, ular ishenmidi. **12** Bu ishlaridin kéyin, u ularning ichidiki yézigha kétéwatqan ikkiylen'ge bashqa siyaqta köründi. **13** Bularmu qalghanlarning yénigha qaytip, ulargha xewer qilghan bolsimu, lékin ular bularghimu ishenmidi. **14** Andin on bireylen dastixanda olturup ghizaliniwatqanda, u ulargha

köründi we ularning étiqadsizliqi we tash yürekliki üçhün ularni tenbih bérip eyibliidi; chünki ular özining tirilginini körgenlerge ishenmigenidi. **15** U ulargha mundaq dédi: — Pütkül jahan'gha bérip, yaritilghuchilarning herbirige xush xewerni jakarlanglar. **16** Étiqad qilip, chömüldürüshni qobul qilghanlar qutquzulidu. Étiqad qilmighanlar bolsa gunahqa békitilidu. **17** Étiqad qilghanlarning izlirigha mushundaq möjizilik alametler egiship hemrah bolidu: — ular Méning namim bilen jinlarni heydiwétidu; ular yéngi tillarda sözleydu, **18** ular yılanlarni qollirida tutidu, herqandaq zeherlik nersini ichsimu, ulargha zerer yetküzme ydu; qollirini bimarlargha tegküzüp qoysa, késelliri saqiyip kétidu. **19** Shunga Reb ulargha bu sözlerni qilip bolghandin kéyin, asman'gha kütürüldi, Xudaning ong yénida olturdi. **20** Muxlislar chiqip, her yerge bérip xush xewerni jakarlap yürdi. Reb ular bilen teng ishlep, söz-kalamigha hemrah bolup egeshken möjizilik alametler bilen uninggha ispat berdi.

Luqa

1 Gerche nurgun ademler arimizda mutleq ishenchlik dep qaralghan ishlarni toplan yézishqa kirishken bolsimu, 2 (xuddi sóz-kalamgha bashtin-axir óz kózi bilen guwahchi bolghanlar, shundaqla uni saqlap yetküzgüchilerning bizge amanet qilghan bayanliridek), **3** menmu barliq ishlarni bashtin tepsiliy tekshürüp éniqlighandin kéyin, i hörmetlik Téofilus janabliri, silige bu ishlarni tertipi boyiche yézishni layiq taptim. **4** Buningdin meqset, sili qobul qilghan telimlerning mutleq heqiqet ikenlikige jezm qilishliri üçündür. **5** Yehudiye ölkisige padishah bolghan Hérod seltenet qilghan künliride, «Abiya» kahinliq nöwütidin bir kahin bar bolup, ismi Zekeriya idi. Uning ayalimu Harunning ewladidin bolup, ismi Élizabit idi. **6** Ular ikkisi Xudaning alidida heqqaniy kishiler bolup, Perwerdigarning pütün emr-belgilimiliri boyiche eyibsiz mangatti. **7** Emma Élizabit tughmas bolghachqa, ular perzent körmigenidi. Uning üstige ular ikkisi xélila yashinip qalghanidi. **8** U óz türkümidiki kahinlar arisida [ibadetxanida] nöwetchilik wezipisini Xuda alidida ada qiliwatqanda, **9** [shu chaghdiki] kahinliq aditi boyiche, ular Perwerdigarning «muqeddes jay»igha kirip xushbuy selishqa muyeler bolushqa chek tashlighanda shundaq boldiki, chek uninggha chiqti. **10** Emdi u xushbuy seliawatqan waqtida, jamaet tashqirida turup dua qilishiwatatti. **11** Tuyusiz Perwerdigarning bir perishtisi uninggha xushbuygahning ong teripide köründi. **12** Uni körgen Zekeriya hodduq qorquchqa chömüp ketti. **13** Biraq perishte uninggha: — Ey Zekeriya, qorqmighin! Chünki tiliking ijabet qilindi, ayaling Élizabit sanga bir oghul tughup béridu, sen uning ismini Yehya qoyghin. **14** U sanga shad-xuramliq élip kélidu, uning dunyagha kélishi bilen nurgun kishiler shadlimidu. **15** Chünki u Perwerdigarning neziride ulugh bolidu. U héchqandaq haraq-sharab ichmesliki kérek; hetta anisining qorsiqidiki waqtidin tartipmu Muqeddes Rohqa toldurulghan bolidu. **16** U Israillardin nurgunlirini Perwerdigar Xudasining yénigha qayturidu. **17** U [Rebning] alidida Iliyas peyghemberge xas bolghan roh we küch-qudrette bolup, atilarning qelblirini balilargha mayil qilip, itaetsizlerni heqqanilarning aqilanilikige kirgüzüp, Reb üçtün yettyarlan'ghan bir xelqni hazir qilish üçtün uning alidida mangidu, — dédi. **18** Zekeriya bolsa perishtidin: Menmu qérip qalghan, ayalimmu xéli yashinip qalghan tursa, bu ishni qandaq jezm qilalaymen? — dep soridi. **19** Perishte jawaben: — Men Xudaning huzurida turghuchi Jebrailmen. Sanga söz qilishqa, bu xush xewerni sanga yetküzishke men ewetildim. **20** Waqit-saiti kelgende choqum emelge ashurulidighan bu sözlirimge ishenmigenliking tüpeylidin, bu ishlar emelge ashurulghan küningige mana sen tiling tutulup, zuwan'gha kélelmeysen, — dédi. **21** Emdi jamaet Zekeriyani kütüp turatti; ular u Muqeddes jayda néme üçtün bunchiwala hayal boldi, dep heyran qalghili turdi. **22** U chiqqanda ulargha gep qilalmidi; uning ulargha qol isharetlirini qilishidin, shundaqla zuwan sürelmigenlikidin ular uning muqeddes jayda birer alamet körünüşhni körgenlikini chüshinip yetti. **23** Shundaq boldiki, uning [ibadetxanidiki] xizmet mudditi toshushi bilenla, u öyige qaytti. **24** Derweqe, birneche künden kéyin uning ayali Élizabit hamilidar boldi; u besh ayghiche tala-tüzge chiqmay: **25** «Emdi Perwerdigar méning halimgha nezirini chüshürüp, méni xalayiq arisida nomusqa qélishitin xalas qilip, manga bu kümlerde shunchilik shapaet körsetti» — dédi. **26** [Élizabit hamilidar bolup] alte ay bolghanda, perishte Jebraill Xuda teripidin Galliyé ölkisidiki Nasaret dégen bir sheherge, pak bir qizning qéshigha ewetildi.

Qiz bolsa Dawut [padishahning] jemetidin bolghan Yüsüp isimlik bir kishige déyiship qoyulghanidi; qizning ismi bolsa Meryem idi. **28** Jebraill uning aldigha kirip uninggha: — Salam sanga, ey shepette muyeler bolghan qiz! Perwerdigar sanga yardur! — dédi. **29** U perishtini körgende, uning sözidin bek hodduq ketti, könglide bundaq salam sözi zadi némini körsitidighandu, dep oylap qaldi. **30** Perishte uninggha: — Ey Meryem, qorqmighin. Sen Xuda alidida shepette tapqansen. **31** Mana, sen hamilidar bolup bir oghul tughisen, sen uning ismini Eysa dep qoyisen. **32** U ulugh bolidu, Hemmidin Aliy Bolghuchining ogli dep atilidu; we Perwerdigar Xuda uninggha atisi Dawutning textini ata qilidu. **33** U Yaqupning jemeti üstige menggü seltenet qilidu, uning padishahliq tügimestur, — dédi. **(aión g165)** **34** Meryem emdi perishtidin: — Men téxi er kishige tegmigen tursam, bu ish qandaqmu mumkin bolsun? — dep soridi. **35** Perishte uninggha jawaben: — Muqeddes Roh séning wujudunggha chüshidu we Hemmidin Aliy Bolghuchining küch-qudriti sanga saye bolup yéqinlishidu. Shunga, sendin tughulidighan muqeddes [perzent] Xudaning Ogli dep atilidu. **36** We mana, tughqining Élizabitmu yashinip qalghan bolsimu, oghulgha hamilidar boldi; tughmas déyilgüchining qorsaq kötürginige hazir alte ay bolup qaldi. **37** Chünki Xuda bilen héchqandaq ish mumkin bolmay qalmaydu, — dédi. **38** Meryem: — Mana Perwerdigarning dédikimen; manga sözüng boyiche bolsun, — dédi. Shuning bilen perishte uning yénidin ketti. **39** Meryem shu kümlerde ornidin qopup aldirap Yehudiye taghliq rayonidiki bir sheherge bardi. **40** U Zekeriyaning öyige kirip, Élizabitqa salam berdi. **41** We shundaq boldiki, Élizabit Meryemning salimini anglighandila, qorsiqidiki bowaq oynaqlap ketti. Élizabit bolsa Muqeddes Rohqa toldurulup, yuqiri awaz bilen tentsene qilip mundaq dédi: — Qiz-ayallar ichide bextliktursen, qorsiqingdiki méwimu bextliktur! **43** Manga shundaq [sherep] nedin keldikin, Rebbimning anisi bolghuchi méni yoqlap keldi! **44** Chünki mana, saliming qulimigha kirgendila, qorsiqimdiki bowaq söyünüp oynaqlap ketti. **45** Isheñ Xuda qiz neqeder bextliktur; chünki uninggha Perwerdigar teripidin éytilghan söz jezmen emelge ashurulidu! **46** Meryemmu xush bolup mundaq dédi: — «Jénim Rebbni ulughlaydu, **47** rohim Qutquzghuchim Xudadin shadlandi, **48** Chünki u dédikining miskin haligha nezer saldi; Chünki mana, shundin bashlap barliq dewrlér méni bextlik dep ataydu; **49** Chünki Qadir Bolghuchi men üçtün ulugh ishlarni emelge ashurdi; Muqeddestur Uning nami. **50** Uning rehim-shepiti dewrdin-dewrgiche Özidin qorqidighanlarning üstididur, **51** U biliki bilen küch-qudritini namayan qildi, U tekebburlarni könglidiki niyet-yiylliri ichidila tarmar qildi. **52** U küchlük hökümdarlarni textidin chüshürdi, Péqirlarni ézig kötürdi. **53** U achlarni nazi-németler bilen toyundurdi, Lékin baylarni quruq qol qayturdi. **55** U ata-bowilirimizgha éytqinidek, Yeni Ibrahim hem uning neslige menggü wede qilghinidek, U Öz rehim-shepitiñi éside tutup, Quli Israilgha yardemge keldi». **(aión g165)** **56** Meryem Élizabitning yénida üç ayché turup, óz öyige qaytti. **57** Élizabitning tughutining ay-küni toshup, bir oghul tughdi. **58** Emdi uning qolum-qoshniliri we uruq-tughqanliri Perwerdigarning uninggha körsetken méhir-shepitiñi shunche ulghaytqanliqini anglap, uning bilen teng shadlandi. **59** We shundaq boldiki, bowaq tughulup sekkiz kün bolghanda, xalayiq balining xetnisini qilghili keldi. Ular uninggha Zekeriya dep atisining ismini qoymaqchi bolushti. **60** Lékin anisi jawaben: — Yaq! Ismi Yehya atalsun — dédi. **61** Ular uninggha: — Biraq uruq-jemetingiz ichide bundaq isimdikiler yoqu! — déyishti. **62** Shuning bilen ular balining atisidin perzentingizge néme isim qoyushni xalaysiz, dep isharet bilen sorashti. **63** U

bir parche [mom] taxtayni ekilishni telep qilib: «Uning ismi Yehyadur» dep yazdi. Hemmayen intayin heyran qélishi. **64** Shuan uning aghzi échildi, uning tili yéshilip, zuwan'gha keldi we shuning bilen Xudagha teshekkür-medhiye éytti. **65** Ularning ópchürisidikilerning hemmisini qorqunch basti; Yehudiye taghli rayonlirida bu ishlarning hemmisi el aghzida pur ketti. **66** Bu ishlarning xewer tapquchilarning hemmisi ularni könglige püküp: «Bu bala zadi qandaq adem bolar?» déyishti. Chünki Perwerdigarning qoli derweqe uninggha yar idi. **67** Shu chaghda balining atisi Zekeriya Muqeddes Rohqa toldurulup, wehiy-bésharetni yetküzüp, mundaq dédi: — **68** «Israilning Xudasi Perwerdigargha teshekkür-medhiye oqulsun! Chünki U Öz xelqini yoqlap, ularning xewer élip, bedel tölep ularni hör qildi. **70** U qedimdin béri muqeddes peyghemberlirining aghzi arqiliq wede qilghinidek, Quli bolghan Dawutning jemeti ichidin biz üçün bir nijat münggüzini óstürüp turghuzdi; Bu zat bizni düshmenlirimizdin we bizni öch köridighanlarning qolidin qutquzghuchi nijattur. (aión q165) **72** U shu yol bilen atabowilirimizgha alimip eylep, Muqeddes ehdisini emelge ashurush üçün, Yeni atimiz Ibrahimgha bolghan qesimini éside tutup, Bizni düshmenlirining qolidin azad qilib, Barliq künlirimizde héchkimdin qorqmay, Öz aldida ixlasmenlik we heqqaniylik bilen, Xizmet-ibaditide bolidighan qildi. **76** Emdi sen, i balam, Hemmidin Aliy Bolghuchining peyghembiri dep atilisen; Chünki sen Rebnig yollirini teyyarlash üçün Uning aldida mangisen. **77** Wezipeng uning xelqige gumahlirining kechürüm qilinishi arqiliq bolidighan nijatning xewirini bildürüshdür; **78** Chünki Xudayimizning ichi-baghridin urghup chiqqan shepgetler wejidin, Qaranghulug we ölüm kölenggisi ichide olturghanlarni yorutush üçün, Putlirimizni amanliq yoligha bashlash üçün, Ershtin tang shepiqi üstimizge chüshüp yoqlidi. **80** Bala bolsa ösüp, rohta küchlendürüldi. U Israil jamaitining aldida namayan qilin'ghuche chöllerde yashap keldi.

2 Emdi shu künlirde, [Rim impérotori] Qeyser Awghustustin barliq xelqtin baj élish üçün ularning royxéti tizimlansun dep perman chüshiti. **2** Tunji qétimliq bu nopus tizimlash Kiriniyus Suriye ölkisini idare qilib turghan waqtida élip bérilghanidi. **3** Shuning bilen hemme adem nopusqa tizimlinish üçün öz yurtlirigha qaytish kérek boldi. **4** Yüsüpmu Dawut [padishahning] jemetidin bolghachqa, shundaqla uning biwasite ewladi bolghachqa, Galiliye ölkisidiki Nasaret shehiridin ayrilip, Yehudiye ölkisidiki, Dawutning yurti Beyt-Lehem dégen sheherge ketti. **5** Nopusqa tizimlinish üçün layiqi, bolghusi ayali Meryemmu bille bardi. Meryem hamilidar bolup, qorsiqi xélila yoghinap qalghanidi. **6** We shundaq boldiki, uni Beyt-Lehemde turghan waqtida Meryemning tughutining ay-küni toshup qaldi. **7** Biraq sarayda ulargha orun bolmighachqa, Meryem shu yerde tunji oghlini tughqanda uni zakilap, éghildiki oqurgha yatquzdi. **8** Shu yerning etrapidiki bezi padichilar dalada turatti; ular kéchiche tünep, padisigha qaraytti. **9** We mana, Perwerdigarning bir perishtisi ularning aldida turatti; Perwerdigarning parlaq sheripi ularning etrapini yorutuwetti. Ular intayin bek qorqup ketti. **10** Biraq perishte ulargha: — Qorqmanqlar! Chünki mana, pütün xelqge xushalliq bolidighan bir xush xewerni silerge élan qilimen. **11** Chünki бүгүн Dawutning shehiride siler üçün bir Qutquzghuchi tughuldi. U — Reb Meshidur! **12** [Uni] tépishinglar [üchün] shu alamet boliduki, bowaqni zakilan'ghan halda bir oqurda yatqan pétide tapisiler, — dédi. **13** Birdinla, perishtining etrapida zor bir top samawi qoshundikiler peyda bolup, Xudani medhiyilep: **14** «Ershielada Xudagha shan-sherepler bolghay! Yer yüzide bolsa u söyünidighan

benilirige aram-xatirjemlik bolsun!» déyishti. **15** Perishtiler ularning ayrilip asman'gha chiqip kétiwidi, padichilar birbirige: — Beyt-Lehemge yol élip, Perwerdigar bizge uqturghan, emelge ashurghan bu ishni körip kéleyli, — déyishti. **16** Shuning bilen ular aldirap sheherge bérip, Meryem bilen Yüsüpmu we oqurda yatqan bowaqni izdep tapti. **17** Padichilar [bowaqni] körgendin kéyin, özlirige uning heqqide éytilghan sözlerni keng tarqitiwetti. **18** Buni anglighanlarning hemmisi padichilarning dégenlirige intayin heyran qélishiti. **19** Meryem bolsa bu ishlarning hemmisini könglige püküp, chongqur oylinip yüretti. **20** Padichilar körgen we anglighanlirining hemmisi üçün Xudani ulughlap, medhiye oqushqan pétini qaytishti; barliq ishlar del ulargha xewerlendürülgendek bolup chiqqanidi. **21** Bowaqni xetne qilish waqti, yeni sekkizinchi küni toshqanda, uninggha Eysa dep isim qoyuldi. Perishte bu ismini u téxi anisining baliyatqusida apiride bolmayla qoyghanidi. **22** Emdi Musa [peyghemberge] chüshürülgén qanun boyiche Yüsüp bilen Meryemning paklinish waqti toshqanda ular balini Perwerdigargha atap tapshurush üçün Yérusalémgha élip bardi. **23** (Perwerdigarning Tewrat qanunida: «Barliq tunji oghul Perwerdigargha muqeddes mensup atilishi kérek» dep yézilghinidek) **24** we shundaqla Perwerdigarning Tewrat qanunida déyilgini boyiche, bir jüp paxtek yaki ikki kepter bachkisini qurbanliqqa sunush kérek idi. **25** We mana shu chaghlarda, Yérusalémda Siméon isimlik bir kishi turatti. U hem heqqaniy we ixlasmen adem bolup, «Israilgha Teselli Bergüchi»ni intizarliq bilen kütkenidi. Muqeddes Roh uning wujudigha yar idi. **26** U Muqeddes Rohning kelgen wehiyidin ózining Perwerdigarning Mesihini körmügige ölüm körmeydighanliqini bilgenidi. **27** U Muqeddes Rohning bashlishi bilen ibadexanining [hoylilirigha] kirdi; ata-anisi Tewratqa békitilgen adetni béjirish üçün bowaq Eysani kötürüp kirgende, **28** Siméon bowaqni quchiqigha élip, Xudagha teshekkür-medhiye oqup mundaq dédi: — **29** «Emdi, i Igem, hazir sözüng boyiche qulungning bu alemdin xatirjemlik bilen kétishige yol qoyghaysen; **30** Chünki öz közüm Séning nijatignu kördi, **31** Uni barliq xelqler aldida hazirlighaysen; **32** U ellige wehiy bolidighan nur, We xelqing Israilning shan-sheripidur!» **33** Balining ata-anisi bala heqqide éytilghanlirigha intayin heyran qélishiti. **34** Siméon ulargha bext tilep, apisi Meryemge mundaq dédi: — Mana! Bu bala Israildiki nurghun kishilerning yiqilishi we nurghun kishilerning kötürülüshi üçün teyinlendi, shundaqla kishiler qarshi chiqip haqaretleydighan, [Xudaning] bésharetlik alameti bolidu. **35** Shuning bilén nurghun kishilerning könglidiki ghezzeri ashkalinidun — we bir qilichmu séning könglünge sanjilidun! **36** Shu yerde Ashir qebilisidin bolghan Fanuilning qizi Anna isimlik xéli yashan'ghan bir ayal peyghembermu bar idi. U qiz waqtida erge tegkendin kéyin uning bilen yette yil bille yashap, **37** andin seksen töt yil tul turghan idi. U ibadexana hoyliliridin chiqmaq, kéche-kündüz rozga tutushlar we dualar bilen Xudagha ibadet qilatti. **38** U del shu peyette yétip kélip Perwerdigargha teshekkür éytti, hemde Yérusalémda nijat-hörlükni kütüwatqan barliq xalayiqqa bala toghrisida söz qildi. **39** [Yüsüp] bilen [Meryem] Tewratqa békitilgen barliq ishlarni ada qilghandin kéyin, Galiliyeghe, öz shehiri Nasaretke qaytti. **40** Bala bolsa ösüp, dana-aqilanilik bilen tolup, rohta küchlendürüldi, Xudaning méhir-shepquimu uning üstide idi. **41** Uning ata-anisi her yili «ötüp kétish héyti»da Yérusalémgha baratti. **42** Eysa on ikki yashqa kirgen yétil, ular uni élip, héytning aditi boyiche yene chiqip bardi. **43** Héyt künlirini ötküzgendin kéyin, ular öyige qarap kétéwatqanda, bala Eysa Yérusalémda qaldi. Ata-anisining bu ishtin xewiri yoq idi, **44**

belki uni seperdash-hemrahiliri bilen bille kéliwatidu, dep oylap, bir kün yol yürdi. Andin ular uni uruq-tuqhanlari we dost-buraderliri arisidin izdeshke bashlidi; **45** izdep tapalmay, ular keynige yéniq Yérusalémgha béríp yene izdidi. **46** We shundaq boldiki, üçinchi küni ular uni ibadetxana hoylisida Tewrat ustazlarining arisida olturup, ularning telimlarini anglawatqan hem ularidin soal sorawatqanning üstide tapti. **47** Uning sözlirini anglihanlarning hemmisi uning chüshenчисige we bergen jawablarigha intayin heyran qélishiti. **48** Ata-anisi uni körüp nahayiti heyranahus bolushti, uning anisi uninggha: — Way balam! Némishqa bizge shundaq muamile qilding? Atang ikkimiz parakende bolup séni izdep kelduq! — dédi. **49** U ulargha: — Némishqa méni izdidinglar? Ejeba, méning Atamning ishlarida bolushum kéreklikimni bilimtinglar? — dédi. **50** Lékin ular uning ulargha éyqtinini chüshenmididi. **51** Andin u ular bilen Nasaretke qaytti we ularning gépige izchil boysunatti. Lékin anisi bu ishlarining hemmisini könglige püküp qoydi. **52** Shundaq qilip, Eysa aqilanilik-danaliqta we qamette yétilip, Xuda we kishiler aldida barghanséri sóyülmekte idi.

3 Rim impératori Tibérius Qeyserning seltenitining on beshinchi yili, Pontius Pilatus Yehudiye ölkisining waliysi, Hérod xan Galiliye ölkisining hakimi, Hérod xanning inisi Filip xan Ituriye we Traxonitis ölkisining hakimi, Lisanyas xan Abiliniye ölkisining hakimi bolghanda, **2** Hannas hem Qayafa bash kahinliq qiliwatqanda, Xudaning söz-kalami chölda yashawatqan Zekeriyaning ogli Yehyagha keldi. **3** U Iordan deryasi wadisidiki barliq rayonlarni kézip, kishilerge gunahlargha kechürüm élip kélidighan, towa qilishni bildüridighan [sugha] «chömüldürüş»ni jakarlashni bashlidi. **4** Xuddi Tewrattiki Yeshaya peyghemberning sözliri xatirilen'gen qisimda pütülgendek: «Bayawanda towlighuchi bir kishining: Rebnig yolini teyyarlanglar, Uning yollarini tüz qilinglar! — dégen awazi anglandi. **5** Barliq jilghilar toldurulidu, Barliq tagh-döngler pesltilidu; Egri-toqay jaylar tüzlinidu, Ongghul-döngghul yerler tekshi yollar qilinidu. **6** Shundaq qilip, barliq et igiliri Xudaning nijatini köreydidighan bolidu! — dep towaydu». **7** Yehya emdi aldigha chömüldürüşni qobul qilishqa chiqqan top-top xalayiqqa: — Ey zeherlik yilan baliliri! Kim silerni [Xudaning] chüshüsh aldida turghan ghezipidin qéchinglar dep agahlandurdi?! **8** Emdi towigha layiq méwilerini keltürtinglar! We öz ichinglar: «Bizning atimiz bolsa Ibrahimdur!» dep xiyal eylimenglar; chünki men shuni silerge éytip qoyayki, Xuda Ibrahimgha mushu tashlardinmu perzentlerni yaritip béreyleudu. **9** Palta alliqqachan derexlerning yiltizigha tenglep qoyuldu; yaxshi méwe bermeydidighan herqandaq derexler késip otqa tashlinidu!» — dédi. **10** [Uning etrapigha] topashqan kishiler emdi uningdin: — Undaқта, biz qandaq qilishimiz kérek? — dep soridi. **11** U jawaben: — Ikki qur chapini bar kishi birini yoq kishige bersun, yeydighini bar kishimu shundaq qilsun, — dédi. **12** Bezi bajgirarmu chömüldürüşni qobul qilighili uning aldigha kélip: — Ustaz, biz qandaq qilimiz? — dep soridi. **13** U ulargha: — Belgilen'gendin artuq baj almanglar, — dédi. **14** Andin bezi leshkerlermu uningdin: — Bizchu, qandaq qilishimiz kérek? — dep sorashti. U ulargha: — Bashqilarning pulini zoranawliq bilen éliwamanglar, héchkimge yalghandin shikayet qilmanlgar we ish heqqinglarga razi bolunglar, — dédi. **15** Emdi xelq teqezzaliqta bolup hemmeylen könglide Yehya toghruluq «Mesih mushu kishimidu?» dep oylashti. **16** Yehya hemmeylen'ge jawaben: — Men silerni derweqe sugha chömüldürümen. Lékin mendin qundeti bolghan birsi kélidu; men hetta keshlirining boghquchini yéshishkimu layiq emesmen! U silerni Muqeddes Rohqa hem otqa chömüldürüdi.

17 Uning sorughuchi küriki qolida turidu; u öz xaminini topa-samandin teltöküs tazilaydu, sap bughdayni ambargha yighidu, emma topa-samanni öchmes otta köydürüwétidu, — dédi. **18** Emdi shundaq köp bashqa nesihetler bilen Yehya xush xewerni xelqge yetküzdi. **19** [Kéyin], hakim Hérod [ögey] akisining ayali Hérodieniy [tartiwalganliq] tüpeylidin we shuningdek uning barliq bashqa rezil qilmishliri üçün Yehya teripidin eyiblen'gen, **20** Hérod bu barliq rezillikining üstige yene shuni qildiki, Yehyani zindan'gha tashlidi. **21** Shundaq boldiki, hemme xelq Yehyadin chömüldürüşni qobul qilghanda, Eysamu chömüldürüşni qobul qildi. U dua qiliwatqanda, asmanlar yérip, **22** Muqeddes Roh kepter siyaqida chüshüp uning üstige qondi. Shuning bilen asmandin: «Sen Méning söyümlük Oghlum, Men sendin toluq xursenmen!» dégen bir awaz anglandi. **23** Eysa öz [xizmitini] bashlighanda, ottuzgha kirip qalghanidi. U (xeqning neziride) Yüsüpning ogli idi; Yüsüp Xéliyning ogli, **24** Xéliy Mattatning ogli, Mattat Lawiyning ogli, Lawiy Melkiyning ogli, Melkiy Yannayning ogli, Yannay Yüsüpning ogli, **25** Yüsüp Mattatiyaning ogli, Mattatiya Amosning ogli, Amos Nahumning ogli, Nahum Héslining ogli, Héslí Naggayning ogli, **26** Naggay Mahatning ogli, Mahat Mattatiyaning ogli, Mattatiya Sémeyning ogli, Sémey Yüsüpning ogli, Yüsüp Yudaning ogli, **27** Yuda Yoananning ogli, Yoanan Résaning ogli, Résa Zerubbabelning ogli, Zerubbabel Salatiyelning ogli, Salatiyel Nériyning ogli, **28** Nériy Melkiyning ogli, Melkiy Addining ogli, Addi Qosamning ogli, Qosam Élmadamning ogli, Élmadam Érning ogli, **29** Ér Yosening ogli, Yose Eliézerning ogli, Eliézer Yorimning ogli, Yorim Mattatning ogli, Mattat Lawiyning ogli, **30** Lawiy Siméonning ogli, Siméon Yehudaning ogli, Yehuda Yüsüpning ogli, Yüsüp Yonanning ogli, Yonan Eliaqimning ogli, **31** Eliaqim Méléahning ogli, Méléah Menmaning ogli, Menna Mattatanning ogli, Mattata Natanning ogli, Natan Dawutning ogli, **32** Dawut Yessening ogli, Yesse Obedning ogli, Obed Boazning ogli, Boaz Salmonning ogli, Salmon Nahshonning ogli, Nahshon Amminadabning ogli, **33** Amminadab Aramning ogli, Aram Hézronning ogli, Hézron Perezning ogli, Perez Yehudaning ogli, **34** Yehuda Yaqupning ogli, Yaqup Ishaqning ogli, Ishaq Ibrahimning ogli, Ibrahim Terahning ogli, Terah Nahorning ogli, **35** Nahor Sérugning ogli, Sérug Raghuning ogli, Raghun Pelegning ogli, Peleg Éberning ogli, Éber Shélahning ogli, **36** Shélah Qainanning ogli, Qainan Arpaxshadning ogli, Arpaxshad Shemning ogli, Shem Nuhning ogli, Nuh Lemexning ogli, **37** Lemex Metushelahning ogli, Metushelah Hanoxning ogli, Hanox Yaredning ogli, Yared Mahalalilning ogli, Mahalalil Qénanning ogli, **38** Qénan Énoshning ogli, Énosh Sétning ogli, Sét Adem'atining ogli, Adem'ata bolsa, Xudaning ogli idi.

4 Andin Eysa Muqeddes Rohqa toluq, Iordan deryasidin qaytip kélip, Roh teripidin chöl-bayawan'gha élip bérildi. **2** U u yerde qiriq kün Iblis teripidin sinaldi. U bu künlérde héchnerse yémidi. Künlér ayaghlashqanda, uning qorsiqi taza achqanidi. **3** Emdi Iblis uninggha: — Sen eger Xudaning Oghli bolsang, mushu tashqa: «Nan'gha aylan!» dep buyrughin — dédi. **4** Eysa uninggha jawaben: — [Tewratta]: «Insan peqet nan bilenla emes, belki Xudaning herbir sözi bilenmu yashaydu» dep yézilghan, — dédi. **5** Iblis yene uni ézig bir taghqa bashlap chiqip, bir deqiqe ichide dunyadiki barliq döletlerni uninggha körsetti. **6** Iblis uninggha: — Men bu hakimiyetning hemmisini we uninggha tewe barliq shanushewketlerni sanga teqdim qilimen; chünki bular manga tapshurulghan, men uni kimgé

bérishtni xalisam, shuninggha bérimen. 7 Eger bash qoyup manga sejde qilsang, bularning hemmisi séningki bolidu, — dédi. 8 Eysa uninggha jawab bérip: — [Tewratta]: «Perwerdigar Xudayinghila ibadet qil, peqet Uningla qulluqida boll» dep yézilghan, — dédi. 9 Andin iblis uni Yérusalémgha élip bardu we uni ibadetxanining eng égez jayigha turghuzup: — Xudaning Oghli bolsang, ózingni peske tashlap baqqin! 10 Chünki [Tewratta]: «[Xuda] Öz perishtilirige séni qoghdash heqqide emr qilidu»; 11 we, «Putungning tashqa urulup ketmesliki üçtün, ular séni qollirida kötürüp yüridu» dep yézilghan, — dédi. 12 Eysa uninggha: — «[Tewratta]: «Perwerdigar Xudayingni sinighuchi bolma!» depmu yézilghan, — dédi. 13 Iblis barliq sinashlarni ishliitip chiqqandin kéyin, uni waqtinche tashlap kétip qaldi. 14 Eysa Rohning küch-qudriti ichide Galiliye ölkisige qaytip keldi. Shuning bilen uning xewer-shöhriti etraptki herbir yurtlarga tarqaldi. 15 U ularning sinagoglirida telim bérgili turdu we ularning ulughlashlirigha sazawer boldi. 16 U özi béqip chong qilin'ghan yurti Nasaretke kélip, shabat küni adettikidek sinagogqa kirdi we shundaqla [muqeddes yazmilarni] oqushqa öre turdu 17 we Tewrattiki «Yeshaya» dégen qisim uninggha tapshurildi. U oram yazmini échip, munu sözler yézilghan yerni tépép oqudi: 18 — «Perwerdigarning Rohi méning wujudumda, Chünki U méni yoqsullargha xush xewerler yetküzüshke mesih qildi. Tutqunlarga azadlikni, We korlarga körüsh shipasini jakarlashqa, Ézilgenlerni xalas qilishqa, Perwerdigarning shapaet körsitidighan yilini jakarlashqa méni ewetti». 20 U yazmini türüwétip, sinagog xizmetchisige qayturup bérip, olturdi. Sinagogta olturghanlarning hemmisingin közliri uninggha tikilip turatti. 21 U köpchilikke: — Mana bu ayet бүгүн quliqinglarga anglan'ghinida emelge ashurulmaqta, — dédi. 22 Hemmisi uning yaxshi gépini qiliship, uning aghzidin chiqiwatqan shapaetlik sözlirige heyran qéliship: — Bu Yüsüpning oghli emesmu? — déyishti. 23 U ulargha: — Shühhisizki, siler manga «Ey téwip, awwal ózüngni saqayt!» dégen temsilni keltürüp, «Xewer tapqinimizdek, Kepernahum shehiride néme ishlar yüz bergen bolsa, mushu yerdimu, öz yurtungdimu shularni körsetmemsen?» dewatisiler, — dédi. 24 — Biraq shuni silerge berheq éytip qoyayki, héchqanda payghember öz yurti teripidin qobul qilin'ghan emes. 25 Men silerge shu heqiqetni eslitimenki, Ilyas [payghember]ning waqtida, asman uda üç yil alte ay étilip, dehshetlik bir qehetchilik barliq zéminni basqanda, Israilda nurghun tul ayallar bar idi; 26 biraq Ilyas ularning héchqaysisining qéshigha emes, belki Zidonning Zarefat shehiridiki bir tul ayalning qéshighila ewetilgen. 27 We [shuninggha oxshash], Élisha payghemberring waqtida, Israilda maxaw késilige griptar bolghanlar nurghun bolsimu, lékin Suriyelik Naamandin bashqa, héchqaysisi saqaytilghan emes! — dédi. 28 Sinagogdikiler bu sözlerni anglap, hemmisi qattiq ghezeplendi; 29 ornidin turushup, uni sheherdin heydep chiqqirip, shu sheher jaylashqan taghning léwige echqip, tik yardin tashliwetmekchi bolushti. 30 Lékin u ularning arisidin bimalal ötüp, öz yoligha chiqip ketti. 31 U Galiliye ölkisining Kepernahum dégen bir shehirige chüshti, u yerde shabat künliride xelqke telim béretti. 32 Ular uning telimige heyran qélishi, chünki uning sözi tolimu nopuzluq idi. 33 Emdi sinagogta napak jinning rohi chaplashqan bir kishi bolup, [uningdiki jin] qattiq awazda: 34 — Ey Nasaretlik Eysa, séning biz bilen néme karing?! Bizni yoqatqin! keldingmu? Men séning kimlikingni bilmen, Xudaning Muqeddes Bolghuchisisen! — dep towlap ketti. 35 Lékin Eysa jin'gha tenbih bérip: — Aghzingni yum! Uningdin chiq! — déwidi, jin héliqi ademni xalayıq otturisida yiqitiwétip, uningdin chiqip ketti. Lékin uninggha

héch zerer yetküzümidu. 36 Hemmeylen buningdin qattiq heyran bolushup, bir-birige: — Bu zadi qandaq ish! U derweqe hoquq we qudrat bilen napak rohlarigha emr qilsila, ular chiqip kétidiken, — déyishti. 37 Shuning bilen uning xewer-shöhriti etraptki herbir yurtlarga tarqaldi. 38 Eysa sinagogtin chiqip, Simonning öyige kirdi. Lékin Simonning qéyanisi éghir tep késili bolup qalghanidi; ular Eysadin uning hajitidin chiqishini ötündi. 39 U ayalning béshida turup, tepke tenbih bériwidi, tep shuan uningdin ketti. U derhal ornidin turup, ularni kütüshke bashli. 40 Kün pétiishi bilenla, kishiler herxil késelerge griptar bolghan yéqinliri bolsila, ularni uning aldigha élip kélishti. U ulargha bir-birlep qolini tegküzüp, ularni saqaytti. 41 Kishilerge chaplashqan nurghun jinlar ularidin chiqip: «Sen Xudaning Oghli!» dep towlap kétetti. Lékin u ulargha tenbih berip, söz qilishigha yol qoymidi; chünki uni uning Mesih ikenlikini biletti. 42 Kün chiqishi bilen, u sheherdin chiqip, pinhan bir jaygha ketti. Biraq top-top xalayıq uni izdep yüretti; ular uni tapqanda aldigha kélip, uni arimizda qalsun dep kétishidin tosmaqchi bolushti. 43 Lékin u ulargha: — Xudaning padishahliqining xush xewirini bashqa sheher-yézilarighimu yetküzüshüm kérek; chünki men del bu ishqa ewetlengenmen, — dédi. 44 Shuning bilen u Galiliyediki sinagoglarda telim bérip yüriwerdi.

5 Shundaq boldiki, u Ginnisaret kölining boyida turghanda, xalayıq Xudaning söz-kalamini anglash üçtün uning etrapigha oliship qistiliship turatti. 2 U köl boyida turghan ikki kémini kördi. Béliqchilar bolsa kémidin chüsühüp, [qirghaqta] torlirini yuyushuwatatti. 3 U kémilerdin birige, yeni Simonningkige chiqip, uningdin kémini qirghaqtin sel yiraqlitishni iltimas qildi. Andin u kémede olturup top-top xalayıqqa telim berdi. 4 Sözi tügigendin kéyin, u Simon'gha: — Kémini chongqurraq yerge heydep bérip, béliqlarni tutushqa torliringlarni sélinglar, — dédi. 5 Simon uninggha jawaben: — Ustaz, biz pütün kéchiche japa tartip héch nerse talalmiduuq. Biraq séning sözüng bilen torni salsam salay, dédi. 6 Ular shundaq qiliwidi, nurghun béliqlar torgha chüshti; tor sökülüşke bashli. 7 Shuning bilen ular bashqa kémidiki shérıklarini yardemge kélishe isharet qilishti. Ular kélip, [béliqlarni] ikki kéminge liq chaqiliwidi, kémiler chöküp kétéy dep qaldi. 8 Simon Pétrus bu ishni körip, Eysaning tizliri aldida yiqilip: — Mendin yiraqlashqaysen, i Rebl! Chünki men gunahkarmen! — dédi. 9 Chünki bunche köp béliq tutulghanliqidin u we uninggha hemrah bolghanlirini heyranliq basqanidi. 10 We Simonning shérıklarini — Zebedyning oghulliri Yaqup bilen Yuhannamu hem shundaq heyran qaldi. Emdi Eysa Simon'gha: — Qorqmighin, buningdin kéyin sen adem tutquchi bolisen — dédi. 11 Ular kémilerni qirghaqqa chiqirip, hemme nersini tashlap qoyup, uninggha egiship mandı. 12 Shundaq boldiki, u sheher-yézilarning biride bolghanda, mana shu yerde, pütün bedinini maxaw bésip ketken bir adem bar idi; u Eysani körüpla uning ayighigha özini étip uningdin: — Teqsir, eger sen xalisang, méni saqaytip pak qilalaysen! — dep yalwurdi. 13 Eysa qolini sozup uninggha tegküzüp turup: — Xalaymen, paklan'ghin! — déwidi, bu ademning maxaw késili derhal uningdin ketti. 14 Eysa uninggha: — Hazir bu ishni héchkimge éytma, belki udul bérip kahin'gha özüngni körsitip, ulara bir guwahliq bolush üçtün, Musa bu ishta emr qilghandek özüngning saqaytilghining üçtün bir [qurbanliqni] sun'ghin, — dédi. 15 Lékin u toghrisidiki xewer téximu tarqilip pur ketti; shuning bilen top-top xelq uning sözini anglash we öz aghriq-késellirini saqaytishi üçtün uning aldigha yighilip kéletti. 16 Halbuki, u pat-pat ularidin chékinip chöllük yerlerge bérip dua qilatti. 17 Shu künlarning biride shundaq

boldiki, u telim bériwatqanda, yénida Perisiyler we Tewrat ehliliri olturatti. Ular Galiliye, Yehudiye ölkilirining herqaysi yéza-qishlaqliri we Yérusalémdin kelgenidi. Perwerdigarning késellerni saqaytish küch-qudriti uninggha yar boldi. **18** Shu peytte, mana birqanche kishi zembilge yatquzulghan bir palechni ködürüp keldi. Ular uni uning aldigha ekirishke intilishiti. **19** Biraq ademlerning toliliqidin késelni ekirishke amal tapalmay, ular ögzige élip chiqip, ögzidiki kahishlarni échip, késelni öyning ichige zembilde yatqan halda xalayiñning otturisigha, Eysaning aldigha chüshürdi. **20** U ularning ishenchini körüp [palechke]: — Burader, gunahliring kechürüm qilindi! — dédi. **21** Tewrat ustazliri bilen Perisiyler köngülliride: — Bundaq kupurluq sözligen bu adem kimdur?! Xudadin bashqa gunahlarni kechüreyleydighan kim bar? — dep oylashti. **22** Biraq Eysa ularning könglide eyib izdeshlirini bilip yétip, jawaben: — Siler könglünglarda némishqa eyib izdeysiler? **23** «Gunahliring kechürüm qilindi!» déyish asanmu yaki «Ornungdin tur, mang!» déyishmu? **24** Emma hazir silerning Insan'oghlining yer yüzide gunahlarni kechürüm qilish hoquqigha ige ikenlikini bilishinglar üçün, — U palech késelge: — Sanga éytayki, ornungdin tur, ornungni yigishitirup öyüngge qayt! — dep buyrudi. **25** Héliqi adem derhal ularning aldida ornidin des turup, özi yatqan zembilni élip, Xudani ulughlighiniche öyige qaytti. **26** Hemmeylenni dehsetlik heyranliq basti; ular Xudani ulughliship, qorqunchqa chömgen halda: — Biz bügün tilsimat ishlarni kördüq! — déyishti. **27** Bu ishlardin keyin, u yolgha chiqip, Lawiy isimlik bir bajgirmi kördi. U baj yighidighan orunda olturatti. U uninggha: — Manga egeshkin! — dédi. **28** U ornidin turup, hemmini tashlap, uninggha egeshti. **29** Lawiy öyide uninggha katta bir ziyapet berdi. Ular bilen zor bir top bajgirlar we bashqilarmu shu yerde hemdastixan bolghanidi. **30** Biraq Perisiyler we ularning éqimidiki Tewrat ustazliri ghudungshup uning muxlisirlirigha: — Siler némishqa bajgir we gunahkarlar bilen bir dastixana yep-ichip olturilerser?! — dep agrhinishti. **31** Eysa ulargha jawaben: — Saghlam ademler emes, belki késel ademler téwipqa mohtajdur. **32** Men heqqaniylarni emes, belki gunahkarlarni towigha chaqirghili keldim, — dédi. **33** Andin ular uningdin: — Némishqa Yehyaning muxlisiliri daim roza tutup dua-tilawet qilidu, Perisiylerning muxlisilirimu shundaq qilidu, lékin séning muxlisiliring yep-ichipla yüridighu! — dep sorashti. **34** U ulargha: — Toyi boluwatqan yigit toyda toy méhmanliri bilen hemdastixan olturghan chaghda ularni roza tutuqzalamsiler? **35** Emma shu künlér keliduki, yigit ular din élip kétiledi, ular shu künlerde roza tutidu. **36** U ulargha bir temsilimu keltürdi: — Héchkim yéngi könglektin yirtip, uni kona köngleкке yamaq qilmaydu. Undaq qilsa, yéngi köngleknimu yirtqan bolidu, shundaqla yéngidin alghan yamaqmu kona köngleкке mas kelmeydu. **37** Shuningdek, héchkim yéngi sharabni kona tulumlargha qachilimaydu. Undaq qilsa, yéngi sharabning [köpüshi bilen] tulumlar yerilidu-de, sharabmu tökülüp kétidu; tulumlarmu kardin chiqidu. **38** Shunga yéngi sharab yéngi tulumlargha qachilinish kérek, shundaqta ikkilisi saqlinip qalidu. **39** Uning üstige, héchkim kona sharabtin keyin yéngisini ichishni xalimaydu, chünki u: «Boldi, konisi yaxshi!» deydu.

6 Ikkinchi «muhim shabat küni», u bughdayliqlardin ötüp kétiwatatti. Uning muxlisiliri bashaqlarni üzüwélip, aliqinida uwulap yewatatatti. **2** Lékin buni körgen bezi Perisiyler ulargha: — Siler némishqa shabat küni Tewratqa cheklen'gen ishni qilisiler? — déyishti. **3** Eysa ulargha jawaben: — Siler hetta Dawut [peyghember] we uning hemrahilirining ach qalghanda néme qilghanliqini [muqeddes yazmilardin] oqumighanmusiler?

4 Démek, u Xudaning öyige kirip, [Xudagha] atalghan, [Tewratqa] kahinlardin bashqa herqandaq ademning yéyeshi cheklen'gen «teqdim nanlar»ni [sorap] élip yégen we hemrahilirighimu bergen — dep jawab berdi. **5** Axirida u ulargha: — Insan'oghli shabat küninginimu Igisidur, — dédi. **6** Yene bir shabat küni shundaq boldiki, u sinagogga kirip telim bériwatatti. Sinagogta ong qoli yigilep ketken bir adem bar idi. **7** Emdi Tewrat ustazliri bilen Perisiyler uning üstidin erz qilghudek birer ishni izdep tapayli dep, uning shabat künimu késel saqaytidighan-saqaytmaydighanliqini paylap yürüshetti. **8** Biraq Eysa ularning könglidikini bilip, qoli yigilep ketken ademe: — Ornungdin tur, otturigha chiqqin! — déwidi, héliqi adem ornidin qopup shu yerde turdi. **9** Andin Eysa ulargha: — Silerdin sorap baqaychu, Tewratqa uyghun bolghini shabat küni yaxshiliq qilishmu, yaki yamanliq qilishmu? Janni qutquzushmu yaki jan'gha zamin bolushmu? — dep soridi. **10** Etrapidikilerning hemmissige nezer salghandin keyin, u héliqi ademe: — Qolungni uzat, — dédi. U shundaq qilishi bilenla qoli eslige keltürülüp ikkinchi qoligha oxshash boldi. **11** Lékin ular ghezepdin hoshini yoqitip, Eysagha qandaq taqabil turush toghrisida meslihetleshishke bashlidi. **12** Shu künlerde shundaq boldiki, u dua qilishqa taqgha chiqti we u yerde Xudagha kéchiche dua qildi. **13** Tang atqanda, muxlisilirini aldigha chaqirip, ularning ichidin on ikkiylenni tallap, ularni rosul dep atidi. **14** Ular: Simon (Eysa uni Pétrus depmu atighan) we uning inisi Andriyars; Yaqup we Yuhanna, Filip we Bartolomay, **15** Matta we Tomas, Alfayning oggli Yaqup we milletperwer dep atalghan Simon, **16** Yaqupning oggli Yehuda we keyin uninggha satqunluq qilghan Yehuda Ishqariyotlar idi. **17** Eysa [rosulliri] bilen taghdin chüshüp, bir tüzlenglikte turatti. Shu yerde nurghun muxlisiliri hemde pütükü Yehudiye ölkisidin we Yérusalémdin, Tur we Zidon sheherlirige qaraydighan déngiz boyidiki yurtlardin top-top kishiler yigilishti. Ular uning telimilirini anglash we késellirige shipaliq izdeshe üçün kelgenidi. **18** Napak rohlardin azablan'ghanlarmu shipaliq tépishiti. **19** Bu top-top ademlerning hemmisi qollirini uninggha tegküzüwélishqa intiletti; chünki küch-qudrét uning wujudidin chiqip ularning hemmissige shipaliq bériwatatti. **20** Shuning bilen u béshini kötürüp muxlisilirigha qarap mundaq dédi: — «Mubarek, ey yoqsullar! Chünki Xudaning padishahliqi silerningkidur. **21** Mubarek, ey hazir ach qalghanlar! Chünki siler toluq toyunisiler. Mubarek, ey yighlawatqanlar! Chünki külidighan bolisiler. **22** Kishiler Insan'oghlining wejedin silerdin nepretlense, silerni özliridin chetke qaqsa, silerge töhmet-haqaret qilsa, naminglarni rezil dep qarghisa, silerge mubarek! **23** Shu küni shadlinip tentene qilip sekrenglar. Chünki mana, ershte bolghan in'aminglar zordur. Chünki ularning ata-bowiliri [burunqi] peyghemberlergimu oxshash ishlarni qilghan. **24** — Lékin halinglarga way, ey baylar! Chünki siler aliqiaqan rahet-parahitinglarga ige boldunglar! **25** Halinglarga way, ey qarni toyun'ghanlar! Chünki siler ach qalisiler. Halinglarga way, ey küliwatqanlar! Chünki haza tutup yighlaysiler. **26** Hemmeylen silerni yaxshi dégende, halinglarga way! Chünki ularning ata-bowilirimu [burunqi] saxta peyghemberlerge shundaq qilghan». **27** — Biraq munga qulaq salghan silerge shuni éytip qoyayki, dushmanliringlarga méhir-muhebbet körsitinglar; silerge öch bolghanlarga yaxshiliq qilinglar. **28** Silerni qarighanlarga bext tilenglar; silerge yaman muamilide bolghanlaringhimu dua qilinglar. **29** Birs mengzingge ursal, ikkinchi mengzingnimu tutup ber; birs chapingni éliwalimen dése, könglikingnimu ayimay bergin. **30** Birs sendin birnéme tilise, uninggha bergin. Birs séning birer nersengni élip ketse, uni qayturup bérisishni sorima. **31** Bashqilarning özünglarga qandaq muamile qilishini

ümid qilsanglar, silermu ulargha shundaq muamile qilinglar. **32** Eger siler özinglarni yaxshi körgenlergila méhir-muhebbet körsetsenglar, undaqda silerde néme shapaet bolsun? Chünki hetta gunahkarlarmu özini yaxshi körgenlerge méhir-muhebbet körsitidighu. **33** Eger siler özünglarga yaxshiliq qilghanlarchila yaxshiliq qilsanglar, undaqta silerde néme shapaet bolsun? Chünki hetta gunahkarlarmu shundaq qilidighu! **34** Eger siler qerzni «choqum qayturup béridu» dep oylighanlarcha bersenglar, undaqta silerde néme shapaet bolsun? Chünki hetta gunahkarlarmu eynen qayturup alimiz dep bashqa gunahkarlarcha qerz béridighu! **35** Lékin siler bolsanglar, düshmininglarchimu méhir-muhebbet körsitinglar, yaxshiliq qilinglar, bashqilarcha ötné béringlar we «Ular bizge bérnéme qayturidu» dep oylimanglar. Shu chaghda, in'aminglar zor bolidu we siler Hemmidin Aliy Bolghuchining perzentliri bolisiler. Chünki u tuzkorlarcha we rezilergimu méhribanliq qilidu. **36** Atanglar méhriban bolghinidek silermu méhriban bolunglar. **37** — Bashqilarning üstidin höküm qilip yürmenglar. Bolmisia, siler [Xudaning] hökümige uchraysiler. Bashqilarni gunahqa békitmenglar we silermu gunahqa békitilmaysiler. Bashqilarni kéchüringlar we silermu kéchürüm qilinisiler. **38** Béringlar we silergimu bérilidu — hetta chong ölichigüchke liq chingdap, silkip toldurulup üstidin téship chüshkidek derijide qoyunglarcha tökip bérilidu. Siler bashqilarcha qandaq ölchem bilen ölchep bersenglar, silergimu shundaq ölchem bilen ölchep bérilidu. **39** Andin u ulargha temsil éytip mundaq dédi: — Qarighu qarighuni yétilep mangalamdu? Undaq qilsa, her ikkisi orekke chüshüp ketmemdu? **40** Muxlis ustazidin üstün turmaydu; lékin takamullashaturulghini ustazigha oxshash bolidu. **41** Emdi néme üchün buradiringning közidiki qilni körüp, öz közüngdiki limni bayqiyalmaysen?! **42** Sen qandaqum öz közüngde turghan limni körmey turup buradiringgha: «Qéni, közüngdiki qilni éliwétey!» déyeleysen?! Ey saxtipez! Awwal özüngning közidiki limni éliwet, andin éniq körüp, buradiringning közidiki qilni éliwételeysen. **43** Chünki héchqandaq yaxshi derex yaman méwe bermeydu, héchqandaq yaman derexmu yaxshi méwe bermeydu. **44** Herqandaq derexni bergen méwisidin perq etkili bolidu. Chünki tikendin enjürni üzgili bolmas, yantaqtin üzüm üzgili bolmas. **45** Yaxshi adem qelbidiki yaxshiliq xezinisidin yaxshiliq chiqiridu; rezil adem qelbidiki rezillik xezinisidin rezillikni chiqiridu. Chünki qelb némige toldurulghan bolsa, éghizdin shu chiqidu. **46** — Siler némishqa méni «Reb! Reb!» deysiler-yu, biraq silerge éytqanlirimgha emel qilmaysiler? **47** Emise, méning aldimgha kélip, sözlirimni anglap emel qilghan herkimning kime oxshighanliqini silerge körsitip bérey. **48** U xuddi chongqur kolap, ulini qoram tashning üstige sélip öy salghan kishige oxshaydu. Kelkün kelgende, su éqimi u öyning üstige zerb bilen urulghini bilen, uni midir-sidir qilalmidi, chünki u puxta sélin'ghan. **49** Lékin sözlirimni anglap turup, emel qilmaydighan kishi bolsa, quruq yerning üstige ulsüz öy salghan kishige oxshaydu. [Kelkün] éqimi shu öyning üstige urulushi bilen u örülüp ketti; uning örülüshi intayin dehshtelik boldi!

7 Eysa köpchilikke bu sözlerning hemmisini qilip bolghandin kéyin, Kepernahum shehirlige [qayta] kirdi. **2** U yerde melum bir yüzbéshing etiwarliq quli éghir késel bolup, sekrrata yatatti. **3** Yüzbéshi Eysaning xewirini anglap, birnecheche Yehudiy aqsaqalni uning yénigha béríp, uning kélip qulini qutquzushi üçün ötüñüshke ewetti. **4** Ular Eysaning aldigha kelgende uninggha: — Bu ishni tiligüchi bolsa, tilikini ijabet qilishingizgha heqiqeten erziydighan adem. **5** Chünki u bizning [Yehudiy] élimizni yaxshi köridu we hetta biz üçün bir sinagogmu

sélip berdi, — dep jiddiy qiyapette ötüñüshiti. **6** Eysa ular bilen bille bardı. Biraq öyige az qalghanda, yüzbéshi Eysaning aldigha birnecheche dostini ewetip uninggha mundaq dégüzdi: — «Teqsir, özlirini aware qilmisila, özlirining torusumning astigha kélisilirige erzimeymen. **7** Shunga özüñnimu silining aldilirigha bérishqa layiq hésablimdim. Sili peqet bir éghiz söz qilip qoyisila, qulum saqiyip kétidu. **8** Chünki menmu bashqa birsining hoquqi astidiki ademmen, qol astimdimu leshkerlirim bar. Birige bar désem baridu, birige kel désem, kélidu; qulumgha bu ishni kél désem, u shu ishni qilidu. **9** Eysa bu gepni anglap [yüzbéshigha] teejüblendi. U burulup keynige egeshken xalayiqqa: Derweqe, hetta Israildimu bundaq zor ishenchni tapalmighanidim! — dédi. **10** Yüzbéshi ewetken kishiler qaytip barghanda, késel bolghan qulning sellimaza saqayghanliqini kördi. **11** Bu ishtin kéyin u Nain dégen bir sheherge bardı. Uning muxlislari we yene top-top kishiler uninggha egiship mangdı. **12** U sheher qowuqigha yéqinlashqanda, mana kishiler jinaza kötürüp chiqiwatqanıdı. Ölgüchi anisining yekke-yégane ogli idi, uning üstige anisi tul ayal idi. Sheherdin chong bir top adem ayalgha hemrah bolup chiqanıdı. **13** Reb uni körüp, uninggha ichini aghritip: — Yighlimighin, — dédi. **14** Shuning bilen u ötüp, tawutqa qolini tegküziwidi, tawut kötürgenler toxtıdı. U: — Yigit, sanga éytimeñ, oyghan! — dédi. **15** Ölgüchi bolsa ruslinip tik olturdi we gep qilishqa bashlıdı. [Eysa] uni anisigha tapshurup berdi. **16** Memmeylenni qorunch bésip, ulu Xudani ulughlap: — «Arimizda ulugh bir peyghember turghuzıldı!» we «Xuda Öz xelqini yoqlap keldi!» — déyishti. **17** Uning toghrisidiki bu xewer pütün Yehudiye zémini we etrapniki rayonlarcha tarqilip ketti. **18** Yehyaning muxlislari emdi bu barliq ishlarning xewirini uninggha yetküzdi. Yehya muxlisliridin ikkiylenni özige chaqirıp, **19** Ularñi Eysaning aldigha ewetip: «Kélishi muqerrer zat özüñgmü, yaki bashqa birsini kütüşhimiz kérekmu?» dep sorap kélishe ewetti. **20** Ular Eysaning aldigha béríp: — Chömüldürgüchi Yehya bizni sendin: «Kélishi muqerrer zat özüñgmü, yaki bashqa birsini kütüşhimiz kérekmu?» dep sorap kélishe yéninggha ewetti — dédi. **21** Del shu waqıtta [Eysa] aghriq-silaq we késel-waba basqan we yaman rohlar chaplashqan nurgun kishilerni saqaytti we nurgun qarighularni köridighan qıldı. **22** Shuning bilen u [Yehyaning muxlislirigha]: — Siler qaytip béríp, Yehyagha öz anglighan we körgenlinglar toghruluq xewer yetküzip — «Korlar köreleydighan we tokurlar mangalaydighan boldı, maxaw késili bolghanlar saqaytıldı, gaslar angliyalaydighan boldı, ölgenlermu tirildürıldı we kembeghellerge xush xewer jakarlandı» — dep éytinglar. **23** [Uninggha yene]: «Mendin gumanlanmay putliship ketmigen kishi bolsa bextliktur!» dep qoyunglar, — dédi. **24** Yehyaning elchiliri ketkendin kéyin, u top-top ademlerge Yehya toghruluq söz échip: — «Siler [burun Yehyani izdep] chölge barghininglarda, zadi némini körgili bardinglar? Shamalda yelpünüp turghan qomushnimu? **25** Yaki ésil kiyim kiygen bir erbabnimu? Mana, ésil kiyimlerni kiygen, eysh-ishret ichide yashaydighanlar padishahlarning ordiliridin tépildudighu! **26** Emdi siler néme körgili bardinglar? Bir peyghembernimu? Durus, emma men shuni silerge éytip qoyayki, [bu bolsa] peyghemberdinmu üstün bir bolghuchidur. **27** Chünki [muqeddes yazmılardiki]: — «Mana, yüz aldinggha elchimni ewetimen; U séning aldingda yolungni teyyarlaydu» — dep yézilghan söz mana del uning toghrisida yézilghandur. **28** Chünki men silerge shuni éytip qoyayki, ayallardin tughulghanlar arisida Yehyadinmu ulughı yoq; emma Xudaning padishahlıqidiki eng kichik bolghinimu uningdin ulugh turidu **29** (emdi [Yehyani] anglighan puqralar, hetta bajgirlarmu Xudaning yolını toghra dep Yehyaning

chömlüdrüshi bilen chömlüdrülgenidi. **30** Lékin Perisiyler we Tewratshunaslar Yehyaning chömlüdrüshini qobul qilmay, Xudaning özlirige bolghan meqset-iradisini chetke qaqqanidi). **31** Lékin bu zamanning kishilirini zadi kimlerge oxshitay? Ular kimlerge oxshaydu? **32** Ular xuddi reste-bazarlarda olturuwélip, bir-birige: «Biz silerge sunay chélip bersekmu, ussul oymimidinglar», «Matem pedisige chélip bersekmu, yig hazar qilmidinglar» dep [qaqshaydighan tuturuqsiz] balilargha oxshaydu. **33** Chünki Chömlüdrügüchi Yehya kélip ziyapette olturmaytti, [sharab] ichmeytti. Shuning bilen siler: «Uninggha jin chaplishiptu» déyishisiler. **34** Insan'oghli bolsa kélip hem yeydu hem ichidu we mana siler: «Taza bir toymas we meyxor iken. U bajgırlar we gunahkarlarning dostidur» déyishisiler. **35** Lékin danalig bolsa özining barliq perzentliri arqılıq durus dep tonulidu. **36** Perisiylerdin bir uiningdin öyümde méhman bolsingiz dep ötündi. Emdı u Perisiyning öyige kirip dastixanda olturdi. **37** We mana, u sheherde buzuq dep tonulghan bir ayal Eysaning bu Perisiyning öyide dastixanda olturghanlıqını anglap, aq qashteshidin yasalghan bir qutida murmekni élip keldi. **38** U yighlighan péti uning keynide, putigha yéqin turup, köz yashliri qilip, putlirini hól qiliwetti; andin chachliri bilen uning putlirini értip qurutti hem putlirini toxtimay söyüp, üstige etir sürdi. **39** Emdı uni chaqırghan Perisiy bu ishni körüp, ichide: «Bu adem rast peyghember bolghan bolsa, özige tégiwatqan bu ayalning kim we qandaq ikenlikini bilerti. Chünki u bir buzuq!» dep oyıldı. **40** Shuning bilen Eysa uninggha jawaben: — Simon, sanga deydighan bir gépim bar, — dédi. — Éyting, ustaz, — dédi Simon. **41** — Ikki adem melum bir qerz igisige qerzdar iken. Biri besh yüz kümüş dinargha, yene biri bolsa ellik kümüş dinargha qerzdar iken. **42** Lékin her ikkisinin qerzini qayturghılı héchnersisi bolmighachqa, qerz igisi méhribanliq qilip her ikkisinin qerzini kechürüm qiptu. Séningche, ularning qaysisi uni bekrek söyidu? — dep sorıdı Eysa. **43** Simon jawaben: — Méningche, [qerzi] köprek kechürüm qilin'ghan kishi, — dédi. — Toghra höküm qilding, — dédi Eysa. **44** Andin héliqi ayalgha burulup, Simon'gha: — Bu ayalni kördüngmu? Men öyüngge kirginim bilen, sen putlirimni yuyushqa su bermigeniding; lékin u köz yéshi bilen putlirimni yudi we chéchi bilen értip qurutti. **45** Sen méni salam bérip söymiding; lékin u men kirgindin tartıp putlirimni söyüshin toxtimidi. **46** Sen béshinghimu may sürkimigeniding; biraq u méning putlirimgha murmekkini sürkep qoydı. **47** Shunga shuni sanga éytip qoyayki, uning nurghun gunahliri kechürüm qilindi. Chünki mana, uning körsetken méhir-muhebbiti chongruq emesmu? Emma kechürümi az bolghanlarning méhir-muhebbetni körsitishimu az bolıdu, — dédi. **48** Andin u ayalgha: — Gunahliring kechürüm qilindi, — dédi. **49** Ular bilen hemdastixan olturghanlar könglide: «Kishilerning gunahlırinimu kechürüm qilghuchi bu adem zadi kimqu?» déyishti. **50** Eysa héliqi ayalgha: — Étiqading séni tutquzdi; aman-xatirjemlik bilen qaytqın! — dédi.

8 Kéyin, [Eysa] shu yurtlarnı kézıp, shehermu-sheher, yézımu-yéza Xudaning padıshahlıqınıng xush xewirini élan qilip jakarlıdı; on ikkiylenmu uning bilen birge bardı. **2** Uning bilen bille barghanlardın yene yaman rohlardıń we aghrıq-sılaqlardıń saqaytilghan bezi ayallarmu bar idi; ularning arısidá özidin yette jin heydep chiqirilghan Maryem (Magdalliq dep atalghan), **3** Hérod [xan]ning saray ghojıdarı Xuzaning ayalı Yoanna, Suzanna we bashqa nurghun ayallarmu bar idi. Bular öz mal-mülükliri bilen u [we uning muxlıslirining] hajeıtiridin chiqatti. **4** Chong bir top ademler yighilghanda, shundaqla herqaysı sheherlerdin kishiler uning yénigha kelgende, u ulargha bir temsil sózlep

berdi: **5** — «Uruq chachquchi uruq chachqılı [étizgha] chiqıptu. Uruq chachqanda, uruqlardıń beziliri chighir yol üstige chüshüp, dessilip kétipu we asmandiki uchar-qanatlar kélip ularni yep kétipu. **6** Bashqa beziliri tashlıq yerge chüshüptu. Yerde nemlik bolmighachqa, ünüp chiqqını bilen qurup kétipu. **7** Bashqa beziliri tikenlerning arısidigha chüshüptu, tikenler maysılar bilen teng ösüp maysılarnı boghuwaptu. **8** Bashqa beziliri bolsa yaxshi tupraqqa chüshüptu. Ün'gendin kéyin, yüz hesse hosul bériptu». Bularnı dégendin kéyin u yuqırı awaz bilen: — Anglıghudek qulıqı barlar bunı anglısun! dep towlıdı. **9** Kéyin uning muxlısliri uningdin: — Bu temsilning menisi néme? — dep sorıdı. **10** U ulargha mundaq dédi: — Xudaning padıshahlıqınıng sırlirini bilish silerge nésip qilindi. Biraq bu ishlar qalghan bashqılargha temsiller bilenla éytilidu. Meqsiti shuki, «Ular qarısımú körmeydu, anglısımú chüshenmeydu». **11** Emdı temsilning menisi mundaq: — Uruq bolsa, Xudaning söz-kalamidur. **12** Chighir yol boyidikiler bolsa mushular: Ular söz-kalamni anglaydu; lékin İblis kélip, ularning ishinip qutquzulushining aldini élishi üçün ularning qelbidiki sózni élip kétidu. **13** Tashlıq yerge chüshken uruqlar söz-kalamni anglıghan hamam xushalıqı bilen qobul qilghanlarga temsil qilin'ghan. Ularda yiltiz bolmighachqa, peqet bir mehel ishinip, andin sinaq-müşküllük waqti kelgende, [étiqadın] téyilip kétidu. **14** Tikenlikke chüshken uruqlar bolsa shundaq ademlerni körsetkenki, sózni anglıghan bolsımu, yolgha chiqqandın kéyin bu pانیy hayattiki endishiler, baylıqlar we halawetlerning éziqturushliri bilen boghulup, uruq pishmay hosul bermeydu. **15** Lékin yaxshi tupraqqa chéchiqlan uruqlar bolsa — söz-kalamni anglap, semimiy we yaxshi qelbi bilen uni tutidighanlarnı körsitidu; bundaq ademler sewrchanlıq bilen hosul béridu. **16** Héchkim chiraghni yéqip qoyup üstige idishni kömtürüp qoymas yaki kariwat astigha turghuzmas, belki chiraghdanning üstige qoyıdu; buning bilen öyge kirgenler yoruqluqni köridu. **17** Chünki yoshurulghan héchqandaq ish asharılanmay qalmaydu, we héchqandaq mexpiy ish ayan bolmay, yoruqluqqa chiqmay qalmaydu. **18** Shuning üçün, anglıshinglarning qandaq ikenlikige köngül qoyunglar! Chünki kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu; emma kimde yoq bolsa, hetta bar dep hasablıghinimu uningdin mehrum qilindı. **19** Emdı uning anisi we iniliri uning bilen körüshkili keldi. Lékin adem nurghun bolghachqa, yénigha kélelmigenidi. **20** Shuning bilen birsı uninggha: — Aningiz we iniliringiz siz bilen körüshimiz dep, sirtta turidu, — dédi. **21** Lékin u jawaben: — Méning anam we aka-uka qérindashlırim bolsa Xudaning sózini anglap, uninggha emel qilghuchılardur, dédi. **22** We shundaq boldiki, shu künlerdin biri, u muxlısliri bilen bir kémige chüshüp, ulargha: — Kölning u qétigha baraylı, — dédi. Shuning bilen ular yolgha chiqti. **23** Kéme kétiwatqanda u uyqugha ketkenidi. Kölge tuyuqsız qara boran kélip, kémige su toshup kétip, ular xewpte qaldı. **24** Muxlıslar kélip uni oyghitıp: — Ustaz, ustaz, tügishidighan bolduq! — dédi. Lékin u ornidin turup, boran'gha we dawalghughan dolqunlarga tenbih berdi; hemmisi toxtap, tinch boldı. **25** U muxlıslirigha qarap: — Ishençinglar nege ketti? — dédi. Ular hem qorqushup, hem bekmu heyran bolup, bir-birige: — Bu adem zadi kimdu, buyruq qılsa, hetta shamallar we dolqunlarmu uninggha boysunidiken-he! — dep kėtishti. **26** Shuning bilen ular Galiliyening udulidiki Gérasalıqlarning yurtigha yétip bardı. **27** U qirghaqa chiqishi bilenla, uzundin béri jinlar chaplashqan, sheherdin kelgen melum adem uning aldigha keldi. Bu adem kiyim kiymey, héch öyde turmay, görler arısidá yashaytti. **28** Lékin u Eysani körüpla warqırap, uning ayighigha yiqilip qattiq awaz bilen: — Hemmidin Aliy Xudaning

Oghli Eysa, séning men bilen néme karing! Sendin ötünimenki, méni qiynima! — dep towlap ketti. **29** Chünki Eysa napak rohning uningdin chiqishini buyruwatatti (chünki jin nurghun qétim uni tutuwalghanidi; u chaghlarda kishiler uning put-qollirini kishen-zenjirler bilen baghlap uni qamap qoyghan bolsimu, u zenjirlerni üzüp qéchip chiqqan we jin teripidin chölbayawanlarga heydiwétilgenidi). **30** Eysa bu ademdin: — Isming néme? — dep soriwidi, u: — Ismim «Qoshun», — dédi. Chünki nurghun jinlar uning ichige kirip chaplishiwalganidi. **31** Emdi ular Eysadin özlirini tégi yoq hanggha ketküzmeslikni ötünüp yalwurdi. (**Abyssos g12**) **32** Shu yerde tagh baghrida chong bir top tongguz padisi ozuqliniwatatti. Jinlar Eysagha yalwurup, tongguzlarning ténige kirishke ijazet bérishini ötündi. U ulargha ijazet berdi. **33** Jinlar shu ademdin chiqip, tongguzlarning tédine kiriwaldi; shuning bilen pütkül tongguz padisi tik yardin étülp chüshüp, kölge gherq boldi. **34** Tongguzlarni baqquchilarnu bu weqeni körüp u yerdin qéchip, sheher-yézilarda bu xewerni tarqatti. **35** Xalayıq zadi néme ish bolghanlıqini körgili chiqti; Eysaning aldigha kelgende, shu yerde özidin jinlar chiqqan héliqı ademning kiyim-kéchekini kiyip, es-hoshi jayda halda Eysaning ayighi aldida olturghinini kördi; ular qorqup kétishti. **36** Bu weqeni körgenlermu jinlar chaplashqan ademning qandaq saqaytilghinini köpchilikke teswirlep berdi. **37** Andin Gérasaliqlarning yurtdikiler we etrapidiki barlıq kishiler uning ularning arisidin kétishini ötünüshti. Chünki dehshtelik qorqunch ularni basqanidi. Shunga u kémige chüshüp, qaytishqa yol aldi. **38** Emma jinlar özidin chiqip ketken héliqı adem uninggha, Men sen bilen bille kétey, — dep yalwurdi. Lékin u uni yolgha sélip: **39** — Öyüngge qaytip bérıp, Xudaning sanga shunche chong ishlarnı qılıp bergenlikini yetküzgin, — dédi. U adem qaytip bérıp, pütkül shehri arilap, Eysaning özige shunche chong ishlarnı qılıp bergenlikini élan qıldı. **40** Eysa qaytip kelginide, shundaq boldiki, xalayıq uni xushallıq bilen qarshi élishti; chünki hemmeyle uning qaytip kélishini kütüp turatti. **41** We mana, bir kishi, sinagogning chongi bolghan Yairus isimlik kishimu Eysaning aldigha kélip ayighigha özini étip, uning öyige bérishini ötündi. **42** Chünki uning on ikki yashlıq yalghuz qizi sekratta idi. Eysa u yerge barghinida, top-top kishiler uning etrapigha zich olishıp uni qistishatti. **43** Arisida xun twresh késilimge griptar bolghinigha on ikki yil bolghan bir ayal bar idi; u bar-yoqini téwiplarğa xejlep tügetken bolsimu, héchqaysisidin shıpa tapmıghaniken. **44** U [Eysaning] arqisidin kélip, uning tonining péshini siliwidi, shuan xun toxtıdi. **45** Eysa: — Manga qol tegküzgen kim? — dep sorıdi. Hemmeyle inkar qilghanda, Pétrusmu we uning bilen bolghanlarmu: — Ustaz, xalayıq top-top bolup töt etrapingni olishıp, séni qistishıwatqan yerde, sen «Manga tegken kim?», dep soraysen'ghu? — dédi. **46** Lékin Eysa: — Yaql Birsı manga tegdi; chünki wujudımdın qudretning chiqip kétıwatqını sezdım, — dédi. **47** Héliqı ayal özining yoshurup qalawatdighanlıqını bilip, titrigen halda uning aldigha yiqıldı we köpchilik aldida özining néme sewebtin Eysagha qol tegküzgenlikini, shundaqla shuan qandaq saqayghanlıqını éytti. **48** Eysa uninggha: — Yürekli bol, qizim, ishenching séni saqayttı! Aman-xatirjemlik bilen mangghin! — dédi. **49** U söz qiliwatqanda, sinagog chongining öyidin chiqqan bireyle kélip sinagog chongigha: — Qizingiz jan üzdi. Emdi ustazni kayitmighin, — dédi. **50** Lékin Eysa buni anglap uninggha: — Qorqmighin! Peqet ishenche bol, u saqiyip kétidu, — dédi. **51** U öyge barghanda Pétrus, Yuhanna, Yaqup we qizning ata-anisidin bashqa héchkimning özi bilen bille öyge kirishige ruxset qilmıdi. **52** U yerdikiler xemmissi qizgha matem tutup yigha-zar kötürıwatatti. Lékin u: — Boldi, yighlimanglar!

Chünki qiz ölmıdi, peqet uxlap qaptı! — dédi. **53** Ular bolsa qizning allıqachan jan üzdi dep bilgechke, uni mesxire qıldı. **54** Lékin u ularni chiqiriwétip, qizning qolidin tartıp: — Balam, ornungdin tur, — dep chaqırdı. **55** [Qizning] rohi qaytip kélip, u derhal ornidin turdı. U qizgha yégüdek birméme bérishni éytti. **56** Qizning ata-anısı intayın heyran qélishti. Lékin u ulargha bu ishni héchkimge éytmaslıqini tapılıdi.

9 Eysa on ikkiylerni chaqirıp, ulargha barlıq jinlarnı heydiwétish we késellerni saqaytishqa qudret we hoqq berdi. **2** Andin ularni Xudaning padishahlıqını jar qilish we késellerni saqaytishqa ewetti. **3** U ulargha: — Siler seper üçün héch nerse almanglar, ne hasa, ne xurjun, ne nan, ne pul éliwalmanglar; birer artuq yektekmu éliwalmanglar. **4** We qaysı öyge [qobul qilinip] kirsenglar, u yurttin ketküche shu öyde turunglar. **5** Emdi qaysı yerdiki kishiler silerni qobul qilmisa, u sheherdin chiqqıninglarda ulargha agah-guwah bolsun üçün ayighinglardiki topinimu qéqiwétinglar! — dédi. **6** Muxlislar yolgha chiqip, yéza-qishlaqlarnı arilap xush xewerni élan qilip, hemme yerde késellerni saqaytti. **7** Emdi Hérod hakim uning barlıq qilghanlıridin xewer tépip, qaymuqup qaldı. Chünki beziler: «Mana Yehya ölümdin tiriliptı!» dése, **8** yene beziler: «Ilyas peyghember [qayta] peyda boldı» we yene bashqılar: «Qedimki peyghemberlerdin biri qaytidin tiriliptı!» deytti. **9** Hérod: «Men Yehyaning kallisini aldurghanidim, emdi men mushu gépini anglawatqan zat zadi kimdu?» — dédi. Shuning bilen u uni körush pursitini izdidi. **10** Rosullar bolsa qaytip kélip, özlirining qilghan ishlirining hemmisini Eysagha melum qıldı. U ularni élip, xupiyane halda Beyt-Saida dégen sheherdiki xilwet bir yerge keldi. **11** Biraq xalayıq buningdin xewer tépip uninggha egiship keldi. U ularni qarshi élip, ulargha Xudaning padishahlıqı toghrisida sözlidi we shıpagha mohtajlarnı saqaytti. **12** Kun ötürüw dégende, on ikkiylen uning aldigha kélip uninggha: — Xalayıqni yolgha salsang, ular etrapniki yéza-qishlaqlarğa we étizlarğa bérıp qon'ghudek jaylar we ozuq-tülük tapsun; chünki mushu yer chöllük iken, — dédi. **13** Lékin u ulargha: — Ularğa özünglar ozuq béringlar, — dédi. — Bizde peqet besh nan bilen ikki béliqtin bashqa nerse yoq. Bu barlıq xelke ozuq-tülük sétiwélip kélemduq?! — déyishti ular. **14** Chünki shu yerde yighilghan erlerningla sani besh mingche idi. U muxlislarğa: — Xalayıqni elliktin-elliktin bölüp olturghuzunglar, — dédi. **15** Ular uning déginiche qılıp hemmeylemi olturghuzdi. **16** Eysa besh nan bilen ikki béliqni qoligha élip, asman'gha qarap [Xudagha] teshekkür éytip bularnı beriketlidi. Andin ularni oshtup, xalayıqqa sunup bérish üçün muxlislırigha berdi. **17** Hemmeyley pep toyundi. Andin shulardin éshıp qalghan parchilirini on ikki séwetke yighıp qachılıdi. **18** We shundaq boldiki, u özi yalghuz dua qiliwatqanda, muxlislıri yénida turatti. U ulardin: — Xalayıq méni kim deydu? — dep sorıdi. **19** Ular jawaben: — Beziler séni Chömöldürgüchi Yehya, beziler Ilyas [peyghember], we yene beziler qedimki peyghemberlerdin biri tiriliptu deydu, — dédi. **20** U ulardin: — Silerchu? Siler méni kim dep bilisiler? — dep sorıdi. Pétrus jawab bérıp: — Sen Xudaning Mesihidursen, — dédi. **21** U ulargha qattıq jékilep, bu ishni héchkimge tinmanglar, dep tapılıdi. **22** — Chünki Insan'oghlining nurghun azalıqubet tartishi, aqsaqallar, bash kahınlar we Tewart ustazlır teripidin chetke qéqilishi, öltürülüşı we üç kündin kéyin tirildürülüşı muqerrer, — dédi. **23** Andin u ularning hemmisige mundaq dédi: — Kimdekim manga egishishni niyet qılsa, özidin kéchip, her küni özining kréstini kötürüp manga egeshsun! **24** Chünki kimdekim öz hayatını qutquzimen deydi, choqum

uningdin mehrum bolidu, lékin men üçün öz hayatidin mehrum bolghan kishi hayatini qutquzidu. **25** Chünki bir adem pütün dunyagha ige bolup, özini halak qilsa yaki özidin mehrum qalsa, buning néme paydisi bolsun?! **26** Chünki kimdekim mendin we méning sözlirimdin nomus qilsa, Insan'oghli özining shan-sheripi ichide, uning Atisining we muqeddes perishtilerning shan-sheripi ichide qaytip kelginide uningdinmu nomus qilidu. **27** Lékin men derheqiqet silerge shuni éytip qoyayki, bu yerde turghanlarning arisidin ölümnig temini tétishtin burun jezmen Xudaning padishahliqini köridighanlar bardur. **28** Bu sözlernin texminen sekiz kün kéyin shundaq boldiki, u Pétrus, Yuhanna we Yaqupni élip, dua qilish üçün bir taghqa chiqti. **29** U dua qiliwatqinida, uning yüzining qiyapiti özgerdi we kiyimliri ap'aq bolup chaqmaqtek chaqnidi. **30** We mana, ikki adem peyda bolup uning bilen sözlishiwatqanidi; ular Musa we Ilyas [peyghemberler] idi. **31** Ular parlaq jula ichide ayan bolup, uning bilen Yérusalémda ada qilidighan «dunyadin ötüp kétish» toghrisida söhbetleshti. **32** Emdi Pétrus we uning mehramlirini xéli ügidek basqanidi; lékin ularning uyqusu toluq échilghanda ular uning shan-sheripini we uning bilen bille turghan ikki ademzadni kördi. **33** We shundaq boldiki, bu ikkisi Eysadin ayriwatiqanda, Pétrus özining némini dewatqanliqini bilmigen halda Eysagha: — Ustaz, bu yerde bolghinimiz intayin yaxshi boldi! Birini sanga, birini Musagha, yene birini Ilyasqa atap bu yerde üç kepe yasayli, — dédi. **34** Lékin u bu geplerni qiliwatqanda, bir parche bulut peyda bolup ularni qapliwaldi; ular bulut ichige kirip qalghinida qorqushup ketti. **35** Buluttin tuyuqsiz bir awaz anglinip: — Bu Méning söyümlük Oghlumdur. Uninggha qulaq sélinglar! — dédi. **36** Awaz anglan g'handin kéyin, qarisa, Eysa özi yalghuz qalghanidi. Ular süktük qilip qélishi we shu künderde özliri körgen ishlardin héchqaysisini héchkimge éytmedi. **37** Etisi, ular taghdin chüshken waqtda, zor bir top kishiler uni qarshi aldi. **38** Mana, topning arisidin bireylen warqirap: — Ustaz, ötünpü qalay, oghlumgha ichingni aghritip qarap qoyghaysen! Chünki u méning birla balam idi. **39** Mana, uni daim bir roh tutuwélip, u özichila warqirap-jarqirap kétidighan bolup qaldi; u uning bedinini tartishturup, aghzidin aq köpük keltürüwétidu. [Jin] uni daim dégüdek qiynap, uninggha héch aram bermeydu. **40** Men muxlisiringizdin rohni heydiwétishni ötüniwidim, biraq ular undaq qilalmidi, — dédi. **41** Eysa jawaben: — Ey étiqadsiz we tetür dewr, siler bilen qachan'ghiche turup, silerge sewr qilay? — Oghlungni aldimga élip kelgin — dédi. **42** Bala téxi yolda kéliwatqanda, jin uni yiqitip, pütün bedinini tartishturdi. Eysa napak rohqqa tenbih bérip, balini saqaytti we uni atisigha qayturup berdi. **43** Hemmeylen Xudaning shereplik küch-qudririge qin-qinigha patmay teejjüplendi. Hemmisi Eysaning qilghanlirigha heyran qéliship turghanda, u muxlislirigha mundaq éytti: **44** — Bu sözlerni qulaqliringlarga obdan singdürüp qoyunglar. Chünki Insan'oghli pat arida [satqunluqtin] insanlarning qoligha tapshurup bérididu, — dédi. **45** Biraq ular bu sözni chüshinelmide. Buning menisi ular chüshinip yetmisun üçün ular din yoshurulghanidi. Ular uningdin bu söz toghruluq sorashqimu pétnalmidi. **46** Emdi muxlislar arisida ular din kimning eng ulugh bolidighanliqi toghruluq talash-tartish peyda boldi. **47** Emma Eysa ularning könglidiki oylarni körüp yétip, kichik bir balini élip yénida turghuzup, **48** ulargha: — Kim méning namimda bu kichik balini qobul qilsa, méni qobul qilghan bolidu we kim méni qobul qilsa, méni ewetküchini qobul qilghan bolidu. Aranglarda özini eng töwen tutqini bolsa ulugh bolidu, — dédi. **49** Yuhanna jawaben uninggha: — Ustaz, séning naming bilen jinlarni heydewatqan birisini kördüq. Lékin

u biz bilen birge sanga egeshmigenliki tüpeylidin, uni tostuq, — dédi. **50** Lékin Eysa uninggha: — Uni tosmanglar. Chünki kim silerge qarshi turmisa silerni qollighanlardindur, — dédi. **51** We shundaq boldiki, uning asman'gha élip kétilidighan künlirining toshushigha az qalghanda, u qet'iylik bilen yüzini Yérusalémgha bérishqa qaratti. **52** [Shuning üçün] u aldin elchilerni ewetti. Ular yolgha chiqip, uning kélishege teyyarliq qilish üçün Samariye ölkisidiki bir yézigha kirdi. **53** Biraq u yüzini Yérusalémgha qaratqanliqi tüpeylidin yézidikiler Eysani qobul qilmidi. **54** Uning muxlisliridin Yaqub bilen Yuhanna bu ishni körüp: — I Reb, ularni köydürüp qoytish üçün Iliyas peyghemberdek asmandin ot yéghishini chiqirishimizni xalamsen? — dédi. **55** Lékin u burulup ularni eyiblep: «Siler qandaq rohtin bolghanliqinglarni bilmeydikensiler» — dédi. **56** Andin ular bashaq bir yézigha ötüp ketti. **57** We shundaq boldiki, ular yolda kétéwatqanda, birsi uninggha: — I Reb, sen qeysere barma, men sanga egiship mangimen, — dédi. **58** Eysa uninggha: — Tülkilerning öngkürliri, asmandiki qushlarning uwiliri bar. Biraq Insan'oghlining béshini qoyghudek yérimu yoq, — dédi. **59** U yene bashaq birsighe: — Manga egeshkin! — dédi. Lékin u: — Reb, awwal bérip atamni yerlikke qoyghili ijazet bergeysen, — dédi. **60** Lékin Eysa uninggha — Ölükler öz ölüklirini kömsun! Biraq sen bolsang, bérip Xudaning padishahliqini jakarlighin, — dédi. **61** Yene birsi: — Ey Reb, men sanga egishimen, lékin awwal öyümge bérip, öydikilirim bilen xoshlshishimga ijazet bergeysen, — dédi. **62** — Kim qolida qoshning tutquchini tutup turup keynige qarisa, u Xudaning padishahliqigha layiq emestur, — dédi.

10 Bu ishlardin kéyin, Reb muxlislardin yene yetmishini teyinlep, özi barmaqchi bolghan barliq sheher-yézilargha ikki-ikkidin özidin burun ewetti. **2** U ulargha mundaq tapilidi: — Yighilidighan hosul derweqe köp, lékin hosulni yighquchi ishlemchiler az iken. Shunga hosul Igisidin köprek ishlemchilerni Öz hosulungni yighishqa ewetkeysen, dep tilenglar. **3** Ménginglar! Men qozilarni bōrilerning arisigha ewetkendez silerni ewetimen. **4** Hemyan, xurjun we keshler amalnglar; yolda kishiler bilen salamlishishqa [toxtimanglar]. **5** Qaysi öyge kirsenglar, aldi bilen: «Mushu öydikilerge aramliq bolghay!» denglar. **6** U öyde «aramliq igisi» bolsa, tiligen aramliqinglar shu öyge qonidu; eger bolmisa, u aramliq özünlgarlarga yanidu. **7** Andin chüshken öyde turup yōtkelmengler, shu öydikilerning berginini yep-ichinglar, chünki ishlemchi öz ish heqqini élishqa heqliqtur. U öydin bu öyge yōtkilip yūrmenglar. **8** Siler qaysi sheherge kirsenglar, ular silerni qobul qilsa, ular aldinqalgha néme qoysa shuni yenglar. **9** U yerdiki késellerni saqaytip, ulargha: «Xudaning padishahliqi silerge yéqinlashti!» denglar. **10** Biraq siler qaysi sheherge kirsenglar, ular silerni qobul qilmisa, ularning restekochilirigha chiqip köpchilikke: **11** «Silerge agah bolsun üçün hetta shehiringlarning ayigimizgha chaplashqan topisnimu qéqip chüshürüwétimiz! Halbuki, shuni bilip qoyunglarki, Xudaning padishahliqi silerge [rasttinla] yéqinlashti!» — denglar. **12** Men silerge éytip qoyayki, shu küni hetta Sodom shehiridikilerning köridighini bu sheherdikilerningkidin yénik bolidu. **13** Halinglarga way, ey qozarinliqlar! Halinglarga way, ey Beyt-Saidaliqlar! Chünki silerde körsitilgen möjiziler Tur we Zidon sheherliride körsitilgen bolsa, u yerlerdikiler xéli burunla bözge yōginip, külgé milinip towa qilghan bolatti. **14** Qiyamet künide Tur we Zidondikilerning köridighini silerningkidin yénik bolidu. **15** Ey ershke kötürölgen Kepernahumluqlar! Siler tehtisaragha chüshürülsiler! (Hadés g86) **16** [U muxlislirigha yene]: — Kimdekim silerni tingshisa, ménimu tingshighan

bolidu; kimdekim silerni chetke qaqa, ménimu chetke qaqqan bolidu; kim méni chetke qaqqan bolsa, méni ewetküchinimu chetke qaqqan bolidu, — dédi. **17** Yetmish muxlis xushalxuramliq ichide qaytip kélip: — I Reb! Hetta jinlarmu séning naming bilen bizge boysunidikan! — dep melum qildi. **18** U ulargha: — Men Sheytanning asmandin chaqmaqtek chüshüp ketkenlikini körgenmen. **19** Mana, men silerge yilan-chayanlarni dessep yanjishqa we düshmenning barliq küch-qudrisini bésip tashlashqa hoquq berdim. Héchqachan héchqandaq nerse silerge zerer yetküzelmeydu. **20** Lékin siler rohlarning silerge boysun'ghanliqi tüpeylidin shadlamanglar, belki naminglarning ershlerde pütülgenliki tüpeylidin shadlininglar, — dédi. **21** Shu waqitta, Eysa rohla xushallinip mundaq dédi: «Asman-zémin Igsi i Ata! Sen bu heqiqetlerni danishmen we eqilliqlardin yoshurup, sebiy balilargha ashkarilighanliqning üçhün séni medhiyileyen! Berheq, i Ata, neziringde bundaq qilish rawa idi. **22** Hemme manga Atamdin teqdim qilindi; Oghulning kimlikini Atidin bashqa héchkim bilmeydu, we Atiningmu kimlikini Oghul we Oghul ashkarilashni layiq körgen kishilerdin bashqa héchkim bilmeydu». **23** Andin u muxlisirigha burulup, ulargha astighina: Silér körüwatqan ishlarni körgen közler neqeder bextliktur! **24** Chünki men silerge shuni éytip qoyayki, nurghun peyghemberler we padishahlar siler körgen ishlarni körüshke intizar bolghini bilen ularni körmigen; we siler anglawatqan ishlarni anglashqa intizar bolghini bilen, ularni anglap baqmighan, — dédi. **25** We mana, Tewrat ustazliridin biri ornidin turup Eysani sinimaqchi bolup: — Ustaz, menggülük hayatqa waris bolmaq üçhün néme ishni qilishim kérek? — dep soridi. (**aiónios g166**) **26** U jawaben: — Tewrat qanunida néme pütülgén? Buninggha özüing qandaq qaraysen? — dédi. **27** Héliqi kishi jawaben: — «Perwerdigar Xudayingni pütün qelbing, pütün jéning, pütün küchüing we pütün zéhnning bilen sóygin»; we «Qoshnangni özüingni sóyendek sóy» — dédi. **28** Eysa uninggha: — Toghra jawab berding. Mana shundaq qilsang hayat bolisen, — dédi. **29** Lékin özini heqqaniy dep ispatlamaqchi bolup, Eysadin yene sorap: — Emdi «Méning qoshnam» kimdur? — dédi. **30** Eysa jawaben mundaq dédi: — Bir adem Yérusalémdin Yérixo shehirige chüshüwétip, yolda qaraqchilarning qoligha chüshüp qaptu. Qaraqchilar uning kiyim-kécheklarini salduruwélip, uni yarılandurup, chala ölüik halda tashlap kétiptu. **31** We shundaq boldiki, melum bir kahin shu yoldin chüshüwétip, héliqi ademni körüp, yolning u chéti bilen méngip ötüp kétiptu. **32** Shuningdek bir Lawilyq [rohaniy] bu yerge kelgende, yénigha kélip qarap qoyup, yolning u chéti bilen méngip ötüp kétiptu. **33** Lékin seperde bolghan bir Samariyelik héliqi ademning yénigha kelgende, uni körüpla ich aghritiptu **34** we aldigha béríp, jarahetlirige may we sharab quyup, téngip qoyuuptu. Andin uni öz ulighiqa mindürüp, bir saraygha élip béríp, u yerde halidin xewer aptu. **35** Etisi yolgha chiqqanda, ikki kümüş dinarni élip saraywen'ge béríp: «Uninggha qarap qoyup, buningdin artuq chiqim bolsa, qaytishimda sizge töleymen» deptu. **36** [Emdi Eysa héliqi ustazdin]: — Séningche, bu üç adem ichide qaysisi qaraqchilarning qoligha chüshken héliqi kishige [heqiqiy] qoshna bolghan? — dep soridi. **37** — Uninggha méhribanliq körsetken kishi, — dep jawab berdi u. Eysa uninggha: — Undaq bolsa, sen hem béríp shuninggha oxshash qilghin, — dédi. **38** We shundaq boldiki, u [muxlisiliri bilen bile] yolda kétéwétip, melum bir yézigha kirdi. U yerde Marta isimlik bir ayal uni öyige chaqirip méhman qildi. **39** Martaning Meryem isimlik bir singlisi bar idi. U Eysaning ayighi aldida olturup, uning söz-kalamini tingshiwatatti. **40** Emdi méhmanlarni kütüsh ishlerining köplükidin köngli bölünüp ketken Marta Eysaning

aldigha kélip: — I Reb, singlimning méni méhman kütkili yalghuz tashlap qoyghinigha karing bolmamdu? Uni manga yardemlishishke buyrughin! — dédi. **41** Lékin Eysa uninggha jawaben: — Ey Marta, Marta, sen köp ishlarning ghémini yep aware bolup yürüwatisen. **42** Biraq birla ish zörürdur; we Meryem shuningdin öziye nésiwe bolidighan yaxshi ülüshni tallidi; bu hergiz uningdin tartiwélinmaydu — dédi.

11 Emdi shundaq boldiki, u bir yerde dua qiliwatatti; dua ayaghlashqanda, muxlisiridin biri uningdin: — I Reb, Yehya öz muxlisirigha ögetkinidek, senmu bizge dua qilishni ögetseng, — dédi. **2** U ulargha mundaq dédi: — Dua qilghinighlarda, mundaq denglar: «I Ata, Séning naming muqdesdep ulughlan'ghay. Séning padishahliqing kelgey. **3** Her künlük nénimizni bizge herküni bergeysen. **4** Bizge qerzdar bolghan herkimni kechürginimizdek, Senmu gunahirimizni kechürgeysen. Bizni azdurulushlarga uchratquzmighaysen». **5** U sözini [dawam qilip] ulargha mundaq dédi: — Silerning ichinglardin biringlarning bir dosti bolup, yérím kéchide uning qéshigha béríp: Ey dostum, manga üç nan ötne bergin; **6** chünki manga seperdin bir dostum keldi we uning aldigha qoyghudek bir nersem qalmaptu, dése, **7** u öyining ichide turup: «Méni aware qilmighin, ishik taqaqliq, balilar orunda yénimda yatidu. Sanga élip bérishke qopalmaymen», déyishi mumkin. **8** Silerge shuni éytimeyki, gerche u uning dosti bolush süpiti bilen bérishke ornidin turmisimu, uning xijil bolmay qayta-qayta yalwurushi bilen u choqum ornidin turup, qanche lazim bolsa uninggha béridu. **9** Shuning üçhün men silerge éytayki, tilenglar, silerge ata qiliniidu; izdenglar, tapisiler. Ishikni chékinglar, échilidu. **10** Chünki herbir tiligüchi tiliginige érishidu; izdigüchi izdiginini tapidu; ishikni chekküchilerige ishik échilidu. **11** Aranglarda ata bolghuchilar öz oghli nan telep qilsa, uninggha tash bérídighanlar barmu?! Yaki béliq telep qilsa, yilan bérídighanlar barmu? **12** Tuxum telep qilsa, chayan bérídighanlar barmu? **13** Emdi siler rezil turup öz perzentliringlarga yaxshi iltipatlarni bérishni bilgen yerde, ershtiki Ata Özidin tiligenlerge Muqdesde Rohni téximu ata qilmasmu? **14** Emdi u bir kishidin «ademni gacha qilghuchi» jinni heydiwetkende, shundaq boldiki, jin uningdin chiqqanda, gacha zuwan'gha keldi. Xalayıq buninggha intayin heyran bolushti. **15** Biraq ularin beziliri: «U jinlarni jinlarning emiri bolghan Beelzebulgha tayinip heydiwétidu» — dédi. **16** We bashqa beziler uni sinash meqsitide uningdin bizge asmandin bir möjizilik alamet körsetseng, dep telep qilghili turdi. **17** Lékin u ularning néme oylawatqanliqini bilip ulargha mundaq dédi: — Öz ichidin bölünüp özara soqushqan herqandaq padishahlıq weyran bolidu; we herqandaq aile öz ichidin bölünüp özara soqushsa zawallıqqa yüz tutidu. **18** Shuninggha oxshash, eger Sheytan öz-özige qarshi chiqqan bolsa, undaqta, uning padishahlıqı qandaqmu put tirep turalısun? Chünki siler méni, «Jinlarni Beelzebulgha tayinip heydeydiken» deysiler. **19** Eger men jinlarni Beelzebulgha tayinip qoghlısam, silerning perzentliringlar kimge tayinip jinlarni qoghlaydu?! Shunga ular siler toghruluq höküm chiqarsun! **20** Lékin men Xudaning barmiqi bilen jinlarni qoghlısam, undaqta Xudaning padishahlıqı üstüinglarga chüshüp namayan bolghan bolidu. **21** Toluq qorallan'ghan küchtüingür öz öyini qoghdap turghanda, uning mal-mülki aman qalidu; **22** lékin uningdin küchtüingür biri uning üstige hujum qilip uni yengse, uning tayan'ghan qorallirini tartıwalıdu we mal-mülüklerini olja qilip özidikilerge teqsim qilip béridu. **23** Men terepte turmighanlar manga qarshi turghuchidur. Men terepke [ademlerni] yigimighuchilar

bolsa tozutuwetkuchidur. **24** Napak roh birawning ténidin chiqiriwétilishi bilen, u qurghaq jaylarni chörgilep yürüp birer aramgahni izdeydi; biraq tapalmighandin kéyin, «men chiqqan makanimgha qaytay!» deydu. **25** Shuning bilen qaytip kélip, shu makanimning pakiz tazilan'ghanliqini we retlen'genlikini bayqaydu-de, **26** bérp özidinmu better yette rohni boshlap kélidu; ular kirip bille turidu. Buning bilen héliqi ademning kéyinki hali burunqidinmu téximu yaman bolidu. **27** We shundaq boldiki, u bu geplerni qiliwatqanda, köpchilik arisida bir ayal awazini kötürüp: — Séni kötürgen qorsaq we émitken emchek bextliktur! — dédi. **28** Biraq u jawaben: — Belki Xudaning sózini anglap, Uninggha itaet qilidighanlar bextliktur! — dédi. **29** Shu chaghda, top-tap ademler uning etrapigha olashqanda, u mundaq sözleshke bashlidi: — Bu dewr deweqe rezil bir dewdrur; u möjizilik bir alametning körstilishni istep yürüdi. Biraq buninggha «Yunus peyghemberde körülgen möjizilik alamet»tin bashqa héchqandaq ikkinchi bir alamet körsitilmeydu. **30** Chünki Yunus peyghemberning özi Ninewe shehiridikilerge alamet-karamet bolghinigha oxshash, Insan'oghlimu bu dewrge yene shundaq bolidu. **31** Qiyamet küni «Jenubtin kelgen ayal padishah»mu bu dewrdikiler bilen teng tirilip, ularning gunahlarini békitidu. Chünki u Sulaymanning dana sözlirini anglash üçün yer yüzining chétidin kelgen; we mana, Sulaymandinmu ulugh birsi mushu yerde turidu. **32** Qiyamet küni Ninewelikiler bu dewrdikiler bilen teng qopup, bu dewrdikilerning gunahlarini békitidu. Chünki Ninewelikler Yunus peyghember jakarlighan xewerni anglap towa qilghan; we mana, Yunus peyghemberdinmu ulugh birsi mushu yerde turidu! **33** Héchkim chiraghni yéqip qoyup, uni yoshurun jayda qoymas, yaki üstige séwetni kömtürüp qoymas, belki chiraghanning üstige qoyidu; buning bilen öyge kirgenler yoruqluqni köridu. **34** Tenning chirighi közdur. Shunga eger közüng sap bolsa, pütün wujudung yorutulidu. Lékin eger közüng xunik bolsa pütün wujudung qarangghu bolidu. **35** Shuning üçün hézi bolghinki, wujudungdiki «yoruqluq» qarangghuluq bolmisun! **36** Emdi eger barche wujudung yoruq bolsa we uning héch yéri qarangghu bolmisa, wujudung xuddi chiragh parlaq nuri bilen séni yorutqandek tamamen ayding bolidu. **37** Eysa söz qiliwatqanda, bir Perisiy uni öyige ghizagha tekliq qildi. Shuning bilen u öyge kirip, dastixanda olturdi. **38** Lékin héliqi Perisiy uning tamaqtin ilgiri qol yumighinini körüp, intayin heyran boldi. **39** Lékin Reb uninggha: — Emdi siler ey Perisiyler, chineqachilarning téshinila yuyup pakizlighininglar bilen ichinglar hertürlük hérislik we rezillikke tolghandur. **40** Ey nadanlar, téshini Yaratquchi ichinimu yaratqan emesmu?! **41** Emdi öz ichinglardin xeyrxahliq qilinglar we mana, hemme nerse silerge pakiz bolidu. **42** Halinglarga way, ey Perisiyler! Chünki siler hetta yalpus bilen zusapning we herxil dora-dermanlarning ondin birini öshre qilip Xudagha ataysiler-yu, biraq adalet we Xudaning muhebbitini héch étibargha almay kétiwérisiler. Derweqe, awwal mushu ishlarni orundishinglar kérek, andin shu ishlarnimu ada qilmay qoymasliqinglar kérek. **43** Halinglarga way, ey perisiyler! Chünki siler sinagoglarda aldinqi orunlarda olturusgha, bazarlarda kishilerning silerge bolghan [hórmetlik] salamlirigha amraqsiler. **44** Silerge way! Chünki siler xuddi kishiler kétiwétip, üstige dessep sélipmu sezmay ötüp ketken görlerge oxshaysiler! — dédi. **45** Tewrat ehililridin biri uninggha: — Ustaz, bularni éytqning bizgimu haqaret boldi! — dédi. **46** U uninggha mundaq jawab berdi: — Silergimü way, ey Tewrat ehililiri! Chünki siler kötürelmigüdek éghir yüklerini ademlerning zimmisige artip qoysiler-yu, emma özünglar bu yüklerini kötüriushke birmu barmiqinglarni tegküzmeysiler! **47** Silerge

way! Chünki peyghemberlerning qebrilirini yasap kéliwatisiler, lékin ata-bowiliringlar ularni öltürdi. **48** Shuning bilen siler ata-bowiliringlar qilghanlirigha razi bolghanliqinglarga guwahliq bérisiler. Chünki ular peyghemberlerni öltürdi we siler ularning qebrilirini yasaysiler. **49** Bu sewebtinmu Xudaning danaligi deyduki: «Men ulargha peyghemberler we rosullarni ewetimen we bulardin bezilirini ular öltürüdi we bezilirini ziyankeshlik bilen qoghliwétidu». **50** Shuning bilen dunya apiride bolghandin buyanqi barliq peyghemberlerning tökülgen qan qerzleri, yeni Habiling tökülgen qénidin tartip tak [ibadetxanidiki] qurban'gah bilen muqeddes jay ariliqida qetl qilin'ghan [kahin] Zekeriyaning tökülgen qénighiche barliq qan qerzler üçün mushu dewrdikilerdin hésab élinidu. Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bularning hemmisi mushu dewrdin élinidighan bolidu! **52** Halinglarga way, ey Tewrat ehililiri! Chünki hékmet wezinisining achquchini élip turup, özünglar uning ichige kirmidinglar we kirey dégenlernimu kirgüzmidinglar. **53** U shu yerdin chiqqandin kéyin, Tewrat ustazliri bilen Perisiyler uning bilen qattiq qarshiliship, uninggha köp ishlarni muzakirilishishke qéstiti **54** we uning üstidin shikayet qilishqa sözidin birer eyib tépiwélishqa paylap yüretti.

12 Shu chaghlarda, minglighan kishiler yigihlip, bir-birini dessiwetküdek qista-qistang bolushup ketkende, u awwal muxlisirigha söz qilip mundaq dédi: — Perisiylerning échitqusidin, yeni saxtipezlikidin hoshiyar bolunglar. **2** Chünki yoshurulghan héchqandaq ish ashkarilanmay qalmaydu, we héchqandaq mexpui ish ayan bolmay qalmaydu. **3** Shunga silerning qarangghuda éytqanliringlar yoruqta anglinidu; öyning ichkiride xupiyane pichirlashqanliringlarnu ögzilerde jakarlinidu. **4** Men siler dostlirimgha shuni éytimeyki, tenni öltürüp, bashqa héch ish qilamaydighanlardin qorqamnglar. **5** Lékin men silerge kimdin qorqushunglar kéreklikini körsitip qoyay: Öltürgendin kéyin, dozaxqa tashlashqa hoquqluq bolghuchidin qorqunglar; berheq silerge éytay — Uningdin qorqunglar! (**Geenna g1067**) **6** Besh qushqach ikki tiyin'ge sétilidighu? Lékin ularning héchbirimu Xuda teripidin untulup qalghini yoq. **7** Lékin hetta herbir tal chéchinglarnu samalghandur. Shundaq éken, qorqamnglar; siler nurghunlighan qushqachtin qimmatliksiler! **8** — Biraq men silerge shuni éytip qoyayki, kim méni insanlarning aldidida étirap qilsa, Insan'oghlimu uni Xudaning perishtiliri aldidida étirap qilidu. **9** Biraq insanlarning aldidida méni tonumighan kishi, Xudaning perishtiliri aldidimu tonulmaydu. **10** Insan'oghligha qarshi söz qilghan herqandaq kishi kechürümge érisheleydu; lékin Muqeddes Rohqa kupurluq qilghuchi bolsa kechürümge érishelemeydu. **11** Lékin kishiler silerni sinagoglarga yaki hökümdarlar we emeldarlarning aldidigha élip bérüp soraqqa tartqanda, [«Erzge] qandaq jawab bersem?» yaki «Néme désém bolar?» dep endishe qilmanglar. **12** Chünki néme déyish kéreklikini shu waqti-saitide Muqeddes Roh silerge ögitidu. **13** Köpchilik arisidin birsi uninggha: — Ustaz, akamgha [atimizdin] [qalghan] mirasni men bilen teng ülishishke buyrugghayla — dédi. **14** Lékin u uninggha jawaben: — Burader, kim méni silerning üstünglarga sotchi yaki üleshtürgüchi qildi? — dédi. **15** U köpchilikke qarap: — Pexes bolup özünglarni herxil tamaxorluqtin saqlanglar. Chünki insanning hayati uning mal-mülükilirining köplükiqige baghliq emestur, dédi. **16** Andin u ulargha mundaq bir temsilni éytip berdi: — «Bir bayning yéri mol hosul bériptu. **17** U könglide «Qandaq qilay? Chünki bunchiwala hosulni qoyghudek yerim yoq» — dep oylaptu. **18** Andun u: — «Mundaq qilay: — Hazirqi ambarlirimni chuwuwétip,

téximu chongini yasap, barliq mehsulatlirim we bashqa mal-mülüklimni shu yerge yighip saqlay! **19** Andin öz-özümge: «Ey jénim, yighip saqlighan, köp yil yetküdek németliring bar, rahet ichide yep-ichip xush bolghin!» deydighan bolimen» dep oylaptu. **20** Lékin Xuda uninggha: «Ey exmeq, бүгүн kéchila jénig sendin telep qilip élinidu; undaqta bu toplighining kimgé qalidu?» deptu. **21** Xudaning aldida döletmen bolmay, özige xezine yigHQanning hali shundaq bolar». **22** Andin u muxlirlirigha mundaq dédi: — Shuning üçün men silerge shuni éytip qoyayki, turmushunghar toghruluq, néme yermiz yaki néme kiyermiz, dep endishe qilmanglar. **23** Chünki hayatliq yémekliktin, ten kiyim-kéchehtin ezizdur. **24** Quzghunlarga qaranglar! Ular térimaydu we yigHmaydu, ularning ambar, iskilatlimrimu yoq. Lékin Xuda ularnimu ozuqlanduridu. Siler qushlardin qanchilik eziz-hel! **25** Aranglarda qaysinglar ghem-qayghu bilen ömrüinglarni birer saet uzartalsiler? **26** Eger shunchilik kichikkine ishmu qolunglardin kelmise, néme üçün qalghan ishlar toghrisida ghem-endishe qilisiler? **27** Néluperlerning qandaq ösidinghanliqigha qarap béqinglar! Ular emgekmu qilmaydu, chaqmu égrimaydu; lékin silerge shuni éytayki, hetta Sulayman toluq shan-sherepte turghandimu uning kiyinishi niluperlening bir gülichilikimu yoq idi. **28** Ey ishenchi ajizlar! Emdi Xuda daladiki бүгүн échilsa, etisi qurup ochaqqa sélinidighan ashu gül-yeghahlarni shunche bézigen yerde, silerni téximu kiyindirmesmu?! **29** Shundaq iken, néme yeymiz, néme ichimiz dep bash qaturmanglar, héchnémidin endishe qilmanglar. **30** Chünki herqaysi eldikiler mana shundaq hemme nersilerge intilidu. Biraq Atanglar silerning bu nersilerge mohtajliqinglarni bilidu; **31** shundaq iken, Uning padishahliqigha intilinglar we u chaghda, bularning hemmisi silerge qoshulup nésip bolidu. **32** Qorqmanglar, i kichik padal! Chünki Atanglar padishahliqini silerge ata qilishni xush kördi. **33** Mal-mülüküinglarni sétip, [kembeghellergé] yeyrxahliq qilinglar. Özüinglarga uprimaydighan hemyan, ersherde hergiz gügep ketmeydighan bir xezine hazirlanglar; — shu yerde oghri yéqin kelmeydu, küye yep yoqap ketmeydu. **34** Chünki bayliqinglar qeyerde bolsa, qelbinglarmu shu yerde bolidu. **35** Siler bélinglarni ching baghlap, chiraghliringlarni yandurup turunglar; **36** xuddi xojayining toy ziyapitidin qaytip kélishini kütüp turghan chakarlarek, herdaim teyyar turunglar. Shuning bilen xojayin kélip ishikni qaqqanda, chakarlar derhal chiqip ishikni achidighan bolidu. **37** Xojayin qaytip kelgende, chakarlirining oyghaq, teyyar turghanliqini körse, bu chakarlarning bextidur! Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, xojayin özi bélini baghlap, ularni dastixan'gha olturghuzup, ularning aldigha kélip shexsen özi ularni küttwalidu! **38** We eger xojayin ikkinchi yaki üçinchi jésekte kelsimu, chakarlirining shundaq oyghaqliqini körse, bu ularning bextidur! **39** Lékin shuni bilip qoyunglarki, eger öy igisi oghrining kéchide qaysi waqitta kélidighanliqini bilgen bolsa, u oyghaq turup oghrining öyge téship kirishige hergiz yol qoymaytti! **40** Shuning üçün silermu herdaim teyyar turunglar; chünki Insan'oghli siler oylimighan waqit-saette qaytip kélidu. **41** Pétrus uningdin: — I Reb, sen bu temsilni bizgila qaritip éytingmu yaki hemmeylen'ge qaritipmu? — dep soridi. **42** Reb mundaq dédi: — Xojayini öz öyidikilergé mes'ul qilip, ulargha tégishlik bolghan ashliqni waqti-waqtida teqsim qilip bérishke teyinleydighan ishenchlik we pemlik ghojidar kim bolidu? **43** Xojayin öyige qaytqanda, chakirining shundaq qiliwatqinining üstige kelse, bu chakarling bextidur! **44** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, xojayin uni pütün igilikini bashqurushqa qoyidu. **45** Lékin mubada shu chakar kónglide: «Xojayinim hayal bolup

qalidu» dep, bashqa chakarlar we dédeklerni bozek qilishqa we yep-ichip, mest bolushqa bashlisa, **46** Shu chakarling xojayini küttülmigen bir küni, oylimighan bir waqitta qaytip kélidu we uni késip ikki parche qilip, uning nésiwisini étiqadsizlar bilen oxshash teqdirde békitidu. **47** Emdi xojayining iradisini bilip turup, teyyarlinip turmighan we xojayinining iradisi boyiche qilmighan chakar bolushigha tayaq yeydu. **48** Biraq xojayinining iradisini bilmey turup, tayaq yéyishke tégishlik ishlarni qilghan chakar azraq tayaq yeydu. Kimgé köp bértise, uningdin telep qilidighini köp bolidu. Chünki ademler kimgé köp amanet qoyghan bolsa, uningdin telep qilidighanimu köp bolidu. **49** Men yer yüzige ot tashlap tutashturushqa keldim we bu otning tutishishigha neqeder teqezzamen! **50** Lékin men aldi bilen bir chömüldürüsh bilen chömüldürülüşüm kérek we bu chömüldürülüşüm emelge ashurulghuche intayin qiynilimen! **51** Siler méni yer yüzige tinchliq élip keldimikin, dep oylap qaldinglarmu? Yaq, men shuni silerge éytayki, tinchliq emes, bölünüş élip keldim! **52** Chünki buningdin kéyin, bir öydiki besh kishi bölünidu; üçü ikkisige qarshi we ikkisi üçige qarshi bölünidu. **53** Ata oghligha we oghul atisigha, ana qizigha we qiz anisigha, qéymana kélingne we kélin qéyanisigha qarshi turidu. **54** Eysa yene toplashqan ademlerge mundaq dédi: — Siler künpétish tereptin bulutning chiqqinini körsenglar, derhal «yamghur yahidü» deysiler, we derweqe shundaq bolidu. **55** Jenub tereptin shamalning chiqqinini körsenglar, «Hawa issiydu» deysiler we derweqe shundaq bolidu. **56** Ey saxtipezler! Siler yer bilen kökning renggini perq ételeysiler-yu, qandaqsige bu zamanni perq ételmeysiler?! **57** Emdi némishqa qaysi ishlarning durus ikenlikige özüingler sötküm qilip baqmasiler?! **58** Chünki derweqe ikering bilen birge sotchi aldigha barghiningda, uning bilen yolda kétiwatqinigha, uning bilen yariship dost bolushqa intilgin; bolmisa, u séni sotchigha, sotchi bolsa gundipaygha tapshuridu we gundipay séni zindan'gha tashlaydu. **59** Men sanga shuni éytip qoyayki, [qerzingning] eng ashirqi bir tiyinimimu qoymay tölimigüche, shu yerdin hergiz chiqalmaysen.

13 Shu chaghda, birmechche adem uninggha [waliy] Pilatusning bir qisim Galiliyeliklerning qénini töküp, ularning qanlirini ular qiliwatqan [ibadetxanidiki] qurbanliqning qanliri bilen arilashturghanliqini melum qildi. **2** U ulargha jawaben mundaq dédi: — Ularling bu azablarni tartqini üçün bu Galiliyeliklarni bashqa Galiliyeliklerdin gunahi éghir dep qaramsiler? **3** Men silerge éytayki, undaq emes! Belki siler towa qilmisanglar, hemminglarmu oxshash aqiwette halak bolisiler. **4** Siloam mehellsidiki munar örülüp chüshüp, un sekkiz kishini bésip öltürüp qoyghan, siler ularni Yérusalémda turuwatqan bashqlardin qebih, dep qaramsiler? **5** Men silerge éytayki, undaq emes! Belki siler towa qilmisanglar, hemminglarmu oxshash aqiwette halak bolisiler. **6** Andin u bu temsilni sözlep berdi: — Melum bir kishining üzümarliqida tikilgen bir tüp enjür derixi bar iken. U u derextin méwe izdep keptu, lékin héch méwe tapalmaptu. **7** U baghwen'ge: «Qara, üç yildin béri bu enjür derixidin méwe izdep kéliwatimen, biraq bir talmu méwe tapalmidim. Uni késiwet! U néme dep yerni bikardin-bikar igilep turidu?» deptu. **8** Lékin baghwen: «Xojayin, uninggha yene bir yil tegmigeyla. Bu waqit ichide uning tüwidiki topilarni boshitip, oghutlap baqay. **9** Eger kéler yili méwe berse, yaxshi xop! Biraq bermise, késiwetkeyla» deptu baghwen. **10** Bir shabat küni, u bir sinagogta telim bériwatatti. **11** Mana shu yerde un sekkiz yildin béri zeipleshürgüchi bir jin terpidin tutulup, dömchiyip öre turalmaydighan bir ayal bar idi. **12** Eysa uni körgende, yénigha chaqirip: — Xanim, sen bu zeiplikingdin azad boldung!

— dédi. **13** Andin u qolini uning uchisigga qoyuwidi, ayal derhal ruslinip tik turup, Xudani ulughlidi. **14** Biraq sinagogning chongi Eysaning shabat küni késel saqaytqinidin ghezeplinip, kópchilikke: — Ademler ish qilish kérek bolghan alte kün bar, shu künlérde kélip saqaytinglar; lékin shabat künide undaq qilmanglar, — dédi. **15** Shunga Reb uninggha mundaq jawab berdi: — Ey saxtipezler! Herbiringlar shabat küni torpaq we éshiklarni oqurdin yéship, sugharghili bashlimamsiler?! **16** Emdi Sheytan mana on sekkiz yil boghup kelgen, Ibrahimning bir qizi bolghan bu ayal del shabat künide bu sirtmaqtin boshitilsa, bu shabat künining yarishiqi bolmamdu?! **17** U mushu sözni qilghanda, uninggha qarshi chiqqanlar xijaletke qaldi; biraq xalayıq uning qiliwatqan hemme ajayıb ishleridin shadlinip yayridi. **18** U sözni [dawamlashturup] mundaq dédi: — Xudaning padishahliqı némege oxshaydu? Men uni némege oxshitay? **19** U goya bir talé qicha uruqigha oxshaydu; birsi uni élip öz béghida térighanidi; u ösüp yaghan derex boldi; asmandiki uchar-qanatlar kélip uning shaxlirida uwulidi. **20** U yene: — Xudaning padishahliqını némege oxshitay? U xuddi échtitquga oxshaydu; bir ayal uni qoligha élip, üç jawur uning arisigha yoshurup, taki pütün xémir bolghuche saqlidi, — dédi. **22** [Eysa] Yérusalémgha qarap sepirini dawamlashturup, bésip ötkén herqaysi sheher-yézilarda telim bérip mangdi. **23** Bireylen uningdin: — I teqsir, qitquzulidighanlarning sani azmu? — dep soridi. Eysa kópchilikke mundaq jawab berdi: **24** — Silér tar ishiktin kirishke küresh qilinglar. Chünki men silerge shuni éytayki, nurgun ademler kirey dep idzensimu, emma kirelmeydu. **25** Öyning igisi ornidin turup ishikni taqighandin kéyin, silér tashqilda turup ishikni qéqip: «Reb, bizge achin!» dep yalwurghili turghininglarda, u silerge jawaben: «Silerning neliklarni bilmeymen» — deydu. **26** Andin silér: «Biz séning aldingda yégen, ichken, senmu bizning kochilirimizda telim bergén» désenglar, **27** u yene jawaben: «Silerning neliklarni bilmeymen, mendin néri kétinglar, ey qebhlik qilghuchilar!» deydu. **28** Silér Ibrahim, Ishaq, Yaqup we barliq peyghemberlerning Xudaning padishahliqı ichide ikenlikini, özünglarning sirtqa tashliwétilgininglarni körgininglarda, yigha-zarlar kütürüldü, chishlar ghuchurlaydu. **29** U chaghda, kishiler meshriq bilen meghribtin we shimal bilen jenubtin kélisip, Xudaning padishahliqıda dastixanda olturidu. **30** Shuning bilen mana, shu chaghda aldida turghanlardin arqigha ötidighanlar, arqida turghanlardin aldigha ötidighanlar bar bolidu. **31** Del shu waqıtta birnechche Perisiyler Eysaning aldigha kélip uninggha: — Mushu yerdin chiqip özüngni nérigha al. Chünki Hérod séni öltürmekchi, — dédi. **32** U ulargha: — Bérip shu túlkige éytinglar: Mana men jinlarni heydiwétip, бүгүн we ete shıpa béremen we üçinchi küni takamullashturulimen, denglar. **33** Halbuki, бүгүн we ete we ögünlükke méngip yürüşüm kérektur; chünki héch peyghemberning öltürülüshi Yérusalémdin bashqa héchqandaq jayda mümkün bolmas. **34** Ey Yérusalém, Yérusalém! Peyghemberlerni öltüridighan we sanga ewetilgenlerni chalma-késeq qilidighan sheher! Men qanche qétimlap mékian öz chüjilirini qanat astigha alghandek séning balilirini qoynumgha almaqchi boldum, lékin silér xalimidinglar. **35** Mana öyünger tashlinip weyrane bolup qalidu; we men silerge shuni éytıp qoyayki, silér «Perwerdigarning nami bilen kelgüchige mubarek bolghay!» démigüche, méni yene körelmeysiler.

14 We shundaq boldiki, bir shabat küni u Perisiylerdin bolghan bir hökümdarning öyige ghizagha bardı; emdi ular uni paylap yürüwatatti. **2** We mana, u yerde sulug ishshiq

késilige gıriptar bolghan bir adem bar idi. **3** Eysa Tewart ehliliri we Perisiylerdin: — Shabat küni késel saqaytish Tewart qanunigha uyghunmu-yoq? — dep soridi. **4** Biraq ular lam-jim démidi. U héliqi késelge qolini tegküzip, saqaytip yolgha saldi. **5** Andin u ulardin yene: — Aranglardin biringlarning mubada shabat künide éshiki ya kalisi quduqqa chüshüp ketse, uni derhal tartıp chiqarmaydighan zadi kim bar? — dep soridi. **6** We ular uning bu sözlirige héch jawab bérelmide. **7** Eysa chaqirilghan méhmanlarning özlirige tördin orunlarni qandaq tallighinini körüp, ulargha mundaq bir temsilni éytıp berdi: **8** — Birsi séni toy ziyapitige tekliپ qilsa, tördé olturmighin. Bolmisa, sendin hörmetlikrek birsi tekliپ qilin'ghan bolsa, **9** U chaghda séni we uni chaqirghan sahibxana kélip sanga: «Bu kishige orun bergesiz» dep qalsa, sen xijalette qélip pegahgha chüshüp qalisen. **10** Lékin sen chaqirilghanda, bérip pegahda olturghin. Shuning bilen séni chaqirghan sahibxana kélip: «Ey dostum, yuqirigha chiqing» déyishi mümkün we shuning bilen séning bilen dastixanda olturghanlarning hemmisining aldida sanga izzet bolidu. **11** Chünki herkim özüni üstün tutsa töwen qilinidu we kimdekim özüni töwön tutsa üstün qilinidu. **12** U özüni méhman'gha chaqirghan sahibxanigha mundaq dédi: — Méhmanni tamaqqa yaki ziyapetke chaqirghiningda, dost-burader, qérindash, uruq-tughqan yaki bay qolum-qoshnilirigini chaqirmighin. Chünki ularmu séni méhman'gha chaqirıp, merhemitigini qayturushi mümkün. **13** Shuning üçün ziyapet bérey déseng, ghérib-ghurwa, méyip-nakar, aqsaq-cholaq, kor-emalarni chaqirghin **14** we bext-beriket kórisen; chünki u kishilerning yaxshiliqini qayturushning amali yoqtur. Shuning bilen heqqaniylarning qayta tirilgen künide qilghining özüngge qayturulidu. **15** Uning bilen hemdastixan olturghanlardin biri bu sözlerni anglap, uninggha: — Xudaning padishahliqıda ghizalan'ghuchilar némidégen bextlik-he! — dédi. **16** Biraq u uninggha jawaben mundaq dédi: — Bir kishi katta ziyapetke tutush qilip, nurgun méhmanlarni chaqirıp qoyuıptu. **17** Dastixan sélin'ghan shu saette, chakirini ewetip, chaqirilghan méhmanlargha: «Merhemet, hemme nerse teyyar boldi!» dep éytiptu. **18** Biraq, méhmanlarning hemmisi barmasliqqa bir-birlep özre-bahane kórsetkili turuıptu. Birinchisi uninggha: «Men hélila bir parche yer sétiwaldimid, bérip körüp kelmisem bolmaydu. Méni epu qilghayla, baralmaymen» deıptu. **19** Yene biri: «Men besh qoshluq öküz sétiwaldim, hazir bérip ularni sinap kórüşüm kérek. Méni epu qilghayla, baralmaymen» deıptu. **20** Yene birsi: «Men yéngi öylen'gen, shunga baralmaymen» deıptu. **21** Chakar qaytip kélip, bu ishlarini xojayinigha melum qıptu. Xojayin ghezeplen'gen halda chakirigha: «Derhal sheherning chong-kichik kochilirigha kirip, ghérib-ghurwa, méyip-nakar, aqsaq-cholaq we kor-emalarni mushu yerge yighip kel» deıptu. **22** Andin chakar qaytip kélip: «Xojayin, emr berginingdek ada qilindi, we yene bosh orun bar!» deıptu. **23** Shuning bilen xojayin chakargha: — «Öyüm méhmanlargha tolush üçün yézilardiki chong-kichik yollarni, mehelliglarni arilap, udul kelgen adimigini zorlap élip kelgin!» **24** Chünki men silerge shuni éytayki, bashta chaqirilghan ademlerning héchqaysisi dastiximdin tétiımaydu», deıptu. **25** Emdi top-top ademler uninggha hemrah bolup kétiwatatti. U burulup ulargha qarap mundaq dédi: **26** — Manga egeshkenler [manga bolghan söyüshliridin] öz atisi we anisi, ayali we balliliri, aka-ukiliri we acha-singilliri, hetta öz jéninimu yaman kórmise manga muxlis bolalmas. **27** Kimdekim özüning kréstini yüdüp manga egeshmise u manga muxlis bolalmas. **28** Aranglardin birsi munar salmaqchi bolsa, aldi bilen olturup bu quruluşni pütükizgüdeک xirajet özüıde barmu-yoq dep hésab qilmasmu? **29** Undaq

qilmighanda, ulni sélip pütüküzelmise, körgenlarning hemmisi mazaq qilib: «Bu adem binani bashlap qoyup pütüküzelmidi» — démey qalmaydu. **31** Yaki bir padishah yene bir padishah bilen jeng qilghili chiqsa aldi bilen olturup: — Méning üstümge kélidighan yigirme ming kishilik qoshun igisige men on ming eskirim bilen taqabil turalarmenmu? dep mölcherlep körmemdu?! **32** Eger u «Soqushalmaymen» dep oylisa, düshmen téxi yiraqtiki chaghda elchi ewetip, sulh shertlirini soraydu. **33** Shuninggha oxshash, silerdin kimdekim [könglide] özining bar-yoqi bilen xoshlashmisa, manga muxlis bolalmas. **34** Tuz yaxshi nersidir; halbuki, tuz öz temini yoqatsa, uninggha qaytidin tuz temini qandaqmu kirgüzgili bolidu? **35** U tupraqqa ishlitishke yaki oghutqa arilashTURUSHqimu yarimay, talagha tashlinidu. Anglighthudek quliqi barlar buni anglisun!

15 Emdi bajgilar we bashqa gunahkarlarning hemmisi uning sözini anglashqa uning etrapigha olashmaqta idi. **2** Lékin Perisiyler bilen Tewrat ustazlari ghudungshup: — Bu adem gunahkarlarni qarshi alidu we ular bilen hemdastixan olturidu! — déyishti. **3** Shunga u ulargha munu temsilni sözlep berdi: **4** — Eger aranglarda bireylenning yüz tuyaq qoyi bolup, ulardin biri yitip ketse, toqsan toqquzini chölda qoyup qoyup yitip ketkinini tapquche izdimesmu? **5** Uni tépiwalghanda, shadlan'ghan halda mürisige artidu; **6** andin öyige élip kélip, yar-buraderliri bilen qolom-qoshnilirini chaqirip, ulargha: «Men yitken qoyumni tépiwaldim, méning bilen teng shadlininglar!» deydu. **7** Men silerge shuni éytayki, shuninggha oxshash, towa qiliwatqan bir gunahkar üçün ershete zor xursenlik bolidu; bu xursenlik towigha mohtaj bolmighan toqsan toqquz heqqaniy kishidin bolghan xursenlikdin köp artuqtur. **8** — Yaki bir ayalning on kümüş dinari bolup, bir dinarni yoqitip qoysa, chiraghni yéqip, taki uni tapquche öyni süpürüp, zen qoyup izdimesmu? **9** Uni tapqanda yar-burader, qolom-qoshnilirini chaqirip, ulargha: «Méning bilen teng shadlininglar, chünki men yoqitip qoyghan dinarimni tépiwaldim» — deydu. **10** Men silerge shuni éytayki, shuninggha oxshash towa qiliwatqan bir gunahkar üçün Xudaning perishtilirlirining arisida xursenlik bolidu. **11** U sözini dawam qilib mundaq dédi: — Melum bir ademning ikki ogli bar iken. **12** Kichik ogli atisigha: «Ey ata, mal-mülükting téghishlik ülüshümni hazirla manga bergin» dep éytip. We u öz mal-mülüklerini ikkisige teqsim qilib bériptu. **13** Uzun ötmeyla, kichik ogli bar-yoqini yigishiturup, yiraq bir yurtqa seper qiluptu. U u yerde eysh-ishretlik ichide turmush kehürüp mal-dunyasinu buzup-chéchiptu. **14** Del u bar-yoqini serp qilib tügetken waqtida, u yurtta qattiq acharchiliq bolup, u xélila qisilchiliqta qaptu. **15** Shuning bilen u bérip, shu yurtning bir puqrasigha medikar bolup yalliniptu; u uni étizliqigha choshqa béqishqa ewetiptu. **16** U hetta qorsiqini choshqilarning yémi bolghan purchaq posti bilen toyghuzushqa teqeza boptu; lékin héchkim uninggha héchnerse bermeydu. **17** Axir bérip u hoshini tép: «Atamning shunche köp medikarlirining aldidin yémek-ichmek éship-téship turidu; lékin men bolsam bu yerde achliqtin öley dep qaldim! **18** Ornumdin turup, atamning aldigha bérip uninggha: Ey ata, men ershning aldidimu we séning aldingdimu gunah qildim. **19** Emdi séning oghlung atilishqa layiq emesmen. Méni medikarlirning süptide qobul qilghaysen! — deymen» dep oylaptu. **20** Shuning bilen ornidin turup atisining aldigha qaytip méngiptu. Lékin atisi yiraqtinla uni körüp uninggha ichi aghritip, aldigha yügürüp chiqip, uning boynigha ésilip uni söyüp kétiptu. **21** Ogli: «Ata, men ershning aldidimu, séning aldingdimu gunah qildim. Emdi séning oghlung atilishqa layiq emesmen» — deptu. **22** Biraq atisi chakarlirigha: «Derhal

eng ésil tonni ekélip uninggha kiydürünglar, qoligha üzük sélinglar, putlirigha ayagh kiydürüngler; **23** we bordaq torpaqni ekélip soyunglar; andin obdan yep, rawurus tebrikleyle! **24** Chünki méning bu oghlum ölgenidi, tirildi, yitip ketkenidi, tépildi!» — deptu. Andin ular tebrikleškili bashlaptu. **25** Emdi chong ogli étizgha ketkeniken. U qaytip kéliwétip öyge yécin kelgende neghme-nawa bilen ussuling awazini anglaptu. **26** U chakarlardin birini chaqirip, uningdin néme ish boluwatqinini soraptu. **27** Chakar uninggha: Ukang keldi we atang uni saq-salamet tépiwalghanliqi üçün bordaq torpaqni soydi» deptu. **28** Lékin [chong oghli] xapa bolup, öyge kirgili unimaptu. We atisi chiqip uning öyge kirishini ötünüptu. **29** Emma u atisigha jawab bérip: «Qara! Men shunche yildin béri quldek xizmitingde boldum, esla héchbir emringdin chiqip baqmidim. Biraq sen manga el-aghinilirim bilen xush qilghili héchqachan birer oghlaqmu bermiding! **30** Lékin séning mal-mülüklingni pahishilerge xejlep tügetken bu oghlung qaytip kelgende, sen uning üçün bordaq torpaqni soyupsen» — deptu. **31** Biraq atisi yene uninggha: «Ey oghlum, sen herdaim méning yénimdisen we méning barliqim séningkidur. **32** Emdi tebriklep shadlinishqa layiqtur; chünki bu séning ukang ölgenidi, tirildi, yoqilip ketkenidi, tépildi» — deptu.

16 U muxlisirigha yene mundaq dédi: — Bir bayning bir ghojidari bar iken. Birsu baygha: «Bu ghojidaringiz mal-mülükigizni buzup chachti» dep shikayet qiptu. **2** U ghojidarni chaqirip, uninggha: «Méning séning toghrangda anglighanlirim zadi qandaq gep? Ghojidarliqingdiki háساب-kitabni éniq tapshur; chünki mundin kéyin sen ghojidar bolmayssen» — deptu. **3** Ghojidar emdi öz ichide: «Néme qilay? Chünki xojayimni méni ghojidarliqtin mehrum qilidu. Ketmen chapay désem unchilik maghdur yoq, tilemchilik qilay désem nomus qilimen. **4** He, taptim! Ghojidarliqtin qalghinimda kishilarning méni öylirige qarshi élishi üçün, néme qilishimni emdi bildim» dep **5** öz xojayinigha qerzdar bolghanlarni birdin-birdin chaqirip kélip, birinchisidin: «Xojayinimgha qanchilik qerzingiz bar?» dep soraptu. **6** We qerzdar: «Yüz tung zeytun méy» dep jawab bériptu. Ghojidar uninggha: «Mana, hésabat deptiringizni élip, bu yerde olturup ellik tunggha ózgeritiwéting!» deptu. **7** Andin u yene birige: «Sizchu, qanchilik qerz boldingiz?» dep soraptu. U: «Yüz küre bughday» dep jawab bériptu. Ghojidar uninggha: «Hésabat deptiringizni élip seksen kürige ózgeritiwéting!» deptu. **8** Shuning bilen uning xojayini semimiyyetsiz ghojidarning bu ishtiki pemlikliki üçün uninggha qayil bolup maxtaptu. Chünki bu dunyaning perzentliri öz dewride nurning perzentliridin pemliktur. (aiōn g165) **9** We men silerge shuni éytip qoyayki, «Naheq dunyagha tewe mal-dunya» arqliq özünglargha dost tutunglar; shundaq qilsanglar, mal-dunya kargha kelmeydighan bolghan [künide] shu dostlar silerni ebediy makanlarga qarshi alidu. (aiōnios g166) **10** Kimki kichikine ishta sadiq bolsa, chong ishtimu sadiq bolidu; we kimki kichikine ishta semimiyyetsiz bolsa, chong ishtimu semimiyyetsiz bolidu. **11** Shunga eger «naheq dunyagha tewe bolghan mal-dunya»da sadiq bolmisanglar, kim silerge heqiqiy bayliqlarni tapshursun? **12** We bashqilarning nersiliride sadiq bolmisanglar kim silerge özünglarning nersisini bersun? **13** Héchkim ikki xojayin'gha teng xizmet qilalmaydu. Chünki u yaki buni yaman körüp, uni yaxshi köridu; yaki buninggha özini pütünley béghishlap, uninggha étibarsiz qaraydu. [Shuninggha oxshash], silerningmu birla waqitta hem Xudaning, hem mal-dunyaning qulluqida bolushunglar mumkin emes. **14** Emdi Perisiyler (ular pulgha amraq idi) bularning hemmisini anglap Eysani mesxire qilishti. **15** We u

ulargha mundaq dédi: — «Siler özünglarni ademlerning aldida heqqaniy qilib körsatküchidursiler; lékin Xuda qelbinglarni bilidu. Chünki ademlerning arisida qedirlinidighini Xudaning neziride yirginchliktur. **16** Tewrat qanuni we peyghemberlerning yazmiliri [chömlüdürgüchi] Yehyaghnice hidayet bolup keldi; shu waqitdin bashlap Xudaning padishahliqining xush xewiri jakarlinir kéliwatidu; [padishahliqqa] kirmekchi bolghanlarning herbiri uninggha bösüp kiriwélishi kérektur. **17** Lékin asman bilen zéminning yoq qiliwétlishi Tewratning bir chékiti bikar qilinishtin asandur. **18** — Her kim öz ayalini talaq qilib bashqa birini alsa zina qilghan bolidu we kimki öz éridin talaq qilin'ghanni alsa zina qilghan bolidu». **19** — Burun bir bay adem bar idi; u sösün renglik ton we kanap kiyimlerni kiyip, herküni eysh-ishret ichide tentene qilatti. **20** We pütün ezayini chaqa-jaharet bérip ketken Lazarus isimlik bir yoqsul bar idi; u bayning derwazisining aldigha [herküni] yatquzup qoyulatti. **21** Uning dastixinidin chüshüp qalghan parchi-puratlardin qorsiqini toyghuzghushqa teshna idi. Halbuki, itlar kélip uning yarilirini yalaytti. **22** Emdi shundaq boldiki, yoqsul öldi we perishtiliri uni Ibrahimning quchiqigha apardi. Bay hem ölüp depne qilindi; **23** we tehtisarada qattiq qiynilip, béshini kötürüp, yiraqtin Ibrahimni we uning quchiqidiki Lazarusni körip: **(Hadés 986)** **24** «Ey ata Ibrahim, manga rehim qilghaysen! Lazarusni ewetkeysen, u barmiqining uchini sugha chilap, tilimga témitip sowutqay. Chünki men bu ot yalqunida qattiq azabliwatimlen!» dep warqirap yalwurdı. **25** Lékin Ibrahim mundaq dédi: «Ey oghlum, hayat waqtında halawetni yetküche körginingni we Lazarusning derd-bala tartqini yadinggha keltürgin. Hazir u teselli tapti, emma sen agab tartiawisen. **26** We bulardin bashqa, biz bilen silerning ariliqimizda yoghan bir hang bekítilgendurki, bu yerdin siler terepke öteyli dégenler ötelemes we andin biz terepke ötimiz dégenler ötelmes». **27** Emdi bay yene: «Undaqta, i ata, sendin [Lazarusni] atamning öyige ewetishingni ötüminen. **28** Chünki méning besh aka-ukam bar; ularning bu azab-oqubetlik yerge kelmesliki üçün [Lazarus] ularni qattiq agahlاندurup qoysun» — dédi. **29** Biraq Ibrahim jawab bérip uninggha: «Ularda Musa we [bashqa] peyghemberlerning [agah-guwahliqi] bar; ular shularni anglisun» — dédi. **30** Lékin u: «Yaq, i Ibrahim ata, eger ölgenlerdin biri tirilip ularning aldigha barsa, ular towa qilidu» — dédi. **31** Emma Ibrahim uninggha: «Eger ular Musa we [bashqa] peyghemberlerning [guwahliqini] anglimisa, hetta ölgenlerdin birsi tirilsimu, ular yenila ishinisni ret qilidu» — dédi.

17 U muxlisirigha mundaq dédi: — Insanni putlashturidighan ishlar bolmay qalmaydu; lékin shu putlashturush wasitichisi bolghan ademning haliga way! **2** Bundaq ademning bu kichik balilardin birini [gunahqa] putlashturghan bolsa, boynigha tügmen téshi ésilghan halda déngizgha tashliwétilgini ewzel bolatti. **3** Özünglarga agah bolunglar! Eger qérindishing gunah qilghan bolsa, uninggha tenbih-nesihat qilghin. U towa qilsa uni epu qilghin. **4** Mubada u bir kün ichide sanga yette mertive gunah qilsa we yette mertive yéninggha kélip: Towa qildim, dése, uni yenila epu qilghin. **5** Shuning bilen rosullar Rebge: Ishench-étiqadimizni ashurghin, — déyishti. **6** We Reb ulargha mundaq dédi: — Silerde qicha uruqidek zerriche ishench bolsa idi, siler awu üjme derixige: «Yiltizingdin qomurulup, déngizgha köchüp tikil!» désenglar, u sözünglarni anglap köchetti. **7** Lékin aranglardin kimning yer heydeyidighan yaki mal baqidighan bir quli bolsa we u étizliqtin qaytip kelgende, uninggha: «Tézrek kélip dastixanda olturghin», deyidighanlar barmu? **8** U belki uninggha: «Méning tamiqimni teyyar qil, men

yep-ichip bolghuche bélingni baghlap méni kütkin, andin özüng yep-ichkin, démesmu? **9** Qul emr qilin'ghinidek qilghini üçün xojayin uninggha rehmet éytamdu? Méningche, éytmaydu. **10** Shuninggha oxshash, silermu özünglarga emr qilin'ghanning hemmisini ada qilghininglardin kéyin: Biz erzemes qullarmiz; biz peqet téghilik burjimizni ada qilduq, xalash», deyidighan bolisiler. **11** We shundaq boldiki, u Yérusalémgha chiqip kéliwatqanda, Samariye bilen Galiliyening otturididin ötüp, **12** bir kentke kirginide maxaw késilige griiptar bolghan on adem uninggha uchrap, yiraqta toxtap, **13** awazilirini kötürüp: Ey Eysa, ustaz, bizge rehim qilghaysen, dep ötündi. **14** Ularni körgende u ulargha: Bérip özünglarni kahinlarga körsitinglar, dédi. We shundaq boldiki, ular yolda kéliwatqanda, [maxawdin] paklandi. **15** Ulardin bireylen özüning saqayghinini körgende yuqiri awaz bilen Xudani ulughlap, keynige burulup, qaytti. **16** U kélip Eysaning ayighigha yiqilip düm yétip teshekkür éytti. U Samariyelik idi. **17** Eysa bu ishqa qarap: Pak qilin'ghanlar on kishi emesmidi? Qalghan toquzeylen qéni? **18** Bu yat ellik musapirdin bashqa, Xudagha hemdusana oqughili héchkim qaytip kelmeptighu?! — dédi. **19** Andin u héliqi adamege: — «Ornungdin tur, yolunggha mangghin! Étiqadning séni saqaytti!» — dédi. **20** [Bir küni] Perisiyler uningdin: «Xudaning padishahliqi qachan kélidu?» dep sorighanda u ulargha jawab bérip mundaq dédi: — Xudaning padishahliqining kélishini köz bilen körgili bolmas; **21** kishiler: «Qaranglar, u mana bu yerde!» yaki «U yerde!» déyelmeydu. Chünki mana, Xudaning padishahliqi aranglardidur. **22** Kéyin u muxlisirigha yene mundaq dédi: — «Shundaq künlér kéliduki, siler Insan'oghlining künliridin birer küni bolsimu körüshke teshna bolisiler, lékin körelmeysiler. **23** Shu chaghada kishiler silerge: «Mana u bu yerde!» we yaki «Mana u u yerde!» deydu; siler ne barmanglar ne ularning keynidin yügürmenglar. **24** Chünki goya asmanning bir chétidin chaqmaq chéqip yene bir chétigiche yorutidighandek, Insan'oghlining öz küni hem shundaq bolidu. **25** Lékin u awalw köp azab-oqubetlerni tartishi bu dewrdikiler teripidin chetke qéqilishi muqerrerdur. **26** We Nuh [peyghemberning] künliride qandaq bolghan bolsa, Insan'oghlining künliride hem shundaq bolidu. **27** Taki Nuh kémige kirip olturghan kün'giche, kishiler yep-ichip, öylinip we yatliq bolup kéliwatqanidi; andin topan kélip hemmisini halak qildi. **28** Hem yene, Lutning künliride qandaq bolghan bolsa shundaq bolidu — kishiler yep-ichip, soda-sétiq qilip, tériqchilik qilatti we öylerni salatti. **29** Lékin Lut Sodom shehiridin chiqqan küni, asmandin ot bilen günggürt yéghip, [bu sheherdikilerning] hemmisini halak qildi. **30** Emdi Insan'oghli ashkara bolidighan künde ene shundaq bolidu. **31** Shu küni, herkim ögzide turup, nerse-kérekliri öyide bolsimu, alghili chüshmisun; we shuninggha oxshash kimki étizliqta bolsa [öyige] héch yanmisun. **32** Lutning ayalini yadinglarga keltürünglar! **33** Kimki öz hayatini qutquzmaqchi bolsa, uningdin mehrum bolidu, lékin öz hayatidin mehrum bolghan kishi uninggha érishidu. **34** Silerge shuni éytayki, u kéchide ikki adem bir orunda yatidu; ulardin biri élip kéliidu, yene biri qaldurulidu. **35** Ikki ayal yarghunchaq béshida turup on tartiawatqan bolidu; ulardin biri élip kéliidu, yene biri qaldurulidu. **37** We ular uninggha jawaben: Ey Reb, bu ishlar qeyerde yüz béridu? — dep soridi. U ulargha: Jeset qaysi yerde bolsa, quzghunlar shu yerge toplishidu!

18 We u ulargha, boshashmay, herdaim dua qilip turush kérekliki toghrisida bir temsil keltürüp mundaq dédi: **2** — «Melum sheherde bir sotchi bar iken. U Xudadinmu qorqmaydiken, ademlergimu perwa qilmaydiken. **3** Shu sheherde

bir tul ayal bar iken we u daim sotchining aldigha kélip: «Eyibkardin heqqimni élip bergin» dep telep qilidiken. **4** U xéli waqitqiche uni ret qiptu; biraq kéyin könglide: Xudadinmu qorqmaymen, ademlergimu perwa qilmaymen, **5** lékin bu tul xotun mani aware qilip kétivatidu, uning mana chaplishiwélp méni halimdin ketküzüwetmeslikni üçhün herhalda uning dewayini sorap qoyay! — dep oylaptu». **6** Reb: Qaranglar, adaletsiz bu sotchining néme dégenlirige! **7** U shundaq qilghan yerde, Xuda Özige kéche-kündüz nida qilwatqan tallighan bendilirige qandaq qilar? Gerche Xuda Öz bendilirige hemderd bolush bilen birge [rezillikke] uzun'ghiche sewr-taqet qilsimu, axirida bendilirining derdige yetmesmu? **8** Men silerge éytayki: U ularning derdige yétip nahayiti tézla heqqini élip bérídul Lékin Insan'oghli kelgende yer yüzide iman-ishench tapalamdu? — dédi. **9** U ózilirini heqqayni dep qarap, bashqilarni közige ilmaydighan bezilerge qaritip, mundaq bir temsilni éytti: **10** — Ikki adem dua qilghili ibadetxanigha bériptu. Biri Perisiy, yene biri bajgir iken. **11** Perisiy öre turup öz-özige mundaq dua qilip: — «Ey Xuda, méning bashqa ademlerdek bulangchi, adaletsiz, zinaxer we hetta bu bajgirdek bolmighininm üçhün sanga shükür! **12** Her heptide ikki qétim roza tutimen we tapqanlirimning ondin bir ülushini sediqe qilimen». **13** Biraq héliqi bajgir yiraqta turup béshini kötürüp asman'gha qarashqimu pétinalmay meydisege urup turup: «Ey Xuda, men mushu gunahkargha rehim qilghaysen!» — deptu. **14** Men silerge shuni éytayki, bu ikkiylendin [Perisiy] emes, belki [bajgir] kechürümge ériship öyige qaytiptu. Chünki herkim özini üstün tutsa töwen qilinar, lékin kimki özini töwen tutsa üstün kötüriler. **15** Emdi qolini tegküzsün dep, kishiler kichik balilirinimu uning aldigha élip kélétti. Lékin buni körgen muxlislar ularni eyibildi. **16** Emma Eysa balilarni yénigha chaqirip: Kichik balilarni aldimga kelgili qoyunglar, ularni tosushmanglar. Chünki Xudaning padishahliqi del mushundaqlardin terkiptapqandur. **17** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki: Kimki Xudaning padishahliqini sebiy balidek qobul qilmisa, uninggha hergiz kirelmeydu, — dédi. **18** Melum bir hökümdar Eysadin: I yaxshi ustaz, menggülik hayatqa waris bolmaq üçhün néme ishni qilishim kérek, — dep soridi. (**aiónios g166**) **19** Lékin Eysa: Méni néme üçhün yaxshi deysen? Yaxshi bolghuchi peqet birla, yeni Xudadir. **20** Emrlerni bilisen: — «Zina qilma, qattiliq qilma, oghriliq qilma, yalghan guwahliq berme, atangni we anangni hörmét qil» — dédi. **21** — Bularning hemmisige kichikimdin tartip emel qilip kéliwatimen, — dédi u. **22** Eysa buni anglap uninggha: — Sendé yene bir ish kem. Pütkül mal-mülkingni sétip, pulini yoqsullargha üleshtürüp bergin we shundaq qilsang, ershte xezineng bolidu; andin kélip manga egeshkin! — dédi. **23** Emma u bu gepni anglap tolimu qayghuga chömüp ketti; chünki u nahayiti bay idi. **24** Tolimu qayghuga chömüp ketkenlikini körgen Eysa: — Mal-dunyasi köplerning Xudaning padishahliqigha kirishi némidégen tes-he! **25** Tögingning yingining közidin ötüshi bay ademning Xudaning padishahliqigha kirishidin asandur! — dédi. **26** Buni anglighanlar: — Undaq bolsa, kim nijatqa érishelisun? — déyishti. **27** Emma u jawaben: — Insanlarga mumkin bolmighan ishlar Xudagha mumkindur — dédi. **28** Emdi Pétrus: — Mana, biz bar-yoqimizni tashlap sanga egeshuq!? — dédi. **29** U ulargha: — Men silerge berheq shuni éytayki, Xudaning padishahliqi üçhün öy-waq ya ata-anisi ya qérindashliri ya ayali ya baliliridin waz kechkenlerning herbiri **30** bu zamanda bulargha köp hassilep meyyer bolidu we kéliidighan zamandimu menggülik hayatqa érishmey qalmaydu. — dédi. (**aión g165, aiónios g166**) **31** Andin u on ikkeylenni öz yénigha élip ulargha mundaq dédi: — Mana, biz hazir Yérusalémgha chiqiwatimiz

we peyghemberlerning Insan'oghli toghrisida pütkenlirining hemmisi [shu yerde] emelge ashurulidu. **32** Chünki u yat ellerning qoligha tapshurulidu we ular uni mesxire qilip, xarlaydu, uning üstige tüküridu; **33** ular uni qamchilighandin kéyin öltürüwétidu; we u üçinchi küni qayta tirilidu, — dédi. **34** Biraq ular bu sözlernin héchnémini chüshenmididi. Bu sözning menisi ular din yoshurulghan bolup, uning néme éytqinini bilelmey qaldi. **35** We shundaq ish boldiki, u Yérixo shehirige yéqinlashqanda, bir kor kishi yolning boyida olturup tilemchilik qiliwatatti. **36** U köpchilikning ötüp kétivatqanliqini anglap: — Néme ish bolghandu? — dep soridi. **37** Xe q uninggha: — Nasaretlik Eysa bu yerdin ötüp kétivatidu, — dep xewer berdi. **38** — I Dawutning ogli Eysa, manga rehim qilghaysen! — dep warqirap ketti u. **39** We Eysaning aldida méngiwatqanlar uni: — Shük oltur! dep eyibleshti. Biraq u: — I Dawutning ogli, manga rehim qilghaysen! — dep téximü qattiq warqiridi. **40** Eysa qedimini toxtitip, uni aldigha bashlap kélisni buyrudi. Qarighu uninggha yéqin kelgende u uningdin: **41** — Sen méni néme qilip ber, deysen? — dep soridi. — I Rebbim, qayta köridighan bolsam'idi! — dédi u. **42** Eysa uninggha: — Köridighan bolghin! Étiqading séni saqqaytti, — dédi. **43** We uning közi shuan échildi; u Eysagha egiship, yol boyi Xudani ulughlap mangdi. We barliq xalayiqmu buni körüp Xudagha medhiye oqudi.

19 U Yérixo shehirige kirip uningdin ötüp kétivatatti. **2** Mana shu yerde Zakay isimlik bir kishi bar idi. U «bash bajgir» bolup, intayin bay idi. **3** U Eysaning qandaq adem ikenlikini köriushke pursét izdewatatti, lékin boyi pakar bolghachqa, xelqingn tolliqidin uni körelmeytti. **4** Shunga u aldi terepke yügürüp béríp, uni köriush üçhün bir tüp üjme derixige yamiship chiqti; chünki Eysa u yol bilen ötetti. **5** We Eysa u yerge kelgende yuqirigha qarap uni körüp uninggha: — Zakay, chapsan chüshkin! Chünki men bügün séning öyüngde qonushum kérek, — dédi. **6** U aldirap chüshüp, xushalliq bilen uni [öyide] méhman qildi. **7** Bu ishni körgen xalayiqning hemmisi: U gunahkar kishiningkide qon'ghili kirip ketti! — dep ghotuldiship ketti. **8** Lékin Zakay ornidin turup Rebge: — I Rebbim, mana, mülkümingning yérimini yoqsullargha bérimen; eger birawni yalghandin shikayet qilip uningdin birnéme ündürüwalghan bolsam birige tötni qayturimen, — dédi. **9** Buning bilen Eysa uninggha [qarap]: — Bügün nijat bu öyge kirdi. Chünki bu kishi hem Ibrahimning oglihur! **10** Chünki Insan'oghli ézip ketkenlerni izdep qutquzghili keldi, — dédi. **11** Xalayiq bu sözlerni tingshawatqanda u yene söz qilip bir temsilni qoshup éytti. Chünki u Yérusalémgha yéqinlashqanidi we ular: «Xudaning padishahliqi derhal namayan bolidighu!?» — dep oylashqanidi. **12** Shunga u mundaq dédi: Bir aqsöngék padishahliq textige ériship kélishe üçhün yiraq bir yurtqa qarap yolgha chiqti. **13** [Awwal] u ózining on qulini chaqirip, ulargha on tillani üleshtürüp béríp: «Men qaytip kelgüche [buning bilen] oqet qilinglar» — deptu. **14** Biraq öz yurt puqraliri uninggha öch bolghachqa, keynidin elchilerni ewetip: «Bu kishining üstimizge padishah bolushini xalimaymiz!» deptu. **15** We u padishahliq mensipige ériship qaytip kelgende shundaq boldiki, herbirining tijaret bilen qanche payda tapqinini bilmekchi bolup, pulini tapshurghan héliqi qullirini öz aldigha chaqirtiptu. **16** We awwalqisi kélip: «I xojam, sili bergen tilla on tilla payda qildi» deptu. **17** «Yaraysen, ey yaxshi qull! Sen kichikkine ishta ishenchlik chiqqanliqning üçhün on sheherge hakim bolghin» — deptu xojayin uninggha. **18** Ikkinchisi kélip: «I xojam, sili bergen tilla besh tilla payda qildi» deptu. **19** Xojayin uninggha hem: «Sen hem besh sheherge hakim bolghin» deptu. **20**

Lékin yene birsi kélip: «I xojam, mana sili bergen tilla! Buni yaghlıqqa chigip bir jayda qoyup saqlidim. **21** Chünki sili qattiq adem ikenla, sili amanet qilmighanliridin payda ündürüp, özliri térimighanliridin hosul yighila. Shuning üçün silidin qorqtım» deptu. **22** Emma [xojayini] uninggha: «Ey eski qul, sanga öz aghzingdin chiqqan sözliring boyiche höküim qilay. Sen méning amanet qilmay ündürüwalidighan, térimay turup yighiwalidighan qattiq adem ikenlikimni bilip turup, **23** néme üçtün méning pulumni xezinichilerge amanet qoymiding? Men qaytip kelgende, uni ösümi bilen almasmidim?» — deptu. **24** Andin u yénikilergelge: «Uningdiki tillani élip on tilla tapqan qulgha béringlar!» dep buyruptu. **25** Ular uninggha: «I xoja, uning on tillasi tursal» — deptiken, **26** [hojayin yene mundaq deptu]: «— Chünki men silerge shuni éytayki, kimde bar bolsa, uninggha téximu köp bérilidu; emma kimde yoq bolsa, hetta uningda bar bolghanlirimu uningdin mehrum qilinidu. **27** Emdi üstige padishah bolup höküim sürüşümni xalimighan düshmenlirimni bolsa, ularni keltürüp, méning aldında qetl qilinglar». **28** U bu ishlarni éytqandin kéyin, Yérusalémgha chiqishqa aldigha qarap mangdi. **29** We shundaq boldiki, u Zeytun téghining étikidiki Beyt-Fagi we Beyt-Aniya yézilirigha yéqin kelginide, ikki muxlisigha munularni tapilap aldın ewetti: **30** — Siler udulunglardiki yéziqqa béringlar. U yerge kiripla héch adem balisi minip baqmighan, baghlaqlıq bir texeyni körisiler. Uni yéshıp bu yerge yétilep kélinglar. **31** Eger birsi silerdin: «Némishqa buni yéshisiler?» dep sorap qalsa, siler uninggha: «Rebning buninggha hajiti chüshti» — denglar. **32** Shuning bilen ewetilgenler bériwidı, ish del u ulargha éytqandek boldi. **33** Ular texeyni yéshıwatqanda, uning igiliri ularidin: — Texeyni némishqa yéshisiler? — dep soridi. **34** Ular: — Rebning uninggha hajiti chüshti, — dédi. **35** Ular uni Eysaning aldigha yétilep keldi; we yépincha-chapanlirini texeyning üstige sélip, Eysani yölep üstige mindürdi. **36** U kétip barghinida, xelqler yépincha-chapanlirini yolgha payandaz qılıp saldı. **37** We u Zeytun téghidin chüshüsh yoligha yéqinlashqinida, pütükl muxlislar jamaiti shadlinip, öz közi bilen körgen qudretlik möjiziler üçün awazini kötürüp: «Perwerdigarning namida kelgen padishah mubarektur! Asmanlarda tinch-inaqlıq tiklen'gey, ershielada shan-sherep ayan bolghay!» dep towlishop Xudagha medhiye oqushqa bashlıdı. **39** Lékin topning ichide bezi Perisiyler uninggha: — Ey ustaz, muxlislinggha [mushu gepliri üçün] tenbih ber! — déyishti. **40** Biraq u ulargha jawaben: — Silerge shuni éytayki, bular jim turghan bolsa, hetta bu tashlarmu chuqan sélishqan bolatti, — dédi. **41** Emdi u sheherge yéqinliship uni körüp, uning üçün yighlap mundaq dédi: **42** — [I Yérusalém!] Sen bügün, bu kününgde, tinch-amanlıqıq üçün néme kérek bolghinini bilseng idi! Kashki, bu ishlar hazir közliringdin yoshurundur. **43** Chünki shundaq künler béshinggha kéliduki, düshmenliring etrapingni qasha-istihkam bilen qorshap séni qamap töt tereptin qıstaydu. **44** Ular séni we [sépile]ning ichingdiki baliliringni yer bilen yeksen qılıp, hetta tashni tashning üstidimu qaldurmaydu; chünki [Xuda]ning séni yoqlighan peytini bilip yetmiding. **45** We u ibadetxana hoylilirigha kirip, u yerde élim-sétim qiliwatqanlarni heydep chiqirip, **46** ulargha: — Muqeddes yazmilarda: «Méning öyüm dua-tilawetxana bolidu» dep pütülgén bolsimu, lékin siler uni «bulangchilarning uwisi» qiliwadinglar! — dédi. **47** Shu waqıtlarda u herküni ibadetxanida telim béretti. Bash kahinlar, Tewrat ustazliri we yurt chongliri uni yoqıtishqa amal izdidi. **48** Lékin ular qandaq qol sélishni bilmeytti, chünki barlıq xelq uning sözini tingshash üçün uninggha qattiq yépipshanıdı.

20 We shu künlerdin bir küni u ibadetxaning hoylilirida xelqqa telim bérip xush xewerni élan qiliwatqanda, bash kahinlar we Tewrat ustazliri bilen aqsqaqallar uning aldigha kélip uningdin: **2** — Bizge éytqın: Sen qiliwatqan bu ishlarni qaysi hoquqqa asasen qiliwatisen? Sanga bu hoquqni kim bergen? — dep soridi. **3** U ulargha jawab bérip: — Menmu silerdin bir ishni soray; siler mundaq éytıp béringlarchu, **4** — Yehya yürgüzgen chömüldürüş ershtinmu, yaki insanlardinmu? — dep soridi. **5** Ular özara mulahize qiliship: — Eger «Ershtin kelgen» dések, u bizge: «Undaqta, siler néme üçün [Yehyagha] ishenmidinglar?» deydu. **6** Eger: «Insanlardin kelgen» dések, bu barlıq xalayıq bizni chalma-késeq qılıp öltüridu. Chünki ular Yehyaning peyghember ikenlikige ishendürülgén, — déyishti. **7** We ular: — [Uning] [hoquqining] qeyerdin kelgenlikini bilmeymiz, — dep jawab bérishti. **8** Eysa ulargha: — Undaqta, menmu bu ishlarni qaysi hoquqqa asasen qiliwatqanliqimni éytmaymen, — dédi. **9** U xalayıqqa munu temsilni sözleshke bashlıdı: — «Bir kishi bir üzümzarlıq berpa qılıp, uni baghwenlerge ijarige bérip, özi yaqa yurtqa bérip u yerde uzun waqıt turuptu. **10** Üzümlerni yighidighan mezgil kelgende baghwenlarning üzümzarlıqıti kéwidin uninggha bérisheke qulliridin birini ularining yénigha ewetiptu. Lékin baghwenler uni urup-dumbalap quruq qol yanduruwétiptu. **11** U yene bashqa bir qulni ewetiptu. Lékin ular unimu dumbalap, xarlap, yene quruq qol qayturuwétiptu. **12** U yene üçinchisini ewetiptu; ular unimu urup yarılandurup, talagha heydep chiqiriwétiptu. **13** [Axirda] üzümzarlıqing xojayini: «Qandaq qilsam bolar? Söyümlük oghlumni ewetey; ular uni körse, héch bolmighanda uning hörmitini qilar?» deptu. **14** Biraq baghwenler uning oghlini körüp bir-biri bilen meslihetliship: «Bu bolsa mirasxor; kélinglar, uni jaylıwétyeli, andin miras bizningki bolidu» déyishti. **15** Shuning bilen ular uni üzümzarlıqing sirtigha achıqip öltürüwétiptu. Emdi bundaq ehwalda üzümzarlıqing xojayini ularni qandaq qilidu? **16** U kélip u baghwenlarni yoqıtıp üzümzarlıqni bashqılargha tapshuridu». Xalayıq buni anglap: — Bundaq ishlar herzig bolmisun! — déyishti. **17** Lékin u ulargha közlirini tikip mundaq dédi: — Undaq bolsa, muqeddes yazmilarda «Tanchilar tashliwetken tash bolsa, Burjek téshi bolup tiklendi» dep yézilghan söz zadı némini körsitidu? **18** Bu «tash»qa yiqılghan kishi pare-pare bolup kétidu; lékin bu tash herkimning üstige chüshse, uni kukum-talqan qiliwétidu. **19** Bash kahinlar we Tewrat ustazliri uning bu temsili özlirige qaritıp éytqanliqini bilip shu haman uninggha qol sélish yolini izdidi; lékin ular xalayıqın qorqushı. **20** Shunga ular uning keynidin marap, uni [Rim] walyisining hökümanlıqıda soraqqa tartishqa tapshurush üçün birnechche ademlerni sétiwélip, soqunup kirishke ewetti. Ular semimiy qiyapetke kiriwélip, uning sözidin yochuq izdep yüretti. **21** Ular uninggha mundaq soal qoydı: — Ey ustaz, silini durusgha qilidighan we durus telim béridighan, héchqandaq ademning yüz-xatirisini [qet'iy] qilmaydighan, belki Xudaning yolini sadiqliq bilen ögitip kéliwatqan adem dep bilimiz. **22** [Rim impérotori] Qeyserge baj-séliq tapshurush Tewrat qanunigha uyghunmu-yoq?». **23** Emma u ularning hiylisini körüp yétip ulargha: — Némishqa méni sinimachisiler? **24** Manga bir kümüş dinar körsitinglar. Buning üstidiki süret we nam-isim kimning? — dédi. Ular uninggha: Qeyserningki, — dédi. **25** We u ulargha: — Undaq bolsa, Qeyserning heqqini Qeyserge, Xudaning heqqini Xudagha tapshurunglar, — dédi. **26** Ular xalayıqning aldidu uning sözliridin uni tutuwalghudek héchqandaq yochuq tapalmıdı. Ular uning bu jawabigha heyranuhes bolup, zuwani tutuldı. **27** We «ölgenler tirilmeydu» dep inkar qilidighan Saduqiylarning beziliri uning aldigha kélip soal qoyup mundaq

dédi: **28** — Ustaz, Musa [peyghember Tewratta] bizge: «Ayali bar, emma perzent körmigen kishi ölüp ketse, ölgüchining aka yaki inisi tul qalghan yenggisini emrige élip, qérindishi üçün nesil qaldurushi kérek» — dep yazghan. **29** Emdi yette aka-uka bar idi. Chongi öylen'gendin kéyin perzent körmey alemdin ötti. **30** Ikkinchi qérindishi ayalini emrige élip, perzent körmey alemdin ötti. **31** Andin üçinchisi uni aldi; shundaq qilip, yettisi uni emrige élip perzent körmey öldi. **32** Hemmisidin kéyin ayalmu öldi. **33** Emdi tirilish künide bu ayal ularning qaysiningki bolar? Chünki yettisi uni xotunluqqa alghan-de?! **34** Eysa ulargha mundaq jawab berdi: — Bu alemning perzentliri öylinidu, yatliq bolidu. (aiōn g165) **35** Lékin u alemdin nésiwe bolushqa, shundaqla ölüklerdin tirilishke layiq sanalghanlar öylenmeydu, yatliq bolmaydu. (aiōn g165) **36** Chünki ular yene ölmeydu, perishtilerge oxshash bolidu; «ölümdin tirilishtin tughulghan perzentler» bolghachqa, ular Xudaning oghulliridur. **37** Emdi ölgenlarning tirildürülüşini hetta Musa [peyghember] özimu ayan qilghan; chünki [Tewrattiki] «tikenlik» dégen weqening xatiriside u Perwerdigarni: «Ibrahimning Xudasi, Ishaqning Xudasi we Yaqupning Xudasi» dep bayan qilghan. **38** U ölüklerning Xudasi emes, belki tiriklerning Xudasidur; chünki uninggha nisbeten hemmeylen tiriktur! **39** Shuning bilen Tewrat ustazliridin birqanchisi baha bérip: — Ustaz, yaxshi éyting, — dédi. **40** Chünki ular din héchkim yene uningdin soal sorashqa jür'et qilalmidi. **41** Emdi u ulargha soal qoydi: — Kishiler Mesihni qandaqsige Dawutning oghli deydu? **42** Chünki Dawut özi Zeburda: Perwerdigar méning Rebbimge éyttiki: — «Men séning dushmanliringni textiperiq qilghuche, Méning ong yéinimda olturghin!» — dégen'ghu? **44** Emma Dawut uni «Rebbim» dep chaqirghan yerde, undaqa u qandaqmu uning oghli bolidu? **45** We barliq xalayip qulaq sélip anglawatqanda, u muxlisilirigha mundaq dédi: — **46** — Tewrat ustazliridin hoshiyar bolunglar. Ular uzun tonlarni kiywalghan halda ghadiyip yürüşke, bazarlarda kishilerning ulargha bolghan salamlirigha, sinagoglarda aldinqi orunlarda, ziyapetlerdimu törde olturushqa amraq kélidu. **47** Ular tul ayallarning barliq öy-bésatlerini yewalidu we köz-köz qilip yalghandin uzundin-uzun dualar qilidu. Ularning tartidighan jazasi téximu éghir bolidu!

21 U béshini köttürüp qariwidi, baylarning öz sediqilirini [ibadetxanidik] iane sanduqigha tashlighinini kördi. **2** U yene sanduqqa ikki tiyinni tashlawatqan bir namrat tul ayalnimu kördi. **3** Shuning bilen u: — Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu namrat tul ayalning tashlighini hemmeylenningkidin köptur. **4** Chünki ularning hemmisi özlirining ashqanliridin iane qilip, Xudagha atighan sadiqlerge qoshup tashlidi; lékin bu ayal namratliqigha qarimay, özining tirikchilik qilidighinining hemmisini iane qilip tashlidi. **5** We beziler ibadetxanining nepis tashlar we Xudagha sunulghan hediyeleer bilan qandaq bézelgenliki toghrisida sözlisshiwattati. U: **6** — Siler körüwatqan bu barliq nersilerge nisbeten, shu künlér kéliduki, hetta bir tal tashmu tash üstide qaldurulmay, hemmisi gumran qilinidu, — dédi. **7** Ular uningdin: — Ustaz, bu dégenliring qachan yüz béridu? Bu ishlargning yüz béridighanliqini ayan qilidighan qandaq alamet bolidu? — dep soridi. **8** U mundaq dédi: — Azdurulup kétéshtin hézi bolunglar. Chünki tola kishiler méning namimni sétip: «Mana özüim shudurmen!» we «Ashu waqit yéqinlashtil!» deydu. Shunga ularning keynige kirmenglar. **9** Silér urush we topilanglarning xewirini anglighan waqtinglardimu wehimige chüshmenglar; chünki bu ishlargning awwal yüz bérisi muqerrer. Lékin bular, zaman axiri yetip keldi, dégenlik emes. **10** Andin u yene mundaq dédi: — Bir millet yene bir millet

bilen urushqa chiqidu, bir padishahliq yene bir padishahliq bilen urushqa chiqidu. **11** Jay-jaylarda shiddetlik yer tewreshler, acharchiliqlar we wabalar bolidu, [yer yüzide] wehshetler we asmanda heywetlik alametler körünidu. **12** Biraq bu herbir weqeler yüz bérishtin ilgiri, kishiler silerge qol sélip tutqun qilidu we silerge ziyankeshlik qilip, silerni sinagoglarning soraqlirigha tapshuridu, zindanlarga tashlaydu; ular méning namim tüpeylidin silerni padishah we hökümdarlarning aldigha élip baridu, **13** we buning bilen [ularning aldida] guwahliq bérishtin pursitling chiqidu. **14** Uning üçün erzge qandaq jawab bérishtin toghrisida aldin'ala héch oylanmasliqqa qelbinglarda qet'iy niyet qilinglar. **15** Chünki men silerge barliq dushmanliringlar reddiye we ret qilalmighudek pasahetlik til we danishmenlik ata qilimen. **16** Hetta ata-ana, aka-uka, uruq-tughqan we yar-buraderliringlarmu silerge xainliq qilip tutup béridu we ular aranglardiki beziliringlarni öltüridu. **17** Silér méning namim tüpeylidin hemme ademning nepiritige uchraysiler. **18** Halbuki, béshinglardiki bir tal chachmu halak bolmaydu! **19** Sewr-chidamliq bolghininglarda, jéninglarga ige bolalaysiler. **20** — Lékin Yérusalémning [dushman] qoshunliri teripidin qorshiwélin'ghanliqini körginighanda, uning weyran bolush waqti yéqinlaship qaptu, dep bilinglar. **21** U chaghda Yehudiye ölkiside turuwatqanlar taghlargha qachsun, sheher ichide turuwatqanlar uningdin chiqip ketsun, yézilarda turuwatqanlar sheherge kirmisun. **22** Chünki shu chagh «intiqaq jazasini tartidighan künlér»dur; shuning bilen [muqeddes yazmilarda] barliq pütülgenler emelge ashurulidu. **23** Emdi shu künlérde hamilidar ayallar we bala émitidighanlarning haligha way! Chünki bu zéminda éghir qishiliq bolidu we [ershtiki] ghezep bu xelqing béshigha chüshidu; **24** Ular qilichning bisida yiqitilidu we tutqun qilinip, barliq ellerge élip kétilidu; «yat ellerning waqti» toshquche, Yérusalém yat ellerning ayagh astida qalidu. **25** — Quyah, ay, yultuzlardimu alametler bolidu; yer yüzidiki eller arisida déngiz-okyanlarning güldürlishidin we dolqunlarning dawalghushliridin parakendichilik bolidu. **26** Ademler qorqup, yer yüzige kélidighan apetlerni wehime ichide küttip es-hoshini yoqitidu; chünki asmandiki küchler lertzige kélidu. **27** Andin kishiler Insan'oghlining küch-qudret we ulugh shan-sherep bilen bir bulut ichide kéliwatqanliqini köridu. **28** Lékin bu alametler köritüshke bashlighanda, qeddinglarni ruslap béshinglarni kötürünger, chünki bu silerni azad qilishtiki nijat yéqinlashtu, dégenliktur. **29** U ulargha mundaq bir temsilni sözlep berdi: — Enjür derixi we bashqa barliq derexlerge qaranglar. **30** Ularning yéginidin bixlan'ghanda ulargha qarap, özünger yazning yetip kélishege az qalghanliqini bilisiler. **31** Shuningdek, baya déyilgen alametlerning yüz bériwatqanliqini körginighanda, Xudaning padishahliqining yéqin qalghanliqini bilinglar. **32** Men silerge berheq shuni éytip qoyayki, bu alametlerning hemmisi emelge ashurulmay turup, bu dewr ötmeydu. **33** Asman-zémin yoqilidu, biraq méning sözlirim hergiz yoqalmaydu. **34** — Lékin özünglarga agah bolunglarki, köngülliringlar eys-hishret, meyxorluq we tirikchilikning ghem-endishiliri bilen bixudalashmisun, shu küni üstünglarga tuyuqsiz chüshmisun. **35** Chünki u goya tuzaqtek barliq yer yüzide herbir turuwatqanlarning béshigha chüshidu. **36** Shunga herqandaq waqitlarda hoshiyar bolunglar, yüz bérishtin aldida turuwatqan bu ishlargin özünglarni qachurup Insan'oghli aldida hazir bolup turushqa layiq héسابlinish üçün herdaim dua qilinglar, — dédi. **37** Emdi u kündüzliri ibadetxanida telim béretti, axshamliri sheherdin chiqip, kéchini Zeytun téghi dep atalghan taghda ötküzetti. **38** We barliq xelq uning telimini

anglilighi tang seherde ibadetxaniga kirip, uning yénigha kéletti.

22 Emdi pétir nan héyti («ötüp kétish héyti» depmu atilidu) yéqinlilish qilghanidi. **2** Bash kahinlar we Tewrat ustazliri uni ölüme mehkom qilishqa amal izdep yüretti; chunki ular xelqтин qorqatti. **3** Shu peyette on ikkiylendin biri bolghan, Ishqariyot dep atalghan Yehudaning köngligé Sheytan kirdi. **4** U béríp bash kahinlar we ibadetxana pasiban begliri bilen Eysani qandaq qilip ulargha tutup bérish üstide meslihetleshti. **5** Ular intayin xush bolup, Yehudagha pul bérishke kélishti. **6** Yehuda maqul bolup, uni xalayıqtin ayrim qalghanda ulargha tutup bérishke muwapiq pürset izdeshe kirishiti. **7** Emdi pétir nan héytining [birinchi] küni yétip kelgenidi. Shu küni «ötüp kétish héyti»gha atap qurbanlıq [qoza] soyulatti. **8** Shuning bilen Eysa Pétrus bilen Yuhannagha: — Béríp bizge ötüp kétish héytining [qozisini] birge yégili teyyarlanglar, — dep ularni ewetti. **9** — Qeyerde teyyarlıshimizni xalaysen? — dep soridi ular. **10** U ulargha mundaq dédi: — Sheherge kirsenglar, mana u yerde kozida su kötürüwalghan bir er kishi silerge uchraydu. Uning keynidin méngip u kirgen öyge kiringlar. **11** We öy igisige: «Ustaz: — Muxlisirim bilen ötüp kétish héytining tamiqini yeydighan méhmanxana öy qeyerde? — dep sorawatidu» denglar. **12** U silerni bashlap üstünki qewettki retlen'gen seremjanlashedurulghan chong bir éghiz öyni körsitidu. Mana shu yerde teyyarlıq qilip turunglar. **13** Shuning bilen ikkisi bériwidu, hemme ishlar uning éytqinidek bolup chiqti. Ular shu yerde ötüp kétish héytining tamiqini teyyarlashti. **14** Emdi waqti-saiti kelgende, Eysa dastixanda olturdu; on ikki rosul uning bilen bille olturushti. **15** Andin u ulargha: — Men azab chékishtin ilgiri, siler bilen ötüp kétish héytining bu tamiqigha hemdastixanda bolushqa tolimu intizar bolup kelgenidim. **16** Chunki silerge éytayki, bu héyt ziyapitining [ehmiyiti] Xudaning padishahlıqida emelge ashurulmighuche, men buningdin qayta yémeymen, — dédi. **17** Andin u bir jamni qoligha élip, teshekkür éytti we muxlisirigha: — Buni élip aranglarda teqsim qilip [ichinglar]. **18** Chunki shuni éytayki, mundin keyin Xudaning padishahlıqı kelmigüche, hergizüzüm sherbitidin qet'iy ichmeymen, — dédi. **19** Andin u bir tal nanni qoligha élip, Xudagha teshekkür éytti we uni oshtup, ulargha üleshtürüp béríp: — Bu méning siler üçün pida bolidighan ténimdur. Méni eslep turush üçün buningdin yenglar, — dédi. **20** U shuningdek tamaqtin keyini jamni qoligha élip mundaq dédi: — Bu jamdiki sharab méning siler üçün tökülidighan qénimda bolghan yéngi ehdidur. **21** Lékin mana, méni tutup bergüchining qoli méning bilen bir dastixandidur. **22** We Insan'oghli derweqe özi toghrusida békitilgendek [alem]din kétidu; biraq Insan'oghlining tutup bérilishige wasitichi bolghan ademning haligha way! **23** Andin muxlislar bir-biridin: — Arimizda zadi kim mushundaq ishni qilishi mumkin? — dep munazirige chüshüp kétishti. **24** Emdi ularning arisida qaysimiz eng ulugh sanilishimiz kérek dégen talash-tartish peyda boldi. **25** U ulargha mundaq dédi: — Ellerdiki padishahlar qol astidiki xelq üstidin buyruqwaslıq qilip idare qilidu, ularning üstidiki hoquqdarlıri «xelqperwer» dep atilidu. **26** Biraq siler shundaq bolmanglar; belki aranglardiki eng mertiwiliki özini eng kichikidek hésablısun we yetekchi bolghanlar [hemmeylen'ge] xizmetkardek bolsun. **27** Kim mertiwilik, dastixanda olturghanmu? Yaki dastixandiki kütküchimu? Dastixanda olturghini emesmu? Biraq men bolsam aranglarda xizmitinglarda bolghuchi kütküchidekturmen. **28** Siler bolsanglar, béshimgha sinaqlar kelgende bashtin-axir men bilen bille hemrah bolghansiler. **29** We xuddi Atam

manga padishahlıq hoquqı békitkendek, men silergimu shundaq békitimen. **30** Shuning bilen siler méning padishahlıqimda men bilen bir dastixanda yep-ichisiler we textlerde olturup, Israilning on ikki qebilisi üstidin höküm chiqirisiler. **31** Reb yene [Pétrusqa]: — «Ey Simon, Simon! Mana, Sheytan hemminglarni xuddi bughday tasqighandek tasqap sinashni tiligen. **32** Lékin étiqading yoqimisun dep sanga dua qildim. Emdi sen towa qilip tüz yolgha qaytqandin keyin, qérindashliringni mustehkemligin» — dédi. **33** — I Reb, — dédi Pétrus, — Men sen bilen bille zindan'gha tashlinip, bille ölüme bérishqa teyyarman. **34** U uninggha: — I Pétrus, sanga éytayki, bügin xoraz chillighuche, sen «Uni tonumaymen» dep mendin üç qétim tanisen, dédi. **35** Andin, u ulardin: — Silerni hemyansız, xurjunsız we keshsiz [seperge] ewetkinimde silerning birer nersenglar kem bolup qalghanmu? — dep soridi. Ular: — Yaq, dédi. **36** Shuning bilen u ulargha: — Lékin hazir her kimning hemyani bolsa, uni alsun; shundaq hem xurjuni bolsa, uni alsun we bir kimning qilichi bolmisa, chapinini sétip birdin qilich alsun. **37** Chunki men silerge shuni éytayki, [muqeddes yazmilarda]: «U jinayetchiler qatarida sanilidu» dep pütülgöz söz mende choqum emelge ashurulidu. Chunki méning toghramdiki barlıq ishlar toluq emelge ashmay qalmaydu — dédi. **38** — I Reb, qarighin, bu yerde ikki qilich bar iken, dédi ular. — Boldi, yétidu! — dédi u ulargha. **39** Andin u chiqip, aditi boyiche Zeytan téghigha yol aldi; uning muxlisiliri uninggha egiship bardı. **40** U yerge yétip barghanda u ulargha: — Azduruslaslıqinglar üçün dua qilinglar, — dédi. **41** Andin, ulardin bir tash étimiche nériraq béríp, tizlinip turup: **42** — I Ata, xalisang, bu qedehti mendin élip ketkeysen. Lékin méning emes, belki Séning iradeng ada qilinsun — dep dua qildi; **43** we asmandin bir perishte uninggha körünüp uni quwwetlendürdi. **44** U qattiq azabta tolghinip téximu ixlisliq bilen dua qiliwerdi. Buning bilen uning terliri yerge tökülgen qan tamchiliridek chüshüshke bashlıdı. **45** Andin duasini tütigip, ormidin turup, muxlisliringne yénigha keldi. Ularning ghemge chöküp halsizlinip mügedep qalghanlıqini köriwidu, ulargha: **46** — Uxlap qalghininglar némisiz? Azduruslushtin saqlinush üçün qopup dua qilinglar, — dédi. **47** Uning sözi téxi ayaghlashmastinla, bir top ademler peyda boldi. Ularni bashlap kelgüchi on ikkeylendin biri bolghan Yehuda dégen kishi idi; u Eysagha [salam béríp] söygili qeshigha bardı. **48** Eysa uninggha: — Ey Yehuda, bir söyüş bilen Insan'oghlini tutup bérersenmu? — dédi. **49** We Eysaning etrapidikiler néme ish yüz bérédighanlıqini bilip yétip: — I Reb, qilich bilen uraylımu? — dédi. **50** We ulardin biri [qilichini kötürüp], bash kahinning chakirigha urup, ong quligini shiliwetti. **51** Biraq Eysa buninggha jawaben: — Boldi, toxta! — dédi; u qolini uzitip quligigha tegküzüp, uni saqaytti. **52** Eysa özini tutqili kelgen bash kahinlar, pasiban begliri we aqsqaqallargha qarap: — Bir qarqachini tutidighandek qilich-toqmaqlarni kötürüp kepsilerghu? **53** Muqeddes ibadetxanida her küni siler bilen bille idim, siler qol salmidinglar. Hazir bu silerge tewe bolghan waqit-saettur we qarangghuluqning höküm sürtishidur — dédi. **54** Ular Eysani tutuwélip, bash kahinning öyige élip kélishti. Pétrus yiraqtin egiship mangdi. **55** Emdi ular hoylining olturrida ot yéqip chöriside [issinip] olturghanda, Pétrus ularning arisigha kirip olturdi. **56** Andin otning nurida uning olturghinini körgen bir dédek uninggha tikilip qarap turup: — Bu ademmu Eysa bilen bille idi, — dédi. **57** Lékin u ténip: — Ey xotun, uni tonumaymen! — dédi. **58** Andin uzun ötmey, yene bireylen uni körip: — Senmu ulardin ikensen, — dédi. Lékin Pétrus: — Ey burader, undaq emesmen! — dédi. **59** Andin bir saetche ötkende bashqa bireylen: — Derheqiqet, bu hem uning bilen bille idi;

chünki umu Galiliyelikur, — dep ching turuwaldi. **60** Lékin Pétrus: — Hey burader, néme dewatqiningni bilmeymen! — dédi. We uning sözi ayaghlashmastinla, xoraz chillidi. **61** Emdi Reb keynige burulup, Pétrusqa tikilip qarap qoydi. Shuning bilen Pétrus Rebning sözini, yeni: «Bügün xoraz chillashtin ilgiri sen mendin üç qétim tanisen» dégenlikini yadigha keltirdi. **62** We u tashqirigha chiqip qattiq yighlap ketti. **63** Emdi Eysani tutup turuwatqanlar uni mesxire qilishqa we sawap-dumbilashqa bashlidi; **64** uning közlirini téngip uningdin: — Séni urghan kimdu? Qéni, basharet bergin! — dep sorashti **65** we uninggha buningdin bashqa yene nurghun haqaretlerni yaghdurdi. **66** Tang atqanda, xelq aqsqaqalliri, yeni bash kahinlar we Tewrat ustazliri yighilishti. Ular uni öz kéngeshmisige élip bérip **67** uningdin: — Éypte, sen Mesihmu? — dep sorashti. U ulargha jawaben: — Silerge éytsammu, qet'iy ishenmeysiler. **68** Silerdin birer soal sorisam, héch jawab bermeysiler. **69** Lékin bu waqittin bashlap Insan'oghli Hemmige Qadirning ong yénida olturidu, — dédi. **70** — Undaқта, sen Xudaning Ogihli ikensen-de? — déyishti **71** Ular: — Déginginlardek men shudurmen! — dep jawab berdi. **72** Shuning bilen ular: — Emdi bashqa guwahchiliqning bizge néme hajiti? Chünki özimiz uning öz aghzidin chiqqinini angliduq! — déyishti.

23 Andin [kéngeshmidikilerning] hemmisi ornidin turushup, uni [waliy] Pilatusning aldigha élip bérishti. **2** U yerde ular uning üstidin shikayet qilip: — Özini Mesih, yeni padishah dep atiwélip, xelqimizni azdurup we qutritip, Qeyserge baj-séliq tapshurushni tosqan bu ademni bayqap uni tuttuq, — déyishti. **3** Pilatus uningdin: — Sen Yehudiylarning padishahimusen? — dep soridi. U: — Éytqiningdek, — dep jawab berdi. **4** Andin Pilatus bash kahinlar bilen köpchilikke: — Bu ademdin birer shikayet qilghudek ishni tapalmidim, — dédi. **5** Lékin ular téximu qet'iy halda: — U Galiliyedind tartip taki bu yergiche, pütüklü Yehudiyedimu telim berish bilen xelqni qutritidu. **6** Pilatus «Galiliye» dégen sözni anglap: — Bu kishi Galiliyelikmu? — dep soridi **7** we uning Hérod [xanning] idare kilghan ölkidin kelgenlikidin xewer tétip, uni Hérodqa yollap berdi (u künlérde Hérodmu Yérusalémda idi). **8** Hérod Eysani körgende intayin xushal boldi. Chünki u uzundin béri uninggha dair köp ishlarni anglap, uningdin bir möjize körüş ümidide bolup, uni körüş pursitini izdewatatti. **9** U Eysadin köp soallarni soridi, lékin u Hérodqa bir éghizmu jawab bermidi. **10** Bash kahinlar we Tewrat ustazliri yéqin turup uning üstidin he dep erz-shikayet qiliwatatti. **11** Hérod xan we uning leskerliri uni xarlap mesxire qiliship, uninggha shahane ton-kiyim kiydürüp, uni yene Pilatusning aldigha qayturup yollidi. **12** Mana shu kündin bashlap, Pilatus bilen Hérod dost bolup qaldi; chünki ilgiri ular arisida adawat bolghanidi. **13** Waliy Pilatus bash kahinlarni, [Yehudiy] hökümdarlarni we xalayiqni yighip, **14** ulargha: — Siler bu ademning üstidin «Xelqni azduridu we qutritidu» dep shikayet qilip uni aldimga tartip keldinglar. Mana, men silerning aldimga uni soraq qilghinim bilen, uningdin siler shikayet qilghan jinayetlerdin birinimu tapalmidim. **15** Hérodmu tapmidi; chünki men silerni uning aldigha ewettim. Mana, uningda ölümge layiq héchqandaq jinayet yoq iken. **16** Shunga men uni jazalap, andin qoyup bérimen, — dédi **17** (uning her qétimlik [ötüp kétish] héytida, [Yehudiy] [mehbuslardin] birini ulargha qoyup berish mejburiyiti bar idi). **18** Lékin köpchilik tengla chuqan séliship: — Buni yoqiting! Bizge Barabbasni qoyup béring! — déyishti **19** (Barabbas bolsa sheherde topilang kötürgenliki we qatilliq qilghanliqi üçtün zindan'gha tashlan'ghan mehbus idi). **20** Shuning bilen Pilatus

Eysani qoyup bérisini xalap, köpchilikke yene söz qilghili turdi. **21** Lékin ular jawaben yene chuqan séliship: — Kréstligin, uni kréstligin! — dep warqirashti. **22** [Pilatus] üçinchi qétim ulargha: — Némishqa? U zadi néme yamanliq qilghan? Men uningdin ölümge layiq héch jinayet tapalmidim. Shuning üçtün men uni jazalap, qoyup bérimen, — dédi. **23** Biraq ular yenila he dep chuqan séliship: «U kréstlensun!» dep telep qilip ching turuwaldi. Ularning hemde bash kahinlarning chuqanliri axir küchlük keldi. **24** Pilatus ularning telipi boyiche ada qilinsun dep höküm chiqardi. **25** We ularning tiliginini, yeni topilang kötürüs we qatilliq üçtün zindan'gha tashlan'ghanni qoyup bérip, Eysani ularning xahishigha tapshurup berdi. **26** We ular uni élip kétiwatqanda, yolda Kurini shehirilik Simon isimlik bir kishi sehradın kéliwatatti; ular uni tutuwélip, kréstni uninggha kötürgüzüp, Eysaning keymidin mangdurdi. **27** Eysaning keynide zor bir top xelq, shundaqla uninggha échinip yigha-zar kötürüshiwatqan ayallarmu egiship kéliwatatti. **28** Lékin Eysa keynige burulup ulargha: — Ey Yérusalémning qizliri! Men üçtün yighimanglar, belki özünglar we baliliringlar üçtün yighlanglar! **29** Chünki silerge shundaq éghir künlér kéliduki, kishiler: «Tughmaslar, bala kötürmigen qorsaqur we émitmigen emchekler bextlikur!» — déyishidu. **30** Shu chaghda kishiler taghlargha: «Üstimizge örül!» dönglüklerge: «üstimizni yap!» dep nida qilishidu. **31** Chünki ademler yapyéshil derekhe shundaq ishlarni qilghan yerde, qurup ketken derekhe néme ishlar bolur?! — dédi. **32** Ikki jinayetchimü ölümge mehkuum qilin'ghili uning bilen teng élip kélin'genidi. **33** We ular «bash söngék» dep atalghan jaygha kelgende, u yerde uni we yene ikki jinayetchini, birini uning ong yénida we yene birini sol yénida kréstke tartti. **34** Eysa: — I Ata, ularni kechürgin, chünki ular özünge néme qiliwatqanliqini bilmeydu, — dédi. [Leshkerler] chek tashlap, uning kiyimlirini bölüshüwaldi. **35** Xalayiq qarap turatti, Yehudiy hökümdarlarmu yénida turup uninggha dimighini qéqip mesxire qilip: Bashqilarni qutquzuptekin! Eger u rasttin Xudaning Mesih, Uning talliwalgihini bolsa, özini qutquzup baqsun! — déyishti. **36** Leshkerlermu uni mesxire qiliship, yénigha bérip uninggha sirke tenglep: **37** — Eger sen Yehudiylarning Padishahi bolsang, özünge qutquzup baq! — déyishti. **38** Uning üstidiki [taxtaygha] grékche, latinche we ibraniche herpler bilen: «Bu kishi Yehudiylarning Padishahidur» dep yézip qoyulghanidi. **39** Uning bilen bille kréstke tartilghan ikki jinayetçininin biri uni haqaretlep: — Sen Mesih emesmiding? Emdi özünge, biznimu qutquze! — dédi. **40** Biraq yene biri uning gépige tenbih bérip: Sen özüng oxshash hökümingin tégide turup Xudadin qorqamsen? **41** Bizning jazalinishimiz heqliq, chünki öz qilmishirimizning téghishlik jazasini tarttuq; lékin bu kishi héchqandaq natoghra ish qilmighan'ghu! — dep jawab berdi. **42** Andin, u Eysagha: — I Reb, padishahliqing bilen kelginginde, méni yad qilgin, — dédi. **43** Eysa uninggha: — Berheq, men sanga éytayki, бүгүн sen men bilen bille jennette bolisen, — dédi. **44** Hazir altinchi saet bolup, pütün zéminni toqquzinchi saetkiche qaranghuluq basti. **45** Quyash nurini bermidi we ibadetxanining perdisi tosatтин otturisisidin yirtilip ikki parche bolup ketti. **46** Eysa qattiq awaz bilen nida qilghandin kéyin: — I Ata! Rohimni qolunggha tapshurdum, — dédi-de, tiniqi toxtap, jan üzdi. **47** U yerde turghan yüzbéshi yüz bergen ishlarni körüp: — Bu adem heqiqeten durus adem iken! — dep Xudani ulughlidi. **48** We bu menziri köriushke yigihilghan barliq xelq yüz bergen ishlarni körüp kökreklirige urup öylirige qaytishti. **49** We uni tonuydighan barliq kishiler we Galiliyedind uninggha egiship kelgen ayallar yiraқта turup, bu weqelerge qarap turdi. **50** We mana shu yerde kéngeshmidikilerdin Yüsüp isimlik biri bar idi.

U özi aqkōngül we adil adem bolup, ularning meslihetige we qilghinigha qoshulmighanidi. Özi Yehudiye ölkisidiki Arimatiya dégen bir sheherdin bolup, Xudaning padishahliqini telmürüp kütetti. **52** U özi Pilatusning aldigha bérip Eysaning jesitini bérishni telep qildi; **53** We uni kréstin chüshürüp kanap bilen képenlep, qoram tashdin oyup yasalghan, héchkim qoyulmighan bir qebrige depne qildi. **54** Bu «teyyarlıq küni» bolup, shabat küni yéqinlaship qalghanidi. **55** We uning bilen Galiliyedin kelgen ayallar [Yüsüpke] egship, qebrini we uning jesetining qandaq qoyulghinini kördi. **56** Andin yéni bérip etirler we xush puraqlıq buyumlarni teyyar qildi we [Tewrattiki] emr boyiche shabat küni aram élishiti.

24 Emdi heptining birinchi künide tang yuray dep qalghanda, ayallar ózliri teyyarlıghan etirleri élip, qebrige keldi. **2** Ular qebrining aghzidiki tashning domilitiwétilgenlikini kördi; **3** we qebrige kirip qariwidi, Reb Eysaning jesiti yoq turatti. **4** We shundaq boldiki, ular buningdin patiparaqlıq bolup turghanda, mana, nur chaqnap turidighan kiyimlerni kiygen ikki zat ularning yénida tuyuqsız peyda boldi. **5** Ayallar qattiq wehimge chüshüp, yüzlerini yerge yéqishti. Ikki zat ulargha: — Néme üçün tirik bolghuchini ölgenlerning arisidin izdeysiler? **6** U bu yerde emes, belki u tirildi! U téxi Galiliyede turghan waqtida, uning silerge némini éytqinini, yeni: «Insan'oghlining gunahkar ademlerning qoligha tapshurulup, kréstlinip, üçinchi küni qayta tirilishi muqerrerdur» dégenirini eslep béqinglar! — dédi. **8** We ular uning [del] shundaq déginini ésiğe élishiti; **9** we qebridin qaytip, bu ishlarning hemmisini on bireylen'ge, shundaqla qalghan muxlislarning hemmisige yetküzdi. **10** Rosullargha bu ishlarni yetküzgüchiler bolsa Magdallıq Meryem, Yoanna we Yaqupning anisi Meryem hemde ular bilen bille bolghan bashqa ayallar idi. **11** Lékin [ayallarıngha bu éytqanliri] ulargha epanidek bilindi, ular ularning sözlirige ishenmidi. **12** Biraq Pétrus ornidin turup, qebrige yügürüp bardı. U éngiship qebre ichige qariwidi, yalghuz kanap képenlikning tilim-tilim parchilirini körüp, yüz bergen ishlargha teejjüpliniş öyge qaytip ketti. **13** We mana, shu künde uların ikkiylen Yérusalémdin on bir chaqirım yiraqlıqtı Émayus dégen kentke kétép baratti. **14** Ular yüz bergen barlıq ishar toghrisida sözlিশip kétiwatatti. **15** We shundaq boldiki, ular sözlিশip-mulahizilিশip kétiwatqanda, mana Eysa özi ulargha yéqinlaship kélip, ular bilen bille mangdi; **16** lékin ularning közliri uni tonushtin tutuldi. **17** U uların: — Kétiwétip néme ishlar toghruluq munazire qilishiwatisiler? — dep soridi. Ular qayghuluq qiyapette toxtap, **18** uların Kliyopas isimlik biri jawab bérip: — Yérusalémda turupmu, mushu künlerde shu yerde yüz bergen weqelerdin birdinbir xewer tapmighan musapir sen oxshimamsen?! — dédi. **19** We u uların: — Néme weqeler boldi? — dep soridi. «Nasaretlik Eysagha munasiwetlik weqeler!» — dédi ular, — «U özi Xudaning aldidimu, barlıq xelqning aldidimu emelde we sözde qudretlik bir peyghember bolup, **20** bash kahinlar we hökümdarlırimiz uni ölüm hökümige tapshurup, kréstletti. **21** Biz eslide uni Israılgla hemjemet bolup azad qilidighan zat iken, dep ümid qilghanıduq. Lékin ishlar shundaq boldi, hazir bu weqeler yüz berginige üçinchi kün boldi; **22** yene kélip, arimizdiki birnechche ayal hem bizni hang-tang qalduruwetti. Chünki ular bügün tang seherde qebrige bériptiken, **23** uning jesitini tapalmay qaytip kélip: «Bizge birnechche perishte ghayibane körünishte ayan bolup, «U tirik!» dédi» dep éytiptu. **24** Buning bilen arimizdin birnechcheylen qebrige bérip, ehwalning del ayallarıngha éytqinidek ikenlikini bayqaptu. Lékin uni ularmu körmeptu». **25** Eysa ulargha: — Ey nadanlar,

peyghemberlerning éytqanlirining hemmisige ishinishe qelbi gallar! **26** Mesihning ózige xas shan-sheripige kirishtin burun, mushu japa-musheqqetlerni béshidin ötküzüshi muqerrerdur emesmi? — dédi. **27** Andin pütün Tewrat-Zeburdin, Musa we bashqa barlıq peyghemberlerning yazmiliridin bashlap u özi heqqide aldin pütülgelirini ulargha sherh bérip chüshendürdi. **28** Ular baridighan kentke yéqinlashqanda, u yiraqraq bir yerge baridighandek turatti. **29** Lékin ular uni tutuwélip: — Kech kirip qaldi, hémila kün olturidu. Biz bilen bille qonup qalghin, — dep ötündi. Shuning bilen u ular bilen qon'ghili öyge kirdi. **30** We shundaq boldiki, u ular bilen dastixanda olturghanda, nanni qoligha élip, Xudagha teshekkür éytti, andin nanni oshtup ulargha tutti. **31** Ularıngha közliri shuan échilip, uni tonudi; shuning bilen u ularıngha aldin ghayib boldi. **32** Ular bir-birige: — U yolda biz bilen parangliship, bizge muqeddes yazmilargha sherh bergende, yürek-baghrimiz goya ottek yanmidimu?! — déyishti. **33** We ular shu hamam turup Yérusalémgha qaytip keldi. Ular ikkisi on bireylen bilen ularıngha hemrahlırining bir yerge yighilip turghinining üstigila chüshiti, ular: «Reb rasttin tirilip, U Simon'gha körünüptu!» déyishiwattı. **35** Shuning bilen ular ikkiylenmu yolda yüz bergen ishlarni we u nanni oshtuwatqanda uning ózligige qandaq tonulghinini köpchilikke sözlep berdi. **36** We ular bu ishlar üstide sözlিশiwatqanda, [Eysa] özi tosattin ularning otturısında peyda bolup: — Silerge aman-xatirjemlik bolghay! — dédi. **37** Ular birer rohnı uchrattıqmu néme, dep xiyal qilip, alaqzade bolushup wehimige chüshiti. **38** U ulargha: — Némige shunche alaqzade bolup kettinglar? Némishqa qelbinglarda shek-guman chiqip turidu? **39** Qollirınggha we putlirınggha qarap béqinglar! Méning özim ikenlikimni bilinglar! Méni tutup köringlar, rohning et bilen söngiki yoq, lékin mende barlıqını körisiler, — dédi. **40** We shundaq dégech ulargha put-qolini körsetti. **41** Ular xushluqtin [közligige] ishen'güsi kelmei heyranuhes turghinida u uların: — Silerning bu yerde yéğüdek nersenglar barmu? — dep soridi. **42** Ular bir parche béliq kawipi we bir parche hesel könikini uninggha sunuwidi, **43** u élip ularning aldida yédi. **44** Andin u ulargha: — Mana bu men siler bilen bolghan waqtında silerge éytqan: «Musa xatirilgen Tewrat qanuni, peyghemberlerning yazmiliri we Zeburda méning toghramda pütülgennin hemmisi choqum emelge ashurulmay qalmaydu» dégen sözlirim emesmu? — dédi. **45** Shuning bilen u muqeddes yazmilarni chüshinishi üçün ularning zéhinlirini achi **46** we ulargha mundaq dédi: — [Muqeddes yazmilarda] shundaq aldin pütülgengi we shu ish Mesihning ózige toghra keldiki, u azab chékip, üçinchi künide ölgenler arisidin tirilidu, **47** andin uning nami bilen «Towa qilinglar, gunahlarning kechürümige muyeler bolunglar» dégen xewer Yérusalémdin bashlap barlıq ellerge jakarlinidu. **48** Siler emdi bu ishlargha guwahchidursiler. **49** We mana, men Atamning wede qilghinini wujudunglarga ewetimen. Lékin siler yuqiridin chüshidighan küch-qudret bilen kiygüzülgüche, sheherde kütüp turunglar». **50** We u ularni Beyt-Aniya yézisighiche bashlap bardı we qollarini kótürüp ularni beriketlidi. **51** We shundaq boldiki, ularni beriketligende u uların ayrilip asman'gha kótürüldi. **52** Ular uninggha séjde qilishi we zor xushal-xuramlıq ichide Yérusalémgha qaytip kélip, **53** herdaim ibadetxanida turup Xudagha shükür-sana oqushup turdi.

Yuhanna

1 Muqaddemde «Kalam» bar idi; Kalam Xuda bilen bille idi hem Kalam Xuda idi. **2** U muqaddemde Xuda bilen bille idi. **3** U arqiliq barliq mewjudatlar yaratildi we barliq yaratilghanlarning héchbiri uningsiz yaratilghan emes. **4** Uningda hayatliq bar idi we shu hayatliq insanlarga nur élip keldi. **5** We nur qarangghuluqta parlaydu we qarangghuluq bolsa nurni héch béshp chüshelgen emes. **6** Bir adam Xudadin keladi. Uning ismi Yehya idi. **7** U guwahliq bérish üçün, yeni hemme insan ózi arqiliq ishendürülsün, dep nurgha guwahchi bolushqa kelgenidi. **8** [Yehyaning] ózi shu nur emes, belki peqet shu nurgha guwahliq bérishke kelgenidi. **9** Heqiqiy nur, yeni pütkül insanni yorutquchi nur dunyagha kéliwatqanidi. **10** U dunyada bolghan we dunya u arqiliq barliqqa keltürülgen bolsimu, lékin dunya uni tonumidi. **11** U öziningkilerge kelgen bolsimu, biraq uni öz xelqi qobul qilmidi. **12** Shundaqtimu, u özini qobul qilghanlar, yeni öz namigha étiqad qilghanlarning hemmisige Xudaning perzentli bolush hoquqini ata qildi. **13** Uni qobul qilghan mushular ya qandin, ya etlerdin, ya insan iradisidin emes, belki Xudadin törelgen bolidu. **14** Kalam insan boldi hem arimizda makanlashti we biz uning shan-sheripige qariduq; u shan-sherep bolsa, Atining yénidin kelgen, méhir-shepquet we heqiqetke tolghan birdinbir yégame Oghliningkidur. **15** (Yehya uninggha guwahliq bérrip: — Mana, men [silerge]: «Mendin kéyin kelgüchi mendin üstündür, chünki u men dunyagha kélishtin burunla bolghanidi» déginim del mushu kishidur! — dep jar qildi) **16** Chünki hemmimiz uningdiki tolup tashqanlardan iltipat üstige iltipat alduq. **17** Chünki Tewrat qanuni Musa [peygamber] arqiliq yetküzülgenidi; lékin méhir-shepquet we heqiqet Eysa Mesih arqiliq yetküzüldi. **18** Xudani héchkim körüp baqqan emes; biraq Atining quchiqida turghuchi, yeni birdinbir Oghul Uni ayan qildi. **19** Yérusalémdiki Yehudiylar Yehyadin «Sen kimsen?» dep sürüshte qilishqa kahnilar bilen Lawiylarni uning yénigha ewetkende, uning ulargha jawaben bergen guwahliq mundaq idi: **20** U étirap qilip, héchi ikkilenmey: — «Men Mesih emesmen» — dep éniq étirap qildi. **21** Ular uningdin: — Undaqta özüng kim bolisen? Ilyas [peygamber]musen? — dep soridi. — Yaq, men u emesmen, — dédi u. — Emise, sen héliqi peygambermusen? — dep soridi ular. U yene: — Yaq! — dédi. **22** Shunga ular uningdin: — Undaqta, sen zadi kim bolisen? Bizni ewetkenlerge jawab bérishimiz üçün, [bizge éytqin], özüng toghruluq néme deysen? — dep soridi. **23** Yehya mundaq jawab berdi: — Yeshaya peygamber burun éytqandek, chölde «Rebning yolini tüz qilinglar» dep towlaydighan awazdurmen! **24** Emdi [Yérusalémdin] ewetilgenler Perisiylerdin idi. Ular yene Yehyadin: — Sen ya Mesih, ya Ilyas yaki héliqi peygamber bolmisang, néme dep kishilerni sugha chömüldürisen? — dep soridi. **26** Yehya ulargha mundaq dep jawab berdi: — Men kishilerni sughila chömüldürimen, lékin aranglarda turghuchi siler tonumighan birsi bar; **27** u mendin kéyin kelgüchi bolup, men hetta uning keshining boghquchini yéshishkimu layiq emesmen! **28** Bu ishlar Iordan yérasining sherqiy qétidiki Beyt-Aniya yézisida, yeni Yehya peygamber kishilerni [sugha] chömüldürüwatqan yerde yüz bergenidi. **29** Etisi, Yehya Eysaning özige qarap kéliwatqanliqini körüp mundaq dédi: — Mana, pütkül dunyaning gunahlarini élip tashlaydighan Xudaning qozisi! **30** Mana, men [silerge]: «Mendin kéyin kelgüchi birsi bar, u mendin üstündür, chünki u men dunyada bolushtin burunla bolghanidi» déginim del mushu kishidur! **31** Men burun uni bilmisemmu, lékin uni Israilgha ayan bolsun

dep, kishilerni sugha chömüldürgili keldim. **32** Yehya yene guwahliq bérrip mundaq dédi: — Men Rohning paxtek halitide asmandin chüshüp, uning üstige qon'ghanliqini kördüm. **33** Men eslide uni bilmigenidim; lékin méni kishilerni sugha chömüldürüshke Ewetküchi manga: «Sen Rohning chüshüp, kinning üstige qon'ghanliqini körseng, u kishilerni Muqeddes Rohqa chömüldürgüchi bolidu!» dégenidi. **34** Men derweqe shu ishni kördüm, shunga uning heqiqeten Xudaning Oghli ikenlikige guwahliq berdim! **35** Etisi, Yehya ikki muxlisi bilen yene shu yerde turatti. **36** U [u yerdin] méngrip kéliwatqan Eysani körüp: — Qaranglar! Xudaning qozisi! — dédi. **37** Uning bu sözini anglighan ikki muxlis Eysaning keynidin méngishti. **38** Eysa keynige burulup, ularning egiship kéliwatqanini körüp ularidin: — Néme izdeysiler? — dep soridi. Ular: — Rabbi (bu [ibraniyche söz bolup], «ustaz» dégen menide), qeyerde turisen? — dédi. **39** — Bérrip köringlar, — dédi u. Shuning bilen, ular bérrip uning qeyerde turidighanliqini kördi we u küni uning bilen bille turdi (bu waqit shu küning oninchi saiti idi). **40** Yehya [peygamberning] yuqiriqi sözini anglap, Eysaning keynidin manghan ikkiylenning biri Simon Pétrusning inisi Andriyas idi. **41** Andriyas awwal öz akisi Simonnı tépip, uninggha: — Biz «Mesih»ni taptuq! — dédi («Mesih» ibraniyche söz bolup, grék tilida «Xristos» dep terjime qilinidu) **42** we akisini Eysaning aldigha élip bardı. Eysa uninggha qarap: Sen Yunusning oghli Simon; buningdin kéyin «Kifas» dep atilisen, — dédi (menisi «tash»tur). **43** Etisi, Eysa Galiliye ölkisige yol almaqchi idi. U Filipni tépip, uninggha: — Manga egiship mang! — dédi **44** (Filip Beyt-Saidaliq bolup, Andriyas bilen Pétrusning yurtdishi idi). **45** Filip Nataniyelni tépip, uninggha: — Musa peygamber Tewratqa we bashqa peygamberlermu [yazmilirida] bésharet qilip yazghan zatni taptuq. U bolsa Yüsüpping oghli Nasaretlik Eysa iken! — dédi. **46** Biraq Nataniyel: — Nasaret dégen jaydin yaxshi birnéme chiqamdu?! — dédi. Kélip körüp baq! — dédi Filip. **47** Eysa Nataniyelning özining aldigha kéliwatqanliqini körüp, u toghruluq: — Mana, ichide qilche hiyle-mikrisi yoq heqiqiy bir Israilliq! — dédi. **48** Nataniyel: — Méni qeyérimdin bilding? — dep soridi. Eysa uninggha jawab bérrip: — Filip séni chaqirishtin awwal, séning enjür derixining tüwde olturghanliqini körgenidim, — dédi. **49** Nataniyel jawaben: — Ustaz, sen Xudaning Oghli, Israilling Padishahisen! — dédi. **50** Eysa uninggha jawaben: — Séni enjür derixining tüwde körgenlikimni éytqanliqim üçün ishiniwatamsen? Buningdinmu chong ishlarni körsen! — dédi **51** we yene: — Berheq, berheq silerge éytıp qoyayki, siler asmanlar échilip, Xudaning perishtilirining Insan'oghlining üstidin chiqip-chüshüp yüridighanliqini körisiler! — dédi.

2 Üchinchi küni, Galiliyediki Kana yézisida bir toy boldi. Eysaning anisi [Meryem] u yerde idi **2** hem Eysa we uning muxlisirimu toygha tekliq qilin'ghanidi. **3** Toyda sharab tügep qalghanda, Eysaning anisi uninggha: — Ularning sharabliri tügep qaptu, — dédi. **4** Eysa uninggha: — Xanim, méning sen bilen néme karim? Méning waqti-saitim téxi kelmidi, — dédi. **5** Anisi chakarlargha: — U silerge néme qil dése, shuni qilinglar, — dédi. **6** Emdi shu yerde Yehudiylarning taharet aditi boyiche ishliitidighan, herbirige ikki-üch tungdin su sigidighan alte tash küp qoyulghanidi. **7** Eysa chakarlargha: — Küplerge su toldurunglar, — dédi. Ular küplerni aghzighiche toldurushti. **8** Andin u ulargha yene: — Emdi buningdin usup toy bashqurghuchigha béringlar, — dédi. Ular uni apirip berdi. **9** Toy bashqurghuchi sharabqa aylandurulghan sudin tétip körgende (u uning qeyerdin keltürülgenlikini bildim, emma buni su toshughan chakarlar biletti) toy bashqurghuchi toyi

boluwatqan yigitni chaqirip, **10** uninggha: — Herbir [toy qilghuchi] yaxshi sharabni toyning béshida quyidu, andin méhmanlar qan'ghuche ichkendin kéyin, nachirini quyidu. Ejeba, sen yaxshi sharabni mushu chaghqiche saqlapsen! — dédi. **11** Bu bolsa, Eysa kórsetken möjizilik alametlerning deslepki bolup, Galiliyening Kana yézisida kórtilgenidi. Buning bilen u ózining shan-sheripini ayan qildi, we uning muxlisiri uninggha étiqad qildi. **12** Bu ishtin kéyin u, anisi, iniliri we muxlisiri bilen Kepernahum shehirige chüshüp, u yerde birnechke kün turdi. **13** Yehudiylarning «ötüp kétish héyti»gha yéqin qalghanda, Eysa Yérusalémgha bardı. **14** U ibadetxana [hoyliririda] kala, qoy we kepter-paxtek satquchilarnı hem u yerde olturghan pul tégishkíchilerni kórdı. **15** U tanidin qamcha yasap, ularning hemmisini toy-kaliliri bilen qoshup ibadetxanidin heyded chiqardi. Pul tégishkíchilerning pullirini chéchip, shirelini órúwetti **16** we paxtek-kepter satquchilargha: — Bu nersilerni bu yerdin élip kétish! Atamning öyini soda-sétiq öyi qilishiwalmal! — dédi. **17** Buni kórgen muxlisiri [Zeburda] mundaq pütülginiń ésiǵe élishtı: «Séning [muqeddes] öyüńge bolghan otluq muhebbitim ózümni chulghiwaldı!». **18** Shuning bilen Yehudiylar u ishlargha inkas bildürüp uningdin: — Bundaq ishlarnı qilghanikensen, qéni, bizge néme möjizilik alametni kórsetip bérisen?! — dep sorıdı. **19** Eysa ulargha jawab bérip: — Ushbu ibadetxanani chuwuwetsenglar, men üç kün ichide uni yéngiwashtın qurup chiqimen, — dédi. **20** Shuning bilen bu Yehudiylar yene uninggha: — Bu ibadetxanani yasawatqılı hazirghiche qiriq alte yil bolghan tursa, sen uni qandaqsige üç kündila qurup chiqalaysen?! — dédi. **21** Halbuki, uning «ibadetxana» déǵını uning öz ténini kórsetkenidi. **22** Shunga, u ólümدين tirilgenدين kéyin, muxlisiri uning bu déǵınıń ésiǵe aldi we shundaqla muqeddes yazmılardiki bu heqtiki bésharetke hemde Eysaning éytqan sóziǵe ishendi. **23** Ötüp kétish héyitida, nurgun kishiler uning Yérusalémda kórsetken möjizilik alametlerni kórgen bolup, uning namigha étiqad qilishtı. **24** Lékin Eysa pütkül insanlarning [qelbining] qandaq ikenlikini bilgechke, ózini ulargha tapshurmaytti. **25** Insan toghruluq héchkimning uninggha guwahliq bérishining hajiti yoq idi; chünki u insanlarning qelbide néme bar ikenlikini ózi biletti.

3 Yehudiylar [kéngeshmisining] Perisiylerdin bolghan Nikodim isimlik bir yolbashchisi bar idi. **2** Bu adem bir kéchisi Eysaning aldigha kélip: — Ustaz, séning Xudadin kelgen telim bergüchi ikenlikini bilimiz. Chünki Xuda uning bilen bille bolmisa, héchkimning sen kórsetken bu möjizilik alametlerni kórsetishi qet'iy mumkin emes, — dédi. **3** Eysa uninggha jawaben: — Berheq, berheq, men sanga shuni éytıp qoyayki, héchkim yuqiridin tughulmighiche, Xudaning padishahliqini kórmes! — dédi. **4** Nikodim: — Adem qérighinida qandaqmu qaytidin tughulsun? Anisining qorsiqigha qayta kirip tughulushi mumkinmu?! — dep sorıdı. **5** Eysa mundaq jawab berdi: — Berheq, berheq, men sanga shuni éytıp qoyayki, hem sudin, hem Rohtın tughulmighiche, héchkim Xudaning padishahliqigha kirelmes! **6** Ettin tughulghan bolsa ettur; rohtın tughulghan bolsa rohtur. **7** Sanga: «Yuqiridin tughulushunglar kérek» déǵınıńǵe heyran qalma. **8** Shamal xalighan terepke soqıdu, sen uning awazini anglaysen, lékin qeyerdin kélip, qeyerge baridighini bilmeysen. Rohtın tughulghan herbirimu shundaqtur. **9** Nikodim yene jawaben Eysagha: — Bu ishtar qandaqmu mumkin bolar? — dédi. **10** Eysa uninggha jawaben mundaq dédi: — «Sen Israilning ólimasi turup, bunimu bilmesen? **11** Berheq, berheq, men sanga shuni éytıp qoyayki, biz bilginimizni éytimiz we kórginimizge guwahliq

bérimiz, lékin siler bizning guwahliqimizni qobul qilmaysiler. **12** Silerge zémindiki ishlarnı éytsam ishenmigen yerde, ershtiki ishlarnı éytsam qandaqmu ishinisiler? **13** Ózi ershte bolup, ershtin chüshkúchidin, yeni Insan'oghlıdin bashqa héchkim ershke chiqmıdı. **14** Musa chólde [tuch] yilanni kótürgendek, Insan'oghlimu oxshashla shundaq éǵız kótürülüşhi kérek. **15** Shundaq bolghanda, uninggha étiqad qilghanlarning hemmisi halak bolmay, menggülik hayatqa érisheleydu». (aiónios g166) **16** Chünki Xuda dunyadiki insanlarnı shu qeder sóyüdiki, Ózining birdinbir yéǵane Oghlini pala bolushqa berdi. Meqsiti, uninggha étiqad qilghan herbirining hidak bolmay, menggülik hayatqa érishishi üçündür. (aiónios g166) **17** Xuda Oghlini dunyadiki insanlarnı gunahqa békítish üçün emes, belki ularning u arqılıq qutquzulushi üçün dunyagha ewetti. **18** Kimki uninggha étiqad qilghuchi bolsa, gunahqa békítilmeydu; lékin étiqad qilmighuchi bolsa allıqachan gunahqa békítilgendur; chünki u Xudaning yekke-yéǵane Oghlining namigha étiqad qilmighan. **19** We gunahqa békítish sewebi mana shuki, nur dunyagha kelgen bolsimu, insanlar nurnı emes, belki qarangghuluqni yaxshi kórdı; chünki ularning emelliri rezil idi. **20** Chünki rezillik qilghuchi herbiri nurnı yaman kórup we ózining qilghan-etkenlirining ashkara qilinmasliǵı üçün nurgha kelmeydu; **21** lékin heqiqetni yürügüzgüchi bolsa, emellirini Xudagha tayinip qilghanlıǵı ayan bolsun dep, nurgha kélidu. **22** Bu ishlardin kéyin, Eysa muxlisiri bilen Yehudiye zémínigha bardı; u u yerde ular bilen bille turup, kishilerni chómüldürdi. **23** Shu chaghda Yehya [peyghembermu] Salim yézisining yénidiki Aynon dégen yerde kishilerni chómüldürüwatatti. Chünki u yerning süyi mol idi. Kishiler uning aldigha kélishep, chómüldürüşni qobul qilishatti **24** (chünki shu chaghda Yehya téxi zindan'gha tashlanmighanidi). **25** [shu waqıtlarda] Yehyaning muxlisiri bir Yehudiy kishi bilen taharet qaidiliri toghrisida bes-munazire qiliship qaldı. **26** Andin muxlislar Yehyaning yénigha kélip: — Ustaz, Iordan deryasining u qétida sen bilen birge bolghan, ózüńg [teriplep] guwahliq bergen héliǵı kishi mana hazir ózi kishilerni chómüldürüwatıdu, we hemme adem uning yénigha kétishewatıdu, — dédi. **27** Yehya mundaq jawab berdi: — Eger uninggha ershtin ata qilinmighan bolsa, insan héchnersige ige bolamaydu. **28** Méning silerge: «Men Mesih emes, peqet uning aldida ewetelgenmen» déǵınıńǵe ózüńglar guwahchisiler. **29** Kélinchekni emrige alghuchi yigittur; qoldishi yigitning awazini kütıdu; qoldash uning awazini anglap, qelbide tolimu xursen bolıdu. Shuninggha oxshash, mendimu xursenlik tulup tashıdu. **30** Uning yúksilishi, méning ajizlishishim muqerrerdur. **31** Üstündin kelgüchi hemmidin üstündür. Zémindin kelgüchi zémín'gha tewe bolup zémindiki ishlarnı sózleydu. Ershtin kelgüchi hemmidin üstündür; **32** ózining [ershte] kórgen we anglighanliri bolsa, u bular toghruluq guwahliq bérıdu; biraq héchkim uning guwahliqini qobul qilmaydu. **33** [Halbuki], kimki uning guwahliqini qobul qilghan bolsa, Xudaning heq ikenlikigimu móhürini basqan bolıdu. **34** Chünki Xuda ewetkini Xudaning sózlerini sózleydu; chünki Xuda Rohni [uninggha] ólchem bilen kemplep bermes. **35** Ata Oghulni sóyıdu we hemme isharnı uning qoligha tapshurgandur. **36** Oghulgha étiqad qilghuchi menggülik hayatqa ıǵıdur. Lékin Oghulgha itaet qilmighuchi hayatni héch kórmeydu, belki Xudaning ghezipi shundaqlarning üstide turıdu. (aiónios g166)

4 Emdi Perisiylerning «Eysaning muxlis qilip chómüldürgenliri Yehyanıńkidin köp iken» dégen xewerni anglighinini Reb uqqandin kéyin **2** (emeliyette Eysa ózi emes, muxlisiri chómüldürretti) **3** u Yehudiye ólkisidin chiqip yene Galiliyege

ketti. **4** Emdi u yol üstide Samariye ölkisidin ötüshi kérek idi. **5** Shuning bilen u Yaqub öz ogli Yüsüpke bergin yerge yéqin bolghan Samariyening Sixar dégen bir shehirige keldi. **6** Shu yerde «Yaqubning quduqi» bar idi. Eysa sepiride charchighinidin quduqning qéshigha kélip olturdi. Bu texminen altinchi saet idi. **7** Eysaning muxlislari yémeklik sétiwélis üçtün sheherge kirip ketkenidi. Shu chaghda, Samariyelik bir ayal su alghili keldi. Eysa uninggha: — Manga ichkili su bergin, — dédi. **9** Ayal uningdin: — Özingiz Yehudiy tursingiz, mendek Samariyelik bir ayaldin qandaqlarche ichkili su telep qilip qaldingiz? — dep soridi (chünki Yehudiylar Samariyelikler bilen héchqandaq bardı-keldi qilmaytti). **10** Eysa uninggha jawaben: — Eger sen Xudaning sowghitining némiliki we sendin su sorighuchining kim ikenlikini bilsengdi, undaqa sen uningdin tileyting we u sanga hayatliq süyini béretti. **11** Ayal uningdin: — Teqsir, su tartudek héchnersingiz bolmisa, uning üstige quduq chongur tursa, hayatliq süyini nedin alisiz? **12** Ejeba, bu quduqni bizge [miras] qaldurghan atimiz Yaqubtin ulughmusiz? Bu quduqtin özi, oghulliri we mal-waranlirimu su ichken — dédi. **13** Eysa uninggha jawaben: — Bu suni ichken herkim yene ussaydu. **14** Emma men bériddighan suni ichküchi herkim menggüge ussimaydighan bolidu we belki men uninggha bériddighan su uning ichide uni menggülik hayatliqqa élip bariddighan, urghup chiqiddighan bir bulaq bolidu, — dédi. (**aiōn g165, aiōnios g166**) **15** Ayal: — Teqsir, manga bu sudin bergeysizki, men yene ussimaydighan we mushu yerge su tartqili ikkinchi kelgüchi bolmaydighan bolay! — dédi. **16** Eysa: — Bérıp éringni bu yerge chaqirip kelgin, — dédi. **17** — Érim yoq, — dep jawab berdi ayal. — Érim yoq dep, rast éyting. **18** Chünki besh erge tegding we hazir sende bolghini séning éring emes. Buni toghra éyting! — dédi Eysa. **19** Ayal uninggha: — Teqsir, emdi kördümkı, siz eslide peyghember ikensiz! **20** Ata-bowilirimiz bu taghda ibadet qilip kelgen, lékin siler [Yehudiylar] «Ibadetni Yérusalémda qilish kérek!» dewalisilergu? — dédi. **21** Eysa uninggha mundaq dédi: — Xanim, manga ishen'gin, shundaq bir waqti-saiti kéliduki, silerning Atigha ibadet qilishinglar üçtün ne bu taghda yaki ne Yérusalémda bolushunglarning hajiti qalmaydu. **22** Siler ibadet qilghininglarni bilmeysiler; biraq biz kimgé ibadet qilghinimizni bilimiz. Chünki nijat-quzulus Yehudiylar arqlighi bolidu. **23** Lékin shundaq bir waqit kélidu — we shundaqla hazir keldiki, heqiqiy ibadet qilghuchilar Atigha roh we heqiqet bilen ibadet qilidu. Ata Özige ene shundaq heqiqiy ibadet qilghuchilarni izdimekte. **24** Xuda rohtur we uninggha ibadet qilghuchilar roh we heqiqet bilen Uninggha ibadet qilishi kérektur. **25** Ayal uninggha: — Mesihning, yeni «Xristos» dégenning kélidighanliqini bilimen. U kelgende, bizge hemme ishlarni éytip béridu — dédi. **26** Eysa uninggha: — Sen bilingiz watquchi men del shudurmen! — dédi. **27** Shu chaghda uning muxlisliri qaytip keldi. Ular uning bir ayal bilen sözlisawatqanliqigha hang-tang qélishiti; lékin héchqaysisi uningdin: «Uningdin néme izdeysen?» yaki «Némishqa uning bilen sözlisisen?» depmu sorimidi. **28** Shuning bilen ayal kozisini tashlap qoyup, sheherge qaytip bérıp, kishilerge: **29** — Yürünglar, hayatimda qilghanlirimning hemmisini manga éytip bergin bir kishini körtip kélinglar. Ejeba, Mesih shumidu? — dédi. **30** Buning bilen xalayıq sheherdin chiqip, Eysaning aldigha kélishti. **31** Shu arliqta muxlisliri uninggha: — Ustaz, bir nerse yewalsangchu? — dep ötünshti. **32** Lékin u ulargha: — Méning siler bilmeydighan bir yémeklikim bar, — dédi. **33** Muxlislar bir-birige: — Ejeba, birsı uninggha yégli bir nerse ekélip bergenmidu? — déyishti. **34** Eysa ulargha mundaq dédi: — Méning yémeklikim — méni Ewetküchining

iradisini emelge ashurush we uning [manga tapshurghan] xizmitini tamamlashtur. **35** — Siler: «Hosul yéghishqa yene töt ay qaldi» dewatmamsiler? Mana, silerge éytayki, béshinglarni kötürüp étizlarga qaranglar, ziraetler sarghiyip orushqa teyyar boldi! **36** We ormichi ish heqqini alidu we menggülik hayatqa toplan'ghan hosulni yighidu, shuning bilen térgüchüni bilen ormichi teng shadlinidu. (**aiōnios g166**) **37** Chünki bu ishta «biri tériydu, yene biri yighidu» dégen söz emelge ashurulidu. **38** Men silerni özünglar emgek singdürmigen hosulni yighishqa ewettim; bashqilar emgek qildi we siler ularning emgikning méwisini élishqa nésip boldunglar. **39** Shu sheherdiki nurghun Samariyelikler héliqi ayalning: «U hayatimda qilghanlirimning hemmisini manga éytip berdi» dégen guwahliq sözini anglap, Eysagha étiaq qildi. **40** Shunga, ular uning aldigha kélip, uning özliri bilen bille turushni ötünshekli turdi; shuning bilen u u yerde ikki kün turdi. **41** Uning söz-kalami arqlıqı téximu köp adem uninggha étiaq qildi. **42** Ular ayalgha: — Bizning étiaq qilishimiz emdi séning sözliring sewebidin emes, chünki özimiz uni angliduq we bilduqki, dunyaning Qutquzghuchisi del shu kishidur! — déyishti. **43** Bu ikki kündin kéyin u shu yerdin chiqip Galiliyegé qarap mangdi **44** (chünki Eysa özi: «Hécbir peyghemberning öz yurtida izziti yoqtur» dep guwahliq bergeni). **45** Shuning bilen u Galiliyegé kelginide, Galilielikler uning [ötüp kétish] héytida Yérusalémda qilghan emellirining hemmisini körgéckhe, uni qarshi élishti (chünki ularmu héytqa chiqqanidi). **46** Emdi Eysa bu qétim Galiliyediki Kana yézisigha yene bardı (u del shu yerde suni sharabqa aylandurghanidi). [Shu künlérde], Kepernahum shehiride ogli késel bolup yatqan bir orda emeldari bar idi. **47** U Eysaning Yehudiyedın Galiliyegé kelgenlikini anglap, uning aldigha bardı we: — [Öyümge] chüshüp, sekrrata yatqan oghlumni saqaytip bergeyla! — dep toxtimay iltija qildi. **48** Shuning bilen, Eysa uninggha: — Siler [Galilielikler] möjizilik alametler we karametlerni körmigüche, hécb étiaq qilmaysiler! — dédi. **49** Orda emeldari Eysagha: — Teqsir, balam ölmeste chüshkeyla! — dédi. **50** Eysa uninggha: — Barghin, oghlung hayat qaldi! — dédi. Héliqi adem Eysaning éytqan sözige ishinip, öyige qarap mangdi. **51** Yolda kétép barghinida, uning qulliri aldigha chiqip, baliliri hayat, dep uqturdi. **52** Emeldar ularning oghlining qaysi saettin baslap yaxshilinishqa yüzen'genlikini soriwidi, ular: — Tünügün yettinchi saette qizitmisı yandı, — déyishti. **53** Balining atisi buning del Eysaning özige: «Oghlung hayat qaldi!» dégen saet ikenlikini bilip yetti. Shuning bilen özi pütüklü ailisidikiler bilen bille étiaq qilishi. **54** Bu Eysaning Yehudiyedın Galiliyegé kelgendin kéyinki körsetken ikkinchi möjizilik alamati idi.

5 Bu ishlardin kéyin, Yehudiylarning bir héyti yétip keldi we Eysa Yérusalémgha chiqti. **2** Yérusalémdeki «Qoy derwazisi»ning yénida ibraniy tilida «Beyt-Esda» dep atilidighan bir kölchek bolup, uning etrapida besh péshaywan bar idi. **3** Bu péshaywanlar astida bir top bimarlar, yeni qarighu, tokur we paelechr yétishatti. Ular u yerde yétip kölchekning süyining chayqilishini kütetti. **4** Chünki bir perishte melum waqıtlarda kölchekke chüshüp suni urghutidiken; su urghughanda kölchekke birinchi bolup chüshken kishi özini basqan herqandaq kélseldin saqiyyidiken. **5** Emdı u yerde ottuz sekkiz yildin béri aghriq azabi tartqan bir bimar bar idi. **6** Eysa bu ademning shu yerde yatqinini kördı we uning uzundın shu halette ikenlikini bilip, uningdin: — Saqiyyishni xalamsen? — dep soridi. **7** Bimar uninggha jawaben: — Teqsir, su chayqalghanda méni sugha chüshüridighan adimim yoq. Men chüshéy dégüche, bashqilar méning aldında chüshüwalidu, — dédi. **8** Eysa uninggha: — Ornungdin tur, orun-körpengni yighishturup mangghin! —

dédi. **9** Héliqiy adem shuan saqiyip, orun-körpisini yigishturup kötürüp mangdi. Shu küni shabat küni idi. **10** Shunga [bezi] Yehudiylar saqayghan kishige: — Bügün shabat küni tursa, orun-körpengni kötürish [Tewratta] sanga men'i qilin'ghan! — dédi. **11** Lékin u ulargha jawaben: — Méni saqaytqan kishi özi manga: «Orun-körpengni yigishturup mangghin» dégenidi! — dédi. **12** Ular uningdin: — Emdi sanga: «Orun-körpengni yigishturup mangghin» dégen kishi kim iken? — dep sorashti. **13** Biraq saqayghan adem uning kim ikenlikini bilmeytti. Chunki u yerde adem köp bolghanliqtin, Eysa özini baldigha élip, astighina ketip qaldi. **14** Bu ishlardin keyin Eysa héliqiy ademni ibadetxanida tépip uninggha: — Mana, saqayding. Emdi qayta gunah sadir qilma, béshinggha téximu éghir külpet chüshüp qalmisun! — dédi. **15** Héliqiy adem Yehudiylarning qéshigha béríp, özini saqaytqan Eysa ikenlikini uqturdi. **16** Eysa bu ishlarni shabat küni qilghanliq üçün, Yehudiylar uninggha ziyankeshlik qilishqa bashlidi. **17** Lékin Eysa ulargha: — Atam ta hazirghiche toxtimastin ish qilip kelmekte, menmu ishleyen! — dédi. **18** Shu sewebtin Yehudiylar uni öltürishke téximu urunatti; chunki u shabat küningin qaidisini buzupla qalmastin, yene Xudani «Atam» dep chaqirip, özini Xudagha barawer qilghanidi. **19** Shunga Eysa ulargha jawaben mundaq dédi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytíp qoyayki, Oghul özlükidin héchnéme qilalmaydu, belki peqet Atining néme qiliwatqanliqini körüp, andin shu ishni qilidu. Ata néme ish qilsa, Oghulmu shu ishni oxshashla qilidu. **20** Chunki Ata Oghulni sóyidu we Özining qilidighan barliq ishlirini uninggha ayan qilidu hem silerni heyran qaldurushqa bulardin téximu zor we ulugh ishlarni uninggha ayan qilidu. **21** Chunki ölgenlerni Ata qandaq tirildürüp, ulargha hayatliq ata qilghan bolsa, Oghulmu shuninggha oxshash özi xalighan kishilerge hayatliq ata qilidu. **22** Shuningdek, Ata Özi héchkimning üstidin höküm chiqarmaydu, belki barliq höküm ishlirini Oghulgha tapshurghan. **23** Buningdin meqset, — insanlarning hemmisi Atigha hörmét qilghandek, Oghulghimu oxshashla hörmét qilishi üçündür. Kimki Oghulni hörmétlimise, uni ewetküchi Atinimu hörmétlimigenlerdin bolidu. **24** — Berheq, berheq, men silerge shuni éytíp qoyayki, sözümini anglap, méni Ewetküchige ishen'gen herkim menggülik hayatqa érishken bolidu; u adem soraqqa tartilmaydu, belki ölümdin hayatliqqa ötken bolidu. **(aiōnios g166)** **25** — Berheq, berheq, men silerge shuni éytíp qoyayki, ölüklerning Xudaning Oghlining awazini anglaydighan waqit-saiti yétip kelmekte, shundaqla hazir keldiki, anglighanlar hayatliqqa ige bolidu. **26** Chunki Ata Özide qandaq hayatliqqa ige bolsa, Oghulghimu özide shundaq hayatliqqa ige bolushni ata qildi **27** we yene uninggha soraq qilish hoquqinimu berdi, chunki u Insan oghlidur. **28** Buninggha teejüip qilmanglar; chunki barliq görde yatqanlar uning awazini anglaydighan waqit kélidu **29** we ular shuan yerlikliridin chiqishidu, yaxshiliq qilghanlar hayatqa tirilidu, yamanliq qilghanlar soraqqa tartilishqa tirilidu. **30** Men özlükümdin héchnéme qilalmaymen, peqet [Atamdin] anglighinim boyiche höküm qilimen; we méning hökümüm heqqaniydu, chunki méning izdiginim özümning iradisini emes, belki méni ewetküchining iradisini emelge ashurushtur. **31** — Eger özüüm üçün özüüm guwahliq bersen guwahliqim heqiqet hésablanmaydu. **32** Lékin men üçün guwahliq bérédighan bashqa birsi bar. Uning manga bérédighan guwahliqining rastliqini bilimen. **33** Siler Yehyagha elchi ewetkinglarda, u heqiqetke guwahliq bergén **34** ([emeliyette], manga insaning guwahliqini qobul qilishimning kériki yoq; méning [Yehya toghruluq] shundaq éytiwaqinim peqetla silerning qutquzulushunglar üçündür). **35** [Yehya]

bolsa köyüp nur chéchip turghan bir chiragh idi we siler uning yoruqida bir mezigil shadlinishqa razi boldunglar. **36** Lékin Yehyaning men üçün bergén guwahliqidinmu ulugh bir guwahliq bar. U bolsimu, ata manga ada qilishqa tapshurghan emeller, yeni men qiliwatqan emeller, bular méning toghramda Atining méni ewetkinge guwahliq bérudi. **37** We méni ewetken Ata Özümü men üçün guwahliq bergendur. Siler héchqachan uning awazini anglimidinglar, qiyapitini körmidinglar **38** we uning söz-kalamini silerning ichinglardin orun almidi; chunki Uning ewetkini bolsa, uninggha ishenmesiler. **39** Muqeddes yazmilarni qétirgénéip oqup olturisiler; chunki ulardin menggülik hayatqa ige bolduq, dep qaraysiler. Del bu yazmilarni men üçün guwahliq bergüchidur. **(aiōnios g166)** **40** Shundaqtimu siler yenila hayatliqqa érishish üçün méning yénimgha kélishni xalimaysiler. **41** Men insanlarning maxtishini qobul qilmaymen; **42** lékin men silerni bilmenki, ichinglarda Xudaning muhebbiti yoq. **43** Men Atamning nami bilen kelgenmen, emma siler méni qobul qilmaysiler. Halbuki, bashqa birsi öz nami bilen kelse, siler uni qobul qilisiler. **44** Siler bir-biringlardin izzet-shöhret qobul qilisiler-yu, yégame Xudadin kelgen izzet-shöhretke intilmisengler, undaqtu siler qandaqmu étiqad qilalaysiler?! **45** Biraq méni üstimzdin Atigha shikayet qilidu, dep oylimanglar. Üstinglardin shikayet qilghuchi men emes, belki siler ümid baghlighan Musa [peyghemberdur]. **46** Chunki eger siler rasttin Musa [peyghemberge] ishen'gen bolsanglar, mangimu ishen'gen bolattinglar. Chunki u [muqeddes yazmilarda] men toghruluq pütkendur. **47** Lékin uning pütkenlirige ishenmisenglar, méning sözlirimge qandaqmu ishinisiler?!

6 Bu ishlardin keyin, Eysa Galiliye déngizi (Tibériyas déngizi) depmu atiliduning u qétigha ötti. **2** Zor bir top xalayiq u késellerni saqaytqan möjizilik alametlirini kördi we uning keynidin egiship mangdi. **3** Eysa taghqa chiqip, u yerde muxlisliiri bilen bille olturdi. **4** U chaghda Yehudiylarning héyti, yeni «ötüp kétish héyti»gha az qalghan waqit idi. **5** Eysa béshini kötürüp, zor bir top xalayiqning özining aldigha kéliwatqanliqini körüp, Filiptin: — Bulargha yeydighan'gha nanni nedin alimiz? — dep soridi **6** (lékin u bu sözni Filiptini sinash üçün éytqanidi. Chunki u özining néme qilidighanliqini biletti). **7** Filip jawaben: — Ikki yüz dinargha nan alsaqmu, herbirige kichikine bir chishlemdin yéyishkimu yetmeydu! **8** Muxlislardin biri, yeni Simon Pétrusning inisi Andriyas Eysagha: **9** — Bu yerde kichik bir oghul bala bar, uningda besh arpa nan bilen ikki kichik béliq bar. Lékin shunche köp xelqqa bu néme bolidu?! — dédi. **10** Eysa: — Köpchilikni olturghuzunglar, — dédi (u yerde ot-chöp mol öskenedi). Shuning bilen er kishiler olturdi; ularning sani besh mingche bar idi. **11** Eysa nanlarni qoligha élip, [Xudagha] teshekkür éytqandin keyin, olturghanlarga üleshtürüp berdi. Béliqlarnimu shundaq qildi; köpchilik xalighanche yédi. **12** Hemmeylen yep toyun'ghanda, u muxlislirigha: — Ashqan parchilarni yinghalar, héch nerse zaye bolmisun, — dédi. **13** Shuning bilen uni besh arpa néndin yep ashqan parchilirini on ikki séwetke toldurup yighiwalidi. **14** Emdi xalayiq Eysaning körsetken bu möjizilik alamitini körüp: «Dunyagha kélishi muqerrer bolghan peyghember heqiqeten mushu iken!» déyishti. **15** Shuning bilen Eysa ularning kélip özi padisah bolushqa zorlimaqchi bolghanliqini bilip, ulardin ayrilip, qaytidin taghqa yalghuz chiqip ketti. **16** Kechqurun, Eysaning muxlisliiri déngiz boyigha chüshüshti. **17** Ular bir kémige olturup, déngizning u qétidiki Kepernahum shehirige qarap yol élishi (qaranghu chüshüp ketkenidi we Eysa téxiche ularning yéniha kelmigenidi). **18** Qattiq boran chiqip, déngiz dolqunlap kötürülüwatatti. **19** Muxlislar palaq urup on-on

bir chaqirimche mangganda, Eysaning déngizning üstide méngip kémige yéqinlashiwatqanliqini kórip, qorqushup ketti. **20** Lékin u ulargha: — Bu men, qorqmanglar! — dédi. **21** Shuni anglap ular uni kémige chiqiriwalghusi keldi; u kémige chiqipla, kéme derhal ular baridighan yerge yétip bard. **22** Etisi déngizning u teripide qalghan xalayıq [aldinqi küni] u yerde Eysaning muxlisiri chiqqan kémidin bashaqa kémining yoqluqini, Eysaning muxlisiri shu kémige chiqqanda, Eysaning ular bille chiqmighanliqini, belki muxlisirining ózilirila ketkenlikini kórgenidi. **23** Halbuki, birnechke kéme-qolwqa Tibériyas shehiridin Reb teshekkür éytqandin kéyin xelq nan yégen yerge yéqin kélip toxtidi. **24** Shuning bilen xalayıq Eysaning we muxlisirining u yerde yoqluqini kórupla, kémilergé olturup, Eysani izdigili Kepernahum shehirige mangdi. **25** Ular uni déngizning u teripide téyip uninggha: — Ustaz, bu yerge qachan kelding? — dep sorashti. **26** Eysa ulargha jawaben: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, siler méni möjizilik alametlerni kórgenlikinglar üçün emes, belki nanlardin yep toyun'ghininglar üçün izdeysiler. **27** Buzulup kétédighan paniy ozuqluqqa emes, belki mengü hayatliqqa baqiy qalidighan ozuqluqqa intilip ishlenglar; buni Insan'oghli silerge béridu; chünki uni Ata, yeni Xuda Ózi möhürlep testiqlighan, — dédi. **(aiōnios q166)** **28** Shuning bilen ular uningdin: — Némige intilip ishlisek andin Xudaning ish-xizmitide ishligen bolimiz? — dep sorashti. **29** Eysa ulargha jawab bérıp: — Xudaning ish-xizmiti del shuki, U ewetkinige étiqad qilishinglardur, — dédi. **30** Shuning bilen ular yene: — Undaq bolsa sen bizni kórip ózüngge ishendürüdeq qandaq möjizilik alamet yaritisen? Zadi néme ish qilip bérisen? **31** Ata-bowilirimiz chölda yürgende, [Zeburda]: «U ulargha ershtin chüshürülgen nan teqdim qildi» dep pütülgendek, «manna»ni yégen — déyishti. **32** Eysa ulargha mundaq dédi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, silerge asmandin chüshken nanni bergüchi Musa emes, belki méning Atamdur; U [hazirnu] silerge asmandin chüshken heqiqiy nanni bériwatidu. **33** Chünki Xudaning néni bolsa pütkül dunyagha hayatliq ata qilidighan, ershtin chüshküchidur. **34** — Teqsir, hemishe bizge shu nanni bérıp turghaysen! — déyishti ular. **35** Eysa ulargha mundaq dédi: — Hayatliq méni özümduremen! Méning yéningha kelgen herkim héchqachan ach qalmaydu, manga étiqad qilghan herkim héchqachan ussımaydu. **36** Lékin silerge éytqinimdek, siler méni kórgen bolsanglarmu, étiqad qilmaywatisiler. **37** Ata manga tapshurghanlarning herbiri yéningha kélidu we méning yéningha kelgenlerdin héchqaysisini hergiz tashliwetmeymen. **38** Chünki öz irademni emes, belki méni Ewetküchining iradisini emelge ashurush üçün ershtin chüshütüm. **39** Méni Ewetküchining iradisi bolsa del shuki, uning manga tapshurghanliridin héchbirini yittürmey, belki axirqi küni ularning hemmisini tirildürüshümdin ibaret. **40** Chünki méning Atamning iradisi shuki, Oghulgha köz tikip qarap, uninggha étiqad qilghanlarning herbirini menggülik hayatqa érishtürüshür; we men axirqi küni ularni tirildürimen. **(aiōnios q166)** **41** Emdi Yehudiylar Eysaning: «Ershtin chüshken nan özümduremen!» déginini üçün uninggha narazi bolup ghotuldishishqa bashlıdi: **42** — «Bu Yüsüpnıng ogli Eysa emesmu? Atisinimu, anisinimu tonuydighan tursaq, yene qandaqlar: — «Ershtin chüshütüm!» désun?» — déyishetti ular. **43** Eysa jawaben ulargha mundaq dédi: — [Méning toghramda] ózara ghotuldashmanglar. **44** Méni ewetken Ata Ózi kishilerning qelbini tartquzmisa, héchkim méning yéningha kélelmeydu; méning yéningha kelgen herbirini axirqi küni tirildürimen. **45** Peyghemberlerning yazmilirida: «Ularning hemmisige Xuda teripidin ógıtılıdu» dep pütülgendur. Shunga, Atining [sözini]

we uningdin ógen'gen herbiri méning yéningha kélidu. **46** Biraq bu birerkim Atini kórgen dégenlik emes; peqet Xudaning yémidin kelgüchi bolsa, u Atini kórgendur. **47** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, manga étiqad qilghuchi menggülik hayatqa igidur. **(aiōnios q166)** **48** Hayatliq méni özümduremen. **49** Ata-bowiliringlar chöllerde «manna» yéginı bilen yenila öldi. **50** Lékin mana, ershtin chüshken nan del shundaqki, birsi uningdin yégen bolsa ólmeydu. **51** Ershtin chüshken hayatliq néni özümduremen; kimdekim bu nandin yése, ebedil'ebedige yashaydu. Men béridighan shu nan bolsa méning et-ténimdur, pütükül dunyadikiler hayatqa ige bolsun dep, men uni atimaqchimen. **(aiōn q165)** **52** Bu söz bilen Yehudiylar ózara talash-tartish qilishqa bashlap: — Bu adem bizning yéyishimizge ózining et-ténini qandaq bérelisun?! — déyishti. **53** Shunga Eysa ulargha mundaq dédi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, siler Insan'oghlining et-ténini yémigüche we qénini ichmigüche, silerde hayatliq bolmaydu. **54** Et-ténimni yéginı we qénimni ichküchi menggülik hayatqa érishken bolidu we men uni axirqi küni tirildürimen. **(aiōnios q166)** **55** Chünki et-ténim heqiqiy ozuqluq, qénim bolsa heqiqiy ichimlikdur. **56** Et-ténimni yéginı we qénimni ichküchi mende yashaydu we menmu uningda yashaymen. **57** Hayat Ata méni ewetken we men Atining bolghanliqidin yashawatqinimdek, méni yéginı kishi hem méning wasitem bilen yashaydu. **58** Mana bu ershtin chüshken nandur. Bu nan ata-bowiliringlar yégen «[manna]»dek emes; chünki ular «[manna]»ni yéyishi bilen öldi; biraq bu nanni istémal qilghuchi bolsa menggü yashaydu! **(aiōn q165)** **59** Bu sözlerni u Kepernahumdiki sinagoga telim berginide éytqanidi. **60** Shuning bilen uning muxlisiridin nurghunliri buni añghılanda: — Bu telim bek éghir iken! Buni kim anglap kórtürelisun? — déyishti. **61** Biraq óz ichide muxlisirining bu toghrisida ghotuldashqinini bilgen Eysa ulargha: — Bu sözüim silerni taydurdimu? **62** Emdi mubada Insan'oghlingni esli kelgen jaygha kótürülüwatqinini kórsenglar, qandaq bolar?! **63** [Insan'gha] hayatliq bergüchi — Rohtur. Insanning etliri bolsa héchqandaq payda bermeydu. Men silerge éytqan sözlirim bolsa hem rohtur we hem hayatliqtur. **64** Lékin aranglardin étiqad qilmighan beziler bar, — dédi (chünki Eysa étiqad qilmighanlarning we ózige satqunluq qilidighanning kim ikenlikini bashtila biletti). **65** Shuning bilen u mundaq dédi: — Men shu sewebtin silerge shuni éyttimki, Atamdin ata qilinmisa, héchkim méning yéningha kélelmeydu! **66** Shu waqittin tartıp muxlisiridin xéli köpi chékinip chiqip, uning bilen yene mangmaydighan boldi. **67** Shunga Eysa on ikkiylendin: — Silermu, hem [mending] kétéshni xalamsiler? — dep soridi. **68** Simon Pétrus uninggha jawab qilip: — I Reb, biz kimning yéningha kététtuq? Menggü hayatliq sözliri sendilidur! **(aiōnios q166)** **69** We shuninggha ishenduq we shuni bilip yettuqki, sen Xudaning Muqeddes Bolghuchisidursen! — dédi. **70** Eysa ulargha jawaben: — Men siler on ikkinglarni tallidim emesmu, biraq aranglarda birsi Iblistur! — dédi **71** (uning bu déginı Ishqariyotluq Simonning ogli Yehudani kórsetenidi, chünki Yehuda on ikkiylenning biri bolghini bilen, kéyin ózige satqunluq qilidu).

7 Bu ishliardan kéyin, Eysa Galiliyede aylinip yürdi. U Yehudiyede aylinip yürüşni xalimaytti, chünki [shu yerdiki] Yehudiylar uninggha qest qilmaqchi idi. **2** Bu chaghda, Yehudiylarning «kepiler héyti»gha az qalghanidi. **3** Shunga Eysaning iniliri uninggha: — Mushu yerdin ayrılıp Yehudiyege barghin, shuning bilen muxlisirilingmu [karamet] emellirini kóreyledu! **4** Chünki ózini xelq-alemge tonutmaqchi bolghan héchkim yoshurun jayda ish qilmaydu. Bu emellerni

qiliwatqanikensen, özingni dunyagha körset! — déyishti. **5** Chünki uning inilirimu uninggha étiqad qilmighanidi. **6** Shunga Eysa ulargha: — Méning waqit-saitim téxi kelmidi. Lékin silerge nisbeten herwaqit munasiptur. **7** Bu dunyadiki kishiler silerge hergiz och bolmaydu; lékin meni och köridu. Chünki men ularning qilmishlrini rezil dep guwahlik bériwattimen. **8** Siler bu héytqa bériweringlar. Men bu héytqa barmaymen, chünki méning waqit-saitim téxi yétip kelmidi, — dédi. **9** Eysa bu sözlerni qilip, Galiliyede qaldı. **10** Eysaning iniliri héytqa chiqqandin kéyin, u özimu uninggha bardi. Emma ashkara emes, yoshurun bardi. **11** Héytta Yehudiyar uni izdep: «U qeyerdidur?» dep sorawatatti. **12** Kishiler arisida uning toghrisida köp ghulghula boldı. Beziler uni: «Yaxshı adem!» dese, yene beziler: «Yaq, u xalayıqni azduruwatidu!» déyishti. **13** Biraq Yehudiy [chongliridin] qorqup, héchkim ochuq-ashkare uning gépini qilmaytti. **14** Héytning yérımı ötkende, Eysa ibadetxana hoylilirigha kirip xelqge telim bérishke bashlıdı. **15** Yehudiyar: — Bu adem héchqandaq telim almighan turuqluq, uning qandaqmu munche köp bilimi bolsun? — dep hang-tang qélishti. **16** Eysa ulargha: — Bu telimler méning emes, belki méni Ewetküchiningkidur. **17** Uning iradisige emel qilishqa öz iradisini baghlighan herkim bu telim toghruluq — uning Xudadin kelgenlikini yaki özlükümdin éytiwatqanliqimni bilidu. **18** Öz aldigha sözlegen kishi öz shan-sheripini izdeydu, lékin özini ewetküchining shan-sheripini izdeydighan kishi heq-sadiqtur, uningda heqqaniysizliq yوقتur. **19** Musa [peygember] silerge Tewrat qanunini tapshurghan emesmu? Lékin héchqaysinglar bu qanun'gha emel qilmaywatisiler! Némishqa méni öltürmekchi bolisiler? — dédi. **20** Köpchilik: — Sanga jin chaplishiptul Séni öltürmekchi bolghan kim iken? — déyishti. **21** Eysa ulargha mundaq jawab berdi: — Men bir karametni yaritishim bilen hemminglar hang-tang qélishtinglar. **22** — Emdi Musa [peygember] silerge xetne qilish toghruluq emr qaldurghan (emeliyette bolsa xetne qilish Musa peygemberdin emes, ata-bowilardin qalghan), shunga siler shabat küni [toghra kélip qalsimu] shu künide ademning xetnisini qiliwérisiler. **23** Emdi Tewrat qanunigha xilapliq qilinmisun dep shabat küni [adem xetne qilin'ghan yerde, men shabat küni [ademni sellimaza saqaytsam, siler néme dep manga achchiqlinisiler? **24** Sirtqi qiyapetke qarap höküm qilmanglar, belki heqqaniy höküm qilinglar! **25** U waqıtta Yérusalémlıqlarning beziliri: — [Chonglar] öltürmekchi bolghan kishi bu emesmidi? **26** Ashkara sözlewattimuz, uninggha qarshi héch nerse démidighul Derweqe, aqsaqallarning uning Mesih ikenlikini bilip yetkenmu? **27** Halbuki, bu ademning qeyerdin kelgenlikini biz éniq bilimiz. Lékin Mesih kelgende, uning qeyerdin kelgenlikini héchkim bilmestighu, — déyishti. **28** Shunga Eysa ibadetxana hoylisida telim bériwétip, yuqiri awaz bilen mundaq dédi: — Siler méni tonuymiz hemde méning qeyerdin kelgenlikimnimu bilimiz, [dewatisiler]?! Biraq men özlükümdin emes, men méni Ewetküchidin [keldim], U heqtur; biraq siler Uni tonuwaysiler. **29** Men Uni tonuymen. Chünki men Uning yénidin keldim, méni U ewetti. **30** Shunga ular uni tutush yolini izdeytti, lékin héchkim uninggha qol salmıdı; chünki uning waqit-saiti téxi yétip kelmigenidi. **31** Lékin xalayıq arisidiki nurghun kishiler uninggha étiqad qıldı. Ular: «Mesih kelgende bu kishi körsetken möjizilik alametlerdin artuq [möjizel] yaritalarmu?!» déyishti. **32** Perisiyler xalayıqning u toghruluq ghulghula boluwatqan bu gep-sözlirini anglıdı; shuning bilen Perisiyler bilen bash kahinlar uni tutush üçün birnechke qarawullarni ewetti. **33** Shuning bilen Eysa: — Yene bir'az waqit siler bilen bille bolimen, andin méni Ewetküchining yénigha kétimen. **34**

Méni izdeysiler, lékin tapalmaysiler. Men baridighan yerge baralmaysiler, — dédi. **35** Buning bilen, Yehudiyar bir-birige: — U biz tapalmighudek qeyerlerge barar? Grékler arisidiki tarqqaq Yehudiy muhajirlarning yénigha bérip, gréklergha telim béremidighandu? **36** «Méni izdeysiler, lékin tapalmaysiler. Men baridighan yerge baralmaysiler» dégini némisidu? — déyishti. **37** Héytning axirqi hem eng katta küni, Eysa ornidin turup, yuqiri awaz bilen: — Kimdekim ussisa, méning yénigha kélip ichsun! **38** Manga étiqad qilghuchi kishining xuddi muqeddes yazmilarda éytılghinidek, ich-baghridin hayatliq süyining deryaliri éqip chiqidu! — dep jakarlıdı **39** (u bu sözni özige étiqad qilghanlarga ata qilinidighan Muqeddes Rohqa qarita éytqanıdı. [Xudaning] Rohi téxi héchkimge ata qilinmighanmıdı, chünki Eysa téxi shan-sheripige kirmigenidi). **40** Xalayıq ichide beziler bu sözni anglap: — [Kélish muqerrer bolghan] peygember heqiqeten meshu iken! — déyishti. **41** Beziler: «Bu Mesih iken!» déyishetti. Yene beziler bolsa: «Yaq, Mesih Galiliyedin kélettimu? **42** Muqeddes yazmilarda, Mesih [padishah] Dawutning neslinin dem Dawutning yurti Beyt-Lehem yézisidin kélidu, déyilmigenmıdı?» — déyishti. **43** Buning bilen, xalayıq uning wejedin ikkige bölünüp ketti. **44** Beziliri uni tutayli dégen bolsimu, lékin héchkim uninggha qol salmıdı. **45** Qarawullar [ibadetxanidin] bash kahinlar bilen Perisiylerning yénigha qaytip kelgende, ular qarawullargha: — Néme üçün uni tutup kelmidinglar? — dep sorashti. **46** Qarawullar: — Héchkim héchqachan bu ademdek sözlegen emes! — dep jawab bérishti. **47** Perisiyler ulargha jawab: — Silermu azduruldunglarmu? **48** Aqsaqalların yaki Perisiylerdin uninggha étiqad qilghanlar bolghanmu? **49** Lékin Tewrat qanunini bilmeydighan bu chüprendiler lenetke qalidu! — déyishti. **50** Uların arisidin biri, yeni burun axshamda Eysaning aldigha kelgen Nikodim ulargha: **51** — Tewrat qanunimiz awwal kishining néme qilghinini özidin anglap bilmey turup, uninggha höküm chiqqiramdu! **52** Ular jawab qilip: — Senmu Galiliyedinmu? [Muqeddes yazmilarnı] kör, qétriqinip oqup baq, Galiliyedin héchqandaq peygember chiqmaydu! — dédi. **53** Shuning bilen [ularning] herbiri öz öyige ketti.

8 Eysa bolsa Zeytun téghigha chiqip ketti. **2** Etisi seherde, u yene ibadetxana hoylilirigha kirdi we xalayıqning hemmisi uning yénigha kélishkenidi. U olturup, ulargha telim bérishke bashlıdı. **3** [Shu chaghda], Tewrat ustazliri bilen Perisiyler zina qilip tutulup qalghan bir ayalni uning aldigha élip kélishti. Ular ayalni otturigha chiqirip, **4** uningdin: — Ustav, bu ayal del zina üstide tutuwélini. **5** Musa [peygember] Tewrat qanunida bizge mushundaq ayallarni chalma-késeq qilip öltürüşni emr qilghan. Emdi senche, uni qandaq qilish kérek? — dep sorashti. **6** Emdi ularning bundaq déyishtiki niyiti, uni tuzaqqa chüshürüp, uning üstidin erz qilghudek birer bahane izdesh idi. Emma Eysa éngiship, barmıqi bilen yerge bir némilerni yazghili turdı. **7** Ular shu soalni toxtimay sorawatatti, u ruslinip ulargha: — Aranglardiki kim gunahsiz bolsa, [bu] [ayalgha] birinchi tashni atsun! — dédi. **8** Andin u yene éngiship, yerge yézishni dawamlashturdi. **9** Ular bu sözni anglap, aldi bilen yashan'ghanliri, andin qalghanliri bir-birlep [hemmisi] u yerdin chiqip kétishti. Axirida Eysa otturida öre turghan héliq ayal bilen yalghuz qaldı. **10** Eysa ruslinip turup, shu ayaldin bashqa héchkimni körmigen bolup, uningdin: Xanim, sanga héliqi shikayet qilghanlar qéni? Séni gunahqa békitidighan héchkim chiqqimıdu? — dep sorıwıdı, **11** — Hezretliri, héchkim chiqmıdı, — dédi ayal. Eysa: — Menmu séni gunahqa békitmeymen. Barghin, buningdin kéyin yene gunah qilmighin! — dédi. **12** Shunga Eysa yene köpchilikke

söz qilib: — Dunyoning nuri özumdurmen. Manga egeshkenler qaranghuluqta mangmaydu, eksiche hayatliq nurigha érishidu, — dédi. **13** Perisiylar: — Sen özüngge özüng guwahliq bériwatisen. Shunga séning guwahliqing rast hésablanmaydu, — déyishti. **14** Eysa ulargha jawaben mundaq dédi: — Hetta men özümge guwahliq bersemmu, guwahliqim heqtur, chünki men özümning qeyerdin kelgenlikimni we qeyerge baridighanliqimni bilimen. Lékin siler qeyerdin kelgenlikimni we qeyerge baridighanliqimni bilmeysiler. **15** Siler et igilirining ölçimi boyiche höküm qilisiler. Biraq men héchkimning üstige höküm qilmaymen. **16** Men höküm qilsammu, hökümüm heqiydu; chünki men yalghuz emes, belki méni ewetken Ata [bu ishta] men bilen billidur. **17** Silerge tewe bolghan Tewrat qanunida: «Ikki ademning guwahliq bolsa rast hésablinidu» dep pütülgendur. **18** Rast, men özüm toghramda özüm guwahliq bérimen, we méni ewetken Atimu méning toghramda guwahliq béridu. **19** Ular uningdin: — Atang qeyerde? — dep sorashti. Eysa ulargha jawab bérp: — Siler ya méni tonumaysiler, ya Atamni tonumaysiler; méni tonughan bolsanglar, Atamnimu tonuyttunglar, — dédi. **20** Eysa bu sözlerni ibadetxanida telim berginide, sediqe sanduqining aldida turup éytqanidi. Biraq héchkim uni tutmadi, chünki uning waqit-saiti téxi yétip kelmigenidi. **21** Shuning bilen u ulargha yene: Men bu yerdin kétimen; siler méni izdeysiler, lékin öz gunahinglar ichide ölisiler. Men kétidighan yerge siler baralmaysiler, — dédi. **22** Buning bilen Yehudiylar: — U: «Men kétidighan yerge siler baralmaysiler» deydu. Bu uning özini öltürüwalimen déginimidu? — déyishti. **23** Eysa ulargha: — Siler töwendindursiler, men yuqirindurdurmen. Siler bu dunyadindursiler, men bu dunyadin emesmen. **24** Shuning üçün silerge: «Gunahlinglar ichide ölisiler» dédim. Chünki siler méning «[Ezeldin] Bar Bolghuchi» ikenlikimge ishenmisenglar, gunahlinglar ichide ölisiler, — dédi. **25** Sen zadi kim? — dep sorashti ular. Eysa ulargha: — Bashta silerge néme dégen bolsam, men shu. **26** Özümning silerning toghranglarda we üstüinglardin höküm qilidighan nurgun sözlirim bar; lékin méni Ewetküchi heqtur we men Uningdin némini angliqhan bolsa, bularnila dunyadikilerge uqturup éytimen, — dédi. **27** Ular uning özlirige éytqanlirining Ata toghruluq ikenlikini chüshinmidi. **28** Shunga Eysa mundaq dédi: Siler Insan'oghlini körtügendin kéyin, méning «[Ezeldin] Bar Bolghuchi» ikenlikimni bilisiler we shundaqla héch ishni özlükümdin qilmighanliqimni, peqet Atining manga ögetkininila sözligenlikimnimu bilisiler. **29** Méni Ewetküchi men bilen billidur, U méni esla yalghuz qoymidi, chünki men hemishe Uni xursen qilidighan ishlarni qilimen. **30** Eysa bu sözlerni qiliwatqan chaghning özide, nurgun kishiler uninggha étiqad qildi. **31** Eysa özige étiqad qilghan Yehudiylargha: — Eger méning söz-kalamimdin chiqmay tursanglar, méning heqiqiy muxlisirim bolghan bolisiler, **32** we heqiqetni bilisiler we heqiqet silerni azadliqqa érishtüridu, — dédi. **33** Ular jawaben: — Biz Ibrahimning neslimiz, — héchqachan héchkimning qulluqida bolmiduq. Sen qandaqsige: Azadliqqa érishtiler, deysen? — dédi. **34** Eysa ulargha jawab bérp: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, gunah sadir qilghan kishi gunahning qulidur. **35** Qul ailide menggü turmaydu, lékin oghul menggü turidu. (aiön g165) **36** Shuning üçün Oghul silerni azad qilsa, heqiqiy azad bolisiler. **37** Silerning Ibrahimning nesli ikenlikinglarni bilimen. Biraq méni öltürmekchi boluwatisiler, chünki méning sözüim ichinglardin orun almidi. **38** Men Atamning yénida körgenlirimni éytwatimen; siler bolsanglar öz atanglardin körgenliringlarni qiliwatisiler! **39** Ular jawab bérp: — Bizning atimiz Ibrahimdur, — dédi. Eysa ulargha: —

Eger Ibrahimning perzentliri bolsanglar, Ibrahimning emellirini qilghan bolattinglar! **40** Biraq hazir eksiche méni, yeni Xudadin angliqhan heqiqetni silerge yetküzgen ademni öltürüshke qestleysiler. Ibrahim undaq ishni qilmighan. **41** Siler öz atanglarning qilghinini qiliwatisiler! — dédi. — Biz haramdin bolghan emesmi! Bizning peqet birla atimiz bar, U bolsa Xudadur! — déyishti ular. **42** Eysa ulargha: — Atanglar Xuda bolghan bolsa, méni söygen bolattinglar; chünki men Xudaning baghridin chiqip, bu yerge keldim. Men özlükümdin kelgen emesmen, belki Uning teripidin ewetilgenmen. **43** Sözlirimni némishqa chüshenmeysiler? Éniqki, méning söz-kalamim quliqinglarga kirmeywatidu! **44** Siler atanglar Iblistin bolghansiler we uning arzu-heweslirige emel qilishni xalaysiler. U alem apiride bolghandin tartip qatil idi we uningda heqiqet bolmighachqa, heqiqette turmighan. U yalghan sözligende, öz tebiitidin sözleydu, chünki u yalghanchi we shundaqla yalghanchiliqning atisidur. **45** Lékin men heqiqetni sözliginim üçün, manga ishenmeysiler. **46** Qaysinglar méni gunahi bar dep delillileysiler, qéni? Heqiqetni sözlesim, néme üçün manga ishenmeysiler? **47** Xudadin bolghan kishi Xudaning sözlirini anglaydu; siler ularni angliwatsiler, chünki siler Xudadin bolghan emessiler! **48** Yehudiylar uninggha jawab: — Ejeba, bizning séni: «Samariyelik hem jin chaplashqan adem»sen déginimiz toghra emesmu? — déyishti. **49** Eysa jawaben: — Manga jin chaplashqini yoq, belki men Atamni hörmét qilimen; lékin siler manga hörmetsizlik qiliwatisiler. **50** Men öz shan-sheripimni izdimeymen; lékin buni izdigüchi hem [uning üstidin] höküm qilghuchi Birsi bar. **51** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, méning söz-kalamimni tutidighan kishi ebedil'ebed ölüm körmeydu. (aiön g165) **52** Shuning bilen Yehudiylar uninggha: — Sanga derweqe jin chaplashqanliqini emdi bilduq! Hetta [hezriti] Ibrahim we peyghemberlermu ölgen tursa, sen qandaqsige: «Méning söz-kalamimni tutidighan kishi ebedil'ebed ölüm tétimaydu» deysen? (aiön g165) **53** Ejeba, sen atimiz Ibrahimdin ulghumusen? U öldi, peyghemberler hem öldi! Sen özüngni kim qilmaqchisen? **54** Eysa jawaben mundaq dédi: — Eger men özümni ulughlisam, undaqta ulughluqum héchnerse hésablanmaytti. Biraq méni ulughlighuchi — siler «U bizning Xudayimiz» dep ataydighan Atamning Özidur. **55** Siler Uni tonumidighar, lékin men Uni tonuymen. Uni tonumaymen désem, silerdeq yalghanchi bolattim; biraq men Uni tonuymen we Uning söz-kalamini tutimen. **56** Atanglar Ibrahim méning künümni köridighanliqidin yayrap-yashnidi hem derweqe uni aldin'ala körüp shadlandi. **57** — Sen téxi ellik yashqa kirmey turup, Ibrahimni kördüngmu? — déyishti ular. **58** Eysa ulargha: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, Ibrahim tughulmastila, men Bar Bolghuchidurmen! — dédi. **59** Buning bilen ular uni chalma-kések qilghili qollirigha yerdin tash aldi; lékin Eysa ulargha körünmey, ularning otturisidin ötüp ibadetxanidin chiqip ketti.

9 We u yolda kétiwétip, tughma qarighu bir ademni kördi. **2** Muxlisiliri uningdin: — Ustaz, kim gunah qilib uning qarighu tughulghinigha seweb bolghan? U özümü ya ata-anisimu? — dep sorashti. **3** Eysa mundaq jawab berdi: — Özi yaki ata-anisining gunah sadir qilghanliqidin emes, belki Xudaning Öz emelliri uningda ayan qilinsun dep shundaq bolghan. **4** Künning yoruqida, méni Ewetküchining emellirini ada qilishim kérek. Kech kirse, shu chaghda héchkim ish qilalmaydu. **5** Men dunyada turghan waqtimda, dunyoning nuri özumdurmen. **6** Bu sözlerni qilghandin kéyin, u yerge tükürtip, tükürtüktin lay qilib, layni héliqi ademning közligirige sürüp qoydi **7** we uninggha: «Siloam

kölkhiki»ge béríp yuyuwetkin» dédi («Silom» [ibraniyche söz bolup], «ewetilgen» dégen menini bildüridu). Shuning bilen héliqi adem béríp yuyuwidi, közi köridighan bolup qaytip keldi. **8** Qoshniliiri we u ilgiri tilemchilik qilghinida uni körgenler: — Bu olturup tilemchilik qildighan héliqi adem emesmu? — déyiship ketti. **9** Beziler: «Hee, shu iken» dése, yene beziler: «Yaq, u emes, lékin uninggha oxshaydiken» déyishti. Biraq u özi: — Men del shu kishi bolimen! — dédi. **10** — Undaқта közliring qandaq échildi? — dep sorashti ular. **11** U jawaben mundaq dédi: — Eysa isimlik bir kishi [tükürükidin] lay qilip közlirimge sürüp qoyuwidi, manga: «Silom kölkhiki»ge béríp yuyuwetkin» dégenidi. Men béríp yuyuwidim, köreleydighan boldum. **12** — U hazir qeyerde? — dep sorashti ular. — Bilmeymen, — dédi u. **13** Xalayıq ilgiri qarighu bolghan bu ademni Perisiylerning aldigha élip bérishiti **14** (eslide Eysa lay qilip bu ademning közlirini aqchın kün del shabat küni idi). **15** Shuning bilen Perisiylér qaytidin bu ademdin qandaq köreleydighan bolghinini soriwidi, u ulargha: — U közlirimge lay [sürüp] qoydi, men yuyuwidim we mana, köreleydighan boldum! — dédi. **16** Shuning bilen Perisiylerdin beziliri: — U adem Xudaning yénidin kelgen emes, chünki u shabat küni ni tutmaydu, — déyishti. Yene beziliri: — U gunahkar adem bolsa, qandaqlarche bundaq möjizilik alametlerni yaritalaytti? — déyishti. Buning bilen ularning arisida bölünüş peyda boldi. **17** Ular qarighu ademdin yene: — U közlirini éçiptu, emdi sen u togrululuq néme deysen? — dep sorashti. U: — U bir peyghember iken, — dédi. **18** Yehudiylar köreleydighan qilin'ghan kishining ata-anisini tépip kelmigüche, burun uning qarighu ikenlikige we hazir köreleydighan qilin'ghanliqigha ishenmeytti. Shunga ular uning ata-anisini chaqirtip, **19** ulardin: — Bu silerning oghlungarmu? Tughma qarighu, dewatattinlar? Emdi hazir qandaqlarche köreleydighan bolup qaldi? — dep sorashti. **20** Ata-anisi ulargha: — Uning bizning oghlimiz ikenliki, shundaqla tughulushidimla qarighu ikenlikini bilimiz; **21** lékin hazir qandaqlarche köreleydighan bolup qalghanliqini, közlirini kim aqchalanliqini bilmeymiz. U chong adem tursa, [buni] özidin soranglar, u özi dep bersun, — dep jawab berdi. **22** Ata-anisining shundaq déyishi Yehudiylardin qorqqanlıq üçün idi; chünki Yehudiylar kimdekim Eysani Mesih dep étirap qilsa, u sinagog jamaitidin qoghlap chiqirilsun dep qarar qilghanidi. **23** Shu sewebtin uning ata-anisi: «U chong adem tursa, [buni] özidin soranglar» dégenidi. **24** Perisiylér eslide qarighu bolghan ademni yene chaqirip uninggha: — Xudagha shan-sherep béríp [qesem qil]! Biz bu ademning gunahkar ikenlikini bilimiz, — déyishti. **25** U mundaq jawab berdi: — U gunahkarmu, emesmu, bilmeymen. Biraq men shu birla ishni bilimenki, qarighu idim, hazir köreleydighan boldum. **26** Ular uningdin yene bir qétim: — U séné qandaq qildi? Közliringni qandaq achti? — dep sorashti. **27** U jawaben: — Silerge alliqachan éyttim, biraq qulaq salmidinlar. Siler néme dep qaytidin anglashni xalap qaldinlar? Silermu uning muxlisiliri bolay dewatamsiler?! — dédi. **28** Buning bilen, ular uni qattiq tillap: — Sen héliqining muxlisil Biz bolsaq Musa [peyghemberning] muxlisirimiz. **29** Xudaning Musagha sözligenlikini bilimiz; lékin bu némining bolsa qeyerdin kelgenlikinimu bilmeymiz, — déyishti. **30** Héliqi adem ulargha mundaq jawab qayturdy: — Ajayip ishqu bu! Gerche siler uning qeyerdin kelgenlikini bilmigininglar bilen, u méning közlirimni achti. **31** Biz bilimizki, Xuda gunahkarlarning tileklirini anglamaydu; biraq Özige ixlasmen bolup iradisige emel qilghuchilarningkini angleydu. **32** Dunya apiride bolghandin tartip, birsining tughma qarighuning közini aqchalanliqini anglap baqqan emes. (aiōn q165) **33** Eger bu adem Xudadin kelmigen bolsa, héchnéme qilalmighan bolatti.

34 Ular uni: — Sen tüptin gunah ichide tughulghan turuqluq, bizge telim bermekchimusen? — déyiship, uni [sinagogtin] qoghlap chiqiriwétishti. **35** Eysa ularning uni [sinagogtin] qoghlap chiqarghanliqini anglap, uni izdep tépip: Sen, Xudaning Oghligha étiaq qilamsen? — dep soridi. **36** U jawaben: — Teqsir, u kim? Men uninggha étiaq qilay, — dédi. **37** — Sen hem uni kördüng hem mana, hazir sen bilen sözlisawatqan del shuning özi, — dédi Eysa uninggha. **38** Héliqi adem: — I Reb, étiaq qilimen! — dep, uninggha sejde qildi. **39** — Men korlarni köridighan bolsun, köridighanlarni kor bolsun dep bu dunyagha hökim chiqirishqa keldim, — dédi Eysa. **40** Uning yénidiki bezi Perisiylér bu sözlerni anglap uningdin: — Bizmu kormu? — dep sorashti. **41** Eysa ulargha: — Kor bolghan bolsanglar, gunahinglar bolmaytti; lékin siler hazir «körtiwatimiz» déginginglar üçün silerge gunah hésabliniwéridu, — dédi.

10 Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, qoy qotinigga ishiktin kirmey, bashqa yerdin yamiship kirgen kishi oghri we qaraqchidur. **2** Ishiktin kiridighan kishi bolsa qoylarning padichisidir. **3** Ishik baqar uninggha ishikni échip béridu we qoylar uning awazini anglap tonuydu; u öz qoylirining isimlirini bir-birlep chaqirip ularni sirtqa bashlap chiqidu. **4** U qoylirining hemmisini sirtqa chiqirip bolup, ularning aldida mangidu, qoylarmu uning keynidin egiship méngishidu; chünki ular uning awazini tonuydu. **5** Lékin ular yat ademning keynidin mangmaydu, belki uningdin qachidu; chünki ular yatlarning awazini tonumaydu. **6** Eysa bu temsilni ulargha sözlep bergini bilen, lékin ular uning özlirige néme dewatqanliqini héch chüshenmedi. **7** Shunga Eysa ulargha yene mundaq dédi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, qoylarning ishiki özümürmen. **8** Mendin ilgiri kelgenlerning hemmisi oghri we qaraqchidur, lékin qoylar ulargha qulaq salmidi. **9** Ishik özümürmen. Men arqiliq kirgini qutquzulidu hem kirip-chiqip, ot-chöplerni tépip yéyeleydu. **10** Oghri bolsa peqet oghrilash, öltürüş we buzush üçünla kélidu. Men bolsam ularni hayatliqqa érishsun we shu hayatliq mol bolsun dep keldim. **11** Yaxshi padichi özümürmen. Yaxshi padichi qoylar üçün öz jénini pida qilidu. **12** Lékin medikar undaq qilmaydu. U belki ne qoylarning igisi ne padichisi bolmighachqa, böriining kelginini körse, qoylarni tashlap qachidu we böre kélip qoylarni titip tiripren qiliwétidu. **13** Emdi medikar bolsa peqet heqqini dep ishlep, qoylarga köngül bölmey beder qachidu. **14** Yaxshi padichi özümürmen. Ata méni tonighinidek men atini tonughinimdek, men özümningkilerni tonuymen we özümningkilermu méni tonuydu; qoylar üçün jénim pida. **16** Bu qotandin bolmighan bashqa qoylirimmu bar. Ularnimu élip bashlishim kerek we ularmu awazimni anglaydu; shuning bilen bir pada bolidu, shundaqla ularning bir padichisi bolidu. **17** Ata méni shu sewebtin söyiduki, men jénimni qayturuwélishim üçün uni pida qilimen. **18** Jénimni héchkim mendin alalmaydu, men uni öz ixtiyarim bilen pida qilimen. Men uni pida qilishqa hoquqluqmen we shundaqla uni qayturuwélishqimu hoquqluqmen; bu emrni Atamdin tapshuruwalghanmen. **19** Bu sözler tüpeylidin Yehudiylar arisida yene bölünüş peyda boldi. **20** Ulardin köp ademler: — Uninggha jin chaplishiptu, u jöylüwatidu, néme üçün uning sözige qulaq salghudekiler? — déyishti. **21** Yene beziler bolsa: — Jin chaplashqan ademning sözliri bundaq bolmaydu. Jin qandaqmu qarighularning közlirini achalishun?! — déyishti. **22** Qish pesli bolup, Yérusalémda «Qayta béghishlash héyti» ötküzülwatatti. **23** Eysa ibadetxanidiki «Sulaymanning péshaywini»da aylinip yüretti. **24** Yehudiylar uning etrapigha olishiwélip: — Bizni qachan'ghiche tit-tit

qilip tutuqluqta qaldurmaqchisen? Eger Mesih bolsang, bizge ochuqini éyt, — déyishti. **25** Eysa mundaq javab berdi: — Men silerge éyttim, lékin ishenmeysiler. Atamning nami bilan qilghan emellirinning özi manga guwahliq béridu. **26** Biraq men silerge éyqtinimdek, siler étiqad qilmidinglar, chunki méning qoylirimdin emessiler. **27** Méning qoylirim méning awazimni anglaydu, men ularni tonuymen we ular manga egishidu. **28** Men ulargha menggülik hayat ata qilimen; ular esla halak bolmaydu. HéCHKim ularni qolumdin tartiwalalmaydu. (**aión q165, aiónios q166**) **29** Ularni manga teqdim qilghan atam hemmidin üstündür we héCHKim ularni atamning qolidin tartiwalalmaydu. **30** Men we Ata [eslidinla] birdurmiz. **31** Buning bilen Yehudiylar yene uni chalma-késeK qilishmaqchi bolup, yerdin qollirigha tash élishti. **32** Eysa ulargha: — Atamdin kelgen nurghun yaxshi emellerni silerge körsettım. Bu emellerning qaysisi üçün méni chalma-késeK qilmaqchisiler? — dédi. **33** — Séni yaxshi bir emel üçün emes, belki kupurluq qilghining üçün chalma-késeK qilimiz. Chunki sen bir insan turuqluq, özünгни Xuda qilip körsetting! — dédi Yehudiylar jawaben. **34** Eysa ulargha mundaq javab berdi: — Silerge tewe muqeddes qanuda «Men éyttim, siler ilahlarisiler» dep püttilgen emesmu? **35** Xuda öz söz-kalamini yetküzgenlerni «ilahlar» dep atighan yerde (we muqeddes yazmilarda éytılghini hergiz küchtin qalmaydu) **36** néme üçün Ata Özige xas-muqeddes qilip panyı dunyaygha ewetken zat «Men Xudaning Oghlimen» dése, u toghruluq «kupurluq qilding!» deysiler? **37** Eger Atamning emellirini qilmisam, manga ishenmenglar. **38** Biraq qilsam, manga ishenmigen halettim, emellerning ózlırige ishininglar. Buning bilen Atining mende ikenlikini, méningmu Atida ikenlikimni heq dep bilip étiqad qildighan bolsiler. **39** Buning bilen ular yene uni tutmaqchi boldi, biraq u ularning qolliridin bitulup, u yerdin ketti. **40** Andin u yene Iordan deryasining u qétigha, yeni Yehya [peyghember] deslipide ademlerni chömüldürgen jaygha bérip, u yerde turdi. **41** Nurghun kishiler uning yénigha keldi. Ular: — Yehya héch möjizilik alamet körsetmigen, lékin uning bu adem toghrisida barlıq éytqanliri rast iken! — déyishti. **42** Shuning bilen nurghunlighan kishiler bu yerde uninggha étiqad qildi.

11 Lazarus dégen bir adem késel bolup qalghanidi. U Meryem we hedisi Marta turghan, Beyt-Aniya dégen kentte turatti **2** (bu Meryem bolsa, Rebege xushbuy mayni sürkigen, putlirini öz chachlırı bilen értip qurutqan hélıqı Meryem idi; késel bolup yatqan Lazarus uning inisi idi). **3** Lazarusning hediliri Eysagha xewerchi ewetip: «I Reb, mana sen söygen [dostung] késel bolup qaldi» dep yetküzdı. **4** Lékin Eysa buni anglap: — Bu késeldin ölüp ketmeydu, belki bu arqılıq Xudaning Oghlı ulghlinip, Xudaning shan-sheripi ayan qilimidu — dédi. **5** Eysa Marta, singlisi we Lazarusni tolimu söyetti. **6** Shunga u Lazarusning késel ikenlikini anglıghan bolsimu, özi turuwatqan jayda yene ikki kün turdi. **7** Andin kéyin u muxlislırigha: — Yehudiyege qayta baraylı! — dédi. **8** Muxlislırı uninggha: — Ustaz, yéqındıla [u yerdiki] Yehudiylar séni chalma-késeK qilmaqchi bolghan tursa, yene u yerge qayta baramsen? — déyishti. **9** Eysa mundaq dédi: — Kündüzde on ikki saet bar emesmu? Kündüzi yol mangghan kishi putlashmas, chunki u bu dunyaning yoruqını köridu. **10** Lékin kéchisi yol mangghan kishi putlishar, chunki uningda yorluqluq yoqtur. **11** Bu sözlerni éytqandın kéyin, u: — Dostimiz Lazarus uxlap qaldi; men uni uyqusidin oyghatqılı barimen, — dep qoshup qoydı. **12** Shunga muxlislar uninggha: — I Reb, uxlıghan bolsa, yaxshi bolup qalidu, — dédi. **13** Halbuki, Eysa Lazarusning ölümi toghruluq éytqanıdı, lékin ular u dem élıshıtkı uyuqını dewatıdı, dep oylashtı. **14** Shunga Eysa ulargha ochuqını éytip: — Lazarus öldi, — dédi.

15 — Biraq silerni dep, silerning étiqad qilishinglar üçün, [uning qéshida] bolmıghanlıqınggha xushalmen. Emdi uning yénigha baraylı, — dédi. **16** «Qoshkézek» dep atıldıghan Tomas bashqa muxlisdashlırigha: — Bizmu uning bilen bile baraylı hem uning bilen bile öleyli, — dédi. **17** Eysa muxlislırı bilen Beyt-Aniyagha barghanda, Lazarusning yerlikke qoyulghinigha allıqachan töt kün bolghanlıqı uninggha melum boldı. **18** Beyt-Aniya Yérusalémgha yéqın bolup, uningdin alte chaqırımche yiraqlıqta idi, **19** shuning bilen nurghun Yehudiylar Marta bilen Meryemge inisi toghrisida teselli bergili ularning yénigha kelgenidi. **20** Marta emdi Eysaning kéliwatqınıni anglapla, uning aldigha chıqtı. Lékin Meryem bolsa öyide olturup qaldi. **21** Marta emdi Eysagha: — I Reb, bu yerde bolghan bolsang, inım ölmıgen bolattı. **22** Hélıhem Xudadin némini tiliseng, Uning sanga shuni bérıdighanlıqını bilimen, — dédi. **23** — Inıng qayta tirilidu, — dédi Eysa. **24** Marta: — Axırqı künide, yene tirilish künide uning jezmen tirilidighanlıqını bilimen, — dédi. **25** Eysa uninggha: — Tirilish we hayatlıq men özımdürmen; manga étiqad qilghuchi kishi ölsimu, hayat bolıdu; **26** we hayat turup, manga étiqad qilghuchi ebedil'ebed ölmes; buninggha ishinmesen? (**aión q165**) **27** U uninggha: — Ishinimen, I Reb; séning dunyagha kélishi muqerrer bolghan Mesih, Xudaning Oghlı ikenlikingge ishinimen. **28** Buni dep bolup, u bérip singlisi Meryemni astıghına chaqırıp: — Ustaz keldi, séni chaqırıwatıdu, — dédi. **29** Meryem buni anglap, derhal ornıdın turup, uning aldigha bardı **30** (shu peyette Eysa téxi yézigha kirmıgen bolup, Marta uning aldigha méngıp, uchrıship qalghan yerde idi). **31** Emdi [Meryemge] teselli bérıwatqan, öyde uning bilen olturghan Yehudiylar uning aldırıp qopup sırtqa chıqıp ketkinini körüp, unı qebrige bérip shu yerde yığha-zar qilghılı ketti, dep oylap, uning keynidin méngishti. **32** Meryem emdi Eysa bar yerge barghanda unı körüp, ayıghıgha özini étip: — I Reb, bu yerde bolghan bolsang, inım ölmıgen bolattı! — dédi. **33** Eysa Meryemning yığha-zar qilghinini, shundaqla uning bilen bile kelgen Yehudiy xelqning yığha-zar qilishqınıni körgende, rohıda qattıq pıghan chékip, könglı tolimu biaram boldı we: **34** — Unı qeyerge qoydunglar? — dep sorıdı. — I Reb, kélip körgin, — déyishti ular. **35** Eysa köz yéshı qıldı. **36** Yehudiy xelqi: — Qaranglar, u unı qanchilik söygen! — déyishti. **37** We uların beziliri: — Qarighunıng közini achqan bu kishi késel ademni ölümdin saqlap qalalmasmıdı? — déyishti. **38** Eysa ichide yene qattıq pıghan chékip, qebriining aldigha bardı. Qebri bir ghar idi; uning kirish aghzigha chong bir tash qoyuqluq idi. **39** Eysa: — Tashni élıwétinglar! — dédi. Ölgüchining hedisi Marta: — I Reb, yerlikke qoyghılı töt kün boldı, hazir u purap ketkendu, — dédi. **40** Eysa uninggha: — Men sanga: «Étiqad qilsang, Xudaning shan-sheripini körisen» dégenidimghu! — dédi. **41** Buning bilen xalayıq tashni élıwetti. Eysa közlırini asman'gha tikip mundaq dua qıldı: — I Ata, tilikimni anglıghıning üçün sanga teshekür éytimen. **42** Tilekirimni hemishe anglaydighanlıqını bilimen; lékin shundaq bolsimu, etrapımdiki mushu xalayıq séning méni ewetkenlikingge ishensun dep, buni éytwatımen! **43** Bu sözlerni qilghandıın kéyin, u yuqırı awazda: — Lazarus, tashqırigha chıq! — dep towdı. **44** Ölgüchi qol-putliri képenlen'gen, éngiki téngilghan halda tashqırigha chıqtı. Eysa ulargha: — Képenni yéshıwétip, unı azad qilinglar! — dédi. **45** Meryemning yénigha pete qilip kélip, uning emillirini körgen Yehudiylar ichidin nurghunliri uninggha étiqad qıldı. **46** Lékin ularning ichide beziliri Perisiylerning yénigha bérip, Eysaning qilghan ishlirini melum qilishti. **47** Shunga bash kahınlar we Perisiylar Yehudiylarning kéngeshmisini yıghıp: — Qandaq qilishimiz kérek? Bu adem nurghun möjizilik alametlerni yarıtıwatıdu.

48 Uninggaha shundaq yol qoyub bériwerek, hemme adem uninggaha étiqad qilib kétidu. Shundaq bolghanda, Rimliqlar kélip bu bizning jayimiz we qowmimizni weyran qiliwétidu! — déyishti. 49 Ularning ichide biri, yeni shu yili bash kahin bolghan Qayafa: — Siler hechnémini bilmeydikensiler! 50 Pütün xelqing halak bolushining ornigha, birla ademning uyu üçün ölüshining ewzellikini chüshinip yetmeydikensiler, — dédi 51 (bu sözni u özlükidin éytmighanidi; belki u shu yili bash kahin bolghanliqi üçün, Eysaning [Yehudi] xelqi üçün, shundaqla peqet u xelq üçünla emes, belki Xudaning her yan'gha tarqilip ketken perzentlirining hemmisini bir qilib uyushturush üçün ölidighanliqidin aldın bésharet bérıp shundaq dégenidi). 53 Shuning bilen ular meslihetliship, shu kündin bashlap Eysani öltürüwétishni qestlidi. 54 Shuning üçün Eysa emdi Yehudiylar arisida ashkara yürmeytti, u yerdin ayrilip chölge yéqin rayondiki Efraim isimlik bir shehiriye bérıp, muxlisiri bilen u yerde turdi. 55 Emdi Yehudiylarning «ötüp kétish héyti»gha az qalghanidi. Nurgun kishiler taharetni ada qilish üçün, héytin ilgiri yézilardin Yérusalémgha kélishti. 56 Shuning bilen bille shu kishiler Eysani izdeshti. Ular ibadexanida yigilghanda bir-birige: — Qandaq oylawatisiler? U héyt ötküzgili kelmesmu? — déyishti. 57 Bash kahinlar bilen Perisiyler bolsa uni tutush üçün, herkimning uning qeyerdilikini bilse, melum qilishi toghruluq perman chiqarghanidi.

12 Ötüp kétish héytidin alte kün ilgiri, Eysa özi ölümdin tirildürgen Lazarus turuwatqan jay — Beyt-Aniyagha keldi. 2 Shu wejдин ular u yerde uninggha ziyapat berdi. Marta méhmanlarni kütüwatatti; Lazarus bolsa Eysa bilen hemdastixan bolghanlarning biri idi. 3 Meryem emdi nahayiti qimmet bahaliq sap sumbul etirdin bir qadaq ekilip, Eysaning putlirigha quydi andin chachliri bilen putlirini értip qurutti. Etirning xush puriqi öyni bir aldi. 4 Lékin uning muxlisiridin biri, yeni uninggha pat arida satqunluq qilghuchi, Simonning ogli Yehuda Ishqariyot: 5 — Némishqa bu [qimmet bahaliq] etir kembeghellerge sediqe qilib bérilishke üç yüz dinargha sétilmidi? — dédi 6 (u bu sözni kembeghellerning ghémini yégenliki üçün emes, belki ogfri bolghanliqi üçün dégenidi; chünki u [muxlislarning ortaq] hemyanini saqlighuchi bolup, daim uninggha sélin'ghinidin ogfrilwalatti). 7 Emdi Eysa: — Ayalni öz ixtiyarigha qoyghin! Chünki u buni méning depne künüm üçün tetyarliq qilib saqlighandur; 8 chünki kembegheller hemishe siler bilen bille bolidu, lékin men hemishe siler bilen bille bolmaymen, — dédi. 9 Zor bir top Yehudiylar uning shu yerde ikenlikidin xewer tépip, shu yerge keldi. Ularning kélishi yalghuz Eysani depla emes, yene u ölümdin tirildürgen Lazarusnimu körüş üçün idi. 10 Lékin bash kahinlar bolsa Lazarusnimu öltürüshni meslihetleshkengh; 11 Chünki uning sewebidin nurgun Yehudiylar özliridin chékinip Eysagha étiqad qiliwatatti. 12 Etisi, «[ötüp kétish] héyti»ni ötküzüshke kelgen zor bir top xalayıq Eysaning Yérusalémgha kéliwatqanliqini anglap, 13 qollirigha xorma shaxlirini tutushqan halda uni qarshi alghili chiqishti we: «Teshekkür-hosanna! Perwerdigarning namida kelgüchi, Israilning padishahigha mubarek bolghay!» dep warqirashti. 14 Eysa bir texeyni tépip, uninggha mindi; xuddi [muqeddes yazmilarda] mundaq pütülgendek: — 15 «Qorqma, i Zion qizi! Mana, Padishahing éshke texiyige minip kéliwatidu». 16 Eyni chaghda uning muxlisiri bu ishlarni chüshenmeytti, lékin Eysa shan-sherepte ulughlan'ghandin kéyin, bu sözlarning uning toghruluq pütülgelikini, shundaqla bu ishlarning derweqe uningda shundaq yüz bergenlikini ésiqe keltürdi. 17 Emdi u Lazarusni qebridin chaqirip tirildürgen chaghda uning bilen

bille bolghan xalayıq bolsa, bu ishqa guwahliq bériwatatti. 18 Eysa yaratqan bu möjizilik alametnimu anglighachqa, uni qarshi élishqa shu bir top ademler chiqishqanidi. 19 Perisiyler bolsa bir-birige: — Qaranglar, [barliq] qilghinlar bikar kettil! Mana emdi pütkül jahan uninggha egeshmekte! — déyishti. 20 Ötüp kétish héytida ibadet qilghili kelgen arisida birnechke greklarmu bar idi. 21 Bular emdi Galiliyening Beyt-Saida yézisidin bolghan Filipning yénigha kélip: — Ependim, biz Eysa bilen körüşsek, — dep telep qilishti. 22 Filip bérıp buni Andriyasqa éytti. Andin Andriyas we Filip ikkisi Eysagha melum qildi. 23 Lékin Eysa ulargha jawaben mundaq dédi: — «Insan'oghlining shan-sherepte ulughlinidighan waqit-saiti yétip keldi. 24 Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, bughday déni tupraq ichige chüshüp ölmigichte, özi yenila yalghuz qalidu; lékin ölse, mol hosul béridu. 25 Kimdekim öz hayatini ayisa uningdin mehrum bolidu; lékin bu dunyada öz hayatidin nepretlense, uni menggülik hayatligha saqliyalaydu. (aiōnios g166) 26 Kimdekim xizmitimde bolushni xalisa, manga egeshsun. Men qeyerde bolsam, méning xizmetchimmu shu yerde bolidu. Kémdekim méning xizmitimde bolsa, Ata uninggha izzet qilidu. 27 Hazir jénim qattiq azabliniwatidu. Men néme déyishim kérek? «Ata, méni bu saettin qutquzghin!» deymu? Lékin men del mushu waqit-saet üçün keldim. 28 Ata, naminggha shan-sherep keltürin!» Shuan, asmandin bir awaz anglinip: — Uninggha shan-sherep keltürüm we yene uninggha shan-sherep keltürimen!» — déydi. 29 Buni anglighan shu yerde turghan xalayıq: — Hawa güldürlidi, — déyishti. Yene beziler bolsa: — Bir perishte uninggha gep qildi, — déyishti. 30 Eysa bolsa jawaben: — Bu awaz méni dep emes, silerni dep chüshiti. 31 Emdi dunyaning üstige höküm chiqirilish waqti keldi; hazir bu dunyaning hökümdarining tashqirigha qoghlinish waqti keldi. 32 We men bolsam, yerning üstidin kötürülginimde, pütkül insanlarni özümge jelp qilib tartimen, — dédi 33 (uning buni dégini özining qandaq ölüm bilen ölidighanliqini körsetkini idi). 34 Xalayıq buninggha jawaben uningdin: — Biz muqeddes qanundin Mesihning ebedighe qalidighinini anglighan; sen qandaqsige «Insan'oghli kötürülüshi kérek» deysen?! Bu qandaqmu «Insan'oghli» bolsun? — dep soridi. (aiōn g165) 35 Shunga Eysa ulargha: — Nurning aranglarda bolidighan waqti uzun bolmaydu. Shunga qaranghuluqning silerni bésiwalmasliqi üçün, nur bar waqitda [uningda] ménginglar; qaranghuluqta mangghan kishi özining qeyerge kétiwatqanliqini bilmeydu. 36 Nur aranglarda bar waqitta, uninggha ishininglar; buning bilen nurning perzentliri bolisiler, — dédi. Eysa bu sözlerni qilghandin kéyin, ulardin ayrilip yoshurunuwaldi. 37 Gerche u ularning köz aldida shunche tola möjizilik alamet körsetken bolsimu, ular téxi uninggha étiqad qilmidi. 38 Shuning bilen Yeshaya peyghemberning yazmisida aldın ala körsitilgen bésharet del emelge ashurdi: «I Perwerdigar, bizning yetküzgen xewirimizge kimmu ishen'gen? Hem «I Perwerdigarning biliki» Bolghuchi kimgimu ayan qilin'ghan?» 39 Xalayıqning étiqad qilmighinining sewebi del shuki (xuddi Yeshaya peyghember yene aldın'ala éytqandek): «[Perwerdigar] ularning közlirini kor, Qelbini tash qildi; Meqset, ularning közlirining körüp, Qelbining chüshinip, [Gunaqliridin] yénishining aldini élish üçündür; Bolmisa, Men ularni saqaytqan bolattim, — [deydi Perwerdigar]». 41 Bu sözlerni Yeshaya [peyghember] [Mesihning] shan-sheripini körüp uninggha qarita aldın'ala söz qilghinida éytqanidi. 42 Wehalenki, gerche hetta Yehudiya aqsaqalliridinnu nurgunlighan ademler uninggha étiqad qilghan bolsimu, ular Perisiyler wejдин qorqup, özlirining sinagotgin qoghlap chiqirwétilmisliki üçün uni étirap qilmidi. 43 Buning sewebi,

ular insanlarning kelidighan izzet-shöhretini Xudadin kelidighan izzet-shöhretin yaxshi köretti. **44** Biraq Eysa yuqiri awaz bilen mundaq dédi: — Manga étiqad qilghuchi mangila emes, belki méni Ewetküchige étiqad qilghuchidir. **45** Kimki méni körgüchi bolsa, méni Ewetküchini körgüchi bolidu. **46** Men manga étiqad qilghuchilar qaranghuluqta qalmisun dep, nur süptide dunyagha keldim. **47** Birsiz sözlirimni anglap, ularni tutmisa, uni soraqqa tartmaymen; chünki men dunyadakilerni soraqqa tartqili emes, belki dunyadakilerni qutquzhili keldim. **48** Biraq méni chetke qaqquchini, shundaqla sözlirimni qobul qilmighanni bolsa, uni soraqqa tartquchi birsiz bar. U bolsimu, men éytqan söz-kalamimdur. U axirqi küni uni soraqqa tartidu. **49** Chünki men özlükümdin sözliginim yoq, belki méni ewetken Ata méning méni déyishim we qandaq sözlisim kéreklikige emr bergen. **50** Uning emrining menggülik hayatliq ikenlikini bilimen. Shunga méni sözlisem, Ata manga buyrughinidek sözleymen. (aiōnios g166)

13 Ötöp kétésh héytidin ilgiri, Eysa bu dunyadin ayrilip, Atining yénigha baridighan waqit-saetning yétip kelgenlikini bildi we shuning üçün bu dunyadiki öz ademlirige körsitip kelgen méhir-muhebbitini axirgiche toluq körsitip turdi. **2** Emdi kechlik tamaq yéyiliwatqanidi; Iblis alliburun Simonning oghli Yehuda Ishqariyotning könglige Eysagha satqunluq qilish weswesisini salghanidi. **3** Eysa Atining her ishni uning qoligha tapshurghinini, we özining Xudaning yénidin kélip, Xudaning yénigha qaytidighanliqini bilgechke, **4** dastixandin turup, ton-könglikini yéship, bir lönge bilen bélini baghlidi. **5** Andin jawurgha su quyup, muxlislarning putlirini yuyushqa we bélige baghlighan lönge bilen sürtüp qurutushqa bashlidi. **6** Nöwet Simon Pétrusqa kelgende, Pétrus uninggha: — I Reb, putimni sen yusang qandaq bolghini?! — dédi. **7** Eysa uninggha: — Néme qiliwatqinimni hazir bilmeysen, lékin kéyin bilisen, — dédi. **8** Pétrus: — Sen méning putimni yusang hergiz bolmaydu! — dédi. Eysa uninggha jawaben: — Séni yumisam, méning bilen teng nésiweng bolmaydu, — dédi. (aiōn g165) **9** Simon Pétrus: — I Reb, undaqtu peqet putlirimnilla emes, qollirimnima, béshimnimu yughaysen! — dédi. **10** Eysa uninggha: — Bedini yuyulup, tamamen pakiz bolghan adem peqet putlirini yusila qayta yuyunushining hajiti bolmaydu. Siler pakiz, lékin hemminglar emes, — dédi **11** (chünki u özi kimning tutup béridighanliqini biletti; shuning üçün u «Hemminglarla pakiz emes» dégenidi). **12** Shuning bilen u ularning putlirini yuyup bolghandin kéyin, ton-könglikini kiyip, yene dastixan'gha olturup ulargha mundaq dédi: — Silerge néme qilghinimni uqtunglarmu? **13** Siler méni «Ustaz» we «Reb» deysiler we rast éytisiler, men shundaqturmen. **14** Eger men Reb we ustazlar turuqluq, putliringlarni yughanikenmen, silermu bir-biringlarning putlirini yuyushunglar kérek. **15** Men silerge qilghandek silerningmu hem shundaq qilishinglar üçün bu ülgini qalduurdu. **16** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, qol xayinidin üstün turmaydu, elchimu özi ewetküchidin üstün turmaydu. **17** Bu ishlarni bilgeniksiler, shundaq qilsanglar bextliksiler! **18** Men bularni hemminglarga qaritip éytmidim. Men tallighanlirimni bilimen, lékin [muqeddes yazmilarda] aldın pütülgén: «Men bilen hemdastixan bolup nénimni yégenmu manga put attil!» dégen bu söz emelge ashurulmay qalmaydu. **19** Men bu ish yüz bérishtin awwal uni silerge éytip qoyayki, u ishlar yüz bergende méning «Bar Bolghuchi» ikenlikime ishinisiler. **20** Berheq, berheq, silerge shuni éytip qoyayki, kimki men ewetken herqandaq birsini qobul qilghan bolsa, méni qobul qilghan bolidu; we méni

qobul qilghuchilar méni Ewetküchini qobul qilghan bolidu. **21** Eysa bu sözlerni éytqandin kéyin, rohta qattiq pighan chékip, mundaq guwahliq berdi: — Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, aranglarda bireylen manga satqunluq qilidu! **22** Muxlislar kimni dewatqanliqini bilelmey, bir-birige qarashli. **23** Emdi dastixanda muxlisiridin biri Eysaning meydisisge yölinip yatqanidi; u bolsa «Eysa söyidighan muxlis» idi. **24** Simon Pétrus uningdin [Eysaning] kimni dewatqinini sorap béqishini isharet qildi. **25** Shuning bilen u Eysaning meydisisge yölinip turup uningdin: — I Reb, u kimdur? — dep soridi. **26** Eysa jawab berip: — Bu bir chishlem nanni ashaq tögürüp kimgé sunsam, shudur, — dédi. Shuning bilen u bir chishlem nanni [ashqa] tögürüp, Simonning oghli Yehuda Ishqariyotqa sundi. **27** Yehuda nanni éliwidi, Sheytan uning ichige kirdi. — Qilidighiningni chapsan qil, — dédi Eysa uninggha. **28** (Emdi dastixanda olturghanlarning héchqaysisi uning [Yehudagha] bu sözlerni néme üçün déginini bilmidi. **29** Yehuda ularning ortaq hemyanini tutqini üçün, beziler Eysa uninggha: «Bizge kéreklik héytliq nersilerni élip kel» yaqi «Kembeghellerge birer nerse ber» dewatsa kérek, dep oylashti). **30** Yehuda bu bir chishlem nanni élip tashqirigha chiqip ketti (bu chagh kéche idi). **31** Yehuda tashqirigha chiqip ketkendin kéyin, Eysa mundaq dédi: — Emdi insan'oghli ulughlinidighan waqit-saet yétip keldi we Xuda u arqiliq ulughlinidu. **32** We eger Xuda uningda ulughlans, Xudamu Özide uni ulughlaydu, shundaqla derhal uni ulughlaydu. **33** Balilirim, siler bilen bille bolidighan yene azghina waqit qaldi. Siler méni izdeysiler, lékin méning Yehudiyilargha: «Men baridighan yerge siler baralmaysiler» dep éytqinimdek, buni silergimu éytmen. **34** Silerge yéngi bir emr tapshurimenki, «bir-biringlarni söyümlar». Silerni söyginimdek, silermu bir-biringlarni söyümlar. **35** Aranglarda bir-biringlarga méhir-muhebbitinglar bolsa, hemme adem silerning méning muxlisirim ikenlikinglarni bilidu. **36** Simon Pétrus uningdin: — I Reb, qeyerge barisen? — dep soridi. Eysa jawaben: — Men kétédighan yerge hazirce egiship baralmaysen, lékin kéyin manga egiship barisen, — dédi. **37** Pétrus uninggha: — I Reb, néme üçün hazir séning keyningdin egiship baralmaymen? Sen üçün jénimni pida qilay! — dédi. **38** Eysa jawaben mundaq dédi: — Men üçün rasttinla jéningni pida qilamsen? Berheq, berheq, sanga éytip qoyayki, xoraz chillighuche, sen mendin üç qétim tanisen!

14 Könglünglarni parakende qilmanglar! Xudagha ishinisiler, mangimu ishinanglar. **2** Atamning öyide nurgun makanlar bar. Bolmighan bolsa, buni silerge éytqan bolattim; chünki men herbiringlarga orun teyyarlash üçün shu yerge kétép barimen. **3** Men silerge orun teyyarlighili baridighanikenmen, choqum qaytip kélip, silerni özümge alimen; shuning bilen, men qeyerde bolsam, silermu shu yerde bolisiler. **4** Siler méning qeyerge kétédighanliqimni we u yerge baridighan yolni bilisiler. **5** Tomas uninggha: — I Reb, séning qeyerge kétédighanliqinini bilmeymiz. Shundaq iken, yolni qandaq bilimiz? — dédi. **6** Eysa uninggha: — Yol, heqiqet we hayatliq özümdürmen. Méningsiz héchkim Atining yénigha baralmaydu. **7** Eger méni tonughan bolsanglar, Atamnimu tonughan bolattinglar. Hazirdin bashlap uni tonudunglar hem uni kördünglar, — dédi. **8** — I Reb, Atini bizge körsitip qoysangla, shu kupaye, — dédi Filip. **9** Eysa uninggha mundaq dédi: — «I Filip, siler bilen birge bolghinigha shunche waqit boldi, méni téxiche tonumidingmu? Méni körgen kishi Atini körgen bolidu. Shundaq turuqluq, sen némishqa yene: «Bizge Atini körsetkeysen» deysen? **10** Men Atida, Ata mende ikenlikige ishenmaysen? Silerge éytqan sözlirimni

özlükümdin éytqinim yoq; belki mende turuwaqtan Ata Öz emellirini qiliwatidu. **11** Méning Atida bolghanliqimgha, Atining mende bolghanliqigha ishinlinglar. Yaki héchbolmighanda, méning qilghan emellirimdin manga ishinlinglar. **12** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, manga ishen'gen kishi méning qiliwatqan emellirimi qilalaydu; we bulardinmu téximu ulugh emellerni qilidu, chünki men Atining yénigha [qaytip] kétimen. **13** We Atining Oghulda ulughlinishi üçhün, hernémimi méning namim bilen tilisenglar, shularni ijabet qilimen. **14** Méning namim bilen herqandaq nersini tilisenglar, men silerge shuni ijabet qilimen». **15** — «Méni söysenglar, emrliringe emel qilisiler. **16** Menmu Atidin tileymen we U silerge bashqa bir Yardemchi ata qilidu. U siler bilen ebedigiche birge bolidu. (aion g165) **17** U bolsimu Heqiqetning Rohidur. Uni bu dunyadikiler qobul qilalmaydu, chünki Uni ne körmeydu, ne tonumaydu. Biraq siler Uni tonuysiler, chünki U siler bilen bille turuwaqtidu hem silerde makan qilidu. **18** Men silerni yétim qaldurmaymen, yéninglarga yene qaytip kélimen. **19** Azghina waqittin kéyin, bu dunya méni körmeydu, lékin siler körüsilér. Men hayat bolghanliqi üçhün, silermu hayat bolisiler. **20** Shu künde méning Atamda bolghanliqim, silerning mende bolghanliqinglar we menmu hem silerde bolghanliqimni bilisiler. **21** Kim emrliringe ije bolup ularni tutsa, méni söyüchi shu bolidu. Méni söyüchini Atammu söyüdu, menmu uni söyimen we özümmi uninggha ayan qilimen». **22** Yehuda (Yehuda Ishqariyot emes) uningdin: — I Reb, sen özüngni bu dunyadikilerge ayan qilmay, bizgila ayan qilishing qandaq ish? — dep soridi. **23** Eysa uninggha jawaben mundaq dédi: — «Birkim méni söyse, sözümmi tutidu; Atammu uni söyüdu we [Atam] bilen ikkimiz uning yénigha béríp, uning bilen bille makan qilimiz. **24** Méni söymeydighan kishi sözlirimni tutmaydu; we siler anglawatqan bu söz bolsa méning emes, belki méni ewetken Atiningkidur. **25** Men siler bilen bille boluwaqtan chéghimda, bularni silerge éyttim. **26** Lékin Ata méning namim bilen ewetidighan Yardemchi, yeni Muqeddes Roh silerge hemmini ögütidu hem méning silerge éytqan hemme sözlirimni ésinglarga keltürüdu. **27** Silerge xatirjemlik qaldurimen, öz xatirjemlikimni silerge bérimen; méning silerge berginim bu dunyadikilerning berginidek emestur. Könglünglarni parakende qilmanqlar we jür'etsiz bolmanqlar. **28** Siler méning: «Men [silerdin] ayrilip kétimen, kéyin yéninglarga yene qaytip kélimen» déginimni angli dinglar. Méni söygen bolsanglar, Atining yénigha kétidighanliqim üçhün kursen bolattinglar. Chünki Ata mendin ulughdur. **29** Silerning bu ishlar yüz berginide ishinishinglar üçhün bu [ishlar] yüz bérishitin awwal silerge éyttim. **30** Mundin kéyin siler bilen köp sözleshmeymen; chünki bu dunyaning hökümdari kélisil aldida turidu we mendin kirgüdek héch yochuq tapalmaydu. **31** Lékin bu dunyaning ademlirining méning Atini söyidighanliqimni bilishi üçhün Ata manga méne emr qilghan bolsa, men del shuni emelge ashurimen. Turunglar, bu jaydin kéteyli».

15 — «Heqiqiy üzüm téli» özümdürmen, Atam bolsa baghwendur. **2** Baghwen mendiki méwe bermeydighan herbir shaxni késip tashlaydu. Méwe bergenirini bolsa téximu köp méwe bersun dep, pak qilip putap turidu. **3** Emdi siler men silerge yetküzgen sözüm arqiliq alliburun pak boldunglar. **4** Siler mende izchil turunglar, menmu silerde izchil turimen. Shax talda turmay, özi méwe bérelmeydighinidek, silermu mende izchil turmisinglar, méwe bérelmeysilér. **5** «Üzüm téli» özümdürmen, siler bolsanglar shaxliridursiler. Kim mende izchil tursa, menmu shundaqla uningda turghinimda, u köp

méwe bérüdu. Chünki mesiz héchnémimi qilalmaysiler. **6** Birsi mende turmisa, u [kéreksiz] shaxtek tashlinip, qurup kétüdu. Bundaq shaxlar yighip kélinip otqa tashlinidu. **7** Siler mende izchil tursanglar we sözlirim silerde izchil tursa, némini telep qilsanglar, silerge shu ijabet bolidu. **8** Silerning köp méwi bérishinglar, shundaqla méning muxlisirim ikenlikinglarni ispatlashinglar bilen shan-sherep Atamgha keltürüldü. **9** Atam méni söyginidek, menmu silerni söydüm; méning méhir-muhebbitimde izchil turunglar. **10** Eger emrlirimni tutsanglar, xuddi men Atamning emrlirini tutqan we hemishe uning méhir-muhebbitimde turghinimdek, silermu hemishe méning méhir-muhebbitimde turisiler. **11** Méning xushalliqim silerde bolsun we shuningdek xushalliqinglar tolup tashsun dep, men bularni silerge éyttim. **12** Méning emrim shuki, men silerni söyginimdek, silermu bir-biringlarni söyünglar. **13** Insanlarning öz dostliri üçhün jénini pida qilishtin chongqur méhir-muhebbiti yoqtur. **14** Silerge buyrughan emrlirimni ada qilsanglar, méning dostlirim bolisiler. **15** Emdi mundin kéyin men silerni «qul» dep atimaymen. Chünki qul xojayiningin néme qiliwatqinini bilmeydu. Uning ornigha silerni «dost» dep atidim, chünki Atamdin anglihanlirimning hemmisini silerge yetküzdü. **16** Siler méni tallighininglar yoq, eksiche men silerni tallidim we silerni béríp méwe bersun hemde méwiliringlar daim saqlansun, méning namim bilen Atidin néme tilisenglar, u silerge bersun dep silerni tiklidim. **17** Silerge shuni emr qilimenki, bir-biringlarni söyünglar. **18** Bu dunyadikiler silerdin nepretlense, silerdin awwal mendin nepretlen'genlikini bilinglar. **19** Silermu bu dunyadikilerdin bolghan bolsanglar, bu dunyadikiler silerni özimizningki dep, söygen bolatti. Biraq siler bu dunyadin bolmighachqa, belki men silerni bu dunyadin ayrip tallighanliqim üçhün, emdi bu dunyadikiler silerdin nepretlinidu. **20** Men silerge éytqan sözni ésinglarda tutunglar: «Qul xojayinidin üstün turmaydu». Ular manga ziyankeshlik qilghan bolsa, silergimu ziyankeshlik qilidu. Méning sözümmi tutqan bolsa, ular silerningkinimu tutidu. **21** Biraq méning namim tüpeylidin ular silergimu shu ishlarning hemmisini qilidu, chünki ular méni Ewetküchini tonumaydu. **22** Eger men kélip ulargha söz qilmighan bolsam, ularda gunah yoq dep hésablinatti. Lékin hazir gunahi üçhün ularning héch bahanisi yoqtur. **23** Kimdekim mendin nepretlense Atamdinmu nepretlen'gen bolidu. **24** Men ularning arisida bashqa héchkim qilip baqmighan emellerni qilmighan bolsam, ularda gunah yoq dep hésablinatti. Lékin ular hazir [emellirimni] körgen turuqluq, yenila hem mendin hem Atamdin nepretlendi. **25** Lékin bu ishlar ulargha tewe bolghan Tewrat qanunida: «Héçqandaq sewebsizla mendin nepretlendi» dep pütülgen söz emelge ashurulushi üçhün shundaq yüz berdi. **26** Lékin men silerge Atining yénidin ewetidighan Yardemchi, yeni Atining yénidin chiqquchi Heqiqetning Rohi kelgende, U manga guwahliq bérüdu. **27** Silermu manga guwahliq bérಿಸiler, chünki siler bashtin tartip men bilen bille boldunglar.

16 Silerning putliship ketmeslikinglar üçhün bularni silerge éyttim. **2** Ular silerni sinagoglarning jamaetliridin qoghlap chiqiriwétüdu; hemde shundaq bir waqit-saet kéliduki, silerni öltürgüchi özi Xudagha xizmet qiliwatimen, dep hésablaydu. **3** Ular bularni ya Atini, ya méni tonumighanliqi üçhün qilidu. **4** Lékin men bu ishlarni silerge éyttimki, waqit-saiti kelgende, men shundaq aldin'ala éytqinimni ésinglarga keltüreleysiler. **5** — Men bashta bularni silerge éytmidim, chünki men siler bilen bille idim. Lékin emdi méni ewetküchining yénigha qaytip kétimen. Shundaq turuqluq, aranglardin héchkim mendin:

«Nege kėtisen?» dep sorimaywatidu. **6** Eksiche, silerge bularni éytqinim üçün, qelbinglar qayghugha chömüp ketti. **7** Emma men silerge heqiqetni éytip qoyayki, méning kėtishim silerge paydiliqtur. Chünki eger ketmisem, Yardemchi silerge kelmeydu. Emma ketsem, Uni silerge ewetimen. **8** U kelgende, bu dunyadikilergé gunah toghrisida, heqqaniyliq toghrisida we axiret soriqi toghrisida heqiqetni bilgüzidu. **9** U ularni gunah toghrisida bilgüzidu, chünki ular manga étiqad qilmidi. **10** Ularni heqqaniyliq toghrisida [bilgüzidu], chünki Atamning yénigha qaytip barimen we siler méni yene körelmeysilér. **11** Ularni axiret soriqi toghrisida [bilgüzidu], chünki bu dunyaning hókümdari üstige hóküm chiqirildi. **12** Silerge éytidighan yene köp sözlirim bar idi; lékin siler ularni hazirche kótirelmeysilér. **13** Lékin U, yeni Heqiqetning Rohi kelgende, U silerni barliq heqiqetke bashlap baridu. Chünki U özlükidin sözlimeydu, belki némini anglighan bolsa, shuni sözleydu we kelgüsida bolidighan ishlardin silerge xewer béridu. **14** U méni ulughlaydu; chünki U mende bar bolghanni tapshuruwélip, silerge jakarlaydu. **15** Atida bar bolghanning hemmisi hem méningkidur; mana shuning üçün men: «U mende bar bolghanni tapshuruwélip, silerge jakarlaydu» dep éyttim. **16** Az waqittin kéyin, méni körmeysiler; we yene bir'az waqit ötkendin kéyin, méni qayta körisiler, chünki men Atamning yénigha kétimen». **17** Shunga muxlislarning beziliri bir-birige: — Bizlerge: — «Az waqittin kéyin, méni körmeysiler; yene bir'az waqit ötkendin kéyin, méni qayta körisiler» we yene «Chünki men Atamning yénigha kétimen» déginu néme déginidu? **18** «Az waqittin kéyin» dégen sözining menisi néme? Uning némilerni dewatqanlirini bilmiduq, — déyishidu. **19** Eysa ularning özidin némini sorimaqchi bolghinini bilip ulargha mundaq dédi: — «Méning «Az waqittin kéyin, méni körmeysiler; yene bir'az waqit ötkendin kéyin, méni körisiler» déginimning menisini bir-biringlardin sorawatamsiler? **20** Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, siler yighazar kütürüsiler, lékin bu dunyadikiler xushal bolushup kétidu; siler qayghurisiler, lékin qayghuliringlar shadliqqa aylinidu. **21** Ayal kishi tughutta azablinidu, chünki uning waqit-saiti yétip kelgen; lékin bowiqi tughulup bolghandin kéyin, bir perzentning dunyagha kelgenlikining shadliqi bilen tartqan azabini untup kétidu. **22** Shuninggha oxshash, silermu hazir azabliniwatisiler, lékin men siler bilen qayta kütüshimen, qelbinglar shadlinidu we shadliqlinglarni héchkim silerdin tartiwalmaydu. **23** Shu künde siler mendin héchnerse sorimaysiler. Berheq, berheq, men silerge shuni éytip qoyayki, méning namim bilen Atidin némini tilisenglar, u shuni silerge béridu. **24** Hazirghiche méning namim bilen héchnéme tilimidighanlar. Emdi tilenglar, érishisiler, buning bilen shadliqlinglar tolup tashidu! **25** Silerge bularni temsiller bilen éytip berdim. Biraq shundaq bir waqit kéliduki, u chaghdá silerge yene temsiller bilen sözlimeymen, Ata toghruluq silerge ochuq éytimen. **26** Shu küni tilekiringlarni méning namim bilen iltija qilisiler. Men siler üçün Atidin telep qilimen, dep éytmaymen; **27** chünki Ata özimu silerni söyidu; chünki siler méni söyisiler we méning Xudaning yénidin kelgenlikime ishendinglar. **28** Men Atining yénidin chiqip bu dunyagha keldim; emdi men yene bu dunyadin kétip Atining yénigha barimen». **29** Muxlisliri: — Mana sen hazir ochuq éytwatisen, temsil keltürüp sözlimidighan! **30** Biz séning hemmini bilginingni, shundaqla héchkimning sendin soal sorishining hajiti yoqluqini emdi bilip yettuq. Shuningdin séning Xudaning yénidin kelgenlikingge ishenduq, — déyishti. **31** Eysa jawaben ulargha: — Hazir ishendinglarmu? **32** Mana, shundaq waqit-saiti kéley dep qaldi, shundaqla kélip qaldiki, hemminglar méni yalghuz tashlap herbinglar öz yolliringlarga tarqilip kétisiler.

Biraq men yalghuz emesmen, chünki Ata men bilen billidur. **33** Silerning mende xatirjemlikke ige bolushunglar üçün bularni silerge éyttim. Bu dunyada turup azab-oqubet tartisiler, emma gheyretlik bolunglar! Men bu dunya üstidin ghelibe qildim!

17 Eysa bu sözlerni qilghandin kéyin, közlirini ershke tikip, mundaq dua qildi: — I Ata, waqit-saet yétip keldi; Sen Oghlungni ulughlatquzghaysen; buning bilen Oghlungmu Séni ulughlatquzdu; **2** yeni, uning Sen uninggha tapshurghan insanlarga menggülik hayat ata qilishi üçün, uninggha pütükl et igiliridin üstün hoquq ata qilghiningdek, uni ulughlatquzghaysen. (aiónios g166) **3** Menggülik hayat shuki, birdinbir heqiqiy Xuda — Séní we Sen ewetken Eysa Mesihni tonushtin ibarettur. (aiónios g166) **4** Men Séning emel qilishim üçün tapshurghan ishingni orundishim bilen Séní yer yüzide ulughlatquzdum. **5** I Ata, Séning alem apiride bolushtin burun men Özüngning yéningda ige bolghan shan-sherep bilen méni Özüngning yéningda ulughlatquzghaysen. **6** Sen bu dunyadin manga tallap bergen ademlerge Séning namingni ayan qildim. Ular Séningki idi, Sen ularni manga berding we ular Séning söz-kalamingni tutup keldi. **7** Ular hazir Sen manga bergen hemme nersilerning Séningdin kelgenlikini bildi. **8** Chünki Sen manga tapshurghan sözlerni ulargha yetküzdüm; ularmu bularni qobul qildi, shuning bilen Sendin chiqqinimni heqiqeten bilip yetti hemde Séning méni ewetkenlikinggimu ishendi. **9** Bulargha dua qilimen; bu dunyadiki ademlerge emes, belki Sen manga bergen ademlerge dua qilimen; chünki ular Séningkidur. **10** Méning barliq Séningkidur we Séning barliq bolsa méningkidur we men ularda sherep taptim. **11** Men emdi bu dunyada turawermeymen; lékin ular bu dunyada qaldi we men Séning yéninggha kétéwatimen. I muqeddes Ata, Sen manga bergen naming arqiliq ularni saqlighinki, biz ikkimiz bir bolghinimizdek, ularmu bir bolghay. **12** Men ular bilen bille bolghan waqtimda, Sen manga bergen naming bilen ularni saqlidim hem qoghdidim; we muqeddes yazmildiki bésharetning emelge ashurulushi yolida, ularning ichidin halaketke xas bolghan kishidin bashqa birimu yoqalmidi. **13** Mana emdi séning yéninggha barimen. Méning shadliqin ularda tolup tashsun dep, bu sözlerni dunyadiki waqtimda sözlidim. **14** Men ulargha söz-kalamingni tapshurdum. Men bu dunyadin bolmighinimdek, ularmu bu dunyadin bolmighini üçün, bu dunyaning ademliri ulardin nepretlinidu. **15** Ularni bu dunyadin ayriwetkeysen dep tilidimeymen, belki ularni rezil bolghuchidin saqlighaysen, dep tileymen. **16** Men bu dunyadin bolmighinimdek, ularmu bu dunyadin emestur. **17** Ularni heqiqet arqiliq Özüngge muqeddes qilip atighuzghaysen, chünki söz-kalaming heqiqettur. **18** Sen méni dunyagha ewetkingdek, menmu ularni dunyagha ewettim. **19** Ular muheqqette muqeddes qilinip Özüngge atalsun dep, özümni Sanga xas ataymen. **20** Men yalghuz ular üçünla emes, yene ularning sözi arqiliq manga étiqad qilidighanlar üçünmu dua qilimen. **21** Ularning hemmisi bir bolghay; i Ata, Sen mende, men Sendé bolghandek, ularmu Bizde bir bolghay; shundaq bolghanda, bu dunyadikiler méni Séning ewetkenlikingge ishinidu. **22** Sen manga ata qilghan shan-sherepni ulargha ata qildimki, biz ikkimiz bir bolghandek, ularmu bir bolghay; **23** yeni men ularda, sen mende bolup, ular birlikte kamil qilin'ghay. Shu arqiliq bu dunyadikiler méni ewetkenlikingni hem méni söygingingdek ularnimu söygenlikingni bildi. **24** I Ata, Sen manga bergenliringning hemmisining men bolghan yerde men bilen birge bolushini, shundaqla méning shan-sheripimni, yeni Sen alem apiride bolushtin burun méni söygenliking üçün,

manga bergen shan-sherepni ularning körüshini xalaymen. **25** I heqqaniy Ata, bu dunyadikiler séni tonumighan, emma men Séni tonuymen we bularmu méni Séning ewetkenlikingni bildi. **26** We men Séning namingni ulargha ayan qildim we yene dawamliq ayan qilimen. Shuning bilen, Séning manga körsetken méhir-muhebbiting ularda bolidu we menmu ularda bolay.

18 Eysa bularni éytqandan kéyin, muxlisiri bilen bille tashqirigha chiqip Kidron jilghisining u qétigha ötti. U yerde bir baghche bar idi. Eysa bilen muxlisiri u baghchige kirdi. **2** Uninggha satqunluq qilidighan Yehudamu u yerni biletti, chünki Eysa muxlisiri bilen pat-pat u yerde yighilip olturratti. **3** Shuning bilen Yehuda bir top Rim leshkerliri bilen bash kahinlar hem Perisiyular ewetken qarawullarni bashlap bu yerge keldi. Ularning qollarida panus, mesh'el we qorallar bar idi. **4** Eysa béshigha chüshidighanlarning hemmisini bilip, ularning aldigha chiqip: — Kimni izdeysiler? — dep soridi. **5** Nasaretlik Eysani, — dep jawab bérishiti ular. Eysa ulargha: — Mana men bolimen, — dédi. (Unabgha satqunluq qilghan Yehudamu ularning arisida turatti). **6** Eysa: «Mana men bolimen» déwidi, ular arqisigha yénip yerge yiqilishti. **7** Shuning bilen Eysa ulardin yene bir qétim: — Kimni izdeysiler? — dep soridi. — Nasaretlik Eysani, — déyishti ular. **8** Eysa: — Silerge éytinghu, men shu bolimen. Eger izdiginiglar men bolsam, bularni ketkili qoyunglar, — dédi. **9** Buning bilen özining: «[Ata], Sen manga bergenlerdin héchqaysisini yittürmidim» dégen sözi emelge ashuruldi. **10** Simon Pétrusing yénida bir qilich bolghach, u shuan uni sughurup, bash kahinning chakirigha birni urup, ong quligini shilip chüshürüwetti. Chakarning ismi Malkus idi. **11** Eysa Pétrusqa: — Qilichni ghilapqa sal! Ata manga tapshurghan qedehni ichmemdim? — dédi. **12** Shuning bilen, leshkerler topu bilen mingbéshi hem Yehudiylarning qarawulliri Eysani tutup baghlashti. **13** Andin uni aldi bilen Annasing aldigha élip bérishiti. Annas bolsa shu yili bash kahin bolup turghan Qayafaning qéynatisi idi. **14** Burun Yehudiy kéngeshmisidikilergé: «Pütün xelqning [halak bolushining] ornigha, birla ademning uru üçün halak bolushi yaxshi» dep meslihet bergen kishi del shu Qayafa idi. **15** Emdi Simon Pétrus bilen yene bir muxlis Eysaning keynidin egiship barghanidi. U muxlis bash kahin'gha tonush bolghachqa, bash kahinning sariyigha Eysa bilen teng kirdi. **16** Lékin Pétrus bolsa derwazining sirtida qaldi. Shunga bash kahin'gha tonush bolghan héliqi muxlis tashqirigha chiqip, derwaziwen qiz bilen sözlishop, Pétrusni ichkirige bashlap kirdi. **17** Derwaziwen bolghan shu dédek Pétrustin: — Senmu bu ademning muxlisiridin emesmu? — dep soridi. Yaq, emes, — dédi Pétrus. **18** Emdi hawa soghuq bolghanliqi üçün, chakarlar we qarawullar shaxardin gülxan yaqqan bolup, uning choriside issinip turushatti. Pétrusmu ularning yénida turup issindi. **19** Bash kahin bolsa Eysadin muxlisiri toghruluq we telimi toghruluq soal sorashqa bashlidi. **20** Eysa uninggha jawaben mundaq berdi: — Men xelq-alem aldida ashkara söz qilghanmen, barliq Yehudiylar yighilidighan sinagoglarda we ibadetxanida daim telim bérrip keldim, men yoshurun héchnéme démidim. **21** Bularni némishqa mendin soraysen? Éytqan sözlirimni anglihanlardin sorighin; mana, ular néme dégenlikimni bilidu. **22** Eysa bu sözlerni qilghanda, yénida turghan qarawullardin biri uni bir kachat urup: — Bash kahin'gha mushundaq jawab qaytursamen? — dédi. **23** — Eger yaman söz qilghan bolsam, uning yaman ikenlikini köpchilikning aldida körsetkin. Emma éytqanlirim durus bolsa, méni néme üçün urisen? — dédi Eysa uninggha. **24** Buning bilen Annas uni baghlaqliq péti bash kahin Qayafagha yollidi. **25** Simon

Pétrus [otning] aldida issinip turuwatqanidi. [Yénidikiler]: — Senmu uning muxlisiridin emesming? — déyishti. — Yaq, emesmen, — dep tandi Pétrus. **26** U yerde bash kahinning chakarlaridin, Pétrus quligini késip tashlighan kishige tughqan birsi bar idi. U Pétrusqa: — Baghchide séni uning bilen bille körgenidimghu?! — dédi. **27** Pétrus yene tandi. Del shu chaghda xoraz chillidi. **28** Andin ular Eysani Qayafaning yénidin rimliq waliyning ordisigha élip keldi (shu chaghda tang atqanidi). Uni élip kelgen [Yehudiylar] bolsa özimizni napak qilip bulghimayli dep, ordigha kirmidi. Bolmisa ötüp kétish héytining dastixinid ghizalinalmaytti. **29** Shunga [waliy] Pilatus sirtqa chiqip, ularning aldigha bérıp ulargha: — Bu ademning üstidin néme erz qilisiler? — dep soridi. **30** Ular: — Bu adem jinayetchi bolmisa, uni sizge tapshurmighan bolattuuq, — dep jawab bérishiti. **31** — Uni özünglar élip kétip, öz qanununglar boyiche höküm chiqiringlar! — dédi Pilatus ulargha. Yehudiylar: — Bizning héchkimni ölümge mehkum qilish hoquqimiz yoq tursa, — déyishti. **32** Bu ishlar Eysaning özi qandaq ölüm bilen ölüidighini toghrisidiki aldin éytqan bésharetlik sözining emelge ashurulushi üçün yüz berdi. **33** Andin Pilatus yene ordisigha kirip, Eysani chaqirtip, uningdin: — Sen Yehudiylarning padishahimu? — dep soridi. **34** Eysa uninggha: — Bu soalni özüng sorawatamesen, yaki bashqilar men toghruluq sanga shundaq éytqanmu? — dédi. **35** — Men bir Yehudiyumu?! Séni manga tapshurghanlar öz xelqing we bash kahinlarchu! Néme [jinayet] ötküzgeniding? — dédi Pilatus. **36** Eysa jawaben: — Méning padishahliqim bu dunyagha tewe emestur. Eger bu dunyagha tewe bolghan bolsa, xizmetchilirim méning Yehudiylargha tapshurulmasliqim üçün jeng qiliwatqan bolatti. Halbuki, méning padishahliqim bu yerge tewe emestur, — dédi. **37** Shunga Pilatus uninggha: — Undaqta, sen padishahmu? Eysa jawaben: — Shundaq, éytqiningdek, padishahmen. Men shuninggha tughulghanmen, we shuninggha dunyagha keldim: — heqiqetke guwahliq bérishim üçündin ibaretur. Heqiqetke tewe bolghan herbir kishi bolsa méning awazimgha qulaq salidu, — dédi. **38** Pilatus uningdin: — «Heqiqet» dégen néme? — dep soridi. Pilatus mushularni dep, yene tashqirigha, Yehudiylarning aldigha chiqip ulargha: — Men uningdin héchqandaq jinayet tapalmidim. **39** Lékin her yili ötüp kétish héytida siler üçün [mehbuslardin] birni qoyup bérish qaidem bar. Shunga bu «Yehudiylarning padishahimi» silerge qoyup bérishimni xalamsiler? — dédi. **40** Ularning hemmisi jawab bérıp: — Bu ademni emes, Barabbasni qoyup bering! — dep qiyas-süren sélishti (Barabbas bolsa bir qaraqchi idi).

19 Shuning bilen, Pilatus Eysani élip bérıp qamchilatti. **2** Leshkerler tikenlik shaxlarni örüp, bir taj yasap, uning béshigha kiydürishti we uninggha [shahane] sösun renglik bir ton kiydürüp, **3** uning aldigha kélip: — Yashighayla, i Yehudiylarning «padishahi!» — dep mesxire qiliship, uning yüzige qayta-qayta kachat saldi. **4** Pilatus bolsa yene ordisidin chiqip, xalayıqqa: — Mana! Uningdin héchqandaq jinayet tapalmighanliqimni bilishinglar üçün, uni silerning aldinalargha élip chiqitim, — dédi. **5** Buning bilen Eysa béshigha tikenlik taj we uchisigha sösun ton kiygüzülgen halda tashqirigha élip chiqildi. Pilatus ulargha: — Qaranglar, u ademge! — dédi. **6** Bash kahinlar we qarawullar uni körüp: — Uni kréstleng, kréstleng! — dep warqirashti. Pilatus ulargha: — Uni élip bérıp özünglar kréstlenglar! Chünki men uningdin héchqandaq jinayet tapalmidim! — dédi. **7** Yehudiylar uninggha jawaben: — Bizde shundaq bir qanun bar. Shu qanunimizgha asasen u ölümge mehkum qilinishi kérek, chünki u özini Xudaning Oghli dep atiwaldi. **8** Pilatus bu sözni anglap téximu qorqup,

9 yene ordisigha kirip, Eysadin: — Sen zadi qeyerdin kelgen? — dep soridi. Lékin Eysa uninggha jawab bermidi. **10** Shunga Pilatus uninggha: — Sen manga gep qilmamsen? Séni qoyup bérishe hoququm barliqini, shundaqla kréstleshkimu hoququm barliqini bilmamsen? — dédi. **11** Eysa jawaben: — Sanga ershtin bérimighan bolsa, méning üstümdin héchqandaq hoququm bolmighan bolatti. Shuning üçtün méni sanga tapshurup bergen ademning gunahi téximu éghirdur, — dédi. **12** Shu chaghdin tartip, Pilatus uni qoyuwétishke amal izdeytti. Lékin Yehudiylar warqiriship: — Bu ademni qoyuwetsingiz, siz Qeyserning dosti bolmighan bolsiz! Özini padishah dégen herbir kishi Qeyserge qarshi chiqqan bolidu! — dep chuqan sélishti. **13** Pilatus bu sözlerni anglap, Eysani tashqirigha chiqardi we «tash taxtayliq hoyla» dep atalghan, ibraniy tilida «Gabbata» dep atalghan yerde «soraq texti»ge olturdi **14** (u waqit ötüp kétish héytining teyyarliq küningini altinchi saiti etrapida idi). Pilatus Yehudiylarğa: Mana bu silerning padishahinglardur! — dédi. **15** Lékin ular warqiriship: — Yoqiting, yoqiting, uni kréstleng! — dédi. Pilatus ularğa: — Méni padishahinglarini kréstligin, demsiler? — dédi. Bash kahnilar jawaben: — Qeyserdin bashqa héchqandaq padishahimiz yoqtur! — dep [towlashti]. Buning bilen Pilatus uni kréstleshke ularğa tapshurup berdi. **16** [Leshkerler] Eysani élip mangdi. U öz kréstini yüdüp, «Bash söngék jayi» (ibraniy tilida «Golgota») dégen yerge bardı. **18** Ular uni shu yerde yene ikki kishi bilen teng kréstke tartti; bu teripide birsi, u teripide birsi we Eysa ularning otturısında kréstke tartildi. **19** Pilatus taxtigha élan yézip kréstke békitip qoydi. Uninggha: — «Nasaretlik Eysa — Yehudiylarning padishahi» dep yézilghanidi. **20** Eysa kréstlinidighan yer sheherge yéqin bolghachqa, nurgun Yehudiylar taxtidiki sözlerni oqudi. Taxtidiki sözler ibraniche, latinche we grékche yéziqta yézilghanidi. **21** Shunga Yehudiylarning bash kahniliri Pilatusqa: — «Yehudiylarning padishahi» dep yazmang, belki «U özini men Yehudiylarning padishahi, dégen» dep yézing, — déyishti. **22** Biraq Pilatus jawaben: — Yazdighanni yézip boldum! — dédi. **23** Leshkerler Eysani kréstligendin kéyin, uning kiyimlerini élip, tötké bölüp, herbir leshker bir ülüstün élishti; ular hem ichidiki uzun köngleknimu élishti; lékin bu könglek tikilmigen, üstidin ayighichice bir pütün toqulghanidi. **24** Shuning üçtün leshkerler bir-birige: — Buni yirtmayli, belki chek tartishayli, kimgé chiqsa shu alsun, — déyishti. Bu ishlar muqeddes yazmilaridiki munu sözler emelge ashurulush üçtün yüz berdi: — «Ular méning kiyimlirimni öz arisida üleshti, Méning könglikimge érishish üçtün chek tashlashti». Derweqe, leshkerler shundaq qilishdi. **25** Eysaning kréstining yénida anisi, anisining singlisi, Klopasning ayali Meryem we Magdalliq Meryemler turatti. **26** Eysa anisi bilen özi söyidighan muxlisining birge turghanliqini körtüp, anisigha: — I xanim, mana séning oghlung! — dédi. **27** Andin u bu muxlisqa: — Mana séning anang! — dédi. Shundin étibaren, u muxlis uni ózining öyide turghuzdi. **28** Andin Eysa hemme ishlarining tamam bolghinini bilip (muqeddes yazmilaridiki bésharet emelge ashurulush üçtün): — Ussap kettim! — dédi. **29** U yerde sirke sharab bilen toldurulghan bir kaza bar idi. Ular bir parche bulutni sirke sharabqa chilap, bir lépekgül gholigha baghlap, Eysaning aghzigha tenglidi. **30** Eysa sirke sharabni ichkendin kéyin: — Tamam boldi! — dédi-de, béshini töwen qilip, rohini tapshurup berdi. **31** U küni [ötüp kétish héytining] teyyarliq küni bolghachqa, kréstlen'genlerning jesetlerini shabat künde kréstte qaldururmasliq üçtün (shabat küni «ulugh kün» hésablan'ghachqa) Yehudiylar Pilatusin kréstlen'genlerning putlirini chéqip andin jesetlirini krésttin tézrek chüshürüwétishni telep qildi. **32** Shuning bilen leshkerler

bérip Eysa bilen bille kréstlen'gen birinchi andin ikkinchi ademning putlirini chaqti. **33** Lékin Eysagha kelgende, uning alliqachan ölgenlikini kördi, shuning bilen uning putini chaqmidi. **34** Emma leshkerlerdin biri uning biqinigha neyzini sanjiwidi, shuan qan we su éqip chiqti. **35** Buni körgüchi silerning ishinshinglar üçtün guwahliq béridu; körgüchining guwahliqi heqtur, u ózining éytqanlirini heq dep bilidu. **36** Bu ishlarining hemmisi muqeddes yazmilarda: «Uning bir tal söngikimu sundurulmaydu» we yene bir bésharetté: «Ular özliri sanjighan ademge qaraydu» dep aldın éytılghanlarnı emelge ashurush üçtün yüz berdi. **38** Bu ishlaridin kéyin, Arimatıyalıq Yüsüp Pilatusın Eysanıng jesitini élip kétishni telep qildi (Yüsüp Eysanıng muxlisilridin idi, lékin Yehudiyların qorqqını üçtün buni mexpıy tutatti); Pilatus ruxset berdi, shuning bilen Yüsüp bérip Eysanıng jesitini élip ketti. **39** Burun bir kéchisi Eysanıng yénigha kelgen héliqi Nikodimmu murmekki bilen sebre arilashurılghan xushbuy dora-dermandın yüz jingche élip, [uning] [bilen bille] keldi. **40** Ikkiylen Eysanıng jesitini Yehudiylarıng depne qılısh adı boyıche dora-dermanlarnı chéqip, kanap rextler bilen orap képenlıdı. **41** Eysa kréstlen'gen yerde bir bagh bolup, baghning ichide téxi héckim yerlenmigen yéngi bir bosh yerlik bar idi. **42** Bu Yehudiylarıng héytining teyyarlıq küni bolghachqa hem bu yerlik yéqin jayda bolghanlıqi üçtün, ular Eysani shu yerlikke qoydi.

20 Heptining birinchi küni tang seher, Magdalliq Meryem qebrige bardı we qebrining aghzidiki tashning éliwétilgenlikini kördi. **2** Shunga u yügüginiche kélip Simon Pétrus we Eysa söygen héliqi muxlisning yénigha kélip, ularğa: — Ular Rebnı qebriidin yótkiwétiptu, uni qeyerge qoyghinini bilmidu! — dédi. **3** Pétrus bilen héliqi muxlis tashqirigha chiqip, qebrige qarap yol aldı. **4** Ikkiylen teng yügürüp mangdi, lékin héliqi muxlis Pétrustin téz yügürüp, qebrige birinchi bolup yétip bardı. **5** U éngiship ichige qarap, kanap képenlerning u yerde yéyiliq turghanlıqini kördi, lékin ichkirige kirmidi. **6** Uninggha egiship kelgen Simon Pétrus yétip kélip, qebrige kirdi we u yerde yéyiliq turghan kanap képenlerni, **7** shundaqla Eysanıng béshigha oralghan yaghlıqını kördi. Yaghlıq képenler bilen bir yerde emes, belki ayrim yerde yögeklık turatti. **8** Andin qebrige awwal kelgen héliqi muxlismu qebrige kirip, ehwalni körip ishendi **9** (chünki ular uning ölümdin qayta tirilishini muqerrerlik heqqide muqeddes yazmılardiki bésharetnı téxiche chüshenmeytti). **10** Shuning bilen ikkiylen öz turalghulirigha qaytishdi. **11** Emma Meryem bolsa qebrining sirtida turup yighlawattı. U yighlap turup qebrining ichige éngiship qariwıdı, **12** mana aq kiyim kiygen ikki perishte turatti; ularning biri Eysanıng jesiti qoyulghan yerning bash teripide, yene biri ayagh teripide olturatti. **13** Ular Meryemdin: — Xanim, némishqa yighlaysen? — dep sorıdı. — Rebbimni élip kétiptu, uni nege qoyghanlıqini bilemeywatimen, — dédi u ularğa. **14** U shu sözlerni qilipla, keynige buruluwıdı, Eysanıng shu yerde turghanlıqini kördi. Lékin u uning Eysa ıkenlikini bilmıdı. **15** Eysa uningdin — Xanim, némishqa yighlaysen, kimni izdeysen? — dep sorıdı. Meryem uni baghwen shu, dep oylap: — Teqsir, eger uni siz shu yerdin yótkiwetken bolsingiz, qeyerge qoyghanlıqingizni éytip bergeysiz. Men uni élip kétimen, — dédi. **16** Meryem! — dédi Eysa uninggha. Meryem burulupla, ibranıy tilida: — Rabbonı! — dédi (bu söz «ustaz» dégen menide). **17** Eysa uninggha: — Manga ésilimighın! Chünki men téxi atamning yénigha chiqmidim. Bérip qérindashlırimigha: Méni «Silerningmu Atanglarning, yeni méning Atamning, silerning Xudayinglarning, yeni méning Xudayimning yénigha chiqimen!»

deydu, — dep yetküzgin, dédi. **18** Shuning bilan Magdalliq Meryem muxlislarning yénig'ha bérip, ularg'ha: «Rebni kórdüml!» dédi we shundaqla Eysa özige éytqan u sözlerni ularg'ha yetküzdi. **19** Shu küni kechte, yeni heptining birinchi küni kechte, Yehudiylardin qorqqanliq üçün muxlislar yig'ilghan öyde ishiklirini him taqiwalghanidi; shu waqitta, Eysa kélip ularning oturisida [körüñüp], öre turghan halda ularg'ha: — Silerge aman-xatirjemlik bolghay! — dédi. **20** Buni dep, qollirini we biqinini ularg'ha kórsetti. Shuning bilan muxlislar Rebni köriginidin shadlandi. **21** Shunga Eysa ularg'ha yene: — Silerge aman-xatirjemlik bolghay! Ata méni ewetkinidek, menmu silerni ewetimen, — dédi. **22** Bu sözni éytqandin kéyin, u ularning üstige bir püwlep: — Muqeddes Rohni qobul qilinglar. **23** Kimning gunahlirini kechürsenglar, uning gunahi kechürüm qilinidu; kimning gunahlirini tutuwalsanglar, shuning gunahi tutuwélinidu! — dédi. **24** Emma on ikkiylenning biri, yeni «qoshkézek» dep atalghan Tomas Eysa kelgende ularning yénida emes idi. **25** Shunga bashqa muxlislar uninggha: — Biz Rebni kórduq! — déyishti. Lékin Tomas ularg'ha: — Uning qollirida mixlarning izini kórmigüche, mixlarning izig'ha öz barmiqimni we biqinig'ha öz qolumni tiqip baqmig'uche, hergiz ishenmeymen, — dédi. **26** Sekkiz kündin kéyin, muxlislar yene shu öy ichide jem bolghanda, Tomasmu ular bilen bille idi. Ishikler taqaqliq tursimu, Eysa kélip ularning arisida turup: — Silerge aman-xatirjemlik bolghay! — dédi. **27** Andin u Tomasaq: — Barmiqingni bu yerge tegküzüp, qollirimg'ha qara. Qolungni uzitip, biqinimg'ha tiqip, gumanda bolmay, ishen'güchi bolghin! — dédi. **28** Tomas uninggha: — Méning Rebbim hem méning Xudayimsen! — dep jawab berdi. **29** Eysa uninggha: — Méni köröngliking üçün ishending. Kórmey turup ishen'güchiler bextliktur! — dédi. **30** Eysa muxlislerining aldida bu kitapta xatirilenmigen bashqa nurghun möjizilik alametlernimu kórsetti. **31** Lékin mushular silerni Eysaning Mesih, shundaqla Xudaning Oghli ikenlikige ishensun hem bu arqliq [uninggha] étiqad qilip, uning nami arqliq hayatliqqa érishsun, dep yézildi.

21 Bu ishlardin kéyin, Eysa Tibériyas déngizining boyida muxlislerig'ha yene bir qétim kórüñdi. Uning bu qétimqi kórüñüshi mundaq boldi: **2** Simon Pétrus, «qoshkézek» dep atalghan Tomas, Galiliyediki Kanaliq Nataniyel, Zebediyning oghulliri we bashqa ikki muxlis bille idi. **3** Simon Pétrus: Men béliq tutqili barimen, — dédi. Köpchilik: Bizmu sen bilen bille barimiz, — déyishti. Ular tashqirig'ha chiqip, kémige olturdi, lékin shu bir kéche héchnerse tutalmidi. **4** Tang atay déginide, Eysa qirghaqta turatti, biraq muxlislar uning Eysa ikenlikini bilmidi. **5** Shunga Eysa: — Balilar, silerde yégüdek bir nerse yoquq? — dep soridi. — Yoq, — dep jawab berdi ular. **6** Eysa ularg'ha — Torni kémining ong teripige tashlanglar, shundaq qilsanglar tutisiler, — dédi. Shuning bilen ular torni [shu yaqqa] tashlap, shundaq köp béliq tuttiki, hetta torni tartip chiqiralmay qaldi. **7** Eysa söygen muxlis Pétrusqa: — Bu Rebqu! — dédi. Simon Pétrus uning Eysa ikenlikini anglap, tonini özige yögep (chünki [bélining asti] yalingach idi) özini déngizg'ha tashlidi. **8** Qirghaqtin anche yiraq emes bolup, texminen ikki yüz gez yiraqliqta bolghachqa, qalghan muxlislar béliq bilen tolghan torni tartip kichik kémisi bilen qirghaqqa keldi. **9** Ular qirghaqqa chiqqanda, shaxardin yéqilghan, üstide béliq qoyuqluq gülxanni we nanni kórdi. **10** Eysa: — Emdit tutqan béliqinglardin ekélinglar, — dédi. **11** Simon Pétrus [kémige] chiqip, torni qirghaqqa tartip chiqardi. Tor chong béliqlar bilen tolghan bolup, jemi bir yüz ellik üç béliq bar idi. Béliq shunche köp bolghini bilen, tor yirtilmighanidi. **12** Eysa: — Kélinglar, nashta qilinglar, — dédi.

Muxlislarning ichidin héchkim uningdin: — Sen kim bolisen? — dep sorashqa pétinalmidi. Chünki ular uning Reb ikenlikini bildi. **13** Eysa nanni ekilip ularg'ha berdi hem béliqlarnimu shundaq qildi. **14** Mana bu Eysaning ölgendin kéyin tirilip, özini muxlislerig'ha üçinchi qétim ayan qilishi idi. **15** Ular nashta qilghandin kéyin, Eysa Simon Pétrustin: — Yunusning oghli Simon, sen méni bulardinmu chongqur söyemsen? — dep soridi. — Shundaq Reb, méning séni söyidighanliqimni sen bilisen! — dédi Pétrus. Eysa uninggha: Undaqta, qozilirimni otlitip baq! — dédi. **16** U ikkinchi qétim yene uningdin: — Yunusning oghli Simon, méni söyemsen? — dep soridi. Pétrus yene: — Shundaq, Reb, méning séni söyidighanliqimni bilisen, — dédi. Eysa uninggha: — Undaqta, qoylirimni baq, — dédi. **17** Üchinchi qétim uningdin yene: — Yunusning oghli Simon, méni söyemsen? — dep soridi. Pétrus Eysaning üçinchi qétim özidin: «Méni söyemsen?» dep sorighanliqig'ha köngli yérim bolup: — Reb, sen hemmini bilisen, séni söyidighanliqimnimu bilisen, — dédi. Eysa uninggha: — Undaqta, qoylirimni otlat. **18** Berheq, berheq, sanga shuni éytip qoyayki, yash waqtingda bélingni özüng baghlap, qeyerge baray déseng shu yerge mangatting; lékin yashan'ghanda, qollirig'ni uzitisen we bashqa birsi séni baghlap, sen xalimaydighan yerge élip kétidu, — dédi. **19** Eysa bu sözni Pétrusning qandaq ölüsh arqliq Xudag'ha shan-sherep keltüridighanliqini éniq bildürüş üçün éytti. Andin, uninggha yene: — Manga egeshküchi bolghin, — dédi. **20** Pétrus keynige burulup, Eysa söyidighan muxlisning egship kéliwatqanliqini kórdi (bu muxlis kechlik tamaqta Eysaning quchiqig'ha yölinip: «I Reb, séni tutup béridighan kimdu?» dep sorighan muxlis idi). **21** Pétrus uni körüp, Eysadin: — I Reb, bu adem kéyin qandaq bolar? — dep soridi. **22** Eysa uninggha: — Eger men qayta kelgüche uning turup qélisini xalisammu, séning buning bilen néme karing?! Manga egeshküchi bolghin, — dédi. **23** Buning bilen qérindashlar arisida «Héliqi muxlis ölmeýdu» dégen gep tarqaldi. Lékin Eysa Pétrusqa: «U ölmeýdu» démigenedi, belki peqet: «Eger men qayta kelgüche uning turup qélisini xalisammu, séning buning bilen néme karing?!» dégenidi. **24** Bu ishlarg'ha guwahliq bergüchi hemde bu ishlarni xatiriligüchi ene shu muxlistur. Uning guwahliqining heqiqet ikenlikini bilimiz. **25** Eysa bulardin bashqa nurghun ishlarnimu qilghanidi; eger ularning hemmisi bir-birlep yézilghan bolsa, méningche yézilghan kitablarni pütükül alemning özige sighmaytti!

Rosullarning paaliyetliri

1 I [hörmetlik] Téofilos, men deslep yazghan bayan Eysa özi tallighan rosullargha Muqeddes Roh arqılıq emrlerni tapshurup asman'gha kötürülgen kün'güche bolghan uning barlıq emelliri hem barlıq telim bérishlirining bashlanmisi toghrisida idi. **3** U azab-oqubetlerni tartqandin kéyin, ulargha közi ispatlar bilen özining tirik ikenlikini körsetken; u ulargha qırıq kün ichide körün'gen bolup, Xudaning padishahliqigha ait ishlar toghruluq sözlep bergen; **4** we ular bilen jem qilin'ghanda mundaq emr qildi: — «Yérusalémdin ayrılmay, siler mendin anglighan, Atining wedisini küttinglar. **5** Chünki Yehya suda chömüldürgen, lékin siler bolsanglar köp künlér ötmey Muqeddes Rohta chömüldürülsiler». **6** Rosullar [uning bilen] jem qilin'ghanda, uningdin: — I Reb, sen mushu waqıtta Israilning padishahliqini eslige keltürmekchimusen? — dep sorashqa bashlıdı. **7** U ulargha mundaq dédı: — Ata Öz hoquqigha asan békittken waqıt-peytlerni silerning bilish nésiwenglar yoq. **8** Biraq Muqeddes Roh üstünlargha chüshkende siler küch-qudretke ige bolisiler, Yérusalém, pütün Yehudiye we Samariye boyiche hem jahanning chetlirigiche manga guwahchi bolisiler. **9** U bu sözlerni qılıp bolup, ular qarap turghanda kötürüldi, bir parche bulut uni arigha aldi-de, u ularning neziridin ghayib boldi. **10** U asman'gha kötürülgende, ular közlirini kökke tikip qarashqanda, mana tuyuqsız ularning yénida aq kiyim kiygen ikki adem peyda bolup: **11** — Ey Galiliyelikler, némişqa öre turghinanglarca asman'gha qarap qadlinglar? Siler silerdin ayrılip ershke kötürülgen shu Eysaning asman'gha qandaq kötürülginini körgen bolsanglar, yene shu halda qaytip kélidu, — dédı. **12** Andin ular Yérusalémgha yéqin, uningdin bir chaqirimche yiraqlıqtiki Zeytun téghidin Yérusalémgha qaytip keldi. **13** Ular sheherge kirip, özliri turawatqan öyning üstünki qewitidiki bir öyge chiqti. Shu yerde Pétrus, Yuhanna, Yaqup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oghli Yaqup, «milletperwer» Simon we [yene bir] Yaqupning oghli Yehuda bar idi. **14** Bular bir jan bir dil bolup üzüldürmey bérilip dua-tilawat qilishiti; bu ishta bir yerde jem bolghanlardin birqanche ayal, jümlidin Eysaning anisi Meryem hemde Eysaning inilirimu bar idi. **15** Shu künlerning biride, Pétrus qérindashlar otturisida öre turup (jem bolushqanlar bir yüz yigirmige yéqin yoli) mundaq dédı: **16** — Qérindashlar, Eysani tutqanlarga yoı bashlighuchi bolghan Yehuda heqqide Muqeddes Rohning burun Dawut arqılıq aldin éytqan muqeddes yazmildiki sözliri emelge éshishi muqerrer idi. **17** Chünki [Yehuda]mu arimızdin biri hésablan'ghan we [Xudaning] bu xizmitidin nésiwisi bar idi. **18** (u qilghan qebihlikning in'amidin érishken pulgha bir parche yer sétiwalghanidi, u shu yerde beshchilap yiqılıp, üçhey-qérini chuwulup ketti; **19** bu ish pütkül Yérusalémdikilerge melum bolup, ular u yerni öz tili bilen «Haqeldema» dep atashti. Buning menisi «qan tökülgen yer» dégenliktur) **20** Chünki Zeburda [Yehudagha] [qarılghan] munu sözler pütülgén: — «Uning turalghusi chölge aylansun, Uningda héch turghuchi bolmisun!» We: — «Uning yétekchilik ornigha bashqa birsi chiqsun!» **21** Shuning üçtün, Reb Eysaning tirilgenlikige biz bilen teng guwahlıq bérishi üçtün, bir kishini tallishimiz kérek. Bu kishi Eysa arimizda yürgen künlerde, Yehya [peyghember]din chömüldürüşini qobul qilghan kündin bashlap taki asman'gha kötürülgen kün'giche biz bilen bashtin-axir bille bolghan kishilerdin bolushi kérek, — dédı. **23** Shuning

bilen ular Yüsüp (yene Barsabas depmu atalghan, yene bir ismi Yustus) bilen Mattiyas dégen ikki kishini békittip, mundaq dua qilishti: **24** — Sen, i hemme ademning qelbini bilgüchi Perwerdigar! Yehuda téyilip bu xizmet we rosulluqtin mehrum bolup öziye xas bolghan yerge ketti. Emdi u tashlap qoyghan xizmet we rosulluqning nésiwisige ige bolushqa bu ikkiyendin qaysisini tallighanliqini körsetkaysen! **26** Andin ular bu ikki kishige chek tashliwidi, chek Mattiyasqa chiqti. Shuning bilen u on bir rosul bilen bir qatardin orun alghan hésablandı.

2 Emdi «orma héyt» küning waqti-saiti toshqanda, bularning hemmisi Yérusalémda bir yerde jem bolghanidi. **2** Asmandin tuyuqsız küchlük shamal soqqandek bir awaz anglinip, ular olтуруwatqan öyni bir aldi. **3** Ot yalqundek tillar ulargha körünüp, ularning herbirining üstige tarqilip qondi. **4** Ularning hemmisi Muqeddes Rohqa toldurulup, Roh ulargha söz ata qilishi bilen ular namelum tillarda sözlügili turdi. **5** U chaghda, asman astidiki barlıq elerdin kelgen nurghun ixlasmen Yehudiy erlermu Yérusalémda turawatqanidi. **6** Emdi [étiqadchilarning] bu awazi anglinip, top-top ademler shu yerde jem bolushti hemde [étiqadchilarning] özliri turushluq joydiki tillarda sözlishiwatqanliqini anglap, téngirqap qólishiti. **7** Ular heyran bolup tejjüplinip: — Qaranglar, sözlishiwatqanlarning hemmisi Galiliyeliklerghu? **8** Qandaqlarce ularning bizning ana yurtimizdiki tillirimizda sözlishiwatqanliqini anglawatqandimiz? **9** Arimizda Partiyalar, Médialar, Élamalar, shundaqla Mésopotamiye, Yehudiye, Kapadokiya, Pontus, Asiya, **10** Frigiye hem Pamfiliye, Misir, Liwiye Kuringe yéqin jayliridin kelgenler, shuningdek mushu yerde musapir bolup turawatqan Rim shehiridin kelgenler — Yehudiyalar bolsun, Tewrat étiqadigha kirgenler bolsun, Krétlar we Erebler bolsun, hemmimiz ularning Xudaning qilghan ulugh emellirini bizning ana tillirimizda sözlewatqanliqini anglawatimiz! — déyishti. **12** Ular hang-tang qélip alaqadilik bilen bir-birige: — Bu zadi qandaq ishtu? — déyishti. **13** Emma beziler: — Bular yéngi sharab bilen óbranla mest bolup qaptu! — dep mesxire qilishti. **14** Emma Pétrus qalghan on bireylen bilen ornidin turup, awazini kötürüp köpchilikke mundaq dédı: — Ey Yehudiyedikiler we Yérusalémda barlıq turawatqanlar! Bu ish silerge melum bolghayki, sözlirime qulaq sélinglar! **15** Bular siler oylihandek mest emes, chünki hazir peqet etigen saet toqquz boldi. **16** Emeliyette bu del Yoél peyghember arqılıq aldin éytılghan shu ishtur: **17** — «Xuda mundaq dédı: «Men axirqi künlérde Öz Rohimni barlıq et igiliri üstige quyimen; Silerning oghul-qizliringlar wehiylik besharet yetküzidu, Silerning yigitliringlar ghayibane alamet körünüshlérni kóridu; Silerning qeriliringlar alamet chüshlérni kóridu; **18** Berheq, shu künlérde quillirin üstigimu, dédeklirim üstigimu Rohimni quyimen, ular besharet yetküzidu. **19** Men yuqirida asmanlarda karamet ishlar, töwende, zéminda möjizilik alametlerni, Qan, ot, is-tüket tüwrüklerini körsitimen. **20** Rebning ulugh hem karamet-shereplik küni bolmighuche, Quyah qaranghuluqqa, Ay qan'gha aylandurulidu. **21** Hem shu chaghda shundaq emelge ashuruliduki, Rebning namini chaqirip nida qilghanlarning hemmisi qutquzulidu». **22** Ey Israillar, mushu sözlerni anglanglar. Nasaretlik Eysa bolsa, Xuda aranglarda u arqılıq körsetken qudretlik emeller, karametler we möjizilik alametler bilen silerge testiqlighan bir zat — bu ishlar hemminglarga melum — **23** u kishi Xudaning békittken meqsiti we aldin'ala bilishi boyiche satqunluqqa uchrup tutup bérilgendin kéyin, siler uni Tewrat qanunisiz yürgen ademlerning qoli arqılıq kréstlep öltürgüzdinglar. **24** Lékin Xuda uni ölümning azablarning ilkidin azad qilip qayta

tirildirdi. Chunki ölimning uni tutqan qilishi hergiz mumkin emes. **25** Dawut [Zeburda] u toghruluq mundaq aldin éytqan: «Men Perwerdigarni herdaim köz aldimda körüp kéliwatimen; U ong yénimda bolghachqa, Men hergiz tewrenmeymen. **26** Shunga méning qelbim xushallandi, Méning tilim shadlinip yayridi; Méning ténim ümid-xaralla ichide turidu; **27** Chunki Sen jénimni tehtisarada qaldurmaysen, Shundaqla Séning Muqeddes Bolghuchunggha chirishlerni körgüzmeysen. (Hadés g86) **28** Sen manga hayat yollirini körsetkensen; Huzurung bilen méni shad-xuramligha tolup tashquzisen». **29** Qérindashlar, men atimiz [padishah] Dawut toghrulaw héch ikkilenmey shuni éytimenki, u öldi we uning qebrisi бүгүнкү күн'giche arimizda bar. **30** Emdi u peyghember bolup, Xudaning uning textige olturushqa öz pushtidin bireylenni turghuzushqa qesem bilen wede bergenlikini biletti. **31** U Mesihning [ölgendin kéyin] tirildürüldighininin aldin'ala körüp yetken we bu munasiwet bilen Mesihning tehtisarada qaldurulmaydighininini we téning chirimeydighininini tilgha alghan. (Hadés g86) **32** Xuda del bu Eysani ölümdin tirildürdi, we hemmimiz bu ishning guwahchilirimiz. **33** U Xudaning ong yénida shan-sherep ichide olturghuzulup, shundaqla Ata wede qilghan Muqeddes Rohni qobul qilip, hazir köruwatqan hem anglawatqanliringlarni töküp [bizlerge] chüshürdi. **34** Chunki Dawut özi ershke chiqqan emes; lékin u munu sezlerni [Zeburda] éytqan: — «Perwerdigar méning Rebbimge éyttiki: — «Men séning düshmenliringni textipereng qilmighuche, Méning ong yénimda olturghin!»». **36** Shuning üçün, pütkül Israil jemetidikiler shuni qet'iy bilsunki, Xuda siler kréstligen del ushbu Eysani hem Reb hem Mesih qilip tiklidil». **37** Bu sözler anglighanlarning yürükige sanjilghandek qattiq tegken bolup ular Pétrus we bashqa rosullardin: — I qérindashlar, undaqta biz néme qilishimiz kérek? — dep sorashti. **38** Pétrus ulargha: — Towa qilinglar, herbiringlar Eysa Mesihning namida gunahliringlarning kechürüm qilinishi üçün chömüldürüshni qobul qilinglar we shundaq qilsanglar Xudaning iltipati bolghan Muqeddes Roh silerge ata qilinidu. **39** Chunki bu wede silerge we silerning baliliringlarga, yiraqta turuwatqanlarning hemmisige, yeni Perwerdigar Xudayimiz özige chaqirghanlarning hemmisige ata qilinidu. **40** Pétrus yene nurghun bashqa sözler bilen ularni agahlandurup ulargha: — Siler özinglarni bu iplas dewrdin qutquzanglar! — dep jékilidi. **41** Shuning bilen uning sözini qobul qilghanlar chömüldürülüshti. Shu küni [jamaetke] qoshulghanlar üç mingche kishi idi. **42** Ular özlirini izchil halda rosullarning telimige, [étiqadchilarning] birlik-hemdemlikke, nanni oshtushqa we dualargha béghishlidi. **43** We qorquqning ularning herbiringning üstige chüshiti we rosullarning wasitisi bilen nurghun karametler we möjizilik alametler yüz berdi. **44** Pütün étiqadchilar dawamlıq jem bolup bille yashap, barliqini ortaq tutushti. **45** Ular mal-mülüklerini sétip, pulini herkimning éhtiyajgha qarap hemmisige teqsım qilishatti. **46** Ular her küni ibadetxana hoylisigha bir niyette jem bolushatti, öy-öylerde xushal-xuramlıq we aq köngüllük bilen ortaq ghizaliniship, nanni oshtup yéyiship, **47** Xudagha medhiye oqushatti; ular pütkül xalayıqning izzitige sazawer boldi. Reb her küni qutquzuluwatqanlarni jamaetke qoshatti.

3 Bir küni ibadetxanada dua qilinidighan waqıtta, yeni chüshitin kéyin saet üçinde, Pétrus bilen Yuhannamu ibadetxanigha chiqip barghanidi. **2** Shu peyette bir tughma tokur ademmu bu yerge élip kéliniwatqanidi. Her küni, kishiler uni ibadetxanigha kirgenlerdin sediqe tilisun dep, ibadetxanidiki «Güzel derwaza» aldigha ekélip qoyatti. **3** U Pétrus bilen Yuhannaning ibadetxanigha kirip kétiwatqinini körüp, ular din sediqe tilidi. **4** Pétrus bilen Yuhanna uninggha nezirini saldi. Pétrus uninggha:

— Bizge qara! — dédi. **5** U ular din bir nerse küttüp, közlirini üzmeyp qarap turatti. **6** Biraq Pétrus uninggha: — Mende altun yaki kümüş yoq; lékin qolumda barini sanga bérey. Nasaretlik Eysa Mesihning nami bilen, ornungdin turup mang! — déwidi, **7** uni ong qolidin tartip, yölep turghuzdi. U ademning put we oshuq béghishliri shuan küchlendirülüp, **8** ornidin des turup méngishqa bashlidi. U méngip we sekrep, Xudagha medhiye oqughan halda ular bilen bille ibadetxana hoylisigha kirdi. **9** Barlıq xalayıq uning méngip Xudagha medhiye oqughanlıqını körüp **10** uning ibadetxanidiki «güzel derwaza» aldida sediqe tilep olturidighan héliqi adem ikenlikini tonup, uningda yüz berginige heyranuhes bolup dang qétip qélishiti. **11** [Saqayghan kishi] Pétrus bilen Yuhannagha ching ésilip turuwalghanda, heyran bolushqan barlıq xelq ularning yénigha [ibadetxanidiki] «Sulayman péshaywini» dégen yerge yügürüp kélishti. **12** Bu ehwalni körgen Pétrus xalayıqqa mundaq dédi: — I Israilar! Bu ishqa némanche heyran bolisiler? Biz xuddi öz küch-kudritimiz yaki ixlasmenlikimizge tayinip bu ademni mangdurghandek bizge némanche tikilip qaraysiler? **13** Emeliyette bolsa, ata-bowilirimizning Xudasi, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupning Xudasi Öz xizmetkari bolghan Eysani shan-sherep bilen ulughlighan. Biraq siler bolsanglar uni [rimliqlargha] tutup berdinglar; andin [walyi] Pilatus uni qoyup bérishni höküm qilghandin kéyin, siler Pilatusning aldida uningdin ténip ret qilishtinglar. **14** Mana siler Muqeddes we Heqqani Bolghuchidin ténip, uni ret qilip [Pilatusin] uning ornigha bir qatılını qoyup bérishni telep qildinglar. **15** Shundaq qilip, hayatlıqını barlıqqa Keltürgüchini öltürdünglar! Biraq Xuda uni ölümdin tirildürdi, biz mana buninggha guwahchidurmiz. **16** Mana uning namigha qilghan étiqad arqılıq, uning nami siler köruwatqan we tonuydighan bu ademe derman kirgüzdi; uning arqılıq bolghan étiqad u kishini köz aldinglarda sellimaza saq-salamet qildi. **17** Emdi qérindashlar, silerning we shuningdek silerning bashliqliringlarningmu bu ishni gheplette qilghanlıqlarını bilimen. **18** Lékin Xuda barlıq peyghemberlerning aghzı bilen aldin'ala jakarlighanlirini, yeni uning Mesihining azab-oqubet tartidighanlıqını shu yol bilen emelge ashurdi. **19** Shuning üçün gunahninglarning öchürwétılıshı üçün hazir towa qilip yolliringlardin burulunglar! Shundaq qilghanda, insanlarning jénini yéngilanderidighan pesil-künler Perwerdigarning huzuridin chiqip kélidu **20** we u siler üçün aldin tiklen'gen Mesih, yeni Eysani qéshinglarga qaytidin ewetidu. **21** Hazirche bolsa, Xudaning desleptiki zamanlardin tartip muqeddes peyghemberlirining aghzı bilen éytqinidek, hemme mewjudatlar yéngilindighan waqıt kelmigüche, ershler uni qobul qilip, uninggha makan bolidu. (aiön g165) **22** Musa derweqe mundaq dégenidi: — «Perwerdigar Xudayinglar öz qérindashliringlar arisidin manga oxshash bir peyghember turghuzidu. Uning silerge éytqan barlıq sözlirini anglap, uninggha toluq itaet qilishinglar kérek! **23** Chunki bu peyghemberning sözini anglimaydighanlarning herbiri xelq qataridin üzüp tashlinidu». **24** Derweqe, Samuil [peyghember] we uningdin kéyin kélip bésharetlerni yetküzgen peyghemberlerning hemmisi bu künlér toghrisida aldin éytqan. **25** Siler bu peyghemberlerning perzentlirisiler we Xuda ata-bowanglar bilen tüzgen ehding perzentliridursiler — bu ehde boyiche Xuda Ibrahimgha: «Séning nesling arqılıq yer yüzidiki barlıq aile-jemetlerge bext-beriket ata qilinidu» dep wede bergen. **26** Shunga Xuda herbiringlarni öz rezillikliringlarning qayturup, silerge bext-beriket ata qilish üçün, xizmetkari Eysani turghuzup, uni awwal silerge ewetti.

4 Pétrus bilen Yuhanna xalayıqqa gep qiliwatqanda, kahinlar, ibadetxana qarawullirining bashliqi we Saduqiylar ularning yénigha kélip qaldi. **2** Ular [rosullarning] xalayıqqa telim bérishi, jümlidin «Eysaning wasitisi bilen ölgenler tirildürüldü» dep jakarlighini üchün intayin esbeyleshti. **3** Ular ularni tutqun qilip, etisigiche türmige solap qaydi, chünki kech kirip qalghanidi. **4** Lékin jar qilin'ghan söz-kalamni anglihanlarning köpi étiaqd qildi; shuning bilen étiaqd qilghan erlerning sanila besh minggha yetti. **5** Etisi, [Yehudiylarning kéngeshmisidiki] bashliqlar, aqsqaallar we Tewrat ustazlari Yérusalémda toplandi. **6** Ularning arisida bash kahin Annas, Qayafas, Yuhanna, Iskender we bash kahinning bashqa jemetidikiler bar idi. **7** Ular [Pétrus bilen Yuhannani] arisigha turghuzup: — Siler bu ishni qaysi küch-qudretke tayinip yaki kimning nami bilen qildinglar? — dep soridi. **8** Pétrus Muqeddes Rohqa toldurulghan halda ularqha mundaq dédi: Xelqning hökümrani we Israilning aqsqaqallari! **9** Eger biz bügün bu tokur ademge körsetken yaxshi emel hem uning qandaq saqaytilghanliqi seweblik soraqqa tartilghan bolsaq, **10** siler we pütkül Israil xelqi shuni bilsunki, siler kréstling, emma Xuda ölümdin tirildürigen Nasaretlik Eysa Meshinning nami bilen, uning [küch-qudriti] arqilip bu kishi mushu yerde aldinglarda pütünley saq-salامت turidu! **11** Bu [Eysa] bolsa, [muqeddes yazmilarda] [pütülgendek], del siler tamchilar étibarsiz dep tashliwetken, biraq burjek téshi bolup tiklen'gen tashtr. **12** Uningdin bashqa héchkimde nijatliq yoq, chünki pütkül asman astida insanlar arisigha teqdim qilin'ghan, Eysadin bashqa bizni qutquzidighan héchqandaq bir nam yoqtur. **13** Pétrus bilen Yuhannaning bu jürütini körgen hökümrantar ularning oqumighan adettiki ademlerdin ikenlikini bilip, heyran bolushiti; ularning burun Eysa bilen bille bolghanliqinimu bildi. **14** Uning üstige, saqayghan héliqi ademning ularning yénida turuwatqanliqini körüp, ular héchqandaq gep yanduralmidi. **15** Shuning bilen hökümrantar ularni kéngeshmidin chiqishqa buyrudi. Andin bir-biri bilen meslihetleship: **16** — Bularni qandaq qilimiz? Chünki ularning wasitisi bilen xéli körtürnerlik möjizilik bir alamet yüz bergenlikni pütkül Yérusalémdikilerge ayan boldi we biz uni inkar qilishqa amalsizimiz. **17** Lékin bu ishning xelq ichide téximu keng yéyilip ketmesliki üchün, ulargha bundin kéyin bu ademning namida héchkime héchnéme démeslikke agah-tehdit salayli! — déyishti. **18** Shuning bilen ularni chaqirtip, bundin kéyin Eysaning namida héch sözlimeslik yaki telim bermeslikni qet'iy buyrudi. **19** Lékin Pétrus bilen Yuhanna: — Xudaning aldida silerge itaet qilish toghrimu yaki Xudaghimu, buninggha özünglar bir néme denglar! **20** Emma biz bolsaq, körgen we anglihanlirimizni éytmay turalmaymiz! — dep jawab berdi. **21** [Hökümrantar] bolsa xalayıqtin qorqup, ularni jazalashqa layiq seweb tapalmay, ulargha téximu tehdit sélip, qoyup berdi. Chünki xalayıq bolghan weqe tüpeylidin Xudani ulughlihanidi. **22** Chünki bu saqaytilish möjizilik alamiti körsitilgen kishining yéshi qiriqtin ashqanidi. **23** Ular qoyup bérilgendin kéyin, öz hemrahlirining yénigha qaytip kélip, bash kahinlar we aqsqaqallarning qilghan sözlirini bashtin-axir köpchilikke uqturdi. **24** Ular buni anglihanlana, awazini bir niyet bir dil bilen Xudagha kütürüp mundaq nida qildi: — I Igimiz, Sen asman-zémin, déngiz-okyanlarni we ulardiki barliq mewjudatlarni yaratqan Xudadursen. **25** Sen Muqeddes Roh bilen xizmetkarig bolghan Dawutning aghazi arqilip mundaq dégen'ghu: «Eller némishqa chuqan salidu? Néme üchün bikardin-bikar suyiqset oylaydu? **26** Dunyadiki padishahlar sep tartip, Emeldarlar yigiliship, Perwerdigar we Uning Mesihini bilen qarshilishqa jem bolushiti». **27** — Chünki derweqe del bu sheherde Hérod hem Pontius

Pilatus, yat ellikler hem Israil xelqliri birliship, Sen mesihligen muqeddes xizmetkarig Eysagha qarshi chiqip toplan'ghanidi, **28** shuning bilen küch-qudriting we iradeng boyiche Sen burunla némining emelge ashurulushini békikten bolsang, ular shularni qilghan. **29** Emdi i Perwerdigar, ularning séliwatqan tehditlirini körgeysen, qullirigini söz-kalamingni toluq yüreklik bilen sözlep yetküzidighan qilghaysen; **30** késellerni saqaytishqa qolungni uzitip, muqeddes xizmetkarig Eysaning namida möjizilik alametler we karametlerni yaratqaysen. **31** Ularning duasi ayaghlashqanda, ular turghan yer tewrinip ketti. Ular hemmisi Muqeddes Rohqa toldurulup, Xudaning söz-kalamini yüreklik sözlep yetküzüshke bashlidi. **32** Top-top étiaqdchilar bir jan-bir dil, bir meqsette idi. Héchkim özige teelluq pul-mélini «özümning» démeytti, belki hemmisige orta qidi. **33** Rosullar zor küch-qudret bilen Reb Eysaning tirilgenlikige guwahliq bérétti. Xudaning zor méhri-sheqqiti ularning hemmisining üstige qondi. **34** Ularning arisidikilerning héchnémige hajiti chüshmeytti. Chünki yer-zémin, öy-jay igidarlari bolghanlar ularni sétip, pulini élip kélip **35** rosullarning ayighi aldigha qoyatti; andin herkimning éhtiyajigha qarap teqsim qilinatti. **36** Ularning ichide Lawiy qebilisidin bolghan, Siprusta tugulghan Yüstip isimlik birsi bar idi (rosullar uni Barnabas, yeni «Riğbetlendürgüchi oghul bala» dep atighan); **37** uningmu bir parche étizi bar idi; u shu yolda uni sétip, pulini élip rosullarning ayighi aldigha tapshurdi.

5 Emdi Ananiyas isimlik yene bir ademmu ayali Safira bilen bir parche yérini satti. **2** Ananiyas pulning bir qismini özige qaldurdi, yeni bir qismini élip kélip, rosullarning ayighi aldigha qoydi. Ayalimu buningdin toluq xewerdar idi. **3** Biraq Pétrus uninggha: — Ananiyas, némishqa qelbingni Sheytanning ilkige tapshurup, Muqeddes Rohqa yalghan éytip, yer satqan pulning bir qismini özüngge qaldurdung? **4** Yer sétilmighanda, séningiz emesmidi? Sétilghandin kéyin, pulmu öz ixtiyaringda bolmanti? Shundaq turuqluq, némishqa qelbingde bu ishni niyet qilding? Sen insanlarga emes, belki Xudagha yalghan éytting! — dédi. **5** Ananiyas bu sözlerni anglihan haman yiqilip jan üzdi. Bu ishni anglighuchilarni qattiq qorqunch basti. **6** Emdi yash yigitler ormidin turup jesetni képenlep, sirtqa apirip depne qildi. **7** Texminen üç saettin kéyin, [Ananiyasning] ayali kirip keldi; biraq u bolghan weqedin xewersiz idi. **8** Pétrus uningdin: — Manga éytqin, siler yerni mushu pulgha sattinglarmu? — dep soridi. — Shundaq, mushunchilik pulgha sattauq, — dep jawab berdi u. **9** Pétrus: — Siler néme üchün Muqeddes Rohni sinashqa til biriktürdünglar? Qara, éringni depne qilip kelgenlarning putliri ishik tüwide turidu, ular sénimu ekétidu! — dédi. **10** Umu shuan uning ayaghlirini aldigha yiqilip, jan berdi. Héliqi yash yigitler kirip, uning ölgenlikini kördi; ular unimu élip bérıp éringni yénigha depne qildi. **11** Pütün jamaetni, shundaqla bu ishni anglihanlarning herbirini qattiq qorqunch basti. **12** Rosullarning qoli arqilip xelq ichide nurghun möjizilik alametler we karametler körsitildi. (Barliq [étiaqdchilar] bir niyette bolup ibadetxanidiki «Sulayman péshaywini»da daim jem bolatti. **13** Biraq bashqa kishiler ulargha qoshulushqa jür'et qilalmaytti; emma xalayıq ularni intayin hörmetleytti. **14** Shundaqtimu, étiaqd qilghuchilar barghanséri köpiyip, hem erler hem ayallar top-top bolup Rebbe qoshulghili turdi). **15** Shuning bilen kishiler hetta Pétrus öttip kétiwatqanda héchbolmighanda uning sayisi bolsimu üstige chüshsun dep, késellerni kochilargha élip chiqip körpe we zembillerge yatquzup qoyatti. **16** Yene top-top kishiler Yérusalém etrapidikini sheher-yézilardan késellerni we napak rohlar chaplishiwalghan kishilerni élip kéltti. Ularning hemmisi

saqiyiq qaytishatti. **17** Bash kahin we uning terepdarlari, yeni Saduqiy mezhepidikiler qozghilip bu ishlargha ghezepinip, **18** rosullarni tutqun qilib, qamaqxonigha qamidi. **19** Lékin shu kéche, Rebnig bir perishtisi qamaqxonining derwazilirini échip, rosullarni élip chiqip, ulargha: **20** — Siler ibadetxana hoylisigha kirip, xalayiqqa bu hayatliq toghrisidiki hemme sözlerni jakarlanglar — dep tapilidi. **21** Rosullar so sözni anglap, tang atqanda ibadetxana hoylisigha kirip, kishilerge telim bérishke bashlidi. Bash kahin we uning terepdarlari kelgende, aliy kéngeshmidikiler we Israillarning barliq aqsqaqallirini jem bolushqa chaqirdi. Andin [rosullarni] élip kelsun dep qamaqxonigha adem ewetti. **22** Lékin sipahlar zindan'gha yétip barghanda, rosullarning u yerde yoqluqini bayqap qaytip béríp, kéngeshmidikilerge: **23** — Biz barsaq, zindan mehkem taqaqliq turuptu, qarawullarmu derwazilirida kózette turuptu. Lékin derwazilarni échip qarisaq, ichide birmu adem yoq! — dep melumat berdi. **24** Bu xewerni anglighan ibadetxanidiki [mes'ul] kahin hem qarawullarning bashliqi we bash kahinlar: — «Emdi bu ish zadi qanda bolup kéter?» déyiship alaqzadilikke chömdi. **25** Del shu chaghada, bir kishi kirip: — Qaranglar, siler zindan'gha qamighan ademler ibadetxana hoylisida turup xalayiqqa telim bériwatidighu! — dep xewer qildi. **26** Buning bilen, héliqi qarawullar bashliqi sipahlarini bashlap béríp, [rosullarni] élip keldi. Biraq ular xalayiq bizni chalma-kések qilishi mumkin dep qorqup, ulargha zorluq ishletmidi. **27** Ular [rosullarni] élip kelginden kéyin, ularni kéngeshmidikiler aldida turghuzdi. Bash kahin ularni soraq qilib: **28** — Biz esli silerni bu namda kishilerge telim bermenglar, dep qattiq agahlاندurghaniduq. Lékin mana, siler yene shu telimlar bilen pütükl Ýérusalémmi qaplidinlar hemde bu kishining qan qerzini bizge artmaqchilik boluwatisiler! — dédi. **29** Lékin Pétrus we [bashqa] rosullar jawab béríp mundaq dédi: — Insan'gha emes, Xudagha itaet qilish kérek! **30** Siler tutup yaghachqa ésip öltürgen Eysani, ata-bowimizning Xudasi tirildürdi. **31** Xuda Israil xelqini towa qilishqa we gunahlarining kechürilishike muyyesser qilish üçün, uni ulughlap Yétekchi hem Qutquzghuchi süpitide Özining ong yénigha kötürüp olturghuzdi. **32** Biz bu ishlargha guwahchilarmiz; shundaqla Xuda Özige itaet qilghuchilargha ata qilghan Muqeddes Rohmu bu ishlargha guwahchidur. **33** Ular bu sözlerni anglap qelbige sanjilghandek bolup [rosullarni] öltürishke meslihetleshti. **34** Lékin kéngeshme ichide pütün xelqning hörmitige sazawer bolghan Perisiy mezhepidiki Gamaliyel isimlik bir Tewrat ölimasi bar idi. U ornidin turup: — Ular ni birdem sirtqa chiqirip turunglar, — dep buyrdi. **35** Andin u [kéngeshmidikilerge] mundaq dédi: — Ey Israillar, siler bu kishilerni bir terep qilishda özünglarga éhtiyat qilinglar! **36** Ilgiri, héliqi Tewdas isimlik özini chong tutup otturigha chiqqanidi. Uninggha texminen töt yüz adem qoshuldi. Biraq u özi öltürüldi we barliq egeshküchiliri tarqilip kétip, uning ishi yoqqa chiqti. **37** Andin kéyin nopus tizimlash künliride, Galiliyelik Yehudamu bash kötürüp chiqip, bir top kishini toplap özige egeshtürgen. Umu yoqitilip, barliq egeshküchilirimu tarqitiwétilgen. **38** Emdi silerge nesihitim shuki: Bu kishiler bilen karinglar bolmisun! Ular ni ixtiyarigha qoyup béringlar. Chünki eger bu éqim yaki bu ish peget insandin kelgen bolsa, jezmen yoqqa chiqidu. **39** Lékin eger Xudadin bolsa, siler ularni yoqitalmaysiler! Hetta özünglar Xudagha hujum qilghuchilar bolup chiqisiler! **40** Aliy kéngeshmidikiler nesihetni qobul qildi; ular rosullarni chaqirtip kirip, ularni qamchilitip, ulargha hergiz Eysaning namida sözlimeslikni agahlاندurdi. Andin ularni qoyup berdi. **41** Rosullar emdi kéngeshmining otturisdin chiqip, özlirining mubarek nam üçün xorluq azabi chékishke layiq körtülgenlikidin shadlandi.

42 Ular yenila her küni ibadetxana hoylisida we öymü-öy béríp telim bérishtin we «Eysa — Mesihdur!» dégen xush xewerni jakarlashtin héch toxtimidi.

6 Shu künlerde, muxlisarlarning sani barghanséri köpiyip, grékche sözleydighan Yehudiylar yerlik ibraneyi qérindashlarga: — Kündilik ozuq-tülük teqsim qilinista arimizdiki tul ayallar étibargha élinmide, dep naraziliq bildürüshti. **2** Shunga, on ikkiylen pütükl muxlisarlarni chaqirip yighip, ulargha mundaq dédi: — Bizning Xudaning söz-kalamini yetküzüsh xizmitini tashlap qoyup, ozuq-tülük teqsim qilish bilen bolup kétishimiz toghra bolmaydu. **3** Shuning üçün, i qérindashlar, aranglardiki nam-abruy bar, Muqeddes Rohqa we danaliqqa tolghan yette kishini ilghap tallanglar, we biz ularni bu ishqa mes'ul qilimiz. **4** Biz bolsaq, özimizni dua qilish we söz-kalamning xizmitide bolushqa béghishlaymiz. **5** Bu meslihet xalayiqning hemmisini xush qildi. Shuning bilen ular iman-ishencke we rohqa tolghan Istipan isimlik bir ademni tallidi, we yene Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parménas hemde burun Tewrat étiaqdigha kirgen Antakiyalik Nikolasi tallap, **6** ularni rosullarning aldigha élip chiqti. Rosullar ularning [bu xizmetni qilishi üçün] qollirini ularning üstige tegküzip turup, dua qilishi. **7** We Xudaning söz-kalamini dawamlıq tarqaldi; Ýérusalémdiki muxlisarlarning sanimu barghanséri zor derjide köpeydi. Nurgun kahinlarmu [Meshi] étiaqdigha itaet qilishqa kirishiwatatti. **8** We Istipan [Xudaning] méhir-shepqiti we küch-qudrigitige tolghan bolup, xelq ichide karametler we zor möjizilik alametlerni körsetti. **9** Biraq «Qulluqtin chiqqan hörlar» dep atalghan sinagogtik beziler, yene Kurini we Iskenderiye sheherliri we Kilikiye hem Asiya ölkiliridin kelgen bezi [Yehudiylar] Istipan'gha qarshi chiqip, uning bilen munazire qilishqa bashlidi. **10** Lékin ular u söz qilghanda uningda bolghan danaliq we rohqa taqabil turushqa amalsız qaldi. **11** Buning bilen ular bezi ademlerning aghzini maylap: — Biz bu ademning Musa we Xudagha qarita kupurluq sözligenlikini angliuq, — dégeni ularning aghzigha saldi. **12** Ular mushundaq qilib xalayiqni, aqsqaqallarni we Tewrat ustazlarini qutratti; andin Istipanning aldini tosup uni tutqun qilib, aliy kéngeshmige élip bardı. **13** Ular saxta guwahchilarni otturigha chiqirip mundaq dégüzdı: — Bu adem bu muqeddes jaygha we Tewrat qanunigha qarshi sözlerni qilishtin toxtimaydu. **14** Chünki biz uning héliqi Nasaretlik Eysa toghruluq: «U bu jayni weyran qilidu we Musa peyghember bizge tapshurghan en'eniwi qaide-yosunlirimizni ógertidu!» dégenlikini angliuq. **15** Kéngeshmide olturghanlarning hemmisi Istipan'gha köz tikip qarighinida, uning chirayining perishtiningkidek parqiray ikenlikini kördi.

7 Bash kahin Istipandin: — Bularning éytqanliri rastmu? — dep soridi. **2** Istipan mundaq jawab berdi: — Qérindashlar we ata-bowilar, sözüng qulaq sélinglar! Atimiz Ibrahim téxi Mésopotamiye rayonida turuwatqanda, yeni Haran shehirige köchüp makanlishishtin ilgiri, shan-sherepning Igsi Xuda uninggha ayan bolup: **3** «Sen öz yurtung we uruq-jemetingdin ayrilip chiqip, Men sanga körsitidighan zémin'gha barghin» dégenidi. **4** Buning bilen u Kaldiylarning zéminini tashlap, Haran shehirige béríp olturaqlashti. Atisi ölgendin kéyin, Xuda uni bu zémin'gha, yeni siler hazir turuwatqan zémin'gha yöktep keldi. **5** U waqitta, [Xuda] uninggha bu zémindin miras bermidi, hetta uningqa tewé put qoyghudekmu bir yer bermigenidi. Gerche u téxiche perzent körmigen bolsimu, [Xuda] bu zéminni uninggha we uning neslige igiliki bolush üçün bérishke wede qildi. **6** Andin Xuda uninggha mundaq dédi: «Séning nesilliring yaqa yurtta musapir bolup turidu, shu yurttikiler ularni qul

qilip töt yuz yil xorlaydu. **7** Biraq ularni qulluqqa salghan elni jazalaymen», dédi Xuda, «we uningdin keyin, [nesilliring] u yerdin chiqip, bu yerde Méning ibadet-xizmitimde bolidu». **8** Keyin Xuda Ibrahim bilen belgisi xetne bolghan ehдини tüzgen, shuning bilen Ishaq uningdin töreldi; [Ibrahim] uni sekkizinchi küni xetne qildi; shundaq qilip Ishaqtin Yaqup [töreldi], Yaquptin on ikki «qebile atisi» [töreldi]. **9** Keyin, «qebile atiliri» inisi Yüsüpke heset qilip, uni Misirgha qulluqqa sétiwetti. Lékin Xuda uning bilen bille bolup, **10** uni barliq jebir-japalardin qutquzup, uni Misir padishahi Pirewnning neziride iltipatqa ige qilip, uninggha danishmenlik ata qildi. Padishah uni Misirgha bash wezir, ordisigha bash ghojidar qildi. **11** Keyin, éghir acharchiliq pütkül Misir we Qanaan yerlirini bésip, zor qiyinchiliq boldi. Atabowilirimiz ozuq-tülük talpalmidi. **12** Yaqup emdi Misirda ashliq barliqini anghlan bolup, [oghullirini], yeni ata-bowilirimizni u yerge birinchi qétim ewetti. **13** Ikkinchii qétim barghanda, Yüsüp akilirigha özini ashkarilidi. Shuning bilen Yüsüpning jemetidikiler Pirewn padishahqa melum boldi. **14** Andin Yüsüp atisi Yaqupning aldigha xewer yetküzüp, uni pütün aile-jemeti bilen, jemiy yemish besh kishini Misirgha öziye chaqirdi. **15** Shuning bilen Yaqup Misirgha chüshüti u shu yerde öldi; keyin [uningdin bolghan] ata-bowilirimizni shu yerde öldi. **16** Ularning jesetliri keyin Shekem shehirige qayturulup, Ibrahim burun Hamorning oghulliridin melum pulgha sétiwalghan, Shekemdiki bir yerlikke qoyuldi. **17** Lékin Xuda Ibrahimgha esli qilghan wedining waqti yéqinlashqanda, Misirda turuwatqan [Israil] xelqining nopusi xéli köpeygenidi. **18** U waqitta, Yüsüptin xewiri bolmighan yéngi bir padishah Misirda textke chiqti. **19** Bu padishah qowmimizgha hiyle-mikirler bilen muamile qilip, ata-bowilirimizni ézip xorlidi, hetta ularni öz bowaqlirini hayat qaldurmasliq üçün tashliwétishke mejbur qildi. **20** Musa mana shu chaghlarda tughulghanidi. U Xudaning aldida alahide yéqimliq bala bolup, atisining öyide üç ay béqildi. **21** Keyin u sirtqa qoyup qoyulghanda, Pirewnning qizi uni [sudin] élip, öz oghli qilip chong qildi. **22** Musa Misirliqlarning barliq bilim-hékmiti bilen terbiyiliniq, sözde we emelde intayin qabiliyetlik adem bolup chiqti. **23** Lékin uning tughulghinigha qiriq yil toshqanda, öz qérindashliri bolghan Israillarning haligha yétish niyitige keldi. **24** U ulardin birining uwal qiliniq bozek qiliniwatqanliqini körüp, uni qoghdap, xarlan'ghan kishi üçün intiqam élip xarlighuchi Misirliqni öltürdi. **25** Chünki u öz qérindashlirini: — Xuda méning qolum arqiliq bizge qutquzush yolini achqan dep chüshinidighu, dep oylighanidi. Lékin ular buni chüshenmidi. **26** Etisi, Musa ularning arisidiki bir urush-jédelni körüp, arisigha kirip yarashturmaqchi bolup: Siler qérindash turup, némishqa bir-biringlarga yolsizliq qiliwatisiler? — dédi. **27** Biraq qérindashini yolsiz bozek qilghan kishi uni chetke itiriwétip: — Kim séni bizge bash hem soraqchi bolsun depu? **28** Ménimü tünnüngüni Misirliqni öltürgendek öltürmekchimusen? — dédi. **29** Musa bu sözni anglap qorqup, Misirdin qéchip Midiyan zéminigha bérip, u yerde musapir bolup turup qaldi. U shu yerde ikki oghul perzent kördi. **30** Qiriq yil toshqandin keyin, Sinay téghining yerinidiki chölde, köyüwatqan bir chatqalliqning ot yalqunida bir perishte uninggha köründi. **31** Bu ghayibane körünüşni körgen Musa uninggha intayin heyran bolup qaldi; buning qandaq ish ikenlikini biley dep yéqinraq barghanda Perwerdigarning awazi anglinip: **32** «Men séning ata-bowiliringning Xudasi, yeni Ibrahim, Ishaq we Yaqupning Xudasidurmen» dédi. Musa qorunchta titrep, qarashqimu jür'et qilalmidi. **33** Perwerdigar uninggha yene: — Ayighingni séliwet; chünki sen turuwatqan yer muqeddestur. **34** Men derheqiqet Misirda turuwatqan xelqning xarliniwatqanliqini

kördüm, ularning nale-peryadlirini anglidim. Shunga men ularni élip chiqqili chüshütüm. Emd barghin, men séni Misirgha ewetey!» dédi. **35** Mana héliqi kishiler: «Kim séni bizge bash hem soraqchi bolsun depu!» dep ret qilghan del mushu Musa, Xuda uninggha chatqalliqta qatun'gen perishtining qoli bilen Israillargha hem bash hem qotuzghuchi bolushqa ewetti. **36** Ene shu Musa xelqge yétekchilik qilip, ularni [Misirdin] chiqardi hemde Misir zéminida, Qizil déngizning boyida we qiriq yilni ötküzgen chölde karametlerni we möjizilik alametlerni körsetti. **37** Ene shu Musa özi Israillargha: «Xuda qérindashliringlar arisidin manga oxshash bir peyghemberni tikleydu» dégenidi. **38** Chöl-bayawandiki jamaetke hemrah bolghan, Sinay téghida öziye söz qilghan perishte bilen bille bolghan, ata-bowilirimiz bilen bille bolghan hemrah del ene shu idi; hayatliq bexsh yetküzidighan wehiylerni bizge yetküzüsh üçün qobul qilghuchi bolghan del ene shu idi; **39** shundaq bolsimu, ata-bowilirimiz uninggha itaet qilishni xalimay, uni chetke qéqip, könglide Misirgha qaytishni arzu qildi; **40** shunga ular Harun'gha: — «Bizge yil bashlaydighan ilahlarni yasap bergin! Chünki bizni Misir zéminidin élip chiqqan héliqi Musaning néme bolup ketkenlikini bilemiduq» dédi. **41** Shuning bilen shu künlerde ular kozay sheklide bir but yasap, bu mebudqa atap qurbanliq sundi. Shundaq qilip ular öz qolliri bilen yasighan bir nersini xushal-xuramliq bilen tebriclesheke kirishti. **42** Lékin Xuda ulardin yözünü öyüp, ularni asmandiki yultuz qoshunlirigha choqunushqa qorup berdi. Shuning bilen peyghemberlarning muqeddes yazmisida pütülgedek, [Xuda ularni mundaq eyblidi]: — «Siler chöl-bayawanda bolghan qiriq yil jeryanida qilghan qurbanliq-hediyelerni heqiqeten Manga élip kelgenmusiler, i Israil jemeti? **43** Berheq, siler choqunush üçün yasighan mebudlar, yeni «Moloq»ning chédiri hem butung bolghan «Remfan»ning yultuz belgisini kötürüp mangdinglar; emdi Men silerni esir qilip Babilidin yiraqqa sürgün qildirimen». **44** Ata-bowilirimiz chöldin kezgen waqta, «höküim-guwahliq» chédiri ularning otturisasi tiklen genidi; u del Musagha söz-kalam Yetküzgüchining buyrughinidek, körsitilgen ömék boyiche yasalghanidi. **45** Shu ibadet chédirini ata-bowilirimiz ilgridikilerdinmu igidarchiliqigha tapshurup, Yeshuaning yétekchilikide, Xuda ularning aldida qoghlanan ellerning zéminlirini bésiwalghanda, uni bu yerge élip kelgen; chédir shundaqla [padishah] Dawutning zamanighiche turghan. **46** Dawut Xudaning shapatige ériship, Yaqupning Xudasi üçün bir muqim makan sélishqa ijazet sorighan. **47** Biraq keyin, [Xuda] üçün ibadetxana salghan [Dawut emes], emeliyette Sulayman boldi. **48** Halbuki, Hemmidin Aliy Bolghuchi insanning qolliri bilen yasighan makanlarda turmaydu; xuddi peyghember mundaq déginidek: — **49** «Asmanlar Méning textim, Zémin bolsa ayaghliringha textiperdu, Emd Manga qandaq öy-imaret yasimaqchisiler? Manga qandaq yer aramgha bolalaydu? **50** Bularning hemmisini Méning qolum yaratqan emesmidi?» **51** — Ey, boyni qattiq, yüriki we quliqu xetnisiz bolghanlar! Siler Muqeddes Roh bilen daim qarshilishisiler; siler atabowiliringlar néme qilghan bolsa, shuni oxshash qiliwatisiler! **52** Peyghemberlerdin zadi qaysisigha ata-bowiliringlar ziyankeshlik qilip baqmighan? Shundaq qilip ular «Heqqaniy Bolghuchi»ning kélidighanliqini aldin jakarlighuchilarni öltürüshken. Emd u özi hazir kelgende, siler uninggha satqunluq qilghuchi we qatil bolup chiqtinglar, **53** I siler Tewart qanunini perishtilerning emri-tapilighanliri bilen tapshuruwélip turup, uninggha emel qilmighuchilar!» **54** [Istipanning] bu sözlirini anghlan [aliy kéngeshmidikiler] yürikige [xenjer] sanjilghandek bolup, uninggha chishlirini ghuchurlatti. **55** Lékin u bolsa Muqeddes

Rohqa tolghan, közlirini kökke tikip, Xudaning julasini, shundaqla uning ong yénida Eysaning turghanliqini körüp, **56** — Qaranglar! Asmanlar échilip, Insan'oghlining Xudaning ong yénida turghanliqini körüwatimen! — dédi. **57** Ular buninggha qulaqlirini qolliri bilen étiwélip, awazini qattiq kötürüp warqiriship birlikte uninggha yopurulup kéliwidi, **58** uni sheherning sirtigha ittirip chiqirip, chalma-késeq qilishqa bashlidi. [Uni erz qilghan] guwahchilar [uni chalma-késeq qilishtin awwal] chapanlirini Saul isimlik bir yashning puti aldida qoyup qoyushiti. **59** Ular Istipanni chalma-késeq qilghinida u: — I Reb Eysa, méning rohimni qobul qilghaysen! — dep nida qildi. **60** Andin u tizlinip turup qattiq awaz bilen: — I Reb, bu gunahning hésabini ulardin almighaysen, — dédi. U bu sözni qilip bolupla jan üzüp uxlap ketti.

8 Istipanning öltürülüşini Saulmu qollaytti. Shu kündin bashlap, Yérusalémdiki jamaetke qaritilghan dehshtelik ziyankeshlik qozghaldi. Rosullardin bashqa barliq jamaettikiler Yehudiyé we Samariyening herqaysi yurtlirigha tarqilip kétishti. **2** Bezi ixlasmen kishiler Istipanni depne qilip, uninggha qattiq yigha-zarlarni kötürüshiti. **3** Lékin Saul jamaetke weyranchiliq sélip, öymu-öy axturup, er-ayalgha qarimay ularni sörep chiqip zindan'gha tashlidi. **4** Emdi tarqilip ketkenler tarqalghan yurtlarda kézip söz-kalamining xush xewirini jakarlidi. **5** Ularning ichidin Filip bolsa Samariyening melum bir shehirige béríp, yerlik kishilerge Mesihni jakarlidi. **6** Top-top kishiler uni anglap hemde u körsetken möjizilik alametlerni körüp, bir jan bir dili bilen uning sözlirige qalduq saldi. **7** Chünki napak rohlar bolsa, chaplishiwalghan kishilerdin qattiq warqirighiniche chiqip ketti. Nurghun palech, tokurlarmu saqaytildi; **8** zor shad-xuramliq shu sheherni qaplıdi. **9** U sheherde esli jaduger-séhirgerlik bilen shughulliniwatqan Simon isimlik bir adem bar idi; u shu yol bilen pütkül Samariyedikilerni hang-tang qaldurup, özini qaltis zat körsetmekchi bolup kelgenidi. **10** Péqirdin tartip ambalghiche ularning hemmisi uninggha ixlas qilip qaraytti we «Xudaning ulugh küch-quddriti mana shul» déyishetti. **11** Xalayıq uninggha shundaq ixlas qilishi uning uzundin béri jaduger-séhirgerlik bilen ularni hang-tang qaldurup kelgenlikni tüpeylidin idi. **12** Lékin emdi Filip Xudaning padishahliqi we Eysa Mesihning nami toghrisidiki xush xewerni jakarlighinida ular uning sözlirige ishendi we erler bolsun, ayallar bolsun chömüldürüşni qobul qildi. **13** Simon özimu ishendi. U chömüldürülgen bolup, hemishe Filipning yénida yürdi hemde [Filip] körsitiwatqan möjizilik alametler we quddretlik ishlargha qarap, intayin heyran boldi. **14** Yérusalémdiki rosullar Samariyeliklerning Xudaning sözini qobul qilghanliqini anglap, Pétrus bilen Yuhannani ulargha ewetti; **15** ikkiylen u yerge chüshüshi bilenla, ularni Muqeddes Rohning ata qilin'ghuchisi bolsun dep dua qildi. **16** Chünki Muqeddes Roh téxi ularning héchqaysisigha chüshmigenidi; ular peqet Reb Eysaning nami bilen chömüldürülgenidi. **17** Pétrus bilen Yuhanna ularning üstige qolini tegküzüshi bilen, Muqeddes Roh ulargha ata qilindi. **18** Lékin Simon Muqeddes Rohning rosullarning qolini tegküzüp qoyushi bilen ata qilin'ghanliqini körüp, ulargha pul tenglep: **19** — Bu küch-quddretin mangimu béringlarki, menmu herkimning üstige qollirimin tegküzsem, uninggha Muqeddes Roh ata qilinsun, — dédi. **20** Lékin Pétrus uninggha mundaq jawab berdi: — Xudaning bu iltipatini pulgha sétiwalghili bolidu, dep oylighining üchün, pulung sen bilen teng halaketke barsun! **21** Séning bu ishta héch hesseng yaki nésiweng yoqtur! Chünki séning niyiting Xuda aldida durus emes! **22** Shunga, bu rezillikingdin towa qilip, Rebtin, mumkin bolsa könglümdiki bu niyitim kechürüm qilin'ghay, dep ötünl

23 Chünki séning achchiq hesetke tolup, heqqaniysizliqning asaritida ikenliking manga melum. **24** Simon ulargha: — Men üchün Rebdin ötüntüglarki, siler éytqan ishlardin héchbiri béshimgha kelmige! — dédi. **25** Pétrus bilen Yuhanna yene shu yerde agah-guwahliq béríp Rebnig söz-kalamini yetküzgendin kéyin, Samariyening nurghun yéza-kentlirige béríp xush xewer yetküzgech, Yérusalémgha qaytip ketti. **26** Shu waqitta, Xudaning bir perishtisi Filipqa: — Ornungdin turup jenubqa qarap Yérusalémdin Gaza shehirige mangidighan yol bilen mang! — dédi (shu yol chöldiki yoldur). **27** Shunga Filip ornidin turup yolgha chiqti. We mana, yolda Éfiopiye ayal padishahi Kandansing bir emeldari, pütkül xezinige mes'ul Éfiopiyelik aghwat wezir turatti. U Yérusalémgha Xudagha ibadet qilghili barghanidi; hazir qaytish yolida özining jeng harwisida olturup, Yeshaya peyghemberning yazmisini oquwatatti. **29** Roh Filipqa: — Bu harwining yénigha béríp uninggha yéqinlashqin, — dédi. **30** Filip yügürüp béríp, [wezirning] Yeshaya peyghemberning yazmisidin oquwatqanlirini anglap, uningdin: — Oquwatqiningizni chüshiniwatamsiz? — dep soridi. **31** Wezir uninggha: — Biri manga chüshendürüp bermise, men qandaqmu chüshineleymen?! — dep, Filipni harwisigha chiqip yénida olturushqa ötündi. **32** U oquwatqan yazma qismi bolsa: «U goya boghuzlashqa yétilep méngilghan qoydek boghuzlashqa élip méngildi, Qirgighuchi aldida ün-tinsiz yatqan qozidek, u zadila éghiz achmidi. **33** U xorlinidu, u heq soraqtin mehrum boldi, Emdi uning ewladini kimmu bayan qilalsun?! Chünki hayati yer yüzidin élip kétildi». **34** Aghwat Filiptin: — Dep bersingiz, peyghemberning bu sözi kimgé qaritip éytilghan? Özigimu yaki bashqa birsigimu? — dep soridi. **35** Filip aghzini échip shu yazmining shu qismidin bashlap, uninggha Eysa toghrisidiki xush xewerni jakarlap berdi. **36** Ular yolda kétiwétip, su bar bir yerge kelgende, aghwat: — Mana bu yerde su bar iken. [Mushu yerdila] chömüldürülüşümge qandaq tosalghu bar? — dédi. **38** U harwini toxtitishni buyrudi. Filip we aghwat ikkisi bille sugha chüshüp, uni chömüldürdi. **39** Ular sudin chiqqanda, Rebnig Rohi Filipni kötürüp élip ketti. Aghwat uni qayta körmidi, emma u shadlinip yolini dawamlashturdi. **40** Filip bolsa Ashdod shehiride peyda boldi; u shu yurtni kézip, shu yerdin Qeyseriye shehirige kelgüche bolghan hemme sheherlerde xush xewer jakarlidi.

9 Emma [shu chaghlar] Saul her nepiside Rebnig muxlisilirigha téxiche izchil qirghinchilik tehditliri séliwatqan peyt idi. U Bash kahinning aldigha béríp, **2** Demeshq shehiridiki sinagoglargha tewsiye xéti yézıp bérishni soridi. Shundaq bolghanda, u Demeshqte [Mesih] yolidikilerdin birersini, meyli er bolsun, ayal bolsun tépawalsila, baghlap tutqun qilip, Yérusalémgha élip kélishke ruxset bolatti. **3** Saul yolgha chiqip, Demeshq shehirige yéqinlashqanda, tuyuqsız asmandin küchlük bir nur chüshüp, uning etrapini yorutuwetti. **4** U yerge yiqildi we öziye: — Saul, Saul! Manga némishqa ziyankeshlik qilisen? — dégen bir awazni anglidi. **5** — I Reb, sen kimsen? — dep soridi u. Awaz: — Men sen ziyankeshlik qiliwatqan Eysadurmen. **6** Ornungdin tur, sheherge kir, néme qilishing kéreklikli sanga éytıp bérilidu» — dédi. **7** Uning bilen bille mangghan ademler awazni anglisimu, héchkimni körelmigechke, shu yerde ün chiqiralmay turupla qaldi. **8** Saul yerdin turup, közlirini échip qaridi, lékin héch nersini körelmide. Hemrahiliri uni qolidin yétilep Demeshqqa élip kirdi. **9** U üç kün'giche közi körmes bolup ne yémidi ne ichmide. **10** Demeshqte Ananiyas isimlik melum bir muxlis bar idi. Reb uninggha bir ghayibane körünüşte körünüp uni: — Ananiyas! — dep

chaqirdi. — Mana men, i Reb, — dep jawab berdi u. **11** Reb uninggha: — Sen derhal «Tüz» dep atalghan kochigha béríp, Yehudaning öyidin Tarsusluq Saul isimlik birini sorap tap; chünki mana, u dua-tilawet qiliwatidu. **12** U dua qiliwatqinida, ghayibane körünüshte Ananiyas isimlik bir kishining kélip, közini köridighan qilish üçün üstige qolini tegküzgenlikini kördi, — dédi. **13** Ananiyas: — I Reb, men bu ademning xewirini nurghun kishilerdin anglidim, u Yérusalémdiki muqeddes bendiliringge shunche köp ziyân-zexmet yetküzgen! **14** Hazir u mushu yerde naminggha nida qilghanlarning hemmisini tutup baghlash üçün bash kahninlardin hoquq aptu — dédi. **15** Lékin Reb uninggha: — Bariwer! Chünki u namimni ellerning we ularning padishahlirining hem Israillarning aldida ayan qilish üçün özümge alahide tallighan bir eswabtur. **16** Chünki men uninggha namim üçün qanchilik azab-oqubetlerni tartishining muqerreri ikenlikini ayan qilimen, — dédi. **17** Buning bilen Ananiyas béríp, shu öyge kirdi; u qollirini Saulning üstige tegküzüp uninggha: — Qérindash Saul, Reb, yeni bu yerge kéliwatqan yolungda sanga körtün'gen Eysa, közlirini köreleydighan bolsun dep we séning Muqeddes Rohqa toldurulushung üçün meni shexsen özi ewetti, — déwidi, **18** Saulning közlidiridin xuddi béliq qasiriqidek bolghan bir nersiler chüshüp, közleri échilip köreleydighan boldi. U ornidin turup, chömüldürishni qobul qildi. **19** U ghizalan'ghandin kéyin, quwwetlinip maghdurgha kirdi. **20** [Saul] Demeshqtiki muxlislarning yénida birnechke kün turdi we waqtni ötküzmei sinagoglarga kirip, «U kishi Xudaning Oghlidur» dep Eysani jakarlashqa bashliidi. **21** Uni anglighanlar sözliridin intayin heyran bolushup: — Bu adem Yérusalémda bu namgha nida qilghuchilarni qattiq weyran qilghan héliqi adem emesmu? Bu yergimu mushundaqlarni baghlap bash kahninlarga tutup bérish meqsitide kelgenmidu? — déyishti. **22** Lékin Saulning qayil qilish küchi barghanséri éship, Eysaning Mesih ikenlikini ispatlap Demeshqtiki Yehudiylarni parakendichlikke chömdürdi. **23** Köp künlardin kéyin, Yehudiylar Saulni yoqatmaqqa qest qilmaqchi boldi. **24** Lékin Saul ularning suyiquestidin xewer tapti; uni tutup öltürüsh üçün ular kéche-kündüz sheherning qowuqlirida paylap yürdi. **25** Lékin muxlislar bir küni kéchide uni chong séwetke olturghuzup, sépil [kamaridin] chüshürdi. **26** Saul Yérusalémgha yétip béríp, u yerdiki muxlislargha qoshulmaqchi boldi, lékin ularning hemmisi uning muxlis ikenlikige ishenmey, uningdin qorqti. **27** Biraq Barnabas uni élip béríp, rosullar bilen körtishtürdi. U ulargha Saulning Demeshqning yolida Rebni qandaq körgenlikini, Rebningmu uninggha gep qilghanliqini chüshendürdi we uning Demeshqte Eysaning namida qandaq jür'etlik bilen söz-kalam yetküzgenlikini uqturdi. **28** Buning bilen, Saul Yérusalémda rosullar bilen bille ochuq-ashkare yürüp, yürekli halda Rebning namida söz-kalam yetküzetti. **29** U yene gréckhe sözlisidighan Yehudiylar bilenmu sözliship munazirilishetti; netijisi, ular uninggha qest qilmaqchi boldi. **30** Qérindashlar bu ishtin xewer tépíp, uni Qeyseriye shehirige élip béríp, andin u yerdin Tarsus dégen sheherge yolgha saldi. **31** U chaghda, pütkül Yehudiye, Galiliye we Samariyediki jamaetler [bir mezzil] tinchliqqa ériship, [étiqadta] quruldi; Rebning qorqunchida méngip, Muqeddes Rohning righbettesellisi bilen ularning sanlirimu barghanséri köpeymekte idi. **32** Shu waqitlarda shundaq boldiki, Pétrus herqaysi jaylarni arilap yürgende, Lidda shehiridiki muqeddes bendilernimu yoqlashqa chüshti. **33** U yerde u Enéyas isimlik bir ademni uchratti. Bu adem palech bolup, orun tutup yatqili sekkiz yil bolghaniken. **34** Pétrus uninggha: — Enéyas, Eysa, yeni Mesih bolghuchi séni saqaytdu. Ornungdin turup, palisingni yighishtur! — dédi. U

derhal ornidin turdi. **35** [Enéyasni] körgen Lidda shehiridiki we Sharon rayonidikilerning hemmisi towa qilip Rebge baghlendi. **36** Yoppa shehiride bolsa Tabita isimlik bir ayal muxlis bar idi (uning ismi grékchide «Dorkas» idi). U herdaim yaxshi emeller we xeyr-saxawetlik ishlarga béretilti. **37** Shu künlerde shundaq boldiki, u késel bolup, ölüp ketti. Kishiler jesetni yuyup, üstünki qewettiki bir öyge yatquzup qoydi. **38** Yoppa shehiri Lidda shehirige yéqin bolghachqa, Yoppadiki muxlislar Pétrusning Liddada ikenlikini anglap, uning aldigha ikki adem ewetti. Ular: «Hayal bolmay yénimizgha kelseng!» — dep yélini. **39** Pétrus ornidin turup ular bilen bille Yoppagha bardi. Yoppagha yétip kélishi bilen ular uni üstünki qewettiki öyge bashlap chiqti. Barliq tul ayallar Pétrusning etrapigha oliship, yigha-zar qiliship uninggha Dorkasning ular bilen bille bolghan waqitda özlirige tikip bergén könglek-kiyimlerini körsitisti. **40** Lékin Pétrus hemmeylenni chiqiriwétip, tizlinip olturup dua qildi. Andin u jesetke qarap: — Tabita, ornungdin tur! — dédi. Tabita közini échip, Pétrusni körip, ornida olturdi. **41** Pétrus uninggha qolini uzitip uni yölep turghuzdi we muqeddes bendiler bilen tul ayallarni chaqirip, Dorkasni ulargha tirik tapshurup berdi. **42** Bu xewer pütkül Yoppagha tarqilip, nurghun kishiler Rebge étiqad qildi. **43** Shundaq boldiki, Pétrus Yoppada Simon isimlik bir könchingin öyide uzun künlér turdi.

10 Qeyseriye shehiride Korniliy isimlik bir adem bolup, u [Rim] qoshunidiki «Italiyelikler» qismining yüzbéshi idi. **2** U ixlasmen adem bolup, özi we pütkül öyidikiliri Xudadin qorqatti. U merdlik bilen namratlarga xeyr-saxawet qilip, daim Xudagha dua-tilawet qilatti. **3** Bir küni chüshün kéyin saet üçlerde, u ghayibane bir körünüshte Xudaning bir perishtisining özining yénigha kelgenlikini ochuq kördi. Perishte uni: — Korniliy! — dep chaqirdi. **4** Korniliy uninggha közlidirini tikip qattiq chöchüp: — Teqsir, néme ish? — dep soridi. Perishte uninggha: — Séning dualiring we xeyr-saxawetlik ishliring Xuda aldigha esletme qurbanliqtek béríp yetti. **5** Emdi sen Yoppagha adem ewetip, Pétrus depmu atilidighan Simon isimlik ademni chaqirtip kel. **6** U Simon isimlik bir könchingin öyide méhman bolup turuwatidu. Simonning öyi déngiz boyida, — dédi. **7** Uninggha sözligen perishte ketkendin kéyin, Korniliy öydiki xizmetchilerdin ikkini we daim yénida turup xizmet qilghuchilar ichidiki ixlasmen bir leshkerni chaqirdi. **8** Barliq ishlarni chüshendürgendin kéyin, ularni Yoppagha ewetti. **9** Etsi ular seper qilip sheherge yéqinlashqanda, chüsh waqti bolup, Pétrus dua qilish üçün özgize chiqti. **10** Uning qorsiqi échip kétép, bir nerse yey dédi. Biraq ular ghiza teyyarlawatqanda, ghayibane bir alamet Pétrusni oruwaldi. **11** U asman échilip, töt burjikidin baghlan'ghan halda yer yüzige chüshürülüwatqan keng dastixandek bir nersini kördi. **12** Dastixanda herxil töt putluq haywanlar, yer béghirlighuchilar, asmandiki uchar-qanatlar mu bar idi. **13** Uninggha bir awaz anglandi: — «Ornungdin tur, Pétrus, ular din soyup ye!» **14** — Yaq, Reb, hergiz bolmaydu! Men héchqachan héchqandaq napak yaki haram nersini yégen emesmen! — dédi Pétrus. **15** Awaz ikkinchi qétim kélip uninggha: — Xuda halal dep paklighanni sen haram déme! — déyildi. **16** Bu ish üç qétim yüz béríp, andin dastixandek bolghan shu nerse derhal asman'gha élip chiqip kétéildi. **17** Pétrus körgen ghayibane alametning menisi toghrisida qaymuqup turghanda, mana Korniliy ewetken kishiler Simonning öyini tépíp, derwaza aldida turatti. **18** Ular birsini chaqirip, uningdin Pétrus depmu atilidighan Simon dégen bisi bu yerde turamdu? — dep soridi. **19** Pétrus téxiche shu ghayibane alametning menisi üstide oyliniwatqanda, Roh uninggha: — Mana, séni

üch adem izdep keldi. **20** Ornungdin tur, peske chüsh, héch ikkilenmey ular bilen bille barghin. Chünki ularni ewetküchi Men! — dédi. **21** Pétrus peske chüshüp, héliqi ademlerge: — Siler izdigen kishi mana men bolimen. Bu yerge kélishe sewebinglar némikin? — dédi. **22** Ular jawaben: — Heqqaniy bir adem, Xudadin qorqidighan, shundaqla pütkül Yehudiy xelqi teripligen Korniliy isimlik rimliq yüzbéshi Muqeddes bir perishte teripidin sizni öyige chaqirtip, sizdin söz-kalam anglashqa emr qilin'ghan! — dédi. **23** Shunga Pétrus ularni öyge tekliq qilib, qondurup méhman qildi. Etisi ornidin turup u ular bilen bille yolgha chiqti. Yoppadiki qérindashlardan beziliri ulargha hemrah bolup mangdi. **24** Ikkinchi küni, ular Qeyseriyeye yétip bardı. Emdi Korniliy tughqanliri we yéqin yar-buraderlirini öyige chaqirip, Pétruslarni teqezzarliq bilen kütüp turatti. **25** Pétrus öyge kirgende, Korniliy aldigha chiqip, ayighigha özini étip sejde qildi. **26** Lékin Pétrus [derhal] uni yölep turghuzup: — Ornungdin turghin! Menmu bir insan, xalas! — dédi. **27** U Korniliy bilen gep qilghach öyge kiriwidi, öyning ichige yighilghan top-top ademlerni kördi. **28** U ulargha: — Silerge melumki, biz Yehudiyarning yat elliklerdin birsi bilen bardı-keldi qilishi yaqi yörlige kirishi Tewrat qanun-eqidilirimizge xilap. Lékin Xuda manga héchqandaq ademni napak yaqi haram démeslikim kéreklikini ayan qildi. **29** Shuning üçün siler adem ewetip méni chaqirghanda, héch ret qilmay aldinglarga keldim. Emdi soray, méni néme dep chaqirighlar? — dédi. **30** Korniliy mundaq dédi: — Töt küningin aldida bügünki mushu waqitqiche roza tutqanidim; saet üçlerde men öyde dua qiliwatattim. Tuyuqsız kiyimliridin nur chaqnap turidighan bir adem aldında peyda bolup öre turdi: **31** «Korniliy! Duaying ijabet qilindi we xeyr-saxawatlik ishiring Xuda aldigha esletme qurbanliqteq yetti. **32** Shunga Yoppagha adem ewetip, Pétrus depmu atilidighan Simon isimlik ademni chaqirtip kel. U déngiz boyida olturaqluq Simon isimlik bir könchining öyide méhman bolup turuwatidu» dédi. **33** Shuning üçün, derhal özlirini chaqirip kélishe adem ewetkenidim. Özliri külbemge kélip yaxshi qildila! Emdi biz hemmeylen Xuda özlirige emr qilghan barliq sözlerni anglash üçün Xudaning aldida hazir turuwatimiz. **34** Pétrus aghzini échip mundaq dédi: — Berheq, men Xudani héchqandaq ademege yüz-xatire qilmaydu, dep chüshinip yettimi; balki her eldin bolghanlar ichide Uningdin qorqidighan we heqqaniyet yürügüzidighan kishi bolsila, Uning aldida meqbuldur. **36** Xuda Israil xelqige yetküzgen söz-kalam, yeni Eysa Mesih arqiliq (u pütkül mewjudalargha Rebbur) inaq-jatirjemlik jakarlan'ghan xush xewer silerge melumghu; **37** Silerningmu Yehya [peyghember] chömüldürüş chaqirigini yetküzgendin tartip, Galiliyedin bashlap pütkül Yehudiy zéminlirida Nasaretlik Eysa toghruluq guwahliqtin — yeni Xudaning qandaq qilib uni Muqeddes Roh we küch-qudret bilen mesihligenlik, shuning bilen u hemme yerni kézip, yaxshi emellerni qilib, Iblisning ilki bolghanlarning hemmisini saqaytqanliqidin xewiringlar bardur. Chünki Xuda uning bilen bille idi. **39** Bizmu uning hem Yehudiyarning zéminida hem Yérusalémda qilghan pütün emellirining guwahchiliri. Ular uni yaghachqa éshishi bilenmu öltürdi. **40** Biraq üçinchi küni, Xuda uni qayta tirildürtip namayan qildi. Biraq hemme kishilerge emes, peqet Xuda Özi aldi bilen tallighan guwahchilar, yeni u ölümdin tirilgendin kéyin uning bilen hemdastixan bolghan bizlerning arimizda namayan qildi. **42** U bizge xelqge xush xewer yetküzüşini we özining Xuda teripidin tirikler we ölgenlerning soraqchisi qilinip teyinlen'güchi ikenlikini jakarlashni emr qildi. **43** Barliq peyghemberler uninggha guwahliq bériduki, herkim uninggha étiaq qilghan bolsa uning nami arqiliq gunahliri

kechürüm qilinidu. **44** Pétrus téxi bu sözlerni qiliwatqanda, Muqeddes Roh söz-kalamni anglawatqan hemme kishige chüshiti. **45** Pétrus bilen bille kelgen xetnilik bolghan ishen'güchilerning herbiri Muqeddes Rohning yat ellerdikilergimu ata qilinip tökülgenlikni körip bek heyran bolushti. **46** Chünki ularning [karamet namelum] tillarda sözlëship Xudani ulughlighanliqini anglidi. Shunga Pétrus: **47** — Mushu kishiler bizge oxshash Muqeddes Rohni qobul qilghuchi bolghan bolsa, kim ularning sugha chömüldürüşni qobul qilishini tosalisun?! — dédi. **48** Shuning bilen u ularning Rebning namida chömüldürülüşini buyrudi. Andin ular Pétrusning ular bilen birnechche kün turushini ötündi.

11 Rosullar we pütkül Yehudiyediki bashqa qérindashlar [yat] elliklerningmu Xudaning söz-kalamini qobul qilghanliqini anglidi. **2** Shunga, Pétrus Yérusalémgha qaytqanda, xetnilik bolghan [ishen'güchiler] uni eyibke buyrup: **3** — Sen xetne qilinmighan ademlerning öyide méhman bolup, ular bilen hemdastixan boldug?! — dédi. **4** Biraq Pétrus pütün ishni bashtin-axirigiche ulargha bir-berlep chüshendürtip **5** mundaq dédi: — Yoppa shehiride dua qiliwatqinimda, ghayibane körünüş méni oriwélip, bir alametni kördüm. Keng dastixandek bir nerse töt burjikidin baghlan'ghan halda asmandin chüshüp, méning yénimda toxtidi. **6** Uninggha köz tikip qarisam, ichide herxil töt putluq haywanlar, yawayi haywanatlar, yer béghirlichular, asmandiki uchar-qanatlar mu bar iken. **7** Andin: «Ornungdin tur Pétrus, ular din soyup ye!» dégen bir awazni anglidim. **8** Men: «Yaq Reb, hergiz bolmaydu! Men héchqachan herqandaq napak yaqi haram nersini aghzimga alghan emesmen!» dédim. **9** Biraq manga yene: «Xuda halal dep paklighan nersini sen haram déme!» dégen awaz anglidi. **10** Bu ish üç qétim shundaq tekrarlinip, axir bularning hemmisi asman'gha qaytidin tartip kétildi. **11** Mana del shu chaghda, Qeyseriyedin méni chaqirishqa ewetilgen üç kishi men turghan öyning aldigha keldi. **12** Muqeddes Roh méni héch ikkilenmey ular bilen bille bérishqa buyrudi. Mushu alte qérindashmu men bilen bille bardı. [Qeyseriyeye yétip kélip], héliqi ademning öyige kirduq. **13** Bu kishi bizge özining öyide payda bolup turghan bir perishtini qandaq körgenlikni éytti. Perishte uninggha: «sen Yoppagha adem ewetip, Pétrus depmu atilidighan Simon isimlik bir ademni chaqirtip kel, **14** u sanga séni we pütkül ailengge nijatliq yetküzidighan bir xewerni éytip béridu» dégeniken. **15** Men gepni bashlighinimda, Muqeddes Roh xuddi bashta bizning üstimizge chüshkinidek, ularghimu chüshiti. **16** Shu chaghda, Rebning söz-kalamini, yeni: «Yehya kishilerni sugha chömüldürgen, lékin siler bolsanglar Muqeddes Rohqa chömüldürülisiler» déginini ésimge aldım. **17** Shunga, eger Xuda emdi mushulargha biz Reb Eysa Mesihke étiaq qilghinimizdin kéyin bizge bergen iltipatqa oxshash iltipat ata qilghan bolsa, Xudani tosalghudek men zadi kim idim? **18** Ular bu sözlerni anglighanda, eyibleshtin toxtap, Xudagha medhiye oqup: — Berheq, Xuda ellergimu hayatliqqa élip baridighan towa qilishni nésip qilip! — déyishti. **19** U chaghda, Istipanning ishi bilen ziyankeshlikke uchrup herqaysi jaylarga tarqilip ketkenler Fenikiye rayoni, Siprus arili we Antakya shehiri qatarliq jaylarghiche yétip bérıp, bu jaylarda söz-kalamni peqet Yehudiyarghila yetküzetti. **20** Lékin ular din Siprus arili we Kurini shehiridin kelgen beziler Antakya shehirige barghanda, Reb Eysaning xush xewirini Gréklergimu yetküzdi. **21** Rebning qoli ular bilen bille bolup, tolimu nurghun kishiler ishinip towa qilib Rebge baghlendi. **22** Bu xewer Yérusalémdiki jamaetning quliqigha yétip keldi. Shuning bilen ular Barnabasni Antakyaaghiche arilap ötüşke

ewetti. **23** Barnabas yétip béríp, Xudaning méhír-shepqiitini kórtíp, xushal boldi. U ularning hemmisini jan-dilidin qet'iylik bilen Rebge ching baghlinishqa righbetlendürdi. **24** Chünki u Muqeddes Rohqa we iman-ishenchke toldurulghan bolup, yaxshi bir adem idi. Shuning bilen zor bir top ademler Rebge qoshuldi. **25** Shuning bilen Barnabas Tarsus shehirige Saulni izdep bardí. **26** Uni tépíp Antakyagha élip keldi; shundaq boldiki, ikkiylen jamaet bilen bille saq bir yil yighilip, nurgun ademme telim berdi. Muxlislarning «Xristianlar» dep tunji atilishi Antakyadin bashlandi. **27** U künlérde bezi peyghemberler Yérusalémnin Antakyagha chüshüp keldi. **28** Bulardin Agabus isimlik bireylen otturigha chiqip, Rohning wehiyini yetküzüp, qattiq bir acharchiliqning pütkül dunyani basidighanliqini aldín éytti (bu acharchiliq derweqe «Klawdiyus Qeyser» höküm sürgen waqitta yüz berdi). **29** Buning bilen [Antakyadiki] muxlislarning herbiri öz qurbigha qarap pul yighip, Yehudiyede turuwatqan qérindashlarga yárdem bérishni qarar qildi. **30** Ular bu qararni ada qilip, ianini Barnabas we Saulning qoli arqiliq [Yehudiyediki jamaet] aqsqaallirigha yetküzüp berdi.

12 Shu chaghlarda, Hérod padishah jamaetkilerdin bezilirige ziyankeshlik qilmaqchi bolup ulargha qol saldi. **2** U Yuhannaning akisi Yahudi qilichlap óltürdi. **3** Ózining bu qilghan ishining Yehudiyelargha yaqqanliqini kórtip, u Pétrusnimu tutqun qildurdi (shu chaghdá «pétir nan héyti» mezgili idi). **4** Pétrusni tutqandin kéyin, uni zindan'gha tashlap, tötleshker bir guruppa qilin'ghan töt qarawul topigha tapshurdi. Paxsa héyttin kéyin, Hérod uni xalayıq aldida soraq qilmaqchi idi. **5** Shunga Pétrus zindanda tutup qélindi. Lékin jamaet Xudagha jan-dil bilen uning üçün dua qilishiwattatti. **6** Emdi Hérod uni élip chiqip sot qilishning aldinqi kéchisi, Pétrus ikki zenjir bilen baghlaqlıq péti, ikki qarawulning ottarisida uxlawattatti; ishikning sirtidimu birnechche qarawul zindanni közet qiliwatatti. **7** We tuyuqsız Rebning bir perishtisi kórinüp, bir nur kamérni yorutti. Perishte Pétrusning biqinigha noqup: — Téz tur! — dep oyghatti. Uning qolliridiki zenjir shu haman boshap chüshüp ketti. **8** Perishte uninggha: — Bélingni baghliwa! Keshingnimu kiy! — dédi. Pétrus uning déginini qildi. Andin u: — Chapiningni yépinchaqlap keynimdin mang! — dédi. **9** Pétrus uninggha egiship [kamérdin] chiqti. Biraq u perishtining wasitisi bilen boluwatqan bu ishlarning rastliqini bilmey, belki bir ghayibane kórinüsh kóruptimen, dep oylawatatti. **10** Ular birinchi we ikkinchi közetтин ötüp, zindanning sheherge chiqidighan tömür derwazisigha barghanda, derwaza ular üçün özlükidin échilip ketti. Ular chiqip, bir kochidin ötkende, perishte tuyuqsız uning yénidin ketti. **11** Shu chaghdá, Pétrus ésiqe kélip, öz-özige: «Derweqe emdi Rel Öz perishtisini ewetip, méni Hérodning qolidin we Yehudiy xelqingin kütkenlirining hemmisidin qutquzuptu, dep bildim» — dédi. **12** Heqiqiy ehwalni chüshinip yetkende, u Markus depmu atilidighan Yuhannaning anisi Meryemning öyige bardí. U yerde nurgun kishiler yighilip dua-tilawet qiliwatatti. **13** U derwazining ishikini qaqqanda, Roda isimlik bir dédek awazni anglap chiqti. **14** U Pétrusning awazini tonup, xushallıqidin ishikni échishqimu ülgürmey yügürtip kélip, hemmeylen'ge: — Pétrus derwaza aldida turidu! — dep xewer qildi. **15** Lékin ular: — Sarang bolup qaldingghu! — déyishti. Biraq u: — Rast shundaq, dep turuwaldi. Ular: — U uning perishtisi bolsa kérek! — déyishti. **16** Biraq Pétrus derwazini qéqiwérdi. Ular chiqip derwazini échip, uning özini kórgende hemmeylen hang-tang bolushti. **17** Pétrus ulargha ün chiqarmasliqqa qol isharity qilip, ulargha Rebning özini zindandin qandaq élip chiqqanliqini éytip berdi. Andin kéyin, u: — Bu xewerni Yaqupqa we qérindashlarga

yetküzüp qoyunglar, — dep, özi u yerdin bashqa yerge ketti. **18** Tang atqanda, qarawullar Pétrus zadi néme boldi dep sarisimige chüshüti. **19** Hérod uni izdep uning iz-dérikini tapalmighachqa, qarawullarni soraq qilip, ularni ölümge mehkum qilishni buyruđi. Bu ishtin kéyin, u Yehudiyedin chüshüp Qeyseriye shehirige béríp shu yerde turdi. **20** Esliđe Hérod [xan] bilen Tur we Zidondikiler arisida qattiq jédel bar idi. Halbuki, Tur we Zidondikiler birlishep, Hérodning aldigha keldi. Uning bilen yarishiwélish üçün ular aldi bilen xanning Bilastus isimlik shexsiy ghoidarini ózligige yar-yölek bolushqa qayil qilghanidi. Chünki bu yurttikiler ashliqini xanning ilkidiki jaylardan alatti. **21** Belgilen'gen kórtüshüsh künide Hérod shahane tonlirini kiyip, soraq textide olturup, ulargha nutuq sözlidi. **22** Anglighan xelq: — Bu ademning awazi emes, belki bir ilahning awazidur! — dep warqarashti. **23** Shuan Perwerdigarning bir perishtisi xanni urdi; chünki u shan-sherepni Xudagha béghishlimidi. Netijide, u qurtqa yem bolup öldi. **24** Emma Xudaning söz-kalami dawamliq berq urup kéngeydi. **25** Barnabas bilen Saul Yérusalémda ianilirini tapshurush xizmitini ada qilghandin kéyin, Antakyagha qaytip ketti. Ular Markus depmu atilidighan Yuhannani bille élip bardí.

13 Antakyadiki jamaet ichide bezi peyghemberler we telim bergüchiler bar idi. Ular Barnabas, «Qara» depmu atilidighan Shiméon, Kurinilik Lukius, Hérod xan bilen bille chong bolghan Manaen we Saullar idi. **2** Ular Rebning ibaditide bolup roza tutuwatqan bir mezgilde, Muqeddes Roh ulargha: — Barnabas bilen Saulni men ularni qilishqa chaqirghan xizmet üçün Manga ayrip qoyunglar, — dédi. **3** Shuning bilen, ular yene roza tutup dua qilghandin kéyin, ikkiylenning üstige qollirini tegküzüp uzitip qoydi. **4** Ular Muqeddes Roh teripidin ewetilgen bolup, Selyukiye shehirige béríp, u yerdin kémige chiqip Siprus ariligha qarap yolgha chiqti. **5** Salamis shehirige yétip kélip, ular Yehudiyelarning sinagoglirida Xudaning söz-kalamini yetküzüshke bashlidi. Yuhanna ularning yárdemchisi idi. **6** Ular pütün aralni arilap chiqip, Pafos shehirige keldi. Ular u yerde Baryeshua isimlik bir kishi bilen uchriship qaldi. U séhirger bolup, saxta peyghember bolghan bir Yehudiy idi. **7** U kishi bu [aralning] rimliq waliyisi Sérgiyus Pawlusning hemrahi idi. Waliy uqumushluq bir kishi bolup, Barnabas bilen Saulni chaqirtip, Xudaning söz-kalamini anglimaqchi boldi. **8** Lékin héliqi séhirger (uning grékche ismi Elimas bolup, «séhirger» dégen menide) ulargha qarshi chiqip, waliyning rayini étiqatidin qayturushni urunmaqta idi. **9** Biraq Muqeddes Rohqa toldurulghan Saul (yene «Pawlus» depmu atilidu) héliqi séhirgerge tikilip qarap **10** uninggha: — Ey, qelbing herxil hiyligerlik we aldanchiliq bilen tolghan Iblisning ogli, hemme heqqaniyliqning düshmini! Perwerdigarning tüz yollirini burmilashni zadi toxtatmasen?! **11** Emdi Rebning qoli üstüngge chüshüti! Közliring kor bolup, bir mezgil künning yoruqini körelmeysen! — dédi. Shuan, bir xil tuman we qarangg'huluq uni basti. U yolni silashturup, kishilerdin méni qolumdin yétilenglar, dep iltiya qilatti. **12** Yüz bergen ishni kórgen waliy Rebning telimige qattiq heyran bolup, Uninggha étiqad qildi. **13** Pawlus bilen uning hemrahligi kémige chiqip, Pafostin Pamfiliye ölkisidiki Perge shehirige bardí. U yerde Yuhanna ulardin ayrilip Yérusalémgha qaytti. **14** Pawluslar bolsa Perge shehiridin chiqip, dawamliq méngip Pisiside yonoidiki Antakya shehirige béríp, shabat küni sinagogqa kirdi. **15** Tewart qisimliridin we peyghemberlarning yazmiliridin oqulghandin kéyin, sinagogning chongliri ularni chaqirtip: — Qérindashlar, eger xalayıqqa birer nesihet sözünglar bolsa, éytinglar, — dédi. **16** Pawlus ornidin turup, qol ishiriti qilip, xalayıqqa mundaq

dédi: — Ey Israilar we Xudadin qorqqanlar, qulaq sélinglar! **17** Bu Israil xelqining Xudasi ata-bowilirimizni tallidi; ular Misirda musapir bolup yashighan waqitlarda ularni ulugh qildi, Özining ézig kötürgen biliki bilen ularni Misirdin qutquzup chiqti. **18** U chölda ulargha texminen qiriq yil ghemxorluq qildi **19** andin Qanaan zéminidiki yette elni yoqitip, ularning zéminlirini ulargha miras qilip berdi. **20** Bu ishlargha aldikeyni bolup texminen töt yüz ellik yil ketti. Kéyin, taki Samuil peyghember otturigha chiqqiche, u ulargha batur hakimlarni tiklep berdi. **21** Andin ular bizge bir padishahni bersiken, dep [Samuil peyghemberdin] tilidi. Shuning bilen Xuda ulargha Binyamin qebilisidin Kish isimlik ademning oggli Saulni tiklep berdi. U qiriq yil höküm sürdi. **22** Biraq [Xuda] Saulni seltenitidin chüshürüp, ulargha Dawutni padishah qilip turghuzup berdi. Xuda uning heqqide guwahliq bérip: «Könglümdikidek bir ademni, yeni Yessening oggli Dawutni taptim. U Méning toluq irademge emel qilidu», — dédi. **23** Özi wede qilghandek Xuda bu ademning neslidin Israil xelqige bir Qutquzhuchi tiklep berdi — u bolsa Eysaning özidur! **24** U xelqning otturisigha chiqishtin alwal, Yehya [peyghember] chiqip, barliq Israil xelqini towa qilishni [bildüridighan] chömlüdüriшни qobul qilinglar, dep jakarladi. **25** Yehya [peyghember] wezipini tamamlighanda, xalayiqqa mundaq dégenidi: «Siler méni kim dep bilisiler? Men siler kütken zat emesmen. Biraq mana, mendin kéyin birsi kélidu, men hetta uning ayagh keshlirini yéshishkimu layiq emesmen!» **26** Ey qérindashlar, Ibrahimning jemetining nesilliri me aranglardiki Xudadin qorqqanlar, bu nijatliqning söz-kalamini silerge ewetildi! **27** Yérusalémda turuwatqanlar we ularning hakimliri [Eysani] tonumay, uning üstidin gunahkar dep höküm chiqarghini bilen, her shabat küni oquidighan peyghemberlerning aldin éytqan sözlirini emelge ashurdi. **28** Gerche ular uningdin ölüm jazasigha höküm qilishqa tégishlik birer gunah tapalmighan bolsimu, waliy Pilatustin yenila uni ölümge mehku qilishni ötündi. **29** Ular [bu] [ishlarni qilip] muqeddes yazmilarda uning heqqide aldin pütülgenlerning hemmisini [özleri bilmigen halda] emelge ashurghandin kéyin, uning jesitini krésttin chüshürüp, bir qebrige qoydi. **30** Lékin Xuda uni ölümidin tirildürdi! **31** Tirilgendin kéyin, u burun özi bilen Galiliyedini Yérusalémghiche egiship kelgenlerge köp künlér ichide [nechke qétim] körünüp turdi. Bu kishiler hazir [Israil] xelqige uning guwahchiliri boluwatidu. **32** Bizmu ata-bowilirimizgha qilin'ghan wedining xush xewirini silerge hazir jakarlaymiz — Xuda Eysani [arimizda] tiklep, bu wedini uning ewladliri bolghan bizlerge emelge ashurdi. Bu heqte Zeburning ikkinchi küyide aldin'ala mundaq pütülgen: «Sen Méning Ogghlum, Özüm séni бүгünki күнде tughurdum». **34** Emdilikte Xudaning Eysagha chirishni qayta körgüzmeý ölümidin tirildüridighanliq heqqide u [muqeddes yazmilarda] mundaq aldin éytqan: «Dawutqa wede qilghan méhir-shepquelerni silerge ata qilimen!» **35** Shunga yene bu heqte yene bir ayette: — «[I Xuda], Séning muqeddes Bolghuchunggha ténining chirishini körgüzmeysen». **36** Chünki Dawut derweqe Xudaning iradisi boyiche öz dewri üçün xizmet qilip, öz ata-bowilirigha qoshulup ölümde uxlap uning téni chirip ketkenidi. **37** Lékin Xuda ölümidin tirildürgüchi bolsa chirishni héch körmidi. **38** Emdi shunga siler shuni bilishinglar kérekki, i qérindashlar, hazir gunahlardin kechürüm qilinsh yoli del shu kishi arqliq silerge jakarliniwatidu. **39** Musa peyghemberge chüshürülgen Tewrat qanuni bilen siler xalas bolalmaywatqan ishlardin uninggha étiqad qilghuchilar u arqliq xalas qilinip heqqaniy qilinidu! **40** Shunga, peyghemberler aldin éytqan shu balayi'apet béshinglarga chüshmesliki üçün éhtiyat qilinglar! — **41**

«Qaranglar, i mazaq qilghuchilar, heyranuhes bolup halak bolunglar! Chünki silerning künliringlarda bir ish qilimenki, Uni birsi silerge élan qilsimu siler shu ishqa hergiz ishenmeysiler!» **42** Pawlus bilen Barnabas sinagogdin chiqiwatqanda, jamaet ulargha kélerki shabat küni bu ishlar heqqide yene sözleshni yélinidi. **43** Sinagogtiki jamaet qaralghanda, nurghun Yehudiylar we Xudadin qorqqan Tewratqa étiqad qilghan Yehudiy emeslermu Pawlus bilen Barnabasqa egeshti. Ikkisi ulargha söz qilip, ularni Xudaning méhir-shepquide ching turushqa dewet qildi. **44** Kéyinki shabat küni, pütün sheher xelqi dégüdek Xudaning söz-kalamini anglighili kélishti. **45** Biraq bundaq top-top ademlerni körgen Yehudiylar hesetke chömüp, Pawlusning sözlirige qarshi tetür gep qilip, uninggha töhmet qildi. **46** Emdi Pawlus bilen Barnabas téximu yörelik halda mundaq dédi: — Xudaning söz-kalamini aldi bilen siler [Yehudiy xelqige] yetküzüsh kérek idi. Lékin siler uni chetke qéqip özünglarni mengülik hayatqa layiq körmigendin kéyin, mana biz [silerdin] burulup ellerge yüzlinimiz! (aiónios g166) **47** Chünki Perwerdigar [muqeddes yazmilarda] bizge mundaq buyrughan: — «Men Séni [yat] ellerge nur bolushqa, Yer yüzining chet-yaqilrighiche nijatliq bolushug üçün Séni Atidim». **48** Ellerdikiler bu sözni anglap, xushal bolushup Rebning söz-kalamini ulughlashti; mengülik hayatqa érishishke békitlengenlerning hemmisi étiqad qildi. (aiónios g166) **49** Shundaq qilip, Rebning söz-kalamini pütkül zémin'gha tarqaldi. **50** Biraq Yehudiylar Xudadin qorqqan yuqiri tebiqlik ayallarni hem sheher mötiwerlirini qutritip, Pawlus bilen Barnabasqa ziyankeshlik qilghuzup, ular ikkisini öz yurtliridin qoghlap chiqardi. **51** Emma Pawlus bilen Barnabas ulargha qarap ayaghliridiki topini qéqishturuwétip, Konya shehirige qarap mangdi. **52** [Antakyadiki] muxlislar bolsa xushalliqqa hemde Muqeddes Rohqa toldurildi.

14 Konya shehiride shundaq boldiki, Pawlus bilen Barnabas Yehudiylarning sinagogigha kirgende, jamaetke shundaq sözlidiki, netijide Yehudiylar we Gréklerdinmu nurghan kishiler étiqad qildi **2** (halbuki, ishenmigen Yehudiylar [yat] elliklerning köngüllirini zehelerlep, ularni qérindashlarga qarshi turushqa qutratti). **3** Shunga [Pawlus bilen Barnabas] u yerde xéli uzun turup, Rebege tayinip yörelik halda [xush xewerni] jakarladi; Reb ularning qolliri bilen möjizilik alametler we karametlerni körsitip öz méhir-shepquining söz-kalamigha guwahliq berdi. **4** Buning bilen sheher xelqi ikkige bölünüp kétip, beziliri Yehudiylar terepte, beziliri bolsa rosullar terepte turdi. **5** Axirda, bir qisim yat ellikler bilen Yehudiylar arisida (öz bashliqliri bilen birlikte) rosullarni qiynap, chalma-késeq qilish qutrattuluq bash kötürdi. **6** Lékin ular bu ishtin xewer tépip, shu yerdin géchchip Likawunya rayonidiki Lистра we Derbe sheherliri hemde etrapniki yurtlarga qarap mangdi. Ular shu yerlerde xush xewerni dawamlıq jakarlawerdi. **8** Shu chaghda, Lистра shehiride putlirida maghduri yoq, héch méngip baqmighan bir tughma palech olturatti. **9** Pawlus söz qiliwatqanda, bu adem uninggha qulaq sélip olturatti. Pawlus uninggha köz tikip uning saqaytilishigha ishenchi barliqini körip yétip, **10** yuqiri awaz bilen: — Örnungdin des tur! — dédi. Héliqi adem shuan ornidin des turup méngishqa bashlidi. **11** Lékin Pawlusning bu ishini körgen top-top ademler Likawunya tili bilen: — Ilahlar insan qiyapitige kirip arimizgha chüshüptu! — dep warqiriship ketti. **12** Ular Barnabasni «Ilah Zéus» dep atashti we Pawlusni sözeshte bashlamchi bolghachqa uni «Ilah Hérmiss» dep atashti. **13** Sheherning sirtida «Zéus Ilah»ning butxanisi bar idi. Shu [butxanidiki] kahin sheher derwazisigha öküw we gül chembireklerni élip kélip, xelq bilen bille rosullargha atap qurbanliq qilmaqchi boldi. **14** Lékin rosullar

Barnabas bilen Pawlus bu ishini anglap, kiyim-kécheklarini yirtqan halda, köpchilikning arisigha yügürtip kirip, warqirap mundaq dédi: **15** — Xalayıq, bu ishlarni néme dep qiliwatisiler?! Biz silerge oxshash héssiyattiki insanlarmiz! Biz silerge bu erzimes nersilerni tashlap, asman-zémin, déngiz-okyan we ulardiki barliq mexlurlarni Yaratquchi hayat Xudaghila ibadet qilishinglar kérek dep jakarlawatimiz! **16** Burunqi dewrlerde, u herqaysi ellerni öz yollirida méngishqa yol qoyghan. **17** Shundaq bolsimu, U Özini ispatlaydighan guwahliqni qaldurmighan emes. Chünki U hemishe silerge shapaet körsitip, yamghurni öz waqtida ershtin yaghdurup mol hosul ata qilip, ash-tamaq bilen silerni toyghuzup, qelbinglarni xushalliqa chömdürüp keldi. **18** Hetta ular bu sözlerni qilghan bolsimu, xalayıqning ulargha atap qurbanliq qilishini aranla tosuwaldi. **19** Lékin Antakya we Konya sheherliridin bezi Yehudiylar kélip, kishilerni özlirige qayil qilishi bilen, xelq Pawlusni chalma-késesk qildi, andin uni öldi dep qarap, sheher sirtigha sörep achiqip tashliwetti. **20** Lékin muxlislar uning etrapigha olashqanda, Pawlus ornidin turup, sheherge qaytip kirdi. Etisi, u Barnabas bilen bille Derbe shehirige ketti. **21** Emdi ular Derbe shehiride xush xewer jakarlap, nurgun ademlerni [Meshige] muxlis bolushqa kirgüzgendin kéyin, ikkiylen Listra, Konya we Antakya sheherlirige qaytip bardı. **22** Ular u yerlerde muxlislarning qelblirini kücheytip, ularni étiqadta ching turushqa righbetlendürüp, shundaqla: — Biz Xudaning padishahliqigha kirishte nurgun jap-mushquetlerni béshimzidin ötküzüshimiz muqerrer bolidu, — dep nesihet qildi. **23** Ular yene herqaysi jamaet ichide aqsqaqallarni tallap belgilep, dua qilish we roza tutush arqiliq ularni özliri étiqad baghliglan Rebge tapshurdi. **24** Ikkiylen Pisiydiye rayonidin ötüp Pamfliye ölkisige keldi. **25** Ular Perge shehiride söz-kalamni yetküzgendin kéyin, Attalya shehirige bardı. **26** Andin u yerdin kémige chiqip, [Suriyediki] Antakyaqha qarap ketti. Ular eslide shu yerde özliri hazir tamamlighan bu wezipini ada qilishqa [jamaettikiler teripidin] Xudaning méhri-shepqitige tapshurulghanidi. **27** Qaytip kelgende, ular jamaetni bir yerge jem qilghanda, ulargha Xudaning özliri arqiliq qilghan barliq emellirini, shundaqla Xudaning qandaq qilip elliger étiqadning bir ishikini achqanliqini sözlep berdi. **28** Ular u yerde muxlislar bilen bille uzun mezgil turdi.

15 Shu chaghlarda beziler Yehudiye ölkisidin kélip, [Antakya'diki] qérindashlarga: — Siler Musa [peyghemberge] tapshurulghan yosun boyiche xetne qilinishni qobul qilmisanglar, qutquzulmaysiler! — dep telim bérishe bashlidi. **2** Bu ish toghrisida chong majira chiqqan bolup, Pawlus bilen Barnabas ikkiylen shu kishiler bilen keskin munazire qilishqandin kéyin, [qérindashlar] Pawlusni, Barnabasnı, shundaqla ularning arisidin birnecheylenni bu mesile toghrisida rosullar we aqsqaqallar bilen körüshshe Yérusalémgha barsun dep békitgen. **3** Shundaq qilip ular jamaet teripidin yolgha sélinip, sepiride Fenikiye rayoni we Samariye ölkisidin bésip ötüp, barghanla yéride ellingernimu towa qilip [étiqad] yolgha kirgenlikini tepsiyli sözlidi. Bu xewer barliq qérindashlarni zor shadliqa chömgüzdı. **4** Pawluslar Yérusalémgha kelginide, ular jamaettikiler, rosullar we aqsqaqallar teripidin qarshi élinip, köpchilikke Xudaning özliri arqiliq barliq qilghan emellirini bayan qilip berdi. **5** Lékin Perisiy mehzipidikilerdin étiqad yolgha kirgen beziler ornidin turushup: — Mushu [yat elliklerni] xetne qilish kérek, shundaqla ulargha Musagha chüshürülgen Tewrat qanunigha emel qilishi kéreklikini jékilesh kérek! — dédi. **6** Shunga rosullar bilen aqsqaqallar bu mesilini muzakire qilish üçün jem

bolushti. **7** Uzun söhbetlishishtin kéyin, Pétrus ornidin turup mundaq dédi: — Qérindashlar, desleptiki künlérde Xudaning ichinglardin méni tallap méning aghzim arqiliq xush xewerdiki söz-kalamni yat elliklerge anglitip ularning étiqad qilishida wasite qilishqa békitkenlikidin xewiringlar bar. **8** We insanlarning qelbini bilgüchi Xuda Muqeddes Rohni bizge ata qilghinidek, ularghimu ata qildi. **9** Shundaq qilip, Xuda ularni biz bilen héchqandaq perqlendürmey, ularning qelblirini étiqad arqiliq pak qildi. **10** [Ehwal mana shundaq iken], emdi siler néme üçün özimiz we ata-bowilirimizmu kötürelmigen bir boyunturuqni muxlislarning boynigha artmaqchi bolup, Xudani sinimaqchi bolisiler?! **11** Emdilikte, biz bolsaq Reb Eysaning méhir-shepqitige tayinip ulargha oxshash qutquzulimiz, dep ishinimiz. **12** [Bu sözdin kéyin], Barnabas bilen Pawlus chiqip, Xuda özliri arqiliq yat elliklerning arisida körsetken barliq möjizilik alametlerni we karametlerni bayan qilip berdi; köpchilik ulargha qulaq sélip sükütte turdi. **13** Ularning sözi tügigendin kéyin, Yaqup mundaq dédi: — Qérindashlar, manga qulaq sélinglar! **14** Bayatin Shiméon Xudaning yat elliklernimu bashntinla shapaet bilen yoqlap, ularning arisidin Öz nami üçün bir xelq chiqiridighanliqini chüshendürüp ötti. **15** Peyghemberlerning éytqanirimu buninggha uyghun kélidu, xuddi [muqeddes yazmilarda] munu sözler pütülgende: — **16** — «Mushu ishlardin kéyin, Men qaytip kélip, Dawutning yiqilghan chédirini yéngibashntin qurup tikleymen, Uning xarabiliklerini qayta bina qilip, eslige keltürimen. **18** Shundaq qilip, jahandiki bashqa insanlarmu, yeni Méning namim bilen atalghan barliq eller Méni izdep tapidu» deydu bu ishlarni emelge Ashurghuchi we shundaqla ularni ezeldin ayan qilip kelgen Perwerdigar!» (aiön q165) **19** — Shuning üçün xulasesh shuki, yat ellikler arisidin towa qilip Xudagha étiqad baghliglanlarga aware-éghirchilik sélip qoymasliqimiz kérek; **20** peqet ulargha: «Butlarga atilip bulghan'ghan nersilerni yéyishtin, jinsiy buzluqlutun, qanni we boghup soyulghan haywanlarning göshliridinnimu yéyishtin néri bolunglar» dep tapilap, bir parche xet yazayli. **21** Chünki qedimki dewrlerdin tartip her sheherde shabat künde sinagoglarda Musa [peyghember]ning éytqanliri oqulup, uning körsetmiliri ögitilip kelgen. **22** Shuning bilen rosullar, aqsqaqallar, shundaqla Yérusalémdeki pütkül jamaettikiler öz arisidin birnechche ademni tallap, ularni Pawlus we Barnabas bilen bille Antakyaqha ewetishni layiq kördi. Eslide qérindashlar ichide bashlamchi bolghan Yehuda (Barsabas depmu atilidu) bilen Silaslar buninggha tallandi. **23** Xet bolsa ulargha tapshuruldi, uningda mundaq yézilghanidi: — «I Antakya, Suriye we Kilikiyede turuwatqan yat ellik qérindashlar, — [Yérusalémdeki] qérindashliringlardin, rosullar bilen aqsqaqalardin silerge salam! **24** Arimizdin bezi kishiler chiqip yéninglarga bérıp, sözliri bilen silerni biaramalqa sélip könglünglarni parakende qilip qoyghanliqini angliduq. Lékin biz ulargha héchqandaq söz-emr qilmiduq. **25** Shu sewebtin, biz bu ishta oylirimiz bir yerdin chiqqandin kéyin, arimizdin tallan'ghan birnechcheylenni söyümlük Barnabas we Pawlusimiz bilen bille yéninglarga ewetishni qarar qilduq. **26** Bu ikkiylen Rebbimiz Eysa Meshihning nami üçün hayatini xeterge tewekkül qilghan kishilerdur. **27** Shunga biz Yehuda bilen Silasni yazghanlirimizni silerge öz aghzi bilennimu sözlep bersun dep, yéninglarga ewettuq. **28** Gepning poskallisigha kelsek, Muqeddes Rohqa, shundaqla bizlirimiz shu layiq körün'genki, töwendiki zörür bolghan ishlardin sirt, silerge héchqandaq bashqa ishni yükliqueslikimiz kérek: **29** — Butlarga atalghan nersilerdin, qanni we boghup soyulghan haywanlarning göshliridin yéyishtin we jinsiy

buzuqluqning neri bolush — siler mushu birneche ishtin saqlansanglar, yaxshi qilgan bolisiler. Aman-xatirjem bolunglar!» **30** Shundaq qilib, ular [qérindashlar] teripidin yolgha sélinip, Antakyagha bardi. U yerde pütün jamaatliklarni yighip, xetni ulargha tapshurdi. **31** Ular xetni oqup, uningdin bolghan righbet-tesellidin zor shadlandi. **32** Yehuda we Silaslar ózlimu pyghemberlerdin bolup, qérindashlarni nurghun söz-nesihetler bilen righbetlendürüp, ularni quwwetlendürdi. **33** [Yehuda we Silaslar] u yerde bir mezgilni ötküzgengen kéyin, Antakyadiki qérindashlarning sepirige amanlik tiligin halda uzitishi bilen, ular ózilirini ewetken [Yérusalémliklarning] qéshigha qaytti. **34** Lékin Pawlus we Barnabas Antakyada qélip, bashqa nurghun qérindashlarning hemkarliqida telim bérip Rebning söz-kalamidiki xush xewirini jakarlap turdi. **36** Lékin yene birneche künderdin kéyin Pawlus Barnabasqa: Biz burun Rebning söz-kalamini yetküzgen hemme sheher-yézilargha bérip, qérindashlarning yénigha bérip, halini sorap kéyleyli, — dédi. **37** Barnabas bolsa Yuhanna (Markusmu déyilidun)ni bille élip barmaqchi bolghanidi. **38** Biraq Pawlus aldinqi qétim Pamfiliye ölkiside ulardin ayrilib ketken, Rebning xizmitide ular bilen bille [davamliq] seper qilminghan Markusni yene élip bérishni aqilanilik emes dep qaridi. **39** Shuning bilen ikkiylen otturisida bek keskin ixtilap bolup, axir bérip ular bir-biridin ayrilib kétéshti. Barnabas Markusni élip, kéminge olturup Sipro ariligha ketti. **40** Pawlus bolsa Silasni tallidi; qérindashlarning ikkiyleni Xudaning shapaítige amanet qilishi bilen u ikkisi yolgha chiqti. **41** U emdi Suriye we Kilikiye ölkilirini arilap ötüp, [herqaysi jaylarda] jamaetlerni quwwetlendürdi.

16 Andin u Derbe we Listra sheherligimu bardi. Mana, shu yerde étiqadchi Yehudiy bir ayalning oghli, Timotiy isimlik bir muxlis bar idi. Uning atisi bolsa grék idi. **2** Listra we Konya sheherliridiki qérindashlarning hemmisi uning toghruluq yaxshi guwahliq béretti. **3** Pawlus uni özi bilen bille élip mangmaqchi boldi. Biraq bu yerdiki Yehudiylarning hemmisi [Timotiyning] atisining grék ikenlikini bilgechke, Pawlus uni élip xetne qildurdi. **4** Ular sheher-yézilardin ótkech, Yérusalémdeki rosullar bilen aqsqaallar [yat ellerge] békitken belgimilerni ularning riaye qilishi üçün tapshurdi. **5** Shundaq qilib, jamaetler étiqadta kücheytilip, sanlirimu kündin-kün'ge köpeydi. **6** Muqeddes Roh ularning Asiya ölkiside söz-kalamni jakarlashigha yol qoymighan bolup, Pawluslar emdi Frigiye we Galatiya rayonliridin ötüp, **7** Misiye rayonigha kelgenden kéyin, Bitiniye ölkisige kirmekchi boldi. Biraq Eysaning Rohi ulargha bundaq qilishiqimu yol qoymidi. **8** Shuning bilen ular Misiyedind ötüp, déngiz boyidiki Troas shehirige chüshdi. **9** Shu küni kechte, Pawlusqa bir ghayibane körünüş körünüp, Makédoniyelik bir kishi uning aldaida öre turup: — [Déngizdin] ötüp, Makédoniyeghe kélip, bizge yardem bergeysen! — dep ötündi. **10** U bu körünüşni körgendin kéyin, Reb bizni jezmen u kishilarning qéshigha bérip, ulargha xush xewer jakarlashqa chaqirghan, dégen xulasige kélip, derhal Makédoniyeghe bérishqa teyyarlanduq. **11** Biz kéminge chiqip, Troastin yolgha chiqip, Samodrak ariligha qarap yol alduq we etisi [Makédoniyediki] Néapolis shehirige yétip barduq. **12** U yerdin Makédoniyening shu rayonidiki Filippi dégen muhim shehirige öttuq. Bumu Rimdiki bir mustemlike sheher idi. Biz bu yerde birneche kün turduq. **13** Shabat küni, [sheher] derwazisidin chiqip derya sahilige barduq; chünki biz u yerde dua-tilawet qildighan bir jay bar dep oyliuq; derweqe shundaq boldi. Biz olturup, u yerge yigilghan ayallargha sözleshke bashliduq. **14** Ularning ichide sösun rést sodisi qildighan, Tiyatira shehirilik, Xudadin qorqidighan Lidya isimlik bir ayal bar idi. Reb uning qelbini Pawlusning éytqanlirini qobul qilishqa

achtu. **15** U ailisidikiler bilen chömüldürülgén bolup bizdin ötünp: — Eger siler ménu [heqiqeten] Rebe étiqad qilghuchi dep bilsengler, méning öyümge bérip turunglar! — dep ching turup bizni maqullatdi. **16** Bir küni biz shu dua qildighan jaygha kétép barghinimizda, bir dédek bizge yoluqti; bu qizgha pal salghuchi bir jin chaplishiwalghanidi; dédek xojayinlirigha pal sélish yoli bilen nurghun payda tépib bergenedi. **17** U yol boyi Pawlus we bizge egiship: — Bu kishiler Hemmidin aliy Xudaning qulliri, ular silerge nijatliq bir yolini jakarlaydu! — dep warqirap mangdi. **18** U uda köp künlér shundaq warqiridi. Bu ish Pawlusning qelbini azablap, u qizgha burulup, jin'gha: — Eysa Mesihning nami bilen buyruymenki, uningdin chiq! — déyishigila, jin shuan chiqip ketti. **19** Dédekning xojayinliri uninggha baghlighan pul tépish ümidining yoqqa chiqqanliqini körip, Pawlus bilen Silasqa qol sélip, ularni bazar meydanigha sörep, hökümdarlarning aldigha élip bardi. **20** Ular ikkiyleni soraqchi emeldarlarning aldigha chiqirip: — Bu ademler Yehudiylar bolup, shehirimizni qalaymiqanlashturuwetmekte. **21** Biz bolsaq rimliqlarmiz, ular qanunimizgha xilap bolghan we qobul qilishqa yaki yürgüzüshe bolmaydighan qaide-yosunlarni terghib qilawitidu! — dep shikayet qildi. **22** Toplan'ghan xalayiqmu ulargha hujum qilishqa qozghaldi; soraqchi emeldarlar ularning kiyimlirini yirtip yalingachlap, kaltek bilen dumbilashqa emr chüshürdi. **23** Ikkiyleni kaltek bilen köp dumbilighandin kéyin, ularni zindan'gha tashlidi we shundaqa gundipayni qattiq közitishke buyrudi. **24** U buyruqni tapshuruwélissh bilen ularni zindanning ichkiridiki kamérgha solap, putlirigha ishkel saldi. **25** Tün yérimde, Pawlus bilen Silas dua qilib, Xudagha médhiye küylirini éytwatatti. Bashqa mebuslar bolsa qulauq sélip anglawatatti. **26** Tuyuqsiz qattiq yer tewresh yüz berdi; zindanning ullirimu tewrinip ketti we zindanning hemme ishlikliri shuan échilip, herbir mebusning kishenlirimu chüshüp ketti. **27** Gundipay uyqudin oyghinip, zindanning ishliklirining ochuq turghanliqini körip, mebuslar qéchip kétipu dep oylap, qilichini sughurup élip, özini öltürüwalmagchi boldi. **28** Lékin Pawlus qattiq awazda: — Özüngge zerer yetküzme, hemmimiz bar! — dep warqiridi. **29** Gundipay: Chiraghlarni keltüringlar dep towap ichkirige étilib kirip, titrigen halda Pawlus bilen Silasning ayighigha yiqildi. **30** Andin ularni tashqirigha élip chiqip: — Qutquzulushum üçün néme qilishim kérek? — dep soridi. **31** Reb Eysagha étiqad qilghin, we shundaq qilsang, özüng hem ailengdikilermu qutquzulidu! — dédi ular. **32** Shuning bilen, ikkiylen uninggha we uning barliq ailisidikilergé Rebning söz-kalamini yetküzdi. **33** Kéche shu saetning ózidila [gundipay] ularni beshlap chiqip, yarilirini yuyup tazilidi; andin u derhal ailisidikiler bilen chömüldürüşni qobul qildi; **34** ikkiyleni öz öyige bashlap kélip, ularning aldigha dastixan saldi. U pütkül ailisidikiler bilen Xudagha étiqad qilghanliqtin zor shadlandi. **35** Etisi etigende, soraqchi emeldarlar yasawullarni zindan'gha ewetip: — U ikkiyleni qoyuwétinglar! — dep buyrudi. **36** Gundipay Pawlusqa bu sözni yetküzüp: — Soraqchi emeldarlar ikkinglarni qoyuwétiş yarliqini chüshürdi. Siler emdi zindandin chiqip, tinch-aman yolunglarga chiqinglar, — dédi. **37** Biraq Pawlus yasawullargha: — Biz Rim puqraliri bolsaqmu, emeldarlar bizni soraq qilmayla xalayiqning aldaida kaltek bilen dumbalap, zindan'gha tashlidi. Emdi ular hazir bizni yoshurunche qoghlimaqqhimu? Yaq, bundaq qilsa bolmaydu! Emeldarlar ózliri kélip bizni chiqarsun! — dédi. **38** Yasawullar bu sözlerni soraqchi emeldarlargha yetküzdi. Ular ikkiylening Rim puqrasini ikenlikini anglap qorqup ketti; **39** ularning könglini élishqa [zindan'gha] bérip, ularni zindandin élip chiqqandin kéyin, sheherdin chiqip kétishni qayta-qayta ötündi. **40** Ikkiylen

zindandin chiqishi bilan Lidiyaning öyige bard; andin u yerde qérindashliri bilan köriühü, ularni righbetlendürgendin keyin, yolgha chiqip ketti.

17 Ular sepirini dawam qilib Amfipolis we Apolloniya sheherliridin ötüp, Tésalonika shehirige keldi. U yerde Yehudiylarning sinagogi bar idi. **2** Pawlus aditi boyiche ularning arisigha kirip, uda üç shabat küni u yerde jem bolghanlar bilen muqeddes yazmilarni sherhlep munaziriliship, **3** ulargha Mesihning azab-ogubetler tartqandin keyin ölümdin tirilishi muqerrer dep chüshendürdi hem ispatlidi we: — Men silerge jakarlighan mushu Eysa del Mesihning Özi shul — dédi. **4** [Yehudiylarning] ichidin beziler qayil bolup ishinip, Pawlus bilen Silasqa qoshuldi; shundaqla Xudadin qorqidighan Gréklerdin zor bir top ademler we az bolmighan yuqiri tebiqidiki grék ayallarmu shundaq ishendi. **5** Biraq Yehudiylar buninggha heset qilib, birnechche qebih ademlerni yighip, bir top kishilerni toplap, sheherni astin-üstün qiliwetti. Yehudiylar Pawlus bilen Silasni sheher xelq [kéngeshmisige] tapshurup bérish üçün ularni tutush muqesitide Yason isimlik birsining öyige basturup bard. **6** Lékin ular ikkiylenni tapalmay ular Yason we bashqa birnechche qérishdashni sheher emeldarlarining aldigha tartip apirip: — Jahanni astin-üstün qiliwetken ashu ademler mushu yergimu yétip keldi; **7** Yason ularni öyide qobul qildi. Ular Eysa isimlik bashqa bir padishah bar dep jakarlap, Qeyserning permanlirigha qarshi chiqiwatidu! — dep chuqan selishti. **8** Ular bu sözler bilen xalayiqla we sheher emeldarlarini dekke-dükkige selip qoydi. **9** Emeldarlar Yason we bashqa tutup kélin'genlerdin kapalet puli alghandin keyin, ularni qoyuwetti. **10** Qérindashlar hayal bolmay Pawlus bilen Silasni shu küni kéchide Bériya shehirige ewetiwetti. Ular u yerde yétip barghanda, Yehudiylarning sinagogigha kirdi. **11** U yerdiki [sinagogdikiler] Tésalonikadikilerge qarighanda ésil xisletlik bolup, söz-kalamni qiziqip anglidi we ularning éytqanlirining toghra yaki xataliqini éniqalap bilish üçün, herküni muqeddes yazmilarni qétirginip izlendi. **12** Netijide, ulardin nurghun Yehudiylar, ésilzade grék ayallardin bir qismi we shundaqla xéli köp grék erler étiqad qildi. **13** Lékin Tésalonikadiki Yehudiylar Xudaning söz-kalamining Pawlus arqiliq Bériyadimu jakarliniwatqinini anglap, u yergimu bérip topilang kötürmekchi bolup, ammuni qutratti. **14** Shuning bilen qérindashlar Pawlusni derhal déngiz boyigha ewetiwetti. Silas bilen Timotiy bolsa Bériyada qaldi. **15** Pawlusni uzitip mangghanlar uni Afina shehirigiche élip bard. Andin ular Pawlusning: — «Siler Silas bilen Timotiygha mumkinqeder méning yéninggha tézraq kelsun dep yetküzüp qoyunglar» dégen tapshuruqini élip, [Bériyagha] qaytip keldi. **16** Pawlus Afina shehiride Silas bilen Timotiyni küttip turghanda, pütkül sheherdikilerning butpereslikke bérilip ketkenlikini körip, rohi qattiq azabladi. **17** Shunga u sinagogda Yehudiylar we Xudadin qorqidighanlar bilen hem shuningdek herküni bazarda uchrighanla kishiler bilen munazirilishetti. **18** «Épikurlar» we «Stoiklar» dep atalghan bezi peylasolarmu uning bilen munazirilishiske bashlidi. Ulardin beziler: — Bu bilernem pochi néme dep jöylüwatidu? — déyishti. Yene beziler Pawlusning Eysa we ademlerning ölümdin tirildürüldighanliq heqqidiki xush xewerni jakarlighanliqin: — U yat ilahlarning terghibatchisi oxshaydu! — déyishti. **19** Shunga, ular Pawlusni élip «Aréopagus» dégen [kéngesh] meydanigha apirip: — Sen tarqitiwatqan yéngi telimining néme ikenlikini bizmu bilek qandaq? **20** Chünki sen bezi gheyriy ishlarni quliqimizgha yetküzüwatisen, biz ularning menisi zadi néme ikenlikini bilgümüz bar, — déyishti **21** (emdi Afinaliqlar we u yerde

туруwatqan chet'elliklarning hemmisi waqtini birer yéngiliqini yetküzüsh yaki anglashtin bashqa ishqqa serp qilmaytti). **22** Shunga Pawlus Aréopagus meydanining otturisigha chiqip mundaq dédi: Ey Afina xelq! Silerning her jehettin jin-ilahlargha choqunushqa qattaq bérilenghliklarni kördüm. **23** Chünki hemme yerni arilap, silerning tawapahliriglarini közdin kechtürginimde, üstige «Namelum bir Xudagha atalghan» dep pütülgen béghishlimisi bar yene bir qurban'gahni kördüm. Emdi men siler tonumay turup ibadet qiliwatqan shu [Xudani] mana hazir silerge tonushturup jakarlay. **24** Pütkül alemni we uningdiki barliq mewjudatlarni yaratqan Xuda asman-zeminning Igsi bolup, insanlarning qoli bilen yasalghan ibadetxanlarda turmaydu, **25** yaki birer nersige hajiti chüshkendek insanlarning qollirining ejrige mohtaj emestur, chünki U özi hemme janigargha hayatliq, nepes, shundaqla [éhtiyajliq bolghan] hemme nersini ata qilidu. **26** U birla ademdin insaniyettiki barliq milletlerni barliqqa keltürdi, ularni pütün yer yüzige orunlashturup, ulargha xas bolghan peyt-pesiller hemde turidighan jaylirining pasillirini aldind belgilep berdi. **27** Bularning meqsiti «Insanlar méni izdisun, belkim silashturup tapsun» dégenliktur. Emeliyette, u héchqaysimdin yiraq emes. **28** Chünki biz Uningda yashaymiz, heriket qilimiz we Uningda wujudimiz bardur; aranglardiki bezi shairlar éytqinidek: «Biz Uning neslidurmiz!». **29** Shunga, Xudaning nesli bolghachqa, biz Tengri Bolghuchini altun-kümüsh yaki tashtin yasalghan, hünernening mahariti we tesewwuri bilen uyulghan birer nersige oxshaydu, dep oylimasliqimiz kérek. **30** Shunga Xuda burunqi zamanlardikilerning shundaq ghepletlik waqitlirini neziridin saqit qilghini bilen, lékin bügünki künde U hemmila yerde pütün insanlarni insanlirigha towa qilishqa emr qilmaqta! **31** Chünki U özi tikligen insan arqiliq pütkül dunyani heqqaniylik bilen soraq qilidighan bir küni belgilidi; U uni ölümdin tirildürgenliki bilen bu ishning muqerrer ikenlikige ispat bergenidi. **32** [Pawlusning] «ölgenlerning tirilishi» heqqide éytqanlirini anglighanda beziler uni mesxire qilishqa bashlidi. Yene beziler: — Bu ish heqqide sendin yene anglayli, — dédi. **33** Buning bilen, Pawlus meydanidin chiqip ketti. **34** Biraq beziler uninggha qoshulup, étiqad qildi. Bularning ichide «Aréopagus» kéngeshme hey'etliridin biri bolghan Diyonisiyus we Damaris isimlik bir ayal, shuningdek bashqa birqanche kishimu bar idi.

18 Bu ishlardin keyin, Pawlus Afina shehiridin ayrilip Korint shehirige bard. **2** U u yerde Pontus ölkiside tugulghan Akwila isimlik bir Yehudiy bilen uning ayali Priskillani uchratti. Ular [Rim] [impératori] Klawdiyusning barliq Yehudiylar Rim shehiridin chiqip kétishi kérek, dégen yarliq seweblik yéqinda Italiyedin kelgenidi. Pawlus ular bilen tonushup, **3** ular bilen kesipdash bolghachqa, bille turup ishldi (chünki ular chédirchilik bilen shughullinatti). **4** Herbir shabat künde u Yehudiylarning sinagogigha kirip, Yehudiylar we gréklar bilen munaziriliship ularni [Xudaning söz-kalamigha] qayil qilishqa tirishatti. **5** Biraq Silas bilen Timotiy Makédoniyedin kelgendin keyin, Pawlus söz-kalamni yetküzüshke aldiridi, jan köydürüp Yehudiylargha: — Eysa — Mesihning Özidur, dep guwahliq berdi. **6** Lékin, ular uninggha qarshi chiqip uni haqaretlidi. Buning bilen Pawlus péshini qéqip, ulargha: — Öz qéninglar öz béshinglarga chüshsun! Men buninggha jawabkar emesmen! Bügündin bashlap, men [silerdin burulup] yat elliklerge barimen, — dédi. **7** Buning bilen Pawlus ulardin ayrilip, Titiyus Yustus isimlik, Xudadin qorqidighan bir kishining öyige bérrip turdi. Uning öyi sinagogning yénida idi. **8** Emdi sinagogning chongi Krispus pütün ailisidikiler bilen Rebge

étiqad qildi. Nurgun Korintliqlar mu bu xewerni anglop, étiqad qilip chömüldürüshni qobul qildi. **9** Reb kéchide Pawlusqa bir ghayibane körünüş arqiliq wehiy yetküzüp uninggha: — Qorqma, sükit qilmay sözle, **10** chünki Men sen bilen bille. Héchkim sanga qol sélip zerer yetküzmeydi, chünki Méning bu sheherde nurgun kishilirim bar, — dédi. **11** Shuning bilen Pawlus u yerde bir yil alte ay turup, u yerdiki kishiler arisida Xudaning söz-kalamini ögetti. **12** Emma Galliyo Axaya ölkisining waliyisi bolghan waqtda, Yehudiylar birliship Pawlusni tutup Galliyoning «soraq texti»ning aldigha apirip, uning üstidin: Bu adem kishilerni qanun'gha xilap halda Xudagha ibadet qilishqa qayil qiliwatidu! — dep shikayet qildi. **14** Pawlus aghzini achay dep turushigha, waliy Galliyo Yehudiylargha: — Derweqe, i Yehudiylar, bu shikayitnglar birer naheqliq yaqi éghir jinayet toghrisida bolghan bolsa, sewrchanliq bilen silerge qulash salsam orunluq bolatti. **15** Biraq bu ish [peqet] bezi namisimlar, sözler we özünglarning [Tewrat] qanuninglar üstide talash-tartishlarga chétishliq iken, uni özünglar bir terep qilinglar! Men bundaq ishlargha soraqchi bolmaymen! — dédi. **16** Shuning bilen u ularni soraq texti aldinin heydey chiqardi. **17** Xalayıq sinagogning chongı Sosténisni tutuwélip, soraq textining aldida qattiq urghili turdi. Biraq [waliy] Galliyo bu ishlarning héchqaysisigha qilche pisent qilmidi. **18** Pawlus Korint shehiride yene köp künlerni ötküzgandin kéyin, qérindashlar bilen xoshliship, Priskilla we Akwilalarning hemrahliqida kémige olturup, Suriyeghe qarap ketti. [Yolgha chiqishtin ilgiri] u Kenqriya shehiride Xudagha ichken bir qesimidin chachlirini chüshürüwetkenidi. **19** Ular Efesus shehirige barghandin kéyin, u Priskilla we Akwilani qaldurup qoyup özi [shu yerdiki] sinagogqa kirip, Yehudiylar bilen munazirileshti. **20** Ular uni uzunraq turushqa telep qiliwidi, u qoshulmay, **21** «Men qandaqla bolmisun kéler héytini Yérusalémnda ötküzimen; andin Xuda buyrusa, silerning yéninglarga yene kélimen», — dep ular bilen xoshliship, Efesusin kéme bilen yolgha chiqti. **22** U Qeyseriy shehiride kémidin chüshüp, [Yérusalémgha] chiqip jamaet bilen hal sorashqandin kéyin, Antakya shehirige chüshüp ketti. **23** Antakyada bir mezigil turghandin kéyin, u yene yolgha chiqip Galatiya we Frigiye yurtlirini bir-birlep arilap, barghanla yéride barliq muxlislarning étiqadini quwwetlidi. **24** Bu arida, Iskenderiy shehiride tugulghan Apollus isimlik bir Yehudiy Efesus shehirige keldi. U natiq adem bolup, muqeddes yazmilardin xélila chongqur sawati bar adem idi. **25** U Rebning yoli toghruluq telim alghan bolup, otluq roh bilen Eysa heqqide eynen sözlep telim béretti. Biraq uning xewiri peqet Yehya [peyghember]ning yürgüzgen chömüldürüshi bilen cheklinetti. **26** U sinagogda yürekliq sözleshke bashlidi. Uni anglighan Priskilla bilen Akwila uni öyige élip bérip, uninggha Xudaning yolini téximu tepsiyli chüshendürdi. **27** Kéyin, Apollus Axaya ölkisige barmaqchi bolghanda, [Efesusluq] qérindashlar [Axayadiki] muxlislargha xet yézip, ular din Apollusni qarshi élishni bekmu telep qildi. U shu yerge bérip, Xudaning méhirshoppiti arqiliq étiqad qilghanlarga qoshulup, ulargha zor yarmemde boldi. **28** Chünki u xelq-alem aldida Yehudiylar bilen munaziriliship, ulargha küchlük reddiyé bérip, muqeddes yazmilarni sherhlishi bilen Mesihning Eysa ikenlikini ispatlap berdi.

19 Apollus Korint shehiridiki waqtda, Pawlus seper qilip, ichki quruqluq arqiliq Efesus shehirige keldi. U yerde bezi muxlislar bilen uchriship, **2** ular din: — Silér étiqad qilghininglarda, Muqeddes Roh silerge ata qilin'ghanmu? — dep soridi. — Yaq, biz hetta Muqeddes Roh bar

dégenni zadi anglimaptikenimiz, — dep jawab berdi ular. **3** Pawlus yene: — Undaqta, siler qandaq chömüldürülüshte chömüldürülgensiler? — dep soridi. — Biz Yehya [peyghember] yetküzgen chömüldürülüshtini qobul qilduq, — dédi ular. **4** Pawlus: — Yehya [peyghember] xelqge yetküzgen chömüldürülüş bolsa, unahlargha towa qilishni bildüridighan chömüldürülüş bolup, ulargha özidin kéyin kelgüchige, yeni Eysagha étiqad qilish kéreklikini tapilghanidi, — dédi. **5** Ular buni anglop, Reb Eysaning namida chömüldürülüshtini qobul qildi. **6** Pawlus qolini ularning üstige tegküzüp turushi bilen, Muqeddes Roh ulargha chüshti. Buning bilen ur namelun tillarda sözleshke hem peyghemberlerche wehiy-bésharetlerni yetküzüshke bashlidi. **7** Ular texminen on ikki erkek kishi idi. **8** Pawlus üç ay dawamida [Efesus shehiridiki] sinagogqa kirip, yürekliq bilen söz qilip, ular bilen Xudaning padishahliqidiki ishlar toghrisida munaziriliship qayil qilishqa tirishti. **9** Lékin beziliri jahilliq qilip ishinishni ret qilip, xalayıq aldida [Rebning] yoligha haqaret keltürgende, Pawlus ular din chiqip, muxlislarnimu ayrip chiqti. U herkünü Tirannus isimlik ademning léksiyxanasida munazire-muzakire ötküzdi. **10** Bu ish ikki yil dawamlashti. Netijide, Asiya ölkisidiki pütün xelq, Yehudiylar bolsun, Grékler bolsun hemmeylen Rebning söz-kalamini anglidi. **11** Xuda Pawlusning qolliri arqiliq karamet möjizilerni yaratti. **12** Kishiler hetta qol yaghlıq we pertuqlarni Pawlusning téninge tegküzüp, andin késellerning yéningha apirip, ularning üstige yapatti. Netijide, késeller saqiyp, yaman rohlur ular din chiqip kététti. **13** Lékin shu etrapta yüridighan, «jinkesh» Yehudiylarin bezilirimu Reb Eysaning namini ishliitip baqqusi kélip, jin chaplashqanlar üstide turup jinlargha: «Pawlus jakarlawatqan Eysaning namidin sanga qattiq buyruq bérimen!» deydinghan boldi. **14** Bu ishni qilidighanlarning arisida Skéwa isimlik bir Yehudiy bash kahinning yette oghlimu bar idi. **15** Lékin [ular qoghliwetmekchi bolghan] yaman Roh ulargha jawaben: — Eysani tonuymen, Pawlustin xewirim bar, biraq özünglar kim bolisiler?! — déwidı, **16** yaman Roh chaplishiwalgan kishi ulargha étilip chiqip, ularni urup shama qilip, ularning üstidin ghalib keldi. Ular yalingach we yarilan'ghan halda öy din qéchip chiqip ketti. **17** Bu ish Efesus shehiride turuwatqan barliq Yehudiylar we Gréklergimu melum bolup, qorqunch hemmisini basti we Reb Eysaning nami ulughlandi. **18** Netijide, nurgun étiqadchilar burunqi qilghanlirini iqrar qilip, aldigha chiqti. **19** Séhirgerlik qilghanlardin nurgun ademler özlirining séhirgerlik kitab-palnamilirini ekélip [bir yerge döwilep], köpchilikning aldida köydürüshti. Bu kitablarning qimmiti jemi ellik ming kümüş tenggige yéretti. **20** Shundaq qilip, Rebning söz-kalami küchge ige bolup, berq urup üstünlükke ötti. **21** Bu ishlar yüz bergendin kéyin, Pawlus könglide, Makédoniyé we Axaya ölkisidin ötüp Yérusalémgha bérishqa niyet baghlidi. U: — U yerge barghandin kéyin, Rim shehirini körüp kélisim kérek, — dédi. **22** Shuning bilen, u öziye yarmemde boluwatqanlardin Timotiy bilen Érastus ikkiylenni Makédoniyeghe ewetiwétip, özi yene bir mezigil Asiya ölkiside turdi. **23** Del shu chagha, [Efesus shehiride] [Rebning] yoli toghruluq éghir malimachiliq kütürüldi. **24** Ayal ilah Artémisni süretlep kümüş tekche-heykellerni yasighuchi Dimitriy isimlik bir zerge bar idi. Uning bu ishi hünerwenlerge köp payda tapquzatti. **25** Dimitriy hünerwenlerni we shuninggha oxshash ishlar bilen shughulliniwatqan bashqa ustilarni yighip, ulargha: — Buraderler, bizning güllinishimizning bu ish bilen baghliq ikenlikini bilisiler; **26** hazir héliqi Pawlusning néme ishlarni qilip yürgenlikini anglighan hem körgen bolushunglar kérek. U: «Qol bilen yasiwalghan nersiler ilahlar emes» déyish bilen, peqet Efesusda emes, belki pütkül

Asiya ölkiside déğüdek nurghunlighan kishilerni qayil qilib, azdurup burawatidu. **27** Emdi hazir bizning bu sodimizgha betnam chaplash xewpi bolupla qalmaq, belki büyük ayal ilah Artémisning butxanisimu erzimes dep qarap, hetta Asiya ölkisi we pütkül jahan ibadet qilidighan [bu ayal ilahimizning] shan-sheripimu yoqlish xewpige duch kéliwatidu! — dédi. **28** Bu sözlerni anglighan köpchilik ghezepke chömüp, qayta-qayta: — Efesusluqlarning Artémisimiz büyüktür! — dep chuqan kötürishke bashlidi. **29** Buning bilen pütkül sheher malimatang bolup ketti. Xalayiq Pawlusning seperdashliridin Makédoniyelik Gayus we Aristarxuslarni tutup söröp, sérk meydanigha tengla yopurulup mangdi. **30** Pawlus xalayiq arisigha kirmekchi bolghanidi, lékin muxlislar uning kirishige yol qoymidi. **31** Hetta Pawlusning dostliri bolghan ölke emeldarlaridin bézilirimu uninggha xewer yetküzüp, uni sérk meydanigha bérishqa tewékkül qilmasliqqa jékilidi. **32** Emdi beziler buni dep warqirisa, beziler uni dep warqiriship, pütün sorun warang-churunggha toldi; kishilerning köpichisi özlirining némige yighilghanliqinimu bilmeytti. **33** Yehudiylar Iskender isimlik ademni aldigha ittirip chiqirivdi, köpchilik uni aldigha turghuzdi. Iskender köpchilikke qol ishariti qilib, [Yehudiylarni] aqlimaqchi boldi. **34** Biraq köpchilik uning Yehudiy ikenlikini bilip qélip, hemmisi tengla: — Efesusluqlarning Artémisimiz büyüktür! — dep ikki saetche chuqan kötürüp turushti. **35** Axirda, sheherning bash mirzisi xalayiqni tinchlandurup mundaq dédi: — Ey Efesusluqlar! Biz Efesusluqlarning shehiringin büyük Artémisning butxanisining we uning asmandin chüshken sürütining qoghdighuchisi ikenlikini bilmeydighan kim bar! **36** Bu ishlarni inkar qilalmighaniken, közüglarni bésiwélishinglar, bashbashaqliq qilmasliqlar sérek. **37** Chünki siler bu kishilerni bu yerge [soraqqa tartishqa] élip keldinglar; lékin ular ya butxanilarni bulghuchilar ya bizning ayal ilahimizgha kupurluq qilghuchilardin emes. **38** Eger Dimitriy we uninggha qoshulghan hünerwenlerning melum bir kishining üstidin shikayiti bolsa, soraqxanilar ochuq turmaqta we soraqchi waliylarmu bar. Ular shu yerlerde bir-biri bilen dewalashsun; **39** we bashqa birer mesililiringlar bolsa, resmiy sorunda bir terép qilinishi lazim. **40** Biz emdi yene bügünki weqeni topilang dep erz qilinish xewpige turuwatimiz; chünki bu malimanchliqning héch sewebi körsitilmigechke, hésabinimu bérelmeymiz-de! **41** Bu sözlerni qilib bolup, u yighilghan xalayiqni tarqitiwetti.

20 Topilang bésiqqandin kéyin, Pawlus muxlisarni chaqirip, ularni righbetlendürdi we ular bilen xoshliship, Makédoniyege qarap ketti. **2** U shu etrapniki yurtlarni arilap, étiqadchilarni nurghun söz-telimler bilen righbetlendürgendin kéyin, Yunan'gha bérıp, **3** u yerde üç ay turdi. Pawlus kémige olturup Suriyegé mangay dep turghanda, Yehudiylarning uni öltürüş suyiqesti bilinip qélip, u Makédoniye arqiliq [quruqluq bilen] qaytip kétish qararigha keldi. **4** Uninggha hemralar bolghanlar Bériyalıq Pirusning oghli Sopatér, Tésonikalıqlardin Aristarxus bilen Sékundus, Derbelik Gayus, Timotiy we Asiya ölkisidin Tikikus bilen Trofimuslar idi. **5** Ular awwal Troas shehirige bérıp, bizning yétip bérishimizni kütüp turdi. **6** Biz bolsaq «pétir nan héyti» künliridin kéyin, Filippi shehiridin kémige olturup, besh kündin kéyin Troasqa kélip, ular bilen uchrashtuq we u yerde yette küñ turduq. **7** Heptening birinchi küni, biz nan oshtushqa jem bolghanda, Pawlus etisi ketmekchi bolghachqa, jamaetke söz qilishqa bashlidi; sözini tün yérimgiche uzartti. **8** Biz jem bolghan yuqiriqi qewettiki öyde nurghun qara chiraghlar yéñip turatti. **9** Ewtikus isimlik bir yigit dérizide olturghanidi. Pawlus sözlep xéli bir yerge

barghanda, uni mügdek bésiwatqanidi. Andin u gherq uyqugha kétip, u üçinchi qewettin yerge yiqilip chüshiti. Köpchilik uni yerdin kötürüp qarisa, u ölüp bolghanidi. **10** Pawlus peske chüshüp, uning üstige étılıp, quchaqlap turup: Azablanmanglar, u tirikken! — dédi. **11** Qaytidin öyge chiqip, nanni oshup yégendin kéyin, Pawlus ular bilen tang atquche uzun sözleshti we u bu yerdin yolgha chiqti. **12** [Troastikiler] bolsa héliqi yigitni öyige hayat apirip qoydi. Ular buningdin cheksiz teselli tapti. **13** Biz bolsaq Pawlustin burun Assos shehirige kème bilen barduq. Chünki Pawlus shu yerge piyade baray, siler mendin awwal yétip bérıp, u yerde méni kémige éliwélishni küttinglar, dep orunlashturghanidi. **14** Assosta u biz bilen uchrashqandin kéyin biz uni kémige élip Mitulin shehirige kelduq. **15** Andin shu yerdin chiqip, etisi Xiyo arilining uduligha kélip turduq. Üchinchi küni Samos ariligha yétip kelduq we Trogillium shehiride qonduq; uning etisi Milétus shehirige barduq. **16** Chünki Pawlus Asiya ölkiside köp waqitni ötküzüwetmeslik üçün, déngiz sepiride Efesusta toxtimay ötüp kétishni qarar qilghanidi. Sewebi, u «orma héyti» küni mümkünqeder Yérusalémda ötküzüş üçün aldiraytti. **17** Emdi Milétus shehiridin Efesusqa adem ewetip, jamaetiki aqsaaqlarni chaqirdi. **18** Ular kelgendin kéyin, u ulargha mundaq dédi: — Men Asiya ölkisige ayagh basqan birinchi kündin tartip, siler bilen qandaq ötkenlikim herbiringlarga melum. **19** Rebnig xizmitide her terepte kemter bolup, köz yashlirim tökülgelikini, shundaqla Yehudiylarning suyiqestliri tüpeylidin béshimdin ötken sinaqlarda chidighanliqimni bilisiler, **20** we yene meyli ammiwi sorunlarda bolsun yaki öy-öylerde bolsun, silerge telim berginimde, silerge paydiliq bolsila héchnémni ayimay jakarlap, **21** Yehudiylar hem Gréklergimu Xuda alaida towa qilish we Rebbimiz Eysa Mesihge étiqad qilish kéreklikige guwahliq bérıp jékiligenlikim hemminglarga melum. **22** Hazir mana, rohla baghlan'ghan haldá Yérusalémgha kétiwatimen. U yerde néme ishlarning béshimgha chüshidighanliqini uqmaymen; **23** Peqet shuni bilimenki, Muqeddes Roh men barghanla sheherlerde zindan kishenliri we azab-oqubetlerning méni kütüp turidighanliqini aldın éniq éytip kelmekte. **24** Lékin men öz musapemni tamamlashim, Reb Eysadin tapshuruwalghan xizmetni ada qilishim, yeni Xudaning méhir-shepqi toghrisidiki xush xewerning toluq guwahchisi bolushum üçün, öz hayatimni qilche ayimaymen. **25** Men siler bilen ariliship, hemminglar arisida yürüp Xudaning padishahliqini jakarlidim; emdi mana manga melumki, buningdin kéyin silerding héchkim yüzünni qayta körelmaysiler. **26** Shuning üçün, bügün silerge guwahliq qilip éytip qoyayki, men héchbirining qénigha qerzdar emesim. **27** Chünki men Xudaning toluq meqset-iradisini qilche élip qalmaq silerge bayan qilib yetküzüshtin bash tartmidim. **28** Muqeddes Roh silerni Xudaning jamaatini béqish üçün Uning padishi ichide yétekchi qilib tikligenidi; emdi özünglarga hem Öz Oghlining qéni bilen sétiwalghan barliq padisigha segek bolunglar! **29** Chünki manga ayanki, men ketkendin kéyin, chilböriler aranglarga kirip, padini héch ayimaydu, **30** hemde hetta aranglarinnmu beziler muxlislarni özlirige tartiwélish üçün héqietni burmilighan türlük ishlarni sözleydu. **31** Shunga, segek bolunglar, méning üç yil kéche-kündüz démey, herbiringlarga köz yashlirim bilen toxtimay nesihet bérıp turghanliqimni ésinglarda tutunglar. **32** Emdi men silerni Xudagha we Uning méhir-shepqi yetküzidighan söz-kalamigha tapshurimen. Bu söz-kalam étiqadlingarni qurushqa hem pak-muqeddes qilin'ghan barliq xelqi arisida iltipat qilinidighan mirastin silerni nésip qilishqa qadirdur. **33** Men héchqachan héchkimdin kiyim-kécheq yaki altun-kümüsh tama qilib

baqmighanmen. **34** Silerge melumki, men ikki bilikimga tayinib, özümning we hemrahlarimning hajitidin chiqtim. **35** Bundaq qilib herbir ishlarda men silerge mushundaq ejir-emgek arqiliq ajiz-hajetmenlarga yordam bérish lazimligini, shundaqla Reb Eysa özi éytqan: «Bermek almaqatnmu bextliktur» déginini ésinglardin chiqarmasliqlariglar kéreklikini kórsettim. **36** Bu sözlerni qilib bolup, u hemmaylen bilen birlikte tizlinip olturup dua qildi. **37** Hemmaylen qattiq yigihliship ketti; Pawlusning boynigha ésilip quchaqlap, qizghin sóyüshiti. **38** Ularni eng azablighini Pawlusning, «Buningdin kéyin yüzümni qayta kórelmeysiler» dégen sözi boldi. Kéyin, ular uni kémgie chiqirip uzitip qoydi.

21 Andin biz ulardin ajrilib chiqqandin kéyin, kéme bilen udul Qos ariligha qarap yol alduq. Etisi, Rodos ariligha, u yerdin Patara shehirige barduq. **2** Patarada Fenikiye rayonigha baridighan bir kémini tépip, uninggha olturup yolgha chiqtuq. **3** Siprus arili kórün'gendin kéyin, uni sol teripimizde qaldurup ötüp, Suriyeghe qarap méngip, Tur shehiride quruqluqqa chiqtuq. Chünki kéme bu yerde yük chüshürmekchi idi. **4** U yerde muxlislarni tépip, ularning yénida yette kün turduq. Ularigha Muqeddes Rohning wehiyisi kélip, ular Pawlusqa ayighing Yérusalémgha basmisun, dep nesihat qildi. **5** Biraq biz u yerde turush waqtimizd toshqanda, sepirimizni dawamlashturduq. Ularning hemmisi, jümlidin xotum-ballirni bizni sheharning sirtighiche uzitip chiqti. Hemmimiz déngiz boyida tizlinip olturup bille dua qilduq. **6** Quchaqlaship xoshlashqandin kéyin, biz kémgie chiqtuq, ular öylirige qaytishiti. **7** Tur shehiridin déngiz sepirimizni dawamlashturup, axirida Pitolimays shehirige kelduq. U yerdiki qérindashlar bilen kórtüshüp, ularning yénida bir kün turduq. **8** Etisi, u yerdin ayrilib, Qeyseriye shehirige kelduq. Biz burun [Yérusalémdeki] «yette xizmetkar»din biri bolghan, xush xewerchi Filipning öyige bérıp qonduq. **9** Bu kishining téxi yatliq qilimighan, bësharet-wehiylerni yetküzidighan töt qizi bar idi. **10** Biz u yerde birnechche kün turghandin kéyin, Agabus isimlik bir peyghember Yehudiye ölkisidin chüshiti. **11** Bu kishi bizning aldimizgha kélip, Pawlusning belwéghini qoligha élip, ózining put-qolini baghlap: — Muqeddes Roh mundaq deydu: — Yehudiylar bu belwaghning igisini Yérusalémda mushundaq baghlap, yat elliklerning qoligha tapshuridu! — dédi. **12** Bularni anglap, hem biz hem shu yerlik kishiler bilen birlikte Pawlustin Yérusalémgha barmighin dep ötünduq. **13** Lékin Pawlus jawaben: — Siler némishqa bunchiwala yigihlap, yürükimni ézisiler? Men Yérusalémda Reb Eysaning nami üçün tutqun bolushla emes, shu yerde ölüshkimu teyyarmen, — dédi. **14** Biz uni qayil qilalmay, axirida süktü qilip: — Rebnig iradisida ada qilinsun! — déduq. **15** Bu künlerdin kéyin, yük-taqimizni yigihshiturup, Yérusalémgha chiqip barduq. **16** Qeyseriyelek muxlislardin birnechchisi biz bilen seperdash boldi; ular Minason isimlik bir kishining öyide qonimiz dep uni birge élip mangdi; bu kishi Siprusluq, qéri muxlis idi. **17** Yérusalémgha yetkende qérindashlar bizni xushalighi bilen qarshi aldi. **18** Etisi, Pawlus biz bilen bille Yaqupni körgili bardi. Yaqup bilen aqsqaqallarning hemmisi u yerge yigihlghanidi. **19** Pawlus ular bilen salamlashqandin kéyin, Xudaning özining xizmiti arqiliq eller arisida qilghan ishilirini bir-birlep ulargha tepsiyli éytip berdi. **20** Bularni anglighanda, ular Xudagha medhiye oqudi, andin Pawlusqa: — Kóruwatisen, i qérindashim, Yehudiylar ichide qanche minglighan étiaq qilghuchilar bar! Ularining hemmisi Tewrat qanunigha [emel qilishqa] intayin qizghin iken. **21** Ular séning toghrangda: «U ellingning arisida yashighan pütün Yehudiylarigha Musa

[peyghemberge] tapshurulghinidin yénishni, yeni balilirini xetne qildurmasliqni, Yehudiylarning en'emilirige riaye qilmasliqni ógitudu» dep anglidi. **22** Emdi qandaq qilish kérek? Chünki xalayıq choqum séning bu yerge kelgenlikingni anglap qalidu. **23** Shunga bizning déginimizdek qilgin: Arimizda qesem ichken töt adem bar. **24** Sen ularni élip, ular bilen birlikte [Tewratiki] tazilinish qaidisidin ötüp, ularning [qurbanliq] chiqimlirini özüng kótürgin, andin ular chachlirini chüshüreleydu. Buning bilen, hemmaylen sen toghruluq anglihanlirining hemmising rast emeslikini we séning özüng Tewratqa tertipi boyiche riaye qiliwatliqingni bilip yétidu. **25** Emma ellerdin bolghan étiaqchilargha kelsek, biz ulargha peqetla butlarga atalghan nersilerni yemeslik, qanni we boghup soyulghan haywanning göshinimu yéyishtin we jinsiy buzuqluqtin özlirini saqlash toghruluq qararimizni ótkenki xet arqiliq uqturduq. **26** Buning bilen, Pawlus u kishilerni élip, etisi özi ular bilen bille tazilinish qaidisini ötküzüshiti; andin u ibadetxanigha kirip, [kahinlargha] özlirining paklinish mudditining qachan toshudighanliqni, yeni herqaysisi üçün qurbanliq qilinishing qaysi küni bolidighanliqni uqturup qoydi. **27** Yette künlük muddet toshuqqa a qalghanda, Asiya ölkisidin kelgen bezi Yehudiylar Pawlusni ibadetxanida kórtüp, xalayıqni qutritip, uninggha qol sélip: **28** — Ey Israillar, yordemde bolunglar! Hemme yerdila, hemme ademge xelqimizge, Tewrat qanunigha we ibadetxanigha qarshi sözlerni ógitiwatqan adem del shu. Uning üstige, u yene Gréklerni ibadetxanimizgha bashlap kirip, bu muqeddes jayni bulghidi! — dep chuqan kótürdi **29** (ularning bundaq déyishining sewebi, eslide ular sheherde Efesusluq Trofimusning Pawlus bilen bille bolghanliqni kórgenide we Pawlus uni ibadetxanigha bashlap kirgen, dep oylighanidi). **30** Shuning bilen, pütün sheher zilzilge keldi. Xalayıq tereptereptin yügürüp kélip, Pawlusni tutup, ibadetxanidin sórep élip chiqti. Ibadetxanining derwazilirni derhal taqiwétildi. **31** Bu top adem Pawlusni [urup] óltürüwetmekchi bolup turghanda, pütkül Yérusalémni malimanchliq qaplap ketkenlikni toghrisidiki bir xewer u yerde turushluq [Rim] qismining mingbëshigha yetküzüldi. **32** Mingbêshi derhal leshker we birnechche yüzbêshini élip, top-top ademlerni basturushqa yügürüp keldi. Mingbêshi we eskerlerni kórgen xalayıq Pawlusni urushtin toxtidi. **33** Mingbêshi aldigha ötüp, leshkerlerni Pawlusni tutup ikki zenjir bilen baghlashqa buyrudi. Andin u: — Bu adem kim? U néme gunah qildi? — dep soridi. **34** Lékin [topilangchilarning] ichide beziler uni dese, beziler buni déyiship warqirishatti. Malimanchiliq tüpeylidin mingbêshi heqiqiy ehwalni éniqlashqa amalsiz qélib, axir Pawlusni qel'ege élip kêtishni buyrudi. **35** Lékin Pawlus qel'ening pelempiyige kelgende, topilangchilar téximu zorawanliship ketkechke, leshkerler uni kótürüshke mejbur boldi. **36** Chünki ularning keynidin top-top ademler egiship méngip: — U yoqitilsun! — dep warqirishatti. **37** Kelege ekirilishige a qalghanda, Pawlus mingbêshigha: — Sizge bir éghiz söz qilsam bolamdikin? — dep soridi. Mingbêshi: — Grékche bilemsen? **38** Undaqa, ilgiri isyan kótürüp, «xenjerchi qatillar»din töt ming ademni bashlap chölge qéchip ketken héliqi Misirliq emesmusen? — dep soridi. **39** Lékin Pawlus: — Men Yehudiy, Kilikiye ölkisidiki ulugh sheher Tarsusning puqrasimen. Xalayıqqa birnechche éghiz söz qilishimgha ijazet qilishingizni ötünimen, — dédi. **40** [Mingbêshi] ijazet bériwidi, Pawlus pelempeyde turup, xalayıqqa qol ishariti qildi. Qattiq jimjitliq basqanda, u ibranıy tilida sözleshke bashlap: —

22 — Qérindashlar we ata-bowilar! Emdi özümni aqlash sözlirimeghe qulaq salghaysiler, — dédi. **2** Ular Pawlusning

ibraniy tilida sözligini anglop, téximu jim bolushti. U sózini dawam qildi: **3** — Men bir Yehudiy, Kilikiyediki Tarsus shehiride tuguldum; lékin bu sheherde béqip chong qilindim, Gamaliyelning qol astida ata-bowilirimizgha tapshurilgan Tewrat qanunining zir-zewerlirini qoymay óginip telim-terbiye aldim. Men silerning búgün bolghininglarga oxshash, Xuda yoligha intayin qizghin idim. **4** Men bu yoldikilerni hetta óltürishkiche ziyankeshlik qilib, ularni er-ayal démey tutqun qilib zindan'gha saldurdum. **5** Bu toghruluq bash kahin we aliy kéngeshmidiki barliq aqsqaqallarmu manga guwahchidur. Men ular din Demeshqtiki [Yehudiy] qérindashlarga yézilghan xetlerni tapshuruwélip, shu yerde turuwatqan bu [yoldikilerni] jazalash üçün, ularni tutqun qilib Yérusalémgha apirimen dep yolgha chiqqanidim. **6** Emdi shundaq boldiki, seper qilib Demeshqé yéqinlashqanda, chüshke yéqin, tuyuqsiz asmandin küchlik bir nur chüshüp, etrapimni yorutuwetti. **7** Men yerge yiqilip kettim, andin manga: «Saul, Saul, Manga némishqa ziyankeshlik qilisen?» dégen awazni anglidim. **8** «I Reb, sen kimsen?» dep sorisam, U manga: — «Men sen ziyankeshlik qiliwatqan Nasaretlik Eysadurmen!» dédi. **9** Men bilen bille méngiwatqanlar u nurni körgen bolsimu, lékin manga qilghan sözlerni chüshenmidi. **10** Men yene, «I Reb, néme qilishim kérek?» dep sorisam, Reb manga, «Ornungdin tur, Demeshqé kir, shu yerde sen ada qilish békitilgen ishlarning hemmisi toghruluq sanga éytip bérilidu!» dédi. **11** Héliqi nurning julaliqidin közlirim körmes bolup qaldi. Yénimdikiler qolumdin yéteklep, Demeshqé élip kirdi. **12** U yerde Tewrat qanunigha ixlas baghlighan, Demeshqtiki barliq Yehudiylarning hérmitige sazawer bolghan Ananiyas isimlik bir kishi bar idi. **13** U kélip, yénimda turup: «Qérindash Saul, béshingni kótürüp qaral!» dédi. Men shuan béshimni kótürüp qarap uni kördüm. **14** U manga: «Ata-bowilirimizning Xudasi séni iradisini bilishing, Heqqaniy Bolghuchini körüshüng we uning aghzidin chiqqan awazni anglishing üçün alliqachan tallidi. **15** Chünki sen pütün insanlar aldida körgen-anglihanliringgha Uning guwahchisi bolisen! **16** Shundaq iken, sen yene némege hayal bolisen? Ornungdin turup, Uning namigha nida qilib chömüldürülüp, gunahliringni yughuzghin!» dédi. **17** Shundaq boldiki, Yérusalémgha qaytip kelginimdin kéyin, ibadetxanida dua qiliwatqanimda, bir ghayibane körünüş méni oruwaldi **18** we [Rebning] manga: «Chapsan bol, Yérusalémdin derhal ket. Chünki ular séning manga qilghan guwahliqingni qobul qilmaydu!» dewatqanliqini kördüm. **19** Men, «I Reb, ular méning Sanga étipad qilghanlarni zindan'gha solap, herbir sinagoglarga kirip ularni urghanliqimni bilidu. **20** Séning guwahching bolghan Istipanning qéni tökülginide, menmu yénida turup uni óltürgenlerning qilmishlirigha qoshulup, ularning kiyimlirige qarap berdim!» — dédim. **21** Biraq u manga: «Ketkin! Séni yiraqtiki ellerge ewetimen!» — dédi. **22** Pawlus mushu sózni dégüche xalayiq uninggha qulaq séliwatatti. Lékin buni anglop ular awazini kótürüp: — Undaq bir kishi yer yüzidin yoqitilsun! U tirik turushqa layiq emes! — dep chuqan sélishiti. **23** Ular chirqiriship, chapan-yépinchilirini sélip tashlap, topa-chang soruwatqanda, **24** mingbéshi Pawlusni qel'ege élip kirip kétishke emr qiliwidi, xalayiqning uninggha néme üçün bundaq chuqan salidighanliqini éniqlash üçünleshkerlirige uni qamchilap soraq qilishni buyrudi. **25** Lékin ular Pawlusni qamchilash üçün ghulachlitip baghlighanda, u yénida turghan yüzbéshigha: — Bir Rim puqrasini jinayiti békitilmeyla qamchilishinglar qanun'gha uyghunmu? — dédi. **26** Bu sózni anglihan yüzbéshi mingbéshining aldigha bérip: — Siz néme ish qilay dewatisiz? Chünki u kishi Rim puqrasi iken! — dédi. **27**

Mingbéshi Pawlusning aldigha bérip, uningdin: — Manga éytqin, sen rasttinla Rim puqrasimu? — dep soridi. — Rast, dédi u. **28** — Men nahayiti yuqiri bahada mushu puqraliqqa ige boldum, — dédi mingbéshi. Pawlus: Emma men tughulushumdinla shundaq! — dédi. **29** Shuning bilen, uni soraqqa tartmaqchi bolghanleshkerler derhal uningdin ózlirini chekke aldi. Mingbéshimu uning Rim puqrasi ikenlikini bilip, uni baghatqanliq tûpeylidin qorqup ketti. **30** Mingbéshi Yehudiylarning Pawlusning üstidin qilghan shikayitining heqiqiy sewebini bilish üçün, etisi uni yéship, bash kahinlar we pütün aliy kéngeshmidikilerning bir yerge yigihilishini buyrudi. Andin Pawlusni élip kélip, ularning aldigha turghuzdi.

23 Pawlus aliy kéngeshme hey'etlirige tikilip turup: Qérindashlar, men búgün'giche Xudaning aldida pak wijdanda méngip keldim, — dédi. **2** Buni anglihan bash kahin Ananiyas [Pawlusning] yénida turghanlarga uning aghzigha urushni buyrudi. **3** Pawlus uninggha: — Xuda séni uridu, ey aqartilghan tam! Sen u yerde méni Tewrat qanuni boyiche soraqqa tartishqa olturisen, lékin Tewrat qanunigha xilap halda méni urunglar dep buyrudingghu?! — dédi. **4** — Sen Xudaning bash kahinigha ashundaq haqaret keltüremsen?! — déyishti yénida turghanlar. **5** Pawlus: — I qérindashlar, men uning bash kahin ikenlikini bilmeptimen. Chünki Tewrat: «Xelqingni idare qilghuchining yaman gépini qilma!» déyilgen, — dédi. **6** Lékin Pawlus ularning bir qismining Saduqiyy, yene bir qismining Perisiyler ikenlikini bilip, aliy kéngeshmide yuqiri awaz bilen: — Qérindashlar, men bolsam Perisiylerdin bolimen we Perisiylerning perzentimen. Men ólgenler qayta tirilishqa baghlighan ümid toghruluq bu yerde soraqqa tartiliwatimen! — dep warqiridi. **7** U bu sózni déyishi bilenla, Perisiyler bilen Saduqiylar arisida jédel-ghowgha qozghilip, kéngeshmidikiler ikkige bölünüp ketti **8** (chünki Saduqiylar ólgenlerning qayta tirilishi, yaki perishte yaki rohlar mewjut emes, deydu. Lékin Perisiyler hemmisini étirap qilidu). **9** Buning bilen qattiq bir chuqan-süren kótürülüp, Perisiy terepdari bolghan bezi Tewrat ustazliri ornidin turup: — Biz bu ademdin héchqandaq eyib tapalmiduuq! Bir roh yaki perishte uninggha söz qilghan bolsa néme boptu! — dep qattiq muzazirileshti. **10** Chuqan-süren téximu küchiyip ketkechke, mingbéshi [Yehudiylarning] Pawlusni tartishturup titma-titma qiliwétishidin qorqup, qisimgha zalgha chüshüp, uni ularning arisidin zorluq bilen tartip chiqip, qel'ege ekirip kétishini buyrudi. **11** Shu küni kéchisi, Reb Pawlusning yénida turup: — Jasaretlik bol! Chünki Yérusalémda Men toghramdiki ishlarga toluq guwahliq berginingdek, Rim shehiridimu shundaq guwahliq qilishing muqerrer bolidu! — dédi. **12** Etisi etigende, Yehudiylar Pawlusni óltürüshni qestlep, uni óltürmügüche héchnerse yémeymiz, ichmeymiz, dep ózlige leniti bir qesemni qilishiti. **13** Bu suyiqet qesimini ichkenler qiriq nechche kishi idi. **14** Ular bash kahinlar we aqsqaqallarning aldigha bérip: — Biz Pawlusni óltürmügüche héchnerse tétimasliqqa qattiq qesem ichtuq. **15** Hazir siler we aliy kéngeshme uning ishlirini téximu tepsiliy tekshürüshni bahane qilib, wekil ewitip uni kéngeshmige élip kélishti mingbéshidin telep qilinglar. U bu yerge yéqin kelmeyla uni jayliwétishke teyyar turimiz, — dédi. **16** Lékin Pawlusning singlisining oghli böktürmidin xewer tépip qel'ege kirip, Pawlusqa melum qilib qoydi. **17** Buning bilen Pawlus yüzbéshilirdin birini chaqirtip, uninggha: — Bu balini mingbéshi bilen körshtürüp qoysingiz. Chünki uninggha melum qilidighan ishi bar iken, — dédi. **18** Yüzbéshi uni élip mingbéshining aldigha bashlap kirip: — Mehbus Pawlus méni chaqirtip, bu balini siz bilen

körishitürüp qoyushumni telep qildi. Chunki uning sizge melum qilidighan ishi bar iken, — dédi. **19** Mingbéshi uni qolidin tutup, bir chetke tartip: — Manga melum qilidighan néme ishing bar? — dep soridi. **20** U jawaban mundaq dédi: — Yehudiylar Pawlusning ishlarini tepsiliy tekshüreyli dep seweb körsitip özliridin ete uni aliy kéngeshmige élip bérishni telep qilish üçün til biriktürüshiti. **21** Ulargha qayil bolmighayla, chunki qiriqtin artuq adem uni paylap turidu. Ular Pawlusni öltürmigiüche héchnerse yémeymiz, ichmeymiz, dégen qarghish qesimige baghliniptu. Ular hazir özlirining ularning telipige maqul bolushlarini küttüp turidu. **22** Mingbéshi uninggha: — Bu ishni manga melum qilghanliqningni héchkimge tinma! — dep tapilap, balini qaytardi. **23** Mingbéshi yüzbéshidin ikkini chaqirtip: — Ikki yüz piyade leshker, yetmiş atliq leshker we ikki yüz neyziwaz leshkerni бүгүн kéche saet toqquzda Qeyseriye shehirige qarap yolgha chiqishqa hazirlanglar! **24** Shuning bilen bille, Pawlusni waliy Féliksning yénigha saq-salamat yetküzüsh üçün, uning minishige ulaghlarni teyyarlanglar! — dep buyrudi. **25** Mingbéshi [Félikske] mundaq bir xet yazdi: — **26** «Hörmetlik waliy Féliks janabirigha Klawdiyus Lisiyatinin salam! **27** Ushbu ademni Yehudiylar tutuwalghan bolup, uni öltürmekchi bolghanda, uning Rim puqrasi ikenlikini bilip yétip, qisimni bashlap bérip uni qutquzdum. **28** Men ularning bu kishi üstidin qilghan shikayitining néme ikenlikini éniqlimaqchi bolup, uni Yehudiylarning aliy kéngeshmige élip bardim. **29** Emeliyette ularning uning üstidin qilghan shikayitining özlirining Tewrat qanunigha dair detalash mesililerge munasiwetlik ikenlikini bayqidim, biraq uningdin ölümlü jazasi bérishke yaqi zindan'gha tashlashqa layiq birer shikayet qilghudek ishni tapalmidim. **30** Kéyin, Yehudiylarning uni öltürüwétish qestide yürüwatqanliqi heqqidiki axbarat manga melum qilin'ghanda, derhal uni silige yollattim we shuning bilen bille, uninggha erz qilghuchilarning özlirining aldida shikayetlarini éytishini buyrudum. Xeyr!» **31** Leshkerler emdi buyruq boyiche Pawlusni kéchlep Antipatris shehirige yetküzdi. **32** Etisi, atliq leshkerler Pawlusni élip méngishqa qalduruluq, qalghan leshkerler [Yérusalémdeki] qel'ege qaytip keldi. **33** Atliqlar Qeyseriyege kirip, xetni waliygha tapshurdi we Pawlusnimo uning aldida hazir qildi. **34** Waliy xetni oqughandin kéyin, Pawlusning qaysi ölkidin ikenlikini sorap, uning Kilikiyeden kelgenlikini bilip, **35** Uninggha: — Üstüngdin erz qilghuchilar kelgende ishlingni toluq anglaymen, — dédi we uni Hérod xanning ordisida nezerbend qilib qoyushni buyrudi.

24 Besh künden kéyin, bash kahin Ananiyas aqsqaqallardin birnechcheylen we Tertullus isimlik bir adwokat bilen Qeyseriyege chüshüp, Pawlus toghrisidiki resmii shikayetlarini waliygha sundi. **2** Pawlus chaqirtilip, Tertullus uning üstidin shikayet qilib mundaq dédi: — Hörmetlik Féliks janabir! Biz özlirining qol astilarida her tereptin aman-ésenlikke nésip bolup kelmektimiz we aldın körerlikliri bilen xelqimiz arisida dana islahatlar barliqqa keltürülmekte, biz bu ishlardin her waqit, her joyda toluq minnetdarliq bilen behriman boluwatimiz. **4** Biraq öz waqitlarini köp élip qoymasliqim üçün, shepquqliri bilen sözimizni qisqila anglashlarini ötüñüp soraymen. **5** Chunki biz shuni tonup yettuqki, bu adem balaxor bolup, pütkül jahandiki Yehudiylar arisida majira-topilang peyda qilishni küshkürtküchi, shundaqla «Nasaretlikler» dep atalghan mezhepning kattiwashlaridin biridir. **6** U bizning ibadetxanimiznimo bulghimaqchi bolghanidi. Shunga, biz uni tutuwalduq we uni öz qanunimiz boyiche sotlayttuq. Lékin mingbéshi Lisiyas esheddiy zorluq bilen uni qollirimizdin tartiwaldi we uninggha erz qilghuchilarni özlirining aldigha

kélishke buyrughanidi. **8** Uni soraq qilib körsile, bizning uninggha qilghan erzirimizning toghriliqini bilip yétidila! **9** Sorunda bolghan Yehudiylarmu uning éytqanlarigha qoshulup: Rast, rast, dep shikayetni kücheytti. **10** Waliy Pawlusqa söz qilghin dep qol isharitini qilghanda, u mundaq dédi: — Men silining uzun yillardin béri bu xelqni sorap kelgenlikirini bilgechke, xatirjemlik bilen aldilirida özümlü toghramda jawab bérimen. **11** Asanla bileyleydilik, men Yérusalémgha ibadet qilishqa barghinimdin hazirghiche peqet on ikki künla ötti. **12** Ular méning ibadetxanda birer adem bilen munazirleshkinimni körmigen, yaqi sinagoglarda yaqi sheherde amnizirish topilanggha qutratqanliqinimmo héch körmidi. **13** Ular yene hazir janabirigha méning üstümdin qilghan shikayetlarige héch ispatmu keltürelmeydu. **14** Biraq silige shuni éitrap qilimenki, men ular «mezhep» dep atighan yol bilen méngip, Tewrat we peyghemberlerning yazmilrida pütülgénlerningmu hemmisige ishinip, ata-bowilirimning Xudasigha ibadet qilimen. **15** Méning Xudagha baghliqan ümidim barki (bu kishilermu bu ümidni tutidu), kelgüsida hem heqqaniylarning hem heqqaniysizlarning ölümdin tirilishi bolidu. **16** Shu sewebtin, özümlü hemishe Xuda aldimum, insansar aldimum pak wijdanliq bolushqa intilimen. **17** Men [Yérusalémdin] ayrilghili xéli yillar bolghan bolup, bu qétim u yerge öz xelqimge xeyr-sediqe yetküzüp bergili we Xuda aldigha hediye sun'ghili barghanidim. **18** Men bu ishlarda boluwatattim, beziler méni tazilishin qaidisini ada qilib bolghan chaghda ibadetxana hoylisida uchrattim; lékin men etrapingha adem toplighinimmo yoq, malimanchiliq chiqarghinimmo yoq. **19** Emeliyette méni uchratqanlar bolsa Asiya ölkisidin kelgen bezi Yehudiylar idi; ularning üstümdin shikayetliri bar bolsa, esli ular özliri kélip, silining aldilirida erz qilishqa toghra kéletti. **20** Bolmisa, mushu sorundikiler aliy kéngeshme aldida turghinimda, méningdin qandaq jinayet tapqanliqini éytip baqsun! **21** Peqet mundaq bir ish bolghanidi: — Men ularning aldida, «Bügünki künde ölgenlerning qayta tirilishi toghruluq silerning soriqinglarga tartilghanmen!» dep warqirighanidim. **22** [Rebning] yoli toghruluq tepsiliy xewiri bar bolghan Féliks soraqni toxtitip, ulargha: — Mingbéshi Lisiyas kelgende dewayinglar toghrisidiki hökümn chiqirimen, — dédi. **23** U yüzbéshigha Pawlusni nezerbend astigha élip, emma uninggha bir'az kengchilik qilib, dost-buraderlirining herqaysisining uning hajetliridin chiqishini tosmighin, dep buyrudi. **24** Birnechche künden kéyin, waliy Féliks ayali Drusila bilen bille keldi (Drusila Yehudiy idi). U Pawlusni chaqirtip, uningdin Mesih Eysagha étiqad qilish yoli toghruluq anglidi. **25** Pawlus heqqaniy yashash, özini tutuwélish, qiyamet kümidiki soal-soraq qilinishlar toghrisida sözlewatqanda, Féliks wehimige chüshüp uninggha: — Hazirche qaytip tursang bolidu. Kéyin manga peyt kelgende, yene chaqirtimen, — dédi. **26** U shuning bilen bir waqitta Pawlusning para bérishini ümid qilatti. Shuning üçün, uni imkanqeder pat-pat chaqirtip, uning bilen sözlishetti. **27** Lékin ikki yil toshqanda, Féliksning ornigha Porkiyus Féstus waliy boldi. Féliks Yehudiylargha iltipat körsitip ularning könglini élish üçün Pawlusni solaqta qaldurdi.

25 Féstus [Yehudiye] ölkisige kirip, üç künden kéyin Qeyseriyedin chiqip Yérusalémgha barghanidi. **2** Bash kahinlar bilen Yehudiylarning mötiwerliri uning aldida Pawlusning üstidin resmii shikayet qilib, uningdin iltipat sorap, adem ewitip Pawlusni **3** Yérusalémgha élip kélishni ötüñdi. Meqsiiti, ular yol üstide böktürme teyyarlap Pawlusni öltürüsh idi. **4** Féstus bunı anglap ulargha: — Pawlus hazir Qeyseriyede solaqta turuwersun. Men yéqında u yerge qaytip ketmekchimen. **5** Aranglardin hoquqlar bolghanlar men bilen

bille chüshsun. Eger uning birer eyibi bolsa, ular shu yerde shikayet qilsa bolidu, — dep jawab berdi. **6** Féstus ularning ichide sekkiz-on künden artuq turmay, Qeyseriyege qaytip chüshiti. Etisi soraq textige olturup, Pawlusni élip kélishti buyrudi. **7** Pawlus kelgende, Yérusalémдин chüshken Yehudiylar uning etrapigha oliship, uninggha nurghun éghir jinayetler bilen qarilap shikayetlerni qildi. Biraq bularning héchqaysisigha ispat körsitip bérelmide. **8** Pawlus özini aqlap: — Men héchqaysi ishta Yehudiylarning qanunigha, ibadetxanisigha yaki [impérator] Qeyserge qarshi birer jinayetmu sadir qilmidim, — dédi. **9** Lékin, Féstus Yehudiylarning könglini élishqa, ulargha iltipat körsitemkchi bolup Pawlustin: — Yérusalémgha bérip, u yerde méning aldında bu shikayetlerge asasen sotlinishqa razi bolamsen? — dep soridi. **10** Lékin Pawlus jawab bérip mundaq dédi: — Men hazir Qeyserning soraq texti aldida turimen. Méni soraq qilishqa téghishlik yer mana mushu. Özlirige éniq melum bolghandek, men Yehudiylargha héchqandaq naheqliq qilmidim. **11** Eger jinayitim bolsa, shundaqla ölümgé layiq birer ish qilghan bolsam, men özümni ölümdin qachurmaymen. Biraq ularning méning üstümdin qilghan shikayetlirining asasi bolmisa, héchkimning méni ulargha tapshurup bérishke heqqi yoq. Men Qeyserge murajiet qilimen! **12** Andin Féstus meslihetchiliri bilen sözleshkendin kéyin, Pawlusqa: — Sen Qeyserge murajiet qilding — uning aldigha emdi barisen! — dédi. **13** Birnechke kündin kéyin, Agrippa xan bilen [singlis] Berniki Féstusqa tebrik-salamgha Qeyseriyege keldi. **14** U yerde uzun künler turghandin kéyin, Féstus Pawlusning ishini xan'gha melum qilip: — Bu yerde Félix qaldurup ketken bir mehbus bar. **15** Men Yérusalémgha barghinında, Yehudiy bash kahinliri bilen aqsaaqalliri uning üstidin shikayet qilip, mendin uni jazagha mehkum qilishimni telep qilishti. **16** Men ulargha, erz qilin'ghuchi erz qilghuchilar bilen yüzleshtürülüp, uninggha özini aqlash pürsiti bérlimgüchige, uni jazagha tapshurush rimliqlarning aditi emestur, dep éyttim. **17** Shunga ular men bilen bille bu yerge kelgendin kéyin, men waqitni keynige sozmay, etisila soraq textige olturup u kishini ekilishni buyrudum. **18** Erz qilghuchilar orunliridin turghanda, ularning uning üstidin shikayet qilghanliri méning oylighinimdek rezil ishlar emes idi, **19** Belki ularning öz ibadet tüzümi toghruluq we Eysa isimlik bir kishi heqqide melum talash-tartish mesililiri bar iken. U kishi ölgen bolup, Pawlus bolsa u tirildi deydi. **20** Bu mesililerni zadi qandaq éniqlashni bilelmey, men Pawlustin Yérusalémgha bérip, u yerde bu ishlar toghruluq soraqqa tartilishqa razi bolush-bolmasliqini sorighanidim. **21** Pawlus solaqta turup impérator janablrining soraq qararini chiqirishini murajiet qilghandin kéyin, men uni Qeyserning aldigha ewetküche, solaqta tutup turushni buyrudum. **22** Agrippa Féstusqa: — Méningmu bu kishining sözlirini anglap baqqum bar, — dédi. — Ete anglaysiz, — dédi u. **23** Shuning bilen etisi, Agrippa bilen Berniki heywet bilen ammiwi yighin zaligha kirip keldi, mingbeshilar we sheher kattiwashlirimu ular bilen bille kirip kélishti. Féstus emr qiliwidi, Pawlus élip kirildi. **24** Féstus mundaq dédi: — Agrippa padishah aliyliri we mushu sorun'gha yighilghan janablari! Bu kishini köriwatisiler. Hem Yérusalémda hem bu yerde pütün Yehudiy ahali is uning toghruluq erz qilip manga murajiet qilip, u tirik qaldurushqa bolmaydu! — dep churqirashqanidi. **25** Lékin men uningdin ölüm jazasi bérishke téghishlik birer jinayet tapalmidim. Hazir bu kishi impérator janablrigha murajiet qildi. Shuning bilen uni [Rimgha] ewetishni qarar qildim. **26** Biraq uning heqqide ghojamgha melum qilip yazghudek ish yoq. Shuning bilen ehwalni resmiiy tekshürüp birer yazghudek melumatqa ige bolush meqsitide uni herbirlirining

aldigha, bolupmu sili, Agrippa padishah aliylirining aldigha élip keldim. **27** Chünki mehbusni sotqa ewetkende, uning üstidin qilin'ghan shikayetlerni éniq körsitemlik manga nisbeten orunluq emestek bilinidu.

26 Shuning bilen, Agrippa Pawlusqa: — Özüngning gépingni qilishinggha ruxset, — dédi. Pawlus qolini sozup özini aqlashqa bashlidi: **2** — I Agrippa xan, bügün aldilirida Yehudiylar méning üstümdin shikayet qilghan pütün ishlar toghruluq jawab bérish pürsitage nésip bolghanliqim üçün, bolupmu özlirining Yehudiylarning adetliri we ularning arisidiki talash-tartishliridin xewerliri bolghanliq üçün özümni bextlik hésablaymen! Shuning üçün dégenlerimni sewrchanliq bilen anglap béqishlirini ötütimen. **4** Méning deslepki waqitlirında, yeni kichikimdin tartip öz élimde, Yérusalémda yürüsh-turushumning qandaq ikenliki Yehudiylarning hemmisige ayan. **5** Ular shu deslepki waqitdin béri méni tonughachqa (eger xalisaidi, shuninggha guwahliq béretti), méning ibadet tüzümidiki eng telephan mezhepning shertliri boyiche yashap, yeni Perisiy bolup ömrümni ötküzgünimni bilidu. **6** Emdi men Xuda ata-bowilirimizgha qilghan wedige baghligan ümidim tüpeylidin hazir soraq qiliniwatimen. **7** Shu [wedining] nésiwisige yétishni bizning pütkül on ikki qebilimiz kéche-kündüz toxtawsiz Xudagha ibadet qilip ümid qilmaqta. I aliyliri, Yehudiylarning méning üstümdin qilghan shikayetliri del shu ümidke baghliqtur! **8** [Xalaviq], Xuda ölgenlerni tirildürse, néme üçün ishinishke bolmaydu, dep qaraysiler? **9** Derweqe, özümnu eslide Nasaretlik Eysaning namigha qarshi nurghun ishlarni qilishim kérek dep qayil idim. **10** Nu Yérusalémda ene shundaq ishlarni qilghanidim. Bash kahinlardin hoquq élip, özüm Xudaning nurghun muqeddes bendilirini zindan'gha tutup bergen, ular ölümgé höküm qilin'ghandimu, hökümge awaz qoshqanidim. **11** Men hemme sinagoglarda köp qétim ularni izdep téyip jazalap, kupurluq gep qilishqa zorlighanidim. Men ulargha telwilerche och bolup, hetta yaqa yurttikki sheherlerge bérip, ulargha ziyankeshlik qilghanidim. **12** Bu ishlarda bolup bash kahinlar bergen toluq wekillik hoquqi bilen Demeshq shehirige qarap seper qiliwatattim. **13** Chüsh waqitda yolda kétiwétip, asmandin chüshken, qayash nurindimu küchlik bir nurning etrapimni we bille kétiwatqanlarni yorutuwetkenlikini kördüm. **14** Hemmimiz yerge yiqilghan bolup men ibranii tilida éytilghan: «Ey Saul, Saul! Manga némishqa ziyankeshlik qilisen? Sény zixlashlarga qarshi tepmiklen sen üçün tes kélidu!» dégen bir awazni anglandim. **15** Men: — «I Reb, sen kimsen?» dep sorisam, Reb manga: «Men sen ziyankeshlik qiliwatqan Eysadurmen! **16** Emdi ornungdin tur; chünki Men séni sen körgen ishlargha hemde Özüm sanga ayan qilin'ghinında köridighan ishlargha xezinichi ghojidar we guwahliq bergüchi bolushqa tiklesh üçün, sanga ayan boldum. **17** Men séni öz xelqingning hem ellerning qolidin qutquzimen — chünki men séni yat elliklarning közlirini échip, ularning qarangghuluqtin yoruqluqqa, Sheytanning ilkidin Xudagha baghlinishqa burulushi üçün uning arisigha ewetimen. Shuning bilen ular gunahlrining kechürümige, shundaqla Manga étiqad qilish arqliq pak-muqeddes qilin'ghanlarning arisida mirasqa muyyesser bolidu» — dédi. **19** Shunga, i Agrippa aliyliri, men ershtin kelgen bu ghayibane körünüşke itaetsizlik qilmidim. **20** Belki aldi bilin Demeshq xelqige, andin Yérusalém shehiridikilergé, pütün Yehudiye ölkisidikilergé hemde yat elliklergimu, «Towa qilip, Xudagha baghlininglar, shundaqla towa qilishqa uyghun emellerni körsitinglar» dep jakarlap xewer yetküzüp keldim. **21** Bu ishlar tüpeylidin Yehudiylar méni

ibadetxana hoylisida tutup, mushtlap öltürüwetmekchi bolushti. **22** Lékin бүгүн'giche Xudaning yordam-meditige muyesser bolup men ching turuwatimen, töwendikiler bolsun yuqiridikiler bolsun hemmeylen'ge guwahliq bérip keldim. Guwahliqim del peyghemberler hem Musa ózi bésharet qilip éytqanliridin bashqa nese emes — **23** démek, Mesih jezmen azab-oqubet chékup, tunji bolup ölümdin tirilgüchi bolup [Yehudiy] xelqige hem pütkül ellergimu yoruqluq jakarlaydu. **24** Pawlus bu ishlarni éytip özini shundaq aqlash jawabini bergende, Féstus yuqiri awaz bilen uninggha: — Pawlus, sarang bolupsen! Bilimingning köpliki eqlingni azduruptu! — dédi. **25** Lékin Pawlus: — Sarang emesmen, i Féstus janabliri, men belki heqiqetke uyghun hem salmiqi bar sözlerni jar qilimen. **26** Chünki [Agrippa] alyylirining bu ishlardin xewiri bar. Men uninggha yürekliq bilen ochuq sözlewatimen, chünki bu ishlarning héchqaysisining uningdin yoshurun emeslikige ishinimen. Chünki bu ish bulung-puchqaqlarda qilin'ghan emes! **27** — Ey Agrippa alyiliri, özliri peyghemberlerning éytqanlirigha ishinemdila? Men ishinidighanliqlirini bilimen! — dédi. **28** Agrippa Pawlusqa: — Sen méni mushunchilik qisqighina waqitta xristian bolushqa qayil qilmaqchimsusen? — dédi. **29** Pawlus: — Meyli qisqa waqit ichide yaki uzun waqitta bolsun, peqet özlirining emes, belki бүгүн sözümnü anglighuchilarning hemmisi manga oxshash bolghay (peqet mendiki zenjirler silerde bolmisun!) dep Xudadin tileymen, — dédi. **30** Shuning bilen [Agrippa] xan, shundaqwa waly, Berniki we ular bilen bille olturghanlar orunliridin turup, **31** [zaldin] chiqip, bir-birige: — Bu kishining ölümge yaki türmige solashqa tégishlik héchbir jinayiti yoq iken! — déyishti. **32** Agrippa Féstusqa: — Bu adem Qeyserge murajiet qilmighan bolsa, qoyup bérilse bolidikentuq! — dédi.

27 Bizning Italiyege déngiz yoli bilen bérishimiz qarar qilin'ghandin kéyin, emeldarlar Pawlus bilen bashqa birneche mebusni «Awghustus qismi»diki Yuliyus isimlik bir yüzbéshigha tapshurdi. **2** Biz Adramittiumning bir kémisige chiqtuq. Kéme Asiya ölkisining déngiz boyliridiki sheherlerge baratti. Tésalonika shehiridin bolghan Makédoniyelik, Aristarxus isimlik bir kishi biz bilen hemseper boldi. **3** Etisi biz Zidon shehirige yétip kelduq. Yuliyus Pawlusqa kengchilik qilip, shu yerdiki dost-buraderlirining yénigha bérip ularning ghemxorliqini qobul qilishigha ruxset qildi. **4** Biz u yerdin yene déngizgha chiqtuq. Shamallar qérishqandek qarshi teripimizdin chiqqanliqi üçün, Sipur arilining shamalgha dalda teripi bilen manduq. **5** Kilikiye we Pamfiliye ölkilirining utulidiki déngizdin ötüp, Likie ölkisidiki Mira shehirige kelduq. **6** Shu yerde yüzbéshi Iskenderiye shehiridiki Italiyege baridighan bashqa bir kémini tétip, bizni uninggha chiqirip qoydi. **7** Déngizda köp künler nahayiti asta méngip, teslikte Kinidos shehirining uduligha kelduq. Shamal mingish yömilishimini tosughachqa, Krét arilining shamaldin dalda teripi bilen méngip, Salmoniy [yérim aril]din ötüp, **8** déngizda teslikte ilgirilep qirghaqni boylap, Laséya shehirige yéqin bolghan «Güzel aramgha» dep atilidighan bir yerge kelduq. **9** Seper bilen xéli waqitlar ötüp, roza küni alliqachan ötken bolghachqa, déngizda seper qilish xeterlik idi. Shunga Pawlus köpchilikke nesihet qilip: **10** — Buraderler, bu seperning balayi'apet we éghir ziyani bilen tügeyidighanliqini körüwatimen; mal we kémidin mehrum bolupla qalmay, seper öz jénimzighimu zamin bolidul — dep agahlurdurdi. **11** Biraq yüzbéshi bolsa Pawlusning sözige ishenmey, kéme bashliqi bilen kéme igisining sözige ishendi. **12** Uning üstige, bu portmu qishlashqa muwapiq jay bolmighachqa, köpchilik yene déngizgha chiqip, mumkinqeder Féniks shehirige

yétip bérip, shu yerde qishlashni quwwetlidi. Féniks bolsa Krét arilidiki bir déngiz porti bolup, bir teripi gherbiy jenubqa we bir teripi gherbiy shimalgha qaraytti. **13** Jenubtin meyin shamal chiqiwatatti, köpchilik nishanimizgha yétidighan bolduq dep, lenggerni éliwétip, kémini Krét arilining qirghiqini boylap heryse mangdi. **14** Lékin uzun ötmey, araldin qattiq «sherqiy shimaldin kelgüchi» dep atilidighan esheddiy qara boran chiqip ketti. **15** Kéme buranning qamalliqida qalghachqa, uni shamalgha yülendürelmey, boranning meyliche méngishigha qoyup berduq. **16** Klawda dégen kichik bir aralning shamalgha dalda teripige ötüwétip, qolwaqni kémege chiqirwétip, aranla uni saqlap qalaliduq. Andin kémichiler kémini arghamchilar bilen sirtidin orap baghlıwaldi. Kémining Sirtis dep atalghan déngiz astidiki tash-qum döwilirige qéqilip pétip qélishidin qorqup, tormuz lenggerlirini chüshürüp, kémini shamalning heydishige qoyup berdi. **18** Boran üstimizge shiddetlik soqqachqa, etisi malni déngizgha tashlashqa bashlidi. **19** Üchinchi künide ular öz qolliri bilen kémidiki qoral-jabduqlirini déngizgha tashliwetti. **20** Köp künlergiche ya kün ya yultuzlar körünmey, boran-chapqun yenila shiddetlik üstimizge toxtimay soquwergechke, axirida qutulup qélish ümidimizmu yoqqa chiqqandi. **21** Kémidikiler birnese yémiginige köp künler bolghandin kéyin, Pawlus ularning arisida turup: — Buraderler, siler baldurla méning gépimge qulaq sélip Krétin déngizgha chiqmasliqlar kérek idi. Shundaq qilghan bolanglar bu balayi'apet we ziyani-zexmetlerge uchrighan bolattinlar. **22** Lékin emdi silerni gheyretlik bolushqa dewet qilimen. Chünki aranglarda héchqaysinglar jénidin ayrilghini yoq, peqet kémidinla mehrum qalisiler. **23** Chünki men tewe bolghan we ibadet-xizmitini qilip kelgen Xudaning bir perishtisi tünügün kéche yénimgha kélip **24** manga: «Pawlus, qorqma! Sen Qeyserning aldigha bérip turushung kérek; we mana, Xuda shapaet qilip sen bilen bille seper qilghanlarning hemmisining jénini tiliginingni sanga ijabet qildi!» dédi. **25** Shuning üçün ey ependiler, gheyretlik bolunglar; chünki Xudagha ishinimenki, manga qandaq éytilghan bolsa shundaq emelge ashurulidu. **26** Biraq biz meymen aralning qirghiqigha urulup kétishimiz muqerrer bolidu. **27** Sepirimizning on tötinchi küni kéchisi, kéme Adriatik déngizida leyple yürüwatqan bolup, tün nispidé, kémichiler quruqluqqa yéqinlap qéliptuq, dep oyildi. **28** Ular chongqurluqni ölchesh arghamchisini déngizgha chüshürüp, suning chongqurluqini ölchep körgenidi, yigirme ghulach chiqti. Sel aldigha méngip yene ölchiwidi, on besh ghulach chiqti. **29** Ular kémining xada tashlarga urulup kétishidin qorqup, kémining keynidin töt lenggerni tashliwétip, tang étishni telmürüp kütüp turdi. **30** Lékin kémichiler kémidin qachmaqchi bolup kémining béshidinmu lenggerni élip tashliwéteyli dep bahane körsitip, qolwaqni déngizgha chüshürdi. **31** Pawlus yüzbéshi we leskerlerge: — Bu [kémichiler] kéme qalmisa, siler qutulalmaysiler! — dédi. **32** Buning bilen leskerler kémidiki qolwaqning arghamchilirini késip, uni leylytip qoydi. **33** Tang atay dégende, Pawlus hemmeylenni bir'az ghizaliniwélishqa dewet qildi. U: — Silerning dekke-dükke ichide héchnéme yémey turghininglarga on töt kün boldi. **34** Emdir bir'az ghizalinishinglarni ötüminen. Chünki hayat qélisinglar üçün mushundaq qilishqa toghra kélidu; chünki héchqaysinglarning béshidiki bir tal moymu ziyani'gha uchrimaydu! — dédi. **35** Bu sözni qilip bolup, u qoligha bir parche nanni élip, köpchilikning aldida Xudagha teshekkür éytip oshtup yédi. **36** Shuning bilen hemmeylen gheyretlinip ghizalinishqa bashlidi **37** (kéme biz jemiy ikki yüz yetmiş alte kishi iduq). **38** Hemmeylen qorsaqilirini toqlighandin kéyin, kémini yéniklitish üçün, kémidiki bughdaylarnimu déngizgha tashliwetti. **39** Tang

atqanda, kémichiler quruqluqning ne ikenlikini tonumidi. Lékin uningdiki bir qumluq qoltuqni bayqap, kémini bir amal qilip shu yerde uruldurup quruqluqqa chiqarmaqchi boldi. **40** Ular aldi bilen lenggerlerni boshiwétip, ularni déngizgha tashliwetti. Shuning bilen bir waqitta, kémining ikki yónilish paliqining baghlirini boshitip, ularni chüshürüwetti. Andin kémining béshidiki yelkenni shamalgha chiqirip, kémini qumluqning qirghiqigha qaritip mangdurdı. **41** Emdi ikki éqim bir-birige uchrashqan yerge kirip qélip, ular kémini qiraqqa soqturuwaldı; kémining béshi déngiz tégige urulup pétip, mirdirlimay qaldı, lékin kémining arqa teripi dolqunlarning zerbisi bilen chuwalup kétishke bashlıdı. **42** Leshkerler mehbuslarning sugha sekrep qéchip kétishining aldini élish üçün, hemmisini óltürüwetmekchi boldi. **43** Lékin yüzbéshi Pawlusni qutquzushni xalighan bolup, leshkerlerning bundaq qilishigha yol qoymidi. U aldi bilen su üzüshni bilidighanlarning sugha chüshüp qirghaqqa chiqishini, **44** qalghanlarning bezilirini taxtaylarga, bezilirini kémining chuwalup ketken parchilirigha ésilip, qirghaqqa chiqishini buyrudi. Shundaq boldiki, hemmeylen qutulup saq-salامت quruqluqqa chiqti.

28 Biz qutulup saq-salامت qirghaqqa chiqqandin kéyin, u aralning Malta dep atilidighanliqini bildüq. **2** Yerlik xelq bizge intayin méhribanliq bilen muamile qildi; chünki u chaghda yamghur yéghip, hawa soghuq bolghachqa, ular gülxan yéqip bizni kütüwaldı. **3** Pawlus bir baghlam otun térip kélip otqa tashliwidi, issiqtin étülip chiqqan bir zeherlik yılan uning qolını chishliginiche chaplishıwaldi. **4** Shu yerlikler Pawlusning qoligha yépipish turghan yilanni körüp, bir-birige: — Bu adem choqum bir qatıl irken! Déngizdin qutulup chiqqan bolsimu, «Adıllıq» uning tirik qélıshigha yol qoymidi, — déyishti. **5** Lékin Pawlus yilanni otning ichige silkip atti, ózi bolsa héchqandaq zexim yémidi. **6** Xelq uninggha bedini ishshıp kétidu yaqi u tuyuqsız yiqilip ólidu dep qarap turatti. Lékin uzun waqıt qarap turup, uningda héchqandaq binormal haletning bolmıghanlıqını körüp, oylıghınidin yénip: — Bu bir ilah bolsa kérek! — déyishti. **7** U yerning etrapidiki yurтта, aral bashlıqi (Publiyus dep atalghan)ning birnechche yer-étizliri bar idi. U bizni öyige bashlap, üç kün qizghin méhman qilip kütti. **8** U chaghda shundaq boldiki, Publiyusning atisingning qizitmisı örlep, tolghaq bolup yétip qalghaniken. Pawlus uning yénigha kirip, dua qilip üstige qolını tegküzip, unı saqaytıp qoydı. **9** Shuningdin kéyin araldiki qalghan késellerning hemmisi uning aldigha kélip, saqaytıldı. **10** Ular bizning hörmitimizge nurghun sowghatlarnı béghishlıghan bolup, axırda bu yerdin yene yolgha chiqqan waqıtımızda, bizni yolgha lazımlıq nersé-kérékler bilen teminlıdı. **11** Malta arılıda Iskenderiyedin kelgen, béshigha «Samawiy Qoshkézek» ilahlırining neqishliri oyulghan bir kéme qishlıghanıdı. Aralda üç ay turghandin kéyin, bu kéme bilen yolgha chıqtuq. **12** Sirakoza shehirige kélip, u yerde üç kün turduq. **13** Andin aylinip méngip, [Italiyediki] Régiyum shehirige keldüq. Etisi shamal yónilishi ózgirip jenubtin chiqishi bilen, ikkinchi küni Putéoli shehirige yétip keldüq. **14** U yerde birnechche qérindashlarnı taptuq, ularning ótünüşliri bilen biz ularda bir hepte turduq. Shundaq qilip biz Rim shehirige yétip keldüq. **15** Kéliwatqanliqımızdin xewer tapqan shu yerdiki qérindashlar bizni qarshi élish üçün sheherdin chiqip hetta «Apiyus baziri»ghiche, [beziliri] «Üch Saray»ghiche kelgenidi. Pawlus ularni körgende, Xudagha rehmet éytip, gheyretlendi. **16** Rim shehirige kirginimizde, yüzbéshi mehbuslarnı orda qarawul bégige tapshurdi; lékin Pawlusning birla közetküchi leshker bilen bir öyde ayrim

turushigha ruxset qilindi. **17** Üch kündin kéyin, u u yerdiki Yehudiylarning kattıwashlırını ózi bilen körüşhüşke chaqirdi. Ular jem bolghanda, u mundaq dédi: — Qérindashlar! Men xelqimizge yaqi ata-bowilirimızdin qaldurulghan örp-adetlerge qarshi héchqandaq ish qilmıghan bolsammu, Yérusalémda turghinimda tutqun qilinip rimliqlarning qoligha tapshuruldum. **18** Rimliqlar méni soraqqa tartip, mende ólüm jazasigha mehkuq qilghudek birer jinayet bolmıghachqa, méni qoyuwetmekchi boldi. **19** Lékin Yehudiylar buninggha qarshılıq bildürgechke, Qeyserge murajiet qilishqa mejbur boldum. Bularnı déginim bilen, bu méning öz xelqim üstidin shikayitım bar dégenlikim emes. **20** Shu sewebtin men siler bilen yüz körüşhüş we bu heqte silerge éytish üçün silerni bu yerde chaqirdim. Chünki bu zenjir bilen baghlinishning sewebi del Israilning kütken ümididir. **21** Ular Pawlusqa: — Biz bolsaq Yehudiyedin sen toghruluq xet almiduq, yaqi u yerdin kelgen qérindashlarning héchqaysisimu sen toghruluq birer yaman xewer ekelmidi yaqi yaman gépingni qilmidi. **22** Lékin séning pikiriringni anglıghumız bar. Chünki hemme yerde kishilerning [sen tewe bolghan] bu mezhepke qarshi sózlewatqanliqidin xewirimiz bar! — déyishti. **23** Shuning bilen ular Pawlus bilen körüşhüşke bir künni békitti. U küni nurghun kishiler uning turalghusigha kelgenidi; u tang atqandin kechkiye ulargha [söz-kalamni] sherhleп, Xudaning padishahlıqi heqqide toluq guwahlıq bérıp, Tewrat hem peyghemberlerning yazmırliridin neqil keltürüp, ularni Eysa toghruluq qayil qilishqa küchidi. **24** Uning sözlirige beziler ishendürüldi, beziler ishinishni ret qildi. **25** Ular Pawlusning mundaq bir sözni qilishi bilen özara kélisilmey qaytıp ketti. U mundaq dédi: — Muqeddes Roh Yeshaya peyghember arılıqı ata-bowilirimızgha munu sözni del jayıda éytqan: **26** — «Barghin; mushu xelqge mundaq dep éytqın: — «Siler anglashni anglaysiler, biraq chüshenmeysiler; Körüşhüşni körüsiler, biraq bilip yetmeysiler. **27** Chünki mushu xelqning yürükini may qaplap ketken, Ular anglıghanda qulaqlirini éghir qiliwalghan, Ular közlirini yumuwalghan; Undaq bolmisidi, ular közliri bilen körtüp, Qulıqi bilen angılap, Köngli bilen chüshinip, Öz yolıdin yandurulushi bilen, Men ularni saqaytqan bolattım». **28** Shunga bilishinglar kérekki, Xudaning bu nijatlıqi yat elliklerge ewetiliwatidu. Ular bolsa uninggha qulaq salmay qalmaydu! — dédi. U bu sözlerni éytqanda Yehudiylar öz-ara qattıq talash-tartish qiliship ketti. **30** [Pawlus] ózi ijarige alghan öyde toluq ikki yil turdi we bu yerde uning bilen körüşhüşke kelgen hemme kishilerni qobul qilip, **31** tolimu yüreklik bilen hem héch tosalghughu uchrımay, Xudaning padishahlıqını jar qilip, Reb Eysa Mesihke dair heqiqetlerni yetküzüp telim berdi.

Rimliqlargha

1 Rosulluqqa tallap chaqirilgan, Xudaning xush xewirini jakarlashqa ayrip teyinlen'gen, Meshi Eysaning quli bolghan menki Pawlustin salam! **2** Xuda bu xush xewerning kélishini xéli burunla peyghemberliri arqliq muqeddes yazmilarda wede qilghanidi. **3** Bu xush xewer Öz Oghli, yeni Rebbimiz Eysa Meshi toghrisididur; jismaniy jehettin U Dawutning neslidin tugulghan; birdinbir pak-muqeddes Roh teripidin ólümdin tirildürülüş arqliq «küch-qudret Igisi Xudaning Oghli» dep körsitilip békitilgen; **5** U arqliq, shundaqla Uning nami üçün barliq eller arisida Xudagha étiqadtin bolghan itaetmenlik wujudqa keltürülüşke biz méhir-shepgetke we rosulluqqa muyyesser bolushqa; **6** Siler ular arisida, Eysa Meshi teripidin chaqirilghansiler. **7** Shunga, Xuda söygen we U «muqeddes bendilirim» dep chaqirghan Rim shehiridiki hemminglarga, Atimiz Xudadin we Rebbimiz Eysa Meshi itin méhir-shepget we aman-xatirjemlik bolghay! **8** Aldi bilen men Eysa Meshi arqliq hemminglar üçün Xudayingha teshekkür éytimen; chünki silerning étiqadinqlar pütkül alemge pur ketti. **9** Öz Oghli toghrisidiki xush xewerde chin roh-qelbim bilen men xizmitini qiliwatqan Xuda Özi méning dualirimda silerni shunche üzlüksiz eslep turghanliqingha guwahtur. **10** Men dualirimda, mumkin qeder Xudaning iradisi bilen silerning yéninglarga bérisheqa axir muyyesser bolushqa hemishe ötünimen. **11** Chünki men silerni birer rohiy iltipatqa ige qilish arqliq mustehkemlesh üçün siler bilen körtüshüshke intayin teqezamen; **12** yeni, men aranglarda bolsam, bir-birimizning étiqadidin ózara teselli we ilham alalaymiz démekchimen. **13** Qérindashlar, men silerning shuni bilishinglarni xalaymenki, bashqa yerdiki elliklerning arisida xizmitim méwe bergendeck, silerning aranglardimu xizmitimning méwe bérishe üçün yéninglarga bérishe köp qétim niyet qildim, lékin bügün'giche tosalghurgha uchrar kéliwatimen. **14** Men herqandaq ademlerge, meyli Yunanliqlar we yat taipilerge, danishmen we nadanlarga bolsun, hemmisige qerzdarmen. **15** Shuning üçün imkaniyet manga yar bersila men Rimdiki silergimu xush xewerni yetküzüp baxan qilishqa qizghimmen. **16** Chünki men Meshi toghrisidiki bu xush xewerdin hergiz xijil bolmaymen! Chünki u uninggaha ishen'güchilirining hemmisini, aldi bilen Yehudiylarni, andin kéyin Gréklerni nijatqa érishtüridighan Xudaning küch-qudritidur! **17** Chünki [xush xewerde] étiqadqa asalan'ghan, Xudaning birxil heqqaniyliq étiqad qilghuchilargha wehiy qilin'ghandur. [Muqeddes yazmilarda] yézilghinidek: — «Heqqaniy adem ishench-étiqadi bilen hayat bolidu». **18** Chünki heqqaniyetsizlik bilen heqiqetni basidighan insanlarning barliq iplasliqigha we heqqaniyetsizlikke nisbeten Xudaning qaratqan ghezipi ershtin ochuq wehiy qilinmaqta. **19** Chünki insanlar Xuda toghrisida bileleydighan ishlar ularning köz aldida turidu; chünki Xuda hemmini ulargha ochuq körsitip bergén **20** (chünki dunya apiride bolghandin béri Xudaning közge körünmes özgichilikliri, yeni menggülik qudrati we birdinbir Xuda ikenlikli Ózi yaratqan mewjudatlar arqliq ochuq körülmekte, shundaqla buni chüshinip yetkili bolidu. Shu sewebtin insanlar héch bahane körsitelmeydu) (aiōdios g126) **21** — chünki insanlar Xudani bilsimu, uni Xuda dep ulughlimidi, Uninggaha teshekkür éytimidi; eksiche, ularning oy-pikirliri bimene bolup, nadan qelbi qarangghuliship ketti. **22** Ózilirni danishmen qilip körsetsimu, lékin eqilsiz bolup chiqti; **23** chirimas Xudaning ulughluqining ornigha chirip ólidighan ademzatqa, uchar-qanatlargha, töt ayaghliq haywanlarga we yer béghirlighuchilargha oxshaydighan

butlarni almashturup qoyghanidi. **24** Shunga Xuda ularni qelbidiki shehwaniy hewesliri bilen iplasliq qilishqa, shundaqla bir-birining tenlirini nomusqa qaldurushqa qoyup berdi. **25** Ular Xuda toghrisidiki heqiqetni yalghan'gha aylandurdi, Yaratquchining ornigha yaritilghan nersilerge choqunup, tawaptaet qilghanidi. Halbuki, Yaratquchigaha teshekkür-medhiye menggüge oqulmaqta! Amin! (aiōn g165) **26** Mana shuning üçün, Xuda ularni peskesh shehwaniy heweslerge qoyup berdi. Hetta ayallarmu tebiyijinsiy munasiwetni gheyriz munasiwetke aylandurdi; **27** shuningdek, erlermu ayallar bilen bolidighan tebiyijinsiy munasiwetlerni tashlap, bashqa erlerge shehwaniy hewesler bilen köyüp pishidighan boldi. Erler erler bilen shermendilikke kirishti we netijide ularning muxalip qilmishliri öz béshigha chiqti. **28** Ular Xudani bilishtin waz kéchishni layiq körgenlik tallanliqigha üçün, Xuda ularni buzuq niyetlerge we nalayiq ishlarni qilishqa qoyup berdi. **29** Ular herxil heqqaniyetsizlik, rezillik, nepsaniyetchilik, öchmenlikke chömüp, hesetxorluq, qatilliq, jédelxorluq, mekkarliq we herxil betniyetler bilen toldi. Ular ighwager, **30** töhmetxor, Xudagha nepretlinidighan, kibirlik, maxtanachaq, chongchi, herxil rezilliklerni oylap chiqiridighan, ata-anising sözi anglimaydighan, **31** yorutulmighan, wediside turmaydighan, köyümsiz we rehimsiz insanlardur. **32** Ular Xudaning shulargha bolghan adil hökümünü, yeni shundaq ishlarni qilghuchilarning ólümge layiq ikhenlikini éniq bilsimu, bu ishlarni ózliri qilipla qalmay, belki shundaq qilidighan bashqilardin söyünüp ularni alqishlaydu.

2 Emdi ey bashqilarning üstidin höküm qilidighan insan, kim bolushungdin qet'iynezer bahane körsitelmeysen; chünki bashqilar üstidin qaysi ishta höküm qilsang, shu ishta öz gunahingni békitisen. Chünki ey hökümchi, sen özüngmu ulargha oxshash ishlarni qiliwatisen. **2** Bizge melumki, Xudaning undaq ishlarni qilghanlar üstidin höküm chiqirishi [mutleq] heqiqetke asalan'ghandur. **3** Shunga, i shundaq ishlarni qilghanlar üstidin höküm chiqarghuchi, shundaqla shuninggaha oxshash ishlarni qilghuchi insan, özüng Xudaning hökümidin qachalaymen dep xiyal qilamsen? **4** Yaki Xudaning méhribanliqining séni towa qilish yoligha bashlaydighanliqini héch bilmey, uning méhribanliqi, keng qorsaliq we sewr-taqitining molluqigha sel qarawatamsen? **5** Eksiche, towa qilmaydighan jahilliqing we tash yüreklikingdin, Xuda adil hökümünü ayan qilidighan ghezipek küni üçün sen öz béshigha chüshidighan ghezipini toplawatisen. **6** Xuda herkimge öz emellirige yarisha ish köridu. **7** Yaxshi ishlarni sewrchanliq bilgen qilip, shan-sherep, hörmét-éhtiram we baqiyliqni izdigenlerge U menggülik hayat ata qilidu; (aiōnios g166) **8** lékin shexsiyetsizlikke, heqiqetke ten bermey, eksiche heqqaniyetsizlikke egeshkenlerge ghezep-qehr yaghdurulidu; **9** yamanliq qilidighan barliq jan igisige, aldi bilen Yehudiylargha, andin Gréklerge külpent we derdelem chüshidu; **10** biraq, barliq yaxshiliq qilghuchilargha, aldi bilen Yehudiylargha, andin Gréklerge shan-sherep, hörmét-éhtiram we aman-xatirjemlik teqdim qilinidu. **11** Chünki Xudada ademning yüz-xatirisini qilish yoqtur. **12** — chünki Tewrat qanunini bilmey gumah sadir qilghanlarning herbiri Tewrat qanunining hökümige uchrimsimu, [eyibke uchrar] halak bolidu; Tewrat qanunini bilip turup gumah sadir qilghanlarning herbiri bu qanun boyiche soraqqa tartilidu **13** (chünki Xudaning aldida qanunni anglihanlar emes, belki qanun'gha emel qilghuchilar heqqaniy hésablinidu. **14** Chünki Tewrat qanunini bilmeydighan ellikler tebiyijinsiy halda bu qanun'gha uyghan ishlarni qilsa, gerche bu qanundin xewersiz bolsimu, Tewrat qanuni ularda körün'gen bolidu. **15** Ularning bu qilghanliri öz qelblirige

qanun teleplirining pütüklük ikenlikini körsitidu; shuningdek, ularning wijdanlirimu özlirige heqiqetning guwahchisi bolup, oy-pikirliri özini eyibleydu yaki özini aqlaydu) **16** — men yetküzipt kéliwatqan bu xush xewerge asasen Xudaning Eysa Mesih arqiliq insanlarning qelbide pükken mexpiy ishlar üstidin höküm chiqiridighan künide [yuqirida éytilghan ishlar choqum yüz béridu]. **17** Senchu, eger özüngni Yehudiy dep atap, Tewrat qanunigha ümid baghlap, Xudagha tewemen dep maxtansang, **18** qanundin öginip uning iradisini bilip, ésil bilen pesni perq etken bolsang, **19** Tewrat qanunidin bilim we heqiqetning jehwirige ige boldum dep qarap, özüngni korlarga yoI bashlighuchi, qarangghuda qalghanlarga mayak, nadanlarga ögetküchi, gödeklerge ustaz dep ishen'gen bolsang — **21** emdi sen bashqilargha telim bérisesu, özüngge bermemsen? Oghriliq qilmanglar dep wez éytisesu, özüng oghriliq qilamsen? **22** «Zina qilmanglar» — dep wez éytisesu, özüng zina qilamsen? Butlardin nepretlinisesu, özüng butxanilardiki nersilerni bulang-talang qilamsen? **23** Tewrat qanuni bilen maxtinisesu, özüng shu qanun'gha xilapliq qilip, Xudagha dagh keltüremsen?! **24** Xuddi [muqeddes yazmilarda] yézilghinidek: «Silerning qilimishinglar tüpeylidin Xudaning nami tapiler arisida kupurluqqa uchrimaqta». **25** Tewrat qanunigha emel qilsang, xetne qilin'ghiningning ehmiyiti bolidu, lékin uninggha xilapliq qilsang, xetne qilin'ghining xetne qilinmighandek hésablinidu. **26** Emdi xetnisizler qanunning teplelige emel qilsa, gerche xetnisiz bolsimu, Xuda teripidin xetnilik hésablanmamdu? **27** Tewrat qanun desturidin xewerdar we xetnilik turuqluq qanun'gha xilapliq qilghuchi, i Yehudiy, qanun'gha emel qildighan jismani xetnisizler teripidin séning gunahning üstidin höküm chiqiriliwatmamdu? **28** Chünki sirtqi körinishi Yehudiy bolsila uni [heqiqiy] Yehudiy dégili bolmaydu, sirtqi jehettiki jismani xetninimu [heqiqiy] xetne dégili bolmaydu, **29** rohida Yehudiy bolghini [heqiqiy] Yehudiydur; uning xetne qilin'ghini xetne qanun desturi arqiliq emes, belki qelbide, Rohtindur. Bundaq kishining teripilishi insanlar teripidin emes, belki Xuda teripidin bolidu.

3 Undaқта, Yehudiy bolghanning Yehudiy emestin néme artuqchiliq bar? Xetnilik bolghanning néme paydisi bar? **2** Emeliyette, ularning her jehettin köp artuqchiliq bar. Birinchidin, Xudaning bésharetlik sözliri Yehudiylargha amanet qilin'ghan. **3** Emdi gerche ular din beziliri ishenchsiz chiqqan bolsimu, buninggha néme bolatti? Ularning ishenchsizliki Xudaning ishenchliklikini yoqqa chiqiriwétermu? **4** Hergiz undaq qilmaydu! Xuda rastchil hésablinip, hemme adem yalghanchi hésablansun! Xuddi [muqeddes yazmilarda Xuda heqqide] yézilghinidek: — «Sözliginigde adil dep ispatlan'ghaysen, Shikayetke uchrighiningda ghelibe qilghaysen». **5** Lékin bizning heqqaniysizliqimiz arqiliq Xudaning heqqaniyliq téximu éniq körsitilse, buninggha néme deymiz? Heqqaniysizliq üstige ghezep tökidighan Xudani heqqaniy emes deymizmu (men insanche sözleymen)? **6** Mundaq déyishke hergiz bolmaydu! Eger undaq bolsa, Xuda alemni qandaq soraqqa tartidu? **7** [Beziler yene]: «Méning yalghanchilqimdin Xudaning heqiqetliki téximu ochuq qilinsa, shundaqla ulughluq téximu yorutulsa, emdi men yene néme üçün gunahkar dep qarilip soraqqa tartilimen?» [déyishi mumkin]. **8** Undaq bolghanda némishqa (beziler bizge töhmet chaplimaqqi bolup, geplirimizni buriwetkendek) «Yamanliq qilayli, buningdin yaxshiliq chiqip qalar» — déyishke bolmaydu? Bundaq dégtichilerning jazalinishi heqliqtur! **9** Emdi néme déyish kérek? Biz [Yehudiylar] [Yehudiy emeslerdin] üstün turamdu? Yaq, hergiz! Chünki biz yuqurida Yehudiylar bolsun, Grékler bolsun hemmisining gunahning ilkide ikenlikini ispatlap

eyibliduq. **10** Derweqe, muqeddes yazmilarda yézilghinidek: — «Heqqaniy adem yoq, hetta birimu yoqtur, **11** Yorutulghan kishi yoqtur, Xudani izdiginimu yoqtur. **12** Hemme adem yoldin chetnidi, Ularning barliq erzimes bolup chiqti. Méhribanliq qilghuchi yoq, hetta birimu yoqtur. **13** Ularning géli échilghan qebridek sésiqtur, Tilliri kazzapliq qilmaqta; Kobra yilanning qehiri lewliiri astida turidu; **14** Ularning zuwani qarghash hem zerdige tolghan. **15** «Putliri qan toküshke aldiraydu; **16** Barghanla yéride weyranchiliq we pajelik ishlar bardur. **17** Tinchliq-aramliq yolini lách herch tonughan emes». **18** «Ularning neziride Xudadin qorqidighan ish yoqtur». **19** Tewrattiki barliq sözlerning Tewrat qanuni astida yashaydighanlarga qarita éytilghanliq bizge ayan. Bularning meqsiti, her insanning aghzi bahane körsitelmey tuwaqlinip, pütüklü dunyadikiler Xudaning soriqida eyibkar iken dep ayan qilinsun, dégenliktur. **20** Shunga, héchqandaq et igisi Tewrat-qanunigha emel qilishqa intilishliri bilen [Xudaning] aldida heqqaniy hésablanmaydu; chünki Tewrat qanuni arqiliq insan öz gunahini tonup yétidu. **21** Biraq, hazir qanun yoli bilen emes, belki Xudaning Özidin kelgen birxil heqqaniyliq ashkarilandi! Bu xil heqqaniyliqqa qanunning özi we peyghemberlerning [yazmilirimu] guwahliq bergendur; **22** yeni, Xudaning Eysa Mesihning ishench-sadaqetliki arqiliq étiqad qilghuchilarning hemmisining ichige hem üstige yetküzdighan heqqaniyliqidur! Bu ishta ayrimchiliq yoqtur **23** (chünki barliq insanlar gunah sadir qildi, Xudaning shan-sheripige yételmey, uningdin mehrum boldi) **24** Chünki étiqadchilarning hemmisi Mesih Eysada bolghan nijat-hörlük arqiliq, [Xudaning] méhir-shepqi bilen bedelsiz heqqaniy qilinidu. **25** Xuda Uni gunahlarning jazasini kötürügingi kafaret qurbanliq süpitide teyinlidi; [insanlarning] Uning [qurbanliq] qénigha ishench baghlishi bilen [qurbanliq] inawetliktur. Xuda bu arqiliq burunqi zamandikilerning sadir qilghan gunahlirigha sewr-taqetlik bolup, jazalimay ötküziwétishining adillik ikenlikini körsetti. **26** Buninggha oxshash bu [qurbanliq] arqiliq U hazirqi zamanda bolghan heqqaniyliqinimu körseten. Shundaq qilip U Özining hem heqqaniy ikenlikini hem Eysaning étiqadida bolghuchini heqqaniy qilghuchi ikenlikinimu namayan qildi. **27** Undaq bolsa, insanning néme maxtan'ghuchilik bar? Maxtinish yoq qilindi! — Néme prinsipqa asasen? Qanun'gha intilish prinsipi bilenu? — Yaq! «Étiqad» prinsipi bilen! **28** Chünki «Insan Tewrat qanunigha emel qilishqa intilishliri bilen emes, belki étiqad bilen heqqaniy qilinidu» dep hésablaymiz! **29** Ejeba, Xuda peqetla Yehudiylarningla Xudasimu? U ellerningmu Xudasi emesmu? Shundaq, u ellerningmu Xudasidir. **30** Xuda bolsa birdur, U xetne qilin'ghanlarni étiqad bilen hemde xetne qilinmighanlarnimu étiqad bilen heqqaniy qilidu. **31** Emdi étiqad prinsipi bilen Tewrat qanunini bikar qiliwétimizmu? Yaq, del buning eksiche, uni küchke ige qilimiz.

4 Undaқта, biz [Yehudiylarning] jismani jehettiki atimiz Ibrahimning érishkini toghrisida néme deymiz? **2** Eger Ibrahim emelliri bilen heqqaniy dep jakarlan'ghan bolsa, uninga maxtan'ghudek ish bolatti (beribir Xudaning aldida uning maxtinish heqqi yoq idi). **3** Chünki muqeddes yazmilarda néme déyilgen? — «Ibrahim Xudagha étiqad qildi; Bu uning heqqaniyliq hésablandi» déyilidu. **4** Ishligüchige bérilidighan heq «méhir-shepqi» hésablanmaydu, belki birxil «qerz qayturus» hésablinidu. **5** Biraq, héch ish-emel qilmay, peqet nomussiz gunahkarlarni heqqaniy qilghuchi Xudagha étiqad qildighan kishining bolsa, uning étiqadi heqqaniyliq dep hésablinidu! **6** Xuda qilghan emellirige qarimay, heqqaniy dep hésablighan kishining bexti toghruluq Dawut [peyghembermu]

mundaq dégen: — **7** «Itaetsizlikliri kechürüm qilin'ghan, Gunahliri yépilghan kishi némidégen bextliktur! **8** Perwerdigar gunahliri bilen héch hésablashmaydighanlar némidégen bextliktur!» **9** Emdi baxt yalghuz xetne qilin'ghanlarchila mensup bolamdu, yaki xetne qilinmighanlarchimu mensup bolamdu? Chünki: «Ibrahinning étiqadi uning heqqaniyliqi dep hésablandi» dewatimiz. **10** Heqqaniyliq qandaq ehwalda uninggha hésablandi? Xetne qilinishtin ilgirimu yaki xetne qilinishtin keyinmu? U xetne qilin'ghan halda emes, belki xetne qilinmighan halda hésablandi! **11** Uning xetnini qobul qilghini bolsa, uni xetne qilinishtin burunla étiqadi arqiliq ige bolghan heqqaniyliqqa möhür belgisi süpitide bolghanidi. Démek, u xetnisiz turup Xudagha étiqad qilghuchilarning hemmisining atisi boldi — ularmu [étiqadi bilen] heqqaniy hésablanidu! **12** U yene xetne qilin'ghanlarningmu atisidur; démek, xetne qilin'ghan bolushi bilen tengla xetne qilinmighan waqtidimu étiqadliq yol mangghan atimiz Ibrahimning izlirini bésip mangghanlarningmu atisi bolghandur. **13** Chünki [Xudaning] Ibrahimgha we neslige dunyagha mirasxor bolush toghrisidiki wede bérishi Ibrahimning Tewrat qanunigha emel qilishqa intiliginin emes, belki étiqadtin bolghan heqqaniyliqtin kelgen. **14** Chünki eger qanun'gha intilidighanlar mirasxor bolidighan bolsa étiqad bikar nerse bolup qalatti, Xudaning wedisimu yoqqa chiqirilghan bolatti. **15** Chünki Tewrat qanuni [Xudaning] ghezipini élip kélidu; chünki qanun bolmisa, itaetsizlik dégen ishmu bolmaydu. **16** Shuning üçün, Xudaning wedisining [peqet] Öz méhir-shepqiti arqiliq emelge ashurulushi üçün, u étiqadqila asasinidu. Buning bilen u wede Ibrahimning barliq ewladlirigha, peqet Tewrat qanuni astida turidighanlarchila emes, belki Ibrahimche étiqad qilghuchilarning hemmisigimu kapaletlik qilin'ghan. Chünki muqeddes yazmilarda: «Séni nurghun qowmning atisi qildim» dep yézilghinidek, Ibrahim hemmimizning atisidur. Derheqiqet, u ölüklerni tirildüridighan, mewjut bolmighanni bar dep mewjut qilidighan, özi étiqad baghliqan Xuda aldida hemmimizning atisi boldi. **18** Héchaqandaq ümid qalmisimu u yenila ümidte étiqad qildi we shuning bilen uninggha: «Séning nesling [san-sanaqsiz] bolidu» dep aldin éytilghandek nurghun qowmning atisi boldi. **19** U yüz yashqa yéqinlap, ténni ölgen hésablisimu, shundaqla ayali Sarahningmu baliyatqisini öldi dep qarisisu, yenila étiqadta ajizlashmidi; **20** Xudaning wedisige nisbeten étiqadsizliq qilip héch ikkilenmidi, eksiche u étiqadi arqiliq kücheytildi we Xudani ulughlidi, **21** «U némini wede qilghan bolsa shuni emelge ashurush qudritige Igidur» dep toluq ishendürildi. **22** Shuning bilen bu «uning heqqaniyliqi hésablandi». **23** Bu, «Uning heqqaniyliqi hésablandi» dégen söz yalghuz uning üçünla emes, **24** belki Rebbimiz Eysani ölümdin tirildürgen Xudagha étiqad qilishimiz bilen heqqaniy hésablanidighan bizler üçünmu yézilghan; **25** [Mesih] bolsa itaetsizlikirimiz üçün pida yoligha tapshuruldi we heqqaniy qilinishimiz üçün tirildürildi.

5 Shunga étiqad bilen heqqaniy qilin'ghan ikenmiz, Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq Xuda bilen inaq munasiwette bolimiz. **2** U arqiliq étiqad yolida bizni ching turghuzidighan bu méhir-shepqitining ichige kirish hoquqigha muayesser bolduq, shuningdek Xudaning shan-sheripige baghliqan ümidimizdin shad-xuram bolimiz. **3** Shundaq bolupla qalmay, müshkül ehwallar ichide shadlinimiz; chünki müshküllük sewrchanliqni, sewrchanliq chidamliqni, chidamliq ümidni élip kélidu, dep bilimiz. **5** We bu ümid bizni yerge qaritip qoymaydu, chünki bizge ata qilin'ghan Muqeddes Roh arqiliq Xudaning méhir-muhebbiti

alliburun qelbimizge quyulup éship tashti. **6** Chünki biz peqet amalsiz qalghinimizda, Mesih biz ixlassizlar üçün [Xuda] békitken waqitta özini pida qildi. **7** Birsining heqqaniy adem üçün jénini pida qilishi nahayiti az uchraydighan ish; bezide yaxshi adem üçün birsi pida bolushqa jür'et qilishimu mumkin; **8** lékin Xuda Öz méhir-muhebbitini bizge shuningda körsitiduki, biz téxi gunahkar waqtimizda, Mesih biz üçün jénini pida qildi. **9** Hazir biz Uning qéni bilen heqqaniy qilin'ghan ikenmiz, emdi U arqiliq [kélidighan] ghezepdin qutulushimiz téximu jezmendur. **10** Chünki burun Xudagha düshmen bolghan bolsaqmu, Oghlining ölümi arqiliq bizni Uning bilen inaqlashturghan yerde, Xudaning bilen inaqlashturulghandin keyin, emdi [Oghlining] hayati arqiliq biz téximu qutuldurulmamduq?! **11** Buning bilenla qalmay, hazir biz Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq Xuda bilen inaqlashturulduq, U arqilqimu Xudaning Özidin shadlinimiz. **12** Shuningdek, gunahning dunyagha kirishi birla adem arqiliq boldi, ölümnin dunyagha kirishi gunah arqiliq boldi; shuning bilen gunah arqiliq ölüm hemme ademge tarqaldi; chünki hemme adem gunah sadir qildi **13** (chünki Tewrat qanunidin ilgirimu gunah dunyada bar idi, elwette; halbuki, qanun bolmisa gunahning hésabi élinmaydu. **14** Shundaqtimu, ölüm Adem'ata waqtidin Musa peyghember waqtighiche insanlarchimu höküm sürdi; ular gerche Adem'atining sadir qilghan itaetsizlikidek gunah sadir qilmighan bolsimu, bu insanlarmu ölüm hökümidin xaliy boldi). Adem'atining özi — keyin kélidighan Mesihning bir bésharetilik ülgisidur; **15** halbuki, [Xudaning] shapaetlik sowghiti Adem'atining itaetsizlikining pütünley eksidur. Chünki birla ademning itaetsizliki bilen nurghun adem ölgen bolsa, emdi Xudaning méhir-shepqiti we shuningdek birla adem, yeni Eysa Mesihning méhir-shepqiti arqiliq kelgen sowghat éship-téship turghachqa, nurghun ademge yetküzülüp téximu zor netije hasil qildi! **16** Shu shapaetlik sowghatning netijisi bolsa, shu bir ademning gunahining aqiwitige pütünley oxshamaydu. Chünki bir ademning bir qétim ötküzgen itaetsizlikidin chiqarghan höküm insanlarni gunahkar dep békitken bolsimu, emma shu shapaetlik sowghat bolsa köpligen kishilerning nurghun itaetsizlikiridin «heqqaniy qilinish»qa élip baridu. **17** Emdi bir ademning itaetsizliki tüpeylidin, ene shu bir adem arqiliq ölüm hökümran bolghan yerde, [Xudaning] mol méhir-shepqitini, shundaqla heqqaniyliq bolghan shapaetlik sowghitini qobul qilghanlar bir adem, yeni shu Eysa Mesih arqiliq hayatta shunche ghalibane hökümranliq qilghuchilar bolmamdu! **18** Shunga, bir qétimliq itaetsizlik tüpeylidin barliq insanlar gunahning jazasigha mehku qilin'ghan bolsa, oxshashla bir qétimliq heqqaniy emel bilen hayatliq élip kélidighan heqqaniyliq pütkül insanlarcha yetküzülgen. **19** Bir ademning bir qétimliq itaetsizliki arqiliq nurghun kishiler derweqe gunahkar qilinip békitilgende, bir ademning bir qétimliq itaetmenliki bilenmu nurghun kishiler heqqaniy qilinip békitilidu. **20** Emdi Tewrat qanuni insanning itaetsizlikliri köprek ashkarlinip bilinsun dep kirgüzilgenidi. Lékin gunah qeyerde köpeygen bolsa, [Xudaning] méhir-shepqitimu shu yerde téximu éship tashti. **21** Shuningdek, gunah [insaniyetning] üstidin hökümranliq qilip [ularni] ölümge élip barghinidek, [Xudaning] méhir-shepqiti heqqaniyliqqa asasinlip hökümranliq qilip, insanni Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq menggülik hayatliqqa érishtüridu. (aiōnios g166)

6 Undaqta, néme dégülük? Xudaning méhir-shepqiti téximu ashunsun dep gunah ichide yashawéremduq? **2** Yaq, hergiz! Gunahqa nisbeten ölgen bizler qandaqmu uning ichide yashawérimiz? **3** Yaki siler bilmemsiler? Herqaysimiz Mesih

Eysagha kirishke chömlüdürlügen bolsaq, Uning ölümi ichige chömlüdürlüduq? **4** Biz chömlüdürlüş arqiliq Uning ölümi ichige kirip, Uning bilen bille kömlüduq; buning meqsiti, Mesih Atining shan-sheripi arqiliq ölümdin tirilginidek, bizningmu yéngi hayatta méngishimiz üçündür. **5** Chünki [Mesihning] ölümiwe oxshash bir ölümdé Uning bilen birge baghlan'ghanikemiz, emdi biz choqum Uning tirilishige oxshash bir tirilishitimu Uning bilen birge bolimiz. **6** Shuni bilimizki, gunahning makani bolghan ténimiz kardin chiqirilip, gunahning qulluqida yene bolmasliqimiz üçün, «kona adem»imiz Mesih bilen bille kréstinligé **7** (chünki ölgen kishi gunahin xalas bolghan bolidu). **8** Mesih bilen bille ölgen bolsaq, uning bilen teng yashaydighanliqimizghimu ishinimiz. **9** Chünki Mesihning ölümdin tirilgendin kéyin qayta ölmeydighanliqi, ölümnüing emdi Uning üstidin yene hökümranlıq qilalmaydighanliqi bizge melum. **10** Chünki Uning ölümi, U gunahni bir terep qilish üçün peqet bir qétimlik öldi; Uning hazir yashawatqan hayati bolsa, U Xudagha yüzlinip yashawatqan hayattur. **11** Shuninggha oxshash, silermu özünglarni gunahqa nisbeten ölgen, emma Mesih Eysada bolup Xudagha yüzlinip tirik dep hésablanglar. **12** Shunga gunahning ölidighan téninlarda hökümranlıq qilishigha yol qoymanglar, uning rezil arzu-heweslirige boysunmanglar, **13** shuningdek téninlarning héch ezasini heqqaniyetsizliqqa qoral qilip gunahqa tutup bermenglar. Eksiche, ölümdin tirildürülgenlerdek, özünglarni Xudagha atanglar hemde téninlardiki ezalarni heqqaniyetning qorali qilip Xudagha atanglar. **14** Gunah silerning üstünglarcha héch hökümranlıq qilmaydu; chünki qili Tewrat qanunining astida emes, belki Xudaning méhir-shepqiti astida yashawatisiler. **15** Undaqtu, qandaq qilish kéhir? Qanuning astida emes, méhir-shepqet astida bolghanliqimiz üçün gunah sadir qiliwersek bolamdu? Yaq, hergiz! **16** Özliringlarni itaetmen qullardek birige tutup bersenglar, shu kishining quli bolghanliqinglarni bilmesiler — yaki ölümge élip baridighan gunahning qulliri, yaki Xuda aldidá heqqaniyliqqa élip baridighan itaetmenlikning qulliri bolushunglar muqerrer? **17** Xudagha teshekkür! Burun gunahning quli bolghansiler, biraq [Mesihning] telimige bashlinip, bu telim körsetken nemunige chin dilinglardin itaet qildinglar. **18** Siler gunahning küchidin qutuldurulup, heqqaniyliqning qulliri boldunglar. **19** Etliringlar ajiz bolghachqa, silerge insanche sözlewatimen: — ilgiri siler ten ezayinglarni napak ishlargha we exlaqsizliqqa qullardek tutup bérishinglar bilen téximu exlaqsizliqlarni qilghandek, emdi hazir ten-ezaliringlarni pak-muqeddeslikke bashlaydighan heqqaniyliqqa qullardek tutup béringlar. **20** Siler gunahning qulliri bolghan waqtinglarda, heqqaniyliqning ilkide emes idinglar. **21** Hazir nomus dep qarighan burunqi ishlardin shu chaghda siler zadi qandaq méwe kördünglar? U ishlarning aqiwéti ölümdür. **22** Biraq, hazir siler gunahin erkin qiliniq, Xudaning qulliri bolghan ikensiler, silerde özünglarni pak-muqeddeslikke élip baridighan méwe bar, uning netijisi menggülik hayattur. (aiónios g166) **23** Chünki gunahning ish heqqi yenila ölümdür, biraq Xudaning Rebbimiz Mesih Eysada bolghan sowghiti bolsa menggülik hayattur. (aiónios g166)

7 I qérindashlar, men hazir Tewrat qanunini bilgenlerge sözlewatimen; siler qanuning peqet hayat waqtidila insan üstige hökümrán bolidighanliqini bilmesiler? **2** Mesilen, éri bar ayal, éri hayatla bolidiken, qanun boyiche érige baghlan'ghan; lékin éri ölüp ketse, [özini érige baghlig'han] nikah qanunidin azad qiliniidu. **3** Shuning üçün, bu ayal éri hayat waqtida bashqa bir erge baghlansa, zinaxor ayal dep atilidu. Lékin éri ölüp ketse, u [nikah] qanunidin erkin bolidu; shu chaghda bashqa bir erge

tegse, zina qilghan bolmaydu. **4** Xuddi shuningdek, qérindashlar, siler Eysa Mesihning [qurbanliq] ténini arqiliq Tewrat qanunigha nisbeten öldünglar. Buning meqsiti silerning bashqa birsige, yeni ölümdin Tirilgüchige baghlinishinglar we shuning bilen Xudagha méwe bérishinglardin ibaret. **5** Chünki biz «et»ning ilkide waqtimizda, Tewrat qanuni gunahning arzu-heweslirini téximu qozghap, ténimizdiki ezalarda ölümge élip baridighan méwini chiqarghanidi; **6** lékin, hazir biz Tewrat qanunining ilkidin erkin bolduq. Chünki özimizni boghup turidighan bu qanun'gha nisbeten ölgen bolup, qanuning desturing kona yolida emes, belki Rohning yéngi yolida [Xudaning] qulluqida bolimiz. **7** Undaqtu néme dégülük? Tewrat qanunining özi gunahmu? Hergiz undaq emes! Derweqe, qanuning körsetmiliri bolmisa, gunahning néme ikenlikini bilmeyttim. Qanun «nepsaniyetchilik qilma» démigen bolsa, nepsaniyetchilikning néme ikenlikini bilmegen bolattim. **8** Lékin gunah qanuning emri arqiliq purset tépip, ichimde herxil nepsaniyetchiliklarni qozghidi. Tewrat qanuni bolmisa, gunahmu ölükték jansiz bolatti. **9** Bir chaghlarda qanuning sirtida yashighinimda hayat idim, lékin qanun emrini bilishim bilenla, gunahmu janlinip, méni ölümge élip bardi. **10** Eslide kishige hayatliq élip kelsun dep buyrug'han qanuning emri eksiche manga ölüm élip keldi. **11** Chünki gunah qanuning emri bilen hujum pursitini tépip, méni azdurdi we emr arqiliq méni öltürdi. **12** Buningdin qarighanda qanun heqiqeten pak-muqeddestur, uning emrimu muqeddes, toghra-adaletlik we yaxshidur. **13** Undaqtu, yaxshi bolghini manga ölüm boldimu? Hergiz undaq emes! Belki, gunahning qewetla qebih ikenliki emr arqiliq ochuq ashkarilinishi üçün, bu yaxshi emrning wasitisi bilen qanun mende ölüm peyda qildi. **14** Tewrat qanunining «rohqa tewé» ikenlikini bilimiz. Biraq men bolsam «etke tewé»durmen, démek gunahqa kuldek sétilghanmen. **15** Chünki néme qiliwatqinimni özümму bilmeymen. Chünki özüm niyet qilghan ishlarni qilmaymen; eksiche, nepretlinidighinimni qilimen. **16** Lékin eger özüm xalimighan ishlarni qilsam, özüm qanuning yaxshi ikenlikini étirap qilghan bolimen. **17** Shundaq iken, bu ishlarni men emes, belki ichimde mewjut bolghan gunah qilduridu. **18** Ichimde, yeni méning etlirimde héch yaxshiliqning mewjut emeslikini bilimen; chünki yaxshiliq qilish niyitim bar bolsimu, uni qilmaymen. **19** Shuning üçün özüm xalighan yaxshiliqni qilmay, eksiche xalimighan yamanliqni qilimen. **20** Özüm niyet qilmighan ishni qilsam, buni qilidighan men emes, belki ichimde makan qilghan gunahtur. **21** Buningdin özümdiki shundaq bir qanuniyetni bayqaymenki, yaxshiliqni qilmaqchi bolghinimda, yamanliq ham ichimde manga hemrah bolidu. **22** Qelbimde Xudaning qanunidin söyünimen; **23** biraq ténimdiki ezalirimda bashqa bir qanuniyetni sézimen. Bu qanuniyet qelbimdiki qanun bilen jeng qilip, méni ténimdiki ezalirimdiki gunah sadir qildurghuchi qanuniyetke esir qilidu. **24** Némidégen derdmen adammen-hel ölümge élip baridighan bu ténimdin kimmu méni qutqazur? **25** Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq Xudagha teshekkür bolsun! Shundaq qilip, qelbim bilen Xudaning qanunigha itaet qilimen, lékin etlirimde gunah sadir qildurghuchi qanuniyetke itaet qilimen.

8 Xulasilisaq, Mesih Eysada bolghanlar gunahning jazasigha mehkur bolmaydu. **2** Chünki Mesih Eysada bolghan hayatliqni bexsh étidighan Rohning qanuniyeti ademni gunahqa we ölümge élip baridighan qanuniyettin silerni xalas qildi. **3** Chünki [gunahliq] et élip kélidighan ajizliq tüpeylidin Tewrat qanuni qilalmighanini Xudaning Öz [qildi]; U Öz Ohlini gunahkar etlik qiyapette gunahni bir terep qilishqa ewetip, ettiki mewjut gunahni [ölümge] mehkur qiliwetti; **4** buning bilen

[muqeddes] qanunning heqqaniy telipi etke egeshmeydighan, belki Rohqa egiship mangidighan bizlerde emelge ashurulidu. **5** Chünki etke boysunidighanlar etke xas ishlarning oyida yüridu; Muqeddes Rohqa boysunidighanlar bolsa, shu Rohqa ait ishlarning oyida yüridu. **6** Ettiki oy-niyetler ademni ölümge élip baridu; Muqeddes Rohqa ait oy-niyetler hayatliq we xatirjem-amanliqtur; **7** chünki ettiki oy-niyetler Xudagha düshmenliktur; chünki et Xudaning qanunigha boysunmaydu hem hetta uninggha boysunushi mumkin emes; **8** ette bolghanlar Xudani xursen qilamaydu. **9** Emma silerge kelsek, peqet Xudaning Rohi derweqe ichinglarda yashawatqan bolsa, siler ette emes, belki Rohta yashaysiler. Emma Mesihning Rohigha ige bolmighan adem bolsa, u Mesihke mensuplardin emes. **10** Lékin Mesih qelbinglarda bolsa, téninglar gunah tüpeylidin ölüming ilkiye bolsimu, heqqaniyliq tüpeylidin rohinglar hayattur. **11** Halbuki, ölgen Eysani ölümdin Tirildürgüchining Özidiki Roh silerde yashisa, Mesihni ölümdin tirildürgüchi qelbinglarda yashawatqan Rohi arqiliq ölidighan téninglarnimu hayati küchke ige qilidu. **12** Shuning üçün, qérindashlar, biz etke qerzdar emes, yeni uninggha egiship yashashqa qerzdar emesiz. **13** Chünki etke egiship yashisanglar, halak bolisiler; lékin Muqeddes Rohqa tayinip ettiki qilmishlarni ölümge mehkur qilsanglar, yashaysiler. **14** Chünki kimlerki Xudaning Rohining yétekchilikide yashisa, shularning hemmisi Xudaning perzentlidir. **15** Chünki siler qobul qilghan roh qulluqqa ait emes, shundaqla silerni qayta qorquchqa salghuchi birxil roh emes, belki siler oghulluqqa élip baridighan Rohni qobul qilghansiler; U arqiliq «Abba, ata!» dep nida qilimiz. **16** Roh bizning öz rohimiz bilen bille bizning Xudaning baliliri ikenlikimizge guwahliq bilidu. **17** Xudaning baliliri ikenimiz, emdi mirasxorlumu bolimiz — Xudaning mirasxorliri hemde Mesih bilen teng mirasxor bolimiz — peqetla uning bilen teng azab-oqubet tartaqla, uning bilen shan-shereptin teng behrimen bolimiz. **18** Chünki men hazirqi azab-oqubetlerning kelghiside bizde ashkarilidighan shan-shereplerge héch sélishiturghuchiliqi yoq dep hésablaymen. **19** Chünki pütkül kainat Xudaning oghullirining ayan qilinishini intizarliq bilen kütmekte. **20** Chünki yaratilghan kainat [Xudaning] [leniti astida qélip], bimenilikke chöktürildi. Bu, kainatning öz ixtiyari bilen emes, belki uni chöktürgüchining iradisi bilen boldi we shundaq ümidi bilen boldiki, kainat özimu chirishtin bolghan qulluqtin qutquzulup, Xudaning perzentlirige béghishlinidighan shan-sherepke tewe bolghan hörlükke érishtürülüshtin ibaret idi. **22** Chünki pütkül kainatning hazirghiche nale-peryad kötürüp, tughut tolghiqining azabini birlikte tartiwatqanliqini bilimiz. **23** Yalghuz kainat emes, hetta bizmu, yeni [muqeddes] Rohning tunji chiqarghan méwisidin behrimen bolghan bizlermu dilimizda nale-peryad kötürmektezim hemde [Xudaning] oghulliri sipitide qobul qilinishimizni, yeni ténimizning nijatning hörlükige chiqirilishini intizarliq bilen kütmektezim. **24** Biz ümidke baghlan'ghachqa tquzulghanikenimiz. Lékin ümid qilin'ghan nersini ümid qilsun? **25** Biraq, téxi körmiginimizge ümid baghlighanikenimiz, uni sewrchanliq bilen kütüshimiz kérektur. **26** Shuningdek, insaniy ajizliqimizda [Muqeddes] Roh kélip bizge yordam qilidu; chünki qandaq dua qilishimiz kéreklikini bilmeymiz. Lékin Rohning Özi ipadiligüsiz nale-peryad bilen biz üçün [Xudaning aldid] turup dua-tilawet qilmaqta. **27** Insanlarning qelbini inchikilep közitip Qarighuchi bolsa, [Muqeddes] Rohning oy-niyetlirining néme ikenlikini bilidu; chünki U Xudaning iradisi boyiche muqeddes bendiliri üçün [Xudaning aldid] dua qilip ötmekte. **28** Shundaqla shuni

bilimizki, pütkül ishlar Xudani söyidighanlarning, yeni uning meqset-muddiasi boyiche chaqirilghanlarning bext-berikitige birlikte xizmet qilmaqta. **29** Chünki Xuda aldin könglige pütkenkishilerni, ularning kelghiside Öz Oghlining obrazigha oxshash bolidighinini, Oghlining nurghun qérindashliri arisidiki tunji oghli bolidighinini aldin belgiligen. **30** Aldin békitken kishilerni U chaqirdi, chaqirghan kishilerni U heqqaniy qildi; heqqaniy qilghanlarga U shan-sherep ata qildi. **31** Undaqla, bu ishlarga yene néme deyli? Xuda biz terepte turghaniken, kimmu bizge qarshi chiqalusun? **32** Öz Oghlinimu ayimay, Uni hemmimiz üçün pida yoligha tapshurghan [Xuda], Uninggha qoshup hemmini bizge shertsiz ata qilmaq qalarmu? **33** Kimmu Xudaning tallighanliri üstidin shikayet qilalusun?! Xuda heqqaniy qilghan yerde, **34** kimmu gunahqa mehkur qilalusun? Ölgen, shundaqla tirilgen we Xudaning ong yénida turuwatqan, hemde biz üçün [Xudaning aldid] turup dua-tilawet qiliwatqan Mesih shundaq qilarmu?! **35** Kim bizni Mesihning méhir-muhebbitidin ayriwételusun? Japa-musheqqetmu, derd-elemmu, ziyankeshlikmu, acharchiliqmu, yalingachliqmu, yéyim-xetermu yaki qilichmu? **36** [Muqeddes yazmilarda] éytilghinidek: — «Séni dep kün boyi qirilmaqtimiz, Boghuzlinishni küttip turghan qoylardek hésablanmaqtimiz». **37** Biraq bizni Söyügüchige tayinip bularning hemmiside ghaliplarning ghalipi bolmaqtimiz; **38** Shuninggha qet'iy qayil qilindimki, meyli ölüm bolsun hayatliq bolsun, perishteler bolsun jin-sheytan hökümlar bolsun, hazirqi ishlar yaki kelghisidiki ishlar bolsun, herqandaq rohiy küchler bolsun, **39** pelek bolsun hang bolsun, shundaqla pütkül kainatta yaratilghan herqandaq bashqa bir shey' bolsun, bizni Rebbimiz Mesih Eysada bolghan Xudaning méhir-muhebbitidin héchqachan ayriwetküchi bolamaydu.

9 Men Mesihke heqiqetni sözleymen, yalghan gep éytmaymen, wijdanim Muqeddes Rohning ilkiye bolup özemge guwahliq qilmaqta — **2** Qelbimde zor derd-elem we tügimes azab bar. **3** Chünki méning buraderlirim, yeni jismaniy jehettiki qérindashlirim bolghan Israillarni [nijat tapquzalisam] [Xudaning] lenitige qélip Mesihni mehkur qilinishini tilesheke razi idim; ular Israillar! — ulargha oghulluq hoquqi, [Xudaning] shan-sheripining ayan qilinishi, ehdliri, Tewart qanunining amanet bolushi, ibadet xizmetliri we [Tewart] wediliri nésiwe qilindi. **5** Ulugh [ibraniy] ata-bowiliri ularningkidur; jismaniy jehette Mesih ularning ejdadidur. U barliq mewjudat üstidin höküm sürgüchi, mengü mubarek Xudatur, Amin! (**aiön g165**) **6** — Biraq Xudaning [Israilgha bolghan] sözi bikar boldi, démeymen; chünki Israildin bolghanlarning hemmisila heqiqiy Israil hésablanmaydu; **7** shuningdek, Ibrahimning ewladliri bolsimu, hemmisila uning perzentliri hésablanmaydu. Chünki [muqeddes yazmilarda Ibrahimgha]: «Ishaqtin törelgenlerla séning nesling hésablinidu» — déyilgen. **8** Démek, jismaniy jehettin [Ibrahimdin] törelgen perzentler Xudaning perzentliri bolivermeydu, belki [Xudaning] wedisi arqiliq törelgenler [Ibrahimning] heqiqiy nesli hésablinidu. **9** Chünki Xudaning bergen wedisi mundaqi: «[Kéler yili] mushu chaghdha qaytip kélimen, Sarah bir oghulgha ana bolidu». **10** Uning üstige, Riwkah bir erdin, yeni ejdadimiz Ishaqtin [qoshkézekge] hamilidar bolghanda, **11** Perzentliri téxi tughulmighanda, héchqandaq yaxshi yaki yaman ishnimu qilmasta, Xuda Özining ademlerni talashitki muddiasining ularning qilghan ish-emellirige emes, peqet Chaqirghuchi bolghaning iradisige asalan'ghanliqini körsitish üçün, Riwkahgha: «Chongi kichikining xizmitini qilidu» — déyilgenidi. **13** Xuddi yene muqeddes yazmilarda éytilghinidek: «Yaqupni söydüm, Esawdin nepretlendim». **14**

Unda qta, bulargha néme deyli? Xudada adaletsizlik barmu? Hergiz yoq! **15** Chunki Xuda Musagha mundaq dégen: — «Kimge rehimga kelse, shuninggacha rehimga qilimen, Kimge ich aghritqum kelse, shuninggacha ich aghritimen». **16** Démek, bu ish insanning iradisige yaki ularning tirishchanliqigacha emes, belki rehimga kelse, shuninggacha ich aghritimen. **17** Chunki Xuda muqaddes yazmilarda Pirewn'ge mundaq dégen: — «Méning séni tiklishimdiki meqset del shuki, qudritimni üstüngde körsitish hemde namimning pütkül jahan'gha jakarlinishi». **18** Démek, Xuda xalighnigaha rehimga qilidu, xalighinini tash yürek qilidu. **19** Emdi belkim sen manga: «Xudaning iradisige héchkim qarshi chiqalmaydighan tursa, unda qta Xuda néme üçtün insanni eyibleydu?» — déyishing mumkin. **20** Biraq, ey insan, Xuda bilen takallashqudek kimsen? Qélipta shekillendürüliwatqan nerse özini shekillendürgüchige: — «Méni néme üçtün bundaq yasiding?» — déylemdu? **21** Xumdashning oxshash bir kallek laydin ésil orun'gha ishliqidighan qachimu, shundaqla adettiki orun'gha ishliqidighan qachimu yasash hoquqi yoqmu? **22** Xuda Öz ghezipini körsitishni we küch-qudritini tonutushni niyet qilghan bolsa, ghezipige layiq bolghan, halaketke teyyarlan'ghan «qachilar»gha adettin tashqiri sewerchaliq bilen köksi-qarnini keng qilib kelgen bolsa, uninggha néme boptu? **23** We shuning bilen Özining rehimga shepätining nishani qilghan we shan-sherepe muuyesser bolushqa aldin'ala teyyarlan'ghan «qachilar»da, yeni Öz Yehudiylar arisidinla emes, belki eller arisidimmu chaqirghan bizlerde shan-sheripining cheksizlikini namayan qilish üçtün shundaq qilishni xalighan bolsa, buninggha néme boptu? **25** Bu xuddi Xudaning Hoshiya peyghember qariliq éytqinidek: — «Eslil xelqim hésablanmighan xelqni xelqim, Eslil söymigenlerni söygenlerim deymen»; **26** we yene: — «Burrun ulargha: «Siler Méning xelqim emessiler» déyilgen joyda, Kelgüside del shu joyda ulargha «Tirik Xudaning oghullirli!» dégen nam bérilidu». **27** Yeshaya peyghembermu Israil toghruluq mundaq jakarlahanidi: — «Israillarning sani dengiz sahilidiki qumdek köp bolsimu, lékin peqet birla «qaldi» qutquzulidu; **28** chunki, Perwerdigar Öz ishini tügitwétip, heqqaniylik bilen tézdin uni ijra qilidu; chunki U yer yüzide hökümni teltöküs we téz ijra qilidu». **29** Yeshaya peyghember yene aldin éytqinidek: — «Eger samawi qoshunlarning Sordari bolghan Perwerdigar bizge bir nesil qaldurmighan bolsa, Sodom shehiridek, Gomorra shehiridek [yoqalghan] bolattuq». **30** Unda qta, bulargha néme déyishimiz kérek? Heqqaniylikqa intilmigen ellikler heqqaniylikqa, yeni étiqadqa asalan'ghan birxil heqqaniylikqa érishti. **31** Lékin Israil heqqaniylikni körsетен Tewrat qanunigha intilgini bilen qanunning telipige yételmidu. **32** Néme üçtün? Chunki ularning [heqqaniylikqa] intilishi étiqad bilen emes, belki «sawabliq ishlar» bilen idi. Ular «putlikashang tash»qa putliship yiqilib chüshü; **33** xuddi [muqaddes yazmilarda] yézilginidek: «Xelqni putlishidighan putlikashang tashni, Ademni yiqitidighan qoram tashni Zion'gha qoydum, Uninggha étiqad qilghuchi hergiz yerge qaritilip qalmas».

10 Qérindashlar, yürek intizarim, shundaqla Xudagha yélinishim Israillarning qutquzulushi üçtündür. **2** Chunki shuninggacha guwahliq bérimenki, ularning Xudagha heqqiqetenmu qizghin intilishi bar, biraq ularning intilishi heqqiy bilim üstige qurulghan emes. **3** Chunki ular Xudaning heqqaniylikini bilmigeche, uning ornigha özlirining heqqaniylikini tikleshke tiriship, Xudaning heqqaniylikigacha boysunmidu. **4** Chunki Tewrat qanunining nishan-meqsiti Mesihning Özidur; shuning bilen étiqad qilghuchilarning

herbiri üçtün heqqaniylik bar boldi. **5** Chunki Tewrat qanunigha emel qilishtin kelgen heqqaniylik heqqide Musa peyghember mundaq yazghan; «Qanunning emrlirige emel qilghanlar shu ishliridin hayatliq tapidu». **6** Lékin étiqadtin bolghan heqqaniylik mundaq deydu: — «Könglünde: — «Kim asman'gha chiqar?» (yeni «Kim Mesihni asmandin élip chüshürer?») **7** we yaki «Hang tégige kim chüsher?» (yeni «Mesihni ölümdin kim qayturar?») — démigin». (**Abyssos g12**) **8** Emdi shu [heqqaniylik] néme deydu? — «Söz-kalam sanga yéqindur, tilingda we dilingdidur!» — bu söz-kalam del biz jakarlaydighan étiqadning sözidur. **9** Démek, «Eysaning Reb ikenlikini aghzing bilen étirap qilsang we qelbingde Xudaning uni ölüklér arisidin tirildürgenlikige ishenseng, qutquzulisen!» **10** Chunki insan qelbide étiqad qilish bilen heqqaniy qilinidu, éghizida étirap qilish bilen nijatqa érishidu. **11** Muqaddes yazmilarda déyilgende; «Uninggha étiqad qilghuchining herbiri hergiz yerge qaritilmas». **12** Chunki bu jehette Yehudiylar bilen Grékilarning perqi yoq; her ikkisinining Rebbi hemmining Rebbidur we Özige nida qilghanlarning hemmisige mol bayliqlirini ayimaydu. **13** Chunki: «Kimdikim Rebbning namini chaqirip nida qilsa qutquzulidu». **14** Lékin Rebbe ishennigen kishi qandaqmu Uninggha nida qilalisen? U toghruluq anglimighan kishi qandaqmu Uninggha ishensun? Xush xewer jakarlighuchi bolmisa, ular uni qandaqmu anglyalisen? **15** Shu jakarlighuchilar ewetilimigen bolsa, xush xewerni qandaqmu yetküzelisun? Muqaddes yazmilarda déyilginidek: «Aman-xatirjemlik toghruluq xush xewerni, bext-saadet toghruluq xush xewerni yetküzgenlerning ayaghliri némidégen güzel-he!». **16** Biraq, xuddi Yeshaya [peyghemberning] «I Perwerdigar, bizning xewirimizge kimmu ishendi?» déginidek hemme adem xush xewerge itaet qilghan emes. **17** Shunga étiqad xewerni anglashtin kélidu we shu xewer Mesih toghruluq sözde anglitilidu. **18** Lékin shuni soraymenki, ular shu xewerni anglimighanmidu? Elwette anglidi: — «Ularning sadasi pütkül dunyagha, Sözliri yer yüzining qerlirige yetti». **19** Yene shuni soraymenki, Israillar [shu xewerdin] waqip bolmighanmidu? Aldi bilen, Musa [Israilgha] mundaq bésharet bergen: — ««Héç xelq emes» bolghan bir xelq qariliq silerde heset qozghaymen, Nadan bir xelq qariliq gheziplarni qozghaymen». **20** Kéyin, Yeshaya peyghember intayin yüreklik halda shu bésharetni bérip: — «Özüme intilmigenlerge Özümni tapquzdum, Méni sorimighanlarga Özüm köründüm» — dédi. **21** Lékin, U Israillar heqqide: — «Men kün boyi bu itaetsiz we tersa xelqqa qollirinni uzitip intilip keldim!» — deydu.

11 Unda qta, shuni soraymenki: — Xuda Öz xelqidin waz kechtimu? Hergiz undaq emes! Menmu Ibrahim ewladidin, Binyamin qebilisidin bolghan bir Israilghu! **2** Xuda aldin könglige pükken Öz xelqidin waz kechkini yoq. Muqaddes yazmilarda Ilyas [peyghember] heqqide néme déyilgenlik silerge ayan emesmu? U Israillardin azar chékip Xudagha yélinip: — **3** «I Perwerdigar, ular Séning peyghemberlirining öltürüshü, qurban'gahlirini chéqishti. Peqet özüm yalghuzla qaldim, ular yene méningmu jénimni almaqchi bolushuwatidu», dégen. **4** Xudaning uninggha qayturgan kalami qandaq boldi? U: «Baalgha tiz pükimigen yette ming ademni Özümge élip qaldim» — dégen. **5** Xuddi shuningdek, bügünki kündimu Xudaning shapaeti bilen [Israildin] Özi tallan'ghan «qaldi» bar. **6** [Ularning tallinishi] shapaet bilen bolghan bolsa, unda qta özlirining ejir-emili bilen bolghan emes. Emellerdin bolghan bolsa, shapaet shapaet bolmay qalatti. **7** Netijide qandaq boldi? Israillar izdiginige érishelmidu, lékin ulardin tallan'ghanlar érishti. Qalghanlarning bolsa,

köngülliri bixudlashturildi. **8** Xuddi muqaddes yazmilarda éytilginidek: — «Xuda ularning roh-qelbini ghepletke saldi, Bügün'ge qeder közlirini körmes, Qulaqlirini anglimas qildi». **9** Shuningdek Dawut [peyghembermu] mundaq dégen: «Ularning dastixini özlirige qappan we tuzaq bolup, Ularni putlashturup, qilmishirini öz bëshigha chüshürsün! **10** Közliri qaranggulhisip, körelmisün; Bellirini menggü ruslatmay püküldürgeysen!» **11** Undaқта, shunimu sorayki: [Israillar] yiqilip qaytidin turghuzulmasliqqa putlashqanmu? Hergiz undaq emes! Lékin ularning téyilip itaetsizlik qilhanliqidin nijat yoq elliklerge yetküzildi. Buningdin meqset Israillarni hesetke qozghashtin ibarettur. **12** Emdi ularning téyilip itaetsizlik qilishi dunyagha asayishliq bexsh etken bolsa, shundaqla ularning ziyan tartqini ellerni béyitqan bolsa, undaқта kelgüside ularning hemmisining toluq nijatliqqa érishishi dunyagha téximu zor bext élip kelmeydu?! **13** Emdi siler elliklerge sözlewatimen; men elliklerge rosul süpitide békitilgendin kéyin, wezipemni shan-shereplik dep ulughlaymenki, **14** janjigerlirim bolghanlarning hesitini qozghap, ularning bezilirini qutuldararmenmikim dégen ümidte bolimen. **15** Chünki ularning tashariwétilgenlikining netijisi dunyadiki ellerni Xuda bilen inaqlashiturush bolsa, undaқта ularning qobul qilinishi ölümdin tirilish bolmay néme? **16** Hosuldin tunji bolup chiqqan xémirdiki kallek muqaddes hésablansa, pütün xémir muqaddes dep hésablinidu. Derexning yiltizi muqaddes bolsa, shaxlirimu muqaddes bolidu. **17** Zeytun derixining birnecheche shéxi derweqe sunduriwétilgenidi, we sen yawa zeytun köchiti bolup, ularning ornigha ulanding. Mana emdi derek yiltizidin ozuqluq élip, mol shirnisidin behrimen bolghuchi bolghanikensen, **18** emdi sunduruwétilgen ashu shaxlardin özüngni üstün qilip maxtanma. Maxtansang, shuni untumighinki, sen yiltizini emes, yiltiz séni kötürüp quwwetlewati. **19** Sen emdi: «Shaxlar méning ulinishim üçün sunduriwétildi» — déyishing mumkin. **20** Toghra, ular étiqadsizliqtin sundurildi; sen bolsang, étiqading bilen tik turisen; biraq uningdin meghrurlanma, eksiche [Xudadin] qorq! **21** Chünki Xuda eyni waqtida bu derexning öz shaxlirini ayimighaniken, sénimu ayimasliqi mumkin. **22** Mana, [bu ishlarda] Xudaning méhribanliqigha hemde qattiq qol ikenlikige qara. U Öz yolidin yiqilip chüshkenlerge qattiq qol idi, lékin sanga (méhribanliqida dawamlıq tursangla) méhribanliq körsetmekte. Undaq bolmighanda, senmu késip tashlinisen. **23** [Yehudiylarmu] étiqadsizliqta ching turialmisa, eslidiki derexke ulinidu. Chünki Xuda ularni qayta ulashqa qadirdur. **24** Chünki eger sen yawa zeytun derixidin késip élinip, tebiy qanuniyetke ilap halda [baghdiki] yaxshi zeytun derixige ulan'ghan yerde, eslidiki bu tebiy shaxlarning öz derixike ulinishi téximu mumkin'ghu?! **25** Qérindashlar, özünglarni üstün we eqilliq chaghashtin saqlinishinglar üçün, wehni qilin'ghan shu sirdin xewersiz qélishinglarni xalimaymenki, ta [Xuda tallighan] Yehudiy emeslerning sani toluqlan'ghuche, Israilling bir qismi tash yüreklikke qaldurulidu; **26** andin pütkül Israil qutquzulidu. Bu toghruluq muqaddes yazmilarda mundaq yézilghan: — «Qutquzghuchi Ziondin kélip, Iplasligni Yaquptin yoq qilidu. **27** Men ularning gunahlirini élip tashliwétkinimde, Mana bu ular bilen tüzidighan ehdem bolidu». **28** Emdi xush xewer jehettin qarighanda, silerning bextinglar üçün Yehudiy xelqi [xush xewerge] düshmen qilip békitilgen; biraq Xudaning tallishi jehettin qarighanda, ata-bowilirimiz sebewidin söyülgendur. **29** Chünki Xuda Öz bergerlirini we chaqirigini qayturalmaydu. **30** Siler elliklermu bir chaghlarda Xudagha itaet qilmighan bolsanglarmu, [Yehudiylarning] itaetsizlikining netijiside hazir rehım-shepsetke érishtinglar. **31** Yehudiylar bolsa itaet qilmay

kéliwati; [Xudaning] buningdiki meqsiti, silerge körsetken rehım-shepset arqiliq ularnımu rehım-shepsetke érishtürishtin ibarettur. **32** Chünki Xuda pütkül insan'gha rehım-shepset körsitish üçün, hemmeylenni itaetsizlikke solap qoydi. **(eleese g1653)** **33** — Ah! Xudaning donaliqu we ilim-hékmitining bibaha bayliqliri hem hésabsiz chongluqu! Uning hökümlirining tégige yetkili bolmas! Uning yolliri izdep tépishtin shunche yiraqtur! **34** «Kimmu Perwerdigarning oy-muddialirini chüshinip yetti? Kimmu Uninggha meslihetchi bolalidi?» **35** «Uninggha kim awwal bir nerse bérip, Kéyin uni qayturup ber déyelidi?». **36** Chünki barliq mewjudatlar Uningdin kelgen. U arqiliq mewjut bolup turidu, Xem Uning üçün mewjut bolup turidu. [Barliq] shan-sherep ebedgiche Uninggha bolghay! Amin. **(aiön g165)**

12 Shunga, ey qérindashlar, Xudaning rehımdilliqi bilen silerdin shuni ötünimenki, téninglarni muqaddes, Xudani xursen qilidighan, tirik qurbanliq süpitide Uninggha béghishlanglar. Mana bu silerning [Xudagha] qilidighan heqiqiy ibaditlinglardur. **2** Bu dunyaning qélipigha kirip qalmanglar, belki oy-pikringlarning yéngilinishi bilen özgertilinglar; undaq qilghanda Xudaning yaxshi, qobul qilarliq we mukemmel iradisining néme ikenlikini ispatlap bileleysiler. **(aiön g165)** **3** Manga ata qilin'ghan shapaetke asasen herbiringlarcha shuni éytimenki, özünglar toghruluq ózenglarda bar bolghinidin artuq oylımay, belki Xuda herbiringlarcha teqsim qilghan ishenchning miqdarigha asasen salmaqliq bilen özünglarni dengsep körünglar. **4** Chünki ténimiz köpligen ezalardin terkiib tapqan hemde herbir ezayimizning oxshash bolmighan roli bolghandek, **5** bizmu köp bolghinimiz bilen Mesihte bir ten bolup bir-birimizge baghlinishliq eza bolimiz. **6** Shuning üçün bizge ata qilin'ghan méhir-shepset boyiche, herxil rohiy iltipatlirimizmu bar boldi. Birsige ata qilin'ghan iltipat wehiyni yetküzish bolsa, ishenchisining dairiside wehiyni yetküzsun; **7** bashqilarning xizmitini qilish bolsa, xizmet qilsun; telim bérish bolsa, telim bersun; **8** righbetlendürish bolsa, righbetlendürsun; sediqe bérish bolsa, merdlik bilen sediqe bersun; yéteklesh bolsa, estayidilliq bilen yéteklesun; yexrxahliq körsitish bolsa, xushal-xuramliq bilen qilsun. **9** Méhir-muhebbitinglar saxta bolmisun; rezilliktin nepretlinglar, yaxshiliqqa ching baghlininglar; **10** Bir-biringlarni qérindashlarce qizghin méhir-muhebbet bilen söyünglar; bir-biringlarni hörmetlep yuqiri orun'gha qoyunglar. **11** Intilishinglarda érinmenglar, roh-qelbinglar yalqunlap köyüp turup, Rebke qullarce xizmet qilinglar. **12** Ümidte bolup shadlinip yürünglar; musheqqet-qiyinchiliqlargha sewr-taqetlik bolunglar; duayinglarni herqandaq waqıtta toxtatmanglar. **13** Muqaddes bendilerning éhtiyajidin chiqinglar; méhmandostluqqa intilinglar; **14** Silerge ziyankeshlik qilghuchilargha bext tilenglar; peqet bext tilenglarki, ularni qarghımanglar. **15** Shadlan'ghanlar bilen bille shadlininglar; qayghurup yighlighanlar bilen bille qayghurup yighlanglar. **16** Bir-biringlar bilen inaq ötip oxshash oy-pikirde bolunglar; neziringlarni üstün qilmanglar, belki töwen tepididiki kishiler bilen bérish-kélish qilinglar. Özünglarni banishmen dep chaghlıminglar. **17** Héchkimning yamanliqigha yamanliq bilen jawab qayturıminglar. Barliq kishining aldidı ishliringlar peziletlik bolushqa köngül qoyunglar. **18** Imkaniyetning bariche köpchilik bilen inaq ötinglar; **19** intiqam alminglar, i söyümlüklerim; uni Xudagha tashpurup Uning ghezipige yol qoyunglar, chünki [muqaddes yazmilarda] mundaq yézilghan: «Perwerdigar deyduki, intiqam Méningkidur, [yamanliq] Men qayturimen». **20** Shunga eksiche «Düşhmining ach bolsa, uni toydur, ussinghan bolsa, qandur. Bundaq qilish bilen

«uning bëshigha kômür choghini top lap salghan bolisen». **21** Yamanliq aldida bash egmenglar, belki yamanliqni yaxshiliq bilen yénginglar.

13 Hemme adem özlirini idare qilghuchi hoquq igilirige boysunsun. Chünki Xuda tiklimigen hökümet yoq; qaysi hoquq-hökümet mewjut bolsila Xuda teripidin tiklen'gendur. **2** Shuning üçtün, hoquq-hökümetke qarshiliq qilghuchi kishi Xudaning orunlashturushigha qarshiliq qilghan bolidu. Qarshiliq qilghuchilar soraqqa tartilidu **3** (chünki hökümrانlar yaxshiliq qilghuchilargha emes, belki yamanliq qilghuchilargha qorqunch keltüridu). Hökümrانlardin qorqushni xalimaymen déseng, undaqta yaxshi emel qil. U chaghda hökümet teripididin teriplinisen. **4** Chünki hökümrانlar séning menpeiting üçtün Xudaning xizmetchisidir. Lékin yamanliq qilsang, uningdin qorqushung kérek! [Hökümrان] qilichni bikargha ésiwalmaydu, u yamanliq qilghuchigha Xudaning ghezipini körsitidighan jaza bergüchi süpitide Xudaning xizmetchisidir. **5** Shuning üçtün, hökümrانlargha boysunush kérek. Bu, peqet jazalinishtin saqlinla üchünla emes, belki pak wijdanliq bolush üçtündür. **6** Mushu sawebtinmu baj tapshurunglar; hökümrانlar bolsa, Xudaning mexsus bu ishlarni bashqurushqa békitken xizmetkarlidir. **7** Herkinge öz téghishlik heqqini tölenglar; ghelle-paraq tapshuruwalghuchigha ghelle-paraqni, baj yighquchilargha bajni tapshurunglar; éhtiramgha téghishlik bolghanlargha éhtiram qilinglar, hörmet qilishqa téghishlik bolghanni hörmet qilinglar. **8** Bir-biringlarni söyüshтин bashqa, héchkinge héchnersidin qerzdar bolmanglar. Chünki bashqilarni söygen kishi Tewrat qanunining telipini emelge ashurghan bolidu. **9** Chünki «zina qilma, qatilliq qilma, oghriliq qilma, nepsaniyetchilik qilma» dégen perhizler we bulardin bashqa herqandaq perzlermu, «qoshnangni özüngni söygendek söygin» dégen bu emrge yighinchaqlan'ghan. **10** Méhri-muhebbetke bérligen [kishi] öz yéqinigha héchqandaq yamanliq yürgüzmevdu; shuning üçtün, méhri-muhebbet Tewrat qanunining telipini emelge ashurghuchidir. **11** Hazirqi waqitning jiddiyliqini bilip, shularni qilinglar. Chünki biz üçtün alliqachan uyqudin oyghinish waqit-saiti yétip keldi. Chünki deslepki étiqad qilghan waqitimizgha nisbeten nijatimiz téximu yéqinlap qaldi. **12** Kéche ötüshke az qaldi, kündüz yéqinlashti. Shunga, qarangguluqning ishlirini tashlap, yoruqluqning qoral-yaraqirini kiyeyli. **13** Kündüzge muwapiq diyanetlik hayat kechüreyli, eysh-ishret we sharabxorluqqa, zina we keyp-sapagha, jédel-majira we hesetxorluqqa bérlimeyli; **14** eksiche özünglarga Reb Eysa Mesihni kiyiwélinglar we gunahkar ettiki arzu-heweslerni qandaq qandurushni héch oylimanglar.

14 Étiqadi ajizlarni qobul qilinglar, lékin ular bilen pikirde talash-tartish qilmanglar. **2** Birs herqandaq yémeklikni yéyishke bolidighinigha ishimidu; lékin yene étiqadi ajiz birsi peqet köktatlamila yeydu. **3** Herqandaq yémekliklarni yeydighan kishi yémeydighan kishini kemsitmasun; hemde [bezi nersini] yémeydighan kishi herqandaq yémekliklerni yeydighan kishi üstidin höküm qilmisun. Chünki Xuda uni qobul qilghan. **4** Bashqa birsining xizmetkari üstidin höküm qilghuchi sen kim iding? Xizmetkarning tik turushi yaqi yiqilip kétishige peqetla öz joyayini mes'uldu. Hemde [shu xizmetkarmu] tik turidighan qilinidu — chünki [xujayini] Reb uni tik turghuzushqa qadirdur. **5** Melum birsi melum bir künni yene bir kündin üstün köridu, yene birsi hemme künni oxshash dep qaraydu. Herkim özining közqarshigha toluq ishenchi bolsun. **6** Melum künni qedirleydighan kishi buning bilen Rebbining hörmitide uni qedirleydu. Bir nersini yeydighan kishimu Rebbining

hórmitide yeydu, chünki u öz rizqi üçtün Xudagha teshekkür éytilidu. Melum nersini yémeydighan kishi yémeydighanliq bilen özining Rebbining hörmitide yémeydu, umu shundaqla Xudagha teshekkür éytilidu. **7** Chünki héchqaysimiz özimiz üçtün yashimaymiz we héchqaysimiz özimiz üçtün ölmeymiz; **8** Belki eger yashasqa, Rebbimiz üçtün yashaymiz; ölsek, Rebbimiz üçtün ölimiz. Shuning üçtün yashasqa, ölsekmü Rebbimizge mensupturmiz. **9** Chünki Mesihning ölüshi we tirilishi del shu meqset bilen boldiki, Uning ölüklerning hem tiriklerning Rebbi bolushi üçtündür. **10** Undaqta, sen néme üçtün qérindishingni üstidin höküm qilisen? Yaki néme üçtün qérindishingni mensitmeysen? Chünki hemmimiz Xudaning soraq texti aldida turishimiz kérek bolidu. **11** Chünki [muqeddes yazmilarda] éytilghinidek: — «Perwerdigar deyduki: — Öz hayatim bilen qesem ichimenki, Manga barliq tizlar pükülidu, Barliq tillar Méni étirap qilip medhiye oquydu». **12** Shunga, herbirimiz Xuda aldida özimiz toghruluq hésab bérimiz. **13** Shuning üçtün, bir-birimizning üstidin höküm qilghuchi ikkinchi biri bolmayli. Buning ornigha shundaq höküm qarargha kélinglarki, herqandaq qérindashqa gunahqa yiqitidighan bir nersini yaqi tuzaqni qoymasliq kérek. **14** Rebbimiz Eysada bolghanliqimdin shuninggha qet'y ishendürülüp bilimenki, herqandaq nerse özligidin haram emestur; lékin bir nersini haram dep qarighan kishi üçtün, u uninggha haramdur. **15** Eger yémeklikning tüpeylidin qérindishingni azabqa qoyghan bolsang, méhri-muhebbet yolida mangmighan bolisen. Mesih uning üçtün öz jénini pida qilip ölgen, bu [qérindishingni] yémeklikning bilen nabut qilma! **16** Emdi siler yaxshi dep qarighan ishlarning yaman déyilishige sawebchi bolup qalmanglar. **17** Chünki Xudaning padishahliqi yémek-ichmekte emes, belki Muqeddes Rohta bolghan heqqaniyliq, inaqliq-xatirjemlik we shadliqtidir. **18** Bularda yashap Mesihke xizmet qilghuchi kishi Xudani xursen qilidu we insanlarning teriplishige sazawer bolidu. **19** Shuning üçtün özimizni inaqliqni ilgiri süridighan we bir-birimizning étiqadini qurup chiqidighan ishlargha atayli. **20** Yémeklikni dep Xudaning ejrini nabut qilmanglar. Hemme nerse derweqe halaldur; biraq birsi yéqini bilen [étiqadida] putlashsa, u uninggha yaman hésablinidu. **21** Shuning üçtün gösh yéyish, sharab ichish, shundaqla bashqa herqandaq ishlarni qilishig qérindishingni gunahqa téyilüridighan, azabqa qoyidighan yaqi uni ajizlashturidighan bolsa, bularni qilmighining tüzük. **22** Séning [melum bir ishni qilishqa] ishenching barmu? Emdi bu ishench Xuda bilen séning arangdiki ishtur. Özi qiliwatqan ishni toghra dep qarighan, shuningdin wijdanimu eybke buyrulmighan kishi némidégen bextlik-he! **23** Lékin [yémeklikтин] gumanlinip turup yene shuni yégen kishi eybke buyrulidu, chünki buni ishench bilen yémigen. Ishenchtin bolmighan herqandaq ish gunahdur.

15 Emdi étiqadimiz küchlük bolghan bizler özimizni qanaatlendürishnila oylimay, belki étiqadi ajizlarningmu ajizliqlirini kötürishimiz kérek. **2** Herbirimiz öz yéqinimizning étiqadini qurup chiqishi üçtün, uning bext-berikitini közlep, uni xursen qilishqa intileyli. **3** Chünki hetta Mesihmu Özini qandurushni oylimighanidi. Bu toghrisida muqeddes yazmilarda mundaq pütülgen: «Sen [Xudani] haqaret qilghanlarning haqaretliri Méning üstümge chüshiti». **4** Chünki burunda [wehiy bolan] pütülgen yazmilardiki herqaysi sözler bizge ógütish üçtün yézilghan bolup, meqsiti muqeddes kitablardin kelgen sewr-taqet we ilhambexsh arqiliq bizde azru-ümidning bolushi üçtündür. **5** Emdi sewr-taqet we ilhambexshning Igisi Xuda silerni Mesih Eysani ülgé qilip, ózara bir oy-niyetke keltürgey; **6**

buning bilen siler Xudani, yeni Rebbimiz Eysa Mesihning Atisini bir jan bir dil bilan bir éghizdin ulughlighaysiler. **7** Shunga, Mesih silerni qobul qilib, Xudagha shan-sherep keltüringidek, silermu bir-biringlarni qobul qilinglar. **8** Chünki silerge shuni éytimenki, Eysa Mesih Xudaning ata-bowilarlarga bergen wedilirini ispatlash üçhün, shu arqliq ellermu Xudaning rehimsheppitini körtüp uni ulughlishi üçhün, xetne qilin'ghanlarga Xudaning heqiqitini yetküzgüchi xizmetkar süpitide teyinlendi. Bu xuddi [muqeddes yazmilarda]: — «Shunga Sanga eller arisida medhiye oquyimen, We Séning namingni küyleymen» — dep yézilghanidi. **10** We U yene: — «Ey eller, [Xuda]ning xelqi bilen bille shad-xuram bolunglar!» — deydu. **11** We yene U: — «Ey barliq eller, Perwerdigarni medhiyilenglar, Ey pütkül qowmler, Uni ulughlanglar!» — deydu. **12** Yene, Yeshaya [peyghembermu] mundaq deydu: — «Yessening yiltizi bolghan kishi meydan'gha chiqidu, Ellerge hakimlik qilidighan zat ornidin turidu; Eller derweqe Uninggha ümid baghlaydu». **13** Emdi ümidning Igisi Xuda Özige ishiniwatqanliqninglardin qelbinglarni toluq shad-xuramliq we tinch-xatirjemlikke toldurghay, shuning bilen Muqeddes Rohning küch-qudriti bilen ümidke toluq tashqaysiler. **14** I qérindashlirim, könglinglarning méhribanliq bilen tolghanliqigha, mol bilimlar bilan toluq bézelgenlikige, shundaqla bir-biringlarga ózara jékilep béreleydighanliqninglarchimu qayilmen. **15** Shundaq bolsimu, Xuda manga ata qilghan shapaet tüpeylidin men silerge bir qisim tereplerdin nechche ishlarni eslitip qoyushqa sel jür'etik bolup ushbu xetni yazmaqtimen. **16** Shu shapaet bilen men Xudaning xush xewirini yetküzüp kahindek Uning ibaditini hemme yerde wujudqa keltürüsh xizmitide [Yehudiy emes] ellerge Mesih Eysaning xizmetkari bolup teyinlendim. Bu xizmitimning meqsiti ellerning Xudagha sunidighan ibaditi Muqeddes Roh arqliq pakmuqeddes qilinip, Xudani xursen qilidighan qurbanliqteq Uning qobul qilishigha layiq bolushi üçhündür. **17** Shuning üçhün Mesih Eysada bolghanliqimdin Xudaning manga tapshurghanliridin pexirlinimen. **18** Chünki ellerning Xudagha itaet qilishi üçhün Mesihning manga qildurghanliridin bashqa héchnémini tilgha élishqa heddin emes. Söz we emeller arqliq, alametlik möjiziler we karametler arqliq, Muqeddes Rohning küch-qudriti bilen Yérusalémdin bashlap illirikos ölkisigiche aylinip hemme yerde Mesihning xush xewirini toluq jakarlidim. **20** Shundaq qilib bashqilar salghan ulning üstige bina salmasliq üçhün, ezeldin Mesihning nami anglanmighan yerlerde bu xush xewerni jakarlashqa intilip keldim. **21** Bu toghrisida [muqeddes yazmilarda] éytilghinidek: — «Uningdin xewersiz bolghanlar Uni köridu, Anglimighanlar anglap chüshinidu». **22** Mana, shu [xizmetlirim] sewebidin yéninglarga bérishni köp qétim oylighan bolsammu, lékin tosalghulargha uchrab baralmidim. **23** Lékin hazir mushu etraplarda [xush xewer yetküzülmigen] yerler manga qalmighanliqtin, hemde köp yillardin beri silerni yoqlap bérish arzuym bolghanliqtin, Ispaniyegé bérishimda silernimu yoqlap ötmekchimen. Sepirimde aldi bilen siler bilen körüshüp, bir mezgil hemrahliqninglardin toluq xushallinip, andin silerning yardimlarga sepirimni dawamlashturushumni ümid qilimen. **25** Biraq hazir bolsa Yérusalémgha bérup, u yerdiki muqeddes bendilerning xizmitide bolushqa kétiwatimen. **26** Chünki Makédoniye we Axaya ölkiliridiki jamaetler Yérusalémdiki muqeddes bendiler arisidiki yoqsullargha iane tolap yardem bérishni layiq kördi. **27** Bu ishni ular berheq layiq kördi; emeliyette bolsa ular Yérusalémdikilerge qerzdardur. Chünki eller [Yehudiy qérindashlarning] rohiy bextliridin behrimen bolghan bolsa, maddiy jehettin ulargha yardem bérishke toghra kélidu. **28** Men bu ishni pütürgendin kéyin, yeni

[Yérusalémdiki] qérindashlarning [jamaetlarning étiqadining] bu méwisini qobul qilishini jezmenleshtürgendin kéyin, silerni yoqlap ötüp Ispaniyegé barimen. **29** Yéninglarga barghinimda, Mesihning toluq bext-berikitini silerge élip baridighanliqimni bilimen. **30** Qérindashlar, Rebbimiz Eysa Mesih we [Muqeddes] Rohning méhir-muhebbiti bilen silerdin ötüminenki, men üçhün Xudagha dua qilib men bilen birlikte küresh qilghaysiler — **31** méning Yehudiyé ölkisidiki étiqad qilmighanlarning yaman niyetliridin saqlinshim, shuningdek Yérusalémde in'amni yetküzüsh xizmitimning shu yerdiki muqeddes bendilerning qobul qilishigha érishishi üçhün **32** hemde axirda Xuda buyrusa, péqirning shad-xuramliq bilen yéninglarga bérüp, siler bilen ortaq istirahat qilishimiz üçhünmu dua qilghaysiler. **33** Amanliq-xatirjemlik Igisi bolghan Xuda hemminglar bilen bille bolghay! Amin!

16 Kenxria shehiridiki jamaetning xizmetchisi singlimiz Fibini silerge tewsiye qilib tonushturimen; **2** uni muqeddes bendilerge layiq Rebnung muhebbitide qobul qilib küttüwalghaysiler, uning herqandaq ishta silerge hajiti chüshse, uringgha yardem qilghaysiler. Chünki u özimu nurghun kishilerge, jumladin mangimu chong yardemchi bolghan. **3** Men bilen birge ishligen, Mesih Eysada bolghan xizmetdashlirim Priska bilen Akwialagha salam éytqaysiler. **4** [ular méni dep öz hayatining xéyim-xetirige qarimidi. Hem yalghuz menla emes, belki ellerdiki barliq jamaetlermu ulardin minnetdardur]. **5** Ularning ailiside jem bolidighan jamaetkimu salam éytqaysiler. Asiya ölkisidin Mesihke étiqadta eng deslepki méwe bolup chiqqan, söyümlüküm Épenitke salam éytqaysiler. **6** Siler üçhün köp ejir singdürgen Meryemge salam éytqaysiler. **7** Men bilen zindandash bolghan, Yehudiy qérindashlirim Andronikus we Yunyagha salam éytqaysiler. Ular mendin awwal Mesihke bolghan bolup, rosullar arisidimu abruyluqtur. **8** Rebbimizde bolghan söyümlüküm Ampliyatqa salam éytqaysiler. **9** Biz birge ishligen Mesihke bolghan xizmetdishimiz Urbanus we söyümlüküm Staxuslarga salam éytqaysiler. **10** Sinaqlardin ötken, Mesihke sadiq ispatlinip kelgen Apélsiqqa salam éytqaysiler. Aristowlusning ailsidikilerge salam éytqaysiler. **11** Yehudiy qérindishim Hérodüy'gha, Narkisning ailsidikilerdin Rebde bolghanlarga salam éytqaysiler. **12** Rebnung xizmitide japa tartiwatqan Triféna we Trifosa xanimgha salam éytqaysiler. Rebnung xizmitide nurghun japa tartqan söyümlük [singlim] Persisqa salam éytqaysiler. **13** Rebde tallan'ghan Rufusqa we uning mangimu ana bolghan anisigha salam éytqaysiler. **14** Asinkritus, Filigon, Hermis, Patrobas, Hérmas we ularning yénidiki qérindashlarga salam éytqaysiler. **15** Filologus we Yulyagha, Nérius we singlisigha, Olimpas we ularning yénidiki barliq muqeddes bendilerge salam éytqaysiler. **16** Bir-biringlar bilen pak söyüshler bilen salamlishinglar. Mesihning hemme jamaetliridin silerge salam! **17** Qérindashlar, silerdin shuni öttüminenki, siler ögen'gen telimge qarshi chiqqan, aranglarda ixtilaplarni peyda qilidighan we ademni étiqad yolidin téyilduridighan kishilerdin pexes bolunglar, ulardin néri bolunglar. **18** Bundaq kishiler Rebbimiz Mesihke emes, belki öz qarnigha qul bolidu; ular siliq-sipaye gepler we xushamet sözliri bilen saddilarning qelbini azduridu. **19** Silerning Rebke bolghan itaetminkinglardin hemmeylen xewer tapti. Shunga ehwalinglardin shadlinimen; shundaqtimu, yaxshi ishlar jehette aqil bolushunglarni, yaman ishlargha nisbeten nadan bolushunglarni xalaymen. **20** Amanliq-xatirjemlik Igisi bolghan Xuda uzun ötmey Sheytanni ayagh astinglarda yenjiydu. Rebbimiz Eysaning méhir-sheppiti silerge yar bolghay! **21**

Xizmetdoshim Timotiy, Yehudiy qérindashlirim Lukyus, Yason we Sospatirlardin silerge salam. **22** (ushbu xetke qelem tewretküchi menki Tertiyumu Rebde silerge salam yollaymen). **23** Manga we öyide daim yighilidighan pütün jamaetke sahibxanliq qilidighan Gayustin silerge salam. Sheherning xezinichisi Érastus silerge salam yollaydu, qérindishimiz Kuwartusmu shundaq. **24** Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqiti hemminglarga yar bolghay! Amin! **25** Uzun zamanlardin buyan sükütte saqlinip kelgen sirning wehiy qilinishi boyiche, méning arqiliq yetküzülgen bu xush xewer, yeni Eysa Mesihning jakarlinishi bilen silerni mustehkemleshke qadir Bolghuchigha [shan-sherep bolghay!] **(aiōnios g166)** **26** Sir bolsa insanlarni étiqadtiki itaetmenlik yoligha élip bérish üçün, menggü hayat Xudaning emrige binaen hem biwasite hem burunqi peyghemberlerning yézip qaldurghanliri arqiliq, hazir barliq ellerge wehiy qilindi; **(aiōnios g166)** **27** shundaq qilghan birdinbir dana Bolghuchi Xudagha Eysa Mesih arqiliq shan-sherep ebedil'ebed bolghay! Amin! **(aiōn g165)**

Korintliqlarğa 1

1 Xudaning iradisi bilen Mesih Eysaning rosuli dep chaqirilghan menki Pawlustin we qérindashimiz Sosténistin Korint shehirdiki jamaetke, Mesih Eysada pak-muqeddes qilinip, «muqeddes bendilirim» dep chaqirilghanlarga we shuningdek her yerlerde Reb Eysa Mesihning (U ulargha we bizge mensup!) namigha nida qilghuchilarning hemmisige salam! **3** Atimiz Xuda hem Reb Eysa Mesihnin silerge méhir-shepset we xatirjemlik bolghay! **4** Xudaning Mesih Eysada silerge ata qilin'ghan méhir-shepseti tüpeylidin Xudayimgha herdaim teshekkür éytimen; **5** buning bilen siler Uningda her terepte, herqandaq sözde, her tereptiki bilimlerde bay qilin'ghansiler, **6** xuddi Mesihning guwahliqi silerde testiqlan'ghandek. **7** Shuning bilen silerde herqandaq rohiy iltipat kemlik qilmastan, Rebbimiz Eysa Mesihning ayan qilinishini kütiler; **8** U yene silerni axirghuche mustehkemleyduki, Reb Eysa Mesihning küni kelgüche eyibsiz saqlinsiler; **9** Xuda sözde turghuchidur — silerni Öz Oghli Reb Eysa Mesihning sirdash-hemdemlikige chaqirghuchi del Uning Özidur. **10** Emdi men silerdin Rebbimiz Eysa Mesihning nami bilen shuni ötünimenki, i qérindashlar, gépinglar bir yerdin chiqsan, aranglarda bölgünchilik bolmisun, bir pikirde, bir niyette kamil birleshtürülinglar; **11** Chünki Klowing ailsidikilerning manga siler toghranglarda éyitshiche, i qérindashlirim, aranglarda talash-tartishlar bar iken. **12** Démekchi bolghinim shuki, herbiringlar: «Men Pawlusning terepdari», «Men Apollusning terepdari», «Men Kéfasning terepdari» we «Men Mesihning terepdari» dewatilsiler. **13** Ejeba, Mesih bölün'genmiki? Siler üçün kréstlen'gen adem Pawlusmidu? Siler Pawlusning namigha chömlüdüdünglarmu? **14** Men Xudagha teshekkür éytimenki, aranglardin Krispus bilen Gayustin bashqa héchqaysinglarni chömlüdüridim; **15** shuning bilen héchkim méni özining namida ademlerni chömlüdürdi, déyelmeydu. **16** Durus, men yene Istifanasning öyidikilernimu chömlüdürdüm; bashqa birawni chömlüdürginimni esliyelmeymen. **17** Chünki Mesih méni ademlerni chömlüdüriushke emes, belki xush xewerni jakarlashqa ewetti; uni jakarlash bolsa insanning hékmetlik sözliri bilen bolmasliq kéreki; undaq bolghanda Mesihning krésttiki [qurbanliqining] küchi yoqitilghan bolidu. **18** Chünki krésttiki qurbanliq toghruluq söz-kalam halaketke kétiwatqanlarga exmeqliq, emma qutuluruluwatqan bizlerge Xudaning küch-qudrigidur. **19** Chünki mundaq pütülgenki, «Men danishmenlerning danishmenlikini yoqitimen, aqillarning aqilligini chetke qaqimen». **20** Undaqa, danishmenler qéni? Tewrat ölimaliri qéni? Bu dunyadiki bes-munazire qilghuchilar qéni? Xuda bu dunyadiki danaligini exmeqliq dep körsetken emesmu? (**aiññ g165**) **21** Chünki Xuda danaligini bilen békitkimi boyiche, dunya öz danaligini arqiliq Xudani tonumighan, shunga Xuda exmiqane dep qaralghan, jakarliniwatqan söz-kalam arqiliq uninggha ishen'güchilerge nijatliq yetküzishni layiq körün. **22** Chünki Yehudiylar möjizilik alametlerni, gréklar bolsa «danalig»ni telep qilidu; **23** emma biz bolsaq Mesihni, yeni kréstlen'gen Mesihni jakarlaymiz; bu Yehudiylarğa nisbeten bizarliq ish, ellerge nisbeten exmiqanilik dep qarilidu; **24** emma chaqirilghanlar üçün éytqanda, meyli Yehudiylar bolsun yaki gréklar bolsun, Mesih Xudaning küch-qudriti we Xudaning danaligidur. **25** Chünki Xudaning exmiqanilikini insanlarning danaligidin üstündür, Xudaning ajizliqi insanlarning küchidin üstündür. **26** Chünki, i qérindashlar, silerning chaqirilghan waqittiki halinglar üstide oylinip béqinglar; chaqirilghanlar

arisida insaniy tereptin dana qaralghanlar anche köp emes, küch-hoquqqa ige bolghanlar anche köp emes, aqsöngékler anche köp emes idi; **27** belki Xuda danalarni xijaletke qaldurush üçün bu dunyadiki exmeq sanalghanlarni talliwaldi; küchlükleri xijaletke qaldurush üçün bu dunyadiki ajiz sanalghanlarni talliwaldi; **28** U yene bu dunyadiki qedirsizlerni, pes körüldighanlarni talliwaldi, «yoq bolghan nersiler»ni mewjut shey'lerni yoqqa chiqiriwétish üçün talliwaldi. **29** Uning meqsti Xuda aldida héch et igisi maxtanmasliq üçündür. **30** Emma Uning teripidin siler Mesih Eysada turisiler; U bizge Xudadin kelgen danalig, heqqaniylik, pak-muqeddeslik we hörlük-azadliq qilin'ghandur; **31** shuningdek [Tewrat] pütülgendek: «Pexirlinip maxtighuchi bolsa Rebdin pexirlinip maxtisun!».

2 Men bolsam, i qérindashlar, yéninglarga barghinimda, Xudaning guwahliqini jakarlash üçün héch gepdanliq yaki eqil-danalig ishlipt kelgen emesmen; **2** chünki men aranglarda Eysa Mesihdin bashqa, yeni kréstlen'gen Mesihdin bashqa héchnémini bilmeslikke bel baghlighanidim; **3** men aranglarda bolghan waqtimda ajizliqta, qorqunchta we titrigen halette bolattim; **4** méning sözlirim hem jakarlishim bolsa ademni qayil qilghudek insaniy danalig sözler bilen emes, belki Rohning alamet körsitishliri we küch-qudrét bilen bolghan idi. **5** Buningdin meqset silerning étiqadinglar insaniy danaligqa emes, belki Xudaning küch-qudrigitge baghlansun dégendin ibaret idi. **6** Halbuki, kamaletke yetkenler arisida biz danaligini bayan qilimiz; bu danalig bu dewrdiki danalig emes, yaki bu dewrdiki hökümrannarning danalig emes (ular zawalligqa yüz tutqandur); (**aiññ g165**) **7** emma biz bir sirni ashkarilap, Xudaning bir danaligini bayan qilimiz; Xuda eslide ashkare qilinmighan bu danaligini barliq dewrlerdin burun bizning shan-sherepke muyyeser bolushimiz üçün békitkenidi. (**aiññ g165**) **8** Bu danaligini bu dewrdiki hökümrannarning héchqaysisi chüshinip yetmigenidi; uni chüshinip yetken bolsa, shan-sherepning igisi bolghan Rebni kréstlimigen bolatti. (**aiññ g165**) **9** Halbuki, [Tewrat] pütülgendek: — «Özini söygenlerge Xudaning teyyarliganliri — Del héchqandaq köz körmigen, Héchqandaq qulag anglimighan, Héchqandaq köngül oylap baqmighan nersilerdur». **10** Emma bu nersilerni Xuda Rohi arqiliq ayan qildi; chünki Roh bolsa hemme ishlarni, hetta Xudaning chongqur teglirini inchikilep izligüchidur; **11** Chünki insanlarda, insanning könglidikini bilgüchi shu insanning rohidin bashqa nerse barmu? Shuninggha oxshash, Xudaning Rohidin bashqa, Xudaning könglidikilirini bilgüchi yoqtur. **12** Emma bizning qobul qilghinimiz bolsa bu dunyadiki roh emes, belki Xudadin kelgen Rohtur; del shundaq bolghachqa biz Xuda teripidin bizge séxiyliq bilen ata qilin'ghan nersilerni bilip yételeymiz. **13** Bu ish-shey'lerni insaniy danaligtin ögitilgen sözler bilen emes, belki [Muqeddes] Rohtin ögitilgen sözler bilen, rohiy ishlarni rohiy sözler bilen chüshendürüp söyleymiz. **14** Emma «jan'gha tewe» kishi Xudaning Rohining ishliniri qobul qilmaydu, chünki bu ishlar uninggha nisbeten exmiqaniliktur; u ularni héch chüshinip yételmeydu, chünki ular roh bilen perq étily bahalinishi kérektur. **15** Rohqa tewe kishi hemme ishlargha baha béreleydu; emma uninggha bolsa héchkim baha bérelmeydu. **16** Chünki kim Rebning oy-könglini chüshinip yétip, Uninggha meslihetchi bolalisun? Emma biz bolsaq Mesihning oy-könglige igimiz.

3 Lékin men, i qérindashlar, Rohqa tewe kishilerge söz qilghandek silerge söz qilalmay kéliwatimen; eksiche silerni etke tewe kishiler, Mesihde bolghan bowaq hésablap silerge

sözleshke mejbur boldum. **2** Men silerge sût ichküzdüm, göshni yéügüzmidim; chünki siler göshni hezim qilalmaytinglar, shundaqla hazir mu téxi hezim qilalmaysiler; **3** Chünki siler yenila etke tewedursiler. Aranglarda hesetxorluq we talash-tartishlar bar bolghachqa, siler etke tewe emesmu, insanlarche méngiwatmamsiler? **4** Chünki birsi «Men Pawlus terepdari», bashqa birsi «Men Apollos terepdari» dése, siler peqet insanlarning yolida mangghan bolup qalmamsiler? **5** Apollos dégen kim? Pawlus kim idi? Biz peqet silerning étiqadlinglargha wasitichi bolduq, xalas; herbirimiz peqet Reb bizge teqsim qilghini boyiche wezipe ada qilidighan xizmetkarlar, xalas, shundaq emesmu? **6** Men tiktim, Apollos sughardi; emma östürgüchi bolsa Xudadur. **7** Shunga tikküchi héchnémige héساب emes, sugharghuchimu héchnémige héساب emes, peqet östürgüchi Xuda Özi hemmidur. **8** Emma tikküchi we osa qilghuchi bolsa bir meqsettidur; shundaqtimu herbiri öz ejri boyiche in'amini qobul qilidu. **9** Chünki biz Xudagha tewe méhnetdashurmiz; siler bolsanglar Xudaning bagh-étizi, Xudaning qurulusisiler. **10** Xudaning manga teqsim qilghan méhir-shepqiti boyiche, xuddi usta mémardek ul saldım, andin bashqa birsi uning üstige quruwatidu. Emma herbir qurghuchi qandaq quruwatqanliqigha éhtiyat qilsun. **11** Chünki sélin'ghan ulni, yeni Eysa Mesihdin bashqa héchqandaq ulni sélishqa bolmaydu. **12** Emdi birsi bu ul üstige altun, kümüş, simmetlik tashlar, yaghad, chöpler, saman salsa, **13** herbirining singdürgen ejrining qandaqlıqı körünüdu; chünki shu küni uni ashkare qilidu, chünki uning mahiyiti otta körülüdu; ot herbir kishining ejrini, qandaq mahiyetdin bolghanlıqını sinaydu. **14** Birsining ul üstige qurghan ishi puxta saqlinip qalsa, u in'amgha érishidu; **15** Birsining qurghini köyüp ketse, u ziyani tartidu; u özi qutulidu, emma goya ottin ötüp qutulghan birsige oxshap qalidu. **16** Ejeba, özünglarning Xudaning ibadetxanisi ikenlikinglarnı we Xudaning Rohining silerde turghanlıqını bilmemsiler? **17** Birsi Xudaning ibadetxanısını xarab qilsa, Xuda uni xarab qilidu; chünki Xudaning ibadetxanisi pakmuqeddestur, siler del shundaqsiler. **18** Héchkim öz-özini aldimusun; birsi özini bu dewrde dana dep sanisa, nadan bolup qalsun; shuning bilen u dana bolidu. (aión g165) **19** Chünki bu dunyadiki danalıq Xudagha nisbeten exmeqliqtur; chünki: — «U danishmenlerni öz hiyligerlikining tuziqigha alidu», dep we yene: «Reb danishmenlerning oy-xiyallirining tutami yoqluqını bilidu» dep pütüklüktur. **21** Shunga héchkim insan dégenlerni pexirlinip danglimusun; chünki hemme mewjudatlar silerge tewedur; **22** Pawlus bolsun, Apollos bolsun, Kéfás bolsun, dunyaja-han bolsun, hayat bolsun, ölüim bolsun, hazırqı ishlar bolsun, kelgüsü ishlar bolsun, hemmisi silerge mensuptur; **23** siler bolsanglar Mesihning, Mesih bolsa Xudaningkidur.

4 Birsi biz toghruluq birnéme démekchi bolsa, bizni Mesihning xizmetkarlırı we Xudaning sirliri amanet qilin'ghan ghojidarlar dep bilsun. **2** Emdi ghojidar dégenlerdin telep qilinidighini shuki, ular wapadar-sadıq bolushi kérektur. **3** Emma men siler teripinglardin yaki bashqa herqandaq insanıy sot teripidin sürüshdürüp bahalansam, bu men üçün zighirchilik ish; men hetta özüm toghruluq sürüshdürüp olturmaymen. **4** Chünki wijdanım eyibleydighan héchqandaq ishlimindin xewirim yoq; emma bu ishning özi méni heqqaniy dep aqlımaydu; méni sürüshdürüp bahalighuchi bolsa Rebdur. **5** Shunga waqti-saiti kelmigüche, yeni Reb kelmigüche héch ish toghruluq höküm chiqarmanglar; Reb kelgende u qarangghuluqtiki yoshurun ishlarnı ashkarılaydu, qelb-dillardiki barlıq oy-niyetlerni ayan qilidu; shu chaghdá herbiri Xuda teripidin teriplinidu. **6** Emma, i

qérindashlar, bu ishlarnı silerning menpeetinglarnı dep özümge we Apollosqa tetbiqlidim; meqset siler biz arqılıq «pütülgennin dairisidin halqip ketmenglar» dégen sawaqni óginishinglar, shundaqla héchqaysinglarning melum birsini bashqa birsidin üstün dep pexirlinip tekebburliship ketmeslikinglar üçündür. **7** Chünki kim séni bashqa birsidin üstün qilidu? Sanga ata qilin'ghan nersidin bashqa sende yene néme bar? Hemme sanga bérilgen tursa, némishqa «Mende esli bar idi» dep pexirlinip körenglep kétsen? **8** Siler allıqachan toyunup kettinglar! Allıqachan béyip kettinglar! Siler bısız padishahlar bolup höküm sürdünglar! Kashki siler heqiqetdin höküm sürgen bolsangları — undaqta biz siler bilen bille höküm sürgen bolattuq! **9** Chünki Xuda rosullar bolghan bizlerni ölümgé mehkum bolghan ademlerdek eng axirgha qoyup sazayı qılıp otturigha chiqarghan, dep oylaymen; chünki biz pütkül alemge, yeni hem perishtilerge hem insanlarnıgha bir xil tamasha bolduq. **10** Biz Mesih üçün exmeq sanalghanlarmiz, emma siler Mesihde danasiler! Biz ajiz, emma siler küchlüksiler; siler izzetlik, emma biz xar; **11** Hazırqı deqiqigiche ach-yalingach, changqap yürmecktımiz, dumbalinip, sergerdan, makansız bolup yürmecktımiz; **12** öz qolımız bilen ishlep japa tartmaqıtımiz; ahaneke qalghanda yaxshılıq tilewatımiz; ziyankeshlikke uchrighanda, chidawatımiz; **13** töhmetke uchrighanda, [biz ularni] chiraylıqche [towigha] ündeymiz; biz jahanningan dashqılı, insanlarning süpüründisi dep qarılıwatımiz, ta hazirghiche shundaq. **14** Bu ishlarnı yézishim, silerni xıjaletke qaldurush üçün emes, belki söyümlük balilirim süpitide silerge nesihet qiliwatımiz; **15** chünki silerning Mesihde tümenligen terbiyilighichiliringlar bolsimu, silerning atanglar köp emestur; chünki men Mesih Eysada bolup silerni xush xewer arqılıq töreldürüp ata boldum. **16** Shunga men silerdin ötünimenki, méni ilge qilinglar. **17** Del bu sewebtin men Rebde bolghan öz söyümlük we ishenchlik oghlum Timotiyni yéninglarnıgha ewettim; herqaysi jaylardiki jamaette ögetkenlirimeg egiship, u silerge Mesihde bolghan yollirim toghruluq eslitidu. **18** Emma beziliringlar, «Pawlusni yénimizgha kelmeydu», dep körenglep kettinglar; **19** biraq Reb buyrusa men pat arida yéninglarnıgha barimen; shu chaghdá men körenglep ketkenlirning sözlirini emes, belki ularda bolghan küch-qudretni körüp baqay. **20** Chünki Xudaning padishahlıqı sözde emes, belki küch-qudrete ispatlinidu. **21** Emdi némini xalaysiler? Yéninglarnıgha tayaq kötürüp bérishimnimu, yaki méhir-mulayimlıq rohida bérishimnimu?

5 Hertereptin shu angliniwatiduki, aranglarda buzuqchılıq bar iken — bundaq buzuqchılıq hetta taipiler arisidimu tilgha élinmaydu — u bolsimu birsining öz atisining ayaligha cheqilishdin ibaret. **2** Emma siler yoghinap körenglep kettinglar! Bu rezil ishni sadır qilghan kishi arimizdin qoghlıwétilsun dep ökünüşinglarnıgha toghra kelmemdu? **3** Chünki gerche tendé siler bilen bille bolmısammu, emma rohta siler bilen bille bolush süpitide allıqachan shundaq men shu hökümmi chiqardimki, **4** (hemminglar Reb Eysa Mesihning namida jemi bolghanda, özümning rohim siler bilen bolup, Rebbimiz Eysa Mesihning küch-qudritige tayinip) — **5** shundaq qilghan kishining etliri halak qilinsun, shuning bilen uning rohi Reb Eysaning künde qutquzulushi üçün Sheytanning ilkige tapshurulsun. **6** Silerning chongchılıq qilghininglar yaxshi emes. «Kichikkine xémirturuch pütkül xémirni boldurup yoghinitidu» dep bilmemsiler? **7** Kona xémirturuchni chiqiriwétinglar; shuning bilen siler esli xémirturuchsız xémirdek yéngi bir zuwula bolisiler; chünki «ötüp kétish héyti»[diki qozimiz] bolghan Mesih qurbanlıq qilindi; **8** shunga héytıni yaman

niyetlik we rezillik bolghan xémirturuch bilen emes, belki semimiylik we heqiqet bolghan pétir nan bilen tentene qilip ötküzeyli. **9** Men [aldinqi] xette silerge buzuqchilik qilghuchilar bilen arilashmanglar dep yazghanidim; **10** emma bu déginim bu dunyadiki buzuqchilik qilghuchilar, yaki nepsaniyetchiler, yaki kazzaplar yaki butperesler bilen arilashmanglar déginim emes; kazzap bolghanda dunyadin ayrilishqa mejbur bolattinglar; **11** emma hazirqi bu xétimde yazghinim shuki, özi «qérindash» dep ativalghan emma shundaqla buzuqluq qilghuchi, nepsaniyetchi, butperes, haraqkesh yaki kazzap bolsa, undaq bir kishi bilen arilashmanglar, hetta uning bilen hemdastixanmu bolmanglar. **12** Sirttikilerni höküm chiqirip bir terep qilishning men bilen néme munasiwiti? Lékin ichinglardikilerni özünglar höküm chiqirip bir terep qilish silerning ishinglar emesmu? **13** Lékin sirttikilerning üstige bolsa Xuda Özi höküm chiqiridu. Shunga «bu rezil ademni aranglardin chiqirivétinglar».

6 Silerning aranglarda özara arazliq ish bolsa, uni muqeddes bendilerning bir terep qilishigha tapshurmay, heqqaniysizlarning aldida dewalishishqa pétinalamsiler? **2** Muqeddes bendilerning dunyani soraq qilidighanliqini bilmemsiler? Eger dunyani siler soraq qilidighan ish bolsa, emdi zighirchilik ishlarni hel qilishqa yarimamsiler? **3** Perishtiler üstidimmu höküm chiqiridighanliqimizni bilmemsiler? Shundaq bolghaniken, bu hayattiki ishlarni hel qilish qanchilik ish idi? **4** Silerde mushu hayattiki ishlar üstidin höküm qilish zörür tépilghanda, jamaet arisida töwen dep qaralghanlarni uni hel qilishqa salmamsiler? **5** Mushularni silerni xijalette qaldurush üçün dewatimen. Ejeba, aranglarda öz qérindashliri otturisida höküm chiqarghudek dana kishi yoqmu, hetta birimu yoqmu? **6** Uning ornida, qérindash bilen qérindash dewalishiwatidu, — we kapirlar aldida shundaq qilidu! **7** Emeliyette öz aranglarda dewalarning bolghanliqining özi silerge nisbeten bir eybtur. Némishqa uwalchiliqqa chidimaysiler? Némishqa naheqchilikke yol qoymaysiler? **8** Eksiche, siler naheqchilik qiliwatisiler, xiyayet qiliwatisiler, yene kélip qérindashliringlarga shundaq qilisiler! **9** Heqqaniysizlarning Xudaning padishahliqigha warisliq qilalmaydighanliqini bilmemsiler? Aldinip ketmenglar! Buzuqchilik qilghuchilar, butperesler, zina qilghuchilar, bechchiwazlar, bashqa erler bilen buzuqluq qilghuchilar, **10** oghrilar, nepsaniyetchiler, haraqkeshler, töhmetxorlar yaki aldamchi-kazzaplar Xudaning padishahliqigha warisliq qilalmaydu; **11** bezinglar derweqe shundaq bolghansiler; emma siler Reb Eysa Mesihning namida we Xudayimizning Rohi bilen yuyulduklar, pak-muqeddes qilindinglar, heqqaniy qilindinglar. **12** «Hemme nerse manga halaldur», emma hemme nerse paydiliq boluwermeydu; «hemme nerse manga halaldur», emma men héchqandaq nersining xumarigha qul bolmaymen. **13** «Yémeklikler ashqazan üçün, ashqazan bolsa yémeklikler üçündür»; emma Xuda u we bu her ikkisini yoqqa chiqiridu; ten bolsa buzuqchilik üçün emes, belki Reb üçündür; Reb ten üçündür. **14** Xuda Rebni tirildürdi, shuningdek biznimu Öz qudriti bilen ölümdin tirildürdi. **15** Téninglarning Mesihning ezaliri ikenlikini bilmemsiler? Undaqta, Mesihning ezalirini élip, pahishe ayalning ezaliri qilsam bolamdu? Hergiz bolmaydu! **16** Kim pahishe ayal bilen baghlan'ghan bolsa uning bilen bir ten bolidu, dep bilmemsiler? Chünki «[er-ayal] ikkisi bir ten bolidu» — déyilgenidi. **17** Emma Rebge baghlan'ghuchi bolsa Uning bilen bir rohtur. **18** Buzuqluqtin qéchinglar. «Insanlarning herbir sadir qilghan gunahi öz téningning sirtida bolidu!» — emma buzuqluq sadir qilghuchi öz téninge qarshi gunah qilidu. **19** Silerning téninglar silerni turalghu qilghan, Xuda teripidin

silerge iltipat qilin'ghan Muqeddes Rohning ibadetxanisi, siler özünglarni özümningki emes dep bilmemsiler? **20** Chünki siler chong bedel bilen sétiwélin'ghansiler; shunga téninglarda Xudani ulughlanglar.

7 Emdi hazir siler xétinglarda otturigha qoyghan soallargha kéleyli, — «Er ayal zatining téninge tegmise yaxshidur». **2** Durus. Emma buzuqchilqlardin saqlinush üçün, herbir erkexning özining ayali bolsun, herbir ayalning özining éri bolsun. **3** Er ayaligha nisbeten erlik mejburiyitini ada qilsun, ayalmu érige nisbeten ayalliq mejburiyitini ada qilsun. **4** Ayal öz téningning igisi emes, belki éri uning igisidur; shuninggha oxshashla, er öz téningning igisi emes, belki ayali uning igisidur. **5** Pequet pütün zéhninqlar bilen dualargha bérilish meqsitide öz maquulluqlar bilen waqtinche birge yatmasliqqa kélishkendinla bashqa, er-ayal özara bir-birining jinsiy heqtelipini ret qilmisun. Shundaq alahide mezgildin kéyin yene birge bolunglar. Bolmisa, özünglarni tutuwalalmaydighanliqlardin Sheytan silerni azdurush pursitini tépishi mumkin. **6** Emma mundaq déyishim buyruq yolida emes, belki meslihet yolidur. **7** Emdi men barliq ademlerning manga oxshash [boytaq] bolushini xalayttim; lékin bu ishta Xudaning hemme ademge bergen öz iltpati bar; birsi undaq, yene birsi bundaq. **8** Emma men jorisiz tenha yashighanlar we tullargha shuni éytimenki, mendek tenha turiwerse yaxshi bolidu; **9** emma özünglarni tutuwalalmisanglar, nikahlininglar; chünki [ishq] otida köygendin köre nikahliq bolghan yaxshi. **10** Emma nikahlan'ghanlarga kelsek, ulargha men shuni tapilaymenki, — (bu emeliyette méning tapilighinim emes, yenila Rebningki), ayal éridin ajrashmisun **11** (emma u ajrashqan bolsa, u tenha ötsun, yaki éri bilen yarishiwalsun); we ermu ayalini qoyup bermisun. **12** Qalghanliringlarga kelsek, men shuni éytimenki (bu Rebning éytqini emes), qérindashning étiqadsiz ayali bolsa we ayali uning bilen turuwérisheke razi bolsun, u uni qoyup bermisun; **13** [étiqadchi] ayalning étiqadsiz éri bolsa we éri uning bilen turuwérisheke razi bolsa, u éridin ajriship ketmisun. **14** Chünki étiqadsiz er bolsa étiqad qilghan ayalda pak dep hésablinidu; étiqadsiz ayal bolsa [étiqad qilghan] qérindashta pak dep hésablinidu; bolmisa, perzentliringlar haramdin bolghan bolattı; emma ular emdi pak boldi. **15** Lékin étiqadsiz bolghan terepning ketküsi bolsa, u ajriship ketsun; bundaq ehwallarda qérindash aka-ukilar, hedsingillar [nikah mejburiyitige] baghlinip qalghan bolmaydu; qandaqla bolmisan Xuda bizni inaq-xatirjemlikte yashashqa chaqirghandur. **16** Ey [étiqadchi] ayal, éringni [étiqad qildurup] qutulduralaydighanliqingni nedin bilisen? Ey [étiqadchi] er, xotunungni [étiqad qildurup] qutulduralaydighanliqingni nedin bilisen? **17** Halbuki, Reb herqaysimizgha qandaq teqsım qilghan bolsa, qandaq halette chaqirghan bolsa, u shuningda méngiwarsun; men hemme jamaetlerde shundaq yoloruqni tapilaymen. **18** Birsi sünnetlik halette chaqirildimu? U qayta sünnetsiz qilinmisun; birsi sünnetsiz halette chaqirildimu? U emdi sünnet qilinmisun. **19** Sünnetlik bolush héchnerse hésablanmas, sünnetsiz bolushmu héchnerse hésablanmas; [hésab bolidighini] Xudaning emrlirige emel qilishtin ibarettur. **20** Herkim qaysi halette chaqirilghan bolsa, shu halette qalsun. **21** Sen chaqirilghanda qul halitide idingmu? Uning bilen karing bolmisan; lékin eger hörlük pursiti kelse, uni qolungdin bermé. **22** Chünki Rebte chaqirilghan qul bolsa Rebning hör adimidur; uninggha oxshash, chaqirilib hör bolghuchimu Mesihning qulidur. **23** Siler chong bedel bilen sétiwélinglar; insanlarga qul bolmanglar. **24** I qérindashlar, herbiringlar qaysi halette chaqirilghan bolsanglar, shu halette Xuda bilen

bille turunglar. **25** Emma nikahlanmighanlar toghruluq Reb'din buyruq tapshuruwalmidim; shundaqtimu Reb'din bolghan rehimshep qetke muyesser bolghanliqim üçün sadiq adem süpitide öz pikirimni éytimen. **26** Emdi hazirqi qiyinchiliqqa qarighanda, er kishining shu [tenha] halette bolushini yaxshi ish deymen. **27** Ayalgha baghlan'ghan bolsang, undaқта, uning bilen ajrishishni oylima; ayalingdin ajriship kettingmu? Undaқта yene öylinishni oylima. **28** Lékin öylenseng, sen gunah qilghan bolmaysen; we nikahlanmighanlar nikahlansa, ularmu gunah qilghan bolmaydu. Emma shundaқ qilsa ular jismani yehette japagha uchraydu; méning silerni uningdin xaliy qilghum bar. **29** Emma shuni dégüm barki, i qérindashlar — waqit qisqidur. Shunga ayalliq bolghanlar ayalsizlardek bolsun; **30** matem tutqanlar matem tutmighanlardek bolsun; bext-xushalliқта bolghanlar bext-xushalliқта bolmighanlardek bolsun; mal-mülük sétiwalghanlar mal-mülüksizlardek bolsun; **31** bu dunyadiki bayliqlardin behrimen bolghanlar dunyani özining teelluqati dep bilmisun; chünki bu dunyadiki hazirqi halet ötüp kétidu. **32** Emma silerning ghemsiz bolushunglarni xalaymen. Ayalsiz kishi bolsa Rebning ishlinini oylaydu, qandaқ qilip Rebni xursen qilishning ghémide bolidu. **33** Emma ayalliq kishi qandaқ qilip ayalini xursen qilish üçün bu dunyadiki ishlarning ghémide bolidu; **34** Yene kélip ayal we nikahlanmighan qizning otturisida perq bar; nikahlanmighan qiz bolsa Rebning ishlinining, qandaқ qilip hem tende hem rohta pak-muqeddes bolushning ghémide bolidu; emma yatliқ bolghan ayal qandaқ qilip éri ni xursen qilish üçün, bu dunyadiki ishlarning ghémide bolidu. **35** Emma men bu sózni silerning menpeetinglarni közde tutup dewatimen; boynunglarga sirtmaq sélish üçün emes, belki ishlinglarning güzel bolushi, könglünglar bölünmigen halda Rebge bérilip Uni kütüshünger üçün dewatimen. **36** Emma eger birsi niyet qilghan qizgha nisbeten muamilemning durus bolmighan yéri bar dep qarisa, u qiz yashliқ baharidin ötüp ketken bolsa, ikkisi özi ni tutuwalmisa, u xalighini qilsun, u gunah qilghan bolmaydu; ular nikah qilsun. **37** Biraq, birsi öz könglide muqim turup, héchqandaқ ishq bésimi astida bolmay, belki öz iradisini bashqurup, könglide niyet qilghan qizini emrige almasliqni qarar qilghan bolsa, yaxshi qilghan bolidu. **38** Qisqisi, öylen'genning öylen'ginimu yaxshi ish, öylenmigenning öylenmiginimu téximu yaxshi ish. **39** Éri hayat chaghada ayali uninggha baghlan'ghandur; emma éri ölüimde uxliqan bolsa, u xalighan kishige (peqet Rebde, elwette) nikahlinishqa erkin bolidu. **40** Lékin qarishimche u tul qalsa, téximu bextlik bolidu; mendimu Xudaning Rohi bar, dep ishinimen!

8 Emdi «butlarga atap nezir qilin'ghan taamlar» mesilisige kéleyli. «Hemmimizde bilim bar» dep bilimiz. Xosh, biraq bilim bolsa ademni körenglitidu; méhir-muhebbet bolsa ademni quridu. **2** «Méning bilimim bar» dep hésabliqan kishi, emeliyette héchnémini téxi bilishke téghshlik derjide bilmigen bolidu. **3** Emma Xudani söygen kishi bolsa, u Uning teripidin tonulidu. **4** Xosh, emdi «butlarga atap nezir qilin'ghan taamlar» toghruluq — bizge melumki, «Jahanda but dégen héchnéme hésablanmaydu», we «birla Xudadin bashqa héch ilah yoqtur». **5** Gerche nurghun atalmish ilahlar bar bolsimu — meyli ular zéminda yaki asmanda turidu dep qarilishidin qet'iynezer (derweqe «ilahlar» köp, we «reb»ler köptur) **6** biraq biz üçün peqetla bir Xuda, yeni Ata bardur. Uningdin barliқ mewjudatlar apiride bolghan, bizmu Uning üçün mewjut bolghanmiz; [shuningdek], birla Reb, yeni Eysa Mesih bardur. Pütkül mewjudatlar U arqiliқ mewjut, bizmu U arqiliқ hayatmiz. **7** Emma bundaқ bilim hemmimizde téxi

yoqtur; téxi butlarga köndürilginidin xalas bolmighan bezi [ishen'güchiler] bolsa mushundaқ taamlarni «butqa atap nezir qilin'ghan» dep bilip yeydu; shundaқla ularning wijdani ajiz bolghachqa, bulghan'ghan bolidu. **8** Emeliyette taamlarning özliri bizni Xuda bilen yarashaturalmaydu; yémisek bizning kemchilikimiz hésablanmaydu, yégen bolsaq artuqchiliqmu hésablanmaydu. **9** Biraq herhalda [yéyish] erkinliklarning ajizlarga putlikashang bolmasliqigha köngül qoyunglar. **10** Chünki ajiz bir bende bilimi bar bolghan séning butxanidiki dastixanda olturup yégleningin körse, undaқта u öz ajiz wijdanigha qarshi halda butlarga atap nezir qilin'ghan taamlarni yéyishke «qurulup kücheytilidighan» bolmamdu? **11** Shuning bilen Mesih uning nijati üçün ölgen, séning qérindishing bolghan bu ajiz bende séning biliming wijdin halak bolidu. **12** Shu yol bilen qérindashlarga ziyan yetküzüp gunah qilip, ularning ajiz wijdani ni zeximlendürüp, Mesihke qarshi gunah qiliwatisiler. **13** Shunga, eger birer taam öz qérindishimni yiqitidighan qiltaq bolsa, qérindishimni yiqitmasliqim üçün men menggügiche göshni qet'iy yémeymen. (aiñon gl165)

9 Men erkin emesmu? Men rosul emesmu? Men Rebbimiz Eysa Mesihni körgen emesmu? Siler özünglar méning Rebde bolghan ejrim emesmu? **2** Eger bashqilarga nisbeten rosul dep hésablanmisa, men héch bolmighanda silerge rosul boldum; chünki özünglar Rebde méning rosul bolghanliqimni testliqlighan möhürdursiler. **3** Méni sürüште qilmaqchi bolghanlarga bolghan jawabim mundaқ: — **4** Bizlerning yep-ichishke hoquqimiz bar emesmu? **5** Bizning bashqa rosullar, Rebning Öz iniliri we Kéfasning qilghinidek, étiqadchi bir singilni emrimizge élip seperde hemrah qilip yürüsh heqqimiz yoqmu? **6** Ejeba, peqet Barnabas bilen méningla emgek qilmasliqqa hoquqimiz yoqmu? **7** Kim xiraxetni özi tölep [esker bolup] jengge chiqidu? Kim üzümzar bina qilip uning méwisidin yémeydu? Qaysi pada baqquchi padining sütidin ichmeydu? **8** Bu dégenlirim peqet insaniy közqarash boyiche éytilghanmu? Tewrat-qanunning özidimu oxshash déyilgen emesmu?! **9** Chünki Musagha chüshürülgem qanunda: «Xaman tepken ökünizing aghzigha köshek salma» dep pütülgendur. Xuda öküzlergila köyün'genmu, **10** yaki buni peqet bizlerni dep éytqanmu? Shübhisizki, bu sözler bizler üçün pütülgendur; shuning üçün yer heydigüchi ümidte heydishige téghshlik, shundaқla xaman tepküchimu hosulidin behrimen bolush ümidide ishleshe téghshliktur. **11** Biz silerge rohiy bext-beriketlerni térip, silerdin maddiy jehettin yighiwalasq bu chektin éship ketkenlik bolamdu? **12** Bashqa [xizmetchiler] silerde mushu hoquqni ishletken yerde, biz shundaқ qilsaq téximu bolidighu? Emma Mesihning xush xewirige héch tosalghu bolmisun dep, biz bu hoquqni héchqachan ishlipt baqmiduq; eksiche, herqandaқ ishlarga chidap kéliwatimiz. **13** Ibadetxanidiki muqeddes ishlar üçün ishliğıchilerning ibadetxanigha atalghan hediyeleerdin yerdighanliqini, qurban'gahta xizmet qiliwatqanlarning qurbanliqlardin ülüshini alidighanliqini bilmemsiler? **14** Shuninggha oxshash, Reb xush xewerni jakarlighuchilarning jéni xush xewerdin béqilsun dep békitkendur. **15** Emma men bolsam bu hoquqlarning héchqaysisini ishlipt baqmidim. Hem hazirmu mushu hoquqtin padilayn dep mushularni yéziwatqinim yoq! Chünki men bashqilarning méni bu pexirindighanlirimdin mehrum qilghinidin köre ölginim tüzüük! **16** Chünki méning xush xewerni jakarlishimda pexirlen'güdek ish yoq; chünki uning mejburiyiti méni bésip turidu; xush xewerni jakarlimisam halimgha way! **17** Chünki eger uni xalis qilsam, buningdin manga in'am bolidu; emma öz ixtiyarim bilen bolmisa, bu peqet méning ghojidarliқ burchini ada qilghinim bolidu, xalas. **18**

Shundaq iken, méning in'amim zadi néme bolidu? Méning in'amim del shuki, xush xewer jakarlighinimda men xush xewerge kishilerni heqsiz érishtürimen — démek, in'amim xush xewer yetküzüshstiki tégishliq [heq élish] hoquqlirimni héch ishletmeslikimdin ibarettur. **19** Chünki hemme ademning ilkindin erkin bolup, özümni köpchilikke qul qildim; shu yol bilen téximu köprek ademlerni qayil qilip qutquzsam deymen. **20** Yehudiylarni qayil qilip qutquzush üçhün Yehudiylargha nisbeten Yehudiygga oxshash boldum; Tewrat qanuni astida turghanlarni qayil qilip qutquzush üçhün (Tewrat qanuni astida turghan bolmisammu) Tewrat qanuni astida turghanlarga nisbeten Tewrat qanuni astida turghan'gha oxshash boldum; **21** Tewrat qanunida bolmighanlarni qayil qilip qutquzush üçhün Tewrat qanunida bolmighanlarga nisbeten (Xuda aldida qanunsiz bolmay, belki Mesihning qanunigha boysunushum bilen) men Tewrat qanunida bolmighanlarga oxshash boldum; **22** ajizlarni qayil qilip qutquzush üçhün ajizlarga özüm ajizdek boldum; mumkin qeder köprek ademni qutquzush üçhün men herqandaq ademge qarita shundaq adem boldum. **23** Özümning xush xeweridin nésiwem bolushi üçhün uni dep hemme ishini qilimen. **24** Beygige chüshkenlerning hemmisi yügürishidu, emma peqet birila mukapatqa érishidighinini bilmesiler? Ghelibe qazinish üçhün yügüringlar. **25** Musabiqide élishquchilarning hemmisi özini her jehettin tizginleydu; ular peqet bir chirip kétidighan tajgha érishish üçhün shundaq qilidu, emma biz bolsaq chirimas taj üçhün shundaq qilimiz. **26** Shunga men nishansiz ademdek yügürüwatmaymen; musht atsam hawagha atidighan ademdek bolmaymen. **27** Uning ornigha men öz ténimni urup özümge köndürüp, uni özümge kul qilimen; undaq qilmighanda, bashqilargha telim jakarlap turup özüm layaqqetlik bolmay qélishim mumkin.

10 Chünki, i qérindashlar, men silerning ata-bowilirimizning hemmisining bulut astida yürgenlikidin we hemmisining déngizdin ötüp mangghanliqidin xewersiz yürüshüglarni xalimaymen; **2** ularning hemmisi bulutta hem déngizda Musaning [yétekchilikige] chömüldürülgén; **3** ularning hemmisi oxshash rohiy taamni yégen. **4** hemmisi oxshash rohiy ichimlikni ichken; chünki ular ózilirige [hemrah bolup] égiship yürgen rohiy uyultashin ichetti (emeliyette, mushu uyultash Mesihning Özi idi); **5** shundaqtimu, Xuda ularning köpinchisidin razi bolmighanidi; chünki «Ular[ning jesetliri] chöl-bayawanda chéhilip qalghan». **6** Emma bu ishlarni ularning béshigha bizlerge sawaq-bésharet bolsun üçhün chüshkenidi; buningdin meqset, bizning ularning yaman ishlargha hewes qilghinidek hewes qilmasliqimiz üçhündür. **7** Siler yene ularning bezilirige oxshash butpa choqunidighanlardin bolmanglar; bular toghruluq: «Xelq yetp-ichishke olturdi, andin keyp-sapagha turdi» dep pütülgén. **8** Biz yene ularning bezilirining buzuqchiliq qilghinidek buzuqchilik qilmayli; chünki shu wejidin ulardin yigirme üç ming kishi bir kündila öldi. **9** Yene ularning bezilirining Mesihni sinighinidek Mesihni sinimayli; chünki shu sewebtin ular yilanlar chéqishi bilen halak boldi. **10** Yene ularning beziliri aghrin'ghandek aghrinip qaqshimanglar — netijide, ular jan alghuchi [perishte] teripidin óltürüldi. **11** Emdi bu weqelerning hemmisi ularning béshigha bésharetlik misallar süpitide chüshken we axirqi zamanlar béshimizgha kéliwatqan bizlerning ulardin sawaq-ibret élishimiz üçhün xatirilen'genidi. **(aiōn q165)** **12** Shuning bilen «Men [étiqadta] ching tirep turmaqtimen» dégen kishi özining yiqilip kétishidin hézi bolsun! **13** Siler duch kelgen sinaqlarning hemmisige bashqa ademlermu oxshash duch kelgen. We Xuda bolsa wediside turghuchidur, U

silerni kötürelmigüdek sinaqlargha uchratmaydu, belki sinaq béshinglarga chüshkende, shuning bilen teng uningdin ötüp qutulush yolini yaritip beridu; siler shuning bilen uninggha berdashliq beridighan bolisiler. **14** Shu sewebtin, söyümlüklirim, butpereslikting qéchinglar! **15** Silerni eqil-hoshi joyida kishiler dep qarap shuni éytiwatimen; sözigenlirimni balahal béqinglar: — **16** Biz beriketlik bolsun dep tiligen, beriketlik jamdiki sharabni ichkinimiz, Mesihning qénidin ortaq behirlen'ginimiz emesmu? Bizning oshutqan nanni yéginimiz, Mesihning ténidin ortaq behirlen'ginimiz emesmu? **17** Biz nurghun bolsaqmu bir nan, bir tendürmiz; chünki hemmimiz shu bir nandin nésiwe alimiz. **18** Jismaniy Israilgha qaranglar; qurbanliqlarni yégenler qurban'gahqa néspdashlar emesmu? **19** Emdi néme démekchimen? Butqa atap sunulghan qurbanliqning birer ehmiyiti barmidu? Butning birer ehmiyiti barmidu? **20** Yaq, biraq kapirlar butlarga sun'ghan qurbanliqlarni Xudagha emes, belki jinlarga ataydu. Men silerning jinlar bilen ortaq néspdash bolushunglarni xalimaymen. **21** Rebnig jamidin we jinlarning jamidin teng ichküchi bolsanglar bolmaydu; Rebnig dastixinigha we jinlarning dastixinigha teng daxil bolsanglar bolmaydu. **22** Rebnig heset-ghезipini qozghimaqchimizmu? Biz Uningdin küchlükmu-ya? **23** «Hemme nerse halaldur», emma hemme nerse paydiliq boluwermeydu; «hemme nerse halaldur», emma hemme nerse ademning [étiqadini] quralmaydu. **24** Emdi héchkim öz menpeetini izdimisun, belki özgilerningkini izdisun. **25** Gösh bazirida sétilghan herbirmersini wijdanlarni dep olturmay, héchnémini sürüshte qilmay yewéringlar. **26** Chünki «Jahan we uninggha tolghan hemme mewjudatlar Perwerdigargha mensüptür» [dep pütülgén]. **27** Emma étiqad qilighanlarning birersi seni ziyapetke teklipl qilsa we könglüng tartsa, aldighgha qoyulghan hemmini wijdanining dep olturmay yewer; **28** emma birsi sanga: «Bu butlarga atalghan qurbanliq taami» dese, undaqta uni yéme; némişhqa déseng, bu ishini sanga éytqan ademning sewebi üçhün, shundaqla wijdanning sewebi üçhündür; **29** men dégen wijdan séningki emes, belki héliqi kishining wijdani; méning erkinlikimge bashqilarning wijdani teripidin yaman dep baha bérilishining hajiti barmu? **30** Men teshekkür éytip yésem, teshekkür éytqan nersini durus yéginim tüpeyidin yaman dep qarilishinning néme hajiti? **31** Shunga siler némini yésanglar, némini ichsanglar yaki herqandaq bashqa ishlarni qilsanglar, hemme ishlarni Xudagha shan-sherep keltürülsun dep qilinglar. **32** Men özüm hemmeylenni hemme ishata memnun qilishqa intilginimdek, öz menpeetim üçhün emes, belki köpchilikning menpeeti, ularning qutquzulushi üçhün intilginimdek, héchkimning aldigha — Yehudiylar bolsun, gréklar bolsun, Xudaning jamaitidikiler bolsun aldigha putlikashang bolmanglar. Men Mesihni ilge qilghinimdek, silermu méni ilge qilinglar.

11 Emdi silerni shuning üçhün teripleymenki, i qérindashlar, hemme ishlarda siler méni eslep turuwatisiler, men silerge tapshurghinimdek, kösetmilerni tutup kéliwatisiler. **3** Emma men silerning her ernig béshi Mesihdur, ayalning béshi erdur we Mesihning béshi Xudadur dep bilishinglarni xalaymen. **4** Shunga, [ibadetke qatnashqanda], herqandaq er béshigha birerse artqan halda dua qilsa yaki bésharet berse, u öz béshigha hörmetsizlik qilghan bolidu. **5** Emma [ibadetke qatnashqanda], herqandaq ayal béshigha birer nerse artmighan halda dua qilsa yaki bésharet berse, u öz béshigha hörmetsizlik qilghan bolidu; bundaq ayalning chéchi chüshürüwétilgen, [reswa qilin'ghan] ayaldin perqi yoqtur. **6** Ayal kishining béshigha artqini yoq bolsa, chachliri chüshürüwétilsun; ayalgha

nisbeten chachlirining késiuvétilishi yoki chüshüruvétilishi uyatliq ish bolsa, emdi uning béshigha birer artqini bolsun. **7** Chünki er kishi bolsa béshini yapmasliq kérek; chünki u Xudaning süret-obrazi we shan-sheripidur; emma ayal kishi bolsa erning shan-sheripidur. **8** Chünki er bolsa ayaldin emes, belki ayal erdindur. **9** Shuningdek er kishi ayal üçün emes, ayal kishi er üçün yaritilghandur. **10** Bu sewebtin, hem perishtilerning sewebidin ayal kishi béshida hoquq[ning] [belgisige] ige bolushi kérek. **11** Halbuki, Rebde ayal ersiz bolmas we er ayalsiz bolmas; **12** chünki ayal erdin chiqirilghinidek, er ayal arqliq [toghulidu]; lékin hemme ish Xudandur. **13** Öz könglünglarda baha béringlar; ayallarning béshigha birnerse artmay turup Xudagha dua qilishi muwapiqmu? **14** Tebietning özi silerge er kishining uzun chachliri bolsa uninggha uyat ikenlikini ögetmidimu? **15** Emma ayal kishining uzun chachliri bolsa, bu uninggha shan-sherep bolidu; chünki uning uzun chachliri uninggha bézek-yépincha bolsun dep teqdim qilin'ghan. **16** [Birsining bu ishlar toghruluq] talash-tartish qilghusi bolsa, [shuni bilsunki], bizlerde hem Xudaning jamaatiridimu shulardin bashqa héch qaidiler yoqtur. **17** Emma hazir démekchi bolghan ish, yeni siler yigilighan sorunlarga kelsek, uningda silerni triplimeymen; chünki yigilighininglarning netijisi paydiliq emes, belki ziyatliq boluwatidu. **18** Chünki birinchidin, siler jamaette yigilighininglarda, aranglarda guruhlarga bölünüşler bolghanliqini anglidim; bu gapke qismen ishendim. **19** Aranglarda bölünüşler peyda bolmay qalmaydu. Undaq bolmighanda aranglarda kimning layaqetlik bolghanliqini köriwalghili bolmaytti. **20** Siler bir yerge jem bolghininglarda, siler [heqiqeten] «Rebning ziyapiti»din yémeysiler. **21** Chünki yéginginlarda herbiringlar bashqilarning yéyishini kütmeyla özünglar élip kelgen ghizani yewérisiler-de, birsi ach qalidu, yene birsi mest bolup kétidu. **22** Yep-ichishke öz öylringlar yoqmu? Xudaning jamaitini közge ilmay, yoqsullarni xijaletké yoqmaqchimusiler? Silerge néme désem bolar? Silerni terplemdim? Yaq, silerni terplimeymen. **23** Chünki men silerge [Rebning ziyapiti toghruluq] yetküzgenlirimni özüm Rebdin tapshuruwalghanmen; démek, Reb Eysagha satqunluq qilin'ghan kéchide u qoligha nan élip, **24** teshekkür éytqandin kéyin uni oshput: «Mana, silerge atalghan Méning ténim; buni Méni eslep turush üçün mushundaq qilinglar» — dédi. **25** Shuningdek, ghizadin kéyin u jamni qoligha élip: «Mana, bu jamdiki sharab qénimda bolghan «yéngi ehde»dur; her qétim buningdin ichkininglarda, Méni eslep turush üçün shundaq qilinglar» — dédi. **26** Chünki siler her qétim bu nandin yégen, bu jamdin ichken bolsanglar, taki Uning qaytip kélishigiche siler Rebning ölümini jakarlighan bolisiler. **27** Shuning üçün, kimki layaqetsiz halda bu nanni yése yaki Rebning jamidin ichse, Rebning téni hem qénigha nisbeten gunahkar bolidu. **28** Shuning üçün herbirsi bu ishlar üstide öz-özini tekshürüp, andin nandin yésun, jamdin ichsun. **29** Chünki [Rebning] ténini perq etmey turup yégüchi we ichküchi herkim özige höküm-jazani yetküzüp yep-ichidu. **30** Bu sewebtin aranglardiki nurghun ademler zeyiplish késel boldi, hetta xéli bir qismi [ölümde] uxlap qaldi. **31** Lékin eger öz üstimizni tekshürüp höküm chiqarghan bolsaq, béshimizgha [Rebning] höküm-jazasi chüshürülmeydighan bolidu. **32** Emma gerche üstimizge Reb teripidin höküm-jazalar chüshürülgen bolsimu, emeliyette bu Uning bizge chüshürgen «terbiye jazasi»dur; buningdin meqset, bizing bu dunya bilen birlikte halaketke höküm qilinmasliqimiz üçündür. **33** Shunga, i qérindashlar, [Rebning ziyapitide] yéyishke jem bolghininglarda, [hemmeylen toluq kelgüche] bir-biringlarni kütünglar. **34** Birsi ach qorsaq bolsa awwal

öyide yep kelsun; shundaq qilib silerning jem bolushunglar özünglarga höküm-jaza yetküzmezdighan bolidu. Qalghan bashqa mesililerni bolsa, men barghinimda tertipke salimen.

12 Emma i qérindashlar, rohiy iltipatlarga kelsek, silerning ular toghruluq bilmey qélishinglarni xalimaymen. **2** Siler taipilerning arisida bolghan waqtinglarda herxil yollargha bashlinip, gas-gacha butlarga [choqunushqa] azdurulup ketkinginlarni bilisiler. **3** Shunga men silerge uqturimenki, héchkim Xudaning Rohida turup: «Eysagha lenet!» démeydu we herqandaq biri Muqeddes Rohta bolmay turup «Eysa Rebdur!» dep éyaltmaydu. **4** Emma iltipatlar xilmuxil, lékin Roh bolsa birdur. **5** Xizmetler bolsa herxil, emma [biz xizmitini qilidighan] Reb birdur. **6** Ishlesh yollari herxil, emma hemmeylende hemme ishni wujudqa chiqarghuchi Xuda birdur. **7** Emma hemmeylenning menpeeti üçün herbirige Rohning namayan bolushi béghishlinidu. **8** Chünki Roh arqliq birige danaliq yetküzgüchi söz, yene birige shu oxshash Roh arqliq xewer yetküzgüchi söz teqsim qilinidu; **9** yene oxshash Roh arqliq bashqa birige alahide ishchen, yene birige oxshash Roh arqliq [késellerni] saqaytish iltipatlari, **10** birawgha möjizilerni yaritish teqsim qilinidu; birawgha wehiy-bésharet bérish; birawgha herxil rohlarni perq étish, birawgha namelun tillarda sözlesh, yene birawgha namelun tillarni terjime qilish iltipati teqsim qilinidu. **11** Emma bu ishlarining hemmisini yürgüzgüchi oxshash shu bir Rohtur, U herbirige Özi layiq körüp, ayrim-ayrim teqsim qilib béridu. **12** Chünki insaniy ten bir bolsimu nurghun ezaliri bolghinidek, shundaqla ezaliri nurghun bolsimu özara qoshulup bir ten bolghandek, Mesih Özimu hem shundaqtur. **13** Chünki hemmimiz, meyli Yehudiylar bolsaqmu, Grékler bolsaqmu, qullar bolsaqmu, hörler bolsaqmu, bir Rohta bir ten'ge kirishke chömtüldürüldük we bir Rohtin ichishke nésip qilindük. **14** Chünki ten birla ezadin emes, belki köp ezalardin terkiib tapidu. **15** Eger put: «Men qol bolmighinim üçün men ten'ge tewe emesmen» désila, undaqa u heqiqeten ten'ge tewe emes bolamdu? **16** Qulaq: «Men köz emes, shunga men ten'ge tewe emesmen» désila, undaqa u heqiqeten ten'ge tewe emes bolamdu? **17** Pütün ten közla bolsa, undaqa anglash sézimimiz nedin bolidu? Pütün ten qulaqla bolsa, undaqa purash sézimimiz nedin bolidu? **18** Halbuki, Xuda Özige layiq körgen ten ezalirining herbirini ayrim-ayrim öz jayigha orunlashturghan; **19** eger ularning hemmisi oxshash eza bolsa, undaqa uni qandaqmu ten dégili bolatti? **20** Emdilikte ezalar köp, ten bolsa birdur. **21** Köz qolgha: «Méning sanga éhtiyajim chüshmeydu!» déyelmeydu; yaki bash bolsa putlarga: «Méning silerge éhtiyajim chüshmeydu!» déyelmeydu. **22** Del eksiche, tendiki ajiz-erzimes dep körün'gen ezalar kem bolsa bolmaydu; **23** we hem tendiki bir étiwarsiz dep héسابlghan ezalargha bolsa, téximu köprek étiwar qilimiz; shundaqla isketsiz dep qaralghan ezalirimiz téximu isketlik qilinidu; **24** eslide yarishimlik bolghan ezalirimizgha bolsa shundaq qilishning hajiti yoq. Emma Xuda pütün tenni shundaq birleshtürgenki, U étiwarsiz dep héسابlan'ghan ezalargha téximu köp étiwar béridu. **25** Buningdin meqset tende héch bölünüşler bolmasliqi, belki barliq ezalar özara oxshash köyümchanliqta bolushi üçündür. **26** Bir eza japa-derd tartsa, barliq ezalar uning bilen teng japa-derd tartidu; bir ezagha siler kelse, barliq ezalar uning bilen teng shadlinidu. **27** Emdi siler Mesihning ténidursiler, herbiringlar Uning ayrim-ayrim ezasidursiler. **28** Xuda jamaette mushundaqlarni orunlashturghan: — awwal rosullarni, andin peyghemberlerni, üçinchi bolup telim bergüchilerni; andin möjize körsetküchilerni, andin türlük

késellerni saqaytish iltipatlirigha ige bolghanlarni, yardem bergüchilerni, yétekchilik qilghuchilarni, herxil namelum tillarda sözleydighanlarni teyinlep orunlashturghandur. **29** Hemmeylen rosulmu? Hemmeylen peyghembermu? Hemmeylen telim bergüchimu? Hemmeylen möjize körsetküchmu? **30** Hemmeylende saqaytish iltipatiri barmu? Hemmeylen namelum tillarda sözlemdu? Hemmeylen namelum tillarni terjime qilalamdu? **31** Emma siler chongraq iltipatlarni teqeza bolup qoghlanglar; halbuki, men hazir silerge hemmidin ewzel bir yolni körsitip bérey.

13 Men egerde bu dunyadiki kishiler sözlewatqan herxil tillar hetta perishtilerning tilliri bilenmu sözliyeleydighan bolsammu, biraq men méhir-muhebbetsiz bolsam, u chaghda men peqet bir «dang-dang» qilidighan mis dang, bir «chang-chang» qilidighan chang bolup qalimen, xalas. **2** Eger men peyghemberlik qilalisam, barliq sirlar, barliq bilimlerni chüshinip bolgham bolsammu, hem shuning bilen bir waqitta taghlarni yökhiyeligüdek toluq ishenchte bolsammu, emma mende méhir-muhebbet bolmisa, undaqta men héchnerse bolmighan bolimen. **3** Eger barliq mal-mülkümnü sediqige atap hem ténimni [Xudaning yolida] qurbanliq süpitide köydürülüşke sun'ghan teghdirdimu, emma mende yenila méhir-muhebbet bolmisa, undaqta méning héchqandaq paydam yoq bolghan bolidu. **4** Muhebbet sewr-taqetlik bolush hem méhribanliqtur; Muhebbet hesetxorluq qilmaydu; Muhebbet özüni maxtimaydu, Tekebburluq qilmaydu, **5** Nomussizliq qilmaydu, Öz menpeetini közlep yürmeydu, Tériktürülmeydu, Könglide öchmenlik saqlamaydu; **6** Heqqaniysizliqtin xushal bolmaydu, Belki emeliyettin, heqiqettin xushal bolidu; **7** hemme ishta qorsiqi kenglik qilidu, hemmige yüzlinip [Xudagha] ishinidu, hemme ishqa ümid baghlaydu, hemmige chidaydu. **8** Méhir-muhebbet hergiz axirlashmaydu. Bésharetler bolsa, kargha kelmeydu: «namelum tillar» bolsa, tügeydu: [möjizilik] bilimlerru kargha kelmeydu. **9** Chünki bizning bilidighanlirimiz qismen, bésharet bérédighanlirimiz qismen; **10** lékin mukemmellik kelgende, qismenlik yoqilidu. **11** Men kichikimde balilarche sözlidim, balilarche oylidim, balilarche béshablidim; chong bolghanimda, men baliliqni tashlidim. **12** Chünki biz hazir bir tutuq dérizidin müjmel halda körimiz, lékin shu chaghda yüzümüyz körimiz: Hazir men qismen tonuymen, shu chaghda men [Xuda] méni tonup kéliwatqandek tonuymen. **13** Hazir ishench, ümid, méhir-muhebbettin ibaret bu üç nerse turuptu; bulardin eng üstün turidighini méhir-muhebbettur.

14 Méhir-muhebbetke intilip uni qoghlishinglar we hem rohiy iltipatlargha, bolupmu bésharet bérishke intizar bolunglar. **2** Chünki namelum tilda sözleydighan kishi ademlerge emes, belki Xudagha sözleydu; anglighuchilardin héchkim uni chüshenmeydu, emma u Rohta sirlq ishlarni éytip béridu. **3** Lékin bésharet bérédighan kishi bolsa ademlerning étiqadini qurushqa, ularni righbetlendürüşke we teselli bérishke sözleydu. **4** Namelum tilda sözligüchi öz rohini quridu; emma bésharet bergüchi jamaetning [étiqadini] quridu. **5** Emdilikte men silerning hemminglarning namelum tillarda sözliyelishinglarni ümid qilimen, lékin bésharet bérishinglarni téximu ümid qilimen. Namelum tilda sözligüchi sözini terjime qilmisa, jamaetning étiqad quruluşida bésharet bergüchi uningdin ulugh bolidu. **6** Qérindashlar, men yéninglarga kélip, namelum tillardila sözluginim bilen melum wehiy, bilim, bésharet yaki telimni yetküzimsem, men silerge néme payda tegküzimen? **7** Hetta awaz chiqiralaydighan jansiz nersiler, meyli ney bolsun, chiltar bolsun shundaq; ularning

ahanglirining bir-biridin perqi bolmisa, ularda chélin'ghan pede qandaqmu perq étilsun? **8** [Jeng] kaniyimu belgilik bir ahangda chélinmisa, kim jengge hazirlansun? **9** Shuningdek siler tilda éniq chüshineligüdek söz qilmisanglar, néme démekchi bolghininglarni kim chüshineleydu? Siler hawagha gep qilghandek bolisiler. **10** Jahanda, shübhisizki, xilmuxil til-awazlar bar we ularning héchqaysisi menisiz emes; **11** eger emdi men melum awaz-tilning menisini bilmisem, men sözligüchige nisbeten yat we u manga nisbeten yat bolidu. **12** Ehwal silerdimu shundaq. Shunga, siler rohiy iltipatlargha qizghinliq bilen itilgenikensiler, jamaetning étiqadini quridighan iltipatlargha bay bolushqa intilinglar. **13** Shunga, namelum tilda sözleydighan kishi sözligenlirini terjime qilip béreleydighan bolsam dep dua qilsun. **14** Chünki namelum tilda dua qilghinimda, rohim dua qilidu, lékin eqil-idrakimdin bolsa méwe chiqmaydu. **15** Undaqta qandaq qilish kérek? Men bezide rohim bilen dua qilimen, hem bezide eqil-idrakim bilenmu dua qilimen; men bezide rohim bilen medhiye naxshilirini éytimen, hem bezide eqil-idrakim bilenmu medhiye naxshilirini éytimen; **16** bolmisa, peqet rohing bilenla medhiye oqasang, ishletken [tilingni] bilmigenlerning qatarida olturghuchi teshekkürungge qandaqmu «Amin» déyelisun? Chünki u éytqiningni chüshenmeydu. **17** Sen derheqiqet teshekkürni yaxshi éytisen, emma yéningdiki anglighuchining étiqadi qurulghini yoq. **18** Men bundaq namelum tillarda shexsen hemminglardin köp sözleydighanliqim üçün Xudagha teshekkür éytimen; **19** halbuki, jamaette bolghanda, namelum tilda tümen éghiz sözliginimdin köre, bashqilargha telim-terbiye béreligüdek chüshinishlik sözdin besh éghizla sözliyelisem deymen. **20** Qérindashlar, eqil-hoshunglarda bala bolmanglar; yamanliq jehetide bowaq bolunglar, emma eqil-hoshunglarda pishqedem bolunglar. **21** Tewrat: «Chet tilliqlarning sözi we yat ademlerning lewliri arqiliq Men mushu xelqqe gep qilimen; lékin shundaq bolsimu ular yenila Manga qulaa salmaydu — deydu Perwerdigar» dep pütülgendur. **22** Shunga «namelum tillar» bolsa bir alamet belgidur; étiqadchilargha emes, belki étiqadsizlarga alamet belgidur; wehiy-bésharetler bolsa, étiqadsizlar üçün emes, belki étiqadchilar üçün bolidu. **23** Shuning üçün pütkül jamaet bir yerde jem bolghanda, hemmisi öz aldigha bundaq namelum tillarda sözlewse we sadda yaki étiqadsiz kishiler kirip qalsa, ular hemminglarni sarang bolup qapsiler déyishmemdu? **24** Emma hemminglar wehiy-bésharet yetküzenglar, étiqadsiz yaki sadda kishi aranglarga kirip qalsa, hemminglar teripidin uning gunahlirigha tenbih bérilidu, hemminglar teripidin uning gunahkar ikenliki körsitilidu; **25** qelbidiki sirlar ashkare qilin'ghanda, u özüni yerge tashlap: — «Xuda heqiqeten aranglardidur» dep Xudagha sejde qilidu. **26** Emdi qérindashlar, qandaq qilishimiz kérek? Siler bir yerge jem bolghininglarda, herbinglarga [bir iltipat] bolidu; birside medhiye naxshisi, birside telim, birside namelum til, birside wehiy, birside namelum tilning yéshimi bolidu. Hemme ishlar étiqadning quruluşu üçün bolsun. **27** Namelum tilda sözligüchiler bolup qalsa, ikkisi yaki eng köp bolghanda üçü nöwet bilen sözlisun we birsi ularning éytqanlirini örisun. **28** Emma [jamaette] örigüchi bolmisa, u sükit qilsun; öz-özige we Xudagha éytsun. **29** Wehiy-bésharet yetküzgüchiler bolsa, ikki-üchi sözlisun; qalghanlar geplirining weznini ditlap tursun; **30** Emma olturghanlar arisidin bashqa bir kishige melum bir wehiy bérlise, sözlewatqan kishi sözini toxtitip nöwetni uninggha bersun. **31** Chünki hemminglar bir-birlep wehiy-bésharet yetküzenglar bolidu; shuning bilen hemmeylen öginidu, hemmeylen righbetlinidu. **32** Peyghemberlerning öz rohliri peyghemberlerning özlirige

itaet qilidu. **33** Chünki Xuda qalaymiqanchiliq tughdurhuchi emes, belki tinch-xatirjemlik bergüchidur. Barliq muqaddes bendilarning jamaatiride shundaq tertip bar. **34** Aranglardiki ayallar jamaetlerde sükküte oltursun; ularning sözlishe ruxset qilinmighan; Tewrat qanunida belgilengendek, ular [tertipke] boysunsun. **35** Emma ular melum ishni bilmekchi bolsa, öyide öz erliridin sorisun; ayalning jamaette sözlisi uyatliq ishtur. **36** Xudaning söz-kalami silerdin bashlan'ghanmu?! Yaki yalghuz silergila yétip kelgenmu?! **37** Birsni öziñi wehüy-bésharetchi yaki rohiy kishi dep sanisa, u silerge hazir yazghan bu sözüñning heqiqeten Rebnig emri ikenlikini étirap qilsun. **38** Birsni buni étirap qilishni xalimisa, u étirap qilinmaydu. **39** Shuning üçün, i qérindashlar, wehüy-bésharetlerni yetküzüshke telmürüp intilinglar, shundaqla namelum tillarda sözleshni cheklimenglar. **40** [Xulase qilip éytqanda], herbir ish chirayliq, tertiplik qilinsun.

15 Emma, i qérindashlar, men silerge eslide yetküzgen xush xewerni bayan qilmaqchimen; siler bu xush xewerni qobul qilghan we uningda ching turuwatisiler; 2 men silerge yetküzgen xush xewer bolghan kalamda ching turghan bolsanglar, — (ishen'gininglar bikargha ketmigen bolsa) — siler uning arqliq qutquzuluwatisiler. **3** Chünki men özüñge amanet qilin'ghanlirini eng zörür ish süpitide silergimu tapshurdum; yeni, Tewrat-Zeburda aldin éytilghinidek, Mesih gunahlirimiz üçün öldi; **4** U depne qilindi; we üçinchi küni yene Tewrat-Zeburde aldin éytilghinidek tirildürüldi; **5** U Kéfasqa, andin on ikkiylen'ge köründi; **6** andin U bir sorunda besh yüzdin artuq qérindashqa köründi; ularning köpinchisi bügünki künde tirik, emma beziliri ölümdé uxlawatidu; **7** U Yaqupqa, andin rosullarning hemmisige köründi; **8** Hemmisidin kéyin U xuddi waqitsiz tughulghan bowaqtek bolghan mangimu köründi. **9** Chünki men rosullar arisidiki eng töwinimen, rosul dep atilishqa layiq emesmen; chünki men Xudaning jamaite ziyankeshlik qilghanmen. **10** Lékin hazir némila bolsam Xudaning méhirshepqi arqliq boldum; Uning manga körsetken shu méhirshepqi bikargha ketmidi; chünki men [Xudaning xizmitide] barliq rosullardin bekrek japaliq ishligenmen; emeliyette ishlighusi men emes, belki men bilen bille bolghan Xudaning méhirshepqidur. **11** Démek, meyli men yaki bashqa [rosullar] bolsun, hemmimizning yetküzgenliri oxshash bolup, u del siler ishinip qobul qilghan xush xewerdur. **12** Emma Mesih ölgenler ichidin tirildürülen dep jakarlan'ghan bolsa, qandaqmu aranglardiki beziler ölgenlerning tirilishi dégen yoq ish, deydu? **13** Emma ölgenlerning tirilishi dégen yoq ish bolsa, Mesihning tirilishimu yoq ish bolghan bolatti. **14** Shuningdek eger Mesih ölümdin tirilgen bolmisa, jakarlighan xewirimiz bihude bolghan, silerning étiqadigharmu bihude bolghan bolatti. **15** Hetta bizmu Xuda toghrisidiki yalghan guwahchilar bolghan bolattuu — chünki biz Xudaning Mesihni ölümdin tirildürgenlikige guwahliq berduq. Eger heqiqeten ölümdin tirilish bolmisa, Xuda Mesihnimu ölümdin tirildürmigen bolatti. **16** Chünki ölgenler qayta tirildürülmise, Mesihmu tirilmigen bolatti. **17** Mubada Mesih tirilmigen bolsa, étiqadighar kéreksiz bolghan, siler téxiche gunahliringlarda yürüwatqan bolattinglar, **18** shundaqla Mesihde ölümdé uxlawatqanlarmu halaketke yüz tutqan bolatti. **19** Eger ümidimizni peqet bu dunyadiki hayatimiz üçünla Mesihge baghlighan bolsaq, biz insannar arisidiki eng bichare ademlerdin bolghan bolimiz. **20** Emma emeliyette, Mesih ölümdé uxliganlar ichide «hosulning tunji méwisi» bolup, ölümdin tirilgendur; **21** Chünki bir insan arqliq ölüm [alemde] peyda bolghinidek, ölümdin tirilishmu bir insan arqliq [alemde] peyda boldi. **22** Adamatimizdin bolghanlarning hemmisi [uning

tüpeylidin] ölüme mehkum bolghanliqigha oxshash, Mesihde bolghanlarning hemmisi [Uning tüpeylidin] ölümdin hayataqa érishidu. **23** Emma hemmeylen öz nöwet-qatarida tirilidu; tunji hosulning méwisi bolghan Mesih birinchi; ikkinchiler bolsa Mesihning dunyagha qaytip kelginde öziye tewe bolghanlar. **24** Andin axiret bolidu; shu chaghta U barliq hökümranlıqni, barliq hoquq we herxil küchlerni emeldin qaldurup, padishahliqni Xuda-Atigha tapshuridu. **25** Chünki U barliq dushmanlerni [meghluq qilip] ayighi astida qilghuche höküim süriushi kérektur; **26** eng axirqi yoqitilidighan dushman bolsa ölüm özidur. **27** Chünki [Zeburda] «[Xuda] pütkül mewjudatni Uning ayighi astigha boysundurghan» [dep pütüklükür]. Emma «pütkül mewjudat Uninggha boysundurulghan» déyilginide, roshenki, shu «pütkül» dégen söz «hemmini Uninggha Boysundurghuzhuchi»ning öziñi ichige alghan emestur. **28** Emma hemme Uninggha boysundurulghandin kéyin, Oghul hemmini öziye boysundurghuchigha boysunidu; shuning bilen Xuda hemmining hemmisi bolidu. **29** Ölümdin tirilish bolmisa, bezilerning ölgenler üçün chömüldürülüşini qandaq chüshinish kérek? Ölgenler zadi tirilmise, kishiler ular üçün néme dep chömüldürüldü? **30** Bizler néme dep [her küni] her saette xewp-xeterge duch kélip yürüimiz? **31** Rebbimiz Mesih Eysada silerdin pexirlinishim rast bolghandek, [i qérindashlirim], men herküni ölüme duch kélimen. **32** Eger insanlarning nuqtineziridin éytqanda «Efesus shehiride wehshiy haywanlar bilen élishtim» désem, ölgenler ölümdin tirilmise, buning manga néme paydisi? «Ete beribir ölüp kétidighan bolghandin kéyin, yep-ichip yürüwalayli» dégen söz yolluq bolmamti? **33** Aldanmanglar; chünki «Yaman hemrahlar exlaqni buzidu». **34** Heqqaniy bolush üçün oyghininglar, gunahdin qol üzünglar; chünki beziliringlarda Xuda toghruluq xewer yoqtur — buni éytsam siler üçün uyat emesmu? **35** Belkim birsi: «Ölükler qandaq tirildüriler? Ular qandaq ten bilen tiriler?» — dep sorishi mumkin. **36** I xmeq kishi, séning térihining, ölmey turup qaytidin tirilmeydu. **37** Hem séning térihining, ösümlükning téni emes, belki uning yalingach déni — mesilen, bughdayning yaki bashqa birer ziraetning déni, xalas. **38** We kéyin Xuda Öz xahishi boyiche uninggha melum bir tenni béridu; shundaqla uruq danlirine herbirige özining téniñi ata qilidu. **39** Janiwarlarning etliri bolsa bir-birige oxshimaydu; insannlarning öziye xas etliri bar, haywanlarning öziye xas etliri bar, uchar-qanatlarlarningmu bar, béliqlarningmu bar. **40** Asmanda jisimlar bar, yer yüzidimu jisimlar bar; emma asmandikisining jula-sheripi bashqiche, yer yüzidikisiningmu bashqiche bolidu; **41** Quyashning shan-sheripi bir xil, aynning sheripi yene bir xil, yultuzlarning shan-sheripi yene bir xildur; chünki yultuzlar shan-sheripliride bir-biridin perqlinidu. **42** Ölümdin tirilish hem shundaqtur. [Ten] chirish halitide térilidu, chirimas halette tirildürüldü; **43** Uyatliq halette térilidu, shan-sherep bilen tirildürüldü; ajiz halette térilidu, emma küch-qudret bilen tirildürüldü. **44** U tebietke tewe bir ten süpitide térilidu; rohqa tewe bir ten bolup tirildürüldü; eslide tebietke tewe bir «janliq» ten bolghan bolsa, emdi rohiy bir ten bolidu. **45** Shunga [Tewrat] mundaq pütülgenci: «Tunji insan Adem'atimiz tirik bir jan qilip yartildi»; emma «axirqi Adem'ata» bolsa hayatliq bergüchi Roh boldi. **46** Emma awwal kelgini rohiy adem emes, belki «tebietke tewe bolghuchi» adem idi, kéyin «rohiy adem» keldi. **47** Deslepki insan bolsa yerdin, tupraqtin apiride qilin'ghan; ikkinchi insan bolsa asmandin kelgendur; **48** Tupraqtin apiride qilin'ghini qandaq bolghan bolsa, [uningdin] [bolghan] «tupraqliq»larmu shundaq bolidu; asmandin kelgini qandaq bolsa, uningdin

bolghan «asmanliqlar»mu shundaq bolidu. **49** Bizler «tupraqliq adem» süritide bolghinimizdek, «asmanliq adem» süritidimu bolalaymiz. **50** Emma shuni éytimeyki, i qérindashlar, et we qandin törelgenler Xudaning padishahliqigha warisliq qilalmaydu; chirigüchi chirimaydighan'gha warisliq qilalmaydu. **51** Mana, men silerge bir sirni éytip bérimen; biz hemmimizla [ölümde] uxlaydighanlardin bolmaymiz; biraq hemmimiz ózgartilimiz! **52** Bir deqiqidila, közni bir yumup achquche, eng axirqi kanay chélin'ghanda ózgartilimiz; chünki kanay chélin'sila ölgenler chirimas hayatqa tirildürüldi, shundaqla ózgartilimiz; **53** Chünki bu chirip ketküchi chirimas hayatni kiyiwélishi, bu ölgüchi ölmeslikni kiyiwélishi kérek; **54** Emma chirip ketküchi chirimas hayatni kiygende, bu ölgüchi ölmeslikni kiygende, shu chaghda bu söz emelge ashurulidu: «Ölüm ghelibe teripidin yutulup yotulidulu!». **55** «Ah, ölüm, séning neshtiring qéni?! Ah, ölüm, séning ghelibeng qéni?!» (Hadés q86) **56** Ölümdiki neshter — gunahtur, gunahning küchi bolsa, Tewrat qanuni arqliq namayan bolidu. **57** Lékin bizni Rebbimiz Eysa Mesih arqliq bularning üstidin ghelibige érishtürgüchi Xudagha teshekkür! **58** Shuning üçhün, söyümlük qérindashlirim, ching turup tewrenmes bolunglar, Rebning xizmitidiki ishliringlar hemishe keng ziyadilehsun; chünki Rebde bolghan ejir-japayinglar hergiz bihude ketmeydighanliqini bilisiler.

16 Emdi muqeddes bendiler üçhün iane toplash toghruluq, silermu Galatiya ölkisidiki jamaetlerge tapilighinimdek qilinglar. **2** Her heptining birinchi künide herbiringlar tapawitlinglarning berikiti boyiche uningdin bir ülüşini ajritip öz yéninglarda saqlap qoyunglar; shundaq qilsanglar, kelgen waqtimda iane toplash hajet bolmaydu. **3** Men kelginimde, siler qaysi ademlerni layiq körüp tallisanglar, men shulargha [tonushturush] xetlirini yézip bérip mushu iane-shepqitlarni Yérusalémgha apirip bérishke ewetimen. **4** Méningmu bérishim muwapiq körülse, ular manga hemrah bolup baridu. **5** Emma men Makédoniye ölkisidin ötkendin kéyin yéninglarga kélimen — chünki men Makédoniyedin ötmekchimen — **6** belkim men siler bilen bille bir mezigil turushum mumkin, hetta yéninglarda qishlap qélisimmu mumkin; shuningdek andin qeyerge barmaqchi bolsam, siler yardem qilip, méni yolgha sélip qoyarsiler. **7** Chünki bu qétim silerni yol üstidila körüp ötüp kétishni xalimaymen, belki Reb buyrusa, siler bilen bille uzunraq bir mezigil turghum bar. **8** Emma men Efesus shehiride orma héytighiche turmaqchimen. **9** Chünki [mushu yerde] manga ajayib chong, utuq-méwe bériwatqan bir ishiq keng échildi, shuningdek qarshi chiqquchilarmu köp. **10** Timotiy yéninglarga bérip tursa, uning aranglarda qorqmay erkin-azade yürüshige köngül bölunglar. Chünki umu manga oxshash Rebning xizmitini ishlewatidu. **11** Shunga héchkim uni töwen körmisun; belki uni méning yéninggha kélishi üçhün aman-ésen uzitip yolgha sélip qoyunglar; chünki uning qérindashlar bilen bille kélishini kütmektimen. **12** Emma qérindishimiz Apollosqa kelsem, uningdin qérindashlar bilen bille silerning yéninglarga bérishni köp ötündüm. Lékin uning hazirche barghusi yoq. Kéyin purset piship yétilgende baridu. **13** Hoshiyar bolunglar, étiqadta ching turunglar; merdane erdek bolunglar! Qeyser bolunglar! **14** Silerning qilghan hemme ishinglar méhir-muhebbet bilen qilinsun. **15** Emdi, i qérindashlar, Axaya ölkisidiki eng deslepki étiqad méwisi bolghan Istifanas we uning ailisidikilerni, shundaqla ularning Xudaning muqeddes bendilirining xizmitide bolushqa qandaq özlirini atighanliqini obdan bilisiler; men silerdin ötünimenki, mushundaq kishilerning we ular bilen birlikte

xizmette herbir japa tartiwatqanlarning sözlirige kiringlar. **17** Emma [yéninglardin] Istifanas, Fortunatus we Aqayikusning bu yerge méni yoqlap kelgenlikidin shadlandim; chünki ular siler tereptin kem bolghanlirini toluqlap berdi. **18** Chünki ular méning rohimni we hem silerningkinimu yéngilendurdi; shunga shundaq ademlerni etiwarlap hörmetlenglar. **19** Asiyadiki jamaetlerdin silerge salam. Akwila we Priskilla hem ularning öyide jem bolidighan jamaetnimu Rebde silerge qizghin salam yollaydu. **20** Qérindashlarning hemmisi silerge salam yollaydu. Bir-biringlar bilen pak söyüshler bilen salamlinglar. **21** Mana, menki Pawlus öz qolum bilen salam yéziwatimen! **22** Herkim Reb Eysa Mesihni söygüchi bolmisa, uninggha lenet bolsun! Rebbimiz, kelgeysen! **23** Reb Eysa Mesihning méhir-shepqiti hemminglarga yar bolghay! **24** Méning Mesih Eysada bolghan muhebbitim hemminglar bilen bille bolghay. Amin!

Korintliqlarga 2

1 Xudaning iradisi bilan békítílgen, Mesih Eysaning rosuli menki Paulus we qérindash bolghan Timotiydin Korint shehiride turuwatqan, Xudaning jamaitige we shuningdek pütkül Axaya ölkisidiki barliq muqeddes bendilerge salam! **2** Atimiz Xuda hem Reb Eysa Mesihning silerge méhir-shepget we xatirjemlik bolghay! **3** Rebbimiz Eysa Mesihning Atisi, rehimdilliklarning igisi Ata, barliq righbet-tesellining Igisi bolghan Xudagha teshekkür-medhiye oqulghay! **4** Biz uchrighan herqandaq japa-musheqqette U bizge righbet-teselli bériwatidu, shuning bilen biz Xuda teripidin righbetlendürtilgen bolup U yetküzgen righbet-teselli bilen herqandaq bashqa japa-musheqqetke uchrighanlarga righbet-teselli béréleydighan bolduq. **5** Chünki, Mesihning azab-oqubetliri biz terepke éship tashqandek, Mesih arqiliq bolghan righbet-tesellimizmu éship tashidu. **6** Emma biz japa-musheqqette qalsaqmu bu silerning righbet-teseli we nijat tépishinglar üçün bolidu; bular silerning biz tartqan azab-oqubetlerge oxshash azab-oqubetlerge chidishinglar bilen silerdimu hasil qilinidu; biz righbet-teselli tapsaqmu u silerning righbet-teselliringlar we nijatlinglar üçün bolidu; shunga bizning silerge baghligghan ümidimiz mustehkemdur; chünki siler azab-oqubetlerdin ortaq nésiwilik bolsanglar, oxshashla righbet-tesellidin ortaq nésiwilik bolisiler dep bilimiz. **8** Chünki, i qérindashlar, silerning Asiyada duch kelgen japa-musheqqettin xewersiz yürüshüinglarni xalimaymiz; u waqitlarda biz chidighuzde éghir bésimga duch kelduq, hetta hayatning özidin ümid üzgüdek bolghaniduq. **9** Emma özimizge emes, belki ölgenlarni tirildürgüchi Xudagha tayininimiz üçün qelbimizde ölümge mehkum qilin'ghandek yürettuq. **10** U bizni bundaq dehshehtlik bir ölümdin qutquzghan we hazir qutquzmaqta, we bizni yenila qutquzidu, dep uninggha ümid baghliuq; **11** silermu buningda hem biz üçün dua-tilawetler bilen medet bériwatisiler; shundaq qilip talay ademlerning wasitisi arqiliq bizge körsitilgen iltipat tüpeylidin talay ademler [Xudagha] rehmetler éytidighan bolidu. **12** Chünki pexrimiz, yeni wijdanimizning guwahliqi shuki, Xudaning alvida sap niyetler we semimiylik bilen (insaniy paraset bilen emes, belki Xudaning méhir-shepgeti bilen) biz bu dunyagha nisbeten we bolupmu silerge nisbeten özimizni tutuwalidighan bolduq. **13** Chünki silerge yazghinimiz oquyalaydighan we tonup yételeydighandin bashqa héch nerse emes; lékin men silerning bizni qismen tonup yetkininglar boyiche Reb Eysaning künde siler bizning pexrimiz bolidighininglardek bizlernimu silerning pexringlar bolidu dep bizni toluq tonup yétishinglarni ümid qilimen. **15** Shuning bilen mushundaq ishenchte bolup men eslide ikkinchi qétim silerge méhir-shepgetni yetküziшке awwal silerning qéshinglarga barmaqchidim; **16** yeni, qéshinglardin Makédoniyeghe ötüp, andin Makédoniyedin yene qéshinglarga kélishti, shundaqla siler teripinglardin Yehudiye ölkisige uzitilishimni ümid qilghanidim. **17** Mende shundaq niyet bolghanda, men uni yéniklik bilen qarar qilghanmu? Men niyet qilghanda, mende «etlik» kishilerdikidek: birdem «berheq, berheq» we birdem «yaq, yaq» déyish bermu? **18** Emma Öz sözide turghinidek, bizning silerge éytqan sözimiz birdem «berheq» we birdem «yaq» bolmaydu; **19** Chünki biz (men we Silwanus we Timotiy)ning aranglarda jakarlighinimiz — Xudaning Oghli, Eysa Mesih, birdem «berheq» we birdem «yaq» emestur; belki Uningda «berheq»la bardur. **20** Chünki Xudaning qanchilik wediliri bolushidin qet'iynezer, ular Uningda «berheq»tur, we biz arqiliq Uningdimu Xudagha shan-sherep keltüridighan «Amin» bardur. **21** Emdi bizlerni siler bilen bille

Mesihde ching turghuzghuchi bolghini hem bizni mesihligini bolsa Xudadur. **22** U yene üstimizge möhür bésip, qelbimizge Öz Rohini «kapalet» bolushqa ata qildi. **23** Emma Xudani öz jénimga guwahchi bolushqa chaqirimenki, Korintqa téxi barmighanliqimning sewebi könglurning ayash üçün idi. **24** Herzg özimizni iman-étiqadlarning üstige höküm sürgüchilerimiz, démek, belki silerning shad-xuramliqlarni ashurushqa silerge hemkarlashquchilarmiz; chünki siler étiqad arqiliqla mezmur turisiler.

2 Lékin men ichimde, qéshinglarga barsam yene azar élip barmaymen dégen qarargha keldim. **2** Chünki eger men silerge azar bersem, méning tüpeylimdin azar yégenlerdin bashqa qaysibiri méni shadlanduralisun? **3** Men esli méni shadlandurushi tégishlik bolghanlardin eksiche azar yep qalmay dégen meqsette shu xetni yazdim; chünki méning shadliqim siler hemminglarningmu shadliqidur dep siler hemminglarga ishench baghlidim. **4** Chünki eslide özüme éghir azab ichide qelbimdiki derd-elimdin köp köz yashlirimni tökküzüp turup silerge shu xetni yazghanidim; meqsitim silerge azar bérish emes, belki silerge chongqur baghlan'ghan, éship tashqan muhebbitimni bilishinglar üçün idi. **5** Emma birersi azar yetküzgen bolsa, uning azar yetküzgini men emes deymen, u belki melum derjide (bu ishni ziyade éghir qilghum yoq) hemminglarga azar yetküzdi. **6** Bundaq ademning köpinchinglar teripidin tenbihlen'gini yéterlikdur; **7** Shunga hazir eksiche, siler uninggha méhir-shepget körsitip righbet-teselli bérishinglarga toghra kélidu; bolmis bundaq bir kishi belkim ghayet zor derd-elimdin özini yoqitishimu mumkin. **8** Shunga men silerge uninggha muhebbitinglarni ispatlashinglarni jékileymen. **9** Shu xétimni yene bir meqsette, yeni silerning hemme ishlarda itaetmen yaki itaetmen emesliklarni sinap bilishim üçün yazdim. **10** Lékin siler qaysibirini melum ish üçün kechürüm qilghan bolsanglar, menmu hem uni shundaq qilghan bolimen; menmu melum bir ishni kechürüm qilghinimda (bire ishni kechürüm qilghan bolsam), men silerni dep Mesihning huzurida shundaq qildim. **11** Shuning bilen Sheytan bizdin héch üstünlükke érishelmeydu; chünki biz uning hiyle-mikirliridin bixewer emesimiz. **12** Emdi Mesihning xush xewirini jakarlashqa Troas shehirige kelginimde we shundaqla Reb teripidin [purset] ishiki manga échilghini bilen, **13** qérindishim Titusni tapalmighinim tüpeylidin rohim aram tapmidi; shuning bilen men shu yerdikiler bilen xoshlishim, Makédoniyeghe seper aldim. **14** Emma bizni Mesihde hemishe tentene bilen ghalibane bashlaydighan, biz arqiliq her yerde Özige dost tartquchi xushpuraqni chachquchi Xudagha teshekkür! **15** Chünki biz Xudagha yetküzülatqan Mesihning xushpuriqidurmiz, hem qutquzluwatqanlar arisida hem halakette kétéwatqanlar arisida shundaqmiz; **16** kékinkilerge ölümge bolghan ölümning puriqi, aldinqilargha hayatliqqa bolghan hayatliqning puriqidurmiz; emdi mushundaq ishlarning höddisidin kim chiqalayu? **17** Chünki biz köp kishilarning qilghinidek Xudaning kalam-sözini soda-sétiq ishi qilmaymiz; eksiche biz semimiylik bilen Xuda alvida Xudadin [ewetilgenler] süpitide Mesihde sözleyimiz.

3 Biz yene özimizni tewsiye qilghili turuwatamduq? Yaki bashqa bezilerge kérek bolghandek, silerge yézilghan yaki siler yazghan tewsiyamiler bizge kérekmu? **2** Siler özünghar bizning tewsiyamimizdursiler, qelbimizde pütülgen, her insan'gha tonush bolghan we ouqidighan. **3** Silerning biz teripimizdin perwish qilin'ghan, Mesihning mektupi ikenlikinglar ayan boldi (bu mektup siyah bilen emes, belki tirik Xudaning Rohi bilen yézilghan; tash taxtaylarga emes, belki qelbning etlik

taxtaylirigha pütüklüktur). **4** Emdi bizning Mesih arqiliq Xudagha qaraydighan shunche zor ishenchimiz bar; **5** özimizni birernersini qilghudek iqtidarimiz bar dep chaghlighinimiz yoqtur; iqtidarlikimiz bolsa belki Xudadindur. **6** U bizni yéngi ehdingning xizmetkarliri bolushqa iqtidarliq qildi; bu ehde pütüklük söz-jümlilergé emes, belki Rohqa asaslán'ghan. Chünki pütüklük söz-jümliler ademni óltürüdü; lékin Roh bolsa ademge hayat keltürüdü. **7** Emma söz-jümliler bilen tashlarga oyulghan, ölümlü keltürüldighan xizmet shan-sherep bilen bolghan we shundaqla Israillar Musaning yüzide julalan'ghan shan-shereptin yüzige közlirini tikip qariyalmighan yerde (gerche shu shan-sherep hazir emeldin qaldurulghan bolsimu), **8** Roh bilen yürügilidighan xizmet téximu shan-shereplik bolmamdu? **9** Chünki ademning gunahini békitidighan xizmet shereplik bolghan yerde, insanni heqqaniy qilidighan xizmetning sheripi téximu éship tashmamdu? **10** Chünki eslide shan-shereplik bolghan ishning hazirqi ghayet zor shan-shereplik ishning aldida héchqandaq shan-sherepliklik yoqtur; **11** chünki emeldin qaldurulghan ish eslide shan-sherep bilen keltürülgen yerde, hazir ornini basqan ish téximu shan-shereplik bolidu. **12** Bizde shunche zor shundaq bir ümid bolghaniken, biz tolimu yürekli bolimiz. **13** Biz Israillarni emeldin qaldurulidighan [ehdingning] parlaq nurigha közini tikip qarashning aqiwitige uchrar ketmisun dep yüzige chümperde tartiwalghani Musagha oxshimaymiz. **14** Emma ularning oy-köngülliri qadaqlashqanidi; chünki bügün'ge qeder kona ehdingni oqughinida mushu chümperde éliwétilmey keldi; chünki peqet Mesihde bolghandila u élip tashliwétilidu. **15** Emma bügün'ge qeder, Musaning yazmiliri oqulghinida shu chümperde yenila qelbini yépiwalmaqta. **16** Emma herkim Rebge qarar bulursa, chümperde élip tashlinidu. **17** Emma Reb shu Rohtur; we Rebning Rohi qeyerde bolsa, shu yerde hörlük bolidu. **18** We biz hemmimizning yüzimiz chümperdisiz halda Rebning shan-sheripige qarighinida, Uning oxshash sürütide bolushqa Roh bolghan Reb teripidin shan-sherep üstige shan-sherep qoshulup özgartilmektimiz.

4 Shunga [Xuda] bizge rehim-shep qet körsetkendek, bu xizmet bizge amanet qilin'ghaniken, biz bel qoywetmeymiz; **2** emdilikte shermendilikke ait yoshurun ishlarni tashlap, ne aldanchilikta mangmay, ne Xudaning sözini burmilimay, belki heqqetni eynen ayan qilish bilen Xuda aldida durusluqimizni her ademning wijdanigha körsitimiz. **3** Emma xush xewirimiz chümkelgen bolsimu, u halak boluwatqanlarga nisbeten chümkelidi; **4** Chünki Xudaning süret-obrazi bolghan Mesihning shan-sheripi toghrisidiki xush xewerim nuri ularning üstide yorumisun dep, bu zamanning ilahi étiqadsizlarning oy-zéhinlirini kor qildi. (aiön g165) **5** Chünki biz özimizni emes, belki Mesih Eysani Reb, shuningdek özimizni Eysa üçün silerning xizmetkarinlar dep élan qilimiz. **6** Chünki «qaranghuluqtin nur yorusun» dep buyrughan Xuda, Mesihning didaridin Özining shan-sheripini tonutushqa bolghan yoruqluqning [biz arqiliq] chéçilishi üçün, bizning qelbimizni yurutqandur. **7** Emma qudretning ghayet zorluqi bizdin emes, belki Xudadin bolghanliqi köriunsun dep bu göherge sapal idishlarda qachilaqliq halda igidarliq qilimiz. **8** Mana biz hertepete qistilip qalduq, emma yenjilmiduk; temtirep qalduq, emma ümidsizlenmiduk; **9** ziyankeshlikke uchrawatimiz, emma hemdemsiz qalmiduk; yiqitilduk, emma halak bolmiduk; **10** Eysaning hayati ténimizde ayan qilinsun dep, herdaim ténimizde Eysaning ölümini kütürüp yürüimiz. **11** Chünki Eysaning hayati ólidighan etlirimizde ayan qilinsun üçün, tirik qalghan bizler herdaim ölümge tapshurulmaqtimiz. **12** Shuning bilen bizde ölümlü ishlewatidu,

emma hayat silerde ishlewatidu. **13** We «Men ishendim, shunga söz qildim» dep yézilghandikidek iman-ishenchitki rohqa ige bolup, bizmu ishenduq we shuning bilen söz qilimiz; **14** chünki Reb Eysani tirildürgen [Xuda] bizni Eysa bilen birge tirildürüdü, shundaqla bizni siler bilen birge Öz aldigha hazir qildu, dep bilimiz. **15** Chünki [bu] hemme ishlar siler üçündürki, téximu köp kishilerning wujudida éship tashquche béghishlan'ghan méhir-shep qet sewebidin köp kishilerningmu Xudani ulughlap éytqan teshekkürliri éship tashidu. **16** Shunga biz bel qoywetmeymiz; gerche tashqi insanliqimiz solashsimu, derheqiqet ichki insanliqimiz kündin-kün'ge yéngilanmaqta. **17** Chünki bizning bir deqizlik we yénik japa-musheqqetlirimiz biz üçün éship tashqan, menggülik, zor wezinlik shan-sherepni hasil qilidu. (aiönios g166) **18** Shunga biz körün'gen ishlarga emes, belki körünmes ishlarga köz tikimiz; chünki körün'gen ishlar waqitliq, emma körünmes ishlar menggülikdur. (aiönios g166)

5 Chünki bu zémin'gha tewe öyimiz, yeni bu chédirimiz yoqitilsimu, Xuda teripidin bolghan, insan qoli bilen yasalmighan bir öy, yeni asmanlarda ebediy bir makanimiz bardur dep bilimiz. (aiönios g166) **2** Emdi bu [kona öyimizde] turghinimizda asmandiki öyimizni kiyiwélisshqa zor intizar bilen ah urmaqtimiz **3** (berheq, [asmandiki öyimizni] kiyiwalsaq yalingach qalmaymiz). **4** Chünki mushu chédirda turghinimizda, éghirchilikta ah urmaqtimiz; bu bizning yalingachlinishni xalighinimiz emes, belki kiyindürülüşni, yeni bizde ólidighan néme bolsa, uning hayat teripidin yutulushini xalaymiz. **5** Emdi bizni del mushu ishqa teyyarlighuchi bolsa Xudadur; U bizge «kapalet» bolghan Öz Rohinimu ata qildi. **6** Shuning bilen biz hemishe yureklik bolimiz; hemde ténimizde makan tutqinimizda Rebدين néri bolghan musapir bolimiz dep bilimiz **7** (chünki biz körüsh sézimi bilen emes, étiqad bilen mangimiz); **8** biz yureklik bolup, shuningdek tendin néri bolup Reb bilen bille bir makanda bolushqa téximu xursenmiz. **9** Shuning bilen, meyli tende bolayli, tendin néri bolayli, uni xursen qilishni istek-nishan qilip intilimiz. **10** Chünki tende qilghan emellirimizni, yaxshiliq bolsun, yamanliq bolsun, herbirimizge qayturulushi üçün Mesihning soraq texti aldida hazir bolushimiz lazim bolidu. **11** Shuning bilen Rebning dehshitini bilgenlikimiz üçün, insanlarni ishendürüshke tirishimiz; lékin biz Xudagha ochuq-ashkarimiz, shuningdek silerning wijdaninlardimu ashkare tonulsaq dep ümid qilimen. **12** Biz hazir özimizni qaytidin silerge tewsiye qilghinimiz yoq, belki peqet silerde qelbdiki ishlardin emes, tashqi qiyapettin pexirlinidighanlarga bergüdek jawab bolsun dep, silerge bizlerdin pexirlinish imkaniyitini yaritip bériwatimiz. **13** Chünki ich-ichimizge sighmay qalghan bolsaqmu Xuda aldida shundaq bolduq, salmaq bolsaqmu siler üçün shundaq bolimiz. **14** Chünki Mesihning muhebbiti bizni [shundaq qilishqa] ündeydu; chünki biz bisi hemmeylen üçün öldi, shunga hemmeylenimü öldi, dep hésablaymiz. **15** We U hemmeyleni dep öldi, buningdin meqset, hayat bolghanlar özliri üçün emes, belki ularni dep ölüp tirilgüchi üçün yashishi üçündür. **16** Shuning bilen biz buningdin kéyin héchkimni insanlarche tonumaymiz; hetta biz Mesihni insanlarche tonughan bolsaq, buningdin kéyin uni yene shundaq tonumaymiz. **17** Shunga emdi bisi Mesihde bolsa, u yéngi bir yaritilghuchidur! Kona ishlar ötüp, mana, hemme ish yéngi boldi! **18** We barliq ishlar Xudadindur; U bizni Mesih arqiliq Özige inaqlasturdi, shundaqla bizge inaqlasturush xizmitini tapshurdi: — **19** démek, Xuda Mesihde ademlerning itaetsizliklerini ularning eyibi bilen hésablashmay,

alemini Özige inaqilashturdi; shuningdek bizge inaqilashturush xewirini amanet qilib tapshurdi. **20** Shunga xuddi Xuda biz arqliq [adamlar inaqilqqa kelishni] ötün'ginidek, biz Mesihke wakaliten elchilerdurmiz; Mesihning ornida «Xudagha inaqilashturulghaysiler!» dep ötünimiz. **21** Gunahqa héch tonush bolmighan kishini Xuda bizni dep gunahning özi qildi; meqsiti shuki, bizning Uningda Xudaning heqqaniyliqi bolushimiz üchündür.

6 Emdi [Xudaning] hemkarliri süpitide silerdin Uning méhir-shepqiitini qobul qilib turup uni bikargha ketküzmenglar dep ötünimiz **2** (chünki u: «Shapaet körsitilidighan bir peyette duayingni ijabet qilishni békitkenmen, nijat-qutulush yetküzlidighan bir küniide Men sanga yardemde bolushumni békitkenmen» — dédi. Mana, hazir bolsa «shapaet körsitilidighan yaxshi peyt»; mana, hazir «nijat-qutulush küni»dur!). **3** [Rebning] xizmitige dagh keltürülmisun dep héchqandaq ishta héchkimning imanigha tosalghuluq qilmaymiz; **4** belki herbir ishta özimizni Xudaning xizmetkarliri süpitide nemune qilib yürimiz; zor chidamliq bilen, jebir-zulumlarda, japa-musheqqetlerde, bésim-qistaqlarda, **5** kamcha yarilirida, zindanlarda, qozghilang-topilanglar ichide, éghir méhnetlerde, tünesherde, roza tutushlarda, **6** pakliq bilen, bilimler bilen, sewr-taqetlik bilen, méhribanliqlar bilen, Muqeddes Roh bilen, saxtiliqsiz méhir-muhebbet bilen, **7** heqiqetning söz-kalami bilen, Xudaning küch-qudriti bilen, heqqaniyliqning ong-sol qollardiki qoralliri bilen, **8** hem izzet-shöhrette hem haqaret ichide, töhmet hem teripinlishler ichide [özimizni Xudaning xizmetkarliri süpitide namayan qilduq]; yalghanchilar dep qaralghan bolsaqmu semimiy-sadiq bolup, **9** namsiz bolduq-yu, emma meshhormiz; öley dep qalduq-yu, emma mana, hayatturmiz; terbiyide jazalanduq-yu, emma ölümge mehkuum qilinmiduq; **10** derd-elem tarttuq-yu, emma daim shad-xuramliqta turimiz; namrat bolghinimiz bilen, emma köp adamlarni bay qilghuchimiz; héchnémimiz yoq bolghini bilen, emma hemmige igidarmiz. **11** Silerge ochuq-yoruq sözliduq, ey Korintlilqlar, bizning baghrimiz silerge keng échildi! **12** Siler biz teriptin qisilghan emes, lékin öz ich-baghringlarning tarliqidin qisilisiler; **13** emdi adil almashturushta bolup — (öz perzentlirimge sözligendek sözleymen) — baghringlarni bizgimu keng échinglar. **14** Étiqadsizlar bilen bir boyunturuqqa chétilip tengsizlikte bolmanglar; chünki heqqaniylik we qebihlik otturida qandaqmu ortaqliq bolsun? Yoruqluqning qarangghuluq bilen qandaq hemrahliqi bolsun? **15** Mesihning Béliál bilen néme inaqilqi bolsun? Ishen'güchining ishenmigüchi bilen qandaq ortaqlar nésiwisi bolsun? **16** Xudaning ibadetxanisining butlar bilen qandaq birligi bolsun? Chünki siler tirik Xudaning ibadetxanisidursiler — Xudaning: «Men ularda turimen, ularning arisida yürimen; ularning Xudasi bolimen we ular Méning xelqim bolidu» déginidek [siler Uning ibadetxanisidursiler]; **17** Shuning üchün «Ularning arisidin chiqip kétinglar, Manga ayriylinglar», — deydu Reb, — «héch napak nersige tegküchi bolmanglar», «shundila Men silerni qobul qilimen», **18** we: «Men silerge Ata bolimen, siler Manga oghul-qizlirim bolisiler» — deydu Hemmige Qadir bolghan Reb.

7 Emdi bu wedilerge muayesser bolghandin kéyin, i söyümlükler, özimizni etlerdiki hem rohtiki herxil paskinliqtin tazilap, Xudaning qorqunchida özimizde [ayan qilin'ghan] pakmuqeddeslikni kamaletke yetküzeyli. **2** Bizni qobul qilghaysiler! Biz héchkimge ziyana-zexmet yetküzmiduq, héchkimni nabut qilmiduq, héchkimdin paydilanmiduq. **3** Mushularni dep, silerni

eyblimekchi emesmen; chünki men yuqirida éytqinimdek, siler qebimizdidursilerki, biz siler bilen bille öltüşke, siler bilen bille yashashqa teyyarmiz. **4** Silerge baghligghan ishenchim zor, silerdin bolghan pexrim zor; shuning üchün righbet-tesellige tolduruldum, barliq japa-müşkülchiliklirimizde xushalliqim éship tashti. **5** Chünki herheq, Makédoniyeghe kirginimizdimu etlirimiz héch aram tapalmay, hertereptin qisilip qalduq; sirtimizda jédel-küreshler, ichimizde qorqunchlar bar idi. **6** Emma chüshkilnerge righbet-teselli bergüchi Xuda bizge Titusning kélishi arqliq righbet-teselli berdi; **7** tapqan righbet-tesellimiz peqet uning kélishi arqliqla emes, belki uning silerdin tapqan righbet-tesellisi arqliqmu boldi; chünki u silerning [bizge] zariyiq telmürgininglarni, silerning hesritinglarni, silerning manga bolghan qizghin ghemxorluqunglarni éytip berdi; shuning bilen men téximu xushallandim. **8** Chünki gerche men silerni xétim bilen azabligghan bolsammu, men hazir uningdin pushayman qilmaymen; lékin eslide men shu xétimning silerni azablighini körip pushayman qilghanidim (emeliyette, silerning azablinishinglar qisqighine bir mezgilla bolghan). **9** Emma hazir shadlinimen — azablan'ghininglardin emes, belki shu azabning silerni towa qildurughanliqin shadlinimen; chünki silerning azablinishinglar Xudaning yolida idi; shuning bilen siler bizdin héch ziyana tartmidinglar. **10** Chünki Xudaning yolida bolghan azab-qayghu ademni hergiz pushayman qilmaydighan nijatqa bashlaydighan towigha élip baridu; emma bu dunyadiki azab-qayghu ademni ölümge élip baridu. **11** Chünki mana, del mushu ish, yeni Xudaning yolida azablinishinglar, silerge shunche köp estayidilliq, özliringlarni eyibtin neqeder xalasa qilish, shunche köp ghezep, shunche köp qorqunch, shunche köp teqezzarliq, shunche köp qizghinliq we jazalashqa shunche teyyar bolushni élip keldi! Siler bu ishning her teripide özünglarning eyibtin xalasa bolushunglarni ispatlidinglar. **12** Emdi silerge [shu] xetni yazghan bolsammu, u xetni ziyana-zexmet qilghuchi kishi üchün emes, yaki ziyana-zexmet qilin'ghuchi kishi üchün emes, belki Xuda aldidida bizge bolghan könglünglardiki qizghinliqning aranglarda ayan bolushi üchün yazdim. **13** Bu sewebtin biz righbet-tesellige érishtuq. We righbet-tesellimiz üstige biz Titusning xushalliqi tüpeylidin téximu zor shadlanduq; chünki uning rohi siler teripinglardin yéngilandi. **14** Chünki men siler toghranglarda birer ishta pexirlinip maxtighan bolsam, u ishta héch xijil qaldurulmidim; belki silerge éytqanlirimizning hemmisi heqiqet bolghinidek, bizning Titusqa silerni pexirlinip maxtishimizmu heqiqet bolup ispatlandi. **15** U silerning itaetmenlikinglarni, silerning uningdin qandaq eyemen'gen we titrigen halda uni qarshi alghininglarni esliginide, uning silerge baghligghan ich-baghridik muhebbetliri téximu éship tashidu. **16** Men silerge herbir ishta ishenchim kamil bolghanliqin shadlinimen.

8 Emma, i qérindashlar, biz silerge Xudaning Makédoniyediki jamaetlerge béghishligghan méhir-shepqiitini ayan qilmaqchimiz; **2** ular zor éghir japa-musheqqette sinalghinida, qattiq namrat ehwalda éship tashqan shadliqi bilen ularning ochuq qolluqning bayliqi urghup chiqti; **3** chünki ularning küchining bariche, hetta küchidin artuq xeyr-saxawet qilghanliqigha özümu guwar. Ular ixtiyari bilen shundaq qilib, **4** bizdin muqeddes bendilerge shu yardemde bolushning bextige we shériliklige muayesser bolushni qattiq ötüdi; **5** shundaq qilib, ular kütkinimizdek emes, ümid qilghinimizdin éship özlirini awwal Rebge, andin Xudaning iradisi bilen bizgimu béghishlidi; **6** shunga, Titus silerde [bu] méhribanliqni bashlaghaniken, biz Titustin silerni buninggha néspdash qilib

uni ada qilishqa ötündüq. **7** Emma siler her terepte, yeni ishenchte, sözde, bilimde, toluq estayidilqta hem bizge bolghan méhir-muhebbinglarda ewzel bolghininglardek, mushu méhirlik ishtimu özünglarni ewzel körsitinglar. **8** Men bu gep bilen silerge buyruq qilmaqchi emesmen, belki bashqilarning qizghinliqi arqiliq muhebbitinglarning heqiqiylikini ispatlamaqchimen. **9** Chünki siler Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqtini bilisiler — gerche u bay bolsimu, silerni dep yoqsul boldiki, siler uning yoqsulluq arqiliq béytilisiler. **10** Men bu toghruluq pikirini otturigha qoyimen — bu silerge paydiliq, chünki siler aldinqi yilila iane qilishla we shuninggha irade baghlashta yaxshi bashlidinglar. **11** Emdi hazir uni ada qilinglar; qizghin irade baghlighininglardek, bar dunyayinglar bilen shu ishqa emel qilinglar. **12** Chünki [xeyr-saxawatke] bel baghlighuchigha nisbeten, sowghining Xudagha yarighudek bolushi qolida yoqqa emes, belki qolida barigha baghliqtur. **13** Chünki bu bashqilarning yükini yéniklitimen dep, özünglarni qiynanglar déginim emes, **14** belki silerde artuq bolghini hazirche ularning kem yérini toldurghinidek, [künlerning biride] ularda artuq bolghini silerning kem yéringlarni tolduridu; shuning bilen tenglishidu. **15** Xuddi [muqeddes yazmilarde]: «Köp yighqanlarningkidin éship qalmidi, az yighqanlarningmu kemlik qilmidi» dep yézilghandek bolghay. **16** Emma Titusning qelbige silerge bolghan köyüümge oxshash köyümi salghan Xudagha teshekkürler bolghay; **17** chünki u derheqiqet bizning iltimasimizni qobul qilghini bilen, özining silerge küchlük köyümi bolghachqa, u özlükidin yéninglarga bard; **18** emma biz uninggha barliq jamaetler arisida xush xewer xizmitide teripen'gen qérindashni emrah qilip ewettuq; **19** shuningdek u peqet shu tereptila emes, belki jamaetler teripidin bu keyrlik ishta bizge hemseper bolushqa talliwélin'ghanidi. Emdi biz bu xeyr-saxawetni bolsa, Rebning shan-sheripini hem yardemdiki qizghinliqimizni körsitish üçün uni yetküzüsh xizmitide bolimiz; **20** shundaq qilip biz bu mol sowghini mes'ul bolup yetküzüshte herqandaq ademning bizning üstimizdin töhmet qilmasliqi üçün éhtiyat qilimiz. **21** Chünki biz peqet Rebning aldiddila emes, belki insanlarning köz aldidimu ishimizni durus qilishqa köngül bölüp keléwatimiz. **22** Biz yene ular bilen bille köp ishlarda intayin estayidilliqliq nurghun qétim ispatlan'ghan qérindashni ewetmekchimiz; hazir uning silerge baghlighan zor ishenchi tüpeylidin uning intayin estayidilliqliq téximu küchlük boldi. **23** Titus toghruluq soallar bolsa u méning hemrahim we xizmitinglarda bolghan hemkarimdur; bashqa ikki qérindashimiz bolsa, ular jamaetlerning elchiliri, Mesihning shan-sheripidur. **24** Shunga, jamaetlerning köz aldida muhebbitinglarning ispatini, shundaqla bizning silerdin pexirlinilirimizning bikar emeslikini ulargha körsitinglar.

9 Chünki muqeddes bendilerning bu yarem xizmiti toghruluq silerge yene yézishimning hajiti yoq. **2** Chünki men silerning bu ishqa qattiq bel baghlighininglarni bilimen; men bu toghruluq: Axayadikiler ötken yildin béri xeyr-sediqe bérishke teyyar turuwatidu, dep Makédoniyediki [qérindashlarga] pexirlinip maxtap kelmehtimen, shuning bilen silerning qizghinliqlinglar ularning köpinchisining [xeyr-sediqe] [bérishige] türkte boldi. **3** Lékin qérindashlarni ewetishtiki meqsitim silerning toghranglarda pexirlinip maxtishimning bu ishlarda bihude ish bolup qalmasliqi, silerning déginimdek teyyar bolup turushunglar üçündür. **4** Mubada Makédoniyedikiler men bilen bille barghinida, siler teyyarliqsiz bolsanglar, bu ishenchimiz wejedin biz xijaletke qaldurulimiz, siler sözsiz

shundaq bolisiler. **5** Shu sewebtin men qérindashlarning yéninglarga bérip silerdin bu wede qilghan xeyrlik ishni aldin'ala teyyarlap püttürüshini ötünuşni zörür dep hésablidim; shundaqla bu silerdin birer nerse ündürüwélish bolmisun, belki méhribanliqlinglardin bolsun. **6** Emma buni [eslenglar]: Béxilliqlik bilen az térighan az alidu, ochuq qolluq bilen térighini mol alidu. **7** Her adem héch qiynilip qalmay yaki mejburen emes, belki öz könglide pükkiniche bersun; chünki Xuda xushalliq bilen bergüchini yaxshi köridu. **8** Emma Xuda herbir iltipat-shapaetni silerge éship tashturushqa qadirdur; shuning bilen siler herdaim herterepte her éhtiyajqa teyyar quwwetlisiler, kengrichilikte turup qolliringlar herxil güzel ishqa yétidu. **9** [Muqeddes yazmilarde] pütülginidek: — «U öziningkini tarqatqan, U yoqsullargha sediqe bergen; Uning heqqaniyliqi menggüge turidu». (aiñon q165) **10** Emdi térighuchigha térighili uruq, yéigili nan ata qilghuchi silerning tériydighan uruqliringlarni teminlep mol qilidu, heqqaniyliqlinglarning hosul-méwilirini köpeytidu. **11** Shuning bilen siler herqandaq ehwalda qoli ochuq bolushqa her terepte béytilisiler, shuningdek bu ish biz arqiliq Xudagha köp teshekkürlerni élip baridu; **12** chünki bu keyrlik xizmetni ada qilish peqet muqeddes bendilerning hajetlirini qanduruqla qalmay, köp kishilerning Xudagha yetküzgen teshekkürlirini éship tashturidu. **13** Bu yarem xizmiti özliringlarning Mesihning xush xewirini étirap qilishinglardiki méwe bolghan itaetmenliklarga delil-ispat bolidu, shundaqla silerning mushu [hajetmen] bendilerge, shundaqla barliq ademlerge körsetken ochuq qolluq séxiyliqlinglardin ular Xudani ulughlaydu. **14** We Xudaning silerde tashqinlatqan ajayib méhir-shepqi tüpeylidin, ular siler üçün dua-tilawet qilghinida, ular silerge telünüp qattiq séghinip esleydu. **15** Uning til bilen ipadilgüsiz ajayib sowghisi üçün Xudagha teshekkür bolghay!

10 Emma özüim, siler bilen bille bolghanda muamilisi yumshaq, lékin silerdin ayrilghanda silerge qarita qattiq qolluq dep qaralghan menki Pawlus Mesihning yuwash-möminlik we mulayimliqi bilen silerdin ötünumen, **2** — shuni telep qilimenki, yéninglarga barghinimda, bizni «etler boyiche mangghanlar!» dep guman bilen qaraydighan bezilerge qarita oylighinimdek qattiq qolluq qilishqa méni mejbur qilmanglar; **3** gerche biz insaniy etlerde yürsekmu, biz etler boyiche jeng qilmaymiz. **4** Chünki jeng qorallirimiz etke tewe qorallar emes, belki Xuda teripidin qorghan-istihkamlarni gumran qilish küchige ige qilin'ghan qorallardur; **5** biz u bilan besmunazirlerini we Xudani tonushqa qarshilishishqa turghan herqandaq hakawur tosalghuni gumran qilimiz, shundaqla herbir oy-xiyallarni Mesihke béqindurup itaet qilishqa keltürimiz; **6** siler toluq itaet qilghandin kéyin, [aranglarda] qandaq itaetsizlik qaighan bolsa bularni jazalashqa teyyarmiz. **7** Siler peqet köz aldindagidiki ishlarghila qaraydikensiler. Eger birsi özini Mesihke tewemen dep qarisa, u yene shuning üstige oylansunki, u Mesihke tewe bolghinigha oxshash, bizmu Uninggha tewedürmiz. **8** Chünki, Reb teripidin silerni nabut qilish üçün emes, belki étiqandigharni qurush üçün bizge amanet qilin'ghan hoqqimiz toghruluq téximu köp ziyadirek maxtansammu, buningda héch yerge qarap qalmaymen; **9** emdi men peqet xetlerdila silerni qorqatmaqchi emesmen; **10** chünki beziler: «Uning xetliri derweqe wezinlik hem küchlük; lékin u yétip kelgende salapetsiz, gépining tutami yoq bolidu» déyishidu. **11** Emdi bundaq xiyal qilghuchilar shuni bilip qoysunki, biz yiraqta bolghinimizda xetlerdiki sözimiz qandaq bolghan bolsa biz yétip barghinimizda emeliyitimizmu shundaq bolidu. **12** Chünki biz özimizni özini qaltis chaghlaydighanlar

bilen bir qatargha qoyushqa yaki ular bilan sélishturushqa pétinmaymiz; shundaq kishiler ózlrini ózlrining ólchimi bilan ólchep, ózlrini ózliri bilan sélishturidighan bolup, heqiqeten eqilsizlardindur. **13** Biz emdi ózimizge békitilgen ólchmdin halqip maxtinip yúrginimiz yoq. Biz belki hemmini ólchigúchi Xuda bizge békitken xizmet dairisidiki ólchem, yeni silerning [xizmitinglarchimu] yétidighan ólchem bilen pexirlinimiz. **14** Chünki ólchimi silerning xizmitinglarcha yetmeydighan kishilerdek, [xizmitinglarda bolghinimizda] dairimizdin halqip ketmeymiz, chünki biz Mesihning xush xewirini yetküzüشته [birinchi bolup] yéninglarchimu kelduq. **15** Biz xizmet dairimizdin halqip, bashqilarning singdürgen japa-éjirliri bilen maxtan'ghinimiz yoq; lékin biz silerning iman-étiqadinqar óskenséri aranglardiki xizmitimiz bizge békitilgen dairimiz ichide téximu ziyade kéngéytilsun dep ümid qilimiz; **16** shundaq bolghanda, biz silerdin téximu yiraq yerlerge xush xewerni yetküzüp jakarlaydighan bolimiz; teyyargha heyyar bolup, bashqilarning dairisidiki xizmet éjri bilen maxtinish bizge yat. **17** Emma «Pexirlinip maxtighuchi bolsa Rebdin pexirlinip maxtishi kérek!». **18** Chünki ózini teripligüchi emes, belki Reb teripligen kishi heqiqeten layaquetliktur.

11 [Maxtan'ghan] bu azghine exmeqliqimgha sewrchan bolghaysiler! Emdi siler manga sewrichanliq qilib kéliwatisiler. **2** Chünki men Xudadin kelgen otluq muhebbet bilen silerni [azdurushlardin] heset qilimen; chünki qizni bir ergila yatliq qilghandek, men silerni Mesihkila pak qiz súpitede hazir bolushqa wedileshtürgenmen. **3** Emma yilan Hawa'animizni hiyligerliki bilen azdurghandek, oy-könglünglar Mesihke baghlan'ghan semimiy, sap wapaqliqtin ézip bulghinishi mumkin dep ensireymen. **4** Chünki birsi kélip biz silerge héch jakarlap baqmighan bashqa bir Eysani jakarlis, yaki qelbinglardin orun bergen Rohning ornigha bashqa bir rohqa orun bersenglar we siler qobul qilghan xush xewerdin bashqa bir «xush xewer»ni qobul qilsanglar, siler bu ishlargha ajayib sewr-taqet bilen ótüwérishinglar mumkin! **5** Halbuki, men ózümi herqandaq ishta ashu «qaltis ulugh rosullar»din kem sanimaymen! **6** Gerche méning gep-sözlimir addiy bolsimu, bilim jehette men undaq emes; biz qiliwatqan herbir emellirimizde buni silerge her jehettin ispatlap roshen qilduq. **7** Emdi men silerni kötürölsun dep ózümi töwen tutup, Xudaning xush xewirini heq telep qilmay jakarlap gunah qildimmu? **8** Men silerning xizmitinglarda bolushqa bashqa jamaetlerdin bulap-talap, ularning yardimini qobul qildim. **9** Siler bilen bille bolghan waqitirimda, hajetmen bolghan bolsammu, men héchkimge éghirimni salghan emes (chünki Makédoniyedin kelgen qérindashlar méning kem-kütemni toluqlap berdi); herqandaq ishta ózümi silerge ýök bolup qélishthin saqlap keldim we buningdin kéyinmu shundaq qilimen. **10** Mesihning heqiqiti mende rast bolghandek, Axaya yurtlirida héchkimmu méni mushu maxtinishtin tosundaydu! **11** Néme üçün? Silerni yaxshi körmigenlikim üçünmu?! Xuda bilidu! **12** Lékin [bizge oxshash héسابlinish] pursitini izdigüchilerimng pursitini mehrum qilish üçün, shuningdek ular maxtinidighan ishlarda heqiqeten bizge oxshash bolsun dep, men néme qiliwatqan bolsam shuni qiliwérimen. **13** Chünki bundaq kishiler saxta rosullar, aldamchi xizmetkarlar, Mesihning rosulirining qiypatige kirirwalghandardur. **14** Bu ish ejoblinerlik emes, chünki Sheytan ózimu nurluq bir perishtining qiypatige kirirwalidu. **15** Shunga uning xizmetchiliriningmu ózlrini heqqaniyliqning xizmetchiliri qiypatige kirgüzüwélshisi ejoblinerlik ish emes; lékin ularning aqiwiti ózlrining ishligenlirige layiq bolidu. **16**

Yene shuni éytimenki, héchkim méni exmeq dep héسابlimisun; hetta eger méni shundaq dep qarisinglarmu, emdi mendek exmeqni sewr qilib qobul qilghaysiler, shuning bilen ózümmu azghine maxtinialay. **17** Méning hazir bularni sözlisim Reb teripidin emes, belki ózümming exmeqlerche yüreklik po étip maxtinisim, xalas. **18** Nurgun ademler insanlarche po étip maxtan'ghandikin, menmu maxtinip baqay. **19** Chünki ózünglar shunche dana bolghandin kéyin, siler exmeqlerge sewr-taqet qilishqa razi bolisiler! **20** Mesilen birsi silerni qul qiliwalsa, birsi silerni yutuwalsa, birsi silerdin nep olsa, birsi aldinglarda chongchiliq qilsa yaki yüzünglarcha kachat salsa, siler uninggha yol qoyisiler. **21** Epsus, nomus qilib éytimenki, biz undaq ishlargha ajizliq qilduq! Emma ular birer ishta maxtinisishqa pétin'ghan yerde (exmeqlerche sözlewatimen!) menmu shu ishta [maxtinisishqa] pétinimen. **22** Ular ibranialarmu? Menmu shundaq. Ular Israillarmu? Menmu shundaq. Ular Ibrahimning neslimu? Menmu shundaq. **23** Ular Mesihning xizmetkarlirimu? (men eqildin azghanlardek sözlewatimen!); men téximu shundaq; ziyade köp zoruqup ishlimdin, intayin köp derilendim, intayin köp qétim qalmalim, köp qétim ölüm xewplirige duch keldim; **24** Yehudiyarning «bir kem qiriq qamcha» jazasigha besh qétim tartildim, **25** üç qétim tikenlik qamcha jazasini yédim, bir qétim chalma-késeq qilindim, üç qétim kéme hadisisige uchriddim, bir kéche-kündüzni déngizda ötküzdüm. **26** Daim seperlerde bolimen; deryalarning xewplirini, qarachiqlarning xewplirini, yurtdashlirning xewplirini, yat elliklarning xewplirini, sheharning xewpini, bayawanning xewplirini, déngizning xewplirini, saxta qérindashlar arisidiki xewplirini bashtin kechürdüim; **27** emgkler we japa ishlarda zoruqup, pat-pat tüneklerde, achliqta we usuzluqta, daim roza tutushlarda, soghuqlarda we yéling-yalingchliqta yürtip keldim. **28** Bu sirttiki ishlardin bashqa, ich-baghrimda barliq jamaetler üçün her küni üstümni bésip kéliwatqan ghemlerni yewatimen. **29** Herkim ajizlasa, men ajizlimidimmu? Herkim ézip patlashqan bolsa, men örtenmidimmu?! **30** Emdi eger maxtinisim zörür bolsa, öz ajizliqimni körsitidighan ishlar bilen maxtinimen. **31** Reb Eysaning Xuda-Atisi, menggü teshekkür-medhiyilerge layiq Bolghuchigha ayanki, men yalghan éytimidim. (aion g165) **32** Demeshq shehiride padishah Arétasning qat astidiki waliy méni tutush üçün, pütün Demeshq shehirini qolliq teqib astigha alghanidi. **33** Lékin men sépildiki bir kamardin séwet bilen peske chüshürölüp, uning qolidin qutulup qachtim.

12 [Epsus], maxtiniwérishning zörüriyeti bar. Gerche uning paydisi bolmisimu, men Rebdin kelgen alamet körinüsler we wehiyler üstide toxtlay. **2** Mesihde bolghan bir ademni tonuymen; u on töy yil ilgiri (tende bolghan haldimu, yaki tendin tashqirimu bilmeymen, Xuda bilidu) üçinchi qat asman'gha kötürüldi. **3** Men shundaq bir kishini bilimen (tende bolghan haldimu, yaki tendin tashqirimu bilmeymen, Xuda bilidu) — **4** u jennetke kötürölüp, shu yerde til bilen ipadiligili bolmaydighan, insanlarning déyishi men'i qilin'ghan ajayib ishlarni anglidi. **5** Shundaq bir adem bilen maxtinimen, ózüm heqqide bolsa ajizliqmdin bashqa birer ish bilen maxtanmaymen. **6** Hetta maxtinay désemmu exmeq héسابlanmaymen; chünki men heqiqetni éytqan bolattim; emma birsi mende körginidin yaki men toghruluq anglighinidin méni (manga ashkarilan'ghan wehiylarning ghayet zor ulughluqi tüpeylidin) yuqiri oylap qalmisun dep ózümi maxtinishtin yighdim. Mushu wehiylarning zor ulughluqi tüpeylidin körenglep ketmeslikim üçün etlirimge sanjilghan bir tiken, yeni méni urup tursun dep Sheytanning bir elchisi manga teqsim

qilin'ghan; buning meqsiti, méning körenglep ketmeslikim üçündür. **8** Buning toghrisida u mendin ketsun dep Rebe uch qétim yéлиндим; **9** lékin U manga: «Méning méhir-shepquitim sanga yéterlik; chünki Méning küch-Qudritim insanning ajizliqida toluq emelge ashurulidu» — dédi. Shunga men Mesihning küch-qudriti wujudumda tursun dep ajizliqlirimdin maxtinishni téximu xushluq bilen talliwalimen; **10** shunga men Mesih üçün ajizliqlarni, haqaretlerni, qiyinchiliqlarni, ziyankeshliklerni we azab-oqubetlerni xursenlik dep bilimen. Chünki qachan ajiz bolsam, shu chaghda küchlik bolimen. **11** Men [maxtinip] derweqe exmeq bolup qaldim! Lékin özünglar méni buninggha mejbur qildinglar. Emeliyette eslide men siler teripinglardin teriplinishim kérek bolatti; chünki héch erzimes bolsammu, men héliqi «qaltis ulugh rosullar»din héch terepte héch ish ta kem emesmen. **12** Derweqe men aranglarda bolghan chaghda rosulning bésharetlik alametliri, hertereplik chidam-sewrchanliq ichide möjizilik alametler, karametler hem qudretlik möjiziler bilen emelde körsitilgen. **13** Silerni bashqa jamaetlerdin qaysi terepte töwen orun'gha qoydum? — peqetla özümni silerning üstünglerge yük qilip artip qoymighinim bilenu?! Méning bu adaletsizlikimni epu qilghaysiler! **14** Mana, hazir yéninglarga üçinchi qétim bérishqa teyyarmen, shuning bilen silerge héch yük éghirimni salghum yoq. Chünki izdigimni igiliklingar emes, belki özünglardur; perzentliri atanilar üçün emes, belki ata-anilar perzentliri üçün mal-mülük yighishi kérek. **15** Emdi jéninglar üçün igilikimdin xushluq bilen serp qilimen hemde özümni serp qilimen — gerche men silerni qanche söygenéri men shunche az söyülsem. **16** Emdi shundaq bolghini bilen, men silerge héch yük bolghan emesmen; biraq héligerlik qilip, men silerni bablap qoydum! **17** Ejeba, men silerge ewetken ademlerning birersi arqiliq silerdin nep aldimmu?! **18** Men Titusni silerning yéninglarga bérishqa ündidim we yene héliqi qérindashnimu uning bilen bille ewettim. Titusning silerdin nep élip baqqan yéri barmu? Biz ikkiylen oxshash bir rohta yürüwatmamduq? Bizning basqan izimiz oxshash emesmiken? **19** Yaki siler ezeldin bizni «Ular aldimizda özlirini aqlap kéliwatidu» dep oylawatamsiler? [Ish undaq emes]. Biz peqet Mesihde bolup Xuda aldida sözlewatimiz; qiliwatqan hemme ishlar, i söyümlükirim, silerning étiqadinglarni qurush üçündür. **20** Chünki men yéninglarga barghinimda, silerning ümid qilghan yérimdin chiqmay qélishinglardin, özümningmu silerning ümid qilghan yéringlardin chiqmay qélishimdin, yeni aranglarda ghowgha-jédel, hesetxorluq, ghezep-nepret, menmenchilik, töhmetxorluq, gheywetxorluq, tekebburluq we parakendichilikler bolarmikin dep ensireymen; **21** — bu qétim silerning yéninglarga barghinimda, aranglardiki gunah sadir qilip, taki бүгүн'ge qeder ötküzgen napakliq, buzuqluq we shehwaniy ishlardin téxi towa qilmighan nurghun ademlerning sewebidin Xudayim méni aldinglarda töwen qilip qoyarmikin, shularning qilmishliri tüpeylidin matem tutmay turalmaymenmikin, dep ensireymen.

13 Bu yéninglarga üçinchi qétim bérishim bolidu. «Her bir höküm ikki-üch guwahchining aghzida ispatlinishi kérek». **2** Men ilgiri ikkinchi qétim yéninglarda bolghinimda burun gunah sadir qilghanlarga hem qalghan hemminglarga shundaq éytqan, hazirmu silerdin néri bolsammu qaytidin aldin'ala agahlاندurup éytimenki (siler Mesihning men arqiliq sözligenlikige ispat telep qilip kéliwatqininglar tüpeylidin), men barghinimda héchkimni ayimaymen; derweqe men arqiliq sözlewatqan Mesih silerge nisbeten ajiz emes, belki aldinglarda intayin qudretliktur; **4** U derweqe ajizliqta kréstlen'gen bolsimu,

lékin Xudaning qudriti bilen yenila hayat. Bizmu Uningda ajiz bolsaqmu, Xudaning silerge qarattqan qudriti bilen, Uninggha baghlinip hayat yashaymiz. **5** Emdi özünglarni étiqadta barmu-yoq dep tekshürüp körünglar; özünglarni sinap béqinglar! Siler Eysa Mesihning özünglarda bolghanliqini (sinaqtin shallinip qalmisanglar!) bilip yetmemsiler? **6** Emdi silerning bizning sinaqtin shallinip qalmighanliqimizni bilip qélishinglarni ümid qilimen. **7** Silerning héchqandaq rezilik qilmasliqinglar üçün Xudagha dua qilimiz; bu, bizning sinaqtin ötti dep qarilishimiz üçün emes — hetta sinaqtin ötmidi, dep qaralsaqmu, meyli — muhimi silerning durus bolghanni qilishinglar. **8** Chünki biz heqiqetke qarshi héch ish qilalmaymiz; némila qilsaq u beribir heqiqetni ayan qilidu, xalas. **9** Chünki biz ajiz bolsaqmu, silerning küchlik bolghininglardin shadlinimiz. Shuningdek biz yene shuninggha dua qilimizki, siler kamaletke yetküzülgaysiler. **10** Silerning yéninglarga barghinimda Reb manga ghulitish üçün emes, belki étiqadni qurush üçün amanet qilghan hoquqimni ishlipt silerge qattiq qolluqni körsatmeslikim üçün, men silerdin yiraqta bolghinimda mushularni yazdim. **11** Eng axirda, qérindashlar, shadlininglar; kamaletke yetküzülünglar, righbet-tesellide kücheytilünglar; bir oy, bir pikirde bolunglar; inaq-xatirjemlikte ötünglar; we méhir-muhebbet we inaq-xatirjemlikning Igsi Xuda siler bilen bille bolidu. **12** Bir-biringlar bilen pak söyüshler bilen salamlishinglar. **13** Barliq muqeddes bendilerdin silerge salam. **14** Rebbimiz Eysa Mesihning shapaiti, Xudaning méhir-muhebbiti we Muqeddes Rohning hemrah-hemdemlik silerge yar bolghay!

Galatilyalqlargha

1 Menki Pawlus, rosul bolghan (insanlar teripidin emes yaki insanlarning wasitisi bilan emes, belki Eysa Mesih we Uni ölgendirin tirilürgüchi Xuda'Ata teripidin teyinlen'gen) **2** we men bilen bille turuwatqan barliq qérindashlardan Galatiya ölkisidiki jamaetlerge salam. **3** Xuda'Ata we Rebbimiz Eysa Mesihdin silerge méhir-shepquet we xatirjemlik bolghay! **4** U Xuda'Atimizing iradisi boyiche bizni bu hazirgi rezil zamandan qutuzushqa Özini gunahlirimiz üçün pida qildi; (aïön g165) **5** Xudagha barliq shan-sherep ebedil-ebedgiche bolghay, amin! (aïön g165) **6** Siler özünglarni Mesihning méhir-shepquiti arqiliq Chaqirghuchining yénidin shunche téz yiraqlashturup bashqiche bir xil «xush xewer»ge egiship kétiwatqinilargha intayin heyran qalmaqtimen! **7** Emeliyette u héchqandaq bashqa «xush xewer» emestur! — peqetla bezi kishiler silerni qaymaqturup, Mesihning xush xewirini burmilimaqchi bolghan, xalas. **8** Lékin hetta biz özimiz bolayli yaki asmandin chüshken perishte bolsun, birsi bizning silerge jakarlighinimizgha oxshimaydighan bashqa bir «xush xewer»ni silerge jakarlasa, béshigha lenet yaghsun! **9** Biz burun éytqinimizdek, hazir mu men shuni éytimenki, birsi silerning qobul qilghinilargha oxshimaydighan bashqa bir xush xewerni jakarlasa, béshigha lenet yaghsun! **10** Men Xudani ishendürüşüm kérekmu yaki insanlarni ishendürüşüm kérekmu? Yaki insanlarni xursen qilishim kérekmu? Men insanlarni xursen qilishni nishan qilghan bolsam, Mesihning quli bolmighan bolattim. **11** Emdi, i qérindashlar, silerge shuni uqturimenki, men jakarlaydighan xush xewer insanlardan kelgen emes. **12** Chünki men uni insandin qobul qilghinim yoq yaki birer kishi uni manga ögetkini yoq, belki Eysa Mesih manga wehii arqiliq yetküzgen. **13** Chünki siler méning Yehudiylarning diniy yolida qandaq hayat kechürgenlikim toghruluq — méning Xudaning jamaatige esheddi ziyankeshlik qilip uninggha buzghunchilik qilghanliqimni anglighansiler. **14** Hemde men Yehudiylarning diniy yolida élimizdiki nurgun tengtushlirimdin xélila aldida turattim we ata-bowilirimning en'enilirini saqlashqa pewqul'adde qizghin idim. **15** Emma ananning qorsiqidin tartip méni Özi üçün ayrip, méhir-shepquiti arqiliq méni chaqirghan Xuda Öz Oghlini eller arisida jakarlash üçün mende uni ashkarilashni layiq körginide, men héchqandaq qan-et igisi bilen meslihetleshmey, **17** yaki Yérusalémgha mendin ilgiri rosul bolghanlar bilen körüshüşke barmay, belki udul Erebbistan'gha atlandim. Kéyin Demeshqke qaytip keldim. **18** Andin üç yildin kéyin Yérusalémgha Pétrus bilen tonushushqa bardim we uning qéshida on besh kün turdum. **19** Emma shu chaghda Rebnig inisi Yaquptin bashqa rossullarning héchqaysisi bilen körüshmidim. **20** Mana, méning silerge hazir yagzhinim Xuda aldida héch yalghan emes! **21** Kéyin, men Suriye we Kilikiye ölkilirige bardim. **22** Emma Yehudiyediki Mesihde bolghan jamaetler méni chirayimdin tonumaytti. **23** Ular peqet burun bizge ziyankeshlik qilghan ademning özi shu chaghda yoqatmaqchi bolghan étiqadni hazir xush xewer dep jakarlimaқта, dep anglighanidi; **24** shuningdek ular méning sewebimdin Xudani ulughlidi.

2 Yene buningdin on töt yil kéyin, men Barnabas bilen Yérusalémgha chiqtim; Titusnimu hemrah qilip bardim. **2** Men bir wehiyge binaen shu yerge barghanidim; we men bikar chapmighinimni yaki bikar chapmaywatqinimni jezmleshtürüş üçün [Yérusalémdikilerning] aldida (emeliyette peqet «jamaetning tüwriklirideklere ayrim halda) eller arisida jakarlaydighan xush xewerni bayan qildim. **3** Netijide, hetta

manga hemrah bolghan Titus Yunanliq bolsimu, xetnini qobul qilishqa mejburlanmidi; **4** [shu chaghdi «xetne» mesilisi] bolsa, bizning Mesih Eysada muesser bolghan hörlükimizni nazaret qilish üçün arimizgha soqunup kirialghan, bizni qulluqqa chüshürüshmekchi bolup, yalghanchilik qilghan saxta qérindashlar tüpeyilidin bolghanidi. **5** Lékin biz xush xewerning heqiqiti silerdin mehrum qilinmisun dep ulargha hetta bir saetchimu yol qoyghinimiz yoq; **6** lékin abruyluq hésablan'ghan ademlerdin bolsa (méning ularning néme ikenliki bilen karim yoq; Xuda héchqandaq insanning yüz xatirisini qilmaydu!) — mushu abruyluq [erbablar] dep sanalghanlarning mendiki [xush xewerge] qoshqini yoq idi. **7** Del eksiche, xush xewerni xetne qilin'ghanlarga yetküzüsh wezipisi Pétrusqa tapshurulghandek, xetnisizlerge yetküzüsh wezipisi manga tapshurulghan dep tonup yétip **8** (chünki Pétrusni xetniliklerge rossuluqqa Küchlendürgüchi bolsa, ménimu ellerge [rosul bolushqa] küchlendürgenidi), **9** manga ata qilin'ghan shu méhir-shepquetni tonup yetken «jamaetning tüwrikliri» hésablan'ghan Yaqup, Kéfas we Yuhannalar bolsa, siler ellerge béringlar, biz xetniliklerge barayli dep Barnabas bilen ikkimizge hemdemlik ong qolini bérishti. **10** Ularning bizge peqet kembeghellerni untumanglar dégen birla telipi bar idi; men del bu ishqa qizghin bolup kéliwatattim. **11** Biraq, kéyin Pétrus Antakya shehirige kelgende, uning eyiblik ikenliki éniq bolghachqa, men uni yúzturane eyiblidim. **12** Chünki Yaqupning yénidin bezi ademler kélishstin ilgiri u yat ellikler bilen hemdastixan bolghanidi; biraq ular kelgende, xetniliklerdin qorqup [shu qérindashlardan] özini tartti. **13** Hetta bashqa Yehudiy [qérindashlar] uning bu saxtiliqigha qoshulup ketti; hetta Barnabasmu azdurulup ularning saxtipezilikke shérík boldi. **14** Emma men ularning xush xewerning heqiqiti boyiche durus mangmighanliqini körüp, hemmeylenning aldida Pétrusqa: «Sen Yehudiy turup, Yehudiylarning adetleri boyiche yashimay, belki yat elliklerde yashawatisen; shundaq turuqluq, némishqa sen yat elliklerni Yehudiylardek yashashqa zorlimaqchimusen?» — dédim, **15** we yene: «Biz ikkimiz] tughulushimizdinla Yehudiyimiz, «gunahkar dep qaralghan yat ellikler»din emesimiz, **16** lékin insanning heqqaniy qilinishini Tewart qanunigha emel qilishqa intilishliri bilen emes, belki Eysa Mesihning étiqad-sadaqetliki bilen bolidu, dep bilimiz. Shunga Tewart qanunigha emel qilishqa intilish bilen emes, belki Mesihge baghlan'ghan étiqad bilen heqqaniy qilinishimiz üçün bizmu Mesih Eysagha étiqad qilduq — chünki héch et igisi Tewart qanunigha emel qilishqa intilishliri bilen heqqaniy qilinmaydu» — dédim. **17** Emma Mesihthe heqqaniy qilinishqa izden'ginimizde, bizmu «gunahkar» dep ispatlan'ghan bolsaqmu, Mesih emdi gunahning xizmitide bolghuchimu?! Yaq, hergiz! **18** Emma men eslide ghulatqan nersilerni qaytidin qursam, özümni [Tewart qanunigha] ilapliq qilghuchi dep ispatlap körsetken bolimen. **19** Chünki men Tewart qanuni bilen Tewart qanunigha nisbeten öldüm; netijide, men Xudagha yüzlünip yashawatimen. **20** Men Mesih bilen bille kréstlen'genmen, lékin mana, yashawatimen! Lékin yashawatqini men emes, belki mende turuwatqan Mesihdur. We méning hazir etlirimde yashawatqan hayat bolsa, méni söygen we men üçün Özini pida qilghan Xudaning Oghlining iman-étiqadidur. **21** Men Xudaning méhir-shepquiti bika qiliwetmeymen; chünki heqqaniylik Tewart qanuni arqiliq kélidighan bolsa, Mesihning ölüshi bikardin-bikar bolup qalatti.

3 I eqilsiz Galatilyalqlar, köz aldinglarda Eysa Mesih éniq süretlen'gen, aranglarda kréstlen'gendek körün'geniken, kim silerni heqiqetke itaet qilishtin azdurup séhirlidi? **2** Men peqet

shunila sildin sorap bileyki: — Siler Rohni Tewrat qanunigha intilish arqiliq qobul qildinglarmu, yaki [xush xewerni] anglap, étiqad arqiliq qobul qildinglarmu? **3** Siler shunche eqilsizmu? Rohqa tayinip [hayatni] bashlghanikensiler, emdilikte et arqiliq kamaletke yetmekchimu? **4** Siler [étiqad yolida] bolghan shunche kóp azab-oqubetlerni bikargha tarttinglarmu? Derweqe bikargha kettighu?! **5** Silerge Rohni Teminligüchi, aranglarda möjizilerni yaritiwatquchi bu karametlerni silerning Tewrat qanunigha intilip tayan'ghininglardin qilamdu, yaki anghlan xewerge baghlan ishench-étiqadlinglardin qilamdu? **6** [Muqeddes yazmilarda déyilgendek]: «Ibrahim Xudagha étiqad qildi; bu uning heqqaniyliqi hésablandi». **7** Shuning üçün, shuni chüshinishinglar kérekki, étiqadting tughulghanlarla Ibrahimning heqqiy perzentliride. **8** Muqeddes yazmilarda Xudaning yat elliklerni Özige étiqad qilishi arqiliq ularni heqqaniy qilidighanliqi aldin'ala körülip, Xudaning Ibrahimgha: «Sende barliq el-milletlerge bext ata qilinidu» dep xush xewerni aldin éytqanliqi xatirilen'genidi. **9** Shuning bilen, étiqadting bolghanlar étiqad qilghuchi Ibrahim bilen teng bext tapidu. **10** Lékin Tewrat qanunigha emel qilimiz dep yürigenler bolsa hemmisi lenetke qalidu. Chünki [muqeddes yazmilarda] mundaq yézilghan: «Tewrat qanunida yézilghan hemme emrlerge üzlüksiz emel qilmaywatqan herbir kishi lenetke qalidu». **11** Yene roshenki, héchkim Xudaning aldda qanun'gha intilish arqiliq heqqaniy qilinmaydu; chünki [muqeddes kitabta yézilghinidek]: — «Heqqaniy adem ishench-étiqadi bilen hayat bolidu». **12** Emma qanun yoli étiqad yoligha asaslan'ghan emes, belki [muqeddes kitabta]: — «Qanunning emrlirige emel qilghuchi shu ishlar bilen hayat bolidu» déyilgendektur. **13** Halbuki, Mesih bizni Tewrat qanunidiki lenettin hör qilish üçün ornimizda lenet bolup bedel töledi. Bu heqte [muqeddes yazmilarda]: «Yaghachqa éstilghan herbir kishi lenetke qalghan hésablansun» dep yézilghan. **14** Shuning bilen Mesih Eysa arqiliq Ibrahimgha ata qilin'ghan bext yat elliklergimu keltürülüp, biz wede qilin'ghan Rohni étiqad arqiliq qobul qilalaymiz. **15** Qérindashlar, men insanlarche sözleymen; hetta insanlar arisida özara ehde tüzülsimu, bashqa héchkim uni yoqqa chiqiriwételmeydu yaki uninggha birer nerse qoshalmaydu. **16** Shuningdek, [Xudaning ehdisidiki] wediler Ibrahim we uning neslige éytilghan. [Muqeddes kitabta] U: «we séning nesillirigge», (yeni, kóp kishilerge) démeydu, belki «séning neslingge», (yeni yalghuz bir kishigila), deydu — bu «nesil» Mesihdur. **17** Men shuni démekchimenki, Xudaning Mesihke aldin tüzgen bir ehdisini töt yüz ottuz yildin kéyin chüshürülgen Tewrat qanuni emeldin qalduralmaydu, Xudaning bu wedisini héch bikar qilmaydu. **18** Chünki [wede qilin'ghan] miras qanun'gha asaslan'ghan bolsa, mana u Xudaning wedisige asaslan'ghan bolmaytti; lékin Xuda shapaet bilen uni Ibrahimgha wede arqiliq ata qilghan. **19** Undaқта, Tewrat qanunini chüshürüshitki meqset néme? U bolsa, insanlarning itaetsizlikliri tüpeylidin, Xudaning mirasi wede Qilin'ghuchi, yeni Ibrahimning nesli dunyagha kelgüche qoshumche qilip bérilgen; u perishtiler arqiliq bir wasitichining qoli bilen békitilip yolgha qoyulghan. **20** Emma «wasitichu» bir terepningla wasitichisi emes (belki ikki terepningkidur), lékin Xuda Özi peqet birdur. **21** Undaқта, Tewrat qanuni Xudaning wedilirige zitmu? Yaq, hergiz! Eger birer qanun insanlarni hayatliqqa érishtüreleydighan bolsa, undaқта heqqaniyliq jezmen shu qanun'gha asaslan'ghan bolatti. **22** Halbuki, muqeddes yazmilar pütükl alemini gunahning ilkige qamap qoyghan; buningdiki meqset, Eysa Mesihning sadaqet-étiqadi arqiliq wedining étiqad qilghuchilargha bérilishi üçündür. **23** Lékin étiqad yoli kélip ashkare bolghuche, biz Tewrat qanuni teripidin qoghdilip, ashkare bolidighan étiqadni

kütüshke qamap qoyulghaniduq. **24** Shu teriqide, bizning étiqad arqiliq heqqaniy qilinishimiz üçün Tewrat qanuni bizge «terbiyiligüchi» bolup, bizni Mesihke yéteklidi. **25** Lékin étiqad yoli ashkara bolup, biz emdi yene «terbiyiligüchi»ning nazaritide emesimiz. **26** Chünki hemminglar Mesih Eysagha étiqad qilish arqiliq Xudaning oghulliri boldunglar. **27** Chünki herqaysinglar Mesihge kirishke chömüldürülgen bolsanglar, Mesihni kiyiwalghan boldunglar. **28** Mesihde ne Yehudiy bolmaydu ne Grék bolmaydu, ne qul bolmaydu ne hör bolmaydu, ne er bolmaydu ne ayal bolmaydu, hemminglar Mesih Eysada bir bolisiler. **29** Siler Mesihke mensup bolghanikensiler, silermu Ibrahimning nesli bolisiler we uninggha wede qilin'ghan [bext-saadetke] mirasxordursiler.

4 Yene shuni éytimenki: Gerche bir bala pütün mülükning igisi bolsimu, mirasxor gödek waqitlirida taki atisi belgiligen waqit toshmhiguche, u öz öyidiki quldin perqi bolmaydu. Chünki u yenila xojadarlar we bala baqquchilarning bashqurushida bolidu. **3** Shuninggha oxshash, bizmu gödek waqtimizda, bu dunyadiki «asasiy qaide-qanuniyetler» astida qul bolghaniduq. **4** Lékin, waqit-saiti toluq toshqanda, Xuda Öz Oghlini [bu dunyagha] ewetti. U bir ayal kishidin tughulghan, shuningdek Tewrat qanuni astida tughulghanidi. **5** Buningdiki meqset, Xuda Tewrat qanuni astida yashighan [bizlerni] bedel tölep hörlükke chiqirip, bizning oghulluqqa qobul qilinishimiz üçündür. **6** Hem siler Uning oghulliri bolghanliqinglar üçün, Xuda Öz Oghlining: «Abba! Atam!» dep chaqirghuchi Rohini ewetip qelbimizge saldi. **7** Shuning üçün, siler hazir qul emes, belki oghulliridursiler; oghulliri bolghanikensiler, Xuda arqiliq Özige mirasxor bolisiler. **8** Burun, Xudani tonumighan waqitlarda derweqe yalghan ilahlarning qulluqigha tutulghansiler. **9** Emdilikte, hazir [heqqiy] Xudani tonughanikensiler, — yaki éniqraq qilip éytqanda, Xuda teripidin tonulghanikensiler, emdi siler néme dep bu dunyadiki küchsz, ebjeq erzimes «asasiy qaide-qanuniyetler»ge qarap yanisiler? Ularning qulluqigha yéngiwashtin qaytishni xalamsiler? **10** Siler alahide kün, ay, pesil we yillarni étiwargha élip xatirilesheke bashlidinglar! **11** Men ilgiri silerge singdürgen ejrim bikar kéterminki, dep siler üçün ensirewatimen. **12** Qérindashlar, men shuni sildin ötümenki, manga oxshash bolunglar; chünki men silerge oxshash boldum. Siler eslide manga héch azar yetküzmigenidinglar. **13** Emma silerge melumki, etlirimdiki bir zeiplik tüpeylidin, men xush xewerni silerge birinchi qétim yetküzenidim. **14** U chaghda, etlirimdiki bu zeiplik silerge nisbeten sinaqtek bolsimu, lékin siler méni kemsitmidinglar yaki chetke qaqqidinglar. Eksiche, méni Xuda ewetken bir perishtini, hetta Mesih Eysa özini kütkendek kütüwaldinglar. **15** U chaghdiki bext-beriketinglar emdi nege ketti?! Men silerge guwahchi bolup éyतालaymenki, u chaghda siler mumkin bolsa, manga közliringlarni oyup bérishkimu razi idinglar! **16** Emdilikte, silerge heqiqetni sözligenlikim üçün dühmininglarga aylinip qaldimmu? **17** [Men éytip ötken] héliq ademler silerge qizghinliq körsitidu, emma niyiti durus emes; ular peqet silerni [nijatning] sirtigha chiqirip, qizghinliqlarni özlirige qaritwalmaqchi. **18** Emma men siler bilen birge bolghan waqitlardila emes, belki daim yaxshi ishqa qizghinliq qilishning özi yaxshidur, elwette. **19** Söyümlük balilirim! Mesih silerde törelürügüche men siler üçün tolghaq azablarini yene bir qétim tartiwtimen! **20** Méning hazirla yéninglarga béríp, silerge bashqiche teleppuz bilen sözlügüm kéliwatidu; chünki bu ehwalning toghruluq néme qilishni zadila bilmeywatimen! **21** I Tewrat qanunining ilkide yashashni xalaydighanlar, sildin shuni sorap baqay, siler

Tewratning özide néme déyilgenlikige qulaq salmamsiler? **22** Tewrat, Ibrahinning ikki ogli bolup, biri dédektin, yene biri hör ayalidin bolghan, dep xatirilen'gen. **23** Dédektin bolghan ogul «et bilen» tughulghan; hör ayalidin bolghan ogul bolsa Xudaning wedisi arqliq tughulghandur. **24** Bu ikki ishni bir oxshitish dégili bolidu. Bu ikki ayal [Xudaning insandar bilen] tüzgen ikki ehdisining wekilidur. Birinchi ehde Sinay [téghidin] kélip, derheqiqet balilirini qulluqta bolushqa tughidu; mana Hejer uninggha wekilidur; **25** démek, Hejer bolsa Erebestandiki Sinay téghigha simwol qilinip, yeni bügünki Yérusalémgha oxshatildi; chünki u sheher we uning baliliri qulluqta turmaqta. **26** Emma yuqiridin bolghan Yérusalém hördur, u hemmimizning anisidur; **27** Chünki, [muqeddes yazmilarda] mundaq yézilghan: — «Xushal bol, i perzent körmigen tughmas ayal! Tentene qilip yantrat, tovla, i tolghaq tutup baqimighan! — Chünki ghérib ayalning baliliri éri bar ayalningkidin köptur!» **28** Emdi i qérindashlar, Ishaq Xudaning wedisidin tughulghandek bizmu Xudaning wedisi boyiche tughulghan perzentlerimiz. **29** Lékin u chaghda «etlerdin tughulghan» bala «rohtin tughulghan» baligha ziyankeshlik qilghinidek, hazir shundaq bolidu. **30** Lékin muqeddes yazmilarda néme déyilgen? Uningda: «Sen bu dédikingni ogli bilen qoshup heydiwet! Chünki dédektin tapqan ogul hergiz hör ayalingdin bolghan ogul bilen mirasqa ortaq bolmaydu!» dep pütülgén. **31** Emdi, qérindashlar, biz dédeking emes, belki hör ayalning perzentliridurimiz. Mesih bizni hörlükte yashisun dep hör qildi. Shuning bilen uningda tapan tirep turunglar we qulluqning boyunturuqigha qaytidin qisilip qalmanglar.

5 Mana, menki Pawlus silerge shuni éytip qoyayki, eger siler xetne qobul qilsanglar, u chaghda Mesihning silerge héchqandaq paydisi qalmaydu. **3** Men xetnini qobul qilghan herbir kishige yene agahlundurup heqiqetni éytip qoyayki, ularning Tewratniki barliq emr-belgilimilerge [toluq emel qilish] mejburiyiti bardur. **4** Ey Tewrat qanuni arqliq özümni heqqaniy adem qilay dégenler, herbiringlar Mesihdin ayrilip, mehrum bolup, [Xudaning] shapaaitidin chiqip, yiqilip uningdin qaldinglar. **5** Chünki Rohqa tayinip heqqaniyliqqa baghlan'ghan arzu-armanni étiqad bilen telpünüp kütmektimiz. **6** Chünki Mesih Eysada xetnilik küchke ige emes, xetnisizlikmu küchke ige emes, küchke ige bolghini peqet muhebbet arqliq ish qilidighan étiqadtur. **7** Siler obdan chépip méngiwatqanidinglar; biraq kim silerni heqiqetke itaet qilishtin tosuwaldi? **8** Bundaq qayil qilish amili silerni Chaqirghuchidin bolghan emes! **9** «Kichikkiné xémirturuch pütkül xémirni boldurup yoghinitidul!» **10** Özüm Rebar qeqar qayil boldumki, silermu bu ishta héch bashqiche oyda bolmaysiler. Emma silerni qaymuqturuwatqan kim bolushidin qet'iynezer, u choqum téghishlik jazasini tartidu. **11** Qérindashlar, eger men «xetne qilinish kérek» dep jakarlap yürgen bolsam, undaqta men bügünki kün'giche yene néme üçün [Yehudiyarlardin] ziyankeshlikke uchrar kélimen? Eger shundaq qilghan bolsam, «krést bizarliq» yoq qilinatti! **12** Silerni qutritiwatqan bu ademler özlirini axta qiliwetsun deymen! **13** Chünki qérindashlar, siler erkinlikke chaqirildinglar. Lékin erkinliklarning etlarning arzu-heweslerige qandurushning bahanisini qilmanglar, belki méhir-muhebbet bilen bir-biringlarning qulluqida bolunglar. **14** Chünki pütkül Tewrat qanuni «Qoshnangni özüngni söygenek söygin» dégen birla emrde emel qilinidu. **15** Lékin pexes bolunglarki, bir-biringlarni chishlep tartip yalmap yürüp, bir-biringlardin yutulup ketmenglar yene! **16** Emma shuni deymenki — [Muqeddes] Rohta ménginglar, we shu chaghda siler etlarning arzu-heweslerige yol qoymaysiler. **17**

Chünki et Rohqa zit bolghan ishlarni arzu qilidu, we Roh etke zit bolghan ishlarni arzu qilidu. Ular ikkisi bir-birige qarimuqarshidur; netijide, özünglar arzu qilghan ishlarni qilalmaysiler. **18** Wehalenki, siler Rohning yétékchilikide bolsanglar, u chaghda Tewrat qanuningn ilkide bolmaysiler. **19** Emdi etning emelliri roshenki — zinaxorluq, buzuqluq, napakliq, shehwaniyliq, **20** butpereslik, séhingerlik, óchmenlikler, jédeller, qizghanchuqluqlar, ghezepler, riqabetlishishler, bölgünchilikler, guruhwazliqlar, **21** hesetxorluqlar, qatilliqlar, haraqeshlikler, eysh-ishretler qatarliq ishlardur; bu ishlar togruluq burunq éytqinimdek hazir yene bir qétim agahlundurimnki, bundaq ishlarni qilghuchilar Xudaning padishahliqigha mirasliq qilmaydu. **22** Wehalenki, Rohning méwisi bolsa méhir-muhebbet, shad-xuramliq, xatirjemlik, sewr-taqet, méhribanliq, yaxshiliq, ishench-sadiqliq, **23** mömin-mulayimlig we özini tutuwélishitin ibaret. Mushundaq ishlarni tosidighan héchqandaq qanun yoqtur. **24** Lékin Mesihke mensup bolghanlar etlirini, shundaqla uningdiki ishqlar we hem heweslerni teng kréstligen bolidu. **25** Rohta yashawatqan bolsaq, Rohqa egiship mangayli. **26** Bir-birimizni renjitip, bir-birimizge heset qilip, hakawur shöhretpereslerdin bolmayli.

6 Qérindashlar, aranglardan birsining hazir mu bir gunah-sewenlik sadir qiliwatqanliq bayqalghan bolsa, aranglardiki rohiy kishiler yuwash-mulayimliq rohi bilen uni yolidin qayturup kélinglar. Shuning bilen bir waqitta, özünglarningmu azdurulup ketmesliklarningdiq diqqet qilinglar. **2** Bir-biringlarning éghirchilikini köttüringlar. Shundaq qilsanglar, Mesihning qanunigha emel qilghan bolisiler. **3** Chünki birsining tarazigha toxtighudek ishi bolmay turup özini tarazigha toxtighudek dep chaghlixa, u öz-özini aldighanliq, xalas. **4** Lékin herkim öz emeliyitige qarap tekshürüp baqsun; shuning bilen bashqilarningkidin emes, belki öz emelliridinla pexirlen'güdek ish bolsa, pexirlense bolidu. **5** Chünki herbir adem öz yükini köttürüshi kérek. **6** Xudaning söz-kalamidin telim alg'huchi özige telim bergüchini özide bar bolghan yaxshi nersilerdin ortaq behrimen qilishi. **7** Öz-özünglarni aldimganglar — Xudani aldap exmeq qilghili bolmaydu; chünki kim néme térisa, shuni alidu. **8** Öz etlirining arzu-heweslerini qandurushqa uruq chachqan kishi öz etliridin chiriklik hosulini alidu. Lékin Rohni xursen qilish üçün uruq chachqan kishi bolsa Rohtin menggülik hayat alidu. **(aiónios g166)** **9** Shunga, yaxshi ishlarni qilishtin harmayli. Uninggha érinmiské waqti-saiti toshqanda choqum hosul alalaymiz. **10** Shu sewebtin, bizde pureset bolsila, hemmeylen'ge, bolupmu étiqadtiki ailige mensup bolghanlarga yaxshi ishlarni qilip béreyli. **11** Mana, öz qolum bilen shunche chong herpler bilen yazghinimgha qaranglar! **12** Silerge xetnini qobul qilishni mejburlimaqchi bolghanlar, ularning herbiri peqet özlirining tashqi qiyapitini perdzalap kösetmekchi bolghan, xalas; ularning bu meqsiti peqet «Mesihning krésti» tüpeylidin bolghan ziyankeshlikdin qéchishtin ibaret, xalas. **13** Chünki ular özlirimu xetne qilin'ghini bilen Tewrat qanunigha emel qilmaydu; lékin ular etliringlardin maxtinish üçün beribir silerni xetnini qobul qildurmaqchi bolidu. **14** Özümni élip éytsam, Rebbimiz Eysa Mesihning krésttiki [ölümü]din bashqa héch ish bilen maxtanmighaymen! Chünki Uning krésti wasitisidin bu dunya manga nisbeten kréstlen'gen we menmu bu dunyagha nisbeten kréstlen'gemmen. **15** Chünki Mesih Eysada ne xetnilik ne xetnisizlik dégenler küchke ige emestur; birdinbir küchke ige bolidighini peqet yéngi bir yaralghuchidur! **16** Bu qaide boyiche mangidighanlarga, ularning hemmissige we Xudaning Israailgha xatirjemlik we rehim-shepset bolghay!

17 Buningdin kéyin héchkim bu ishlar bilen yene méni aware qilmisun! Chünki men öz bedinimde Eysaning yara izlirini kötürimen! **18** Qérindashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqiti rohinglarga yar bolghay! Amin!

Efesusluqlarga

1 Xudaning iradisi bilan, Mesih Eysaning rosuli bolghan menki Pawlustin Efesusta turuvtan muqeddes bendilerga, yeni Mesih Eysada ixlasmen bolghanlarga salam! **2** Atimiz Xuda hem Reb Eysa Mesihning silerge méhir-shep-qet we xatirjemlik bolghay! **3** Bizni Mesih, ershlerde barliq rohiy bext-beriketler bilan beriketligen, Rebbimiz Eysa Mesihning Xudasi hem Atisi mubarek bolghay! **4** Chünki U bizni, muhebbet ichide bolup Özining alda paku muqeddes, dagnisiz turushimiz üçün alem apiride qilinmay turupla tallialghanidi; **5** U Öz iradisige yaqqini boyiche bizni aldın'ala Eysa Mesih arqliq Özige oghulluqqa qobul qilishqa békitkenidi; **6** bu ishta Uning méhir-shep-qitining ulughluqigha medhiya oquldu; chünki U méhir-shep-qiti bilan bizni Öz söyginide shapaetlendürgenidi. **7** Biz Uningda [Atining] méhir-shep-qitining molluqi bilan Uning qeni arqliq qulluqtin hör qilinishqa, itaetsizlikrimizge qarita kechürümge muyesser bolduq; **8** U [bu méhir-shep-qetni] barliq danalig hem pem-paraset bilen bizge zor tartuqlidiki, **9** — U Öz könglige pükken güzel xahishi boyiche iradisidiki sirmi, yeni waqit-zamanlarning piship yétilishini idare qilishi bilan barliq mewjudatlarga, yeni ershlerde bolghanning hemmisi, zéminda bolghanning hemmisi Mesihni bash qilip ularni Mesihni jem qilish meqsitini bizge ayan qildi; **11** Uningda bizmu Xudagha miras qilin'ghan; biz shu meqsette barliq ishlarni eqil-iradisi boyiche idare qilghuchining nishani bilan shu ishqa aldın'ala békitilgeniduk; **12** shuning bilen Mesihni awwal tayanch qilghan bizler Uning shan-sherpining ulughluqini namayan qilghuchi bolduq; **13** heqiqetning kalam-sözini, yeni nijatninglardiki xush xewerni anglap silermu Uninggha tayandinglar — we Uninggha ishen'gininglarda, siler wede qilin'ghan Muqeddes Roh bilen möhürlendinglar. **14** Xudaning shan-sherpining ulughluqi namayan qilinip, igiliki üzü-késil hör-nijat qilin'ghuche, Muqeddes Roh mirasimizning «kapalet»i bolidu. **15** Shuning bilen, silerning Reb Eysagha baghliqan étiqadinglar we barliq muqeddes bendilerga bolghan muhebbitinglar toghruluq anglighandin tartip, **16** dualirimda silerni eslep, siler üçün rehmet éytishni toxtatmidim; **17** tileydighinin shuki, Rebbimiz Eysa Mesihning Xudasi, shan-sherpining igisi bolghan Ata silerning Uni toluq bilishinglarga danalig hem wehiyni özleshtürgüchi rohani ata qilghay, **18** shuning bilen silerning qelbtiki közliringlar roshenliship, Uning chaqiriqigha baghlan'ghan ümidning némilikini, Uning muqeddes bendiliride bolghan shereplik mirasining qimmatliklikini **19** we Uning ishen'güchi bizlerge zor küchi bilan qaratqan qudratining hésabsiz büyüklükini bilip yetkeysiler; **20** del shu qudretni U Mesihni ölümdin tirildürüp, ershlerde Özining ong yénida olтурghuzhidida Uningda yürgüzgenidi; **21** peqet bu zamandila emes, belki kelgüsi zamandimu Uni barliq hökümraniqat, hoquqtin, küch-qudretin, xojayinliqtin we barliq tilgha élinidighan herqandaq nam-sherptin köp üstün qoyghan; **(aiñon g165)** **22** barliq mewjudatlarni Uning putliri astigha qoyup, jamaet üçün Uni hemmige bash bolushqa ata qilghan. **23** Jamaet bolsa Uning téni, yeni hemmini hemme jehettin Toldurghuchining mukemmel jehwiridur.

2 We siler bolsanglar, qebihlikliringlar hem gunahliringlarda ölgen bolup, **2** bu dunyanning dewrige egiship, hawaning hoquqini tutqan hökümdargha, yeni bügünki künde itaetsizliktin bolghan perzentlerni quttritaqtan rohqaga egiship, bu ishlarda ilgiri mangghansiler; **(aiñon g165)** **3** biz herbirimizmu ilgiri

shularning arisida etlirimizdiki shehwet-heweslerde hayat ötküzgenimiz, etlirimiz hem öz oy-xiyalimizning xahishlirigha emel qilip, bashqilargha oxshash, mahiyette «ghezeptiki perzentler» bolghanmiz; **4** biraq Xuda, mol rehim-shep-qetni körsetküchi bolup, bizni söygenide bizge körsetken alembexsh méhir-muhebbiti tüpeylidin, — **5** hetta itaetsizliklerde ölgen waqtimizdimu, bizge Mesih bilen bille jan kurgüzüp (méhir-shep-qet bilen qutquzuldunglar!), **6** bizni Uning bilen bille tirildürüp, ershlerde Mesih Eysa bilen bille olтурghuzghan; **7** meqsiti kelgüsi zamanlarda Uning Mesih Eysada bizge qaritilghan méhribanliqi bilen ipadilen'gen shapaيتينing shunche ghayet zor ikenlikini kösitishtin ibaretur; **(aiñon g165)** **8** chünki siler shep-qet bilenla ishench arqliq qutquzuldunglar. Bu ish özünglardin kelgen ish emes, belki Xudadin kelgen iltipat, **9** u zadila ademlerning emel-ejridin kelmeydu, bu hem héchkimning maxtanmasliqi üçündür. **10** Chünki biz Xudaning ishligen hümiridurmiz, xeyrxah ishlar üçün Mesih Eysada yaritilghanmiz; Xuda esli bizning ularla méngishimiz üçün bu ishlarni aldın'ala teyyarlaghidi. **11** Shunga siler eslide etliringlarga asasen «yat eller» dep hésablan'ghininglarni, — insanning qoli bilen etliride «xetne qilin'ghanlar» dep atalghanlar teripidin «xetnisiz» dep atalghanliqinglarni, **12** shundaqla shu chaghda Mesihsiz bolup, Israilning puqraliqining sirtida turup, wedilerni élip kelgüchi ehilderni yat bilip, bu dunyada ümidisiz hem xudasiz yashighininglarni ésinglarda tutunglar; **13** lékin esli yiraqlarda bolghan siler hazir Mesihning qeni arqliq yéqin qilindinglar; **14** chünki U bizning inaqliqimizdur, U ikki terepni bir qilip otturidiki ara tamni chéqiwetti; **15** yeni, Öz etliri arqliq öchmenlikni tügitip, belgilimilerni körsetken, emrlerni yetküzgen yanunni bikar qilip, ikki terepni Özide yéngi bir adam qilip yaratti, shuning bilen inaqliqni apiride qildi; **16** kréstke mixlinip mushuning wastisi bilen öchmenlikni qet qilip, ikkisini bir tende Xuda bilen eplestürdi; **17** andin U kélip, yiraqlarda turghan silergimu inaqliq xush xewirini jakarlidi, yéqindikilergimu inaqliqni jakarlidi. **18** Chünki her ikkimizning Uning arqliq bir Rohta Ata aldigha kirish hoquqimiz bardur. **19** Shunga shuningdin bashlap siler musapirlar, yaqa yurttikiler emes, belki muqeddes bendilerga wetendash bolisiler, Xudaning öyidiki bilisiler; **20** siler rosullar we peyghemberler bolghan ulning üstige qurulmaqtisiler; binaning «burjek téshi» bolsa Eysa Mesih Özidur; **21** Uningda pütkül bina puxta jipsilashturuluq, Rebde muqeddes bir ibadetxana bolushqa ösüp barmaqta. **22** Silermu [qoshuluq] Uningda Xudaning bir turalghusi bolushqa Rohta birleshtürülüp qurulmaqtisiler.

3 Shu sewebtin siler «yat eldikiler» üçün Mesih Eysaning mehbusi bolghan menki Pawlus — **2** (siler belkim manga tapshurulghan, silerge Xudaning shep-qitini élip baridighan ghojidarliqim toghruluq, **3** yeni Uning manga wehiy bilen sirmi ayan qilghanliqi toghruluq xewerdar bolushunglar mumkin (men bu toghrisida ilgiri az-paz yazghandim; **4** siler uni oqughininglarda, Mesihning siri toghruluq yorutulghanliqimni bilip yétisiler) **5** ilgiri dewrlerde bu sir insan bailirigha Uning muqeddes rosulliri we peyghemberlirige Roh arqliq haziridek éniq wehiy qilin'ghandek, ayan qilin'ghan emes. **6** Démek, xush xewer arqliq «yat eldikiler»din bolghanlarmu ortaq mirasxolar, tendiki ortaq ezalar, Mesih Eysada bolghan wedidin ortaq behrimen bolghuchilar bolidu; **7** Xudaning shep-qiti manga élip kelgen iltipat bilen, Uning küch-qudratining yürgüzülüshi bilen, men bu ishqa xizmetkar qilip teyinlendim; **8** manga — muqeddes bendiliri ichidiki eng töwinidimü töwen bolghan manga mushu iltipat, yeni eller arisida Mesihning

mölcherligisiz bayliqliri toghruluq xush xewer jakarlash **9** we shundaqla hemmini yaratqan Xudada yoshurun bolup kelgen bu sirning qandaq emelge ashurulushi toghruluq hemmeylenni yorutush xizmiti amanet qilindi. (aiōn q165) **10** Buning meqsiti ersherde bolghan hökümrانlarga hem hoquqlargha Xudaning köp tereplimilik danaligi jamaet arqiliq hazir ashkare qilinishtin ibaretur. **11** Bu ish bolsa, Uning Mesih Eysa Rebbimizde ijra qilin'ghan menggülik muddiasi boyichidur; (aiōn q165) **12** Uning ishench-sadiqliqi arqiliq biz jasaretke hem Xudaning aldigha xatirjemlik bilen kirish hoquqiga ige bolduq; **13** shuning üçün silerdin ötünimenki, méning siler üçün tartqan japa-jebiririm tüpeylidin perishan bolmanglar; chünki bu ish silerning shan-sheripinglar bolidu). **14** Men shu sewebtin tizlirimni Atigha pükimenki, **15** (asman-zémindiki barliq atiliq munasiwetler Uningdin «ata» namini alidu) **16** U Öz shan-sheripidiki bayliqlar bilen, Rohi arqiliq silerni ichki dunyayinglarda küchlendürgey; **17** shuning bilen Mesih qelbinglarda ishench arqiliq turup, siler méhir-muhebbet ichide yiltiz tartqan, ul sélin'ghan, **18** barliq muqeddes bendiler bilen bille Mesihning muhebbitining kengliki, uzunluqi, chongqurluqi we égzilikini chüshinip igilwalghaysiler; yeni ademning bilip yétishidin hessilep éship chüshidighan Uning muhebbitini bilip yetkeysiler, shuningdek Xudaning mukemmel jewhiri bilen toldurulghaysiler. **20** Emdi ichimizde yürgüzidighan qudriti boyiche barliq tilikimiz yaki oylighanlirimizdinmu heddi-hésabsiz artuq wujudqa chiqirishqa qadir Bolghuchigha, — **21** Uninggha dewrdin dewrgiche, ebedil'ebedgiche jamaette Mesih Eysa arqiliq shan-sherep bolghay! Amin! (aiōn q165)

4 Emdi shu seweblerdin, Rebning mebusi bolghan menki, [Xudaning] silerni chaqirghan [büyük] chaqiriqigha layiq halda méngishliringlarni ötünimen, **2** hemde ishta kemterlik we yuwash-layimliq bilen, sewrchanliq bilen, bir-biringlarga muhebbet ichide keng qorsaq bolup, **3** inaq-xatirjemlikning rishtisi bilen, Rohta bolghan birlikni tutushqa intilishinglarni [ötünimen]. **4** Ten birdur, Roh birdur, — xuddi chaqirilghininglarda, oxshash bir arzu-ümidke chaqirilghin角度, — **5** Reb birdur, iman-étiaq birdur, chömüldürülüş birdur, **6** hemmining Xuda'Atisi birdur; U bolsa hemmidin üstün turghuchi, hemmini yürgüzgüchi we hemmimizning ichide Bolghuchidur. **7** Shundaqtimu hazir herbirimizge Mesihning iltipatinige ölmüchi boyiche shepget teqdim qilin'ghandur; **8** shunga, muqeddes kitabta [Xuda] éytqinidek: — «U yuqirigha kütürüldi, [Insanlarni] tutqun qilghuchilarni U Özi esir qilip élip ketti, Hem insanlarga iltipatlarni teqdim qildi». **9** Emdi «kötürülgen» zat bolsa, [awwal] yerning tégige chüshken zatning Özi emesmu? **10** Chüshken zat bolsa barliq ersherdin yuqirigha kütürülgenning del Özidur; kütürülüşining meqsiti, alemning barliqini toldurushtin ibaret; **11** Shunga, bezilerni rosullar, bezilerni peyghemberler, bezilerni xush xewerchiler, bezilerni baqquchi we yaki telim bergüchiler qilip teyinligen del Özidur. **12** Bularning meqsiti muqeddes bendilerni xizmet wezipisige, jümlidin Mesihning ténini qurup chiqishqa qorallandurup kamaletke yetküzishtin ibaret; **13** wezipe hemmimizning étiaqta hem Xudaning Oghlini toluq tonushta birlikke kélisimizgiche, kamil adam bolup yétiship chiqishimizgiche, — yeni Mesihning mukemmel jewhiri gewdilen'gen qeddi-qamet ölmüchimizge yétishimizgiche dawamlashturulmaqta; **14** shundaq bolghanda, yene gödek balilardin bolmay, ademlerning quwluqidin oylap chiqqan aldamchi niyet-pilanliri bilen, ularning hiyle-neyringdin chiqqan telimatining dolqunliridin urulup, uning herxil shamilida uyaq-buyaqqa uchurulup

ketmeymiz; **15** eksiche, méhir-muhebbet ichide turup heqiqetke bérilip ish körüp, béshimiz bolghan Mesihke baghlinishta her jehettin ösüp yétilidighan bolimiz; **16** Uningdin pütkül ten, ezaliri bir-birige jipsilashturulup, ozuqluq teminligüchi herbir öge arqiliq bir-birige titashturulup, herbir ezaninge öziye xas ölchen'gen wezipisi ötishi bilen baghlaning östürülüp, muhebbet ichide öz-özini qurup chiqishqa ishlimekte. **17** Shunga shuni éytimenki, Rebte uni tapilaymenki, yat ellerningkidex, yeni ularning öz oy-pikirlirining bimenlikide mangghinidek méngiwermeslikinge kérek; **18** ular qelbinging qattiliqidin kélip chiqqan bilimsizlik tüpeylidin, Xudaning hayatidin ada-juda qilinip, chüshenchisi qarangghuluship ketken, **19** ar-nomusni tashliwétip, nepsaniyetchilik awup herxil iplasliqlarni yürgüzüshke, keyp-sapagha bérilgen. **20** Emma siler bolsanglar, Mesihni shundaq yolda öginip tonughan emessiler — **21** (heqiqetning Eysada bolghinidek, uni heqiqeten anglihan, uningda ögitilgen bolsanglar) — **22** démek, ilgiriki turmushunglarga xas bolghan, aldamchi arzu-heweslerge egiship özini bulghighuchi «kona adem»ni séliwétip, **23** oy-zéhninglarning rohida yéngiliniq, **24** Xudaning oxshashliqiga asasen, heqiqetning chiqqan heqqaniyliqta we pak-muqeddeslikte yaritilghan «yéngi adem»ni kiyiwélishinglar kérektur. **25** Shuning bilen yalghanchiliqni séliwétip, herbirimiz öz yéqinlirimiz bilen heqiqetni sözlisheyli; chünki biz bir-birimizge nisbeten bir tenning ezaliridurmiz. **26** «Achchiqlinglar, emma gunah qilmanglar»; ghezipinglar kün patquche dawam étiwermisun; **27** yaki Iblisqa héch orun qoyup bermenglar. **28** Oghri ikkinchi oghriliq qilmisun; eksiche u méhnet qilip ikki qoligha tayinip halal ish qilsunki, hajiti bolghanlarchimu bölüp bergüdek öz tapqini bolsun. **29** Aghzinglardin héchqandaq iplas söz chiqmisun, peqet angliqchilargha shepget yetsun üçün, éhtiyajqa uyghun we ademni qurup chiqidighan sözlerni éytinglar. **30** Xudaning Muqeddes Rohigha azab bermengler; chünki siler Uning bilen hör-nijat küni üçün möhürlen'gensiler; **31** özünglardin herqandaq öch-adawet, achchiq-ghezep, qehr, jédel-majiralar, til-ahamet hemde herxil qara niyetlerni néri qilinglar; **32** bir-biringlarga méhriban, yumshaq dilliq bolup, Xuda Mesihke silerni kechürüm qilghinidek bir-biringlarni kechürüm qilinglar.

5 Shunga Xudaning söyümlük perzentliridin bolup, Uni ülge qilinglar; hemde Mesih bizni söyüp, Özini biz üçün Xudagha xushpuraq süpitide hediye-qurbanliq bolushqa atap pida qilghandek silernu muhebbet ichide ménginglar. **3** Emma muqeddes bendilerge layiq halda, buzuqluq, herqandaq paskiniliq yaki nepsaniyetchilik aranglarda hetta tilghimu élinmisun; **4** chundaqla iplasliq, exmiqane paranglar yaki chakina chaqchaqlarnu tilinglarga élinmisun — bularnu muwapiq emestur — belki aghzinglardin teshekkürler chiqsun. **5** Chünki shuningdin xewerdarsilerki, herqandaq buzuqluq qilghuchi, napak bolghuchi yaki nepsaniyetchi kishi (bundaq kishi emeliyette bir butpereske barawer) Mesih we Xudaning padishahliqiga mirasor bolamanglar. **6** Héchkimgé öziunglarni quruq qepler bilen aldatmanglar; chünki bu ishlar tüpeylidin Xudaning ghezipi itaetsizlikdin bolghan perzentlerning béshigha chüshidu. **7** Shunga ulargha mushu ishlarda shérik bolmanglar; **8** chünki siler esli qarangghuluq idinglar, lékin hazir Rebde yoruqluqsiler; yoruqluqning perzentlirige layiq ménginglar **9** (chünki yoruqluqning méwisu toluq méhribanliq, heqqaniyliq we heqiqetdin terkiq tapqandur), **10** néme ishlarning Rebnü xursen qilidighanliqini öginip ispatlanglar. **11** Qarangghuluqtiki méwisiz ishlar bilen chétilip qalmanglar; eksiche, ularni échip

eyiblenlar; **12** chunki ularning yoshuranche ishligirini hetta tilga élishmu nomus ishtur. **13** Emma yoruqluq bilen eyiblep ashkarilan'ghan herqandaq nerse ochuq körünidu; yoruqluq ashkarilighan hemme nerse yoruqluqqa aylinidu. **14** Shuning üçün U mundaq deydu: — «Oyghan, ey uyquchi! Tiril ölüklér arisidin! We Mesih yeni parlap yoritidu». **15** Shuning üçün silerning méngiwatqan yolunglarga éhtiyat bilen diqqet qilinglar; yolunglar nadanlarningkidek emes, danalarningkidek bolsun; **16** waqit-pursetni gheniyet bilip tutuwélinglar; chunki mushu dewr rezidur. **17** Bu sawebtin nadan bolmanglar, belki Rebning iradisining néme ikenlikini chüshen'güchi bolunglar; **18** Haraq-sharab ichip mest bolmanglar; shundaq qiliq ademni shallaqlasturidu; buning ornigha Rohqa toldurulghuchi bolunglar, **19** bir-biringlarga zebur-neghmiler, medhiye küyliri we rohiy namxshlar éytiship, qelbinglarda namxsha-neghmiler yangritip Rebni medhiyilenglar; **20** herdaim hemme ishlar üçün Reb Eysa Mesihning namida Xuda hem Ata Bolghuchigha teshekkür-rehmet éytinglar, **21** Mesihnin eyminip, bir-biringlarga boysununglar. **22** Siler ayallar, Rebke boysun'ghandek öz erliringlarga boysununglar; **23** chunki Mesih jamaetning béshi bolghandek, er ayalning béshidur; Mesih yene ten'ge qutquzghuchidur. **24** Emdilikte jamaet Mesihke boysughandek, ayallar erlirige hemme ishta boysunusun. **25** Erler ayalliringlarni söyünger, xuddi Mesihningmu jamaetni söyüip, uning üçün Özini pida qilghinidek söyünger; **26** [Mesihning jamaet üçün] shundaq qilishi jamaetni muqeddes qilip, «dasning süyi» bolghan söz-kalam bilen uyup paklandurush üçündür, **27** shuningdek jamaetni shereplik halda Özige hazir qilip, uni héch dagh, qoruq yaki bulargha oxshash herqandaq nersilerdin xaliy qilip, toluq muqeddes we eyibsiz qilishtin ibarettur. **28** Shuninggha oxshash, erler öz ayallirini öz ténini söygendek söyüshi kérektur; öz ayalini söygen kishi özini söygen bilen barawer. **29** Chunki héchkim esla özining étidin nepretlen'gen emes, eksicte uni ozuqlanduridu hem asraydu; bu xuddi Mesihning jamaetni [ozuqlanduridighinigha hem uni asraydighinigha] oxshaydu. **30** Chunki biz Uning ténining ezaliridurmiz: — **31** «Shu sawebtin er ata-anisining yénidin ayrilip, öz ayaligha baghlinidu; ikkisi bir ten bolidu». **32** Bu sir intayin chongqurdur; emma men hazir Mesih we jamaet toghruluq sözlewatimen. **33** Emma silermu herbiringlar öz ayalinglarni özünglarni söygendek söyünger; ayal bolsa, éridin eyminip, uni hörmetlisun.

6 Balilar, Rebde ata-aniliringlarga itaet qilinglar; chunki bu durusdur. **2** «Atangni we anangni hörmetle» — bu bolsa öz ichige wedini alghan birinchi emrdur — **3** «Shuning bilen séning ishliring qutluq bolidu, zéminda uzun ömür körisen» — [dep wede qilin'ghan]. **4** Siler atilar, baliliringlarni xapa qilmanglar, belki ularni Rebning terbiyisi hem körsetmeside béqinglar. **5** Siler qullar, ettin bolghan xojayininglarga Mesihke itaet qilghininglardek chin könglünglardin eyminish we titresh bilen itaet qilinglar; **6** peqet köz aldidila xizmet qilip, ademni xush qilghuchi qullardin bolmanglar, belki Mesihning qullirining süpitide Xudaning iradisini jan-dil bilen beja keltürünger, **7** ademlerge emes, belki Rebge chin dilinglardin xizmet qilinglar; **8** shuni bilgenki, herqandaq adem birer yaxshiliq qilsa, meyli u qul bolsun yaki hör bolsun, shu ish Rebdin uninggha yanidu. **9** Siler xojayinlar, qulliringlarchimu oxshash yol bilen muamile qilip, ulargha heywe qilishtin qol üzünger; chunki ularningmu we silerningmu xojayininglar ershtidur, Uningda herqandaq ademning yüz-xatirisini qilish dégenning yoqluqini bilisiler. **10** Axirda, qérindashlar, Rebde we Uning küch-

qudritide küchlendirünger; **11** Iblisning hiyle-neyrengirige taqabil turushunglar üçün Xudaning pütüil sawut-yarighini kiyiwélinglar; **12** chunki élishidighinimiz et we qan igiliri emes, belki hökümanlar, hoquqdarlar, bu dunyadiki qarangghuluqni bashqurghuchi dunyawî emirler, yeni ersherde turuwatqan rezil rohiy küchlerdur. (aiōn q165) **13** Mushu wejidin özünglarga Xudaning pütün sawut-yariqini élip artinglarki, rezillik künde berdashliq bilen qattiq turidighan, axir hemme ishni ada qilip, yerni ching dessep turidighan bolisiler. **14** Emdi ching turunglar — heqiqet belwéghini bélinglarga baghlap, meydenglerge heqqaniylik sawutini kiyip, putunglarga xatirjem-inaqliq xush xewirini yetküzüshke teyyarliq choruqini kiyip, yerni ching dessep turunglar. **16** Bu ishlarning hemmeside iman-ishenchning qalqinini qolgha élinglar; uning bilen siler rezil bolghuchining barliq ot qolirini öchüriwételeydighan bolisiler. **17** Hemde béshinglarga nijatning dubulghisini kiyip, Xudaning söz-kalamini, yeni Rohning qilichini élinglar; **18** hemme waqit-pesilde Rohqa herxil dua-tilawet hem iltija bilen dua qilinglar; del bu ishta qet'iy hoshiyar turup barliq muqeddes bendiler üçün her tereplime dua-iltijalar qilinglar; **19** men üçünmu dua qilinglarki, — éghiz achqinimda manga sözler kelsun, xush xewerning sirini dadilliq bilen ashkare qilay. **20** Men del shu ishqa zenjirler bilen baghlan'ghan elchimen; shunga qilishqa tégishlikim boyiche, [xush xewer yetküzüsh]te dadilliq bilen söz qilishimgha [dua qilinglar]. **21** Emdi méning toghramdiki ishlardin, méning qandaq ötüwatqanliqimdin xewerlinishinglar üçün, söyümlük qérindash hem Rebde sadîq xizmetkar bolghan Tikikus silerge hemme ishlarni melum qilidu. **22** Méning uni del mushu ish üçün yéninglarga ewetishim, silerning ishlirimizdin xewer bolushinglar we uning könglünglarga teselli we ilham bérishi üçündür. **23** Qérindashlarga xatirjemlik, muhebbet hem iman-ishench Xuda'Ata we Reb Eysa Mesihdin bolghay! **24** Reb Eysa Mesihni ölmes-chirimas söygü bilen söygüchilerge méhir-sheppet yar bolghay!

Filippiliqlarga

1 Eysa Mesihning qulliri bolghan Pawlus we Timotiyydin, Filippida turuwatqan, Mesih Eysada bolghan barliq muqaddes bendilerge, yétékchiler we xizmetchilerge salam! **2** Silerge Xuda'Atimiz we Reb Eysa Mesihning méhir-shepquwe we xatirjemlik ata qilin'ghay! **3** Herqétim silerni esligimimde men Xudayimgha teshekkür éytimen, **4** herqétim dua qilghinimda, silerning birinchi künidin tartip бүгün'ge qeder xush xewer xizmitige bolghan hemkarliqlar tüpeylidin toxtimay shad-xuramliq bilen silerge dua-tilawet qiliwatimen; **6** chünki méning del shuninggha ishenchim kamilik, silerde yaxshi ishni Bashlighuchi bu ishni taki Eysa Mesihning künigiche kamaletke yetküzüp tamamlaydu; **7** méning hemminglar toghruluq shundaq oylashim toghridur; chünki men qelbglardidurmen; men zindanda zenjirlen'ginimdimu we xush xewerni aqlighinimdimu, delilliginimdimu [Xuda manga yetküzgen] méhir-shepquwetin silermu ortaq behrimen bolisiler. **8** Méning Mesih Eysaning ich-baghrida bolup silerni shunchilik telpünüp séghin'ghanliqimgha Xuda Özi guwahchidur. **9** Méning dua-tilawetim bolsa, silerning muhebbetninglarning hertereplime bilim we etrapliq sawat bilen yorutulup téximu éship tashqayki, **10** siler néme ishlarning ewzel ikenlikini perq ételeydighan bolup, Mesihning künide pak-diyanelik, eyibisiz bolisiler **11** hemde Eysa Mesih arqiliq bolghan, Xudaning shan-sheripi hem medhiyasini élip kélidighan heqqaniqliqning méwisi bilen toldurulisiler. **12** Biraq silerge shuni xewerlendürmekchimenki, i qérindashlar, méning bu ehwalim emeliyetke xush xewerning téximu keng tarqilishi üçün türkte boldi; **13** Chünki méning qamlishim Mesih üçün ikenlik impérator ordisdiki qarawulxanidikilerghe we bashqa hemmeylen'ge ayan boldi. **14** Shuning bilen qérindashlarning köpinchisi méning qamlishim tüpeylidin Rebege tayinip [Xudaning] söz-kalamini qorqam sözleshke téximu jür'etlik boldi; **15** derwege, beziliri heset qilip yaki riqabetsizlik, beziliri aq köngüllük bilen Mesihni jakarlaydu; **16** keyinkiliri bolsa berheq muhebbetning, méning xush xewerni aqlap ispatlashim üçün mushu yerge qoyulghanliqimni bilgenlikidin shundaq qilmaqta; **17** Aldinqiliri bolsa chin könglidin emes, belki shexsiyetchilikidin, méning zenjirlen'gen derdinge derd qoshmaqchi bolup shundaq qilmaqta. **18** Emdi bulargha néme dégülük? Qandaqla bolmisun, toghra niyyetin bolsun saxtiliqtin bolsun, oxshashla Mesih jakarlinidu; men shuninggha shadlinimen; berheq, dawamlıq shadliniwérimen. **19** Chünki dualiringlar we Mesih Eysaning Rohining quwwetlishi arqiliq bu ishlar nijat-qutquzulushumgha medet bolidu dep bilimen, **20** — démek, teqezzalim we ümid-istikim boyiche héch ish ta xajetchilikte qalmastin, tirik yaki ölüq bolay, herdaim bolghinidek hazirmu toluq jasaret bilen Mesih ténimde ulughlansun! **21** Chünki manga nisbeten hayatimning özi Mesihdur, ölüsh bolsa téximu paydiliqtur. **22** Jénim ténimde qalsa, emdi nésiwem yene méwilik xizmet bolidu; lékin qaysisini ewzel bilip talliwélishimni bilmeywatimen; **23** men hayat bilen mamat otturisida qisilip qaldim; chünki bu dunyadin ayrilip, Mesih bilen bille bolushqa intizarmen — bu ish ziyade ewzeldur; **24** emma siler üçün jénimning ténimde qélishi téximu zörürghu deyemen. **25** Emdi buninggha ishenchim kamil bolup, silerning étiqadta algha ilgirilishinglar hem shad-xuram bolushinglar üçün men siler bilen bille qélip dawamlıq turimen dep bilimen; **26** shuning bilen méning silerge yene hemrah bolghinim wejidin men arqiliq Mesih Eysada pexirlinip tentene qilishinglar téximu ziyadilishidu! **27** Peqet özünglarni Mesihning xush xewerige layiq tutunglarki,

men yéninglarga bérip siler bilen didarlashqandimu, silerdin ayrilghandimu, ishliringlardin anglaydighinim silerning bir roh bir janda bolup ching dessep turup, xush xewerdiki étiqadning yolida küreshke intiliwatqininglar, **28** shundaqla qarshi chiqquchilarning héchqandaq wehimiliridin patiparaq bolup ketmiginglar bolsun; silerdiki bu gheyret, ulargha halaketning belgisi, silerge bolsa qutquzulushinglarning alamiti, shuningdek alayiten Xudadin kelgen bir alamettur; **29** Chünki Mesihning yolida silerge peqet Uninggha ishinishnıla emes, yene Uning üçün xorluqqa uchrashmu nésiwe qilin'ghandur. **30** Chünki siler ilgiri mende körginilinglardek we shuningdek hazir anglighinilinglardek men yoluqqan küreshke silermu yoluqmaqtsiler.

2 Eger emdi Mesihthe righbet bar déyilse, muhebbetning tesellisi bar déyilse, Rohning sirdashliq bar déyilse, qelbde ich aghritishlar hem rehimdillik bar déyilse, **2** — emdi oxshash bir oy-pikirde bolup, bir-biringlarga oxshash muhebbette baghlinip, bir jan bir niyyette bolup, aranglarda héch ish riqabettin yaki quruq shöhretperesliktin bolmisun; eksiche, oy-xiyalinglarda kichik péillik bolup herbiringlar bashqilarni özünglardin yuqiri dep bilinglar; shundaq bolghanda shad-xuramliqimni kamil qilisiler. **4** Herbiringlar peqet öz ishliringlarga köngül bölüp qalmay, belki bashqilarningkigimu köngül bölünglar. **5** Mesih Eysada bolghan oy-pozitsiye silerdimu bolsun: — **6** U Xudaning tip-sheklide bolsimu, Özini Xuda bilen teng qilishni olja qilip tutuwalmidi; **7** Eksiche, U Özidin hemmini quruqdidu, Özi qulning sheklini élip, İnsanlarning siyaqigha kirip, insanıy tebiettin ortaqdash bolup, **8** Özini töwen qilip, Hetta ölümgiche, yeni kréstkiki ölümgiche itaetmen boldi; **9** Shunga Xuda Uni intayin yuqiri kötürüp mertiwilik qildi, Uninggha herqandaq namdin üstün bolghan namni béghishlidiki, **10** Eysaning namigha asmanlarda, yer yüzide hem yer astida barliq tizlar pükülüp, **11** Xuda'Atigha shan-sherep keltürüp herbir til Eysa Mesihning Reb ikenlikini étirap qilidu. **12** Shuning bilen, ey söyümlüklirim, siler hemishe itaet qilghininglardek, peqet men yéninglarda bolghinimdila emes, belki haziridek men silerdin néri bolghanda téximu shundaq itaet bilen eyminishte, tigrigen halda öz nijatinglarni herterepeke tetbiqlashqa intilinglar. **13** Chünki Xudaning güzel xahishi boyiche silerning irade tiklishinglarga we shuningdek uni emelge ashurushinglarda ichinglarda ishlighuchi Uning Özidur. **14** Hemme ishlarni ghudungshimay yaki talash-tartish qilmay qilinglar; **15** shuning bilen siler eyibisiz, sap dillik bolup, bu dewrdiki tetür, esebbiy ademler otturisida yashap, ularning arisida dunyagha yoruqluq bergüchilerdek parlap, Xudaning daghsiz perzentliri bolisiler; **16** shuningdek hayatning söz-kalamini sunup bergüchi bolghinilinglar tüpeylidin, men silerdin Mesihning künide bikar yügmürmeptimen, bikar japa tartmaptimen dep pexirlinip tentene qilaylaydighan bolimen. **17** Hetta men «sharab hediye» süpitide étiqadninglardiki qurbanliq hem xizmet-ibadetning üstige quyulsammu, men shadlinimen, shundaqla siler bilen bille ortaq shadlinimen. **18** Silermu oxshash yolda shadlinisiler we men bilen bille ortaq shadlinishinglar kérek. **19** Lékin men Rebde pat arida Timotiyni yéninglarga ewetishni ümid qilimenki, ehwalinglarni anglap menmu xush bolsam; **20** chünki yénimda uninggha oxshash, dilimiz bir bolghan, ishliringlarga chin dilidin köngül bölgüchi bashqa adem yoqtur. **21** Chünki hemme adem Eysa Mesihning ishlirigha emes, belki özining ishliri bilen shughullinishqa intilidu; **22** emma siler uning salahiyitini, uning xush xewerning xizmitide xuddi atisigha hemrah bolup

ishleydigan balidek men bilen birge méhnet singdürgenlikini bilisiler. **23** Emdi aqiwitimning qandaq bolidighanliqini éniq bilgen haman, uni derhal mangduruwétishni ümid qilimen; **24** emma özümning yéninglarga pat arida baridighanliqimgha Reb arqiliq ishenchim bar. **25** Emma buningdin awwal méning qérindishim, xizmetdishim hem sepdishim bolghan, silerning elchinglar hem hajitimidin chiqqan qurbanliq yardimiglarini yetküzgüchi Épafroditni yéninglarga ewetishni zörür taptim, **26** chunki u hemminglarga séghinip telpün'genidi hem silerning uning késel halidin xewer tapqinlar tüpeylidin azablandi. **27** U derweqe késel bolup ejelge yéqinlaship qaldi; lékin Xuda uninggha rehim qildi; hem méning derdimning üstige derd bolmisun dep yalghuz uningghila emes, belki mangimu rehim qildi. **28** Shuningdek uning bilen yene körüshüp shadlinishinglar we shundaqla özümge nisbeten derdlirimni azaytish üçün uni téximu jiddiy yolgha salmaçqim. **29** Emdi uni shad-xuramliq bilen Rebde qobul qilinglar hem uningdek ademlerge hörmet qilinglar; **30** chunki u Mesihning xizmitini dep, silerning manga qilmaçchi bolghan yardimiglarini béjirishte yoluqqan boshluqni toldurup ejelge yüzlinip, öz jénini tewekkül qildi.

3 Axirida, ey qérindashlirim, Rebde shadlininglar! Bularni silerge qayta yézish men üçün awarichilik emes, belki silerge amanliq élip kélidu. **2** Itlardin hézi bolunglar, yamanliq qilghuchilardin hézi bolunglar, «tilim-tilim kesküchiler»din hézi bolunglar! **3** Chunki heqiqiy sünnelikler bolsa Xudaning Rohi arqiliq ibadet qilghuchi, Mesih Eysadin pexirlinip tentene qilghuchi, etke tayanmaydighan bizlerdurimiz. **4** Méningmu etke tayan'ghuchilikim bar! Bashqilar «öz etlirimge tayansam bolidu» dése, men téximu shundaq; **5** sünnetke kelsek, men tughulup sekkizinchi küni sünnet qilindim; Israil millitidin, Binyaminning qebilisidinmen, «Ibraniylarning ibranisi»men; Tewrat-qanuni tereptin éytqanda, «Perisiy» mezhipidimu bolghanmen; **6** Xudagha bolghan qizghinliqimgha kelsek, jamaetke ziyankeshlik qilghuchi idim; Tewrat qanuni telep qilghan heqqaniyliqqa kelsek, eyibisiz idim; **7** emma manga néme ish «paydiliq» bolsa, bularni Mesih sewebidin ziyaniq dep hésabladim; **8** Mesih Eysa Rebbimni tonushning ewzelliki wejidin, men bashqa hemme ishni ziyaniq dep hésablaymen; men derweqe Uning üçünümü hemmidin mehrum bolghan; berheq, Mesihke érishishim üçün bularni nijaset dep hésablaymenki, **9** Mesihte bolup, özümdiki qandaqtur heqqaniyliq (Tewrat qanunidin chiqqan heqqaniyliq)tin waz kéchip, Mesihning étiqad-sadiqliqi arqiliq bolghan heqqaniyliq, yeni étiqad arqiliq Xudadin bolghan heqqaniyliqqa érisheleymen; **10** muddiayim Uni tonushtur, — yeni Uning ölüp tirilishining küch-quditide yashap, Uning azablarigha sirdash-hemdemlikte bolup, Uning ölümini ilge qilip özgertilip, **11** shundaqla mumkin qeder ölümdin tirilishke yétishni muddia qilimen. **12** Ulargha érishtim yaki kamaletke yettim démekchi emesmen; lékin Mesih Eysaning méni tutuwélishida bolghan muddia-nishanini özüm tutuwalsam dep chépip yürmeektimen. **13** Qérindashlar, men özümni uni tutuwaldim dep qarimaymen. Peqet shu bir ishnila qilimenki, ötüp ketken ishlarni untup, aldimdiki ishlargha intilip, **14** nishanni qoghlap, Xudaning Mesih Eysada bolghan büyük chaqiridiki in'amigha qarap chépip yürmeektimen. **15** Emdi arimizdin kimki piship yétilgen bolsa shu oy-meqsette bolayli. Eger bashqiche oy-meqsette bolsanglar, Xuda bunimu silerge kórsitip béridu. **16** Qandaqla bolmisun, qandaq ölchemge yetken bolsaq, shu ölchem boyiche qedem bésiwéreyli. **17** Méni ilge qilip egishinglar, ey qérindashlar, shundaqla biz silerge tiklep bergen nemune boyiche oxshash

yolda mangghanlarchimu közünglarni tikip, ulardin öginginlar. **18** Chunki silerge köp qétim éytqinimdek, we hazirmu köz yashirim bilen qayta éytimeyki, nurghun kishiler Mesihning kréstigha dühmen bolup mangmagta. **19** Ularning aqiwiti halakettur, xudasi özining qarnidur, sheripi qilip maxtan'ghini öz nomussizliqidur; oylighanliri peqet bu dunyadiki ishlardur. **20** Halbuki, bizning puqraliqimiz bolsa ershtidur, biz del shu yerdin Nijatkarning chüshüshini intizarliq bilen kütmektimiz — U bolsa Rebbimiz Eysa Mesihdur. **21** U barliq mewjudatlarni Özige boysunduridighan qudriti boyiche bizning ebgar bu ténimizni özgertip, Özining shan-shereplik ténige oxshash halgha keltüridu.

4 Emdi, ey qérindashlirim, söygenlirim we telpün'genlirim, méning shad-xuramliqim, méning béshimning taji bolghuchilar, Rebde ching turunglar, i söygenlirim! **2** Éwodiyadin ötünimen, we Suintixedin ötünimenki, Rebde bir oy, bir pikirde bolunglar! **3** Durus, men sendinmu telep qilimenki, i heqiqiy hemboyunturuqluq xizmetdishim, bu ayallarning yardimide bolghin; mana ular men we Kliment bilen bile, shundaqla namliri «hayatlik deptiri»ge xatirilen'gen bashqa xizmetdashlirim bilen bile xush xewer xizmitini ilgiri sürüشته birge küresh qilghan. **4** Rebde shadlininglar; men yene éytimeyki, shadlininglar! **5** Silerning mulayimliqlinglar pütkül insan'gha ayan bolsun; Reb yéqindur! **6** Héç ish toghruluq endishe qilinganglar; belki herbir ishta teshekkür éytip tilikinglarni Xudagha dua hem iltija arqiliq melum qilinglar; **7** shu chaghda ademning oylighinidin éship chüshidighan, Xuda ige bolghan xatirjemlik qelbinglarni we oy-pikirlarni Mesih Eysada qoghdaydu. **8** Axirida, ey qérindashlirim, néme ishlar heqiqet, néme ishlar aliyjanab, néme ishlar heqqaniy, néme ishlar pak, néme ishlar xush-yéqimliq, néme ishlar shan-shöhretlik bolsa, qisqisi herqandaq ishlarda exlaq-pezilet yaki maxtashqa layiq terepler bar bolsa, shu ishlargha köngül qoyup oylininglar. **9** Mendin ögen'gen, qobul qilghan, anglighan, men mende körgenlerning herqandiqi bolsa, siler shulargha emel qilinglar; shundaq qilghanda xatirjemlik Igisi bolghan Xuda silerge yar bolidu. **10** Emdi men Rebde ziyade shadlandimki, siler hazir axirida manga bolghan köyümchanliqlingarni qaytidin kórsettinglar (bilimenki, manga daim köyüntip keldinglar, emma peqetla kórsitish pursiti chiqmidi). **11** Men bu gépimni, birer mohtajliqtin éytiwatqinim yoq; chunki ehwalim qandaqla bolushidin qet'iynezer, barigha qanaat qilishni öginiwaldim. **12** Men osal ehwalda yashashni bilimen, hem kengrichilikte yashashnimu bilimen. Her ishta, her ehwalda, hem toqluqta hem achliqta, hem bayashatchiliqta hem mohtajliqta yashashning sirini öginiwaldim. **13** Manga qudret Bergüchige tayinip hemme ishni qilalaydighan boldum. **14** Halbuki, méning qiyinchiliqimgha ortaq bolushunglar bilen yaxshi qildinglar. **15** Silergimu melumki, ey Filippiliqlar, men Makédoniye ölkisidin ayrilip chiqqinimda, xush xewerni bashqa yerlerge yetküzgen desleptiki waqitlarda, silerdin bashqa héçqandaq jamaet bérish we qobul qilish ishlirida men bilen hemkarlashmighan. **16** Chunki Tésalonika shehiridiki waqtimdimu éhtiyajim chüshkende siler manga birnechche qétim yarem ewettinglar. **17** Méning bundaq déyishim, silerdin birer sowghatni izdep sorighinim emestur, izdiginim bolsa hésawatinglarga [rohiy] méwining köp toplinshidin ibarettur. **18** Lékin mende hemme nerse bar, hetta yétip ashqudek bar; siler ewetkenliringlarni Épafrodittin tapshuruwélip téremge sighmay qaldim we molchiliqqa chömdüm. Bu ewetkinglar intayin xushbui, Xudagha qobul bolghudek, shundaqla Uni xursen qilidighan bir qurbanliqteq

idi. **19** We méning Xudayim siler mohtaj bolghan hemme nersini Mesih Eysada bolghan shan-sheripidiki bayliqlargha asasen mol teminleydu. **20** Emdi Xudayimiz hem Atimizgha ebedil'ebedgiche shan-sherep bolghay! Amin. (aïñ q165) **21** Mesih Eysada bolghan barliq muqeddes bendilerge salam yetküzüñlar. Yénimdiki qérindashlardinmu silerge salam! **22** Barliq muqeddes bendilerdin, bolupmu Qeyser [impérotorning] ordısında bolghanlardin silerge salam! **23** Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqi rohinglarga yar bolghay!

Kolossiliklarga

1 Xudaning iradisi bilan Mesih Eysaning rosuli bolghan menki Pawlustin we qérindash Timotiyn, Kolossi shehirde turuwatqan muqaddes bendilerge, yeni sadiq qérindashlarga salam! Xuda Atimizdin méhir-shepquet we xatirjemlik silerge bolghay! **3** Biz Mesih Eysagha baghlig'han étiqadinglar we barliq muqaddes bendilerge baghlig'han muhebbitinglar toghruluq anglihandin kéyin, siler üçün dua qilghinimizda siler üçün ershlerde saqlaq'liq ümid tüpeylidin Reb Eysa Mesihning Xuda-Atisig'ha üzlüksiz rehmet éytimiz; **5** Siler ilgiri bu ümid toghrisida xush xewerdiki heqiqet sözliri arqiliq anglihgansiler; **6** bu xush xewer pütkül jahan'gha yétip kélip méwe bérup awumaqta, shundaqla silergimu yétip kélip, siler uni anglap Xudaning méhir-shepquiti heqiqeten bilip yetken birinchi kúndin bashlap u silerdimu méwe bérup awup barmaqta; **7** siler xush xewerni söyümlük ishdishimiz Epafrastin ögen'gensiler; u yardimizde Mesihning sadiq xizmetchisidir; **8** u bizge silerning Rohta bolghan muhebbitinglarni ayan qildi. **9** Bu sewebtin bizmu buning toghrisida anglighan kúndin bashlap siler üçün dua qilip iltija qilishni toxtatmiduq; tileydighinimiz shuki, Xudaning iradisi hertereplik danaliq we rohiy yorutulush bilen silerde toluq bildürölsün. **10** Shundaq bolghanda siler Rebge layiq halda herterepte Xudani xursen qilip, herqandaq güzel ishlarda méwe bergende, Xudani heqiqiy bilishinglar arqiliq ösüp yétisiler; **11** bizni muqaddes bendilerning yoruqluqta bolghan mirasig'ha muyesser bolushqa layiq qilghan Atig'ha teshekkür éytip, Uning shan-shereplik kudriti boyiche hertereplik küch bilen her ishlarda shadliqqa toluq chidamliq we sewr-taqetlik bolushqa küchlendirülsiler. **13** U bizni qarangghuluqning hökümraniqidin azad qilip, söygen Oghlining padishahliqig'ha yötkep qoydi; **14** Uningda hörlük-azadliqqa, yeni gunahlimizdin kechürümde muyesser bolduq. **15** U bolsa körünmes Xudaning süret-obrazidur, pütkül kainattiki tunjidur; **16** chunki Uningda barliq mewjudatlar, asmandiki bolsun, zémindiki bolsun, körünidighan bolsun, körünmes bolsun, meyli textler, xojayinlar, hökümraniqlar, hoquqdarlar bolsun, barliq hemme Uning teripidin we Uning üçün yaritilghandur. **17** U hemmidin burundur, we hemme mewjudatlar Uningda bir-birige baghlinip turmaqta; **18** U yene tenning, yeni jamaetning béshidur; u bashlinishtur, ölgenlerdin tunji bolup tirilgüchidur; buningdiki meqset, Uning pütkül mewjudatlar ichide her jehettin eng üstün orunda turushi üçündür. **19** Chunki Xuda Özining mukemmel jewhirini Uningda turghuzushqa, **20** we Uning arqiliq barliq mewjudatlarni Özi bilen epleshtürüshke layiq körgenidi, yeni, Uning kréstte tökülgen qéni arqiliq inaqliq élip kelgendin kéyin, — U arqiliq meyli zéminda bolsun, ershlerde bolsun barliq mewjudatlarni Özi bilen epleshtürüshke layiq körgenidi; **21** we eslide rezil emelliringlar tüpeylidin Özige yat qilin'ghan, könglünglarda düshmenlik bolghan silernimu, U Öz etlik ténide ölüm arqiliq Özige pak-muqaddes, eyibisiz we dagsiz hazir qilish üçün Özi bilen ep qilghan **23** (eger siler étiqadta ul sélinip mustehkem turup, xush xewerdiki ümüdtin néri qilinmisanglar); bu xush xewer pütkül asman astidiki kainatta jakarlan'ghan; menki Pawlus Uningg'ha xizmetchi qilindim. **24** Emdi men siler üçün tartqan japa'lim üçün shadlinimen, we shuningdek Mesihning japa'lidir kem bolghanlirini öz etlimde Uning ténini, yeni jamaet üçün toluqlaymen; **25** men [jamaet] üçün Xudaning söz-kalamig'ha emel qilish üçün Uning manga silerni dep tapshurghan ghojidarliq boyiche xizmetchi qilindim; **26** bu söz-kalamidiki sir barliq esirlerdin

we dewrlerdin yoshurun tutulghan, emma hazir muqaddes bendilirige ashkarilandi; (**aiōn q165**) **27** chunki Xuda ularg'ha eller arisida emelge ashuruluwatqan bu sirning shereplik bayliqlirini bildürüshni xalidi; bu sir bolsa shan-sherepke élip barghuchi ümid bolghan, silerde turuwatqan Mesihning Özidur. **28** Biz uni jakarlaymiz, herbir ademni Mesihde kamaletke yetken halda Xuda aldidada hazir qilish üçün barliq danaliq bilen herbir ademge jékileymiz, herbir ademge telim bérimiz. **29** Men shuninggha intilip, Uning wujudumda ishligini boyiche küresh qilip japa tartimen; Uning wujudumda ishligini derweqe tolimu zordur.

2 Chunki mende siler üçün, Laodikiyedikiler üçün, shuningdek didarimni körmenglerning hemmisi üçün neqeder zor küreshning boluwatqanliqini silerge bilgüzmekchimen; **2** kürishimning nishani, hemmeylening méhir-muhebbette bir-birige baghlinip, qelblirining righbetlendirülishi, Xudaning sirini, yeni Mesihni chüshiniste we toluq bilishte bolghan ishench-xatirjemlikke érishishi üçündür; **3** chunki Uningda danaliqning we bilimning barliq bayliqliri yoshurun'ghandur. **4** Méning buni déyishim, héchkimning silerni qayil qilarliq siliq-sipaye gepliri bilen aldimaliqliq üçündür; **5** chunki gerche ten jehetidin silerdin néri bolsamdu, roh jehetidin men siler bilen bilimen, silerning septe turuwatqininglarga we Mesihge baghlig'han étiqadinglarning chingliqig'ha qarap shadlinimen. **6** Mesih, Reb Eysani qandaq qobul qilghan bolsanglar, shu halda Uningda ménginglar, **7** siler telim bérilgendek Uningda yiltiz tartip, étiqadinglar quruluwatqan halda, étiqadta xatirjem qilinip, rehmet éytilshar bilen tashqinlap turghuchi bolunglar; **8** héchkimning Mesih boyiche bolmighan, peylasopluq yaki bimene aldanchilik bilen, insanlardin kelgen telimler, yeni bu dunyadiki «asasiy qaide-qanuniyetler» boyiche silerni öz oljisi qilip azdurmasliq üçün hézi bolunglar; **9** chunki Uningda, yeni Mesihde, Xudaning barliq mukemmel jewhiri ten sheklide turidu; **10** we siler Uningda, yeni barliq hökümdarlarning hem hoquqdarlarning béshi Bolghuchida mukemmeldursiler; **11** siler Uningda ademning qolisiz bolghan sünnet bilen sünnet qilin'ghansiler; démek, Mesihning sünniti bilen [gunahliq] etke baghlan'ghan tendin xalas qilin'ghansiler; **12** Uning bilen teng chömüdürlüshüste depne qilin'ghansiler; siler yene Uni ölümdin tirildürgen Xudaning wujudunglarda ishleydighanliqig'ha ishench baghlash bilen Uning bilen teng tirilgensiler. **13** Emdi gerche itaetsizlikinglar we etlinglardiki sünnetsizlikinglar tüpeylidin ölgen bolsanglarmu, U silerni Mesih bilen bille janlandurdi; hemme itaetsizlikirimizni kechürüm qilip, **14** belgilimilerde öz ichige élin'ghan üstimizdin erz qilidighan, bizni eybleydighan pütükleri öchürüp tashlidi; U ularni bizdin néri qildi, kréstke mixlatquzdi. **15** U hökümdarlardin we hoquqdarlardin olja élip, [kréstte] ularni reswa qilip ularning üstidin tentene bilen ghelebe qildi. **16** Emdi héchkimning yémek-ichmek, héyt-bayramlar, «yéngi ay» yaki shabat künlir jehetliride silerning üstüngerlardin höküm chiqirishig'ha yol qoymanglar; **17** bu ishlar bolsa bir kölengge, xalas; uning jismi bolsa Mesihningkidur! **18** Héchkimning silerni «kichik péilliq» we perishtilerge ibadet qilishqa dewet qilip in'aminglardin mehrum qilishig'ha yol qoymanglar; mushundaq kishiler [gunahliq] etliridiki oy-pikirliri bilen hakawurluship, körgen körtünishlerge ésilwalmaghtidur; **19** Ular «bash»ni ching tutqini yoqtur; lékin bashtin üge we singirlar arqiliq pütkül ten quwwetlinidu we bir-birige baghlinip, Xudadin kelgen awush bilen ashmaqta. **20** Eger Mesih bilen bu dunyadiki qaide-

qanuniyatlarga nisbaten olgan bolsanglar, némishqa (bu dunyada yashighanlardek) «Tutmal!» «Tétimal!» «Tegmel!» dégendek belgilimilerga riaye qilisiler **22** (bundaq [belgilimiler ilkidiki] nersilerning hemmisi istémal qilinish bilen yoqlidu)? Mushundaq belgilimiler peqet insanlardin chiqqan kórsetmiler we telimlerden ibaret, xalax; **23** ularda derwege birxil pidaiylarcho ibadet, kichik péilliq we óz ténige qarita qattiq qolluq bolushni dewet qilish bolghachqa, ularda danaliqning kórünishi bar; emeliyette [bundaq danaliqning] paydisi yoqtur — ular peqet ettiki heweslerge yol qoyidula, xalax.

3 Siler Mesih bilen teng tirildürtilgen bolsanglar, emdi yuqiridiki ishlargha itilip izdinunglar; Mesih shu yerde Xudaning ong yénida olturidu. **2** Köngül-zéhniglarini yerdiki ishlargha emes, belki yuqiriqi ishlargha qoyunglar; **3** chünki siler ölgensiler, we hayatinglar Mesih bilen bille Xudada yoshurun turidu. **4** Emma hayatimig bolghan Mesih ashkarilan'ghan chaghda, shuan siler uning bilen bille shan-sherepte ashkarilindighan bolisiler. **5** Shunga yerge tewe ishlarni qilghuchi herqandaq ezaliringlarni, yeni buzuqluq, napaklik, iplas héssiyatlar, rezil xahishlar we nepsaniyetchilik (u butpereslikke barawerdur)ni ölümege mehküm qilinglar; **6** chünki bu ishlar tüpeylidin Xudaning ghezipi itaetsiz perzentlerge chüshidu. **7** Siler bular arisida yashighan waqtinglarda, bundaq ishlardimu mangghansiler. **8** Emma hazir siler mushularningmu hemmisini özünglardin séliwétinglar — yeni ghezep, qehr-sepra, yaman niyetler, töhmet, aghzinglardin chiqidighan iplas sözlernimu séliwétinglar. **9** Bir-biringlarga yalghan sözlimglar; chünki siler kona ademni qilmishliri bilen séliwetkensiler, **10** we yéngi ademni kiygensiler; yéngi adem bolsa özini Yaratquchining süret-obrazi boyiche toluq bilishte daim yéngilimaqta; **11** uningda héchqandaq yunanliq yaki Yehudiy, sünnetlik yaki sünnetsiz, yat mediniyetlik, Skit, qul yaki hörler mewjut emestur; belki Mesih hemmidur, we hemmididur. **12** Shunga, Xudaning talliwalghanlirigha, pakmuqeddes we söyün'genlerge layiq, ademege ich aghritidighan baghirlarni, méhribanliq, kichik péilliq, möminlik we sewrtaqetlikni kiyiwélinglar; **13** bir-biringlarga yol qoyunglar, naraziliq ish bolsa bir-biringlarni kechürüm qilinglar; Mesih silerni qandaq kechürüm qilghan bolsa silermu shundaq qilinglar. **14** Mushu ishlarning üstige kamil birligning rishtisi bolghan méhir-muhebbetni qoshup béringlar. **15** Mesihning xatirjemlik qelbinglarda höküm sürsun (siler bir ten bolup bu xatirjemlikte bolushqa chaqirilghan ikensiler) we shundaqla rehmet éytishlarda bolunglar. **16** Mesihning söz-kalamini özünglarda bayliq hasil qilib turghuzunglar, barliq danaliq bilen bir-biringlarga ögitinglar, jékilenglar, chin qelbinglarda zebur-neghmiler, medhiye küyliri we rohiy naxshilarni yangritip Xudani chirayliq medhiyenglar; **17** we hemme ishlarda, söz bolsun, emel bolsun, hemmisini Reb Eysaning namida qilib, uning arqiliq Xuda'Atigha rehmet éytinglar. **18** Siler ayallar, Rebde bolghan süpitinglarga layiq öz erliringlarga boysununglar; **19** siler erler, öz ayalliringlarga muhebbet körsitinglar; ulargha achchiq qilmanglar. **20** Siler balilar, ata-ananglarga hemme ishlarda itaet qilinglar; chünki bundaqla qilish Rebde bolghan güzel ishtur. **21** Siler atilar, baliliringlarning könglige azar bermenglar; undaqla qilsanglar köngli yara bolidu. **22** Siler qullar, ettin bolghan xojayininglarga hemme ishta itaet qilinglar; peqet köz alididila xizmet qilib, insanlarni xush qilghuchi qullardin bolmanglar, belki Rebدين eyminip chin könglünglardin ish kórünglar. **23** Néme ishni qiliwatqan bolsanglar, uningda insanlar aldida emes, belki Reb aldida qilghandek jan-dil bilen uninggha ishlenglar; **24** chünki mirasning in'amigha

Rebدين muyesser qilin'ghanliqninglarni bilisiler; chünki siler Reb Mesihning ibadet-qulluqidursiler. **25** Emma kim heqqaniysizliq qilsa qilghan heqqaniysizliq öz béshigha chüshidu; bu ishta héchqandaq yüz-xatire qilinish yoqtur.

4 Siler xojayinlar, qulliliringlarga adil we toghra muamile qilinglar; chünki ershte öz xojayininglarning barliqini bilisiler. **2** Dua-tilawetke herqandaq waqitta béringlar, buningda rehmetler éytiship hoshyar turunglar; **3** shuning bilen biz üçünmu dua qilghaysilerki, Xuda bizge Mesihning sirini jakarlash üçün Öz söziye ishiq achsun; men del sir üçün zenjirler bilen baghlan'ghanmen; **4** shunga qilishqa tégishlikim boyiche, sirni ashkarilishimgha [dua qilinglar]. **5** Sirttikilerge nisbeten danaliq bilen ménginglar, pursetler chiqqanda köngül qoyup qoldin bermenglar. **6** Silerning gep-sözliringlar herdaim méhir-shepset bilen bolsun, tuz bilen tétitsun; shuning bilen siler herbir ademege qandaq jawab bérisini bilisiler. **7** Söyümlük qérindash hem Rebde sadiq xizmetkar, ishdishimiz bolghan Tikikus silerge men toghruluq hemme ishlarni melum qilidu. **8** Men uni del mushu ish üçün yéninglarga ewetishim, silerning ehwalninglarni biliwélishi we shundaqla könglünglarga ilham-righbet bérisi üçündür. **9** Men özi silerdin bolghan, sadiq we söyümlük qérindishimiz Onésimusni uning bilen ewettim; ular silerge mushu yerdiki barliq ishlarni melum qilidu. **10** Türmidishim bolghan Aristarxus silerge salam yollaydu; Barnabasning newri inisi Markusmu shundaq (siler uning toghruluq tapshuruqlarni tapshuruwalinglar; u yéninglarga kelse, uni qobul qilinglar); **11** Yustus dep atalghan Yeshuamu salam yollaydu. Xudaning padishahliq üçün manga xizmetdash bolghan sünnet qilin'ghanlardan peqet mushular bardur; ular manga teselli bolghan. **12** Silerdin bolghan, Mesih Eysaning quli Epafras silerge salam yollaydu; u silerning Xudaning pütkül iradiside mukemmel, kamaletke yétip ching turushunglar üçün herdaim siler üçün dualarda küresh qilidu. **13** Chünki men uninggha guwahchimenki, u siler üçün, Laodikiadikiler üçün we Xéryrapolistikiler üçünmu köp japa tartidu. **14** Söyümlük téwip bolghan Luqadin silerge salam, Démastinmu shundaq. **15** Laodikiadiki qérindashlarga bizdin salam, Nimfagha hem uning öyide yighilidighan jamaetkimu salam éytinglar. **16** Bu xet aranglarda oqulghandin kéyin, siler uni Laodikiyidiki jamaetkimu oqutunglar, we Laodikiyedikilerge yazghan xetni silermu oqunglar; **17** we Arkippusqa: «Sen Rebde tapshuruwalghan xizmitingge, toluq emel qilishing üçün köngül qoyghin» — denglar. **18** Menki Pawlustin öz qolum bilen yazghan salam. Méning kishenlinip qamap qoyulghanliqimni eslenglar. Silerge méhir-shepset bolghay!

Tésalonikaliqlarğa 1

1 Menki Pawlus, Silas hemde Timotiydin Xuda'Atimiz we Rebbimiz Eysa Mesihde bolghan, Tésalonika shehiridiki jamaetke salam. Silerge méhir-shepset we xatirjemlik bolghay!
2 Biz dualirimizda silerni yad étip turup, Xudagha siler üçün herdaim teshekkür éytimiz; **3** Xuda'Atimizning aldida étiqadlingardin bolghan emelliringlarni, méhir-muhebbettin chiqqan japaliq ejringlarni, Rebbimiz Eysa Mesihke baghlihan ümidede bolghan chidamliqlinglarni izchil eslep turuwatimiz.
4 Chünki ey qérindashlar, Xuda söygenler, Uning silerni tallighanliqi bizge ayan. **5** Chünki xush xewirimiz silerge yetküzilginide sözler bilenla emes, belki küch-qudret bilen, Muqeddes Roh bilen, mutleq jelmleshtürülgen halda silerge yetküzilgen; uning üstige, bizning silerning aranglarda bolghinimizda silerni dep özimizni qandaq tutqanliqimizni obdan bilisiler. **6** Shuning bilen siler éghir azab-oqubet ichide turuqluqmu, Muqeddes Rohning shadliqi bilen söz-kalamni qobul qilip, bizni, shundaqla Rebning Özini ülge qilip egeshtinglar, **7** shuning bilen siler Makédoniye we Axaya ölkiliridiki barliq étiqadchilargha ülge bolup chiqtinglar; **8** chünki Rebning söz-kalami silerdin peqet Makédoniye we Axayaghila yanrap qalmastin, belki hemme yerge Xudagha baghlan'ghan étiqadlingar toghruluq hemme yerge xewer tarqiliptu; netijide, bizning [shu yerlerde xush xewer toghruluq] héchnéme déyishimizning hajiti qalmidi. **9** Chünki [biz barghanliki jaydiki] kishiler silerning bizni qandaq qarshi alghanliqlinglarni, silerning butlardin qandaq waz kéchip tirik we heqiqiy Xudaning xizmitide bolushqa, shundaqla Uning Oghlining, yeni U ölümündin tirildürgen, kelgüsidede kélidighan ghezepdin bizni qutquzghuchi Eysaning ershtin kélisihini kütüshke Xudagha baqqanliqlinglarni bayan qilishidu.

2 Chünki, i qérindashlar, bizning aranglarga kirginimiz toghruluq bilisilerki, u bikargha ketmidi. **2** Silerge yene shumu melumki, gerche ilgiri Filippi shehiride qiyin-qistaq we xarliqqa uchrighan bolsaqmu, zor qattiq qarshiliqqa qarimay Xudaning xush xewirini silerge yetküzüshke Xudayimizning medet bérishi bilen yüreklik bolduq. **3** Chünki bizning ötüñüsh-jékileshirimizde héchqandaq aldanchilik, napak niyet yaki hiyligerlik yoqtur. **4** Eksiche, biz Xuda teripidin xush xewerining amanet qilinushqa layiq körülgen ademler süpitide biz shuninggha munasip halda ademlerni emes, belki qelbimizni sinighuchi Xudani xursen qilish üçün [xush xewerni] jakarlaymiz. **5** Chünki siler bilgende biz héchqaysi waqitta aranglarga xushametchilik bilen we yaki tamaxqusqqa niqab taqap kelmiduq — (bu ishta Xuda bizge guwahchidur) — **6** gerche biz Mesihning rosullirining süpitide telep yükliyeleydighan bolsaqmu, meyli siler bolunglar yaki bashqilar bolsun, héchbir insandin birer izzet-shöhret izdigen emes iduq. **7** Eksiche biz aranglarda xuddi bala imitidighan ana öz bowaqlirini köyünüp asrighandek silerge muylayim muamilide bolduq. **8** Shu chaghda, silerge shundaq telpün'geniduq, silerge peqet Xudaning xush xewerini tapshurushnila emes, hetta öz jénimizni tapshurushqimu razimiz; chünki siler bizge intayin qedirlik idinglar. **9** Chünki, i qérindashlar, bizning qandaq japaliq emgek qilghinimiz ésinglarda bardur; héchqaysinglarga éghirimizni salmasliq üçün kéche-kündüzlep méhnet qilduq, Xudaning xush xewirini silerge yetküzduq. **10** Étiqadchilardin bolghan silerning aranglardiki emeliyetlirimizning qandaq ixlasmen, heqqaniy we eybsiz ikenlikige özünglar we Xudaning Özimu

guwahchidur. **11** We yene siler bilgininglardek, atining öz perzentlirige nesihet berginidek biz herbiringlarga shundaq jékilep, righbet-teselli bérup, silerni öz padishahliqigha we shan-sheripige chaqiriwatqan Xudagha layiq halda méngishqa dewet qilduq. **13** Xudagha yene shu sawebtin toxtawsiz teshekkür éytimizki, silerning bizdin anghlihan Xudaning söz-kalamigha qulaq salghininglarda, uning insannardin kelgen söz süpitide emes, belki uning emeliy süpitide, yeni Xudadin kelgen söz-kalam dep uning qobul qildinglar; u [söz-kalam] hazir ishen'güchi silerde ishlimekte. **14** Chünki siler, i qérindashlar, Yehudiye ölkisidiki Mesh Eysada bolghan jamaetlerdin ülge aldinger; ular [shu yerde] Yehudiylar teripidin qandaq xarliqlargha uchrighan bolsa, silermu öz yurtdashliringlar teripidin oxshash xarliqlargha uchriddinglar. **15** Ular, yeni shu Yehudiylar, eslide Reb Eysani we peyghemberlerni öltürgen we biznimu ziyankeshlik qilip qoghliwetkenidi. Ular Xudani narazi qilip, we hemme insan bilen qériship, **16** «yat ellikler»ning nijatliqqa érishishi üçün ulargha sözlshimizge tosquñluq qiliwatidu. Shuning bilen ular gunahlirini üzlüksiz chékiye yetküzmekte; lékin ghezep ularning béshigha toluqi bilen chüshürülüş aldida turidu. **17** Lékin biz, i qérindashlar, amalsiz silerdin intayin qisqa waqit judalashqan bolsaqmu (tende bolsimu, qelbde emes), siler bilen yene didar körüshüshke qewetla intizarliqimizdin yéninglarga bérishqa téximu bek intilduq! **18** Shuningdek yéninglarga barghumiz bar idi — emeliyette menki Pawlus qayta-qayta tiriship baqtim; biraq buninggha Sheytan tosquñluq qildi. **19** Chünki bizning istek-arzuymiz, shadliqimiz we Rebbimiz Eysa qaytip kelgende pexirlinidighan tajimiz néme bolidu? Bu del siler özünglar emesmu? **20** Chünki siler bizning pexrimiz, bizning shadliqimiz!

3 Shuning bilen biz [silerdin xewersiz] taqitimiz taq bolup, özimiz Afina shehiride yalghuz qélip, **2** aldinglegha qérindashimiz hem Xuda yolida Mesihning xush xewiride boluwatqan xizmetdshimiz Timotiyini silerni étiqadta mustehkemlesh-kücheytish we righbetlendürüsh üçün ewetishni qarar qilduq; **3** [bizning uni ewetishtiki] meqsitimiz, héchkimning béshinglarga chüshken mushu zexmet-qiyinchiliqlar sawebidin [étiqadta] tewrinip qalmasliqi üçündür. Chünki özünglar bundaq ishlarigha uchrashqa aldin'ala békitilgen, dep bilisiler. **4** Chünki biz siler bilen bille bolghan waqtimizda, silerge hemmimiz azab-qiyinchiliqqa uchrimay qalmaymiz dep aldin'ala éytqaniduq. Emeliyette hazir déginimizdek boldi, dep bilisiler. **5** Shu sawebtin taqitim taq bolup, étiqadlinglarning zadi qandaq ikenlikini bilish üçün, azdurghuchi silerni azdurup bizning silerge singdürgen ejrimiz bikargha kettimikin dep ensirep, Timotiyni yéninglarga ewetkenidim. **6** Lékin Timotiy baya yéninglardin qaytip kelgende, étiqadlinglar we méhir-muhebbitinglar toghrisida bizge yaxshi xewer élip kélip, silerning bizni herdaim séghinip turghanliqlinglarni we xuddi biz siler bilen didarlishishqa telpün'ginimizdek, silerningmu bizni körginglar kelgenlikini éytti. **7** Shuningdek, ey qérindashlar, béshimizgha chüshken mushundaq barliq azab-oqubet we éghirchiliq ichide tiriwatqinimizda silerdin, yeni ching étiqadlingardin righbet-teselli taptuq; **8** Chünki Rebde ching turghan bolsanglar, biz [ölmey], hayat qalimiz! **9** Emdi siler üçün, Xudayimiz aldida silerning wejinglardin tolimu shadlanduq, bu zor shadliqimizdin siler üçün Xudagha qanchilik derijide teshekkür éytmaq bolar?! **10** Siler bilen didar körüshüsh we étiqadlinglardiki yetersizliklerni mukemmel qilishqa muyeler bolush imkaniyiti üçün, kéche-kündüz Xudagha zor telmürüp yélinmaqtimiz. **11** Emdi bizning Xuda'Atimizning Özini hem Rebbimiz Eysa bizning yolimizni

yéninglarga bashlighay; **12** emdi méhir-muhebbetimiz silerge tolgandek, Reb silerning bir-biringlarga we hemme ademlerge bolghan méhir-muhebbetlarni ashurup, toluq tashтурghay; **13** hem shundaq bolghanda, Rebbimiz Eysa Özining barliq muqaddes bendiliri bilen bille qaytip kelgende qelbinglar bizning Xuda'Atimiz aldid a pak-muqaddeslikte nuqsansiz bolushqa musthekminidul!

4 Axirida, i qérindashlar, biz Reb Eysada turup silerdin shuni ötünimiz hem jékileymizki, siler bizdin Xudani xursen qilishqa qandaq méngishinglar kéreklikini tapshuruwalghininglardek hem hazir shu boyiche méngiwatqininglardek, shundaq qilishinglar téximu éship tashqay. **2** Chünki siler bizning Reb Eysa arqiliq silerge néme emlerni tapilighanliqimizni bilisiler. **3** Chünki Xudaning iradisi shuki, pak-muqaddes qilinish, herqandaq buzuqchiliqtin saqlinish, **4** yani herbiringlar Xudani tonumaydighan taipilerdek shehwaniy heweslerge bérimley, belki qandaq qilip öz tékini bashqurup, uni pak-muqaddeslikte ar-nomus bilen saqlashni öginiwélishtur. **6** Bu jehetlerde héchkim öz qérindishining heqqige chang sélip, öz payda-menpeitini qoghlimisun; chünki biz ilgiri silerge chüshendürüp toluq agahlandurghinimizdek, barliq mushundaq ishlarda Reb Özi intiqam alghuchidur. **7** Chünki Xuda bizni napakliqqa emes, belki pak-muqaddeslikte yashashqa chaqirdi. **8** Shuning üçün bu [heqiqetni] ret qilghan adem, insaniy hoquqni emes, belki silerge Muqaddes Rohini ata qilghuchi Xudani ret qilghan bolidu. **9** Emdi qérindashliq méhir-muhebbetke kelsek, bu toghrisida silerge yézip oturishimizning hajiti yoq. Chünki Xuda Özi bir-biringlarga méhir-muhebbet körsitishni ögetmekte. **10** Chünki siler pütkül Makédoniye ölkisidiki hemme qérindashlarga shundaq qiliwatisiler; shundaq bolsimu, i qérindashlar, shundaq qilishqa bérilip téximu éship téshishinglarni, **11** shundaqla biz silerge tapilighinimizdek, tinch yürüşni, [bashqilarning ishlirigha] [arilashmay], öz ishinglar bilen bolup, ikki qolunglarga tayinip yashashni nishan qilip intilishinglarni ötünimiz. **12** Mana shundaq qilsanglar, sirttikiler aldida izzet-hörmetke sazawer bolup mangisiler we héchkimning qoligha béqinip qalmaysiler. **13** Lékin, ey qérindashlar, ümidsizlik ichide yashawatqan bashqa hemmisidek, [aranglardiki] [ölümde] uxlap qalghanlarga qayghurup hesret chekmeslikinglar üçün ularning hali toghruluq xewersiz qélishinglarni xalimaymiz. **14** Chünki biz Eysaning ölüp tirilgenlikige ishen'genikenmiz, [Eysa qayta kelginide], ölümde Uningda uxlap qalghanlarni Xuda Uning bilen bille élip kélidighanliqigha ishinimiz. **15** Chünki rebning söz-kalami boyiche silerge shuni éytimizki, Reb qayta kelgüche tirik qalghan bizler uning aldigha chiqishimiz jezmen ölümde uxlap qalghanlarningkidin awwal bolmaydu; **16** Chünki Reb qattiq bir nere tartip, bash perishtining awazi we Xudaning kanay sadasi ichide asmandin chüshidu we Mesihde bolup ölgenler awwal tirilidu; **17** andin tirik qalghan bizler ular bilen birge Reb bilen hawada körtüshüsh üçün, bulutlar arisigha élinip kötürülimiz; shuning bilen biz Reb bilen menggü birge bolimiz. **18** Shunga, bir-biringlarga bu sözler bilen righbetteselli béringlar.

5 Lékin i qérindashlar, silerge shu ishlarning waqitliri we zamanliri toghrisida yézishimning hajiti yoq. **2** Chünki özünglar obdan bilisiler, Rebning küni xuddi kéchide kirgen oghrining kélishige oxshash [tuyusqsiz] kélidu. **3** Emdi kishiler «[Dunya] tinch-aman boluwatidu» dep turghanda, xuddi hamilidar ayalning tolghiqi ushtumtut tutqinidek, halaket

ularning béshigha tuyusqsiz chüshidu; shuning bilen ular uningdin qéchip qutulalmaydu. **4** Lékin siler, i qérindashlar, qarangghuluqta turghuchilar emessiler; shuning bilen u kün silerni oghridek chöchütüp kelmeidu. **5** Chünki siler hemminglar yoruqluqning perzentliri, kündüzning perzentliridursiler; biz kéchige tewe yaqi qarangghuluqqa mensup emesimiz. **6** Shuning üçün bashqa hemmisidek uxlimayli, belki segek we salmaq bolayli. **7** Chünki uxlaydighanlar kéchisi uxlaydu, mest bolidighanlarnu kéchisi mest bolidu. **8** Biraq özimiz kündüzge mensup bolghandin kéyin, salmaq bolayli, kökrimizge étiaq we méhir-muhebbetni sawut qilip, béshimizgha nijatqa baghlan'ghan ümidni dubulgha qilip kiyiwalayli; **9** chünki Xuda bizni Öz ghezzipige uchritish üçün emes, belki Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq nijatqa érishtürtüsh üçün tallap békitken. **10** U biz üçün öldi — meqsiti, hayat qélip oyghaq tursaqmu yaqi [ölümde] uxligan bolsaqmu, bizning Uning bilen bille hayatta bolushimiz üçündür. **11** Shuning üçün, hazir qiliwatqininglarga oxshash, bir-biringlarni dawamlıq righbetlendürüp, bir-biringlarning [étiaqadini] qurunglar. **12** Emdi i qérindashlar, aranglarda japaliq ishlewatqan we Rebde silerge yétekchilik qilip, nesihat bériwatqanlarni qedirlishinglarni ötünimiz. **13** Bu xizmetliri üçün ularni chongqur hörmet we méhir-muhebbet bilen qedirlenglar. Bir-biringlar bilen inaq ötünglar. **14** Emma, i qérindashlar, silerdin shunimu ötünimizki, tertipsiz yürgenlerge nesihat béringlar, yüreksizlerni righbetlendürünglar, ajizlarga yar-yölek bolunglar we hemme ademe sewrichan bolunglar. **15** Héchqaysinglar yamanliqqa yamanliq qilmasliqqa köngül bölünglar, bir-biringlarga we barliq kishilerge hemishe yaxshiliq qilishqa intilinglar. **16** Herdaim shadlinglar. **17** Toxtimay dua qilinglar. **18** Herqandaq ishta teshekkür éytinglar. Chünki mana bular Xudaning Mesih Eysada silerge qaratqan iradisidur. **19** Rohning otini öchürmenglar. **20** Aranglarda peyghemberlerche yetküzülgén bésharetlik sözlerni kemsitmenglar; **21** hemme gepni tekshürüp ispatlap körünglar; durus bolsa uni ching tutup [qoldin bermenglar]. **22** Yamanliqning herqandaq sheklidin özünglarni yiraq tutunglar. **23** Xatirjemlikning Igisi bolghan Xuda Özi silerni özü-késil pak-muqaddes qilghay, Rebbimiz Eysa Mesih qayta kelgüche pütkül rohinglar, jéninglar we téninglarni eyibsi saqlighay. **24** Silerni Chaqirghuchi bolsa sadiq-wapadur, U uni jezmen ada qilmay qalmaydu. **25** Qérindashlar, biz üçün dua qilinglar. **26** Hemme qérindashlar bilen pak söyüşler bilen salamlishinglar. **27** Men Rebde silerge shuni jiddiy tapilaymenki, bu xetni [shu yerdiki] hemme muqaddes qérindashlarga oqup béringlar! **28** Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-sheppiti silerge yar bolghay!

Tésalonikaliqlarga 2

1 Menki Pawlus, Silas hemde Timotiydin Xuda'Atimiz we Rebbimiz Eysa Mesihde bolghan, Tésalonika shehridiki jamaetke salam. **2** Xuda'Atimiz we Reb Eysa Mesihstin silerge méhir-shepquw we xatirjemlik ata qilin'ghay! **3** Siler üçün Xudagha herdaim teshekkür éytishimizgha toghra kélidu (hemde shundaq qilish tolimu layiqtur), i qérindashlar, — chünki étiqadnglar küchlük ösmekte hemde bir-biringlarga bolghan méhir-muhabbitinglaru éship tashmaqta. **4** Shuning bilen biz özimiz silerning béshinglarga chüshken, shundaqla berdashliq bériwatqan barliq ziyankeshlik we japa-éghirchiliqlar ichide körsetken sewr-chidamliq we étiqadnglar üçün, Xudaning herqaysi jamaetleride silerdin pexirlinimiz; **5** bu ishlar Xudaning kélidighan adil hökümüne körsitidighan roshen bir alamettur we shundaqla, bu ishlar silerning Xudaning padishahliqigha layiq hésablinishinglar üçün bolidu; siler mana shu padishahliq üçün zulum-zexmet chékiwatisiler; **6** shundaq iken, silerge éghirchiliq salghuchilargha Xuda éghirchiliq salsa, hem shundaqla Reb Eysa qudretlik perishtiliri bilen ershtin qayta körün'gen chaghda, éghirchiliqqa uchrighan silerge biz bilen teng aramliq berse durus ish bolmamdu? **8** Shu chaghda U Xudani tonumaydighanlardin, shundaqla Rebbimiz Eysa Mesihning xush xewirige itaet qilmaydighanlardin yalqunluq ot bilen intiaqm alidu. **9** Bundaq kishiler Rebning huzuridin we küch-qudritining shan-sheripidin mehrum qilinip, menggülik halaket jazasini tartidu. **(aiónios g166)** **10** U waqitta U Özining barliq muqaddes bendiliride ulughlinip, shu künde barliq ishén'gerlerde (siler derweqe bizning guwahliqimizgha ishen'gendursiler) Özining karametlikini körsitip, medhiyilen'gili kélidu. **11** Shuning üçün, biz siler üçün daim shundaq dua qilimizki, silerni chaqirghan bizning Xudayimiz silerni Öz [ulugh] chaqiriwgha layiq hésablal, yaxshiliqqa intilgen barliq güzel meqsét-muddaliringlarni we étiqadnglardin chiqqan barliq xizmetliringlarni küch-qudriti bilen emelge ashurghay. **12** Shuning bilen, Xudayimizning we Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepquw arqiliq Rebbimiz Eysa Mesihning nami silerde shan-sherep bolup ulughlinidu we silermu Uningda shan-sherepke érishisiler.

2 I qérindashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning qayta kélishi, shundaqla bizning Uning bilen bir yerge jem qilinishimiz toghrisida silerdin shuni ötüntimizki, **2** Eger siler «melum rohtin kelgen wehiy»din bolsun, birsining söz-telimidin bolsun yaki «bizning namimizda» yézilghan melum xetlerdin bolsun «Rebning küni yétip keldi» dégen sözni anglisanglar, jiddiliship hoduqup ketmengenlar yaki dekke-dükke chüshmenglar! **3** Bu ishlarda herqandaq ademning herqandaq usul bilen silerni aldishigha yol qoymanglar; chünki awwal «[chong] yénish» bolup, andin «gunahiy adem», yeni «halaketke mehkm qilin'ghuchi adem» ashkarilanmighuche, ashu kün kelmeydu. **4** Shu adem xuda dep atalghan'gha yaki kishiler choqunidighan herqandaq nersilerge qarshi chiqip, özini hemmidin üstün qilib körsitidu; u shundaq qilib Xudaning ibadexanasida olturuwélip, özini Xuda dep körsitip jakerlaydu. **5** Men siler bilen bille bolghan waqtimda bularni silerge éytqanim ésinglarda bardu? **6** We uning belgilen'gen waqti-saiti kelmigüche ashkarilanmasliq üçün, némining uni tosüp turuwatqanliq silerge melum. **7** Chünki «qanunni yoqatquchi sirlük küch» alliqachan yoshurun heriket qilmaqta; lékin bu ishlarni hazirke tosüp kéliwatqan birsi bardur; **8** U otturidin chiqquche shundaq tosutiluq péti turidu; **8** andin ashu «qanunni yoqatquchi» ashkarilinidu; biraq Reb Eysa aghzidiki nepisi bilenla uni yutuwétidu, kelgen

chaghdiiki parlaq nuri bilen uni yoq qiliwétidu. **9** «Qanunni yoqatquchi»ning meydan'gha chiqishi Sheytanning pentliri bilen bolidu, u her túrlük küch-qudret, möjize we yalghan karametlerni körsitip, **10** halaketke yüzen'genlerni zaluridighan herxil qebih hiyle-mikirlerni ishlitidu. Ularning hadid aldida turuwatqanliqining sewbei ózlirini nijatqa yétekleydighan heqiqetni söymey, uninggha qelbidin orun bermeslikidindur. **11** Shu sewebtin, Xuda ulargha yalghanchiliqqa ishensun dep heqiqettni chetnitidighan bir küch ewetidu. **12** Netijide, heqiqetke ishenmey, belki qebihlikni xursenlik dep bilgenlerning hemmisi jazagha mehkm qilinidu. **13** Lékin, ey, Reb söygen qérindashlar, biz siler üçün herdaim Xudagha teshekkür éytishimizgha toghra kéliduki, Xuda Rohning wasitisinde pak-muqaddes qilinishinglar we heqiqetke ishinishinglar arqiliq silerni nijatqa érishishke muqaddemda talliwaldi. **14** U biz yetküzgen xush xewer arqiliq silerni shu nijatqa, yeni Rebbimiz Eysa Mesihning shan-sheripige érishishke chaqirdi. **15** Shuning üçün, ey qérindashlar, tapan tirep turunglar, biz silerge éghizche yaki xet arqiliq yetküzgen telimni ching tutunglar! **16** Emdi Rebbimiz Eysa Mesihning Özi we bizni söygen, méhir-shepquw bilen menggülik righbet-teselli hem güzel ümid ata qilghan Xuda'Atimiz **(aiónios g166)** **17** qelbinglarni righbetlendirgey hemde silerni herbir güzel ish qilishta, herbir yaxshi sözlerni yetküzüshte küclendürgey!

3 Axirida, i qérindashlar, biz üçün dua qilinglarki, Rebning sözi xuddi silerge yetken chaghdikige oxshash, [herqandaq yerde] téz tarqalsun we shan-shereplik dep ulughlansun; **2** shuningdek bizning qebih we rezil ademlerdin qutulushimiz üçünmu dua qilinglar. Chünki hemmila adem ishench-étiqadliq boluwermeydu. **3** Emma Reb Özi ishenchliktur; U silerni mustehkem qilidu hem rezil bolghuchidin saqlaydu. **4** Emma Rebde, silerge tapilghinimizni qiliwatisiler, shundaqla dawamliq qiliwéridu, dep xatirjemiz. **5** Emdi Reb qelbinglarni Xudaning méhir-muhabbitige hem Mesihning sewr-chidamliqigha chömkeshke yéteklige. **6** Emdi qérindashlar, Rebbimiz Eysa Mesihning namida shuni tapilaymizki, bizdin alghan telimlerge riaye qilmay, tertipsiz yürgenlerdin özünglarni néri tutunglar. **7** Bizdin qandaq ülge élishinglar kéreklikini özünglar bilisiler; chünki biz siler bilen bille bolghanda tertipsiz yürmigeniduq. **8** Héchkimning néhini bikargha yémeyttuq; belki biz héchqaysinglarga éghirimizni salmasliq üçün, kéché-kündüzlep tiriship-tirmiship japaliq ishleyttuq. **9** Bundaq qilishimiz, silerdin yarem kütüshke heqliq bolmighanliqimizdin emes, belki özimizni silerge bizdin yaxshi ülge qaldurup, silerning bizge egishishinglar üçün idi. **10** Chünki biz silerning yéninglarda bolghinimizda silerge: «Birsi ishlimeymen dése, u yémisun!» dep tapilghaniduq. **11** Chünki biz aranglarda bezilerning tertipsiz laghaylap, héch ishlimey bashqilarning ishliirigha ariliship yüridighanliqini angliduq. **12** Biz mushundaqlargha Reb Eysa Mesihde shundaq buyruymiz we ulardin ötüñüp soraymizki, tinch yashap, emgiknglar bilen öz néninglarni téyip yenglar. **13** Lékin siler, i qérindashlar, yaxshi ishlarni qilishtin érinmenglar. **14** Emma eger ushbu xétimizdiki sözlerge itaet qilmaydighan birsi bolsa, uningdin hezer eyelnglar we uni xijaletke qaldurush üçün uning bilen bardi-keldi qilmanglar. **15** Biraq, uni düshmen qatarida körmey, eksiche uninggha bir qérindash süpitide nesihet qilinglar. **16** Xatirjemlik Igisi bolghan Reb her waqit her yolda shexsen silerge xatirjemlik ata qilghay. Reb hemminglar bilen bille bolghay! **17** Menki Pawlus bu axirqi salimimni öz qolum bilen yazdim; bu, méning hemme xetlirimning öziye xas belgisidir.

Mana bu méning öz qelimimdur. **18** Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqiti hemminglarga yar bolghay!

Timotiygha 1

1 Qutquzghuchimiz Xudaning we ümidimiz Mesih Eysaning emri bilen Eysa Mesihning rosuli qilip teyinlen'gen menki Pawlustin **2** étiqad yolidiki özümning sadiq oghlum bolghan Timotiygha salam. Xuda'Atimiz we Rebbimiz Mesih Eysadin sanga méhir-shepqaet, rehimdillik we xatirjemlik bolghay!**3** Makédoniyé ölkisige barghanda, sendin ötün'ginimdek [shuni yene ötünimengi], [shu yerdiki] bezni kishilerge bid'et telimlerni ögetmenglar dep tapilishig üçün sen dawamlıq Efesus shehiride qalghin; **4** ularning epsaniler we ayighi yoq nesebnamilerge bend bolmasliqini tapilighin; bular Xudaning étiqad qariligha emelge ashurulidighan Öz öyige bolghan pilanini ilgiri sürmeydu, belki peqet bimene talash-tartishlarni keltürüp chiqiridu, xalas. **5** Emdilikte bizge tapılan'ghan telimning muddiasi sap qelb, pak wıjdan we saxtiliqsiz étiqadtin kélip chiqidighan méhir-muhebbettin ibarettur. **6** Bu ishlarda bezi kishiler chetnep, bimene geplerni qilishqa burulup ketti. **7** Ularning Tewrat qanunining ölimasi bolghusi bar; biraq ular özlirining néme dewatqanliqini yaki özlirining heded qeyt qiliwatqan sözlirining néme ikenlikini chüshenmeydu. **8** Emdi bizge melumki, eger kishiler Tewrat qanunini eyni muddiasida qollansa, u paydiliqtur. **9** Chünki biz yene shuni bilimizki, Tewrat qanuni heqqaniy ademler üçün tüzülgen emes, belki qanun'gha xilapliq qilghuchilar we boyni qattiqlar üçün, ixlassizlar we gunahkarlar üçün, iplaslar we kupurluq qilghuchilar üçün, atisini öltürgüchiler we anisini öltürgüchiler üçün, qatillar, **10** buzuqluq qilghuchilar, becheshimdar, ademlerni qulluqqa bulighuchilar, yalghanchilar, qesemxorlar üçün we yaki saghlam telimlerde zit bolghan bashqa herqandaq qilmishlarda bolghanlar üçün tüzülgen. **11** Bu telimler teshekkür-mubarekke layıq Bolghuchi Xudaning manga amanet qilghan shan-sheripini ayan qilghan xush xewerge asalan'ghan. **12** Manga küch-qudret bergen, méni ishenchlik dep qarap, Öz xizmitige teyinligen Rebbimiz Mesih Eysagha teshekkür éytimenki, **13** U méni teyinlidil! — burun kupurluq we ziyankeshlik qilghuchi, zalim bir adem bolsammu, manga rehim körsitildi; chünki men bu ishlarni nadanliq we étiqadsizliqtin qilghanidim. **14** Halbuki, Rebbimizning manga körsetken méhir-shepqaeti ziyadiliship, Mesih Eysada bolghan étiqad we méhir-muhebbet wujudumgha élip kirilishi bilen éship tashti. **16** Mushu söz ishenchlik we her adem uni qobul qilishi téghisliktur — «Mesih Eysa gunahkarlarni qutquzush üçün dunyagha keldil!». Men gunahkarlar ichidiki eng esheddiyisidurmen! Lékin del shu sewebtin Mesih Eysaning eng esheddiy gunahkar bolghan méni, kéyin Özige étiqad qilip, menggülik hayatqa érishidighanlarga misal qilip mende Özining barlıq sewr-taqitini ayan qilishi üçün, manga rehim-shepqaet körsitilgendur. (aiōnios q166) **17** Emdi menggülik Padishahqa, yeni ölmeydighan we köz bilen körgili bolmaydighan, birdinbir Xudagha ebedil'ebedigiche hörmet-izzet we shan-sherep bolghay! Amin! (aiōn q165) **18** Ey, oghlum Timotiy, burun sen toghruluq éytilghan bésharetlik wehiylerge asasen bu buyruqni sanga tapshurimen. Bu wehiylerni qoral qilip, étiqadta we pak wıjdaningda ching turup, güzel urush qilghaysen. Beziler wıjdanida pak turushtin chetnep ketti, netijide ularning étiqadi xuddi xada tasdaq urulup gherq bolghan kémidék weyran boldi. **20** Xuménús we Iskenderler mana shundaq kishileringindur. Ularni kupurluq qilmasliqini ögensun dep, Sheytanning ilkiğe tapshurdum.

2 Men hemmidin awwal, [étiqadchilargha] pütkül insanlar üçün Xudadin tilekler tilishini, dua-tilawet qilishini, bashqilar üçün murajiet qilishini we teshekkürler éytishini, **2** bolupmu padishahlar we barlıq emeldarlar üçün dua-tilawet qilishini jákileymen. Shundaq qilghanda, biz toluq ixlasmenlik we salmaqliq bilen tinch we aman-ésen hayat kechüreyleymiz. **3** Bundaq dua-tilawet qilish güzel ishtur, Qutquzghuchimiz Xudani xursen qilidu. **4** Chünki U pütkül insanning qutquzulushi we ularning heqiqetini tonup yétishini xalaydu. **5** Chünki birla Xuda bardur, Xuda bilen insanlar arisida bir kélishitürgüchimu bar, U bolsimu Öz insani bolup kelgen Mesih Eysadur. **6** U barlıq insanlarni hör qilish üçün Özini qurban qilip bedel töldi; shundaq qilip békitilgen waqıt-saitide Xudaning nijatigha guwahliq bérildi. **7** Men bu guwahliqni yetküüzish üçün jakarchi we rosul bolushqa teyinlinip (méning bu sözlirimning hemmisi rast, men yalghan gep qilmidim), yat elliklerge étiqad we heqiqet yolida ögetküchi bolup tiklendim. **8** Shunga, men shuni xalaymenki, erler qeyerde bolsun, duagha jem bolghanda ghezepsiz we detalashsiz halda, halal emellik qollirini köttürüp dua qilsun. **9** Oxshash yolda ayallarmu muwapiq kiyinip, özlirini ar-nomus we salmaqliq bilen perdez qilsun. Ularning özlirini perdezlash, chachlirini alahide yasash we altun, ünche-merwayit we ésil qimmat kiyim-kéchekler bilen emes, **10** belki güzel emelliri bilen perdezlishini xalaymen. Bu, Xuda yolida teqwadur bolay dégen ayallargha yarishidu. **11** [Jamaet sorunlirida], ayallar tinch olturup, toluq itaetmenlik bilen telim alsun. **12** Lékin ayallarning erlerge telim bérishi yaki ular üstidin höküm sürüşhige yol qoymaymen. Eksiche, ular tinch bolsun. **13** Chünki awwal Adem'ata, kéyin Hawa'ana yaratilghan. **14** Awwal aldiniq azdurulghanmu Adem'ata emes, belki [Hawa'ana] idi. U tolimu aldan'ghanliqidin ularning itaetsizlikige chüshüp qalghanidi. **15** Lékin ayallar étiqadta, méhir-muhebbet we pak-muqeddeslikte salmaqliq bilen turidighanla bolsa, ular tughutta saq-salamet qutulidu.

3 «Eger birsi jamaetke yétekchi bolushqa intilse, u güzel bir wezipini arzu qilghan bolidu» dégen bu söz heqtur. **2** Emdi yétekchi bolsa eyibisz, bir xotunluq, salmaq, pemlik, edeplik, méhmandost, Xuda toghrisida telim béreleydighan bolushi, **3** shundaqla haraqkesh we zorawan bolmasliq, mulayim bolushi, sepra, nepسانيyetchi bolmasliq, **4** ez ailisini yaxshi bashquralaydighan bolushi, tolimu salapatlik bilen perzentlirini ata-anisigha boysunidighan qilip terbiyilileydighan kishi bolushi kérek. **5** Chünki birsi öz ailisini bashqurushni bilmise, u Xudaning jamaatidin qandaqmu xewer alalisun? **6** [Yétekchi] yéngi étiqadchilardin bolmisun; undaq bolsa, u tekebburluship kétishi mumkin, shuningdek Sheytanning eybigé kirip, u uchrighan höküme chüshidu. **7** U [jamaetning] sirtidikiler teripidinmu obdan teriplinidighan bolushi kérek; shundaq bolghanda, u bashqilarning qarilishigha uchrımaydu, Sheytanning qiltiqigha chüshmeydu. **8** Xuddi [yétekchilerge] oxshash, jamaetning xizmetkarlırimu salmaq, ikki ilge gep qilmaydighan, haraq-sharabqa bérilmeydighan, nepسانيyetchi bolmighan kishilerdin bolushi, **9** pak wıjdanı bilen étiqadning sirini ching tutidighan bolushi lazim. **10** Bundaq ademlernimu aldi bilen sinap körtüp, eyib terepliri bolmisa, andin xizmet wezipisige qoyushqa bolidu. **11** Shuningdek, bu xizmetkarlarning ayallirimu temkin, pitne-pasat qilmaydighan, salmaq we herqandaq ishta ishenchlik bolghanlardin bolushi lazim. **12** Xizmetkarlar bir xotunluq, öz perzentliri we ailisini yaxshi bashquridighan kishilerdin bolsun. **13** Xizmetkarning wezipisini obdan orun'ghanlar özi üçün yaxshi nam-ataqqa sazawer

bolidu we Mesih Eysada bolghan étiqadta zor jür'et-ishenchke érishidu. **14** Men gerche pat arida yéninggha yétip bérishni arzu qilsammu, yenila bu xetni yazdim; **15** Mubada men hayal bolup qalsam, xettin Xudaning ailisi arisida özüngni qandaq tutush kéreklikini bilisen. Bu aile bolsa tirik Xudaning jamaiti, heqiqetning tüwrüki we teglikidir. **16** Hemmeylen étirap qilmay turalmayduki, ixlasmenlikning siri büyüktür: — «Özi insan ténide ayan boldi, Roh Uning heqqaniyiliqini ispatlidi, Perishtilerge u köründi, Uning xewiri pütkül ellerge jakarlandi, Jahanda Uninggha iman keltürüldi, U shan-sherep ichide ershke kötürüldi».

4 Emdi Roh shuni alahide éytiduki, axir zamanlarda beziler étiqadtin yénip, aldanchi rohlargha we jinlarning telimlirige bérilip egishidu. **2** Bundaq [telim bergüchiler] saxtiliqta yalghanchiliq qilip, xuddi daghmallap köydürüwetkendek öz wijdanini yoqitip qoyghan; **3** ular nikahlinishni we bezi yémekliklerni istémal qilishni men'i qilidu. Emma [ular meni qilidighan] yémekliklerni Xuda Özige étiqad qilghan hem heqiqetni bilgenlerning teshekkür éytip qobul qilishi üçün yaratqanidi. **4** Chünki Xuda yaratqan hemme nerse yaxshidur, ular teshekkür bilen qobul qilinsa, ularning héchqaysisini cheklep ret qilishqa bolmaydu. **5** Chünki ular Xudaning söz-kalame we insanlarning duasi bilen halal qilinidu. **6** Bu nesihetlerni qérindashlarning semige salsang, Mesih Eysaning yaxshi xizmetkari bolghan bolisen. Shundaqla, özüngning estayidil egeshken étiqadniki we saghlam telimlardiki sözler bilen quwwetlendirülgénlik ayan bolidu. **7** Emma ixlassizlarning we momaylarning epsanilirini chetke qéqip, özüngni ixlasmenlik yolida chénigturup yétishtürgin. **8** Chünki «Bedenni chénigturushning azraq paydisi bar, lékin ixlasmenlikte intilishning hertereplik paydisi bar; u hazirqi we kelgüsi hayat üçün bext élip kéliidu» **9** — bu söz heqtur we uni qobul qilishqa pütünley erziydu. **10** Emeliyette biz buning üçün japaliq ejir singdürüwatimiz we xar qiliniwatimiz. Chünki ümidimizni pütkül insanlarning, bolupmu étiqad qilghuchilarning Qutquzghuchisi — menggü hayat Xudagha baghliidu. **11** Bu ishlarni [jamaetke] toxtimay tapilighin we ögetkin. **12** Héchkimning séning yashliqinggha sel qarishigha yul qoyma; belki sözliringde, emelliringde, méhir-muhebbet, étiqad we pakliqta étiqadchilargha nemune bol. **13** Men yéninggha barghuche, özüngni jamaetke [muqeddes yazmilarni] oqup bérish, jékilesh we telim bérishke béghishlighin. **14** [Jamaitingning] aqsqaqalliri qollirini uchanggha qoyghanda, [Xudaning] wehiyisi arqiliq sanga ata qilinishi bilen sende bolghan iltipatqa biperwaliq qilma. **15** Bu ishlargha bérilip, özüngni ulargha toluq atighin. Shuning bilen séning algha basqanliqing hemmeylen'ge ayan bolidu. **16** Özüngge we bergen teliminge izchil köngül qoyghin. Chünki shundaq qilghanda özüngnimu we sanga qulaq salghanlarnimu qutquzisen.

5 Yashan'ghan erlerni eyibligende qattiq sözlimigin, belki ulargha atang süpitide nesihet bergin. Shuningdek, yigitlerge qérindashliring süpitide sözligin. **2** Yashan'ghan ayallargha anang süpitide, yash ayallargha acha-singilliring süpitide her ishta pak qelb bilen muamile qilghin. **3** Heqiqiy tul ayallarni hörmetlep, ularning halidin xewer al. **4** Lékin, tul ayallarning perzentliri yaki newriliri bolsa, ular aldi bilen öz ailisige nisbeten ixlasmenlikni öginip, öz ata-anisining ejrini yandursun; chünki bu ish Xudani xursen qilidu. **5** Emdi heqiqiy tul ötüwatqan, yalghuz qalghan ayallar bolsa, ümidini Xudagha baghliqan bolup, kéche-kündüz dua-tilawette bolidu.

6 Lékin huzur-halawetke bérilgen tul xotun hayat bolsimu, ölgen'ge barawerdur. **7** Emdi bashqilar teripidin eyiblinidighan ehwalgha chüshüp qalmasliq üçün sen ulargha bu ishlarni jékilep tapilighin. **8** Lékin birsi öz tughqanliridin, bolupmu öz ailisidikilerdin xewer almisa, u étiqadtin tan'ghan dep qarilip, kapirlardin better bolidu. **9** Tul ayal tizimgha élnisa, yéshi atmishtin töwen bolmasliq, birla erning ayali bolghan bolushi kérek, **10** yene güzel emelliri bilen teriplen'gen bolushi, balilirini yaxshi terbiyilep chong qilghan, musapirlargha méhmandostluq körseten, muqeddes bendilerning putlirini yuyup qoyghan, qiyinchiliqta qalghanlargha yardem qolini uzartqan, özini herxil xeyr-saxawet ishlirigha béghishlighanlar bolushi kérek. **11** Lékin yash tul ayallarni [tizimlikke] kirgüzme. Chünki ularning ishq hewesliri qozghilip Mesihdin ténip, qayta nikahlinishni arzu qilidu; **12** shuning bilen, ular deslep bergen wedisige xilapliq qilish seweblik eyiblik bolidu. **13** Uning üstige ular hurunluqni adet qiliwélip, öymu-öy doqurup yürüshni öginidu; shundaqla hurun bolupla qalmay, gheywet qilip, bashqilarning ishlirigha chépilghaq bolup nalayiq ishlargha walaqlaydighanlardin bolup qélishi mumkin. **14** Shuning üçün, bundaq yash tul ayallarning nikahlinip, perzent körüp, öy ishliri bilen shughullinishini xalaymen. Shundaq qilghanda, bizge qarshi turghuchigha bizni herqandaq eyiblep-haqaretlesh pursiti chiqmaydu. **15** Chünki shundaq bezi tul ayallar aliqachan étiqadtin ténip Sheytanning keynige kirip ketti. **16** Eger étiqadi bar bir er yaki ayal kishining tul qalghan tughqanliri bolsa, u özi ulargha yardem bersun, yüki jamaetke chüshmisun. Shundaq bolghanda, jamaet heqiqiy ige-chaqisiz tul ayallargha yardem qilalaydu. **17** Jamaetni yaxshi yétekleydighan aqsqaqallar, bolupmu Xudaning söz-kalamini yetküzüsh we telim bérishte ejir singdürgenler ikki hesse hörmetke sazawer qilinsun. **18** Chünki muqeddes yazmilarda: «Xaman tepken öküzning aghzini boghma» we: «Medikar öz heqqini élishqa heqliqtur» déyilgen. **19** Ikki yaki üçni guwahchi hazir bolmighuche, aqsqaqal üstidin qilin'ghan ernizni qobul qilma. **20** Eger [aqsqaqalardin] birsi gunah sadir qilghan bolsa, bashqilarningmu buningdin ibret élip qorqushi üçün, jamaet aldida tenbih bérup eyibligin. **21** Xudaning, Mesih Eysaning we Xuda tallighan perishtilerning aldida shuni sanga agah qilip tapilaymenki, sen bu emrlerge héch ayrimichilik qilmay, héchqandaq ishta bir terepke yan basmay qet'iy emel qilghin. **22** Birawning uchisigha qolungni qoyushqa aldirap ketme; bashqilarning gunahlirigha shérik bolma. Özüngni pak tutqin **23** (ashqazining yaxshi bolmighanliq, shundaqla sen daim aghriydighan bolghachqa, sula ichiwermey, bir'az sharabmu ichip bergin). **24** Bezi kishilerning gunahliri burunla éniq, shundaqla soraq künigiche saqlinidu; lékin bezilerningki ularning keynidin egiship baridu, kéyin ashkare bolidu. **25** Xuddi shuninggha oxshash, bezi kishilerning güzel emellirini asanla körtüwalghili bolidu; hazir ashkara bolmisa kéyin ashkarilanmay qalmaydu.

6 Qulluq boyunturuq astida bolghanlarning hemmisi öz xojayinlirini her terepte hörmetlisun. Shundaq qilghanda, Xudaning nami we Uning telimining haqaretke uchrishidin saqlan'ghili bolidu. **2** Xojayinliri étiqadchi bolsa, qulliri: «Biz hemmimiz oxshashla qérindashlarghu» dep, ulargha hörmetsizlik qilmisun. Eksiche, ulargha téximu estayidil xizmet qilsun. Chünki ularning yaxshi xizmitidin behrimen bolidighanlar del sadiq étiqadchilar hem söyümlük bendilerdur. Sen bu telimlerni ögetkin we jékiligin. **3** Oxshimighan telimlerni terghib qilghan we saghlam sözlerni (yeni Rebbimiz Eysa Mesihning heq sözlirini), shundaqla ixlasmenlikke

yétekleydighan telimni qobul qilmighan kishi bolsa, **4** undaqlar deweqe körenglep ketken, héchnéme chüshenmeydighan kishilerdindur. Ular niza-munazire peyda qilishqa we gep talishishqa hérismen; bundaq ishlardin hesetxorluq, jédel-majira, töhmet, rezil gumanxorluq hasil bolidu, **5** hemde niyiti chirikleshken, heqiqettin mehrum bolghan kishiler arisida daimliq sürkilish keltürüp chiqiridu. Bundaq kishiler ixlasmenlikni payda-tapawetning bir yoli dep qaraydu. **6** Derweqe, [Xudagha] ixlasmen we razimen bolush ghayet zor paydidur. **7** Chünki biz bu dunyagha héchnéme élip kelmiduq, shuningdek uningdin héchnéminimu élip kételmeymiz. **8** Shunga, yémek-ichmek we kiyim-kéchik yéterlik bolsila bulardin qanaet qilimiz. **9** Lékin bay bolushni oylaydighanlar bolsa haman azdurulushlarga uchrup, tuzaqqa we shundaqla insanlarni weyranchiliqqa we halaketke chöktüridighan nurghun exmiqane hem ziyarliq arzu-heweslerning ilkige téyilip kétidu. **10** Chünki pulpereslik herxil rezilliklerning yiltizidur. Beziler buninggha intilishi bilen étiqadtin chetnep, özlirini nurghun derd-qayghular bilen sanjidi. **11** Emma sen, ey Xudaning adimi, bundaq ishlardin yiraq qach; heqqaniyliq, ixlasmenlik, ishenchétiqad, méhir-muhebbet, sewr-taqet we mömin-mulayimliqni intilip qoghla. **12** Étiqadtiki güzel küreshte küchep küresh qil. Menggülik hayatni ching tutqin. Sen del buninggha chaqirilding hemde uning yolida nurghunlighan guwahchilar aldida bu étiqadning güzel shahitliqini qilding. **(aiōnios g166)** **13** Hemmige hayatliq bériwatqan Xudaning aldida, shundaqla Pontius Pilatus aldida güzel shahitliqni qilip guwahliq bergen Mesih Eysaning aldida sanga shuni tapilaymenki, **14** Rebbimiz Eysa Mesih qayta ayan bolghuche, [Xudaning] bu emrige héch qusursiz we daghsiz emel qilghin. **16** Uning ayan bolushini waqit-saiti kelgende birdinbir menggü ölmigüchi, insan yéqinlishalmaydighan nur ichide yashaydighan, héchkim körmigen we körelmeydighan mubarekleshke layiq bolghan birdinbir Hökümran, yeni padishahlarning Padishahi, reblarning Rebbi emelge ashuridu. Uninggha izzet-hörmet we ebedil'ebed küch-qudret bolghay, amin! **(aiōnios g166)** **17** Bu zamanda bay bolghanlarga meghrurlanmasliqni, tayan'ghusiz ötkünchi bayliqqa emes, belki biz behrimen bolushqa hemmini bizge séxiyliq bilen tolup tashqan halda teminligüchi Xudagha tayinip ümid baghlashni tapilighin; **(aiōn g165)** **18** ulargha yaxshi emellerni qilishqa [heqiqiy] bay bolunglar, xeyr-saxawetlik ishlarda merd, bashqilar bilen ortaq behrlinishke qoli ochuq bolunglar dep tapilighin. **19** Ular bundaq qilghanda, heqiqiy hayatni tutush üchün kélechekte özlirige puxta bir asas-ul bolidighan bir xezine topliyalaydu. **20** Ey Timotiy, sanga amanet qilin'ghan [heqiqetlerni] qoghda. Özüngni ixlassiz, quruq geplerdin hemde atalmish ilimning talash-tartishliridin néri tutqin. **21** Beziler mushundaq bimene [ilimge] égimen dep jarlap, étiqadtin chetnidi. Méhir-shepquet silerge yar bolghay!

Timotiygha 2

1 Mesih Eysada wede qilin'ghan hayatni élip bérish üçün, Xudaning iradisi bilen Eysa Mesihning rosuli bolghan menki Pawlustin söyümlük balam Timotiygha salam: Xuda'Atimizdin we Rebbimiz Mesih Eysadin sanga méhir-shepquqet, rehimdillik we xatirjemlik bolghay! **3** Men ata-bowilirimning izini bésip sap wijdanim bilen xizmitini qiliwatqan Xudagha teshekkür éytimen, chunki kéche-kündüz dualirimda séni toxtawsiz eslep turimen; **4** köz yashliringni esliginimde, shadliqqa chömsümü üçün sen bilen yene didarlishishqa qattiq telpünüp yürmehtimen; **5** chunki séningde bolghan saxtiliqsiz étiqad ésimdin chiqmaydu. Bu étiqad eng awwal momang Loista, andin anang Éwnikide bar bolghan, emdi hazir sendimu bar iken dep xatirjemdurmen. **6** Shuning üçün men shuni qaytidin sanga eslitimenki, qollirimni uchanggha qoyushum bilen sende bolghan, [Xuda] sanga teqdim qilghan iltipatni qaytidin yalqunlitip jari qilghin. **7** Chunki Xuda bizge qorqunchaqliqning rohini emes, belki bizge küch-qudretning, méhri-muhebbetning we salmaqliqning Rohini teqdim qildi. **8** Shunga Rebbimiz heqqidiki xewer-guwahliqtin, yaki Uning mehbusi bolghan mendin nomus qilma. Eksiche, Xudaning küch-qudriti bilen xush xewerni jakarlash yolidiki xarliq-musheqqetni öz Hesseng boyiche ortaq tartqin; **9** Xuda bizni öz emellirimizge asasen emes, belki öz muddisi we méhir-shepquqitige asasen qutquzup, pak-muqeddes chaqiriqi bilen chaqirdi; Uning bu méhir-shepquqiti hemme dewr-zamanlardin ilgirila Mesih Eysada bizge béghishlan'ghandur; **(aiónios g166)** **10** Lékin bu méhir-shepquqet Qutquzhuchimiz Eysa Mesihning kélishi bilen hazir ayan boldi; U ölümini bikar qilwétip, xush xewer arqiliq hayatliq we chirimasliqni yoruqluqta ayan qildi. **11** Men bolsam ellerge bu xush xewerning jakarchisi, rosuli we telim bergüchisi bolup teyinlen'gen. **12** Men shu sewebtin hazirqi bu xarliq-musheqqetlerni tartmaqtimen. Lékin buningdin nomus qilmaymen; chunki men kimge étiqad qilghanliqimni bilimen hemde Uning manga tapshurghan amanitini shu kün'giche saqliyalaydighanliqigha qadir ikenlikige ishendürüldüm. **13** Mendin anglighan saghlam telim sözlirining nemunilik bir üzündisini saqlap, Mesih Eysada bolghan muhebbet we étiqad bilen ching tutqin; **14** bizde makanlashqan Muqeddes Rohqa tayinip sanga tapshurulghan shu güzel amanetni saqla. **15** Sen bilgingindek, Asiya ölkisidiki [étiqadchilarning] hemmisi [dégüdek] mendin yüz öridi. Ularning arisida Figélus we Xérmogénésmu bar. **16** Reb Onésiforning ailisidikilirige rehimshepquqet körsetkey. Chunki u méning mehbus bolghanliqimdin héch nomus qilmay köp qétim méni yoqlap söyündürdi. **17** U Rim shehiringe kelginide méni tapquche köp izdep aware boluptu. **18** Reb shu künde uni Özidin rehimshepquqetke muyesser qilghay; Uning Efesus shehiringe manga körsetken xizmetlirining qanchilik ikenlikini obdan bilisen.

2 Shunga ey oghlum, sen Mesih Eysada bolghan méhirshepquqetke tayinip küchlik bol; **2** we sen köp guwahchilar aldidin mendin anglighanliringni hem ishenchlik hemde bashqilarghimu telim béreleydighan ademlerge amanet qilghin. **3** Eysa Mesihning yaxshi jengchisi bolush süpitide, xarliq-musheqqetni öz Hesseng boyiche ortaq tartqin. **4** Jengchi bolghan kishi özini eskerlikke tizimlighan serdarini razi qilish üçün adettiki turmush ishlirini öziye helek qilwalmasliq kérek. **5** Musabiqige qatnashqan tenheriketchimü musabiqe qaidilirige riaye qilmisa, ghelibe tajigha érishelmeydu. **6** Ejir singdürgen déhqan hosulidin birinchi bolup behrimen bolushi téghishliktur.

7 Bu sözlirim üstide yaxshi oyla, shuning bilen Reb sanga hemme ishta yorutidu. **8** Sen Dawutning nesli bolghan, ölümdin tirilgen Eysa Mesihni men yetküzüwatqan xush xewer boyiche ésingde ching tut. **9** Bu xush xewerni dep köp xarliq-musheqqet chékip, hetta jinayetchi hésablinip kishenlinip yatimen. Halbuki, Xudaning söz-kalami héch kishenlemeydu! **10** Emdi men del shu sewebtin, [Xuda] tallighan bendilerning Mesih Eysada bolghan nijatqa mengülik shan-sherep bilen érishishi üçün hemme ishqa berdashliq bérimen. **(aiónios g166)** **11** Töwendiki bu sözler ishenchliktur: — «Uning bilen bille ölgenkemiz, Uning bilen hayatta bille yashaymiz. **12** Qiyinchililargha berdashliq bersek, Uning bilen bille höküm sürimiz. Biz uningdin tansa, Umu bizdin tanidu. **13** Biz Uninggha sadaqetsizlik qilsaqmu, U yenila sadaqetliktur; Chunki U Özidin héch tanalmaydu». **14** Bu ishlarni dawamlıq [qérindashlarning] semige sélip, ularni Reb aldidin bimene sözler üstide talash-tartish qilmasliqni estaydilliq bilen agahlandurghin. Bundaq talash-tartishlarning héchqandaq paydisi bolmayla qalmay, belki anglighuchilarni nabut qilidu. **15** Usta tikimchi rextni toghra pichqandek heqiqet sözini durus chüshendürüp, özüngni Xuda aldidin testiqlan'ghudek, yerge qarap qalmaydighan mahir bir xizmetkar qilip körsitishke intilip köngül qoyghin; **16** lékin iplas, quruq geplerdin néri tur. Chunki bundaq geplerni qilghuchilar beribir téximu ixlassizliqqa chömüp kétidu. **17** Mushundaqlarning gepliri xuddi merezdek tézla yamrap kétidu. Ximénéyus we Filétoqlar mana shundaqlarning ichidiki ikkisidir; **18** ular heqiqettin chetnep, ölgenlerning tirilishi dégen bu ish alliqachan yüz bérp boldi, deydu, shundaqla bezilerning étiqadini ghulitidu. **19** Halbuki, Xudaning mezmüt uli ching turmaqta. Uning üstige möhür bilen: «Reb Özige tewe bolghanlarni tonuydu» we «Rebning mubarek namini lewzige alidighanlarning hemmisi rezilliktin qol üzsün» dep möhürlen'gendur. **20** Bay-bayashat ademning öyide peqet altun we kümüş qacha-quchilarla emes, yaghach, sapal qachilarmu bolidu. Qacha-quchilarning beziliri étiwarliridun, beziliri pes körüldü. **21** Eger bir kishi özini undaqlarning kiridin tazilap xaliy qilsa, u muqeddes qilin'ghan, xojayinimizgha yaraydighan qachidek, herqandaq güzel ishlargha teyyar bolidu. **22** Shunglashqa, yashliqning arzu-hewesliridin özüngni qachurghin, pak qelb bilen Rebe nida qilghuchi bilen bille heqqaniylik, ishench-étiqad, méhir-muhebbet we tinch-xatirjemlikni qoghlishep izde. **23** Lékin exmiqane, bilimsizlikdin chiqqan talash-tartishlarga arilishishni ret qil, chunki bundaq ishlarning jedel téryidighanliqini bilisen. **24** Emdilikte Rebnung quli jedelleshmesliki, belki hemme kishilerge mulayim-méhriban, telim bérishke mahir, serwetaqetlik bolushi kérek; **25** shuning bilen öz-özige qarshi bolghanlarga u Xuda belkim ulargha heqiqetni tonup yetishige towa qilidighan qelbni bérer dep, mömin-mulayimlik bilen ishenit qilsun; **26** bundaq bolghanda ular uyqusini échip, özlirini öz muddiasigha emel qilishqa tutqun qilghan Iblisning tuziqidin qutulalaydu.

3 Emma shunimu bilginki, axir zamanlarda éghir künlér bolidu. **2** U chahgdiki insanlar özünila oylaydighan, pulperes, menmenchi, hakawur, kupurluq qilidighan, ata-anisining sözini tingshimaydighan, tuzkor, iplas, **3** köyümsiz, kechürümsiz, töhmetxor, özini tutalmaydighan, wehshiy, xeyr-saxawetlikke düshmen, **4** satqun, telwe, shöhretperes, huzur-halawetni Xudadin yaxshi köridighan, **5** sirtqi qiyapette ixlasmén boluwélip, emeliyette ixlasménlikning qudrisini inkar qilidighan bolidu. Bundaqlardin yiraq tur. **6** Chunki ularning arisidiki beziler öymü-öy soqunup kirip, gunahlar bilen bézilghan, herxil

shehwet-heweslarning quli bolup qalghan nadan ayallarni azdurup özi-ge esir qildi. **7** Bunday ayallar daim telim alsimu, hergiz heqiqetni tonup yételmeydu. **8** Emdi Yannis bilen Yambris Musa peyghemberge qandaq qarshi chiqqan bolsa, bu [azdurghuchilarnu] heqiqetke shundaq qarshi chiqidu. Ular zéhin-köngülliri chirigen, étiqad jehette dashlaq dep ispatlan'ghan kishilerdur. **9** Lékin emdi ular bu yolda algha ilgiriyelmeydu; chünki [Yannis bilen Yambris]ning hamaqetliki ochuq körün'gendek, bularningmu hemmige körünidu. **10** Lékin sen bolsang méning telimim, yürüsh-turushum, meqset-iradilirim, ishench-étiqadim, sewr-taqitim, méhir-muhebbitim, chidamliqim, men uchrighan ziyankeshlikler we azab-oqubetlerge, jümlidin Antakya, Koniya we Listra sheherliride yüz bergenlerge tolimu köngül bölüp kelding, shundaqla men berdashliq bergen shunche ziyankeshliklerdin toluq xewiring bar; Reb ularning hemmisidin méni qutquzdi. **12** Derweqe, Mesih Eysada ixlasmen hayat kechürüshke irade tikligenlarning hemmisi ziyankeshlikke uchraydu. **13** Lékin rezil ademler we ézitqu-kazzaplar beribir bashqilarnimu aldap, özimu aldinin, barghanséri esebiylishidu. **14** Lékin sen bolsang, ögen'gen we toluq ishendürülgen heqiqetlerde ching tur; chünki bularni kimdin ögen'genlikingni bilisen, **15** hemde baliliq chaghliringdin tartipla muqeddes yazmilarni bilip kelding; bularning sanga Mesih Eysagha baghlan'ghan étiqad arqiliq bolghan nijat toghruluq séni dana qilalaydighanliqini bilisen. **16** Pütkül muqeddes yazmilarning hemmisi Xudaning Rohining yolyoruk-ilhami bilen yézilghan bolup, u telim bérish, tenbih bérish, xataliqlarni tüzitish we kishilerni heqqaniyet yoligha bashlashqa paydiliqtur. **17** Bular arqiliq Xudaning adimi toluq qorallinip, barliq yaxshi emellerni qilishqa teyyar bolalaydu.

4 Men Xuda hemde tirikler bilen ölüklerni soraq qilishqa teyyar turidighan Mesih Eysaning aldida, shundaqla Uning qayta ayan bolushi we Uning Öz padishahliqi bilen sanga shundaq agah qilib tapilaymenki, **2** [Xudaning] söz-kalamini jakarla; waqit-purset yar bersun-bermisun, uninggha jiddiy qara. Toluq sewr-taqet we telim-eqide bilen nesihet qilghin, tenbih bergin, righbetlendürgin. **3** Chünki shundaq bir zaman kéliduki, insanlar saghlam telimni anglashqa chidimay, belki qulaqlirigha xush yaqidighan sözlerni anglash üçün etrapigha öz shehwet-heweslirige uyghun telim bergüchilerni toplaydu. **4** Ular heqiqetke qulaq salmay, epanilerni tingshashqa burmilinip kétidu. **5** Lékin sen herqandaq ehwalda oyghaq tur, xarliq-musheqqetlerge berdashliq ber, xush xewerchinging wezipisini orunda, tapshurulghan xizmitingni her tereptin toluq ada qilghin. **6** Chünki özümge kelsem, jénim qurbanliqning «sharab hediye»sidek tökülidighan waqti yétip keldi, méning bu dunyadin kétish waqtimmu yéqinlashti. **7** Güzel küreshni men qilib boldum, yügürüsh musabiqisining menzilini bésip boldum, birdinbir étiqadni ching saqlap keldim. **8** Hazir heqqaniylikning [ghelibe] taji men üçün saqlinip turmaqta. Uni, heqqaniy soraqchi bolghan Reb shu künide manga, shundaqla yalghuz mangila emes, Uning kélip ayan bolushigha telpünüp turghanlarning hemmisige in'am qilib kiygüzidu. **9** Imkaniyetning bariche yénimgha tézdin yétip kel. **10** Chünki Démas bu hazirqi dunyani tama qilghanliqi üçün méni tashlap Tésalonika shehirige ketti. Kriskis Galatiya ölkisige, Titus Dalmatiya ölkisige ketti. **(aiōn q165)** **11** Yénimda yalghuz Luqa qaldi. Markusni özüng bilen birge élip kel, chünki u xizmetlirimde manga köp esqatidu. **12** Tikikusni bolsa Efesus shehirige ewetiwettim. **13** Kélishingde Troas shehiride Karpusning yénigha qaldurup qoyghan yépincham bilen kitablarni, bolupmu

oram tére yazmilarni bille alghach kelgin. **14** Misker Iskender manga tola eskilik qildi. Reb uninggha qilmishlirigha layiq yandurmay qalmaydu. **15** Sen hem uningdin hoshiyar bol; chünki u biz yetküzgen sözlirimizge qattiq qarshiliq körsetti. **16** Tunji qétimliq soraqta méning aqlinishingha yardem qilidighan héchkim chiqmadi, hemmisi méni tashlap ketti. Bu ish ulargha héسابlanmighay! **17** Lékin Reb méning bilen bille turup, men arqiliq Injil jakari toluq qilinip, bu yerdiki barliq yat elliklerdin bolghanlarning anglishi üçün méni küchlendürdi; shuning bilen men shirning aghzidin qutquziwélindim. **18** Reb méni barliq rezil ishtin qutquzup, ershtiki padishahliqigha saq yetküzidu! Shan-sherep Uninggha ebedil'ebedgiche mensup bolghay! Amin! **(aiōn q165)** **19** Priska bilen Akwilagha we Onésiforming ailisidikilergé mendin salam éyt. **20** Érastus Korint shehiride qaldi. Lékin Trofimus késel bolup qalghanliqtin, uni Milétus shehiride qaldurup qoydum. **21** Qish chüshüp ketküche imkaniyetning bariche bu yerge kelgin. Yubulus, Pudis, Linos, Klawdiya we barliq qérindashlardin sanga salam. **22** Reb Eysa Mesih rohing bilen bille bolghay! Méhir-shepset siler bilen bille bolghay!

Titusqa

1 Xudaning tallighanlirigha amanet bolghan étiqad we ixlasmenlikke élip baridighan heqiqetning bildürülüşü üçün, Eysa Mesihning rosuli qilip teyinlen'gen, Xudaning quli bolghan menki Pawlustin sanga salam — **2** (bu étiqad we heqiqet menggülik hayatqa baghlan'ghan ümidni élip kélidu; bu menggülik hayatni mutleq yalghan éytmaydighan Xuda hemme dewr-zamanlardin ilgirila weden qilghanidi; (aiōnios q166) **3** lékin [hazir] wedising waqti kélip Qutquzhuchimiz Xuda buning kalam-xewirini Öz emri bilen manga tapshurghan jakar arqiliq ashkarilidi) **4** — ortaq étiqadimizda öz oghlum bolghan Titusqa salam! Xuda'Atimiz we nijatkarimiz Mesih Eysadin sanga méhirshepset we xatirjemlik bolghay! **5** Séni Krét arilida qaldurushitki seweb, orundilip bolmighan ishlarni bir terep qilishing üçün we her sheherde sanga tapilighinimdek jamaetke aqsqaqallarni teyinlishing üçün idi. **6** Aqsqaqalliqqa teyinlinidighan kishi eyibsiz bolushi, bir ayalliq, perzentliri bolsa étiqad qilghuchi bolushi we ishlirida shallaqliq qilidighan yaki [ata-anisigha] boysunmaydighan eyibliri bolmighan bolushi kérek. **7** Chünki jamaetning yétekchisi Xudaning [ailisige] ghojidar bolush süpitide, eyibsiz bolushi kérek; bashbashtaq emes, térikkek emes, haraq-sharabqa bérilgen emes, zorawan emes, nepسانيyetchi emes, **8** belki méhmandost, saxawetlik, yaxshiligni sóyidighan, salmaq, adil, ixlasmen we özini tutuwalghan bolushi lazim. **9** U yene saghlam telim bilen righbet-teselli bérish üçün we qarshi chiqquchilargha reddiye bérish üçün, tapshurulghan telimdiki ishenchlik kalam-sözde ching turushi kérek. **10** Chünki hazir bimine söz qilidighan, kishilerning könglini owlap ézitquluq qilidighan, öz béshimchilik qilidighan köpligen kishiler bar, bolupmu xetniliklerdin chiqqanlar bar. **11** Ularning aghzini étish kérek; chünki ular haram dunyani dep ógitishke téghishlik bolmighan telimlerni ógitip, hetta pütün aililerni nabut qilmaqta. **12** Shulardin biri, yeni [Krét arilikikilerning] özining bir peyghembiri: «Krétlar hemishe yalghan sözleydighanlar, wehshiy haywanlar we hurun toymaslardur» dégen. **13** Bu guwahliq heqiqettur; shunga ularning étiqadta saghlam turushi üçün, shundaqla Yehudiy epsanilerge we heqiqettin chetnigenler toquwalghan insaniy qaide-belgilimilerge qulaq salmasliqi üçün ularni qattiq eyiblep agahlandurghin. **15** Pak kishiler üçün hemme nerse pak; lékin bulghan'ghan napaklar we étiqadsizlar üçün héchqandaq nerse pak emestur. Chünki ularning oy-pikrlirimu, wijdanimu bulghinip ketken. **16** Ular Xudani tonuymiz dep dawrang qilsimu, lékin emelliride Uningdin tanidu; chünki ular yirginchlikler, héchgep anglamaydighanlar, héchqandaq yaxshi ishlarni qilishqa yarimaydighanlardur.

2 Lékin sen bolsang saghlam telimge qandaq uyghun yashashni ógitishing kérek. **2** Yashan'ghan erlerge, hoshiyar, salmaq, temkin, étiqadta, méhir-muhebbette we sewr-taqette saghlam bolushni tapilighin. **3** Shuningdek, yashan'ghan ayallargha yürüş-turushta ixlasmenlikke layiq bolushni, chéqimchilik qilmasliqni, haraq-sharabqa bérimeydighan bolushni, güzel ishlarni ógetküchiler bolushni tapilighin. **4** Buning bilen ular yash ayallargha erlirige köyünishi, balilirigha köyünishi, salmaq bolush, pak bolush, öy ishlirini puxta qilish, méhriban bolush we öz erlirige boysunushni ógiteleydu. Shundaq bolghanda Xudaning sözi qarilanmaydu. **6** Shuningdek yash erlernimu salmaq bolushqa jékiligini. **7** Özüngmu hemme ishta güzel emelliring bilen ulargha ülge bolghin; telim berginingde pak-diyantetlik, éghir-bésiq bolup, **8** héchkim qusur tapalmaydighan, saghlam sözlerni yetküzgin; buning bilen,

qarshi chiqquchilar biz toghruluq yaman gep qilidighan yerni tapalmay xijil bolidu. **9** Qullargha öz xojayinlirini hemme ishta qanaatlendürüp ulargha boysunushni ógetkin. Ular gep yandurmay, **10** oghriliq qilmay, ózlirining her jehette ishenchlik ikenlikini kórsetsun. Ular buning bilen Qutquzhuchimiz Xudaning telimatigra her jehettin zinnet bolidu. **11** Chünki Xudaning nijatni barliq insanlarga élip kélidighan méhirshepqi ayan boldi; **12** u bizge ixlasmizlik we bu dunyaning arzu-heweslirini ret qilip, hazirqi zamanda salmaq, heqqaniy, ixlasmen hayatni ötküzüshimiz bilen, (aiōn q165) **13** ulugh Xuda, nijatkarimiz Eysa Mesihning shan-sherep bilen kélidighanliqigha bolghan mubarek ümidimizning emelge éshishini intizarliq bilen kütüshni ógitidu. **14** U bedel tölep bizni hemme itaetsizliklerdin azad qilish hemde bizni özi üçün pak qilip, Özige mensup bolghan, yaxshi emellerge qizghin intilidighan xelq qilishqa biz üçün qurban boldi. **15** Barliq hoququngni ishliq bu ishlarni jakarlap éytqin, nesihet bérip jékiligini we agahlandurghin. Héchkim séni kemsitmisun.

3 [Jamaetikilerge] shuni eslitip turghinki, ular hökümrانlarga we hoquqdarlarga boysunup, shularning sözini anglisun, herqandaq yaxshi emellerni qilishqa teyyar tursun, **2** héchkimning yaman gépini qilmisun, jédelxor bolmisun, ulayim bolsun, hemme ademege her jehette möminlik kórsetsun. **3** Chünki biz özimizmu eslide nadan bolup, itaetsiz, azdurulghan, herxil shehwet-heweslerning hem lezzetlerning quli bolghan, rezillik we hesetxorluq ichide yashighan, nepretlik bolghan hem bir-birimizdin nepretlimidighanlardin iduq. **4** Biraq Qutquzhuchimiz Xudaning insanlarga bolghan méhribanliqi we méhirmuhebbiti ayan bolushi bilen, **5** (özimizning qandaqtur heqqaniy emellirimiz bilen emes, belki Uning rehim-shepqi bilen) yéngidin tughulushta uyushlir we bu heqiqetlerni alahide tekitlishingni telep qilimen. Shundaq qilghiningda, Xudagha étiqad qilghanlar özlirini yaxshi emellerni qilishqa bérilishke köngül bölidu. Bu ishtar insanlar üçün güzel we paydiliq. **9** Biraq exmiqane munaziriler, nesebnamilerdiki [quruq gepler], jédel-majralar, Tewrat qanunigha munasiwetlik talash-tartishlardin özüngni néri tutqin; chünki bular paydisiz we bimeniliktur. **10** Arigha bölgünchilik qilghuchi ademni bolsa bir-ikki qétim agahlandurghandin kéyin uning bilen bolghan bardi-keldini üziwet; **11** chünki bundaqtur ademni heqiqettin chetnidi, gunah sadir qiliwatidu, shundaqla özi özi jazagha mehkum qilghan dep bilisen. **12** Artémasni yaki Tikikusni sanga mangdurghanda, mumkin qeder tézrek Nikopolis shehirige méning yéningma kelgin, chünki u yerde qishlimaqqchi buluwatimen. **13** Adwokat Zénas bilen Apollosning sepirige köngül bölüp himmitingnat bariche uzatqin; kem-kütiliri bolsa, ularning hajitidin chiqqin. **14** Bizning qowmimiz méwisiz qalmasliqi üçün hajatmenlerge yardem qilip, özlirini güzel emellerni qilishqa béghishlashni ógensun. **15** Yénimdikilerning hemmisidin sanga salam. Étiqadta bizni sóyidighalargha salam éyt. Méhirshepset hemminglarga yar bolghay!

Filémongha

1 Mesih Eysaning mehbusi menki Pawlus we qérindishimiz Timotiydin söyümlükimiz we xizmetdishimiz Filémon'gha **2** we singlimiz Afiyagha, sepdishimiz Arkippusqa we öyüngde yighilidighan jamaetke salam! **3** Xuda'Atimiz we Rebbimiz Eysa Mesihdin silerge méhir-shepqet we xatirjemlik bolghay! **4** Rebbimiz Eysagha we barliq muqeddes bendilerge bolghan méhir-muhebbiting we ishench-étiqadningni anglap, men dualirimda hemishe séni yad étip turuwatimen, sen üçün teshekkür éytimen; **6** Bizge nésip bolghan, Mesihni ulughlaydighan barliq yaxshi iltipatni toluq tonup yétishing bilen, séning étiqadning emelliride merdlerche ortaqlishishing kücheyilsun dep dua qilimen. **7** Chünki séning méhir-muhebbiting manga zor xushalliq we righbet élip keldi; chünki i qérindishim, muqeddes bendilerning ich-baghirliri séning arqiliq köp söyündürüldi. **8** Shunga, gerche séni layiq ishni qilishqa buyrushqa Mesihde jür'etlik bolalisammu, **9** lékin yenila muhebbetning türtkisi bilen menki qéri Pawlus hemde hazir mu Eysa Mesihning mehbusi bolush süpitide sanga iltimas qilip ötünüşni layiq kördüm — **10** kishenlerde turup tughqan balam, yeni Onésimus toghruluq iltimasim bar. **11** U burun sanga paydisiz bolghan bolsimu, emma hazir sangimu, mangimu paydiliqtur. **12** Men hazir uni — janjigirimni séning yéninggha qayturup ewetimen. **13** Xush xewerni dep kishenlerde turghinimda uni séning ornungda méning xizmitimde bolushqa yénimda qaldurup qalghum bar idi; **14** biraq séning raziliqingni almay héchnémimi qilghum yoq; shundaq qilghanda séning manga qilghan yaxshiliqing mejburiy emes, belki razimenlik bilen bolidu. **15** Chünki séning Onésimustin waqitliq mehrum bolghiningning sewebi, belkim del séning uninggha ebedil'ebedgiche nésiwe bolushung üçün idi. **(aiōnios g166)** **16** Méning shundaq déginim, uninggha qul qatarida emes, belki quldin köp üstün — manga neqeder söyümlük, shundaqla sanga téximu shundaq bolidighan (insaniy munasiwetler bilen hem Rebde bolghan munasiwet bilen), söyümlük qérindash qatarida ige bolisen; **17** shuning üçün, eger sen méni hemdash qatarida körseng, uni méni qobul qilghandek qobul qilghin. **18** Eger burun u sanga birer yolsizliq qilghan bolsa yaki sanga qerzdar bolghan bolsa, buni méning hésabimgha yazghin. **19** Mana menki Pawlus bu sözlerni öz qolum bilen yéziwatimen: qerzi bolsa özüm qayturimen; lékin men sanga özüngning jéning bilen manga qerzdar bolghiningni tilgha almaymen. **20** Shunga, ey qérindishim, men Rebde sendin menpeetke érishmekchimen; ich-baghirlirimni Mesihde söyündürgin. **21** Ishenchim sözümnü anglaydighanliqinggha kamil bolup we sorighanlirimdin artuq orunlaydighanliqingni bilip, sanga mushundaq yazdim. **22** Bulardin bashqa, manga turalghu jay teyyarlap qoyghin. Chünki dualiringlar arqiliq méning silerge qayturup bérilishimni ümid qilimen. **23** Eysa Mesihke xizmet qilghanliq üçün zindandishim bolghan Epafra, **24** xizmetdashlirim Markus, Aristarxus, Démas we Luqalardin sanga salam. **25** Rebbimiz Eysa Mesihning méhir-shepqi rohinglarga yar bolghay!

Ibraniylargha

1 Xuda burunqi zamanlarda ata-bowilargha peyghemberler arqiliq türküm-türküm boyiche we nurgun yollar bilen söz qilghan bolup, **2** mushu axirqi künlerde bolsa bizge Oghli arqiliq sözlidi. U Oghlini pütkül mewjudatning mirasxori qilib béketken, Uning arqiliq kainatlarni yaratqan. **(aiñ g165)** **3** U Xudaning shan-sheripidin parlighan nur, Uning eyniyitining ipadisidir, U qudretlik söz-kalami bilen pütkül kainattiki mewjudatni öz ornida turghuzawatqan bolup, U gunahlarni tazilash xizmitini ada qilghandin kéyin, ershtiki shanu-shewket igisining ong yénida olturdi. **4** Shuningdek, U perishtilerdin köp üstün nam-mertiwiqe miras bolup, ulardin shunche yúsek turdi. **5** Chunki Xuda [muqeddes yazmilarda] perishtilerning qaysisigha: «Sen Méning Oghlumdursen, búgün Men Séni tughdurdum», we yene: «Men Uninggha Ata bolimen, Umu Manga Oghul bolidu» dégenidi? **6** Uning üstige, U Özining tunjisini yer yüzige ewetkende, «Barliq perishtiler Uninggha sejde qilsun» dégen. **7** U perishtiler toghruluq: — «U perishtilirini shamallar, Xizmetkarlarini ot yalquni qilidu», dégenidi; **8** lékin Oghli heqqide bolsa Uninggha mundaq dégen: — «Séning texting, i Xuda, ebedil'ebeditkur; Séning padishahliqingdiki shahane shahana adaletning hasisidir. **(aiñ g165)** **9** Sen heqqaniyetni sóyüp, rezillikke nepretlinip kelgensen; Shunga Xuda, yeni Séning Xudaying Séni hemrahlingdin üstün qilib shadliq méyi bilen mesih qildi». **10** Xuda Oghligha yene mundaq dégen: — «Sen, i Reb, hemmidin burun zéminning ulini salding, Asmanlarni bolsa qolliring yasighandur; **11** Ular yoq bolup kétidu, Lékin Sen menggü turisen; Ularning hemmisi kiyimdek konirap kétidu; **12** Sen ularni ton kebi yögep qoyisen, Shunda ular kiyim-kéчек yenggüshlen'gendek yenggüshlinidu. Biraq Sen menggü özgermigüchidursen, Yilliringning tamami yoqtur». **13** Yene, U qaysirip perishtige: — «Men Séning düshmenlirining textipering qilmighuche, Méning ong yénimda olturisen» — dégenidi? **14** Shundaq iken, perishtilerning hemmisi peqet nijatqa mirasliq qilidighanlar üçhün xizmet qilishqa [Xuda teripidin] ewetilgen xizmetchi rohlar emesmu?

2 Bu sewebtin, alliqandaq yol bilen [heqiqiy yoldin] téyilip ketmeslikimiz üçhün, anghlan heqiqetlerge téximu étibar qilishimiz lazim. **2** Chunki perishtiler arqiliq yetküzilgen söz-kalamning turaqliq ikenlik i spatlan'ghan hemde uninggha herbir boysunmasliq we itaetsizlik qilish téghishlik jazagha tartilidighan yerde, **3** shunche ulugh qutquzush-nijatqa étibar bermisek, biz qandaqmu [jazadin] qéchip qutulalaymiz?! Chunki bu nijatning xewiri deslepte Reb arqiliq uqturulghan, hem uning heqliqini biwasite anghlanlarmu bizge testiqlighan; **4** uning üstige Xuda bésharetlik alametler, karametler we herxil qudretlik möjiziler arqiliq, shundaqla Öz iradisi boyiche Muqeddes Rohning ata qilghan iltipatliri bilen teng buninggha guwahliq bergen. **5** Biz dewatqan kelgüsi dunyani Xuda perishtilerning bashqurushigha ötküzüp bergini yoq; **6** belki bu heqte [muqeddes yazmilarning] bir yéride bireylen mundaq guwahliq bergendur: — «[I Xuda], insan dégen némedi, Sen uni séghinidikensen? Adem balisi némedi, Sen uning yénigha kélip yoqlaydikensen? **7** Chunki Sen uning ornini perishtilerningkindin azghine töwen békitkensen, Sen uninggha shan-sherep we shöhretlerni taj qilib kiydürdüngsen; Uni qolung yasighanlarni idare qilishqa tikliding; **8** Sen barliq mewjudatlarni uning puti astida boysundurghansen». Emdi «barliq mewjudatlarni uning puti astida boysundurghansen» déginu, héchqandaq nerse uninggha boysunmasliqqa qaldurulmighan, dégenliktur.

Biraq, hazirche mewjudatlarning hemmisinghla uninggha boysun'ghanliqini téxi körmeywatimiz. **9** Lékin biz üçhün perishtilerdin «azghine waqit töwen qilin'ghan», ölüm azablarini tartqanliq üçhün hazir shan-sherep we hömet taji kiydürlüngen Eysani körgüchi bolduq; chunki U Xudaning méhir-shepqi bilen hemmeylen üçhün ölümning temini tétdi. **10** Chunki pütkül mewjudatlar Öz üchünmu hem Öz arqiliqmu mewjut bolup turuwatqan Xudagha nisbeten, nurgun oghullarni shan-sherepke bashlighanda, ularning nijatining yol bashlighuchisini azab-oqubetler arqiliq kamaletke yetküzüshke layiq keldi. **11** Chunki pak-muqeddes Qilghuchi bilen pak-muqeddes qilin'ghanlarning hemmisi derweqe oxshash Birsidin kelgendur; shuning bilen U ularni «qérindash» déyishtin nomus qilmaydu. **12** Xuddi U [Xudagha (muqeddes yazmilarda yézilghandek)]: «Namingni qérindashlirimgha jakarlaymen, Jamaet ichide Séni naxshilarda küyleymen» dégen. **13** U yene: «Men sanga tayinimen» we «Qaranglar, mana Men bu yerde Xuda Manga ata qilghan perzentler bilen bille» dégen. **14** Perzentler bolsa et bilen qandin tenlik bolghachqa, Oghulmu [shu perzentlerningkiye] oxshashla et we qandin tenlik boldi. Bundaq qilishtiki meqset, U ölüm arqiliq ölüm hoquqini tutqan Iblisning küchini bikar qilib, **15** ömür boyi ölüm qorqunchidin qulluqqa tutulghanlarning hemmisini azadliqqa chiqirish üçhün idi. **16** Chunki U derweqe perishtilerge emes, belki Ibrahimning ewladlirigha tutishidu; **17** Shuning üçhün, U Xudagha ait ishlarla rehimidil we sadiq bash kahin bolushi üçhün, xelqingunahlirining kechürüm qurbanliqini bérelishi üçhün, U her jehettin qérindashlirigha oxshash qilinishi kérek idi. **18** Chunki Öz sinaglarni Öz béshidin kechürüp, azab-oqubet chekken bolghachqa, U sinaqlargha duch kelgenlergimu yardem béreleydu.

3 Shundaq iken, ey muqeddes qérindashlar, ershtin bolghan chaqiriqqa ortaq nésip bolghanlar, özimiz étirap qilghan Rosul we Bash Qahin, yeni Eysagha köngül qoyup qaranglar. **2** Xuddi Musa [peyghember] Xudaning pütün ailiside xizmet qilghanda Xudagha sadiq bolghandek, umu özini teyinlep xizmetke Qoyghuchigha sadiq boldi. **3** Lékin öyni berpa qilghuchi özi berpa qilghan öydimu artuq shöhretke sazawer bolghinidek, Umu Musadin artuq shan-sherepke layiqtur. **4** Chunki hemme öyning berpa qilghuchisi bardur; lékin pütün mewjudatning berpa qilghuchisi bolsa Xudadur. **5** Musa bolsa xizmetkar salahiyiti bilen Xudaning pütün ailiside sadiqliq bilen kéyinki ashkarilindighan ishlargha guwahliq béris xizmitini qilghan. **6** Lékin Mesih bolsa Xudaning ailisige Oghul salahiyiti bilen höküm süridu; we eger biz jasaritimiz we ümidimizdin bolghan iptixarliqni axirghiche ching tutsaq, derweqe Xudaning ashu ailisige tewe bolghan bolimiz. **7** Shunga, [muqeddes yazmilarda] Muqeddes Rohning déginidek, Bügün, eger siler [Xudaning] awazini anglisanglar, **8** Eyni chaghlarda Uni ghezeplendürüp, chöl-bayawanda Uni sinighan künidikidek, Yürikinglarni qattiq qilmanglar! **9** Mana shu yerde ata-bowilirlinglar Méni sinidi, ispatlidi hem Méning qilghanlirimni qiriq yil körüp kelgenidi. **10** Men shu dewrdin bizar bolup: — «Bular könglide daim adashqanlar, Méning yollirinni héch bilip yetmigen. **11** Shunga Men ghezeplinip qesem ichip: — «Ular Méning aramligimgha qet'iy kirmeydu» dédim». **12** Emdi qérindashlar, héchqaysinglarda yaman niyetlik we étiqadsiz qelb bolmisun, shundaqla uning menggü hayat Xudadin yüz örümeslikige köngül bölünglar; **13** peqet «bügün»la bolidiken, héchqaysinglar gunahning azdurushliri bilen könglülarning qattiqlashmasliqi üçhün her küni bir-biringlarni jékilenglar. **14** Desleptiki xatirjemlikimizni axirghiche ching tutsaq, derweqe

Mesih bilen shérik bolghan bolimiz. **15** Yuqirida éytilghinidek: — «Bügün, eger siler [Xudaning] awazini anglisanglar, Eyni chaghlarda [Uni] ghezeplendürgen künidikidek, Yürikinglarni qattiq qilmanglar!» **16** (Emdi Uning awazini anglap turup, Uni ghezeplendürgenler kimler idi? Musa peyghemberning yétekchilikide Misirdin [qutulup] chiqqan ashu [Israillarning] hemmisi emesmu? **17** U qiriq yil kimlerge ghezeplendi? Yenila shu gunah ötküzüp, yiqilip jesetliri chölde qalghanlarga emesmu? **18** Shundaqla U kimlerge Öz aramliqimgha qet'iy kirmesiler dep qesem qildi? Özige itaet qilmighanlarni emesmu? **19** Shunga bulardin köriwalalaymizki, ularning [aramliqqa] kirmesliki étiqadsizliqi tüpeylidin idi).

4 Emdi Uning aramliqigha kirip behrimen bolush toghrisidiki wedisi [bizge] qaldurulghandin kéyin, aranglardiki birersiningmu uning nésiwisidin chüshüp qélshidin qorqunchta éhtiyat qilayli. **2** Chünki xush xewer xuddi [chöldiki Israillargha] anglitilghandek bizlergimu anglitildi. Lékin ularning anglighanliri étiqad bilen yughurulmighanliqtin, söz-kalamning ulargha héchqandaq paydisi bolmighanidi. **3** Chünki bu aramliqqa kirgenler bolsa — étiqad qilghan bizlarmiz. Xuddi Xudaning éytqinidek: «Shunga men ghezeplinip qesem ichip: — «Ular Méning aramliqimgha qet'iy kirmeydu — dégen». Xudaning emelliri bolsa dunya apiride bolghandila hemmisi tamamlan'ghanidi; **4** chünki yaritilishning yettinchi küni heqqide muqeddes yazmilarning bir yéride mundaq déyilgen: «Yettinchi küni kelgende, Xuda hemme emelliridin aram aldi». **5** Yene kélip yuqirida éytilghandek Xuda: «Ular Méning aramliqimgha qet'iy kirmeydu» dégenidi. **6** Buningdin körünerlikki, Xudaning aramliqigha kireyleyidighanlar bar, emma uning toghrisidiki xush xewerni awwal anglighanlar itaetsizlik qilghanliqi üçün, uninggha kirelmidi. **7** Shuning üçün, Xuda ene shu [aramliq toghrisida] uzaq waqittin kéyinki melum bir künni «bügün» dep békitip, Dawut [peyghember] arqliq yene shundaq éytqan: — «Bügün uning awazini anglisanglar, Yürikinglarni qattiq qilmanglar!» **8** Eger Yeshua [peyghember] [Israillarni] aramliqqa kirgüzgen bolsa idi, Xuda kéyin yene bir [aramliq] küni toghruluq démengen bolatti. **9** Qisqisi, shabat künidiki bir aramliq Xudaning xelqini kütmekte. **10** Chünki Xudaning aramliqigha kirgüchiler xuddi Xuda «Öz emel-ishliridin aram alghan»dek, özlirining ishliridin aram alidu. **11** Shunga héchqaysimizing ene shu [Israillardek] itaetsizlik qilghan halitide yiqilip chüshmesliki üçün, herbirimiz bu aramliqqa kirishke intileyli. **12** Chünki Xudaning söz-kalamini janliqtur we küchke igidir, hetta jan bilen rohni, yilik bilen boghumlarni bir-biridin ayriwételigüdek derijide, herqandaq qosh bisliq qilichtin ittiktur, qelbdiki oypikir we arzu-niyetlerning üstidin hüküm chiqarghuchidur. **13** Uning alda héchqandaq mewjudat ghayip emestur; belki bizdin hésab Alghuchining közliri alda hemme ish ochuq-ashkaridur. **14** Shundaq bolghaniken, shundaqla ershasmanlardin ötip chiqqan ulugh Bash Qahinimiz, yeni Xudaning Oghli Eysa bolghaniken, biz étirap qilghan étiqadimizda ching turayli. **15** Chünki bizge teyinlen'gen bash kahinimiz ajizliqlirimizgha hésdashliq qilmighuchi emes, belki bizge oxshash herxil azdurush-sinaqlargha duch kelgen, lékin gunah sadir qilip baqmighuchidur. **16** Shunga yürükimiz toq halda rehim-shepqqetke érishish we yardemge éhtiyajliq waqtimizda shapaet péshis üçün méhir-shepqqet [ayan qilin'ghuchi] textke yéqinlashayli.

5 Her qétimliq bash kahin insanlar arisidin tallinip, xelqge wakaliten Xudagha xizmet qilishqa, yeni xelqning atighan hediyeilirini we gunahlar üçün qilghan qurbanliqlirini Xudagha

sunushqa teyinlinidu. **2** Uning hertereplep ajizliqliri bolghachqa, bilimsizler we yoldin chetnigenlerge mulayimliq bilen muamile qilalaydu. **3** Shu ajizliqi üçün u xelqning gunahliri hésabigha qurbanliq sun'ghandek, öz gunahliri üçünmu qurbanliq sunushqa toghra kélidu. **4** Hécbir kishi bu shereplik mertiwini özlükidin almaydu, peqet Harun'gha oxshash, Xuda teripidin chaqirilghandila uni alidu. **5** Xuddi shuningdek Mesihmu bash kahin mertiwisige Özini ulughlap özlükidin érishken emes, belki Uni [ulughlighuchi Xuda] Özi idi; U Uninggha: — «Sen Méning Oghlumdursen, bügün Men Séni tughdurdum» dégen. **6** U [muqeddes yazmilarning] yene bir yéride Uninggha: — «Sen ebedil'ebedgiche Melkizedekning tipidiki bir kahindursen» dégen. (**aiōn g165**) **7** [Mesih] yer yüzidiki künlérde, Özini ölmüdin qutquzwélisshqa qadir Bolghuchigha qattiq nidalar we köz yashliri bilen dua-tilawetler we yilinishlarni kötürdi. Uning ixlasmenlikidin dualiri ijabet qilindi. **8** Gerche U [Xudaning] Oghli bolsimu, azab chékishliri arqliq itaetmen bolushni ögendi. **9** U mana mushundaq mukemmel qilin'ghan bolghachqa, barliq Özige itaet qilghuchilargha menggülik nijatni barliqqa keltürgüchi bolup, (**aiōnios g166**) **10** Xuda teripidin «Melkizedekning kahinliq tüzümi tertipide bash kahin» dep jakarlandi. **11** Bu ish toghruluq éytidighan nurghun sözlirimiz bar, lékin qulaqliringlar pang bolup ketkechke, bularni silerge éniq chüshendürüsh tes. **12** Chünki siler alliburun telim bergüchi bolushqa téghishlik bolghan chaghdimu, emeliyette siler yenila Xudaning söz-kalamining asasiy heqiqetlirining néme ikenlikini bashqilarning yéngiwashtin ögiteshige mohtajsiler; silerge yirik yémeklik emes, belki yenila süt kérektur. **13** Chünki peqet süt bilenla ozuqlinidighanlarning bowaqtin perqi yوقتur, ular heqaniyet kalamigha pishshiq bolmighan ghoridur, xalas. **14** Biraq yémeklik bolsa yétilgenler, yeni öz ang-zéhinlirini yaxshiyamanni perq étiqshke yétildurgenler üçündür.

6 **2** Shuning üçün, Mesih toghrisidiki deslepki asasiy telimde toxtap qalmaq, — yeni qaytidin «ölük ishlar»din towa qilish we Xudagha étiqad baghlash, chömüldürülüşler, «qol tegküzüsh», ölgenlerning tirildürülüşü we menggülik hüküm-soraq toghrisidiki telimlerden il salayli dep olturmay, mukemmellikke qarap mangayli. (**aiōnios g166**) **3** Xuda xalighaniken, biz shundaq qilimiz. **5** Chünki eslide yorutulup, ershtiki iltipattin tétighan, Muqeddes Rohtin nésip bolghan, Xudaning söz-kalamining yaxshiliqini hem kelgüsi zamanda ayan qilinidighan qudretlerni hés qilip baqqanlar eger yoldin chetnigen bolsa, ularni qaytidin towa qildurush hergiz mumkin emes. Chünki ular öz-özige qilip Xudaning Oghlini qaytidin kréstlep reswa qilmaqta. (**aiōn g165**) **7** Chünki köp qétimlap öz üstige yaghqan yamghur süyüni ichken, özide tériughuchilargha menpeetlik ziraetlerni östürüp bergen yer bolsa Xudadin beriket almaqta. **8** Biraq tiken we qamghaq östürgen bolsa, u erzimes bolup, lenetke yéqin bolup, aqiwiti köydürülüştin ibaret bolidu. **9** Lékin ey söyümlüklirim, gerche yuqiriq ishlarini tilgha alghan bolsaqmu, silerde buningdinmu ewzel ishlar, shundaqla nijatliqning élip baridighan ishleri bar dep qayil bolduq. **10** Chünki Xuda qilghan emelliringlarni we Uning muqeddes bendilirige qilghan we hazirmu qiliwatqan xizmitinglar arqliq Uning nami üçün körssetken méhirmuhebbitinglarni untup qalidighan adaletsizlerdin emes. **11** Emma silerning ümidinglarning toluq jezm-xatirjemlik bilen bolushi üçün, herbiringlarning axirghiche shundaq gheyret qilishinglarga intizarmiz; **12** shundaqla sörelmilerdin bolmay, belki étiqad we sewrchanliq arqliq Xudaning wedilirige warisliq qilghanlarni ülgé qilidighanlardin bolghaysiler. **13** Chünki Xuda

Ibrahimgha wede qilghanda, Özidin üstün turidighan héchkim bolmighachqa, Özi bilen qesem qilip: **14** «Sanga choqum bext ata qilimen, séni choqum köpeypit bérimen» — dédi. **15** Shuning bilen, [Ibrahim] uzun waqit sewr-taqet bilen kütüp, Xudaning wedisige érishti. **16** Chünki insanlar özliridin üstün turidighan birini tilgha élip qesem qilidu; ularning arisida qesem ispat-testiq hésablinip, her xil talash-tartishlarga xatime béridu. **17** Shuningdek Xuda, Öz wedisige warisliq qilghanlarga Öz nishan-meqsitining özgermeydighanliqini téximu ochuqraq bildürüş üçün, qesem qilip wede berdi. **18** Shuning bilen qet'iy özgermes ikki ish arqiliq, köz aldımızda qoyulghan ümidni ching tutush üçün [halakettin] özimizni qachurup uni bashpanah qilghan bizler küchlük righbet-ilhamgha érisheleymiz (bu ikki ishta Xudaning yalghan éytishi qet'iy mumkin emes, elwette). **19** Bu ümid jénimizgha ching baglan'ghan kéme lenggiridek shühbisiz hem mustehkem bolup, [ershtiki] ibadexanining [ichki] perdisidin ötüp bizni shu yerge tutashturidu. **20** U yerge biz üçün yol échip mangghuchi Eysa bizdin awwal kirgen bolup, Melkizedekning kahinliq tüzümi tertipide menggülük teyinlen'gen Bash Kahin boldi. (aïön g165)

7 Chünki bu Melkizedek Salém shehirining padishahi, shundaqla Eng Aliy Bolghuchi Xudaning kahini bolup, Ibrahim padishahlarni yéngip jéngdin qaytqanda, uning aldigha chiqqan we uninggha bext tiligenidi. **2** Ibrahim bolsa érishken barliq [oljisinin] ondin bir ülüshini uninggha atighanidi. [Melkizedek dégen isimning] birinchi menisi «heqqaniyet padishahi» dégenliktur; uning yene bir nami «Salémning padishahi» bolup, buning menisi «amanliq padishahi» dégenliktur; **3** uning atisi yoq, anisi yoq, nesebanamisi yoq, künlirining bashlinishi we hayatining axirlinishi yoqtur, belki u Xudaning Oghligha oxshash qilinip, menggülük kahin bolup turidu. **4** Emdi qaralar, bu Melkizedek némidégen ulugh adem-he! Hetta ata-bowilirimizning chongi Ibrahimmu oljisinin ondin birini uninggha atighan. **5** Derweqe Lawiyning ewladliridin kahinliqni zimmissige alghanlar Tewrat qanuni boyiche xelqin, yeni öz qérindashliridin Ibrahimning pushtidin bolghinigha qarimay tapqinung ondin bir ülüshini yighishi emr qilin'ghan. **6** Lékin bularning qebile-uruquidin bolmighan Melkizedek bolsa Ibrahimdin «ondin bir ülüshi»ni qobul qilghan andin Xudaning wedilirige ige bolghuchi Ibrahimgha bext tiligen. **7** Shühbisizki, bext tiligüchi bextke ériştkichidin üstündür. **8** Bu yerdiki «ondin bir ülüsh»ni qobul qilghuchilar ölidighan ademlerdindir; u yerdiki «ondin bir ülüsh»ni qobul qilghuchi toghrisida [muqeddes yazmilarda] «U hayat yashighuchi» dep guwahliq bérilgendur. **9** Hetta mundaq déyishke boliduki, ondin bir ülüshni alidighan Lawiyu [ejdadi] Ibrahim arqiliq [Melkizedekke] ondin bir ülüshni bergen. **10** Chünki Melkizedek Ibrahimni qarshi alghanda, Lawiyu [kelgüsiddiki] pushti bolush süpitide] yenila Ibrahimning ténide idi, dep hésablashqa bolidu. **11** Emdi Lawiy qebilisinin kahinliq tüzümi arqiliq mukemmel heqqaniyliq kéleleydighan bolsa (chünki shu tüzümge asasinlip Tewrat qanuni Israil xelqige chüshürülgenidi), kéyinki waqitlarda Harunning kahinliq tüzümi boyiche emes, belki Melkizedekning kahinliq tüzümi boyiche bashqa bir kahinning chiqishining néme hajiti bolatti? **12** Emdi kahinliq tüzümi özgertilgen bolsa, uninggha [munasiwetlik] qanun-tüzümmü özgertilishke toghra kélidu. **13** Chünki bu éytiliwatqan sözler qaritilghan zat bolsa bashqa bir qebilidin bolup, bu qebilidin héchkim qurban'gahta xizmette bolup baqmighan. **14** Chünki Rebbimizning Yehuda qebilisidin chiqqanliq éniq; Musa bu qebile toghrisida kahinliqqa munasiwetlik héchbir nerse

démigenidi. **15** Emdi Melkizedektek bashqa bir kahin chiqqan bolup, bu özgirish munulardin téximu roshen bolidu; **16** uning [kahinliqqa] teyinlinishi et igilirige baghliq emr bilen emes, belki pütmes-tügimes hayatning qudritudin bolghandur. **17** Chünki bu heqte [muqeddes yazmilarda]: «Sen ebedil'ebedgiche Melkizedekning tipidiki bir kahindursen» dep guwahliq bérilgen. (aïön g165) **18** Chünki aldinqi emr-tüzüm ajizliki we ünümsizliki tüpeylidin küchidin qaldurulghan **19** (— chünki Tewrat qanuni héch ishni kamaletke yetküzelmidi). Uning ornigha bizni Xudaga yéqinlashturidighan, uningdin ewzel ümid élip kélindi. **21** Uning üstige, bu ish [Xudaning] qesimi bilen kapaletke ige bolmay qalmidi (ilgiri ötken kahinlar [Xudaning] qesimisiz kahin bolghanidi; lékin, Eysa bolsa Özige: — «Perwerdigar shundaq qesem ichti, hem hergiz buningdin yanmaydu: — «Sen ebedil'ebedgiche kahindursen»» Dégüchining qesimi bilen kahin boldi). (aïön g165) **22** Emdi Eysa shundaq ulugh ish bilen ewzel bir ehdingning kúpili qilindi. **23** Yene kélip, ilgiri ötken kahinlar köp bolushi kérek idi; chünki ularning [herbiri] ölüm tüpeylidin wezipisini dawamlashturmay qalghan. **24** Lékin [Eysa] menggüge turghach, Uning kahinliq hergiz özgertilmestur. (aïön g165) **25** Shu sewebtin, U Özi arqiliq Xudaning aldigha kelgenlerni üzül-késil qutquzushqa qadir; chünki U ular üçün Xudagha murajiet qilishqa menggü hayattur. **26** Mushundaq bir bash kahin del bizning hajitimizdin chiqidighan — muqeddes, eyibsiz, ghubarsiz, gunahkarlardin néri qilin'ghan, ershlerdin yuqiri élip kötürülgen kahindur. **27** U ashu bash kahinlardek her küni aldi bilen öz gunahliri üçün, andin xelqning gunahliri üçün qurbanliq sunushqa mohtaj emes. Chünki U Özini qurbanliq süpitide sun'ghanda, hemmeylen üçün buni bir yolla ada qildi. **28** Chünki Tewrat qanuni ajiz bende bolghan insanlarni bash kahin qilip teyinleydu, lékin Tewrat qanunidin kéyin kelgen Xudaning qesem-kalami menggüge kamaletke yetküzülgen Oghulni bash kahin qilip teyinlidi. (aïön g165)

8 Éytqanlirimizning bash nuqtisi shuki: Ershtiki ulugh Bolghuchining textining ong terpidé olturghan shundaq bir Bash Kahinimiz bar. **2** U muqeddes jaylarda, shundaqla insan emes, belki Perwerdigar tikken heqiyat ibadet chédirining hemmiside kahinliq xizmitini qilghuchidur. **3** Herbir bash kahin hediye hem qurbanliqlar sunush üçün teyinlinidu. Shuning üçün, [bizning bu bash kahinimizningmu] birer sunidighini bolush kérek idi. **4** Derweqe eger U yer yüzide bolsidi, hergiz kahin bolmaytti; chünki bu yerde Tewrat qanun-tüzümi boyiche hediye sunidighan kahinlar alliburunla bardur **5** (bu [kahinlar] xizmet qilidighan [ibadet chédiri] peqetla ershtiki ishlarining köchürülmisi we kölenggisidir. Musa del bu ibadet chédirini qurushqa bashlighanda, Xudaning wehiysi uninggha kélip: «Éhtiyat qilghinki, bularning hemmisini sanga taghda körsitilgen örnék boyiche yasighin» dep agahlandurghan). **6** Lékin hazir U ([kona ehdiqe ait] wedilerdin ewzel wediler üstige békitalgech) téximu yaxshi bir ehdingning wasitichisi bolghachqa, Uninggha bérilgen kahinliq xizmiti bashqa kahinlarningkidin shunche ewzel turidu. **7** Eger shu deslepki ehde kem-kütisiz bolsa idi, kéyinkisi üçün orun izdeshning héchqandaq hajiti bolmighan bolatti. **8** Lékin, Xuda kona ehdi yétersiz dep qarap, [Israilargha] mundaq dégen: — «Mana, shu künler kéliduki, — deydu Perwerdigar, — Men Israil jemeti we Yehuda jemeti üçün yéngi bir ehdimi emelge ashurimen. **9** Bu ehde ularning ata-bowiliri bilen tüzgen ehdiqe oxshimaydu; shu ehdi Men ata-bowilirini qolidin tutup Misirdin qutquzup yétekliginimde ular bilen tüzgenidim; chünki ular Men bilen

tüzishken ehademde turmida, men ularin nezirimni yotkidim, — deydu Perwerdigar. **10** Chünki shu künlerdin keyin, Méning Israil jemeti bilen tüzidighan ehadem mana shuki: — «Men Öz tewrat-qanunlirimni ularning zéhin-eqlighe salimen, hemde ularning qelbigimu pütimen; Men ularning Xudasi bolimen, ularnu Méning xelqim bolidu. **11** Shundin bashlap héchkim öz yurtidishigha, yaki öz qérindishigha: — «Perwerdigarni tonughin» dep ögitishining hajiti qalmaydu; chünki ularning hemmisi, eng kichikidin chongighiche Méni bilip bolghan bolidu; **12** chünki men ularning qebihlikirige rehim qilimen hemde ularning gunahlari we itaetsizlikirini menggüge ésimdin chiqiriwétimen». **13** Emdi Xudaning bu ehдини «yéngi» déyishi burunqisini «kona» dégenlikidur; emdi waqti ötkén, konirighan ish bolsa uzun ötmeý yoqilidu.

9 Birinchi ehadide munasiwetlik ibadet belgilimiliri we yer yüzige tewe bolghan bir muqeddes ibadet jayi bar idi. **2** Buninggha bir ibadet chédiri tikilgenidi; uning muqeddes jay dep atalghan birinchi bölüme chiraghdan, shire hem shire üstide retlen'gen nanlar bolatti. **3** Uning ikkinchi, [yeni ichki] perdisining keynide eng muqeddes jay dep atalghan yene bir chédir bölümi bar idi. **4** Shu yerge tewe bolghan altun xushbuygha we pütünley altun bilen qaplan'ghan ehde sanduqi bar idi. Sanduqning ichide altundin yasalghan, manna sélin'ghan komzek, Harunning bix sürgen hasisi we ikki ehde [tash] taxtisi bar idi. **5** [Sanduq] üstidiki «kafaret texti»ning üstige shan-shereplik «kérub»lar ornitilghan bolup, qanatlihi bilen uni yéyip turatti. Emdi bular toghruluq tepsiyli toxtilishning hazir waqti emes. **6** Bu nersiler mana shundaq orunlashturulghandin keyinla, kahinlar chédirning birinchi bölümege [(yeni «muqeddes jay»gha)] herdaim kirip, ibadet xizmitini qilidu. **7** Biraq, [«eng muqeddes jay» dep atalghan] ikkinchi bölümge peqet bash kahin yilda bir qétimla kiridu. Kahin u yerge öz gunahlari we xelqning nadanliqtin ötküzgen gunahlari üçün atalghan [qurbanliq] qénini almay kirmeydu. **8** Bu ishlar arqiliq Muqeddes Roh shuni körsitip bermektiki, bu birinchi ibadet chédiridiki tüzüm inawetlik bolup tursila, eng muqeddes jaygha baridighan yol yenila échilmaydu. **9** Mana bular resimdek hazirqi zamanni roshenleshtüridighan bir xil obraz, xalas. Buningdin shuni körüwélishe boliduki, bu chédirda sunulidighan hediye we qurbanliqlar ibadet qilghuchini wijdanida pak-kamil qilalmaydu. **10** Ular peqet yémek-ichmekler we boyini sugha sélishning türlük resmiyetlirige baghliq bolup, [qanun-tüzüm] tüzütülüshe waqti kelgüchilik küchke ige qilin'ghan, insanlarning etlirigila baghliq bolghan belgilime-nizamlardur. **11** Lékin Mesih bolsa kelgüsüdiki karamet yaxshi ishlarni élip barghuchi bash kahin bolup, adem qoli bilen yasalmighan, bu dunyagha mensup bolmighan, téximu ulugh we téximu mukemmel ibadet chédirigha kirdi; **12** öchke yaki mozaylarning [qurbanliq] qénini emes, belki özining [qurbanliq] qéni arqiliq U (Özila menggülik hörlük-nijatni igligen bolup) bir yolila menggüge eng muqeddes jaygha kirdi. (aiónios g166) **13** [Kona ehde dewride] öchke we buqilarning qéni hem inekning külliri napak bolghanlarning üstige sépse, ularni et jehetidin tazilap pak qilghan yerde, **14** undaqa, menggülik Roh arqiliq özini ghubarsiz qurbanliq süpitide Xudagha atighan Mesihning qéni wijdanlarni ölit ishlardin pak qilip, bizni menggü hayat Xudagha ibadet qilishqa téximu yéteklimeydu?! (aiónios g166) **15** Shuning üçün u yéngi ehdingin wasitichisidir. Buning bilen (insanlarning awwalqi ehde astida sadir qilghan itaetsizlikliri üçün azadliq bedili süpitide shundaq bir ölüim bolghaniken) Xuda teripidin chaqirilghanlar wede qilin'ghan menggülik mirasqa érisheleydu. (aiónios g166) **16** Eger wesiyet

qaldurilsa, wesiyet qaldurghuchining ölüshi testiqlan'ghuche, wesiyet küchke ige bolmaydu. **17** Chünki wesiyet peqet ölümindin keyin küchke ige bolidu. Wesiyet qaldurghuchi hayatla bolsa, wesiyetining héchqandaq küchi bolmaydu. **18** Shuninggha oxshash, deslepki ehdimu qan éqitilghandila, andin küchke ige bolghan. **19** Chünki Musa Tewrat qanuni boyiche herbir emrini pütün xelqge uqurghandin keyin, mozay we öchkilerning sugha arilashturulghan qénini qizil yung yipta baghlan'ghan zofa bilen qanun desturigha we pütün xelqge sépip, ulargha: **20** «Mana, bu Xuda silerning emel qilishinglarga emr qilghan ehdingin qénidur» — dédi. **21** U yene oxshash yolda ibadet chédirigha we chédirdiki ibadetke munasiwetlik pütükül saymanlarning üstige qan septi. **22** Derweqe, Tewrat qanuni boyiche hemme nerse dégtüdek qan bilen paklinidu; [qurbanliq] qéni tökülmigüche, gunahlar kechürüm qilinmaydu. **23** Xosh, ershtikige teqlid qilip yasalghan bu buyumlar mushundaq [qurbanliqlar] bilen paklinishi kérek idi. Biraq ershtiki nersilerning özi bulardin ésil qurbanliqlar bilen paklinishi kérek. **24** Chünki Mesih ershtiki heqiqiy ibadet jayigha teqlid qilin'ghan, adem qoli bilen yasalghan muqeddes jaygha emes, belki Xudaning huzurida bizge wekillik qilip hazir bolush üçün ershning öziye kirip boldi. **25** [Yer yüzidiki] bash kahinning yilmuyil öz qénini emes, belki [qurbanliqlarning] qénini élip, eng muqeddes jaygha qayta-qayta kirip turghinidek, u qurbanliq süpitide özini qayta-qayta atash üçün kirgini yoq. **26** Eger shundaq qilishning zörüiyiti bolghan bolsa, dunya apiride bolghandin béri Uning qayta-qayta azab chékishige toghra kéletti. Lékin U mana zamanlarning axirida gunahni yoq qilish üçün, bir yolila Özini qurban qilishqa otturigha chiqti. (aión g165) **27** Hemme ademning bir qétim ölüshi we ölgendin keyin soraqqa tartilishi békiltilgen'ge oxshash, **28** Mesihmu nurghun kishilerning gunahlirini Öz üstige élish üçün birla qétim qurbanliq süpitide sunulghandin keyin, Özini telpünüp kütkenlerge gunahni yoq qilghan halda nijat keltürüshe ikkinchi qétim ashkare bolidu.

10 Tewrat qanuni kelgüsude élip kelinidighan güzel ishlarning öz eynini emes, belki ularning kölenggisinila süretlep bergechke, u telep qilin'ghan, yilmuyil sunulup kéliwatqan oxshash qurbanliqlar arqiliq [Xudagha] yéqinlashmaqchi bolghanlarni hergizmu mukemmel qilalmaydu. **2** Bolmisa, mushu qurbanliqlarning sunulushi axirlishatti, chünki ibadet qilghuchilar pak qilinip, wijdani yene öz gunahlari tüpeylidin azablanmaytti. **3** Halbuki, mushu qurbanliqlar yilmuyil öz gunahlirini özlirige eslitip turidu. **4** Chünki buqa we öchkilerning qéni gunahlarni hergiz élip tashliyalmaydu. **5** Shuning üçün, U dunyagha kelgende mundaq dégen: — «Ne qurbanliq, ne atighan ashliq hediyeiliri bolsa Séning telep-arzuyung emes, Biraq Sen Men üçün bir ten teyyarlap berding; **6** Ne köydürme qurbanliqlar, ne gunah qurbanliqidinmu söyünmiding; **7** Shunga jawab berdimki — «Mana Men keldim! — Qanun desturungda Men toghruluq pütülgendek — I Xuda, iradengni emelge ashurush üçün keldim». **8** U yuqirida: «Ne qurbanliq, ne ashliq hediyeiliri, ne köydürme qurbanliqlar ne gunahni tilgichi qurbanliqlar Séning telep-arzuyung emes, Sen ularinmu söyünmiding» (bu qurbanliqlar Tewrat qanunining telipi boyiche sunulushi kérek idi) déginidin keyin **9** yene: «Séning iradengni emelge ashurush üçün keldim» dégen. Démek, [Xuda] keyinkisini küchke ige qilish üçün, aldinqisini emeldin qalduridu. **10** Xudaning bu iradisi boyiche Eysa Mesihning téning bir yolila qurban qilinishi arqiliq biz gunahdin paklinip, [Xudagha] atalduq. **11** Her kahin her küni ibadet xizmitide turidu, shundaqla gunahlarni hergiz saqit qilalmaydighan

oxshash xildiki qurbanliqlarni [Xudagha] qayta-qayta sunidu. **12** Biraq, bu [kahin] bolsa gunahlar üçün birla qétimlik menggü inawetlik bir qurbanliqni sun'ghandin kéyin, Xudaning ong yénida olturdi; **13** U shu yerde «düşmenliri Öz ayighi astida textiper qilin'ghuche» kütidu. **14** U mushu birla qurbanliq bilen Xudagha atap pak-muqaddes qilin'ghanlarni menggüye mukemmel qildi. **15** [Muqaddes yazmilarda] [pütülgendek], Muqaddes Rohmu bu heqte bizge guwahliq béridu. Chünki U awwal: — **16** «U künlardin kéyin, Méning ular bilen tüzidighan ehdem mana shuki, deydü Perwerdigar; Men Öz tewart-qanunlirimi ularning zéhin-eqligimu salimen, Hemde ularning qelbigimu pütimen» dégendin kéyin, U yene: — **17** «Ularning gunahliri we itaetsizlikirini menggüge ésimdin chiqiriwétimen» — dégen. **18** Emdi shu yolda gunahlar kechürüm qilin'ghanen, gunahlar üçün qurbanliq qilishning hajitimu qalmaydu. **19** Shuning üçün, ey qérindashlar, Eysaning qéni arqiliq eng muqaddes jaygha kirishke jür'etlik bolup, **20** (U bizge échip bergén, ibadetxanining perdisidin (yeni, Uning et-ténidin) ótidighan shu yipyéngi, hayatliq yoli bilen) **21** shundaqla Xudaning ailisini bashquridighan bizning ulugh kahinimiz bolghanliq bilén, **22** dillirimiz wijdandiki bulghunushlardin sépilis bilén paklan'ghan we bedinimiz sap su bilén yuyulghandek tazilan'ghan halda étiqadning toluq jez-m-xatirjemliki we semimiy qelb bilén Xudagha yéqinlashayli! **23** Emdi étirap qilghan ümidimizde tewrenmey ching turayli (chünki wede Bergüchi bolsa sözide turghuchidur) **24** we méhir-muhabbet körsitish we güzel ish qilishqa bir-birimizni qandaq qozghash we righbetlendürüshni oylayli. **25** Beziler adet qiliwalghandek, jamaette jem bolushtin bash tartmayli, belki bir-birimizni jékilep-ilhamlandurayli; bolupmu shu küningin yéqinlashqanliqini bayqighininglarda, téximu shundaq künyayli. **26** Heqiqetni tonushqa nésep bolghandin kéyin, yenila qesten gunah ötküzüwersek, u chaghda gunahlar üçün sunulidighan bashqa bir qurbanliq bolmas, **27** belki bizge qalidighini peqet soraq, shundaqla Xuda bilén qarshilishidighanlarni yep tügütishke teyyar turidighan yalqunluq otni qorqunch ichide kütüshla, xalas. **28** Emdi Musagha chüshürülgén Tewart qanunini közge ilmighan herqandaq kishi ikki yaki üç guwahchingin ispati bolsa, kengchilik qilinmayla öltürületté. **29** Uنداqta, bir kishi Xudaning Oghlini pésende qilsa, Xudaning ehdisinin qénigha, yeni özini pak qilghan qan'gha napak dep qarisa, shepquet qilghuchi Rohni haqaret qilsa, buningdin téximu éghir jazagha layiq hésablinidu, dep oylimamsiler? **30** Chünki [Tewrat] «Intiqam Méningkidur, kishining qilmishlirini öz beshigha özüni yandurimen, deydü Perwerdigar» we «Perwerdigar Öz xelqini soraqqa tartidu» dégüchini bilimiz. **31** Menggü hayat Xudaning qollirigha chüshüp jazalinish neqeder dehshehtlik ishe-ke! **32** Emdi siler yorutulushtin kéyin, azab-oqubetlik, qattiq küreshlerge berdashliq bughen ashu burunqi künlerni ésinglarda tutunglar. **33** Bezi waqitlarda reswa qilinip haqaretlesh we xarlinishlarga uchriddinglar we bezi waqitlarda mushundaq muamilergé uchrighanlarga derddash boldunglar. **34** Chünki siler hem mehbuslarning derdige ortaq boldunglar hem mal-mülkümler bulan'ghandimu, kelgüside téximu ésil hem yoqap ketmeydighan baqiy teelluqtaqta ige bolidighanliqlarni bilgechke, xushaliq bilén bu ishni qobul qildinglar. **35** Shuning üçün, jasaritinglarni yoqatman'ghar, ungndin intayin zor in'am bolidu. **36** Chünki Xudaning iradisige emel qilip, Uning wede qilighigha muyesser bolush üçün, sewr-chidam qilishlirlargha toghra kélidu. **37** Chünki [muqaddes yazmilarda] [Xuda] mundaq dégen: — «Peqet azghine waqittin kéyinla», «Kelgüchi derweqe yétip kélidu, U kéchikmeydu. **38** Biraq

heqqaniy bolghuchi étiqad bilén yashaydu; Lékin u keynige chékinese, Jénim uningdin söyünmeydu». **39** Halbuki, biz bolsaq keynige chékiniq halak bolidighanlardin emes, belki étiqad bilén öz jénimizni igiligenderdindürmiz.

11 Étiqad bolsa ümid qilghan ishlarning réalliqti ipadisi we körünmeydighan shey'ilerning delilidur. **2** Chünki burunqi mötiwerlirimiz qedimde mana shu étiqad bilén [Xudadin kelgen] yaxshi guwahliqni alghan. **3** Biz étiqad arqiliq kainatning Xudaning söz-kalami bilén ornitilghanliqini, shundaqla biz köriwatqan mewjudatlarning körgili bolidighan shey'ilerdin chiqqan emeslikini chüshineleymiz. **(aiön g165)** **4** Étiqadi bolghachqa Habil Qabilningkidinmu ewzel bir qurbanliqni Xudagha atighan; étiqadi bolghachqa Xuda uning atighanlirini triplep, uninggha heqqaniy dep guwahliq berdi. Gerche ölgen bolsimu, étiqadi bilén u yenila bizge gep qilmaqta. **5** Étiqadi bolghachqa, Hanox ölümini körmeyla [ershke] kötürüldi; Xuda uni kötürüp élip ketkechke, u yer yüzide héch tépilmidi. Sewbi u élip kétélishin ilgiri, Xudani xursen qilghan adem dep teriplen'genidi. **6** Emdilikte étiqad bolmay turup, Xudani xursen qilish mumkin emes; chünki Xudaning aldigha baridighan kishi Uning barliqigha, shundaqla Uning Özini izdigenlerge ejrini qayturghuchi ikenlikige ishinishi kérek. **7** Étiqadi bolghachqa, Nuh téxi körülip baqmighan weqer heqqide Xuda teripidin aghalandurulghanda, ixlasmenlik qorqunchi bilén ailisidikilerni qutquzush üçün yoghan bir kéme yasidi; hemde étiqadi arqiliq shundaq qilip pütükl dünyadikilerning gunahliri üstidin höküm chiqardi, shundaqla étiqadting bolghan heqqaniyliqqa mirasxor boldi. **8** Étiqadi bolghachqa, Xuda Ibrahimni uninggha miras süpitide bermekchi bolghan zémin'gha bérishqa chaqirghanda, u itaet qildi; u qeyerge baridighanliqini bilmey turup yolgha chiqti. **9** Étiqadi bolghachqa u wede qilin'ghan zéminda, xuddi yaqa yurtta turghandek musapir bolup chédirlarni makan qilip yashidi. Xudaning uninggha qilghan wedising ortaq mirasxorliri bolghan Ishaq we Yaquplarmu uning bilén birge shuninggha oxshash yashidi. **10** Ibrahimning shundaq qilishidiki seweb, u ulliri mustehkem bolghan sheherni kütkenidi; sheherning layihiligüchi hem qurghuchisi Xuda Özidur. **11** Étiqadi bolghachqa Sarah gerche yashinip qilghan, tugut yéshidin ötkén bolsimu, hamilidar bolush iqtidarigha ige boldi; chünki u wede qilghan Xudani ishenchlik dep qaraytti. **12** Buning bilén birla ademdin, yeni ölgen ademdek bolup qalghan bir ademdin asmandiki yultuzlardek köp, déngiz sahilidiki qumdek sansiz ewladlar barliqqa keldi. **13** Bu kishilerning hemmisi Xudaning wede qilghanlirigha muyesser bolmay turupla étiqadi bolghan halda alemdin ötti. Biraq ular hayat waqtida bularning kelgüside emelge ashurulidighanliqini yiraqtin körip, quchaq échip xursenlik bilén kütken we özlirini yer yüzide musapir we yoluchi dep ashkare éytqanidi. **14** Bu bundaq sözlerni qilghan kishilerning bir wetenni teshna bolup izdewatqanliqini éniq ipadileydu. **15** Derweqe, ular öz yurtini séghin'ghan bolsa, qaytip kétésh persiti chiqqan bolatti. **16** Lékin ular uningdinmu ewzel, yeni ershtiki bir makanni telpünüp izdimekte. Shuning üçün, Xudaning özlirining Xudasi dep atilishidin nomus qilmaydu; chünki mana, U ular üçün bir sheher hazirlighan. **17** Ibrahim Xuda teripidin sinalghinida, étiqadi bolghachqa oghli Ishaqni qurbanliq qilish Xudagha atidi; gerche u Xudaning wedilirini, jümlidin «Séning namingni dawamlashturidighan nesling bolsa Ishaqtin kélip chiqidu» déginini tapshuruwalghan bolsimu, u yenila birdinbir oghlini qurban qilishqa teyyar turdi. **19** Chünki u hetta Ishaq ölgen teqdirdimu, Xudaning uni tirildürüshke qadir ikenlikige ishendi. Mundaqche éytqanda, Ishaqni ölümindin

tirildürilgandek qaytidin tapshuruwaldi. **20** Étiqadi bolghachqa, Ishaq oghulliri Yaqub bilen Esawning kelgisi ishlirigha xeyrlik tilep dua qildi. **21** Étiqadi bolghachqa, Yaqub alemdin ötüsh aldida Yüsüpting ikki oghlining herbiri üçün xeyrlik dua qilip, hasisigha tayinip turup Xudagha sejde qildi. **22** Étiqadi bolghachqa, Yüsiup sekratqa chüshüp qalghanda, beni Israilling Misirdin chiqip kétidighanliqini tilgha aldi hemde özining ustixanliri toghruluqmu emr qildi. **23** Étiqadi bolghachqa, Musa tughulghanda, uning ata-anisi uni üç ay yoshurdi; chünki ular Musaning yéqimliq bir bala ikenlikni kördi, padishahning permanidinmu qorqomdi. **24** Étiqadi bolghachqa, Musa chong bolup ulugh zat bolghandin kéyin, «Pirewning qizining oghli» dégen ataqta turiwérisini ret qilip, **25** gunah ichidiki lezzetlerdin waqitliq behrimen bolushning ornigha, Xudaning xelqi bilen bilge azab chékishni ewzel kördi. **26** U Mesihke qaritilghan haqaretke uchrashni Misirning zezinisidiki bayliqlarigha ige bolushtinmu ewzel bildi. Chünki közilirini [ershtiki] in'amgha tikiwatatti. **27** Étiqadi bolghachqa, u padishahning ghezipidinmu qorqmay Misirdin chiqip ketti. [Japa-musheqqetke] chididi, chünki Közge Körünmügüchi uning közige körünüp turghandek idi. **28** Étiqadi bolghachqa, u «tunji oghlining jénini alghuchi» [perishtining] [Israillargha] tegmeslikni üçün [tunji] «ötüp kétish» héytini ötküzüp, shuninggha munasiwetlik qanni [buyrulghini boyiche] séyip sürkidi. **29** Étiqadi bolghachqa, [Israillar] Qizil déngizdin xuddi quruqluqta mangghandek méngip ötti. Biraq [ularni qoghlap kelgen] Misirliqlar ötmekchi bolghanda sugha gherq boldi. **30** Étiqadi bolghachqa, xelq yette kün Yérixo shehiringning sépilini aylan'ghandin kéyin sépil örüldi. **31** Étiqadi bolghachqa, pahishe ayal Rahab Israil charlighilirini dostlarke kütiwalghachqa, itaetsizler [bolghan öz shehridikiler] bilen birlikte halak bolmide. **32** Men yene némishqa sözlep olturay? Gidéon, Baraq, Shimshon, Yeftah, Dawut, Samuil we qalghan bashqa peyghemberler toghrisida éytip kelsem waqit yetmeydu. **33** Ular étiqadi bilen ellerning üstidin ghalib keldi, adalet yürgüzdi, [Xuda] wede qilghanlarga érishti, shirlarning aghzilirini étip qoydi, **34** dehshtelik otning yalqunini öchürdi, qilichning tighidin qéchip qutuldi, ajizliqni kücheydi, jenglerde baturluq körsetti, yat ellerning qoshunlirini téri-pireng qildi. **35** [Étiqadi bolghachqa], ayallar ölgen uruq-tughqanlirini ölümدين tirildürgüzüp qayturuwaldi; biraq bashqilar kelgüsida téximu yaxshi halda ölümدين tirileyli dep, qutulush yolini ret qilip qiyinilishqa berdashliq berdi. **36** Yene beziler sinilip xar-mesxirilerge uchrup qamchilandi, beziler hetta kishenlinip zindan'gha tashlandi; **37** ular chalmakéseq qilip öltürüldi, here bilen herilinp parchilandi, sinaqlarni béshidin ötküzdi, qilichlinip öltürüldi; ular qoy-öchke térilirini yépincha qilghan halda sersan bolup yürdi, namratliqta yashidi, qiyin-qistaqqa uchradi, xorlandi **38** (ular bu dunyagha zaye ketkenidi), chöllerde, taghlarda, öngkürlerde we gemilerde sergerdan bolup yürdi. **39** Bularning hemmisi étiqadi bilen Xudaning Öz guwahi bilen teriplen'gen bolsimu, Xudaning wede qilghinigha eyni boyiche érishkini yoq. **40** Emdilikte Xuda bizler büzn téximu ewzel bir nishan-meqsetni békitken bolup, ular bizsiz kamaletke yetküzülmeydu.

12 Emdirapimizda guwahchilar shunche chong buluttek bizni oruwalghachqa, herxil éghir yük hem bizge asanla chirmishiwalidighan gunahni chörüp tashlap, aldimizgha qoyulghan yügürüş yolini chidamliq bilen bésip yügüreyli; buningda közimizni étiqadimizning Yol Bashlighuchisi we Takamullashturghuchisi bolghan Eysagha tekeyli. U Özini kütken xushalliq üçün kréstiki azabqa berdashliq berdi hem uningda bolghan haqaretke pisent qilmide. Shuning bilen U Xudaning

textining ong teripide olturghuzuldi. **3** Könglülerning hérip sowup ketmesliki üçün, gunahkarlarning shunche qattiq xorlashlirigha berdashliq Bergüchini köngül qoyup oylanglar. **4** Gunahqa qarshi küreshlerde téxi qan aqquzush derjisige bérip yetmidighan. **5** Xudaning silerge Öz perzentlirim dep jékileydighan [muqeddes yazmildardiki] munu sözlirini untudunglar: — «I oghlum, Perwerdigarning terbiyisige sel qarima, Eyiblen'giningde könglüng sowup ketmisun, **6** Chünki Perwerdigar söyginige terbiye béridu, Méning oghlum dep qobul qilghanlarning hemmisini derriyledu. **7** Azab chekkinglarni Xudaning terbiyisi dep bilip, uninggha berdashliq béringlar. Chünki silerning terbiye élishinglarning özi Xudaning silerni oghlum dep muamile qilghanliqini körsitidu. Qaysi perzent atisi teripidin terbiyilenmeydu? **8** Emdi [Xudaning] terbiyilishide herbir perzentining öz ülüshi bar; lékin bu ish silerde kem bolsa heqiqiy oghulliridin emes, belki haramdin bolghan perzenti bolup chiqisiler. **9** Uning üstige hemmimizning özimizge terbiye bergen et jehettiki atilirimiz bar, biz ularnimu hörmetlep kelduq. Shundaq iken, rohlarning atisigha téximu itaet qilmamduq? Shundaqta hayatimiz yashinmamduq? **10** Et jehettiki atilirimiz herqaq peqet özi muwapiq körgen yol boyiche azghine waqit bizni terbiyiligen. Lékin U bolsa bizge paydiliq bolsun dep, pak-muqeddeslikidin muyesser bolushimiz üçün terbiyileydu. **11** Emdi qattiq terbiye bérilgen waqtda ademni xush qilmaydu, eksiche ademni qayghuga chömdüridu; biraq buning bilen tüzelgenlerge u kéyin heqqaniyliqdin chiqqan tinch-xatirjemlikning méwisini béridu. **12** Shuning üçün, «Télip sangilighan qolunglarni, zeipliship ketken tizinglarni ruslanglar» **13** we «aqsqa»larning pükülüp qalmaq, belki shipa tépishi üçün pütirilinglarni köp yollarda mangdurunglar. **14** Barliq kishiler bilen inaq ötüshke we pak-muqeddes yashashqa intilinglar; muqeddes bolmighan kishi hergiz Rebni körelmeydu. **15** Oyghaq turunglarki, héchkim Xudaning méhir-sheppitidin mehrum qalmisun; aranglarda silerge ish tapquzup silerni köydüridighan, shundaqta köp ademlerni bulghap napak bolushqa seweb bolidighan birer öch-adawet yiltizi ünmisun. **16** Aranglarda héchbir buzuqluq qilghuchi yaki özining tunji oghulluq hoquqini bir wax tamaqqa sétiwetken Esawdek ixlaxsiz kishi bolmisun. **17** Chünki silerge melumki, Esaw kéyin [atisining] xeyrlik duasini élishni oylighan bolsimu, shundaqta uninggha intilip köz yashilirini éqitip yalwurghan bolsimu, u [bu ishlarni ornigha] [keltüridighan] towa qilish yolini tapalmay, ret qilindi. **18** Chünki siler qol bilen tutqili bolidighan, yalqunlap ot yéyip turuwatqan hemde sürlük bulut, qaranghuluq we qara quyun qaplighan ashu taghqa köp kelmidighanlar — **19** (u jayda kanay sadasi bilen sözligen awaz yetküzülgende, bularni anglighanlar: «Bizge yene söz qilinmisun!») dep [Xudagha] yalwurushiti; **20** chünki ular qilin'ghan emrni kötürelmide. «Éger bu taghqa hetta birer haywannang ayighi tegsimu, chalma-késeq qilip öltürülsun» [dep tapilan'ghanidi]; **21** u körünüş shundaq qorqunchluq idiki, Musamu: «Bek qattiq qorqup ghal-ghal titrep kettim» dégenidi). **22** — Siler belki Zion téghigha, yeni menggü hayat Xudaning shehiri — ershtiki Yérusalémgha, tümenligen perishtilerge, **23** isimliri ershte pütülgün tunji tughulghanlarning héyt-merike xushalliqida jem qilin'ghan jamaitige, hemmeylenning soraqchisi Xudagha, takamullashturulghan heqqaniy kishilerning rohlirigha **24** we yéngi ehdinging wasitichisi Eysagha, shundaqta hem Uning sépilgen qénigha keldinglar. Bu qan Habildingkidim ewzel söz qilidu. **25** Bu sözni qilghuchini ret qilmasliqinglar üçün diqqet qilinglar. Chünki yer yüzide özlirige wehiy yetküzüp agahlandurghuchini ret qilghanlar jazadin qéchip

qutulalmighan yerde, ershte bizni agahlandurhuchidin yüz örüse, halimiz téximu shundaq bolmamdu? **26** Emdi shu chaghda Xudaning awazi zéminni tewritiwetkenidi; lékin emdi U: «Özüm yene bir qétim zéminnila emes, asmannimu tewritimen» dep wede qildi. **27** «Yene bir qétim» dégen bu söz tewritilidighanlarning, yeni yaritilghan nersilerning tewritilishi bilen yoqtilidighanliqini, tewretkili bolmaydighan nersilerning mengü muqim bolidighanliqidin ibaret menini bildüridu. **28** Shuning üçün, tewretkili bolmaydighan bir padishahliqqa muyyesser bolup, méhir-shepquetni ching tutup bu arqiliq ixlasmenlik we eyminish-qorquch bilen Xudani xursen qilidighan ibadetlerni qilayli. **29** Chünki Xudayimiz hemmini yewetküchi bir ottur.

13 Aranglarda qérindashliq méhir-muhebbet toxtimisun. **2** Natonush kishilerge méhmandost bolushni untumanglar. Chünki beziler shu yol bilen bilmestin perishtilerni méhman qilghan. **3** Zindan'gha tashlan'ghanlarni ular bilen bille [zindanda] zenjirlen'gendek yad étinglar. Xorlan'ghanlarni özünglarmu tende turuwatqan bende süpitide yad étip turunglar. **4** Hemme adem nikahqa hörmét qilsun, er-xotunlarning yatidighan yéri daghsiz bolsun; chünki Xuda buzuchiliq qilghuchilar we zina qilghuchilardin hésab alidu. **5** Méngish-turushunglar pulperesликтin xaliy bolsun, barigha qanaet qilinglar. Chünki Xuda mundaq dégen: «Sendin esla ayrilmaymen, Séni esla tashlimaymen». **6** Shunga, yürekliq bilen éytalaymizki, «Perwerdigar méning Yardemchimdur, héch qorqmaymen, Kishiler méni néme qilalisun?» **7** Silerge Xudaning söz-kalamini yetküzgen, silerning yétekchiliringlarni ésinglarda tutunglar. Ularning méngish-turushining méwénetijisige köngül qoyup qarap, ularning étiqadini ülge qilinglar: — **8** Eysa Mesih tünügün, бүгүн we ebedil'ebedgiche özgermeydu! (**aiōn g165**) **9** Shuning üçün, herxil gheyryi telimler bilen éziqturulup ketmenglar; chünki insaning qelbi [qurbanliqqa xas] yémeklikler bilen emes, belki Xudaning méhir-shepqi bilen quwwetlendirülgini ewzel. Chünki bundaq yémekliklerge bérilip kéliwatqanlar ulardin héchqandaq payda körgen emes. **10** Bizlerning shundaq bir qurban'gahimiz barki, ibadet chédirida xizmette bolghanlarning uningdin yéyish hoquqi yoqtur. **11** Chünki gunah tilesh süpitide soyulghan, qéni bash kahin teripidin eng muqeddes jaygha élip kirilgen qurbanliq haywanlarning téni bolsa qarargahning sirtigha élip chiqilip köydürületti. **12** Shunga Eysamu Öz qéni bilen xelqni paklap Xudagha atash üçün, sheher derwazisining sirtida azab chékip öldi. **13** Shundaq iken, bizmu qarargahning sirtigha chiqip, Uning yénigha bérip, Uninggha qaritilghan haqaretke ortaq berdashliq béreyli. **14** Chünki yer yüzide mengü mewjut turidighan shehirimiz yoq, belki kelgüsidi sheherge intilmektimiz. **15** Shunga, Mesih arqiliq Xudagha qurbanliq süpitide medhiyilirimizni toxtawsiz atayli, yeni öz lewlimizning méwisi süpitide Uning namini étirap qilayli. **16** Emdi xeyr-saxawet qilishni we baringlardin ortaq teqsimleshni untumanglar. Chünki Xuda bundaq qurbanliqlardin xursen bolidu. **17** Yétekchiliringlarga itaet qilip, ulargha boysunglar. Chünki ular öz xizmitidin Xudagha hésab béridighanlar bolup, hemishe jéninglardin xewer élishqa oyghaq turidu. Ularning bu ishi qayghu-elem bilen emes (chünki undaq bolsa silerge héch payda yetküztilmeydu) belki xushal-xuramliq bilen élip bérisun. **18** Biz üçün dua qilip turunglar; chünki wijdanimizning pak ikenlikige, herbir ishlarda toghra yolda méngishni xalaydighanliqimizgha qayil qilindüq. **19** Yéninglarga patraq qaytip bérishim üçün, dua qilishinglarni

alahide ötünimen. **20** Emdi menggülik ehding qéni bilen qoy padisining katta padichisi bolghan Rebbimiz Eysani ölümdin tirildürgüchi, xatirjemlikning Igsi bolghan Xuda (**aiōnios g166**) **21** Eysa Mesih arqiliq silerge Özini xursen qilidighan ishlarni qildurup, silerni herbir yaxshi emelde takamullashurup iradisining ijrachiliri qilghay! Mesihke ebedil'ebedgiche shan-sherep bolghay! Amin! (**aiōn g165**) **22** Silerdin ötünimenki, i qérindashlirim, bu nesihet sözümgé éghir körmey qulaq salghaysiler; silerge mushunchilikla sözlerni yazdim, xalas. **23** Qérindishimiz Timotiyning zindandin qoyup bérilgenlikidin xewerdar bolghaysiler. Yéqinda yéningha kélip qalsa, men silerni yoqlap barghinimda u men bilen bille baridu. **24** Barliq yétekchiliringlar we barliq muqeddes bendilerge salam éytqaysiler. Italiyedín kelgenler silerge salam yollidi. **25** Méhir-shepquet hemminglarga yar bolghay! Amin!

Yaqub

1 Xudaning we Rebbimiz Eysa Mesihning quli bolghan menki Yuqptin tarqaq turuwatqan muhajir on ikki qebilige salam!
2 1 qérindashlirim, herqandaq sinaqlargha duch kelsenglar, buni zor xushalliq dep bilinglar. **3** Chünki silerge melumki, bundaq étiqadninglarining sinilishi silerde sewr-chidamliq shekillendüridu; **4** sewr-chidamliqning xisliti qelbinglarda turup shundaq piship yétilsunki, shuning bilen siler pishqan, mukemmel we kem-kutisiz bolisiler. **5** Biraq eger aranglardiki birsi danaliquqa mohtaj bolsa, hemmige séxiyliq bilen bérédighan shundaqla eyblimeydighan Xudadin tilisun. Shuning bilen uninggha choqum ata qilinidu. **6** Biraq u héch délighul bolmay ishench cholen tilisun; chünki délighul kishi xuddi shamalda urulup uyan-buyan yelpün'gen déngiz dolqunigha oxshaydu. **7** Undaq kishi Rebdin birer nersige érishimen, dep héch xiyal qilmisun; **8** undaqlar üjme köngül bolup, barliq yollirida tutami yoq ademdur. **9** Namrat bolghan qérindash ózining yuqirigha kötürülgelikige tentene qilsun; bay bolghan qérindash bolsa, ózining töwen qilin'ghanliqigha tentene qilsun, chünki u ot-chöplerning chécheklärindek tozup kétidu. **11** Quyash chiqip qizighanda, ot-chöplerni qurutidu, gülliri tozup kétidu-de, uning güzelligi yoqilidu; bay ademler xuddi shuninggha oxshash, öz helekchilikke yoqilidu. **12** Sinaqlargha [sewrchanliq bilen] berdashliq bergen kishi neqeder bextlik-he! Chünki u sinaqtin ötkendin kéyin, [Xuda] Özini söygenlerge wede qilghan hayat tajigha muýesser bolidu. **13** Adem azdurulushqa duch kelgende «Xuda méni azduruwatidu» démisun. Chünki Xuda yaman ishlar bilen azdurulushi mumkin emes hem bashqilarni azdurmeydu. **14** Belki birsi azdurulghanda, öz hewes-nepsi qozghilip, ularning keynige kirgen bolidu; **15** andin hewes-neps hamilidar bolup gunahni tughidu; gunah ösüp yétilip, ölüme élip baridu. **16** Shunga söyümlük qérindashlirim, aldiniq qalmanglar! **17** Barliq yúksék séxiyliq we herbir mukemmel iltipat yuqiridin, yeni [asmandiki] [barliq] yoruqluqlarning Atisidin chüshüp kélidu; Uningda héchqandaq ózgirish bolmaydu yaki Uningda «aylinish» bilen hasil bolidighan kölemlengilim bolmaydu. **18** U bizni [Ózi yaratqan barliq] mewjudatlarining ichide Ózige deslep pishqan méwede bolsun dep, Óz iradisi boyiche bizni heqiqetning söz-kalamini arqiliq tughdurdı. **19** Shuning bilen, i söyümlük qérindashlirim, her adem anglashqa téz teyyar tursun, sözleshke aldirimisun, ghezeplinshke aldirimisun. **20** Chünki insanning ghezipi Xudaning heqqaniyliqini élip kelmeydu. **21** Shuning üçün, barliq iplasliqlarni we qininglarga patmaywatqan rezillikni tashlanglar, [qelbinglarda] yiltiz tartquzulghan, silerni qutquzalaydighan söz-kalamni kemterlik-möminlik bilen qobil qilinglar. **22** Emma óz-özünglarni aldap peqet söz-kalamni anglighuchilardin bolmanglar, belki uni jira qilghuchilardin bolunglar. **23** Chünki birsi söz-kalamni anglap qoyupla, uni ijra qilmisa, u xuddi eynekte ózining eyni qiyapitige qarap qoyup, kétip qalghan kishige oxshaydu; chünki u öz turqigha qarap bolup, chiqipla, shu hamani ózining qandaq ikenlikini untuydu. **25** Lékin ashu kishilerni erkinlikke érishtürdighan mukemmel qanun'gha estayidilliq bilen dawamliq qarap, untughaq anglighuchi bolmay, belki uning ichide yashap ijra qilghuchi bolghan kishi ishlerida bextlik qilinidu. **26** Birsi özini ixlasmen ademden dep hésabliqan, lékin tilini tizginlimigen bolsa, özini ózi aldaydu; bundaq kishining ixlasmenliki bihudiliktur. **27** Xuda'Atimizning neziridiki pak we daghsiz ixlasmenlik shuki, qiyinchiliqta qalghan yétim-yésir,

tul xotunlarni yoqlap, ulargha ghemxorluq qilish we özini bu dunyaning bulghishidin daghsiz saqlashtur.

2 Qérindashlirim, shan-sherep Igsi bolghan Rebbimiz Eysa Mesihning étiqad yolanini tutqanikensiler, ademning tashqi qiyapitige qarap muamile qilidighanlardin bolmanglar. **2** Chünki sinagoginglarga altun üzüik taqighan, ésil kiyin'gen bir bay bilen teng jul-jul kiyin'gen bir kembeghel kirse, **3** siler ésil kiyin'genni etiwarlap «Törge chiqip oltursila!» désenglar, kembeghelge, «U yerde tur!» yaki «Ayagh teripimde oltur!» désenglar, **4** ózara ayrimchiliq qilghan we insanlar üstidin yaman niyet höküm chiqarghuchilardin bolghan bolmamsiler?! **5** Qulaq sélinglar, i söyümlük qérindashlirim — Xuda bu dunyadiki kembeghellerni étiqadta bay bolush hemde ularni Özini söygenlerge bérishke wede qilghan padishahlighiga mirasxor bolushqa tallighan emesmu? **6** Biraq siler kembeghellerni közge ilmidinglar! Baylar silerni ezgen we sot-soraqlargha sórigen emesmu? **7** Üstinglerge qoyulghan ashu mubarek namgha kupurluq qiliwatqanlar yene shu [baylar] emesmu? **8** Muqeddes yazmildariki «qoshnangni özüngni söygedek söy» dégen shahane qanun'gha heqiqiy emel qilsanglar, yaxshi qilghan bolisiler. **9** Lékin kishilerge ikki xil köz bilen qarasanglar, gunah qilghan bolisiler, Tewrat qanuni teripidin xilapliq qilghuchilar dep békitilisiler. **10** Chünki bir kishi pütün Tewrat qanunigha emel qildim dep turup, [hetta] uningdiki birla emge xilapliq qilsa, u pütün qanun'gha xilapliq qilghuchi hésablinidu. **11** Chünki: «zina qilma» Dégiuchi hem «qatilliq qilma»mu dégen. Shunga, zina qilmisanglarmu, lékin qatilliq qilghan bolsanglar, yenila [pütün] Tewrat qanunigha xilapliq qilghan bilan barawer bolisiler. **12** Shunga söz-emelliringlar ademni erkinlikke érishtürdighan qanun aldida soraq qilinidighanlarning salahiyitige uyghun bolsun. **13** Chünki bashqilargha rehim qilmighanlarning üstidin chiqiridighan höküm rehimsiz bolidu. Emdı «rehim qilish» «höküm chiqirish»ning üstidin ghelibe qilip tentene qilidu. **14** I qérindashlirim! Birsi aghzida, «Mende étiqad bar» dep turup, emma [uningda] [munasip] emelliri bolmisa, uning néme paydisi? [Bundaq] étiqad uni qutquzalamdu? **15** Emdı eger aka-uka yaki acha-singillardin biri yalingach qalsa yaki kündilik yemelikni kem bolsa, silerdin biri ulghin: «[Xudagha] amanet, kiyiminglar pütün, qorsiqinglar toq qilin'ghay!» dep qoyupla, ténining hajitidin chiqmisa, buning néme paydisi? **17** Shuninggha oxshash yalghuz étiqadla bolup, [uninggha] [munasip] emelliri bolmisa, [bundaq étiqad] ölük étiqadur. **18** Lékin bezibir ademler: «Sende étiqad bar, mende bolsa emel bar» dep [talishidu]. Lékin men: «Emelsiz bolghan étiqadningni manga körsite qéni?!», «Men étiqadimni emeller bilen körsitimen» deymen. **19** — Sen «Xuda bir» dep ishinisen — Barikalla! Lékin hetta jinrlarmu shuninggha ishinidu, shundaqla qorqup dir-dir titteyudughu! **20** Ey, quruq xiyal adem! Emelliri yoq étiqadning ölük étiqad ikenlikini qachanmu bilersen? **21** Atimiz Ibrahim öz oghli Ishaqni qurban'gah üstige sun'ghanda öz emili arqiliq heqqaniy dep jakarlan'ghan emesmu? **22** Emdı shuni körüwélisshqa boliduki, uning étiqadi munasip emellerni qildi we étiqadi emeller arqiliq mukemmel qilindi. **23** Mana bu ish [Tewrattiki]: «Ibrahim Xudagha étiqad qildi. Bu uning heqqaniyliqı hésablandı» dégen yazminni ispatlaydu, shundaqla u «Xudaning dostı» dep ataldi. **24** Buningdin shuni köreleysilerki, insanlar étiqadi bilensa emes, belki emelliri bilen heqqaniy dep jakarlinidu. **25** Mushuninggha oxshash, pahishe ayal Rahab [Israil] charlighuchilirini öz öyide kütüp, ularni bashqa yol bilen qachuruwetkenliki üçün, u oxshashla ish-emili bilen

heqqaniy dep jakarlar'ghan bolmamdu? 26 Ten roh bolmisa ölüük bolghandek, emelliri yoq étiqadmu ölüükur.

3 Qérindashlirim, aranglardin köp kishi telim bergüchi boliwalmanglar! Chünki silerge melumki, biz [telim bergüchiler] bashqilardin téximu qattiq soraqqa tartilimiz. 2 Chünki hemmimiz köp ishlarda xataliship putlishimiz. [Halbuki], eger birsi tilda xatalashmisa, u kamaletke yetken, pütkül ténini tizginliyelen adem bolidu. 3 Mana, biz atlarni özimizge béqindurush üçün aghzigha yügen salimiz; buning bilen pütkül tenlirini [xalighan terepke] buriyalaymiz. 4 Mana, kémilergimu qaranglar; shunchilik yoghan bolsimu, yene kélip dehshetlik shamallar teripidin urulup heydidighan bolsimu, lékin rolchi qayerge ularni heydey dése, u kichikkine bir rol arqilq uni xalighan terepke buraydu. 5 Shuninggha oxshash, gerche til [ténimizning] kichik bir ezasi bolsimu, lékin tolimu yoghan sözleydu. Kichikkine bir ot uchqunining chong orman'gha ot tutashturalaydighanliqini oyap béqinglar! 6 Til — derweqe bir ottur; u ezalirimiz arisidin oran élip qebihlikke tolghan bir alem bolidu. U pütkül tenni bulghighuchidur; u doxaz otidin tutashturulup, pütkül tebietning chaqigha ot tutashturidu! (Geenna g1067) 7 Chünki hertürlük haywanlar hem uchar-qanatlar, ömiligüchi haywanlar hem déngizdiki mexluqlar insaniet teripidin köndürülmekte hemde köndürülgenidi. 8 Emma tilni héchkim köndürelmeydu; u tinimsiz rezil bir nerse bolup, jan'gha zamin bolidighan zeherge tolghandur. 9 Biz tilimiz bilen Perwerdigar Atimizgha shanu-teshekkür qayturimiz, we yene uning bilen Xudaning obrazida yaritilghan insanlarni qarghaymiz. 10 Démek, oxshash bir éghizdin hem teshekkür-mubarek hem lenet-qarghash chiqidu. I qérindashlirim, bundaq bolmasliq kérék! 11 Bir bulaq oxshash bir közdin birla waqitta tatliq hem qirtaq su chiqiramdu? 12 I qérindashlirim, enjür derixi zeytunning méwisini bermeydu, yaki üzüüm téli enjürning méwisini bérelemdü? Hem tuzluq [bulaq] tatliq sunimu chiqiralmaydu. 13 Aranglarda kim dana we pemlik? Peziletlik yürüsh-turushidin u danaliqqa xas bolghan mömin-kemterlik bilen emellirini körsetsun! 14 Lékin eger qelbinglarda achchiq hesetxorluq we jédel-majira bolsa, emdi yalghan sözler bilen heqiqetni yoqqa chiqarmanglar, duxtanmanglar. 15 Bundaq «danaliq» ershtin emes, belki dunyagha, insan tebiyyitige xas bolup, jin-sheyntandin kelgendur. 16 Chünki hesetxorluq we jédel-majira bolghanla yerde qalaymiqanchilik we herxil rezillikler bolidu. 17 Lékin ershtin kelgen danaliq bolsa, u aldi bilen paktur, u yene tinchliqperwer, xush péil, bashqilarning pikrigé quliqi ochuq, rehimdil bolup, yaxshi méwiler bilen tolghan, uningda terepbazliq yaki saxtipezlik yoqtur. 18 Heqqaniyliq uruqliri tinchliqperwerler arisida chéhilip, tinchliq ichide méwe béridu.

4 Aranglardiki urush we majiralarné nedin kélip chiqidu? Bu del ten ezaliringlar ichide jeng qiliwatqan arzu-hewesliringlardin emesmu? 2 Siler arzu-hewes qilisiler, lékin arzu-hewesliringlarga érishmeysiler; adem olturisiler, heset qilisiler, lékin érishelmeysiler; jédel-majira chiqirip jeng qilisiler. Érishmeysiler, chünki tilimeysiler. 3 Tilisilergarmu érishelmeysiler, chünki özü arzu-hewesliringlarni qandurush üçün rezil niyetler bilen teweysiler. 4 Ey zinaxorlar! Bu dunya bilen dostlishishning emeliyette Xuda bilen dushmanlishish ikenlikini bilmemtinglar? Kimdikim bu dunyani dost tutmaqchi bolsa, özini Xudaning dushmani qilidu. 5 Muqeddes yazmilarda: «[Xuda] qelbimizge makan qildurghan Roh nachar arzu-heweslerni qilamdu?» dégen söz silerche bikar déyilgenmu? 6 Lékin [Xuda] bergén méhir-shepset

buningdin üstün turidu. Shuning tüpeylidin muqeddes yazmilarda: «Xuda tekebburlargha qarshidur, lékin mömin-kemterlerge shepset qilidu» dep yézilghandur. 7 Shuning üçün, Xudagha boysununglar. Sheytan'gha qarshi turunglar; [shundaq qilsanglar] u silerdin qachidu. 8 Xudagha yéqinlishinglar, Xudamu silerge yéqinlishidu. Ey gunahkarlar, [gunahtin] qolunglarni yuyunglar; ey tüjme köngüller, qelbinglarni pak qilinglar. 9 [Gunahtinglarga] qayghu-hesret chékinglar, haza tutup yighlanglar, küllenglarni matemge, xushalliqinglarni qayghugha aylandurunglar. 10 Rebnig aldida özünglarni töwen tutunglar we shundaq qilghanda U silerni üstün qilidu. 11 I qérindashlar, bir-biringlarni sökmenglar. Kimdikim qérindishini sökse yaki uning üstidin höküim qilsa, Tewrat qanunimuz sökken we uning üstidin höküim qilghan bolidu. Shundaq qilip qanun üstidin [toghra-natoghra dep] höküim qilsang, qanun'gha emel qilghuchi emes, belki özüngni [uning üstidin] höküim qilghuchi qiliwalghan bolisen. 12 Qutquzushqa we halak qilishqa qadir bolghan, qanun Tüzgüchi we höküim Qilghuchi peqet birdur! Shundaq iken, sen bashqilar üstidin höküim qilghudek zadi kimsen? 13 Hey, «Bügün yaki ete palani-pükünü sheherge barimiz, u yerde bir yil turup, tijaret qilip payda tapimiz» dégüchiler buninggha qulaq sélinglar! 14 Ey ete néme bolidighanliqini bilmeydighanlar, hayatlingar némege oxshaydu? U xuddi ghil-pal payda bolup yoqap kétidighan bir parche tuman, xalas. 15 Buning ornigha, «Reb buyrusa, hayat bolsaq, uni qilimiz, buni qilimiz» déyishinglar kérék. 16 Lékin emdi siler hazir undaq yoghan gepliringlar bilen maxtinisiler. Bundaq maxtinisilarning hemmisi rezil ishtur. 17 Shuningdek kimdikim melum yaxshi ishni qilishqa téghishlik dep bilip turup qilmighan bolsa, gunah qilghan bolidu.

5 Ey baylar, qulaq sélinglar! Béshinglarga chüshidighan külpetler üçün dad-peryad kötürüp yighlanglar. 2 Bayliqlinglar chirip ketti, kiyim-kéchinglarni küye yep ketti, 3 altun-kümüshliringlarni bolsa dat basti, bu dat [qiyamette] özünglarga qarshi guwahliq bérip, göshünglarni otta köydürülgendek yewétidu. Silerning bayliqlarni toplishinglar axirqi künderde boldi! 4 Mana, étizliqlinglarda ishlep hosul yighqanlarga xiyaret qilip ish heqlirini bermey keldinglar. Bu tutuwélin'ghan heq üstüinglardin periyad kötürmekte, shuningdek ormichilarning nale-peryadliri samawi qoshunlarning Serdari bolghan Perwerdigarning quliqigha yetti. 5 Siler bu dunyada heshemetchilik we eysh-ishret ichide yashap kéliwatisiler. [Qoylar] boghuzlash künige teyyarlan'ghandek, silermu boghuzlanish künige özünglarni bordap kéliwatisiler. 6 Siler heqqaniy bolghuchini gunahqa mehkum qilip, óltürüp keldinglar; u silerge qarshiliq körssetmeydu. 7 Shunga, qérindashlar, Rebnig qayta kélidighan künigiche sewr-taqet qilip turunglar. Mana, déhqan kishi yerning ési méwisini kütüdu; yer deslepki we keyinki yamghurlargha muyesser bolghuche uni intizarliq bilen sewr-taqet ichide kütüdu. Silermu sewr-taqet qilip qelbinglarni mustehkem qilinglar. Chünki Rebnig qayta kélishi yéqinlap qaldi. 9 Qérindashlar, özünglar soraqqa tartilmasliqlinglar üçün bir-biringlardin aghrinmanglar; mana, Soraq Qilghuchi ishiq aldida turidu. 10 Perwerdigarning namida sözligen burunqi peyghemberlerning qandaq azab-oqubet tartqanliq, shundaqla sewr-taqet qilghanliqini ilge qilinglar. 11 Biz mana mushundaq [sewr-taqet bilen] berdashliq bergenlerni bextlik dep hésablaymiz. Ayupning azab-oqubette qandaq sewr-taqet bilen berdashliq bergenlikini anglighansiler we Perwerdigarning uninggha axirqi qilghini, shundaqla «Perwerdigarning ich-baghri shepset we rehimdilliq bilen

tolghan»liqini körgensiler. **12** Emdi i qérindashlirim, eng muhimi, qesem qilmanglar — ne asman ne zémin ne héchqandaq bashqa nersilerning nami bilen qesem qilghuchi bolmanglar, belki «bolidu» désenglar heqiqiy «bolidu» bolsun, «yaq» désenglar heqiqiy «yaq» bolsun. Shundaq qilghanda, [Xudaning] jzasigha chüshmeysiler. **13** Aranglarda azab tartquchi kishi barmu? U dua qilsun. Xushal yürüwatqanlar barmu? U küy-medhiye naxshilirini éytsun. **14** Aranglarda aghriq-silaqlar barmu? Ular jamaetning aqsaqallarini chaqirtip kelsun; ular Rebning namida uning [béshigha] may sürüp mesih qilip dua qilsun. **15** Shundaq qilip iman-ishench bilen qilin'ghan dua bimarni saqaytidu, Reb uni ornidin turghuzidu. Eger bimar gunahlarni qilghan bolsa, bular kechürüm qilinidu. **16** Shuning üçün ötküzgen gunahliringlarni bir-biringlarga iqrar qilinglar we shipaliq tépishinglar üçün bir-biringlarga dua qilinglar. Heqqaniy ademning duasi zor küch we chong ünümge igidur. **17** Ilyas peyghembermu bizge oxshashla insaniy tebietlik idi. U yamghur yaghmisun dep ixlas bilen dua qildi; netijide, zémin'gha üç yil alte ay héch yamghur yaghmidi. **18** Andin u yene dua qildi we yamghur qayta yaghdı, yermu hosul-méwisini yene berdi. **19** Qérindashlirim, aranglarda birsi heqiqettin chetnigen bolsa, we yene birsi uni [heqiqetke] qaytursa, **20** Mushundaq kishi shuni bilsunki, gunahkar kishini azghan yolidin qayturup ekelgüchi shu kishining jénining ölümün qutulushigha we nurgun gunahlarning yépip qoyulishigha sewebchi bolidu.

Pétrus 1

1 Eysa Mesihning rosuli bolghan menki Pétrustin Pontus, Galatiya, Kapadokiya, Asiya we Bitiniye élkiliride tarqay yashawatqan musapir bendilerga salam. **2** Siler Xuda'Atining aldin bilgini boyiche tallinip, Roh teripidin pak-muqaddes qilingdinglar. Buningdin meqsat, silerning Eysa Mesihning itaitide bolushunglar we qénining üstünglarga sêpilisish uchündür. Méhir-shepquat we xatirjemlik silerge hassilep ata qilin'ghay! **3** Özining zor rehimdilliki bilen, Eysa Mesihning ölümdin tirilishi arqiliq bizni yéngidin tughdurup, ölmis ümidke nésiwe qilghan Rebbimiz Eysa Mesihning Xuda'Atisigha mubarek-medhiyiler oqulghay! **4** Démek, siler üçün chirimis, daghsiz we solmas miras ershlerde saqlanmaqta. **5** Axir zamanda ashkarilinishqa teyyarlan'ghan nijat üçün, siler étiqadinglar bilen Xudaning qudriti arqiliq qoghdalmaqtisiler. **6** Siler bu [nijattin] zor shadlinisiler — gerche hazir zörür tépilhanda silerning herxil sinaqlar tüpeylidin qisqa waqit azab-oqubet chékishinglarga toghra kelsimu. **7** Altun haman yoqilip kétédighan nerses bolsimu, sapliqi ot bilen sinilidu. Shuninggha oxshash altundin tolimu qimmatlik bolghan étiqadinglar sinilip ispatlinidu. Buning bilen u Eysa Mesih [qayta] ashkarilan'ghan waqitda medhiye, shan-sherep we izzet-hörmet keltüridu. **8** Eysa Mesihni ilgiri körüp baqmighan bolsanglarmu, Uni söyüp keldinglar; we haziramu Uni körmeyisiler, lékin Uninggha yenila étiqat qilip qelbinglar ipadiligisiz shan-sherepke tolghan xushalliq bilen yayraydu. **9** Shuning bilen siler étiqadinglarning nishani, yeti jéninglarning nijatigha muysesser boluwatisiler. **10** Silerge ata qilin'ghan bu méhir-shepquetni aldin éytqan [ilgiri] peyghemberler bu nijat-qutquzulush toghrisida tepsiliy izden'gen, uni chüshinishke tirishqanidi. **11** Ularda bolghan Mesihning Rohi ulargha Mesih kelgüsida tartidighan azab-oqubetler we bulardin kéyinki kéliidighan shan-sherepler toghrisida aldin'ala melumat bérip bésharet keltüriginide, ular bu ishlarning qandaq yol bilen we qaysi zamanda yüz béridighanliq üstide izden'gen. **12** Shuning bilen ulargha bu ishlarni aldin éytishi ular özliri üçün emes, belki silerning xizmitinglarda bolghan, dep ayan qilin'ghan. Emdi biğünki künde bu ishar ershtin ewetilgen Muqaddes Rohning küchi bilen silerge xush xewerni yetküzgüchiler arqiliq silerge jakarlandi. Hetta perishtilermu bu ishlarning tégi-tekini sepsélip chüshiniwélishqa telpinmekte. **13** Shunga, zéhinliringlarning bélini baghlap, özünglarni segek-salmaq tutunglar, ümidinglarni Eysa Mesih qayta körün'gen künide silerge élip kéliidighan bext-shapaetke pütünley baghlanglar. **14** [Xudaning] itaetmen perzentliri süpitide, ilgiri ghapilliq chaghlinglardikide hawayi-heweslerge bérimenglar. **15** Eksiche, silerni chaqirghuchi pak-muqaddes bolghan'gha oxshash barliq yürüsh-turushinglarda özünglarni pak-muqaddes tutunglar. **16** Chünki [muqaddes yazmilarda]: «Pak-muqaddes bolunglar, chünki Men pak-muqaddesturmen» dep xatirilen'gen. **17** Siler dua qilghininglarda kishilerning herbirining isherikitige qarap yüz-xatire qilmay Soraq Qilghuchini «Ata» dep chaqiridikensiler, undaqa bu dunyada musapir bolup yashawatqan waqtinglarni [Uning] qorqunchida ötküzünglar. **18** Chünki silerge melunki, siler ata-bowiliringlar teripidin silerge qaldurulghan ehmiyetsiz turmushning [qulluqidin] azad boldunglar. Bu, qimmitini haman yoqitidighan altun yaki kümüşstek nersilerning tölimi bilen bolghan emes, **19** belki qimmatlik qéni bilen, yeni kem-kütisiz we daghsiz qoza kebi Mesihning qimmatlik qénining bedilige keldi. **20** U derweqe dunya apiride qilinishtin ilgirila [Xuda teripidin]

shu süpitide tonulghan, hazir U zamanlarning mushu axirqi waqitlirida siler üçün [bu dunyagha ewetilip] ashkara qilindi. **21** Siler Uning arqiliq Uni ölümdin tirildürüp, Uninggha shan-sherep bergen Xudagha étiqad qiliwatisiler. Xudaning [shuni qilghini] étiqadinglar we ümidinglar Özige baghlansun üçündür. **22** Siler heqiqetke itaet qilghanliqinglardin qelbinglarni paklap, qérindashlarni söyidighan saxtisiz méhir-muhebbetke kirishtinglar; shunga, bir-biringlarni chin qelbinglardin qizghin söyünglar. **23** Chünki siler yéngiwashtin tughlundunglar — bu chirip kétédighan uruq arqiliq emes, belki chirimas uruq, yeni Xudaning hayatiy küchke ige we menggü turidighan söz-kalami arqiliq boldi. (aiön g165) **24** Chünki [xuddi muqaddes yazmilarda yézilghinidek]: «Barliq et igiliri ot-chöptür, xalas, Ularning barliq shan-sheripi daladiki gülge oxshash; Ot-chöp solishidu, gül xazan bolidu, **25** Biraq Rebning söz-kalami menggü turidu!» Silerge yetküzilgen xush xewerde jakarlan'ghan söz-kalam del shudur. (aiön g165)

2 Shuning üçün siler barliq rezillik, barliq mekkarliq, saxtipezlik, hesetxorluq we hemme töhmetxorluqlarni tashlap, **2** Rebning méhribanliqini tétip bilgenikensiler, xuddi yéngi tughulghan bowaqlardek bolup [Xudaning] söz-kalamidiki sap sütké tesha bolunglar. Buning bilen, siler nijattin [kamalitiye] yétip ösisiler. **4** Emdi siler Uninggha, yeni ademler teripidin erzimes dep tashlinip, lékin Xuda teripidin tallan'ghan we qedirlen'gen tirik tash Bolghuchining yénigha kélip **5** siler özünglarnu tirik tashlar süpitide bir rohiy ibadetxana qilinishqa, Eysa Mesih arqiliq Xudani xursen qilidighan rohiy qurbanliqlarni sunidighan muqaddes kahin qataridikiler bolushqa quruluwatisiler; **6** Chünki muqaddes yazmilarda mundaq déyilgen: — «Mana, tallan'ghan, qedirlen'gen büyrük ul téshini Zion'gha qoydum. Uninggha étiqad qilghuchi herkim silerge qarap qalmaidu». **7** Emdi étiqad qilghuchi bolghan silerge nisbeten [tashning] qediri bolidu. Lékin [Uninggha] étiqad qilmaydighanlarga nisbeten U [muqaddes yazmilarda déyilginidek] boldi: — «Tamchilar erzimes dep tashlawetken bu tash, Burjek [ul] téshi bolup tiklendi!», We: — «[Bu tash] kishilerge putlikashang tash, Ademni yiqitidighan qoram tash bolidu». Chünki [mushundaq kishiler] [Xudaning] söz-kalamigha itaet qilmasliqi tüpeylidin putliship yiqilidu; ularning bundaq bolushi aldin békitilgendür. **9** Lékin siler bolsanglar [Xuda] tallighan bir jemet, shahane bir kahinliq, pak-muqaddes bir el, shundaqla Özige alahide xas bolghan bir xelqsiler; buning meqsiti, silerni qarangguluqtin Özining tilsimat yoruqluqigha chaqirghuchining peziletlirini namayan qilishinglardin ibaret. **10** Burun siler bir xelq hésablanmayttinglar, lékin hazir Xudaning xelqsiler; burun [Xudaning] rehim-shepquitiye érishmigenidinglar, lékin hazir érishtinglar. **11** I söyümlükirim, siler bu dunyagha musapir we méhmandursiler, silerdin ötinümenki, roh-qelbinglar bilen qarshilishidighan etliringlardiki neps-shehwetlerdin özünglarni yiraq tutunglar. **12** Yürüsh-turushinglar étiqadsizlar arisida ésil-peziyetlik bolsun. Mushundaq qilghanda, gerche ular silerge yamanliq qilghuchilar dep töhmet qilsimu, del töhmet qilghan ishlarda silerning yaxshi emelliringlarga qarap, [Xudaning] ularni [oyghitip] yoqlaydighan künide uni ulughlishi mumkin. **13** Shunga Rebning hörmitide insanlar arisidiki herbir hakimiyetning tüzümige, meyli eng yuqiri menseptiki padishahqa bolsun yaki u teyinligen hoquqdarlarga bolsun boysununglar. Chünki bu hoquqdarlar [padishah] teripidin yaman ish qilghuchilarni jazagha tartish, yaxshi ish qilghuchilarni hörmetke sazawer qilish üçün teyinlen'gendür.

15 Chünki Xudaning iradisi shundaqki, yaxshi emellirnglar bilan nadan ademlarning orunsiz shikayetlerini tuvaqlashtur. 16 Siler erkin-azad bolghininglar bilan, bu erkinlikinglarni yamanliq qilishning bahani qiliwalmanglar, belki Xudaning qili süpitide bolup, 17 Barliq insanlarni hörmetlenglar, [étiqadchi] qérindashliringlarga méhir-muhabbet körsitinglar, Xudadin qorqunglar, padishahni hörmetlenglar. 18 Qullar, xojayinliringlarga toluq qorqunch bilan boysununglar — yalghuz méhriban we xush péil xojayinlarginila emes, belki térikkek xojayinlarginimu boysununglar. 19 Chünki eger birsi Xuda aldidaki pak wijdanliq bolush üçün naheq azab-oqubet chekse hemde bulargha sewr-taqet qilsa, bu Xudani xursen qilidu. 20 Chünki eger siler gunah ötküzüp, tégishlik urulghininglarda, uninggha berdashliq bersenglar, buning maxtan'ghudek némissi bar! Lékin yaxshi ishlarni qilip azab-oqubet cheksenglar hemde uninggha berdashliq bersenglar, u Xudani xursen qilidu. 21 Chünki siler del shuninggha chaqirilinglar. Chünki Mesihmu siler üçün azab-oqubet chékup, silerni Özining izidin mangsun dep, silerge ülge qaldurdi; 22 «U gunah sadir qilip baqmighan, Uning aghzidin héchqandaq aldanchiliq-yalghanchiliqqa tépilmaz». 23 U haqaretlen'ginide, til qayturmaytti. Azab-oqubet chekkende, U héch tehdit salmaytti; eksiche, Özini adil höküm chiqarghuchining qollirigha tapshuratti. 24 U Özi bizning gunahqa nisbeten ölpit, heqqaniyligga nisbeten yashishimiz üçün yaghach tüwrükte gunahlirimizni zimmissige aldi; siler Uning yariliri bilan shipa taptinglar. 25 Chünki burun siler qoylardek yoldin ézip ketkensiler, lékin hazir jéninglarning padichisi hem yétekchisining yéningha qaytip keldinglar.

3 Shuninggha oxshash, i ayallar, siler erliringlarga boysununglar. Shundaq qilsanglar, hetta söz-kalamgha itaat qilmaydighan erler bolsa, öz ayalining bu peziliditni tesirlinip, ixlasmenlik bilen ötküzgen pak yürüş-turushinglarga qarap, gap-sözsizla qayil qilinidu. 3 Güzelliknglar sirtqi körünishtin, yeni alahide öriwalghan chéchinglar we taqighan altun zibu-zinnetlerdin yaki ésil kiyimlerden bolmisun, 4 belki «qelbinglardiki özünglar», yeni mömin we tinch rohtin bolghan qariblas güzelliktin bolsun; bundaq [güzellik] Xudaning aldidaki intayin qimmatliktur. 5 Chünki burunqi chaghlarda, Xudagha ümidini baghlighan ixlasmen ayallar del mushundaq [güzellik bilen] özlirini zinnetlep, erlirige itaat qilatti. 6 Del mushundaq yolda Sarah Ibrahimni «ghojam» dep atap, uning sözlirige boysunatti. Siler héchqandaq weswesilerdin qorqmay ishlarni durus qilsanglar, silermu [Sarahning] perzentliri bolghan bolisiler. 7 Shuninggha oxshash, ey erler, silermu ayalliringlar bilan turushta, ularni ayal kishiler bizdin ajiz bendiler dep bilip ularni chüshinip yétinglar; siler ularni bilan [Xuda] shapaet qilghan hayataq ortaq mirasxor bolup, ularni hörmét qilinglar. Shundaq qilsanglar, dualiringlar tosalghugha uchrinmaydu. 8 Axirida, hemminglar bir niyet bir meqsette, bir-biringlarga hemderd bolup, bir-biringlarni qérindashlarचे söyüinglar, ich-baghri yumshaq we kemter bolunglar. 9 Yamanliqqa yamanliq, ahaneke ahaneke bilen emes, eksiche, bext tilsh bilen jawab qayturunglar. Chünki siler del bu ishqqa chaqirilghansiler; shuning bilen özünglar bextke mirasxor bolisiler. 10 Chünki [muqeddes yazmilarda yézilghinidek]: — «Kimki hayatni söyüp, yaxshi kün körgüchi bolay dese, Tilini yamanliqtin tartsun, Lexiliri mekkarliqtin néri bolsun; 11 Yamanliqtin özini tartip, Güzel emellerni qilip yürsün; Aman-xatirjemlikni izdep, uni qoghlap yürsün. 12 Chünki Perwerdigarning közi heqqaniylarning üstide turidu, Uning quligki ularning iltijalirigha ochuq turidu; Lékin

Perwerdigarning yüzi rezillik yürügüchilerge qarshi turidu». 13 Eger siler daim yaxshi ishlarni qilishqa intilsenglar, kim silerge yamanliq qilar? 14 Lékin hetta heqqaniyliq yolida azab-oqubet cheksenglarmu, oxshashla bextliksiler! Lékin ularning wehimisidin qorqunglar we alaqqade bolmanglar; 15 belki qelbinglarda Reb Mesihni hemmidin üstün dep bilinglar; silerde bolghan ümidning sewebini sorighanlarga mömin-mulayimliq we ixlasliq bilen jawab bérishke hemishe teyyar turunglar. 16 Herdaim wijdaninglarni pak tutunglar; shuning bilen silerge «yamanliq qilghuchilar» dep töhmet qilghanlar silerning Mesihde bolghan peziyetlik yürüş-turushunglarni körip, özliri qilghan töhmetlerden xijil bolsun. 17 Chünki Xudaning iradisi shundaq bolsa, yaxshiliq qilghininglar üçün azab-oqubet cheksenglar, bu yaman ish qilghininglar tüpeylidin azab-oqubet chekkeninglardin ewzel, [elwette]. 18 Chünki Mesih bizni Xuda bilen yarashturush üçün, yeni Heqqaniy Bolghuchi heqqaniy emeslerni dep, birla qétimliq azab-oqubet chekti; gerche U ten jehette öltürülgen bolsimu, lékin rohta janlandurildi; 19 shuning bilen U solap qoyulghan rohlarning yéningha mushu rohiy hayatliq bilen bérup, [Özining bu ghelibisini] jakarledi. 20 [solap qoyulghan] bu rohlar burunqi zamanda, yeni Nuh [peyghember]ning künliride, kéme yasiliwatqan mezgilde Xuda sewrchanliq bilen [kishilerning towa qilishini] kütkinide, Uninggha itaetsizlik qildi. Peqet shu kémege kirgen birqanchisi, yeni jemiye sekkiz jan su arqiliq qutquzildi. 21 Mana bu «sugha chömüldürüş»ning beshariti bolghan. Emdi chömüldürüş — bedenning kirdin tazilinishi emes, belki ademning pak wijdan bilen Eysa Mesihning tirlidürülüşini arqiliq Xudadin tiligen telipi — bizni hazir qutquwatidu 22 (Mesih [tirilip] ershke chiqip, perishtiler, barliq rohiy hoquqdarlar we küchlükler Uninggha bosundurildi we u Xudaning ong yénida turmaqta).

4 Emdi Mesih ténide azab-oqubet chekkeniken, silermu shundaq irade bilen özünglarni qorallandurunglar. (chünki [Xuda yolida] öz ténide azab-oqubet chekken kishi gunahtin qol üzgen bolidu; 2 undaq kishi ténide qalghan hayatini yene insaniy neps-heweslerge bérilish bilen emes, belki Xudaning iradisige muwapiq ötküzidu). 3 Chünki künlirimizni yat ellik étiqadsizlarning iradisige emel qilish bilen, yeni hertürlük buzuqchiliq-shehwaniyliq, neps-hewesler, haraqeshlik, eysh-ishret, meyxorluq we yirginchilik butpereslikler ichide ötküzgimiz emdi kupaye qilar! 4 Bu ishlarda ular silerning ulargha hemrah bolup shundaq iplashiqla yürürganliklarning ejeblinip, silerni haqaretlimekte. 5 Ular haman hem tiriklerni we ölgenlerni soraq qilishqa teyyar Turghuchigha hésab bermey qalmaydu. 6 Shunga del shu sewebtin, ölgenler ette yashawatqan insanlar [soraq qilinidighan]dek soraq qilip, Xudagha nisbeten rohta yashisun dep, ularghimu xush xewer yetküzilgen. 7 Emdi barliq ishlarning axirlishidighan küni yéqinlashmaqta; shunga, salmaq bolunglar we dua qilishqa segek turunglar. 8 Lékin hemmidin muhimi, bir-biringlarga qizghin méhir-muhabette turuwéringlar. Chünki «méhir-muhabbet örgünarlighan gunahlarni yapar». 9 Bir-biringlardin agrhinmay nazara méhmandost bolunglar. 10 Xuda teripidin herbiringlarga ata qilin'ghan iltipatqa binaen, uning hertereplik méhir-shepkitini kishilerge yetküzidighan yaxshi ghoidarlar süpitide, bu iltipat bilen bir-biringlarga xizmet qilinglar. 11 Kim söz qilsa, u Xudaning kalam-bésharetlerini yetküzgüchi süpitide sözlisun. Kim bashqilargha xizmet qilsa, u Xuda ata qilghan küch-qudriti bilen xizmet qilsun. Shundaq bolghanda, Xuda hemme ishda Eysa Mesih arqiliq ulughlinidu. Barliq shan-sherep we küch-qudret Uninggha

ebdil'ebedgiche mensuptur, amin! (aiōn g165) **12** Söyümlükirim, otluq sinaqning béshinglarga chüshkenlikige qarap, ajayib ishqa yoluqap qaldim, dep heyran qalmanglar. **13** Belki, Mesihning azab-oqubetlirige qandaq orta q bolghan bolsanglar, siler shundaq shadlininglar. Shuning bilen Uning shan-sheripi ayan qilin'ghinida, silermu yayrap shadlinisiler. **14** Siler Mesihning nami tüpeylidin haqaretke uchrisinglar, bextlik bolisiler! Chünki shan-sherepning Rohi, yeni Xudaning Rohi wujudunglarga chüshken bolidu. **15** Aranglardin birining azab-oqubet chékishi hergizmu qatil, oghri, rezil yaki chépilghaq bolush sewebidin bolmisun. **16** Biraq chekken azab-oqubiti «Mesihiy» dep atalghanliqi sewebidin bolsa, u buningdin nomus qilmisun; eksiche, mushu nam [bilen] [atalghanliqi] üçün Xudagha medhiye oqusun. **17** Chünki soraqning bashlinidighan waqti-saiti keldi; soraq aldi bilen Xudaning öyidikiliridin bashlinidu; we eger biz bilen bashlansa, u halda Xudaning xush xewirige qulaq salmighanlarning aqiwiti néme bolar? **18** [Del] [muqeddes yazmilarda yézilghinidek]; — «Eger heqqaniylarning qutquzulushi tes bolsa, Ixlassizlar hem gunahkarlarning aqiwiti qandaq bolar?» **19** Shuning üçün, Xudaning iradisi bilen azab-oqubet chekkenler yaxshi emellerni dawam qilip, jénini wediside turidighan Yaratquchigha amanet qilip tapshursun.

5 Emdi men aranglardiki aqsaqallardin (Mesihning azab-oqubetlirining guwahchisi, namayan qilindighan shan-sherepke nésip bolghuchi we silerge oxshash bir aqsaqal süpitide) shuni ötünimenki, **2** — Xudaning silerning aranglardiki padisini obdan béqinglar; ulargha yétekchilik xizmitide bolup, uni mejburen emes, belki ixtiyaren zimminglarga élinglar; pul-dunya üçün emes, belki xushaliq bilen qilinglar. **3** Xudaning padisigha ghojining öz teelluqatlirigha bolghinidek bolmay, belki ulargha ülge bolunglar. **4** Shundaq qilsanglar, Bash Padichi ashkare bolghanda, menggü tozumas shan-sherep tajigha érishisiler. **5** Ey yashlar, chonglarga boysununglar. Shuningdek, hemminglar bir-biringlarga nisbeten kichik péilliqni üstünglarga oriwélinglar. Chünki: «Xuda tekebburlargha qarshidur, lékin mömin-kemterlerge shep qilidu». **6** Özünglarni Xudaning qudretlik qoli astida töwen tutunglar. Shundaq qilsanglar, waqti-saiti kelgende Xuda silerni yuqiri kötüridu; **7** Barliq ghem-qayghuliringlarni Uning üstige tashlap qoyunglar. Chünki U silerning ghéminglarni qilidu. **8** Özünglarni hoshiyar we segek tutunglar. Chünki düshmininglar bolghan Iblis xuddi hörkirowatqan shirdek, yutqudek birisini izdep qatrap yürmekte; **9** siler étiqadinglarda ching turup uninggha qarshi turunglar. Chünki bilisilerki, pütün dunyadiki qérindashliringlarmu oxshash azab-oqubetlerning tügishigüche chidawatidu. **10** Emma silerni Mesih Eysa arqiliq Özining menggülik shan-sheripige chaqirghan, pütkül méhir-shep qetning Igsi bolghan Xuda azraqqine waqit azab-oqubet chekkiniglardin kéyin, Özi silerni eslige keltürüp, des turghuzup, mustehkem we ulgha békitilgendek tewrenmes qilidu. (aiōnios g166) **11** Uninggha [barliq] shan-sherep we küch-qudret ebil'ebed mensup bolghay, amin! (aiōn g165) **12** Men bu qisqighina xetni yézip, özüm sadiq qérindishim dep bilidighan Silwanusning wasitisi bilen silerge yollidim. Ushbu xetni yézishimning meqsiti, silerge jékilesh we silerni righbetlendürüş, shundaqla Xudaning heqiqiy méhir-shep qitining ene shundaq ikenlikige guwahliq bérishtin ibarettur. Bu méhir-shep qette ching turunglar. **13** Siler bilen bille tallan'ghan Babilda turuwatqan jamaet we oghlum Markustin silerge salam. **14** Bir-biringlar bilen méhribanlarचे söyüşüp

salamlishinglar. Silerge, yeni Mesihde bolghan hemminglarga amanliq-xatirjemlik yar bolghay!

Pétrus 2

1 Eysa Mesihning quli we Rosuli bolghan menki Siméon Pétrustin Xudayimiz we Qutquzghuchimiz Eysa Mesihning heqqaniyligi arqiliq biz bilen oxshash qimmatlik bir étiqadga muayesser qilin'ghanlarga salam! **2** Siler Xudani we Rebbimiz Eysani chongqur tonughanséri, méhir-shepchet we xatirjemlik silerge hessilep ashqay! **3** Bu [duayimning] asasi — biz bizni Ózining shan-sheripi we ésil pezilitimiz tesiri arqiliq Chaqirghuchini chongqur tonughanimiz üçün, Uning ilahiy küch-qudriti hayatimizgha we ixlasmenlikte méngishimizgha kéreklik bolghan hemmini ata qildi. **4** U mushu pezeletliri arqiliq bizge qimmatlik, eng ulugh wedilerni berdi, bular bilen siler bu dunyadiki hawayi-heweslerdin bolghan iplasliqtin qutulup, Xudaliq tebietke ortaq nésip bolalaysiler. **5** Del mushu sewebtin, siler pütün küchünglar bilen étiqadlinglarga ésil pezeletni, ésil pezilitinglarga bilimni, **6** bilimlinglarga temkinlikni, temkinliklinglarga chidamliqni, chidamliqlinglarga ixlasmenlikni, **7** ixlasmenliklinglarga qérindashliq méhribanliqni, qérindashliq méhribanliqlinglarga méhir-muhebbetni kórsitishni qoshushqa intilinglar. **8** Chünki bu xususiyetler silerde bar bolsa, shundaqla éship bérivatqan bolsa, bular silerni Rebbimiz Eysa Mesihni chongqur tonushqa [intilishte] ish-emelsiz we méwisiz qaldurmaydu. **9** Emme eger birside bular kem bolsa, u kor ademdur — u burnining uchinila kóreleydighan, ilgiriki gunahliridin pak qilin'ghinini utughan bolidu. **10** Shuning üçün, i qérindashlar, siler [Xuda teripidin] chaqirilghanliqlarni, shundaqla tallan'ghanliqlarni jezmleshtürüshke intilinglar. Shundaq qilsanglar, héchqachan téyilip ketmeysiler. **11** Shundaq bolghanda Rebbimiz we Qutquzghuchimiz Eysa Mesihning menggülik padishahliqidimu qizghin qarshi élinisiler. **(aiónios g166)** **12** Shunga, gerche siler bu ishlarni bilgen bolsanglarmu, shundaqla bizge ige qilin'ghan heqiqette musthekmen'gen bolsanglarmu, men yenila herdaim bu ishlarni ésinglarga salmaqchimen. **13** Derweqe, men mushu chédirimda bolsamla, bularni semialargha sélip, silerni oyghitip turushni layiq kórimen. **14** Chünki Rebbimiz Eysa Mesihning burnun manga ayan qilghinidek, méning bu chédirim pat arida uchamdan séliwétildighanliqini bilip turuptimen. **15** Berheq, men silerning bu ishlarni men bu dunyadin ketkinimdin kéyinmu herwaqit ésinglarga keltürüshünglar üçün küchümning bariche intilimen. **16** Chünki biz silerge Rebbimiz Eysa Mesihning küch-qudriti we hazir bolushini uqturghinimizda hergizmu hiyliyerlikтин oydurup chiqilghan riwayetlerge egeshmiduq, belki biz Uning heywetlik shan-shóhritige öz közimiz bilen guwahchimiz. **17** Chünki U muqeddes taghda Xuda'Atidin shan-shóhret we ulughluqqa érishkende, ashu ulugh shan-shereplik yerdin: «Bu Méning söyümlük Oghlum, Men Uningdin xursenmen» dégen shundaq zor bir awaz uninggha yetküzülüp anglandi. **18** Muqeddes taghda biz Uninggha hemrah bolup bille turghan bolghachqa, ershtin bu awaz anglan'ghinida bizmu öz quliquimiz bilen uni angliduq. **19** Uning üstige hemmimizde peyghemberler yetküzgen tolimu ishenchlik bésharetlik söz-kalam bardur; siler tang süzülgüche, tang yultuzi qelbinglarni toluq yorutquche bu söz-kalamgha qulaq salsanglar, yaxshi qilghan bolisiler (bu söz-kalam xuddi qarangghuda chaqnap turidighan chiraghqa oxshastur). **20** Shuni hemmimin muhim dep bilishinglar kérekki, muqeddes yazmildiki héchqaysi wehiy peyghemberlerning öz chüshenchisi boyiche yetküzilgen emes. **21** Chünki héchqandaq wehiy-bésharet insanlarning

iradisidin kelgen emes, u belki Xudaning muqeddes ademliri Muqeddes Roh teripidin yéteklipin, Uning túrtkisi bilen éytqan söz-kalamdur.

2 Lékin burnun xelq ichide saxta peyghemberler chiqqan, shuningdek aranglardimu saxta telim bergüchiler meydan'gha chiqidu. Ular soqumup kirip, halaketke élip baridighan bid'et telimlarni aranglarga astirtin kirgüzüp, hetta ózlerini hör qilishqa sétiwalghan igisidinmu ténip, buning bilen öz béshigha tézla halaket chüshüridu. **2** Nurghun kishiler ularning sherhendilikige egiship kétidu, shuningdek ularning sewebidin heqiqet yoli haqaretke uchraydu. **3** Ular achközlükidin oydurma sözler bilen silerni satidighan méli qilidu. Emdi ularning béshigha xéli burunla békitilgen jaza bikar olturmaydu, ularning halakiti bolsa uxlap yatmaydu. **4** Chünki Xuda gunah sadir qilghan perishtilerni ayap olturmay, belki ularni tehtisarining hangigha tashlap, soraqqa tartquche zulmetlik qarangghuluqtiki zenjirler bilen solap qoyghan yerde, **(Tartaroö g5020)** **5** shundaqla qedimki dunyadikilernimu ayap qoymay, xudasizliqqa bérilgen dunyani topan bilen gherq qilip, peqet heqqaniyligqa dewet qilghuchi Nuhni bashqa yettisi bilen saqlap qalghan yerde — **6** hemde kéyin Sodom we Gomorra sheherlirini kéyinki dewrlerdiki xudasizliqqa bérilgenlerge ibret bolsun dep békitip, béshigha külpelik jazani chüshürüp küil qilghan, **7** shuning bilen birge mushu exlasizlangin buzuqchiligidin yirginip azablan'ghan, heqqaniy bolghan Lutni ular arisidin qutuldurghan yerde — **8** (ene shundaq kishilerning ichide yashighan heqqaniy Lutning heqqaniy qelbi her küni anglighan we kórgen itaetsizlikler tüpeylidin azablanatti) **9** emdi shuni kóruwalalaymizki, Reb ixlasmenlerni duch kelgen sinaqlardin qandaq qutquzushni we shuningdek heqqaniysizlarni soraq künigiche jazalinissha saqlap qoyushni bilidu. **10** Bularning arisidiki öz etlirige egiship pasiq heweslerge bérilgen, shundaqla hoquq igilirige sel qarighanlarning jazasi téximu shundaq bolidu. Mushundaq kishiler hali chong, menmenchilerdur, ular «[rohiy] ulughlar»gha haqaret qilishtin héch qorqmaydighanlardur. **11** Hetta ulardin küch-qudrette üstün turidighan perishtilerni Perwerdigarning alda bu «[ulughlar]»[ni] haqaret bilen erz qilmaydu. **12** Emma bular xuddi owlinip boghuzlinish üçün tughulghan yawayi eqilsiz haywanlardek kélip, ózliri chüshenmeydighan ishlar üstide haqaretlik söz qilidu we shundaqla ózilirining halaket ishliri bilen toluq halak bolidu, **13** shundaqla öz heqqaniysizliqigha tushluq jazaning méwisini yevedu. Ular hetta kündüzi ochuq-ashkara eysh-ishret qilishnimu lezzet dep hésablaydu; ular [silerge] nomus we dagh keltürüp siler bilen bir dastixanda olturup, öz mekharliqliridin zoqlinidu. **14** Ularning zinaxorluq bilen tolghan közliri gunah sadir qilishtin izülmeydu; ular tutami yoq kishilerni éziqturidu; ular qelbini achközlükke köndürgen, lenetke yéqin ballardur! **15** Ular toghra yoldin chetnep, Bosorning oghli Balaamning yoligha egiship ketti. U kishi haram yolda tapqan heqni yaxshi körgüchi idi, **16** lékin u qilghan qebihlik tüpeylidin tembihini yédi (zuwansiz éshék insanning awazi bilen sözlep peyghemberning emxiqane ishini tosti). **17** Mana mushundaq kishiler qurup ketken bulaqlar, borandin heydilip yürgen tumanlarga oxshaydu; ulargha menggülik zulmetning qapqarangghuluqida jay hazirlap qoyulghan. **(questioned)** **18** Chünki ular yalghan-yawidaq yoghan sözler bilen maxtinip, ademing etik heweslirini qozghitip eysh-ishret ishliri bilen ézitquluq yolida méngiwtanlardin ózilirini yéngila qachurghanlarni azduridu. **19** Ular mushu kishilerge «Silerni erkinlikke érishtürimiz» dep wede qilidu, lékin ózliri emeliyette buzuqluqning qulliridur. Chünki adem néme teripidin

boysundurulgan bolsa, shuning quli bolidu. **20** Chünki eger ular Rebbimiz we Qutquzghuchimiz Eysa Mesihni tonush arqiliq bu dunyaning pasiqliqliridin qutulup, kéyin shulargha yene baghlinip, boysundurulghan bolsa, ularning kéyinki hali deslepkesidinmu better bolidu. **21** Chünki heqqaniylik yolini bilip turup, özige yetküzülgen muqeddes emrdin yüz örügendin köre, bu yolni eslidinla bilmigini ewzel bolatti. **22** Mushu ishenchlik hékmetlik sözler ularda emelge ashurulidu: — «It aylinip öz qusuqini yer» we yene «Choshqa yuyunup chiqipla qaytidin patqaqta éghinar».

3 I söyümlüklirim, hazir silerge bu yéziwatqinim ikkinchi xétimdur. Her ikki xétimde silerning sap könglünglarni oyghitip, shu ishlarni eslitishke intildimki, **2** muqeddes peyghemberler burun éytqan sözlerge we Rebbimiz hem Qutquzghuchimizning rosullirnglar arqiliq yetküzgen emrige köngül bölüshüglarni ötünimen. **3** Eng muhimi shuni bilishinglar kéreki, künlerning axirida özining hawayi-heweslirining keynige kiridighan, mexsire qilidighan mazaqchilar chiqip: **4** «Qéni, Uning qaytip kélimen dégen wedisi?! Ata-bowilirimiz [ölümde] uxlap qalghandin taki hazirghiche hemme ishlar dunya apiride bolghan waqittiki bilen oxshash halette kétiwatidu» dep mexsire qilishidu. **5** Halbuki, ular eng qedimki zamanda Xudaning sözi bilen asmanlarning yaritilghanliqini we shuningdek yerning sudin chiqqan hem suning wasitisi bilen barliqqa kelgenlikini etey untuydu; **6** shu amillarning wasitiliri bilen shu zamandiki dunya kelkündin gherq bolup yoqaldi. **7** Emma hazirqi asmanlar bilen zémin oxshashla shu söz bilen ixlassez ademler soraqqa tartilip halak qilindighan ashu künde otta köydürülüşke saqlinip, ta shu küngiche halidin xewer élinip turidu. **8** Emdi i söyümlüklirim, shu ish neziringlardin qachmisunki, Rebge nisbeten bir kün ming yildek we ming yil bir kündeaktur. **9** Reb Öz wedisini [orundashni] (bezilerning «kéchiktürdi» dep oylichinidek) kéchiktürgini yoq, belki héchkimning halak bolushini xalimay, hemme insanning towa qilishigha kirishini arzulap, silerge kengchilik qilip [waqitni sozmaqta]. **10** Lékin Rebning küni xuddi oghrining kélishidek [kütülmigen waqitta] bolidu. U küni asmanlar shiddetlik güldürligen awaz bilen ghayib bolup, kainatning barliq qurulmiliri shiddetlik otta érip tügeydu; zémin we uningdiki pütkül nersilermu köyüp kétidu. **11** Hemme nerse mana shundaq érip yoqilidighan yerde, siler qandaq ademlerdin bolushunglar kérek? — hayatnglarni pak-muqeddeslikte we ixlasmelikte ötküzüp, **12** Xudaning küni telmürüp kütüp, u küning tézrek kélishi üçün intilishinglar kérek emesmu? U küning kélishi bilen pütün asmanlar otta yoqap tügeydu we kainatning barliq qurulmiliri shiddetlik otta érip tügeydu. **13** Lékin biz bolsaq Uning wedisi boyiche, yéngi asman-zéminni intizarliq bilen kütmehtimiz. U yer heqqaniyliqning makanidur. **14** Shuning üçün, ey söyümlüklirim, bu ishlarni kütüwatqanikensiler, [shu tapta] Xudaning aldida nuqsansiz we daghsiz, inaqliq-xatirjemlik ichide hazir bolup chiqishinglar üçün intilinglar. **15** we Rebbimizning sewr-taqitini nijat dep bilinglar, del söyümlük qérindishimiz Pawlusmu özige ata qilin'ghan danaliq bilen bu ishlar toghruluq silerge yazghan; **16** barliq xetliridimu u bu ishlar heqqide toxtilidu. Uning xetliride chüshinish tes bolghan bezi ishlar bar; bu ishlarni telim almighan we tutami yoq kishiler muqeddes yazmilarning bashqa qisimlirini burmilighandek, burmilap chüshendüridu we shuning bilen öz béshigha halaket élip kélidu. **17** Shuning bilen, i söyümlüklirim, [men éytqan] bu ishlarni aldin'ala bilgenikensiler, bu exlaqsizlarning sepsetliri bilen azdurulup, mustehkem turushunglarni yoqitip qoyushtin hoshiyar bolunglar.

18 Eksiche, [Xudaning] méhir-shepqitide hem Rebbimiz we Qutquzghuchimiz Eysa Mesihge bolghan bilishte dawamlıq ösünglar. Uninggha hem hazir hem ashu ebed küngiche barliq shan-sherep mensup bolghay! Amin! (aiōn q165)

Yuhanna 1

1 Ezeldin bar bolghuchi, özimiz anglighan, öz közlerimiz tikilip qarighan we qollirimiz bilen tutup silighan hayatliq Kalami toghrisida [silerge bayan qilimiz] **2** (bu hayatliq bizge ayan bolup, biz uni körduq. Shuning bilen bu heqte guwahliq bérimiz hemde Ata bilen bille bolup, kéyin bizge ayan bolghan shu menggülik hayatni silerge bayan qilimiz) (aiōnios g166) **3** — silernimu biz bilen sirdash-hemdemlikte bolsun dep biz körgenlirimizni we anglighanlirimizni silerge bayan qilimiz. Bizning sirdash-hemdemlikimiz Ata we Uning Oghli Eysa Mesih bilendur. **4** Silerning xushalliqlinglar tolup tashsun dep, bularni silerge yéziwatimiz. **5** We biz Uningdin anglighan hem silerge bayan qildighan xewirimiz mana shudurki, Xuda nurdur we Uningda héchqandaq qarangghuluq bolmaydu. **6** Eger biz Uning bilen sirdash-hemdemlikimiz bar dep turup, yenila qarangghuluqta yürsek, yalghan éytqan we heqiqetke emel qilmighan bolimiz. **7** Lékin U Ózi nurda bolghinidek bizmu nurda mangsaq, undaqta bizning bir-birimiz bilen sirdash-hemdemlikimiz bolup, Uning Oghli Eysa Mesihning qéni bizni barliq gunahtin paklaydu. **8** Eger gunahimiz yoq dések, öz özimizni aldighan bolimiz hemde bizde heqiqet turmaydu. **9** Gunahlirimizni iqrar qilsaq, U bizning gunahlirimizni kechürüm qilip, bizni barliq heqqansizliqtin pak qilishqa ishenchlik hem adildir. **10** Eger gunah qilmiduq dések, Uni yalghanchi qilip qoyghan bolimiz we Uning söz-kalami bizdin orun almighan bolidu.

2 I eziz balilirim, men silerni gunah sadir qilmisun dep, bu sözlerni yéziwatimen. Mubada birsi gunah sadir qilsa, Atining yénida bir yardemchi wekilimiz, yeni Heqqani Bolghuchi Eysa Mesih bardur. **2** U Ózi gunahlirimiz üçün [jazani kötürgüchi] kafarettur; mushu kafaret peqet bizning gunahlirimiz üçünla emes, belki pütkül dunyadikilerning gunahliri üçündür. **3** Bizning uni tonughanliqimizni bilishimiz — Uning emrlirige emel qilishimizdindir. **4** «Uni tonuymen» dep turup, Uning emrlirige emel qilmighuchi kishi yalghanchidur, uningda heqiqet yoqtur. **5** Lékin kimki Uning sözige emel qilsa, emdi uningda Xudaning méhir-muhebbiti heqiqeten kamaletke yetken bolidu. Biz özimizning Uningda bolghanliqimizni ene shuningdin bilimiz. **6** «Xudada turup yashaymiz» dégüchi bolsa [Eysaning] mangghinidek oxshash méngishi kérek. **7** I söyümlükirim, silerge [burun anglap baqmighan] yéngi bir emrni emes, belki desleptin tartip siler taphuruwalghan kona emrni yéziwatimen. Ushbu emr siler burundinla anglap kéliwatqan söz-kalamdur. **8** Lékin yene kélip men silerge yéziwatqinimni yéngi emr [désekmu bolidu]; bu emr Mesihde hem silerdimu emel qilinmaqta, chünki qarangghuluq ötip ketmekte, we heqiqiy nur alliqachan chéchlilishqa bashlidi. **9** Kimdekim özi «nurda yashawatimen» dep turup, qérindishini öch körse, u бүgün'giche qarangghuluqta turawatqan bolidu. **10** Qérindishigha méhir-muhebbet körsetken kishi yoruqluqta turmaqta, uningda gunahqa putlashturidighan héchnéme qalmaydu. **11** Lékin qérindishini öch körgen kishi qarangghuluqtidur; u qarangghuluqta mangidu we qeyerge kétiwatqanliqi bilmeydu, chünki qarangghuluq uning közlerini qarighu qiliwetken. **12** Men bularni silerge yéziwatimen, i eziz balilirim, chünki gunahliringlar Uning nami üçün kechürüm qilindi. **13** Men buni silerge yéziwatimen, i atilar, chünki siler Ezeldin Bar Bolghuchini tonudunglar. Men buni silerge yéziwatimen, i yigitler, chünki siler u rezil üstidin ghelibe qildinglar. **14** Men buni silerge yéziwatimen, i eziz balilirim, chünki siler Atini tonudunglar. Men buni silerge

yéziwatimen, i atilar, chünki siler Ezeldin Bar Bolghuchini tonudunglar. Men buni silerge yéziwatimen, i yigitler, chünki siler küchlüksiler, Xudaning söz-kalami silerde turidu we siler u rezil üstidinmu ghelibe qildinglar. **15** Bu dunyani we bu dunyadiki ishlarni söymenglar. Herkim bu dunyani söyse, Atining söyüsi uningda yoqtur. **16** Chünki bu dunyadiki barliq ishlar, yeni ettiki hewes, közlerdiki hewes we hayatigha bolghan meghrurluqning hemmisi Atidin kelgen emes, belki bu dunyadin bolghandur, xalas; **17** we bu dunya we uningdiki heweslerning hemmisi ötip kétidu. Lékin Xudaning iradisige emel qilghuchi kishi menggü yashaydu. (aiōn g165) **18** Eziz balilirim, zamanning axirqi saiti yétip keldi; we siler dejjalning [axir zamanda] kélidighanliqini anglighininglardek, emeliyette bolsa hazirning özidila nurghun dejjallar meydan'gha chiqti; buningdin zamanning axirqi saiti bolup qalghanliqi bizge melum. **19** Ular arimizdin chiqti, lékin ular eslide bizlerdin emes idi. Chünki eger bizlerdin bolghan bolsa, arimizda turiwergen bolatti. Lékin ularning héchqaysisining eslide bizdikilerdin bolmighanliqi pash qilin'ghanliqi üçtün ular arimizdin chiqip ketti. **20** Halbuki, siler bolsanglar Muqeddes Bolghuchidin kelgen mesihligüchi Rohtin nésip boldunglar we shuning üçtün siler hemme ishni bilisiler. **21** Silerge bu xetni yizishimdeki seweb, silerning heqiqetni bilmigenlikinglar üçtün emes, belki heqiqetni bilip, yalghanchilarning heqiqettin kélip chiqmaydighanliqini bilgenlikinglar üçtündür. **22** Emise, kim yalghanchi? Eysaning Mesih ikenlikini inkar qilghuchi kishi bulsa, u yalghanchidur. Ata we Oghulni inkar qilghuchi kishi özi bir dejjaldur. **23** Kimdekim Oghulni ret qilsa uningda Ata bolmaydu. Lékin Oghulni étirap qilsa, uningda Ata bolidu. **24** Siler bolsanglar, burundin anglap kéliwatqinilarni özünglarda dawamlıq turghuziwéringlar. Burundin anglap kéliwatqinilang silerde dawamlıq turiwirse, silermu dawamlıq Oghul we Atida yashawatqan bolisiler; **25** we Uning bizge qilghan wedsisi bolsa del shu — menggü hayatliqtur. (aiōnios g166) **26** Silerni azdurmaqchi bolghanlarni nezerde tutup, bularni silerge yazdim; **27** Siler bolsanglar, siler Uningdin qobul qilghan mesihligüchi Roh silerde turiwéridu, siler héchkimning ögitishige mohtaj emessiler; belki ene shu mesihligüchi Roh silerge barliq ishlar toghruluq ögitiwatqandek (U heqtur, héch yalghan emestur!) — hem ögetkendek, siler dawamlıq Uningda yashaydighan bolisiler. **28** Emise, i eziz balilirim, dawamlıq Uningda turup yashawéringlar. Shundaq qilsanglar, U herqachan qaytidin ayan bolghanda qorqmas bolimiz hem U kelginde Uning aldida héch xijalet bolup qalmaymiz. **29** [Xudaning] heqqaniy ikenlikini bilgeniksiler, heqqaniyliqqa emel qilghuchilarning herbirining uning teripidin tughulghuchi ikenlikinimu bilsenglar kérek.

3 Qaranglar, Ata bizge shundaq chongqur méhir-muhebbet körsetkenki, biz «Xudaning eziz baliliri» dep atalduq — we biz heqiqetenmu shundaq. Bu dunya shu sewebtin bizni tonup yetmeyduki, chünki bu dunya Uni tonumidi. **2** Söyümlükirim, biz hazir Xudaning eziz balilirdurmiz; kelgüsida qandaq bolidighanliqimiz téxi ochuq ayan qilinmighan. Biraq U [qaytidin] ayan qilin'ghanda, Uninggha oxshash bolidighanliqimizni bilimiz; chünki shu chaghda biz Uning eynen özi körimiz. **3** We [Mesihge] ümid baghlighan herbir kishi U pak bolghandek özi pakliqta. **4** Gunah sadir qilghan kishi [Xudaning] qanunigha xilapliq qilghan bolidu. Chünki gunah sadir qilghanliq [Xudaning] qanunigha xilapliq qilghanliqtur. **5** Halbuki, siler Uni gunahlarni élip tashlash üçtün dunyaygha kélip ayan qilin'ghan we shundaqla Uningda héchqandaq gunah yoqtur, dep bilisiler. **6** Uningda yashawatqan herbir kishi gunah sadir qilmaydu; kimdekim gunah sadir qilsa, Uni körmigen

we Uni tonumighan bolidu. **7** Eziz balilirim, héchkimning silerni aldishigha yol qoymanglar. Heqqaniylqqa emel qilghuchi kishi U heqqaniy bolghinidek heqqaniydir. **8** Lékin gunah sadir qilghuchi Iblisindur. Chünki Iblis elmisqaqtin tartip gunah sadir qilib kelmekte. Xudaning Oghlining dunyada ayan qilinishidiki meqset Iblisning emellirini yoqtishtur. **9** Xudadin tughulghuchi gunah sadir qilmaydu; Xudaning uruqi uningda orun alghachqa, u gunah sadir qilishi mumkin emes, chünki u Xudadin tughulghandur. **10** Xudaning baliliri bilen Iblisning baliliri shuning bilen perqliniduki, kimdekim heqqaniylqqa emel qilmasa we yakı öz qérindishigha méhir-muhebbet kórsetmise Xudadin emestur. **11** Chünki siler desleptin anglap kéliwatqan xewer mana del shuki, bir-birimizge méhir-muhebbet kórsetishimiz kérektur. **12** U u rezildin bolghan, inisini óltürgen Qabilgha oxshash bolmasliqimiz kérek; u némishqa inisini qetl qildi? Uning ózining qilghanliri rezil, inisining qilghanliri heqqaniy bolghanliqi üçün shundaq qilghan. **13** Shunga, i qérindashlar, bu dunya silerni óch kórse, buninggha heyran qalmanglar. **14** Biz qérindashlarnı sóygenlikimizdin, ólümdin hayatliqlqqa ótkenlikimizni bilimiz. Öz qérindishini sóymigüchi téxi ólümdé turuwatidu. **15** Qérindishigha óchmenlik qilghan kishi qatildur we héchqandaq qatilda menggülik hayatning bolmaydighanliqini bilisiler. **(aiónios q166)** **16** Biz shuning bilen méhir-muhebbetning néme ikenlikini bilimizki, u biz üçün Öz jénini pida qildi; shuningdek bizmu qérindashlirimiz üçün öz jénimizni pida qilishqa qerzdardurmiz. **17** Emma kimki bu dunyada mal-mülki turup, qérindishining mohtajliqini kórüp turup, uninggha köksi-qarnini achmisa, bundaq kishide nedimu Xudaning méhir-muhebbiti bolsun? **18** Eziz balilirim, söz bilen we til bilen emes, belki emelde we heqiqette méhir-muhebbet kórsiteyli. **19** Biz shundaq ishlar bilen ózimizning heqiqettin bolghanliqimizni bileleymiz we [Xudaning] aldida qelbimizni xatirjem qilalaymiz. **20** Shundaqtimu, mubada heqimizni bizni yenila eyblise, Xuda yenila qelbimizdin üstün we jemimizni bilgüchidur. **21** Söyümlüklirim, eger qelbimiz bizni eyblimise, Xudaning aldida yürekliq turimiz **22** we shundaqla Uningdin némini tilisek shuninggha érisheleymiz; chünki biz Uning emrlirige emel qilib, Uni xursen qilidighan ishlarni qilimiz. **23** We Uning emri shuki, uning Oghli Eysa Mesihning namigha étiqad qilishimiz hemde Uning bizge tapilighinidek bir-birimizge méhir-muhebbet kórsetishimizdin ibaretur. **24** Uning emrlirige emel qilidighan kishi [Xudada] yashaydighan we [Xudamu] uningda yashaydighan bolidu. Emdi Xudaning bizde yashaydighanliqini bilgimiz bolsa, U bizge ata qilghan Rohtindur.

4 Söyümlüklirim, herbir [«wehiy qilghuchi»] rohlarning hemmisigila ishiniwemenglar, belki bu rohlarning Xudadin kelgen-kelmigenlikini perqlendürüş üçün ularni sinanglar. Chünki nurghun saxta peyghemberler dunyadiki jay-jaylarga peyda boldi. **2** Xudaning Rohini mundaq perqlendüreleysiler: Eysani, yeni dunyagha insaniy tende kelgen Mesihni étirap qilghuchi herbir roh Xudadin bolidu; **3** we dunyagha insaniy tende kelgen Eysa Mesihni étirap qilmaydighan roh Xudadin kelgen emes. Bundaqlarda eksiche dejjalning rohi ishleydu; siler bu rohning kélidighanliqi toghruluq anglihanidinglar we derweqe u hazir dunyada peyda boldi. **4** Ey eziz balilirim, siler bolsanglar Xudadin bolghansiler we ularning üstidin ghalib keldinglar; chünki silerde Turghuchi bu dunyada turghuchidin üstündür. **5** Ular bolsa bu dunyagha mensup; shunga ular bu dunyaning sözlirini qilidu we bu dunyadikiler ulargha qulaq salidu. **6** Biz bolsaq Xudadin bolghanzimiz; Xudani tonughan kishi bizning sözlirimizni anglaydu. Xudadin bolmighan

kishi bolsa bizning sözlirimizni anglamaydu. Mana buningdin Heqiqetning Rohi bilen ézitquluqning rohini perq ételeymiz. **7** Söyümlüklirim, bir-birimizge méhir-muhebbet kórsiteyli; chünki méhir-muhebbetning özi Xudadinur we méhir-muhebbet kórsetküchining herбири Xudadin tughulghan bolidu we Xudani tonuydu. **8** Méhir-muhebbet kórsetmigiuchi kishi Xudani tonumighan bolidu; chünki Xuda Özi méhir-muhebbettur. **9** Xudaning méhir-muhebbiti bizde shuning bilen ashkara boldiki, Xuda bizni Uning arqiliq hayatqa érisunsun dep birdinbir yégame Oghlini dunyagha ewetti. **10** Méhir-muhebbet del shuningdin ayanki, bizlerning Xudani sóygenimiz bilen emes, belki U Özi bizni sóyüp gunahlimizning jazasini kótürgüchi kafaret bolushqa Öz Oghlini ewetkini bilen ayandur. **11** Söyümlüklirim, Xuda bizge shu qeder méhir-muhebbet kórsetken yerde, bizmu bir-birimizge méhir-muhebbet kórsetishke qerzdardurmiz. **12** Héchkim héchqachan Xudani kórgen emes; lékin bir-birimizge méhir-muhebbet kórsetsek, Xuda bizde yashaydu we uning méhir-muhebbiti bizde kamaletke yetken bolidu. **13** Biz bizning Uningda yashawatqanliqimizni we Uning bizde yashawatqanliqini shuningdin bilimizki, U Öz Rohini bizge ata qilghan. **14** Biz shuni kórgen we shundaqla shuninggha guwahliq bérimizki, Ata Oghulni dunyagha qutquzghuchi bolushqa ewetti. **15** Eger kimdekim Eysani Xudaning Oghli dep étirap qilsa, Xuda uningda, umu Xudada yashaydu. **16** Biz bolsaq Xudaning bizge bolghan méhir-muhebbitini tonup yettuq, shundaqla uninggha tolimu ishenduq. Xuda Özi méhir-muhebbettur we méhir-muhebbette yashighuchi kishi Xudada yashaydu, Xudamu uningda yashaydu. **17** Mushundaq bolghanda, méhir-muhebbet bizde mukemmellishidu; shuning bilen biz soraq künde xatirjem-qorqmas bolalaymiz. Chünki Eysa qandaq boluwatqan bolsa bizmu hazir bu dunyada shundaq boluwatimiz. **18** Méhir-muhebbette qorqunch yoqtur; kamil méhir-muhebbet qorqunchni heydep yoqqa chiqiridu. Chünki qorqunch Xudaning jazasi bilen baghlinishliqtur; qorqunchi bar kishi méhir-muhebbette kamaletke yetküzilgen emestur. **19** Biz méhir-muhebbet kórsetimiz, chünki Xuda aldi bilen bizge méhir-muhebbet kórsetti. **20** Eger birsi «Xudani sóyimen» dep turup, qérindishigha óchmenlik qilsa, u yalghanchidur. Chünki kóz aldiki qérindishini sóymigen yerde, kórüp baqmighan Xudani qandaqmu sóysun? **21** Shunga bizde Uningdin: «Xudani sóygen kishi qérindishinimu sóysun» dégen emr bardur.

5 Eysaning Mesih ikenlikige ishen'gen herbir kishi Xudadin tughulghan bolidu; we tughdurghuchi [Atini] sóyidighan herbir kishi Uningdin tughulghuchinimu sóyidu. **2** Biz ózimizning Xudaning balilirini sóyidighanliqimizni shuningdin bilimizki, Xudani sóyüp, Uning emrlirige emel qilishimizdindir. **3** Xudani sóyüsh Uning emrlirige emel qilish démeqtur; we Uning emrliride turmaq éghir ish emestur. **4** Chünki Xudadin tughulghanlarning hemmisi bu dunya üstidin ghelibe qilidu; we dunyaning üstidin ghelibe qilghuchi küch — del bizning étiqadimizdur. **5** Bu dunyaning üstidin ghelibe qilghuchi zadi kimler? Peqet Eysani Xudaning Oghli dep étiqad qilghuchilar emesmu? **6** U bolsa su we qan arqiliq kelgen zat, yeni Eysa Mesihdur; Uning kélishi peqet su bilenla emes, belki qan bilenmu idi. We bu ishlargha guwahliq bergüchi bolsa Rohtur, chünki Roh Özi heqiqettur. **7** Chünki Uning toghruluq üç guwahliq bergüchi bar: — **8** bular Roh, su we qandin ibaretur. Bu üçining [guwahliqi] birdur. **9** Eger biz insanlarning guwahliqini qobul qilsaq, Xudaning guwahliqi bularningkidin üstündür. Xuda Öz Oghli toghhrisida shundaq guwahliq bergen — **10** (Xudaning Oghligha étiqad qilghan kishining ichide shu guwahliq bardur;

biraq Xudagha ishenmigen kishi Uni yalghanchi qilghan bolidu, chünki U Xudaning Öz Oghlini testiqlighan guwahliqigha ishenmigen) **11** guwahliq del shudurki, Xuda bizge menggülük hayatni ata qildi we bu hayatliq Uning Oghlidur. **(aiōnios g166)** **12** Shunga Oghulgha ige bolghan kishi hayatliqqa ige bolghan bolidu; Xudaning Oghligha ige bolmighan kishi hayatliqqa ige bolmighan bolidu. **13** Men bularni Xudaning Oghlining namigha étiqad qilghan silerge silerning menggülük hayatqa ige bolghanliqlarni bilishinglar üçün yazdim. **(aiōnios g166)** **14** We bizning Uninggha bolghan toluq ishench-xatirjemlikimiz shundaqki, Uning iradisige muwapiq herqandaq bir ishni tilisek, U bizni anglaydu. **15** Uni hernéme tiliginimizni anglaydu dep bilgenikenimiz, duayimizda Uningdin tiliginimizge érishtuq, dep bilimiz. **16** Birs qérindishining ölümge mehkum qilmaydighan bir gunah sadir qilghanliqini körse, uning üçün dua qilsun; we Xuda ölümge mehkum qilmaydighan gunah sadir qilghanlar üçün uninggha hayatliq ata qilidu. Ölümge mehkum gunahmu bardur. Uning toghrisidin tilisun, démeymen. **17** Hemme heqqaniyetsizlik gunahtur; we ölümge mehkum qilmaydighan gunahmu bar. **18** Xudadin tughulghuchining gunah sadir qilmaydighanliqini bilimiz; chünki eslide Xudadin tughulghan Zat bundaq kishini qoghdap qalidu we ashu rezil uninggha tégelmeydu. **19** Emdi özimizning Xudadin bolghanliqimiz özimizge melum; emma pütkül dunya bolsa u rezilning ilkididur. **20** Yene bizge melumki, Xudaning Oghli dunyagha keldi we Heqiqiy Bolghuchini tonushimiz üçün könglimizni yorutti; we biz Heqiqiy Bolghuchining Özide, yeni Uning Oghli Eysa Mesihde yashawatimiz. U bolsa heqiqiy Xuda we menggülük hayatliqtur! **(aiōnios g166)** **21** Eziz balilirim, özüglarni herqandaq butlardin saqlanglar.

Yuhanna 2

1 **2** Menki aqsaqaldin [Xuda teripidin] tallan'ghan xaningha we uning eziz balilirigha salam! Men silerni heqiqette söyimen we yalghuz menla emes, yene heqiqetni tonughanlarning hemmisi bizde yashawatqan we shundaqla ebedgiche bizge yar bolidighan heqiqetni dep silerni söyidu. **(aiōn q165)** **3** Xuda'Atidin we Atining Oghli Reb Eysa Mesihdin shapaet, rehim-shepget we xatirjemlik silerge heqiqet we méhir-muhebbet ichide bolghay! **4** Baliliringning arisida biz Atidin emr tapshuruwalghandek heqiqette mangghanlarni körginim üçün intayin xursen boldum. **5** Emdi, hörmetlik xanim, men sendin bir-birimizge méhir-muhebbet körsiteyli, dep ötünimen. Méning sanga yézip ötü'n'ginim yéngi bir emr emes, belki desleptin tartip bizde bar emrdur **6** (méhir-muhebbet shuki, uning emrlirige emel qilip méngishtur). Mana bu emr siler burundin tartip anglap kéliwatqandek, uningda méngishinglar üçün silerge tapilan'ghandur. **7** Chünki nurghun aldamchilar dunyaning jay-jaylirida chiqti. Ular Eysaning dunyagha insaniy tende kelgen Mesih ikenlikini étirap qilmaydu. Bundaqlar del aldamchi we dejjaldur. **8** Biz we özünglar singdürgen ejirni yoqitip qoymay, belki toluq in'amgha ige bolushunglar üçün, özünglarga agah bolunglar. **9** Kimki Mesihning telimidin halqip chiqip, uningda ching turmisa, Xuda uninggha ige bolmaydu. Lékin Uning telimide ching turghuchi bolsa, Ata hem Oghul uninggha ige bolidu. **10** Eger birsi Uning telimini élip kelmey silerning yéninglarga kelse, uni öyünglarga bashlimanglar hem uninggha salammu bermenglar. **11** Chünki undaq ademme salam bergen kishi uning rezil emellirige shérik bolghuchidur. **12** Silerge pütidighan yene köp sözlirim bar idi; lékin qeghez bilen siyahni ishletkenden köre, xushalliqimizning tolup téshishi üçün yéninglarga béríp didar körtüshüp sözlishishni arzu qilimen. **13** Xuda teripidin tallan'ghan hedengning baliliridin sanga salam!

Yuhanna 3

1 Menki aqsaqal özüm heqiqette söygen söyümlük Gayusqa salam! **2** I söyümkük [dostum], jéning güllen'gendek, hemme ishliringning güllinishige we téningning salamet bolushigha tilekdashmen. **3** Qérindashlar kélip, sende bolghan heqiqet toghruluq guwahliq bergende, men intayin bek xushallandim; chünki sen heqiqette dawamlıq méngiwatisen. **4** Manga nisbeten, eziz balilirimning heqiqette méngiwatqanliqini anglashtinmu chong xushallıq yoqtur. **5** Söyümlük [dostum], yéninggha barghan qérindashlarga (gerche ular sanga natonush bolsimu) qilghanliringning hemmiside ixlasmenliking ispatlinidu. **6** Ular jamaet aldida séning bu méhir-muhebbiting toghrisida guwahliq berdi. Ularnı yene Xudaning yoligha layıq sepirige uzıtip qoysang, yaxshi qilghan bolisen. **7** Chünki ular [seperde] yat ellik [étiqadsızlardin] héch néme almay, shu mubarek nam üçün yolgha chıqtı. **8** Shunga, heqiqet bilen xızmetdash bolup teng ishligüchi bolush üçün biz shundaqlarnı qollap-quwwetlishimizge toghra kélidu. **9** Bu toghruluq jamaetke mektüp yazdim. Lékin ularning arisida özini chong tutup, jamaetke bash bolush temeside bolghan Diotrepes bizni qobul qılmaydu. **10** Shuning üçün men barghanda, uning qilghan eskiliklirini, yeni uning bizning üstimizdin qilghan rezil sözliri bilen gheywitini yüziğe salimen; u uningliq bilenla toxtap qalmaydu, yene [seperdiki] qérindashlarnı qobul qılmayla qalmay, qobul qilmaqchi bolghanlarnımu tosidu we hetta ularni jamaettin qoghlap chiqiriwatidu. **11** I söyümlük [dostum], yamanlıqtin emes, yaxshılıqtin ülge alghin. Yaxshılıq qilghuchi Xudadındur. Yamanlıq qilghuchi Xudani héch körmigendur. **12** Démitriusni bolsa hemmeylen, hetta Heqiqetning özi yaxshi guwahliq bérıp teripleıydu. Bizmu uninggha guwahliq bérimiz we guwahliqimizning heqiqet ikenlikini senmu bilisen. **13** Sanga yazidighan yene köp sözlirim bar idi; lékin qelem bilen siyahni ishletkendin köre, **14** Sen bilen pat arida didar körüşüşni arzu qilimen; shu chaghda derqemde sözlishimiz. Sanga xatirjemlik yar bolghay! Dostlardın sanga salam. Senmu [u yerdiki] dostlarga isim-famililiri boyiche mendin salam éytqaysen.

Yehuda

1 Eysa Mesihning quli, Yaqupning inisi menki Yehudadin chaqirilganlarga, ya'ni Xuda'Atimiz teripidin söyülgen, Eysa Mesih teripidin qoghdilip kelgenlerge salam. **2** Silerge rehimdillik, amonliq-xatirjemlik we méhir-muhebbet hessilep ata qilin'ghay! **3** I söyümlüklirim, men esli silerge ortaq behrimen boluwatqan nijatimiz toghrisida xet yézishqa zor ishtiyaqim bolsimu, lékin hazir buning ornigha silerni muqeddes bendilerge bir yolila amonet qilin'ghan étiqadni qolunglardin bermeslikke jiddiy küresh qilishqa jékilep ushbu xetni yazmisam bolmidi. **4** Chünki melum kishiler — ixllassiz ademler, xéli burunla munu soraqqa tartilishqa pütülgenler aranglarga suqunup kiriwalghan. Ular Xudaning méhir-shepqtini buzuqluq qilishning bahanisigha aylanduruwalghan, birdinbir Igmiz we Rebbimiz Eysa Mesihdin tan'ghan ademlerdur. **5** Shuning üçün men silerge shuni ésinglarga qaytidin sélishni xalaymenki (gerche siler burun hemme ishlardin xewerlendürülgen bolsanglarmu), burun Reb [Özi üçün] bir xelqni Misirdin qutquzghan bolsimu, ularning ichidiki [Özige] ishenmigenlarni kéyin halak qildi. **6** [We siler shunimu bilisilerki], eslidiki ornida turmay, öz makanini tashlap ketken perishtilerni Reb ulugh [qiyamet] künining soriqighiche menggü kishenlep mudhish qarangghuluqta solap saqlimaqta. **(aiōnios g126)** **7** Sodom we Gomorra we ularning etrapidiki sheherlerdikilermu shu oxshash yolda, yeni shu [perishtilerge] oxshash uchigha chiqqan buzuqchiliqqa we gheyriy shehwetlerge bérilip ketken, [kéyinki dewrlar] ularning aqiwitidin ibret alsun üçün menggülik ot jazasigha örnék qilinip köydürülgen. **(aiōnios g166)** **8** Lékin mushu «chüsh körgüchiler» shu oxshash yol bilen ademlerning tenlirininu bulghimaqta, ular hoquq igilirige sel qarighuchilardin bolup, [ershtiki] ulughlarchimu haqaret qilishmaqta. **9** Lékin hetta bash perishte Mikailmu Musaning jesiti toghrisida Iblis bilen muzakire qilip talash-tartish qilghanda, uni haqaretlik sözler bilen eybleshke pétinalmighan, peqet «Sanga Perwerdigarning Özi tenbih bersun» depla qoyghan. **10** Lékin bu kishiler özliri chüshenmeydighan ishlar üstide kupurluq qilidu. Biraq ular hetta eqilsiz haywanlardek öz tebitining inkasliri boyiche chüshen'giniche yashap, shu arqiliq özlirini halak qilidu. **11** Bularning haligha way! Chünki ular Qabilning yoli bilen mangdi, mal-mülükni dep Balaamning azghan yoligha özini atti we ular Korahning asiyliq qilghinigha [oxshash] axir halak bolidu. **12** Ular méhir-muhebbetni tebriklesh ziyapatlirlinglarga héch tartinmay siler bilen bille daxil bolidighan, özlirinila baqidighan xeterlik xada tashlardur. Ular shamallardin heydilip kelgen yamghursiz bulut, yiltizidin qomurup tashlan'ghan, kech küzdiki méwisiz derexler, ikki qétim ölgenler! **13** Ular déngizning dawalghuwatqan, buzghunluq dolqunliri, ular öz shermendichilikini qusmaqta; ular ézip ketken yultuzlar bolup, ulargha menggülik qapqarangghuluqning zulmiti hazirlap qoyulghandur. **(aiōn g165)** **14** Adem'atining yettinchi ewladi bolghan Hanox bu kishiler toghrisida mundaq bésharet bergen: — «Mana, Reb tümenminglighan muqeddesliri bilen kélidu, **15** U pütkül insanlarni soraq qilip, barliq ixllassizlarning ixllassizlarche yürgüzgen barliq ixllassizliqirigha asasen, shundaqla ixllassiz gunahkarlarning Özini haqaretligen barliq esebiy sözlirige asasen ularni eyibke buyruydu». **16** Bu kishiler haman ghotuldap, aghrinip yürüdü, öz heweslirining keynige kiridu; aghzida yoghanchiliq qilidu, öz menpeitini közlep bashqilargha xushametchilik qilidu. **17** Lékin, i söyümlüklirim, Rebbimiz

Eysa Mesihning rosullirining aldin éytqan sözlirini ésinglarda tutunglarki, **18** ular silerge: «Axir zamanda, özining ixllassiz heweslirining keynige kirip, mazaq qilghuchilar meydan'gha chiqidu» dégenidi. **19** Mushundaq kishiler bölgüchilik peyda qilidighan, öz tebitige egeshken, Rohqa ige bolmighan ademlerdur. **20** Lékin siler, i söyümlüklirim, eng muqeddes bolghan étiqadninglarni ul qilip, özünglarni qurup chiqinglar, Muqeddes Rohta dua qilip, **21** ademni menggülik hayatqa élip baridighan Rebbimiz Eysa Mesihning rehimdillikini telmürüp kütüp, özünglarni Xudaning méhir-muhebbiti ichide tutunglar. **(aiōnios g166)** **22** Ikkilinip qalghanlarga rehim qilinglar; **23** bezilerni ot ichidin yuluwélip qutulduwélinglar; bezilerge hetta etliridin nijaset chüshüp bulghan'ghan kiyim-kéchikigimu nepretlen'gen halda qorqunch ichide rehim qilinglar. **24** Emma silerni yolda téyilip kétishtin saqlap, échilip-yéyilip Özining shereplik huzurida eyibsiz turghuzushqa Qadir Bolghuchigha, yeni Qutquzghuchimiz birdinbir Xudagha Rebbimiz Eysa Mesih arqiliq shan-sherep, **25** heywet-ulughluq, qudret we hoquq ezeldin burun, hazirmu ta barliq zamanlarchiche bolghay! Amin! **(aiōn g165)**

Wehiy

1 Bu kitab Eysa Mesihning wehiysi, yeni Xuda Uningg'a Öz qul-xizmetkarligiga yéqin kelgüsidi yüz bérishi muqarrer bolghan ishlarni kórsitishi üçün tapshurgan wehiydir. Mesih buni Öz perishtisini ewetip quli Yuhannagha alametler bilen ayan qildi. **2** Yuhanna bolsa Xudaning söz-kalami hemde Eysa Mesih toghrisidiki guwahliqqa körgenlirining hemmisige guwahlik berdi. **3** Bu bésharetni oqub bergüchi we uning sözlirini anglap, uningda yézilganlarga itaet qilghuchi bextliktur! Chünki wehiyning waqti yéqindur. **4** Menki Yuhannadin Asiya [ölkisidiki] yette jamaetke salam! Hazir bar bolghan, ötkendimu bolghan hem kelgüsidi Kelgüchidin, Uning textining aldidiki yette Rohtin **5** we sadiq Guwahchi, ölümdin tunji Tirilgüchi, jahandiki padishahlarning Hökümrani bolghan Eysa Mesihnin silerge méhir-sheppet we xatirjemlik bolghay. Emdi bizni söygüchi, yeni Öz qeni bilen bizni gunahlimizdin yughan **6** we bizni bir padishahliqqa uyushturup, Öz Atisi Xudagha kahinlar qilghan'gha barliq shan-sherep we küch-qudret ebedil'ebedgiche bolghay, amin! (aión g165) **7** Mana, U bulutlar bilen kélidu, shundaqla her bir köz, hetta Uni sanjighanlarnu Uni kóridu. Yer yüzidiki pütüklü qebile-xelq U seweblik ah-zar kótüridu. Shundaq bolidu, amin! **8** Men «Alfa» we «Oméga», Muqeddime we Xatime Özümdurmen, hazir bar bolghan, burunmu bar bolghan hem kelgüsidiimu bar Bolghuchidurmen, shundaqla Hemmige Qadirdurmen, deydu Perwerdigar Xuda. **9** Silerning qerindishinglar hem siler bilen birge Eysada bolghan azab-oqubet, padishahlik we sewr-taqettin ortaq néspidishinglar bolghan menki Yuhanna Xudaning söz-kalami we Eysaning guwahliqi wejedin Patmos dégen aralda [mehbus] bolup turup qalghandim. **10** «Rebning küni»de men Rohning ilkige élinishim bilmen, keynimdin kanay awazidek küchlük bir awazni anglimdim. **11** Bu awaz: «Kóridighanlirning kitab qilip yaz we uni yette jamaetke, yeni Efesus, Smirna, Pergamum, Tiyatira, Sardis, Filadélfiye we Laodikiyadi jamaetlerge ewet» dédi. **12** Manga söz qilghan awazning kimning ikenlikini kórtish üçün keyrimge buruldum. Burulghinimda, kózümge yette altun chiraghdan **13** we ularning otturisida uchisigha putlirigiche chüshüp turidighan ton kiyege, köksige altun kemer baghligan Insan'oghligha oxshaydighan biri kóründi. **14** Uning bash-chéchi aq yungdek, hetta qardek ap'aq idi we közliri goya yalqunlap turghan ottek idi. **15** Putliri xumdanda tawlinip parqirighan tuchqa oxshaytti, awazi sharqirap éqiwatqan nurghun sularning awazidek idi. **16** U ong qolida yette yultuz tutqan bolup, aghzidin ikki bisliq ötkür qilich chiqip turatti. Chirayi xuddi quyashning toluq küchide parlighandek yarqin idi. **17** Uni körginimde, ayighigha ölüktek yiqildim. U ong qolini üstümge teküzüp mundaq dédi: — Qorqma, Awwalqisi we Axirqisi **18** hemde hayat Bolghuchi Özümdurmen. Men ölgenidim, emma mana, Men ebedil'ebedgiche hayatturmen, ölüm we tehtisaraning achquchiliri qolumdidur! (aión g165, Hades g86) **19** Shuning üçün, körgen ishlarni, hazir boluwatqan ishlarni we bulardin kéyin bolidighan ishlarni yézip qaldur. **20** Sen ong qolunda körgen yette yultuzning we yette altun chiraghdanning siri mana mundaq — yette yultuz yette jamaetning elchiliri we yette chiraghdan bolsa yette jamaettur.

2 — Efesustiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: «Ong qolida yette yultuzni tutup, yette altun chiraghdanning otturisida Manghuchi mundaq deydu: **2** — Séning ejir-emelliringni, tartqan japaliringni hem sewr-taqitingni, rezil ademlerning qilmishlirigha chidap turalmaydighanliqingni,

shundaqla rosul bolmisimu özlirini rosul dep atiwalghanlarni sinap, ularning yalghanchi bolghanliqini tonughanliqingnimu bilimen. **3** Shundaq, séning sewr-taqet qiliwatqanliqingni, Méning namim wejedin japa-musheqqetke berdashliq bergenlikingni emma érinmigenlikingni bilimen. **4** Lékin sanga shu bir étirazim barki, sen özüngdiki deslepki méhir-muhebbettin waz kechting. **5** Shunga qaysi halettin yiqilip chüshkenlikingni ésingge élip towa qilghin, awwalqi emellerni qayta qilghin. Bolmisa yéningg'ha kélimen we towa qilmisang chiraghdéningni jayidin yótkiwétimen. **6** Biraq, séning shu artuqchiliqing barki, Men Özüm nepretlinidighan Nikolas terepdarlarining qilmishliridin senmu nepretlinisen. **7** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun! Ghelibe qilghuchilarni Xudaning Jennitining otturisidiki hayatlik derixining méwiliridin yéyishke muyyeser qilimen». **8** — Izmiridiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Awwalqisi we Axirqisi, ölgen we Tirilgüchi mundaq deydu: **9** — Séning azab-oqubetliringni we namratliqingni bilimen (lékin sen bay!), Yehudiy emes turup özlirini Yehudiy dewalghan, Sheytanning bir sinagogi bolghanlarning töhmetlirininimu bilimen. **10** Aldingda chékidighan azab-oqubetlerdin qorqma. Mana, Iblis aranglardin beziliringlarni sinilishinglar üçün yéqinda zindan'gha tashlitidu. Siler on kün qiynilisiler. Taki ölgüche sadiq bolghin, Men sanga hayatliq tajini kiydürimen. **11** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun! Ghelibe qilghuchilar ikkinchi ölüming ziyinigha hergiz uchrimaydu!». **12** — Pergamumdiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Ikki bisliq ötkür qilichi bar Bolghuchi mundaq deydu: **13** — Men sen olturghan yerni, yeni Sheytanning texti bolghan jayni bilimen. Shundaqtimu, sen Méning namimni ching tutup, hetta sadiq guwahchim Antipas makaningda, yeni Sheytan turghan joyda qetl qilin'ghan künlerdimu, Manga qilghan étiqadingdin ténip ketmidim. **14** Lékin sanga shu birnechche étirazim barki, aranglarda Balaamning telimige egshkenlerdin beziler bolmaqta — Balaam bolsa Balaqqa Israillarni butqa atap qurbanliq qilin'ghan göshni yéyish we jinsiy buzuqluq qilishqa azdurushni ögetkenidi. **15** Shuningg'ha oxshash, silerning aranglarda Nikolas terepdarlarining telimini tutqanlarnu bar. **16** Shuning üçün, towa qil! Undaq qilmisang, yéningg'ha téz arida bérip, aghzimdiki qilichim bilen shulargha hujum qilimen. **17** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun! Ghelibe qilghuchilar bolsa yoshurup qoyghan mannadin bérimen we herbirige birdin aq tash bérimen. Tash üstide yéngi bir isim pütüklük bolidu, shu isimni uni qobul qilghan kishidin bashqa héchkim bilmeydu». **18** — Tiyatiridiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Közliri yalqunlighan otqa we putliri parqiray tuchqa oxshaydighan Xudaning Og'li mundaq deydu: **19** — Séning emelliringni, méhir-muhebbetingni, étiqadingni, ejir-xizmitingni we sewr-taqitingni, shundaqla hazirqi emelliringningni awwalqidin éship chüshüwatqanliqingnimu bilimen. **20** Lékin, sanga shu bir étirazim barki, özini peyghember dep atiwalghan ashu xotun Yizebelge yol qoyuwatisen. U xotun qul-xizmetkarlirimgha telim bérip, ularni jinsiy buzuqluq qilishqa we butqa atap nezir qilin'ghan göshni yéyishke azdurmaqta. **21** Men uninggha towa qilghudek waqit bergenidim, lékin u öz buzuqluqigha towa qilishni xalimaydu. **22** Emdi mana, Men uni [éghir késel] ornigha tashlap yatquzimen we uning bilen zina qilghanlar qilmishlirigha towa qilmisa, ularnimu éghir azabqa chömdürimen. **23** Uning perzentlirininimu ejellik késel bilen urimen. Shu chag'ha, barliq jamaetler niyet-nishanlarni we qelblerni közitip tekshürgüchining Özüm ikenlikimni, shundaqla Méning herbiringlarga qilghan emeliyitinglarga

yarisha yanduridighanliqimni bilidu. **24** Lékin, Tiyatiradiki qalghanlarga, yeni bu telimni qobul qilmighanlar (ularning pikri boyiche, Sheytanning atalmish «chongqur sirliri»ni ögenmigenler), yeni silerge shuni éytimenki: Özünglarda bar bolghanni Men kelgüche ching tutuglar. Üstünglarga buningdin bashqa yükni artmaymen. **26** Ghelibe qilghuchilarga, yeni emellirimi axirghiche ching tutqan kishilerge bolsa, ularga pütkül elerge hakim bolush hoquqini bérimen. **27** Mana bu Atam Manga bergen hoquqqa oxshash hoquqtur: — «U ularni tömür kaltek bilen padichidek bashqurup, sapal qachilarni urup chaqqandek tarmar qilidu». **28** Men uninggha tang yultuzinimu ata qilimen. **29** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun!»

3 — Sardistiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Xudaning yette Rohi we yette yultuzining Igisi Bolghuchi mundaq deydu: — Séning emelliringni we shundaqla «hayat» dégen nam-abruyungning barliqini, lékin emeliyette ölük ikenlikning bilimen. **2** Shunga, oyghan, séningde bar bolghan, emma öley dep qalghan [xisletliringni] kücheyt; chünki Xudayim aldida emelliringning tügel emeslikini bildim. **3** Uning üçhün [söz-kalamni] qandaq qobul qilip anglighiningni yadinggha keltürüp, uni ching tutup towa qilghin. Lékin oyghanmisang Men oghridek üstüngke kélimen we sen qaysi saette üstüngge kélidighinimi hergiz bilmeysen. **4** Lékin Sardista öz kiyimlirige dagh tegküzmigen birnechche shexs bar. Ular aq kiyim kiyip Men bilen bille mangidu, chünki ular buninggha layiqtur. **5** Ghelibe qilghuchilar mana shundaq aq kiyimlerni kiyidu. Men ularning namini hayatliq deptiridin hergiz öchürmeymen, belki ularning namini Atam Xudaning we Uning perishtilirining aldida ochuq étirap qilimen. **6** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun!» **7** — Filadélfiyediki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Muqeddes we Heqiqiy Bolghuchi, shundaqla Dawutning achuqchigha ige Bolghuchi, achsam héchkim yapalmaydu, yapsam héchkim achalmaydu dégüchi munu ishlarni deydu: **8** — Séning emelliringni bilimen. Séning bir'az küchüng bolghach söz-kalamingha itaet qilghining we namimdin ténip ketmigning üçhün, aldinda héchkim yapalmaydighan bir ishikni échip qoydum. **9** Mana, Sheytanning sinagogidikilerdin, Yehudiy emes turup özlrini Yehudiy dep ativalghan yalghanchilarni bolsa shundaq aqiwetke qaldurimenki, ularni kélip séning ayighinggha bash uridighan we Méning séni söygenlikimni bilidighan qilimen. **10** Sen Méning sewr-taqet yolumdiki söz-kalamimni saqlap emel qilishing üçhün bu dunyadiki insanlarni sinashqa pütkül yer yüzige chüshidighan wabaliq sinaqning waqit-saiti kelgende séni uningdin saqlap qoghdap qalimen. **11** Men pat arida kélimen. Tajingni héchkimning tartiwalmasliqi üçhün, özüngde bar bolghanni ching tutqin. **12** Ghelibe qilghuchini bolsa, Xudayimning ibadetxanisigha tüwrük qilimenki, u u yerdin esla chiqmaydu. Men uning üstige Xudayimning namini, Xudayimning shehirining namini, yeni ershtin — Xudaning yénidin chüshidighan yéngi Yérusalémning namini we Méning yéngi namimni yazimen. **13** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun!» **14** — Laodikiyadiki jamaetning elchisige mundaq yazghin: — «Amin Atalghuchi, yeni Sadiq we Heqiqiy Guwahchi, Xudaning kainitining kélip chiqishining Sewebchisi mundaq deydu: **15** Séning emelliringni bilimenki, sen soghuqmu emes, qiziqmu emes. Men séning ya soghuq, ya qiziq bolushungni xalayttim! **16** Sen ya soghuq ya qiziq emes, belki ilman bolghaniqning üçhün, séni aghzimdin hö qilimen. **17** Sen bay ademmen, döletmen boldum, héch

nersige hajetmen emesmen dégining bilen özüngning ghérib, bichare, yoqsul, kor we yalingach ikenlikingni bilmigechke, **18** bay bolushung üçhün otta tawlan'ghan altun, yalingachliq nomusluqungning yépilishi üçhün kiygüzülüşüngge aq kiyim-kécheq, körüshüng üçhün közliringge sürtüshke tutiyani mendin sétiwélishingni nesihet qilimen. **19** Men kimni söysen, shuning eyibini körsitip terbiyileymen; shuning üçhün qizghin köyüppiship towa qil. **20** Mana, Men hazir ishik aldida turup, ishikni qéqiwatimen. Eger biri awazimni anglap ishikni achsa, uning yénigha kirimen. Men uning bilen, umu Men bilen bille ghizaliniidu. **21** Ghelibe qilghuchini bolsa, Menmu ghelibe qilip, Atamning textide uning bilen birge olturghininimdek, unimu textimde Men bilen birge olturushqa muyelerse qilimen. **22** Quliqi barlar Rohning jamaetlerge dégenlirini anglisun!»

4 Andin men qariwidim, mana, asmanda bir ishik échiqliq turatti. Men tunji qétim anglighan kanay awazigha oxshap kétédighan awaz manga: «Bu yaqqa chiq, sanga bulardin kéyin yüz bérisi muqerrir bolghan ishlarni körsüti» dédi **2** we derhal men Rohning ilkiide boldum; mana, ershte bir text, textte bir zat olturatti. **3** Textte olturghuchining qiyapiti yéshil qashtash we qizil kwartsqa oxshaytti. Textning chörisini zumrettek bir hesen-hüsen orap turatti. **4** Textning etrapida yene yigirme töt text bar idi. Textlerde aq kiyimler bilen kiyin'gen, bashlirigha altun taj taqalghan yigirme töt aqsaaql olturatti. **5** Texttin chaqmaqlar chéqip, türlük awazlar we güldürmamilar anglinip turatti. Textning aldida yalqunlap turghan yette mesh'el köyüp turatti; bular Xudaning yette Rohi idi. **6** Textning aldi xuddi xrustaldek parqir turidighan, süzük eynek déngizdek idi. Textning otturisida we textning chöriside, aldi we keyni közler bilen tolghan töt hayat mexluq turatti. **7** Birinchi mexluq shirgha, ikkinchi mexluq buqigha oxshaytti. Üchinchi mexluqning yüzü ademingning chirayigha oxshaytti. Tötinchi mexluq perwaz qiliwatqan bürkütke oxshaytti. **8** Töt hayat mexluqning herbirining altidin qaniti bar idi; ularning pütün bedinining chörisi hetta ich teripimu közler bilen tolghanidi; ular kéche-kündüz toxtimay: — «Muqeddes, muqeddes, muqeddestur, Bar bolghan, hazirmu bar hem kelgüsidiimu Bolghuchi, Hemmige Qadir Perwerdigar Xudal» — déyishetti. **9** Hayat mexluqlar textte olturghan ebedil'ebed hayat Bolghuchini ulughlap, Uninggha hörmet-shewket we teshekkür izhar qilghinida, (aiōn g165) **10** yigirme töt aqsaaql textte olturghuchining ayighigha yiqilip ebedil'ebed hayat Bolghuchigha bash qoyup sejde qilatti, tajlirini textning aldigha tashlap qoyup, mundaq déyishetti: — (aiōn g165) **11** «Sen, i Perwerdigarimiz we Xudayimiz, Shan-sherep, hörmet-shöhret we qudretke layiqtersen. Chünki Özüng hemmini yarattig, Ularning hemmisi iradeng bilen mewjut idi we yaritildi!»

5 Andin textte olturghuchining ong qolida ich we tash teripige xet pütülen we yette möhür bilen péchetlen'gen bir oram yazmini kördüm. **2** Yuqiri awaz bilen: «Oram yazmini échip, péchetlerni yéshishke kim layiqtur?» dep towliqan qawul bir perishtinimu kördüm. **3** Lékin ne ershte ne yer yüzide ne yer astida oram yazmini achalaydighan yaki ichige qariyalaydighan héchkim chiqmidi. **4** Oram yazmini échishqa yaki ichige qarashqa layiq birersi tépilmighachqa, qattiq yighliwettim. **5** Andin aqsaaqallardin biri manga: — Yighlima! Qara, Yehuda qebilisidin bolghan shir — Dawutning yiltizi Bolghuchi ghelibe qildi; shunga oram yazmini we uning yette péchitini échishqa U qadir, — dédi. **6** Andin qarisam, text bilen töt hayat mexluqning ariliqida, aqsaaqallar otturisida bir Qoza öre turatti. U yéngila boghuzlan'ghandek qilatti; Uning yette münggüzi we yette közi

bolup, bu közler Xudaning pütkül yer yüzige ewetken yette Rohi idi. 7 Qoza béríp, textte olturghuchining ong qolidin oram yazmini aldı. 8 Yazmini alghanda, töt hayat mexluq we yigirme töt aqsqaq qozining ayighigha yiqildi; ularning herbirining chiltari we xushbuy benden tolghan altun chiniliri bar idi (bu xushbuy muqeddes bendilerning dualiri idi). 9 Ular yéngi bir küy éytishtí: — «Oram yazmini élishqa, We péchetlerni échishqa layiqsen; Chünki boghuzlandig We her qebilidin, her tildin, Her millettin, her eldin bolghan insanlarni Öz qéning bedili bilen sétiwélip, Xudagha mensup qilding. 10 Ularni Xudayimiz üçün bir padishahliqqa uyushturup, Kahinlar qilding. Ular yer yüzide höküüm süridu». 11 Andin kördüm we mana, textning, hayat mexluqlarning we aqsqaqlarning etrapida nurghunlighan perishtilerning awazini anglidim. Ularning sani tümen ming-tümen ming, milyon-milyon idi. 12 Ular yuqiri awaz bilen: — «Boghuzlan'ghan qoza qudret, dölet, danaliq, küch-quwwet, hörmét, shan-sherep We medhiyige layiqtur» déyishetti. 13 Andin men ersh, yer yüzü, yer asti we déngizdiki herbir mexluq we ularning ichide bar bolghanlarning hemmisining: — «Textte Olturghuchigha we Qozigha Medhiye, hörmét, shan-sherep we hoquq-qudret Ebedil'ebedgiche mensup bolghay!» déginini anglidim. (aiön g165) 14 Töt hayat mexluq «Amin!» dep jawab qayturatti, aqsqaqalar yerge yiqilip sejde qilatti.

6 Andin Qoza yette péchetning birini achqanda, men qarap turdum. Töt hayat mexluqtin birining güldürmamidek awaz bilen: «Kell!» déginini anglidim. 2 Kördümki, mana bir aq at keldi! Atqa min'güchining qolida bir oq-ya bar idi; uninggha bir taj béridi. U gheblie qilghuchi süpitide zeper quchush üçün jengge atlandi. 3 Qoza ikkinchi péchetni achqanda, ikkinchi hayat mexluqning: «Kell!» déginini anglidim. 4 Yene bir at otturigha chiqti, uning renggi qipqizil idi. Atqa min'güchige yer yüzidiki tinchliqni élip kétish we insanlarni özara qirghinchiliqqa sélish hoquqi béridi. Uninggha yene chong bir qilich béridi. 5 Qoza üçinchi péchetni achqanda, üçinchi hayat mexluqning: «Kell!» déginini anglidim. Men kördümki, mana bir qara at keldi. Atqa min'güchining qolida bir taraza bar idi. 6 Töt hayat mexluqning arisidin: — «Bir tawaq bughday bir dinarius pulgha, Üch tawaq arpa bir dinarius pulgha sétilidu. Emma zeytun yéghigha we sharabqa zerer yetküzmigin!» — dégendek bir awazni anglidim. 7 Qoza tötinchi péchetni achqanda, tötinchi hayat mexluqning: «Kell!» dégen awazini anglidim. 8 Kördümki, mana bir tatirang atni kördüm. Atqa min'güchining ismi «Ölüm» idi. Uning keynidin tehtisara egiship kéliwatatti. Ulargha yer yüzining töttin birige höküümranlıq qilip, qilich, acharchiliq, waba we yer yüzidiki yirtquq haywanlar arqilip ademni öltürüsh hoquqi béridi. (Hadēs g86) 9 Qoza beshinchi péchetni achqanda, Xudaning söz-kalami üçün we izchil guwahliq bergenlikli wejedin öltürülgenlerning janlirini qurban'gahning tégide kördüm. 10 Ular qattiq awaz bilen nida séliship: — Ey hakimmutleq Iгимiz, muqeddes we heqiqiy Bolghuchi! Sen qachan'ghiche yer yüzide turuwatqanlarni soray qilmay, ulardin qénimizning intiaqimini almaysen? — déyishetti. 11 Ularning herbirige birdin aq ton béridi. Ulargha, özünglarga oxshash öltürüldighan qul-buraderliringlar hem qérindashliringlarning sani toshquche azghine waqit aram élishinglar kérek, dep éytildi. 12 Andin men Qoza altinchi péchetni achqanda kördümki, mana dehshtelik bir yer tewresh yüz berdi, quyash beeyni qara yungdin toqulghan bözdek qappara rengge, tolu ay bolsa qanning renggige kirdi. 13 Enjür derixining qattiq boranda silkinishidin enjür ghoriliri yerge tökülgendek, asmandiki yultuzlarmu yer yüzige töküldi. 14 Asman xuddi oram yazmining

türülinidek ghayib boldi, herbir tagh we aral ornidin yökeldi; 15 hemde dunyadiki padishahlar, mötiwerler, serdarlar, baylar, küchlükler, qullar we hörlerning hemmisi öngkürlerge we taghlarning kamarlirigha yoshurundi. 16 Ular taghlargha we qoram tashlarga mundaq dep jar saldi: — «Üstimizge chüshünglar! Bizni textte Olturghuchining siymasidin hem Qozining ghezpidin yoshurunglar we saqlanglar! 17 Chünki Ularning dehshtelik ghezep küni keldi, emdi kim put tirep turalisun?!».

7 Uningdin kéyin men kördümki, töt perishte yer yüzining töt bulungida turatti. Ular herqandaq shamalning quruqluq, déngiz hem del-dexlerge urulmasliq üçün yer yüzining töt teripidin chiqidighan shamalni tizginlep turatti. 2 Men hayat Xudaning möhürini alghan, kün chiqishtin kötürüliwatqan bashqa bir perishtini kördüm. U qattiq awaz bilen quruqluq we déngizlarni weyran qilish hoquqi bérilgen ashu töt perishtige: 3 «Biz Xudaning qul-xizmetkarlirining péshanisige möhür basquche, quruqluq, déngiz we del-dexlerni weyran qilmanglar!» dep towlidi. 4 Men möhürlen'genlerning sanini anglidim — Israillarning herqaysi qebililiridin bir yüz qiriq töt ming kishi, yeni: — 5 Yehuda qebilisidin on ikki ming kishi, Ruben qebilisidin on ikki ming kishi, Gad qebilisidin on ikki ming kishi, 6 Ashir qebilisidin on ikki ming kishi, Naftali qebilisidin on ikki ming kishi, Manasseh qebilisidin on ikki ming kishi, 7 Shiméon qebilisidin on ikki ming kishi, Lawiy qebilisidin on ikki ming kishi, Issakar qebilisidin on ikki ming kishi, 8 Zebulun qebilisidin on ikki ming kishi, Yüsüp qebilisidin on ikki ming kishi, Binyamin qebilisidin on ikki ming kishi möhürlen'genidi. 9 Bu ishlardin kéyin kördümki, mana her el, her qebile, her millettin bolghan, herxil tillarda sözlshidighan san-sanaqsiz zor bir top xalayiq textning we Qozining aldida turatti; ularning hemmisige aq ton kiydürülgen bolup, qollirida xorma shaxliri tutqanidi. 10 Ular yuqiri awaz bilen: — «Nijat textte olturghuchi Xudayimizgha we Qozigha mensup bolghay!» dep warqirishatti. 11 Barliq perishtiler textning, aqsqaqlarning we töt hayat mexluqning etrapigha olashqanidi. Ular textning aldida yiqilip, Xudagha sejde qilip mundaq déyishetti: — 12 «Amin! Hemd-medhiye, shan-sherep, Danaliq we teshekkür, Hörmét we küch-qudret Xudayimizgha ebedil'ebedgiche mensup bolghay, amin!» (aiön g165) 13 Emdi aqsqaqalardin biri mendin: — Bu aq ton kiydürülgen kishiler kim bolidu, qeyeridin keldi? — dep soradi. 14 — Teqsir, bu özlirige melumdur, — dédim. U manga: — Bular dehshtelik azab-oqubetni béshidin ötküzüp kelgenler. Ular tonlirini Qozining qénida yuyup ap'aq qilghan. 15 Shunga ular Xudaning textining aldida turup, ibadetxanisida kéche-kündüz Uning xizmitide bolidu; textte Olturghuchi bolsa ularning üstige chédirini sayiwen qilidu. 16 Ular yene héch ach qalmaydu, héch ussimaydu, ulargha ne aptap, ne pizhighirim issiq héch urmaydu. 17 Chünki ularni textning otturisidiki Qoza baqidu we hayatliq süyi bulaqlirigha élip baridu; we Xuda ularning herbir köz yéshini sürtidu, — dédi.

8 Qoza yettinchi péchetni achqanda, ershte yérım saetche jimjitliq höküüm sürdi. 2 Andin Xudaning aldida turidighan yette perishtini kördüm. Ulargha yette kanay béridi. 3 Altun xushbuydan tutqan yene bir perishte kélip, xushbuygahning aldida turdi. Barliq muqeddes bendilerning dualiri bilen birlikte textning aldidiki altun xushbuygah üstide [Xudagha] atap sunushqa uninggha köp xushbuy béridi. 4 We xushbuyning tütünliri muqeddes bendilerning dualiri bilen bille perishtining qolidin Xudaning aldigha kötürüldi. 5 Andin perishte xushbuydanni qoligha élip, uni qurban'gahdiki ot bilen toldurup,

yer yuzige atti; shuning bilan türlük awazlar, güldürmamlar anglandi, chaqmaqlar chéqildi we bir yer tewresh boldi. **6** Andin qollirigha birdin kanay tutqan yette perishte kanaylirini chélishqa hazirlandi. **7** Birinchi perishte kaniyini chaldi; shuning bilen möldür we ot qan arilash peyda bolup yer yuzige tashlandi, zémining üchtin biri köydürüldi, del-derexlarning üchtin biri köydürüldi we pütkül yéshil ot-chöpler köydürüldi. **8** Ikkinchi perishte kaniyini chaldi; shuning bilen goyaki lawuldap köyiwatqan yoghan bir taghdek ghayet zor [bir jisim] déngizgha tashlandi. Déngizning üchtin biri qan'gha aylandi **9** we déngizdiki janivarlarning üchtin biri öldi; kémilerning üchtin biri weyran boldi. **10** Üchinchi perishte kaniyini chaldi; shuning bilen asmandin mesh'eldeke yalqunlap yan'ghan chong bir yultuz chüshiti; u deryalarning üchtin birining we bulaqlarning suliri üstige chüshiti. **11** Yultuzning ismi «Kekre» idi. Sularning üchtin biri kekridek bolup ketti, sular achchiq bolup ketkechke nurghun adem sudin öldi. **12** Tötinchi perishte kaniyini chaldi; shuning bilen quyashning üchtin biri, ayning üchtin biri we yultuzlarning üchtin biri uruldi. Netijide, quyash, ay we yultuzlarning yoruqluqning üchtin biri qarangghulashti, kündüzning üchtin biride yoruqluq yoqaldi, kéchinging üchtin biridimu shundaq boldi. **13** Yene kördümki, asmanning otturisida uchup kétéwatqan bir bürkütning qattiq awaz bilen: — «Kanayni chélishqa temshelgen qalghan üç perishtining kanay awazliri anglansa yer yuzide turuwatqanlarning haligha way, way, way!» déginini anglidim.

9 Beshinchi perishte kaniyini chaldi; men asmandin yerge chüshüp ketken bir yultuzni kördüm. Tégi yoq hanggha baridighan quduqning achquchi uninggha bérildi. **(Abyssos g12)** **2** U tégi yoq hangning quduqini achi. Quduqtin yoghan xumdaning isidek tütüin örlep chiqti. Hangning quduqining tüütüidin quyash we kökni qarangghuluq basti. **(Abyssos g12)** **3** Tütüning ichidin yer yuzige chéketke yaghdi. Ularğa yer yuzidiki chayanlardek chéqish küchi bérilgenidi. **4** Ularğa yer yuzidiki ot-chöplerge we herqandaq ösümlük yaqi del-derexlerge zerer yetküzmeqlar, peqet péshaniside Xudaning möhürli bolmighan ademlergila zerer qilinglar, dep éytildi. **5** Ularğa ademlerni öltürüshke emes, belki besh ayghiche qiynashqa yol qoyuldi; ular yetküzidighan azab ademni chayan chaqqandikidek azab idi. **6** Shu künlerde, insanlar ölümni izdeydu, lékin tapalmaydu; ölümni séghinidu, lékin ölüm ulardin qachidu. **7** Chéketkilerin qiyapiti xuddi jengge hazirlan'ghan atlarğa oxshaytti. Bashlirida bolsa altun tajqa oxshaydighan bir nerse bolup, chirayi ademningkige oxshaytti. **8** Chachliri ayallarning chéchigha, chishliri shirning chishigha oxshaytti. **9** Ularning kökrikidiki sawuti tömür sawutlarğa oxshaytti; qanatlirining awazi jengge atan'ghan nurghun at-harwilarning awazigha oxshaytti. **10** Chayanlarningkige oxshash quyruqliri we neshterliri bar idi. Ademni besh ay azabqa salidighan küch bolsa quyruqlirida idi. **11** Ularni idare qilidighan padishahi, yeni tégi yoq hangning perishtisi bar idi. Uning ibraniyche ismi Awaddon; grékche ismi Apoliyon idi. **(Abyssos g12)** **12** Birinchi «way» ötüp ketti. Mana, buningdin kéyin yene ikki «way» kélidu. **13** Altinchi perishte kaniyini chaldi; men Xudaning aldidiki altun qurban'gahning töt münggüzidin chiqqan bir awazni anglidim, bu awaz kanayni tutqan altinchi perishtige: — Chong Efrat deryasining yénida baghlaqliq töt perishtini boshat, dédi. **15** Del shu saet, shu kün, shu ay, shu yil üçhün hazirlap qoyulghan bu töt perishte insanlarning üchtin birini halak qilish üçhün baghlaqtin boshitildi. **16** Bularning atliq leshterler qoshunining sani ikki yuz milyon idi. Ularning

sanining jakarlan'ghanliqini anglidim. **17** Ghayibane körünüshte közüme körün'gen at we üstige min'genler mana mundaq idi: atliqlarning kökrikidiki sawuti choghdek qizil, kök yaquttekk kök we günggürttekk sériq idi. Atlarning bashliri shirning béshidek idi; ularning éghizliridin ot, tütüin we günggürt chiqip turatti. **18** Bu üç baladin, yeni atlarning aghzidin chiqqan ot we tütüin we gün'gürttin insanlarning üchtin biri öltürüldi. **19** Chünki atlarning küchi éghizlirida we quyruqlirida idi; ularning quyruqlirining yilanlarğa oxshash béshi bolup, bular bilen ademni zeximlendüretti. **20** Qalghan insanlar, yeni bu balayi'apetlerdin öltürülmey qalghanlar öz qollirining emellirige towa qilmidi, yeni jinlarga, körelmes, angliyalmas we mangalmas altun, kümüş, tuch we yaghach butlarğa choqunushtin waz kechmidi. **21** Ular qatilliq, séhirgerlik, jinsiy buzuqluq we oghriliqlirighimu towa qilmidi.

10 Andin kéyin, ershtin chüshüwatqan yene bir küchlük perishtini kördüm. U bir parche bulut bilen yépin'ghan bolup, béshining üstide bir hesen-hüsen bar idi. Chirayi quyashqa, putliri ot tüwrükke oxshaytti; **2** qolida bir kichik échiqliq oram yazma bar idi. U ong putini déngiz üstige, sol putini quruqluqqa qoyup turup, **3** shirning hökrisishige oxshash qattiq awaz bilen warqiridi. U warqirighanda, yette güldürmama öz awazlirini anglitip söz qildi. **4** Yette güldürmama söz qilghanda, dégenlirini xatiriliwalmaqchi bolup turattim. Biraq asmandin: — «Yette güldürmamining éytqanlirini möhürlep, ularni xatirilime» dégen awazni anglidim. **5** Déngiz hem quruqluqning üstide turghan, men körgen u perishte ong qolini asman'gha kötürüp, **6** asmanlar hem ularda bolghanlarning hemmisini, yer-zémin hem uningda bolghanlarning hemmisini, déngiz hem uningda bolghan hemmisini Yaratquchi, yeni ebedil'ebedigiche hayat Yashighuchi bilen qesem qilip: — Waqit yene keynige sürülmeydu; **(aiön g165)** **7** belki yettinchi perishte kanay chélish alda, yeni awazi anglimish aldidiki künlerde, Xudaning Öz qul-xizmetkarliri bolghan peyghemberlerge xush xewirini yetküzginidek Uning siri tügellinip, emelge ashidu, — dédi. **8** Men asmandin anglihan awaz manga yene sözlep: — Bérip, déngiz hem quruqluqning üstide turghan perishtining qolidiki échiqliq oram yazmini alghin, dédi. **9** Men bérip, perishtining kichik oram yazmini manga bérishini soridim. U manga: — Buni élip ye! Ashqaziningni zerdab qilidu, biraq aghzing heseldekk tatliq bolidu, dédi. **10** Men shuning bilen kichik oram yazmini perishtining qolidin élip yédim; derwece aghzingha heseldekk tatliq tétdi, lékin yégendin kéyin ashqazinim zördab boldi. **11** Shuning bilen manga: — Sen köp milletler, eller we her xil tillarda sözlshidighanlar we padishahlar toghrisidiki wehni-bésharetlerni yene jakarlashing lazim, déyildi.

11 Manga ölgichigü hasidek bir qomush bérilip, mundaq déyildi: «Barghin, Xudaning ibadetxanisi, qurban'gahi we yerde ibadet qiliwatqanlarni ölçingin. **2** Lékin ibadetxanining tashqiriqi hoylisini ölçimey qoy, chünki u yer yat taipilerge bérildi, shuning bilen muqeddes sheher qiriq ikki ay deysende qilinidu. **3** Men ikki guwahchigha qudret bérimen, shuning bilen ular böz kiyim kiyip, wehni-bésharetlerni bir ming ikki yuz atmish kün yetküzidu» **4** (bular yer-zémanning Rebbi alda turghan ikki tüp zeytun derixi we ikki chiraghdandur). **5** Birersi ularni zeximlendürmekchi bolsa, éghizliridin ot pürkülüp chiqip, düshmenlirini yep tügitidu. Ularni zeximlendürmekchi bolghanlar mana shundaq öltürüldü. **6** Ular bésharet-wehiyini yetküzgen künlerde yamghur yaghdurmasliqqa asmanni étiwétish qudritike ige; sularni qan'gha aylandurush we herxil

bala-waba bilen yer-zéminni xalighan waqitta urush qudrutigimu ige. **7** Ularning guwahliq wezipisi ayaghlisishi bilen, tégi yoq hangdin chiqidighan diwe ular bilen élishidu we ularni yéngip óltüridu. (**Abyssos g12**) **8** Jesetliri rohij jehettin Sodom we Misir dep atilidighan shu katta sheharning ghol kochisida yatidu; shu yerde ularning Rebbimu kréstlen'genidi. **9** Her millettin, her qebilidin we her xil tilda sözlshidighanlardin, her eldin bolghan ademler ularning jesetlirige üç yérim kün tikilip qaraydu we jesetlerning yerlikke qoyulushigha yol qoymaydu. **10** Yer yüzide turuwatqanlar ularning bu halidin xushallinip, tebriklaship, bir-birige hediyeeler ewetishidu; chünki bu ikki peyghember yer yüzidikilerni qiynaytti. **11** Lékin üç yérim kündin kéyin, Xudadin kelgen hayatliq nepisi ikkiylen'ge kirdi, ular ornidin put türep turdi; ulargha qarawatqanlarning üstige chong bir qorqunch chüshiti. **12** Andin ular ikkeylen'ge ershtin kelgen: — «Bu yaqqa chiq!» dégen yuqiri bir awazni anglidi; shuning bilen ular dushmanlirining köz aldida bir bulut ichide asman'gha kötürüldi. **13** Del shu saet ichide shiddetlik yer tewresh yüz berdi, sheharning ondin biri gumran bolup, yette ming kishi halak boldi. Qalghanliri dekke-dükkige chömüp, ershtiki Xudani ulughlashti. **14** Ikkinchi «way» öttip ketti; mana, üçinchi «way» kélishe az qaldi. **15** Andin yettinchi perishte kaniyini chaldi; ershte yuqiri awazlar anglinip mundaq déyildi: — «Dunyaning padishahlığı Perwerdigarimiz We uning Mesihining padishahlığı boldi, U ebedil'ebedgiche hüküm sürüdu». (**aiōn g165**) **16** Xudaning aldida öz textliride olturghan yigirme töt aqsaqal yerge yiqilip bash qoyup, Xudagha sejde qilip mundaq déyishti: — **17** «Shükürler éytimiz sanga, I bar Bolghuchi we bar bolghan Hemmeji Qadir Perwerdigar Xuda, Chünki ulugh qudritingini qolunggha élip, Hökümüngni yürgüzüshke bashliding. **18** Eller ghezpehler'genidi, Emdi Séning gheziping yétip keldi! Ölgenlerni soraq qilish, Qul-xizmetkarliring bolghan peyghemberlerni, Muqeddes bendilerni, Töwen yaki katta bolsun namingdin qorqqanlarni in'amigha ige qilish, Yer yüzini halak qilghanlarni halak qilish waqti keldi». **19** Andin Xudaning ershtiki ibadetxanisi échildi we uning ehde sanduqi ibadetxanida köründi; chaqmaqlar, türlik awazlar, güldürmamilar, yer tewresh we dehshetlik möldür boldi.

12 U chaghda, ershte ajayip bir karamet peyda boldi — u quyashni yépinchaqlighan, putlirining astida ay, béshida on ikki yultuzluq taj bar bir ayal idi. **2** U hamilidar bolup, tolghaq yep tughush azabida dad-peryad kötürdi. **3** Andin ershte yene bir alamet köründi — mana, yette bashliq, on münggüzlik, yette béshida yette taj bar bolghan chong bir qizil ejdiha turatti. **4** U quyruqi bilen asmandiki yultuzlarning üçtin birini süpürüp, ularni yer yüzige chörüiwetti. Ejdiha tughay dep qalghan ayal yeggengine haman uning balisini yalmap yutuwetmekchi bolup uning aldida turdi. **5** Ayal bir bala, yeni pütün ellerni tömür hasisi bilen padichidek baqidighan bir oghul tughdi. Bala bolsa Xudaning we Uning textining aldigha ghachchide élip chiqildi. **6** Ayal chölge qachti; u yerde uning 1260 kün béqilishi üçün uninggha Xuda teripidin hazirlap qoyulghan bir jay bar idi. **7** Andin ershte jeng boldi. [Bash perishte] Mikail we uning perishtiliri ejdiha bilen jeng qilghili turdi; ejdihamu öz perishtiliri bilen ulargha étildi. **8** Lékin u üstünlük qazinalmidi, uninggha we perishtilirige ershte turushqa orun qalmidi. **9** Shuning bilen zer ejdiha, yeni Iblis we Sheytan dep atalghan, pütün jahanni azdurguchi héliqi qedimiy yilan yer yüzige tashlandi. Uning perishtilirimu uning bilen teng tashlandi. **10** Andin men ershte yuqiri bir awazning mundaq dégenlikini anglidim: — «Keldi Xudayimizning nijatliq, qudriti, padishahlığı

we Uning Mesihining hoquqi! Chünki qérindashlirimizning üstidin Xudayimizning aldida kéche-kündüz shikayet qilip turghan shikayet qilghuchi ershtin tashliwétildi; **11** qérindashlar uning üstidin Qozining qéni we ularning guwahliq sözi bilen ghalib keldi; Ular hetta ölümni közige ilmay öz jénini eziz körmidi. **12** Shuning üçün, shadlininglar, ey ershler we ulara turuwatqalar! Lékin halinglargha way, ey yer we déngizlar! Chünki Iblis üstünglarga chüshiti; Waqtinging az qalghanliqini bilgech, Ghezep-qehri bilen keldi!». **13** Ejdihá ózining yer yüzige tashlan'ghanliqni körüp, oghul balini tughqan ayalni qoghlashtqa bashlidi. **14** Ayalning yilanning yüzidin daldilinishi, chölde özi [üchün hazirlan'ghan] makanigha béripbir mezigil, ikki mezigil we yérim mezigil béqilsun dep shu yerge uchup kétishi üçün, uninggha yoghan bir бүркүтting ikki qaniti béridi. **15** Andin yilan ayalning arqisidin aghzi bilen deryadek su pürküüp, uni sel bilen éqitip yoqatmaqchi boldi. **16** Lékin zémin ayalgha yarem qilip, aghzini échip, ejdiha aghzidin pürküüp chiqarqan deryani yutuwettti. **17** Buning bilen ejdihaning ayalgha qattiq ghezipi kélip, uning qalghan nesli, yeni Xudaning emlirige emel qilip, Eysaning guwahliqini tutqan perzentliri bilen jeng qilghili ketti; u déngiz sahili üstide turatti.

13 Andin, déngizdin on münggüzlik, yette bashliq bir diwining chiqiwatqanliqni kördüm. Uning her bir münggüzide birdin taj bar idi, herbir béshida kupurluq namliri yéziliq idi. **2** Men körgen bu diwe yilpizgha oxshaytti, putliri éyiqning putlirigha, aghzi bolsa shirning aghzigha oxshaytti. Ejdiha uninggha öz qudriti, texti we zor hoquqini berdi. **3** Diwining bashliridin bir ejjellik yarilan'ghandek turatti. Lékin, bu ejjellik yara saqayghanidi. Pütkül dunya diwige heyranuhes bolup uninggha [egeshti]. **4** Ejdiha diwige [seltenetlik] hoquq bergechke ular ejdihagha choqunushti. Ular yene diwigimu choqunup: — Diwining tengdishi barmu? Uning bilen kimmu élishalisan? — dédi. **5** Diwige tekeburluq we kupurluq qilidighan éghiz béridi; uninggha qiriq ikki ay ish körüshke hoquq béridi. **6** U Xudagha kupurluq qilghili — Uning namigha we Uning dergahigha, shundaqla ershni makan qilghanlarga kupurluq qilghili aghzini asti. **7** Uning muqeddes bendilere qarshi jeng qilip, ularning üstidin ghalib kélishege yol qoyuldi; her qebile, her millet, her xil tilda sözlshidighan ellerge hükümranlıq qilish hoquqi uninggha béridi. **8** Yer yüzidikilerning hemmisi — alem apiride bolghandin buyan boghuzlinip bolghan Qozining hayatliq deptirige nami yézmighanlar bolsa, uninggha sejde qilidu. **9** Quliqi barlar, buni anglisan! **10** ««Tutqun bolidu» dep békitilgenler choqum tutqun bolidu, «qilichlinidu» dep békitilgenler choqum qilichlinip ölidu». Muqeddes bendilirining sewri-taqiti we étiqudi mana shu ishlarda melum bolidu. **11** Men yerdin chiqiwatqan yeni bir diwini kördüm. Uning qoziningkidek kichik ikki münggüzi bar idi, lékin awazi ejdihaningkidek chiqatti. **12** U awwalqi diwige wakaliten uning pütün hoquqini yürgüzüp, yer yüzini we uningda turuwatqanlarni ejjellik yarisi saqayghan awwalqi diwige choqunduridu. **13** U zor möjizilik alametlerni körsitetti, hetta kishilarning köz aldida asmandin yer yüzige ot yaghduratti. **14** U awwalqi diwige wakaliten körsitishke hoquqlandurulghan alametler bilen yer yüzide turuwatqanlarni azdurup, ulargha «qilich bilen yarilan'ghan, lékin tirik qalghan» dégen awwalqi diwige atap bir but-heykel yasap tikleshni tapildi. **15** Diwining but-heykilige nepes kirgüzüp, uninggha uni sözliyeleydighan qilish we uninggha choqumighanlarning hemmisini óltürgüzüsh qudriti béridi. **16** U töwen we katta, bay we kembeghel, hör we qullarning hemmisini ong qoli yaki péshanisige tamgha basturushqa mejburildi. **17** U yene

bu tamgha, yeni diwining nami yaki uning namidiki reqem bézilganlardan boshqa héchkim bir nerse sétiwalalmaydu yaki satalmaydu, dep békitti. **18** Mana bu yerde hékmet bar. Eqil-parasiti barliki kishiler diwining reqimini hésablap baqsun; chunki bu reqem bir ademning reqimi bolidu. Uning reqimi 666dur.

14 Andin men kördümki, mana, Qoza Zion téghi üstide turatti. Uning yénida péshanisige Öz nami we Atisining nami yézilgan bir yüz qiriq töt ming kishi bar idi. **2** Asmandin xuddi [sharqirap éqiwatqan] nurghun sularning awazidek we qattiq güldürmamingin awazidek bir awazni anglidim. Men anglighan awaz yene chiltarhilar chiltarlarni chalgahan awazgha oxshaytti; **3** héliqi kishiler textning, töt hayat mexluqning we aqsqaqallarning aldida yéngi bir küyni éytishti. Bu küyni [gunahlrining] bedili tólinip bu dunyadin azad qilin'ghan kishilerdin bir yüz qiriq töt mingdin boshqa héchkim óginelmeytti. **4** Ular ayallar teripidin gunahta bulghanmighan, chunki ular pak ademlerdu. Qoza nege barsa, ularnu Uninggha egiship shu yerge baridu. Ular bedel bilen insanlar arisidin Xudagha we Qozigha hosulning tunji méwisidek bolush üçün sétiwélin'ghan. **5** Ular eyibisiz bolup, aghzidin héch yalghan söz chiqmaydu. **6** Andin men asmanning otirisida uchup yürgen boshqa bir perishtini kördüm. Uninggha yer yüzide turuwatqanlarga, yeni herbir el, qebile, her xil tilda sözlshidighanlar, her milletlerge élip yetküzüshi üçün menggilük xush xewer tapshuruldi. **(aiónios g166)** **7** U yuqiri awaz bilen: — Xudadin qorqunglar, Uni ulughlanglar! Chunki Uning sot qilish saiti yétip keldi; asmanni, zéminni, déngizni we su bulaqlirini Yaratquchigha sejde qilinglar! — deytti. **8** Uning keynidin ikkinchi perishte kélip mundaq dédi: «Ghulidil! Katta sheher Babil ghulidi, u öz zina-buzuluqningin sewdaliq sharabini pütkül ellerge ichküzgen». **9** Aldinqi ikki perishtining keynidin yene bir perishte, yeni üçinchi perishte yuqiri awaz bilen mundaq dédi: — «Kimdikim diwige we uning but-heykilige choqunsa, uning tamghisini péshanisige yaki qoligha qobul qilsa, **10** Xudaning qehrining ebjesh qilinmighan sap sharabini Uning ghezipi bilen tolghan qedehte ichidu. U muqeddes perishtilerning we Qozining aldida ot we güngürtte qiynilidu. **11** Ularning qiynilishliridin chiqqan is-tüteklar ebedil'ebed purqirap turidu; diwige we uning but-heykilige choqun'ghanlar yaki uning namining tamghisini qobul qilghanlarga kéche-kündüz aramliq bolmaydu». **(aiónios g165)** **12** Muqeddes bendilirining sewri-taqiti we étiqadi mana shu ishlarda melum bolidu. **13** Men yene asmanda mundaq bir awazni anglidim: — «Bu sözni yaz: «Buningdin kéyin Rebde wapat bolup ölgenler bextliktur! — Durus, deydu Roh, — ular hazir öz ishliridin toxtap aram alayadu. Chunki qilghan emelliri ulargha egiship kélidu». **14** Men kördümki, mana bir parche aq bulut, bulutning üstide béshigha altun taj kiygen, qolida ötkür bir orghaq tutqan Insan'oghligha oxshaydighan birsi olturatti. **15** Ibadetxanidin boshqa bir perishte chiqip, bulutning üstide Olturghuchigha yuqiri awaz bilen: — Orghiqingni sal we orushqa bashla! Chunki orma waqti keldi, yer yüzidiki ziraetler piship yétildi, dédi. **16** Bulut üstide Olturghuchi orghiqini yer yüzige saldi we yer yüzidiki ziraetler oruldi. **17** Ershete bolghan ibadetxanidin yene bir perishte chiqti. Uningmu ötkür bir orghiqi bar idi. **18** Arqidinla, otni bashquirdighan yene bir perishte qurban'gahdin chiqip, ötkür orghaq tutqan perishtige yuqiri awaz bilen: — Ötkür orghiqingni sélip, yer yüzidiki üzüim télining sapaqlirini yighiwal, chunki üzümliri piship yétildi, — dédi. **19** Buning bilen perishte orghiqini yer yüzige saldi we yerdiki üzüim télining

méwilirini yighip, Xudaning qehrining chong sharab kölchikige tashlidi. **20** Sheherning sirtidiki sharab kölchikidiki üzümler dessilip, sherbetliri qan bolup, atning tizginige chiqidighan égzilikte üç yüz chaqirim yiraqliqqa aqti.

15 Asmanda zor hem karametlik yene bir alametni, yeni axirqi yette balayi'apetni tutup turghan yette perishtini kördüm (axirqi balayi'apet déyilishitki seweb, Xudaning ghezipi bular bilen axirlshidu). **2** Men yene ot arilash eynek déngizidek bir körünüşini hem eynek déngizining üstide turghan, diwe we uning but-heykili we namining reqimi üstidin ghalib kelgenlerni kördüm. Ularning qollirida Xuda bergen chiltarlar bolup, **3** ular Xudaning qul-xizmetkari bolghan Musaning küyini hem Qozining küyini éytishtatti: — «Ulugh we karamet Séning qilghanliring, I Hemmige Qadir Perwerdigar Xuda, Yolliring adil we heqtur, I pütkül ellerning Padishahi! **4** I Perwerdigar, kim Sendin qorqmaydighan, Namingni ulughlimaydighan bolalisun? Chunki birdinbir muqeddes Özüngdursen; Barliq eller aldinggha keldi, Sanga sejde qilidu; Chunki heqqaniy qilghanliring ashkare boldi». **5** Bu ishlardin kéyin, men kördümki, mana ershtiki ibadetxana, yeni höküm-guwahliq chédiri échildi! **6** Yette balayi'apetni öz ilkindé tutqan yette perishte pakiz, parqirap turidighan libas kiygen, köksige altun kemer baghlighan haldá ibadetxanidin chiqti. **7** Töt hayat mexluqning biri yette perishtige ebedil'ebed yashaydighan Xudaning qehri bilen tolghan yette altun chinini berdi. **(aión g165)** **8** Ibadetxana Xudaning shan-sheripi we qudritudin tütün bilen liq toldi. Yette perishtining yette balayi'apeti ayaghlashmighuche, héchkim ibadetxanigha kirelmidi.

16 Shuningdin kéyin, ibadetxanidin köttürilgen yuqiri bir awazning yette perishtige: «Béringlar, Xudaning qehri tolghan yette chinini yer yüzige tökünglar!» dégenlikini anglidim. **2** Birinchisi bérip chénidikini yer-zémin'gha tökti. Buning bilen diwining tamghisi bézilghan we uning but-heykilige choqun'ghanlarda birxil yirginchlik hem azabliq chaqa-jaharet peyda boldi. **3** Ikkinchisi chinidikini déngizgha tökti; déngiz süyi ölikning qénigha oxshash qan'gha aylandi we ichidiki pütün janliqlar öldi. **4** Üchinchisi chinidikini derya we bulaqlarning sulirigha tökti; ularning süyimu qan'gha aylandi. **5** Andin men sularning perishtisining mundaq dégenlikini anglidim: — «Mushundaq hökümlerni chiqirishingda adil bolghansen, I hazir bar Bolghuchi, bar bolghan Muqeddes Bolghuchi! **6** Mushu ademler muqeddes bendiler we peyghemberlerning qénini tökkenliki wejedin, Sen ulargha ichikli qan berding. Ular shuninggha layiqtur». **7** Andin qurban'gahning jawaben: — «Shundaq, i Hemmige Qadir Perwerdigar Xuda, Hökümliring heq we adildir» — dégenlikini anglidim. **8** Tötinchisi chinidikini quyashning üstige tökti; buning bilen quyashqa insanlarni ot bilen örtigili qudret bérildi. **9** Shuning bilen insanlar dehshtelik qilgizla örteldi; biraq ular héch towa qilmidi we bu balayi'apetlerning Igsi bolghan Xudani ulughlashning ornigha Uning namini qarghashti. **10** Beshinchisi chinidikini diwining textige tökti; diwining padishahliqini qarangghuluq basti, kishiler azabtin tillirini chishleshti **11** we aghriq-azabi we chaqa-jarahetlirining destidin ershtiki Xudani kupurluq qilip qarghiship, qilmishlirigha héch towa qilishmidi. **12** Altinchisi chinidikini ulugh Efrat deryasigha tökti; shu haman künchiqishtin kélidighan padishahlarning yolini hazirlashqa deryaning süyi quridi. **13** Andin men ejdihaning, diwining we saxta peyghemberning éghizliridin chiqqan paqigha oxshaydighan üç napak rohni kördüm. **14** Bular möjizilik alametlerni körsitidighan jinlarning rohliri bolup, pütkül yer

yüzidiki padishahlarni Hemmige Qadir Xudaning dehshtelik künidiki jengge jem qilishqa ularning yénig'ha chiqip kétivatatti **15** («mana, Men oghridek kélimen! Yalingach mangmasliq, nomusi körünmesliki üçtün, kiyimlirini ching saqlap, segek turghanlar bextliktur!»). **16** Emdi [napak rohlar] [padishahlarni] ibraniyche «Harmagédдон» déyilidighan yerge jem qildi. **17** Yettinchisi chinidikini hawag'ha tökti; ershtiki ibadetxanidin, texttin yuqiri bir awaz kötürülüp: «Ish tamam boldi!» déyildi. **18** Shuan chaqmaqlar chéqidü, türtük awazlar we güldürmamlar angladi we dehshtelik bir yer tewresh yüz berdi; insanlar yer yüzide apiride bolghandin béri burchilik dehshtelik yer tewresh héch bolup baqmighanidi. **19** Katta sheher üçke bölindi; herqaysi ellerdiki sheherlermu ghulitildi. Shuning bilen katta sheher Babil Xudaning yadig'ha kéchip uning esheddi qehrlik sharabi bilen tolghan qedeh uninggha béridi. **20** Barliq arallar özini qachurup ghayib boldi, taghlarmu yoq boldi; **21** Insanlarning üstige herbir danisi bir talant éghirliqta kélidighan möldür asmandin yaghdi. Möldür apiti shundaq dehshtelik boldiki, ademler apetning destidin Xudani kupurluq qilip qarghashti.

17 Yette chinisi bar yette perishtining biri kélip, manga sözlep: — Bu yerge kel, nurghun sular üstide olturghan chong pahishe ayalning tartidighan jazarasini sanga körsitip qoyay. 2 Yer yüzidiki padishahlar uning bilen buzuqluq ötküzdi, yer yüzidikiler uning buzuqluqning sharabidin mest bolushti, — dédi. **3** Shuning bilen u perishte méni Rohning ilkidiki halette bir chölge élip bardı. U yerde yette bashliq, on münggüzlük, pütün ezayini kupurluq namliq qaplighan bir toq qizil diwining üstide olturghan bir ayalni kördüm. **4** Ayal sösin we toq qizil kiyim kiygen bolup, altun, qimmatlik yaqut we merwayitlar bilen perdzanlar'ghanidi. Qolida yirginchlik nomussizliqlar we öz buzuqluqning nijasetliri bilen tolghan bir altun qedeh bar idi. **5** Péshanisige bir sir — «Katta Babil, pahishilerni we dunyadiki pütüklü yirginchlik nomussizliqlarning anisi» dégen nam pütüklük idi. **6** Men ayalning muqeddes bendilerning qéni we Eysag'ha guwahliq bergüchilerning qéni bilen mest bolghanliqini kördüm. Uni körip tolimu teejüp qilip intayin heyran qaldim. **7** Perishte manga mundaq dédi: — «Némige heyran qalding? Ayalning we uni kötürüp turghan yette bashliq, on münggüzlük diwining sirini sanga éytip bérey. **8** Sen körgen diwe bir zamanlarda bar idi, hazir yoq; uzun ötmey tégi yoq hangdin chiqip, halaketke qarap mandu. Yer yüzide turuwatqanlar — dunya apiride bolghandin buyan isimliri hayatliq deptirige pütülmigen kishiler diwini körip intayin heyran qalidu. Chünki u bir zamanlarda bar idi, hazir yoq, lékin yene peyda bolidu. (Abyssos g12) **9** Mana buni chüshinishke lazim bolghan hékmet: — yette bash bolsa u ayal olturghan yette tag'ha, shundaq'ha yette padishag'ha wekillik qilidu. **10** Bularning beshi yiqilghan, birsi bar, yene biri téxi kelmedi. U kelgende peqet azla waqit turalaydu. **11** Burun bar bolghan, emdi hazir yoq bolghan diwining özi sekkizinchi padishahdur, shundaqla u hem yettisidin biri bolup halaketke qarap mandu. **12** Sen körgen on münggüz on padishahdur. Ularning padishahliqiri téxi yoq, emdi ularg'ha diwe bilen bille bir saetlik padishahliq hoquqi béridi. **13** Bu padishahlar bir oy, bir niyette bolup öz qadrیتی we hoquqlirini diwige bérishidu. **14** Diwe we padishahlar birliship Qozig'ha qarshi jeng qilidu. Qoza ularning üstidin ghalib kélidu, chünki U eblerning Rebbi, padishahlarning Padishahidur. Uning bilen birge turghanlar bolsa chaqirilghan, tallan'ghan we Uninggha sadiq bolghanlardur». **15** Perishte manga yene: — Pahishe ayal üstide olturghan, sen körgen sular

bolsa milletler, özara toplashqan nurghun kishiler, eller we her xil tillarda sözlshidighan kishilerdur. **16** Sen körgen on münggüz we diwe bu pahishe ayaldin nepretlinidu, uni talantaraj qilip yalingachlap qoyidu, uning göshini yep, özini otta köydüridu. **17** Chünki Xuda Öz söz-kalamliri emelge ashquche, ashu [on padishahning] könglige Öz iradisini ijra qilip, bir qararda toxtiship padishahliq hoquqini diwige bérish niytini saldi. **18** Sen körgen ayal yer yüzidiki padishahlar üstidin hökümranliq qilidighan katta sheherdur, — dédi.

18 U ishlardin kéyin men chong hoquqluq yene bir perishtining asmandin chüshüwatqanliqini kördüm. Yer yüzini uning julalidighan yorup ketti. **2** Perishte yuqiri awaz bilen mundaq warqiridi: — «Ghulidi! Katta sheher Babil ghulidi! Emdi u jinlarning makani, herbir napak rohlarining solaqxanisi, Herbir mekrul we yirginchlik qushlarning solaqchangisi boldi! **3** Chünki barliq eller uning zina-buzuqluqning sewdaliq sharabidin ichishti; Yer yüzidiki barliq padishahlar uning bilen buzuqluq ötküzüshti, Yer yüzidiki sodigerler uning eysh-ishritining elwekchilikidin béyishti». **4** Asmandin yene bir awazni anglidim: — «I Méning xelqim, uning gunahlirig'ha shérik bolmasliqlar üçtün, Hem uning béshigha chüshidighan balayi'apetlerge uchrimasliqlar üçtün, uning ichidin chiqinglar! **5** Chünki uning gunahliri pelekke yetküdek döwilinip ketken, Xuda uning heqqaniyetsizliklirini ésige aldi. **6** U bashqilarg'ha yandurghinidek uning qilghinini özige yandurunglar; Uning qilishlirig'ha muwapiq ikki hesse qoshlap qayturunglar; U [bashqilarg'ha] ebjesh qilip bergen qedehte uninggha ikki hesse qoyuq ebjesh qilinglar. **7** U özini qanchilik ulughlighan bolsa, Qanchilik eysh-ishrette yashighan bolsa, Uninggha shunchilik qiyinilish we derd béringlar; U könglide: «Men tul emes, belki texte olturghan xanishmen; Men derdelemni esla körmeymen» dégini tüpeylidin, **8** Bu wejedin bir kün ichidila uninggha chüshidighan balayi'apetler, Yeni ölüm, derd-elem we acharchilik kélidu, U ot bilen köydürülidu; Chünki uni soraq qilghuchi Perwerdigar Xuda qudretliktur!». **9** Uning bilen buzuqluq qilghan we uning bilen eysh-ishrette yashighan yer yüzidiki padishahlar uni örtigen otning is-tüteklirini körgende, uning halig'ha qarap yig'ha-zar kötürüshidu. **10** Ular uning tartiwatqan azabidin qorqup, yiraqta turup deydüki: — «Way isit, way isit, i katta sheher! Ah Babil, küchlük sheher! Chünki bir saet ichidila jazaying béshinggha chüshiti!». **11** Yer yüzidiki sodigerlermu uning üstide yig'ha-zar qilishidu. Chünki emdi ularning kémidiki yük-mallirini, **12** yeni altun-kümüsh, qimmatlik yaqutlar, ünche-merwayit, nepis libas rext, sösin rext, yipek, toq qizil renglik gezmal, herxil xushbuy turunj yag'haclar, pil chishi buyumlari, eng ésil yag'hacl, tuch, tömür we mermerlerdin ishlen'gen xilmuxil buyumlar, **13** shuningdek qowzaqdarchin, tétitqular, xushbuy, murmekki, mestiki, sharab, zeytun méyi, aq un, bughday, kala, qoy, at, harwa we insanlarning tenliri we janliri dégen mallirini sétiwalidighan kishi yoqtur. **14** (I Babil), jéning mestane bolghan ésil mewiler sendin ketti, Barliq heshemetlik we heywetlik mal-dunyaliring sendin yoqaldi. Ular bularni emdi hergiz tapalmaydu! **15** Bu mallarni sétip béyighan sodigerler bolsa sheherning tartiwatqan azabidin qorqup, yiraqta turup uning üstide yig'ha-zar qiliship déyishidüki: — **16** «Way isit, way isit, i katta sheher! Nepis libas rextlerge, sösin we toq qizil renglik gezmallarg'ha orilip, Altun, qimmatlik yaqutlar we ünche-merwayitlar bilen bézelgensen! **17** Bir saet ichidila shunche katta bayliqlar weyran boldi! Barliq kéme xojayinliri, kémidiki barliq yoluchilar, kémichiler we déngizg'ha tayinip jan baqidighanlarning hemmisi yiraqta turup, **18** Uni örtigen otning is-tüteklirini körip: — Bu katta

sheherge qaysi sheher teng kélelison? — dep peryad k t r shiti. **19** Ular bashlirigha topa chöchüp, peryad k t r sh p, yig-hazar qiliship: — Way isit, way isit, u katta sheher! U arqilq, uning d litidin, d ngizda k misni barlar b yighanidi! Bir saet ichidila weyran boldi bu sheher! — d yishidu. **20** — «Uning b shigha kelgenlerdin shadliningar, Ey ersh, ey muqeddes bendiler, rossular we peyghemberler! Chünki Xuda silerning dewayinglardiki hökümni uning  stidini chiqarghan!». **21** Andin, küchlik bir perishte tügmen t shigha oxshash yoghan bir tashni k t r p, d ngizga tashlap mundaq d di: — «Mana shundaq shidd t bilen, Katta sheher Babil ghulitilidu, U qaytidin k r nmaydu! **22** Chiltarchilarning, sazchilarning, Neychiler we sunaychilarning awazi s ningde qaytidin hergiz anglanmaydu, Herxil h nurni qilidighan hünerwen s ningde qaytidin hergiz t pilmaydu, T gmenningmu awazi s ningde qaytidin hergiz anglanmaydu, **23** Hetta chiraghning yoruqi s ningde qaytidin hergiz yorundaydu, Toy boluwatqan yigit-qizning awazi s ningde qaytidin hergiz anglanmaydu; Chünki s ning sodigerliring yer yüzidiki erbablar bolup chiqti, Barliq eller s ning s hir p-sunliringgha aldandi; **24** Peyghemberlerning, muqeddes bendilerning [tökülgen qanliri], Shundaqla yer yüzide barliq qirghin bolghanlarning qanlirimu uningda t pildi».

19 Bu ishlardin k yin, ershte zor bir top ademlerning warqirashliridek bir awazni anglidim. Ular: — Hemdusana! Nijat, shan-sherep we qudret Xudayimizgha mensuptur! **2** Chünki Uning hökümliri heq we adildir; U yer yüzini öz buzuqluqi bilen buzghan chong pahishining  stidini h k m chiqirip, öz qul-xizmetkarlirining q nining intiqamini uningdin aldi, — d yishetti. **3** Ular ikkinchi q tim: — «Hemdusana!» d yishiti. Uningdin chiqqan is-t teklar ebedil'ebedgiche purqiraydul (**aiön g165**) **4** Yigirme t t aqsaql we t t hayat mexluq yerge yiqilip: — «Amin! Hemdusana!» dep, textte olturghan Xudagha sejde qilishiti. **5** Andin texttin k t r lgen bir awaz mundaq d di: — «Ey uning barliq qul-xizmetkarliri, Uningdin qorqidighan kattilar bolsun, t wenler bolsun, Hemminglar Xudayimizni medhiylenglar!» **6** Andin zor bir top ademlerning awazigha, nurghun sularning sharqirishigha, qattiq g ld rmmamlarning g ld rlishigha oxshash bir awazning mundaq d genlikini anglidim: — «Hemdusana! Hemmige Qadir Perwerdigar Xudayimiz seltenet qildi! **7** Shadlinayli, tentene qilayli we uni medhiyilep ulughlayli! Chünki Qozining toymerike küni y tip keldi, Qiz  zini teyyar qildi!» **8** Qizgha kiyish  ch n pakiz, parqirap turidighan nepis libas b rildi (nepis libas bolsa muqeddes bendilerning heqqaniy emelliridur). **9** Andin, [perishte] manga: — Munu sözlerni xatiriliwal: — «Qozining toy ziyapitige chaqirilghanlar bextlikur!» — d di. U manga yene: — Bular Xudaning heqiqiy s zlidirur, — d di. **10** Men uninggha sejde qilghili ayvighigha yiqildim. L kin u: — Hergiz undaq qilma! Menmu Xudaning sen we Eysagha guwahliq bergüchi qérindashliring bilen oxshash qul-xizmetkarmen. Xudaghila ibadet qil! Chünki wehiy-bésharetning roh-mahiyiti bolsa Eysa heqqide guwahliq b rishtur, — d di. **11** Andin k rd mkim, asman  childi we mana, bir aq at turatti; üstige min'güchining bolsa nami «Sadiq» we «Heqiqiy» bolup, U heqqaniyliq bilen h k m chiqiridu we jeng qilidu. **12** Uning közleri ot yalqunigha oxshaytti, b shida nurghun taji bolup, t ndi  zidin bashqa h chkim bilmeydighan bir nam pütüklük idi. **13** U uchisigha qan'gha milen'gen bir ton kiygenidi, Uning nami «Xudaning Kalami» dep atilidu. **14** Uning keynidin egiship k liwatqan ershtiki qoshunlar bolsa, aq atlarga min'gen, ap'aq, pak nepis kanap libas bilen kiyd r lgenidi. **15** Uning

aghzidin  tk r bir qilich chiqip turatti; U buning bilen barliq ellerni uridu; U ularni t m r kaltek bilen padichidek baqidu; U Hemmige Qadir Xudaning dehshtelik ghezipping «sharab kölchiki»ning cheylig chisidir. **16** Uning toni we yotisi  stige «Padishahlarning Padishahi we reblerning Rebbi» d gen nam yézilghanidi. **17** Andin men quyashning ichide turghan bir perishtini k rd m. U asmandan otturida uchuwatqan barliq qushlarga yuqiri awaz bilen: — K lenglar, Xudaning katta ziyapitige yighilinglar! **18** Padishahlarning, serdarlarning we palwanlarning, atlarning we ulargha min'genlerning, shundaqla barliq et igilirining, qullarning hem h rlerning, kattilarning hem t wenlerning göshlirini yenglar! — d di. **19** Shuning bilen men diwe, yer yüzidiki padishahlar we ularning qoshunlirining atqa Min'g chi hem Uning qoshuni bilen jeng qilish  ch n toplan'ghanliqini kördüm. **20** Emdi diwe we uninggha wakaliten möjizilik alametlerni körsetken saxta peyghemberning her ikkisi tutuw lindi (saxta peyghember shu alametler bilen diwining tamghisini qobul qilghan hemde uning but-heykilige choqun'ghanlarni azdurup yürgenidi). Ular ikkisi gingg rt y niwatqan ot k lge tirik tashlandi. (**Limm  P r g3041 g4442**) **21** Qalghini bolsa atqa Min'güchining aghzidin chiqqan qilich bilen qirildi. Barliq pütün uchar-qanatlar bularning g shi bilen yep toyundi.

20 Uningdin k yin, qolida t gi yoq hangning achquchi we yoghan zanjir tutqan bir perishtining asmandin chüshüwatqanliqini kördüm. (**Abyssos g12**) **2** Perishte ejdihani, yeni Iblis yaki Sheytan d yilidighan h liqi qedimiy yilanni tutup, ming yilliq zenjirlep qoydi. **3** Uning ming yil toshquche ellerni azdurmasliqi  ch n, uni t gi yoq hanggha tashlap hangning aghzini  tip p chetliwetti. Bu waqitlardin k yin, u waqitince qoyup b rilishi muqerrer. (**Abyssos g12**) **4** Andin men textlerni we ularda olturghanlarni kördüm. Ulargha h k m qilish hoquqi b rilgenidi. Men yene, Eysagha bergen guwahliqi wejidin we Xudaning söz-kalami wejidin kallisi  lin'ghanlarning janlirininu kördüm. Ular diwige we uning but-heykilige choqunmighan, uning tamghisi p shanisige we qoligha urulmighanlar idi. Ular tirilip, Mesih bilen birlikte ming yil h k m sürdi **5** ( lgenlarning qalghanliri ming yil toshmighuche tirilmeydu). Bu deslepki tirilish idi. **6** Deslepki tirilishtin n siwe bolghanlar bextlik we muqeddestur; ikkinchi ölümning bularni ilkige  lish hoquqi yoqtur. Ular Xudaning we Mesihning kahinliri bolidu we Uning bilen birlikte ming yil h k m süridu. **7** Ming yil toshqanda, Sheytan zindandin boshitilip, **8** yer yüzining t t bulungidiki ellerni, yeni Gog we Magogni azdurush we ularni jeng qilishqa bir yerge toplashqa chiqidu. Toplan'ghanlarning sani d ngiz sahilidiki qumdek sanaqsiz bolidu. **9** Ular yer yüzidiki keng t zlanglikke chiqip, muqeddes bendilerning bargahini, yeni Xuda söyidighan sheherni muhasirige alidu. L kin asmandin ot y ghip, ularni yutuw tidu. **10** Ular azdurghan Iblis bolsa diwe bilen saxta peyghember köyüwatqan ot we gingg rt k lge tashlinip, u yerde k che-kündüz ebedil'ebedgiche qiynilidu. (**ai n g165, Limm  P r g3041 g4442**) **11** Uningdin k yin, chong bir aq text we uningda Olturghuchini k rd m. Asman bilen z min Uning y zidin  zini qachurup, ular turghan jay hergiz t pilmaydu. **12** Men yene katta bolsun, yaki t wen bolsun,  lgenlarning hemmisining textning alida turghanliqini k rd m. Kitablar  childi; andin yene bir kitab — «Hayatliq deptiri» dep atalghan kitab  childi.  lgenlerge kitablarda xatirilen'gini boyiche  z emeliyitige qarap h k m qilindi. **13** D ngiz  zide ölgenlerni tapshurup berdi, ölüm we tehtisaramu  zlidiridiki ölgenlerni tapshurup b rishti. Herkimning  stige  z emeliyitige qarap

höküm qilindi. (Hadēs g86) 14 Andin ölüm we tehtisara ot kölige tashlandi. Mana ikkinchi ölüm — ot kölidir. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) 15 Kimning ismining «Hayatliq deptiri»de yézilmighanliqi bayqalsa, ot kölige tashlandi. (Limnē Pyr g3041 g4442)

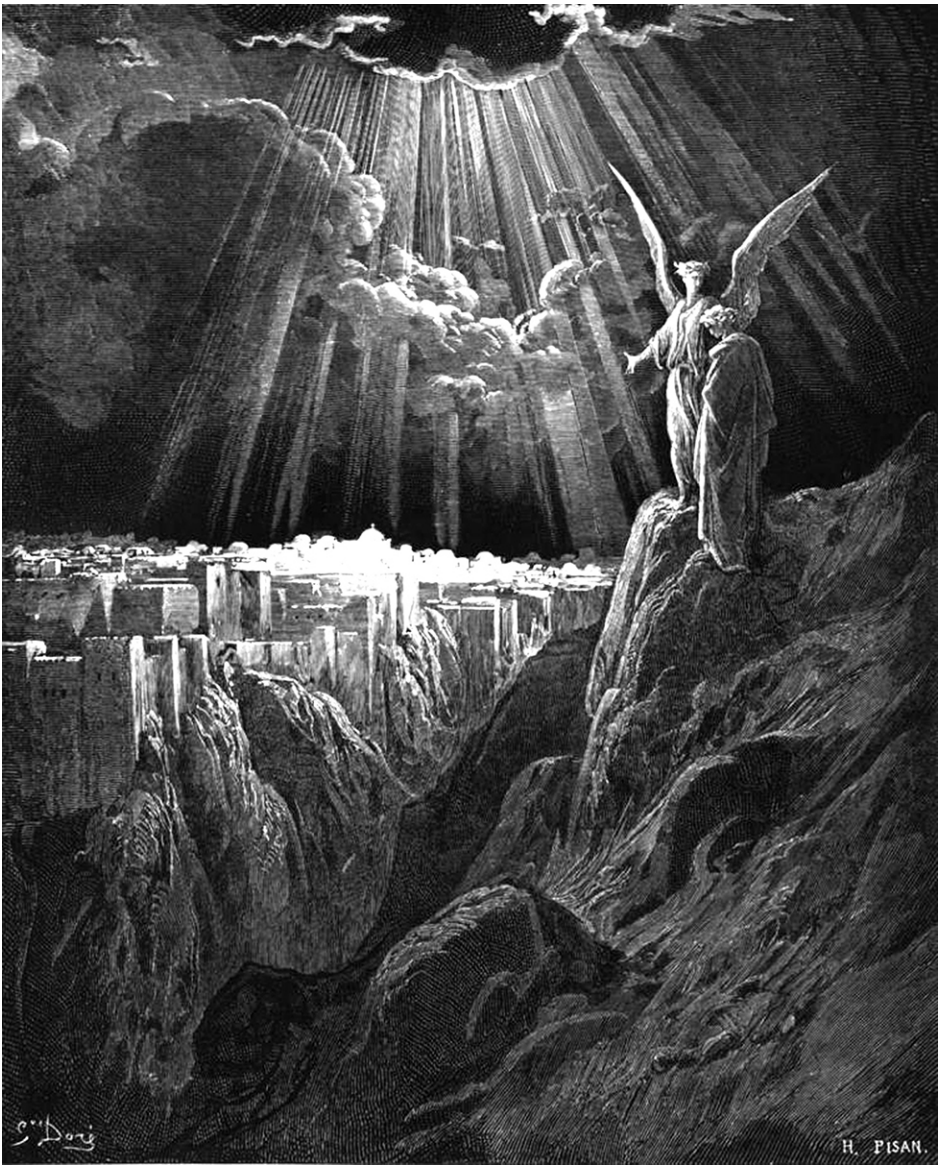
21 Andin, yéngi asman we yéngi zéminni kördüm; chünki burunqi asman we zémin ötüp ketkenidi, déngizmu mewjut bolmidi. 2 Muqeddes sheherning, yeni Xudadin chiqqan, xuddi öz yigitige toy perdazlini qilip hazirlan'ghan qizdek yéngi Yérusalémning ershtin chüshüwatqanliqini kördüm. 3 Ershtin yuqiri kötürilgen bir awazning mundaq dégenlikini anglidim: «Mana, Xudaning makani insanlarning arisididir; U ular bilen bille makanliship turidu, ular Uning xelqi bolidu. Xuda Özümü ular bilen bille turup, ularning Xudasi bolidu. 4 U ularning közliridiki her tamche yashni sürtidu; emdi ölüm esla bolmaydu, ne matem, ne yigha-zar, ne qayghu-elem bolmaydu, chünki burunqi ishlar ötip kettti». 5 Textte Olturghuchi: — Mana, hemmini yéngi qilimen! — dédi. U manga yene: Bularni xatirliwal! Chünki bu sözler heqiqiy we ishenchliktur, — dédi. 6 U yene manga mundaq dédi: — «Ish tamam boldi! Men «Alfa» we «Oméga»durmen, Muqeddime we Xatime Özümdurmen. Ussighan herkimge hayatliq süyining buliqidin heqsiz bérimen. 7 Ghelibe qilghuchi herkim bulargha mirasxorluq qilidu; Men uning Xudasi bolimen, umu Méning oxghlum bolidu. 8 Lékin qorqunchaqlar, étiqadsizlar, yirginchlikler, qatillar, buzuqluq qilghuchilar, séhirgerler, butperesler we barliq yalghanchilargha bolsa, ularning qismiti ot bilen günggürtir yéyip turuwatqan köldür — bu bolsa ikkinchi ölümdür». (Limnē Pyr g3041 g4442) 9 Axirqi yette balayi'apet bilen tolghan yette chinini tutqan yette perishtidin biri kélip, manga sözlep: — Kell! Sanga Qozining jorisi bolidighan qizni körsitip qoyay, — dédi. 10 Andin u méni Rohning ilkide bolghan halda yoghan we égiz bir taghqa élip qoydi. U yerdin manga Xudadin chiqqan muqeddes sheher Yérusalémning ershtin chüshüwatqanliqini körsetti. 11 Uningda Xudaning shan-sheripi bar idi, uning julasi intayin qimmatlik göherning, yéshil yaqutqeq yaltirighan xrustalning julasigha göhsaytti. 12 Uning hem égiz sépili bar idi; sépilning on ikki derwazisi bolup, derwazilarda on ikki perishte turatti. Herbir derwazining üstige Israillarning on ikki qebilisidin birining ismi yézilghanidi. 13 Meshriq teripide üç derwaza, shimal teripide üç derwaza, jenub teripide üç derwaza we meghrip teripide üç derwaza bar idi. 14 Sheherning sépilining on ikki ul téshi bolup, ularning üstige on ikki isim, yeni Qozining rosulining isimliri pütüklüktür. 15 Manga söz qilghan perishtining qolida sheherni, uning derwaziliri we uning sépilini ölcheydighan altun qomush ölchigüch hasa bar idi. 16 Sheher töt chasa bolup, uzunluqi bilen kengliki oxshash idi. Perishte sheherni hasa bilen ölchidi — on ikki ming stadiyon keldi (uzunluqi, kengliki we égzizliki tengdur). 17 U sépilnimu ölchidi. Sépilning [qélinliqi] insanlarning ölchem birligi boyiche, yeni shu perishtining ölchimi boyiche bir yüz qiriq töt joynek keldi. 18 Sépilning qurulushi bolsa yéshil yaquttin, sheher eynektek süzük sap altundin bina qilin'ghanidi. 19 Sheher sépilining ulliri herxil qimmatlik yaqutlar bilen bézelgenidi. Birinchi ul tash yéshil yaqut, ikkinchisi kök yaqut, üçinchisi héqiq, tötinchisi zumret, 20 beshinchisi qizil héqiq, altinchisi qizil qashqash, yettinchisi sériq kwarts, sekkizinchisi sasa yéshil yaqut, toqquzinchisi topaz, oninchisi yéshil kwarts, on birinchisi sösün yaqut we on ikkinchisi piroza idi. 21 On ikki derwaza on ikki merwayit idi, démek derwazilarning herbiri birdin merwayittin yasalganidi. Sheherning ghol yoli eynektek süzük sap altundin idi. 22

Sheherde héchqandaq ibadetxana körmidim, chünki Hemmige Qadir Perwerdigar Xuda we Qoza uning ibadetxanisidur. 23 Sheherning yorutulushi üçün quyashqa yaki aygha mohtaj emes, chünki Xudaning shan-sheripi uni yorutqanidi, uning chirighi bolsa Qozidur. 24 Eller sheherdiki yoruqluqta yüridu; yer yüzidiki padishahlar shanushewkitini uning ichige élip kélidu. 25 Uning derwaziliri kündüzde hergiz taqalmaydu (emeliyette u yerde kéche zadi bolmaydu). 26 Herqaysi ellerning shanushewkiti we hörmet-izziti uning ichige élip kelinidu. 27 Herqandaq haram nerse we herqandaq yirginchlik ishlarni qilghuchi yaki yalghanchiliq qilghuchi uninggha kirelmeypdu; peqet nami Qozining hayatliq deptiride yézilghanlarla kirelmeypdu.

22 Andin [perishte] manga xrustaldek parqiraq hayatliq süyi éqiwatqan deryani körsetti. Derya Xudaning we Qozining textidin chiqqan bolup, 2 sheherning ghol yolining otturisida éqiwatqanidi. Deryaning bu teripide we u teripidimu on ikki xil méwe béridighan, her ayda méwileydighan hayatliq derixi bar idi; derexning yopurmaqliri ellerning shipasi üçün idi. 3 Lenet dégen emdi bolmaydu; Xudaning we Qozining texti sheherning ichide bolup, Uning qul-xizmetkarliri Uning xizmet-ibaditide bolidu. 4 Ular Uning jamalini köridu; Uning nami ularning péshanilirige pütüklük bolidu. 5 U yerde esla kéche bolmaydu, ne chiragh nurigha, ne quyash nurigha mohtaj bolmaydu. Chünki Perwerdigar Xuda ularning üstide yoridu, ular ebedil'ebedgiche höküm süridu. (aiōn g165) 6 Perishte manga: — Bu sözler heqiqiy we ishenchliktur; peyghemberlerning rohlirining Reb Xuda yéqin kelgüsida yüz bérishi muqerrir bolghan ishlarni Öz qul-xizmetkarlirigha körsitish üçün, perishtisinni ewetti, — dédi. 7 («Mana, pat yéqinda kélimen! Bu kitabtiki bésharetning sözlirini tutquchi kishi bextliktur!») 8 Bularni anglighuchi we körgüchi men Yuhannamen. Bu ishlarni anglighinimda we körginimda, bularni manga körsetken perishtige sejde qilghili aygha aldigha yiqildim. 9 Lékin u manga: — Hergiz undaq qilma! Menmu Xudaning sen we qérindashliring bolghan peyghemberler bilen oxshash qul-xizmetkarimen. Xudaghila ibadet qil! — dédi. 10 U manga yene: — Bu kitabtiki bésharetning sözlirini péchetlime; chünki bularning waqti yéqin keldi. 11 Qebilnik qilghuchi kishi qebilnikni qiliwersun; peskesh kishi bolsa peskeshlikte turiwersun; heqqaniy kishi bolsa heqqaniyliqini yürgüzüwersun; pak-muqeddes kishi bolsa pak-muqeddeslikte turiwersun, — dédi. 12 «Mana, pat yéqinda kélimen! Herkimning emeliyitige qarap béridighinimni Özüm bilen bille élip kélimen. 13 Men «Alfa» we «Oméga», Birinchi we Axirqi, Muqeddime we Xatime Özümdurmen». 14 Hayatliq derixining méwisidin nésip bolush we derwaziliridin sheherge kirishke muyesser bolush üçün tonlirini yughanlar bextliktur! 15 Sheherning sirtidikler — itlar, séhirgerler, buzuqluq qilghuchilar, qatillar, butperesler, yalghanchiliqua xushtar bolghanlar we emel qilghuchilardur. 16 «Menki Eysa jamaatlarni dep silerge bu ishlarning guwahliqini yetküzüsh üçün perishtemni ewettim. Dawutning Yiltizi hem Nesli, Parlaq Tang Yultuzidurmen!» 17 Roh we toyi bolidighan qiz: «Kell» deydu. Anglighuchi: «Kell!» désun. Ussighuchi herkim kelsun, xalighan herkim hayatliq süyidin heqsiz ichsun. 18 Menki bu kitabtiki bésharetning sözlirini anglighanlarga guwahliq bérüp agahlandurimenki: kimdikim bu sözlerge birnémini qoshsa, Xuda uninggha bu kitabta yézilghan balayi'apetlerni qoshidu. 19 Kimdikim bu bésharetlik kitabning sözliridin birer sözni élip tashlisa, Xudamu uningdin bu kitabta yézilghan hayatliq derixidin we muqeddes sheherdin bolidighan nésiwisini élip tashlaydu. 20 — Mana, bulargha agah-guwah Bergüchi bolsa mundaq deydu: — «Shundaq, pat yéqinda kélimen!» — «Amin!

Kel, ya Reb Eysa!» **21** Reb Eysa Mesihning méhir-shepqiti barliq muqeddes bendiler bilen bille bolghay, amin!

Muqeddes sheharning, yeni Xudadin chiqqan, xuddi öz yigitige toy perdazlirini qilip hazirlan'ghan qizdek yéngi Yérusalémning ershtin chüshüwatqanliqni kördüm. Ershtin yuqiri kötürülgen bir awazning mundaq dégenlikini anglidim: «Mana, Xudaning makani insanlarning arisididir; U ular bilen bille makanliship turidu, ular Uning xelqi bolidu. Xuda Özimu ular bilen bille turup, ularning Xudasi bolidu.»

Wehiy 21:2-3

Reader's Guide

Uyghur tili at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Uyghur tili at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Uyghur---Uyghur-Bible-Latin/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luqa 8:31
Rimliqlargha 10:7
Wehiy 9:1
Wehiy 9:2
Wehiy 9:11
Wehiy 11:7
Wehiy 17:8
Wehiy 20:1
Wehiy 20:3

aidios

Rimliqlargha 1:20
Yehuda 1:6

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Markus 3:29
Markus 4:19
Markus 10:30
Markus 11:14
Luqa 1:33
Luqa 1:55
Luqa 1:70
Luqa 16:8
Luqa 18:30
Luqa 20:34
Luqa 20:35
Yuhanna 4:14
Yuhanna 6:51
Yuhanna 6:58
Yuhanna 8:35
Yuhanna 8:51
Yuhanna 8:52
Yuhanna 9:32
Yuhanna 10:28
Yuhanna 11:26
Yuhanna 12:34
Yuhanna 13:8
Yuhanna 14:16

Rosullarning paaliyetliri 3:21
Rosullarning paaliyetliri 15:18
Rimliqlargha 1:25
Rimliqlargha 9:5
Rimliqlargha 11:36
Rimliqlargha 12:2
Rimliqlargha 16:27
Korintliqlargha 1 1:20
Korintliqlargha 1 2:6
Korintliqlargha 1 2:7
Korintliqlargha 1 2:8
Korintliqlargha 1 3:18
Korintliqlargha 1 8:13
Korintliqlargha 1 10:11
Korintliqlargha 2 4:4
Korintliqlargha 2 9:9
Korintliqlargha 2 11:31
Galatiyaliqlargha 1:4
Galatiyaliqlargha 1:5
Efesusluqlargha 1:21
Efesusluqlargha 2:2
Efesusluqlargha 2:7
Efesusluqlargha 3:9
Efesusluqlargha 3:11
Efesusluqlargha 3:21
Efesusluqlargha 6:12
Filippiliqlargha 4:20
Kolossiliklerge 1:26
Timotiylargha 1 1:17
Timotiylargha 1 6:17
Timotiylargha 2 4:10
Timotiylargha 2 4:18
Titusqa 2:12
Ibraniylargha 1:2
Ibraniylargha 1:8
Ibraniylargha 5:6
Ibraniylargha 6:5
Ibraniylargha 6:20
Ibraniylargha 7:17
Ibraniylargha 7:21
Ibraniylargha 7:24
Ibraniylargha 7:28
Ibraniylargha 9:26
Ibraniylargha 11:3
Ibraniylargha 13:8
Ibraniylargha 13:21
Pétrus 1 1:23
Pétrus 1 1:25
Pétrus 1 4:11
Pétrus 1 5:11
Pétrus 2 3:18
Yuhanna 1 2:17
Yuhanna 2 1:2
Yehuda 1:13
Yehuda 1:25
Wehiy 1:6
Wehiy 1:18
Wehiy 4:9
Wehiy 4:10
Wehiy 5:13
Wehiy 7:12
Wehiy 10:6
Wehiy 11:15
Wehiy 14:11
Wehiy 15:7
Wehiy 19:3
Wehiy 20:10
Wehiy 22:5

aiōnios

Matta 18:8
Matta 19:16
Matta 19:29
Matta 25:41
Matta 25:46
Markus 3:29
Markus 10:17
Markus 10:30
Luqa 10:25
Luqa 16:9
Luqa 18:18
Luqa 18:30
Yuhanna 3:15
Yuhanna 3:16
Yuhanna 3:36
Yuhanna 4:14
Yuhanna 4:36
Yuhanna 5:24
Yuhanna 5:39
Yuhanna 6:27
Yuhanna 6:40
Yuhanna 6:47
Yuhanna 6:54
Yuhanna 6:68

Yuhanna 10:28
Yuhanna 12:25
Yuhanna 12:50
Yuhanna 17:2
Yuhanna 17:3
Rosullarning paaliyetliri 13:46
Rosullarning paaliyetliri 13:48
Rimliqlargha 2:7
Rimliqlargha 5:21
Rimliqlargha 6:22
Rimliqlargha 6:23
Rimliqlargha 16:25
Rimliqlargha 16:26
Korintliqlargha 2 4:17
Korintliqlargha 2 4:18
Korintliqlargha 2 5:1
Galatyaliquqlargha 6:8
Tésalonikaliqlargha 2 1:9
Tésalonikaliqlargha 2 2:16
Timotiygha 1 1:16
Timotiygha 1 6:12
Timotiygha 1 6:16
Timotiygha 2 1:9
Timotiygha 2 2:10
Titusqa 1:2
Titusqa 3:7
Filémongha 1:15
Ibraniylargha 5:9
Ibraniylargha 6:2
Ibraniylargha 9:12
Ibraniylargha 9:14
Ibraniylargha 9:15
Ibraniylargha 13:20
Pétrus 1 5:10
Pétrus 2 1:11
Yuhanna 1 1:2
Yuhanna 1 2:25
Yuhanna 1 3:15
Yuhanna 1 5:11
Yuhanna 1 5:13
Yuhanna 1 5:20
Yehuda 1:7
Yehuda 1:21
Wehiy 14:6

eleēsē

Rimliqlargha 11:32

Geenna

Matta 5:22
Matta 5:29
Matta 5:30
Matta 10:28
Matta 18:9
Matta 23:15
Matta 23:33
Markus 9:43

Markus 9:45
Markus 9:47
Luqa 12:5
Yaqup 3:6

Hadēs

Matta 11:23
Matta 16:18
Luqa 10:15
Luqa 16:23
Rosullarning paaliyetliri 2:27
Rosullarning paaliyetliri 2:31
Korintliqlargha 1 15:55
Wehiy 1:18
Wehiy 6:8
Wehiy 20:13
Wehiy 20:14

Limnē Pyr

Wehiy 19:20
Wehiy 20:10
Wehiy 20:14
Wehiy 20:15
Wehiy 21:8

Sheol

Yaritilish 37:35
Yaritilish 42:38
Yaritilish 44:29
Yaritilish 44:31
Chöl-bayawandiki seper 16:30
Chöl-bayawandiki seper 16:33
Qanun sherhi 32:22
Samuil 1 2:6
Samuil 2 22:6
Padishahlar 1 2:6
Padishahlar 1 2:9
Ayup 7:9
Ayup 11:8
Ayup 14:13
Ayup 17:13
Ayup 17:16
Ayup 21:13
Ayup 24:19
Ayup 26:6
Zebur 6:5
Zebur 9:17
Zebur 16:10
Zebur 18:5
Zebur 30:3
Zebur 31:17
Zebur 49:14
Zebur 49:15
Zebur 55:15
Zebur 86:13
Zebur 88:3
Zebur 89:48

Zebur 116:3
Zebur 139:8
Zebur 141:7
Pend-nesihetler 1:12
Pend-nesihetler 5:5
Pend-nesihetler 7:27
Pend-nesihetler 9:18
Pend-nesihetler 15:11
Pend-nesihetler 15:24
Pend-nesihetler 23:14
Pend-nesihetler 27:20
Pend-nesihetler 30:16
Hékmet toplighuchi 9:10
Küylerning küyi 8:6
Yeshaya 5:14
Yeshaya 7:11
Yeshaya 14:9
Yeshaya 14:11
Yeshaya 14:15
Yeshaya 28:15
Yeshaya 28:18
Yeshaya 38:10
Yeshaya 38:18
Yeshaya 57:9
Ezakiyal 31:15
Ezakiyal 31:16
Ezakiyal 31:17
Ezakiyal 32:21
Ezakiyal 32:27
Hoshiya 13:14
Amos 9:2
Yunus 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

Pétrus 2 2:4

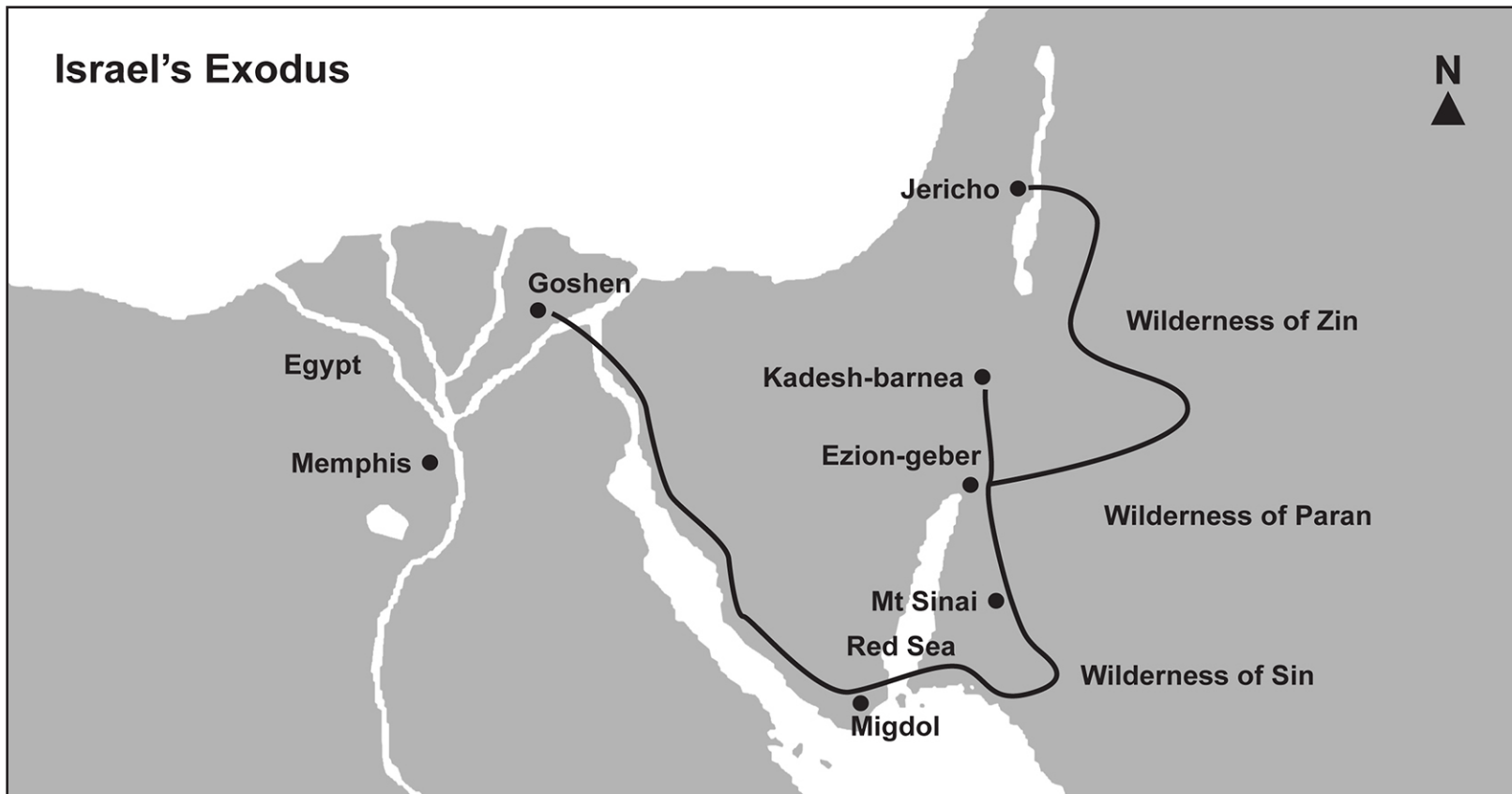
Questioned

Pétrus 2 2:17

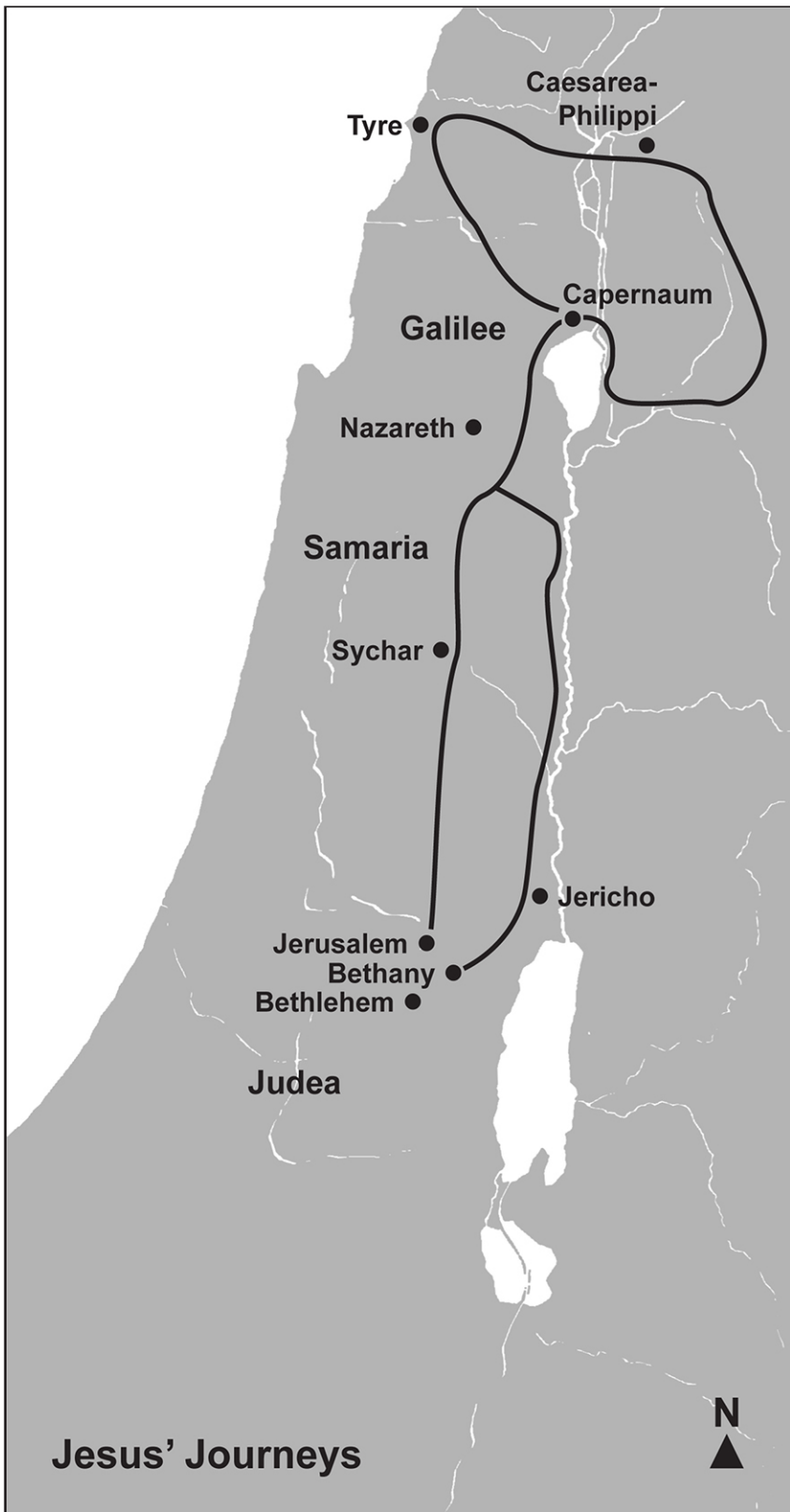

Étiqadi bolghachqa, Xuda Ibrahimni uninggha miras süpitide bermekchi bolghan zémin'gha bérishqa chaqirghanda, u itaet qildi; u qeyerge baridighanliqini bilmey turup yolgha chiqti. - Ibraniylargha 11:8

Israel's Exodus

Emma Pirewn xelqni k tishke qoyghandin k yin, Filistiylerning z minidiki yol y qin bolsimu, Xuda ularni shu yol bilan bashlimidi; chünki u: «xelqim jengge uchrap qalsa, qorqup pushayman qilib, Misirgha y nib k tishi mumkin» dep oylighanidi. - Misirdin chiqish 13:17

Chünki insan'oghlimu derweqe shu yolda köpchilik méning xizmitimde bolsun démey, belki köpchilikning xizmitide bolay we jénimni pida qilish bedllige nurghun ademlerni hörütkke chiqray dep keldi. - Markus 10:45

Rosulluqqa tallap chaqirilgan, Xudaning xush xewirini jakarlashqa ayrip teyinlen'gen, Mesih Eysaning quli bolghan menki Pawlustin salam! - Rimliqlargha 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyrd in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyrd in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ▶			Genesis 1:26 - 2:3		Mankind is created in God's image, male and female He created us				
How are we sinful? ▶			Romans 5:12-19		Sin entered the world through Adam and then death through sin				
Where are we? ▶			When are we? ▼						
			Innocence		Fallen			Glory	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
Who are we? ▶	God	Father	John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light			Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City	
		Son	God's perfect fellowship		John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate		Luke 23:43 Paradise
		Holy Spirit			Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people		Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
		Deceased believing			Luke 16:22 Blessed in Paradise				
		Deceased unbelieving			Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
	Angels	Holy		Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command					
		Imprisoned		2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus					
		Fugitive		Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels			Revelation 20:13 Thalaasa		
		First Beast	1 Peter 5:8, Revelation 12:10		Revelation 19:20 Lake of Fire				
	False Prophet	Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 20:2 Abys				
	Satan					Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels			
Why are we? ▶			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7		For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all				

Destiny

Uyghur tili at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail*," Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up*," Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid*," because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, "*You did not choose me, but I chose you*," John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philipians 2:9-11.

Shuning uchün, bérip pütkül ellerni [özümge] muxlis qilip yétishtürünglar, shundaqla ularni Ata, Oghul we Muqeddes Rohning namigha tewe qilip chömüldürüp, - Matta 28:19